

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXISTERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA,

ITA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST ANPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TONOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTANQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

INCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., OPERA, RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PICIS ETIAM ET IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRÆSENTIM DUBIIS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET REHUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESIOS

USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

INITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTŌ PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSENTINQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SICCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS NIC ILLIS SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, ET OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUMERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE.

Bibliothecæ cleri universæ.

SIVE CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT : GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 104 VOLUMINA IN 109 TOMIS, PRO PRIMA SERIE, NON EXCEDIT. POSTERIOR VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIES GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT; DUM HUIUS VERSIO NEMPE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE NEMPE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO ENITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS TANTUM ENAT LICET INTEGRE, SED SEORSIM, COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEN EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIE, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILIUM TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORDIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBICIENTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR, SI TEMPUS HAS TYPIS MANDANDI MORIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CLVII.

GEORGIUS CODINUS. DUCAS.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'ANBOISE, PROPE DORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIINA.

TRADITIO CATHOLICA

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

GEORGII CODINI

OPERA OMNIA.

ACCEDIT

DUCÆ, MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS,

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

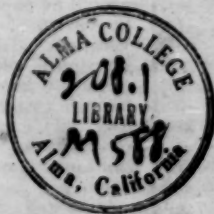
BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 10 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE. PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIENSIA.

1866

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XV. ANNI 1400-1462.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO OLVM CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA.

<i>Georgii Codini Vita, res gestæ, scripta.</i>	col: 9
De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanae, ex edit. P. Jacobi Goari et Jacobi Gretseri.	17
<i>Jacobi Gretseri, S. J. in librum Codini de officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aulæ Cpolitanae Commentariorum libri tres; quibus insertæ sunt J. Goari notæ et observationes.</i>	123
Georgii Codini Excerpta de originibus Cpolitans, ex editione Petri Lambecii.	429
De forma et ambitu urbis Cpolitanae.	469
De signis, statuis et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli.	475
De edificiis Cpolitans.	545
De structura templi S. Sophiæ.	613
De annis ab orbe condito usque ad imp. Constantini Magni et de iis qui in Cpoli regnarunt usque dum ab Agavenis cepta est.	635
Anonymi breves Enarrationes chronographiæ, editore et interprete Ans. Bandurio in Imperio Orientali.	651
De sepulcris imperatorum quæ sunt in templo SS. Apostolorum, ex ejusdem editione ibid.	725

DUCAS.

<i>Ducæ Vita, res gestæ, Scripta, ex Hankio De rer. Byzant. Script. Græc.</i>	739
Historia Byzantina, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo, anno Christi 1341, ad annum 1462; ex edit. Luparea Ismaëlis Bullialdi.	745
Anonymi Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1523.	1167

GEORGIUS CODINUS

NOTITIA.

(Fabric., Bibl. Gr. ed. Harles tom. VII.)

Georgius Codinus, amplissimo in aula CPolitana munere Curopalatae pridem functus, postremis Palaeologorum (a) temporibus claruit, et imperio ipsi superstes fuit, siquidem libellum de imperatoribus CPolitanis clauditis (b) commemoratione captae ab Agarenis sive Turcis urbis ann. 6961, hoc est Christi 1453. Ex ejus scriptis exstant :

1. Περὶ τῶν ὀφφικιαλῶν τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας : De officiis et officialibus aulae imperatorum et magnae (c) ecclesiae CPolitanae. Agit etiam Codinus De festis plerisque et de imperatoris coronatione, inauguratione patriarchae, aliisque; unde in altero Bavarico codice ms. (d) titulus prioris partis conceptus est sic : Τὰ ὀφφικία τοῦ παλλατίου, ἔτι δὲ

(a) Confer Allatium, De Georgiis, pag. 361; Hancikium, De Byz. rerum scriptoribus, cap. 10; Warthonum Appendice ad hist. litterariam Cavei ad annum C. 1461, et Petrum Lambecium in brevi Diss. De Codini vita et scriptis, qui negat, se Curopalatae nomen in mss. Codicibus sex, quos vidit, offendisse, putatque, impositum potius ideo, quod de officiis Palatii scripsit, quam quod ipse dignitate curopalatae functus fuerit. Cum tamen nomen hoc Curopalatae invenerint Junius et Gretserus, non video quare incredibile videri debeat, dignitatem Curopalatae gessisse. Quia autem in aliquibus codicibus omittitur, hinc apparet, esse nomen dignitatis, neutiquam vero proprium, quod non est querendum aliud quam Codini. (Fabr.) Add. C. Oudin. Comp. De script. Eccl. lib. II, cap. 10. Hämberger Z. N. IV, p. 733 sqq. Et Saxii Onom. II, p. 450 sq. (Hanc.)

(b) P. 82 edit. Lambecii : Ἐπὶ τούτου (de Constantino Palaeologo, ultimo imp. loquitur) : ἐγένετο, ἄνθρωποι, ἡ ἀλωσις τῇ : αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηῶν ἐν ἔτει 6961, καὶ ἐγένετο δορυδύτης ἡ πρὶν βασιλεὺς πασῶν τῶν πόλεων, δὲ καὶ ἀπεκτινῆθη παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ Χαλδαστρῇ αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδόν, καὶ ἐκοιμήσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσαι προσδοῦναι τοῖς ἀνέμοις τὰ βασίλειά, μήτε μὴν θελήσαι τὸν κίνδυνον διαφθεῖν, δυνατοῦ ὄντος.

(c) Primum statim capitulum de officialibus magnae Ecclesiae, Goaro non videtur esse Codini, et in duobus regis mss. Codicibus atque in uno eorum, quos e bibl. Bavarica Gretserus evoluit, desideratur. Deinde ordo etiam capitulum in diversis codicibus est diversus. Vide Guarī praefat. et notas p. 20. [Et notit. codd.]

(d) Secundum catalog. codd. Gr. bibl. elect. Bavar. p. 71, sunt in cod. 185 Liber de officiis et festis palatii CPolit. et de coronatione imperatoris; itemque de designatione despota et patriarchae, editus nomine Georgii Codini, curopalatae; descriptio Cpolis sub ejusdem Codini nomine edita; itemque magnae ecclesiae Sophiae; Catalogus imperatorum CPolit. usque ad Manuelem Palaeologum; Catalog. patriarcharum CPolit. usque ad Isariam etc. — Pag. autem 74, in altero cod. 193 : Curopalata, de officiis aulae CPolitanae, et expositio Andronici, quae nunc episcopales subjectae sint patriarchae i

sedi CPolitanae. Adiciam simul brevitatis studio aliorum codd. notitiam. — Florentiae, in bibl. Laur. Medic. cod. 15 plus. 70, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum de originibus CPolitanis*, et unde urbs dicta sit Byzantium, in quo tamen cod. multa ex hoc libro fuisse ab exscriptore praetermissa, et alia transposita, animadvertit Bandin. de illo codice copiosus in Cat. codd. Gr. Laur. 2, p. 672. — 2. Ejusdem libri de officiis Magnae Ecclesiae et aulae CPolitanae, iidem diversus ab edit. Veneta, tom. XVIII, part. I p. 1 sqq; praecedit autem elenchus argumentorum cap. XIV, quorum prima XII concordant cum illis, quae ex cod. Regio 1119 asseruntur, notante eodem Bandinio. — 3. Ejusdem aliud opus, sine titulo; sed est de annis ab. V. C. usque ad imperium Constantini M. et de his, qui in ipsa urbi regina regnarunt a Constantino M. usque ad Constantinum, Palaeologorum ultimum, sub quo ab Agarenis capta est. Sequuntur de excidio CPolis, quae vero amanuensi potius, quam auctori adjudicanda videntur Bandin. I. c. qui illam particulam, et alia quaedam, quibus codici finis imponitur, Gr. exscribi fecit. — Taurini, in bibl. Regia cod. 189, 1. Excerpta ex libro *Chronicorum* (Hesychii) *de originibus CPolitanis*, etc. — 2. Codini Op. de officialibus palatii, cui praemittitur capitulum index : qui cum diversus nonnihil sit ab eo, qui legitur in edit. Veneta ann. 1729. Confector Cat. Gr. codd. Taur. pag. 284, edidit illum Graec. cum versione Latina; animadvertit tamen, duo postrema de imperatoibus, qui CPolis imperarunt usque ad illius eversionem, ab Agarenis factam, et de patriarchis ejusdem CPolis, versibus iambicis, non reperiri in editionibus; penultimum tamen edidisse Lambecium una cum excerptis Codini (compara, quae paulo post de cod. Paris. notantur). Insuper adnotat, expleto indice eadem legi verba, quae indici Gretseriano libro II ejusdem commentariorum in Codinum capite primo subscribita sunt : quae quidem quid ad indicem pertineant, non videt auctor catalogi. Denique idem adnotat, non omnia capita, quae exhibeantur in elenchis, esse etiam in textu codicis; deesse nonnulla, desiderari capitulum de officialibus Ecclesiae aliaque recedere ab ordine aut lectione editionis. — In cod. 257. (pag. 370. cat.) 1. Excerpta ex *Chronicis de originibus urbis CPolitanae*.

καὶ τὰς τὰς; τὰς γινόμενα; ἐν ταῖς ἑρπύλαι; εἰς τὸ πᾶλλαιον, καὶ πῶς τὸν βασιλῆα στίγαςθαι δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως δεσποῦ καὶ πατριάρχου, καὶ ἑδῶν γινόμενων ἐν τῷ πᾶλλαιῳ. Hunc librum e codice Julii Pacii descripsit, et Græcæ cum versione sua, notis et indicibus amplissimis primus edidit Franciscus Junius, latens sub nomine Nadabi Agmonii, ann. 1588, apud Joannem Mareschallum (c) Lugdunensem, 8. Postea hæc eadem editio, additis aliquot plagellis novæque titulo, in quo Francisci Junii nomen, exposita est in Commelini officina 1596, 8. Quanquam Jacobus Greterus Junium reprehendit, quod novam editionem non adornarit et a se pleno sacro sparsos errores non correxerit, adjutus codicibus bibliothecæ Palatinæ, et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum codicis optimi Augustani: nam codicem olim fuisse in bibliotheca inclytæ reipublicæ Augustanæ, testis est Hieron. Wolfius præfatione ad Nicetam, et ipse Seilerus, qui inde Græcæ descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse, jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino, Marco Velsero, dumviro Augustano, intellexi: nescitur, cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidia (a Frehero, cui a. 1596 librum dicavit) instructus Junius, præsertim translatione Seileriana debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Ab eo tempore nonnulla satis acerbæ, ut solet, castigavit ac reprehendit in Junii versione et adnotationibus idem Greterus notis ad totum opus *De cruce*, Ingolstadt. 1600, 4, editum p. 577, 587, seq. 599 sq. 606 sq., 609 sq., 615 sq., etc. Idem a. 1602, 8, Ingolstadii edidit notas et varias lectiones in Codinum ex duobus mss. cold. bibliothecæ Bavaricæ et uno Lautherianæ, ad calcem commentariorum Mureti in Aristotelis *Ethica*, *Œconomica*, Platonis *De Rep.* libros duos et Xenophontis *Ἀνάξαρτ.* Cyri. Deinde ejusdem Greterii facula, Codino accensa, prodit ibid. 1601, 8, una cum Mureti notis ad Sallustium et quinque primos Annalium Taciti libros. Denique totum Codini opus ad tres illos codices castigatum cum nova versione sua, et tribus commentariorum, observationum et emendationum libris, et dissertatione de imaginibus non manufactis Greterus vulgavit Paris. 1625 fol. ex officina Seb. Cranoisii (f). Quanquam vero multa recte Greterus in Codino vidit, multa etiam Meursiano Glossario (g) Græco-Barbaro adjutus potuit rectius interpretari: non minus tamen Spicilegium et ipse sat amplum Jacobo Goaro præbuit, qui in editione Co-

— 2. De officiis et officialibus aulæ CPolitaniæ, tum de annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini M. et de his qui a Constantino M. CPoli regnarunt, una cum opusc. de templo S. Sophiæ. — Opus de officialibus palatii CPolitani est quoque in cod. 107 n. 1, cum appendice de officiis Magnæ Ecclesiæ; et in cod. 282. fol. 208. (pag. cat. 214 585). — Paris. in bibl. publ. est Collin. De originibus CPolitaniis aut excerpta ex illis in novem cod. — De officiis aulæ CPolit. in quinque codd. et de rebus Sophiæ structura in codd. 1726, n. 4, 1766, n. 5, 1788. V. Indicem ad vol. II catalog. mss. Paris. bibl. In cod. 1726, n. 2, Codino de officiis, capp. XII, index est præfixus, qui addit caput XIII, cujus priore parte exhibetur Catal. chronologicus et historicus Imperatorum a Constantino M. ad Constantinum Palæologum; altera autem, patriarcharum CPolitaniarum a Metrophane ad Isaiam nomenclatio, versibus iambicis, Græca lingua vulgari. Sed utrum Codinus capitis illius auctor sit, dubitat confector catalogi II, pag. 593. — In codd. 1788, n. 1, Cod. de signis, statuis et aliis spectatu dignis, quæ CPoli conspiciuntur. — Vindobonæ, in bibl. Cæsarea, cod. 153, n. 16, Codini Catal. officiorum magnæ eccl. CPolitaniæ S. Sophiæ, quem Lambec. in comm. VII, pag. 531, cum cl. Goari conferre suadet: idem in vol. VIII, pag. 126 sq. corrigit et supplet Codini librum de officiis CPolit. — In cod. vol. VIII, pag. 968 sq. cod. 50, fuscè recensetur, in quo est n. 2, nomine auctoris non addito, narratio de structura templi CPol. S. Sophiæ, ibique contra Franc. Combellium, adversarium, multa pro se dicit, loca quædam emendat ex codice, et de tempore, quando et quandiu templum illud sit exstructum, disserit. — In cod. 292 n. 11, Excerptum ex Codini Origin. etc. (Lambec. V, p. 526.) secundum catal. codd. Angliæ tom. I, in bibl. Bodl. inter codd. Henr. Savili, n. 635, Codini *Origines*, etc., cum Catalogo imperatorum et patriarcharum. — Tom. II, in Cat. codd. eccl. Westmonaster. n. 1094, Cod. *Origines CPol.* — Inter codd. Voss. u. 2129, De origin. etc., cum emendat. et notis manu Jos. Scaligeri.

— In bibl. Jacobææ, n. 8582, Codini *πάρτια Κωνσταντινουπόλεως* etc. et n. 8585, de officiis Magnæ Ecclesiæ et palatii. — In bibl. Escorial. Codin. De honoribus, dignitatibus et officiis palatii CPolitani, teste Puerio in *Itiner. per Hisp.* pag. 170. — Mutriti, in bibl. Regiæ cod. 29, Curopalata (n. Georgii Codini) De officialibus palatii CPolitani et Magnæ Ecclesiæ liber, item notitia metropoleon, archiepiscopatum et episcopatum Græcorum, incerto auctore; singula et quibus in rebus cod. hic differat ab editione, curatè recenset Iriarte, in bibl. reg. cod. Gr. pag. 128 sqq. (Habl.)

(e) Francofurti prodisse hanc editionem, scribunt Heuckus et Warthomus. Sed puto Heidelbergæ potius, licet Francofurtensi senatui sit ab editore qui Francofurti ad Mœnam illo tempore versabatur, dedicata. (Fabr.) Copiose recenset hanc et reliquas edit., enarrat controversiam et de Codino atque Junio agit Freytag. in *Appar. liter.* I. p. 554 sqq. (Habl.)

(f) Iterum Gr. et Lat. cum comment. in Greterii Operibus, tom. XV, p. 1. sqq. Rausbonæ, 1754. (Habl.)

(g) Goarus in præf.: Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii in pluribus locis demonstrat emendatio, et instituta per Greterum versio ac in amplis diserisque commentariis ejusdem Codini illustratio: sed cum ex qua Greterus ætate vivebat, vocæ illæ neotericæ Græciæ nondum in occiduas partes essent allatæ, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus. — Non enim ille solus est, qui ad scopulos, quos Meursii Glossarium ex potiori parte διοράζον exponit, allidit. Is enim cum germanum Græcarum ac vulgarium vocum mentem non sit assecutus, sequencibus foream fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcicæ lingue bene perito corrigatur, illisiretur, ac infinitis propemodum, quæ possent addi, dictionibus (uti a Cangiio postea feliciter et docte præstitum est), augatur, facile adhuc secularis præbetit lapsus occasionem.

dimi nova Regia Parisiensi 1648, fol. (h) Græca ad duos codices bibl. Regiæ et tertium Alatiarum emendavit, versionem per singulas paginas castigavit, novasque pereruditæ notas suas, in quibus et Junius aliquando, ut p. 76 vindicatur (i) addidit. 798 Adjunxit etiam ineditos ante officialium Ecclesiæ et aulæ CPolitaniæ catalogos ex mss. Regiis p. 5, 7, 36, et ex Mazarinianis Matthæi, presbyteri, monachi et medici (μοναχοῦ (k) καὶ ὁδοῦ) opusculum, versibus scriptum politicis, περί τῶν ὑποφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως pag. 8, 38, et alterius Anonymi, versibus iambicis p. 40; nec non ex Alatiarum, pag. 9. Præterea Græcæ et Latine Græcorum episcopatum διατύπωσιν, ante octingentos annos a Leone Sapiente imp. digestam et in Caroli a S. Paulo Geographia ecclesiastica pridem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam, p. 357 — 362. 2) Ἀνασεφαιλίωσιν πατριάρχων καὶ συνεπισμησιν τῶν ἀποστολικῶν θρόνων, pag. 363 — 381. Quam idem Carolus a S. Paulo e codice Vaticano dederat. 3) Τάξιν προκαθάρτας τῶν ὑπὸ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως μετροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐπισκόπων p. 381 — 399 ex editione Gretseri ad Codinū calcem, pag. 113 collata cum ms. Regio et cum jure Græco-Romano Freheri, pag. 90 sq. 4) Ἐκδοσὶν βασιλέως κόρυ Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος, ὅπως νῦν ἔχουσι τάξεις αἱ ὑποκείμεναι μητροπολῖς τῇ πατριαρχικῇ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; p. 400 — 409. Hanc Andronici Senioris Palæologi imp. Expositionem primū ad Codinū calcem Junius, p. 219, et illius exemplū Gretserus, p. 117, ediderat. 5) Ἐκδοσὶν νῦν, ὅπως νῦν γράφει ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης τῇ πάπῃ καὶ τοῖς λοιποῖς πατριαρχαῖς καὶ ἀρχιεπισκόποις καὶ μὴν καὶ τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς κοσμητῇ ἀρχαῖς διδύμουσιν. Expositionem novam, quomodo CPolitani patriarcha ad papam, reliquos patriarchas et archiepiscopos, sed et metropolitānos, cunctosque sæculares dignitates moderantes nunc scribat, p. 410 — 419. 6) Parthenii, patriarchæ CPol. epistolam formatam, quæ prosecutus est Philippum de Harlay Comitem de Cely, legatione functum regis Christianissimi ad Turcarum imp. et Urbani VIII papæ Romani epistolam ad eundem Harlrum. p. 420 sq. Ut ad Codinū librum revertar, illius mss. codices præter eos quos jam laudavi, etiam Vaticanum, Scorialensem et Sfortianum memorat Allatius, De Georgiis, p. 363, notatque, stylo incompto ac barbaro et, qui ea ætate in populi plebisque usu erat, scripsisse: Præter enim, inquit, rerum ac nominum difficultem intelligentiam, sæpe etiam ipse modo loquendi agrestis et duro sententiam obturbat et obæscat, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque extræ loco propriarum, doctorum incartia intrasæ, redimant obscuriorem. Pleraque ex Cantacuzeno aliisque recentioribus historicis prope verbatim exscripsit, ut inter alios adnotarunt Pontanus (l) et Gretserus.

Παραβολαὶ ἐκ τῆς βιβλίου τοῦ χρονικοῦ περί τῶν πατέρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Excerpta ex libro Chronico de originibus CPolitani. Librum chronicum intellige Hesychii Illustis, de quo dixi supra pag. 544 sq. [ubi v. not. (f)] ubi et de variis hujus libri editionibus: ex illo etiam pleraque verbotenus Codinus expressit, cæteris, ut Lambecio notatam, additis e Glycæ Annalibus, Chronico Alexandrino et alio hæcenus non edito Julii Pollucis, Christiani scriptoris, qui antiquo illo Polluce, ejus Onomasticon Commodus imp. dedicatum habemus, aliquot sæculis est recentior. Prodiere hæ Codinæ παραβολαὶ primum cum Georgiis Dousæ, Iani F. versione Heidelbergæ apud Commelinum 1596, 8, et additis Jo. Meursii notis Gener. 1607, 8; denique cum versione et eruditis notis Petri Lambecii Paris. e typographia Regia, 1855, fol. (m). Ille Lambecius longe locupletissimam Codinianorum excerptum editionem dedidit in qua longe plura Græcæ et Latine exhibentur, collatis codicibus mss. compluribus, duobus Holstenianis, quorum unum Holstenius, Lambecii avunculus, a Peirescio acceperat, alterum e Vaticano codici descripserat, tertio Is. Vossii ex codice Britannico: quarto Jac. Sirmondi, quinto regio Paris. et sexto denique Romano e bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione post illa de originibus CPol. sequuntur: Περί τῆς σχηματογραφίας; Κωνσταντινουπόλεως, De forma et ambitu urbis CPolitaniæ, pag. 11. Περί Ἀδιαβήνης, De Adiabene, regione Asiæ ultra Tigridem, fluvium in qua Naphtha provenit, p. 13. Περί ἀγαμάτων, σηλῶν καὶ θαυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως De signis, statuis (n) et aliis spectatu dignis CP. ibid. Quæ in Lambeciana editione leguntur pag. 19 B. a verbis Εὐφράτας τῆς γυναικὸς usque ad p. 21 D. τοῦ πρασιάντου, ea Græcæ e codice Bavarico vulgaverat Gretserus, lib. III Observationum ad Codinum De officiis, cap. 19, quemadmodum et illa, quæ pag. 23 B a verbis Περί τοῦ κίονος τοῦ φόρου

(h) Recus. Venet. in Corpore Byzant. etc. 1729. V. supra in h. vol. pag. 526, et Baumgarten Nachrichten von einer Hallisch. Bibl. tom. V, pag. 449 sqq. (HARL.)

(i) Non pauca etiam, quæ pro Junio, socero suo, possit respondere, habere se professus est Vossius lib. III De historicis Græcis, p. 368, testatus insuper præf. ad libros de historicis Latinis, Junium novam fuisse molitum Codinū editionem, solo typographi consilio suppressam, in qua magnam partem erepturus fuisset Gretsero occasionis ita in eum debacchandi.

(k) In ms. Vindobonensi, triginta versibus auctiore pro πατρός legitur οὐχ πατρός. Vide Lambecium III, p. 469. Θύτης vero est hieromonachus. Matthæum hunc

post Alexii Angeli tempora scripsisse notat Hancckus, II, 8, p. 680, de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diversus a Matthæo Blastare.

(l) Jac. Pontanus, ad Cantacuzeni lib. I, cap. 41, pag. 991; Gretserus, ad Codinum III, 12, p. 270, edit. Cramoisiannæ.

(m) Hanc Lambecii edit. recenset Kollarus in Lamb. conim. de bibl. Cæsar. vol. I, p. 448 sq. Add. Baumgarten, Nachr. von einer Hallischen Bibl. tom. V, pag. 445 sqq. — Rec. est illa edit. Venetiis in corpore etc. V. supra in h. vol. p. 523. (HARL.)

(n) Pleraque hujus partis vulgaverat etiam G. Dousæ.

usque ad verba pag. 28 C. Τὸ αὐτὸν φανήναι μοιγευθεῖσας. Cæterum, quæ de signis sive simulacris gentiliū Codinus hic narrat, desumpsit e Phornuto et Jo. Lydi, Phila telpheensis, libro *De mensibus* (o) et quo. Similes etiam, ut Lambecio observatum, eadem hausit, reliqua de statu et rebus, in urbe spectatu dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus ἱεραστάσις σύντομος χρονικά, quas primus e codice regis Galliæ Lambecius cum notis suis ad calcem Codini, pag. 85 — 105, vulgavit Græce, observatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papia, Eusebio Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi Collectanea ea lem longe emendatius ab illo tempore Græce et Latine cum versione sua et notis dedit Franciscus Combesius in *Fasciculis rerum CPolitanorum*, ad calcem Allatii *De Simeonibus*, Paris. 1664, 4. Cumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in nova, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis Hist. Byzantiinæ ex bibl. Cæsarea potissimum instruendo inserere voluit. Vide lib. in Commentar. de bibl. Vindobon. p. 126. [libr. VIII, p. 970 Koll.] Sed illud Supplementum nunquam lucem vidit (p). Sequitur in prima illa et ultima Lambeciana Codini editione ejusdem scriptoris Περὶ χτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *De templis, monasteriis et aliis ædificiis CPolitanis*, pag. 57 — 61; et Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, *De structura templi S. Sophiæ* et SS. Apostolorum p. 64 — 74. Quæ pars etiam in Georgii Dousæ editione legitur, ac denique Περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως πόλεως ἕως τῶν μέτρων τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἀλώσεως, *De annis ab orbe condito usque ad imperium Constantini Magni; et de iis qui a Constantino Magno in ipsa urbium regina regnarunt, usque dum ab Agarenis* (a. C. 1455) *capta est*, pag. 75 — 83. [De codd. jam supra egimus.]

Subjicitur in calce voluminis Ἑρμηνεία τῶν ὁφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας ἀ διερχομένης κατὰ τάξιν. Anonymi explicatio officiorum S. ac Magnæ Ecclesiæ CPol. secundum eorum ordinem: quam Bernardus Medonius, Tolosas, e ms. codice Caroli Monchalli, archiepiscopi Tolosani, primus edidit, Latinamque versionem suam et Glossarium, atque in margine notulas adjunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa Græce *Missa Gregorii I papæ*, quam cum illa Græca interpretatione (utraque lingua, non Græce tantum, ut Warthonus scribit) Paris. 1595, 8, edidit Fed. Morellus, quocum illam communicaverat Joannes a S. Andrea, ecclesiæ Parisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur præterea editio Paris. 1583, 8, quam non vidi. Exstat et Græce et Latine in Frontonis Ducæi Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624 tom. XII. Scias, lector, inquit Allatius, *De Georgiis*, p. 362, hanc eandem Missam, multo auctiorem et perfectiorem legi in bibl. Barberina cod. 75, quæ tamen dicitur ab Emanuele Chrysolora esse in linguam Græcam conversa: Αἰτιουργία μεταγωγισθείσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, παρὰ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Χρυσολωρᾶ. Initium idem est, quod in illa, quæ Codino tribuitur: Ὁ μέλλων λειτουργῆσαι τερψέ, etc.

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano ejusdem Emmanuelis Chrysoloræ (q) epistola ad Joannem Palæo-

(o) Edit. a Nicol. Schow. Lips. 1796. 8. (Hant.)

(p) Fasciculi tamen schedarum variæ. ad ed. suam reliquit, de quo vid. Kollarium in Suppl. ad Lamb. p. 775 sq. et Nessel. cat. VI, p. 146. (Hant.)

(q) Hic est qui ex Græcia, a Turcis opprimi cœpta, virisque ejus nobilibus et eruditis inter primos Græcas litteras in Latium reduxit et in Italia ipse substituit, cum Joannis Palæologi nomine legationem pro auxilio adversus hostes impetrando obisset. Docuit Græcas litteras Venetis primum, deinde Florentiæ et Romæ ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantiæ a. C. 1445. Ejus Epitaphium Lambecius Epistolis præmisit, quod etiam legitur in *Historia concilii Constantiensis*, quam viro præstantissimo Hermannio ab Hardt debemus, tom. I, p. 10 sq. Adde, si vis, Jovii Elogia, p. 41; Martinum Crusium, lib. v. *Germano-Græciæ*, p. 54 (ubi etiam de Joanne Chrysolora, Francisci Philippi socero, viro iidem doctissimo,) Isaaci Bularii *Academiam scientiarum*, tom. I, pag. 263; Haackium, *De scriptoribus Byz.* lib. I, cap. 57; Kœnigium, in bibl. Pauli Freheri, *Theatrum virorum illustrium*, p. 1423, sq. etc. [H. von der Hardt, *memoria Chrysoloræ*, Helmstad. 1718, 8. — C. Oudin. *Comm. de scrip. eccl.* tom. III, p. 1252.]

— Osservazioni di D. G. intorno a Emanuello Chrysolora, *Ristoratore delle lettere greche in Italia*, in *Raccolta d'opusc. scentif.* tom. XXV, p. 241 sqq. und quoque pag. 291 et 323 sqq. insertæ sunt Andr. Juliani Orat. in funere Man. Chrysoloræ, et Guarini Veronensis epistolæ IV de Chrysolora. — Menius in *Vita Ambrosii Camaldulensis*, p. 357-

564. — Humphr. Hodius, *De Græciæ illustribus L. Gr. instauratoribus*, Londin. 1728, 8, p. 12, ex quo indicem librorum, ad Emman. Chrysolora confectorum, et alia paucis repelli, et plura de cod. I. atque edit. præcipue Frotematium collegi: aliosque VV. DD. laudavi. — Editionis Aldinæ (in fine: Venetiis in ædibus Aldi MDXII), cujus exemplar nactus sum, inscriptio plenior hæc est: Ἑρωτήματα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Περὶ ἀνωμάτων ὁρμάτων. Περὶ σχηματισμοῦ τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλων. Τὸ τέταρτον τοῦ Γαζή, περὶ συντάξεως. Περὶ ἑλληνικῶν. Γνώμαι μοναστικοὶ ἐκ διαφόρων ποιητῶν. *Frotemata Chrysoloræ. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondylæ. Quartus Casæ de constructione. De Encliticiis. Sententiæ monastichi ex variis poetis.* Aldus, cum ejus insigni typogr. in 8. — Bandinius in Catal. codd. gr. Laurent. I, p. 139 sq. plura scripsit de Manuele et Demetrio, Chrysoloris, recensuit cod. 20, plut. 6, in quo continetur 1) Man. Chrysoloræ comparatio antiquæ et novæ Romæ, epistola ad Jo. Palæologum imp. r. Hæc eadem est epist. quam cum duobus sequentibus in ed. Venet. p. 81 sq. 97 et 98 a Lambecio editam esse, jam annotavit Fabric., et quam a Francisco Alcaro, Veronensi, Latine versam esse, ex Manilioni *Museo italico*, tom. I p. 98 animadvertit Bandin. 2) Ejusd. Man. Chrysol. altera epistola. Romæ ad Joannem Chrysoloram exarata; 3) Ejusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Romæ indidem data, in qua se multum delectari vetustis statuis significavit; 4) Ejusd. quarta epistola ad Pallantem de morte sui fratris Manuelis, consola-

logum imp., qua σύγκρισις sive comparatio veteris ac novæ Romæ continetur pag. 107 — 193, Græce et Latine, cum ejusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed Græce tantum, binæ ejusdem Emmanuelis jam ὁμογράφου, epistolæ ad Joannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Romæ scriptæ et Græciæ absentiam Romæ laude solantes. [Conf. D. Bœrner, De doctis hominibus Græcis Litterarum Græcarum in Italia restauratoribus, Lips. 1750, 8; de Emm. Chrysol. pag. 1 sqq. in specie de ejus epp. pag. 10 sq. et 22 sq. (HARL.)]

In notis ad Codinum, pag. 187, Lambecius Græce publicavit ineditam ante orationem, habitam a Photio, CPolitano patriarcha, in *Encanis novæ ecclesiæ* (r) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879, quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Kalendis Maii dedicatæ. Titulus est: *Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἑκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλεῦσι νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπερλαίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης οἰκοδομηθείσης*. Incipit: *Φαῖδρον ὄρω τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον*. Eandem orationem Græce et Latine cum versione sua dedit Franciscus Combesius in *Manipulo rerum CPolitanarum*, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1661. 4, pag. 304. seq. De Photii Bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

toris, docta quidem et diserta, ejus initium specimen loco Græce evulgavit Bandin. l. c. pag. 140, et in nota 1, plura de illa aliisque Chrysoloræ epistolis attulit. — Epistolæ ad regem Jo. Chrysoloram, Demetrium Chrysol. ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatorio, a Bonav. Vulcanio Latine versæ, exstant in in Bibl. Leidensi. V. Catal. p. 345, n. 50. — Adde de tribus Chrysoloris infra in vol. X, p. 592 sqq. [HARL.] — Hujus Emmanuelis Chrysoloræ *Ertemata Grammatica* prodierunt Græce Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549, 8, et cum Latina versione Paris. apud Wechel. Cæterum non dubito, librum Chrysoloræ

De antiqua et nova Roma, quem Gesnerus Græce refert exstare in bibl. Medicea, et quem Yuleanius voluit in lucem dare, illam ipsam epistolam longiore esse, quam Lambecius Græce et Latine edidit. Ejus *De processione Spiritus sancti* contra Græcos, quod laudat Allatius contra Creyghonum, miror non editum esse in ejusdem Græcia orthodoxa. Incipit: *Ῥωμαῖοι γράφων*.

(r) In Vita Basilii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 53, templum illud, sive *νέα βασιλικὴ ἐκκλησία*, condita traditur in honorem Christi, Michaelis archangeli et Eliæ Thesbitæ.

GEORGII CODINI

DE

OFFICIIS MAGNE ECCLESIE ET AULE CPOLITANE LIBER.

EMINENTISSIMO S. R. E. PRINCIPI

MICHAELI MAZARINO

AQUENSIIUM ARCHIEPISCOPO.

Quanto magis æmula Græcarum Gallia litterarum, eminentissime cardinalis, primæva non inferior pietate, imperii dignitate nunc potior, tanto sibi Græcia pristinæ eruditionis religionis majestatis memor quærît ardentius Galliæ præsidium; et quo vehementius Galli proceres sapientiæ Athenarum ambiant, eo majori gessit ubertate gaudiorum Codinus *σοφιστῶν* nomen adeptus suum hoc de officiis ecclesiasticis et palatinis opus a Gallis æterna consecratione dedicari. Extra patriam, licet non ignotus, errare videretur, ni patrios suos ecclesiasticos proceres in sacrarium tuum reciperet, aulicos in palatium induceret, in quo avitæ religioni, simul ac regis majestati sedem pararet. Albicantis sub tua purpura vestis candore perspecto, intimum animi tui candorem coniecit nec imparem eminentiæ nobilitatem; patriarchamque suum cum ecclesiæ magnæ optimatibus modo, cum nec loget nec jejumat illa, candido colore fulgentem, modo, si luctum vel jejunium indixerit, purpureæ

coruscum, in sacris tuis adibus te colere; imperatorem vero curiali suo comitatu stipatum, aureum quamvis et purpuream undequaque, si majestatem nullo mœrore obnubilatam proferat, candidis contra vestibus amictum, si luctum testetur, te venerari et in musei tui secretiore penetrati tuis pedibus involvi exoptat, et nunc amisso imperio, ad felicitatis reparandæ omen, priusquam iterato se proferat in tuo nomine apparere postulat. Id sane Codini opus est, quod non crediderit merito quispiam tot dicendum hominibus quot Officia percensuit, sed ei soli vovendam quem plurima respiciunt officia, et ejus in fronte præfixum nomen pars libri sit potissima. Sic est profecto, cardinalis eminentissime: per te Codinus mirum in modum augetur, nempe qui non officia solum enumerat Magnæ ecclesiæ et aule Cpolitanz, sed etiam ampliores, quas in Te colligis, utriusque palatii Regii et Vaticani dignitates videtur expressius repræsentare. Quapropter auctorem hunc tuo nomine consignasse sincere et sine fuco profiteor præcipuum ex meis ad eum notis. Ita non foret iste mens, nisi tuus. Utinam olim Codino datum tuo frui conspectu: unus ei fuisses satis ad novam officiorum bene longam seriem contendendam; quam luculentas in illum nunc commentationes ederem! quam ingens implerent volumen, ubi circa singula, quibus perfunctus es, munera, quanta te ges-isses in unoquoque prudentia, integritate, laude, curiosius adnotassem! At quid vana mentis oblectatione deludor? quasi vero notis indigere quod omnibus notum? neminem hoc fugere potuit. Te quotusquisque facile suspiciendum habuit, quem decora virtutum ante purpuram ubique statuerunt eminentissimum. Te talem purpuræ fulgor invenit, non fecit. Nihil ad veritatem addo: sic apud me supremum æterni Numinis in te consilium, non desultoria cogitatione sed accurato mentis examine, soleo pensare. Te, fausto prorsus omine, decrevit allectum in Prædicatorum familiam, in qua meritorum suffragio vere fores purpuræ capdidatus. Te natum in salutem hujus imperii voluit ad doctoratus gradum promoveri, quæ laurea non obscure lauros alias adumbraret; et quod antiquitas fabulosum cecinit, veritatis prænuntium ac præconium posteritas comprobaret, Palladem e Jovis cerebro natam, laureatis armis instructam, Athenarum ac scientiarum omnium sibi compasse præsidium, ac subinde ad oleam pacis argumentum Athenis plantandam atque pacem ipsam in orbem universum propagandam animum convertisse. Quem cælum designabat proregem ordo provincialem renuntiavit: sacri palatii magistrum prius instituit pontifex quam regum supremus Gallici ministrum. Virtuti proclive per descensum gradatim ascendere; quod deinde bonum contigit Aquensibus, ardebant toti Prædicatorum ordini in comitiis Genuensibus Galli et Itali, quorum judicium vel ex eo sapiens comprobatum est, quod unum e multis te Gallia censuerit universa dignum qui principem referres, cui nescit orbis æqualem. Prudenter hæc dubie tibi pum Roma purpuram obtulit, cum regem esses exhibiturus; sed quam probe te novit, tam verecunde in hoc ipso purpuræ donō novam ac ampliorem fatetur accepisse splendorem. Illum velut admirantis turbæ unus, (cujus enim animum tantus fulgor non alliceret aut exhilararet?) deposito non amisso pulvere, vicinior intueri sum ausus, quo meo labori et operi lucis plurimum affulgeat. Levidense offero tibi munus, sed affectu grande; meritis impar, verum in quo cunctis ceu congestis in æcrum dignitatibus, quantum illa sibi jure deposcerent, bono in lumine pono. Hoc igitur observantiæ in te meæ monumentum velim excipias, et oculis quibus meum rapuisti pridem animum, benigne inspicere. Vale et vive Ecclesiæ ad utilitatem, Galliæ ad omne genus felicitatis, Ordini nostro ad ornamentum, tibi ad beatam gloriam. Ita vovet submissi animi.

Eminentię tuæ deditissimus servus

F. JACOBUS GOAR ord. Prædic.

E conventu tuo Parisiensi S. Mariæ Annuntiatae.

P. JACOBI GRETSERI

PROŒMIUM.

Ante viginti, et quod excurrit, annos libenter et diligenter legebam libellum Georgii Codini *De officiis et officialibus Magnæ Ecclesiæ et aule Cpolitanz*. Testimonio esse possunt notæ ad secundum tomum de S. Cruce, et notæ ad Codinuum cum Ethicis Mureti publicatæ, et Facula Codino accensa, evulgata cum ejusdem Mureti in Tacitum Commentariis, consultis et cum editione Juniana collatis tribus calamo exaratis exemplaribus, duobus nimirum Boicæ bibliothecæ, tertio Lautherianæ.

Sæpe a me petierunt viri docti ut Codinum de integro interpretarer. Paruissem jam dudum, si per alias occupationes, qua publicas in scholis qua privatas domi, licuisset. Nunc cum perpetuus capitis totiusque corporis languor sat luculentum otium mihi pepererit, Codinum, ne plane otiosus essem, in manus sumpsit, verti, commentaria adjeci, errores gravissimos Junii detexi, utique id aut non facturus aut

parce facturus, quamvis innumeros ejus errores dissimulaverim, nisi Junius homo arrogantissimi supercilii et catholice fidei immanissimus hostis fuisset; qui cum a suis haberetur et vendicaretur omniscius, perspicue ostendit edito Codino sibi hac opinione et fama fieri injuriam, si tamen volenti fieri potest injuria, quia Junius hanc de se opinionem et famam volebat et fovebat, qui Curopalata primo edidit anno Redemptoris 1588 ex bibliotheca Julii Pacii, suppresso suo nomine, vel potius in Judaicum commutato: Nadabum enim Agmonius senatui Francofortensi Codinum dedicabat; et ne non satis dedicatus esset, eundem Pacius dedicavit Hippolyto a Collibus, suo in prætorio Heidelbergensi collegæ. Postea nactus Junius a Marquardo Frehero integrum exemplaria, adjectis priori editioni aliquot pagellis, quibus lacunas nonnullas explevit, nomen suum professus est, Codinumque Frehero inscripsit, ita ut Curopalata jam tribus patronis stipatus in publicum venerit. Merito tamen culpandus est Junius, quod novam editionem non adornavit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit adjunctis codicibus bibliothecæ Palatinæ et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum optimi codicis Augustani: nam Codium olim fuisse in bibliotheca inclytæ rei publicæ Augustanæ testis est Wolfius præfatione ad Nicetam et ipse Seilerus, qui inde Græce descripsit et Latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire nunquam permisit. Dico olim fuisse: jam enim non est, sed amissus est, ut ante aliquot annos ex amplissimo domino Marco Welsero II viro Augustano intellexi: nescitur cujus negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis instructus Junius, præsertim translatione Seileriana, debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et gravissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum lectori proponere. Verum nihil horum præstitit, nisi quod, ut antea dictum, pauculas pagellas primæ ac mendosissimæ suæ editioni assuit, mutato titulo, addito novo patrono apppositoque suo nomine. Quo ipso fucum lectoribus fecit, quasi novam editionem promeret, anno 1596, cum non fuerit nova sed prima, illa nimirum ipsa quæ anno 1588 prodierat.

De mea editione et commentariis non habeo quod dicam. Æquos lectores laboris mei arbitros esse volo. Æquos, inquam: nam iniquos non moror. Si quid mutatum sit, cujus ratio in commentariis non redditur, noveris id aut ex duobus Boeis et Lautheriano codicibus aut ex perspicua ratione petitum. Vale feliciter, mi lector. Ingolstadtii anno salutis 1620.

P. JACOBUS GOAR

LECTORI.

Quod usu solet evenire illis qui inter expurganda dirutorum ædificiorum rudera veteres offendunt et effodiunt nummos, illud idem hactenus Codiniani operis interpretibus contigisse neminem, qui legerit, iustas iturum puto: illi siquidem ubi præter omnem spem in aliquod numisma incidere, se locupletes existimant; unde facto impetu irruunt, et quasi foret reconditi thesauri argumentum, majori conamine terram hinc inde eruant, gaudent, mirantur, sperant, et quodnam sit metalli genus aut monetæ species unusquisque, prout menti occurrit, interpretatur. Me illeculæ, si non felices omnino, si non divites illi, beata numismata quæ in illorum devenere manus, quarum opera contractam amittunt rubiginem, et quidquid squalidum adhæserat deponunt, ita ut si non pristinum valorem, resitutum saltem ex aliqua parte recipiunt splendorem. Fossore vero nec ditiores nec feliciores appello, si pretium nullum sit, si ejus principis inscriptionem numisma ferat aut imaginem repræsentet ignorent. Exesos rubigine characteres perlustrant; ac nisi vaticinari noverint aut aliunde acceperint quid litterarum vel figurarum significent, non explanabunt. Verumtamen quod ad Codini opus attinet, etiamsi præ vetustate non sit rancidum, præ novitate tamen, quæ majorem lucem ut plurimum deberet promittere, inventum obscurum. De nupera namque solum Græcia Codinus agit, non vocibus tantum novis, sed, quod mirum est, jam obsoletis. Usus quippe, qui recentiores ritus, mores, officia, vestes, integrum denique Græciæ statum invexit, Orientis everso imperio funditus interiiit; et sub ipsius Cpolis ruinis, quæ ante ducentos tantum annos in ea vigeabant consuetudines, quia ferme novo et ignoto loquendi genere expressæ, jacent misere consepultæ. Paucos ea de causa reperire est qui aspectu primo non demirentur, quamvis rari sint qui propius inspicientes litteras auctoris ac ejus scribendi characterem vel evolverint vel penetrarint. Quam infeliciter Junius in elucidanda verborum, quibus usus est Codinus, obscuritate desudaverit, Meursii pluribus in locis demonstrat emendatio et instituta per Gretserum versio ac in amplis disertisque commentariis ejusdem Codini illustratio; sed cum ea qua Gretserus ætate utebatur, voces illæ neotericæ Græciæ nondum in Occiduas partes essent allatæ, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus, cujus scripta multam doctrinam continent, doctrina pietatem sapit et ad sanctitatem accedit pietas, si aliorum mentem secutus in eorum menda prolapsus impeerit. Non enim ille solus est qui ad scopulorum

quos Meursii Glossarium ex potiori parte διοδάρβαρον exponit, allidat : is enim cum germanam Græcarum ac vulgariū vorum mentem non sit assecutus, sequacibus fovam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Græcicæ linguæ bene perito corrigatur, illustretur ac infinitis propemodum, quæ possunt addi, dictionibus augeatur, facilem adhuc secuturis præbebit lapsus occasionem. Fateor Gretserum eruta metalla examinasse, a plerisque situm et squalorem deterisisse, in exponendis emblematicis Œdipi gessisse personam, et characterem, qui vix dignoscebantur, reconditam significationem investigasse : sed cum omnino sit impossibile vel nihil ignorare vel omnium votis satisfacere, complures et egregii quidem viri aliquid præter ejus laborem, quo labor ipsemet amplificatus exeresceret, exspectabant. Illa me desideria moverunt ut multa illustrarem, explanarem alia, de meo nonnulla conferrem : tutinam homine Gallo monstrante viam, nemo in posterum etiam aliunde natus in Græcia peregrinus aberret ! In alienam messem non adeo falcem quam uberiores segetes immitto. Gretsero sua sarta tecta reliqui, et velut data ex tripode responsa sum veneratus. Superest ut quæ mea sunt et juris publici faciendæ paucis proponam, accuratam scilicet Codiniani textus cum alterutro vel simul cum duobus Regiæ bibliothecæ exemplaribus collationem. Textum ipsum, non ad abundantioris doctrinæ ostentationem, sed ad utilitatem respiciens, emendavi : emendationem vel lectionum varietatem in marginem rejeci. Ubi cum utroque Regio minus convenire comperi, locos hoc indice utr. *Reg.* (1) designavi : ubi vero unum illorum a textus lectione discrepat, primum numeralis character Arabicus 1 indigitat, ac 2 alterum (2). Et si quando defectu alienius notæ laboraveris, lector, ad præcedentem, quæ vices ejus supplebit, recurre.

Et ne quis putet me data opera Gretseri censorem agere, ipsum inter et me quemlibet statuamus arbitrum, qui de feliciori textus expositione iudicet. Et quamvis in Gretseri favorem feratur sententia, non debui perceptum a me novum sensum prætermittere, quem qui Codinianum textum legerit emendatum, non longius requireret, cum oculis subsit in versionis margine.

Parum sane, licet nonnihil splendoris Codino contulissem, si in solo textu vel ejus versione restituenda tempus impendissem : debui, quod operæ pretium erat et operis erit utilitas et oblectamentum, ut ignotos recentiorum Græcorum mores, ita Codinianæ dictionis abstrusos et reconditos sensus elucidare, catalogos de ecclesiæ vel palatii Officialibus ex Regiæ vel illustris Mazarinæ bibliothecæ codicibus mss. alios ac omnino diversos proferre, ritus istos velut regulas factis et exemplis confirmare, de meo referre pauca vel ferme nihil, a me relata cuncta vel Græcis scriptoribus vel iis qui viva voce docuerunt ascribere. Quodsi mihi fidem non faciat quæ fide laborare Græcia præsumitur, si meum testimonium in suspicionem veniat, qui fieri potest ut tam multi auctores in notis ad singula capita adjectis catervatim prolati fide vacent, aut quis eorum suffragia voluerit in dubium vocare ?

Unum restat quod moneam, primum caput de Officialibus Magnæ ecclesiæ non mihi videri Codini. Cujus sententiæ rationem subjungo, nimirum catalogum in quo officialium nomina recensentur, a reliquis Codini capitibus sæpius in Regiis mss. distinctum reperiri. Et integrum opus absque catalogo in suo recto ordine capita videre est distributum ; quod et ipsi quibus usus est Gretserus comprobant codices. Cum tamen in Codinum scriptorem plerique referant, quin Codinum agnoscat parentem non invidéo (3). Alios ipso ampliores inter notas adjungo. Ipsas etiam notas utrisque ac toti Codini operi volui connexas, ut auctoris arridente textu ejus expositio nullam tibi relinquat animo dubietatem. Codinum igitur plenius ac integre magis explanatum suspice, et intererrime vale.

(1) Nunc AB.

(2) Nunc A et B.

(3) Cf. Gretser. commentar. 1 1 extr.

ΤΟΥ
ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ
ΗΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΑΛΙΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΛΑΤΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.
ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΗΕΡΙ ΤΩΝ ΟΦΦΙΚΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

SAPIENTISSIMI CUROPALATÆ

DE OFFICIALIBUS

PALATII CONSTANTINOPOLITANI

ET DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIAE,
ET PRIMUM DE OFFICIIS MAGNÆ ECCLESIAE,

Jacob Gretsero interprete.

INDEX CAPITUM HUIUS LIBRI.

CAPUT 1. Catalogus officiorum magnæ ecclesiæ. 2. Nomina officiorum palatii. 3. De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium, ac primum de pileo despota. 4. De gestaminibus magni domestici et reliquorum principum. 5. Ministeria uniuscujusque officialium. 6. Feriæ quæ in palatio feriari solent; et primum de festo Nativitatis Domini. 7. De mensa imperatoris. 8. Festum Epiphaniæ. 9. Festum adorationis S. crucis. 10. Festum Palmarum. 11. De modo agendi si imperator versetur in luctu. 12. Officium magnæ hebdomadæ. 13. Horæ magnæ Parasceves et officium magni Sabbati. 14. Matutinum magnæ dominicæ paschalis. 15. De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cyoli moretur. 16. De magni domestici, magni drugarii vigiliarum, præfecti exercitus et magni adnumeratiæ officii in fossato. 17. De coronatione imperatoris. 18. De creatione despota. 19. De creatione Sebastocratoris et Cæsaris. 20. De electione et inauguratione patriarchæ. 21. De lugalibus imperatoris gestaminibus. 22. De futura sponsa et imperatrice.

ΚΕΦΑΛ. Α'.

Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια ἔχουσιν οὕτως.
Ἡ πρώτη πεντάς. Ὁ μέγας οἰκονόμος, κρατῶν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσο-
διαζόμενον ἐξ αὐτῶν. Καὶ οἰκονομεῖ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ μέγας σακελλάριος, κρατῶν τὰ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἀρχοντα τῶν μοναστηρίων. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ, κρατῶν τὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας. Ὁ χορτοφύλαξ, κρατῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ γαρτῶν δεικνύματα, κριτὴς τῶν ὄλων ὑποθέσεων τῶν ἐκ-
κλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν κληρικῶν ὑποθέσεσιν ἐκδι-
κος ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χεῖρ. Ὁ σακελλίου, κρατῶν τὰς καθολικὰς ἐκκλησίας καὶ τὸ σακελίον. Ὁ πρωτεύδικος εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς ἀλγ-

Α

1-3 CAPUT I.

Ecclesiastica officia sic habent.

Primus quinquarius. Magnus œconomus, qui sua in potestate omnes Ecclesiæ facultates omnesque in illis reditus tenet, et tam patriarchæ & quam ecclesiæ hac in re dispensator est. Magnus sacellarius habet sua in potestate virorum et mulierum monasteria, et ad hoc ministro seu adiutore nititur præfecto monasteriorum. Magnus sceuophylax seu vasorum custos sua in potestate habet ecclesiæ vasa seu suppellectilem. Chartophylax tabulas habet chartaceas ad jura ecclesiastica pertinentes (hoc est litteras quibus privilegia et alia jura Ecclesiæ continentur), et est iudex omnium causarum ecclesiasticarum, et controversarum matrimonialibus cognoscendis ac dirimendis præsi-

det. Quin et in cæteris clericorum litibus iudex **A** μαλώτους, καὶ κριτὴς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων. Inquam dextera patriarchæ manus. Præfectus sacelli sua in potestate habet catholicas ecclesias et sacellum. Proteclicii munus ad curam captivorum extenditur; et est simul iudex omnium querimoniarum, quæ ad forum deferuntur.

Isti sedent in sacra concione cum patriarcha.

Secundus quiniarius. Protonotarius ostium est et aditus ad exocataceolos, præstque pittacis conciliendis. Logotheta præest discentiis et conscribendis rationibus, tam quas reddunt qui ex plebe quam qui ex ordine ecclesiastico principali. Cantistrisius canistro præfectus est, et patriarchæ, dum vestibus sacris induitur, servit. Referendarii munus est ut mittatur ad imperatorem et ad magnum principem. Qui a commentariis est, scribendis commentariis sive memorialibus vacat.

5 Tertius quiniarius. Hieromnemonis munus est pone patriarcham preces inspicere; habetque sua in potestate enthroniasmum et contactium seu librum ordinationis. Qui a genibus est, sua in potestate habet supergenuale patriarchæ. Præfectus supplicum precibus, pro illis qui injuria affliguntur, ad imperatorem accedit. Eius qui secreto præest munus est ut, dum judicia habentur, populum in officio contineat. Præfectus sacræ stationis (ut moderandis moribus præest) curat ut intra sacrum tribunal, seu intra altare, debitus et conveniens ordo observetur.

Quartus quiniarius. Monitor seu suggestor ad hoc constitutus est, ut patriarchæ tacite suggerat et in memoriam revocet. Doctor Evangelii, qui interpretatur illud. Doctor apostoli, qui illius interpret est. Doctor psalterii, psalterio explanando destinatus. Rhetoris munus est Scripturas interpreta-
C **i.**

Quintus quiniarius. Præfectus monasteriis gerit cum magno sacellario monasteriorum curam. Præfectus ecclesiis ecclesiarum curam gerit cum curatore sacelli. Præfectus Evangelio tenet illud ad processiones ac litanias. Præfectus luminibus curam habet eorum qui nuper illuminati, hoc est baptizati, sunt. Præfectus antimensis eos qui sanctam communionem percipere volunt introducit.

Sextus quiniarius. Primus ostiarius fores custodit, dum ordinationes peraguntur. Secundus ostiarius tenet monampulum. Protopapas **6** defensor et primus in loco altaris, secundas a patriarcha obtinens. Secundus sacerdotum introducit (ad altare seu sacram mensam) sacerdotes, et secundas a protopapa tenet. Secundarius ex diaconis primus est inter communes diaconos, et introducit (ad altare) diaconos.

Septimus quiniarius. Proptopsaltes. Duo domesticus, primi et secundi chori. Qui populum convocat. Primicerius tabulariorum. Præfectus contactiis.

Octavus quiniarius. Primicerius lectorum. Nomicus. Protopagonarcha. Exarchus. Ecclesiarcha.

Ὅστις κάθηται ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως.

Ἡ δευτέρα πεντάς. Ὁ πρωτονοτάριος; θύρα τῶν ἐξωκατακολιῶν, καὶ εἰς τὰ πύττακια. Ὁ λογοθέτης; εἰς τὸ λογογραφεῖν, καὶ εἰς τὰς δημοσιακάς καὶ ἀρχοντικάς; ὑποθέσεις λογογραφεῖν. Ὁ κανστρίσιος; εἰς τὸ κανστρίον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. Ὁ βεφραβνδάριος; εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς τὴν βασιλέα καὶ εἰς μέγαν ἀρχοντα. Ὁ ὑπομνηματογράφων; εἰς τὸ γράφειν τὰ ὑπομνήματα.

B

Ἡ τρίτη πεντάς. Ὁ ὑπομνημάτων; εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς ὅπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, κρατῶν τὸν ἐνθρονισμὸν καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας. Ὁ ἐπὶ τῶν γοάτων, κρατῶν τὸ ἐπιγοάτιον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων ἀπέρχεται εἰς τὴν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων. Ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων; εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸ κρίνειν. Ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν ἐντὸς τοῦ βήματος.

sacrum tribunal, seu intra altare, debitus et con-

Ἡ τετάρτη πεντάς. Ὁ ὑπομνηστικῶν; εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, ἑρμηνεύων αὐτό. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου, ἑρμηνεύων αὐτόν. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου; εἰς τὸ ἑρμηνεύειν αὐτό. Ὁ ῥήτωρ; εἰς τὸ ἑρμηνεύειν τὰς Γραφάς.

Ἡ πέμπτη πεντάς. Ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, ἔχων μετὰ τοῦ μεγάλου σακελλαρίου τὴν τῶν μοναστηρίων ἐνοχίην. Ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, ἔχων τὴν ἐνοχίην τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ σακελλίου. Ὁ ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου; εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς. Ὁ ἄρχων τῶν φώτων, ἔχων τὴν ἐνοχίην τῶν νεοφωτιστῶν. Ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμινεῶν, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετέληξιν.

Ἡ ἕκτη πεντάς. Ὁ πρῶτος; ὀσιτάριος, κρατῶν τὰς θύρας; εἰς τὰς χειροτονίας. Ὁ δεύτερος; ὀσιτάριος; κρατῶν τὸ μονοδάμβουλόν. Ὁ πρωτοπαπᾶς, ἐκδικος καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, εἰσάγων τοὺς ἱερεῖς καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ. Ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων; πρῶτος τῶν κοινῶν διακόνων, καὶ εἰσάγων τοὺς διακόνους.

Ἡ ἑβδόμη πεντάς. Ὁ πρωτοφίλιτης. Οἱ δύο δομέστικοι, τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ. Ὁ λοσουνάκης. Ὁ πριμμικήριος; τῶν ταβουλαρίων. Ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων.

Ἡ ὀγδόη πεντάς. Ὁ πριμμικήριος; τῶν ἀναγνωστῶν. Ὁ νομικός. Ὁ πρωτοκανόναρχος. Ὁ ἐξαρχος. Ὁ ἐκκλησιάρχης.

Ἡ ἐννάτη πεντάς. Οἱ δομέστικοι τῶν θυρῶν. Ὁ Ἀ χαρτουλάριος. Ὁ δεσποτάτος. Ὁ ἐπὶ τῆς πο-
δίας.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀφφίκια τὰ ἐκκλησιαστικά.

ΚΕΦΑΛ. Β΄.

Τὰ τῶν ὀφφικιαλῶν τοῦ παλατίου τῆς Κων-
σταντινουπόλεως ὀνόματα.

Δεσπότης. Σημειῶσαι ὅτι οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ
οἱ δεσπότηαι προίστανται τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν γαμ-
ερῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν καὶ αὐτῶν ὄντων.

Σεβαστοκράτωρ. Ἰστέον ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας
Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος
ἄξιωμα οὐκ ἦν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν βασιλεία πρῶ-
τον πάντων ἦν τὸ τοῦ Καίσαρος. Οὗτος δὲ ἐπὶ τὸν
Μ. λισσηνὸν Νικηφόρον τὸ τοῦ Καίσαρος ἄξιωμα
τετίμηκεν, ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ
πρῶτος κατὰ τὸν χρόνον, ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος,
ἔρχην δὲ τοῦτον μετῴκει τιμωθῆναι ἄξιωματι, ἕτερον
δὲ ἄξιωμα οὐκ ἦν, ὡς ἐφημεν εἰπόντες, κλήν τὸ
τοῦ Καίσαρος, ὠνοματοποίησε δὲ νέον ἄξιωμα, συν-
θεῖς αὐτὸ ἀπὸ τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος,
καὶ ἐφημέσατο τῷ ἀδελφῷ, τὸ τοῦ σεβαστοκράτο-
ρος δηλαδὴ ὄνομα, δευτέρου ὀνομαζομένην βασιλεία τοῦτον
πεποιηκώς, καὶ ὑπεβίβασε τοῦτον τὸν Καίσαρα,
καὶ μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εὐφημίαν ἀναγο-
ρεύεσθαι ἀπρηιδμήσατο.

Καίσαρ.

Μέγας δομέστικος.

Ὁ πανυπερσεβαστός. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἄξιωμα
οὐκ ἦν, ἀλλ' ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀλέξιος πρῶτος
ἐπινενόηκε. Θέλων γὰρ ὡσαύτως τιμῆσαι καὶ τὸν
ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην,
καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰσοστάσιον καὶ σύνθρονον τῷ
Καίσαρι, μήτε ὑποβιβάσας αὐτὸν τοῦτον μήτε ἀνα-
βιβάσας. Ὁ καὶ μέχρι τινὸς οὕτως ἐπικράτησεν,
ἕως τῆς βασιλείας τοῦ δευτέρου Ἀνδρονίκου τοῦ
Παλαιολόγου. Οὗτος γὰρ δὴ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πάπ-
πος αὐτοῦ, τιμήσας τὸν Κωντακουζηνὸν Ἰωάννην,
ὃς ἐγεγόνει καὶ βασιλεὺς ὕστερον, μέγαν δομέστι-
κον, πρῶτον μὲν ἰσοστάσιον τῷ πανυπερσεβάστῳ
τοῦτον ἐποίησεν, ὕστερον δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐ-
τοῦ τοῦ πάππου ὑπεβίβασε τὸ ἄξιωμα τοῦ πανυ-
περσεβάστου, καὶ ἔταξεν αὐτὸ εἶναι τὸν μέγαν δο-
μέστικον, ἀναβιβάσας τὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου.
Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι παρεχρήσατο τῇ τοῦ σεβαστοῦ
ἄξιᾳ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων
τούτων. Σεβαστοὶ γὰρ ἀνέκαθεν ἐπιθετικῶς οἱ βασιλεῖς
ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξιδιάζοντες· εἰς βασιλεῖα λεγόμε-
νον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον
πρῶτος κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἄξιαν. Ἐξέστι δὲ καὶ
τῆς βασιλευσὶ καίνοτομειν καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα ἀνω-
τάτως, καὶ ἀναβιβάσειν καὶ ὑποβιβάσειν ὡς βούλοιντο.

Πρωτοσεβαστιάριος. Σημειῶσαι δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι
βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος ἀπὸ
τοῦ πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράγματα ἀφελὼν, ὃ ἴστιν
ἄξιωμα γ', ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ
Μιχαὴλ τὸν Ταρχανιώτην, τιμήσας πρωτοσεβασ-
τιῶν ἐν καὶ ὑπερέχοντα πάντων, τοῦ τοῦ μεγάλου
δομεστίκου καὶ τοῦ πανυπερσεβάστου, ἐποίησε μετὰ

Nonnus quinquarius. Domesticus ostiorum. Char-
tularius. Deputatus. Praefectus pavimenti (cauda-
tarius).

Et haec sunt officia ecclesiastica.

CAPUT II.

Nomina officialium palatii Cpolitani.

7 Despota. Observa hic filios imperatoris, si sint
despote, praecedere fratres et generos imperatoris,
licet ipsi quoque sint despote.

Sebastocrator. Sciendum sebastocratoris dignita-
tem usque ad imperium Alexii Comneni non fuisse,
sed post imperatorem primas tenuisse Caesarem.
Iste Caesaris dignitate Nicephorum Melissenum ho-
noravit. Habebat autem fratrem se natu majorem
Isaacium Comnenum. Oportebat vero istum ad
altiore dignitatem evehere; nec altior erat quam
Caesaris, ut jam diximus. Commentus igitur est no-
vam dignitatem, composito vocabulo ex sebasto et
autocratore, fratrique sebastocratoris nomen impo-
suit, altero quodammodo imperatore eo constituto,
eique postposuit Caesarem, hoc etiam decreto, ut
ipse in faustis acclamationibus post imperatorem
nominaretur.

Caesar.

Magnus domesticus.

Panhyperselastus. Hae ita dem dignitas non erat,
quam ille idem imperator Alexius primus exegerat.
Cum enim vellet simpliter honorare Michael-
lem Taronitem sororis conjugem, aequalem enim
et statione et throno fecit Caesari, cui cum neque
postposuit neque anteposuit. Quod etiam aliquandiu
valuit, nempe usque ad imperium secundi Andro-
nici Palaeologi. Iste enim imperator et avus ejus
Joannem Cantacruzenum, qui post etiam impe-
rator fuit, magni domestici honoribus augens,
primum aequalem fecit panhyperselasto: deinde
post mortem avi dignitatem panhypersebasti post-
posuit, statuitque ut sub magno domestico esset,
ejecta magni domestici dignitate. Sciendum et hoc,
Alexium Comnenum sebasti dignitate abusus esse,
quando duo illa nomina in unum conflavit: nam
superioribus seculis sebasti nomen imperatoris
epithetum erat, eumque proprie designabat. At
iste nominis hujus honorem primus vulgatiorem et
communiorem fecit. Sed nimirum imperatoribus
jus est absque obstaculo pro arbitrio et voces
novandi, et quos volunt anteposendi et postponendi.

Protovestiarius. Observa et hoc: Imperator Mi-
chael, primus ex Palaeologis, ablata a protosebasto
quae est 13 dignitas, prasina indumenta transtulit
ad Michaellem Tarchaniotam sororis suae filium,
creatum abs se protovestiarium; quem etiam om-
nibus, magno itidem domestico et panhyperselasto,
excepto tamen Caesare, antetulit; quem rursus subie-

cit imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine secundus, quando Joannem Cantacuzenum, ut supra dictum, magnum domesticum creavit. Extulit vero eum et supra avi imperatoris sororum filios, suosque avunculos, et supra omnes alios, non panhypersebastro et protovestiario 9 exceptis. Hinc igitur iste officiorum ordo obtinuit, ut magnus domesticus post Cæsarem primus esset, postea panhypersebastes, et sic deinceps reliqui.

Magnus dux.

Protocrator.

Magnus stratopedarcha.

Magnus primicerius.

Magnus contostaulus seu comes stabuli.

Magnus logotheta.

Protosebastus.

Pinerna.

Curpalata.

Præfectus sigilli seu annuli signatorii.

Præfectus eubiculi seu cubicularius.

Logotheta ærarii generalis. Theodorum igitur M. tochitam ærarii publici logothetam cum imperator Andronicus ex Palæologis hoc nomine primus honorare constituisset, magnum logothetam fecit, qui et priores magno stratopedarcha tenebat; sed non protostratore. Post præfectum eubiculi sequitur.

Protovestiarius.

Domesticus mensæ.

10 Præfectus mensæ.

Magnus poppias.

Eparchus.

Magnus drungarius vigiliarum seu excubiarum.

Magnus hetæriarcha.

Magnus chartularius.

Logotheta publici cursus.

Primus secretarius.

Præfectus exercitus.

Mysticus.

Domesticus scholarum.

Magnus drungarius classis.

Primicerius aulæ.

Protospatharius.

Magnus princeps.

Tatas aulæ.

Magnus tzausius.

Prætor populi.

Logotheta rerum domesticarum familiarium.

Magnus logariastes.

Primus venatorum.

11 Scenterius seu scatifer.

Amirallus.

Magister supplicum libellorum.

Quæstor.

Magnus adnumiasta.

Logotheta castrensis.

Primus accipitrarius.

Logotheta rei pecuarie.

A τὸν Καίσαρα. Ὑπεβίβας δὲ πάλιν τοῦτον ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος, ὅτε τὸν Καντικουζηνὸν Ἰωάννην, ὡς ἀνωτέρω προέλεγκται, εἰσήγαγε μέγαν δομέστικον ἀνεβίβας δὲ αὐτὸν τοῦ τε πάππου καὶ βασιλέως ἀνεψιῶν, αὐτοῦ δὲ θείων καὶ ἐτέρων πάντων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ πανυπερσεβάστου καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Ἐντεῦθεν οὖν ἡ τῶν ὀφικίων τάξις ἐπικράτησεν οὕτως, τὸ πρῶτον μέγαν δηλαδὴ δομέστικον μετὰ τὸν Καίσαρα εἶναι ἀρχὴν, εἶτα τὸν πανυπερσεβάστον, καὶ καθεστῆς τοὺς λοιποὺς.

Ὁ μέγας δοῦξ.

Ὁ πρωτοστράτωρ.

Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης.

Ὁ μέγας πριμικήριος.

Ὁ μέγας κοινοταύλος.

Ὁ μέγας λογοθέτης.

Ὁ πρωτοσεβάστος.

Ὁ πιγκέρνης.

Ὁ κουροπαλάτης.

Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης.

Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος.

Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Τὸν οὖν Θεόδωρον τὸν Μετοχίτην, λογοθέτην ὄντα τοῦ γενικοῦ, ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος τιμήσας μέγαν λογοθέτην πεποίηκεν· ὅς καὶ ἦν ὑπερέχων τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ὑπὸ τὸν πρωτοστράτορα δὲ, μετὰ δὲ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

Ὁ πρωτοβεστιαρίτης.

C Ὁ δομέστικος τῆς τραπέζης.

Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ὁ μέγας παππίας.

Ὁ ἐπαρχος.

Ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης.

Ὁ μέγας ἐταιριάρχης.

Ὁ μέγας χαρτουλάριος.

Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου.

Ὁ πρωτασηκρήτης.

Ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ.

Ὁ μυστικός.

Ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν.

Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.

Ὁ πριμικήριος τῆς αὐλῆς.

Ὁ πρωτοσπαθάριος.

D Ὁ μέγας ἀρχων.

Ὁ τατάς αὐλῆς.

Ὁ μέγας τζαούσιος.

Ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου.

Ὁ λογοθέτης τῶν οἰκιακῶν.

Ὁ μέγας λογαριαστής.

Ὁ πρωτοκονηγός.

Ὁ σκουτέριος.

Ὁ ἀμνηράλιος.

Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων.

Ὁ κοιαίστωρ.

Ὁ μέγας ἀδνομιστής.

Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ.

Ὁ πρωτοεραχάριος.

Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγέλων.

Ὁ μέγας διερμηνευτής.
 Ὁ ἀκόλουθος.
 Ὁ κριτής τοῦ φορσάτου.
 Ὁ ἀρχὼν τοῦ ἀλλαγίου.
 Ὁ πρωταλλαγάτωρ.
 Ὁ μέγας διοικητής.
 Ὁ ὀρφανοτρόφος.
 Ὁ πρωτονοτάριος.
 Ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων.
 Ὁ δομέστικος τῶν τειχέων.
 Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.
 Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου.
 Ὁ βεστιάριος.
 Ὁ ἐταιριάρχης.
 Ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς.
 Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάνων.
 Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων.
 Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαθάρων.

Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγατόρων.
 Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων.
 Ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν παλατίων.
 Ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων.
 Ὁ δομέστικος τῶν δυτικῶν θεμάτων.
 Ὁ μέγας μυρταίτης.
 Ὁ πρωτοκόμης.
 Ὁ παππίας.
 Ὁ δρουγγάριος.
 Ὁ σεβαστός.
 Ὁ μυρταίτης.

Εἰσὶ καὶ προκαθήμενοι πόλεων κατ' ἀξίαν ἐκάστης αὐτῶν.

Ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως ὁ Χοῦμνος, καὶ οὗτος εἰς παράστασιν ἐστάθη ποτὲ οὗτος εἰς ἀσπασμὸν παρεγγίνετο· διὸ καὶ ἦν ὁ τόπος αὐτοῦ ἀνεπίγνωστος. Κατεῖχε δὲ δικανίκιον ξύλον λεῖον.

Ὡσαύτως καὶ ὁ τοῦ μεγάλου βασιούλου τόπος ἀνεπίγνωστος ἦν.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Περὶ τῶν φορεμάτων ἐκάστου τῶν τε ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων.

Τὸ περιχύλιμα τῆς κεφαλῆς τοῦ δεσπότη τοῦ καλούμενον σιαδίδιον ὀλομάργαρον. Ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει δινύματα τοῦ φορεύοντος αὐτὸ, χρυσοκλαβαρικὸν, συρματινόν. Τὰ σεία ὅλα καὶ τὰ βασιλικὰ, πλην τοῦ κόμβου τῶν φοινίκων. Τὸ κόκκινον ῥοῦχον αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ τὸ βασιλικόν, μετὰ ῥιζῶν, ἀνεῦ τῶν στρατηλατικῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κόκκινον μετὰ μαργελλῶν. Αἱ κάλτσαι κόκκιναι. Τὰ δ' ὑποδήματα αὐτοῦ διβολέα, χρώματος ὀξέος καὶ λευκοῦ, ἔχοντα ἀετούς μαργαριταρεῖνους ἐκ πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν παρσῶν, ἥτοι ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων τῶν μουζακίων. Τὰ σιδήρα τῶν περυσιστηρίων αὐτοῦ ὅλα καὶ τὰ βασιλικὰ, τὰ δὲ περυσιστηρόλουρα διβολέα. Ἡ σέλλα τοῦ ἀλόγου αὐτοῦ διβολέα ὡσαύτως, μετὰ αἰτῶν μαργαριταρεῖνων ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπισθεν καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τῶν ἰσομαχιῶν, ἔχουσα καὶ

A Magnus interpres.

Acoluthus.
 Index castrensis.
 Præfectus Allagii.
 P. otallagator.
 Magnus administrator.
 Orphanotrophus, hoc est curator pupillorum.
 Protonotarius.

A memoria.

Domesticus murorum.

Præses cubiculi.

Præses vestiarii.

Vestiarius.

12 Heteriarcha.

Logariastes aulae.

B

Stratopedarcha seu præfectus murtatorum.

Stratopedarcha tzaconum.

Stratopedarcha seu præfectus monocaballo-
rum.

Stratopedarcha seu præfectus tzaugratorum.

Præses magnorum palatiorum.

Præses palatiorum in Blachernis.

Domesticus orientalium thematum.

Domesticus occidentalium thematum.

Magnus myrtaites.

Protocomes.

Pappias.

Drungarius.

Sebastus.

Myrtaites.

C

Sunt insuper præsides civitatum pro cuiuslibet
ipsarum dignitate.

Ad canicie dignitatem erectus est Chumans, imperatoris consocer; qui neque in comitatu apparuit unquam, neque in salutatione imperatoris. 13 Quare locus ejus ignotus est. Baculus ejus insigne non alius fuit quam lignum levigatum.

Similiter magni bajuli locus incognitus est.

CAPUT III.

De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officium; ac primum de ipso pileo despota.

Tegumentum capitis quo despota utitur, pileus vulgo dictus, totus ex margaritis constat. Circulus inferior præfert nomina ejus qui gestat illud, opera Phrygio, auro ductili picta. Fila intextis unionibus pendula, qualia sunt imperatorii pilei, exceptis apice gemmeo ac gemmeo pariter muscario. Tunica coccinea sive ruchum ejus ut imperatoris cum figuris ac ramalibus aureo pictis, absque aquilis, militaribus insignibus. Tamparium ejus seu penula coccinea cum margellis. Caligæ ejus coccineæ. Ocreæ sive colturni bicolores, coloris nempe violacei et albi, habentque ad latera, et in utroque calcaneo seu calce aquilas ex margaritis confectas; sive supra ipsos calceos quasi de musivis pictos. Ferrum calcarium ejus, quale est imperatoris. Lora vero calcarium duplici colore constant. Sella equi

ejus similiter bicolor est, constans ante et **14** retro aequillis ex margaritis; et ad quatuor partes ornamentorum e sella pendulorum. Habet insuper ante et retro margellium, quemadmodum imperatoris. Coopertorium tamen caret margaritis. Stapiae seu stapedes ejus quales et imperatoris. In fronte ad capistrum freni, quod et ipsum bicolor est, pendet foccus cum inferiore muscario, quale etiam imperatorii equi capistrum est: caret tamen apice muscario superiore. Sella superum tegumentum Tentorium ejus album et rubris aequillis plenum.

Desiliit ex equo despota ubicunque manilaverit imperator. Cum despota adhuc puer est, nullum tegumentum fert in capite dum in palatio versatur; sed manet aperto capite. At quando equitat, tunc fert eum quem antea descripsimus pileum. Cum ad ephēbi aetatem processit, tunc gestat supra dictum pileum etiam in palatio. Diebus festis fert scaranicum auro lectum et onctum, unionibus et margaritis quas grandinatim sparsas appellant, distinctum: cabbadium ejus violacei vel rubri coloris, margaritis contextum, quale nimirum ex illis elegerit et acceperit.

Sebastocratoris et Caesaris scaranica in festis adhuc quaeruntur.

Pilei generorum imperatoris, si sint despota, aurei et coccinei coloris **15** sunt, et auro ducili texti, habentque cruces ex margaritis et gyros seu circulos.

Pileus sebastocratoris aurei et coccinei coloris est et filis aureis textus. Circulus inferior et fila unionibus intexta et pendula qualia despota. Coccineum vestimentum ejus tale est quale ipsius despota, sed sine figuris ac ramalibus auro textis. Chlamys ejus, qualis olim fuerit, quaeritur. Ceterum caligae subviridis coloris sunt. At vero Joannes Cantacuzenus uxoris suae fratres Joannem et Manuelem Asanios sebastocratores creans, potestatem eis fecit ferendi chlamydes et caligas instar despota. Calcei ejus sunt colore subviridi, habentes aequillas filis aureis ac solidis pictas in panni plantie rubra, his locis quae indicavimus eum de despota ageremus. Similiter sella et coopertorium subviridi colore gestant. Stapiae ejus quales despota. Superum sellae tegumentum subviridis coloris est, et quatuor coccineis aequillis decoratum. Tentorium ejus album, habetque insuta subviridis sive caesi coloris scutula quadrata. Ex equo desiliit et iste in palatii aula ad tetrastylum sive vestibulum quatuor columnarum: dico autem hoc alio in loco versatur, tum desiliit ibi ex equo, ratione a loco tetrastyli sumpta.

Caesaris pileus filis aureis textus et rubris est, aurei et coccinei coloris, qualis est sebastocratoris. Circulus inferior et pendentis teniola qualia ejusdem. Tunica ejus similis sebastocratori. Chlamys adhuc **16** quaeritur. Caligae et calcei caesia. Pari modo sella, coopertorium, et tegumen quod supra sellam, et tentorium ejus conveniunt cum sebastocratore; interjunctis scutulis quadratis, sed sine

μαργάλλιον. Εμπροσθεν και ὀπισθεν, ὡς και ἡ βασιλική. Οὐ μὴν και μετὰ μαργάρων τὸ κομπιτόριον. Αἱ δὲ σκάλαι οἶαι και αἱ βασιλικαί. Ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ κεφαλάριας τοῦ χαλινάρου, διβολῆας και αὐτῆς, ἀπηρώρηται τοῦρα μετὰ φοινικίων, οἷα και ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ· οὐ μὴν δὲ και κέμπωσιν. Τὸ δὲ τῆς σέλλας ἐπανωσκέπιν λευκὸς κάμπος ἦως πεδίον, μετὰ ἀετῶν κοκκίνων μικρῶν. Ἐσαύτως και ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἀετόπουλα γέμισσα ἐρυθρά.

albus campus est, cum aequillis coccineis parvis.

Πεζεῦσι ὁ δεσπότης ἐν ᾧ ἂν τόπῳ προσταξοι τοῦτον ὁ βασιλεὺς. Ἐπὶ κεφαλῆς ἐστὶν νιός μὲν ὃν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδὲν, ἀλλ' ἐνὶ οὐτίῳ ἀσκεπής. Ὅταν δὲ καθάλλικι, φορεῖ οἷον προῖπομεν σκιάδιον. Εἰς ἐφῆβου δὲ χρόνον καταντήσας φορεῖ και ἐν τῷ παλατίῳ τὸ δηλωθὲν σκιάδιον. Κατὰ δὲ τὰς ἑορτὰς σκαράνικον χρυσοχοικὸν, λιθάρια και μαργαριτάρια ἔχον οὕτω λεγόμενα περιχῡτα. Τὸ δὲ καθάδιον αὐτοῦ ὁδὺ ἢ ἐρυθρὸν, μαργαριταρεῖνον, οἷον ἂν ἐκ τούτων ὀρέγοιτο και ἀποδέχοιτο.

Τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος σκαράνικον και τὸ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τῶν ἑορτῶν ζητεῖται.

Τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ βασιλέως, δεσποτῶν ὄντων, χρυσοκόκκινα, συρματῖνα, ἔχοντα σταυροὺς μαργαριταρεῖνους και γύρους.

Τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος σκιάδιον χρυσοκόκκινον, συρματῖνον. Ὁ ἄρῃ και τὰ σέλα οἷα και τὰ τοῦ δεσπότη. Τὸ κόκκινον ἱμάτιον αὐτοῦ οἷον και αὐτὸ τὸ τοῦ δεσπότη, ἄνευ δὲ ριζῶν. Τὸ ταμπάριον αὐτοῦ τὸ μὲν παλαιὸν ζητεῖται, πλὴν αἱ κάλτζαι ἡράνναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Κωνσταντῆς τοῦς γυναικαδέλφους αὐτοῦ Ἰωάννην τε και Μανουὴλ τοῦς Ἀσανίου τιμήσας; σεβαστοκράτορας δίδωκεν αὐτοῖς φορεῖν ταμπάρια και κάλτζας οἷα και οἱ δεσπότη. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ ἡράνναι, ἔχοντα ἀετοὺς συρματῖνους εἰς ἀέρα κόκκινον, ἱρ' ὧν ἐλεῖται τόπων τῶν τοῦ δεσπότη. Ὁμοίως ἢ τε σέλλα και τὸ κομπιτόριον ἡράνναι· αἱ σκάλαι οἶαι και αἱ τοῦ δεσπότη· τὸ τῆς σέλλας ἐπανωσκέπιν ἡράννεον και αὐτὸ, μετὰ ἀετῶν κοκκίνων τέσσαρων. Ἡ τέντα αὐτοῦ λευκή, ἔχουσα χαρτάρια κατὰ ῥαφὴν ἡράνναι. Πεζεῦσι δὲ και οὕτω;

ἐν τῇ τοῦ παλατίου ἀλῆῃ εἰς τὸ τετραστάγιον· λέγω δὲ τοῦτο διὰ τὸ τοῦ τόπου γνωρίσμα. Τοῦ βασιλέως δὲ ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκομένου πεζεῖται κατ' ἀναλογίαν κάκιστος τοῦ τόπου τετραστάγιον.

propter loci manifestam notitiam. Si Imperator Τὸ τοῦ Καίσαρος σκιάδιον συρματῖνον χρυσοκόκκινον, οἷον τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. Ὁ ἄρῃ και τὰ σέλα οἷα τὰ αὐτοῦ. Καὶ τὸ ρούχον ὡσαύτως οἷον τὸ ἐκείνου. Τὸ δὲ ταμπάριον και τοῦτου ζητεῖται. Αἱ κάλτζαι και τὰ ὑποδήματα ἡράνναι. Ὁμοίως και ἡ σέλλα τὰ τε τοῦ κομπιτόριου και τοῦ ἐπανωσκέπιν και ἡ τέντα αὐτοῦ ὅμοια οἷα και ἡ τοῦ σεβαστοκράτορος, μετὰ χαρτίων ἡρανένων ἄνευ ἀετῶν. Πεζεῖται δὲ και οὕτως.

ἐπὶ τῇ τοῦ παλατίου αὐλῇ· πλησίον οὗ ὁ σεβαστοκράτωρ περῶν.

Τὸν μέντοι δεσπότην ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως καλοῦσιν οὕτως· ἀγίως· Δέσποτά μου, καὶ ἡ βασιλεία σου. Τὸν δὲ σεβαστοκράτορα· Δέσποτά μου σεβαστοκράτορ, καὶ ἡ βασιλεία σου. Τὸν Καίσαρα καὶ τοῦτον· Δέσποτά μου Καίσαρ, καὶ ἡ βασιλεία σου, ὡς περ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα.

Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι εἰ δεῖσθαι ἀνεγίχεται τινὰ τῶν ἀρχόντων τῷ βασιλεῖ τι ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ δεσπότης μνησθῆναι, ὁ αὐθεντόπουλός μου, λέγει, ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. Εἰ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀρχόντες ὁμιλοῦσιν, μνημομεύουσι τούτου, ὁ αὐθεντόπουλός μας, λέγουσιν, ὁ δεσπότης. Ἄν δὲ ἀρχὸν πάλιν μετὰ ἀνθρώπου τοῦ δεσπότης ὁμιλῇ, εἰ μὲν βούλοιο, λέγει· αὐθεντόπουλός μου ὁ δεσπότης· εἰ δὲ καὶ ὁ αὐθέντης μας, εἶποι, ὁ δεσπότης, διὰ πλεονασία τιμὴν, οὐ κωλύεται. Ἄν δὲ πάλιν ἀνθρώπου τοῦ δεσπότης δεῖσθαι ἀνεγίχῃ τῷ βασιλεῖ ὥστε καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ μνησθῆναι, οὕχ· ὁ αὐθεντόπουλός μου, λέγει, ἢ ὁ αὐθέντης μου ὁ υἱός σου, ἀλλ' ὁ κύριός μου ὁ υἱός σου ὁ δεσπότης. Καίτοι γὰρ ταυτοδυνάμει ἐστὶν ὁ κύριός μου εἰπεῖν καὶ ὁ αὐθέντης μου· ἀλλ' οὕτως ἐπικράτηεν. Οὐδὲ γὰρ τῷ δεσπότηι λέγει τι, εἰ δεῖσθαι, Κύριέ μου, καίτοι γὰρ ταυτοδυνάμει ὁ τοῦ καὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ, Δέσποτά μου· ἀρχόντι δὲ λέγει, Κύριέ μου.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν τοῦ μεγάλου δομestίκου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων σκιάδιων καὶ φορεμάτων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δομestίκου χρυσοκόκκινον, κλαπωτὸν, μετὰ ἄλλος χρυσοκόκκινου κλαπωτοῦ καὶ αὐτοῦ. Τὰ οἷα χρυσοκόκκινα, οἷα καὶ ὁ ἄλλος. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ μετὰ τῶν κόμβων ἱεροκητῶν. Ὁ μὲν ἐπάνω κόμβος χρυσοῦς, λεῖος· ὁ μὲν αὐτὸν χρυσοῦς καὶ αὐτὸς, ἐντετυλιγμένος δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ· ὁ μὲν αὐτὸν τρίτος χρυσοῦς, λεῖος κατὰ τὸν πρῶτον, ὁ δὲ τέταρτος κατὰ τὸν δεύτερον ἐντετυλιγμένος σχοινοπλοκίῳ ἀργυρῷ καὶ καθεξῆ· ὁμοίως τοῖς ῥηθείσι. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, σαρματῆινον, ἔχον ἐμπροσθεν εἰκονικῶς τὸν βασιλέα ἱεροκητῶν ἱσταμένον ἱστειμένον, ἐκ δεξιῶν μέντοι ἀγγάλον ἕνα, καὶ ἔπειτα ἐξ ὀπισθεῶν, περικυκλωμένους διὰ μαργάρων, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ σκαράνικον γύρωθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου σαρὰν μαργαριταρίην. Τὸ καδβάνιον αὐτοῦ διβόλινον, μετὰ μαργαρίων σαρματῆινον. Αὐτὰ δὲ ταῦτα, τό τε σκιάδιον δηλαδὴ καὶ τὰ φορέματα, ἐφόρου καὶ οἱ τοῦ βασιλέως τοῦ πρώτου Ἀνδρονίκου ἀνεψιοί, ὅ τε πανυπερσεβαστοί, ὁ πρωτοδεστιάριος καὶ οἱ ἑταροὶ ἄλλα ἰδούσαν καὶ τῷ Καντακουζηνῷ Ἰωάννῃ πατρὶ τῶν δύο βασιλέων, οἱ μέγας δομestικός· ἐγγίνομαι.

Τὰ ὑπόδηματα τοῦ πανυπερσεβαστοῦ κίτρινα· ὡσαύτως, καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα ἐμπροσθεν τε καὶ

A aquilis. Ex equo descendit et iste intra autem palatii iis locis quibus et sebastocrator desinit.

Despotam coram imperatore sic simpliciter appellat : Despota mi, et Majestas tua. Caesarem porro : Domine mi Caesar, et Majestas tua, ad eum modum quo sebastocrator compellatur.

Seire oportet, si quis ex proceribus aliquid imperatori referat ita ut despota mentio facienda sit, cum tunc uti hac formula : Dominus domini mei filius, filius tuus despota. Si vero proceres inter se colloquio meminerint despota, tum dicunt : Dominus noster domini nostri filius despota. Si quis procerum cum aliquo ex familia despota colloquatur, si velit, dicere potest : Dominus domini mei filius despota. Si ob maiorem reverentiam dicere velit : Dominus noster despota, non probetur. Caeterum si quem ex familia despota aliquid ad imperatorem referre contingat, ut necesse habeat domini et heri sui monitionem injicere, non dicit, *Herulus meus* vel *Herus meus*, tuus filius, sed : Dominus meus, filius tuus despota : quoniam idem valent *Kyrius* (s. dominus) *17 meus* et *authentus* (s. herus) *meus*. Sed usus, ut distinguatur, obtinuit. Neque enim despota dicit quis, quando necesse est, *Kyrie mi*, tametsi hoc quoque ut dictum est, aequipolleat : sed : *Despota mi* : at proceri dicit, *Kyrie mi*.

CAPUT IV.

De pileis et gestaminibus magni domesticici et reliquorum principum.

Pileus magni domesticici aureo et coccineo colore tinctus est. Filis sericis auro textis textus est, ac pariter ejus ora auro intermixta. Tenuis pendulus, sicut et pilei circulus, auro coccinoque texta : Laculus nodis calatis constat. Qui supra visitur calamus, aureus est et laevis. Qui sequitur, est ipse aureus, sed involutus argento instar funarii operis contorto. Tertius aureus est et laevis instar primi. Quartus in modum secundi involutus argento more funium contorto : et deinceps consimiliter iis quae dicta sunt. Searanicum ejus aureum et coccineum est, fimbriatum, anteriore et posteriore parte praeficiens imperatoris imaginem, calatam, stantem, coronatam. A dextris unum habet angelum, altorum a sinistris, margaritis circumdatos : insuper etiam imaginem imperatoris. Habet vero searanicum circa supremam oram catenam ex margaritis confectam. Cabbadinum ejus duplicis coloris est cum margellis *18* auro ductili ornatis. Haec vero ipsa, nempe pileum et alia gestamina, ferebant primi Andronici imperatoris ex sorore nepotes, panhypersebatus, protovestiarius et alii. Quae etiam a duobus imperatoribus Joanni Cantacuzeno concessa sunt, quando magnus domesticus creatus est.

Calcei panhypersebasti coloris citrini sunt. Similiter et sella, quae ante et retro constat margellis

filis aureis textis. Penula ejus citrino colore nitet cum margellis.

Baculus protovestiararii aureo et prasino colore constat, auro fusus est et liquato ad pigmentum metallo collucens. Calcei ejus prasini. Ad hæc et sella; quæ etiam margellis insignitur, sicut sella panhypersebasti. Tamparium ejus prasinum est cum margellis.

Pileus magni ducis colore aureus et coccineus est, filis aureis textus, at sine circulo. Scaranicum ejus aureum et coccineum est et auro ductili textum, continetque parte anteriore imperatorem stantem, caelatum, retro autem sedentem in throno. Cabbadium ejus sericum, vel quale ex consuetis voluerit. Baculus ejus habet quidem bullas aureas incisas, ut similiter calamos aureos, sed argento quasi opere funario implexos, instar illius quo magnus domesticus utitur.

Protostratoris pileus, scaranicum et abbadium similia sunt magni 19 ducis. At bullæ sceptri ejus, superior quidem aureæ, subsequentes argentææ. Calami vero aurei sunt.

Magni logothetæ gestamina, hoc est pileus, cabbadium et scaranicum, nihil ab his quæ protostratoris sunt differunt. Nec fert baculum.

Pileus et scaranicum magni stratopedarchæ talia sunt qualia protostratoris et magni logothetæ. Baculi ejus calami omnes argentæi, excepto primo. Bullæ aureæ, incisæ.

Magni primicerii pileus auro ductili textus est. Cabbadium quale et antecedentium. Scaranici illius superficies pruni Damasceni colorem refert, auro ductili admixta; quemadmodum igitur fucus color medius est inter album et nigrum, sic et iste medius est inter coccineum et album. Continet scaranicum hoc imaginem imperatoris, anteriore quidem stantem, liquato ad pigmentum metallo pictam, quod a pellucida vi διαγλαστον appellatur; posteriore vero parte sedentem in throno. Baculus ejus est lignum inauratum, quale et imperatoris.

Magni contostauli insignia omnia se habent ut magni primicerii. Nullum gestat baculum.

Protosebasti ornamenta qualia magni contostauli. At pileus ejus aureo et prasino colore nitet: verum auro ductili, nec simplex 20 est pannus auro textus. Scaranicum ejus quale magni primicerii; baculo caret.

Pincernæ omnia ornamenta sunt ut magni primicerii. Non fert baculum. Curopalatæ insignia sunt similia pincernæ. Caret et ipse baculo.

Accubitoris sigilli seu annuli signatorii gestamina conveniunt cum curopalatæ. Baculus ejus ligneus est. Superior calamus inauratus, secundus colore aureo et albo intortus. Qui hunc sequitur, rursus inauratus est. Proximus ab hoc iterum est, et sic deinceps.

ἑπισθεν μαργέλλων κλαπτῶν, καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ κίτρινον μαργέλλων.

Τὸ δικανίκιον τοῦ πρωτοβεστιαρίου χρυσοπράσινον, χρυσοχόκκον, ὑποθάλιον. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα· ἴτι τε καὶ ἡ σέλλα, ἔχουσα καὶ αὐτὴ μαργέλλων, ὡς καὶ ἡ τοῦ πανυπερσεβάστου. Καὶ τὸ ταμπάριον αὐτοῦ πράσινον μετὰ μαργέλλων.

Τὸ σκιάδιον τοῦ μεγάλου δουκὸς χρυσοκόκκινον κλαπτῶν ἀνευ ἀέρος. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ χρυσοκόκκινον, συρματίζον, ἔχον καὶ αὐτὸ ἔμπροσθεν μὲν εἰκονικῶς τὸν βασιλεῖα ἱστάμενον ἱεροκοπητὸν, ἑπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ καβδάδιον αὐτοῦ βλάτινον, ἡ οἷον ἀν βούλοιτο ἀπὸ τῶν συνήθων. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἔχει μὲν κόμπους χρυσοῦς ἔγκυπτους, καὶ κόνδυλους ὡσαύτως χρυσοῦς, κεκλωσμένους δὲ διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ ὡς τοῦς τοῦ δικανικίου τοῦ μεγάλου δομαστικίου.

Τὸ τοῦ πρωτοστράτορος σκιάδιον τὸ τε σκαράνικον καὶ τὸ καβδάδιον αὐτοῦ ὅμοια τοῦ μεγάλου δουκός. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόμπαι μὲν ἐπάνω χρυσοῦς, οἱ δὲ ἐφεξῆς ἀργυροῖ· οἱ κόνδυλοι δὲ χρυσοῖ.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου φορέματα, ἥτοι τὸ τε σκιάδιον, τὸ καβδάδιον, καὶ τὸ σκαράνικον, οἷα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος. Οὐδὲν δὲ φέρει δικανίκιον.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, ἥθουν τὸ σκιάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, οἷα τὰ τοῦ πρωτοστράτορος; καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου. Τοῦ μάλιστα δικανικίου αὐτοῦ οἱ κόνδυλοι πάντες ἀργυροῖ ἀνευ τοῦ πρώτου, οἱ δὲ κόμπαι χρυσοῖ, ἔγκυπτοι.

Τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου σκιάδιον συρματίζον, τὸ καβδάδιον οἷον τὰ τῶν πρὶ αὐτοῦ. Τὸ τοῦ σκαράνικου αὐτοῦ, βλάτιον βερικοκκόχρον, συρματίζον· ὥσπερ οὖν τὸ φαῖον ἐστὶ μέσον λευκοῦ καὶ μέλανος, οὕτως καὶ τοῦτο μέσον κοκκίνου καὶ λευκοῦ. Ἐχει δὲ καὶ τὸ τοῦτου σκαράνικον τὴν βασιλεῖα εἰκονικῶς, ἔμπροσθεν μὲν ἱστάμενον ἐπὶ θρόνου λεγομένου διάλαστατον, ἑπισθεν δὲ καθήμενον ἐπὶ θρόνου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον κεχρυσωμένον, οἷον τὸ τοῦ βασιλέως.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου πάντα ὡς τὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ πρωτοσεβάστου φορέματα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου· τὸ δὲ σκιάδιον αὐτοῦ χρυσοπράσινον· κλῆν τὸ σῆμα, τοῦτο βλάτιον. Τὸ σκαράνικον δὲ οἷον τὸ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου· καὶ ἀνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ πυχέρην πάντα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου, ἀνευ δὲ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ κουροπαλάτου ὅμοια τοῖς τοῦ πυχέρην, καὶ ἀνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σπινθόνης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ κουροπαλάτου. Το δικανίκιον αὐτοῦ ξύλινον. Ὁ ἐπάνω κόνδυλος κεχρυσωμένος, ὁ δευτερος χρυσελευκος κεκλωσμένος, ὁ μετ' αὐτοῦ πάλιν κεχρυσωμένος, ὁ δὲ μετὰ τούτου αὐ κεκλωσμένος καὶ καθ' ἑξῆς ὁμοίως.

Καὶ τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τοῦ κοιτῶνος πάντα **A** οἷα τὰ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης. Πλὴν ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος τοῦ δικανικίου χρυσοῦς ὡς καὶ οἱ τῶν ἄλλων, τὸ δὲ ἐφεξῆς ἕως κάτω χρυσοσπρον κεκλωσμένον.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ σκιάδιον λευκὸν βλάτιον μετὰ μαργέλλων. Τὸ καββάδιον ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατίων. Τὸ δὲ σκαράνικον χρυσολευκὸν βλάτινον συρματῖνον, ἔχον ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπισθεν τὴν τοῦ βασιλέως εἰκόνα διαγέλαστον, ὥσπερ καὶ τοῦ πριμικηρίου, καὶ ἀνευ δικανικίου.

Τὸ τοῦ πρωτοδισταρίου σκιάδιον κλαπντόν. Τὸ καββάδιον καὶ τὸ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ πρῶτος κόνδυλος χρυσοῦς, τὸ δὲ ἐφεξῆς συδαλτάρια, χρυσοκόκκινα.

Τὰ τοῦ δομestικοῦ τῆς τραπέζης φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ πρωτοδισταρίου, ἀνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης οἷα τὰ αὐτῶν, τοῦ τε πρωτοδισταρίου καὶ τοῦ δομestικοῦ τῆς τραπέζης. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν πρῶτος κόνδυλος χρυσοῦς, ὁ δὲ δευτερός μέλας, εἴτα χρυσοῦς καὶ πάλιν μέλας, καὶ καθεξῆς ὁμοίως.

Τὰ τοῦ μεγάλου παπίου φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ δομestικοῦ τῆς τραπέζης. Τὸ δὲ δικανικίον αὐτοῦ ὥσπερ τοῦ παρακοιμωμένου τῆς σφενδόνης ἔχει κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσολευκόν, οὕτω τοῦτο κόνδυλον χρυσοῦν καὶ κόνδυλον χρυσοκόκκινον.

Καὶ τὰ τοῦ ἐπαρχοῦ οἷα τὰ τοῦ μεγάλου παπίου, ἀνευ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης φορέματα, ἥγουν τὸ τε σκιάδιον καὶ τὸ καββάδιον, ὅμοια τοῖς τοῦ ἐπαρχοῦ. Τὸ δὲ τοῦ σκαράνικου αὐτοῦ βλάτιον χρυσοκίτρινον, χρυσοκλαδαρικόν, συρματῖνον, ἔχει ἐμπροσθεν μὲν τὸν βασιλέα εἰκονικῶς καθήμενον ἐπὶ θρόνῳ χρυσοῦ ἀναβατοῦ, ὀπισθεν δὲ ἐφ' ἵππου. Τὸ δικανικίον αὐτοῦ μετὰ τὸν ἐπάνω κόνδυλον κεχρυσωμένον ὄντα, ὡς καὶ ἐν τοῖς τῶν πάντων, χρυσοκόκκινον, κεκαλλωπισμένον ἕως κάτω:

Σημείωσαι ὅτι ἀπὸ τοῦ μεγάλου δομestικοῦ μέχρι καὶ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης **D** πάντες ἄρχοντες, ὅτε μὲν βούλονται, φοροῦσιν καββάδια, ὅτε δὲ, ἐπιλούρικα· ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ καὶ κάτω οὐχ οὕτως.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου φορέματα οἷα τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δικανικίον αὐτοῦ, ὥσπερ τὸ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου χρυσοκόκκινον, οὕτω τοῦτο χρυσοῦν ἐκλωσμένον.

Τὰ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου οἷα τὰ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, ἀνευ δὲ δικανικίου.

Τὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου σκιάδιον εἶον τὸ τοῦ μεγάλου χαρτουλαρίου. Φακεωλίδα δὲ φορεῖ οὗτος καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοεπισκοπικοῦ σκιάδιον βλάτιον, διδολέον, χρώματος ὀξέως καὶ λευκοῦ, ἔχον μαργέλλια

Accubitoris cubiculi insignia omnia conveniunt cum insignibus accubitoris sigilli seu sigilliferi, excepto quod primus calamus baculi est aureus, ut et aliorum, sequentes vero ad finem usque ex auro et albo colore nexi.

Logothetæ generalis ærarii pileus est albus pannus cum margellis. Cabbadium ex iis quæ communi more gestari solent pannis sericis. Scaranicum aurei et albi coloris est, panno serico ductili puro texto confectum, habens ante et retro imperatoris imaginem ex liquato ad pigmentum metallo, cujusmodi etiam est scaranicum primicerii. caret baculo.

Protovestiaritæ pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum **21** ejus ut logothetæ generalis ærarii. Baculi primus calamus est aureus, sequentes storeatim plexi aurei et coccinei coloris.

Gestamina domestici mensæ talia sunt qualia protovestiaritæ. caret tamen baculo.

Praefecti mensæ qualia protovestiaritæ et domestici mensæ. Baculi ejus primus calamus aureus est, secundus niger, postea aureus, iterum niger, et sic deinceps.

Magni pappiæ gestamina similia sunt domestici mensæ. Et ut baculus sigilliferi habet calamum aurei et albi coloris, sic baculus pappiæ habet calamum aureum, et calamum aurei et coccinei coloris.

Eparchi omnia sunt ut magni pappiæ; sed non gestat baculum.

Magni drungarii vigiliarum gestamina, nempe pileus et cabbadium, conveniunt cum gestaminibus eparchi. Scaranici ipsius pannus auro citrinoque colore nitet, opere Phrygio ornatur et auro ductili: habet anteriore quidem parte imperatorem effigiatum sedentem in sublimi throno aureo, pone vero equestrem. Baculus ejus post supremum calamum inauratum, **22** ut aliorum omnium, aureo et coccineo colore constat. ornatus usque ad imum.

Observe a magno domestico usque ad magnum exenbiarum drungarium omnes proceres, quando volunt, ferre cabbadia; et quando lubet, ferre epiloricæ, hoc est superulas. Ab hoc vero deorsum versus res aliter se habet.

Magni heizariarchæ gestamina sunt qualia magni drungarii. Et quemadmodum magni drungarii baculus est aurei et coccinei coloris, ita hujus est aurei et cæsi intorili.

Magni chartularii gestamina qualia magni heizariarchæ. Sed caret baculo.

Logothetæ cursus pileus est qualis magni chartularii: fert istæ phaeolium et epiloricum, at non scaranicum.

Primi secretarii pileus est ex panno serico, duplicis coloris, violacei et albi; habens margellia

ex auro ducilli, lata, non in crucis formam, sed in orbem circa verticem pilei, ambitumque trullæ, quæ supra habet figuram trifolii, margellarum opere, quale descripsimus. Gestat phaceolium et epiloricum, ea specie qua logotheta. Caret et iste scaranicus.

23 Præfecti exercitus pileus auro textus est. Cabbadium et scaranicum qualia magni charitularii.

Mystico phaceolium competit et epiloricum, at non scaranicum.

Domestici scholarum gestamina similia sunt præfecti exercitus. Baculus ejus argenteus est, sine auro; superne bullam habet, et nihil præterea.

Magni drungarii classis gestamina similia sunt domestici scholarum. Caret baculo.

Primicerii aulæ pileus cabbadium et scaranicum comparata sunt ut magni drungarii. Baculus ejus stercorim plexus aureum casiumque colorem præfert, sicuti baculus protovestiarie ex auro et coccineo.

Protospatharii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt primicerii aulæ; nec utitur baculo.

Magni principis qualia protospatharii. Neque hic baculum habet.

Tatæ aulici ut magni principis. Baculus ejus est lignum læve.

Magnus tzausii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt tatæ **24** aulici: gestat ipse a sinistra parte zonæ siromasten, quem vulgo salibam vocant.

Omnia gestamina prætoris populi conveniunt cum gestaminibus magni tzausii. Baculus ejus est lignum læve.

Logothetæ rerum domesticarum competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Magni logariastæ qualia logothetæ rerum domesticarum.

Primarii venatoris pileus, cabbadium et scaranicum habent se ut prætoris populi. Similiter et scuterii seu scutiferi. Nec dissentiunt gestamina amirali.

Præfecto supplicum precibus competunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Questoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni tzausii.

Magni adnumiastæ qualia questoris. Baculus ejus argenteus est, auri expert, habens superne unum nodum et solum, cui insidet columba.

Logothetæ exercitus gestamina sunt phaceolium et epiloricum, at non scaranicum.

Primi accipitrarii pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt magni adnumiastæ. Fert in zona

A συρματίνα πλατιά, οὐ μὴν σταυροειδῶς, ἀλλὰ κυκλῶδη, περί τι τὸ ἄκρον τοῦ σκιαδίου καὶ τὴν γύρον τῆς τροῦλης, ἣτις ἔχει ἐπάνω τύπον τριφύλλου, διὰ μαργαλλίου, ὅσον εἰπομεν. Φορεῖ δὲ φακτωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου· καὶ οὐδ' οὗτος σκαράνικον.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σκιαδίου κλαπτῶν. Τὸ δὲ καβδάδιον καὶ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ μεγάλου χάρτουλαρίου.

Τὰ τοῦ μυστικοῦ φακτωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ δημοστικοῦ τῶν σχολῶν φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν μὲν, ἀγρῶσεων δὲ, ἔχον τὰ ἐπάνω καὶ μετὰ τὴν κότυλον ἕτερον κόμπον καὶ πλῆεν οὐδέν.

B Τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τοῦ στόλου φορέματα πάντα ὅμοια τοῖς τοῦ δημοστικοῦ τῶν σχολῶν, καὶ ἄνευ δικανικίου.

Τὰ τοῦ περιμικηρίου τῆς αὐλῆς, ἔχουν τὸ τε σκιαδῶν καὶ τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς καὶ τὰ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ χρυσοῦν ἦσαν συμβαλταρέα, ὥσπερ τὸ τοῦ πρωτοεστιαρίου, χρυσοκόκκινον.

Τὸ τοῦ πρωτοεσπαθarioῦ σκιαδῶν, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅμοια τοῖς τοῦ περιμικηρίου τῆς αὐλῆς. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ μεγάλου ἀρχοντος οἷα τὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοεσπαθarioῦ. Καὶ οὐδὲ οὗτος κρατεῖ δικανίκιον.

C Καὶ τὰ τοῦ τατῆ τῆς αὐλῆς ὡς τὰ τοῦ μεγάλου ἀρχοντος. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λαῖον.

Τὸ τοῦ μεγάλου τζαουσίου σκιαδῶν, καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, καὶ ταῦτα ὡς τοῦ τατῆ τῆς αὐλῆς. Φέρεται δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀριστοῦ μέρους τῆς ζώνης αὐτοῦ σιρομάστην, ὃν καινῶς καλοῦσι σαλίβαν.

Τὸ τοῦ πραιτορος τοῦ δήμου πάντα φορέματα ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λαῖον.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν εἰκαιῶν φακτωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὰ τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν εἰκαιῶν.

Τὸ τοῦ πρωτοκυνηγοῦ σκιαδῶν, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὡς τὰ τοῦ πραιτορος τοῦ δήμου. Καὶ τὰ τοῦ ακουτερίου τοιαῦτα. Τὰ τοῦ ἀμηναίου ὁμοιωτά.

D Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων φακτωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν δὲ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ κοιμιστορος σκιαδῶν, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου τζαουσίου.

Καὶ τὰ τοῦ μεγάλου ἀδουμιστοῦ οἷα τὰ τοῦ κοιμιστορος· τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν ἀγρῶσεων, ἔχον ἐπάνω κόμπον ἓνα καὶ μόνον, ἔχοντα ἐπικαθήμενὴν περιστέραν.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατηγικοῦ φορέματα φακτωλὶς καὶ ἐπιλούρικον, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ πρωτοεσπαθarioῦ σκιαδῶν, τὸ καβδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον, ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου ἀδου-

μιστοῦ. Φέρει δὲ ἐπὶ ζώνης χειρόρτιον, ἀριστερὸν, ἔχον περὶ τὴν τῆς εἰσόδου ἄκρην ἐρραμμένον μαργέλλον, ὅφαντόν ἔχον ἀστούς ὀφείας.

Τὰ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγέλων φακελλίς καὶ ἐπιλούριχον, ὡς τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ, οὐ μὴν καὶ σκαράνικον.

Τὸ τοῦ μεγάλου διερχομένου σκιάδιον καὶ τὸ καδδάδιον ὡς τὰ τοῦ πρωτοερακαρίου. Τὸ σκαράνικον αὐτοῦ ἐνδεδυμένον χασιδί, ἔχον ἐπὶ κορυφῆς μικρὰν τοῦφαν κοκκίνην. Τοῦ δικανικίου αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν πλάγιον κόκκινον, τὸ δὲ ἑτερον ἀργυροῦν διὰ πταλίον ζωγραφικόν.

Τὸ τοῦ ἀκολούθου σκιάδιον, τὸ καδδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον ὅμοια τοῖς τοῦ μεγάλου διερχομένου, ἀνεῦ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ φορέματα οἷα τὰ τοῦ ἀκολούθου. Φέρει δὲ δικανίκιον, ξύλον λεῖον ἀνεῦ κόμβου.

Τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωστᾶτου ὡς τὰ τοῦ μεγάλου διοικητοῦ. οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Τὰ τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἀλογίου πάντα οἷα τὰ τοῦ κριτοῦ τοῦ φωστᾶτου. κρατεῖ δὲ δικανίκιον ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ πρωταλλαγάτορος σκιάδιον, τὸ καδδάδιον καὶ τὸ σκαράνικον ὅμοια τοῖς τοῦ ἀρχοντος τοῦ ἀλογίου. Φέρει δὲ ἀντὶ δικανικίον. ἣν ἰδιωτικῶς καλοῦσι μαζούχαν, ἀργυρᾶν, κεχρυσωμένην, ἥς ὁ στηλεὶς ἐνδεδυμένος βλατίφ κοκκίνῃ ἔχων εἰς τὸ ἄκρον κατακεχρυσωμένον βουτίον καὶ κατὰ τὴν μέσσην δέμα ὁμοίως κεχρυσωμένον.

Τὰ τοῦ ὀρφανοτρόφου τοιαῦτα, ἀνεῦ δικανικίου. Καὶ τὰ τοῦ πρωτονοταρίου πάντα ὅμοια.

Τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων οἷα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ, πρωτονοταρίου τε καὶ τῶν λοιπῶν. Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ ὁ μὲν ἐπάνω κόμβος κεχρυσωμένος, τὸ δὲ λοιπὸν συβαλταρία ἀσπροκόκκινον, ἀνεῦ χρυσίου τινός.

Τὰ τοῦ δομεστικοῦ τῶν ταγίων ὡς τὰ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων. Τὸ δὲ δικανικίον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὸ τοῦ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος σκιάδιον, τὸ καδδάδιον καὶ τὸ κίχκινον σκαράνικον ὅμοια τοῖς τοῦ δομεστικοῦ τῶν ταγίων. Τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ προκαθημένου βεστιαρίου πάντα, καὶ τὸ δικανίκιον, οἷα τὰ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος. Καὶ τὰ τοῦ βεστιαρίου ταῦτα, ἀνεῦ δὲ δικανικίου.

Τὰ τοῦ ἐταιριάρχου πάντα ὁμοίως τούτοις. τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ, ὡς περὶ τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου, χρυσοῦ ἔρανον κεκλωσμένον, οὕτω τοῦτο κίτρινοῦ ἔρανον κεκλωσμένον.

Τὰ τοῦ λογαριαστοῦ τῆς αὐλῆς τοιαῦτα. τὸ δικανικίον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μονοκαβάλλων ὁμοίως.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τσαγγατέρων ὁμοίως τοῖς τοῦ πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάων οἷα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τσαγγατέρων.

ad sinistram chirotecam, quæ circa summum ingressum habet insulam margellam, cui subjiciuntur violacei coloris aquilæ.

Logothetæ rei pecuniaræ seu gregum phaccolium et epiloricum qualia logothetæ exercitus : sed scaranico non utitur.

Magni interpretis pileus et cabbadium sicut primi accipitrarii. Scaranicum ejus est suffultum scrico heteromallo, cujus in vertice parvus floccus, isque eocineus apparet. Baculi ejus unum latus eocineum est, alterum argenteum opere pictorio.

Acoluthi pileus et cabbadium et scaranicum similia sunt magni interpretis, sed caret baculo.

B Magni administratoris gestamina qualia acoluthi. Baculi loco fert lignum læve sine nodo.

Judicis exercitus qualia magni administratoris, sed caret baculo.

Præfecti allagii ornamenta conveniunt cum insignibus judicis exercitus. Baculus ejus est lignum læve.

Protallagatoris pileus, cabbadium et scaranicum similia sunt iis quibus decoratur præfectus allagii. Loco baculi fert eam quam vulgus vocat matzucam (clavam), argenteam, inauratam, cujus contus indutus 26 est panno coccineus, habens in vertice inauratam bullam (nodum, caput), et in medio cingulum C pariter inauratum.

Similia sunt orphanotrophi, at sine baculo. Eodem modo se habent omnia ornamenta protonotarii.

Ejus qui à memoria est, insignia talia nòveris qualia eorum qui antecedunt, protonotarii scilicet et aliorum. Baculi ejus superior quidem calamus inauratus est, reliqui storeatim plexi, albi et coccinei sine ullo auro illiti.

Domestici murorum qualia ejus qui est a memoria, Baculus ejus est lignum læve.

Præsidis seu excubitoris sacri cubiculi pileus, cabbadium ac coccineum scaranicum similia sunt domestici murorum. Baculus ejus lignum læve.

D Præsidis vestiarii ornamenta omnia et baculus eodem modo se habent quo præsidis cubiculi. Eadem sunt vestiarii, excepto baculo.

Gestamina heteriarchæ sunt similia istis. Baculus ut magni heteriarchæ est aurei et cæsi coloris intorti ; ita hujus est citrini et cæsi coloris intorti.

Talia sunt iidem logariæ aulæ. Baculus ejus lignum læve.

Concipiunt insignia præfecti monocaballorum, hoc est eorum qui uno equo utuntur.

27 Insignia præfecti tzaugratorum nihil discrepant ab antegressis.

Paria habet præfectus murtatorum cum stratope-darcha tzaugratorum.

Præfetti tzaconum omnia conveniunt cum ante A dictis.

Omnia gestamina præsidis magnorum palatiorum similia sunt jam antea commemoratis. Baculus ejus lignum læve est.

Cum iisdem invariabiliter conveniunt gestamina ejus qui Blachernis palatiis præsidet.

Domestici thematum omnia eodem modo se habent.

Omnia insignia domestici Orientalium thematum et omnia domestici Occidentalium thematum, ad hæc et baculus ejus, conveniunt cum prioribus.

Magni myrtaitæ caubadium et coccineum scaranicum similia sunt jam ante positis. Baculus ejus argenteus, auro perfusus, figuras litteræ gammæ superne repræsentans.

Protocomitis gestamina nil abeunt a prædictis. Caret baculo.

Drungarius tenet baculum, sed solum et nudum lignum læve. Sebastus nullum, quemadmodum et myrtaites.

28 Præsides spectatissimarum civitatum habent baculos, ligna candida.

Pappias habet sceptrum ex solo ligno, sine ullis nodis.

CAPUT V.

De singulorum officiorum ministeriis.

Despota, sebastocrator et Cæsar nullo munere funguntur, nisi præfectura quæpismeis committatur.

Ministeria magni domestici et protovestiarii hic silcantur. Exponentur suo loco.

Panhypsebastus nullo munere fungitur.

Uti magnus domesticus caput est in exercitu, ita magnus dux præcipuus est in mari. Et procures quidem aliis triremibus, seu capita, præpositi statuunt et erigunt usitatum imperatoris flammulum, hoc est crucem cum quatuor igniariis chalybibus: magnus dux statuit et erigit flammulum imperatoria imagine equestri insignitum. Habet autem sub se magnam drungarium classis, amiraliū, drungarios et comites.

29 Protostrator, magno domestico absente, portat imperatoris ense. Quando igitur imperator equum ascensus est, equo per comitem equorum imperatoriorum adducto, quem etiam tenet, postquam imperator ascendit, protostrator apprehenso freno ducit equum usque ad quartam vel quintam palatii aulæ partem. Postea subiens ejus in locum chartularius freno ducit usque ad portam. Idem facit, quando imperator ex equo desilire paratus est: ducit enim a porta equum usque ad designatum locum; in cujus vicem iterum succedit protostrator adducto equo ad eum usque locum, ubi imperator descendere solet. Si protostrator forte absit aut peregre alijerit, præstat hoc ab initio ad

Kal tā tou στρατοπεδάρχου τῶν τζακόνων ὁμοία κατὰ πάντα τοῖς πρὸ αὐτοῦ.

Τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν μεγάλων παλατίων πάντα ὅσα τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Ὡσαύτως καὶ τὸ δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον λεῖον.

Καὶ τὰ τοῦ προκαθημένου τῶν Βλαχερνῶν παλατίων ἀπαρallάκτως τοιαῦτα.

Τὰ τοῦ δομestικού τῶν θεμάτων πάντα ταῦτα ὡσαύτως.

Τὰ τοῦ δομestικού τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων πάντα, καὶ τὰ τοῦ δομestικού τῶν δυτικῶν θεμάτων πάντα, εἴ τι δὲ καὶ τὸ δικανίκιον αὐτοῦ, ὁμοία τοῖς τῶν πρὸ αὐτοῦ.

Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταίου, ἥτοι τὸ μὲν καβδάδιον καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον αὐτοῦ, ὡς τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ἀργυροῦν, χρυσοχοῖκον, γαϊμματίζον ἄνωθεν.

Καὶ τὰ τοῦ πρωτοκόμης φορέματα ὁμοίως τοιαῦτα. Οὐδὲν δὲ κρατεῖ δικανίκιον.

Ὁ δὲ δρουγγάριος κρατεῖ δικανίκιον μόνον ξύλον λεῖον. Ὁ σεβαστὸς οὐδὲν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μυρταίτης.

Οἱ προκαθήμενοι τῶν ἐντίμων πόλεων κρατοῦσι δικανίκια, ξύλα λευκά.

Ὁ δὲ παππίας κρατεῖ δικανίκιον μονόξυλον χωρὶς κόμβων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῆς ὀπηρεσίας ἐκάστου τῶν ὀφφικίων.

Ὁ δεσπότης μὲν, ὁ σεβαστοκράτωρ καὶ ὁ Καῖσαρ οὐδεμίαν ὀπηρεσίαν ἔχουσιν, εἰ μὴ ταχῶσιν εἰς ἡγεμονίαν.

Αἱ δὲ τοῦ μεγάλου δομestικού ὀπηρεσίαι καὶ τοῦ πρωτοδεσπιαρίου κλεισθῶσαν τὸ γε νῦν ἔχον· λεχθήσονται γὰρ ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ.

Ὁ πανυπερσεβαστος οὐδεμίαν ὀπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας δούξ, ὥσπερ ὁ μέγας δομestικός ἐδρίσκειται εἰς τὸ φωσσεῖον ἅπαν κεφαλῇ, οὕτω καὶ κατὰ θάλασσαν οὕτως. Καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ ἑτέρα ἐδρισκόμενοι ἀρχόντες ὡς κεφαλαὶ ἰσχύει τὸ σύνθημα βασιλικὴν φλάμουλον ἥτοι τὸν σταυρὸν μετὰ πυρεκβόλων· οὗτος δὲ ὁ μέγας δούξ τὴν τοῦ βασιλέως στήλην ἰσχύει φερεῖν. Ἐχει δὲ ὑπ' αὐτὸν τὸν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμυράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους καὶ τοὺς κόμητας.

Ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ μεγάλου δομestικού ἀπόντος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπῆην. Ὅτε οὖν ὁ βασιλεὺς μέλλει τοῦ ἵππου ἐπιδήσασθαι, τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων κομίσαντος ἵππον, καὶ κρατοῦντος ἵππον, μετὰ τὸν βασιλέα ἐπιδήναι, ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν σύρει τὸν ἵππον μέχρι τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου τῆς τοῦ παλατίου ἀβλῆς μέρους. Ἐπειτα διαδεξάμενος τοῦτον ὁ μέγας χαρτουλάριος φέρει διὰ τοῦ χαλινοῦ εἰς τῆς πόλης. Ὡσαύτως ποιεῖ καὶ ὅποτε μέλλει περθεῖν ὁ βασιλεὺς, φέρων δηλονότι ἀπὸ τῆς πόλης τὸν ἵππον μέχρι καὶ τοῦ προδρήθέντος τόπου, ἀφ' οὗ διαδέχεται πάλιν αὐτὸν ὁ πρωτοστράτωρ, φέρων μέχρι καὶ τοῦ περθεύματος. Εἰ δὲ ἴσως τύχοι τὸν

πρωτοστράτορα ἀποδημῶν, ποιεῖ τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς ἄ
 μέχρι τέλους ὁ μέγας χαρτουλάριος. Ἐάν δὲ οὗτος
 ἀποδημῇ, φέρει τὸν ἵππον ἀπὸ τῶν καθειρευθέντων
 ἀρχόντων ὁ ἐντιμότερος.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἔθος ἐστὶ καθ' ἑκάστην ἑτοί-
 μους εἶναι ἵππους ἑπτὰ, οἱ καὶ καλοῦνται στρώσια,
 ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα, καθαλλικεύσαι οἷον ἂν
 ἐκ τούτων βούλοιο. Οἱ δὲ λοιποὶ ἵπποι ἀκολουθοῦ-
 σιν, οἱ καὶ καλοῦνται συρτά. Ὁ μέντοι δηλωθεὶς
 κόμης ἐπ' ἀδείας ἔχει, οἷον ἂν ἐκ τῶν βασιλικῶν
 ἵππων βούλοιο, καθαλλικεύειν εἰς τὸ καθαλλαρχικὸν
 τοῦ βασιλέως, ἀγειν τε καὶ φέρειν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ
 ἐθίζειν, πεζεύειν αὐ εἰς τὸ καθαλλαρχικόν, ἐντὸς
 μέντοι, ὡς εἴρηται, τῆς αὐλῆς μόνον· ἐκδῆναι δὲ
 ταύτης ἱππότης ἢ εἰσελθεῖν οὐθ' οὗτος οὐτε τις ἑτε-
 ρος. Εἰ δὲ δεήσῃ ἀρχόντας τινὰς καθαλλικεύσαι ἐν
 τῇ αὐλῇ, πεζῇ μὲν εἰσέρχονται, εἰτα καθαλλικεύου-
 σιν. Πάλιν δὲ εἰς τὴν ἐκβολὴν αὐτῶν πεζεύοντες
 ἐξέρχονται πεζῇ. Ἐχει τε ἄδειαν ὁ κόμης βασιλέως
 παρόντος βασιλικὴν καθαλλικεύειν συρτὸν, οἷον ἂν
 βούλοιο· ἀπόντος δ' οὐχ οὕτως. Ἀλλὰ σαγίσματος
 τῶν τοῦ ἵππου σκαπουλίων ἐπικειμένων μέχρι καὶ
 τῆς ἡμισείας σκέποντος σέλας, οὕτω καθαλλικεύει,
 ἀπεργόμενος· ἀλλαχοῦ μὲν οὐδαμῶς, ἕως δὲ καὶ μό-
 νων τοῦ στρατορικίου.

Ἔθος δὲ τι καὶ τοῦτο κατ' ἔτος ἐστίν, τὸ κατὰ
 τὸν τοῦ μεγάλου Πάσχα καιρὸν γίνεσθαι σέλλας βα-
 σιλικὰς καὶ χαλινούς καὶ ἐπάνω σκέπια πάντα
 καινὰ, καὶ τὰ παλαιὰ λαμβάνειν πάντα τὸν κόμητα,
 ἦτοι τὰς σέλλας μετὰ τῶν κομπωσιῶν καὶ τοὺς χαλι-
 νούς οὕτω μετὰ τῶν τουφῶν.

Ἡ δὲ τῶν λεγομένων συρτῶν βασιλικῶν ἵππων
 ἀκολουθήσις, ἐπηγίκα καθαλλικεύῃ ὁ βασιλεὺς, λέγε-
 ται γενέσθαι ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Τὸν βασιλέα Θεοφίλον
 φασὶ γενέσθαι φιλοδίκαιον. Ἱππότην οὖν φερόμενόν
 ποτε, ὑπαντήσας φασὶ γυναῖκα, κράζουσαν ἑαυτῆς
 εἶναι τὸν ἵππον ᾧ ἐποχεῖται ὁ βασιλεὺς. Τοῦ τοιοῦ-
 του τοίνυν ἐξετασθέντος εὐρεθῆναι ἀληθεύουσαν
 τὴν γυναῖκα· εἶναι μὲν γὰρ τὸν ἵππον αὐτῆς, τὸν
 δὲ ἐπαρχον ἀφελόμενον ὄωρον, ὡς ἑαυτοῦ τοῦτον
 ὄντα, προσενεγκεῖν τῇ βασιλεῖ. Τοῦτου τοίνυν δῆλου
 γεγονότος τὸν μὲν βασιλέα εὐθὺς, ὡς εἶχε, κατα-
 δῆναι τοῦ ἵππου, καὶ δοῦναι τοῦτον τῇ κειτημένῃ.
 Ἐπεὶ δ' οὐκ ἦσαν τότε ἵπποι βασιλικάι συρόμενοι,
 ἐγένετο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν χρεῖα ἵππου καὶ ἐκαθα-
 λικεύσεν ἵππον τὸν τυρόντα, ἐτάχθη ἢ τῶν συρτῶν
 ἀκολουθήσις, ὡς ἂν, εἰ τε συμβεβηκὸς τύχοι, εἴησαν
 ἑτοιμοὶ ἵπποι βασιλικοὶ πρὸς τὸ ἀφιππάσασθαι τὸν
 βασιλέα.

Ἡ μέντοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ βουχα-
 ρεῖον εὐρίσκεται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βασιτά-
 ριον. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων, ἃ
 καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐκ πλαγίων κατὰ τὰς
 κνήμας καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν ἀετούς διὰ λίθων καὶ
 μαργάρων, ἅτινα καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς εἰς τε τοὺς
 περιπάτους καὶ τὰς προχωρήσεις. Καὶ ὁ ταῦτα ποιῶν
 οὐ τζαγγάριος, ὡς οἱ ἕτεροι, ἀλλὰ τζαγγὰς ὀνομά-

stem magus chartularius. Si et ipse absit, tunc
 aliquis ex honoratioribus, qui praesentes sunt ex
 proceribus, equum ducit.

Observandum est moris esse ut quotidie parati
 sint septem equi, quos stratos vocant, excepturi
 imperatorem, ut quemcumque ex illis voluerit
 equitet. Reliqui equi sequuntur, quos manu ductos
 appellant. Memoratus igitur comes potestatem
 habet equitandi quemcumque ex imperatoris equis
 voluerit in equile imperatoris, item domandi, exer-
 cendi et instituendi in aula et ex equo desiliendi in
 catadromo: altamen, ut 30 dictum est, solum-
 modo intra aulam; ex hac vero equitem exire vel
 introire neque huic neque alteri cuiquam conces-
 sum est. Sin autem oporteat proceres aliquos
 equitare in aula, pedites ingrediuntur, deinde
 equitant. Rursus cum abeundum est, descendunt
 ex equo, et egrediuntur pedites. Habet comes po-
 testatem praesente imperatore equitandi quemcum-
 que voluerit imperatoris equum ex his qui ducun-
 tur manu. Absente imperatore non item. Sed te-
 gumento equi scapulis incumbente et mediam sel-
 lam operiente equitat; neque quoquam se confert
 nisi ad locum ubi strator imperatorem in equum
 sublevari.

Consuetudine receptum est ut quotannis circa
 magnum pascha renoventur omnes imperatoris
 sellae, freni et omnia alia tegmina, omniaque vetera
 accipiat comes, sellas nimirum cum apicibus
 muscariis et frena simul cum phaleris ac floccis.

Ceterum comitalus equorum qui manu ducun-
 tur, quando imperator equitat, tali ex occasione
 exstitisse fertur. Fama est imperatorem Theophi-
 lum fuisse iustitiae amantem. Cum igitur quodam
 tempore equo insideret, occurrisset alicui quamdam
 mulliculam, et clamasse equum illum, quo vehe-
 batur imperator, suum esse. Inquisitione facta
 cognitum esse mulierem vera dicere, equum enim
 ipsius esse, eparchum autem vi rapuisse 31 et ut
 suum, imperatori munus obtulisse. Imperatorem
 cum haec comperisset, statim in vestigio descen-
 disse de equo, eumque dedisse ei cuius erat. Cum
 autem tunc usus equorum qui manu ducerentur
 nondum introductus esset, et imperator equo in-
 digens obvium equitasset equum, decretum fuisse
 ut eum comitarentur equi sessoribus vacui, ut si
 quis casus exsisteret, parati suppeterent equi im-
 peratorii, qui imperatorem equos mutantem exciperent.

Spatha seu ensis imperatoris semper est in ru-
 chario, calcei vero in vestiario. Est et alia species
 calceorum, qui nominantur tzangia. Insigniuntur
 a lateribus secundum tibias et in calcaneis, aquilis
 ex lapillis et margaritis, quos etiam induit impe-
 rator ad processiones et ostentationes. Et qui hos
 calceos facit, non tzangarius sive sutor, ut ca-
 teri, sed tzangas appellatur. Quandocumque igitur

imperatorē equitare oportet, calc os adfert puer ex vestuario, quod vulgo vocant alfaxinarium. Parato jam et equitante imperatore cymbalista cymbala pulsant, tubicines tubis, et buccinatores buccinis argenteis canunt. Hæc vero tubas huic usui destinatæ non referunt aliarum tubarum formam, sed alia quadam figura prædite sunt. Indicat hoc ipse etiam sonus talium instrumentorum; qui est, ut si quis ex populo aliquid **32** petat vel injuria afficiatur, audito hoc sono accurrat et ad imperatorem libere referat.

Fit autem hoc, si imperator mane equitet. At si post prandium equitet, id nullo modo observatur. Causa nescitur: at si conjectura locus datur, dico cum plebei mane quidem sobrii sint, post prandium plerumque ebrii et magis temerarii, merito mane tubis canunt eo quo diximus modo, post prandium verò nequaquam, ne quis ebrius in-composite et temere ad imperatorem accedat.

Insuper protostrator est defensor eorum qui excursionēs faciunt et prædas agunt: cum enim isti neque certum ordinem neque proprium flammulum habeant, sed confuse et sine ordine ferantur, protostrator pone consistens defendit illos, si bellum ingrat. Ideo etiam protostrator appellatur, nimirum quod antecedit totum στρατόν, hoc est exercitum. Ex animalibus vero præda abactis, quæcumque colore sunt varia, quæ nominantur phyllia, mox est protostratorem accipere.

Magnus logotheta curat missa mandata et chrysobollas seu aureas litteras ad reges, sultanos, toparchas. Et hoc munus proprium est magni logothetæ.

33 Domestici officium est ut quicquid imperator præceperit exsequatur.

Magnus stratopedarcha procurator est omnium quibus exercitus indiget, ut sunt esculenta, poculenta et omnia ad vitam necessaria.

Magnus primicerius, quando intra palatium famulus ex vestuario, circumstante aulicorum cœtu, imperatoris sceptrum etiam usque ad duplā triclinii partem affert, ab eodem acceptum imperatori porrigit; et quando illud ab imperatore recipit, sæpe potestatem habet retinendi illud honoris gratia. Proprium vero baculum tradit prædicto vestiarii famulo, qui illud effert eadem ceremonia qua imperatoris.

Mox quoque obtinet ut magno primicerio singulis diebus dominicis, propter baculum, detur unum hyperpyrum: monetæ id genus est. Si fortassis iste absit, tum imperatori baculum porrigit quisquis ex honoratioribus proceribus adest. Est idem in exercitu quoque imperatorii comitatus caput. Habet vero proprium etiam flammulum in hujusmodi turma.

Α ζεται. Ὅπηνίκα γοῦν διήσει τὸν βασιλεῖα καθάλλικεῦσαι, φέροι τὰ ὑποδήματα παιδοῦ πολὺν τοῦ βεσπαρίου ἐκτός, οὕτω κοινῶς ὀνομαζομένου ἀλλαξίμαριον. Ἐτοιμασθέντος οὖν καὶ καθάλλικεῦσαντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἀνακαρίσται κρούουσι τὰ ἀνάκαρα, σαλπίζουσι δὲ καὶ οἱ σαλπικταὶ ὁμοίως καὶ οἱ βουκκινάτορες δι' ὀργάνων ἀργυρῶν. Αἱ μέντοι κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν σαλπίζουσαι σάλπιγγες οὐ κατὰ τὰς ἄλλας εἰσι σάλπιγγας, ἀλλ' ἑτερόν τι σχῆμα. Ἀγροὶ δὲ καὶ ἡ τῶν τοιούτων ὀργάνων φωνή, τὸ ἐάνπερ τι αἰτῇ τις τοῦ λαοῦ ἢ ἀδικῆται, ἀκούσας τούτων δραμῶν ἀνενέγκη.

Γίνεται μέντοι τὸ τοιοῦτον, εἰ κατὰ τὴν πρῶταν τύχην καθάλλικεῦον ὁ βασιλεὺς· μετὰ δὲ τὸ γεῦμα καθάλλικεῦται μέλλοντος οὐδαμῶς γίνεσθαι τοῦτο.

Ἡ αἰτία ἀγνοεῖται. Στοχαστικῶς γε μὴν λέγω ὡς ἐπείπερ οἱ τοῦ πλήθους ἄνθρωποι πρῶτας μὲν νήφουσιν, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα μεθύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ προπετιέστεροι γίνονται, εἰδικῶς πρῶτας μὲν σαλπίζουσι δι' ὃν εἰσπομὴν τρόπον, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα οὐδαμῶς, ἵνα μὴ τις μεθύων ἀτάκτως καὶ προπετῶς προσέλθῃ τῷ βασιλεῖ.

Ἐπὶ δὲ πρωτοστράτῳ ἐνὶ καὶ δευτέρῳ τῶν κουρσεύοντων. Τούτων γὰρ μήτε τάξιν ἔχόντων μήτε φλάμουλον ἴδιον, ἀλλ' ἀτάκτως οὕτω· ἀπολυομένων, ὁ πρωτοστράτῳ ὀπίσω τούτων εὐρισκόμενος δευτερεύει τούτους, ἐὰν ἄρα πόλεμον εὕρωσιν· διὰ τοῦτο καὶ γὰρ πρωτοστράτῳ καλεῖται, διὰ τὸ προηγέσθαι παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ. Ἀπὸ δὲ τῶν κουρσεύομένων πάντα τὰ ποικίλα, ἀνομαζόμενα φυτῖλια, **C** ἔθος ἐστὶ λαμβάνειν τὸν πρωτοστράτῳ.

Ὁ μέγας λογοθέτης διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλλόμενα προτάγματα καὶ χρυσόβουλλα πρὸς τε ῥήγας, σουλτάνους καὶ τοπάρχας. Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρετήμα.

Τὸ δὲ τοῦ δομεστικίου ἐνεργεῖν ὃ ἂν ἐπιτρέξῃ ὁ βασιλεὺς.

Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἐστὶν ἐπιμελητὴς τῶν τῆς στρατῆς ἐπιτηδεύων, ἦτοι τροφίμων, ποτῶν καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν.

Ὁ μέγας πριμμικῆριος ἐντός τοῦ παλατίου εἰς τὴν παράτασιν παιδοποῦλον τοῦ βεσπαρίου κομίζοντας τὸ βασιλικὸν δικανίκιον, μέχρι καὶ τοῦ τρικλίνου διμοῖρου, οὗτος τοῦτο λαμβάνων τῷ βασιλεῖ φέρων δίδωσιν. Ὅταν δ' αὖ τοῦτο παρὰ τοῦ βασιλέως λάβῃ, ἐπ' ἀδείας ἔχει πολλάκις κατέχει αὐτὸ τιμῆς ἵνακα. Τὸ δὲ οἰκεῖον δίδωσι πρὸς τὸ ῥῆθιν τοῦ βεσπαρίου παιδοποῦλον, ὃς καὶ ἐξάγει τοῦτο ἐν τῷ σχήματι, κατὰ καὶ τὸ βασιλικόν.

Ἐνὶ δὲ καὶ τεταγμένον δίδωσθαι πρὸς τὴν μέγαν πριμμικῆριον κατὰ κυριακὴν, χάριν δικανίκιον, ὑπέρπυρον ἔν. Ἄν δ' ἴσως οὕτως ἀποδημῇ, δίδωσι τὸ δικανίκιον ὁ ἐντιμότερος τῶν καθυρεθέντων ἀρχόντων. Εὐρίσκειται καὶ εἰς τὸ φωσάτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως. Ἐχῇ δὲ καὶ ἴδικον αὐτοῦ φλάμουλον ἐν τῇ τοιαύτῃ συντάξει.

Ὁ μέγας κοντοστάυλος εὐρίσκεται κεφαλὴ τῶν A
δογματοῦν Φράγγων.

Ὁ πρωτοσεβαστὸς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Τοῦ πιγκέρνη ἡ ὑπηρεσία, ὅτε καὶ ἡ τῶν μεγάλου
δομestικοῦ λεχθήσεται.

Ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ καλαῖον ὑπηρε-
σίαν, ἥτις ἐστὶν ἐνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Ὁ παρακοιμώμενος τῆς σπενδόνης τὴν τοῦ βασι-
λέως σπενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ ἐνθα
δεῖ· ἡ δὲ τοιαύτη σφραγίς, ἡ διὰ κηροῦ δηλαδὴ,
οὐδαμῶς γίνεται ἀλλαχοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μὴ
πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
δέσποιναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν βασιλεῖα τὸν
υἱὸν αὐτοῦ. Πρὸς δὲ δεσπότης, πατριάρχας καὶ τοὺς
λοιποὺς ἀρχόντας τῶν ἐντιμοτέρων διὰ μοιθεδίνης B
βούλης. Φέρει δὲ οὗτος καὶ τὴν βασιλικὴν σπάθην,
ἀποδημούντος τοῦ πρωτοστράτορος.

Ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος εὐρίσκεται κε-
φαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων καὶ τῶν κοι-
τιωαρίων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν προκαθήμενον
τοῦ κοιτῶνος. Μένει δὲ καὶ ἐνδεὶς τοῦ παλατίου. Τοῦ
παρακοιμωμένου δὲ τῆς σπενδόνης ἀποδημούντος
οὗτος φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σπάθην.

Ἡ τοῦ γενικοῦ λογοθέτου ὑπηρεσία οὐ γινώσκε-
ται.

Ὁ πρωτοεστιάριτης ἐστὶν ὑπηρετὴς τῆς παρα-
στάσεως. Πρὸ γὰρ τοῦ τὸν βασιλεῖα τοῦ καλλίου
αὐτοῦ ἐξελεῖν οὗτος εὐρίσκεται ἐν τῷ τρικλινίῳ
μετὰ τε τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου καὶ τοῦ τῆς αὐ-
λῆς πριμικηρίου. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελεῖν καὶ στα-
θῆναι τὸν βασιλεῖα ἐξέρχεται ὁ πρωτοεστιάριτης,
καὶ καλεῖ τοὺς τῶν ἀρχόντων ἐντιμοτέρους εἰς τὴν
παράστασιν. Ἐπειτα ὁ μέγας ἐταιριάρχης, καὶ
καλεῖ καὶ οὗτος τινὰς τῶν προτέρων πλείους. Καὶ
μετὰ τοῦτον ἐξέρχεται ὁ πριμικηρίος τῆς αὐλῆς,
καὶ καλεῖ καὶ οὗτος ὡσαύτως τοὺς λοιποὺς τῶν ἀρ-
χόντων. Ἐῖτα φέρουσι τὸ τοῦ βασιλέως δικανίκιον·
οὗ καὶ εὐθένης τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ μεγάλου πριμ-
ικηρίου, ὡς εἴρηται, εὐθὺς οἱ ἐταιριάρχαι καλοῦσι
τοὺς ἐπιλοφίους, τοὺς τὰ κόκκινα δηλονότι φοροῦν-
τας· σκαράνικα, καὶ πάντας τοὺς κάτω. Καὶ γίνεται
μὲν οὕτω τοῦτο πάντοτε, κατὰ τε τὴν τοῦ ὁρθοῦ
ὥραν τῆς λειτουργίας καὶ ὁσπερ τοῦ μετὰ δὲ τὴν
ἀπόλυσιν, εἰ μὲν ἔχει θέλημα ὁ βασιλεὺς ἵνα δημη-
γορήσῃ ἡ εὐεργετήσῃ ὁφείκειον πρὸς τινὰ, ἔτι ἡ πα-
ράστασις ἵσταται. Εἰ δὲ μὴ, τοῦ πρωτοεστιάριτου
τὸ αὐτοῦ δικανίκιον κρούσαντος ἐπ' ἰδάφους ἡρέμα
οἱ ἐταιριάρχαι οἱ δικανίκια ἐξήλιντα φέροντες· λέγουσι
τοῖς μετὰ τὸ δικανίκιον εἰσελθούσι τοῦ βασιλέως,
καὶ ἐξέρχονται. Εἰ δὲ τι τῆς παραστάσεως ἵσταμέ-
νης δεήσει ἀνενεχθῆναι τῷ βασιλεῖ, εἴτε δι' ἀπο-
κρισιάριον εἴτε δι' ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων, οὐδεὶς
τῶν ἀρχόντων ἔχει τοῦτο ἐπ' ἀδείας ποιῆσαι, μὴ
τοῦ βασιλέως ἰσως ἐπιτάξαντος, εἰ μὴ μόνος ὁ
πρωτοεστιάριτης· εἰ δ' οὗτος ἀποδημῇ, ὁ μέγας ἐταιριάρχης, εἰ δὲ καὶ οὗτος, ὁ τῆς αὐλῆς πριμικη-
ρίος.

Ἡ τοῦ δομestικοῦ τῆς τραπίζης ὑπηρεσία καὶ

Magnus contostaulus est caput stipendiariorum
Francorum.

Protosebastes nullo munere fungitur.

Pincernæ officium explicabitur, quando de ma-
gni domestici munere sermo erit.

34 Curpalata olim quidem habebat officium,
quod nunc incognitum est. In præsentī nullo fun-
gitur munere.

Præfectus sigilli seu sigillifer imperatoris pala-
sei annulo obsignat litteras cerâ, quando oportet.
Hoc vero per ceram sigillum non usurpat uspiam
imperator, nisi ad dominam matrem suam, ad
dominam uxorem suam et ad imperatorem filium;
ad despotas autem, ad patriarchas et ad reliquos
honoriatores principes et proceres utitur plumbea
bulla. Portat insuper iste imperatoris ense, absente
protostratore.

Præfectus cubiculi est caput eorum qui mini-
strant in cubiculo et cubiculariorum. Habet sub se
quoque præsidem cubiculi. Manet in palatio. Ab-
sente præfecto sigilli fert iste imperatoris en-
sem.

Functio logothetæ generalis incognita est.

Protovestiarites minister est circumstationis.
Prius enim quam Imperator ex suo conclavi exeat,
iste jam in triclinio versatur cum magno hetariarcha
et primicerio aulae. Et postquam Imperator
prodiit et in triclinio constitit, egreditur protove-
stiarites, vocatque ad circumstationem honoratiores
ex proceribus. Postea magnus hetariarcha vocat
et ipse aliquos, et quidem plures prioribus. Post
hunc exit primicerius 35 aulae, qui reliquos pro-
cerum similiter advocat. Deinde afferunt impera-
toris sceptrum; quod magnus primicerius impera-
tori modo supra exposito porrigit. Quo peracto statim
hetariarchæ accersunt cæteros, nempe eos
qui scaranica coccinea ferunt, et his inferiores;
sitque hoc semper mane circa horam liturgiæ et
horam vespertini officii. Post missionem, si im-
perator aut verba facere aut beneficium officii in
aliquem conferre velit, manet circumstatio. Sin
minus, protovestiarita humum cum suo baculo
pulsante paulatim hetariarchæ, et qui baculos
ligneos gestant, id indicant iis qui post allatum
sceptrum imperatoris ingressi sunt, et egrediuntur.
Si quid durante circumstatione sive per apo-
crisiarium sive alium quem ex necessariis impera-
tori proponendum sit, nemo ex proceribus ejus
faciendi potestatem habet, non mandante id for-
tassis imperatore, nisi solus protovestiarites, et
ipso absente magnus hetariarcha; si et ipse absit,
primicerius aulae.

Officium domestici mensæ et præfecti mensæ

explicabitur, quando de munere magni domestici A

τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης λαχθήσεται, ὅτε καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δομestίκου.

Magnus pappias olim habuit incognitum officium, nunc autem nullum.

Ὁ μέγας παππίας εἶχε μὲν πάλαι ὑπηρεσίαν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδὲ μίαν.

Similiter eparchus, qui et ipse nullum officium habet.

Ὁ ἐπαρχος ὁσαύτως· νῦν δὲ οὐδὲ οὗτος.

36 Magni drungarii vigiliarum officium exponitur, quando de officio magni domestici in exercitu disseremus.

Ἡ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίβλης ὑπηρεσία εἰρήσεται καὶ αὕτη, ὅτε καὶ ἡ τοῦ μεγάλου δομestίκου ἡ εἰς τὸ φωσάτον.

Magni heteriarchæ munus prius quidem explicatum est, quando de circumstatione agebamus. Recipit iste undequaque adventantes exsules et perfugas: ideo etiam heteriarcha appellatur, tanquam qui ἑταίρους sive amicos suscipiat.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἑταιριάρχου ὑπηρετήμα ἐλέγχθῃ μὲν πρότερον, ὅτε περὶ τῆς παραστάσεως ἐλέγομεν. Δίχεται δὲ οὗτος· καὶ τοὺς προερχομένους πανταχόθεν φυγάδας· διὰ καὶ ἑταιριάρχης καλεῖται, ὡς τοὺς ἑταίρους ἦτοι τοὺς φίλους δεχόμενος.

Logotheta cursus olim habuit officium nobis incognitum, nunc vero nullum.

Ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου εἶχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὑπηρεσίαν ἡμῖν ἀνεπίγνωστον, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Primi secretarii munus ex ipso vocabulo innotescit. Est primus inter iudices. Interdum cum ipso judicant, decreto Imperatoris, etiam alii honoratiores ipso.

Τὸ τοῦ πρωτασηκρήτης ὑπηρετήμα ὅλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γὰρ τῶν σεκρήτων λέγεται. Ἔστι δὲ ὅτε συγκρίνουσι μετ' αὐτοῦ βασιλικῇ ὁρισμῷ καὶ ἑτέροι ἐντιμότεροι τούτου.

Præfectorum exercitus officium explicabitur, quando de officio magni domestici in exercitu sermo erit.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ στρατοῦ ὑπηρετήμα, λαχθήσεται καὶ τοῦτο, ὅτε καὶ τοῦ μεγάλου δομestίκου τὸ εἰς φωσάτον.

Mystici functio patescit ex ipso nomine.

Ἡ τοῦ μυστικοῦ ὑπηρεσία νοεῖται καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος.

Domesticus scholarum olim ferme idem officium gessit quod modo magnus domesticus. Nunc nullo munere fungitur.

Ὁ δομestικός· τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν σχεδὸν ἥν ὁ μέγας δομestικός· ἄρτι, νῦν δὲ οὐδεμίαν.

Magnus drungarius classis eam rationem habet ad magnum ducem, quam vigiliarum magnus drungarius ad magnum domesticum.

Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει· πρὸς τὸν μέγαν δοῦκαν ἐν ὁ τῆς βίβλης μέγας δρουγγάριος πρὸς τὸν μέγαν δομestικόν.

Primicerius aulae habet in circumstatione eam functionem de qua **37** antea dictum. Ejus etiam munus est ut inter omnes qui in aula versantur, decantem ordinem constituat. Quemadmodum enim quilibet ex proceribus designatum et proprium locum in circumstatione obinet, ita et quilibet aulicorum classis proprium in aula tenet locum. Barangi enim ministri sunt ad fores conclavis imperatorii et triclinii. In aula vero palatii milites sunt stationarii, habentes equos, quibus etiam alogator præest. Post istos sunt alii stationarii, sed equis carent, habent tamen alogatorem: qui spathas suas manibus gestant. Deinde sunt quos nominant tzacones, qui et ipsi pilaticia portant. Post hos sunt alii, pedites quidem et isti, quos muratos vocant, quorum quilibet fert tela. Stationarii pileos seu umbellas gestant, tzacones, petasos seu enculiones. Ferunt etiam superne coloris casii loricas stantibus leonibus, iisque albis, in pectore insignitas, qui contra sese erecti sunt. Similiter in tergo. Etiam Cortinari, qui et ipsi præfectum habent, quem comitem appellant; quorum licet classis minor sit, stationem tamen habent infra locum imperatorii throni. Bardariotæ destinati sunt ad custodiam januae aulicæ. Omnes igitur isti, quando matutinæ laudes, liturgiæ et vespertinæ decantantur, ordine quique suo consistunt,

C

Ὁ πριμικήριος τῆς αὐλῆς· ἔχει μὲν ἐν τῇ παραστάσει ὑπηρεσίαν ὡς ἀντιστοιχοῦν, εὐτακτεῖ δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ πάντας. Ὡς περὶ γὰρ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος τὸν ἀποτεταγμένον καὶ ἴδιον ἔχει τόπον εἰς τὴν παράστασιν, οὕτω καὶ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεσιν ἕκαστος τὸν ἴδιον αὐλῆς κείμενον τόπον. Οἱ μὲν γὰρ Βάρανγοι εὐρίσκονται ὑπηρετοῦντες εἰς τὰς θύρας τοῦ καλλίου τοῦ βασιλείου καὶ εἰς τὸ τρίκλινον, ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὕτω παραμοναί, ἔχοντες ἄλογα, ἐφ' ὧν καὶ ἀλλαγάτωρ. Καὶ μετ' αὐτοὺς ἑτέροι, παραμοναί μὲν καὶ οὗτοι, πλὴν ἀνευ ἀλόγων, ἔχοντες ἀλλαγάτωρα, φέροντες ἐν χερσὶ πάντες τὰς σπάδας αὐτῶν. Ἐκτα εὐρίσκονται οἱ ὀνομαζόμενοι τζάκονες, φέροντες καὶ οὗτοι πιλaticia. Καὶ μετὰ τούτους ἑτέροι, πεζοὶ μὲν καὶ οὗτοι, ὀνομαζόμενοι μωρτάτοι, τῷ ἕκαστος φέροντες· αἱ μόντοι παραμοναί μετὰ σκιαδίων, οἱ τζάκονες δὲ μετὰ κατασίων, φοροῦντες καὶ ἐπάνω κλίδανα ἡεράνεα, λέοντας περὶ τὸ στήθος ἔχοντα ἱσταμένους λευκοὺς, ὀρῶντας ἀντικρὺ κατὰ πρόσωπον. Ὡσαύτως καὶ ὀπισθεν. Εἰσὶν καὶ κορτινάριοι, ἔχοντες καὶ οὗτοι ἐνοχον, ὃς κόμης καλεῖται· οἵτινες δὴ κἂν ἐλάττω τάξει εὐρίσκονται, ἀλλ' οὖν κάτω ἱστανταί τῆς προκύψεως. Οἱ δὲ Βαρδариῶται εἰς τὴν τῆς αὐλῆς θύραν. Πάντες οὖν οὗτοι, καὶ οἱ εἰρημίνοι, καθ' ἣν ὥραν ὃ τὸ ὀρθρινὸς ὕμνος ψάλλ-

λεται, ὁ τῆς λειτουργίας, καὶ ὁ τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ τὰς ἐξιν ἵστανται, εὐτακτοῦντος αὐτοῦ τοῦ πριμμικηρίου τῆς αὐλῆς, καθὰ εἴρηται.

Ἵπηρετοῦσι δὲ οἱ Κορτινάριοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκητὴν, ἥτις κώρτη ὀνομάζεται. Ὁ μέντοι κόμης αὐτῶν καὶ αὐτοὶ δ' οὗτοι πανία φοροῦσι κόκκινα ἐκ τῶν τῆς κώρτης παλαιῶν πανίων, ἐξ ὧν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς σκουφίας μόνον ἐρυθρὰς ἐντὸς μὲν τῆς αὐλῆς, οὐ μὴν δὲ καὶ καπᾶσια· ἔτι τε καὶ κάλτζας τοιαύτας, μετὰ παπουτζιῶν μελάνων. Ἐκτὸς δὲ φοροῦσι τὰς τοιαύτας σκουφίας μετὰ καπασίων.

Τοιαῦτα ἐνδύματα ἐρυθρὰ ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ Βαρδариῶται, διὰ πανίων, οὐκ ἐκ τῆς κώρτης, ἀλλ' ἐξ οἰκείων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ Περσικὸν φόρεμα, ἀγγουρωτὸν ὀνομαζόμενον, ἔχον ἀντὶ μαργελλίων πάνιον κίτρινον. Κρέμονται δὲ ἐπὶ ζώνης ἐκάστου τούτων λῶροι, οὓς καλοῦσι μαγκλάδια, μαστίζειν τοὺς ἀξίους μαστίζεσθαι, φέροντες δὲ δικανίκια. Ὅτε δὲ καθάλλικευσθαι ὁ βασιλεὺς, προηγούνται, καὶ φέροντες αὐτὰ ὄρθια εὐτακτοῦσι τὸν λαόν. Ἐχουσι δὲ οὗτοι καὶ πριμμικῆριον. Τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὄντας ὁ βασιλεὺς μετοικίσας ἐκείθεν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ' οὗ καὶ Βαρδариῶται καλοῦνται.

Ὁ πρωτοσπαθάριος λέγεται ὅτι ἦν κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν πρῶτος τῶν σπαθάρων παραμονῶν. Νῦν δὲ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει.

Ὁ μέγας ἀρχων οὐδὲ ἐν ὑπηρεσίᾳ κέκτηται, καὶ ὁ τατὰς τῆς αὐλῆς ὡσαύτως.

Οἱ μεγάλοι τζασούσιοι εὐρίσκονται εὐτακτοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν, ὅπῃ τὸν μέγαν πριμμικῆριον ὄντας.

Ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου οὐδ' οὗτος ἔχει ὑπηρεσίαν τινά.

Ὁ τῶν οἰκιακῶν λογοθέτης ὡσαύτως.

Καὶ ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς οὐδ' οὗτος ἔχει τι ὑπηρεσίαν νῦν.

Ὁ πρωτοκυνηγὸς ἔχει μὲν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὅτι τοῦ βασιλέως τὸν ἵππον ἀναβαίνοντος οὐδεὶς ἑτέρος τὴν σκάλαν κατέχει εἰ μὴ μόνος οὗτος, εἰ παρὼν εὐρίσκεται, ἀρχεὶ δὲ καὶ τῶν κυνηγῶν τῶν λεγομένων σκυλλομάγγων. Εἰ δὲ ποτε κυνηγετοῦντος τοῦ βασιλέως αἰμαχθῆναι συμβῇ τι τῶν ἱματίων αὐτοῦ, λαμβάνει τοῦτο καθ' ὑπηρεσίαν ὁ πρωτοκυνηγός.

Ὁ σκουτέριος βαστάζει τὸ διδύλλιον καὶ τοῦ βασιλέως σκουερίον, οὐ μόνον εἰς τὰς προκύψεις, ἀλλὰ καὶ ὅπου ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται. Εὐρίσκονται δὲ μετὰ τοῦ διδύλλου καὶ πάντες οἱ Βάραγγοι. Ἐπεὶ οὖν εἰς τὸ φωσσάτον ὁ βασιλεὺς εὐρίσκεται, εἴτε καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ διδύλλιον πάντοτε ἔμπροσθεν αὐτοῦ φέρεται.

Ὁ ἀμηνάλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκαν εὐρίσκεται, ἡγείται δὲ τοῦ στόλου παντός.

Ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀναφοράς, καθάλλαρδι διαρχομένου τοῦ βασιλέως.

A primicerio aulæ ipsos in ordinem decentem cogente, ut dictum est.

38 Cortinarii ministrant ad imperatoris tabernaculum, quod cortis nominatur; quorum comes et ipsi ferunt pannos coccineos ex cortis veteribus pannis, et ex iisdem in capite galericulos rubros intra aulam quidem, at non petasos. Præterea caligas ejusdem generis cum nigris calceamentis. Extra aulam vero gestant hujusmodi galericulos cum petasis seu cuculionibus.

Hujusmodi rubris indumentis vestiuntur etiam Bardariotæ, quæ confecta sunt ex pannis, non a corte sumpsis, sed ex propriis. In capite Persicum gestamen gestant, cui nomen angulotum, quod loco margellarum pannum citrini coloris habet. Ex cujuslibet horum zona pendent lora, quæ vocantur manclavia, hoc est baculi seu virgæ, ut flagellis dignos flagellent. Semper ferunt baculos. Præcedunt, quando imperator equitat, et baculos erectos ferunt, ut constituent ordinem in populo. Habent et isti primicerium; quos origine Persas imperator inde transtulit ad Bardarium flumen, a quo etiam Bardariotarum nomen inditum est.

Protospatharius hoc nomen adeptus est, quia olim fuit primus inter spatharios stationarios. In præsentem nullum officium gerit.

39 Neque magnus princeps officium aliquod habet, ut nec tatas aulæ.

Magni tzausii comitatum imperatoris ordinant, et subsunt magno primicerio.

Prætor populi caret functione.

Similiter logotheta rei familiaris.

Neque logariastes aulæ aliquo munere fungitur.

Primus venatorum hoc muneris habet: imperatore equum ascendente nullus alius, sed ipse solus, si præsens sit, stapedem tenet. Præstet venatoribus, quos canum mangones vocitant. Si contingat aliquod ex vestimentis imperatoris sanguine aspergi in venatione, accipit illud ex munere suo primus venatorum.

Scutifer fert vexillum et imperatoris scutum non solum ad loca quibus in throno sublimis sedet, sed quocunque se conferat imperator. Omnes porro Barangi ad hoc vexillum defendendum sunt destinati. Sive igitur imperator sit in exercitu, sive alibi, vexillum semper illi præportatur.

Ameralius magno duci subditur, regitque totam classem.

Magister supplicum libellorum, quando imperator equitat, supplicationes eorum qui petunt quique injuria affecti sunt recipit.

40 Quæstor olim habebat officium, nunc nullum. A

Functio magni adnumistiæ explicabitur, quando agetur de officio domestici in exercitu.

Logotheta castrensis nullum ministerium habet.

Primus accipitrarius præst illis venatoribus qui aves ferunt. Gestat quoque chirothecam in zona, ut antea dictum.

Logotheta gregum seu pecuarum functus quidem olim fuerat officio, nunc vero nullo.

Magnus interpret est primus interpretum, quos vulgo nominant dragomanos.

Acoluthus barangorum præfectus est. Sequitur imperatorem ante illos. Ea etiam de causa acoluthus, hoc est secutor, appellatur.

Judex exercitus, si imperator sit in exercitu, occurrentes controversias militum, sive de equis sive de armis sive de præda sive de alia quacunque cognoscit ac componit.

Præfectus allagii locum obtinet in comitatu imperatorio, et subest magno primicerio.

Protallagator similiter subjicitur magno primicerio, et comitatum sequitur, ut si quis eum deserat, revocet et in comitatum reducat **41** debitumque ordinem conservet. Si vero magnus primicerius aliquo ex militibus comitatus opus habeat, significat id protallagatori, qui eum accersit.

Magnus administrator nullam functionem habet.

Orphanotrophus olim habebat curam pupillorum, nunc omni officio caret.

Protonotarius ipso suo nomine innotescit: est enim primus notariorum sive scribarum.

Ejus qui a memoria functio olim erat, ut eorum qui in expeditionibus et alibi præclare se gessissent, nomina describeret, eosque imperatori in memoriam revocaret, quo justis honoribus et præmiis afficerentur. In præsentem nullam functionem habet.

Domesticus murorum hanc functionem habet, ut si qua urbes reparatione egeant, id reparandum curet.

Præses cubiculi imperatorii præst quidem cubiculariis, sed subjacet accubitori cubiculi.

Præses vestiarii subjicitur protovestiariæ. Operam suam locat in acceptorum expensorumque proventuum rationibus annotandis.

Vestiarii munus occupatur in mari. Nam quando imperator expeditionem **42** marinam suscipit, iste præst triremi quæ vestiarium (imperatoris) vehit. Pone sequitur triremem imperatoriam.

Heteriarcha quidem, ut ante dictum est, ad cir-

'Ο κοιαιτωρ εἶχε μὲν πάλαι καὶ οὗτος ὀπηρσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

Τὸ τοῦ μεγάλου ἀδνουμιστοῦ ὀπηρέτημα λαχθήσεται διὰ τοῦτο, ὅπηνίκα τοῦ μεγάλου δομestικοῦ τὸ εἰς τὸ φωσάτον.

'Ο λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ οὐδεμίαν ὀπηρσίαν ἔχει.

'Ο πρωτοερακάριος ἀρχει τῶν φερόντων ὄρνεα κυνηγῶν, φέρει δὲ καὶ χειρόρτιον ἐπὶ ζώνης, ὡς προσέφηται.

'Ο λογοθέτης τῶν ἀγγέλων εἶχε καὶ οὗτος πάλαι ὀπηρσίαν, νῦν δὲ οὐδαμῶς.

'Ο μέγας διερμηνευτὴς ἐστὶ πρῶτος τῶν ἐρμηνέων, οὓς κοινῶς ὀνομάζουσι δραγομένους.

'Ο ἀκόλουθος εὐρίσκεται μὲν ἑνὸς τῶν βαράγγων, ἀκολουθεῖ δὲ τῷ βασιλεῖ ἐμπροσθεν αὐτῶν· διὰ τοι τοῦτο καὶ ἀκόλουθος λέγεται.

'Ο κριτὴς τοῦ φωσάτου, τοῦ βασιλέως εἰς τὸ φωσάτον εὐρίσκειν, τὰς παρεμπιπτούσας ὀποθέσεις τοῖς στρατιώταις εἴτε περὶ ἀλόγων εἴτε ἀρμάτων εἴτε καὶ κούρων ἢ περὶ τοιοῦτου τινὸς καθιστᾷ καὶ ἐξετάζει.

'Ο ἀρχὼν τοῦ ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλέως εὐρίσκεται μὲν σύνταξιν· καὶ ὑπὸ τὸν μέγαν δὲ περιμικτήριον.

Πρωτάλλαγάτωρ ὡσαύτως ὑπὸ τὸν μέγαν περιμικτήριον, πλὴν ἀκολουθεῖ ἐπισθεν τῆς συντάξεως, ἵνα κἀν ἀπολιμπάνηται τὴν αὐτῆς, φέρῃ οὗτος καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εὐτακτῇ. Εἰ δὲ καὶ ὁ μέγας περιμικτήριος ἔν χρεῖα τινὸς γένοιτο τῶν ἀπὸ ταύτης, πρὸς τὸν πρωτάλλαγάτωρα λέγει καὶ καλεῖ τοῦτον.

'Ο μέγας διοικητὴς οὐδεμίαν ὀπηρσίαν ἔχει.

'Ο ὀρφανotρόφος ἦν μὲν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν ὀρφανῶν, νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηται τινα ὀπηρσίαν.

'Ο πρωτονοτάριος δῆλος καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· πρῶτος γάρ τῶν νοταρίων ἦτοι τῶν γραμματικῶν.

Τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ὀπηρέτημα πάλαι μὲν ἦν τοῦ ἀπογράφειν τοὺς ἐν ταῖς στρατιαῖς καὶ ἀλλαγῇ ἀριστεύοντας, καὶ ἀναμνίσκειν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἵνα λαμβάνωσι τὰς προσηκούσας τιμὰς· κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐδεμίαν ὀπηρσίαν ἔχει.

'Ο δομestικός ταχεῖον ἔχει τοῦτο τὸ ὀπηρέτημα, ὅτι εἰ τινος τὰ κάστρα περιποικήσεως δέονται, ἐπιμελεῖσθαι τοῦτο εἰς τὸ ἀνακτίζεσθαι.

'Ο προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλικοῦ ἀρχει μὲν τῶν κοιτωναρίων, εὐρίσκεται δὲ ὑπὸ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον.

'Ο προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου ὑπὸ τὸν πρωτοβεστιαρίτην εὐρίσκεται, ὀπηρεῖ δὲ καὶ εἰς τὰς προφερομένας καὶ ἐξερχομένας εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους.

'Ο βεστιάριος ἔχει ὀπηρέτημα θαλάσσιον. Τοῦ γάρ βασιλέως κατὰ θάλασσαν στρατεύοντος ἀρχει οὗτος τοῦ τὸ βεστιάριον φέροντος κατέργου, ἀκολουθεῖ τε κατόπιν τοῦ βασιλικοῦ κατέργου.

'Ο ἐταιριάρχης ὀπηρεῖ μὲν εἰς τὴν παράστα-

σιν, ὧ· προεῖρηται, συνυπηρεται δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ A
ἐκαιρίδρχῃ ὑπὲρ τῶν προσφύγων.

Ὁ τῆς αὐλῆς λογαριαστῆς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ
αὐλῇ εὐρισκομένους πάντας βογάτορας, εἰ λείπει
τινὶ ἀπὸ τῆς βόγας αὐτοῦ ἢ ἐξεδοῦλευσεν ὑπὲρ τῶν
ἐργοεῦθῃ.

Στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαβάλλων ὑπηρέτημα
εἶχε τοιοῦτον. Ἦσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις
φωσσάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλοαλογίται ὀνομα-
ζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, οἱ δὲ δικάβαλλοι, καὶ
ἑτεροὶ μονοκάβαλλοι. Ἦν οὖν οὗτος ὁ στρατοπεδάρ-
χης φροντιστὴς καὶ ἐπιμελητὴς μόνων τῶν μονοκα-
βάλλων.

Ὁ τῶν τζαγγατόρων στρατοπεδάρχης φροντίζων
ὡσαύτως καὶ ἐπιμελούμενος τούτων, καὶ ὁ τῶν μουρ-
τάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως.

Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων ἐπιμελεῖται
τῶν εἰς τὰ κάστρα εὐρισκομένων φυλάξεων, ὅστινες
τζακόνες ὀνομάζονται.

Ὁ προκαθήμενος τῶν μεγάλων παλατίων ἐπιμε-
λητὴς αὐτῶν, καὶ τῶν Βλαχερνῶν παλατίων ὡσαύ-
τως· προκαθήμενος.

Τῶν θεμάτων δομῆστικος ἦν πάλαι φροντίζων καὶ
ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων. Καὶ
οἱ δομῆστικοὶ τῶν τε ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμά-
των φροντισταὶ ὡσαύτως καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐκείσε
δημοσίων πραγμάτων.

Τὸ τοῦ μεγάλου μυρταῖτου ὑπηρέτημα ἀνεπίγνω-
στόν ἐστιν.

Τὸ τοῦ πρωτοκλήματος θαλάσσιον ἐστίν. Εὐρίσκα-
ται οὗτος τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομή-
των πρῶτος.

Καὶ τὸ τοῦ δρουγγαρίου ὡσαύτως· θαλάσσιον.
Δρουγγα ποσότης τοσούτων τινῶν ἐρμηνεύεται, ἥς
ἡ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος δρουγγάριος.

Οἱ προκαθήμενοι καὶ οἱ καστροφύλακες ὑπηρεταὶ
ἐκάστης κατ' ἀξίαν τῶν πόλεων.

Ἔως ὧδε πασῶν αἰ ὑπηρεσίαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν θεσποικίων δοτῶν τάξεως, καὶ
τῶν κατ' αὐτάς τελευτήτων ὁρίων, ἐν αἷς
διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δημοστί-
κου ὑπηρεσίας, τοῦ τε πικέστη καὶ δημοστίκου
τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.

Τῇ κθ' τοῦ δεκεμβρίου μηνός, καθ' ἣν ἡ τῶν
Χριστουγέννων παραμονή, τοῦ βασιλέως εἰς τὸν δρ-
θρον μὴ ἐξεληθέντος κατὰ τὴν ἐξ ἔθους αὐτῷ συνή-
θειαν, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτοῦ καλλίῳ εὐρισκομένῳ, πέ-
ρουσι μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οἱ κανονάρχαι καὶ ἱστώσιν
εἰκονοστάσιον, εἰς ὃ κρέμονται ἅγαι εἰκόνες τῆς τε
γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἑταίραι τρεῖς ἡ τέσσαρες.
Ἐμπροσθεν δὲ τούτου ἀναλόγιον, ἐφ' οὗ ἐκτίθεται
ἅγιον Εὐαγγέλιον. Καὶ οἱ μὲν ἱερεῖς ἱστάνται πλη-
σίον τῶν ἁγίων εἰκόνων μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν,
οἱ δ' ἀναγνώσται μέσῳ τοῦ τρικλίνου κατὰ πρόσω-
πον τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιβρί-
πτῶν αὐτῶν, φοροῦντες καὶ καμίσια ἐπάνω τῶν
ἱματίων, ὁ μέντοι πρωτοφάτης καὶ ὁ δομῆστικος
λευκά, ὁ λαμπαδάριος δὲ κρατῶν τὸ χρυσοῦν διδάμ-

A cum stationem ministrat. Simul autem cum magno
hetariarcha curam gerit eorum qui refugium qua-
runt.

Logariastes aulae numerat et computat omnes
milites qui in aula stipendia merent; et dispicit
num quid alicui de stipendio desit, aut num plene
satisfecerit pro stipendio quod accepit.

Stratopedarcha militum qui uno solum equo
utuntur, hujusmodi munus gessit. Erant in locis
thematum exercitus agmina, quorum alii appella-
bantur μεγαλοαλογίται, alii a tribus equis trica-
balli, alii a duobus dicaballi, alii ab uno monoca-
balli. Et isti soli pertinebant ad curam stratoped-
archae.

B Tzangratorum curam similiter gerit eorum stra-
topedarcha, ut et muratorum eorumdem strato-
pedarcha.

Stratopedarcha tzaconum curator est custodia-
rum in urbibus, qui tzacones nominantur.

Præses magnorum palatiorum eadem palatia sub
sua cura habet, ut et præses palatiorum quæ sunt
in Blachernis.

43 Domesticus thematum olim cura sua publicas
res comprehendebat. Et domestici orientaliū et
occidentaliū thematum similiter curatores erant
publicorum negotiorum quæ ibi enascebantur.

Magni myrtaitæ munus est incognitum.

C Protocomitis functio ad mare spectat: est enim
in imperatoris classe comitum omnium primus.

Drungarii officium consimiliter ad mare pertinet.
Drunga est certus numerus militum, quibus talis
drungarius imperat.

Præsides civitatum et castrorum custodes mini-
stri sunt pro cuiusque civitatis dignitate.

Hucusque omnium administrationes.

CAPUT VI.

De Christi Domini festorum ordinis et ritibus in eis-
dem observandis; tum de magni domestici mini-
sterio, de pincerna, de domestico mensæ et eidem
mensæ præposito.

D Mensis Decembris 24 celebratur vigilia Nativita-
tis Christi, imperatore ad matutinum secundum
usitatam sibi consuetudinem non egresso, 44 sed
suo in conclavi commorante. Finito matutino et di-
misso cœtu canonarchæ imagines afferunt et tabu-
latum erigunt, ex quo pendent sanctæ imagines
nativitatis Christi et aliæ tres vel quatuor. Coram
hoc pulpitu est, in quo sanctum Evangelium re-
positum jacet. Et sacerdotes quidem stant prope
sanctas imagines cum sacerdotalibus suis stolis:
at lectores stant in medio triclinio e conspectu im-
peratoris cum suis tunicis et capitis tegminibus,
ferentes quoque camisia super vestes, protopsaltes
quidem et domesticus candida, lampadarius autem
tenens auream hastam, cui cereus est impositus,

magister et omnes cantores purpurea; sed cano-
narchæ cum solis tunicis adstant, et capite aperio.
Post hæc protovestiarites, magnus hetæriarcha,
primicerius aule, hetæriarchæ et quotquot baculos
ferunt et ministerium obeunt, introducunt proce-
res ad imperatoris circumstationem, donec implea-
tur domus. Postea egreditur imperator ex suo con-
clavi, magno domestico ad januam stante et im-
peratoris ense ferente. Igitur simul ac imperator
apparet, cantores statim canunt illud: « Diutur-
num faciat Deus imperium tuum. » Quibus canen-
tibus imperator vadit, sanctasque imagines oscula-
tur. Deinde regressus stat prope thronum suum,
magno domestico ad sinistrum imperatoris laus
stante cum spatha seu ense imperatorio, ut dictum
est. **45** Lampadarius autem infra magnum domesti-
cum fert aureum contum cum ardente lampade; cujus
lampadis supremæ partes tinctæ sunt cinnabari;
medium vero per bracteam inauratum est, quæ in-
tus cruces coccineas in orbem repræsentat. Facto
igitur horarum initio, famulus vestiarii statim im-
peratoris sceptrum afferri; quod magnus primice-
rius imperatori porrigit.

Sciendum est imperatorem in quotidianis cir-
cumstationibus dicere: Proferatur sceptrum meum.
Et mox famulum vestiarii illud afferre, ut antea
diximus. Cæterum in festis, quando circumstatio
instituitur, postquam imperator stat suo in solio;
omisso illo, Proferatur sceptrum meum, magnus
primicerius compellens famulum, Famule, inquit:
et confestim sceptrum apportat. Ratio hujus est,
quia in quotidianis matutini et vespærarum cir-
cumstationibus, postquam honoratiores ex proceri-
bus in circumstatione jam præsentés sunt, ait im-
perator: « Proferatur sceptrum meum; » quod
argumento est populum, qui inferius consistit, etiam
ingressurum. At in magnis festis omnes proceres
et reliqui intrant, nec opus est ut imperator scep-
trum suum deposcat: hoc enim sciens magnus
primicerius injussus præcipit, et afferunt illud.

Canuntur igitur horæ, ut moris est, prima, tertia,
sexta et nona **46** cum tropariis. Ad ultimum nonæ
horæ troparium dicit protopsaltes: « Gloria Patri
et Filio et Spiritui sancto; » et decantatur. Addi-
tar deinde et hoc: « Et nunc et semper; » nec
secundo cantatur troparium, legitur autem a ca-
nonarcha, qui post lectionem sic profatur: « Diu-
turnum faciat Deus præpotens et sanctum impe-
rium vestrum ad multos annos. » Rursus tertia
vice: « Diuturnum faciat Deus a Deo acceptum et
a Deo custoditum præpotens et sanctum imperium
vestrum ad multos annos. » Deinde acclamant cir-
cumstantes: « Diuturnum faciat Deus sanctum
imperium vestrum ad multos annos. » Caniturque
semper, » antea decantatum fuerit.

Psalms horarum legit archidiaconus, prophetiam

Α πούλον, ὁ μαλίστωρ καὶ πάντες οἱ ψάλται πορφυρᾷ.
Οἱ κανονάρχαι δὲ μετὰ ἱματίων μόνων καὶ ἀσκηπετῆς.
Καὶ μετὰ ταῦτα ὁ πρωτοθεστιάριτης τε, ὁ μέγας
ἐταιριάρχης, ὁ περιμικτήριος τῆς ἀλλῆς, οἱ ἐται-
ριάρχαι, καὶ ὅσοι φέρουσι τὸ δικανίκιον καὶ ὁ πρε-
τούσιν, εἰσάγουσι τοὺς ἀρχοντας εἰς τὴν τοῦ βασι-
λέως παράστασιν ὥστε τοῦτον πληρωθῆναι τὸν οἶκον.
Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ καλλίου
αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου δομestικού εἰς τὴν θύραν ἱστα-
μένου καὶ τὴν τοῦ βασιλέως φέροντος σπάθην. Ἄμα
οὖν τῷ τὸν βασιλεῖα φανῆναι οἱ ψάλται αὐτίκα ψάλ-
λουσι τὸ πολυχρόνιον· ψαλλόντων δὲ τούτων ὁ βασι-
λεὺς ἀπέρχεται καὶ ἀσπάζεται τὰς ἁγίας εἰκόνας.
Εἴθ' ὁποστέρας ἱσταται πλησίον τοῦ θρόνου αὐτοῦ,
τοῦ μὲν μεγάλου δομestικού κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέ-
ρος ἱσταμένου τοῦ βασιλέως μετὰ τῆς σπάθης, ὡς
εἴρηται, τοῦ δὲ λαμπαδarioύ κάτωθεν τοῦ μεγάλου
δομestικού τὸ διδάμπουλον μετ' ἡμμένης λαμπάδος
φέροντος, τῆς δὲ λαμπάδος τὰ μὲν ἄκρα εἰσὶ διὰ κιν-
ναβάριου· βεβαμμένα, τὸ δὲ μέσον διὰ πεταλίου κα-
χυρσωμένου ἔχοντος σταυροῦς ἐντὸς κύκλου κοκκί-
νους. Τῆς οὖν τῶν ὡρῶν ἐνάρξεως γινομένης φέρει
αὐτίκα παιδόπουλον τοῦ βεστιάριου τοῦ τοῦ βασιλέως
δικανίκιον, ὅπρι λαβὼν ὁ μέγας περιμικτήριος φέ-
ρων διδῶσι τῷ βασιλεῖ.

Ἰστέον δὲ ὅτι εἰς μὲν τὰς καθ' ἑκάστην γινομένας
παραστάσεις ὁ βασιλεὺς λέγει ὅτι τὸ δικανίκιον μου,
καὶ φέρει τοῦτο τοῦ βεστιάριου παιδόπουλον, καθὰ
εἴρηται. Ἐπὶ δὲ τῶν ἑορτῶν, ὅταν παραστάσις γίνη-
ται, μετὰ τὸ τὸν βασιλεῖα εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ στα-
θῆναι, καὶ χωρὶς τοῦ εἰπεῖν αὐτὸν ὅτι τὸ δικανίκιον
μου, λέγει ὁ μέγας περιμικτήριος, παιδόπουλον, καὶ
φέρει τοῦτο. Ὁ δὲ περὶ τούτου λόγος οὗτός ἐστιν,
ὅτι εἰς τὰς καθ' ἡμέραν τῶν ἑορτῶν παραστάσεις
καὶ τῶν ἑσπερινῶν, μετὰ τὸ τοὺς ἐντίμους τῶν ἀρ-
χόντων εἰς τὴν παράστασιν εἰσελθεῖν, λέγει ὁ βασι-
λεὺς ὅτι τὸ δικανίκιον μου, σημεῖον ὅν τοῦτο τοῦ καὶ
τὸν παρακάτωθεν λαὸν εἰσελθεῖν. Κατὰ δὲ τὰς μα-
γάλαις τῶν ἑορτῶν πάντες ἀρχόντες τε καὶ οἱ λοιποὶ
εἰσέρχονται, καὶ οὐκ ἔστι χρεῖα διὰ τοῦτο τὸν βασι-
λεῖα ζητῆσαι τὸ δικανίκιον αὐτοῦ· τότε γὰρ εἰδὼς ὁ
μέγας περιμικτήριος λέγει ἀνερωτήτως, καὶ φέρου-
σιν αὐτῷ.

Ψάλλονται οὖν αἱ ὥραι, ὡς ἔθος, ἥ τε πρώτη, ἡ
τριθέκτη καὶ ἡ ἐννάτη, μετὰ τῶν τροπαρίων. Εἰς
μέντοι τὸ τελευταῖον τῆς ἐννάτης ὥρας τροπάριον
λέγει ὁ πρωτοψάλτης τὸ Δόξα, καὶ ψάλλεται. Εἴτα
καὶ τὸ Καὶ νῦν καὶ αἰ. Καὶ οὐ ψάλλεται ἐκ δευτέρου
μὲν τὸ τροπάριον, ἀναγινώσκεται δὲ ὅπρ τοῦ κανο-
νάρχου· ὅς καὶ μετὰ τὸ ἀναγνῶναι λέγει οὕτω·
« Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν κραταιὰν καὶ ἁγίαν
βασιλείαν σᾶς εἰς πολλὰ ἔτη. » Καὶ πάλιν ἐκ τρίτου·
« Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τὴν θεοπροδὲληπτον,
θεόστευτον καὶ θεοφροῦρητον, κραταιὰν καὶ ἁγίαν
βασιλείαν σᾶς εἰς πολλὰ ἔτη. » καὶ ψάλλεται τὸ τρο-
πάριον αὐτίς, ἐπὶ τὸ Νῦν καὶ αἰ προσβρίθῃ.

Ἰὺδ troparium iterum, cum illud: « Nunc ei

Τοὺς μὲν οὖν ψαλμοὺς τῶν ὡρῶν ἀναγινώσκει ὁ

ἀρχιεπίσκοπος, τὴν προφητείαν καὶ τὸν ἀπόστολον ὁ πρωτοπρεσβύτερος, τῶν δὲ Εὐαγγελίων τὸ μὲν πρῶτον ὁ πρωτοπαπᾶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἱερεῖς ἑταροί.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν ὥρων τοῦ βασιλέως ἀπελθόντος αὐτοῦ καὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας ἀσπασαμένου, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ εἰσελθόντος, λύεται ἡ παράστασις μέχρις ἂν ἡ τῆς λειτουργίας προσήκουσα ἔλθῃ ὥρα, καὶ τότε φάλλεται ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος. Γίνεταί μὲντοι τοῦτο οὕτως, ἐπεὶ τῶχοι οὕσα ἡ ἑορτὴ ἐν ἄλλῃ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ· εἰ δὲ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ, τῶν ὥρων καὶ τῶν τροπαρίων φаллоμένων πάρεστιν μὲν ὁ βασιλεὺς, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἀλλ' ἰδίᾳ φάλλεται αὐτῇ. Ἡ δὲ γὰρ αἰτία τοῦ μὴ παρῆναι αὐτὸν βασιλέα καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ἐστὶν ὅτι τὰς μὲν ἄλλας πέντε ἡμέρας φάλλεται πρῶτον ὁ ἑσπερινὸς ὕμνος καὶ μετ' αὐτὸν ἡ λειτουργία, εἰ δὲ ἐν Σαββάτῳ τῶχοι ἡ κυριακῇ, εἰς τρίτην ὥραν τῆς ἡμέρας γίνεται ἡ λειτουργία. Διὰ τοι τοῦτο καὶ οὐδὲν σώζει φάλλεσθαι τὴν τοιαύτην ὅλην ἀκολουθίαν τῶν τε ὥρων καὶ τῶν τροπαρίων, διὰ τὸ πλεονάζειν εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης φάλλεται μὲν πρῶτον ἡ λειτουργία ἰδίως, ὡς κατὰ τὸν τεταγμένον καιρὸν, καὶ ἄνευ τῆς τοῦ βασιλέως ἐπιδημίας, κατὰ δὲ τὴν τοῦ ἑσπερινοῦ ὥραν ὁ βασιλεὺς ἔρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τῶν οὖν τροπαρίων φаллоμένων ὁ μὲν βασιλεὺς φορεῖ σκιάδιον καὶ τὴν καθημερινὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄρχοντες δὲ ὡσαύτως· κατὰ δὲ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀλλάσσει βούχον μαργαριταρεῖνον. Φορεῖ δὲ ἐπὶ κεφαλῇς τὸ δοκοῦν ἀντὶ φόρεμα, ἥως ἢ κρινωνίαν ἢ τετραφύλλον ἢ τι ἑτερον ὅμοιον τοῦτοις· οἱ δὲ ἄρχοντες σκαράνικα, φακεῶλια καὶ καββάδια καὶ ἐπιλούρικα, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ.

Φаллоμένης οὖν τῆς λειτουργίας, ἡ μόνον τοῦ ἑσπερινοῦ, εἰ ἐν σαββάτῳ ἢ κυριακῇ τῶχοι, ὡς εἰρηται, οἱ προῤῥηθέντες ἄρχοντες οἱ καὶ τῆς παραστάσεως ὑπηρετοὶ τὰ βασιλικά φέροντες φλάμουλα τῆς προκύψεως ἱστωῖσι καταπνικρῶ. Ἄθ' καὶ εἰσι ταῦτα, τὸ μὲν ἐν ἀρχιστράτηγος, τὸ δὲ ἑτερον εἰκόνας ἔχον πολλὰς θείας ἱεραρχῶν ὁκτάγλωσσον, ὅπερ καλεῖται ὁκταπόδιον. Ἄλλο στεπυρὸς ἔχων εἰκόνας τῶν ἁγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων, Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων, ἑτερον ἔχον τὸν ἅγιον Γεώργιον ἐφιππον, ἄλλο δρακόντειον, καὶ ἑτερον δὲ τὴν τοῦ βασιλέως ἔχον στήλην ἐφιππον. Ἄθ' ταῦτά εἰσιν ἕκαστον ἀνὰ δύο, ἥτοι ὁμοῦ ἱστὸν ἀριθμὸν. Ἐμπροσθεν δὲ τῶν τοιούτων φλαμούλων προτίθεται ὁ σκουτέριος βαστάζων τὸ διβέλλιον, ὃ δὲ ἐν μόνον ἐν, καὶ τὸ σκουτάριον τὸ βασιλικόν. Ἦν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια, ὅτε ἡ τοῦ βασιλέως σύνταξις ἦσαν ἐξακισχίλιοι, ἦσαν καθ' ἐν ἕκαστον φλάμουλον πεντακόσιοι. Νῦν δὲ τὰ μὲν τοιαῦτα φλάμουλα φέρουσι καὶ ἱστωῖσι καταπνικρῶ, ὡς εἰρηται, τῆς προκύψεως· ἐκτὸς δὲ ὅσταν στρατεύει ὁ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ συντάξεως ἔχει καὶ φλάμουλον ἐν τυχὸν ἢ δύο. Ὅπισθεν δὲ τῶν τοιούτων βασιλικῶν φλαμούλων ἱστανταὶ τὰ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν

A et apostolum protopostolarius. Ex Evangelii primum quidem legit protopapa, reliqua alii sacerdotes.

Finitis horis, imperatore rursus abeunte et sanctas imagines exosculante suumque conclave repelente, solvitur circumstatio, donec debita liturgiæ hora advenit. Et tunc psalluntur vespere. Et hoc ita fit, si festum in septimanæ diem incidat. Si vero festum in Sabbatum aut Dominicam diem inciderit, cum horæ et troparia concinnantur, adest quidem imperator, sed non in liturgia, quæ privatim peragitur. **47** Causa cur imperator liturgiæ non sit præsens est ista, quia aliis quinque antecedentibus diebus cantatur primum vespertinus hymnus, et post hunc liturgia perficitur. Si vero festum in Sabbatum vel Dominicam diem incurrat, hora tertia diei liturgia celebratur. Quamobrem integrum non est ut hujusmodi totum officium horarum et tropariorum persolvatur, eo quod sit valde prolixum. Hinc necessario prius liturgia seorsim decantatur, tanquam statuto tempore, et sine imperatoris præsentia. At circa vespersarum horam imperator ad ecclesiam se confert.

Dum igitur troparia psalluntur, imperator fert pileum et quotidianum suum amictum. Similiter et procures aulici. Circa vespertinas vero laudes et liturgiam mutat suum ruchum, hoc est exilium indumentum, margaritis contextum : fert autem in capite quod allubescit gestamen, puta vel erinoniam vel tetraphyllum vel quid assimilabile. Procures vero gestant scaranica, phacodia, cabbadia et epilorica, cuilibet secundum ordinem et dignitatem suam.

Dum igitur liturgia peragitur aut solæ vespertinæ laudes decantantur, si festum Sabbato aut Dominico die occurrat, ut dictum est, prænominati procures, qui etiam circumstationis moderatores sunt, gestant flammula ex adverso imperatorii solii, quæ sunt ista. Unum quidem **48** archisirailegus appellatum, alterum habens multas divinasque sacrorum pontificum imagines lingulis octo, quod vocant octapodium; tertium crux est, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori; aliud representans S. Georgium equestrem, aliud draconem, illud imperatoris effigiem equo insidentis exhibens. Bina et bina sunt omnia, hoc est universe duodecim. Ante quæ flammula stat scutifer, ferens divellium seu vexillum imperatorium, quod ab aliis separatim et singulare tenetur, cum imperatoris acuto. Olim, quando præsidium imperatoris sex millibus constabat, aderant cunctis flammule quingenti. Nunc vero talia flammula ferunt et statuunt e regione imperatorii solii, ut diximus. Extra vero, quando imperator in expeditione versatur, secum circumfert pro exercitus magnitudine unum vel alterum flammulum. Retro hujusmodi imperatoria flammula

visuntur flammula despotarum et procerum, at non certo ordine. Pone ista conspiciuntur populi seu tribunorum.

Cæterum postquam prædicti hymni finem acceperunt, omnes cantores et lectores multos annos imperatori apprecantur, quando ecclesiam ingreditur adorationis causa, et ut panem benedictum sumat. Deinde redit imperator ad solium elevatus, et confestim adest universus imperialis **49** clerus cum supradictis indumentis suis, et stant ante flammula. Inter hæc autem, clerum, inquam, et flammula, stant omnes qui dicuntur pægniotæ, nempe tubicines, buccinatores, cymbalistæ et surculistæ; et hi soli: nam ex minoribus instrumentis ne unum quidem adest. Postea adveniunt quoque proceres similiter cum suis gestaminibus, stantque singuli secundum ordinem et dignitatem suam, prout in triclinio fieri consuevit. Similiter et Barangi; stant li quoque in eadem aula prope columnas solii, ferentes secures suas palmis suis. Cum autem superne ex solio elevatiore imperator se conspiciendum præbet, transferunt eas, ut moris est, in humeros suos.

Ascendente igitur imperatore in solium, ut prius expositum est, simul ascendunt etiam despotæ, præterea lampadarius cum conto et face et lampade, et protovestiarius. Et postquam vela seu cortinas suspendunt circa solium imperatoris, protovestiarius pilaticia sive clavias honorarias manu dextra in sublimi suspensa tenens (de quibus paulo post dicitur) **50** emittensque per cotinam populo ostendit; quo indicio significat imperatorem jam in solium ascendisse. Cum ergo imperator in solio suum stemma vel alius gestamen gestaturus est, protovestiarius **50** ex ruchario acceptum imperatori ex officio suo id offert. Neque solum occasione horum festorum, sed semper sic agit. ἀπὸ τῶν τοῦ βουχαρίου ὑπηρέτων δίδωσι τῷ βασιλεῖ. ἄλλὰ καὶ ἀπὸ οὕτω ποιεῖ.

Habet et hoc proprium atque eximium, ut si in veste vel pileo imperatoris aliquid animalculum viderit vel lutem vel aliud quid assimile, deposito capitis sui tegumento seu pileo, extensa manu illud tollat aut purget, licet prius facultatem non obtinuerit. Quod huic soli concessum est, cæteris omnibus proceribus ejus faciendi potestate denegata.

Scire oportet illud quod nunc vocatur stemma, olim appellatum esse diadema. Id autem erat lata vitta ex unionibus et margaritis, posita quidem in imperatoris fronte, sed circa occiput retro ligata: unde et diadematis, quasi dicas ligamenti, nomen obtinuit: quod paulatim mutatum evasis tale quale hodie visitur, et nominatur stemma. Porro quod nunc vocatur diadema, olim zona militaris dicebatur, insigne honoris. Hinc tyranni venerandos mar-tyres, qui Christum confitebantur ante omnia privabant zone et torque, et postea tradebant tortoribus. Στερεπὸν (torques) vero est aurum diductum, ex tribus quasi funiculis contextum, quod ferebant in collo. Quando igitur imperator fert stemma,

A ἀρχόντων, οὐ μὴν καὶ κατὰ τάξιν. Τοῦτων δ' αὖ ὅπισθεν τὰ τῶν δημάρχων.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῶν προῤῥηθέντων ὁμῶν πάντες ψάλλται τε καὶ οἱ ἀναγνῶσται πολυχρονίζουσι τὸν βασιλεῖα εἰσερχόμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσκυνῆσαι καὶ ἀντίβωρον λήφασθαι. Εἴτα ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψας, καὶ αὐτίκα ἔρχεται ὁ βασιλικὸς ἄσπας κλήρος μετὰ τῶν προῤῥηθέντων ἐνδυμάτων αὐτῶν, καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν φλαμούλων. Μεταξὺ δὲ τούτων βῆ, τῶν τοῦ κλήρου καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φλαμούλων, ἵστανται πάντες οἱ λεγόμενοι παιγνιώται, ἥτοι σάλπιγκται, βουκκινάτορες, ἀνακαρισται καὶ σουρουλισται, οὗτοι καὶ μόνοι· ἀπὸ γὰρ τῶν λεπτῶν ὀργάνων οὐδὲ ἐν παραγίνεται. Εἴτα ἔρχονται ὡσαύτως μετὰ τῶν φορεμάτων, καὶ ἵστανται ἑκαστοὶ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, καθὰ καὶ ἐν τῷ τρικλίνῳ. Ὁμοίως καὶ οἱ Βάραγγοι, καὶ ἵστανται καὶ οὗτοι ἐν τῇ αὐτῇ πλησίον τῶν τῆς προκύψας κινούων, φέροντες τὰς πελάκας αὐτῶν ἐπὶ τῶν καρποτέρων αὐτῶν· τοῦ βασιλέως δὲ ἀνωθεν ἀπὸ τῆς προκύψας φανίντο· αἰρουσιν αὐτὰς πάντες, ὡς ἔθος, ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν.

Ἀνερχομένου οὖν τοῦ βασιλέως, ὡς δεδῆλωται, εἰς τὴν πρόκυψιν συνανέρχονται καὶ οἱ δεσπῶται, εἰ δὲ ὁ λαμπάδριος μετὰ τοῦ διδαιμπούλου καὶ τῆς λαμπάδος καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος. Καὶ ἐπειδὴ κρέμονται βηλοδύρα εἰς τὴν πρόκυψιν τὴν τοῦ βασιλέως καλύπτοντα θεωρεῖν, ὁ πρωτοβεστιάριος πιλaticia κρατῶν ἀπρηρημένα γε ὄντα κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ρηθήσεται, ἐκβαλὼν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ βηλοδύρου δεικνύσι πρὸς τὸν λαόν, δηλῶν διὰ τούτου ὅτι ἀνῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν πρόκυψιν. Ὅντος οὖν ἐν τῇ προκύψει τοῦ βασιλέως καὶ τὸ ταυτοῦ στέμμα ἥ τι τῶν ἄλλων αὐτοῦ φορεμάτων φορεῖσιν ἡμιλλοῦντος, ὁ πρωτοβεστιάριος λαμβάνων αὐτὸ ὅ μόνον δὲ κατὰ τὸν τοιοῦτον τῶν ἱερῶν και-

Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἐξαιρετικόν, ὅτι εἰάν τι ζωοφρον ἰδῇ ἢ πηλὸν ἢ ἄλλο τι περὶ τὸ ῥ-ύχον τοῦ βασιλέως, τὸ σκιάδιον ἐκβάλλων τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐκπαίρει ἢ καθάριαι τοῦτο ἀνερωτήτως, μηδεὶς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀρχόντων ἄδειαν ἔχοντος· τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μὴ τούτου καὶ μόνοι.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ὅπερ καλεῖται νῦν στέμμα, ὀνομάζετο πάλαι διάδημα. Τοῦτο δὲ ἦν βλάτιον μετὰ λίθων καὶ μαργάρων, κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως μέτωπον καίμενον μὲν, δεδιδυμένον δ' ὅπισθεν περὶ τὸν ἐγχείφαλον, διὸ καὶ ἐκαλεῖτο διάδημα· ὅπερ ἐκ τοῦ κατὰ μακρὸν ἀμειβθῆν ἔγενετο οἷον ὁρᾶται τὴν σημερον, καὶ ὀνομάζεται στέμμα. Ὁ δὲ νῦν καλεῖται διάδημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτικὴ δηλοῦσα τιμὴν· ὅθεν καὶ οἱ τύραννοι πρῶτον ἀφῆρουν τῆς ζώνης· καὶ τοῦ στρατιώτου τοὺς τῶν μαρτύρων ἐντίμους τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας, ἐπειτα παρὰ τοῦτον τοῦτους βασιανίστας. Στρατῶν δὲ ἐστὶν ἐξηλαμένους χρυσοῦς, ἐκ τριῶν πεπλεγμένους καθάπερ σχοινίων, ὅπερ ἐφόρουν ἐπὶ τρυχήλου. Ὅτε γοῦν ὁ

βσιλεὺς τὸ στέμμα φορεῖ, ἑτερόν τι ἔνδυμα οὐ φορεῖ εἰ μὴ τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ὅτι μὲν ταῦτα, ὅτι δὲ ἐπιλουρίκιον καὶ φακελλίδα φορεῖ, ἀλλοτε καθέδρων καὶ θυαλιν, ἐπὶ δὲ κεφαλῇ φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαίουχλαν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπερτερον, ὡν τὰ σχήματα ἐκάστων οὐκ ἔστι νῦν κατὰ μέρος λέγειν.

Ἀπὸ μὲν τῶν τοιούτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεὺς ὅλα ἂν βούλοιο, τὸν δὲ γε σταυρὸν ἐν δεξιᾷ φέρει ἀεὶ, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ βλάτιον κώδικι δοικὸς, δεδεμένος μετὰ μανδύλου. ὁ βλάτιον ἔχει χιῶμα ἐντός, καὶ καλεῖται ἀκακία. Καὶ τὸν μὲν σταυρὸν ὁ βασιλεὺς φέρων δι' αὐτοῦ δείκνυσιν τὴν εἰς Χριστὸν ἑαυτοῦ πίστιν, διὰ τοῦ στέμματος τὴν τιμὴν, διὰ τῆς ζώνης (ἥ νῦν, ὡς εἴρηται, καλεῖται διάδημα) τὸ στρατιωτικὸν εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ σάκκου μέλανος ὄντος τὸ τῆς βασιλείας κρύφιον, διὰ τοῦ χιῶματος, καλεῖται ἀκακία, ὡς εἴπομεν, τὸ τὴν βασιλείαν ταπεινὸν εἶναι ὡς θνητὸν καὶ μὴ διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλυνεῖν, διὰ τοῦ μανδύλου τὸ ταύτης ἄσπατον καὶ τὸ μεταβαίνειν ἀπ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν. Καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἐμπροσθεν αὐτοῦ διὰ τὸ φάσκον λόγιον εἶναι ὅτι λαμπάτω τὸ φῶς ὁμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὁμῶν ἔργα καὶ δοξάζωσι τὸν Πατέρα ὁμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μετὰ μέντοι τὸν βασιλεῖα ἀλλάζει τὰ ἑαυτοῦ φορέματα, ὁ πρωτοεστιάριος ἐμφανίζει αὐτῷ τὰ πριλατῖκια, τὴν τοῦ βασιλέως δεικνύων ἐτοιμασίαν. Τὴν δὲ σπάθην αὐτοῦ φέρει ἀρχοντοπούλου ἀσκηπὲς, τῶν ἐγγύς προσήκοντων τῷ βασιλεῖ. ὁ γὰρ μέγας δομestικός ἵσταται καὶ οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αὐλῇ.

Σταθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς προκύψεως φαίνεται ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ τὸν σταυρὸν φέρων, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὴν ἀκακίαν, ὡς δεδήλωται. Αὐτὰ ταῦτα φορεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ ἐστεμμένως ἐδρίκεται· εἰ δὲ μὴ, τὸ σύνθημα ῥοῦχον αὐτοῦ, καὶ ἐπ' αὐτὸ λεγόμενον θυαλιν μετὰ λίθων καὶ μαργάρων. Ἐπὶ κεφαλῇ δὲ φέρει στέφανον, φαινόμενος καὶ ὁμοῦ ἀπὸ τῶν γονάτων καὶ ἄνω. Τῶν δὲ δεσποτῶν τὰ μὲν λοιπὰ τῶν σιμμάτων κρύπτονται, ἀπὸ δὲ τοῦ στήθους καὶ ἄνω φαίνονται.

Μετὰ γοῦν τὸ ἐτοιμασθῆναι τὸν βασιλεῖα καὶ σταθῆναι, ὁ πρωτοεστιάριος ἐμφανίζει πάλιν ἐκ τριτοῦ τὰ πριλατῖκια, δηλῶν διὰ τοῦτου ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐστάθη εἰς τὴν πρόκυψιν. Καὶ παρευθὺς ἀνοίγουσι τὰ βηλόθυρα, καὶ οὔτε ὁ πρωτοεστιάριος οὔτε ὁ λαμπάδριος οὔτε μὴν ὁ τὴν βασιλικὴν φέρων σπάθην φαίνονται ὅλως, εἰ μὴ ἡ σπάθη μόνη καὶ ἡ λαμπάς. Ἄμα γοῦν τὸ ἀνοιγθῆναι ταῦτα, καὶ τὸν βασιλεῖα καὶ μόνον φανῆναι, εὐθὺς φάλλουσιν οἱ φάλλται τὸ πολυχρόνιον, τῶν ὀργάνων ἡχοῦντων, διαφόρων ὄντων, ὡς εἴρηται. Οἱ μέντοι φάλλται μετὰ τὸ πολυχρόνισαι σιωπῶσιν, τὰ ὄργανα δὲ ἔχουσι μέχρι καὶ ἱκανῆς ὥρας. Ἐκτα τοῦ βασιλέως ἡρέμα

Aliud indumentum non gestat præter saccum et diadema; et aliquando quidem hæc, aliquando epiloricum seu superulam et phaeocolium gestat, aliquando cabbadium et phyalin. In capite diversa habet gestamina, 51 interdum id quod vocatur tropæuchia, aliquando Justinianeum, aliquando hyperteron dictum; quorum figuras particulatim declarare non est hujus loci.

Ex his igitur gestaminibus gestat imperator quodcumque voluerit. At crucem in dextra semper portat, in sinistra vero pannum sericum codici simile, ligatum mantili, habetque intus terram, et vocatur acacia. Et crucem quidem ferens imperator suam in Christum manifestat fidem, stemmate protestatur honorem; zona, quæ, ut sumus præfati, diadema vocatur, se militem proflitetur; sacco subsuaco (violaceo nimirum vel purpureo) imperii obscuritatem et secretum; pulvere, qui, ut diximus, acacia nuncupatur, imperatorem humilem esse et mortalem, neque propter imperii sublimitatem efferri, neque insolenter se jactare. Per mantile significatur ejusdem imperii innocentia et mos ab uno ad alium transendi. Per enssem indicator potestas. Lampadem præferunt imperatori propter illud Christi dictum: « Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. »

Postquam imperator sua indumenta mutavit, protovestarius iterum pilaticia ostendit; quo significat imperatorem jam paratum esse. Cujus 52 enssem aperto capite fert juvenis primarius ex illis qui imperatorem genere prope attingunt: nam magnus domesticus stat et ipse cum cæteris proceribus in aula.

Stans igitur imperator in solio conspicuus est a genibus et supra, dextra crucem, sinistra acaciæ portans, ut antea dictum. Eadem gestamina fert iidem imperatoris filius, si sit coronatus: sin minus, usitatum sibi indumentum habet, et super illud quod dicitur capitis tegimen, ex unioibus et margaritis confectum. Capite certum gestat. Apparet et iste populo a genibus et supra. Despotæ a postore et supra spectabiles sunt: cætera corporum partes occultantur.

Postquam igitur imperator paratus est et stat, protovestarius tertio pilaticia ostendit, indicans hoc signo imperatorem jam in solio stare, statimque diducuntur cortinæ; et neque protovestarius neque lampadarius, neque qui portat enssem imperialem, uspiam apparent, sed solus ensis et lampas. Ergo simul ac cortinæ panduntur, et imperator, isque solus, conspicitur, statim cantores cantant illud: « Diuturnum faciat Deus imperium tuum, a resonantibus organis, quæ varia sunt, ut antea dictum. Cantores igitur post multorum annorum apprecationem conticescunt. At organa satis multo tempore perstreperunt. Deinde imperatore 53 son-

sim mantile suum movente cessant et ipsa ; et rursus incipiunt cantores accommodatos festo versus decantare, et paulo post illud : « Christus natus est, qui te imperatorem coronavit, » et post hoc slichos seu versus. Et rursus idem sat longo tempore. Deinde nomina imperatorum et imperatricum bonis precationibus afficiuntur. Quo peracto cantores iterum multos annos concinunt. Quibus adhuc canentibus expanduntur et clauduntur cortinæ imperatoris; organis denuo ad modicum tempus resonantibus exeunt flammula seu vexilla. Et imperatoria quidem feruntur in vestiarius, ubi asservari solent ; procerum vero quodlibet ad proprias ejusque ædes defertur. Descendens imperator ad mensam se confert, quotidianum amictum ferens : at proceres supra exposita gestant gestamina.

Cæterum oratio de mensa differatur nonnihil. Quoniam vero pillaticiorum mentionem antea fecimus, dicamus prius de illis, ut postmodum etiam de mensa disseramus.

Cyrus magnus, rex Persarum, filius Cambysæ, post obitum Astyagis avi sui hæreditate etiam acquisivit imperium ejus, hoc est Medorum regnum. Cum igitur Persarum gens parva esset et vitam pastoritiam ageret, Cyrus, relictis Persarum moribus, utebatur ritu et consuetudine Medorum, utpote gentis magnæ et magnificæ. Horum vero judices ferebant 54 epiloricæ seu superulæ, et in capite lineum tegmen phaceolidem appellatum. Ex quolibet phaceolio pendebat a sinistra parte margellium sive flimbria ex margella, alteram aurem ejus qui gestabat obtegens. Quo significabatur aurem quidem relictam accusatoribus dari, tectam vero aurem accusatis, sed absentibus, reservari. Ex collo judicum pendebant in sericis filis margellia auro ductili texta. Longitudo erat spithama minor, latitudo unius palmi ; quæ rex Medorum ferebat, similiter et judices. Quemadmodum igitur olim exercituum duces ferebant torques, qui erant honoris indices, sic et pillaticia honorem judicum manifestabant. Cyrus igitur regnum Medorum adeptus eorum quoque consuetudinibus utebatur, ut antea expositum est. Armis vero in Assyrios sumptis eorum iidem imperium occupavit majus imperio Medorum, a quibus etiam nonnullas consuetudines mutatus est ; se ipsum vero Persarum regem appellavit, tribuens hoc paterni regni honori, licet minus esset imperio Medorum et Assyriorum, ut dictum est. Ergo a Medis accepit phaceolium et epiloricum, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et draconibus insignitum flammulum seu vexillum ; et ab eo tempore mos obtinuit ut omnes post Cyrum appellarentur reges Persarum, usque ad Darium, quem cum Alexander Macedonum rex devicisset, pariter et regno 55 ejus politus est. Cumque magnus Constantinus et esset et diceretur imperator Romanorum, successores ejus usque ad hæc tempora imperatores Romanorum salutantur ; et cum Alexander fuerit rex Macedonum, Macedonia autem Romanorum imperatoris in ditioe sit,

A τὸ μανδύλιον κτήσαντο; παραυτίκα καὶ ταῦτα παύουσιν, καὶ ἀρχονται πάλιν οἱ φάλται, προσφύρους λέγοντες στίχους τῇ ἑορτῇ, καὶ μετ' ὀλίγον . « Χριστὸς ἐγεννήθη ὁ στήφας σε βασιλεῖα, » καὶ μετὰ τούτου στίχους, καὶ πάλιν αὐτὸ μέχρι καὶ ἱκανῆς ὥρας. Εἰτα γίνεται ἡ εὐφημία τῶν ὀνομάτων τῶν βασιλέων καὶ τῶν δεσποινῶν, μεθ' ἣν πολυχρονίζουσιν αὖθις οἱ φάλται. Τούτου δ' ἐτι φαιλλομένου κλείουσι τὰ βηλόδυνα. Πάλιν δὲ τῶν ὀργάνων πρὸς ὀλίγον ἤχουσιν ἐκβαίνουσι τὰ φλάμουλα. Καὶ τὰ μὲν βασιλικά διακομίζονται εἰς τὸ βασιτάριον, ὅπου εὐρίσκεται, τὰ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς οἴκοις ἐκάστων. Κατελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν κατ' ἔθος, φορῶν καθημερινὴν στολὴν, οἱ δὲ ἀρχοντες τὰ προβήθηέντα τούτων φορέματα.

B Ὁ μέντοι τῆς τραπέζης λόγος ἀναμεινᾶτω μικρόν· ἐπεὶ δὲ πιλαιτικῶν προσηνέσθημεν, εἰπωμεν κατὰ πρῶτον περὶ αὐτῶν, ἔπειτα ἵνα καὶ περὶ ταύτης δηλώσωμεν.

Ὁ Κύρος ὁ μέγας, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, υἱὸς ὢν τοῦ Καμβύσου, μετὰ θάνατον Ἀστυάγου τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐκληρώσατο καὶ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν ἤτοι τοὺς Μήδους. Τῶν τούτων Περσῶν ἔθνους ὄντων μικροῦ, καὶ νομαδικῶν βίον ζῶντων, ὁ Κύρος δὴ οὗτος τὰ τῶν Περσῶν ἔθιμα καταλείψας τοῖς τῶν Μήδων ἐχρήσατο, μεγάλου ἔθνους ἔθνους καὶ μεγαλοκρεπτοῦς, ὃν δὴ οἱ κριταὶ ἐφόρου ἐπιλούρικα καὶ ἐπὶ κεφαλῇ φακεωλῖδα. Ἐν οὖν φακεωλῖφ ἐκάστω C κρέμαται τὰ κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος μαργυλλιον συμπράττειν, τὸ ἔσπερον τοῦ φοροῦντος τῶν ὤτων καλύπτων, δηλοῦν ὡς τὸ μὲν ἀσκεπὲς τῶν ἐγκαλούωντων ἐστὶ, τὸ δὲ σκεπόμενον οὗς τῶν κατηγορουμένων μὲν, μὴ παρόντων δὲ. Ἐπὶ δὲ τραχήλῳ τῶν κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινὰ διὰ σιτανίων πιλαιτικὰ λεγόμενα, ἅπερ εἰσι μαργέλλια μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἑλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμιαίων. Ἀτινα ὁ τῶν Μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί. Ὡςπερ οὖν ἐφόρου πάλαι οἱ στρατηγὸι στρατὰ, τὴν τιμὴν τούτων δηλοῦντα, οὕτω καὶ τὰ πιλαιτικὰ τὴν τιμὴν τῶν κριτῶν ἐδήλου. Ὁ τοίνυν Κύρος τὴν τῶν Μήδων ἀρχὴν κτήσάμενος, ὡς δεδήλωται, καὶ τοὺς ἔθισαι τούτων ἐχρήτο· πο- D λεμήσας δὲ ἔπειτα καὶ τοὺς Ἀσσυρίους συμπάρελαβε μὲν καὶ τὴν τούτων ἀρχὴν, μετὰ τῆς τῶν Μήδων οὖσαν, ἐφ' ὃν καὶ τινὰ τούτων ἔθιμα ἔλαβεν, ταῦτ' ἐν βασιλείᾳ Περσῶν ἀνόμεας τιμὰς ἔνεκα τῆς τοῦ πατρὸς ἀρχῆς, εἰ καὶ τῶν Μήδων καὶ τῶν Ἀσσυρίων ἑλάττων ἦν αὐτῇ, ὡς εἰρηται. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς τῶν Μήδων ἀρχῆς ἔλαβε τὸ τε φακεωλίον καὶ τὸ ἐπιλούρικον, ἀπὸ δὲ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τὴν ἐκαράνικον τὸ τε καθάδιον καὶ τὸ δρακόντειον φλάμουλον. Καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε τοῖς μετὰ Κύρον πάντας βασιλεῖας καλεῖσθαι Περσῶν, μέχρι καὶ τοῦ Δαρείου, ὃν καταστρέψάμενος Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ἔσχε τὴν ἀρχὴν τούτου. Ἐπεὶ δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἦν καὶ ἡλέγετο βασιλεὺς Ῥωμαίων, βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων καλοῦνται μέχρι τοῦ νῦν καὶ οἱ ἐκείνου διάδοχοι βασιλεῖς. Καὶ

ἐπαυθὴ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων τὴν βασι-
λεῦς, ἣ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως· Ρω-
μαίων χεῖρα εὐρί- ται, τὰ μὲν ἔφα ἔθνη διδῶσι
τὴν τιμὴν τῷ βασιλεῖ ὡς διαδόχῳ τοῦ πατρικοῦ
οἴκου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰ δ' αὖ ἐσπέρια ὡς τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ. Καὶ περὶ μὲν τού-
των οὕτως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως τραπέζης.

Ἐκρινόμενον δὲ αὐθις ὅθεν ἐξέλθομεν. Τοῦ βασιλέως
μὲν οὖν εἰς τὴν τράπεζαν ἀπελθόντος καὶ καθι-
σαντος, ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ ὅ τε δομέστικοι καὶ ὁ
ἐπὶ τῆς τραπέζης· οὗτοι καὶ γὰρ ὑπηρετοῦσιν, εἰ
παρόντες εὐρίσκονται, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ πικέρνης.
Πολυχρονίζουσι δὲ τούτων ἕξω τοῦ τρικλίνου ὅσοι
φοροῦσι σκιάδια χρυσοκόκκινα, καὶ εἰσελθούσιν
ὀρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ ἔτη, καὶ ἀπέρχονται. Καὶ
μετ' αὐτοὺς πολυχρονίζουσιν οἱ συρματίνα φοροῦν-
τες. Καὶ μετὰ τὸ πολυχρονίσει καὶ τούτους, ὁ πρω-
τοδοστωριάρχης· πρὸς τῇ πύλῃ ἱστάμενος, ἥ εἰ τύχοι
λείπεται αὐτόν, ὁ μέγας ἐταιριάρχης ἢ ὁ πριμικτή-
ριος τῆς αὐλῆς λέγει πρὸς αὐτοὺς· « Εἰς πολλὰ ἔτη
ὀρίζει ὁ αὐθέντης· μὲς ὁ βασιλεὺς. » Οἱ δὲ καὶ εἰ-
σελθόντες, προσκυνοῦσι, καὶ ἀπέρχονται καὶ οὗτοι.
Ἐπειτα πολυχρονίζουσιν οἱ ἐφεξῆς ἄρχοντες. Καὶ
οἱ μὲν φοροῦντες σκιάδια χρυσοκόκκινα καὶ συρμα-
τίνα ἀπέρχονται, ὡς εἴρηται, πλὴν τοῦ πικέρνης·
περιμένει γὰρ οὗτος ὑπηρετίων ἐπὶ τῆς τραπέζης
τῷ βασιλεῖ. Τοὺς δὲ κλαπῶτα φοροῦντας, οἱ προ-
δηλωθέντες ὑπηρεταί, τοὺς τόπους ἑκάστων τού-
των γινώσκοντες, φέρουσιν αὐτοὺς, καὶ πολυχρο-
νίζουσι καὶ οὗτοι· εἴτα λέγουσι πρὸς αὐτοὺς·
« Εἰς πολλὰ ἔτη ὀρίζει ὁ αὐθέντης· μὲς ὁ βασιλεὺς. »
Καὶ οὐκ ἀπέρχονται, ἀλλ' ἵστανται εἰς τὴν παρά-
στασιν.

Ὁ δὲ γε ποτεστάτος τῶν ἐν Γαλατῇ Γενουτῶν,
καὶ οὗτος εἰς τὸν καιρὸν τῆς προσκύψεως σὺν τοῖς
μετ' αὐτοῦ ἄρχουσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων
εὐρισκόμενος, προσκαρτερεῖ μέχρι καὶ τῆς τραπέ-
ζης. Καὶ μετὰ τὸ σταθῆναι τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν
παράστασιν μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου
τοῦ στέλου, ἐλθόντες δὲ καὶ οὗτοι πολυχρονίζουσι
Λατινικῶς. Εἰσελθόντος οὖν καὶ προσκυνήσαντος
μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ὀρίζει ὁ βασιλεὺς εἰς πολλὰ
ἔτη καὶ δίδωσι διὰ χειρὸς τῷ ποτεστάτῳ κολίκιον,
καὶ ἀπέρχεται.

Μετὰ δὲ τούτους πολυχρονίζουσιν καὶ ἕτεροι τῶν
ἀρχόντων, καὶ εἰσέρχονται μέχρι καὶ τοῦ λογοθέτου
τῶν ἀγέλων. Εἴτα καὶ ὁ τῶν Πισσαίων ἔρχεται
κόντσουλος, καὶ πολυχρονίζει καὶ οὗτος σὺν τοῖς
μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. Εἰσελθόντων οὖν
καὶ προσκυνησάντων, ὀρίζει καὶ οὗτοι διὰ ἐρη-
νείας ὁ βασιλεὺς· « Εἰς πολλὰ ἔτη, » καὶ ἀπέρχον-
ται. Καὶ μετὰ τούτους ὁ κόντσουλος τῶν Ἀγκωνιτα-
νῶν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ· καὶ γίνεται καὶ εἰς τούτους
καθὰ καὶ εἰς τοὺς Πισσαίους.

Οἱ Βενέτικοι ἔρχονται μὲν εἰς τὴν πρόκυψιν, οὐ
PATROL. GR. CLVII.

A Orientales populi magno honore afficiunt imperato-
rem tanquam successorem in paterna domo Alexan-
dri : at populi Occidentales eundem imperatorem
valde colunt cen Constantini Magni successorem.
Et de his quidem ita dictum esto.

CAPUT VII.

De mensa imperatoris.

Redeundum iterum est unde digressi sumus. Im-
perator ergo jam ad mensam profecto ministrant
domesticus et praefectus mensae. Isti enim mini-
strant, si praesentes sint, quemadmodum et pin-
cerna. Porro extra triclinium multos annos appre-
cantur omnes qui ferunt aurei et coccinei coloris
pileos; quibus ingressis etiam imperator multos
annos precatur, et abeunt. Post istos in multorum
annorum precationem prorumpunt illi qui auro duc-
tilli textos pileos gestant. Qua finita protovesi-
taries ad januam stans, vel si forte absit, magnus betar-
archa vel 56 primicerius aulae, sic affatur illos : « Mul-
tos annos mandat vobis imperator; » qui ingressi
imperatorem venerantur, moxque recedunt. Deinde
multos annos comprecantur consequentes proceres.
Et quidem ii qui pileis aurei et coccinei coloris,
auro nempe ductilli textis, insigniti sunt, abeunt,
ut dictum est, excepto pincerna, qui manet utpote
inserviturus mensae imperatoris. Illos vero qui filis
aureis solidisque compactos pileos gestant, supra-
dicti ministri, gnari quis cuius locus competat,
adducunt; qui imperatorem multorum annorum
fausta acclamatione salutant; ad quos isti : « Multos
annos mandat vobis imperator noster. » Nec disce-
dunt, sed circumstant in circumstatione.

Potestatus autem seu praetor Genuensium in Ga-
lata seu Pera habitantium, ipse etiam suis cum
proceribus inter primores aulicos imperatori in
solio sedenti praesens repertus, permanet usque ad
mensam. Et postquam aulici proceres omnes usque
ad magnum drungarium classis suo quique loco
consistunt, adveniunt et isti, ac imperatori multos
annos Latine apprecantur. Cum igitur intravit et
reverentiam cum suis exhibuit, multos quoque
annos imperator ipsis mandat, et manu sua porrigit
potestato collectum, quo accepto abit.

Post istos multorum annorum appreciatione
imperatorem prosequuntur alii iidem proceres,
usque ad gregum logothetam, qui etiam triclinium
57 ingrediuntur. Deinde venit Pisanorum consul,
qui et ipse cum suis secundum ordinem suum im-
perator longevitatem optat. Ingressis igitur,
post reverentiam imperatori exhibitam, imperator
per interpretem multos annos habere jubet; quo
peracto discedunt. Hos sequitur consul Anconita-
norum cum suis; cum quibus idem modus obser-
vatur qui cum Pisanis.

Veneti veniunt quidem ad consessum in solio,

τι φόρμα μέχρι καὶ τῶν νῦν βασιλέων, γρανάτζα λεγόμενον, ὅπερ καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς ἀνευ ζώνης, οὗ κρεμάμενα τὰ μανίκια διήκουσι μέχρι καὶ ἀστραγάλων· ὁ δὲ φόρμα καὶ τῶν ἀρχόντων ἕκαστοι ἔχουσιν ἐπ' ἀδείας φορεῖν, πλὴν ἐξωσμένον, τῶν μανικίων ἐμπεπηγμένον ὕψων πρὸς τὴν ζώνην ἐπισθεν. Καὶ δὲ μὲν ὁ βασιλεὺς φορεῖ, καλεῖται γρανάτζα, ὡς εἴρηται, τὸ δὲ τῶν ἀρχόντων λαπατζα. Ὅπως δὲ, ἀδηλόν ἐστιν.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἀρχοντες οὕτω· τοῦ δὲ μεγάλου δομestικού καὶ αὐτὸ τοῦτο φοροῦντος· ἐξωσμένον κατὰ τοὺς ἄλλους, τὸ μὲν ἐν τῶν τοιοῦτου λαπατζα μανικίων ἐνι ἐμπεπηγμένον, τὸ δὲ ἑτέρον κρέμεται τιμῆς ἕνεκα, ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἀμφότερα, ὡς εἴρηται, κρέμονται.

Καὶ τὰ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ ὑπηρετήματα τοῦ μεγάλου δομestικού ταῦτά ἐστι, καθὼς ἐκπομιν, τὰ δὲ ἐκτὸς μετ' ὀλίγον ρηθήσεται καὶ αὐτά.

Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς πεντάκις τοῦ ἐτους τρώγει ἐν τῷ τρικλινίῳ, πάντων παρισταμένων ἀρχόντων καὶ ἐνδεσμένων τὰ τε σκαράνικα καὶ τὰ καθόδια αὐτῶν, ἡγουν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τῶν Φώτων, ἀλλὰ καὶ τῶν Βαίων, τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰπομιν δὲ κατὰ μέρος περὶ μιᾶς τούτων, τῆς τοῦ Χριστοῦ δηλονότι Γεννήσεως, ρητέον ἤδη καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ἑορτὴ τῶν Ἐπιφανείων.

Ἡ μὲν οὖν τῶν θείων Θεοφανείων ἑορτὴ γίνεται ἀπαρallάκτως ὡς καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως· ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἁγιασμὸς, εἰ πατριάρχης εὐρίσκεται οἰκουμενικός, γίνεται παρ' αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, παρὰ τινος τῶν ἑτέρων πατριαρχῶν, ἢ τοῦ Ἀλεξανδρείας ἢ τοῦ Ἀντιοχείας ἢ τοῦ Ἱεροσολύμων, ἐὰν ἐνδεμῶν τύχη. Εἰ δ' ἴσως μηδένα τούτων εἶναι συμβαίη, ποιεῖ τὸν ἁγιασμὸν ὁ τοῦ παλατίου πρωτοπαπᾶς. Διδοται δὲ παρὰ μὲν τοῦ πατριάρχου τῷ βασιλεὶ λαμπάς, παρὰ δὲ τῶν περιβρῆθέντων ὑπηρετῶν τοῖς ἐν ἀξιώμασι καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ αὐλῇ, ὡσαύτως τῷ τε ποτεστάτῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Ἑορτὴ τῆς σταυροπροσκυνήσεως.

Κυριακῇ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, τῆς παραστάσεως ἱσταμένης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν προειρημένων ἑορτῶν, περὶ τὸ τέλος τοῦ ὁρθροῦ φέρει τὸν σταυρὸν ἀπὸ τῆς τοῦ παλατίου ἐκκλησίας μετὰ τῶν ψαλτῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος, φορῶν μὲν τὸ σύνθημα αὐτῷ στιχάριον, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτοῦ καὶ φελώνην, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον ἀλλ' ὠράριον, τὸ, «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου,» ψαλλόντων· καὶ ὁ βασιλεὺς προσυπαντᾷ τούτῃ τῆς παραστάσεως ἱσταμένης· εἰς τὴν τῆς θύρας εἰσοδόν, καὶ τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλόγιου τεθέντος, ἀσπάζεται τούτον ὁ βασιλεὺς· ἔπειτα ὀπιστρέφει, καὶ ἵσταται πάλιν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ τὴν

ad hodiernos imperatores gestamen quoddam granatza appellatum, quod imperator fert etiam sine cingulo, ex quo dependentes manicae descendunt usque ad talos; cujus gestaminis ferendi singulis proceribus libera est potestas, sed cum cingulo manicisque a tergo zona illigatis. Et illud quidem quod imperator gestat vocatur granatza, ut antea dictum, procerum vero lapatza. Ratio incerta est.

Et alii quidem primores ita se gerunt, magna autem domesticus ipse etiam hoc gestamen fert cinetus instar aliorum: verum altera manica lapatzæ cingulo constringitur, altera libere dependet, honoris causa, cum imperatoris ambæ manicae dependeant, ut dictum est.

Et hæc quidem sunt magni domestici in palatio ministeria, prout exposuimus: quæ vero extra palatium obeat, paulo post exponentur.

Cum autem Imperator quinquies in anno cibum sumat in triclinio, universis aulæ proceribus astantibus indutisque sua scaranica et cabbadia, nempe in festo Nativitatis Domini, Luminum, Palmarum, magna Dominica Paschatis et sancti Spiritus, Jani vero algillatim de uno ex his festis, nempe Nativitate Christi, disseruerimus, restat ut et de reliquis tractemus.

CAPUT VIII.

Festum Epiphaniæ.

Festum divinx Epiphaniæ eodem modo peragitur quo Nativitatis Domini. Ceterum consecratio et aspersio aquæ post liturgiam fit ab æcumenico patriarcha, si præsens sit; sin minus, ab aliquo ex patriarchis, nimirum ab Alexandrino vel Antiocheno vel Hierosolymitano, si forte tunc Cpoli versetur. Si nullus horum adsit, consecratio peragitur a palatii protopapa. Imperator autem tradit patriarcha cereum majorem. A prædictis vero ministris dantur cerei iis qui in dignitate sunt, et omnibus circumstationis proceribus auliciisque, similiter et potestato Genuensium et qui in ejus comitatu.

CAPUT IX.

Festum adorationis crucis.

Dominica quæ adorationi sanctæ crucis deputata est, consistente jam circumstatione pro consuetudine supra dictorum festorum, circa finem matutini adfert archidiaconus cum cantoribus ex palatii ecclesia crucem, gestans consuetam diacono tunicam, ferens etiam super ipsa casulam, non tamen stollam sacerdotalem, sed diaconicam, id est orarium; canuntque illud: «Salvum fac, Domine, populum tuum, et benedic hereditati tuæ;» et imperator, sic circumstante comitatu aulico, obviam fit usque ad januam, crucemque in pulpito positam osculatur. Quo peracto revehitur, et iterum stat in throno suo. Post missionem venit imperator, iterumque

66 crucem adorat et osculatur; quam statim tollunt comitante eam imperatore usque ad triclinii januam, et non ulterius.

Causa autem cur archidiaconus hoc festo ferat casulam sacerdotalem, est ista, quia ab initio exocatacœli sacerdotes sub se habebant proprias ecclesias et proprium clerum. Quapropter cum magnis et illustribus festis quilibet sua in ecclesia occuparetur, patriarcha ministris honoratioribus carebat. Quidam igitur ex patriarchis voluit illos diaconos tantum esse, ut in huiusmodi festis ipsi ministrarent. Quod et perfecit. Quando igitur patriarcha tales exocatacœlos ordinat, nempe vel magnum œconomum vel magnum sacellarium vel alium ex horum numero, dat ei potestatem ferendi casulam sacerdotalem, quemadmodum antea ferebant cum sacerdotes essent: at non stolam sacerdotalem, verum diaconicam tantum, id est orarium. Imperator igitur quando designat archidiaconum, ex exocatacœlorum ordine tanquam cœteris honoratior eum designat, nec aliunde assumit. Quocirca fert archidiaconus in hoc, et quidem solo, Adorationis crucis festo in palatio casulam, neque unquam alias. Si non sit archidiaconus, tunc crucem fert obvis quisque diaconus.

Scire oportet tota sancta et magna Quadragesima sacerdotes et diaconos **67** gestare purpurea sticharia et phelonas, exceptio festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato.

CAPUT X.

Festum Palmarum.

Ad festum Palmarum media hebdomade ante præparatur ambulacrum ab imperatoris conclavi usque ad ecclesiam pertingens. Sabbato Lazari noctu ramis virentibus sternunt ambulacri pavementum, vestiuntque omnes ejus columnas vel myrtorum vel laurorum vel olivarum ramis; et illucescente jam die Dominica derepente apparet exstructum jam et præparatum ambulacrum. Dum ergo matutinum decantatur, assumit indumenta sua imperator, et egreditur ex suo conclavi cum prædictis vestimentis suis. Et aliis quidem festis fert in capite et corpore ex suis gestaminibus, arbitrato suo, quodcumque voluerit, ut antea explicatum est: hoc autem Palmarum festo nihil aliud fert nisi stemma et saccum, dextera portans crucem, sinistra mantile cum acacia, ut moris est, et majorem cereum. Similiter et proceres assumunt usitata sibi indumenta, ut antea dictum est.

68 Prior ergo in ambulacrum ascendit lampadarius, cereum ferens, totumque festi proprium canticum decantans: «Egredimini, gentes, egredimini populi, contemplantini hodie regem cœli: Christi enim figuram gerens Evangelium progreditur.» Deinde imperator et filius ejus impe-

A ἀπόλυσιν ἀπέρχεται καὶ προσκυνεῖ αὐτῆς καὶ ἀπαύεται τὸν σταυρόν. Καὶ εὐθέως αἶρουνσι τοῦτον τοῦ βασιλέως προεμπόντος μέχρι καὶ τῆς τοῦ τρικλινίου θύρας, καὶ πλεον οὐδέν.

Ἡ δὲ αἰτία τοῦ τὸν ἀρχidiaconon φελώνην κατὰ ταύτην τὴν ἑορτὴν φορεῖν ἐστὶν αὕτη, ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἱερεῖς εὐρίσκοντο ἔχοντες; ἕκαστοι ἐκκλησίαι; καὶ ὅπ' αὐτοὺς κλήρον. Διὰ τοῦτο κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἐπισήμους τῶν ἑορτῶν ἡμέρας; ὄντων ἑκάστου εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὁ πατριάρχης οὐκ εἶχεν ὑπέρτατος ἐντίμους μεθ' αὐτοῦ. Τῶν πατριαρχῶν οὖν τις ἠθέλησεν αὐτοὺς διακόνους εἶναι πρὸς τὸ ὑπηρετεῖν αὐτῷ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἑορτῶν. ὁ δὲ καὶ πεποίηκεν. Ὅταν οὖν ὁ πατριάρχης σφραγίσῃ τοὺς τοιοῦτους ἐξωκατακόλους, ἦγον ἢ μέγαν οἰκονόμον ἢ μέγαν σακελλάριον ἢ τινα ἑτερον ἐξ αὐτῶν, ποιεῖ αὐτὸν φορεῖν φελώνην, ὡς καὶ πρότερον καθὼς ἱερεὺς ἐφόρει, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὡράριον. Ὅθεν ὁ βασιλεὺς, ὅτε προβάλλεται ἀρχidiaconon, ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν ἐξωκατακόλων τάξεως ὡς ἐντιμωτέρων τῶν ἄλλων ὄντων προβάλλεται τοῦτον, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Διὰ καὶ κατὰ τὴν θρηθίντα λόγον φορεῖ ὁ ἀρχidiaconon; κατὰ ταύτην καὶ μόνην τὴν τῆς σταυροπροσκυνήσεως ἑορτὴν ἐν τῷ παλατίῳ φελώνην, καὶ οὐκ ἄλλοτε ποτε. Εἰ δὲ τύχοι μὴ εἶναι ἀρχidiaconon, φέρει τὸν σταυρὸν ὁ τυχὼν διάκονος.

Εἰδέναι δὲ ὅτι ὑπὲρ ὅλης τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Τεσσαρακοστῆς οἱ ἱερεῖς τε καὶ οἱ διάκονοι πορφυρὰ στιχάρια καὶ φελώνας φοροῦσι, πλὴν τῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἑορτῆς, τῶν Βαίων, καὶ τοῦ μεγάλου Σαββάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἑορτὴ τῶν Βαίων.

Τῇ ἑορτῇ τῶν Βαίων προετοιμάζεται μὲν ὁ περίπατος διὰ μέση; τῆς ἐβ' ὁμάδος, ἀπὸ τοῦ καλλίου τοῦ βασιλέως διήκων μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, διὰ δὲ τῆς τοῦ σαββάτου τοῦ Ἀσάδρου νυκτὸς καταπύττουσι τὸ ἕδαφος μὲν τοῦ περιπάτου, ἐνδύουσι δὲ πάντα; τοὺς στυλοὺς ἢ διὰ μυστινῶν ἢ φανῶν ἢ ἑλατῶν. Καὶ ἐπιφωσκούσης τῆς κυριακῆς φαίνεται ἐξαίφνης κατασκευασμένος ἕμα καὶ ἔτοιμος ὁ περίπατος. Τοῦ οὖν ὁρῶντος ψαλλομένου ἀλλάσσει ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξέρχεται τοῦ καλλίου αὐτοῦ. Καὶ κατὰ μὲν τὰς ἄλλας τῶν ἑορτῶν φορεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τε καὶ τοῦ σώματος οἶον ἂν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων βούλοιοτο, ὡς δεδιώται; κατὰ δὲ ταύτην οὐδὲν ἄλλο φορεῖ εἰ μὴ τὸ στέμμα καὶ τὸν σάκκον, φέρων ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ σταυρὸν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ μανδύλιον μετὰ τῆς; ἀκροκτίας, ὡς; ἔθος ἐστὶ, καὶ λαμπάδα. Ἀλλὰ σπουδαῖον αὐταῖς; καὶ οἱ ἀρχόντες τὰ συνήθη τούτων ἀλλάγματα, ὡς προεπιόμεν.

Προέρχεται γοῦν ὁ λαμπάδαριος εἰς τὸν περίπατον λαμπάδα φορῶν, ψάλλον ὅλον τὸ ἰδιόμελον: «Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοί, θεάσαθε σήμερον τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν; εἰς τύπον γὰρ; Χριστοῦ τοῦ Εὐαγγελίου ἐρχεται.» Εἶτα ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, εἰ παραύχον; ὅς; δὲ καὶ εἰ ἐστεμμένος

ἔστι, φορεῖ στέμμα καὶ οὗτος ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἀκολουθῶν τῇ βασιλεῖ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, στέφανον καὶ φυάλιν, ὡς προείπομεν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἀνέρχονται, οἱ δεσπότες, εἰτα ὁ ἀρχιδιάκονος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἔπειτα ὁ πατριάρχης, μᾶλλον δὲ οἱ πατριάρχαι, εἰ παρόντες εἰσιν, ἐνδεδυμένοι τὰς ἀλλαγὰς αὐτῶν, καὶ μετὰ τούτους ἱερεῖς πάντες ἡ πλείους, ἀγίας εἰκόνας φέροντες.

Ἀπελθόντων οὖν οὕτω διὰ τοῦ περιπάτου μέχρι καὶ τῆς ἐκκλησίας, γίνεται ἡ ἀπόλυσις τοῦ ὄρθρου ἐκείτου. Εἰτα ὁ βασιλεὺς ὑποστρέφει καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, τοῦ λαμπαδαρίου προπορευομένου.

Καὶ μετὰ τὸ τὴν βασιλεῖα τοῦ περιπάτου καταλθεῖν τὸν τε πατριάρχην καὶ τοὺς ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, παιδόπουλον ἐξελθὼν ἀρπάξει κλάδον, δηλοῦντος τούτου βασιλικὸν ὄρισμὸν εἶναι τὸ τὴν περίπτον διαρπαγμὰ γενέσθαι, καὶ αὐτίκα γίνεται οὕτω. Διαρπάσσεται δὲ παρὰ τὰ τῶν Βαράγγων, τῶν παρμονῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ εὐρισκομένων τάξιον. Μετὰ δὲ τὰ ταῦτα πάντα γενέσθαι ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπὶ λειτουργίᾳ οὐ γίνεται διὰ τὴν ὥραν παραταθῆναι, ὁπηρετεῖ δὲ ὁ μέγας δομέστικος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τοῦ ὅτε ἔστι λελυπημένος ὁ βασιλεὺς.

Τοῖόν ἐστι ὅτι ἡ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτὴ καὶ τῶν Φώτων, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν Βαίων, γίνεται κατὰ τὴν γεγραμμένην τάξιν μετὰ τῶν προκύψεων καὶ τοῦ περιπάτου, ἂν μὴ ἡ λελυπημένος ὁ βασιλεὺς. Εἰ δὲ διὰ θάνατον ἢ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς ἢ τῆς διαποι- νῆς, ἢ υἱοῦ αὐτοῦ βασιλέως ὄντος, εἴη λελυπημένος, τὰ μὲν ἄλλα τὰ φλάμουλα δηλονότι καὶ ὀργάνιον ἤχος καὶ στολῶν λαμπρότης, οὐ γίνεται διὰ τὴν λύπην τοῦ βασι- λέως· ὡσαύτως οὐδὲ πρόκυψις. Ἀλλ' ἐξήκον ὁ βασιλεὺς, ὡς ἔθος, μετὰ φορέματος λευκοῦ καὶ τοῦ σκιαδίου αὐ- τοῦ, τῶν ἄλλων ἀρχόντων μελαινειμονούντων μέχρι καὶ σεβαστοκρατόρων καὶ δεσποτῶν (μέλανα γὰρ καὶ οὗτοι φοροῦσι πλὴν ὑποδημάτων τε καὶ σελλῶν), ἵσταται ἔμπροσθεν τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς νικο- ποιοῦ, ὅπου ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐστὶν εἰκών. Γί- νεται τοίνυν ἡ τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημία μό- νον ἐν τῇ τῶν Χριστουγεννῶν ἑορτῇ καὶ τῶν Φώτων, ὡς εἴρηται, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῇ τῶν Βαίων, ἐπεὶ ἐτι ψαλλομένου τοῦ ὄρθρου γίνεται ὁ πε- ρίπατος, καὶ ἔστιν ἀνάγκη γενέσθαι, ὡς ἔθος, λιτὴν, ἐν δὲ τῇ λιτῇ περιπατῆσαι καὶ τὸν βασιλεῖα, ὁ μὲν περίπατος γίνεται, περιπατεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς φορῶν ἐπιλούριον λευκὸν καὶ φακεῖλλον, καὶ γενομένης ἀπολύσεως τοῦ ὄρθρου, ἔμπροσθεν τῆς νικοποιοῦ, ὅπου καὶ τῆς ὁδηγητρίας ἵσταται εἰκών, ὑποστρέ- φει ὁ βασιλεὺς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Ἀκολουθία τῆς μεγάλης ἑβδομάδος.

Τῇ μεγάλῃ δευτέρᾳ, τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, τῇ μεγάλῃ τετάρτῃ, τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ ἀναγινώσκονται τὰ τέσ- σαρα εὐαγγέλια ἢ παρὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου ἢ παρ' ἐκ- κλησιαστικοῦ, ἂν μὴ οὗτος παρὼν τύχοι. Πρὸ δὲ τῆς λειτουργίας τῆς αὐτῆς μεγάλης πέμπτῃς γίνε-

A rator, si adsit (qui si coronatus sit, fert et ipse instar patris stemma), imperatore et patrem suum subsequitur. Si vero non sit coronatus, tunc fert simplicem coronam et phyalin, ut antea dixi- mus. Post quem ascendunt despotæ, deinde archi- diaconus cum Evangelio, postea patriarcha vel potius patriarchæ, si præsentes sint, induti indu- menta sua. Post istos, quatuor vel quinque sacer- dotes portantes sacras imagines.

His igitur hunc in modum per ambulaeum usque ad ecclesiam abeuntibus, finitur ibidem matutinum; deinde imperator eo quo dictum est modo revertitur, præeunte lampadario.

69 Postquam imperator, patriarcha et imperatoris sacerdotes de ambulaeum descenderunt, puer ac- currens rapit ramum; quod indicium est, impera- toris decreto ambulaeum jam in prædam concessum, et extra culpam fore hos qui diripiunt. I a diripitur a Barangis, a stationariis, et a reliquis qui in aula sunt ordinibus. Omnibus istis peractis imperator ad mensam se confert, quia liturgia non celebratur, quod tempus jam effuxerit. Mini- strat autem magnus domesticus.

CAPUT XI.

De modo agendi, si imperator versetur in luctu.

Notandum, festa, ut Nativitatis, Luminum et Pal- marum, celebrari juxta præscriptam formam enim solio elevato et ambulaeum, si imperator non ver- setur in luctu. Si vero ob mortem vel uxoris suæ C imperatricis vel filii, qui imperator fuerit, versetur in luctu, tunc flammula, organorum concentus et vestium splendor omittuntur ob luctum imperatoris. Pari modo solii solemnitas intermititur. Sed egres- sus imperator pro more cum indumento can- dido et pileo suo, exterius proceribus etiam usque ad sebastocratorem et despotam pullatis (pulla enim omnia ferunt, excerptis calceis et sellis), stat ante san- ctissimam Deiparam victricem seu victoriæ effectri- cem; ubi quoque sancti Georgii imago visitur. Impe- ratoria itaque nomina multorum annorum appreca- tione faustisque acclamationibus solummodo in Natali Domini et in festo Luminum afficiantur, ut supra dictum, abique imperator. In festo autem Palma- rum, cum, quando adhuc matutinæ laudes decan- tantur, processio fiat, et necesse sit supplicationem D 70 insitui, in supplicatione porro etiam impera- torem oporteat ambulare, processio quidem pera- gitur, et imperator ambulat ferens candidam superulam et phaceolium. Finito matutino hunc imaginem Virginis victoriæ effectricis, ubi etiam Virginis viæ ducis imago reperitur, domum rever- titur imperator.

CAPUT XII.

Officium magnæ hebdomadæ.

Feria secunda magnæ hebdomadis, tertia, quarta et quinta, leguntur quatuor evangelia vel ab archi- diacono vel ab alio diacono, si forte ille non sit præsens. Eadem magna feria quinta ante liturgiam instituitur pedum lotio hunc in modum. Consti-

tuunt duodecim panperes, eosque subnuculis sive tunlicis, curtis braccis seu caligis et calceis vestiunt; et posita pelvi in imperatoris conclavi, protopapa foris ad januam, consistens, benedictionem præmittit cum trisagio. Deinde lecto per illum evangelio, quando processit usque ad illa verba: « Mittit aquam in pelvim, » infundit imperator aquam in pelvim. Postea adducunt jam antea præparatos pauperes sigillatim quemlibet, quorum quisvis manu cereum ardentem gestat; et hoc quidem sedente, protopapa autem evangelium legente, illudque pronuntiante: « Coepit Jesus lavare pedes discipulorum, » **71** idque sapius, donec scilicet omnium pedes abluuntur, lavat imperator dextrum cujusque pedem, lotumque sindone, qua præcinctus est, abstergit et osculatur. Quo peracto terminatur officium lotionis. Cantur autem quilibet pauperi tria aurea numismata. Postmodum inchoatur liturgia seu missa.

Et quidem imperator induit ex supradictis suis gestaminibus quodcumque velit; proceres serunt usitata sibi indumenta. Post absolutam liturgiam abiit imperator in conclave suum. Mensa nusquam instruitur.

Deinde præstituto tempore canitur officium vigiliæ, in quo leguntur duodecim evangelia; tunc imperatori a protopapa grandis cereus traditur, reliquis autem proceribus et infra et extra triclinium dantur cerei, sicuti in festo Luminum. Cereum suum gestat imperator, dum evangelium legitur. Lectione finita procerum quispiam ex honoratioribus acceptum ab imperatore cereum majorem tradit alicui pueri aulici ex illis qui nullo capitis tegmine utuntur, tenetque illum extra ad vestibulum conclavis imperatoris. Quando vero alterius evangelii legendi tempus appetit, recipit cereum supra dictus ille ex procerum numero, eumque imperatori tradit; et sic deinceps usque ad duodecimum evangelium.

72 Scire oportet quatuor quotannis vigiliis in palatio peragi, Magni canonis, Virginis acathistæ, Annuntiationis et Magnæ hujus feriæ quintæ in æra Domini. Et in hisce vigiliis imperator eligit sibi arbitrato suo conclave, ut divinum officium audiat; proceres triclinium occupant.

A prima vigilia peregrinatur in palatio sanctissimæ Deiparæ hodegetriæ imago, et ibi manet usque ad magnam Dominicam Paschæ; cui imagini venienti occurrit imperator ad ipsam portam palatii aulae. Secunda vero Paschatis abeuntem deducit usque ad locum Blachernarum τὰ Ὑψηλά dictum; et facta ibi imperatorum commemoratione imperator revertitur.

CAPUT XIII.

Hores magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati
Magna Parasceve canuntur horæ cum tropariis,

καὶ ὁ νικητὴρ οὕτω. Προετοιμάζουσι πτωχοὺς δώδεκα, καὶ ἐνδύουσι τοὺς ὑποκάμισα φῶς χιτῶνα, κουρτζουδράκια καὶ παπούτσια. Καὶ τεθείσης ἐν τῇ τοῦ βασιλέως κελίῳ λεκάνῃς, ὁ πρωτοπαπᾶς ἐκτὸς πρὸς τὴν θύραν εὐρισκόμενος ποιεῖ εὐλογητὸν καὶ λέγει τὸ τρισάγιον. Ἐπειτα τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκόμενου παρ' αὐτοῦ, ὅταν εἴπῃ, « Τὸ ὕδωρ βδάλει εἰς τὸν νικητῆρα, » ἐγγεῖ ἐν τῇ λεκάνῃ τὸ ὕδωρ ὁ βασιλεὺς. Εἶτα φέρουσι τοὺς προετοιμασμένους πένητας καθ' ἓνα βαστάζοντα κηρὸν ἀπτόμενον. Καὶ τοῦτου μὲν καθίσαντος, τοῦ δὲ πρωτοπαπᾶ, ὡς εἴρηται, τὸ εὐαγγέλιον ἀναγινώσκοντο; καὶ λέγοντος τὸ, « Ἦρξάτο ὁ Ἰησοῦς τοὺς πέντας νίππει τῶν μαθητῶν, » καὶ τοῦτο πολλάκις μέχρι δηλονότι πάντας νίπθηναι, νίππει ὁ βασιλεὺς τὸν δεξιὸν πόδα ἑκάστου, καὶ ἀποσπογγίας δὲ τῆς κρεμᾶμένης ἐμπροσθεν τοῦτου σινδόνης, τὸν νίπθιντα πόδα ἀσπάζεται τοῦτον. Καὶ οὕτω γενομένου τελειοῦται ἡ τοῦ νικητῆρος ἀκολουθία. Δίδονται δὲ καὶ ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἀπὸ χρυσῆ νομίσματα τρία· καὶ μετὰ τοῦτο ἀρχεται ἡ λειτουργία.

Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς φορεῖ ἐκ τῶν προεξηρημένων φορεμάτων αὐτοῦ ὅσον ἂν βούλοιο, οἱ δὲ γε ἄρχοντες τὰ συνθήῃ αὐτῶν φορέματα ἑκαστος· μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελίον αὐτοῦ· τράπεζα δὲ οὐδαμῶς.

Ἐπειτα φάλλεται ἡ τῆς ἀγρυπνίας ἀκολουθία κατὰ τὴν τεταγμένην καιρὸν, καθ' ἣν ἀναγινώσκονται τὰ δώδεκα εὐαγγέλια. ὅτε τῷ μὲν βασιλεὶ δίδεται λαμπὰς παρὰ τοῦ πρωτοπαπᾶ, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀρχεῦσι πᾶσι, τοῖς τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ τρικλίνου, κηροὶ ὡς καὶ κατὰ τὴν τῶν φωτῶν ἡμέραν· ἦντινα δὴ λαμπάδα φέρει ὁ βασιλεὺς τοῦ εὐαγγελίου ἀναγινωσκόμενου, καὶ μετὰ τὴν τοῦτου ἀπόλυσιν ὁ ἐντιμότερος τῶν καθυπερθέτων ἐκείσε ἀρχόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως λαμβάνων χειρὶν ἐν τῶν παιδοπούλων δίδωσιν ἀσκιπεῖ, καὶ κατέχει ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ κελίου τοῦ βασιλέως. Καὶ ὅτε γε πάλιν μέλλει ἀναγινωθῆναι ἑτερον εὐαγγέλιον, ὁ δὲ δολωθεὶς ἄρχων τὴν λαμπάδα λαμβάνων δίδωσιν αὐτὸς τῷ βασιλεὶ· καθεξῆς ὁμοίως· μέχρι καὶ τῶν δώδεκα.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι ἐν τῇ παλατίῳ τίςπαρες ἀγρυπναί γίνονται κατ' ἐνιαυτὸν, τοῦ μεγάλου κανόνος, τῆς ἀκαθίστου, τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην ἑορτήν· καὶ ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς ἵσταται ἐν τῷ ἂν τῶν κελίων αὐτοῦ βούλοιο κατὰ ταῦτα; τὰς ἀγρυπνίας, τῆς ἀκολουθίας ἀκούων, οἱ δὲ ἄρχοντες ἐν τῇ τρικλίῳ.

Ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῇ παλατίῳ εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς ὀδηγητρίας μένει μέχρι καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα· ἦντινα εἰκόνα ἐρχομένην μὲν ἀπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τῆς τοῦ παλατίου αὐλῆς, τῇ διωδράῳ δὲ ἀπερχομένην προπέμπει μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν ἐκτὸς, καὶ γενομένης ἐκείσε μνήμης τῶν βασιλέων βασιλεὺς ὑποστέφει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Αἱ ὥραι τῆς μεγάλης Παρασκευῆς.

Τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ φάλλονται αἱ ὥραι μετὰ

τῶν τροπαρίων καθ' ὃν εἰπομεν τόπον ἐν τῇ τῶν Χριστογεννῶν ἑορτῇ. Καὶ τῇ ἑκαβήριον, ἥτοι εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ μεγάλου Σαββάτου, ὃ μὲν βασιλεὺς φορεῖ πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων ὅσον ἂν βούλοιοτο, οἱ δὲ ἄρχοντες τὰ ἑαυτῶν παράσημα, ὡς δεδῆλωται. Καὶ μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν, ἥτοι εἰς τὸ « Ἀνάστα ὁ Θεὸς κρίνων τὴν γῆν, » εἰσάγουσι τρεῖς ἀπὸ τῶν ἀναγνωστῶν δάφνας· ἐκ τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάντους ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως. Εἶτα ἐξ ἐτοίμου παρόδουλα θύνα φέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐκτὸς δάφνας καὶ οὗτοι, καὶ ἀποπάττουσι, πληροῦντες τοῦτων τὸ τρίκλινον. Τράπεζα δὲ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν οὐδαμῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὁ δρόμος τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. B

Ὁ δὲ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα δρόμος φάλλεται ἐν τῇ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ὥρα· γίνεται δὲ οὕτω. Τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν αὐτοῦ φορεμάτων φοροῦντες ἅπανα βούλεται, καὶ τῶν ἄρχόντων τὰ οἰκεία παράσημα, εἰσέρχεται ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ ἀρχidiaconου καὶ τινῶν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ δίδωσι λαμπάδα τῷ βασιλεῖ. Καὶ οἱ ὑπέρκειται ἄρχοντες, ὧν πολλάκις ἐμνησθῆμεν, δίδωσι πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν, ὡς καὶ ἐν ταῖς προρόθησιν· ἑορταῖς, κηρῶς. Τῶν οὖν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμένων οὕτων, θυμῷ ὁ πρωτοπαπᾶς, εἶτα ἐκφωνεῖ πρῶτον· « Δόξα τῇ ἀγίᾳ καὶ ὁμοουσίῳ καὶ ἰσοποιῷ καὶ ἀδιαίρετῳ Τριάδι, πάντοτε, νῦν καὶ διὰ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. » Καὶ τῶν ψαλτῶν τὸ Ἀμήν ἐπειπόντων, ἐκφωνεῖ οὕτως τὸ ἀναστῆναι τροπάριον, τὸ, « Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, » ἐκ τρίτου. Ἐπειτα διαδεξιμένοι τοῦτο οἱ φάλλται φάλλουσιν, μέχρις ἂν ὁ πρωτοπαπᾶς τοὺς τεταγμένους στίχους τελῇ, ἥτοι τὸ « Ἀναστήτω ὁ Θεὸς » καὶ τοὺς λοιπούς. Καὶ μετὰ ταῦτα τοῦ ἀρχidiaconου τὰ εἰρηνικά, ὡς ἔθος, εἰπόντος, ὁ πρωτοπαπᾶς ἀνοίξας τὴν θύραν διὰ χειρὸς εἰσέρχεται οὕτως τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὸ « Ἀναστῆτω· ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί, » γεγωνοτέρᾳ τῇ φωνῇ φάλλοντες. Οὐ μὴν τῶν θυρῶν εἰ κεκλεισμένων οὕτων λέγει, ὡς ἐν πολλαῖς τῶν ἐκκλησιῶν λέγεται, τὸ « Ἀρτε πύλας οἱ ἄρχοντες ὁμῶν » καὶ τὰ ἑξῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ δρόμου, τοῦ πρωτοπαπᾶ καὶ τοῦ ἀρχidiaconου ἰσταμένων ἐν τοῖς προθύροις τοῦ βήματος, τοῦ μὲν τὸ Εὐαγγέλιον, τοῦ δὲ τὸν σταυρὸν φέροντος, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸ πρῶτον ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν πρωτοπαπᾶν, ἔπειτα τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἀρχidiaconον. Ἐνδὲρ οὖν γίνεται οὕτως, βασιλικὸν ὄρον· τε ἐτοιμασθέντος· ἐν τῷ τρίκλινῳ, ἅμα τῷ ἐξαλεινῇ τῆς ἐκκλησίας τὸν βασιλέα, καὶ τῶν θυρῶν κλεισθεῖσιν, καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦ μεγάλου δομestίκου τὴν σπάθην φέροντος. Καὶ ἡ μὲν λειτουργία φάλλεται ἡσυχῶς μέχρι καὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου, οἱ δ' ἄρχοντες πάντες εἰσερχόμενοι ἕκαστος μέχρι καὶ τοῦ ἑσχάτου ἀσπάζονται πρῶτον μὲν τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ βασιλέως, εἶτα τὴν δεξιὴν χεῖρα καὶ μετ' αὐτὴν τὴν δεξιὴν αὐτοῦ παρεῖν.

Εἰ δὲ ἐν τῷ τόπῳ εὐρίσκεται τότε ὁ βασιλεὺς, ἐν καὶ ποτατάτος· τῶν ἐν τῷ Γαλατῇ Γενουτῶν, εἰσέρ-

eo modo quo in solemnitate Nativitatis Christi. Postridie sive ad liturgiam magni Sabbati impetrator iterum ex suis gestaminibus fert quod placet. Proceres autem sua gerunt insignia, ut prius explicatum est. Post Apostoli 73 lectionem, vel ad illud: « Exsurge, Deus, iudicans terram, » tres ex lectorum ordine efferunt ex ecclesia lauros, easque ante imperatorem spargunt. Pueri quoque honorarii ex composito lauros ab illis qui extra sunt adferunt et spargunt illisque triclinium replent. Absoluto diviuo officio nulla mensa sternitur.

CAPUT XIV.

Horæ magnæ Dominicæ Paschalis.

Matutinum magnæ Dominicæ Paschalis decantatur hora diei tertia vel quarta, hunc in modum. Imperatore suis ex gestaminibus ferente quæ magis arriserint, et proceribus iidem propria insignia gestantibus, egreditur protopapa ex ecclesia cum archidiacono et nonnullis lectoribus, traditque imperatori magnum cereum. Et a ministri proceres, quorum sæpe meminimus, porrigunt proceribus cereos, ut et in supra dictis festis. Ecclesiæ igitur Toribus clausis, tus adolet protopapa, deinde elata voce canit illud: « Gloria sanctæ et consubstantiali et vivificæ et indivisæ Trinitati, omni tempore, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. » Et cantoribus subicientibus: Amen, concinit iste Resurrectionis troparium: « Christus surrexit a mortuis, » idque tertium. Postea excipientes cantores decantant illud, donec protopapa præscriptos versus percurrerit, illud scilicet: « Exsurgat Deus, » et reliquos. Post hæc archidiacono preces 74 pro pace, ut moris est, recitante, protopapa aperiens manu sua fores ingreditur. Qui cum comitatu suo in ecclesia illud: « Resurrectionis dies; exsultemus populi, » sonantior et sublimior voce decantat. Cæterum januis adhuc clausis non usurpat illud, prout in multis ecclesiis usitatum est; « Attollite portas principes vestras, » et cætera. Absolutis matutinis laudibus, protopapa et archidiacono in vestibulo sacri tribunalis stantibus, altero Evangelium, altero crucem portante, ingreditur imperator; et primo quidem D osculatur Evangelium, deinde protopapam, postea crucem et archidiaconum. Dum hæc fiunt, imperatorio throno jam instructo, simul ac imperator ex ecclesia exit foresque clauduntur, ille in solio residet, magno domestico ense præportante. Liturgia tacite psallitur usque ad Apostoli lectionem. Proceres vero omnes etiam usque ad novissimum ingressi osculantur primo quidem dextrum pedem imperatoris, deinde dextram manum, postea dextram genam.

Si vero eo loco in quo versatur imperator, alii quoque Genuensium in Galata potestatus seu præ-

fectus, ingreditur osculaturque et ipse cum comitatu suo imperatorem, quemadmodum et proceres, ut expositum est, **75** nempe pedem, manum et genam ejus; cumque adhuc matutinum decantatur, trahuntur illis, sicuti et cæteris primoribus, cerei. Post osculum discedunt.

Veneti vero neque ad multorum annorum comprecationem neque ad osculum veniunt. Causa est ista. Imperator Michael primus Palæologorum perpetuum cum Genuensibus fœdus pepigit, in quo etiam de honorè imperatori habendo constitutum est: quando nimirum potestatus ex Genua appellit, initio et tunc solum, ingressus ad venerationem imperatoris genua bis flectit, semel simul ac triclinii januam intrat, et rursus in medio ejus; quo facto accedit et osculatur imperatoris in throno sedentis pedem et manum. Similiter et alii Genuensium primores peregre reversi cum veneratione osculantur imperatoris pedem et manum. In quotidiano autem cultu deferendo, ablatis capputis, secundo genua flectunt; et quando triremes eorum veniunt, sive multe, sive paucae, sive etiam una, imperatorem faustis acclamationibus prosequuntur. Et hæc de Genuensibus dicta sunt. Ad Venetos quod attinet, cum prædictus imperator statuisset paulo post arma contra illos sumere, non fecit cum illis perfectam pacem, sed modici temporis inducias; quapropter accurate non sunt eorum consuetudines annotatae, sicuti Genuensium. Quando igitur venit hajulus, quo primum die imperatorem salutaturus **76** et veneraturus est, genua ipse et socii solummodo flectunt, pedem vero nequaquam osculantur. Cæteris diebus, quando ad palatium veniunt, caputia sua tantum deponunt, non flectunt vero genua. Eodem modo neque ad faustam multorum annorum appreciationem permanent neque ad osculum veniunt, ut antea dictum. Neque istorum triremes, quando recenter appellunt, imperatorem bene ominatis verbis prosequuntur. Et quidem quæ ad Francos spectant, ita se habent.

Liturgia vero submisce, ut dictum est, psallitur, ita ut non audiat ubi imperator sedet. Qui finito osculo surgit, statimque aperiunt ecclesiæ januas: tum hymno trisagio dicto legitur Apostolus, atque ita perficitur liturgia. Post cujus finem ab imperatore ad mensam, cui ministrant magnus domesticus, domesticus et præfectus mensæ, prout in festo Nativitatis Christi et Luminum demonstratum est. Circa vesperam ab imperatore ad Sanctam Sophiam, audiensque vespertinos hymnos incensatur seu turis suffitu honoratur a patriarcha, omnesque simul aulici proceres, etiam ad ultimum usque. Et sit hoc tunc solum, non alia vice. **77**

Erat olim moris ut in his vesperis imperator ingrederetur in sanctum tabernaculum, sanctæque mensæ tus adoleret, et clericis ex vestuario

A χεται και ασπάζεται και οὗτος μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸν βασιλέα, καθὰ καὶ οἱ ἄρχοντες, ὡς δεδηλωται, ἦτοι τὸν πόδα, τὴν χεῖρα καὶ τὴν παρεῖαν αὐτοῦ. Παλλομένου δὲ ἐκ τοῦ θρόνου διδονται καὶ πρὸς αὐτοὺς κηροί, ὡς καὶ τοῖς ἀρχουσιν· μετὰ δὲ τὸν ἀσπασμὸν ἀπέρχονται.

Βενετικοὶ δὲ οὐτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα ἔρχονται οὐτε μὴν εἰς τὸν ἀσπασμὸν· ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη. Ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, τῶν Παλαιολόγων ὁ πρῶτος, ἐποίησε μετὰ μὲν τῶν Γενουιτῶν ἀγάπην διαιωνίζουσαν, ἐν ἣ καὶ ἐτάχθη ἡ ὀφειλομένη ἀποδοθῆναι τῷ βασιλεὶ παρ' αὐτῶν τιμὴ, ἵνα, ὅταν δηλονότι ποτεστάτος ἔλθῃ ἐκ Γενούας, ἀρχὴν καὶ μόνον εἰσέρχόμενος εἰς τὴν τοῦ βασιλέως προσκύνῃσιν γονατίζει· δεῦτερον, ἅμα τῷ εἰσελθεῖν δηλοῖσι τὴν τοῦ τρικλίνου θύραν καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τοῦτο προσέρχεται καὶ ασπάζεται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καθήμενον ἐπὶ θρόνου καὶ τὴν χεῖρα. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Γενουιτῶν ἄρχοντες, ἐρχόμενοι ἐξ ἀποδημίας, προσκυνούντες ασπάζονται τὸν τοῦ βασιλέως πόδα καὶ τὴν χεῖρα. Ἐρχόμενοι δὲ καὶ ἡμέραν εἰς προσκύνῃσιν αὐτοῦ, ἀφαιρούντες τὰ ἑαυτῶν καπούτζια γονατίζουν δεῦτερον. Καὶ ὅταν δὲ ἔλθωσι τριτῆρις τούτων, εἰτε πολλὰ εἰτε ὀλίγα εἰεν εἰτε καὶ μία, εὐφημίζουσι τὸν βασιλέα. Καὶ οὕτω μὲν περὶ τῶν Γενουιτῶν· περὶ δὲ γε τῶν Βενετῶν, ἐπειδὴ ὁ ῥηθεὶς βασιλεὺς ἐβούλετο μετ' ὀλίγον μάχην ποιῆσαι μετ' αὐτῶν, οὐκ ἐποίησε διὰ τοῦτο ἀγάπην τελείαν, ἀλλὰ τρεῖς μέρη τινας ὀλίγου καιροῦ. Ὅθεν καὶ οὐκ ἔκρινε τὰ τούτων ἔθιμα, καθὰ καὶ τῶν Γενουιτῶν. Ὅταν οὖν ἔλθῃ μπατούλος, καὶ ἦν μὲν πρώτην ἡμέραν προσκυνήσιν μέλλει, γονατίζει μόνον οὗτος τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ασπάζεται δὲ τὸν τοῦ βασιλέως πόδα οὐδαμῶς· εἰς τὸ ἐξῆς δὲ ὅταν ἔρχωνται, τὰ μὲν καπούτζια μόνον αὐτῶν ἐκβάλλουσιν, οὐ γονατίζουν δὲ. Καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον οὐτε εἰς τὸ πολυχρόνισμα προσκαρτεροῦσιν οὗτοι οὐτε εἰς τὸν ἀσπασμὸν ἔρχονται, ὡς δεδηλωται. Ἀλλὰ οὐδὲ τὰ τούτων κάτεργα εὐφημίζουσι. Καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν Φραγγῶν οὕτω.

Τῆς λειτουργίας δὲ ἡρώμα, ὡς εἴρηται, ψαλλομένης, ὥστε μὴ ἔξακούεσθαι ταύτην ἐνθαὶ βασιλεὺς κάθηται, μετὰ τὸ τελεσθῆναι τὸν ἀσπασμὸν ἀνίσταται. Καὶ αὐτίκα ἀνοίγουσι τὰς τῆς ἐκκλησίας θύρας. Καὶ μετὰ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναγιγνώσκονται ὁ Ἀπόστολος, καὶ καθέξης ἐκτελεῖται ἡ θεία λειτουργία, ἥς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὴν τράπεζαν, ἐν ἣ ὕπηρεται ὁ τε μέγας δομέστικος καὶ ὁ δομέστικος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, καθὰ προεδηλώθη ἐν τῇ τῶν Χριστογενῶν ἱστορίᾳ καὶ τῇ τῶν φύτων. Κατὰ δὲ τὴν ἑσπερινὴν ὥραν ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν ἑσπερινῶν ὕμνων ἀκούων θυμιᾷται παρὰ καὶ γίνεται τοῦτο οὕτω μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων, τότε

Ἦν μὲν οὖν πάλαι συνήθεια κατὰ τὸν τοιοῦτον ἑσπερινὸν εἰσερχομένῳ τὸν βασιλέα εἰς τὸ ἅγιον βῆμα καὶ θυμιᾶν τὴν ἁγίαν τράπεζαν, διδῶσθαι τε

κληρικοῖς ἀπὸ τοῦ βεστιαρίου κατὰ δωρεάν χρυσοῦ λίτρας ἑκατὸν· νῦν δὲ οὐ γίνεται τοῦτο.

Κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος ἦν καλοῦσι διακαινήσιμον, ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸ παλάτιον μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων. ἔτι τε καὶ τῶν ἀρχιμανδριτῶν καὶ ἡγουμένων. Ἀλλάσσει γοῦν καὶ ἔρχεται πρὸς τὸν βασιλεῖα, ἱστάμενον εὐρὼν εἰς τὴν θρόνον αὐτοῦ. Ἀρχιερεῖς δὲ τηλικαῦτα οὐ πάρεσιν, ὥστε εἶναι παράστασιν. Ἰστανται δὲ ἀντ' αὐτῶν οἱ τε ἀρχιερεῖς, ὡς εἴρηται, καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντες μετ' ἄλλων ὧν εἴπομεν. Θυμίζουσιν ὁ πατριάρχης τὸν βασιλεῖα· εἶτα τὸν μὲν θυμιατὸν εἰδωσι τῷ ἀρχιδιάκονῳ, αὐτὸς δὲ προσερχόμενος εὐλογεῖ καὶ ἀσπάζεται τὸν βασιλεῖα ἐν τῷ στόματι, ἀντασπάζόμενος οὕτω καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ βασιλέως. Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ μὲν πατριάρχης ἱστανται πλησίον αὐτοῦ, οἱ δ' ἀρχιερεῖς ἐρχόμενοι κατὰ δύο ἀσπάζονται καὶ οὗτοι τὸν βασιλεῖα, πρῶτον μὲν τὴν χεῖρα, εἶτα τὴν παρεῖαν. Ἐφεξῆς δὲ πάντες οἱ βῆθιντες ἀρχόντες τῆς ἐκκλησίας ἀρχιμανδριταὶ τε καὶ ἡγούμενοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. Τελειθέντος δὲ τοῦτο ὁ μὲν πατριάρχης εὐχὴν ἐπαπὼν αὐδὸς ἀπέρχεται, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸ κέλλιον αὐτοῦ.

Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ φορεῖ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ γὰρ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀπὸ τῶν φορεμάτων αὐτοῦ τὰ πρὸς βουλήσεως, ὡσαύτως καὶ οἱ ἀρχόντες τὰ ἑαυτῶν. Καὶ γίνεται μὲν τράπεζα κατὰ τὴν Κυριακὴν, τοῦ μεγάλου δομestίκου ὑπηρετούντος καὶ ὧν εἴπομεν· ἐν δὲ τῇ τοῦ ἑσπερινοῦ ὥρᾳ, εἰ μὲν εὐρίσκειται πατριάρχης, ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀκούει παρ' αὐτοῦ τὰς τοῦ μεγάλου Βασιλείου εὐχὰς πλησίον τοῦ διακονικοῦ· εἰ δ' οὐκ, ἐν τῷ παλατίῳ παρὰ τοῦ πρωτοπαπῆ.

Ἐν τῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ ἑορτῇ γίνεται διὰ ξύλων ἀναβάθρα ἐν τῷ τρικλίῳ, ἣν καὶ ἐνδύνουσι βλατίῳ κοκκίνῳ. Ὁ πατριάρχης οὖν ἀνελθὼν ἐπ' αὐτῆς, εἰ ἄρα εὐρίσκειται, ἡ τις τῶν ἐτέρων πατριαρχῶν, ἐὰν ἐκδημῶν ᾖ, τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ ὁμοίωσιν. Ἐὰν δὲ τούτων οὐδεὶς εὐρίσκηται, ὁ πρωτοπαπῆς ποιεῖ τοῦτο.

Δεῖ δὲ γινώσκειν ὅτι κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκástων ἀρχὰς γίνεται ἁγιασμὸς ἐν τῷ παλατίῳ, ἀνευ μόνου τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ τοῦ Ἰανουαρίου· κατὰ γὰρ τούτους τοῦ μὲν ἐν τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, τοῦ δὲ ἐν τῇ ἑκτῇ γίνεται. Γίνεται δὲ ὁ ἁγιασμὸς οὕτως. Τοῦ βασιλέως εἰς τὴν παράστασιν ἱσταμένου ψάλλεται ἔξω περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ τρικλίου τὸ ἐπικλοῖπον τοῦ θρόνου, εἶτα συναμμένως ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἔρχεται ὁ πρωτοπαπῆς καὶ ἐκ πλαγίων αὐτοῦ ὁ τε ἀρχιδιάκονος καὶ ὁ πρωτοψάλλτης, εἰ πάρεστιν, ἢ ἑτέρος τις τῶν ἐχόντων ὁφφίκιον, φέρων ὁ μὲν ἀρχιδιάκονος τὸν σταυρὸν, ὁ δὲ σκεῦος· τὸ κοινὸς οὕτω καλούμενον οὐναχέϊον, καθιδόντων ἑαυτοὺς μετὰ ἀγιάσματος. Καὶ ὁ βασιλεὺς προὔπαντ' αὐτοῖς μέχρι καὶ ὀργυῶν δύο ἢ καὶ πλεόν. Καὶ λαθὼν ὁ πρωτοπαπῆς τὸν σταυρὸν ἀπὸ τοῦ ἀρχιδιάκονου τίθητι ἐπὶ μετώπῳ τοῦ

A seu argyrio suo centum libras auri liberaliter dono daret. Nunc mos iste desit esse in usu.

Feria quinta hebdomadis, quam a renovatione διακαινήσιμον vocitant, recipit se patriarcha cum episcopis et reliquis ecclesie primoribus, insuper et cum archimandritis et monasteriorum praefectis ad palatium. Sacras igitur assumit patriarcha vestes, et ad imperatorem venit, stantem in throno suo. Proceres aulici tunc non adsunt, neque circumstant; sed eorum locum supplent episcopi, ut diximus, et ecclesie primores cum aliis, de quibus jam dictum. Incensat patriarcha imperatorem, deinde tradit turibulum archidiacono. Ipse vero accedens benedicit et osculatur imperatorem in ore; eodemque modo fert ipse osculum ab imperatore. Postea patriarcha stat vicinus imperatori. Episcopi porro duo simul accedentes osculantur et ipsi imperatorem, primum quidem manum, deinde genam. Postea idem faciunt omnes ecclesie proceres, archimandritae etiam et monasteriorum praefecti. Quibus peractis patriarcha precationem sacram superaddens discedit. Imperator suum in conclave se confert.

In festo sancti Spiritus induit iterum Imperator in vespis et liturgia ex suis gestaminibus ea quae vult. Similiter proceres quoque gestant **78** sua; et mensa apparatus, utpote Dominico die, magno domestico et aliis, de quibus diximus, imperatori ad mensam ministrantibus. Circa vespertinum tempus confert se imperator ad Sanctiam Sophiam, si patriarcha praesens sit; alitque ab illo magni Basilii preces prope diaconicum: sin minus, a protopapa in palatio.

In festo Exaltationis sanctae crucis erigitur in triclinio ligneum tabulatum, quod etiam ornant serico coccineo; in quo patriarcha ascendens, si praesens sit, vel alius ex patriarchis, si tunc Cpoli verseur, crucis exaltationem peragit. Si nullus horum adsit, tunc facit hoc protopapa.

Nosse oportet principio cuiusvis mensis aquae sanctae benedictionem fieri in palatio, excepto Septembri et Januario: nam in priore sit haec benedictio die decimo quarto, in posteriore die sexto. Peragitur autem benedictio hunc in modum. Imperatore suo in comitatu stante canitur extra, circa vestibulum triclinii, id quod de matutino restat. Deinde absque ulla interruptione officium aquae benedicendae; quo absolute venit protopapa, et a latere ejus archidiaconus et protopsaltes, si adsit, vel alius quispiam ex iis qui officio aliquo funguntur. Archidiaconus fert crucem, iste vero vasculum, vulgo cenocheum nominatum, **79** quod intus continet craterculum aqua benedicta plenum; quibus imperator obviam it ad duas usque orgyas vel etiam amplius. Protopapa accepiam ab archidiacono crucem imponit fronti imperatoris cum precibus. De-

inde imperator osculatur crucem; at vero omnes qui circumstant, acclamant illud: « Ad multos annos. » Postmodum protopapa crucem archidiacono tradit; accepioque a protopsalta urculo et accepta digitis, ut moris est, aqua benedicta, ungit frontem et oculos imperatoris. Dum autem imperator ex craterculo inungitur, omnes iterum intonant: « Ad multos annos, » quo peracto exeunt isti ex triclinio. Manente adhuc circumstante comitatu, si quod imperatorum beneficium in alium conferendi mandatum in promptu sit, subsignat illud imperator, omnibus iterum illud: « Ad multos annos, » accinentibus. Habet porro huiusmodi mandatum ferme eandem vim quam aurea bulla. Sic enim initio scribit: « Donat majestas mea huic vel illi hoc vel illud. »

Et hæc sunt festa in palatio peragi consueta.

CAPUT XV.

De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Epoli versetur.

Primo Septembris patriarcha cum litanis et sanctorum imaginibus ad Porphyriceam columnam profecto (in loco qui olim forum appellabatur), **80** in cuius vertice crux visitur, eo etiam se confert imperator, auditque quod pro more ibi peragitur officium. Missione data revertitur ad palatium.

In festo Nativitatis Deiparæ abit ad venerabile monasterium Libis.

In memoria magni Demetrii abit imperator ad venerandum monasterium Paleologorum, quod nomine prædicti martyris insignitur.

Festo magni Chrysostomi confert se ad S. Sophiam, et interest vespertinis laudibus. Quibus absolutis cellam patriarchæ petit, ut ibi quiescat. Postero die circa liturgiæ tempus descendit, eaque saluta discedit.

In Præsentatione Deiparæ Virginis, quando templum ingressa est, abit ad venerandum monasterium spectatæ et admirandæ Virginis Deiparæ.

Festo magni Basilii confert se imperator ad venerabile monasterium quod istius nomine honoratur.

In festo Occursus seu Purificationis recipit se imperator ad Blachernarum templum, comitantibus Barangis, qui semper imperatorem equitatem comitantur, portantes humeris suis secures suas, deducuntque usque ad locum Ὑψηλὰ dictum. At in hoc festo etiam ad templum comitantur; ubi tamen non manent usque ad imperatoris reditum, sed **81** præstolantur, ut consuetum est, ad portam loci τῶν Ὑψηλῶν, ubi imperatorem excipiunt, et usque ad locum quo ex equo desilit deducunt.

Festo magni Georgii abit ad venerandum Mangonorum monasterium.

Βασιλεὺς, καὶ λέγει εὐχὴν. Εἶτα ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπαύεται τὴν σταυρὸν, οἱ ἐν τῇ παραστάσει δὲ πάντες βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Ἐπειτα ὁ πρωτοπατὴρ τὸν μὲν σταυρὸν δίδωσι τῷ ἀρχιδιάκονῳ· τὸ καθόνιον δὲ ἀπὸ τοῦ πρωτοψάλτου λαβὼν, καὶ τοῦ ἀγιάσματος· διὰ τῶν δακτύλων ὡς ἔθος ἀφάμενος, περιχρίει τὸ μέτωπον τοῦ βασιλεὺς καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Μεταλαμβάνοντος δὲ ἔπειτα ἀγιάσματος· ἀπὸ τοῦ καθωνίου πάντες αὖθις βοῶσι τὸ πολυχρόνιον. Καὶ τούτου γανομένου ἐξέρχονται μὲν οὗτοι τοῦ τρικλίνου, τῆς δὲ παραστάσεως ἱσταμένης· ἐτι, προτάγματος εὐεργεσίας ὄντος ἑτοίμου, ὑπογράφει τοῦτο ὁ βασιλεὺς, πάντων αὖθις βοῶντων τὸ πολυχρόνιον. Ἐχει δὲ δύναμιν τὸ τοιοῦτον πρόσταγμα ἔγγυς χρυσοδολλίου. Οὕτω γὰρ ἀπ' ἀρχῆς γράφει·

Β Δωρεῖται ἡ βασιλεία μου τῷ θεῷ τὸδε τι.

Καὶ αὗται εἰσιν οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τελούμεναι ἑορταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Περὶ ἑτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἷς ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται, εἰ ἐνδημῶν τῇ Κωνσταντινουπόλει εὐρίσκεται.

Κατὰ μὲν τὴν πρώτην τοῦ Σεπτεμβρίου, τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτανείας καὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων εἰς τὴν πορφυροῦν κτίονον παραγενομένου, ἐφ' οὗ ὁ σταυρὸς ἵσταται, ὁ πάλας φόρος ἐκαλεῖτο, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀκούει τὴν κατ' ἔθος ἐκείσε ἐκτελούμενην ὁκολουθίαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀπέρχεται αὖθις εἰς τὸ παλάτιον.

C Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Γενεσίων τῆς Θεοτόκου ἀπέρχεται εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τὴν τοῦ Λιθός.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν τὴν τῶν Παλαιολόγων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἀκούει μὲν τῶν ἐσπερινῶν ὕμνων, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν ἀνέρχεται εἰς τὸ καλλίον τοῦ πατριάρχου ἀναπαύμενος· ἐκείσε τῇ δὲ ἐπαύριον κατὰ τὸν τῆς θείας λειτουργίας καιρὸν κατέρχεται, καὶ ταύτης τελεομένης ἀπέρχεται.

Κατὰ τὴν τῶν εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μνήμην ἀπέρχεται εἰς τὴν τῆς Περιδλίπτου σεβασμίαν μονήν.

D Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ὁπέρχεται ὡσαύτως εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τιμωμένην σεβασμίαν μονήν.

Κατὰ τὴν τῆς ὁππαντῆς ἑορτῆς εἰς τὸν τῶν Βλαχερνῶν ναὸν, ἀκολουθοῦντων καὶ τῶν Βεράγγων. Καὶ πάντοτε μὲν τοῦ βασιλεὺς καθάλλικεύοντος· ἀκολουθοῦσιν, φέροντες ἐπ' ὤμων τὰς πελέκας αὐτῶν καὶ μέχρι τῶν Ὑψηλῶν ἀπερχόμενοι, κατὰ δὲ ταύτην τὴν ἑορτὴν μέχρι καὶ τοῦ ναοῦ ἀκολουθοῦσιν. Οὐ μὲν καὶ εἰς τὴν ὑποστρωφὴν, ἀλλ' εὐρίσκονται κατὰ συνήθειαν εἰς τὴν πόλιν τῶν Ὑψηλῶν ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ μέχρι καὶ τοῦ πεζεύματος.

Κατὰ τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Γεωργίου εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τῶν Μαγγάνων.

Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέρχεται ἅπ-
 ρος ἐν τῷ ναβὺ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐνθα καὶ ἁγία
 τοῦτου σορὸς κεῖται.

Κατὰ τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου Προδρόμου εἰς τὴν
 ἐπ' ὄνοματι τιμωμένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τῆς
 Πέτρας, ἀκολουθούντων κἀνταῦθα τῶν Βαράγγων
 μέχρι καὶ τῆς μονῆς, καθὰ καὶ εἰς τὸν τῶν Βλαχερ-
 ρῶν ναβὺ, ὡς δεδήλωται.

Κατὰ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων καὶ πανευφύμων
 ἀποστόλων ἀπέρχεται πάλιν εἰς τὸν ἐπ' ὄνοματι αὐ-
 τῶν θεῶν ναβὺ τιμωμένον.

Κατὰ τὴν τῆς θαλάσσης μεταμορφώσεως ἑορτὴν ἀπέρ-
 χεται ὡσαύτως εἰς τὴν σεβασμίαν μονὴν τοῦ Σω-
 τῆρος Χριστοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Κατὰ τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου αὐ-
 θὶς ἀπέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν διανυκτερεύων
 ἐκεῖσε, ὡς κἀν τῇ μνήμῃ τοῦ Χρυσοστόμου.

Κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου πάλιν
 εἰς τὴν εἰρημένην σεβασμίαν μονὴν αὐτοῦ τὴν τῆς
 Πέτρας, τῶν Βαράγγων ἀκολουθούντων ὡς καὶ τὸ
 πρότερον.

Ἀπέρχεται πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ κατὰ τὴν ἑορ-
 τὴν τῶν καταθέσεων τῆς τιμίας ἑοδήτος τῆς Θεοτό-
 κου εἰς τὸν τῶν Βλαχερρῶν ναβὺ, ἀκολουθούντων τῶν
 Βαράγγων, ὡς καὶ πρότερον εἰπομεν.

Ἀπέρχεται δὲ εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν καὶ κατὰ τὴν
 κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ὅτε μὲν ἀναγινώσκε-
 ται τὸ συνοδικόν, ἵσταται, τῆς εὐφημίας δὲ λεγομέ-
 νης κάθηται ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ.

Ἐπὶ ἀπέρχεται καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἁγίου
 καὶ δικαίου Λαζάρου εἰς τὴν ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ τι-
 μωμένην σεβασμίαν μονὴν.

Ἐν ταῖς δηλωθείσαις οὐν ἀπάταις ἑορταῖς οὐκ
 εἰς τοὺς ἑσπερινούς μόνον ὕμνους ἀπέρχεται, ἀλλὰ
 καὶ εἰς τὰς λειτουργίας.

Ἔθος δὲ ἐστὶ καὶ τὰς γινόμενας ἐν τοῖς μοναστη-
 ρίοις ἑορτάς, καθὼς εἴρηται, τὸν τοῦ βασιλέως
 ἐξάγκαν φέροντα τὸ διδύλλιον, πλὴν σκουταρίου, ἐπὶ
 τῶν ὤμων πλάγιον, ἀκολουθούντων καὶ τινων τῶν
 τῆς αὐλῆς, προαπέρχονται εἰς τὸ τῆς οὐστῆς ἑορτῆς
 μοναστηρίου καὶ ἀναμένειν τὸν βασιλεῖα, κατέχειν τε
 ὁμολογίας καὶ λαμπάδα βασιλικὴν, ἐρχομένου δὲ τοῦ
 βασιλέως ἀπτεῖν αὐτὴν ἐπάνω τοῦ διδύλλου, κατέχειν
 τε ὁρβὴν μέχρι τῆς ἀπολύσεως ἐκτὸς τῶν ὥραιων λε-
 γομένων πυλῶν ἥτοι ἐν τῷ προναῶ. Ὁ δὲ λόγος περὶ
 τοῦ πῶς ὁ ἐξάγκας φέρει τὸ διδύλλιον καὶ οὐκ ἄλλος,
 ἀγνοῖται.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν ἑορτῶν· ἐπὶ δὲ ὅτε ἐλέ-
 γομεν τὰς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ μεγάλου δομestί-
 κου ὑπηρεσίας, ἐπιγγελάμεθα δεῖξαι καὶ τὰς ἐκτὸς
 αὐτοῦ ἥτοι τὰς ἐς τὸ φοσεάτον, ὥρα καὶ περὶ τοῦ-
 τῶν εἰπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς ἐν τῷ φοσεάτῳ τοῦ μεγάλου δομestί-
 κου ὑπηρεσίας, τοῦ μεγάλου ὁρουγγαρίου τῆς
 βίβλης, τοῦ ἐπὶ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου
 ἀδρουμιαστοῦ.

Ἄπαν τὸ φοσεάτον ὑπὸ τὴν τοῦ μεγάλου δομestί-
 κου χεῖρα εὐρίσκεται. Αἰδὲ καὶ τοῦ βασιλέως εἰς

In memoria magni Constantini discedit ad tem-
 plum SS. Apostolorum, ubi sanctum ejus consilio-
 rium exstat.

In Nativitate venerandi Prodrumi confert se im-
 perator ad venerabile monasterium Petre, quod
 ipsius nomine honoratur, sequentibus et hic Ba-
 rangis usque ad monasterium, sicuti ad Blacherna-
 rum templum comitari solent, ut prædictum est.

Festo Sanctorum et omnium ore laudandorum
 Apostolorum abit iterum in templum quod eorum
 nomine colitur.

In festo divinæ Transfigurationis similiter abit
 ad venerabile monasterium Christi Salvatoris om-
 nipotentis.

In Dormitione sanctissimæ Deiparæ confert se
 ad S. Sophiam, et ibi pernoctat, sicut in festo S.
 Chrysostomi.

In Decollatione venerandi Præcursoris iterum
 abit imperator ad supradictum venerabile monaste-
 rium Petre, Barangis comitantibus, ut prius.

82 Die qua colitur memoria depositæ venerandæ
 vestis Deiparæ, proficiscitur imperator ad Blacherna-
 num templum comitantibus Barangis, ut antea di-
 ximus.

Dominica Orthodoxiæ abit imperator ad S. So-
 phiæ templum: et quando legitur synodicum, sta-
 Deinde fausta acclamatione peracta sedet in throno
 suo.

In resuscitatione sancti et justi Lazari tendit im-
 perator ad venerabile monasterium quod ipsius no-
 mine honoratur.

In omnibus prædictis festis non solum ad vespe-
 ras venit imperator, sed et ad liturgias.

Est autem moris in festis quæ celebrantur in mo-
 nasteriis, ut imperatoris izancas seu calcearius f-
 rat humeris suis vexillum, excerptio sento, nonnul-
 lisque ex aula a latere comitantibus præcedat ad
 monasterium, ubi festus dies agitur, et ibi exspe-
 ciet imperatorem et teneat lampadem imperatori
 præferri solitam, quam veniente imperatore accen-
 dit, et vexilli conto affigit, erectumque tenet extra
 Speciosas, quas vocant, portas, hoc est in vestibulo
 ecclesiæ, usque ad rei divinæ finem. Ratio autem
 quomodo izancas et non alius vexillum portet, no-
 scitur.

Et hæc de festis. Quia vero cum exponeremus
 magni domestici officia in palatio, polliciti sumus
 nos etiam explicaturos ea officia quæ **83** obit extra
 palatium, hoc est in exercitu, tempus reposci ut
 promissis satisfaciamus.

CAPUT XVI.

De magni domestici, magni drugarii vigiliarum,
 præfecti exercitus et magni adnumtiastæ officiis in
 exercitu.

Totus exercitus subest magno domestico. Qua-
 propter cum ipse etiam imperator in exercitu præ-

sens est, in magni domestici tentorio tubis dant A
castris movendis signum: cumque, presente im-
peratore acies dirigitur, magni domestici munus est
disponere, quinam ante, qui retro, quique ex latere
stationem habere debeant. Imperator vero examinat
hujusmodi ordinem ac dispositionem.

Omnia procerum flammula, antequam imperato-
ria explicentur, involuta manent prope im-
peratorium signum, quælibet in suis thecis; neque
facultatem habent ea prius explicandi quam expli-
centur imperatoria. At magnus domesticus po-
testatem habet explicandi sua, quando lubet,
etiam ante imperatoria.

Præterea quando castra movere exercitumque
alio prolicisci necessum est, præfectus exercitus
antecedit, et eligit quemnam ipse aptum tentorii
84 figendis judicaverit locum. Si igitur magnus
quoque domesticus locum approbet, bene habet:
sin minus, castra locantur ubi ipse censuerit; et
nullus iter init antequam magnus domesticus uni-
cuique flammulo convenientem locum assignet.

Priusquam exercitus in viam se dat, magnus
drungarius vigilæ constituit diurnas vigilias, prout
a magno domestico ordinatum est; et qui interdiu
vigilant, statim se ad vigiliam conferunt. Mor-
is autem est ut exercitus levis, hoc est mili-
tes levis armaturæ, has excubias obeant, eo
quod arcus ferant; qui etiam a nocturnis excu-
biis semper sunt liberi. Ad illos vero qui noc-
turnas vigilias acturi sunt, abiens ante vespertinum
tempus magnus drungarius sic eos affatur: « Pro-
ceres, parati estote, cœnate et date pabulum equis; »
cumque præfinitum excubiarum tempus advenit,
emittit illos ex castris. Deinde, si magnus do-
mesticus volet, abii, et culvis locum, ubi consultum
judicaverit, ipsemet assignat. Sin minus, hanc cu-
ram committit magno drungario, qui in hac re
perficienda ejus minister est et vicarius. Debet au-
tem iste ad prædictas nocturnas excubias sese con-
ferre, easque observare et num recte se habeant
judicare. Et si quidem prope sit hostis, non tantum
semel, sed et his hoc facere oportet. Si vero sit tem-
pus quietis et relaxationis, semel facit.

85 Magnus adnumiastes adest et ipse, quando
exercitus a magno domestico lustratur. Si repe-
riantur qui careant equis vel armis aliquibus, con-
signatis nominibus curat ut quæ desunt supplean-
tur.

Omnes igitur, ipsi etiam imperatoris filii, vigi-
lant cum illis quos sub se habent. At magnus do-
mesticus nunquam. Ratio est ista: quia cum qui-
libet ex aliis proceribus et ducibus sit tantum pars
exercitus, magnus autem domesticus universo exer-
citu imperet, ut dictum est, oportet ut semper uni-
versum exercitum obeat et omnes in ordinem cogat,
ne si fortassis hostium insultus oriatur, exercitus

τὸ φοσσάτον εὐρισκομένου εἰς τὴν τοῦ μεγάλου δο-
μαστικού τένταν σαλπίζουσι τὸ τῆς κινήσεως σημα-
ντρον. Καὶ ὅποτε ἡ τοῦ φοσσάτου κατάστασις ἐμ-
προσθεν γίνεται τοῦ βασιλέως, δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ
μεγάλου δομαστικού ἐνεργεῖται, ἵγουν τίνες μὲν
ἐμπροσθεν, τίνες δ' αὖ ἐκ πλαγίων ὀφείλουσιν εὐ-
ρίσκεισθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπικρίνει τὴν τοιαύτην
κατάστασιν.

Τὰ τῶν ἀρχόντων ἅπαντα φλάμουλα πρὸ τοῦ τὰ
βασιλικὰ ἀποτυλιχθῆναι ἐντετυλιγμένα εὐρίσκονται
πλησίον τοῦ σκηπτρου, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἑκαστον θή-
και, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἐκ' ἀδείας ταῦτα ἀπλῶσαι
πρὸ τῶν βασιλικῶν· ὁ δὲ μέγας δομῆστικός ἀδειαν
ἔχει ἐξαπλῶσαι τὰ ἑαυτοῦ, ὅτε βούλοιο, καὶ πρὸ
τῶν βασιλικῶν.

86 Ἐνὶ τῇνικα λήσει περὶ τοῦ φοσσάτου, προαπέρ-
χεται ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκλέγεται ὃ ἀν' αὐτὸς
διακρίνοι κατουνοτόπιον. Ἐάν μὲν οὖν καὶ ὁ μέγας
δομῆστικός· στήρῃ τοῦτο, ἥδη καλόν· εἰ δὲ μὴ, ἐνθα
ἂν οὗτος διακρίνοι, στρατοπεδεύει. Καὶ ἐπὶ οὐδεὶς
πρὸ τοῦ τὴν μέγαν δομῆστικὸν ἐνὶ ἑκάστῃ φλα-
μούλῃ τὴν προσήκοντα δοῦναι τόπον περὶ αὐτοῦ.

Πρὸ τοῦ περὶ αὐτοῦ τὸ φοσσάτον ἀπερχόμενος· ὁ τῆς
βίγλης μέγας δρουγγάριος καθίσταται τὸ λεγόμενον
ἡμερ-βίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομαστικού
προεστῆθη. Καὶ οἱ μὲν ἡμέρας βιγλίζοντες ἀπέρ-
χονται εἰς τὴν βίγλαν αὐτίκα (ἀπέρχεσθαι δὲ σύνη-
θές ἐστι φοσσάτον ἐλαφρὸν διὰ τὸ τόξα φέρειν αὐ-
τούς· οἱ καὶ οὐδαμῶς κατὰ τὴν νύκτα βιγλίζουσιν),
πρὶν δὲ τοῖς αὐτοῖν τὸν καιρὸν τῆς νυκτὸς βιγλίζον-
τα; ἀπερχόμενος οὗτος· δὴ ὁ μέγας δρουγγάριος πρὸ
τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας λέγει οὕτως· « Ἀρχόντες,
ἐτοιμάσθητε, δειπνήσατε, καὶ ὅτε τροφὴν τοῖς ἱπ-
ποῖς. » Καὶ ὅταν ὁ τεταγμένος καὶ πρόπῃν τῆς
βίγλης εἰθὴ καιρὸς, ἐκβάλλει τούτους τοῦ στρατο-
πέδου. Ἐπειτα εἰ μὲν ὁ μέγας δομῆστικός ἐδεήθη,
ἀπέρχεται καὶ ἴσθησι τούτους δι' ἑαυτοῦ, ὅπου ἂν
διακρίνοι· εἰ δὲ μὴ, ἀνατίθῃσι τῷ μεγάλῳ δρουγγα-
ρίῳ τὸ περὶ τούτου, ὅς καὶ ὑπηρετῇ τοῦτο ἀν' αὐ-
τοῦ. Ὁρεῖται δὲ οὗτος ἀπέρχεσθαι πρὸς τὴν εἰρη-
μένην τῆς νυκτὸς βίγλαν καὶ ἐπιτηρεῖν καὶ ἀνακρί-
νειν αὐτήν. Καὶ εἰ μὲν ἱγγύς ἐστι πολεμίων, οὐχ
ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δις· εἰ δ' ἀνέσεως εἴη καιρὸς,
ἅπαξ τοῦτο ποιεῖ.

87 Ὁ δὲ μέγας ἀδνυμιαστής τοῦ φοσσάτου ἀδνυ-
μιαζομένου παρὰ τοῦ μεγάλου δομαστικού πάρεστι
μὲν καὶ αὐτός· ἐάν δὲ τίνες ὥσιν ἀπὸ τούτων στε-
ροῦμαι· ἀλγῶν ἢ ὀρμάτων ἐνίων, ἀπογραφόμενός
οὗτος τὰ λείποντα ἐπιμελεῖται ἀναπληροῦσθαι
ταῦτα.

Πάντες μὲν οὖν, καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ βασιλέως υἱοί,
βιγλίζουσι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ, ὁ δὲ μέγας δομῆ-
στικός οὐδαμῶς. Ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη, ὅτι ἑκά-
στου μὲν τῶν ἀρχόντων μέρους φοσσάτου ὄντος,
ἀρχόντος τοῦ μεγάλου δομαστικού καθέλου, καθὼς
εἴρηται, δεῖ παρῆναι διὰ τοῦτο τοῦτον δαλ ἐν παντί
τῷ φοσσάτῳ διατάττοντα πάντας, ἵνα μὴ ἐφόδῳ πο-
λεμίων γενομένης, εἰ τύχοι, χωρὶς ἡγεμόνος τὸ κα-

ὅλου στρατεύμα εὐρείῃ. Διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῦ βασιλέως ἀποδημούντος ὁ μέγας δομέστικος ἐν ᾧ τόπῳ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ φροσάτον εὐρίσκειται.

Ἀπὸ τοῦ κούρσου πρῶτον μὲν δίδεται ἡ πεντακοίρια λόγῳ τοῦ βασιλέως, δεύτερον ἀπὸ τοῦ καθόλου φροσάτου λόγῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου, τρίτον δὲ λόγῳ τῶν μερικῶν κεφαλᾶδων, ἀφ' οὗ μέρους ἕκαστος ἀρχει.

Ἐάν τινα ἀπὸ τῶν βαγατέρων στρατιωτῶν ἀπαῖδα συμβῇ τελευτῆσαι, τὸ τοῦ πολέμου ἄλογον ἐκείνου καὶ τὰ ἔρματα πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον κομίζονται.

Εἰ δεῖσται διαλεθεῖν τὸν μέγαν δομέστικον εἰς ἡγεμονίαν τινὸς τῶν ἀρχόντων, τὸ ἐκεῖσε φροσάτον τοῦτον ἐρωτῶσι, καὶ πρὶ τῆς ἐαυτῶν κεφαλῆς τὸ τί γενέσθαι δεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ.

Περὶ στεφανώσεως βασιλέως.

Τοῦ μέλλοντος στεφανώσεσθαι κατὰ τὴν πρὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπέραν εἰς τὸ μέγα παλάτιον ἐρχομένων μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἄλλων οἰκιστῶν αὐτοῦ καὶ διανυκτερεύοντος, διαλαμπύσης ἡμέρας συναθροίζονται ἐκ πρώτης εὐθὺς οἱ τε ἀξιώματα ἔχοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀρχόντες, τὸ φροσάτον τε καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος τῆς πόλεως πανδημί. Περὶ δὲ ὥραν τῆς ἡμέρας ταύτης δευτέραν ἀπέρχεται μὲν ὁ νέος βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, εἰσισμένοιο δὲ ὃν τὴν τῆς αὐτοῦ πίστει ὁμολογίαν οἰκείαις χερσὶν ἑγγράφως παραδίδοναι, ποιεῖ τοῦτο οὕτως. «Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων οἰκεία χειρὶ προτάσσει. » Οὕτω μὲν ὁ στεφανωθείς τῆς ἐαυτοῦ προτάσεως ὁμολογίας γράφει. Ἄν δὲ υἱὸς αὐτῷ ᾦ, εἰ μὲν ἐνδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς προτάσεων οὕτως, ἦτοι, «Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων» εἰ δ' οὐ, «Πιστὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ δεῖνα. »

«Πιστὸς εἰς ἕνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, » καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ δόρου τῆς πίστεως μετὰ χριτῶν. Καὶ μετὰ τοῦτο· «Ἐγὼ στέργω καὶ ὁμολογῶ καὶ βεβαίω τὰς ἀποστολικὰς καὶ θείας παραδόσεις, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς διατάξεις καὶ διατυπώσεις τῶν ᾧ οἰκουμένων συνόδων καὶ τῶν κατὰ καιροὺς τοπικῶν, ἔτι δὲ καὶ τὰ προνόμια καὶ ἔθιμα τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας. Προσέτι γὰρ μὴ βεβαίω καὶ στέργω ὅσα περ ἔδογματισαν καὶ ἰδρύσαν οἱ κατὰ τόπους ἀγιώτατοι Πατέρες ἡμῶν ὁρθῶς καὶ κανονικῶς καὶ ἀνεπιλήπτως. Ὁσαύτως ὀπισθοῦμαι ἐμμένειν καὶ διηνεχῶς εὐρίσκεισθαι πιστὸς καὶ γνήσιος δουλὸς καὶ υἱὸς τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας· πρὸς τοῦτοις εἶναι καὶ δεφέντωρ καὶ ἐκδικητὴς αὐτῆς, καὶ εἰς τὸ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ φιλόφρωνος κατὰ τὸ εἶδος τε καὶ πρόπον, καὶ ἀπεχέσθαι φόνων καὶ ἀκρωτηριασμῶν καὶ τῶν ὁμοίων τοῦτοις κατὰ τὸ δυνατόν, κατανεύειν τε εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Καὶ ὅσα ἀπεβάλλοντο καὶ ἀνεθεματίσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, ἀπεβάλλομαι καὶ

A generali duce careat. Quamobrem absente imperatore tenet ille in exercitu locum, quem imperator teneret, si adesset.

Ex spoliis primum quidem quinta pars datur imperatori, secundo ab universo exercitu magno domestico, tertio particularibus capitaneis seu ducebus a particularibus turmis, quibus quilibet præest.

Si quis ex stipendiariis militibus moriatur sine liberis, equus, quo ille in bello utebatur, et arma ad magnum domesticum deferuntur.

Si oporteat magnum domesticum per alienius procerum prefecturam transire, qui ibi reperitur exercitus cum prius quam suum ducem interrogat, quid facto sit opus.

86 CAPUT XVII.

De coronatione imperatoris.

Qui coronandus est, is pridie ejus diei circa vesperam venit ad magnum palatium cum principibus aliisque familiaribus suis, ibique pernoctat. Illucescente die congregantur statim sub diluvium qui in dignitate constituti sunt, et omnes alii proceres, exercitus et reliqua civilis promiscua multitudo. Circa horam secundam abijt junior imperator ad Sanctam Sophiam. In more autem positum est ut tradat propria manu scriptam fidei suæ confessionem. Quod hunc in modum facit: «Ego N. in Christo Deo nostro fidelis rex et imperator Romanorum propria manu hæc præmissi ac præscripsi. » Sic quidem jam coronatus imperator fidei suæ confessionem præscribens auspicatur. Si vero filium habeat, præfigit et ipse confessioni suæ illud: «Imperator Romanorum, si pater concesserit: si minus, istud solummodo præfigit: «Fidelis in Christo Deo nostro Romanorum rex N. »

«Credo in Deum, Patrem omnipotentem, factorem cæli et terræ, visibilibus omnium et invisibilibus, » et reliquis symboli apostolici, usque ad finem. «Præterea amplector, confiteor et approbo apostolicas et divinas traditiones. Insuper etiam constitutiones et definitiones septem œcumenicarum synodorum, et localium, quæ tempore suo celebratæ sunt: ad hæc etiam privilegia et consuetudines sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ. Præterea confirmo et amplector quæcunque statuerunt et definierunt diversis locis sanctissimi Patres nostri recte, canonice et inculpate. Similiter promitto me perperno mansurum fidelem servum et genuinum filium sanctæ Ecclesiæ; ad hæc defensorem et vindicem ejus, elementem insuper futurum et humanum erga subditos, quatenus æquitas et decencia id sinent. Abstinebo etiam a cædibus et mutilationibus et id genus aliis, quantum fieri poterit; omnemque veritatem et justitiam sequar; et quæcunque repudiarunt et anathematizarunt sancti Patres, ipse etiam repudio et anathematizo, et assentior tota mente et

corde meo supradicto sancto Symbolo. Hæc omnia
me custoditurum promitto coram sancta Dei catho-
lica Ecclesia. Mense N, die et indictione N, anno N.
ινώπιον τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τόσας, ἐν
ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῇδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Id vero quod initio præscripsit, rursus factæ fidei
professioni subscribit, illud nimirum : « N. in Christo
Deo nostro fidelis Romanorum imperator, vel rex
Romanorum, propria manu subscripsi, tradoque
sanctissimo meo domino et œcumenico patriarchæ
domino N. et sanctæ, quæ cum ipso est, synodo. »

88 Post hæc ascendit imperator ad triclinium
quod vocatur Thomaites, ad Augusteonem respi-
ciens, ubi universa multitudo plebis cum exercitu
stat.

Antequam ergo imperator se conspiciendum præ-
beat, per aliquem de senatu, cui id imperator præ-
ceperit, jaciuntur in populum ea quæ nominantur
epicombia. Quæ talia sunt. Frustilla ex pannis rese-
cant, et in quolibet segmento tria aurea, argentea
totidem numismata, et tria ex obolis illigantes pro-
jiciunt in multitudinem. Projiciunt autem talium fa-
sciculorum tot millia, quot imperator præceperit.
Consuetudine receptum est ut hujusmodi epicombia
jaciuntur in atris Magnæ Ecclesiæ, nempe in præ-
dicto Augusteone, stante eo qui projicit in Augu-
steonis gradibus.

Post hæc novus imperator in scuto sessitans tol-
litur in altum, et ab universa multitudo infra
stante conspicitur. Tenent vero priores partes clypei
imperator parensque renuntiati, si adhuc sit in vi-
vis, et patriarcha. Partes a latere et retro tenent
qui dignitate præcipua excellent, videlicet despota
et sebastocratores, si fuerint. Sin minus, munus
hoc obeunt præstantiores et nobiliores ex proceri-
bus. Si non superest novi imperatoris pater, an-
teriores partes clypei tenet excellentior ex illis qui
in dignitate sunt, aut aliquis ex proceribus cum
patriarcha. Partes posteriores tenent quos jam antea
commemoravimus.

89 Populo et universo exercitu faustis accla-
mationibus personante, descendit de scuto, ducitur-
que ad Sanctæ Sophiæ templum, in quo coronandus
est. Est autem ibi hunc in usum ligneæ ædicula
extructa, in qua novum imperatorem introductum
induunt sacco et diademate, episcoporum benedic-
tione prius consecratis. In capite non fert certum
quid ac definitum, sed vel sertum, vel quid aliud
arbitratu suo. His peractis liturgia peragitur. Porro
prope ædiculam illam ligneam, de qua jam diximus,
ædificata est ligneæ anabathra pannis rubris vestita
in qua pro numero imperatorum ponuntur aurei
thrōni, at non tales quales sunt aliis imperatorum
thrōni, sed adeo excelsi ut habeant quatuor vel
quinque gradus, in quibus egressi ex ligneæ ædicula
imperatores, si non unus sed plures fuerint, resi-
dent. Ascendunt et cum illis dominæ uxores eorum

ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸς, καὶ πιστεύω ὅλη μου
γνώμη καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ τῷ προειρημένῳ ἁγίῳ
συμβόλῳ. Ταῦτα δὲ πάντα ὑπισχνοῦμαι φυλάττειν
κατὰ μῆνα τόνδε, εἰ, τὰς τόσας, ἐν
ἡμέρᾳ καὶ ἰνδικτιῶνι τῇδε, τοῦδε τοῦ ἔτους. »

Ὁ δὲ προτάσσων, τοῦτ' αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν
τῆς πίστεως ἔκθεσιν ὑποτάσσων γράφει, ἤγουν τὸ,
« Ὁ δεῖνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐ-
τοκράτωρ Ῥωμαίων, ἡ βασιλεὺς Ῥωμαίων, οἰκείᾳ
χειρὶ ὑποτάξας παραδίδωμι τῷ παναγιωτάτῳ μου
δεσπότη καὶ οἰκουμένικῳ πατριάρχῃ κυρῷ.... καὶ
μετ' αὐτοῦ οἱ καὶ αὐτῶν συνόδῳ. »

Μετὰ τοῦτο τοῖνον ἀνέρχεται ἐπὶ τὸν τρίκλινον
τὸν λεγόμενον Θωμαίτην, πρὸς τὸν Αὐγουστεῶνα
ἀφορῶντα, ὅπου τὸ πλῆθος ἀπαν ἵσταται μετὰ τοῦ
φοσάτου.

Πρὸ τοῦ πανῆλαι οὖν αὐτὸν διὰ τινος τῶν συγκλη-
τικῶν, ὃ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς, ῥίπτονται εἰς τὴν
λαβὴν ἃ λίγουσιν ἐπικόμβια. Ἔστι δὲ τοιοῦτον.
Τμήματα ἐκ πάντων κόμποιτες, καὶ ἐν ἑκάστῳ τμή-
ματι νομισματα χρυσοῦ μὲν τρία ἀργυροῦ δὲ τοσαῦτα
καὶ τρία ἐξ ὀβολῶν περιδύσαντες, ῥίπτουσιν εἰς τὸ
πλῆθος. Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδίσκους ἀριθμὸν
χιλιάδων ὅσων ἂν προστάξῃ ὁ βασιλεὺς. Εἰδισμένον
δὲ ἔστι ῥίπτεται τὰ τοιαῦτα ἐπικόμβια ἐν τοῖς προ-
αυλοῖς τοῦ τῆς μεγάλῃς Ἐκκλησίας ναοῦ, ἤγουν ἐν
τῷ εἰρηταίῳ Αὐγουστεῶνι, ἱσταμένου τοῦ ῥίπτοντος
ἐπάνω τῶν τοῦ Αὐγουστεῶνος βαθμίδων.

Μετὰ δὲ τοῦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου
καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος, καὶ φαίνεται πᾶσι
τοῖς κάτωθεν ἱσταμένοις· πλῆθειν. Κατέγουσι δὲ τὰ
μὲν ἐμπροσθεν τῆς ἀσπίδος αὐτοῦ τὸ βασιλεὺς καὶ
πατὴρ τοῦ ἀναγορευομένου, ἰὼν ζῶν ἡ, καὶ ὁ πα-
τριάρχης, τὰ δὲ ἐκ πλαγίων καὶ ὀπισθεν οἱ ἐν
ἀξιώμασιν ὑπάρχοντες, ἤγουν δεσπότη καὶ σεβα-
στοκράτορες, ἰὼν ὡς ἐπὶ δὲ μὴ, οἱ κρείττονες καὶ
εὐγενέστεροι τῶν ἀρχόντων. Εἰ δ' οὐκ ἔστι πατὴρ,
τὰ μὲν τῆς ἀσπίδος ἐμπροσθεν ὁ ἐντιμότερος τῶν
ἀξιωματικῶν ἡ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοῦ πατριάρ-
χου, τὰ δὲ γε ὀπισθεν, οὗς εἰπομέν.

Ἐκτετακέναντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φοσάτου παν-
τὸς κατέρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ σκουταρίου, ἄγεται δὲ
εἰς τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ναόν, ὅπου δὲ αὐτὸν καὶ
στεφθεῖσθαι. Ὑπάρχει δὲ ἐκεῖσε προκατασκευα-
σμένον ξύλινον οἶκημα μικρὸν ἕνεκα τῆς χρεῖας
ταύτης· εἰς δὲ ξύλινον οἶκημα εἰσάγοντες τὸν νέον
βασιλέα ἐνδύουσι τὸν σάκκον καὶ τὸ διάδημα, εὐλο-
γούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ ὁ νενομισμένον τὴν φορεῖ, ἀλλ' ἡ στέφανον
ἡ ἕτερον δὲ τὴν ἀν δόξῃ. Τοῦτον δὲ γνωσένων τελει-
ται ἡ λειτουργία. Πλησίον δὲ οὗ εἰπομέν ξυλίνου
οἰκίματος κατασκευάζεται ἐκ ξύλων ὁμοίως καὶ
ἀναβάθρα, καὶ ἐνδύουσι ταύτην πάντοθεν διὰ βλα-
τίων ἐρυθρῶν. Ἐπάνω δὲ ταύτης τίθενται κατὰ τὸν
ἀριθμὸν τῶν βασιλέων θρόνοι χρυσοῖ, οὗ τοιοῦτοι
δὲ ὅποιοι εἰσι καὶ ἄλλοι θρόνοι τῶν βασιλέων, ἀλλὰ
τοσοῦτον ὕψηλοι ὥστε ἔχειν βαθμίδας δ' ἡ καὶ ε'.

Ἐρ' οὖς ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ βυλίνου οὐκλήματος οἱ βασιλεῖς, ἐὰν μὴ εἴς, καθὼς εἴπομεν, ἀλλὰ πλείους ὦσιν, καθίζουσιν. Ἀναδύνουσι δὲ καὶ μετ' αὐτῶν καὶ αἱ δέσποιναι αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ καθίζουσιν καὶ αὐταὶ ἐρ' ἐτέρου; ὁρόνους, παρισταμένων ἀνωθεν τῶν δέσποτων καὶ τῶν βασιλεῶν, ἡ μὲν οὖν προσετιμμένη καὶ μήτηρ τοῦ ἀναγερευομένου φοροῦσα καὶ τὸ βαυτῆς στέμμα, ἡ δὲ νέα βασιλεῖς φοροῦσα στέφανον.

Τῆς οὖν θείας, ὡς εἴπομεν, τελουμένης λειτουργίας, πρὸ τοῦ τρισαγίου ὕμνου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης τοῦ βήματος ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ ἐντιμότεροι τῶν ὀρχόντων τῆς ἐκκλησίας, τὰς ἱερὰς οὐτῶν φοροῦντες στολὰς. Σιωπῆς δὲ μεγάλης καὶ ἡρεμίας γινομένης ἐν τῷ ναῷ, πέμψων ὁ πατριάρχης προτοκαλεῖται τοὺς βασιλεῖς, ὁπότες καὶ ἔρχονται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, ὅπου ὁ πατριάρχης ἐστίν. Ἐλθόντων δὲ ἀναγινώσκει οὗτος τὰς ἐπὶ χρίσει βασιλέων συντεταγμένας εὐχάς, τὰς μὲν μυστικῶς, τὰς δὲ καὶ ἔκφωνθον, ἡμετέροις δὲ καὶ εὐμενίζει τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος χρισθῆσθαι βασιλέως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπαίρει μὲν ὁ νέος βασιλεὺς, ὁ τὴν ἀν' φορῇ ἐπὶ κεφαλῆς, εὐθύς δὲ πάντες ὅσοι εὐρίσκονται ἐν τῷ ναῷ ἀποκαλύπτουσι τὰς κεφαλὰς ἱστάνται. Ὁ δὲ πατριάρχης χρίει σταυροειδῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως τῷ θείῳ μύρῳ, ἐπιλέγων μεγάλην τῇ φωνῇ τὸ «Ἄγιος.» Οἱ δὲ ὄντες ἐν τῷ ἄμβωνι πάντες, περὶ τὸν πατριάρχην, διαδεχόμενοι τὴν φωνὴν, λέγουσι καὶ αὐτοὶ ἕκ τρίτου τὸ «Ἄγιος.» Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ πλήθος, ἕκ τρίτου λέγει τὸν αὐτὸν λόγον.

Μετὰ δὲ ταῦτα, εἰ καὶ τινες λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης καίεται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο· ἐντὸς δὲ τοῦ ἁγίου βήματος κρατούμενον ὑπὸ διακόνων τὰς ἱερὰς φοροῦντων στολὰς ἄγεται ἐπὶ τὸν ἄμβωνα.

Εἰ οὖν, ὡς προείπομεν, πάρεστιν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, αὐτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχης λαβόντες τὸ στέμμα ἐπιτελεῖσι τῇ κεφαλῇ τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἔκφωνεῖ ὁ πατριάρχης τὸ «Ἄγιος.» Εἰ δὲ οὐκ ἔστι πατὴρ οὗτοῦ, ποιεῖ τοῦτο μόνος ὁ πατριάρχης. Ὡς περὶ δὲ πρότερον ἐν τῇ τοῦ μύρου τῇ «Ἄγιος,» διαδεχόμενοι, ὁμοίως καὶ ταύτην τὴν φωνὴν εἰ ἐπὶ ἄμβωνος, καὶ ἐν λαῷ τοῦ λαοῦ πλήθος βοᾷσιν ἕκ τρίτου τὸ «Ἄγιος.» Εἶτα ἀναγινώσκει πάλιν ὁ πατριάρχης εὐχάς, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς τοῦ ἄμβωνος, οὐκ ἐκ τοῦ μέρου, μέντοι οὐπερ ἀνῆλθεν, ἥως τοῦ πρὸς τὰς ἡραίας πύλας ὁρῶντος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἑτέρου τοῦ πρὸς τὸν σιλιὸν καὶ τὸ ἅγιον βῆμα.

Ἐὰν οὖν συμβῇ μὴ ἔχειν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον γυναῖκα τὸν βασιλεῖα, εὐθύς μετὰ τοῦ κατελθεῖν τοῦ ἄμβωνος ἀνέρχεται πάλιν εἰς ἀναβάθραν καὶ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου· εἰ δὲ ἔχει γυναῖκα, παρὰ ἔστιν ἀνάγκη στεφάνηαι τότε καὶ αὐτήν. Γίνεται δὲ καὶ τοῦτο οὕτως.

Ἡ μὲν προσετιμμένη καὶ μήτηρ τοῦ νέου βασιλέως, ζώντος μὲν τοῦ ἀγῶντος αὐτῆς καὶ βασιλέως, τοῦ πατρὸς δηλονότι τοῦ νέου βασιλέως, ἵσταται στεφαναρούσα, κατέχουσα τῇ χειρὶ βίβαν χρυσοῦν, ἔχον τε ἀπὸ τῆς κορυφῆς καὶ κάτωθεν ὅσον σπινθῆμα μῆκος, μαργαριτρία καὶ λιθάρια ἐμπληγ-

ΡΑΤΗΟΙ. Gd. CLVII.

A que et ipse in aliis thronis sedens, assistantibus supra despons et reginis. Mater igitur renuntiata imperatoris jam olim coronata gestat coronam suam, nova vero imperatrix arrium.

Dum igitur, ut diximus, divina liturgia celebratur, ante hymnum trisagium egreditur patriarcha ex tabernaculo, et ascendit in ambonem, et cum illo digniores ex ecclesie proceribus, sacerdotibus, et stolis. Magno autem silentio facto et quieto oritur in templo, misso quoque vocat patriarcha imperatorem, qui in ambonem ad patriarcham venit. Quibus presentibus legit patriarcha ad unctionem imperatoris compositas preces, partim tacite, partim elata voce: supplicat autem Deo pro illo qui in imperatorem inungendus est, omni que eadem propitiū reddere studeat. Posthac tollit novus imperator capitis tegumentum, quaecunque illud fuerit. E vestigio autem, quomodo in templo reperitur, apertis capitibus assistant. At patriarcha crucem in formam caput imperatoris divino unguente inungit, accipiens elata voce illud: «Sanctus.» Omnes porro qui cum patriarcha sunt in ambone exclipientes vocem canunt et ipsi tertio illud: «Sanctus.» Quos similiter reliqua populi multitudo secuta sequitur, ter illud: «Sanctus,» admodulantes,

Posthac, licet sint qui tradant stemma seu coronam imperatoris in sancta mensa repositum esse, id tamen secus est, quia ipsa sancium tabernaculum tenetur a diaconis sacras vestes ferentibus, depositaturque in ambonem.

Si igitur, ut antea dictum, adest imperator pater ejus, ipse et patriarcha acceptum stemma imperatoris novi in peratris capiti, patriarcha illud injiciente: «Dignus.» Si pater non adest aut etiam non superest, solus patriarcha hoc facit. Quammodum vero antea in imperatoria unctione illi qui in ambone stant et elata voce eorum illud: «Sanctus» iter insonabant, ita et nunc ter recingunt illud: «Dignus.» Deinde patriarcha iterum recitat preces, descenditque imperator ex ambone, non ex parte qua ascendit, ea scilicet que ad Speciosas portas respicit, sed ex altera solae et sancto tabernaculo obversa.

Si igitur eo tempore imperator necesse exoratur sit, statim post descensum ex ambone ascendit rursus in anabathram, seu tabernaculum, et sedet in throno suo. Si jam uxorem habet, plane necessarium est ut et ipsa coronetur; quod fit hunc in modum.

Imperatrix prius coronata et mater novi imperatoris, si vivat adhuc maritus ejus imperator et pater novi imperatoris, stat stemmate conspicua, munus aureum tantum (acceptum ita dicitur), habentem a vertice usque ad pedem, quasi in longi iudicem spintham margaritas et unguis in orbe

infusos. Si vidua sit, ramum quidem et stans et sedens tenet, fert vero indumentum nigrum, quod himatium appellatur et mandyam coloris violacei. At nova imperatrix stans et ipsa, et sustentata utrinque a propinquissimis cognatis, si autem cognatis propinquis et genuinis careat, a duobus eunuchis, descendit ex anabathra et veniens **92** stat ante soleam. Descendens igitur de ambone imperator maritus ejus, acceptum ex patriarchæ manu prius benedictum stemma imponit capiti uxoris suæ, non ejus formæ ejus est stemma imperatoris, sed alterius, quod prius hanc in rem præparatum fertur et ipsum vel a genuinis cognatis vel a duobus eunuchis. Illa, stemmate imperatoris et conjugis sui manu capiti imposito, statim adorat imperatorem et conjugem suum, quasi per delatam reverentiam aperte fateatur se illi subjectam esse. At patriarcha prope soleam stans et ipse recitat alteram orationem pro imperatore et imperatrice omnique populo subdito.

ἐπιτρίαρχη; πλησίον τοῦ σωλῆτος ἱστάμενος; καὶ αὐτὸς ἀναγινώσκει ἐτέραν αὐτῆς εὐχὴν ὑπὲρ τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίδος καὶ παντὸς τοῦ ὑπάρχοντος λαοῦ.

Et sic quidem coronatus imperator coronat etiam propriam uxorem. Si imperator prius coronatus fuerit, coronatur imperatrix a proprio conjugis suo et imperatore, quando ducta illa in uxorem nuptialem sollemnitatem peragit.

Si, autem, ut prædiximus, fiat, postquam novus imperator propriam uxorem et imperatricem coronavit, et postquam illa eundem debita veneratione affecit, ascendentes simul in anabathram seu tabulatam, rursus consident in thronis, imperator quidem tenens crucem (sceptrum suum), nova vero imperatrix ramum seu palmarum, ut antea ostensum; dumque **93** mystagogia peragitur, imperatores sedent. At decantato trisagio, vel apostolicis Scripturis divinisque Evangelis lectis, surgunt et ipsi. Cum autem utraque ex parte templi lignæ anabathræ hunc ipsum in usum exstructæ sint, illas occupant prioresque et domestici et lectores, quos veteri more in hujusmodi panegyricis festis et initiationibus clamatores vocant, qui canunt cantica quædam huc facientia et accommodata; qui utraque ex parte tenent tres hastas, circulis ligneis insignitas, ex quibus in orbem panni serici coccinei et candidi dependent quasi duarum spithamarum. Quæ (hastæ) peracta liturgia imperatorem antecedunt, illi et qui ipsas portant præcuntibus et cantantibus usque ad magnum palatium. Quo autem modo hoc fiat, ratio queritur.

Quando igitur in magno introitu inchoatur hymnus, accedentes ex honoratioribus ecclesiæ diaconis invitant imperatorem. Ille cum illis se confert ad locum qui prothesis appellatur, ubi sancta reposita sunt. Cæterum adhuc extra prothesin stans induit super saccum et diadema mandyam auream; destra manu tenet crucem, prout mox is est ferre

Α μίνα κυκλόθεν. Εἰ δὲ τύχη εὖσα χήρα, τὸ μὲν βάτον κατέχει καὶ ἱσταμένη καὶ καθήμενη, φορεῖ δὲ ἑνὸς μὲλαν λεγόμενον ἱμάτιον καὶ μαυροῦν ὀξύ. Ἡ δὲ νέα βασιλὶς ἱσταμένη καὶ αὐτὴ, καὶ κατεχομένη ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ὑπὸ δύο συγγενῶν τῶν γυναικωτάτων, ἣ εἰ μὴ ἔχει γυναικῶν, ὑπ' εὐνοῦχων δύο, κατέρχεται ἀπὸ τῆς ἀναβάθρας, καὶ ἐρχομένη ἱσταται πρὸ τοῦ σωλῆτος. Κατερχόμενος οὖν τοῦ ἀμῶνος ὁ βασιλεὺς καὶ ἀντὶ αὐτῆς, λαμβάνει ἀπὸ τῆς τοῦ πατριάρχου χειρὸς τὸ στέμμα εὐλογηθὲν πρότερον παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐπιτίθεται τῇ κεφαλῇ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, οὐχ ὅμοιον τῷ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἑτερόν τι σχῆμα προσητοιμασμένον ὑπάρχον, καὶ βασταζόμενον καὶ αὐτὸ ἢ ὑπὸ γυναικῶν, ὥς εἰρηται, συγγενῶν αὐτῆς ἢ ὑπὸ δύο εὐνοῦχων.

Β ὕχων. Ἡ δὲ ἐπιτεθέντος τῇ κεφαλῇ αὐτῆς τοῦ στέμματος παρὰ τῆς τοῦ βασιλέως; καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς χειρὸς εὐθὺς προσκυνεῖ τὸν βασιλέα καὶ ἀνδρα αὐτῆς, ὥσπερ ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως ὑπ' αὐτὸν εἶναι καὶ ὑποτατῆσθαι αὐτῷ. Ὁ δὲ πατριάρχης; πλησίον τοῦ σωλῆτος ἱστάμενος; καὶ αὐτὸς ἀναγινώσκει ἐτέραν αὐτῆς εὐχὴν ὑπὲρ τε τοῦ βασιλέως

Καὶ οὕτω μὲν στεφόμενος ὁ βασιλεὺς στέφει καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γυναῖκα· εἰ δὲ συμβῇ προσετιμῆναι εἶναι τὸν βασιλέα, στέφεται ἡ βασιλὶς παρὰ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς; καὶ βασιλεὺς ὁμοίως, ὅταν ἀναγόμενος αὐτὴν εἰς γυναῖκα ἐπιτελῇ τὴν ἐπιγάμιον τελετὴν.

Αν δὲ ὡς προείπομεν γένηται, μετὰ τὸ στέφει μὲν τὸν νέον βασιλέα τὴν ἰδίαν γυναῖκα καὶ βασιλίδά, ἐκείνην δὲ, ὥς εἴρηται, προσκυνῆσαι, ἀναβάντες; καὶ οἱ δύο εἰς τὴν ἀναβάθραν κάθονται αὐθις ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν βασιλεὺς κατέχων σταυρὸν, ἡ δὲ νέα βασιλὶς βάτον, κατὰ τὴν εἰρημένην. Καὶ τῆς μὲν ἄλλης μυσταγωγίας γινομένης κάθονται οἱ βασιλεῖς, τοῦ τρισαγίου δὲ ὕμνου ἀδομένου ἢ τῶν ἀποστολικῶν Γραφῶν ἢ τῶν θείων Εὐαγγελίων ἀνυμνωσκομένων ἀνίστανται καὶ αὐτοί. Ἐξ ἑκατέρων δὲ μερῶν τοῦ ναοῦ ξυλίων οὐσῶν ἀναβαθρῶν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεποιημένων, ἱστάμενοι ἐπάνω εἰς τε πρωτοφάλας καὶ οἱ δομέστικοι καὶ οἱ ἀναγνώσται, οὗς ἐξ ἑθὺς παλαιὸν πράκτας ἐν ταῖς τοιαύταις; ὁμοάζουσι πανηγύρεσι καὶ τελεταῖς, φάλλουσιν ἱερωσμένα εἰς τὰ τοιαῦτα. Κατέχουσι δὲ ἐξ ἑκατέρων μερῶν ἀνὰ τρία κοντάρια, ἔχοντα ἕκαστον γύρους ἐκ ξύλων, ἐκκρεμαμένα; ἔχοντα κυκλόθεν μεσάζας κοκκίνας; καὶ λευκάς, ὅσον ἐπισθίλους· ἃ καὶ μετὰ τὴν τελεσθῆναι τὴν λειτουργίαν προσηγούτων τοῦ βασιλέως, τῶν κατεχόντων αὐτὰ προϊόντων καὶ φαιλόντων μέχρι καὶ τοῦ μεγάλου παλατίου· τίνι δὲ τρόπῳ γίνεται τοῦτο, ὁ λόγος ζητεῖται.

Ἀρχομένου δὲ φάλλεσθαι τοῦ ἐπὶ τῇ μεγάλῃ εἰσοδοῦ ὕμνου, ἐρχόμενοι οἱ ἐντιμότεροι τῶν διακόνων τῆς ἐκκλησίας προσκαλοῦνται τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ἐρχεται μετ' αὐτῶν εἰς τὴν λεγομένην πρόθεσιν, ἐνθα κεῖνται τὰ ἅγια. Ἐπὶ δὲ ἐξω τῆς πρόθεως ἱστάμενος ἐνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου καὶ τοῦ διαδήματος; φανθοῦν χρυσοῦν. Καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ

κατέειπε τὸν σταυρὸν, ὡς συνήθεις ἐστὶ κρατεῖν τὸν βασιλέα. ὅταν καὶ τὸ στέμμα φορεῖ, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κατέχει τὸ κράτος. Ἐπείγει γὰρ οὐ τότε τὰς ἐκκλησιαστικὴν τῇ καλοῦσι τοῦ δευτεράτου. Κρατῶν οὖν ἀμφοτέρω τῶν βασιλέων, ἔχουν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν νότον, προηγείται τῆς εἰσόδου πάσης· ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τῶν μερῶν συμπαρακολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ τε βίραγγοι πάντες· τελεκυφόροι καὶ νέοι εὐγενεῖς· ἐνοπιοὶ περὶ ἑκατόν. Οὗτοι μὲν οὖν ἀκολουθοῦσιν ἐκ πλάτων, ὡς εἴρηται, ἐχόμενα δὲ τοῦ βασιλέως· εὐθὺς μετ' αὐτὸν ἔρχονται οἱ τε διάκονοι καὶ οἱ ἱερεῖς, σκευὴ δὲ τε ἄλλα τῶν ἱερῶν κρατοῦντες καὶ ὅη καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια. Περιελθόντες δὲ κατὰ τὴν συνήθειαν τὸν ναὸν ἔρχονται μέχρι καὶ τοῦ σωλῆου. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἵσταται ἐκτός· μόνοι δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος, τὸν σωλῆα εὐρίσκει τὸν πατριάρχην ἱστάμενον εἰς τὰ ἅγια θύρια. Τὰς οὖν αὐτῶν καὶ ἀμφοτέρω κεφαλῆς, ὁ μὲν πατριάρχης· ἑσθὼν, ὁ βασιλεὺς δὲ ἑσθὼν, εἰς σχῆμα ὁθῆν χαιρετισμοῦ κλίναντες ἵστανται. Καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται ὁ δευτερεῦν τῶν διακόνων, τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ κατέχων θυμιατὸν, τῇ δὲ ἐντέρῳ τὸ λεγόμενον ὠμοφόριον τοῦ πατριάρχου. Καὶ εἰς μὲν τὸ παλαιὸν εἶχε καὶ ἡ ἐκκλησία ἀρχidiaconum, νῦν δὲ οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔχει τοῦτον ὁ κλήρος τοῦ βασιλέως. Ἡ αἰτία ζητεῖται. Ὡσαύτως οὐδὲ πρωτοφάτην ἔχει ἡ ἐκκλησία, ἀλλὰ δομέστικον· ὁ δὲ βασιλικὸς κλήρος καὶ ἀμφοτέρους. Καὶ ὁ μὲν πρωτοφάτης τοῦ βασιλικοῦ ἑξαρχοῦ κλήρου, ὁ δὲ γὰρ δομέστικος τοῦ βασιλικοῦ καὶ ποτὲ μὲν ἔχει καὶ ἡ ἐκκλησία ἑξερὸν δομέστικον παρὰ τὸν δεσποινικὸν, ποτὲ δὲ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέροις τοῖς κλήροις ὑπηρετεῖ, ὥσπερ ὅη καὶ ὁ πρωτοπαπῆς. Ἐχει μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς πρωτοπαπᾶν εἰς τὸν κλήρον αὐτοῦ, ἔχει δὲ ἡ ἐκκλησία· ἔστι δ' ὅτε ὁ αὐτὸς εὐρίσκειται καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοῦ κλήρου. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

Ὁ δευτερεῦν τῶν διακόνων θυμιατὸν τὸν βασιλέα, καὶ κλίναντες αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν βοᾷ μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸ, « Μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ κράτους τῆς βασιλείας· οἱ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. » Ἐπειὰ ἐπιλέγει τὸ Ἀμήν. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐρχόμενοι λέγουσι, διάκονοι τε καὶ μετ' αὐτοὺς ἱερεῖς. Λέγουσι δὲ πάντες οὗτοι τοῦτο καὶ εἰ, τὸν πατριάρχην, ἐρχόμενοι εἰς τὸ βῆμα, ἦτοι, « Μνησθεὶς Κύριος ὁ Θεός· τῆς ἀρχιερωσύνης σου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. »

Τούτου δὲ τελεσθέντος, αὐθὺς τὸν πατριάρχην ὁ βασιλεὺς προσκαλομένης ἀποδύεται ὅντιν εἰσπομεν χρυσοῦν μανδύαν. Ἀπαίρειν δὲ αὐτὸν συνήθεις τὸν τῆς ἐκκλησίας βεφερηνδάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν ἐρχόμενος εἰς τὴν ἀναβάθραν κλίνεται, ἀνιστάμενος μόνον ἐν τῇ ἀναγκῇ τοῦ πύθιο συμβόλου καὶ ἐν τῇ τοῦ ἡλίου ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· προσευχὴ καὶ ἐν τῇ ὕψει τοῦ δεσποτικοῦ καὶ ἀγίου σώματος. Γενομένης δὲ τῆς ὕψωσης, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ βασιλεὺς πρὸς κοινωνίαν ἕτοιμος, κάθηται ἐπὶ θρόνου μέχρι τέλους τῆς ἀγίας λειτουργίας· εἰ δὲ παρεσκευασμένος ἐστὶν εἰς τοῦτο, προκαλοῦνται

imperatorem, quando gestat stemma. Sinistra accipit narthecem s. u. ferulam, habetque tunc locum ecclesiasticum quem vocant deputati. Imperator igitur utrumque portans, nempe crucem et narthecem, eorum qui sacrorum donorum ingressum perficiunt ducem se præbet. Ex utraque parte comitantur illum Barangi, omnes securiferi, et juvenes nobilitate eximii, armati circiter centum. Isti ergo comitantur imperatorem a latere, ut dictum est. Imperatorem proxime subsequuntur diaconi et sacerdotes cum alia sacra vasa tum ipsa sancta portantes. Circumvenientes, ut consuetum est, templum, veniunt usque ad solem omnibus alijs extra stantibus. Solus imperator, transita solea, reperit patriarcham in foribus sanctis stantem. Ambobus igitur, patriarcha intus, imperatore foris in speciem salutationis capita inclinantibus, unus quique loco subsistit. Deinde venit secundarius diaconus dextra manu turibulum gestans, sinistra id quod dicitur pallium seu humerale patriarchæ. Et olim quidem etiam ecclesia habebat suum archidiaconum, nunc vero nequaquam; sed habet illum clerus imperatoris, Causa queritur. Similiter neque protopsalten habet ecclesia, sed domesticum; imperatorius clerus utrumque habet. Et quidem protopsaltis cleri imperatoris præpositus est, domesticus autem cleri imperatricis exarchus est. Et olim quidem habebat ecclesia alterum domesticum prætor illum imperatrici. Aliquando idem utriusque clero inservit, quemadmodum protopapas quoque. Habet 95 imperator protopapam in suo clero, habet et ecclesia. Est cum idem utriusque clero annumeratur. Et de his quidem huic in modum dictum sit, καὶ εἰς ἀμφοτέρους τοῦ κλήρου. Καὶ περὶ μὲν τούτων οὕτως.

Ceterum secundarius diaconorum ius imperatori adolet, ipsoque caput inclinante magna voce insonat illud: « Recordetur Dominus Deus potentis regni vestri in regno suo, ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. » Deinde addit, Ἀμήν. Idem acciunt post ipsum venientes diaconi, et post hos sacerdotes quoque. Et omnes isti ad tabernaculum progressi patriarchæ iidem hoc cantuum incinunt: « Recordetur Dominus pontificatus tui in regno suo ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. »

Hoc peracto imperator, salutato patriarcha, exiit aureum mandyam, de quo antea diximus. Consuetum vero est ut cum tollat ecclesiæ referendarius. At imperator anabathram repens considerat, solumque assurgit in lectione Symboli et in Oratione Dominica « Pater noster, qui es in cælis, » et in elevatione Dominici et sancti corporis. Post elevationem, si imperator non est paratus ad communionem, sedet in solio suo usque ad finem sanctæ liturgiæ seu missæ. Si vero ad communionem præparatus 96 est, invitatur illum prædici dionysii, cuius quibus ingreditur imperator in tabernaculum

seu in Sancta sanctorum ; et accepto tribulo incensat, crucis in speciem, sacram mensam, primum quidem ad orientem, deinde ad septentrionem, postea ad occidentem et tandem ad meridiem. Deinde iterum ad orientem incensans sufflito quoque patriarcham honorat. Ipse autem salutato imperatore eidem incensi et sufflito honorem reddibit. Illis peractis imperator deposita de capite corona tradit eam diaconis. At patriarcha postquam pretiosum Domini corpus sumpsit, tradit quoque imperatori in manus Domini corporis particulam ; qua sumpta sumit etiam vividum sanguinem ; communicat autem, patriarcha sanctum calicem tenente, ipse os ad calicem applicans, quemadmodum sacerdotes solent.

Postquam divinorum mysteriorum participes effectus est, imposita rursus capiti corona egreditur e sacro tribunali, finita liturgia et populo pane sanctificato, quod antidorum nominamus, distributo ; de quo postquam et ipse participavit, et benedictionem a patriarcha ceterisque presentibus episcopis accepit, eorumque manus deosculatus est, ascendit ad locum Catechumena dictum. Ligna ibi quoque anabathra, sed modica, preparata, et positis thronis, qui quotidiano sunt in usu, ascendunt novus imperator et uxor ejus imperatrix cum imperatore patre **97** et imperatrice matre, presentibus iidem supradictis protopsalitis et domesticis, aureis velis anabathram velantibus, ne imperatores videantur. Cantores cantant illud : « Exoriamini. » Statim igitur sublatis velis, omnes illi qui in Catechumenis sunt faustis acclamationibus imperatores extollunt. Quo facto descendunt imperatores, abeuntque cum imperatricibus in palatium stemmata capitibus ferentes ; et ibi quidem soli in equis, alii omnes a despota usque ad novissimum pedites.

Et olim consuetudo ut imperatoris equus tali in pancegyri circa collum et retro sellam supra scapulis ferret ea quæ vocabantur χαϊώματα, ex margaritis et unionibus confecta ; paululum autem supralatos circumligata serica rubra, quæ appellantur flocci. Nunc quidem cætera desierunt, flocci vero adhuc sunt in usu.

Mensa ibidem preparata accumbentes epulantur, stemmatibus suis insigniti, quibus ministrat magnus domesticus. Si non sit magnus domesticus, ministrat despota, aut alius ex illis qui dignitates nuncupantur, quales sunt despota, sebastocrator, Cæsar, panhypersebastus et protovestiarius soli. Si minus, honoratior ex proceribus, presentibus omnibus circumstationis imperatoris consortibus ferula.

93 Hac igitur die ibidem manentes postriedie ad alia palatia se conferunt, ubi rursus in populum ab aliquo

A τουτον αυθις οι προββηθίντες διάκονοι. Εξέρχεται οὖν βασιλεὺς μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ λαμβάνον θυμιάτων θυμιάτην τὴν ἱερὰν τράπεζαν στουρωσίδως, πρῶτον μὲν κατὰ ἀνατολὰς, εἰτα πρὸς ἄρκτον, ἔπειτα πρὸς ἐσπέραν, καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μεσημβρίαν. Εἰτα πάλιν πρὸς ἀνατολὰς θυμιάτων θυμιά καὶ τὸν πατριάρχην. Αὐτὸς δὲ προσηγερύσας, καὶ λαβὼν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς τὸν θυμιάτην, ἀντιθυμιά τὸν βασιλέα. Μετὰ δὲ τοῦτα ἐκβάλλων ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸ στέμμα ἔγχυρίζει τοὺς διακόνους· ὁ δὲ πατριάρχης μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τοῦ τιμίου σώματος δίδωσι καὶ τῷ βασιλεὶ εἰς τὰς χεῖρας μερίδα τοῦ Διοποτικοῦ σώματος· οὗ καὶ μετασχὼν κοινωνοῖ ὁμοίως καὶ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος. Κοινωνοὶ δὲ τοῦ μὲν πατριάρχου τὸν ἅγιον κρατῆρα κατέχοντας, αὐτὸς δὲ προσάγων τῷ κρατῆρι τὸ στέμμα, ὥσπερ καὶ οἱ ἱερεῖς.

B Μετὰ δὲ τὸ κοινωνῆσαι τῶν θεῶν μυστηρίων, περιθέμενος αὐθις τὸ στέμμα τῇ κεφαλῇ, ἐξέρχεται τοῦ ἁγίου βήματος· καὶ τελεσεύσεις τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, καὶ τοῦ διαδομένου τῷ λαῷ αγιάσματος, ὃ φαμέν ἀντίδωρον, αὐθις μετασχὼν, καὶ εὐλογηθεὶς παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν παρόντων ἀρχιερέων, καὶ κατισπασάμενος τῆς αὐτῶν χειρῶν, ἀνέρεται εἰς τὰ λεγόμενα Κατηρούμενα. Εὐλινγὲς δὲ κάκεισε ἀναβάθρας μετρίως οὕτως προκατασκευασμένης καὶ θρόνων τῶν καθ' ἡμέραν συνήθων ἐπικειμένων, ἀνέρχονται ὅτε νέος βασιλεὺς καὶ ἡ αὐτοῦ γυνὴ καὶ βασιλὶς μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς καὶ τῆς δεσποίνης καὶ μητρὸς, συμπρόντων καὶ τῶν εἰρημένων πρωτοφαιτῶν καὶ δομestikῶν. Χρυσῶν δὲ βηλοθύρων τὴν ἀναβάθραν σκεπτόντων ὥστε μὴ ὁρᾶσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἱ φάταται ᾧ οὕτω τὸ « Ἀνατίλατε. » Αἰρουμένων οὖν αὐθις τῶν βηλοθύρων εὐφημοῦνται οἱ βασιλεῖς ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς κατηρούμενοις ὄντων ἀπάντων. Γενομένου δὲ καὶ τοῦτου κατέρχονται οἱ βασιλεῖς, καὶ ἀνέρχονται μετὰ τῶν δεσποινῶν εἰς τὸ παλάτιον στεφροφοῦντες, οὗτοι μὲν ἑφιπποὶ μόνοι, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες πεζῇ, ἀπὸ τοῦ δεσπότης μέχρι καὶ τοῦ μικροτέρου.

C Ἦν δὲ πρότερον μὲν συνήθεια φορεῖν τὸν τοῦ βασιλέως ἱππὸν ἐν τῇ τοιαύτῃ πανηγύρει περὶ τὴν τράχηλον καὶ ὀπισθεν τῆς σέλλας ἐπάνω τῶν σκαποῦλων ἄνω νομαζόμενα χανώματα, ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκαίμενα, μικρὸν δ' ἀνωθεν τῶν ἀστράγγων περιδεσμεύνας μετὰ τῆς ἐρυθρᾶς, ἄνω νομαζόμεναι τοῦτοι. Νῦν οὖν τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἰσὶ, τὸ δὲ τῶν τουθίων γίνεται.

D Τραπεζὴς δὲ ἐκεῖσε προητοιμασμένης οὕτως καθήμενοι εὐωχῶνται στεφροφοῦντες. Ὑπηρετεῖ δὲ αὐτοῖς ὁ μέγας δομestikος. Ἄν δὲ μὴ ὑπάρχῃ μέγας δομestikος, ὑπηρετεῖ ὁ δεσπότης ἡ τις τῶν ἀξιοματικῶν· εἰ δὲ μὴ, ὁ ἐντιμότερος, περιτταμένων πάντων ἀρχόντων μετὰ τῶν ταυτῶν φορεμάτων οὐ μὴν δὲ δίδονται πρὸς αὐτοὺς τότε μίνοι.

cum suis ornamentis, quibus non porriguntur

Ταύτην οὖν τὴν ἡμέραν ἐκεῖσε μένοντες, τῇ μετ' αὐτὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔρχονται. Πάλατιοι, ὅπου καὶ

αὐθις ῥίπνται ἐπικύβδια παρὰ μὲν συγκλητικῶν τῷ λαῷ. Ὁ δὲ γὰρ βασιλεὺς καὶ αὐτὸς κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐξέρχεται μὲν ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ εἰκών ἐστὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου, ἵσταται δὲ πλησίον αὐτοῦ ὁ τοῦ βασιλικοῦ βεστιάριου ἀρχὼν, καὶ ἔχει ἐν τῷ τοῦ ἱματίου αὐτοῦ νομίσματα χρυσὰ κεχυμένα πολλά· ὧν καὶ δραττόμενος ὁ βασιλεὺς σκορπίζει εἰς τοὺς περιεστώτας ἀρχοντας· τε καὶ ἀρχοντοπούλα, ἐφ' ὅσον ἂν δοκεῖ τοῦτο. Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης διαδόσεως τῶν νομισμάτων ἐστὶν τὸ βούλεσθαι τὴν βασιλέα συνευφρανέσθαι αὐτῷ ἀρχοντας τε πάντας καὶ ἀρχοντοπούλα καὶ τὸ φοσάτιον καὶ τὸν δῆμον, ἐσθίοντας καὶ πίνοντας ἐξ ἀναλωμάτων βασιλικῶν. Δέκα δὲ ἡμέρας ἡμέρας ἡ πλείους ἢ ἑγγὺς ἑλάττους τούτων (οὐδὲ γὰρ ἐστὶ νενομισμένος ἀριθμὸς ἡμερῶν, ἀλλ' ὅπως ἂν βούλοιο τοῦ βασιλεὺς) ἑορτάζουσι πολυτελῶς, τὰς συνήθεις καθημερινὰς στολὰς λαμπράς καὶ πολυτελεῖς οὖσας φέροντες.

Γίνονται οὖν κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας, αἱ εἰσομεν, εὐωχεῖται καὶ δεῖπνα πολυτελεῖ καὶ καθημένο. οἱ τῆς συγκλήτου πάντες εὐωχοῦνται εὐφραίνόμενοι ἐμπροσθεν τῶν βασιλέων, εὐωχοῦμένων καὶ αὐτῶν ἐν τῇ ταυτῶν τραπέζῃ. Ὑπηρετεῖ δὲ τότε αὐτοῖς ὁ δομέστικος· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης· ὁ δ' οὐ, τῶν ἐκ γένους τῆς τοῦ βασιλέως ἀσκαπῆς, ᾧ ἂν ἐπιτάξῃ ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ μέγα, δομέστικος ἐν τῇ προσήκοντι αὐτῷ τόπῳ μετὰ τῶν ἄλλων συγκλητικῶν ἀνακαίμενος· καὶ αὐτὸς εὐωχεῖται. Ἡ τοιαύτη δὲ εἰς ἀπαρallάκτως γίνεται καὶ ἐν τοῖς γάμοις τῶν βασιλέων.

Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ εὐωχῇ οὐ τὸ ταυτοῦ φορεῖ στέμμα, εἰ προεστεμμένος ἐστὶ. Κάθεται δὲ ἐν τῇ ἀναβάθρᾳ οὕτως, ὥς ἐν τῇ στεφάνῳ φρεσὶ προερίρηται.

Δεῖ δὲ γινώσκειν καὶ τοῦτο, ὅτι ὁπνηίκα φορεῖ τὸ ταυτοῦ στέμμα ὁ βασιλεὺς ἢ ἐν προβήσῃ πατριάρχου ἢ δεσπότου ἢ καθ' ὅταν δὴ τινα χρῆται ἄλλην, συνήθειά ἐστι· περιστάσθαι τούτῳ τίς ταραξ ἀπὸ τῶν ἐν τιμωτέρων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἀνὰ δύο ἐξ ἐκατέρου μέρους, φοροῦντας· μὲν ἐπικουρίκα χρυσὰ καὶ σκέρην κα κόκκινα, κατέχοντα· δὲ ἐν χερσὶν ἑκάστοι ἀσπίδα στρογγύλην γεγραμμένην τὸν βασιλέα ἔχουσαν ἑρπικπον, καὶ κοντάριον κεχυρωμένον ἐν τῷ ξίλῳ. Τὰ μὲν οὖν κοντάρια ταῦτα ὀνομάζονται ῥομφαῖαι, οἱ δὲ κατέχοντες· ῥομφαιοκράτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ προβήσεως δεσπότου.

Ποιοῦσιν ἐν τῷ τρικλίῳ, ἐνθα ὁ βασιλεὺς ἵσταται θρόνος, διάφραγμα διὰ βλαττίων χρυσοῦν τὸν τε θρόνον διαχωρίζον καὶ τὴν παράστασιν. Καὶ τῶν μὲν ἀρχόντων τὰ οὐκ εἶδη φοροῦντων· παράστημά τε, σκαρὶνικα δηλονότι καὶ τὰ λοιπὰ, ὑποδύουσι τὸν δεσπότην ἀρχοντας, πρὸς οὓς ἂν ὀρίσῃ ὁ βασιλεὺς, ἐν τῷ τρικλίῳ περὶ τὸ ἄκρον, τὰ τε διδοῖα πύλα καὶ καδδάδιον ὅξυ ἢ κόκκινον μαργαροκάρειον. Ὁ δὲ βασιλεὺς φορῶν ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ

senatorii ordinis epicombia sparguntur. Imperator hac die in aula confert se ad eum locum ubi est imago magni martyris Georgii. Stat vero prope ipsum imperatorii vestiarii seu ararii praefectus, tenetque intra vestem suam multa aurea numismata confusim sparsa. Quae imperator apprehensa dispergit in circumstantes proceres et honorarios pueros, quotquot ipse volet. Causa hujus distributionis numismatum est, quod imperator cupiat omnes proceres et honorarios pueros, exercitum et populum simul laetari, edentes et bibentes ex imperatoris impensis. Decem consequentibus diebus, aut pluribus aut paucioribus (neque enim est certus dierum numerus, verum quoties imperatori placuerit), perfectas serias agunt, splendidis suis et sumptuosis quotidie induti vestimentis.

Instituuntur ergo his diebus, quas diximus, epulae et cenae opiparae omnibus de senatu cum latitia epulantibus coram imperatoribus, qui et ipsi in propria sua mensa epulantur. Quibus tunc ministrat domesticus et praefectus mensae; sin minus, aliquis honorarius ephelus, capite non tectus, ex imperatoris stirpe, cui id imperaverit imperator. At **99** magnus domesticus in loco sibi debito cum aliis senatorii ordinis arcubens epulatur et ipse. Et hic ordo servatur etiam sine ulla variatione in imperatorum nuptiis.

Sciendum et hoc, imperatorem benedictionem nuptialem suscipientem ferre suam coronam, si prius coronatus fuerit. Eodem autem modo sedet in anabathra quo in die coronationis suae, ut ante dictum.

Nosse etiam hoc oportet, moris esse ut imperatori quoties fert suum stemma, sive in creatione patriarchae sive despotae, sive ob aliam quamcumque necessitatem, assistant quatuor ex honoratioribus proceribus politicis, duo ex qualibet parte; qui gestant aurea epilorica et scaranica coccinea, tenentque singuli in manibus clypeum rotundum, equesiri imperatoris imagine insignitum et hastam inaurato ligno constantem. Quae hastae vocantur rhomphae, et qui eas tenent, rhomphaeocratores.

CAPUT XVIII.

De creatione despote.

Faciunt in triclinio, ubi stat imperatoris thronus, sepimentum aureis splendidum pannis, quod thronum et circumstationem separat. Et **100** proceribus quidem sua insignia gestantibus, utpote scaranica et id genus alia, induunt despota procures illos quos imperator praescripserit, intra triclinium, in summa ejus parte, nempe duplici colore cothurnis, calceatio violaceo vel coccineo, margaritis distincto. At imperator gestans suo in conclavi stemma suum

et reliquā, procedit ad locum throni sui. Sepimento
 itur patefacto omnes precantur multos annos.
 Deinde duo ex honoratoribus proceribus adducunt
 despotatus candidatum, et statuant ante imperato-
 rem, quem stans sic affatur: Imperium meum sire
 majestas mea creat te despotam; et statim omnes
 in multorum annorum apprecationem erumpunt.
 Sciendum vero imperatorem non solum stare, quan-
 do despotam creat; sed quādoquē aliquod offi-
 cium confert, licet minimum sit, id stans facit. At
 despotam pedem imperatoris osculatur. Ut surrexit,
 imponit imperator propria manu capiti ejus coro-
 nam ex unionibus et margaritis confectam, habenti
 quatuor parvas camēras, si u. forniculas ante,
 terro et ab utroque latere, si ad despotatum eve-
 lus aut filius imperatoris: sin autem gener, tum an-
 te duntaxat; quod scitum appellant etiam stemma-
 logyrium; iterumque multos annos apprecantur.
 Deinde clauso interstitio imperator ad suum con-
 stitit abito; despotam itidem in suum cum omnibus
 praefectis gestaminibus, **101** cōmitantibus eum
 proceribus in equis, quorum singuli sua propria
 constant ornamenta, ut antea dictum.

CAPUT XIX.

De creatione sebastocratoris et Caesaris.

Sebastocratoris et Caesaris inaugurationis eodem
 modo, sine ulla mutatione, peragitur quo despotae.
 Excepis gestaminibus capitis. Haec enim quae anti-
 quitus fuerint, adhuc queritur. At imperator Can-
 laenzus, cum uxoris suae fratres Mannelem et
 annem Asanios ad sebastocratoris dignitatem
 evexisset, concessit illis ut gestarent coronas ex
 unionibus et sil coloris et ex margaritis; una et sola
 camera seu fornicula ab anteriore parte constantia.
 Deducunt autem illos in proprias aedes universi
 proceres suis gestaminibus conspici, prout etiam
 Uespora deduci solet.

CAPUT XX.

*De electione et inauguratione patriarchae aliorum-
 que patriarcharum et episcoporum.*

Congregantur, qui tunc Cpoli degunt, episcopi,
 licet plures fuerint: sin minus, duodecim; praeterea
 etiam ex vicinis ecclesiis evocati. Si **102** vero ne-
 que ex iis qui peregre advenerunt, neque ex finiti-
 is ecclesiis duodenarius numerus episcoporum
 confluat, tunc necessario in loco suffragii fe-
 tendi sedent tot quot reperti fuerint, tresque in
 patriarcham eligunt, quos scilicet Deus ipsis inspi-
 raverit; quorum nomina scripto consignata defe-
 runt selecti ecclesiae proceres ad imperatorem, qui
 ex illis eligit aliquem, quem Deus in mentem ejus
 miserit. Deinde ablegat imperator principes, qui
 sin. ut cum ecclesiasticis proceribus perferunt ele-
 ctionem ad electum, electum, inquam, et ab Eccle-
 sia et ab imperatore. Si electus electioni annuat,

A τὸ στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ ἐρχεται δοῦν ἐστὶν ὁ θρό-
 νος αὐτοῦ. Τοῦ γούν διαφράγματος ἀνοίγιντο; πο-
 λυκρονίζουσι πάντες· εἰτα τῶν ἐντιμοτέρων ἀρχόν-
 τες δύο φέρουσι τὸν ὑπὸ βῆρον δειπνῆτην, καὶ
 ἱστᾶσιν ἐμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει πρὸς
 αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱσταμένο; οὕτως· « Ἡ βασιλεία
 μου πρόβαλλεται σε δεσπότην, » καὶ αὐτίκα πάλιν
 πολυκρονίζουσι πάντες. (Ἰστῶν δὲ οὐκ ὅτε
 μόνον πρόβαλλεται δεσπότην ὁ βασιλεὺς ἱσταται·
 ἀλλὰ καὶ ὀπνίχα τῶν ὀφρτικῶν ποιεῖ τι, καὶ
 ἐλάχιτον ἢ ἱσταμένο; τοῦτο ποιεῖ. Ὁ δὲ γε δε-
 σπότης τὸν τοῦ βασιλέως κύβας ἀσπάζεται πᾶσα.
 Ἀναστάντος οὖν, ὁ βασιλεὺς περιτρίβειν οἰκιστοῦ-
 ρος τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ στέφανον διὰ λίθων καὶ
 μαργάρων, ἔχοντα καμάρδας μικρὰς τέσσαρας ἐμ-
 προσθεν τε καὶ ὀπισθεν καὶ ἐκ πλαγίων, εἰ δὲ ὁ
 χειροτονηθεὶς βασιλεὺς υἱὸς ἐστίν, εἰ δὲ γαμβρός
 τύχοι ὢν, ἐμπροσθεν μόνον· ὅς δὲ στέφανος καλεῖ-
 ται καὶ στεμματόγυριον. Καὶ πολυκρονίζουσι αὐ-
 τοῖς. Ἐπειτα κλεισθέντος τοῦ διαφράγματος, ὁ γὰρ
 βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ, ὁ δὲ γε
 δεσπότης εἰς τὸ αὐτοῦ δεσπότηον μετὰ τῶν θρησκεί-
 των αὐτοῦ φορεμάτων, πάντων ἀρχόντων ἐπίππων
 ἀκολουθοῦντων αὐτῷ, ἐκάστων τὰ αὐτῶν φοροῦν-
 των φορέματα, καθὰ προείρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

*Περὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Καί-
 σαρως.*

Ἡ τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ τοῦ Καίσαρος πρό-
 βλησις ἀπαρβαλλάτως ὡς καὶ ἡ τοῦ δεσπότης γίνε-
 ται, πλην τῶν ἐπὶ κεφαλῇ φορεμάτων. Ταῦτα γὰρ
 τὰ μὲν παλαιὰ ζητεῖται· ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Καντα-
 κουζηνός τοῦς γυναικαδέλφους αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ
 Ἰωάννην τοῦς Ἀσανίους τιμήσας σεβαστοκράτορας,
 ἐφόρει καὶ στεφάνους διὰ λίθων ἱερανείων καὶ
 μαργάρων, ἔχοντάς ἐκαστον αὐτῶν ἐμπροσθεν ἀνὰ
 μέλαν καὶ μόνην καμάραν.

Συναπέρχονται δὲ καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τὰ αὐτῶν
 δεσπότηα πάντες οἱ ἀρχόντες μετὰ τῶν αὐτῶν φορε-
 μάτων, ὡς καὶ εἰ; τὸ τοῦ δεσπότηος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

*Περὶ προβλήσεως πατριάρχου καὶ περὶ χειροτο-
 νίας τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλων πατριάρχων τε καὶ
 ἐπισκόπων.*

Συνάγονται οἱ ἐπιδημοῦντες τῇ Κωνσταντινου-
 πόλει ἀρχιερεῖς, εἰ μὲν καὶ πλείους τύχοιεν ὄντες,
 εἰ δ' οὐκ, δώδεκα· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων
 ἐκκλησιῶν μετακεκλημένοι. Εἰ δὲ μήτε ἐπιδημοῦν-
 τες τύχοιεν μήτε ἐν ταῖς πλησιοχώροις ἐκκλησίαις
 ὄντων ἀρχιερεῖς δώδεκα, κάθηται ἐν τῇ ψηφιο-
 ρεσίᾳ ἐξ ἀνάγκης ὅσοι ἀν ἐπιδέωσι, καὶ ἐκλέγονται
 εἰς πατριάρχην πρόσωπα τρία, ὅς ἂν ὁ Θεὸς χο-
 ρηγήσει εἰς τὴν γνώσιν αὐτῶν· ὧν τὰ ὀνόματα δια-
 κομίζουσιν ἑγγράφως τῷ βασιλεῖ οἱ τῶν ἀρχόντων
 τῆς ἐκκλησίας ἐκκριτοί, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκλέγεται
 ἀπὸ τούτων ὃν ἂν ὁ Θεὸς ἐμβατεύσει εἰς τὴν γνώσιν
 αὐτοῦ. Εἰτα ἀποστέλλονται ἀρχόντες παρ' αὐτοῦ
 οἱ· ἂν δ' ἀκρίβως, καὶ οἱ ἐκλεβέντες ἐκκλησιαστικοὶ
 ἀρχόντες, καὶ διακομίζουσι τὸ ψήφισμα πρὸς τὸν

ψηρισθέντα καὶ ἐκλεγέντα ὡς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βασιλέως. Κἀν μὲν δίδεσθαι τοῦτο, ἥδη καλόν· εἰ δὲ μὴ, ἀπέρχονται εἰς τὸν ἕτερον· εἰ δὲ καὶ οὗτος, εἰς τὸν λοιπόν. Εἰ δ' ἴσως οὐδ' ὁ τρίτος, γίνονται αὖθις ψῆφοι ὡς ἐξ ἄλλης ἀρχῆς, καὶ μετὰ τὸ δίδεσθαι τὸν ψηρισθέντα τὸ μῆνυμα, προβάλλεται τοῦτον ὁ βασιλεὺς οὗτος.

Γινομένη· ἀναβάθρας διὰ ξύλων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τρικλίνου, περισκεπομένης διὰ βλατίου κοκκίνου, ἐφ' ἧς ἵσταται θρόνος βασιλικὸς ὁποῖος ἐν τῇ τοῦ βασιλείας σταφύρῳ εἴρηται, ὁ μὲν τρικλινὸς ἐστὶ διαπεπραγμένος βλατίοι, καθὰ καὶ ἐν τῇ τοῦ δεσπότητος προβλήσει δεδῆλωται, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τε στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ φορῶν ἐλθὼν ἐκ τοῦ καλλίου αὐτοῦ καθίζει ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐρχόμενος ἐκ τοῦ καλλίου αὐτοῦ, πάντων τῶν ἀρχόντων παρισταμένων ἔξω τοῦ διαφράγματος μετὰ τῶν παρασῆμων καὶ φορεμάτων αὐτῶν. Καὶ θρόνου ἡγερανίου τεθέντος κατὰ τὸ τοῦ τρικλίνου τρίτον μέρος ἀπὸ τοῦ τοίχου πρὸς τὴν βασιλεῖα, περισκεπομένου διὰ βλατίου χρυσοῦ, ἔρχεται ὁ ὑπόψηφος πατριάρχης (ὑπόψηφος γὰρ μέχρι τότε λέγεται) καὶ καθίζει ἐπ' αὐτοῦ. Εἶτα τῶν βλατίων τοῦ διαφράγματος αἰρομένων ἀνίσταται ἀμφότεροι, καὶ πάντες αὐτίκα πολυχρονίζουσι. Καὶ μετὰ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῶν ἀξιωματῶν τις, τοῦτ' ἐστὶν ἡ δεσπότης ἢ σεβαστοκράτωρ ἢ Καίσαρ, φέρει τὸν ὑπόψηφον (οὐδὲ γὰρ ἐνδημοῦσιν οὗτοι ταῖς τῶν πατριαρχῶν προβλήσει τῇ αἰτίᾳ ὅτι τοῦ πατριάρχου καθήμενου ἀνοικεῖν ἐστὶν ἵστασθαι τοῦτου· πῶς δὲ τῆς τῶν βασιλέων εὐφημία, γινομένης οὐκ ἐφαίται τοῦτου; καθῆσθαι· διὰ τοῦτο καὶ οὐ πάρα- σιν), ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ὁ κρείττων καὶ διαφορώτερος· ἐπαίρων διὰ χειρὸς φέρει τοῦτον ἐμπροσθεν τῆς ἀναβάθρας. Τοῦ οὖν πατριαρχικοῦ δικανικίου ἐκείσε ἐν τῷ ῥηθέντι διαφράγματι εὐρισκομένου, λαβὼν τοῦτο ὁ βασιλεὺς διὰ τινος τῶν μὴ φοροῦντων σκιάδια εὐγενῶν, ἱσταμένου καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ πάρα σιν ἐκείσε, μεγάλη φωνὴ λέγει οὕτως· « Ἡ ἅγια Τριάς διὰ τῆς παρ' αὐτῆς δωρηθείσης ἡμῖν βασιλείας προβάλλεται εἰς ἀρχιεπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως, νέας· Πῶς, καὶ οἰκουμένην πατριάρχην. » Καὶ οὕτως αὐτίκα πολυχρονίζουσι πάντες. Εἶτα ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς ἀναβάθρας ἀνελθὼν λαμβάνει τὸ δικανικὸν ἀπὸ τῆς τοῦ βασιλέως χειρὸς, καὶ εὐλογῶν αὐτὸν εὐθὺς κατέρχεται. Καθεσθέντων οὖν ἐκτέρων ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν, γίνεται ἡ εὐφημία τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πατριάρχου. Καὶ μετὰ τὴν εὐφημίαν κλεισθέντος τοῦ διαφράγματος, ὁ μὲν βασιλεὺς εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης ἀπέρχεται ἑκπύτης εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, τοῦ ἱπποῦ αὐτοῦ περισκεπομένου συναπέρχονται δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες μετ' αὐτοῦ τὰ ἐκτὸς ἑαυτῶν ἐνδημοῦντο παράστημα.

Ἰστέον δὲ ὅτι ὑπόψηφος· ἐστὶ ὢν καὶ ἐρχόμενος προβληθῆναι ἔξω τῆς τοῦ παλατίου αὐτῆς πεζεῦσαι, μετὰ δὲ τὴν πρόβλησιν ἐντός. Σχεπίζουσι δὲ καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ σελίσματι, καθὼς εἴρηται.

Ἀπὸ τῶν οὖν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν μετὰ τὸ προ-

A bene est; si abnuat, eunt ad alterum. Si neque iste consentiat, ad tertium se conferunt. Si et hic recuset, rursus de integro et alio quasi principio sumpto suffragia ferunt. Postquam electus suffragationi assensum præbuit, hunc in modum ab imperatore renuntiatur.

Exstructa lignea anabathra ad initium triclinii, operataque coccineis sericis, in qua stat talis imperatoris thronus qualis in coronatione imperatoris descriptus est, triclinium quidem intersepitur ejusmodi velis et pannis quales in despote inauguratione adhiberi solent. At Imperator stemma et a'ia gestamina gestans sedet in throno suo, egressus ex conclavi 103 suo, omnibus proceribus extra septum consistentibus cum suis insignibus et ornamentis; positoque cæsis throno circa tertiam triclinii a pariete distantem partem, versus imperatorem, qui aureis velamentis instratus est, venit electus seu suffragilis adhuc obnoxius (eo usque enim hoc nomine appellatur) et sedet in illo. Deinde sublati septi velamenti surgit uterque; et mox omnes ora in appreciationem multorum annorum resolvunt. Post hæc non aliquis summa in dignitate constitutus, puta vel despota vel sebastocrator vel Cæsar, sistit electum (neque isti patriarcharum renuntiationibus interesse solent, hæc de causa, quia patriarcha sedente insolitum est ipsos stare: rursus fausta acclamatio imperatoribus facta non sinit ut isti sedcant; quamobrem non adsunt), sed ex proceribus dignior et eminentior manu prehensum ducit ante anabathram. Reperto autem intra septum patriarchali pedo, imperator, ministerio nobilis adolescentis ex iis qui sine p'ro in aula obambulant, accipit illud, stansque tam ipse quam filius ejus, si adsit, magna voce ita sator: « Sancta Trinitas per imperium ab ipsa nobis concessum constituit te archiepiscopum Cpsleos, novæ Romæ, et œcumenicum patriarcham. » Et mox universi multos annos acciunt. Deinde patriarcha ascendens in anabathram ab imperatoris manu pedum accipit, dataque ei benedictione 104 statim descendit. Sedentibus igitur utrisque in thronis suis, fausta acclamatione tam imperatorem quam patriarcham prosequeuntur.

D Post acclamationem clauso septo imperator abijt in conclave suum, patriarcha eques se confert ad Sanctam Sophiam; et equus illius tectus est operimento ex candido panno usque ad caput; quem comitantur principes, suis quique insignibus spectabiles.

σελίσματι ἐκ παντὸς λευκοῦ μέχρι καὶ κεφαλῆς.

Sciendum est, patriarcham, dum adhuc tantummodo electus est, ubi accedit ut ab imperatore promoveatur, extra palatium pedibus ambulare, quando ad renuntiationem suam venit, post renuntiationem vero tantum in palatio. Tegunt autem et equum ejus velamento, ut dictum est.

Profectus igitur ad Sanctam Sophiam post suam

καθ' αἷμα συγγενῶν αὐτοῦ τελευτῆσαι, οὐδαμῶς ἄν φορεῖ κίτρινα ὁ βασιλεὺς. Ἄν δέ τις τῶν γνησίων αὐτοῦ ἢ θείου ἢ ἀνεψιῶ ἢ ἐξαδελφῶν γυνὴ τελευτῇ ἢ ἀδελφὸς ἢ υἱὸς, ὁ τὸν τελευτῶντα ἀποβαλὼν διαβιβάσει ἐν τῷ αὐτοῦ ὀσπιτῇ τὰς τεταγμένας πενθίμους ἡμέρας, ἥτοι μέχρι καὶ τῶν νενομισμένων ἐννόμων, καὶ μετὰ τοῦτο ἔρχεται νυκτὶς καὶ προσκυνοῖ τὸν βασιλέα μελαμειμένων, καὶ ἔκτοτε ἐκτὸς μὲν ἐνδεσμένους ἵσθι μέλανα, τὸν δὲ βασιλέα προσκυῶν φορεῖ, ἡεράνεα· οὐδὲ γὰρ ἐνδεσμένον ἵσθι μελαμειμονεῖν ἐν τῷ παλατίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Περὶ μελλόντων δεσποίνης.

Χρὴ καὶ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι δεσποίνης νόμους ἐρχομένης ἐξωθεν ἢ διὰ ξηρᾶς ἢ διὰ θαλάσσης, κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει ἀποσωθῆναι εἰς τὴν πόλιν ἔγνωνται. ἢν οὖσαν, προσυπανεῖ ταύτην ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνὴρ αὐτῆς ὁ νεόνυμφος μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς αὐτοῦ, εἰ περίστις· εἰ δ' οὖν, αὐτὸς μόνος. Καὶ εἰ μὲν διὰ ξηρᾶς ἔρχεται, πεζεύει αὐτὴν εἰθίσται περὶ τὴν Πηγὴν, εἰ δὲ μετὰ τριηρῶν, πηλίσιον τοῦ ναοῦ τῶν Βλαχερνῶν ἐξω τῆς πόλεως, ὅπου ἂν τύχοι εἶναι ἐπιτήδειον. Προκαταλαμβάνουσαι τοῖνυν τὴν καταγωγὴν ἢ ἐνταῦθα ἢ ἔκκε, αἱ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ συγκλητικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων γυναῖκες αἱ κραίτους καὶ εὐγενέστεραι ὑποδέχονται τὴν δεσποιναν καὶ νεόνυμφον ἐρχομένην, φιλοφρονούμεναι βασιλικῶς αὐτὴν καὶ θαρραλύουσαι, προσυπαντώντων καὶ τῶν βασιλέων, ἢ καὶ ἀμφοτέρων ἢ τοῦ νεόνυμφου καὶ μόνου, ἂν μὴ καὶ πατὴρ ἢ, καθάπερ εἴρηται. Εἰ μὲν οὖν μετὰ τριηρῶν ἔρχεται, προσυπανεῖ αὐτῇ περὶ τὴν ἀκρόπολιν εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πόλιν ἐξίππως ὡς ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀρχόντων, εἰ δ' ἀπὸ ξηρᾶς, ἐξω τῆς πόλεως, ὥστερ εἴρηται. Μετὰ δὲ τοῦτο οἱ μὲν βασιλεῖς ἢ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται καταλαμβάνων αὐτὴν ἑκείσε· ἀπὸ δὲ τῶν εἰρημέων ἀρχοντισσῶν ὑποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρὰ ἢ βασιλίσσαι, ἂν ὦσιν, ἢ σεβαστοκρατόρισαι, ἢ Καισάρισαι, ἢ αἱ εὐγενέστεραι τῶν λοιπῶν. Ὦντων δὲ προητοιμασμένων καὶ φορεμάτων βασιλικῶν, σταλίσαι βασιλικῶς καὶ προπεμπομένη ἀπέρχεται εἰς τὸ πάλαιον ἱεῖκος, τελευτῶν μετὰ τοῦτο καὶ τῶν γαμικῶν τελετῶν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ.

Ἰστίον δὲ καὶ τοῦτο, ὅς οἱ παρόδοιλοι, ὀπῆνικα φέρουσι τοὺς πάρδους, ἱππῶται εἰσέρχονται εἰς τὸ πάλαιον καὶ ἱππῶται ὀπῆως ἐξέρχονται. Ὡσαύτως καὶ οἱ τὰ κρυστήρια φέροντες παροινῶχοι ἱππῶται καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ πάλαιου εἰσέρχονται.

Ἔως οὖν τὰ τῶν ὀφφικίων τῶν βασιλέων Κωνσταντινουπόλεως ὀνόματα, καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μητρὸς ἐκκλησίας.

A quem alium ex sanguine junctis mori, nunquam et nupiam fert citrina imperator. Si alienus ex cognatis, puta patru, consobrini vel patruellis, uxor in fata conerdat, vel frater vel filius, is ex ejus domo finus prodiit, domi 107 diebus lurtui destinatis, videlicet usque ad nonum diem, se continet. Et postea noctu venit, indutusque nigris vestibus imperatorem adorat. Et ab hoc tempore extra palatium induitur vestimentis nigris, cum vero ad imperatorem venerandum procedit, portat caesia: neque enim fas est nigras vestes in palatio ferre.

CAPUT XXII.

De futura sponsa et imperatrice.

Oportet et hoc scire. Nomina sponsa peregre adveniente vel terra vel mari, ubi dies ille quo appulsura et urbem ingressura est innouit, occurrit ei imperator maritus ejus, novus sponsus, cum imperatore patre suo, si sit superstes: sin minus, ipse solus. Et quidem, si terra adveniat, consuetudine receptum est ut appellat ad locum quem ad Fontem nominant; sin in triremibus, tunc exscendit prope templum Blachernarum extra civitatem, ubi commodum fuerit. Praeoccupato igitur sive hic sive illic diversorio, eorum qui in suprema dignitate sunt et senatorum et reliquorum principum uxores praestantiores et nobiliores excripiunt dominam et novam sponsam, regie illam et omni humanitatis genere prosequentes atque honorantes, occurrentibus etiam imperatoribus, vel utroque vel novo sponso solo, si pater non superest, prout explicatum est. Si ergo in triremi veniat, obvius sit illi circa arcem ad portam 108 Eugenii equo insidens cum proceribus. Sin terra advenierit, occurrit ei extra civitatem, ut dictum est. Postea abeunt imperatores vel imperator, ibidem ea relicta. Ex praedictis primariis feminis vel virginis et imperatrices, si fuerint, vel Sebastocratorissae vel Caesarissae vel aliae reliquis nobiliores calceant eam rubris calceis, paratisque imperatoris ornamentis et galaminiibus regifice comitata ac deducta proficiscitur equo insidens in palatium. Et postea praestituto die nuptiarum solemnitas peragitur.

D Sciendum et hoc, pardorum venatores, quando adducunt pardos, equites ingredi in palatium, et equites similiter egredi. Sic et illi qui refrigerando potui glaciem afferunt, equites palatium intrant.

Hucusque officiorum imperatorum Cpoleos nomina et officiorum a matris ecclesiae.

JACOBI GRETSERI S. J.

IN LIBRUM

GEORGII CODINI CUROPALATÆ

DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESİÆ ET AULÆ CPOLITANÆ

COMMENTARIORUM LIBRI TRES

Quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur.

INSERTÆ SUNT *

JACOBI GOAR ORD. PRÆDICAT.

NOTÆ ET OBSERVATIONES.

LIBER PRIMUS.

III CAPUT. I.

Quis Codinus. Quando. Quæ libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in magna ecclesia.

Quis fuerit Georgius Codinus Curopalata, et quo sæculo vixerit, non habeo dicere; ut nec illud, hunc Curopalatæ nomen sit cognomen an officii palatini. Illud liquet, sequiorem jam Græcia, et cum ad intantum tenderet, perisse, post Cantacuzenum scilicet vel cum illo.

Præter hunc librum, qui nobis est in manibus, scripsit idem Codinus παρεκβολὴς ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, selecta ex libro chronico de originibus Cpoleos, quæ jam Græce et Latine exstant, tametsi longe confusiora in bibliotheca Bavarica asservantur. Titulus ita a Junio formatus est: Georgii Codini liber de officiis palatii Cpolitani et officiis magnæ ecclesiæ. Nam alter titulus, quem ex ms. quadam indicio adducit, prorsus nihil ad hunc librum facit: Παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονικοῦ περὶ τῶν πατριῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πόθεν ἐκλήθη, Βοζάντιον, συνταχθεῖσαι παρὰ Γεωργίου Κωδίνου. Nihil, inquam, ad hunc focum hic titulus facit, quia est illius alterius de originibus Cpoleos, cui etiam ab editore recte præfigitur, licet non ut Junius, τῶν πατριῶν a recto πατριὰ, sed melius τῶν πατριῶν a plurali τὰ πάτρια nobis exhibeat; quo titulo etiam Hesychius Milesius librum scripsit, qui jam vulgatus est. Et nota sunt ex Suida Diogenis Cyziæni τὰ πάτρια Κυζίκου, res patriæ seu origines Cyziæ.

Et tamen suavissime nugatur Junius, cur liber

iste de officiis παρεκβολῶν appellationem tulerit, nempe quod ex libro, cujus inscriptio est Chronicum, excerptus fuerit, Chronicum hoc fuisse publicum palatii Cpolitani, in quod acta curopalata retulerint, in quorum custodia idem quoque liber fuerit. Quid est nugas agere, si hoc non est? cum epigraphe ista non ad hunc librum, sed ad alium de originibus Cpoleos 112 spectet, prout ab interprete totidem verbis eidem libro præfixus est.

Recentiores Græci in orthographia dictionum, præsertim peregrinarum, varii sunt. Addunt, ut παλλάτιον, κουροπαλλάτης, διδελλίον, πριμικηριος, φιλάμουλον, et in pure Græcis χρέμασθαι, pro παλάτιον, κουροπαλλάτης, διδελλίον, πριμικηριος, φιλάμουλον, χρέμασθαι. Addunt etiam initio vocabulorum, si inchoentur a β vel π, β mutato in π, ut βαῖουλος; μπαουλος; Βελλαρμυλος; Μπαλαρμυλος; apud Gabrielem episcopum Philadelphii, in libro de sacramentis, μπαλλα palla, pila, Μεσαστας; Βασσα, et id genus alia sine numero. Imo in ipso etiam vocabulo suum hoc μ adjiciunt ante β vel π ut Πομπέρτος pro Πομπέρτος apud Annam in Alexiade, ταμπάριον pro ταπάριον. Detrahunt: σέλα, σακκάριος; pro σέλλα, σακελλάριος; vel σακελλάριος. Nec tamen hæc nimis scrupulose observant: hinc τὸ π sine adiectione τοῦ μ sæpissime invenias, ut πατέλλα, πατέλλιον, πατρίχιος, πατριάρχης et id genus alia innumera. Vide Glossarium Græco-barb. littera π.

Cave autem ne novem pentadas clericorum percurrens suspiceris etiam ætate Codini non fuisse plures clericos magnæ ecclesiæ quam his novem quinquariis enumerentur: nam officiales tantum

* Locus distinctus.

hoc indice continentur. Olim quidem fuisse numerosissimum clerum liquet et Novella tertia Justiniani, qui, ne nimium diffunderetur, ad certum numerum restrinxit. Sanctimus, inquit, ne quando in sacrosancta majore ecclesia ultra 60 presbyteros, diaconos vero mares 100, feminas 40 et subdiaconos 90, lectores autem ultra 110, cantores ultra 25 existant, ut universus reverendissimorum clericorum majoris ecclesie numerus in 425 personis et 100 prouterea ostiariis (ut vocant) consistat. In sanctissima igitur majore almæ hujus urbis nostræ ecclesia et tribus illis sacris aedibus ei coadunatis, tanta clericorum multitudo esto, veminus eorum qui nunc sunt efficiendo, tametsi multo major numerus existat quam a nobis definitus est; nemine item de cætero per ullum ordinem, qui hoc tempore est, adjiciendo, donec intra hunc numerum mensura consistat. Heraclius imperator in diplomate de numero definito clericorum magnæ Ecclesie tom. I Juris Græco-Romani: Religiosorum presbyterorum catalogus ad 80, diaconorum vero marium ad 150, feminarum diaconissarum ad 40, subdiaconorum ad 70, lectorum ad 160, cantorum ad 25, ostiariorum ad 75, quacunque tandem causa, redigatur. Idem imperator clericos officiales hoc numero definitivè, nimirum ut essent syncelli 2, cancellarii 12, defensores 10, referendarii 12, notarii 40, scenophylaces presbyteri 4, scenophylaces diaconi 6, lectores 2, etc., quæ cum officialibus Codini non satis concidunt. Sed in his nihil erat apud Græcos constantius quam ipsa inconstantia et mutandi mos indeclinans.

Index primus officialium, qui novem pentades antecedit, non videtur esse a Curopalata : cur enim his batulogice, nec satis constanter, eosdem eodem propemodum loco perenseret ? nolui tamen **113** omittere, cum in editione Juniana exstet, et nisi me fallit memoria, etiam in altero codice Bavario (1). GRETS.

CAPUT II.

Dubitaciones quædam circa primum catalogi quinarium; de exocatacletis deque magno æconomio.

Catalogus officialium magnæ ecclesiæ deest in altero ms. Bavarico, quemadmodum et in Lautheriano: sed cum ab aliis exemplaribus representetur, minime omitti debuit, quandoquidem ab ipso etiam libri titulo promittitur.

Ante novem pentadas seu quinquarios officialium magnæ ecclesiæ præmittitur officialium index, qui sola vocabula continet, at nec omnia nec ordinate, ut antea dictum. Nolumus tamen præterire, ne

A quis fidem nostram desideraret. Pleraque non tantum officiorum indigumenta quam inanum titularum crepitacula, etiam extra Epolim. ad alias Græcicas ecclesias prolata, ut videre est in Turcogræciæ l. iv, ubi exstat epistola clericorum insulæ Chii ad patriarcham Epolitānum, in qua invenies *sacellarium Chii, logothetam Chii, protosyngelum Chii, catiarchum pneumaticum et proteedicum Chii, cantistrum Chii, protopsallē Chii, dieo-phylacem Chii, nomophylacem Chii, referendarium Chii, doctorem evangelii, doctorem apostoli.*

[P. 3. Τῶν ὁφειλῶν. Deo optimo maximo, patriarchæ, templo, populo Christiano præstanda in ecclesia CP. cum honoris splendore obsequia constituunt ejus officia. Ministeriis insulant ὧσπο δειπνῶντες καὶ χαμίζοντες: hi tui, carbones, aquam et alia præparant; cereos præferunt Evangelio deputati; vigiles vasa suppellectilemque sacram custodiunt. Officiorum tamen appellationem sibi vindicare vetat usus ecclesiæ. Quid causæ est? Οὐκ εἰσὶν ὁφείλεια, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τῷ ἁγίῳ πνεύμα ἄλλοις ἀρµόζουσαι: non sunt officia, verum ministeria tantum sacro tribunali, id est altari, ab his nec non ab aliis quibuspiam impendenda, ait ecclesiasticus ordo in Euchologio. Ideo vero maxime, quia patriarchis non placuit illa officios connumerari, quod villora forent hæc obsequia, et auxilia superioribus honoris elationem adeptis accedentia. Verumenimvero cum dignitatis decus officio conjunctum assevero, ne, precor, superiorum et inferiorum ordine servato, evocata deinceps officia

τῶν γονάτων. Ὁ ἐπὶ τῶν χρίστων. Ὁ ἐπὶ τῶν δεξιῶν.
Ὁ ἐπὶ τῆς ἐκείνης καταστάσεως. Ὁ ἐπὶ τῶν σεπ-
κῶν. Ὁ δοχὼν τῶν μαναστήλων. Ὁ δοχὼν τῶν ἱε-
ραρχῶν. Ὁ δοχὼν τοῦ ἀρχιεπισκόπου. Ὁ δοχὼν τῶν
ἐκείνων. Ὁ ῥήτωρ. Ὁ πρῶτος; ὁ δεύτερος. Ὁ νομ-
δοτὴς. Ὁ πρῶτος κληρικός τῶν ἀναγινωσκόντων. Ὁ νοτά-
ριος. Ὁ πρωτοπαπῆς. Ὁ δευτερευόντων τῶν διακόνων.

(1) Is ita habet : ὁ μέγας οἰκονόμος. Ὁ μέγας σκευοποιὸς. Ὁ μέγας σκευοφύλαξ. Ὁ γαρτοποιός. Ὁ σκευαλλεύς. Ὁ πρωτεύωντος. Ὁ πρωτονοτάριος. Ὁ λογιούτης. Ὁ παντοκράτης (Allat. mss. παντοκράτης et παντοκράτωρ). Ὁ βασιλευσάριος. Ὁ υπομνηματογράφος. Ὁ ἐσπομηνός. Ὁ υπομνηστήσιον. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἑξαγγελλίου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου. Ὁ διδάσκαλος τοῦ φαλτηρίου. Ὁ ἐπί

diaconos exornantia) δῶρισαν οἱ ἀγιάται· πατρι-
άρχαι ἀρχοντικὰ μικρὰ εἰς ὀπηρεσίαν τῆς ἀγίας
ἐκκλησίας. Ὁ μέγας ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ δευτερεύων
τῶν διακόνων αὐτὰ εἰσὶν ὀφείλια. Et alibi: Ὁ μέγας
ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ δεύτερος τῶν διακόνων οὐ τάσσον-
ται μετὰ τῶν ἀρχοντικῶν τῆς ἀγίας ἐκκλησίας,
ἀλλ' ὀφείλια εἰσι καὶ μόνα. GOAN.

[P. 4. Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ædificii amplitu-
dine, throni præcellentia, ministrorum numero,
redituum ubertate, cultus observantia.

[ibid. Πρῶτον περὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας. Officiorum magnæ ecclesiæ catalogum
plura licet ostendent exemplaria mss., pauca, quæ
ordinem ac numerum eundem observant, reperiunt.
Hæc rerum humanarum conditio, ut mutationem
in ecclesiâ, quia mortalium cœtus est, etiam
inluat: hæc rerum novandarum in patriarchis
libido, ut prioribus recentia vellet addita, antiquis
nova succedere cuncta nonnunquam detruncarent:
ac ut reor, ex eorum placito fluxit ut exemplarium
in his recensendis diversitas, eo quod diversis rela-
tibus pro diverso ecclesiæ officiorumque statu
exscriberentur. emerisit. Integriores uberiorisque
percupis? Brevis enim est, truncus ac imperfectus
a Codino exaratus. Hos tibi variis ex mss. et nostris
Euchologicis depromptos, gratiores multo futuros,
percurrando accipe.

I. Ex regis manuscriptis.

Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατῶν τὴν οἰκονομίαν πᾶ-
σαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· ὁ μέγας
σακελλάριος ἐνεχόμενος εἰς τὰ ἀνδρῶν καὶ γυναι-
κῶν μοναστήρια· ὁ μέγας σκευοφύλαξ φυλάσσει τὰ
σκεύη τῆς ἐκκλησίας· ὁ μέγας χαρτοφύλαξ κριτὴς
τῶν βίων ὑποθέσεων, καὶ δεξιὰ χεὶρ τοῦ πατριάρ-
χου· ὁ σακελλίου τὴν ἐνοχὴν ἔχων τῶν καθολικῶν
ἐκκλησιῶν· ὁ πρωτεύδικος· τοὺς πρόσφυγας ἀναδε-
χόμενος καὶ κρίνων τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις.
Οἱ τοιοῦτοι ἐξουκατάχλητοι.

Πρώτη πεντάς. Ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξω-
κατακλήτων καὶ πρῶτος τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων·
ὁ λογοθέτης ποιῶν λόγους κατηχητικούς πρὸς τὸν
λαόν, δίκαιος τοῦ πατριάρχου· ὁ κανστρίσιος· κρα-
τῶν τὸ κανστρίον τῶν θυμιαμάτων ἐν ταῖς λειτουργί-
αις· ὁ βαφερενδάρης· ἀναφορεὺς τῶν πρὸς βασι-
λέα μηνυμάτων· ὁ ὑπομνηματογράφος γράφει τὰ
πατριαρχικά ὑπομνήματα.

Δευτέρα πεντάς. Ὁ ἱερομνήμων κρατῶν τὸ κον-
τάκιον τὸ πατριαρχικὸν ἐν ταῖς λειτουργίαις, δεχό-
μενος καὶ τὰς ἑγγράφους τῶν ἀρχιερέων· ὁ ἐπὶ τῶν
δεήσεων ἀναφέρων τῇ πατριάρχει τὰς τῶν δεομένων
ἀναφορὰς, πεμπόμενος πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ
βαφερενδάρου· ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων καθιστῶν τὴν
πατριαρχικὴν σεκρετὸν ἀθόρυβον καὶ ἀτάραχον,
εἰσάγων τοὺς κρινόμενους· ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστά-
σεως. 115 λέγων λειτουργοῦντος τοῦ πατριάρχου
τὸ· Στάμεν καλῶς· ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων φορέων
τῇ πατριάρχει τὸ ἐπιγονάτιον.

(1) Ἀσχολουμένω;

Τρίτη πεντάς. Ὁ ὑπομνηστήριον ἀσχολουόμενος (1)
τῇ πατριάρχει ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὰς εὐχὰς καθ'
ἐκάστην ὑπομνηστικῶν· ὁ ῥήτωρ γράφει λόγους
διδασκαλικούς· ἀπὸ προσιόπου τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δι-
δάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου· ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀπο-
στόλου· ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτῆρος.

Τετάρτη πεντάς· τῶν ἱερῶν ἀρχόντων. Ὁ ἀρχων
τῶν μοναστηρίων ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν μοναστη-
ρίων μετὰ προτροπῆς τοῦ μεγάλου σακελλάρου·
ὁ ἀρχων τῶν ἐκκλησιῶν ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν καθο-
λικῶν ἐκκλησιῶν μετὰ προτροπῆς τοῦ σακελλίου·
ὁ ἀρχων τοῦ Εὐαγγελίου κρατῶν ἐν ταῖς λιταῖς τὸ
Εὐαγγέλιον· ὁ ἀρχων τῶν φώτων ἀναδεχόμενος τοὺς
εἰς τὸ βάπτισμα εὐταριζομένους, διδοὺς καὶ τὰ
κνρία τοῖς κληρικοῖς ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς ἑορταῖς·
ὁ ἀρχων τῶν ἀντιμενοσίων διδοὺς τὰ ἀντιμύσια δι'
τῶν καθιερουμένων οἱ θεοὶ υἱοί.

Πέμπτη πεντάς. Ὁ ὁστιάριος κρατῶν τὴν λαμ-
πάδα τοῦ πατριάρχου καὶ ἐν ταῖς ψήφοι· τὰς θύρας·
ὁ νομοδότης διδοὺς τὰ νόμιμα τοῖς κληρικοῖς καὶ
τοῖς πέντησι· ὁ πρωτοπαπᾶς· ὁ δευτερεύων τῶν
ἱερῶν καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων.

Ὁ πριμικήριος τῶν νοταρίων καὶ οἱ νοτάριοι,
ὁ δευτέρος, ὁ λαοσυγκλητής, ὁ πριμικήριος τῶν
ἀναγνωστῶν, ὁ ἀρχων τῶν κοντακίων, ὁ ἐπὶ τῆς
εὐταξίας, ὁ δευτέρος τοῦ σεκρέτου καὶ οἱ ἐπισκο-
πικανοὶ, ὁ πριμικήριος τῶν ἐκκυβιτών.

II. Ex eisdem regis mss.

Τάξις τῶν ὀφφικίων τῆς ἐκκλησίας. Ὁ μέγας οἰ-
κονόμος κρατεῖ τὴν ἐκκλησίαν τὰ κτήματα, ὁ μέγας
σακελλάριος τὰ γυναικεῖα μοναστήρια, ὁ μέγας σκευο-
φύλαξ τὰ σκεύη καὶ τὰ ἱερὰ πάντα τῆς ἐκκλησίας· Ὁ
μέγας χαρτοφύλαξ εἰς τὸ μεταξύνει καὶ εἰς τὰς σημει-
ώσεις. Ὁ σακελλίου κρατεῖ τὴν σακελλίαν. Ὁ πρωτεύ-
δικος εἰς τὸ ἀντελαμβάνεσθαι τῶν αἰχμαλώτων. Ὁ πρω-
τονοτάριος· θύρα τῶν ἐξουκατακλήτων. Ὁ λογοθέτης εἰς
τὸ λογογραφῆσαι τὰς ἐορτὰς, ὁ κανστρίσιος· εἰς τὸ καν-
στρίον καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσει τὸν ἀρχιερέα, ὁ βαφερεν-
δάρης εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς τὸν βασιλέα δι' ὑπο-
θέσεις, ὁ ὑπομνηματογράφος εἰς τὸ ὑπογράφειν τὰ
ὑπομνήματα, ὁ ἱερομνήμων εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς
ἐπισθεῖν· κρατεῖ καὶ τὸ κοντάκιον καὶ τὸν κώδικα τῶν
χειροτονιῶν. Ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων κρημνὸς τὸ ἐπιγονά-
τιον τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, εἰ
ἐπίσταται, ἐρμηνεύει διηγηθῶν. Ὁ ἐπιμνηστήριον
εἰς τὸ ρυθμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς. Ὁ ἐπὶ
δεήσεων ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδι-
κουμένων. Ὁ ἀρχων τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν ἐκ-
κλησιῶν εἰς τὰ ἀνδρῶν μοναστήρια, ὁ ἐπὶ σεκρέ-
των εἰς τὸ παύειν τὸν λαόν ἐν τῷ κρίνειν, ὁ ἐπὶ
ἱερᾶς καταστάσεως· εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν, ὁ ῥήτωρ
εἰς τὸ ῥητορεύειν. Ὁ ὁστιάριος κρατεῖ εἰς τὰς χειρο-
τονίας τὰς θύρας. Οἱ διδάσκαλοι τοῦ ψαλτῆρος· δύο.
Ὁ πρωτοπαπᾶς ἐκδικος τῶν κρίσεων. Ὁ δευτερεύ-
ων εἰσδίδει τοὺς ἱερὰς, ἐὰν οὐκ ἐνι πρωτοπαπᾶ,
καὶ ἄρχει τῶν ἱερῶν ἀπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ. Οἱ δύο
κατηχηταὶ εἰς τὸ κατηχεῖν τοὺς βαπτιζομένους.

Ὁ ἄρχων τῶν φώτων εἰσάγει τοὺς νομοτίτους. Ὁ Α νομοδότης εἰσάγει τοὺς ἐρχομένους· εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν. Ὁ πριμικήριος τῶν πατρ. ἀρχικῶν νοταρίων. Οἱ δύο δ. μέστικοι τῆς πρώτης· καὶ τῆς δευτέρας (adde χοροστάσις). Ὁ λαοσυνάκτης. Ὁ πριμικήριος τῶν ἀναγνώστων. Ὁ δεμέστικος τοῦ ἀμβωνος.

116 III. EX BIBLIOTHECA EMIN. D. CARDIN. MAZARINI. *Ματθαίου νοταρχοῦ περὶ τῶν ὁφφικίων τοῦ παλατίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.*

Ἰατροῦ μοναχοῦ ταυτὶ Ματθαίου θύτου.

Τῆς ἐκκλησίας τὰς τιμὰς καὶ τὰς διακονίας, αἱ διαίρουνται Πενήμιτι κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον, ἀπὸ τοῦ μὲν πρὸς θύνα νῦν μοναχὸς Ματθαῖος, πιντάδος πρώτης πέφυκεν ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ μετ' αὐτοὺς καὶ μέντοι σακελλίου· ἀλλ' ἂν γε καὶ πρωτέκδικος συναρ. θμίζεται τοῖς τοῖς, οἷσπερ ἐξῆκατακίλοις πᾶσι προσωνυμία. ὁ δὲ πρωτονοτάριος πεντάδος τῆς δευτέρας, ὁ λογοθέτης μετ' αὐτὸν σὺν γε τῷ καστερσίῳ, ὁ τε βεφερενδάρ.ος, ὁ πρηνηματογράφος. ἱερομνήμων τρίτος τε, καὶ μὴ ὑπομνήσκων. οἱ τρεῖς ἐσθλῆς διδάσκαλοι, πρώτος εὐαγγελίου, τοῦ ἀποστόλου μετ' αὐτὸν, τρίτος ὁ τοῦ ψαλτῆρος τῆς δὲ τετάρτης πέφυκεν ὁ γὰρ ἐπὶ γονάτων, ὁ τε τὰς κρίσεις ἐφορῶν, ὁ τε δεήσεις φέρων, ὁ τε τῆς κατιστάσεως ἱεράς καὶ ἐσκρέτων. τῆς πέμπτης ἄρχων τῶν μονῶν, ἄρχων ἐκκλησιῶν τε, ἄρχων εὐαγγελίων τε, ἄρχων ἀντιμνησίων, ἄρχων τῶν φώτων μετ' αὐτοῦ, πληρὼν πιντάδα C πέμπτην.

ὅρα τὸν λαμπρὸν βή.ορα, διπλοῦ, ὅστιαι τοῖς, τὸν νομοδότην τε ὁμοῦ, πριμικήριον νοταρίων.

IV. EX ALLATIANS (1).

Χορὸς ὁ δεξιάς.

Ὁ ἐπίσκοπος; (2)

Πεντάς πρώτη (3). Ὁ μέγας οἰκονόμος, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας σκευοφύλαξ, ὁ χαρτοφύλαξ, ὁ σακελλίου. Πεντά; δευτέρα. Ὁ πρωτονοτάριος, ὁ κανστρίν.ος, ὁ βεφερενδάρ.ος, ὁ λογοθέτης, ὁ πρηνηματογράφος. Πεντά; τρίτη. Ὁ πρωτέκδικος, ὁ ἱερομνήμων, ὁ ὑπὸ γονάτων, ὁ ὑπομνήσκων, ὁ διδάσκαλος.

(1) Allatianum hunc indicem habet etiam, quam duobus e codicibus, Monchalliano et Pugetiano, Bernardus Medonius edidit, ἑρμηνεία τῶν ὁφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης ἐκκλησίας, ἡ διηρημένη ὡς ἔστιν κατὰ τάξιν (M.)

(2) ὁ ἐπίσκοπος; om. M.

(3) πρώτη πεντάς M. et mox δευτέρα πεντάς et τρίτη πεντάς.

(4) οἱ δύο ἐκδικοί, ὁ βουτιστής M.

(5) οἱ M.

(6) ὁ δεκανός, ὁ κουβούκλης M.

(7) Post ὁ μυροδότης M ὁ μέγας ἀρχιεπίσκοπος, ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων. Adhuc praeterea haec : Ὁ τάσσονται μετὰ τῶν ἀρχοντικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀλλὰ ὁφφικία εἰσι καὶ μόνα. Γνωστέον γὰρ τοῦτο ὅτι εἰ τις δ' ἂν ἔχη ἀπὸ τῶν τρεῖς σφραγίδας ταῦτα ὑπορεῖ νὰ εἰδῇ εἰς οἷον ὁφφικίον ὕλει κατηρηκότων, οἷον ἀναγνώστης, ὑποδ.άκωνος, ἱεροδ.άκωνος, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καὶ ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων· οὐκ ὀρεῖται γὰρ εἶναι τ.ν ἱερίᾳ κληρικόν, διότι τοῖς ἱερεῦσιν ἔταξεν ὁ κατὼν ἱερούργειν

Χορὸς ὁ εὐδώνυμος.

Ὁ πρωτοπαπᾶς, ὁ δευτερεύων, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν. ὁ ἐξάρχος, ὁ κατηχητής, ὁ περιδευτής, ὁ βουτιστής, οἱ δύο ἐκδικοί (4), οἱ **117** δύο δομείστικοι, οἱ δύο λαοσυνάκται, οἱ δύο πριμικήριοι, ὁ πρωτοψάλτης, ὁ πρώξιμος, ὁ δε.ποτάτος, ὁ θαύριοι, ὁ (5) ἐπὶ τῆς εὐταξίας, ὁ κατηγορητής, ὁ κ.υ.οὐκλή-, ὁ δεκανός (6), οἱ λαμπαδάρ.ιοι, ὁ περιεσερχόμενος, ὁ βασταγάρ.ιος, ὁ μυροδότης (7).

[P. 5. Τὰ ἐκκλησιαστικά ὁφφικία ἔχουσιν· οὕτως. Ecclesiasticorum palatinorumve officiorum catalogus in mss. occurrit frequentius; at quam diverse, non nihil perspicax oculus advertit; nonnunquam sola nominum series apponitur: etiam quandoque nominum expositio et officiorum varia ministeria cernuntur exscripta. Quae sequuntur in textu, proferunt haec; solum catalogum jam superius percurristi. Porro cum expositio plura officia quam catalogus exhibeat, hunc foris ascriptum et ab hac alienum merito quis poterit aspicari. Golan.]

Dividit Codinus officia Magnae Ecclesiae in novem pentadas seu quinariorum. Existunt etiam istae pentades tom. I Juris Graeco-Romani I. 4, in ipsa caler, vel tribus pauciores, quia index ille tantum sex pentadas adducit.

In prima ergo pentade apud Codinum continetur: 1. magnus aconomus, 2. magnus sacellarius, 3. magnus sceuophylax seu custos sacrorum vasorum, 4. chartophylax, 5. ὁ σακελλίου, curator seu praefectus sacelli, 6. protecticus seu defensor primus. Ubi minimum vix aut pentadem quae sex complectatur. Sed hanc admirationem eximet nobis Joannes episcopus Citri in Responsis ad Constantinum Cabasilam Dyrhachii archiepiscopum, ita scribens l. v Juris Graeco-Romani, tom. I, fol. 327: Τὸ τοῦ πρωτέκδικου δὲ ὁφφικίον ἐν τοῖς **118** ὑποδεδοκῶσιν ὅν ἐκπαλιν ὕστερον τοῖς ὑπερέχουσιν συνετάγη παρὰ τοῦ τῆς μακαρίας λήξεω, π.ν. τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου τοῦ Σιφιλίνου. Τῇ πράξει δὲ ταύτῃ ἐπηκολούθησεν καὶ γυνὸν μὴ γυναικα τοῦ ἐν ἁγίοις μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου, ἐκινουσα καὶ ἐξείρυσσα τὸ γεγονός ὡς εὐλόγως καὶ ἀμέμπτως πραχθέν. Cum ergo

τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ οἰκταίς τοῦ ἀρχιεπίσκοπος μὴ εἶναι. Τὰ γὰρ ἀρχοντικὰ καὶ ὁφφικία τῆς ἁγίας ἐκκλησίας εἰς ὑπερίσταν τῷ ἀρχιερεὶ γινώσκει· καὶ εἰς κρίσει τῶν ἐν βίῳ προσαγομένων, καὶ διερμηνευόμενα κατὰ τάξιν ἐν ἑκαστῇ τῇ αὐτοῦ ἐνέργειᾳ καὶ ὑπερησίᾳ. Non adnumerantur ista inter magna Ecclesiae archonticia, sed officia tantum sunt. Observe igitur obire officia ministrorum, quales sunt lector, subdiaconus, hierodiatonius, archidiaconus et diaconorum secundus, nemini eorum licere qui tria suffragia, hoc est ordines, ut aiunt, majores, ad sacerdotium susceperint: quippe indecent, et inderorum esset sacerdotem servire patriarchae, cum sacerdotibus praecipiant canon ut incrementum sacrificii hostiam atque ad omni erga patriarcham servitio ministerio abstant, Dignitates et officia sanctae Ecclesiae ad patriarchae praestandum ministerium et in eorum quae in vita solent accidere judicium constituta sunt. Singula autem secundum eorum ordinem, vicem, munus et ministerium quod obtinent, explicantur.

olim quinque duntaxat hoc quinario comprehenderetur, jure Codinus παντάναξ nominavit, respiciens nimirum ad antiquiorem, non ad illum a Xiphilino introductum numerum. Nam e Balsamon in *Meletesen* disceptatione sua de officio charophylacis et protedici, tom. I Juris Græco-Romani, fol. 436, quinque tantum in hac prima classe ponit, omisso protedico, eosque dicit esse quasi quinque sensus patriarchæ, quibus tanquam instrumentis negotia omnia exsequatur. Vocat etiam horum quinque ecclesiasticorum procerum ministeria πάντες σεκρετων εὐαγγ. λογθέσια, hoc est, ut interpretes vertit, quinque secretorum religiosa rationi. Rectius forte: quinque secretorum consistoria. Nos rebus expediendis præfectos. Et quis horum habebat sua in functione plures adiutores, quos Balsamon vocat *chartularios*, τῶ κήπου συμμεριστάς καὶ σεκρετικὸς διακονητάς, laboris consories, senatusque illius seu consistorii seu consilii administratores.

Appellabantur iidem ἐξωκατάχοιλοι ἄρχοντες, ut Balsamon docet et Joannes Citrius, etsi in hujus R sponsis scribatur hoc nomen in penultima non per ο: sed per η, ἐξωκατάχηλοι, et Latine Exocataceli, ut in editione Bonellii. Sed vitiose; nam iecta scriptura est ἐξωκατάχοιλοι, Latine exocataceli. Graviter errat Junius, cum p. 4, verbum hoc in duo dividit, ἐξω καταχολων, itaque interpretatur, *catacelorum, qui foris sunt*. Nugæ: unicum vocabulum est, non duo; quare legendum ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκαταχολων. Hinc etiam reformanda lectio c. 9, p. 66 5 et 12, ubi Junius ἐξ κατάχοιλοι, redditque *sex cataceli*. Quam lectionem vitiosam esse, licet in Bavaricis quoque codicibus appareat, vel ex descriptione protonotarii discere poterat, ubi scriptum in suis etiam exemplaribus reperit ἐξωκαταχολων, quamvis male disjunctis quæ coniungenda erant. Quomodo ergo nunc ex ἐξω procedit nobis ἐξ? Eo item nomine non potest ferri illa lectio, quia ἄρχοντες isti vocabantur tunc etiam ἐξωκατάχοιλοι quando erant tantum quinque, ut ex Balsamone plannum; non e.g. a numero dicti sunt ἐξ κατάχοιλοι.

Sed quæ notio hujus nominis ἐξωκατάχοιλοι? Ut Junio suaviter de vallibus et de ecclesiis in editiore loco Cpoli semper extructis philosophanti assentiar, committere non possum. Sed eum qui ex exocatacelis nobis catacelos procedit, falsam iidem originationem fabricare nec insolens nec novum videri debet, cujus falsitas cuiusvis absque mora subolebit, qui hæc Junii verba cum sensu perpenderit: *Maximæ ecclesiæ præerat patriarcha, reliquis pastores sui, qui dicebantur cataceli, κατὰ τὰς κοιλιάδας, singuli commorantes*. Scilicet Cpoli omnes parochi habitabant in vallibus, nullus in excelso urbis 119 loco: alioquin Juniani cataceli nomen tueri non potuissent. Nec plures in tanta civitate parochi erant quam quinque aut summum sex: nomen enim *cataceli* seu, ut nos

A scribimus, *exocataceli* quinque vel sex duntaxat obtinebant.

Nec magis verisimilia de istis apponit nobis Petrus Gregorius Tolo-annus Syntagm. universi Juris 15, 9, ubi dicit a Græcis vocari *evicellos* episcopos nonnullos, nulli metropolitano subjectos, patriarchis familiares et suffraganeos semperque astantes; quales describit Wilhelmus Tyrius Belli sacri 14, 12, quos ipse Tyrius dicit a Græcis appellari *cancellos*. Petrus Gregorius suspicatur subesse mendum: forsitan enim scripsit Tyrius *catacelos*, ut rectus sit κατάχηλος, κατάχηλοι a κατάχηλω, quod est *permulceo*, *suavitate animi delinio*, hinc κατάχηλητικός *vim demulcendi habens*. Et cur non hinc itidem κατάχηλος? illud alterum B *evicellos* format Petrus Gregorius παρὰ τὸ εὐχέλους: hoc enim nomine significant Græci *stantes sine motu, quietos*; hinc apud Hesiodum πόντος ἀπήμων, εὐχελος. Sed hæc nihil ad exocataceli nostros faciunt, sive isti *evicelli* a P. Gregorio allati aliquando in rerum natura exsisterint, sive ex cerebro eximii illius jureconsulti prognati fuerint, ut ego quidem existimo: legendum enim apud Tyrium *cancellos*, id est *syncellos*, ejusdem cellæ socios et habitatores. Et nupera editio Tyrii syncellos exhibet, tametsi prior illa lectio melior et scripturæ vulgaræ propior sit. Adde cancellos istos fuisse episcopos, tametsi suffraganeos, ut Tyrius appellat. Et exocataceli nostri non erant episcopi sed patriarchales diaconi. Valeant ergo isti *evicelli*, antehac inauditi, Tyriusque suos *cancellos* et Codinus suos *exocatacelos* retineat.

Nescio an audeam proponere conjecturam meam, quam diu jam premo: sed promatur, quandoquidem nullius periculo prometur. Quid si unica litterula mutata legamus ἐξωκαταχοιτοι? *qui foris dormiunt, qui foris cubant*, non in patriarchæo: olim namque proprias ecclesias administrabant, et sic sua domicilia extra magnæ ecclesiæ limites incolebant, in iisque quietem capiebant. Canon Trullanus 46 de monialibus: Παντελὼς δὲ αὐταὶ ἐξωκοιτεῖν οὐκ ἐξεστὶ. Ubi Zonaras Græcus interpret: Καὶ μὴδὲ ἐξω τῆς μονῆς τὴν νόκτα διαγεῖν. τοῦτο γὰρ τὸ ἐξωκοιτεῖν. Probabilior redderetur conjectura, si ἐξωκαταχοιτεῖν legeretur. Verum prior quoque lectio suspicioni nostræ aliquid verisimilitudinis conciliat; longeque plus fulcimenti adhuc accederet, si aliquis ms. codex ἐξωκαταχολτους nobis representaret. Apud Nicetam in Vita Ignatii lege Αἰών ὁ καλούμενος καταχολίας: sed nihil hic ad rhombum. Tempore Leonis Armenii, et ante itidem, clerici palatini non in palatio sed foris in privatis ædibus commorabantur, et tertia circiter vigilia noctis ad Elephantinam (portam) congregabantur, indeque ad ecclesiam abibant et matutinas preces Deo persolvebant, ut scribit Joannes Caropala in Leone Armenio. Postea in aula seu regia habitabant, eo quod 120 interfectores Leonis Armenii nocte Nativitatis Domini his clericis im-

misti templum ingressi essent et Leonem trucidandi occasionem nec frustra captassent. Quid si exorcistis quoque mos extra patriarchicum pernoctandi fuit? erant olim isti exorcistis sacerdotes, postea ab patriarcha quopiam in patriarchalium diaconorum numerum redacti, ut patriarcha diebus solemnioribus ministris honoratioribus non careret, ut patet ex ipso Codino c. 9, p. 66, 8 et sequentibus.

Magnæ fuerunt auctoritatis *exorcistæ*, quam ex his pauculis Codini verbis colligas, p. 4, 11: Οὗτοι κίθνηται ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως, Chartophylaci, uni ex istis, moverunt aliquando item episcopi διὰ τὸ προκαθίσθαι αὐτὸν τῶν ἀρχιερέων, ὁπνῆκα ὁδοὺ τοῦτους συνέρχεσθαι κατὰ τινὰ χρίσιν καὶ συνεδριάζειν κατὰ ταυτὴν πρὸ τῆς εἰς τὴν ἀγιοσύνην σου εἰσελεύσεως. Verum pro chartophylace rescripsit Alexius Comnenus. Exstat Novella ejus inter illas quas cum Ecloga seu Synopsi Juris Romani edidit Leunclavius.

Eorundem sit mentio in concilio Florentino tanquam auctoritate et dignitate in clero Græcico valde excellentium: Καὶ τὸν πάπαν ὁ πατριάρχης ἠσπάζετο ἱστάμενον ἐν τῇ παριῇ, ἡμεῖς δὲ καθήμενοι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν παριᾶν οὖν τοῖς ἐξωκατακόλοις. Παραγενομένου ἐν αὐτῷ τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγίου, τῶν κάρθηναλέων καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐξωκατακόλων. Haftenus de *exorcistis* in genere.

Quod autem net ad *oconomum*, qui primus inter *exorcistæ*, ejus officium his verbis describit Codinus, p. 5, v. *penult.* Ὁ μέγας οἰκονόμος κρατὼν πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ πᾶν τὸ ἐσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν· καὶ οἰκονομεῖ τῷ ἀρχιερεὶ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Quæ sic interpretatur Junius: *Magnus oconomus, qui in omnes possessiones ecclesiæ auctoritatem habet, omnemque redditum qui ex eis percipitur. Ministrat autem sacerdoti summo et ecclesiæ hac œconomica procuracione.* Quanto brevius et distinctius dixisset *magnum œconomum esse illum qui in omnes facultates prœventusque ecclesiæ jus habet procuratorque est episcopi simul ac ecclesiæ.* Breviter eundem descripsit Balsamon: Καὶ ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων τὴν πρόνοιαν ὁ μέγας οἰκονόμος. Natum est autem illud ὁ μέγας ex recentium Græcorum ambitione, qui officiis et dignitatibus titulum μεγάλου admodum liberaliter præponebant, et sæpe duo officia, ceteroquin paria, aliter non distinguebant quam vocis τοῦ μεγάλου appositione. Qua in re longe parciores et restrictiores sunt semperque fuerunt Latini; quiet ad omnes, cisi virtute et eruditione præstantes, raro hoc elogium quasi prænomen aut cognomen transtulerunt, cum tamen apud Græcos nihil sit frequentius quam illud ὁ μέγας. Sæpe ex musca μέγαν elephantem facere solent. Et jam quoque ex 121 ingenito fastu μεγάλου titulo mirifice sese circumspiciunt, ὁ μέ-

γας ῥήτωρ, ὁ μέγας σακελλάριος, ὁ μέγας οἰκονόμος, cum sint omnium prope mortalium longe miserrimi propter jugum Turcicum. GAETA.

[P. 3 *penult.* ὁ μέγας οἰκονόμος. Ὁ ὅμοιος munia recensent uberius Allatiana. Ὁ μέγας οἰκονόμος τῶν κτημάτων ὁφείλει εἶναι ἱεροδιάκονος. Ὁ αὖν δὲ λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς. φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὠράριον ἵσταται ἐν τῇ (δεξιᾷ αὐτοῦ. M) μὲν τῆς ἁγίας τραπέζης, βασιλεύων καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ καὶ τὸ ἅγιον βιβλίον. Προσφέρει δὲ καὶ τὸν μέλλοντα χειροτονηθῆναι κληρικὸν τῷ ἀρχιερεὶ. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ πᾶν κτήμα τῆς ἐκκλησίας, ἐξετάζει εἰσόδους καὶ ἐξόδους καὶ λογαριασμούς ἀπὸ πᾶν πρᾶγμα τῆς ἐπισκοπῆς. Κρατῶν καὶ χαρτουλάριον ἀναφέρει ταῦτα, καὶ τετράκις τοῦ χρόνου (δὲς τοῦ ἑνιαυτοῦ M) ἀναφέρει τῷ ἀρχιερεὶ, ἐπισκοπεύων καὶ τὴν χρευσμένην ἐκκλησίαν, πάντα τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἐπισκόπου. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ ἀρχιερέως. Addunt alia: Ἔστι καὶ ἐπὶ ψήφους τοῦ ἐπισκόπου πρῶτος, διανέμων καὶ τὰ δικαιοῦματα τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, τὰ εἰσερχόμενα δίκαια τῆς ἐπισκοπῆς. Uno verbo Regia scripserunt: Ὁ μέγας οἰκονόμος ἔχει τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἐπιμέλειαν. Ὁ ὅμοιος nomum diaconum tantum voluere posteriores Græci: Joannem enim Tabennisiotam Zenonis tempore ex presbytero et œconomο patriarcham Alexandrie factum memorat Theophanes: idem sub Heracleona Paulum CP. pariter patriarcham ex eodem officio presbyterique dignitate refert assumptum. Ab imperatore quondam instituebatur; ab Isaacio Comneni tempore a patriarcha. Zonaras in Isaacii Comneni Vita: Τὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων οἰκονομίαν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπένευψε μέχρι τότε τοῦ μεγάλου οἰκονόμου πρὸ χειριζομένου παρὰ τοῦ βασιλεύοντος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ οὐανοφύλακος, ὁ κελὸς δὲ καὶ ἄμφω ὑπὸ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐθὺ τοῦ ἐξουσίαν. Vide Balsamonem in Canon. 9 edicti Theophili. GOAR.]

CAPUT III.

Quis magnus sacellarius et quis ὁ τακελλίον.

Ὁ μέγας σακελλάριος appellatur a Joanne Ciriaco ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλῃς σακέλλῃς. At ὁ τοῦ σακελλίου vocatur quoque ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾷς σακέλλῃς ἄγων ὁ σακελλάριος. In Turcogræcia non male dicitur *sacellius*. Quid vero σακέλλη seu sacella seu σακέλιον seu σακέλην seu σακέλιον? His enim nominibus utuntur recentiores Græci, a quibus sacellarii magni et minoris nomina deducunt. Σακέλιον, inquit Snidas, βαλάντιον, μαρσούπιον, ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος. Hesychius: σακέλλα, ὅπου τὸ χρυσὸν τίθεται. Σακέλιον: ὁμοίως. Nec dubium nomen hoc ad Græcos venisse ex Latino seu potius multis communi vocabulo, *saccus*, *sacculus*, *sacculus*, extrito altero c. Hinc Germanicū *sacklein* et *seckel* pro loculis; et *seckelmeister* questor, *præ-*

fectus sacculi seu saccelli. Quare si duos istos propriis nominibus afficere velimus, tum ὁ μέγας σακελλάριος erit nobis der gross oder grosse seckelmeister, ὁ τοῦ σακελλίου seu sacelli der klein seckelmeister, 123 quia ecclesie pecunias curabant, asservabant, expendebant. Et hæc est primaria appellationis hujus ratio, petita nimirum a sacculo, hoc est ab arario ecclesiastico, cui præerant. GRETS.

[P. 4. Ὁ μέγας σακελλάριος. Ἀπὸ τοῦ σακελλίου dictus. Σακελλιον, βαλάντιον, μαρτύριον, ait Suidas: loculorum itaque et pecuniarum custos est sacellarius. Hanc expositionem mihi suggerit Balsamon Medit. de protedico: Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σακελλιον παρὰ τὸ διοικεῖν καὶ φυλάττειν ἐστὶ. Λέγεται οὖν σακελλάριος; ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής. Viri Latinorum ignari dirige vel corrige linguam: mentem percipe, quasi dicat: Sacellum administrationis custodiæque rationem secum vehit; ubi ergo sacellarii mentio, confestim monasteriorum administrator obversetur oculis. Optime: nam et Stephanum Persam, quem Nicephorus patriarcha ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, Theophanes σακελλάριον vocat. Quod igitur æconomus magnæ ecclesie, id sacellarius monasteriis præstat; ut nimirum eorum bonis custodiendis invigilet. Perpende hæc ex Allatiani excerpta: Ὁ μέγας σακελλάριος ἐπισκοπεῖ καὶ ἱερυνῶν τὰ ἀνδρῆκα μοναστήρια ἐκ πάντων τῶν συνεργημένων δικαιομάτων. Ἐπαίρει δὲ λογαριασμὸν, εἰσόδους καὶ ἐξόδους, βίους δὲ καὶ πολιτείας τῶν μοναχῶν ἱερυνῶν, καὶ δις (τρί; M) τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναφέρει πάντα τῷ ἀρχιερεῖ. Ἔστι δὲ καὶ εἰς τὰς χροῖας; εἰς τὰ δεξιά τοῦ οἰκονόμου. Adjungunt alia: Προσφέρει καὶ τὴν μέλλοντα χειροτονηθῆναι εἰς ἱερέα, στηρόμενος πλῆσιον τοῦ μεγάλου οἰκονόμου. Non omnium porro et ubique sitorum monasteriorum præfecturam sibi vindicat sacellarius, sed, ut aiunt Regia num. 1059, τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν περὶ τὴν πόλιν, eorum quæ in regia urbe nec non et trans portum in Sycena sive Galatensi regione sunt condita. (M: ὁ μέγας σακελλάριος φορῶν τὸ στιχάριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὠράριον στηκεται ἐν τῷ εὐωνόμῳ μέρει τῆς ἀγίας τραπέζης. βαστῶν δὲ ἄγιον βυβλίδιον.) COAR.]

Interim alia quoque munia obibant: nam magnus sacellarius potestatem habet in virorum et mulierum monasteria, quæ in munere administro utitur illo qui antistes monasteriorum appellatur, de quo Godinus in quinta pentade, sicut et ὁ τοῦ σακελλίου adiutorem habet ἀρχοντα τῶν ἐκκλησιῶν, de quo in quinto quinario. GRETS.

[Ib. Ἐχὼν ὁποιονδήποτε. Allatiana (et M) vocant χαρτουλάριον. Ex quo percipe χαρτουλάριον scribam inferiorem denotare. COAR.]

Non absimilia Balsamon: Magnus sacellarius curam gerit monasteriorum, tam eorum quæ sunt intra urbem quam τῶν περὶ τὴν πόλιν, hoc est quæ sunt in Pera seu Peræa, cum civitatis imperatricis decima tertia regio sit Pera seu Peræa, ut patet ex descriptione urbis Cpolitanz, inter cujus regiones

locum decimum tertium obtinet Sycena, quæ alio nomine Pera et hodie Galata. Cum ergo ad Cpolitanz urbem pertineat, non immerito curam et inspectionem habet sacellarius in monasteria quæ in Pera sita sunt, quæque Balsamon vocat Peratica: a Pera enim urbe deduxit hoc nomen.

Minor sacellarius seu sacellius catholicas ecclesias sua in potestate habet et sacellum sive sacellum, inquit Godinus. Ubi mentio sit sacelli, ne cogites curam ecclesiarum excludere sacellum proprie dictum. Et quamvis in descriptione officii magni sacellarii denuo non repetatur cura sacellæ, attamen ipsum nomen id satis indicat: nemo enim proprie, imo forsperne ne apte quidem nominatur 123 absolute sacellarius, eo quod curat tam virorum quam virginum monasteria. Minori sacellio tribuit Balsamon, in sua disceptatione de echartophylace, etiam curam et administrationem emphyteusim. Ait enim: Ὁ σακελλίου præfectus sacelli curam gerit τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, catholicarum ecclesiarum (inapte interpretes ecclesiarum in genere; quem errorem non semel errat), πρὸς δὲ καὶ ἱμφοτεύσεων τὴν διοίκησιν. GRETS.

[Regia de sacello præposito ac ejus appellatione: Ὁ σακελλίου τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἱμφοτεύσεων τὴν διοίκησιν ἔχει· σάκελ γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ διοικεῖν ἐστὶ καὶ φυλάσσειν· ἀπὸ τοῦτου μετωνόμασται σακέλη ἡ τοῦ; κακούργου; φυλάττουσα, καὶ τὸ σακούλιον. Allatiana de eodem: Ὁ σακελλίου, ὅταν λειτουργεῖ ὁ ἀρχιερεὺς, ἱστάμενος καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ἀγίῳ βήματι εἰς ἐπιτροπὴν τοῦ ἀρχιερέως. Ἐχουν δὲ ἐπισκοπεῖν τῶν γυναικείων μοναστηρίων ἱερυνῶν καὶ ἀντιθεορεῖ αὐτὰ κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων ἀρχιερεῖαν. Κρατῶν δὲ φυλάκην τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐν φυλῇ ἀποσταλλομένους; παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, κριτῶν αὐτούς. Elucidant hæc Simeonis Thessalonicensis verba: Ὁ σακελλίου τῶν εὐαγγelizῶν κατὰ τὴν πόλιν διερευνᾷ καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιμελεται εὐταξίας, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τε καὶ τῷ βήματι, μὴ ποτε καὶ παρὰ τὸ δέον εἰς γενόμενον καὶ τὰ ἐκτὸς ἀμειλῇται. Ex his τοῦ σακελλίου nominis duas rationes collige: primam, quod ut sacellarius mulierum monasteriorum, ita hic virilium bona custodiat; alteram, quod patriarcham carcerem, σακελὴν σακέλιν vel σακελλιον dictum, sub sua dispositione teneat. Balsamon Medit. de echartoph. et proted. l. VII Juris GR: Ταυτόν ἐστιν εἶπεῖν φυλάκα, σακελλάριον καὶ τὸν σακελλίου. Παρὰ γὰρ Ῥωμαίοις τὸ σακελλιον παρὰ τὸ διοικεῖν, καὶ ἡ τοῦ κακούργου; φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλη ἐντεῦθεν καὶ οὐκ ἄλλοθεν μετωνόμασται, ὡς περὶ δὲ καὶ τὸ σακούλιον. Λέγεται: γοῦν σακελλάριος; ὁ τῶν μοναστηρίων διοικητής, καὶ ὁ σακελλίου ὁποιονδήποτε; ὁ τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν φροντιστής. Nusquam itaque τὸν σακελλίου minorem sacellarium affirmaveris, qui majores regit ecclesias, nec sacellarii potestati subjectus dignoscitur, cui licet loco cedat (monastica quippe sacellario commissa,

Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἤλθεν εἰς Ἀγ-
 κύραν τῆς Γαλατίας, καίει τὰς σκηνὰς πῆξας, ὁ
 τῆς Σινώπης ἡγεμὼν στεῖλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ
 πλείστης θυροφορίας, καὶ προὑπαντήσας αὐτῷ
 δουλικῶς προσεκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον
 ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἱδίῳ πατρὶ μνησθόμενα
 τοῦτο ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἄγγελον τῶν ῥηθη-
 σομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· Ἀνάγγελον τῷ
 πατρὶ σου, ὅτι τὴν Σινώπην βούλομαι (35) καὶ
 εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, καὶ γὰρ χα-
 ριέντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς
 Φιλικποπόλεως· εἰ δὲ οὐ, ἔρχομαι ταχύ. Ὁ δὲ
 στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἐφθασεν ἐν
 Σινώπῃ. Ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σι-
 νώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγει-
 λεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου. Β
 Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάστασιν τοῦ στόλου γεγο-
 νοῦσαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν
 ὤδευεν. Ὁ δ' Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώ-
 πης, καὶ προὑπαντήσας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προσ-
 κυνήσας. Ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο,
 καλεῖσας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ
 ἱπποὺς, καὶ ἡμίονους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλο εἴ τι
 ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμίσις ἐκείνητο, καὶ μὴ προσφαι-
 σαι τίς τι τῶν αὐτοῦ. Τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγ-
 καταστήσας, καὶ ἡγεμόνα εἶνα τῶν δούλων αὐτοῦ
 χειροτονήσας αὐτὸς, εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα
 ἐχώρει. Ὁ δὲ προῤῥήθεις Οὐζοῦν Χασάν ἡγεμὼν εἰς
 τὰ τῆς Περιοῖδος ὄρια ἐπὶ τὸν ὄρεον οὖν τοῖς αὐτοῦ
 διέτριβε, μὴ ἔχων καταπροσωπίαν τῷ τυ-
 ράννῳ. Περὰς δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαβάς τὸν
 Φάσιδα ποταμὸν (36), χώρας τὰς μὲν εἶλε, τὰς δὲ
 οὐ δύνηθαι παρέδραμα, καὶ τὰ Καυκάσια ὄρη μετὰ
 πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑστερήσεως τῶν ἀναγ-
 καλῶν ἀναβάς κατήλθεν εἰς Κόλχους. Καὶ δὴ εἰς
 Τραπεζοῦντα (37) ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τρα-
 πεζοῦντος· ἐκ τῶν δύο ἐλεῖσθαι τὸ κρεῖττον, ἢ παρα-
 δοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ τυράννῳ ἀνευ ζημίας αὐ-
 τοῦ τινος· ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν,
 ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ παντοῖου εἰδους
 ἄλλου, δούλων τε καὶ δουλῶν, καὶ πάσης ἄλλης
 κινητῆς ὑποστάσεως· ἢ οὖν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα
 πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀπαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ
 ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικί προσεκύνησεν.
 Ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ
 Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν καθ'
 ἑκαστὴν οὐδὲν ἦνεν, ἕως ὁ τύραννος διὰ ξηρᾶς
 κατήντησεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς οὖν γυναικὶ
 καὶ τέκνοις προσεκύνησε. Ἦν δὲ οὗτος Δαβὶδ ὁ
 Κορνηνός, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κορνηνοῦ, καὶ ἀδελ-

A tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere
 eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac con-
 siliis egenus, Sinope in occursum ejus egreditur,
 ac submisce adorat. A tyranno comiter benigneque
 susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre,
 equos, mulos, camelos caeteraque asportare, quae-
 cunque in horreis et penu habebat, omnesque de
 illis quidquam contrectare vetiti. Rebus ergo Sino-
 pensibus recte constitutis, praetore urbi uno manci-
 piorum suorum imposito, Armenia interiora petit.
 Interea praedictus princeps Usun-Hasan Persidis
 fines montanos cum suis occupaverat, viribusque
 inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno
 posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia
 Phasique flumine superato, regiones quasdam
 debellavit ille, alias cum subigere non potuisset,
 transcurrit, montem Caucasum multo labore, ciba-
 riorum et necessariorum penuria artatus supera-
 vit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum acces-
 sisset, illius imperatori per nuntium horum alterum,
 quod melius sibi aestimatione metiretur, eligendum
 proponit: vel se salvo, omnibus thesauris suis ar-
 genti, auri, aeris caeterarumque rerum, servis etiam
 et ancillis omnique alia supellectile integris, im-
 perium tyranno relinquere; vel cum imperio ista
 omnia 194 cum vita amittere. His auditis impe-
 rator urbe exit, illumque adorat. Classis equidem
 multis jam diebus Sinope solverat, et Trapezuntem
 appulsa quotidianis praелиis urbem frustra tentave-
 rat, donec tyrannus terrestri protectione eo venis-
 set. Urbe itaque imperator uxore ac liberis comi-
 tantibus excessit, et illum veneratus est. David
 Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius,
 Joannis decessoris sui frater; cum tota gente sua
 soceris, avunculj et nepotibus suis, cumque pala-
 til nobilibus et proceribus, singulis supellectilem
 suam secum auferentibus, immobilibus bonis reli-
 ctis, Constantinopolim triremibus vectus est.
 Mehemetes Trapezuntis rebus rite compositis, anno
 solido in illa expeditione transacto, reversus est.
 Anno 6970 (Christi 1462) Walachia vaivoda per
 apocrisarium injungit, ut ad se venerandum prom-
 pte ac diligenter accedat, adolescentes quingentos
 adducat, annumque tributum aureorum nummo-
 rum decem millia afferat. Respondet Walachus se
 nummos aureos solvendo paratos habere, adoles-
 centes vero tradere non posse: impossibili porro
 propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. His au-
 ditis, tyrannus exasperatus, illustrium procerum
 quemdam comite adjuncto secretario destinat,

Ismaelis Bullialdi notae.

(35) *Τὴν Σινώπην βούλομαι.* Laonicus, lib. ix, Leuncl. lib. xv. Phranzes lib. iii, cap. 27. Sinope urbis Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiae metropolitae olim subdita.

(36) *Φάσιδα ποταμόν.* Phasis fluvius Colchidis. (37) *Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα.* Comnenorum Trapezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio, qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezunti

PATROL. GR. CLVII.

regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461 a Mehemete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazicae metropolis, illius regionis incolae Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum et mare Caspium excurrentem Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia et Colchide determinat. Colchi hodie Lazi, Iberi et Abani Mengrelii appellantur.

mandatque ut tributum afferant, exteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenis-
sent, quæ in mandatis habebant, vaivodæ nuntiant.
At ille comprehensus mortis inhumano, acerbò
turpique genere, palo per anum transfixos affecit.
Superato deinde Danubio copiis secum ductis in
Dystræ regionem excurrit, turbamque infamæ ple-
bis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes
eodem mortis genere pali transfixione plecti jussit.
Finibus illis a tyranno quidam dux præfectusque
constituitur, egregio aliquo facinore. Fortem se ac
bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum de-
cem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Wa-
lachus manus conserit ac pugnat, et inter pugnan-
dum partim internecione delet, partim vivos capit;
quos omnes eorumque ducem Hamzam acerbæ
pali poena damnatos necavit. His compertis ani-
mi vertigine et æstu circumactus tyrannus, copias
undequaque ad centum quinquaginta militum mil-
lia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli
profectus ad Danubii ripam venit; ibique castris po-
sitis, donec universæ copiae se conjunxissent, sub-
stitit. Walachus interea omnes subditos suos
in arcta loca silvisque obsita migrare jussit. Agris-
que vastatis pecudes cæteraque animalia ad **195**
partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines
abegit: se vero ac exercitum intra silvas densas,
tutis locis occupatis, continuit. At tyranno Danu-
bium transvecto septemque dierum itinere emen-
so, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla ci-
baria, ne potus quidem, inventa. Cum vero in lo-
cum irriguum et opportune situm pervenisset,
palos innumeros erectos depactosque conspicit,
fructuum vice cadaveribus graves: in omnium me-
dio Hamzam byssinis ac coccineis vestitum palo-
que transfixum. Hoc portento tyrannus obstupe-
factus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus
est, fossis circumductis intra se continuit. Wala-
chus summo mane copias in aciem dispositas an-
te diluvium deduxit: et cum ad castrorum dex-
trum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irru-
pit, et donec dies appeteret, Turcorum ingentem
stragem cæsis innumeris edidit. Turci in tenebra-
rum caligine tepidi, nec hostem dignoscentes,
mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra
castra sua Walachi recepti iis se continuere. Ty-
rannus castris tum motis turpiter recedens, et Da-
nubium transvectus Adrianopolim regreditur. An-
no 6971 [Christi 1462] classe triremium sexaginta
naviumque septem instructa, mense Septembri in
insulam Lesbum movet: terrestri vero profectio-
ne copiis secum ductis accedit. Insulam a Nico-

A φος Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεδασλευκός·
στελλας δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν ταῖς
τριήρεσι παγγενεῖ μετέρους [ἐκύρους], θεοῦς καὶ
ἀνεψιῶς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀρχαῖσι καὶ εὐγενέσι
τοῦ παλατίου· φέρων δὲ καθεῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ
ἀνευ τῶν ἀκινήτων. Αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος
καλῶς διοικήσας ἐκπαιστράφη χρόνον τέλειον πλη-
ρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτῆς. Ἐν δὲ τῷ 6970 πέμ-
πει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας (38) ἀποκρισιάρχιον
μηνύων αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν,
ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας ψ', καὶ τὸ κατ'
ἔτος διδόμενον τέλος, ἔχουν χρυσίνους χιλιάδας
δέκα. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοὺς μὲν χρυσίνους
ἐτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται·
τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτε-
ρον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἡγριώθη, καὶ στεί-
λλας ἕνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἐνὶ τῶν γραμματέων
αὐτοῦ εἶπεν, Ἀγάγετέ μοι τοὺς φόρους, καὶ περὶ
τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. Οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ τῷ
Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς
ἐν πάλαις καθήσει, θάνατον ἀπάνθρωπον, ὀδυνηρὸν
καὶ ἀσχήμονα· εἰτα περάσας σὺν δυνάμει κατέδρα-
μεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας (39), καὶ πολλὸν λαὸν
συρφετώδῃ λαβὼν ἐν Βλαχίᾳ περάσας, πάντας τὸν
αὐτὸν θάνατον τῶν πάλαι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξε-
μέτρησε. Καὶ τῶν ἀρχῶν ἐκείνων εἰς ἀρχηγὸς
τοῦ τυράννου, θάλασσαν διέβη ἀριστεῖαν τινὰ, περάσας
εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιᾷ δέκα Τουρκῶν, καὶ συμβα-
λὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὗς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνας
ἔκτεινε, οὗς δὲ ζῶντας ἡγγρευσε, πάντας τῷ τοῦ
πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζάν πι-
κρῶς κατέδικασεν. Τοῦτων συνεὶς ὁ τύραννος καὶ
πλήρης σκοτοδινίας καὶ ζάλης τυχὼν, ἀπανταχοῦ
συναθροίσας δυνάμιν ὑπὲρ τὰς 90' χιλιάδας, τῷ
καιρῷ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ ἤλθεν εἰς
Δάνουβιον, καὶ αἰετὰς σκηνὰς πῆξας, ἐστὴ ἕως οὗ
πᾶσα ἡ δυνάμις εἰς ἓν σῶμα γίνεσθαι. Ὁ δὲ Βλάχος
καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὄν' αὐτὸν εἰς κλειστούρας καὶ
δενδρώδεις τόπους μετοκίνας, καὶ τοὺς κάμπους
ἐρήμους ἀφείλε, καὶ ζῶων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς
ἐνδοτέροις ἐλάσας ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλάνους καὶ
Οὐννούς (40), αὐτὸς ἐν τοῖς ἄλλοις βασίσει καὶ θυ-
ροῖς τόποις σὺν τῇ ὕπ' αὐτὸν στρατιᾷ διημέρουν.
Ὁ δὲ τύραννος περάσας τὸν Δάνουβιον καὶ ἐπέκεινα
D ὧν ἡμερῶν τόπον ἀνύσας, οὐχ εὖρος τὸ οὐνοῦν ἢ ἀν-
θρώπων ἢ ζῶων τὸ τυχόν, ἢ τῶν τροφίμων τι ἢ
ποτίμων. Φθάσας οὖν ἐν τινὶ τόπῳ λιβαδιῳ καὶ
εὐθέτῳ, ὅρῃ πάλους πεφυτευμένους μυριαρίθμους,
βρίθοντας ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σῶματα, καὶ τὸν
Χαμζάν, ὃν προείπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίνων καὶ
κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονημένων ἐν τῷ πάλῳ.
Ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλήν ταύτην ὁ τύραννος ἐξεπλάγη,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(38) Πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας. Is erat Draculi sive Draculæ filius, Vladus seu Vladislaus appellatus. Laonicus lib. 11; non longe a fine. Leunclav. lib. xv.

(39) Δύστρας. Dystra olim Δουρόστολον λεγών,

Durostorum, Mysiæ inferioris urbs ad Danubium.

(40) Ἀλάνους καὶ Οὐννούς. Alani in Sarmatia Europæa sedes habuerunt; Podolia hodie appellatur illa regio. Οὐννοι sunt Hungari qui Daciam occupa-
runt.

καὶ τῇ νυκτὶ φοβηθεὶς, ἐν ᾗ ἐπῆγε τὰς σκηνας, τα-
 φρους ἀνήγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο.
 Ὁ δὲ Βλάχος ὀρθρίσας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν καλῶς
 συνταξάμενος, εἰς σκοτίας οὐσῃς κατήλθε, καὶ τὸ
 δεξιὸν μέρος τοῦ φασσάτου τυχὸν εἰσπλῆεν ἐξαίφνης,
 καὶ ἔως πρῶτ' ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. Καὶ πολλοὶ
 τῶν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευσον, ἕως οὗ ἡμέρα
 διήγασεν. Πρῶτας δὲ γενομένης οἱ μὲν Βλάχοι εἰς
 τὰς μάνδρας θύτων εἰσπλῆοντες ἰκοιτάσθησαν· ὁ
 δὲ τύραννος ἐγερθεὶς κατηχυμένους, καὶ παράσας
 τὸν δάουθεν ἤκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῷ
 ἔσθῳ ἔτει στόλον ἀπαρτίσας τριήρων καὶ διήρων
 ἐξήκοντα καὶ νῆας ζ', κατήλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ
 Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς σὺν δυνά-
 μει. Ἐλθὼν οὖν ᾗτήσατο τὴν νῆσον (41) παρὰ τοῦ
 κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζου, ὃς ὑπῆρχεν
 ἀδελφὸς Δομινίκου (42) τοῦ προηγεμονεύσαντος, τὸν
 δὲ ὁ βῆθε· Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ
 ἀπέκρινεν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμὼν κατέστη τῆς Λέσβου
 τέταρτον ἄγων ἔτος ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος
 ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνῃ ἐν τε πολεμικαῖς παρα-
 σκευαῖς καὶ ἀρμάτων πληθύνει, καὶ τάφρων βοθύνων
 καὶ χωμάτων ἀνορύξει κατασκευάσας, μέσον ἐκάθητο σὺν πολεμισταῖς πλείστοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χι-
 λιᾶδων πέντε, καὶ συρφετῶδη λαὸν σὺν γυναῖξί καὶ παιδαρίοις ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιᾶδων κ'. Παράσας οὖν
 ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἀγισματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν σὺν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικόλαος· Οὐκ
 ἔστι δυνατόν παραδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῇ νόμῳ κτανθῇσονται.
 Τότε πάλιν τὴν περσὶαν διαβάς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ βεζίρην Μαχμούτ τοῦ πολιορκεῖν Μιτυ-
 λήνῃ. Καὶ δὴ εἰς πετροδόλους σκευὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πετροβολῶν τὸ ἐν μέρος τῆς
 πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανοῦδιον κατὰ γῆς ἐβρύχεν· ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προ-
 μαχῶνας καὶ πύργους. Ὁρῶντας οὖν οἱ ἐντός...

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ἐλθὼν οὖν ᾗτήσατο τὴν νῆσον. Bosius C hanc obsidionem ad annum 1457 refert, sed perpe-
 ram, anno enim 1462 Mitylene oppugnata et de-
 dita est, et tota Lesbos in potestatem Mehemetis
 venit. Bosius porro asserit, Mehemetem terra cum
 filio accessisse, et Luchini Catalusii nothi proditi-
 one Mitylenen occupavisse.

(42) Ἀδελφὸς Δομινίκου. Hic Dominicus dux-
 rat uxorem Mariam, filiam Paridis Justiniani, qui
 inter principes insulæ Chii opibus præstabat.

A lao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi-
 poscit. Hic Dominici decessoris sui quem dititione
 spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartus-
 que annus ab occupata dominatione agebatur.
 Nicolaus equidem Mitylenes securitati prospexerat;
 machinis bellicis omnis generis instructam ar-
 matorum valido præsidio firmaverat: fossis pro-
 fundis aggeribusque munierat: ejus mœnibus cum
 quinque militum millibus pluribusve, turbæ quo-
 que plebeie, adnumeratis mulieribus ac pueris,
 viginti millibus se tutabatur. Cum ab Hagiasma-
 tio in insulam trajecisset tyrannus, urbemque et
 insulam sibi dedi postularet, respondit Nicolaus
 illas se prodere non posse, nisi præliando ipse
 sui que milites prius occubuisse. Hoc reddito
 responso in continentem remeavit tyrannus, et
 vezirum Mahmud obsidioni ac oppugnationi Mity-
 lenes præfecit. Qui tormentis mœnia ita quassa-
 vit, ut eorum pars, quæ Melanudion appellatur,
 conciderit: in aliis etiam locis propugnacula et
 turres in solum corruerint. Oppidani his animad-
 versis.....

C Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram inci-
 disse, maritus a se non dimisit, eodemque lecto
 ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum
 Dominicus in insidias inimicorum suorum inci-
 disse, et ex uxoris charissimæ amplexibus vi
 abreptus esset, ipsa miserum nusquam deseruit,
 mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta.
 Videndus Augustinus Justinianus in *Annalibus
 Genuensibus*. Verum silentio transmisit, Domini-
 cum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

XPONIKON ΣΥΝΤΟΜΟΝ.

196-198 CHRONICON BREVE

Ex Bibliothecæ Regiæ manuscripto libro.

Τὸ Ἄργος (43) γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει ςψιζ'. Ἰωάννης ἦν ὁ ἀναβιβάσθεις μητροπολίτης· εἰς πη' θρόνον. Γέγονε δὲ ὕστερον εἰς ρζ'.

Ἔτους ςχλς' παρέλαβον (44) οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ ἀπ'.

Ἔτους ςψια' παρέλαβον οἱ Φράγγοι (45) τὴν Κωνσταντινίου πόλιν.

Ἔτους ςψξη' παρέλαβεν τὴν Κωνσταντινίου (46) πόλιν ἀπὸ τῶν Φράγγων κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ ςωνς' γέγονε τὸ μέγα θανατικόν (47).

Τῷ ςωνς' ἦλθεν εἰς τὸν Μωραῖαν (48) ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ςωπ' γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ ςωπβ' ἐγένετο τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ ςωπη γέγονε κύριον Πάσχα (49), ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ ςωλς' γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

Ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος (50) ὁ Πορφυρογεννήτης εἰς τὸν Μωραῖαν.

Ἦλθεν ὁ Βρανέζης (51) θαλάμῳ τοῦ δεσπότης, καὶ ἐγύρισεν τὸν Μωραῖαν.

A. M. A. C.

6397	1089	Argos metropolis facta. Joannes, qui ei Ecclesiae tunc praeerat, ad metropolitae dignitatem proventus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.
6695	1187	Sanctum Domini sepulcrum occupaverunt Saraceni.
6711	1203	Franci Constantinopolim occupaverunt.
6768	1260	Dominus Andronicus Palaeologus Constantinopolim, expulsis Francis, cepit.
6856	1348	Magna pestilentia grassata est.
6857	1349	Despota Cantacuzenus in Moream profectus est.
6880	1372	Secunda pestilentia.
6882	1374	Tertia pestilentia.
6888	1380	Festo Paschatis despota Cantacuzenus e vita migravit.
6896	1388	Quarta pestilentia.
		Despota Palaeologus Porphyrogenitus in Moream accessit.
		Branezis in Moream venit, eamque ex voluntate Domini peragravit.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(43) Τὸ Ἄργος. Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare cepit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta, 'Ο Ἄργος καὶ αὐτὸς πη' ὧν, ρε' γέγονε Ἀργὸν metropolita cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.

(44) Παρέλαβον. Contigit Octobris die 2 deditione Hierosolymæ facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3 Guidonem regem prælo victum cepit.

(45) Παρ. οἱ Φράγγοι. Error hic admissus est; contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

(46) Παρέλ. τὴν Κωνσταντινίου. Ab Andronico Palaeologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. iv., qui Cæsarem Alexium Strategopulum urbem astu ac quorundam

proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1262 Latinos urbe exactos fuisse; anno vero 1260 cepit Michael Palaeologorum primus.

(47) Μέγα θανατικόν. Θανατικόν vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

(48) Ἦλθεν εἰς τὸν Μωραῖαν. Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Joannis Cantacuzeni imp. filius. Phrauz. lib. 1, cap. 13.

(49) Γέγονε κύριον Πάσχα. Pascha fuit anno illo Martii 25, cyclo lunæ 15, solis 17, litteris A G. indict. 3.

(50) Ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος. Is erat Theodorus Porphyrogenitus, Joannis imp. filius, Manuelis frater. Phrauz. lib. 1 cap. 15.

(51) Ὁ Βρανέζης. Adeundus Phranzes, lib. 1, cap. 20.

Ἔτους ςωιζ' παρέλαβεν ἡ ἐκλαμπροτάτη ἡμῶν ἀφεντία τὸ Ἀναύπλι (52).

Τῷ ςωιθ' ἔτει γέγονε τὸ πέμπτον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Λέοντος, καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπήγαυν καὶ ἐπῆραν τὴν Ἀκουδαν (53) τῇ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατίσθηκεν κύριος Δημήτριος ὁ Πάλ (54) μετὰ φοβήτου τοῦ Λέοντος (55), καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, καὶ ἐπίασεν τὸν Πρίγκιπα μηνὶ Ἰουνίῳ δ', καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἡγοράσθη.

Εἰς τὰ αὐτῆς ἰσχυφώνησεν (56) ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μετὰ τὴν ἀφεντίαν μας. Καὶ ἔβωσε ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας τὸ Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσον. Καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔβωσε τοῦ δεσπότη τοῦ Μάγρα, καὶ τὸν πόργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ ςθ' ἔτει ἦλθεν ὁ Γιαγουπασῶς (57) καὶ ὁ Μουρτάσης μετὰ τὸ φοβήτου τὸ Τουρκεῖον χιλιέδες' μηνὶ Ἰουνίῳ β' εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρα Σαββάτου, καὶ τῇ Κυριακῇ ὥρα β', ἐπῆραν αὐτὸ, καὶ ἡχμαλώτισαν τὸν λαόν. Καὶ τῇ κα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθεν εἰς τὸ Λέοντος καὶ ἐπολέμησαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὐρέθη εἰς τὸ Ἀναύπλι δοῦκας ὁ Ἐπικερνός.

Τῷ ςθ' ἔτει γέγονε τὸ ἕκτον θανατικόν.

Τῷ ςθιβ' παρέλαβεν ὁ δεσπότης (58) Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν κασταλλιανὴν αὐτῆς, ἀπὸ τοῦς Φερρίους Ρόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ ςθιγ' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογεννήτης.

Τῷ ςθιη' ἔτει γέγονε τὸ ἑβδόμον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε κύρις Μανουὴλ ὁ μέγας δοῦκας.

A. M. A. C.

6897 1389 Illustrissima dominatio nostra (id est, respublica Veneta) Nauplium occupavit.

6899 1391 Quinta pestilentia.

Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis et in urbem Leontarim, cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagie, seu esus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.

Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis et Albanis collecto Junii die 4 principem oppressit, et mense Decembri proditus est.

6902 1394 Morex despota fœdera pactus est cum dominis Venetis, hisque Argos et Thermisium concessit: qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrin donaverunt.

6905 1397 Jacopes Bassa et Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2 Sabato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque mancipia ceperunt. Eiusdemque mensis 21 Leontarim venerunt, eamque expugnaverunt. Eodem tempore Ducas Epicerus Nauplii agebat.

6907 1399 Sexta pestilentia.

6912 1404 Idem despota Porphyrogenitus Corinthum ejusque regionem a Rhodiæ militie equitibus recepit Junii mensis 14.

6913 1407 Despota Porphyrogenitus obiit.

6918 1410 Septima pestilentia. Mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

Ismaelis Bullialdi notæ

(52) Ἀναύπλι. Nauplium olim Ἀργεῖον ἐπὶ νεῖον. Hodie appellatur Napoli di Romania.

(53) Ἀκουδαν. Phranzes hujus loci meminit lib. iii, cap. 22. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagie Dominica fuit illo anno Februarii 7, Pascha Martii 28, cycl. lunæ 2, solis 26, littera C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas, cap. 13.

(54) Δημήτριος ὁ Πάλ. Phranzes de Joanne Raule, quem Georgium etiam Raulem appellarat, et de Michael Raule, lib. iii, cap. 26 et 28, mentionem facit; ex eadem forte gente erant ac ille qui Apocaneum occidit.

(55) Τοῦ Λέοντος. Vulgo Leontarium et Leontari; Μεγάλη πόλις olim appellata. At in tabulis geographicis, Leontari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponnesum incolentes, ut ad Ducæ caput 32 ostendimus.

(56) Ἐσχυφώνησεν. Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic sit mentio, pariter mihi incognita; castrum insule Crete hoc loco esse intelligendum, non facile persuadeor, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica

oporteat. Megra Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicum, vulgo Golfo d'Egina.

(57) Ὁ Γιαγουπασῶς. Adeundus Phranzes, lib. i, cap. 20.

(58) Παρέλαβεν ὁ δεσπότης. Jacobus Bosius, lib. iv Histor. militiæ et religionis Hierosolymitanæ, tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collegii et societatis militiæ Hierosolymitanæ, pepigisse et de lite transigisse, quæ inter Theodorum et Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui despotatum Peloponnesi, Corinthi et Lacedæmonis collegio Rhodiorum vendiderat anno Christi 1397, dum magnus magister erat Philibertus de Nailleco. Liti hac conditione finis impositus, ut Rhodiis ducatus aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine, solveret Theodorus; et ita Corinthum ejus Castellaniæ, Calaurætam ejusque agrum ipsi redderent Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. De Peloponnesi venditione Phranzes libro primo capite vicesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum, Rhodiis vendidisse scribit.

Τῷ Ϛθκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παλαιολόγος· καὶ ἔκτισεν τὸ Ἑξαμίλιον μὴνι Μάτῳ, καὶ μὴνι Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίσεν τοὺς ἀρχοντας τοῦ Μωραίου.

Τῷ Ϛθκς' γέγονε τὸ θάνατον θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεζοὶ (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ Ϛθκθ' ἡμέρᾳ ὁ Δεκεμβρίου ις' ἐγένετο χειμὼν φοβερὸς, πλήθος βροχῆς, καὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀτραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπῳ, καὶ ἐχάλασε ὁ Νάρθηκας (61) τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεψύχθησαν αἱ πόλεις τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεψύχθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἔπισεν, καὶ σημεῖα ἐγένοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πόλεις ὡς ἀπὸ ξίφους.

198 Τῷ Ϛθκθ' ἔτει νεμήσει ιθ' Ἰαννουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' Σιγουντονάνης (62) ἐπίσκοπος Ναυπλίων μετακόμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσίου τῶν Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἀργούς ἀπὸ τοῦ Ἀργούς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου. Φατο δὲ οἱ ἐκεῖσε εὐρεθέντες, ὅτι ὅταν ἤνοιξαν τὸν ἅγιον τάφον ἐκεῖνον ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐξῆλθεν εὐωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χώρον καὶ τὸν αἶρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σμυνὼς κατακείμενα, ἀ καὶ λαβόμενοι τινες τῶν πιστῶν ἐγένοντο πλείστοι ἰάσεις.

Τῷ Ϛθλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν ὁ μέγας σεισμὸς, καὶ εὐθὺς ῥέξατο εἰς τὸν Μωραϊὸν σποράδην λυμαίνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ Ϛθλα' Μάτῳ κβ' ἦλθεν Τούρκος ὁ Τουραχάνης (64) μετὰ φοβίτου εἰς τὸ Ἑξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασεν το. Εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαίμονίαν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντο, εἶτα εἰς τὸ Γαρδικίον, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἐκεῖ ἔκοψαν τοὺς Ἀλθανίτας Ἰουλίου ε'.

A. M. A. C.

6925 1415 Dominus imperator Manuel Palaeologus in Moream venit, et Hexamillum mense Maio refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.

6926 1418 Octava pestilentia. Eodem anno Anavarezi Tabiam venerunt.

6929 1423 Decembris 17, feria 4, immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrum tonitruum et fulgtris continuis immista sancti Andreæ Northica dejecit. Templi valvæ et sepulcra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.

6929 1421 **199** Indictione 14 Januarii 21 feria 3, Siguntionan Latinorum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentibus adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquie in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

6930 1422 Feria 2 hebdomadis Diacnesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim cœpit.

6931 1423 Maii 22, Turachanes, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamillum processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolim, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 5 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(59) Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς. Vide quæ notavimus ad Ducæ cap. 20.

(60) Ἀναβαρεζοὶ. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarepos e castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Τάβια seu Avia ad sinum Messeniæcum, vulgo golfo di Corone.

(61) Ὁ Νάρθηκας. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctorum locis ostendit, Northica locum esse extra eccle. iam, ubi stabant oī ἀκρωμένον, id est auscultantes, qui inter quatuor pœnitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδρομος ὁ νάρθηξ. Ἐτύγχανε γὰρ ἐν τῷ πρόδρομῳ τοῦ ἱεροῦ, ἢν vestibulo templi. Phavorinus: Νάρθηξ σημαίνει δύο τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα· καὶ γίνεταί παρὰ τὸ νάρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. Item: Νάρθηξ παρὰ τὸ νάρθεν, ἥτοι κατωθεν τοῦ ὁμοῦτος κείσθαι, Nar-

thex duo significat, ecclesiæ Narthecem: et vox illa νέρθεν, quæ infra significat, eo quod infra templum, videlicet infra ambonem seu suggestum Narthex collocatus sit.

(62) Σιγουντονάρης. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus nota.

(63) Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου. Fuit hoc anno cyclus solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15, Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacnesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschæ.

(64) Ὁ Τουραχάνης. Item Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικίον duplex in Peloponneso: unum ad septentrionem et ortum prope Pellene: alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli; de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίον Laonicum eam appellat libro nono.

Τῷ Ϛβλ' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ Ϛβλθ' ἔτει γέγονεν τὸ ἔννατον θανατικόν.

Τῷ Ϛβμζ' ἔτει γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ' σύνοδος (66) ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ.

Τῷ Ϛβνβ' ἔτει νεμήσει ζ' (67) Δεκεμβρίου κ' ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως κύρις Κωνσταντίνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαβεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίου. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, ἵνα γίνῃται βασιλεὺς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἐβασίλευσε γὰρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ Ϛβνβ' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον (68) κύρις Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου· ἐπαρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς θύδας τὰς ἑπταπύλας, καὶ ἐκούρυσσε μέχρι Λιθαδείας, καὶ Ζητουνοῦ, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγρῶν (69).

Τῷ Ϛβνε' νεμήσεως ι' ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀγιοτάτου Μάρκου (70).

Τῷ Ϛβνε' ἔτει τοῦ κόσμου τῆς δὲ θαλάσσης σαρκώσεως αμρζ' Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἦλθεν μετὰ φοσάτου α.ε' Τοῦρκος Ἀμῆρᾳς Ἀχμάτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἑξαμίλιον Κορίνθιον. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένη παρὰ κ' ἑσπέρα ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης ἰσχυρὰς τῆς μάχης, τῷ πρωτῷ βῆθῃ ὁ ταίχος παρὰ τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἐπράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐπέβησαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἐδιώκοντες τοὺς, καὶ οὐδ' μὲν ἀνέβλιν, οὐδ' δὲ ἡχμαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἀπειρα πλῆθῃ, καὶ ἄρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἰτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἰτα εἰς τὴν Βοτζήταν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτήν, καὶ ἡχμαλώτισαν ὁμοίως. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλάν, ἔστι δὲ καὶ τὰ περὶ τούτων. Καὶ ἐγένετο ἡ αἰχμαλωσία πολλήσφοδρά, καὶ οὕτως· ἐστράφησαν.

Τῷ Ϛβνθ' ἔτει ἐτελεύτησε (72) ὁ Ἀμῆρᾳς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαβεν τὴν ἀφαντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλα-

A. M. A. C.

6938 1430 Musulmani Thessalonicam occupaverunt.

6939 1431 Nona pestilentia.

6947 1439 Synodus octava Florentiae celebrata.

6952 1443 Indictione 7, Decembris 20, dominus Constantinus despota Palaeologus Constantinopoli in Moream venit, cujus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreae despota Constantinopolim, ut imperator renuntiaretur, profectus, voti compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.

6952 1444 Mense Martio dominus Constantinus Palaeologus Moreae despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetunium et Agraphorum agrum usque excurrit.

6955 1446 Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.

Decembris die 3^a Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amoras ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare coepit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appetente die in murum subierunt obsessores. Tum Romaeis in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, animalia et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis incederunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et praeter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.

6959 1451 Amiras Amoras obiit, imperiique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui impe-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι. Phranzes, libro secundo, capite nono; Ducas, capite vicesimo nono.

(66) Ἡ λεγομένη ἡ' σύνοδος. Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, imperantibus Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) Νεμήσει ζ'. Quia coepit indictio imperatoria septima die Septembris præteriti 21. D: illa Palaeologorum professione adeundus Phranzes, libro secundo, cap. 18.

(68) Ἐκτίσε τὸ Ἑξαμίλιον. Ducas, cap. 32. Thebe heptapyle sunt in Boeotia. Libadia, Achaia olim dicta.

(69) Ἀγρῶν. Forte intelligit ἀκρονάθω, quæ ἀκράθω etiam dicitur. Videnda quæ supra cap. 24 notavimus de Erisso vel Jerisso urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phranzes, lib. ii, cap. 18.

(71) Δεκεμβρίῳ γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ. Phranz. lib. ii, cap. 19, Novembris 27 Morateia ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. Adeundæ notæ nostræ, ad Ducæ caput 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartana ditione, cujus Phranzes loco citato meminit. Boziza est, quæ aliter Vostica appellatur, Achaiae urbs Ægium olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc Golfo di Lepanto.

(72) Ἐτελεύτησε. Phranzes, lib. ii, cap. 2, et cap. 17, ubi de anno, mense et die capite Constantinopoleos, 6991, Maii 29.

πῆς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντινίου πόλιν. Διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισεν πληθεύς ἀπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Περσεκάθεισε τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ· ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν. Μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ σύνταξιν συγχροήσας πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγχροτῶν πόλεμον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαθεν αὐτὴν μηνὶ Μαίῳ κθ' ὥρα γ' τῷ 535α' ἔτει νεμήσεως α'.

Τῷ 535β' ἔτει μὲν δ' μηνὶ Μαίῳ κθ' ἐφάνη ἀστὴρ (75) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκδιόζων ὥστερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ 535δ' ἔτει νεμέσει δ' μηνὶ Ἰουνίῳ παραδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ 535ε' ἔτει νεμέσει δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἥθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, χλόας, ῥίζας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. Ἦφερι δὲ τὸ παντάλινρον τὸ εἶτος ὑπὲρ λ', καὶ οὐχ εὐρίσκειτο.

Τῷ 535ς' μηνὶ Μαίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμηνρᾶς· ὁ Μεχμέτ Τζαλαπῆς μετὰ φοσάτου α, ε' εἰς τὸν Μωραῖαν, καὶ παρέλαθεν τὴν Πάτραν τὸ Μουχλιν (74), καὶ Αὐγούστου εἰς τὰς γ' παρέλαθεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ 535η' ἔτει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμηνρᾶς τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραῖαν, καὶ παρέλαθε τὸν Μεσηθρᾶν, καὶ ἐπῆρε τὸν κύριον Δημήτριον (75) τὸν δεσπότην σὺν τῆς βασιλείας καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπῆρεν εἰς τὸ Σαρδί μηνὶ Μαίῳ λ', νεμέσει γ'.

Τῷ 535θ' ἔτει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαίων ἐπαρέδωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἀργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κα' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β' ἐξώκησαν αὐτοὺς οἱ Τούρκοι ἀπὸ τοῦ Ἀργους, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναιξίν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαθον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἀργος.

Τῷ 535θ' ἔτει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστων εἰς τὸ Ἀνατύκι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἐξαμίλιον, καὶ ἤρξαντο κτεῖσιν καὶ τσιγεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον· καὶ ἐπολέμιζον καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ γονομένη· ἐρίοιο· διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις (77).

A. M. A. C

rium adeptus Neocastrum extruxit; cepitque Constantinopoleos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admodis cepit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigiis occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora 3, anno 6961, indict. 1, urbe potitur.

6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in cælo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum emittebat.

Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos glandesque vescabatur. Panis qui vix reperiebatur, libræ quinque pluris nummis triginta venierunt.

6966 1458 200 Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras et Muchlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.

6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium despotam cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, Constantinopolim in Saraium transtulit.

6971 1463 Aprilis mensis die 5, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis dederunt, et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constantinopolim transporterunt, habitationemque eis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.

6972 1464 Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque navesque plurimas Nauplii contraxit, dieque Septembris 1 ad Hexamillum exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis ædificari ceptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incepto cessatum.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(75) Ἐφάνη ἀστὴρ. Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860, qui cepit anno 1455, Decembris 11, feria 5.

(74) Τὸ Μουχλιν. Phranzes Mochlin appellat, lib. III, cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5 Mehemet in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse adnotat Phranzes.

(75) Τὸν κύριον Δημήτριον. Phranzes libro tertio, capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

(76) Ἀπριλίῳ γ'. Anno illo cyclas lonæ fuit 4, solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, et Κυριακὴ τῶν Βαίων Aprilis 5, ut hic adnotatur.

(77) Phranzes libro tertio, capite 27, Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim Epidaurum, nunc Nafvasia, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

Τῷ ϚΘα' ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμπάρ-Μπεκὺς μετὰ πλείστου λαοῦ καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισεν τὸν πύργον τοῦ Ἀργους, καὶ ἔλαβεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτησεν αὐτόν.

Τῷ ϚΘη' ἔτει νεμέσεως ἡ' ἦλθεν ὁ Ἀμηνρὰς σὺν στρατοῦ πλείστου ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων διὰ θαλάσσης τριακοσίων ε' μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὐρίπτον (78). Καὶ ἐπολέμειεν οὕτην ἡμέραν καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουνίου ιβ' ἕως Ἰουλίου ιβ'. Καὶ τῇ ιβ' Ἰουλίου ἡμέρᾳ πέμπτῃ παρέλαβεν αὐτὴν ὁ αὐτός. Ἀμηνρὰς ὁ Μεσμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἰματοχυσίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. Ἀπέθανεν δὲ πλῆθος ἀπειρον ἀμφοτέρωθεν. Καὶ οὕτως ἐπαρέλαβεν καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ αὐοζ' Ἰουνίου ιζ' ἐποίησεν ἡ πανοψηλοτάτη ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετῶν ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον (79).

Εἰς τὰ αὐλθ' ἐποίησεν μάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὲ τὸν Τοῦρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπῆρεν ὁ Τοῦρκος τὸν Ναῦπακτον (80).

Εἰς τὰ αψ' ἔτη ἐπῆρεν τὴν Μοθωκορώνην (81).

Εἰς τὰ αφγ' ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μὲ τὸν Τοῦρκον (82).

Τῷ Ϛα' ἔτει ἀπέθανεν ὁ Ἀμηνρὰς ὁ Παγιζήτης (83), καὶ παρέλαβεν τὴν ἀπεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιαζήτη.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν εἰς πόλεμον μὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίσεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μεγιστάνων παραδοθεῖς, τὸν ὅποιον ἐνίξεν μὲ τὴν χόρδαν τοῦ τοξοῦ.

Τῷ Ϛκα' ἔτει ἐπίσεν τὰ δύο παιδιά τοῦ Ἀχμάτου, καὶ ἔκοψαν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπίσεν τὸν ἕτερον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κουρκούτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ Ϛβ' ἔτει Ἀπριλλίου ις' ἐγένετο μέγας σεισμός εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασεν πλείστα ὀσπίτια ἀπὸ τοῦ καστρου τοῦ ἄνω, καὶ μερικτὴν ἀπὸ τοῦ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλείστον λαόν.

Τῷ Ϛβ' ἐσύναξεν ὁ Σαλήμης πλείστον φουσάτον ἱππέων καὶ πεζῶν πλείστον ὑπὲρ τὰς σ' χιλιάδας, καὶ ὁπῆγεν εἰς τὴν Περσίαν εἰς τὸν Σοφί (84). Καὶ εἰς τὰς κθ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ὄρα δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδωσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί, καὶ ἐτράχησεν αὐτὸν ὁ Σοφίς, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τοῦ φουσάτου

A. M. A. C.

- 6975 1467 Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit : Argis turrim extruxit, impositoque presidio eam firmavit.
- 697 1470 Indictione 8, in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisq; admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12 oppugnavit. Julii tandem die 12, feria 5, vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens caesorum numerus ab utraque parte fuit, hocque pacto totam insulam (Eubœam) subiecit.
- 6985 1477 Junii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.
- 7007 1499 Respublica nostra (Veneta) cum Turcis, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.
- 7068 1500 Turci Mothocoronem occuparunt.
- 7011 1503 Veneti cum Turco pacem inierunt.
- 7020 1512 Amiras Bajazites oblit, imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes 1) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.
- 7021 1513 Ahmetis liberos binos oppressit et interfecit, eodemque fratrem suum alterum Corcutem morte affecit.
- 7022 1514 Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terræ motu quassata est, ita ut domus plurimæ corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit; istaque ruina multi homines obruti perierunt.
- Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit. Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, cademque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauri-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(78) Eubœam seu Euripum, Turcis Egridos, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Phranzes, lib. III, cap. 30. Idem *Annales Turcici*.

(79) Doglionus, lib. VIII *Histor. Venetæ*, idem testatur.

(80) *Annales Turcici*, et Doglionus lib. X.

(81) *Μοθωκορώνην*. Μεθώνη et Κορώνη duæ sunt in Peloponn' so urbes; hodie *Modon* et *Coron* appellantur. Doglionus lib. X, atque etiam *Annales Turcici*.

(82) Doglionus, *ibid*.

(83) Ὁ Ἀμηνρὰς Παγιαζήτης. *Annales Turci* referunt ad annum Hegiræ 918, mensemque Sepher. Cœpit annus ille Martii 20, anno 1512, ser. 6. Neomenia Sepher incidit in Aprilis diem 18.

(84) Hanc expeditionem adversus Ismailem Sophinum resque gestas referunt *Historiæ Turcorum* ad annum 921, qui cœpit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1513. Cladem accepisse Selimem tantum abest, ut tradant, potius vero Persas profligatos fuisse, et Tebrisium a Persis descensum Turcos occupasse.

τοῦ Σαλήμη περισσώτερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τζακισμένος· καὶ πάλιν ἔλαθεν ὁ Σοφίς τὸ Τσμπρίζιν, καὶ τὸ Ἐκαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπῆρεν ὁ Σαλήμης.

Τῷ ζ'α' ἐπῆρεν ὁ σουλτάν Σαλήμης τὸ Καέρος (85), καὶ τὴν ἀφεντιάν τοῦ σουλτάνου ὅλην, καὶ ἐπίσεν τὴν σουλτάνον, καὶ ἐθανάτωσεν τὸν μικρῷ θανάτῳ, ὃς ὀνομάζετο σουλτάν Μπαράκ. Ἑρμηνεύεται ὅτι τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς εὐλογημένος.

Τῷ ζ'β' ἔπει Σεπτεμβρίῳ κς' βασιλεύσας ἐτὴ θ' ἀπέθανεν ὁ ἀσπὴς Ἀμράς, σουλτάν Σαλήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρείος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. Ἠγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλείστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγγέθησαν πολλὰ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν, ἔδοσαν ἀπλὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνεγείρωται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἴκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζονται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγειναν καὶ πλείστα νέαι ἐκ θεμελίων.

Τῷ αὐτῷ ἔπει ἔλαθεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλταϊμάν ἐτῶν ὦν κγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ζ'κθ' ἔπει Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτάν Σουλταϊμάνης φουάτον ἱππέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', ὅστι· ἐπῆγεν εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμειεν τὸ Ἀμπελογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παράλαθεν αὐτὸν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν.

Εἰς τὰ μκχβ' Ἰουνίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σουλταϊμάνης φουάτον διὰ ξηρὰς χιλιάδας σ', καὶ στόλον διακοσίων ἐξορκήκοντα ἄρματα κάτεργα, καράδας καὶ φούστες, καὶ ὤπηγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν διὰ πλείστων ἐλεπόλεων ἀπὸ τὸν Ἰουνίον μῆνα ἕως τοῦ Δεκεμβρίου. Καὶ τῇ κς' τοῦ αὐτοῦ ἐπαρτέδω ἡ αὐτὴ ἀόλῃα εἰς χεῖρας αὐτοῦ (88). Ἔδοσε δὲ ἄδεια, καὶ ἐξέδω ὅστις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεῦσαι οὗτος ὁ Σουλταϊμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραῖος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A. M. A. C.

sium seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophinus deinde recepit, omniaque oppida quae Selimes occupaverat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque sultani Aegypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, rex benedictus, ille appellabatur.

7029 1520 Septembris die 26, postquam annos 9 regnasset impius Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et iudex aequus. Christianos valde, praecipue vero Christi Ecclesias dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta rescindendi concessit, dixitque ut omnes Deo consecratae aedes ornarentur; praeter antiquas igitur novae multae a fundamentis constructae sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum agens 23 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam pedatum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum trirēmium tum navium et dromonum apparata, sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera data est. Libertatem abeundi omnibus, quicunque discedere vellent, fecit.

Priusquam hic Suleimanes imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebraeus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habere te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebraeus: Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa num anni, menses vel alia temporis intervalla intelligenda sint, nescio. His et aliis, quae ex

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Sultanus Selimes, juxta *Annales Turcicos*, Aegyptio potius est anno Hegiræ 925, cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima sultanus Aegypti Tommambais, vel Tonum-bei Al-cairi media urbe suspendio necatus fuit. Cæpit annus Hegiræ 925 anno 1517, Januarii vicesimo quarto, feria septima. Neomenia Rabiul-evel coincidit cum Martii 24; ergo 17 erit Aprilis 9 feria quinta.

(86) Anno 926 Scheval mensis die 7, Selimem mortuum perhibent *Annales Turcorum*; cæpit annus 926 Decembris 23, feria 6. Ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14 diem. Ergo dies 26 Septembris fuit Scheval 13, non septimus. D. e. 17.

ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Suleimanes thronum regium conscendit.

(87) Expugnatam Albam Græcam dicunt *Annales Turcici* anno 927, Ramadzanis 25. Cæpit annus 927, anno 1520, Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta *Annales Turcicos* anno 929, mensis Sepher 3. Cæpit annus 929 anno Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembris 22 fuit Sepher mensis 3. Differt biduo Chronicum ab Annalibus.

Γίνωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτάν Σουλταϊμάν εἶπεν αὐτῷ, Ἐν πόσῳ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἑβραῖος εἶπεν, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνοι εἰσὶ ἡ μῆνες ἡ καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ταῦτα εἰπόν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν χρεῖα, εἶπεν ὁ σουλτάν Σουλταϊμάν, ὅτι· Ἐάν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφᾶν ὅσον θέλῃς. Καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἑγγραφοὺς ὁμολογίαν· καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὐρέθη ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. Ἦλθεν δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφᾶν κατὰ τὸ ἱδιόγραφον τοῦ ἀφαντοῦς, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλείους τιμὰς. Ἡρώτησεν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τί μέλλει γενέσθαι. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἡ κακίᾳ φερόμενος, ἡ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετο ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, εἶπεν, ὅτι οἱ Χριστιανοί, ὅπου εἶναι· εἰς τὴν πόλιν μέλλει νοῦν ποιήσουν στάσιν, καὶ βασιλεῖα ὅστις ἔνε τὴν σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ σὺν αὐτῷ νὰ στασιάσουν κατὰ τοῦ σοῦ κράτους καὶ διὰ τοῦτο πρόδιδε ἡ βασιλεῖα σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελέσουν τὸ ἔργον. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασσιᾶς ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀθέσμου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, εἰπόν αὐτῷ· Σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μὲν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δύναμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὐρεθῶμεν καὶ θεομάχαι· εἰ δὲ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἄφε· ἡμᾶς· τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιήσωμεν τὴν ἐκδίκησιν.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔδειξεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα· Τὸ μεσονύκτιον ἠγέρθησαν οἱ Τερεβίνθες, καὶ ὤπηγαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, νὰ σκαδατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. Καὶ ἐλθόντες· εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῶδαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάσαντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεωγμένας, καὶ φωνὰς ψαλμῶδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. Καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀφαντοῦς. Ὅστις ἦλθεν σωματικῶς, καὶ ἄκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, καλεῖσας ἵνα ἀναβῶν εἰς τὰ ἀνηχούμενα. Νὰ σκοπεύσουν μήποτε ἐστὶν ἐξ ἀνθρώπων, ἡ τοιαῦτα ἐνέργεια. Καὶ εὐθὺς ἐξέλοικεν καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ψαλμῶδία. Καὶ πάλιν ὤρμησεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτοῦς Πυρὶ πασσιᾶς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν.

Εἰς τὰ ἀφκᾶ Ἰουλίῳ ἡ πῆρεν ὁ Σπᾶνίας (89) τὴν Γένουσαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς λε' χιλιάδας.

Εἰς τὰ ἀφκᾶ ἀπεστάλη ὁ Αἰγρᾶτὴ Μπασσιᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀμνηροῦ σουλτάνου Σουλταϊμάν ἑως τὸ Κάδρο· ἵνα ὀρίξῃ αὐτό. Ὅστις· οὐκ φθόνον δίδει ἡγάπα ὁ ὀηθεὶς Ἀμνηρᾶ· τὸν Πραι-Μπάσιαν, ἀνυποστάσσει, καὶ

A. M. A. C.

1950 1522

re erant, dictis, sultanus Suleimanes hæc ei dixit: « Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantam volueris, solvam, » scripserat de ipsi præstenda mercede cavit. Fasces itaque imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum inito, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quænam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituent quemlibet, quo ducere adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbulis seu viziris de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a tam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic affatus est: « Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res non nisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnare deprehendamus. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de iis sumere. »

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschalis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisi media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, et ad S. Sophiæ templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentibus portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, *Christus resurrexit*. Quod ad sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audivit et vidit oculis suis, jussitque ut attendere ad resonantes istos cantus, perpendere, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Menſe Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percitus, quod apud sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane deficit, et contra eum rebellat: omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictam stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Ο Σπᾶνίας. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

ἔγινεν ἀνάρτης (90). Καὶ ἔκοψεν ὅλους ὅσους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ῥηθέν-
τος Ἀμῆρᾶς· οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὑψώσαν τὸν ῥηθέντα Μπάσιαν καὶ ἐποίησαν αὐτὸν σουλτάνον,
οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμβουριάρις (91) εἰς τὸν Μωραῖαν, καὶ ἔστειλεν ὁ ῥηθεὶς Ἀμῆρᾶς, καὶ ἀπικεφάλι-
σαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὅποιαν κεφαλὴν ἐκδεῖραν, καὶ ἐπῆραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντι-
νούπολιν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Ἀχμᾶτης, ὁ νεωστὶ σουλτάνος ἐβύναξεν ὅλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἔκοψέ
τους, καὶ τὸν βίον αὐτῶν ἐδήμευσεν, ὃς ἐβύναξεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἀπειρον.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνεργοῦ τοῦ ῥηθέντος μεγάλου ἀφεντὸς τοῦ Σουλταϊμάνη ἐσχότωσαν μέγα εἰς τὸ
λουτρὸν τὸν ῥηθέντα Ἀχμᾶτ-Μπάσιᾶ, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὅλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην
τοῦ μεγάλου ἀφεντὸς.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ῥηθεὶς Ἀμῆρᾶς ἐξέβαλε πολλὰς φάμιλιας ἀπὸ τὰ κάστρη τῆς Ῥωμανίας, καὶ ὤπηγέ τας
εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγένετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην· εἰς τὴν
Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περλίαν, καὶ εἰς
τὸν Μωραῖαν σποράδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Αὐγούστου εἰς τὰς 7 ἐπέρασεν ὁ Κούρτουγλης μετὰ κατέργων καὶ φούστων, καὶ ὤπηγῃ
τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἐπῆρεν ἓνα κάστελλον.

A. M. A. C.

6950 1522 illum Bassam sultanum proclamantur : hujus frater in Morea Flaburiaris, id est Sangia-
cus, erat : quem Methonæ per satellites illuc missos Amiras capite truncari fecit ; abscisso
capiti pellem detraxerunt, et Constantinopolim asportarunt.

7651 1523 204 Ahmetes vero nuper Cairi sultanus renuntiatus, cunctos suæ ditionis Hebræos
simul contractos interficit. eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrastit.
Eodem anno, magno sultano Suleimane auctore, Achmetes Bassa in balneis oppressus
necatur : rursusque universa Syria sultani imperio subjicitur.

Eodem anno predictus Amiras ex Romaniz, id est Thraciæ, oppidis familias multas
in Ægyptum et inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem sævit, præ-
cipue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corfunium, Zacynthum,
Artam, Joannina, Peria : Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno, Augusti die 8, in Apuliam triremibus dromonibusque Curtugles trajecit,
istiusque provinciæ partem populatus est, et castrum unum occupavit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) De Ahmetis Bassæ rebellionē nullum verbum
facit Leunclavius. Jacobus Bosius part. III, *Hist.
militiæ et religionis Hierosolymitanæ* lib. II, de
Mustapha Bassa Soleimanis, sororio in Ægyptum
misso, et ab Arabibus Syrisque Alcairum, post
cæsum ejus exercitum, compulso ac obsesso,
historiam breviter descripsit. Ut illum liberaret re-
belleresque in ordinem cogeret missus est cum in-
genti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham
illico liberavit, ad adventus sui famam pavore per-

culsis rebellibus. Ahmetes vero ab Ægyptiis sulta-
nus paulo post salutatur : quem ut reprimeret So-
leimanes Abrahamum Bassam cum valido exercitu
adversus Ahmetem misit. Terribi, qui ad Ahme-
tem defecerant, ut in gratiam cum Soleimane
redire possent, errorisque veniam obtinere,
illum in balneo se religionis causa lavantem obtrun-
cant.

(91) *Φλαμκουοιάρης*. Flammularius seu ve-
xillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDICES.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ.

(Codini liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 23; desinit 428; inde exorditur opus de Originibus CP. cui peculiaris index tribuitur.)

- Ἀδυστιάριος 246.
ἀγάπην διαιωνίζουσιν ποιεῖν 75.
ἀγγούριον 268.
ἀγγουριωτὴν 38.
ἄγια 94.
ἀγίασμα 96, ἀγιάσματος μεταλαμβάνειν 79.
ἀγίασμός μέγας 306.
ἄγιος 91.
ἀγιωσύνη 120.
ἀγρυπνία 72, 320.
ἀδελφὴν ἔγω 29, 30.
ἀδουμιάζειν 85.
ἀδουμιαστής 85, 198.
ἀδνούμιον 193.
ἀέννιος ποταμός 255.
ἀετόπουλα 14, 228.
ἄηρ 15, 221.
αἷμα καὶ ὕδωρ ζωοπαρέχου πλεονῶν πεπληρωμένα θερμότητος 163.
αἰμαχθῆναι εἰ συμβῇ κυνηγετοῦντα βασιλεῖα 39.
Ἀκαθίστην Θεομήτορος ἀγρυπνία καὶ ὕμνος 321, 324.
ἀκούειν δέκα ἐνέα 301.
ἀκούμεω 301.
ἀκριβοῦν 75.
ἀκρόπολις 108.
ἀκρωτηριασμός 87, 354.
ἀκωλύτως 8.
ἀλείπτῃ; ὁ τῆς Κρήτης Ἀνδρέας; 320.
ἀληθεύω 30.
ἀλλαγαι, ἀλλάγματα 67, 68, 313.
ἀλλάγιον 200.
ἀλλαξιμάριον 31, 254.
ἀλλάσσειν 67, 135, 313.
ἀλογον, ἀλόγιον 25, 37, 200, 245.
ἄμειων 89, 357.
ἀμετακίνητος στάσις τῶν διακόνων 164.
ἀμνηστὴς, ἀμνηστῶν, ἀμνηστῶν 243, 244.
ἀμπουλλα 149, 275.
ἀ. α. 99, 101.
ἀναβάθρα 78, 89, 91, 93.
ἀναβατὸς θρόνος 21, 239.
ἀνσιδάξω 7, 8, 11, 21.
ἀναγερευεσθαι 7.
ἀναγορευόμενος βασιλεὺς 88.
ανα.τιο; 68 ποί.
- ἀνάκαρ 31, 254. ἀνακαριστῶν 31, 49.
ἀνακτιζεσθαι 41.
ἀναλόγιον 44.
ἀναλογεῖν 274.
ἀναλώματα βασιλικά 98.
ἀναπίπτω 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 73.
ἀνσστήλωσις τῶν σεπτῶν εἰκόνων 345.
ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μοναστήρια 122.
ἀνεπίληπτος 149.
ἀνερωτήτως 45.
ἀνεψιός 8, 18.
ἀνευ δ' ὧν εἴρηται 106.
ἀνοικεῖν ἐστὶ 105.
ἀντ' αὐτοῦ 84.
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγίδος ἡ τοῦ βασιλέως πρόβησις 105.
ἀντιδωρον 258, 365.
ἀντιθυμῶν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανόντων 376.
ἀντιμῖνσια 145 sq.
ἀντίπανα 224.
ἀντιπρόσωπα 147.
ἀνω ποταμῶν χωρεῖν λέγουσα τὰς πηγὰς, περὶ αὐτῶν 144. τὰ ἀνω κάτω ποιεῖν *ibid.*
ἀξίωμα 7, 8, 16, 141. ἀξιώματα ἀρχοντικά 133, 161.
ἀξιωματοῖς 97, 173, 350.
ἀπαράλλακτα συνῆθων ἁγίων εὐχῶν 159.
ἀπαριθμεῖσθαι 7.
ἀπερχεσθαι 79, 80.
ἀπήμων ὁ πότος; 119.
ἀπληκτεῖν 245.
ὁ ἀποδαλὼν τὸν τεθνεῶτα 106.
ἀποκαλύπτειν κεφαλὰς 90.
ἀπόλυσις; 68.
ἀποπάττειν 73, 327.
ἀποπογγίζω 71.
ἀποστολικά παραδόσεις 86.
ἀποτελούμαι κτῶν 57.
ἀργυρένδυτος; 361.
ἄρμα 40.
ἄρματοῦν 270, 350.
ἄρτου κλάσμα θέλεις φάγωμεν 188.
ἀρχή 165.
ἀρχιεπίσκοπος οὐ διὰ ἀρχοντικῶν γίνεται 164.
ἀρχιερατικὰ στολίσματα 137. ἀρχιερατικὴ φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρίται 105.
ἀρχιεπίσκοπος; 283.
ἀρχοντεῖα 164.
ἀρχον. ὁπουλὸν ἀσκεπὶς 52, 238.
ἀρχιεπὸς τῶν μελεπιδῶν ὁ δομέστικος 176.
ἀρχων μέγας 136. ἀρχων ἐκκλησιῶν, εὐαγγελίου, κοντακίων, μοναστηρίων 5. ἀρχων τῶν φώτων 5, 145.
ἀσκεπής 142, 241.
ἀσπρίζειν 239.
ἀσπροκόκκινος; 26.
ἀσπρο. 239, 379.
Ἀτραβατικὰ χλαμύδες 335.
Ἀδουμιαστῶν 88, 355.
αὐθενεῖν 232.
αὐθεντής 16.
αὐθεντόπουλος 228, 232.
αὐτοχειρὼς 62.
ἀφαιρουντες καποῦτζια γονατίζουσ; 75.
ἀφορίζειν 157.
ἀχειροποίητος τοῦ Χριστοῦ εἰκὼν 323.
ἀχθοφόρα ζῶα 245.
ἀγρύπνως 23.
βαθμίδα, 89.
βαῖον 91. βαῖων ἐορτή 67, 311.
βατοῦλος 112, 210, 311.
βαλάντιο. 21.
ἐν τοῖς βασιλείοις 356.
βασιλεσπάτωρ 175.
βασιλικὸν αμειβὼν 246.
βεριοκκόκκινος 19.
βέστια 246.
βηλοθυρα 288.
βῆμα 149.
βίβλη 22 84.
βιγλίζω 84.
βιγλίσοντες 84.
βλάτια συνῆθως πολιτευόμενα 20. ἑκατόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 23, 50, 236, 237, 202. βλατιον κωδικαί τοιχοῦς, δεδεμένον μετὰ μανδύλιν 51, 237, 292.
βλάτιος; 19.
βλέπειν τὰς εὐχὰς δευθεῖν τοῦ ἀρχιερέως 138.

βουλή καλίων 225.
 βουλεύειν 256.
 βουλωτήριον 127.
 βουτιόν 26.
 βούτιον 245.
 βρεβία ἐν οἷς ἀναγράφεται κειμή-
 λια 133.
 βρύσο; 295.
 ἐν τῇ Γαλατῇ ποτεστάτος Γενου-
 τῶν 74. μοναστήρια 122.
 γαμικῶν ὑποθέσεων κριτῆς χαρτο-
 φύλας 4.
 γαυμάδια ἱμάτια 224. στιχάρια
 166.
 γαμματικῶν 27.
 γεγυνοτέρων φωνῇ 74.
 γενικὸς λογοθέτης 186.
 Γένουσα 75.
 Γενούται 75.
 γνήσιος τεθνεώτος 106.
 γονάτιον 141.
 γονυκλισία οὐ γέγραπται 334.
 γράμματα συγγωρητικά 157.
 γραμματικός 41.
 γυναικάδελφος 15.
 γύρος τῆς τροῦλης 22, 242.
 πρὸ τῆς τοῦ δειλινοῦ ὥρας 84.
 δελτία μικρά 319.
 δέμα 26.
 δεσποτάτοι 160, 364, 93. μανδου-
 φοροῦντες μετὰ λαμπάδων 160.
 δερματιῶν λιπτά περιμήματα ἀφ'
 ὧν πιτάκια 135.
 δεσποινικὸς κληρὸς 94.
 δεσπότης 175.
 δεσποτικά ἔορτα 273.
 δευτερεῖα φέρειν ἀρχιερέως 165.
 δευτερεύων τῶν ἱερῶν 152. τῶν
 διακόνων εἰσδεύει τοὺς διακόν-
 ούς 150.
 δευτερόκρωτα σάββατα 145.
 δεφένσορ τῶν κούρσευόντων 32,
 255.
 δῆμαρχοι 48.
 δημηγορεῖν 35.
 δι 209.
 διαβιβάζω 106.
 διαγίλαστος 19.
 διαγνώσεις καλλιγραφεῖ χαρτοφύ-
 λας 127.
 διαδέχσθαι τὸν τελευτήσαντα 376.
 διακαινήσιμος ἑβδομάς 353.
 διακονητὴς ὁ σεκρετικός 118.
 διακονία περὶ τὸ ἅγιον βῆμα 162.
 διακονικόν 353.
 διάκονοι τῷ ὀραρίῳ σημαίνουσι
 ἄλλοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλού-
 σης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως 168.
 διακόνων τάξις καὶ στάσις τῷ
 χρόνῳ ρυθμίζεται καὶ στηρίζε-
 ται, καὶ ἔστιν ἀμετακίνητος 164.
 διαλάμπουσα ἡμέρα 86.
 διαλίξις 242.
 διαλυκτερεῖν 81.
 διαφορύτερος 105.
 διάφραγμα 99.
 διδάμπουλον 44, 275
 διδάλειν 269, 283.
 διδοίεος 225, 369.
 διερχομένης 25.
 διερχομένη κατ' ὄνομα 198.
 δικαιουμένη κατὰ παντὸς ἀνθρώπου
 καὶ δικαστηρίου μεγάλου προ-
 κάθηται χαρτοφύλας 127.
 δικανίκιον 17, 105, 105, 235.
 δικιτήσιον 379.

διοικεῖν τὰ κινά 377.
 διοικητῆς 25.
 διόρθωσις σφαλμάτων ψυχικῶν
 127.
 δίσκος ἅγιος 221.
 δισπίθαμος 95.
 δομestικὰ 153, 176.
 δομestικεῖον 258.
 δομestικοὶ 153. οἱ δύο δομestικοὶ
 χοροῦ δεξιῶ καὶ ἀριστεροῦ *ibid.*
 δοῦξ, δοῦκός 18. δοῦκας, δοῦκάδος,
 δοῦκαῖνα 178. δοῦκάτων 179.
 δραγόμενοι 270.
 δρακοντεῖον 283.
 δρατιόμενος νομισμάτων σκορπί-
 ζει εἰς τὰ ἀρχοντόπουλα 98.
 δρομεῖς 235.
 δρουγγα, δρουγγος 189.
 δρουγγιστὴς 190.
 δρύφακτοι 134.
 δωρεῖται ἡ βασιλεία τότε τι τῷ
 δέειν 79.
 ὥρημα χρόνου καὶ ἰδίου πόνου
 ἔχει ἀρχιδιάκονος ὑπαροχὴν 164.
 ἑβδομάς διακαινήσιμος 353.
 ἐγγράφως παραδιδόναι 86.
 ἐγγὺς χρυσοδούλλου δύναμιν ἔχει
 79.
 ἐγκληματικὰ ὑποθέσεις 130.
 ἐγκοπτός 18.
 ἐλαφος 67. ἐπ' ἐλάφους κρούειν
 35. ἐπ' ἐλάφους τιθέναι μίνους
 60, 298.
 ἐθνικὰ φωναὶ 148.
 εἰκονοστάσιον 274.
 εἰκὼν τῆς ὁδηγητρίας 315.
 εἰρηνικά 74.
 εἰσδεύειν 150.
 εἰσδεύων 150.
 τῶν εἰσδιδόνων τῆς θεοτόκου μνήμη
 80.
 εἰσοδος 363. μεγάλη 93. εἰσοδεῖ
 τε καὶ ἐξοδοῖ προσφερόμεναι καὶ
 ἐξερχόμεναι 41.
 ἐκβάλλειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς στέμμα
 96.
 ἐκβολή 30.
 ἐκγονος 106.
 ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου 46
 ἐκδικησις 131.
 ἐκδικητῆς 87.
 ἐκκριτοὶ τῶν ἀρχόντων 102.
 ἐκμαγεῖον τοῦ προσώπου 167.
 ἐκφωνήσεως γίνεσθαι ὀφειλούσης
 καιρὸν σημαίνουσι τῶν τε κατη-
 γουμένων καὶ πιστῶν 168.
 ἐλαφρὸν φοσάτον 84.
 ἐμβατεύει θεὸς εἰς γυνῶσιν 102.
 ἐναρξίς 45.
 ἐνδεδομένον 107.
 ἐνδημῶν εὐρίσκειται 79.
 ἐνδιδόσθαι 354.
 ἐνδυμένα 140.
 ἐνδρονιασμός 139.
 ἐνθυμίζειν μουσικῶς 138.
 ἐννάδος, νενομισμέναι 107.
 ἐνοχή 5.
 ἐνοχο; 37.
 ἐντετυλιγμένα φλάμουλα 83.
 ἐξάδελφος 61.
 ἐλάμιτον 362.
 ἐξαρχος 6, 157.
 ἐξιδιαιζόντως 8.
 ἐξυπνιαστής 162.
 ἐξω τῆς μονῆς τὴν νύκτα διάγειν
 119

ἐξωκατάκοιλοι 118.
 ἐξωκατάκοιτοι 119.
 ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πρόθεσιν 161.
 ἡ ἐπαύριον 72.
 ἐπιδελήματα χρυσοφραντα ἑτερό-
 χροα 224.
 ἐπιδοδήματα 279.
 ἐπιγονάτιον 140, 141, 168.
 ἐπιδημία 47.
 ἐπικρύβεια 355.
 ἐπιλουρίκιον 112.
 ἐπιμάνευον 379.
 ἐπιμανίκιον 140, 169.
 ἐπιπλά 364.
 ἐπιρρίπτια 44.
 ἐπισκεπάζει διὰ δίσκου τὰ ἅγια
 224.
 ἐπιτήδειον 107.
 ἐπιτραχήλιον 167.
 ἐπιφάνεια 305.
 ἐπιφώσκουσα ἡμέρα 67.
 ἐπωμάδιον 167.
 ἐρχεσθαι ἐξ ἀποδημίας 75.
 ἑταιρία 190.
 ἑταιριάρχης ἑταίρους δεχόμενος
 36.
 ἑτὶ πολλά 56, 163, 278.
 εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται ἔλον
 317. ἔρχεται εἰς τύπον Χριστοῦ
 314. ἀναγινώσκειται κατὰ ἰωάν-
 νην 317.
 εὐαγγελισμὸν ἀγρυπνία 326.
 εὐαγγέλιον λογοθέσια πάντα σεκρέτων
 118.
 εὐκτικὸν μέλος 308.
 εὐλόγησον, δέσποτα 153.
 δι' εὐλόγους αἰτίας 157.
 εὐμενίζειν θεόν 90.
 εὐμορφότατοι ποταῖ 161.
 εὐρίσκεισθαι ὅπισθεν, ἐμπροσθεν,
 ἐκ πλαγίου 83.
 εὐρισκόμενος μετὰ ἀρχόντων 56.
 εὐτρεπισμένος μετὰ χασιδίου ἐρυ-
 θροῦ 244.
 εὐφημία 55, 104, 151.
 εὐωχῆσις 367.
 εὐωχία γίνονται καὶ δειπνα 98
 ἐφαπλώματα ὠραϊότατα 161.
 ἐφοδος πολεμίων 85.
 ἐχόμενα τοῦ βασιλέως 94.
 ἐψοποιοῖς ἐδεστὸν πεπραγματευ-
 μένον 147.
 ἔως κάτω 22.
 ζάμιτον 362.
 ζέον καὶ ζέσις 163.
 ζωγραφικὸν πετάλιον 25.
 ζωπαρόχου πλευρὰς αἷμα καὶ
 ὕδωρ 163.
 ζωφίον 289.
 ἡγεμονία 28, 85.
 ἡγούμενοι 140. καὶ καθηγούμενοι
 105.
 ἡέρπνεος 15.
 ἡμεροβίγιον 84.
 ἡρέμα 35, 76.
 ἡρεμία 90.
 ἡσύχως ψάλλεται 74.
 ἡω, 229.
 οἰα πρός πατρός 106.
 οἰαί παραδόσεις 86.
 οἰος 8.
 οἶμα 247. οἶματα καὶ τάγματα
ibid.
 οἰματικοὶ 247.
 οἰοπροδληπτος 46.
 οἰοτόκου παναγία 208. τῆς Θεο-

- τόπου Νικοποιοῦ καὶ τῆς Ὁδῆ-
γηρίας εἰκὼν 315.
θεοφύρουτος 46.
θεσπίζω 87.
θεωρία 49.
θεωροί 161, 162.
θριγγώματα 278.
θυμιατός 77.
θύρα ἐξωκατακόλιον 152. θυρῶν
δομέτικος 159.
θύρια ἅγια 94.
θυρωρός 133.
Θωμαῖος 88, 354.
Ἰγκλινιστί 57.
ἀπὸ ἰδίου τοῦ παρόντος 127.
ἰδιόμειλον 298.
ἰδρομάχιον 14, 226.
ἱερὰ κατὰστάσεις 142.
ἱεράρχης 128.
ἱερεῖς ὑπὲρ ὧν τεσσαρακοστῆς
φέρουσι πορφύρᾳ στιχάρια 67.
ἱερομνημονεῖ 157. ἱερομνήμων
ibid.
ἱεροπρατεῖν 136.
ἱερῶμενος 127.
ἱεροκῆποι κόμβοι 17.
ἱεροκώμων βασιλικῶν ὁ χαρτου-
λάριος ἐπιστολῶν 160, 191.
ἱσοστάσις 7.
ἱστίον 99.
καβαλλάρικιον 29.
καβαλλάρειο 181.
καβαλλάρειο διερχομένου τοῦ βα-
σιλέως 39.
καβαλλαιεύω 14, 229.
καββάδιον 23, 229.
καθ' αἶμα συγγενῆς 106.
καθηγῆται τῶν Ἰουδαίων 319.
καθίσταται εἰς ρυθμὸν καὶ τάξιν
τὰ μελωδήματα καὶ μελωδοῦς
153.
καινὴ καὶ νέα κυριακὴ 334.
καλίγων βουλή 225.
κάλτεις 225.
καλύμματα ἱερὰ λίθοις κοσμού-
μενα 161.
καμάρα 101.
καμισάτοι 163.
καμίτια 44, 163.
κίμπος λευκός 14.
κίνακλειον 206.
κανδηλάτης 154.
κάνειον, κανεὺν, κάνστριον, καν-
στρίσιοι; 135, 136.
κανὼν καὶ κανόναργος 157. κανό-
νος; μεγάλου ἀκολουθία 320.
καπάσια 37.
καρδινάριος 127.
ἐπὶ καρποφείρων αὐτῶν 49.
Καρχηδών 375.
κασσιόες; ἔχουσαι τουφία μικρὰ
227.
κάστρον, κάστρα, καστροφύλαξ,
καστροκτίστης, καστροκτίσις,
καστρίσιον, καστὴλ 271.
κατὰ δύο 77.
κατὰ ἱερωμένων δικαιοδοτεῖ 127.
κατὰ λίθην 127.
κατὰ μέρος 64.
κατὰ μικρὸν 50.
κατὰ τινα χρίαν συνέχεσθαι 120.
κατὰ τόπους 87.
καταγωγὴν προκαταλαμβάνειν 107.
κατάθεσις τῆς τιμῆς ἐσθῆτος τῆς
θεοτόκου 82, 344.
κατακλιεῖν, κατακλητικὸς; 119.
κατάντικρύ 47.
κατάστασις 142.
κατεμπεδοί σφραγίσιν οἰκται; 127.
κατέρχον 271.
κατέχομαι 91.
κατηχήσεως; ἡμέρα 312. ὁ ἐπὶ τῶν
κατηχήσεων 162.
κατηχούμενα, κατηχουμένα 365.
κατηχουμένων καὶ πιστῶν 168.
κατόπιν 42.
κατουνεύειν, κατοῦναι, κατουνό-
τόπιον 83, 348.
κειμηλίων ἱερῶν ἐπιμέλεια 150.
κεκαλωπισμένος; ἔως κάτω 22.
κεκλωσμένος 18.
κέλλιον 54.
κεφαλᾶδες μερικοί 85, 349.
κεφαλαρία χαλινάρειο 14, 227.
κεχυμένα νομίσματα 98.
κερρόβουλλα 256.
κηροδοχεῖον 275.
κηροῦς διδόναι ἐν τῷ ἄμυνον 151.
κίγκλιδες 134, 361.
διὰ κινναδάρεως ἄκρα λαμπάδος;
βεδαμμένα 45, 256.
κίτρινα φορέματα ἀνευ μαργα-
λίων, πένθιμα 106.
κιτρινοχέρανος 26.
κλαπωτός 253.
κλίβανον 37. κλιβανάρειο 266.
ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια
224.
κοιαιστωρ 24.
κοίμησις τῆς θεοτόκου 342.
τὰ κοινὰ διοικεῖν 377.
εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατῆ-
νεγκε 8.
κοιτῶν 34.
κόλλις, κόλλαδος, κολλίκιον 295.
κόμβος 17, 234, 355.
κομμενταρίσιος 136.
κόμπος 19, 234.
κόμπος 14, 30.
κόμβος; 17, 19.
κοντά 181.
κοντάκια 459, 155.
κοντάρια 93.
κοντολίων 181.
κοντόν 139, 181.
κόντος 181.
κοντοσταῦλος 181.
κοντοστέρανος 181.
κόπος συμμεριστῆς 118.
κοπριτόριον 226.
κορτελίνο, 266.
κόρη 266.
κορυφάδῃ τουφί; 227.
κορυφάνειον 241.
κορυφή 91.
κορυμβοκλίνο; οὐλοῦ χαρτουλάριος;
191.
κοῦπα 243.
κουροπαλάτης 184.
κουροπαλατικίον 184.
κουρσεύειν, κουρσεύοντες; 254, 255.
κουρσεύόμενα, κούρσον; ibid. ἀπὸ
τοῦ κούρσου 85.
κουρτζουδάκια 70, 318.
κράται 93, 164.
κρατεῖν, κρατῶν 106.
κρίτης ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων
4.
κρυοθήρια 108, 383.
κρήματα τῆς ἐκκλησίας; 3.
κρυωφόρος καὶ τεσσαρακοστῆ 59.
κρύον βαρέας καὶ σιδηροῦν 154.
Κυριακὴ ἀντιπύσσα 331. νέα ibid.
ὁρθοδοξίας 345. νέα τοῦ Θωμᾶ
334.
κύριος καὶ ἀδόντης ταυτεδύνα-
μον 16. κύριος 174.
κυθώνιον 78.
λαῖψ τῶν ὧμων περιτίθεται τὸ
ὥρᾶριον 168.
λακίζω καὶ τζακίζω 247.
λαμπαδάρειος 44, 68.
λαμπάς, 45, 67. μετὰ λαμπάδων
δεποτάτοι 160.
λαμπροφροεῖν 106, 380.
λασυνάκτης 6, 154.
λεῖα 255.
λεῖος 17.
λεκάνη 70.
λεπτά ὄργανα 49.
λευκοφροεῖν 380.
λευγεμονεῖν 106.
λήξεως μακαρία; 118.
λίθια ἐμπνευγμένα κυκλῶν
91.
λιτανεύειν 346.
λιτή 5.
λίτρα χρυσοῦ 77.
λογόδες τῶν μονοτρόπων 346.
λόγιον φάσκον 51.
λογογραφεῖν καὶ λογογράφος 134.
λογοθέσια πάντα σεκρίτων εὐαγγ^η
118.
λογοθέτης; γενικός; 186.
κατὰ Λουκᾶ, Εὐαγγέλιον ἀναγινώ-
σκειται ὅλον 317.
λουρίκιον, λουρίκιον καὶ λώρικον
239, 240.
λῶρον 268.
μαγκλάδιον εἰ μαγκλαδίται 268.
μαλῶν, μανθῶν, 168. μανθῶας
ὁδὺς 91, 103, 379. μανθῶαι
ἐπισκόπων ἔχοντες ποταμοῦ; διὰ
τὸ διδακτικὸν ὀφείλουν 379.
μανθῶλιον 51.
μανίκια 63, 64, 167.
μανουάλιον, κηρομανουάλιον 275.
μαππάρειον 224.
μαργαριταρίνος; 13.
μαργάροις κοσμούμενα σκαῦη καὶ
καλύμματα ἱερὰ 161.
μαργέλλια 224.
μαρίσχαλκος 179.
μαρτυρίον 121.
ματζοδάροβουλον 243.
ματζούκιον 245.
κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον
τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται
ὅλον 317.
μαῦρος, μαυροβάλασσα 239.
μβασίας 112.
μέγας 117.
ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ
τοῦ μικροτέρου 62.
μεγαλολογεῖται 42, 271.
μεθόριον 58.
μεθούσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ
τοῦ πλήθους; ἄνθρωποι μετὰ τὸ
γεῦμα 32.
μεσανεμνεῖν 106.
μελλονύμφη 107.
μεταγραφέντα διὰ γραμμάτων
Ἑλληνικῶν 139.
μετάληψις ἁγία 3. τῶν θείων
μυστηρίων 164. εἰς μετάληψιν
ἁγίαν εἰσάγειν 145.
μετάξω 93, 362.
μετάστασις τῆς Θεοτόκου 343.

μέχρι Ικανῆς ὥρα 52. μέχρι πίν-
τας νιφθῆναι 71.
μηδική 362.
μήνυμα 575. μήνυμα ψηφισθεὶς ἢ
ἐκλεγείς δέχεται 102.
μινσίλιον 62, 63.
μίνσος 58.
Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγος 284.
μονάμπουλον 149, 276.
μοναστήρια περατικά 122. λεγό-
μενα σακέλλη, σακούλιον 124.
μονὴ σιδασμία 80, 340.
μονοκόβαλλοι 26.
μουζίκιον 13, 236.
μουσίων καὶ διὰ μουσίων καλλω-
πίζειν 226.
μπάλλα, μπαούλος 112, 330.
μυστικῶς 90.
νεσραὶ 232.
νενομισμένοι τι 89.
νεοφώτιστοι 145.
νηταία οὐ γέγραπται 334.
νιπτήρ 70, 71, 318.
νομικός, νομιδότης, νόμοφύλαξ,
νομμοδότης 156.
νωτοφόρα ζῖρα 245.
ξηραμπέλιναί χλαμύδες 335.
ὅπῳ καὶ διὰ ξηρᾶς 107, 108.
ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ 83.
ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων 11, 59, 141.
ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων 141.
ὁ τοῦ σακελλίου 124.
ὁδόνη, ὁδόνιον 170.
οἰκειακά 10. οἰκειακοί 86.
οἰκιοχειρῶς 100.
οἰνοχοεῖον 300, 301, 337.
ὀνομαστὶ 61.
ὀξύς 13. ὀξύ καββάδιον 100.
ὄρθια φέρουσι σκήπτρα 58.
ὀρίζει αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς εἰ, πολλὰ
ἐτη 55.
ὀφειλομένη ἀποδίδοσθαι τῷ βασιλεῖ
τιμὴ 75.
ὀφειλουσῆς γίνεσθαι ἐκφωνήσεως
καιρὸς 168.
ὀφφίκια, ὀφφικιάλεις 28.
παίγνυται 258.
παιδούλον 33, 228.
παναγία 298. παναγίας ὕψωσις
239.
παναγιάριον 298.
πάνανγος 322.
πανεύφημοι ἀπόστολοι 81.
πανίον 38, 268.
πανυπερεῖδαστος 177.
παπαλήφρα 170.
παπᾶν ποιεῖν 210.
παπᾶς, πάππας, παπίας 188.
παπούτσια 38, 318.
παραγενομένου βασιλέως 120.
παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης
185.
παραμονὴ 273. παραμοναὶ 265.
παράσημα οἰκεια 75.
παρατίσις 34, 44, 77.
παρδόβαλλοι 108.
παρεκβολαὶ 111.
παρεκλήσια 125.
παροιμία ἄνω χωρεῖν τὰς πηγὰς
λεγοῦσα 144.
πάσσειν 327.
τὰ πατρία 111.
πατριάρχης ἐν τῇ παρεῖθ' ἡσπάζετο
παπᾶν 120.
παύειν λαόν 141.
πιδλα διβόλα 100, 369.

πέζευμα 29.
πέζευῳ 14, 29, 3, 348.
πεζῇ 97.
πενταμοῖρα 235.
ἡ περίβλεπτος 80, 311.
περιοδευτής 162.
περιποίησις 41.
περιτμήματα λεπτὰ τῶν ἑρμα-
τίων, ἀπ' ὧν τὰ πιττάκια 135.
περίχυτος 14.
πετάλιον 45.
πηγὴ 381.
πιγκέρνης 55, 56, 58, 184.
πιλατικίον 49, 293.
πιττάκια 133, 164.
πλάγιον 25. ἀκολουθεῖν 82. πλα-
γίως ὑποχωρεῖν 60.
πλατέα μαργέλλια 22.
πλάτῳ 237.
ἐπὶ τὸ κλειστόν 32.
πλησιόχωρος 102.
ποδαὶ 161.
ποδία 161. ὁ ἐπὶ τῆς ποδίας 6,
161.
ποιεῖν τὰ ἄνω κάτω 144. ποιεῖν
ὀφφίκιον 179. ποιεῖν τοῦς ἀρ-
γούς 157.
ποιμαντικὴ ράβδος 233.
πολλὰ ἐτη 46, 55, 56, 278.
πολυχρόνιον, πολυχρολίζειν 52,
55, 165. πολυχρονίου εἶδος 46.
πορφύρα, πορφυρογέννητος 302.
πορφυροῦν κόνιον 79, 339.
πρίγκις, ἀξίωμα 175.
πριμικήριος ἀναγνωστῶν 6. τα-
βουλαρίων 6, 154.
προβάλλομαι 66.
προβηταί 99, 101, 374.
πρόδρομοι 371.
προέλευσις 355.
προεόρτιον 305.
πρόθεσις 365.
πρόθυρον τοῦ βήματος 74.
προκαυήμενος 26. προκαθεῖσθαι
τῶν ἀρχιερέων 120.
πρόκυψις 41, 48, 56, 253.
πρόμαχοι, 255.
πρόνοιαν ἔχει πάντων κτημάτων
οἰκονόμος 120.
προνόμια 87.
προπορεύεται λαμπαδάριος 68.
προσαγορεύειν 95.
προσκαρτερεῖ μέχρι τραπέζης 56.
προσκεφαλαῖον 299.
πρόσφυγες 131.
προταγὴ 353.
προτατῶ 86, 353, 354.
πρωθύτερα 145.
πρωτὰς νήφουσι πλήθους ἀνθρω-
ποι 32. ἐκ πρωτὰς 86. κατὰ τὴν
πρωτὴν 34.
τὰ πρωτεία 165.
πρωτεκόμοις 131.
πρωτοασκηρῆτις 142, 241.
πρωτοερακαριος 24.
πρωτοκανόναρχος 156.
πρωτοκυνηγός 10, 24, 39.
πρωτονοταριος 26, 41.
πρωτονωβαλισσιμουπέρτατος 377.
πρωτοπαπᾶς 150.
πρωτοπαπᾶς 150.
πρωτοπροδρομοὶ 377.
πρωτὸς κατὰ τὸν χρόνον 175. τὸ
πρωτὸς 377.
πρωτοστρατῶν 9, 32.
πρωτοσύγκελλοι 105, 376.

πρωτοφάτης 132.
περυστήρια. περυστήρις 226.
πυρακτεῖν, πυρακτοῦν, πεπυρα-
κτωμένον ἔσται πάντως 259.
πυρεκδόλος, μετὰ πυρεκδόλων
σταυρός 249.
πυλωνάτιον 141.
ραβδόουχοι 184.
ραφή κατὰ ραφὴν χαρτάρια 13.
ρηγάδες 178.
ρήγες 32. ρηγὸς ἀξίωμα 175.
ρήτωρ 144.
ρίζα 13.
ρόγα 260, 311.
ρογάτορες 260, 311.
ρογεύειν 260, 311.
ρομπέρτος, ροπέρτος 112.
ροφαία, ρομφαιοκράτορες 99.
ρουχαρεῖον 31.
ροῦχον 223.
ρυθμίζεται τάξις καὶ στάσις τῶν
διακόνων χρόνῳ 164.
σάββατα δευτερόπρωτα 145.
σαγή 253.
σάγμα 30.
σάγμα 252. σαγμάρια ibid.
σακέλλα, σακέλλη, σακέλιον, σά-
κελεις, σακελλάριος, ὁ τοῦ σα-
κελλίου 121.
σάκκος 313.
σακούλιον 124.
σαλίβα 243.
σεβαστοκρατόρισα 108.
σεβαστοκρατῶν νέον ὀνοματοποι-
οῦσι 174.
σεβαστός 8, 9, 12.
σέδετον 245.
τὰ σεῖα 222.
σεῖρα 17.
σειρομάστης 242.
σεκρετικὸς διακονητής 118. σεκρε-
τικοὶ 241. ὁ ἐπὶ σεκρέτων 141.
σεκρετικὸν ἀξίωμα 141.
σεῖλα, σεῖλα 112.
σέναντον, σηνάτωρ 242.
ὁ σερίτης τὸν τελευταῖον χαλι-
φᾶν διαδέχεται 376.
σημαία βασιλικὴ 286.
σημαντρον 83. μέγα 154.
σημειοῦσθαι 128.
σηρικὴ 362.
σιλέντιον 242.
σιλεντιάριος 242.
σιτάνια 294.
σκάλα 14.
σκαραινικον 229.
σκέπιν 14.
σκέπω 30.
σκευοφύλαξ, σκευοφυλάκιον 130
σκαδίων 220.
σκούτέλιον 63.
σκουφία 38, 268.
σκιλλομάγγονες 269.
σκυτίους 31 νοί.
σορός 81.
σουπεδῖον 63.
σπάθη, σπαθαροκουδικουλάριος,
σπαθία 251.
σπιθμαῖον μήκος 91.
σταλεις βασιλικῶς 108.
στάσις διακόνων 164.
σταύλον 181.
σταυρίων 249, 283.
σταυροειδὺς 90.
στέμμα 50.
στριματογύριον 100.

Allatiana : Οι δύο δομέστικοι ἔστανται ἐν τοῖς δύο χοροῖς μετὰ τοῦ πρωτοφάλτου, καὶ ψάλλοντες φοροῦσι σφικτούρια, ὡς πρωτοφάλης. Domesticis adiunguntur duo primicerios ἑστας ἄνους μετὰ τῶν δομestikῶν ψάλλοντες καὶ αὐτοί. GOAR.]

Ibid. Sequitur λαοσυνάχτης, ad verbum populi convocator et congregator, Junio cocio, sed nihili cocio. Ejusdem meminit Citrius, eodem nomine interpres reddit, populi coactor; corrector correxit, collector sive congregator. Cujus officium publice signo populum ad rem divinam convocare. GRETS.

[Duos scribunt Allatiana, et λαοσυνάχτας vocant : οι δύο λαοσυνάπται (—καὶ Μ) συναγοῦσι τοὺς διακόνους, καὶ ἀναγορεύουσιν ἵνα μὴ λείπη κανείς. Συνάγουσι δὲ τοὺς ἀρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. GOAR.]

In Typico S. Sabæ videtur appellari κανδηλάπτης, a candelis accendendis; hujus enim etiam est κρούειν τὰς βαρέας καὶ τὸ σιδηροῦν, quæ illis loci campanarum erant, καὶ σημαίνειν τὴν μέγα σήμεντρον. Varia enim signa dabant, ut et apud nos fieri assolet. Vide Balsamonem in dissertatione cur monachi tribus signis suos ad sacra convocent, cum alii uno signo contenti sint.

Ibid. Quartus in hac pentade est ὁ πριμικηρίος; τῶν ταβουλαρίων. Junius interpretatur notarium. Sic enim initio nominari videtur ab ipso Codino p. 1 ed. Jun.: cum enim notarium nominet, ac postea singula officia in pentadas digerens de notario prorsus sileat, credibile est Codinum nomine primicerii tabulariorum intellexisse notarium. Quod forte verum est, sed necio quomodo cum Junii sententia conveniat, qui primicerium in quovis officio illam dici putet qui primus inscriptus sit albo sive ordinis sui catalogo, et primas in suo ordine obtineat, prima cera, id est summa, inscriptus. Hoc si verum est, idem ergo erit primicerius tabulariorum cum protonotario, qui, ut Junius dicit, primicerius primus est in cera seu albo, et tabularii sunt notarii, idemque igitur protonotarius seu primus notarius et primicerius tabulariorum. Ego nodi hujus solutionem non video, nisi quis dicere velit istum dici primicerium tabulariorum respectu illorum notariorum quos infra se habet, non respectu omnium, quo pacto ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων vocari posset primicerius diaconorum, non absolute, sed comparatione τῶν κοινῶν, ut Citrius et Codinus loquuntur.

Addam et hoc. Quid si per vocem ταβουλαρίων hic non intelliguntur tabularii, seu notarii, sed tabularia seu archiea, et ita ut primicerius tabulariorum ille dicatur qui præest tabulario seu archieo, socius in hoc officio et administer chartophylacis? Nam chartophylacium Latinis est tabularium, et a Latino usu etiam Græcis. Sicut enim magnus sacellarius et ὁ τοῦ σακελλίου suos habuerunt adjutores, 155 ita et chartophylax videtur habuisse primicerium tabulariorum. GRETS.

[P. 6. Regia superius producta inter officia recens. PATROL. GR. CLVII.

A sent primicerium τῶν πατριαρχικῶν νυκτιάρχων. Notarius vero et tabularius sensu coincidunt. GOAR.]

Porro de voce primicerii, secundicerii, tertiocerrii, quartocerrii vide Cujacium ad tit. vii. lib. xii cod. Justiniani, et Onuphrium in explicat. vocum obscurarum ecclesiasticarum, et Petrum Gregorium Syntagm. 15, 22, qui ait pronuntiationem nominis primicerii exigere adjunctionem ex relatione alicujus, vel certe postulare ut subintelligatur. Quid si verum est, tum necesse erit ut cum inter palatinas dignitates ὁ μέγας πριμικηρίος nominatur, dignitas aliqua subintelligatur, quia primicerius nomen hoc habet respectu alicujus functionis seu ministerii. Hinc primicerius lectorum, primicerius aulae, primicerius protectorum, primicerius domesticorum. Exstat in Decretalibus titulus de primicerio, ubi nihil adjicitur; neque etiam satis apparet quid aut adjiendum aut subadiendum sit, nisi quis dicat subintelligi vocem cantorum. De quo vide Petrum Gregorium l. c. Hinc primicerius dignitas et officium primicerii.

Quod ad ipsum vocabulum attinet, non improbabilius arbitrat Cujacius illud cerius esse tantum productionem verbi, sine ulla novæ significationis additione; ut proinde primicerius idem sit qui primus, secundicerius idem qui secundus, sicut et apud regentiores Græcos παιδόπυλος; idem est quod παῖς, Φραγκόπυλος; idem quod Francus; ita ut illud πύλος sit paragoge absque ulla nova significatione. Alii tamen nomen hoc a primo et cera derivationem compositumque volunt, quibus qui volet, per me subscribat licet.

P. 6. Ultimus in hoc quinario est ὁ ἀρχὼν τῶν χορευτῶν, Præfectus canticis, ait Junius. Imo contactis: nam canticum generale nomen est ad omnia quæ canunt aut solent aut possunt, at contactium certum quoddam genus est in Græcorum ritualibus libris, sicut et troparium, εἰρημός, canon, χάθισμα, προσόμοιον, τριδιχὼν, θεοτόχιον, σταυρώσιμον, ἀναστάσιμον, et apud nos versus, versiculi, graduale, tractus, sequentia, responsoria et hujus generis alia, quæ aliæna lingua aut prorsus exprimi aut commode exprimi non possunt. Miror autem quid correctoribus Bonifidii in mentem venerit, ut quem ille vocaret præfectum contactiorum, ipsi interpretarentur præfectum pugillarium. Ego quid sibi pugillares seu pugillaria hæc velint, necum exputare nequeo. Est autem præfectus contactiorum ille cui cura inchoandi contactia commissa. Sed de contactiis plura habes supra c. 7. GRETS.

[Κοντάχιον hic (alia namque præterea refert) modicus est brevior, ἀπὸ τοῦ κοντοῦ, a brevitate, nomen sortitus; maximeque sanctorum, quorum non est officium, memoris brevis faciendis deservit: breviculum alibi vocavi. Quicque his cantandis præficitor et intendit, est auctori ἀρχὼν τῶν χορευτῶν. GOAR.]

156 CAPUT XII.

De octava pentade officiorum et officialium.

P. 6. In octavo quinario primas tenet primicerius

lectorum, qui et apud Citrium comparet. GRETS.

[Ibid. Ὁ πρῆμικος τῶν ἀναγνώστων. Allatiana simul cum Citrio cuncta officia in διακονικά, ἱερατικά καὶ τῶν ἀναγνώστων volunt esse divisa. Quindecim prima diaconis assignant, eosque ad patriarchæ latus in dextro choro, velut ejus curiam, locant: sequentia plura quam apte sacerdotibus conveniant, æquus lector ex primo obtutu judicat. Protopsaltæ vel hujus inferiores non nisi lectoribus conferri Citrius, auctore ipsi consentiente, determinat. GOAR.]

Ib. Sequitur ὁ νομικός, qui apud Codin. p. 1 ed. Jun. est ὁ νομοδότης, Junio præceptor, qui et in scholiis ista: *Præceptor est musicorum vel ψαλτῶν, gymnasiarchus, qui postea corrupta voce παίστωρ, id est magister, appellatur*, p. 43 et p. 60. Num hæc vera sint, facit ut dubitem Joannes Citrius, apud quem est νομοδότης, nummi dator, ut vertit interpres. Forte is est quem nos *eleemosynarium* appellare solemus; nisi quis arbitretur eum apud Græcos morem viguisse qui apud nos in multis ecclesiis, ubi præsentibus clericis aliquid pecuniæ dari solet; quam vocant *présentz*, et illum cui munus distribuendi commissum, *présentzer*. At enim Codinus uno loco habeat νομοδότην, altero expresse νομικόν, non videtur verisimile νομοδότην legendum esse; nisi quis etiam priore loco νομικόν nova forma a nummo restituendum contendat. Licet νομικός quoque παρὰ τὸ νόμος, ut nummus seu nummulus significat, deduci possit. Quodsi νομικός ad cantores pertinet, plane is videtur esse qui cantum cantoresque regit, et ut vulgo loquimur, *qui tactum præbet*, der den Tact giebt; nisi cui forte magis arrideat ut per νομικόν et νομοδότην intelligat jurisperitum seu juris interpretem: forsitan enim in clero Magnæ Ecclesiæ tempore Codini erat is qui postea dictus est νομοϕύλαξ, ejus mentio in Turcogr. I. VII, fol. 506. Nec est a vero alienum fuisse inter officiales ecclesiasticos aliquem qui de jure responsa daret. Glossarium Latinogr. *tabellio*, νομικός. GRETS.

[Ibid. Ὁ ρομικός. Qui typis et ecclesiasticis rubricis apprimè eruditus, quod quoque die legendum officium vel occurrat memoria facienda, sancit et publicat. Ita me docet Antonius Crallis CP. Alii cum esse volunt qui legem cantoribus ponit et chorus regit. Solent nostrates musici elevata depressaque manu cantus modum et ordinem præfigere cantoribus, quod Græcis derse nequit; quibus præterea illud est in usu, ut variis manus dextræ motibus diversisque digitorum et artienlorum conformationibus varias vocum inflexiones in omnium conspectu melius quam musicæ notulæ designent, atque ita non scriptis, sed manus nutibus, quam χειρονομίαν dicunt, cantus leges ob oculos ponant. Hos cum Theophilo χειρονομεῖν scriberet Cedrenus: auctor νομικός nuncupat.]

Ibid. Sequitur ὁ πρωτοκανόναρχος, *primus canonarchus*, inquit 157 Junius, cujus etiam Citrius

A meminit. Junius in schol. *canonarchus, qui canonibus synodalibus et aliis legendis præfectus est*; cujus rei exemplum habetur c. 6 et 15. Verum in priore loco non fit mentio *protocanonarchæ*, sed *canonarchæ*, qui duo diversi, sicut protonotarius et notarius. Verba Codini, p. 46, hæc sunt: legitur a canonarcha illud, Πολυχρόνιον, *diuturnum faciat Deus sanctum imperium tuum in multos annos*: idque tertio repeti dicit. Estne hic sermo de *protocanonarcha* an de *canonarcha*? Diciturne ipsius esse legere *acta synodica* et alia hujus generis? Estne fausta illa *apprecatio diuturnum faciat imperium tuum*, etc., canon synodalis, ut Junius loquitur? Multo minus id altero a Junio citato loco p. 82, reperire licet, ubi nullum verbum nec de *canonarcha* nec de *protocanonarcha*. Sed Junius tanquam cæcus in his ecclesiasticarum functionum vocabulis oberrabat, et dummodo aliquid diceret facile se inventurum fidem arbitrabatur apud illos qui præter prædicantes et ministros verbi nihil norunt.

Quis igitur *protocanonarcha*, et unde hoc nomen? Exponet nobis hoc Zonaras, qui in commentariis super canones Anastasios Joannis Damasceni ita commentatur: *Canon dicitur quia præfinitam et novem odis circumscriptam habet periodum*, ut videre est in Græcorum ritualibus libris. Ab his igitur canonibus apud Græcos magnæ auctoritatis et existimationis *protocanonarcha*, et qui sub illo erat, *canonarcha* nomen traxerunt: ipsorum enim erat canones istos, quando in ecclesia decantandi erant, inchoare et reliquis quasi præire. Hinc, et non aliunde, hoc nomen originem ducit. GRETS.

[Κάων hymnus ecclesiasticus est longior et pluribus tropariis constans. Qui vero canonibus istiusmodi continendis incumbit, *κανονάρχου* appellatione honestatur. Hoc autem pacto *κανοναρχεῖ*. Deficientibus libris prout apud nos, uncialibus litteris exaratis et in chori medio ad omnium obtutum expandendis, *canonarcha* troparii unius commata successim alta voce dextro choro primum, tum alterius troparii vel strophes commata choro alteri, non interrupto cantu, suggerit; ac ita fungitur officio quod est *κανοναρχεῖν*, *canonum* videlicet decantandorum singula verba et periodorum membra praderenter ob librorum defectum suggerere, et quo tono sint cantanda monere. GOAR.]

Quartus est Ἐξαρχος, *exarchus, dux quidem*, inquit Junius, et *præses ministeriorum ecclesiæ in ordinanda singulorum functione et ministerio*. Fallitur. Rectius in Turcogr. fol. 192, *exarchus legatus aut vicarius patriarchæ aut metropolitæ, sicut nos legatum apostolicæ sedis dicimus*. Et fol. 295 dicitur *exarchus* missos ad colligendum subsidium pro pendendo Turcis tributo: habere etiam potestatem τοῦ ἀργυρίου καὶ ἀπορίσσειν, *privandi officio ecclesiastico et excommunicandi*, δι' εὐλόγου αἰτίας, *ob justas causas*. Item jus absolvendi penitentes: et ad hoc propriis litteris, quas συγγραμμὰ καὶ γράμματα appellant, a patriarcha instruuntur. Fol. 219, duono-

minantur patriarchales exarchi uno et eodem tempore, qui et interdum *eparchi*. De exarcho nihil, **158** quod sciam, Citrius. Exarchi dignitas olim clara fuit etiam extra Ecclesiam inter palatinas functiones et imperatorias. Hinc *exarchi* illi in Italia, quorum nusquam non mentio. Et Gennadius *exarchus Africa*, ad quem scribit S. Gregorius Magnus I. I, epist. 57. Hinc *exarchatus* et *exarchia*. *Ἐπαρχος* palatina dignitas est apud Códinum cap. 2. Grets.

P. 6. *Ἐξαρχον* eum hodie vocant, qui velut a latere patriarchæ legatus provincias et subiectas obit, ac de clericorum moribus, de causis ecclesiasticis, de cultu divino, si non obsolescat, de coniugiis et eorum divitiis, de plebis pontificisque dissidiis, de canonum ecclesiasticorum observantia, de sacramentis, confessionibus maxime, conferendis, de monachorum disciplina, de ecclesiarum a diocesanis exemplarum legibus, etc. inquirat, et his cunctis ex æquo bonoque, dum, quod avertit, visitationem peragit, consulit in posterum; præ omnibus vero census ex unaquaque ecclesia patriarchæ obvenientes et cuncta ad eum spectantia jura diligenter investigat, rigide colligit, et nonnunquam exinde perample auctus, ad patriarcham defert. Hoc ejus munus imperatoris exarchis in Italia quondam residentibus non absimile: illi si quidem belli pacisque tempore cuncta imperatorum jura sarta tera servabant; hi pariter, ceu patriarchæ vicarii ac ejus personam referentes, omnem eorum exercent potestatem, et omnem debitum censum eorum nomine exigunt. Allatiana: 'Ο *Ἐξαρχος* ἵσταται πληθύν του δευτερεύοντος ἐν ἐκκλησίᾳ, γυρεύει δὲ καὶ πᾶν σκεῦος καὶ ἀλλὰ γὰρ τῆς περιοχῆς τῆς ἐπισκοπῆς. Ἀναθεωρεῖ δὲ καὶ τὰς κρίσεις τῆς ἀγίας ἐκκλησίας, εἰ ἐκρήθησαν δικαίως. Καὶ γράρει τὰ ἀντιμύνησια. Ἀναγυρεύει δὲ καὶ τῶν ἀνδρογύνων τὰ κωλύματα. Ἀντιμύνησις diei annique, quo consecrata sunt, notas apponit; et matrimoniorum impedimenta examinat. Observa τὸ ἀλλαγὴν *restem sacram* referre, τὴν ἀλλάσσω vero frequentius per totum hoc opus occurrens, *vestes sacras induere*. Grets.]

Ibid. Ultimus est *ecclesiarcha*, *praefectus ecclesiarum*. Citrius nominat tres *ἀρχοντας* τῶν ἐκκλησιῶν, inter quos haud dubie unus, qui supra in quinta pentade dictus est, ὁ *ἀρχὼν* τῶν ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ *σακελλίου*. Bonafidius vertit, nescio quam bona fide, tres magistratus ecclesiarum. Grets.

[Ὁ ἐκκλησιάρχης. Qui suæ curæ demandatam ecclesiæ curam tenet, ad officium divinum dat signa, lumina disponit et accendit, sedilia componit, sacras imagines profert vel recondit, ac denique munditiam ubique splendore providet, uno verbo sub sceuophylace magno vasorum custodes sacrarum agit. Ejus instituendi formam in Euchologicis protuli fol. 489. Socium ex Græcorum relatu τὸν διαδαστήν, *lectorem sermonum et homiliarum*, et *καυδηλάτην, cereis lucernisque accendendis praefectum*, adjunxi. Huic, sicut et τῷ λαοσυνάπτῃ, signorum in ecclesia faciendorum studium committit Allatius de recentiorum Græcorum

A templis, fol. 101, proindeque, si non eorum munere fungitur, suæ saltem dispositioni tenet subjectos qui sequuntur in Allatiano. 'Ο πρῶτος ὁρίζει, καὶ σημαίνουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ψαλμωδίας ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ καταγοριάρχης (alias κατηγοριάρχης) φιλοκαλῶν τὴν ἐκκλησίαν ἄπειται δὲ καὶ τὰς καυδηλάς, φέρει δὲ καὶ λαμπρόν. (Addunt alia: Ὑπομνήζει τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα σχολάσῃ.) Οἱ λαμπάριοι καθίζουσιν (alia: καθαρίζουσι) τὰς λαμπάδας, ἀπουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ βασταγάριος, ἵνα βαστῇ τὸν τῆς ἐκκλησίας ἅγιον εἰς λιτὰς καὶ ἑορτὰς ἐπισήμους. (M: οἱ θεῶριοι νὰ θεωροῦν καὶ νὰ σκοπεύουν τοὺς ἀρχοντας. **159** ἵνα καθίζωνται καὶ εἰστέκουν εὐταχτα. Ὁ δεκανός, ἵνα καλῇ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὰς αὐτῶν διακονίας καὶ προσφερώμασι. Ὁ κουδούκλιος ἵνα βαστῇ τὸ δικανίκιον τοῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατῇ.]

CAPUT XIII.

De nona pentade officiorum et officialium.

P. 6. In nona pentade primas tenet domesticus τῶν θυρῶν, *praefectus januarum*, tertius nimirum ostiarius: nam in sexto quinario duos enumeravit Códinus, et Citrius tres ostiarios inter officiales ecclesiasticos nominat; quorum tertius hic foris domesticus seu praeses, uno verbo *janitor*. Grets.

[Sacri tribunalis fores subdiaconis commendatas testatur Maximus in Dionysii De eccl. hierar. c. 3: Σημειώσαι, inquit, ὅτι οἱ διάκονοι τῆς τῆς θύρας εἶχον, νῦν δὲ οἱ ὑποδιάκονοι. Suffragatur Thessalonicensis praesul Simeon: Φυλάσσει μὲν ὁ ὑποδιάκονος τὰς πόλεις τὰς ἱερὰς, ἵνα μὴ τις τῶν ἀναξίων ἐλθὼν εἰσέλθῃ. Eam ob rem solem locum ad sacras altaris fores situm, de quo cum auctore c. 17, subdiaconis lectoribusque ceu propriam sedem Thessalonicensis idem assignat: Ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας καθῆσθαι χρὴ ἐξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σῶλῆν, ὅς ἐστι βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν. Inter subdiaconos autem vel lectores antesignanus ille, cui ceu potiori earum commendatur custodia, jure merito mihi δομῆταικος τῶν θυρῶν nuncupetur. GOAR.]

Ibid. Sequitur *chartularius*, qui longe diversus a chartophylace; et inepte vocatur chartophylax *chartularius*, ut supra dictum (cap. 4). Citrius non unum, sed plures ponit: nam lectores enumerans collocat inter illos *χαρτοϋλαρίους* τῆς μεγάλης *σακελλίης* καὶ τοῦ εὐσεβοϋλάκιο, *chartularios magnæ sacellæ et sceuophylaci seu armarii vasorum*, inquit Bonafidius. Docuimus jam supra (cap. 2) ex Balsamone eos qui chartophylaci, sceuophylaci, magno sacellario subserviebant tanquam administri, appellatos esse *chartularios*, ita ut chartularii isti nihil aliud fuerint quam συμμερισταὶ τοῦ κόπου, *laboris consortes*, ut Balsamon loquitur. Nec scio quam apte huc quadret *registrator Junii*.

Nec Latinis chartularius ignotus fuit: nam S. Gregorius I. i. epist. 75 ad episcopos Numidie scribens nominat Hilariū *chartularium suum*, qui in Africam a praedecessore S. Gregorii missus

sedis apostolicæ loco causas ecclesiasticas cognoscebat et tanquam iudex dirimebat et iudicabat; mansitque in eodem officio in Africa etiam sub Gregorii Magni pontificatu, ejus ipse suis in epistolis crebro meminit. Verum chartularius Codini longe inferioris ordinis et dignitatis erat, inter lectores nimirum constitutus, et antepenultimus in ultima pentade.

Porro cum plures fuerint chartularii, ut Citrius expresse scribit, **160** cur Codinus unum duntaxat nominat? an unum nominando reliquos subintelligit? an iste chartularius qui in nona pentade, diversus est a chartulariis magnæ sacellæ, scenophylaciæ etc? Sed quod officium? Junius expedite: utinam vere. Ὁ χαρτουλάριος qui publicis literis, tabulis instrumentisque curandis et retractandis constitutus est. At hoc officium pertinet ad chartophylacem ejusque chartularios seu administratos, item a protonotarium et similes. An chartularius iste inter lectores peculiare quiddam obtinebat, ratione cujus chartularii nomen acceperat? GRETS.

[Registrorum, chartarum, collicillorum onus sibi impositum vel solo nomine chartularius indicat: quorum vero commentariorum curam suscepit hic privatim, ex generica communique voce non facile assignaveris. Sacellario et œconomo pariter legimus in superioribus chartularium adjectum, laboris, ut ait Balsamon, συμμεριστήν: hic vero lectores inter et cantores recensitis commentariis et memoriis non invigilat aliis quam quæ lectores et cantores decent, ecclesiasticis videlicet libris proferendis, quorum copia cum tricesimum superet numerum, custodem privatum non immerito sibi exposcit assignandum. Hæc Antonius Cralis CP. lector retulit; cui non displicet memoratum ab Allatianis decanum cum chartulario confundere. Ὁ δεκανός, inquit illa, τάσσει τοὺς λερεῖς ἐν τοῖς ἐρχομένοις αὐτῶν δικαίωμασι. Rursum: Ὁ δεκανός ἵνα καλῇ τοὺς λερεῖς εἰς τὰ αὐτῶν δικαίωματα καὶ προσφερέματα. Quantis vero tabulis, chartis, codicillis et scriptis ratiociniis, quibus attendere solet chartularius, opus sit, etiam vir integerrimæ conscientiæ fidelissimæque memoriæ fatetur. Goan.]

Inter dignitates palatinas est ὁ μέγας chartularius. Quis fuerit, docet Zonaras in Leone Isaurico: Ὁ τῶν βασιλικῶν ἐκποσθίων ἐπιστατῶν, *præfectus imperatorii equisomibus*. Pertinuisse dignitatem hanc ad curam stabuli regii docet ipse Codinus, munus magni chartularii explicans c. 5; fuit inter militaria officia chartularius. Id liquidum ex Leone imperatore, qui diatæxi tertia cum protonotario thematis et cum prætore sive iudice thematis numerat quoque chartularium thematis, quem constitutum dicit πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν καὶ ἀναζήτησιν, *describendo et recensendo exercitui*. Vide Rigaltium verbo *protonotarius*. Qui sint homines chartularii, discas ex Cujacio Obser-

A vat. iv, 5. Vide eundem de chartulariis ab lib. x Cod. Justin. tit. 23 et infra lib. ii, c. 3.

P. 6. Tertium locum obtinet ὁ δεποτάτος. Citrius numero multitudinis δεποτάτοι. Quantum errorem Junius commiserit fol. 194, deceptus scilicet lectione falsa, quam facile emendare poterat, jam alibi dictum est (ad pag. 93). In scholiis non minus ineptit. Ὁ δεποτάτος; *barbare, chartulario adjunctus ἀντιγραφεὺς, quem vulgo, ut Budæus loquitur, contrarotulatore vocant, Præclare*. Interim nos credamus Citrio, qui *deputati* unus non numerat inter officia, in quo a Codino dissentit, sed inter διακονίας seu ministeria. Sed quidquid sit de hoc, quod deputatorum munus esset, his verbis docet: Οἱ δεποτάτοι δὲ μανδουφοροῦντες μετὰ λαμπάδων προπορεύονται τοῦ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου, ὅποτε ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀμῶνα **161** πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ πῶν ἀγίωνδώρων ἐν τῇ εἰς τὴν ἀγίαν τράπεζαν εἰσόδῳ καὶ ἐν τῇ εἰς τὴν πρόθεσιν ἐπανόδῳ αὐτῶν. GRETS.

[P. 6. Ὁ δεποτάτος. Allatiana: Ὁ δεποτάτος περιπατῶν ἐμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως; καθαρίζει τὴν λαβὴν ἀπὸ τὴν στράταν, *viam populo mundam vacuamque reddit*. Alia: Ὁ δεποτάτος; νὰ καλῇ τοὺς ἀρχοντας εἰς τὸν ἀρχιερεῖα καὶ νὰ καθαρίσῃ τὸν λαβὴν ἀπὸ τὴν στράταν. Goan.]

Fuerunt etiam *deputati* inter officia militiæ, de quibus multa ex variis imperatorum constitutionibus Rigaltius in suo lexico, verbo δεποτάτοι, quem vide: nihil enim illi ad nos, qui ecclesiastica officia tractamus.

Ibid. Sequitur ὁ ἐπὶ τῆς ποδῆς. Junius *præfectus instrumentis sacro*. De quo duo potius suspicor quam scio. Quid si ὁ ἐπὶ τῆς ποδῆς sit ille qui pavimenti in Magna ecclesia curam gerebat? Nam ποδῆς est *solum, parimentum*; unde Germanis *der Boden*. Et patet hoc ex Originibus Cp., ubi ambitus fori dicitur fuisse æqualis τῆς ποδῆς τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου. Et ὁ ἐπὶ τῆς ποδῆς ideo etiam dici nequit *præfectus instrumentis sacri seu suppellectilis*, quia distinctum et proprium officium est ὁ μέγας σκευοφύλαξ κρατῶν τὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας. Quid si sit unus ex θεωροῖς, ex custodibus qui, ut ait Citrius, τὴν φυλακὴν καὶ τήρησιν πιστατεύονται τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν καλωμμάτων αὐτῶν, εἰ μάλιστα εὐρίσκονται ταῦτα λίθοις καὶ μαργάρτοις κοσμούμενα. Adde quod in Turcogr., p. 181, ποδαῖς pro vestibus seu tegumentis legitur: μετὰ εὐμορφοτάταις ποδαῖς. Interpretes: *ornavi templum imaginibus pulcherrime vestitis*; in margine additur μετὰ ὠραιοτάτων ἐπαπλωμάτων, *cum venustissimis integumentis*. Quid si horum et similium cura ad istum spectabat? GRETS.

[Ibid. Ποδαῖν Meursius interpretatur ministerium, utensilia. Nisi quæ sint illa proferas, ministerio tuo non utar, Meursi. Prosunt amplius Græculæ mulieres, quæ ποδαῖαν partem vestis inferiorem cura pedesque suos velantem vocitant: utiles

adhuc me docuerunt viri, talaris cuiuscunque tu-
nicæ oram terram allambentem, quia pedes ambit,
ποδιάς nomen mereri. Profuere præ cæteris illi
sacristæ Græci, qui antierius altaris ornamentum,
sacrasque illas vestes sericas vel auro textas vel
etiam ex auro solido vel argento confectas, ac ima-
ginibus in ecclesiis circumponendas, ποδιάς nun-
cupari asseruerunt. Fidem cunctis a me datam
confirmat Nicetæ auctoritas in variis ejus lectio-
nibus obviæ facta, in Isaacio quidem Angelo l. i :
Οἱ χήματα καθήρεψαν, τὸν ἔδον πλοῦτον περιέβα-
λοντο, τὰ ἀνερπύνησαν φροντιστήρια, ποδιάς ἀφελ-
λοντο τῶν ἁγίων, cui ultimi commatis vice alia le-
ctio reponit ἐκπικα ἀφελοντο παναγῇ. Ejusdem
Isaacii l. iii : Τὸν ἐν ἀνακτόροις περὶ οὐνυμον ναὺν,
ὃς νέα μὸνὴ κιχίλῃσκαται, θέλας πάσης ποδιάς ἐψί-
λωσε. Alia lectio θέλου παντὸς ἐκπικλου ἐψίλωσε. Ex
his conjicio τὴν ἐπὶ ποδιάς esse vel qui ecclesiæ stra-
gulas vestes, sive muris sive altaribus ornandis sub
sua dispositione teneret, vel qui sanctas imagines
sacris vestibus circumtegeret, vel denique, quod
certius autumo, limbos pontificiarum vestium ho-
noris gratia soleret e terra tollere, quod munus
apud nos magnatibus a servis puerisque honorariis
præstatur, cui etiam exsequendo officium candidarii
nomine pontifex summus et cardinales voluerunt
in Romana curia institutum. Conjecturam appro-
bavit Antonius Cralis memoratus, ab altari tamen
et 162 ecclesia ministerium ejus semovit, et per
vias tantum locaque gressibus difficilia monuit
adhiberi consuetum. GOAR.]

[Τοῦ δὲ καὶ τοῦτο. Τὸ συνοδικὸν καὶ ἡ ἀνάγω-
σις ἵπασα, ὁ χαρτοφύλαξ ἀναγιγνώσκει αὐτά. Εἰ δὲ
οὐκ ἔστι χαρτοφύλαξ, ὁλος πρωτεύει τῶν ἀξιωμα-
των.

Καὶ διερχομένης καὶ τὰ μήνεα τῶν κληρικῶν.
Ἡ πρώτη πεντὰς τὰ διπλᾶ, ἡ δευτέρα πεντὰς ἐν
καὶ ἡμισυ, ἡ τρίτη πεντὰς ἐν καὶ τέταρτον. Ἀρχε-
ται οὖν καὶ ὁ πρωτοπαπᾶς εἰς τὰ διπλᾶ τοῦ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ διάταξις τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
σίας, ἥνπερ ἐνομοθέτησαν οἱ ἁγιοτάτοι πατριάρ-
χα· καὶ οἱ οἰκουμένικοι Πατέρες παρὰ τῶν ἁγίων
συνόδων, καὶ ἐνέθρσαν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ποτα-
μοῦ· ὡς ἐφημὲν. M.]

Porro sicut in primo quinario Codinus ponit sex,
ita in hoc ultimo collocat duntaxat quatuor. Ταῦτα τὰ
ὀφφίλια τὰ ἐκκλησιαστικά, inquit Codinus, hæc sunt
officia ecclesiastica. Quæ etiam in epist. Græcorum
ad Gregorium X papam ex parte commemorantur.
Magnus æconomus, protecdicus, logotheta, castrisius,
referendarius; qui super judicium, qui super secreta,
qui super sacrum et dona apostolica, qui primicerius
patriarchalium notariorum; qui princeps ecclesiarum,
qui super petitionibus, qui rememoratorii, qui
ostiarii, qui patriarchales notarii, qui protopape
cum toto presbyterio archidiaconatus ecclesiastici,
et qui domestici cum omnibus psalmistis et lectoribus.
Gregorius papa in epist. ad Græcos sacellarium
addit. GRETS.

CAPUT XIV.

De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citrio
enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos
usitata sunt.

In enumeratione officiorum ecclesiasticorum
non convenit Citrius cum Codino, ut supra c. 6
monuimus. Causam addit, quia patriarchæ hæc
omnia arbitratu suo mutabant depressosque in
altum evehebant et evectos deprimebant et nova
munia instinebant, prout huc vel illi gratificandi
voluntas ferebat. Præter officia a Codino enume-
rata sunt istæc : Ὁ ἐπὶ τῶν κατηχήσεων, cate-
chista, orphanotrophus, quatuor defensores, καὶ ὁ
περιοδεύτης, circitor Bonifidio, correctoribus visi-
tator. Quid si sit ille quem Typicum sancti Salvæ
nominat ἐξυπνιστὴν seu ἐξυπνιστήν, excitatorem,
cujus erat in vigiliis et ὄγρονπνλας circuire et
somnia excitare ?

Præter hos recenset Citrius theoros seu custodes,
et deputatos, de quibus capite superiore; itemque
camisatos. Sed addit hæc : Οὐκ εἶστιν ὀφφίλια,
ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον βῆμα. Quod camisato-
rum sit officium, his verbis docet : Camisati seren-
dis ad altare carbonibus et sacris lebetibus calefa-
ciendis occupati sunt, ut illic more solito aqua
feruens sacris calicibus tempestive infundatur.
Solent enim Græci, ut videre est in liturgia S.
Chrysostomi et in Theoria rerum ecclesiasticarum
Germani et in Expositione liturgiæ Cabasilæ, cal-
lici 163 jam consecrato sub ipsum communionis
tempus infundere aquam calidissimam, quam a
fervore vocant ζέειν, et ipsum vasculum in quo
adfertur ζέειν, ut quemadmodum ex latere Chri-
sti in cruce pendens utraque (sanguis et aqua)
θερμότητος πληρωμένα profluxerunt, ita tempe-
re communionis communicantes et sanguinem et
aquam, et quidem utraque calentia, percipiant.
ὥς αὐτῇ τῇ ζωοπαρέχῃ πλευρᾷ φανδύτω. De qua
consuetudine, quam rationi consentanea sit, nihil
opus pluribus hic disquirere. Huius ergo aquæ ca-
lescendi vacabant camisati, ut et carbonibus
pro suffitu ferendis et fovendis; sic dicti a camisatiis.
Junius veritit *indusia* fol. 86. Nec est quod quis dubi-
tet *camisia* Italica esse *indusia*. Sed si ecclesiasti-
ca vocabula ecclesiastico more intelligere et in-
terpretari velimus, necessario dicendum est, apud
Codinum per *camisia* intelligi id quod Germanice
vocamus *den Chorrock* seu *Chorhemd*: nam de le-
ctoribus agens Codinus ait eos stare in medio tri-
clinio cum vestibus et epirriptariis suis, habentes
camisia ἐπ' αὐτοῖς τῶν ἱερῶν. Sic c. 7 de mensa im-
peratoris Codinus: ingrediuntur *psaltæ* seu *cantiores*
cum suis *epirriptariis* et *camisiis*, hoc est *mit den*
Chorhemden; quæ nullus ecclesiasticarum rerum
peritus vocat *indusia*. Vulgo vestes superpellicæ
dicuntur. Ab his ergo *camisiis* *camisati* nomen venit:
quos forsitan non inepte vocaveris *lineatos*.

Præter hos sunt apud Citrium *patriarchalos*
domestici: καὶ τοῦτο ἐπ' αὐτοῖς ὀφφίλιον τῶν ἀναγνι-
σμάτων.

εἶναι ἐστίν. Functio hujus est τὸ ἐν ταῖς προσέδοις τοῦ πατριάρχου λέγειν εἰς πολλὰ ἔτη δίσποτα. Qua acclamatione mirum quam Græci delectati fuerint. Hinc nihil crebrius apud illos quam illa πολυχρονιάζειν, πολυχρόνισμα, πολυχρόνιον.

Quod attinet ad Græcos recentiores, præter multa ecclesiasticorum officiorum vetera nomina, habent sua et propria, quæ nec in Citrio nec in Codino apparent; quæ ex Turco-Græcia colligi possunt, ut est ὁ νομοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, πρωτοσύγγελος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἐφημέριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, *lampadarius magnæ ecclesiæ* (nam ὁ ἄρχων τῶν φώτων videtur fuisse alius apud Codinum), *magnus logotheta magnæ ecclesiæ*, ὁ μέγας ῥήτωρ. Meminit quidem Codinus rhetoris, sed absque τοῦ μεγάλου additione.

CAPUT XV.

De officiis ecclesiasticis aulæ Cypolitane, potissimum de archidiacono.

Ex clericis aulæ nominatim exprimit cap. 17. Codinus: 1) *protopsalten*, quem simul ait esse imperatorii cleri exarchum. 2) *domesticum*, quem ait esse exarchum cleri Augustæ, eundemque aliquando simul esse domesticum ecclesiæ; aliquando vero ecclesiam **164** proprium domesticum habere. Erat autem domesticus unus ex psaltis seu cantoribus, et a protopsalta proximus, sub se habens alios psaltas seu cantores, quos veteri consuetudine, inquit Codin. c. 17, *nominant cractas*, hoc est, ut Germani dicere solent, *schrilling*. 3) *Protopapam*, qui et ipse aliquando unus et idem erat in ecclesia et aula, aliquando diversus, ut dicit Codinus ibid. 4) *ματτωπα magister*, qui et ipse cantor, c. 6. 5) *Canonarchas*. 6) *Lampadarius*, cujus erat imperatori lampadem præferre. 7) *Archidiaconum*: hunc enim non habebat ecclesia, sed aula, ut dicit Codinus ibid. De eodem multa cap. 8, 9, et alibi passim; ut et de protopapa, lampadario et cæteris ministeriis ecclesiasticis in aula.

Apud Citrium proponuntur multe quæstiones de archidiacono: Τὸ ἀρχidiaconικὸν ὄφφικιον ποῦ εἶναι τάξις καὶ ποῦ τοῦ βαθμοῦ, καὶ εἰ προῖσταται τῶν ὧν διακόνων ὡς ἀρχidiaconος. Respondet Citrius *archidiaconicum officium non esse ἀρχοντικόν, οὐδὲ ἐκ φιλοτιμίας ἀρχιερατικῆς, ὥσπερ τὰ ἀρχοντικά*. Bonifidius vertit: *Non est magistrale, neque ex liberalitate pontificali, ut magisterialia*. Correctores correxerunt: *Archidiaconicum officium non est ex officialium dignitatibus, nec tribuitur ex liberalitate pontificali, ut officialium dignitates*. Prima versio satis est magisterialis seu magistralis, secunda paulo propius scopum tangit. Archonticia officia et ἀξιώματα apud Citrium sunt illa quæ quis obtinet διὰ τῶν ἀρχοντικῶν, hoc est per litteras et codicillos τῶν ἀρχόντων, principum, sive ii essent imperatores sive patriarchæ. Respondet ergo Citrius archidiaconi officium non esse ejusmodi quod per archonticia conferatur, seu ab imperatore seu a patriarcha, sed esse longi temporis et operæ diu

A præstita quasi remunerationem: Διὸ καὶ ὡς χρέους καὶ ἰδίου τόπου δώρημα ὁ ἀρχidiaconος ἔχει καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικῶς ὅποιοις τετίμηται εἴτε καὶ μὴ, ἐν τε τῇ ναῷ, ἐν τῇ ἀγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν θεῶν μυστηρίων.

Quæsitum quoque fuerat num patriarcha posset per sola *pittacia*, et *brevis*, et maudato suo, præferre aliquos nullo officio insignitis illis qui priores fuerant, nullo tamen ipsi etiam officio decorati. Respondet Citrius hoc plane esse intolerandum, ut præferantur aliqui prioribus per *pittacia*, etiamsi, qui præferantur, habeant officia; sed quemlibet in loco et statione sua, quam tempore acquisivit, relinquendum esse: Ἦ γὰρ τάξις καὶ στάσις τῶν διακόνων τῷ χρόνῳ συσταῖται καὶ στηρίζεται, καὶ ἐστὶν ἀμετακίνητος, inquit Citrius; qui et addit ei qui *archonticiis* seu *brevis* hujusmodi honoratus est, satis esse ut quando patriarcha seu pontifex rem divinam facit, sit ipse primus ἐν τῇ εἰσόδῳ, *in ingressu ad altare*, seu in iu et in perceptione divinorum mysteriorum. In cæteris quemvis suum locum tenere debere; et iniquum esse ut ὁ προεπορεύσας, qui *primas tenuit*, seu ut vulgo loquimur, qui *præcedentiam habuit*, de loco suo deturbatus alie i cedere cogatur. Ex quibus **165** recte intellectis iudicium facere licebit de interpretatione Bonifidii et correctiorum ejus. Promotionem per *pittacia* meminit etiam Balsamon ad 17 canonem apostolorum.

Quia verò in his officiis ecclesiasticis multa occurrunt composita ex vocabulis ἀρχή et ἀρχων, aliquid super his notare libet, ante omnia illud quod dupliciter cum aliis coalescant, primo quidem initio vocis, ut ἀρχιεπισκοπος, ἀρχιεπίσκοπος, *archidiaconus*, *archistrategus*, *archidux*, *architriclinus*, *archistrus*, *architectus*, *archipresbyter*; secundo in fine vocis, ut *patriarcha*, *ecclesiarcha*, *canonarcha*, *monarcha*, *toparcha*, *tetrarcha*, *ethnarcha*, *triararcha*. Inde etiam est ἑξαρχος, ἑπαρχος et id genus alia, tam in ecclesia quam extra usurpata et usitata.

Hæretici nostri temporis, ut alia, ita et ipsa prisca vocabula sustulerunt, potissimum illa, quæ ex ἀρχή et ἀρχων compacta. Hinc *archiepiscopi* nomen exterminant, ut et patriarchæ, archidiaconi et id genus alia, tanquam *superba*, *fastuosa* et *simplicitati apostolicæ adversantia*, quippe quæ imperium et potestatem in subditos denotent, non primum in aliqua functione seu ministerio, seu primum ordine in aliquo catu, absque tamen imperio et potestate in cæteros. Hinc ipsi gaudent apostolicis illis ei, ut loquuntur, modestissimis appellationibus προσδυνάτων, ποιμένων, ἐπισκόπων, λειτουργῶν, διακόνων, δοῦλων. Verum nomina hæc esse retinenda ubi hactenus vigerunt, et revocanda ubi exoleverunt, fuscè demonstrat Adrianus Saravia Calvinista, in libro quem de diversis gradibus ministrorum evangelicorum evulgavit, c. 25, sic tamen ut his

appellationibus nullum in alios imperium designetur, sed sola ordinis dignitas et ut sic dicam, *primities* seu τὰ πρωτεία. Huic Calvinistæ opposuit se Calvinistarum antesignanus Beza proprio libro adversus Saraviam publicato, ubi contendit nomina hæc prorsus non esse toleranda, sed ex ecclesiis explodenda tanquam simplicitati apostolicæ prorsus repugnantia. Mihi conflictus iste inter hos duos Lapithas mire placet: nam in Saravia observo hæreticam arrogantiam, quæ cum omnia confederit et pernibuecit, nunc quasi pœnitentia ducetur, honorifica illa patriarchæ, archiepiscopi, archidiaconi et similia cognomenta ambit inque decorari gestit, ita tamen ut antiqua notione quasi exuta novam induant, nullamque potestatem et nullum imperium significant. In Beza autem id præ cæteris animadvertendum puto, quod non obscure suos Calvinistas Anglos, et Lutheranos in Germania et Suecia, perstringit, quia aliqui illorum sese archiepiscopos et primates et archidiaconos nominant, et ita etiam nominari et salutari volunt, pulchrisque sub nominibus turpem hæresin celant. GNETS.

166 CAPUT XVI.

De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ.

Variis in locis sacrarum vestium ministrorum ecclesiæ mentionem facit Codinus; ex quibus nonnullæ solis episcopis, aliæ etiam sacerdotibus et diaconis competunt. Primas tenet σιγάριον, lucidi vestitus angelorum imitamen, inquit Simeon Thessalonicensis lib. De templo. Serpius enim in veste fulgenti angelos apparuisse novimus, ut et illum in monumento Salvatoris cooperitum stola candida. Præterea purum et ab omni inquinamento liberum sacerdotalem statum esse oportere docet; propter quam puritatem etiam sacerdos h. e. gratia dignus iudicatur; quod ipsum testatur, cum se induens hæc verba pronuntiat. « Exsultabit anima mea in Domino, quia induit me vestimento salutis, » et quæ sequuntur. Episcopi autem σιγάριον desuper descendente habet flumina; est enim undulatum, et gratium docendi in ipso representant. Nam et inter angelos non omnibus idem est ordo et gradus, sed ibi quoque alii inferiorum magistri sunt. Vocantur autem flumina propter vocem Salvatoris in Evangelio dicentis: « Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. » Hoc idem pallio episcopali notatur. Flumina quidem habet propter ea quæ diximus, pocula vero pro typo veteris et novæ gratiæ. Quæ etiam fluminibus quasi innatant; quod non aliud sibi vult quam magistro sive doctore ex duobus Testamentis ad docendum lauriendum esse. Erant autem sticharia non solum candida, sed nonnulla etiam purpurea, quæ a sacerdotibus et diaconis tota quadragesima gestari testatur Codinus c. 9, excepto festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato Paschæ.

Inter cæteras quæstiones quas Bulgariæ archiepiscopo Demetrio Chomatiano posuit Constantinus Cabasilas archiepiscopus Dyrrachii, fuit ista, an

consentaneum sit in purpureis pontificalibus vestimentis, quænam modum et in albis, in stichario quidem flumina, in phænolio autem cruces gestare. Respondet Demetrius: *Consuetudo Ecclesiæ purpurea pontificalia indumenta simplicia vult esse et sine prædictorum fluminum cruciumque affectione.* Meursius sticharium interpretatur sticam: nam Glossis Isidori stica est tunica. Sed nihil melius est quam in his et id genus aliis retinere Græca vocabula, quia nulla suppleant Latina quæ vim et energiam Græcorum perfecte exprimant. Erant autem sticharia duplicia, nempe patriarchalia et episcopalia, insignita figuris instar gaminæ litteræ Γ, ut apud Balsamonem legimus; ejusmodi vestes appellabantur *gammadia* seu *gammatia*. Anastasius in Leone III: *Columnas argenteas octo et gammadia duo.* Paulo post apud eundem scriptorem habes *gammadias chrysoclabas*. Quod autem Meursius existimat trigonia, quæ sunt in phænoliis, esse ipsam litteram Γ, id mathematicis Leidensibus persuadeat, si potest; nos certe tres angulos ex littera Γ extendere non possumus.

2) Φαλὼν seu φαλὼν, imo etiam φαλὼνιον, φαλὼλῃς, φαλὼνιον. 167 Penulam hic qui vertunt, ii frustra sunt. Nulli penulæ inter vestes sacras locus est, tametsi non ignore quid de penula apud S. Paulum epist. II ad Timoth. IV nonnulli philosophentur. Quæ vero ejus significatio? Sacrum φαλὼνιον, inquit Simeon Thessalonicensis, sublimiorem et superne collatam spiritus virtutem sub quadam effigie monstrat, in primis saccum quo per ludibrium Salvator indutus est; idcirco et sacci formam habet: nec enim in eo sunt quæ appellantur *μανίξια* seu *manicæ*. Φαλὼνιὰ patriarchica et episcopalia plena erant crucibus (unde ipsis polystaurii, quasi dicas multicrucii, appellatio), et representant per totum orbem diffusam venerandæ crucis gloriam, ut inquit Balsamon in dissertatione de patriarcharum privilegiis. Formæ autem triangulæ, quæ in iisdem phænoliis visuntur, declarant angularem lapidem Christum Deum nostrum, qui disjuncta conjunxit, ut inquit idem Balsamon.

3) Epitracelium. Heterodoxi interpretes vertunt collare seu collarium: sed id nimis profanum videtur. Retinemus ergo nomen Græcæ. Epitracelium, inquit Simeon, e caelo descendente spiritus gratiam menti subjicit. Ob hoc enim et episcopus et sacerdos a capite illud induens: « Benedictus Deus, inquit, qui effudit gratiam super sacerdotes suos. » Unde eo quilibet sacerdos utitur, quotiescunque sacrificat. Germanus in sua theoria rerum ecclesiasticarum: *Dextram partem epitracelii significat arundo ludibrii gratia dexteræ Christi data; sinistram partem indicat crucis in propriis humeris gestatio.* Epitracelium, inquit Balsamon, significat lorum illud quo vita ad mortem tracta est. Quod autem Meursius opinatur τὸ ἐπωμάδιον esse τὸ ἐπιτραχήλιον, id difficile creditu erit illis qui

τὸ ἐπωμάδιον proprius ad ὁμοφόριον quam ad ἐπι-
τραχήλιον accedere norunt.

4) Orarium. *Diaconus angelicus sortitus ordinem*, inquit Simeon, *fert in humeris quod ὠράριον nominant, quod quasi alas habet, ut illorum spirituum, qua praestant, intelligentiae celeritatem demonstret. Quare et Cherubim facies obvelantia imitans, ipse quoque, dum cingitur, quodammodo ut rei divinae particeps et administer, futurus, operitur. In ipso item orario Sanctus, Sanctus, Sanctus, scriptum est, quo ministratorius sanctorum angelorum ordo exprimitur. Gestabatur orarium in sinistro humero. S. Chrysostomus in Liturgia: Τὸ μὲν ὠράριον ἀσπαράμενος ἐπιτίθησι τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ. Figuram diaconi orarium portantis habes initio Gregorae a Wollso editi. Apage illos qui hoc orarium voluit esse ἐκμαγίστον τοῦ προσώπου, sudarium sudori abstergendo, καὶ χειρὸμακτρον, manibus purgandis et abstergendis. Sint enim oraria profanis scriptoribus ea quae Arnobius vocat mucinia, hoc est lintea minuta, quibus et mucus narium et sudor ex vultu manus abstergitur, prout copiose ostendit Casaubonus in notis ad Flavianum Vopiscum: in ecclesia tamen orarium sacra stola erat, et nullo modo a diacono induenda vel ferenda ut sudarii vicem subiret. Quis ergo ejus usus? Non omnium vestium sacrarum usus exquirendus est: sufficit omnes inventas et introductas esse ad ornatum 168 incurrit sacrificii seu liturgiae, seu ut nos vocamus, missae. Usum alium si habere cupis, en tibi hunc ex Matthaeo Blastare in Synopsi conciliorum. Τοῖς διακόνοις δέδωται καὶ μένους τῷ λαῷ τῶν ὧμων τοῦτο περιτίθεναι· ἐκλήθη δὲ ὠράριον ἐκ τοῦ ὠρῶ τοῦ φυλάσσω καὶ ἐπιτιρῶ· οἱ γὰρ ἐξαρτῶντες τοῦτο διάκονοι, τοῖς ἱεροουργοῦσι περιστάμενοι καὶ τὰς τῆς ἱερᾶς τέλεως ἐπιτηροῦντες εὐχὰς, τῷ ὠράριῳ τοῖς ἐν τῷ ἁμβωνί σηματοῦσαι διακόνοις τὸν καιρὸν τῆς ὀφειλομένης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν. Orario significant, quandonam tempus sit separandi voce publica catechumenos a fidelibus. Lecto enim Evangelio diaconus exclamabat: *Exeant, qui non communicant.* Quo catechumeni exire jubebantur, fidelibus remanentibus. Hunc Blastaræ laicum Casaubonus profecto perquam Calvinianè explicat his verbis: *Diaconus, qui orarium gestabat, eum qui in ambone sacram Scripturam legebat, admonerat, quando vel ad fideles vel ad infideles deberet orationem flectere.* Glossa hæc Calviniani spiritus est, liturgiae sacrae ritus et ceremonias ignorantis. Quodsi quis vocabulum orarii nimium urgens linteam tergendum ori significare contendat, eo quod ab ore formari videatur, is eadem solertia dicere poterit verbum oro idem esse, quod edo, eo quod ab ore deducatur, sicut et adoro. Aleuinus, De divinis officiis, c. 39, enumerans sacra ecclesiae vestimenta, orarium, id est stola, dicitur eo quod oratoribus, hoc est prædicatoribus, concedatur. Etsi non his tantum, sed et sacerdotibus, qui stola*

utuntur inter sacrificandum, ut et diaconus et subdiaconus inter ministrandum. Sudori abstergendo serviebat sudarium, quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est; quod usitato nomine fanonem vocamus, inquit Aleuinus. Vide Glossarium ad codicem Legum antiquarum.

5). *Ἐπωφ' ὤριον humerale dicas* licebit, tametsi a nostro humerali vel superhumerali prorsus diversum. Proprium episcoporum gestamen, quod ex lana confectum, inquit Simeon, in orbem humeros ante et retro convestit. Hoc genus indumenti sine dubitatione a verbo carnem ex Virgine propter nos susceptam humanæque naturæ assumptionem declarat. Ideo enim ex lana quoque textitur, quoniam erratiam orem, hoc est naturam nostram, signat, et quoniam ipse quoque agnus pro nobis occisus vocatus est. Ipsa item verba quae humeris eo legendis profert, sententiae huic suffragantur; ait enim: «Sublata in humeros, Christe, natura quæ erraverat, assumptus Deo et Patri illam obtulisti.»

6) Mandyas proprium episcoporum vestimentum; de quo jam sæpe supra c. 13; et l. iii, com. c. 14 ad pag. 105. Scribitur etiam μανδύον et μανδύον.

7) Epigonatium, supergenuale, quod victoriam adversus mortem (verba sunt Simeonis) nostræque naturæ immortalitatem et vires Salvatoris contra maligni demonis tyrannidem robustissimas ostendit. Quamobrem et rhomphae simile est, et lumbis alligatur, ubi hominis 169 robur situm prædicant. Hoc ipsum verba quæ in cinctu adhibentur confirmant, «Acingere rhomphaea tua super femur tuum, potentissime.»

8) Ἐπιπαινίχιον. Idem Simeon: Τὰ ἐπιπαινίχια actionis divinae omnia efficientis significantia sunt, et Jesum suis manibus sacrificium corporis et sanguinis sui per se obtulisse; cui conveniunt quæ iis induendis recitantur: «Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute;» et «Manus tuae fecerunt me et plasmaverunt me.» Quin etiam vincula manuum Salvatoris, in quibus ad Pilatum deductus est, quidam per ἐπιπαινίχια expressu voluit.

9) Saccus; de quo jam alibi (supra n. 3 et Codin. p. 15). Quærebat Cabasilas Dyrrachiensis ex Demetrio Chomatiano, an fas esset purpureum saccum facere et gestare. Respondit Demetrius: Saccum purpureum nequaquam novis Ecclesia, quandoquidem sacrus in tribus duntaxat anni celebribus Dominicis festis suum usum præbet, nimirum magno Paschalis Dominico, Pentecoste et Natali Christi. Hoc igitur satis plenam fidem facit, saccus ut sit purpureus ne esse non esse, cum etiam sint luctus insignis purpurei huiusmodi vestimenta: in solis enim jejuniis diebus et mortuorum memoriis usurpatur.

10) Mitra seu insula non utuntur episcopi Graeci in sacrificio, sed aperto capite totam liturgiam perficiunt. Aperto capite, inquit Simeon, episcopi et sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrino patriarcha, sacris funguntur, non ob humilitatem aliquam, sed ob causam altiore et longe diviniorum

videlicet, quam divinus Paulus ponit ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius, et oportere nos Christum caput nostrum honorantes caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantum, sed quia etiam nudo capite, qui consecratur, consecrationem accipit, atque ita quemadmodum cum ordinatur, precibus et sacris operari debet. Et hierarcha potissimum, quoniam et dum consecratur, a Deo tradita eloquia sive sacrum Evangelium supra caput habet, in sacrificio divinissimo peragendo relato capite conspici non debet. Objiciat fortasse quispiam hinc sequi, Alexandrinum episcopum et alios quamplurimos ex veteri traditione tecto capite sacris operantes non rite ac sancte facere. Istuc non dico. Nam illi antiqua nixi traditione, quæ magis legi antiquæ respondet, ita faciunt, quando et legis sacerdos cidarim, quam et mitram vocabant, in capite gerebat; quo eodem nomine hierarchæ eas gestantes appellare consueverunt. Ac fieri potest ut eo capitis tegumento aut spinem Domini coronam aut sudarium, quod fuit super caput ejus, in mentem nobis revocent. Hæc ille. Si Græci non parcerent suo Alexandrino, procul dubio, ut alia multa adia phora, sic et moram istum tecto capite litandi præcise ac simpliciter repudiarent damnarentque: illud enim schismatis ingenium est, ut præter id quod sibi placet, vix quidquam aliud placeat. Vocatur infula præsulis Alexandrini a scriptoribus phrygium, quod S. Cyrillo concessum fuit, quando in concilio Ephesino Cælestini papæ Romani vicarius erat. A Cyrillo ad successores quoque phrygium seu mitra venit; dicebaturque hæc tiara phrygium, quo i Phrygio opere constaret. Phrygii mentio fit in diplomate Constantinianæ donationis, ubi ita Constantinus: Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, nec non superhumeralia, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum, verum etiam et chlamydem purpuream atque tunicam coccineam et omnia imperialia indumenta, etc. Quæ totidem verbis leguntur quoque apud Leonem IX pontificem in epist. contra Michaelē Cpolitānum et Leonem Achridenū. Balsamon in Græca versione hujus edicti ubique per lorū intelligit mitram seu tiaram sive phrygium, ut et in meleta de patriarcharum privilegiis et in meleta De officio chartularii, cum

tamen nemo alius lori nomen hoc significatu usurpet. Sunt qui suspicentur Balsamonem respexisse ad laurum seu lauream, usitatissimum olim coronæ genus: ex lauro enim facilem esse transitum in lorum. Utcunque sit, de sensu an lapsu Balsamonis satis constat. Illud ejusdem edicti in Latina versione, sicut noster senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur et clerici, ut recte accipias, ipse textus Latinus facit, dum illud cum udonibus explicat cum candido linteamine, retento, deflexo tamen nonnihil Græco vocabulo, ὀδὼν seu ὀδώνιον, quod est linteum. Eodem edicto vocatur coronā sacerdotalis, quæ Sylvester in capite insignitus erat, παλάθρα.

Lubet hic referre quod adnotavit Sirmondus noster ad epist. 3, l. vi Epistolarum Sidonii: Tonsura clericalis ita olim fiebat ut circulus tantummodo capillorum emeretur, instar coronæ. Sic enim describit Gregorius Turon. de Nicetio Trevirorum episcopo: S. Nicetius, inquit, ab ortu suo clericus est designatus; nam cum parvulus fuisset effusus, omnia caput ejus, ut est consuetudo puerorum, a capillis nudum quidem cernebatur, in circuitu vero mediorum capillorum ordo apparuit, ut putares ab iisdem coronam clericis fuisse signatam. Hodie apud nos antiquam coronæ formam soli fere monachi retinent, et pueri vocales symphoniaci. Nam brevis ille orbis in vertice, quo clerici pars magna utitur, insolens olim atque iniustus in Ecclesia fuit, ut docet canon 40 concilii 4 Toletani. Hæc ille.

Diximus Græcos non celebrare aperto capite, excepto patriarcha Alexandrino et pauculis aliis, cum Ecclesiae Latine episcopi tiara seu infula caput tecti potissimam liturgiæ partem peragere soleant. Sed quid Aleuino contrarium affirmanti de divinis officiis c. 38, respondebimus? Audi ejus verba: Hujusmodi vestis (ridaris) non habetur in Romana Ecclesia vel in nostris regionibus: non enim moris est ut pileati divina mysteria celebrent; apud Græcos autem hoc dicitur, qui pileos, hoc est scaphias (scaphias), gestant in capite, dum assistunt altaribus. An dicemus tempore Aleuini viguisse alium morem quam posterioribus sæculis, Græcis suam consuetudinem de reatibus Latinisque eam complectentibus? Gætz.

171 LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

De inscriptione hujus partis; de despota deque Sebastocratore.

Post indicem officiorum et officialium Magnæ Ecclesiae subijcit Codinus catalogum officiorum et officialium aulæ Cpolitane, et quidem longe accuratiorem quam sit prior ille.

Circa inscriptionem et titulum hujus partis mss.

codices non conveniunt: nam Bavarici ita habent: Τὰ ὀφφίκια τοῦ παλλατίου. Ἐν δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλεὺς στέφεται δέ, καὶ περὶ προβήσεων δεσποτῶν καὶ πατριάρχων, καὶ ἰδῶν γενομένων ἐν τῷ παλλάτιῳ. Officia palatii: ad hæc ritus et ordo qui servatur in palatio, in festis, et quomodo oportent imperatorem coronari; de inaugurationibus despote

et patriarchæ, et de consuetudinibus palatii. Eodem ferme modo codex Augustanus et apographum inde sumptum, citante Junio. Tres alii libri plura adhuc ingerunt, indicem scilicet et post indicem scholium satis longum. GRETS.

[Se monitum, ubi præferemur, meminisse precor lectorem, e duobus integerrimis exemplaribus Regiis, quibuscum præsens opus contuli, neutrum caput de officiis Ecclesiæ CP. continere; atque ita tanquam a primò, ab hocce de nominibus officialium palatii utrumque ordiri. Adverlet exinde non eundem in editis a Gretsero ac in Regiis esse caput totius operis ordinem: quin imò in eo qui numero 1149 inscribitur, quodque e duobus primum (A) ubique nuncupo, diversam omnino distribuendi libri dispositionem servatam, eidem quippe in duodecim tantum sectiones singulis suis titulis illustratas partito, cuncti simul in ipso limine collecti præponuntur. GOAR.]

Π' α ε του βιβλίου.

Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου ἤτοι τῆς συγχλήτου. (καὶ τῶν ὀφφικίων, οἰσισσὶς τοῦ — συγχλήτου, A.)

Περὶ τῶν φορεμάτων ἐκάστου τῶν ἀξιωματικῶν. (τῶν τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὀφφικίων A.)

Περὶ τῆς ὑπηρεσίας ἐκάστου τῶν ὀφφικίων.

172 Περὶ τῆς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τάξεως καὶ τῶν κατ' αὐτάς τελομένων ἑθίμων. (adili A : ἐν αἷς διαλαμβάνεται καὶ περὶ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας τοῦ τε πικέρην, τοῦ δομεστίκου τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ἐπὶ τραπέζης.)

Περὶ διαφόρων ἑορτῶν. (περὶ ἐτέρων διαφόρων ἑορτῶν, ἐν αἱ; ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς, εἰ ἐνδεμῶν τῇ Κωνσταντινουπόλει εὐρίσκεται. A)

Περὶ τῆς ἐν φωσσάτῳ ἤτοι στρατῷ ὑπηρεσίας. (ἐν τῷ φωσσάτῳ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ὑπηρεσίας τοῦ τε μεγάλου δρουγγαρίου τῆς βίγλης, τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ μεγάλου ἀδουμιατοῦ. A)

Περὶ στεφεφορίας βασιλείας.

Περὶ προβλήσεως δεσποῦ.

Περὶ προβλήσεως σεβαστοκράτορος καὶ Καίσαρος.

Περὶ προβλήσεως πατριαρχῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων.

Περὶ πενήθμων βασιλικῶν φορεμάτων.

Περὶ μελλούσης δεσποίνης γινομένης. (καὶ περὶ μελλονούσης δεσποίνης, οἰσισσὶς γινομένης, A)

Ἰστέον ὅτι τὰ χρυσοκίχνα σκιάδια φοροῦσιν οἱ ἀπὸ τοῦ πανυπερσεδάστου μέχρι τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τὰ δὲ συρματέйна (συρματηρά Regii) οἱ ἀπὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου μέχρι τοῦ (παρακ. τῆς σφ.) κουροπαλάτου Regii) παρικοιμωμένου τῆς σφαιρόνης, τὰ δὲ κλαπωτὰ οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου (πρωτοβεστιαρίτου Regii) μέχρι τέλους· ὁ γὰρ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν, εἰ καὶ μεταξὺ τοῦ τῆς σφαιρόνης καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου εὐρίσκεται, ἀλλ' οὐκ ἔστι συρματέινον μῆτε κλαπωτὸν σκιάδιον φέρει, ἀλλὰ διὰ βλατίου ἀσπρὸν μετὰ μαργελίων (ὁ γὰρ — μαργελίων om. Regii.) Τὰ δὲ σκαράνικα (φοροῦσιν addunt Regii) οἱ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγγελῶν, τὰ δὲ κίχνα οἱ (οἱ om. Grets.) ἀπὸ

A τοῦ ἀκολουθοῦ καὶ (καὶ om. Regii) μέχρι τέλους.

Sed hæc ipso Codino capitibus tertio et quarto dilucidiora evadent, tametsi non satis cum indice congruere videntur.

[Alium officiorum Palatinorum indicem Medonius edidit, et ante Medonium Leunclavius Jur. Græco-Rom. I, p. 184; is infra positus est.

Τὰ ὀφφικία τοῦ παλατίου.

Ὁ δεσπότης, ὁ σεβαστοκράτωρ, ὁ Καίσαρ, ὁ πανυπερσεδάστος, ὁ πρωτοβεστιαρίος, ὁ μέγας δοῦξ, ὁ μέγας δομεστικός, ὁ πρωτοστρατάρχης, ὁ μέγας λογοθέτης, ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, ὁ μέγας πριμικηρίος, ὁ μέγας κοντοσταύλος, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, ὁ πρωτοσεδάστος, ὁ ἐπικέρηνς, ὁ παρακοιμωμένος τῆς μεγάλης σφαιρόνης, ὁ παρακοιμωμένος τοῦ κοιτῶνος, ὁ μέγας βεβούλος, ὁ κουροπαλάτης, ὁ πρωτοβεστιαρίτης, ὁ **173** δομεστικός τῆς βεβούλης τραπέζης, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὁ λογοθέτης τοῦ γενικού, ὁ μέγας παπῆς, ὁ ἐπαρχος, ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης, ὁ μέγας ἐταιριάρχης, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ ὑπάτος τῶν φιλοσόφων, ὁ μέγας χαρτουλάριος, ὁ μυστικός, ὁ πρωτασκηρῆτης, ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου, ὁ δομεστικός τῶν σχολῶν, ὁ πριμικηρίος τῆς αὐλῆς, ὁ πρωτοσκαθάριος, ὁ μέγας ἀρχων, ὁ τάτας τῆς αὐλῆς, ὁ μέγας τζαούσιος, ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου, ὁ λογοθέτης τῶν οικιακῶν, ὁ μέγας λογαριαστής, ὁ ἐπὶ τῶν δεξίων, ὁ ἀρχιδιάκονος, ὁ σκουτίριος, ὁ πρωτοκύννητος, ὁ ἀμνηρόνης, ὁ ἀκτουάριος, ὁ μέγας ἀδουμιαστής, ὁ κοισάτωρ, ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ, ὁ πρωτοεράριος, ὁ κριτὴς τοῦ βήλου, ὁ μέγας διερμηνευτής, ὁ λογοθέτης τῶν ἀγγελῶν, ὁ δικαιοφύλαξ, ὁ ἀκόλουθος, ὁ ὀρφανοτρόφος, ὁ πρωτονοτάριος, ὁ κριτὴς τοῦ φωσσάτου, ὁ δομεστικός τῶν τεχνικῶν, ὁ πρωτολογάτωρ, ὁ βεστιαρίος, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονακαθίων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγκῶν, ὁ στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγατόρων, ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων, ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος, ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, ὁ δομεστικός τῶν θεμάτων, ὁ πρωτομέτης, ὁ δομεστικός τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων, ὁ δομεστικός τῶν δυτικῶν θεμάτων, ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου, ὁ προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν, ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς, ὁ μέγας διοικητής, ὁ νομοφύλαξ, ὁ βεστιαρίτης, ὁ ἐταιριάρχης, ὁ ἀρχων τῶν ἀλλαγιῶν, ὁ μέγας μυρταίτης, ὁ κριτὴς τοῦ σερκέτου, ὁ βαβδούχος, ὁ καβαλλάριος, ὁ σεβαστός, ὁ προκαθήμενος κάστρου, ὁ δρουγγάριος στόλου, ὁ κόμη.]

P. G. Despota Junio dominus: sed ego Græcum nomen et hic et alibi libenter retineo, præsertim cum despota etiam Latinorum usu et calamis tritus sit; neque Latina vox dominus vñm Græcæ illius despota assequitur. Despota inaugurationem habes c. 18; nec probò quod Glossarium affirmat, despota nomine vocatos fuisse filios, fratres, generos imperatoris, sebastocratores, Cæsares et patriarchas. Nullus hoc nomine appellatur, nisi despota honore certisque ornamentis insignitus esset, sicut etiam nullus se-

bastocratoris aut Cæsaris nomen obtinebat, nisi per A inaugurationem hanc dignitatem consecutus fuisset. Loquor autem de posterioribus sequioris Græciæ temporibus, quæ nobis Codinus representat; tamen extra Cōpōlin transitit etiam sine inauguratione ad alios. Hinc princeps Servie vocabatur *despota* Servie; pro quo annales Latini sæpe *despōtus*. Apud Gregoram, lib. iii, et Ætolie et Epiri despota. Despota Servie etiam *cralæx*, hoc est *rex* audiebat; et usor ejus non tantum *despans*, sed et *cralæna* seu *eralitsa*: 174 nam ut est in Pandecte Turcico c. 54, Ungaris, Bulgaris, Servis *kiral* aut *contracius kral* rex est et *cralna* regina; quæ Polonis *krol* et *krolna*. Nec dubium videtur illud *kiral* exstitisse ex Græco *xύριος*.

Proximus erat despota ab imperatore; quocirca in syllabo dignitatum primum locum obtinet. Michael tamen Palæologus despotatu majorem honorem, tametsi anonvum, excogitavit; cujus vestigia Cantacuzenus sibi sequenda duxit, ita de se iv, 5, scribens: *Matthæum seniore filium nulla nominatim dignitate cohonestat, honore tamen supra despotas effert, nempe ut esset imperatori proximus; quem honorem primus Palæologorum imperator Michael propter filium Constantinum Porphyrogenitum invenit; videbaturque eā dignitas despotarum dignitati antecellere. GRETS.*

[P. 6. *Δεσπότης*. Imperii collega, ut et senior imperator, dictus quondam Augustus; imperii vero designatus successor, vel ab imperatore primus, ad Alexii Comneni, qui tyrannidem circa Christi annum 1117 invasit, nuncupabatur Cæsar. Alexius Nicephoro Melissenio nomen ac dignitatem Cæsaris jam adepto fratrem Isaacium præferre meditatus, sebastocratoris nomen, quo supra Cæsarem proximus ab imperatore cohonestaretur, adinvenit; ac tandem Alexius alter Angelus imperio positus ex Alexio Theodoroque generis alterum creata recentius despotatus dignitate, sebastocratori Cæsarique superiorem, sibi secundum, auctore Phranze i, 4, effecit. Exin celebre despote in curia CP. nomen, urbeque a Latinis occupata et nondum a Græcis recepta Joannes Ducas Michaelē Thessalum filiumque Nicephorum τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι *despotatus honore* legitur extulisse apud Gregoram, ii, 15. Sub Joanne Lascari, D memorati Joannis nepote, cum imperii administrandi curam in se suscepisset Michael Palæologus, ac ad ipsum imperii solium, quod solus hærede pulso teneret, omni arte totisque viribus contenderet. Ὀλίγαι περὶ ἡμῶν, scribit præfatus Nicephorus, iii, 10, καὶ δεύτερον συγκροτοῦσι βουλευτήριον ἐπὶ αὐτοῦ σπουδασταί, οὗ θέον εἶναι φάσκοντες τὴν τὰ βασιλικὰ καὶ κοινὰ διοικοῦντα πράγματα καὶ προσέλας πολλῶν ἀναδεγμένων ἰθὺν μὴ καὶ τῆς βιολείας ἔγγιστα ἔχειν καὶ τὸ ἀξίωμα, τιμῆς ἕνεκα τοῦ τῶν Ῥωμαίων γένους; καὶ ἅμα βεβαιώσεως τῶν μεταξὺ γινόμενων καταστάσεων. Ταῦτ' ἄρα καὶ τὸ τοῦ δεσπότης ἀξίωμα δέχεται παρὰ τε τοῦ πατρίρχου καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, Joannis nimirum

Theodoro nati. Eo tamen titulo iam Michael alius Theodori gener gaudebat. Quo constat, ut in inveniendis subtilis, ita et in geminandis dignitatibus Græcos fuisse liberales. Lubens tamen fateor Michaelē hunc non eo nomine despotam vocatum, ut imperium hæres adipisceretur, sed ut Ætolie et Epiri princeps audiret, quo quidam alii dicti sunt Servie despotæ, hoc est reguli: quo etiam sensu Chagannus Turcarum dux ὁ μέγας δεσπότης ἐπὶ τὰ γυνὼν et κύριος κλημάτων τῆς οἰκουμένης; ἐπὶ τὰ legitur apud Theophylactum Simocattam i. vii De rebus Manricii; nec non Basilas τῶν Μουσῶν δεσπότης; apud Cantacuzenum, i, 55. GOAR.]

P. 7. Sequitur *σεβαστοκράτωρ*, novum inventum et commentum Alexii Comneni, de quo filia ejus Anna Alexiad. iii: Νέον ὀνοματοποιήσας ἀπὸ τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ αὐτοκράτορος τὰδε λέγει ἰθὺς. Eadem Zonaras in Alexio Comneno. At Glossarium contendit nomen hoc longe fuisse antiquius Alexio Comneno, quippe principibus Thessaliæ a Constantino Magno concessum: Itaque novum 175 fuisse, sed in palatio, non extra. Et probat hoc ex i. vii Nicephori Gregoræ; apud quem tamen nihil hujus invenio. Verba ejus habo: Ὁ δὲ Ῥωσικὸς τὴν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπίζης παρὰ τοῦ μεγάλου κατέλκρωται Κωνσταντίνου, ὁ δὲ Παλοποννησιακὸς τὸ τοῦ πρίγκιπος, ὁ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἀρχηγός; τὸ τοῦ μεγάλου δουκός; ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν τὸ τοῦ μεγάλου περιμικηρίου, ὁ δὲ τῆς μεγάλης νήσου Σικελίας τὸ τοῦ ῥηγός; καὶ ἄλλοι ἄλλα. Nec alio loco, quem adducit Glossarium, id affirmat Gregoras, sed tantum dicit, in postremo Thessaliæ principe, qui erat Joannes Ducas, defecisse majorum successionem et *sebastocratorum principatum*, qui ab Alexio Comneno talis esse poterat: ut enim nomen despotæ transitit ad alios principes, ita etiam nomen sebastocratoris ex aula ad principes Thessaliæ manasse videtur. Adde quo Anna dicit Alexium novum nomen composuisse ex τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος. Quomodo ipse primus hæc duo in unum conflavit, si nomen hoc a Constantino Magni ævo descendit? Zonaras καὶ τὸν δεσπότην vocat. Quomodo καὶ τὸν, si a Constantino Magno? Idem ex ipso Codino satis manifestum est. An nomen *superintendentis* ideo novum esset, licet Glossarii auctor s. hote Leidensis *superintendens* salutaretur? Translatio quidem ad hunc hominem nova esset, sed vox ipsa nova non esset: utpote jam pridem in novatorum circulis decantatissima. Etiam antecessores Alexii hoc morbo laborarunt, et in primis Leo Philosophus, qui teste Zonara Zautzem Stylianum non tantum designavit magistrum et dromi logothetam, sed et novo excoctato nomien *βασιλεσπάτορα* nominari voluit. GRETS.

[*Σεβαστοκράτωρ*. Dignitatis ejus instituentia causam refert Anna Comnena institutoris filia Alexiados, i. iii, Joannes Alexii filius concessos patriuo honores servavit, ut in ejus vita narrat Nicetas. Joannes idem Manuelem quatuor filiorum ultimum

σεβαστοκρατορικαῖς ὑπεξήρην τιμαῖς. Joannis filius A
Manuel patre mortuo vocatus ad sceptrum Isaacium
patrum etiam Sebastocratorem vocatum, missis
in urbem amicis, ne tum sanguinis jure tum ob
dignitatem imperatoris proximam moliretur res
novas, compescuit. Nicetas idem in Manuele, l. 1 :
Μή πως περὶ τοῦ τῶν ὄλων αὐτῶν εἶναι κύριος δια-
μιλληθῇ ἅτε ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βα-
σιλείας καλούμενος. Ut potestate et insignibus, ita
(usque ad despotam creatum) sanguine conjunctus
fuit imperatori sebastocrator. Isaacius Angelus,
anno 1184 imperium sortitus, fratrem Alexium regni
successorem, ac patrum quoque Joannem ducem,
sebastocratores declaravit ; Alexius hic Isaacium
filiae maritum priorem pari titulo insignivit. Plures
insuper eo nomine simul ornatos refert memoratus
Nicetas, ex quo hæc deprompta, qui et prefatis
tertium addit, Alexium nempe alterum Manuelis
nolium, Annalium Isaacii, l. III. GOAR.]

Observa Junium verba illa p. 7 : Πρῶτος κατὰ
τὸν χρόνον verte et facile primus per illud tempus.
Inepie. *Natu majorem* verte, vel Anna Comnena
l. III judice, quæ de Isaacio fratre Alexii Comneni,
πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον ὄντα ἐχρῆν τιμη-
θῆναι ἀξιώματι.

176 CAPUT II.

Cæsar, magnus domesticus, panhypersebastus, pro-
vestiarius et plures hujus generis.

P. 7. Cæsar olim proximus ab imperatore, nunc in
hoc censu apud Curopalatam tertius, qui forsitan C
paulo post major vel minor erit, prout Favonius ex
palatio Cpolitano aspiraverit ; cujus inaugurationem
habet infra c. 19. GRÆTS.

[Ab imperio potiundo, cujus spe pristinis sæculis
fovebatur, Cæsarem longe ablegavit Alexius, et
sebastocratori suppositus. Longius amovit alter
Alexius, despote dignitate eidem anteposita. Tertius
itaque ab imperatore temporibus ultimis numera-
batur Cæsar, ut Gregoras his IV. 4, verbis mani-
festat : 'Ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ ἐς τὸ δεσποτικὸν
ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ὃ δὲ μέγας
δομέστικος ἐς τὸ τοῦ Καίσαρος, ὃ δὲ Καίσαρ ἅμα τῷ
πενθερῷ τοῦ δεσπότης ἐς τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος.
'Ἐποῖε δ' ἐπίσημον τὴν ἐκ τοῦ πανθεροῦ διαφορὰν,
ὅτι ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίοις καὶ χρυσοῦσι αὐτῷ
ἐνερμίζοντο ἄστροι. Sebastocratoris præterea publi-
cis in acclamationibus simul cum imperatoris pro-
nuntiatum nomen audiebatur, quod superior
observatio ex Anna Comnena declarat, Cæsaris
nusquam : id enim per unius tantum anni spatium
Alexio fratri concessit Michael Palæologus, ac ut
pariter imperatoris pene more recuperata Cp-
li triumphans incederet coronatus, de quo Gregoras
laudati libri sect. 5 : 'Αντάξιον ἀπέδωκεν γέρας
'Ἀλεξίῳ τῷ Καίσαρι, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῖς Ῥωμαίοις
τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσιν ὁ θεὸς ἐχαρίσατο. Τὸ
δὲ ἦν θρίαμβον συγχροτηθῆναι πολυανθρωπάτατον
καὶ περιφανέστατον καλεῖσαι τοῦ αυτοκράτορος, καὶ
ἐπὶ τούτῳ τὴν Καίσαρα πομπεῖσαι ἐπὶ πάσης τῆς

πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ Καίσαρος παρασῆμοις
κοσμοῦμενον, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις καὶ στεφάνῳ πολυ-
τελεῖ καὶ μικρῷ ὄντι λέγειν βασιλικῷ. 'Ὁ δὲ καὶ γέ-
γονε. Προσεταιράει δ' ἐπὶ τοῦτοις ὁ βασιλεὺς διὰ
μνήμης τὸ τοῦ Καίσαρος ὄνομα ἀγεσθαι ὁμοῦ τοῖς
τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὁμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις
ἄπασιν, πανταχῇ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἐχ-
ρις ἐν αὐτοῦ. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Καίσαρος εὐτυχί-
ματα τοιαῦτα. GOAR.]

Ib. Magnus domesticus hic ordine tertius est.
Græcis domesticus nihil aliud est quam προηγού-
μενος καὶ ἐπιστάτης, et in ecclesiasticis *domesticus*
appellatur ἀρχιδὸς καὶ ἐπιστάτης μελωδῶν τε καὶ
μελωδῶν, ut est apud Citrium in Responsis ; de
quo jam lib. I, c. 2. Ut autem *domestici* nomen
sonantis esset, vocula μέγας appingenda fuit. B
Quæ duo Latini interdum conjungunt, ut Tyrinus,
De bello sacro II, 5 : *Cum esset in imperiali pala-*
tio plurimum honoratus, et megadomestici dignitate,
quem nos majorem seneschallum nominare consuevi-
mus, fungeretur, ab imperatore secundus. Hinc
δομεστικῶν dignitas seu officium *domestici*.
Anna Comnena, l. VIII : Καὶ τὸ δομεστικῶν αἰτού-
μενος τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως. Utiliter
eadem vocula Turonensis, II, 8 : *Caudentius pa-*
ter Scythiæ provincie primoris loci, a domes-
ticatu exorsus militiam, ad magisterii equitum
culmen provectus est. Verum tam μέγας *domesti-*
cus quam alii *domestici* sæpius adhuc nobis sese
spectantibus exhibebunt. GRÆTS.

[Non unus, sed plures *domestici*, ecclesiastici,
militares, civiles. Hic unus qui μέγας, de cujus
nomine et officio pauca et huic 177 tantum loco
congrua dicenda. *Domesticus* idem olim qui pro-
curator, ac numerosæ familie totiusque domus
curam gerens. Simocatta, VIII, 13 : Ἀναρρίται δ'
πραισεντίνος ὁ τὰς τοῦ Πίτρου (στρατηγῶ) πεπ. στευ-
μένος φροντίδας, ὃν δομίστικον εἰώθασιν Ῥωμαῖοι
ἀποκαλεῖν. Hic in fidem suam communia familie
bona recipit, ac etiamnum hodie in monasteriis
πιστικῶς audit. Artabasdam Artabasius alius Co-
pronyni gener *domesticum* (procuratorem intellige)
apud Theophanem efficit. Hinc cujuslibet rei vel
ordinis præfectus ac præpositus vocatur *domesti-*
cus a Græcis ; de quo Joannes Citri episcopus :
'Ἡ τοῦ δομίστικου προσήγορα κατὰ Λατίνους τὸν
ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ.
A re itaque familiari ad militiam translata vox
ducem exercitus supremum, et ut loquitur Com-
nena Alexiadus I, στρατηγὸν αυτοκράτορα, vel ut alii
præfectum prætorio, quod militares copias sub
imperatore duceret communiumque rerum admi-
nistrationem ab eo sibi commendatam teneret,
significat. Eadem occurrit primum apud Cedrenum
in Theophilo, sub quo Manuel Romanas legiones
ducit, Theophobus Persicam : ille vero *domesticus*
mox declaratur. Legitur quoque primum apud
Theophanem in Michael Rancabe μέγας δομίστι-
κος Theophilo antiquior. In Irene et Constan-

ino cernitur Antonius quidam domesticus cum militariibus copiis ad bellum missus : Ἡ βασίλισσα ἀπέστειλεν τὸν Ἀντώνιον σὺν τοῖς τάγμασιν. Antonius idem πατρικίος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν scribitur in Copronymo. Unde conjicio supremum exercitus Romani ducem circa Copronymi statum domesticum, ac paulo post magni honore adjuncto vocatum, qui prius στρατηγός ubique audiebat : fatear licet alia iterum vice domesticum exstare in Justiniano II, at non exercitus, sed στρατόρων equisonum celebrari. Ejus igitur est exercitum educere, et belli res curare. Expropter Michael Palæologus Joannis Angeli fratrem μέγαν χειροτονήσας δομέστικον, καὶ τὰ στρατεύματα παραδούς αὐτῷ, εἰς Δύσιν ἐκπέπομφε κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαῆλ. Φροντιστής etiam et ἐπιμελητής δημοσίων πραγμάτων ab auctore memoratur; cujus quidem ac amplioris etiam muneris descriptionem exhibuit Cantacruzenus, ipse magnus domesticus, II, 5. GOAR.]

P. 7. *Panhypersébastus*. Etiam hoc ἄξιωμα καὶ ὄνομα est Alexii Comneni ποίημα, qui in his excogitandis secundus et secundus fuit. Vide Zonaram in Alexio Comneno. Sed ut hic dicitur, iste panhypersébastus, ultra quem ambitio progredi non posse videbatur, invenit sequentibus annis parem Joannem Cantacruzenum, magnum domesticum, et paulo post majorem ac superiorem, ut et protovestiarius. Ita ceu pila ludebant isti et rebus et nominibus modo in altum elatis modo deorsum pressis. Andronicus senior imperator Joannem nepotem suum panhypersébasti dignitate decorans cum longe angustioris efficit quam antea fuerit, concessis vestimentis, calceis et equi ornamentis lutei coloris, ut inter imperatoriam nobilitatem maxime illustris esset, ut ait Gregoras I. VII. Ut autem uxor despote despota, Cæsaris Cæsarina, Sebastocratoris Sebastocratorissa dicta est (vide c. ult. Codini), ita uxor panhypersébasti panhypersébastissa audit; qualis apud Gregoram I. III filia Theodori Metochitæ, matrimonio juncta prædicto Joanni panhypersébasto.

[Ὁ πανυπερσέβαστος. De cujus dignitate ab Alexio Comneno inventa præter Zonaram hæc Anna filia : Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ τιτίμηται καὶ ὁ Τρωανέτης καὶ γαμβρός ἐκ' ἀδελφῆ τοῦ βασιλέως πρωτοσεβαστός τε καὶ πρωτοβεστιαρίος. Μετ' οὗ τοῦ δὲ καὶ πανυπερσέβαστος 178 ἀναδείκνυται καὶ σύντροφος τοῦ Καίσαρος γίνεται. Τούτων δὲ τῶν ἁξιωματίων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατήρ προσεξέπρατο ξυνθείς, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος · τὸ μὲν γὰρ πανυπερσέβαστος καὶ σεβαστοκράτωρ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, συντεθειμέναι παραχρησάμενος φαίνεται · σεβαστοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν κοινῶς ὀνομάζοντο, καὶ ἦν ἰδιόζωντος εἰς βασιλεῖα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα · αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρότερον κατήνευχε τὴν τοιαύτην ἄξιαν. Erat enim, non Cæsare modo, sed et domestico, panhypersébastus humilior, unde et panhypersébastum, a quo sibi

metuebat, promeritur senior Andronicus ad Cæsaris dignitatem exivit. Gregoras, VII, 20 : Ὅθεν ὁ γηραιὸς βασιλεὺς διὰ θεοῦ μετίζων κακῶν ἀπέστειλε προσεβαλὼν πρὸς αὐτὸν (πανυπερσέβαστον) καὶ ἅμα τῇ προσβολῇ καὶ τὰ τοῦ Καίσαριος ἁξιώματος σύμβολα. Illustriorem tamen a prima sua institutione reddiderat idem imperator, ut apud Gregoram ipsum reperies libri præcedentis sect. 28, et ut illustrem valde laudat Nicetas in Andronico I. I. GOAR.]

P. 8. *Protovestiarius*. Primus præfectus vestiarii, cujus uxor protovestiaria salutabatur, ut est apud Annam Comnenam, I. VI *Alexiad.* De protovestiario sæpius habetur dicendi locus. GRETSEI.

[P. 8. Vestiarium adibit qui de protovestiario sollicitus est. Vestiarium nonnunquam vestitus est, res vestiario, quantum satis est vestium, sicut calciarium quantum calceamentorum necesse est. Vestiarium in postremis libris Codicis et in Notitia imperii accipe, in quo vestes principis conduntur et reponuntur. Moschopulus, lib. cui titulus Συλλογῇ Ἀπαικῶν ὀνομάτων · βεστιοπράτης ὁ πρῶτος · βεστία γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις τὰ ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιαρίον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Guillelmus Tyrius, I. II *De bello sacro* : Quo facto ex imperialibus vestiariis oblata sunt prædicto viro in auro vestibus, vasis et pretiosis lapidibus. Vides in vestiario non vestes modo, sed et aurum, vasa, lapides pretiosos reponi, unde nonnulli vestiarii thesaurique unam acceptionem contendunt. Vestiarius itaque qui hujuscemodi curat, profert, recondit, asservat. Is βασιτάριος; Græcis, ut Zonara in Eudocia, Joanni Damasceno monacho et aliis. Princeps omnium πρωτοβεστιαρίος, de quo in præsentī, cujus nomen jam a Theophili temporibus agnitum apud Theophanem, a cæteris deinde historicis usurpatum, a magnis viris ambitum. Panhypersébasto nondum instituto a domestico dignitate secundus fuit, auctore Cedreno in Constantino Romani filio : Νικηλάων γὰρ τὸν πρῶτον αὐτοῦ θλαμηπόλων δομέστικον προσέβαλετο τῶν σχολῶν καὶ παρακοιμώμενον, Νικηφόρον δὲ τὸν μετ' ἐκείνων τὰ δευτερεῖα φέροντα πρωτοβεστιαρίον. Ut domestico proximus, ac rem vestiariam tractans sacras Christi fascias in ecclesiastica processione gestare manibus audebat apud Cedrenum in Michaelē Paphlagone. Illi ad cubiculum imperatoris nec non in ipso sacro cubiculo dormire fas erat. Leo Grammaticus in Michaelē Theophili filio : Ἐνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλικιανὸς τῇ βουλῇ τοῦ βασιλέως ὑπνώσας ἐν τῇ κλινῇ τοῦ Πεντακλίου πρὸς φυλάχην αὐτοῦ. Erat Rentacius ille protovestiarius, prius aliquo tempore a Michaelē ad monendum de Basilio coronando patriarcham missus, et vestes regiumque apparatus omnem prolaturus. GOAR.]

P. 9. Ὁ μέγας δοῦξ. Notum est unde Græci ducis nomen acceperint. Inde δουκίνα ducis uxor. Nicetæ in Alexio Comneno I. I, δουκᾶ, δουκᾶδος, δουκᾶδι, δουκᾶδα. Synodus Florentina : Καὶ οἱ μεγάλοι αὐθέντες καὶ ῥηγᾶδες καὶ δουκᾶδες. Legimus

etiam ei δοῦκα, τὴν δοῦκα καὶ δοῦκαν. Tyrus ma-
gni ducis meminit, sed iunctis et corruptis voca-
bulis, xx, 14: *Misit cum classe de suis principibus*
179 *megalducas consanguineum suum*, et xxii, 11:
Alexius megalducas, qui classi erat praefectus.
Usurpant etiam Graeci δοῦκατο pro praefectura et
ductu; et pro moneta, quae Germanis est ein ducat.
δοῦκάτωρ ductor. Vide Meursium in Glossario
Graeco-Barbaro. Olim Atticae et Athenarum prin-
ceps magnus dux audiebat, ut est apud Gregoram,
l. vii. GRETS.

[Ut officia nunquam, ita nec officiorum appella-
tiones temere confundendae. Quamvis itaque in
posteriorum imperatorum constitutionibus nuncu-
pentur duces qui limitibus, militibus, provinciis et
foederatis praesunt (στρατιωτικὸς καταλόγους ἐξέ-
διδουσαν, οἷς δὲ ἀρχόντα εἰσελὼ ἐπιστάναι διώριον,
ὃν Ῥωμαῖοι δοῦκα τῇ Λατινῶν καλοῦσι φωνῇ, de
Justiniano ait Procopius ubi de ejus aedificiis l. iii)
dux tamen magnus, de quo hic, navale solum sub
sua dispositione tenere potest, ac ita vires imperii
cum magno domestico dividit ut ipse maris, dome-
sticus terrae potestatem soriat, prout cum auctore
statim c. 5 legemus. Eam ob rem ubi magni domestici
nomen terrestrium copiarum duci inditum, de quo
nuper conjecimus, tunc vel non multo serius magni
ducis, ut maris praefectum speciatim indicaret, vul-
gatum suspicor. Penes Gregoram itaque l. vii,
sect. 6, fides est ut Atticae et Athenarum prin-
ceps, cujus ditio imperii CP. frustulum rescissum
fuit, jam a Constantini aetate magni ducis, ipse Ro-
manis ducibus allectus, dignitatem fuerit adeptus.
Memorat Leo Grammaticus τοῦ πλοῦτου τὴν δοῦκα.
Magni nomen addidit Nicetas Manuelis Comneni l. ii
non uno loco. l. v: Ὁ Μανουὴλ στέλλει τὴν μέγαν
δοῦκα τὴν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περὶ ποῦ τὰς
ἐκατὸν καὶ πενήντην τριήρεις ἔχοντα, ὅτι μὴ δὲ
τῶν Βενετικῶν ὁ στόλος ἦν ἐνδείστερος. In Alexio
Manuelis hujus F: Ὁρμησεν ὁ πρωτοστέφανος τοῦς
πιστοτάτους στόλῳ ἐπιστῆσαι τριηράρχας, καὶ πα-
ραδόναι αὐτὸν τοῖς ἐκείνῳ κατὰ γένος ἑγγίζουσι.
Τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς τοῦ Κοντοστέφανου ἀντι-
πνεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξ-
χομένου ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέρῳ δῆπουθεν προση-
κούσης, ἀναγκαστὴς τὴν βούλησιν μετατίθησιν.
Subdittur: Καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος
κύριος καθίσταται τοῦ στόλου παντός. Isaacii An-
geli l. iii: στέλλει Ἰσαάκιος τὴν Γίαν ἐξάδελφον
Κωνσταντίνου, ὃν καὶ δοῦκα τοῦ στόλου προέδιδετο.
Anna Comnena μέγαν δοῦκα Ἰωάννην μετὰ στόλου
μεγάλου in Cyprum refert missum l. viii. Con-
stantinum Dalassenum facta ad nomen allusione θα-
λασσοκράτορα a patre Alexio, novorum nominum
et dignitatum auctore, προχειρισμένον, ac infe-
rius δοῦκα Κύπρου nominatum. Meminit etiam ma-
gni ducis Latinus Tyrus xx, 11: *Misit cum classe me-
galducas consanguineum suum*; et xxii, 11: *Alexius
megalducas, qui classi erat praefectus*. Iuncta cor-
ruptaque sunt haec verba, sicut quibdam: a quo, non

edisserunt. Certe non nisi a Tyrio scriptore barba-
re megalducas, μέγας δοῦκας vice, pronuntiant
connexa. Vox μέγας trivialis licet, prae μέγας
minus anomala est: fateor δοῦκας, vice δοῦξ,
grammatico jure recentiore scribi. GOAR.]

P. 9. Protostrator. Mendose codices nonnulli πρω-
τοστάτωρ. Nicetas existimat protostratorem esse
Latinorum wareschalcum: ita enim in Balduino de
Gosfredo loquens: Μαρέσχαλκο; ἦν ἀξίωμα ὁ ἀνὴρ,
ὁμοῖοι δὲ καὶ Ἑλληνας; ἡ φωνὴ τὸν πρωτοστράτωρα
(ita scribendum, si Latinam quantitatem species:
occurrit tamen cri bro per o, πρωτοστράτωρα). Joan-
nes Curopalata in Theophilo vocat τὸν ἱπποκράτορα
πρῶτον, quia illis praerat. Etiam simplex στρατιώ-
της usurpant. Suidas: Στράτωρ εἶδος ἀξιώματος. In
donatione Constantini: Στράτωρ ὁφείκειον ἐποικί-
σμεν. GRETS.

180 [P. 9. Straliorum erat equum freno tenere
et consentienti magistratui opem ferre. Sparianus
in Caracalla: Cum illum in equum strator ejus levaret,
Paulus Diaconus de gestis Langobard.: *Equus quam-
vis hinc inde a stratoribus verberibus casus, non po-
terat elevari*. Ἱπποκράτους eos dixere veteres Graeci:
Εἰδὼ; οὖν καλεσάμενος τοὺς ἱπποκράτους καὶ τοῦ
ἱπποῦ ἐπιβὰς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης
πορείας ἤφατο. Στράτωρ; recentiores. Theopha-
nes: Μετὰ σπαθαρῶν καὶ στρατῶρων τινῶν καὶ
ἐτέρων βασιλικῶν ἀνθρώπων. Eorum primus πρω-
τοστράτωρ. Cedrenus in Theophilo: Μιχαὴλ ἱππο-
κράτων ὁ πρῶτος γενόμενος· πρωτοστράτωρ τοῦτον
ᾤκει. Eadem sepe Curopalata apud Meursium.
Theophanes in Michael Theophili filio: Τοῖς ἐκ-
κλητοῖς ἱπποκράτοις Βασιλεὺς ἐπέστη· πρωτοστρά-
τωρ τοῦτον ὀδὲν ὀνομάζειν ἢ διάλεκτος κοινή.
Eadem ad verbum ex Theophane Zonaras Ann. 3.
Alio nomine ἱπποκράτων στρατεύοντα vocavit Ce-
drenus in Michael Rancabe, κόμητα τοῦ ἱππο-
στατοῦ in Isauro Leone. Δομesticon quoque τῶν
στρατῶρων dixit in Justiniano II Theophanes:
ibidemque πρωτοστράτωρ τοῦ ὀφείκειου memorat,
aliu[m] tamen a regio, comitatus nempe ὀφείκειου
vocati, stratorum primum. Magnum quoque scri-
psit Phranzes; at ubi decresebat imperium. Acies
protostratorem saepius legimus duxisse apud Ce-
drenum, Zonaram, Gregoram et alios. Senatoria
dignitate claruisse discimus ex Cantacuzeni i,
15: Πρὸ; οὐραῖς ταῖς οὐραῖς ἐπιστήκασιν τῶν εἰς
συγκλήτου τινῶν. Illi domesticus et protostrator
erant. GOAR.]

P. 9. Magnus stratopedarcha. Graecum nomen
et hic et alibi libenter retineo, quia vix suppleunt
Latina, quae talium vocum vim satis expri-
mant. GRETS.

[Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. Is non alius quam
tribunus, qui militum causas definit, crimina
etiam leviter castigat flagellisque caedi jubet, et
absente exercitus praefecto in milites animadver-
sit, vigiliarium et protectionis tesseram dat. Si
miles crimen aliquod admiserit, ait Vegetius xii, 9,

ancillitate præfecti exercitus a tribuno deputatur ad pœnam. Arma militum, vestes, equi, annona ad curam ejus pertinent. Discipline jus et severitas exercitus, non solum peditum, sed etiam equitum legionariorum, præcepto ejus quotidie curatur; ipse autem custos et diligens et sobrius legionem sibi creditum assiduè operibus ad omnem devotionem reformat et industriam, sciens ad præfecti laudem subjectorum redundare virtutem. Στρατοπεδάρχην vero tribunum esse declarat Theophanes in Joviano, quem eundem τριβούνον, deinde στρατοπεδάρχην, mox χυλάρχον appellat. Ultima quoque voce hoc officium ejus explicat Cedrenus; quem domesticorum præfectum Marcellinus, eorumdem primicerium scribit Hieronymus in Chronico. Στρατοπεδάρχην castrorum curam gessisse ex nomine scribunt alii, quibus assentior; id enim quoque muneris præstitit. Auctoritatem et alia ad caput quintum proferam. Eumathium, ut Cyprum recuperatam tuetur, stratopedarcham ab Alexio creatum refert Anna Illia, l. viii: δὲν ἔγνω Ἀλέξιος τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι, καὶ τὸν Φιλοκλήν Εὐμάθιον τὴν ταύτης ἀναθέμενο; φρουρὰν στρατοπεδάρχην προχειρίσασθαι, ναυς πολεμικὰς δεδυκὼς αὐτῷ καὶ ἱππότητας, ἐφ' ἃ τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διὰ τὴν θαλάσσης καὶ ἱππεύον ἀσφαλίσασθαι. Explicat Logotheta στρατοπεδάρχην voce Turcica jam Græcis satis familiari πλάρπαχιν: Leunchavius Peclarpax ait esse Begler-Beg, quem exponit prætorem, præsidem, et tandem supremum castrorum principem; additque vocem Græcam στρατοπεδάρχην. Magnum hunc stratopedarcham quatuor minoribus præfuisse scribit Meursius: at non magnus semper qui aliis præest, sed qui officio præstat. GOAR.]

P. 9. *Magnus primicerius.* De primiceriis jam egi, l. i, c. 9. 181 Illud hic observa, olim Bæotiæ et Thebarum principem magni primicerii nomen tulisse, teste Gregora l. vii, qui addit hunc ipsum principem posteris temporibus pro magno primicerio μέγαν κύριον appellatum esse, a prima syllaba occasione sumpta, a prima nimirum syllaba vocabuli κριλον amputatis compendii gratia, ut vulgus solet, ex vocabulo primicerii duabus prioribus syllabis. Ex quo colligas jam tum η et υ eodem sono, instar iota, prolata fuisse: alioqui duas illas voculas κριος et κύριος vulgi consuetudo non confudisset. GRETS.

[Si primicerius ex Suida πρῶτος τάξις τῆς τυχοῦσης, ex Heraclio in Novell. ii. Juris GR. ἐν ἐκάστῳ τάγματι πρῶτος, ut inter cantores, de quibus superiori cap., inter advocatos, de quibus Jus GR. p. 225, prior est primicerius, an ita hic magnus inter varios imperii primicerios ut cunctis imperet? Affirmat, ut nuper de stratopedarcha, Meursius. At enim sit in aula primicerius (πριμικηριος; enim τῆς αὐλῆς legitur frequentius in sequentibus), ideo magnus hic, quia illi cæterisque præeminet; et ea causa primicerius, quod, ut infra scribit auctor, si ei; τὸ φερεσάτον κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως, ἢ exercitu im-

peratorii comitatus sen ministerii princeps; qui vulgo aulici ministerii cum potestate curator, le grand maître. Favet voci data a Gregora interpretatio, vii, 8: primicerium enim quasi primum κύριον, et apollins μέγαν κύριον vertit. Καὶ μὲν δὲ ἔστιν ἡ τῶν τοιούτων παραθοράν τινα τῷ μακρῷ χρόνῳ παθόντα ἀμυδρῶς πως ὑπερβαίνουσι τὴν ἀλήθειαν. Τὸν γὰρ τοι τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου πριμικηρίου, μεγάλον κύριον ἐνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρενχθέντες ἐκ τοῦ παρενχθῆναι τὴν πρώτην συλλαβὴν. Quod vero pramittit Bæotiæ principem jam a Constantino primicerii nomen adeptum, nullam apud me fidem meretur. GOAR.]

P. 9 *Magnus constotaulus, comes stabuli, Gallis connestable.* Nomen constatum ex *consto* seu *cento* comes, et *staulos* stabulum. Cantaczenus, l. 40: *Comperiunt principem Sabaudie, quem Latinorum lingua conton vocat; quia ea ætate princeps iste necdum erat dux sed comes.* Synodus Florentina: *Ἐξαδέζοντο δὲ καθάλλιοι τε καὶ μαρχέσιοι, κόντοι καὶ δουκάδες.* Est etiam recentioribus Græcis κόντον *breve, curtum, kurz, parum*; unde *contacium* sacri odarii genus. Cedrenus scribit quemdam appellatum esse Κονταλίοντα et alium Κοντοστέφανον ob parvitatem, quasi *parvum leonem* et *parvum Stephanum*. Est etiam κόντα, πληστόν, *prope*. Σταῦλον seu σταῦλος; ex Latino *stabulum* detortum: nam extricta unica litterula *b* habes *staulum*. Hinc etiam Germanis est *Stall, Stallung, installieren*, quod barbaris *installare, stallum* seu stationem assignare. Nec mireris si talium origo a vocabulo *stabulum* repetatur, cum eadem vox *constotaulo* nomen tribuit, et quidem honorificum; hodieque *die stallmeister*, magistri stabuli, magno loco sunt in aulis principum. Scribitur etiam κονσταῦλος; sed rectius est prius illud. Habebant quoque veteres Franci comitem stabuli ut videt in epist. 3 Hincemari, c. 16; quem vulgus corrupte appellabat constabulum, ut est apud Reginonem l. ii, et apud Tyrium passim legere est *constabularius*. Habes et simplex *stabularius* apud anonymum viii, 6, De bello sacro: *Conradus Henrici III stabularius.* GRETS.

182 [Habuerunt Romani *comites stabuli imperatorii*, de quibus Paulus Diaconus l. xvii, et l. xxix c. Theodos. De annona et tributis l. xi. Græci pariter etiam vocibus consoni *Badurium* Justinii fratrem κόμητα τῶν βασιλικῶν σταύλων, aliumque anonymum eadem appellatione insignitum apud Theophanem et Leonem Grammaticum in Theophilo jactant. Ab iis vetusti Franci regionum stabulorum comites *connestables*, Græci recentiores suos κονσταῦλους; κονστοῦλους vel κοντοσταῦλους; deducunt: hos tamen ab istis. Rem paucis aperio. Comites neoterici κόντους (ne κοντούς, hoc est *breves*, dixeris) appellant, ut Niceias in Andronico l. i: Οὐκ οὖν τοῖς στρατηγοῖς ὀπτανόμενος, οὐς κόντους, εἴη τις ἂν Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος. *Stabula* σταῦλα vel σταῦλους. Moschopolus: ἱππῶνες ἱπποστάσεις, σταῦλοι. Ex utroque nullo negotio κοντοσταῦλος

creatur. Ex Gallico *conestable* deduxisti, inquires. A Dictum volo. Franci namque, ut Christianorum bono nati, ea qua gaudent in exteris regiones excurrendi licentia, frequentius a Græcis, fidem in Saracenos propugnaturi, stipendia promerebantur (ut Ruxelius ille qui quadringentis Francis apud Cuiropalatem et Annam Comnenam adiunctus Græcorum exercitum ducebat), ducemque suum nonnisi appellatione apud suos colenda dictum voluerunt. Quæ vero *stabuli comite*, vulgò *con-tabulario*, honoratior esse potuit aut sibi decenterior, τοῦ *conestable*? En ut ad hanc vocem velut in fontem Græci referant suos κοινοσταύλους, inter quos Gregoras et Chalcondyles κοινοσταύλους prenuntiant. Dictionem tamen apud auctores Alexio Comneno superiores, nec dignitatem eo priorem reperias: at de comite stabuli vel constotaulo seu Francorum duce testatur auctor, c. 3. GOAR.]

P. 9. *Magnus logotheta*. Quid sit logotheta, jam l. i, c. 6, explicavimus. Et quamvis Nicetas dicat esse eum qui Latinis sit cancellarius, tamen id ubique locum habere non potest. Quis enim logothetam ἀγγελῶν *pecuariae* seu *gregum* vocet cancellarium, ut et logothetam τοῦ ὁρῶμου, *curius*? GRETS.

[*Ibid.* Λογοθέτην a Cyrillo et a Chrysostomo De pœnit. ac primum a Cedreno in Anastasio memoratum, verum in alio quam qui pertractatur sensu reperio; præsens enim est non qui ærarii, sed qui publici regiminis rationes ponit. Magnus namque logotheta cum imperatore communis boni rationem habet, res unde reipublicæ commodum et simul principis thesaurus augeat administrat, et denique cunctis providet. De illo Gregoras, ubi de Muzalone, vi, 2: Ἦν δὲ Μουζαλῶν (λογοθέτης) τῷ βασιλεὶ παραδυναστεύων τότε, καὶ τοῖς βασιλικαῖς καὶ δημοσίαις μεσιταῖων πράγμασι, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως μεγίστην καρπούμενος τὴν εὐδὴ διὰ τὴν σφίαν καὶ γῆρας μακρὰν καὶ ποικίλην ἐμπειρίαν πραγμάτων μετὰ ᾤρησις ἔχων. Nicetas ubi de Hagiiotheodore, in Manuele, l. i: Μελετῶν δὲ μεσιτῶντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρα διαταγμάτων τὸν Ἀγιοθεωδορίτην τίθησιν Ἰωάννην. Καὶ ἦν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ὀπτανύμενος, καὶ τὰ τοῦτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. Cuiropalates in Michaelē Parapinatio: Εἰς τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν καταστησάμενος, λογοθέτην αὐτὸν προβαλόμενος. Is non absimilis summo regii publicique juris administro quem supremum cancellarium Græco Niceta teste vocamus: Ὁ μὲν τῶν οἰκείων, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνή, καρχαλλάριον. Ita scribit ejusdem Manuëlis l. vii, φ; δ' Ἕλληνας εἰποιεν λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μαγέντζης ἐπίσκοπος;) ἱεραφεύ. Fax alia, qua vox illustretur, mihi superflua est. Animadvertite modo logothetam prius fuisse qui publici ærarii quæstor vocatur; de quo sensu nos infra, ubi logothetam τοῦ γενικοῦ exponemus. Μίαν hunc λογοθέτην ante Alexii tempora vix auditum scio: διοικητοῦ vocem ejus munus apud antiquos significasse fateor;

183 ac tandem eum ab imperatore his verbis institutum: *Tu magnus logotheta esto*; quæ sibi dicta Phranzes asserit, quamvis clam ita creatus pro more officii imperatorem venerari ac publice adorare vetitus fuerit. Cæterum an hic μέγας λογοθέτης idem sit qui τῶν σεκρέτων et amplissimi senatus caput, mihi pene indubium: ubi enim hujus mentio, de illo altum sit silentium, ac cum magnus ille personat, alius secrete latitat: an non ideo quia binominem diversis temporibus se fecit hæc dignitas? Certe scrupulum omnem a terenda sententiæ hujusmodi semita Nicetas amovet in librorum titulo quo se λογοθέτην τῶν σεκρέτων καὶ ἐπὶ τῶν χρίσεων, secreti logothetam et iudicis præpositum, et in Murzuphio, ἐπὶ τοῦ ἀρχοῦ στήσαι τῆς συγχλήτου βασιλῆος καὶ ἐν τοῖς σεκρέτοις λογοθετῆσαι, in summo senatus solio consedissee et in secretis iudiciorum rationem supremam habuisse affirmat: at quid hoc aliud quam magnum logothetam egisse? Logothetam insuper et urbis præfecit: ubi Anastasius, referente Cedreno in ejus vita, consensu ambone Acephalorum hæresim proclamare: quid hoc aliud quam senatus præsidem populi rebus præpositum eidem voluisse favere et auctoritate publica confirmare? logothetam secreti Annæ Comnenæ l. iii, et apud Nicetam statim sub historiæ limine, et in Isaaci Angeli l. iii lego, magnum logothetam apud Nicephorum Gregoram et eo posteriores, logothetam nude sumptum vel τοῦ γενικοῦ addito apud omnes Niceta scriptore superiores. GOAR.]

P. 9. Protosebastus *primangustus*, ut Wolfius vertere amabat. Rogerus in Annalibus Anglicis: *Qui vocabatur Græce protosebastos; Latine comes palatinus*. Protosebasti dignitas dicitur hic ordine decima tertia; et ita est in nostro indice: in catalogo Juris Græcorum l. ii, decimum quartum locum obtinet. In nostro magnus domesticus quartus est, in illo septimus. GRETS.

[Ὁ πρωτοσεβαστός. Inauditum ante Alexii Comneni tempus nomen; ac ubi cum sebastocratoris et panhypersebasti commentum Anna filia narrat l. iii, ibi generum Taronitem protosebasti et protovestiarii dignitate auctum, Adrianum vero fratrem protosebastum clarissimum vocatum, refert: Ὁ Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ κρατοῦντος πρωτοσεβαστός ἀξιοῦται περιφανέστατος. Mox absque medio subit: Τούτων δὲ τῶν ἀξιωματῶν τὴν καينوτομίαν ὁ ἐμὲς πατὴρ προσεξέυρατο. Alios protosebastos protovestiarii dignitate conjuncta Nicetas, Gregoras, Cantacuzenus recensent. Ad Alexium et Annam reileo. Ipsa ubi Venetos bellorum socios donis et honorum cumulis a patre compensatos narrat; ipsum reipublicæ ducem protosebastorum dignitate et stipendiis, patriarcham vero pervenerandi appellatione, collato non illiberali donativo, cohonestatum scribit. Verba ejus sunt: Ὅς διὰ πολλῶν τούτους ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῆς καὶ αὐτὸν τὸν οὕτω Βενετίας τῷ τῶν πρωτοσεβαστῶν ἀξιώματι μετὰ τῆς βίβλας ἐτίμησεν, ὑπέρτιμον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην

αὐτῶν ἤξελεσε μετὰ τῆς ἀλόγου βόας. Nusquam tamen erat ἀλογος βόα, nec in rationem militabat, cum Venetos, ut sui patriarchæ sustentarent Indopiam, paucis retro tempore, anno videlicet 1073, Gregorius septimus pontifex Romanus litteris fuis- set hortatus, de quibus Baronius illo anno num. 51. Protosebasti pileus erat viridis, ut e. 4 legemus, viridisque liquor ei proprius, quò, sicut imperator rubro, subsignandi potestatem nactus est. Nicetas de Alexio protosebaste in Alexio Mandelis filio : Δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξήνεγκε, μὴ ἄλλως τοῦ παράδεικτα οἰεσθαι ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὁποσημαίνεταί γραμματα, εἰ μὴ πρότερον ὁφείηται τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βασιλεὺς ἐπιδοῦς χρώματι τὴν τοῦ ἐρυθροῦ ἐπισημασίαν βραβεύσει. GOAR.]

In nostro nullus est ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων, summus philosophorum : 184 at in altero 29 stationem obtinet. 86 locum tenent ὁ δὲ δόξος. Interpres vertit victores ; noster index rhabduchis caret. Sunt et alie diversitates, quas lector in utraque catalogi collatione deprehendet. GRETS.

P. 9. Pincerna pocillator. Scribitur etiam πικέρνης. In indice Juris Græco-Romani annotatur et approbatur lectio ista ὁ πικέρνης. Sed tuemur vulgatum : alioqui paulo post exsurget qui divisim legat ὁ ἐπὶ κέρνης. GRETS.

[Ibid. Pincerna Latine dictio cognita, ex qua, ut videntur quidam, Græcobarbarā πικέρνης : at si mihi fidem non omnino denegaveris, ipsa πικέρνης germane Græca est, quasi ἐπὶ κέρνης, poculis præfectus. Scis verbum κέρνην viui temperandi vel miscendi significantiam adeptam, ejus vice κέρνω profert vulgus ; ab eo κέρνη pocillatio et præbendi calicis ministerium, ac ὁ ἐπὶ κέρνης pocillationi sive poculis præpositus ; exinde duabus in unam contractis dictionibus fit per aphæresim πικέρνης, ex affinitate ad Latinum pincernam etiam πικέρνης vocatus, qui Cedreno in Theophilo οὐνοχόων, Nicetæ I. : Alexii κυλικιφόρος ; I. : Andronici ὁ ἐπὶ κερσμάτων (vinum præci sive præciον hodie dicunt), et Manassi denique ὁ ἐπὶ κέρνης ; scriptus. Ita nunc Deus amet, vates : fuit Greiserus : his enim madida adhuc charta vix exaratis characteribus in eo primum legi : Paulo post exsurget qui divisim legat ὁ ἐπὶ κέρνης. GOAR.]

Ib. Curopalata nomen, ut videtur, a cura palatii formatum. Evagrius, v. 4 : Τὴν φυλακὴν τῆς αἰλῆς ἐπισπεύσμενός, ὃν κουροπαλάτην ἡ Πατριαρχὴ λέγει φωνή. Quem descripsit Corippus. laud. Just. I. 1, 185 et lib. n. 482. Latini nomen curopalatae varie depravant : hinc apud Luitprandum in Legatione est Leonis coropalati, et apud Leonem Ostiensem eoroplasi ; κουροπαλάτισσα, uxor curopalatae, et κουροπαλατίκιον munus seu dignitas curopalatae ; qua insigniebantur etiam absentes, et quibus Cyprius nec visa nec forteam videnda. Exempla invenies in libello Constantini Porphyrogeniti De administrando imperio.

De Curopalata passim Codinus in suo libello ;

PATROL. GR. CLVII.

quem olim officium habuisse ait, sed ignotum, nunc vero, hoc est tempore Codini, nullum. Alemanus ad p. 28 Procopii duplicem Curopalatai statuit, alterum qui sub se habebat prætorianos milites, quorum plures ordines, domestici, protectores, silentiarii, de quibus Procopius, p. 108 : ex his alii in atrio et vestibulo regis versabantur, alii pro cubiculis destabant et excubias agebant diu noctique : hi σωματοπλάται, Latine excubitores vocabantur, ἢ φύλακες τοῦ καλαίῳ, custodes palatii, prætorii milites seu prætoriani, aulæ vel aulici milites. Præfectum his ordinibus comitem prætorianum seu excubitorum appellat Jornandes, Procopius principem custodem palatii, Corippus de laud. Just. Min. 2, 285 curam palatii. Alter curopalata erat præpositus fabricæ palatii. De quo Cassiodorus libro vii Var. epist., 3, ejus magnam dignitatem fuisse credit Meursius in Glossario, quod ante regem Theodoricum auream virgum gestans primus incederet. At Cassiodorus, primus, inquit, inter obsequia numerosa, hoc est non inter 185 singulares et primarios viros, patricios, seniores et consulares. Aurea vero virga est, quam Codinus δικάρχιον appellat, inferioribus etiam ordinibus concessa : honoris ergo, ilque ex eodem Cassiodori loco colligere est. Plures aliquando erant Cypri hac dignitate conspiciui. Cedrenus : Μετὰ δὲ τὸν θάνατον Ἰουστινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων. Et apud Joannem Curopalatai in Isaacio Comæno : Ἰωάννην δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Κωνσταντίνον τὸν νεοκραμένον Κουροπαλάτας καὶ ἀμφοτέροις τιμῇ. Nec Cypriani tantum, sed et exteri hac dignitate honestabantur, maxime Iberes, ut constat ex Constantino imperatore lib. De administrando imperio e. 45 et 46.

Cyprianum palatium ita describit Luitprandus Ticinensis, lib. v rerum per Europam gestarum : Cyprianum palatium non pulchritudine solam, verum etiam fortitudine omnibus, quas æquum viderim, munitionibus præstat : quod etiam ingi militum stipatione non minima observatur. Mors itaque est hic post matutinum diluculum mox omnibus, prætere, post tertium vero diu horam, emissis omnibus dato signo, quod est missa, usque in horam nonam cunctis aditum prohibere. Sed quale hoc signum mis ? an missa vel missio, quod est licet ? at quid hæc Latina apud Græcos ? an missa ? nam posterioribus Græcis hæc dictio usurpata fuit. Vide Meursium v. Missa. GRETS.

[Vox in Græciam serius inventa, a Latinis prius inventa, cura palatii, qua is magistratus intelligitur qui palatii curam agit et curator palatii bene patet in nonnullis editionibus cod. Theod. de Comit. et Trib. Scholar. I. vii, eundemque reor quem Theophanes in Mauricio celebrat κουροπαλάτην τῶν βασιλικῶν οὐκων, ad ejus dignitatem ut imperatoris proximam summos viros vel aspirasse vel electos fuisse memorant historie. Justiniani nepos Justinus κουροπαλάτης, ita scribit Theophanes, ex cura palatii (Iuliano Marcellino proprio) consecranda imperium. Ibid.

nuncupatus Isaurus Artabasdam data in conjugem a filia curopalatem fecit, ex eodem Theophane, qui Mauriciū quoque nepotem Domentiolū eo titulo refert auxisse. Hunc honorem Domentio fratri contulit Phocas, ut Cedrenus in ejus Vita, et pariter germano Theodoro Heraclius, ut Nicephorus in Breviario. Michael S. Ignatii pater ex curopalate factus est imperator. Bardas Ignatio infensus, summam ambiens potestatem, curopalates primum, tum Caesar est salutatus. De ejus insignibus et ministeriis suo loco: plura et diversa reperies apud Meursium, Gretserum, Bulengerum, Fabrotum in Cedreni Glossario, Dempsterum de Antiq. Rom. I. 4, Savarum in Sidonii Apollinaris carmen 25. GOAR.]

P. 9. Ὁ παρακλιμώμενος τῆς σφενδόνης. Junius accubitor fundae. In catalogo Juris Graeco-Romani ὁ παρακλιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης: interpret accubitor magna palae. Ego versione mea rem ipsam explicare studui, cum nihil suppetat quod Graeca apte exprimat. Nam παρακλιμώμενος iste erat sigillifer seu custos annuli imperatorii, quo litterae obsignabantur; qui annulus per partem suam, nempe per σφενδόνην seu palam, significatur: pars enim haec servit signaturae, ut sic loquar. GRETS.

[Annulos signatorios sive sigilla in annulis adhuc postremis saeculis imperatores gestasse declarat Nicetas tum in Joanne Comneno statim 186 sub historiae suae limine, quo ipse εἰσισι τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικὸν, καὶ προσπεσὼν ὡς δὴ θαν ὁμηγήσων ὑπαίρειται λάβρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτυλίου: tum in Alexio laudati Joannis nepote ad calcem, ubi eo crudeliter obruncato auris abscissa subula perforatur, trajectoque filo et apposita cera Andronici tyrannidem invadentis annulo signatur: Τίτρεται ὀβελίσκῳ τὸ οὖς, καὶ κρήκη ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς τῷ Ἀνδρονίκῳ σφραγιστῆρῳ ἐνσφραμίνεται δακτυλῷ. Annulus ille et quodvis aliud sigillum σφενδόνης nomen accepit. Σφενδόνη, inquit Suidas, ἡ τοῦ δακτυλίου περιφέρεια, καὶ ἡ εἰς αὐτοῦ ἐπιβολὴν ἐπιτηδεύα χρήσις. Illius annuli et cujuslibet alterius regii sigilli custos fores ejus in quo reponitur loci observat, ad illas sedet, moratur, vigilat, et pro excubitorum more etiam somnum capit, παρακλιμώμενος τῆς σφενδόνης, regiae signaturae antistes, sacri cerarii exarchus, D garde des sceaux de l'empire. GOAR.]

P. 9. Praefectus seu accubitor cubiculi; aliqui addunt sacri, utpote imperatorii. Hodie in aulis vocantur kammerherrn, camerarii, aureis clavibus conspiciunt.

[Ibid. Exponit Constantinus Manassés παράκοιτον καὶ φύλακα τῆς βασιλείου κλίνης, sub cujus dispositione erant πρόκοιτοι καὶ προφύλακες, de quibus Nicetas, qui ante fores excubabant et imperatorem custodiebant. Οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες; καὶ δορυφόροι ἀποθὲν πού τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηύνατον, ait ille in Andronico. I. n. Ergo isti propius, ad fores nimirum principis ac juxta cubiculum, qui hac de causa κοιτώνται a Leone Grammatico

A et πρόκοιτοι a Zonara dicuntur in Theophili Vita, a Niceta in Joanne Comneno οὐκίδοι καὶ πρέκοιτοι, a Theophane in Justiniano κουδικουλάριοι καὶ σπαθάριοι: armati quippe spathis sacrum cubiculum observabant. Eam ob rem somno, quod interius fuit oraculum, exterritus Mauricius apud Theophanem διυπνισθεὶς ἐκλῆσεν τὸν παρακλιμώμενον αὐτοῦ, ut qui dormienti principi juxta nomen excubias agens accubaret. GOAR.]

Ib. Logotheta ararii generalis. Ita verti Glossarium Graecobarbarum secutus, Junius, logotheta publicae rei. Longe aptius quam interpret Joannis Curopalatae historici, cui Nicephorus ὁ ἀπὸ γενικῶν est Nicephorus a Genicis. Interpret Juris CR curatorem genici indigitat. Wolfius venit generalem, absolute, et generalem logothetam, quia Zonaras in imperio Irenes et Constantini filii Nicephorum γενικὸν λογοθέτην appellat. Theodori Metochite maximus encomiastes est Nicephorus Gregoras in sua historia, praecipue I. VII, non procul a fine. Hic Metochites etiam hujus logothetae munere functus est. GRETS.

[Ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ. Lucem sibi mutuum accendunt haec voces. Γενικὸν locus est Cpoli, quo jus tributorum subditi exsolvant et negotiatores vectigalia pensant, quem Zonaras periphrasice; τὰ ἀρχαῖα τοὺς φορολόγους λογοπρακτοῦντα scripsit in Constantino Duca; de quo Cedrenus in Basilio: Καὶ εἰς τὸ λεγόμενον Γενικὸν κατιῶν τοὺς εἰσπρατομένους ἰσχύει παρὰ τοῦ δημοσίου, μὴ πού τι; ἀδίκως εἰσπράττειτο, καὶ οὕτως τοῖς ἀδικουμένοι; ἐτήμων. Et descendens ad Genicum, ararii sedem, eos qui ab ararii ministris vectigalia exigebantur, ne quis quid injuste persolveret, speculabatur, ac ita injuriam passis opitulabatur. Γενικὸς; exinde portorii vectigaliumque exactor est, ut aiunt, generalis. Suidas v. Γενικὸς: Ἀναστάσιος βασιλεὺς Ῥωμαίων αὐθόρμενος στολὴν Σαρακηνῶν ἐρχεσθαι κατὰ τῆς πόλεως. Ἰωάννην 187 ἐπίτησιν ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ λογιστὴν τῶν φόρων, ὃν Γενικὸν καλοῦσιν. Cedrenus quoque Nicephorum exgenicum, ἀπὸ γενικοῦ, vel ut scribit Curopalates ἀπὸ γενικῶν, imperatorem factum testatur in historiae limine: hinc ipse audivit γενικὸς λογοθέτης, qualem Theodotum quoque iniquissimum monachum reperies apud Theophanem et Cedrenum in Justiniano posteriore. Jam quo constet logothetam hunc a cancellario longe diversum, nec ejus aut similibus alterius munere fuisse implicatum, sed summam ararii praefecturam gessisse, observo, λόγον computum, ratiocinia, rationem, fiscum, aequae ac alia referre; quae de causa dixit Theophanes in Copronymo: Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμόνια τῶν ἐν Ῥώμῃ ναῶν τῶν ἁγίων καὶ κοροφαίων ἀποστῆλων, τὰ ἐκπαλὶα τελούμενα τάλαντα τρία ἡμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προστάξεν, publico aerario pendi, in fiscum referri, publicis rationibus accenseri jussit. Λογοθέτης, ἀπὸ τοῦ λόγου, publicas rationes componit, quo pa-

cio Cyrius telonάρχαις et πρακτοφρησταῖς λογοθέτας adnumeraui, et λογοθετῆσαι rationem reddere, ratiocinia instituire ex Photio reddidit Stephanus. Eam ob rem rapax et iniquus logotheta Theodotus scribitur à Theophane, ἐπὶ τοῖς πλείστοις; τῆς πολιτείας ἀρχοντας καὶ ἐμφανεῖς ἀνδράς, οὐκ ἐκ τῶν διοικητῶν μόνων, ἀλλὰ ἐκ τῶν τῆς πόλεως διακτόρων, εἰκὴ καὶ μᾶτην ἀπορρασιῶς ἀπατήσεις καὶ ἔκταγός καὶ δημοῦσις ποιοῦμενος. A pluribus reipublicæ proceribus illustribusque viris, non qui agris modo et rura, sed et qui præcipuum imperii civilitatem incolerent, indicia causa, nullo demerito, absque rationis prætextu pecunias exigere, multas eis imponere, bona publicata rapere. Apud eundem Nicephorus Phocas avaritie rapacitatisque deditus imperator ἐκέλευσε Νικίτην πατρικίῳ καὶ γενικῷ λογοθέτῃ τὰ δημοσία τέλη τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναστηρίων ἀναδιδοῦσαι. Alius Nicephorus ipse logotheta, referente Europate ad historię calcem, inquiritur ab adversariis περὶ τῶν τῇ βασιλίδι διαφερόντων χρημάτων. Subdit: Οὐ τοσοῦτον ἐμείλιν αὐτοῖς; τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, quam ut logothetam sibi infensum e medio tollerent; ad eum siquidem, ut hoc ex Theophane addamus cumuli gratia, pertinent τὰ τοῦ γενικοῦ λογοθεστοῦ πράγματα, generatium computorum negotia quævis, et ut idem inferius habet, δημοῖσι τῶν λογοθεσίων κώδικας; publici computorum libri, δημοσία χειροβόλια, publica ratiociniorum strinia. Illi ministri ascribebantur ἐκλήπορες τῶν δημοσίων φόρων, Vestigialium receptores, de quibus Theophanes in Justiniano posteriori; διοικηταί, thesaurarii, eidem et; Paulo Diacono dicti in Leone Isauro; ἐξιστοῦται pendendorum exæquatōres, quos memorat Cedrenus in Basilio et alii. Ultimi inter generales logothetas Theodori Metochitæ merita et honores, quem hic auctor memorat, reperies descripta Gregoræ l. vii. GOAR.]

P. 9. Protvestinrius. Diversus hic a protvestiario, ut tum ex catalogis, tum ex diversis officiis manifestum evadit. GRETS.

[Ὁ πρωτοβεστιαρῆς. Errant qui protvestiarium et protvestiaritem unum putant, quibus, sub non absimili penitus nomine, munus et ordo penitus diversa. Βεστιαρῆς cubicularius est, ejus onus ut vestibus sibi a vestiario prolatis principem induat et exuat. Indicat id βεστήτορος vestitoris dictio Latina, prioris vice posita: ubi enim scribit Cedrenus Justiniani anno 22 ἀπέλεσαν οἱ βεστιαρῆται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, Theophanes habet ἀπέλεσαν οἱ βεστήτορες τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως. Eucherologium: ἐκείραι τὸ χλαμύδιον ἐκ πατριάρχης καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτὸ τοῖς βεστήτορσιν (ita scribit illud) καὶ τὴν φίδαν. Πρωτοβεστιαρῆτην itaque regii cubiculi magistrum, sive regionum cubiculariorum principem interpretabere; eumque opus ἀδίσποτον jam referendum eis οἷον βασιλέως πράττειν, in imperatoris cubiculo ministrare, describit. GOAR.]

188 Qui sequuntur, domesticus mensæ et præfectus mensæ, satis noti sunt. GRETS.

P. 9. Præfecturam ac primatum super ejusdem

A ordinis reliquos constat ex dictis superius domesticum sortiri. Qua de causa domesticus mensæ, et ut Gregoras, viii, 7 habet, ὁ τοῦ δομαστικῆς τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς ἀμυνόμενος; ἐπικλησάται, censebitur is quem Pancirollus in Notitiam imperii Occidentis c. 44, castrensem sberi palatii vocat, qui mensam principis et totum palatium curat, quem nos magnam hospitii magistrum, regie mensæ structoribus præpositum ac in cæteris aule regie ministris jus exercentem, conspiciamus. GOAR.]

P. 10. Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, qui τραπέζοποιός; mensæ structorem ac dapiferum, τὸν τῆς πάσης; περὶ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελοῦμενον, ex Hesychie intelligimus; cujus officii titulo, jam a Constantini temporibus, Russiæ principem in imperatoris palatio gavisum auctor est Gregoras, l. vii, et certe unus est testis ubi ait: ὁ δὲ ῥωστικὸς ἡγεμὼν τῆν τε στάσιν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κακλήρωται Κωνσταντίνου.

P. 10. [Magnus pappias. Pappias absolute pater, est idem quod πάππας seu πάππας. Palladius in Lausiaca Historia in Paulo Simplicio: Καὶ δύνοντος τοῦ ἡλέου λέγει αὐτῷ ὁ Ἀντώνιος· Πάππια (nam et simplicii scribitur), θέλεις φάγωμεν ἀπὸ τοῦ κλάσματος; hic nomen palatinæ dignitatis est, de qua Codinus infra c. 5. GRETS.

[Abbasientium et balbulientium puerorum, patres et seniores appellantium; vox est παππίας. Eustathius in Iliados v: Κατὰ βριφούς προσφωνήσιν καὶ κατὰ ἀναδιπλασιασµὸν λέγομεν πάππας καὶ παππίας, πάππας nimirum vice. Ille monachus apud Palladium in Lausiaciis blande Πάππια. θέλεις φάγωμεν ἀπὸ τοῦ κλάσματος; et ille alius: Τί λυπαῖς καὶ ἀδημονεῖς, παππία; A privatis domibus et familiis aule CP reddita familiaris vox fidum et senioream significat ministrum, cujus custodie palatium committeretur et integritati claves noctu traderentur asservandæ. Ita me monet Georgius Coresius in rescriptis; nec temere aut ignare: Constantini namque Manassis auctoritate fulcitur: Πρὸς τὸν τῶν οὐκῶν φύλακα τῶν ἐν τοῖς ἀνακτορείς, παππῶν λέγωμεν αὐτὸν κατὰ ῥωμαίων γλῶσσαν. Addit Coresius idem aule clericis palatinisq; ecclesiis fuisse præpositum, ac protopapæ (archipresbyterum intellige) nonnunquam munere donatum.

Egregie: nam et pro hujusmodi sententia hæc militantes auctoritates. Prima, Irenes devotæ imperatricis in lecto duas imagines reperit impius conjux Leo Copronymi illius, ait Cedrenus, quas inquisitione facta εὑρεν ὅτι ὁ παππίας; τοῦ παλατίου εὐσεβείας αὐτὰς, a clerico utique fidem et cultum imaginibus servante; altera: Leoni Armenio necem illaturi Michaelis Balbi socii, sacerdotum ornatus assumptis simulataque religionis specie, simul cum palatinis clericis matutinas laudes in palatio decantaturis admissi sunt: Τῇ νυκτὶ ὀκλισθέντες, ἑυδοῦν τὰ ξύψα φοροῦντες, τοῦ παππῶ ἀνολίζαντες, ὥς οἱ ἱερεῖς, μετὰ φίλων τῶν εὐσεβῶν. Pappias itaque, cum eos admittere solitus, ex eorum numero fuit

unus. At cum papæ dignitate promoti (quod nescias A
ecclesiasticis, ut optime disserit Anna Comnena)
acies aduxerint in hostes et frequenter cum eis
manus conseruerint, frustra clero coniciuntur
allecti: quin a clero quoque alieni sacras imagines
inferre et palatii portas clericis, non segnius quam
ipsi, reserare potuerunt. Clericus itaque sive fuerit
seu ritum ecclesiastici ordinis exors, nonnunquam
claves palatii teste Leone Grammatico suæ fidei
commendatas tenuit. Hoc ejus verba declarant in
Basilio Macedone: 'Ο Ἀρτάσαδος εισδραμὼν πρὸς
τὸν πατέρα καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως
ἤρως τῷ Βασιλεῖ· καὶ γενόμενος 189 ἐνδοθεν
Βασιλεὺς ἤρε τὰς κλεῖς τοῦ παλάτιου ἐπὶ χεῖρας, καὶ
τῇ ἑωθεν Γεργόριον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Φιλήμονος
ἐποίησε πατέρα. Eum in palatio habitasse, et facilem
imperatorij ad ejus sedem accessum fuisse, narrat
Cedrenus in Leone Armenio. Cæterum pappiam
vel papiam scribere, ne morarer in re nullius mo-
menti, mihi semper pro variis auctoribus aut
exemplaribus perinde fuit, ceu negotium in discrimen
haud vocandum.

P. 10. [Ὁ ἑπαρχος. *Præfectus urbis*. Nicetas in
Alexio III, l. iii: εἰς δ' ἑπαρχὸν τῆς βασιλίδος
σχηματίζεται πόλεως, Cedrenus in Theophilo:
'Ο ἑπαρχος ἐκ Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως γαληνότερος
τὸ κρίνειν λαδὼν καὶ τοῖς πολιτικοῖς χρῆσασθαι νό-
μοις: ex quo ἑπαρχικὸν βῆμα apud Leonem Gram-
maticum. Hoc ejus munus latius alio loco prose-
quendum. Circa nomen ejus ἀπὸ τοῦ ὑπάρχου
discrimen observat Blastares Elementi E, c. 45:
ἑπαρχοὶ δὲ λέγονται οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξάρχοντες,
ἑπαρχος δὲ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Hinc obscu-
rior Cedreni locus in Justino II lucem accipit, et
eparchum hyparchum fieri intelligimus: Καὶ ὁ
ἑπαρχος ἐπὶ τῷ βασιλεῖ· «Νῦν, δέσποτα, ὑπερ ὑπε-
ρχόμεν ἡγελεύσας.» Καὶ ὁ βασιλεὺς πατρίκιον αὐτὸν
ἐποίησε καὶ ὑπαρχὸν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ,
quia nimirum provinciae vel urbis alterius præsidem
officio non amovendum constituit. Vel ne dignita-
tem ejus qui præmiu meruerat imminentem affir-
mem, *prætorio præfectum* eadem voce denotari as-
seram. Theophanes in Leone: Ἐκέλευσεν ὁ βασι-
λεὺς ἐξετασθῆναι Ἰσακίσιον παρὰ τῷ ὑπάρχῳ τῶν
πραιτωρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει. In Justino: D
τὸν Ἀπώνα πατρίκιον ἐποίησεν ὑπαρχὸν πραιτω-
ρίων. In Theodosio seniore: Τὸν ὑπαρχὸν ἐφένουσιν.
Sozomenus hunc ἡγουμένον τῶν τότε παρὰ τοῖς
Θαύροις στρατιωτῶν asserit: ego *prætorio Illyrici*
præfectum commode interpreto: ejus enim erat
in totos Thessalonicensium populo, de quibus ibi
sermo, exhibere. Iterum Theophanes in Phoca:
Θεόδωρος ὑπάρχος τοῦ πραιτωρίου. Correntius tamen
videtur scripsisse Simocatta, viii, 8: Ἐπαρχοὶ τὴν
ἡγεμονίαν τῶν φόρων τῆς πόλεως πρό τινας καιροῦ ἀπό
τινος καιροῦ ἀνελήφθη, ὃν ἑπαρχὸν πραιτωρίων
ὀνομάζειν εἰσθάνειν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἐπαρχὸν demum
pro urbis præfecto sumendum semel mihi apud
Theophanem occurrisse non diffiteor, ubi de Phoca

scripsit: ἐπέτρεψεν Κωνσταντὸν τὸν ὑπαρχὸν τῆς πό-
λεως GOAR.]

P. 10. *Magnus drungarius* τῆς βίβλης. Detortum ex
Latino *vigilia*. Ἀρουγγάριος, qui etiam ἀρουγγάρης,
παρὰ τὸ δρουγγός: *drungus* globus militum; vox n. e
Latinis ignota. Vopiscus in Aureliano: *Omnium gen-
tium drungos usque ad quinquagenos homines in trium-
phum duxit*. Ubi Casaubonus: *In tacticis Græcorum
libris omnis adunatio militum appellatur δρουγγός,
sive p'urium sive etiam paucissimorum: nam et tres aut
quatuor drungum faciunt*. Inde est δρουγγιστὴ τάττε-
σθαι, quod Mauricius imperator libris opponit τῇ μα-
κρῇ τάξει, et *continua atque in longum portectæ aciei*.
Vide Rigaltium in Glossario v. δρουγγός. Leuncla-
vius *druncarium* vocat a *trunco*, a *baculo regiminis*,
bustone del reggimento, magistratus insigni; nec
pauciores milites mille nec plures 4000 suὸ *drun-
cario* subiecit, in altero Onomastico, quod Historiæ
Musulmannicæ adjunxit. Verum hæc exigui ponderis
sunt, 1 quia *drungus* vox antiqua est, non nuper
in recentiore Græcia nata; 2, quia recentiores
Græci virgam seu baculum ejus qui magistratu
bellico fungitur non vocant *draneum*, sed *dixavi-
xion* vel *sceptrum*; 3, quia reclamant Iactici scripto-
res, Constantinus de Thematibus, Leo in suis
Tacticis, Mauricius Strategie. n, 3, 190 Codinus
nosier et alii. Hinc δρουγγιστὴ *globatim, rottemweise*.
Quoniam ipsum quoque vocabulum *roist* pure
Germanicum. Nicetas in Balduino Flandro: *πολλὰν
τὴν βούτταν ὠνόμαζόν*. Neubrigensis ii, 27: *copias
quas ruitas vocant*. CASTR.

P. 10. [*Præfectum vigilum* ab Augusto Romæ
institutum, qui 7 cohortibus per 14 regiones diapo-
sitis a nocturnis grassatoribus et subitis incendiis
urbem tutarentur, ex Suetonio et Dione demonstrat
Dempsterus Ant. Rom. vii, 34. Hic cognoscebas
de incendiariis, furibus, receptatoribus et aliis per
vias et domos admissis flagitiis, nisi forte quam
atrocia famosaque forent, ut ad urbis præfectum
deferrentur, de quibus Pancirollus in Notitiæ Orien-
tis, c. 27. Officii hujusmodi tribunal Cpoli fuisse
δρουγγαρχικὸν δικαστήριον vocatum ex Alexii Com-
neni Nov. Juris GR. tom. II conicio. Aliæ vigiliæ
erant in castris, de quibus Dempsterus idem 10, 13,
quarum appellatio profertur a Græcis βίβλα,
Græce magis a Simocatta σιοκή, κατασιοκή, ἐπι-
σιοκή. *Præfectus*, δὲ τῆς ἐπισιοκῆς τὰς φρουράς
ἐγγεγραμμένοι eidem Simocattæ ii, 9, *præfectus*, in-
quam, earum ἀρουγγάριος, quod ex militum
drungo sive turma (δρουγγός enim *turma* est)
confluerentur. De ejus ministerio auctor in sequen-
tibus: de nomine docte fassæque Rigaltius, Meur-
sius, Græterus, Bullengerus, Fabrotus in Cethe-
num, et alii. Officium antiquum et notum: circa
Copronymi tempora nomen vulgare primo scriptum
in Theophane reperio. GOAR.]

CAPUT III.

Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capituli 2.

P. 10. *Magnus hetæriarcha.* Apud Tyrium 21, 16, *megatriarcha.* Emendat Glossarium *magetariarcha.* Forte nulla emendatione opus est, quia Tyrius forsitan ex communi consuetudine vulgi hoc nomen extulit et in historiam intulit. Notum est autem a vulgo longe aliter hæc talia proferri solere quam proferantur vel scribantur a doctis. Et nupera etiam Tyrii editio a viro valde docto curata vulgata lectionem retinet. Codinus dicit eum *hetærinrcham* dictum, quod *ἑταῖροι*, *socios et amicos*, Romano imperio pararet, susceptis etiam profugis. Alii ab *hetaria*, militari cohorte, eum hoc nomen accepisse autumant; ejus cohortis mentio apud Joannem europalaizum in Michaelē Runcabe; et duplex erat, major et minor: filius dux et præfectus *magnus hetæriarcha* dictus, hujus absolute hetæriarcha. Consule Glossarium. GRETS.

[Gothos belli socios Constantinum sibi adjunxisse ac *federatos* vocitasse scribit Jordanes; renovato deinde cum illis fœdere ad sua usque tempora perseverasse eorum agmina subiungit. Erant fœderatorum sociæ illæ turmæ in Tiberii secundi castris: Ἀγοράς γὰρ σῶματα ἰθὺνικὴν χάριτος οὐ στρατεύματις θορὰς ἰκόν, ἀμυδράς καὶ καθολικάς αὐτοῦς, χιλιάδας δεκαπέντε, δαδωκὴς αὐτοῖς καὶ στρατηγὸν Μαρτίκιον τὸν κόμητα τῶν φοιδεράτων. Hæc sermo ad verbum ex Theophane Cedreno, apud quem Leonem Armenium a Nicephoro κόμητα τῶν 191 φοιδεράτων Thomamque ab eodem Leone τουμπάρχην τοῦ φοιδεράτων τάγματος Institutum legimus. Successu temporis φοιδεράτοι in ταυρίας mutati, quorum duci ταυρίάρχου nomen impositum. Leo Grammaticus de Michaelē Theophili filio: Ἐπεὶ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν, Ἀνδρῆς ταυρίάρχου τοῦ εἶναι εἰς τὴν ταυρίαν. Ex Scythia siquidem, parentibus licet Macedonibus, oriundus erat Basilus. Hetæriarches itaque exteris belli sociis præfectus, ut turmatæ ex multis variis nationibus ortis collegit, ita fœderatis κατὰ διαφόρου καὶ συμμυγοῦς προποίνους κληθούσας, ait Olympiodorus apud Photium, succedit. Haud tamen omnibus imperabat: Franci enim constabulario, Barangi Angli acolutus etc. suberant. Reperitur hetæriarches Persa Persis imperitans apud Leonem Grammaticum in Michaelē Theophili. Vide Castacureni 1, 20. GOAR.]

P. 10 *Magnus chartularius.* Scribitur etiam χαρτουλάριος, a charta utique nomine ducto; qui et in ecclesiis, ut supra meminimus, et in aula, ut iste de quo in presenti; quem Zonaras in Leone Isaacico vocat τῶν βασιλικῶν ἱερῶν ὑποτακτοῦντα. Erat etiam dignitas cubicularia. Hinc Novella 8 Justiniani χαρτουλάριος τῶν βασιλῶν κοινῶν. Et in notitia consuetudinum habes χαρτουλάριος τοῦ βασιλῆως τοῦ βασιλῆως. Chartularius hellicus militem conquirebat et conscribat, ut liquet ex Constant. 3 Leonis imp. GRETS.

A [Scriiniarius, inquit Neursius, Optime: nam et Etymologicum vetus chartularios commentarienses, publicis litteris, tabulis, instrumentis scribendis et retractandis præfuisse docet. At eum plures numerare possis hujusmodi, hunc qui cursus publici, τοῦ δέστας δρόμου, in Constantino Porphyrogeneta; alium divini cubiculi Novell. 25, τοῦ βασιλῆως κοινῶν, qui et τῶν βασιλῶν κοινῶν in Ecloga 11. Leonis et Constantini; magistri equitum alium 1. 5 cod. Theol. de divers. Offic. et Apparito. et proba. 1. viii; quartum Θεόδωρον τὸν Κοδωνῶν χαρτουλάριον ὄντα τῶν ὑποτακτοῦντων apud Nicetam 1. iii Isaacii, et apud Zonaram in Leone Isaacico βασιλικῶν ἱερῶν ὑποτακτοῦντα; in exercitu alium qui τοῦ δέστας, ex Constantino in Tacetis; alios magno logothetæ subditos apud Nicetam Manuclis 1. 1, quos describit στρατοῦς (λογιστοῦ) οὐκ ὁλίγους τῶν γραφομένων καὶ λογιζομένων, λογιστὰς ἀνδράς; et quotquot alios scriiniarios ex imperii Notitia assignablis: hic tamen μέγας, ad quem cetera referrentur, sui qui reliques honore præcederet. De ecclesiæ chartulario, ut alterius ordinis, nil in presenti. Magno huic exercitus commissus legimus apud Nicetam in Manuele 1. iii, in Alexio ejus filio, in Isaacio Angelo 1. iii. GOAR.]

Sed quid in Legibus Francis, l. vi, 108, homo chartularius? Est, inquit Pithæus in Glossario, homo per chartam sive per epistolam liber factus. Liberti ecclesiastici erant, ait alius in notis ad Paraneses, quibus archidiaconus jubebat scribi chartas tabulasve missionis seu manumissionis. Unde chartularii et tabularii nominati. GRETS.

B. [Ο λογοθέτης τοῦ δρόμου, rationalis cursus, summus cursorum præses. De cursu publico Procopius τῶ ἀντιλόγοι: Romani imperatores qui antea fuerunt modum excogitabant quo cuncta sibi quam celerrime possent nuntiari, et ut scirent quæ ubique inter hostes agerentur, et si quæ in civitatibus seditio vel quid aliud impronitum e præsidibus vel aliud quomodocunque oriretur, et ut annua tributa velociter et tuto transmitterentur. Publicum ergo et celerrimam quendam ubique cursum hoc modo instituerunt. Viro expedito ad iter diei stationes constituerunt, quandoque ocio, quandoque pauciores, non tamen minus quinque, quod plurimum. 192 eveniebat. Quadraginta vero equi in singulis mansionibus stabulabantur, et ibidem hippocomi ad curandos quot poterant equos erant destinati. Succedentibus vero sibi ad stationes probatissimis equis, qui eos agebant, decem ferme dierum iter vicissim conficiebant, agentes quomodo significaverunt. Hæc ille. Qui rationes cursorum habebat, λογοθέτης appellabatur ærissime τοῦ δρόμου, ut apud Theophanem Cedrenum, Zonaram, Nicetam et alios occurrit; nonnunquam τοῦ δέστας δρόμου, quod scripsit Theophanes in Copronymii filio Leone, equectius τοῦ δέστας δρόμου, quod Constantinus in Chorographia posuit. Latini et Græco logothetam tu dromi et tu dromi cum Paulo diacono pronuntiabant. Theobla-

nes iterum in Justiniano : Καὶ ὁ τοῦ δημοσίου δρό-
μου ἐπιμελούμενος ἡτορμῶντο παραδοῖς τοὺς δη-
μοσίους ἵππους. Habebat ille sub sua dispositione
protonotarium, de quo Constantinus citatus : Ἀπὸ
σταίλα χαρτουλάριον τὸν δέξας δρόμου. Qui nimirum
cursorum equitationes, tradita, recepta annotaret.
Theophanes in Michaelē Theophili filio : Ἐν τούτῳ
δὲ τὰ γράμματα τῶ πρωτονοταρίῳ τοῦ δρόμου παρὰ
τοῦ πεφθακότος ἀρτί ἐνεχειρίσθησαν, ὡς ἐν τοῖς Με-
ταγγείοις ἱστοροπεδεύσαντο οἱ Σαρακηνοὶ διαγγέλ-
λοντα. Ὁ γοῦν πρωτονοτάριος σκυθρωπῆσας ἐπὶ τῇ
ἀγγελίᾳ προσῆλθε τῷ βασιλεὶ καὶ ὑπέδεικνυ τὰ
γράμματα. De logotheta hoc divinat Leunclavius in
Onomastico : Arbitror, ait, ita dictum cancellarium
dromi, cujusdam scilicet palatii CP, quod dromum
vocabant. Reperio in Jure Gr. p. 132, δικαστήριον
τοῦ ἵπποδρόμου, ad Hippodromum nempe situm.
Quid si de rebus in ipso Hippodromo contingenti-
bus judicaret, ac λογοθέτης τοῦ δρόμου non cursus
molo publici sed et equestris in circensibus ludis
certaminis sumptus, rationes, census discuteret ?
Susplicandi suggerunt ansam ea l. v Anthologiae
Epigrammatum quae composuit Thomas patricius
κρίτης τοῦ δρόμου in Anastasium ac plures alios
quatuor factionum in Circo de palma decertantium
surigas. Augel susplicionem Turnebus Advers. 11,
11, scribens : Erst et procurator dromi, quem ego
creda ejus loci procuracionem gessisse ubi equos
suos Veneti aut alia factio exercere solebat. Dro-
mus eplmi locum hic significat, ut in Hippodromo ;
estque plane Hippodromus, ut in illa epigrapha,
Procuratori Dromi Factionis Venetae.

P. 10. [Qui πρωτοασκητής, πρωτοασκητής,
nec non πρωτοασκητής scribitur, ut primum se-
cretarium indicat, ita et judicium omnium praestan-
tissimum. A secretis primarium significat, secreta
siquidem τὰ ἐκπρόρρητα Procopius interpretatur, et
a secretis arcanorum notarium, l. ii De bello Per-
sico : Ἰουλιανὸν τὸν τῶν ἀπορρήτων γραμματέα
ἀσκητὴς καλοῦσι τούτο τὸ ἄξιωμα Ῥωμαῖοι ση-
κῆτα γὰρ τὰ ἀπορρήτα. Suidas : τῶν ἀπορρήτων
γραμματέα, τοῦτέστι νοτάριον, ἀσκητὴς καλοῦσιν
οἱ Ῥωμαῖοι. Manasses in politicis carminibus :
ἀνάκτων ὑπογραμματεῖς, ὅν φασιν ἀσκητῆν. Se-
cretum secundo veteres glossae δικαστήριον expo-
nunt. Cassiodorus, l. xi praef. Quapropter admini-
strator amplissimus (id est praefectus praetorio) si
vacasse credatur, opprobrium est, cujus etiam se-
cretum dicitur, quod tumultuosis actionibus ver-
beratur. Vide secretum auditorium praefecti dictum ;
ideq secretum quia in secretiore penetrali, minime
tamen secretum, quia tumultuosis actionibus perso-
nans. Paulum Samosatenum damnat Eusebius vii, 25,
quod σκητῆν, ὡς περ εἰ τοῦ κρίσεως ἀρχόντες, εἶχεν
τε καὶ ὀνόμαζεν : Secretarium idem Latinis audit,
et Graecis ἀσκητῆριον. Cedrenus in Leone Armenio :
Διξάμενος τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσκηρη-
ταίοις ἐκάθισε, καὶ ἀκριδὴς ἐξατακτὴς τῶν μηνυ-
θέντων ἐγένετο. Curopalates in Michaelē Theophili :

Ἦ φυγὴ δὲ πρὸς τὸν ἱπποδρόμον κατὰ τὰ ἀσκηρη-
ταία· ἐκεῖ γὰρ τότε τὸ τῶν ἀσκητῆς κατα-
γώνιον. Nicephorus et Ignatius patriarchae san-
ctissimi a secretis luere, ac ideo λαῖκοι a Ce-
dreno scripti. Ex his colligo πρωτοασκητῆν ab
arcanis principis 193 praecipuum dicendum auctore
Codino in Orig. Const. καθὼς φησι Πλούταρχος
πρωτοασκητῆς καὶ ἐπιστολογράφος Ἰουστινιανοῦ.
Senatum insuper judiciumque praesidem hoc no-
men mereri ceu πρῶτον inter ἀσκητῆς, et qui a
Constantino lectore dicitur τῶν ἀσκητῶν πρῶτιστος :
qui etiam Hincmaro notissimus fuit epist. 3 16.
Cui sociatatur summus cancellarius, qui a secretis
olim appellabatur, etc. Verum quisnam hic de quo
nos cum auctore πρωτοασκητῆς ? An arcana inter
caeteros delectus excepit, vel supremo jure exer-
cuit judicium ? Utrumque existimo, agnovit siquidem
Menander in Eclogis τινὰ παρὰ Πάρσας τοῖς βασι-
λικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγματι, ἐξυπηματούμε-
νον, ὃν ἐφ' τοῖς Λατίων χρήζαιτο φωνῇ. ἀσκητῆς
πρωτοασκητῶν. Discrimen utriusque a secretis
plura apud probos auctores confuse scripta perturba-
timque legenda dilucidat Dempsterus. Artemius Ana-
stasius et Photius, uterque πρωτοασκητῆς assumpti
sunt, ille in imperatorem, alius in patriarcham CP.

P. 10. [Ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. Bullengerus expo-
nit τὸν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, qui armamentario praest. Apud
Nictetam Alexii, l. iii ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ὅπλων, apud
Theophanem ἐπὶ τῶν ἀρμαμέντου reperio scri-
ptum : addit esse τοῦ στρατοπέδου κατιστάνα ὑπερ-
χον, ὃς τῆς θαπίνης χορήγος ὀνομάζεται. Τοῦ στρα-
τοῦ φύλακα exercitus custodem vocat Nictetas. Meli-
endis castris praefectum ostendit auctor, c. 16.

16. [Ὁ μυστικὸς. Legebat olim Greiserus ὁ μυσ-
τικὸς τῶν σχολῶν : sed omnino prave. Legunt Re-
gia absque addito ὁ μυστικὸς. Greiserus interpre-
s nude verit mysticus : mox domesticum scholarum
addit. Perversa lectio ὁ μυστικὸς τῶν σχολῶν adegit
me in Cedrenum, ut officium istud non civitati et
legibus, sed castris ascriberem. Propius insipientem,
ut secretioris consilii senatorem τὸν μυστικὸν
interpretarer, Joannis Tzetze epistolarum ultima
compulsi. Sic habet : Τῷ μυστικῷ, κυρίῳ Νικηφόρῳ
τῷ Σεβιλίῳ. Ὁφθαλμὲ γερουσίας, ὡς προχὴ τῆς ἀρχῆς,
μυστηριώτικ βουλῇ, τῶν πρὶν Καισάρων Σεβιλίων
ἀπόγονος. Nil dilucidius offusas a Greisero tenebras
potest discutere. Vini summam faciunt haec duo ver-
ba, ὀφθαλμὲ γερουσίας; ab ipsomet Tzetze Chil. 10
tit. 350, περὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ γερουσίας; exposita : Οἱ πα-
λαιὸι μὲν ὀφθαλμοὺς ἐκάδον βεσιλέων τοὺς περιβί-
πτους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς πρῶτους τῆς συγχλήτου. Po-
testas ejus in jure dicundo et bonis ecclesiae vindic-
candis elucet Juris Gr. l. ii, p. 135, et iterum, p. 168.
Ex Mystico Nicolaum patriarcham factum legis apud
Cedrenum in Leone Sapiente. Μυστογράφος scribitur
Juris Gr. tom. ii, p. 180. Forsan μυστικὸς, quod pri-
mus in secretiore consilio sisteret, quod secretum
antiqui scripsere ; cui quadrat illud Achmetis apud
Meursium : Μυστικὸς ἔσται τῷ Φαραὼ καὶ πρῶτος

τῶν ἀποκρῦφων μυστηρίων αὐτοῦ. Clarius et aptius A
cadi in hunc sensum versus opusculi jamjam adjun-
genti, incerto licet auctore : Μυστικὸς βασιλικὸς
πρώτιστος τοῦ σεκρήτου. Suidas, v. Ἡγεμονία · Ὁ
βασιλεὺς καὶ τῶν μυστηρίων ἅμα τοῖς ἐπιμεληταῖς
πρόσταται. Causæ vero ad eum delatæ homicidia
maxime erant et sacrilegia, eodem Suida auctore.

Ib. [Ὁ δομῆστικὸς τῶν σχολῶν. Scholas mili-
tantium ordines, κατ' ἀνείπρασιν ἀπὸ τῆς σχολῆς, ab
otio, cui nullatenus vacarent, dictas, quin perpetuæ
armorum exercitationi tam palatinæ quam forensi
insudasse, notum est. Domesticus scholarum uli-
mis sæculis fuit, qui Theophani et aliis κόμης : do-
mesticum enim ἐξάρχοντα esse superius posuimus.
Scholas initio undecim numeratas scribit Justinia-
nus ad senatum. Præpositum uniuscujusque vocat
Theophanes in Anastasio πρόχικτα : ὁ Βιταλιανὸς
προσέθηκεν ἑνα καὶ οἱ πρόχικται· ἐκάστη σχολῆς
ὁμώσσει. Domesticum omnibus præfectum reperio
primum sub Nicephoro I, Bardanium videlicet, et
mox Nicetam. Theophilus Manuelem ad se reversum
194 μάγιστρον αὐθις καὶ δομῆστικον τῶν σχολῶν
ἐποίησε. Michael F. προβάλλεται Εἰρῆαν μάγιστρον
καὶ δομῆστικον τῶν σχολῶν. Sub Constantino tamen
Prophyrogenito legitur apud Theophanem Con-
stantinus alius non δομῆστικος sed δοδὲ τῶν σχολῶν.
Nomen tandem rediisse, cum Alexium patrem Anna
δομῆστικον τῶν σχολῶν προχειρισθέντα scribit I. I
conficimus.

P. 10. [Ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου. Quis
drungarius, ex alibi dictis notum : quis in classe, C
exponit Leo imperator in Tacticis περὶ ναυμαχίας
c. 19 : Ἐπὶ δὲ τῶν θεματικῶν δρομῶνιων καὶ δρουγ-
γάριοι ἐπιστῆθονται καὶ τουρμέρχαι · καὶ αὐτοὶ τῷ
στρατηγῷ ὑποταγήσονται, καὶ τοῖς ἐκείνου παραγ-
γέλλουσιν εἰξουσιν. Οὐκ ἄγνοῶ δὲ ὅτι περ κατὰ τὴν
ὁμολοσίαν τοῦ βασιλικοῦ πλωτῆου καὶ οἱ τῶν ἄλλων
θεμάτων πλωτῆοι στρατηγῶν δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό
ποτε τοῖς ἄνω χρόνοις, καὶ οἱ ὅτι αὐτοὺς κόμητας
μόνον καὶ κένταρχαι · ἀλλὰ νῦν εἰς στρατηγίδα ἢ
ἐκάστων τῶν δρουγγαρίων ἀρχὴ ἀναδέσκει (hoc est
cum prius hoc nomen non assumerent, postmodum
se στρατηγῶς τοῦ πλωτῆου inscripserunt) καὶ κα-
λουμένη ταῖς στρατηγικαῖς καταμερίζεται τάξεις.
Celocibus quoque per themata divisus drungarii et tur-
marchæ præficiuntur. Erat namque classis impera-
toria toti mari imperans : ad custodiam provinciarum
sive thematis uniuscujusque certus celocium nume-
rus deputabatur. Totius classis imperator erat ma-
gnus dux, de quo in præmissis ; celocibus per tho-
mata divisus drungarii præponebantur, inter quos
nominatissimus Cibyrotarum (a Cibra civitate se-
lecto navali instructa) occurrit sexcentis in locis
apud Theophanem, Leonem Grammaticum, Cedre-
num, Zonaram et alios. Drungarium τοῦ βασιλικοῦ
στόλου magni ducis vires gerentem scribit Nicetas
Paphlago in Ignatii vita, quem τοῦ πλωτῆου quoque
δρουγγάριον dicit ; hic μέγας δρουγγάριος est, et
δρουγγάριος τῶν Κιβυρραίων, de quo nuper, a

Theophane nominatur : Zonaras autem tum στρατη-
γοῦ tum δρουγγαρίου τῶν Κιβυρραίων meminit
in Justiniano Rinotmeto.

Ib. [Ὁ πριμικήριος τῆς αὐλῆς. A ceremoniis,
magister ceremoniarum, qui a Philotheo patriarcha
ἐκταξίας dicitur in ecclesia, primicerius αὐτακτῶν
τοῦ· ἐν αὐλῇ πάντας, cunctos in aula componit,
cunctis ordinem, locum, tempus ministeriorum
distribuit. Lege, si libet, auctoris caput quintum.

Ib. [Ὁ πρωτοσπαθάριος, spathariorum dux. Illi
satellites, spatha ense armati. Spatha latior gladius.
Σπαθίον et σπαθὶ vocant recentiores, quod ob aspe-
ram τοῦ θ pronuntiationem, nonnihil τοῦ φ similem,
σπαθὴ scripsit Crusius in Turcograciæ. Protospa-
tharios tam copiosos enumerat Eustratius in Jure Gr.
ut quemcunque spatharium eo titulo fuisse ornatum
conijciam. Hos quatuor tot lineolis coarctat : Πῆτρον
πρωτοσπαθάριον καὶ ἑπαρχον, Πέδρον πρωτοσπαθά-
ριον μεγάλον οἰκονόμον, Θεοδόσιον πρωτοσπαθάριον
καὶ οἰκονόμον τῶν εὐαγίων οἰκῶν, Ἰωάννην πρωτο-
σπαθάριον καὶ χαρτουλάριον. Spatharios intelligit Ni-
cetas ubi habet σωματοφύλακας τὰ ξίφη κραδίνον-
τας.

Ib. [Ὁ μέγας ἄρχων. Hunc, quis sit, historiarum in-
cent, conjecturæ indicant. Petitur præcipua ex Eclo-
ga Leonis et Constantini AA. III. 6 : Τὸ τοῦ ἄρχον-
τος ὄνομα γενικὸν ἐστίν, καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν
καὶ ἀνθύπατον καὶ πάντας τοὺς ἐπαρχίων διοικη-
τάς, εἰ καὶ συγχλητικὸν ὡσιν. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθυ-
πάτου εἰδικόν ἐστι. Celebrat Cedrenus in Basilio et
Constantino Romani PF ἄρχοντα Ἀντιοχείας et ἄρ-
χοντα Ἀδασίας, in Romano Argyro ἄρχοντα Πα-
θίου, Novella 31 quatuor Armeniarum ἄρχοντας, Cedre-
nus iterum in Theophilo et Zoe ἄρχοντα ἄρχόντων :
quem Saracenicum principem autumc, de quo
Constantinus in Chorographia : Ἐκαθίζετο εἰς με-
γάλην Ἀρμενίαν δοῦλος αὐτοῦ 195 βασιλεὺς τῶν
Ῥωμαίων, ὃς παρ' αὐτοῦ προβαλλόμενος καὶ τὸ
τοιούτον δεχόμενος ἀξίωμα, καὶ τὰ ὅτι αὐτοῦ ἐς πο-
τιόμενα κάστρα καὶ πολιτεία καὶ χωρία τοῦ βασι-
λέως τῶν Ῥωμαίων ἐστίν. Hunc nostrum μέγαν
ἄρχοντα talem esse nusquam affirmari, sed ali-
quem inter provinciarum rectores præcipuum, ob
nomen vel præposituram a cæteris colendum. Τῷ
ἄρχοντι τὰς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τὰς τῆς παραύλας
καὶ τὰς τῶν ἀποκλήρων ἐπιδικασίας reservatas
asserit Suidas. V. Ἡγεμονία. GOAR.]

P. 10. Τάτα seu tata aula. Nomen est a patre,
sicut et παππίας. Unde Germanis quoque ein alter
Tatel, et Atta athe. GRETS.

[Nomen a Theodoro Lascari videtur inventum :
quæ dignitas fuerit, vix constat. Lascaris ille cum
Theodoro Callimpani Prilapi vicinarumque regio-
num custodiam commisisset, τὰδὲν τῆς αὐλῆς
κατωνόμαζεν. At quis τάτα ? an quasi ἐπὶ τὰ
τῆς αὐλῆς et τὰ τῆς αὐλῆς ἐπιμελούμενος ? Codex
enim Regius ita semel legit, τὰ τῆς αὐλῆς : et in
eam lectionem propendit Cœresius. Τὰ τῆς αὐλῆς
legit Matthæus monachus, et opusculum incerti

operis mox exscribendum τατῆς αὐτῆς. An ita tatas sicut pappias? Utraque siquidem dictione pueri appellati avos, παππίας, τατάς. Atque ita quibusdam ablandiri voluerint imperatores, ut puerili voce, quos *patrum* nomine vellent insignitos, τατάς quasi *patres aule* constituerent. En Marcianus, ait Theophanes, Taurinum et Julium prius heros, in aulam deinde vocatos, πατέρας αὐτοῦ ἀνεχέουσεν; et hunc quidem Libyæ (Zonaras scribit Illyrici), alium urbis præfectum constituit. Theodosius Helionem ὡς πατέρα διὰ τιμῆς ἔγεν, filius Arsenium, scribit Cedrenus, βασιλεσπάτορα dedit. Leo Sapiens apud Grammaticum προχειρίσται Ζαούταν εἰς βασιλεσπάτορα. Constantinus Leonis filius ad Romanum scribit: Ὁ φύλακx τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγγυροῦσται καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμαίων εὐρηκός, τοῦτω τὴν ἐμὴν ἐν αὐτῇ μετὰ γε θεὸν ἐπίσταται, καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔχειν ἔκρινx, σπλάγχνα μητρικὰ πρὸς ἐμὲ καὶ διαθέσειν ἐνδείξάμενον. Omitto a Francorum regibus plenissimis pares institutos quasi *patres*; Turcarumque principem superbia licet et ferocia insolentem seniores aulicos *babas*, *patres*, nonnunquam vocitare solitum. GOLL.]

Ib. Magnus tzausius. Retinent hodie hoc nomen Turcæ in sua aula. Leuclavius in Onomastico: *Tzus commissarius aulicus, hoc est cui variae res a sultano et rexibus committuntur, ut eos expedit.* Cujusmodi sunt diversæ legationes, exterorum legatorum deductiones, aut cum litteris ad principes extraneos et alios proceres perferre jubentur. Gæts.

[Barbara vox in aulam CP. inducta: a *mandatis*, *cursor*, *commissarius aulicus*, cui variae res committuntur, est τζαούσιος, Theophani in Phoca πρωτοκαὶρως. Officium nomenque a Turcis acceptum. Leuclavius in Onomastico: *Tzus-bassa, sive præfectus nobilium aulicorum, quibus variae res expeditundæ committuntur. Nomen est dignitatis in aula Sultanea magnæ, cum sub hoc bassa tzausii plus minus septingenti militent.* Græci quoque τζαούσιους habuerunt in aulis imperatarum *sporna*. Barbaros in hoc imitati; tzausiorumque *bassam* sua lingua dixere τὸν μέγαν τζαούσιον. De tzausis Turcicis Busbequius: *Hi vicem accensorum apparitorumque implent, et mandata pleraque omnia seu principis Turcarum seu bassarum ferunt.* Amplius quid in: *u'a CP. gesaisse arbitror: nam et imperatoris comitatum in ordinem coegisse refert inferior auctor, εὐταχτοῦσιν τὴν τοῦ βασιλέως σύνταξιν.* Eapropter satellites sive stipatores fuisse Meursio constans negem: satellitibus tamen adjectos 196 l. hens faieor. Snadet Aponazar in Mysl. male a Meursio perceptus; Ζητητέον παρὰ σωματοφυλάκων καὶ τζαουσίων τί βουλήτεον. Pontanus ex Phranze: *Tzanchides* (tzausii) et *ρεδοῦχοι* *αὐλα* *virgis ferratis et anticis eos urgebant.*

P. 10. [Ὁ *πραιτωρ* τοῦ δήμου. De prætore in communi Justinianus: *Πραιτωρὰς ἐκάλουν ἐκ τοῦ τῶν ἄλλων ἀπάντων προΐεναι καὶ προάττεισθαι ταύ-*

νη αὐτοῖς δόντες προσηγορίαν, ἐπιτρέφαντί; ταῦτοῖς καὶ τὰ πολιτικὰ διακρίναι καὶ τοῖς νόμοις γράφειν ὅθεν καὶ τὰ δικαστικὰ καὶ καταγώγια πραιτώρια καλεῖν ἔταξαν, καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς τῶν πραιτωρίων ἐνεργῆσαι συνήθης. Potestas ejus cum militaris simul esset ac civilis, processu temporis divisa est; et politica quidem mansit penes hunc τοῦ δήμου, quem Simocatta, 6, 10 τῶν δήμων scribit; penes thematum prætores, militaris. Leo in Tact.: Προστίθεται καὶ ὁ πραιτωρ ἡγουν ὁ τοῦ θέματος δικαστής. De primis Cæolis prætoribus fusa Pancirolos in Notis. Imp. Gr. c. 29.

Ib. [Ὁ λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν. Sanctioris ætatis præfectus, sacrationis gratæ custos, qui olim comes privatarum, quem Zosimus I. in τῶν ἀνεχόντων ὁδῷ τῷ βασιλεὶ ταμίειον προεδιδημένον, Theodoretus Eccles. hist. III, 12, τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν πεπιστευμένον, recentior Nicetas Alexii Comneni, I. III, τῶν ἐσω λεγομένων ταμίειων φύλακx vocat. Publi- cas enim pecunias, quæ ei regii thesauri arariumque generale (τὸ βασιλικὸν ταμίειον ἢ τὸ κοινὸν πρωταγίων Zonare dictum), logotheta τοῦ γαιικῶν vel, ut Nicetas in Isaacio Angelo, ὁ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ταχθεί; curabat. Duplex hoc ærarium prodit Cantaczenus, II, 1: Ἀναλωμάτων ἐνὶ αὐτοῦ τε καὶ οἰκειακῶν ἀπὸ τε τῶν δημοσίων φόρων τὴν λεγομένην παρίστατο τοπικὴν, φέρουσιν ἐπὶ ἐνιαυτὸν διαγίλους ἐπὶ μυριοῖς χρυσοῦς, καὶ ἑτέρα C χρηµατα ἴσα ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ἐκείλευε χορηγεῖσθαι ταμίειον. Tribunal ac sedes ejus erat τὸ εὐκαρτερον τῶν οἰκειακῶν, secretum domestici fieri, de quo Jus GR. p. 375 et Nicetas in Alexio Manuelis F. Comes privatarum cognoscit περὶ τῶν ἀδεμιταγαιῶν, ait Novella 12. In poenam contractarum hujusmodi ὁ δημόσιος, ait Alexius Comnenus Novell. 3. Juris GR. I. 2, διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἔχκεται ἐξ ἐπαρωτήσεως πρόστιμον ἀπ' ἐκείνου αὐτῶν εἰσπράττειται κατὰ τὸ ἐλόκληρον. Manuel ejus nepos ibi lem Novell. 2: Δώσαι πρόστιμον λιτρῶν τριδάκοντα νομισμάτων ἀπειρηθησάμενον ἀσυμπαθῶς ἐξ αὐτοῦ παρὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν.

Ib. [Ὁ μέγας λογογρασιτής. Rationum facî magister, rationum ærarii disceptator, exedra rationum præfectus. Idem qui λογιστής, alienus a logotheta, Meursius licet cum alijs doctis utrumque confundat. Nicetas Manuelis I. 1: Καὶ τῶν μὲν δημοσίων εἰσφορῶν φροντιστὴν καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸν ἐκ Πούτης Ἰωάννην προβάλλεται, ubi vulgaris lectio ponit λογαριαστὴν. Subdit Nicetas: Ἦν δὲ ὁ ἐκ Πούτης Ἰωάννης δεινότατος τὰ θεµόσια, φορολογίας παιπάλημα καὶ ἐκτίριμμα, καὶ τῶν μὲν ὄντων δοσμοφορημάτων συζητητὴς ἀκριβέστατος, τῶν δὲ οὐκ ὄντων εὐρετὴς ἀπαράμυλλος. Auctor grammaticæ Basilii nomine: Λογιστής ὁ λογαριαστής. Moschopolus apud Meursium: Λογίζομαι τὸ διανοῦμαι καὶ τὸ λογαριάζω. Λογιστὴς ὁ λογαριασµός. Λογιστής ἢ λογαριαστής.

1b. [Ὁ πρωτοκυνηγός. Gallis magnus venator, regie venationi præest; de quo Meursius. Πρωτοκυνηγὸν Θεόδωρον memorat Gregoras III, 7.

P. 11. [Ὁ σκουτέρης. Italicum *scudiero* Græco-barbarum σκουτέρην procreavit. Eum denotat qui principis in publicum vel in aciem procedentis scutum gerit, et *scutigerulus* sive *scutifer* audit. Auctor de 197 illo c. 5. Officium obibat eo tempore præcipuum quo scuta coloratis insignibus et ænigmatibus depicta viri principes et nobiles ad cruenta ludicraque certamina vel ad solemnes conventus deferabant. Ornabat imperatoris Orientis scutum coecinus color, cui crux aurea eminebat: angulos siye spatia inter crucis ramos expansa littera B auro pariter exarata decorabat, ita tamen ut his ad sinistrum latus posita gibbos verteret in exteriorem et sinistram partem, ac positus inversa videretur, et quatuor dictiones, quarum singularem est initialis, indicaret: Βασιλεὺς Βασιλέων Βασιλέων Βασιλέων: Ita Marcus Vulsonius in Heroica Scientia. At de his iterum. Consule interim opusculum retro notas præsentis ponendum, in quo non σκουτέριον, sed σκουτέριον (ex τῆς ἀκρίδος; τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν) lego.

1b. [Ὁ ἀμυράλιος. Est qui putet vocem omnino Græcam, et quia classis magistratus est appellatio, ἀπὸ τοῦ ἀμυροῦ et ἄλματος; quasi ἀμυράλιος formationem. Et vere opusculum nuperime laudatum ἀλλῶς ἀμυράλιν νουαρχῶντα, *almugram* salla, id est maria *nuvarcham* præpositum scribit. Itane sal ipsum sale condendum, ἀμυρόν δα; an sal infatuatum est, ut sale ludigat? Autumat alius Arabicam simul et Græcam, et quasi emir ἄλματος, *dominus principemque salla* significare, emir siquidem dominus est et præpositus. Ita sentit Junius apud Gretserum. Verum, cum alia aut Arabum, alia Græcorum lingua, qui convenienti dialectum in unam? Suspicerer eas τοῖς ἀμυροῖς quibuscumque et ἄλμα præpositum, *salvarium* nempè *mancipem* et *salinarum custodem*: fuit enim Alexius quidam Hypocautus apud Gregoram VIII, 6 τῶν ἁλῶν τὴν διοίκησιν ταμιευκῶν. Nec moratur fidem, quod idem domesticus fuerit occidiorum thematum: simul enim utrumque munus obire poterat. Et certe vox ad classis præturam et magistratum maritimum spectans, eumque qui magno duce et classis drugario primas tenentibus sit minor, ut auctor c. 5 declarat; ac mihi nil nisi Arabicum sonat, et quem emir *anlem* Leunclavius exponit in Onomastico, *dominum flammeolarum et vexillorum*, qui scilicet *suprema est aulicis vexillifer*. Omnibus etenim beglerbegia, et *sanjacebegia* cum creantur, vexilla porrigit sultanus, *Magnus flammeolaria*, *magnus flamularia* dicitur apud Græcos. Hi vero a Saracenis nonnulla sunt mutuati, ut ipsi propria rapuerunt. Ibi. Ameralius itaque cum classis sub magno duce præturam sortiretur, regio simul vexillo eæ insigni cunctis conspiciendo donabatur, cujus usum haud parce describit Leo in Tacticis c. 49: Εἶναι δεῖτ σημεῖον ἱσταμένον ἐν τῷ αὐτῷ ὁρόμῳ.

A ἴτε βάνον εἴτε φλάμουλον εἴτε τι ἕτερον, εἰς τὸν περίοπτον, ἴνα δι' αὐτοῦ σημαίνοντός· που τί δεῖ πρόπταιν εὐθίως; ἐπιλαμβάνονται τοῦ ὀδῆαντος ἔργου οἱ λοιποί. Ac equidem si auctorem inspicias c. 5, scutifero, de quo super sermo, vexillum imperatoris commendatum referentem, quid obstat quo minus ille in terra, hic in mari regium vexillum sui fidei commissum teneat? Cumque dicat auctor potestatem omnem eum sub magno duce adeptum, potuit et reginam in mari vexillum gerere: eum sem enim Georgium inter sanctos nominatissimum modo δοῦξα modo φλαμουλάργον vocat Damascenus Studites in ejus Vita.

1b. [Ὁ ἐπὶ τῶν δεησῶν. Insignitos hoc officio memorat Nicetas in Alexio II, et Andronico I, II, δεῖσεις vocat Zonaras in Alexio δεητήρια δ.δ.α.α.α.α., et quo proposito præsentarentur enarrat. Τεταγμένας ἡμέρας ὥρισται, καθ' ἃς ἑκαστος δημοσίως προῦκάθητο, ἀφορῶν πρὸς παιδείαν πολιταίνων. Τῷ βυζυζομένῳ δὲ εἰς ἑκάστην πόλιν συγγεγραμμένο, καὶ ἑκαστος τῶν δεομένων ἐπαναγινώσκοντες δεητήριον διδασκτικὸν ὅπου δέοιτο. Καὶ ταῦτα ἐνώπιον αὐτοῦ τιθέμενα ὑπὸ τῶν ἐπογραμματοῦσιν ἀμφιδύναμι καὶ γνωρίζειν αὐτῷ τὰς ἐκείτων αἰτήσεις. Καὶ αὐτίκα τὴν ἐπ' ἐκείτῳ ἐντυγραφὴν προσέταται γίνεσθαι καὶ βεβαιουμένην 198 τοῖς δεομένοις παραχρῆσθαι. Congruam magis hujus officii expositionem opuscula inferius adducendo reperies.

P. 11. [Ὁ κοιστωρ. Ut Theophanes, κοιστωρ, ut Leo Grammaticus et plures, κοιαστωρ, ut Latine pronuntiationi cum Sinocatta vicinis, κοιαστωρ. Non ignorant Græci a querendo dictum. Moscho-pulus: Ἐστὶν ἐκ τῶν καὶ ἱερῶν ἐπὶ χρήμασι. Procopius, De bello Pers. I: Βασιλεὺς παρέδωκε, κοιαστωρ τοῦτον χαλῶσιν. Leo Grammaticus in Theophilo: Ἀρτίστειαν δὲ τε κοιαστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφῆς ἀπαιθεῖν καὶ μέχρις ὀσμῶν ἐκκαθίσαι τὰ αὐτῶν εὐχέλματα. Sinocatta Manriciana his orationibus in huius: Βασιλεὺς γλώττων τὸν Ἰωάννην ἐξείκων, ἄνδρα ῥήτορα τε δεινὸν καὶ Ῥωμαίων νόμων ἐπιστήμονα, δὲ τοῦ βασιλέως τὰ πρασιγμὰτα τῷ διατάτῃ τῆς εὐγλωττίας ἀμεγαληγέρει μεγαλοφρονῶν ἐπέβη. Τοῦτον ἱπχωρῶν Ῥωμαίων φωνῇ ἀποκαλοῦσι κοιαστωρ. Κοιαστωρ τοῦ βασιλεὺς παλατίου vocat Ecloga Leonis et Constantini III, 7. Goan.]

1b. *Magnus adnumerata.* Ἀδνούμιον εἰς descriptionem nominum apud Romanos, inquit Suidas: et ut alius ait, ἀδνούμιον εἰς κατ' ὄνομα διερχέσθαι. Est ergo delectus et census militum: unde et alio ἀδνούμιον quasi dicas adnumerare; et ἀδνούμαστῆς censor, lustrator, quasi *adnumerator*. Non improbabile est a Græcis ex Latinam hanc vocem petitam esse: sonus sane non absudit, ut nec significatio. Vide Rigaltium. Gazæ.

[Glossarium bibliothecæ Reg. ἀδνούμιον κατὰ λόγον στρατιωτῶν. Eos itaque censet adnumerastes. Exponit dictionem Rigaltius; ex eo plura mutuatur Meursius, ex Meursio Gretserus, ex utroque eun-

cta Bullengerus ad verbum. Eadem ingerere im-
portunum. Theophobus apud Cedrenum in Theo-
philo: Πολλοὺς ἐκ τούτων ἐμπέριον τοῖς βασιλι-
κοῖς ἀξιώμασι: πιπονηκὸς κωδὶς στρατιωτικοῖς
(ἀδουμῆ) ἀναγράφεται, τάγμα Παρσιχὸν τούτοις
ὀνομάσας. Nicetas in Isaacio: Μαθητὶ δὲ τῶν
στρατιωτικῶν εἰσι καταλόγων.

Ib. Ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ. Quatuor ara-
ria numero apud Gregoram, l. vi: Τὰ μὲν ἐκ τοῦ
βασιλικοῦ πρυτανείου ἰδίῳ, τὰ δὲ ἐκ τῶν στρα-
τιωτικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Ma-
gnus logotheta sacras omnes gazas recognoscerebat,
τοῦ γενικοῦ publicas, τῶν οἰκτικῶν privatas, hic
de quo sermo, in milites erogandas. Ararium mi-
litare ab Augusto institutum scribit in ejus vita
Suetonius: Utque perpetuo ac sine difficultate sum-
ptus ad tuendos eos prossequendosque suppetere, ara-
rium militare cum rectagulis novis instituit. Cura-
verunt ararium primo quaestores, teste Dione, l. xliii,
aliquando adiles, narrante Suetonio in Augusto,
nonnunquam praetores, eodem Suetonio referente:
redisti iterum ad quaestores, ait Dio in Claudio; ac
demum ejus omnis cura penes logothetas mansit.
Hujus adhuc στρατιωτικοῦ, nempe λογοθέτου, sexta
synodus act. 4 et septima act. 4 meminere: modo
imperiale logothetiam, modo quaestorem militaris
ararii reddidere interpretes. Laudes Cabasilae logo-
thetiae militaris prosequitur Cantacuzenus, l. 49.

Ib. Ὁ πρωτοεπαυρῖος. Aucupum regionum
praefectus, quique e nutriendis accipitribus, aquilis,
falconibus et praelatricibus quibuscunque avibus
ex imperatoris mandato vacat: magnus falconarius
e ostria dicitur. Andronicum juniorem refert Phran-
zes, l. 12 accipitres supra mille quadringentos, to-
tidemque qui curarent, aluisse.

Ib. Ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν. Armenta greges-
que praecipuos fuisse regum antiquorum census
sacrae Litterae narrant: erant etiam agri 199 domus
possessiones eorum divitiarum. Julianus Augustus in
epist.: Γαλλοὶ τὰ χρήματα ἐκτελεύσαντες ἀναληφ-
θῆναι δοθητόμενα τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ κτή-
ματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι περιβάτοις. Theo-
doretus, Hist. Eccles. iii, 12, memorat Elpidium
τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων καὶ κτημάτων
ἡγεμονίαν πεπιστευμένον. Ille, inquit, privatarum,
hic de quo tractamus, gregum logotheta est. Verum
greges in agris et possessionibus ille censerebat; et
iura nonnulla regia quibus equi, boves, camelus etc.
ad comitatus usum pararentur, potuit hic exigere.
Hinc equi curatoricii in codice Theodosiano memo-
rati, a colonis et obnoxii curatoricio nomine fligi-
tati; hinc oves, gallinae, etc., eodem nomine patri-
archae offerrendae, de quibus Jus GR. abunde.

P. 11. Ὁ μέγας διαμνηστῆς. Magnus et praeci-
pius, eo quod plures in aula CP. interpretes as-
serit Tyrinus, De bello sacro, xvi, 30: Adsumt im-
peratores CP. legati, primus vir illustris Guido Ste-
phanus, ejusdem consanguineus; secundus maximus
palatinorum interpretum, Trisillus, homo raser et

A pro negotiis imperialibus valde sollicitus. Persae-
linguae memorat Procopius, De bello Persico: Ὁσπερ
αὐτῷ ἑρμηνεύς εἶπετο, οὐν αὐτῷ ἐπὶ τῆς σιδήδος
κατέκλινε, πρῶτον οὐποτε γενοῦς: πρότερον ἐκ τοῦ
παντός χρόνου. Loquitur de Chosrois legato a Ju-
stiniano convivio excepto. Simocatta, ii, 9: Ἑρμηνεύς δ' οὐτοὶ τοῦ Σαρακηνοῦ φύλου τοῦ ἐπικουροῦν-
τος: Ὡς αὖτοις. Δραγόμενον vel δραγουμανον hodie
vocant, voce Chaldaeorum: Chaldaei enim ὁρῶν
est interpretari. Drugemens scripsit Villahardonus
antiqua Gallica jamque antiquata dictione, cui pu-
rior successit truchement.

Ib. Ὁ ἀκόλουθος. Anglorum sive Barangorum
sub imperatoris signis promerentium ipsiusque sa-
tellitum dux, ipsum imperatorem pone sequens, ac
quos regebat Angli praecedens, de quo rursus c. 5,
cum auctiore Cedrenus in Constantino Mono macho:
Αὐτὸ καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀκόλουθον Μι-
χαὴλ μεταπαμφάμενος ἐκ τῆς ἐστέρης ἐς Ἱερὴν
ἐκπέμψαι: δὲ ἐκεῖ γένόμενος, καὶ τοὺς διασπαρ-
μένους ἐν τῇ Χαλδίᾳ καὶ Ἱερῇ φράγγους καὶ Βαρά-
γγους ἀνηγάγει, καλῶς ἐν ἡμέτερον τὴν ἐνόντα τρόπον
τὰς ἐκδρομὰς τοῦ σουλτάνου. De Barangis inferius.

Ib. [Φοσσάτου. Scribitur etiam φουσσάτον, φουσσά-
τον et φουσσάτον, exercitus, acies, a fossato sive
vallo quo castra muniuntur; unde fossatum et val-
lum nonnunquam significat, saepius et fere semper
exercitum. Fossatum indicat in illa Cedreni senten-
tia: Βελισάριος λαβὼν τοὺς ἵππους τῶν πολιτῶν καὶ
ἐξοπλίσας λαβὼν ἤλθεν εἰς Χίτον πόλιν, καὶ ποιήσας
φουσσάτον, ὅσους ἐκράτησεν ἐξ αὐτῶν, ἀπέκτεινε.
In hac Leonis in Tact. const. 11: Κυρίως φουσσά-
τον τὸ ἀπληκτόν τοῦ ἐλου στρατοῦ καλεῖται. Et in-
fra: Ἀσφαλίζεσθαι ἐρύμασιν ἢ πάλαις, ὁλοκλη-
ροῖς τάφρῳ δ' λέγουσι φόσσαι. Exercitum vero indi-
cat apud Leonem eundem, Constantinum de Adm.
imp., Turco-Graciam, Jus GR. et alios locis pene
in infinitis. Κριτὴς τοῦ φουσσάτου, qui jurgia, lites et di-
sceptationes inter milites et exercitus duces ortas
componit et in fontes animadvertit. Leo per totam
constitutionem ii judicia ab eo exercenda definit,
quae tamen non ad critum, sed ad ipsum ducem re-
fert. Et μέντοι ἀδικηθῆ παρὰ τινος, τῷ ἀρχοντι τοῦ
τάγματος προσελθέτω. Et δὲ παρὰ τοῦ ἀρχοντος αὐ-
τοῦ ἀδικηθῆ, τῷ μετῴνι ἀρχοντι προσελθέτω. Suidas
quoque v. ἡγεμονία: Τῷ πολέμαρχῳ εἰσάγονται
ἐπιδικασίαι: ὅσαι ἀποστασίου γραφὴν ἔχουσιν. Impe-
rator Leo nihilominus inferiores iudices in exercitu
constitutos testatur Tact. constit. iv: Ὁ πρῶτος
ἔχον ὁ τοῦ θέματος δικαστὴς, δὲ τὰς δικὰς τῶν δι-
καζομένων διαλύει, δὲ εἰ καὶ τῷ στρατηγῷ ἐν τισιν
ὁποῖα ποιεῖται χρῆ, ἀλλ' οὐν τοὺς λόγους τῶν ἰδικῶν
αὐτῶν διοικῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα ἀφορᾷ. Coan.]

300 P. 11. Praefectus alogii et p. 11, Protolaga-
tor, Vitiose ἀλλαγίου, et longe adhuc vitiosius προ-
ταλλαγίστωρ. Glossario tamen placet ἀλλάγιον et
πρωταλλαγίστωρ, quia ἀλλagai sunt loca mutandis
equis in publico cursu destinata. Hinc ἀλλάγιον cur-
sus publicus. Post, et ὁ ἀρχὼν τοῦ ἀλλαγίου πρῶτος

ctus publici cursus, *Postmeister*, et πρωταλλαγάτωρ A
 generalis publici cursus. Subscribat qui volet, ego
 quod edidi amplector, cum etiam Glossarium v.
 πρωταλογάτωρ a nobis stet, vertique præfectus ge-
 neralis equitum. Quo tamen, inquit, major erat ὁ ἀρ-
 χων τοῦ ἀλογίου, princeps equitum vel equorum:
 ἀλογον enim Græcis est equus seu jumentum. GRETS.

Ibid. [Ὁ ἀρχων τοῦ ἀλογίου. Officium haud ex-
 plicatu difficile, ex vocis nihilominus ἀλογίου du-
 bietate et obscuritate jam pene incertum et ignotum.
 Legunt hic quidam ἀλόγιον, at ἀλόγως: et ex voce
 ἀλογον sibi nota (quis enim equum ignoraret) τὸν
 ἀρχοντα τοῦ ἀλογίου veredariorum et cursorum
 præfectum creant. Lexica, auctoritates, conjecturæ
 quærentur: verum οὐδὲς λόγος. Sanior lectio hic
 restituta certum profero sensum, et abdicato jure
 alieno, proprium officio reparabit. Legendum itaque
 ἀλλαγίου, quod frequenter tum hic tum c. 5 posue-
 runt Regia cum duobus Mazarinis mss. exemplari-
 bus postmodum proferendis, quod constanter habet
 Cantacuzeni, Regium item exemplar aliud, quod
 indubie retinendum censuit auctor Glossarii v.
 ἀλλαξιμῶριον, ἀλλάγιον. Errat tamen, ut sæpe solet,
 dum ἀλλάγιον et ἀλλαγήν confundit, ac eo quod ἀλ-
 λυγή ζῶονδρομικόν, veredarium et equum mutato-
 rium, indicat, ex propriis in eodem sensu τὸ ἀλλά-
 γιον exponit. Errorem animadvertisse diceres, ubi
 subiungit: *Scholiasies Oppiani Halient. l. 1:* Τὸς
 λόγους *interpretatur* ἀλλάγια: at, quasi repudiata
 veritate quam palpaverat, exsillit confestim et ad
 equos publicumque cursum nervis omnibus con-
 tendit. Adhæremus nos λογίω; sensui apud memo-
 ratum scholiastem reperto. Ἀλλάγιον itaque est λό-
 γος, agmen, turma, acies, et ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου,
 qui eam quavis ratione ducit et illi imperat. Verum
 quodnam agmen, inquires, regit hic ἀρχων τοῦ ἀλ-
 λαγίου, ut cum domestico, comite stabuli, stratope-
 darcha et aliis potestatem exerceat et obineat di-
 gnitatem? Respondet auctor c. 5: Ὁ ἀρχων τοῦ
 ἀλλαγίου εἰς τὴν τοῦ βασιλείας εὐρίσκειται μὲν σύν-
 ταξιν, καὶ ὑπὸ μέγαν δὲ πριμικῆριον. *Præfectus*
allagii locum obtinet in imperatoris comitatu, et su-
bet magno primicerio. Observa prætermis-
 sio equos et σύνταξιν memoratam. At quid σύντα-
 ξις quam comitatus, agmen, acies? Quid igitur ἀρ-
 χων τοῦ ἀλλαγίου quam ἀρχων τῆς συντάξεως, et
 εὐρίσκεισθαι ducis more εἰς τὴν βασιλικὴν σύνταξιν?
 Βασιλικὴ vero σύνταξις imperatoris vel sacer est
 comitatus, cujus magnus primicerius est caput, ex
 auctore c. 5 κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συντάξεως: illi
 supponitur ὁ ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου, ac ejus vices ge-
 rit. Ergo non equorum, sed comitatus, sub primi-
 cerio dactor fatendus, qui nonnullis *primipilus*.

Ib. Ὁ πρωταλογάτωρ. Verus ac communis, in
 Regiis, apud Meursium, Matthæum monachum infra
 referendum, et Cantacuzenum superiori nota me-
 moratum, lego πρωταλλαγάτωρ, vocem ab eadem
 radice qua præcedens deductam, ἀπὸ τοῦ ἀλλαγίου
 nimirum, ita tamen ut ἀρχων τοῦ ἀλλαγίου et πρω-

ταλλαγάτωρ sic se habeant ut ille præcedat agmen
 hic sequatur; ille milites ducat, hic ordinet: ille
 paratos in aciem et hostes exemplo provocet, hic
 militiam deserturos, ut in ordine stent, vi compel-
 lat; ille recta fronte in hostes pergit, hic a tergo
 imperiis et sola facie conversis confestim, ex pe-
 dissequo, ductor apparet; unde ex honore quem
 tunc assequitur, et quia μετὰ τοῦ ἀρχοντος τοῦ
 ἀλλαγίου dignitatem et omnis bellandi ducendique
 dividit, πρωταλλαγάτωρος ei nomen in conditum.

301 Ille Leoni λοχηγός, hic οὐραγός dicitur in
 Tact. constit. 7: Στρατιῶνται στραφεόμενοι ὡς ἱστάν-
 ται ἀντιθέπουσι κατὰ τοῦ νότου, ἤτοι τὸ ὅπισθεν
 μέρος, οὐκέτι τοῦ λοχαγοῦ εὐρίσκομένου, ἀλλὰ τὴ
 ἐξκαδεκάτου οὐραγοῦ. *Milites quemadmodum ante*
stabant conversi, solum ad terguni extremam aciem
respiciant, lochago sive præcille in anteriorem par-
tem minime, sed ultimo jam in fronte constituto,
quem οὐραγόν, id est caudanum, nominant. Super-
 rius dictis attestatur idem: Χρὴ δὲ τοῖς οὐραγοῖς
 παραγγέλλεσθαι, καὶ ἐκ τῶν ὀπίσθεν προεῖναι καὶ
 ἀπορθεῖν αὐτὰς εἰς τὴν χρίσιν, ἵνα μὴ ἀπομένωσι
 τινες, ὡς εἰσὶν, δειλιῶντες. Πρωταλλαγάτωρ Sen-
 nacherim laudat Cantacuzenus 1, 26; quem dum
 equis cursoribus præfectum autumat in margine in-
 terpres, in errorem equo celerce citius contendit.

P. 11. [Ὁ μέγας διοικητής, collector tributorum
 est. Leo Novella 61: Τὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δη-
 μωσιων φόρων καθισταμένους διοικητὰς ἢ συνήγας
 δὲ καλεῖν οἶδε. Cedrenus in Leone Isauro, cujus
 præcessor Theodosius fuerat διοικητής, quem mode
 procuratorem, modo quæstorem reddit interpret:
 Προσπεριζήμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαρτίζειν
 εἰς τὸν κανόνα, κατὰ νόμισμα, μιλιάρισιον δὲ, καὶ
 λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ τιθεῖται τὰ τεύχη. Κάν-
 τεῦθεν ἀπεκράτησεν ἡ συνήθεια, παρῆγεν τὰ δικέ-
 ρατα τοῖς διοικηταῖς. Frequentius quam ut referat
 legitur apud Cedrenum eundem, Theophanem,
 Leonem Grammaticum, Nicetam et alios recen-
 tiores historiarum Græcæ scriptores. Graphice τὸν ἐπὶ
 τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως depingit ultimo memora-
 tus auctor in Joanne Comneno, qui *speciatim arbica*
tributa legit; cui favet Cedrenus jam productus.

Ib. [Ὁ ὀρφανοτρόπος. Clarior est dictio quam
 ut eam dicamus orphanis nutriendis præpositum,
 tanquam tutorem et curatorem minorum, signifi-
 care: clarissimum quoque officium, quod jura non
 silent in Leg. *Orphanotrophos* in principio cod.
 de episcopis et clericis, et in lege, *Omnia privilegia*.
 Primus ei institute dedit ansam Constantinus
 qui ex Theophane σιτομέτριον κατὰ πόλιν ἐχαρί-
 σατο ταῖς ἱκκησίαις εἰς διατροφὴν δηνηκῶς χήραις
 καὶ ὀρφανοῖς καὶ ξένοις πένησι τε καὶ κληρικῶς.
 Palatinum insuper, non ecclesiasticum fuit hoc
 munus, ut commode orphani educarentur. Alia
 vero pleraque misericordie, quæ circa corpus oc-
 cupatur, exercendæ munia ecclesiastica fuere et
 episcopi recognitioni subjecta. Ecloga Leonis et
 Constantini AA. tit. 8: Ὅσπερ κληρικῶν οὐοῦ δέκτου

βίβλιν ἐπὶ χρήμασι προβάλλεσθαι οὐκ ἀνεχόμεθα, Α μὲν plebis expensis, novo a Leone Issuro imposito tributo, nusquam tamen deinceps existens, fuisse CPoli reparati. Theophanes in ejus Vita: 'Ἐπεκράτησεν ὁ αἰσαρὲς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἰδὼν τὰ ταῖχ' τῆς πόλεως πετρωθέντα, διέταλ' αὐτὸν τῶ λαῷ εἶναι ὅμας· οὐκ ἐκπονίτε τὰ ταῖχ' κτεῖσαι. 'Ἄλλ' ἡμεῖς προετείξαμεν τοῖς διοικηταῖς, καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανόνα ὁλοκατίνον, μίλιαρσίον. Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτερίζει τὰ ταῖχ'. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνθήκη διδέναι τὰ δέκαρτα τοῖς διοικηταῖς. Ac inde forsitan emanavit pariter ut murorum praefectus institueretur; tunc enim primum occurrit, in Theophane, Nicetas quidam Anthrax ἄρχων τοῦ ταίχους, qui, ut ex dictis de domestico patet, domesticus murorum non

inapte potest scribi.

Ib. [Ὁ πρωτοράδιος, ita vocatus jam ab antiquo a Socrate quidem Graeco, vii, 23, et a Marcellino Latine linguae scriptore, l. xv. Primicerium notariorum nuncupat Pancirollus in Notit. Imp. Or. c. 92, eidemque tres notariorum ordines, tribunorum, domesticorum et inferiorum tribunorum, supponit. Alios τοῦ βασιλέως, τῆς ὑπουργίας, τοῦ βασιλικοῦ ἰδ. xxi lego in Theophane et Leone Grammatico: protonotarios non paucos in Jure Gr. τοῦ δρόμου speciatim in Joanne Commeno et Andronico apud Nicetam. Ταχυγράφους si legas, semper notarios rumpis: verum cave ne valde dissitos scriptores ταχυγράφους et καλλιγράφους **202** confunderis: qui enim cito, prave, qui tardius, scribit quoque rectius et nitidius.

P. 11. [Ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνησέων. Memorialem, quem magistrum memoriae vocat imperii Notitia, putat Meursius institutum, ut laudationes eorum qui militum aut alibi fortiter se gessissent imperatori suggereret ac praemiis cohonestandos admoneret; clarumque istiusmodi officii se reperisse gaudet monumentum tum apud auctorem c. 5, tum apud Agathiam l. iv. his verbis: 'Ex βασιλῆως τῶ Προστίχῳ ἔχων ἐπίταγμα, ἐφ' ᾧ ἔλασά τε τὰ ποιούμενα εἰς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν τοῖς ἀριστεύουσιν τοῖς βασιλεῖσι· διόροις ἐπιλοφρονεῖσθαι. At non unicui hoc est memorialis munus, qui de omnibus ad rempublicam et principem spectantibus, de publico bono adaugendo, removendis incommodis, puniendis sceleribus aequae ac virtute compensanda ipsum commovere, ac commovere suscepit. Non repudiandum huic sententiae testimonium promittit Cedrenus in Justino, ubi praefectus urbis loquitur: Συγχωρεῖται με ἡ βασιλεία σου εἰς ἐρχεσθαι πρός σε ἀκωλύτως τοῦ τὰ ἀνέχοντα ὑπομνησθῆναι τὸ κράτος σου, καὶ βεβαιῶ μετὰ τριάκοντα ἡμερῶν μὴ εὐρίσκεισθαι τὸν ἀδικούντα ἢ ἀδικούμενον· εἰ δὲ τις ὑπομνηθεῖ περὶ τινος ὑποθέσεως ἧς ἤκουσα ἐγὼ καὶ οὐκ ἐξεδίκησα, καφαλικῶς τιμωρηθήσομαι.

Ib. [Ὁ δομέστικος τῶν ταίχων. Reges, consules, imperatores muris urbes ciuitates non infrequenter legimus; bellorum duces etiam hoc onus assumpsisse Belisarii Narsetisque res gestae docent: transiit hoc studium ad ipsos urbium populos, ac de-

mo plebis expensis, novo a Leone Issuro imposito tributo, nusquam tamen deinceps existens, fuisse CPoli reparati. Theophanes in ejus Vita: 'Ἐπεκράτησεν ὁ αἰσαρὲς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἰδὼν τὰ ταῖχ' τῆς πόλεως πετρωθέντα, διέταλ' αὐτὸν τῶ λαῷ εἶναι ὅμας· οὐκ ἐκπονίτε τὰ ταῖχ' κτεῖσαι. 'Ἄλλ' ἡμεῖς προετείξαμεν τοῖς διοικηταῖς, καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς τὸν κανόνα ὁλοκατίνον, μίλιαρσίον. Καὶ λαμβάνει αὐτὸ ἡ βασιλεία, καὶ κτερίζει τὰ ταῖχ'. Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνθήκη διδέναι τὰ δέκαρτα τοῖς διοικηταῖς. Ac inde forsitan emanavit pariter ut murorum praefectus institueretur; tunc enim primum occurrit, in Theophane, Nicetas quidam Anthrax ἄρχων τοῦ ταίχους, qui, ut ex dictis de domestico patet, domesticus murorum non

Ib. [Ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Praecipuus cubiculariorum ac sacri cubiculi praefectus, cujus curam et custodiam παραχειρωμένῳ supposito demandatam habet. Ita auctor ipse infra c. 5. Letum etiam somno capiendū ac imperatori nocte custodiendū in sacro cubiculo habuisse constat ex Leone Grammatico in Michaelis Theophili filio: Ἰγνώσκεις δὲ κοιτώνητος ἀεικλῶν τοῦ κλισίου τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος εὖρε διαστραμμένην, καὶ ἀπογνοῦς ἐκαθέσθῃ ἐπὶ τῆς κλίνης, τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὑπὸν θανάτῳ παραπλήθειον κοιμωμένου ἄδρως ἰδὼν βασιλεῖος μετὰ καὶ ἐτέρων τὰς θύρας ἀνέβλεψεν. Καὶ ἔμφοδος ἐξελθὼν Ἰγνώσκεις ἀντίπαπτον βασιλεῖα μὴ εἰσελθεῖν. Curabat hic imperatoris defuncti corpus. Idem Leo paulo infra: Ἀπέστειλε δὲ βασιλεῖος καὶ Παῦλον κοιτώνητος ἀναταγίσαι τὸν Μιχαήλ. Calliericitem προκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος memorat Cantacuzenus, i, 19.

Ib. [Ὁ προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου. De vestiario Hesychius: Βεστιάριον τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ. Ut vestes asservat, vocatur alibi ab auctore τὸ ἐντὸς ἀλλαξιμῆριον; penitralis vestibus mutandis dispositum, quasi dicas mutatorium; ut ararii munere defungitur, a Niceta l. iii. Alexii Comneni τὸ ἰσχυτάριον, internum ararium. Latine idem praestat vestiarium ex bibliothecariis Guilielmo et Anastasio, illo quidem in Stephano VI scribente: Quid mirum si vestiariorum gazas reperis? Hoc autem in Severino: Sigillaverunt **203** omne vestiarium ecclesiae seu cimelium episcopi. Nec superfluae duas istas piceilantias conjunctim ponendas censui: huic enim vestiarii curatori ut vestium custodia nullatenus deneganda, ita regia thesauri cura nec non rei domesticae, aequae ac privatarum, logothetae et aliis tribuenda cum auctore c. 5, ubi postquam protovestiariae subjectum asseruit: Ὑπηρετεῖ δὲ, inquit, εἰς τὰς προσερχόμενα; καὶ ἐξέρχόμενα; εἰσόδου; τε καὶ ἐξόδου. Confirmat Anna Comnena Alexiados in vestiarium sive cubiculum imperatoris idem fuisse quo et ejusdem ararium: Βούλονται δὲ τινεὶ καὶ ὁδὸν ἐντυγῶν, χρυσοῦ βαλάν-

τα ἱκανὰ ἐπιφερομένην καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀπὸνται, ἤσπερ αὐτὸν τοῦτο δὴ τὸ Ὀμηρικόν· Τις πόθεν εἰ ἀνδρῶν; καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν ὅτι τὸν πολλὸν χρυσὸν ἐπιφέρεται ἀπὸ τινῶν εἰσπράξεων, καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοίτωνά τοῦτον διακομίζεται. Hodie pariter *merarium* et *fiscus* pontificius *cameræ apostolicæ* nomine indigitatur, *la camera*; summusque *camerarius* apostolicis quoque *gazis* præficitur, ὁ *προκαθήμενος* τοῦ βεστιαρίου, quem Leo Grammaticus in Constantino Leonis filio *πριμικήριον* τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου dixit.

P. 11. [Ὁ βεστιάριος. Vestiarium hunc cense protovestiario et vestiarii præfecto subjectum. Ejus præcipuum munus est summa circa vestiarium vigilantia ac ejus perpetua cura; unde et expeditione marina suscepta triremi illud deportanti imperat, ac ejus triremis velut apotheca vestiaria imperatoriam sequitur. Actor, c. 5.]

P. 12. [Ὁ ἐταιριάρχης idem officio ac μέγας ἐταιριάρχης, verum ei suppositus.]

Ib. [Ὁ λογαριαστής τῆς αὐλῆς *aulicus thesaurarius*, qui meritis et obsequiis stipendia exæquat. At non tam rationum æραφίη quam ministeriorum discussor ac disceptor existit. Auctor de illo uberius c. 9, non de logariasta, ubi de magni hujus nominis officio.]

Ib. [Ὁ στρατοπεδάρχης τῶν Μουράτων. Qui sint Murati conficere quidem, at non certo probare possumus. Est certe μούλτον *seditio, tumultus*, apud Constantinum Porphyrogenitum in Nov. Ἐκβουλαῖς ἐπιχειρεῖν ἢ μούλτω. Cujus sententiam referens Matthæus Blastares Elementi Σ. c. 11, in Nomoc. scribit μούρτω vice μούλτω; recentioribus enim λ in p mutare quam familiare, ut ἡρδης vice ἡλδης, ἀρμυρὸν vice ἀλμυρὸν. An vero ἀπὸ μούρτου Μουράτοι, non qui tumultum excitent, sed qui comescant silentiariorum vice, vel etiam si tumultum edant, ad reverentiam imperatori exhibendam, velut præsentis majestatis signum edunt, literatus doctor judicabit. Muratos porro stationarium militum agmen esse nulli dubium, ut eorum ducem στρατοπεδάρχην, qui Leoni in Tacticis χαρακτηδούκτωρ.]

Ib. [Τῶν Τζακόνων. Laconus hodie vocari Tzacones recte observarunt ex Gregora l. iv Meursius Gretserus, Bullengerus: corrupte tamen τζ vice λ substitui infitior. Sunt itaque Tzacones germana populari pronuntiatione a Tzaconia Peloponnesi monte, qui antiquis Cronium est vocatus, oriundi. Ita Gemistus apud Ortelium et Georgius Corenæus in rescriptis. Magistrum porro Tzaconitam, de quo Luitprandus in legatione, esse hunc τὸν Τζακόνων στρατοπεδάρχην nullo auctore Meursius affirmat.]

Ib. Μοναξιβάλλοι iidem qui μόνιπποι, unico pignantes equo. Hos Παλαφάτος κλέητας vocat, Pignus xxxiv, 5, *celetes*, Seneca *singulatores* ab equo singulari quo utebantur. Κλέης Suidæ μόνος ἵππος, καὶ ὁ ἐπὶ τούτου φερόμενος· ὁ σιλλάριος, ὁ γυμνός. Καὶ ἵππος, δὲ κλέη; ὁ γυμνός. Scholiastes Græcus,

κλέης ἵππος; μόνιμπος. Plura Hermannus Hugo de militia equestri, in, 4.

204 P. 12. [Τζάγγρα *arcus*, τζάγγατόρας *sagittarios* quidam cum Meursio reddunt: quos solum arcus, quos sagittarios intelligant non exponunt. Brevher et sincere. Τζάγγρα *balista* sunt, de quibus Cantacuzenus, i, 36: Ἐκ τόξων Λατίνικὸν τὸν λεγομένων τζάγγριον ἀπέντα; βέλη. Belle interpres in margine: *Inde tsangratores, qui arcubalistarii fuerant, quorum usus in bellis tunc temporis plurimus*. Sunt et testimonia quæ arcus hujusmodi indicent, Annæ, l. vii: Τὸ ἀπὸ τῆς τζάγγρας (femineum reddidit femina) βέλος ἐμπέτον. Nunquam hoc de usitato arcu diceretur, sicut nec illa Heronis μαγγανότζαγγρα, *machina balistarie*. Sunt et alia quæ ballistarios ingerant, Nicetæ in Manuele Comneno, l. ii: Φραζάμεναι τε, ὡς εἶχον, τὰ ταῖα τοξόταις καὶ τζάγγατόροι. At nisi τζάγγατόρας ballistarii forent ab aliis sagittariis diversi, ut quid utrorumque mentio, ut ex iis nominibus tutamen accederet? Arcus tamen est balista, ballistarii quoque sagittarii sunt, quos proinde τζάγγροτοξότας nominat Nicetæ in Alexio l. iii. At Phranzis interpres Pontanus belle rursus de illis ii, 14: *sangratores* (quidam enim codices habent ζαγγατόρες, alii τζαγγατόρες) *genus sagittarium*, alterius generis vestes et insignia habebant, ab aliis nempe sagittariis Tzaconibus sive Laconibus diversa.]

Ib. [Τῶν μεγίστων καλεσίων. Plura fuere CPoli palatia ab historicis ac speciatim Originum CP. auctore memorata: qui supremis omnium curatoret et custos, is est προκαθήμενος, de quo in præsent. Legantur Gillius et Pancirollus de 14 regionibus urbis CP. Unum fuit inter reliqua præcipuum. Leo Grammaticus βασιλειον, Nicetas, l. i Isacii μέγιστον ἀρχεῖον, Manuelis l. i μέγα ἀρχεῖον, ἐνθα τὸν χρημάτων αὐτοῦ καὶ τὰ τῶν ἀγαθούτων γνώριστα περιέληματα. Alibi μέγα βασιλειον, rursus ἱερὸν ἀρχεῖον vocat. In eo regium satellitum ac solennes exæchie: ea propter occiso Michaela silentio illud occupare statuit Basilus Macedo, in Leone citato; Manuel vero Joannis Comneni filius a patre quantumvis renuntiatus, hoc unum sollicitus ambiebat, ut palatium imperii arcem teneret, in Niceta loco jam memorato.]

Ib. [Erant Blachernæ ad maris sinum CPoli: τὸν ἐν Βλαχέρναις καλεῖται memorat Cadrenus in Michaelæ Balbo, in eo non sacras μολο δεῖπαται, sed et regias imperatoribus Palcheria construxit arces, quarum custodie fuit sollicitus hic προκαθήμενος. Nicetas in Alexio Manuelis F. τοῦ Ἀνδρόνικου καταβάντος: ἐκ τοῦ τοράνειου εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις βασιλειον, καὶ γινόμενον κατὰ τὴν ἀντὶς τούτου ὁφεισμένη δόμον, ὃς Πολύτης λεγεται. Inultum ruinæque vicium describit Gregoras, iv, 7: Τὸ γὰρ ἐν Βλαχέρναις ἡμέτερον ἐκ πολλοῦ, καὶ ἦν τὸ κατεστὸν γὰ ἐκ πολλοῦ καπνοῦ καὶ κόνεως ἐμπιπλεγμένον, quapropter urbe recuperata in eo habitare negle-

xii Michael Palaeologus. Tandem sub imperio Turcico misere conflagravit. Lego Cantacuzeni, i, 56 : Παπαὶνόν τινα τῶν ἐν Βλαχίαναις προκαθήμενον βασιλείων, τῶν τῆς ταρχῆς τὴν φυλακὴν πεπιστευμένων. Hoc προκαθήμενός hujus officium.

Ib. [Ὁ δομέστικος τῶν ἀνατολικῶν θεμέτων. Magistorum, ducum, comitum, Orientis et Occidentis praetorio praefectorum deploranda reliquiae fuere hi duo domestici Orientalium ac Occidentalium copiarum, sub magno domestico, vix et pene nomine praepositi. Itaque praeter δοῦκας, κόμητας ac στρατηλάτας τῆς ἐφ᾽ αὐτῆς ἐπείρας, obviam apud Theophanem, Cedrenum, Zonaram, Annam et alios passim reperiendos, observari etiam στρατηγούς ampliori potestate donatos, hos quidem in Oriente, illos in Occidente imperitasse. De Orientis praefectio loquitur Theophanes in Zenone : Ὁ βασιλεὺς θέλων τὸν ἴλλον πληροφορεῖσθαι ἐποίησεν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς ἐφ᾽ αὐτῆς πάσης, δοῦς αὐτῷ ἐξουσίαν πᾶσαν, ὥστε καὶ δοῦκας ποιεῖν. Ἀνατολικούς στρατηγουμένους; ὅπερ Λογγίνου celebrat idem Theophanes in Copronymo, et sub ejus filio Leone, 205 Ῥωμανὸν στρατηγὸν τῶν ἀνατολικῶν ; Leo Grammaticus Bardae consobrinum μονοστράτηγον εἰς τὰ θυτικά θέματα. Exin domesticatus nomine inducio, de quo superius, occurrunt in Oriente δομέστικος; τῆς ἀνατολῆς τιμηθεὶς, apud Nicetam in Isaacio Angelo apud Annam l. viii, quemdam τὸν δομεστικόν αἰτούμενον τῆς ἀνατολῆς; apud eandem, l. ii, δομestικόν τῆς ἐπείρας, l. vii προκατεστῆναι μεγάλον δομestικόν τῆς θύττως; apud Nicetam laudatum et Cantacuzenum δομestικόν τὸν θυτικῶν θεμάτων reperiens.

P. 12. [Ὁ μεγας μυρτατης. Georgius Coresius jejune quamvis, solus tamen hanc vocem exponit in epistolis, et vult esse ducem satellitum, quorum insigne fuit myrti ramus in pileo gestatus.

Ib. [Ὁ πρωτοκόμης. Qui principem ducem vel agminis bellici caput hic intelligit, errat. Comes, de quo sermo, θαλάσσιος, officium habet in classe, ait auctor c. 5, versus finem, et magnum ducem, drungarium magnum et amiralium pone sequitur, juxta dignitatis gradum. Uno verbo eretarcha est, remigii praefectus, qui remiges agit, et dus est impellendis remis, adestque gubernatori in regenda iriremi : comite, officier de galère. Leo in Tacticis const. 19 : Οὐχ ὥς ἔτυχε πάντων τῶν δρομίωνων πορευομένων, ἀλλ' ἐπιστήσεις αὐτοῖς ἀρχοντας ἢ κατὰ πάντα ἢ κατὰ τρεῖς δρόμους; ἕνα τὸν λεγόμενον κόμητα, ὅστις ναυαρχός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν ὅπ' αὐτὸν δρομίωνων ὑπάρχων φροντίσει προσεχίστατον περὶ πάντων αὐχλῶς, καὶ διατάξει πρὸς ἕκαστα. Et paulo infra : Στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντο ποτε τοῖς ἀνω χρόνοις, καὶ οἱ ὅπ' αὐτοὺς κόμηται καὶ κένταρχοι. Eustathius quoque Iliad. i : Ναυαρχὸν τὸν τοιοῦτον φασί, εἰς δ' ἂν οὗτος ὁ καὶ κόμης περὶ τοῖς ὑστέρων. Qui cunctis hujusmodi praesi, πρωτοκόμης. Matthaeo monacho jam exscribendo πρωτοκόμης τῶν ναυτικῶν dicitur.

Ib. [Ὁ παππίας. Minor hic alio qui μέγας παππίας. Intellige idem de eo qui sequitur, drungario et myrtaites.

Ib. [Δρουγγάριος. Leo in Tact. const. 4 : Δρουγγάριος λέγεται ὁ μὲν μοίρας ἀρχὼν. Μοίρα δ' ἔστι δροῦγγος; τὸ ἐκ ταγμάτων ἔτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομητῶν συγκαίμενον πλῆθος. Κόμης δ' ἔστιν ὁ τοῦ ἐνδὸς τάγματος ἔτοι βάνδου ἀρχηγούμενος. Drungarius itaque chiliarchus est sive tribunus, nobis maître de camp.

Ib. [Ὁ σεβαστός. Imperator Latinis Augustus quondam dictus, Graecis σεβαστός. Alexium nihil secius ante tyrannidem arreptam reperio hoc nomine ab imperatore et senatu decoratum. Anna ejus filia, l. i : Ταῦτα μὲν ἔστιν πλεονεκτήματα καὶ πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα, ὧν ἀπάντων γέρας ἀπλάσσει παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν, σεβαστὸς ἀναβῆθαις ἐκ μέσης συγκλήτου. Erat adhuc sub Constantino Monomacho non multis annis Alexio superiore honoris plena σεβαστός appellatio. Alanam enim pellicem ille σεβαστὴν ὠνόμασεν, inquit Zonaras, καὶ εἰ μὴ τὴν βασιλίσσιν, τὴν Θεοδώραν λέγω, πεποίητο δι' αἰδοῦς. βασιλισσὴν τὴν ἑρωμένην ταύτην ἂν εἴπει. Iterum : τιτίμητο δ' ἡ γυνὴ σεβαστῆς, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώτης βασιλίσσης ἀπονυμθεῖσας; καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὀνομαζέται δάσπανα. Alexius tertium fratrem Nicephorum renuntiavit sebastum, et iterum Zonaras, et Ann in patris Vita : Νικηφόρος ὁ ὑστατος ἀδελφὸς μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου προέβλεψαι, τῆς τῶν σεβαστῶν καὶ οὕτως ἀνάκλησιν μετακλητός. A sanguinis regio alienis dignitas haec postmodum collata : recenset enim Nicetas quemdam Georgium σεβαστὸν, fratrem Andronici nondum imperium adepti uxoris; viluitque deinceps magis ac magis, legiturque in Isaacio Angelo, l. iii : Σταλαὶς ὁ σεβαστὸς, κύριος Θεόδωρος; ὁ Χούμνος, χαρτουλάριος ὧν τῶν ἱπποστάθμων. In hac dignitatum notitia 206 οὐραγοὺς vices obtinet, qui Alexii tertii temporibus circa CP captam πανσιόβαστος; σεβαστός; ridicule audiebat, Juris GR p. 285 in suprema margine. GOAR.]

P. 12. Ἐκ τοῦ κατωτέρου ἔρ. Male Junius : Canicleo vocer imperatoris praerat atque vehedatur. Sensus verus est quem expressi : tanta enim erat caniclei dignitas ut posset impetrare filio suo filium imperatoris et filiae filium. Exemplum invenies apud Gregoram l. vii, et Cantacuzenum l. i. Graecis unius vocabulo dicitur κανακλείων canacleus. Apud Tyrium, 22, 6, Canacelinus appellatur, ut et in Ligerio Guntheri l. 8 : Graeci cognominis usu Hinc caniclinus erat, nobis camerarius idem Essi potest. Radevicus cancellarium interpretatur l. i De gestis Friderici imp. c. 47; Unus de servis palatii, canacelinus videlicet, quem nos cancellarium dicere possumus. Verum nec camerarius nec cancellarium erat, sed ordinis longe celsioris et augustioris. Est canacleum augustissimum et magnificentissimum palatium, cui sub Theophilo imperatore iconomi-

cho caniclei titulo præerat Theoctistus, tanta gratia apud Theophilum pollens ut quasi secundus imperator esset, teste Zonara in Theophilo. Adjunctum erat ejusdem nominis monasterium, in quod Nicephorus Botoniates Alexii Comneni et aliorum conjuratorum matrem et conjuges amandavit, ut scribit idem Zonaras in Alexio Comneno.

De canicleo seu præfecto caniclei Codinus p. 47 ed. Jun. : Ὁ τῆ τοῦ κανικλαίου ἐχούμενος, equo scilicet vel alio vehiculo intra aulam Cpolitanam; quod nulli alteri concessum. Magna erat dignitas, cujus passim sit mentio apud historicos Græcos. Joannes Curpalata in Michaelo Ranabe : *Anima quasdam maculas simulat se cuidam religioso explicare velle per Theoctistum, quem postea caniclei dignitate honoravit.* Eadem de caniclei præfecto Theoctisto Cedrenus, ubi de cæde Leonis Armeni agit. Idem Cedrenus scribit occiso prædicto Theoctisto a Barda, Bardam dignitatem caniclei in se transtulisse. Curpalata in Constantino Leonis filio : Paulo post missus est ab Augusta patricius Basilus caniclei præfectus. De eodem caniclei præfecto Theoctisto Zonaras in Theophilo Imperatore : *Uxorem et caniclei præfectum multum obestatus est (Theophilus) ne paterentur venerandas imagines reponi.* Idem Zonaras in Alexio Comneno : *Comneni rebus suis jam in tuto collocatis, matrem et conjuges ex τῇ; μονῆς τοῦ κανικλαίου, ex monasterio caniclei, ad regiam accersiverunt.* Ubi Wolfius interpres, ex *Canicleo monasterio*. Ex qua versione suspicari quis posset canicleum fuisse monasterium, tametsi adjuncto palatio : nam monasteriis, nominatum ei quod Hodegetria nominabatur, et templis præcipuis, ut Blacherniano, adangebantur palatia, in quibus imperatores vel pietatis vel recreationis causa aliquando versabantur. Hinc Junius τὸν ἐκ τοῦ κανικλαίου putat præfectum fuisse arcis et monasterii hoc nomine in urbe Cpolitana. Quæ fuit etiam sententia Wolfii in indice ad Zonaram. *Canicleum, inquit, monasterium* 207 p. 123 et 224. Xylander in notis ad Cedrenum num. 196 ingenue fatetur se nescire quid sit caniclei dignitas. Nicephorus Gregoras, lib. vii : *Erat tum procurator negotiorum imperii vir prudens et ob industriam et reipublicæ gerendæ scientiam imperatori charus, unde et auctoritate et opibus pollebat, Nicephorus caniclii præfectus. In blandis sermonibus et obsequiis lenitate imperatoris conciliata, petiit et accipit generum filium ejus Joannem, indignante quidem et refragante imperatrice, sed tamen accipit.* De eodem Nicephoro caniclei præfecto Cantacuzenus, i, 14 : *De senatu palatino præsentibus aderant magnus logotheta Metochites, cujus antea meminimus, et Nicephorus qui canicleo præerat et vehi solebat, admirabili sapientia consilioque præditus, et ab imperatore benevolentia honoreque singulari dignatus, ita ut etiam Irenem filiam ejus Joanni despota filio suo nuptiis conjungeret. Hic Nicephorus prius imperatoris domesticæ administrabat : tum autem podagra conflic-*

tatus functione illa abierat. Nihilominus summo eum honore imperator prosequabatur.

Ex hoc et prædicto Gregoræ loco intelligis quare præfectus caniclei consocer imperatoris appellaretur; quia tanta erat hæc dignitas, ut præfectus caniclei posset filio suo impetrare filiam imperatoris et filiz filium. Hinc συμπίττωρος; nam præfectus caniclei a filia imperatoris, si nupta filio esset, vocabatur socer, et imperator a filia præfecti caniclei socer. Idem factum quando filius imperatoris in matrimonio habebat filiam præfecti canicleo.

Idem Cantacuzenus, iv, 40 : *Palæologus præsidem caniclei Angelum legatum misit.* Nicetas Choniates lib. 1 de rebus gestis Manuelis Comneni, de Sympiota agens : *Tandem ad caniclei magnificum munus et intimam etiam imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit.* Hanc tamen tantam dignitatem sua granditate inferiorem duxit Constantinus Mesopotamita, ut libro ii de Alexio Comneno scribit idem Nicetas : *Caniclei officium, inquit, quod Isaaco imperante obtinuerat, et rursus offerebatur, ut suo fastigio inferius renuit.* Georgius logotheta Acropolita in Chronico Cpolitano, non procul a fine : *Misit imperator ad regem Sicilia apostatæ generum per Nicephorum canicleum; ubi ipse canicleo præfectus canicleus appellatur, ut et in disputatione Gregentii κανικλαίου.*

Duravit hæc dignitas ad imperii Cpolitani extrema usque tempora. Palæologus apud Phranzem, ii, 17 : *Duxi ego uxorem Helenam filiam Alexii Palæologi Exemplaconis, qui canicleo præerat.* In disputatione Gregentii imperator : *Erba seu Iherbano patrinus seu susceptor in baptismo factus Leonis nomen imposuit, et hypocleisionem (ὁπακλήσιον) eum fecit, quem Romani patricium et canicionem appellant.* Exstat hæc disputatio t. IV Biblioth. Patrum, cujus occasione Meursius varia philosophatur in suo Lexico, v. Πατριος. Observa non omnem patricium fuisse canicionem, sicut hæc disputatio Gregentii affirmare videtur, quia unus canicleo præfectus erat, multi autem 208 patricii. Contingere quidem poterat ut canicleo præfectus patricius esset, sed id non erat necessarium.

Observa secundo falsum esse quod Meursius scribit : *imperatorum ecclesiæ et rebus ecclesiasticis præfuisse velati supremum caput.* Nullus imperator orthodoxus hunc titulum sibi arrogavit : schismaticorum et hæreticorum hoc proprium est. Orthodoxi imperatores norunt se esse oves Ecclesiæ, non pastores, subditos, non capita. Defensores itidem ecclesiæ sunt : capitis nomen summo pontifici, Christi vicario Petrique successori non inviti relinquunt. Ne Calvinistæ quidem Puritani capitis ecclesiastici nomen regibus tribui ferunt. Notum est quam limis oculis Calvinus regem Angliæ ob hunc titulum assumptum aspexerit, et in Belgio quam ferventiores Calvinistæ obsistant ne sæcerati

ordines pro capite ecclesie offerantur et agnoscantur.

Observa tertio saluum esse quod Moursius dicit, patricium aliquem *πατριάρχου* dictum tenuisse vicem imperatoris in hoc, ut ita loquar, capitaneatu ecclesie. Sed ut fictitium est u' lum imperatorem catholicum pro capite Ecclesie sese venditasse, ita fictitius est iste patricius vicarius imperatoris in rebus ecclesiasticis. Et tamen hoc semel effudisse non contentus, id v. *πατριάρχου* recinit. Scilicet imperator Judicum recentem a baptismo suum in rebus ecclesiasticis vicarium constituisset, etiamsi pro capite ecclesie se venditasset, rudem adhuc rituum Christianorum et ecclesiasticarum politiarum ignarum. Politica igitur dignitas erat, non ecclesiastica, quemadmodum et patriciatus et praefectura caniciei.

Longe alia et aliter de praefectura caniciei doctissimus vir Nic. Alemannus : nam in commentario ad *Ἀνέκδοτα* Procopii, quae ipse nuper evulgavit, in illud p. 29, v. 2 : *Colore imbutus quo scribere mos est imperatoribus*, ita scribit : *Gregorius Secundus ad Leonem Isaurum imperatorem* : Litterae tuae et non alienae sigillis imperatoris obsignatae diligenter essent, et accuratae intus subscriptiones per cinnabarim propria manu tua, ut mos est imperatoribus subscribere. Cinnabarim vocant ob coloris similitudinem : sed imperatorum encanstum purpureum erat ex murice. Sacri affatus, quoscumque nostrae mansuetudinis in quacunque paginarum scripserit auctoritas, non alio vultu penitus aut colore nisi purpurea tantummodo inscriptione lustrentur, scilicet ut cocti muricis et viri conchylii ardore signentur. Hanc autem sacri encansti confectionem nulli sit fictum aut concessum habere, l. 8 C. *De divers. rescript.* Encanstum hodie in Italia dicimus encylostro ; encusta et encustaria legendum in l. 9 C. *De Agric.* Liquor ille purpureus, quem hic non atramentum sed purpuramentum vocare licet, utebatur in atramentario, nisi dicere multis etiam purpuramentatio ; quod cum caniculi formam effigiemque pra se ferret, quales atramentariorum formas hodieque usurpamus, ob id caniculus est appellatum. Et a caniculo erat qui Cæsari ejusmodi purpuramentarium ministrabat. Anastasius Bibliothecarius ad octavam synodum Act. 10 : 205 Praepositus caniculi est qui curam et custodiam gerit caniculi, id est atramentarii, ex quo imperator phœniceas litteras scribit in chartis : Ad nomen si quid præterea Cæsari subscribendum erat, id praepositus caniculi manu sua exarabat, quod in calice ejusdem synodi Christophorum Basilii imperatoris a caniculo fecisse liquet. Praeficiuntur caniculi privatis a secretis, quorum magna dignitas et auctoritas fuit, utpote quae solis tandem imperatoris sanguine propinquis concederetur. Quae Junius de hoc officio apud Codinam, vixit sunt. Haec Alemannus ; ejus sententiam non improbabilem Anastasii Bibliothecarii auctoritas efficit. Nec a caniculo abludit nomen, quo Graeci

utuntur, quibus solemne Latina vocabula nennitil innectere et ad Hellenismum quoad licet conformare. Porro verba actionis decimae, ad quae Anastasius supra dictam notam affecit, sunt ista : *Post hos piissimi et amatores Christi imperatores Basilus et Constantinus figentes quidem propria manu in quinque voluminibus (seu etiam pluribus) pretiosae crucis figuram, Basilio Magno imperatore, similiter etiam et Constantino figente crucem pro se et fratre suo Leone subscribente quoque nominatim imperatorum a propria manu, et subscriptionis residuum subscribente Christophoro protonsecretis et praeposito caniculi, Graeca elatio Romana ita habet* : Καὶ μετὰ τούτου ; οἱ βασιλεῖς ; Βασίλειος Κωνσταντίνος καὶ Λέων, πηξάντων μὲν ἰδιοχείρως ἐν τοῖς πάντε βιβλίοις τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν τύπον τῶν βασιλείων, καὶ γεγραμένων τὰς οὐκείας ὀνομασίας, τὸ δὲ τῆς γραφῆς ὑπολοίπον γεγραφέτος ; Χριστοφύρου πρωτασηκρήτου καὶ ἐπὶ τοῦ κανικελίου. Quod reliquum erat, Christophorus protonsecretis et praefectus caniculi subscripsit. GRETSEN. in Addend.

P. 12 Ἐπὶ τοῦ κανικελίου. Nugas referrem, si appictos a quibusdam τῷ κανικελίῳ sensus in medium producerem. Ad propositum veri scopum recta pergo. Κάτειον non canistrum inodo, sed et lanx et patella est Homero. Κάτειον quoque caliculus fusiore veritute ; nam τοὺς μεταλλικοὺς τοὺς ἔργαζόμενους τὰ κατὰ μεταλλικοῖς ἑστέροις κατὰ τὸν κάτειον, dixit Eleutherius Zebelenus. Uno verbo δοχείον quodvis exiguum, quale ἀλάδαστρον, φωκάειον, μυροθήκη, est κάτειον sive καννίον, vaseculum, ampulla, myrothecium, acetabulum. Κάτειο quoque gloriam dignitatemque referre non ignorat qui Graeca summis degustavit labiis. Erit itaque καννίον vaseculum inter caetera dignitate vel gloria praecipuum, quale fuit illud in quo gloriae dignitatisque suae insigne, liquorem videlicet purpureum quo chrysolillis et sacris diplomatibus subsignabant, imperatores jubebant asseruari. Ille vero cui vasis hujusmodi custodiam demandabant, ὁ ἐπὶ τοῦ καννικελίου salutabatur. Lego etiam καννικελίον apud Leonem Grammaticam et Cedrenum. De eodem Gregentius : Ὁν οἱ Ῥωμαῖοι καννικελίονα προσαγορεύουσι, quem Romani canicelonem exponunt. Radericus et Guntherus reddunt caniclinum. At non contentiam in varias formas vocem, sed sensum et vulgo et ex Nicetae testimonio quam dilucide profecto. Manuel Comnenus, inquit ille *Vita ejus* l. 1, 4, Theodorum Syppimam εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ καννικελίου μέγαλοπρεπῆ προεδρίαν τιμὴν καὶ τὴν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ μαγάνῳ ἐκείστῳ. Invidet propiterea amulus quidam logotheta : Οὐκ οὖν κατὰ καρδίαν ἀνταγωνιστὴν εὐλαβῆς ὁ δηλοῦντος λογοθέτης ; ἐκ τοῦ τῷ Στοιχειώτῃ δοθέντι δοχείον προεδρίου διδίδον χροστῶν, scribit idem l. in ; is igitur idem est qui caniceo praeficitur et qui vaseculi purpurei coloris custos est, se ideo τὸ καννικελίον ἐστὶ δοχείον προεδρίου, quod et 210 χρυσοῦς οὐλλεν : ita namque reponit alia lectio veltior, χρυσοῦς οὐλλεν ἐστί

μετὰ λίθων λαμπρῶν. Hinc si τοῦ ἐπὶ κανικλείου ἐπιγραφίου, ut habet Nicetas in Alexio, III, 3, camerarii cum Gunthero vel cancellarii cum Radevico proprium debeat asserere, æquus lector judicaverit. Illud circa Leonis Armenii tempora primo inventum vel auditum ex Theophane et Cedreno in ejus Vita conjicio. Munus etiam ejusdem fuit imperatorum subscriptionibus attestari. Sic cum subscripissent octavæ synodi actioni decimæ imperatores Basilius, Constantinus et Leo, exaratis nimirum ante scripta nomina crucibus, τὸ τῆς γραφῆς ὑπόλοιπον γέγραφε Χριστοφόρος πρωτασκηρῆτης καὶ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Hoc est unicuique nomini scriptio ipse sua manu adjunxit, ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς. Addit hæc Bullengerus auctoris tacito nomine: Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθηρος κανικλῶμα καὶ τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν ταύτην, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κίτῳθεν ἀπρωρημένην βούλλαν χρυσῇν διὰ μετάξης ὀφείας, καὶ ἔβλεπεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλείου καὶ δικαιοδότης Θεοδῶρου. Quod in Christianissima curia exsequuntur secretarii, ubi principis subscriptione inferius vel a tergo proprium nomen apponunt. Ex his de canicleo et caniculo collectis a Gretsero copiosis testimoniis desiderata lux accessit.

P. 12. [Συμπένθερος. Qui filium vel filiam alterius filio vel filia in matrimonium locat, sit ei συμπένθερος. Innumeri vero a consoceris hujusmodi distincti dignitatem caniclei obijnerunt.

Ibid [Ὀχούμενος. Corrupta lectio corrigitur, si legatur ὁ Χοῦμος. Istæ vero emendationis instituentæ sunt rationes. Prima, quod inusitata sit Græca phrasid ad adeptæ dignitatis indicium ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφείσθαι. Secunda quod, cum interpres reddiderit hic ad dignitatem *vehit*, in commentariis absque auctore exposuit canicleum, *ut equo reheretur*, in palatio jus habuisse. Tertia, cum præsentī hoc capite constet auctorem paulo post Andronicum seniore, de quo scripsit, floruisse, non incongruum est eum de coætaneo sibi canicleo, qui consocer imperatoris fuerit, habuisse sermonem: is autem fuit Νικηφόρος ὁ Χοῦμος, quem Gregoras in Andronico I. VII, p. 168 vet. edit., Νικηφόρον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου nominat, de quo Cantacuzenus, I, 14: Ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου Νικηφόρος ὁ Χοῦμος σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμασιὸς ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς βασιλείας εὐνοίας τε καὶ τιμῆς, δι' ἣν καὶ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην τῇ υἱῷ αὐτοῦ δεσπότη Ἰωάννῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς. Et quamvis Pontanus interpres olim legerit ὀχούμενος; ac reddiderit *vehit* solebat, nullum tamen ejus sententiæ consequitur sensum, *Nicephorus qui canicleo præerat et vehi solebat*. Eam obrem novus scholiastes descripsit margini: interpres legit ὀχούμενος, male; nam est ὁ Χοῦμος. Ultima, quæ litem omnem dirimit, ex Regiis exemplaribus petitur, in quibus non ὀχούμενος, sed ὁ Χοῦμος manifeste legitur; et ex

PATROL. GR. CLVII.

A iisdem librorum vitio et affinitate vocum mendum irrepsisse conjicimus. GOAR.]

P. 13. *Magnus bajulus*. Pedagogus vel imperatoris, cum junior esset, vel filiorum imperatoris. Moschopulus: Παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρέτης, ὁ λεγόμενος βαῦλος. Cedrenus: Θεόδωτος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχον πραιπόσιτον καὶ πατρίκιον, τὸν βαῦλον αὐτοῦ παπᾶν ἐποίησε. Etiam Latini hoc vocabulum hac notione usurparunt. Lupus Ferrariensis epist. 54: Non ergo admittentur a vobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam vestram inter se ipsi partiantur. Hinemar, epist. 2, ad Carolum Crassum imp. c. 2: Isti juvenibus, fidelibus filiis vestris, regibus nostris, maturos ac prudentes atque sobrios bajulos singulis constituite, **211** qui oderint avaritiam et eos verbo et exemplo justitiam diligere doceant, secundum Scripturam dicentem: Diligite justitiam, qui judicatis terram. Eadem epist. c. 6: Ipsi autem bajuli magnopere providere debent ne super socios suos se extollant, sed [agant] juxta Scripturam dicentem: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, et coram Deo invenies gratiam. Idem epist. 3, c. 1: Legimus quomodo Alexander in pueritia sua habuit bajulum nomine Leonidem, citatis moribus et incompósito incessu notabilem, quæ puer quasi lac adulterinum engens ab eo sumpsit. Unde in adulta ætate sapiens et rex fortis se ipsum reprehendebat et vitare volebat, sed ut legitur, cum omnia regna vicerit, in hoc se ipsum vincere non potuit. GRETS.

[Βαῦλος, qui βάγυλος quoque Theophani in Leone Copronymi F. scribitur, ἐπίτροπος καλεῖται, ait Gregoras, IV, 9. Moschopulus παιδαγωγὸν καὶ παιδοτρέτην τὸν βαῦλον assertit. De Theodosio Theodosii Junioris bajulo Theophanes et Cedrenus, in quem nos alia, pluraque vir eruditissimus Fabricius collegit, ac a Meursio diversa. Hæc nobis qui pueros non regimus de bajulo satis, ne forte aliena dicta huc congerentes infames bajuli flammæ. GOAR.]

(I) CATALOGUS AUCTION CODINEO AC MUTATO NONNIMIL ORDINE DISPOSITUS,

ex octo circiter Regiis MSS ad invicem collatis excerptus.

Α'. ὁ δεσπότης. Β'. ὁ σεβαστοκράτωρ. Γ'. ὁ καίσαρ. Δ'. ὁ πανυπερέβαστος. Ε'. ὁ πρωτοεστιάριος. ΣΤ'. ὁ μέγας δοῦξ. Ζ'. ὁ μέγας δομέστικος. Η'. ὁ πρωτοστράτωρ. Θ'. ὁ μέγας λογοθέτης. Ι'. ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. ΙΑ'. ὁ μέγας περιμικτήριος. ΙΒ'. ὁ μέγας κοινοσταύλος. ΙΓ'. ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. ΙΔ'. ὁ πρωτοεσβάστος. ΙΕ'. ὁ ἐπὶ κέρνης. ΙΣΤ'. ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης. ΙΖ'. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος. ΙΗ'. ὁ μέγας βαῦλος. ΙΘ'. ὁ κούροπαλάτης. Χ'. ὁ πρωτοεστιάριος. ΧΑ'. ὁ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπέζης. ΧΒ'. ὁ ἐπὶ τραπέζης. ΧΓ'. ὁ λογοθέτης τοῦ Γενικοῦ. ΧΔ'. ὁ μέγας πατίας. ΧΕ'. ὁ ἐπαρχος. ΧΣΤ'. ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίβλης. ΧΖ'. ὁ μέγας ἐταιρειάρχης. ΧΗ'. ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου. ΧΘ'. ὁ ὑπατος τῶν φιλοσόφων. Λ. ὁ

μέγας χαρτουλάριος. λα'. ὁ μυστικός. λβ'. ὁ πρω-
τασηκρήτης. λγ'. ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. λδ'. ὁ μέγας
δρουγγάριος τοῦ στόλου. λε'. ὁ δομῆστικὸς τῶν σφιδῶν.
λς'. ὁ πριμικήριος τῆς αὐλῆς. λζ'. ὁ πρωτοσπαθά-
ριος. λη'. ὁ μέγας ἀρχων. λθ'. ὁ τατῆς τῆς αὐλῆς.
μ'. ὁ μέγας ἐξαούσιος. μα'. ὁ πραιτωρ τοῦ δήμου.
μβ'. ὁ λογοθέτης τῶν οἰκισκῶν. μγ'. ὁ μέγας
λογιαστής. μδ'. ὁ ἐπὶ τῶν δεξιῶν. με'. ὁ ἀρχιδιά-
κονος. μς'. ὁ σκουτέριος. μζ'. ὁ πρωτοκυνηγός.
μη'. ὁ ἀμνηστὴς. μθ'. ὁ ἀκτουάριος. ν'. ὁ μέγας
ἀδουμιστής. να'. ὁ κοισάτωρ. νβ'. ὁ λογοθέτης τοῦ
στρατιωτικοῦ. νγ'. ὁ πρωτοετρακάριος. νδ'. ὁ κριτής
τοῦ βήλου. νε'. ὁ μέγας διεμνηνευτής. νς'. ὁ λογο-
θέτης τῶν ἀγέλων. νζ'. ὁ δικαιοφύλαξ. νη'. ὁ ἀκρί-
λουθος. νθ'. ὁ ὀρφανοτρόφος. ξ'. ὁ πρωτοστάριος.
ξα'. ὁ **212** κριτὴς τοῦ φοσάτου. ξβ'. ὁ δομῆστικὸς
τῶν τειχέων. ξγ'. ὁ πρωταλλαγάτωρ. ξδ'. ὁ βεστια-
ρίου. ξε'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μονοκαθάρων.
ξς'. ὁ στρατοπεδάρχης τῶν μουράτων. ξζ'. ὁ στρα-
τοπεδάρχης τῶν τζακόνων. ξη'. ὁ στρατοπεδάρχης
τῶν τζαγγατόρων. ξθ'. ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων.
ο'. ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. οα'. ὁ προκαθήμε-
νος τοῦ βεστιάριου. οβ'. ὁ δομῆστικὸς τῶν θεμάτων.
ογ'. ὁ πρωτοκόμης. οδ'. ὁ δομῆστικὸς τῶν ἀνατολικῶν

θεμάτων. οε'. ὁ δομῆστικὸς τῶν δυτικῶν θεμάτων.
ος'. ὁ προκαθήμενος τοῦ μεγάλου παλατίου. οζ'. ὁ
προκαθήμενος τῶν Βλαχερνῶν. οη'. ὁ λογαριαστής
τῆς αὐλῆς. οθ'. ὁ μέγας διοικητής. π'. ὁ νομοφύλαξ.
πα'. οἱ βεστιαρίται. πβ'. ὁ ἐταρειάρχης. πγ'. ὁ
ἀρχων τῶν ἀλλαγίων. πδ'. ὁ μέγας μυρταίτης. πε'. ὁ
κριτὴς τοῦ σερκίτου. πς'. οἱ βαβδούχοι. πζ'. ὁ
καθαλλάριος. πη'. ὁ σεβαστός. πθ'. ὁ προκαθήμενος
τοῦ κάστρου. ρ'. ὁ δρουγγάριος στόλου, ὁ καὶ κόμης.

213 (II) EX BIBLIOTHECA MAZARINA.

ΜΑΘΑΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.

Περὶ τῶν ὁφειλῶν τοῦ παλατίου τῆς Κων-
σταντινουπόλεως.

Ἰατροῦ μοναχοῦ ταυτὶ Μαθαίου θύτου.

Ἀξιωματῶν ἀριθμὸν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις,
Ὀνομαστῇ σκοπῆσθαι τὴν τάξιν τῶν τοι-
ούτων]

Μετὰ τὸν αὐτοκράτορα πρῶτος ἐστὶ δεσπότης.
Σεβαστοκράτωρ μετ' αὐτὸν καὶ Καίσαρ μετ'
ἐκείνου.]

5 Ὡν κεφαλὴ τὸ κάλυμμα περικεφαλαίαν μαργαρίτου,
τῶν δ' ἄνω τῶν τοῖς σχήμασιν αἱ τῶν ποδῶν
ἱεμάδες,

με'. Archidiaconus, dicaphylax et nomophylax
catalogo seq. et ejus notulis exponuntur.

πα'. Οἱ βεστιαρίται. Alii catalogi singularem
notant.

πβ'. Ὁ κριτὴς τοῦ σερκίτου. Primi omnium
tribunalis (a quo ἀσκηρῆται et πρωτοασκηρῆται)
ab aliis βήλου, ἱπποδρόμου, τοῦ γαικού, τῶν
πρακτορίων etc. distincti. Observo judicum om-
nium zonam fuisse insigne; quapropter derisum
belli judicem, qui Castamonitæ epilepsia oppresso,
zona deposita, tulerat opem, refert Nicetas in
Isaacio Angelo l. iii: Ἀλλὰ καὶ τις τῶν τοῦ βήλου
κριτῆς παρστικός (τὸ δὲ ὄνομα ἐκὼν ὑπερβῆσθαι),
ἐταλαιμάσας τὴν ἐσθῆτα, ἐξέσμει τὰς γαστροκνημίδας
τοῦ λογοθέτου τῆς κώμης τῆς ὁσμῆς, ἐπιστήσαντες τὸ
ἀνωκρετὲς τῆς ὕλης ἐντείνοντες πειρώμενος. Πλὴν ὁ μὲν
οὗτος ἀλύτως εἶχε τῆς τῶν φρονῶν παρακοπῆς, ὁ δὲ
τῶν παρὰ πάντων εὖ μάλα ὠφέλισκεν γέλωτα διὰ τε
τῶν ἱματίων τὸ ἀνετον καὶ τῆς γυμνῆς αὐδάγων.
Zonas hujusmodi ex χρυσοῦ παποιημένας celebrat
Cantacuzenus, i, 53.

πς'. Ραβδούχοι manglabitæ, satellites fustibus
armati, de quibus in loco, Nicetas τὰ ὀσγινωβαζή
φοροῦντας ραβδούχους in Andronico. l. ii, ραβδοφόρους
vocat in hujus processore Alexio. Ducein, προσώτα
τῶν ραβδούχων, Isidorus in glossis ἀρχιραβδούχων.

πδ'. Καθαλλάριος eques calaphractus, satellitus
imperatoris deputatus. Anna Alexiadus ii: Ἀπ-
πρωτῶν τοῦ τοῖχους διὰ πέλταστων καὶ δορυφόρων
καταφράκτων ἀνδρῶν. Leo in Tacitlis: Ἐξόπλισον
δὲ τὸν μὲν καταφράκτον καθαλλάριον, αὐτὸν τε καὶ
τὸ ἱππάριον αὐτοῦ.

πθ'. Προκαθήμενος τοῦ κάστρου. Καστροφύ-
λας; hujusmodi recenset Codinus in sequentibus,
quos superiores προκαθήμενους πόλεων appellavit,
rectores urbium. Κάστρον enim etiam urbs est, seil
munia. Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς
ἐπαρχίαις ὄντας ἀρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρα-
τιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἔστω κάστρους. Cantacu-
zenus, i, 55: Τῆς πόλεως εἶεν ἐν φυλακῇ ἕνεκα αὐ-
τοῦ. l. i, 1: Τὴν Βυζαντίου δὲ ἀρχὴν τῶν πρωτο-
στράτορι παρέσθην ὁ βασιλεὺς. Is vero forsitan est
unicus προκαθήμενος τοῦ κάστρου.

ρ'. Κόμης. Qui nimirum sub protocomite, remi-

giorum supremo prefecto, ipse substitutus ereta-
cha est; vel qui unam tantum cohortem ducit. Leo
in Tacit. const. 4: Κόμης ἐστὶν ὁ τοῦ ἐκὼς τάγματος
ἥτοι βάνδου ἀρχηγούμενος. Ceterum non unus est
ejusdem nominis in aula CP. minister; quis enim
unum comitem in ea fuisse decreet, nisi ignarus
unam tantum quoque cohortem affirmaret? I com-
mites itaque plures, ita non unus drungarius, plures
myrtaitæ, chartularii plures: unus autem recen-
setur, ut ex istius ad alios ordine locum sumum et
gradum percipiant reliqui, inter quos unus summus,
qui primum nomen obtinet, frequentissimus.

Μαθαίου ποταχῶ. Lambro sequenti nomen hu-
jusce opusculi prodiit auctor, qui gente, non pro-
fessione, ἱατρὸν se celebrat. Vita forma fuit mo-
nastica, cui sacerdotium honorem adjunxit. Hinc
μοναχός; οὕτως scribitur, qui vulgo ἱερομόναχος,
sicut diaconus monachus ἱεροδιάκονος audit, relicta
seculari sacerdoti vel diacono solitaria ἱερέως vel
διακόνου appellatione. Non adeo notus hic Mathæus,
ut patriam, parentes, socios laudatiores reddat:
ætatem conjicimus, et ob memoratos imperatorem
et imperatricem nondum capta a Turris urbe, ob
laudatum etiam Chumnuum et Melochitem post
Andronicum seniores, ejus hi fuere ministri,
D scripsisse vitæque summi tum constat. Præsens opus-
culum versibus politicis composuit, in quibus nu-
merus syllabarum ad centum, non ad exactæ poe-
tices prosodiam observatur. Octava syllaba, ubi
cæsura est, medium versus tenet; reliquæ septem
perficiunt. His recentiores δημοστέατα, pariter
cadenitium exitum, quem rhythmum dicimus, addi-
dere. Politicos vocatos arbitror, quod vulgo ἑπολι-
tica quæcumque ibi nata vel inde asportata: πολιτὴν
tamen virum ex ea ortum. Vel certe quod amato-
ria meretricieque cantilenæ hujusmodi compositione
nem habuerint, ἀπὸ τῆς πολιτικῆς denominatione
deductæ, quæ mulierem per urbem suo corpore
quantum facientem sonat.

V. 5. Ὁρ ἀσφαλῆς. Vide caput sequens statim
in limine.

V. 6. Τῶν δ' ἀνδρῶν. Codinus c. seq. p. 13.

- Οἱ περ ἐπισημίζουσιν πρόσρησιν βασιλείας. A
 'Ο πρωτοθεστιάριος, [δ] πανυπερθεστιάς τε,
 Οἱ σκιαδίοι ἐρυθροῖς χρυσῷ καθυψασμένοις
 10 Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χρῶνται νομίμως
 [μόνοι,
 Πρασίνοις δ' ὑποδήμασιν ὁ μὲν, ὁ δὲ κίτρινοις.
 Τὴν πρώτην δ' οὗτοι φέρουσι παντάδῃ τῶν ἐν
 [τίλει.
 Τῆς δὲ δευτέρας μέγας δοῦξ, μέγας δομέστι-
 [κός τε,
 'Ο πρωτοστράτωρ πέφυκεν, ὁ μέγας λογοθέτης,
 15 Μέγας στρατοπεδάρχης τε, ὡν ἐρυθρὰ τὰ πῖλα,
 214 Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ μέρος ἀνωμόνον.
 Τρίτῃ μέντοι πινυὲς χρῶνται: πῖλοις τοῖς συρ-
 [ματίνοις,
 'Ο μέγας πριμικήριος, ὁ μέγας κωνοσταυλός,
 'Ἐπὶ τοῦ κανικαίου τε, τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος,
 20 'Ο ἐπικέρνης τε ὁμοῦ. Τῆς δὲ τετάρτης οὗτοι,
 'Ο γε παρακοιμώμενος μεγάλης τῆς σφενδόνης.
 Τοῦ δὲ κοιτῶνος ἑταρός, μέγας βασιουλός τε,
 Κουροπαλάτης, μετ' αὐτὸν πρωτοδοιοπαρίτης.
 'Ἀλλὰ καὶ τοῦτοις ἔξισι πῖλοις τοιούτοις χρῆ-
 [σθαι.
 25 Τῆς δὲ πέμπτης κλαπύται τοῖς πᾶσιν αἱ κα-
 [λύπτραι, ὧν
 'Ἔστιν ὁ δομέστικος τῆς βασιλικῆς τραπίζης,
 'Ἐπὶ τραπίζης ἄλλος τε, γενικὸς λογοθέτης,
 'Ο μέγας ἂν (αὖ) παμπίας τε, καὶ ἑπαρχος οὖν
 [τούτοις.
 Τῆς ἑκτῆς μέγας ἀρχεται δρουγγάριος τῆς βί- C
 [γλης,
 30 Μέγας ἐταιριάρχης τε, λογοθέτης τοῦ δρόμου,

- 'Ο φιλοσόφων ὕπατος, χαρτουλάριος μέγας.
 Ἐξῆς ἰερόδωμος μυστικός, κλεινὸς πρωτασκηρτής
 Εὐθείς ὁ δὲ τοῦ στρατοῦ, δρουγγάριος τοῦ στέλου,
 'Ο τῶν σχολῶν δομίστικος. Οἱ δ' ἔξῃς τῆς ὀδοῦς.
 35 Αὐλῆς ὁ πριμικήριος πρωτοσπαθάρης τε,
 'Ἀρχων ὁ μέγας μετ' αὐτοῦ: καὶ ὁ τᾶς: τῆς
 [αὐλῆς τε,
 'Ο μέγας τε τζαούσιος. Οἱ δ' ἔξῃς τῆς ἐνορίας.
 Πραίτωρ τοῦ δήμου, οἰκιστικῶν ὁμοῦ [δ] λογοθέτης,
 Τῶν λογιστῶν ὁ μέγιστος, ὁ τε δεήσις φέρων,
 40 Μισ' εὐδ: ἀρχιδιάκονος. Οἱ δ' ἔξῃς τῆς δεκάτης,
 Ἐκουτάριος, πρωτοκύννητος, ἀμνηρόλης ὁμοῦ [τε],
 Ναὶ μὴν ἀκτουάριος καὶ ἀδουμιαστής μέγας.
 Τῆς ἐνδεκάτης πέφυκεν ὁ ἐνδοξος κοιαίστωρ,
 'Ο τε στρατιωτικὸς καταλόγου λογοθέτης.
 B 45 215 'Ο Πρωτοστρατάρχης, ὁ τεκρίτης τοῦ
 [βήλου,
 'Ο μέγας διαρηνευτής. Οἱ δὲ τῆς δωδεκάτης,
 'Ο λογοθέτης ἀγγελῶν, ὁ τε δικαιοφύλαξ,
 Καὶ μετὰ τὸν ἀπὸ λουθεν εὐθείς ὁρρασπρόφος,
 Πρῶτος τῶν νοταρίων τε. Τῆς δὲ τρισκαίδεκάτης
 50 'Ορα φούδατος τὸν κριτὴν, δομίστικον ταίχων,
 Τὸν τε πρωτολαγάρτα καὶ τὸν βεστιαρίτην.
 Στρατοπεδάρχην καθέξῃς τὸν τῶν μονοκαβάλλων.
 Τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τ' ἔστιν ὁ τῶν μουρ-
 [τάτων,
 'Ο τῶν τζακῶνων, ἑταρός ὁ τῶν τζαγγρατόρων,
 55 'Ο τῶν ἀναμνήσεων, ἔξῃς τε τοῦ κοιτῶνος
 'Ο προκαθήμενος. Ὁμοῦ τῆς πιντακαίδεκάτης
 ἑταρός προκαθήμενος, ὁ τοῦ βεστιαρίου,
 Καὶ μετ' αὐτὸν δομίστικος ἀπάντων τῶν θε-
 [μάτων

V. 7. Οἱ περ ἐπισημίζουσι. Idem Codinus c. seq. p. 16, 6.

V. 9. Οἱ σκιαδίοι ἐρυθροῖς. Codinus c. 4, p. 17, 8 et p. 18, 1.

V. 11. Πρασίνοις δ' ὑποδήμασι. Protovestiarii nimirum, cui apud Codinum eodem c. p. 16, 10, prasinus color in insigne tribuitur.

Ibid. 'Ο δὲ κίτρινοις. Panhypersebastus, ex Codino cap. eod. p. 18, 6.

V. 12. Περτάδα. Non ecclesiasticorum modo sed et palatinorum officiorum catalogos per quinquarios divisere Graeci.

V. 16. Διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἀνω μέρος μό-
 vor. Pilei inferior pars ἀπὸ Codino vocatur, quo
 cum caruerint, ut ait c. 5, p. 18, 14 et seqq. horum
 officialium οὐτιάδῃα vel πῖλα, illa Codinus scripsit
 χρυσοκκικίνα κλαπύτῃ ἀνω μέρος, quae hic Ma-
 theus διάχρυσον ἐμφαίνοντα τὸ ἀνω μέρος μόνον
 asseruit.

V. 19. Ἐπὶ τοῦ κανικαίου. Retro cunctos numeravit Codinus c. 2 in eadē. Ratio pene ipsius est.

Ibid. Τῶν σεβαστῶν ὁ πρῶτος. Πρωτοθέστιάς.

V. 22. Βασιουλός omnium ultimum recensuit Codinus c. 2, p. 15, 3.

V. 24. Ἐξέρει πῖλοις τοιούτοις χρῆσθαι. Codinus c. 4, p. 20, 21.

V. 25. Κλαπύται. p. 20, 20.

V. 31. 'Ο φιλοσόφων ὕπατος. Prave quidam interpretantur philosophorum consulem qui supremus quasi ὑπέρτατος. Ornatum hac dignitate nominatissimum Psellum refert Cedrenus ad historiae calcem; quem Anna Alexiados l. v, φιλοσοφία; ἀπί-

σης προσεστώτα διδάσκαλον καὶ ὕπατον τῶν φιλο-
 σόφων χρηματίζαντα vocat. Consulatorem, magni enim
 est, Allatii nuperum et decissimum opusculum de
 Psellis. Hunc officialem omisit vel ignoravit Codinus
 in catalogo.

V. 36. 'Ο τὰς. De nominis ejus varietate nos cap.
 superiore.

V. 42. Ἀρχιδιάκονος. Qui p. latinis in ecclesiis ministrabat, ac de oratione et sacris cunctos aulicos
 pro munere monebat.

V. 42. 'Ο ἀκτουάριος. Actuarius cui annonae
 militaris cura commissae est: ita Notitia Imperii,
 Lexicon juris. Rursus de illo catalogos sequens,
 quem inter medicos ut de sanitale tuenda sollici-
 tum locat. Vide v. 98.

V. 45. Πρωτοστρατάρχης. Πρωτοστρατάρχης.

Ibid. Κριτής τοῦ βήλου. Codinus aliam indi-
 cem ponit τοῦ φορτάτου. Huius τοῦ βήλου nomine
 supremum in illo tribunali intellige, et inter duo-
 decim jus ibi dicentes praecipuum. Balsamon Moit.
 De Chartophylace: 'Ἡ δωδεκάς τοῦ βήλου καὶ τοῦ ἐπὶ
 πύργου κριτῶν. Nicetas in Alexio 2: 'Ἐκ τῶν τοῦ
 βήλου κριτῶν Τορνίλης Δημήτριος, et infra: Καὶ τις
 τῶν τοῦ βήλου κριτῶν. Consule juris GR. p. 238.

V. 47. Δικαιοφύλαξ. Procurator regis, vindex,
 juris assessor et defensor. De Georgio dicophylace
 et alio Clila meminere J. G. B. tom. II, Nov. 1
 Alexii Comneni, et Cantacuzenus i, 44.

V. 51. Πρωτολαγάρτα. Repone πρωταλλαγάρτα,
 et c. 2, p. 11, 15. Consule notas.

V. 58. 'Ο δομίστικος ἀπάντων τῶν θεμάτων.
 Ignotus est hic Codino.

- Ὁ πρωτοκόμης τῶν ναυτῶν, δομέστικοί τε δύο, Α
 60 Ὁ τε τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων,
 Ἐξῆς ἐκκαίδεκάτῃ· τε προκαθήμενοι δύο
 Μεγάλου παλατίου τε, μετ' αὐτῶν Βλαχερνῶν τε,
 Ὁ λογιστὴς δ' τῆς αὐλῆς, μέγας διοικητῆς τε,
 Ὁ νομοφύλαξ μετ' αὐτοῦς. Τῆς δ' ἐπτακαίδε-
 [κάτης
 65 Βεστιάριται δεικνύνται, καὶ μὴν ἑταιριάρχης,
 Ἀρχὼν ἀλαγίων τε καὶ [ε] μέγας μορταστῆς
 Ὁ τοῦ σκερέτου τε κριτῆς. Τῆς δ' ὀκτωκαίδε-
 [κάτης
 Ῥαβδοῦχοι, καθάλλαιοι καὶ σεβαστῶν τῶν γέρας,
 Τοῦ κάστρου προκαθήμενος, δρουγγάριος τοῦ
 [στέλου.

(III) EX EADEM BIBLIOTHECA MAZARINA. B

ΔΕΞΕΠΟΤΟΝ (').

- Ὁ μὲν χορηγὸς τῶν θείων χαρισμάτων
 Δίδωσιν ἡμῖν τὴν κάτω σκηπτουρίαν
 216 Εἰκόνα λαμπρὰν τῆς αὐτοῦ βασιλείας,
 Ἡ ῥᾶλλον εἰπεῖν ἀμυδράς τὰς ἐμφάσεις
 5 Δείκνυσσι σαφῶς ἀγαθῶν τῶν μελλόντων. ●
 Ὁ γὰρ ἐν ἡμῖν εὐσεβὴς σπεμφφόρος
 Θεοῦ τις εἰκών, εἰ σπουδάζει τοὺς τύπους
 Ἔργοις· βεβαίων ἀρετῶν ἑστεμμένος,
 Ἀμείβεται δὲ [πάλιν] δωρεαῖς τοὺς ἀρίστους,
 10 Τιμαῖς· ὑπεβαίρων τε σταθμῶν καὶ μέτροις,
 Καὶ βασιλικῶν ἀνυψοῖ τοὺς ἐν τέλει,
 Οὐδ'· τῇ λόγῳ δίδωμι συγγραφεῖν τέως,
 Ὡς ἂν δ' βυθὸς μὴ καλύψῃ τῆς λήθης
 Ἀ βασιλικὴ κεκύρωκεν ἡ κρίσις,
 15 Χρόνος τε μακρὸς ἀπίσθησεν εἰς δεῦρο.
 Μετὰ τὸν αὐτάνακτα δεσπότης ἐστὶ
 Δεύτερον ἀξίωμα, σεβαστοκράτωρ,
 Καὶ Καίσαρ εὐδὲ· ὑποδάθρα τοῦ κράτους,
 Ὁ πανυπερσεβαστος συγκλήτου πρῶτος,
 20 Πρωτοβεστιάριος λαμπρὸς ἀξίαν.
 Οὗτοι καὶ τοῖς στήμασι καὶ τοῖς πεδίοις
 Τὴν πρώτην ἐσχέχασιν ἐν τέλει τάξιν.
 Ὁ μέγας δοῦξ μετ' αὐτοῦς ἀνεδείχθη·
 Τοῦτου κοινωνὸς δ' δομέστικος· δ' μέγας,
 25 Καὶ τρίτος αὐτοῖς πρωτοστράτωρ ἀξίαν.
 Λογοθέτης μέγιστος σοφίας γέρας.
 Στρατοπεδάρχης· δ' μέγας ἐπὶ τούτοις.
 Τούτων ἱερυραῖ· ἐκ χρυσοῦ ταῖς καλύπτραις
 Ὅρεξ κεφαλὰς ἀεὶ κεκοσμημένας.
 30 Ὅρα περιμικτήριον, φιλότης, μέγαν,
 Πεντάδοξ ἡγούμενον λαμπρῶς δευτέρως,

V. 59. *Πρωτοκόμης τῶν ναυτῶν*. Eretarcha, re-
 militum praeses; de quo supra.

V. 64. *Νομοφύλαξ*. Legum summus interpres,
 antecessor, antesignanus, legislatorum praecipuus.
 Jus GR. 1. 3 in Joannis Xiphilini decreto: Ὡς ἂν δ'
 λογιώτατος νομοφύλαξ κρίνη περὶ τούτου καὶ ψηφί-
 σεται. Et in refutatione Philothei adversus Ar-
 menopolium: Ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα σοφὸς, σεβαστὴ
 νομοφύλαξ καὶ καθολικὴ κριτὴ Ἀρμενίονοι. Et
 stipendia memorat Balsamon a Constantino Mo-
 nomacho imperatore Juris GR. p. 471.

('). *Ἀδέσποτος*. Alium a Codino tam hujus quam
 Claudiae versus, ut et mox 78. Edit. Pata.

- Δεύτερον μέγαν κονεσταύλον ἀξίαν,
 Τρίτον σεβαστὸν τὸν πρῶτον, ἐπὶ τούτοις
 Κοσμεῖ τε λαμπρῶς δ' πικέρυης τὴν τάξιν.
 35 Ὁ παρακοιμώμενος σπενδόνης πέμπτος.
 Ὁ παρακοιμώμενος ἄλλος κοιτώνος.
 Ὁ μέγας βασιλεὺς ἑπταὶ τούτῳ,
 Τρίτην τε πληροῖ τάξιν κουροπαλάτης.
 Εἰσέρχεται δὲ βεστιάριτης πρῶτος
 40 Εἰς οἶκον βασιλέως, ὡς ἔθος, πράξων.
 Δομέστικος δεύτερος δ' τῆς τραπέζης·
 Ἄλλος ἐπ' αὐτῇ μετ' αὐτὸν τεταγμένος.
 Καὶ τὸν γενικὸν λογοθέτην εἰσάρα,
 Εἷτα παππίαν εἰσιόντα τὸν μέγαν,
 45 Ἐν τούτοις ἐν ἱπαρχον, καλύπτρα ξίφη.
 Ἐβδομος δρουγγάριος τῆς βίβλας μέγας.
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἑταιριάρχης μέγας.
 Ὁ λογοθετῶν μετ' αὐτὸν τοῖς τοῦ δρόμου,
 Εἷτα χαρτουλάριος ἀξίαν μέγας,
 50 217 Εἷτα μετ' αὐτὸν μυστερὸς ἐπισείτω,
 Βασιλικὸς δ' πρῶτιστος τοῦ σκερέτου.
 Ὅρα καὶ στρατοῦ τὸν καλὸν ἐπιστάτην,
 Τῶν τε πλεῖστων δρουγγάριον τὸν μέγαν.
 Ἰδοὺ καὶ σχολῶν δ' δομέστικος ἤξει,
 55 Καὶ τὸν τῆς αὐλῆς περιμικτήριον δρα.
 Καὶ πρωτοπαθάριος λαμπρὸς εἰσείτω,
 Ἀρχὼν τε μέγας καὶ τζαούσιος μέγας,
 Δήμου τε πράκτωρ, δ' ταττῆς αὐλῆς τε.
 Ὁ τῶν οἰκιακῶν λογοθέτης· ἐρχέτω,
 60 Καὶ τῶν λόγων (λογιστῶν) δ' μέγας συνεισίτω.
 Ὅρα καὶ σκουτάριον ἐκ τῆς ἀσπίδος
 Τῆς βασιλικῆς λαχόντα τὴν ἀξίαν.
 Πρῶτος μετ' αὐτὸν τῶν κινήτων ἐκρίθη.
 Ἄλλος ἀμυρᾶς ναυαρχῶν ἀνεδείχθη.
 65 Ἰδοὺ βασιλεῖ τὰς δεξιὰς προσφέρει,
 Αἰλῶν τὴν τιμὴν ἐκ τῶν ἔργων προπόντως.
 Ἀδουμιαστῆς δ' μέγας μοι χαίρειτω.
 Τούτῳ παρεπόμενος οὕτω κοιαίστωρ,
 Καισάρον ἀξίωμα λαμπρὸν τὸν πάλαι.
 70 Λογοθέτην δρα μοι κἂν στρατιώταις.
 Ἐξ ἱεράκων δ' πρῶτος τὴν ἀξίαν.
 Ὁ βῆλος κριτῆς μετ' αὐτοῦς ἱκυρώθη.
 Διεργηνευτῶν δ' μέγας προσηγέσθω,
 Καὶ τῶν ἀγγέλων λογοθέτης εἰσείτω,
 75 Καὶ τούτοις ἀκλόουδος σεμνὸς ἐπίσθω,
 Καὶ τῶν ὀρφανῶν δ' τρεφεὺς συνεισίτω,
 Καὶ βασιλικῶν δ' νοταρίων πρῶτος,
 Φουσίτου κριτῆς ἐξετάζων τὰς δίκας.
 Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν ἀναμνήσεις προσάγει

superioris utriusque catalogi auctor in palatinis
 officiis enumerandis observavit ordinem; eamque
 mutationem vel metri necessitas vel imperatorum
 voluntas inducere potuit.

V. 28. *Τούτων ἐνθραῖς*. Codinus cap. seq. de
 pileis officialium.

V. 32. *Κονεσταύλος*. Solus hic auctor ita scri-
 bit, et Gallico constabularius proprius accedit. De co-
 mite stabuli nos superius, ad Codinum.

V. 40. *Εἰς οἶκον βασιλέως*. Hoc est in sacrum
 cubiculum: ille enim cubiculariorum primus.

V. 71. *Ἐξ ἱεράκων δ' πρῶτος*. Πρωτοῖς ἱεράκων.

- 80 Σεμνὺς βασιλεὶ κακλημένος ἐκείθεν.
Ἰδοὺ καὶ δομῆστικὸν τειχέων σκότει.
Πρωταλλαγάτωρ δεύτερος τὴν ἀξίαν.
Εἶτα τετάχθω βεστιαρίου τρίτος.
Μονοκαβάλλων στρατοπεδάρχης οὗτος.
- 85 Ἄλλος μουρτάτων, τζαγγρατόρων, τζακίωνων.
Ὅρα προκαθήμενον τὸν τοῦ κοιτῶνος,
Ἄλλον προκαθήμενον βεστιαρίου.
Τούτῳ τῆς αὐλῆς ὁ λογιστὴς ἐπέσθω,
Καὶ διοικητὴς ὁ μέγας συντετάχθω.
- 90 Ὁ τῶν Βλαχερινῶν προκαθήμενος οὗτος,
Ἄλλος πρὸ αὐτοῦ μεγάλου παλατιοῦ.
Ὁ τῶν ἐφών δομῆστικὸς θεμάτων.
Τούτῳ δοτικῶν ὁμότιμος ἐκρίθη.
Ὁ πρωτοκόμης καὶ μετ' αὐτὸν παππίας.
- 95 Ἐταρειάρχης, τῶν ἀλλαγίων ἀρχίων,
Ὁ μουρταῖτης ὁ μέγας ἐπὶ τούτοις,
Καὶ δὴ σεβαστὸς καὶ δρουγγάριος στίβου.
Κάν τοῖς λατοῖς ἀκτουάριον ἔρα.
Ἵππατο, δικτάτωρες, σὺν τοῖς ταμίαις,
- 100 Πατριῆκοι, μέγιστροι, πρόεδροι, πάλοι
Δορυφόρων ἑπαρχοῖ καὶ πραιτωρίων.
218 Ἐγνώμεν λαμπρὸν τὸν Χουμνὸν κινι-
[κλειού
- Ἐτάσιον ἔχοντα μελίζονα τῆς προτέρας,
Καὶ δὴ μετ' αὐτὸν τὸν καλὸν Μετοχίτην
- 105 Λογοθέτην μέγιστον, σοφίαν λήξιν,
Φοροῦντα χρυσὴν ἐρυθρὰν τὴν καλύπτραν,
Ἦν ὄπρον αὐτῷ συνανέχοντι κράτος
Ἄναξ ὁ λαμπρὸς παρέσχεν Ἀνδρόνικος.
Ταῦτα τὰ λαμπρὰ τῆς κάτω σχηπτουχίας,
- 110 Προεδρίας σχήματα, σεμνότης, δόξα.
Ῥέων τε πλοῦτος καὶ πηλὸς ἐπηρημένος,
Κόνις τε τύχης τοῖς πνεύμασιν ἀρθείσα.
Τέλος τάφος τρίπηχυς. Ὁ βίου πλάνη !
Φιλοσόφων ὕπατος, ῥητόρων πρῶτος,

- A 115 Δικαιοφύλαξ σὺν αὐτῷ, νομοφύλαξ,
Καὶ βασιλικῶν τῶν ἱερῶν πρῶτος.
Πάρεστιν ἀρχὼν ἱερῶν διακόνων,
Καὶ τῶν μελετῶν, οἱ πρωτοφάλατοι δύο,
Κάν ταῖς ἑορταῖς λαμπραδφόρος ἄλλος,
- 120 **219** Ἀποστολικῶν ὁ κήρυξ διδασκάλων,
Δομῆστικὸς τε καὶ ματῶν τοῦ κλήρου.
Ταῦταῖς βασιλεὺς ταῖς τιμαῖς ὑπεβαίνει
Πλήρωμα σκεπτὸν εὐαγούς Ἐκκλησίας,
Ἦν ἀρραγὴ φύλαξ ἄχρι τερμάτων,
- 125 Ὑψιμέδων ἀναρχε, τοῦ νῦν αἰῶνος.
Καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς εὐσεβὴ βασιλίδα,
Ἦν ὡς κλειστὸν σωστὴν νῦν τοῦ κράτους
Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κατακλυσμῷ βαρβάρων
Ἀνωθεν ἰγνώκαμεν ναυπηγηθείσαν,
- B 130 Ὑπερτίραν τήρησον τῆς καταιγίδος,
Συμπήλας ὡς οὐρακας αὐτῆς τοῦ κλάδους.
Καὶ βασιλεὶς βράδευε λαμπρὰς τὰς νίκας,
Δεικνὺς κατ' ἐθνῶν εὐσεβὴ νικηφόρον.
Ῥίζωσον αὐτὸν ὡς τὸν χαρίτων κλάδον,
- 135 Καὶ δειξὸν ἡμῖν καρποφόρον ἐξ Ἑρῶν.
Ἐκτείνων αὐτῷ τῆς εὐδουλίας φρένας,
Ἐτένωσον αὐτῷ τῶν ἐναντίων θρόνος,
Στάβλιν αὐτὸν πορφύραις εὐσεβείας,
Ἀνοῖξον ἡμῖν τὰς πρὸς εἰρήνην πόλεις,
- 140 Πλάτυνον αὐτῷ τὴν ἀρχὴν τοῖς τροπαίοις,
Οἷς καὶ φανεῖν κοσμηκὸς αὐτοκράτωρ.
Ὁ πατριάρχης σὺν ἡμῖν ταῦτα λέγει,
Κάμπτων εὐσεβῶς τῷ δεσπότῃ τοῖς πόθους.
Καὶ νυκτὸς αὐτῷ τὰς ἐσχὰς ἀναφέρων,
- C 145 Αἷς νυκτὸς ἀγλὺν Ταρταρικῆς καὶ σκότος
Ἐλάσας ἡμῖν ἀντανίσχει φωσφόρος
Ἀκτίνας λαμπρὰς ὡς λευκῆς τῆς αἰθρίας
Εἰς πάντα κινής τῆς εἰρήνης τὸν κόσμον.]

Mirum est Codinum patricii nullam mentionem
fecisse, cum posterioris Græciæ omnia monumenta

virtus est ut eruditionis copiam inter loquendum
diserte possit profunderere, et jus unicuique debi-
tum ut facile agnoscere ita constanter reddere sit
paratus. Si quid horum natura vel exercitium de-
negabat, ab aliis quorum eruditione, eloquentia,
legum peritia ac justitiæ amore duceretur et suble-
varetur, opem mutuari non erubescerebat quondam
in Oriente imperator. Τῶν φιλοσόφων ὕπατος, divi-
narum humanarumque rerum cognitione instrue-
tus eruditionem, ῥητόρων πρῶτος dicendi facilita-
tem, νομοφύλαξ legum omnium lumen ac ductum,
δικαιοφύλαξ denique jus legibus vel naturæ iudicio
agnitum perseveranter custodiendum suggererat.
Hunc ἐπὶ τῶν χρίσεων dictum reor a Balsamone
primis statim verbis Meditati de Incensis, etc.

V. 116. Τῶν ἱερῶν πρῶτος. Cleri palatini hic
erat archiepiscopus, πρωτοπρεσβυτέρης, πρωτοεπίσκοπος,
de quo alibi.

V. 117. Ἀρχὼν ἱερῶν διακόνων. Cleri ejusdem
archidiaconus.

V. 119. Λαμπραδφόρος. Suceentor, et qui facem
imperatorī præferret, de quo iterum.

V. 120. Ἀποστολικῶν ὁ κήρυξ διδασκάλων.
Epistolarum Pauli in palatio interpres ac sacer ex
ambone præco.

V. 121. Δομῆστικὸς τε καὶ ματῶν. Ad regen-
dum, ducendum et componendum in ecclesiis pala-
tinis clerum.

V. 101. Δορυφόρων ἑπαρχος καὶ πραιτωρίων.
Non hic urbis, qui nuper laudatus est καλύπτρα
ἐξήνθη seu pileo peregrino ornatus, sed alius qui
prætorianorum militum, δορυφόρων, ac ipsius præ-
torii præfectus intelligitur, sicut aliis vocibus
ὁπάτων, δικτατόρων, ταμιῶν, πατρικίων, μαγίστρων
antiqua consulum, dictatorum, quæstorum, patri-
ciorum, magistrorum dignitates et officia capimus.
Πρόεδρος tamen antiquam originem non sibi vin-
dicat, quem unum primum a Joanne Tzemisce sta-
tim sub ejus vitæ principio Cedrenus refert, μήπω
πρότερον ὄντος ἀξιώματος. Administrandæ reipub-
licæ consors fuit, ut ex Cedreno in Tzemisce
colligo et ex his Zonare verbis, ubi de Joanne Lo-
gotheta et Constantino Liechde proedris ambobus
laudes occurrunt in Monomacho, illius quidem, Ἐφ'
ὅτι δὴ τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικησὶν ὁ βασιλεὺς
ἐποίησας· ἦν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν διοικήσεων
πρώτη, περὶ τὰς πολιτικὰς οἰκονομίας ἀκριβοστάτος·
istius vero cum mediocrὲς ὁ βασιλεὺς λιγυρότης τῆς
τῶν κοινῶν διοικήσεως, ἀντιείσθαι δὲ ἰωάννην, καὶ
τούτῳ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐγγειρίζει κυβέ-
ρησιν.

V. 102. Τὸν Χουμνόν. Memorant hunc scripta
circa secundum Codini caput ad calcem.

V. 104. Μετοχίτην. Gregoras quam fuisse de illo:
nos de ejus pileo in capite sequente.

V. 114. Τητόρων πρῶτος. Summa imperatoris

patriciis plena sint. et πατριάρχης seu *patriciatu*s apud Justinianum Novell. 38, et apud Constantinum Manassem in Chronico nomen non tantum nobilitatis, ut apud veteres Romanos et hodie in nonnullis imperii urbibus, ubi qui ex præcipuis familiis genus ducunt vulgo patricii audiunt, sed etiam dignitatis officii et præfecturæ. Dignitatis exempla adfert Meursius in Glossario ex Suida, Procopio et Malcho in Byzanticis. Qua notione etiam patricii nomen accipies, quando audis Pipinum et Carolum Magnum fuisse *patricios* Romanorum. Officii et præfecturæ exemplum est Salomon *magister militiæ* et *patricius* *Africæ* apud Victorem Tunnu-nensem in Chronico, et Amalus *patricius provincie* apud Paulum Diaconum l. i. c. 3 De gestis Longobardorum. Talis itidem patricius vel erat vel esse volebat ille quem sibi Romani elegerant, de quo Otho Frisingensis l. vii Chronici c. 51. Meursius in Glossario *patricios* nimis extollit; nam Occidentalibus *patricios Romanorum* fuisse, qui 220 nunc reges appellantur. Quis neget hoc a vero nimis remotum esse? Primus enim Carolus Magnus et alii nominabantur patricii Romanorum. An ideo reges Romanorum vel erant vel habebantur? At Carolus Magnus postquam Romanorum imperator creatus et palam promulgatus est, desiit appellari patricius Romanorum. Quid tum? an ideo, cum esset patricius, rex Romanorum erat? Si quis exteræ nationis patricius Venetus crearetur dux Venetus, patricii nomen utique omitteret. An ideo antea rex Venetorum fuisset? Alienius a vero est, quod ait idem Glossarii collector, *imperatorem rebus ecclesiasticis tanquam supremum caput præfuisse, et hac in functione patricium vices ejus egisse*. Idque probat ex disputatione Gregentii, ubi dicit Erban Judæum baptismi undis jam ablutum, creatum esse a rege Homeritarum ὁπαρχήτορα, qui Meursio est vicarius regis, tanquam supremi in rebus ecclesiasticis capitis. Sed Meursius hic nimis aperte anglicizat: ut enim Angli regem suum veluti supremum Ecclesiæ caput venerantur, ita et Batavi suum magistratum ad idem culmen evehere incipiunt, ut planum sit cum ex aliis novatoribus, tum ex Hugone Grotio in *Pietate Ordinum Hollandiæ*: in quo tamen a puro Calvinismo et Puritanismo immane quantum

A ut ita loquar, *capitaneus* socium attribuerunt. GRETS.

CAPUT IV.

Explicantur obscura quædam vocabula ex capite 3.

P. 13. Σκιάδιον, quod et σκιάδι, ad verbum est umbella seu umbraculum, tegumen capitis, breviter pileus, quo nomine in versione præcipue usus sum. GRETS.

Ibid. [Cranium solum coronat et leviter adumbrat τὸ καλούμενον σκιάδιον, qua de causa non umbellam, seu carens protensis in frontem oris, sed pileolum ex æquo (si medium tamen conum, licet modicum, appinxeris) caput ambientem, mihi potiori jure sonat; quemque ὁλομάργρον hic auctor vocat, Theophanes prius καμηλαύχιον διὰ λιβὸν dixit, Totilæque Gothorum regi detractum a Narsete Cpolim ad Justinianum 221 missum in ejus Vita narravit. Eaque, qua descripsi, figura σκιάδιον ὁλομάργρον Gregoræ et Chalcondyli nonnulli editi codices demonstrant: eademque, si gemmarum grandine conspergerentur, usitatum sibi καμηλαύχιον Græci recentiores repræsentarent, et cum Suida σκιάδιον ὁπερ ἡμεῖς καμηλαύχιον λέγομεν indubitanter asseverarent. Forsan igitur, ut Totilæ καμηλαύχιον διὰ λιβὸν in caput recepit Justinianus, ita ab eo proprium sibi fecere posterī Græcorum principes σκιάδιον ὁλομάργρον, quo imperatores ipsos nunquam redimitos in picturis et numismatibus conspicias. Et diadema non absimile a Constantino inventum in his Cedreni verbis adnotabis: Φασὶ δὲ αὐτὸν πρῶτον πάντων τῶν βασιλέων διαδήματι χρῆσασθαι καὶ μαργαρίταις; καὶ ἄλλοις λίθοις περιεργότερον κοσμηθῆναι. GOAR.]

Aer sciadii seu pilei est umbo, der sturm. Junius ubique veritè repletum. Aliam insuper notionem habet ὁ ἀήρ, significat enim velum seu tegumentum, quo sancta teguntur. Liturgia S. Chrysostomi: Ὁ θεὸς ἱεραὺς ἀπὸς τὸν ἀέρα ἐπιπλήσσει τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ τοῦ διακόνου. Ἐκτα ἀπορίθησι τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου θύραου καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου, τὸν θεὸς ἀπὸ λαβὼν ἀπὸ τῶν ὤμων τοῦ διακόνου καὶ θυμιάσας αὐτὸν ἐπισκαπάζει δι' αὐτοῦ τὰ ἅγια. GRETS.

Ibid. [Aerem hic verberant et ventos sequuntur cum Meursio, qui ἀέρα sudarium liturgicum, pilei umbonem vel repletum interpretantur. Sensum assequetur qui doctissimi Allatii mentem sequetur, et ex eo, mihi rescribit ille, quod despote nomen exaratum gerit, ἀέρα σκιάδιον cingulum, zonam seu rittam frontem proxime ambientem, referro conficiet. Rationem, si arrisura sit incertus, proferam. Aer liturgicus, si Germanum patriarchalem docentem audias, velum majus est sacris donis in altari superpositus, ejusque alis et ambitu, seu aere vel æthere orbis inferior, illa circumquaque teguntur; parique ratione pilei aer cingulum est ei circumpositum, gestantis caput coronaturum ejusque nomen per universi fines circumquaque spar-

surum; quamvis eadem voce *replum* illud in despotæ pileo antierius prominens, prout iconibus concilii Florentini acta nonnulla representantibus ac per hocce opus (ed. Lupar.) sparsis ex antiquis exemplaribus pingitur, addubitem significari. GOAR.]

P. 15 *Χρυσοκλαδάρικόν*. Junius et hic et alibi sæpius edit *χρυσοκλαδάρικα*, et aureas virgulas interpretatur. Sed lectio nostra recta est; nam *chrysoclavarium* idem est quod *chrysoclavus* seu *chrysoclavatæ*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus toties usurpata; vel si mere Latinam dictionem velis, *auriclavus* seu *auriclavatus*. Erant *clavi auri* in vestibus segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibus adjecta. GRETS.

Ibid. [Sit idem licet *χρυσοκλαδάρικόν* quod *chrysoclavus* vel *chrysoclavatus*, vox Anastasio Bibliothecario in pontificibus multoties usurpata: cum alia tamen mere Latina dictione *auriclavus* seu *auriclavatus*, sono quamvis vicina, nullam in sensus proprietate societatem init. Erant enim *clavi auri* in vestibus segmenta quædam in formam clavorum efficta, ornatus gratia vestibus adjecta: *χρυσοκλαδάρικόν* vero non *clav* modo sed varium, et quodeunque opus est filis aureis phrygionis arte in subjecto serico vel panno ductis depictum; unde phrygionem *χρυσοκλαδάριστήν*, vel eum Theophrane *χρυσοκλαδάριον* (ἀνήθη, inquit, μέρος τοῦ ἐργασίου τῶν χρυσοκλαδάρων, *phrygionum officina pars combusta est*) neoterica Græcia vocat. Corregit tamen eum Regius 222 aliisque nonnullis exemplaribus *χρυσοκλαδάριστήν* diceret, ob *χρυσοκλάδους*; sive *χρυσοκλαδάρικας*, quibus auro ludit figuras, quæ ἱματίῳ rerepiæ φύλλοις καὶ κλάδοις πεποιημένον, foliis et ramunculis varium reddunt et distinctum. Πικρὰς ob implexa ac acu ludenda variis tramitibus ducta ramalia scribet numerus sequens tertius. Quot enim ramis aureis, qua rectis qua contortis, hic discriminatis et divis, ibi simul collectis, nunc enascentibus, alibi truncatis vel jucunde desinentibus, pingit ac variat materiam? Hic autem non *clavos*, sed characteres aureos, gerentis nomen exprimentes, in ima pilei ora, si lubet, adnotabis exaratos. GOAR.]

Ibid. Συρματῆνον fimbriatum, a syrmate; quo nomine intelligo utrinque dependentia ex sciadio seu pileo quasi reticula seu funiculos; quos, si lubet, oculis inspicere poteris in tribus imaginibus imperatorum, quæ visuntur initio Nicephori Gregoræ ex editione Basileensi 1562. Non absimilis est effigies, quam nobis Turco-Græcia representat. *Χρυσοκλαδάρικόν*, συρματῆνον, ut non referantur cum Junio ad voculam δνόματα, sed ad ipsum sciadion. GRETS.

Ibid. [Σύρμα nil minus quàm pilei reticula seu funiculos refert, ut ab eo pileus ipse noscatur *fimbriatus*: rectius cum Græcia hodierna interpretaberis *aurum ductile*, *aurum*, inquam, in *fila solida tractum*, or truit, fil d'or. Solidum dixi, hoc est

nondum molis tusum, exindeque serico filo superinductum. Συρματῆνον itaque opus est auro in fila solida ducto compositum vel pictum, quale despotæ nomen in ejus pileo phrygionica manu delineatur. GOAR.]

Ibid. Τυρσία. Ita legit Junius, et apicem interpretatur, quo nomine intelligit superiorem sciadi partem, in conum assurgentem fastigiatam: deductique voculam τυρσία, παρὰ τὸ τείνειν, a *tendendo*. In altero codice Bavarico legitur disjunctim τὰ σεία, in neutro genere: et ita legendum puto 1. quia subditur in neutro genere τὰ σεία οἷα καὶ τὰ βασιλικὰ: et infra: Ὁ ἀπὸ καὶ τὰ σεία, οἷα καὶ τὰ τοῦ δεσποτοῦ. Signum ergo est et id quod antecedit, nempe τὰ σεία, neutrius generis esse. 2. Quia τὰ σεία Junii a τείνω pro extensione genere feminino prorsus ignota et inusitata est. Quid sit τείνω, omnes norunt: quid τυρσία, per Junium nemo novit; tametsi ingenue fateor me compertum non habere quid τὰ σεία significant. Quocirca in versione Græcam dictionem retinui, donec viri docti vel veram significantiam eruant vel Codino veram lectionem restituant. GRETS.

Ibid. [Promerebor mihi Gretserum Allatii comes, et veram τῶν σείων significantiam eruam. Σεία sunt longi unius fere palmi margaritarum tractus, circa despotæ aures e pileo penduli. Sic lora e pontificum mitris, funes reticulati e cardinalium pileis, in aures ipsæ ex auribus pendentes σεία, sunt, mobilia, tremula pendulaque ornamenta, ἀπὸ τοῦ σείειν. Eadem in patriarchæ pileo Turcogræcia nuncupat χαμηλαυκλάδα, pilei manubria vel ansas. GOAR.]

Ib. Κόμβος est *nodus*. Compositum ἐπικόμβια, de quo infra, sunt segmenta panni, quibus involvi solent nummi aurei, argentei, ærei, quæ etiam κόμβια appellantur. Hinc κομβολύτης, βαλαντιοτόμος. Uterpatur quoque κόμβος pro κόμβος. Quamvis κόμβος interdum idem est quod commodus. Mauricius apud Rigaltium: Καλὸν δὲ ἵσθαι 223 τίντας κατὰ τὸ σχῆμα τῶν Ἀδάρων ἢ Τούρκων γινέσθαι, ὅτι καὶ κομποὶ καὶ χρυσῶδες εἶσιν. GRETS.

Ibid. [Τοῦ κόμβου. Non quemlibet *nodum*, vel eum solum, vox κόμβος menti objicit. Hic verò solius imperatoris coronæ gemmeum apicem vel eminentem in ea globulum, quo despotæ pileus non insignitur, refert. GOAR.]

Ibid. Illud τλήν τῶν φοινίκων seu φοινικίων vertit Junius *exceptis tæniis*, et in scholiis explicans quid sint tæniæ, ait esse villas oblongas, quibus tanquam loris partes apicis commissæ et suturæ oblectæ sunt. Ego et hic et infra malo palmulis. Apud Capitolinum in Gordianis est palmata tunica et toga picta. GRETS.

Ibid. [Fructus, non folia palmarum, in hac dictione legendi. Daetylos hodierna Græcia vocat φοινίκια: illi vero in usum morem, granis tamen longius diastis ac magis pendulis, e trunci vertice, quo rami nascuntur, pendent. Ab arboris ad imperato-

ris verticem translatis oculis sertum gemmeum, A cassidi vel ejus stemmati eminens, vel ad dextram aurem volitantis instar plumæ affixum, φοινίκας vel φοινίκια vocitabis, quasi gemmeos capitis vel coronæ botros. Ita scribit Georgius Coresius : id testantur antiqua Græcorum imperatorum numismata. GOAR.]

Ibid. Τοῦχον τοῦ δεσπότης sive βουχόν est ipsissima Germanorum vocula *rock*. Nicetas in Andronico l. II : Φοροῦντα βούχον σχιστὸν μέχρι καὶ τῶν γονάτων. Helgaldus in vita regis Roberti: *Exuens se vestimento purpureo, quod lingua rustica dicitur rocus*. Hinc etiam *rochetum* vox sæpius obvia in libris ritualibus, præsertim Romanis. Inde etiam βουχα: τὸν vestiarium, vox nostro quoque Codino usurpata. GRÆTS.

Ibid. [Despotæ βούχον hujusmodi sive λυάτιον, si imperatorio non absimilis est formæ, κάκχος in seculis dicitur, tunica nimirum e villosa serico nullis plicis conspicua, sed circa pectus et lumbos strictior, paulo latior circa pedes, totum corpus ambiens. Ut illam, clade in bello accepta, tristis a se abjecerit Joannes despotæ Michaelis Palæologi frater, narrat Gregoras v ult. GOAR.]

Ib. Πίζας et στρατηλατῖα, interpretatur Junius *lacinias et lemniscos militares*. GRÆTS.

Ibid. [Regiam Sandionysiæ abbatiam eo fine profectus ut Manuēlis imperatoris Helenes imperatricis, Joannis imperii collegæ, Theodori despotæ, Andronici αὐθεντοῦ τοῦ Palæologorum eo ms S. Dionysii operum, quod Manuel prædictus coætaneo sibi Christianissimo Francorum regi donavit, expressas ad vivum effigies, vultus, stemmata, gestus, vestes, vestium colores, formam, ornamenta conspicerem attentius et observarem, perspecta coccinea despotæ tunica ligataque ad collum ejusdem coloris chlamyde, cujus dextra pars in dextrum humerum revolvitur, in tunica (ea talaris est ad sacci modum) ramos aureos animadverti depictos, chlamydemque Phrygio aurocoque opere respersam totam, per spatia quædam in orbem relicta bicapitibus aquilis auro pariter expressis in ea fulgentibus. An aurea ramalia *radicum* instar per vestem, nullis tamen aquilis ornatam, serpentina βίζας, aquilis vero primæva Romanorum *signa militaria* στρατηλατῖα vocarem, dubius primū hæsi. Sensu mentisque dubietate æque docto ac mihi benevolo Cyrillo Campanæ Chiensi detecta, dubium ille probate sensu depulit. Tu, lector, eruditus 224 Græcique viri auctoritate laudata, lacinias lemniscosque militares antiquis Romanis relinques, et in recentiore Græcarum vestium usu non nisi quod oculus cernit et ratio suadet adnotabis. GOAR.]

Ibid. Ταμπήριον pro ταμπάριον sive ταβδάριον, ut παμπάριον, μαμπάριον, ομφάκιον, οφφάκιον, Italicum *tabarro, penula, chlamys*. GRÆTS.

[Ταμπάριον, *chlamys imperatoria* ad pedes defluens, militaris nonnunquam et brevior. Nicetas in Manuele Comneno, l. IV: Τῇ μὲν χλαμύδι τοῦ σώμα-

τος περιβλήσας τὸν λόγον. Cujus alia lectio inter varias scribit τῇ μὲν ταμπάριον τοῦ σώματος περιβλήσας τὸν λόγον. Ut gereretur vel corpus ambiret, hæc alia scriptoris ejusdem verba declarant l. III: Χλαμύδα ἡσθημένους ἀσπασίεραν περὶ τὸν δεξιὸν ὤμον περνούμενην, καὶ ἀμείψαν ἐλευθέραν τὴν χεῖρα κατὰ τὸ πόρπημα. Ubi vero ταμπάριον vice ταμπάριον vel ταβδάριον legendum putat Meursius nullo auctore, negatur. GOAR.]

Junius in Codino confundit *margaritas* cum *margellis*, et id quod ex *margellis* constat, cum illo quod constat ex *margaritis*, cum tamen haud exiguo discrimine distent. Nam *margella* significat 1) corallium lapidem, 2) florem seu herbam anagallidem, quæ rubore corallium mentitur, Gallice *morgelline* seu *morgellina*, quasi morsus gallinæ. *Ægineta* χορὰλλον appellat. 3) Id quod florem et lapidem corallium imitatur. 4) Omnis generis pretiosa et discoloria assumpta vestibus superaddi solita. Μαργέλλον sæpe idem significat quod *margella*. Aliquando *margellium* est *fibria* seu *limbus* ex *margella* seu corallio. Moschopolus: Λῶμα τὸ ἀπ' ἄκρου τινὸς ἐκτεταμένον καὶ οἷον ἐρίσον αὐτὸ, ὡς τὸ κοινῶς λεγόμενον μαργέλλον. λωμάτιον, *partula fibria, parvus limbus seu limbulus*. Porro a λῶμα τὸ λωμάτιον natum videtur Germanicum *saum, saum, fibria*, λ in S mutato. Balsamon ad 27 canonem Trullanum: Ἄλλὰ τὰ πολυτελῆ χρυσοῦσφанта ἐπιβλήματα τὰ δημοτικῶς λεγόμενα μαργέλλια, γράμματα καὶ ἀντίπανα, καὶ τὰ ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια.

C *Grammata et antipana*, quasi panni pannis oppositi, et *purpurea vestimenta*. Puto legendum γάρματα pro γράμματα : nam *vestes gammatae* notæ sunt apud Græcos, et in Balsamonis meleta de patriarcharum privilegiis habes στιχάριον διὰ γαρμάτων. Idem Balsamon ad canonem 16 concilii septimi, quod est secundum Nicænum, ubi τινὰ ἀπερόχρα ἐπιβλήματα προστίθενται ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἱματίων ἔχουν μαργέλλια. Ubi doctissimus vir Gentianus Hervetus ad marginem notat : Μαργέλλια (sic enim scribit) puto dicium esse a Græcis, corrupta dictione, quasi *marginalia*. Cui conjecturæ quid verisimilitudinem conciliet, nihil video præter nomen quoddam similitudinem : et quia in *margellis* et *margelliis* versamur, Cedreni locum in Michaelis Stratiotico imperatore ascribamus et explicemus. Τὸ τε γὰρ λεγόμενον στρατήγιον ἀνακαθαίρεσθαι ἐκέλευσε, καὶ τὰς τῶν πολιτῶν χεῖρας σκέπτεσθαι, μὴ διὰ γαρμάτων ὡς νῦν, ἀλλὰ διὰ μαργελλογράμμων ἐθνῶν ἐκ βύσσου πορφυρὰς ἐξοφασμένων. Jussit (idem Stratioticus) *expurgari strategium*, etc., et *capita civium tegi* 225 non litteratis pileis, ut nunc moris est, sed *margella fimbriatis linteis ex bysso purpurea textis*. Quem locum interpres Cedreni se non capere ingenue constituit, et sane difficilis est : quem planiorem reddidit illa Meursii emendatio, μαργελλογράμμων pro μεγαλογράμμων. Ego libenter pro διὰ γαρμάτων legere debet διὰ γαρμάτων : nam ut vestes olim

gammatae, sic et tegumenta capitis *gammata* fuisse A tribunal causam refero. Illi si vulgari Græcorum lingua sententiam enuntiant, primum κόκκινον, secundum δέξυ sancient vocandum; suffragabunturque Hieronymus Germanus et Simon Portius in lexicis Græcobarbaris. Decipit itaque Junii testimonium a Gretsero probatum, ubi ait: Τὸ δέξυ vim intendendi habet. GOAR.]

P. 13. [A margine, dictione Latina, μαργέλλον derivant Græci, nec corallii pretium vel margellinae venustatem attendunt (prout Meursius, et qui eum exscribunt, comminiscuntur), ut eā voce vestis limbum et assummentum quodcumque discolor vel auro textum, panno superadditum, expriment. Id ipsum et a Gretsero post Meursium exscriptæ auctoritates evincunt.] GOAR.

Ibid. Κάλαται, caligæ, ex Latino *calceus* magis quam *caliga*. Et sumitur hic non pro *calceis*, sed pro *bracis*: nam calcei jam sequuntur. Caligæ tamen nomen etiam calceum militarem significat. Hinc βουλή καλίων, *senatus caligarum* seu caligatus, apud Dionem, l. XLVIII, *scōmma* in senatum, quod caligis sive calceis militariis uteretur. Sic *caliga* sumitur ab interprete nostro Act. XII: *Calcea te caligas tuas*. Græce ὑπόδησαι τὰ σανδάλια σου, *subliga sandalia tua*. GRETS.

Ibid. [Nusquam *calceus* Latinus, vix *caliga* item Latina, imo certissime Italicorum *calze* vocem κάλαται Græcis dedere. Nec *bracæ* itaque, minus *calceos*, sed vel *caligas* ad suram usque ascendentes vel integras ocreas significat. Usus loquendi recentior sensum allatum probat, confirmantque in vulgariis lexicis Hieronymus Germanus et Simon Portius, qui licet κάλαται communiori pronuntiationi calicem exæquantem scribant (substituunt enim hodierni ρ vice λ, et ἤρθεν, non ἤλθεν, ἀρμυρόν, non ἀλμυρόν proferunt), usui tamen et sensui reddita, hic Latina voce *tibialia*, ille Italica *calze*, *calcette*, suis calculis attestantur. GOAR.]

Ib. Διβολέα. Vocabulum hoc aliquoties apud Codinum legitur. Διβολός idem quod διπλούς. Pro quo veteres διβολός, ut διβολός χλαίνα. Junius, διβολέα ὑπόδηματα, *bilices calcei*, et διβολός, *bilix*, id est *ornatus bicolore licio*. Sed tu dic διβολός; seu διβολέα, quoties apud Codinum occurrit, nihil aliud esse quam *bicolor* seu *duplicis coloris*. GRETS.

Ibid. [Διβολέα quoties occurrit apud Codinum, D non uno modo intellige, sed *bicolore* vestem, v. g. cuius pars media coloris unius, alterius est altera, qualem plerumque scabini urbium gerunt in Galliis; vel cuius pannus exterior huius, subductus alterius est coloris; vel quæ demum in versicolores tæniæ est secta, et ex eis fasciata et contexta, pro Helvetiorum more. GOAR.]

Ibid. Χρώματος δέξος, id est, *rubentissimi*, inquit Junius: δέξυ enim vim intendendi habet. Hinc in codice est oxyblatta, *purpura exquisitioris luminis*.

226 [Ibid. Num cæcutiunt Junius et sequaces, qui discrimen inter colores ponere nequeant? Alius est enim purpureus vel ut commentarius scribit *rubentissimus* color, alius *violaceus*. Ad baphiorum

Ib. Μουσάκιον est *mosaicum*, *musivum opus*; erant ergo calcei isti picti quasi de musivo, quia punctulis versicoloribus interincti erant. Recentiores Græci μουσιῶν καὶ διὰ μουτίων καλλιπίζειν dicunt. Et ut hic habes ὑπόδηματα μουζάκια, sic apud Trebellium Pollionem in Teir. Jun. est *corona picturata de museo*. GRETS.

Ibid. Mirus tessellator Meursius, qui musivo opere calceos affabre compositos vendit. At non compositos, inquiet alius, sed pictos quasi de musivo, seu punctulis versicoloribus interinctos. Rectius omnino fictos dixisset. Quid igitur ὑπόδηματα μουζάκια? Genus Saracenicæ calceamenti, cuius usus a Græcis peregrinos mores facile imitantibus erat jam Codini tempore in curiam CP. inductus, crepidisque tibialium more ceu levior ac mollior cothurnus solet immitti. GOAR.

Ib. Περριστηρίων. Forte legendum περριστηρίων, a recto περριστηρ. GRETS.

[Περριστηρίων retinenda lectio, nec περριστηρίων substituenda: gaudent enim Græci neutris huiusmodi a masculinis derivatis. Sic dicunt φοινίχας et φοινίχια, χεῖρας et χέρια, πόδες et πόδια, etc. GOAR.]

Ib. Sella equi sive ephippium (v. Meursium. GOAR.); ἰστρομάχιον, et tegmen sudori cavendo et ab equis arcendo. GRETS.

P. 14. [Cur Meursius stragulam ephippio substratam ad prohibendum equi sudorem τὸ ἰστρομάχιον exponat, non video: qui namque depictæ in ea effulsissent aquilæ? Clarius certe nitent in aliis e sella pendentibus ornamentis, quæ propius exsudentem equum attingunt et ejus extergunt sudorem. GOAR.]

Margellium hic est segmentum diversi coloris, sellæ ante et retro insertum. Errat Junius, cum verba ista καὶ εἰς τὰ τέσσαρα μέρη sejungit a proximè antecedentibus; itaque vertit, vel potius pervertit, ad quatuor vero latera sagmatis sudatorii habens etiam textum e margaritis ante et pone, etc. GRETS.

Ibid. Κοκπιτόριον vox vere Latina, *coopertorium*. Plinius *cooperculum* dixit. Errat Junius, qui κοκπιτόριον edidit vertitque *postilenam*. Viri docti, inquit Glossarium, putarunt κοκπιτόριον esse *Græcam vocem*, παρὰ τῆς κόπρον καὶ οὐράς, sed *analogia repugnat*: tunc enim κοκπιτόριον foret. Itaque non est quod *fimocaudium* interpretentur et *postilenam* esse dicant. Hæc spicua in Junium directe directa sunt, a professore Leidensi in professorem olim Leidensem. GRETS.

[Meursius *coopertorium*, et ex Plinio *cooperculum*

Latine reddidit. Latine magis simpli ac Græce dixisset *ephippiarium stragulum*.

Ibid. [Ἐκδύται. Duobus a Meursio vocis ἀκάλας notatis sensibus, *scalæ* nimirum et *navalis*, tertius *stapedis* tum ex præsentis tum ex alio 227 Leonis Grammatici loco addendus : Τοῦ πλοῦς κρατηθέντος ἐν τῇ ἀκάλῃ θροῦσθαι; ὁ ἵππος. GOAR.]

Ibid. Κεφαλάρια sive κεφάλαιον freni pars, quæ auribus circumdatur, quæ aurea dicebatur veteribus Latinis, teste Festo, ab aure utique, non ab auro, sicut pars inferior freni dicitur *orsa* ab ore. GAETZ.

Ibid. [Meursius : *Freni pars quæ auribus circumdatur*. Clarius ego : *frontale vel copistrum*. Pari verbo scripsit prius Nicetas in Manuele, l. v, Προμετωπίδων. Ἄλλ' ἦν ὁρᾶν, inquit ille, τῶν ἵππων αὐτῶν διαδῆματα μασχαλιστῆρας προσαίνοντων, καὶ προκειμένων προμετωπίδια καὶ προστερνίδια τῶν βλημάτων ἑρόματα. Alia loci ejusdem vulgaris lectio: Τὰ δῖλογα αὐτῶν ὀρματωμένα μετὰ κεφαλάρων καὶ σαγισμάτων λωρικαίων. In eadem mentem usurpaverat Simocatta κεφάλαιον : Κοσμεῖται μὲν ἵππος κεφαλάρους τε καὶ θώραξι. GOAR.]

Ib. Ἀπώρηται φορούντα. Mendum manifestum. Sed quomodo emendandum? Num legendum φοῦτα? Ita aliquando suspicabar, præsertim cum infra, ubi de pileo et insignibus magni interpretis agitur, Junius ediderit φοῦταν ἑρυσθάν : In summitate habet exiguam pupam rubram. In indice interpretatur Junius *puellam*. Quæ lectio etiam applicanda videtur illi loco c. 5 : Μετὰ τῶν φορούντων. Junius cum equis agminalibus, et in indice τὰ φορούντα equi agminales. At quid si et hic φοῦτων? Cum ornamentis et phaleris? Accedit Glossarium Isidori, cui ornamenta camelorum et phalaræ sunt *bada*, exiguo sane a vocabulo *puella* discrimine. Sed legendum et hic et alibi τοῦφα (idem τὰ τοῦφα seu τοῦφια). Est autem τοῦφα *parvulum flammulum*. Mauricius Strateg., 2 : Κασσίδας ἔχουσα; τοῦφια μικρά. Idem: Μικρὰ τοῦφια κατὰ τῶν ὀπισθελίων καὶ ἀντελίων τῶν ἵππων. Idem: Τοῦφια εἰς τὰς ὀπισθελίδια; τέσσαρα. Eadem ferme Leo Imperator Constitut. vi, ubi præterea requirit κορυφαῖον τοῦ ἵππου τοῦφον (sic enim legendum esse patet ex Mauricio apud Rigaltium v. τοῦφια) in vertice equi *flammulam*, alteram ὀπογένειον, sub mento. Ex his facile erit vertere et explicare loca Codini : nam is quem præ manibus habemus, sic reddi debet. In fronte ad auream freni pendet *tupha* seu *flammula*. Et ille alter, pro φορούντων, μετὰ τῶν τοῦφῶν, cum *flammulis* et aliis ornamentis equestribus. Valeat Junius cum suis equis agminalibus. Tertio loco similiter medicinam facies, si substituas μικρὰν τοῦφαν ἑρυσθάν, *exiguam tupham* seu *parvulam flammulam purpuream*, Juniumque cum sua *parva pupa* et *puella* facessere jubeas.

Sollicitat Rigaltius alium locum Curopalatae nostri, c. 17, ubi bis τοῦφια editur et legitur. Mallet ipse τοῦφια. Reclamat Glossarium, *Male*, inquit,

τοῦφια et τοῦφῶν hoc loco restituere temunt viri docti, id est Rigaltius; in quo judicio Glossarii libenter acquiesco. GAETZ.

Ib. [Τοῦφα alia hominis, alia equi. Illa *tiara* est et capitis velamen, hæc *apex*, *serica panicula*, *crista plumatilis vel gemmea*. De prima Zonaras in Basilio Porphyrogenito : Τίτρεται ταινιωθεὶς; ὁρβία, ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημόδης καὶ πολὺς ἀνθρώπος, τῦφον, οἶμαι, ὀνομασμένην 228 ὧς τε τοῦφῶσαι ποιεῖσθαι τοῦς; ταύτην ἀναδουμένους. Leo Grammaticus : Ἐπειὸν ἡ χρυσεὶ τοῦφα Ἰουστινιανοῦ τοῦ λεγομένου Αὐγουστῆως. De secunda Rigaltius : Τοῦφῶν λόφος. Simon Portius : Ἀθήνη κολοφῶν, φοῦντα, *pannicula*, *apex*. Idem vero sensu tenes, sive τοῦφαν sive φοῦνταν vel φοῦταν dicas; cujus testes sunt variae lectiones, tum nostræ eo quem tractamus loco, tum Junianæ a Greisære citatæ. GOAR.]

Ibid. Μετὰ φοινίκων, cum ramis palmæ, inquit Junius, hoc est, segmenta inspersa habebat efformata instar ramorum palmæ. GAETZ.

Ib. [Κόμπωσιν *nodum gemmeum* concipe, gemmam nempe luculentiores, qua velut etrunco, *pannicula* φοινίκων rami proleunt. Κόμβος; sive κόμπος; *nodum* vel *globulum* sonat, κομπῶν *globulos* committo velut in fibulas. Κομπολογί; *globulorum series* est, *precaria corona*. Κόμπωσις; *globuli commissura*. GOAR.]

Ib. Τέντα seu τένδα a Latino *tentorium* est, et hoc a *tendo*. Vox in Tacticis Leonis frequens. E'si autem certum est τένταν esse alicubi *tentorium*, an tamen hic sit, anceps sententiæ hæreo. Quid enim hoc loco *tentorium*, ubi de pileis, vesitiis et ornatu equestri officialium palatinorum agitur? Ego admodum inclino ut per τένταν seu τένδαν intelligatur id quod Germani vocant *den sattelbogen* a tenendo; quia eques partem illam prominentiorem ephippii manibus tenere solet. Si quis tamen in tentorio persistere velit, cum eo absit ut pugnem. Junius vertit *tholum*. GAETZ.

[Τέντα *tentorium* est indubie; nec modo vestes et pileum, sed et cuncta despota insignia connexaque dignitati symbola textus enarrat. Nicetas in Manuele, l. viii : Σχηνὴν ἔγκρασιως διατέμνει. Alia lectio, σχίζει τὴν τένταν ἔγκρασιως. Idem in Joanne Comnenō : Τὰς τέντας αὐτῶν ἔκλει ἔστησαν. Ab his diversa Rigaltius. GOAR.]

Ibid. Ἀστέπουλα, id est *astol*. Græcorum recentiorum est *terminatio* pullos et poulon et pullos, nihil præterea significans, inquit Junius : sic ex nomine ἄρχων fit ἄρχοντόπουλος, ex nomine παῖς παιδόπουλος, ex ἀθένης ἀθεντόπουλος, ex Τούρκος Τουρκόπουλος, ex Francus Francόπουλος, etc. Eisi autem verum sit *terminationem* istam plerumque nihil significationi addere, interdum tamen videtur habere vim minuendi, ut in ἄρχοντόπουλον, quando puerum seu ephēbum honorarium significat; quæ notione sæpe occurrit apud Codinum (c. 6) : non enim tunc significat *principem* seu virum *primarium*, ut simplex vocabulum ἄρχων, sed puerum, et quidem

δοκεῖ, qui sine ullo pileo vel capitis tegumento in palatio versatur. Apud nonnullos Germanos *Peter* (*Petrus*) est *Petermann*; ubi adjectio *illa manu* nihil penitus ad significationem adiecit, quia idem prorsus est quod *Peter*. Forte autem legendum ἀποκοῦλων γέμουσα ἐροδῶν. GRETS.

Ibid. [Vocis πῶλος adminiculo nonnullis diminutivis formandis utuntur hodierni, in locum ω substituta ου diphthongo, ut nuper in τόce πτερνιστῶλουρ vice πτερνιστῶλουρ animadvertere fas fuit. Sic κομητόπουλον Cedrenius, φολογόπουλον doctissimus Allatius, ἀρχοντόπουλον in sequentibus Codinus scripsere, ut filios comitis, exiguum et compendiosum diurnale, puerum nobilem exprimerent.

Ibid. Ἐπὶ κεφαλῇς ἐστὶ νόος ὧν. Vide capitis sequentis notam primam. GOAR.]

229 *Ibid.* Καβαλλικεύη, vox a Latino *caballus* ficta, frequens in hoc opere. Additur explicatio, ἥως ἡμεῖς, quales barbararum dictionum explanationes multæ occurrunt in Codino; ut paulo ante κάμπο; ἥως πεδῖον. Nec scio num sint ab auctore an a librariis. "Hæc recentioris Græciæ flosculus est, pro ῥ. Primis verbis hujus numeri forte aptior scriptura esset: Πεζεὺς δὲ δεσπότης, ἂν ᾧ ἂν τόπῳ προστάξει τοῦτο ὁ βασιλεὺς. GRETS.

Ib. Σκαράνικον. Junius *pallam* vertit vel *lazani* et *fluentem togam*; ejusque vocabuli natalia ab Assyriis repetit. Ego nomen Græcum retinendum censeo, tam hic quam alibi, tam in his quam in aliis id genus vocabulis, quando nullum Latinum suppetit quod vim satis exprimat. Forte *scaranicum* est a *Sarra*, hoc est Tyro. Sidorius, viii, 6: *Sarranis ebria facis*. Ubi Savaro: *Sarranis*, id est Tyriis: Tyrus enim insula prius *Sarra* dicta. Servius et Festi Epitomastes. Unde *Sarranum* ostrum Virgilio. Sed en fulmen a Glossario Græcob. Apud Codinum *male* semper σκαράνικον legitur: restituit ubique σκαράμαχον. Obtemperarem, nisi consensus mss. codicum me retraheret: nam neque Junius in suis neque ego in Bavaricis et Lautheriano hoc σκαράμαχον reperimus. Uterque Bavaricus præfert quidem σκαράνιον, facili lapsu librarii x omittentis: sed quid σκαράνιον ad σκαράμαχον? GRETS.

[Σκαράνικον. Cum de illo frequentior occurreret sermo, commodius infra declarabitur. Vide interrim quartam ab hæc notam, cui titulus καβδδῖον.

Ibid. [Χρυσοχοῦδον. Sensum percipe: nec illud modo, sed et auro solido conflatis monilibus asseres circumfusus et distinctus despotæ σκαράνικον; λιθάρια namque, qui non uniones, sed lapilli sunt pretiosi, non nisi opere solide concreto, cujus χρυσός est auctor, includi possunt et detineri, ac demum externæ vestī, qualis σκαράνικον est, per varia spatia respergi et consui. Sandionysiacus codex palmarem limbum gemmis et lapillis, ut apparet, varium ejus vestī appingit.

Ibid. [Λιθάρια. Vide degenerantes in barbariem voces has, λιθάρια, μαργαριτάρια, et, de quibus

A nuper, γαλινάρια. Pauca sunt et immenso, quem tumet recenseras, numero. GOAR.]

Ib. Καβδῖον. Scribitur etiam καβδῖος, καβδῖον, καβδῖος. Junius interpretatur *tunicam honoratam et puram*. Sed Græcum retineamus. Glossarium, v. κάμβα, dicit καβδῖον esse diminutivum a κάμβα vel κάμβα: utrumque enim Græcia usurpari, sicut μαμπάριον, et μαμπάριον, ταμπάριον, et ταμπάριον. Forte tandem existet qui a *Cabbade* rege Persarum originem τοῦ καβδῖου petat, cum *scaranicum cabbadum* et *phaceolium* ab Assyriis a Græcos venerint, ut infra ex Codino discemus c. 6; probabile est formari καβδῖον a Latino *cappa*. Infra quid sit καβδῖον explicatur addita hæc exegesi καβδῖον ἥως τὸ ἐπὶ τῷ ἐνδύμα πάντων. GRETS.

[Occurreret nonnunquam uno ῥ. minutum, καβδῖον, vel etiam extrema syllaba pro corrupto loquendi usu truncatum, καβδῖ. Quid sit exponit Portius in Lexico: καβδῖ τῆθεννα, τῆθεννο; σάρος. Duplicem in familiari sermone observari tunicam, interiorem et externam. **230** Illa brevior est et suras lambit, sinibus caret et plicis, globis sua mole consprensus colligatur ad imum usque pectus; corpus asstringit, et zona præcingitur, sub qua crurum motes limbos oris interioribus assutos et subductos manifestat. Hæc (quæ σκαράνικον est) longior ad talos defluit, aperta geritur et cingulo libera, sinuosa non est, priore licet amplior; unde et latioribus retisque manebis, si expandatur, cruets formam exhibet: qua de causa sacerdotum tunicam, seu senatoriam et procerum propriam, laudat Simeon Thessalonice episcopus lib. De Sacram.: Σταυρῷ δὲ τόπον ἔχει τῷ μήκει καὶ τοῖς μακρίοις. Ταῦτα οὖν ἐκ ἡμετέρας κοινῆς παλαιῆς, καὶ ὡς φασίν, ἐκ βασιλικῆς διαρῆς, εἰς τιμὴν ἱερουσῶνης, οὗ καὶ συγκλητικὸι ταῦτα ἰσθύνονται. Primam quæ milites decet laudat Tzetzes Chiliad. 2: Ἐσθῆμα ἱερὸν, σπαρτασῶν τοῦ εἴμα, Ὅτι καβδῖ; λέγεται ἀπὸ Καβδῖου Ἡέροου. Verum in *cabadem* hunc Romanum sagum degenerasse autumo. Ab Assyriis ad curiam CP. transisse scribet auctor inferius c. 6 ad calcem; quod de externo, cœn a Romanis usibus alieno, dicium lubens amplector: a *cappa* vero (quod alii comminiscuntur), barbara Latinorum voce nuncupatum, a forma siquidem abhorret, ne risum moveat, nullus affirmet. GOAR.]

Καβδῖον despotæ est ἔξῃ. Ut intelligas quid sit color ἔξῃ, audi quid Casaubonns ex Turnæo scribat ad illud Trebellii Pollionis: *Chlamydes veri luminis limbatas duas*. Lumen non est coloris nomen, sed affectus, qui sequitur colores intensiores. Purpuram veri luminis appellat *clarum* Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo *clarissimum*. Vopiscus in Carino lumen purpure elegantius verbo expressit, cum *lineas micantes purpura* dixit. Græci qui purius locuti sunt, veri luminis colores dicunt ἔξῃ; posterior ætas ἀληθινός, unde obtinuit ut ἀληθινά appellarentur omnia purpurea propter præstantiam sacri muricis. Apud Balsamonem

in Photianum Nomocanonem habes ἀληθινὰ ὑποδήματα, *calcamenta purpurea et veri luminis*, de quibus etiam Corippus laud. Justinī II, 104. Gæts.

P. 14. [Iterum falso veri luminis sive splendidissimi ruboris lūco dictio δέξς inſeitur. Itane unus duarum dictionum, quas ἡ particula disiunctiva diſcriminat, colligitur ſenſus? qui pertinacius aſſeuerit, colores ipſos inſpiciat. In ms. Tiliāni limine imperatoris effigies rubrum oſtentat veſtimentum, in Sandionysiaco violaceum. Utrobique ejuſdem eſt principis, Manuelis nimirum: violaceum itaque ſicut et purpureum ſibi aſſumit imperator. At deſpotæ, de quo ſermo, et imperatoris communis eſt cabadis ornatus, τὸ ροῦχον αὐτοῦ ὤπερ καὶ τὸ βαſιλικόν: ita nuper auctor. Joannis collegæ præter hæc effigies, ſicut et paterna Manuelis imperatoris, cui aſtat, violacram veſtem oſtentat in laudato S. Dipnysii ms. Ergo deſpotæ καὶ βαſιλικόν: Cabades, inquam, violaceus aut purpureus.

Ib. [Τὸν Καίſαρος ἐπὶ τῶν ἀορτῶν ζητεῖται. Reperitur ille Cæſaris habitus a Barda in publico ſolemniſque proceſſu ad eccleſiam die feſto geſtatus apud Leonem Grammaticum in Michaele Theophili F.: Βίρδα δὲ τοῦ Καίſαρος ἐν τῇ προλαύσει διερχομένου μετὰ ſκαραμαγγίου ὀφέας. Eſt vero ſκαραμάγγιον tunica Perſica auro intexta, eadem cum ſcaranico, de quo inferius auctor. Sugerit propterea Cæſari eidem Philotheus amicus: Ἀδριον, ὦ δέſποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυſοπερικόν σου χιτωνίσκον, καὶ βῆθῃ: τοῖς ἐχθροῖς σου. Ἀπὸ προſώπου σοῦ φεύξονται. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἵππῳ ἐπιβάς παρεγίνετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βαſιλεως μετὰ ſτολῆς λαμπρῆς. Vocem κόρτη tentorium hic indicare demonſtrabimus alibi.

231 Ibid. [Γαμβρῶν. Non generos modo, ſed et leviros et uxorū fratres, qui et ἀνδράδελφοι et γυναικάδελφοι, Græci vocant γαμβρούς. Monitus ſemel ſexcenta reperiet apud eorum hiſtoricos et iuriſconſultos teſtimonia.

P. 15. [Χρυσοκόκκινα. Auro nimirum rubroque ſerico diſtincta, ſive ſimul texta ſive acu pingente addita. GOAN.]

Ibid. Nota cruceſ in pileis generorum imperatoriorum, et quidem non ex qualicunq; materia, ſed ex margaritiſ confectas. Ut placet hic moſ noſtris ſtauromachis? Gæts.

[Cruceſ quinque circiter gemmiſ conſtatas, et ad circuli (qualiſ et Gallorum comitum) caput ambientis quatuor partiſ, frontem nimirum, utramque aurem et occiput, circumpoſitas.

Ib. [Ἐύρους. Tæniαν intellige frontem circumcingentem, nuper circulum dictam, et oræ pilei junctam, ſive illi penitus agglutinetur, ſive ex parte ſuperiori nonnihil diſſideat; quam propterea Gregoras I. v, κατὰ τὴν κάτω καὶ κοίτην ἐπιφάνειαν κοκλίσκον χρυſοειδέα vocat. Vide notam in ſequens caput ad p. 19.

Ib. [Ἠσπάρται. Nec cæruleus nec viridiſ eſt ἡ:

Α πράνεος color, ſed mediuſ, qui ſubviridiſ et porri folio ſimiliſ, prasiuſ et glaucuſ, veri de mev. Ita me uſuſ et cum baphiariſ Græciſ colloquium edocuit. Hinc quia in utrumq; declinat, ſcribit uno loco Simon Portiuſ: Glancuſ πράſινος, γλαυκός, in alio γερανίδς (corrupta pronuntiatio eſt, γερανέος vice) κυάνεος, γλαυκός: caſiuſ, cyaneuſ, tenuſ color. De glauco et cæſio colore ulvæ ſaliciq; perſimiliſ Antoniuſ Thyleſiuſ Lazaro Baiſio adiunctuſ; de veneto, quem Hiſpanice verde de la mar exponit, Calepiniuſ.

Ib. [Τῆμῃσας ſεβαστοκρατορίας. De quo ipſe Cantacuzenuſ, IV, 5.

Ib. [Ἐχοντα ἀστέρος ſυρματετρον. Talem depingit Gregoraſ, IV, I, in enſuſ κυανόις πεδίλοις καὶ χρυſοῦπέις ἐνερμύζοντο ἀστέρι.

Ib. [Εἰς δέφα κόκκινον. Ita ut in plano ſeu ſcutulo rubeo aureæ depictæ forent aquilæ, quæ deinceps glanciſ calceiſ aſſuerentur; et dictio ἀστέριſ, panni verſicoloriſ ſigurſ inſignitiſ planities, le fond d'une broderie ou d'une étoffe à ramage, a ſigura in umbonem deſinente penitus diſtincta. GOAN.]

Ib. Juniuſ κύνος, ego ὁμοίωſ ex duobuſ Bavariciſ codicibuſ: quæ ſcriptura germana eſt.

Ib. Χατράριον, χατρίον ſcutulum quadratum. Juniuſ vertit quadrariaſ teſſeraſ, atq; corruptum ex Italico et Gallico quartieriſ. Gæts.

[Χατράρια ſcutula poſſe dici probo, quadrola jugiter inſitior. Χατράριον enim bractea eſt, lamina, ſcutulum quacunq; ſigura conformatum, alteri rei ornatuſ ergo ſuperponendum. GOAN.]

Chartæ plumbeæ apud Anaſtaſiuſ in Sergio et Gregorio III ſunt tegulæ plumbeæ, quibuſ ædificia tecta. Itaque nihil ad χατράριον et χατρίον noſtrum ſacere videntur. Mox lego cum cod. Boico diſiunctim μετὰ ῥαφῆν. In altero eſt καταγραφῆν. Forte hic etiam diſiunctim κατὰ γραφῆν ſcribendum erit, ſi forte cui magiſ placeat γραφῆ quam ῥαφῆ. Gæts.

Ibid. [Κατὰ ῥαφῆν. Lectio tot in exemplariſ inter ſe collatiſ reperta retinenda: ſuturiſ namq; velut deformitatem ſecum ferentibuſ ornatuſ addi conſuevit.

232 Ibid. [Τετραπύλλον. Videtur eſſe auguſtiuſ et ornatiuſ aliquod faſtigium, ad aliquam aulæ palatii partem quatuor columniſ in ſublime erectam, ad quod, qui equiteſ aulam ex privilegio penetrare poterant, equiſ in terram ſe demittere regiæ maiſtatiſ colendæ gratia compellebantur. GOAN.]

Ib. Lege πάζουσι κάλατοι κατ' ἀναλογίαν τοῦ τόπου τετραπύλλου. Ambulat et illuc ob rationem propter quam ad Tetracyſtulum ambulat; nimirum ob honorem imperatoriſ, qui illic præſenſ eſt. Gæts.

P. 16. [Τὸν κοπιτροπλον καὶ τοῦ ἐκδρω ſκεπλον. Ehippiarium ſtragulum et aliud ſuperiſ tegumen ſunt diſverſa, quod unum nempe maiuſ altero, vel unum paciſ tempore ſit ornamentum, aliud in bello ſit equi munimen.

Ib. Παῖδες. Id est, in terram ex equo desilit, ut pedes incedat. GOAR.]

Ib. Αὐθεντόπολος. Quamquam Glossarium interpretatur herum minore, quasi adjectio illa decerpit aliquid de significatione, id tamen perpetuum non est, ut supra ad p. 14, notabamus.

Ib. Μᾶς et σᾶς, pro μου et σου sunt barbaræ Græciæ suaveolentes flosculi. GRETS.

[Vere nasutus etiam barbaræ Græciæ voces μᾶς et σᾶς non μου et σου, sed ἡμῶν et ὑμῶν vice odorabitur usurpari. Aliis autem a nominativo ἡμεῖς et οἱ nos et vos casibus cunctis deserviunt, mutilatisque per aphæresin ἡμᾶς et οἱσᾶς relinquuntur; simulque vides τοῦ σύ minus anomalum esse plurale ἡμεῖς quam ὑμεῖς, ac ideo suaveolentes barbaræ Græciæ flosculos, nullo pretii eorum delectu facto, non esse temere proterendos. GOAR.]

Ib. Αὐθέντης dominus. Hinc αὐθεντεῖν, αὐθεντεῖν, αὐθεντεῖν, authenticum reddere, auctoritatem, vim et robur addere, ut valeat et rejici non possit. Et cui non sunt auditæ Justiniani Authenticae, quas ipse Νεαράς, hoc est Novellas, indigitavit? Authenticae Scripturae sacrae omnium ore teruntur.

Græci nunc ἀφένδης scribunt et pronuntiant, et corruptius adhuc *esfendi*. Transiit utraque vox ad Turcas: nam illis *aphendi* vel *esfendi* in usu est, teste Leunclavio in Onomastico Musulmannico. Ἀφένδρα domina. Dousa in Itinerario Cpolitano: Nisi Græcos interdum vino deponueris, nisi Græco more πολυχρονιάσης, ἀφένδι, exclamaveris, oleum et operam perdidideris. Hinc αὐθεντία dominatio. GRETS.

CAPUT V.

Explicationes et observationes circa reliquorum procerum aulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 exsequitur.

P. 17. [Τὸ σκιάδιον. Capitis tegimen honoratius et aulæ proceribus concessum σκᾶδιον vocat auctor cum Jure GR. p. 186, Nicetas πῶλον et κάλυμμα, Gregoras καλύπτραν. Formam hic depingit ultimis historię suæ verbis: Περὶ γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν μὲν πρότερον βασιλείων ἔδος τοῖς μὲν χρόνῳ προεβηκότας ἐν τοῖς βασιλεῦσι χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἔχούσαις σχῆμα, σφηνοῦς 233 δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκάστην ἀξίωμα καλυπτομέναις, οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ, τοῦτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκαλύπτρον ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Unde cum ad ephebiæ tatem processit, tunc tantum despota per morem fas est tecto capite in palatio cerni: puer enim nonnisi aperto versatur, ait auctor capite superiore: Ἐπὶ κεφαλῆς ἐστὶ νέος μὲν ὢν ὁ δεσπότης φορεῖ ἐν τῷ παλατίῳ οὐδέν. Pilei descriptionem a Gregora formam dixerat olim Nicetas Andronici l. ii a barbaris acceptam: Πῶλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενον, ὃς ἐς ὅδ' ἔχων πυραμίδι ἐκασταται. Proprius tamen et familiaris ita redditus est, ut non forma, sed materię colorumque ejus varietate senator quilibet et aulicus mi-

nister dignitatem spectantium oculis manifestaret; qua ratione Nicetas idem in Alexio Manuelis F. συγκαλητικῶς ἐξουσαμένον τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, pro magnatum (συγκαλητικοί enim non senatores modo, sed et proceres cuncti dicuntur) et officiorum varietate variis coloribus et materia diversa componi ex assuetudine asseravit. Logothetæ pilei descriptionem nota inferior ad p. 19 exhibebit. GOAR.]

Ibid. Κλαπατόν Junius ubique vertit *aquamene*, exque Arabia et Syria cunabula accersit. Bidicule prorsus, quia est vox mere Latina, *clavatum* seu *clavatus*, παρὰ τὸ κλάπος sive κλάδος, *clavus*. Hinc χρυσόκλαβα et χρυσοκλαδαρικά, *chrysoclava* seu *aureiclava*, de quibus jam supra ad p. 5. Viri aucti, inquit Glossarium, id est Junius, putant esse vocem Arabum et Syrorum, quæ mere Latina est, et aliter interpretantur quam debebant. Quam benevole transfert ad plures quod solius Junii est! et quam amice hic et alibi gravissimos ejus lapsus tangit! ubique quod Junius deliravit, hoc viri docti fecerunt. GRETS.

[Κλαπατόν. Duplex filum aureum, unum ductile porumque, quasi solidum; aliud ductile quidem, sed molis tusum et pressum, serica fila circumvestit. Primum σύρμα est, *or trait*, secundum κλαπατόν setæ circumpositum, *or filé*. GOAR.]

Ib. Δικανίκιον, παρὰ τὸ δίκη, passim occurrit apud Codinum. Junius ubique vertit *sceptrum judiciale*. Potest vox ipsa Græca retineri; potest *dicanicum* simpliciter verti *sceptrum*. Aliquando cum de patriarchis et episcopis sermo est, ut p. 103, rectius redderetur *pedum*. In Turcogræcia vocatur *δεκανίκιον* (nisi sit typographicus error) p. 15, ubi de Gennadio patriarcha et imperatore Turcico: Ἰβλαῖς χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δεκανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἧτοι ράβδον ἀργυρᾶν περιεχρυσωμένην, ὡρατᾶν. In scripto quodam Græco-Barbaro l. ii Turco-Græciæ vocatur *δεκανίκη*. Ποιμαντικὴν ράβδον vocat Gregoras l. vi. GRETS.

Ibid. [Ἀπὸ τῆς δίκης, a justitia vox deducta justitiæ quoque et potestatis in alios exercendæ symbolum quodcunque significat. Hoc in rege sceptrum est, in pontifice pedum pastorale, in abbate baculus, in regio ministro calamus, bacillus, clava: cunctis istis exprimentis vox *δικανίκιον* propria est; et Latine redditur commodius *virga* vel *baculus* quam *sceptrum*. Scribitur et *δεκανίκιον* et *δεκανίκη* dictio a priori truncata: non *δεκανίκη*, ut barbaræ Meursius. Simon Portius *δικανίκη*: ράβδος, βάκτρον, βακτηρία, ξύλον, *baculus*. Consecratus, inquam, *baculus*, qualem caduceatores nostri gerebant primitus, de quo Gregorius Turon. vii, 32: *Nisi Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum, ut scilicet non continerentur ab ullo; qualem 234 etiam gerunt marescalci, regius dapifer, prætoriani immunes, apparitores, etc.* GOAR.]

P. 17. Pro κόμῳ Junius eodem sensu κόμων. GRETS.

[Κόμβος et κόνδυλος situ, non natura, differunt. A velut nodus et ramus. Clarius. Calamus nodis interstinctus variis compingitur fistulis (fistulas voco eas et singulas calami partes nodis divisas eisdemque ad invicem connexas): eas κόνδυλους recentiores Graeci vocant, nodos autem κόμβους; sive κόμπους. Simon Portius in Lexico Graecobarbaro κόνδυλι (κόνδυλιον, κόνδυλος) καλάμι, κάλαμος, δόναξ, ciliantius. Et κόμπος, δεσμός, ἄρμα, κόμβος, δεξίς, nodus, nexus, commissura. Ex calami tamen ad nodum necessitudine unum alterius vice substitui infestas non fero. Hic nihilominus, ubi varia tribuantur utrisque, promiscue non sumenda benevolus lector advertet; ac in διχαυκίοις, de quibus sermo, quod in πόντιφικον viatorumque baculis, spatia singula κόνδυλους, globos singulos spatia dividendes κόμβους ab auctore vocatos recordabitur.

Ibid. [Τρονοπηγών. Vice ἔχοντων, nisi tibi ἔχοντες simul et ἔχοντος laboriose, subtilis et artificiosae calaturae sensum degenerans in barbariem vox ἱεροποιητός; representat.

Ib. [Τὸ σκαρπάνικον. Soli Georgio Codino vox usurpata, soli Georgio Coresio nota, hoc pacto mihi exponitur in rescriptis. Σκαρπάνικον vestimenti genus est non uno panno continui, ut nec uno colore conspicui, cujus exterior species rubra, taniatim et per lora divisa, candidam interiorem subductam sese venustus proferre et velut latitantem educere permittit; qua de causa eum ἱσχάρας, craticula piscibus ustulandis idoneae, formam imitatur, vel colorem subitus residentem σκαρπίζειν ebullire cogat, σκαρπάνικον nomen potuit promereri. Haec ille, qui etiam ignoti exemplaris Nicetae locum subiungit: Ἐχον ἱμάτιον σχιστὸν μέχρι τῶν γονάτων. Huc ego refero στολά; σοληνωτά; canaliculas vestes, a Cedreno in Tiberio memoratas, de quibus editio Regia non obscure in posterioribus notis; eodemque loci revocare confido Andronici ἀμπεχόνην ἐς γλουτὴν ἀμψισχυδὴ καταβαίνουσαν, de qua Nicetas in eodem, l. n. An demum σκαρπάνικον idem sit quod σκαρπαγγίον? Affirmat Neursius, negat Gretserus. Utrumque amplector: mentem enim illius teneo, rationem tamen cum Gretsero exsibilo. Quis enim cum Neursio exemplaris ubique credat ita corrupta ut σκαρπαγγίου vice positum fuisse σκαρπάνικον? Piacet nihilominus illius in hujus degen-
rasse prolationem, et σκαρπαγγίον Barde Cesari a Leone Grammatico ascriptum a Codino capite superiori σκαρπάνικον Caesaris fuisse vocatum. Vide notas in caput quintum. De scaramangio Leunclavius in Onomastico: Scaramangium vox Persica, quae vestem pluriam significat, hoc est eam quae pluvii aut hibernis tempestatibus caeteris superinficit solet.

Ib. [Εἰκονικὸς τῶν βασιλέων. Images imperatorum rarius in foris positae, in urbibus adoratae, quam in acie delatae. Domesticus itaque ut imperialium exercituum moderator supremus, et viva ipsius, ut inferius exponetur, in castris imago, ut

A potestatis particeps, animi conscius, facinorum collega, suscepti ab eo propositi fidelissimus et fortissimus exsecutor, sculptam ejus imaginem in pectore gestat, ut προδὴς τὴν εἰκόνα, Herodiani verbis uitor, σπαράνους καὶ δάφνας; κισσομηράνην αὐτό; τ' εὐφημῆσθαι καὶ τοὺς στρατιώτας δέξασθαι τὴν εἰκόνα καὶ εὐφημῆσαι. Oblata imperatoris imagine coronis et lanceis ornata, primus ipse saevitiae acclamationibus prosequatur et milites agnoscere et votis favere adhortetur. Eapropter praefectis, ducibus, comitibus coronatas principum imagines inter praecipuas insignium partes in pilis donatas in imperii Notitia, vestibus affixas ante Justiniani tempora non lego. Angelis hic stipatas video, quos ἀρχιστρατήγου; reor ob communem Graecorum omnium erga eos cultum. Michaelen enim habent in primo vexillo depictum infra c. 6, eisdemque olim, scriptore Cedreno, Justinus consecravit ecclesiam: utrique 235 vero Michaeli et Gabrieli, caelestis militiae principibus, Basilii regiam aedem posuit τῶν ἀρχιστρατήγων dictam. De Tzatho, vel ut Cedrenus profecti Tzatho, Lazorum rege ad Justinum profecto Theophanes: Ἐγγὺς Ταλαδὸς γυνὴ ἵκα Τωμαίαν καὶ ἔγγονον ὄμοῦ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτου. Et infra: Προγεμισθεὶς Ταλαδὸς βασιλεὺς τῶν Λαζών, φορέσας στέφανον καὶ χλαμύδα βασιλικὴν ἀσπρὴν ἔχουσαν ταυλὴν χρυσοῦν, ἐν ᾧ ἐκ παντὸς τοῦ ἐκτέρατο ἡ εἰκόνα τοῦ βασιλέως; Ἰουστινίου, καὶ στιχάρην ἀσπρὴν ἔχον κλουρίαν χρυσά καὶ εἰκόνα τοῦ βασιλέως; τὰ γὰρ ἐξαγγέλλει αὐτοῦ ρούσια ἦσαν, ἔχοντα μαργαρίτας περσιτικῆς σχήματι; ὁμοίως; ἡ ζώνη αὐτοῦ ἦν χρυσὴ διὰ μαργαρίτων. Ceterum nobilioribus aulae CP. proceribus viliores ecclesiarum in Galliis ministri licet non mihi censeantur exequandi, in iis tamen observo bicolorum, de qua nota sequenti, tunicam, δ.δολέων σκαρπάνικον, sancti cujus Ecclesiae ministrant ἱεροποιητὴν εἰκόνα ἐμπροσθεν pectori affixam, διχαυκίον tandem in eorum manibus nodis argenteis calamisque diversis conspicuum, σκαδίων quoque ab aliis diversum; quibus aliud praemissis similium non video. Goss.]

Ibid. [Ex δεξιῶν πύκτων. Junius plane perverse pervertit, mutatis angelis in nuntios: quia enim D summus imaginum hostis erat, hanc angelorum imaginibus in scaranico magni domestici gloriam jundit; itaque et angelis nuntios fecit, quasi proximi ab imperatoria dignitate eum honorem suis nuntii et ut vocant brevigerulis et tabellariis habuerint, ut eos sua in veste effigarent et margaritis exornarent. Observa hic morem addendi vestimentis non tantum imaginem imperatoris, sed et sanctorum angelorum. Imo olim vulgo etiam variorum sanctorum et martyrum effigies suis vestibus appingebant, ut ex Asterii Amaseni Honilii quadam constat. Sacris vestibus sacras imagines addere usitatissimum erat; plurima hujus rei exempla suppeditat Anastasius in Pontificum Vitis. In Leone III: Fecit in ecclesia doctoris mundi B. Pauli apostoli

tetravela hol-serica olithina quatuor, et vestem super altare albam chrysoclavam, habentem historiam sanctæ resurrectionis. Et aliam vestem chrysoclavam, habentem historiam patitiatis Domini et SS. Innocentium. Imo et aliam vestem Tyriam, habentem historiam carci illuminati et resurrectionem. Idem autem sanctissimus pater fecit in basilica B. Mariæ ad Præseppe vestem albam chrysoclavam, habentem historiam sanctæ resurrectionis. Sed et aliam vestem in orbiculis chrysoclavis, habentem historias annuntiationis et SS. Joachin et Annæ. Idem de eodem: In titulo Pammachii super altare SS. Joannis et Pauli fecit vestem albam holosericam, ornata in gyro de fundato, habentem historiam Crucifixi, Ascensionis et Pentecostes. GRETS.

Ib. [Διδόλcor. De simili bicolore. Duxæ tunica sermonem habet Nicetas Andronici l. ii: Τὸ σῶμα λωπὴν διχρῶμα συνεῖχε περὶ τὴν ἰξὺν καταβαίνοντι, ἔκτοτε δὲ διαιρουμένη διχῇ. Alia lectio ponit φορῶν ῥοῦχον σιτισὶν ἐκ χρωμάτων δύο. Revocanda huc nonnulla ex positis nota superiore ad p. 17.

P. 18. [Τὰ ὑποδήματα τοῦ παρυσπερεδῶτου κίτρινα. Ab Andronico Seniore inventa narrat Gregoras, vii, 28: Ἐτετιμήκει δὲ Ἰωάννην εὐθὺς καὶ τῷ τοῦ πανυπεριδῶτου ἀξιώματι, ὃ νῦν καὶ αὐτῷ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν στοργὴν ἐνδοξότερον ἢ πρότερον εἶχε πολλὰ κατεστήσατο: ἐνδύμασι γὰρ καὶ πεδίλοις αὐτοῦ, ὅσα τὸν ἱππον αὐτοῦ κόσμηε. 236 κίτριοις τοῖς ἀπασι χρῆσθαι κεχάρισται, ἐν ᾗ διασημώτατος ἐν τοῖς περὶ τοῦ βασιλέως εὐγενέος.

Ibid. Ὑποδήμιον. Δικανίκιον protovestiarii aurificio opere χρυσοχοικόν, liquatoque viridi ad pigmentum metallo vitrum imitante ὑποδήμιον, ac ideo viride simul ac aureum χρυσοπράσινον.

Ibid. [Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ πράσινα. Quibus attestatur Nicetas in Alexio Angelo, eidemque protovestiario tentorium proprium concedit: Οἱ βάρβαροι τὸ νοκτιφυλακῶν στεράτευμα τῇ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ἰωάννου σκητῇ φαῦλον ἐπικαταβασον, ὥς καὶ τοῦτον θοροδθίνετα ἐξαναστήνα. *El infra:* Τὰ ἐν τῇ σκητῇ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ χρῶμα πέδιλα τοῦ πρωτοβεστιαρίου, ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν μωκαίᾳ καὶ γέλωτι τῇ Ῥωμαίων ἐτίθεσαν πράγματα. Idem in Isaacio et Angelo F. Ὁ πρωτοβεστιάρης τὰ τοῖς πολλοῖς ἐταφύχρωμα καθυποδύμενος πέδιλα. GOAR.]

Ibid. Βλάτινον. Cod. Boicus βλατιον, aliis βλάτιον. Sepe occurrit in hoc et in aliis posterioris ævi scriptoribus; nec quid sit, facile explicatu est. Prius dicamus quid sit apud Latinos, deinde ad Græcos veniamus. Savaro in illud Sidonii l. ix, epist. 15: *Rutilasque veste blattas*, id est purpuram. Paulus Diaconus in glossis: *blattas* genus purpureum vermis. Et l. ix cod. de murilegulis. A qua blattæ tunica Capitolino et Vopiseo, et *blattens* color Isidoro l. xii, c. ult. et l. xxi, c. 18, et *blattifer senatus*, hoc est purpureus, apud eundem Sidorium. Venantius Fortunatus, l. ii Epigr. *Serica* cui nireis agnata est blattæ telis. De purpura seu

A purpurea veste intelligi debere testis est Eutropius in Nerone, quia quod Suetonius ait, Neronem purpura coccoque funibus nexis piscatum, hoc Eutropius *blatteis* dixit. Apud Lampridium in Heliogabalo *funes blatta et serico intorti*. Unde *sericoblattæam* vestem accipiunt nonnulli eam quæ purpureæ coloris est et filis aureis variata l. x, c. de murilegulis, et l. c. Theod. cod. Hæc Browerus noster ad Venantium. Apud Toronensem Hlistor. Franc. ii, 38 *blatte tunica* sine dubio purpurea est. In historia Anastasii de Vitis pontificum, in Paschali, habes *crucem de blattin, periclysia de blattin*; quæ etiam in Leone III sæpius invenies. Ad distinctionem additur interdu de *blattin Byzantio, de blattin Neapolitano*. De Leone III: *Fecit vestem chrysoclavam ex blattin Byzantio, habentem historiam nativitatæ et S. Simeonis*. Ubi materia a Byzantio nomen sortita innuitur. Quid Græci? Glossarium: *βλάτιον blatta*. Actuarius: *βλάτιον Βοζάντιον* ὁστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορφυρᾶς *Blatta Byzantia est os ex naso purpura*. Sepe, inquit Glossarium, occurrit apud Codinum, Nicetam, Cedrenum. Sepe occurrit, fateor: sed nam semper ea quam ex Actuaria affers, significatione? Quare non exponis quid sit absolute βλάτιον et βλάτινον? Apud Codinum certe non potest esse *os nasi purpura*. Nimirum antiquum tenes: abditæ fugia, obvia et vulgaria plerumque ætati. Theodosius Zymalas Græcis in epistola quadam Turco-Græciæ inserta p. 99 *βλάτια χρυσὰ καὶ ἐξάρματα*: ubi Crusius *guldine stück und damast*. Alexius Comnenus mittebat ex pacio Henrico IV regi et imperatori III, præter plurimam pecuniam, *ἐκείνῳ βλάτια*, ut 237 scribit Anna Comnena, l. iii *Alexiad.* Crusius interpretaretur *hundert guldine stück tuch*. Posset etiam interpretari *centum purpureas vestes*. Apud Codinum nostrum c. 4 habes *καθάρδιον βλάτινον*. Purpureum hic sine ullo incommodo reddere potes. Eodem c. occurrit βλάτιον, ubi dicitur proto-sebasti pileus esse aurei et prasini coloris, *κλήν τὸ σῶμα, σὸ τὸ βλάτιον*. Junius, *verumtamen symmate*, non autem *textu*, quia Junio βλάτιον nihil aliud est, quam *opus textile*. Quocirca ubique ubi mentio de blatio, ad textum et texturam confugit. Sed legendum l. c. *κλήν τὸ σῶμα, τοῦτο βλάτιον, excepto symmate*: hoc enim purpureum est. Nam prioris scripturæ nullus est sensus. Eodem c. habes *λευκὸν βλάτιον*. *Album telum* reddit Junius. *Mato album pannum*, ut *blatium* generatim sit *pannus*, sed hoc loco candidus. Mox *ἐκ τῶν συνήθως πολιτευομένων βλατιῶν*, ubi βλάτια generatim *vestimentum* vertere potes. Sensus enim est: *cabbadium* hujus logothetæ esse unum ex iis vestibus quæ consuetudo more feruntur. Rursus c. 17, erigitur *αναβαθρα*, eamque tegunt et ornant διὰ βλατιῶν *ἐρυθρῶν, rubris pannis*; ubi iterum βλάτιον pro *panno* usurpatum vides. Junius vertit *bracteas rubras*: sed velis et peripetasmatis *anabathrae* indui vestiri que solent, non bracteis et laminis. Aliibi p. 102,

B

C

D

17. in triclinio imperatoris vestiunt anabathram βλατίη κοκκίνην. Junius, *linseo coccino*: sed melius *panno coccineo*. C. 6 tenet imperator manu sinistra βλάτιον κώδιξι δοικός: ubi βλάτιον est volumen sive involucrem obligatum mantili. Id ita esse, oculis inspicere potes in tribus imaginibus imperatorum initio Gregoræ, et in nummo Theodosii, quem tom. III de S. Cruce, t. 14, vulgavimus. C. 4 habes σκιάδιον βλάτιον διβολέον.

De blatio ita Junius: Βλάτιον, *per syncopen pro βολάτιον*, παρὰ τὸ βάλλειν, *est tela seu textilis materia quævis et opus textum, sive unicolor, sive διβολέος, bilix et bicolor, sive τριβολέον, trilix et tricolor, sive πολύμικτον, multitum atque multicolor. Atque hinc βλάτινος; textilis*. Hæc ille. Sed unde habet iste sinum βολάτιον α βάλλειν? Ex quo scriptore? ex quo lexico? ex quo glossario? Multo probabilius dicitur Græcos Latinam vocem *blatæam* in suam civitatem ascivisse; vel βλάτιον α πλατύ formasse, ut significet quidquid latum et expansum est. Hinc *blattium* auri, argenti, ferri, chartæ. Nec sat scio an non huc illidem faciat Germanicum *blatt*, quo significamus *latum et extensum*. GRÆTS.

[Βλάτιον, *bombycinum*. Βλάτιον autem pannus sericus, vestis bombycina est, quandoque plara rasaque, nonnunquam variis figuris delineata, nonnunquam auro intertexta. His locis auro non intelligitur conjugata, Choniata: in Alexio Comneno, l. in ἀνθρ των βλατιων; nam alia lectio simpliciter habet πλην των σερικων νημάτων *præter sericas texturas*, id est *bombycinos pannos*; Cedreni in Tiberio tertio: Στελὰς σωληνωτάς ἀπὸ βλατιίου (τ geminal) ὀξέος; *vestes canaliculatas violaceo serico confectas*; Codini paulo inferius τὰ συνήθως πολιτευόμενα βλατία scribentis: inter consuetos autem multilobos vel textos pannos rasos plures α figuris nudi conspiciuntur. His tamen aliis α Niceta scriptis auro **238** noseitur ornatum et intermistum βλατιον. Βλατία πολλά χρυσά, quæ alia lectio reddidit σηρικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ: item μετὰ βλατιων χρυσων, alia lectio πέπλοις χρυσοῦφείσι. Ubi legitur ἀμφόδους ἐπίπλοις καὶ τάπησι; διεκόσμου, alia lectio μετὰ βλατιων χρυσων. Insuper τρυφῶσα ἐσθῆ; quodam loco scribitur, quæ alia lectio exponit βλατία χρυσά καὶ ἐξάμιτα καὶ ἑτερα βλατία. De iique περιπόρφυρος πέπλος apud eum memoratur χρυσεῖς βλατίες καὶ ἐξαμίτοις κατὰστικτος. De blatio Meursius nimis jejune, Gretserus ad satietatem, adversus Meursium et Junium: nostemperanter, ut eo prolato confestim *purpureum pannum* menti non obijciendum suggereremus.

P. 18. [Ἐγκοπτούς. Quos nimirum initio capitis corruptius dixerat ἰνοκπητούς. Vide notam in hoc caput ad p. 17.

Ibid. [Τοῦ δὲ δικανικίου αὐτοῦ, Prolostratoris baculum memorat Gregoras, vii, 14: "Ὁ καὶ τὴν πρωτοστρατορικὴν παρὰ βασιλείας ὑπερον παρὲλθὼς ἦν βακτηρίαν.

P. 19. [Τοῦ μεγάλου λογοθέτου τὸ σκιάδιον.

A Describitur accuratius a Gregora, vi, 1, Muzalonis logothetæ fungentis officio τὸ σκιάδιον. Ἦν δὲ δ Μουζάλων τιμὴν τινα ταύτην ἔχων ἐξαιρετον, μόνος των πάλαι τὸ δμοιον αὐτῷ προσεληφθέντων ἀξίωμα, καλύπτειαν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῇ; χρυσοκοκκίνην κεκαλυμμένην ἐνδύματι, ὅσον τὸ ἀνω καὶ πρὸς τὴν πορταβὶ τῆς ἐπιφανείας σχῆμα, ἐν τούτῳ παραλλάττουσαν μόνῳ τοῦ παραπλησίαν εἶναι καθάπαξ τῇ των τοῦ βασιλέως ἐγγύων, ὅτι μὴ καὶ τὴν κάτω καὶ κολὴν ἐπιφάνειαν εἶχε κυκλίσκοις πεποικιλμένην χρυσοῖδεσιν, ἀλλὰ λείαν τελῶς. Conferenda hæc cum dictis hujus ei superioris capitis nota prima. Castamonitæ logothetæ inusitata insignia describit Nicetas Isaacii Angeli, l. iii: Προϊναι γὰρ καὶ φάλαρα ὀξυθαφῆ αὐτῷ ἐνέεικων ἔχειν, τοῦ ἱεροῦ σχοινίσματος; ὄντι πρότερον, καὶ ἐπεστρίδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱππεύειν κεκτήσθαι, καὶ διὰ βαφῆ; ὁμοίας; ἐπισμαίνεσθαι τοὺς τόμους των δημοσίων λόγων καὶ τὰ γραμμάτια.

Ib. Βερικοκκόχρουν. [Malum Armeniacum Crispinus censet esse βερικοκκον, *arbricot*, vocis allusione deceptus, qua certius in errorem abductus fuisset si *arbricoccoli* italicum in mentem revocasset. Favet Democritus Geopon. l. x apud Neursium: "Ἀρμενιακόν ἐστὶ τὸ βερικοκκον. Suffragatur Simon Portius: Βερικκων (corrupte) *Armeniacum malum*. Ἀρμενιακὸν μῆλον. Obstat Suidas: Κοκκύμηλα εἶδος ὀπωρῶν, τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα βερικοκκα. Κοκκύμηλα vero sunt pruna, de quibus Dioscorides, i, 137, vel juxta Matthioli editionem 174. Βερικοκκα ἵταque *pruna*, at non quælibet, sed quæ nascuntur in agro Damasceno, δαμασκηνά proprie. Ea vero sunt flammæ coloris in album declinantis, cum ori matura manuque nondum contacta rose nativo et levi picturæ fuce resperguntur ad eulem, et sunt φλογόλευκα, et ut cum baphiariis Græcis loquar, ἀσπροφτεκτία. Uno verbo ipsa βερικοκκα sunt βερικοκκόχροα μέσα κοκκίνου καὶ λευκοῦ, quæ Geopon. auctor hoc sensu germane vocaverit δαμασκηνά βερικοκκία.

Ib. [Διαγέλαστον. Nonnulli principis imaginem ut ardentem et serena majestate coruscantem διαγέλαστον vocant. An non verius διαγέλαστον seu risu et lætitiæ in spectantibus causam? utrūque ridendum. Τὸ διαγέλαστον enim ad materiam δελίου, non ad imperatorem βασιλεία referes. At cum ὑπεύελιον *pigmentum metallicum* sit, quod δελίον quoque ob similitudinem cum vitro nuncupatur, διὰ δελίον quoque, quasi διὰ δελίου *ex vitro confusum*, dici potuit. Hinc δια- δελίστοιν, et ob prolationis affinitatem διαγέλιστοιν (Portius enim ipse γερανιός vice ὑπεράνιος et γυαλί vice δελί, quod est δελίον, scribit) et tandem διαγέλαστον, ut jucundius quoddam et gratius ortum est.

239 P. 20. [Τοῦτο βλατίον. Ni juxta Regium utrumque codicem ὡ τὸ βλατίον reposueris, locus corruptus et sensus perseverat imperfectus.

Ib. Δικανικίον. [Virgam auream seu proprie insigne gerebat olim cura palatii, qui eunpalatēs

apud Cassiodorum Var. vii 5: Illud quoque considera, qua gratificatione tracteris, ut aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regis primus videaris incedere, vel ut ipso testimonio vicinitatis vestre agnoscamus tibi palatia commississe. At nil mentem occupat aut admirationem movet in principum curiis nisi quod novum, insuetum, aut facile potest oriri ac elabi.

Ib. [Χρυσόσπορον. Ἀσπερος candidus est Græcis recentioribus; apud quos etiam argenteam monetam quinque vel sex minimorum denariorum pretii σπορον ob candorem dictam audies: ea est quincunx Francicus, un blanc, pièce de monnoye blanche, in quo suave sonans vox Gallica in sensu cum Græca concordiam init, et ignare mentis asperitatem, σπορον quasi asperum ab asperis characteribus monetae inustus dictum contententis, arguit. GOAR.]

P. 21. Συμβαλάρτια subalterna, alternatim, alter sub altero; vox ex Latino vocabulo detorta. GRETS.

[Corrupta vox ἀπὸ τοῦ συμβάλλω committo, conjungo, commisceo. Calami ergo baculorum cum quidam tortiles essent, ἐντετυλιγμένοι διὰ σχοινωπλοκίου, adeo ut funium opus imitarentur, alii λετοὶ læves, ultimi tandem συμβαλλόμενοι ex partibus ad invicem commissis et storearum more textis compositi συμβαλάρτια, tissus en natte nuncupantur, qui clarius συμβαλλάρτιοι; quæ vox mere Græca cum subalternis vel alternatim uno videlicet sub altero positus, nullam ex proposito, sed fortuitam affinitatem nacta est. GOAR.]

Ib. Pro μέγας codex Boieus μαῦρος, quod Græcis nunc est nigrum. Hinc Pontius Euxinus appellatur *Naurothalassa*, nigrum mare, Germanice *das schwarze meer*.

Ib. Pro χρυσόλευκον cod. Boieus χρυσόσπορον est enim nunc Græcis σπορον album, et aspri nummi genus, et ἀσπρίζειν dealbare.

Ib. Habes hic πλάτων, ubi manifeste ponitur pro lato spatio seu pro latitudine scaranei: *Das breite*, τὸ πλατὺ τοῦ σκαφανίκου. Ibidem lego χρυσοκλαδάρικον *aureiclavatum*, non χρυσοκλαδάρικον, ut habet Junius, qui cum aureo ramo seu ramusculo cumque pictis helicibus mirifice se oblectat. Ibidem lego: Ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἀναβατοῦ, *In throno aureo sublimi, in quem per aliquos gradus ascenditur*. Lectionis vulgatæ aptus sensus reddi nequit. GRETS.

Ib. [Substantivum ἀνάβατον fermentum est, quod eo turgeat, insulet et ascendat massa. Hinc azyma, sacrificii ritu Latino celebrati materiam, λειπανέματα, quibus fermentum deest, vocitavere Græci. Adjectivum ἀναβάτος throno annexum scansilem enim et elevatum, ut ἐν προκύψει, de qua nos alibi, demonstrat. GOAR.]

P. 22. Ἐπιλώριον seu ἐπιλώριον et ἐπιλώριον. Viri docti, inquit Glossarium, id est Junius, interpretantur prætextam vittatam toria. Non de-

debant; nihil enim aliud est quam superilla thoraci superinducti solita. Notavit hunc eundem errorem Junii ante Glossarium Græco-Barbarum Rigaltius in suo Glossario Tacitico mixto-barbaro. Et quamvis, si verbum verbo velis reddere, potius sit *superloricarium*, hoc est ea vestis quæ super loriceam induitur, cum λώριον, 240 λωρίτιον, λωρίτη, λωρίτιον, λωρίτιον sit ipsissima Latinorum lorica, latius tamen nomina hæc hic usurpantur, nimirum absolute pro thorace: neque enim verisimile est, quando proceres in palatio temporibus pacis gestabant epilorica, simul etiam gestasse loricas. Tzetzes in Hesiodum: Χιτὼν καὶ φάρος ἐστὶ τὸ διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώριον. Ubi vides ab hoc auctore *epiloricum* vocari vestem discissam; qualis Germanis est *ein Koller*. GRETS.

P. 22. [Ἀλώριον et λωρίτιον lorica est, pectoris et dorsi armatura. Theophrastes: Ἐλαβὼν τὰ λωρίτια καὶ τὰς κασιδὰς αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ἄρματα. Ἐπιλώριον militare sagum est, castronsilis tessaris juxta turmas singulas discriminatum; ut milites internoscant duces, *casaque d'armes*. Armis superinduitur juxta etymum. Leo in Taciticis consilii 6, descriptis armaturæ singulis partibus: Χρήσιμον ἔχειν ἐπιλώριον, ὅτε χρεια, ἐκινδυνεύοντα. Pars ejus anterior a posteriore dissita est et libera; ac propterea διεσχισμένον ἱμάτιον vocat Tzetzes in Hesiodum. Describit Nicetas in Manuele, l. vi, regium hujusmodi sagum: Θεασάμενος δὲ Γαβρᾶς ἦν εἴχε στολάδα ὁ βασιλεὺς τὴν χροῖαν χολοδάριον, ὅδε εὐσύνβολον τὸ χρώμα τοῦτο, ψηστὶν, ὃ βασιλεῦς, ἀλλὰ καὶ λίαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγῶναι: τύχαις ἀντιπράττων. Αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῖς εἰρημαίοις βραχὺ καὶ βεβιασμένον μετρίαισας, τὴν ἐπιλώριον στολὴν ἀποδοὺς ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρεα καὶ χρυσῇ διενδυμένην. At non castrorum tantum et militiæ, verum quoque pacis et curiæ vestimentum est ἐπιλώριον; unde et quodcumque hujusmodi, si modo scissum est et divisum, tale nomen sortitur. Tzetzes citatus: Φάρος ἐστὶ τὸ διεσχισμένον ἱμάτιον, ὃ καλοῦμεν ἐπιλώριον, καὶ πᾶν τὸ οὕτω διεσχισμένον. Auctor quoque, cum placet, asserit hic geri. Cum bellicum est tantum et castrorum proprium, κλέβανον aut κλεβίνιον dictum reperies apud Leonem in Taciticis et Nicetam Græcobarbarum loco superius adducto: Τῶν δὲ ὁ Γαβρᾶς καὶ τὸ ἐπάνω κλέβανον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἄρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει. At de elibano alibi. Cæterum auctor ἐπιλώριον, alii vero ἐπιλώριον scribant, expositum reperies superioris capitis nota ad p. 14.

Ib. [Τοῦ μεγάλου ἐταιριάρχου. Hunc quoque cingulo militari (pretioso utique et conspectivo) donatum suggerit Nicetas in Alexio Manuelis F: Καὶ τὴν τῆς ἐταιριάρχου ζώνην ἔχειν.]

Ib. [Χρυσόσηρον. Aurei glaucique coloris intermistum. GOAR.]

Ib. Φακιδίον, et infra c. 6 φακιδίον, scribitur etiam φακιδίον et φακιδίον. Junius ubique scribit

tiaram. In scholiis tamen verum attingisse videtur, cum ait esse tegmen capitis speciosum, et quasi in fasces complicato linteo, quali hoc tempore Turcae uti solent. Leunclavius in Onomastico: Turbant et tulpant et tulipant, lineum capitis involverum Turcicum, quod Graeci recentiores φασιδιον dicunt, veluti fasciolum aut fasciam. Originem videtur habere ab Italica voce fasciola, cuius et diminutivo fasciolletta utimur; quae autem ex fasciola facta. Haec ille. Junius etiam ab Italica fasciolo et fassoleto deducit. Forsan erit qui repetat originem a Germanico *fassnette*, pro audario seu strophilolo. Quod autem Codinus dicit *phaceolium* a Medis acceptum esse, id de re, non de nomine intelligi debet. Porro, ut et hoc obiter notemus, gestamen illud Turcicum, quod Germani vocant *turbant*, descendere videtur ex tegmine illa capitis quod Graeci appellant **241** κορυφάντιον seu κορυδάντιον. Quam facile enim ex *corbant* nascitur *turbant*! GAGT.

P. 22. [Φασιδιον explicant quidem erudite Meursius et pressius ejus vestigia secutus Grætzernus, at non lucide. Lumen eorum dictis adhibeo. Φασιδιος (scribunt alii, φασιδιον, φασιώλιον, φασιόλιον et φασιόλιον) tenia est et fascia longior ex lino maxime. Palladius in Lausiaca: Οὐκ ἔδωκ' ἐφόρεσεν ἑαυτὸς φασιάλου, linteum tulit nullum præter mantile oblongius. Hinc stolam candidam collo sacerdotum circumpositam et a pectore pendentem (quam enim pileo, seu Batavus theologus, confundit Meursius) significat apud Germanum in Mystagogia (prave dixit idem Hist. Eccles.): Τὸ πετραχήλιον ἐστὶ τὸ φασιόλιον μὲν οὐ ἱερὰ πέσοι ὁ Χριστὸς ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δεξιμένοιο καὶ εὐρόμενοιο ἐμπροσθεν. Stola sacerdotalis foris est (sanem dicere nequeo) quo vincitur et in anteriora tractus Christus deducebatur. Cidarum tamen sive tiaram capiti impositam, si ab inferiori parte circumcingat et involvat, Turcicum pileum turba de vulgo dictum componit; ac propterea rogatus a me de phaceolide Coreanus Chienensis rescripsit: Φασιδιος tiara est et milium pileus, proprie, inquam, capitis καλύπτρα, Turcicum persimilis, qua caput velut zona vel singulo circumcingitur. Argute milium scripsit proprium. Turcarum nempe proceres duplicem habent pileum, hunc paci, illum militie accommodum: ille angustior, latior et nonnunquam sine plicis vel panno revoluta, levis et expansus, qui nusquam φασιδιος audiat; strictior et multo brevior hic, ac semper in fasces complicato linteo caput involvit. Ex quo illud Achmetia c. 226 a Meursio relatum sic expones: Ἐάν τις φασιόλιον, εὐρύνει ἀξίωμα στρατηγικὸν μέγιστον, ἀναλίσκει τὸ τῆς ἐκ μήκους κυκλώσεως τοῦ φασιόλιον, maiorem nimium, quo pro quantitate longius circa caput φασιδιος circumducetur. Pileos et involvera ejusmodi capitibus equorum a victoribus Francia, capta Cpoli, impo-

A καὶ τὰ κατὰ νότον κερχόμενα λευκώλινα ταῖς ἱππασαῖς γίνεσθαι αὐτῶν παρθέοντες, ἀλλ' καὶ ἀλλή τῆς πόλεως ἐξῆκτάζοντα. Ex puro lino non fuisse phaceolides, sed auro intertexo ditatas, conjicio ex ejusdem loci lectione Græcobarbara: Τὰ χρυσοφάντια συνθέντα, σάβανα καὶ προσώφια. Προσώφια linteum quadratum est ulnæ cum media longitudinis, a mulieribus lectum ducentibus capiti impositum, tunc senatorum humeris præcipuum ornamentum. COAN.]

Id. Ἀπρωτοσηκρήτης. Scribitur etiam πρωτοσηκρήτης, πρωτοσηκρήτης, et extra compositionem σηκρήτης, σηκρήτης. Nomen ex Latino in Græciam translatum, dignitatis palatinæ index, et quidem multo majoris quam habeat is quem nos primum *secretarium* seu primum a secretis nominamus. Est enim iste primus in secreto seu senatu (σέκρετον Græci appellant), tam ut locum ubi sonatus cogitur, quam ut ipsum cœtum seu concilium senatorum significat. Et σηκρήτης sunt secretorum ministri, qui *secretariis*, hoc est senatoribus, a manu erant; tametsi secretarii Græci huius sæpius est quem Latini hoc nomine denotant, nempe scriba, actuarius. Evagr. l. i. n. Ἀντών Κωνσταντίνος σηκρήτης; ἀπὸ σέκρους. Illud observatione dignum est, Latinos Græcorum imitatione scripsisse et usurpasse voculam *asecreta*, ut videre est l. iv, c. 19 ejus operis quod Carolo Magno perperam attribuitur; ubi est Leontius **242** *asecreta*. Apud Hincemarum, epist. 3, c. 16, habes *asecretis*, quod olim summi cancellarii nomen fuisse ait.

Addamus et hoc propter cognitionem. Σιλεντιδης et σιλεντιδης crebro occurrunt in Græcorum libris, ut et σιλέντιον. Duplices statuit Glossarium, alteros minores, quorum munus fuerit populo silentium indicere, et ut silentium traderetur sedulo curare; alteros majores, quippe senatoris: ut enim a *secreto* dicebantur *secretarii*, sic a *silentio* *silentiarii* audiebant: nam quia senatores secreta legere debebant et silere de rebus in sensu actis, ideo *secretarii* et *silentiarii* nomen eis adhaesit; quamvis *silentium* dicebatur etiam oratio quam in *silentio*, hoc est in senatu, initio quadagesimæ imperator habebat. Zonaras Leonem philosophum imperatorem adeo illacis doloribus vexatum esse commemorat ut nequiverit habere in senatu περί νηστείας τὴν συνθήκη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον. Cedrenus: σιλεντιὸν γινόμενον, congregata senatu. Miscella historia in Leone: *Silentium contra sanctos ac venerabiles celebravit iconas*. Nec Græci his contenti fuerunt: etiam suas in chartas translulerunt hæc mere Latina nomina σιλεντιον sive σιλεντιον, σιλέντιον, σιλέντιον, σιλέντιον. Vide Glossar. Græco-Barb.

Id. Retinui nomina *blateus* et *blatina* et *trulla*, quia aptiora non occurrebant: nam quæ Janus affert de *lura* et *lora*, non unius assis æstimo; adeo sunt frivola. Codinus *trulla* nomine intelligit pilæ summam partem, qua clauditur et quasi concame-

ratur: est enim *trulla* seu *trullon* seu *trullus* fornix sive concameratio, ut patet ex Codino l. de Originib. Cpolitianis, ubi agit de trulla Magnæ ecclesiæ constructa a Justiniano et reparata a Justino. Hinc etiam synodus Trullana seu in Trullo, quia habita est in secretario palatii, quod trullatum, ut sic dicam, seu concameratum erat. Verbo *τρουλλοῦσθαι* pro *trullam edificare* utitur Codinus l. c. Gæta.

[*Τρούλαν* sive *τρούλλαν* et *τρούλλον* concameratum opus referre nullus ignorat. Eam ob rem pilei qua clauditur et quasi concameratur, non modo summam partem *τρούλα* significat, sed totum pileum, qui totus *τρούλα*; cujus descriptionem satis ample posuimus capitis superioris notis prima et secunda; atque in secunda memoratus, est qui dicitur in præsentī *ἄκρον τοῦ σκιαδίου, γύρος τῆς τρούλης*. Goar.]

P. 23. Variant hic codices Boici, ut notavi olim in notis ad Codinum. Sed res tanti non est; vulgata lectio proba mihi.

P. 24. *Siromasten*. Junius non recte interpretatur *ferream clavam*, ut patet ex c. 23 Numerorum, ubi Scriptura de Phinees: *Καὶ λαβὼν σιρομάστην ἐν τῇ χειρὶ*, etc. *Καὶ ἀπεκέντησεν ἀφοστήρους, τὸν τε ἄνθρωπον τὸν Ἰσραηλῆτην καὶ τὴν γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς*. Non ergo fuit clava, sed vel jaculum vel hasta. Hinc Aquila vertit *κοντόν*, Symmachus *δόρυ*. Vulgata editio: *Arrepto pugione confodit ambos*. Notavit hunc Junii errorem Rigaltius in Glossar. v. *Siromastes*. Apud Cedrenum, p. 700; Leo Mellissenus increpat fratrem 243 Theognostum, ne imperatori maledicat; non obtemperanti imposuit aliquot plagas seu ictus, *τὸν σιρομάστην ἐνταύτας*. S. Hieronymus, eplis. 53: *Legi enim siromasten Phinees, austeritatem Hellæ*; ubi et ipse pro *hasta* videtur *siromasten* accipere. Joseph. Antiq. iv, 6, vertit *romphæam*: *Πάτων τῇ ῥομφαίᾳ ἀπέκτεινε*. Hesy chius ait *σιρομάστην* esse *εἶδος λόγχης*. S. Hier. in e. 2 Malach. interpretatur *σιρομάστην pugionem*, ut et Num. xxv, at III Reg. 18, et I. IV, c. 11, *hastam*. Suidas: *Σιρομάστης εἶδος ἀκοντίου, λόγχη*. Joannes Tzetzes: *Πολλοὶ μὲν τὸ ἀκόντιον καλοῦσι σιρομάστην ὥσπερ καὶ τῇ Φινεὶς νοεῖται ἱστορίᾳ, etc., κυρίως δὲ σιδηρίον τῶν τελευτῶν ὑπάρχει, ὡς μέγας δολιχόσχο τις ὃ κλέπτουντες τοὺς σάκκους τῇ κλεπτοτελευνοῦμενα νοοῦσι καὶ κρατοῦσιν*. Videtur omnium commodissime verti apud Caropalatam *telum* seu *pugio*, quandoquidem *siromastes* ferebatur a magno tzausio ex sinistra parte zone. At Codinus hunc *siromasten* vulgo vocari *salibam*. Leo imp. Constitut. 7: *Εἰς τὸ βῆσαι μηχανὴν βικτῆριον καὶ μαρξοδόρβουλον, ὅπερ λέγεται νῦν σάλιβᾶ ἢ καὶ τζηκούριον*. Glossarium scribit *μαρξοδόρβουλον*. Anonymus de bello sacro: *Σάλιβας εἶχον τυρπηκὰς*. Junius dicit *σάλιβαν* esse vocem Arabicam. At quomodo scit esse Arabicam, cum nesciat quid significet? Non enim est militaris clava, ut ante diximus. Gæta.

[Inducunt qui Meursium sequuntur, at non affin-

gunt vocis hujus sensum. *Siromastie* s'romasten exploro, et velut *κλεπτοτελευνοῦμενον* in obscuris Tzetzis carminibus (Chil. 13, tit. 492) *τοῦ καὶ κρατῶ*. Mercatoribus ex Oriente merces exportantibus non prius licet eas in naves congerere vel e portu abducere, quam vectigalibus colligendis præfecti sagmas omnes et vasa examinent, ne pretiosiores vel exportari prohibitas sub vilioribus et licitis occultent illi, ut ita vel de vectigalium pretio defraudent vel principi legem ferenti subtilius illudant. Explorant itaque publicani sagmas et strues sarcinarias, et colligatas quantumvis strictissime vel tenacissime junctas longo acutoque ferro perfodiunt, et sensu duce experientiaque magistra, quod ipso visu sum expertus, numi serica illa verbi causa sub gossipiis vel metallis sub cere massa lateant, inquirunt et deprehendunt; ut fraude compta multa pecuniaria vel verberibus dolorum artifices puniantur, ac regio jure delineantur merces et addicantur fisco. Verum autem illud longius et acutius, ex aliqua cum *pugione, telo, hasta* similitudine, *σιρομάστης* vel *σιρομάστις* audit: quia vero præcipitem mercatorum in exportandis mercibus diligentiam reprimit et fraudes coercet, *σάλιβαν* vel *σάλιβαν* vulgus appellat, *frenum* videlicet. Hinc perspectis nil difficultatis remanet in Tzetze absque interpretatione a Rigaltio Meursio et Gretsero, relato, nil obscuritatis in Hesy chio, nil quod moram faciat in Codino. Hesy chius: *Σιρομάστης σκαλὸς τι σιδηρόν, ὅπερ οἱ τελευτῶναι πρὸς ἔρευναν ἔχουσι, λαθῶν ἐκλήνη ἔχον*. Cur illud in zona gerat tzausius, alibi discussimus. Goar.]

Ib. *Ἀμπαλῖος* et *ἀμπαλῆς* *praefectus maris*, ex Arabico *amira* seu *amirus*, inquit Junius, et Græco ἄλιος; *marinus*. Credat qui volet: ego assensum cohibeo. Transiit vox hæc ad Gallos, Italos et alios, quibus *amiral* est præfectus maris seu *thalassarchus*. Quod nomen sive absolute pro principe gentis sive pro præfecto maris accipitur, mirifice a Latinis scriptoribus variatur, ut ostendi 244 *irm*. II de S. Cruce, c. 12. *Ἀμπαλῆς* princeps est, usitatum nomen apud Mahometanos Arabes, ut et *ἀμπαλῆς*, quamvis et hoc sub auctora minores duces denotet. Sigebertus in Chronico: *In regno Saracenorum quatuor prælores statuit, qui amirai vocabantur, ipse vero amirus vocabatur vel protosymbulus*.

Ib. *Ἐπὶ τῶν δεξιῶν*. Ita omnino legendum, et illud ἐπὶ τῶν δεξιῶν procul relegandum. Gæta.

Ib. [*Χειρόρτιον*. Simon Portius: *Chirotheca*, χειρόκτι, χειρόρτι, χειροθήκη. Ἐγγεῖριον διασχισμένην εἰς δάκτυλον vocavit Nicetas in Alexio Commeno l. iii: *Ἦ δ' αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόκαστον ἐγγεῖριον ἔχουσα, διασχισμένην εἰς δάκτυλον, κονητιῶν εἶχεν ὀρνίθα, καὶ ἐξοῦσα πρὸς θῆραν ἐπικλωσὶ τε καὶ ἐπεδωξά. Vulgaris textus habet: Ἦ δὲ αὐτὴ τὸ χειρόρτιον χρυσόκαστον ἔχουσα, διασχισμένην εἰς δάκτυλον, κονητιῶν εἶχεν ὀρνίθα*. Carpi his verbis Nicetas indecens imperatricis factum: probum tamen quo eam, velut et ipsa, populus insecta-

batur, non advertit interpret Nicetæ. Locum ne A

ignoretur adduco: relatum antecedit proxime. Ένοι δὲ τῶν ἀγορῶν καὶ τὰ μικρὰ τῶν πηγῶν, καὶ ὅσα ἡ φύσις ἐστέμνωσεν πρὸς μουσουργίαν δὲ μίαν ὑποβάλλοντας μάθησιν, καὶ ταύτην κοινώ- λεκτον, φέειν ἐπὶ στενωπῶν καὶ τριβῶν. « Πολιτικὴ τὴ δίκαιον » ἐξπαίδευσεν. Edocuerunt ut canerent, Meretrix pretium; subintelliges, exige prostituti corporis. Vertit interpret inepte: Politica justitiam, πολιτικὴν siquidem vocant hodierni meretricem cen- toia urbe publice expositam ac toti curiæ ob corporis prostibulum notam, Galli courtesane. Δι- καιον id est quod auctor non uno loco vocat δίκαιωμα pretium jure reddendum. GOAR.]

Id. Pro χαρτίον legendum videtur χαορίον, quæ vox vestem ex pilis vel villis confectam denotat. Est et χαορίδιον apud Achmetem Oniropolam, c. 220, ubi invenies χαορίδια ἀπ' ἐρίων. In synodo Florentina: *Sedebat in equo pulcherrimo, nigro, καὶ εὐτραπισμένου μετ' ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦ πάντου χαορίου, qui ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento; ut proinde locus iste Codini ita reddendus videatur: Scaranicum ejus indutum seu suffultum est panno ex pilis seu lana confecto.* GRETS.

[Χαορίον villosum sericum. Vocem refert concilii Florentini textus Græcus, verum ab interprete omisam: 'Ο μὲν βασιλεὺς ἐκαθίζετο ἐπ' ἵππου ὠραιότατου μέλανος καὶ εὐτραπισμένου μετὰ ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦ πάντου χαορίου. Insidebat impe- rator equo pulcherrimo nigro, qui purpureo et auro texto bombyce heteromallo constratus erat. Interpret: Qui purpureo aureoque intertexto constratus erat tegumento. Nihil melius qui posuit ornatus erat rubro et aureis filis infecto tegumento. Pessime omnium qui χαορίον pannum ex pileis seu lana confectum pu- lat, et ἐνδεδυμένον suffultum vertit.

Id. [Χρυσὸν ἢ ἀργυρὸν πετάλιον ζωγραφικόν, aurum vel argentum foliatum, subtilius nimirum bracteolis operi pictorio tenuatum. GOAR.]

Id. Φοσσάτον. Scribitur etiam φοσσάτον, a fossa. Proprie significat castra fossis munita, item exercitum ipsum. Moschopolus: Φοσσάτον ὁ στρατός. Hinc φοσσάτουσιν sive φοσσάτιουσιν exercitum ducere, et φοσσάτικῶς instar exercitus. Inde etiam transla- tum est, præsertim a Latinis, ad fossas quasunque munitionis **245** causa factas. Robertus de Monte In Chronico: *Rex Henricus fecit fossata alta et lata inter Franciam et Normanniam ad prædones arcen- dos.* Andreas presbyter In Chronico Bavarico: *Ratisponæ a porta S. Petri usque portam occidenta- lem fossatum exterius (der stadigraben) in toto per- ficitur.* Invenies iidem φοσσάτον et φοσσάτον. Quin et simplex vocabulum fossa suum fecerit; et φοσσάειν fodere, fossam facere. Eadem nozione usur- pant οἰσάτον, pro castris scilicet. Suidas: Σιδάτον τό φοσσάτον. Ab eadem nozione est ἀπλῆκτον (significat enim castra) et ἀπλῆκαται, ex Latino applicare, castra metari. Vide Rigaltium in suo Mixobar-

baro et Neursium in suo Græco-Barbaro Glo- sario

P. 25. Præfectus alogii. Non satis mirari possum quid Junio in mentem venerit, ut vocem ἀλογον ab Hæbreæ *halac* (quod est ire) deduxerit, cum loco clarius sit ἀλογον esse vocem Græcam, quasi dicas *irrationalis*; quo nomine recentiores Græci equi significant. Anonymus apud Rigaltium: *Ἄλογα ζῷα νεοφόροι, ἀχοφόρα.* Et absolute pro equis invenies apud Mauricium, Leonem et alios. Itaque Junianum *halocum* malebatur ad nuntium seu viatorem, quem, ut Junius inquit, Turcæ appellant *halac*.

Id. *Matzua* Junio est clava, ex Italico *Massa* vel potius Gallico *Massue*, ut inquit, Scribitur etiam ματζούχιον. Ibidem στηλιόν accipio pro conio seu bastili matzucæ, *der stiel*; in ejus vertice erat βοῦρτος, *bulta, cupa* seu *capella*. Scribitur quoque βοῦρτος seu, ut Rigaltius, βοῦρτιον, βοῦρτζη, βοῦρ- τιον, βοῦρτις; quæ non tantum cupam seu capel- lam, sed ipsa etiam integra vasa vinaria significant, ut te in Glossariis su's auctorum testimoniis doce- bunt Rigaltius, Neursius et Casanbonus a Capitoli- num et Flavianum Vopiscum p. 412, 522. Germanis inde venit *butten*, de vase dorsuario, quo uvæ jam a vindemiatoribus resectæ per destinatos ad id ho- mines colliguntur et ad torcular deferuntur: quan- quam *buttas* iidem vocant alia dorsalia insiru- menta, ad similitudinem vinarii illius facta. Quid? quod Græci cupam quoque in suam linguam trans- tulerunt, *κούπα*. Adfertur etiam βοῦρτιον, *buling* pro lagena. Butto sacre suppellectili adjungitur ab Anastasio in Leone IV: *Obtulit in basilica b. Petri apostoli buttonem de argento purissimo.* Igitur, ut hinc abeamus, *contus dicanicij protologariis* habe- bat in vertice βοῦρτιον, id nimirum quod Germani dicunt *ein kippelstein*. Verum hæc omnia eversum a Neursio, qui in Glossario v. *βούλλιον* affirmat le- gendum non βοῦρτιον sed βούλλιον, quod est *orbiculus, circulus*. Sed cum hoc sine ullius ms. codicis auctoritate asserat, non est cur nostræ lectionis, quæ calamo exaratis exemplaribus fulcitur, nos aut pœniteat aut pigeat, nisi quis malit legere, *τοῦ φλο- σταννύτου* a *tupha* seu *tufa*. Suidas: Στηλιός; τό τῆ; ἀξίως ἔχλον, *etc. stiel an der axi*. Et forte hic etiam scribendum στηλιός, non στηλιός. GRETS.

Ibid. [*Ἡ ἰδιωτικῶς καλοῦσι ματζούχιον.* *It* est: *clava ἰδιωτικῶς* et vulgo ματζούχιον, et ut er- dine Greterus, e Gallico *massue*, vocatur: **246** non ἰδιωτικῇ et vulgaris *clava* est hæc πρωτολογά- ρος ματζούχιον, sed honoraria, eaque capitata virga, quam apparitores seu accensi gestant ante, prin- cipes, cardinales, rectores, in potestatis symbolum et excellentiæ argumentum, *la masse*; unde et ipsi *clavati apparitores* et *clavigeri accensi* nuncupant. Nil itaque hic ad propositum castrense ματζούχιον, de quo Rigaltius et Neursius, qui ματζούχιον et μα- τζούχιον Theodori ejusdam cognomen apud Nicet- am in Manuelis I. vii cum appellativa hæc dictionis temere confundit. Ad rem. Virgæ hujus capitata m-

nubrium scribitur correcte στήλιος, quod columel-
lam imitetur, quamvis apud Crispinum securis manubrium στήλιος, στήλιος, στήλιος, στήλιος, στήλιος et στήλιος scribatur. Βούτιον εἰς τὸ ἄκρον quid sit inquirendum: *bulla* enim et *caput*, ac integra quoque vasa vinaria, de quibus Gretserus, Meursius, Rigaltius, ab hoc insigni removenda. An vero βούτιον quasi φούτιον diminutivum φούτιος, cuius inter varias capitis præcedentis lectiones est mentio, cuius idem est ac τοῦφας sensus, ita ut caput et apicem claviculæ istius crassiorem et extremum nodum significet? an iterum βούτιον, quod nodus ille oblongior *bullam* et *vegetem* sua figura imitetur? An denique βούτιον non in claviculæ superiori vertice, sed in imo extremo inspicendum, ita ut velut os in acetabulo, imum illud manubrium in βούτιω ceu in craterculo et cupella includatur, quo et firmius teneatur et ei, quod panno coccineo superindutum sit ornamentum auro addito crescat? Minus displicebit indutum illud manubrium, si summa in parte caput deauratum, in ima craterculum hunc proferat, in media tandem θέμα ὁμοίως περιχρυσωμένον, non *ligamentum* quodlibet, sed *vinculum*, si-
ve *laminam auratam* illud ornate ambientem ostendet. Βούτιζεν porro est *immergere* vel *immittere*, videlicet in rem profundam; ac propterea acetabulum aureum, cui commissæ fuerit extrema claviculæ pars, βούτιον non immerito nomen assequetur.

P. 26. Χρυσάριον Simon. Portius: Χρυσάρι vice χρυσάριον, χρουσαρί, χρυσίον, χρυσός, *aurum*. Meursius corruptissime legit χρυσάρι, nusquam usitatum. Dicitur χρυσάρι: *filum aureum*, et aurum quodcumque alteri rei additum, quasi χρυσάπιον; quod licet etiamnum clarissime deprehenditur. Goar.]

Ib. Mirum est quomodo Junius hic βασιτιάριον interpretatus sit *vestibulum*, et τὸν πρωτοβασιαρχὴν principem vestibuli. Errant viri docti, id est Junius, ut ait Meursius, qui ita interpretantur; ubi iterum Junianum delirium viris doctis ascribitur. Sed quid vestiariū? Suidas: Βασιτιάριον παρὰ Ῥωμαίοις τόπος ἐνθα ἡ ἀναγκαία ἀπόκειται ἐσθῆς. Moschopolus: Βάστια παρὰ Ῥωμαίοις ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βασιτιάριον κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Dicebatur vestiarii præses etiam abestiaris; et vestiariū generalius τραπεζὸν βασιλικόν, ærarium imperatorum, apud Choniataem, citante Rigaltio.

P. 27. Tzangratorum (ita ubique scribendum, non *tzangtores*) a tzangris, arcus cujusdam genere, ut ex Cantacuzenō liquet l. 1, ubi de machina quadam bellica agens dicit in quolibet καταστροφῇ ejus (erant autem quinque) fuisse octo τῶν ἐκ τῶν Λατινικῶν τῶν λεγομένων τσαγγῶν ἀφικνῶν βέλῃ. Ibidem: Καὶ τῶν ἀπὸ τῶν τσαγγῶν ἀφικνῶν βελῶν. Male ergo Junius p. 313 facit ex tzangratoribus *militēs apatharios*, cum fuerint sagittarii et arcionentes. Male etiam nomen ipsum deducit a voce orientali *saga*, quæ, 247 ut inquit, significat *copiam*, *densum* et *confertum esse*. Nimirum, quoties Junius non habet quod dicat, ex Oriente dicendi

A occasionem querit. Quanto verisimilius deduceret ab Germanico *zangen*?

Ib. Τῶν μουρτάτων. Originem hujus nominis non explicant auctores.

Ib. Τῶν τζαζόρων. Nomen hoc ex Hebræa lingua deducit Junius in schol. p. 304, quidquid dicat Gregorius, l. iv hist. Byzantinæ, qui quos veteres vocabant *Laconas*, a recentioribus istis Græcis *Tzacones* appellatos scribit, exigua eaque quotidiana litterarum immutatione. Nec absterretur Junius, quamvis hodie quoque regio Peloponnesi, olim Laconia, dicatur Tzaconia, et incolæ (Pandect. Turc. p. 30 et Turcogr. l. vii, p. 489) Zacones seu Tzacones; valdeque usitata sit Græcis recentioribus litterarum TZ in aliarum locum substitutio; hinc τζαζόρων pro λαιζών, *lacero*, *rumpo*. Quare qui Tzacones ab Hebræo τζακ potius quam a veteri Laconum appellatione dictos existimat, is cum non quidvis sibi persuadeat causam dicere non potest.

Ib. Orientalium thematum. Exstat libellus Constantini Porphyrogeniti Περὶ θεμάτων ἀνατολικῶν, quem Græce et Latine edidit Vulcanius Batavus, notisque illustravit; in quibus, præter cætera: Varias esse τοῦ θέματος significationes nemo ignorat. Glossæ veteres interdum interpretantur θέμα positionem, casum, interdum θέμα τοῦ ἀνδρῶπων constellationem, quod idem est ac positio, interdum legio τάξις, θέμα. Ex quo liquet θέμα idem esse quod τάξις vel τάγμα, hoc est *legionem*. Justinianus imperator in Novellis plerumque hæc τάγματα vocat στρατιωτικὰς καταλόγους. Subjungit: Quo fit ut Hier. Wolfio non assentiar, qui θέματα provincias vertit in *Zonara*; ut nec Enimundo Bonifilio, et doctori innominato, cui id acceptum fert, qui adnotationibus suis in *ius Orientale* locum illum ex constitutione Isaacii Comneni, καὶ ἡ σύμφωνος κατάθεσις τῶν θίων θεματικῶν παρίστανται τῇ βασιλείᾳ μου, interpretatur *θεματικῶν provincialium*: quos ego potius *legionarios veterum*. Inter τάγματα vero sive legiones ἐθιματα hoc tantum est differentia, quod illa florente imperio Romano ut *justa legiones* ita dicte fuerunt, quæ postea imminuto truncatoque Heraclii temporibus eodem imperio θεμάτων appellationem, descendentibus a veteri amplitudine legionibus, sint consecuta. Quod ipsum testatur hic noster dicens: Ἄλλὰ πρῶτον καὶ κατ' ἀρχὰς τάγματ' εἶνα καὶ λεγόντες ὀνήρων ἀναγεγραμμέναι κατ' ἔθνος. Equibus legionibus recenset legionem 40 martyrum, de quibus Basilus: Οὗτοι ἡλικίας ἀμυλῇ καὶ δυνάμει τῶν κατ' αὐτοὺς πάντων διερχόμενοι εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς τάξις ἐτάχθησαν καταλόγους, hoc est, ut vertit Budæus, in *cohortes* et *numeros legionum allecti sunt*. Apud Cedrenum p. 466 in Copronymo accipitur θέμα pro præfectura, εἰς π/ηγ: τοὺς ἀπὸ θέμα τῶν θρακησίων ὄντας. Paulo post, ὥστε ἐν ᾧ τῷ ὄπ' αὐτῶν θέματι. Edidit Fridericus Norellus, professor Parisiensis, libellum Græco-Latinum de Occidentalibus Thematibus.

248 P. 27. *Magni myrtatae*. Junius *myrtatos* et *myrtatam* ab Hebræo repetit, eadem felicitate qua *tzacones* ex iisdem cunabulis educit. At quis *myrtates*? audiamus Glossarium. *Viri docti*, id est Junius, putant fuisse magnum *praefectum* τῶν μουρτάτων, de quibus paulo ante diximus. Sed falluntur; nam in eodem Codino est p. 45: Τὸ τοῦ μεγάλου μυρτάτου ὑπερίτημα ἀνεπίγνωστόν ἐστι. Imo *praefectus* eorum *στρατοπεδάρχης* dicebatur. Idem Codinus, p. 27: Τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν μουρτάτων, οἷα τὰ τοῦ στρατοπεδάρχου τῶν τσαγγατόρων. Iterum: Καὶ ὁ τῶν μουρτάτων στρατοπεδάρχης ὁμοίως. Itaque de eorum errore satis liquet. Hæc Glossariographus in Junium. GREY.

16. Γαμματίζον. Retorta in transversum baculi extremitate in rectum angulum, littera Γ et dixavixion γαμματίζον elucet. Sunt et pontificum γυνώλια γαμματίζοντα casula, ut ita dicam, *gammatae*, ille nimirum quæ *gammaton* quaternariis crucem componentibus tota resparguntur, $\frac{\Gamma}{\Gamma}$ ex quo *σταυρῶν* sortiuntur appellationem, qualem *Ludovici Adeodati* regii nummi promerentur, et littera L homini suo sacra, quater ac semper diversimode picta, crucem, insigne Christi γαμματίζον, oculis obijciunt. Στάχυον δὲ γαμματέων in meditatione de patriarcharum privilegiis apud *Balsamonem* lectum hinc patet. Constare etiam potest γάμματα, de quibus *Balsamon* idem ad 27 canonem *Trullanum*, cum *gammatis* non esse confundenda; hæc enim nonnisi tertie unusque litteræ figuram, alia quamlibet opere *Phrygionico* vel *penicillo* delineandam denotant. GOAR.]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in caput 5 Codini quod est de ministeriis aulicorum.

P. 23. [Ὁδὲ μὲν ἀνηρεσάτω ἔχουσιν. Quod alibi dictum, hic observandum rursus: aliud ὄφφικιον, aliud ἀξίωμα. Hoc dignitas est solummodo, et honorem promeretur: illud obsequium præstat, et mercedem stipendiumque requirit. Despota, sebasocrator et Cæsar nullo munere funguntur, quia non ὄφφικίου, sed ἀξιώματος honore ultimis temporibus gaudebant; unde ἀξιωματοῖσι sineceris quam ὄφφικια reperiendi. Ex ms. regis unum ἀξίωμα ἀπὸ τῶν ὄφφικίων manifesto dividit, et illa quidem esse despote, sebasocratoris, Cæsaris, panhypersebasti et protovestiarii, quod sum miratus, asserit; sub domestico reliqua inter officia recenset.

16. [Ἡγεμῶντιار, bellicam præfecturam interpretor: officii etenim alienius onus principibus hujusmodi impositum nusquam affirmaveris. Leo const. Tact. 4: Στρατηγὸς τοίνυν προσγορεύεται ὁ τοῦ παντός στρατοῦ κορυφαίος τε καὶ ἡγεμὼν.

16. [Ὁ παρὰ πρεσβυτέρους ὀδὲ μὲν ἀνηρεσάτω ἔχουσιν. Est enim honoris, non ministerii, titulus ab *Alexio Comneno* adinventus.

16. [Ὁ δὲ πρὸς μέγιστος δομῆστικός. Existat præcla-

rum hujusce loci non adeo testimonium quam commentarium apud *Nicetam* in *Manuele Comneno*, l. 2, ubi copiosa classe navium, hominum, armorum, victuum **249** descripta, Ὁὲ τῶν τοίνυν, inquit, καὶ ὡς ἔστω καλῶς, τὰ κατὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον παρὰ σκευασάμενον ἀνάγεσθαι μὲν καλεῖται τὸν στόλον τοὺς ἐρέταις καὶ κλεισταῖς λύσασι τὰ καρχήσια, μέγαν δούξαν προβαλόμενος τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν Κοντοστέρανον Στέφανον, ἀπαίρειν δὲ καὶ τὴν περὶ τὴν στρατιὰν ὅπ' ἀρχηγὸς ἐτέροις, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννη τῷ Ἀξούχῳ τῷ μεγάλῳ δομῆστικῳ. GOAR.]

16. *Flammulum* sive *crucem*, etc., ἡ τὸ τοῦ στρατοῦ μετὰ πυροβόλων. Junius: Aut exercitus *flammeum* cum ignitis telis. Ineptie; cui longe adhuc ineptior explicatio additur p. 236: *Hoc alieum est flammeum, quod archistratego, ut appellatur, c. 6, præferri solet, siquidem hic alius quam imperator est; quomobrem exercitus flammeum appellatur, in quo expressa erat fulgurationis et fulminationis species*. Nugæ. Legendum enim ἦτοι τὸν σταυρὸν μετὰ πυροβόλων, ut habet codex *Bavaricus* et *Lautherianus*. Hoc enim dicit: Τοὺς ἀρχοντας ὧς κεφαλὰς præferre, erigere et statuere solitos consuetum *flammeum* seu *vexillum* regium vel *crucem* radiantem seu *radios* instar ignis emittentem. Sed Junius ex hoc scripturæ compendio στρον fecit στρατόν, et ex ἦτοι, quod in omnibus nostris codicibus legitur, ἡ τὸ, abstracto etiam articulo τοῦ. Que consilio? licet tandem in additionibus hanc codicum nostrorum germanam lectionem ipse quoque annotarit, sed sine approbatione et explicatione. GREY.

16. [Φλάμουρον. Non dubium quin φλάμουρον sit legendum, ut ex positus apud *Rigaltium* et *Meursium* exemplis constat: hæc tamen est lingua corruptio, ut addito π ex ea quam habet ad μ affinitate etiam λ in p mutetur, quam litterarum permutationem demonstravimus hodiernis familiarem. An ita vero cunctis σύνθεσι βασιλικὸν hoc φλάμουρον, ut in singulis cohortibus, legionibus, scholis unum tantum explicaretur, ac unius coloris et figuræ esset in omnibus? Ita præcipit *Leo* in *Tacticis* const. 6, licet in similibus vexillis colorum varietatem non omittendam suadeat: Προστάτοι μὲν δὲ καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν βάνδων ἑκάστου τάγματος ὁμοχρόνους γίνεσθαι, καὶ τὰ φλάμουλα ἑκάστου τοῦρμας ἡ δροῦγγου ἰδιόχροα εἶναι. Ita δὲ καὶ καθ' ἑκάστον τάγμα εὐκόλως ἐπιγινώσκῃ τὸ ἴδιον βάνδον, δεῖ. ἑτέρα εἶδη καὶ σημεῖα προστιθέναι τὰς κεφαλὰς τῶν βάνδων, τοῦ γινώσκεισθαι αὐτὰ, καὶ κατὰ τὰς τοῦρμας καὶ κατὰ τοὺς δροῦγγους καὶ κατὰ τὰς βάνδας. Bandum a *flamulo* discriminat: illud enim quadrum, hoc longius, fissum in medio ac in acumen desinens, quo *flammeum* sive *pyramida* sursum lalam imitetur, et *Francorum* *flammeo oriflammis*, *Francisque* *vexillis*, *bannières*, nomen imponat.

16. [Τὸν σταυρὸν μετὰ πυροβόλων. Hæc sunt *Cypolis* insignia, crux aurea in coccinei coloris scuto posita, ac in spatii inter crucis ramos

vacuis littera B quater descripta, quæ cum πυρεξ-
660p, chalybi ex quo exeuntur ignis (ignarium
vocant, fusil) sit non absinthilis, exinde Orientis
imperatorum quatuor chalybes igniarios in insigni-
bus gerere creditum. Est tamen littera B quater
picta, quatuor sequentium verborum initialis, βα-
σιλεὺς βασιλέων βασιλεύουσι. Vide Mar-
cum Vulsonium in Scientia Heroica.

Ibid. [Ἐπιπικρ. Ut in mari, etiam quod habet
imperator in terra robor, effulgent. De vexillo
ejusmodi videtur Nicetas locutus in Alexio II: Ὁ τοῦ
βασιλέως στρατὸς τὰς σημαίας τῶν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀν-
εστησαν, αἱ τοῖς βασιλεῦσι εἰκονίζουσιν.

Ib. Ἐχει δὲ ὅς' αὐτόν. Hic est omnium ordo. Ma-
gnus dux totius classi imperat; magnus drungarius,
ecce vices gerens, singulos triremium 250 drun-
gus ordinat; amiralus toti navali exercitui vexil-
lum sive regium flammulum præferi; protocomes
remiges omnes sub sua dispositione tenet; drun-
garius certum triremium vel navium numerum
gubernat, duodecim nimirum aut quindecim; co-
mes quatuor aut quinque triremes gubernat. Hæc
et lucusque sparsum dicitur: ad alia properandum.

P. 29. [Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σάκκην. Fran-
cicorum exercituum summo prætori (connestable),
qui Græcorum magnum domesticum exæquat po-
testate, ac regis equis et equisonibus præfecto
(grand escuyer), qui protostratorem in Christianis-
sima curia agit, juris hoc concessum ut uterque
regum ense tractet, ille quidem nudum, hic va-
gina tectum et balteo serico liliis aureis persperso
pendentem; de quo du Hailan, Vulsonius et alii.

Ib. [Τοῦ κόμητος τῶν βασιλικῶν ἵππων. Inter
στράτορας protostratori subiectos præcipuus
est κόμης τῶν βασιλικῶν ἵππων, idem qui equiso
regius.

Ib. [Ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν. Donato
Constantini: Ἡμεῖς δὲ στρατοροὶ ὀφεί-
κιοι ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ
κατέχοντες, τῆς αὐτῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἔξιμεν ἀν-
ατόρων, αἰδοί καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου
συνεχόμενοι Πέτρο. Nicetas in Alexio III: Ὁ μὲν
ἵππος προσάγειται παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἀπὸ
τοῦ χαλινοῦ ἰκκουθεῖς.

Ib. [Ὁ μέγας χαρτουλάριος. E chartulariorum nu-
mero pene immenso, quorum alii curas, alii sacri
cubuli, alii magistrorum pedum et equitum, hic qui
stabulorum intelligitur. Alias quodam viri togati et
tabulas tractantis ad militiam equos et arma consor-
tium? Suggestit testimonium Zonaras in Isauro:
Παῦλον τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατούντα
(χαρτουλάριον ἢ Τωμαίων οἷος τοῦτον λέγειν φωνή)
πατρικίων τιμῆας καὶ στρατηγὸν Σικελίας. Pro-
feri Nicetas aliud in Isaacio Angelo: Χοῦμος χαρ-
τουλάριος ὢν τῶν ἱπποστάθμων. Subest protostra-
tori et administrat. Hanc palatii portam nulli, nisi
donaverit imperator, equiti præterire licet. Nicetas
in Manuele: Εἰσεῖσιν ἀσμένως τὰ βασιλεια. Ἐν δὲ

A τῷ παρῖναι μὲθ' ἵππου Ἀραβοὶ ἐπιδύχοντο; εἰ ἀν-
κτορα καὶ μύλλειν εἰσεῖναι διὰ τῆς πόλεως μὲθ' ἡν ἡ
ἐκ τῆς ἑβρας ἀπόδασίς ἐφείται μύνοι; τοῖς αὐτοκρά-
τορσιν.

Ib. [Παζούρ. Ex equo in terram desillire, et
πάζουρα locus in quo relinquitur equus et pedibus
vis conficitur. Goan.]

Ib. Σπρώσω καὶ σπρωτά. Munda στρώσιν, quod
est στέρνο; hoc a στῆς, quod est ισθός. Militum
quoque equi, quos vacuos arcum ducebant, appel-
labantur σπρωτοί, ut docet Glossarium ex Constanti-
nini Tacticiis. Grets.

Ib. [Quibus sternerentur ephippiis et phaleris,
docet post Theophanem Cedrenus in Mauricio: Ὁ
ἵππος τοῦ βασιλέως δ' ἐν χρυσοῦν περικειμένους
κόσμον. Describit Anna Vitzæ patris I. I: Ὑπὲρ τῶν
ἱπποδρόμων τοῦ Βρυέντιου ἵππων ἐπικουρόμενοι, τῇ τῇ
ἀλουργῇ ἐπεστρίβει κεκοσμημένοι καὶ κατὰ χρόνῳ
τὰ φάλαρα ἴχοντα. Uno verbo χρυσοφάλαρον ἵπ-
πον vocat paulo inferius, ut et Nicetas I. VII. Ma-
nuelia, Gregoras, IX. 7: Μετ' ἐρυθροβατῶν κοσμη-
μάτων: sect. 40: Μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐπεστρίβων.
Σπρώσων αὐτεῖν, quod et ἐπεστρίβει, dat nomina
equo, diciturque ὑπόστρωμα apud Annam citatam
I. IV, adeoque longum et lateribus pendens assensu
ut etiam calcaria ferrum illi referat infixum: Nul-
lὴν καὶ τὴν τοῦ μύωπος ἀκμή τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς
ἐνδακούσα τὸ ἄκρον τῆς ἐπεστρίβος, δ' ὑπόστρωμα
λέγουσιν, ἀκλινέστατον τὴν ὑπόστην ἵπποι. Loqui-
tur de regio eodem equo, quem I. I. narraverat
Bryennio tyrannidem 251 ambientem ereptum μετὰ
τῆς ἐρυθροβατοῦς ἐπεστρίβος, ut ipsa iterum I. IV
testatur.

Ib. [Περὶ τῶν σπρωτῶν Meursius tradit.

Ib. [Καβαλλάρικιον catadromus, domitura arena,
manège. In palatio, id est in arena parte.

P. 30. [Stragulum ephippium est σάγισμα. Leo
Grammaticus in Michaelē Theophili: Ἐδρεν αὐτὸν
ἀντετυλιγμένον ἐν τῷ σάγισματι τοῦ δεξιῦ ἵππου,
οὗ ἦλυνεν. Alia apud Meursium. Goan.]

Ibid. Σκαπούλιον. Ita legendum loco illius κα-
πούλιον. Grets.

Ibid. [Σκαπούλιον. Sensus, non vocis sonus
venandus. Σκαπούλιον quidem Latine scapula sono
simile, at sensu longe semotum, cum oppositam
fere animalis partem referat, tergum videlicet ac
imos lumbos. Σκαπούλα vulgus proferi; de qui-
bus Simon Portius: Σκαπούλα οὐροπύγιον τοῦ
ἵππου, tergum equi; nos la croupe du cheval, Hier-
onymus Germanus in Italo-Græco vocabulario:
la groppa del cavallo, et Σκαπούλα. Ancior porro
equorum comiti, regio equo inascenti, nusquam
totum ephippium sagulum ad armos et collum
usque, sed ad mediam tantum ephippii sedem
substerni scribit; quod etiam a pedissequis ho-
noris erga dominos causa videmus observari, si
quandoque heriles equos consendant. Goan.]

Ib. Στρατορῖκιον verti cum Glossario, locum, in
quo strator imperatorem in equum sublevare so-

let; nisi mavis reddere locum in quo equi ster-
nuntur. GRETS.

Ibid. [Stratorum locus et statio est στρατορίκιον, non is quo illi sublevant imperatorem in equum, πύλωνα jam ab auctore vocatum.]

Ib. [Ephippiaria pila, qua apprehensa exsilit eques in equum, est χουπώσιον, quod sit ephippii χόμπος, de quo supra. Adnumeratur vero ephippio, ut in comitis equorum fusi transeat, eo quod ex auro lapillis ornato confici soletur. Περὶ τῶν τουφῶν dictum est alibi. GOAN.]

Ib. Lego τουφῶν pro φορούων, vel φορτῶν, de quo jam supra satis, c. 4.

Ib. De Theophilo imp. acerrimo iconoclasta lege Cedrenum, Zonaram, Manassem, Glycam. GRETS.

Ibid. [Θεοφίλου πατρι. Diffusius, at in eandem mentem narrat historiam Cedrenus: diversam habet Leo Grammaticus in Theophilo. Conferet utrumque lector, ubi hic lucem aspexerit. GOAN.]

P. 31. Rucharium vestiarium. GRETS.

Ibid. [Vestiarium est, sicut et βεστιάριον: ut nihilominus subindicatum ab auctore discrimen inter utrumque observemus, dicendum βουχαρτέον esse cubiculiorum conclave ad sacrum cubiculum. Favet synodus Florentina ultimis pene verbis, quæ non in sacro cubiculo, sed in conclavi viciniore, ἐν τῷ βουχαρτέῳ τοῦ βασιλέως, Græcos pontifices toto unionis subscribentes manifestat. GOAN.]

Ibid. Ἐνάθη *spatha*, ensis. *Spatharius ensifer* vel *antelles*, σωματοφύλαξ. *Protopatharius*, primus inter *spatharios*, *spatharocandidatus*. Ἐπαθροκούβικουλάριος, *spatharius cubicularius*. *Spathatus*, *spatha* munitus. Ἐπαθία *spatula*. De quibus vide Meursium et Rigaltium in Glossariis. Ex dialogis S. Gregorii non ignotus est *spatharius* regis Totilæ. Et apud nonnullos Germanos instrumentum quoddam fossorium *ein spath*.

252 P. 31. Τζαγγία. Melius τζαγγία, τζάγγι, *tzanga*. Proprie calcei imperatorii; et calcearius, qui eas conficiebat, τζαγγάς vel potius τζαγγάς dicebatur, non ut alii sutores τζάγγαριος, seu τζαγγάριος. Ita enim hic legendum est, non τζαγγάριος, ut edidit Junius, cui *tzanga* et *tzancia* non placent, magis arriident *tzaggæ* et *tzaggia*, ut habeat occasionem nomen hoc deducendi ex Arabica lingua. Sed potior est apud me fides codicum Lautheriani et Bavaricorum et Simeonis magistri officiorum in Pandecte Turcic. 199, qui τζαγγία et τζάγγας nomen exhibent; tametsi altera lectio illa τζαγγία, τζαγγία τζαγγάριος simpliciter rejici nec potest nec debet. Scribitur etiam τζαγγάριος: hinc τζγγη τζαγγαρίκη, *ars aatoria*. Transiit hoc nomen ad Latinos. Trebellius Pollio: *Zanchas* de nostris *Partiſcis* paria tria. Ubi Casaubonus: *Barbarici calceamenti genus tzangas vocarunt*. Sed varie scribitur hoc verbum. In codice Theodosiano de habitu in tra urbem leg. 2 *tzanga*; in tertia *tzanca*. Græcis τζαγγία aut τζαγγία, et τζαγγάριος harum artifex apud Tzetzen in Chiliadibus. Acroni *zanga*.

A Persarum vel Parthorum fuisse gestamen magni pretii ex hoc loco et similibus apparet. In fastis Græcis leguntur hæc de rege Lazorum: Τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἦν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ βουσαία, Παροικῶ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας. Synodus Aurelianensis can. 22: Monacho orarium in monasterio vel zancas habere non liceat. GRETS.

Ibid. [Τζαγγία, Meursius *tzanga*, alii *calceamenta barbarica*. Cujus formæ fuerint non exponunt. Illis etiamnum hodie utuntur in Oriente viri et mulieres promiscue; suntque cothurni ex varie coloratis pellibus tibiæ adusque genu pressim et strictim tibialium more vestientes, quales jam suo tempore usitatos describit Procopius de edifice.

B Justiniani I. in: Υποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ἀ δὲ βασιλεὺς μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδέσθαι θέμις. Hinc Arabes Elpidium imperatorem in Sicilia renuntiaturi apud Theophanem in Irene et Const. περιθέντο αὐτῷ τζαγγίον καὶ σάφρον. Ex his, quæ Meursius et ex eo Greiserus de zangis congegit, plana relinquuntur et perspicua. GOAN.]

Ib. Equi *sagmarii* Græcis quidem noti et usitati sunt, sed educi non possunt ex illa Codini lectione τζαγγάριος, quia vana est: substituendum enim τζαγγάριος vel τζαγγάριος. Et ut prior scriptura retineretur, non *sagmarius*, ut Junius, sed potius *tzagmarius* vertendum esset: nam *sagmarios* Græcis non est sutor, cum a *sagmate* formetur. Est autem *σάγμα* vel *θήκη* τοῦ ὅπλου, theca seu *vagina armorum*, vel *onus jumenti sarcinarii*. Hinc *sagmaria* jumenta vel *sagmataria* vel *samararia* Græcis, quæ nostris elitellaria; ad quorum ultimum alludit vox Germanica *saum-ross*, seu ut alii, *sammer ross*, et *saum*, id nimirum quod hujusmodi equus gestat. Suidas: Σαγμάρια τὸ παρ' ἡμῶν λεγόμενον τοῦλδον, τὰ βαστάζοντα τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὴν μετακομιδὴν τῶν ἐπιτηδεύων. Mauricius apud Rigaltium: Τοῦλδος ἔσσι τὰ σαγμάρια. Idem. l. 1, c. 6, dixerat ἵππους σαγματαφόρους. Sic Isidorus *caballum sagmarium* et *mulam sagmaria*. Vegetius l. iii: *Impedimenta, sagmaria, calones vehiculaque in medio collocentur*. Nec Latinis ignoti sunt equi *sagmati*, ut patet ex S. Bernardo l. iii

253 de considerat. c. 7, ubi Vossius *sagmaria*, loco vulgate lectionis *samararia*. Etsi in Latinis *samararia*, *saumaria*, *sommaria* lectio etiam defendi possit, quia *sagmaria* nomen varie variis corrumperant et ad idiotismum suum inflexerant. Hinc in libello de miraculis S. Udalrici, nec ineleganti et satis antiquo, inquit Casaubonus in Lampridium, obliterant de cera quantum unus fortis *saumarius* portare potuit. Deducit idem Casaubonus *sagmarios* a *sagmate* et recte; et *sagma* ait esse id quod jumento imponitur; ut mollius vehat et sine noxa sua. Differt *sagma* a *sella*; nam *sagma* propriè est quod jumentis onera vastulautibus imponitur; *sella* equorum est vel aliorum animalium, quibus homo vehitur. Dicitur etiam *σαγή* et *sagum*, quod significat omne ope-

rimentum quod iumentis imponitur. Vide Casan-
bon. ad Lamprid. fol. 321, sed prior significatio
potior est. Græci sœctunt σάγμα τοῦ σάγματος, La-
tini sagma sagma; quæ corrupte vulgo dicitur sal-
mus, inquit Isidor. l. xx Etymol. Gæts.

Ibid. [Τζαγγάριος. Simon Portius cum auctore :
σκούτεος, σκούτομος, ὑποδημάτων δημιουργός, cal-
ceolarius, sutor. Apud Theophanem in Justiniano
τὰ τζαγγάρια, officinæ sutoriæ. Rem totam pro-
fero, et alios in ordine compositorum extra chorum
salto. Conquerabatur populus in spectaculis coram
imperatore de Calopodio cubiculario : καλοπόδιον
autem (quod alii καλαπόδιον pronuntiant) typum
calcearium sive pedem ligneum, quo sutores utun-
tur, indicat. Cum vero Calopodium de nomine
non auderet populus dicere, nec se cognoscere in-
ternuntio mandatore responderet imperator, ex-
clamavit populus : 'Ὁ πλοσωντῶν μὲ, τριτάτου-
στε, εἰς τὰ τζαγγάρια εὐρίσκεται, Καλοπόδιος τι-
μίμυρον. Vide Justiniani ætate Imperatores jam
tzangis usos. Goan.]

Ibid. Τὰς προχύφεις. Dubitat Meursius num viri
docti, id est Junius, πρόχυφιν recte vertant orato-
rium. Si non recte vertunt, cur non melius quid
suggeris? Si voculam ipsam nimis grammaticæ ur-
geas, πρόχυφεις non est oratorium, sed locus emi-
nentior, unde imperator eminere, prospicere et
prospicere seu despectare poterat. Si rem ipsam
consideremus, πρόχυφεις est oratorium, quia locus
ille sine dubio non erat eo destinatus ut imperator
inde tantum prospiceret, sed ut rei divinæ et pre-
cisibus quoque fundendis operam daret. Unde ab
oratione illic fieri solita oratorii appellatio loco
accessit. Gæts.

Ib. [Τζαγγός. Quia commune et vile τζαγγάριον
nomen apud Græcos, τζαγγός, quasi digniore ho-
noris titulo donatus, aulicus sutor vocatur. An non
ficus semper ficus et scapha scapha?

Ib. [Παιδόσκουλον. Quid in eo commutato vox πῶλος;
alteri adjuncta diminutivum, quid semper sonat;
hinc παιδόσκουλον adolescens, puer honorarius, prout
superius τὸ ἀσκόπουλον et αὐθεντόπουλον parvam
aquilam, parvum dominum referre dictum est.
Goan.]

Ibid. Junius legit τοῦ βεστιαρίου ἐντός, et hinc
sue scripturæ mira phasmata superstruit, ad ver-
hum : Vestiarii quod est intus (nempè in cerebro
Junii) et interioris. Et mox tris vestiaris adducit,
vestiarium proprio dictum a veste, et vestiarium
minus proprie ταμείον, et vestiarium vestibulum
palatii, per catachresin seu abusum. 254 vocis.
Duo priora vestiaris agnoscimus; tertium summa
epitachresin confectum ad suum auctorem remissi-
mus. Dicit Codinus vestiarium hoc vulgo vocari
ἀλλὰξιδάριον, ab ἀλλάσσειν nato. Hinc ἀλλὰξεις mu-
tatio, et ἀλλὰξιδάριον, quasi dicas mutatorium
Gæts.

Ib. [Quasi mutatorium ἀλλὰξιδάριον, optime.
At non ita res'es mutare significat τὸ ἀλλάσσειν,

A quin proprie novas easque sacras accipere indiret.
Enchologium : Ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς. Nicetas : Ὁμ-
φας ἱερεὺς μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀλλὰξιμῶν : ita
corrupte ἀλλὰξιμῶν vice. Ἀλλὰξιδάριον itaque
est locus in quo vestes imperatoris, quæ et sa-
ceræ, reponuntur. Goan.]

Ib. Anacara. Junius, ut Arabismi specimen edat,
anacara hæc ex Arabia advocat : nam vasa sive
cacabos aut lebetes vocales vocari ab Arabibus
Anakara. Ejusmodi forme esse quæ in Germania
appellantur kesseltrommel. Cur non heerpauken.
quæ etiam in equis pulsari possunt et solent?
tympani genus inferiore parte rotundum, quo
principes hoc etiam ævo uti et delectari consue-
verunt. Gæts.

B *Ibid.* [Tympana inferiori parte rotunda. Ita Meur-
sius. Cur rotunda potius quam plana vel quodvis
aliud vox significet, edisserat. Lego apud Nie-
tam in Manuelē l. v : Ἐδραφεῖται τὰ κύμβαλα, ubi alia
lectio habet ἀνακαρῖται. Sunt itaque τὰ ἀνακαρῖ
eandem quæ κύμβαλα : at cymbala a tympanis quam
diversa, licet in Cybeles matris deorum a Gallia ad
invicem juncta; unde et Apionem, qui se cym-
balum mundi jactabat, tympanum juventutis potius
vocandum asseruit Tiberius. Quæ tandem κύμβαλα
Suidas : Θορνακὴ κατὰ γὰρ, histronum musica et
Iudica instrumenta. In epigrammate, Καὶ κύμβαλ'
δὲ δόοντα κοιλίχεται. Turnebus Advers. lxxv, 55,
in hoc Properit : Cymbala Thebanæ concupiscit
deo. Si quis me roget, inquit, quale cymbalum
C fuerit, cum mittam ad herbam cotyledonem,
cujus folia cymbali speciem referunt. Scribonius
Largus : Item mentastrum vel radicem κοιλίχιδος
quæ herba similia folia cymbalis habet. Hæc ille.
Addo cotyledonem etiam cymballon apud Tragum
vocari. Vide figuram apud Matthiolum et alios phy-
siologos Dioscoridis commentatores.

P. 32. [Ὅρι δ' αὐτοστροφάτωρ. Scripta a Gre-
særo post Meursium de cursu et cursoribus addo ex
Tacticorum Leonis cons. 7 locum auctoris de
protostratore sententiam discrete explicantem : Ἐ-
τέρω δὲ κινήσει, ὅστις ἐπιδιώκει, ὅτι μὲν οὖν ἑλασί-
ας, ὡς κορυωπας, ὅς ἐστι νῦν προκλάσας, λίγουςιν,
ὅτι δὲ συνεταγμένως, ὡς διαφένωπας, ὅς ἐστι
καλούμεν ἐκδίκους. Καὶ εἰ μὲν ὡς κορυωπας, χρεὶ
κινήσει, παράγγελλε ἄρῳμ' ἑλτα, καὶ ἑως ἵνα
μῖλλον ἀποκινῶσι οὖν ἑλασί- τὰν δὲ ὡς διαφέν-
ωπας, παράγγελλε ἑλτα τῇ τάξει ἀκολουθεῖν, καὶ
ἀκολουθεῖν συνεταγμένως. Ex hoc Leone
alii Cedrem percipies locum in Michaelē Euro-
palate Leonem Armenum Imperium assumptantem,
regiam assumpturum vestem, communem quam
deponebat τῷ τῶν ἱπποκράτων στρατῶν Μιχαήλ,
protostratori Michaeli, Balbo nimirum, dedisse
reulerat, eundemque dato intervallo de tyrannide
affectata suspectum a Leone missum τακτικά διδά-
σκειν τὸν ἐν τῷ χεῖρ λαὸν describit. Ut quid nisi
quia cursores et defensores, auctore teste, ducebant,
ita τὰ τακτικά eos docere teneretur? Goan.]

Ibid. Κουρσεύειν. Κουρσεύειν est *prædari*, *A* *prædas agere*. Possunt tamen hic per *κουρσεύοντας* etiam illi intelligi qui in hostes extra ordinem excursionses faciunt. Paulo post τὰ *κουρσεύματα*

255 sunt *spolia, præda*. Et infra c. 16 dicitur ἀπὸ τοῦ *κοῦρσου* dari pars quinta imperatori: inepie Junius *ex cursu*, verte *ex spoliis*. Quinta pars cedit rationibus seu ærario regis, *πενταμοῖρα*; pro quo codex vitio librarii *πενταμοῖρα*. Vide Rigalt. in Gloss. V. Κούρση, ubi Junium reprehendit quod ἀπὸ τῶν *κουρσευόμενων*, p. 59, c. 5, vertit a *cursoribus*, quia vertendum erat *ex spoliis, ex præda*. Hinc *κουρσεύειν*, et ut in Tureo-Græcia *κουρσεύουν* *prædari, populari*, sic p. 57 ἐσφένωρ τῶν *κουρσευόντων* rectius redditur *defensor eorum qui extra ordinem in hostes procurrendo dant impetum et ante omnes dimicant*. Cursores enim seu *κουρσεύοντες* sunt *πρόμαχοι* οἱ *προερχόμενοι* τῆς *παρατάξεως*; ἐν τῇ *συμβολῇ* τοῦ πολέμου καὶ τοῖς *φεύγουσιν* *ἐχθροῖς* ὁξέως *ἐπιτιθέμενοι*, ut ait in suis *Tacticiis* Leo imperator. Item *cursores* sunt *ἐσέβοι*, ut idem imperator docet; deque his loquitur *Caropalata*, non autem de *cursoribus*, quos Græci *δρομαῖς*, Latini proprie *cursores* nominant. Etiam *Latini* *mediæ* *ætatis* *cursarii* sunt *prædones* et *piratæ*, qui terras et maria *prædarum* gratia percurrunt.

De *pentamœria* imperatori ex *spoliis* danda elegans exstat locus in *Historia Joannis Cantacuzeni*: nam cum de bello ab *Andronico* imperatore adversus *Albanos* gesto partisque sine numero *spoliis* agit, sic præter cætera scribit: Ἐθους δὲ ὄντος; πρότερον τῇ στρατιᾷ, ἐπειδὴν τινο; κρατήσῃσι *λαῖας* ἢ *πλειονος* ἢ *ἐλάττονος*, τὴν *πέμπτην* *μοῖραν* *παρίχειν* *ἀριστέων* *βσιλεῖ*, καὶ μετ' *ἐκείνων* τῇ *μεγάλῃ* *δομιστικῇ* *ισῇ*; οἷα δὲ τῇ; *συμπάσης* *ἡγεομένης* *στρατιᾶς*, τότε οὐδὲν *ἐποιοῦν* τῶν *εἰσδόντων*, οὐδέ τις *ἠνώχλει* αὐτοῖς *παρὶ* τῆς *πέμπτης* *μοῖρας*, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ *ἀνώνων* *ποταμῶν* *ἐξῆν* *ἐκδασθ'*, ὧν ἂν *βούλοιο*, κύριος *γενίσθαι*. Hæc *Cantacuzenus*.

Ib. Dicit *Codinus* *protosiratore* ex *præda* capere πάντα τὰ *ποικῖα*, quæ appellatur *φύτῖα*. Quæ sit ratio hujus nominis, nondum a viris doctis explicatum est: nam quod *Junius* *futilia* vertit, id *pancorum* approbatione fecit. Sunt qui suspicentur legendum *βιτάλια*, hoc est *victualia*. *GRETS.*

Ibid. [Vere *futilia* sunt et pueriliter a quibusdam ingesta circa τὸ *φύτῖον*, quod Græcis recentioribus, sicut et Turcis τὸ *stīl*, quod primo refert *ellychnium*, deinde *funem pyritem*, quo milites tormentis explodendis diutius servant ignem, *mèche* *l'arquebuse*, ultimo *vulnerarium peniculum* a *chirurgis* ad vulnera probanda. *Spoliorum* itaque partem *protostrotori* assignatam vocabant *milites φύτῖα*, quasi ad lineam vel *pyritem* comparanda leve *adminiculum*. Sic officiorum præmia Græci iidem *παντῖα*, Gallicum vulgus *chirothecas*, *puellarum acientas* etc. dicunt, ut *grati* potius *animi monumentum* quam *debili mercedem* et *vilia mercenariorum obsequia* compensata exprimant. Quænam

autem *φύτῖα* censenda, reparata ex *Regis* vera germanaque lectione discimus esse τῶν *κουρσευόμενων* ζώων πάντα τὰ *ποικῖα*, *animalium præda captorum quæcumque pila et colore sunt varia*: quævis enim *discoloria* etiam hodie vocant *ποικῖα*, eademque in *protostrotoris* sortem ex *præda* obtingunt ceu ejus *φύτῖα*.

Ib. [Τὰ *προστρόγγματα*. Ἐντάλματα vocat *Jus GR.* et *διατάξεις*. *COAN.*]

256 P. 52. *Chrysobullas*. Græce τὰ *χρυσόβουλλα* et *χρυσόβουλα*, aurea bulla. A sigillo nomen ad integras litteras venit. Hinc etiam constitutiones pontificum Romanorum *bullæ* dicuntur, et *bullarium* liber in quo illæ litteræ seu *bullæ* continentur. Bulla proprie est orbiculus seu ornamentum circularis formæ, superne clausum et intus cordis figuram habens. Olim pueritiæ appendebatur tanquam amuletum contra fascinationes. Ab hac orbiculari figura bullæ translatum est nomen ad sigilla, quæ litteris appenduntur; sunt enim circularis figuræ et quia nonnullis litteris appendebatur aurea bulla, quibusdam *plumbea*, quibusdam *cerea*, hinc factum est ut ipsæ etiam litteræ ab hoc sigillo vocarentur bullæ aureæ vel bullæ *plumbeæ* vel bullæ *cereæ*, nimirum *χρυσόβουλλα*, *κηρόβουλλα*, *α χρυσοβούλλαν* et *κηροβούλλον*. *Chrysobulla* summam auctoritatem obtinebat, subscriptæ manu imperatoris διὰ *κιννάβαρεω*; *cinnabari* (seu *rubrice*). Quin et *crucæ* interdum addebant. *Phranches* I. III, 4: *Imperator manu sua eo vidente tres crucæ cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro consuetudine exprimit bullamque auream legato in manus tradit*. Etiam hodie litteris, præsertim contractuum, apponi solet thecula, aliquando lignea, aliquando ex lamina, aliquando ex pura cera, in ejus medio sigillum exprimi solet. Hæc thecula æque recte vocabitur bulla ac theca illa imperatorum Græcorum. Hinc *βουλλεύειν* *bullare* vel generaliter *litteras signare*, sive hoc per bullam fiat sive absque bulla; et *βουλλωτήριον* sigillum, forma, in qua bullæ exprimuntur. Incertus auctor apud *Eymologum*: Ὁ *περ εἰς* τὸ *βουλλωτήριον* *τυπούμενος* ὁ *μυλῶδης* *τόπον* *ποιεῖ* καὶ *ἐκείνα* *ἀποτελεῖ*. Et sine dubio bullæ imperatoris imperatoris imaginem repræsentabant. *GRETS.*

Ibid. [Nil communius quam *χρυσόβουλον* sive *χρυσόβουλλον* imperatoris *mandatum*, *constitutionem*, *diploma*, *rescriptum*, *chirographum*, *codicillum* significare. At non ex eo quod aureis litteris scriberetur, ut innuit *Mourinus*, sed quod sigillo sive bulla aurea, quod in eis scriptum, munitur: quanquam olim etiam aureis litteris scripisse non denegandum *Luitprando* dicenti: *Χρυσόβούλιον, id est epistolam auro signatam, mihi dederunt vobis (regi) deferendam*. Tulerunt autem et alias litteras argento signatas, a *caropato* imperatoris fratre ad Romanum pontificem missas. Deinceps vero litteris *purpureo liquore* ductis subsignavit imperator. His testimoniis utrumque liquet. *Nicetæ*

in Manuele Comn. l. iv : "Ερυθρόδανον ἱσχυμανθὲν ἀφ' αἱ γραμμάτων, *cinnabari signatum emisit codicillum*. Inferius : Τῆς βασιλικῆς βαφῆς δελτάριον, *regii, id est purpurei, coloris tabula*. L. vii : Τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἷματι ἀναθάλας ἐζώσεν. Cedreni in Tiberio 1 : 'Ασφαλισάμενος διὰ σφραγίδος χρυσῆς τοῦ μὴ πολεμῶν ἐπέχεσθαι. Basilii in porphyra natī : Καὶ ὥστε ἀσφαλὴ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παρούσαν διάταξιν, οἰκεία χειρὶ ὑποσημανέμενοι, χρυσῇ σφραγίδι ταύτην ὑποσφραγισθῆναι διωρισάμεθα. Nicephori Botaniatæ : Καὶ γὰρ ἐπισφραγίζουσα ἡ βασιλεῖα μου τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς, καὶ τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσοδόλλων εἰς ἐπικύρωσιν τε καὶ στερεώτητα, ὑποσημανημένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορώνην ὥσπερ δὴ τινα χρυσὴν τὴν ἀληθῶς σφραγίδα τοῦτω ἀπαικωρήσασα, τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπροβλεπτικὸν ὑποσημηνάτο κράτος. Alexii Comneni, qui et aureum **257** sigillum ceræ in pressum testatur, Nov. 2 tom. 2 Juris GR : Κὰν διὰ κινναβάρως ὑποσημνησμένην τυγχάνῃ ἀντιγραφῇ, κὰν τὴν χρυσοδόλλων σφραγίδα φέρηται. Ejusdem No. 4 : 'Ὡς ἂν εἰσῆσις πᾶσι γίνηται διὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως ἐρυθρῶν, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγὶς (προσετέθη). Sigillum ceræum aurea bulla impressum a serico pendebat. Nicephorus Botaniates jam relatus et anonymus alibi citatus : Μανουὴλ εἶχε τὸ σύνθεος κανίκλωμα καὶ τοῦ βασιλέως γραφὴν (Μανουὴλ ἐν Χριστῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κατώθεν ἀκρωρημένην βοῦλλαν χρυσὴν διὰ μετέξης ὀφείας, *a serico violaceo bullam appensam*, hoc est sigillum. Nicetas Manuelis l. i : Γράμμα ἐρυθροσημαντον σφραγίδι τε χρυσῇ καὶ σερικῷ νήματι ἑμπεδον, κόγχης ἀναδευμένην αἵματι, τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεῷ ἐπιτίθωσι. Ex his ἡρυθροσημαντὴν βασιλεὺς γραφῇ, *purpuratus codicillis regius* apud eundem secundum aliam lectionem ; apud Comnenam χρυσοδόλλιος γραφῇ, *chrysoδούλλιος λόγος* γαγραμμένος, apud Cantacuzenum χρυσοδόλλων δικαίωμα, apud Zonaram ἑγγραφον χρυσοσημαντον, apud Nicetam iterum βασιλεὺς ἐρυθρόδανον in Andronico l. ii, et in Balduino ἐρυθρόγραφον γράμμα et similia liquent. Alexium secundum astrumento communi nigriaque litteris semel nomen exarasse, litteris ad synodum missis, refert Nicetas : Βασιλὸν λακωνίζων ἐναλισθαι πρὸς τὴν ἑκτὴν αὐνοῶν, καὶ ταῦτα ὑποσημανέμενος κάτωθεν διὰ μελανὸς τῷ οἰκείῳ ὀνόματι, καὶ κοινῆς ἀκροάσεως τε καὶ στείφους ἀνατίθωσιν. Andronicus senior imperio nuntium omnino remissurus ἄνω πλεῖν ἐρυθρὸν προβέβηκε τὸν τοῦ θεοῦ σταυροῦ τύπον, μοχ' οὐλοῦντα scripta tabula privatus redditus χάριτι καὶ μελανά. GOAR.

P. 52. [Πρὸς τὴν ῥῆγαν. Solos Romanorum Persarumque principes βασιλεὺς vocatos a Græcis historici, quotquot reliquere monumenta communiant; eoque nomine, quos imperatores dicimus, voluere significatos; aliis supremo jure, regno

A consilio et imposita sibi corona utentibus ῥηγῶν appellationem fecere communem, ex quo Gensericus eam sibi propriam fecit. Theophanes : 'Ὁ Γεζίργος τῷ Ὀθανθαλικῷ πλῆθει πολλὰ γενόμενος καὶ ῥῆγα καλέσας αὐτόν. Secutus Odoscer τὴν τοῦ ῥηγὸς περιέθετο αὐτῷ προσηγορίαν. Ab his alii atque alii, τῶν Ὀθύνων et τῆς Φαργγίας apud Zonaram ῥῆγες dicti : nulli quam Carolo M. βασιλεὺς 'Ρώμης a Cedreno in Irene dicto, βασιλεὺς nomen commune factum, nec ipsi Occidentis imperatori, quem Anna Comnena ῥῆγα 'Αλαμανίας solum agnoscit Alex. l. iii. Proinde quod Nicetas Andronici l. i Beiam Hungariz ῥῆγα, imperatoremque Occidentis in Alexio 3 vocet iterum 'Αλαμανίας ῥῆγα, nil mirum; cui sicut et aliis Græcis solum Orientis vel Persarum principem βασιλεὺς salutare gratum. Oppressi tamen Bulgarorum armis tandem conjugii pacisque lædere initio principem eorum βασιλεὺς vocant apud Luitprandum in Legatione. GOAR.]

Ibid. Sultanos. Leunclavius in Onomastico Muslimannico : Sultan Alem dominus mundi. Sic appellare Turci principem suum solent : quod vocabulum significat, ut Cedrenus ait, παντοκράτορα καὶ βασιλεὺς βασιλέων, imperatorem omnium et regem regum. A Turcis jam vulgo pro domino usurpatur, et nomen hoc principis eorum habet κατ' ἐξοχὴν, cum solus et maximus dominus. GRETS.

[Arabum ἀμπερς, Turcarum principes σουλτάνους propria gentium illarum lingua Græci dicere : capropter ubi legitur apud Nicetam ἀμπερς, alia lectio σουλτάνους ponit. Sultan autem Turcicum principem denotat.]

Id. [Τονάρχας. Paucarum urbium aut unius provincie princeps est τονάρχης. Toparchias, quales nos ducatus vel comitatus, describit **258** Nicetas Alexii iii, 3, veteris editionis p. 566, cum astrapsi confudit p. 578. Exinde, p. 586, Bonifacium Montisferrati marchionem, Baldwinum Flacodrie, Henricum S. Pauli et Ludovicum Blesensium comites τονάρχας τινὰς εὐγενεῖς scribit : quorum predecessores Hierosolymitanæ professionis antesignanos τονάρχας et κόμητας, non uno libri tertii loco memoraverat Anna Comnena.]

Id. [Λογοθέτους ἀκηρότητα. De memorabilis referebat ad imperatorem. Leo Grammaticus in Michaele Theophili : Θεότιμος τοῦ λογοθέτου ἐλθὼν εἰς τὰ ἀκηρότητα κρατῶν τὰς ἀναφορὰς, et infra : 'Εκλεισθη μὲν ὁρῆς ἀνοῖται τὰς ἀναφορὰς καὶ ἀνογνύονται. Crescente quoque logothetae auctoritate decrevit canonicæ dignitas, et ut ille rescripta chartis bullasque principis emitteret, purpure, qui talis subsignabat imperator, et commissas : canonicæ restituta legitur, Manuelis l. iii apud Nicetam. Fidem insuper Deo et populo se servaturum in ejus manibus pollicebatur princeps recentior instituta, prout suo loco referetur GOAR.]

P. 55. Domestici. Differt iste a domestico nomine et ab aliis domesticis. Ita vocabatur παρὰ τῇ βασι-

οἰκίον seu domesticion, quod est res domestica, A
cujus iste curam gerbat, quamvis in catalogo
officialium, supra c. 2, non comparat: erat ergo
iste domesticus domesticili, de quo infra iterum
Codinus c. 7. Grets.

Ibid. [Mutat quidem sensum, at corrigit et me-
liorem reddit Regionum AB lectio, quæ hæc est :
Καὶ τοῦτο μὲν ἴδιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου ὑπηρε-
τήμα, τὸ δὲ τοῦ μεσαστικίου (vel ut B, μεσαστικίου)
ἐνεργεῖν, ᾧ ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεὺς. Et hoc munus
proprium est magni logothetæ (ad reges nimirum,
sultanos et toparchas scribere), intra limites autem
imperii sacras militis cui imperator mandaverit.
Ibi μεσαστικίον a me appellativa (Grammaticorum
more loquor) sumitur, et subjectas imperatori re-
giones, cru mediam ejus ditionem, referre addu-
bitio. Certior nihilominus affirmo μεσαστικίον pro-
prium officii nomen æstimandum, ejus nimirum
cui negotia, imperii statum, secreta, personam
ipsam fidentius committit imperator; cum quo cu-
ras dividit; qui inter populum, milites, senatum,
principes externos et ipsum imperatorem medius et
sequester intercedit; qui cum ad hoc munus non
ex meritis semper, velut logotheta, sed ex sola
principis gratia favoreque advocetur, recte scripsit
auctor, τὸ δὲ τοῦ μεσαστικίου ἐνεργεῖν ἴδιον (ei
namque particulæ jam præmissæ jungitur) ᾧ ἂν
ἐπιτάξοι ὁ βασιλεὺς: hoc est, mesasticii quasi di-
cas sequestri, munus exercere ad eum attinet cui
præceperit imperator. Mesasticium hujusmodi de-
scribit Nicetas Manuells, l. 1: Μελεδωνδὺν δὲ με-
σεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρα διαταγμά-
των τὴν Ἀγιοθεοδορίην τιβητὴν Ἰωάννην. Καὶ ἦν
ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως δεικνόμενος,
καὶ τὰ ποίτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ-
χεῖντο; μίτρας ἐκδεχόμενος. Vocem μεσεύοντα
inter alias observo, τῷ μεσάζοντα significatu parem
a nullo negandam: μέγαν porro μεσάζοντα prolo-
vestiarium Cabasitem, nec non alium μεσάζοντα
Canticuzenum memorat Chronicon CP., eam vero
ἀπὸ τοῦ μεσάζειν μεσαστικίον deduci solus ignorat
qui Græca nescit. Μεσαστικίος igitur ille est μελε-
δωνδ; μεσεύων, τῶν βασιλικῶν ὑποδρηστήρ διαταγ-
μάτων, τοῦ βασιλέως τὰ ἐντάλματα καὶ ἐμφάσεις
ἐκδεχόμενος, quem eundem auctor ait ἐνεργεῖν δ
ἂν ἐπιτάξοι ὁ βασιλεὺς. Tota, me iudice, ante ty-
rannidem arripit fuit Phocas, qui ἐντολιχάριος
a Theophane, a sacris mandatis fuisse scribitur in
Mauricio; qui in aula, quod mandator in exercitu,
τὰ μανδὰτα γνῶμη τοῦ ἀρχόντος διδούς, ἀσσεque-
batur. Ita Mauricius alius, [At iterum Theophane-
s: Ὁ στρατὸς ἐντολιχαρίους ἐπαμφέ πρὸς τὸν βα-
σιλέα. καὶ ὁμοίως αὖ ἐν τοῖς ἀποστολικοῖς ἐπιστο-
λαῖς.]

259 *Ib.* Ὁ μέγας στρατοπεδάρχης. Hoc ejus
officio Zonaras celebrat in Necephoro Phoca: Πάντων
ἐκτομίαν, δραστήριον δὲ γὰ καὶ ἐμβριθή, καὶ ἀρχεῖν
ἐξ ὅσα στρατιωτῶν στρατοπεδάρχην διορίζας, τὴν ἐν
Κελαίτῃ δολίῃ χώρῃν τῇ στρατιᾷ τὸν χειμῶνα θάγα-

γείν. Is idem videtur τὴν τοῦ χάρακος ἐπιστάσιν
πᾶσαν ἐπιμαλούμενος. Caropalaies. Goan.]

Ib. Ποτῶν, potus seu poculentorum, non
ποτῶν, ut Junius, qui instrumenta vertit. Sed lectio
nostra confirmatur ex codicibus Bavaricis et Lau-
theriano; et res per se clara est, quia non minus
curandum est ut exercitui non desit potus quam
ut non desit cibus. Grets.

Ib. [Εἰς τὴν παρδασίαν. Omnium qui dignita-
tes et officia tenent, circa imperatorem in solio se-
dentem, cum vestium apparatu et insignibus stans
famulatus est παρδασίαι. Δουλοπαῖος παριστάται
scripsit Nicetas in Isaacio Angelo, et iterum: Οἱ
Ῥωμαῖοι παραστατοῦντας ἔχουσιν ἅπαντας. In Ale-
xio secundo: Εἶχον εὐδὺς τοὺς παριστώτας, καὶ
ὅσοι περ ἐκείνῳ συνήδρευον διὰ γένους λαμπρότητα
καὶ ἀξιομάτων σεμνότητα, ὁμοφώνως ἀνακρατῶντας.
Imperii tamen collegæ assident. Luitprandus de
legatione: Sedebant ad sinistram non in eadem linea,
sed longe deorsum duo parvuli imperatores. Potuit
et Cæsar quandoque sedere. Theophanes in Mi-
chaele Theophili: Τοῦ Βάρδα Καίσαρος τῷ βασιλεὶ
προσελθόντος, συγκαθίσαντός τε καὶ συνομιλοῦντος.
Licuisse nonnunquam aliis sedere τῆς ἐπιτροπῆς
γενομένης, ipsumque imperii collegam quandoque
stetisse, narrat Cantacuzenus, i, 8. Hoc assidendi
jus pontifices Græcos ab Andronico postulasse,
eoque licet obtento ridicule privatos, libro Vitz ejus
iii, 1, Nicetas ostendit. De patriarcha coram impera-
tore sedente suo loco dicitur. Goan.]

Ib. Hyperpyrum. Monetæ genus. Indocte Junius ve-
lum et involucrium coloris ignei. Longe deterius Leun-
clavius in legatione ad Armenios, ubi hæc Theo-
riani, qui Cpollitanus legatus fuit, verba leguntur:
Ἐστῶσαν ὥς ἐν ὁπλοδοίᾳ ὑπὲρ πυρὰ τρία, μὲν; ὅντα
φύσεως, χρυσοῦ δηλονότι. Ἐάν οὖν τοῦτων ἐν πυρὰ-
κτῇ, ἔσται πάντως τὸ πεπορακτωμένον ὁδο φύ-
σεων, λέγω δὲ πυρὸς καὶ χρυσοῦ. Εἴτα ἐν ὅσῳ; τοῦτο
τοῖς λοιποῖς δοῦν τοῖς μὴ πεπορακτωμένοις; ἔρως
πῶς νῦν εἰσι ταῦτα τὰ ὑπὲρ πυρὰ; τρία ὥς πρῶην,
ἣ δὲ τὴν φύσιν τοῦ πυρὸς; ἔγινοντο τέσσαρα, Quæ
interpretis ita vertit: Sini tria hic velut igne potiora,
prorsus inscite. Vertendum: Faciamus hic tria
esse hyperpyra, unius naturæ seu materiæ, aureæ
verbi gratia. Si igitur unum ex his ignescere faciam,
omnino ignitum illud duabus naturis constabit, ex
igne videlicet et auro. Si deinde alia duo non ignita ad-
ficiantur, quæro quod nunc sint hujus generis hy-
perpyra? (Interpres quotnam sint hæc ignita?
male: unum enim tantummodo hyperpyron igni-
tum est ex hypothesi facta); nam tria ut aucta,
an propter naturam ignis facta sunt quatuor? In
eundem errorem incidit idem interpres fol. 113,
ubi τῶν ὑπερπύρων vertit ignis vi potiorum,
absque ullo sensu; vertendum enim hyperpyro-
ram. Neque nomine Latino hoc monetæ genus
exprimi potest. In Pandectæ Turcicæ recte de hy-
perpyris scribit Leunclavius. Sed hic tantus error
detegetus fuit, ne qui in errorem inducantur.

Hinc hyperpyrarii, qui hyperpyra tributi nomine solvunt. Vide quæ diximus tom. III de 260 S. Cruce I. I. 27. Elegans locus de hyperpyris exstat apud S. Antoninum tom. III Histor. tit. 19, c. 8, § 3. Agens enim de Tartarorum immanibus usurarum exactio- nibus ita scribit: *Miles quidam in Georgia de quin- gentis hyperpyris a Tartaris acceptis et per annos quin- que retentis coactus fuit eis reddere septem millia pro usuris. Quædam etiam domina Tartarica pro quin- quaginta ovibus, quas cuidam commiserat et ille per septem annos tenuerat, petiit ab illo pro usuris illarum ovium hyperpyra septem millia, quæ omnia ille coactus est solvere pro usura.* GRETS.

[Argenteum, ut et aureum nummum, ita reperio dictum. Argenteum quidem nondum in oblivione penes hodiernos Orientales, ut quod adhuc pluri- mum in oribus eorum sonans me audivisse memi- ni; illudque est de quo quam late Leunclavius, Pandect. Turc. p. 117, scripsit: decem aut duo- decim ejusmodi nummum integrum complebant. Aureum ipse aureus est nummus; de quo Gunthe- rus in historia captæ Cpoleos: *Solvebat nummum aureum, qui perperam vocari solet serdoni, id est quarta parti marca unius æquivalens. Perperam pronuntiabant Latini, ut et hodie Græci πέπρυρα; perpera quoque scripsit Leunclavius ex aliis. Au- reum porro hic intelligi æquus lector mecum judi- cabit, qui vile pretium primicerio reddendum me- cum negaverit.* GOAR.]

P. 33. 'Ρογατόρων. Rogatores sunt milites sti- pendia merentes, a roga, quod est stipendium. 'Ρο- γάσεν est stipendia facere. Accipitur etiam ρόγα pro donativo et honorario, quod alicui non ex debito, sed ex gratia persolvitur. Suidas: 'Ρόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια. Roga est imperatorum pia libe- ralitas et magnificentia. Usurpant etiam Latini. Miscella historia in Tiberio II: *Duxit Anastasiam uxorem suam, et coronavit eam Augustam, et factavit rogam multam.* Apud Baldricum in historia Hiero- solymitana excusant se milites Alexii imperatoris his verbis: *Nos in roga imperatoris locati nihil aliud quam quod ipse imperat facere possumus.* Sed de roga copiosius suo loco I. III, com. c. 5 et c. 9 GRETS.

['Ρόγα quid sit, non ignotum Rigaltium, Meursium et eruditissimum Fabrotum legenti. Ejus definitio- nem a Suida allatam et a Gretsero mutilatam refe- ro et expono. 'Ρόγα ἡ τῶν βασιλέων εὐσέβεια καὶ φιλοτιμία. Roga est imperatorum pietas et munificentia. Erogabant imperatores quotannis de suo ecclesiis, proceribus, militibus, populo stipendia et munera. Ecclesiis collata εὐσέβεια, aliis quibuscunque dona- ta φιλοτιμία; nomen promerentur. Ecclesiæ Magnæ stipendia Romanus Argyrus auxit. Cedrenus: *Ἐνδέ- ουσαν γὰρ τὴν πρόσοδον τῆς Μεγάλης εἰδὸς ἐκκλη- σίας; ἅτι οἰκονόμος ταύτης γινόμενος ἐν τοῖς ἐμ- προ- σθεν χρόνοις, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσαις ὑπηρετεῖσθαι ἔθος παρὰ τοῦ ταύτης κλήρου, ὀφείλοντα χρυσίου λίτρας ἀπὸ πᾶν ἑτος χορηγεῖσθαι τοῖς ταῦτοις*

ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ταμείου εἰς προσηκόν. Nicetas in Manuele I. I: *Τῷ κλήρῳ τοῦ Μαρτύρου ναὸ ἐπι- δίδουσι χρυσόβουλον τῶν αὐτοῦ ἀργύρια ἰσχύει χέρματα εἰς μνᾶς δι; ἑκατὸν κορυφούμενα.* Proce- rum rogam auctor descripturus est inferius; ejus- que mentio Comnenus, I. III: 'Ρόγα, inquit, τῶν δοθέντων εἰκοσι ἀξιώματων, quanta viximur viginti proceribus in dignitate penes imperatorem eo: stituta datur. Αἰξήσιν ρογῶν, eam militibus auctam ibidem memorat. Erga cunctos exsiccatum hinc liberalitatis profuvium ægerime fert Balsamon opusculo de Rogato; Juris GR reperiendo p. 471; apud quem quoque leges τὰ ρογάκια, catalogum et ordinem faciendæ rogæ. Et apud Theophanem στρα- τιώτας ρογαῖν.

261 Ib. [Φράγκων. Francos solos, id est Gal- los, hoc nomine primo vocabant Græci, unde diviso a Francis et Græcis imperio vetus proverbium Φράγ- κων φῶλον ἔχῃς, γὰρ τοὺς μὴ ἔχῃς. Cedrenus, tum in Leone Isauro tum alibi, ῥήγα Φραγγας laudat, quem non alium a Francorum rege intelligendum Ipsemet exponit. Italos tamen, Apulos et Calabros, a Normannis Franciæ populis ortos, Φράγκους non infrequenter vocat Curopalates in Michaeli Para- pinacio, et Nicetas Manuclis, I. II. Φράγγους Σικελούς, Germanos pariter ita dictos apud Cedrenum repe- ries in Basilio. Latinos quoscunque, ut et Græcum vulgus hodie, ita nuncupat Anna Comnena I. VII. Ἐνδοξότεραν tamen Φραγγίαν κατ' ἔξοχην intelligit ms. R. n. 290. Latinos quoscunque ac maxime Gal- los hic memoratos autumo, quos αἰμοχαρεῖς καὶ πολεμικούς, ac iterum δουτικούς Φράγγους vocat citatus Curopalates. GOAR.]

P. 33. Quod dicit Curopalata Codinus, curopala- te officium, quo olimungebatur, fuisse suo tem- pore incognitum, id miratur Meursius, sibi que id tam longe annis dissito cognitum proficitur, idque ex Evagrio V, I: *Τὴν φυλαχὴν τῆς αὐλῆς ἑμπα- στευμένους, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων λέγουσιν.* Habet etiam aula Theodoricæ Gothorum regis cu- ropalatum, ad quem exstat formula I. VII Variarum Cassiodori; quem ita deseribit ut nihil aliud fuisse videatur quam summus architectorum et archite- ctionæ præfectus, der oberst-baumeister, aurea virga decorus. GRETS.

Ib. [Μολυβδίνης βούλης. De cereis bullis supra, ubi de chrysobullo. De plumbea locum proferi Luit- prandus, ubi merces e portu efferendas plumbea imperatoris bulla notatas asserit in legatione.

Ib. [Φέρει τὴν τοῦ βασιλέως σάδην. Id illi primitus ex officio concessum videtur a Theophane in Michaeli Theophili: 'Ο βασιλεὺς περιπατεῖ φορῶν σκαρμάνγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος ταῖς παρακοιμωμένοις. Sacri cubiculi præpositum plu- vialem imperatoris vestem imbribus et frigori prop-ulsandis ei offerendam tulisse docet Leunclavius. GOAR.]

Ib. Miratur iterum Meursius ignorantiam Codi- ni, quod logothetæ generalis munus incognitum

fuisse scribat; fuisse enim praefectum aerarii generalis. Sed liceat Codino citra reprehensionem quaedam ignorare, quandoquidem Meursius omnia scit. GREG.

1b. [*Καλλις* Ut monachi, ita et episcopi, in quibus versarentur aedes, vocare καλλις. Isaaci Angeli Novella Juris Gr. p. 172: Ἀποστάλῃσαν εἰς τὰ ἐν οἷς καταμένει καλλις ὁ Κυρίκω. Et infra: Εἶπον μὴ ἐπαυρῶν αὐτὸν ἐν τοῖς αὐτοῦ καλλίοις. Patriarcha, ut e monasteriis assumpti, etiam in patriarchio cellam, τὸ καλλίον, teste Euchologio nostro, repperunt. Ipsique tandem Imperatores ecclesiasticorum morum æmuli, de quo nota prima in Europalaia historiam disserit, in palatio angustam sibi condidere cellam, in quam tumultu negotiorum erepti se reciperent. In huiusmodi penetrabile, retro cubiculum interius positum, recessit ab amicis monitus Andronicus senior, ne quid in eum molirentur junioris fautores in exteriori triclinio stantes; Τούτων ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἀνέστη τε αὐτίκα τοῦ θρόνου καὶ πρὸς τὸν ἐνδοξέστερον οὐκίσκον ἐχώρει, τὸν νέον βασιλεῦτα τοῖς ἀρρωσμένοις ἅμα παρὰ τὸν Ἱῆω καταλιπών. Ita Cantacuzenus, l. i, c. 13; at c. 5 non minus angustam quam angustam depingit, adeo ut juvenis imperator εἰσιὼν τοῦ οὐκίσκου τὴν θύραν, ἐν ᾧ καθέστο συνήθως ὁ βασιλεὺς, στεννῆς ἐν capite positi lapides ad superliminare nescius alliserit. De celliois sive cubicularis a cella dietis agit Phranzes, ii, 1.

262 P. 35. [*Ἰτα δημηγορήσῃ*. Verba fecere de rebus sacris ad senatum et populum imperatores Graeci. Theophanes, Cedrenus, Zonaras tam gravi morbo jactatum Leonem Sapientem referunt, ὥ; μὴ θυνθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγχλήτῃ τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον. Recunduntur ab amico Combeffis, quos de Christo, de B. V. de sanctis plures vegetas pronuntiavit sermones. Alexander huius Leonis frater, referente Cedreno, ἅμα Νικολῷ καθισθείς ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, σιλεντίου γενομένου, τὴν Εὐθυμίου καθάρασιν ἐποιήσατο. Manuel Comnenus, Niceta scriptore in ejus Vita, l. vii, κατηχητήριους ὤδων λόγους, οὓς φασὶ σιλέντια, καὶ εἰς κοινὴν ἀνέπτυσαν ἀκοήν. De Leone Armenio dixerat prius brevis et mutilus continuator Theophanis, τὸ πρῶτον ἐποιήσας σιλέντιον ὁ υἱὸς τῆς ἀληθείας. Idcirco demum imperatoribus Christianis praelatum asserit Balsamon quod λαμπρὰ διδασκαλικὸν ἐστὶν ἐξωμάτος, et αὐτοκράτορες κατηχητικῶς δμολοῦσι τῷ Χριστῶν μὲν λαῷ.

1b. [*Ἐδωρετήσῃ ὁ πρίγκις*. Ita Comnenus Alexius, teste filia ejus Vitae l. i, τὸ γράς ἀπέλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν σεβαστὸς ἀναβιβθεῖς ἐκ μέσης συγχλήτου. GOAR.]

1b. Apocrisarius. Est hic legatus, qui alterius loco imperatori aliquid proponit; quod tamen non nisi per protovestiariten, et hoc absente per magnum heteriartham, et hoc fidem absente per primicerium aulae fieri poterat. Cave autem ne ob ambiguitatem Graeci textus primum protovestiariteneas. Non enim hic sensus est, primum protovestiar-

A ritē hoc posse, sed inter omnes protovestiariten πρῶτον primum ante omnes esse eum imperatori aliquid in parastasi proponendi jus et facultas suppetat.

Sed ut ad apocrisarium vel apocrisarium dictum a responsis revertamur, est internuntius responsum forens aut accipiens, et est legatus vel procurator efficiendi alicujus negotii causa missus. In epistolis S. Gregorius Magnus et alii Romani pontifices apocrisariorum et responsalium passim meminere. Originem habet vox ἀπόκρισις, quod est responsum dare. Hodie reges et principes in aula pontificis et aliorum regum suos habent legatos, qui revera sunt apocrisarii, responsis ferendis et accipiendis destinati. Olim Ecclesia Romana in Cpolitana habebat suum apocrisarium seu responsalem, qui in aula imperatoris residents res Ecclesiae curabat, quo munere olim in aula Justiniani functus est ante pontificatum S. Gregorius Magnus. Et in aula regum Franciae perpetuus erat apocrisarius, id est responsalis negotiorum ecclesiasticorum. Minemarus, epist. 3, c. 13 et 14: Quando Constantinus magnus Imperator Christianus effectus propter amorem et honorem SS. apostolorum Petri et Pauli, quorum doctrina ac ministerio ad Christi gratiam baptismatis sacramenti pervenit, locum et sedem suam, urbem scilicet Romanam, papa Silvestro edicto privilegii tradidit, et sedem suam in civitate sua, quae antea Byzantium vocabatur, nominis sui civitatem ampliando edificavit, et sic responsales tam Romanae sedis quam et aliarum praecipuarum sedium in palatio pro ecclesiasticis negotiis exercebant; aliquando per episcopos aliquando vero per diaconos apostolica sedes hoc officio fungebatur; quo officio B. Gregorius in diaconi ordine functus fuit; **263** et ex illis praecipuis sedibus per diaconos id officium exercebatur, sicut veteri canonibus jubent. Et in his Cisalpinis regionibus, postquam Iludovicus praedicatione S. Remigii ad Christum conversus et ab ipso cum tribus millibus Francorum in vigilia S. Paschae baptizatus exstitit, per successiones regum S. episcopi ex suis sedibus et tempore competenti palatium visitantes vicissim hanc administrationem disposuerunt. Et c. 16:

D Apocrisarius autem, quem nostrales capellanus vel palatii custodem appellant, omnem clerum palatii sub cura et dispositione sua regebat. Intra c. 19, et 20: E quibus praecipue duo, id est apocrisarius, qui vocatur apud nos capellanus vel palatii custos, de omnibus negotiis ecclesiasticis vel ministris Ecclesiae, et comes palatii de omnibus secularibus causis vel judiciis suscipiendi curam instanter habebant; ut nec ecclesiastici nec seculares prius domum regem absque eorum consultu inquietare necesse haberent, quousque illi praeviderent si necessitas esset ut causa ante regem merito venire deberet, si vero secreta esset causa, quam prius congrueret regi quam cuiquam alteri dicere, eundem dicendi locum eidem ipsi praepararent introducto prius rege, ut hoc juxta modum personae vel honorabilitatis vel patienter vel etiam misericorditer susciperet. Apocrisarius quidem de omni ecclesiastica

religione vel ordine, nec non etiam de canonica vel monastica alteratione, seu quæcunque palatium adiebant pro ecclesiasticis necessitatibus, sollicitudinem haberet; et ea tantummodo de externis regem adirent, quæ sine illo plenius definiri non potuissent.

GRETSE.

[Legatos sive apocrisarios ad se missos quomodo consulationibus, victu suppeditato et parato hospitio Græci susceperunt, conficiunt ex Luitprandi legatione ab ipsomet scripta, quamvis insensum ejus in Græcos animum duriora et parum æqua istorum officia irritaverint. Έν παραστάσει σε εὐσεβισμόν παρατ. Sederunt, inquit, cum impatore ad disceptionem vestram secundum eorum traditionem sapientissimi viri, Attico pollentes eloquia, Basilii paraxipomenos, protoascretia, protovesitarius et duo magistri. Goar.]

Id. In uno codice Boico est ἐπιγνώστον. In margine additur ἰσως ἀνεπιγνώστον. Quam lectionem si sequamur, iterum plura scit Meursius quam Codinus: Nos scimus, inquit, quale officium habuerit pappas: erat enim castos palatii. Idque probat ex Constantini Manasse Chronico. Miserum Codinum, qui Manassen prius non legerit quam libello isti conscribendo manus admovit. GRETSE.

Id. Ὁ ἑπαρχος. Non adeo multis ante Codinum sæculis præfecti urbis vigeant munus, ut ex Cedreno in Leone Armenio et in Theophilo et ex Leonis et Constantini AA. Ecloga tit. 4 facile discitur: quæ sit ὁ τῆς πόλεως ἑπαρχος, πάντα ὑποτάττα ἐκκληµατα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει γινόμενα ἀποδοταί. Jus in prætorio exercuisse Zonaras demonstrat in Phoca: Παλειού: ὅτι τῷ ἑπαρχῷ παρέδωκεν, ἵνα κολάσῃ αὐτούς, οἱ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθιερῶσαν. Horum in prætorio fuere carceres. Idem: Οἱ δὲ ὅλοι ὁποῦ γινόμενοι ἐνέπρησαν τὸ πραιτώριον, καὶ καθιερῶται διέφυγον. Imo prætorium ipsum carcer est. Zonaras in Isaacio: Δημοσία εἰρηκή, ἣ πραιτώριον κέκληται. Nicetas in Alexio III, l. 1. quoque 3: Ὁ Ἀδάς ἐκ βασιλείας εὐληθῶς προέσταται τῆς τοῦ πραιτωρίου 264 φρουρᾶς, ejus ibi scelera, rapacitas et in sœntibus puniendis atrocitas describitur. Alia occurrunt apud auctores argumenta, ubi de vindicandis sceleribus sermo. Annonam in urbe providebat, et pretium ne excederet flegebat. Zonaras rursus in Theophilo: Ὅπως ἕκαστον τῶν ὁρίων περὶδρασκεται ἵπολυπραγµονεῖ καὶ ἐπὶνθάνετο, καὶ εἰ πολλοὺς τινα πεπραχόµενα εὕρισκε, τὸν ἑπαρχον περὶ τούτων ἀνέκρινα, καὶ ἡ καταγινώσκων τούτου ἔπαυε τῆς ἀρχῆς ἣ ἐκκλησιῶν διώρθου. Reliqua ejus munia fuse prosequitur Ecloga citata Juris GR. tom. II, p. 85, 86 et 89. Goar.]

P. 36. Lego τῶν σεκρέτων pro τῶν κριτῶν cum Glossario. Facilis mendii origo fuit. GRETSE.

Ibid. [Τῶν σεκρέτων. Non unum fuisse Epoli σεκρετον arguit vox multitudinis. Mixρόν reperio fuisse patriarchæ, de quo Euchologium nostrum et Cedrenus in Copronymo: Τὰς ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ τοῦ πατριαρχεῖου εἰκόνας διὰ ψήφων οὖσας κατὰ

A βαλεν. In quo etiam Nicephorum Botanistam eurysohon synodalibus decretis confirmandis edidisse refert Bullengerus. Erat privatarum secretum, ubi asservabantur instrumenta et urbis jura, de quo Balsamon ad Marcum patriarcham resp. 9: Καταστρωθέν ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκιστῶν. Erat et publicarum, in quo publica reponerantur. De hoc Cedrenus, Phranzes, ubi de Monembasiotis, et alii: hocque vocari τοῦ γενικοῦ γενεράλε a Cuiropalate in Leone Basilli quidam autumant. Aliud iterum observo in prætorio, de quo Theophanes in Phoca: Οἱ δὲ πρᾶσινοι ἱδάλον κύρ ἐς τὸ πραιτώριον καὶ ἔκαστον τὸ σεκρέτον καὶ τὰ σεκρήνια καὶ τὰς φυλάκας.

Id. [Βασιλικῷ σεκρέτῳ. Quibus non ex officio, sed ex principis voluntate jus in aliqua causa dicendi committitur auctoritas. Goar.]

Id. Mysticus est senator secretioris consilii, qui Germanis *geheimer rath*.

Id. Domesticus scholarum. Scholæ fuerunt undecim, L. ult. cod. de loc. et conducto, id est, ordines palatinorum officiorum ad capebenda temporatoris jussa vacantium. Et omnium præteritus domesticus scholarum in jure dicitur, ut et apud Zonaram, Cedrenum et alios. Wolfus minus vera vertit domesticum legionum, in Basilio Macedone et Romano Lacapeno Zonaræ. Hæc Junius. De scholis videndus Cujacius ad l. 19 Codicis Justiniani.

P. 37. Barangi. Delortum ex Latino Angli, nisi malis ex Franci. Hos habitos esse pro magnæ fidelis custodibus, vel inde apparet quod ad forea ipsam imperatoris conclavis excubias agerent. GRETSE.

Id. Βάραντοι. [Imperatoris satellites et belli socii ex Anglia in Oriente militantes. Auctor Ὑγγλικοῖς Ἀγγλικῶς loquentes introducti c. 7. Britannos sive Anglos bipennibus armatos asserit manifeste Nicetas l. II Isaacii Angeli versus finem: Ὁ τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βρετανῶν, οὗς τὸν παρὰ Ὑγγλικοῦ. Porro idem est Βάραντοι ac πελεκυφόρον legere, cum Barangos non infrequenter bipennibus instructos referant auctores alibi producendi. Thule oriundos, si tamen est lectio sincera, Comnena scribit l. II: Ἐκ τῆς Θούλης Βάραντους. Germanos tamen asserit Nicetas in Alexio 2: Κατὰ τὰ ἀνάκτορα συλλήψεσις καὶ φρουρᾶ διαληφθεὶς Γερμανῶν, οἱ καταμαθὲν τὰς ἐπεροστώμεν: καλέσαι ἀνέχουσιν, ἀπρότερος ἔμενεν. Asteriscum hic apposuit Wolfus, quod forsitan 265 Βρετανῶν legendum agnosceret. Jam sub Michaelē Paphlagone Græcorum signa secutos colligimus ex Cedreno in ejus Vita: quos tamen nondum in satellitum numerum affectos, sed solo singulariorum militum cingulo donatos legimus, εἰς παραχημασίαν ἐν τῷ θέματι τῶν θρηκησιῶν διασπαρμένους. Ἀχλίου-θον eorum ducem memorat idem in Constantino Monomacho, ubi a Francis eos numero distinguit, licet utrisque ἀχλίουθον eundem præficiat: Ὁ βα-

αὐτοὺς τὸν ἀκόλουθον Μιχαὴλ πεταπεμφόμενος ἐς Ἰθρίαν ἐκπέμπει, ὃς ἐκεῖ γινόμενος καὶ τοὺς διασπρηνέοντας ἐν τῇ Χαλδίᾳ καὶ Ἰθρίᾳ φράγγους καὶ Βαράγγους ἀγάγῃ. Exin Franci sub eodem vexillo cum Barangis militantes ac eisdem armis instructi inter Barangos recensiti penes Nicetam in Alexio II: Καὶ γνωσθέντες παρὰ τινος ἐκεῖσε φυλάσσοντος (γένους οὗτος τοῦ πελεκυφόρου Κελτικοῦ) συλλαμβάνονται. GOAR.]

Ib. Cella porro nomen adeo recentioribus Græcis arrisit ut id etiam ad imperatoris conclave traduxerint, ut videre est hic et alibi sæpius apud Codinum. GREYS.

Ibid. [Excubias agentes Barangi ad sacri cubiculi fores vigilant. Eos inde repulit Andronicus, ut molosso cui confidebat corporis præsidium permitteret: Οὐ μὲν γὰρ σωματοφύλακες, αἱ Nicetas in ejus Vita I. II, καὶ δορυφόροι ἀποδέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς καθημένοντες, ὃ δὲ γε κύων πρὸς ταῖς θύραις ἐτίθετο. Excubilis liberati stationem loco dicto *Excubita* deputatam habebant, ait Zonaras in Joanne Comneno: Οἱ Βάραγγοι τὴν ἐν τοῖς Ἐκκουβίτου διεληγμένους ὁδὸν, ἐνθαπερ τοῦτοις καὶ ἡ κατοίκησις. Unde antiquis *excubitoribus* vocatis Barangos successisse non diffitendum. Claves urbium ad quas divertebat imperator, custodiæ suæ demandatas tenebant. Cantacuzenus, II, 13: Τὰ κλειθρα τῆς πόλεως τοὺς τὰς πελίκους ἔχοντες Βαράγγους καλεῦσας ἀγαγεῖν (τούτους γὰρ ἔθος τὰ κλειθρα τῶν πόλεων εἶναι ἀν ἀποθήμει βασιλεὺς κατέχειν) Ἀρήγῃ ἐπέλευσε παραδίδναι. Cur vero Barangi dicerentur Angli excubitores, diximus ad Europalatum notis p. 808. GOAR.]

Ib. Stationarii milites. Παραμοναί, παρὰ τὸ παραμένειν, quasi mansionarii. Vertunt tamen docti stationarios, quia hæc vox aptius exprimit id quod milites illi erant, quam dictio mansionarius. De excubiis palatii et urbis itidem Cpolitanae lepidam historiam invenies apud Luitprandum Ficinensem I. I Rerum per Europam gestarum, c. 3, n. 4. GREYS.]

Ibid. [Festis pervigillum, quod celebritatem parantem maneat, recentioribus est παραμονή. Satellites quoque principem ubique *manentes* et expectantes, παραμένοντες, et eum adesse monentes, παραμονῶν appellationem meruerunt.

Ib. [Ἄλογα. Quod *irrationalē* quodcunque significabat, nunc equi speciatim est indicium ἄλογον, ut inter irrationalia communissimus. Ubi auctor ἵπκον correcte scribit, lectionis diversitas frequenter ἄλογον reposuit in superioribus.

Ibid. [Φέροντες τὰς σπαθὰς. Gregoras, I. VIII: Τῶν δὲ περὶ βασιλεῖ πελεκυφόρων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἐπιφύκτρων καταδαρθάνειν μελλόντων. Στρατιώται hic παραμοναί. Anna Comnena, I. II ad extremam calcem: Συναγαγὼν τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἔξω κραδαινόντας. Satellites illos bicapulis ensibus, ineptis qui ad latos appendantur, exindeque ad manum et supra humeros gerendis, armatos putave-

rim. Id, ni me fallit sensus, arguunt veteres satellitum picturæ et auctoritates jamjam lectæ. GOAR.]

266 *Ibid.* Palaticia. Junius ἀπαλατῖα, et interpretatur *prælongas hastas sive contos*, quos *sarissas* vocant *Macedones*. Sed legendum παλατῖα. Probabilis commentum fuisset, si hoc nomen ab ἀπαλαύου deduxisset, quasi hastas abigendis hominibus ac viæ faciendæ idoneas. GREYS.]

Ibid. [Palaticia militaria pila quibus vexillula, sive exilia vexilla, sunt affixa. Hanc expositionem auctor suggerit sequente capite p. 53 et p. 54. Alii clavas argenteas et aureas principibus præferri solitas exponant. GOAR.]

Ib. *Cappas*. Cappasia a *cappa* formant juniores Græci. Germanis *ein kappen*, pro tegmine capitis. Nec dubito vocem *cappa* pro pileo originem ducere a Latino *caput*. Aliquando *cappa* assuta est vesti, ut apparet in vestibus monasticis, et toti vesti nomen indit: aliquando a vestimento sejuncta, instar communium pileorum. GREYS.

Ibid. *Pileus* quidem est καπάσιον, at nec *cappa* nec cucullio, sed qui oras circumquaque expandit. Simon Portius ex ore attestantis vulgi: Καπάσι καστα, πέταρος, πλῆμα, etc. *Galerus*, *causia*, *petasus*, *pileus*, etc. Vide petasum dici qui expansis oris præbeat undequaque umbram. Hujusmodi vero fuisse in usu nonnullis hinc retro sæculis, docent cardinalium petasi et antiqua pictorum heronum monumenta. GOAR.]

Ib. *Loricæ* κλιθῆνα. Τὸ κλιθῆνον, κλιθάνιον, *clibanum*, *lorica*. Leo Constit. VI. Εἰ δὲ δυνατὸν δὲ καὶ θώρακας ἔχειν, οἵτινες καλοῦνται νῦν κλιθῆνα. Vide Rigaltium. Alexander Severus apud Lamprium: *Cataphractarios*, quos *Persæ* *clibanarios* vocant, *decem milia in bello interemimus*, eorum armis nostros armavimus. Ammianus, I. XVI: *Sparsique cataphracti equites*, quos *clibanarios* dictitant *Persæ*, *thoracum muniti tegminibus et limbis ferreis cincti*, ut *Prætelixi* *manu polita crederes simulacra*, non viros. GREYS.

Ibid. [Leo Constit. 5: Κλιθῆνα σιδηρὰ ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης. Sunt itaque vel bellici thoraces, vel superinduenda thoracibus *saga*, quæ ἐπάνω κλιθῆνα dicit Nicetas Mannelis, I. VI. Hic vestem leonibus pictam, non armaturam, quilibet intelligit. GOAR.]

Ib. *Cortinari*. A *corte* seu *curte*, *scena*, *tabernaculo* seu *tentorio*: hoc enim est κόρτη. Etiam pro integra aula imperatoris aut regis accipitur, non tantum pro scena seu tentorio. Hinc *cortesia*, aulicæ urbanitatis. *Cortesisch* aulicæ, urbane. In legibus Alemannicis est titulus de eo qui in *curte* regis furtum commiserit, et de eo qui in *curte* ducis hominem occiderit. Significat etiam villam, castrum, oppidum. Flodoardus: *Quidam presbyter de Bovoni curte*; sic enim villa vocatur. Godefridus monachus in Annalibus: *In quadam curti monachorum de Evesa latens*. In diplomate Ludovici: *Curtim nostram*

Turegum in ducatu Alamannico; ubi clarum pro A pagu vel oppido usurpanti. GRETS.

Ibid [Κορτινάριοι Quinamarii, auctor exponit inferius. GOAR.]

Sunt et κορτινάριοι. Cave confundas cum cortinariis, monet Glossarium, quia isti honoratum munus obibant, illi vile. Glössæ 267. Basilicæ: Κορτινάριοι, εὐταλεῖς; θυρωροὶ τοῦ πραιτωρίου. Observa Junium hic, ἀλλ' οὐκ ἔστιν Ἰστανταί, οὐκ accipere pro οὐ; diciturque τὸ ν esse ineptiam paragen recentioris Græciæ; idque confirmat ex aliis duobus Codini locis, ubi putat οὐν pro οὐ accipi. Verum nos potius credimus duobus illis locis, c. 14 et c. 17 τὸ ν esse a: sumentum inepti librarii, legendamque οὐ, non οὐν: eo autem loco de quo hic loquimur, οὐν recte poni, neque pro negativa particula οὐ usurpanti. GRETS.

Ib. [Τῆς προκύψεως. Videant, inquit Meursius, an recte adorationem et oratorium viri docti sint interpretati. Nusquam, Meursi. Est enim in profanis, theatris et spectaculis, προκύψας. En Genuenium magistratus cum proceribus asiaticis coram imperatore ei; τὸν χαιρὸν τῆς προκύψεως c. 7. Orationis forsitan tempore? imo vero prandii μέχρι τῆς τραπέζης. In ecclesia vel sacello? Tantum abest: in triclinio, ubi eum curia veneratur, eis τὴν παράστασιν. Ergo nihil semotius ab oratorio et adoratione quam προκύψας. En iterum apud Comneni filium I. viii Alexius pater παρὰ τὰ κρήδεμνα προκύψας ὁμιλεῖ τοῖς ἑκούθαι: *Ex manium pinnis inclinat Scythia colloquitur*: quid oret aut quid adoret, nullus agnoscit. Eodem libro imperator idem ἀπὸ τοῦ ταίχους προκύπτει, egregie sane distractus, qui de oratione non est sollicitus. Cæterum quid germane προκύψας indicet, hand reticet Nicetas: probet qui Græca non ignorat auctoris Græci mentem. In Alexio I. i, "Ἔστω, inquit, ἐπὶ τὸν ὄψηλόν ἐξαίφνης φανείας, ποιήσας τὴν νῦν λεγομένην προκύψιν, de loco nimirum eminentiore prospectationem, eo quod ejus thronus soppedaneo ac pluribus gradibus elevatus eum velut acclinem de excelsio populum infra positum respicere concederet. Haud memorat quidem, aptissime tamen προκύψιν describit Gregoras ad extremam historiæ calcem. Ἀλλὸν ἐστὶ τοῖς ἅπασιν ὡς αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλιῶν ἀμφότεραι ὑπέρχεινται πρὸς τοῦ μεταξὺ ἐπιπέδου ἀκρι καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅση καὶ ὁ βασιλικὸς ἔστωκε θρόνος, ἐν ᾧ ἴσως ἔχη τι πᾶν τοῦτ' πλὴν τῶν ἄλλων ὁ βασιλεὺς ἰσάμενος ἐν ταῖς ἱεραῖς ὁμυρβίαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο πρὸς τὸν τοῖς ὀπλητοῖς νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἰθὺς πρὸς τοὺς. Ἐξαιναί γε μὴν ἐπ' ἐκείνης τῆς στάσεως οὐδὲν τῶν ἀπάντων τῶν βασιλεῖν συνίστασθαι, πλὴν τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσθεῖναι δ' ἂν καὶ τῶν πατρδελφῶν. Observa Græcos hodiernos, ut aliquem jubeant e fenestra vel exedra prospicere, dicere κύψας vel σκύψας. An προκύψας sit illud περιόδοον προσκήνιον βασιλικῆς αὐλῆς, in quo moriturus Tiberius ad senatum orationem habuit, ut initio I. i

PATROL. GR. CLVII.

refert Simocatta, et Cedrenus in Justiniano προσκήνιον τῆς βασιλικῆς, mihi penitus est indubium: est enim quod Zonaras τριβυνάλιον in ejusdem Vita appellat. Tribunalium autem sive tribunal regium quid aliud quam πρόκυψας, de qua nobis sermo? GOAR.]

Ibid. Bardariotæ a Bardario flumine Macedoniæ, cujus meminit Wilhelmus Tyrius Belli sacri II, 13 et 14, de quibus paulo post plura Codinus. GRETS.

Ibid. [Persarum antiquum genus a Theophilo imperatore circa Bardarium Macedoniæ fluvium, Ἀξιόν prius dictum, ex Zonara, translatum a fluvio nomen accepit. Auctor infra. Ledo Grammaticus in Theophilo: Τοῦτ' ἐπὶ προσέφυγεν θεόφοδος Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάρχων τεσσαρεσκαίδεκα, οὓς δίδειναι οὗτος ἐν τοῖς θίμασι κατασκήνωσας καὶ εἰς τούρρας ἀποκαταστήσας, οἱ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τούρμαι Περσῶν.]

268 *Ib.* Ὁρθρινόρηνος. Laudes matutinae circa diluculum decantande, quæ et ὄρθρος: de quibus Euchologii notæ. Cæterum officii divini horæ recensentur eo quod a palatii clericis statis horis et temporibus persolverentur.

P. 38. [Σκηρὴν, ἥτις κόρτη. Aptè describit anonymus apud Rigaltium: Τῆς βασιλικῆς σκηνῆς κατὰ μέσον πηγυμένης γυρῶθεν τῆς κόρτης κινδὸς ἀφορίζετο χωρὸς, ἱκανὸς χωρεῖν καὶ τοὺς ἐν νυκτὶ παραμένοντας καὶ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ συναρχομένους εἰς τὴν κόρτην.]

Ibid. [Ὁ μέντοι κόμης. Cedrenus in Nicephoro Logotheta: Ὁ Μιχαὴλ τὴν τοῦ κόμητος τῆς κόρτης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεται, tentorium comes instituitur. Τῆς κόρτης meminerat Cedrenus idem in Leone Copronymi: Ἀπίδατε τὴν κόρτην, tentoria amisit. GOAR.]

Ib. Πανία παννι. Extrito altero π et mutato genere. Sic antipana paunni oppositi πρὸ παννὸν legitur etiam πανόν et πανός.

Σκουφίας italicum; et est proprie quod Germani vocant ein kauben, villa, certum tegumen capitis, GRETS.

Ibid. [Pileolus interior summum verticem super aures in gyrum ambiens est σκουφία, calotta quibusdam, cui grandiores petasi superponuntur, ut subjungit auctor σκουφίας μετὰ καπασιλῶν.]

Ib. [Turcicum paputa fecit Græcum παπούτχιον. Portius cum vulgo reddit παραποδή, σάνδαλον. ὁπόδημα, calceamentum etc. idque solitum et usitatum. GOAR.]

Ib. v. 10. Angurotum gestamen capitis seu pileus Bardariotarum, cucumeris formam præferens: nam ἀγγούριον καὶ ἀγγουρος Græcis cucumerem significat. Nec assentitur Meursius Junio, qui ab anguria deducit. GRETS.

Ibid. [Simon Portius: Ἀγγούρι σίκυον, σίκυος, cucumer, cucumis. Ἀγγουριώτης, ita scribit ille, oblongus et ad formam cucumeris. GOAR.]

Ib. Λῶρον et λῶρος lorum a Latino. Μαγάλα

δίων *maniclavium*, *manualis clava*. In codice uno Boico et altero Lautheriano desunt illa *ἡς βακτηρίας; ἡ ῥάβδους*. Et clarum videtur esse τοῦ μαγκλαβίου declarationem, si non ab auctore, certe ab aliquo librario. Hinc μαγκλαβίται, qui manuarias clavas ferunt. GRETS.

Ibid. [Μαγγλάβια auctor adnotat esse *ῥάβδους, βακτηρίας*, nerros videlicet bubulos, virgas, fustes, sontibus quibusque puniendis. *Plagæ* quoque nervis et sustibus huiusmodi inflictae sunt μαγγλάβια. Leo Grammaticus in Theophilo: τὸν στρατηλάτην τοῖς προσήκουσι μαγγλαβίοις ἐσωφρόνισας. Nicetas in Manuel I. iv: τὸν δὲ Πουπάκην ὁ βασιλεὺς συλλαβὼν ἐξοίσε, μαγγλάβια ἐοὺς πολλὰ θεμόσια κατὰ τε τοῦ νότου καὶ τῶν ὤμων. Miror (quod et nunc in Turcia more receptum) verberatis nullam inde inustam infamiam. Petronas enim Theophili ex uxore frater, criminis convictus, imperatoris jussu ἐκδοθεὶς ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νῦτα σφοδρῶς, moxque ad palatium et imperatoris contubernium revertitur. Ita Leo Grammaticus in Theophilo. Ejusmodi plagæ ἀλλακτὰ dicebantur, duodenarioque numero solebant infligi. Blastares c. 13 τοῦ Ε στοιχεῖου: δώδεκα ἀλλακτὰ λαμβανέτω. Choniatas in Andronico: Δι' ἀλλακτῶν ἀπαίδευσε δώδεκα. Observo insuper Bardariotas istos, de quibus sermo, *ῥαβδούχους α' sustibus gestatis* dici apud Nicetam Andronici 2: Οἱ τὰ ὑγινοδαφῆ φοροῦντες. 269 οἱ *ῥαβδούχοι*. Μαγκλαβίτας etiam lego in Anonymo περὶ κατατάξε. ἀπλ. ad aquilonarem τῆς κόρης regii tenetorii, ad quod excubabant, partem, stationem in exercitu habuisse. Praefectum eorum κόρη; κόμητα apud Cedrenum in Nicephoro 1 dictum existimo, qui deinde μαγγλαβίτης *honoriarius carnifex*, nuncupatus eidem Cedreno in Constantino Leonis F, τῇ τοῦ μαγκλαβίτου, ita scribit, ἀξία τιμῆς. At ne quis ἀπὸ τῆς τοῦ μαγγλαβίτου ἀξίας carnificem putet alienam, en ut apud Grammaticum Leonem θυρωρεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποστελλοῦσι μαγγλαβίτην τὸν Μαυροθεόδωρον εἶπε ἀνελεῖν τὸν μοναχόν, ut quid, nisi ut officio fungeretur?

Ib. [Πριμυκῆριον. Qui μαγγλοβίτης et κόρης κόρης, de quo nota superiore. GOAR.]

P. 39. Σκυλλόμαγγος *mango canum*. Glossæ Latino-Graecæ: *mango κυνοτρόφος*. Junius libentius legeret *σκυλλομαγγόνων*, quibus praerat ὁ πρωτοκουνηγός, *magister seu princeps venatorum*. Nam ut hodie, sic et olim regibus et principibus venatio curæ erat, forsā nimis, saltem interdum: nam quando Bulgaros, Scythos, Patzinacas, Saracenos, Turcas principes Cpolitani venari debebant, ipsi venabantur cervos, apros, ursos et similia animalia, non sine ingenti impensa, quæ necessario faciendā erat tam in homines quam in canes. Ubi modum minime omnium tenuit Andronicus Palaeologus Junior imperator, de quo Gregoras sub finem suæ Historiæ: *Canes et aves venaticas magno aiebat numero; quibus ita erat deditus, ut si quis*

eum aditurus canem aut avem offerret, facillime compos voti redderetur. Quæ omnia Cantacuzenus post ejus obitum iis qui petebant distribuit, cum magnitudinem sumptuum reputaret, et rem ipsam imperio non modo inutilem, sed etiam periculosam judicaret: nam quindecim aut eorum millia imperatorii fisci procuratores ultra veterem morem in eas res expensa retulerunt. Numerum canum et avium venaticarum Andronici expressit Phranzes I. 1 Chronici c. 12: Fuit Andronicus venationis cupidissimus: aiebat canes amplius mille quadringentos, aves sive accipitres supra mille quadringentos; quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur. GRETS.

Ibid. [Σκύλλος *canis* est, non hodiernis modo, sed et antiquis, cum Scyllam puellam in freto Siculo a canibus obsitam σκύλλαν *canem, feminam* mythologi vocaverint. Μάγγος *nota vox*, ex qua cum priore σκυλλομαγγός. Eundem arbitror quem Scylliorum (τῶν σκυλλῶν) custodem Luitprandus scribit initio Legationis: ejus fidei (quod non advenit) ipse in contemptum fuit commissus. GOAR.]

Ib. τὸ διβέλλιον *duplex seu geminum velum*. Junius ubique inscienter *divum velum*, ex Latinis *divus et velum*; et inscientius adhuc hujus suæ opinionis et originationis rationem reddit. Legat quem nugæ delectant. Vocula δι, ut in aliis, ita et hic geminandi nota est. Erat hoc *divellium seu divellium* vexillum imperatoris, gemino velo constans, quasi dicas *divelum*, quod imperatori semper a scutiero seu scutifero praeferebatur. GRETS.

Ibid. [Meursius *vexillum imperatoris bifidum*, Greiserus *vexillum imperatoris gemino velo constans*. Ille iterum: *Viri docti, Junium intelligit, 270 hic quoque, interpretantur divum velum: sed falluntur*. Hic rursus: *Junius ubique inscienter divum velum*. At nec fallitur nec inscienter Junius loquitur, cui, eo tutius quo eruditius, patrocinatur Dempsterus in ultima Romanarum antiquit. calce. Ex quo, inquit, nomina ducum vexillis praescripta, puto effectum ut adorarentur signa. Ideo salutari concilio Constantinus crucem inter signa collocavit, ut adorari possent. Hieronymus epist. ad Latam de instit. filia: *Vexilla militum crucis insignia sunt*. Claudianus l. 2 in Rufinum: *Augustus veneranda prior vexilla salutal*. Et l. de bello Getico: *Turba salutatis effunditur obvia signis*. *Vexillum istud labarum audit*. Curopalates διβέλλιον vocat, *divum velum*. Prudentius l. in Symmachum: *Christus purpureum gemmato textus in auro Signabat labarum*. Ea causa etiam cur per signa jurarent milites. Haec nos ex Dempstero in divi sacrique veli patrocinium, ne proscriptam Junii doctrinam temere videremur defendere. Inter iconas concilio Florentino Romanae editionis et Regiæ admixtas, ad imperatoris Graecorum in trienni sedentis latus vexillum est longius, at non bifidum, cui crux appicta est: an non potius ob erudicem et religionem *divum velum* quam *geminum velum*?

P. 40. [Ὁ κοιῶστωρ. Etiam labentis imperii tempore plurima pollebat quæstior auctoritate. Ecloga Leonis et Constantini AA tit. 5: Ὁ κοιῶστωρ ἐξουσίαν ἐπὶ τοῖς τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας πύλωσ ἐξ οἰασθηποτοῦν χώρας, εἴτε ἀνδράς, εἴτε γυναῖκας εἴτε κληρικὸς ἢ μοναχὸς ἢ ἀσκητρία, εἴτε τῶν ἐξω πύλων συνηγόρους, εἰ καὶ ἄλλης οἰασοῦν τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνες τε εἰεν καὶ πόθεν ἦκοιεν καὶ ἐπὶ ποῖα προφάσει. Plura persequitur illud caput ad moram alienorum in urbe faciendam spectantis. Consulatur Juris GR. tom. II. p. 87, 90 et 99.]

Ib. [Ὁ μέγας διαρμηνευτής. Quæ sibi præstiterit officia magnus interpretes, Luitprandus in sua Legatione edisserit. GOAR.]

Ibid. Ἀραγόμενοι sive ἀραγομένοι interpretes linguarum exoticarum, quales in aulis magni reges habent, ut peregrinarum gentium legationes interpreterentur. Est ex Chaldaico *thargum*, metathesi primarum litterarum, quod est *interpretamentum*: et *metargem* seu *turgeman* interpretes, ἀραγομαλίζειν interpretem agere. Hodieque qui loca sacra Palestinæ lustrant, suos interpretes drussellmannos vocant.

Ib. *Sive de armis*. Ita vertendum, non ut Junius ubique de curribus, quia Græcis ἄρμα ἄρματος καὶ τὰ ἄρματα *arma* sunt, ut multis exemplis docent Rigaltius et Meursius in Glossariis. Hinc ἄρμαμενταρσιον, ἄρμαμενταρσία, ἄρματώριον *armamentarium*, ἄρματοι *lati*, ἄρματοῦραι *armatura*, ἄρματοῦν, ἄρματόνειν *armare*. Quin et vocula ἄρμάριον et ἄρμάριον utuntur, quod est promptuarii seu ταμιεῖον. GRETS.

Ibid. [Κούρσω. Πρατῶν vocat Leo in Tacticis pluribus constit. 17 locis, incursiones videlicet et *deprædationes*. GOAR.]

P. 41. *Protonotarius*. Illic palatinum officium significat, ecclesiasticum vero in secunda pentade officialium Magnæ Ecclesiæ. Uterque plures sub se habebat notarios, qui olim celebrabant 25 Octobris festum SS. martyrum Marciiani et Martiri, quos, ut ex 271 Menæo liquet, *notarios* appellabant. Notarii igitur duos istos notarios, sub Constantio Ariano imperatore pro fide orthodoxa occisos, merito venerabantur, sicut medici SS. Cosmam et Damianum medicos. Sed processu temporis superseminavit inimicus homo zizania. festo propemodum in Bacchanalia vel Lupercalia verso. Quæ aliquando fiebant in SS. notariorum festo a notariis pueros docentibus, cum scenicis personis forum obeuntibus, ante aliquot annos exoleverunt sanctissimi illius domini Luca patriarchæ decreto. Iis Balsamon ad 62 canonem Trullanum. Eadem ferme invenies I. III Juris Græco-Romani p. 225. Notarii ergo pueros etiam docebant. Vix fides de palatinis et ecclesiasticis; quare ad alios notarios officium pueros docendi referendum erit.

Ib. Vocabulum *καστρα* generatim hic significat *muni-tiones*, sive oppidi sive fossati. Etiam *καστρον*

A singulari numero legimus. Constantinus Them. Orient. 10: Καστρον ἐστὶν ὄχυρότατον. Καστροφύλαξ *castrorum custos*, καστροκτίτης *castrorum metator*, καστροκτίστα *castrorum metator*, καστρίσιον sive καστρίσιον *castrum*. Iisdem in usu sunt κάσταιλοι, καστέλλον, καστὴν pro *castellis* seu *munitiionibus* et pro *oppido*. Hinc *castelliani* milites *castellis* impositi. Καστελλοῦν locum aliquem munire. GRETS.

Ibid. [Καστρα civitates manibus munitas interpretare. Cedrenus in Michaelē Paphlagone: Παγκράτιο; δι' ὃ Ἀδασγός, Ῥωμαῖον τὸν βασιλεῖα δῆθεν ἐκδικῶν ὡς δεινὸν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τὴν τε πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνην ἀπέσπαστο καὶ τὰ πρῶην δοθέντα κάστρα καὶ φρούρια ἀνακτῆσατο. Barium, Capuam, Beneventum vocaverat in superioribus κάστρα. Hujus mentis fuerat ab antiquo circa vocem hanc Justinianus Nov. 128: Καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἀρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστροις. GOAR.]

P. 42. *Calergon*, quod est *triremis*, ut in ipso Codino exponitur, ex Arabia a Junio advocatur. Ubique nimirum sui Arabismi specimina edit. Cur non ex κατὰ et ἔργον compositum sit?

Ib. Λογαριασθῆναι αὐλῇ ait Junius esse illum qui Gallis est magnus contrarotulalor, a λογαριάζειν, quod est *computare*.

Ib. Μεγαλόαλογίται. Junius interpretatur magnis equis utentes, magnis equis pugnantes. GRETS.

Ibid. [Cataphractus equites existimo, qui numero et pondere armorum graves magnis et fortibus equis opus haberent.]

Ibid. [Τριχάβαλλοι. Trimarcisios antiqui Galli dixissent, qui tribus singuli utuntur equis. Pausanias Gallos ut ita dicam τριχάβαλλους duce Brenno in Græcos euntes descripsit, I. x: Fuere, inquit, supra sexaginta equitum millia amplius mille ducenti. Nam singulos equites duo famuli sequebantur in equis, et ipsi equestrum artium maxime gnari. Hi præliantibus dominis in extrema acie consistentes ei erant usui, ut si forte equus esset amissus, statim suum submitterent, si vir concidisset, servus in ejus locum succederet: quodsi utrumque belli impetus evertisset, jam præsto erat tertius, qui pro mortuis locum teneret. Atque hanc institutionem voce patria trimarcisiam nominant; equum enim *marcam* appellant.

272 Livius eundem Numidarum morem fuisse refert, I. xxij: Quibus desultorum in modum binos trahentibus equos inter acerrimam sæpe pugnam in recentem equum ex fesso transultare mos erat: tanta velocitas ipsis, tam docile eorum genus. De Quadis et Sarmatis idem narrat Marcellinus I. xvii.

P. 42. [Διχαβάλλοι. Quos ἀμπίκτους Pollux diceret, qui binos equos habebant, quorum alter alteri adjungebatur. Hesychius: Ἀμπίκτοι; εἰ δὲ ὄντας. Saldas: Ἀμπίκτοι οὗν ἱπποὶς στρατευόμενοι, καὶ ὁ ἐπὶ λαύων αὐτοὺς τοῦ μὲν ἐποχεῖται τὸν δὲ περιλάττει. A Romanis antiquis in Græcos mos iste desultorijs

ex equis pugnandi derivarat, de quibus Festus : *Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur in prælio, ut sudante altero transirent in siccum. De monocaballis acium jandudum. Goar.*

Ib. De Arabica origine vocabuli Blachernarum suavissimas nugās agit Janius. Quanto rectius auctor libelli de 14 regionibus urbis Cpolitanz ! *Blachernarum (suburbii) nomen a quodam eo in loco regnante inditum fuisse ex Dionysio Byzantio Gillius autumat.* Jacebat ad litus maris, ubi etiam Leo Magnus Deiparæ templum extruxit, aliud ab illo Pulcheriæ, de quo Nicephorus 15, 24.

P. 43. *Drunga.* Sic lego ex mss. codicibus. Junius *drungas*, mallet tamen *drungus*. GRETS.

Ib. [Κακοπρογύλας. Ἀρχοντας στρατιωτικοὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἦτοι κάστροις. Justinianus nuper cinaus. Goar.]

Ib. Videtur legendum aut πάντων aut πᾶσαι

(a) Grets., erant, percensuisse, sine negandi particula : mendose. EDR.

ὑπηρεταί, ut constet oratio. Certum est autem Codinum omnia officia et ministeria, quæ olim in aula Cpolitana erant, non percensuisse (a), sed ea polissimum quæ suo tempore vigeant : nam olim alia atque alia erant, ut Græcæ historiæ lectio nos docet. Apud Constantinum Porphyrogenitum l. de administrando imperio c. 51 præter *protocarabos* et alios invenies τὸν ἐπὶ τῆς ψιᾶλης seu τὸν τῆς ψιᾶλης qui erat judex turhæ nauticæ dromorum seu dromoniorum imperialium, jusque dicebat sedens in loco dromonis, qui Phiala appellatur. Idem Codinus nihil scripsit de officialibus Augustæ seu imperatricis ; et tamen, ut hoc ævo imperatricibus et reginis sui sunt officiales, ita et antiquitus erant. Hinc apud modo nominatum Constantinum c. 51 invenies τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, qui etiam erat judex Agrariorum (navigii id genus), Augustæ. GRETS.

LIBER TERTIUS.

273 CAPUT I.

Observationes et explicationes in caput 6, quod est de feriis.

P. 43. Ἐντεῦθεν αὖ τοῦτα, etc. in cod. Boicofinus hujus capitis ita habet : Τάξις γινώμενη ἐν ταῖς Δεσποτικαῖς τοῖς ταῖς, *Forma observari solita in festis Christi Domini.* Nam per Δεσποτικὰς τοῦ τὰς intelligunt Græci non dies Dominicos, sed festa Christo Domino proprie dicata, quæ sunt ista : Chæretismus sive Annuntiatio B. Virginis, Nativitas Christi, Hypapante sive Purificatio B. Virginis, Epiphania seu Baptisma Christi, quando a Joanne in Jordane baptizatus est, Transfiguratio Domini, Resuscitatio Lazari, festa Palmarum, Ligni seu S. Crucis, Resurrectionis, Ascensionis, Missionis S. Spiritus, Assumptionis D. Virginis. Ubi per festum Ligni seu S. Crucis non tantum intelligitur Parasceve illa qua Christus in Cruce exstinctus est, sed et festum Exaltationis S. Crucis : nam et hoc numerant Græci et ipse Codinus noster in Despotieis feriis.

Ibid. Ibidem legendum videtur Χριστουγεννῶν. Legitur etiam disjunctim Χριστοῦ γέννα.

Ibid. Παραμονή hic est vigilia, ad verbum quasi expectatio festi. Inepte Junius stativam feriam vertit, idque non tantum meo, sed et Meursii iudicio. Inepte ibidem εἰς τὸν ἑρπον vertit adverbialiter matutino : imo ad matutinum, ad laudes matutinas. GRETS.

Ibid. [Basili missæ titulus in Euchologio : Ἐν τῇ παραμονῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως. Menæum : Εἰ τύχη ἡ παραμονή τῆς Χριστοῦ ἡμῶν γεννήσεως ἐν Σαββάτῳ ἡ Κυριακῇ.]

Ibid. [Εἰς τὸν ἑρπον μὴ ἐξελεῖσθαι. Pervigilii natalitiorum Christi officium matutinum laudandis

Eugeniz et Basile, Philippo Eugeniz patri, nec non Nicolao martyribus, ex majori parte impenditur : natalitiorum προσόρτια tantum quædam ἑσπέρα admiscet. Ad illud itaque non convenit imperator, quod ejus solemnitas minor sit nec adeo festiva : alias horas Christum jam natum personantes ac celebrantes audit. Ipsum Menæum minoribus horis præfigit titulum : Ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας τῶν ὥρων τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου.

P. 44. [Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. Supplex ecclesiastici officii conclusio est ἀπόλυσις. Scatent undequaque exemplis ecclesiastici libri. Inscienter 274 itaque Meursius ἀπόλυσιν ultimum diem cujusque festi, quod tunc quasi solveretur, exposuit. Solus hic locus, quo nec festivitas plene cæpit nec alia desiit, hallucinatio declarat. Goar.]

P. 44. Inscite Junius αἰκονοστάσιον vertit delubrum. Delubrum verti, inquit, quasi dei aut ditorum tabrum. Præclare. Iconostasion dicitur omne illud in quo vel stant vel ex quo pendunt sacra imagines, ut ex isto pendebant imagines natiuitatis Christi aliæque tres aut quatuor. Germani vocant ein bilder gestella. GRETS.

Ibid. [Sacris imaginibus circumposita ornamenta, quibus illæ sunt affixæ, est αἰκονοστάσιον. Torretici operis quadratum tabellæ marginem alii vocant. Goar.]

Ibid. Ἀναλόγιον. Scribitur etiam ἀναλογεῖον. Suidas : Ἀναλογεῖον, ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία. Usurpant quoque Latini. Isidori Glossæ : *Lectrum analogium, super quo legitur.* Walafridus, De rebus ecclesiasti. c. 6 : *Analogium, quod in eo verbum Dei legitur et annuntiatur.* Est ejusdem mentio in Turcogr. l. II, p. 168. GRETS.

Ibid. [De analogio sive pulpito egimus nos quoque ad Eucharlogica.

Ibid. [Μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν. Hoc est cum sacerdotali dicta stola et casula, μετὰ τοῦ ἐπιτραχήλιου καὶ φελωνίου. Philotheus in ordine sacri ministerii in Euchologii linine.

Ibid. [Τοῦ τρικλίνου. Majoris aulæ palatii. Χρυσотρικλινον habet Zonaras in Justino: Τὸν τοῦ παλατίου χρυσотρικλινον ἰδομένητο. Leo Grammaticus: Διὰ τῆς θυτικῆς τοῦ χρυσотρικλίνου εἰσελθόν. Celebrem porro diem hunc et Epiphaniæ colebant imperatores, ac in iis sese vestibus regiis ornabant; unde notatur Justinianus λυπούμενος εἰς τὰ γενέθλια καὶ θεοφάνια χωρὶς στέμματος προσεθίων.

Ibid. [Ἐπιρρίπτειν. Capitis tegimen est ἐπιρρίπτειν, vestis genus a Meursio generice expositum. Evincit Curopalatae in Constantino Leonis F. auctoritas: Τοῦ Συμεὼν ὑποκλιναντος τῷ πατριάρχῃ τὴν κεφαλὴν καὶ εὐχὴν δεξαμένου παρ' αὐτοῦ, ἐκτεθέντος, ὡς φασι, τῇ βαρβάρου κεφαλῇ ἀντὶ στεφάνου τὸ βίον ἐπιρρίπτειν. Leo Grammaticus rem eandem narrans, Εὐχὴν οὖν, inquit, ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος τὸ αὐτοῦ ἐπιρρίπτειν τῇ αὐτοῦ ἐπέθηκε κεφαλῇ. Merito equidem: vestis enim genus non imposuisset, nec nisi tegimenti capitis vice, id est diadematis, proprium pileum substituisset patriarcha. Adde lectores, de quibus sermo, adesse imperatori μετὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐπιρρίπτειν: canonarchæ vero numero seq. μετὰ ἱματίων μόνων καὶ ἀσκαπέλ;: absque epirriptariis igitur, id est pileis.

Ibid. Καπίστια. Symeon Thessalonicensis de Sacramentis: Ὁ ἀναγνώστη; κέκτηται ἔνδυμα τὸ καλούμενον καμίσιον, ὅπερ κατὰ τύπον φελωνίου ἐστὶ μικροῦ ἢ στιχαρίου ἐκ λίνου, τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἱερουσύνης δηλοῦν, διὰ καὶ μικρόν ἐστι, καὶ τὴν ἀπὸ Θεοῦ ἀκρίπτῃ σημαίνει, ἢ πορφυροῦν διὰ τὸ πορφυροῦν τοῦ Χριστοῦ ἱμάτιον, καὶ λευκὸν διὰ τὸ καθαρόν τῆς ἱερουσύνης καὶ τὸν ἀπὸ Θεοῦ φωτισμόν. Cedrenus et Theophanes χρυσεῖον καμίσιον bombycinarum vel linearum interalarum meminere in Heracleo.

Ib d. [Λευκὸν. Color præcipuus in ecclesia habitus dignioribus, purpureus, quo per quadragessimam et in funeribus ufuntur Græci, inferioribus ministris tribuitur. Symeon Thessalonicensis De sacram., et Demetrius Bulgariæ Juris GR. I. v. GOAR.]

275 P. 44. Circa διδάμπουλον, quod lampadarius gestat, et ejus Codinus ter meminit, hic et paulo infra, variae sunt sententiæ. Prima Junii, qui ubique veritū divini cultus ampullam. Non possum assentiri, inquit Meursius: Facerem si διδός pro divus recentiores Græcos usurpasse invenirem.

Altera sententia est διδάμβουλον esse κηροδοχείον, ein kerzenstang, quod in διατάξει τῆς ἱεροδιακονίας Philothei patriarchæ Cpolitani nominatur μανουάλιον, manuale: Ὁ ἀναγνώστη; κατέχων μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμένης. In Typico S. Sabæ reperis κηρομανουάλια eodem prorsus significatu. Idem omnino

διδάμπουλον, id nimirum cui lampas imponebatur et quo ferebatur. Id erat aureus contus, ut Codinus docet: in hujus enim vertice lampas insistens a lampadario portabatur. Hæc sententia mihi olim in Facula non displicebat: nunc alia mente sum, quia cur contus, qui accensæ lampadis fulcrum, vocetur διδάμπουλον, exputare necum nequeo, etiamsi non διδάμπουλον sed διδάμβουλον scribamus. Adde quod manuale et κηρομανουάλε aimis distant a διάμπουλο.

Tertia sententia exstat in eadem Turco-Græcia, διδάμπουλον esse turibulum, quam expositionem accepit Crusius a Græci insulæ Santorinæ, quibus favere videtur tum ipsa natio, quia Græci sunt, quos utique melius nosse ista oportebat quam externos, tum quia non sit verisimile turibulum in his aulicis conventibus adfuisse; et forte scribendum θυάμπουλον, a θυῶ immolo, unde et ἰθυσ originem ducere videtur.

Quarta sententia videtur esse Neursii v. Μονοδάμβουλον, qui μονοδάμπουλον et διδάμπουλον ab ambulo arcessit, ut sit illud quasi simplex et unicum, hoc duplex ambulatorium, seu ut ipse loquitur, simplex conclave palatii secretius, in quo congregabatur clerus patriarcham novum electurus. Codinus ejus meminit: Ὁ δεύτερος ὁστιάριος κρατῶν τὸ μονοδάμβουλον. Aut hoc erat aliud, in quod promiscue conveniebant omnes qui cuperent statim scire quem clerus patriarcham creasset: et illud διδάμβουλον dicebatur. Invenio ejus mentionem apud Phranzem, III, 19. Secundum hæc patriarcha cum lampadibus ad διάμβουλα sive atrium descendebat, paratūque inveniēns equum ascendebat. Sed quid de monobambylo sentiendum sit jam I. I, c. 10, exposui: expungi nimirum debet, inque ejus locum substitui μονάμπουλον sive μονάμπουλλον, et notio atrii seu ambulatorii his duobus Codini locis nullo modo applicari potest: nam lampadarius dicitur φέρειν, manibus ferre, cum accensa lampade διδάμπουλον. An conclave vel trium manibus gestare potuit? Adde hæc de conclavi exteriori et interiori esse fragmenta Junii, quanquam ipse διδάμπουλον nunquam ad exterius conclave retulit, neque etiam in suo monobambylo ad τὸ ἀμβulatorium vel ambulare, sed ad τὸ βιβλάειν respexit. Accedit apud Phranzem non legi διδάμπουλον, sed διάβουλα. At Meursius corrigit 276 διδάμπουλα. Quo codice fretus? Si quid corrigendum sit, potius et vero propius correxerim διαπέτουλα, hoc est ad loca patentia, uno verbo ad atrium, seu ad διδάματα, transitus.

Quinta sententia est ejusdem Neursii, qui et hic et in catalogo officiorum Magnæ Ecclesiæ μονοδάμβουλον et διδάμβουλον a velo rescribendum censet, quasi ille simplex velum, hic duplex in custodia sua haberet, velarii utique, qui nunc a janulis juniores; nam sub velis olim res gerebatur. Cæterum mss. codd. in primis repugnant, quorum nullus istam scripturam nobis exhibet. Deinde lampadarius tenens διδάμπουλον cum lampade accensa διδάμπουλον in manu portabat: non erat ergo velum, a quo velarii et custodes veli nomen sortiti sunt. Nec juvat

hanc opinionem Anastasius in Sylverio aut collatio cum Donatistis apud S. Augustinum: nihil enim aliud ostendunt quam sub velo res olim disceptatas fuisse, sive uno sive duobus; extra quod velum partes expectabant. Pro velo sunt utriusque partis episcopi, inquit Collatio: Si iubet sublimitas tua, intromittentur. Sic B. Sylverius ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum. Quod hæc ad lampadarii nostrum, cui τοῦ διδάμπουλου cura commissa erat?

Sexta sententia est διδάμπουλον esse dupplicem ampullam et μονάμπουλον simplicem ampullam; hanc tenuisse in clericorum ordinationibus et initiationibus secundum ostiarium, de quo in sexta pentade officialium Magnæ Ecclesiæ, illam tenuisse lampadarii in solemnitatibus quas Codinus describit: ita etiam ipse Meursius v. διδάμπουλον. Sed quid in his ampullis? in μονάμπουλο non dubito fuisse chrisma, quo qui sacerdotio initiantur inunguntur, in διδάμπουλο autem fuisse sacrum oleum et chrisma, ut imperator unctionis suæ tam in baptismo quam in imperatoria inauguratione semper memor esset. His forte lucem dabit, tametsi exilem, citatus a Meursio Ansegisus, I, 162: *Presbyter in Cæna Domini duas ampullas secum deferat, unam ad chrisma, alteram ad oleum, ad catechumenos inungendos vel infirmos*. Fecerunt ergo Græci, ut alia multa, sic et ampullæ nomen suum in μονάμπουλο et διδάμπουλο, seu geminato λ διδάμπουλο; a quo vox etiam Germanica *ampel* quasi *ampulla* descendit. Et hanc sententiam ego præ aliis probo et amplector, licet Balsamon in melete seu exercitatione sua nihil de διδάμπουλο imperatori a lampadarii præferri solito, sed tantum de lampade scribat. Nec quemquam turbet illud β: etsi enim sola vocula β duplicat, ut *bigarius*, hic tamen ob vocalem sequentem β interjicitur, euphoniæ causa. GRÆCS.

[Græcum proverbium lubet huc arcessere: "Ὅπου πολλοὶ πετεινοὶ φωνάζουσιν, ἔχει ἀργεὶ νὰ ἐξημερώσῃ. Ubi plures galli cantillant, ibi tardum est crepusculum: quia videlicet ex contentione, non ex lucis sensu canunt. Μύθος; etiam hodie proverbia dicunt: ἐπιμύθιον itaque proferam: Quod plures in re obscura sententiæ, eo dubiis majoribus mens fluctuat. Circa vocem διδάμπουλον allatis a Gretsero sex sensibus, quem amplector non video: certior itaque meum in medium adducam ex Balsamone Mēditato de patriarcharum privilegiis. Lumen et 277 faces ad docendi officium spectant, inquit, ac properea, ut patriarchæ, ita et imperatori lampas, ignis, lumen præferitur, et ut clare loquar, *cereus accensus*: Λαμπάτω τὸ φῶς ὁμῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. Ἀκούσατέων, ὡς οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ πατριάρχαι· μεγαλύνονται μὲν καὶ διδασκαλικοὶ ἀξιώμασι. Ἐνταῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ οἱ αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ Χριστιανῷ λαῷ. De imperatore concionem ad populum habente dictum ad p. 37. At imperatori διδάμπουλον præferitur, patriarchæ et imperatrici μονάμπουλον. Cur ita? quid

A generis διδάμπουλον; ἔτι δὲ τῶν μὲν αὐτοκρατόρων ἡ ἀρωγὴ πρὸς φωτισμὸν καὶ σύστασιν ἐπεκτείνεται· ψυχῆς τε καὶ σώματος; τὸ δὲ μεγαλεῖον τῶν πατριαρχῶν ἔς μόνην τὴν ψυχικὴν ἐστενοχώρηται λυσίτλειαν (ὀλίγη γὰρ τοῦτοις ἐστὶ φρονεῖς εὐπαθείας σωματικῆς), ὥσαυτὼς καὶ ἡ περὶ τοῦς ὁπηρεύουσας βασιλείας κηδεμονία καὶ μέριμνα πρὸς μόνην σωματικὴν εὐζωίαν ἐξήπλωται (πάσης γὰρ ψυχικῆς βοήθειας αἱ γυναῖκες ἐστέρηται). Αἱ λαμπάδες δὲ τῶν μὲν βασιλέων διττοῖς διαχρύσευσι περιζωννύονται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλείας ἐν κατακυκλοῦνται θριγγώματι. Fax itaque imperatori præfata dupplici corona aurea circumdata διδάμπουλον, patriarchæ et imperatrici unica eaque argentea μονάμπουλον est. Consule quæ prolixitati vitandæ apud eundem Balsamonem scripta præmittimus. GOAR.]

P. 44. Ματτωρ. Clara origo a Latino *magister*. GRÆCS.

Ibid. Τὸ πολυχρόνιον. De votis in imperatores, faustis acclamationibus et in multos annos appreciationibus fusc quidem infra nec minus docte Gretserus, at quæ πολυχρόνιον in Christi natalitiis faciendum non attingant. Succincte addimus: Incipiente olim in Ecclesia ab his solemnibus anno, ut mutuis sese donis et xeniis excipere, ita et felicibus votis prosequi et lætis vocibus bene ominari, quod observant adhuc Itali, conservare Græci. Discurrunt itaque per vias et compita pueri et adolescentes hac die, et ad amicorum portas modulis sonis ac musicis instrumentis πολυχρόνιον perstrepunt, xenia reportaturi, cunctique Χριστουγεννητικοῖς pro natalitiis Christi muneribus se cumulant certatim. Ecclesia igitur, ejus vota sunt dona, natalium Dominicorum pervigilio, in palatii penetralibus, annis ei multis exoptatis bene precatur imperatori. Ipsi quoque monachi vitæ et annorum diuturnitatem superiori, ad cellam ejus catervatim convenientes, a Deo postulant, eis τὸ καλλίον τοῦ προσετώτος (διὰ) τῆς ἰδίας πολυχρονίσεως, ait Menæxum hac die. Hinc τὸ πολυχρόνιον nonnisi de votis pro salute ejuspiam præsentiluce emissis vulgus consuetum est percipere. Quondam tamen aliis etiam diebus decantata πολυχρόνιον docent Regia mss. ex quibus sequentia erudito lectori deponimus.

Πολυχρόνιον. Ὅπως πολυχρονίζουσι τοὺς βασιλεῖς καὶ τὸν πατριάρχην ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Φώτων καὶ τῇ μεγάλῃ Παρασκευῇ.

Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ θεὸς τὴν ἁγίαν καὶ κραταίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ θεὸς τὴν θεοσταύτην, θεοπρόδλητον, θεοδόξαστον καὶ θεομεγάλυντον, κραταίαν καὶ ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη.

Hæc in ecclesia, ubi plures imperabant, nuntiabantur vota; sequentia inter epulas et pocula, bibente nimirum imperatore, proferebantur.

Εἰς τὴν τράπεζαν εὐχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὑγίαν, εὐδωκίαν καὶ κατ' ἐχθρῶν νίκην τῶν κρατιῶν καὶ ἁγίων ἡμῶν αὐθεντῶν καὶ βασιλέων.

Votis istis in ecclesia patriarcham excipiunt:

Τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν, Κύριε, φύλαττε. Λέγεται δὲ τρίς· **278** Εἰς πολλά ἔτη. Τρίς· Εἰς δὲ τὴν τράπεζαν εὐχεται οὕτως· Εἰς τὸ πολυχρόνιον, ζωὴν, εἰρήνην, ὑγίαν καὶ σωτηρίαν τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν δεσπότης καὶ οἰκουμανικοῦ πατριάρχου. **GOAR.**]

P. 45. *Cujus lampadis, etc.* Exstat Theodori Balsamonis in elete seu disceptatio de hoc more imperatori præferendi lampadem, ut et imperatrici et quinque patriarchis. Romano, Cpolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano. Ait imperatori duplicem ob causam præferri lampadem, tum quia humana tum quia divina curat, tamque ea quæ ad corpus quam ea quæ ad animam pertinent (hujus enim geminæ potestatis concessione blandiebantur recentiores Græci suis imperatoribus), eaque de causa lampades imperatoris duplicibus aureis coronis cinctas esse; patriarcharum vero lampades, ut et imperatrici, una tantum, eo quod patriarchæ spiritualium tantummodo curam habeant, mulieres temporalia duntaxat spectent, quippe quibus in ecclesia docere interdictum sit.

Videntur autem hæc aurea vel argentea στεφανώματα, ut Balsamon vocat, et θρηγγώματα, coronæ in morem lampadi fuisse imposita, vel certe, quod θρηγγώματος nomen potius suadet, ipsi lampadi cancellorum seu sepimenti instar circumposita. Addit Balsamon hoc idem προῦμιον seu privilegium procedenti cum lampade concessum fuisse archiepiscopo Bulgaricæ et Cypri et paucis quibusdam metropolitanis, et præter hos nulli; et patriarchas non modo in sua diocesi, sed et extra lampade illositres progredi posse; quod multis ipse adversus oblocutores quosdam confirmat, quem legat qui volet l. 7 Juris GR. GRÆTSE.

P. 46. [Τροπάριον modulus est, cantici nimirum genus, ad alterius exemplaris modo se habentis normam τροπόμενον, decantandum. Hæc τροπαρίου communior expositio. Alias fusius in Eucharisticis retulimus. Ποιητάς porro τῶν τροπαρίων Anthimum et Timotheum memorat Theophanes et Cedrenus in Leone I.

Ibid. [Ἰδοὺ. Supple reliqua Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Post καὶ νῦν καὶ δεῖς adde καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ibid. [Ὁὐ ψάλλεται. Modulatis varieque flexis tantus sonis non decurritur μελωδῶς; sed voce continua, χόρῳ, ut scripsit Philotheus, ἀναγνώσκοντι. **GOAR.**]

Ibid. Mos iste accinendi imperatoribus τὸ πολυχρόνιον et acclamandi εἰς πολλά ἔτη Græcis valde frequens fuit, ut sæpius posthac ex Codino intelligemus, quem eleganter describit Corippus, dum quomodo Justino Juniori τὸ πολυχρόνιον acclamatum

A sit, versibus explicat, de laudibus Justinī, i, 202 et 356, ii, 165 et 308.

Nicephoro Phocæ factas acclamationes suaviter admodum irridet Luitprandus in legatione sua Cpolitana, loquens de processione Phocæ ex palatio ad Sanctam Sophiam. Multi profecto in his acclamationibus πολλά ἔτη apprecabantur, quibus nihil jucundius accidere potuisset quam si imperator illo ipso die quin et illo momento, repentina morte extinctus fuisset.

Acclamandi mos vetus est, manavitque ex theatris in fora, deinde etiam in senatum; hinc ad Christianorum synodos. Exemplum **279** acclamationis factæ a senatu M. Antonino commemorat Vuleatius in Avidio Cassio: *Antonine Pie, dii te serrent. Antonine clemens, dii te serrent. Tu noluisti quod licebat: non fecimus quod decebat. Commode imperium justum rogamus, progeniem tuam robora. Fac securi sint liberi tui; bonum imperium nulla vis ledit. Commode Antonino tribuniciam potestatem rogamus; præsentiam tuam rogamus, philosophia tua, patientia tua, doctrina tua, nobilitati tua, innocentia tua. Vincis inimicos, hostes exasperas: dii te tuentur.*

Synodice acclamationis en tibi exemplum ex œcumenica synodo Chalcedonensi, Act. vii, ubi Marciano imperatori et Pulcheriæ imperatrici acclamant Patres: *Marciano novo Constantino, novo Paulo, novo David multos annos. Vos estis pax orbis, pie domine. Dominus vitam ei conseruet. Vos fides nostra. Christus, quem honoras, ipse te custodiet. Orthodoxam fidem tu roborasti. Sicut apostolici, ita creditis. Augustæ multos annos. Vos lumina orthodoxæ fidei. Propter hæc ubique pax est. Lumina pacis, domine, tu custodi. Luminaria mundi, domine, tu custodi. Perpetua memoria novo Constantino. Quæ ex genere orthodoxa est, Deus eam custodiat. Custodem fidei Deus custodiat. Eam quæ semper pia est Deus custodiat. Pia, orthodoxa, quæ contraria est hæreticis, Deus eam custodiat. Omnes hæreticos tu fugasti. Nestorium et Eutychen tu persecta es. Absit invidia a vestro imperio. Fideles imperatores sic honorantur. Deus custodiat potestatem vestram, Deus pacifice imperium vestrum. Marcianus novus Constantinus, Pulcheria nova Helena: zelum Helenæ tu sectaris. Vestra vita munimen cunctarum est: vestra fides ecclesiarum gloria est.*

Similibus epiphonematis personæ tota synodus Cpolitana sub Mena patriarcha et Justiniano imperatore. Quin et in electionibus usus erat ἐπαγγελμάτων. In Actis ordinationis Eradii, cum illum S. Augustinus jam senex apud clerum et populum successorem sibi dixit, post ista Augustini verba, Presbyterum Eradium mihi successorem volo, sequuntur ista: *A populo acclamatum est, Deo gratias, Christo laudes; dictum est vicies ter. Exaudi Christe, Augustino vita; dictum est sexies decies: Te patrem, te episcopum; dictum est octies. Cumque reticeretur, Augustinus episcopus dixit, Non opus est, etc. Mox: A notariis ecclesiæ, sicut æternis,*

exciipiuntur quæ dicimus, excipiuntur quæ dicitis; et meus sermo et vestra acclamationes in terram non cadunt. Apertius ut dicam, ecclesiastica nunc gesta conficimus. Sic enim hoc esse quantum ad homines confirmatum volo. Populo acclamatum est trigesies sexies, Deo gratias, Christo laudes. Exaudi Christe! Augustino vita; dictum est tredecies. Et sub finem: Hic mihi responsione vestra opus est. Teneam responsionem vestram. De hac assertionem aliquid acclamate. A populo acclamatum, Fiat, fiat: dictum vices quinquies. Dignum est, justum est, dictum vices octies. Fiat, fiat: dictum quater decies. Olim dignus, olim meritis: dictum vices quinquies. Iudicio tuo gratias agimus, dictum tredecies. Exaudi, Christe, Eradium conserva: dictum octies decies. Vides hic **280** eandem acclamationem iteratam fuisse, non tantum semel, sed et sæpius, imo sæpiissime.

En quid senatus in Claudium, cum imperator renuntiatus esset, apud Trebellium: Auguste Claudii, dii te nobis præstent: dictum sexagesies. Claudi Auguste, principem te, aut qualis tu es, semper optavimus: dictum quadragies. Claudi Auguste, te res publica requirebat: dictum quadragies. Claudi Auguste, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus senator, tu vere princeps: dictum octavies. Claudi Auguste, tu nos ab Aureolo vindica: dictum quinquies. Claudi Auguste, tu nos a Palmyrenis vindica: dictum quinquies. Claudi Auguste, tu nos a Zenobia et a Victoria libera: dictum septies. Claudi Auguste, Tetricus nihil fuit: dictum septies.

Nec bonis tantum bona, sed et mala malis in huiusmodi acclamationibus apprecabantur vel quasi jure suo efflagitabant. Illustre huius rei exemplum suppeditat Ælius Lampridius, apud quem habes acclamationes senatus in occisum Commodum imperatorem: Hostis patriæ honores detrahantur, parricidæ honores detrahantur, parricida trahatur. Hostis patriæ, parricida, gladiator in spoliario lanietur. Hostis deorum, carnifex senatus, hostis deorum, parricida senatus. Hostis deorum, hostis senatus. Gladiatorem in spoliario. Qui senatum occidit, in spoliario ponatur. Qui senatum occidit, unco trahatur. Qui innocentes occidit, unco trahatur hostis, parricida, vere, severe. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui te occisurus fuit, unco trahatur. Nobiscum timuisti, nobiscum periclitatus es. Ut salvi simus, Jupiter, optime maxime, serva nobis Pertinacem. Fidei prætorianorum feliciter, prætoris cohortibus feliciter, exercitibus Romanis feliciter, pietati senatus feliciter. Parricida trahatur. Rogamus, Auguste, parricida trahatur. Hoc rogamus, parricida trahatur: exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Delatores ad leonem; exaudi, Cæsar. Speratum ad leonem. Victoriæ populi Romani feliciter; fidei militum feliciter; fidei prætorianorum feliciter; cohortibus prætoris feliciter. Hostis statuas undique, parricidæ statuas undique, gladiatoris statuas undique; gladiatoris et

A parricidæ statuas detrahantur. Necator civium trahatur, parricida civium trahatur. Gladiatoris statuas detrahantur. Te salvo salvi et securi sumus, vere, vere; modo digne, modo vere, modo libere. Nunc securi sumus. Delatoribus metum. Ut securi simus, delatoribus metum; ut salvi simus, delatores de senatu. Delatoribus sustem te salvo. Delatores ad leonem te imperante. Delatoribus sustem. Parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, parricidæ gladiatoris statuas detrahantur. Impuri gladiatoris memoria aboleatur; gladiatorem in spoliario. Exaudi, Cæsar. Carnifex unco trahatur. Carnifex senatus more majorum unco trahatur. Sævior Domitiano, impurius Nerone, sic fecit, sic patiatur. Memorie innocentium serventur, honores innocentium restituantur. Rogamus, parricidæ cadaver unco trahatur, gladiatoris cadaver in spoliario ponatur. Perroga, Perroga: omnes **281** censemus unco trahendum. Qui omnes occidit, unco trahatur. Qui omnem ætatem occidit, unco trahatur. Qui utrumque sexum occidit, unco trahatur. Qui sanguini suo non pepercit, unco trahatur. Qui templum spoliavit, unco trahatur. Qui testamenta delevit, unco trahatur. Qui vivos spoliavit, unco trahatur. Servis servivimus. Qui pretia vitæ exegit et fidem non servavit, unco trahatur. Qui senatum vendidit, unco trahatur. Qui filium abstulit hereditatem, unco trahatur. Indices de senatu, delatores de senatu, servorum subornatores de senatu. Et tu nobiscum timuisti, omnia acis, bonos et malos nosti. Omnia acis, omnia emenda. Pro te timuimus. O nos felices te viro imperante. De parricida refer, refer, perroga: præsentiam tuam rogamus. Innocentes sepulti non sunt; parricidæ cadaver trahatur. Parricida sepultos eruit, parricidæ cadaver trahatur.

Similis ferme est illa ἐκφώνησις quæ in synodo sub Mena actione IV legitur. Multi anni imperatoris, multi anni patriarchæ. Petrum Zoaram et Severum modo anathematiza. Orthodoxum imperatorem habes: quid times? eos qui parabaptizant ejice foras. Et cum monachi Hierosolymorum porrezerunt charitatem, universi clamaverunt: Multi anni patriarchæ. Libellum monachorum modo suscipe. Libellus modo legatur. Eos qui per domum baptizant ejice foras. Speluncam Zoaræ modo torqueas. Multi anni patriarchæ. Parabaptistam modo anathematiza. Christiani imperatoris multi anni. Orthodoxi imperatoris multi anni. Spelunca hæreticorum modo ardent. Vincit fides imperatoris. Orthodoxus regnat: quid times? Petrus quare habet monasteria? Omnes hæreticos ibi habet. Severum, Petrum et Zoaram modo anathematiza. Trinitas tres anathematiza. Anathema Severus Petrus et Zoaras. Severum Manichæum modo anathematiza. Vincit fides Christianorum. Multi anni patriarchæ. Inimicos Christi modo anathematiza. Hæreticos modo anathematiza. Anathematizatos modo anathematiza. Vincit fides Christianorum.

Et Act. 3, quæ antea in vulgatis editionibus solebat esse prima, exstat longissima acclamatio, qua partim bona Augustis et patriarchæ, partim

mala hæreticis populus imprecatur. Multi sint anni imperatoris, multi anni Augustæ, etc. Severum Manichæum ejice, etc. Effodiantur ossa Manichæorum, etc. Severum Manichæum foras ejice, etc. Qui non anathematizat Severum, Manichæus est. Ejice foras Severum. Novum Judam ejice foras. Insidiatorem Trinitatis ejice foras, etc. Exhumentur ossa Eutychianistarum. Quis est Nestorianus? Ego nescio; anathema sit ipse a Trinitate, etc. Manichæos de ecclesia ejice. Duos Stephanos de ecclesia ejice. Paulo post in eadem sessione sequuntur plura hujus generis epiphonemata.

Acclamabant etiam concionatoribus; cujus moris exempla invenies apud S. Augustinum l. iv De doctrina Christiana, c. 26, et sæpe in Homiliis. Hæc tamen de ista consuetudine. GRETS.

282 P. 46. [Εἰς. Pronominis οὐ plurale est ἰστίς in primo casu; in reliquis οὐς et ἰστίς corrupte pronuntiat Græcia.]

Ibid. [Θεός. Cui verbo addes ex Horologio, ut sit modulus integer, Τῶν πατέρων ἡμῶν ὁ ποιῶν ἀεὶ μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν σὴν ἐπιείκειαν, μὴ ἀποστήσῃς τὸ εἶδος σου ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ ταῖς αὐτῶν ἰατροῖς ἐν εἰρήνῃ κυβένησον τὴν ζωὴν ἡμῶν. Polychronismum monachorum in superioris salutem emissum require in Menæo retro Nonæ officium. GOAR.]

Ibid. Protapostolarius. Vides et hic nomen Græcicæ ambitionis, quod inter illos qui apostolum Paulum publice legebant, hoc est inter apostolarios, voluerunt habere protapostolarium. GRETS.

Ibid. [Ἡ τῆς λειτουργίας ὥρα. Quæ hac die ab orto sole decima est. Ita typus hodierni officii ad Nonæ calcem positus: Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην σημαίνει τὸ μέγα etc. ad synaxim videlicet vespertarum habendam; quibus finitis καθέξῃς ἡ θεῖα λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλέως.]

Ibid. [Sabbato vel Dominica jejuniū Græcia illucitum. Eam ob rem si Natalium Christi diebus hujusmodi sors ferat celebrari pervigilium, ut a jejuniō abstinent, ita missam consueto tempore, quod diei tertia est, peragunt: si alias incidat in serias, cum nonnisi missæ præmissis solemnibus fas sit solvere jejuniū, illud vero ad vespertam usque sit protrahendam, vespere solummodo, quo vespertinarum laudum tempus instat, simul cum ipsis cantatur missa; qua finita cibi rapiendi fit potestas. Hæc ex ritu hujus diei in Menæo reperiendo ad hujus loci expositionem. GOAR.]

P. 47. Post hunc liturgia perficitur. Habent hunc morem Græci, ut in quadragesima diebus jejuniū et in vigiliis liturgiam seu missam celebrent a meridie, et ut hinc appareat, post vespas. In Paschate liturgia fit ante solis exortum. Aliis diebus hora tertia, tanquam consueta, ut docet Gabriel Philadelphiensis episcopus in suo De sacramentis libello. GRETS.

Ibid. 45. [Ἀλλόδοσι. Non mutat, sed potius induit, τὸ ἐπὶ τῷ nimirum ἐνδύματι, etc. Ad notam

A superioris capitis (col. 231 D), amico lector, recurras precor. GOAR.]

Ibid. Crinonia. Hoc imperatoris tegmen videtur a specie lili Crinonia nomen invenisse, ut et illud tetraphyllum a quatuor foliis. Utriusque meminit Glossarium, sed nudis solisque verbis Codini, nulla explicatione adhibita. GRETS.

[Κορωνίδα. Coronam liliis sive flosculis in gyrum germinantem. Coresius in rescriptis. Balsalmon Meditato de incensis etc. Juris GR l. 7: Κόρυς ἐκ κρινῶν καὶ συλλεγόμενος.]

Ibid. [τετραφυλλόν. Coresius idem docet aliam coronam esse, e qua quatuor flosculi, ad frontem nimirum et sinistram ac ad utramque aurem, emicant. GOAR.]

Ibid. Flammula. Dicitur τὸ flammulum et τὰ flammula, aliquando simplici μ, interdum geminato. Dicitur etiam flammula flammula, genere feminino. Vegetius, iii, 5: Aquila, dracones, vexilla, flammula, tuse seu taphæ. Merito autem reprehendit Lipsius, l. iv de Militia Romana, illos qui apud Vegetium flammulas mutant in flameola: O male, inquit, absterneant. Et merito monet ut absterneant; 283 qui recte itidem castigat interpretem Cedreni, hæc verba Græca τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφοι χάριτι ἐπὶ φλαμμουλῶν χρημάσαντες his Latinis interpretantem, tabulis pacis de conto suspensis, quasi φλαμούλιον sit contus. Rectissime Lipsius: Chartam conscripam, pacis testem, super flammula suspendentes. Nec recte Junius φλάμουλον interpretatur labarum, quia labarum unum erat; at φλάμουλα etiam βασιλικὰ et imperatoria plura, nimirum duodecim; et domi quoque, non tantum in bello præferebantur, ut docet Curopalata, c. 6. Forte vetus illud labarum apud posteriores Græcos desiderat: sin minus, δέξιλλον potius labaro responderi dicere: hoc enim unicum erat, ante omnes flammulas, ut ibidem dicitur. Nec omittendum illud Suidæ: Σταυρίων εἶδος σημαίας ἢ φλαμούλου. Quid tamen saurion, ignoro, inquit Lipsius. Sed quid si legeretur σταυρίων? Certe unum ex flammulis imperatoris σταυρός; erat, hoc est crux, ut supra dictum ex Curopalata c. 6. Ut igitur a dracone flammulum quoddam dicitur apud Curopalatam δρακοντίον,

D sic apud Suidam videtur a staurou seu cruce vocari staurion illud quod a Curopalata staurus seu crux appellatur. Φλάμπουρον quoque invenias apud Moschopolam: apud Cedrenum, p. 441, φλαμούλιον, apud Leonem in Tactica constituit. 5, φλαμούλιον, in Pandecte Turcico flamburum et flamburum; quæ et hodie Græcis usitata. Idemque omnia hæc vocabula, etsi diverse scribi solita, significant, nempe vexillum, seu, ut interpretatur Nicetas apud Rigaltium in Glossario, signum militare. Nec tamen militiæ solum sed et domi imperatori et principibus palatii præferri consuetum, quod planum ex Curopal. c. 6. Ino domi plura præferebantur, nimirum duodecim: Ἐκτός δὲ ἐπὶ τῶν στρατιῶν δ βασιλεὺς, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς αὐτοῦ

συντάξεως ἔχει καὶ φλαμουλὸν ἐν τυχὸν ἡ δόξ. Qui flammulum gestat, Græcis est *flamularis* seu *flam-bular*. Pandect. Turc. c. 174 et Vet. Gloss. apud Rigalt. φλαμουλάριοι. In Turco-Gr. p. 161 φλαμ-πουλάριοι vexilliferi, p. 201 flamboler signum seu vexillum. Transiit flamura ex Laio ad Græcos, qui illud varie, ut solent, immutarunt.

P. 48. Flagitiose prorsus Junius in interpretatione et explicatione eorum quæ hic de flammulis scribuntur versatus est. Id ut videas, en tibi Junii verba: *Ea (flamura) sunt hæc. Primum fert archistrategus: princeps sacrorum secundum, habens imagines divinas multas. Aliud tertius, habens imagines sanctorum quatuor magnorum martyrum, Demetrii, Procopii et Theodori. Aliud, qui fert sanctum Georgium equitem, aliud draconteum, et aliud habens equestrem imperatoris statuam. Perperam prorsus. Vertendum enim, ut ipsa verba et mens Curopalatae postulant, hunc in modum: Ea autem (flamura) sunt hæc. Primum archistrategus: alterum vero (flammulum) multas habens sacras et divinas imagines pontificum et Ecclesiae præsulum; aliud crux, habens (legendum enim ex cod. ms. doctoris Georgii Lautherii, ἄλλο σταυρὸς ἔχων) imagines sanctorum quatuor magnorum 284 martyrum, Demetrii, Procopii et utriusque Theodori (legendum enim in plurali Θεοδώρων, ut habent mss. codices). Aliud habens (ἔχων) S. Georgium equitem. Aliud draconteum, et aliud habens equestrem imperatoris statuam. Hanc esse veram interpretationem quis vel paululum mentem advertens fatebitur: nam primum Curopalata enumerare volens quænam sint illa flammula, ait sunt autem hæc: postea singula percenset. Primum, inquit, est archistrategus, non fert archistrategus. Neque enim Curopalata habet istud fert, sed primum est seu dicitur archistrategus, a D. Michaelis imagine, quæ in illo flammulo expressa et efficta. Hinc archangelus toti flammulo nomen dedit, ut diceretur archistrategus. Nam S. Michael archistrategus a Græcis appellatur quasi princeps cælestis militiæ. Ita vocatur 1) ab Emmanuele imperatore Constit. de Feriis: *Feriamur*, inquit, sexta Septembris, δὲ ἐν αὐτῇ τὸ ἐν Χώναις τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ θαῦμα τερατουργεῖται. 2) A Cedreno in imperio Basilii Macedonis: Ἀν-καίνισα δὲ τὸν μέγαν τοῦ ἀρχιστρατήγου ναὺν τὸν ἐν Σωσθενίῳ. 3) A Niceta Choniata l. iii de imperio Isaacii Angeli: Ἐπισχευάσαι δὲ βουλῆθεῖς καὶ τὸν ἐν τῷ ἀνάκτορ νειὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἀνω τάξεων Μιχαὴλ. Eod. lib. Εἰς τὸν περιώνομον νειὼν ἀρχιστρατήγου τῶν θείων καὶ ἀδύων Μιχαὴλ. Idem l. vii de imperio Manuelis. Denique eodem archistrategi nomine afficiunt S. Michaelē Græci qui enonomia in eum scripserunt et miracula ab eo patrata litteris consignarunt. Deinde cum signa et vexilla, quæ Curopalata commemorat, imaginibus cœlitum exornata fuerint, omnino oportet ut et primum effigie aliqua fuerit insignitum: at alia insignitum non fuit quam τοῦ ἀρχιστρατήγου militiæ*

A cælestis. Tertio archistrategus non erat officium vel nomen officii aulici vel militaris: alioquin omis-sum non fuisset hoc munus a Curopalata in catalogo. Quare vana est illa Calviniani nota: ὁ ἀρχιστρατήγος, puta, quisquis est per illud tempus. At nullus est archistrategus apud Curopalatam nisi Michael archangelus. GRÆTS.

P. 48. [Cælestis terrestisque militiæ dux ducum-que omnium princeps Michael, ἀρχιστράτηγος ideo a militibus, a vulgo (hoc enim solo nomine plebe-culæ notus est) ταξίαρχη; salutatus; cujus no-mine ecclesiam in Sosthenio extra muros dedica-tam a Constantino, cujus munimine reginam urbem ab insultu barbarorum non sevel ereptam re-ferit Damascenus Studites subdiaconus vulgari sermone de ejus festivitate scripto, quem velut magni ac celeberrimi S. Sophiæ templi custodem depinxit Justinianus ἐν προνάῳ, καθ' ὃ δὲ ὁ πρῶ-τιστος καὶ μέγιστος τῶν παραστατούντων ἀρχαγγέλων Θεῷ Μιχαὴλ ἱσπασμένος βομφαίαν ἐστήλωται ψηφίδων λεπταῖς ἐπιθέσει, φύλαξ προβεβλημένος τοῦ ἱεροῦ, inquit Nicetas in Alexio II; quem sacro-rum presides in sacri tribunalis foribus, non ejiciendis sed advocandis potius in paradisum ho-minibus, excubitozem non pingunt modo sed et venerantur, tremunt et precantur, ut in Eueholo-gicis enarravimus; quem denique imperii defen-sorem simul cum Gabriele socio sibi datum tenuerunt Græcorum principes, ubi, prout auctor noster innuit, c. 4, et Damascenus citatus profitetur, imaginem suam hinc inde a sacris istis duobus taxiarchis stipatam concessere gestandam: 285 ejus, inquam, nomini primum et præcipuum im-perii flammulum consecratum est, et ἀρχιστράτη-γος nuncupatur.

Ibid. [Εἰς δὲ τὰς ἔχων τοὺς ἀλλὰς. Si plures pontificum imagines eo vexillo pinguntur, eorum quos devotius colunt et in publicis precibus frequentius inclamant, magni Basilii, Gregorii Theologi, Joannis Chryso-stomi, Athanasii, Cyrilli Alexandrini et Nicolai My-rensis ibidem positas mihi prorsus indubium est; et certe in octifido vexillo ejusmodi, pro singulis nimirum lingulis unum, octo censeo depictos, et ad priores non parum ab eis celebratos Gregorium Thaumaturgum et Hierosolymitanum Cyrillum alium accessisse. GOAN.]

Ibid. Nec minus errat Junius, cum illud ἱεραρχῶν vult idem esse quod princeps sacrorum, quasi scilicet princeps sacrorum ferat illud vexillum. Nugæ. Nam ἱεραρχῶν est patrius casus numeri multitudinis a recto ἱεραρχης, quæ vox præselem, episcopum seu pontificem denotat. Νικολάου τοῦ περιώνομου ἐν ἱεραρχαῖς τὸν περιχαλῆ τοῦτον ναὺν, inquit Cedre-nus in imperio Basilii. Ergo hierarcha Cpollitanus erat patriarcha ejusdem urbis, quem imperatori flammulum seu vexillum præportasse quis credat, nisi aliunde id Junius probet? GRÆTS.

Ibid. [ὄκταπόδιον. Pisces polypodem hodiernus loquendi usus ὄκταπόδιον vocat. Vexillum illud dis-

sectis laciniis inferius divisum δατάγλωσσον, poly-podemque scissuris referens, δαταπόδου nomen accepit a vulgo.

Ibid. [Σταυρός ἔχωρ εἰκόνας. Crucem hanc in castris et conflictibus delatam ejusmodi arbitror quales in sacris processibus vel in ecclesiis adorandas me conspexisse memini. Ligneæ sunt illæ (argenteas aureisque laminis contextas rapacitas Turcica eliminavit), et ad earum extremos ramos quamvis amplos latiores adhuc trifoliorum figuræ prominent, in quibus nonnunquam pectus et facies quatuor evangelistarum vel hinc inde Deiparæ et S. Joannis aliorumve variis coloribus, delineata prius in medio crucifixi specie, exarantur. Quidni pariter οὗτος ὁ σταυρός ἔχωρ (ἐν ταῖς ἀκρίαις) τῶν ἁγίων τεσσάρων μεγάλων μαρτύρων εἰκόνας ἐφαίνετο; crucem qualem hic memoro depictus in iconibus per hoc opus Codini et ejus commentaria sparsis gestat patriarclia CP.

[Δημητρίου, Προκοπίου καὶ Θεοδώρων. Duces armis quondam insignes armorum socios et in bellis protectores Oriens invocabat Demetrium, Procopium, καλλινίκους, et Θεοδώρους, Cedreno in Tzempisce ducem unum et alium tironem dictos. Primus Demetrius φλαμπουράρης ac præses Thessaliæ sub Maximiano martyr obiit Thessaloniciæ ubi corpus ejus sacro liquore exundans perpetuis quoque miraculorum scaturit fluentis. A profecturis in prælium invocatur, suoque bellantes adjuvat præsidio; nec in dubium revocatur quod Thessalonicensibus obsidione ab Alusiano Bulgarorum cinctis unguentoque ab ejus sepulcro emanante unctis contulit. Romanæ aciei fuit dux martyr Demetrius, ait Cedrenus in Michaelē Paphlagone, iteque complanavit, quod Bulgari captivi juramento confirmarunt, dicentes vidisse se juvenem equitem, qui Romanæ phalangi præfret, a quo exsilis ignis adversos cremaret hostes. Alter Procopius militia clarus dux Alexandriæ fuit, ut verbis iisdem Synaxarion asserit Julii 8: Χαλροῖς μαρτύρων καύχημα, βασιλέων κραταίωμα canite his festo Ecclesia Græca. Tertius fuit Theodorus στρατηλάτης equitum magister sub Licinio, a quo mortem illatam sustinuit: exin Romanorum armis favere cœpit et cæ'o, ac Joannis Tzimisceis tempore tantæ Scytharum in Græcos præliantium stragis auctor fuit, ut ei 286 gratiam pro ope lata relaturus Tzimisceis, templo in quo is humatus erat destructo, aliud magnificentius constructum prædiis amplos habentibus reditus ditaverit, et urbem, Euchæpiæ suppresso nomine, vocaverit Theodoropolim. Subdit Cedrenus, ex quo hæc deprompta: sane his semper auspiciis atque antesignanis adversum hostes uti solebat imperator hic. Nec temere: visus enim manifesto martyr opem ferre, hostiles cuneos turbare, et præclarissimæ ducem se præstare victoriæ. Ultimus Theodorus alius, tiro dictus, non quod armorum tirocinio erudiretur, sed quod in cohorte tironum dicta proventus centurio promeretur. Damascenus subdiaconus: Ἦν οὖν

καὶ αὐτὸς ἦν αἰς τὸ τάγμα ὅπου ὠνομιζέτο τὸ ῥωμαῖον, ὡς ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐκ αὐτὸν ταρχός. In oratione tironum numerabatur præcipuus, venit si centurionem dicas. Ita dictus auctor vulgari idiomate. GOAR.]

P. 43. Illud Θεοδώρων est utriusque Theodori martyris, ducis et tironis. Prioris festum agunt Græci 8 Junii, posterioris 17 Febr. Et in hunc tiro nem exstat S. Gregorii Nysseni pulcherrima oratio. GRETS.

Ibid. [Γεώργιον ἑπικρατοῦ. Notissimum olim ducem, sanctis nunc tolerato martyrio Georgium allectum equitem semper pingunt Græci; quod sæpius sit visus καβαλλάρης εἰς ἄλογον ἄστρον et λευκοφόρος καβαλλάρης εἰς ἄλογον ἄστρον. Damascenus citatus in Thesauro. De Georgio et Theodoro sanctis Græcorum auxiliatoribus Nicetas, Manuelis Comneni l. vi.

Ibid. 5. [Ἀρακωρρεῖον. Cum aquilis in aciem inter vexilla lati sunt etiam dracones, maxime labento imperio. Docet Dempsterus ad Rom. antiq. calcem. De quibus Suidas v. Σκηῖτα: ἃ φέρουσιν ἐν τῷ πολέμῳ ὁράματα εἰς βαρὴν πατοικιλμένα, ἃ εἰς ἰδίαν μάλιστα ὄρεων εἰκασταί, καὶ ἀπὸ ῥήγναι χοντῶν συμμέτρων. Descripserat prius Marcellinus, l. xvi: Purpureis sub tegminibus texti circumdederat dracones, hastarum aureis gemmeisque summitatibus illigati, hiatu vasto perflatiles, et velut ira perciti sibilantes, caudarumque volumina relinquentes in ventum. GOAR.]

His imperatoris flamulis seu vexillis propter cognationem nominis, adde vexillum S. Dionysii, Gallice *oriflamme* dictum, quod reges Gallie summa religione secum in expeditiones educebant, de quo vide gesta Ludovici Francorum regis fol. 138, 144, et Rigordum de gestis Philippi Augusti regis fol. 186 ed. Pitheci.

Non possum hoc loco tacitis præterire Nicephori Gregoræ l. vii sinistrum et abjectum judicium de marchionibus Latinis, quos ait non esse claros apud Latinos, sed eum dignitatis gradum tenere quem apud Romanos (Cpopolitanos) tenet ὁ τῆς βασιλικῆς σημαίας ἐν στρατεύματι κατέχων, et marchioni perpetuo hoc attributum esse ut novo imperatori vexillum præferat. Scilicet marchio Montisferrati, Misniæ, Brandenburgicus et similes apud Latinos majoris dignitatis non erant quam lampadarius aut is qui divelium aut flammula imperatoria apud Græcos imperatori præportabat; nec marchiones seu, ut Græci appellant, *marcesii* nomen hoc habent a *vexillo* seu *bando*, sed a limitibus tuendis. *Mark* enim Germanis limes est. Nam finibus defendendis præfecti erant, qui temporis progressu ad amplissimas opes latissimosque principatus emergerunt: qualis enim et quam potens marchio Brandenburgicus, marchio Badensis, marchio Onspachensis, marchio Moraviæ, marchio Burgoicus et alii? ipse etiam Nicetas Choniates, l. vii de rebus gestis 287 Manuelis marchesii Montisferrati nobilitatem et potentiam agnoscere et prædicare coactus est. GRETS.

Ibid. [Τὰ τῶν δεσποτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων.

lis sæculis hæc scripta quibus non modo reges et principes, sed et nobiliores equites alicujus vexilli sive bandi deferendi honorem ambiebant. Hinc nobilium Francorum equites *bandiferi*, *chevaliers bannerets*. Leo Tacticorum conat. 5: Φλάμουλα μεγάλα, φλαμουλίσκια τῶν κονταρίων, βάνδα διαφόρως βεβαμμένα. Habuerunt equites gregarii in contis flamula. Leo idem κοντάρια μικρὰ καβαλλαρικά, ἔχοντα λουρία κατὰ μέσον μετὰ φλαμουλίων. Etiam in humeris minora sibi sfigebant flamula: Φλάμουλα μικρὰ ἐπάνω τῶν ζοδῶν κατὰ τῶν ὤμων.

Ibid. 17. [Τῶν δημάρχων. Aurigantium, qui quondam ludis circensibus Romæ palmam quærebant, factiones sive partes fuere quatuor, quæ a coloribus viridis, cærulei, rubri albique panni, quo donabantur, nomina acceperunt Prasinæ, Venetæ, Rusatæ, Albæ, de quibus Suetonius, Martialis, Juvenalis meminere, et omnium distinctissime Tertullianus Latinus, et in Anthologia Græcorum Epigrammatum ad l. v. calcem pene extremam Thomas Patricius Græcus descripsere. Cum Circensium ludorum studio exercitia, nomina, colores factionum Roma Epolim commigrarunt; et ex dimicantibus in Circo factionibus populus quoque totus divisus in partes, quæ se quandoque mutuis cædibus, rapinis, injuriis consumpsere. Theophanes, Simocatta, Cedrenus; Zonaras et alii tumulibus illis et seditionibus jam a Zenonis temporibus per quædam deinceps sæcula continuatis scripta sua respersere. Consulet qui curiosius et diffusius hæc volet explicata. Unicus Balsamon longissimos historiarum tractus paucis perstringit in 24 canonem Trullanum. Τότε μὲν γάρ, inquit, τῶν δῆμων κατεξουσιαζόντων ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις, καὶ ποιοῦντων ταύτας, ὅτε καὶ ὅπως ἡθοῦλοντο, ἐκ δαπανημάτων οἰκείων, ὧς καὶ ἐχόντων οἴκους καὶ ἱππῶνας καὶ μέχρι καὶ νῦν περιτωζομένους καὶ προσδοῦς χάριν τῶν ἱπποδρομιῶν, καὶ τοῦ βασιλέως προσκαλουμένου καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἐξουσιάζοντος, πλὴλὰ στασιώδη καὶ ἀτοκα συνίπικτον γίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ἱπποδρομίας κοῖρον, τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ δῆμῳ τῶν Βενέτιων, τῶν δὲ τῷ μέρει τῶν Πρασίνων. Ἐν καιροῖς δὲ τις καὶ πόλεμοι συνεκροτήθησαν ἐμφύλιοι μέσον ἀντιθέτων μερῶν, καὶ κατὰ τῆς βασιλείου περιωπῆς ἀναδῆθ' ῥήματα οἱ δημόται ἀπηρεῦξαντο, καθὼς ἀπὸ διαφόρων χρονικῶν τοῦτο παρίσταται. Partium illarum (quæ δῆμοι et δημόται, ut jam legimus et scribunt Theophanes et Cedrenus, vocantur) partium, inquam, capita ducesve δημαρχοι et δημαρχοι quasi τῶν δῆμων ἀρχοντες audiebant, popularesque sibi subdilos vel affectos recensebant, vel etiam quandoque ad eos qui per civitatem oriebantur tumultus et seditiones ducebant. Simocatta viii, 7: Τοὺς δημάρχους ὁ αὐτοκράτωρ εἰσκαλεσάμενος; εἰς τὰ βασίλεια, οὗς διοικητὰς τῶν δῆμων εἴωθε τὸ πλῆθος; ἀποκαλεῖν (ὀνόματα δὲ τοῦτοις Σέργιοι καὶ Κοσμά.) ἱπυὸνάνετο τῶν δημοτενόντων ἐπὶ λεπτῷ τὸν ἀρ.θμόν. Ὁ μὲν οὖν Σέργιοι

ἐν χάριτι τὴν σύνταξιν τῶν ἐραστῶν τοῦ χλοάζοντος ἐνεχάραξε χρώματος, πανταχοῦς πρὸς τοὺς χιλοῖς τυγχάνοντας, ὁ δὲ Κοσμάς τοὺς τῆς ἀντιθέτου αἰρέσεως ἐκατοντάδας ἐννέα συντέταχεν· εἰς δύο γὰρ χρωμάτων ἐφέσεις τὰ τῶν Ῥωμαίων καταπέταται πλῆθη. Zonaras in Phoca: Ὁ Φωκάς τὴν γυναῖκα Λεοντίαν Ἀδουστὴν εὐθὺς ἀνηγόρευσε τῶν δῆμων παρόντων. Τότε διὰ τόπων ἐν οἷς ἱστῶντο ἀμφιβολίας γενομένης τοῖς Πρασίνοις καὶ τοῖς Βενέτοις στασιάζειν ἤρξαντο κατ' ἀλλήλων. Πέμψας δὲ τινὰς ὁ Φωκάς κατασκευάζειν αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐπεχείρει. Ἐνὸς οὖν τῶν σταλόντων τὸν τῶν Πρασίνων ὀδρίσαντος δημάρχον καὶ τοῦτον ὠθήσαντος, μὴ ἐνεγκόντες οἱ τοῦ δῆμου τοῦτο ἐκραζον. Εἰ infra: Ἱππικὸν ἀγῶνα ἄγων 288 ἰδεάσατο σὺν ταῖς αὐτοῦ εἰκόσι καὶ τοῦ Πρίσκου καὶ τῆς αὐτοῦ γυναῖκος Δομεντίας ἱσταμένας εἰκόνας, καὶ ἐκμανεῖς γεγονῶς ἀποπηθῆναι τοὺς δημάρχους ἐκέλευσε· δεηθέντων δὲ τῶν δῆμων μάλιστα ἀφῆκεν αὐτούς. Venetæ autem parti magis favisse imperatores semper sunt visi, eisdemque Prasinam minus affectam. Theophilo eam ob rem in theatrum venienti succlamabat illa apud Leonem Grammaticum: Καλῶς ἦλθε, ἀσούγκριτε φακτονόρη. Horum ne reliquie quidem ultimis sæculis licet remanserint, duces tamen, vel quivis alii in eorum locum subrogati, imperatori in publicum procedenti cum vexillis poterant astare; iidemque sunt qui populum per contubernia, tribus, regiones et collegia divisum regebant, quos πρωτοπολίτας a Theophane scriptos observabis. GOAR.]

P. 48. *Antidorum*. Inepte Junius *mutuum munus*. Nihil melius quam ipsum Græcū nomen retinere. Erat panis ex quo pro Eucharistia conficienda pars desecta, quique ante liturgiam per templum circumlatus fuerat. Is finita liturgia distribuebatur præsentibus benedictionis gratia, ut qui Eucharistiæ participes non fuissent, saltem de hoc benedicto pane participarent. GRÆTS.

[Summa Græcorum erga ἀντίδωρον *communio* nis vicarium, panem benedictum, religio est, ut si sacramenterum non est particeps, illud ipsemet, etiam imperator, ut hic vides, in ecclesia de manu sacerdotis sacris finis accipiat. De eo nos in Eucharologicis. GOAR.]

P. 49. *Pægniote* Germanice *spielente*. GRÆTS. [Corruptius pronuntiat vulgus παιγνιδιώτας, *ludores*, qui videlicet ludunt musicis instrumentis, et ea vel pulsant vel inflant.]

Ibid. [Βουκινάτωρες scribit Theodotus in Jure GR. Choniates βύκανον, alii βύκινον. GOAR.]

Ibid. Suralliste a *surallio* instrumento musico. Quod num Junius recte in adnotationibus suis explicet, quis nos certos faciet? GRÆTS.

[*Symphoniaci cornicines, joueurs de cornets à bouquin*. Symphoniaca sive musica cornua, quibus etiamnum hodie ludunt Dervisides religiosi Turcæ, σουραῦλια vocant Græci, Dervisides inflantes ejusmodi instrumenta σουραυλιστάς, voce, ut m'hi

quidem videtur, præ σουρουλιστάς minus corrupta.

Ib. [Ἐκ τῶν ὧμων αὐτῶν. Barangi, quos non uno loco πελαγοφόρους dictos reperias, bipennes eorum imperatore humeris solebant gestare. Anna Alexiad. 17: Τοῦς δὲ ἐπὶ τῶν ὧμων τὰ ἐτερόκοπα φέροντας ξίφη παρακατασχών. Nicetas in Alexio 11: Καὶ ἀπὸ τοῦδε οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὧμων ἐτερόθηκτα ξίφη κατήνεγκαν. Anna rursus I. 11: Συνήγαγε τοὺς ἐπὶ τῶν ὧμων τὰ ξίφη κραδαινόντας. GOAR.]

Ib. Βηλόθυρα. Infra, cum de coronatione imperatoris disputatur, aliquoties idem nomen occurrit, compositum ex *velo* Latino et Græco θύρα, *velatura* seu *velatura*, quæ est loco januæ. Reclamat Moursius: *Non est velatura, degeneri verbo Romano, sed παραπέτασμα, quod diductum januæ instar trans-euntes transmittit.* Aristophanis scholiastes ad *Ranas*: Παραπέτασμαι τὰς σκηνάς, τοὺς Παρισίους; βῆλοις ἢ βηλοθύροις. Sed non video cur βηλόθυρον non possit esse utrumque, velum scilicet januæ, ut nomen ipsum indicat, et velum loco januæ. Etiam in Pontificum historia apud Anastasium occurrit, in Stephano VI: *Fecit velothyra* 289 *quatuor. Contulit velothyra serica tria in circuitu altaris.* Ubi absolute pro peripetasmate accipi videtur. Ibidem pro προθύρου eodex alter Boicus βηλοθύρου, et rectius meo iudicio. GRETS.

Ibid. [Πιλατίκια vocat auctor pannos palmaris longitudinis, mensuræ nimirum a pollice ad minimum digitum manu extensa interceptæ, latitudinis vero ipsius manus, quatuor videlicet digitorum. Ita hujusce cap. p. 54 πιλατίκια hujusmodi demonstrat ἀπρωρημένα. Conto itaque erant affixa. Contus autem ille seu *pilum* potius, unde πιλατίκιον, illud est quod σκήπτρον dicit. Uno igitur verbo πιλατίκιον est exile vexillum (*une banderole*) pilo seu virgæ appensum. Confirmat expositionem Theophanes, ubi σκήπτροις, quæ πιλατίκια vocat hic auctor, *vexillum* affligit sensum: Ὁ Ἀλέων Μάνην μετὰ τῆς βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων καὶ σκήπτρων, καὶ βάνδων εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκπέμψει. Vide τὸ σκήπτρον hic minime referre; quæ namque detulerunt aut miserunt imperatores antiqui scepra? vel quæ consuetudo Romanis ducibus concessa edocuit? Triodijum: Ἐπὶ βασιλείᾳ παρουσὶς προπορεύονται τὰ ἐκείνου σημεῖα καὶ σκήπτρα. Subditur: Μέλλων ὁ Χριστὸς μετὰ δόξης προελθεῖν διὰ τῆς ἀναστάσεως ἡμέρας προπέμψει τὸ σκήπτρον αὐτοῦ, τὴν βασιλικὴν σημαίναν, τὸν ζωοποιὸν σταυρόν. Observa τὸ σκήπτρον τῇ σημαίᾳ compositum, ac velut rationis unius signum et regie maiestatis argumentum proferri. Theophanes in Leone Copronymi: Προῆλθε δὲ ἡ βασίλισσα Εἰρήνη μετὰ τοῦ προελθεῖν τοὺς βασιλεῖς, ὀφεικτούμενη ὑπὸ τῶν σκήπτρων διὰ τῶν σχολῶν. Σκήπτρα velut sibi propria deferrebant circa Irene scholæ: at non adeo scepra quam banda vexillaque sunt scholis accommodata. Theophanes rursus in Michael Theophili F. eo Basilium propriis ma-

nibus coronante narrat πεπτωκίναι τὰ σκήπτρα, ὧ; ἔθος, *inclinata demissaque fuisse non regia scepra, sed bellica signa vexillaque* in subjectionis et erga recens coronatum Basilium obedientiæ argumentum. Ex quibus σκήπτρα *minora vexilla* vocamus; sicut βάνδα *majora*; utraque vero βασιλικῆ; τιμῆς καὶ στρατευμάτων σημεῖα. Fateor illustrissimo Cyrillo Trapezuntis præsulī et Antonio Crallis lectori CP, πιλατίκια proindeque σκήπτρα *clavas ex auro et argento* principibus præferri solitas interpretantibus, præmissa non omnino displicere: at cum πιλατίκια capitis, quod exponimus ad p. 54, scribantur μαργέλλα ἐκ σόρματος, quæ non nisi pannos auro textos indicant, et solidæ ex auro vel argento clavæ nequeant palmari descripta mole collo commodè pendere, quam ex propositis sententis certiore eligat æquus lector judicabit. Certe cum ἀπιλατίκια nonnunquam legant regia, ea vero clavæ interpretari cogant τὰ μετὰ χειρὸς ἐκ σιδήρου ἀπιλατίκια apud Nicetam in Manuele I. 5, hæc mihi cœn æquior secunda sententia recipitur. GOAR.]

P. 50. Ζωόφιον animalculum, ut *musca, vermis, araneus*. Junius Ζούφιον edidit, et stultè admodum Arabicum esse dicit, stultiusque adverbium hoc Arabicum Ζούφιον interpretatur.

Ibid. Ut veterem notionem diadematis assequari, inspicere nummos, quos cum alii vulgarunt tum ego tom. III de S. Cruce I. 1. Notanda autem sunt hæc quæ hic de distinctione diadematis et stemmatis et *zonæ militaris*, adeoque de *torque* traduntur. GRETS.

Ibid. [Saccus vestis est, ut patriarchæ, ita imperatori propria. Utrumque ænели figuris et nostro sumptu in Euehologicis descripsimus. Superest hunc verbis rudi Minerva delineemus. Talaris tunica ex villosa serico totum corpus obtegens, nullisque sinuum undis circa illud ludens aut mota, verum nonnihil angusta, liberos ut videtur incessus non permittens, 290 ac denique sacci figuram referens, saccus est. Rubro colore tingit ms. Tillianum, Regium Sandionysii, Manuelis ultimi Joannisque filii imperatorum totam effigiem representans, violaceo. Uterque purpureus habetur et imperatorem decet. GOAR.]

Ib. Φυδάλιν. Ita scribitur apud Codinum. Integrum est φυδάλιον, *velum*. Viri docti, hoc est Junius, inquit Glossarium, interpretantur *vitream carbasum*. Non assentior. Recentiores Græci crassiores pronuntiatione et πλατυάζοντες sic efferebant velum Latinorum. Germani quoque vocant sacrum velum, quomoniales velantur, ein *weihel* seu *weil*, manifesta ex *vocula velo* origine. GRETS.

[Φιδάλην ad me scribit Georgius Coresius Chien-sis, eamque vocat πολυχρώματων ὕφασμένην καὶ πεπλεγμένην καλύπτραν, *capitis tegimen variis coloribus intertextum*. An ob pennas vel volitantes mobilesque gemmas φυδάλην fontanam machinam grandinem aquarum superne eructantem fuerit

imitata, alius iudicaverit. De phyla fonte in Euthologice disseruimus. GOAR.]

PSI. Tropæuchia a tropæo seu trophæo. GRETS.

[Tropæa sonat hæc dictio triumphosque, nec immerito: refert enim augustum illud et pretiosum tegimen capitis candicans et gemmis ornatum, quo de parva victoria lætabantur imperatores. Coresius in rescriptis. GOAR.]

Ib. Justinianum a Justiniano imperatore, qui quali tegmine capitis usus sit, apparet aliquo modo ex antiquis numismatis, quorum nonnulla lectori spectanda proposuimus tom. III de S. Cruce, 1, 20.

Ibidem dixi, Justiniani formam esse quam ibidem representatus nummus antiquus exhibet. Improbatur hoc Nic. Alemannus in commentario ad arcanam historiam Procopii, quia ante Justinianum Theodosius, Marcianus, Leo, Zeno, Anastasius et Justinus eandem περὶ τὴν, cristam, in galea gestarunt, ut in eorum numismatis apparet; atque illa est quam τροπαιοῦχιν vocatam idem Codinus affirmat. Verum ut Justinianus integras urbes et res alias a suo nomine ambitiose nominavit extinctis priscis appellationibus, ita et huic capitis φορέματι seu gestamini suum nomen imponere potuit, licet ab antecessoribus suis etiam usurpatum fuisset. At Justinianum hoc diadema non bellicum aut castrense fuit, sed civicum; quo et in sacris et in ecclesiis utebatur. Sed et Codinus satis indicat tropæuchian et Justinianum et alia arbitrio imperatoris tam domi qua alibi gestata: ait enim: 'Ἐπὶ δὲ κεφαλῇ φορέματα διάφορα, ποτὲ μὲν τὸ ὀνομαζόμενον τροπαιοῦχιν, ποτὲ δὲ Ἰουστινιάνειον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπερτερον etc. Ἀπὸ μὲν οὖν τοιούτων φορεμάτων φορεῖ ὁ βασιλεὺς οἷα ἂν βούλοιο. Ex quibus Codini verbis liquet imperatorem varia habuisse capitis φορέματα, et arbitrato suo nunc hoc nunc illud gestasse. Justiniani formam nobis Alemannus exhibet ex tabula quadam, quæ opere musivo Ravennæ exstat: non negaverim Justinianum tali capitis tegumento usum; sed hoc esse ipsum Justinianum ex tabula illa probari non potest. GRETS.

291 [A Justiniano acceptam καλύπτραν ejus numismata et antiqua statuarum monumenta, si quæ supersint, scriptis clariùs edocebunt. GOAR.]

Ibid. Pro ὑπερτερον libenter legerem ὑπερπυρον, ut sit gestamen capitis instar ignis flammans. GRETS.

[Καλύπτρας. Hujus nomen innuisse et figuram representasse videtur Cedrenus in Basilio: Στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐφ' ὑπερπρην ἔχοντι ἐθριάμβευσεν ἑσπεφανωμένος. Ὑπερπυρον legendum suggerit Gretseus. Non ignore, me hercule. Legit enim idem Coresius dum rescribit: Τὸ ὑπερπυρον tegimen est capitis, hostilis sanguinis effundendi omen, regii furoris in adversarios profecturi signum, eximia purpura fucatum, quo se imperatores vel belli tempore vel in ipso conflictu velabant. Illud fortasse πόρσης nomine Nicetas voluit intelligi, ubi

A de tumultuaria Andronici in soliam promotione, Ἄλλοι δὲ τὴν καπνηρὰν, inquit, καὶ πυραμειδὴν ἐρείαν τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο, καὶ στέλῃν βασιλικὴν ἐνέδυσαν ἑτέροι. GOAR.]

Gestaminibus quæ imperator fert in capite, addit etiam illud quod Georgius Acropolita, magnus logotheta, in suo Chronico appellat *pyramidem*, ubi de Isacco imperatore a Bulgaris devicto agit p. 22: *Et hoc tempore, inquit, Bulgari tantis Romanorum spoliis acquisitis superbis insolentiusque se gerebant*: Καὶ γὰρ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασήμεν τὰ χειρώτερα· τὰς τε γὰρ τοῦ βασιλέως τὰς πυραμίδας ἀνελάθοντο. Ad quæ interpret Theodorus Dousa: *Pyramis erat pileus acuminatus, instar pyramidis, Orientalium principum gestamen.*

Cujus postea iterum auctor meminit: Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπέβαλλετο καὶ τὴν περιμάργον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερκαθίστατο κίχινος, ἃ βασιλικὰ σύμβολα. Cantacuzenus, 1, 5, pileum hunc seu tiaram ab inserto unione seu lapide pretioso synecdochice nominat τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον. Et 4, 37, hæc eadem tiara est Cantacuzeno λίθῳ κακοσμημένος πῖλος. Est symbolum imperii 1, 5. Quorūre diversum forma fuisse oportuit illum quem fugitivus Andronicus Comnenus imperator induit, licet pyramidis quoque speciem præ se ferret: Πῖλον γὰρ βαρβαρικὸν ἐπὶ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς εἰς ὃν λήγων πυραμίδι εἰκασται, τὴν βασιλικὴν εἰσεῖται σθίδις τριήρη, ut ait Nicetas I. II de Andronico Comneno. Grande tamen aliunde inter hunc barbaricum pyramidalem pileum et illum alterum imperatorium intercessisse oportet, cum Andronicus hunc barbaricum, ne agnosceretur imperator, assumpserit: sicut et turbinati illi pilei, σχῆμα πυραμίδος ἔχοντες, quibus procures in aula Cpolitana utebantur, utique ab imperatoris καλύπτραις seu tegumentis in pyramidem fastigiatas discrepabant. Vide Gregoram ad calcem Historiæ.

Græci, recepta a Latinis Cpoli, inter Baldoini II imperatoris symbola repperunt calyptram formæ Latinis usitata constantem et unionibus distinctam cum lapillo rubri coloris in vertice capitis, ut in Pandectæ scribit Leunclavius ex Præloze Græciæ historico inedito.

Basilios Porphyrogenitus apud Zonaram triumphat τιάρᾳ ταῖνωθείς ὀρθίᾳ, ἣν τοῦραν καλεῖ ὁ δημῶδης καὶ πόλιν ἀνθρώπος, 292 inquit Zonaras. Addit etymon, nescio quam vere: Τῦρόν οῖμαι ὠνομασμένην ὡς τετυφώσθαι ποιοῦσαν τοὺς ταύτῃ ἀναδοῦμένους. Quæ est magis pia quam vera originitio. Cedrenus de eodem ejusdem Basilii triumpho: Στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐφ' ὑπερπρην ἔχοντι ἐθριάμβευσεν ἑσπεφανωμένος. Cristata nimirum corona propter *tupham* seu *flammulam*, qua insigniebatur, quam Cedrenus vocat λόφον, ob quam vulgus tiaram istam *tuphæ* nomine affecit. GRETS.

P. 51. [Σταυρόν. Duo sunt imperatoris sceptræ

σταυρὸς καὶ νάρθηξ, *crux et ferula*. De quibus Symeon Thessalonicae episcopus: Μετὰ τὸ λαβεῖν τὸν σταυρὸν εἰς δέγμα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὴν ἀνακίαν, ὅπερ χροὺς ἐστὶ σημαίνων τὸ φθαρτὸν τῆς ἀρχῆς; καὶ τὴν ἐκ τούτου ταπεινωσίν, καὶ ἐπὶ ῥάβδον λαμβάνει, οὐ βαρεῖν τινὰ καὶ σκληρὰν, ἀλλ' ἐλαφρὰν καὶ μαλακὴν, διὰ τὸ παιδευτικὸν ἐν πραότητι καὶ μὴ ὀργῆ-
λον καὶ φθαρτικὸν, μηδὲ συντριβὸν καὶ ἀφινύζον. Illud porro mirum, ligneum tantum utrumque CP. imperatorum fuisse sceptrum. De narthece res est indubia: cruci lignæ effigies Manuelli eam manu gestantis attestatur in Sandionysiaco et Regio ms.: in eo siquidem crucis virga citrino tantum colore picta, crux autem in extremo fixa auro ficta conspicitur. Eiusdemque auctor clarioribus omni colore verbis depingit, ubi superius de primicerii baculo c. 4, p. 19, v. 16, ait: Δικανίκιον αὐτοῦ ξύλον κεχρωσμένον, ὅσον τὸ τοῦ βασιλέως. Δικανίκιον τεισὶν vocatum. GOAR.]

Ib. De blatio jam supra diximus l. II, c. 5, ad p. 18. GRETS.

Ibid. [Κώδιξι τοιχοῦς δεδομένον μετὰ μανδύλιον. Græcorum imperatorum effigiem pictam ni lector viderit, vix hæc percipiat. Illi longiore fasciam margaritis ornata velut humerale ab humeris retro pendentem a dextro latere ante pectus recipiunt et sinistro brachio superponunt; ea vero parte qua manum attingit, adjunctum et assutum habet rotundum sacculum, κώδιξι τοιχοῦς, involu-
erum nimirum volumini complicato sive potius involuto simile, quod est illud βλάτιον ἔχον χῶμα ἐντὸς; καὶ καλεῖται ἀνακία. Fascia vero seu μανδύλιον, lintæum oblongius mantile dictum referens, ipsa quoque μανδύλιον sortitur appellationem. Quo observato visaque imperatoris figura, quid sit imperatorem ἐν τῇ ἀριστερᾷ φέρειν βλάτιον κώδιξι τοιχοῦς μετὰ μανδύλιον δεδομένον, relinquatur manifestum.

Ib. [Κόνινιξιμνον, et χῶμα distinguunt ex judicio hodierni: κόνις pulvis est, ἄμμος arena, χῶμα terra frugifera satis et plantis idonea. Suidas χῶμα, χθὼν. Hinc tibi Annæ Comnenæ l. II obscurus locus luceam accipit. Extraneos milites a terrigenis, sive melius dicas, alienigenas ab indigenis distinguit. Illos ἐταίρους, hos indigitat ὁπότους ἐκ τοῦ χῶματος; quod quot sunt e propria terra nati. L. III hic alius illustratur: Οὐ πλείους τριακοσίων στρατιωτῶν ἦσαν, καὶ τούτων ἐκ τοῦ χῶματος. Ergo si involucrium manibus imperatoris gestatum χῶμα contineat, quid aliud quam terram, cujus symbolo innotescebat humilitas, intelliges? GOAR.]

Ibid. Acacia quid sit, oculis intueri licet in imaginibus imperatorum præfixis Nicephoro Gregoræ, et in nummo Theodosii Magni, quem habes tom. III de S. Cruce l. I, tamen si Baronius existimat gestamen illud Theodosii Magni esse sacrum Evangeliorum codicem. Ibidem pro acacia suspicabar legendum ἀκία: sed vulgata scriptura retineri potest, imo debet; et est acacia *innocentia* et Acacius In-

nocentius. Mandylium suos natales etiam nemine admonente prodiit.

Imperatoris iidem insignia erant *purpurea* πιδίλα, quæ nunc 293 calcei, nunc sandalia, nunc ocreæ, nunc crepidæ vertuntur. Et quidem ἐρυθρὰ rubra, κόκκινα seu κοκκοδαφὴ *cocco tincta*, non sine aquilis: quæ et τζάγγαι seu τζάγκαι dicebantur, usque ad genua pertingentia, si fides Procopio l. III De edificiis Justiniani. Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνα φαινικοῦ χρώματος, ἃ δὴ βασιλεῖα μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδέσθαι ὅμιος. Posteris temporibus idem honos principi Bulgaricæ concessus, inter cujus insignia erant *aurea corona*, ut est apud Joannem Cusopalam in Tzimisce, καὶ τιάρα νενητμένη ἐκ βύσσου, καὶ πιδίλα ἐρυθρὰ, quæ

Zonaræ sunt φοινικοδόρα et Nicetæ in Joanne Comneno φοινικοδαφὴ. Idem Bulgarorum principes Græcis βασιλεὺς appellabatur, ut liquet ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam, quo nomine ne imperatorem quidem Occidentis dignabantur, quem ῥήγα indigitabant. Ex calceis purpureis et aquiliferis agnitus est inter cæsarum cūmulo et tumultus Constantinus ultimus Cpsleus imperator. Phranzes, 3, 18. Has crepidas ἐρυθρὰ; ut eas appellat Gregoras l. 3, quemadmodum et purpuram, statim arripiebant illi qui imperium invadebant. Quapropter de Theodoro Comneno capta Thessalonica Georgius Acropolita in Chronico: Πορφυρεῖα τε ὑποδέσται καὶ πιδίλα ἐρυθρὰ. Obiitque strenue imperatoria munia, creando despotas, sebastocratas, magnos domesticos, prelovestiarios et id genus alios. Quibus ante omnia invasores sceptri imperatorii privabantur, quam primum in legitimorum dominorum potestatem veniebant. Coronam imperatoriam nemo sibi sumebat, sed in coronatione sua inauguratione sua a patriarcha accipiebat. GRETS..

P. 51 et 54. Pilaticia accersuntur a Cyro Persarum rege, imo a Medis, quorum rex et iudices talia pilaticia ex collo dependentia gestarint tanquam juridici honoris et officii insignia. Quidquid sit de re, vocabulum videtur Latinum a *pilo*, hoc est *telo*. Nam quod Junius ex Orientalibus linguis id deducit, quibus ait pilaticium esse disquisitionis et accuratissimæ cognitionis monumentum, id ideo fecit ne nesciremus quam feliciter supra ζωδιον ex Arabico formarit; non impari felicitate pilaticii ex Oriente nobis nunc advehit. Vide tom. III de S. Cruce, I, 13. Ubique autem scribendum πιαττικιον, non ἀπαττικιον, sceptri genus, quod palatini certi gerebant quemadmodum alii multi τὸ δικαττικιον, supra l. 2, c. 6. GRETS.

Ib. [Ἀρχιερεῖς ποταρ ἀσκεπὲς. Gregoras ad Historiæ calcem: Περί γε μὴν τῆς ἐπὶ κεφαλῆς καλύπτρας, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἴδους τοὺς μὲν χρίνῃ προεβερχότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρῆσθαι καλύπτραις πυραμίδος μὲν ἔχουσας σχῆμα, σφρι-
κοῖς δ' ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκάστην ἐξέλιμα καλυπτομέναις, ὅσοι δ' ἐν ἡλικίᾳ, τοὺτους δὲ πάντας;

καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλὴν. Subdit A Andronici Junioris ætate pileorum quæ luberet acceptam a proceribus formam, juvenes vero etiam tecto capite palatium frequentasse.

P. 55. [Προσφύρους λέγοντες στίχους. Versus ut celebratæ festivitati congruos, ita simul proprias imperatoris laudes et subditorum in 294 illum vota capientes. Quorundam hujusmodi sensum acerbior in imperatorem Nicephorum motus bile retulit in sua legatione Luitprandus. Leo Grammaticus aut quivis alius in Leone Armenio : Ὑπὸ πάντων ἰδοῦσάροντο, καὶ οἱ δῆμοι ἐμίλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἔχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν πᾶσαν ἡδονὴν κοίταξις παρέχοντα. Observa musicos tonos a Græcis octo numerati, et ad singulorum inflexionem poetica opuscula referuntur decantata. Vide, si tanti est, Euchologium nostrum v. ἤχος.

Ibid. [Ἡ εὐφημία τῶν δρομάτων. Pronuntiatil eorum nominibus nuncupantur vota, quorum forma hæc est ex Euchologio et aliis : Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων θεοσέπων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων ἡμῶν Ἀνδρονίκου καὶ Μιχαὴλ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Et τῶν εὐσεβεστάτῶν καὶ φιλοχρίστῶν δεσπότῃ ἡμῶν Ἀνδρονίκῳ πολλὰ τὰ ἔτη. Anna de se ipsa l. 6 : Κάγω εὐφημῶσθαι ἐμελλον. Κωνσταντῖνον καὶ Ἀνναν ἐν ταυτῇ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς εὐφημίαις καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας προσεῖργοντες. GOAR.]

P. 56. Διὰ σιτανίων vel σητανίων. Ex sericis filis. Nam Italis *seta* est sericum, unde nuperi Græci suum *sitanium* seu *setanium* procuderunt ; nisi quis malit a Latino *sela* deducere ; quasi pillaticia illa de setis suspensa fuerint. Germani chordas seu fides vocant *saiten*, aperte a *sela*. Sed Glossarium v. σιτάνιον et v. γαιτάνιον putat legendum rescribendumque διὰ γαιτάνιον, ex *cingulis* seu *zonis* : nam γαιτάνιον est cingulum. Non assentior : facerem, si crisis hæc aliquo ms. exemplari adjuvaretur. GRETS.

[Hallucinatio oculi σιτανίων, σιτανίων vice, prout habent Regia, legentis. Sunt autem σιτάνια, a vulgi quibusdam γαιτάνια, ab aliis γαθάνια pronuntiata, ornatiores vittæ sive *taniolæ*, vestium lacinilis ad invicem colligandis vel componendis nodis, et ad ornam. assutæ, vel denique ut ex iis aliud ad decorem pendeat.

Ibid. [Παλαμαῖον. Quatuor manus digitorum mensura. GOAR.]

CAPUT II.

Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris.

P. 55. Faustas acclamationes suaviter ridet Græcorum haud summus amicus Luitprandus. GRETS.

Ibid. [Ὅσοι φοροῦσι. Habes illos distincte enumeratos notis, c. 5.

Ib. [Ὀρίζει. Recentior phrasis, qua virum honore vel cultu dignum aliquid facere vel dicere expriment. Ὀρίζει δ βασιλεὺς non jubet, sed dicit vel facit imperator.

P. 56. [Προσκυροῦσι. Pro munere more certum cultum imperatori palatini proceres exhibuere. Phranzi in logothetam clam instituto dicit imperator apud Pontanum interpretem : Tu magnus logotheta esto : tantum ne me pro more officii tui adores. GOAR.]

Ib. Potestatus, ab Italico *potesta*, et hoc a Latino *potestas*, significat prefectum seu præsidem seu prætorem, qualis et iste Genuensium erat.

Prolixa quidem, at huic loco congrua Gregoræ narratio, quam 295 habet 4, 9. Singulis diebus Dominicis ad imperatorem colendum Genuenses Venetosque in palatium convenisse testatur Cantacuzenus 1, 12. De Pisanis CP. habitantibus iterum sermo fit a Niceta Alexil tertii l. 3.

Ib. v. 49. Colicium seu collicium, idem quod κόλλις et κόλλατος, nempe genus quoddam panis rotundi, ut inquit Junius, et delicati. GRETS.

[Κολίκιον panis rotundus ac in coronæ modum comotus. GOAR.]

P. 57. Κόνσουλός ex Latino *consul*. Ita vocabatur qui Pisanis Cpoli præerat. Eodem nomine Anconitani suum prefectum salutabant. Et hodie Tripoli Alexandria Cairi seu Memphi mercatores et negotiatores Gallici suos habent consules.

Ib. Virgo hodie. Contactium hoc fecit Romanus melodus contactiorum auctor, et exstat in Menæo 25 Decembris. Integrum ita habet :

Ἡ Παρθένος σήμερον τὴν ὑπερούσιον τίχεται, καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει. Ἀγγελοὶ μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι, μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος ὁδοιποροῦσι. Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός. [Θεός.]

P. 58. Μίσσος a Latino *missus*. *Ferculum* verti, quia missus non sunt Latinis singula fercula, sed ferculorum quamplurium illatio et appositio. Hic autem singulis singula tradebantur fercula, non integri missus. GRETS.

[Joannes Citri in Respons. Juris GR. l. 5 : Μίσσον τὸ καθ' Ἑλληνας μὲν τὸ κανοῦν δηλοῖ, κατὰ δὲ τὴν Ἱταλὴν γλῶσσαν τὸ πεπραγμένον τοῖς ὀφιοποιεῖς ἰδεσθόν. Κατὰ τοῦτο γὰρ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐφαπλούμενα ὀθόνια μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνσων τῶνδε μινσά. Quam oripare porro μίνσους sive fercula e sua mensa distribuerit Isacius Angelus, declarat Nicetas p. 579 GOAR.

Ib. Βρύσος vel βρύση fons est, a βρύω quod est scaturit. Hinc βρύσις, quasi dicas scaturitio. GRETS.

[Βρύσην dicunt communius *fontem*. Glossæ Græcobarb. Ἀργύρου κρήνη λαλοῦσιν, ἔχουν αἱ βρύσαι τοῦ ἀσημίου λαλοῦσιν. Curopalates refert locum Βασιλαίου βρύσην dictum, ubi ab effossis Basilacii oculis sanguinis fontes eruperunt. GOAR.]

Ib. Μετὰ τὸ δεῖπνον. Post *canam*, melius quam post prandium, ut Junius, quia mensa illa vere

cœna erat: erat enim jejunium vigiliæ Nativitatis Domini.

P. 59. Postero die. Hactenus percensuit Codinus quid in vigilia natiuitatis fieri consueverit: nunc quid in ipso festo agatur, exponit. GRETS.

Ib. [Ἦν τεσσαράκοντην. Christi natalitia severiori jejunio quadraginta diebus protracto monastica leges et pia quorundam devotio præveniunt. Jejunium illud σαπντάμερον vulgus, correctior lingua τεσσαράκοντην vocat. Τεσσαράκοντην observo ab auctore nuncupari: at nude et omnino jejune, ut hujus abstinentiæ temporis ab alio Paschalia solemnia **296** precedente, et ὄντα καὶ περὶ αὐτὴν τεσσαράκοντην dicto, discrimen assignet. GOAR.]

Ib. Græci non tantum ante Pascha sed et ante alia festa precipua, ut est Natalis Domini, quadragesimam præmittent, sed quadragesimam non re, sed solo nomine, utpote jejunio paucis diebus circumscripto. Id discas ex Balsamone, qui in responso ad 53 questionem Marci patriarchæ Alexandrini ita scribit: Nos defendimus jejunia necessario præcedere hæc quatuor festa, nimirum festum sanctorum apostolorum, Natalis Christi, transformationis Christi et Dei nostri, et obdormitionis sanctæ Deiparæ, sed tantum septem dierum. Unum enim est quadraginta dierum jejunium sancti et magni Paschalis. Quod si quis plus quam septem diebus circa festum sanctorum apostolorum et festum natalis Christi jejundet, seu sponte seu ordinis sui regula impulsus, non vituperabitur. Quomodo autem et propter quid ante unumquodque horum quatuor festorum jejunare debeamus, declaratum in synodali decisione de eo a nobis facta. Qui igitur non jejunant ante unumquodque horum quatuor festorum, sine ulla omnino excusatione magnis emendabuntur penis. Eadem tradit Balsamon in responsis ad interrogationes quorundam monachorum, quæ exstant post Nomocanonem Photii.

Græci quirantabantur hæc jejunia a Latinis non observari, ac proinde hac etiam ex parte cum iisdem concordiam iniri non posse. Instituta et mores omnes diversa omnino sunt, inquit Marcus Ephesius, jejunia et ritus ecclesiastici et similia. Quæ ergo hic unio, ubi nullum patens ac manifestum apparet signum? Et quomodo uniti sunt, qui sua retinere volunt? Hac enim lege unum ad unionem præbuerit assensum, quamvis a Patrum traditionibus desciverint. Respondet Gregorius protosyncellus in apologia pro concilio Florentino, quæ exstat ad calcem ejusdem Florentini concilii in edit. Romana Græco-Latina: Nescit ergo, ut plane videtur, eximius hic vir varios in hac etiam magna urbe Cpolitana servari mores, jejuniorumque ac rituum ecclesiasticorum esse diversitates. Namque ante Christi Natalem sunt qui ordiuntur jejunium ex die 15 Novembris, alii ex die 6 Decembris, alii ex 20; ad honorem quoque Ascensionis Christi quidam jejunare incipiunt ex Kalendis Maii, et alia ab aliis jejunia observantur.

PATROL. GR. CLVII.

Nam et ipso sanctæ ac magnæ Quadragesimæ tempore diebus Sabbati ac Dominicæ multi vescuntur piscibus, aliis quoque aliis diebus; sunt etiam qui iis omnino se abstinent. Quid ergo? dicemusne illos fide etiam inter se dissidere? In ritibus quoque ecclesiasticis consuetudo est varia: nam Cpolitana major ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur, alio vero majora monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio sacerdotum secularium ecclesiæ. Quin et Tabennesiota in uno eodemque canobio varios jejunandi psallendique modos habebant, aliis per biddum jejunantibus, aliis per hebdomadam, et his quidem ad vesperam, illis vero de media nocte sacros hymnos canentibus; quod fiebat etiam in monasterio Acamætorum. Subdit Gregorius: **297**

B Mirum porro fuerit cur iste vir et linguae diversitatem et varium indumentorum genus vitio non verterit; aut quod illi flectant genua cum adorant et orant, servantes morem antiquitatis, nos vero minime.

Porro qui Natali integram quadragesimam præmittent, ii auspicabantur a 14 die Novembris, ut monachi, quos ad hoc peculiaris regula obligabat. Monachi, inquit Balsamon, qui suarum foundationum constitutionibus coguntur amplius jejunare, scilicet a festo Omnium sanctorum et a 14 mensis Novembris, vel invitati cogentur sequi statuta suarum foundationum, quoniam hoc est canonicum et salutare; quemadmodum et laici, qui sua sponte ita jejunant, laude et gratiarum actione digni habebuntur. Quod dicit de festo Omnium sanctorum, id referendum est ad jejunium ante festum omnium apostolorum, quod Græci celebrant ultimo die Junii, cujus principium erat festum Omnium sanctorum. quod Græci celebrant prima Dominica post Pentecosten: cum autem Pentecoste sit festum mobile, necessario etiam festum Omnium sanctorum est festum mobile apud Græcos, nunc in Maio, nunc in Junio occurrens. Quo fit ut jejunium illud ante apostolorum festum etiam apud monachos aliquando brevius, aliquando longius fuerit: brevius, si Pentecoste in Junio incidisset, longius, si in Maio. Vide Typicum Sabæ.

Observandum et hoc, Græcos commemorationem omnium fidelium defunctorum agere feria quinta ante Pentecosten, ut constat ex libro rituali Nicephori, qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.

Ib. [Ἀπόστειον, carnispræritum, celebris unum habent Græci, Dominica sexagesimæ, et ἡρωπάριον carnisorum, si ita proferre liceat, diem solemnem Paschalis festo. Ut vero sacris mysteriis corporis et sanguinis Christi participaturi jejunium septem vel quinque saltem dierum præmittere lege jam olim posita usuque memoriam omnem prævertente recepto tenentur, ita non unum ἀπόστειον vel ἡρωπάριον diem per annum, sed quatuor, more magis usitato numerant. Celebratur hic natalium et resurrectionis Christi, tum dormitionis Deiparæ festo, ille quoties jejunium ante memorata solemnia, ob secularum communionem, auspicantur. Tomus

unionis inter Constantinum Porphyrogenitum et ejus socerum Romanum Juris GR I. II : Τῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀξιωθῆσθαι τῆς ἀπολαύσεως τῶν οἰῶν μυστηρίων, ἀπαξ μὲν ἐν τῇ σωτηριῳδαίᾳ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἀναστάσει, δευτέρον ἐν τῇ κοιμῆσει τῆς ἀρχάντου δεσποίνης Θεοτόκου, καὶ τρίτον ἐν τῇ γενεθλίῳ ἡμέρᾳ τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ ἐν ταύταις προηγεῖσθαι νηστείας. Hinc percipis cur carnes post jejunium delibaturi πασχάειν se dicant, quod communivæ, quæ verum pascha est, præmissa corpus etiam paschali cibo reficere aggrediantur. De Græcorum jejunio uberius est dissertatio nostra ad Euchologica, in qua jejunium apostolorum, de quo Greiserus hic, quodque minus frequentata eo die communione parum observatur, includimus. Transfigurationis porro, quod memorat Balsamon, apud Greiserum, jam antiquatum est, vel certe quindenis ante Deiparæ dormitionem carnis comestione diebus orbitalis comprehenditur. GOAR.]

P. 60. Ad circumstantionem. Cujus imaginem vide depictam a Corippo poetâ Africano de laudibus Justinii III, 158 — 169.

Integrum idiomelon exstat in Menæo 25 Decembris et ascribitur Joanni monacho.

298 Μάγοι Περσῶν βασιλεῖς, ἐπιτόντες σα-
[φῶς]
Τὸν ἐπὶ τῆς τεχθέντα βασιλέα οὐρνίου,
Υπὸ λαμποῦ ἀστέρου ἐλκόμενοι ἐφθασαν ἐν
[Βηθλεὲμ].
Δῶρα προσφέρτες ἑκκρίτα, χρυσὸν καὶ λίβα-
[ρον καὶ σμύρναν].
Καὶ πεσόντες προσεκύνησαν ἰδὼν τὸν ἐν τῷ
Σπηλαίῳ βρέφος κείμενον τὸν ἀρχόντον.

Est autem idiomelon proprii festi canticum. Idiomela ubique in libris ritualibus Græcorum obvia sunt. Inapte Junius hic scribit ἰδιώμελον per ω, infra ἰδιώμελον per ο μικρόν, ut originis et compositionis ratio postulat; planumque fit ex Menæis, ubi nulla ἰδιώμελα, nisi forsitan errore typographico, sed mera ἰδιώμελα reperies. GREYS.

Ib. [*Ἰδιώμελον canticum sermæ proprium*, ait Meursius. Verum ἰδιώμελῳβει, sibi ipsi cantat, quia solus se audit. Est itaque proprii cantus modulus, qui nimirum proprio ac privato modulandi genere occinitur, hacque ratione τροπαρίῳ ad alterius cantum innectendo opponitur. Vide, si quid mereantur, Euchologica. GOAR.]

P. 62. *Fercula humi posita.* Junius nobis persuadere contendit ponere fercula ἐπ' ἑδάφους, id est humi, idem esse quod ponere super mensam, quia mensa est etiam ἑδάφος seu solum seu sustentaculum. An vigilans ista scripserit Junius equidem dubito, cum Codinus expresse dicat domesticos τοῦ δομestikίου μίνους καίμηνους ἐπ' ἑδάφους, *humi vel in pavimento positos*, ex solo levasse in mensam imperatoris, et hujus faciendi tunc tantum et alias nunquam potestatem habuisse. An quod jam et in mensa, dicitur levare in mensam? et supra, domestici isti τίθεσσι τοὺς μίνους ἐπ' ἑδάφους.

A In quo Calepino reperit Junius ἑδάφος esse vel significare mensam?

Ib. Τὸ μινσάλιον, *mappa mensa*. Citrius in Responsis : Καὶ τὰ ἐν ταῖς τραπέζαις ἐπαπλούμενα ὀνόμα μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης καὶ τῶν μίνων τίθεμενα.

P. 65. Pro ἰσοπέδιον reponendum est σουππίδιον *suppedium*, *scabellum pedum*, usurpatum a Niceta Choniote et ab aliis, ut docet Meursius in Lexico. Scribitur etiam σουπίδιον et σουπίδιον. GREYS.

Ibid. [Miror cur non primam et germanam lectionem ἰσοπέδιον reliquerit Greiserus. An non Græcos auctores Græcis potius quam Latinis par est uti vocibus? Σουππίδιον vero Latina, ἰσοπέδιον vel σουπέδιον Græca vox est, quam communi consensu videntur Regii codices. Utramlibet vero sequaris, *suppedium* sive *scabellum pedum* interpretabere, cujus vice σχιμποδίσκον et ποδῶν θρανίδα scripsit corrector Nicetas in Alexio II et Isaacio Angelo, in CP. nimirum statu. Prior locus est ἐπὶ τινος μεταώρου σχιμποδίσκου κατὰ τὸν Μάχρωνα παραυρεθέντος σπῆς αὐτός : cujus alia lectio reponit ἐπὶ τινος μεταώρου σουπέδου. Alius τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων διὰ εἰκάσματα εἰς ἑδρας καὶ ποδῶν θρανίδα; παρήγον : substituit alia εἰκάσματα εἰς ποδαρούλια καὶ σουππίδια κατεσκεύαζον. Σουπίδιον et σουπέδιον legit adhuc Meursius hoc eodem verbo, quæ Græcam, ut asserui, lectionem ἰσοπέδιον confirmant. GOAR.]

Ib. Panagiarium et panagia. Illud erat scutella in qua panagia asserbatur. Quid vero hæc? Mira Junius. Ait panagiam esse **299** vocem barbaram ex Latino panis et Græco ἅγιος, significare panem a sacerdotibus consecratum; ejus usum a Gallis in Græciam importatam esse : Gallorum enim more panem a sacerdotibus consecrari, cujus frustra diligenter asseruit. Eadem ferme Meursius, saltem quod ad consecrationem attinet, qui dicit panagiam esse panem consecratum a sacerdotibus. Crederem hæc vera esse, nisi ipsi Græci ab assensu me prohiberent. Est enim panagia vox Græca a d. Virginis epitheto ob visionem quamdam divinitus oblatam ad panem translata; nec consecratur panagia a sacerdotibus, sed alia quadam ratione cælestis benedictionis plena esse creditur; nec a Gallis venit ad Græcos, sed ab apostolis. Quæ omnia ex Græcorum Horologio clara testataque sunt ubi hæc de panagia habentur, præfixo tali titulo : Περὶ τῆς ὁφύσεως τῆς παναγίας, ὅπως γέγονε, καὶ διὰ τί. Μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φρικτὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθόδον, καὶ ὥς τοῦ μερισμοῦ τῶν ἁγίων ἀποστόλων διὰ τὸ κήρυγμα, ἦσαν πάντες ἐκ ἀπόστολοι ὁμοθυμαδόν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐν τῷ ἁρίστῳ ἀνακλιμένοι, ἀφιέντες κινδὸν τόπον, ἐν τούτῳ προσκεφάλαιον ἐτίθεσαν καὶ ἐπὶ τῷ προσκεφάλαιῳ τμήμα ἄρτου, ἐξ οὗ ἔσθιον εἰς μείραν Χριστοῦ· μετὰ δὲ τὸ ἄριστον ἀνιστάμενοι καὶ εὐχαριστοῦντες ἑλάμβανον τὸ τμήμα τοῦ ἄρτου, εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐπιμεικλῆτο μείραν. Τοῦτο δὲ ὁφύσ-

τες ελεγον : « Δόξα σοι, ὁ Θεὸς ἡμῶν, δόξα σοι, δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, » καὶ ἀντὶ τοῦ μέγα τὸ θνομα, τὸ Χριστὸς ἀνίστη, ἕως τῆς ἀναλήψιας. Ἐκτοτε δὲ μέγα τὸ θνομα τῆς ἁγίας Τριάδος. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει μοι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐτελεῖτο οὕτως, ἐποίησε δὲ τοῦτο ἕκαστος αὐτῶν ἐνθα ἔτυχε μέχρι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὅτε δὲ τὴν παγκόσμιον σὺναξιν διὰ νεφελῶν ἐποίησαντο διὰ τὴν τῆς Θεοτόκου δεσποίνης μεταστάσιν, τὰ εἰκότα τελείαντες μετὰ τὴν ταφὴν αὐτῆς, δηλονότι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, παραμυθίαν ποιοῦμενοι καὶ μετὰ τὸ ἄριστον ἀναστάντες, τὸ τμήμα τοῦ ἄρτου τοῦ εἰς θνομα κειμένου Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀνοψώσαντες, καὶ τὸ μέγα τὸ θνομα προσεπώνοντες, ὡς θαύματος παραδόξου, ἢ νεκρὰ ὥπερ ζῶσα, μετὰ νεφέλης καὶ φωτοποῦν ἁγέλων παρισταμένων αὐτῇ, ἐπὶ τῷ ἄρτι ἐπιφαίνεται, « Χαίρετε, » λέγουσα, « ὅτι μεθ' ὧν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, » τοῦτο ἐκ τοῦ Ἰοῦ τὸ χαροποιῶν αὐτοῖς ἐπιδοῦσα. Οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ θαύματος ἐκπλαγάντες, ἀντὶ τοῦ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, « Παναγία Θεοτόκα βοήθει ἡμῖν, » ἀνεκρούσαν. Εἶτα τῇ τάφῳ προσελθόντες, καὶ μὴ εἰρόντες τὸ πανάγιον αὐτῆς σῶμα, ἐπέσθην ἀληθῶς ὅτι σύσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ Υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς καὶ μεταστὰς εἰς οὐρανὸς μεταβέβηκεν, σὺν Χριστῷ βασιλεύουσα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ex his licet dare licebit Curapolitæ, cum explicent quidnam panagia fuerit, unde hoc nomen acceperit, quomodo exaltari et quando quibusve verbis consueverit. A sanctissimæ ergo Virginis epitheto, quod est panagia, venit panī qui Christo asservari solebat, 300 quemque postea religiose particulatim comedebant, venit, inquam, panagiæ nomen. Transiit autem panagia etiam ad posteriores Græcos. GRETS.

[Dei Genitricem, seu ex omni parte sanctam et sanctorum omnium sanctissimam, ἀντονομαστικῶς Græcia πανάγαν ex more nuncupat. Buccellam quoque panis certo ritu in mensæ sine comedendam eodem nomine πανάγαν religiosior vocat usus : vas autem in quo reconditur vel e quo promitur panis huiusmodi; παναγιάριον. Imperator in aula, monachi in monasteriis, vulgus in ecclesiis vel in domibus ritum hunc perficiunt : qua ratione expleat imperator, demonstrat auctor noster in sequentibus. Monachos ea se devotione exercentes describit eruditissimus Allatus De lib. Eccl. Græc. dissertat. 4, his verbis : « Quis sit Græcorum iste ritus paucis expediam, ut qui tot nugis in medium proferunt, jam desinant ineptire. Antequam monachi in mensam procedant, cui id onus incumbit (illi ἐφημέριον vocant), in disco sive scutella (illi nuncupant παναγιάριον) acceptum panem ad instar crucis in quatuor dividit partes æquales, ex angulo interiori panis abscondit frustum cultro circumcians, adeo ut ex una parte anguli acuminatus sit, ex altero circulari figura trigonus imperfectus appareat; et sic excisum suo loco una cum reliquo

A pane simul unito relinquit. Panem sic accommodatum alia parte disci cooperit. Ita enim discus ille comparatur cardine ex una parte cum superioris partis oculo colligatus, ut modo capsarum includatur, sin minus velo. Et sic apponit in mensa, in qua solus abbas vel proegumennus, qui scilicet abbatis munere antea defunctus fuerat, vel qui abbatibus, dum ille abest, locum tenet, et δικαίον appellant, assidet. Finito prandio et signo dato in contio (ita ipsi vocant campanulam ex ære fabrefactam) omnes assurgunt, et conceptis precibus discum illum cum pane, qui παναγία est, ephemerius sustollit. Postmodum reserato panagiaro, et frusto illo e pane exciso converso ut mica nuda superior sit, præsentat abbati, qui extremis digitis miculam arripit et ori impositam absumit; deinde aliis monachis servato ordine offertur, qui eodem modo miculam ex panagiaro auferunt et comedunt. Tum abbas vinum calici infusum bibit, quem omnes sequuntur; et gratis Deo actis discedunt. Et hic est modus exaltandi panagiam, quamvis alii alio quoque modo præparent. Nam sæculares cum solemnī convivio cives excipiunt, post mensam, in dexteram adolescentuli, ex clero tamen, paululum contractam et volæ sinistræ impositam ex pane præparant, et conceptis precibus sacerdos ibi astans primus micam accipit, postea aliis adolescens suggerit; quod remanet ipse in manibus maxima cum veneratione consumit. » Hæc ille; qui cum alio quoque modo præparari consentiat, quem ipse observatum probavi, accepta viri amicissimi venis, subjungam. Remota mensa e fratre coetu affuit, qui alios pœnitentia præmissa, hoc est corporis incurvatione veneratus, dixit : Εὐλογεῖτε, Πατέρες ἅγιοι, συγχωρεσάτε μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Cunctis Ὁ Θεὸς συγχωρήσῃ, respondentibus, imaginem B. Virginis in muro positam adorans ac thure suffumigans, vicinam imaginī panem in disco repositum extremis aufert digitis et in omnium conspectu elevat, dicens μέγα τὸ θνομα. Subjunxero cuncti τῆς ἁγίας Τριάδος. Ille παναγία Θεοτόκα, βοήθει ἡμῖν. Respondent alii ταῖς αὐτῆς προσεχίαις ὁ Θεὸς ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Mox omnibus accenso thure expiatis, τραπέζην refectorarii obsequio buccellam divisam omnes consumpsere; et commune poculum Deiparæ nomine benedictum devotius exhausere. Unde ritum hunc processisse affirmant Græci, ex ipsorum sententia librisque retulit Gretsers : nos preces adjungendas exposuimus in Euchologio, quibus expositionem omnem et mysticum sensum, tum precibus tum ritu conclusum, abunde subjunximus ex Symeonis Thessalonicensis scriptis. GOAR.]

P. 63. Τὸ τοῦ οἴνοχου φέρεται σκουτέλιον. Ineptè Junius 301 vinaria capidis scutellam. Nam οἴνοχος est hic ipsa cella vinaria, ejus promus condus erat pincerna. Cellæ ergo vinariæ septellam ferebat, seu scutellam quæ asservabatur in cella vinaria. Forte legendum est οἴνοχου. GRETS.

Ibid. *Exouētior.* [Discum illum vel patinum interpretor, in qua vinum et aqua propinquantur, quæque bibentis mento ad honorem supponitur; οἰνοχέον vero, ejus est hæc patina, nusquam mihi sonat cellam vinariam, sed cyathum quod vinum et aqua offeruntur haurienda. GOAR.]

Ib. *Granatza.* Hic Junius iterum totus sit Syrus, ut et paulo post in voce lapatza. Forte vestis hæc confecta erat ex illa tela pretiosa, auro interstincta, quam Itali granitum vocant, ut est l. iii De canonizatione S. Didaci, c. 20. GREES.

Ibid. [*ῥαράζα.* De qua Bullengerus. Vestis Cpolitani imperatoris granatza dicta, reliquorum principum lapatza, granatza quidem quasi laxis et fluentibus manicis trabea et vestis nitens, ex duobus vocibus Syris charana tzach : contra lapatza, pro lappa tzach, constricta trabea, quia manicæ erant strictæ et in zonam impactæ. Granatzam refert ejusmodi grandioris nummi effigies, quæ apud Gretserum tomo III De cruce, fol. 92, visitur. GOAR.]

Quærat quis, num imperator solus mensæ assederit. Respondeo ordinariæ assedissem solum, adhibuisse tamen aliquando etiam alios, ut Augustam, filios, principes aulae, quin et legatos variarum gentium, ut constat ex legatione Luitprandi ad Nicephorum Phocam. Mensam imperatoris, qualis præcipue festis diebus esse solet, graphice describit Luitprandus, testis oculatus, l. vi Rerum per orbem gestarum c. 3 : Est domus, inquit, juxta Hippodromum, aquilonem versus, miræ et altitudinis et pulchritudinis, quæ decannea cubita vocatur. Quod nomen non ab re, sed ex apparentibus causis sortita est; dextra enim Græce, Latine decem, ἐνδεκα novem; cubita aut a cubando inclinata vel curvata dicere possumus. Hoc autem ideo, quoniam quidem 19 mensæ in ea quæ secundum carnem est D. N. Jesu Christi nativitate apponuntur. In quibus imperator pariter et convivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur. Quibus in diebus non argenteis, sed tantum aureis vasis ministratur. Post cibum autem aureis vasis tribus sunt poma delata, quæ ob immensum pondus non hominum manibus, sed purpura tectis vehiculis sunt allata. Apponuntur autem duo hoc modo : in mensa per foramina laquearis tres sunt funes, pellibus deauratis tecti, cum annulis aureis depositi, qui aneis, quæ in scutulis (lege scutellis) prominent inpositi, adjurantibus inferius quatuor aut eo amplius hominibus, per vertibile, quod supra laquearium est, ergatum in mensam subvehuntur, eodemque modo deponuntur. Hæc Luitprandus : sed pro cubita lege accubita. Zonaras in illud canonis Trullani 74 ἀκούβιτα στρωνύειν : ἢ τε λέξις τῶν ἀκούβιτων τῶν Ἀρτέμιων ἐστίν (ἀκούβιτω γὰρ παρὰ Ῥωμαίους τὸ ἀναπίπτω), σημαίνει στρώνας ἡρμάνας εἰς ὕψος καὶ μαλακάς. Αὗται δὲ τρυφῆ καὶ μαλακίας εἰσιν. Ejusdem palatii, quod a 19 accubitis seu lectis triclinariis nomen invenit, meminit Paulus Diaconus 302 in Leone : Silentium contra sanctas ac venerabiles celebravit iconas in tri-

bunali 19 accubitum. idem : In crastino Sabbato sancto exivit imperator in tribunalibus 19 accubitum. Codinus lib. De origin. Cp. : Καὶ τὰ δεξιά ἐν τῷ ἀκούβιτω καὶ τὸ ἀριστερὸν καὶ τὸν καθῆσθαι τῷ ἀκούβιτω.

Idem Luitprandus, vi, 2, de alio palatio Magnaura dicto : Est Cpoli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis pro loco à posita Magnaura, quæsi magna aura pro aula dicitur. Hanc itaque Constantinus, tum ob Hispanorum nuntios, qui tunc noviter eo venerant, tum ob meum Luitfredum, hoc modo parari jussit. Ærea, sed decorata quædam arbor ante imperatoris oculos stabat, cujus ramos illidem æreos diversi generis denurataque volucres replebant, quæ secundum species suas denuratarum avium voces emittebant. In primis vero villum hujusmodi erat arte compositum, ut in momento humile, excelsius modo, quam mox videretur sublime. Sed sedile, quod erat immensæ magnitudinis, incertum utrum ærei an lignei, verum auro tecti leones quasi custodiebant. In hac igitur duorum eunachrum humeris incumbens ante imperatoris præstitum sum deductus. Cumque in advenia meo leonum rugitus emitterent, aves secundum species suas perstreperent, nullo sum terrore, nulla admiratione commotus, quoniam quidem ex his omnibus eos qui bene noverant fueram percontatus. Tertio itaque imperatorem pronus adorans capiti eustuli, et quem prius moderata mensura a terra elevatum sedere vidi, mox aliis indutum vestibus penes domus laquear uedere prospexi. Quod qualiter feret, cogitare non potui, nisi forte eo sit subreptus ergastio quo torcularium arbores subvehuntur. Per se autem nihil locutus, quoniam et si vellet, intercapedo maxime indorum faceret, de vita Berengarii et hospitatu per logotheum est percontatus.

Erat Cpoli aliud palatium, cui πορφύρα seu purpura nomen, pariterientibus et parientibus imperatricibus destinatum. Anna Commena l. vi Alexiadis : Alexius Comnenus domum reversus τὴν βασιλικὴν κατὰ τὸ ἀνωρισμένον τάλας ταῖς τειχεύσεσιν τῶν βασιλικῶν οὐκ ἔχμα ἐπὶ ταῖς ὀδίαισι εὐρήσκει. Πορφύραν τοῦτο ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἅ ἐσθ' καὶ τὸν πορφυρογεννητῶν ὄνομα εἰς τὴν οὐκ ὀνομαζόμενῃ δίδραμα. Luitprandus, i, 2 : Porphyrogenitum autem in purpura, sed in domo quæ Porphyra dicitur, nolum appello. Et quoniam ves processit in medium, quod de hujus Porphyrogeniti generis audivimus, proferamus. Constantinus imperator Augustus, ex cujus nomine Cpolis est sortita vocabulum citius, domum istam ædificari jussit, cui Porphyra nomen imposuit, voluitque successuram nobilitatis suæ adolem isis in lucem prodire, quatenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculentia hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Alii porphyrogenitos diem censent, quod patre imperatore et purpura imperiali convestito nati essent. Ita Zonaras in Constantino Duca : Imperium reliquit tribus filiis suis, quos sustulit ex Eugenia conjuge sua, Michaelen quidem et Andronicum, quando adhuc privatam tunc

ducebat, **303** Constantinum vero cum jam imperaret, ipsaque etiam Eugenia ad Augustæ honorem erecta. Hinc iste solus erat porphyrogenitus, quem statim etiam ante alios imperatoris insignibus exornavit. GRETA.

CAPUT III.

Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini.

P. 64. Festum Epiphaniæ, hoc est apparitionis, dicitur singulari numero ἡ ἐπιφάνεια, plurali numero et genere neutro τὰ ἐπιφάνεια. quin et τὰ ἐπιφάνια. Aliquando τὰ θεοφάνεια, quia Deus apparuit. Tribuitur hoc nomen huic festo 1) quia Dominus eo die magis se manifestavit; 2) quia apparuit hominibus, quando baptismum eo die in Jordane a Joanne suscepit, 3) quod eo die Christus mutata aqua in vinum hominibus se manifestavit in nuptiis Cane Galilææ. Latina Ecclesia omnes has causas hujus diei sequitur, ut patet ex Breviario Romano. Græci festum hoc colunt potissime ob secundam causam: nam apparitionem magis factam celebrant in eo natalis Christi festo, 25 Decembris, ut patet ex Menæis. S. Chrysostomus, Hom. de baptismo Christi: *Quam ob causam hæc (solemnitas) ἐπιφάνεια, hoc est apparitio, appellatur? Quia nimirum non omnibus manifestus est redditus, cum partu est editus, sed cum est baptizatus: nam ad hunc usque diem vulgo erat ignotus. Nam incognitum eum fuisse vulgo, neque quisnam esset plerisque scivisse, constat ex istis Joannis Baptistæ verbis Joan. 1: « Medius vestrum stetit, quem vos nescitis. » Quid vero mirum, si alii non nossent, quando illum etiam ipse Baptista ad eum usque diem ignorabat? « Et ego nesciebam eum, » inquit. Latinos ob manifestationem magis factam hoc festum obire patet ex homilibus SS. Patrum, S. Augustini, S. Leonis, S. Maximi et aliorum. Patet idem ex Germanica appellatione hujus festi, quæ est Trium regum, *der heiligen drei könig tag*. Et legitur Evangelium S. Matthæi de adventu magorum. Nec aliter hæretici tam in quotidiano sermone quam in kalendariis suis hoc festum nominant, quam *der heiligen drei könig-tag*. Inde etiam liquet numerus magorum, *die heiligen drei könige*: non dicitur *die heiligen vier könige, die heiligen zween könige*.*

Morose admodum de regibus disserit Casaubonus in 2 Exercit. contra Baronium, et tandem eo venit ut regulos fuisse non dissimulet, dummodo ita sentire vel non sentire unicuique sit liberum, neque articulus fidei inde eundatur. Quis pro articulo fidei hoc habet? Communis et est et fuit persuasio illud; a qua propter ratiunculas vel potius stultitias Calvinisticas diacedere pacum consultum aut expediens est.

304 Morosius adhuc grammaticeat idem Casaubonus de nomine festi Exercit. c. 15. Epiphaniam enim seu theophaniam potius competere nativitati Christi: tunc enim etiam ἐπαφή, apparuit, maxime pastoribus, etc. Veteres 6 Januarii celebrasse Natalem Domini, et ideo diem illum, ob natum scilicet

Christum, dictum epiphaniam seu theophaniam. Ex adfert aliquot testimonia, quorum nullum est ad rem. Nemo negat theophaniæ seu epiphaniæ appellationem etiam nativitati tribui posse: tunc enim apparuit Dominus inter homines et pastores ad se traxit, etc., et in missa hujus festi legitur: *Apparuit gratia Salvatoris nostri*, etc. Sed videndum hic quid usus ecclesiasticus ferat; qui est et fuit ut absolute loquendo dies 6 Januarii diceretur Epiphania, idque propter tres causas initio dictas, etsi alii alias causas magis attendebant. Et pauci erant qui Natalem Domini celebrarent, die 6 Januarii; et fere intra Ægyptum hæc consuetudo conscribatur, ut est apud Cassianum, Collat. 10, 2. Proferi Casaubonus locum ex oratione Chrysostomi in Natalem Domini, tom. V, S. villiano, p. 511, ubi dicit *vix decimum annum agi, cum ecclesia, in qua hanc orationem dixit, festum natalis celebrare cæperit diemque nativitatis cognoverit*. Sed oratio hæc non est Chrysostomi. Patet 1) ex stylo, 2) quia Cpoli ante S. Chrysostomum festum nativitatis agebatur, ut patet ex oratione Nazianzeni in *Natalem Domini* et ex alia in *diem Luminum*. 3) Quia ipse auctor hujus homiliæ dicit natalem celebratum et cognitum fuisse a Thracia usque Gades. At Cpolis est in Thracia. Neque alia epiphaniæ fuit ratio 6 Januarii quam nunc sit, nisi apud paucos eosque fere Ægyptios, qui natalem Domini 6 Januarii obibant.

Appellatur eadem Epiphaniæ solemnitas *festum Luminum*, tum ob baptismum, tum quia Christiani diem hunc accensis cereis celebrare consueverunt. Ita Billius annot. ad orat. in sancta Lumina, et Baronius ad Martyrolog. Rom. 6 Jan. Sed existit cui hæc opinio Billiana et Baroniana non placeret tanquam longe a vero avia. Quid est ergo festum Luminum si non epiphaniæ seu baptismi Christi? Respondet esse festum quo quotannis Christiani baptismatis a se suscepti memoriam recolant. Id probat ex oratione quadragesima Nazianzeni, quæ est in *sacrum baptismum*, ubi in ipso statim exordio ista leguntur: *Heri splendendum luminum diem celebravimus; salutem enim nostram lætitia prosequi conveniebat, ac multo quidem magis quam carnis amici dies eos quotannis celebrant quibus vel nati vel matrimonio juncti sunt, vel nomen acceperunt, vel certe inter juvenes censeri cæperunt, vel locum aliquem primo incoluerunt, vel quacunque demum alia de causa mortales festum diem agunt. Hodie de baptismo et beneficio hinc accepto ad nos manante disseremus*. Ex quibus verbis colligit *festum Luminum* nihil aliud fuisse quam baptismi ab unoquoque suscepti commemorationem. Sed persuasioni huic manifeste obstat in primis ipsemet Nazianzenus, qui festum Luminum aperte nominat festum baptismatis Christi seu epiphaniæ. **305** quando Christus in Jordane baptizatus mundo apparuit: sic enim ait: *Sanctus Luminum dies, ad quem pervenimus quemque hodie divino beneficio celebravimus, pro principio quidem Christi mei, hoc est vera lucis, omnem hominem in mundum venien-*

tem illuminantis, baptismum habet, meam autem quoque purgationem operatur. Et post longam de baptismo Christi disputationem, hanc ad ipsam orationis calcem subinfert parnesin: Nos autem hodie Christi baptismum honore complectamur ac festum honeste celebremus, non ventris deliciis operam dantes, sed spiritualiter nos ipsos oblectantes. Ita etiam Gregorium intellexit Nicetas scholiastes ejus. Quod idem ex inscriptione liquet, quæ est ista: Εἰς τὰ ἅγια φῶτα τῶν ἐπιφανίων λόγος. Idem planum fit ex ritualibus Græcorum libris, ubi προσέπτυον τῶν φῶτων nihil est aliud, quam profectum epiphaniæ seu apparitionis Christi ad Jordanem, quando in Jordane baptizatus est, ipsumque festum die sexto Januarii apud Græcos celebrari solitum appellatur ἐπεφάνη τῶν φῶτων; ejus appellationis ea est ratio, quia Christiani eo die in ecclesia et alibi faces, cereos, lucernas accendebant, ut ait Nicetas, in honorem baptizati Christi, qui vera lux est, et baptismi ab ipso instituti, qui et ipse φῶς καὶ φωτισμὸς nominatur, ut antea diximus.

Cæterum locus ex oratione de baptismo novæ illi opinioni nihil adjumenti affert: nam baptismum, quem Christus suscepit, vocat salutem nostram, quia, ut Patres loqui solent, Christus baptismo suo aquas sanctificavit et nostræ salutis in baptismo suo procurandæ destinavit et salutiferas effecit. Quocirca consentaneum esse ait Nazianzenus, ut sicut alii diem natalem suum, matrimonii et id genus alios quotannis celebrant, ita etiam salutem nostram, hoc est baptismum Christi, anniversaria panegyri celebremus.

Maneat ergo, festum Luminum esse festum epiphaniæ seu ephiphianorum, quando Dominus in Jordane baptizatus mundo apparuit et ut fortunatum sidus felicissime illuxit: hanc enim solam Domini epiphaniam seu apparitionem baptismo illustrem Græci solemnem habent, nec de apparitione magis facta mentionem ullam eo quidem die faciunt, cum Latini potissimum die sexto Januarii solemniter recolant epiphaniam seu manifestationem, qua Christus infans orientalibus magis sese patefecit; tametsi nec illam penitus negligant quæ facta est ad Jordanem in baptismo, nec illam quæ contigit in nuptiis in Cana Galiliæ, quando primum signum fecit. Hinc canit Ecclesia: Tribus miraculis ornatum diem sanctum colimus. Et octava epiphaniæ potissimum apparitioni ad Jordanem in baptismo dedicatur, ut planum fit ex Romanæ Ecclesiæ ritualibus libris.

P. 65. Ἀγίασμας seu consecratio et aspersio aquæ. Primo die ejusque mensis aqua benedicebatur et ex benedicta homines aspergebantur in palatio Cypolitano, excepto Januario, quo id fiebat die sexto, hoc est in ipsa epiphania Domini, et Septembri, quo id fiebat die 14 in ipsa exaltatione S. crucis. Forma benedicendæ aquæ exstat ex Menæo die 6 Januarii et in Enchologio, et est ista: 306 Ἀγίασεν τὸ ὕδωρ τοῦτο, καὶ ὁὗς αὐτῷ τὴν χρίν τῆς

ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ ἰορδάνου. Πείθον αὐτὸ ἀφάρθρια; πηγὴν, ἁγίασμοῦ ὕδωρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξήτηριον, δαίμοσιν ἐλθέριον, ταῖς ἐναντίας δυνάμεισιν ἀπρόσιτον, ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον, ἵνα πάντες οἱ ἀρῶμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἔχουσιν αὐτὸ πρὸς καθάρισμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων, πρὸς ἱερέων παθῶν, πρὸς ἁγισμὸν, πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιτήδειον. Nec in aula solum, sed in aliis omnibus Græcanicis ecclesiis aqua hoc die benedicebatur, etiam apud Æthiops, qui hodie undis non modo se aspergunt, sed et penitus immergunt. Et fideles circa mediam noctem, quæ festum antecedit, ob reverentiam baptismi quo Salvator noster tinctus est, aquatum ibant, unusquisque ad obvium sibi fontem, rivum aut fluvium, cui aquæ Deus hanc benedictionem largiebatur ut multis annis incorrupta maneret. Testis locuples hujus rei S. Chrysostomus, homo de baptismo Christi tom. V operum Græcorum. In hac solemnitate (epiphaniæ, qua Græci μέγαν ἁγισμὸν celebrant) sub mediam noctem omnes ὁδοποιοῦμενοι cum aquam acceperint, domum latitantes referunt ac recondunt et per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ (per baptismum Christi in Jordane); sitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiat, sed integro anno, atque adeo biennio et triennio sæpe, quæ hodie fuit hausta, incorrupta et recens permanet, ac post tantum temporis cum iis quæ nuper fuerint e fontibus educatæ certat. Hæc S. Chrysostomus. Quid vero S. Epiphanius, hære: 51? Mira nimirum, eo ipso festo, hoc est sexto die Januarii, in memoriam patrati a Christo miraculi, quosdam fontes atque adeo ipsum fluvium Nilum effici vinosos seu in vinum verti. Audiamus ipsum S. Epiphanium. Circa ipsam undecimam (mensis Tybi, qui est sextus nostri Januarii) post annos triginta factum est primum signum in Cana Galiliæ, quando aqua facta est vinum. Quapropter etiam in multis locis usque in hunc diem hoc fit, quod tunc factum est, divinum signum in testimonium incredulis, velut testantur in multis locis fontes ac fluvii in vinum conversi, Cibyres quidem urbis Caria fons, qua hora hauserunt ministri et ipse dixit: «Date architriclino.» Testatur et in Gerasa Arabiæ fons similiter. Nos bibimus de Cybires fonte, fratres vero nostri de eo qui est in Gerasa, in martyrum templo. Sed et multi in Ægypto de Nilo hoc testantur. Tres ergo aquas nominat, quæ dicto festo in vinum vertantur; 1) fontem (Cibyres, 2) fontem in Gerasa, 3) Nilum. Cum igitur tres isti fontes vinoso sapore nunquam fluxerint nisi hoc die, manifestum fit hoc miraculum non esse patratum nisi ad recolendam memoriam vini ex aqua a Christo in Cana Galiliæ producti. Et de his tribus fontibus, inquit Baronius, tom. I anno 31 n. 33, se non meminisse ullum sibi scriptorem, qui Christi natalem antecesserit, lectum esse, qui testetur duos illos fontes et fluvium Nilum verti in vinum. Hic illustriss. Baronius condu-

cuius calumniator **307** Casaubonus insilit Exer-
cit. 13, in celeberrimum Annalium scriptorem, in-
cinitque etiam ante Christi adventum alibi fuisse
fontes vinosos, testesque laudat Vitruvium, Plinium
et eclogas Sotionis. Ad quid hæc nisi ad texendum
calumniam? Baronius non dicit se non meminisse
quod legerit ullum auctorem qui fontium vino-
sam ante Christum meminerit: sed ait se non me-
minisse quod ullum Christi nativitate antegres-
sum legerit, qui duos supra ex Epiphania adductos
fontes et Nilum fluvium in vinum aliquando versos
esse vel verti scripserit. Et hoc longe aliter tinnit,
quam quod Baronio impostor fraudulenter imponit.
Sed absisto hinc, ne actum agam: jam enim Baro-
nium ab hac et multis aliis criminationibus Casau-
bonianis præclare vindicavit noster Heribertus Ros-
weidus in Lege talionis 12 tabularum et in Anti-
capello suo.

Fuerunt et alibi, sed extra epiphaniæ festum,
amnes vinosi et fontes lactei. Sylvester Giraldus in
Itinerario Cambræ, II, 1: *Hoc mihi notabile videtur
quod nostris diebus tam fluvium hunc (Alannum) vino
manare quam fontem, quem Pistil Duwi, fistulam
David vocant, lac stillare compertum est.*

Aldamus ei hoc, aquam Jordanis, postquam eam
Christus contactu et baptismo suo consecravit, in-
corruptionis munere donatam esse. Illustriss.
princeps Nicolaus Christophorus Radzivilus in suo
Hodeporeico Hierosolymitano: *Aquam valde turbi-
dam Jordanis habet, sed salubrem, quæ in vase as-
servata nunquam corrumpitur, prout in ea quam at-
tuli mecum indubitanter sum expertus.* Hæc inclitus
ille princeps.

Illud denique dignum censeo quod observetur,
Donatistas olim in Africa epiphaniæ festum non ce-
lebrasse, ut testatur S. Augustinus serm. 32 De
tempore his verbis: *Merito istum diem nunquam
nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt,
quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi
apparuit illa stella, communicant: nos autem mani-
festationem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi,
quia primitias gentium delibavim, in unitate gentium
celebramus.* GRETS.

P. 65. [O δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀγια-
σμός. Aquam iterato benedixit Ecclesia Græca in
Theophaniis, semel pervigilii vespere, et in missa
secundo. Secundam consecrationem tangit hæc
dictio. Aquæ istius benedicendæ ritum exhibet
Euchologium sub hoc titulo: Ἀκολουθία τοῦ
μεγάλου ἀγιασμοῦ τῶν ἁγίων θεοφανείων. Officii
rituumque interpretationem quantuluscunque labor
noster adjecit: ecclesiasticis ibi elucidatis, cum
Codino succincte disserente aulica quam breviter
prosequimur.

Ibid. [Λαμπάς. De luminibus sacro τῶν φώ-
των die in ecclesia accensis superflue tractat
hic scholiastes. Adverto nihilominus λαμπά-
δος nomen solemnitati, de qua loquimur, adeo
proprium redditum, ut cerei hoc solo die accensi

illud jam sibi vindicent apud vulgus; alias quan-
docunque in usum veniunt, ἄρτοι et ἄρτια nun-
cupantur. Porro λαμπάς hodiernæ, seu festiva,
tanta mole confatur vel coloribus pingitur ac artis
tanta varietate adornatur ut inter reliquos cerros
ἐκλαμπέειν verissime videatur. Hinc **308** virgatum
variegatumque opus cereo in hac festivitate succen-
dendo vetus et a maioribus accepta parcemia compa-
rat. De illo quoque nos loco præfato nonnulla. GOAR.]

CAPUT IV.

Observationes et explicationes in c. 9, quod est
de festo adorandæ crucis.

P. 65. Vide quæ de Dominica adorationis S. cru-
cis in mediâ Quadragesima scripsimus t. I, de S.
Cruce l. I, c. 67, et t. II multas habes homi-
lias a Græcis Patribus hac Dominica dictas. GRETS.

Ibid. [Κυριακὴ τρίτῃ τῶν νηστειῶν τὴν προσκύ-
νησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυ-
ροῦ, ait Triodijum. Rationem quæsitam subjungit,
ut crux nimirum, passionis Christi monumentum,
nos ad eam ferventius austeritatis tempore sequen-
dam excitet, præteritos abstinentiæ labores conso-
piat, et velut paschalis hilaritatis pignus sese ipsam
proponat. Plures in hoc festum homilias scripsere
Chrysostomus, Sophronius, Theodorus Studites,
Xiphilinus, Philotheus et alii. Vulgatiorum cele-
britatis ritum his verbis Typicum Sabæ consti-
tuit: Κυριακὴ τρίτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν τὴν
προσκύνησιν ἐορτάζομεν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποι-
οῦ σταυροῦ. Δοξολογία μεγάλη. Ὅταν δὲ ψάλλομεν
τὴν δοξολογίαν, ἀλλάσσει ὁ ἱερεὺς τὴν στολὴν αὐτοῦ,
καὶ λαβὼν θυμιατὸν θυμιάει τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ
τὸν σταυρόν. Εἶθ' οὕτω λαμβάνει αὐτὸν μετὰ δι-
σκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ σὺν τῇ θήκῃ, καὶ ἐξέρ-
χεται ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ βήματος, προπορευομένων
αὐτῷ λαμπάδων δύο καὶ θυμιατοῦ, καὶ ἀπέρχεται
εἰς βασιλικὰς πύλας. Τελεσθεὶς δὲ τῆς δοξολογίας
καὶ τοῦ τρισαγίου, λέγει ὁ ἱερεὺς σοφία, ὁρθοί.
Καὶ λέγομεν τὸ τροπάριον: Ὁ ὦσον, Κύριε, τὸν
λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου. Ὁ
καὶ εἰσοδεύει ὁ ἱερεὺς φέρων τὸν ἅγιον σταυρὸν
ἐμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν. Κάκεισε προαυτε-
πισθέντος τετραπόδος τίθεται ἐπάνω αὐτοῦ ὁ τίμιος
σταυρὸς, καὶ εὐθὺς ἀρχομεθα ψάλλοντες: Ὁ τὸν
σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα. Καὶ ἀνοίξας
τὴν θύκην ἀρχεται προσκυνῶν ὁ προεστὴς καὶ ὁ
ἱερεὺς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ
τιμίου σταυροῦ. Καὶ μετὰ τὸ ἀσπάζεσθαι πάλιν
βάλλουσι μετάνοιαν ὁμοίως, καὶ εἰς τοὺς χοροὺς
πρὸς μίαν. Εἶθ' οὕτως ἀρχονται οἱ ἀδελφοί.

Ibid. Τῆς τοῦ παλαρίου ἐκκλησίας. Quam ex
pluribus in eo conditis auctor non assignat, primam
siquidem Trullanam Theophanes a Pulcheria funda-
tam in Protomartyris honorem refert, aliam τῷ ἀ-
γιστρᾷ τῇ Michaeli in eodem dicatam legimus.
Basillium Leonemque tot et tam varias ibidem stru-
xisse delasseque narrat, ut urbis unius spatio
plures capi non solere cernamus. GOAR.]

Ibid. Sticharium. Junius secure vertit, manipu-

lum, et phelonem penulam, et epitachelium collarium; orarium retinet quidem, sed ridicule interpretatur psalmum oratorium, εὐχρινὸν μᾶλός. Ergo ministri ecclesiae, qui orarium ferebant, psalmum oratorium ferebant. Quæso, inspicie imaginem Georgii Pachymeris initio Gregorie, orario conspicuam: et dispice nunc ibi psalmum oratorium inventurus sis. GRETS.

309 Ibid. [Στεφάνιον diaconalis tunica, talaris, undique clausa, nonnihil stricta, coloris albi pro solito, ἀπὸ τοῦ στήθους, quod uno tractu contextatur, dicta.

Ibid. Φελώνην vocant casulam sacerdotalem, manicis carentem, ac totum corpus undique ambientem. Cappam neotericus quidam æque simpliciter ac inscienter vocavit. Ex privilegio et ad amplorem ornatum palatino archidiacono casulam ferre licet.

Ibid. Οὐ μὴν ἐπιτραχήλιον. Ob sacerdotalis gradus defectum, ejus illud est insigne, stola nimirum e collo versus medias tibias defluens, ejus pendulæ hinc inde partes ad invicem sunt colligatæ.

Ibid. Ὁράριον, stola diaconalis sacerdotali strictior, cui in longum vox ἅγιος ter inscribitur. Sinistro tantum humero tunicæ superposita ac sinistra manu retenta gestatur.

Ibid. Σῶσον, Κύριε. His adde, si curiosius reliqua desideras, ὁ Θεός, τὴν λαὸν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπισκεψαί τὴν κόσμον σου ἐν ἰλθεί καὶ οἰκτιρμός, ὑψώσον χεῖρας Χριστιανῶν ὁρθόδξων, καὶ κατὰπεμψον ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἑλεῖν σου τὰ πλοῦσις, πρεσβείαις τῆς παναγράντου θεοποινῆς ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ; πρόστασις τῶν τιμίων ἱπουρνίων δυνάμεων ἀσωμάτων. GOAN]

P. 66. Junius ubique perperam catacalos pro εὐκαταcalos. GRETS.

Ibid. [E novem officialium Magnæ ecclesiæ pentadibus primi sex, œconomus nimirum, sacellarius, scœtophylax, chartophylax, sacellæ præpositus, hodieque primus defensorum (quondam prototonarius) ab auctoribus plerisque ἐξωκατάcaloi appellati. Ratio dubia est, et circa vocem conjectoris hucusque lusum est abunde. Paucis nugæ rejiciendæ, brevius quoque vera sententia proferenda. Sunt qui, ut liberius hallucinentur, ἐξωκατάcalous repudiant, quorum vice ἐξωκαταcalous reponunt, jejuna valde concilii Trullani, moniales can. 40 ἐξωκαταcal, extra monasterium dormire, prohibentis, auctoritate fulii; hosque ideo ἐξωκαταcalous quasi ἐξωκαταcalous, qui extra palatium vel patriarchium cubarent, dicunt. Verum cur non facilius eos ἐξωκαταcalous quam ἐξωκαταcalous ab ἐξωκαταcal, diceres? An non pervertit dictionis sensum præpositionis additamentum, quam vel litterulæ vel accentus mutatio corrumpere potest ex integro? At ante Leonis Armenii tempesta-

tem, diceres, clerici juxta Cedrenum palatium non habitabant et erant ἐξωκαταcaloi. Assentior. Verum ubi vocem ἐξωκαταcalous, quam soli neoterici scriptores suggerunt, in usu tunc fuisse demonstrabis? Quin imo si prius ἐξωκατάcaloi, qui a palatio erant ἐξωκαταcaloi, cum a Leone Armenio (ne sicarii perduellesque, quod tunc actum est, fraudulenter cum clericis in palatium noctu irreperent) clerici pernoctaverint in regis ædibus, nulla deinceps ἐξωκαταcalous vel ἐξωκαταcalous esset habenda memoria. His junge, non palatinos, sed patriarchicos primos clericos ἐξωκαταcalous vocatos; ut quid hæc rerum dissentientium perturbatio et a palatio ad patriarchæ sedem digressus, ut qui palatii ἐξωκαταcaloi, nomen dent patriarchicis ἐξωκαταcalous? Illi etiam, inquires, fuerunt e patriarchio ἐξωκαταcaloi. Quasi vero inde ἐξωκαταcaloi. Facilius, me judice, diceres ἐξωκαταcalous quasi ἐξωκαταcalous, qui συγχάλλου patriarchæ concellanei privilegio, ut ad ejus cellam habitarent, nusquam gauderent. Terret me nihilominus ne id suggeram ἐξωκαταcalous dignitas, cui a privilegii aliis concessi privatione nomen mutuari prorsus indignum. Placet idcirco magis reliquos omnes his inferioribus clericos seu καταcalous loco depressiore et humili considerantes spectare, hos vero sive in ecclesiæ consensu sive in procedendi ordine sive ad patriarcham vicinia sublimiores multo ac eminentiores, et (qui sunt modo spectatissimi cardinales) ἐξωκαταcalous perfecte, eminentissimos decernere **310** vocandos. Destineor tamen Regionum lectione vocem unicam in duas dividente, diaconosque memoratos ἐξωκαταcalous, sex depressos, patriarchæ nimirum assessores, verum dignitate, jure, loco, potestate inferiores omnino. Arriserat prius ea vocis expositio, quæ regiam urbem CP. ad veteris Romæ instar in montibus et vallibus variis sitam, quendam etiam ecclesias tum in istis tum in illis exædificatas contemplata, humiliorum locorum oratoria minus e clero dignis assignaret regendas, præcipuas vero, quæ in montibus fundamenta posita nanciscerentur, his ἐξωκαταcalous velut montes lucernis reservatas censeret. Præter Junium conjectorem alius non adfuit qui sententiam firmaret auctor. Ea nunc ideo non acrius defensa, Georgii Coresii suis me litteris amice convenientis diversam mentem tenacius amplecti constitutum. Totus, inquit ille, CP. patriarchii situs concavum locum occupavit quondam, ejusque ædes cum reliquis spectatæ πόλιν θεῖον cavitatem et velut voraginem exhibebant oculis, et in ea tum syncelli tum alii monachi patriarchæ obsequio mancipati vel etiam domestici sedem obtinebant, unde et κατὰcaloi: primates vero clerici ἐξωκαταcalous; commorantes domosque amplas et excelsas adepti, seu qui ex præcipuis familiis et proceribus seligerentur, ἐξωκαταcaloi nominati, qui non modo clericos alios, sed et pontifices ipsos honore præcederent. Ille ille.

P. 66. [Τῶν πατριάρχων τις. Debet ille, quisquis fuerit, quadringentos annos superare, cum Symeon Thessalonicensis ante memoratum tempus scriptor eximus primos ecclesie Magnæ clericos, qui exocatacelli, velit etiam ab antiquo (dictino spatio) diaconos exstitisse.

Ibid. [Σφραγίζω nonnunquam ordino seu veros ordines confero refert (Balsamon in Can. apostolicum 36 : Διάκονους χειροτονεῖσθαι μὲν, τοῦτ' ἐστὶ σφραγίζεσθαι, ἑτάδομεν), nonnunquam cruce signo. Euchologium in Ordin. Lectoris : Σφραγίζων ἐπιτίθει τὴν χεῖρα. Thessalonicensis : Τῷ δικηγῶ σφραγίζει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, cereo dicipiti Evangelium signat. Quandoque tandem est, adjuncto crucis signo ministerium vel officium committo. Typicum Sabre c. 5 : Τῇ δὲ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ σφραγίζει προεστὼς ἐξουσιεστὴν ἐν ἐκκλησίᾳ. Quos itaque patriarcha exocatacellos σφραγίζει, crucis signo instituit, prius diaconi vera ordinatione promoti intelliguntur. GOAR.]

P. 67. Junius addit negationem, οὐ φοροῦν, non gestant. Codices Boici omittunt; itaque prorsus diversus sensus efficitur, nempe diaconos tota Quadagesima gestare purpureas sticharias, excerpto Annuntiationis festo, Palmarum et magno Sabbato. GASTS.

Ibid. [Non toleranda vocum corruptio negationem affirmationis vice substituens : multo sincerius Regia, eliminata particula negante, φοροῦν. Auctoritas et consuetudo fidelem hujusmodi lectionem tuerentur, luctus siquidem et Quadagesimæ tempore rubrum sibi colorem assumit Orientalis Ecclesie, reliquo tempore, festivo maxime, candidum. Annuntiatio vero, Palmarum dies et Sabbatum Paschatis pervigilium solemnia sunt et festa Dominica, in quibus rubeus color horrorem incutit et adversum omen defert. Simeon Thessalonicensis : Τί δηλοῦσι τὰ λευκὰ ἐνδύματα τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τὰ ἱεροῦδὰ κατὰ τὴν τεσσαρακοστήν; subiungit : Λευκὰ ταῦτα διὰ τὸ καθαρὸν χεῖρος καὶ φωτεινόν. Πολλὰς δὲ γὰ καὶ πορφυρὰ κατὰ τὸν καιρὸν τῶν νηστειῶν διὰ τὸ πένθειν ἡμεῖς; ἀμαρτήσαντας καὶ διὰ τὸν σφαγίντα ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Demetrius Bulgariensis Joris Gr. l. v : Πένθους εἰς τὰ πορφυρὰ ἐνδύματα σήμερον· ἐν μόναις γὰρ νηστείαις ἡμέραις καὶ ἐν μηνιαίοις ἀπλῶντων λαμβάνονται. GOAR.]

311 CAPUT V.

Observationes et explicationes in c. 10, de festo Palmarum.

P. 67. Quod nos festum Palmarum, id Græci ἐορτὴν βατῶν vocant; de quo fuse Codin. c. 10. Bala Græco sermone dici palmas seu ramos palmarum tradit S. Hieronymus in c. 8 Ezechiel. Inscite de hoc nomine Balsamon, Batum, inquit, lingua Romana neque ramum ex arbore erum neque rosam ex roseto collectam neque lilium ex liliorum horto decerptum significat. De duobus posterioribus nil

contendimus, de priore hæremus : si enim non significat ramum, dic quid significet? Ἀνθρώπων ἐκ γυναικὸς ἐκ τοῦδε εἰς τὸδε μετάδοσις, ἀγαθὴ δὲ λονότης ἢ πονηρά. Pulchre; pergas. Ἐντεῦθεν γὰρ τοὺς παιδοτρίβας βασιλοῦς κατονομάζομεν ὡς τὰ νηπιῶν τῶν παίδων φρονήματα μετάγοντας πρὸς ἀρρένωσιν. Docte, quasi bajulus non sit a Latina voce bajulo, sicut gerulus a gero. Pergit : Καὶ παιδοτρίβας λέγομεν τοὺς ποικιλλομένους κατὰ τὴν ἱρὴν συνεργίαν καὶ προδιδόντας τοὺς πρόσφυγας. Prævaricatores (prævaricatores) appellamus confararios seu adjutores, qui variantur instar iridis, et clientes produunt. Ita quidem interpretes : sed quis non videt legendum esse κατὰ τὴν ἱρὴν? ut prævaricatores sint illi qui in ipsa lite clientes suos constituunt et produunt, variatique ad alteram partem, sua deserta, transeunt. Nimirum quia Græculus iste in bajulo et prævaricor aliquam similitudinem animadvertit cum voce βάϊον, ideo putabat inde formatam, quasi a vario, seu, ut ipse scripsisset, a βαρῶ, et omisso ρ a βάτω, quod est muto. Hinc etiam dicit Judæos non intelligentes, Christo Hierosolymam ingrediente, quid sibi vellet illa ramosum gestatio, exclamasse βαβαί, παπαί βαβαί τῶν Μωσαϊκῶν παραγγελιῶν, βάϊον ἀπροσδόκητον γέγονε, ταῦτίστι μεταφορὰ πρὸς ἀπόλειαν. Hæc Græculus ille de etymo vocis, ληρῶν.

Docet autem Balsamon hoc τῶν βασιφύρων die imperatores olim ac patriarchas distribuisse subditis δόγας, hoc est munera et baia, huncque usum usque ad tempora Constantinimonomachi durasse et postea desisse. Sunt autem rogæ stipendia etiam militaria : hinc apud Codinum vox ipsa δόγαι, et inde formati δόγάρως, milites qui stipendia merent, soldaten. Item largitiones, erogationes, munera, et dona a principibus liberaliter distribui consueva. Qua voce crebro utitur etiam Anastasius bibliothecarius in Historia Pontificum, ut in Eugenio : Rogam clero dedit. Hinc etiam natus videtur modus loquendi Germanorum : Er hat ein guten rogen zogen, de illo qui luculentum quid adeptus est. Hinc etiam φογεῖν militare, merere : forte eusa et hæc vox a Latino rogo vel erogo. Habet Balsamon etiam βαγαία.

Hujusmodi rogam a se visam describit Luitprandus Ticinensis 312 l. vi. In ea, inquit, quæ est ante βατοφύρον, quod nos palmarum ramos dicimus, hebdomade tam in militibus quam in diversis constitutis officiis numismatum aureorum erogationem, prout ejusque mereretur officium, imperator facit; cui erogationi quia me interesse voluit, me venire præcepit. Fuit autem hujusmodi. Erat apposita decem cubitorum longitudinis ac quatuor latitudinis mensa quæ numismata loculis congregata, prout cuique dabatur, numeris extrinsecus in loculis scriptis retinebat. Ingrediebantur denique ad imperatorem non confuse, sed ordinatim secundum vocantis vocem, quæ scrippta virorum nomina secundum officii dignitatem recitabat. Quorum primus vocatus est rector domus; cui non in-

manibus, sed in humeris posita sunt numismata cum scaramangis quatuor (vestis genus est scaramangium, pluviae, ceterisque cœli injuriis arcendis appositæ. Vide Pandecten Turcicum, c. 177 et 199): post quem δ domesticus scholarum et δ λογαριστής; τῆς πλοῆς sunt vocati, quorum alter militibus, alter navigantibus præerat. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par erat, numismata et scaramanga suscipientes præ multitudine non jam in humeris portaverunt, sed adjuvantibus aliis post se cum labore traxerunt. Post hos admissi sunt magistri numero 24, quibus erogantur sunt numismatum aureorum libris, unicuique secundum eundem numerum 24, cum scaramangis duobus. Patriciorum deinde orto hos pone est selectus, et 12 numismatum libris eam scaramanga una donatus. Turba post hos immensa vocatur protospathariorum, spathariorum, candidatorum et id genus clientum. Hæc de roga ad festum Palmarum fieri solita in palatio Luitprandus.

Sed fons iste liberalitatis exaruerat in palatio, et ferme etiam in patriarchio, tempore Balsamonis, ut ipse conqueritur. Et patriarcha quidem ne prorsus immunificus videretur, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχῆσεως θυμιάματα dividebat, festo batorum seu palmarum cereos et cruces, magna quarta feria, hoc est die Mercurii majoris septimanæ, cereos et thymiamata, die Paschatis ἀσπασμοὺς καὶ τριπέφαλα, interpres: salutationes et tricipitia. Osculo enim et amplexu excipiebat populum festo Paschatis, danc unicuique *tricephalum*: exiguae monete genus est, a tribus capitibus nomen ducens. Celebrabatur dies catecheseos feria tertia post Dominicam τῆς ἀποκρίτου, hoc est *carnisprivii*. Nomen hoc inde habebat, quia patriarcha populum eo die ad Jejunium Quadragesimæ rite sancteque obeundum common-faciebat, datis thymiamatis seu incensis; quorum omnium rationes exponit Balsamon in quadam de hoc argumento epistola, quæ existat l. vii Juris Græco-Rom. fol. 471.

P. 67. Pro τοῦ περιπάτου, quod vitiose Junius afferri, scripsimus ex manuscriptis δὲ περιπάτος; sic enim et oratio et orationis sensus constat.

Ib. Sabbato Lazari, pridie Palmarum celebrant Græci admodum solemnem caeremoniam festum excitati Lazari; de quo consule rituales libros Græcorum. GRETS.

313 P. 67. [Triodium: Ἐορτάζεσθαι κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν (palmarum pervigilio) ἐτάχθη ἡ λαζάρου ἑγερσις, ὅτι οἱ ἅγιοι καὶ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν, μέλλοντες οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν διὰ τὴν κάθαρσιν τὰ ἅγια πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέλλοντες πανηγυρίζουσιν, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ θαῦμα ἀρχὴν καὶ αἰτίαν μάλιστα εὗρον τῆς κατὰ τοῦ Χριστοῦ μανίας τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ὑπερφύετον τοῦτο τεράστιον ἔθεντο. GOAR.]

Ib. Ἀλλὰσσιν. Meursius v. Ἀλλὰξιμάριον dicit recentiores Græcos ἀλλάσσειν simpliciter dicere pro induere vestem; citatque hunc locum et eum qui

A paulo post de principibus sequitur. Adducit et alium ex Euchologio, alium denique ex Marco Hieromonacho. Nunc ἀλλήματα et ἀλλὰγαλ absoute indumenta. Quamvis autem nullus ex his locis simpliciter evincat id quod vult Meursius, demus tamen id ita esse: libenter vicissim fatebitur notionem de mutatione vestium ipsi vocabulo congruentiorem esse, et hanc secundam quasi adventiciam jure censer. GRETS.

Ibid. [Ἄνδρ' mutat, ut præmissum, quin potius unam imperatoris ex vestibus ab antiquis imperatoribus acceptam ipse assumit et induit. Observo porro pluribus imperatoribus eadem vestimenta, seu dignitatis quam personæ magis propria, deservisse. Hinc Luitprandus villitatem et vetustatem eorum subsannat in Legatione. Quæ nihilominus adeo vetustas consumpsit, Theophilus aliquot interjectis annis renovavit. Lep Grammaticus in ejus Vita: Ἐκαινοῦργησεν δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ἀνανεώσας καὶ χρυσοῦφάντου κατακοσμήσας.

Ib. Στέμμα. Tum auctor tum reliqui scriptores alii semper intelligunt imperatoris diadema tragus et ornatus. GOAR.]

Ibid. Saccum. Junius sagum, tam hic quam supra; et in annot. Gallica vox corrupta ex sagum. Mirum ex Oriente non accersitam originationem. Cur saccum potius a sago quam a sacco Græcis Latinisque communi deducamus? Cur sagum reddamus, cum non sit tantum vestis militaris, sed et forensis, nec forensis tantum vestis militaris, sed et ecclesiastica? ut planum sit ex Turecogrec. p. 20, ubi vestis quædam patriarchica sacrus nominatur. Filia ejus ornamenta dederunt patriarchio, ἐξ ὧν ἐστὶν ὁ σάκκος ὁ ἀρχιεπὶς; εἰς τοῦ νῦν, ex quibus confectus est vetus ille saccus, qui hodie quoque durat. Ubi recte interpres pontificiam vestem interpretatur. Distinguitur saccus a mandys. Id clarum ex his. Codinus: Ἐνδύεται ἐπὶ πάντο τοῦ σάκκου καὶ διαδήματος μανδύαν χρυσοῦν. GRETS.

Ib. [Ἀλλὰσσουσιν ὡσαύτως. Antiquas ac officiis ministerisque accommodas vestes etiam aulicos Nicephori in processione gestasse memorat Luitprandus in legat. Sed et, inquit, ὀψιμαχὸς sui, qui cum ipso per plebeiam et discalceatam multitudinem istam transierunt, magnis et magna vetustate rimatis tunicis erant induti.]

P. 68. [Ἐξέλθετε ἔσθνη. Theophili opus esse hoc canticum testatur Cedrenus. Ἐπιστομιεῖτο, inquit, καὶ μελεῶν; εἰναί, διὰ καὶ ὕμνου ποιῶν τινας καὶ στιχηρὰ μελιζῶν ἄεσθαι προέτρεπεν. Φέρεται δὲ καὶ τις λόγος, ὡς ἔρωτι τοῦ μέλους βαλλόμενος κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν φαιδραῖς πανηγύρεσιν οὐ παρητήσατο τὸ χειρονομεῖν. Et infra: Καὶ τὸ στιχηρὸν δὲ κατὰ τὴν βασιφορὸν τὸ Ἐξέλθετε ἔσθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοί, τὸν ἐκείνου φασὶν εἶναι τόκον ψυχῆς. GOAR.]

314 P. 68. Verba illa eis τύπον γὰρ Χριστοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἔργεται, ad typum Christi bona hæc an-

nuntiatio advenit, Janius verterat prorsus inepte, quia *idiomelum*, vel lampadarius cantans illud *idiomelum*, loquitur de Evangelio quod archidiaconus ferebat, et hoc Evangelium, sive, ut distinctius dicam, hunc codicem Evangeliorum, ait Christi typum ac figuram gerere. GRETS.

Ib. [Στέφανος circulus caput ambiens, ac minor stemmate corona, φάλλιν aliud regii capitis operimentum, de quo c. 6 p. 52, suppositum nec ab omni parte στεφάνω velatum adhuc ostentans. Adverte collegam imperii etiam stemmate fuisse coronatum, quicumque alius despota, sebastocrator, Cæsar, coronæ quidem gestandæ, haud tamen stemmatis jus acceptum; ac ideo στεφάνον gestare, non στέμμα, vel στεμμένον progredi. A seriis igitur et velis ferendis longe alienus conspiciatur.

Ib. [Ἀρχαῖς κλῆδον. Ramos hac solennitate gestatos in matutinis tacuit Codinus. Typicum docet, ὅτε ἀσπάζονται οἱ ἀδελφοὶ τὸ Εὐαγγέλιον, διανέμειν τὸν ἡγουμένον τὰ βῆλα, in fine matutinarum precum fratribus ad Evangelii osculum accedentibus ecclesiæ superiore palmaram ramos distribuere, ad finem usque officii gestandos. Εὐχὴν εἰς τὸ δοῦναι τὰ βῆλα τῇ βασιφορῶν promittit Euchologium. Ritus insuper ultimis imperii annis adhuc observatum testatur Phranzæ interpres his verbis: *Postridie quoniam Palmarum sollemnitas incidebat, myrti ramos amputamus, quos manibus gestat totus exercitus. A retentis et manu gestatis myrti ramis stationarios μυστραῖτα; dictos scriptis asserit Georgius Coresius. Balsamon Meditatio De incensis l. vii Juris GR.: Κλῆδους φοινίκων καὶ μυρσίνων βλέπω τοὺς ἀνθρώπους κατέχοντα; καὶ τὴν βασιφορὸν δόξαζοντα;.* GOAR.]

CAPUT VI.

Observationes et explicationes in c. 11, quod est de luctu imperatoris.

P. 69. [Μετὰ φορέματος λευκοῦ. "Ὅτι ἐστὶ τελεῖον πανθοῦντων βασιλέων, scripsit, qui ipse induit, Cantacuzenus l. iii; ob filium sibi natum in avi morte assumptas vestes lugubres deposuit Andronicus teste Gregora, x, 3: Παρυχαρὴς γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἡμεῖς εἰς τὸ λαμπρότερον τὰ ἐνδύματα, ἀδελφὴν τὴν τοῦ πάππου τελευταίην τέως ἐνεδέδυτο. Purpuream tamen chlamydem sive mandyam, πανδύον (ita scriptum reperio) πορφυροῦν, in calamitate publica tulisse Justinum miror apud Theophanem. Ante bellum Persicum nigras colicos Heraclium gestasse Cedrenus ostendit. Sin minus muliebrem imperatores, regium tamen hodie luctum in Oriente ducunt. feminae: nulla est enim quæ lineo totum corpus circumtegente velo colorem album non assumat. Uxoribus quidem fuscas solummodo vestes in conjugum funeribus, virginibus etiam candidas in parentum fratrumque luctu gerere solitum: viris non nisi nigrum in quorumcunque obitu ferre colorem ex more licitum est. GOAR.]

Ib. Nota morem lugendi nostro contrarium:

A nam apud nos vestes candidæ gaudii potius quam luctus argumentum sunt. Cantacuzenus, l. iii Historiæ, c. 27, de die coronationis suæ agens, ita scribit: *Postridie (coronationis) vestes auri submine picturatas 315 deponentes candidas induerunt, lugentium imperatorum argumentum. Mutationis causam præsentibus imperator asseruit, pridie propter festum diem illas alias induisse, nunc illo præterito rursus fratris et imperatoris (Andronici Junioris) mortem sibi lugendam.*

Ibid. Intuere et animo venerare sanctissimæ Virginis victoriæ effectricis imaginem cum imagine S. Georgii. Fuit hæc Nicopææ Virginis imago sine dubio illa quam Joannes Comnenus imperator suo loco curru triumphali imposuit velut victoriæ, quam obtinuerat, unicam effectricem. V. Nicet. Chon. p. ed. Bonn. 26. Videntur autem hanc Dei Genitricis imaginem secum extulisse in expeditiones. Hinc Nicetas Choniates in imperio Murzuphli: *Ἡ τῆς θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ βασιλεῖς; Πορμαίων ποιοῦνται συστρατηγὸν, τοῖς ἐναντίοις ἐδίδωκεν.* Etiam Heraclius imperator imaginem sanctissimæ Virginis in militum presidii causa abducebat. Arthurus Britto in obsidione Badonici Montis, *fretus imagine Dominicæ Matris quam armis suis insuerat, nongentos hostium solus adorsus incredibili cæde profligavit*, ut scribit Wilhelmus Malnesburiensis, l. i De gestis regum Angliæ, c. 4. GRETS.

Ibid. [Τῆς νικοποιοῦ. Quod dubie Greiserus, certus assero divæ Virginis imaginem νικοποιοῦ nomine consecratam et in palatio a Joanne Comneno repositam. Argumento mihi sunt Nicetæ de illa imagine in triumphum acta loquentis verba: *Τὰς νίκας; τῇ θεομήτορι ὡς συστρατηγίδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος.* Qui etiam triumphum pompam ex τῶν ἐφ' ὧν πολὺν τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν τὸ μέγα παλάτιον duxit. Manuel filius eidem, ait illius Vitæ l. v, triumphum cum ἀποσμάχῳ καὶ ἀκαταγώνιστῳ συστρατηγῷ erexit. GOAR.]

Ib. S. Georgii imago. Forsitan hæc illa est ex qua sanguinem manasse scribit Pachymeres, l. iii Histor. Certe illa est ejus equus (equitem enim hæc imago S. Georgium exhibebat) horrendo prodigio horrificum hinnitum edidit sub Andronico seniore imperatore, paulo ante quam junior Andronicus Colim occuparet. Prodigium hoc describit Gregoras, l. viii, p. 503. Ex ejus narratione habes hanc D. Georgii equestrem imaginem, tanto miraculo nobilitatam, esse illam de qua hic Curopalata. Vide quæ de S. Georgio scripsimus, l. ii De festis, c. 6. Consule etiam Adamannum Scotum abbatem, de situ Terræ sanctæ, nuper a nobis editum, l. iii, ubi mira de quadam S. Georgii imagine reperies.

Ib. Peripaton commodius non vertes quam si processionem vertas: est enim id quod Germani vocant *den umgang*. Vide quæ hæc de re diximus l. i De sacris processionibus, c. 4. Junius et ubique

ambulat et ambulationes somniat, ut morem sacram processionum, supplicationum et litaniarum obfuscet. GAETS.

Ib. [Αἰτήρ. Hac voce non nullam supplicationem, sed inter ambulandum factam sive processionem, significari diserte monstratum est in Euchologicis. GOAR.]

P. 70. De imagine Virginis Hodegetriae c. seq. plura ipsemet Codinus. Non erat ordinario in aula, sed in monasterio τῶν 316 ὁδηγῶν; ferebatur autem pietatis causa ad aulam ultimis Quadragesimae diebus, nempe feria illa quinta quae nostram Dominicam *Judica* antecedit: manebatque in palatio usque ad secundam seriam Paschatis; quo die referebatur in monasterium et templum τῶν ὁδηγῶν. Est haec imago, ad quam, capta ab Andronico juniore Cpoli, Andronicus senior supplex confugit. Rem narrat Nicephorus Gregoras, l. ix, p. 423 Bonn. Cum autem, teste eodem Gregora, 24 dies Maii ageretur quando a juniore Andronico Cpolis capta est, necesse est imaginem Virginis Hodegetriae extra ordinem praescriptum in palatio fuisse; et forte Andronicus senior defectione illa nepotis et asselarum commotus eam in palatium solatii et subsidii causa apportandam curaverat.

Quid venerationis Michael Palaeologus imperator imagini Hodegetriae, expulsis Latinis Cpoli, detulerit, expouit Gregoras l. iv, p. 87.

Porro templum τῶν ὁδηγῶν aedificavit Pulcheria imperatrix, in quo divinam Deiparae imaginem reposuit, quam Lucas evangelista in tabula depictam reliquit, ut ait Nicephorus, xiv, 2.

Cum Isaacum Angelum imp. Cpolitatum Branas arcis obsideret, imperator Dei Genitricis imaginem, quae ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur, in mania pro vallo inexpugnabili transulit, ut scribit Nicetas Chouliates l. i De rebus gestis Isaaci Angeli. Nec frustra, ut felix exitus declaravit.

Ut iurandum eo firmiter esset, voluit Andronicus senior imperator sibi illud dari a Michaelis Catharo, nepote suo, coram sacrosancta imagine castissimae Dei Genitricis Hodegetriae, ut scribit Gregoras, l. viii. Hodegetriam porro interpretatur *Wolffius via monstratricem seu ductricem.* GAETS.

Ibid. [Vere quidem Gretserus τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἧτις ἐκ τῆς τῶν Ὁδηγῶν μονῆς καθ' ἣν προσκεκλήρωται Ὁδηγήτριαν προσκεκλήσθαι refert ex Niceta in Isaacio Angelo l. i; eandem vero asserturus, ad quam bello pressus et a nepote captus senior Andronicus confugerit, ut eam amplexus vitae libertatisque immunitatem assequeretur, se tantum auctore et teste firmat Gretserus ac nonnisi dubius vaticinatur. Satis eam dixisset, quae, referente Vincentio in Spec. Hist. 23, 147, sub Leone Issuro per muros urbis CP. ducta laudum Saracenis eam urbem obsidentibus intulit naufragium, ὁδηγήτριαν siquidem refert a Luca cum puero Jesu ulnis gestato depictam, ac in Ὁδῆ-

γῶν loco, duobus caecis illuc monente B. virgine ad visum recipiendum deductis, religiose positam. Audacior adjungam eandem quae Heracliti tempore a Sergio pontifice CP. per muros circumdata Seythas ab eis miraculoae depulit: qualem enim ὁδηγήτριαν Vincentius, hanc quoque describit anonymus brevi publici juris a patre Combefis, faciendus. Σέργιος δὲ ὁ ἐπαρχὸς τῆς ἱερᾶς εὐκωνᾶς τῆς Θεομήτορος, αἱ μάλιστα καὶ βρῆφος ὁ Σωτήρ ἐξαικονισθεῖ; ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρὸς ἐξεφέρετο, ταύτας λαβὼν περιφεῖ τὰ τεύχη. Ὁδηγήτριας certe, ut antiquissima, si a Luca delineata, etiam puerum Jesum ulnis complectebatur. De simili in Blachernensi templo a Romano Argyro reperta Codrennum disserentem perlege. GOAR.]

317 CAPUT VII.

Observationes et explicationes in c. 12, quod est de officio magnae hebdomadae.

P. 70. *Magnae hebdomadae.* Quibusdam religio est dicere *hebdomada hebdomadae*. Sed haec religio a superstitione parum abit. Ascribam hic verba scholiastae librorum De avaritia Salviani Massiliensis, ad illud *lampadam tuam. Ne quis forte putet vitium esse in hac lectione, et reponendum lampadem, moneo lampadam quoque dici a nominativo lampada.* Sic hebdomada Latina terminatione, quae Graecis hebdomas. GAETS.

Ib. Meursius admodum anxie monet ne quis, cum audit quatuor Evangelia lecta esse, suspicetur *tetrabiblion Evangeliorum*, hoc est ipsos integros quatuor Evangeliorum commentarios lectos esse; quod nimis longum fuisset. Itaque articulum τὰ, praepositum vocabulo τέσσαρα, exulare jubet. Sed si Graecorum rituales libros diligentius inspicisset, aliter puto super hac re pronuntiasset. Ita enim Typicum Sabae c. 38, agens de hac magnae hebdomadis feria secunda: Ἀναγινώσκειται δὲ τὸ τετραεὐαγγέλιον τῇ β', τῇ γ' καὶ τῇ δ', καὶ πληροῦται. Ne autem suspiceris tantum partem aliquam ex quatuor Evangelii lectam esse, audi ejusdem Typici auctorem eodem loco: Εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ὅλον ἀναγινώσκειται ὁμοίως καὶ τὸ κατὰ Μάρκον καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν. Τὸ δὲ κατὰ Ἰωάννην ἀναγινώσκειται ἀχρι τῆς ἀρχῆς τῶν δ' ἁγίων παθῶν. Ἀναγινώσκειται δὲ οὗτος ἐν ταῖς τρισὶν ἡμέραις ἡγίου β', γ' καὶ δ' καὶ πληροῦνται ἐν ταῖς ὥραις γίνεται δὲ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἀναγνώσεις γ', τὰ δ' ἄλλα ἀπὸ δευτέρου. Ὁμοῦ ἀναγνώσεις θ', καὶ ὥρας θ', καὶ πλεον ὁδόν. Ex his jam Meursius non Codinum, sed sua emendare poterit. Et si quid emendandum sit, potius expungam illud τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ, quia magna feria quinta non legebatur τὸ τετραεὐαγγέλιον, quippe quod praecedente die, videlicet magna feria quarta, jam absolutum erat, ut ex Typico Sabae audivimus; nisi forte in palatio Cpolitano tetrabibbli lectio ad quintam ipsam seriam magnam extenderetur. Quamvis ipsum quoque Tridium Graecorum cum Typico Sabae concinat; cujus haec sunt verba: *Legitur etiam tetrævangeliū*

secunda, tertia et quarta feria. Καὶ ἀληθεύεται et *A solea, calcens.* Scribitur etiam παρούσης. Melior forsā scriptura est *cartobraccia.* GREYS.

completur seu terminatur. GREYS.

Ibid. [Non his modo Dominicæ passioni memorandæ sacralis feriis, p. out erudite demonstrat Greiserus, sed et continuo totius anni spatio totus quatuor evangelistarum textus in ecclesia palam legitur, quod diserte his verbis edisserit doctissimus Allatius. Exceptis magnis solemnitatibus, quæ peculiare sibi possunt, Evangelium in reliquis anni diebus ita dispersiuntur Græci, ut unus prius evangelistæ textum in immemata dividant et diebus applicent, donec finiat, postmodum alterius continuent, donec omnia ad exitum perduxerint, et diebus Dominicis a scriptore Evangelii nomen imponant: dicunt enim ἡ πρώτη κυριακή τοῦ Μαθθαίου, ἡ δευτέρα τοῦ Μαθθαίου, et sic de aliis. Id ut melius comprehendas, velim **318** animadvertas Joannis Evangelii textum universum septem integris hebdomadibus legi, quæ a magna paschæ Dominica tribus diebus exceptis numerantur, Matthæi feria secunda post Dominicam Pentecostes ad subsequenter Parascēven Exaltationis diem festum absolviturque hebdomadibus septem et decem. Harum undecim singulis diebus Matthæi lectionem continuant, a duodecima quinque tantum diebus Marci lectio assumitur, Sabbatis et Dominicis Matthæi lectio restituitur, usque ad hebdomadem decimam et septimam, dummodo hæc postrema inter tempus paschale occurrat; sin minus, non legitur. Lucæ Evangelium a feria secunda quæ Dominicam post Exaltationem excipit, et integris hebdomadibus duodecim continuatur. Ab initio tertiæ decimæ Marci percurritur in reliquis diebus, sed Sabbatis et Dominicis Lucæ assumitur. Marci tandem inter Matthæi et Lucæ assumitur; quod vero supererit, Sabbatis et Dominicis quadragesimæ absolvitur. Hæc ille. GOAR.]

P. 70: De more lavandi pedes, tam hoc die quam aliis, proprium opusculum edidi, quod *Pedilavium* inscripsi; cui etiam ex *Euchologio* Græcorum officium *pedilavii* inserui. Nec Orientis tantum reges et imperatores hoc die pauperum pedes lavant, sed et Occidentis, ut pluribus exemplis ostendi in jam dicto opusculo.

Post absolutam narrationem de lotionē pedum sequitur in editione Juniana titulus iste, ὁ πίπτης. Sed vidit ipsemet Junius titulum non suo loco positum esse, et si recipiendus sit, ponendum ante illa verba, πρὸ δὲ τῆς λουτρίας, etc. Nec in altero codice Boico comparet. GREYS.

Ibid. [Absoluta missa lavipedium fieri præcipit *Euchologium.* quod populi commoditati quam mysterio, quod observat imperator, statuitur.]

Ibid. Τροχάριον auctor explicat χιτῶνας, Snidas ἐπεδύτας, ἱσώματα ἱμάτια, tunicas; Simon Portius cum vulgo ὑποχιτῶνας, ἐχίσπρα, ἐνδεδυμένους χιτωνόχρους, uno verbo *interulas.* GOAR.]

Ibid. Curtzobraccia *kurze hosen*, ut παρούσης, *in*

solea, calcens. Scribitur etiam παρούσης. Melior forsā scriptura est *cartobraccia.* GREYS.

Ibid. [Παύλῳ εὐλογητῶν. A benedictione auspiciatur, dicens: Εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ δὲ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.]

Ibid. Τὸ ἐπιδόχμιον. A ter repetita voce ἅγιος: Ἄγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.]

Ibid. Τοῦ εὐαγγελίου. Cujus ἀρχιτέλεια, principium et finis sunt: Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater, etc. et non estis mundi omnes.]

P. 71. [Τοῦ νικητῆρος ἀκολούθια. Quam qui desiderabit integram, nostra *Euchologia*, si merentur, adhibet. Ἀκολούθια autem officium est divinum, cujus partes ad invicem connexæ ordine se consequuntur, quasi *sequentia.* GOAR.]

Ibid. Alter codex Boicus ἀνὰ χρυσῶν νοτίσματα ἑπτά. Forsā recta lectio erit ἀνὰ χρυσῶν νοτίσματα, ut ἀνὰ capiatur eo sensu quo Matth. ix: Ἐλάβον ἀνὰ θηνάριον, acceperunt singuli denarium. Ἐλάβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ θηνάριον, acceperunt ipsi quoque singuli denarium. GREYS.

Ibid. [Τράπεζα δὲ σάβανον. Ob religiosioris jejunii præceptum, quod tamen etiam monachis hoc die vino non interdicit. *Euchologium:* Δίδεται ἐν κατακλισθῆν, καὶ μεταλαμβάνομεν οἶνον μένου.]

319 *Ibid.* [Τῆς ἀγρυπρίας ἀκολούθια. Voluptas quietis quantumlibet studiosa in vigiliis, quas παννυχίδας vocant, luxum querit, de quibus Simocatta, viii, 13: Σύνθηδες γούν τοις ἐγρηγόροις ἐπὶ τοις λελογευμένοις παιδίοις ἑδωμάτιαν ἀγορεύει τὴν ἡμέραν συμποσίων ἑορταίς καταπαννυχίζεσθαι. Dilectionis pariter fervor asperitatis amans, in Christi morte protraxis per diem jejuniis, noctis omno spatium insomne molitur etiam in imperatorum palatiis adjungere. Παννυχίδας sacras non ascetici modo fratres, sed et communioris, devotæ tamen vitæ præceptores suis scriptis celebrant. Commendant in præcipuis Christi Domini et Deiparæ festis ecclesiastica officia, ubi frequentiorem plebem ad concinendas Dei laudes convocant. Hæc vero ἀγρυπρία τῶν παθῶν adeo culta, ut κατὰ τὸν εὐαγγελιον καίριον, circa secundam nimirum vel tertiam a serotino crepusculo horam, non possit ab imperatore non celebrari. De his festis vigiliis tractat Allatius, de lib. *Eccles.* Græco dissertatione 4. GOAR.]

Ibid. Duodecim ista evangelia erant partes ex quatuor evangelistis desumptæ, ut planum sit ex Græcorum Triodio, ubi duodecim ordine enumerantur, adjuncto evangelistæ, ex quo quolibet desumptum est, nomine. Itaque nihil hæc duodecim evangeliorum lectio ad illam quatuor Evangeliorum seu τοῦ τετραεγγελίου, ut ex dictis perspicuum relinquitur. Falsum autem est duodecim hæc evangelia quater in anno lecta esse, ut dicit Meursius. Semel in anno lecta sunt, non quater, nempe magna feria quinta in officio vigiliæ pro

festis Parasceves institutæ. Testem do ipsum Codicum et Triodion. Nec recte Meursius hoc advocat lectionem duodecim lectionum ex Anastasio et Bernone : loquuntur enim de duodecim lectionibus in angariis seu quatuor temporibus recitari consuetis. At Codinus agit de duodecim evangelii, quæ quinta feria majoris hebdomadis in officio vigiliæ legebantur. Nec duodecim illæ lectiones, quas ex Anastasio et Bernone producit Meursius, in angariis ex Evangelio sumebantur, sed ex Moisaicis et propheticiis libris, ut et hodie angariarum lectiones quinque ex prophetiis petuntur. Quam apposite vero ad evangelia, quæ recitabantur in ecclesia, accommodat Meursius illud Isidori Pelsiotæ, l. II, ep. 150, ubi ait phylacteria Judæorum fuisse δελτία μικρά, ἅπερ ἐφόρουσιν οἱ τῶν Ἰουδαίων καθηγητὰ ὡς περ νῦν αἱ γυναῖκες τὰ εὐαγγέλια τὰ μικρά. Arbitratur parva fuisse evangelia illa quæ in templo legebantur : sed cum toto anno plurima evangelia legerentur, haud parva dici potuissent. Parva igitur dicuntur vel quia initium unius evangelii, puta sancti Joannis, vel omnium quatuor evangelistarum exordia continebant, ferebanturque, ut et hodie evangelium sancti Joannis, amuletorum vice, potissimum a feminis. Vide quæ scripsimus tom. I De sancta cruce, l. II, c. 29; sed ut hinc tandem abeam, οὐδὲν ὕψις; in Glossarii Evangelio inesse reperio. Gætzs.]

Ibid. [Τὰ δώδεκα εὐαγγέλια. Exhibet Græcorum εὐαγγελιστῶν, omniumque ex quatuor Evangelii scriptoribus passionis historiam ordine decerptam concorditerque connexam comprehendunt : unumquodque vero τμήμα est historię passionis Dominicę.

Ibid. Λαμπάς. Nullum aliud inter λαμπάδα et κηρὸν discrimen quam inter communem et majorem atque exquisitiorem compitum cereum : hic imperatori, alter aulicorum turbæ distribuitur. Coar.]

320 P. 72. Ex quatuor vigiliis in palatio celebrari solitis prima est *magni canonis*. Ubi dicit Junius *festum magni canonis esse Dominicam orthodoxiæ* : sed errat more suo solemniter. Nam Dominica orthodoxiæ erat prima Dominica Quadragesimæ : festum magni canonis agebatur τῇ πέμπτῃ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, quinta feria quintę hebdomadis quadragesimę. Docent hoc rituales Græcorum libri, quorum unus qui Triodion inscribitur ista : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ψάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου καθόλου ἀκολουθίαν. Τοῦτον τῶν ὁντως κανόνων μέγιστον ἀπάντων ἀρίστω; καὶ τευχηνέντως ἡρμόσαστο καὶ συνέγραψεν ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ καὶ Ἱεροσολυμίτης ὀνομαζόμενος, ὃς ὥρμητο μὲν ἐκ Δαμασκού, ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ γραμματικῇ ἐκδοθεὶς καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἐξασκήσας; εἰς Ἱεροσόλυμα γεγωνὺς τὸν μοναστήν ὑπέσχεται βίον, ὁσὶως δὲ καὶ θεωρίῳ διαζῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταράχῃ τῇ βιοτῇ

Ἀ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συγγράμματα βιωφιλῇ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας, μᾶλλον ἄρδότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενός τε καὶ δεικνύμενος, σὺν πολλοῖς δὲ ἄλλοις καὶ τὸν παρόντα μέγαν κανόνα συνέταξε, κατὰ νύξιν ἀπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γὰρ καλαιδέα καὶ νύξ; ιστορίαν διαθήκης ἐρανισάμενος καὶ ἀθροίσας τὸ παρὸν ἡρμόσαστο μέλος, ἀπὸ Ἀδάμ δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος. Προτρέπεται γοῦν διὰ τοῦτου πᾶσαν ψυχὴν, ὅσα μὲν ἀγαθὰ τῆς ιστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν, ὅσα δὲ τῶν φαύλων ἀποφεύγειν, καὶ ἅε πρὸς Θεὸν ἀνατρέχειν, καὶ μετανοίας, διὰ θαυμάτων καὶ ἐξομολογήσεως καὶ τῆς ἄλλης δηλονότης εὐαρεστήσεως. Πλὴν ἐς τοσοῦτόν ἐστιν εὖρους καὶ ἐμμελῆς ὥς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἱκανῶς μαλᾶξει καὶ πρὸς ἀνάληψιν ἀγαθοῦ διεγείρει, εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προσοχῆς ἀνηκούσης ψάλλοιτο. Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης; Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο· κατὰ νύξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προβέβηται ἀπειρον, καὶ πολλὰ τοῖς ἐπικαιδοῖς καὶ ἁμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσιν, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστῆναι βούλιντο. Ἐτάχθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν ψάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι δι' αἰτίαν τοιαύτην· ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἁγία τεσσαρακοστὴ, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι βέβητοι γεγονότες πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἀμείστερον διατιθῶσι καὶ τοῦ σωφρονεῖν καθάπαξ ἐν πᾶσιν ἀπόσχοιντο, ὁ μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οὗ τις ἀλείπτῃς, διὰ τῶν ιστορίων τοῦ μεγάλου κανόνος, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν καὶ τῶν φαύλων αὐθις τὴν ἐκτροπὴν, ὥς ἂν τις ψαλῇ, γενναϊότερους τοὺς κάμοντας παρασκευάζει καὶ ἀνδρικῶς τοῖς ἐμπροσθεν ἑπικτείνεσθαι, ὁ δὲ ἱερὸς Σωφρόνιος διὰ τοῦ ὑπερφανοῦς αὐτοῦ λόγου σώφρονος καὶ αὐθις εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ **321** καὶ τέως τῶν ἐλπίων παραπτήμασιν· ὅση γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία καὶ συμπάθεια τοῖς ἐλοφύχως ἐκ τῶν πρώην πταισμάτων ἐπιστρέφειν αἰρουμένοις, ἡ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν διήγησις; παριστᾷ. Λέγεται δὲ μέγας κανὼν, ἴσως ἂν τις εἴπῃ, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐννοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα (γόνιμος γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦτο ποιητής, ἀρίστως αὐτὰ συντεθέμενος), καὶ ὅτι τῶν λοιπῶν κανόνων ἀνὰ τριάκοντα, καὶ μικρόν τι πρὸς, τροπαρίων ἔχοντων, οὗτος εἰς διακόσια καὶ πενήκοντα πρόεισι, ἐν δὲ ἐκάστου ἄρῃ τὸν ἀποστάζοντος ἡδονήν. Ἀρμόδιως οὖν ἄρα καὶ προσκηνόντος; ὁ μέγας οὗτος κανὼν, καὶ μεγάλῃ κειτημένος κατὰ νύξιν, καὶ τῇ μεγάλῃ τῶν τεσσαρακοστῶν κατατέταται. Τοῦτον τὸν ἀρίστον κανόνα καὶ μέγιστον, καὶ τὸν τῆς ὁσίας Μαρίας λόγον, ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας πρῶτος εἰς τὴν τοῦ Κωνσταντίνου κακόμεν, ὃς πρὸς τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου τῇ ἑκτῇ συνόδῳ σταλὲς εἰς βοήθειαν παραγένετο. Τότε γὰρ ἀρίστω; κατὰ τῶν μοναδικῶν ἀγωνισάμενος; ἐτι διατελῶν

ἐν μονάζουσιν, τῇ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας κλήρῳ συγκαταλέγεται. Εἰς τὰ διόκονος· καὶ ὀρφανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται. Καὶ μετὰ μισρὴν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐξούσιον ἀγχιστά π. υ. πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἱερικῇ καταντήσας ἐν Μιτυλήνῃ πρὸς Κύριον ἐκδημῇ, ἀρκούντως τοῦ ἰδίου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Ταῖς αὐτοῦ πρεσβείαις, ὁ Θεὸς, ἐλέησον ἡμᾶς.

Hæc liber ille ritualis Græcorum, ex quibus elucescunt cum alia vulgo parum nota, tum Dominicam orthodoxiæ et diem magnificanionis non fuisse unum et eundem diem. Gæts.

P. 72. [Canonis hujus concinendi ritum et institutionem e Synaxario fuse descripsit Gretserus: canonem ipsum, ut et Andreæ Cretensis opus omne Latinam interpretationem et in utrumque notas ante paucos annos publico dedit e prædicatorum familia sodalis Franciscus Combellis. Goar.]

Ibid. Secunda vigilia palatii est τῆς ἀκαθίστου. Junius interpretatur, Virginis iter facientis et parturientis, et quasi dicas, inquit, ejus quæ non sedet aut quiescit, sed iter facit prægnans; puta cum B. Virgo a Josepho deduceretur Bethlehemum ex edicto Augusti Cæsaris, proxime ante diem natalem Christi. Fabulæ, quas dispellet idem ille ritualis Græcorum liber, quem paulo ante nominavi, in quo ista leguntur: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῇ σαββάτῃ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς) τὸν ἀκάθιστον ὕμνον ἐφορτίζομεν τῆς ὑπεραγίας δεσπίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' αἰτέαν τοιαύτην. Ἡρακλείου τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίους ἀρχὴν διέποντος, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Χοσρόης ἰδὼν τὰ Ῥωμαίων ἄκρως ταπεινωθέντα παρὰ Φωκά βασιλέως τοῦ τυράννου, ἕνα τῶν σατραπῶν Σίρβαρον ἦνομα μετὰ χιλιάδων πλειόνων στέλλει, πᾶσαν τὴν ἑω αὐτῷ ὑποτάσσασθαι· ἐφθῆ γὰρ καὶ πρότερον ὥστε δέκα μυριάδας Χριστιανῶν διαφθείρας Χοσρόης, ὅτε τῶν Ἑβραίων αὐτοὺς ἐξουνομένων καὶ ἀπολλύντων. Ὁ γοῦν ἀρχισατράπης Σάρβαρος τὴν ἑω ληϊσάμενος· ἄπασαν ἐφθασεν ἔχει καὶ αὐτῆς Χρυσοπύλεως, ἣ νῦν Σκουτάριον ἐπικικλήσκει. Ὁ τοίνυν **322** βασιλεὺς Ἡράκλειος ἐν ἀπορίᾳ καταστάς δημοσίων χρημάτων, τὰ ἱερὰ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς κέρμα μετασυνεσάμενος ἐπὶ ἀποδόσει μετίζοντι καὶ τελεωτέρῃ, διὰ τοῦ Εὐξείνου μετὰ πλοίων τοῖς τῆς Περσίας μέρεσιν εἰσβαλὼν ἀφανίζει αὐτὴν. Καὶ κατὰ κράτος ἠγγίσκει τούτῳ ὁ Χοσρόης σὺν τῇ λοιπῇ στρατῷ. Μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σειρὸς ὁ υἱὸς Χοσρόου ἀποστάς τοῦ πατρὸς τὴν ὀρχὴν αὐτῷ περιτίθεισιν, καὶ τὸν πατέρα Χοσρόην ἀποκτείνων τῷ βασιλεὶ Ἡρακλεῖ ὑπένδεται. Χαγάνος· γε μὴν ὁ τῶν Μουσῶν καὶ Σκυθῶν ἀρχηγός, μαθὼν τὸν βασιλεὺς διαπνέοντι ἐν Πέρσας· γενόμενος, τὰς μετὰ Ῥωμαίων διαλύσας σπονδὰς, στίφη μυριάριθμα ἐπαγόμενος διὰ τῶν δυτικῶν εἰσβάλλει μερῶν εἰς τὴν Κωνσταντινου, κατὰ Θεοῦ βλασφήμους ἐκπέμπων φωνάς. Αὐτίκα τοίνυν ἡ μὲν θάλασσα πλοίων, ἡ δὲ γῆ πεζῶν καὶ ἱππέων ἀπέλκων ἐμπλεως ἦν. Σάργιος δὲ ὁ πατριάρχης πολλὰ τὸν τῆς

Κωνσταντινου παρεκάλει λαὸν μὴ καταπίπτειν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ἐλπίδα ἐκ ψυχῆς εἰς Θεὸν ἀναφέρειν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ μητέρα τὴν πανάχραντον Θεοτόκον. Καὶ μὴν καὶ Βῦνος πατριάρχης· ὁ τὴν αὐτὴν τὴν πόλιν διέπων τὰ ἀνήκοντα εἰς ἀποτροπὴν τῶν πολεμίων παρεσκευάζετο· δεῖ γὰρ μετὰ τῆς ἀνωθεν βοηθείας· καὶ ἡμᾶς τὰ προσήκοντα ἐνεργεῖν. Ὁ δὲ πατριάρχης τὰς θείας εἰκόνας τῆς Θεομήτορος μετὰ παντὸς ἐπαγόμενος τοῦ πλήθους περιήει τὸ ταίχος ἀνωθεν, ἐντεῦθεν τὰ ἀσφαλεῖς αὐτῶν πορίζομενος. Ὡς δὲ ὁ μὲν Σάρβαρος ἐξ ἑσπίας, Χαγάνος δὲ ἀπὸ δυσμῶν κυρπολεῖν τὰ περὶ τῆς πόλεως ἤρχοντο, ὁ πατριάρχης τὴν ἀχειροποιήτου τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ εἴδη, προσέτι δὲ καὶ τὴν τιμίαν εἰσθῆτα τῆς Θεομήτορος ἐπιφερόμενος· διὰ τῶν τειχῶν περιήρχετο. Χαγάνος δὲ ὁ Σκύθης· διὰ τῶν χειρῶν τειχῶν προσβάλλει τῇ Κωνσταντινου σὺν πλήθει ἀπέλκων, ἄκρως ἐξ ὕπλων ἡσυχασμένων, καὶ τοσοῦτον ὥς ἕνα Ῥωμαίων πρὸς δέκα Σκύθας σαφῶς διαμάχεσθαι. Ἄλλ' ἡ ἄμαχος πρόμαχος διὰ τῶν παρευρεθέντων ὀλίγων πάντοτε στρατιωτῶν ἐν τῷ ναφ ταύτῃ· τῇ τῆς πηγῆς πλειότους αὐτῶν παραπώλεσαν. Κάντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι ἀναθαρσύναντες· τε καὶ ἀνασχιρτήσαντες ὑπὸ στρατηγῷ ἀμάχῳ τῇ Θεομήτορι αὐτοὺς ἀεὶ κατὰ κράτος ἐνέκων. Βλέψαντες δὲ καὶ πρὸς σπονδὰς οἱ τῆς πόλεως ἀπεκρούσθησαν· ἀνέπει γὰρ ὁ Χαγάνος· Μὴ ἀπατάσθε ἐπὶ τῷ Θεῷ, ᾧ πιστεύετε· πάντως γὰρ αὐρίον τὴν πόλιν καταλήψομαι. Ὁ δὲ τῆς πόλεως διακούσαντες χαίρας ἔπεινον εἰς Θεόν. Συμφωνήσαντες οὖν Χαγάνος· τε καὶ ὁ Σίρβαρος· διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης προσβάλλουσι, διὰ μηχανημάτων τὴν πόλιν ἐλεῖν προθυμούμενοι. Ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡττήθησαν ὥς μηδὲ ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ζῶντας κατεῖν τοὺς τεθνηκότας. Τὰ δὲ μονάζοντα ὁλίγων πλήρη διὰ τοῦ ἐπιλεγομένου Κράτος κύλπου εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς Θεομήτορος καταγόμενα, καταγίδος· αἰφνιδὼν τῇ θαλάσσῃ ἐπισπαστούσης καὶ διαίρηστος ταύτην εἰς τμήματα, σὺν τοῖς πλείοσι ἀπασιν τῶν ἐχθρῶν διεσφάρη. Καὶ εἶδον ἄν τις παράδοξον ἀριστοῦργημα τῆς πανάγνου καὶ Θεομήτορος· **323** πάντας γὰρ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης τὸ ἐν Βλαχέρναις ἐξέβαλεν. Ὁ δὲ λαὸς ὅσον τάχος τὰς πόλιν ἀναπατάσαντες ὄρθην πάντας ἀπείκτιναν, καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες κατ' αὐτῶν ἀνδρίζοντο. Οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τούτων ὑπέστρεψαν κλαίοντες ἅμα καὶ ὀδυρόμενοι. Ὁ γε μὴν Θεοφιλὴς τῆς Κωνσταντινου λαὸς τῇ Θεομήτορι τὴν χάριν ἀποποιούμενοι δλονύκτιον τὸν ὕμνον καὶ ἀκάθιστον αὐτῇ ἐμελῶδησαν ὥς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγρυπνήσασθαι καὶ ὑπερφυεῖ δυνάμει διαπραξαμένη τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τρόπον. Ἐκ τότε σὺν εἰς μνημεῖον τοῦ τοσοῦτου καὶ ὑπερφυοῦς θαύματος ἡ Ἐκκλησία τὴν τοιαύτην ἐορτὴν παρίσχει τῇ Μητρὶ ἀνατιθέναι τοῦ Θεοῦ τῷ πατρὶντι καιρῷ, ὅτε καὶ τὸ τρόπον τῇ Θεομήτορι γέγονεν. Ἀκάθιστον δὲ ὠνόμασαν διὰ τὸ τότε οὕτω πρᾶξι τὸν τῆς πόλεως κλῆρον τε καὶ λαὸν ἅπαντα.

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων τριάκοντα ἔξ, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντινου τοῦ Πρωτοῦ αὐτοῦ, οἱ Ἀγα-

ρῆγοι ἀπειρον στρατιάν ἐπαγόμενοι πάλιν τῇ Κωνσταντίνου ἐπέβητο, καὶ ἐπὶ ἐπὶ ἔπειτα ταύτην πολιορκούντες, ὅτε καὶ ἐν τοῖς Κυζικίου παρεχέμαζον μέρεσι, πολλοὺς τῶν οἰκείων διέφθειραν. Ἔπειτα ἀπειπόντες καὶ μετὰ τοῦ στόλου αὐτῶν ὑποστρέφοντες, καὶ ἐν τῇ Σουλᾷ γενόμενοι, τῇ θαλάσῃ πάντες κατεποντίσθησαν προστασίς τῆς πανάγου καὶ Θεομήτορος.

Ἀλλὰ καὶ τρίτον αὖθις ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου οἱ ἐξ Ἀγαρ, ὑπὲρ πλείστας μυριάδας ἀρθμούμενοι, πρῶτον μὲν τὴν τῶν Περσῶν ἀφανίζουσι βασιλείαν, εἶτα τὴν Ἀγγυτον καὶ Λιβύην ἐπιδραμόντες καὶ Ἰνδοὺς Αἰθιοπὰς τε καὶ Ἰσπανοὺς, ὕστερον καὶ κατ' αὐτῆς τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος ἐπιτρατεύουσι, χίλια ὀκτακόσια πλοῖα ἐπιφερόμενοι. Κυκλώσαντες οὖν αὐτὴν ὡς αὐτίκα δὴ ἀναρπάσσοντες ἔμενον. Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἱερεὺς λαὸς τὸ σεπτὸν ξύλον τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιῶν σταυροῦ καὶ τὴν σεβάσιμον εἰκόνα τῆς Θεομήτορος ὀδηγητρίας ἐπαγόμενοι τὸ ταίχος περιεκύκλουν, σὺν δάκρυσι τὸν Θεὸν ἱεοῦμενοι. Δόξαν οὖν οὕτω τοῖς Ἀγαρηνοῖς, εἰς δύο διαιροῦνται μέρη, καὶ οἱ μὲν κατὰ Βουλγάρων στρατεύουσι, καὶ πῖπτουσιν ἔκτετε ὑπὲρ μυριάδας δύο, οἱ δὲ περιελεφθῆσαν τὴν πόλιν ἔλαιν. Κωλυθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀλύσεως, δηκοῦσης ἀπὸ τῶν Γαλάτου εἰς τὰ ταίχη τῆς πόλεως, ἀναχθέντες περὶ πού τοῦ λεγόμενον Σωσθένιον γίνονται. Κόκκι ἀνέμου Βορέου καταβράγνυντο· τὰ πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν διεβράβη καὶ διεφθάρησαν. Οἱ δὲ περιλειφθέντες λιμῶν περιέπεσον, ὡς καὶ ἐνθροπίνων σαρκῶν ἀψαθαι, κόπριά τε φουρᾶν καὶ ἰσθίειν. Ἐπειτα φυγόντες καὶ κατὰ τὸ Ἀγαλὸν γενόμενοι πῆλαγο· τὰ σκάφη αὐτῶν ἅπαντα καὶ ἑαυτοὺς τῇ τῆς θαλάσσης διδοῦσι θυθῶ· χάλαζα γὰρ βαγδαία εὐρανὸθεν καταπεσοῦσα, καὶ βραχυὸν κατὰ τῆς θαλάσσης ποιήσασα, τὴν τῶν πλοίων πίσσαν διέλυσε. Καὶ οὕτως ὁ ἀπειροκλήθης ἔκείνος σέλος διέδωκε, τριῶν μόνων εἰς ἀγγελίαν περιλειφθέντων.

324 Διὰ ταῦτα τοῖσιν ἅπαντα τὰ ὑπερφυῆ θαυμάσια τῆς πανάγου καὶ Θεομήτορος τὴν παρούσαν ἑορτὴν ἑορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ εἴρηται, διότι ὁρθοστάδην τότε πῆς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν ὕμνον τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ ἔμελψαν. Καὶ ὅτι ἐν πῖσι τοῖς ἄλλοις οἰκοῖς καθῆσθαι ἐξ Ἰθους ἔχοντες ἐν τοῖς παρούσι τῆς Θεομήτορος, ὁρθοὶ πάντας ἀκροώμεθα. Ταῖς τῆς σῆς ὑπερμάχου τε καὶ ἀπρομάχου Μητρὸς· προσεβάζει, Χριστὲ ὁ Θεὸς, τῶν περιχειμένων καὶ ἡμᾶς ἀπάλλαξ· ν συμφορῶν, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς, ὡς μόνος φιλόφρων.

Ex his ergo perspicuum relinquitur quale fuerit τῆς ἀκαθίστου festum, et cur hoc nomine appellatus ἀκάθιστος ὕμνος, quia *stando*, non *sedendo* canitur; ἀκάθιστος ἑορτὴ seu ἡμέρα, quia ab omnibus, nemine excepto et nemine oitante aut a divinis laudibus cessante, peragitur. Exstat in bibliotheca Bavarica oratio hoc titulo: Λόγος ἀναγινωσκόμενος εἰς τὴν ἀκαθίστον. Διήγησις ὠφέλιμος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας συλλεγίσα, καὶ ἀναμνησ-

Α σκιν δηλοῦσα τοῦ παραδόξου γενομένου θαύματος, ἡνίκα Πέρται καὶ βάρβαροι τὴν βασιλίδά ταύτην πόλιν περιεκύκλωσαν, οἱ καὶ ἀπώλοντο θείας δίκης· πεираθίντες. Ἡ δὲ πόλις ἀσινῆς συντηρηθεῖσα προσβίας τῆς Θεοτόκου ἐτερίως ἐκ τότε ἔδει εὐχαριστήριον, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν κατοννομάζουσα. GRETS.

[Ἀκάθιστος εἴρηται διότι ὁρθοστάδην πᾶς ὁ λαὸς τὴν νύκτα ἐκείνην ὕμνους Θεομήτορι μέλπει, ait Callixtus in ejus diei Synaxario. Ipse hymnus est ἀκάθιστος, quod intersitium quietemque ad diluculum usque non reperit et semper cantandus perseveret. E Triodii Synaxario historiam deprempsit Gretserus, concinniorē aliam e Regia bibliotheca nuperrime post historiam Monothelitarum laudatus Franciscus Combesis. evulgavit et notas adjecit. GOAN.]

Duplicem hunc errorem περὶ τοῦ μεγάλου κανόνος, περὶ τῆς ἀκαθίστου ipsemet Curopalata Calviniano scholiastae eximere poterat, si animum advertisset. Ait enim Curopalata a prima ex quatuor vigiliis imaginem sanctissimae Deiparae, quae *Hodegetria* appellatur, in palatio manere ad magnum usque diem Dominicum Paschalis. Huic imagini, inquit Curopalata, *venienti obviam procedit imperator ad portam aulae palatii. Secunda vero feria comitatur abuntem ad excelsos usque gradus. Si a prima vigilia, quae est τοῦ μεγάλου κανόνος, manet imago illa in palatio usque ad secundam feriam Paschalis, flori non potest ut ἡ τοῦ μεγάλου κανόνος ἀγρυπνία vel juncta vel proxima fuerit Pentecostae; alioqui imago illa integro ferme anno in palatio mansisset, a Pentecoste videlicet usque ad secundam feriam Paschalis, cum tamen paucissimis hebdomadibus in eo relinqui soleret, et propterea singulis annis non aliter ac donum quoddam divinitus missum in aula exciperetur, perque paucos dies in eadem tutelae gratia commoraretur, nempe a quinta feria **325** quintae hebdomadis quadragesimalis usque ad secundam feriam Paschalis, quo die relerebatur πρὸς τὸν τῆς Θεοτόκου ναὸν τὸν τῶν Ὁδηγῶν κεκλημένον, ut loquitur Zonaras in imperio Michaelis I Theophili, cui ad juncta erat μονὴ seu monasterium τῶν Ὁδηγῶν, ut ex Nicephoro Gregora I. ii constat: hinc ipsa imago ὀδηγήτρια, quasi *dux viae*, appellabatur. Nec adducebatur ex templo Blachernio, ut putat scholiastes, sed ex templo et ex monasterio τῶν Ὁδηγῶν, quod a templo Blachernio distinctum erat.*

Sed probat id ex gradibus excelsis, de quibus Curopalata, c. 12 et c. 15, quasi illi fuerint in templo Blachernio. At parum valet haec probatio: nam quocumque iret imperator, semper ad excelsos gradus usque deducebatur a Barangis, ut inquit Curopalata, c. 15; oportet ergo hos excelsos gradus alicubi fuisse quam in Blachernio templo, vel in via ad solum Blachernium templum, quia im-

perator non ibat semper ad templum Blachernium, et Curopalata diserte distinguit hos gradus a templo Blachernio; cum dicat imperatorem equitantiem semper deduci usque ad excelsos gradus, in festo autem Occursus (seu, ut nos vocamus, Purificationis D. Virginis) etiam usque ad templum Blachernarum: nam ad hoc templum hoc die rei divinæ gratia conferebat se imperator. GRETS.

[Magna contentione dimicant Junius et Gretserus περὶ τῶν Ὑψηλῶν, de gradibus excelsis CP, ubi nam reponendi? Ille in Blachernio templo, hic in palatio sites contendit. Inter contendentes arbiter neutri litem integram adjudico, a vero siquidem τῶν Ὑψηλῶν sensu aberrat uterque. Ecquis enim in hac voce gradus intelligendos putet, ac non potius excelsus ac fastigium sublimis ædificium? At ne velut cæcigans et ignarus iudex litem dirimam, aut potius andabatarum more cum utroque pugnem, dubio certus auctor lucem asserat Nicetas Isaacii Angeli, l. ii: Δεῖκνυσιν τὸ παράθυρον (aliud exemplar legit τὴν θυρίδα) ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν, εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά, οἱ ἥς ὁρατὰ ἦν τὰ ἐπὶ τὰ παλαιὰ πύλα τὰ ἐξωθεν τῶν ἐπὶ τῶν τοῖς Φιλοπατίοις καθυπτιζόντων. Observa τὰ Ὑψηλά alium Blachernii palatii ædificium, unde subjecta Philopatensis planities detegatur, non gradus quantumvis excelsos indicare, nec in majore palatio, quo solet imperator morari, alios excelsiores gradus comminiscendos: eam ob rem, cum in exhibendis reddendisque honoris officiis longius semper in decessu deducatur vir honoratus quam in accessu eidem occurratur, par est ut si τῆς Ὁδηγητρίας imaginī ἐν τῇ πύλῃ τοῦ παλατίου αὐτῆς primum occurrat imperator, longius multo deducat abeuntem, non ad fictos usque gradus excelsos, sed εἰς τὰ λεγόμενα Ὑψηλά ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν, et quod ait hic auctor, μέχρι καὶ τῶν Ὑψηλῶν, longo viæ tractu, cujus accessionem indicat particula καὶ, ad locum nempe Ὑψηλά vocatum, quem auctor ipse in Blachernio palatio vel ad illud juxta reponit, c. 45, p. 80, ubi ait imperatorem ad Blachernarum templum, cui vicinum erat ejusdem nominis palatium, a Barangis deduci μέχρι τῶν Ὑψηλῶν, certe non ad excelsos gradus ejus e quo fuerat egressus palatii, sed ad destinatum alterius, ad quod tendebat, locum. GOAR.]

Adde quod ipse imperator imaginem Hodegetiæ secunda Paschatis feria ad propria revertentem prosequi solebat usque ad excelsos gradus, imo et extra, ut dicit Curopalata, c. 42, p. 72: nec tamen ad templum Blachernium tunc ibat imperator. Sed non est 326 opus pluribus. Ipsemet Junius se refellit, qui hæc p. 326: Τῆς Ὁδηγητρίας, id est ducis viæ, statua fuit extra palatium Cpoli, in templo et monasterio nobili, quod templum Zonaras vocat τῶν Ὁδηγῶν, in imperio Fl. Michaelis, Nicephorus Gregoras l. xi monasterium Hodegetrium appellavit. Illis autem diebus in palatium inferebatur. Hæc ille. At quid clarius quam templum

A Hodegetrium non fuisse templum Blacherniense? Scribit Pachymeres lib. vii imaginem Deiparæ per dies complures lacrymasse. Quenam hæc imago? num Hodegetriæ? num Nicopææ? Et apud eundem Pachymerem l. xi imago τῆς Φωταγωγῶς, Virginis lucem afferentis, cujus sancto oleo delibutus Michael Andronici imperatoris filius ex desperato morbo convaleuit.

Tertia vigilia palatii est τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, Annuntiationis B. Virginis. Junius evangelicæ annuntiationis. Satis evangelicæ: sed quid aliud a pseudoevangelico prædicante exspectes?

Quarta vigilia agebatur quinta feria majoris hebdomadæ, ob Parasceves appetentis solemnitas. GRETS.

CAPUT VIII.

Observationes et explicationes in c. 43, de Parasceve et magno Sabbato.

De magno Sabbato nihil est in Græcâ inscriptione, cum tamen potissimum de officio magni Sabbati, hoc est vigiliæ Paschalis, in hoc capite agatur.

P. 72. De Parasceve tribus verbis res absolvitur. Vide quæ de hoc festo scripsimus tom. I De S. Cruce, l. i, c. 68 et l. i De festis, c. 23 et 24. Homilias Græcorum in Parasceven invenies tom. II, De cruce. GRETS.

Ibid. [Al ὥραι. De quibus consulendum Triodion.

Ibid. Θὺρ Ἀστρονύγας. Hora prima noctis dicendam. Triodion: Ὅψεσθαι δὲ ἔχον ἀκριβεῖαν ὁ ἱερογράφος ἵνα, ὅταν ποιῇ ἀπόλυσιν ἡ ἱερασία τῆς λειτουργίας, ὁπάρχη ὥρα δευτέρα τῆς λειτουργίας. Vespertinæ vero laudes, quibus ipsa conjungitur, decima diei hora incipiunt. GOAR.]

Ibid. Illa μετὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου ἀνάγνωσιν Junius vertit: post lectionem autem Apostoli, id est, ad eum usque locum: Surge, Deus, qui judicas terram. Vitiose prorsus, quasi illud surge Deus ad Apostoli lectionem pertineat, cum sit stichus, quem post lectionem Apostoli ex Epistola ad Romanos sumptum concinit Psaltes: Exsurge, Deus, judicans terram, quia tu hereditabis in omnibus gentibus.

Subjicit lector: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat, etc. Succinit psaltes: Exsurge, Deus, etc., et hoc sæpius, ut distincte habes in Triodio. Ergo vel post lectionem Apostoli vel post 327 subjunctos stichos, quorum principium est exsurge Deus, spargunt lectores et pueri honorarii lauros: legendum enim est πᾶντοις vel πᾶσιν, ἀπαντίτοις vel ἀπαντάτοις. Vide quæ scripsimus de magno Sabbato l. i, De festis, c. 25. GRETS.

Ibid. [Ἀδράς. Arbitror in lætitiæ pro Dominica resurrectione argumentum, vel ad victoriæ, si bella premerent, felix omen imperatori promendum.

P. 73. Τράπεζα δὲ οὐδαμῶς. Eo quod in ipsa ecclesia sobria valde habeatur refectio. Triodion, ubi de monachis hodie loquitur: Μὲν δὲ τὴν ἀπό-

λυσιν οὐκ ἐξεργάμεθα τῇ; ἐκκλησίᾳς, ἀλλὰ καθή-
μεθα ἐν τοῖς τόποις ἡμῶν, καὶ εἰσέρχεται ὁ καλλα-
ρίτης, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς ἀδελφοῖς ἀνάκλασμα τοῦ
ἀρτου, καὶ ἀν΄ ἐξ ἱσθδών ἢ φοινίκων, καὶ ἀπὸ ἐνδὸς
κρυσόβολου οἶνον. GOAR.

CAPUT IX.

*Observationes et explicationes in c. 11, de festo
Pasche.*

Ibid. De festo Pasche. Ita titulus habet, cum
etiam hoc capite de ritu serie quintæ τῆς Διακαι-
νησίμου deque festo Pentecostes et de festo Exal-
tationis S. crucis pertractetur. GRETS.

*Ibid. [Ἐν τῇ τρίτῃ. Vulgo tamen et ubique circa
matutinum crepusculum incipit hoc officium. Pen-
tecostarum : Περὶ ὧραν ὁρθρου σημαίνει.*

*Ibid. [Δίδωσι λαμπάδα. Ut archipresbyter in
palatio, ita ubique superior hoc munere fungitur.
Typus Pentecostarum : Ὁ δὲ ἡγούμενος διανέμει τὰ
κηρία τοῖς ἀδελφοῖς.*

*Ibid. [Ἐκπρέττει ἀρχοντες. Lectores et cano-
narchas intellige, de quibus c. 6 et c. 8, Ἐκπρέττει,
quia protopapæ subditi, ἀρχοντες, quia palatini.*

*Ibid. [Τῶν τῆς ἐκκλησίας θυρῶν κεκλεισμέ-
των. Consentit Pentecostarii typus : sacerdotem
enim candidis vestibus ornatum cum fratribus erectis
ardentes gestantibus sinistro latere egressum in nar-
thecæ jubet consistere, ac cetero ferariis accensa lu-
mina deferentibus viamque sternerentibus celebrem
ingressum peragere. Ἐναπομένους δὲ, inquit, ἐνδὸς
τοῦ ναοῦ μόνοι; ὁ κανδηλάτης ἀπαιτᾷ τὰ κηρία
πάντα καὶ τὰς κανδήλας. Καὶ ποιήσας κυρτὸν ἐν
τίθῃ τοῦτο μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἕτερον ἐμπροσθεν
τῶν ἁγίων θυρῶν. Καὶ βαλὼν θυμίαμα εἰς αὐτὰ,
βαλὼν δὲ καὶ εἰς τὸν θυμιατὸν θυμίαμα πολὺ,
ἀπαικωρεῖ τοῦτον ἐνδὸς τοῦ βήματος.*

*Ibid. [Εἶτα ἐκρωρεῖ. Ibidem : Ὁ δὲ ἱερεὺς μετὰ
τὸ θυμιασαι ἐξωρεῖ τὸ νόρθηκος τὰς ἁγίας εἰκόνας
καὶ τοὺς ἀδελφούς πάντας ἵσταται ἐμπροσθεν τῶν
βασιλικῶν πυλῶν κεκλεισμένων οὐσῶν, καὶ ποιεῖ
σταυρὸν μετὰ τοῦ θυμιατοῦ, λέγων, Καὶ δόξα τῇ
ἀγίᾳ, etc. GOAR.]*

*Ibid. Χριστὸς ἀνέστη. Integrum troparium est :
Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πα-
τήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμε-
νος. GRETS.*

328 P. 75. [Adeo frequens personat in ecclesiis
hic modulus, ut germane paschalis, omnemque pa-
schali spatia laudem Deo reddendam, ut Latinis
Alleluia, includere videatur. Gretserus integrum
profert. GOAR.]

*Ibid. Integer stichus est : Exsurgat Deus, et dis-
sipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum, a
facie ejus; cujus similes duo alii stichi subjungun-
tur. GRETS.*

P. 76. [Τοὺς λοιπούς. Sunt hi duo alii : Ὁ;
ἐκλείπει καπνὸς, καὶ τὰ ἐξῆς, οὕτως ἀπολούνται
καὶ τὰ ἐξῆς.

*Ibid. [Τὰ εὐχητικά. Conglobatæ pro variis rebus
preces a diacono pronuntiandæ, quarum primæ pa-*

cem exorantes eirhnikion reliquis nomen imponunt.
Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορὸς· Κύριε
ἐλέησον. Διάκονος· Ὑπὲρ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορὸς· Κύριε, ἐλέησον. Διάκο-
νος· Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν. Ὁ χορὸς· Κύριε, ἐλέησον. Καὶ
τὰ ἐξῆς. Vide Chrysostomi liturgiam. GOAR.]

*Ibid. Integrum odarium est istud : Resurrectio-
nis dies. Exsultemus populi : ex morte enim ad vi-
tam et ex terra ad caelum Christus Deus nos transu-
lit, victoriæ carmen concinentes. Vide Ritualement
librum qui Pentecostarium inscribitur. GRETS.*

*Ibid. [Ἀναστάσιος ἡμέρα. Reliquum suggerit
Pentecostarium : Λαμπρυνθῶμεν λαοί. Πάσχα Κυ-
ρίου, Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ
τῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ἐ θεὸς ἡμᾶς ἐισέβησεν
ἐπιπνικίον βδοντας. GOAR.]*

*Ibid. Observa etiam Græcis quibusdam usitatum
fuisse morem illum quarundam in Germania ec-
clesiarum, ut versibus illis Davidicis, Auollite por-
tas, principes, vestras, etc., aditum sibi patet fieri
cuperent. GRETS.*

*Ibid. [Ἀσπάζεται τὸ Εὐαγγέλιον. Evangelio pri-
mum, mox autem dati imperatori osculi consue-
tudinem referunt in monasteriis καλόγηροι, de
quibus Pentecostarium : Ψάλλομεν τὸν Χριστὸς
ἀνέστη πολλάκις, ἀχρις ἂν ἀσπάσωνται οἱ ἀδελφοὶ
ἀλλήλους. Ὁ δὲ ἀσπασμὸς γίνεται οὕτω. Λαμβάνει
ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται πρὸ τῶν
θυρῶν τοῦ ἁγίου βήματος. Ὁ δὲ καθηγούμενος ἰλ-
θὼν, καὶ ἀσπασόμενος τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον καὶ τὴν
ἱερέα, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὸ ἅγιον
Εὐαγγέλιον, καὶ ἵσταται ἐκ δεξιῶν τοῦ ἱερέως.
Εἶτα οἱ ἀδελφοὶ πάντες κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ἀσπά-
ζονται πρῶτον τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, εἶτα τὸν ἱερέα
καὶ τὸν καθηγούμενον, καὶ ἵστανται κακίνοι ἔνθα
τόχως καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. GOAR.]*

*Ibid. Τοῦ θρόνου. Saepè throni imperatorii men-
tio facta est : ejus diagraphen pete ex Corippi
l. iii, v. 191-219; qualis nimirum tempore Justin
Junioris fuerit.*

*Ibid. En morem osculandi pedem imperatoris.
Hic heterodoxis non movetur stomachus : at quam
primum vel legunt vel audiunt pedem summi pon-
tificis osculo colli, tum toti bilis sunt et nil nisi bi-
lem biliosissimi homines vomunt. Et tamen patien-
ter admodum osculantur togam Turcici imperatoris,
quod et a Gerlachio prædicante Lutheranò factum
est; et ne hoc nesciremus, Crusius l. vii Turco-
Græc. literis prodidit. Nec gravarentur isti ad pedis
sultanici 329 osculum se abjicere, si id consuetudo
permitteret. Legatus quoque confœderatorum Or-
dini Belgii, anno salutis 1612 Cpollim ad portam
Ottomanicam missus et admissus, vestimentum im-
peratoris Turcici prompte et alacriter deosculatus
est, et quidem flexis genibus ut videre licet in Ecce-
lesiasticopolitica Chronol. inserta tom. viii ejus ope-
ris, quod Chronicon Chronicorum inscribitur. Si tale
reverentiæ genus pontifici Romano iste exhibuisset,*

inexplabili scelere sese obstrictum credidisset. Quid quod Batavi Calviniani pedibus suis oscula ferri haud ægre passi sunt? Nam in navigatione Australi Jacobi le Maire, Leidæ in Hollandia typis excusa anno Redemptoris 1619, hæc prodita sunt de Indis quibusdam: Qui intrabant navem nostram ex ipsis, in genua procidentes pedibus nostris oscula fgebant. Paulo post: Ut primum navem conscenderat (Indorum rex), procidens in genua ac procumbens in faciem preces suas effudit. Ductus ad inferiora navis, iterum procumbens adoravit, etc. Comites ipsius pedes nostros exosculabantur, acceptisque eos manibus suis capiti imponebant ad demissionem subjectionemque demonstrandam. Et quinam isti, quibus lubentibus tantus hic honos delatus? Prædones et piratæ ex Calvinii officina, qui fortassis hostias quoque, si Indi eas obtulissent, haud repudiassent, ut factum a Paulo et Barnaba Act. xiv, cum Lystrenses eis sacrificium ceu Jovi et Mercurio appararent. Quibus clamoribus terram et æthiæ non complerent, si aut in libris legere aut relatione aliorum acciperent pontificem Romanum non tantum permittit ut quis pedes ejus osculetur, sed et tolerare ut quis pedes capiti argumentum subjectionis imponat?

Lib. i Histor. Cantacuzeni, c. 16, osculator junior Andronicus senioris Andronici, avi sui, pedem: ubi additur: More Romanis imperatoribus receptum erat, cum quispiam consanguineorum aut aliqui gratia apud eos florentium secundum adorationem pedem imperatoris oculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem deoscularetur. Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexplabili odio flagitare crederetur si nec iis nepotem et imperatorem dignaretur quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra et ipse oculo libavit. Idem Andronicus junior iterum avi pedem publice osculatus est, 34; quod c. 50 tanquam expressum subjectionis indicium repellitur. ii, 5, Persæ Andronicum juniorem imperatorem antequam appropinquaret, capitibus humi submissis adorabant. Sed princeps Persarum ad eum pedibus accedens et adorabat et pedem illius osculabatur. iii, 38, Protostrator cum suis pedem Joannis Cantacuzeni imperatoris osculatur. Idem sit ab aliis, c. 40. Idem ab alio, c. 42, et a Persis, iv, 40; n, 43, Triballi ejusdem Cantacuzeni genu osculantur. Exempla osculifixa oculis et faciei habes apud Cantacuz. i, 16, dextera c. 34 et c. 41. GRETS.

Ibid. [De imperatore minore majorem salutante et ejus pedem exosculante et ab eodem oris osculum reportante Gretserus hic egregie. At si alter alteri eques occurrat, quid tum? Cantacuzenus, i, 35: "Εὐθὺς ἐπεκράτησεν ἀρχαῖον παρὰ τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσιν, ὅταν μὲλλουσιν 330 ἀλλήλοις συντυχάνειν, τοὺς μὲν ἐπομένους ἐκατέρους τῶν ἑπτῶν καταβάνας ἐπιοθαὶ παρῆν αὐτοῦς δὲ συμμίζαντας ἐφίππους, τὸν μὲν νεώτερον κύψαντα τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως περιπτύσσεσθαι τὴν χεῖρα, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρότερον περιτρίβοντον πῖλον, ἀνακύψαντα δὲ ἐκείθεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν

A πατέρα ἀντιπλεῖν. Solam manum senioris junior osculabatur quondam: Basilius enim Macedo Michaeli ad lectum deducto τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξήλθον.

P. 75. [Οὐδὲ μὴν εἰς τὸν δόξαμον. Ad Francos Venetosque urbe CP. ejciendos Michaeli Palæologo copias auxiliares promiserant Genuenses: hinc communis pacis concordiaque fœdera. Veneti vero, ut qui cum Francis imperaverant, fœdam cum Græcis concordiam et opprobrium subjectionemque redolens fœdus inire detrectaverunt. Vide Gregoram superius relatum, nec non Petrum Justinianum Venetorum et Genuensium vario Marte inter se decertantium bella historiz Venetæ l. v describentem, ac tandem ipsum Michaeli victoriz elatum, haud tamen insolescentem, Venetos, a quibus sibi cavendum rebatur, de pace firmanda exorantem.

Ibid. [Καποῦζα. Pilei genus ante paucâ sæcula in Europa usitatissimum. Latini caputium, Galli chaperon, Itali capuzzo dicebant. De quo consulendus Stephanus Paschasius disquisitionum Francicarum, viii, 48, et 45. Caputium vocat Paulus Æmilii in Joanne primo. Gdæ.]

Ibid. Τρεῦα. Latino-Barbare treuga. Dicitur etiam τρεῖα.

Ibid. Μπαῦλος. Ita legendum. Inepte Junius λυπάδο: Falso citat Gregoram, l. iv, quasi apud illum legatur ὑπαῖλος, cum Græcus textus distincte habeat μπαῦλος, et interpres baiulus, recte utique. Frustra est Meursius qui corrigit Διαῦλος, unica littera transposita, quasi sit purus putus idiotismus Italicus. Sed cum Codinus hactenus ἡλο- rum articulis non sit usus, credibile est eum neque hic usum fuisse; cumque a β vel π incipientibus recentiores Græci litteram μ præponere soleant, ut ipsemet Meursius in Glossario pluribus exemplis ostendit, rationi plane consonum est credere Codinum hic scripsisse μπαῦλος, more aliorum ex recentiore Græcia scriptorum.

P. 76. Ad Francos. Franci in recentiorum Græcorum scriptis non solum Galli intelligendi sunt, inquit Junius, sed Itali quoque et Siculi, eo quod olim Siciliæ regnum et pars Italiæ a Francis tenebatur. GRETS.

Ibid. [Ἡρέμια ψαλλομένη. Ne cantus regiam adorationem inturbet, vel hæc ecclesiæ officio videatur conjuncta.

Ibid. [Οὐτός τε καὶ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς. Celebri Palmarum festio solet patriarcha cruceb et cereos in populum distribuere, quasi δεξιούμενο: τοὺς τὸ παγκράτιον τῆς νηστείας νικήσαντας τιμῶν καὶ ἀγίων σταυρῶν ἀγιάσμασι καὶ κηρίων φωτῶδων χαρίσμασι. Οὐδὲ γὰρ θέλει σκιαμαχεῖν τοὺς πιστοὺς κατ' ἐκείνους τοὺς νηπάρρους, ἀλλ' ὥς ἡδὴ τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον βλέποντας τὴν νέαν Σκὴν διὰ πῶλου φωτίζοντα. Feria tertia sequenti, quæ τῶν κατηχήσεων, catechumenis instruendis dicatur, minuta iura concurrenti populo dat in manus

circa auroræ tempus, δμίων οὖν δὲ τούτων αὐ-
τοῖς, καὶ ὑποτιθέμενος μὴ πανηγυρικῶς ἀλλ' ἀγω-
νιστικῶς τῶν ἐφεξῆς τριῶν ἡμερῶν τὸ στάδιον ἀνα-
δixασθαι. Γρηγορήσωμεν τοίνυν καὶ ἐφεξῆς, καὶ τοῖς
ἀγρυπνοῦσιν **331** Ἰουδαίοις συναγρυπνήσαιμεν, etc.
Feria quarta iterum incensa cereosque spargit, ἵνα ὁ
λαὸς τὰς χεῖρας πάλιν ἐπὶ τὸ τῆς νηστείας οὐριο-
δρομῆσιν πέλαγος, καὶ τὴν νύκτα τῶν ἁγίων παθῶν
τοῦ Χριστοῦ λαμπάσι κατακύρσει. Sancto die
Paschæ persolutis matutinis precibus populum om-
nem ad sanctum osculum supra descriptum exci-
pit, ac simul minuta æra, τρικέφαλα ὁδὸν trium im-
peratorum simul regnantium effligiem iis impressam
vocala, dividit: Κατὰ πατέρα φιλόστοργον νῦν πρῶ-
τως ἰδόντα πατῆρας ἀμύμονα, ἀπὸ μακρῶς καὶ
κινδυνώδους ἀποδημίας ἀδελφῶν ἐνδημήσαντας, ἐν
φιλήματι ἁγίῳ περιχαρῶς κατασπάζεται, καὶ ἀνολ-
ξας τοὺς θησαυροὺς τῆς εὐλογίας αὐτοῦ δεξιούται
αὐτοῦς νομίσμασιν ἄλλοις μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον,
πολλοὺς δὲ κατὰ τὸ νοούμενον. Hæc ex Balsamone
Meditato de incensis quæ a patriarcha dari so-
lent, etc. Juris GR. l. vii. Quibus, si conjectura
placeat, iubens addiderim aulicos proceres ad re-
giam παρδστασιν officiaque ecclesiastica iis diebus
et iisdem horis ad palatium convenientes, nec dato
thure vel osculo a patriarcha exceptos, eo jam ac-
censso vespertinis in precibus honorari, ne vel prelii
vel benedictionis sperata parte videantur excidisse.
GOAR.]

Ibid. Recentiores Græci adulatoriæ artis non im-
periti suo imperatori ferme omnia etiam episcopa-
lia et sacerdotalia munia tribuerunt, inter cætera
ingressum ad altare et jus sacram mensam thure va-
porandi, conditio etiam canone a Trullano synedrio,
et est canon 69: Nulli omnium liceat, qui quidem
sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi,
ab eo tamen nequaquam prohibita potestate et aucto-
ritate imperatoris, quando quidem voluerit Creatori
dona offerre ex antiquissima traditione. Ubi Balsa-
mon: De imperatoribus dixerunt quidam verba can-
onis insistentes, quod tunc non prohibebuntur intra
templi adyta ingredi quando sunt Deo munera obla-
turi, non autem si solius adorationis gratia ipsum
ingredi voluerint. Sed mihi non ita videtur. Orthodo-
xi enim imperatores, qui per S. Trinitatis invoca-
tionem patriarchas provehant et sunt Christi Domi-
ni, sine ullo impedimento, quando voluerint, ad sa-
crum altare accedunt et suffiunt et cum eera chara-
cterem imprimunt, sicut et antistites. Sed etiam po-
pulum ad eum instituendum docent; quod solis illius
regionis antistitibus concessum est. Palpam ergo
eگریe obtulit Balsamon imperatori; et habebat
facti sui causas, quia ambiebat patriarchatum Cpo-
litarum, cujus obtinendi non apparebat melior ra-
tio quam ut per assentationes sese in summâ gra-
tia apud imperatorem poneret. Sed vulpes, tamen
si vafra, ab aliis æque vafriis vulpibus delusa est.
Cujus ob desitas annuas rogas et pecuniarias largi-
tiones audi, quæso, lamentationem ex epistola de

A Incensis, l. vii Juris GR: *Celsissimam sacrorum
imperatorum circumspeditionem et patriarcharum am-
plitudinem inter alia reddebant olim angustiores
etiam annuæ rogæ ac bajorum largitiones. Quippe
sedebant annis singulis cujusque temporis patriarchæ
ac imperatores, et per hæc subditos ad benevolentiam
invitabant. Norit hoc patrum conscriptorum amplis-
simus ordo, ac fortassis etiam nonnulli qui hac
ætate nostra vivunt. Non enim ante tempora Euclidis
prodita sunt gerris, nec somniantium vetularum fa-
bellæ sunt, sed usque ad imperium domini Constanti-
ni Ducæ duravit augustus ille mos tam in ipsius
Dei quam imperatorum regia; et omnino bonum hoc
ad nos quoque propagatum **332** fuit, a majoribus
adnepotes, a generatione ad generationem transiens.*
B Sin, quod equidem non arbitror, hoc etiam oblivio-
nis gurges absorbit, et gratiosa isthæc aqua Casta-
liæ providentiam superioris memoriæ principum non
prædicat, saltem membranæ librærum historicorum
et ordinationum galicarum monumenta Stentoris in
morem hæc proclamabunt. Tu quoque, qui cujusvis
eruditi scripti acutissimus es interpret, etiam in hac
non levis momenti quæstione compluribus eris supe-
rior, ac me senem dicendo juvabis. Quin etiam impera-
toris domini Constantini Monomachi edicta sacratis-
sima, quibus ordinata sunt officia præfecti judiciorum
et nomophylacis, et quæ statuunt eos debere singulos in
annos, præter alia, consequi ratione rogæ quemlibet
auri talem ac talem quantitatem una cum consuetis ba-
jis, non in cælo sunt nec trans mare, uti dicere quis de-
beat, quisnam hæc offeret mihi? Sed sunt in manu tua et
in corde tuo et in ore tuo. Atque omnino rei veritatem ex
his mentis acumine colliges. Cum autem imperatores
et patriarchæ magnificentiam, eum dictum est. suam
demonstrent per baja et rogas, sane pnt erat ut pa-
triarchæ, qui priscam hactenus consuetudinem con-
servant et aureos clericis nummos admetuntur, etiam
ipsis baja darent, quemadmodum indicatum est.
GRETS.

Ibid. [Sugillantur hic a quibusdam recentiores
Græci tanquam adulatoriæ artis non imperiti, qui
imperatori ferme omnia etiam episcopalìa et sacer-
dotalia munia tribuerunt, inter cætera ingressum
ad altare et jus sacram mensam thure vaporandi,
D adderent etiam et conciones ad populum habendi.
Itane vero Theodosio principi alii ex Occidente vel
Oriente pontifices adulabantur, qui ante severiores
Ambrosii correptionem ipsi præcessoribusque ad
sanctum tribunal ingressum permiserant? itane
Valentem religionis hostem palpavit Basilii, ubi
lubens eum ἐνδὸς τοῦ πετάσματος, ait Nazianzenus,
excepit? Nugantur certe qui recentioribus Græcis
appingunt quod concilium Trullanum Can. 69 κατὰ
τινα ἀρχαιοτάτην παράδοσιν testatur usitatum, ut cum
voluerit Creatori munus offerre intra sacrum altare in-
grediat. Chosroes Persarum rex infidelis licet,
tamen Sergii martyris beneficio se suscepisse ar-
bitratus crucem auream in templi ejus altari dedica-
vit. Qui ejus jussu deferrebat, ait Simocatta, l. v,

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, A
ὡς τὸ τέμενος ὁ ἀποσταλὲς ἀφικνεῖται, τὰ τε δῶρα
τὰ τοῦ βασιλέως ἅμα τοῖς γράμμασι ἐν τῇ λαφύ
περίθετο τραπέζῃ. Num potius mendacii convin-
cendus erat Balsamon in eundem canonem nobis
opponens: Περὶ δὲ γε τῶν Λατίνων μανθάνω ὅτι οὐ
μόνον λαῖκοι ἄνδρες ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εἰς τὸ
ἅγιον βῆμα εἰσέρχονται, καὶ κάθονται ἱσταμένων
πολλάκις καὶ τῶν λειτουργούντων. Thus quidem lai-
ci Latini non vaporant in altari: at cum lectorum
choro datis etiam lectorum insignibus, de quibus c.
17, Græci suum imperatorem aggregaverint, nullo
irreligionis crimine accusandi, si, quod egit
Salomon Paralip. 6, ut converteret faciem et
benediceret universæ multitudini Israel, Christianus
princeps Christiano populo, bene precari audeat. B
Non arroganter Itaque vel temere pontificum usurpa-
ta potestate *cera characterem imprimit* imperator
Græcus (quis enim, qui Græcarum litterarum sit
clementis imbutus, τριπλήτῃ σφραγίσει ita inter-
pretatur?) sed *trifurco* sive *tricipiti cereo*, Trinitatis,
a qua benedictionis scaturiunt rivi, symbolo, ex
dilectionis affectu, ecclesiasticæ dignitatis consor-
tio, et si velis, potestatis concessione, benedictionem,
quam parentes filiis, impertiuntur populo. Cæterum
licet vulgatus Balsamonis textus non exhibeat unde,
quod insuper obijciatur, desumatur, *quin etiam*
imperatores populum ad 333 eum instituendum do-
cent, quod solis illius regionis antistitibus concess-
um est, communis tamen Ecclesiæ sensus illis ab
hoc charitatis officio, quod etiam pueris per eccle-
lias in laudem sanctorum declamantibus conceditur,
nonnulli interdictum.

P. 77. [*Thesaurum* βεστιαφου voce nonnunquam
intelligendum præsens locus ostendit, nec non c.
7 hujus operis.

Ibid. [Κατὰ δωπεδρ. Romanus Argyrus octoginta
libras auri, ait Cedrenus, ex ærario imperatorio
quotannis pendi jussit. Aliæ viginti forsân deinceps
additæ.

Ibid. Ἀλτρας. Auri libram Budæus de asse, l. v,
non minus aureis solatis centum æstimat, Lexicon
juridicum septuaginta duobus, Paulus Diaconus
decem: ubi namque Theophanes ἐκατὸν νομί-
ματα, ipse decem libras numerat. Blastares octo
pretium ejus censet c. 7, τοῦ Τ στοιχείου: Ἡ παρ'
ἡμῶν νομιζομένη ἄλτρα νομίσματα ἔχει ὀκτώ. GOAR.]

P. 77. Hebdomas διακαινησίμος: est tota hebdo-
mas paschalis, quæ festum Paschæ proxime sequi-
tur et qua Resurrectio Domini solenni cæremonia
celebratur. Id ostendo primum testimonio Maximi
Margunii episcopi Græci, qui consultus quidnam
hoc vocabulo significetur, respondit his verbis:
Σημαίνεται παρ' ἡμῶν διὰ τοῦτου τοῦ ὀνόματος
διὴ ἡ πρώτη ἑβδομάς τῆς ἀναστασίμου τοῦ Σωτῆ-
ρος ἡμῶν ἱερῆς. Vide Catalog. biliothecæ August.
ab Hæschelio editum. Secundo idem probø ex
Typico S. Sabæ, ubi capiti 46 hujusmodi titulus
præfigitur: Εἰθῆσις τοῦ τύπου τῆς ἀγίας καὶ μεγά-

λης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς
διακαινησίμου. Et in ipso capite singulas dies seu
serias paschalis illius hebdomadis enumerans.
secundam seriam vocat τὴν δευτέραν τῆς διακαινη-
σίμου, tertiam τὴν τρίτην τῆς διακαινησίμου, et
ita deinceps usque ad Sabbatum τῆς διακαινησίμου.
Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet.
Pollux in Chronico suo: Τρίτον νόμον ἔγραψεν.
ἀπράχτους εἶναι τὰς δύο τῆς πασχάλιας ἑβδομάδας,
μὴν μὲν πρὸ, μὴν δὲ μετὰ. Illa autem μετὰ
est hebdomas τῆς διακαινησίμου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis
interpretatur ἑβδομάδα διακαινησίμου hebdomadam
rogationum. Male etiam rationem nominis reddens
ait eam dici διακαινησίμου, exinanitioni dicatam, B
quia per illud tempus exinanitioni sua corpora et
macerant, oraturi Deum pro commoditate anni.
Primum non scribendum διακαινησίμος sed διακαι-
νήσιμος, ut habent exemplaria Alexandri, rituales
libri Græcorum et codex bibliothecæ Augustanæ
ms., quo continentur evangelia diebus sacris præ-
legi solita, quorum initium τῇ τρίτῃ τῆς διακαινη-
σίμου. Quocirca hebdomas τῆς διακαινησίμου
dicitur quasi *septimana renovationis*, τοῦ διακαι-
νησίμου, cum Christo resurgente omnia renovata et
instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc
hebdomas ab exinanitione jejunantiumque inedia
nomen invenerit, ut tota illa hebdomade jejunium
solvere moris fuerit. Testis Balsamon in cæn. 69
apost. Qui cum percensuisset dies quibus jeju-
nandum est, excipit quatuor dies et parascevas
seu serias sextas, quæ sunt ἀπὸ τῆς ἀποκριῶς seu
ἀποκριῶ, ante carnisprivium, 334 et quæ sunt πρὸ
τῆς τυροφάγου, et hebdomadam τῆς διακαινησί-
μου. In iis enim solvimus, inquit Balsamon, quia
jejunant Armenii propter Ninivitæ. In eo qui est
ante carnisprivium, et in eo qui est ante τυρο-
φάγον, hæretici Τετραδία magnum jejunium obser-
vant, hebdomas autem τῆς διακαινησίμου tanquam
ipse magnus dominicus (Paschæ) dies reputatur.
Idem docet Anastasius episcopus Cæsareæ Pala-
stinæ tract. de Arzaburio, ubi inter hebdomadas a
jejunio plane exceptas ponit τὴν ἑβδομάδα τῆς δια-
καινησίμου. Eandem hebdomadam inter exceptas
numerat Nicolaus patriarcha Cpolititanus in versibus
ad Anastasium montis Sinai antistitem.

Rogationes triduanæ ante ascensionem Domini
Græcis ignotæ sunt; nec ulla habent statuta jejunia
inter Pascha et Pentecosten. Νηστία γὰρ οὐ
γέγραπται, οὐδὲ γονυκλισία, inquit Nicolaus patriarcha
de tempore inter Pascha et Pentecosten.
Vide Typicum Sabæ, c. 51. Consentit cum his
nostris Glossarium Græco-Barbarum, nisi quod
scribi jubet διακαινήσιμος. Sed Rituales libri scri-
pturam nostram plerumque præferunt.

Dominica hanc hebdomadam subsequens, quæ
nobis est Dominica in albis, Græcis est καὶνὴ ἡ νέα
Κυριακή, nova Dominica, in quâ exstat oratio S.
Gregorii Nazianzeni, et est oratio 43; ejusdem men-

lio sit in canone 66 Trullano. Vocatur etiam Κυριαχὴ τοῦ ἀντιπάσχα, quasi *Dominica Paschæ opposita* seu *respondens*, et Κυριαχὴ τοῦ Θωμᾶ seu ψηλά-φης τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Θωμᾶ, quod eo die legatur Evangelium de Thoma apostolo, manum suam in fixuram clavorum, Christi mandato, immit- tente. **GRETS.**

Ibid. [Τῆς Ἐκκλησίας ἀρχόντων. li sunt præci- poi Magnæ Ecclesiæ officiales ac in dignitate constituti, quos etiam vulgò τοῦ πατριάρχου σύγκλητον *patriarchæ senatum* dicunt.]

Ibid. [Ἐδ λόγοι. Orationem a patriarcha pronun- tiari solitam reperies in Euchologicis nostris: Ὁσά- κης Εὐθὴ ὁ πατριάρχης· εἰς τὸν βεσιλέα, ἐξαίρετως δὲ τῇ Πέμπτῃ τῆς Διακαινησίμου.]

Ibid. [Ἐὐχὴν ἐκπαύων. Oratio secundo a patriar- cha fundenda eodem Euchologii loco reperitur ad calcem operis. **GOAR.**]

Ibid. De festo Pentecostes vide quæ scripsimus l. 1. De festis c. 28. Olim in festo Pentecostes pro- cessio instituebatur ad templum S. Mocii martyris, cui ipse etiam imperator intererat. Sed postea abrogata est ob causam quam memorant Græci historici, et in his Glycas de Leone philosopho imperatore. Quare non mirum si Codinus die Pen- tocostes ejus nullam mentionem facit, quando- quidem jam pridem abrogata fuerat.

[Proceusiq̃ seu processionem imperatoris die Pentecostes ad S. Sophiam admodum festive, quin et ridicule describit Luitprandus in sua ad Nice- phorum Phocam legatione. Sed Luitprandus for- tassissimò suo affectui in Græcos, a qui- bus in hac secunda sua legatione non bene ha- bitus fuerat, nimium indulsit. Longe aliter Co- dinus cum in hoc libro, tum in Originibus Ipoli- tianis, **335** ubi ista: 'Εν ταῖς ἑορταῖς καὶ τοῖς ἐκκλησίαις καὶ παρόντων πρίσβεων ἐνεδύοντο χλα- μόδας ποικίλας, ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφύρας, ἡ δὲ αὐτὴς πᾶσι πολυτελεῖς, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπέλλινας τῷ χρώματι, ἃς ἐκάλουν Ἀραβὰτικὰς· ἀπὸ τοῦ χρώματος (τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσιν), ἡ δὲ μετὰ τραβείων ταύταις εἰσάγει χρῆσθαι· τραβείαι δὲ λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμόδες.]

Ibid. [Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ. Lu- ctus et contritionis potius quam alacritatis spiri- tualis argumentum est apud Græcos festum Pente- costes, maxime post meridiem, qua secundo, ut aiunt, vespertinæ decantantur preces. Tunc fre- quentes audiri gemitus, et ex peccatorum recorda- tione non adeo pectus pugnis quam cælum tundi spiritis consuevit, ut si quid luxur in mores in- voxit paschalis solemnitas vel ejus decursus disso- lutionis nonnihil secum attulit hominum in vitia prona libertas, totum id corrigat dolor spiritus sponte assumptus, et contractas sortes poenitentiae abstergant lamenta. Eo sine sanctum de cælis spiritum cum lacrymis advocant, ex profundiore humilitate preces ingeminant, ac genuum inflexio- nibus, quibus jam desectus erat populus sibi

A subjectus, eum iterato velut lugubri Quadragesimæ tempore affligere parat ecclesia. Commune igitur cum aliis templum imperator ipse frequentat, ut poenitentiae cum aliis consors communes etiam aliis precum fructus referre mereatur.

P. 78. [Γίνεται μὲν τράπεζα. Nondum enim advenit luctus hora, nec dominica festivitas jejunii molestiae potest admisceri.]

Ibid. [Ἐν δὲ τῇ τοῦ ὁσπρωτοῦ ὥρα. Qua σημα- νται ταχύτερον διὰ τὴν τῆς γονυκλισίας ἀκολου- θίαν, Fit signum solito citius propter (morosum) *gemiculationis officium.*

Ibid. [Τὰς τοῦ μετὰ τοῦ Βασιλείου. Habes illas orationes earumque legendarum ritum, nec non et totius hujus officii expositionem ex ipso Ba- silio et Matthæo Blastare in Euchologicis nostris; reliquum officium in Pentecostario reperies. **GOAR.**]

Ibid. Diaconicum non est *conclave diaconorum*, in quo illi congregati tractarint negotia muneris sui, sed est locus ubi ministri sacras vestes ad divina officia peragenda induunt, Germanice *die Sacristey, sacrarium.* **GRETS.**

Ibid. [A pompa luxuque cum abhorreat præsentis officii Pentecostes humilitas, *elevationa subsellia, πρὸ- κυφιν, thronum, sedem honoratam* respuit im- perator, et ad dextrum altaris latus, quo διακονι- χὸν, *diaconis data est sedes*, humili corporis gestu in altari a sacerdote pronuntiata Basilii vesperti- nas preces audit. De diaconico plura te doceat eruditus Allatius de recentiorum Græcorum templis opusculo: in Euchologio quoque nonnihil de eo delibavimus. **GOAR.**]

Ibid. De festo Exaltationis s. crucis etiam ex more Græcorum fuisse scripsi tom. I De S. Cruce l. 1, c. 65 et 66, et l. 1. De festis c. 33. Vide etiam Adamannum Scotum, l. 1 De situ Terræ Sanctæ; ubi de nundinis hoc festo Hierosolymis celebrari solitis miræ leges. **GRETS.**

Ibid. [Ἀναβάθρα. Elevatione in altum cruci ad ejus exaltationem etiam corporeo gestu oculis de- monstrandam præparatur in medio triclinio *tabu- latum ἀναβάθρα*, de qua redibit sermo.]

Ibid. [Τὴν τοῦ σταυροῦ ποιεῖ ὕψωσιν. Quo ritu peragatur, præcipit Menæum 14 Septembris: Ἀλ- λάσσει ὁ ἱερεὺς πᾶσαν τὴν ἱερατικὴν **336** στολήν, καὶ εἰσέρχεται μετὰ θυματοῦ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ θυμίων τὸν τίμιον σταυρὸν σταυροειδῶς ἀφραὶ αὐτὴν μετὰ δίσκου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ προπορευομένων δύο λαμπάδων φέρει αὐτὸν μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ, κάκεισε ἱσταται. Καὶ πληρουμέ- νῃ· τῆς δοξολογίας καὶ τοῦ τρισαγίου λέγει ὁ ἱε- ρεὺς μεγαλοφώνως· « Σοφία, ὀρθοί. » Καὶ ἀρχό- μεθα τοῦ τροπαρίου, « Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωροῦμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα. » Καὶ ὁὕτως εἰσδεύεται μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ. Καὶ ὅντος ἡ ὑπερταπένου τετραπιδίου τίθεται ὁ τίμιος σταυ-

ρὸς ἐπάνω, καὶ θυμῷ σταυροειδῶς; ὁ ἱερεὺς. Εἴθ' ἂν οὕτως βαλὼν μετανοίας (reverentias, inclinationes) τρεῖς, καὶ ὅποια ἐστὶν ἡμέρα, καὶ λαβὼν ἐπὶ χεῖρας τὸν τίμιον σταυρὸν γυμνῶν μετὰ βασιλικῶν κλάδων, ἵσταται ἐμπροσθεν τοῦ τετραποδίου, βλέπων κατὰ ἀνατολὰς. Καὶ λέγει εἰς ἐπήκουσιν πάντων· « Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα, θιασὸς σου. Δεόμεθα σου, ἐπάκουσον ἡμῶν καὶ ἐλέησον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς πρώτης ἑκατοντάδος, τοῦ Κύριε ἐλέησον. Σφραγίζοντες δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς ἐνάρξεσι μετὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ τρεῖς. Εἶτα κλινῶν τὴν κεφαλὴν, ὅσον σπιθαμὴν ἀπέχειν τῆς γῆς, καὶ κατὰ μικρὸν ἀνίσταται μέχρι συμπληρώσεως τῆς ἑκατοντάδος. Ἦνίκα δὲ φθάσῃ εἰς τὸ ἐνενηχοστὸν ἰδόμενον Κύριε ἐλέησον, ὁμοίᾳ τὴν φωνὴν ὁ ἐκκλησιαρχὴς, καὶ αἰσθόμενος ὁ ἱερεὺς τέλος λαμβάνειν τὴν ἑκατοντάδα σφραγίζει πάλιν τρεῖς. Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸ νότιον μέρος λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, κράτους, νίκης, διαμονῆς εἰρήνης, υἱείας, σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπιπλέον συνεργῆσαι, καὶ κατενοθεῖν αὐτοὺς ἐν πᾶσι, καὶ ὀνομάζει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς δευτέρας ἑκατοντάδος, καὶ ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν δευτέραν ὕψωσιν, ὡς προέγραπται. Εἴθ' οὕτω στραφεὶς ἐπὶ δυσμὰς λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἀφένσεως τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ, τοῦ πατρὸς ἡμῶν, τοῦ δεῖνος, ἡγουν τοῦ προσετώτος, καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος. » Καὶ ἀρχόμεθα τῆς τρίτης ἑκατοντάδος. Πληρουμένης δὲ αὐτῆς στρέφεται ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ βόρειον μέρος, καὶ λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν, υἱείας καὶ σωτηρίας καὶ ἀφένσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν. » Καὶ γίνεται ἡ τετάρτη ὕψωσις. Καὶ αὖθις στρέφεται κατὰ ἀνατολὰς, καὶ λέγει· « Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ πάντων τῶν διακονούντων καὶ διακονησάντων ἐν τῇ ἀγίᾳ μονῇ ταύτῃ υἱείας, σωτηρίας καὶ ἀφένσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτῶν, εἰπωμένων. » Καὶ ἀρχόμεθα πέμπτης ἑκατοντάδος. Μετὰ δὲ τὴν πέμπτην ὕψωσιν ψάλλοντες τὸ κοντάκιον· « Ὁ ὁψωθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ. » Εἴθ' οὕτω· « Τὸν σταυρὸν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα, » τρεῖς. Ψάλλοντες δὲ τῶν ἀδελφῶν ἀποτίθῃσι ὁ ἱερεὺς τὸ τίμιον ξύλον ἐν τῷ τετραποδίῳ, καὶ ἀρχονται προσκυνεῖν ὅτε τρεῖς καὶ ὁ προσετώς, βάλλοντες μετανοίας τρεῖς κατενώπιον τοῦ τιμίου σταυροῦ. Εἶτα ἀσπάζονται αὐτὸν, καὶ μετὰ τὸ ἀσπάζεσθαι βάλλουσι μίαν μετάνοιαν, εἴθ' οὕτως εἰς τοὺς χοροὺς, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ. Εἶτα ἐισέρχονται οἱ ἀδελφοὶ δύο δύο κατὰ τάξιν, καὶ προσκυνοῦσι καὶ ἀσπάζονται ὁμοίως. Ψάλλοντες δὲ στιχηρὰ ἰδιόμελα, ὥς οὐ προσκυνήσωσιν οἱ ἀδελφοί, « Δεῦτε πιστοί, » καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι πάντας λέγει ὁ ἱερεὺς, Σοφία, καὶ ἀπόλυσις. Ἰστέον ὅτι ἡ ἂν ἡμέρα τύχῃ ἡ σεβάσιμος αὕτη ἑορτή, εἴτε Κυριακῇ εἴτε Σαββάτῳ, τυρὸν ἢ ὀδὸν ἢ ἰχθὺν οὐκ ἐσθλομέν, εἰ μὴ μόνον ἑλαιον καὶ οἶνον. Ὅρα ὅτι ταύτην τοῦ σταυροῦ τὴν νηστείαν περιαιτικὴν ἔχει, καθὼς τινες παραδίδασσι, τὴν

ποιότητα μὲν παραδελῶν τῶν βρωμάτων, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὥρας.

Ibid. [Κατὰ τὰς τῶν μηνῶν ἐκδόσεων ἀρχάς. Geminam aquam benedictam prædicant Græci, majorem et minorem, μεγάλαν καὶ μικρὴν ἁγιασμόν. Illa pervigilio, nec non ipso Theophaniorum die in missa conficitur, hæc 337 mensis ejusque principio. Illa Christi nomine, hæc Deiparæ benedicitur. Illa penitentibus prohibita, comedentibus vel abominandis quibusque expiandis nec non daemonibus terrendis consecrata; hæc privatis aliis usibus communibusque rebus sanctificandis dicata. Utriusque benedicendæ ritum et officium exhibet Græcorum Euchologium. GOAR.]

Ibid. Pro quinto Januarii legendum est ætio: en enim die fiebat iste ἁγιασμός. Nec hujus emendationis alium do auctorem præter ipsum Codinum; qui c. 8, ubi de festo Epiphaniæ agit, hagiastum istum ipso die festo Epiphaniæ peragi diserte scribit; ut tacem libros rituales Græcorum. GRÆTS.

Ibid. [Ἐν τῇ ἐκτῇ. Codices alii ἐν τῇ πέμπτῃ. Nec hi vel illi aberrant: sit enim aqua benedicta tum pervigilii Theophaniorum vespere, Januarii die 5, tum in Theophaniorum missa, die 6; de quo disseruimus in Euchologicis.]

Ibid. [Ἡ ἀκολούθια τοῦ ἁγιασμοῦ prolixior est quam quæ hic attextatur. Post preces hoc pacto sanctificatur ex Euchologio: λαβὼν τὸν τίμιον σταυρὸν ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τὰ ὕδατα ἐκ τριτοῦ, κατὰ γων καὶ ἀνάγων αὐτὸν ὁριῶν. Εἶτα ἀσπάζεται ὁ ἱερεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν, ὡσαύτως καὶ πᾶς ὁ λαός. Εἴθ' οὕτως βαντίζει πάντα τὸν λαὸν καὶ τὴν μονὴν μετὰ τοῦ ἁγιασμοῦ. Ad Euchologium, benigna lector, permittite te remitti. GOAR.]

Ibid. Olvoxeiōn hic aliter accipiendum puto quam supra c. 7 p. 62, v. 8, ubi de Panagia sermo erat. Junius nimis fabriliter interpretatur οὐκὸς instrumentum et κωδώνιον poculum et ænocheum vinariam capedem. Quam venustum vero illud? Cum participat imperator consecrationem ex poculo. Libenter tamen scirem quo animo hæc de S. Cruce et alia plurima in hoc libro legisset vel vertisset Junius, tum adeo a Calvinianis institutis abhorreant? GRÆTS.

Ibid. [Olvoxeiōr. Ejus germanam significantiam habes superius positam.]

P. 79. [Πάρταρ αὐθις βοῶντων τὸ πολυχρόνιον. Vix beneficium conferas Græcis quin tibi confestim ex animo rependant benedictionem. Hinc usitata voces illæ: Καὶ τοῦ χρόνου, etiam anno sequenti idem mihi beneficium conferas. Ὁ Θεὸς; καὶ σοὺ τὸ πληρώσῃ, idem tibi rependat Deus. Ὁ Θεὸς σοῦ συγχωρήσῃ, in mercedem remittat tibi Deus tua peccata. Τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἄλλου χρόνου, post primum et secundum annum idem mihi conferas, etc. GOAR.]

CAPUT X.

Observationes et explicationes in c. 13, de festis extra palatium.

Ibid. [Primum Septembris diem merito recenset, a Septembri siquidem annum auspicatur Orientalis Ecclesia. Gregorius cognomento Figulus Tauromitani archiepiscopus indictionis sive anni principio, id est Kalendis Septembris, orationem habet qua renovati presentis die anni rationem profert: 'Ρωμαίοι πάσαι μὲν ὁ Ἰανουάριος ἦν τοῦ ἔτους ἀρχή· ἀφ' οὗ δὲ ὁ Αὐγούστος Καίσαρ τὸν Ἀντώνιον ἐτροπώσατο κατὰ τὸν 338 Σεπτέμβριον μῆνα, περιφανῇ ποιῆσαι τὴν νίκην βουλόμενος μεταμθεῖν τὸ Ῥωμαίων ἔθος καὶ χαρίζεται τῷ μηνὶ τὰ πρεσβεῖα καθάπερ πρωτόλεια. Eadem luce indictionem mutandi consuetudo: Ἡ μὲν οὖν, scribit idem Gregorius, παρούσα ἡμέρα κατὰ μὲν τὸ ἱστορικῶς καὶ γινόμενον καὶ τελούμενον ἀρχὴ τῆς χρονικῆς ὑπέρχεται ἀνακυκλήσεως, Ἰνδικτα λεγομένη τῇ Ῥωμαίων φωνῇ· οὕτω γὰρ ἐκείνοι τὸν ὁρισμὸν ὀνομάζουσιν. Tum antiqua Hebræorum religione in tubarum expiationis et scenopegiorum festis hoc mense celebratis laudata, subdit: Videte, quæso, quanta hæc, quæ exigua videtur, celebrata mysteria continet; utque non sine divino consilio mensis ille Septembris a Latinis sit dictus, non modo quia septimus est, sed etiam quia sanctus, hoc est religiosus ac veneratione dignus est. Illud vero præterea considerandum, multorum celebritates sanctorum in eundem illum diem, qui initium ac coronidem anni comprehendit, incurvere, qui nobis ad hanc vitam cum virtute tradendam adiutores esse solent. Omnium primo memoriam illius in synagoga Christi Domini lectionis repetimus; tum sacrosanctam Dei Matris imaginem veneramur: sed et Jesu Nave et septem incrementorum in Epheso martyrum et sanctorum quadraginta virginum, et Callistæ, Evodis atque Hermogenis non minus fide quam natura germanorum anniversarium agimus diem. Præter quos Stylites ille Symeon velut clarissima fax ei celebritati præluceat ab his omnibus quædam in hoc anni principium reducat; unde et insolitam in eo Græcorum imperator ostentat religionem.

Ibid. [Μετὰ Λιτανείας. Suidas λιτανεῖα λιτή, πῖράκλησις vulgo παρχάλεσις supplicatio inter ambulandum et procedendum facta, περίπατος προέκessio. Primus processiones, ad quas tum patriarcha tum imperator convenirent, depingit Theophanes in Marciano: Ἐν ταῖς λιταῖς τοῦ Κάμπου περὶς ἐξῆνι πολλὰ τοῖς δεομένοις εὖ· ποίων. Ὅθεν τοῦτον ὁρῶν ὁ πατριάρχης Ἀνατόλιος καὶ αὐτὸς· οὐκ ἔτι φορεῖν φερόμενος κατὰ τὸ ἔθος· ἐλιτάνευεν, ὁλλὰ περὶς. Idem: Ὁ δὲ Αἰλουρος, συναγαγὼν ἀτάκτους Ἀλεξανδρεῖς ἐνθρομούντας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου λιτανεύων ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐποχούμενος ὄνῃ. In Justiniano: Γέγονε τὰ πρότερον ἔγκαινια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτή ἀπὸ τῆς ἀγίας Ἀναστασίας, καθήμενος Μηνῶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ αὐτοῦ ὀχήματι καὶ τοῦ βασι-

λέως· συλλιτανεύοντος· τῷ λαῷ. In eodem: Ἡθὺν ὁ ἐπίσκοπος Μηνῶς μετὰ τῶν ἁγίων λειτουργῶν καθήμενος ἐν ὀχήματι χρυσῷ βασιλικῷ διαλίσθῃ. Et infra: Γεγοναστὰ ἔγκαινια τῆς ἀγίας Εἰρήνης πέραν ἐν Σουαῖς (nunc Galata), καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια λείψανα ἐκ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνῶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολλινάριου τοῦ Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐκάθισαν ἀμφότεροι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνατιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα. Theophanes idem: Τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἔγκαινια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τὸ δεύτερον, ἡ δὲ παννυχὶς τῶν αὐτῶν ἔγκαινιων γέγονεν εἰς τὴν ἁγίον Πλάτωνα. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης τῆς ΚΠ μετὰ τῆς λιτῆς, συμπρόντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος· ἐν τῷ ὀχήματι καὶ φέρον ἀποστολικὸν σχῆμα καὶ κρατὶν τὸ ἁγίον Εὐαγγέλιον. Sacras imagines in processionibus ab antiquo delatas sileo. Προέρχεσθαι μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ σκεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ ἐν πανηγύρεσιν εἰδίσται καὶ πομπαῖς, ait Nicetas in Murzuphlo.

Ibid. [Τὸ πορφυροῦν κίβριον. De qua Nicephorus Callistus viii, 32: Τὸν σεβάσμιον καὶ ὁσίον σταυρὸν ἐπὶ πορφυρῷ Ῥωμαίῳ ἀνίστα κίον· ἐν τῷ Φιλαδελφίῳ οὕτως· πὺς εἰρημένῳ. De eadem Origines CP: Τὸν δὲ εἰς Φιλαδέλφειον ὄντα σταυρὸν ἀνέστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος ἐπὶ κίονος κεχρυσωμένου, διὰ λίσθων καὶ ὀέλων, κατὰ τὸν σταυρὸν ἦτοι τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ, καὶ ἐποίησε στῆλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, quod ibi et via redeuntibus 339 sese data salute fuerint amplexati, unde et Φιλαδέλφειον nomen loco factum est, ad sinistram fori partem, ex iisdem CP Originibus: Ὅτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφειον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. GOLA.

P. 80. [Ἐπ' οὗ δ' σταυρὸς ἱσταται. Suidas v. Σταυρός: Ἐπὶ τὸ βόρειον τὸν φόρου μέρος ἱστατο, ὡς εἶδεν αὐτὸν Κωνσταντῖνος, χρυσέμπλαστος, ἐν τοῖς ἀκρωτηριαχοῖς στρογγύλαις μήλοις, ἐνθα καὶ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καθεισώροντο χρυσέμβαφοι, hoc est statuis deauratis donati.

Ibid. [Ὁ πάλαι φόρος. Simocatta, l. i: Περὶ λαμπρός ὁ οὗτος χώρος τῆς πόλεως. Alias vulgo πολυτήριον, ubi res quævis venum exponuntur.

Ibid. [Ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς. Sive oraturus ad ecclesiam sive συλλιτανεύων procederet imperator, utrobique προέλευσιν habebat, eamque ipse imperatoris insignibus, comitantibus aulicis propriis cuique officio vestibus ornatis, populo gratulante et obviam procedente agebat. Imperatorem Nicephorum describit Luitprandus in legatione ἐν προελεύσει ad magnam Ecclesiam profectum, imperatricem Irenen Cedrenus: Τῇ δευτέρᾳ τοῦ ἁγίου Πίσχα ἀπελθούσα ἡ βασίλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γινομένη προελεύσει εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους· δειλὴς δὲ προῆλθεν ἐν ὀχήματι χρυσῷ ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἱπποῖς, κρατούμενη ὡδὲ πατρικίων, ῥάψατα ὑπάτειαν ἐν τῇ μέσῃ πολλῇν. Leo Grammaticus, vel quivis alius, in Leone Armenio: Καὶ

προσλθὼν ἐν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσῆλθεν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ. Φθασάσης δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Φώτων προῆλθεν ὁμοίως, καὶ εἰσελθὼν οὐ προσεκύνησεν. Cedrenus in Leone Sapiente: Συνήθους δὲ προσελύσεως γενομένης κατὰ ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐν τῷ ναῷ. Eustathius tandem ad II. 1: Πομπή. θρίαμβος, ὃν προσέειπεν ἡ κοινή γλῶσσα καλεῖ. An idem sit προσέειπεν quod πρόκενσος, de quo Cedrenus in Justino II: Αὐτοῦ βασιλέως ἐπὶ πρόκενσον, non existimo: Προέειπεν enim non reperies nisi pietatis vel ob accepta beneficia tripudiantis vel ad depellenda mala deprecantis gratia susceptam, πρόκενσον vero nonnunquam ad solam pompam et fastum, imo quandoque ad luxum. Leo Grammaticus in Leone Sapiente: Λέων πρόκενσον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ. Συνόντος δὲ Ζαούτζα καὶ παραδυναστεύοντος καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἀμα τῷ βασιλεῖ, Θεοφανῶ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκείσε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῷ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Sequitur: Ἀδελφάντος οὖν τοῦ βασιλέως μέναι ἐκείσε. Certe in solita ecclesiæ processione non fuisset moratus, nec secum pellicem duxisset, aut interim ejus uxor in oratione diutius perseveraret. Fasti Siculi: ἔποησαν Λέων πρόκεσσον (lege πρόκενσον cum aliis) μῆνας ἔξ. Processio ecclesiastico ritu peragenda, tantum spatium non requirit. De processu principum et magistratum cum dignitatem insignibus Pancirollus in notitiam Orientis c. 22. Goar.]

P. 79. Tomo III de S. Cruce, l. i, c. 26, descripsi nummum, in ejus altera parte visitur Joannes Palæologus imperator Cypolitanus ad columnam crucigeram venerabundus et supplicabundus, sine dubio ex hoc more Kalendarum Septembrium. Vide l. c. De S. Cruce. De columna porphyretica consule quæ scripsimus tom. I, De S. Cruce. l. ii, c. 45, ex Nicephoro et Codino in Originibus Cypolitanis. Superest hoc titidem ævo hæc columna porphyretica. *Exstat ex regione diversorii*, inquit Dousa in suo Cypolitano Itinerario, vel potius in Encomio Meletii ejusdam patriarchæ Græcanici, vel in satyra, qua Jesuitas insectatur, in quo *Cæsares oratores hospitari mos est, columna Constantini purpurea, in ejus summitate spondylus ædificatus est, in qua ejusmodi inscriptio apparet*:

340 Τὸ θεῖον ἔργον ἐνθάδε φθαρὲν χρόνῳ,
Νεοὶ Μαρουήλ εὐσεβὲς αὐτοκράτωρ.

Est hic Emmanuel autepenultimus ex imperatoribus Cypolitanis: nam post hunc secutus est Joannes, qui concilio Florentino interfuit, post istum Constantinus, sub quo Cypolis in Turcicam servitutem venit. Hujus porphyreticæ columnæ meminist etiam, eodem sermone quo Dousa modo, Salomon Swigerus, prædicans Noricus, l. ii sui Hodæporici c. 57.

Quid acciderit, quando Andronicus senior imperator (p. cum clero et populo Kalendis Septembris ad columnam porphyreticam supplicabat, docet nos Gregoras ad calcem libri vi, ejus verba

A reddo: Sub quartam ejusdem diei (nimirum primi Septembris) horam, sacris imaginibus veteri more una cum imperatore patriarcha et episcopis ad porphyreticam columnam congregatis, cui sacra crux insisit, cum sacri hymni canerentur, porcus aliunde elapsus subito in medium psallentium chorum insilit, multo cæno inquinatus, et varie hæc atque illuc vagatus vix tandem excessit. Id prudentioribus confusionem quamdam Christi Ecclesiæ et factionem significare visum. Qualis confusio et factio paulo post secuta est, capta ab Andronico Juniore Cypoli. GRETS.

P. 80. [*Ἐκείσε ταλουμένην ἀπολυθῆναι*. Partem ejus habes in Euchologio nostro fol. 810 et in Menæo 1 Septembris ejus memoriam celebrante his verbis: Ἡ δὲ τοῦ ἱμνησμοῦ μνήμη διὰ τὸ συμβῆναι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν γενέσθαι ἱμνησµὸν μέγιστον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Λέοντος μεγάλου βασιλέως καὶ πυρποληθῆναι τὸ πλείστον μέρος τῆς πόλεως ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ. Cedrenus de illo incendio in Leone memorato. GOAR.]

Ibid. Celebrant Græci hoc festum cum Latinis 8 Septembris. In monasterio Libis sepultus est Andronicus senior, olim imperator, sed biennium ante vitæ finem monachus. *Cadaver ejus in Libis monasterium est perlatum, quod mater ejus domina Theodora renovarat*, inquit Gregoras extremo l. ix suæ Historiæ. Eadem sermone Cantacuzenus, l. 40. *Observa Junium mala fide monachum vertere ædem, cum sit monasterium: errat interpretes, hoc est Junius, qui ædem reddit*, inquit ipsemet Meursius. GRETS.

Ibid. [Monasterium a Theodora Michaelis Palæologi uxore reparatum, ubi sibi sepulcrum instauravit filius Andronicus, et inferias novem diebus (numero mortuis dicato) persolvi mandavit. Gregoras, ad l. ix calcem: Τὸ ἐκείνου νεκρὸν εἰς τὴν μνην τοῦ Λιβὸς ἐπιτελεσθῆναι ἀπηνέγκαν, ἣν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Θεοδώρα ἀνεκαίνασεν. Ἐνθα δὲ καὶ τὸ πένθος, κατ' ἔθος, ἐπὶ ἡμέρας τετέλεσται. A Constantino Libe fuerat prius exstructum Leone Sapiente imperante. Grammaticus Leo: Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς ἐν τῇ μνη τῇ αὐτοῦ τῇ οὐρῇ ἐν τῷ Μερόσαγάρῳ τοῦ ποιῆσαι τὰ ἔγκαλντα καὶ ἀριστῆσαι προσετέλεθον. GOAR.]

Ibid. S. Demetrii martyris, cui cognomen Myroblyta, festum celebrant Græci 26 Octobris. Hoc ergo die imperator ad monasterium in honorem S. Demetrii a Palæologis ædificatum sese conferebat. GRETS.

341 *Ibid.* [*Μορὴ τῶν Παλαιολόγων*. A Palæologi nomen sortitum monasterium opes, proventus, ædificia, ornamenta quævis, ab eis primum imperii sedem occupantibus debuit accepisse. GOAR.]

Ibid. Natalem S. Chrysostomi obeunt Græci 13 Novembris.

Ibid. Verti, in præsentatione. Sic enim res intelligitur. Celebrator a Latinis pariter et Græcis 21 Novembris. Monasterii τῆς Περιβόλου memi-

nūt Gregoras I. vii, et Pachymeres, I. v. Erat monasterium sanctissimæ virginis Mariæ, quam Græci παρῖδλεπτον, hoc est *specabilem* seu *admirandam*, vocant. In hoc festum partim exstant, partim adhuc in bibliothecis latent multæ Græcorum homiliæ. **GRETS.**

Ibid. [De hoc monasterio Cedrenus in Romano Argyro: 'Αναίρεθεις ὁ Ῥωμανὸς βασιλεὺς, θάπτεται ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεοεργηθείσῃ τῆς Περιδλέπτου μονῇ. Scripsit superius: 'Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν οἰκὸν τοῦ Τριακονταφύλλου ἐξωνησάμενος εἰς μοναστήριον μετεσκέασεν ἐπ' ὁνόματι τῆς δεσποτῆς ἡμῶν Θεοτόκου. Quibus sumptibus et qua magnificentia exstructum Cedrenus prosequitur: ubi situm fuerit, docet Gregoras, vii, 18; a Nicephoro Botaniatē reparatum Zonaras refert ad ejus Vitæ calcem. **GOAR.**]

Ibid. Festum S. Basilii celebrant Græci Kalendis Januarii, hoc est ipso circumcisionis die.

Ibid. Festum Occursus seu *Purificationis* nobiscum celebrant Græci 2 Februarii. Blachernense templum suburbanum erat ad litus maris, conditum a Pulcheria imperatrice. *Opus enim ejus est, inquit Nicephorus, xiv, 2, sacrum Dei Genitricis templum, quod Blachernæ dicitur, dignum illa ipsa Verbi Matre, quod inhabitaret domicilium. Cujus divinum tumulum et sepulcrales fascias inventas cum veneratione maxima ibi reposuit.* (Cedrenum in Marciانو confert Goar.) Magna religione templum id Byzantini colunt, inquit idem Nicephorus, xviii, 58: dicitur namque et creditur vestes Mariæ virginis et partem quamdam admirandæ illius zonæ capitisque etiam amiculum in aurea urna ibi asservari. De veste d. Virginis reperia vide eundem Nicephor. xv, 24. **GRETS.**

Ibid. [Μέχρι τῶν Ῥήνηλῶν. De palatii Blachernen-sis parte, cui nomen Ῥήνηλᾶ, dictum superius.

P. 81. [Πεζεύμα esse palatii locum quo imperator πεζεύει, manifestat cap. 5, idemque declarat nota ad p. 29. **GOAR.**]

Ibid. Festum S. Georgii martyris celebrant Græci 23 die Aprilis. Manganensis monasterii meminit Cantacuzenus, I. i, c. 50 et 59, et I. iv, c. 46 et 42 et 45, in quo aliquandiu Cantacuzenus, deposito imperio, vitam monasticam egit. Ejusdem aliquoties mentio fit in Historia Nicephori Gregoræ. In hac processione ad Mangana die S. Georgii Constantino Duca imperatori insidiæ structæ sunt, quas tamen ipse feliciter evasit, ut scribit Joannes Cynopolata. Monasterium Manganense exstruxit Monomachus imperator, testibus Cedreno et Cynopolata: ubi etiam sepultus est. **GRETS.**

Ibid. [Cedrenus de Manganis loco: 'Ἐργον βασιλείου τοῦ βασιλέως καὶ ὁ λεγόμενος οἶκος τὰ Μάγαρα καὶ ὁ ἑταρὸς ὁ νεὸς καλούμενος. Quas, ut subdit, eo proposito erexit, ne publicos redditus in usus privatos verteret. Eam ob rem redditus eis ex agriculturæ proventibus constituit 342 idoneos, unde imperatorio convivio pro se et iis qui toto anni

A decursu invitarentur, sufficientes et justo parvi sumptus suppeditarent. Procul itaque erat a custodiendis bellicis instrumentis, ut Xylander et alii sunt opinati; nec κουράτωρ τῶν Μαγγάνων, quem cum aliis in Isaacii Comneno Zonaras et Cynopolates memorat, alius erat quam qui domus hujusce et reddituum ejus curam haberet. Turrim sive propugnaculum ponit extra urbem in Manganorum planitie Cantacuzenus, iii, 72, eamque adeo munitam c. 80 et 87 affirmat ut urbem CP. vel tueri vel oppugnare posset. Monasterium illic loci construxit Monomachus Constantinus, legiturque apud Cedrenum καίμενος ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ νεοεργηθείσῃ μονῇ τῶν Μαγγάνων, subditurque: Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἀποθανὼν ἐν τοῖς Μαγγάνοις ταχὴς ἔτυχε τῆς B τυχεύσεως. **GOAR.**]

P. 81. Festum Constantini et Helenæ imp. celebrant Græci 21 die Maii. **GRETS.**

Ibid. [Constantinum non sanctum modo sed et Isaaciostolon Græci prædicant ob propagatam et defensam ejus studio fidem. Templum SS. Apostolis in utraque Roma ædificasse cunctæ loquuntur historiæ, et in eorumdem limine capsam porphyriticam Romanam eidem in sepulcrum concessam. **GOAR.**]

Ibid. Natalem diem S. Joannis Baptistæ obeunt Græci nobiscum 24 die Junii. Monasterii cui Petra nomen, meminit Cantacuz. iii, 55. **GRETS.**

Ibid. [Petra nomen monasterio. Μονὴ προσεγορευομένη Πέτρα, scribit Cantacuzenus, iii, 55. Edes illa sacra Basilii Macedonis opus est, de quo Cedrenus: Καὶ τοὺς δύο τοῦ Βαπτιστοῦ σηκοὺς ἐν τῇ Ἐτροβίλῳ καὶ Μακεδονιαναῖς, τοῦ μὲν ἀνθοδόμοις τὸ πλεῖστον, τὸ δὲ ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν. Petram yero ad monasterium, cui nomen imponit, sitam στροβίλου figuram referre vident qui etiam hodie CP. oculis circumlustrant. **GOAR.**]

Ibid. Apud Græcos tricesimus dies Junii omnibus simul apostolis dicatus est. **GRETS.**

Ibid. [De Apostolorum festo solemnius CP. celebrato hæc Theophanes: Φῆτος συγκλητικὸς Ῥώμης ἀποσταλεὶς πρὸς Ἀναστάσιον διὰ τινὰς χρεῖας πολιτικὰς τὰς μνήμας τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανηγυρικώτερον ἐπιτελεῖσθαι ἡτήσατο. 'Ὁ καὶ κρατᾷ μέχρι καὶ νῦν. **GOAR.**]

D *Ibid.* Festum Transfigurationis agunt Græci 6 Augusti. In monasterio Pantocratoris sepultus est Manuel Comnenus imperator, ut scribit Nicetas ad calcem libri vii De rebus Emmanuelis. **GRETS.**

Ibid. [Ireneon Andronici senioris uxorem in hoc monasterio sepultam narrat Gregoras vii, 46; regnantibus in Oriente Francis, τὰ τῶν Λατίνων βασιλεία ἡ τοῦ παντοκράτορος ὁπῆρχε μονή, scribit idem iv, 4; regiam sepulturam dederat prius Manuel Comneno, ut auctor est Nicetas in ejus Vita. A Basilio Macedone primo constructum et ab anno censu fuisse donatum auctor est Cedrenus: Ἀνήγειρε δὲ (καὶν βασιλεὺς) καὶ ἐκ καινῆς ἐν ταῖς βασιλείοις ἀulaῖς εἰς ὄνομα τοῦ Δεσπότης Σωτήρος Χριστοῦ. Et infra: Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς θελοὺς νεοῦς

ἐν τῇ τοῦ παλατίου ἰσομήσαστο εἰς ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. GOAR.]

Ibid. Die 15 Augusti agunt Latini cum Græcis *assumptionem D. Virginis*. Græci, ut apparet ex Menæis et Menologiis, vocant hoc festum *κοίμησιν τῇ ὑπερβύλας θεοτόκης ἡμῶν Θεοτόκου*. Et hoc titulo exstant Patrum orationes in hoc festum, ut B. Damasceni **343** et Andreæ Cretensis. Mortuam ergo volunt 15 die Augusti; adduntque eodem die resurrexisse et animo simul et corpore in cælum assumptionem esse. Quare post supradictum de *Dormitione* titulum subjungunt Menæa: Τῷ αὐτῷ μὲν πεντακαίδεκάτῃ ἡ σθεασμία μεταστάσις τῆς ὑπερβύλου θεοτόκης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀνιπρόθρευτο Μαρία. Eodem ergo die et oblit et ad cælos, reducta in corpus anima, ablit sanctissima Deipara. Quod etiam Latina Ecclesia sentire videtur, quæ die 15 Augusti *Assumptionem B. Virginis* solemnī cæremonia celebrat, tametsi de *Dormitione*, utrum eodem die an aliquo præcedente acciderit, nihil tradit. Latini quidam martyrologi, ut Ado et Usuardus, *Dormitionem*, non *Assumptionem* indignant; cujus causa acriter in illos insurgit Baronius anno Redemptoris 48, eosque provocat ad antiquissima Romani Martyrologii vestigia, ubi non *Dormitio* sed *Assumptio* legatur. Veniam det magnus Annalium conditor, si quid dixerō pro supradictis martyrologis. Romanum Martyrologium omnium aliorum vetustissimum, sæpe a Baronio desideratum sed nusquam repertum, nuper demum studio Heriberti Rosweydi nostri publicatum et Paulo V pontifici maximo inscriptum, hoc, inquam, Martyrologium 15 die Augusti hanc inscriptionem præfert: *S. Mariæ Dormitio*. Si ergo martyrologi illi primævum hoc Romanæ Ecclesiæ Martyrologium secuti sunt, quid peccarunt? Nec mirum, quia forsā illi *Assumptio* Deiparæ cum corpore et anima tam liquida non fuit quam nobis est hodie, quia veritas paulatim magis atque magis eruitur et elucidatur, ita ut quod prioribus sæculis obscuriusculum habebatur, id postera temporibus clara in luce reponatur. Accedit quod Rabanus et Notkerus in suis Martyrologiis appellatione hodie Latinis consueta utantur: apud utrumque enim leges *Assumptio B. Mariæ genitricis Dei*, ut et apud Bedam. Quare, ut in semitam revertamur, beatissimam Virginem eodem die mortuam, sepultam et a mortuis excitatam cum Græcorum Menæis credimus, licet Damascenus resuscitationem tertio demum ab obitu die statuat in oratione de *Assumptione B. Mariæ*. Tametsi probabilius isti quam alii apud Bedam, qui *Assumptionem* Deiparæ ad 1x Kalendaras Octobres, hoc est ad 24 diem Septembris, referunt, ita ut inter mortem ejus 15 Augusti, quæ fuit prima *Assumptio*, nempe secundum animam, intercesserint quadraginta dies usque dum anima cum corpore rursus conglutinata resurrexit cæloque petiit. Verum hæc omni verisimilitudine carent, et adversantur tam Latine quam Græcæ Ecclesiæ; recteque notat Baronius in Martyrologio Ro-

mano ad diem 15 Augusti illud de secunda *Assumptione* esse assumendum non a Beda, sed a mala quapiam manu. Nec consuetudo Germanorum tricesimum assumptæ Virginis celebrantium quidquam hanc persuasionem juvat: non enim id faciunt quasi tricesimo demum die rediiva in cælos exaltata fuerit, sed totis illis triginta diebus assumptio in cælum statim a morte facta decantatur. Græci non agunt **344** hunc tricesimum, ut patet ex Typico S. Sabæ, ex Menæo in Augusto et Septembri. Est devotio Germanica, et exstat in plerisque Missalibus et Breviariis, in Eystettensi, Ratisponensi, Salisburgensi, Frisingensi, Curiensi; multisque locis, summo mane per triginta illos dies canitur officium de B. Virgine, *Gaudeamus omnes etc.*, frequenti populo accurrente. Et hic Ingolstadtii quotidie per triginta dies ex congregationis Academicæ fundatione litanie et aliæ cantiones canuntur in templo D. Virginis, idemque fit in Mauriciana parochia. Et quamvis, ut aliqui obijciunt, a Græcis etiam schismaticis ortum haberet, quod tamen secus est, non ideo improbanda esset hæc consuetudo; nam et a schismaticis bonum aliquod institutum proficisci potest. Est ergo a Germanis hic mos, qui defunctis tricesimum agere solent; et alibi si quis honestior mortuus est, non tantum parentant illi tertio septimo et tricesimo die, sed quotidie habitum lugubri ad missam et ad vespas eunt, et offerunt ad altare quidem pecuniam, ad cenotaphium vero (*auf der bang*) vinum, panes, etc. Germani ergo venerationi divæ Virginis addictissimi etiam per tot dies parentare voluerunt divæ Virgini, non lugubriter ut mortuæ, sed hilariter ut in cælos assumptæ: hinc non audiuntur senebria cantica, sed omnia ad lætitiā comparata.

P. 81. Decollationi S. Joannis Baptiste sacer est dies 29 Augusti tam apud Græcos quam apud Latinos: In hoc festum variz exstant Græcorum Patrum homiliz. Non pauciores forte adhuc in bibliothecis cum tineis blattisque bellum gerunt.

P. 82. Secundo die Julii agunt Græci anniversariam memoriam depositæ in templo Blachernensi vestis Deiparæ virginis sub Leone et. Verina imp. Vide Menæum dicto die Julii. At 31 die Augusti agunt iidem Græci anniversariam memoriam *depositæ zone* Deiparæ virginis in templo Chalcopratiorum. Vide Menæum dicto die Augusti et Nicephor. xiv, 49. Sed de quo festo accipiendum quod Codinus scribit? Videtur de priore, quandoquidem *depositionem venerandæ vestis* nominat; et imperator ad Blachernas hoc festo ibat, ubi vestis illa reposita. Cur ergo Codinus id non recensuit suo loco, hoc est in Julio? Causam dicat qui notam habet: ego mihi ignotam fateor. Nisi forte legendum hic τῆς τιμῆς ζώνης. Sed tunc obstat templum Blachernium, ad quod hoc die imperator cum suis palatinis itabat: at zona Deiparæ asservabatur in templo in Chalcopratilis condito, ut testatur Menæum. GRETS.

Ibid. [Miratur nec Immerito Gretserus, cur, cum memoria depositæ in templo Blachernensi vestis Deiparæ virginis sub Leone et Verina imp. 2 Julii celebraretur, Augusti vero die 31 Græci anniversarium depositæ zonæ ejusdem Deiparæ in templo Chalcoptatorum peragant, imperator celebrata Joannis Prodromi decollatione ad Blachernas adoratum ire scribatur, festo depositæ vestis quod Julii 2 præterit peragendo. Vel si aliud retro dictam decollationem occurreret, aliud a deposita zona in Chalcoptatis colenda nusquam animo deberet obversari. *Causam dicat*, 345 ait Gretserus, *qui notam habet*. Proferi eam, non inevidite, me quidem iudice, editis operibus jam clavius noster Franciscus Combesis notis in Encomium in depositionem zonæ virginis Deiparæ propediem lucem aspecturum. Mentio sit, ait, de Blachernarum templo, in quo etiam erat portio quædam illius zonæ, simul cum vestibus, ut Nicephorus, xviii, 38, i-statur. Subdit: Potuit, tametsi erat ea die præcipuus conventus in Chalcoptateis, etiam in Blachernis esse, ubi nec sacra zona deesset, conjuncta illi vestī sacræ, conjunctamque proinde habens religionem ac laudem. In Encomii illius, quod vulgat et elucubrat, proœmio allatæ sententiæ reperio argumentum his verbis: "Ὅστε μὴ τῆς ζώνης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ἐσθῆτος τῶν ἐπαίνων συνεπέψασαι (χρη)· καὶ γὰρ ἄλλως οὐδ' ὅστις ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τῇ μνήμῃ διελεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφοῖν ἀμα χρῆσθαι πρὸς τὴν ἐν σερκὶ ζῶν ἢ πανάμωμος πιστεύεται, οὕτω δεῖν καὶ ἡμᾶς οὐκ ἰδίᾳ, κοινῇ δὲ τὸν πρέποντα τοῦτοις αἶνον ἐξυψάνασθαι. Aliis congruas rationes ibidem deducit encomiastes. Goar.]

Fascias sepulcrales B. Virginis reposuit Pulcheria imperatrix in templo Blachernio, teste Nicephoro, lib. xiv, c. 2. Fasciis infantæ, quibus Christus infans involutus est, honoravit et ornavit templum τῶν Ὁδηγῶν, ut eodem loco idem Nicephorus scribit. Baronius tom. I anno Christi primo n. 8 dicit in honorem fasciarum, quibus infans Christus involutus est, diem festum apud Græcos institutum esse 31 Augusti. Casaubonus, Baronii conductitius calumniator, dicit in Ritualibus Græcorum libris nihil haberi de festo fasciis dicato, sed tantum zonæ. Ut id ita sit, diem tamen hunc fasciis quoque sacrum fuisse testantur duo auctores Græci, Germanus et Euthymius, qui in Græcia vixerunt et orationibus encomiasticis, quæ exstant apud Lippomannum et Surium, festum hoc illustrarunt. Occinit criminator non esse credendum Euthymio et Germano. Et nos Genevensi ex lustris vociferanti Casaubono credemus! Cur ergo in Ritualibus libris nulla mentio? Opinor, quia sacræ fasciæ festi sacræ zonæ tantum appendix erant.

P. 82. Dominica orthodoxiæ est prima Dominica Quadragesimæ, ut manifestum est cum ex aliis Græcorum ritualibus libris, tum ex Typico S. Sabæ c. 42, cujus titulus est Διάταξις τῆς πρώτης Κυριαχῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν ἡτοῦ τῆς ὀρθοδοξίας.

A Prima verba capituli hæc sunt τῇ Κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας. Causam appellationis hujus ita breviter, et summa sequens vestigia, narrat Philotheus patriarcha Cpolititanus in homilia prima Quadragesimæ Dominica recitata: Τῇ Κυριακῇ ταύτῃ καὶ πρώτῃ τῶν νηστειῶν ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐορτάζειν παρέλαβε τὴν ὀρθοδοξίαν ἡτοῦ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων, γενομένην παρὰ Μιχαὴλ βασιλέως καὶ Θεοδώρας τῆς τοῦτου μητρὸς τῆς μακαρίας βασιλίδος καὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Γέγονε δ' οὕτως. Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ τὰ σκήπτρα τῆς βασιλείας κρατήσαντος ἡ τῆς εἰκονομαχίας ἤρξατο καὶ ἐπαρρήσιστατο αἰρεσις. Ἐκείνου δὲ τὸ ζῆν κακῶς ἀπορρήξαντος, ὁ ἐκείνου υἱὸς Κωνσταντίνος ὁ Κοπρώνυμος τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἰρέσεως διάδοχος γίνεσθαι. 346 Κάκεινου δὲ αἰσχροτέρον τελευτήσαντος, ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας υἱὸς ἐκείνου εἰς τὴν βασιλείαν καθίσταται. Ἐπεί δὲ καὶ οὗτος τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν, Εἰρήνη καὶ Κωνσταντίνος τῆς ἀρχῆς κληρονόμοι γίνονται. Οὗτοι δὲ ὑπὸ Παρασέρ τῷ ἀγωνάτῳ πατριάρχει καθοδηγούμενοι τὴν ἐβδόμην σύνδοον συγκροτοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀπολαμβάνει καὶ τὸν ἐαυτῆς περιτίθεται κόσμον. Τούτων δὲ τῶν τῆδε ἀπογορησάντων, ὁ ἀπὸ γενικοῦ Νικηφόρος εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάγεται, εἰτα Σταυράκιος ὁ υἱὸς, μετ' ὃν Μιχαὴλ ὁ Παγκρατὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας σεδόμενοι. Τὸν δὲ Παγκρατὶ Μιχαὴλ ὁ θηριώδης Λέων ὁ Ἀρμένιος διαδέχεται, καὶ τὴν δευτέραν οὗτος εἰκονομαχίαν διεγείρει, καὶ πάλιν ἄκοσμος ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία γυμνάζεται. Τούτων διαδέχεται ὁ ἐκ τοῦ Ἀμορίου Μιχαὴλ, τὸν δὲ πάλιν Θεόφιλος ὁ υἱὸς, ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν εἰκόνων μανίᾳ καὶ οὗτος τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλων. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τοῦ Θεοφίλου πικρῶς καὶ βιαίως, ἡ ἐκείνου σύζυγος ἡ μακαρία βασίλισς Θεοδώρα καὶ ὁ ταύτης εὐσεβέστατος υἱὸς Μιχαὴλ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς βασιλείας κληρονόμοι γίνονται, καὶ θύραν παρρησίας τοῖς ὀρθοδόξοις ἀνοίγουσιν· ὅθεν καὶ ἀναλθόντες τότε ἅπαντες οἱ τῆς ὀρθοδοξίας λογάδες ἀπὸ τε ἀρχαίων ἐπέων καὶ μονοτρόπων περιφανῶν τὴν ὀρθοδοξίαν ἐκέρυσαν. Καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τὴν ἐαυτῆς εὐπρέπειαν ἡμψίδαστο, ταύτην τὴν ἡμέραν ἐορτάζοντες σήμερον. Hæc Philotheus. Instituebatur ea die in memoriam orthodoxiæ restitutæ processio non sine crucibus et imaginibus. Typicum Sabæ, c. 42: Αἰτανούμεν κοινῶς μετὰ τῶν ἁγίων τοῦ σταυροῦ εὐλῶν καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων. Legebatur eodem die decretum concilii secundi Nicæni de imaginibus reparandis, retinendis et honorandis, Ἀπερχόμεθα, inquit Typicum, ἐν τότῳ ὁρισμένῳ ὅπου δεῖ ἀναγινώσκειν τὸ συνοδικόν.

Ex his planum esse arbitror quam vere scripserit Calvinianus scholiastes Curopalæ, Dominicam Orthodoxiæ aut junctam aut certe proximam fuisse Pentecostæ. Qui juncta vel proxima, si fuit prima Dominica Quadragesimæ? Et ut maxime juncta aut proxima fuisset Pentecostæ, non debebat tamen conjici in 21 diem Maii, tum quia nulla Dominica

stabilem et fixum locum habet inter dies mensis, tum quia Pentecoste est festum mobile dependens a Paschate. Non ergo semper cadere potest Dominica Orthodoxæ in 21 diem Maii, cum ipsa Pentecoste hunc diem vel antecedere vel subsequi possit. GRETS.

Ibid. [Ex Typico Sabæ brevem tibi 'Ορθοδοξία; ita dictæ historiam descripsit Gretserus: orationem aliam et copiosam magis tibi jamjam edet nuper memoratus Combefis ex mss Regiis, cui titulus Διήγησις διαλαμβάνουσα περί των ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, καὶ ὅπως καὶ δι' ἣν αἰτίαν παρίλαβε τὴν 'Ορθοδοξίαν ἐτησίως τελεῖν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ των ἁγίων νηστείων ἢ ἁγία Θεοῦ 'Εκκλησία. Vide Leonem Grammaticum, Cedrenum, Zonaram et alios in Michaele et Theodora.

Ibid. [Τὸ συνοδικόν. Præfata 'Ορθοδοξία; Dominica elatis in sublime crucibus et venerandis imaginibus ad statutum locum processionem ecclesiasticam habet Orientalis Ecclesia. Ibidem Patrum antiquorum hæreses 347 olim scriptis, doctrina, voce, laboribus insectantium habita solenni ritu memoria, recensitis etiam hæresibus ipsis ac perverso cujusque dogmate publicato, cunctis ter ἀνάθεμα inelamant, et hæreticorum omnium nomen execerantur: ita dicitur τὸ συνοδικόν τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης ἐδόξῃς συνόδου ἀναγινώσκεισθαι. Videndum Tridium quo integrum reperitur.

Ibid. ['Ισρατα. Vide imperatorem Ecclesiæ decreta venerantem. GOAR.]

P. 82. Pridie Palmarum agitur a Græcis anniversaria memoria *resuscitati Lazari*: ejus in honorem templum exstruxit Leo Philosophus imperator teste Zonara, et in eo sacrum ejus corpus ex Cypro translatum condidit. GRETS.

Ibid. [Δικαίον. Beatos omnes in varias classes distribuunt Græci. Et certe nonnullis, ut Barnaba, Luca, Stephano, apostolorum collegio connumeratis, aliis etiam ἱσαποστόλων nomine honoratis, subjungunt ἱερομάρτυρας pontifices simul et martyres; μοχ μάρτυρας (intellige λιτούς nudos ac simplices) martyres; ὁμολογητάς confessores nonnulla tormenta vel exilium pro Christi nomine passos; ἱερομάρτυρας monachos simul et martyres; ὁσίους monachos; δικαίους justos, quos confessores vulgo dicimus; παρθένους virgines; παρθενομάρτυρας virgines simul ac martyres; γυναικομάρτυρας feminas martyres, etc.

Ibid. ['Επ' ὀνόματι αὐτοῦ μονήν. Cujus fundatorem Leonem Sapientem refert alius Leo Grammaticus in ejus Vita: 'Εκτίσεν ὁ Λεων εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν ἄγιον Λάζαρον, κατασκευάσας μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἐνθα καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας ἀπέθετο, ποιήσας τὰ ἐγκαίνια καὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. 'Ασχρολούμενον δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα των τοιούτων ἐκκλησιῶν παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιον ὑπὸ των 'Αφρων.

Ibid. [Τὰς γὰρ ομνέας ἐν τοῖς μοραστηρίοις ὁρ-

τὰς. Si S. Sophiæ apostolorum Blachernarumque dempseris ecclesias, alias hic recensitas, ad quas ex devotione statutis diebus pergit imperator, monachis assignatas ac imperatorum magnificentia exstructas, sicut et e catholicis tres enumeratas, observabis.

Ibid. [Πλάγιν. Regium vexillum imperatore absente obliquum, præsentem rectum tenetur.

Ibid. ['Αλτεν λαμπάδα ἐπὶ τοῦ διβέλλου. Quid illud ritus, cereum vel lampadem in vexillo accendere? num recte harioler, amice lector, judex esto. In æneis figuris huic operi sparsim appositis (describunt illæ Græcorum imperatorem Joannem ultimum ad Florentinam synodum iter habentem) ad latus imperatoris sedentis in triremi vexillum, superius a me διβέλλον nominatum c. 5 nota ad p. 39, animadverto, ex cujus medio conto laternam sive phanale prorumpens non aliud quam ignem imperatoribus prælatum includere mihi met persua- deo. Num modo ἄπειν τὴν λαμπάδα ἐπάνω τοῦ διβέλλου meam admittat conjecturam, approba; vel tu quidpiam aliud loco magis congruum edis- sere. GOAR.]

Ibid. Ridiculum est quod Junius suspicatur, ὥ- ραλας πύλας dictas quasi *horarias*, quod in primo illo templorum aditu sit commodissima sciaterum et ho- rologiorum sedes. Credam, ubi Junius demonstra- verit etiam in templo Hierosolymitano portam Speciosam dictam esse quasi *horariam*, quod scia- terum et horologiorum sedes esset. GRETS.

Ibid. [Vestibulum monasticarum ecclesiarum subeuntibus occurrunt ὥραια πύλα; nonnunquam βασιλικαὶ nuncupatæ. Vestibulum illud πρόναος 348 auctori dicitur, qui vulgo νάρθηξ, estque ecclesiæ portis adjuncta porticus exterior semper aperta et in ecclesiam advenientes primum excipiens, qualem observare te precor Parisiis ad valvas templorum S. Germani nomine structorum, ad S. Victoris et ad S. Genovefæ. Πρόναον hunc præter- gressis occurrunt dictæ majores portæ, ὥραια, spe- ciosæ, vel ob pietas ἐν προνάῳ sacras imagines, vel quod speciosam Salomonii templi referant, vel denique verius quod ad eas monachi minores horas primam, tertiam, sextam, nonam et matutinarum partem huic modulo præviam τῆς εὐσπλαγγνίας τὴν πύλην ἀνοίξον ἡμῖν, Θεοτόκε, etc. concinant. GOAR.]

CAPUT XI.

Observationes et explicationes in c. 16, quod est de fossato.

P. 83. [Τέντα σκηνή, κόρτη, κατοῦνα, tentorium.

Ibid. ['Εξοπλῶσαι τὰ ταυτοῦ. Regium domesti- cique vexillum in aciem latum et e conflictu ad ca- sira relatum II, 7, narrat Cantacuzenus. GOAR.]

P. 83. Ineptæ Junius, quando fossatum oportet pedem figere, imo quando oportet fossatum migra- re vel alio proficisci. Nam παζεύειν est hic iter facere, ut paulo post aperitissime apparet, ubi di- ch Codicius neminem παζεύειν, hoc est iter inire, priusquam magnus domesticus ἀνικνίσκε flammam.

lo suum locum assignavit. Eundem errorem errat Junius mox.

Ibid. Κατονοτόπιον, castra, locus tentorium. Κατονοτα tentoria. Κατονοτεύειν castra ponere, tentoria figere, vel etiam absolute στρατοπεδεύειν, Junius hic in Arabem versus catunas ex Arabia advocat, consueta sibi in his rebus, nisi fallor, felicitate. GREYS.

Ibid. [Κατονοτόπιον quod ἀπληκτον et proprie φοσσάτον. Ἀπληκτα, quasi τῆς πληγῆς ἔξω, sunt castra sive castrorum metatones, et quod quidam applicationes: castra enim applicare et figere dieimus. Quia vero vallo fossaque castra circumdata, hinc unus τῶν ἀπληκτων καὶ τοῦ φοσσάτου sensus. Castra deinde fossa munita σκηνάς, κατούνας, τέντας tentoria excipiunt, ac propterea κατονοτοτόπιον, ad tentoria ponenda planities apta valloque munita, idem quod ἀπληκτα vel φοσσάτον. Nicetas Isaacii Angeli, l. 1: Μέσον τοῦ κάμπου ἵπποι τὰ πλὴν κατονοτοπία, μήτε φύλακας ἔχον ἀκριβεῖς ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. Infra: καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατοῦναν ἦλθον. Inferius iterum: Ἡρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατονοταί. Unus Leonis locus et his plura, imo fere cuncta, connectit declaratque, Tacticorum const. 44, 1: Ἀπὸ οὖν τὰ ἀπληκτα ἦτοι τὰ φοσσάτα (κυρίως γὰρ φοσσάτον τὸ ἀπληκτον τοῦ δλου στρατοῦ καλεῖται) ἀσφαλῶς σε πειεῖν, καὶ εἰ μὲν ἐνδίδεται, εἰς ἀραιότερους τόπους κατασκηνοῦν τὰ στρατιωτικὰ, εἰ δὲ οὐ κατὰ πάντα, μὴ ἀμελῶς ἀλλὰ σφιγκτικῶς καὶ θυρῶδες ἀπληκτεύειν. Κατούνας porro quasi καντούνας: sive καντούνια (quae γωνίαι, angulos, tum Portio tum vulgari plebi sonant) puto dictas, quod ipse καντούνωτα castraque καντούνωτά, in quadrum nimirum et angulos aequales disposita, vel iterum quod ubique in castris ex tentorium a se invicem dissitorum ordine apparet anguli. Unde forsitan viarum 349 cōmpita Gallis cantons, vel certe ab his (quot enim et quanta ab his ultimis imperii saeculis mutati sunt Graeci) illorum κατονοταί: et rursus ex vernaculo cantonner, quod est insessum locum tenere et eo se ut munitiore tueri, τὸ κατονονοποιεῖν in Graciam detulerunt Franci. Consule Leonem l. c. n. 17.

P. 84. [Τόπον seriem et ordinem intellige.

Ibid. [Πρὸ τοῦ πεζῆσαι τὸ φοσσάτον. Hoc fuit Leonis mandatum in Tact. const. 9 n. 61 et 62: Μὴ ποτε ἐγκρύπτωνται εἰς διαθρόν τινα. Et infra: Καὶ ταῦτα προερευνᾷ διὰ τὰ φίλων στρατιωτῶν καὶ δόλων καθάλλαιρων, ἅμα δὲ καὶ ἀποσοβεῖν τοὺς κακωμηνίους ἐχθροὺς, εἰδ' οὕτω παρέρχεσθαι τὴν παράταξιν. GOAR.]

P. 84. Codex Lautherianus et alter Boicus: Δειπνήσατε καὶ τραγήσατε τὰ ἄλογα. GREYS.

Ibid. [Solos equites de nocte posuerunt in excubilis postreimi Graeci. Leo Tact. const. n. 53: Ἐπὶ τῆς πεζικῆς ὁδοπορίας εἰ μὲν ἐπιπέδους τόπους δὶον σε καὶ ὑπὸ σθεν αὐτῶν καὶ ἐμπροσθεν καθάλλαιρους καθίστην εἰς βίγλας, καὶ ἐξωτέρω τῆς βίγλας μεθῆνα τῶν πεζῶν φαίνεσθαι. GOAR.]

A P. 85. [τοῦ φοσσάτου ἀδνονμαζόμενον. *Lustrato recensitioque exercitu.* Theophanes in Justiniano: Τούς στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἠρίθμει, καὶ τῶν γραμμάτων τὰ βιβλία, ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀνόματα ἐνεγέγραπτο, ἀναλεξάμενος. Nicetas Isaacii Angeli l. iii: Συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγίνοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀρχεῖν δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνέλεγετο

Ibid. [Ὁ μέγας δομέστικος ἐν φτόκῳ ὁ βασιλεὺς. Hinc et regii pene honores delati. Joanni Atucho magno domestico sub Joanne Comneno casu obviam sibi facto cuncti proceres et ex regia stirpe honoratissimi viri eum deserebant cultum ut ex equis descenderent et exhiberent reverentiam, Nicetas: Πῶσαν ὑπερανέβη παραδυνάστεισιν μέγας τιμηθεὶς δομέστικος; ὧς καὶ πολλοὺς τῶν ἐπιτιμῶν κατὰ γένος βασιλίων ἀποδαίνεν τοῦ ἱπποῦ καὶ οὕτω ἀπονέμειν προσκύνησιν, κατὰ συγκρίαν ὑπαντιάζοντας. Illi velut imperatori satellites assignati. Manuella l. 1: Ὁ μέγας δομέστικος τοὺς ἰδίους μεταπίμπεται δορυφόρους, οὓς ἐπὶ καιρῷ μάχης εἴχε χρησίμους ταῦτ' αὐτῷ καὶ ὀπλίσται; ἀγαθοὶ; ἐκείρητο. Potestatem domesticus quam amplam et imperatorio proximam ipse domesticus Cantacuzenus, l. ii fuse describit. GOAR.]

Ibid. De cursu et spoliis jam alibi egimus. GREYS.

Ibid. [Ἀδῶν. Nomine, in partem, ejus ratione, etc., respondet plurimum antiquo ἔνεκα. Phrasis a recentioribus frequenter usitata, mutato pro locutionis corruptela ψ in ου. Sic διὰ λόγου μου *cmors mei* vel nomine meo, διὰ λόγου σου *propter te*, etc. dicunt. Theophanes: Ἀδῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας in *magna ecclesia* partem. GOAR.]

Ibid. Κεφαλᾶδες et κεφαλᾶται sunt ad verbum nostri capitanei. GREYS.

Ibid. [Κεφαλᾶδες hodierni vocant capitaneos; de qua voce docte Rigaltius v. κεφαλῆ, quae idem quod alia corruptior κεφαλᾶδες.

Ibid. [Ῥωμαίων. Habuerunt Graeci, quorum morem imitantur Turcae, milites alios τιμάρηδας, alios βόγδοτας. Primis in stipendium perpetuum assignabantur agri, qui vulgo τιμάρια, velut laboris τιμᾶς compensationes. Cantacuzenus, i, 33: Τοῦ μέντοι μισθοφορικοῦ τῆς στρατιᾶς τὸν μισθὸν αὐξήσαι; παρέσχον καὶ γῆς ἐκάστη πλείονα χρυσίων δίκαια. Secundis βόγαι pecuniae numeratae, de quibus alibi. Rogas 350 semel in anno, vere nimis, in proceres et in milites divisas scribit Balsamon Meditatio de incensis, etc. Concinnè describit Luitprandus in Legatione, et ab antiqua ita distributas confirmat Simocatta, iii, 4: Ἐπιγινόμενου δ' ἕρος καὶ προσήνῃ καὶ ἐπίχαριν ὄψιν παρεχομένου τῇ γῇ, ἣ κατὰ τὸ εὐθεδὸς τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ μαχίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος; ἐξέπριμπετο. Hieme tamen stipendia eisdem soluta monet idem auctor, l. ii: Χειμῶνος; γὰρ ἥδη πού ἐνεθῆμει καιρὸς, καὶ ἡ ἐγκύκλιος τῶν χρημάτων ἐπιδοσις τῷ Ῥωμαϊκῷ ἐχεῖτο συνέγγραμμα. GOAR.]

P. 85. Junius, hic ut alibi semper, ἄρματα putat esse currus, cum sint arma a Latino vocabulo desumpta.

Ibid. Τὴ γένεσθαι. Videtur addendum δὲλ. Gæts.

CAPUT XII.

Observationes et explicationes in c. 17, de coronatione imperatoris.

P. 86. [Περὶ στεφάνου βασιλέως. Imperatores renuntiati, qui vel subditorum electione vel sanguinis jure vel vi tyrannide arrepta ad regendum imperium promoti : coronati deinde, qui insignibus imperii, corona, sceptro, chlamyde, ornati et unctione delibuti. De tradendis insignibus hisce, tacita qualibet alia promotione, totus est præsens typus.

Ibid. [Κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐσπάρ. Imperii successores, vel ad illud populi militumve electione obtinendum vocatos, palatium (eu propriam sedem possidere certum : ascitos ad imperium a principe seniore illud statim incolere datum. Vespere igitur coronationi prævio ad illud se conferunt, ut comite, imo duce seniore ad ecclesiam postera luce pergant. Vide Michaellem Theophili F. apud Leonem Grammaticum quidpiam hujusmodi jam suo tempore observantem : Ὅφθ' δὲ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς ἐμήνυσσε Φωτίῳ τῷ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Πανδανίου πρωτοβεστιαρίου τὴν ἀναγόμεναι τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν δύο σέλλα. Οἱ δὲ λαοὶ ἐταράχθησαν πῶς ἐνὸς βασιλέως ὄντος δύο σέλλα ἐξῆλθον. Observa rursus ab adulatoribus et perduellibus promotum ad invadenda sceptrum primum hujus nominis Andronicum primo pie potestatis insignibus tumultuario arreptis ornari, Τῇ δ' ὀκτωβρίᾳ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, ac inferius, Τὰ ἱερὰ ἐσαφίστο μετὰ τὴν στυφνομένην, ac postremo ad ipsam Magnam Ecclesiam sive ad sacra penetralia coronandum tendere, ritum jam receptum ita referent Niceta in Alexio II.

Ibid. [Συναθροίσματα. Non curiosius circumspiciendæ, quin potius coronationis approbandæ sine ex cunctis ordinibus præcipui simul conveniunt. Tiberius apud Simocattam Mauricium demulsiatur imperatorem : Τὸν τῆς ἱεραρχικῆς προεστώτα καθέδρας συγκαλεσάμενος, τὸν τε τῶν ἱερῶν ἀξιωμάτων συναθροισάμενος σύλλογον, τοὺς τε δορυφόρους καὶ φύλακας καὶ πάντα : τοὺς ἐς βασιλείου τιμὴν συνεισγαγμένους, καὶ μὴν καὶ τοὺς ἐπισκοπητοὺς τοῦ δήμου. Joannes etiam nominis Isidus secundus apud Nicetam ἐκκλησιάζει τὸ συγγενὲς καὶ φίλον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχῇς τε καὶ ἀξιώματι ἦν, ut filio Manuelli natu minori, rejecto priore, moriturus imperium relinquat. GOAR.]

Ibid. Ἀξιώματα ἔχειν vel ἐν ἀξιώματι εἶναι vel esse ἀξιώματικόν solis despotæ Cæsari et Sebastocratori competit.

351 Ibid. Τὸ φοσάτον non pro castris, sed pro ipsis militibus accipitur. Gæts.

Ibid. [Εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν. Imperii coronam

A primos principes Christianos in ecclesia non suscepisse apud me est indubium. At quamvis de Marciano, qui Anatolii patriarchæ ope declaratus est imperator a Pulcheria, nonnulla sit suspicio, quem Theophanes διὰ ψήφου αὐτοκράτορα ἀναδειχθέντα scribit, en tamen ut Leo Junior senioris nepos patrem Zenonem propria manu diademate ornat, ἐν τῷ καθίσματι τοῦ Ἱπποδρομίου, ait idem Theophanes. Anastasius ibidem coronatus. Justinus in palatio, Justinianus ibidem. Mauricius quoque præsentem quidem patriarcha senatque imperator salutatus est, verum in palatii tribunali, ad Tiberii jamjam morituri lectum, in quem locum ipse φοράδην ἐξεκομισθὲν scribit Simocatta, 1. 1. Copronymus denique in novemdecim accubitorum tribunali regia corona fuit redinitus; ut ex Theophane inferius referemus. Phocas omnium primus περιβάλλεται τὸν βασιλεῖον στέφανον ἐν τῷ νεφ τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, quo forsitan tyrannidem pietate coloraret et loco sacro sacrilegium tegeret. Hæraclius deinde ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ ἐστρέφθη, in ecclesia reliqui. GOAR.]

Ibid. Nota professionem fidei, et juramentum, quo se obligabat tam imperator quam futurus imperator. Gæts.

Ibid. [Fidei, quam mente teneret, publicum testimonium in Ecclesia conventu primus inter imperatores dedit Anastasius. Historiam refert hoc pacto Theophanes : Βασιλεύσας ὁ Ἀναστάσιος ἔγραψεν ἀπητήθη ὁμολογίαν πρὸς Εὐφρήμιον πατριάρχου, πρὸς τὸ μὴ σαλευσάι τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πίστει. Βιαζομένης δὲ αὐτὸν τῆς βασιλείας Ἀριδὼνης καὶ τῆς συγχλήτου, ἔλαβεν αὐτοῦ τὸ ἰδίον χειρὸν, ὡς ἀποδέχεσθαι εἰς ὅρον πίστει : τὰ ὄργανα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Καὶ οὕτω στυφθεὶς ὁ αὐτοῦ Ἀριδὼν ἀγεται εἰς γάμον. Scriptam sponsonem illam penes se custodiebat patriarcha : Τῷ γὰρ δευτέρῳ ἔπει αὐτοῦ, ait Cedrenus, μετὰ βίας τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου ἔλαβε. Parem fidei professionem emisit Phocas, eodem Theophane teste : Πάντων ἐν τῷ Ἐδδύμῳ (loco CP septem lapidibus dissito) ἀφικομένων Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἀπήτησε τὸν τύραννον ὁμολογίαν παρὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστει καὶ τοῦ ἀτάραχον φυλάξαι τὴν Ἐκκλησίαν. Tertium exhibuisse Leonem Isaurum reperio apud scriptorem eundem. Αἰών ὅσον εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προέλαυσιν, εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν ἀμβώνα ἐστρέφθη ὁπὸ Νικηφόρου τοῦ ἡνικαῦτα πατριάρχου ὄντος, πρότερον ποιήσας ἰδίον χειρὸν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μεγίστοις κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι ἢ σαλευσάι τι τὸν καλῶς εἰς αὐτὴν ὀρισθέντων ὁπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἱερῶν δογμάτων. Hac se cautela, dato nempe juramento fideique testimonio, adversus imperatores pravi sensus suspitione notatos munierunt primitus patriarchæ, unde sensim invaluit mos ut orthodoxi quoque fidem erga Deum et in populum clemencia

tiam interposito sacramento devincire non abnue-
 rent. De Michael Rangabe post Isaurum quarto
 imperatore scribit Zonaras : Ὑπὸ τοῦ πατριάρχου
 Νικηφόρου τεταίνωτο βασιλικῇ διαδήματι, ἀπαι-
 τηθεὶς παρ' αὐτοῦ ἔγγραφον ἐπαγγελίαν τοῦ μὴ τι
 παρακινήσαι τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεσμῶν μηδ' αἰ-
 μασί χρανθῆναι Χριστιανῶν. Leo Armenius, Στε-
 φθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐβεβαίωσεν αὐτὸν
 ἔγγράφως περὶ τῆς αὐτοῦ ὀρθοδοξίας. Deo nepoti-
 que fidem servaturum, diris interpositis, promi-
 ssisse Andronicum testis est Nicetas in Alexio
 Manuclis F. Præstitit idem tertius Andronicus ju-
 nior dictus, ex Gregoræ, iv, 15 : Εἶτα αὐτὸς μὲν
 Ἀνδρόνικος· ὤμνυσιν τῷ πατρὶ πρῶτον μὲν σέβειν
 τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὁρθῶς καὶ τὰ ταύτης προ-
 νόμια περιέπειν καθ' ἅπαντα τρόπον, καὶ **352**
 ἀλλόθῃτα συντηρεῖν. Reciprocum fidei erga regiam
 majestatem a clero senatu et populo postremi im-
 peratores exegerunt. Subdit eodem loco Grego-
 ras : Καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπαν τὸ Ῥωμαίων ὄμνυν
 γένος τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρόνικῳ τὰ εἰθισμένα τοῖς
 βασιλεῦσιν. Ὁ γὰρ μὴν πατριάρχης καὶ πᾶν τὸ τῆς
 Ἐκκλησίας ἄθροισμα γράμμασι τοὺς αὐτῶν ἔγγα-
 ράζαντες ὁρκούς τοῖς ἱεροῖς ἐνταθείκασιν κώδιξιν,
 ἀνεπιδοῦντες αὐτῷ διατηρήσειν τὴν βασιλείαν
 ὁμολογούντες αὐτοῖς τε καὶ οἱ ἐφεξῆς τὰ τῆς Ἐκκλη-
 σίας διαδεχόμενοι. Antiquum morem a Græcis re-
 ceptum, ut imperatore e vivis sublato cuncti
 provinciarum præfecti magistratu censerentur
 exautorati, donec publicis habitis comitis imperii
 successoris fidelitatis sacramentum dicerent, deinde
 quos ille delegisset provincias reciperent, narrat
 Cantacuzenus, i, 2 : pluraque subjungit ad con-
 suetudinem jurisjurandi a subtilis imperatori
 præstandi spectantia. Ad horrendum penitus fre-
 quenterque confirmatum, quod impellente Leone
 Copronymi, filios ejus in fidem suam recipiens,
 populus emisit, calamum verto. Κινηθέντες οἱ τῶν
 θεμάτων ἄρχοντες, αἰτ' Theophanes, εἰσῆλθον πᾶν-
 τες σὺν τῷ πλῆθει τοῦ λαοῦ αἰτούμενοι τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ εἰς βασιλείαν. Ὁ δὲ, ὡς ἔθος· βασιλεῦσιν, ἀν-
 τεθέλῃ αὐτοῖς· ὅτι Ὁ υἱός μου ὁ μονογενής μου
 ἐστίν, φοβοῦμαι τοῦτο ποιῆσαι, μὴ πῶς συμβῇ
 μοι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ νηπίου αὐτοῦ ὄντος θανα-
 τώσῃτε αὐτὸν καὶ ἄλλον προβάλλῃτε. Οἱ δὲ μεθ'
 ὁρκῶν πληροφορεῖν αὐτὸν μὴ βασιλεύθῃναι ἐκτός
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ (lego μὴ) θανεῖν αὐτῷ
 (lego αὐτὸν) θελήσῃ ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυ-
 ριακῆς τῶν Βασιλῶν ἕως τῆς μεγάλῃς Ἡμέτης τοῦ
 λαοῦ ἐνωχλεῖτο. Καὶ ἐν τῷ ἱεροδρόμιῳ σωρευόμε-
 νοι καὶ αἰτούμενοί, τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ ἐκίλευσαν
 ὁμόσαι αὐτοῦς. Καὶ ὥμοσε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὰ τίμια
 καὶ ζωοποιὰ ξύλα, οἱ τὲ τῶν θεμάτων καὶ τῆς
 συγκλήτου καὶ τῶν ἑσῶ ταγμάτων καὶ τῶν πολιτῶν
 πάντων καὶ ἐργαστηριακῶν, τοῦ μὴ διέξασθαι βασι-
 λείαν ἐκτός Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρ-
 ματος αὐτοῦ. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα, καθὼς ὥμο-
 σαν, ἰδιόχειρα αὐτῶν. Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν τὸ
 ὅγιον Σάββατον, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τρίβου-

νάλιον τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, καὶ προσέβαλετο
 νοβελίσσιμον Εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· τὸν
 γὰρ Ἀνθίμον ζῶν ὁ πατὴρ προσέβαλετο. Καὶ προήλ-
 θεν ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς δύο Καίσαρσι καὶ νοβελίσ-
 σιμοις καὶ τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν μεγάλην
 Ἐκκλησίαν. Καὶ ὑπαλλάξας τὴν ἐνδοτήν, ὡς ἔθος
 ἐστὶν τοῖς βασιλεῦσιν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ ἄμβωνι σὺν
 τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἰσελθὼν πᾶς
 ὁ λαὸς ἀπένθεν τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ τρα-
 πέζῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὕτως· Ἰδοὺ, ἀδελ-
 φοί, τὴν αἴτησιν ὁμῶν πληρῶ, καὶ δωροῦμαι ὑμῖν
 τὸν υἱόν μου εἰς βασιλείαν· Ἰδοὺ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας
 καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε.
 Οἱ δὲ μεγάλη τῇ φωνῇ ἐδόσαν, λέγοντες· Ἀγτιφώ-
 νησον, Ὡς τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ τῆς χειρὸς σου παρα-
 λαμβάνομεν τὸν κύριον Κωνσταντίνον βασιλέα, καὶ
 φυλάττειν αὐτὸν καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτόν. Jura-
 mentum hujusmodi Manuelis Comneni imperatoris
 declarati signum brevius describit Nicetas : Ἐφεξῆς
 δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων ἐπ' αὐτῶν ἐμπε-
 δοῦνται τῷ Μανουῆλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως
 πρὸς πάντος. Juramenti formulæ partem recenset
 in Alexio II : Καὶ ἐπ' εἰ δὲ ἴδω ἢ νοήσω ἢ ἀκοῇ
 παραλήφομαι εἰς ἀτιμίαν ὁμῶν καὶ λύμην τοῦ ὁμε-
 τέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὁμῖν τὴν περὶ
 τοῦτου διδοῦς ἐσσίμην εἰδῇσιν, καὶ αὐτὸς δὲ, ὡς
 ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύω. Violatam sacramenti reli-
 gionem CP. exprobrat Andronici, l. ii : Οἱ φρικώ-
 δεσιν ὁρκοῖς τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέδωσαν πίστιν καὶ
 εὐνοίαν, ἀλλῶν δὲ θυμῷ καὶ παραλογιστῶν νοῦ φε-
 ρόμενοι οὐδὲν τι τῶν κακῶν ἐνέλιπον ὃ μὴ εἰς Ἀν-
 δρόνικον εἰργάσαντο. His, si lubet, adde Gregoræ
 scripta viii, 7 et Cantacuzeni locum citatum. Porro
 tam fidei professionem quam sponsionem adjun-
 ctam in supremi logothete manibus emissam Iuise
 doceor a Niceta Manuelis l. iii, referente Joannem
353 Puzenum ex eo imperatorem irreverentius
 egisse, quod Theodoro Styppiotæ caniclei contu-
 lisset officium, ac eo præsentē juramentum pro
 imperio consequendo de more nuncupasset. Verba
 ejus sunt : Οὐκοῦν κατὰ καρδίαν ἐτέραν ἀνταίαν
 πληγὴν εἰληφώς ὁ δηλωθεὶς λογοθέτης ἐν τοῦ τῷ
 Στυππειώτῃ δοθῆναι δοχείῳ ἐρυθροδάκνου διάλειπον
 χρύσειον, καὶ τοῖς ὁρκοῖς τούτου ἐπιστατῆσαι κατὰ
 τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεῶν, οἱ τὴν τοῦ κράτους
 διαδοχὴν ἐνεπέδουν Ἀλεξίῳ καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βα-
 σιλέως Μαρίας, ἃ τῷ λογοθετικῷ δῆπουθεν ὀφφικίῳ
 ἦσαν ἀρμόδια.

P. 86. [Ὁ δαῖνα. Verbis istis cinnabari pictis
 ejusdem coloris tres cruces præmittabantur, de
 quibus Theophanes in Isauro Leone : Ἐπιλαθό-
 μενος τὸ ἰδιόχειρον ὃ ἐποίησε, καὶ τὸν σταυρὸν ὃν
 ἐποίησε, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Et infra : καταπατήσας
 τὴν αὐτοῦ συνείδῃσιν, καὶ ἀετέσας τὸν σταυρὸν
 καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἣν ἐποίησεν. Idem : Αἶψαν πα-
 ρεσκεύασαν ἄλλους πῆξαι σταυροὺς κατὰ τὴν ἀλή-
 θειαν. Iterum : Αὐτὸς εὐλαβηθεὶς πῆξαι σταυρὸν
 διὰ τὸ πρότερον καθυπογράψαι ἐν τῷ βασιλεῦσιν
 αὐτόν. At non hujus modo jurisjurandi, sed et eu-

justis, crux appicta fuit indicium et confirmatio. A hic etiam, verbum προτάσσειν male redditum. Priora sic vertit Junius : *Quodsi filius est ipsi, siquidem attribuit pater. Perperam. Legendum ex cod. Bav. et Lauth. ἐνδίδωσιν· si pater concedat, si permittat. GRETS.*

Ibid. [Gregoras, iv, 15 : 'Ἐπέτραψε δ' αὐτῷ ('Ἀνδρόνικῳ) ὁ πατήρ καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράψαι γραμμάτων προτάγματα, οὐ μόντοι μῆνα καὶ ἑδικτων, ἀλλὰ, 'Ἀνδρόνικο; Χριστοῦ χάριτι βασιλεὺς 'Ρωμαίων. GOAR.]

P. 87. Junius inscite promitto me abstenturum ab invidia. Imo a cædibus, quia legendum φόνων, non φθόνων. Qualis promissio ab imperatore, si promittat se velle abstinere ab invidia, cum vix habeat cui ipse invideat, ipse communi omnium invidiæ expositus? Nec recte vertit ἀκρωτηριασμούς, concussiones : mutilationes debebas, Juni. Quia enim Græci imperatores ad cædes et mutilationes valde prompti erant, ut ex tota historia Byzantina liquet, jure ab illis, quos corona exspectabat, exigebatur ut hac in re modum tenerent et nihil præter fas agerent.

Ibid. Εἰς τὰς τόσας. Quid hoc sibi velit, sateor me non assequi; nam quod Junius vertit, *ad tantas N*, id mihi non satisfacit. GRETS.

Ibid. [Quid hoc sibi velit, sateor me non assequi, scribit Greiserus. Nil mirum : corruptus enim et vulgaris est loquendi modus, quo quotum mensis diem adnotant Græci. Ex vulgari grammatica percipio eos dies mensis numeraturos non adjectivis numeralibus sed substantivis uti : non enim dicunt secundo, decimo, vicesimo die, verum ad duos, ad decem, ad viginti dies mensis. Simul etiam præpositionis εἰς accusativæ junctæ, quam in dativo, frequentior est apud eos usus. Vides itaque εἰς τὰς τόσας τοῦ μηνός, ad verbum *ad tot mensis dies*, scribi vice *itali die mensis*. Subjungitur ἐν ἡμέρᾳ· tu supple τῆς ἑβδομάδος πρώτη, δευτέρα, τρίτη.

Ibid. Συρόδῳ. Non unius provinciæ collectos episcopos omnes, vel ex provinciis omnibus patriarchæ subjectis præsules aliquot, de moribus vel Ecclesiæ fide disquisituros, σύνοδον hic vocari existimes, sed vel clerum CP., vel cum eo præsules qui forte CP. versantur. Vide Juris GR. l. iii et iv continere συνοδικὰ; ἀποφάσεις, hoc est, ἀρχιερατικὰς διατάξεις, pontificias constitutiones privatim a patriarchis editas, cui privata tantum paucique episcopi consilium dedisse memorantur. Hinc ἐνδημούσα ἱερὰ σύνοδος, peregrinans et incerta synodus, et τῆς ἐνδημούσης τηλικαῦτα συναθροισθείσης συνόδου συνέδριον, *occurrentis et ad urbem* (forte fortuito) *synodi concilium*, ejusdem operis p. 271. GOAR.]

P. 88. Thomaites. Magnum sacri palatii trielinium, ut a Zonara in imperio Irenes nominatur, quod sub eadem imperatrice conflagravit; unaque cremata esse feruntur eo in loco commentaria 355 quædam in sacras litteras S. Joannis Chrysostomi ut scribit Zonaras. GRETS.

Leo Grammaticus in Michaele Theophili F : Γενομένης δὲ τῆς προσιεύσεως· εἰς τὰ χαλκοπράτεια τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνῆλθεν ὁ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλεῖν παρακλιωμένῳ ἐν τοῖς κατηχομένοις (porticibus circumquaque in ecclesiā prospectantibus), τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χειρὸς ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ βάψαντες ὁ τε βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροὺς, ὅρκῳ βεβαιούντες τὸν Καίσαρα ἀφόδῳ· συνεξελθεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξιδίῳ. Qui jûramētum cruce firmatum violabat, tetra σταυροπάτου inurebatur nota, de qua nos quædam in Cedrenum. In σταυροπάτας, hujusmodi fœderum videlicet et jurisjurandi interposita cruce violatores, divinum Numen provocaturos se putabant injuriam passi, cum tabulis cruce firmatis ac irritam pacem promittentibus, de conto suspensis, in fœdisfragos ducto exercitu procedebant. Andronicus junior, scriptore Cantacuzeno ii, 3, hocce factum perfido Mæsoruin principi minatur : 'Ἐὰν δὲ μὴ ἀποδιδῷ τὸ πόλισμα, τὸν σταυρὸν, ὃν πρότερον πίνομαι πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τῆς σημάδας ἀναθεῖς ἐλεύσται ἐπ' αὐτόν. Et infra : Σοῦ δὲ οὐδὲν ἐπισιχέ; ἀποκρινομένου, τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει θαρρόν, ὃν αὐτὸς ἔγγυθην ἰμοὶ παρέσχου τοῦ μηδέποτε παρασπονδῆσαι, βαδιοῦμαι ἐπὶ σί. Hoc idem Saraceni prius egerant Justiniano Rhinotmeto fidem violatam exprobrantes : Καὶ μαρτυροῦμενοι καὶ τὸν Θεὸν ἐκδικητὴν τούτων προκαλοῦμενοι, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον χάρτην ἐπὶ φλαμουλῶν κρεμάσαντες καὶ προάγοντες κατὰ τῶν 'Ρωμαίων ὥρησαν. Ita Cedrenus.

Ibid. Οἰκεία χειρὶ προέταξα. Οὕτω μὲν ὁ σταφύμενος (sic enim habet alter codex Boicus et Lautherianus) τῆς αὐτοῦ προτάσεων ὁμολογίας γράφει. Junius : *Propria manu præfinivi. Sic inscribit qui coronatus est, præfiniens confessionem suam. Inepte : quid enim vult sibi hoc præfinivi et præfiniens? Verte : Hæc propria manu præscripti, seu confessioni fidei meæ præmissi. Ad hunc modum is qui coronatus (vel potius coronandus) est, propriam suam confessionem præscriptione et prænotatione nominis et dignitatis suæ insignit. Hæc enim præscribent : 'Ο δεινὰ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ οἰκείᾳ χειρὶ προέταξα. Et huic προταγῇ respondet ὑποταγῇ, subscriptio, de qua Curopal., p. 87 : 'Ο δὲ προτάσεων τούτο αὐτὸ πάλιν καὶ μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἔχθεισιν ὑποτάσεων 354 γράφει, ἤγουν τὸ ὁ δεινὰ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ 'Ρωμαίων, ἡ βασιλεὺς 'Ρωμαίων, οἰκείᾳ χειρὶ ὑποτάξας. Ergo et προτάσσειν et ὑποτάσσειν est præscribere et subscribere; in quorum notione pervidenda et explicanda plane cœcavit Junius. GRETS.*

P. 86. 'Ἀν δὲ υἱός· αὐτῷ ἤ, εἰ μὲν ἐκδίδωσιν ὁ πατήρ, γράφει καὶ αὐτὸς, προτάσεων οὕτως. Omitto

Ibid. [Augustior et amplior patriarchii aula μαίτης est. Cedrenus in Irene: 'Ο τριχλινός τοῦ πατριαρχείου ὁ λεγόμενος Θωμαίτης. Magnum S. Sophiæ atrium respicit. Memorat illud Augusteoni ad junctum Nicetas in Alexio Manuelis F. Goar.]

Ibid. Augusteonem. In Originibus Cp. et in Suida v. Augusteo hæc de Augusteone leguntur: *Quinta die mensis Octobris præfecti regionum urbis in Augusteone, videlicet foro dulciorio, choreas ducebant in honorem sui imperatoris. Istum igitur locum vulgus Augusteonem nominat, in quo etiam magni Constantini et matris ejus columnæ posite sunt. Ideo et locum Augusteonem nominavit, qui antea Gustium, hoc est forum cupidinarium, dicebatur.* De Augusteone multa Nicetas Choniates in Alexio Manuelis Comneni filio. Gærs.

Ibid. [Suidæ interpres, non ille vulgatus sed ignotus, a Gretsero relatus, cæce penitus et ignare τὸν Αὐγουστῶνα et τὸ Αὐγουστῆον confundit. De secundo scripsit Suidas, de primo noster auctor. Αὐγουστῆον ludī sunt in honorem Augusti Romæ celebrati, Latinis *Augustalia*; ita scribit vulgatus interpres; idemque refert Dempsterus in Romanis Antiquitatibus. Αὐγουστῶν locus est Cp., S. nimirum Sophiæ atrium sub Thomaite. 'Εν τοῖς προαυλοῖς τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ, ἔγουν ἐν τῷ αἰρητᾷ Αὐγουστῶνι, jamjam explicabit auctor ipse. Unde et τὴν τοῦ Αὐγουστῶνος αὐλαίαν vocat Nicetas in Alexio secundo. Adverte repertum quoque CP Αὐγουστῶνα, columnam nimirum æream, cui Justiniani statuum superpositam narrat Cedrenus in ejus Vita: 'Ἐκλήρωθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας, ὁ Αὐγουστῶν. Et inferius: Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κίων ὁ λεγόμενος Αὐγουστῶν. Quæ de Augusteone gusta et foro cupidinario in Græco Suidæ textu non exstantibus refert citatus interpres apud Greiserum, somniantium cibi sunt, insulsi, insipidi, vani. Est et triclinium τοῦ Αὐγουστῶνος, de quo Theophanes in Copronymo: 'Ἐστέρθη ἐν τῷ τριχλίνῳ τοῦ Αὐγουστῶνος; ἡ βασίλισσα Εἰρήνη. Idemque est quod dicitur χρυσοῦν τριχλίνιον, a Justiniano II exstructum; de quo alibi. Goar.]

Ibid. Epicombia. Junius ait ἐπικόμβια fuisse missilia, sic dicta quod essent κόμβοι ἐπάνω αὐτῶν, quod nodi supra ea essent, quibus erant nummi propterea circumdati, nec jactu populum, in quem mittebantur, offenderent. Sed sine dubio melius scivit Coropalata quid essent ἐπικόμβια, quam Junius. Ita ergo ille: Τμήματα ἐκ παντῶν κόπτοντες, particulas ex pannis resecentes, et in qualibet particula panni tria aurea numismata et totidem argentea et tres obolos colligantes, projiciunt in multitudinem. 'Ῥίπτουσι δὲ τοιοῦτους ἀποδέσµους; projiciunt vero hujusmodi fasciculos et, ut sic dicam, ligaturas; Latine missilia dici possunt. Et hi fasciculi vocantur ἐπικόμβια a nodo quo colligantur, seu quod κόμβοις, hoc est nodis, constringantur. De iisdem ἐπικομβίοις, p. 97, de verbo ἐπικομβίω, num Græcum sit an barbarum, disputat Photius in 2

leptist. ex his quæ nuper in lucem prodierunt. De iisdem ἐπικομβίοις eadem fere Joannes Cantacuzenus, l. 1. De bellis inter Andronicos avum et nepotem; nisi quod ea spargi dicit, postquam imperator jam nuncius et inauguratus ex templo egreditur. Rursus de iisdem 356 ἐπικομβίοις eodem coronationis die spargi solitis hæc eodem libro Cantacuzenus: 'Υπὸ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐν τοῖς βασιλείοις τοῦ δήμου συνηθροισμένου παντὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ συγκλητικῶ τῶν προτέρων ἱστοὶ ἢ καὶ πλείονες ῥίπτονται ἀποδέσµοι. Curopalata p. 98, in posterum diem id rejicit; quo die id etiam fieri solitum Cantacuzenus scribit l. 1, c. 41. Similia fere Curopalata noster, c. 47. De hoc more accipiendus quoque est Pachymeres l. ix sue B Historiæ, ubi scribens de coronatione Michaelis Palæologi filii Andronici senioris, ῥίπτουνται, inquit, οἱ συνήθεις ἀποδέσµοι. Et frustra est bene de Græcis meritis interpres, qui fasciculos odoratorum florum spargi solitos conjicit. Gærs.

Ib. [Hæc ἐπικόμβια, regia donaria coronæ susceptæ gratia sparsa, reperies apud antiquos ὀπατείας voce significata. Dicto suggerit argumentum Cedrenus in Justiniano: Βασιλεῖς ἐτῶν µε', καὶ μονοκρατῆσας δέδωκεν ὀπατείας ὅσων οὐδεὶς βασιλεὺς δέδωκε. Theophanes in Tiberio, ἔρριψαν ὀπατείας πολλὰν. In Copronymo: Προῆλθον βασιλεῖς ῥίπτοντες ὀπατείας τριμίσηια καὶ σιμίσηια καὶ νομίσηια καινούργια ἕως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Simoratta, viii, 10, de Phœa in Hebdomo recens coronato: Τῇ δ' ὀσατεράζ ἐπιδατήρια τῶν σκήπτρων τοῖς στρατεύμασι δῶρα παραίχeto. Leo Grammaticus vel alius quivis in Armenio Leone: Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς τῷ πρώτῳ ἔταί τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, εἰς τὰς τε ἑορτὰς προελθούσης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Προκοπίας μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ παρασταθείσης ἑμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἰδούσης στέψιμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ποιήσας ἁρὰν μεγάλην, καὶ διανεμίσεως χρήματα πολλὰ· αὕτη γὰρ ἦν διατιθεοῦσα πάντα τὰ τῆς βασιλείας. A consularibus congiariis muneribus donativis hæc imperatorum ὀπατείας nomen retinuisse indubium est. Quanto fastu, acclamationibus, munificentia, donativis κοινωνὸν τῶν αὐτοῦ θεασυρῶν τὸ ὀπῆκοον ποιήσας Mauricius inierit, verbis pompam æquantibus recenset Simocatta, i, 12.

Ibid. [Ἐπὶ σκουταρίῳ καθέσθεις. Sedentes in clypeo per castra circumferre recens proclamatos imperatores consueverunt antiqui Romani. Zonaras in Justiniano: 'Υπάτιον ἐπὶ ἀσπίδος μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλεῖα. Theophanes in Mauricio: Τὸν Γερμανὸν ἄκοντα στρατηγὸν ἀνηγόρευσαν ἐπὶ ἀσπίδος ὀφώσαντες. Ibidem: Τὰ πλῆθη συναθροισθέντα προβάλλοντα ἔφαρχον Φωκᾶν τὸν κένταρχον, καὶ ἐπὶ ἀσπίδα τοῦτον ὀφώσαντες εὐφημήσαν ἔφαρχον. Eadem pene verba scribit Simocatta, viii, 7. 'Ἐξατόνταρχον tamen correctius vocat quem Theophanes κένταρχον. Gregoras in, i: 'Ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἐκόντων τῶν ὀπῆκων

ἀπάντων, καθιεθεὶς ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις Ἀ
ἐπικρατοῦν ἔθος. Lib. iv, s. 1 : 'Ἐπὶ τῆς ἀσπίδος
ἐνταυθα περὶ τὴν Μαγνησίαν καθίσαντας Μιχαήλ
τὸν Παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλεῖα οἱ δόξη καὶ
γένοι προχόντες. Corippum de Justino Minore II,
157 confert Gretsers. Goar.]

Porro hæc quæ in seqq. continentur, videtur
Codinus ex Cantacuzeno descripsisse : eadem
enim prope verbatim scribit Cantacuzenus, I, 41.
Posterior autem Cantacuzeno Codinus fuit, cum
Cantacuzeni aliquoties mentionem faciat, non ut
coetanei, sed ut tempore prioris ; notatque Pon-
tanus noster in notis ad c. 41, l. 1 Historiæ Canta-
cuzeni Codinum vixisse sub Manuele Andronici
junioris nepote, qui antepenultimus imperator ex
Cpolititanis fuit, Turcis 357 postea imperium inva-
dentibus atque occupantibus. Quidquid sit, clarum
est, Codinum non diu ante Cpolititanum exitium
vixisse. GRETS.

Ibid.] Οἱ ἐν δέξιμασιν ὑπερέχοντες. Confirma-
vit id jam relatus Gregoras. Addit Simeon Thessa-
lonicensis : Ἀνυψοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ στρατιωτικῆς ἀ-
σπίδος ἐνῶπιον τοῦ λαοῦ · ὃ καὶ στρατηγίαν δηλοῖ καὶ
βασιλείαν. Καὶ ὑπὸ ἀξιωματικῶν αἰρεται ὡς ἀρχὴ
αὐτῶν καὶ κορυφή, καὶ ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ τοῦ δή-
μου προσκυνεῖται ὡς δεσπότης αὐτῶν γεγονώς. GOAR.

P. 89. Ἐπευφημισαντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ φρο-
σάτου. Faustis acclamationibus felicibusque votis
recens promotum principem prosecutos milites et
populum nullus ignorat : occurrit tamen hæc loca
adeo frequentatæ consuetudini manifestius attestan-
tia. Leonis Grammatici de Leone Armenio : Ἐποίη-
σεν αὐτοὺς εὐφημῆσαι Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον,
βουλόμενος ἤσθαι ἔτη πολλά. Ejusdem in Michaelē
Theophili F. : Θέλω Βασιλεῖον ὑπὸ πάντων εὐφη-
μῆσθαι ὡς βασιλεῖα, Ἀννῆς Κομνηνῆς de patre im-
peratore renuntiatio loquens : Νῦν βασιλεὺς ἀνα-
γορεύεται · τοὺς ὀπλοφόρους ὁρᾷτε, τῆς εὐφημίας
ἀκούετε. Et infra : Τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ἀκού-
οντες, et alia quæ subdit. Zonarz de Joanne Alexii
filio : Ἐτέλλει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τεθνάναι λέγων
τὸν αὐτοκράτορα καὶ ζητῶν αὐτὸς εὐφημισθῆναι ὡς
αὐτοκράτορα. Nicetæ de Manuele Joannis F. scri-
bentis : Ἐκαστος τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας
τάξεως διακριδὼν ἐπιστάμενος καὶ διατρανῶν τὴν
εὐφημίαν τῷ νέῳ ἀνακτῇ. Ejusdem denique in Alexio
Manuelis F. : Ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχον-
ται, καὶ οὕτως διατιθέσιν τὴν ἀνάρρησιν, Ἀλεξίου
καὶ Ἀνδρονικοῦ μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατό-
ρων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλὰ τὰ ἔτη. Πλα-
τεῖσι καὶ ἀνεργόσιν ἄδοντες στόμασι, καὶ μικροῦ
διάρρηγνύμενοι ταῖς φωναῖς.

Ibid. [Σάκخور. Superius exposuimus, c. 3 ad p. 13.

Ibid. [Ἀναδόρα. Tabulatum ejusmodi excelsius
ἀποδόρα appellasse Cedrenum miror. Loca sunt in
Romano Lecapeno. Ὁ Ῥωμανὸς κατεσχεύασεν ἐν τῇ
θαλάσῃ ὀχυρωτάτην ἀπόδασιν, ὥστε τὴν βασιλικὴν
τρίτην διεκπλέουσιν ἐν αὐτῇ προσορμίζεσθαι, περι-
φράξας αὐτὴν πάντοθεν διατειχίσμασι. Μέσον δὲ

Ἀ τρίγγιον γενέσθαι προσέταξεν, ἐνθα ἀλλήλοις ἐμαλ-
λον ὁμίλειν. Infra : Πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς Ῥωμα-
νὸς τὴν εἰρημένην ἀποδόραν καταλαβὼν τὸν Συ-
μείων ἐξεδέχετο. Rursus : Τρίτην δὲ μετὰ τὸν γά-
μον ἐστίασιν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποδόρᾳ ποιήσας ὁ
βασιλεὺς, παρ' αὐτῇ τῇ ἀποδόρᾳ τοῦ βασιλικοῦ
δρομῶνος Ἰσαμάνου, σύνεστιάθη τῷ Πέτρῳ. In si-
milli tabulato Manuel hujus nominis ultimus Tur-
carum principem convivio excepit apud Phranzæ
interpretem Pontanum. GOAR.]

Ibid. Ἐπὶ τὸν ἄμβωνα, in suggestum. Ἄμβων ab
ἀναβαίνω, quod est ascendo, nomen traxisse puta-
tur, tametsi Walafridus Strabo de rebus eccle-
siast. c. 6, ambonem ab ambiendo derivat, quod
intranter ambiat et cingat. Ambonem porro magnæ
Ecclesiæ magnum fuisse oportet, quippe qui, ut hic
refertur, uno et eodem tempore patriarcham et
ministros imperatoresque ceperit, et in quo ritus
inaugurationis coronationisque peragi poterit.
Propterea nullus animo aliquid nostris suggestis
simile concipiat : potius concipiat quam Germani
vocant die Pötkirchen, id est templi partes editas,
quales columnis suffultæ aut parietibus affixæ vel in
adytorum vestibulo in altum exstructæ hominibus
recipiendis in templis visuntur. 358 Habebat au-
tem ambon duos ascensus, ut p. 91, ex Codino
discimus. Nec Onuphrius in libello quo obscuras
quaedam voces ecclesiasticas explicat, v. Ambo,
oblitus est monere de duplici ascensu in ambonem.
C In quibusdam ecclesiis duo graduum ordines cer-
nuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus
orientem, alter a dextris occidentem spectans, quo
fit descensus. GRETS.

Ibid. [De ambone quædam in Euchologicis, plura
doctissimus Allatus de Græcorum templis. Qua
mole vel figura fuerit exstructus S. Sophiæ, ano-
nyma descriptio in Regiis mss. edisserit ; quam pre-
tiosa materia et qualibus expensis perfectus, Ori-
genes CP. paucis comprehendunt : Ἐποίησεν ὁ Ἰου-
στινιανὸς τὸν ἄμβωνα καὶ τὸν σωλῆαν χρυσῷ, εαρ-
δόνυχας καὶ σαρκεῖρους λίθους διὰ μαργάρων καὶ
χρυσίου χυμευτοῦ. Et inferius : Εἰς τὸν ἄμβωνα καὶ
τὸν σωλῆαν ἐγένετο ἐξόδος χρόνου πάκτου τῆς Α-
γύπτου κεντηνάρια τριακόσια ἐξήκοντα πέντε, καθὼς
ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ut
vox πάκτον non pactum modo, sed et tributum ex
pacto solvendum atque pensus omne significet, no-
tis in Cedrenum posterioribus demonstravimus.

P. 90. [Τὰς ἐπὶ χρίσεις βασιλέων συντεταγμέ-
νας εὐχάς. Orationes illas ex mss. patriarchicis
Euchologicis Bessarionis et alterius Patris Græci,
concilii Florentini assessoris, erutas ad commune
Euchologium adjecimus, et hoc anno publico dedi-
mus.

Ibid. [Χρῆσι. Coronatos sæpius, unctos nunquam
legimus antiquos Græcorum imperatores. Carolum
nomine gestisque magnum a Leone Romano ponti-
fice primum refert unctum Cedrenus, a suis Græcis

nullum. Ὁ Λέων τὸν Κάρολον ἀμειβόμενος ἔταψεν αὐτὸν εἰς βασιλεῖα Ῥωμαίων ἐν τῷ ναυῷ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου, χρίσας ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως ποδῶν, καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ στέφος. Sed nec ipse Euthologii textus, aliis minutim recensitis, unctionem præcipit, solis his verbis orat. 1, χρίσαι καταξίωσον τῷ ἑαυτὸν τῆς ἀγαλλιάσεως, eam connciare contentum. Forsan quia ritus a Latinis mutuatus et ob pietatem usurpatus, silentio tamen fuit in Euthologio tectus. Solus hic noster auctor, ac ante sæcula quatuor Simeon Thessalonicensis, apertius unctionem memorare. Hujus sunt verba. Τῷ μὲν μύρῳ σφραγίζων αὐτὸν τῇ σημειώσει καὶ χρίσαι τοῦ ὄντος παντάνακτος καὶ κατὰ μέμνησιν αὐτοῦ αὐτὸν καθίστησιν ἐπὶ τῆς.

Ibid. [Σταυροειδῶς. Thessalonicensis : Μετὰ τὴν πρῶτην εὐχὴν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ σταυροειδῶς ἐκχέει τὸ μύρον, δεικνύς ὡς ὁ Χριστὸς αὐτὸν ἐχρίσε.

Ibid. [Ἅγιος. Idem : Τὸ ἅγιος ἀνακράζει, δεικνύς ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου καθαγιάζεται, καὶ καθιερωσθῆαι βασιλεὺς τῶν ἡγιασμένων ἐστὶν ἀπὸ Χριστοῦ.

Ibid. [Εἰ καὶ τινες λέγουσι. Merito asserunt, Codine. Nam et imperiale coronam, ut patriarchæ votis coronando redderetur felicior, in altari video repositam apud Leonem Grammaticum in Michaelē Theophili, cujus textum reddo hic puriorem. Καὶ δευτέρως ὁ βασιλεὺς Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα, ὅρας ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ὡς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, ὡς ἐποίησεν εὐχὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες τὸ διδίδισιον καὶ τζαγγία ἐνέδωσαν Βασίλειον, ὅστις βαλὼν τὴν χλαμύδα ἐπέσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἤρην ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέδωκεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. Καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔσταψεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον· καὶ εὐφήμησαν πάντες· ὁ Μιχαὴλ καὶ Βασίλειος πολλὰ τὰ ἔτη. »

359 *Ibid.* [Αὐτὸς τε καὶ ὁ πατριάρχης. Nunc opo ab utroque collata, nonnunquam a seniore imperatore collegam asciscente, a solo patriarcha nonnunquam regium stemma coronali capiti imponebatur. Patriarcham porro vel episcopos alios promovendis imperatoribus vel manum adhibuisse vel ora in preces reserasse ante Marcianum non legimus. Casta illius uxor Pulcheria μεταστέλλεται (omnium prima) τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει Μαρκιανὸν βασιλεῖα. Ex quo Marcianus iste primus omnium ecclesiæ suffragio promotus, θεῖα ψήφῳ αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς, asserit ut a Theophane. Exin, ait idem, Λέων ἐβαπτίσεν Θράξ τῷ γένει, τριβούνος τὴν ἀξίαν, στεφθεὶς ὁπὸ Ἀνατολίου τοῦ πατριάρχου. Infra : Λέων τὸν Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης τῆς ἰδίας θυγατρὸς, τὸν ἑαυτοῦ ἑγγονα, στέψας βασιλεῖα ἀνηγόρευσεν. Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀριάδνης, νῆπιον ἔτι ὄντα, βασιλεῖα προχειροτονήσας ὁ Λέων μὲν Ἰανουαρίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ μὲν ἔστεψε Ζήνωνα τὸν ὄντιον πατέρα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱερο-

δρομίου, loco ab ecclesia vel patriarcha longe alieno. Anastasium successorem coronat Euphemius accepto fidei syngrapho : Ἐτέφει αὐτὸν, inquit Zonaras. Ἐτέφθη δὲ, explicat Theophanes, πέμπτῃ τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱεροδρομίου. Justino, exacto pene imperio, Joannes pontifex Romanus Epolim profectus coronam imponit, ex Anastasio. Justinus idem, ex Zonara, μεταπέμπεται τοὺς ἐν τέλει καὶ βασιλεῖα τὸν ἀδελφεοῦν Ἰουστινιανὸν ἀναδείκνυσιν, αὐτὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ περιθεὶς τὸ διάδημα. Hujus etiam nepos alter Justinus ἐστὶ γῆθ ὁπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ait Cedrenus : cui gener Tiberius, Theophane teste, ἐτέφθη ὁπὸ τοῦ Εὐτυχίου πατριάρχου. Qui sequitur Tiberii gener Mauricius coram patriarcha senatuque jussu

B soceri designatus imperator τῆς τῶν κοινῶν, verba sunt Zonarae, διοικήσεως εἶχετο στεφθεὶς ὁπὸ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου. Phocas, in S. Joannis æde in Hebdomo coronatus, nonnisi a Cyriaco patriarcha illuc occurrente ac fidei professionem exquirente regni coronam videtur adeptus. Heraclius sublato tyranno Phoca εἰς τὰ βασιλεῖα ἐτέφθη ὁπὸ Σεργίου πατριάρχου, ἐν τῷ εὐκτήριῳ τοῦ ἁγίου Ἐπιφάνου, ἐν τῷ παλατίῳ, scribit Theophanes. Heraclius filius duos, Heraclium et Constantinum, ἀμφὸ τῷ πατρὶ τῷ βασιλικῷ διαδήματι τεταίνωκε, ut ait Zonaras : solus vero Constantinus successit. Constans, avo patre et patruo mortuis, in regnum assumptus, de quo tacent historici, nonnisi a patriarcha potuit regia donari tænia. Filius Constantinus cognomento Pogonatus τῷ τῆς βασιλείας ἐκδόσμητο διαδήματι στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς. De Justiniani Rhinotmeti coronatione nullus apud historicos sermo : ipse tamen, scribit idem Zonaras, Θεόδωρον καὶ τὸ παιδίον τῷ τῆς βασιλείας ἀξιώματι ὀνόματι ἀμφὺ ἔστεψε. Qui, sublato Justiniano et Philippico, tyrannidem arripuit, Artemius Anastasius τῇ κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς, συναχθέντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἐτέφθη ὁπὸ Ἰωάννου πατριάρχου, ut testatur Cedrenus. Theodosio successore, de cujus consecratione nulla memoria, ad clericalem vitam relegato, Leo Isaurus nonnisi patriarchæ manu diadema potuit accipere. De filio Copronymo hæc Theophanes : Τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα ἐτέφθη Κωνσταντῖνος ὁπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν δεκαεννέα ἀκουσίτων, τοῦ μακαρίου Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου τὰς πρὸς συνήθειαν εὐχὰς ποιούντος. Copronymus pariter filium Leonem, eodem Theophane scriptore, ceu imperatorem diademate ornavit, verum Anastasii falsi patriarchæ et ejusdem hæreses consortis opera : Ἐτέψεν Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς Λέοντα τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν εἰς βασιλεῖα δι' Ἀναστασίου τοῦ ψευδώνυμου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐτοῦ. Qui deinde sceptrum invasit Nicephorus, προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ait Cedrenus, ἐπὶ τὸ στεφθεῖναι, Ταρασίου ἔτι τὸν ὀρόνον κατέχοντος, qui ob coronam tyranno impositam diris exsecrationibus, ut Theophanes testatur, a populo fuit impetitus. 360 Narrat

idem Michaelē Curopolatā Nicēphorī generū in A
 τῷ δμῶνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὑπὸ Νικηφόρου
 πατριάρχου στεφθῆναι. Michael imperator factus
 τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔσπεφεν τὸν
 υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον, αἰτ' qui putatur Leo Gram-
 maticus in Regiis mss. Qui deinde in aliis certus
 est, de Armenio Leone scribit: Λέων ὁ Ἀρμένιος ὁ
 παραβάτης ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ, μῆνας πέντε στε-
 φθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου. Michael Balbus
 occiso Leone πρὸς τὴν μέγαν τῆς Ἀγίας Σοφίας
 ναδὸν προσελήλυθεν, inquit Cedrenus, χειρὶ τοῦ πα-
 τριάρχου στεφθῆναι βουλόμενος. Ἦν δὲ αὐτῷ παῖς
 ἐξ Εὐφροσύνης, testatur Grammaticus, ὀνόματι
 Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔσπεφεν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.
 Michael filius (cujus manu fuerit ipse coronatus
 historiam non producit) Basilium accubitoirem adeo
 solemnī ritu coronavit in S. Sophiæ ambone, ut
 mirus æque ac insuetus videatur: de illo nonnihil
 superiore nota. Leonem F. data corona non evexit
 ad imperium Basilus: Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντη-
 κοστῆς στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κων-
 σταντῖνον δι' Εὐθυμίου πατριάρχου. Coronam Alexan-
 dri cum nepote Constantino solo annō regnantis ta-
 ceant historiæ. Romanus Lecapenus Constantini hujus
 socer τῷ τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ
 Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου.
 Christophorus Romani F. στέφεται παρὰ Κωνσταν-
 τίνου βασιλέως. Romanus iterum ἔσπεφεν τοὺς υἱοὺς
 αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, Στέφανόν τε
 καὶ Κωνσταντίνον. Romano filio Constantinus Leo-
 nis Sapientis F. περιτίθησι διάδημα, scriptore Ce-
 dreno, τελέσαντος δὴ τὰς εὐχὰς Θεοφύλακτου τοῦ
 πατριάρχου. Romanus στέφει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασι-
 λεῖον βασιλέα διὰ χειρῶν Πολυεύκτου τοῦ πατριάρ-
 χου. Hic Polyuectus Nicēphorum invadentem ty-
 rannidem στέφει ἐν τῷ δμῶνι τῆς μεγάλης ἐκκλη-
 σίας. Hucusque æqua labori cura de imperatoribus
 vel patriarchis in unum conjuncta, vel separatim,
 opera posita, aliorum principum capita coronis
 impositis ornantibus. Cæteros recensendi animum
 ipsi historici, ob coronationes nonnullorum sequen-
 tium, Joannis Zemiscis, Constantini Porphyroge-
 niti, Romani Argiri, utriusque Michaelis Paphla-
 gonis et Calaphatæ, etc., ab ipsis silentio præter-
 missas, ademerunt.

P. 90. [Ἄξιος. Quia prius ἄγιος denuntiatus.

Ibid. [Μόνος ὁ πατριάρχης. Adeo solus impera-
 tores coronat patriarcha, ut ab episcopo λιτῷ et
 simplici nollent illi coronam accipere. Videbis
 quidem Manuelem Comnenum ejus Vitæ l. 1, θῶσαι
 τὰ ἀνταγορευτήρια Θεῷ καὶ ἐπιβατήρια. At quia
 sceptrum patriarcha defuncto obligerat, σκέπτεται,
 ait Nicetas, περὶ τοῦ ταπεινώσαντος αὐτὸν ἐπὶ νεῷ
 Κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφάνῳ. Vide quæ
 diffusius de suscepta corona adiunguntur. Detulit
 hoc obsequium Theodora Comneno Bulgariæ ar-
 chiepiscopus, verum ceu patriarcham se gerens et
 nulli patriarchæ inferiorem se jactans: Ὅ δὲ Βουλ-
 γάρια; ἀρχιεπίσκοπος τὸ βασιλικὸν περιτίθησι σχή-

μα καὶ διάδημα, ὡς ἔφασκον, αὐτόνομος ὢν καὶ
 μηδενὶ εὐθύναν ὀφειλὼν δίδδναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν
 ἐξουσίαν βασιλέα στέφειν. Hæc logothetis. Cantacu-
 zenus de se narrat, III, 27, absente patriarcha
 Thessaloniciæ, ubi sumebat imperatoris insignia, τὸν
 βασιλικὸν πῖλον, πρὸ τῆς ἀχράντου καὶ Θεομήτορος
 τῆς εἰκόνης κείμενον ἐπ' ἑδάφους, αὐτοχειρὶ λα-
 βόντα αὐτὸν ἐπιθεῖναι τῇ κεφαλῇ. GOAR.]

P. 91. Junius etiam σωλεῖαν et σὺλλαν adducit,
 nescio num ex mss. codicibus; et interpretatur
 solem. Rectius solem, cum rectus sit ὁ σωλεῖας,
 primæ declinationis, sive a sole hoc nomen deri-
 vatum sit (erat enim locus qui dicebatur soleas ad
 orientem solem, contiguus βήματι seu tabernaculo,
 ut liquet ex Curopalata c. 17, p. 94: Μόνος;
 δὲ ὁ βασιλεὺς διερχόμενος τὸν σωλεῖαν εὐρίσκει τὸν
 πατριάρχην 361 ἰστάμενον εἰς τὰ ἅγια θυρία.
 Cantacuzenus: Αὐτὸς δὲ μόνος εἰσερχόμενος τὸν
 σωλεῖαν τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς λαφαῖς κιχᾷ σιν
 ἔσσηντα εὐρίσκει), sive quis σωλεῖαν a solo seu pa-
 vimento potius deducere velit, nomine τοῦ σωλεῖου
 a solo ad totum illum locum, quem nos in nostris
 templis chorum vocamus, translato, quod mihi
 minus sit probabile. Erat autem locus iste ut et ὁ
 δμῶν, cæteris templi partibus longe ornatior.
 Quare in Originibus Cpollitanis refertur σωλεῖαν a
 Justiniano conditam, cum casu trullæ seu forniciis
 comminutus esset, non potuisse a Justino succes-
 sore Justiniani in pristinum splendorem et nitorem
 restitui. Τὸν δὲ δμῶνα καὶ τὸν σωλεῖαν μὴ δυνάμε-
 νος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν πρότερον, ἐποίησεν, ὡς
 ὁράται νῦν, ἀργυρένδυτον. Meursio soleas est so-
 lium seu thronus. Sed aliquid aliud fuisse satis
 aperte indicat Curopalata: nam διερχεσθαι et εἰσ-
 ἐρχεσθαι εἰς τὸν σωλεῖαν, qua phrasi utitur Canta-
 cuzenus, aliud quiddam innuunt quam thronum
 seu solium. GRETS.

Ibid. [Σωλεῖας gradus vel locus excelsior, quasi
 solium dictus, ad sacras βήματος fores ponitur, ex
 quo Christus pro Christiana communione in popu-
 lum distribuitur. Fores βήματος sacræ sunt, ut
 sacrarum donorum, Evangelii ac ipsius Christi
 sub sacramento transitu consecratæ; βασιλικαὶ
 nonnunquam dicuntur quod Christo regi ἀπὸ τοῦ
 ἁγίου βήματος e sacro tribunali εἰς τὸν σωλεῖαν ad
 aliud solium delato viam concedant. E regione
 est ambo, ad quem gradibus tum ex orientis tum
 ex occidentis parte datur ascensus duplex: hic
 ἁγίας θύρας, alius ὡραίαι πύλας, speciosas portas,
 retro ambonein positas ac inter vestibulum et ναὸν
 ipsum positas, respiciunt. De speciosis portis supe-
 rius. De his cunctis eruditissimus Allatius lucu-
 lentas dissertationes edidit: nos pro capiti quæ-
 dam in Euchologicis tradidimus.

Ibid. [Στεφθῆναι καὶ αὐτῷ. Gregoras, VII, 8:
 Βασιλικὸς παραστήμοις οἱ Ῥωμαίων θεσμοὶ τὰς
 βασιλικὰς ἡγρῆνται κοσμεῖν.

Ibid. [Βάτωρ. Nec ramum nec palmam refert hic
 dictio βάτων, sed sceptrum, non tave quidem et

omni ex parte æquale, sed nodis globisque productioribus interstinctum, rotundum, quasi torno factum, in cujus suprema parte nodus est major sive flosculus gemmis circumquaque per fila germinantibus emicans. Rotundum esse, non ad palmaris rami modum latum, demonstrat vox κυκλόθεν hic posita, qua gemmas per gyrum affixas ostentare declaratur. Reliqua, ni fuerim prior deceptus, in effigie Helenes Manuelis conjugis, in imperatorio prius, nunc regio S. Dionysii operum ms. in regia ejusdem nominis abbatia reperiendo, visus comprobabit.

Ibid. [Υπὸ εὐνοῦχων. A præposito ipso, id est ab eunuchorum principe, deducendam jubet typus Euehologicus. Εισάγεται ἡ βασίλισσα παρὰ τοῦ πραιποσίτου. Simocatta, iv, 15 : Εὐνοῦχος εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένος· κορυφαίουτος, ὃν πραιπόσιτον εἰθιστο Ῥωμαίους ἀποκαλεῖν.

P. 92. [Σωλεῖαν prius, σωλεῖον hic scribit : alii σωλεῖαν, σωλεῖαν, etc.

Ibid. [Ἐκτίθησι τῇ κεφαλῇ. Haud patriarcha, verum imperator, imperatricem coronat. Justinus I, Λουπικίαν ἔστεφεν Αὐγούσταν. Justinus II εἶχε γυναῖκα Σοφίαν ὀνόματι, ἣν τινα ἔστεφεν Αὐγούσταν. Tiberius ἔστεφεν Ἀναστασίαν. Phocas Ἀσούτιαν τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἔστεφεν Αὐγούσταν. Ita Theophanes. Non infidelor imperatricibus patriarchas imposuisse coronam, ita monitus a Theophane : Ἐστέφθη ἡ Ἐπιφάνεια 362 ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου Αὐγούστα. Ὁ Ἡράκλειος ἔγγμεν Μαρτίαν καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγούσταν, στεφθεῖσαν ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου. Augustæ porro non usquequaque coronam in ecclesia suscipiebant conjugum vel patriarcharum opera, ἐστέφθη siquidem Προκοπία Αὐγούστα ἐν τῷ τρικλίῳ τοῦ Αὐγουστῆος. *Ibidem* Maria Leonis Isauri conjux pari honore insignitur, ex Theophane, a quo hæc cuncta. Cæterum Zenobia Basilisci uxor prima στεφθεῖσα Αὐγούστα apud Cedrenum occurrit in Zenone. Augustæ nomine conjugem honestasse Domitianum principem, senatum eundem honorem Adriani conjugii detulisse, apud Georgium Syncellum lego.

Ibid. [Ὁδὴ δμοιον τῷ τοῦ βασιλέως. Imo adversa pene forma compactum. Noli enim globosum et tectum, sed planum et apertum, ac latius nonnihil superne imperatricis stemma in regio ms. Sandionysiaci depictum est, eoque memorata Helene, coloribus delineata, velut Cybele turrita corona redimitur. Τομπάνιον, reor, a forma quam refert, vocat Nicetas Alexii tertii l. 1 : Προεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάραις διαφανέσι τὸ τομπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχηλον ὀρμίσκους πολυτίμους διαλαμπάνουσα.

P. 92. [Ὁμολογοῦσα διὰ τῆς προσκυνήσεως. Ita Mauricius a Tiberio coram patriarcha et senatu coronatus confestim ad pedes ejus procidit et eos exosculatur, apud Simocattam. Basilii quoque

A Michaelis manu jamjam imperii coronam suscepiurus βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, ut refert Leo Grammaticus. GOAR.]

Ibid. Ἐδὲ συμῆ. Si contigerit imperatorem antea esse coronatum, coronatur imperatrix a proprio marito et imperatore ; eodem modo tunc quando illa in uxorem ducta nuptiarum solemnia celebrat. At si eo quo diximus pacto eveniat, tunc, postquam imperator novus suam conjugem et imperatricem coronavit, illa vero, ut dictum est, honorem et reverentiam habuit, ascendunt simul in anabathram seu tabulatum, rursusque consistunt in suo throno. Et hæc interpretatio confirmatur ex l. 1 Joannis Cantacuzeni, in quo hæc imperatoris inaugurandi et imperatricis coronanda caeremoniam iisdem ferme verbis quibus Curopalata describit ; ait enim : Εἰ δὲ συμῆ προσηγμένον εἶναι τὸν βασιλεῖα ἐπὶ τῆς τῶν γάμων τελετῆς, ὁ βασιλεὺς τὴν ἰδίαν ὡσαύτως στέφει γυναῖκα, αὐδὴ δὲ ἀμφότεροι ἐπὶ τὴν ἀναβάθραν, etc. Nec illud omittendum, ubi Curopolata habet σάκκον, ibi apud Cantacuzenum legi πορφύραν, ut c. 17, ἀνδύεται ἐπάνω τοῦ σάκκου, Cantacuzenus : Περιβάλλεται μανδύαν χρυσοῦν ἐπὶ τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν. GRETS.

P. 93. [Ψάλλουσιν ὁσμάτῃ τινα. Theophylactio Michaelis Curopalatis filio coronato coram parentibus οἱ δῆμοι, scribit Leo nuper relatus vel alius quivis, Ἐμῆσαν ποιήματα καὶ ἔκαστον ἔχον πρὸς εὐφημίαν αὐτῶν, πᾶσαν ἥδονην χολακείας παρίχοντα. GOAR.]

Ibid. Metaxa. Suidas : Σηρικὴ ἡ μετὰξά ἐστιν, ἐξ ἧς εἰσθῆσαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν Ἕλληνες Μηδικὴν ἐκάλουν, τὸ δὲ νῦν σηρικὴν ὀνομάζουσι. Hinc metaxaricus negotiator metaxæ. Scribit Nicephorus, xvii, 32, metaxam demum sub Justiniano imperatore Cpolim allatam esse. Huc adde ἐξάμιτον vel ζάμιτον, sammet. Etiam Latini usurparunt. In Chronico Sclavorum 363 c. 5 : Regina donavii duci samittos plurimos, ita ut omnes milites suos vestiret samittis. Vide Glossarium Græco-Barbarum. Tyrius, xiii, 27 : Exameto coopertum altissimo. GRETS.

P. 93. [Ὁ λόγος ζητεῖται. Audeo dubius, si non certus, rationem proferre. Forte ut quondam principibus triumphum agentibus (quod erga Heraclium facilitatum narrat Theophanes) populus βαστάζων κλάδους ἐλατῶν καὶ λαμπάδας, εὐφημῶν ἐξήρχετο εἰς ὑπάντησιν, ita demum sericis illis panniculis elatis in sublimemorem antiquum novus iste referre videretur. Nec abs re dici potest cantorum domesticorum et lectorum choros visis in atrio militibus per cohortes divisus sua signa præferentibus (ἐκαστος γὰρ τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακριθὲν ἐπιστάμενος, ut alibi ex Niceta in Joanne retulimus), ipsos quoque tres memoratas hastas, pro ternis protopsaltiarum domesticorum et lectorum turmis, ex utraque τῶν πρᾶκτῶν acie, ut ad singulas velut ad proprium signum se singuli recipere, vel

certe ad solam ostentationem, promere voluisse. Candidum vero rubrumque colores Ecclesiam velut ad se spectantes sibi vindicasse diximus in superioribus. GOAR.]

Ibid. Codex Lauth. pro σμνοῦ ὕμνου. Recte: Cum hymnus inchoatur, videlicet a cantoribus, qui decantari solet in magno ingressu, hoc est in supplicatione seu solemnī processione, in qua, lecto jam Evangelio, circumfertur per templum materia futuri sacrificii, ducto initio a prothesi, ad altare in quo sacrificium immolabatur. De qua processione legatur Cabasila in Exposit. Missæ, c. 34. GRETS.

Ibid. [Duplex εἰσοδος introitus in liturgia, parvus et magnus. Primus inducendo ad altare Evangeliorum, ante lectionem eorum, libro, secundus deportandis ad idem altare sacris donis, pane nimirum et vino, destinatus est; sitque ea missæ parte, quæ nobis Evangelio lecto dicitur *offeritorium*.

Ibid. [Ὑμνος. Hymnus ille Cherubicus est, *offeritorium* rursus Latinis vocandum, quod dum oblatae deferuntur ad altare, cantetur, de quo Allatius, Arcudius, liturgia Chrysostomi et Euchologium.

Ibid. [Πρόθεσις. Altare Græcorum ἄγιον βῆμα vulgo dictum, a reliquo templo separant πύλινες, cancelli, vel etiam solida tabulata, prout in ecclesiis nostris alia septa sacrorum virorum chorum a populo dividunt augustiora septa. In transverso illo tabulato tres portæ sunt, media major, aliæ a lateribus minores. Mediam ἄγία θύρα dicunt Græci, ἄγλας πόλιν, ἄγλας θύρας, etc. E lateribus dexteram, ubi διακονικόν est, νότιον μέρος, sinistram βόρειον μέρος, nec non πρόθεσιν vocant. Πρόθεσις demum mensa est ubi sacra dona in missa consecranda προτίθενται, primo proponuntur, et ante missæ principium a sacerdote et diacono præparata ad offeritorium usque reponuntur. Hinc ei quoque προθέσις nomen.

Ibid. [Τὰ ἄγρια. Intellige ὄψα, panem et vinum.

Ibid. [Μανδύας regium pallium est, et si mavis chlamys; nisi quod chlamys brevior, et humero dextro fibula vel nodo necteretur, mandyas longior, ad pectus collique radicem anteriorem. Totus Phrygonis opera ramis circulisque aureis, in quibus aquilæ bicipites eodem auro extuberantes, depictus est.

Ibid. [Τὸν σταυρόν. Virgam nimirum auream, in cuius summitate crux aurea gemmis ornata, vulgo διακονικόν; de quo superius.

Ibid. [Νάρθηκα, ferulam, virgam leviolem, quam memorat Simeon Thessalonicensis c. 6 nota 44 re-latus. GOAR.]

364 P. 95. Τὰ ἐξ ἐκκλησιαστικῆν, ἢ καλοῦσι τοῦ δὲ ποτε. Ordinem ecclesiasticum, quem ipsius vocant. Perperam, sed correxit Junius errorem ex alio codice. Legendum enim τοῦ δεσποτάτου, ut habet Joannes Cantacuzenus in sua Historia, l. 1 de bellis inter Andronicum avum et nepotem, ubi ritum inaugurandi imperatoris describit. Cod. Bavar. δεσποτάτου, recte, si unicum sigma demas.

A Sensus est: imperator tenet tunc (nimirum in illa processione) locum *deputati*. Numeratur autem officium deputati a Curopalata inter officia magnæ Ecclesiæ in catalogo officialium ejusdem aulæ, c. 1. GRETS.

Ibid. [Simul atque summum imperium quivis accipiebat imperator, ait Zosimus, amictus ei sacerdotalis a pontificibus offerebatur, et continuc pontificis maximi titulum usurpabat; tantaque erat inter imperatoriam et pontificiam dignitatem connexio, ut sine hac illa consistere nequiret, ac in eum subditi conspirare impellerentur audacius, quem patria religione consecratum non contemplerentur; quem vero illa sublatum suspicerent, tanta simul auctoritate pollentem venerabantur, ut eo quosvis magistratus assererent inferiores, et ex ejus nutu voluntateque res publicæ, privatæ, belli, pacis, externæ, domesticæ, cunctæ penderent; quæ causa fuit ut inter Christianos imperatores primi, Constantinus, Constantius, Valentinianus, Valens et alii ad Gratianum usque, pontificis maximi titulum stolamque non fuerint aversati. Hinc illud Ambrosii de Christianis principibus etiam intra Christianæ religionis terminos ambicione motis dictum: *Vulgo dici quod imperatores sacerdotium magis optaverint quam imperium sacerdotes*. Ubi tamen aucta religio umbratiles etiam superstitionis titulos eliminavit e palatio, ac sincera mentis defectio falsas aut vanas repudiavit appellationes, inter ultimos Ecclesiæ ministros locum reperire ac eorum munus quodpiam in Ecclesia obire fuit illis in pretio; unde ortum puto ut antiquas chlamydes posteriores imperii successores in mandyas, lectorum pallia, converterent; deputatorum in Ecclesia gererent officium et viam in solemnī sacrorum donorum ad altare deportatione clericis et sacerdotibus sternerent; ac demum Ecclesia religiosam hujusmodi demissionem compensatura, thus nonnunquam in altari-bus accendendi, trisulco cereo benedictionem subditis impertiendi sacrosque sermones ad proceres et populum habendi contulerit eam potestatem, quam ab injustæ vel sacrilegæ usurpationis crimine reor vindicatam nota in hujusce auctoris nostri caput 14, ad p. 76. Quam si quis condemnandam

C pervicacius expetat, reos simul agat necesse est Christianissimos reges in primores canonicos a pluribus ecclesiasticis collegiis allectos, eosdemque ac supremos alios sæculi principes, qui munium aliquid ecclesiasticorum præsumant ac in privilegiorum partem rem deputent. GOAR.]

P. 91. Προηγείται τῆς εισόδου πόσης. Præcedit per ingressum totum. Inscite. Potius præcedit totam supplicationem, primus est in processione. Cantacuzenus ἡγεῖται.

Ibid. Forsan pro ἄλλα legendum ἐπιπλά. Sic enim Cantacuzenus ἐπιπλά τε καὶ σκεύη τῶν ιερῶν καὶ αὐτὰ ἁγιάστα ἐπιφορέμενοι. GRETS

Ibid. [Σκεύη δὲ τὰ ἄλλα. In liturgiæ ingressu majore, sacro procedendi ritu, lectores, subdiaconi, dia-

eoni et sacerdotes ordine progrediuntur : pontifex si celebret, nusquam. Sed redeunt in sacris valvis excipit. Lectores et illis permisti deputati et subdiaconi cereos accensos praeferunt vel flabella, diaconi thuribula, penultimus tamen pontificis pallium **365** decenter complicatum, postremus, qui prior dignitate, panem sacrum disco superpositum ac velatum capiti superimpositum, gestant. Primus sacerdotum calicem vino mistum, alii sacram lanceam, sacram spongiam, stellam, calices vacuos vel pro populi sacris participantis necessitate plenos deferunt. Haecque sunt sacra vasa, quae hic tenere leguntur. Tractat abunde de istis Eucharologium ac Simeonis Thessalonicensis opere de templo et missa nuper a nobis edito.

Ibid. *Προθήσεις.* [A prothesi, de qua supra, ad ecclesiam portam anteriorem, et ab ea ad medias sacrasque altaris fores procedunt.]

Ibid. [*Τὸν πατριάρχην ἱεράμενον.* Dona sacra missamque secum celebrantes, sacerdotes videlicet et ministros, excepturum.]

Ibid. [*Ὅδὲ πρυτοφύλακην.* Recensetur tamen inter ecclesiasticos officiales c. 1.]

P. 96. [*Ἄσπαρ καὶ οἱ ἱερεῖς.* Hoc est, ambas species panis et vini separatim accipit, sacerdotum more, relicta plebe panem vino intinctum, sacerdotis manu, in cochleari λαβὴς vocato, in communionem sumente. GOAR.]

Ibid. De antidoro jam supra ad p. 48. Eleganter describitur a Simeone Thessalonicensi in libello de templo. Posthac sacris a prothesi ablatis, diacono quidem disco super caput, sacerdotibus autem manibus calices tenentibus, ipse gratis actis et manibus lotis, egreditur, quodque vocatur ἀντίδωρον in populum distribuit. Quoniam enim episcopus Christum, ut docuimus, exprimit, ipsum et sacrificavit et participavit et sacralis viris impertit. Sanctificationem autem participare opus est populum, quanta quidem a precibus et tremendo sacrificio intellectuali modo fidelibus communicata est. Et quoniam per vestes quasdam, ut quae corpus contraxerint, sanctificationem accipere oportet, per ἀντίδωρον id fit. Est autem sanctificatus panis in prothesi repositus, ex quo medium exsectum ad sacrificium offertur. Hic postea ut lanceola signatus, et divinis verbis super se factis, loco donorum tremendorum, videlicet iis qui non communicarunt, dispertitur. Quod episcopus ubi fecit et populo bene precatu est finem missae imponit. GRETS.

Ibid. [*Ἀντίδωρον panis benedictus, ἀντὶ τῶν ἁγίων δώρων* communionis vice in ecclesia sumptus, de quo Balsamon in can. 2 Antiochenum: Ἐπεινόθη, ὡς τοῖς ἀντιδωρου διὰ τοῦ ὧστε πᾶσαν ἀνάγκην ἔχειν καὶ αὐτοὺς τοὺς μὴ δυναμένους μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων προσκαρτερεῖν μέχρι τέλους τῆς θείας ἱεροτελεστίας καὶ ἀκ χειρὸς ἱερατικῆς λαμβάνειν αὐτὸ εἰς ἁγισμόν. En eur ἁγίασμα vocet auctor, quod nimirum summentibus sanctificationem operetur, quia prius

A sanctificationem accepit, quod ex ejus mole oblata fuerit excerpta, quod sacras res attigerit ac precibus liturgicis semper adfuerit praesens. Ritus quo distribuitur exhibetur in Eucharologicis. GOAR.]

Ibid. [*Catechumena.* Scribitur etiam κατηχομενῶν, locus in quo catechumeni rei divinae operam dabant. Amplum ac spatiosum fuisse oportet. GRETS.]

Ib d. [Nusquam pro catechumenorum mansionibus hic sumenda, sed pro locis verbo Dei officiisque ecclesiasticis audiendis ad templorum muros extructis. Tales hodie videmus vel ad templorum naves, ut vocant, superne ac introrsum, vel foris prominentes porticus, in sublime erectas, **366** ex quibus in omne templi subjectum spatium prospectus habetur. Inde viros uxoribus cohabitantes depelli jubet canon 93 Trullanus : Ἐκ τῶν ἐν τοῖς σιβαρχαῖς οἰκοῖς κατηχομένων ἐξωθεῖσθαι προτάσσον. Ne vero cum interprete Latino vel aliis loca catechumenis addicta intelligas, abunde docet in eundem canonem Scholiasta Balsamon. Ac si sensus allati validius expetas argumentum, accipe. Catechumenis sacris mysteriis astare quondam nefas : en autem ut ἐκ τῶν κατηχομένων ex his sublimioribus in ecclesiam prospectantibus ambularis vel aedibus quaedam cum aliis mulier, sacris a Basilio factis, ut Amphilochius in ejus Vita auctor est, aderat, et diaconum Basilio ministrantem mutuis oculorum nutibus ad lasciviam provocabat. Non erat itaque catechumenis sed fidelibus, maxime mulieribus, assignatus in ecclesia locus, quo, ut in mulierum capitibus propter angelos vela poni jubet Apostolus, ita propter easdem inde prospectantes vela deinceps suspendi praecepit Basiliius : Βῆλὰ τε παραρχῆμα ἐκείλους κρεμασθῆναι ἐν τοῖς κατηχομένοις. An alia fuerint κατηχομενεῖα, catechumenorum ab his de quibus sermo propriae diversaeque sedes, quidam inquirunt. Non abnuo. Haec quae adhuc in templo S. Sophiae supersunt, fidelibus, cum sacris interessent, fuisse communia contendo; similiaque nonnullis in ecclesiis mulieribus etiam hodie preces in ecclesia facturis Graecia concedit.]

P. 97. [*Δεσποίνης.* Imperatorum et despotarum conjugum appellatio est δέσποινα. De Monomachi pellice ad summum honoris gradum ab amante provecta scribit Zonaras : Ἐτετιμήθη δὲ ἡ γυνὴ σεβαστῇ, αὐτῇ πρώτῃ τῆς πρώτης βασιλείας ἀνονημῆσεως καὶ ἀξίας καὶ κλήσεως, καὶ ὀνομάζετο δέσποινα. Δεσποίνης iterum insignia a Joannis pellice, more reclamante, usurpata suggillat logotheta : Ἐρώτων δὲ θῆλεον ἤτετο, μάλιστα δὲ τῆς ἐξ Ἰταλίας Μαρκεσίτης, ὡς καὶ πέδιλα ὑποδεέχθαι κοκκοδαφῇ καὶ ἔφιστρίδας καὶ χαλινὰ, ἐκασθαι τε πλεονας ἢ τῇ δεσποίνῃ. Consule Nicetam Manuelis Comneni, l. 1.]

Ibid. [*Ἀπέρχονται εἰς τὸ πάλαιον.* Ducto nimirum triumpho, nulliusque pompae praetermisso apparatu, qualem describit citatus Simocatta, VIII,

40, Nicetas in Man. Comn. l. iii et v, triumphalis ingressus et processus conjugi Leontiae a Phoca delatos honores describit citatus Simocatta: Ὑπὴν δὲ τῷ τυράννῳ γύναιον, Ασοντία θύομα αὐτῷ· ταύτη σ:έφανον βασιλείον περιτίθειν. Ἐπὶ δὲ καὶ πομπαὶς εἰδισαὶ τοῖς αὐτοκράτορι τὰς ὁμοζύγους ἀναγορεύειν, ἐπιφανῶς τιμήσας τὸ ἔθος οὐράννος τὴν Ασοντίαν βασιλιστὴν ἤξιον θριαμβεύειν. Irenes Leonis viduæ triumphum splendidissimum commendat Cedrenus in filii Constantini Vita.

Ibid. [Νῆδρας πειρῇ. Cantacuzenum tamen imperatorem recenter coronatum equites omnes secuti sunt, l. iii, 27: Μετὰ δὲ τὴν εὐφημίαν ἐφιπύος γεγόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐπομένων ἐφ' ἱπποῖς, ὅσοι ἦσαν. Goar.]

Ibid. Pro σχαῖώματα lego χαῖώματα, et τοῦδ'α seu τοῦδ'α omnino retinenda sunt, nec mutanda in τουφία. Insuper Junius puros tubos seu tubulos interpretatur. Idem circa χαῖώματα iterum arabizat.

P. 98. Imago S. Georgii in palatio erat circa saeculum virginis Nicepœæ, ut ex supra dictis constat, c. 11, et hoc libro c. 6. GRETS.

Ibid. [Cantacuzenus Thessalonicae, ut modo relatam est, cum suis prorsus τὴν ναὺν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἰγένετο Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου προσαγορευομένου, καὶ τὴν προσκύνησιν ἀπεδίδου, ut felicibus 367 ejus auspiciis coronam sumpsisse videretur. Subditur, quod hic tacuit Codinus, imperatorem officia dignitatesque coronationis ritu peracto contulisse: Καὶ τισὶ τοῖς ἐκ τῆς Λατινικῆς στρατιάς τὴν καβαλαρίον παρεῖχε τιμὴν, πάντα ἐπ' αὐτοῖς τὰ εἰδισμένα πράττων. Idem præstitit accepta corona Joannes Andronici filius: Ἐν τῇ ἑορτῇ δὲ καὶ τῶν τῆς συγκλήτου πλὴν ὀλίγων ἀξιωματῶν πάντες ἔτυχον, ὥς ἂν ἕκαστος παρὰ βασιλίδος καὶ πατριάρχου καὶ τῆς βουλῆς ἀξίως ἐκρίθη. Subjungit dignitates quæ cuique collatæ: at illæ nihil ad rem. Ita l. ejusdem c. 36.

Ibid. [Κεχυμέρα. Non fusilla, sed absque numero sparsa et conservatim effusa.

Ibid. [Ἀρχοντόπουλα. Procerum filios seu juvenes proceres, et cum Cantacuzeno ἐπ' εὐγενεῖα λαμπρυνόμενους νέους hic interpretor, prout Cedrenus κομητόπουλα juvenes comites scripsit in Constantini Romani Lecapeni genero. Ἀρχοντοπούλους cohortem ita dictam in Alexii exercitu fuisse docet Anna filia, l. vii. At hi ἀρχοντοπούλοι nomine, non forsan ἀρχοντόπουλα sanguinis nobilitate. Ἐκλεξάμενος λογάδας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχοντοπούλους λεγομένους. Et infra: Πίπτουσι τῶν ἀρχοντοπούλων ὡσαύτ' ἑκατόν. Ibid. [Ἐκ γένους τῆς τοῦ βασιλίδος. Cantacuzenus mensæ suæ ministros fecit esse uxoris fratres l. iii, c. 27: Ἐκείθεν δὲ εἰς τὴ βασιλεία ἐπανελθὼν ἅμα βασιλίδι τῇ γαμετῇ λαμπρῶς εἰσιτίσθη, πάντων παρισταμένων κατὰ τὰ νενομισμένα βασιλεύειν. Ὑπερπερὶον δὲ αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐστίασιν οἱ τε

τῆς βασιλίδος ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Μανουὴλ καὶ ὁ τοῦ βασιλίδος ἀνεψιὸς ὁ Ἀγγεῖλος Ἰωάννης. Goar.]

P. 99. Omnino legendum ἐν τῇ εὐλογίᾳ, non ἐν τῇ εὐλογίᾳ, quia εὐλόγησι nihil penitus ad rem facit, at multum εὐλόγησι. Dicit enim imperatorem inter epulandum ferre coronam suam, si prius coronatus fuerit, et sedere in loco eminentiore, hoc est in anabathra seu tabulato editiore, prout die coronationis sedere consuevit. Junius prorsus flagitiose: Sciendum ferre imperatorem coronam suam in benedictione, si proposita est; sic autem sedere in anabathra, ut ante dictum est, in coronatione. Perperam plane. GRETS.

Ibid. [Πομφαταί. Hæc circa imperatorem ad honoris insigne etiam in acie delatæ. Vidit eas Alexius in adverso Bryennii exercitu erectas, mox eversis et capto imperatoris equo quem comitabantur, præconis voce tyrannum et hostem interlisse proclamat. Annal., l. x: Ὁρᾷ δὲ πατὴρ τὸν ἱπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἱππὸν ἐπισυρόμενον τῇ τε ἀλουργῇ ἐφεστρίδι κεκοσμημένον καὶ κατέχρυστα τὰ φάλαρα ἔχοντα, καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παραπέμπομένας ῥομφαλὰς ἐκείθεν αὐτῷ παραδόντας. Et infra: Καταβάλλει μὲν τὸν ἱπποκόμον, συναφαιρεταὶ δὲ καὶ τὰς ῥομφαλὰς, καὶ λάθρα ὑπέξισι τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἀκινδύνῳ δὲ καταστὰς τὸν τε χρυσοφάλαρον ἐκείνον ἱππὸν ἐξέπεμψε καὶ τὰς παρ' ἐκείνου τοῦ βασιλικῷ σώματος στρεφόμενας ῥομφαλὰς. C Goar.]

Porro imperatores in sua inauguratione etiam alios, si occasio offerretur, dignitatibus honestabant novisque titulis condecorabant: nam cum Joannes Andronici Junioris filius coronaretur, omnes ferme proceres, ut quemque imperatrix, patriarcha et concilium esse dignum judicaret, dignitates adepti sunt. Et Isacius quidem Asanes panhypersebastus declaratus est, Apocaucus magnus dux, Chumnus magnus stratopedarcha. 368 Andronicus Palæologus Apocauci gener etiam ipse magnus stratopedarcha designatur, Gabalas protosebastus, et ita alii omnes, eorum suffragiis, de quibus supra diximus. Patriarcha quia gradum permutare non poterat, habitu se augustiorem fecit, et in subscriptionibus colore cæruleo est usus; flammeumque seu tegmen capitis, quod antea patriarchas, si de monachis non essent, album ferre mos erat, ipse auro illustravit, Sacerdotis nostri et illibatæ ejus genitricis Deiparæ ac Joannis Baptistæ depictis in eo iconibus. Cantacuzenus, iii, 36. Ita ad ambitionem tegendam argumenta pietatis imagines assumi debuerunt.

Ambitiosior adhuc Bulgariae archiepiscopus, qui teste Georgio Logotheta in Chronico τὸ βασιλικὸν περιτίθει στήμα καὶ διάδημα, ὥς ἔφασκεν αὐτόνομος ὢν καὶ μηδὲν εὐθύναι ὀφειλὼν διδόναι, καὶ διὰ τοῦτο ἔχειν ἐξουσίαν βασιλεῖα στέφειν. Vide Novellam 131 Justiniani imperatoris.

Cum Joannes Cantacuzenus Didymotichi imperator initiaretur, ipsemet primo vestem imperatoriam

induit, deinde in conspectu omnium pedes crepidis purpureis exornat; quarum dexteram ei sanguine proximi, sinistram ex conductitiis Latinis nobilitate et splendore generis primi inducunt. Imperialem autem tiam ante immaculate Virginis Dei Matris imaginem humi positam manu sua tollens ipse capiti suo imponit. Cantacuz. III, 27. Ubi observa morem ponendi humi coronam, ut insinuetur humilitas, et ante imaginem B. Virginis, ut ostendatur imperatoris in sanctos pietas.

Iterum coronatus est idem Cantacuzenus Adrianopoli, prout ipsemet his verbis exponit, III, 92: Jam vero placuit etiam imperatorum more coronari, quandoquidem et patriarcha Hierosolymorum et episcopi complures coram adessent. Cumque mandasset artificibus ut coronam et aliis ut alia ad eam celebritatem caeremoniamque accommodata conficerent, paratis omnibus a Lazaro patriarcha Hierosolymitano, mense Maio, quando Constantini Magni et Helenæ matris ejus, apostolis comparandorum, memoria colitur, corona induitur. Coronat autem et ipse, ut mos tenebat, Irenen conjugem suam; omniaque solitis ritibus, quam maxime fieri potuit, peracta sunt. Nam et argentea atque aurea numismata spargebantur, convivia poculorumque invitationes ad dies plurimos frequentabantur. Tertio demum coronatus est Cpoli in Blachernis Deiparæ virginis templo, prout ipse fuisse exponit IV, 4.

Ad finem hujus capitis de coronatione imperatoris accipe ex Petro Damiano I. 1, ep. 17, hunc morem in coronatione observari consuetum, quem a Codino omissum mirarer, nisi scirem ei non fuisse propositum omnia in litteras referre. Ita ergo Damianus: Apud Græcos hæc teneri consuetudo perhibetur, ut cum imperator quis in dignitate creatur, mox ut imperialibus fuerit infulis redimitus, coronæ simul ac sceptri gloria decoratus, cum denique procerum vallatur obsequiis, cum excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præsto fit obuius, qui videlicet una manu vasculum plenum mortuorum ossibus ac pulveribus offerat, in alia vero stuppam lini subtiliter pexam ac pilis pensilibus molliter demolitam, cui protinus ignis adhibetur, et repente in ictu oculi flamma subito vorante consumitur, ut in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet, in cineribus siquidem se cinerem recognoscit; in stuppa jam colligit in die iudicii quam subito mundus ardebit; quatenus, dum se simul ac sua tam vana, tam floccipendenda considerat, de imperialis culminis ascenso fastigio nallatenus insolescat; et dum possessor atque possessio subjacere communi omnium casui non ambigitur, jam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa proventus est, non infletur. Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret, et dum suis usibus omnia cernit attribui, non sibi sed suo referat gratias conditori; lenocinantem mundi gloriam sub iudicii sui calcibus deprimat, virorem carnis aridum jam pulverem credat,

A diem suæ vocationis tanquam speculum suis obtutibus anteponat, districtum ultimæ discussionis iudicium contremiscat, quatenus, dum nunc Creatoris sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrenæ sunt, videtur insignis, in cælesti quoque gloria veraciter sit sublimis. Et huc tendebat quoque acacia, quam imperator altera manu ferre solebat, de qua jam sæpius dictum. Est autem akacia ad verbum innocentia, et Acacius Innocentius, ut suo loco notavimus. GRÆTS.

CAPUT XIII.

Observationes et explicationes in c. 18 et 19, de coronatione despote, sebastocratoris et Cæsaris.

P. 100. [Τὰ οὐκ ἐστὶν. Dignoscuntur c. 4 hujus operis. GOAR.]

B Ibid. Διβολέα πέδιλα, duplicis coloris calceamenta. Vel hinc apparet vocabulum διβολέα spectare ad duplicem colorem. (Hæc c. 3. GOAR.) Ex voce πέδιλα natum est πεδούλιον, et Latinis quoque pedulis. Interpres Juvenalis Sat. 1: Pedules novos in bracciis, quos pedornes dicunt. GRÆTS.

Ibid. [Ἐποφύγορ. Proprie qui ad aliquod munus electus est et deputatus, nondum tamen impositum habet vel a superiore commissum. Sic electus ad episcopatum, nondum tamen ordinatus, ἐποφύγορ est: Euchologium: Προσφέρεται ὁ ἐποφύγιος (ita legit) ὁπὸ τῶν κληρικῶν αὐτοῦ, ut consecratur.

Ibid. [Ἀσπάζεται πόδα. Vide dicta in nota ad p. 92.

C Ibid. [Καμάρας μικρὰς τέσσαρας. Despote corona solus circulus est fronte ambiens, quem gemini hemicycli superne in crucem acti exornant. Radix unius in fronte est et in occipite, supra utramque aurem alterius: ita quatuor fornices exsurgunt: καμάρα enim hemicycli pars est media. Imperii Francorum successor delphinus coronam gestat duobus istiusmodi hemicyclis in crucem transversis insignem et καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔχουσαν. Consule Marcum Vulsonium in Scientia herolica.

370 Ibid. [Ἐμπροσθεν μόρον. Hemicycli nimirum partem mediam circulo in fronte prominentem. GOAR.]

D Ibid. Stemmategyrium, a stemmate scilicet et gyris, quibus constabat. Junius gyram coronam vocat. GRÆTS.

Ibid. [Coronaræ cujusvis machinæ circulus planus solet esse basis, quæ κύκλος vel γυρὸς nuncupanda. Circulus ille eodem opere conflatus, parque conspiciendo in imperatoris præclariori stemmate, στεμματογύριον est, quasi nudus, solo semiformice adjuncto, stemmatis circulus: στέμμα vero præcipuum est imperatoris insigne. Infera ejus ora στεμματογύριον æque ac prominentes semicirculi ex metallo fabrilique opere videntur confecti; velantque pileum, at non supra aures, vel spatio quo dissident ab invicem, ubi pileus, sicut et ipsi cum

circulo inferiore, lapillis gemmisque coruscat. Pene me fugerat explicanda pilei forma rotunda, verum ad latera nonnihil lator, ob conspectum lapidem in ejus vertice insignem, adeo ut verticis decus omne quantumvis exiguum ab illo moderni Græci στέμμα denominent, quasi fuerit στέμματος ipsius στέμμα. Percipe ex istis logothetæ verba: Τὰ μὴν ἱερὸν πέλαι ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργαρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπεκάρθηται κόκκινος, ὃ βασιλικὸν σύμβολον. Cantacuzeni quoque, 1, 3: Εἰσιὼν τοῦ δακτύλου τὴν θύραν ἐκ μαρμάρων οὖσαν τὴν φλὶαν ἡρμοσμένην συμβέβηκε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον τῷ μαρμάρῳ προσαρραχθῆναι.

P. 101. [Τὰ γὰρ καλὰ ἐζητεῖται. Nec immerito; vix enim sub favillis exiguus ardebat primævi decoris igniculus, despotaque sebastocratori et utroque Cæsari prælato, nonnisi nominis et insignium erat huic postremo dignitas. Insignia vero hæc ultimis temporibus adeo rara supererant ut vere apud Nicetam Isaacii Angeli, 1. II Conradus Cæsar exprobrat, εἰς μόνον τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμοχρῶμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς τὸ τῶν Καيسάρων παράσημον καταλῆξαι. Vetustiora Cæsarium insignia legimus apud Theophanem: Τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον προσέβαλετο Καίσαρας, τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος εὐχὴν, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιθέντος αὐτοῖς τὰς τε χλαῖνας καὶ τὰ καίσαρῖκια περικεφάλαια. Ὁσαύτως καὶ Νικήταν τὸν ἑσχατὸν ἀδελφὸν αὐτῶν ποιήσας ὠδελίσσισμον, ἐπέθηκεν αὐτῷ χλαῖναν χρυσὴν καὶ τὸν στέφανον. Καὶ οὕτως προήλθεν ῥίπτοντες βασιλεῖς ὑπάτειαν, τριμείσια καὶ σιμείσια καὶ νομίσματα καινούργια, ὥς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Nobilissimi, de quo locutus est Theophanes, antiqua jam erat Codini tempore memoria. Ad Cæsarem redeat sermo, quem imperatori assedissee refert Theophanes. Βασιλίσκον τὸν Ἀρματίου υἱὸν προβάλλεται ὁ Ζήνων Καίσαρα· καὶ συνέκλινεν αὐτῷ ἐν τῷ σήνῳ, καὶ ἐτίμα τοὺς ἡνιόχους σὺν τῷ βασιλεῖ, εἰς quod in Circo perageretur ejus promotio, ἐν τῷ σήνῳ, in sessione, alibi κένωμα τοῦ Ἱπποδρουμίου vocato, c. 17, nota ad p. 90. Bardam Cæsarem creatum nummos in populum sparsisse scribit Leo Grammaticus in Michaelē Theophili: Προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδα θεῖον αὐτοῦ Καίσαρα, ὃς ἐπὶ ἄρματος ἐποχῆθεις ἔδωκεν ὑπάτειαν τῇ μέσῃ. Scribitur idem συγκαθεσθῆς τῷ βασιλεῖ, ac pertransiens a cæteris assurgentibus præcipuo honore cultus. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελύσει διερχομένου μετὰ σκαραμαγγίλου ὀξέως, εἰς τὸ ὠρλόγιον καθήμενος Δαμιανὸς οὐκ ἐπηγέρθη τιμῆσαι αὐτόν· τοῦτον ἰδὼν ὁ Καίσαρ ἐθυμώθη λίαν. GOAR.]

Ibid. De Manuele et Joanne uxoris suæ fratribus ipsemet Cantacuzenus, IV, 5, ibidem de filiis suis idem. Manuel Asanes aliquoties etiam a Cantacuzeno appellatur despota. GREKS.

371 Ibid. [Διὰ λίθον ἡεράνεον. Quia color ille ἡεράνεος subviridis, de quo c. 3, Cæsaris est insigne, περιβάλλου, dicebant illi Bardæ Cæsari apud Leonem citatum, τὸν χρυσοπέρικτον σου χιτωνίσκον. Ὁξὺν

A modo dixit: at ille color ἡεράνεος inter cæruleum et viridem medius est. Nicetas γράνειον scribit Isaacii Angeli 1: Ἠράγγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι καὶ τὰ χρυσοῦν ῥοῦχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν γεράνεων χρωμάτων σινηματωμένα.

Ibid. [Εἰς τοὺς αὐτῶν οἶκους. Miror ad proprias domos, non ad ecclesiam, preces pro imposita dignitate, quo fausta reipublicæ felisque evaderet, suscepturos Cæsarem et sebastocratorā deductos auctorem scripsisse. Tanta namque religione imposita sibi munia subibant aulici CP., ut illa nonnisi prævia episcopi vel patriarchæ benedictione auspicarentur. Hinc Eucharologice orationes ἐπὶ προχειρίσει Καίσαρος, ὠδελίσσισμου, κουροκαλῆτου, ac ἐπὶ προαγωγῇ ἀρχόντων ἦτοι πατριχίων, alia. Hinc iterum videas apud Cedrenum in Constantino Leonis F. patricii dignitate provecum quemdam confestim κατελθόντα, ὡς ἴδοις, λαβεῖν εὐχὴν. Sed et superiores magistratus aliis subtilis nullam conferebant potestatem quin eam cruce facia committerent. Inde τοῦ σφραγίζω verbi novam percipies significantiam, qua tibi sæcularis magistratus cruce facia designatur institutio. Blastares τοῦ στοιχείου K c. 52: Τοὺς συνηγόρους φησὶν ἡ πς' νεαρά τοῦ βασιλέως Διόντιος τοὺς ἐν πολιτικοῖς τεταγμένους δικαστηρίους καὶ ὑπὸν πριμικηρίους ὄντας καὶ ὑπὸν κοσμηκίων ἀρχόντων σφραγίζομένους. Eadem quoque voce monasterii præfecti denotat institutionem Germani patriarchæ decretum Juris GR., I. III, p. 234: Τοὺς ἡγουμένους δὲ οὓς ὁ μητροπολίτης προχειρίσαστο εἰς τὰ μοναστήρια, ἐξέσται σοι παραστήλαι, καὶ ἀνθετέρους σφραγίσαι, εἰ μὴ πῶς ἀρεστοὶ σοὶ δοκῶσιν οἱ προεσφραγισμένοι. Ἡγουμένου σφραγίδα legis p. sqq. tum sparsim in eodem opere. GOAR.]

CAPUT XIV.

Observationes et explicationes in c. 20, de electione patriarchæ.

Ibid. Titulus Junii est πατριχειροτονίας. Est autem chirotonia vocabulum, ut et τὸ χειροτονεῖν et χειροτονεῖσθαι, homonymum, significans interdum ipsam designationem, electionem et renuntiationem, aliquando consecrationem, ordinationem, initiationem et sacram inaugurationem. Quare videndum quem sensum hoc vel illo loco dictiones istæ ferant. Errat ergo Junius, cum ista verba Codini, c. 20, χειροτονεῖται δὲ ὁ πατριάρχης ὑπὸν τοῦ Ἡρακλείας, sic reddit: Designatur vero patriarcha a metropolitano Heracleæ. Imo consecratur, ordinatur, et ut sic dicam, inauguratur; nam designatio seu electio patriarchæ Cpolitani non erat episcopi Heracleensis. Aut si et hujus, nonnisi a partis unius, quandoquidem ad patriarchæ electionem plures conveniebant, ut docet nos hic Codinus. Ab Heracleensi episcopo patriarcham consecrari consuevisse testis est etiam Zonaras in imperio Constantini filii Leonis fol. 156, qui Heracleensis cum imperatorem offendisset, Polyeuctum patriarcham 372 consecravit episcopus Cæsariensis. Ὅς παρὰ τοῦ Καίσαρος

χειροτόνητο. Ubi male interpret Wolffius : A Cæsariensi episcopo electus. Non electus, sed consecratus est; jam antea enim fuerat electus, καὶ προχειρίσθη πατριάρχης Ὁλύμπιος μοναχός. Male etiam Crusius in historia patriarchica Malaxi, l. II Turco-Græciæ, p. 131 : 'Εχειροτόνησεν αὐτὸν ὁ Ἡρακλέας πατριάρχην. *Declaravit ipsum Heraclensis patriarcham; imo consecravit, ordinavit, initiavit.* Pulchre Zonaras ad can. I Apost. : Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τοῦ ἱερᾶσθαι λαχόντος τελεσιουργία τῶν εὐχῶν καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπίκλησις ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα ταῖς ἐν τῇ χειρὶ εὐλογούντα τὸν χειροτονούμενον· πάσαι δὲ καὶ αὕτη ἡ ψῆφος· χειροτονία ὠνόμαστο.

Errat iterum Junius cum verba ista, ἐν δὲ τῷ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας καιρῷ ἔργεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, more Calviniano detorquet in solam (veluti ministri alicujus) designationem, ita veritens : *Quo autem eligendus est tempore.* Minime vero, sed quo tempore *ordinandus et consecrandus* est patriarcha; seu *tempore ordinationis et consecrationis appetente, venit imperator ad Sanctam Sophiam.* GRETS.

P. 102. Cantacuzenus, IV, 37. *Divina S. Spiritus gratia invocata, tres in patriarcham eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphiæ episcopos, et privatim adhuc Nicolaum Cabasilam; electorumque nomina imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit; et is non diu post, legitimis omnibus servatis, patriarcha consecratus ecclesiam aliquandiu administravit.* Olim imperator arbitrato suo, solus, sine episcoporum suffragiis, patriarcham designabat; quod contra canones factum esse fatetur Cantacuzenus, IV, 37, ubi episcopis potestatem facit ut more veteri tres nominent, ex quibus ipse postea eum qui magis arriserit cæteris præferat.?

Postquam Græci a communione sedis apostolicæ sejuncti omnem potestatem, etiam ecclesiasticam, in suos imperatores transtulerunt, non defuerunt certe imperatores partibus sibi delatis, sed qua potestate patriarchas ponebant, eadem eosdem iterum deponabant, et si liberet, depositos reponebant. Omnia historicorum volumina plena sunt exemplis, præcipue Cedreni, Zonare, Glycæ, Constantini Manassæ, Nicephori Gregoræ, Cantacuzeni; Turcasque suos successores ipsis factis suis edocuerunt quomodo ipsi itidem cum patriarchis agere deberent. Certe Mahometes sultanus, qui Cpolim sub suum jugum misit, vix alio ritu Gennadium Scholarium creavit quam hic a Codino describitur : *Nam suis manibus δεκανέχιον seu δισανέχιον, pastorale pedum, magni pretii dedit, baculum nempe argenteum inauratum, artificiose factum. Dedit et equum bonum et certam aurorum summam, his verbis deditis quod faustum ac felix sit, esto patriarcha, et utere nostra amicitia in quibus rebus voles, habens omnia jura privilegiaque, sicuti superiores ante te patriarchæ habuerunt. Habe quoque templum Sanctorum Apostolorum 373 domicilii loco. Ita id tunc*

accepit, et patriarchicam ibi sedem collocavit, ut est in historia politica l. I Turco-Græc. p. 15. Verum hæc benevolentia sultanorum in patriarchas non diu duravit. Nam sub isto ipso Mahomete patriarchæ novem exstiterunt, et præter Gennadium, qui sponte cessit, vix ullus fuit quem calumniatores de solio non dejecerint vel deiciendum per Bassas Turcicos curarint, introducto etiam duorum millium florenorum *bescesio*, quod patriarcha recens electus pendebat, et annuo tributo totidem millium, cui *charazio* nomen erat.

Postea etiam usque ad hæc nostra tempora vix unquam pax schismaticis cum schismatico patriarcha fuit. Semper suppullularunt æmulationes invidiæ et occultæ machinæ ad hujus vel illius exitium; ut mihi videatur non sine consilio divino edita esse in Turco-Græcia historia politica et ecclesiastica seu patriarchica rerum Cpolitinarum, ex qua perspicue elucet schismaticis non modo cum supremo catholice Ecclesiæ capite per charitatem conjunctos non esse, quod per se liquet, sed nec inter se, cum sub gravissima infidelium servitute mutuo sese miris cuniculis infestent, et modo hunc modo illum in patriarchalem thronum Turcarum ope sublevant. Valet nimirum hic illud : Qui pote, plus urget.

Phranzes, Chronici, III, 19, ferme accuratius morem declarandi patriarcham ab imperatore describit quam Codinus. GRETS.

P. 102. [Ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τούτων. Ad trium electorum tertium in patriarcham nominandum non ita coartata imperatoris libertas, quin omissis episcoporum suffragiis eum quem vellet, consuetudine permittente, designare potuerit. Blastares τοῦ Κ στοιχείου, c. 32 : Τῶν γὰρ κανόνων τῶν τὰς ἐπισκόπων ψήφους τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐπαρχίας ἀνατιθέντων, ἀρροῦντι δὲ μηδενὶ τούτων ἐξεῖναι κοινωνεῖν κελευόντων, εἰ βασιλεὺς καὶ τῆς ψήφου τῶν ἐπισκόπων χωρὶς καὶ πατριάρχας καὶ ἐπισκόπους προβάλλονται. Διὰ τοῦν τούτου, ὡς εἶποι, ἐπὶ τῷ βασιλεὶ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ὁ μητροπολίτης ἐκεῖνος Σίδης τὰ τῆς βασιλείας ψυκόνουμι καὶ ὁ Νεοκαισαρείας τὰ τῆς πόλεως ἀνεγράψατο, καὶ ἐφ' ἡμῶν ὁ Κυζίκου Νίφων τὴν τε ἀπογραφὴν καὶ τὰς τοῦ δημοσίου ἀπάσας ἐνέργησι δουλείας. Sane operas episcoporum æque ac electionem imperatoris dispositioni subjectas aduante supra modum calamo scribit Blastares. De CP. patriarcharum electione et inauguratione docte præclareque illustrissimus episcopus Vabrensis eo præsele digno Ἀρχιερατικῷ. De trium electione faciendâ accuratiorē habet narrationem, p. 481 et sqq.

Ibid. [Μέμονα nonnunquam radimonium dictum, aliquando principis mandatum sive rescriptum, hic ejusdem codicillos, breve, nobis brevel πιττάκιον proprie vel ψήφισμα significat. Datis enim regiis diplomatibus collatas dignitates firmabant imperatores. Anna, Alexiados, II : Ἐδεόμην γὰρ μὴ τοῦ χρυσουλλοῦ τάχιον ἢ προσήκη καταπεμφθέντος αὐτῷ, ὃ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν τούτῳ ἐχαρίζετο, etc.

P. 103. [Θρόνου ἡσπαρέου. Honor et color qualis Cæsari patriarchæ tribuitur; ac eam forsitan ob rem ejus proclamationi se Cæsar subtrahit. Vide dicenda ad v. 15 et sqq.]

Ibid. [Ἀριστάρται ἀμφοτέροι. Mutuo nec non æquali honore se colunt imperator et patriarcha; dumque sibi invicem assurgunt, pari sese **374** excellere dignitate profitentur. Cantacuzenus, 1, 5: Οὐκ ἔθος βασιλεῦσιν ἐξανίστασθαι ἰδιώταις.]

Ibid. [Ἀπὸ τῶν ἀξιώματων τις. Aliud in aula CP. dignitas, aliud officium. Dignitatem voco, qua obventa solus honor acquiritur, officium, quod ministeriis in principis vel publici bonum impenditur. Quid præstitit imperio sebastocrator, panhypersebastus, Sebastus et tot alii, de quibus auctor sæpius οὐκ ἐναργεῖται vel ἀνεπίγνωστον. scripsit, nisi ut delatos honores admitterent, rogis acceptis corroderent ærarium, vani nominis appellatione gauderent? Hos proprie ἀξιώματα et ἀξιώματικούς dictos reperies, alios ὑποφικιάλιδας vel ἀρχοντας. Zonaras in Basilio et Constantino: Παρεχωρήθησαν ἔχειν ὁ ἄν ἕκαστος ἐξ ἑαυτοῦ τυραννοῦντος εἰλήφει, εἴτε ἐν ἀξίαις ἢν εἴτε ἐν ἀρχαῖς εἴτε μέντοι ἐν κτη-
σεσι. Annua stipendia sive pensiones viris in dignitate constitutis colligo e Comnenæ l. iii, loco sub-
obscuro, quo Germanorum imperatori ab Alexio promittuntur pacti jam inter eos acti ratione ῥόγαι τῶν τοῦθεντων εἰκοσι ἀξιώματων, virorum viginti dignitatibus præcellentium stipendia.]

Ibid. [Τοῦ πατριάρχου διακρίλον. Nusquam **C** sceptræ, sed pastorales baculos sive pæda gerunt ecclesie pastores. Διακρίλια vocant Græci, eo quod et ipsi justitiam in subditos exercent. Πατερίσσαν benignius vocant hodierni. Doctius ἀρχιερατικὴν ῥάβδον posuit Euchologium: Εἴτα διδωσιν αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς ἀρχιερατικὴν ῥάβδον, λέγων οὕτω πρὸς αὐτόν· Λάβε τὴν ῥάβδον, ἵνα ποιμήνης τὸ ἐμπροσθεν σου ποιμνίον τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῖς μὲν εὐπειθείσιν, ἔστω αὐτοῖς ὁσὸ σου βακτηρία καὶ ὑποστηρίγμων, τοῖς δὲ ἀπειθοῦσιν καὶ εὐτραπήλοις χρῆσθον αὐτῇ ῥάβδῳ ἐπιστυπτικῇ, ῥάβδῳ παιδεύσεως.]

Ibid. Πολυχρονίζουσι. Ex hac consuetudine, ut recens instituto patriarchæ πολυχρόνιον occinatur, de Copronymo narrat Theophanes: Ἀνῆλθεν Κωνσταντῖνος ἐν τῷ ἀμῶνι, κρατῶν Κωνσταντῖνον μοναχὸν ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Σουλᾶου, καὶ ἀπευξάμενος ἐφ᾽ ἐκείνῃ τῇ φωνῇ «Κωνσταντῖνον οὐκουμένην πατριάρχῃ πολλὰ τὰ ἔτη.»

P. 104. [Ἀπέχεται ἱσπότης. Restitutio in **D** thronum, æque ac primum instituto, Isaiæ patriarchæ parem honorem exhibuit junior Andronicus, teste Cantacuzeno, l. i, c. ull.: Καὶ πατριάρχῃ Ἡσαΐα δι' αὐτὸν ἐγκαιλισμένῳ, ὅσον τε ὁ καιρὸς ἐβόου εὐχαριστήσας, καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐφ' ἵππου βασιλικῶς κεκοσμημένου ἀγαγὼν, ἐπανῆκεν αὐθις εἰς τὰ βασίλεια. Gennadium patriarcham recenter consecratum Mohametum nomine secundus, primus Cypolis sibi subiectæ infidelis tyrannus, μετακαλεσάμενος ἐνδον τῶν βασιλείων αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶ

ἄδεδωκεν αὐτῷ διακρίλιον (ita corruptius profertur) πολλοῦ ἀξίον, ἥτοι ῥάβδον ἀγρυπᾶν, περιεχουμένην, ὥρασαν, καὶ ἵππον ἀγαθόν, καὶ μέρος χρυσίων ex Chronico Cp. Goar.]

P. 101. Junius hæc non vertit, sed penitus **B** erexit. Sciendum est quod alii sacerdotes summi electionem facientes obsignant bis. Patriarcha designatur solum; quia ab imperatore facta designatio pro minore sigillo ducitur. Corrige. Sciendum est autem alios sacerdotes summos (hoc est episcopos, archiepiscopos, etc.), eligi per duplex sigillum; hoc est per duplicia suffragia seu vota obsignata, seu per duplex scrutinium. Τὴν μὲν πρῶτην σφραγίδα καλοῦσι μικράν· Primum sigillum vocant minus. Primum sigillum, hoc est, ut jam plerique vocant, primum scrutinium, vocant minus. At vero patriarcham (Cpoltitanum) per unum duntaxat sigillum, hoc est uno scrutinio, eligunt, eo quod πρόβλησις seu renuntiatio ab imperatore facta suppleat vicem **375** minoris sigilli. Quod ait Junius, primum illud sigillum seu scrutinium vocari nominationem vel presentationem, secundum vero collationem sive collaturam, id minime dixisset, si ex jure didicisset quidnam jus nominandi, quid jus presentandi et quid jus conferendi esset. Nec hoc omitendum, in Turco-Græcia τὴν πρῶτην καὶ δεύτερον σφραγίδα vocari τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μήνυμα, p. 108. Grets.

P. 104. [Electionem deputationemque ad officium quodpiam, ut et germanam in illud institutionem, vocant ecclesiastici σφραγίδα, seu crucis signo vel fieri solitam vel firmatam. Illa πρῶτη καὶ μικρὰ σφραγίς, hæc δεύτερα καὶ μεγάλη. Quia vero non cruce signal imperator patriarcham, minor siquidem a majori benedicatur, ejus electio virtute par est πρῶτῃ σφραγίδι, nomen nihilominus non adipiscitur. Goar.]

P. 105. Eodem modo quo patriarcha Cpoltitanus tresque cæteri patriarchæ, eligebatur archiepiscopus Aehridis; quæ quia patria Justiniani imperatoris erat, ab eodem prima Justiniana vocata est, magnis aucta privilegiis, qua ecclesiasticis qua politicis; quam ad archiepiscopatum exivit, eique subjecit omnes provinciales episcopos diocesanos, Daciæ et Mysiæ secundæ, Dardaniæ, Prævalitanæ et secundæ Macedoniæ. Gregoras, l. ii: Olim Justinianus imperator eam provinciam ex qua oriundus erat cum aliis multis rebus ornat, tum primam Justinianam ap-
elaverat, atque etiam perpetua libertate donarat, eo tamen excepto, ne ejus archiepiscopi Romanorum imperatores inungerent; quæ prerogativa legibus aliis est concessa, etc. Regia sedes eorum (Bulgarorum) deinceps urbs ea esse cepit quam Justinianus imperator archiepiscopatus honore primæque, ut diximus, Justinianæ nomine ornavit. Post appellatione gentis illius vulgata locus ipse Bulgaria dictus est, et Bulgariæ metropolis prima Justiniana. Vide Novellam 11 Justiniani et ad eam scholia Cujacii, et Novellam 131. Alia Justiniana nomine secundæ fuit in Cypro insula, patria Theodoræ uxoris, ut est apud Nicephorum xvi, 28, et xvi, 57, quanquam Procopius, l. iv De

ædificiis Justiniani, affirmat Ulpianum, Dardaniæ oppidum, secundam Justinianam appellatum esse. Tertia Justiniana non est Chalcedon, ut inepte vertit Junius, sed Carthago in Africa: neque enim Καρχήδων, ut in sua quoque editione habet Junius, est Chalcedon, sed Carthago; quæ Justiniana dicta, quod Justinianus imperator Carthaginem una cum Africa, pulsis Vandalis, Romano imperio restituerit. Vide Novellam 131. Alia Justiniana nova exstat in Notitia, not. 8, et alia notit. 28, ut notat Cujacius ad Nov. 11.

Ibid. Formula hujus precationis inserta est l. vi Juris GR., p. 441. GAZZ.

Ibid. [Ἀρχιμανδρίται. Non amplius specum sed ovium caprarumve gregem Græci vocant μάνδραν; quæ vox ad homines sociam ad invicem et pacatam vitam agentes translata aliam confestim producit, ἀρχιμανδρίτην nimirum, qui hujusmodi quietam, solitariam ac sociam vitam in montibus et specubus terræ agentibus ducem se præbet ac rectorem. Quo perspecto 376 non exigua oritur difficultas, quorum vel qualium sit dux ac rector archimandrites, an plurium vel paucorum monachorum (hi enim sunt, qui testante Basilio ἐν ὄρεσι καὶ ὅποις τῆς γῆς habitant), an unius abbas vel multorum monasteriorum sit gubernator supremus, velut is qui nobis provincialis dicitur aut generalis. Quam partem tenueris, nullum incurres deceptionis periculum: unius enim quandoque superiorem, plurium etiam nonnunquam significat monasteriorum præsidem. Primi sensus allati argumentum est Eutychetis appellatio, quæ in concilio Chalcedonensi et apud Theophanem archimandritæ est, apud Theodorum presbyterum, de Incarn. Domini τοῦ ἡγουμένου • ὁ Εὐτυχὴς δὲ ἦν ἡγούμενος μοναστηρίου ἐνός, inquit. Idem est igitur ἀρχιμανδρίτης qui ἡγούμενος, unius solius monasterii abbas, pater, superior ac rector. Secundo tamen sensui non deest multiplex probatio, prima, quod privati monasterii superior non patitur ob humilem nimis statum se ἀρχιμανδρίτην vocari; secunda, quod eam tantum sustineant appellationem qui plura regunt jure supremo monasteria, vel qui saltem majori præsent monasterio, cui plura subjiuntur μετοχῆς, velut antiquis nostris abbatibus minores prioratus: tertia, quod in textu quem elucubramus interposita inter ἀρχιμανδρίτας et καθηγουμένους πρωτοσυγκέλλων dignitate ab invicem longissime differre commonstrantur, imo particula exaggerans ἀλλά res omnino diversas indicare declarat. Transit in auctoris nostri mentem illustrissimi præsulis Vabrensis quæ vere pontificalium eo loci τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ ἐξάρχου καὶ τοῦ ἡγουμένου πρόβλησιν dat spectandam, certe non ut unius, sed ut plurium, quorum ut una non est appellatio, ita nec unum officium fuisse temere putandum est. Ceterum quem Cantucriensis, i, 32 et 33 τὸν τοῦ ἀγίου ὁρους πρῶτον, saceri montis, ubi plura monasteria visuntur et ad quatuor millia monachorum degunt, præfectum vocat,

alium esse non reor ab eo, de quo sermo, archimandrite. GOAR.]

Ibid. Memorat hic Curopalata protosyncellos. Junius legit protosyngelos. Vox composita, inquit, ex πρῶτος et σύγγελλος, quod nomen est per syncopen dictum pro συνάγγελος, id est, ut hodie magis receptum est, cænobita. Sed in eis cænobiis archimandrita sunt abbates seu patres, protosyngeli vero senes quique. Si protosyncellus idem est quod cænobita, tunc omnis monachus cum aliis in monasterio degens erit protosyncellus, quia omnis talis monachus est cænobita. At hoc inauditum est. Deinde si protosyncelli sunt senes quique in suo ordine, ad quid opus habent propria ordinatione et chirotonia, ut archimandrita? Nam ut quis sit senex aut senior in suo ordine, id non largitur electio et consecratio, sed tempus et ætas.

Quis igitur protosyncellus et simplex syncellus? Olim syncellus appellabatur is qui mortuo patriarchæ successurus erat. Testes Zonaras et Cedrenus in imperio Constantini Monomachi, quorum ille explicans quisnam apud Saracenos diceretur scriphus seu scriphes, ita scribit: Οὗτος δ' ἐστὶ παρ' αὐτοῖς ὅπαρ παρ' ἡμῶν πάλαι ἦν ὁ λεγόμενος σύγκελλος. Ὡς γὰρ ὁ σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντος εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω καὶ ὁ σερῖφης τοῦ Χαλιφᾶ φθαρίντος τὸν ταυτεῖςσαντα διαδέχεται. Eadem Cedrenus. Ubi notanda vox πάλαι, qua significant olim quidem hac notione nomen hoc usitatum fuisse, postea desiisse. Sic Anastasius Germani patriarchæ syncellus fuit, Cedren. in imp. Leonis Iconomachi p. 456. Syncellus item fuit Stephanus frater Leonis imperatoris, 377 Cedren. p. 594, in locum Photii substitutus. Syncellus quoque designatus Theophylactus Romani Lacapeni filius a Nicolao patriarcha, eisi ei non successit, sed Stephanus Amasææ metropolita, Cedr. in imp. Rom. Lac. p. 624. De Joanne syncello lege Zonaram in imperio Theophili, ut et de Michael syncello Cedrenum. Idem Cedrenus mentionem facit protosyncelli in imperio Michaelis Stratiotici, satisque indicat eam de qua ibi loquitur dignitatem fuisse politicam, non ecclesiasticam, cum dicat penes illum fuisse reipublicæ administrandæ curam. Τῷ πρωτοσυγκέλλῳ Ἀδωντι, inquit, προσελθόντες τὰ κοινὰ διοικούντι τῷ τότε.

Est autem syncellus quasi ejusdem cellæ consors, et protosyncellus primus inter cellæ consortes. Res tandem in dignitatis nomen abiit, ut qui nec σύγκατοι nec σύγκελλοι essent, tales tamen appellarentur. Sicut hodie multi habent eum titulum ut vocentur S. D. N. domestici, ita et syncelli patriarcharum tandem evaserunt illi qui forte nunquam in patriarchio habitaverant. Huic postea dignitati agnatum est πρῶτος, πρωτοσύγκελλος, ex solita nimirum ambitione qua simplicia vocabula τοῦ πρώτου convestire solent. Invenerant olim Græci titulum nobilissimi. Res hic non stetit, ambitio πρωτονωβελιστιμος esse voluit. Nec hic, quamvis in longo no-

mine, finis : ut placet tibi ille in jure Græco-Romano l. iv Νικήτας πρωτονωβελισσιμουπέρτατος? Quale monstrum tituli! erant Græcis πρόεδροι : titulus iste augendus fuit præscripto vocabulo πρώτου, πρωτο-πρόεδροι : quod in Jure Græco Romano passim obvium est. Etsi [autem] scriptura illa σύγ-γελος et πρωτοσύγγελος apud nonnullos scrip-tores reperiatur, non dubito tamen vitiosam esse, germanamque illam σύγκαλλος et πρωτοσύγκαλλος, quia clarum est *concella*, hoc est ab eadem *cella* no- men descendere. Hinc Wilhelmus Tyrius, xiv, 12, *concellos* nominat. Ennodius, l. i, epist. 5, vocat *cellulanos* et quod Græcum magis exprimit, *concel- laneos*. Heraclius imperator, ut est in quadam ejus constitutione, quæ exstat l. ii juris Græco-Romani, numerum *syncellorum* ad duos redegit. Mirum ve- ro Codinum *syncelli* seu *syncellorum* mentionem nullam fecisse, dum catalogum officialium magnæ ecclesiæ texeret, nisi quis dicat *syncellorum* ap- pellationem non officii, sed dignitatis fuisse.

Ibid. [Qui primus omnium σύγκαλλος ac ideo tem- poris ordine πρωτοσύγκαλλος legitur, fuit Anastasius ille presbyter, cui, referente Theophane, quam conceperat de fide perversam sententiam, publice pronuntiandam in ecclesiæ conventu dedit Nesto- rius : 'Ὁμιλίαν περὶ πίστεως ἐκδόδωκεν τῷ ἑαυτοῦ σύγκαλλῳ. Hic autem cum sublato e vivis Nestorio patriarchæ dignitatem non exceperit, nihil aliud eo vivente adeptus quam ut esset convictus ejus parti- ceptus, domus cellæque consors, animæ rebus in du- biis director, in arduis consiliarius, in secretis cons- cius, ac indivisus in prosperis et adversis socius. Hoc primum primi qui legitur syncelli munus; hæc ut vera nominis expositio, ita pariter officii finis et cognitio sincerior. Evagrius de ipso syncello, vi, 2 : Τοῦ Νεστορίου διάπυρος ἑραστής, ὃς καὶ συν- ἐκδημῶς οἱ γέγονεν πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἀπαίροντι. Socrates, vii, 32 : Συνῆν αὐτῷ Ἀναστάσιος· πρε- σβύτερος, ὅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλείς.

378 Τούτων διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς, καὶ ἐν τοῖς πράγμασι συμβούλιον ἐχρηστο. Presbytero deinceps hujusmodi in cibi cellæ secretorum, vitæ denique omnis societatem adscito, procedentibus annis fa- ctum est ut qui in ecclesiæ cœtu amicos, in palatio quoque notos allegerat, nullo, si quæ forent, ejus merita virtutesque ignorante, defuncto patriarcha in ejus locum successor eligeretur; quique nomine syncelli vel dignitate penes patriarcham adhuc in vivis agentem, ceu ejus sincerior *concellaneus*, insi- gnis vixerat, idem post lethum, ut in ecclesia thro- num, ita καλλὸν ipsum et secretis patriarchii pe- netrale occuparet. Videtur mos hujusmodi circa Leonis Isauri tempora invaluisse, de quo Cedrenus : Ἐξρεν οὖν ἐν τούτῳ σύμμαχον Ἀνασ- τασίον σύγκαλ- λον τοῦ ἁγίου (Γερμανοῦ) συνταξάμενος αὐτῷ τοῦ θρόνου διάδοχον γενέσθαι. Invaluisse dixi, non pri- mo morem institutum : jam enim sub Anastasio se- niore Τιμοθέου ἀποθανόντος, scribit Theophanes Ἰωάννην τὸν Καππαδόχην πρεσβύτερον καὶ σύγ-

A καλλον Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον προεχειρί- σαντο. Et sub Justino pariter seniore Ἰωάννου ἐπι- σκόπου Κωνσταντινουπόλεως τελευταίου Ἐπι- φάνιος πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ σύγ- καλλος ἐχειροτονήθη. Majora semper incrementa more capiente, Stephanus Leonis Sapientis frater, quem Basilii pater clero CP. sociarat educandum- que ac syncelli dignitate ornandum Photio dederat, ait Leo Grammaticus, eodem Photio secundo sub- moto confestim in ejus locum suffectus est patriar- cha. Cedrenus vitæ Leonis initio : Προσέταξεν ὁ Λέων τοῦ θρόνου Φώτιον καταγαγεῖν, κατὰ πόδας δὲ Στέφανον σύγκαλλον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ὁ βασι- λεὺς πατριάρχην προβάλλεται. Et in eodem Leone : Χειροτονεῖται πατριάρχης ὁ σύγκαλλος Εὐθύμιος.

B Consuetudinem hanc quasi legem habitam narrat Cedrenus idem in Monomacho : Ἐκείνου γὰρ (πατρι- ἀρχοῦ) ἀποθανόντος, ὁ σύγκαλλος εὐθὺς εἰς τὸν τούτου θρόνον ἐγκαθίστηται. Πάλαι δixerat nonnihil aspe- rius : Monomachi enim ætate consuetudo vel lex quæcumque de syncellis ad patriarchatum subvehen- dis extincta erat et penitus abrogata. Eo tamen ac sequentibus temporibus non unus modo sed et plures syncelli; ac tandem inter eos primas tenens protosyncellus, cujus nomen deinde plures ambie- runt. Verum integram syncellorum cohortem ali- quando miratus, ac de iis cum Græcis ipsis collo- cutus, percepi ex ea quæ semper inter eos viguit dignitatum ambitione vel titulorum cupiditate pro- fluxisse, ut qui patriarchatum expeterent vel syn- cellos in munere vellent æmulari, nomen primum aucuparentur. Pristini vero temporis syncellus, pa- triarchæ licet successor designatus, quo desiderii successionis a se amoveret suspensionem, ubi pa- triarchæ consacrificabat, populum ad preces pro eo et ejus salute nec non ei vita longæva obtinenda fun- dendas hortabatur, quod cum facerent pariter per CP. ecclesias alii presbyteri, exin quæsi syncelli no- men promeriti, ea se dignitate promovendos cura- runt; ac ut viget et aliis præferri querit honoris cupiditas qui magna in ecclesia syncellus preces hujusmodi denuntiaret faciendas, protosyncellus, ut reliquis anteposendus ac dignior, est appellatus; ac ubi sacerdotes vel metropolitæ patriarchæ conce- lebrantes id muneris fuerunt executi, syncellorum quoque ac protosyncellorum honorem sibi arrogarunt. Audi Cedrenum in Romano Argyro : Ἐτίμησι δὲ σύγκαλλους μητροπολίτας τρεῖς. Plures itaque syn- celli, adeo sublimis etiam honoris cupidinemoti ut in consessu a sacerdotibus in missa habendo metro- politis se præferri contenderent. Idem Cedrenus in- ferius : Ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Πεν- τηκοστῆς παραχρὶς διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταβεβαμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθίσαι αὐτῶν τοὺς σύγκαλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ. Ipsi nihilo- minus metropolitæ aliquando syncelli, ut præmissi. Cedrenus idem in Basilio et Constantino Romani FF. : Ὁ σύγκαλλος Στέφανος καὶ τῆς Νικομηδείας πρόεδρος. Pene præteritam non syncellorum modo,

qui patriarchæ *concellaneus* ac ejus πνευματικός foret, sed et qui imperator præstaret idem officium, eo nomine **379** vocatum, quod maxime semper eum comitaretur, ac in palatio ad ejus *cellam* (κελλόν enim etiam imperatoris secretius penetrale dictum superius) *coxeellaneus* σύγκελλος, ac præ aliis dignus μέγας πρωτοσύγκελλος habitaret. *Aderant* ei (si Phranzæ interpreti fides habenda) *sacerdotes sui* (palatini nimirum) et *spiritualis pater* Gregorius magnus *protosyngelos*. De Joanne imperatore loquitur ad concilium Florentinum viam capessentes Scribit porro protosyngelos, prout alii Græce σύγγελον ob eandem cum σύγκελου pronuntiationem et ignoratam συγκελλου propriæ vocis significantiam et originem.

P. 105. [*Καθηγούμενοι*. Quos ἡγούμενους quoque dicimus : *προηγούμενους* autem, qui hos in officio præcesserunt, et superiorum munere, quo se abdicarunt, sunt soneti.

Ibid. [*Τὴν σφραγίδα*. Πρόδωσιν, προχειρίσιν, promotionem intellige, quæ factio crucis signo completur. Requires in Euchologicis; et consules postreman superioris capitis notam. *GOAR.*

Ibid. *Καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, ὡς εἰρηται, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον αὐτῶν ποταμούς.* Junius p. 212 editionis suæ, l. c. 20, n. 16: *Summi autem sacerdotes ad salutandum imperatorem, ut diximus, venientes cum aliis mandygarum suum habentibus. Perperam. Lege ex codice Lauther. μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύων αὐτῶν ποταμούς: cum mandygarum suis habentibus fluvios. Hoc est cum mandygarum undulatis. In scripto Græc. l. II Turco-Gr. p. 108: Καὶ μανδῆ μὲ τοὺς ποταμούς. Μανδεῖον, inquit ille Græcus in Turcogr. p. 189, λέγουσιν ὃ φέρει ἐπ' αὐτοῦ ὁ πατριάρχης μετὰ ποταμῶν, διὰ τὸ διδακτικὸν ἔφεσθαι. Dicitur ergo μανδύας, μανδεῖον, μανδῆ, et μαντεῖον, a quo in Turcogr. p. 189 numero multitudinis τὰ μαντῖα. Οἱ ἀρχιερεῖς βαστοῦν εἰς τὰ μαντῖα τοὺς ποταμούς κοκκίνους καὶ ἄσπρους, Pontifices gestant in palliis fluvios (limbos) coccineos et albos. Germanice *Mantel*, a Latino *mantelo*. Est autem μανδύας forma similis ei vestis sacræ quam vulgo vocamus *ein Rauchmantel*; et qua ipse imperator Romanus adhuc in inauguratione insigniri et pingi solet quoque cum electoribus. Simeon magister officiorum in Pandecte Histor. Turcicæ, c. 199, διχῆτῆσιον vocat; quod Græci rogati ab auctore Pandectæ interpretabantur ἐπιμάνδουον, quasi dicas *supramantellum*. Forte διχῆτῆσιον παρὰ τὴν διχῆν derivatur, ut et διχαλῆσιον, quod imperii et potestatis insigne sit. Eratque vestis hæc tam imperatoribus quam patriarchis aliisque pontificibus communis, ut ex Curopalata et Turco-Græcia constat; nec satis apte vertitur *paludamentum*, ut agnoscat etiam Leuclavius, cum vox hæc militarem vestem significet, μανδύας autem etiam extra castra gestari consueverit; nec ab imperatore tantum, sed et ab Ecclesiæ præsulibus, quibus *paludamentum* apte nemo tribuerit. Et hæc accommodari*

possunt ad varia loca Codicinis quibus *mandygarum* mentionem facit. Quod Junius *mandygarum* originem ex Persica lingua deducit, p. 336, id facit, opinor, ut Persicæ linguae non ignarum sciamus. Longe facilius a Latino *mantello* aut Germanico *Mantel* deduxisset. Nec assentior Meursio, qui ira legit, ἐρχόμενοι μετὰ τῶν ἐχόντων μανδύον μὲ ποταμούς. Nam sensus esset: *Episcopi veniunt ad venerationem imperatoris cum illis qui habent mandygarum cum fluvii sive undulatum, cum ipsimet induti mandygarum undulatis veniant ad cultum imperatori deferendum. Nec barbarico illo hellenismo μὲ pro μετὰ Curopalatam usum esse verisimile sit, præsertim hoc solo et unico loco. Potius hoc nupero alicui Malaxo competat, qui in patriarchicæ suæ historiciæ Turcogræciæ inserta ἐχάρισε χαπάσιον ἐνδύμιον μὲ τὸν χαμουχῶν, καὶ μανδῆ μὲ τοὺς ποταμούς, καὶ ἄλογον ἄσπρον. *GRETS.**

Ibid. [*Superius pontificum indumentum extra missarum solemnitas est mandygarum, pallio quam similis, ad fauces fibula nexus, sinibus et rugis amplissimis et omnino insignis. Ad ejus latera circa ventrem effixæ sunt tenciolæ albi rubrique coloris tene, quibus undeque variatur et adornatur. Tenciolæ illæ sunt ποταμοί, de quibus in præsentia, eamque gratiam et scientiam designant quam intellexit Christus ipse Dominus, dicens: flumina de ventre ejus fluent, etc. Ac propterea circa ventrem appictæ. Superius ad collum et angulos inferiores sunt πόματα, quatuor nimirum additi paniculi quadri, de quibus singulis Symeon Thessal. episcopus: Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἀρχιερατικὸς διδάσκει μανδύας, ποταμούς μὲν ἔχων διὰ τὰ προειρημένα, πόματα δὲ εἰς τύπον παλαιᾶς τε καὶ καινῆς χάριτος, ἃ ὑπεράνω κείνται τῶν ποταμῶν. *GOAR.*]*

CAPUT XV.

Observationes et explicationes in c. 21 de lugebribus imperatoris gestaminibus.

P. 106. Alius titulus habet παρὶ βασιλέως ἀποβαίνοντος. Sed melior est inscriptio quam capiti hujus præfiximus. Citat hoc Codini caput Casaubonus Exercit. 56 contra Baronium. Et, heu! quid laboris non exantlat, quid sudoris non profundit, quos lecythos snorum collectaneorum non effundit, ut doceat nos aliud esse λαμφοφορεῖν, aliud λευκοφορεῖν seu λευχειμονεῖν, aliud colorem λαμπρόν, aliud colorem λευκόν, internum tamen λαμπρόν καὶ λευκόν pro eodem accipi, proprie distingui. Apud Codinum, inquit, vestes albæ, luctus indices, vocantur λευκαί; iisdem opponuntur λαμπραί, id est omnes nitidiores; puta candidæ a fullone recentes, quales fuerunt olim candidatorum, quas Plutarchus et alii Græci λαμπράς vertunt, aut purpureas, vel alius cujusvis coloris, præsertim intensioris. Non enim sola candida dicuntur λαμπρά, sed quæcunque valde nitent, ejusmodi erant cum primis illæ chlamydes veriluminis, de quibus ad Trebellium Pollionem diximus. Quam abscondita nobis pandit operosus iste exer-

citator l quasi non omnia hæc ex ipso Codino satis superque perspecta sint, præsertim adjunctis iis quæ c. 41 idem Codinus tradit.

Ibid. Lucæ xxiii indutus est Christus ab Herode, irrisus causa. 381 ἐσθῆτα λαμπράν. Beza vertit splendidam, interpres noster albam. Approbat hoc Casaubonus, quia λαμπρόν et λευκόν sæpe eodem significatu usurpantur. Illud critica ferula sic castigat: Magis ex usu Latine loquentium dixissent candidam. Mirum Bezam hoc loco non fuisse memorem suæ candidæ, a fullone candentis, ejus iterum oblitus est Jacobi c. ii, dum ἐσθῆτα τὴν λαμπρόν denotō splendidam vestem interpretatur. Bonam tamen operam, sed nimis seram navat nobis assecta iste, dum nos docet quid sit μαργέλλιον, sed per negationem: ait enim imperatorem citrina vestimenta assumere, sed sine limbis et pretiosis prætexturis: hoc margellium significat, non margaritas. Audis, Juni, quid te olim Genævæ incolam doceat ejusdem scholæ quondam et urbis insessor Casaubonus? Mitte ergo tandem tuas margaritas. Vocavi operam seram respectu nostri, quia jam pridem ex Balsamone et aliis didicimus quid sint margellia. GRETS.

P. 106. [Τεσσαράκοντα. Defunctorum recolende memoriæ sacri sunt dies tertius, nonus, quadragesimus, et annuus a morte. Τοῖς τεθνεώσιν ἀποτελεῖται, inquit Nicephorus Callistus, τὰ τρίτα, τὰ ἑννέα καὶ τὰ τεσσαράκοντα. Rationes subdit: tertio die faciei, qua dignoscitur homo, discrimen deperditur; nono corpus tabescit, solo corde adhuc incorrupto manente; quadragesimo tandem etiam cor cum reliqua corporis mole tabo corruptioneque ex integro cedit. Apertius alii τὰ τρίτα apud Græcos resurrectionem Christi post triduam sepulturam, τὰ ἑννέα novem angelorum choros, quibus mortuos aggregari præcuntur, τὰ τεσσαράκοντα luctum Israelitici populi in Moysis morte ad quadragesimum usque diem pro ductum, quo defunctis lacrymas precesque parentare possumus, affirmant designare. Nujus mentis est Neophytus Rodius in sua Synopsi vernacula Clementem in Constit. Apost. l. viii, c. 49, secutus. GOAR.

P. 107. [Τῶν νενομισμένων ἐννέα. De quibus superiore nota. Sacros in feriis agendis novem dies refert Blastares, τοῦ Δ στοιχείου c. 8, adeo ut Alexius imperator edita Novella sanxerit nemini licere demortui parentes vel uxorem vel hæredes, vel fidejussores ante novem dierum lucini dicendorum præfinitum tempus accusare, causam in eos intentare vel in judicium trahere: Θεσιζόμεν μὴδὲν ἐξελίξαι τοῦ τελευτήσαντος τοὺς γονεῖς ἢ τὴν γυναῖκα ἢ τοὺς κληρονόμους ἢ τοὺς ἑγγυητὰς πρὸ τῆς τῶν ἐννέα ἡμερῶν προθεσμίας τοῦ πένθους αὐτῶν ἢ παρενοχλεῖν ἢ εἰς δικαστήριον ἔλκεν. GOAR.]

Ibid. Ceterum, quod Codinus ad calcem capituli scribit, nefas esse ut quis vestes nigras in palatio

A portet, id intelligendum est extra easum quo ipse imperator luget: tunc enim omnes μαλακισσάμενοι, ut paulo antea Codinus dicebat. GRETS.

CAPUT XVI.

Observationes et explicationes in c. 22 De futura sponsa et imperatrice.

Ibid. [Παζεῖν. Ex equo vel curru desilire et pedes incedere. GOAR.]

Ibid. Ad fontem. Πηγὴ seu πηγά, templum celeberrimum Cpoli extra mœnia, ejus summus amator, admirator et anemiasies 382 fuit Nicephorus Callistus, ut constat ex l. xv Historiæ ecclesiasticæ, c. 25 et 26; qui de miraculis ad fontem editis integrum se commentarium scripsisse dicit. B Exstat Viennæ in Casarea bibliotheca fortassis unicum totius Europæ exemplar; cui nisi cito succurratur (vidi enim et percurri altatum Monachium et huc Ingolstadtum), penitus a blattis tuncque corroderetur; et jam nunc aliquot locis ab aquis pessime acceptum est, ita ut multa legi nequeant, præsertim sub finem.

Ad hoc templum divertit quoque Helena Cantacuzeni filia, nuptura Joanni Palæologo. Ram narrat ipse Cantacuzenus, iv, l. 6. GRETS.

Ibid. [Urbis CP alius triangularis est; ejusque latera duo alluuntur mari, tertium continenti ob tenditur. Ad eam itaque adveniens itinere terrestri imperatrix ad Pegem ecclesiam celeberrimam et regium simul palatium, qua continentem respicit urbs, desilii; sin mari appellat, circa Blachernas loco portus commodissimus, ubi aliud Blachernense dictum palatium, terram salutis. Ecclesia porro Πηγῆς nomen est a fonte non minus continuo miraculorum profluvio quam perennibus aquis exuberante. Ad salutare ejus aquas si a Marciano, qui postmodum Romanum imperium obtinuit, deferretur, lumen oculorum recuperaturum cæcus per divinam visionem est monitus. Tulit eis τὴν Πηγὴν Marcianus cæcus, cæcus vicum ex equis retulit. Inde, ait Menæum Græcorum, miraculorum τῆς Πηγῆς origo et celeberrimum loco nomen factum: Ἐν τῷ ταμένει ἡ Πηγὴ ἵσταν ἀπόδιδων λαμπάτων, in templo ipso non adeo fons quam miraculorum ubertim decurrentium latex emergit, ait Cantacuzenus. Justinianus fonti templum superstruxit: τὴν θεοτόκον Πηγὴν Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν, scribunt Origines CP; exstat adhuc locus Christianis Turcisque venerandus, quodque superest templum nulla ruina sedatum, antiquitatem non modice venerandum, ob pretium omne superantes aquas, a plebe Χρυσόπηγης, aurei fontis accepit appellationem. GOAR.]

P. 107. De templo Blachernarum suo loco diximus. Erat et ipsum extra urbem ad litus maris, e quo multa Nicephorus loco citato. Principio templi solummodo erant; successu temporis accerserant splendidissima palatia. Quomodo excepit

fuerit ab Andronico juniore sponso Anna Sabauda, A legēs apud Cantacuz., I, 42. GRETS.

P. 408. [Περὶ τῆς ἀρχόπολιν. Ad urbis eum angulum qui Chrysopolim oppidum Asiaticum ex adverso respicit, ubi hodie principis Turcarum regia. Vulgus χέρας, κορυ, vocat.

Ibid. [Ἀρχοντισσῶν. Legendum omnino ἀρχοντισσῶν : ἀρχοντισσῆς enim nec usus nec lexica nec auctoritas docet. Est autem ἀρχόντισσα domina, femina nobilis. Simon Portius ἀρχόντισσα, διέποινα, διαπότις, κυρία. Inter præcipuas hujusmodi ἀρχοντισσας Celrenus habet ζωστάς, quæ patriciorum cingulo et honoris insigni uterentur.

Ibid. [Υποδοῦσιν αὐτὴν τὰ ἐρυθρά. Non minus capiti corona quam rubra calceamenta fuerunt pedibus imperatorum insignia. Logótheta de Joanne abdicante se imperio : Καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο καὶ τὴν περιμάργωρον πυραμίδα, εἰς ἣν καὶ λίθος ὑπερέκειτο κόκκινος, ἡ βασιλικὰ σύμβολα. A regibus Albæ tum ad se deduxit, tum ad posteros imperatores Romanos calceorum hunc colorem transmisit Julius Cæsar. Dio I, XLIII: Τῇ ὑποδέσει τῇ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρῶν κατὰ τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἐν Ἀλβῇ ποτὲ γενομένους, ὥς καὶ προσήκων σφισὶ διὰ τὸν ὄμιλον ἐχρήτο. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ a comite 383 largitionum servabantur. Hinc repetita toties in Græcorum historiis φοινικὰ πέδιλα, πέδιλον ἐρυθρὸν, κοκκοβαφεὶς καὶ φοινικοβαφεὶς, ἐρυθροβαφεὶς πέδιλον, ἐρυθρὰ ὑποδήματα. Ex pluribus unum aut alterum exemplum depromo. Botaniates apud Annam Comnenam, exuens se imperio, at non ejus insignibus, μόνον ἔσομαι φιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος καὶ τῆς εὐφημίας καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων. De Alexio scribit Gregoras, qui filix ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι χρηπεῖσι προστετάχαι, ἐν αὐτῇ τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχῆσθαι μινος τῆς βασιλείας διάδοχος γίνεσθαι. Ut imperatrici nobiles femine rubra calceamenta induebant, sic nobiles proceres viri pedibus imperatoris illa consueverant immittere. Cantacuzenus qui fuerint designat, III, 27: Ὁ νέος δὲ βασιλεὺς πρότερον ἐσθῆτα βασιλικὴν ἐνδύς, ἔπειτα ὅν' ὅψαιται;

ἀπάντων ταῖς ἐρυθραῖς χρηπεῖσι τοὺς πόδας κατακόσμηται, τὸν ἕτερον μὲν ὑπὸ τῶν ἀγγιστα καὶ αἶμα προσηκόντων ὑποδοῦμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρῶτα φορομένων ἐν' εὐγενείᾳ καὶ λαμπρότητι μισθοφόρων Λατίνων. Alta fuisse hæc calceamenta Dio monstravit, vocans ea ὑπόδεσιν ὑψηλῇν. Ad genu pertinuisset testatur Procopius, I, III De Ædif. Just. : Ὑποδήματα μέχρι εἰς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ὁ δὲ βασιλεὺς μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι. Τζάγγας ideo vel τζάγγια barbaro nomine dicta existimo ; de illis actum superius.

Ibid. [Ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ. Finem his scriptis imponit e Regiis mss. alterum, et vocem τέλος addit ; ut quod sequitur alieni auctoris opus esse conjiciamus. GOAR.]

Ibid. Assumentum illud, ἱστίον δὲ καὶ τοῦτο, etc., vere assumentum esse neque huc pertinere, clarius est quam ut multis ostendi debeat. Quia tamen Junius reperit in quodam exemplari sibi a Frebero subministrato, et quia alter Boicus codex eodem additamento cæteris auctior est, relinquamus sane hoc loco, ne dum alium querimus et assignamus, forte incommodiorem attribuiamus. Illud certum esto, hic omnino tanquam peregrinum atque exoticum habitare. Codex tamen Boicus pro παρδόβαλλοι exhibet παρδόβαγιοι. GRETS.

Ibid. [Παρδόβαλλοι. Alia lectio παρδοβέγιοι, qui pardos curant : feras enim ad ostentationem vel delectationem principes enutrient. Βασιῶλον superius procuratorem, bajulum referre diximus : βασιῶλον vice nonnunquam βιάγων apud Theophanem vel etiam βάγιλον lego. Regiam hic habet παρδοβέγιλον ; qua de causa pardorum curatorem expono. GOAR.]

Ibid. Turcarum sultano etiam hodie χρυσήρια potui refrigerando in pretio esse, memini me legere alicubi in observationibus Bellonii. GRETS.

Ibid. [Παρσινόχοι. Regium recte παρσινόχοι, qui pincernis administrant, et aquas vel puriores vel salubriores aut certe nives aut glaciem vino refrigerando equis aliunde vehunt. GOAR.]

GEORGII CODINI

EXCERPTA

DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO BARBERINO, S. R. E. CARDINALI,

DOMINO MEO SUMMA OBSERVANTIA COLENDO,

PETRUS LAMBECIUS S.

Multa sunt, Eminentissime Princeps, quæ homini ad immortalē gloriā aspirantī viam præbent; verum aut me amor propriæ opinionis fallit, aut ulla nec honestior nec compendiosior potest reperiri quam vel ipsa eruditio vel quæ eruditis exhibetur benevolentia et benignitas. Harum altera quibuscunque egenis et obscuris terræ filiis ad summam laudem aditus patet, dummodonatura aptam iis non denegarit indolem, nec ipsi profectui suo debita diligentia, famæ autem legitima non desiat ambitione. Altera illis duntaxat ad claritudinem pervenire licet, quibus eam generis potentia et fortunarum amplitudinem largiri Deus voluit, ut protegere alios possint et sustentare. Illi ergo hos colunt, ut necessariis ad studia adimiculis potiantur: hi contra illos fovent, ut monumentis litterarum nominis et virtutis suæ memoria apud posteros celebretur; ita utrique per se indigentes alteri alterorum vigent auxilio. Quare beatissimos ego semper existimavi qui hanc velut omnibus numeris perfectam felicitatem consecuti sunt, ut pariter splendidissimo vitæ statu et merito haud vulgaris eruditionis venerabiles sint atque conspicui. In his te numero, eminentissime princeps, qui cum majestate sacrae purpuræ et pontificalis familiæ prærogativa satis sine ullo aliunde petito splendore fulgeas, adeo tamen litterarum studio inter publica tantæ dignitatis munera et fuisti semper et etiam nunc es deditus, ut cum iis qui tota vita aliud nihil egerunt jure et audacter de multifariæ scientiæ palma possis contendere. Testatur enim hoc ditissima tua lectissimaque bibliotheca, qua post Vaticanam nihil Roma perfectius habet aut magnificentius; testatur haud exiguus præstantium ingeniorum numerus, quibus aula tua nunquam non fuit exornata; testatur publicum doctissimorum virorum de Te judicium, qui sæpe gravissimarum questionum arbitrium tibi detulerunt, quod cum ita sit abunde, ni fallor, apparet quibus ego nunc causis impulsus volumen hoc Originum Cpolitanarum eminentissimo nomini tuo dedicare audeam. Nempe jam primum aninime dubito quin pro singulari tuo erga litteras affectu, quidquid hoc munusculi litterarii est, lætissimo vultu sis excepturus: deinde præcavebo hac deducendi ratione ne exprobari mihi possit, quod olim Anacharsin philosophum in Græcorum ludis improbasse refert Laertius, ἀνυποβήσθαι μὲν τοὺς τρυφῆς, κρύβειν δὲ τοὺς μὴ τρυφῆς. Certum denique habeo obtensam nominis tui auctoritatem non honori tantum laboribus meis fore, sed et præsidio adversus malevolorum improbas detractiones; quod videlicet nemo sanus ea lacessere ausurus quæ tibi optimo acerrimoque scriptorum censori probantur. Et hæc quidem præcipuæ ex iis sunt quas cum omnibus eruditis communes habeo causas, cur tibi potissimum, eminentissime princeps, quidquid hoc et qualecunque est libri, merito ac lubens consecrem: insuper vero alias multas privitiam habeo, quas domesticas appellare lubet; easque tanto cæteris graviore existimo quanto vehementius ἀχαριστίας crimen subire vereor. Etenim repetenti mihi memoriam omnis ejus temporis quod studiorum causa exteris regionibus perlustrandis impendi, vix utilis occurrir dies qui singulari aliquo tuo in me collato beneficio non sit notabilis. Advenientem me primum Lutetiam humanissime per eos qui tum rebus tuis agendis ibi præerant excipi curasti. Mox ipse Lugduno reversus participem me fecisti mense, admisisti inter intimos: et ut paucis omnia complectar, tanto me persecutus es affectu ut majorem ab avunculo non potuissem desiderare. Eandem benevolentiam Romæ postea expertus sum, ubi integrum biennium in aula tua commoranti mihi ea videndi multa et discendi fuit occasio, ut vere gloriari possim plus me in luce illa et strepitu aulico quam in ullo Academiæ recessu et umbra profecisse. Reversus deinde in Galliam incredibile memoratu est quantam ex commendatione tua cum aliis multis locis utilitatem perceperim, tum vero inprimis Tolosæ, cujus urbis illustrissimus archiepiscopus Dn. Carolus de Montchal, vir sanctitatis simul et prudentiæ et eruditionis rarissimæ, continuos octo menses in palatio suo plus quam patern,

liberalitate et cura me tractavit. Plura ejus generis addere inconveniens esse credo et superfluum, tum quod ipsa hæc beneficiorum enumeratio nescio quid videatur habere levitatis et arrogantiae, tum quia vel ex minimo eorum quæ jam dicta sunt satis superque elucet, quanta obligationis necessitate tibi sim devinctus. Accipe igitur, eminentissime princeps, et boni consule qualemcumque hunc juvenilis diligentiae meæ fructum, quo pariter et gratitudinem meam tibi studeo declarare, et quanti faciam judicii tui acumen et auctoritatem nominis. Quodsi forte nonnusquam editionem minus feliciter curatam deprehendes, ignoscas velim, et benigne reputes, ex quo hæc Lutetiæ absoluta reliqui, triennium jam præterisse, ideoque quidquid sub prælo commissum est erroris, absentiae meæ esse tribuendum. Vale.

Dabam Hamburgi prid. id. Decembr. 1653.

LAMBECII PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum ante biennium Lutetiæ Parisiorum agerem, tantum apud me potuerunt innatum publicæ utilitatis studium et amicorum cohortationes et exempla complurium doctissimorum, ut summo nefas esse crederem inceptæ editioni corporis historię Byzantinę qualicunque mea opera deesse. Quæsi igitur cui potissimum parti laborem impenderem, et cum fere omnia ab aliis præoccupata esse viderem, tandem mecum cogitare cœpi operæ pretium fore si hactenus inedita Codini excerpta de antiquitatibus Cpolititanis in publicum producerem. Præterquam enim quod pertineant ad rem et multum lucis afferant historiæ Byzantinę, hoc etiam nomine edi merentur, quod a gravissimis hujus et superioris sæculi scriptoribus sæpius laudata et ad confirmationem dubiarum opinionum adhibita sint. Etenim Joannes Leunclavius in Pandectis historiæ Turciæ libri de ædificiis frequentissime mentionem facit; et quæcumque Nicolaus Alemanus notis suis in Procopium ex τῶν ἀντιχρότων παρὰ CP inseruit, inde desumpta sunt. Item Petrus Gillius ex supradicto libro de ædificiis et altero de statu integras transscripsit paginas. Certum quoque est ineditum illud Chronicon Cpolititanum, quod Joannes Meursius in Glossario Græco-barbaro et alibi creberrime citat, nihil aliud fuisse quam ineditam partem excerptorum Codini; quæ nunc publicatur. Testantur hoc citata loca, et testabitur integrum Chronicon, si quando in lucem veniet. Similiter etiam per antiqua illa collectanea θεμάτων urbis CP, quæ doctissimus Jacobus Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem citat et in multis bibliothecis occurrere ait, hæc alias non evulgata Codini excerpta intelligenda sunt. Adderem plures cœtaneos auctores, in quorum scriptis ea citantur, nisi longum esset illos enumerare et supervacaneum. Cum itaque jam omnino decrevissem edere Codini illa ἀντιχρότα, nihil mihi antiquius fuit quam ut propositum hoc avunculo meo per litteras significarem, qui illud non tantum non improbavit, verum ut cœptum urgerem monuit, atque insuper duos mihi submitisit codices manu scriptos, quibus continebantur hæc Georgii Codini opuscula:

Περὶ τῶν πατρῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ τῆς σχηματογραφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεμάτων,
Περὶ κτισμάτων,
Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας,
Περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς παρὰ τῶν Ἀγαθῶν ταύτης ἀλώσεως,
Περὶ τῆς τάξεως τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὀφφικίων τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

Horum primum, quintum, septimum et principium tertiæ a Georgio Dousa, Francisco Junio et Jacobo Gretsero jam pridem edita fuerunt: reliqua verò nunc primum a me publicantur. Cæterum præter duos avunculi mei codices, quorum unum a V. Cl. Peirescio dono acceperat, alterum vero ex Vaticano exemplari curaverat transscribi, quatuor aliis codicibus in adornanda editione usus sum, quorum primum ex Britannico exemplari descriptum dedit mihi eruditissimus Isaacius Vossius, cum adhuc essem Amsterodami; secundum R. P. Jacobus Sirmondus mecum communicavit; tertium mihi suppeditavit bibliotheca Regia permissu Petri et Jacobi Puteanorum fratrum; quartum ipsemet Romæ in bibliotheca Vallicellana reperi.

Hactenus dixi unde Codini ἀντιχρότα prodierint: sequitur ut paucis agam de meis animadversionibus. Illas vero tres maxime ob causas conscripsi, nempe ut varias lectiones, quæ sensum auctoris immutare posse videbantur, aliorum ingeniiis dijudicandas proponerem; tum ut loca mendosa, dubia, obscura atque minus recte ab aliis intellecta corrigere et explicarem, et ubi opus esset, correctionis atque explicationis meæ rationem redderem. Verum utrum ego hoc quod mihi proposueram bene præstiterim necne, res ipsa indicabit. Interim tamen, amice lector, velim tibi persuadeas sedulo me operam dedisse, ut utilitati tuæ pro viribus meis quam fidelissime servirem, neque præter modum diligens atque non necessaria multa aut multoties ab aliis antea dicta compilans patientia tua abuterer.

Ad hæc quo facilius mihi ignosceres, sicubi vel in versione vel in animadversionibus humanitus lapsus essem, omnes omnino occasiones fugi, quæ oblata mihi fuerunt ad contradicendum iis qui ante me aliquid Codini ediderunt vel secus quam oportebat intellexerunt; et si quando necessitate coactus fui eorum errores delegere, tantam ea in re adhibui moderationem ut contra quos scribam obscurum sit, manifestum vero, me non eo hoc fecisse ut ex alienis erroribus gloriam quaererem, sed ut præcaverem duntaxat ne aliis necessarii quidquam ignorantia præteritis videret. Reliquum ergo est ut hosce labores meos benevole excipias, et si qua in iis deprehendas quæ minus tibi placebunt, aliquantulum indulgeas juventuti meæ et nimis erga te voluntati et gravioribus occupationibus, per quas exactissime omnia persequi et recensere non potui. Sic et gratum te præbebis, et alacriorem me reddes ad præstanda maiora. Vale.

Romæ 1649, calendis Maiis.

LAMBECH

DE GEORGII CODINI VITA ET SCRIPTIS

BREVIS DISSERTATIO.

Georgium Codinum non sub ultimis tantum imperatoribus Cpolitanis vixisse, sed aliquandiu etiam superfuisse post ipsam Cpoleos expugnationem, ex ipsius scriptis liquido apparet. Curopalata vero cognomen, quod ei ab illis tribuitur qui librum ejus de Officiis palatii CP ediderunt, in illis quos ego vidi codicibus manu scriptis non reperi; et facilius multo credam impositum ei fuisse Curopalata cognomen, quia de Officiis palatii scripsit, quam quod ipse curopalata dignitatem obtinuerit. Cæterum quod ad scripta ejus attinet, non propterea duntaxat vano quodam præjudicio improbanda sunt, quoniam Codinus ducentis tantum abhinc annis floruit; quippe qui, quæcunque edidit, ex antiquioribus et magis probatis auctoribus excerptis et collegit. Nam quod primum inter opuscula ejus locum obtinet et inscribitur *περὶ τῶν παρὰ τὸν σὶναι δὲ ὀρίγινις* CP, ejus major pars verbotenus descripta est ex Hesychio Milesio, reliqua vero ex Glyce Annalibus, Chronico Alexandrino et alio quodam hacenus non edito, cujus auctor est quidam Julius Pollux, antiquo illo, qui Commodi imperatori Onomasticum suum dedicavit, aliquot seculis recentior. Libri vero de statu prima pars de simulacris deorum gentilium ex Phurnuto desumpta est et ex Joannis Lydi Philadelphiensis libro nondum edito de Mensibus¹⁾, unde etiam Suidas hausit eadem. Altera autem pars, quæ tractat *περὶ στήλων καὶ θαλάμων*, quod est, ut ego interpretor, de statu aliisque rebus spectatu dignis Cpoli, ea tota verbotenus descripta est ex antiqui anonymi auctoris collectaneis antiquitatum Cpoleos, quæ inscripsit *παρὰ τὰς αἰῶνας συντάξεις χρονικάς*, et compilavit ex Theodoro lectore, Papia, Eusebio, Socrate, Marcello lectore et compluribus aliis. Hæc vero collectanea nunc primum ex antiquissimo codice bibliothecæ Regiæ in lucem prodeunt, qui, ut omnes, quotquot eum viderunt, testantur, ad minimum ante quadringentos annos scriptus fuit. Est autem inter codices ejus bibliothecæ numero millesimus vigesimus septimus. Quisquis igitur auctor est illorum collectaneorum, ducentis saltem vel trecentis annis Codino est antiquior. Ex iisdem quoque collectaneis libri *περὶ χριστιανῶν* satis magna pars excerpta est; cætera desumpta sunt ex Joanne Antiocheno, Panodoro Ægyptio et aliis, qui in eo libro citantur. Totus denique catalogus imperatorum Cpoleos usque ad imperium primi Alexii Comneni, auctoris est multo antiquioris Codino: quippe qui eum catalogum conscripsit sub Manuele Comneno Alexii nepote, ut ipse testatur his verbis: *ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πάππος τοῦ κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως*. Reliqua porro catalogi pars, a Theodoro Lascare ejus nominis primo usque ad ultimam Cpoleos expugnationem, ab ipso Codino superioribus adjecta est, cum ille, ut principio dixi, aliquantulum illi urbis excidio superstes fuerit.

¹⁾ Lydi liber ab Hasio et Ruethero editus est.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΩΔΙΝΟΥ ⁽¹⁾

ΠΑΡΕΚΒΟΛΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ (2).

GEORGII CODINI

EXCERPTA EX LIBRO CHRONICO

DE ORIGINIBUS CONSTANTINOPOLITANIS.

1-3 Ferunt Argivos primum oraculo Pythiæ monitos,
Hic ubi miscentur madido duo flumina ponto,

Cervus ubi et piscis vescuntur pabulo eodem,

suas fixisse sedes eo in loco in quo Cydarus et Borhyzes fluvii, quorum alter ab areto, alter ab occasu venit, apud aram Sesimetrae nymphæ mari miscentur. Cum igitur fato eo delati sacrificio indigenis diis litarent, **A** cervus particulam victimæ subreptam alium in locum deportavit, qui Bosporus cognominatur, pastore volatam avis indicante, unde et Bucolia locus ille vocatus est. Alii vero memoriæ prodiderunt Megarenses, a Niso genus ducentes, illic appulisse duce Byzantie, a quo etiam urbi nomen inditum esse volunt. Illi igitur diverse hæc de re narrant : nos vero historiam cognoscere cupientibus, quod vero simile est, commemorabimus, ab Io Inachi filia initium facientes. Inachi enim Argivorum regis filia fuit Io :

A Θεοὶ μὲν τινες Ἀργείους πρῶτους τῇ θεᾷ (3) χρησάση

Ἐρθα δύο σκυλακες διαρῆν μάρπτουσι θάλασσαν.

Ἐρθ' ἰχθὺς ἐλαφὺς τε τοῦν ἐόσκεινσι τὸν αὐτὸν,

πῆξασθαι τὰς οἰκήσεις ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ ἐν ᾧ Κύδαρος τε καὶ Βορδύζης (4) ποταμοὶ τὰς διαζέδους ποιοῦνται, ὁ μὲν τῶν ἀρκτῶν, ὁ δὲ τῶν ἐσπερίων προφύοντες, καὶ κατὰ τὸν τῆς Ἀσιμῆτρης νύμφης βωμὸν τῇ θαλάττῃ μινύμενοι. Ἐπεὶ οὖν κατὰ τὴν εἰμαρμένην ἀφίκοντο καὶ θυσίαν τοῖς ἐγγχωλοῖς ἐξέλασκοντο δαίμονι (5), κόρας τῆς ἱερουργίας ὑπαρπάσας βραχὺ μέρος εἰς ἕτερον μετέθηκε τόπον, ὃς ἔχει τὴν Βοσπόρου προσηγορίαν, βουκόλου τὴν τοῦ θρνιθοῦς ὑποδείξαντος πτήσιν, ἀπ' οὗπερ καὶ Βουκολία ἐκείνο τὸ χωρίον ἐκλήθη. Ἄτεροι δὲ τοῖς Μεγαρέας ἰστέρησαν, ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατὰγοντας, εἰσπλύνον ἐν αὐτῷ ποιησαμένους τῷ τόπῳ ὅπ' ἡγμόνι Βόζαντι (6), οὗπερ τὴν προσηγορίαν μυθεύουσι

Meursii et Lambecii notæ.

(1) Γεωργίου τοῦ Κωδίνου Facilius dixerim quo tempore hic auctor non vixerit quam quo vixerit. In libro enim de Officiis aule Cpolitanae meminit Joannis Cantacuzeni et Theodori Metochita, qui sub primis Palæologis statum egerunt. MEURS.

(2) Περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως scripsere etiam Leo Byzantius libris septem, teste Suida, et Priscus Panita, qui temporibus Theodosii vixit. Auctor est idem Suidas in Πηλοσός. Et meminit hujus non semel Jornandes de Reb. Get., sed corruptum ejus nomen est apud Evagrium Hist. Eccl. 2, 1 : Μαρκιανὸς τοῦτον καὶ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ μὲν καὶ πατρίσιν ἰστέρηται τῷ ῥήτορι. Corrigo καὶ ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ μὴν καὶ Πηλοσὸν ἰστέρηται. Et postea apud eundem occurrit incorruptum. Ejus Eclogas de eumationibus edidit nuper eruditissimus vir, David Hoeschelius. MEURS.

(3) Scribe, sicut legitur apud Hesychium, τῆς Πυθίας χρησάσης.

(4) Βορδύζης vocatur βαρύθυσος apud Suidam in Ἠράκλειος. MEURS.

(5) Scribe θυσίας τοῖς ἐγγχωλοῖς ἐξέλασκοντο δαίμονας. Sic infra τοῖς πατράσι inquit ἐξέλασκόμενοι δαίμονας. LAMB.

(6) Νήσου τῆς νῦν Καταγωγίας. Meursius in notis ad Hesychium pro καταγωγίας hic legendam censet Καταωνίας. Sed profecto, quisquis Corneli Nepotis, Constantini Porphyrogeniti et reliqua ab eo citata geographorum loca inspiciet, primo animadvertet intuitu Cataoniam, ejus ibi mentio sit, non esse insulam, sed regionem supra Ciliciam in continenti sitam, quæ etiam pro parte Cappadocia habetur. Vera igitur hujus loci emendatio hæc est: ἀπὸ Νίσου τὸ γένος κατὰγοντας. Nisus autem hic intelligitur Pandionis filius, Megarensium rex, a quo ipsa Megaris Νισαία denominata fuit, ut testatur Stephanus : Νισαία, inquit, ἐπὶ Νέστον Μεγαρίδος καὶ αὐτὴ ἡ Μεγαρίς, ἀπὸ Νίσου τοῦ Πανδίωνος. Vide præterea Sirabonem principio libri noni et

τῇ πόλει προσηγορεῖται. Οἱ μὲν οὖν διαφοροὶ ἐχρή-
σαντο λόγοις· ἡμεῖς δὲ πιθανὴν τὴν ἱστορίαν τοῖς
θελοῦσι (7) παραβῶμεν, ἐκ τῆς Ἰνάχου θυγατρὸς
Ἰοῦς τὴν ἀρχὴν ποιοῦμενοι. Ἰνάχου γὰρ τοῦ Ἀρ-
γαίων βασιλεῦς γέγονε θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης δὲ τὴν
παρθενίαν ἐφύλαττεν Ἄργος, ὃν πολυόμματος λέ-
γουσιν. Ἐπεὶ δὲ Ζεὺς ἐρασθεὶς τῆς κόρης παῖθαι τὸν
Ἑρμῆν δολοφονῆσαι τὸν Ἄργον, λυθείσης αὐτῆς τῆς
παρθενίας ὑπὸ Διὸς εἰς βόυν μετατρέπετο. Ἦρα δὲ
χελωθεῖσα τῷ γενομένῳ ὀστρον ἐπιπέμπει τῇ δα-
μάλει, καὶ διὰ πάσης ἐλαύνει τῆς ξηρᾶς τε καὶ
ὕγρᾶς. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν Θρακῶν ἀφίκετο ὥραν,
ὄνομα μὲν τῷ τόπῳ κατέλιπε Βόσπορον, αὐτὴ δὲ
πρὸς τὸ Καλούμενον κέρας (8) ἐπανελθοῦσα, καθ'
ὃ Κύδαρος τε καὶ Βορβύζης συμμίγνυνται, τοῖς
ἐνοικοῦσι προθεσπίζουσα τὰ ἐσόμενα, τὴν λεγομέ-
νην Κερδέσσαν (9) ἀπεκύψεν, ἐξ ἧς καὶ Κέρα· ὃ
τόπος ὠνόμασται. Ἄλλοι δὲ μάλιστα τῇ θέσει τοῦ
χωρίου τὸ ὄνομα προσηγορεύουσιν· οἱ δὲ τῇ τὸν καρ-
πῶν εὐφορίᾳ τὸ τῆς Ἀμαλθείας αἰγὸς κέρα, προση-
γορεύουσιν. Ἡ τοίνυν Κερδέσσα τραφεῖσα καὶ πα-
ραδόξῃ μορφῇ λαμπρυνθεῖσα πολλὰ τὰς Θρακίας
ὑπερέβαλλε παρθένους. Τῇ δὲ θαλαττῇ μίγεται
Ποσειδῶνι τίκτει τὸν καλούμενον Βύζαντα, τὸ ὄνομα
λαβόντα ἐκ τῆς θρεψάσης αὐτὸν κατὰ τὴν Θρακίαν
νύμφης Βυζίης (10), ἧς μέχρι καὶ νῦν οἱ πολλοὶ
τῶν ὀδῶν ἀρῶσιν. Ὡς οὖν ἐπὶ τῇ ἀκμῇ τῆς
ἡλικίας ὁ νέος ἔβαινε καὶ τοῖς Θρακίοις ἐνδιδριβεῖν
ἔρεσι, φοβερός πρὸς τοὺς θῆρας καὶ τοὺς βαρβάρους
φερόμενος, πρσεβείας ἐδέχετο ὑπὸ τῶν τοιοῦτων,
σύμμαχος αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλος προσηγορεύετο.
Ὡς οὖν καὶ Μελίας ὁ τῶν Θρακῶν βασιλεὺς αὐτὸν
ἐπὶ τὸν τοῦ θηρὸς ἄθλον μετεπέμψατο, καὶ τὰς ἐξ
αὐτοῦ δόξας ὁ Βύζας ἀπηνέγκατο, τὸν ὑποταγέντα
ταῦρον τῇ ἱερωργίᾳ προσέφρων καὶ τοῖς πατράσιν
ἐξίλασκέμενος δαίμονας κατὰ τὴν τῶν εἰρημένων
ποταμῶν σύμμιξιν, ἀεὶς ἀθρόως φανείς τὴν καρ-
δίαν ὑφάρπαζει τοῦ θύματος, καὶ κατὰ τὴν ἀκρὰν τῆς
Βοσπορίας ἀκτῆς ἀποπτὰς ἔστη ἀντικρυς τῆς Χρυ-
σοπέλας, ἣν Χρῦσης ὁ παῖς ἐκ Χρυσήϊδος γεγονώς
καὶ Ἀγαμέμνωνος, φεύγων τῆς Κλυταμνήστρας
ἐπιβούλῃν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν, καὶ πρὸς
τὴν τῆς Ἰφιγενείας ζήτησιν ἐπιγόμενος, μνῆμα
τῆς ἑαυτοῦ ταφῆς, τοῖς ἐγχωρίοις τὸ ὄνομα τοῦτο
κατέλιπε, φθασάσης αὐτὴν ἐκατὶ τῆς τοῦ βίου κατα-
στροφῆς. Ὁ μὲν οὖν Βύζας (11) κατὰ τὴν ἀκρὰν
τῆς Βοσπορίας ἀλλοῖς διέγραψε πλιν· Ποσειδῶνος δὲ
καὶ Ἀπόλλωνος, ὡς παρὰ, συνεργούντων ἀνψοδόμει

hujus virginitatem custodiebat Argus, quem multo-
culum fuisse aiunt. Ast uti Jupiter puellæ amore
captus Mercurio auctor fuit ut dolo Argum occi-
deret, ipsam imminuta virginitate in vaccam muta-
vit. Quamobrem indignabunda Juno cæstro juven-
cam stimulavit et per omnes terrarum marisque
tractus circumegit. At ubi in Thraciam pervenit,
Bospori nomen ei loco reliquit. Inde progressa est
ad Cydari et Borbyzæ confluentes, ejusque loci mul-
ta incolis futura prædixit, atque Ceroessam pepe-
rit, a qua locus iste Ceras nuncupatur. 5 Alii no-
minis causam ad situm loci potius referunt : alii ob
fructuum abundantiam Amalthæe capræ cornu appel-
lant. At Ceroessa adulta, et incredibili pulchritudine
cæteras omnes Thraciæ virgines longe antecellens,
ex congressu Neptuni Byzantem peperit, ita nomi-
natum a nympha Byse, quæ illū in Thracia enu-
triverat ; cujus aquas ad hoc usque tempus cives
hauriunt. Illic igitur juvenis ubi ad ætatis florem
pervenit, cum moraretur in Thraciæ montibus, feris
et Barbaris juxta metuendus, per legatos a loci do-
minis ad amicitiam societatemque invitatus est.
Cumque eum Melias Thraciæ rex ad feræ certamen
ablegaret, et victor inde cum gloria reversus Byzas
devicium taurum diis patriis offerret ad Numianum
illorum quæ dixi concursum, apparens derepente
aquila victimæ cor abripuit et ad extremum Bospori
litus avolans substitit e regione Chrysopolleos, quam
Chryses Agamemnonis e Chryseide filius, post necem
patris Clytemnestræ insidias fugiens et Iphigeniæ
querendæ intentus, sepulcri sui monumentum in-
digenis reliquit, cum mors illic eum occupasset. Cæ-
terum Byzas in extremitate Bosporii maris urbem
designavit, et Neptuno Apollineque, ut fertur, 6
adjuvantibus mœnia omni prædicatione excellentiora
exstruxit. Septem enim turres ita coaptavit ut loqui
inter se et responsare viderentur : quippe si tubæ
aut alius aliquis sonus turres illas perenteret, altera
alteri sonum ad ultimam usque transmittebant. Est
et aliud quod ab harum rerum scriptoribus memoriæ
proditum minime silentio præteribimus : turrim sci-
licet, quæ Hereulis nuncupatur, hostium arcana ci-
vibus prodere solitam narrant. Absoluto muri am-
bitu delubra quoque condidit ; et Rheæ quidem tem-
plum et simulacrum in loco nuncupato Basilicæ
erexit, quod etiam ut Fortunæ sanum a civibus co-
lebatur. Neptuni quoque templum juxta mare ex-
struxit, ubi nunc Menæ martyris ædes est ; Hecates

Meursii et Lambecii notæ.

scholiasten Theocriti ad ista verba Idyll. 12 : Νισατοί
Μεγαρεῖς. Similiter etiam corrigendus et vertendus
est Hesychius, apud quem perperam legitur ἀπὸ
νῆσου τὸ γένος κατάγοντας, quod interpres vertit
ex insula oriandos. LAMB.

(7) Supple ex Hesychio τοὺς τυγχάνειν θείλουςι.
LAMB.

(8) Κέρας Plinius l. 4 c. 11 appellat Chrysoceras,
et promontorium facit. Strabo et Polybius sinum
dicunt. MEURS.

(9) Κερδέσσαν. Sic quoque a Stephano vocatur
in Βυζάντιον : ergo corrige Etymologici auctorem

in Βύζαντας· ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Βύζαντος τοῦ Κερδέ-
σης τῆς τοῦ θυγατρὸς καὶ Ποσειδῶνος. Male hodie
τοῦ Κερδέσης. MEURS.

(10) Βυζίης. Ut ratio constet derivationi nominis
Byzantis, non dubium est quin scribendum sit Βύ-
ζης. Quod autem addit Codinus, Byzantios ad colen-
dum memoriam Nymphæ Byzæ aquas ejus haurire
solitos fuisse, id referendum esse puto ad Borby-
zen fluvium, qui itidem Byzantis educator creditus
fuit. LAMB.

(11) Ὁ μὲν οὖν Βύζας. Factum hoc regnante
Tullo Hostilio. Cassiodorus in Chronico : Tullus

autem, ubi Hippodromus, Dioscuro:um Castoris et Pollucis ad fluminum confluens, in quo etiam a moribus homines liberabantur. Prope Strategium Ajaci et Achilli aras erant, ubi etiam nunc, iberniae cognomento Achilleae sunt. Praeterea Amphiarao vati in regione Sycaura, quae a Iteulus nomen habet, sedem decessavit; et asiam Veneri paulo supra Neptuni fanum, Dianae vero et Minervae ad montem Veneris.

μαίον ἐντὸς τοῦ τείχους (13) τὰ τῶν πολέμιων μεταδιδόναι μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο. Τέας μὲν κατὰ τὸν τῆς βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νῦν τε καὶ ἀγαλμα καθιδρύσατο, ὅπερ Τύχαιον τοῖς πολλοῖς τετιμῆτο. Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θαλάττῃ ἀνήγειρεν, ἔνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηρῷ (14) οἴκος διακρίσθηται. Ἐκείτης δὲ κατὰ τὸν νῦν τοῦ ἱπποδρόμου τόπον τῶν δὲ Διοσκουρίων Κάστορος τε καὶ Πολυδεύκου ἐν τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ᾗ καὶ λύσις τῶν καθ' ὧν τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Ἀλάντος τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκεν, ἔνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτρόν. Ἀμφιδάου δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς (16) φηκδόμησε ναὶν, αἱ τὴν ἱπποναμίαν ἐκ τῶν συκοφύλων ἐνδρῶν ἐδέξαντο. Ἀντιτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἱεροῦ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσσχευάζεται τέμενος, Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ὄρος.

7 Urbe sic constituta supererat ut incurrentes barbaros submoveret, et imprimis Haemum Thraciae tyrannum, qui ad Byzantis urbem progressus ipsoque heroe ad pugnam provocato cuncta vastare decreverat. Ceterum Byzas, non exspectato adventu Barbari, singulari certamine eum adortus in monte cognomine prostravit. Post hanc victoriam cum hostes in Thraciam usque Byzas persequeretur, Scytharum rex Olyrys a trajecto Istro ad ipsa montis progressus urbem obsedit, cum quo Byzantis uxor, hostium multitudine imperterrita, muliebri manu decertavit, serpentum auxilio barbarum circumveniens: angues enim quos in urbe uno in lo-

α τὰ τεῖχη, λόγου τε παντὸς κρείττονα μηχανώμενος. Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῇ πύργους (12) ἐπὶ δυνάεως ἀναφάγγεσθαι τε καὶ διηγεῖν ἀλλήλοις συνήρμοζεν· εἰ ποτε γὰρ σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἐτέρα τοῖς πύργοις ἱππεύοιτα, ἑτέρος ἐξ ἑτέρου τὸν ἦχον μεταδίδου, καὶ τῷ πρὸς τὸ πέρας κειμένῳ παρέπεμπον. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλο τι τοῖς ταῦτα συγγράφειν εἰρημένον οἱ παραλείβομεν· τὸν γὰρ Ἑρακλέους πύργον ἰσάμαίον ἐντὸς τοῦ τείχους (13) τὰ τῶν πολέμιων μεταδιδόναι μυστήρια λόγος ἦν. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ τείχους στεφάνην καὶ τὰ τεμένη τῶν θεῶν ἀπειργάζετο. Τέας μὲν κατὰ τὸν τῆς βασιλικῆς λεγόμενον τόπον νῦν τε καὶ ἀγαλμα καθιδρύσατο, ὅπερ Τύχαιον τοῖς πολλοῖς τετιμῆτο. Ποσειδῶνος δὲ τέμενος πρὸς τῇ θαλάττῃ ἀνήγειρεν, ἔνθα νῦν ὁ τοῦ μάρτυρος Μηρῷ (14) οἴκος διακρίσθηται. Ἐκείτης δὲ κατὰ τὸν νῦν τοῦ ἱπποδρόμου τόπον τῶν δὲ Διοσκουρίων Κάστορος τε καὶ Πολυδεύκου ἐν τῇ τῶν ποταμῶν μίξει, ἐν ᾗ καὶ λύσις τῶν καθ' ὧν τοῖς ἀνθρώποις ἐγένετο. Ἐγγὺς δὲ τοῦ καλουμένου Στρατηγίου (15) Ἀλάντος τε καὶ Ἀχιλλέως βωμοὺς ἀνέθηκεν, ἔνθα καὶ νῦν τὸ τοῦ Ἀχιλλέως χρηματίζει λουτρόν. Ἀμφιδάου δὲ τοῦ ἱερέως ἐν ταῖς λεγομέναις Συκαῖς (16) φηκδόμησε ναὶν, αἱ τὴν ἱπποναμίαν ἐκ τῶν συκοφύλων ἐνδρῶν ἐδέξαντο. Ἀντιτέρω δὲ τοῦ Ποσειδῶνος ἱεροῦ τὸ τῆς Ἀφροδίτης προσσχευάζεται τέμενος, Ἀρτέμιδος δὲ καὶ Ἀθηνᾶς πρὸς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ὄρος.

Β Ἐπεί δὲ ταῦτα πρὸς τὴν αὐτοῦ διοικήσατο πόλιν, ἐρχῆν λοιπὸν τοὺς ἐπιόντας αὐτῷ ἀποθῆσαι βαρβάρους, καὶ μάλιστα τὸν Αἰμόνα, ὃς τύραννος Θράκης ὢν καὶ πρὸς αὐτὴν ἤκε τὴν τοῦ Βύζαντος πόλιν, αὐτὸν τε τὸν ἥρωα προκαλοῦμενος εἰς μάχην καὶ διαπορθεῖν ἅπαντα προθυμούμενος (17) οὐχ ὑπομείνας τὴν ἐφοδὸν τοῦ βαρβάρου μόνοις πρὸς μόνον διαγωνίζεσθαι, καὶ καταβάλλει τὸν Αἰμόνα ἐπὶ τὸν ἐμώνημον αὐτοῦ λόφον. Ὁ μὲν οὖν Βύζας μετὰ τὴν εἰρημένην νίκην ὡς ἐπὶ τὴν Θράκην ἤλαυνε τοὺς πολέμιους· Χρύσης δὲ ὁ τῶν Σκυθῶν βασιλεὺς περικλωθεὶς τὸν Ἰστρὸν καὶ πρὸς αὐτὸν διελθὼν ἱππολόμῃ τὰ τῆς πόλεως τεῖχη. Πρὸς δὲ ἡ τοῦ Βύζαν-

Meursii et Lambecii notae.

Hostilius regnavit annis 52, qui primus apud Romanos purpura usus est. Huius temporibus Chalcedon conditur et Byzantium, quae nunc Cypolis dicitur. Meurs.

(12) Τοὺς γὰρ ἐν αὐτῇ πύργους. De septem Byzantii turribus huic loco congrua vide apud Suidam in Βυζαντίον, Cedrenum, et Zonaram Annal. 3 in initio. Meurs.

(13) Ἰσάμαίον ἐντὸς τοῦ τείχους. Scribe τοῖς ἐντὸς ἱσταμένοις τοῦ τείχους, ut referantur haec verba non ad turrim Herculis, sed ad urbis incolae. Confirmant hanc lectionem Hesychius et fragmentum historicum de turribus vocalibus Byzantii, quod ex antiquo codice bibliothecae Regiae deproptum huc apposui. Ὅτι Βύζας ὁ τὸ Βυζάντιον κτίσας τὴν πόλιν ἀνήγειρεν τεῖχος μεγάλοις καὶ πύργοις περικαλλέον ἐπὶ τὰ. Ἔδον δὲ τινα καὶ ἀεὶ οὐκ ἀποσπῶντος οἱ πύργοι οὗτοι τὴν ἐνέργειαν εἶχον. Ἐκτερε γὰρ, φησὶ, σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἐτέρα, ἀνθρώπου τυχὸν ἢ ἄλλου ζώου ἢ καὶ λίθου βολῆς, ἐνδὸς τῶν ἐπὶ τούτων πύργων ἐπαγένητο, εὐθὺς εἰς τὸν μετ' αὐτὸν ὁ ἦχος διέβαινε, καὶ καθέτης διὰ τῶν ὀρίων γέφυρ τοῦ ἐσχάτου παραπέμπετο, καθαρὸς οἷος ἐξ ἀρχῆς ἐξέφωνόθη, εἰς ἐναρμόδιον εἰς καὶ ἀναρμόδιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς τὸν ἐπὶ τούτου πύργον, ὁ καὶ τοῦ Ἑρακλέους καλούμενος, τὰ τῶν πολέμιων ἔξωθεν μυστήρια, τῶν εἰς πολιορκίαν τυχόν τῆς πόλεως καθιπταμένων, ἐνῆγα ἐπὶ τοῖς ἐντὸς καὶ ἀκουστέα. Ἰδρυτο δὲ ὁ πύργος οὗτος ἐν τῷ τῆς ἀκροπόλεως λόφῳ, ὃς νῦν Κυνήγιον ὀνομάζεται. Ceterum ex hoc fragmento et antiquissimo codice Palatino Hesychius quoque corrigendus est, apud quem perperam

legitur σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἐτέρα pro σάλπιγξ ἢ φωνὴ τις ἐτέρα. Lamb.

(14) Μηρῷ. De hoc Mena infra dicemus. Meurs. — Sensus est, templum Neptuni in eadem urbis regione fuisse ubi postea S. Menae martyri aedes dicata est. Quare frustra obijciunt quidam Codicum dicere quod templum S. Menae antea Jovis fanum fuerit. Nam licet hoc verum sit, non propterea sequitur alterum falsum esse, cum idem templum eodem tempore et Jovis fanum esse potuerit, et in eadem urbis regione exstructum esse, in qua Neptuni fanum situm erat. Lamb.

(15) Στρατηγίου. Severus postea restauravit. Vide Suidam in Σεβήρος. Meurs.

(16) Συκαῖς. Paladium erat. (Victor Commensis in Chronico: Theodosius Cypoli Sygas relegatus totum pene palatium et maximam regiae urbis partem sua perfidia macularit) et in propinquo portus, Strab. l. 7: ἐπὶ τὸν ἐπὶ τῇ συκῇ καλούμενον λιμένα. Zonaras in Leontio: ἅμα τῷ στόλῳ καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον ἐν Συκαῖς τὰ ἐσχάτη προτώρημisen. Mentio etiam huius loci est Novelli. 59 et apud Evagrium 3 33, item 4 36. Vide nostrum Glossarium in Σκῆλα. Meurs.

(17) Post vocem προθυμούμενος interpungendum est: lucusque enim sermo fuit de Mena; cetera vero quae sequuntur, ad Byzantem pertinere atque ita supplenda esse censeo: οὐχ ὑπομείνας δὲ ὁ Βύζας τὴν ἐφοδὸν τοῦ βαρβάρου, etc. Eodem modo corrigendus est Hesychius, apud quem atque multis, hic locus legitur. Lamb.

τος γυνή, μηδὲν καταλογισαμένη τὸ πλῆθος τῶν πολέμιων, τῇ γυναικεῖ χειρὶ χρησαμένη διηγωνίζετο, σοφισαμένη τὸν βάρβαρον τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ (18)· οὐδ' ἄρ' κατὰ τὴν πόλιν ὤφει· εἰς ἐν τῶν χωρίων συλλαβούσα ἐφρούρει, ἀθρόως τοῖς ἐναντίοις ἐπιφανείσα, καὶ δίκην βελῶν ἀκοντίων ἐπέμπε τὰ θηρία, καὶ πλείστους καταλυμηναμένη τούτῳ τῷ τρόπῳ δίδωσσε τὴν πόλιν. Ἐνταῦθεν τοῖνον ἀρχαῖος μῦθος φέρεται, μὴ δεῖν τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἀλίσκομένους ὄρεσι ἀπολλύειν οἷα εὐεργέτας αὐτῇ· γενομένους.

Ὁ μὲτα πολὺν χρόνον Σερρόμβος ἀνὴρ τοῦνομα, καὶ αὐτὸς ἐκ Κεροέσσας τεχθεὶς, πόλεμον ἐπιφέρει τῷ Βύζαντι, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν. Ἐκινεῖτο τοῖνον ἅπαντα τὰ Σκυθικὰ γένη, συνέντευχον δὲ καὶ οἱ τῆς Ἑλλάδος κρατοῦντες καὶ Ῥοδίων οὐκ εὐκαταφρόνητος δύναμις ὅτε τῆς γαίτονος Χαλκηδόνος (19) τοπάρχης Διναῖδς, ἐκ Μεγάρων ἀποικίας ἐκείσε γενόμενος ἰδ' ἑτασιν (20) ἐμπροσθεν τῆς Βύζαντος αὐταρχίας. Χαλκηδὼν δὲ ὠνόμασται τὸ χωρίον, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἀπὸ τοῦ Χαλκηδόνος ποταμοῦ, ὡς δὲ ἑτέροι, ἀπὸ τοῦ παιδὸς Κάλικαντος τοῦ μάντιος, ὕστερον τοῦ Τρωικοῦ πολέμου γενομένου. Ἄλλοι δὲ ἀπὸ Χαλκίδος πόλεως τῆς Εὐβοίας ἀποικῶν ἐκείσε παραπεμφθέντων, οὐδ' ἂν καὶ τυφλοὺς ἐκάλισαν (21), παρεωραχότας τὸ Βυζάντιον. Ὡς δὲ εἰν οὖν πλείοσι ναυσὶν ὁ Διναῖδς εἰς συμμαχίαν ἔχε τοῦ Βύζαντος, μὴ δυνήθεις προσορμήσει τῇ πόλει, ἄρτι τοῦ βασιλέως· αὐτῶν Βύζαντος μεταλλάξαντος καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἐν ἀγωνίᾳ τυγχάνοντος, πρὸς τὸν καλούμενον Ἀνάκλον ἀφίκετο· ἐνθα καὶ διατρίψας Ἑστίν τὸν τόπον ὠνόμασε. Μικρὸν γὰρ μὴν ὕστερον διαβὰς ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπωσάμενος δευτέρον αὐτὸς ἐστρατήγησε τοῦ δήμου τῶν Βυζαντίων. Καθ' οὗς χρόνους καὶ δρακόντων πλείστα γένη ἐπεφοίτησε τῇ πόλει καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτῇ διέφθειρεν· οὐδ' ἔτι τῶν καλουμένων πηλαργῶν ἐμπροσθ' διεχειρίσαντο, Ποσειδῶνος αὐτοῖς, ὡς φασί, συνεργήσαντος. Οὐ μὲτα πολὺ δὲ τῶν ὀρνίθων αὐτοῖς ἐναντίᾳ φρονούντων καὶ θάνατον ἐκ παρόντων, τοὺς τε ἀλίσκομένους ὄρεσι πρὸς τῆς τῶν ὁδῶν δεξαμενᾶς (22) ἀκοντιζόντων, καὶ τοὺς γὰρ πολεῖται· ἐν ταῖς λεωφόροις ἀφανῶς ἐφαλλομένων, ἐν ἀφασί διετίλουν. Ἀνὴρ δὲ τις τῶν ἐκ Τυάνων τοῦνομα Ἀπολλώνιος ἐκ λίθου ξιστοῦ (23) τρεῖς

co collectos asservabat, eos subito in hostes sagittarum et jaculorum instar immisit, et plurimam hoc modo interfectis urbem servavit. Atque hinc fluxit antiqua illa fabula, nefas esse quemquam serpentes in urbe captos, quippe qui ei salutis fuerint, occidere.

Non longo post tempore Strombus quidam, et ipse Ceroessa genitus, numero exercitu adducto bellum Byzanti intulit. Universa itaque Scythica natio commota est: praestantissimi etiam Graecorum et Rhodiorum non contemnendae copiae convenerunt, unaque vicinia Chalcedonis dominus Dinarus qui deducta Megaris colonia novemdecim annis ante Byzantis principatum sedem illic sibi elegerat. Chalcedon autem appellata est, ut quidem volunt, a fluvio Chalcedone, sive ut alii, a Calchabatis vatis filio, qui post Trojanum bellum vixit: alii vero a Chalcide Eubaeae urbe, unde missi illico coloni, quos et caecos appellarunt, quod solum Byzantii non animadvertissent. Ceterum Dinrus cum magna classe suppeditatum Byzanti veniens, cum ad urbem appellere non posset, Byzante ejus rege paulo ante defuncto et universo populo ea re perturbato, ad Anaplum, ut vocant, pervenit, ibique commoratus Hostias loco nomen dedit. Nec multo post urbem ingressus est, et barbaris profligatis ipse secundos Byzantium praetura gessit. Hac tempestate varia serpentum genera urbem infestabant et perniciem civibus afferebant, quos Neptuni opo, ut aiunt, ciconiarum superventu interfecerunt. Paulo post cum aves inimicum animum inducentes, mortem denuo inferrent, serpentesque quos ceperant in cisternas projicerent, et cives in plateis publicis adorirentur, stupore perculsi erant: sed vir quidam Tyaneus Apollonius nomine, tres ciconias ex lapide albo obversa facie se mutuo aspicientes erexit, quae ad hoc usque tempus durant neque ciconias in urbem venire permittunt.

Meursii et Lambecii notae.

(18) Τῇ τῶν δρακόντων συμμαχίᾳ. Eodem stragemate adversus Enimenem usus est Hannibal, ut referi Cornelius Nepos in ejus Vita. Lamb.

(19) Τῆς γαίτονος Χαλκηδόνος, nam septem tantum stadiis distabat. Plinius l. vi, c. ult. Meurs.

(20) Δεκαεπτά ἑτασιν, Herodotus l. 4 septendecim tantum. Meurs.

(21) Τυφλοὺς ἐκάλισαν. Tacitus Annal. 12, Polybius l. iv, Sirabo l. vii, Herodotus etiam l. iv, Plinius 5 32, Naumages in Annalibus. Meurs.

(22) Πρὸς τὰς τῶν ὁδῶν δεξαμενὰς. Ad hunc Codini locum illustrandum pertinet fragmentum historicum, quod ex antiquo codice bibliothecae Regiae excerptum hic subiunxi. Ὅτι ἐποχλουμένων ὕστερον τῶν Βυζαντίων ὑπὸ τῶν ὄρεων, διαφθειρότων αὐτοῖς· τὰ ὕδατα, ὁ Τυανεύς Ἀπολλώνιος ἀπὸ λίθου ξιστοῦ τρεῖς ἀνέστησε πηλαργούς, οἱ τινες οὐκ ἔωσαν ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει πηλαργούς. Ἐκείνοι γὰρ

pluviontes τοὺς ὄρεσι πρῶν ἡκόντιον νεκρὸς κατὰ τῶν δεξαμενῶν. Lamb.

(23) Τρεῖς — Πηλαργούς. Id est, ciconiarum statuas magice consecratas. τατίεσθιν, quae ciconias ingredi prohibebant. Huc respexit Justinus Martyr ita loquens: Εἰ θεός· ἐστὶ δημιουργὸς καὶ δεσπότης τῆς κτίσεως, πῶς τὰ Ἀπολλωνίου τέλματα ἐν τοῖς μέρεσι τῆς κτίσεως δύνανται; Καὶ γὰρ θαλάττης ὁρμᾶς καὶ ἀνέμων φορᾶς καὶ μωτῶν καὶ ὀρῶν ἐπιδρομῆς, ὡς ὁρῶμεν, κωλύουσι. Vide prolisius super hac re disserentem Salmasium in Flavianum Vopiscum. Hoc duntaxat addo, ejusdem generis τέλματα fuisse illa σείσμων φυλακτήρια, quae Marinus in posteriore parte Vita Procli, hactenus inedita, ab ipso ait erecta fuisse; item illa ἀγάλματα, ὅπως περιποιητικὰ καὶ νοσοποιὰ δημιουργήματα, quorum meminit Psellus in libro ἀναισθησίου (a), cui titulus est Τίνα περὶ δαιμόνων δοξάζουσιν Ἕλληνες. Lamb.

ἀναστήσαστο πελαργούς, ἀντιπροσώπως ὀρῶντας ἀλλήλους, οἳ καὶ μέχρι τοῦ νῦν διαμένουσιν, οὐ συγχωροῦντες ἐπιφοιτῆσαι τῇ πόλει τὸ τῶν πελαργῶν γένος.

Post hæc Dinæo præfecto mortuo Leo quidam Byzantii summum magistratum suscepit, sub quo Philippus Macedonum rex, Amyntæ filius, magis copiis admotis urbem obsedit, et cuniculis aliisque machinis bellicis muros aggressus est. Et sane facile eam expugnasset nocte illuni et immensa pluvia adjuvantibus, nisi quis deus tulisset opem, et canes per urbem ad latratum excitasset, nubesque lucidas ad septentrionem produxisset. Ea re suscitati cives urbem jam fere a Philippo captam conservarunt, turresque et murorum propugnacula labefactata ex lapidibus sepulchralibus restaurarunt. Ejus rei gratia illum murum cognominarunt Sepulcretum, erecta simul lampadifera Hecates statua. Postea vero ad pugnam navalem reversi illustri clade Macedones affecerunt; quamobrem Philippus bello ita finito Byzantiis cessit.

Ἐκείνης ἀναστήσαντες ἀγαλμα. Αὐτοῖς δὲ δόνας ἐτίχθησαν. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλυθέντος.

Postquam autem Leo quoque excessit e vita, Atheniensium imperator **IO** Chares cum quadraginta navibus in auxilium Byzantium profectus ad bellum contra Philippum occupavit promontorium Pronpontidis, quod inter Chalcedonem et Chrysopolim situm est, ibique periculum belli subiit. In eodem loco conjugem, expeditionis comitem, morbo extinctam sepulture tradidit, et aram ei posuit cum columna, in qua damalis seu juvenca conspicitur ex lapide polito; hoc enim nomine nuncupata fuerat Charetis illa uxor, ut liquet ex ascriptis hisce versibus, qui adhuc supersunt:

*Inachie non sum signum bovis, handque vocatur
A me adversum illud Bosporium pelagus.
Hanc etenim prius ira gravis Junonis abegit*

*Usque Pharus: sed ego mortua sum Cecropis.
Atque Charetis eram conjux, illumque sequebar*

*Nempe Philippiis navibus oppositum.
Bucula dicta sui: conjunx nunc grata Charetis
Terrarum gemino lætor utroque solo.*

Cum vero Chares Athenas navigasset, Protomachus præturam excepit, qui cum obturbantes Thracas armis subjugasset, ærea tropæa eo in urbis loco qui Miliarium dicitur statuit. Hoc etiam mortuo T mesius **II** quidam Argivorum civitati ascriptus

Meursii et Lambecii notæ.

(24) *Νεφέλας πυρρός* vocat nubes ardentes et lucidas. Simili loquendi formula utitur Suidas in v. Μαξέντιος: εἶδεν, inquit, ἐν τῷ οὐρανῷ στύλον πυρρός. LAMB.

(25) *Ὁὐ δὴ χάρων*. Ob eandem causam aliquot Byzantium numismatibus figuram lunæ insculptam videmus, cum hac inscriptione **BYZANTINI** **ΣΩΤΕΙΡΑ**. LAMB.

(26) *Κλῶνα ἐν ᾧ δάμαλις*. Mansit hæc columna ad tempora usque Constantini Leonis F., ut ex

Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις τοῦ στρατηγοῦ Διναίου τὸν βίον μεταλλάξαντος, Αἰών τις τῶν Βυζαντιῶν τὴν ἀριστοκρατίαν ἐδέξατο, ἐφ' ᾧ Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, Ἀμύντου παῖς γεγονώς, πολλὴν ἐπαγόμενος δύναμιν ἐπολιόρχει τὴν πόλιν, διώρουξί τε καὶ πολεμικαῖς μηχαναῖς τοῖς τείχεσι προσπελάζων· καὶ ταύτην ἂν εἰς βλάβος νοκτὸς ἐπιλαβόμενος ἀσελήνῃ, καὶ ὁμβροῦ καταβράχιντος ἐξαισίου, εἰ μὴ τις αὐτοῖς τοῦ θεοῦ γέγονε συμπαχία, τοὺς κατὰ τὴν πόλιν πρὸς ὕλακην ἀναστήσαντος κύνας, καὶ νεφέλας πυρρὸς (24) τοῖς ἀρκτοῖς ἐπάγοντος τόποις· ἐξ οὗπερ οἱ ὄημοι ἐπαγεθῆναι ᾔδον τὴν πόλιν ὑπὸ τῷ Φίλιππῳ γενομένην ἐβόσαντο, ἀναλαβόντες τοὺς διασπορέντας πύργους τοῖς ἐκ τῶν τάφων παρακειμένοις λίθοις, καὶ ἀνοίξαντες τὰς ἐπὶ τῷ τείχεσι τοῦ θεοῦ γέγονε συμπαχίαν (25) τὸ τείχος Τυμβοσύνην ἐκάλεισαν, λαμπρὰς πρὸς ναυμαχίαν τραπίντες περιφανῶς τοὺς Μακεδόνες τοῦ πολέμου Φίλιππος παραχωρεῖ Βυζαντινοῖς.

Ἐπεὶ δὲ καὶ Αἰών τὸν βίον μετέλλαξεν, ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς Χάρης, σὺν ναυσὶ μ' εἰς ναυμαχίαν Βυζαντιῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν κατὰ Φίλιππον πύλεμον, κατελαβὲ τὴν ἀκρὰν τῆς Προποντίδος, ἣ τις μεταξὺ καίτοι Χαλκηδόνος καὶ Χρυσοπόλεως, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῷ τόπῳ προσορμίσας ἀποπείραν ἐλάμβανε τοῦ πολέμου. Ἐνθα καὶ τὴν γυναῖκα συνεπομένην ἔχων αὐτῷ, νόσῳ βληθεῖσαν ἀποβαλὼν ἐν τάφῳ κατέθηκεν, ἀναστήσας αὐτῇ βωμὸν καὶ κίονα, ἐν ᾧ δάμαλις (26) δεῖκνυται ἐκ ξιστοῦ ἀποθανούσης. Οὕτω γὰρ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκέκλητο ἐκείνη ἡ γυνὴ τοῦ Χάρητος, ὁ περ καὶ διὰ τῶν ἐγγεγραμμένων κατ' ἡμᾶς διασωζομένων χρόνων. Εἰσὶ δὲ οἱ στίχοι

*Ἰναχίης οὐκ εἰμι βοῦς τύπος (27), οὐδ' ἀπ' ἐμοῦ
Κλῆθεται ἀνταπὸν Βοσπόριον πέλαγος.
Κεῖνην γὰρ τὸ πέδονος βαρὺς χάλος ἤλασεν*

*Ἐς Φάρον· ἥδε δ' ἐγὼ Κεκροπὶς εἰμι νέκυς.
Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος, ἐπὶ δὲ ὅτε κλῶνα
ἐκείνης*

*Τῆδε Φιλίππειον ἀντίλαος σκαφέων.
Βουλίδιον δ' ἤκουον ἐγὼ τότε· νῦν δὲ Χάρητος
Εὐνέτις ἡλείροις τέρποιμαι ἀμφοτέροις.*

Τοῦ δὲ Χάρητος εἰς Ἀθήνας ἐκπεύσαντος, Πρωτόμαχος τὴν στρατηγικὴν ἀρχὴν διαδέχεται, ἐς τοὺς ἐπαναστάνας Θράκας καταδουλοσάμενος τοῖς ὅλοις ἐν τῷ καλούμένῳ Μίλῳ τόπῳ τῆς πόλεως χάλασε ἀνίστησε τρόπαια. Κατοικομένου δὲ καὶ τούτου,

Cedreno accipimus. MEURS. — Hujus statue meminit antiquus ineditus chronographus, qui in bibliotheca Regia asservatur, his verbis: γίνεται δὲ τῷ Ἰναχῷ θυγάτηρ θυγάτηρ Ἰώ. Ταύτης ἐπώνυμος ὁ Βόσπορος ἐκλήθη τοῦ Βυζαντίου, ἀφ' οὗ στήλην ἐστήσαν δαμάλεως ἐν κίονι πρὸς τὸ ἀντίπεραν τῆς ἀκροπόλεως Βυζαντίου. LAMB.

(27) *Ἰναχίης οὐκ εἰμι βοῦς*. Hoc epigramma alii Dioscoridi cuidam, alii Hecateo adscribunt. Exstat Anthologie l. III. MEURS.

Τιμήσιος ἀνὴρ τῶν ἐν Ἀργείοις τραφέντων (28) Ἀπρῶτον μὲν κατὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἐφεσιᾷ (29) (ἐνθα ποτὲ Ἐφεῖοι ἀποικίας πέμφαντες καὶ πόλιν οἰκοδομεῖν πειραθέντες αὐθις τοῦ Βυζαντίου ὤκησαν λόγου·

Ὀλίγοι οὖν καὶ τὴν ἱερὴν πόλιν οἰκήσουσιν,
Ἀκτὴν θρηδύνῃ τ' ἐννευρον παρὰ τὴν στόμα Πόντου,
Ἐνθα δύο σκύλακες πολὺν λίαντοισι θάλασσαν,
Ἐνθ' ἰχθὺς (30) ἑλαφὺς τε νομὸν βόσκονται ἐς [αὐτόν]

ἀντικαταστήσαι πόλιν ἐπιχειρήσας καὶ διαμαρτύν τῆς ἐλπίδος συνοικίζεται Βυζαντίοις, καὶ στρατηγὸς ἀναδειχθεὶς τοῦ παντὸς δήμου πᾶσαν ὁμοῦ τὴν πόλιν εἰς τὸ μέζον καὶ περιφανέστερον μετεβύβησε, νόμους περὶ τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος, καὶ εἴθῃ καθιστὰς πολιτικὰ δι' ὧν ἀστέως τε καὶ φιλανθρώπους τοὺς πολίτας ἀνδείξεν. Ἰσρά τε θεῶν πλείστα τὰ μὲν αὐτὸς ἀνέστησας, τὰ δὲ καὶ πρὶν ὅντα διεκόσμησε· τὸν γὰρ πρὸς τῇ ἄκρᾳ τῆς Προποντίδος θαλάσσης κεκμενον ναῦν, ὃν ἴδων ποτὲ τοὺς ἑωδὲκα θεοὺς καθίδρυσε, κατηρεπιχωμένον ἀνέγειρε, καὶ τὸν ἐπὶ τῷ Φρίξῳ λεγομένῳ λιμένι Ἀρτέμιδος οἶκον ἀνεκαίνισε. Ἐπὶ δὲ τούτῳ Καλλιᾶδος στρατηγῆσας τοῦ Βυζαντίου, ἀριστὰ τε πρὸς τοὺς ὀθωνίους καὶ ἑμυλίους πολέμους ἀγωνισάμενος, τὸ περιβόητον καὶ θαυμαστὸν τοῦ Βύζαντος ἔργον κατὰ τὴν λεγομένην Βασιλικὴν ἀνέθηκε, καὶ ἐπέγραψεν οὕτως·

Τὸν κρατερὸν Βύζαντα (31) καὶ ἱμερτὴν Φιδά-
λειαν
Κλεῖνι νοστήσας ἀνέθετο Καλλιᾶδος.

Meursii et Lambecii notæ.

(28) Τραφέντων. Scribe γραφέντων. Sensus est, Timesium non notione sed jure tantum municipali Argivum fuisse. Ejusmodi cives Latine adscripticii dicuntur, quibus opponuntur nativi. Egregius hæc de re Ciceronis locus exstat in oratione pro L. Cornelio Balbo. In Græcis, inquit, civitatibus videmus Athenis Rhodios, Lacedæmonios cæterosque antiquæ adscribi, multarumque esse eosdem homines civitatum. Idem Archiam poetam adscripticium rivem vocat et Heracleæ adscriptum fuisse ait. Hoc loco igitur simplex γράψεν idem est atque πολιτογραφῆν seu in civitatem adscribere. Hinc quoque corrigenda est Latina versio Hesychii: frustra enim ejus interpres antiquam et genuinam codicis Palatini lectionem sollicitat et pro γραφέντων legendum censet τραφέντων. Idem ibidem annotat Timesium hunc fuisse patrem Pescennii Nigri, qui cum Severo de imperio dimicavit. Sed præterquam quod ex Ælio Spartiano et Dione constat Pescennium Nigrum Italum fuisse et patrem habuisse Annum Fuscum, matrem vero Lampridiam, vel sola distantia temporum, quibus vixerunt, errori detegendo sufficit, quia alter Græcia Romanorum consulum armis nondum subjugata floruit, alter autem aliquot centum annis post Severo imperatori fuit coævaneus. LAMB.

(29) Πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἐφεσιᾷ. In uno cod. Val. legitur πρὸς τὸν λεγόμενον Ἐφασάτην, in alio Ἐφασάτην. Mihi dubium non est quin locus nominatus Ἐφασάτης vel Ἐφαστῆς idem sit atque portus Ephesiorum, cujus meminit Dionysius Byzantius his verbis, εἰπερ ἄρα τῶν Φησιῶν εἶεν· His, inquit, ante commemoratis locis proximus succedit Phosphorus locus, qui vel a Diana vel a vicina antiqua Pharo cognomen traxit. Huic adjungetur et continens longum litus vocatum Ephesiorum est portus, a multis naribus Ephesiorum hæc appellatus. Sed procul dubio ibi scribendum est: huic adjunctum est continens longum litus et portus vocatus Ephesiorum. Verisimile enim est Dionysii hæc verba in hunc modum Græce concepta fuisse: Ἰταὶτα προσεχὴς τὴν ἑστὴν καὶ μακρὸς ἀγιάλδης καὶ ὁ λιμὴν ὁ καλούμενος Ἐφαστῆς vel τῶν Ἐφασίων. Similiter fere Strabo, de litore Latino loquens, Ἰταὶτα αἰτ προσεχὴς τὴν ἑστὴν καὶ ἄλγμνος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρκιαίῳ λιμένιον ἔχων. Item, l. iv, ubi agit de ora Ligustica, et passim alibi. Hoc præterea notandum est, portum antiquitus nuncupatum Ἐφαστῆν hodieque paulum immutato nomine Ἀφασιάτην vocari. LAMB.

primum ad pontum Euxinum, in loco nuncupato Ephesiate (ubi quondam Ephesii, colonis eo deductis, urbem edificare conati secundo Byzantinum oraculum audiverunt):

Felices, sacram qui Ponti in faucibus urbem.
Threicioque sinum condent in littore cives.

Hic ubi cæruleum lambunt duo flumina pontum,
Piscis ubi cervusque cibo vescuntur eodem),

urbem ex adverso condere incipiens, cum spe excidisset, ad Byzantios se contulit, universique populi imperator designatus totam civitatem majorem splendidioremque reddidit. Leges etiam de quotidianis commerciis promulgavit, et consuetudines instituit civiles, quibus elegantes ac humanos cives effecit; ad hæc sana deorum plurima partim ipse exstruxit, partim prius exstructa adornavit. Nam templum in promontorio Propontidis positum, quod Jason olim duodecim diis dedicaverat, dirutum restauravit, et in portu Phrizi Dianæ ædem renovavit. Post hunc Calliades Byzantii dux in externis et civilibus bellis strenuus, 12 celebre illud et admirandum Byzantis simulacrum in Basilica consecravit, cum hac inscriptione:

Magnanimum Byzantem cum græta Phidalæa,
Erexit junctis Calliades statuis.

(30) Ἐνθ' ἰχθὺς. Ultimus hic oraculi versus continet subobscuram periphrasim sinus nuncupati Cornu. Nam cervus denotat formam ejus cornu cervino similem, quoniam in multis sinibus quasi in ramos floditur. Per piscem vero significatur pelamys, quæ ob vim fluctus intro compellens et angustiam sinuum numero illic capitur. Utrumque confirmat Strabo, l. vii his verbis: Ἐστὶ δὲ τὸ Κέρας προσεχὴς τῷ Βυζαντίῳ τείχεϊ, κόλπος ἀνέχων ὡς πρὸς ὀσύν ἐπὶ σταδίοις ἐξήκοντα, δοικῶν ἐλάφου κίρατι. Εἰς γὰρ πλείστους σχίζεται κόλπος ὡς ἂν κλάδους τινὲς, εἰς οὓς ἐμπέτουσιν ἡ πηγάμους ἀλλασκεται βόδιος διὰ τε τὸ πλῆθος αὐτῆς καὶ τὴν βίαν τοῦ συνελαύνοντος βοῦ καὶ τὴν στενότητα τῶν κόλπων,

(31) Τὸν κρατερὸν Βύζαντα. Exstat hoc epigramma Antholog., l. iv, legiturque ibi εἰν ἐνὶ προκίῳ. Exstat ibidem alterum etiam p. 298, cujus initium est ἱμερτὴ φιδάλεια. Fuit quoque sinus Phidalææ, cujus meminit Suidas in Ἠράκλειος. MEURS.

Et hæc quidem Byzantiis partim sub optimatum partim sub tyrannorum imperio diversis temporibus acciderunt. Cæterum postquam consulari virtute Romanum imperium reliquas omnes potestates superaverat, redacta jam in servitutem Græcia merito se quoque illi submiserunt Byzantii. Aliquanto tamen post, Severo Romanis imperante, Nigri Orientis tyranni partes seculi cum imperatore manus conserere ausi sunt; quamobrem jure civitatis multati, mœnibusque urbis funditus eversis, Perinthiorum cognomento Heracleensium servitio addicti sunt. Sed sedata mox Severi indignatione rursus eidem paruerunt imperatori; qui etiam majoribus atque illustrioribus ornamentis Byzantium restituit. Nam balneum extruxit amplissimum juxta Jovis equestris aram, et lucum Herculis, qui donatis ibi Diomedis equis Zeuxippi nomen loco deditur creditur. Item vicinum Hippodromum, Dioscuris sacrum, tabulatis et porticibus exornavit, ubi usque nunc metæ deorum præsidum indicia exhibent, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Quousque igitur Severus superstes fuit, ab ejus filio Antonino urbs Antoninia appellabatur. A Byzante autem usque ad Severum anni 685 elapsi sunt. ὁ δὲ βασιλεὺς. Καὶ μέχρι μὲν οὗ περιτὴν ὁ Σεβήρος, ἀπὸ τοῦ Βύζαντος μέχρι πάντες.

Meursii et Lambecii notæ.

κόλπον, ὥστε καὶ χειρὶν ἀλλοχεύειν διὰ τὴν στενοχωρίαν. Pluribus eruditissime de hac re disputat Jo. Tristatus in explicatione nummi Byzantii, cusi in honorem Sabine uxoris Hadriani imperatoris, in quo visuntur duæ pelamides cum inscriptione BYZANTIΩΝ. ΕΠΙ. Δ... ΠΟΤ. ΤΟ. Β. Ejusdem generis nummum vidi Romæ apud Franc. Gotofredum, in cuius una parte visitur delphin medius inter duas pelamides, cum inscriptione BYZANTIΩΝ, ab altera vero effigies mulieris cum inscriptione ΙΟΥΛΙΑ. ΜΑΙΚΑ. ΑΥΤ. ΛΑΜΒ.

(32) Περιτὴν οὖν ἐτάχθησαν δουλεύειν. Herodianus l. iii: ἕλκω ὑπερὸν λιμῶν, πᾶσά τε ἡ πόλις κατεσχάθη, καὶ θεάτρων τε καὶ λουτρῶν παντός τε κλισίου καὶ τιμῆς ἀπαρεθὲν τὸ Βυζάντιον κώμη δουλεύειν Περιτῶν; ὥρων ἐδόθη. Vide Suidam in Σεβήρος, Cedrenum, Manasse, Zonaram. MEURS.

(33) Κατὰ τὸν τοῦ Ἰππίου Διὸς βωμόν. Per Joannem equestrem credo hic intelligi Neptunum, qui etiam Ζεὺς θαλάσσιος nuncupatus fuit. ΛΑΜΒ.

(34) Ἐνθα δὲ καὶ. Scribe ἔνθα δὲ αὐτὸν φασιν τοὺς Διομήδους δαμάσαντας ἵππους Ζεῦσιππον τὸν τόπον ὀνομάσαι. Dicuntur autem hæc per parenthesis. Sensus est, thermas Zeuxippi ita nominatas fuisse διὰ τὸ τὸν Ἡρακλέα ἐκείσε Ζεῦσαι τοὺς ἵππους τοῦ Διομήδους ὅφ' ἄρμα. Eusebius in Canone chronico eas ita appellatas fuisse ait ad conservandum memoriam Zeuxippi, ultimi Syconiorum regis. ΛΑΜΒ.

(35) Ζεῦσιππον. Multa passim celeberrimi hujus balnei mentio apud scriptores. Conflagravit anno 5 imperii Justiniani, teste Cedreno. Erat autem hic balneum etiam aliud minus, in quod exstat epigramma istud Leonij Scholiastici Anthol. l. iv:

Μὴ νεμέσα, Ζεῦσιππε, παρὰ τὴν ἄλλοι Λοστρῶν·
καὶ μεγάλῃν πυρ' ἄμαξαν ἐρωτύλος ἦδ' οὐ φασιν.

MEURS.

(36) Τὰ τῶν ἐφόρων γυμνάσματα. Hesychius in-

terpretes pro ἐφόρων legendum esse monet ἐφόρων, canique secutus correctionem hæc ita Latino vertit: ubi etiamnum curatione ascensuum indicia exhibent, per superiora, quæ æneis obeliscis inestabunt. Sed verendum est absque ulla Græci textus mutatione: ubi etiamnum metæ deorum præsidum exhibent indicia, ova nimirum æneis obeliscis imposita. Nam per ἐφόρους, hoc est præsidēs et inspectores, intelliguntur Dioscuri, quibus dicatum fuisse Cyprianum hippodromum ipse Hesychius paulo ante affirmat. Ideoque subiungit ad sua usque tempora castrorum ibi insignia permansisse, ova nimirum supra metæ æneis obeliscis imposita. Cæterum post verba τοὺς χαλκοὺς ὀβελίσκους addit ex Hesychio, quæ apud Codinum perperam ommissa sunt, ἐπὶ δὲ τοῦτοι; καὶ στρατιωτικὰ τέλη προσέειμε. Στρατιωτικὰ τέλη hic significant τὰ στρατιωτικὰ τέλη, ut apud Homerum Iliad. η'. δόρυον ἐπὶ τῷ εἰδοντο κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσιν. Similiter exponenda sunt illa verba apud Hesychium, cujus interpretes longe diverso sensu ita vertit: et assignavit in hanc rem impensas et militari ærario. ΛΑΜΒ.

(37) Ἀντωνινία. Corrige Suidam, apud quem male legitur Ἀντωνία ἡ πόλις. MEURS. Post Ἀντωνία ἡ πόλις κατωνομάζετο addit ex Hesychio quæ hic ommissa sunt: ἐπειδὴ δὲ τοὶ θεοὶ τῶν βασιλέων ἀπεδόθη, αὐτοὶ δὲ Βυζάντιον ὀνομάζετο, id est, postquam autem in numerum divorum relatus est (sc. Severus), iterum Byzantii nomen urbis accepit. Sed apud Hesychium pro ἀπεδόθη necessario scribendum est ἀπεδόθησαν, ut referatur ad utrumque, Severum nempe et Antoninum Caracallam, quoniam ea quæ præcedunt, ita sunt concepta, καὶ μέχρι μὲν οὗ περιτὴν Σεβήρος; καὶ ὁ τοῦτου καὶ Ἀντωνίνος. Præterea notandum hic occurrit, verba ἐπειδὴ δὲ τοὶ θεοὶ τῶν βασιλέων ἀπεδόθη idem valere ac si dixisset μετὰ δὲ τὴν θάνατον αὐτοῦ, nam, ut ait Tacitus in fine libri xv Annales.

(38) Ἀντωνινία. Corrige Suidam, apud quem male legitur Ἀντωνία ἡ πόλις. MEURS. Post Ἀντωνία ἡ πόλις κατωνομάζετο addit ex Hesychio quæ hic ommissa sunt: ἐπειδὴ δὲ τοὶ θεοὶ τῶν βασιλέων ἀπεδόθη, αὐτοὶ δὲ Βυζάντιον ὀνομάζετο, id est, postquam autem in numerum divorum relatus est (sc. Severus), iterum Byzantii nomen urbis accepit. Sed apud Hesychium pro ἀπεδόθη necessario scribendum est ἀπεδόθησαν, ut referatur ad utrumque, Severum nempe et Antoninum Caracallam, quoniam ea quæ præcedunt, ita sunt concepta, καὶ μέχρι μὲν οὗ περιτὴν Σεβήρος; καὶ ὁ τοῦτου καὶ Ἀντωνίνος. Præterea notandum hic occurrit, verba ἐπειδὴ δὲ τοὶ θεοὶ τῶν βασιλέων ἀπεδόθη idem valere ac si dixisset μετὰ δὲ τὴν θάνατον αὐτοῦ, nam, ut ait Tacitus in fine libri xv Annales.

Ἄλλ' ἐπαναχτέον τὸν λόγον (38), καὶ διηγητέον Ἀ
 ὅπως Σεβήρος τοῦ Βυζαντίου ἐκράτησεν. Ἀναστὰς
 ἐκ Πώλης Σεβήρος (39) κατέβηκε τὸ Βυζάντιον,
 κρατοῦντος τότε αὐτοῦ Νίγρου τοῦ υἱοῦ Τιμησίου·
 καὶ εἰρηνικὰς σπονδὰς μετὰ Νίγρου ποιήσας· εἰσ-
 ἦλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον.
 Ἐπεί δὲ οἱ Βυζάντιοι ὁπὸ Μακεδόνων (40) κακῶς
 ἐπολιορχοῦντο καὶ ἐλυμαίνοντο, ἐξῆλθεν ὁ Σεβήρος
 κατὰ Μακεδόνων, ὁπερμαχὸν Βυζαντίων. Μείλων
 δὲ ἐξέρχεται τὴν ἰδίαν θυγατέρα τῇ τοῦ Νίγρου
 υἱῷ εἰς γυναικὰ παρέδωκεν· τὸν γὰρ στρατὸν αὐτοῦ
 ὁ Σεβήρος κατέλιπεν ἐν Χρυσόπολει. Ἐν δὲ τῇ τοῦ
 γάμου εὐωχίᾳ ἔστησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης (41) δύο
 φιλόσοφοι τινες Ρωμαῖοι, Φόρτων καὶ Μερκίων κα-
 λούμενοι, καὶ εἰπον πρὸς τοὺς ἐσθλόντας Βυζαντίους·
 Ἡγάγομεν χαρὰν ἀνερεθὴ καὶ λύπην ἀζήμιον. Ὡ
 Προκαλεσάμενος δὲ Νίγρος τοὺς φιλοσόφους αὐτοῦ
 ἵσκει ἐρευνᾶν περὶ τοῦ ῥήματος. Ἄλλ' οὐδεὶς
 ἠδυνήθη διερμηνεύσαι αὐτό. Εἰς δὲ τις τῶν ἐν τῇ
 συμποσίῳ ἀνακαίμενων, ἀρχίνους πάνυ, ἥδη γε-
 ραῖος, ἀναλογισάμενος· τὸ ἀποφθεγμα εἶπεν· Ὁ τοῦ-
 τος ἱστικὸς καὶ ἀγωνιστικὸς ἀγών. Ὡς τότε ὁ
 Σεβήρος πρὸς θεραπείαν τοῦ συμπενθεροῦ (42) αὐ-
 τοῦ Νίγρου ἔκτισε δύο λουτρὰ, ἔσθθεν μὲν τῆς
 πόλεως καὶ πλησίον τοῦ παλατίου ἐν, τὸ καλούμενον
 Ζεύσιππον, ἔσθθεν δὲ τῆς πόλεως τὰ νῦν καλού-
 μενα Κάμινια, λουτρὸν εὐμεγέθες καὶ ἀξιοθαύμα-
 στον. Ἐκ δὲ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ μεγέθους αὐτοῦ ἐν
 ἑκάστῃ ἡμέρᾳ δύο χιλιάδες ἑλίουοντο. Ἦπτε δὲ τὸ
 τοιοῦτον λουτρὸν μετὰ τοῦ μηδικοῦ πυρός (43). Τὸ

Meursii et Lambecii notæ.

deum honor principi non ante habetur quam agere
 inter homines desierit. Simili mortis periphrasi
 utitur Solinus, ubi ait Angitiam salubri scientia
 adversus morbos resistantem, cum inter homines
 vivere desisset, deam habitam fuisse. Ita enim ibi
 restituendum est ex antiquissimo codice R. P. Sir-
 mondi, pro eo quod vulgo legitur, cum dedisset
 hominem vivere. Sic S. Augustinus de civit. Dei 2,
 5: nec ullo modo, inquit, crederet verendum
 laudabilis femine ita in contrarium divinitate mu-
 tari, ut hominibus eam talibus advocarent cultores
 sui, quilibet convictis in quempiam jaculatis, cum
 inter homines viveret, aures clauderet seseque sub-
 traheret. Item Seneca apotheosin Claudii enarrans,
 et ille quidem, ait, animam ebullit, et eo desit
 vivere videri; atque populo post subiungit: ultima
 vox ejus hæc inter homines audita est. Etiam Cicero
 Tuscul. 1: Abiit, inquit, ad deos Hercules. Nun-
 quam abisset, nisi, cum inter homines esset, eam
 sibi viam munivisset. LAMB.

(38) Ἄλλ' ἐπαναχτέον τὸν λόγον. Quæ hec us-
 que Codinus narravit de originibus Byzantii, ean-
 dem ad verbum sunt quæ in antiquissimo codice
 Palatino bibliothecæ Vaticanæ habentur cum hoc
 titulo, Πάτρια Κωνσταντινουπόλεως κατὰ Ἡσυχίου
 ἱεροστόργου. LAMB.

(39) Ἀναστὰς ἐκ Πώλης Σεβήρος. Totum hoc
 quod sequitur, de reconciliatione Severi et Nigri,
 fuisse est et nugatorium. Confundit enim Severum
 imperatorem cum Severo Aureliano, quem Ælius
 Spartianus refert filias suas Nigri filiis despon-
 disse. Sed deceptus est, inquit (sc. Nigri), consiliis
 Severi Aureliani, qui filias suas ejus filiis despon-
 dens persistere eum fecit in imperio. Pescennium
 Nigrum Timesii filium fuisse supra duplici argu-

Sed revocanda oratio est, et narrandum quomodo
 Severus Byzantio potius sit. Profectus Roma Seve-
 rus Byzantium venit, quod Nigri Timesii filius tunc
 occupaverat: parisque fœdere cum Nigro sancito,
 cum proceribus suis urbem ingressus est. Postea
 vero cum Byzantii gravi Macedonum obsidione pre-
 mierentur, Severus contra Macedonas egressus pro
 Byzantiis pugnavit. Exiturus vero filiam suam
 Nigri filio uxorem dedit: exercitum enim suum
 Severus Chrysopoli reliquerat. Cum igitur nuptiæ
 celebrarentur, duo quidam philosophi Romani,
 quibus Phortion et Marcion nomen erat, mensæ
 astiterunt, Byzantinis epulantibus dicentes: Inane
 gaudium et dolorem indolentem adduximus. Quare
 Nigri, vocatis ad se philosophis suis, quid sibi hoc
 dictum vellet inquisivit, sed nullus interpretari po-
 terat. Unus autem ex convivis admodum ingeniosus
 jam senex apophthegma illud considerans: Hoc
 est, inquit, equestre et gymnicum certamen. Tum
 Severus in honorem affinis sui Nigri duo balnea
 condidit, unum 14 in urbe vicinum palatio, quod
 Zenxippus nuncupatur, alterum vero extra urbem,
 quod nunc Caminia vocatur, balneum magnum et
 mirabile, adeo ut propter vastam ejus magnitudi-
 nem duo millia hominum quotidie in eo lavarentur.
 Succendebatur autem hoc balneum igne Medico.
 Cæterum Hippodromus, qui usque huc integer
 permansit, ab eodem Severo exstructus fuit, cum
 prius in eo loco essent horti duorum fratrum et
 ejusdem viduæ. Erat quippe ad æream usque co-

mento refutavi, scilicet distantia temporum quibus
 vixerunt, et auctoritate Spartiani et Dionis, qui
 ipsum Italum fuisse aiunt, et patrem Annum
 Fuscum, matrem Lampridiam habuisse. Sed cum
 omnia, quæ hic a Codino de Pescennio Nigro et
 Severo narrantur, futilitatis summæque levitatis
 plena sint, inde satis absque alio argumento liquet
 quam fidem mereantur quæ de Timesio Nigri
 patre, nunquam alibi lecta, hoc loco refert.
 LAMB.

(40) Μακεδόνων. Videtur loqui de legionibus
 Macedonicis, quibus Severus imperator ad Byzan-
 tium expugnandum usus est. LAMB.

(41) Ἐπὶ τὴν κάτω μοῖραν τραπέζης ἔγουν τοῦ
 διαδυτίου. Vat. cod. LAMB.

(42) Τοῦ συμπενθεροῦ. Iterum confundit Seve-
 rum Aurelianium cum Severo imperatore. LAMB.

(43) Μηδικοῦ πυρός. Quis hic Medicus ignis
 querendum est. Invenio etiam Pomaicum apud
 Diaconum in Leone et Michael, quem pariter
 ignoro. MEURS. — Per ignem Medicum credo intel-
 ligendum naphtham, quam Nicander vocat τὸ Μη-
 δέας Κοληγίδος ἐχθόμενον πῦρ, quia sponsam Ja-
 sonis hoc igne a Medea crematam ferunt, testis
 Plinio 2 105. Alias Græci appellant ἑλατον Μη-
 δέας, ut refert Procopius Goth. 4: Ἀγγεία θείου
 τε καὶ ἀσφάλτου ἐμπλησάμενοι καὶ φαρμάκου, ὅπερ
 Μηδοὶ μὲν νάφθαν καλοῦσιν, Ἕλληνας δὲ Μηδέας
 ἑλατον. Sed forte apud Procopium pro Μηδέας
 scriptum fuit Μηδίας, id est Medie regionis. Ita
 Ammianus Marcellinus, l. xxii et Solinus, c. 21
 oleum Medicum nuncupant, et vetus Nicander
 scholiastes φάρμακον Μηδικόν, et noster antiquior
 hoc loco Μηδικὸν πῦρ. De usu autem naphthæ sed
 ignis Medici in succendendis balneis nihil aliibi

lunnam Tetrapleuri planus locus: inde vero usque ad Sphendonon magnas columnas et substructiones erexere, eo quod locus esset valde prius, quam etiam ob causam cisternæ quam frigidam vocant destinatus est. Unam quidem graduum partem ipse Severus absolvit, alteram autem imperfectam reliquit, quia ipsi nuntiabatur Gallos Romanam depopulari; quare statim illo se contulit, ubi etiam morbo comitali vitam finivit, anno imperii decimo septimo.

Ὡς τὸ ἔταρον ἀτελὲς διὰ τὸ ἐλθεῖν εἰ; αὐτὸν ἀγγέλλαν ὅτι Γάλλοι πορθεῖσι τὴν Ῥώμην, καὶ παραγινῶσθαι (48) ἐν αὐτῇ. Ἡ δὴτα καὶ τελευταῖα νόσος ἐπιληψίας, βασιλεύσας χρόνους; διακριντά.

A morte vero ipsius usque ad imperium Constantini magni anni 60 et ultra elapsi sunt. Cæterum 362 anno post Augusti Cæsaris principatum, cum Roma vetus ejusque res jam declinare cœpissent, Constantinus Constantii filius imperio potitus novam hanc et perpulchram 15 urbem Constantini nomine insignitam condidit. Cumque mirabili pul-

αὐτὸς τοῦ Σεβήρου (41), κήπων ὄντων ἐκείνῃ δύο τινῶν ἀδελφῶν καὶ γυναικὸς χήρας. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ χαλκοῦ κίονος τοῦ Τετραπλεύρου (45) παίδων; ἦν ὁ τόπος, ἀπὸ δὲ τούτου καὶ μέχρι τῆς Σπινδόνης (46) κρημνοῦ ὄντος κίονες ἀμαγέθεις καὶ κτίσματα ἀνηγέρθησαν. Ἐνθα δὲ καὶ ἡ ψυχρὰ καλουμένη κινστέρνα ἐστὶ, διότι πάνυ κρημνώδης (47) ἦν ὁ τόπος. Τὸ δὲ ἐν μέρος τῶν βαθυτέρων ἀνεπηρώθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Καταλείφθη

παρῆλθον δὲ (49) χρόνοι ἐξήκοντα καὶ ἐπίκειται ἄχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἐν δὲ τῇ τριακοσιᾷ (50) καὶ ἐξηκοστῇ δευτέρῃ ἐτι

B ἀπὸ Αὐγουστοῦ Καίσαρος μοναρχίας, τῆς προεστέρας Ῥώμης (51) καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῆς ἦδη πρὸς τὸ πέρας ἀφικνέμενων, Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντίου παῖς (52) τῶν σκηπτρῶν ἐπιλαβόμενος τῇ

Meursii et Lambecii notæ.

legi. Cæterum quod Meursius ad hunc locum observat de igne Pomiceo, cuius mentio fit in Historia Miscella, nullius plane momenti est. Ibi enim non Pomiceus, sed Romæius legendum est. Verba Historiæ Miscellæ. l. xxi hæc sunt: Porro vernali tempore venit Suphan, et comperta Romæici ignis efficacia transcurrit in Bithyniam. Ibi item paulo post: Post paululum venit et Gissid: similiter et ipse cum eadem didicisset de humido igne, applicavit penes Saturnon. Ubi nota, qui primo vocatur ignis Romæius seu Ῥωμαϊκός, postea appellari ignem humilum. Est ergo Romæius sive Romanus ignis idem qui Græcis dicitur πῦρ ὕδρην seu ignis liquidus, quoniam per siphones emittitur. Alias ignis Græcis nuncupatur, ut apud Luitprandum de rebus Imp. 3. 6. In antiquo Chronico ms. Cavensi vocatur ignis marinus: Anno Domini 669, indict. 12, Constantinus filius Constantis superioris. Hujus tempore, anno quinto, ignis adinventus est marinus a Callinico architecto, qui e Syriæ civitate Heliopoli profugus ad Romanos venit. Hinc corrigendum est Constantinus Porphyrogenitus de administr. Imp. c. 48, ubi agit de igne Græco: Ἰστέον, inquit, ὅτι ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίου, τοῦ καὶ πωγωνάτου καλουμένου, Καλλινικός τις ἀπὸ Ἰλίου πόλεως Ῥωμαίους προσφυγὼν τὴν διὰ τῶν σιφώνων ἐκφερόμενον πῦρ ὕδρην κατεσκεύασε. Pro υἱοῦ Κωνσταντίου lege υἱοῦ Κωνσταντος; et quæ sequuntur τοῦ καὶ πωγωνάτου refer ad Constantinum ejus Constans, qui in Sicilia obiit, pater fuit, ut testantur Zonaras, Cedrenus et alii historici. Postea pro ἀπὸ Ἰλίου πόλεως; scribe ἀπὸ Ἡλιόπολεως; LAMB.

(44) Ἐκτίσθη παρ' αὐτοῦ τοῦ Σεβήρου. Vide Suidam in Σεβήρος; MEURS.

(45) Τοῦ Τετραπλεύρου. Hanc columnam Tetrapleuri collapsam et multo tempore prostratam erexit rursum per Proclum Theodosius imperator. Eamque in rem epigramma exstat Antholog. l. iv (2 p. 239 Jac.): Κίονα τετράπλευρον x. τ. λ. Dicit poeta κίονα τετράπλευρον, ut Horatius Stertinius acumen et alii alia: itaque errat interpres, qui vertit columnam quadrilateram. Erat autem Tetrapleurum locus Cpolli, ubi statuae andorum Cupidinum pomis v'se petentium, et Ἀνεμοδούλιον quoque dicebatur. V. Nicetas in Andronico Comneno p. 432. MEURS.

(46) Τῆς Σπινδόνης. Meminit hujus loci etiam Cedrenus: Καλεῖται οὖν ὁ βασιλεὺς πυρὴν ἐν τῇ

σπινδόνῃ ἀνιπθῆναι καὶ τὸν πραιπόσιτον ἐν αὐτῇ κατακαῆναι. Et hinc observa supplicia ibi de noxiis solita esse. MEURS.

(47) Κρημνώδης. In uno cod. Vat. perperam legitur σκυμνώδης, quam lectionem secutus inferioris τόπων σκυμνώδῃ verterat locum catulis leonum destinatum. LAMB.

(48) Καὶ παραγινῶσθαι. Ἀκούσας τοῦτο ὁ Σεβήρος παραγινῶτο Val. LAMB.

(49) Παρῆλθον δὲ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ παρῆλθον Val. LAMB.

(50) Ἐν δὲ τῇ τριακοσιᾷ. Vide Suidam in Κωνσταντίνος; ὁ μέγας, item in Κωνσταντίνου πόλις; MEURS.

(51) Ἀπὸ Αὐγουστοῦ Καίσαρος μοναρχίας, τῆς προεστέρας Ῥώμης. Ita ex codicibus manuscriptorum et Hesychio hunc locum restitui. Antea perperam legebatur: Ἀπὸ Αὐγουστοῦ Καίσαρος; ἡ μοναρχία διήλθεν τῇ προεστέρῃ Ῥώμῃ. LAMB. — Hesychius certe apud (p. 43), δύο καὶ ἐξήκοντα τριακσίον ἀπὸ τῆς Αὐγουστοῦ Καίσαρος μοναρχίας διελθούστων ἐνιαυτῶν τῆς προεστέρας Ῥώμης.

(52) Ἀφικνέμενων. Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντίου παῖς. Ita hæc continua serie legenda sunt. In superioribus editionibus post vocem ἀφικνέμενων interpunctum erat, novo subsequente titulo: ἀρχὴ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Cætera ita legebantur: Κωνσταντίνος ὁ Κωνσταντος; παῖς; etc. Sed antequam ulterius progrediar, libet hic adscribere fragmentum ex incerti cujusdam Julii Pollucis chronico

D hactenus inedio, cuius collatione, quæ deinceps Codinus variat de Constantino Magno et institutione Byzantii, corrigi et illustrari possunt. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντίνος; ἤρξατο κτίζειν πόλιν ἐπὶ ὀνόματι ἰσίου ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ πρὸ τοῦ ἡλίου ὕψι τὸν Ἀφαντος τάφον, οὗ δὲ φασὶν τὸν ναύσταθμον ἐσχηκέναι τοὺς ἐς Τροίαν στρατεύσαντας Ἕλληνας; θέλουν τὴν βασιλείαν Ῥώμης μετατίθεναι ἐπ' αὐτῇ. Θεὸς δὲ κατ' ὅναρ τῷ βασιλεῖ ἐκέλευσεν ἐν τῷ θύρῳ κτίζειν τὴν νῦν λεγομένην Κωνσταντινούπολιν. Ὅστις καὶ τὸ πρῶτον τείχος τῆς αὐτῆς πόλεως ἀνατίσας τοῦ Βύζαντος, προσθήσας ἄλλο διὰ στήμα πολὺ τείχους νέου, καὶ συνάρας τὴν παλαιὰν τείχει τῆς αὐτῆς πόλεως; ἀναπηρώσας καὶ τὸ ἱππικὸν, καὶ κοσμήσας αὐτὸ γαλκουργήμασι καὶ πύσῃ ἀρετῇ, κτίσας ἐν αὐτῷ καὶ κάθισμα θεοῦ βυσαντικοῦ, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὄντος. Ἐκτίσας δὲ καὶ παλαιοτέρων μέγα καὶ εὐρύτερας, καὶ

νίαν ταύτην καὶ περικαλλῇ ὀνέστησε πόλιν, τὴν λεγομένην Κωνσταντινίου (53). Θωμαστὴν γὰρ προσεργασάμενος τῷ κάλλει πόρρωθεν καὶ τὰ τελεῖν μετέπειτα ἀπὸ τοῦ Τρωαδικοῦ ἐμβόλου (54), λουτρὰ τε καὶ ἱεροὺς δύο (55), οἴκους μεγάλους ἀνήγειρε (56), καὶ ἐν τῇ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ (57),

Meursii et Lambecii notæ.

δημοκρατία οὐσαύτως· τοῦ ἐν Ῥώμῃ δυοῖς πλησίον τοῦ ἱππικοῦ. Ἐκτίσας δὲ καὶ φόρον μέγαν καὶ εὐπροσπῆ πύλιν, στήσας ἐν μέσῳ κίονα ἀληφρότερον δέξιν θαύματος, καὶ ἐπάνω τοῦ αὐτοῦ κίονος ἔστησεν αὐτοῦ ἀνδριάντα, ἔχοντα ἐν τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ δελφίνος ῥ'. Ὅπερ γαλκούργημα ἦγαγεν ἐκ τῆς Ἠλιουπόλεως οὐδὲς τῆς Θουρίας. Ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ παλλάδιον ἔσανον ἀπὸ Ῥώμης λάθρα. ἔθηκεν εἰς τὴν αὐτὴν φόρον ὑποκάτω τοῦ κίονος τῆς ἀλλῆς αὐτοῦ. Ἐκτίσας δὲ καὶ δύο ἐμβόλους ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ παλατίου ἕως τοῦ φόρου εὐπροσπῆς, κέκοσμημένους ἀνδρίαις καὶ μαρμαρίοις, καλέσας τὴν τόπον τῶν ἐμβόλων Ῥίγαν· κτίσας ἑγγὺς καὶ βασιλικῇ, ἔχουσαν κόγχην καὶ ἔξω μεγάλους κίονας καὶ ἀνδριάντας, ἥνπερ ἐκέλευσε Σινάτων, κατεναντίον στήσας τῇ ἰδίᾳ μητρὶ Ἑλένη στήλην Ἀγούστης δεσποίνης. Ὅμοιος δὲ ἀνεπλήρωσεν καὶ τὸ λεγόμενον Ζευξίππου δημόσιον λουτρὸν, κοσμήσας κίονα καὶ μαρμαρίοις ποικίλοις, καὶ γαλκούργημα. Ἐῤῥεν γὰρ αὐτὴ ἀπλήρωτον, ἀρχὴν πρῶτην ὑπὸ Σευήρου βασιλέως· καὶ ὅτε πάντα ἐπλήρωσεν, ἐπέτελεσεν ἱππικὴν, ἐν πρώτῳ θεωρήσας ἐκεῖ φορέσας ἐν τῇ αὐτοῦ κορυφῇ διάδημα διὰ μαργαριτῶν, καὶ λίθων τιμίων, βουλόμενος πληρῶσαι τὴν προφητικὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν· «Ἐθέλας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων». Οὐδέ τις γὰρ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τοιοῦτόν τι ποτὲ ἐφόρεσεν. Καὶ ἐπέτελεσεν ἑορτὴν μεγάλην μὴν Μαιῶ, τῇ καὶ Ἀρτεμισίῳ ἰα' ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν τῇ μεγάλῃ χρηματίζοντος τοῦ. Καλέσας τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπιτελεσθαι τὴν ἑορτὴν τοῦ γενεθλίου τῆς πόλεως αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ συμπληρώσει τῆς ὑπατείας αὐτοῦ, ἔρριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει χαρίσματα τοῖς Βυζαντίοις, καλὰ μὲν συντόμια ἄρτων ἡμερησίων πολιτικῶν διαμεριζόντων, οὐς τινὰς ἔμελλεν ἐκείσε παλατίου, διὰ τὸ ἐκ τοῦ παλατίου βογέσθαι τοὺς αὐτοὺς, ἐκάστου ἄρτου ἀφορίσας ὄνον, κρία, βέστια. Ἀφ' ἰσας πρόσδοτον ὑπὲρ αὐτῶν ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ καλέσας αὐτοὺς παλατιοὺς. Ὀλίγους δὲ ὁρῶν τοὺς οὐκ ἐκείσε, ὥς ἐν μεγεθὲ τοσοῦτον πόλεως, ἀπὸ τοῦ Ῥώμης τοὺς ἀξιολόγους κατὰ γένος ἐπιλεξάμενος, ἀπὸ τοῦ ἑτέρων τόπων, καὶ οἴκους μεγάλους· αὐτοὺς οἰκοδομήσας καὶ χαρισάμενος, οἰκῆσαι τὴν πόλιν ἐποίησεν. Ἐκτίσας δὲ τὴν ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης, καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου, τοῦ ἐν τῷ Ἀνάπλῳ. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Ἀνάπλου παράδοξα σημεῖα, καὶ εἶδεν, καὶ ἤκουσεν. Κατέλυσεν δὲ καὶ τοὺς τρεῖς ναοὺς, τοὺς δυοὺς ἐν τῇ λεγομένῃ ἀκροπόλει, τοῦ τε Ἥλιου, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ ἐκέλευσεν τοὺς λοιποὺς ἀχρηματιστοὺς τυγχάνειν αὐτοῦς. LAMB.

(53) *Thn νίαν* — Κωνσταντινίου. Hæc verba ex codicibus scriptis et Hesychio ita reformanda sunt: Νίαν ἀνίστησι Ῥώμην τὴν νῦν Κωνσταντινουπόλιν λεγομένην, καὶ προθύμως ἀναχωρήσασαν τὴν προσήγοράν. LAMB.

(54) *Τοὺς Τρωαδικούς ἐμβόλους*. Hunc locum interpres non satis intellexit: in veritate *Trojana rostra*. Erant autem rostra Cpoli varia. Magna exiit quinto imperii anno Arcadius: duo quoque Constantinus, teste Cedreno. Et erant quatuor alia, quæ sub Constantino magno fecerat Eubulus, ut ipse hic auctor infra docet. Meminit etiam Domnini rostrorum Cedrenus et Theodorus Anagnonia Eclog. 2, apud quem tamen corrupte legitur ἐν

A *chritudine eam adornasset, muros quoque versus Troadenses porticus longe protulit. Præterea balnea ad duo templa magnifica exstruxit, juraque omnia et veteris Romæ instar ei attribuit, et in foro Strategio, ubi olim militum duces dignitates suas suscipiebant, se columnæ lapideæ insculpi curavit. Ad*

τοῖς Δουμίου ἐμβόλοις. Corrige Δουμίνου. Sunt ultima verba Eclogæ. Conflagrantur autem ea sub Isaacio Augelo, ut testatur Nicetas in ejus Vita. MEURS. — In codd. Vat. Codini et cod. Palatino Hesychii pro Τρωαδικούς legitur Τρωαδηαίους. Τρωαδηαίους autem formatum est ex La'ina terminatione in *ensis*, ut Θρακίσιος *Thracensis*, Ναρθωνήσιος *Narbonensis*, Λουγδουνήσιος *Lugdunensis*, Κιρκήσιος *Circensis*. Intelligunt igitur Codinus et Hesychius per τοὺς Τρωαδηαίους: ἐμβόλους: nihil aliud quam *Troadenses porticus*, quarum meminit auctor antiquus in descriptione regionis *dnodocimæ*. Hinc patet quantum errant qui Τρωαδικούς ἐμβόλους hic vertendum esse censent *Trojana rostra*. Equidem antiquitus ἐμβόλος significabat *rostrum navis*: recentioribus vero Græcis ἐμβόλος dicuntur *porticus* sive *tecti ambulacra*, quo se populus ad caloris incommoda et imbres repentinis arcendos recipiebat. Ita sæpe apud scriptores historię Cpolitanae mentio fit τοῦ δημοσίου ἐμβόλου, τῶν δύο ἐμβόλων τοῦ φόρου, τοῦ ἐμβόλου τῶν Χαλκοκρατείων, τῶν ἐμβόλων τοῦ Εὐδούλου καὶ Δουμίνου. Ad hanc significationem vocis ἐμβόλος videtur respexisse Etymologici magni auctor, qui originem ejus derivat παρὰ τὸ τὸν λαὸν ἐμβαίνειν. Apud Latinos quoque hæc vox in eadem significatione occurrit, ut testatur Isidorus 15 2: *Imbuli, vel quia sub volumine sunt, vel quia sub his ambulantes: sunt enim porticus hinc inde platearum*. Idem in Glossis: *Imbulus, ab ambulando, ambulatorium*. Sed non advertit Latinum vocabulum *imbulus* a Græco ἐμβόλος originem et significationem accepisse. LAMB. — Post ἐμβόλους Hesychius, πρότερον αὐτῶν οὐκ ἔξω τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ βασιλέως κεϊμένους.

(55) Δύο om. Hes. et Vat. LAMB.

(56) *Ἀνήγειρε, καὶ*. Hic locus ex codicibus scriptis et Hesychio ita supplendus est et emendandus: ἀνήγειρε· δικάζαί τε πάντα πρὸς ζῆλον τῆς προσκυτῆρας Ῥώμης ἰδωρόστατο, κατὰ καὶ ἐν τῇ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ ἀνέγραψεν ἐπὶ λιθίνῃ στήλῃ, αὐτοῦ τε καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κίονος ἀνέστησεν ἀγάλματα. LAMB.

(57) *Τῷ Στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ*. Hoc forum purgari solebat, sed mox desuit, donec morem antiquum revocaret Michael Stratoticus, teste Cedreno. Zonaras Annal. 3 non in Strategio collocat, sed in Placoto. MEURS. — Quæ hic narratur de columna Strategii et ejus inscriptione, unice illustrat Socrates Hist. Eccl. 1, 14, ubi de Constantino magno et Byzantio agens, χρηματίζειν δὲ, inquit, δευτέραν Ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσεν· ὅς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ καλούμένῳ στρατηγίῳ πλησίον τοῦ αὐτοῦ ἐπίπικου παρέθηκεν. Interpres vertit: *lege denique sancivit ut secunda Roma vocaretur*, etc. sed χρηματίζειν apud Socratem non significat *nominari*, sed *esse*. Ita Hesychius: *Thn νίαν*, inquit, ἀνίστησι Ῥώμην. Ἰσα αὐτὴν τῇ πρώτῃ χρηματίζειν προστάξας, id est, ut interpretatur Nicephorus Callistus, l. viii, Ἰσα τῇ πρώτῃ κρατεῖν καὶ οἰκονομεῖν καὶ δυναστεύειν. Hoc enim lex illa Constantini columnam in Strategio positæ incisa continebat, Romanam atque Cpolim idem jus eandemque dignitatem habere. LAMB.

hæc suam et matris Helenæ statuas erexit, atque A
locum nominavit Augusteum. Senatoribus etiam
Roma ipsum secutis valde munificum se præbuit,
et ædes illis donavit, quas propriis sumptibus ex-
struxerat. Idem aqueductum in urbem perduxit,
duosque erexit arcus in foro: ita enim locum vocant.
Tum quoque purpuream illam et illustrem colum-
nam, cui ipsius Constantini statua imposita est,
quàm solis instar civibus præluere cernimus. Hæc
autem statua de columna decidit, et decem circiter
homines illic tunc præsentibus oppressit, quinto
Aprilis, decimæ quartæ indictionis, anno 664,
vicesimo imperii D. Alexii Comæni, hora circiter
tertia, oborta caligine et aëstro vehementer spi-
rante. Hanc vero aeris perturbationem exci-
taverat stilla crinita, dicta acóntias, quæ vespera
parasceves primæ 16 hebdomadis apparuit. Idem
Constantinus quoque senatui curias ædificavit, et
locum nominavit Senatium. Ibi Jovis Dodonæi si-
gnum et duæ Palladis statuæ sunt positæ. Populo
etiam demerendo singulis annis panes diturnos elar-
gius est, quos palatinos, eo quod ex palatio præ-
berentur, nominavit. Vinum insuper, carnes, oleum
et frumentum distribui instituit, quibus etiam
usque in præsens tempus civitas fruitur, symbolo-
rum loco tesseras ab ipso sparsas proferens. Præ-
terea commerciorum leges ex æquo et bono pro-
mulgavit, et urbem muris amplissimis cingens va-
rique exornans ad instar veteris Romæ splendi-

δύο καὶ οἱ στρατηγοῦντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀκ-
δέχοντο. αὐτὴν ἐπὶ λιθίνῃ ἀνέγραψε στήλῃ, καὶ
τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ἑλένης ἐπὶ κίονος ἀνέστησαν
ἀγάλμα, καὶ τὸν τόπον ἐκάλεσαν Αὐγουσταίον (58).
ταῖς δὲ συνακολουθήσασιν αὐτῷ ἀπὸ Ῥώμης συμ-
κλητικοῖς ἐπιλοιμήσατο, οἰκοῦς αὐτοῖς διορηθῆναι
οὓς ἐξ ἰδίων ἐδείματο χρημάτων. Ἐπὶ δὲ τοῦ-
του καὶ ὁ τῶν ὁδῶν ὁλοκὴς προτετέθη τῇ πόλει.
Ἀνέστησε δὲ καὶ δύο ἀψίδας (59) πρὸς τὸν καθε-
μενον φόνον, καὶ ὁ πορφυροῦς (60) καὶ περιβλεπ-
κὸν ἐπ' οὐραῖς ἱερῶναι Κωνσταντῖνος (61) ἐν ἱε-
ρῶν διπλῇ τῇ τοῖς πολλοῖς ἐκλάμποντα. Τοῖς
γούρ τοῦ ἀγάλματος (62) κατέπεσαν ἀπὸ τοῦ κίονος, καὶ
φόνον τῶν ἐκείσε εὐρεθέντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναι-
κῶν ὥσει δέκα εἰργάσατο, κατὰ τὴν πέμπτην ἡ-
μερὰ τοῦ Ἀπριλλίου μηνός, τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης
Ἰνδικτιωνός, τοῦ ἐξακισχιλιοστοῦ καὶ ἐξαχριστοῦ
τεσσαρεσκαίδεκάτου ἔτους, εἰκοσθῆτος ἔτος ἀπρι-
λης (63) τῆς βασιλείας τοῦ κυρίου Ἀλεξίου τοῦ
Κομνηνοῦ. Ὅρα ἦν ὥσει τρίτη, ὅτε γνόφος ἐγένετο
καὶ βίαιος νότος ἐπνεύει σφοδρῶς, τοῦ κομήτου
ἀστέρος τοῦ ἀκοντίου (64) κληθέντος τὸν τοῦ αἵματος
τοῦ αἵματος ταραχὸν ἐξεργασμένου, τοῦ φανέντος
κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς παρασκευῆς (65) τῆς πρώτης
ἑβδομάδος (66). Οὗτος δὲ (67) τῆς συγγαλήτου βουλῆς
ἐποίησεν οἴκους, καὶ σενάτων τὸν τόπον ὠνόμασεν,
ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἱστάται ἀγάλμα
καὶ ὁ τοῦ Παλλᾶδος ἱδρύματα (68). Ἐπιλομή-
σατο δὲ καὶ τῷ δήμῳ καθ' ἐν ἑκάστῳ ἔτος παρ-

Meursii et Lambecii notæ.

(58) Αὐγουσταίον. P. opus de edificiis Justi-
niani, l. 1: Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγορᾷ πρὸ τῶν βασιλείων
περίστυλος. Αὐγουσταίον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ
Βυζάντιοι. Vocant etiam Αὐγουστῆνα, ut Cedre-
nus aliique et ipse hic noster infra. Vide Suidam in
Αὐγουστός. Conflagravit autem anno quinto imperii
Justiniani, teste Cedreno. MEURS.

(59) Ἀστέρες καὶ δύο ἀψίδας. Scribe ut le-
gitur apud Hesychium, ἀνέστησαν τε αἱ δύο ἀψί-
δες. LAMB.

(60) Ὁ πορφυροῦς. Hujus purpureæ columnæ
mentio passim apud auctores rerum Byzantinorum.
Et erat alias quoque italium usus. Corrigendus
vero per occasionem est Suidani, l. ii, ep. 2:
Nec pilæ sunt Mediæ, sed columnæ, quas architecti
peritiores ædificiorum purpureas nuncupavere. Hodie
editur purpuras. MEURS.

(61) Ἐπ' οὐραῖς ἱερῶναι Κωνσταντῖνος. Cedre-
nus Zonaras et alii. Erant vero isti Constantini
statuæ inscripti quatuor hi versus:

Σὺ Χριστὲ ἀδελφὸν κοίμηνος καὶ Ἀσπότης,
Εὖ νῦν προσήκα τὴν γὰρ τὴν ὁδοῦν ἀδελφῶν
καὶ σὺ κατὰ τὰς καὶ τὸ τῆς Ῥώμης κέντρος.
Φύλαττε ταύτην, ὥστε τ' ἐκ πάσης βλάβης.

Exstant apud Cedrenum. MEURS.

(62) Τοῦτο γούρ τοῦ ἀγάλματος. Omne hoc quod
sequitur usque τῆς πρώτης ἑβδομάδος, in codicibus
Vat. desit. LAMB. — Deest et Hesychio.

(63) Ἐλκοστὸν ἔτος ἀπριλίου. Zonaras Annal. 3.
MEURS.

(64) Τοῦ ἀκοντίου. Acontizæ vocantur comete
quæ jaculi modo feruntur, de quibus vide Plin-
ium 2 25. LAMB.

(65) Τῆς παρασκευῆς. Recentiores Græci om-
nes dies Veneris παρασκευὰς appellabant. Vide

C Glossarium nostrum. MEURS. — Παρασκευὴ Græci
vocant diem Veneris instituto S. Sylvestri, qui
nominis primi pontificis Romani, in ejus actis hæc
leguntur: Παρὰ γὰρ τοῖς Ἑλλησι τὸν ἡμέρων τῆς
ἑβδομάδος ὀνομαζομένων ἡλίου, Σελήνης, Ἀφρο-
δίτου, Διὸς, Ἀρροδίτης, Κρόνου, ὁ ἅγιος Σιλβέστερος
μετωνόμασεν, τὴν μὲν τῆς Σελήνης ἡμέραν καλε-
σας δευτέραν, τὴν δὲ τοῦ Ἀφροδῖτου τρίτην, τὴν δὲ τοῦ
Κρόνου τετάρτην, τὴν δὲ τοῦ Διὸς πέμπτην, τὴν δὲ
τῆς Ἀρροδίτης παρασκευὴν, τὴν δὲ τοῦ Κρόνου
τῆς παλαιᾶς διαθήκης σάββατον τὴν δὲ τοῦ ἡλίου
οὕτως τῇ Ἀσποντικῇ ἀναστάσει κεκοσμημένην
κυριακὴν ὠνόμασε. LAMB.

(66) Post ἑβδομάδος Valliellanus, xxi' ἡν ἡμέ-
ραν εἶχεν ὁ Θεωρουάριος μὲν. LAMB. Quadragesimæ
septimanas numero suo distinguebant, dicebant
quæ, ἡ πρώτη, ἡ δευτέρα, usque ad septimam, quæ
τὴν περὶ τὴν ἀπὸ τῆς Officii aulæ CP. legitur ἀν-
τιοχίαν τῆς μεγάλῃς ἑβδομάδος. Apud Eusebium
auctorem libro de Officiis aulæ CP. legitur ἀν-
τιοχίαν τῆς μεγάλῃς ἑβδομάδος. MEURS.

(67) Οὗτος δὲ. De Constantino Magno intelli-
gendum est. In cod. Vat. scriptum reperi, ut in
Hesychio, ἐπὶ δὲ τοῦτο; καὶ, etc. LAMB.

(68) Τῆς Παλλᾶδος ἱδρύματα. Zonaras Annal.
3 non duo palladia sed unum narrat; et consiliū
non in senatu, sed in foro Placito. MEURS.

χων ἄρτους ἡμερησίους (69), ὀνομάτας αὐτοὺς πα-
 λαίνους, τοῦ· ἐκ τοῦ παλαίου χορηγουμένου,
 οἷόν τε καὶ κράς καὶ εἰαιον· καὶ σιτηρεσία τάδας,
 ὧν καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ πόλις ἀπολαύει, τῶν ὅπ'
 αὐτοῦ βιέντων καλᾶμων (70) φέρουσα τὰ γνωρί-
 σματα. Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ' ἐκάστην τι-
 θεῖς (71) ἀπὸ τοῦ βασιτέου καὶ δικαίου, τείχεα τε
 μεγίστοις περικλείσας τὴν πόλιν, καὶ διαφόροις
 ἰουμήσας τρόποις εἰς ζῆλον τῆς προσκυτήρας 'Ρώ-
 μης περιφανεστέρην ἀπέδειξεν. Ἡκοδόμησε δὲ ἐν
 πρώτοις ἱεροῦ οἴκους δύο, ἓνα μὲν ἐκ' ὀνόματι τῆς
 ἁγίας Εἰρήνης, ἕτερον δὲ τῶν ἁγίων 'Αποστόλων,
 καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἅπαντα καθέλει θρησκευάματα·
 εἰτὰ καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀνήγειρεν, οὓς μετ' ὀλίγων
 ἐκπῶμεν. Ἐκτίσας δὲ τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὑψόστεγον·
 ἀφ' ἧς ἀφηρέθησαν (72) στήλαι τετρακκίσαι εἰκοσι
 ἐπιτά, καὶ πλείονες μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, διὰ
 καὶ Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ (73), καὶ τὸ δωδεκάζωον, καὶ ἡ σελήνη, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ
 ὁ ἀρχαῖος ἀστέρ, παρὰ δύο Περσικῶν σιτηῶν βασταζόμενος, ὁ νότιος πῶλος (74), καὶ ἡ ἑρπυῖς τῆς
 Ἀθήνης, ἀπὸ τοῦ πλευροῦ Ἰέρωνα τὸν φιλόσοφον
 μαντευόμενον ἔχουσα, τῶν δὲ Χριστιανῶν ὀλίγοι
 τινὲς, ὡς εἶπον. Ἐκτίσας δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίου ὁ ἀγαθοδότης βασιλεὺς, καὶ τὸν ναὸν
 τοῦ ἁγίου Ἀκακίου, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, δρομικὸν καὶ
 τοῦτον ποιήσας καὶ ὑψόστεγον. Ἄλλα καὶ μνημοθῆσια τῶν βασιλέων, ὧν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτὸς τέθει-
 ναι (75).

Meursii et Lambecii notæ.

(69) Ἀρτοὺς ἡμερησίους. Corrigo ἄρτους
 ἡμερησίους. Vide Glossarium nostrum in παλα-
 τίνου. MEUS.

(70) Τῶν ὅπ' αὐτοῦ βιέντων καλᾶμων. Quo-
 rum hic calami? Superest ea vox, itaque efflo.
 Suidas me confirmat, ejus in hac ipsa re ea
 verba: προσέθηκε δὲ τοῦτοις καὶ κράα καὶ οἶνον
 καὶ εἰαιον, ὧν μέχρι τινὲς ἡ πόλις ἠπολάουσε τῶν
 ὅπ' αὐτοῦ βιέντων φέρουσα τὰ γνωρίσματα. Nisi
 pro καλᾶμων malis reponeret πικλατίνων. MEUS.
 Καλᾶμων γνωρίσματα vocat tesseras panarias,
 quibus quasi signis et symbolis quibusdam prolatis
 illos cognoscebantur quos annonarum civitatum ero-
 gationibus frui jus erat. Julius Pollux in Fragmento
 chronico paulo ante citato καλᾶμων συντό-
 μαζα vocat. Vide plenissime super hoc Codini loco
 disserentem Salsamum in notis ad Flavium Vo-
 piscum. LAMB.

(71) Νόμους τε καὶ συμβόλαια καθ' ἐκάστην
 τιθεῖς. Scribe νόμους τε περὶ τῶν καθ' ἐκάστην
 συμβολαίων τιθεῖς. Sic infra νόμους τε inquit περὶ
 τῶν καθ' ἡμέραν συμβολαίων τιθέμενος. Latinis
 τὰ καθ' ἐκάστην συμβόλαια dicuntur res quoti-
 dianæ; qua significatione Caius IG aliquos de suis
 commentariis juris inscripsit rerum quotidianarum,
 in quibus disputabat περὶ τῶν καθ' ἐκάστην
 τῆμεραν κινουμένων πραγμάτων, ut refert Theo-
 philus Justinianarum Institutionum interpres.
 LAMB.

(72) Ἀφ' ἧς ἀφηρέθησαν. Suidas in Σο-
 φία. MEUS.

(73) Κάρου τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ. An igitur
 Carus pater Diocletiani? nego clare. Adi Aurelium
 Victorem: ille tibi Dalmata dicit et liber-
 tum Anulini senatoris. Sed apud Suidam quoque
 in Σοφία est Κάρου πατρὸς Διοκλητιανοῦ. Quid
 ergo? scribendum censeo utrobique Κάρου τοῦ
 πατρὸς Διοκλητιανοῦ. Nam Carus prædecessor Dio-
 cletiani fuit. MEUS. — Hæc verba in omnibus fere
 codicibus diverse leguntur. In uno Vat. cod. scri-
 ptum inveni καρού, in alio καὶ Καραίου τοῦ πα-
 τριεῖου Διοκλητιανοῦ, in anonymi Collectaneis καὶ
 καρού τοῦ πατρὸς Διοκλητιανοῦ, in cod. Valli-

diorem reddidit. Imprimis duo templa extruxit,
 unum S. Irenes, alterum SS. Apostolorum. Tum
 omnes paganorum superstitiones abrogavit. Plura
 deinde alia templa ædificavit, de quibus paulo post
 dicemus. Templum S. Sophiæ ligneo tecto opertum
 condidit, unde 427 statum ablata sunt, quarum
 major pars fuisse gentilium, Jovis videlicet et Carī
 et Diocletiani; præterea duodecim signa, Luna
 quoque et Venus, et Arcturi sidus duabus Persicis
 columnis impositum, et polus australis, et sacerdos
 Minervæ, Hieronem philosophum vaticinantem a la-
 tere habens; Christianorum vero admodum paucos,
 ut dixi. Extruxit etiam optimus 17 Imperator
 templum S. Agathonis, S. Acacii et SS. Apostolo-
 rum, quod adjuvante ejus matre oblongum fecit
 et ligneo laqueari operuit. Imperatorum quoque mo-
 numenta fecit, in quorum uno et ipse conditus est.

Nam ut alias observavi Constantium Chlo-
 rum, Constantinum magnum, et filios ejus Con-
 stantium, Constantem et Constantinum, item. Se-
 verum imperatorem et Severum Aurelianum,
 Justinos et Justinianos, Valerianum et Aurelianum
 imperatores a Codino ob nominum similitudinem
 inter se confundi, ita hoc quoque loco Carī et
 Carini ejus filii nomina ipsum confundere existimo,
 eamque ob causam nomini Carī addidisse τοῦ πα-
 τρὸς, scilicet ut Carum patrem a Carino filio
 distingueret. Meursius pro Κάρου τοῦ πατρὸς
 Διοκλητιανοῦ legendum censet Κάρου τοῦ πατρὸς Διο-
 κλητιανῶν: quam emendationem ut ingeniosam
 quidem laudo, sed ut pro genuina Codini lectione
 habeam, vetat unanimis omnium mss. codicum
 contradictio. LAMB.

(74) Ὁ νότιος πῶλος. Satis mihi suspecta est
 hæc poli australis statua. In anonymi Collectaneis
 Chronicis n. 191 legitur ὁ νομάτιος πῶ-
 λος: quare vereor ne legendum sit ὁ νομάτιος
 πῶλος, ut fuerit statua pulli equini, capite proni,
 forma pascentis, quales in antiquis nummis spe-
 ciantur plurimi. Subjicere libet pro exemplo ra-
 rissimum nummum M. Opellii Macrini imperato-
 ris, in quo visitur equus pascent inter duas faces,
 cum inscriptione ΕΝΙΜΙΚΤΟΣ. BYZANTIΩΝ. Pos-
 sidetur autem hic nummus a Francisco Gotofredo
 Romano. LAMB.

(75) Ὃν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτὸς τέθειται. Eusebius
 de Vita Constantini l. iv, auctor est apostolis cum
 sepulera erexisse, suum vero in medio eorum,
 senis ad utrumque latus monumentis. MEUS. —
 Post hæc verba adduntur in uno cod. Vat. non
 pauca, quæ cum in editis tum quoque in cæteris
 mss. codicibus desiderantur. Sunt autem hæc: ὅτι
 ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἡρέσας κτίσιν τὴν Κων-
 σταντινουπόλιν ἐν ἐνὶ καὶ αὐτὸς τέθειται
 χρόνους δεκαεννέα. Παραιωθέντος οὖν τοῦ ἐνδεκάτου
 ἐνιαυτοῦ τοῦ αὐτοῦ βασιλείας, καὶ ἀρχὴν λαβόντος

Sciendum autem est quod anno mundi 5837, tertio mense secundae indictionis, vicesimo sexto Septembris, sole Sagittarii signum ingresso, Cancro horoscopante, primo anno 265 olympiadis, fundamenta murorum Occidentalium jecerint; cumque novem mensibus maritimum et terrestrem murum cum aliis urbanis aedificiis absolvissent, undecimo Maii Encania urbis celebrata sunt et Cpolis nomen ei impositum est. Constituit vero Constantinus ut impostum quotannis die urbis natali statua ipsius cum solito honore, ludis circensibus, imperatori populoque ad tribunal Hippodromi spectanda proponeretur. Haec facta sunt anno 18 duodecimo imperii Constantini magni, adjuvantibus in structura civitatis divino praesidio munitis Euphrate acubitoribus, Urbicio et Olybrius praepositis, Isidoro et Eustorgio et Michaelis primo vestiario, utroque patricio, et Honorisio praefecto, quemadmodum memorant Eutychianus a secretis primus, grammaticus, et Eutropius sophista, qui Juliano apostatae in Perside simul adfuit, et Constantinus epistolographus, et Eleusius diaconus philosophus, et Troi-

Κρη δὲ εἰδέναι ὅτι τῷ πεντακισχιλιοστῷ (76) δεκάκαιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ (77) ἔτει τοῦ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας ἐπιμεήσεως (78), τῇ εἰκοστῇ ἑκτη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ (79), ὄντος τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ Τοξότου ζώδιον, ὠροσκόπει γὰρ Καρκίνος (80), τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἑξηκοστῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος, ἐπῆξαντο τοὺς θεμελίους τῶν δυτικῶν τειχῶν (81) τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐν ἐννέα μηνὶ τῷ τε χειρῶν καὶ παρὰ τὸν τεῖχος μετὰ πλείστων οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντες, τῇ 1^ᾳ τοῦ Μαΐου μηνός (82) τὰ ἑγκαίνια τῆς πόλεως (83) γέγονε, καὶ προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις (84). Ἐπὶ δὲ τῇ τῶν ἑγκαίνιων ἡμέρᾳ διέταξεν ἐπὶ τοὺς ἐπελθόντας τὴν αὐτοῦ στήλην ὁρᾶσθαι μετὰ τῆς εἰθισμένης τιμῆς, ἱππικοῦ ἀγομένου, τῷ κατὰ κληρὸν βασιλεύοντι καὶ τῷ δήμῳ (85) καὶ ἀνέρχεσθαι μέχρι τοῦ στάματος (86). Ταῦτα ἐπαράχθη (87) τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας (88) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, συμπραττόντων αὐτῷ καὶ συνευδοκούντων ἐκ τῆν τοιαύτην οἰκοδομὴν τῆς θεοφροσύνης

Meursii et Lambecii notae.

τοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐπεχείρησεν τὴν Βύζαντος πόλιν κτίζειν. Sciendum est Constantinum Magnum cepisse condere Cpolim anno 5878, et imperasse in ea annos 49. Finito igitur anno 11 ejus imperii sub principium duodecimi, aedificando Byzantio manum addidit. LAMB.

(76) Ὅτι τῷ πεντακισχιλιοστῷ, etc. Totum hunc Codini locum uti a Scaligero libro quinto de emendatione temporum correctus est, hic ascripsi: Τῷ πεντακισχιλιοστῷ δεκάκαιοστῷ τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῷ κόσμου, τῷ τρίτῳ μηνὶ τῆς δευτέρας [ἐπιμεήσεως, τῇ εἰκοστῇ ἑκτη τοῦ Σεπτεμβρίου [Νοεμβρίου] μηνός, ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ὄντος τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ Τοξότου ζώδιον, ὠροσκόπει γὰρ Καρκίνος; τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς διακοσιοστῆς ἑξηκοστῆς [ἑβδομηκοστῆς πέμπτῃς] Ὀλυμπιάδος, ἐπῆξαντο, etc. LAMB.

(77) Τριακοστῷ ἑβδόμῳ. In aliquot codicibus legitur, ὀγδόῳ. LAMB.

(78) Ἐπιμεήσεως, τῇ εἰκοστῇ ἑκτη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός. Rectius in codice Vaticano legitur, ἐπιμεήσεως, τῇ; κατὰ τὸν Νοεμβρίου μηνός. LAMB.

(79) Ἐν ἡμέρᾳ τετάρτῃ. Perperam scriptum est in aliquot codicibus, ἡμέραις τεσσαράκοντα. LAMB.

(80) Ὤροσκόπει γὰρ Καρκίνος. In codice Vaticano legitur, Ὤροσκόπος δὲ Καρκίνος. LAMB.

(81) Τῶν δυτικῶν τειχῶν. Cod. Vat. τῶν πρὸς δούριον τειχῶν. LAMB.

(82) Τῇ ἐνδεκάτῃ τοῦ Μαΐου μηνός. Observa: Nova Roma condita est et nomen accepit undecima Maii: at antiqua illa 11 kal. ejus mensis, ut discimus ex kalendario vetere, quod in eum diem Parilia rejicit. MEURS.

(83) Τὰ ἑγκαίνια τῆς πόλεως. Simocatus Hist. Maur. 1, 12: Ἐν τῇ ἑκαταλίῳ τῶν ἑγκαίνιων ἡμέρᾳ τῆς πόλεως. Vide Glossarium nostrum. MEURS.

(84) Προσηγορεύθη Κωνσταντινούπολις. Et hoc quidem 11 Maii. Clare hic videmus. Quae sunt igitur illa Nominalia, quae hieme et sole ad Capricornum vergente tribuit Agathias l. v (p. 282)? An loquitur de Saturnalibus, quae ex veteri Romae instituto nova quoque celebrabat? Atqui haec non erant Nominalia. Ergo error fuerit

Agathiae, qui putaverit Saturnalium originem a dedicatione et lustrico, ut sic dicam, die urbis antiquae esse. Hoc non erat praeterundum. Vir doctus non recte interpretatur natalicia. MEURS. — Post haec verba adduntur aliqua in codice Vaticano, quae in editis desunt: ὁ αὐτός. Ὅτι ὁ ἑκαταλίῳ; ἔτους, ἐκλή', ἤρξεν ἐν Ῥώμῃ μετὰ Μαξιμιανῷ καὶ Μαξεντίου ἔτη ... μόνος δὲ ἐν ἑσπερά 6', ὥς εἶναι ὁμοῦ τὰ ὅλα ἔτη τῆς αὐτοῦ βασιλείας 18', ἐν Ῥώμῃ 17', καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει 18'. LAMB.

(85) Τοῖς x. x. βασιλεύουσιν ὄντων καὶ τῶν δευτέρων cod. 3058 ap. Bandurium.

(86) Τοῦ στάματος. Perperam in aliquot codicibus legitur στάματος et in aliis στάματος. Stάμα hic significat tribunal Hippodromi, in quo imperator sedebat, cum ludos spectaret Circensis. Sic infra p. 80, Εἶλκον ἀπὸ τῶν καρχήλων μέχρι τοῦ βασιλικῷ στάματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, et p. 40, εἰσῆμι ἐκ τοῦ στάματος σινοφωθὴν ἰζῆμι, et p. 60, ἐπ' αὐτῷ ἄρματος φέρωντες ἦγον ἀπὸ τῶν καρχήλων ἕως τοῦ στάματος. Idem alias Codinus vocat κάθισμα βασιλέως et κάθισμα τοῦ ἱπποδρομίου. LAMB.

(87) Ταῦτα ἐπαράχθη. Verba haec non intelligenda sunt de encaniis Cpoleos, quae 25 anno imperii Constantini celebrata sunt, sed de principio ejus aedificationis, quod incidit in annum imperii Constantini 12, quando Roma Byzantium venit. In vero haec verba esse interpretanda testatur ipse Codinus in paulo ante citato fragmento codicis Vaticani et infra p. 150. LAMB.

(88) Τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας. Hoc verum esse non potest: nam antea dicit accidisse tertio mense indictionis secundae. Atqui indicio completebatur quindecim annos, fuitque per eam numerari coepum, cum occiso Maxentio pax Christianis fida ac certa a Constantino data est, decimo demum anno imperii, ut ex Eusebii Chronico discimus. Ergo a principio ipsius imperii ad secundam indictionem, qua facta haec dedicatio Cpoleos, sunt necessarij anni viginti quinque. Et clare Cassiodorus Hieronymusque in Chronicis sub hanc rem in annum vicesimum quintum referunt. Apud Cedrenum corruptus iterum numerus est: τῷ 17' ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὁ μέγας Κωνσταντῖνος;

πάλαι Εὐφράτου παρακοιμημένου, Οὐρβικίου καὶ Ὀλυβρίου τῶν πραιποσίτων, Ἰσιδώρου, καὶ Εὐστοργίου καὶ Μιχαὴλ πρωτοβεστιαρίου, ἀμφοτέρων πατρικίων ὄντων, καὶ Ἀνδρισίου (89) ἐπάρχου, καθὼς ἱστοροῦσιν Εὐτυχιανὸς (90) πρωτοασκητῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ Εὐτρόπιος ὁ σοφιστὴς ὁ τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ συμπαραὼν ἐν τῇ Περσίδι (91), καὶ ὁ ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖνος (92), Ἐλευσίος τε διάκονος ὁ φιλόσοφος, καὶ Τρωῖλος ὁ ῥήτωρ ὁ πολλὰς ἀρχὰς μετὰ δόξης ἀνύσας, καὶ Ἡσύχιος ὁ ταχυγράφος. Οὗτοι πάντες αὐτόπται γενόμενοι τῶν τηλικαύτων πραγμάτων ἀκριβῶς ταῦτ' ἀνεγράφαντο. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐποίησεν, ὥς εἰρηται, μετέσταν τὴν Βύζαντος πόλιν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἐκτίσας δὲ καὶ τὰ παλᾶτια τὰ ἀπὸ ταῆς χαλκῆς (93) καὶ τῶν ἐξκουβίτων (94), καὶ ναὺν ἀνήγειρεν ἐκεῖσε τῶν ἁγίων ἀποστόλων (95), καὶ τὴν θόλον τῆς Ἐπιταλύνου, ἣ καὶ μέχρι τοῦ νῦν σώζεται ἰσχυρῶς τῶν σχολῶν, καὶ τὸν τριβονάλιον, καὶ τὰ νῦν ὀνομαζόμενα Νοῦμερα, καὶ αὐτὰ εἰς παλᾶτιον, καὶ τὰ δεκαεννέα Ἀκουβίτα (96), καὶ τὸ Στεφάνιον, καὶ τὸν ναὺν τοῦ ἁγίου Στεφάνου (97), ὑπερεῖς χειμερινὸν κοιτῶνα. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν Μαγναύραν (98) καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν

Meursii et Lamberii notæ.

τελευτῇ, μετὰ θ' ἔτος τοῦ οἰκισμού καὶ ἀγαπαιν-
μοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Corrige μετὰ ἡ'
ἔτος. Ecce 53 annis detrahe 8 : habebis reliquos
25. Ille est consensus auctorum. Itaque apud eum-
dem Cedrenum scribendum τῷ κ' ἔτει τῆς βασι-
λείας. Hodie editur τῷ κ' ἔτει. Proclivis error est,
et absorptus numerus quinquarius a priorē littera
vocis sequentis. Ergo magnus error in Codino no-
stro. MEURS.

(89) Ἀνδρισίου. In aliquot codicibus legi-
tur Ὀνοταρίσιον. Credo legendum esse Ἀνορά-
του : videtur enim loqui de Honorato, qui a Con-
stantino Constantini filio ex præfecto prætorii Gal-
liarum primus Cpoli præfectus urbis factus est,
ut scribit Hieron. et Nic. Callistus ix, 44. LAMB.

(90) Ὁ τε Εὐτυχιανὸς γραμματικὸς ὁ πρωτοασκη-
τῆς, καὶ ὁ συμπαραὼν τῷ παραβάτῃ Ἰουλιανῷ ἐν
Περσίδι, Εὐτρόπιος τις ὁ σοφιστὴς καὶ ἐπιστολογρά-
φος Κωνσταντίνου, Τρωῖλος Bandurii cod. 3058.

(91) Συμπαραὼν ἐν τῇ Περσίδι. Testatur ipse
Eutropius, l. x Breviarium rerum Romanarum.
Hinc, inquit, Julianus rerum potitus est, ingentique
apparatu Parthis intulit bellum, cui expeditioni ego
quoque interfui. LAMB.

(92) Ἐπιστολογράφος Κωνσταντῖνος. Videtur
ergo Eutropius Constantino imperatori ab epistolis
fuisse. Sic infra p. 151, Plutarchi ejusdem me-
minit, quem vocat ἐπιστολογράφον Ἰουστινιανῷ.
LAMB.

(93) Τῆς χαλκῆς. Domus Anastasii imp. Julia-
nus Antholog. 4, 25 :

Ὀἶκος Ἀναστασίου τυραννοφόνου βασιλῆος
Μόνης ὑπερέλλω πανυπερόχος ἀστεσι γαίης
θεῖα φέρων πάντεσσιν.

Prius χαλκώστερος dicebatur, ut discimus ex Zo-
nara, propter æneum videlicet tectum, ejus
etiam meminit Julianus epigrammate citato :

Εἰ καὶ χαλκῶν ὀρόφων ἀμαρτήματα πέμπεις.

Conflagravit sub Justiniano, et postea denuo ex-
structa, cum iterum præ vetustate ruinam minare-

lus rhetor, qui multos magistratus cum honore
gessit, et Mesychius notarius. Hi omnes, quæ suis ocu-
lis tum viderunt, accurate scriptis mandarunt. Anno
igitur duodecimo imperii sui, ut dictum est, Constan-
tinus Byzantis urbem ampliavit vocavitque Constanti-
nopolim. Condidit etiam palatia, a Chalce et Execu-
bitis ; ibidemque SS. Apostolorum templum exstru-
xit, et tholum Heptalychni, qui usque adhuc intus
in scholis conservatur ; præterea tribunal ejusdem
palatii, et quæ nunc dicuntur Numera ; item novem-
decim accubita et Stepsimum et templum S. Ste-
phani, in quo hiberno tempore pernoctabat. 19
Exstruxit quoque Magnauram et templum Domini-
cum, tum ærarium publicum et privatum et vestia-
rium et Cabalam et Sigma et Oatm, proximum
Ecclesiæ novæ, et cætera usque ad portam ferream
et balneum pellucidum, et palatia superiora usque
ad Geranium ; tum Chrysoclavum, et balneum ma-
gnum Œconomii, proximum Tzycanisterio, quod
septem receptacula habebat et duodecim porticus
et amplissimum natabulum figuris variatum. Et
septem quidem receptacula similitudinem septem
planetarum, duodecim vero porticus duodecim men-
sium temperamenta referebant. Permansit autem
integrum usque ad imperium Nicephori Phocr,

tur, restaurata a Basilio, qui tribunal esse fecit,
in quo jus dicebatur. Cedrenus t. II p. 204 sta-
tua illie fuit Pulcheriæ sororis Theodosii, teste
Suida. Erat item synagoga Judæorum, quam Justi-
nus minor anno imperii 19 ab iis redemptam con-
vertit in ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis, ut acci-
pimus ex Diacono. Postremis temporibus carcer
fuit. Zonaras : Τὴν τοῦ παλατίου χαλκώστερον,
ἥτις ἦν ἡ νῦν καλούμενη χαλκῆ καὶ εἰς εἰρητὴν
χρηματίζουσα. Nicetas in Isaacio Angelo l. iii.
MEURS.

(94) Τῶν ἐξκουβίτων. Vide Glossarium nostrum.
MEURS.

(95) Ναὸν ἀνήγειρεν ἐκεῖσε τῶν ἁγίων ἀποστό-
λων. Hic sepulchrum erat Juliani apostatæ. Joannes
episcopus Citri in resp. : εὐρίσκονται δὲ καὶ δυσα-
δῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς ἀγίοις
ναοῖς, ὥς καὶ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανῷ ἐν τῷ
ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων.
MEURS.

(96) Τὰ δεκαεννέα Ἀκουβίτα. Diaconus in
Leone Constant. F. : In crastino sabbato sancto
exibit imperator in tribunalibus decem et novem
accubitum. MEURS. — Græci antiqui ἀνακλι-
τήρια vocabant. Latinis accubita dicuntur, ut
Lampridio in Heliogabalo : nec cubuit in accubi-
tis facile, nisi iis quæ pilum leporinum habebant
aut plumas perdicum. Vetus Lexicon ms. quod as-
servatur in bibliotheca Petri Seguerii, magni can-
cellarii Franciæ, interpretatur ἀκούβιτα στρωμνὰς
μαλακὰς εἰς ὅσος ἡμέρας, et addit : οὗτοι δὲ
τροφῆς καὶ βλαστὰς εἰσίν. Idem : Ἀκούβω παρὰ
τοῖς Ῥωμαίοις τὸ ἀνακλιπῶ, ὅθεν καὶ τὰ ἀκού-
βιτα. LAMB.

(97) Τὸν ναὸν ἁγίου Στεφάνου. Hoc templum
solo jam collapsum restauravit Basilius Macedo,
teste Cedreno. MEURS.

(98) Τὴν Μαγναύραν. Diaconus Manauram ap-
pellat in Mauritio et Constantino Constantis F. ;
debet Magnauram restitui. Incuria est supinorum
librariorum. Ille autem personas illustres adve-
nas excipiebant imperatores. Cedrenus : καταλα-

cujus successor Joannes Tzymiscus illud evertit, et ex materia Chalcen condidit, in qua sepultus est. Cæterum cupiens etiam Constantinus in urbe sua circum ad imitationem Romani ædificare, eum quem Severus imperfectum reliquerat ipse absolvit, unam nempe graduum partem, quibus ascenditur ad duo ambulacra, et supra cancellos sphenodonen, metas et factiones. Omnia autem ærea signa et simulacra ex variis locis et civitatibus collecta ad ornatum urbis erexit. Similiter et columnas ambulacrorum, quæ pavimento stravit tessellato: Ipse vero ibi primum gymnicum et equestrem ludum edidit. Verum status, quæ 20 pedes alatos habet, deducta est e magna Antiochia, et Bellerophonis est, qui illic colebatur. De reliquis statuīs, quot et quales eæ sint, et unde qualibet venerit, et quare fuerint erectæ, postremo breviter dicemus. τῶν καρχήλων καὶ τὸν σφενδόνα καὶ τοὺς καμπήρας ματὰ καὶ τὰ ξόανα ἐκ διαφόρων τόπων καὶ πόλεων ὁμοίως καὶ τοὺς κίονας τῶν περιπάτων. Ἐπάρωσε ἀπετέλεσεν αὐτὸς πρῶτον γυμναῖον καὶ ἱππικὸν ἀγῶνα. ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, ἔστι δὲ ὁ Βελλεροφόντης, καὶ ἐτέθοντο αὐτὸν ἑκείσε. Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσι καὶ πόθεν ἤκασιν ἑκαστοὶ καὶ διὰ τί ἐστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6).

Cæterum cum vellet Constantinus Magnus urbem suam maxime a Romanis habitari, annulos præstantissimi cujusque viri occulte accepit, et misit ipsos contra Persarum regem Saporem: videlicet quatuor magistros Adam, Protasium, Scolymbrium, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Domininum, Darium, Maurum, Rhodanum, Salustinum præfe-

καὶ τὸ ἱππικὸν καὶ τὸ βαστιάριον, καὶ τὸν Κεφάλαιον, καὶ τὸ Σῆμα (99), καὶ τὸ Ὄατον (1) τὸ πρὸς τὴν νῆαν (2) καί μινον καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης σιδηρᾶς πόρτης, καὶ τὸ κάτωπερον λουτρὸν, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ Γερανίου, καὶ τὸ Χρυσόκλαστον, καὶ τὸ μέγα λουτρὸν τοῦ οἰκονομίου ἐκ πλησιάζον ἐκ τὸ τρυχανιστήριον, ἔχον ἐνθῆκα: ἐπὶ καὶ δώδεκα στοᾶς, καὶ κόλυμβον εὐμεγέθη ἐν ὠκεῷ. Καὶ αἱ μὲν ἐπὶ τὰ ἐνθῆκα ἐκ τῶν μίμησιν τῶν ἐπὶ πλανητῶν, αἱ δὲ δώδεκα στοᾶς τῶν δώδεκα μηνῶν τὰς κρᾶσεις ἰσαζον. Ἐσώζετο δὲ μέχρι τῆς βασιλείας Νικηφόρου τοῦ Φωκά. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζυμιστής κατέλυσεν αὐτὸ, καὶ ἐκ τῆς ὕλης ἔκτισε τὴν Καλκὴν, ἐνθα καὶ ἐτάφη. Βουλόμενος δὲ τίσειν καὶ ἱππικὸν (3) κατὰ τὴν μίμησιν τῆς Ῥώμης αἰνὰ τὸ τοῦ Σεβήρου, καὶ ἀνεπλήρωσεν αὐτὸ, ἤγουν τὸ ἐν μέρος τῶν βαθμίδων τῶν δύο περιπάτων, καὶ ἐκ καὶ τοὺς δῆμους (4). Πάντα δὲ τὰ χαλκοῦργήματα ἀφαιρῶν ἐστῆσαν αὐτὰ ἐκ κόσμον τῆς πόλεως. δὲ τοὺς αὐτοὺς περιπάτους μετὰ συγκοπῆς, καὶ ἀγῶνα. Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ἀρνικοὺς πόδας (5) ἦν καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιοχείας, καὶ ἐτέθοντο αὐτὸν ἑκείσε. Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα ἀγάλματα, καὶ τίνες εἰσι καὶ πόθεν ἤκασιν ἑκαστοὶ καὶ διὰ τί ἐστηλώθησαν, ἔσχατον λεπτομερῶς ἐροῦμεν (6). Θέλων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος (7) οἰκῆσαι τὴν πόλιν αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοὺς Ῥωμαίους ἐκ τὸ Βουζάντιον, ἔλαβεν ἐκ αὐτῶν λαθραίως τὰ δακτυλῖα αὐτῶν ἐνθὲς ἑκάστου ἰδίου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἐκ τῶν τῶν Περσῶν βασιλεῖα, ὅστις ἑκαλεῖτο Σάβρος, τέσσαρας μὲν μαγιστροὺς, τὸν Ἀδαν, τὸν Πριτάσιον, τὸν Σκώλυμβρον, τὸν Φιλόξενον, ὅκτω δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

δοῦσα δὲ τὴν βασιλῆα τῶν πόλεων, δογῆς γενομένης, ὡς ἔδοξεν, ἐν μαγναύρᾳ ἐστήθη πρὸς βασιλῆα ἐνέτωρος. Et alibi. Ejus triclinium celebravit epigrammate Julianus, quod exstat Antholog. 4, 23. Basilus etiam in tribunal convertit et ut jus ibi diceretur constituit, teste Cedreno. Meurs.

(99) Τὸ Σῆμα. Puto rescribendam τὴν σῆμα. Invenio in descriptione urbis Cpolitanae regione tertia porticum semiotandam, quæ ex similitudine fabricæ sigma Græco vocabulo nuncupatur. Erat illic templum Deiparæ, quod terræ motu collapsum restituit Basilus Macedo. Auctores Cedrenus et Zonaras. Meurs.

(1) Ὄατον. Cubiculum palatii, a forma ovata sic nominatum. Meminit ejus in Vita Anastasii Dicori anonymus historicus ms. bibliothecæ Regis Christianissimi: καὶ βροντῶν, inquit, καὶ ἀστραπῶν περὶ τὸ παλάτιον εἰλουμένων, καὶ τοῦ βασιλέως φεύγοντος ἀπὸ τόπου ἐκ τόπου, ἐν ἐνὶ τῶν κοιτωνίσκων τῷ λεγομένῳ Ὄατον κατέλαβεν αὐτὸν ἡ ὀργή, ὥστε αἰφνιδίον εὐρεθῆναι νεκρὸν. Lamb.

(2) Θρῆαρ. Diaconus in Mauritiq Novas appellat. Meurs.

(3) Καὶ ἱππικόν. De Constantino Magno loquitur. Quod autem Codinus ait Constantinum Hippodromum Severi imperfectum absolvisse, confirmat his verbis chronographus ἀνώνυμος καὶ ἀνέκδοτος: in bibliotheca Regia: Τὸ δὲ τοῦ Βυζαντίου ἱππικὸν ἔκτισε Σεβήρος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς πρὸς θραπέαν τῶν Βυζαντιῶν, ὅπῃ οὐκ ἐφθασε τελεῖσθαι, καὶ διεμένειν ἀτέλεστον μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Χριστιανῶν βασιλέως, ὃς κτίσας τὴν πόλιν μετωνόμασε Κωνσταντινούπο-

λιν· ἦν καὶ κοσμήσας χαλκοῦργήμασι, καὶ τὸ ἱππικὸν ἀναπληρώσας, πρῶτος ἐπέτελεσεν ἐν τῇ γενέθλιᾳ ἡμέρᾳ τῆς πόλεως τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα, ἦτις τελεῖται αἱ ἡμέραι Μάρου. Lamb.

(4) Τὸς δῆμους. Δῆμοι hic vocantur loca Hippodromi, ubi sedebant duæ factiones populi, Præsina nempe et Veneta. Alias δῆμοι ipsas factiones significant. Lamb.

(5) Ὁ δὲ ἔχων τοὺς ἀρνικοὺς πόδας, etc. In uno cod. Vat. pro ἀρνικοὺς, scriptum invenio ὀρνικοὺς: crederet igitur quis legendum esse ὀρνιθικοὺς, hoc est ὀρνιθίους, vel ὀρνιθώδεις. Quod si vera est emendatio, verisimile est Persei potius quam Bellerophonis hanc fuisse statnam. Hic enim equo Pegaso, ille vero acceptis a Mercurio talaribus per aera iter fecisse perhibetur. Cæterum in alio quodam cod. Vac. hic locus in conceptus est, τὸ δὲ ζῶδιον τοὺς ἱππικοὺς ἔχον πόδας ἠνεγκαν ἀπὸ τῆς, etc. Videtur ergo hic Codinus loqui de statua illa equestri in foro nuncupato Tauro posita, cujus meminit in libro de statuis, num. 48 et 49. Lamb.

(6) Ἐροῦμεν. Scilicet in excerptis Περὶ στήλων καὶ θεμάτων. Lamb.

(7) Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Hæc omnia breviter Sozomenus 2, 3: Ἐπὶ δὲ τῷ αὐτόχρονος οὐκ ἔκαστος ἀνέμειν εἶναι πολλὰς τῆς μεγάλης τῆς πόλεως, μεγίστας οἰκίας ἀνὰ τὰς ἀγορὰς σποράδην οἰκοδομήσας, ἄνδρας ἐν λόγῳ σὺν τοῖς οἰκίαις διαπότας ποιεῖας ἐν ταῖς κτιφίαις, τοὺς μὲν ἐκ τῆς προσδοτήρας Ῥώμης, τοὺς δὲ ἐκ ἑτέρων ἐθνῶν μετακαλεσάμενος. Meurs.

παρικήους, τὸν Πρόδον, τὸν Δομνίνον, τὸν Δαρειόν, τὸν Μαῦρον, τὸν Ῥοδανόν, τὸν Σαλτίωνα, τὸν Ἐπαρχὸν Μόδεστον (8), τὸν Εὐβούλον. Μετὰ πλείστου στρατοῦ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς, ποιήσαντας δέκα ἑξ μῆνας; (9) ἐν Περσίῃ. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος ἀποστείλας εἰς Ῥώμην ἀναλάβετο τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς φαμίλιας. Ἄριστο δὲ καὶ κτίστας μηχανικούς, ἵνα ἴδωσι τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ τοὺς τόπους ἐνδὲς ἐκείνου, ποῦ τε κίβηται καὶ ὅπως, ἑτέρας ἐπὶ τοὺς αἰγιαλοὺς τῆς θαλάσσης, ἄλλας ἐπὶ τοὺς ἡπείρους, καὶ τὰ σχήματα τῶν κτισμάτων, καὶ τὰς ἀνάδους οἷαι ἦσαν κοχλιώδεις. Καὶ λαθόντες τὰς φαμίλιας τῶν συγκλητικῶν ἀνῆλθον ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἔκτισαν ὅμοια ἑκαστα, καὶ ἐκάθισαν ἐντὸς αὐτῶν τὰς φαμίλιας τούτων. Ἐκείσε ἐλθόντες γοῦν ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας μετὰ νίκης, ἀναλαβόμενοι καὶ πᾶντα (10) κεντηνάρια τριακόςια ἐξήκοντα πάντα, ἰδέετο αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἄρμενος, καὶ ποιήσας εὐωχίαν εἶπεν αὐτοῖς· «Θέλτε ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην;» «δοκιμάζων αὐτοὺς. Οἱ δὲ ἔφησαν μὴ καταλθεῖν μέχρι δύο μηνῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· «Ἀπόψε ἔγω δοῦναι ὑμῖν τὰς οἰκίας ὑμῶν,» προστάξας· Εὐφράτῃ τῇ παρακοιμωμένῃ αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἐποίησε τὸν μέγαν Κωνσταντίνον Χριστιανόν, ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποδοῦναι αὐτῶν τοὺς οἴκους. Ὁ γοῦν εἶδον τοὺς πυλῶνας καὶ τὰς αὐλάς καὶ τὰς ἀνάδους ὁμοίας ταῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τὰ μέτρα καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ ὕψη καὶ τὴν ἀπόβλεψιν τῶν θυρίδων, ἔδοξαν εἶναι ἐκ φαντασίας εἰς τὴν Ῥώμην. Εὐρόντες δὲ καὶ τὰς φαμίλιας αὐτῶν ἐξεπλάγησαν. Ἐρωτήσαντες δὲ τὰς αὐτῶν φαμίλιας καὶ μαθόντες ἀκριβῶς, τότε ἐπίστευσαν ὡς οὐκ εἶσι φάντασμα, ἀλλὰ φρόνησις τοῦ βασιλέως, ὅτι καὶ ἀκούτας καὶ μὴ βουλομένους ὥκισεν ἐνταῦθα. Ἐκ δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἐλήφθαι οἱ τοιοῦτοι τὰς προσηγορίας. Ὁ Φιλόξενος κινεστέρων ἔκτισε τὴν ἱππομαζωμένην Φιλοξένου. Ὁ Πρόδος (11) ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, ὅνπερ ὁ Καβαλίνος ἐποίησεν ἐργοδόσιον τὸ λεγόμενον Πρόδου. Ὁ Δομνίνος ἔκτισεν οἶκον (12) εἰς τὰ Μαυριανού, ὅνπερ ἔχει ὁ Ἀγρικλάος. Ὁ Δαρειὸς ἔκτισε τὸν οἶκον τῆς Κανατίσης τοῦ Σκληροῦ. Ὁ Μαῦρος ἔκτισεν οἶκον ὃς λέγεται νῦν τοῦ Βελλονᾶ. Ὁ Ῥοδανὸς

Meursii et Lambecii notæ.

(8) Τὸν Σαλτίωνα, τὸν Ἐπαρχὸν Μόδεστον. Scribe τὸν Σαλούστιον Ἐπαρχον, τὸν Μώδεστον. Salustius hic fuit præfectus prætorii imperante Juliano, anno Christi 363, ad quem aliquot existant leges codicis Theodosiani. Idem sequenti anno 365 consul ordinarius fuit cum Juliano. Nomen ejus bis corruptum legitur apud Eunapium in Vita Maximi: Καλτοῖ γε ἦν Ἐπαρχος Σαλούστιος, ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τῆς Ἰουλιανοῦ βασιλείας κοσμήσας, ἐκ paulo post: τῷ γοῦν Σαλούτιῳ τὴν ἀρχὴν παραλύσας. Utrobique scribendum est Σαλούστιος et Σαλουσίῳ. LAMB.

(9) Ποιήσαντας δέκα ἑξ μῆνας. Verbo ποιῆσαι hoc loco usus est, ut Latini verbo agere pro esse. Qua significatione dicit Virgilius (Æn. v, 51):

Hunc ego Cætilis agerem si Syrtibus esset.

LAMB.

(10) Πᾶντα. Πάκτον hoc loco significat tributum.

atum, Modestum et Eubulum cum magno exercitu in Persiam misit, ubi sexdecim menses commorati sunt. Interea Constantinus magnus, missis Romam legatis, eorum uxores, liberos et familias accersivit. Misit etiam architectos, ut domos eorum et cujusvis locum situmque sive in ora maritima sive continentis, tum formam structuræ earumque gradus et scalas observarent. Assumptis igitur familiis senatorum Byzantium redierunt, ibique singula simili modo ædificia exstruxerunt, eorumque 21 familiis dederunt inhabitanda. Cum itaque acceptis 365 centenariis tributis ex Perside victores redissent, imperator eos convivio excepit, et dixit illis tentandi causa: «Nunquid abituri estis Romam?» Illi autem responderunt se intra duos menses nondum eo reversuros. Tum imperator: «Vesperi,» inquit, «dabo vobis ædes vestras.» Jussu enim Euphrati accubitori suo, qui et Constantinum magnum Christianum fecerat, ut unicuique suas ædes restitueret. Ut igitur viderunt portas, atria, gradus, mensuram et formam, altitudinem et prospectum fenestrarum Romanis similes, putabant se per somnium esse Romæ; cum vero et familias suas invenirent, obstupescabant. Ubi vero eas interrogarunt, et uti res gesta esset intellexerunt, tum demum crediderunt non esse phantasiam, verum prudentiam imperatoris, qui hoc pacto invitos et nolentes ibi habitare coegisset. Loca autem ex nominibus eorum denominata sunt. Philoxenus cister-nam condidit, cui nomen Philoxeni; Probus templum prodromi exstruxit, quod Constantinus Caballinus seu Copronymus mutavit in officinam fabrillem dictam Probi. Dominus in regione Mauriani domum ædificavit, in qua habitat Agricolaus. Darius 22 ædem Canatisæ uxoris Scleri condidit, Maurus vero domum, quæ nunc dicitur Bellonæ. Rhodanus domum nuncupatam In cælis condidit, Sallustius autem eam quæ Contomiti appellatur. Modestus ædificavit domum ad SS. apostolos, quæ Lampri dicitur: tria vero ejus atria Eubulus exstruxit. Idem quatuor porticus condidit a palatio usque ad eum locum terrestris muri in quem sordes efferuntur. Una incipiebat a Tzycanisterio, Manganis,

D Sic πᾶντα διδοῖναι significat tributum pendere. In Menologio Græcorum die 16 Augusti: Καὶ δὴ τοῦ βασιλέως προθεβμένου δοῦναι αὐτοῖς πᾶντα. In eadem significatione utitur hac voce Constantinus p. 142, εἰς δὲ τὸν ἀμῶνα καὶ τὸν σολέαν ἐγένετο ἑξ ὁδοῦ χρόνον πᾶντος τῆς Αἰγύπτου κεντηνάρια τῶν. LAMB.

(11) Ὁ Πρόδος. Meminit hujus templi etiam Cedrenus. Substitit hic incendium illud quod accidit sub Justiniano, anno imperii ejus 34. MEURS.

(12) Ὁ Δομνίνος ἔκτισεν οἶκον. Etiam rostra Domini invenio, et retuli antea. Erat ibi ædes resurrectionis Christi et Anastasie martyris, quam resectam lapideo ornavit Basilus fastigio, cum antea ligneum tantum esset. Cedrenus auctor est. MEURS.

acropoli et turre Eugenii, et pertingebat usque ad A S. Antonium; altera a Daphne et palatio Sophiano usque ad ecclesiam Dei Genitricis nuncupatam Raudum. Reliquæ duæ porticus a Chalce Milio et foro usque ad Taurum, Bovem et Hexacionium pertendebant. Supra porticusa utem ambulacra erant lapide quadrato strata et statuæ æreæ innumeræ ad ornamentum urbis. Præterea latrinas condidit, et aqueductus ex Bulgaria in urbem perduxit. Fecit etiam cloacas subter universam urbem transeuntes, æquantes profunditate altitudinem porticum, ne ex malo odore morbus nasceretur, sed omnis 23 sœtida colluvies per eas in mare deflueret. Hæc itaque, ut dictum est, Urbicius præpositus, Sallustius præfectus et reliqui condiderunt. Imperator autem, sexcentis auri centenariis ad porticus, aqueductus et muros exstruendos relictis, ipse adversus Scythas profectus est, illisque subjugatis urbes condidit Persthlabam, Distram, Pliscubam et Constantiam. Hæc Urbicius duobus annis et dimidio, hortatu Hermiæ edificavit. Præterea exstruxit Constantinus ædes Harmatii vulgo dictas, ubi cortem suam eurrusque posuit, cum Byzantios subjugasset. A

ἔκτισεν οἶκον δὲ καλεῖται τὰ ἐν οὐρανοῖς (13)· ἔστι δὲ τῆς Μαρμαίνης. Ὁ Σαλτιῶν ἔκτισεν οἶκον δὲ καλεῖται τοῦ Κορδομίτου (14). Ὁ Μόδεστος· ἔκτισεν οἶκον εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους τὸν λεγόμενον τοῦ Λαμπροῦ. Οἱ δὲ τρεῖς πυλεῶνες (15) ἔκτισθησαν παρὰ τοῦ Εὐδοῦλου. Ἐκτίσσε δὲ ὁ αὐτὸς (16) καὶ τέσσαρας ἐμβόλους, ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῶν χειρσαίων τειχῶν (17), ἑγχορήγους ὁδούς. Ὁ ρὲν εἰς ἤρχετο ἀπὸ τοῦ τρυκαμιστηρίου καὶ τῶν μαγγάων (18) καὶ τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν Εὐγενίου (19), καὶ διήρχετο μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου· ὁ δὲ ἑταρος ἀπὸ τῆς Δάφνης καὶ τῶν Σοφίων μέχρι τῆς Πάδδου (20)· οἱ δὲ ἑτεροὶ δύο ἐμβολοὶ ἀπὸ τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ Μιλίου (21) καὶ τοῦ φόρου μέχρι τοῦ Ταύρου (22) καὶ τοῦ Βοδὸς (23) καὶ τοῦ ἑξακτιονίου (24). Ἐκάνω δὲ τῶν ἐμβόλων περίπατοι πλακωτοὶ λίθινοι καὶ στήλαι χαλκαὶ ἀπτεροὶ εἰς διακόσμησιν τῆς πόλεως. Ἐκτίσσε δὲ καὶ τοὺς μυδρώνας (25), καὶ τοὺς ἀγωγούς ἔφερεν (26) ἀπὸ Βουλγαρίας. Ἐποίησε (27) δὲ καὶ γάβους (28) ἑγχορήγους ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, βαθεῖς τῷ ὕψει οὖσαν τῶν ἐμβόλων διὰ τὸ μὴ εἶναι δυσωδίαν τινὰ, καὶ ἐνσκήπτουσι νόσοι πολλὰ· ἀλλ' εἰς τὸ βάθος

Meursii et Lambecii notæ.

(13) Ὁ Ῥοδανὸς ὁπισθεν τῆς ἁγίας Σοφίας τὸ νῦν τυγχάνον, ὅπερ λέγεται τὰ Αὐγοράνης Val. alius.

(14) Κοντομίτης· hoc loco cognomen est ex brevitate nasi desumptum· κόντο· enim Græco-Barbare brevis dicitur, et μίτη vel μέγας nasus. Eodem modo igitur κοντομίτης compositum est ut κοντοσάλης, κοντήρης, κοντολέων, κοντοστέφανος LAMB. — Κονδομίτου. Pand. 3038.

(15) Οἱ δὲ τρεῖς π. Zonaras recenset etiam hospitale ab hoc Eubulo exstructum, quod sub Justiniano conflagravit. MEURS.

(16) Ὁ αὐτὸς τοὺς τέσσαρας· ἑγχορήγους ὁδούς· ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ μέχρι τοῦ χειρσαίου τειχέως Val.

(17) Τῶν χειρσαίων τειχῶν. Hi considerunt terræ motu sub Leone, ut testatur Diaconus. MEURS.

(18) Τῶν μαγγάρων. Mangana locus erat instrumentis bellicis et materiis mechanicis asservandis destinatus, de quo pluribus agitur, p. 74. LAMB.

(19) Καὶ τῶν Εὐγενίων. Interpres vertit ab Eugenio. Debuisset a portis Eugenii. Nam plurali numero τὰς πόλεις· ferre Græcis non insolens. Erat vero porta Eugenii prope arcem. Ipse hic auctor lib. de Offic. aulæ CP· Προῦπαντ' αὐτῇ εἰς τὴν τοῦ Εὐγενίου πόλιν ἐπιπλοῦς ὧν ὁ βασιλεὺς. Existat in hanc epigramma istud Antholog. l. 4:

Ὅστιος Ἰουλιανὸς λαοσσόα τείχεα πήξας,
Στήσε τρέπαιον ἐπὶ συμβόλῳ ἀγρυπνίης,
Ἐπείτ' ἐν ἀντίβουσι ἐχθρὸν ἀπάνευθε μενοιῶν,
Ἦ προπάρουθε πρὸς τῆς πόλεως πολέμου.
MEURS.

(20) Μέχρι τῆς Πάδδου. Erant hic templa Demetrii et Æmiliani martyrum. Auctor Cedrenus. MEURS.

(21) Τοῦ Μιλίου. Hic capita noxiorum deligebantur. Observo ex Diacono in Constantino Copronymo· Bagrarum autem in vivario decollavit, et hujus caput in Milio suspendit diebus tribus. MEURS.

(22) Τοῦ Ταύρου. Hic nymphæum fuit, exstructum sub Valente a præfecto urbis. Zonaras An. 3: Ὁ δὲ τῆς πόλεως ἐπαρχὸς νομάρων ἐν τῷ

καλούμηνῳ Ταύρῳ κατεσκευάσκει. Atque hoc interdictio perit sub Leone magno, anno imperii quinto. Testis Cedrenus. Forum quoque junctum erat. Evagrius 2, 13: Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινίου προσταγμένου φόρου μέχρι τῆς τοῦ Ταύρου καλουμένης ἀγορᾶς. MEURS.

(23) Τοῦ Βοδὸς. Unde loco nomen tradit Zonaras in Phoca: τὸ δὲ δούστηον σώμα καυθῆναι κατὰ τὸν Βοῦν, ἐνθα ἦν κάμινος ὧς λέγεται ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένη, σχῆμα βοδὸς ἔχουσα, ἥπερ ἐκ Παργάμου κεκόμιστο, ἐξ ἧς καὶ ὁ τόπος ὠνόμαστο. Ejus vestibula conflagravit sub Justiniano, anno imperii ejus 65. MEURS.

(24) Τοῦ ἑξακτιονίου. Item infra: ἀπὸ τοῦ ἑξακτιονίου μέχρι χρυσίας. Tamen apud Cedrenum ἑξακτιόνιον bis, apud Nicetian in Alexio Man. F. semel invenies, et ἑξακτιονίτης monachus: erat enim monasterium, ut ex ipso discimus. Puto autem Codini nostri lectionem esse rectiorem. Sic ἐπὶ κίονας invenio apud Evagrium Hist. Eccles. 1, 13, et 94 columnas apud Victorem in Chronico: usque ad Constantini forum supra longitudinem plateæ columnarum 94. Ac diplocionii meminit Phranzes Chron. 1, 39, et 3, 8. MEURS.—Cod. Vat., ἑξακτιονίου, ὅπου ἦν ἡ πόρτα τοῦ χειρσαίου τειχέως.

(25) Τὸς μυδρώνας. Vocem μυδρών nunquam alibi legi. Sunt qui Latine exponunt officinam ferrariam, quasi derivetur a μύδρος, quod vocabulum significat ferrum candens. Sed forte legendum esse ὁδῶνας, id est, ut ego interpretor, aquaria vel loca aquationis. Græci antiqui ὁδῶνα vocabant, ut passim Strabo. Item Plinius et Solinus hydraea appellant. Sed verisimilius est scribendum esse λυτῶνας, id est ἀπεδρώνας sive latrinas. LAMB.

(26) Ἐφερεν. Δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐκφέρεται, cod. 5038. ap. Band.

(27) Ἐποίησε. Μίσον δὲ τῶν ἐμβόλων, ἐνθα ἡ λεωφόρος ἐστὶν ὁδὸς, καὶ ἐπὶ πάντα ἄλλον τόπον τῆς πόλεως ἔκτισε κανάλους ὁλοτούς Val.

(28) Γάβους· recentioribus Græcis dicuntur cavi seu loca concava. Hoc loco autem γάβος ἑγχορήγος· significant cloacas seu cavernas, per quas colluvies effluebat in mare. LAMB.

διέρχασθαι τὰς δυσώδεις ὕλας καὶ κατέρχεσθαι εἰς Ἀ
τὴν θάλασσαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν, ὡς εἴρηται,
παρὰ Οὐρβικίου πραιποσίτου καὶ Σαλουστίου ἐπάρ-
χου καὶ τῶν λοιπῶν. Καταλιπὼν δὲ αὐτοῖς κεντη-
νάρια χρυσοῦ ἐξακόσια εἰς τὰ τοὺς ἐμβόλους καὶ
τοὺς ἀγωγούς καὶ τὰ τείχη, αὐτὸς ἦν κατὰ Σκυθῶν,
καὶ ὑποτάξας ἐκείνους ἔκτισε πόλεις ἐκεῖσε, τὴν τε Περσθλάβαν, τὴν Δίστραν, τὴν Πίλσκουδαν, καὶ τὴν
Κωνσταντίαν. Ταῦτα δὲ ἐκτίσθησαν παρὰ τοῦ Οὐρβικίου εἰς χρόνους δύο ἡμῶν, ἀπὸ φωνῆς Ἑρμείου.
Ἐκτίσε δὲ καὶ τὰ Ἀρματίου. Τὴν δὲ κόρτην αὐτοῦ ἐπηξέ καὶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ ἐκείσε ἀπὸ τοῦ
ὑπέταξε τοὺς Βυζαντίους (29). Εἰς δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλού-
μενα Κωνσταντινιανὰς καὶ τὰ καλούμενα Κώνστα. Ἐστὴ δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ Τουδάκης καὶ
τοῦ Ὀδηρίτζη (30), ὅπου ἔχει ὁ ἀκροπολίτης. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἀνήγειρεν
ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, ὕστερον εἰς τὰ περὶ κτισμάτων ἱεροῦμεν.

Meursii et Lambecii notæ.

(29) Ἀρματαία, ἔνθα τὸ πρῶτον, πρὸ τοῦ κατέρ-
χειν τὸ Βυζάντιον, ἐπηξεν τὴν κόρτην αὐτοῦ καὶ τὰ
ἄρματα αὐτοῦ ἀπέθετο Val.

(30) Ἐστῆσε δὲ καὶ οἶκος τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ

Ὀδηρίτζου Val. alter. Μεθ' ὧν καὶ τὰ καλούμενα
Κώνστα, ἅπερ εἰσὶν οἶκος τοῦ τουδάκη καὶ ἱερ-
οῦ τζη alter.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE FORMA ET AMBITU

URBIS CONSTANTINOPOLITANÆ.

Χρὴ γινώσκειν ὅτι τοῦ Βύζαντος τὰ παλάτια ἐν Β
τῇ ἀκροπόλει ἦσαν ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου Μηνᾶ
ὑπῆρχε πρῶτον τοῦ Διὸς ἱερὸν, ὅθεν δὴ καὶ εἰς τὰς
μαρμαρινὰς ἀψίδας, τὰς ὑπερθεὶν τῶν δύο μεγάλων
κίονων, ὑπάρχουσιν αἱ στήλαι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρό-
νου. Ἔθος γὰρ ἦν (31) τοῖς ἀρχαίοις ἀρχηγοῖς εἰς
τὰς ἀκροπόλεις κτείνειν τὰ ἑαυτῶν παλάτια. Ἦρ-
χετο δὲ τὸ τείχος, καθὰ καὶ νῦν, ἐπὶ τοῦ Βύζαντος
ἀπὸ τοῦ πύργου τῆς ἀκροπόλεως, καὶ διήρχετο εἰς
τὸν τοῦ Εὐγενίου πύργον, καὶ ἀνέβαινε μέχρι τοῦ
Στρατηγίου, καὶ διήρχετο εἰς τὸ λεγόμενον τοῦ
Ἀχιλλέως λουτρόν. Ἦ δὲ ἐκεῖσε ὁρωμένη ἀψὶς, ἡ
λεγομένη νῦν Οὐρβικίου, πρότερον πόρτα ἦν χειρ-
σαία τοῦ Βύζαντος, καὶ ἀνέβαιναν εἰς τὰ Χαλκο-
κρατεῖα τὸ τείχος ἕως τοῦ λεγομένου μιλίου. Ἦν δὲ
κίονες πόρτα τῶν Βυζαντινῶν χειρσαία, καὶ διήρ-
χετο εἰς τοὺς πλεχτοὺς κίονας τῶν τρυκαλιῶν (32),

24 Sciendum est quod Byzantis palatium in acro-
poli exstiterit, et templum S. Menæ antea fuerit fanum
Jovis, quamobrem etiam nunc in marmoreis ejus
arcubus, qui duabus maximis columnis sustentan-
tur, Jovis et Saturni statuae supersunt. Ille himirum
antiquis principibus mos erat, ut nonnisi in arci-
bus urbium palatia sua, exstruerent. Sub Byzante
igitur, uti hodieque, incipiebat murus a turri acro-
poleos et pergebat usque ad turrim Eugenii; inde
ascendebat ad Strategium versus, et progrediebatur
usque thermas Achilleas. Arcus vero qui ibi visi-
tur et nunc Urbicii 25 appellatur, erat olim ter-
restris porta tempore Byzantis. Hinc in Chalco-
pratia tendebat murus, et porro usque ad miliarium,
ubi altera erat porta terrestris. Inde procedebat ad
voluitiles columnas Tzycaliorum, et descendebat
ad Topos, et rursus deflectebat per Mangana et ther-

Meursii et Lambecii notæ.

(31) Ἔθος γὰρ ἦν. Hoc pertinet quod legitur
Geoponicorum II, 2: Ἀκροπόλεις δὲ ἐκάλουν πα-
λατοὶ τὰς κατασκευὰς τῶν βασιλέων, ὡς διὰ τὴν
ἀσφάλειαν ἐν ταῖς ἀκραις τῶν πόλεων οἰκοδομουμέ-
νων. LAMB.

(32) Τρυκαλιῶν Græcis recentioribus dicitur
locus ubi sunt vel venundantur ollæ, a τρυχάλη,
id est olla. Perperam in aliquot codicibus legitur
τρυδαλιῶν. LAMB.

mas Arcadianas, atque ita demum revertebatur in acropolim. Continebat autem totus murus 27 turres.

Hæc igitur erat urbis forma sub Byzantie: secunda vero, quam a Constantino magno accepit, ita se habet. Latus quidem maritimum ab acropoli et turri Eugenii promotum est usque ad Zeugma S. Antonii et a Topis ad S. Dei Genitricem cognomine Raudum. Verum murus terrestris protensus est usque ad Hexacionium et a miliario usque ad veterem portam Præcursoris et monasteria Studii et Icasie; inde pergebat usque ad cisternam Boni et templum SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael; hinc rursus descendebat ad locum nuncupatum Harmatii, et desinebat in templo S. Antonii. Hæc urbis forma duravit annos 152, decem imperatorum tempore. Theodosius vero Junior quinto imperii anno, cum 26 terræ motus esset et muri collaberentur propterea quod Amalechitæ et Chazinarii in urbe habitabant et trisagium impie irridebant, preces et supplicationes in campo tribunalis una cum patriarcha Proclo instituit. Cæterum cum jam per multas horas Kyrie eleison cantassent, parvus quidam puer cunctis spectantibus in aerem arreptus auditur angelos cantantes: «Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis.» Puero iterum in terram demisso populus ad eundem modum cecinit, desilique terræ motus; et imperator omnes hæreticos ex urbe ejecit, murosque ab Hexacionio usque ad portam Auream protulit. Quare etiam pone elephantos istæ collocatos statuam suam erexit, et murum maritimum a Raudo usque ad portam Auream extendit, et a S. Antonio, in loco nuncupato Harmatii sito, usque ad Blachernas et portam Auream. Dux autem factio-

Meursii et Lambecii notæ.

(33) Αὐτὴ ἐστὶν ἡ σχηματογραφία, ἣν συντίθειεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Προσέθηκε τὸν τὸν τείχος ἀπὸ τοῦ Εὐγενίου μέχρι τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου cod. 5058 Band.

(34) Τοῦ Προδρόμου. Injoste conqueritur Cyllius Topogr. CP., 1, 5 Codinum templum S. Joannis Præcursoris sive Baptiste intra muros ponere, cum etiam multis annis post Constantinum extra urbem fuerit. Nam si recte ejus verba introspexisset, animadvertisset procul dubio eum simpliciter dicere muros Byzantii a Milio pertendisse usque ad antiquam portam Prodromi seu S. Joannis Baptiste. Tantum igitur abest ut dicat templum S. Joannis Baptiste intra muros fuisse, ut ne mentionem quidem templi illius fecerit. Et quamvis dixisset hanc urbis portam a quodam prope sito templo S. Joannis Baptiste fuisse denominatam, non tamen addidit fueritne extra an intra urbem illud templum. Lamb.

(35) Ἰσμαήλ. ἐν τῷ τόπῳ ἀνυψήθησαν οὗτοι οἱ ἄγιοι, καὶ 5058 et, qui audia παρὰ τοῦ Ἰουλιανοῦ, Vat.

(36) Ἀντωνίου καὶ ἑκαμπτε εἰς τὸν τοῦ Εὐγενίου. Διήρκεσε 5058.

(37) Τὸν πέμπτου χρόνου. Diaconus et Cedrenus tricesimum annum dicunt. Meurs.

(38) Σεισμοῦ γεγενητοῦ. Duravit hic terræ mo-

αὶ κατεδαίνεον εἰς τόπους, καὶ ἀπὲκαμπτε πάλιν διὰ τῶν Μαγγάνων καὶ Ἀρκαδιανῶν, καὶ ἐφθάσαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Εἶχε δὲ πύργους τὸ ὅλον τείχος εἰκοσι ἑπτὰ.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ἡ ἐπὶ τοῦ Βυζαντιοῦ σχηματογραφία τῆς πόλεως· ἡ δὲ δευτέρα, καθὰ διὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔκτιστο, ἐστὶν αὕτη. Κατὰ μὲν τὸ παράλιον μέρος προσετέθη ἀπὸ μὲν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Εὐγενίου πύργου μέχρι τοῦ Ζεύγματος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου (33), ἀπὸ δὲ τῶν καλουμένων Τόπων μέχρι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πάδου. Τὸ δὲ χειραῖον τείχος ἀνέβαιναν ἕως τὸ ἐξακιδόνιον, ἀπὸ δὲ τοῦ μίλου προήρχετο μέχρι τῆς παλαιᾶς πόρτας τοῦ Προδρόμου (34) καὶ τῆς μονῆς τοῦ Στοδίου καὶ τῆς Εἰκασίας, καὶ διήρχετο μέχρι τῆς Βώνου καὶ εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων μαρτύρων Μανουὴλ Σαβὴλ καὶ Ἰσμαήλ (35), καὶ κατήρχετο εἰς τὰ Ἀρματίου, καὶ ἐπληροῦτο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, διήρκεσε (36) δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ τείχους· ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα δύο, δέκα βασιλείων αὐτοκρατορησάντων. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδοσιος εἰς τὸν πέμπτον χρόνον (37) τῆς βασιλείας αὐτοῦ, σεισμοῦ γεγενητοῦ (38) καὶ τῶν τειχῶν καταπιπτόντων, διὰ τὸ τοῦ· Ἀμαληκίτας τοὺς Κατεζιντζαρίου (39) οἰκῆσαι ἐν τῇ πόλει· καὶ βλασφημεῖν σφοδρῶς εἰς τὸ τρισάγιον (40), ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἱκσίαν καὶ λιτὴν εἰς τὸν κάμπον τοῦ τριβουναίου (41) μετὰ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου (42) καὶ πάντες τοῦ λαοῦ, κραζόντων τὸ· Κύριε ἰλέησον· ἐπὶ πολλὰς ὥρας, πάντων ὁρῶντων ἡρπάγη παιδίον εἰς τὸν αἶρα, καὶ ἤκουσεν ὁ παῖς τῶν ἁγίων μαλερδούντων καὶ ὁμνούων· Ὁ ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος, ἀθάνατος, ἰλέησον ἡμᾶς. Κατελθόντος δὲ τοῦ παιδὸς ὁ λαὸς οὕτως ἐμελέθει, καὶ ἔστη ὁ σεισμός· ἔκτοτε, καὶ ἐξέσωσεν ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς αἵρετικούς· ἐκ τῆς πόλεως. Ἐξέβαλε

tus menses quatuor, ut referunt Cedrenus et Diaconus. Meurs.

(39) De Chalcintzariorum hæresi vide Nicephorum Callist. xviii, 56. Exorta autem est hæresis temporibus Constantini Heraclii filii, circa annum Christi 640. Lamb.

(40) Τὸ τρισάγιον. Vide Glossarium nostrum, in quo abunde satisfacimus. Meurs.

(41) Τὸν κάμπον τοῦ τριβουναίου. Proprie hic locus Campus dicebatur. Diaconus: ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes. Theodorus Anagnosta Eclog. 1: Ἐν ταῖς λιταῖς γενομέναις ἐν τῷ κάμπῳ περὶ Μαρκιανὸς ἑτερόδομος πολλὰς τοῖς θεομένους δωρεὰς παρέτεν. Et hic quoque deliquit solita noxiarum capita, colligo ex Diacono in Phoca: Phocas tyrannus Mauritium peremit, ut prædictum est, una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit poni in Campo tribunalii diebus multis. Meurs.

(42) Πρόκλου. Hic est ille ipse Proclus ad quem exstat Synesii epistola 70. Facile mihi assentieris, qui attendis initium: πέμπτον οὐχ ἔχει μοι γράμματα παρὰ τῆς τερπῆς σου χειρός. Item exordium: Γενέσθω δὲ τις παραμυθία τὸ διέσθαι τῆς πατρικῆς σου κεφαλῆς γράμματα, τὸ τιμαλφέστατον ἀπὸ θράκης ἀγωγίμων. Meurs.

δὲ τὰ τεῖχη ἀπὸ τοῦ ἑξακονοῦ μέχρι τῆς χρυσεῖας· A nes populi, ab ipso ei rei destinatae, muros istos
ἐξ οὗ καὶ στήλην αὐτοῦ ἐστῆσαν δεῖσθαι τῶν ἐλ-
φάντων, καὶ ἀνεβίβασε τὴν παράλιον τεῖχος ἀπὸ τῆς Πάδου μέχρι τῆς χρυσεῖας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου
Ἀντωνίου, τὰ Ἀρματίου, μέχρι τῶν Βλαχερνῶν (43) καὶ τῆς χρυσεῖας (44). Οἱ δὲ δύο δῆμοι ἔκτισαν τὰ
τεῖχη παρ' αὐτοῦ ὁρισθέντες, καθὼς εἰς τὰ περὶ κτισμάτων περιέχει.

Meursii et Lambecii notæ.

(43) Τῶν Βλαχερνῶν. Erat illic templum. Ce-
drenus : καὶ ἦν ἡμέραν εἴδυτο ἀπέναντι πρὸς τὴν
ἐν Βλαχερναις θείον ναόν. Atque inde intelligendus
Diaconus, qui in Heraclio narrat filium ejus Con-
stantinum in Blachernis a Sergio patriarcha esse
baptizatum. Extruxit hoc Theodosii soror Pulche-
ria post mortem fratris, teste Zonara. Et hic tra-
dunt vestem ac zonam τῆς Θεοδόκου dedicatas
fuisse. Auctores et Nicephorus 15, 14 et Menolo-
gium. Erat præterea illic triclinium Anastasii. Vide

Suidam in Ἀναστάσιος. Atque hic magnus logo-
theta iurandum accipiebat novi imperatoris.
Licet haurire ex Niceta p. 147, 6. Conflagravit
sub Joanne Palæologo, viginti circiter annis ante
captam urbem a Tarcis. Vide Phranzen Chronic.
2, 10. MEURS.

(44) Τῆς χρυσεῖας. Hic erat simulacrum Theo-
dosii majoris, quod cornuit ex terræ motu tempo-
ribus Leonis. Auctor est Diaconus. MEURS.

ΠΕΡΙ (45) ΑΔΙΑΒΗΝΗΣ.

DE ADIABENE.

Αὕτη ἡ χώρα κεῖται πρὸ τῆς Μεσοποταμίας (46) B
ὡς· ἐπὶ ἀνατολὴν, πέραν τοῦ Τίγριδος. Ἐν αὐτῇ δὲ
ἴσται ἡ ἀσφαλτος, ἡ λεγομένη νάφθα (47). Λέγεται
δὲ Ἀδιαβήνη (48), διὰ τὸ εἶναι πλείονας ποταμοὺς
ἐν αὐτῇ, καὶ δυσχερεστέραν ποιεῖν τὴν διάβασιν.
Ἐκεῖ ποῦ ἴσται καὶ ἡ Νινεῦς. Τρασύτην δὲ ἀσφάλειαν
ποιεῖ τοῖς κτίσμασιν (49) ἡ ἀσφαλτος, ὥστε ταῖς
ὀπταῖς· πλίνθοις καὶ τοῖς λεπτοῖς λίθοις συμμειγείσθαι,
ισχυροτέρα γίνεσθαι παντὸς σιδήρου. Ἐκεῖσι δὲ ἴσται
τὸ ἄσπρον στόμα, ἐξ οὗ διενὺν πνεῦμα ἀναβιβάζεται,
ὥστε ἐπίγειον ζῶον ἅπαν καὶ πετεινὸν ἀποφθεῖρειν,
εἰπερ τύχοι ἀσφρανεθῆναι (50)· καὶ οὐ κατ' εὐθείαν
ἐξέρχεται (51)· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνέισι καὶ
πάλιν ἀναναχλάται, καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῃ
πετόμενα σώζεται. Καὶ τὰ περὶ Ἀσίας ὥσπερ
χωρ (52).

Meursii et Lambecii notæ.

(45) Περὶ Ἀδιαβήνης. Caput hoc de Adiabena C
regione in pluribus codicibus deest, et nihil omni-
no facit ad origines Constantinopolitanas. Legitur
autem iisdem fere verbis apud Suidam in v. Ἀδια-
βήνη, et apud Amm. Marcellinum lib. xxiii. LAMB.

(46) Πρὸ τῆς Μεσοποταμίας. In cod. Vat. legitur:
πρὸς τῆς, etc., id est, prope Mesopotamiam : Ita
etiam scribendum apud Suidam. LAMB.

(47) Ἡ λεγομένη νάφθα. In codice Vaticano

scriptum erat ἀσθα, quod idem est. Auctor Epi-
tomes Strabonis, ὅτι λέγεται δ' ἀσθας, καὶ ἡ ἀσθα,
καὶ ἡ νάφθα, καὶ τὸ νάφθα. Ita ἡ ἀσθα pro ἡ νάφθα
legitur apud Constantium Porph. De admin. imp.,
et δ' ἀσθας pro τὸ νάφθα apud Simplicium in Com-
mentario in Categorias Aristotelis. LAMB.

(48) Λέγεται δὲ Ἀδιαβήνη, διὰ τὸ, etc. Idem

Ammianus Marcellinus lib. xxiii tradit, veteres cre-
didisse, Adiabenam fuisse cognominatam, quod
inter Œnam et Tigridem sita navigeros fluvios,
adiri vado nunquam poterit. Sed addit, sibi potius
videri ita appellatam esse a duobus amnibus per-
petuis, Diaba et Adiaba, qui in ea regione sunt.
LAMB.

(49) Cod. Vat., ποιεῖ ἐν τοῖς κτίσμασιν.

Hæc regio Mesopotamiæ obiacet, orientem versus,
ultra Tigridem. In ea naphtha bitumen gignitur.
Dicitur autem Adiabene, quod plures in ipsa sint
fluvii et transitum reddant difficilem. Ibi etiam sita
est Ninive. Cæterum bitumen coctis lateribus et mi-
nutis lapillis permistum, ædificia quovis ferro soli-
diora efficit. Illic quoque est Averni ostium, unde
gravis exsudat halitus, qui odore suo quodvis tam
terrestre quam volatile animal perimit. Verum non
recta egreditur, sed cum paulum emersit, languet
cit et refringitur, eoque modo aves altius volantes
discrimen evadunt : omnia vero, quæ circumstans
Asiæ tractus continet, odore suo corrumpit, præ-
terquam eunuchos.

πάντα ἀσφρανεθόμενα φθείρει, πλὴν τῶν εὐνού-
χων.

(50) Εἰπερ τύχοι ἀσφρανεθῆναι. Apud Suidam
legitur, et πρὸς τὸ τυχεῖν ἀσφρανεθῆναι.

(51) Καὶ οὐ κατ' εὐθείαν ἐξέρχεται. Supple ex
codice manuscripto et Suida : καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξάνυτο
ἔξω, οὐκ ἀν' ὀπίσθη δ' ὑπὸ. Ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθείαν
ἐξέρχεται, etc. Quod si ille halitus foris dis-
pergeretur, locus non posset habitari. Verum non
recta egreditur, sed cum paulum emersit, languet
cit, et refringitur. Illinc illa Ammiani subobscura
verba illustrari possunt : In his pagis hiatus
quoque conspicitur terræ, unde halitus lethalis
exurgens, quodcumque animal proxime steterit,
odore gravi consumit. Quæ lues oriens a profun-
do quodam pueto, cum os ejus excesserit latum,
antequam sublimius vagaretur, terras circumstans
inhabitabiles acerbitate fecisset. Apud Suidam
vero scribendum est, ἀλλὰ οὐ κατ' εὐθείαν ἐξέρ-
χεται· ὀλίγον δὲ ἀνερχόμενον ἀνέισι καὶ πάλιν ἀν-
ταναχλάται. Vulgo perperam legitur, ἀλλὰ κατ'
εὐθείαν ἀνέισι, καὶ ὀλίγον ἀνερχόμενον πάλιν ἀν-
ταναχλάται.

(52) Καὶ ἐκ τούτου πλὴν τῶν εὐνούχων. Hic
locus ex codice Vaticano ita supplendus atque re-
formandus est : Καὶ ἐκ τούτου τὰ ἐν ὑψηλοτέρῃ

ΠΕΡΙ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ

ΣΤΗΛΩΝ, ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE SIGNIS, STATUIS

ET ALIIS SPECTATU DIGNIS CONSTANTINOPOLIS.

De simulacro Jani.

Simulacrum Jani quadriforme esse tradunt, propter quatuor anni conversiones. Alii fingunt eum dextra manu clavem gestare, quasi principium temporis, atque anni aperturam et Janitorem. Quidam vero formant ipsum, dextra manu trecentos, sinistra autem sexaginta quinque calculos tenentem, tanquam patrem anni.

De simulacro hastato.

Minervæ simulacrum hastam tenet ad significandum ejus constantiam, et fortitudinem; similiter etiam clypeum, quod omnes insidias sapientia repellantur. Minerva enim et mens, idem sunt. Galcam porro illi tribuunt propterea quod sapientiæ culmen sub aspectum non cadit: et oleam ob naturæ

A *Περὶ ἀγάλματος τοῦ Ἰάνου (53).*

Τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἰάνου ἱστοροῦσι τετράμορφον, διὰ τὰς τέσσαρας τροπὰς. Ἄλλοι δὲ πλάττουσι αὐτὸν ἐν τῇ δεξιᾷ κλεῖδα κατέχειν, ὡς ἀρχὴν τοῦ χρόνου, καὶ ἀνοίξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεὸν (54). Ἴτεροι δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατεῖν ψήφων τριακόσια, τῇ δὲ εὐωνύμῳ ἐξήκοντα πάντα, ὥσπερ πατέρα τοῦ χρόνου.

Περὶ ἀγάλματος κρατούντος δόρυ.

Τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα δόρυ κρατεῖ, διὰ τὸ σταθερὸν καὶ ἀνδρεῖον· ὁμοίως καὶ ἀσπίδα, διὰ τὸ πᾶσαν ἐπιβουλήν διὰ τῆς σοφίας ἀπωθεῖσθαι· ἡ αὐτὴ γὰρ ἐστὶ τῷ νῷ. Καὶ περιεπαλαῖαν διδάσκει αὐτῇ, διὰ τὸ εἶναι τῆς σοφίας τὸ ἀκρότατον, ἀθέατον· καὶ ἱλαίαν, ὡς καθαρωτάτης οὐσίας οὐσης· φωτὸς γὰρ

Meursii et Lambecii notæ.

περιόμενα σώζεται, καὶ τὰ περίε νεμόμενα. Λέγει δὲ ὁ Δίων τοιοῦτόν τι ἐωραχέναι ἐν Ἱερὰπολὶ τῆς Ἀσίας ὅπερ πάντα τὰ ὑσφραίνόμενα φθεῖρει πλήν τῶν εὐνοῦχων, id est: « Eoque modo » (nempe propter refractum et suppressionem noxii illius odoris) « aves alius supra volantes, et quæ circum circa pascuntur animalia, servantur. Cæterum refert Dio, se simile foramen Hierapoli Phrygiæ vidisse, ejus odor omnia corrumpit, præterquam eunuchos. » Eadem fere verbis eandem rem narrat Ammianus: « Cujus simile, » inquit, « foramen apud Hierapolim Phrygiæ, antehac, ut adserunt aliqui, videbatur: unde emergens itidem noxius spiritus perseveranti odore quicquid prope venerat, corrumpebat, absque spadonibus solis. » Odorem hujus foraminis Ammianus perseverantem vocat, comparatione alterius odoris, quem simile foramen Adiabenicum exspirabat. Is enim non perseverabat, sed simulatque ad os foraminis pervenerat, refringebatur, et desinebat esse noxius. Damascius in Vita Isidori, spiraculum illud Hieropolitanum suo etiamnum tempore superfuisse memorat, seque cum Doro philosopho eo descendisse, et salvum inde egressum esse. « Soli enim, » ut ille ait, τετελεισμένοι, hoc est, « consecrati, et initiati intrare, et illi intus degere poterant. » — Post εὐνοῦχων addit in codice Valicano, ἐστὶ δὲ ἐν τῇ Διαδηνῇ ἡ Κτησιφών, id est, « In regione Adiabena est Ctesiphon. » Ubi nota Διαδηνὴν vocari: quæ alias dicitur Ἀδίαδηνῃ. Ita in veteri Lexico manu-scripto Διαδηνίτης exponitur, ὁ ἀπὸ Διαδηνῆς τόπος, ubi Διαδηνίτης idem valere puto atque Ἀδίαδηνῆς, ut Σπάρδης, idem est atque Ἰσπανός. LAMB.

(53) Τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἰανου, etc. In aliquot codicibus legitur Ἰανουαρίου, ut etiam apud Suidam. Tota autem hæc simulacri Jani descriptio ex Joannis Philadelphiensis libro hæcenus incdito

« De mensibus, » verbotenus fere desumpta est: Verba ejus super hac re hæc sunt: « Πρῶτον τοίνυν περὶ Ἰάνου τίς τε ἀρα ἐστὶ, καὶ τίς ἡ περὶ αὐτοῦ δόξα γέγονε τοῖς ἀρχαίοις. Καὶ οἱ μὲν διμορφον αὐτὸν μυθολογοῦσι, νῦν μὲν κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὥσπερ θυρεὸν. Νῦν δὲ τῇ μὲν δεξιᾷ τριακοσίας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ ἐξήκοντα πάντα ψήφους ἀριθμοῦντα, ὥσπερ τὸν ἐνιαυτόν. Ἐνθεν καὶ τετράμορφον ἀπὸ τῶν τεσσάρων τροπῶν· καὶ τοιοῦτο αὐτοῦ ἀγαλμα, ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Νερβῶ ἐτι καὶ νῦν λέγεται σσωσμένον. Id est: « Quocirca nunc dicendum de Jano, quis ille, et quæ veterum de eo fuerit opinio. Alii eum fingunt bifrontem, et vel claves dextra gestantem in- tar Janitoris, vel trecentos calculos dextra, et sexaginta quinque sinistra instar anni dinumerantem. Unde etiam quadrifrontem a quatuor anni conversionibus fingunt: quale ejus signum adhuc existare ajunt in foro Nervæ. LAMB.

C (54) Καὶ ἀνοίξιν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ θυρεὸν. Θυρεὸν hoc loco idem est atque θυρωρός, hoc est, « janitor, » seu « ostiarius. » Etymologicon magnum: γίνεταί παρὰ τὴν θύραν θυρεὸς καὶ πλεονασμῷ τοῦ ε θυρεὸς ὁ θυρεὸς ἐξὲν ἔγων. Ita sumitur in supra citatis Joannis Philadelphiensis verbis: Νῦν μὲν μυθολογοῦσι κλεῖδα τῇ δεξιᾷ φέροντα ὥσπερ θυρεὸν, quod est, interprete Macrobio, Saturn. lib. 1, cap. 9: « Et cum clave figuratur quasi portarum custos. » Alias θυρεὸς ipsum quoque janua claustrum significat, ut apud Homerum Odys. 1:

Αὐτὰς ἔπειτ' ἐπέθηκε θυρεὸν μέγαν.
ad quæ verba Eustathius notat, θυρεὸν ab Homero vocari « saxum claudens speluncæ ingressum, » Hinc ergo satis apparet falli viros doctos, quorum unus pro θυρεὸν legendum censet θυρωρὸν, aliter θύραν, quasi vero θυρεὸς non aliam quam « scuti » significationem habeat. LAMB.

ὕλη ἢ ἐλαία. Καὶ Γόργωνα διδῶσιν ἐπὶ τοῦ στήθους· ἂν αὐτῇ, διὰ τὸ ταχὺ τοῦ νοῦ.

Περὶ τοῦ ἀγάλματος κρατοῦντος κιθάραν.

Κιθάραν ἐπὶ χειρῶν πλάττουσι τοῦ Ἀπόλλωνος, οἷον τὸν ἥλιον τοῦ παντὸς ἁρμονίαν (55). Κιρνώμενος γὰρ τοῖς λοιποῖς ἀστράσι, καὶ τίκεται καὶ ζωογονεῖ.

Περὶ ἀγάλματος κρατοῦντος ψαλίδα χαλκῆν.

Τὴν Ἥραν λέγουσιν εἶναι τὸν ἀέρα· καὶ ἐπεὶ ὁ ἀὴρ καθαίρει, ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἀγαλμα βαστάζειν ψαλίδα χαλκῆν (56). Ἀπὸ μεταφορᾶς ψαλίδος, τῆς ἀνω χειρὸς τὰς τρίχας, καὶ καθαρὸν ἀποδεικνύουσης τὸ σῶμα.

Περὶ ἀγάλματος βαστάζοντος πύργον.

Τὴν Διμήτραν οἱ παλαιοὶ τὴν γῆν καλοῦσι· καὶ ἐπεὶ ἡ Ἰδρα πάσης πόλεως ἢ γῆ ἐστίν, ὡς βαστάζουσα τὰς πόλεις, πλάττεται πυργοφόρος.

Περὶ ἀγάλματος κτένα φέροντος.

Τῆς Ἀφροδίτης τὸ ἀγαλμα κτένα φέρει. Ἐπειδὴ συνέβη ποτὲ ταῖς τῶν Ῥωμαίων γυναῖξι, κνήφην λοιμῶδη γενέσθαι, καὶ ξυρουμενῶν πασῶν, γεγόναι αὐταῖς οἱ κτένες ἀχρεῖοι. Εὐξαμένας (57) δὲ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἀνατριχῶθῃαι, τιμῆσαι τὴν αὐτὴν ἀγάμμασι κτένα φέρουσι. Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν (58)· ἔτι δὲ καὶ ἄρρενος καὶ θηλείας ὄργανα (59). Αὐτὴν γὰρ λέγουσι ἔφορον γενέσεως τοῦ παντός· καὶ ἀπὸ τῆς ὁσφύος τῆς ἀνωθεν, λέγουσιν αὐτὴν ἄρρενα, τὰ δὲ κάτω θήλειαν (60). Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἐπιπικρὸν (61), ὅτι Αἰνείας ὁ υἱὸς αὐτῆς πλεύσας μέχρι τῆς δύσεως, μετὰ τοῦτο ἱππῷ ἐπέβη, καὶ τὴν μητέρα ἐτιμῆσθε τοιοῦτον ἀγάλματι.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Διός.

Ἀγαλμα πλάττουσι τοῦ Διὸς καθήμενον, ἔχον τὰ μὲν ἀνω γυνῆ, τὰ δὲ κάτω σκεπασμένῃ. Κρατεῖ δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(55) *Κιθάραν... ἁρμονίαν.* Legit, τοῦ Ἀπόλλωνος, οἷον τὸν ἥλιον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αἰτίον τῆς τοῦ παντός ἁρμονίας. Id est, « Citharam manibus tenere fingunt Apollinem, seu solem, quoniam is auctor est consonantiae omnium rerum. » Confirmat hanc lectionem Proclus, ejus de Apolline hæc verba sunt in Commentario ἀνεκδότῳ ad Cratylum Platonis: Τὸ δὲ τῆς μουσικῆς παρίστησιν, ὅτι θεὸς οὗτος αἰτιὸς ἐστὶν πάσης ἁρμονίας, ἀφανοῦς τε καὶ ἑμφανοῦς διὰ τῶν ἡγεμονικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθ' ὅς ἀπογεννᾷ σὺν τῇ Μητροφύλῃ καὶ τῷ Διὶ τὰς Μούσας. Συνδιακοσμεῖ δὲ πᾶν τὸ αἰσθητὸν ταῖς δημιουργικαῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν, ἃς δι' θεωρητικῶν παίδας χεῖρας ἀποκαλοῦσιν. Ἐπεὶ καὶ τῆς ἁρμονίας ἐνέργεια τῶν φθόγγων τῆς τῶν χειρῶν ἐξήπται κινήσεως· ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σῶματα διὰ τῶν ἁρμονικῶν λόγων κατακοσμεῖ, ὅσον φθόγγος τιτὶ χρωμένους ταῖς διαφορὰς αὐτῶν δυνάμει. Καὶ καὶ ἐναρμονίως καὶ ἐνρhythmῶς πάντα ταῖς δημιουργικαῖς αὐτοῦ κινήσεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ οὐρανία πᾶσα τάξις καὶ κίνησις τὸ ἐναρμονιῶν τοῦ θεοῦ ἔργον ἐνδείκνυται. Huc quoque faciunt illa verba Joannis Lydi libro De mensibus: Ἐρμῆς· κιθάραν δίδωσι μουσικῶς τῷ Ἀπόλλωνι, ὅσον ὁ λόγος τῷ ἥλιῳ τὴν τοῦ παντός ἁρμονίαν. LAMB.

(56) *Ποιοῦσι τῆς Ἥρας τὸ ἀγαλμα βαστάζειν ψαλίδα.* Ita visitur in nummo Treboniani Galli cum

A puritatem, quippe quia hujus materia est olea. Gorgonem quoque in ipsius pectore collocant, ob mentis celeritatem.

De simulacro tenente citharam.

Fingunt Apollinem manibus tenere citharam; solem nempe intelligunt, qui auctor est consonantiae omnium rerum, Admixtus enim reliquis astris, omnia generat et producit.

De simulacro tenente forcem æneum.

Junonem dicunt esse aerem, et quoniam aer purgat, fingunt Junonis simulacrum gestare forcem æneum, sumpta translatione a forcice, quo capilli resecantur et corpus glabrum redditur.

De simulacro turrigero.

Cererem veteres terram vocant; et quoniam ejusque urbis sedes terra est, fingitur turrita quasi urbes gestaret.

26 *De simulacro pectinem gerente.*

Veneris simulacrum pectinem gerit. Olim enim mulieribus Romanis accidit, ut pestilenti prurigine laborarent: cumque omnes raderentur, nulli usui eis pectines fuerunt. Nuncupantes autem Veneri votum, capillos receperunt, et deam simulacris honorarunt pectinem gerentibus: fingunt eam quoque barbatam, et maris atque femine instrumenta genitalia habere: eo quod præsidem esse deam aiunt universæ generationis, et a lumbis quidem superiore virum, cætera feminam. Præterea fingunt eam equestrem, propterea quod Æneas ejus filius cum ad occasum navigaret, equum postea conscendit, et matrem hujusmodi simulacro honoravit.

De simulacro Jovis.

Simulacrum Jovis fingunt sedere superne nudum, inferne tectum; et lava quidem manu sceptrum te-

inscriptione, JUNO MARTIALIS. LAMB.

(57) *Εὐξαμέντας... ἔτι τε καὶ, etc.* Ita hunc locum restitui ex cod. Vat. cum antea corrupte et indistincte ita legeretur: Εὐξαμέντας δὲ ἀνατριχῶθῃαι τῇ Ἀφροδίτῃ, τιμῆσαι τε αὐτὴν ἀγάμματι. Κτένα φέρουσαν πλάττουσιν αὐτὴν, καὶ γένειον ἔχειν, ἔτι δὲ καὶ, etc. Similiter corrige Suidam v. Ἀφροδίτη. LAMB.

(58) *Πλάττουσιν αὐτὴν καὶ γένειον ἔχειν.* Desumptum est ex Joannis Lydi libro De mensibus: Παμφίλιος, inquit, καὶ πάγωνα ἔχουσαν ἐτίμησαν Ἀφροδίτην ποτὶ. Hanc Latini vocant, « Venerem barbatam. »

(59) *Ἐτι τε καὶ ἄρρενος καὶ θηλείας ὄργανα, scilicet γυναικικά.* Venerem utriusque sexus potentem, Græci vocant ἄρρενόθηλον. Joannes Lydus: καὶ γὰρ καὶ ἡ Ἀφροδίτη τὴν τοῦ ἄρρενος καὶ θηλείας ἔχουσα φύσιν, ἀρρήνωθῃ καλεῖται. LAMB.

(60) *Καὶ ἀπὸ τῆς ὁσφύος... τὰ δὲ κάτω θήλειαν.* Ex Joanne Lydo desumptum est, ejus hæc verba sunt in libro « De mensibus »: Ἐρμῆς· ἐν τῇ κοσμοποιᾷ, τὰ μὲν ὅπερ ὁσφύς ἄρρενα τῆς Ἀφροδίτης, τὰ δὲ μετ' αὐτὴν θήλεια παραδίδωσι. LAMB.

(61) *Πλάττουσι δὲ αὐτὴν καὶ ἐπιπικρὸν.* Veneris equestris imago visitur in quodam nummo L. Aurelii Veri. LAMB.

nere, dextra vero aquilam protendere. Quod autem sedeat, stabilitatem potentiae significat : quod superne sit nudum, innuit ipsum intelligentibus et caelestibus mundi partibus esse conspicuum. Caetera teguntur, quod Deus humi repentibus est ignotus. Sceptrum in laeva, potestatis indicium : Aquilae altera manu extenta, significat eum spiritibus aeris imperare, ut aquilam volucribus. Alias etiam ipsum fingunt tria mala gestantem manu, quod universus terrarum orbis in tres divisus sit partes.

De simulacro Mercurii alati.

Graeci et Romani veteres secundum falsam eorum mythologiam dicunt Mercurium Jovis et Maia filium esse, id est, mentis et prudentiae : nam ex mente et prudentia oritur oratio. Propterea etiam alatum fingunt, quia sermone nihil est velocius : unde Homerus verba vocat alata. Praeterea fingunt eum omnium deorum natu minimum, quia non senescit oratio : atque etiam quadratum, ob veri sermonis firmitatem et constantiam.

De simulacro Mercurii marsupium gestante.

Mercurium lucri auctorem perhibent et praesidem mercaturae, eamque ob causam marsupium illi tribuunt. Phoenices quoque deos suos fingunt gestare aurea marsupia, quod aurum sit potentiae symbolum. Graeci vero eos fingunt armatos, quod armis humanum genus subjugetur.

Meursii et Lambecii notae.

(62) *Ὀπρώων* etc. Nemo non primo intuitu animadvertet, post vocem ὀπρώων quendam deesse : incipit enim nova descriptio simulacri Jovis tenentis manu tria poma, veluti tres globos, ad significandum, Jovem, ut ait Ovidius « Metamorph. » lib. xv, « Arces temperare aetherae et mundi regna triformis. » Supple igitur ex cod. Vat. et lege : Ἀλλὰ καὶ πλάττουσιν αὐτὸν τρία μῆλα ἐν τῇ χειρὶ βαστάζειν : διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. Κλίματα videtur abusive appellare tres antiquis cognitae orbis partes, vel, ut Cicero loqui amat, « tripartitas orbis terrarum oras, » nempe Europam, Asiam atque Africam. Huc facit nummus Augusti imperatoris, in quo visuntur tres globi pyramidatim positi, quorum uni inscriptum est, *Eva*. alteri, *Asi*. tertio *Ara*. ad significandum omnes totius orbis nationes Romano nomini subjectas esse. Caeterum in alio quodam codice Vaticano legitur : Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ ὡς σφαῖρας εἰς τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν. *LAMB.*

(63) *Ἰὼν Διὸς λέγουσι καὶ Μαΐας*. In codice Vaticano legitur, καὶ Πέας. Omnia autem quae hoc loco de Mercurio narrantur, iisdem fere verbis exstant in Joannis Lydi libro « De mensibus. » Elosi δὲ, inquit, οἱ πατρὶς Διὸς καὶ Μαΐας τὸν Ἑρμῆν εἶναι ἀλληγορικῶς ὑπὸν νοῦν μὲν εἶναι Δία, Μαΐαν δὲ τὴν φρονήσιν· παῖδα δὲ ἐξ ἀμφοῖν Ἑρμῆν λόγιον αἰνιττόμενον, πάντων δὲ νεώτατα εἰργάζαντο, ἅτε δὴ μὴ γηράσκοντο· τοῦ λόγου. Ἐτι μὴν ὑκώτατον πιστοποιηταὶ τοῦτον ταρσώσαντας περὶ τοῦ δέουτος καὶ τάχος λόγου διὰ τῆς τοιαύτης τέχνης αἰνιττόμε-

ναι τῇ μὲν εὐνοῦμῃ χειρὶ σκῆπτρον, τῇ δὲ δεξιᾷ αὐτὸν προτείνει· καὶ τὸ μὲν καθόλως, τὸ ἰδίως τῆς δυνάμεως αἰνιττεται· τὸ δὲ τὰ ἄνω γυμνά ἔχειν, ὅτι πανερὲς τοῖς νοσοῦσι καὶ τοῖς οὐρανίοις τοῦ κόσμου μέρεσι. Τὰ δὲ λοιπὰ σκίπεται, διότι τοῖς χαμαιεῦσι δὲ θεῶς ἀγνωστος· τὸ δὲ τῇ λαῇ σκῆπτρον κατέχειν, τὸ ἐξουσιαστικόν. Τὸ δὲ τῇ ἑτέρᾳ προτείνειν αὐτὸν, δηλοῖ, ὅτι τῶν ἀεροφόρων πνευμάτων κρατεῖ, ὡς ὁ αὐτὸς τῶν μεταρσίων ἐρμῶν. Διὰ δὲ τῶν τριῶν μῆλων, δηλοῖ τρία κλίματα κατέχειν τὴν πᾶσαν διακόσμησιν (62).

Περὶ ἀγάλματος περὶ τοῦ Ἑρμοῦ.

Τὸν Ἑρμῆν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, κατὰ τὴν αὐτῶν πεπλανημένην μυθολογίαν, ὑπὸν Διὸς λέγουσι καὶ Μαΐας (63), ὅν τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως· ἐκ νοῦ γὰρ καὶ φρονήσεως ὁ λόγος γεννᾶται. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ αὐτὸν ποιοῦσι, ὡς ταχύν· οὐδὲν γὰρ λόγου ταχύτερον. Καὶ Ὀμηρος, ἔπειτα περὶ αὐτοῦ· πάντων δὲ νεώτατον αὐτὸν ἐργάζονται, διὰ τὸ μὴ γηράσκειν τὸν λόγον. Ἀλλὰ καὶ τετραγώνον αὐτὸν ποιοῦσι, διὰ τὴν στερότητα τοῦ ἀληθοῦς λόγου.

Περὶ ἀγάλματος Ἑρμοῦ βαστάζοντος μάρσιπον.

Τοῦ κέρδους αἴτιον (64) λέγουσι καὶ ἐμπόριον τὸν Ἑρμῆν (65). Ὅθεν τὸ ἀγάλμα αὐτοῦ ἰσῶνι βαστάζειν μάρσιπον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φοίνικες τοὺς θεοὺς αὐτῶν πλάττουσιν ἐπιφέροντας βαλάντια χρυσά, ὡς τοῦ χρυσοῦ συμβόλου ὄντος δυναστείας (66). Οἱ δὲ Ἕλληνες σιδηροφόρους αὐτοὺς πλάττουσιν, ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον (67).

νοι. Ὁ γοῦν ποιητὴς φησιν, ἔπειτα περὶ αὐτοῦ. Εἴτα δὲ καὶ τετραγώνῳ σχήματι Ἕλληνες ἀναπλάττουσι τοῦτον, τεκμηρίον μάλιστα παρεχόμενοι, λόγον εἶναι τοῦτον, καὶ λόγον ἀληθῆ, etc. *LAMB.*

(64) *Τοῦ κέρδους αἴτιον*. Joannes Lydus libro « De mensibus, » ῥηγόντο δὲ Μαΐα τε καὶ Ἑρμῆς καὶ πραγματευταὶ, ἀκίνδυνα τὰ τῶν κερδῶν εἶναι. *LAMB.*

(65) *Τοῦ κέρδους—τὸν Ἑρμῆν*. Ἐμπόριος, pro ἐμπόριος, nullibi, quod sciam, lectum est : ἐμπόριος in ea significatione semel duntaxat apud Nonnum Panopolitam occurrit Paraphrasi in Joannem cap. ii, vers. 15, ubi ἐμπόριον ἔδρην vocat τὴν τράπεζαν καλοῦσι τὴν, hoc est, « mensam scaenatoriam, » seu « tabernam trapezicam. » Non male igitur quis pro ἐμπόριον hic legendum censeret, ἐμπόριον. Sed mihi scribendum videtur τοῦ κέρδους αἴτιον λέγουσι, καὶ τῶν ἐμποριῶν τὸν Ἑρμῆν. Ita Caesar lib. vi De bello Gallico : « Deum, » inquit, « Mercurium colunt ; hunc in quaestus pecuniae mercaturasque habere vim maximam arbitrantur. » Et Phurnutus de Mercurio agens : Ἐντεῦθεν, αἰτ., καὶ τῶν ἐμποριῶν ἵπτος ἄτης ἔδοξεν εἶναι, καὶ ἐμπολαῖος, καὶ κερδῶς ἐκνομομασθῆ. Apud Suidam legitur : Λέγουσι δὲ αὐτὸν (sc. τὸν Ἑρμῆν) καὶ τοῦ κέρδους αἴτιον καὶ τῶν ἐμποριῶν ἔδρην.

(66) *Ἐπιφέροντας δυνάστεας*. Vocem χρυσά perperam antea omissam ex cod. Vat. restitui. Eandem quoque apud Suidam moneo restituendam esse, voce Ἑρμῆς, ubi illud deest.

(67) *Ὡς τοῖς ὅπλοις ὑποταττομένους τὸ ἀνθρώπινον*. Haec lectio praefrenda est ei quae apud Suidam habetur, ὑποταττομένων τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ ἀγάλματος Εὐγνωμοσύνης.

Τὸ ἀγαλμα τῆς Εὐγνωμοσύνης τῇ δεξιᾷ χειρὶ σκῆπτρον κατέχει, ὡς ἀγγίνου οὐκείας τῆς Εὐγνωμοσύνης· τῇ δὲ ἀριστερᾷ βιβλίον, διὰ τὸ τὸν εὐγνώμονα δέσθαι ἀναμνήσεω, ἥτις διὰ βιβλίων γίνεται.

Περὶ ἀγάλματος τοῦ Πριάπου.

Τὸ ἀγαλμα τοῦ Πριάπου, τοῦ ὄρου παρ' Αἰγυπτίους καλούμενου, ἀνθρωπόμορφον ποιοῦσι, τῇ δεξιᾷ σκῆπτρον κατέχον, ὥσπερ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν (68). Ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ τὸ αἰδοῖον αὐτοῦ ἐντεταμένον, ὅτι τὰ χρυστὰ ἐν τῇ γῇ σπέρματα φανερὰ καθίσταται. Ἐχει δὲ καὶ περὰ κατὰ μέσον δὲ τῶν πτερῶν δισκοειδεῖς κύκλους· τὰ μὲν περὰ, διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως, τοὺς δὲ κύκλους, διὰ τὴν τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταῦτ' ἐν εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν (69).

Περὶ ἀγάλματος τῆς Γῆς.

Τὴν γῆν λέγουσιν Ἑστίαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν γυναῖκα, τύμπανον βαστάζουσαν (70), ἵνα δὴ τοὺς ἀνέμους ἡ γῆ ὄψ' αὐτὴν συγχέλσει.

Περὶ ἀγάλματος ἔχοντος ἐν τῇ κεφαλῇ κέρατα.

Τὸ δὲ ἀγαλμα τοῦ Σελεύκου (71) τοῦ δι' ἀνδρείαν ὀνομασθέντος Νικάτορος, τοῦ δόντος τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀντιόχῳ Στρατονίκην τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, ἐρασθέντι αὐτῆς καὶ διὰ τὸν πρός αὐτὴν ἔρωτα ἀσθενῆσαν καὶ ἐπικρυπτομένην, γυνωσθέντι δὲ ὑπὸ Ἑρασιστράτου τοῦ ἱατροῦ. Φασι δὲ συνὸν Σέλευκον Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μακεδόνι ταῦρον θυομένην ἀποδράντα, μόνον Σέλευκον περιγενέσθαι αὐτοῦ τῶν κεράτων κρατήσαντα· καὶ διὰ τοῦτο τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ περιτιθεῖσιν κέρατα.

Περὶ Ἀτραβατικῶν.

Ἐν ταῖς ἑορταῖς (72) καὶ τοῖς ἐπινικίοις, καὶ παρόντων πρὸς βίωσιν, ἐνεδύοντο χλαμύδας ποικίλας ἀπὸ χρυσοῦ καὶ πορφυρᾶς· ἡ ἄλλω· πῶς πλουτελεῖ, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς συνόδοις ξηραμπελινᾶς (73) τῷ χρώματι, ὃς ἐκάλουν ἀτραβατικὰς (74) ἀπὸ τοῦ

A

De simulacro Gratiitudinis.

Gratiitudinis simulacrum dextera sceptrum tenet, quod ingenio sit candido. Sinistra vero librum, quod probus vir recordatione opus habeat, qua librorum adminiculo acquiritur.

De simulacro Priapi.

Simulacrum Priapi, quem Horum Egyptii indignant, forma humana fingunt, dextera sceptrum tenens, eo quod terra, marique appareat: sinistra vero penem intendens, quod occultata in terra semina producat. Habet etiam alas, et in medio alarum circulos disco similes: illas quidem propter celeritatem ejus motus, hos vero ob rotunditatem corporis solaris. Eundem enim Priapum atque solem esse existimant.

De simulacro Terræ.

Terram vocant Vestam, eamque fingunt mulierem, tympanum gestantem, quod terra ventos in se concludat.

27 De simulacro cornuto.

Simulacrum est Seleuci, qui propter fortitudinem cognominatus est Nicator, et filio suo Antiocho dedit propriam conjugem Stratonicem, amore illius capto et præ amore ægrotanti et dissimulanti morbum, quem Erasistratus medicusprehendit. Cæterum tradunt Seleucum, cum Alexandro Macedoni acrificanti taurus effugisset, bestiam cornibus prehensam solum tenuisse, eaque de causa capiti simulacri ejus cornua imponunt.

De Atrabaticis.

In festis et victoriis, et presentibus legalis, inducebant tunicas variegatas, auro et purpura vel alia re ornatas: in vulgaribus autem 28 conventibus xerampelino colore tinctas, quas vocant Atrabaticas, aut quia nigrum appellant atrum, aut quoniam illis

Meursii et Lambecii notæ.

(68) Ὅσπερ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν. Ita Themistius in oratione ad Constantinum, de sole loquens. Ἡ δύναμις, inquit, ἀπανταχοῦ καὶ αἱ ἀκτίνες· καὶ ἐν γῇ, καὶ ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐν νήσοις, καὶ ἐν ἡπείρῳ, etc, hoc est. Vis ejus et radii universa pervadunt, terras, maria, insulas, continentem, etc. Corrigitur ergo Suidas voce Πριάπος, ubi perperam legitur, ὥσπερ παρ' αὐτοῦ φανεῖσαν τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, quod interpreti vertit, «Eo quod ab eo tellus et mare sit monstratum.» Scribo ὥσπερ παρὰ τὸ φανῆναι τὴν ξηρὰν, καὶ τὴν θάλασσαν, et verte, Eo quod terra marique appareat. LAMB.

(69) Ἐχει δὲ καὶ περὰ..... δοξάζουσιν. Ita restitui et supplere hunc locum ex codice Vaticano. Antea legebatur: ἔχει δὲ καὶ περὰ διὰ τὴν ταχύτητα τῆς κινήσεως. Τὸν δὲ κύκλον, τοῦ δίσκου περιφέρειαν. Ταῦτ' ἐν εἶναι τῷ ἡλίῳ αὐτὸν δοξάζουσιν. Iidem corrige Suidam in v. Πριάπος, uti æque corrupte

D hæc verba exstant.

(70) Τὴν γῆν βαστάζουσαν. Ita ex cod. Vat. se stini. Perperam antea legebatur, γυναῖκα λέγουσι τὴν Ἑστίαν, καὶ πλάττουσιν αὐτὴν οἶον τὴν γῆν, τύμπανον βαστάζουσαν.

(71) Τοῦ Σελεύκου. Suidas in Σέλευκος. MEURS.

(72) Ἐν ταῖς ἑορταῖς. Suidas in Ἀτραβατικὰς. MEURS.

(73) Ξηραμπελινᾶς. Juvenal. sat. 6: et xerampelinas vestes donaverit ipsi. Ubi velis scholiastes notat xerampelinas vocari vestes ampelino colore tinctas, qui inter coccinum et muricem medius est. LAMB.

(74) Ἀτραβατικὰς. Scilicet et quasi ἀτραβατικὰς vel ἀτραβατικὰς, quod colore atro tinctæ essent. Sed rectius observat Salmasius ad Trebellium Polliionem et Flavium Vopiscum Atrabaticis birros nomen accepisse ab Atrabatis Galliarum populis. LAMB.

una cum trabeis uti solent : nam vestes sumptuosae A
nominantur trabes.

De Augusteone.

Quinta die mensis Octobris praefecti regionum urbis in Guseo seu foro cibario choreas ducebant in honorem imperatoris illius temporis. Hunc igitur locum vulgus Augusteoneum nominat. Ibidem Constantinus Magnus sibi suaeque matri statuam posuit, eamque ob causam locum vocavit Augusteum seu Augustalem, cum antea Guseum sive forum cibarium appellabatur.

De statu in arcu camerae fori.

In arcu camerae fori collocatae erant duae statuae, Helenae et Constantini, et in earum medio crux. cui inscriptum erat : « Unus sanctus, Dominus, Jesus Christus in gloria Dei Patris, amen. » Item visebantur ibi duae angelorum statuae alatae : erectae autem fuerunt a praefecto fori.

De statua equestri in Augusteone, tenente crucem et globum.

Cum Justinianus templum Sanctae Sophiae exedificasset, repurgavit quoque aream ante ipsum sitam, eamque marmoribus exornavit, cum antea Guseum sive forum cibarium esset ; ideoque statuam suam equestrem ibi supra columnam erexit, quae sinistra manu tenet globum, 29 cui crux superimposita est, significans quod ob fidem in crucem universi terrarum orbis imperium adeptus sit. Globus nempe terram significat ob rotundam ejus figuram ; fidem vero crux, quia Deus in carne illi fuit affixus. Dexteram manum versus Orientem extendit, Persarum seditionem innuens, eosque extensione et re-

Meursii et Lambecii notae.

(75) *Τραβείαι δέ.* Illustrat hanc trabearum descriptionem Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 9. LAMB.

(76) *Τῇ πέμπτῃ.* Apud Suidam in Αὐγουστος est τῇ 15. MEURS.

(77) Πρῶτερον Γουστέιον λεγόμενον et paulo post v. 17 τὸ πρότερον οὖσαν Γουστέιον. Utrobique rescribo Αὐγουστέιον. Suidas in Αὐγουστος : οἱ βεγεωνάρχαι καὶ σεβαστοφόροι ἐχόρευον ἐν τῷ Αὐγουστείῳ ὅσον ἐν τῷ ὀφωπώλει. Iterum alibi in Ἰουστινιανὸς ἐπαρμόρωσεν αὐτὴν, τὸ πρὶν οὖσαν Αὐγουστέιον. Descriptio urbis CP : *Tetrapylum aureum unum, Augusteum, Capitolium, Monetae*. Tamen non temere damnum. Vide Glossarium nostrum in hac voce. MEURS. — Ante templum S. Sophiae et palatium imperatoris forum erat, quod antiquitus vocabatur γουστέιον sive ὀφωπώλειον, quia obsonia in eo vendebantur. Postquam vero Justinianus aedificavit templo S. Sophiae simul hoc forum purgavit et marmoreo stravit pavimento, pro γουστέιον nominatum fuit αὐγουστέιον, et vulgo αὐγουστέων, ut παλάτιον pro παλάτιον. Hujus loci ἐκφράσιν scripsit Georgius Pachymerius [editam a Boivino not. ad Gregoram]. Pro ἐν τῷ Γουστείῳ (v. 6) perperam antea legebatur ἐν τῷ αὐγουστέωνι. Item apud Suidam corrupte legitur ἐν τῷ αὐγουστείῳ. Recte Joannes Lydus libro *De mensibus*, unde haec desumpta sunt, p. 124 : ἐν τῷ γουστείῳ, inquit, ὅσον τῷ ὀφωπώλει εἰς τιμὴν Τιβερτίου οἱ σεβαστοφό-

χρώματος : τὸ γὰρ μέλαν ἄτρον καλοῦσι. Ἡ δὲ μετὰ τραβείων ταύταις εἰῶθαι χρῆσθαι : τραβείαι δὲ (75) λέγονται αἱ πολυτελεῖς χλαμύδες.

Περὶ τοῦ Αὐγουστέωνος.

Τῇ πέμπτῃ (76) τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐχόρευον οἱ βεγεωνάρχαι ἐν τῷ Γουστείῳ ἵγουν τῷ ὀφωπώλει, εἰς τιμὴν τοῦ βασιλεύοντος κατὰ τὸν καιρὸν. Τὸν αὐτὸν οὖν τόπον οἱ ἰδιῶται Αὐγουστέωνα καλοῦσιν. Ἐν ᾧ καὶ στήλαι ἔστησαν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῆς αὐτοῦ μητρὸς : διδὼ καὶ ἐπιωνόμασε τὸν τόπον Αὐγουστέιον, πρότερον Γουστέιον λεγόμενον (77) ἵγουν ὀφωπώλειον.

Περὶ στηλῶν τῶν ἐν τῇ ἀψίδι τῆς καμάρας τοῦ φόρου.

Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι (78) τῆς καμάρας τοῦ φόρου ἴσταντο δύο στήλαι Ἑλένης καὶ Κωνσταντίνου, καὶ σταυρὸς μέσον αὐτῶν, γράφων (79) : Εἰς ἀγίως, εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, ἀμήν. Ὁμοίως καὶ δύο ταχυδρόμων στήλαι πεπωρωταί (80) ἀνετέθησαν δὲ παρὰ τοῦ τὸν φόρον ἐπαρχούντος.

Περὶ τοῦ ἐν Αὐγουστέωνι ἀγῶματος ἐφ' ἑλπίου, κρατούντος σταυρὸν καὶ σφαίραν.

Κτίσας ὁ Ἰουστινιανὸς (81) τὴν ἀγίαν Σοφίαν ἐκαθάρισε τὴν αὐλήν, καὶ ἐπαρμόρωσεν αὐτὴν, τὸ πρότερον οὖσαν Γουστέιον ἵγουν ὀφωπώλειον. Δὴ ἔστησε τὴν ἐαυτοῦ στήλην ἐφ' ἑλπίου ἐπὶ κίονος. Καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ φέρει σφαίραν, ἐμπνευστόν : σταυροῦ ἐν αὐτῇ, ὡς διὰ τῆς εἰς τὸν σταυρὸν πίστεως τῆς γῆς πάσης ἐγκρατῆς γεγονώς : σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ γῆ διὰ τὸ σφαιροειδὲς τοῦ αὐτῆς σχήματος, πίστις δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τὸν αὐτῷ προσηλωθέντα ἐν τῇ σαρκὶ Θεόν. Τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀνατεταμένην ἔχει κατὰ ἀντολὰς, στάσιον τῶν Περσῶν σημαίνων, καὶ μὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς :

ροὶ ἐχόρευον. Τὸν δὲ τοιοῦτον τόπον οἱ ἰδιῶται αὐγουστέωνα καλοῦσιν. LAMB.

(78) Ἐν μὲν τῇ ἀψίδι. Cedrenus : ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν ἀψίδι τοῦ φόρου ὁ μέγας Ἰβρυταὶ Κωνσταντίνος μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, μέσον ἔχοντες σταυρὸν. Vide etiam Suidam in Ἑλένη et στήλῃ. MEURS.

(79) Γράφων. Pro ἐν ᾧ ἐγράφη. Sepe alias verbum γράφειν apud Codinum hac significatione occurrit. LAMB.

(80) Ταχυδρόμων στήλαι πεπωρωταί. Procul dubio angelorum statuæ fuerunt, quibus ad exprimendam eorum celeritatem alas tribuit antiquitas. Ita Paulus Silentarius εὐπτερυγας vocat in descriptione templi S. Sophiae, v. 539.

Πῇ μὲν εὐπτερύγων στρατὸν ἔξεσεν ἀγγελοῖδων. Refert autem historiae Miscellæ auctor 1, 2 Constantinum, cum in caelo signum crucis exterius admiraretur, sibi astare vidisse angelos dicentes, Ἐν τοῦτῳ νίκῃ. Ad conservandam igitur ejus rei memoriam non mirum est quod alii hoc loco Codinus, cruci, ad imitationem illius celestis erectæ, angelorum simulacra apposita fuisse. Huc facit quod memorat Anastasius Bibliothecarius, Constantinum magnum Basilicæ Constantinianæ obulisse quatuor angelos argenteos cruce tenentes. LAMB.

(81) Ὁ Ἰουστινιανός. Suidas in Ἰουστινιανός. Acciderunt autem hæc anno 16 imperii ejus, teste Cedreno. MEURS.

γῆς, καὶ τῆς ἀνατάσεως καὶ ἀπόσεως (82) τῆς χειρὸς βοῶν· « Στήτε, Πέρσαι, καὶ μὴ πρόσω χωρεῖτε· οὐ γὰρ συνοίσει ὑμῖν (83). »

Περὶ τοῦ ἐν τῷ βορείῳ μέρει φόρου Ἰσταμίνου σταυροῦ.

« Ὅτι περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου (84) Ἰσταται σταυρὸς, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ χρυσεῖς μπλάστον· καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς μέρεσι στρογγύλους μήλους. Ἐνθεν καὶ ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ καθορῶνται χρυσεῖς μπάφοι μέχρι τοῦ νῦν.

Περὶ τοῦ Ξηρολόφου.

« Ὅτι τὸν Ξηρολόφον πρῶτον τινὲς θέαμα (85) ἐκάλουν· ἐν αὐτῷ γὰρ ἔστησαν κοχλίας δεκαεξ καὶ Ἀρτέμιδος· στήλη καὶ Σεθήρου τοῦ κτεῖσαντος, καὶ θεαμάτων τριῶν. Ἐνθα ἰθυσίαζε πολλὰς θυσίας Σεθήρος, καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν τῷ τόπῳ γέγονασιν. Καθ' ὃν καιρὸν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη. Καὶ θεαίς ἦν ἀστρονομική, τριάκοντα ἔξ χρόνους διαρκέσασα. Ὁ αὐτὸς δὲ Ξηρολόφος (86), καθὼς ὁ διακρινόμενος λόγος φησιν, τὴν στήλην εἶχε τοῦ τε μικροῦ Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Μαρκιανῶ κατωθεν τοῦ κίονος. Σεισμοῦ δὲ γενομένου πεπτωκέναι τὰς στήλας (87).

Περὶ τῶν δύο σταυρῶν Ἀησιῶν, καὶ τοῦ βίχιον τοῦ ἐχοῦτος μύρον.

« Ὅτι κάτωθεν τοῦ κίονος τοῦ φόρου κεχωσμένοι εἰσιν οὗτοι οἱ δύο σταυροὶ (88), καὶ βίχιον μύρον οὐ κλειψάτο ὁ Χριστὸς, καὶ πολλὰ ἑτέρα σημεῖοφορικά, τεθέντα μὲν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, ἀσφαλισθέντα δὲ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Περὶ τῆς γεφύρας πέραν τοῦ ἁγίου Μάμαντος.

« Ὅτι εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα (89) πέραν Ἰστατο

A pulsus manus provincias Romanas invadere velans, his quasi verbis : « State Persæ, nec ulterius progredimini : neque enim conducet vobis. »

De cruce in septentrionali parte fori collocata.

In septentrionali parte fori collocata est crux, instar illius quam Constantinus in cælo vidit, auro obducta habensque in apicibus rotanda mala. Ibidem filiorum ejus statuæ auratæ usque in hodiernum diem conspiciuntur.

De Xerolopho.

30 Xerolophum quidem prius Theama vocabant. In illo enim sexdecim cochleæ erant, et statuæ Dianæ et Severi conditoris, et theamatum tripes, ibi Severus multa sacrificia fecit, eodemque in loco multa oracula edita sunt ; quo tempore etiam puella virgo illic immolata est, Fuit etiam thesis astro-nomica, quæ annos 36 duravit. In eodem Xerolopho, ut vulgo fama fertur, collocatæ erant statuæ Theodosii junioris et Valentiniani et Marciani infra columnam, quæ postea terræ motu corruerunt.

De duabus crucibus latronum, et urceolo unguentario.

In inferiori parte columnæ fori depositæ erant duæ cruces duorum latronum, qui una cum Christo crucifixi sunt ; et urceolus vitreus unguentum, quo Christus inunctus fuit, et multa alia admiranda quæ a Constantino magno ibi collocata Theodosius Magnus, quo tutius asservarentur, inde abstulit.

De ponte, qui est ultra S. Mamantem.

Ultra S. Mamantem erat pons magnitudine æqualis

Meursii et Lambecii notæ.

(82) Errant qui pro ἀπόσεως legenonum censent ἀπόσεως· impossibile enim est unam et eandem manum explicatam simul et complicatam fuisse. Sensus igitur hujus loci est, Justiniani statum ita figuratam fuisse, ut dextra manu Orientem versus extenta Persas videretur ἀποβάλλειν, hoc est repellere et in provincias Romanas invadentes a progressu arcere. Tali ἀπόσει χειρὸς, etiam nos hodieque utimur, ubi importune supervenienti signum recessus damus. Caterum pro τῆς χειρὸς, quod ex cod. Vat. restitui, perperam antea legebatur τῶν χειρῶν. Ibidem corrigendus est Suidas v. Ἰουστινιανός. LAMB.

(83) Post ὅμιν 3058 Band. Τὴν οὖν αὐτὴν Ἰουστινιανὸν λέγεται ἐπαρθῆναι τοῖς τοῦ Βελισαρίου αὐτοχρήμασιν. Οὗτος οὖν σταλὲς κατὰ τῶν Περσῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τῆς ἀνατολῆς παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ πάντα κατατροπωζόμενος, καὶ Γαλιμαρα χρητῆσαι ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Μαυρουσίαν, ἐκείσε τηρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Φαρᾶ. Ὅς εἰς μεγάλην ἐνδοίαν ἀρτοῦ γεγωνῶς δὲ τὴν μὴ ἐν τῷ τόπῳ τῆς Μαυρουσίας σίτον γεωργεῖσθαι, ἀλλ' ἐφθόν τὰς ἄλυσας στείλλειν, ἔγραψε τῷ βασιλεῖ σταλῆσαι αὐτῷ ἄρτον καὶ σπόγγον καὶ κιθάραν. Ὁ δὲ ἐκπλαγὲς ἐπὶ τοῦτο ἤρετο τὸν ἐπιτολῆα τίνας χάριν ταῦτα γὰρ ἐκίχεται. Καὶ ἐξέειπεν ὅτι ἄρτον μὲν διὰ τὸ αὐτὸν ἐπιθυμεῖν τε καὶ φαγεῖν, σπόγγον διὰ τὸ λούειν τὸ ἅπαν αὐτοῦ σῶμα ὑπὸ τῶν θαυρῶν, τὴν δὲ κιθάραν διὰ τὸ παραμυθεῖσθαι αὐτῷ ταῖς συμφοραῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκ-

πλαγὲς καὶ θαυμάζας ἔστειλε τοῦτον τὰ ἀληθέματα. Διὰ ταῦτα οὖν Ἰουστινιανὸς ἐπαρθεὶς ἐκρίπεν αὐτὸν ἔστησεν ἐπὶ κίονος. Ὅς ὕστερον φθονήσας τῇ θῆναι στρατηγικῶτάτῃ Βελισαρίῳ ἐξώρυξε τοῦτον τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ προσέταξε τοῦτον καθισθῆναι εἰς τὰ Λαύρου, καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ σκυῖος ἀσπράκινον, καὶ ἐπιβρίπτειν αὐτῷ τοὺς διαρχομένους ὀβολόν.

(84) Περὶ τὸ βόρειον μέρος τοῦ φόρου. Suidas in σταυρὸς. MEURS.

(85) Θέαμα. Sensus est fuisse quosdam qui Xerolophum inter spectacula Cypoleos numerarent, sen res præ cæteris in ea spectatu dignas. Ibidem corrigendus et interpretandus est Suidas in v. Ξηρόλοφος. LAMB.

(86) Ξηρόλοφος. Restituendum est per occasionem Xerolophi nomen apud Diaconum in Leone : cecidit et titulus Arcadii, qui supra Xerolophi columnam stabat. Hodie male edidit Xerophilii. MEURS.

(87) Πεκτωκέραι τὰς στήλας. Accidit id. 44 anno imperii Justiniani, teste Cedreno ; qui tamen dextram tantum statuæ ejusdem ibi positæ corruisse auctor est. MEURS.

(88) Οἱ δύο σταυροί. Suidas in φόρος. Sed illic corrige ὁπλήρων δύο σταυροί. Hodie depravate editur δύο στρατηγοί. Manifestum mendum. MEURS.

(89) Εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα. Suidas in Μάμας. MEURS.

Chalcedonensi duodecim fornicibus constans, infra quem magnus fluvius transibat, in primis mense Febuario. Ibidem stabat draco æreus, eo quod quidam draconem in isto ponte habitare crederent, muliæque virgines ibi immolatæ sunt, et magna copia ovium, boum et volucrum. Nam quidam Basiliscus, qui a parte Numeriani Cæsaris stetit, loci amore captus ædes ibi **31** extructas inhabitavit et templum maximum Jovi excitavit, quod cum cæteris omnibus ædificiis Zeno secundo sui imperii anno evertit.

De S. Mena.

Cum ecclesia S. Menæ in arce repurgaretur, magna ibi multitudo ossium gigantum in ampla quadam fossa reperta est, quæ Anastasius imperator cum summa admiratione conspicatus in palatium transponi curavit.

De statua eunuchi in Chelone.

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua ejusdam eunuchi posita fuit, in cuius pectore hæc inscripta erant : « Quisque hoc signum loco moverit, laqueo pereat. » Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus arsit. Cum autem cognati ejus postulerent ab imperatore, ut memorie illorum qui imperatori adversarentur, Platonis eunuchus statua poneretur, haudquasquam prohibuit. Cum vero templum S. martyris renovaretur, in Hippodromum statua illa translata est. Ædes autem ipsius eunuchi hodieque supersunt in Chelone.

De loco Cynegio.

In Cynegium olim violenta morte perempti proiebantur eoque in loco statuæ quædam positæ erant. Huc Theodorus anagnostes cum **32** Himerio chartulario profectus vidit statuam minime longam, sed valde latam. Me igitur, inquit Theodorus, eam admirante, dixit Himerius : « Quisnam Cynegium condidit? » Tum ego : « Maximinus condidit, Aristides vero dimensus est. » Quo dicto, protinus statua illa ex alto delapsa Himerium afflixit, ut extemplo mo-

γέφυρα μεγάλη, ἐποία τῆς Χαλκηδόνος, δόδεκις καμάραις ἔχουσα. Ποταμὸς δὲ κατήρχετο παρὰ γέφυρῃ, καὶ μάλιστα τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκον ἐστάτο χαλκοῦς, διὰ τὸ λέγειν τινὲς δράκοντα οἰκῆν τὴν γέφυραν. Ἀνδρὰς καὶ πολλὰς παρθένους ἐτύθησαν καὶ πλήθιν προβάτων καὶ βοῶν καὶ ὀρνέων. Βασιλίσκος γάρ τις ἐρασθεὶς τοῦ τόπου, ὃς ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος (90), κτίσας κατήρχετο ἐν αὐτῇ. Ἐνθα καὶ ναὸν τοῦ Διὸς ἤγειρε παρὰ γέφυρῃ. Ταῦτα δὲ πάντα Ζήνων τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατέστρεψεν.

Περὶ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

« Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, ἐν τῇ ἀκροπόλει, θρυγαὶ εὐρέθη, ὅτε ἐκκαθαρίζετο, καὶ ὅσα ἀνθρώπων γιγάντων εἰς πλήθος, ἃ τίνα θεασάμενος Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο τὰ ὅσα εἰς θαῦμα ἐξείσταν.

Περὶ στήλης εὐνούχου ἐν τῇ Χελώνῃ.

« Ὅτι ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος (91) Προκοπίου ἐν τῇ Χελώνῃ στήλη ἱσταται εὐνούχου τινὸς, ἣ ἐν τῷ στήθει ἔγραψεν : « Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (92) τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. » Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κουδικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Βασιλίσκου πυρίκαυστος γέγονεν. Οἱ δὲ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ ἠτήσαντο τὸν βασιλεῖα, εἰς μνημόσυνον τοῦ ἀνταίρουσι βασιλεῖ, στήλην δεῖναι τῷ εὐνούχῳ Πλάτῳ. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ ἁγίου μάρτυρος ναὸν μετατίθη εἰς τὸ ἱπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἶκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνούχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ ἕως τῆς σήμερον.

Περὶ τοῦ τόπου τοῦ καλουμένου Κυρηρίου.

Ἐν (93) τῷ Κυρηρίῳ τὸ πρῶτον ἐβρίσκοντο οἱ βιοδάρται (94). Ἦσαν δὲ τινες ἐκείσε στήλαι. Ἀπειθῶν δὲ Θεόδωρος ὁ ἀναγνώστης μετὰ Ἱμερίου χαρτουλαρίου εἶδεν ἐκείσε στήλην μικράν τῷ μῆκει καὶ πλατείᾳ πάνου. Ἐμοῦ δὲ, ῥησιν ὁ Θεόδωρος, θαυμάζοντος, ἔφη ὁ Ἱμερίος καὶ αὐτὸς θαυμάζειν ὅστις ἐκείσε τὸ κυνήγιον ἔστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος : « Μαθίμηνος ὁ κτίσας καὶ Ἀριστείδης ὁ καταμετρήσας, » παρευθὲ πεσεῖν τὴν στήλην ἐκ τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(90) Ὅς ἦν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος. Si genuina est hæc lectio, vertendum videtur : qui fuit partium Numeriani Cæsaris. In cod. Vat. legitur δὲ ἦν εἰς τὸν ἀπὸ Νουμεριανοῦ Καίσαρος, in Collectaneis anonymi δὲ εἰς τὸν ἀπὸ Νουμερίου Καίσαρος ὁπῆργς, apud Suidam δὲ ἦν Νουμεριανοῦ Καίσαρος. Unde quidam probare conantur Basiliscum Numeriani Cæsaris filium fuisse ; sed æquius est credere Suidæ hunc locum esse decurtatum, quam dubioso atque unico ejus testimonio Basiliscum Numeriano Cæsari filium assignere. Lamb.

(91) Τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος. Suidas in Προκόπιος. Μένος.

(92) Θεμάτια. Scribe ὁ μετατιθεὶς τὸ θεμάτιον βρόχῳ παραδοθήτω, id est quicquid hoc signum loco moverit, laqueo pereat. Similiter corrigendus est Suidas v. Προκόπιος. Similis huic inscriptio est incisa pectori statuæ muliebris, in modum termini factæ, quæ hoc anno reperta est Romæ in re-

gione Transtiberina : Quicquid hoc sustulerit aut la-serit ultimus suorum morietur. Lamb.

(93) Ἐν . . . πόντῳ. Ἐκ τῶν Ἱμερίου χαρτουλαρίου φράσις τῶν παρὰ Θεόδωρου, ὅτε παραγίγονεν ἐν τῷ Κυρηρίῳ θέας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἱερυνήσαι ἀκριδῶν περὶ ὧν παρεκάλεσας καὶ φανερώσαι τῇ σφί ἀρετῇ, ὡ φιλόκαλε. Ἀπειθῶντων ἡμῶν ποτὲ ἐν τῷ Κυρηρίῳ σὺν Ἱμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκείσε ἱστηρῆσαι ἐκόντας, ἐν οἷς εὐρομεν μίαν στήλην μικράν τῷ μῆκει καὶ πλατείᾳ καὶ παχύνει πάνου. Reg. 427.

(94) Ἐβρίσκοντο οἱ βιοδάρται. Suidas in κυνήγιον. Fiebat autem hoc quoque in Pelagio. Zonaras Annal. 3 : Καὶ ῥήμας εἰς τὰ Πελαγίου, ἐνθα ἐβρίσκοντο οἱ πολέμιοι καὶ κατάχριτοι. Fuerat antea sanum S. Pelagie, sed Constantinus Copronymus demolitus sepulture damnatorum destinavit. Vide Cedrenum et ipsum quoque Zonaram Annal. 3, p. 93. Μένος.

ἐκείσε ὕψους καὶ κρούσαι τὸν ἱμέριον (95) καὶ Ἀ
περκετὰ θανατώσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος καὶ πρὸς
τὴν ἐκκλησίαν φυγόντος καὶ καταγγέλλοντος· τὸ
πραχθὲν, οὐδεὶς μοι ἐπίστευσεν, ἕως ἂν ὄρκοις
αὐτὸ ἰδεοβαίωσα (96). Οἱ οὖν οἰκίστι τοῦ τελευτή-
σαντος καὶ οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως σὺν ἡμοῖ ἐπο-
ρεύθησαν ἐν τῷ κυνηγίῳ, καὶ πρὸ τοῦ τὸ πτώμα
ἰδεῖν τοῦ ἀνδρὸς τὸ πτώμα τῆς στήλης ἰθαύμαζον.
Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησὶν ὅτι εὗρεν ὑπὸ τοῦ-
του τοῦ ζωδίου ἐνδοξον ἄνδρα τεθηγόμενον· ὃν οὐ
Φιλιππικὸς (97) ὁ βασιλεὺς πληροφορηθεὶς· ἐκέλευσε
τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καταχωσθῆναι (98).
*Περὶ τῶν δύο στηλῶν Βηρίνης τῆς τοῦ μεγάλου
Λέοντος.*

Δύο στήλαι εἰσι τῆς Βηρίνης, μία μὲν νοτιωτέρα
πλησίον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἀγαθονίκου, μετὰ
τὴν ἀνοδὸν τῶν ἐκείσε βαθυμίδων, ἑτέρα δὲ ἀντικρυς
αὐτοῦ, πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Βαρβάρας.
Καὶ (99) ἡ μὲν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου γέγονε ζών-
τος Λέοντος Μακέλλη τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἡ δὲ τῆς
ἁγίας Βαρβάρας μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ, ἡνίκα
Βασίλειον τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς ἐστεψε, φυγόντος
Ζήνωνος τοῦ γαμβροῦ αὐτῆς (1).

Εὐφημίας τῆς γυναίκης Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς
στήλη (2) ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐφημίᾳ τῇ ὕπ' αὐτῆς κτι-
σθεῖσθαι ἐστηλώθη.

Ἀρχαδίας τῆς γυναίκης Ζήνωνος, τῆς ἐν τῷ
δευτέρῳ συνοικισίῳ, ἐν τοῖς πλησίον μέρεσι τῶν
βάθρων (3) τῶν λεγομένων Τόπων, ἐν τοῖς τοῦ ἀρ-
χιστρατήγου (4) μέρεσιν, εἰς Ἀρχαδιαν· ἐστηλώθη,
ἐνθα Ζήνων ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασίλειον, καὶ σέ-
κρετον (5) τὸν τόπον ἐποίησε. Τῆς δὲ πρώτης αὐτοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(95) Δοῦναι τὸν ἱμέριον. Verbum didónai pro
κρούειν, id est affligere seu ad terram prosternere,
alias occurrit apud Codinum in libro *De edificiis*.
Τοῦ Λεωμακέλλου, inquit, ἐκείσε διερχομένου ἐφ'
ἱκπου, χειμῶνος ὄντος, κρύσταλλον ἔπασιν καὶ ἔδω-
κεν αὐτόν. In alio quodam codice totus hic locus
paulo mutatus ita legitur: Παρεῦθι πέπτωκεν ἡ
στήλη ἐκ τοῦ ἐκείσε ὕψους καὶ ἰθανάτωσε τὸν ἱμέ-
ριον. LAMB.

(96) Ἐδεοβαίωσα. Φοβηθέντος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἔτε-
ρον ἐκεῖ ἢ μόνους τοὺς ἡμίονους ἡμῶν κατέχοντας,
καὶ αὐτοὺς ἔξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δευλιό-
σας μὴ κινδυνεύσω, σύρας τῷ δεξιῷ ποδὶ ἐνθα τοὺς
καταβίους βλέπτειν ἐπεχείρουν. Δειλιάσας δὲ, τὸ
ἀχθος ἀφῆσας ἐν τῷ στόματι τοῦ ἀχθοῦς ἀνεχώ-
ρησα, πρόσφυγο· γενόμενος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.
καὶ ἀγγέλλων τὸ πραχθὲν ἐν ἀληθείᾳ οὐκ ἐπιτενό-
μην, ἕως εἰς ὄρκου βεβαίωσιν εἰθεῖν με, διὰ τὸ ποτε
καὶ τοῦτο μόνον τηρήσαι με τὸ κατόρθωμα. Reg.
1027.

(97) Φιλιππικός. Ille ille Philippicus, qui Justi-
niano occiso imperium invasit. Certe de Philippo
hic locus esse non potest, qui post Gordianum
regnauit annis sex. MEURS.

(98) Καταχωσθῆναι. Ὅτι μὰ τὴν θεῖαν πρόνοιαν,
οὕτως εὐρίκω ἐν τοῖς Δημοσθένους συγγράμμασιν,
ὅπου τοῦτο τοῦ ζωδίου ἀποκατανθῆναι ἐνδοξον ἄνδρα.
Ὅς καὶ παρεῦθι τῷ βασιλεῖ Φιλιππικῷ πληροφορη-
σας· καλεῖσθαι καταχωσθῆναι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ
τόπῳ. Ὅ καὶ γέγονε διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι καταλύ-
σιν. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἱερυνῶν
εὐχῶν μὴ εἰσαλεῖν εἰς πειρασμόν, καὶ ταῖς ἀρχαῖαις

reretur. Me autem perterrita, et ad templum confu-
giente, et quod acciderat annuntiantie, nemo id,
donec iurejurando confirmarem, credidit. Aliquot
igitur ex perempti cognatis et familiaribus impe-
ratoris mecum ad Cynegium abierunt, et antequam
Himerium prostratum animadvertissent, statuæ ca-
sum admirati sunt. Cæterum Joannes quidam phi-
losophus pridem se invenisse dixit, fore ut isto
signo præclarus quidam vir opprimeretur. Quam-
obrem Philippius imperator illud signum in eo-
dem loco terra obrui jussit.

De duabus statuīs Verinæ, uxoris Leonis Magni.

33 Dux sunt statuæ Verinæ, una austrum ver-
sus prope S. martyrem Agathonicum post ascensum
graduum, altera e regione, prope templum S. Bar-
baræ. Quæ ad S. Agathonicum est, superstite adhuc
Leone Macela ejus marito posita est: quæ prope
S. Barbaram, post ejus obitum, quando Basiliscum
fratrem suum coronauit, Zenone genero fugato.

Euphemie uxoris Justinii Thracis statua posita
est in templo S. Euphemie, quod ipsa condidit.

Arcadiæ secundæ uxoris Zenonis statua collo-
cata est prope gradus, qui vocantur Topi, in regione
Michaelis archangeli, in thermis Arcadianis. Ibi olim
Zeno judicium exercuit in eos qui Basilisci partes
secuti fuerant, et locum illum fecit Secretum. Pri-
mæ autem uxoris ejus Ariadnæ ipsiusque Zenonis

στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλληνικαῖς πρόσχει θεο-
ρῶν. REG. 1027.

(99) Βαρβάρας τοῦ Ἀρτοτυριανοῦ τόπου. Καὶ
col. 3058.

(1) Reg. addit, Κράζοντος τοῦ πρᾶστίνου μέρους,
εἰ Βηρίνης ὀρθοδόξος Ἐλένης· πολλὰ τὰ ἐτη. Ἡ
γὰρ ὀρθοδόξος πᾶν.

(2) Ἐτήλη. Ἐν τοῖς Ὀλυβρίοις, πλησίον τῆς
ἁγίας Εὐφημίας, ἥτις ἐκκλησία ὕπ' αὐτῆς ἐκτίσθη,
στήλη ἐν ἀναβάσει, μικρὰ πᾶν, χρυσέμβροτος ὑπάρ-
χουσα. Reg. addit: Εὐδοξία· γυναῖκα· Ἀρχαδίου
μεγάλῃ πᾶν, καὶ Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ
ἐτέρων δύο θυγατέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυραῖ.
Ἐτι τῆς αὐτῆς Εὐδοξίας· ἐν κίονι γαλκῇ, καὶ ἑτέρα
ἐν τοῖς Αὐγουσταίοις, δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνε-
σκευάσθη.

(3) Βάθρα hic significat gradus seu tribunalia.
Τόποι vero cognomen est, quo tribunalia ista, quo-
rum hic mentio fit, a reliquis dignoscebantur. Ver-
tendum ergo: prope gradus qui vocantur Topi.
Quare autem cognominati fuerint Topi, plenissime
narratur in libro *De edificiis*. Corrigenda hinc. Sui-
dæ versio v. στήλη. LAMB.

(4) Ἀρχιστρατήγος pro S. Michaelē aliquoties
occurrit in libro *De edificiis*. Apud Suidam legitur
ἐν τῷ τοῦ ἀρχιστρατήγου, quod idem valet atque
ἐν τοῖς τοῦ ἀρχιστρατήγου μέρεσιν. Interpres per-
peram vertit: in prætoris domo. LAMB.

(5) Σέκρετον dicitur locus in quo iudices conue-
niunt et causas audiunt. Harmenop. lib. iii, tit. 4:
Βεβαίωσθαι ἢ πρᾶσις ἐπὶ σέκρετῳ. Latini juris
auctores secretarium vocant, ut passim videre est

statuæpositæ sunt ad portam regiam domus nuncupatæ *Æreæ*.

34 Paulo superius in eadem Chalce, prope ambulacrum palatii, erecta est statuæ inclytæ Pulcheriæ. Ibidem visuntur Zenonis et Ariadnes statuæ, et aliæ duæ pedestres supra columnam exiguam Secundi philosophi diatichis ornatæ. Ex adverso autem arcus ejusdem Chalce spectantur capita duo Gorgonum, facie muliebri, diuidiata et auro obducta. Ex templo Dianæ Ephesiæ octo statuæ allatæ fuerunt, quarum quatuor in regione Tauri in pelatio antiquo collocatæ sunt, Constantini et Iuliani et uxoris liberorumque ejus et Galli: reliquæ quatuor positæ sunt in sinistra parte Chalce; ubi et crux a Justiniano posita cernitur, et statuæ inauratæ Belisarii, et Tiberii Thracis et Justiani et cognatorum ejus statuæ septem, aliæ ex ære, aliæ ex marmore factæ. Duo etiam illi equi, qui supra Gorgonum capita in ante dicto arcu stant, ab Justiniano S. Sophiæ conditore ex Dianæ Ephesiæ templo illuc translati sunt. In eodem loco Maximini statuæ **35** posita est. Conspiciuntur ibidem statuæ totius familiæ Theodosii magni et Mauricii, et uxoris liberorumque ejus.

Ίουστινιανοῦ τοῦ κτίσαντος τὴν ἀγίαν Σοφίαν. Καὶ Ομοίως καὶ τὸν σταυρὸν διὰ τὸ ἑδραῖον. Καὶ Μαξιμίνου στήλη ἐν αὐτῇ ἱσταται βαρυτάτη, ἐνθα νῦν καὶ τὸ γένος ἄπαν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ὑπάρχει. Καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων ἱστανται.

In fornice miliarii statuæ sunt Constantini magni et Helenæ. Ibidem quoque conspicitur crux, quam illi orienti obtendunt. Mediam vero crucem ambiabat catena clausa atque magiæ consecrata, in qua fortuna urbis credebatur consistere, ut scilicet, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset futura et at ab hostium incur-

Α γυναικὸς Ἀριάδνης· καὶ αὐτοῦ τοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ (6) τῆς Χαλκῆς ἱστῶσιν.

Ὅτι ἐν τῇ Χαλκῇ πλησίον ἀνῶθεν Πουλχερίας τῆς αἰοδίου, ὡς πρὸς τὸν περίπατον τοῦ παλατίου, ἀνηγέρθη στήλη. Ἐν αὐτῇ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ὁ Ζήνων καὶ ἡ Ἀριάδνη ἱστανται. Καὶ ἑτέραί δύο στήλαι περὶ ἐπὶ κίονος βραχέος ἱστανται, Σικουῦνθου φιλοσόφου ἐλκεῖα ἔχουσαι. Ἀντικρὺς δὲ τῆς χαλκῆς ἀψίδος γοργονοειδεῖς κεφαλὰὶ ἡμίσται δύο, αἰνιτικῶς χρυσέμβαφοι γυναικίσται. Ἠχθῆσαν δὲ καὶ ἀπὸ Ἐφέσου ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος στήλαι ἀκτιῶν καὶ αἱ μὲν τέσσαρες ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσιν ἐν τοῖς παλαιῶς παλατίοις προετάγησαν στήναι, Κωνσταντίνου καὶ Ἰουλιανοῦ (7) καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ Γάλλου, αἱ δὲ τέσσαρες ἐν τῷ τῆς Χαλκῆς εὐωνύμῳ μέρει. Ἐνθα καὶ σταυρὸς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ ἐπεπήγει καὶ στήλη χρυσεμβάφης Βελισσαρίου καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κουρτοειδοῦς (8) Θρακῆς καὶ Ἰουστινιανοῦ. Ὁ πρῶτος λεπτοειδής. Καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ στήλαι ἐπτά, αἱ μὲν ἀπὸ μαρμάρων, αἱ δὲ χαλκαῖ. Καὶ δύο ἵπποι, οἱ ἐπάνω τῶν γοργονοειδῶν ἱστάμενοι ἐν τῇ ἀψίδι· καὶ οὗτοι ἐκ τῆς Ἀρτέμιδος ναοῦ ἀπὸ Ἐφέσου ἤχθησαν ὑπὸ

ἱστήλωσεν αὐτὰ διὰ τὸ μὴ ἀντιζηλεῖν τοὺς ἵππους.

Ἐστῆλωσεν αὐτὰ διὰ τὸ μὴ ἀντιζηλεῖν τοὺς ἵππους. Ἐνθα καὶ σταυρὸν διὰ τὸ ἑδραῖον. Καὶ Μαξιμίνου στήλη ἐν αὐτῇ ἱσταται βαρυτάτη, ἐνθα νῦν καὶ τὸ γένος ἄπαν τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ὑπάρχει. Καὶ τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων ἱστανται.

Ἐν δὲ τῇ καμάρᾳ τοῦ μιλίου στήλαι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰσίν. Ἐνθα καὶ σταυρὸς ὁρᾶται πρὸς ἀνατολὴν βεσταζόμενος ὑπ' αὐτῶν. Μέσον δὲ τοῦ σταυροῦ ἡ τύχη τῆς πόλεως, κατήντων κλειδόμενον καὶ ἱστοιχειωμένον (9), τοῦ παντὸς εἶδους ἀνελλιπὴ εἶναι καὶ νίκην πᾶσαν τῶν ἐθνῶν ἐπιφέρειν, τοῦ μάλιστα ἰσχυρίαν προεγγίσει ἡ προ-

Meursii et Lambecii notæ.

in codice Theodosiano et Justiniano. Puto Græcos recentiores σίξρετον pro secretarium dixisse, ut milium pro miliarium. In codice Bavario pro σίξρετον perperam scriptum fuit σίξρετου. Lamb.

(6) Græci βασιλικὰς πύλας vocant portas majores, ut hoc loco Codinus, et p. 143, v. 8: ἑδραῖα δὲ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἁμῶντος. Etiam Latini regias nuncupant, ut testatur inscriptio antiqua quæ exstat in descript. Romæ Subterr. p. 107. Et Anastasius Bibl. in Vita Cononis: ad custodiendas, inquit, regias Basilicæ clausas observabant. Lamb.

(7) In cod. Bavar. pro Ἰουλιανῷ Ἰουλιανῆς, quam lectionem etiam in uno cod. Vat. Sed quænam est ista Juliana? Si certo constaret Minerviam, primam Constantini magni uxorem, Julię prænomen habuisse, scribendum censerem: Ἰουλιᾶς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. Cum vero hoc nondum satis probatum sit, transpositis verbis hunc locum ita legendum existimo: Κωνσταντίνου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ Γάλλου καὶ Ἰουλιανοῦ. Lamb.

(8) Καὶ Τιβερίου καὶ τοῦ κυρτοειδοῦς. Hic locus ita emendandus ex Collectaneis anonymi: καὶ Τιβερίου τοῦ κυρτοειδοῦς Θρακῆς, καὶ Ἰουστίνου τοῦ πρώτου λεπτοειδῆς. Id est, et statuæ Tiberii Thracis incurva et Justinii primi forma macilentæ. Adjectivum λεπτοειδῆς respondet paulo præcedenti

substantivo στήλῃ. Justinus is primus est, qui aliis cognominatur Thrax. Lamb.

(9) Ἰστοιχειωμένον hoc loco idem valet quod τεταλσμένον, hoc est magice consecratum; hanc στοιχειωδῆ τῆς πόλεως φυλακτῆρια vocat Nicetas Choniates στήλαι et imagines consecratas, quarum virtute urbs credebatur conservari incolumis. Hujusmodi autem statuas conficere et consecrare ipsemet Codinus p. 53 v. 2 ἀγάλματα στοιχειῶν appellat. Dicit igitur Codinus hoc loco mediam crucem, quam Constantinus et Helena manibus gestabant, ambrisse catenam clausam et magice consecratam, in qua satum seu fortuna urbis crederetur consistere, ita ut, quousque illa catena integra et observata maneret, urbs omnium gentium victrix esset et ab hostium impetu libera. De ejusmodi consecrationibus magicis, quæ ad regnorum et urbium conservationem vel ad hostium incursions prohibendas antiquitus adhibebantur, prolixè agit Salmasius ad Fl. Vopiscum. Quare non nisi unicum adscribam locum ex Augustini de Civ. Dei 5, 26, quem observavi huic rei illustrandæ servire posse. Verba Augustini sunt hæc: Victor autem (Theodosius contra Eugenium tyrannum) sicut crederat et prædixerat, Jovis simulacra, quæ adversus eum fuerant nescio quibus ritibus veli consecrata et in Alpibus constituta, deposuit. Lamb.

φαῦσαι, ἀλλὰ πῶρρω ἀπέχεσθαι καὶ ὑπονοστεῖν ὧς ἠττωμένους. Ἦ δὲ κλεῖς τοῦ κατηνίου (10) κατεχύσθη εἰς τὰς βάσεις τῶν κίωνων.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μίλῳ στήλαι ἴστανται τρεῖς, Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστινίου τοῦ Θρακῆς (11), καὶ Ἀραβίας (12) τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ.

Ὁ λεγόμενος Πιττάκης ἡ στήλη ἐστὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ Μακεδόνου, ἣν ἀνήγειρεν Εὐφημία ἡ τοῦτου γνησία ἀδελφή, διότι οἶκος ἦν αὐτῆς ἐκείσε, καὶ ἐκάστη ἐδομαδίει εἰς αὐτὴν ἀπήρχετο ὁ βασιλεὺς. Λέων διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν σώφρονα καὶ παρθένον. Καὶ πάντες οἱ ἀδικούμενοι, εἴτε πολλοὶ εἴτε θεματικοὶ (13), ἡ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἐκείσε εἰς τὰς βαθμίδας τοῦ κίονος ἐτίθουν τὰ πιττάκια (14) αὐτῶν, φυλασσόντων αὐτὰ ἐκείσε τῶν ταξεωτῶν. Καὶ ὅποτεν ἤρχετο ὁ βασιλεὺς, ἰδόντο αὐτῷ, καὶ παρευθὺς ἐλάμβανεν ἐκείσε ἕκαστος τὴν λύσιν αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἦν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ, καθ' ἐκάστην πρωτὰν ἔκαστος ἐδομαδίον τινα, καὶ ἀνελαμβάνετο ἀπὸ τῶν ταξεωτῶν τὰ ριπτόμενα δεητικὰ πιττάκια (15), καὶ ἰδόντες καθ' ἐκάστην ὁ βασιλεὺς τὰς λύσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν δὴ τῶν πιττάκων τοῖς ἐδομαρίοις ἡ κοιτωνίταις αὐτοῦ, καὶ ἀπηγαγον πρὸς τὴν αὐλὴν τοῦ Πιττάκου, καὶ ἰδόντων τοὺς φυλάσσουσι, κακεῖνοι τοὺς δομαρίοις. Διὰ καὶ οἱ μέλλοντες διοικεῖσθαι ταχέως ἐσπέρως ἐτίθουν τὰς δεήσεις, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐλάμβανον τὴν πέρας. Ἐκ τοῦτου ἐκλήθη ὁ τόπος τὰ Πιττάκια.

Ἐν τῷ τριβουναλίῳ τοῦ παλατίου Εὐδοκίας τῆς γυναικὸς Θεοδοσίου καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοδοσίου Μαρκεσιανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου στήλαι ἔστησαν. Ἐνθα καὶ ὀρχήσεις τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν ἐγένοντο ἔω; Ἡρακλείου.

Ὁ δὲ Ζεῦξιππος ἐν λουτρὸν ὑπὸ Σευήρου κατεσκευάσθη, καὶ ἐτοιχευώθῃ μετὰ κανθίλας ἀπτεσθαι δαλίνης, τὸ δὲ ὕδωρ ζεῖν σφοδρῶς, καὶ τὸν αἶρα τοῦ λουτροῦ. Ἀλόγιστοι (16) δὲ τινες ἐλθόντες τοῦτο κατέστρεψαν. Ὡς τῆς ζημίας!

Ἡ στήλη ἡ Ἰστωμένη ἐν τῷ ἀρμαμέντῳ Φωκᾷ τοῦ στρατιώτου ἐστὶ, καὶ ἐν τῷ ἐδδμῳ ἔστι τῆς αὐτοῦ βασιλείας περὶ τὸ τέλος σπουδάζων ἀναγαγεῖν αὐτὴν ἐν τῷ κτισθέντι κίονι, καὶ μετὰ τὸ ἀναγαγεῖν αὐτὴν περιελθουσῶν ἡμερῶν δεκαοκτὼ Συμεῶν (17) ὁ ὅσιος.

Meursii et Lambecii notæ.

(10) Κατήνα et κατήνιον Græcis recentioribus *catenam* significant. LAMB.

(11) Ἰουστινίου τοῦ Θρακῆς. Scribe Ἰουστινίου τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν. Omnibus scriptoribus historię CP constat Justinii Thracis uxorem Euphemiam nominatam fuisse, Justinii vero curopalatę Sophiam. Corrigendus etiam Suidas v. μίλιον, ubi legitur Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ: scribendum Ἰουστινίου, scilicet curopalatę, vel ut loqui amant anonymus in Collectaneis, τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανόν. LAMB.

(12) Ἀραβίας. Fuit hæc Arabia Justinii junioris et Sophię filia: Helena vero filia fuit Baduarii Curopalatę et Arabię, neptis Justinii junioris. LAMB.

A sionibus libera. Clavis autem catenę sub lasibus columnarum defossa fuit.

In eodem milliario positę sunt statuę Sophię uxoris Justinii Thracis et Arabię filię ejus et Helenę consobrinę ejus.

Statuam magni Leonis Macelę, nuncupatam Pittacen, erexit Euphemia germana ejus soror, quia ibi domum haberet: solebat autem imperator singulis septimanis eam invisere, quoniam prudens admodum erat et perpetuam servabat virginitatem. Quotquot igitur ab aliis injuria affecti erant, vel cives vel provinciales vel ex quacunque alia orbis parte, libellos suos gradibus ejus columnę imponebant, asservantibus 36 illos ei rei destinatis ministris, a quibus postea imperatori istuc venienti offerrebantur; et accipiebat ibi ex tempore quilibet sententiam suam. Quando autem in palatio commorabatur imperator, quotidie primo mane ablegabat aliquem ex cubiculariis ad recipiendos a prædictis ministris oblatos libellos supplices, ad quos ipse statim respondebat, et responsiones per hebdomadarios seu cubicularios remittebat ad columnam Pittacii custodibus restituendas, qui illas porro suam cuique supplicantium reddebant. Quare qui cito sibi satisfieri cupiebant, vespera illic deponebant postulaciones suas, et postridie primi responsum accipiebant. Hinc locus Pittacia dictus.

In tribunali palatii statuę collocatę erant Eudocię uxoris Theodosii et ipsius Theodosii et Marciani et Constantini. Ibidem solemnes fiebant saltationes duarum popularium factionum usque ad Heraclium.

Thermę Zeuxippi a Severo conditę sunt, et arte quadam ita paratę ut candelis vitreis succenderentur. Aqua autem ferventissime bulliens aerem quoque balnei calfaciebat. Quod postea stolidi quidam mortales sustulerunt.

Statua in armamentario posita Phocę tyranni est, quam ille septimo anno sui imperii supra columnam erigi curavit, octodecim 37 ante diebus quam imperio dejiceretur. Vivebat tunc temporis S. Symeon, κατηνέχθη τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Τότε δὲ ἦν ὁ

(13) Θεματικοί. Hoc est ἐπαρχεῶται seu provinciales. LAMB.

(14) Πιττάκια hoc loco libellos supplices significant. LAMB.

(15) Πιττάκια δεητικὰ sunt libelli supplices: paulo inferius vocantur δεήσεις, et ἡ qui supplicant seu libellos supplices offerunt οἱ δομαρίοι. LAMB.

(16) Ἀλόγιστους vocat Codinus vel qui omnino Christianę fidei adversantur, vel qui Christianos quidem se profitentur, sed non catholicos. Ita alias hoc libro Leonem Isaurum iconomachum ἀλόγιστον nuncupat. LAMB.

(17) Ὁ Συμεών. Quisnam est hic Symeon quem Codinus tempore Phocę tyranni vixisse ait? Scio

Idem Phoras templum S. Phocæ extruxit in Miliis, sed absque concameratione; ubi usque nunc mutatio erat equorum cursus publici, eoque in loco nervos equorum incidit. Exinde autem, quoniam ibi olim mutatio erat terrestris, mutatis equis usque ad portam Auream perrexit. Postquam vero in urbem reversus et imperio potitus est, exiit ibi duos equos enervatos et aras quadratas lapideas, prope templum S. Phocæ a se conditum, et locum nominavit Diippium. Ibidem quoque collocavit quatuor imagines Constantini et Helenæ, ex aureis crustis vermiculatas. Cæterum Heraclius ubi in urbem venit et imperium suscepit, ornavit illam ecclesiam teoque cperuit, et commutato nomine sancto apo-

Meursii et Lambecii notæ.

equidem fuisse anos Symeones stylitas, quorum primus temporibus imperatorum Marciani et Leonis Macelli floruit, ut referunt Cedrenus, Suidas et complures alii scriptores: secundus circa annum duodecimum Mauricii imperatoris vitam finivit, ut testantur Evagrius 4, 22, et Nicephorus Callistus 18, 24. Sed cum uterque ante Phocæ imperium vixerit, nihil ad rem præsentem faciunt. In cod. Vat. pro ὁ Συμεών legitur ὁ Σικεών; quare scribendum censeo Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὄσιος, vel quod idem valet, τότε δὲ ἦν ὁ ὄσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώτης. Ita vero emendandum esse hunc locum patet ex anonymi Collectaneis chronicis, unde quiddam hoc loco Codinus narrat de statua Phocæ et S. Theodoro Syceotis desumptum est. Ἡ στήλη, inquit, ἡ ὀπισθεν τῆς μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ἡλιακοῦ μεταώρου, Φωκᾶ ἐστίν. Καθ' ἣν ἐν τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀναθεῖναι ἐπέδειξάτο. Μοναχὸς δὲ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ λεγομένου Συκεώτου μονῆς, κατὰ ταῦτα γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ etc. Cæterum cognomen Συκεώτου S. Theodorus accepit a loco quodam Galatiæ nuncupato Συκεών, unde oriandus fuit, ut testatur Menologium Græcorum die 22 Aprilis: Ὁ ὄσιος Θεόδωρος ὁ Συκεώτης ὄρμητο ἐκ τῆς τῶν Γαλιτῶν χώρας ἐκ χωρίου λεγομένου Συκεοῦ, κατὰ τοὺς χρόνους γεννηθεὶς Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλαι. Ibidem de eo hic versus legitur: Εἰκάδι δευτέρῃ Συκεώτην τύπος ἔκρυψεν. Ubi nota cum omissio nomine Theodori simpliciter vocari Συκεώτην; ad eundem enim modum hoc quoque loco apud Codinum scriptum fuisse et scribendum esse credo, Τότε δὲ ἦν ὁ Συκεώτης ὁ ὄσιος. LAMB.

(18) Κούντοροι et κούνταρα hic significant equos cursus publici, uti etiam in titulo 17 libri 57 Eclog. Basilicon, qui ita conceptus est: Περὶ τοῦ δημοσίου δρόμου καὶ τῶν τοῖς κουντούροις χρωμένων. In cod. Vat. pro κουντούρων legitur κουρῶρων. Κουρῶρες; autem Græcis recentioribus vocantur nuntii: videtur ergo ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουρῶρων exponenda esse statio, ubi cursores seu nuntii equos mutabant. Non equidem hoc absurdum est, sed tamen magis mihi placet ut pro τῶν κουρῶρων scribatur τῶν κούρτωρων, scilicet ἱππῶν vel ζώων. Ἴπποι κουρῶρωροι seu equi cursorii dicuntur equi publico cursui destinati. In cod. Theod. appellantur equi cursuales, et apud Græcos juris auctores ζῶα δρομικά. Cursorii autem simpliciter hic dicuntur pro cursoriis equis, ut apud Sidorium ep. 51. i cursoria pro nave cursoria seu cursui publico maritimo destinata: Ticini, inquit, cursoriam (sic navigio nomen) ascendi. LAMB. — Ἡντιχοκῶπησε τὰ κούντορα. Sensus huius loci, quantum conjectura assequi possum, is est, Phocam tyrannum quam nescio ob causam CP profugisse, et, ut iis qui eum insequabantur fugientem elaboretur, equis curso-

Ἄ οὐτὸ; δὲ Φωκᾶ; ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ ἐν τῷ Μιλίῳ, μῆκειν ὁρῶσας αὐτόν. Ἐκίσε δὲ ἦν ἔως τότε ἡ ἀλλαγὴ τῶν κουντούρων (18), καὶ ὃν τόπον ἠντιχοκῶπησε τὰ κούντορα καὶ ἐκ τῶν ἐκίσε, οἷς ἐχρημάτιζε πρότερον ἀλλαγὴ χειρῶν (19), ἥλλαξε μέχρι τῆς Χρυσείας πύλης. Μετὰ τὸ ἀναθεῖναι καὶ βασιλεῦσαι ἔστησεν ἐκίσε δύο ἱπποὺς κουντούρους ἠντιχοκῶπημένους, καὶ βωμοὺς λιθίνοὺς τετραδισίους σύνεγγυς τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ, ὃν αὐτὸς ἀνήγειρε, Διίππιον (20) αὐτὸν ὀνομάσας τὸν τόπον. Ἐκίσε γὰρ καὶ εἰκόνας τέσσαρας μετὰ ψηφιδῶν χρυσῶν Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης; ἱστορήσεν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐλθὼν καὶ κρατήσας ἐτίμησε (21) τὸν ναὸν, σχεπάζας αὐτὸν

riis seu publico cursui destinatis nervos incidisse, posteaque in urbem radisse imperioque potitum ad perpetuum ejus rei memoriam crexisse duas equorum statuas, quibus nervi crurales incisii essent, et locum ab iis denominasse Διίππιον. Sed vereor ne suo more Codinus Phocam tyrannum confundat cum Barda Phocæ, Nicephori Phocæ imperatoris nepote, cujus exsiliū et affectatio imperii quodammodo quasi umbra sunt hujus fabulæ de Phocæ tyranni fuga et adeptione imperii. Cæterum quod ait Codinus Phocam nervos equorum incidisse, ne usui essent illis qui ipsam insequabantur, ejus rei exemplum exstat apud Zonaram in vita Justiniani Rhinotmeti secundum imperantis: Ἐτα τοὺς ἱπποὺς πάντας νευροκοπήσαντας, ἵνα μὴ τοὺς λαβοῖεν οἱ πολέμιοι, τοὶ τοῦ στόλου σκάψουσιν ἐμπεδικότας ἐπανήλθον εἰς τὸ Βυζάντιον σὺν ἀλαγύῃ πολλῇ. Idem ad eundem modum refert Cedrenus. Notandum vero apud utrumque eorum νευροκοπήσιν idem significare atque apud Codinum ἀντιχοκῶπῃν. Nam ἀντιχα vel ἀνχα vel ἀντα recentioribus Græcis dicitur pars exterior cruris tumida vel nervosa, ut testatur Eustathius ad Iliad. π, p. 1061: Ἐνθα δρε, inquit, οἱ μὲν ἡ γαστροκνημία ἐστίν, ἣν ἡ τῶν πολλῶν γλώσσα ἀντιχὰν φησὶ, συγχειμένη ἐκ νεύρων πολλῶν καὶ συνστραμμένων σαρκῶν. Videndus idem ad Iliad. ψ, p. 1526. LAMB. — Κόντορα, οἷς καὶ μαγχαλίοις ἐτύφθη παρὰ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως, κομῆσαντος τοῦ αὐτοῦ Φωκᾶ ἐν τῷ κόντρῳ αὐτοῦ προσοδήσας τὸ πητάκιον, ὅπερ ἀπὸ Λογγιδαρίας ἐλθὼν ἔφερε, τὸν στρατὸν ἐκίθειν ἀποστείλαντος τοῦτον διὰ τὴν βόγαν αὐτῶν. Καὶ ἐγκαλέσας ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου, οἷς οὗτος εὐρίων δόξαν καὶ ἀναλαβόμενος τὰ κόντορα ὑπεχώρησε. Τὰ δὲ καταλειφθέντα ἀντίχας κατήλθεν ἔως Λογγιδαρίας, ἐπὶ τὰς πληγὰς ἔχων· διὰ τοῦτο γὰρ προετιμήθη εἰς τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ στρατοῦ. Μετὰ οὖν τὸ cod. 3058 ap. Bandurium.

(19) Ἀλλαγὴν χειρῶν verti mutationem cursus publici terrestrem. His autem Codini verbis confirmatur, quod pridem ad ista Sidorii verba, Ticini cursoriam ascendi, observavit Jacobus Sirmundus, cursum publicum non tantum per terras equis vehiculisque, sed etiam navibus per maria fluviosque distribuiti peragi solitum fuisse. Pro duplici enim hoc modo cursus publici duplices etiam fuisse mutationes seu stationes, nempe terrestres et maritimas. LAMB.

(20) Mihi dubium non est quin pro Διίππιον (quod antea legebatur) utrobique apud Codinum scribendum sit Διίππιον· dicit enim in præcedentibus hunc locum ita denominatum fuisse a statuibus duorum equorum, quas Phocas ibi crexerat. Bis etiam sit Diippii mentio apud Zonaram in vita Constantini Copronymi. LAMB.

(21) Κρατήσας καὶ τὸν Φωκᾶν τιμωρήσας; καὶ καύσας ἐν τῇ τοῖς Βῶ; ἀγορᾷ ἐτίμησε 3058.

καὶ μετονομάσας· εἰς τὸ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ Ἀστολῆς καὶ ἐβανγελιστοῦ Ἰωάννου ὄνομα τοῦ Θεολόγου.

Τὰ δὲ Λαύσου οἶκος ἦν Λαύσου πατρικίου καὶ πραιποσίτου, ὅστις ἀρχὴς πολλὰς καὶ ὄξας διήνευσεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρχαδίου τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐξόσμητος δὲ οὗτον διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μικρῶν κίωνων καὶ μαρμάρων. Οὗτος δὲ ὁ οἶκος ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (22) ὑπῆρχεν. Ἐν τῷ καὶ ἀετοὶ λίθινοι καὶ φιάλαι καὶ βαθμοὶ καὶ βωμοὶ τετραγώνωι εἰς διακρίσιν τῆς πόλεως ἵστανται μέχρι τῆς σήμερον.

Παύσιον δὲ τῆς ἀφίδος τοῦ μιλίου στήλη ἐστὶν ἐπιπικρὸς Τραϊανοῦ, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἐπιπικρὸς στήλη Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἀρχαδίου δὲ τοῦ υἱοῦ Θεοδοσίου, καὶ Ἀδριανοῦ, πλησίον τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ἀμφότεροι (23) ἐπιπικροὶ (24) ἵστανται, ἐν τοῖς τοῦ Ταύρου μέρεσι πλησίον τοῦ κίωνος κάτωθεν.

Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίππῳ (25) λουτρῷ ἵσταμένη στήλη ἐκ χρωμάτων Φιλίππου ἐστὶ τοῦ πραοτάτου.

Περὶ τῆς βασιλικῆς Κινστέρνης.

Ἡ λεγομένη (26) βασιλικὴ Κινστέρνα (27) ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἡ δὲ καθεζομένη ἐπὶ τοῦ θύρου ἐκείσε μεγάλη στήλη ἐστὶ τοῦ Σολομῶντος, ἣν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἀνεστήλωσε, κρατοῦντος τὴν σιαγὸν αὐτοῦ καὶ ὀρῶντος τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ὅτι ἐνίκηθη εἰς μῆκος· καὶ κάλλος ὑπὲρ τῶν παρ' αὐτοῦ κτισθέντων ναῶν Ἰερουσαλὴμ. Ἐκείσε δὲ ἵστατο στήλη καὶ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐπὶ δύο κίωνων τετραδικῶν χρυσεμβάφων, οὐκισθὲν τῆς βασιλικῆς, πλησίον τοῦ μιλίου.

Θέαμα πρῶτον.

Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ (28), ὅπισθω τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(22) Τῶν δώδεκα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Supra dixit Codinus Constantinum Roma evocasse quatuor magistros, Adan, Protasium, Scolymbum, Philoxenum, et octo patricios, Probum, Domnium, Darium, Maurum, Rhodanum, Salustium, Modestum et Eubulum, hisque Cpoli suis sumptibus domus ædificari curasse, per omnia similes illis quas Romæ reliquerant. Has igitur duodecim illas domus esse puto, quarum unam Codinus hoc loco ait cognominatam fuisse Lausi. LAMB.

(23) Πλησίον δὲ τῆς στήλης Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου Ἀρχαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Ἀδριανοῦ ἀμφ. cod. 3058.

(24) Ἐφ' ἵπποις Reg. 1036, additis his, "Ὅτε καὶ σιτηρίσια ἐδόθη πολλά, ἐξαιρέτως δὲ τῷ πρασίῳν μέρει, κράζοντος τοῦ ὄχλου, ὅ ὁ γόνος Θεοδοσίου Κωνσταντίνου ἐνίκησεν."

(25) Ἡ δὲ ἐν τῷ Ζευξίππῳ. Statuarum quæ positæ fuerunt in balneo Cpolitano nuncupato Zeuxippi vel Zeuxippo, elegans exstat descriptio Christodori poetæ, qui vixit sub Anastasio Dicoro. Sed perperam nunc illa in epigrammata dissecta et quinio Anthologiæ libro inserta est. Titulus ejus in codice ms. hic habetur: Χριστοδῶρου ποιητοῦ τοῦ θιβαίου Κοπείτου ἔκφρασις τῶν ἀγαλμάτων τῶν εἰς τὸ δημόσιον γυμνάσιον τοῦ ἐπικαλουμένου Ζευξίππου. In codicibus impressis male pro Κοπείτου editum est Κοπείτου· oriundus enim fuit Christodorus ex Copto, celeberrima olim Ægypti urbe et

A stola et evangelistæ Joanni, nunc pato Theologo, diravit.

Lausiaca domus erat Lausi patricii et præpositi, qui multos gessit magistratus multosque adeptus est honores sub Arcadio Theodosii 38 Magni filio. Exornavit autem istam domum variis pretiosisque columnis et marmoribus. Hæc una erat ex duodecim illis quas extruxit Constantinus Magnus; quare etiam usque ad nostra tempora aquilæ lapideæ et phialæ et gradus et aræ quadratæ pro ornamento urbis ibi supersunt.

Apud arcum miliarii statua est equestris Trajani, B et prope hanc alia equestris Theodosii junioris.

Arcadii autem filii Theodosii et Hadriani statuae equestres positæ sunt juxta statuum Theodosii Magni, in regione Tauri, prope columnam, in parte inferiori.

Statua colorata in thermis Zeuxippi posita Philippi est principis mansuetissimæ.

De basilica sive regia Cisterna.

Cisterna basilica a Constantino Magno condita est. Quæ vero ibi visitur magna statua in solio sedens, Salomonis est, quam Justinianus Magnus erexit, maxillam manu sustentantis et S. Sophiam admittantis, 39 quod magnitudine et pulchritudine templum Hierosolymis ab ipso conditum illa superaret. Ibidem collocata erat statua Theodosii Magni supra duas columnas quadratas et anro obductas, pone cisternam regiam prope miliarium.

Spectaculum primum.

In ipsa Basilica prope miliarium posita erat sta-

Therbaidos metropoli. Præterea notandum est in iisdem codicibus post versum 120, Ὅδ' ὁ μόνος ἐν τῶν Παλαιοτέρων, ἱστάμενος δὲ, tollendam esse inscriptionem εἰς Πυθαγόραν, et facta interpunctione post vocem Παλαιοτέρων verba ἱστάμενος δὲ sine distinctione annectenda esse sequenti versui: Ἐκράτα Πυθαγόρης. LAMB.

(26) Ἡ λεγομένη. Ἡ πλακωτὴ βασιλικὴ Κινστέρνα μαλακταρῆα ἦν, ὅτε ἐκτίετο ἡ ἁγία Σοφία. Ὡσαύτως καὶ ἡ ἀνωθεν αὐτῆς στήλη, ἡ βασιλικὰρα ὀνομαζομένη, καὶ αὐτὴ μαλακταρῆα ἐτόγγανε τοῦ δηλικαίου τῆς ἁγίας Σοφίας 3058.

(27) Βασιλικὴ Κινστέρνα. Prope hanc erat palatium in quo habitabat magister œcumenicus cum 12 discipulis, viris in omni genere eminentibus, ac quibus inconlultis ne ipsi quidem imperatori agere quidquam licebat. Vide Glossarium nostrum in ἐκδόσκαλος. Cisternæ vero Cpoli erant plures, una Moesia, quam Anastasius condidit, teste Suida in Ἀναστάσιος ἐκ Κινστέρνα: hanc τὴν τοῦ ἁγίου Μωκίου Κινστέρναν appellat Cedrenus. Erat item frigida, ejus meminit hic ipse auctor supra. Etiam Asparis, de qua Cedrenus. In descriptione urbis Cpolitane tres alias invenio, in regione 5 Theodosianam, in 11 Arcadiacam et Modestiscam. MEURS.

(28) Ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ ὀπίσθω. Hic locus ex cod. Vat. et anonymi collectan. Περὶ θαμάτων ἡτα restituendus est: Τὸ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλικῇ χρυσοφόρῳ, ὀπίσθω τοῦ μιλίου, ἀνδρῶντικον ἀγαλμα

tua virilis inaurata (ibidem erat Examon Heraclii imperatoris) et genuflexa Justiniani tyranni. Illic Terbelis concionatus est, eodemque in loco stabat ingens elephas a Severo erectus. Erat autem collis ante partem graduum, ubi schola custodum urbis excubabat. Habebat etiam ibi argentarius qui lanceis iniquis in venditis utebatur. Hujus taberna cum ab elephanto eversa esset, mortem minabatur ejus custodi, nisi belluam cohiberet. Magister autem elephantum cum minas ejus nihili faceret, interfecit ipsum falsus ille libripens, et elephanto devorandum objecit. Bellua vero nardum cicurata ipsum una sustulit. Quo audit Severus elephanto sacrificavit, et in eodem loco ipsius belluæ ejusque magistri statuas erigi curavit. Ibidem quoque Hercules multis sacrificiis colebatur, qui postea in Hippodromum translatus est. Juliano vero consule Romæ Byzantium devectus est cum aliis decem statuis.

Spectaculum secundum prope miliarium.

40 In miliario jam inde ab antiquis temporibus supra duas columnas stabat currus solis quasi volans, cui juncti erant quatuor equi coloris ignei. Ibi vero Porphyrius auriga faustis Venetæ factionis acclamationibus exceptus fuit, postquam viciis factionis Prasinæ aurigas Azotium et Byzantem. Ubi vero ille currus in Hippodromo subversus fuit, fecit Constantinus novam statuam fortunæ urbis, portatam a Sole,

Meursii et Lambecii notæ.

χρυσέμβαφον (ἐνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως) καὶ γουσκλινὲς, Ἰουστινιανοῦ ἐστὶ τοῦ τυράννου, id est, *Statua inaurata virilis et genuflexa, quæ in ipsa Basilica aureo laqueari operata pone miliarium est collocata, Justiniani tyranni est.* Verba Ἐνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως παρενthesei includenda: quid vero sibi velint, nondum satis mihi constat. In anonymi Collect. legitur, Ἐνθα τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευάσθη. Apud Suidam, v. βασιλική, præposito ἕως ante Ἡρακλείου inserta est. Ibidem pro Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου scribendum est Ἰουστινιανῶν τοῦ τυράννου, id est Justiniani Rhinotmeti, ut patet ex anonymi Collect. περὶ θαυμάτων, ubi prolixius agitur de hac Justiniani Rhinotmeti statua genuflexa. Lamb.

(29) Terbelis Bulgarorum princeps cujus auxilio Justinianus Rhinotmetis imperium recuperavit. Lamb.

(30) Ἐρ τῷ μιλίῳ. Suidæ lectionem confirmat, quod paulo post eundem ζυγοπλάστην vocat: ita autem dicitur *falsus libripens*, seu qui πλαστοὺς ζυγοὺς, hoc est lanceas adulterinas, in librando vitulit. Quos Suidas πλαστοὺς ζυγοὺς vocat, eos appellat Codinus ἀναντίους ζυγοὺς, id est *lances iniquas seu impares*, quibus opponuntur ἰσοὶ ζυγοὶ sive *lances æquæ et pares*. Hinc corrigenda Suidæ versio, v. βασιλική, ubi perperam ζυγοπλάστην interpretatur *sabrum librarum*, et ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς τὴν πρᾶσιν ποιεῖν libras a se factas vendere, vel in libris a se factis suas merces vendere. Lamb.

(31) Ἐρ τῷ μιλίῳ. Suidas in μέλειον. Meurs.

(32) Ἐνθα εὐφημίσθη. In anonymi Collectaneis περὶ θαυμάτων ita igitur: Ἐνθα Κωνσταντῖνος ὁ μέγας εὐφημίσθη μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον καὶ Βύζαν καὶ αὐτὴν, πρῶτοντος τοῦ Βενέτου μέρους. Ἐκτεὶς καλλιόροπον ἡμάσθη. ὡς δὲ δὲ; ἡδύσας μάλιναι

μύλων, ἦν ἀνδροεικέλον ἄγαλμα χρυσέμβαφον (ἐνθα ἦν τὸ ἔξαμμον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως) καὶ γουσκλινὲς Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου. Ἐκεῖ ὁ Τερβέλεις (29) ἐδημηγόρησεν. Ἐν οἷς ἐλέφας ἱστατο παρμεγέθης, ὑπὸ Σευήρου κατεσκευασμένος. Ὅρος δὲ ἦν πρὸ τοῦ μέρους τῶν ἀναβαθμῶν, ἐνθα ἦν καὶ σχολὴ φυλαττόντων τὴν πόλιν. Ἐμενε δὲ ἐκεῖσε ἀργυροκόπος ἀναντίους ζυγοῖς (30) τὴν πρᾶσιν ποιοῦμενος. Καὶ τοῦ οἰκήματος αὐτοῦ πορδομένου ἤπειλαι τῷ τὴν ἐλέφαντα φυλάττοντι θάνατον, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσαιεν. Ὁ δὲ θηροκόμος οὐκ ἀναδίδου. Ὅν φονεύσας ὁ ζυγοπλάστης δίδωκε βορὰν τῷ ἐλέφαντι. Τὸ δὲ θηρίον ἀτίθασσον ἐν καὶ αὐτὸν ἀνέβη. Καὶ ὁ Σευτήρας ἀκούσας τῷ θηρίῳ θυσίαν ἤνεγκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ παρευθὺς ἀνετυπώθησαν τὸ τε θηρίον καὶ ὁ θηροκόμος. Ἐνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλατρεύθη, πολλὰς θυσίας δεξιόμενος ὅς ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ ματατίθη. Ἐπὶ δὲ Ἰουλιανοῦ ὑπατικοῦ ἀπὸ Ῥώμης ἦλθεν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθη δὲ μετὰ στηλῶν δέκα.

Θάμα δευτέρου πλησίον τοῦ Μιλίου.

Ὅτι ἐν τῷ μιλίῳ (31) ἐν τέτρασιν ἵπποις πορβίνοις ἄρμα Ἡλίου ἱπτάμενον παρὰ δύο στηλῶν ἐκ παλαιῶν τῶν χρόνων ὑπῆρχεν. Ἐνθα εὐφημίσθη (32) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, ἐπειρὴ καὶ Βύζαν ἐκεῖσε εὐφημίσθη. Κατενεχθέντος δὲ τοῦ ἄρματος ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ, στύλιδιον καὶ νότον παρὰ Κωνσταντίνου ἐκαυάσθη εἰς τύχην τῆς πόλεως (33), ὑπὸ Ἡλίου φερόμενον, ὅπερ δορυφορῶ

ἐν σταδίῳ. Hinc patet duplex Codini error: primo enim confundit Constantinum magnum imperatorem cum Constantino quodam auriga Circensi, in quem aliquod exstant epigrammata Anthologiae l. 5, deinde hunc Constantinum confundit cum alio auriga Porphyrio, in quem similiter plurimæ exstant epigrammata. Unius partem, qua continetur εὐφημισμός; seu fausta acclamatio Venetæ factionis, citat in supra citatis verbis anonymus περὶ θαυμάτων. Epigramma hoc est:

Πορφυρίῳν λίξαντα πόρῳν λήσαντὰ τε μέτρῳν
καὶ πόρος ἀντ' ἀρετῆς χάλαρον ἱστατάτα.
Τῆδε πάλιν χαλκῷ τε καὶ ἀργύρῳν ἰδρύσαντο.
Πρὸς θν, σὺ δὲ ἔελπον ἀντίστας γερῶν,
ἀήμον μὲρ βοδυντός ἔλες καλλιόροπον ἡμάσθη,
ὥς δὲ δὲς ἡδύσας, μάλιναι ἐν σταδίοις.

Hic Porphyrius factionis Venetæ auriga is est, quem perperam Codinus Constantinum magnum vocat et ob devictum Azotium fausta acclamatione exceptum ait, ipsa verba illius acclamationis continentur ultimo disticho citati epigrammatis. Azotium vero intelligo Prasinæ factionis aurigam, qui cum Porphyrio de palma concertavit. Similiter corrigendus et illustrandus est Suidas, qui eo more ea quæ hic apud Codinum leguntur, isdem omnino verbis lexico suo infarcivit, voce μάλιν. Lamb.

(33) Statuæ Fortunæ urbis et pompæ, qua in tribunal Hippodromi deducebatur, meminit ipse Codinus p. 59. Utrumque Codini locum plenius illustrat Chronicon Alexandrinum p. 550, ubi Constantinum dicit præter illam statuam porphyreticæ columnæ Fori impositam, aliam sibi fecisse ex marmore, dextra gestantem simulacrum auratum Fortunæ urbis Cpolitanæ, atque constituisse ut impostum quatuordecim die

μενον ελθει εις τὸ στάμα (34) καὶ στεφανωθὲν ἐξῆλθε. Ἐτίθετο δὲ ἐν τῷ σανάτῳ ἕως τῶν ἐπιδόντων γενεθλίων τῆς πόλεως. Διότι δὲ ἐπὶ κεφαλῇ σταυρὸν εἶχεν, ὃν ἐχάραξε Κωνσταντῖνος, Ἰουλιανὸς αὐτὸ βοθύνη κατέχυσεν.

Περὶ τοῦ Ἀρείου.

Ἐνθα Ἀρείος (35) τὸν ἐχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ φόρου τοῦ σανάτου (36) ἀπέδωκεν (37). Ἐνθα καὶ ἐτυπώθη ὑπὸ τοῦ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου Ἀρείος ἐν μαρμάρῳ ἀναγλύφῳ, γεινιῶν τῇ γῇ, καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου (38), Σεβασίου (39) καὶ Εὐνομίου (40) πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ παρερχόμενοι κόπρον καὶ οὐρον καὶ ἱμπτύσματα ἐνρίπτουσιν αὐτοῖς.

Περὶ τοῦ σανάτου.

Ὅτι τὸ σανάτον, ὡς οἱ μὲν λέγουσι, ἐξ ἀρχῆς ἦν τῶν κωδικέλλων φυλακτῆριον· ἐκεῖτε γάρ οἱ πατρίκιοι ἐλάμβανον αὐτοὺς ἕως Κωνσταντίνου. Καὶ Καλλίστρατος· πρῶτος (41) τὴν ἀξίαν τοῦ οὐκάτου ἐκεῖτος ἐδέξατο, τοῦ δῆμου (42) κράξαντος, καὶ Καλ-

A qua magno comitatu in tribunal Hippodromi deducebatur indeque coronata iterum exibat. Ponebatur autem in senatu usque ad diem urbis natalem. Caeterum ob crucem, quam capiti ejus Constantinus insculpi curaverat, Julianus eam in foveam proijci et terra obrui jussit.

De Ario.

In eo loco Arius abominanda morte obijt a camera senaculi, quod erat in foro viginti novem palmos. Ibidem pius Theodosius Arium et una cum ipso Sabellium, Macedonium et Eunomium, ad notandam eorum ignominiam, marmori adeo vicino terre insculpi curavit, ut a praeterentibus stercore, urina et sputo conspurcarentur.

B

De senatu.

In senatu, ut quidam tradunt, codicilli antiquitus custodiebantur: nam ibi patricii eos accipiebant usque ad tempora Constantini. Ibidem Callistratus primus dignitatem consularem suscepit, acclamante populo: 41 Callistratus fortuna favente insuper

Meursii et Lambecii notæ.

urbis natali ea statua in Hippodromum spectanda adducebatur, exercitu et civibus comitantibus. Inde igitur patet theama seu spectaculum, quod hoc loco Codinus describit, fuisse statuum Constantini Magni, capite radiato instar solis, quadrigam agitantem, porrectaque dextra sustententem simulacrum Fortunæ urbis Cpolitane. Quod divi Constantini Magni statuum fuisse, manifesto testatur Chronicon Alexandrinum; fuisse figuratam instar solis capite radiato. Codini hæc verba indicant, ὅπῃ ἥλιος φερόμενος: ibi enim per solem intelligenda est Constantini statua instar solis, ut dixi, capite radiato formata. Ita in columna porphyretica fori visebatur Constantinus διὰ τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνας ὡς ἥλιος τοῖς πολίταις ἐκλάμπων, ut refert paulo post Codinus, ubi agitur de columna fori. Visitur etiam in aliquot nummis antiquis Constantinus ἥλιοςέφαλος. Quod præterea dixi, hanc Constantini statuum quadrigam agitas porrectaque dextra sustinuisse Victoriolam, ex his Codini verbis elicitur. Καὶ ἴπποι χρυσόλοιμας τέσσαρες, καὶ διερηλάτης ἐπὶ τοῦ ὅλπου ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρων χειρὶ στηλοειδὲς τι ἄγαλμα, ὅπερ ὡς προεγράψαι, εἰς τέχνην τῆς πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε. Quem hic Codinus διερηλάτην seu aurigam vocat, ipse erat Constantinus, vehens currum quadrigarum et dextra gestans parvum aliquod simulacrum, quod cultum fuisse ait pro Genio seu Fortuna urbis. Sed verisimile mihi videtur, quam Codinus Fortunam urbis vocat, fuisse Victoriolam. Ita in nummo quodam antiquo conspicietur Nero imperator quadrigæ insistent, et sinistra palmam, dextra Victoriā tenens ipsum coronantem. LAMB.

(34) Στάμα hic significat τὸ βασιλικὸν κάθισμα τοῦ Ἱπποδρόμου, tribunal Hippodromi, in quo imperator sedebat cum spectaret ludos Circenses. Vide quæ notavi p. 17, v. 18. ad illa verba κατ'ἀνέπαχθαι πρὶν τοῦ στάματος. LAMB.

(35) Ἀρείος. Vide Suidam in Ἀρειανῷ, Rufinum 1, 13, Cedrenum, Zonaram Annal. 3. Loca non exscribo. MEURS. — Quidquid hic narrat Codinus de Ario, fragmentum est tertiū theamatis seu spectaculi, quod erat in foro. Integra ejus descriptio exstat in Collectaneis anonymi περὶ ὁραμάτων, ex quibus ex codice Vaticano hic Codini locus ita supplendus et reformandus est: Ἐνθα

(sc. ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ φόρου) καὶ Ἀρείος τὸν ἐχθιστον θάνατον ὀπίστη, γέροντα Ἑλλήνων βλασφημῆσαι ἀποτομήσας ὁ δεσπαιος, καὶ τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάζει βουλόμενος. Ἄλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο παρέσχεν, ἕως τῷ δλεθρίῳ θανάτῳ τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ τόμῳ καὶ παλαιστὰς ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ σανάτου τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ἐτυπώθη ἡ τοῦ Ἀρείου εἰκὼν, ἐν μαρμάρῳ ἀναγλύφῳ γεινιῶντι τῇ γῇ, καὶ σὺν τῇ τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου Σεβασίου καὶ Εὐνομίου, πρὸς αἰσχύνην αὐτῶν, ὡς ἂν οἱ παρερχόμενοι κόπρον καὶ οὐρον καὶ ἱμπτύσματα ἐνρίπτουσιν αὐτοῖς. Id est, Quo in loco (scilicet in Fornice Fori) etiam Arius horrenda morte obiit, qui pejus quam ipsi Gentiles Christo maledicere audebat et episcopatum Constantinopoleos fretus potentia imperatoris per vim invadere conabatur. Sed hunc Alexander episcopus restitit, usque adeo donec ipsum adegit ad mortem. Ibidem igitur viginti novem palmos a camera Senaculi, quod est in foro, pius Theodosius Arii, et Macedonii, et Sabellii, et Eunomii imagines propter contemptum marmori insculpi curavit adeo humili, ut a praeterentibus stercore, lotio et sputo contaminarentur. LAMB.

(36) Τοῦ φόρου τοῦ σανάτου. Scribe τοῦ σανάτου τοῦ φόρου, hoc est camera Senaculi, quod est in foro, scilicet Constantiano, ubi stabat columna porphyretica. LAMB.

(37) Ἀπέδωκεν, ποῦ καὶ οἱ παρερχόμενοι οὐρὰ καὶ κόπρα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθιστῷ Ἀρείῳ eod. 3058.

(38) Μακεδόνιον. Hic in locum Pauli episcopi subrogatus ab Arianis anno 5 imperii Constantini magni, anno 24 pellebatur Cpoli. Testis nobis hujus rei est Hieronymus in Chronico. MEURS.

(39) Σεβασίαν. Sabellius sub Gallo et Volusiano vixit; de cujus hæresi Eusebius l. vii et Harmenopolitis lib. de Sertis. MEURS.

(40) Εὐνομιον. Hic sub Valentiniano et Valente vixit. Hieronymus testis in Chronico. MEURS.

(41) Καὶ Καλλίστρατος πρῶτος. Hæc proluxius narrantur in anonymi Collect. LAMB.

(42) Τοῦ δήμου. Factio intelligitur Præsina. LAMB.

a aliud proveheretur, » Quare ille perterritus ad ecclesiam confugit, et quamvis Constantinus juraret se nullam ei injuriam illaturum, attamen ille minus fidens primum presbyter, postea vero episcopus creatus est.

De columna fori.

In inferiori parte columnæ fori Palladium et multa alia admiranda posita fuerunt. Circuitus autem fori tantus est quantus fuit ambitus tentorii Constantini Magni, quod Romæ Byzantium veniens istic fixerat. Duæ autem illæ semicirculæ porticus tunc temporis stabula erant circum tentorium; et illa columna, cui Constantinus statuam Apollinis sub nomine suo imposuit, infixis capiti radiorum instar aliquot clavibus passionis Christi Dei nostri, ut veluti sol civibus suis prælucet.

De Artopollis.

In Artopollis visitur statua, quæ exornata est capitibus pavonis, aquilæ, leonis, leporis, arietum, passerulorum, cornicis, turturis, muris, felis et buccinæ; item Gorgones duæ ex marmore sculptæ, una ad dextram, altera ad sinistram, facie sibi invicem obversa, et demum copiosus porcorum grex. Perstiterunt autem usque ad Zenonem. Cæterum Galenus quidam medicus et philosophus, istac præter Gorgonas transiens, hieroglyphica esse dixit, iisque astro-nomicum futuri præsigium 42 contineri, et cunctas declaravit historias cum nomine Constantini Magni, qui illa erexit. Cum vero Galenus multum jam enarrasset, et in iis intelligendis occupatus quæ Zenoni a Verina olim eventura essent in risum prorumperet, Callistratus quidam homo nihili, qui cauponariam exercebat, Zenonem Epolim redemptum eo usque in

Αίστρατος εὐτυχῆς καὶ εἰς ἄλλο προκρίθει. » Ὁ δὲ φοβηθεὶς προσέφυγε τῇ ἐκκλησίᾳ. Κωνσταντῖνος δὲ ἐξωμάρσατο μὴ ἀδικῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ μὴ ἀνασχεόμενος χειροτονήθη πρεσβύτερος, εἰτα ἐπίσκοπος.

Περὶ τοῦ κίονος τοῦ φόρου.

Ὑποκίτω δὲ τοῦ κίονος τοῦ φόρου ἐστὶ θη καὶ τὸ Παλλάδιον (43) στοιχεῖται καὶ ἑτάρα σημειοφορικὰ πολλά. Ὁ δὲ κύκλος τοῦ φόρου ἐστὶ τὸ ἴσον τῆς ποδίας τῆς κόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἣν αὐτὸς ἐπηξεν ἐκεῖσε, ὅτε ἀνῆλθεν ἀπὸ τῶν Ῥώμης. Οἱ δὲ σιγματοειδεῖς δύο ἐμβολοὶ ἐτύγγανον τότε σταυλοὺς γύρωθεν τῆς κόρτης, καὶ ὁ περιβλεπτοὺς οὕτως κίων, καὶ ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος (44), ἣν ἔστησε Κωνσταντῖνος ὁ μέγας δίκαν ἡλίου εἰς ὄνομα αὐτοῦ, θεῖς (45) ἐν τῇ κεφαλῇ ἡλίου ἐκ τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δίκαν ἀκτίνων, ὡς ἡλῖος τοῖς πολιταῖς ἐκλάμπων.

Περὶ τῶν Ἀρτοπωλείων.

Ἐν δὲ τοῖς Ἀρτοπωλείοις κιονάρια ὀκτώ (46) περιφέρει τὴν καὶ ταύνας καὶ ἀκτοὺς καὶ λείοντα; λαγῶους τε, καὶ κριῶν χάρας καὶ στρουθίων καὶ κορώνης καὶ τρυγόνος καὶ μυδὸς καὶ γαλῆς καὶ θαλάσσης, καὶ Γοργόνας δύο, μίαν μὲν ἐκ δεξιῶν καὶ ἑτέραν ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τὴν ἑτέραν κατ' ὅψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων ἐγγεγλυμμένη, καὶ χοιρῶν ἀγέλας. Ἰσταντο δὲ μέχρι Ζήνωνος. Γαλῆνός (47) δὲ τις, ἱερός καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ἐκεῖσε περαιοθεὶς τὰς Γοργόνας ἔλεγεν ἱερογλυφικὰ καὶ ἀστρονομικὰ τῶν μαλλόντων, δηλώσας τὰς ἱστορίας πάσας σὺν τῷ ὀνόματι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τυπωσαμένου ταῦτα. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαλῆνου ἐπὶ πλείστον συγνέσαντο καὶ τοῖς ἀναγνώμασι προσσχόντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν (48) Ζήνωνι παρὰ Βηρίνης εἰπόντος καὶ γαλάσαντος,

Meursii et Lambecii notæ.

(43) Τὸ Παλλάδιον. In aliquot codic. Vaticanis et Bavarico pro Παλλάδιον perperam legitur Παδάδιον; quo mendo deceptus Meursius alias inauditum vocabulum παδάδιον inter Græco-barbara retulit. Palladii hujus meminit Chronicon Alexandrinum p. 528 et Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici inediti. LAMB.

(44) Ἡ στήλη τοῦ Ἀπόλλωνος. Hæc est celebris illa Apollinis statua, quam Heliopoli deductam Constantinus Magnus columnæ porphyreticæ fori imposuit, addita hæc inscriptione: Κωνσταντίνου λάμποντι ἡλίου δίκαν. Inscriptionem hanc reperi apud veterem Chronographum ms. Bibl. Reg. cujus hæc verba sunt, ubi agit de Constantino Magno: Κτίζει δὲ τὴν πόλιν ἀπὸ μὲν τῆς ἐλευσίως αὐτοῦ τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον εἰσσομένην πρῶτον ἔτος, ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη κα', ἀπὸ δὲ Ἀδάμ ἔτος ἦν χιλιάζ'. Ἐνταῦθεν ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἁγίους καὶ ἑμψαλῆς Πατέρας πρὸς τὸ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτῶν τὴν πόλιν ἦν ἔκτισεν. Ὁμοδόμησε δὲ παλάτιον καὶ ἱππικὸν καὶ τοὺς δύο τερπνοὺς ἐμβόλους, καὶ τὸν φόρον, ἐν ᾧ κίονα μονόλιθον καὶ ὀλοπέρφυρον ἔστησεν, ἐκ τῶν ἀγαθῶν, ἐκδόσας αὐτὸν διὰ χαλκῶν ζωνῶν γεγραμμένων. Ἰδρύσατο δὲ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἐκ ὀνόματι αὐτοῦ, ἐπιγράφας διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀκτίνας Κωνσταντίνου λάμποντι ἡλίου δίκαν. Ὅς ἦν μὲν ἔργον θεοῦ, ἤχθη δὲ ἐξ Ἀθηνῶν. Restituenda

ergo est hæc inscriptio Cedreno, apud quem corrupte legitur: Ἐν ᾧ γέγραπται: Κωνσταντῖνος; ἑμψαλῆς ἡλίου δίκαν; ὅς ἦν μὲν etc. Corrigendus etiam Zonaras, ubi de hac statua loquitur: Ἀγεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι στήλην τὸ ἀγαλμα, καὶ μετανευχθῆναι ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ ἡλίου. Scribe ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ ἡλίου. Ita Julius Pollux in supra citato fragmento Chronici. Puto autem statuæ illius solaris exemplar esse imaginem, quæ visitur in quadam Constantini Magni nummo, vultu dextraque versus caelum porrectis, septem in capite radiis gerens, atque sinistra manu globum, cum inscriptione *Claritas reipublicæ*. LAMB.

(45) Ἀπόλλωνός ἐστι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἦν ἔστησεν οὗτος δίκαν ἡλίου, τίθεις cod. 3058.

(46) Κιονάρια ὀκτώ. Scribe κιονάριον περιφέρει ταύνας καὶ αὐτοῦ καὶ λείοντος λαγῶους τε καὶ κριῶν χάρας. Fuit statua natura, quæ innumeris mammis et omnigenorum animalium capitibus circumdata figuratur. Vide quæ notavi ad Anonymi Collectaneæ περὶ θαυμάτων. LAMB.

(47) Γαλῆνός. Diversus hic est a Galeno, qui sub Marco Commodo et Pertinace imperatoribus vixit. LAMB.

(48) Τὰ μέλλοντα συμβαίνειν. Nempe quod Verina, Zenone genero fugato, fratrem suum Basiliscum ad imperium promotura esset. LAMB.

Καλλίστρατος τις συρφετός, κάπηλος τὴν τέχνην, Ἀ μετὰ τὴν ἐπάνοδον Ζήνωνος διαβάλλει τὸν Γαληνόν. Ὁ δὲ Ζήνων τοῦτον ἀνῆρθε. Λέγουσι δὲ, καὶ ἔστιν ἀληθές, ὅτι αἱ ἀγέλαι τῶν χοίρων ἐκείσε διερχόμενοι εἰς τὸν Ἀρτοτυριανὸν τόπον, μέσον τῆς καμάρης, θόρον ἀνέρχεται, καὶ οἱ τοῦτους ἐλαύνοντες τῷπτοις τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων σφοδρῶς, μέχρι οὗτο αἷμα χυθὲν ἐκ τῶν ῥινῶν αὐτῶν εἰς θυρίαν τοῦ τόπου ἐκείνου, οὗ μεθίστανται ἐκ τῶν ἐκείσε. Ἦνικα δὲ χυθῇ (49) αἷμα ὀλίγον, ἀθρόως ὁρμᾷ ἡ τὸν χοίρων ἀγέλη. Καὶ τοῦτο ἔστιν ἀληθές.

Ὅτι ἐν τῷ Ταύριῳ στήλῃ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἱσταται. Ἦν δὲ πρώην ἀργυρᾶ. Ἐνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν ἦκοντα; ἰδέχτο ἐκείσε: Καὶ πρώην παλατίου ὀπῆρχε καὶ ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, δηλονότι εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτιον (50). Ἐπάνω δὲ τοῦ μεγάλου κίονος ἐστῆλῃται Θεόδοσιος, οἱ δὲ ὡς αὐτοῦ, ὁ μὲν Ὀνόριος: ἑκάνω τῆς λιθίνης ἀψίδος τῆς πρὸς δυσμᾶς, ὁ δὲ Ἀρκάδιος ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὴν λιθίνῃ ἀψίδι. Ὑπερθεὶν δὲ τῶν περιθλίπτων μεγάλων κίωνων τῶν τετραδισίων, μέσον δὲ τῆς αὐλῆς, ἔστιν ἔριππος: ὅν οἱ μὲν λέγουσιν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ (51), ἕτεροι δὲ τὸν Βελλεροφόντην ἦχθη δὲ ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντισοχίας. Τὸ δὲ τετραπλευρον τοῦ ἔριππου τὸ λιθόδεσπον ἔχει ἑγγεγραμμένως ἱστορίας τῶν ἰσχυάτων (52) τῇ πόλει, τῶν Ῥωσῶν μαλλόντων πορθεῖν τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ τὸ ἐμπόδιον ἀνθρωποποιεῖς: χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει (53). Ὁ ποῦς ὁ εὐώνυμος τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκείσε ἑγγεγραμμένως (54)

Meursii et Lambecii notæ.

(49) Ἀνέρχεται, ἱστανται ἐντοὶ καὶ οὗ δύνανται προέρχεται, ὅτι οἱ χοιροδέται οἱ τοῦτους ἐλαύνοντες τύφωσι τοῦτους, καὶ τότε μεθίστανται ἡ ἦνικα γὰρ χυθῇ. 5056.

(50) Ἐνθα τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν Ἀλωνίτιον. Hæc verba ita transponenda sunt: Ἐνθα πρώην παλατίου ὀπῆρχε καὶ ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθῶν ἦκοντα; ἰδέχτο ἐκείσε, δηλονότι εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτιον. Ἀλωνίτιον Græcis recentioribus dicitur domus, quibuscunque sive indigenis sive peregrinis publice alendis destinata. Cpoli κατ' ἔξοχην vocabatur Ἀλωνίτιον palatium a Constantino Magno in regione Tauri exstructum, in quod proceres Romæ antiquæ Cpolim venientes recipiebantur, ut testatur Codinus in libro *de ædificiis* p. 74, v. 9. Hoc loco ξενοδοχεῖον τῶν Ῥωμαίων appellat. Pro Ἀλωνίτιον etiam contracte scriptum invenitur Ἀλωνίτιον, ut pro παραβίτιον παραβίτιον, pro πείτριον πείτριον. etc. LAMB.

(51) Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ. V. Nicetas Choniates p. 848, et 857 sed quidquid ille dicat, mihi dubium non est quid fuerit antiqui cujusdam Romanorum imperatoris statua equestris: ita enim plerumque formari solitas fuisse, ex nummis et statuis antiquis podieque videre est. LAMB.

(52) Ἱστορίας τῶν ἰσχυάτων. Procul dubio inscriptio et cætera ornamenta intelligenda sunt, quæ basi illius equestris statuæ insculpta fuerunt. Sed Codinus hic nugatur more recentiorum Græcorum, qui quascunque inscriptiones et figuras antiquitatis Romanæ oracula et presagia rerum futurarum interpretantur. LAMB.

A Galenum calumniis instigavit ut ipsum interficeret. Porro commemorant, et sane res ita se habet, quod, cum aliquando greges porcorum istac transducerentur ad locum nuncupatum Artotyrianum, in media fornice unde ascenditur, licet subulci porcos vehementer sustibus contunderent, eos tamen loco isto prius movere non potuerint quam sanguinem naribus in speciem sacrificii profunderunt. Quo paulum saltem profuente statim totus porcorum grex uno impetu se ab eo loco commovere cepit.

In Tauro collocata est Theodosii Magni statua, quæ prius argentea fuit. Ibi olim palatium erat et hospitale Romanorum nuncupatum Alonitizium, in quod ab exteris nationibus venientes recipiebantur. Ibidem sup a magnam columnam visitur statua Theodosii Magni, filiorum autem ipsius supra arcus lapideos, Honorii ad Occidentem, 43 Arcadii ad Orientem. In medio ejusdem arcæ statum equestris magnæ columnæ quadratæ sustinent, quam alii Jesu Navæ, alii Bellerophontis esse dicunt: allata fuit ex magna Antiochia. Cæterum basis lapidea quadrilater equestris illius statuæ habet insculptas historias rerum novissimarum, quæ urbi accident cum a Russis expugnabitur. Item parvum illud signum æreum virile, quod ad pedes ante dictæ equestris statuæ vinctum et genuflexum visitur, eadem continet. Præterea quoque pes lævus equi, quod in eo inscriptum est, præsignificat. Similiter et magna columna concava et Xerolophus ultimos urbis casus figuratos exhibent.

(53) Τὸ ἐμπόδιον — γονυκλινές ἔχει. Si genuina est hæc lectio, verbum ἔχει referendum videtur ad illud quod superius dixit, ἑγγεγραμμένως ἱστορίας τῶν ἰσχυάτων τῇ πόλει. Statuam autem virilem vinctam et genuflexam, quam Codinus ait ad pedes (sic enim vertit ἐμπόδιον) equestris illius statuæ fuisse collocatam, nationis cujusdam devictæ simulacrum fuisse verisimile est. Γονυκλινές verti genuflexum, et hoc revera hic significat, uti etiam supra in descriptione theamatis secundi Errat igitur Meursius, qui in Glossario Græco-barbaro utrumque Codini locum citans γονυκλινές substantive accipi credit, et significare pulvinar, quod genibus subternitur. LAMB.

D (54) Ὁ ποῦς — ἑγγεγραμμένως. In cod. Vat. hæc verba præcedentibus absque interpunctione annexa sunt, et pro τοῦ μεγάλου legitur τοῦ ἱππου. Quare credibile est Codinum scripsisse, Ὁ ποῦς: εὐώνυμος ὁ ἐμπρόσθιος τοῦ ἱππου, ὅς τὸ ἀνθρωποποιεῖς χαλκούργημα βραχὺ παντελῶς καὶ δεδεμένον γονυκλινές ἔχει, καὶ αὐτὸς σημαίνει ὅτι ἐκείσε ἑγγεγραμμένως. Id est, etiam equi pes lævus anterior, cui sigillum æreum virile vinctum et genuflexum inclusum est, præsignificat quæ in eo inscripta sunt. Nempe respicit Codinus ad illa quod refert Nicetas Choniates p. 849, in anteriori sinistra ungula illius equi latuisse imaginem consecratam viri clavo transfixi et plumbo undique cincti: quæ ad conservationem urbis et prohibendas barbarorum incursiones ibi inclusa erat. Cf. idem p. 858. De ejusmodi statuæ consecratis alias quædam notavi. LAMB.

ἔστιν. Ὡσαύτως καὶ ὁ μέγας κίων (55) ὁ κοῦφος καὶ ὁ Ξηρόλοφος τὰς ἐσχάτας ἱστορίας τῆς πό-

λεως ἔχουσιν ἐν ἱστορίαις ἐγγεγραμμένας.
Spectaculum cui Philadelphii nomen, statuae A sunt filiorum Constantini Magni: postquam enim ipse obiit, Constantius in partibus Orientis degens et Constans cum Gallo ab Occidente veniens, ambo in hoc loco conjuncti se invicem salutaverunt. Vocatur autem locus ille Philadelphium non propterea quidem, quod ibi conjuncti fuerint, sed quoniam primi eorum congressus signumistic erectum est. Alii vero dicunt locum qui nunc vocatur Philadelphium antiquitus propugnaculum fuisse et portam terrestrem a Caro exstructam. In hoc loco stabat 44 prius statua fori, quam inde curru in forum delexerunt, vel ut alii diverse tradunt, a Manaura.

Statua in foro posita multisque celebrata hymnodiis ut fortuna urbis ab omnibus adorabatur, erecta supra columnam, sacerdote praesente cum supplicatione et centies clamante: «Kyrie eleison.» Capitulo autem ejus columnae admiranda quaedam et miraculosa superimposuerunt, et solemne festum totos quadraginta dies actum fuit, atque ipse imperator copiosam annonam distribuit. Ceterum postridie natalitia urbis celebrata sunt, et magni circenses acti, eoque die urbs nominata est Cpolis.

Crucem in Philadelphio erexit Constantinus Magnus supra columnam inauratam et lapideis vitreisque crustis intextam, ad crucis quam in caelo vidit, et columnae porphyreticae formam. Praeterea quoque filiis suis statuas posuit throno insidentes, et e regione earum columnam hieroglyphicis notis inscriptam, quae ultimum Romanorum rerum statum variis figuris praenuntiant. Stabat autem eregione filiorum Constantini Magni, qui in thronis sedent, et eorum qui se invicem amplectuntur.

45 Modium quod vocant, horologium erat et examen modii, postum supra arcum Amastriani, inter duas manus, a Valentiniano constructum; quare etiam iis vicinum est signum Lamiae. Infra autem in volumine manuum historiae inscriptae sunt, quas periti earum rerum facile interpretantur. Ceterum cum lege sancitum esset ut modius frumenti cumulate venderetur, mercator quidam con-

Meursii et Lambecii notae.

(55) Ὁ μέγας κίων. Columnam cochlidem Theodosii in Tauro sitam hic intelligendam esse censo, quae ad summmitatem usque intra se pervia erat, et circumcirca figuris sculptis exornata. Manuel Chrysoloras in epistola de comparatione veteris et novae Romae κίωνος περιγύφους vocat. Ejus generis columnae sunt Trajana et Antonina, quae hodieque Romae visuntur. Codinus hic suo more nugatur, et figuras Romanas pro oraculis habet. Lamb.

(56) Κουρούχα et κρούχα Graeco-barbare dicitur curvus. Lamb.

(57) Ἱστορίας ἐνζώδους vocat Codinus *historias figuris expressas*. Lamb.

Ἄτι τὸ καλούμενον Φιλαδέλφιον οἱ υἱοὶ εἰσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὅποτεν δὲ ὁ μέγας ἐταλεύτηκε τοῦ Κωνσταντίνου θντος ἐν τοῖς ἀνατολικαῖς μέρεσι, Κωνσταντος δὲ ἀπὸ δύσεως καὶ Γάλλου ἐρχομένου, συνήφθησαν ἐκεῖσε καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. Καλεῖται δὲ ὁ τόπος Φιλαδέλφιον οὐχ ὅτι ἐκεῖ συνήφθησαν, ἀλλὰ τῆς ὑπαντήσεως αὐτῶν ἐκεῖσε ἀναστηλωθείσης. Ὡς δὲ ἕτεροὶ φασιν, ὅτι τὸ νῦν καλούμενον Φιλαδέλφιον, ἐν ᾧ ἔστι βόθρυς ἄβυς, προτετίχισμα ἦν καὶ πόρτα χειρσάλια τὸ παλαιόν, ὑπὸ Κάρου κατασκευασθείσα. Ἐκεῖ οὖν ἴστατο ἡ στήλη τοῦ φόρου, ἣν εἰς ναροῦχαν (56) ἤνεγκαν ἀπὸ τοῦ Φιλαδελφίου, ὡς δὲ ὁ διακρινόμενος λέγει, ἀπὸ Μαγναύρας.

Ἡ ἐν τῷ φόρῳ τεθείσα στήλη πολλὰς ὑμνωδίας δεξαμένη εἰς τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ὠφωθεῖσα ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρεστηκότος καὶ μετὰ κραυγῆς τῆς Κύριε ἐλέησον, βοῶντος ἑκατοντάκις, καὶ ἀνωθεν ἐκεῖσε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κίονος πολλὰ ἐτίθησαν θαυμαστά καὶ παράδοξα. Καὶ πανήγυρις περὶ τοῦτου γέγονε τεσσαρακονθήμερος, καὶ σιτηρίσια πολλὰ τότε ὁ βασιλεὺς δέδωκε. Τῇ δὲ ἑκατέρῳ τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονε, καὶ μέγα ἱπποδρομιον, ὅτε ἡ πόλις ὠνομάσθη Κωνσταντινούπολις.

Τὸν δὲ εἰς τὸ Φιλαδέλφιον ὄντα σταυρὸν ἀνίστησεν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνος ἐπὶ κίονος κεχυρωμένου διὰ λίθων καὶ ὀσίων, κατὰ τὴν σταυροειδῆ τύπον ὃν εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ τοῦ κίονος ἐκείνου τοῦ πορφυροῦ. Καὶ ἐποίησε στήλας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἐτόπωσεν ἐπὶ θρόνου καθέζεσθαι. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸν κίονα ἐκεῖνον, ἱστορίας ἔχοντα ἐν αὐτῷ ἐνζώδους (57), καὶ γράμματα Ῥωμαῖοι, τὰ ἐσχάτα σημαίνοντα. Ἰστατο δὲ ἀντικρὺς τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἐπὶ θρόνῳ καθεζομένων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀσπαζομένων (58).

Ὅτι τὸ λεγόμενον (59) Μόδιον ὠρολόγιον ἦν, ἤγουν τὸ ἐξίχμον τοῦ μόδιου. Ἰστατο δὲ ἐπάνω τῆς ἀβύδου τοῦ Ἀμαστριανοῦ, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ, διὰ τὸ καὶ τὴν Λαμίαν εἶναι ἐγγὺς αὐτῶν. Ὑποκάτω δὲ ἐν τῷ εἰλήματι τῶν χειρῶν ἱστορίαι εἰσὶν οἱ δὲ πεπαιγμένοι εὐρήσουσιν αὐτάς. Ὀρίσθη δὲ τὸ μόδιον κορυμμοῦλον (60) πιπράσκεσθαι. Εἰς δὲ τῶν ἐμπό-

(58) Τὸν ἀσπαζομένων. Loquitur de statuis Constantii et Constantis post patris obitum in apem perpetuae concordiae erectis in Philadelphio, quarum supra meminit p. 45. Lamb.

(59) Ὅτι τὸ λεγόμενον. Legendum esse videtur ὅτι τὸ λεγόμενον μόδιον ὠρολόγιον ἦν καὶ τὸ ἔξχμον τοῦ μόδιου. Vide quomodo verterim, et quid ea de re notaverim ad p. 65. Lamb.

(60) Κορυμμοῦλον. Cumulus Latinis dicitur, quod Graeci antiqui vocant σῶμα καὶ ἐπίματρον, hoc est quod mensura plena seu juva additur. Idem apud recentiores valet κορυμμοῦλος. Sic hoc loco, et p. 66 modium cumulatium Codinus appellat μόδιον κορυμμοῦλον. Lamb.

ρων πίπρασκέ τειν σίτον, βίγλιον (61) τὸν μόδιον. A Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς ἔκοψε τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ἀνεστήλωσεν ὀρθοῦναι, ὁμοίως καὶ τὸν μόδιον, δὲ ἐχρημάτισεν (62) φερόλογιον.

Ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Ἀμαστριανοῦ Ἥλιος Ἰστατο ἐν αὐτῷ, ἐν ἄρματι μαρμαρίνῳ στηλωθεὶς, καὶ Ἡρακλῆς ἀνακείμενος (63), Ἐνθα καὶ ποταμὸς, καὶ ἀπὸ Λύκου λατρευόμενος (64). Καὶ χελῶναι ἔκεισε μετὰ ὀρνίθων, καὶ δράκαιναι δεκαοκτὼ. Καὶ μαρμάρινος στήλη Ἰσταμένη ἐκ χώρας Παφλαγονίας δεσπότου, καὶ ἑτέρα κεισμένη ἐν τῇ κόπρῳ καὶ τοῖς οὐροῖς, δοῦλος τοῦ ἐκ χώρας Ἀμάστρων Παφλαγόνος. Ἐκείσε δὲ ἐν αὐτῇ τῷ τόπῳ ἐτύθησαν τοῖς δαίμοσιν ἀμφοτέρω καὶ ἀνεστηλώθησαν. Ἐκείσε καὶ καλλωπισμὸς κίωνων λευκῶν σιγμα- τοειδῶς ἀνεγερθέντων. Ἐγένοντο δὲ ἔκεισε δαιμό- νων ἐπιστάσεις πολλαί.

Εἰς δὲ τὸν καλούμενον Βοῦν (65) κίμινος ἦν παμμεγέθης ἐκτισμένη, βοὺς ἔχουσα κεφαλὴν. Ἐν- θα καὶ οἱ κακοῦργοι ἐτιμωροῦντο, θῶν καὶ Του- λιανὸς προφάσει τῶν καταδικῶν πολλοὺς ἐν αὐτῇ κτείνας Χριστιανούς. Ἦν δὲ ἡ κίμινος βοὸς τύπος παμμεγεστάτου θεάματος, οὗ κατὰ μίμη- σιν καὶ ἐν τῷ νεωρίῳ βοὺς ἀνετυπώθη. Ἦν δὲ ἡ κίμινος ἕως Φωκῆς, ἀλλὰ ὑπὸ Ἡρακλείου ἐκωνεύθη λόγῳ φέλων. Ἐν αὐτῇ δὲ τῷ τόπῳ καὶ ἀψίδες ὁμοίαι τῷ Ξηρολόφῳ, ἔχουσαι ἀγάλματα πολλὰ καὶ ἱστορίας λιθίνας.

Τὸ Ἐξακτιόνιον χειρσαῖον ἦν τείχος (66) παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθὲν, διήρκεσι δὲ χρόνους λβ' μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Ἐξώθεν δὲ Ἰστατο κίων ἔχων στήλην τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ τοῦτου χάριν λέγεται

Meursii et Lambecii notae.

(61) Πίγλιον. Πίγλα vel βήγλα, quasi regula, Graecis recentioribus dicitur *radius* seu *hastorium*, quod est instrumentum quo radiuntur mensurae. Ita hic μόδιος vel μόδιον βίγλιον appellatur *medius radio adaequatus*. Ceterum βίγλιος a βίγλα derivatur ut a κοῦσουλός κορυμνουλός. LAMB.

(62) Ἐχρημάτισεν. Χρηματίζειν hic significat esse, ut supra p. 6. De horologio autem in arcu orientali fori posito, cuius hic mentio fit, pluribus agitur p. 65. LAMB.

(63) Ἡρακλῆς ἀνακείμενος. Credo hic signifi- cari Herculis cubantis simulacrum, quod prius Romae collocatum erat in xiv regione, et postea Cpolim deductum atque in Hippodromo posi- tum fuit, ut supra testatur Codinus p. 39 v. 19. Quale autem fuerit hoc simulacrum, accuratis- sime describit Nicetas Choniates p. 839 ed. Bonn. LAMB.

(64) Ἐνθα καὶ ποταμὸς καὶ ἀπὸ Λύκου λα- τρευόμενος. Haec est lectio codicis Vaticanus, quae si genuina est, legendum videtur Ἐνθα καὶ ποταμὸς ὁ ἀπὸ Λύκου προσταγορευόμενος, hoc est, ubi etiam *fluvius* est qui a lupo *nomen* habet. Neque intelligit Navilium nomine Lycum, Byzantium transeuntem, cuius infra p. 147 meminit. Ejusdem fluvii men- tionem facit Cedrenus, et adversus ejus exun- dationem Apollonium Tyaneum ait quas nescio consecrationes adhibuisse. In coll. Bavar. pro λύκου scriptum fuit λευκοῦ. Quodsi haec lectio alteri praefereunda est, scribendum videtur Ἐνθα καὶ πο-

tra edictum ad regulam alieni vendidit; qua de re certior factus imperator manus illi amputari jussit, easque una cum modio in exemplum publice erigi curavit. Ibidem quoque collocatum erat horo- logium.

In loco nuncupato Amastriano positae erant So- lis in curru marmoreo et Herculis recubantis sta- tuae. Ibidem Lycus fluvius est, qui a lupo nomen habet. Item visuntur ibi testudines plenae avibus, et dracones octodecim, et statua marmorea domini cujusdam Paphlagonis, et alia statua serri ex Ama- striana regione Paphlagoniae oriundi, urina et ster- core obruta. Uterque autem in eo loco daemonibus immolatus fuit. Ibidem visuntur columnae candidae in figuram semirotundam crectae. Nultrae etiam dae- monum suscitationes ibi fiebant.

46 In loco nuncupato Bove maxima erat fornax bovis figuram gerens, in qua malefeci puniebantur. Quare etiam Julianus multos Christianos in ea combussit. Gerebat autem illa fornax maximi bo- vis formam, ad cuius exemplar postea similes bos in Neorio exstructus est. Integra autem permansit illa fornax usque ad Phocem tyrannum, qui uli- mus omnium ab Heraclio in eo combustus est. In eodem loco arcus erecti erant similes illis qui in Xerolopho spectantur, et continent simulacra et historias lapidibus insculptas.

Hexacionium erat locus muro septus auroque ornatus a Constantino Magno: duravit autem annos 32 usque ad Imperium Theodosii junioris. Extra eum stabat columna cum statua Constantini Magni, unde ipse locus Hexacionium appellatus fuit. Ibi-

ταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὀρώμενος, id est, ibidem *visitur fluvius* seu *simulacrum fluvii ex candido la- pide*. Ut vero hunc locum ita reformem, auctor mihi est Manuel Chrysoloras, qui in epistola de comparatione veteris et novae Romae tradit supra caput rivuli (scilicet Lyci), qui Cpolim perlabitur, positam fuisse statuum ex candido lapide, quae cubito videbatur inniti: Καὶ ἄλλου δὲ, inquit, (sc. ἀνδριάντος) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἐκ λευκοῦ λίθου ἡ μαρμάρου, ὅπερ κεφαλῆς τοῦ διὰ τῆς πόλεως χει- μάρρου, δοκοῦντος εἰς ἀγκῶνα ἀνακείμεναι. Hoc ergo illud simulacrum fluvii esse puto quod nunc Codinus his verbis innuit: Ἐνθα καὶ ποταμὸς ἀπὸ λευκοῦ λίθου ὀρώμενος. LAMB.

(65) Τὸν καλούμενον Βοῦν. Huius loci ita meminit Joannes Tzetzes Chil. 9, 615: Περὶ βοὸς δὲ ἀγορὰν ἦτοι πρὸς Βοῦν τὸν τόπον. LAMB.

(66) Τείχος hic non murum significat, sed *castel- lum* seu *locum munitum*. Ita Homerus Iliad. 3 Thebas vocat τείχος Ἀργίου, et Herodotus l. 1, Sardes appellat τὸ τείχος τῶν Αὐδῶν, et in ora- culo Apollinis Atheniensibus dato τείχος ἑσ- λινὸν significat *munimentum ligneum*. Saeppissimum in hac significatione occurrit apud Stephanum De Urbibus, ut νέον τείχος, γυλὸν τείχος, Ἀδώνου τείχος, Ἡρατῶν τείχος, Γορδέου τείχος, παλαιὸν τείχος, διδυμον τείχος. Χάλασον τείχος exponendum est *castellum aream*. Similiter apud Constantinum Po-ph. de admin. imp. c. 23. LAMB.

dem et aliae multae statuæ collocatæ erant, quas una omnes confregit Mauricius. Columnis autem hucusque integre relictis impositæ erant statuæ ex urbe Cyzico allatæ.

Tetrapylum prius Quadrivium vocabatur, et duravit annos 160 usque ad imperium Zenonis. Ibidem cubiculum erat columnis suffultum, a Constantino Magno exstructum ad similitudinem illius quod est Romæ. 47 In isto loco consanguinei defuncti imperatoris, et ipsa Augusta, ante funeris elationem lugebant mortuum intra cubiculum, obductis velis, ne quis e populo intrare aut introspicere posset; et lessum ibi sex horarum cum multo planctu faciebant. Exinde funus comitabatur ad templum SS. Apostolorum; eoque composito revertebantur mulieres.

Statua in Hexacionio columnæ exiguæ imposita septentrionem versus Constantini erat cognomento Cæci junioris filii Irene.

In porticu cui nomen Sigma columna statuam Theodosii junioris, filii Arcadii sustinet, quam erexit Chrysaphius eunuchus et accubitor.

Statuæ elephantorum portæ Aureæ allatæ sunt Athenis ex templo Martis a Theodosio juniore, qui condidit murum terrestrem ad Blachernas usque, intra 60 dierum spatium, opera duarum factionum populi, quæ octo millia hominum continebant. Venetæ quidem factionis præfectus erat Mandalas, Prasinæ vero Charsias ejus frater cum Eulampio. Utraque autem factio, Veneta a Blachernis et Prasina a porta Aurea, conjungebatur in porta nuncupata Myriandra, quæ alias quoque nuncupatur Polyandra, quod ambæ factiones ibi unitæ fuerint. Reliquas 48 statuas in porta Aurea posuit Vigilius a secretis et astronomus; uti etiam

Meursii et Lambecii notæ.

(67) *Τούτου χάρις λέγεται Ἐξακιδόνιος*. Ergo secundum hanc etymologiam necessario scribendum est Ἐξωκιδόνιος: attamen in omnibus codicibus Ἐξακιδόνιος scriptum inveniri. Mihi videtur hunc locum utroque modo nominatum fuisse, Ἐξωκιδόνιον nempe et Ἐξακιδόνιον. Hujusmodi diversæ nominis unius loci prolationes sæpius apud Codinum observavi. Sic p. 28 unum eundemque locum appellari ait Ἀγροστεῖον et Ἀγροστεῖωνα, et p. 84 v. 16 *φωκιδισθὸν* et *ρουκιδισθὸν*, et p. 109 v. 14 *φαραθέαν* et *ψευραθέαν*, et p. 117 v. 9 et 18 *Ἡραῖον* et *Ἡρίον*, et p. 120 v. 9 *Μαναύραν* et *Μαγναύραν*, et p. 120 v. 10 *σίσμα* σῆμα et *σίγμα*, et p. 77 v. 3 *μεσόμπαλον* et *μεσόλοπον*, p. 127 v. 3 τὰ *Ἥλου* et τὰ *Ἰλλου*. Vera autem ratio diversitatis illarum denominationum habetur apud Procopium lib. *De ædificiis*, ubi locum ad Anaplum, qui antiquitus *πρόσχοι* appellabatur, postea *βρόχοι* nuncupatum fuisse ait, hæc subiungens: *διαφθειρούσης τὰ δνόματα τῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀγνοίας*, hoc est pristino nomine ignorantia incolarum corrupto. LAMB.

(68) Tetrapylum arca erat quadrilatera, quatuor porticibus terminata et totidem habens portas, quamobrem Quadrivium quoque seu Τετράβιον antiquitus nominatum fuit. LAMB.

(69) *Διήρχετο*. Antiquum Tetrapylum, a Con-

Ἐξακιδόνιον (67). Ἰσταντο δὲ ἔχει στήλαι πολλὰ Συνέτριψε δὲ ταύτας ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος. Ἐν δὲ εἰς τοὺς νῦν σωζομένους κίονας Ἰστανται αἱ ἀπὸ Κυζίκου ἄλθευσαι στήλαι.

Τὸ δὲ τὸ νῦν λεγόμενον Τετράπυλον (68) πρῶτον ὠνομάζετο Τετράβιον, καὶ διήρχετο (69) ἐπὶ ταὶν ἐξήκοντα μέχρι Ζήνωνος. Ἦν δὲ ἔκεισε κατὰ βίβλους ἐπάνω κίωνων ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθὲν, καθ' ὁμοιωσιν τῆς Ῥώμης (70). Οἱ δὲ συγγενεῖς τοῦ τελευταῖου βασιλέως καὶ ἡ Αἰγούστα προελάμβανον τὸ ἐξόδιον, καὶ ἰδρύσαντες τὴν τελευταῖαν ταῖς ἐσθῆτι τοῦ κουδικίου, καὶ ἀπέλυσον τὰ βῆλα πρὸς τὸ μὴ εἰσελθεῖν κατὰ πτεῖναι τοῦ λαοῦ τινὰ, καὶ κατ' ἰδίαν ἐκπιπτοντο οἰκωγὰς καὶ θρήνους σφοδρῶς; ἔω; ὥρων ἔ.

Καὶ ἔκτοτε ἐλάμβανον τὸν ἀποχίμενον μέχρι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἐκῆδον αὐτόν. Εἶθ' οὕτως ἀνθυπὶστρεφον αἱ γυναῖκες.

Ἦ δὲ Ἰσταμένη εἰς τὸ Ἐξακιδόνιον στήλη ἐπὶ βραχέος κίονος, κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ὑπῆρχε Κωνσταντίνου τοῦ Τυφλοῦ τοῦ νεωτερίζοντος υἱοῦ τῆς Εἰρήνης.

Ἦ δὲ Ἰσταμένη εἰς τὸ Σίγμα (71) ἐπὶ κίονος ὑπῆρχε Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ υἱοῦ Ἀρχαδίου, ἦν ἀνήγαγε Χρυσάφιος εὐνοῦχος ὁ Τζουμάς καὶ παρακοιμώμενος.

Αἱ δὲ στήλαι τῶν ἀλεφάντων τῆς Προυσῆς πόρος; ἦσαν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρεῶς ἀπὸ Ἀθηνῶν, παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, τοῦ κτιστοῦ τοῦ χειρῶν τειχῶς μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, ὅπερ ἔκτισεν ἐκ ἐξήκοντα ἡμέρας, ἔχοντων τῶν δύο μερῶν τοῦ ἔθους ἀπὸ χιλιάδων ὀκτώ, ὄντων δημάρχων Μανδάλᾳ μίρους τῶν Βενέτων καὶ Χαροῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μίρους Πρασίνων, μετὰ καὶ Εὐλαμπίου συγγενῶς.

Ἡνώθησαν δὲ οἱ Βένετοι ἀπὸ Βλαχερνῶν, οἱ δὲ Πράσινοι ἀπὸ Χρυσείας πόρος; καὶ ἠνώθησαν ἐκ τῆς Μυριάνδρον πόρος; τῆς καλουμένης Πολυάνδρον. Οὕτως; δὲ ἐκλήθη Πολυάνδρος; διὰ τὸ ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἔκεισε ἠνωθῆναι. Αἱ δὲ λοιπαὶ στήλαι

Constantino magno exstructum, perduravit usque ad imperium Zenonis, cuius tempore, ut refert Engricus 3 28, *Mammianus senator novum exstruxit tetrapylum*, hoc est, ut ego interpretor, antiquum de novo reedificavit. De hoc Mammiani tetrapylum Codinus loqui p. 50 v. 2: addit enim καὶ διήρχετο μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ergo antiquum Tetrapylum Constantini usque ad Zenonem integrum mansit, secundum autem Mammiani usque ad Theophilum. LAMB.

(70) Ῥώμης. Καὶ ὅτι τις συγγενὴς βασιλέως ἦ αὐτὸς ἀπέθανε, προελάμβανεν ἡ Αἰγούστα καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τελευτήτος βασιλέως, καὶ ἔδρ. cod. 3058.

(71) *Εκ τὸ σίγμα*. Id est, in porticu semicirculari, quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur. Græci antiqui sigma pingebant ut C Romanum. LAMB.

(72) *τῆς Μυριάνδρον πόρος; τῆς*. Porta olim nuncupata Μυριάνδρος seu Πολυάνδρος hodie vocatur Hadrianopolitana, et medium in muro terrestri locum occupat, ut refert omnium accuratissimus doctissimusque historiæ Turcicæ scriptor Jo. Leonaclavius. In hac porta perit oppressus hominum turba Constantinus ultimus Græcorum imperator. LAMB.

αι Ισταμένοι εἰς τὴν Χρυσείαν ἤκασι παρὰ Βι-
γλιου (75) ἀσκηρήτου καὶ ἀστρονόμεον, μετὰ τῆς
γυναικείας (74) τῆς καταχούσης τὸν στέφανον εἰς
τύπον τῆς πόλεως. Ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν εἰσι καὶ
λατὰ μικρὰ ξάνα, ἅτινα σημαίνουν τοὺς πεπειραμένους ἀκριβῆ πολλὴν γνῶσιν.

Τὸ καλούμενον Στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνος (75), ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι
Ισταμένη. Καὶ Ιστατο πρῶν εἰς τὴν Χρυσόπολιν,
ὅτι τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐβρόγχευσε διπλὴν ῥό-
γαν (76) τὸν ἕνα χρόνον· καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη
Χρυσόπολις παρὰ τῶν Μακεδόνων. Τὸ δὲ Στρατή-
γιον ὠνομάσθη παρὰ τοῦ λαοῦ. Ἰστατο δὲ, ὡς εἰρη-
τοῖν, ἡ στήλη εἰς τὴν Χρυσόπολιν, ὡς ἀνῆγειραν
αὐτὴν οἱ λαοί, χρόνους ἑξακοσίους τεσσαράκοντα
ὀκτώ. Ὅ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν αὐτὴν ἐν
τῇ πόλει. Ἐκεῖσε δὲ ἐπιδοκιμάζοντο οἱ στρατιῶται, ὅτι πεδὶον ἦν ὁ τόπος. Ἐκ δὲ τοῦ στρατοῦ ὠνομάσθη
Στρατήγιον.

Τὸ δὲ μονόλιθον τὸ Ἰσταμένον ἐκεῖσε ἀπόκλασμα
ἦν τοῦ Ἰσταμένου εἰς τὸ ἱππικόν, ἦκα δὲ ἀπὸ τῶν
Ἀθηνῶν παρὰ Πρόκλου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις
τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου.

Ἰστατο δὲ εἰς τὸ αὐτὸ Στρατήγιον καὶ ὁ τρίπους,
ἔχον τὰ παρῳηκῶτα, τὰ ἐνεστώτα καὶ τὰ μέλλοντα
ἵστασθαι, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ λακκὴ τοῦ Τρι-
κακκάδου, ἣ τεθεῖσα εἰς τὰ Τζόρου· εἰς μαντεῖον
γὰρ ἦν ὁ τόπος. Πλησίον δὲ ἐκεῖσε καὶ ἡ τύχη τῆς
πόλεως. Ὅ δὲ Βάρδας ὁ Καίσαρ, ὁ θεῖος Μιχαὴλ
τοῦ βασιλέως, μετέθηκε καὶ παρέλυσεν αὐτὰ καὶ
συνέτριψε. Περὶ δὲ τοῦ μονολίθου ὁ χρονικὸς δηλοῖ
τὴν αὐτὴν ἱστορίαν. Ὅ δὲ μικρὸς Στρατήγιος ὑπάρ-
χει στήλη τοῦ Λεωμακάλλου.

Ὁ λιμὴν τῶν Σοφῶν ἐκτίσθη παρὰ Ἰουστίνου
τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς Αὐ-
τοῦ. Μέσον δὲ τοῦ λιμένος ἵστανται τέσσαρες στή-

A statuam muliebrem coronatam, quæ urbis figuram
refert. Sunt præterea supra et infra alia quedam
parva simulacra, quæ ejus rei peritis magnam
præbent scientiam.

Statua in Strategio supra magnam columnam
posita Alexandri Macedonis est, quæ prius Chry-
sopoli stetit, quoniam ibi exercitui suo duplex sti-
pendium uno eodem tempore erogavit; quare illud
oppidum a Macedonibus Chrysopolis nominatum
fuit. Annis autem 648, postquam hæc statua Chry-
sopolis erecta est, Cpolim eam transponi curavit
Constantinus Magnus. Propter planitiem vero loci
milites ibi exerceri solebant, unde Strategii sive
B campi militaris a milite nomen accepit.

Monolithum ibidem positum fragmentum era-
t illius quod in Hippodromo stat. Allatum autem est
Athenis a Proclo patricio, tempore Theodosii ju-
nioris.

In eodem Strategio collocatus erat tripos, præ-
teritarum, præsentium et futurarum rerum notitiam
continens; item polus australis, 49 et catinus
Tricaccabi, qui positus est in eodem nuncupato Txy-
ri: his enim pro oraculo erat. Eidem loco propin-
qua erat fortuna urbis, quam Barbas Cæsar,
patruus imperatoris Michaelis, in alium locum
transposuit; reliqua vero confregit. De monolitho
chronicon auctor eandem refert historiam. Cæ-
terum Strategium parvum dicitur statua Leonis
Macelli.

Portus Sophianus cōstructus est a Justino en-
ropalate, marito Sophiæ cognomento Lobes. In
medio hujus portus visuntur quatuor statuæ, So-

Meursii et Lambecii notæ.

(75) Βιγλιου. Ut Bήγλιν Græci recentiores vo-
cant vigiliam, ita etiam Vigilium Βιγλιον et Vigi-
lantiam Βιγλιετιαν. LAMB.

(74) Τῆς γυναικείας. Quin fuerit hæc muliebris
statua simulacrum Cpoleos, dubium non est: sed
quomodo dicatur τὸν στέφανον καταχεῖν, aliquid
habet dubitationis. An dextra extensa videbatur
coronam porrigere, qualis visitur antiquæ Romæ
in nummo C'audii? an sedens dextro brachio in-
flexo tenebat manu coronam genu sustentatam, ut
cernitur in horto Cæsiorum Roma de Dacia pro-
vincia subacta triumphans? an habebat in capite
coronam galeæ circumvolutam, ut spectatur in
nummo Constantini magni? LAMB.

(75) Τὸ καλούμενον Στρατήγιον — Ιστα-
μένη. Hic locus ita transformandus est: Ἡ εἰς τὸ
καλούμενον Στρατήγιον στήλη, ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ
κίονι Ισταμένη, ἐστὶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος.
Strategium Cpoli forum erat, in quo antiquitus
militum duces creari solebant, ut testatur Hesy-
chius. Ἐν στρατηγίῳ, inquit, λεγόμενῳ φόρῳ,
ἐνθα ποτὲ οἱ στρατηγούντες ἄνδρες τὰς τιμὰς ὀπε-
δόντο. Ibidem milites exercebantur, quod locus
esset campestris seu planus, ut refert Codinus
paulo infra. Videtur ergo Strategium hoc Cpolita-
num campo Martio Romæ antiquæ tam usu quam
sitū simile fuisse. Socrates hist. Eccl. 1, 14 memo-

rat Constantini Magni statuam equestrem ibi ste-
tisse: hanc ego eandem esse puto quam Codinus
ait fuisse Alexandri Magni et a Constantino Chry-
sopoli deductam atque erectam fuisse. Similiter
Constantinus Apollinis Heliopolitani statuam pro
sua columnæ porphyreticæ fori imposuit. Illa
autem verba, ἣ Ισταμένη ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι,
propterea addidit Codinus ut distingueret hanc
Alexandri seu Constantini Magni statuam ab alia
quadam Leonis Macelli statuæ, quam paulo post
dicit in eodem foro collocatam fuisse et nomina-
tam ὁ μικρὸς στρατήγιος. Cæterum Codini verba,
τὸ καλούμενον στρατήγιον στήλη ἐστὶν Ἀλεξάν-
δρου τοῦ Μακεδόνος ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ Ιστα-
μένη, præterquam ut supra emendavi, etiam hoc
modo corrigi possunt: Τὸ καλούμενον στρατήγιον,
ἣ στήλη ἣ ἐν τῷ μεγάλῳ κίονι Ισταμένη, ἐστὶν
Ἀλεξάνδρου. Familiaris admodum est Codino hic
loquendi modus. Sic passim τὸ Αὐγουστειον, τὸ
Φιλαδέλφειον, τὰ πιττάκια, ὁ βεῦς, pro stauis et
pro locis in quibus ille positæ sunt, promiscue
accipiuntur. Quare ferri quidem posterior hæc
emendatio potest, sed prior præferenda est
LAMB.

(76) Ὅρα Græcis recentioribus dicitur sti-
pendium et donativum. Inde ῥογέειν, quod est erogare.
LAMB.

phiz nempē et Justinī, Arabiz et Vigilantiæ matris A
eius Earum duæ ablatae sunt a Philippico: conti-
nebant autem notas rerum futurarum.

Portum Eleutherii exstruxit Constantinus Magnus: in eo stabat lapidea statua Eleutherii a se-
cretis, scapulare super humeros et ligonem manu
gestans, utrumque lapideum. Cum autem erigere-
tur statua Theodosii supra columnam in Tauro,
terra fossili in hunc portum ingesta totus oppletus
est.

Crucem collocatam supra columnam prope Ar-
topolia, in aula lapidibus strata, erexit Constanti-
nus Magnus, quo tempore urbem condidit. Anti-
quis autem utriusque factionis aurigæ equos ibi
agitabant, 50 verba hæc bene ominata procla-
mantes: « Potentia crucis sit eorum auxilium. »
Ibidem quatuor erant portæ arææ pro numero fa-
ctionum, et totidem porticus in crenitu, et alia
multa admiranda. Hæc ita permansere usque ad
Theophilum, qui ejus loco ibi exstruxit vallem
Planctus, et mancipia servosque a negotiatoribus
ejusmodi istie venum proponi jussit.

De Hospitali Theophili.

In loco noncupato Zeugmate supra collem, ubi

Meursii et Lambecii notæ.

(77) Βυζαντίας. Loquitur de Vigilantia sorore
Justiniani imperatoris, matre Justinī secundi.
LAMB.

(78) Γράμματα τῶν μελλόντων. Intelligendæ
sunt procul dubio inscriptiones basibus statuarum
insculptæ. LAMB.

(79) Φέρουσα — τῇ χειρὶ. Antiquus mos est, ho-
dieque observatur, ut novis ædificiis exstruendis
primus manum admoveat ejus auctoritas structu-
ræ præest. Sueton. in Vespasiano. Ipse, inquit, re-
stitutionem Capitolii aggressus ruderibus purgandis
manus primus admovit. ac suo collo quædam extulit.
Idem in Nerone: In Achaia Isthmum perfodere ag-
gressus primus vastello humum effodit et corbula
congestam humeris extulit. In antiquis actis Latinis
S. Silvestri pape I simile quid narratur de Con-
stantino Magno basilicæ Vaticanæ et Lateranen-
sem erigente: Exuens se chlamyde et accipiens bi-
dentem, terram primus aperuit ad fundamentum ba-
silicæ construendum. Dehinc in numerum duodecim
apostolorum duodecim cophinos plenos suis humeris
suppositos bajularit. Altera vero die similiter intra
p. la in unum Lateranensem basilicæ fabricam cepit.
In actis Græcis de Lateranensis basilicæ erectione
prolixius agitur his verbis: Ἰνα δὲ πᾶσι καταφανὲς
γένηται ἐξ ὧν ψυχῆς αὐτὸν πεπιστευμέναι, ἐν τῷ
πάλαιον αὐτοῦ ἐν τῷ λεγόμενῳ Λατερανείῳ λαβὼν
δὲ καλλὰ οὐκ αἰσὶν χερσὶν αὐτὸς πρῶτος ἤρξατο ὀρύ-
σσειν, καὶ διαγρῆφην ποιησάμενος προστάξεν ἐκκλη-
σίαν οὐκοδουμένην ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ δεσπότου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Quod igitur de Vespasiano et
Nerone Suetonius et de Constantino Acta S. Sil-
vestri referunt, idem procul dubio fecit Eleutherius,
quem portus ab ipso denominati structuræ Con-
stantinus Magnus præfecerat. Ut autem se hoc
fecisse testaretur, statuam suam ibi erexit, quæ
dextra ligonem et sinistro humero scapulari lecto
ge tabat cophinum. Hæc illa est quam et hoc loco
describit Codinus et in libro *De ædificiis* p. 104.
Σκαπούλιον vero Codinus vocat tegumentum coria-
cūm, quo plerumque bajuli contra gravitatem oneris

λαί, Σοφίας καὶ Ἰουστίνου, Ἀραβίας καὶ Βυζαν-
τίας (77) τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ αἱ μὲν δύο ἀγγελ-
θήσαν παρὰ Φίλιππου. Εἶχον δὲ καὶ γράμματα
τῶν μελλόντων (78).

Ὁ δὲ λιμήν τοῦ Ἐλευθερίου ἐκτίσθη παρὰ τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου. Ἰστάτο δὲ καὶ στήλη ἡ-
θινή Ἐλευθερίου ἀσκηρήτου, φέρουσα ἐπ' ὤμων
σκαπούλιον καὶ πύον ἐν τῇ χειρὶ (79), ἀμφότερα
λίθινα. Κτισθεὶς δὲ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου ἐπὶ
τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου, ὁ χεὺς ἔχυντο εἰς τὸν λιμήν
καὶ ἔγερμίση.

Τὸ δὲ σταυρίον (80) τὸ ὑδρομένον ἐπὶ κίονος πη-
σίον τῶν Ἀρτοποιείων, ἐν τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρώ-
τῳ (81), ἀνηγέρθη παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντι-
νου, ὅτε ἐκτίσθη ἡ πόλις. Εἰς δὲ τὸ παλαιὸν ἔφερον
ἔκτιστε τοὺς ἱπποὺς ἐκαστέρων τῶν μερῶν ἡνίοχον,
καὶ εὐφημίζοντες ἔλεγον· « Τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις
βοήθεια αὐτοῖς. » Ἐκίετο δὲ ἴσταντο καὶ πόλιν γα-
καὶ τῶν τεσσάρων μερῶν (82), καὶ περιπατοὶ γα-
ρυθὺς τίσσασαι, καὶ σηματογραφικὰ πολλὰ, καὶ ἄλλ-
κισαν μέχρι τοῦ Θεοφίλου. Ἐκτοτε δὲ ἐκλήθη καὶ
Κλαυθμῶνος παρ' αὐτοῦ, καὶ προσετέθησαν οἱ σω-
ματοκράται (83) ἔκτιστε πεπράσκειν τὰ οὐκ αὐτῶν
πρόσωπα.

Περὶ τοῦ Σενῶνος τοῦ Θεοφίλου.

Ἐν δὲ τῷ καλούμενῳ Ζεύγματι ἐπάνω τοῦ λόφου,

humerum solent munire. LAMB.

(80) Τὸ δὲ σταυρίον. Errant qui hæc verba in
interpretantur ac si pro τὸ σταυρίον legatur ἐν
ταύρῳ. Loquitur enim hic Codinus de celeberrima
illa cruce, quam Constantinus Magnus ad simili-
tudinem illius quam in celo viderat, supra colum-
nam ad septentrionalem partem sui foretexit.
Passim ejus mentio fit apud scriptores historici
CP. Sed vide imprimis Codinum p. 28 et 68 LAMB.

(81) Τῇ αὐλῇ τῇ λιθοστρώτῳ. Forum Constantii
Magni scriptores sæpius per excellentiam vocant τὴν
φόρον, vel τὸν μέγαν φόρον. Alias appellant τὴν
πλαχωτὴν φόρον, quod planis et latis lapidibus
stratum esset; vel, ut hoc loco Codinus, noncupant
τὴν αὐλὴν τὴν λιθοστρωτὸν, id est aulam lapideis
stratam. LAMB.

(82) Τὰ τεσσάρων μερῶν vocat quatuor factiones
Circi, nempe Prasinam et Russatam, Venetiam et
Albatam, quarum duæ priores duabus posterioribus
erant contrariæ. Sic quatuor quidem erant diversi
colores Circensium aurigarum, sed duæ tantum
factiones, quæ sibi invicem repugnabant, quæ
Prasina et Russata, et contra Veneta et Albata pro
una et eadem accipiebantur. Secundum hanc factio-
nem Circensium distinctionem populus quoque
Cpopolitanus in duas divisus erat partes, quarum una
Prasino colori, altera Veneto favebat. Procopius
Pers. I, 01 δῆμοι, inquit, ἐν τῇ πόλει ἐ: τὰ Βένετοι
ἐ: καλαίου καὶ Πρασίνου διεφθοντο. Idem in hist.
arcana has duas populi factiones μοῖρας vocat:
Τοῦ δὲ δήμου, inquit, ἐ: καλαίου ἐ: μοῖρας δύο
διεστηκότος μίαν αὐτὸς τὴν Βένετον ἑταίρ σάμνος.
Codinus eas appellat τοὺς δύο δήμους et τὰ δύο
δημοτικά μερῶ τοῦ δήμου. LAMB.

(83) Σωματοκράται sunt mangones, qui τὰ σω-
ματικά σώματα, hoc est mancipia, vendunt. Alias
vocalunt ἀνδροποδοκράται, quasi μεταβολαῖς τῶν
ἀνδραπόδων. Strabo eos appellat σωματεμπόρους.
Notandum etiam quod Codinus mancipia noncupari
πρόσωπα οὐκ αὐτῶν. LAMB.

ὅπερ ὁρᾶται εὐμηκεῖς κτίσμα νοσοκομίου (84), ὃ μέ-
 γας Κωνσταντίνος (85) ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορ-
 κίων (86). Ἰστατο δὲ στήλη ἐπὶ κλισίου τοῦ αὐτοῦ
 κίωνος τῆς Ἀφροδίτης· τῶν δὲ πολιτῶν ἔκεισε ἀπ-
 ερχομένων καὶ ἐρώντων τὰς ἔκτεσε οἰκούσας μαχλά-
 δας, ἔξωθεν τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὐρίσκατο ἕτερον
 πορνεῖον. Καὶ ἦσαν ἀπόχωροι ἐπὶ τοὺς κίονας (87)
 μετὰ κρικέλλων καὶ κουρτίων. Καὶ οὕτως ἔκεισε
 ἐν ἀσπίδι οἱ ἐρώντες ἐτέρποντο. Ἦν δὲ καὶ στήλη
 τῶν ἐν ὑπολήψει οὐσῶν καθαρῶν γυναικῶν καὶ παρ-
 θένων. Ἐκεῖνων δὲ μὴ θαλούσων ὁμολογεῖν, ἔλε-
 γον (88) αὐταῖς οἱ γονεῖς τὰ καὶ φθιοι· « Ἀπέλωμαν
 εἰς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἀγάλμα, καὶ εἰ καθαρὰ εἶ,
 ἐλεγχθήσῃ ἐκεῖ ἐπὶ τῆς στήλης. » Καὶ οὕτως ἐπιησία-
 ζον, ἥ μὲν ἀμεμπτος διήρχετο ἀδελφῆς, ἥ δὲ διε-
 φθαρμένη, ἦντα ἐπὶ τὸν κίονα τοῦ ἀγάλματος ἐπιη-
 σάζεν ἀκουσα καὶ μὴ βουλομένη, ἐπιστάσθαι ἀδελφῇ
 ἐσχεύοντο τὰ ἱμάτια αὐτῆς, καὶ ἐδείκνυε τὸ ἑαυτῆς
 αἰδοῖον. Ὅμοιος δὲ καὶ αἱ ἔχουσαι ἄνδρας, ἐὰν λα-
 θραῖως ἐμποιεῦοντο· τοῦτο καὶ ἐπ' αὐταῖς ἐγίνετο,
 καὶ οὕτως ἀπηλέγχοντο. Καὶ ἰθαυμάζον πάντες,
 καὶ ἐπιστενον τῇ γενομένην ἀφελείᾳ· ἔκειναι γὰρ
 παρὲυθὺς ὁμολογοῦν. Ἦ δὲ γυναικαδελφῇ Ἰουστινίου
 τοῦ ἀπὸ κουροπαλατῶν συνέτρεφε τὴν στήλην διὰ
 τὴν καὶ αὐτῆς τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης, καὶ
 διερχομένης ἔκεισε ἐπ' ἱππῶν ἐν τῷ λούματι τῶν
 βλαχερνῶν διὰ τὸ ἐξάσιον θυβρον γενέσθαι καὶ
 μηχανίτι (89) δύνασθαι τινα περιπατεῖν πλὴν ἐν τοῖς
 βασιλικαῖς δρόμοιςιν (90).

Τὰ δὲ λεγόμενα Κοντάρια (91) βίγλα ἦν ἐκεῖ με-
 Meursii et Lambecii notæ.

(84) *Ξενὸν* significat hospitale seu domum exci-
 piendis peregrinis destinatam, qualem, ut hic Codicinus
 refert, Theophilus imperator extruxit in re-
 gione urbis nuncupata *Zenmate*, loco lupanaris
 publici, quod ibi a Constantino Magno fuerat
 constitutum. Meminit ejus rei Cedrenus I. II.
 LAM.

(85) Νοσοκομεῖον ἦν ὅπερ ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κων-
 σταντίνος εἰς πορνεῖον. Γέγονε δὲ καὶ οἶκος ἱσιώ-
 ρου πατρικίου, εἰς αὐτὸν μοναστήριον γυναικῶν· καὶ
 ὁ θεόφιλος ἐποίησεν αὐτὸ ξενῶνα. Ἰστατο cod.
 3058.

(86) Ἀνήγειρεν αὐτὸ εἰς πορνεῖον. His statim
 subiungenda esse videntur illa verba quæ paulo infe-
 rius leguntur, Ἐξωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ οἴκου οὐχ εὐ-
 ρίσκατο ἕτερον πορνεῖον. LAM.

(87) Pro ἐπὶ τοὺς κίονας legendum videtur ἐπὶ
 τὸν κίονα, id est apud ante memoratam columnam
Veneris. Ἀπόχωροι seu ἀποχωρήματα significant
 hic accessus vel loca secreta et a turba separata.
 Suetonius simili de re loquens *distinctas cellas*
vocat : *Lupanar*, inquit, *in palatio constituit distin-*
ctisque et instructis compluribus cellis. Διάχωροι
 æque probari potest : διάχωροι enim dicuntur
 intervalla seu spatia intersepia. Pro κουρτίων
 perperam scriptum fuit κουρίων et κουρτίων. Unde
 patet nihil esse vocabulum κουρίων, quod unica
 hujus mendi auctoritate nixus Meursius Glossa-
 rio suo Græco-barbaro inseruit. Κουρτίνας autem
 vel κουρτίνα, Græci recentiores vocant *vela*, quibus
 aliquid obtegatur. Martyrologium in pass. S. Ire-
 næ : Καὶ οὕτω χρυσόμας ὑπὸ κουρτίνας διδρα-
 σκίτω γράμματα τὴν θυγατέρα ἡμῶν. Ita etiam
 hoc loco Codinus κουρτίνας appellat *vela*, quibus
 ellæ meretricium circumlatæ erant. Apud Italos,
 Gallos et Germanos hodie vulgo nuncupantur cor-

A nunc prælongum conspicitur ædificium in quo
 ægroti enarrant, ibi olim a Constantino Magno lu-
 panar extructum fuerat, præter quod nullum
 aliud in urbe inveniebatur. Stabat illic supra eo-
 lumnæ lapideæ Veneris statua, quam colebant
 meretricum istic habitantium amatores. Circa eo-
 lumnæ vero erant cellæ cancellis et cortinis dis-
 tinctæ, intra quas amantes libidinibus suis perfrue-
 rantur. Præterea quoque inserviebat illa statua
 mulieribus et virginibus, quarum suspecta erat pu-
 dicitia. His enim factum fateri nolentibus parentes
 et cognati dicebant : « Eamus ad statuam Veneris,
 et illa puritatis tuæ indicium faciet. » Post ubi
 illuc 51 venerunt, quæ extra culpam erat, illas
 accedebat : contra vero si qua vitia appropin-
 quaret columnæ ejus statuæ, illi licet repugnanti
 subito quodam impetu vestes discerpébantur, ita ut
 pudenda palam apparerent. Idem eveniebat uxoris
 adulteratis, eodemque indicio convincebantur. Hinc
 violatæ pudicitie testimonio omnes cum summa
 admiratione fidem adhibebant, ipsis quoque accu-
 santis factum postea non amplius negantibus. Soror
 autem uxoris Justinii europalatæ statuam hanc
 confregit, eo quod ipsa quoque denudatis pudendis
 adulterii convinceretur equo illac transiens ad
 balneum Blachernarum : etenim adeo ingens fue-
 rat pluvia ut alia via non nisi in dromonibus impe-
 ratoris eo adire posset.

Quæ nunc Coptaria vocantur, prius vigilum

C tina vela lanca vel linea vel bombycina, quibus
 lecti circumcluduntur tam ad curiosos oculos quam
 culices arcendos. Quo facilius autem ejusmodi
 cortinæ adducantur vel deducantur, solent plerum-
 que circellis vel annulis æreis suspendi. Eidem
 quoque usui servisse pato istos circellos, quos cum
 cortinis meretricum latibula ambuisse Codinus hoc
 loco refert. Caterum κρικέλλος transpositione li-
 terarum pro κρικέλλος dictum est, ut κρικας pro
 κίρκος, hoc est *circus*. In actis Græcis S. Silvestri
 PP. I ineditis observavi κρικέλλος vocari *annulus*
æreos, in quos catena intromittitur ad obserandum
 ostium. Verba ipsa hæc sunt : Καὶ εὐρήσεις τὸ
 σπῆλαιον κατέναντι, ἐνθα ὁ δράκων κοιτάζεται, ἐν
 ᾧ εἰσι πόλαι χαλκαὶ ἔχουσιν κρικέλλους. Μετὰ γοῦν
 τὸ κατελθεῖν σε ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκλύσεις πρὸς ἑαυτὸν τὰς πόλεις,
 καὶ ἐν τοῖς κρικέλλοις αὐτῶν εἰσγάγῃς τὴν ἀλυ-
 σιν τῆς κατήρας, καὶ κλείσεις ἔρεξ etc. LAM.

(88) Γυναῖκων, τῶν τε παρθένων καὶ μὴ, πλου-
 σίων τε ἐμῶ καὶ πενήτων. Καὶ ἄντις· εὐσιν αὐτῶν
 τὴν παρθενίαν, καὶ μὴ βουλομένων ὁμολογεῖν, ἔλε-
 γον cod. 3058.

(89) Καὶ μηχανίτι. Μη δυναμένης διὰ θαλάσσης
 ταύτης· ἐν τοῖς βασιλικαῖς δρόμοιςιν ἔκει ἀπαλθεῖν
 cod. 3058.

(90) Βασιλικὸς δρόμος videtur vocare *naves*
expediti cursus, quibus imperator utebatur, cum mari
 iter faceret. In cod. Val. scriptum invenio δρομάςιν :
 δρομάδες autem sunt quas Sidonius *cursorias* ap-
 pellat. LAM.

(91) Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια βίγλα εἶχον ἴσως
 ἐπὶ ζ'. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεως ἔως ἐπὶ β'.
 Καὶ τὰς εἰκόνας μικρὰς· πάλιν, ὃ λέγον Γαληνὸς
 εἶναι Reg. 1027.

erant excubiae, quae ibi durarunt annos septem. A Post bellum autem bienne sanum illic a Galliēno edificatum est, quo destructo Constantinus Magnus S. Deipare templum ejus loco erexit, eique incidi curavit imaginem Christi et sanctae ejus Matris et sui ipsius, et celebravit festum Dedicationis integras duodecim dies. Hoc templum postea S. Theclae cognominatum fuit. Tunc temperis fornix miliarij porta erat terrestris, et in loco nuncupato Diipio mutatio equorum cursus publici. Ipsa vero populo Contaria 52 magnus mons erat, ubi Byzantii populorum occidentaliū invasionem metuentes excubias agebant.

Biglentiā, ut vocant, firmissima erat custodia Constantinī Magni, cum Byzantium occupavit.

Neorii sive natalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus. Illic forum erat eorum qui maritimas negotiationes exercebant, quod postea sub Justiniano translatum est in portum Juliani.

Aquae ductum magnorum arcuum Valens exstruxit, qualem nunc videre est.

Asparis cisterna sub Leone Magno ab Aspare et Ardaburio patriciis condita est; qua absoluta ambo inibi interfecti fuere. Domus autem Asparis erat quam deinde possedit Basilijus accubitor.

Ad cisternam Aetii, quam Aetius patricius construxit, ipsius Aetii statua posita erat.

Cisternam Boni Bonni patricius Roma rediens condidit, eamque cameris cylindricis textit.

Ex simulacris Roma advectis aliquot multa in Hippodromo collocata sunt, in primis vero sexaginta, inter quae etiam Augusti est. 53 Nicomedia quoque multae allatae sunt statuae, quarum una, nempe Diocletiani, hucusque in Hippodromo superest; stat autem ad medium tribunal imperatoris. Praeterea magna statuarum et signorum copia

Meursii et Lambecii notae.

(92) Scribendum Γαλλιηνού: loquitur de Galliēno imperatore, Valeiani filio. LAMB.

(93) Νεώριον, quemadmodum Latinorum *navale*, et portum significat et locum ubi naves fabricantur. Sic Cpoli duo fuere loca nominata νεώρια, quorum unus erat portus manufactus, quem antiqua urbis descriptio *Neorium portum* vocat et fuisse tradit in regione sexta: alter fabricandis navibus destinatus erat, quem antiqua urbis descriptio *Navalia* appellat et in decima tertia regione fuisse refert. Hoc loco Codinus de Neorio portu loquitur, quem ait factum fuisse a Constantino magno. Idem testatur anonymus in Collectaneis. In aliquot codicibus pro ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας legitur ὁ Κώνων vel ὁ Κώνστας, et ἐτοιχειώσατο pro ἐτοιχειώσατο, et Ἰουστινίου pro Ἰουστινιανού, et ἐμπορίων pro ἐμπόριον. LAMB.

(94) Ὡς ὁράται. Nempe ex inscriptione. LAMB.

(95) Ἀνθρώπων παρὰ τοῦ οὐτοῦ βασιλέως, αἴτινες; εἰδούλοντο μετὰ τοῦ δήμου καταβιβάζειν αἰόντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ ἀγχινόας οὗτος; τοῦτους ἀνέλεε ὁ δόλφ. Ὁ 3058.

γὰρ τὸ πρότερον, καὶ ἔως ἐπὶ χρόνους ἐφυλάττετο ἐκείσε. Πολέμου δὲ γινομένου δύο ἐτὶ νῆες ψυδομῆθη εἰδούλου μικρὸς ὑπὸ Γαλινοῦ (92), ὃ καθελὼν ὁ μέγας; Κωνσταντῖνος τῇ Θεοτόκῃ νῆα ἀνήγειρε, καὶ ἐχάραξε τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ὑπεράγιαν Θεοτόκον καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα καὶ ἑαυτὸν, καὶ ἐτέλεισε πανήγυριν ἡμέρας δύοδεκα ὅστις νῆς μετωνομάσθη ἡ ἀγία Θέκλα. Τότε δὲ καὶ τοῦ μίλου ἡ καμάρη χειρσὰ πόρτα ἦν, καὶ εἰς τὸ Διίππιον ἦν ἡ ἀλλαγή. Αὐτὰ δὲ τὰ λεγόμενα Κοντάρια μέγα ὄρος ἦν, καὶ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῆς βίγλης τῶν Βυζαντινῶν, πτοουμένων τοὺς θυτικῶς.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Βιγλέντια ἦν ἰσχυροτάτη φυλαχὴ τοῦ ἀγίου Κωνσταντῖνου, ὅτε τὸ Βυζάντιον ἐπὶ ὁρῶι.

Β Ὅτι τὸ Νεώριον (93) ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐτοιχειώσατο, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσίων ἐμπόρων ἦν. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μεταποιήθη εἰς τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα.

Ὁ ἀγωγὸς τῶν μεγάλων ἀφίδων ὑπὸ τοῦ Οὐδιαντοῦ ἐκτίσθη, ὡς ὁρᾶται (94).

Ἡ καλουμένη Ἀσπάρου κινστέρνα ὑπὸ Ἀσπάρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος, καθ' ἣν ἀμφότεροι πληρωθείση; αὐτῆς ἀνθρώπων (95). Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου ἦν ἐν περ εἰς Βασιλείος ὁ παρακοιμώμενος (96).

Ἐν δὲ τῇ τοῦ Ἀετίου κινστέρνῃ, ἧς ὑπὸ Ἀετίου πατρικίου ἐκτίσθη, στήλη ἵστατο ἐκείσε τοῦ αὐτοῦ Ἀετίου.

Γ Τὴν δὲ Βώνου κινστέρναν ἐκτίσε Βώνος πατρικίος, ἀνελθὼν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐσκέπασεν αὐτὴν διὰ κυλινδρικῶν θόλων (97).

Ὅτι ἀπὸ Ῥώμης πολλὰ κομίσαντες εἰδύλα τι μὲν ἔστησαν ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἐξαίρετω; δὲ ἐξήκοντα, ἐν οἷς καὶ τὸ τοῦ Αὐγούστου. Ἀπὸ Νικομηδείας στήλαι πολλὰ ἤκατιν, ὅθεν καὶ ἡ τοῦ Διοκλητιανῶς ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ σώζεται ἕως νῦν, ἐπικουφὸς οὖσα, ἀναμίσρον τοῦ καθίσματος ἱσταμένη τοῦ βασιλικοῦ (98). Ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ Κυζι-

(96) Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπάρου — ὁ παρακοιμώμενος. Idem p. 67 v. 18 iisdem verbis repetit, praeterquam quod pro Ἀσπάρου legitur Ἀσπαρος. Utrumque enim dicitur, Ἀσπαρ Ἀσπαρος et Ἀσπαρος Ἀσπάρου, ut Ἀρδάβουρ Ἀρδάβουρος; et Ἀρδαβούρος Ἀρδαβουρίου. Basiliius vero, quem Codinus ait Asparis habitasse domum, accubitor fuit vel cubicularius Constantinī Porphyrogeniti secundum imperantis. Meminit ejus Zonaras, et ipse Constantinus de Administ. Imp. c. 50 et 43, ubi, item ut Codinus, refert domum, quae olim Aspari seu Asparis fuerat, Basilium accubitorem tunc temporis possedisse. Eo enim loco legendum est τοῦ Ἀσπάρου, non ut vulgo perperam legitur, ὁ τοῦ βαρδάρου. Similiter quinquies in eodem capite vitiose editum est τὸν τοῦ βαρδάρου οἶκον pro τὸν τοῦ Ἀσπάρου οἶκον.

(97) Αὐτὴν κυλινδρικῶν θόλων. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἐκείσε ἦν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλέως 3058.

(98) Καθίσμα βασιλικόν hic significat tribunal imperatoris in Hippodromo, ubi sedebat cum iu-

νου καὶ Καισαρείας καὶ Τράλλης καὶ Σάρδης καὶ Μωκισσοῦ, καὶ ἀπὸ Σεβαστείας καὶ Σατάλων καὶ Χαλδείας καὶ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης καὶ Κύπρου, καὶ ἀπὸ Κρήτης καὶ Ῥόδου καὶ Χίου καὶ Ἀτταλείας καὶ Σμύρνης καὶ Σελευκίας καὶ ἀπὸ Τυάων καὶ καὶ Ἰκονίου ἀπὸ Βιθυνῶν Νικαίας καὶ ἀπὸ Σικελίας, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως ἤκαστι διάφοροι στήλαι καὶ θεάματα παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἃ καὶ ἐτέθησαν καὶ ἐστηλώθησαν (99).

Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἰππικῷ ἐστίν, ἐνθα οἱ παλαίοντες δοκιμάζονται.

Οἱ δὲ τέσσαρες κεχρυσωμένοι ἵπποι, οἱ ὑπερθεῖν τῶν καρχήλων ὀρώμενοι, ἐκ τῆς Χίου ἤκασιν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ἐν τῷ περιπάτῳ τῶν δύο μερῶν ἑπιπποὶ στήλαι καὶ περὶ Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Θεοδοσίου καὶ τοῦ κυρτοῦ Φιρμιλιανοῦ πρὸς γέλωτα ἱστησαν.

Αἱ δὲ γεννώσαι θήρας καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων (1) ἡ δὲ ἑτέρα, ἐν ἧ καὶ πόλιον ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστὶν ἡ ἐκ τῆς Χαρυβδῆος ἐσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐστὶν ὁ Ὀδυσσεὺς ὃν κατέχει ἐν τῇ χειρὶ ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἐτεροὶ δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἐπὶ τὰ αἰώνες εἰσιν οἱ ἐσθιόντες καὶ ἐσθιόμενοι, οἱ δὲ καταχλυσμὲν, ὁ περιὼν δὲ ὁ ἑβδομος οὗτος αἰὼν.

Ἡ δὲ καθιερόμενη εἰς τὸ σέλλιον οἱ μὲν Βηρίναν τὴν γυναικα τοῦ μεγάλου Λέοντος εἶναι φασιν, οἱ δὲ Ἀθηναίαν ἐξ Ἑλλάδος ἐλθοῦσαν.

Ἡ δὲ θάινα ἀπὸ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἤχθη ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Τὰ δὲ λοιπὰ ἀγάλματα τοῦ Ἰππικοῦ τὰ τε ἄρβυρα καὶ τὰ θήλα, καὶ οἱ διάφοροι ἵπποι, καὶ τῶν καμπτήρων οἱ λίθινοι κίονες, καὶ οἱ χαλκοὶ (2) ὀβελίσκοι τῶν καμπτήρων, καὶ αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίθου (3), καὶ αἱ ἡνιοχευτικαὶ στήλαι σὺν ταῖς βάσεσιν αὐτῶν ταῖς ἐνιστόροις, καὶ τῶν περιπάτων οἱ κίονες μετὰ τῶν κεφαλῶν καὶ ποδίσκων αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν σφενδόνασι στηθέντων καὶ συστρεμμάτων καὶ σκαλιῶν καὶ σολεῶν, ὁπόθεν (4) ἐκείσε, εὐρίσκειται γραφῇ. Καὶ ἐξείρετο εἰς τὰς χαλκᾶς πύλας τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν καὶ τῶν μελλόντων εἰσεῖ πασαι αἱ ἱστορίαι, ἃς ἐστηλώσατο Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς εἰς μνήμην τῶν ἐντυγχάνοντων διὰ τὸ ἀνεξάλειπτον εἶναι. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ πάσης τῆς πόλεως τὰ ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο (5).

Meursii et Lambecii notæ.

dos spectaret Circenses. In Chronico Alexandrino aliquoties vocatur τὸ δεσποτικὸν κάθισμα τοῦ Ἰππικοῦ. In Anonymi Collectaneis nuncupatur ἡ βασιλικὴ καθέδρα. Codinus aliquoties appellat τὸ βασιλικὸν στάμα. Lamb.

(99) Ἐστηλώθησαν, ἵνα οἱ διαρχόμενοι ταῦτα καὶ πεπιπραμένοι ἔχωσι τὸ ἀλάθων τῶν ἐσχάτων. C. (1) Τῶν δευτέρων αὐτοῦ πράξεων. Hoc est, rerum quas gessit post recuperatum imperium. Lamb.

(2) Οἱ κίονες οἱ τε λίθινοι καὶ οἱ χαλκοί, καὶ οἱ ὀβελίσκοι τῶν καμπτήρων οἱ χαλκοί cod. 3058,

a Constantino Magno deducta est Athenis, Cyzico, Caesaria, Trallibus, Sardibus, Mosisso, Sebastia, Satalis, ex Chaldia, Antiochia magna, ex Cypro, Rhodo, Chio, Attalia, Smyrna, Selesia, Tyanis, Iconio, Nicæa Bithyniæ et ex Sicilia omnibusque aliis tam orientis quam occidentis urbibus, quæ sua quæque in columna erectæ et collocatæ fuerunt.

Dianæ statua in Hippodromo posita est, ubi palestritæ exercentur.

Quatuor inaurati equi supra cancellos positi ex Chio allati sunt sub Theodosio Juniore.

In ambulacro duarum factionum stabant equestres statuæ et pedestres, Gratiani, Valentiniani, Theodosii, ut et Firmiliani gibbosi, risus concitandi gratia.

Ex duabus Hippodromi statuæ, quæ belluas gignunt, homines devorant, una denotat Justinianum tyrannum et quæ recuperato imperio 54 gessit, altera vero, quæ navim appositam habet, secundum aliquos Scylla est, homines a Charybde absorptos devorans; atque ille quem capite prehensum tenet, Ulyssem refert. Alii autem jam devoratos terram et mare septemque sæcula, vel ut alii volunt, diluvium innuere, illum qui solus superest, septimum hoc sæculum significare aiunt.

Statuam sellæ insidentem alii Verinam uxorem Leonis Magni esse dicunt, alii Minervam ex Græcia deductam.

Statua hyænæ ex magna Antiochia a Constantino Magno advecta est. Quæ præterea in Hippodromo spectantur signa virilia et muliebria, et varix equorum statuæ, et lapideæ columnæ metarum earumque obelisci ærei, et monolithi sculpturæ, et statuæ curules cum earum basibus figuratis, et porticum columnæ cum suis sibi capitulis et spiris, item pectora statuarum in sphendone et gradus et solia, hæc omnia unde eo perlata fuerint adscriptum est. Sed præcipue in portis æreis omnes visuntur historię ultimorum dierum, quas ibi statuit Apollonius Tyaneus in sempieternam et indelebilem rerum quæ futuræ 55 sunt memoriam. Similiter etiam per totam urbem statuas consecratas erexit; et qui ejus generis apotelesmatum peritiam habent, omnia manifesto depre-

(5) Αἱ ἱστορίαι τοῦ μονολίθου. Vide paulo supra not. 75.

(4) Ἐν ταῖς κεφαλαῖς καὶ ποδίσκοις αὐτῶν καὶ ταῖς ἐν τῷ σφενδόνα καὶ ταῖς στηθαῖς καὶ συστρεμμάτων καὶ σολεῖς, καὶ ἀπὸς ὁπόθεν cod. 3058.

(5) Ἀγάλματα ἐστοιχειώσατο. Sensus est Apollonium Tyaneum plurimas per urbem statuas consecratas erexisse ad ejus conservationem. Στοιχειοῦν hoc loco significat consecrare vel mystica quadam arte concinnare seu conficere. Olympiodorus de re simili loquens vocat ἀφιεροῦν et τὸ λειν: Οὐαλέριος δὲ, inquit, παρὰ τόπον παραγενέ-

bendent. Præterea quoque in tripodibus Delphicis et statuis equestribus inscriptum est, quam ob causam posite sint et quid significent.

Augustus Octavianus mense Augusto primum consulatum inivit, eamque ob causam hunc mensem, qui Sextilis antea vocabatur, Augustum appellavit. Ejusdem mensis die 19 obiit. Die autem 25 Septembris natus fuit, et secundo die ejusdem mensis Antonio devicto solus imperium obtinuit: quare hunc mensem honoravit, et indictionem ab eo initium sumere voluit.

Narrant Appianus, Dio atque alii historię Romanę scriptores, Cæsarem aliquando Nicēpoli Dyrrhachium navigantem, cum magna tempestate coorta gubernator, Cæsarem dissimulato habitu non cognoscens, animo consternaretur, aperientem se gubernatori dixisse: «Oblectare tempestatem: nam Cæsarem velis et Cæsaris fortunam,» eoque dicto animum gubernatori reddidisse, et tempestate fortuito sedata evasisse incolumem.

56 Cnæus, unus septem philosophorum qui Athenis comitati sunt Eudociam uxorem Theodosii Junioris, petit ab imperatore ut sibi liceret videre signa quæ in Hippodromo asservantur; cumque post cætera omnia vidisset quoque statuam dictam vulgo perichytem et asinum ipsi præeuntem, hic ille ad præsentes se convertens, quis eam posuerit interrogavit, atque ubi Valentiniani esse cognovit: «O miserum,» inquit, «rerum statum; quando ita asini præferentur hominibus, ut hi a tergo illos ærum-

Meursii et Lambecii notæ.

μενος μανθάνει παρά τῶν ἐπιχωρίων ἱερὸν τὸν τόπον εἶναι καὶ ἐξ ἀρχαίας τελετῆς ἀνδριάντας ἐν αὐτῷ ἀπικερῶσθαι. Et paulo post: Καὶ ἔρχεται, αὐτὸ δὲ τῶν ἀνδριάντων ἀριμὸς κατὰ παντὸς ἔθνους τελεῖσθαι βαρβάρου. Ita Codinus p. 35 v. 6 catenam, in qua credebatur satum seu fortuna urbis consistere, ἐτοιχειωμένην appellat, quasi τεταλεισμένην seu ἀπικερῶσαν. Et Nicetas Choniates ejusmodi statuas et imagines consecratas, quales hic Codinus ait Apollonium Tyancum erexisse, στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια nuncupat. Appellantur etiam στοιχειωματικοὶ qui hujus generis magice consecrata simulacra componunt. Lamb.

(6) Αὐτὸν ἀρχοντα ἰνδixτιῶνος ἦτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν Σεπτέμβριος τετίμηται cod. 3038. — Ἰνδixτος et ἰνδixτιῶν Græcis recentioribus ἐπινέμειν seu indictionem significant. Quæ vero hic Codinus refert de indictionum principio, confirmat Joannes Lydus libro *De mensibus* p. 122. Sed nota indictionem seu ἐπινέμειν, quæ apud scriptores Græcos in usu est et cognominatur Cæsarea, incepisse post Christum natum anno 312, die 24 Septembris, quo Constantinus Magnus Maxentium devicit et statim post victoriam Christianis libertatem indixit. Altera, quæ Romana vocatur et Latinis scriptoribus usitata est, a calendis Januariis sequentibus incipit. Lamb.

(7) Ἀπικερῶς ἄνω γ. ita restituendum duxi, cum perperam in codicibus scriptis legeretur Οὐκ ἐπικερῶς: δὲ ὦν γ. Vide Appianum Alexandrinum

Οἱ δὲ ἔχοντες δοκίμην τῶν στηλωτικῶν ἀποταλαισμάτων εὐρήσουσι πάντα ἀλαβήτως. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τρίποδες τῶν δελφικῶν κακκάδων καὶ αἱ ἐρίπποι στήλαι γράφουσιν δι' ἣν αἰτίαν ἔστησαν καὶ τί σημαίνουν.

Ὁ Αὐγουστός· ὁ Ὀκταβιανὸς Αὐγουστώ μηνὶ ὕπαιτυσε, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν, Σεπτέλιον τὸ πρότερον λεγόμενον, ὀνομάσας Αὐγουστον. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ ἐτελεύτησε τῇ 19' τοῦ μηνός. Τῷ δὲ Σεπτέμβριῳ ἐγεννήθη εἰς τὰς κγ', καὶ τῇ δευτέρᾳ Σεπτεμβρίου Ἀντώνιον ἐνίκησε καὶ ἤρξατο τῆς μοναρχίας, καὶ ἐτίμησεν αὐτὸν ἀρχὴν ἰνδixτου ποιησάμενος ἦτοι ἀρχὴν χρόνου, ὅθεν ὁ Σεπτέμβριος τετίμηται (6).

Αἰγούσιν οἱ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἱστορήσαντες, Ἀπικανὸς ἄνω γ. (7) καὶ ἄλλοι τινες ἱστορικοὶ, ὡς ὁ Κάϊσας ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον (8) διαπερὼν μεγάλου κλύδωνος γενομένου, καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐξαπορήσαντος, ἀγνοοῦντος δὲ ὅτι τὸν Κάϊσαρα φέρει (ἦν γὰρ κακαλυμμένος τοῦ μὴ γνωρίζεσθαι), ἀνακαλυφόμενος εἶπε πρὸς τὸν κυβερνήτην, «Πάσαι πρὸς τὸν κλύδωνα· Κάϊσαρα φέρεις καὶ τὴν Κάϊσαρος τύχην.» Ὅστε τὸν κυβερνήτην ἐπιμελέστερον προστεθέντα, καὶ τῆς τύχης διδούσης, γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι (9).

Κράνος ὁ φιλόσοφος, εἰς τῶν ἐπὶ τὰ φιλοσόφων συγγράμνων τῶν τῇ Εὐδοκίᾳ συνελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, ἦν ἡμέροστο ἐκαστῷ εἰς γυναῖκα Θεοδοσίαν· ὁ μικρὸς, ἤγχεσε τὸν βασιλεῖα θεάσασθαι τὰ ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ στοιχεῖα (10). Καὶ δὴ πάντα ἰδὼν, ἀλλὰ κατ' τὴν Περιχύτην (11) λεγόμενον, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν C ὄνον περὶδόμενον, στραφεὶς ἠρώτα τίς ὁ στήσα· καὶ μαθὼν ὅτι Οὐαλεντινιανὸς, «Ὁ συμφορᾶς,» φησὶ, «καὶ οὐαί, ὅταν οὕτως καὶ ὄνος προτιμηθῇσται, τῶν ἀνθρώπων ἐν ταλαιπωρίαις ὁπίσω ἀπο-

l. 1. *De bellis civilibus* et Dionem l. xli, ubi prolise narratur quam ob causam C. Julius Cæsar Dyrrhachio Brundisium solus et incognitus navigare conatus fuerit, et quomodo tempestate adversa debilitatos nautarum animos sui detectione ad spem erexerit. Lamb.

(8) Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς τὸ Δυρράχιον. Hoc falsum est. Corrige igitur Codinum ex Appiani et Dionis locis, quos ipse citavit, et scribe ἀπὸ Δυρράχου εἰς τὸ Βρεντέιον. Nempe Cæsar ex castris, quæ apud Dyrrhachium posuerat, conabatur navigare Brundisium, ad transvehendos milites quos ibi cum Antonio reliquerat. Lamb.

(9) Γαλήνην γενέσθαι καὶ διασωθῆναι. Hæc ita narrat Codinus quasi sedata tempestate Cæsari navigatio illa deinceps feliciter successerit: sed neque hoc verum est. Nam nec sævitia tempestatis se remisit, nec navis remorum vi ulterius promoveri potuit; quare adversa puppi Cæsar ad castra sua coactus fuit reverti. Lamb.

(10) Στοιχεῖα hic significant simulacra et statuas. Supra ea vocavit στήλας, θεάματα et ἀγάλματα τοῦ Ἱππικοῦ. Lamb.

(11) Περιχύτην. Anonymus in Collectaneis tradit hanc fuisse statuam virilem, capite galeato et toto corpore nudo, exceptis pudendis. Si ergo pro Περιχύτης legeretur Περιχutos, verisimile esset propterea hanc statuam ita denominatam fuisse, quod media velamento esset circumdata vel circumcincta. Lamb.

λουθοῦντων (12). » Ἦσαν δὲ οἱ φιλόσοφοι κατονομα-
ζόμενοι οὕτως· Κράνος, Κάρος, Πέλοψ, Νέρουας,
Σιλβανός, Ἀπέλλης καὶ Κύρβος. Ἰκπεύοντος δὲ τοῦ
βασιλέως, καὶ αὐτῶν ἱρῶντων καὶ θαυμαζόντων,
ἔφη ὁ βασιλεὺς· « Τί ἱρῶντες θαυμάζετε ; » ἀπο-
κριθεὶς δ' ἐκ τούτου ὁ Ἀπέλλης εἶπεν· « Θαυμάζομεν,
ὦ βασιλεῦ, ὅτι τῶν Ὀλυμπίων (13) ἀλλασσομένων
ἱπποὶ γενέσονται ἀνθρώπων ἐπιβάται. » Νέρουας
ἔφη· « Κακὸν τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων (14), ὅτι τῷ
στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχεῖον συντρέχει. » Σιλβανός
τὸ ὀκλάζον ζώδιον ἰδὼν ἔφη· « Τοῦτο δηλοῖ τὴν ἐξουσίαν
καὶ τοὺς ἀγόντας. » Ὁ δὲ Κύρβος καὶ πρὸς τὸν δῆ-
μον ἰδὼν, « Ὁ δῆμι, » ἔφη, « δι' οὗ δῆμιοι περισσεύ-
ουσιν. » Ὁ δὲ Πέλοψ ἰδὼν τοὺς ἔρους τῶν ἱππῶν
ἠρώτησε τίνας τὸ πρόδῆγμα· τῶν δὲ Θεοδοσίου,
εἰπόντων, ἔκεινον φάναι· « Ἡ φιλόσοφος ἀκυρὸς ἢ βα-
σιλεὺς οὐκ ἀληθής. » Ἐώρα Κάρος θελήσας φανερὸν
τὸ ζώδιον τετραμερεῖτι ζωδιακοῖς γράμμασι γεγραμ-
μένον, καὶ εἶπεν· « Ἡ τετραπέρατα, ὅτι ἐκ σοῦ κομ-
ποὶ καὶ ἀπείρατοι ἔσονται. » Κάρος δὲ καὶ αὐτὴς
προτραπεὶς λαλῆσαι εἶπε· « Δυστυχῇ μοι τὰ πάντα
φαίνεται· εἰ γὰρ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς περὶ ὧνται,
ἀληθεύουσιν, ἵνα τί ἡ πόλις (15) διὰ τούτων δοκεῖ
συνίστασθαι ; »

Καὶ ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ μεγάλου βασιλέως ὁ
Ἀσκληπιόδωρος (16) ἰδὼν τὸ ζώδιον τὸ μέγα τὸ ἐν

nose subsequi cogantur. Nomina autem illorum
septem philosophorum hæc erant : Cranus, Carus,
Pelops, Nerva, Silvanus, Apelles et Curvus. Hic
præsentibus imperator aliquando equitans vidit eos
admirabundos : sed admirationis causam querenti
imperator ita respondit Apelles : « Miramur, im-
perator, quod olim mutatis Olympiis equi homines
conscenderent. » Item Nerva dixit : « Malum præsa-
git reginæ urbium, quod cum signo fortunæ aliud si-
gnum concurrat. » Post hunc Silvanus videns signum
genusflexum : « Hoc, » inquit, « denotat tempora ener-
vata instare. » At Curvus oculos in populum referens
exclamavit : « O populum carnificibus aliquando
abundaturum. » Pelops autem carceres Hippodro-
mi conspiciens, cujusnam illud repagulum esset
interrogavit ; 57 quibusdam vero, Theodosii, affir-
mantibus respondit : « Aut philosophus sine auctori-
tate, aut non verus imperator. » Porro Carus si-
gnum videns muliebri quadrantis Zodiaci figuris
conscriptum, dixit : « Versuti pariter atque inexper-
ti ex te procedent. » Idem ille ut pergeret admoni-
tus : « Omnia, » inquit, « infortunata mihi videntur :
et si hæc signa, uti experimento constat, vera pro-
nuntiant, quare ergo hæc urbs earum virtute vide-
tur consistere ? »

Sub imperatore Anastasio Magno Asclepiodorus
philosophus magnum illud signum in Hippodromo

Meursii et Lambecii notæ.

(12) Ὅροι προτιμηθήσονται τῶν ἀνθρώπων
ἐν ταλαιπωρίαις οἰσῶν ἀκολουθούτων. Quid
Cranus philosophus his verbis significare volue-
rit, explicat Joannes Tzetzes his versibus :

Ὅρος δὲ χαλκοῦς λαπικὸν πινύσκειται
Ἐμπροσθεν ἐστὼς, ἐκ δὲ τῶν ἐπισθίων
Ἀνθρώπος ολιπρός. ὠρραζὼν τὸν τῶν Stor,
Ὃς εἶπε τὸ πρὶν Ἀττικὸς σοφὸς Κράνος,
Ἐφασκε καὶ γὰρ τῷ κρατούντι τῷ τότε
Θεῷ συμφορὰς, ἀνθρώπος ἦταν ὦρ δγόν.
Ἐστὶν χρόνος γὰρ τοῖς μεθ' ἡμῶν χρόνοις
Ὅταν ἐνὶ δόξῃ εὐσχευεῖς καὶ κυνέται
Καὶ πᾶς ἄμιος εἰσρεῖς κτηνωδία
Κρείττων νομισθῇ τῶν σοφῶν καὶ κοσμίω.
LAMB.

Secundum hanc Tzetæ interpretationem, voluit
dicere Cranus philosophus, quod asinus ille au-
reus Hippodromi, et statua virilis post eum col-
locata, præsignificarent tempus futurum, quo asi-
ni, ignobiles, ignorantes, et invercundi, auctori-
tate et fortunis, doctos, ingenuos et modestos
præcessuri essent. In uno codice manuscripto de-
scriptionem istius statuæ virilis, quam Codinus περι-
τύχην vocat, et Crani philosophi apophthegma paulo
diversis verbis ita conceptum reperi : « Ὁ δὲ Κρά-
νος ἰδὼν τὸ γυμνὸν ἀνδρὸς ἐκτελον περιεφάλατον τῇ
καρπῇ περιφύρον, καὶ τὸν δόν ἐμπροσθεν, εἶπεν·
Ἐὼς πότε δνὲς ἀνθρώπος ἐστὶν, καὶ ὡς τῆς συμφορᾶς,
ὅτι ἀνθρώπος δνὲς ἀκολουθεῖν οὐκ αἰσχύνεται· hoc
est, Videns Cranus statuam irilem nudam, capite
galeato, et asinum ante eam, dixit : Quousque asi-
nus homo erit, et, o calamitatem, quod hominem non
præcedat, asinum sequi præeuntem.

(13) Τῶν Ὀλυμπίων. Olympia hic pro ludis
Circensibus accipiuntur. LAMB.

(14) Τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων. Per reginam
urbium intelligit Cpolim. Τὸ στοιχεῖον τῆς Τύ-

χης puio hic significare simulacrum Fortunæ
urbis, ejus passim apud Codinum mentio sit.
LAMB.

(15) Ἰνα τί ἡ πόλις. Tanta Cpolitancrum ani-
mos occupaverat ignorantia et superstilio, ut quas-
cunque antiquas statuas pro magice consecratis
habere, earumque virtute crederent urbem suam
conservari incolumem. Iluc igitur pertinent
illa verba : « Ina τί ἡ πόλις διὰ τούτων δοκεῖ συν-
ίστασθαι. Caterum quæ, hic apud Codinum vo-
cantur στοιχεῖα, Nicetas Choniates appellat στοι-
χεῖα τῆς πόλεως φυλακτήρια, id. est consecrata
urbis munimenta seu statuas urbis conservatrices.
Idem refert Latinos, postquam Cpolim expugnave-
runt, imprimis evertere celebres istas statuas con-
secratas, quæ contra hostes vel aperta vi vel insi-
diis urbem oppugnantes instar muri ac valli erectæ
erant. LAMB.

(16) Ἀσκληπιόδωρος. Utraque tam Regii quam
Vaticani codicis lectio vitiosa est. Scribendum
enim Ἀσκληπιδότος. Hic est Asclepiodotus philo-
sophus et medicus, qui Procli discipulus fuit et
temporibus Anastasii Dicori imperatoris claruit.
Proluxe de eo agitur apud Photinum in excerptis ex
Damascio de vita Isidori, et apud Suidam v. Ἀσκλη-
πιδότος et δεισιδαιμονία. Caterum quam fuerit
Proclo charus et amicus, testatur ipse Proclus in
proœmio commentarii inediti in Platonis Parme-
nidem, quem ei dedicat his verbis : Ἐδ δὲ, inquit,
ὦ φιλοσοφίας ἐπ' αἰῶν ἔχων τὸν νοῦν καὶ ἐμοὶ φίλων
φίταται Ἀσκληπιδότα, δέχου τὰ δῶρα τοῦ ἀν-
δρός τέλεα τέλειος ἐν γηραιωτάτοις κάλοις τῆς
ψυχῆς. Exstat hodieque in bibliotheca Medicea
ejusdem Asclepiodoti liber de re militari, cui
titulus est, Ἀσκληπιδότου φιλοσόφου τέχνη τακ-
τική. Divisus est in 12 capita, et incipit hoc modo :
Τῆς τελεῆς παρασκευῆς πρὸς πόλεμον διττῆς· ἐὸς
στῆς, χειρὸς καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χειρὸς καὶ

videns, quod manu faciem sustulit, repente exclamavit: «O vim ingenii et prudentiae, cui uni omnium hominum necessitas incumbit.» Cum vero quidam ei litteras marmori incisas ostendisset, iste perlectis illis dixit: «Melius est non enuntiare quae futura portenduntur, et quantum ad me attinet, felix essem si eas non legissem.»

Thesaurum deum Arabes maxime colunt, cujus simulacrum est lapis quadrangulus, non figuratus, quatuor pedum altitudinem, duarum latitudinem et unius profunditatem habens. Collocatum vero est supra basim inauratam. Huic sacrificant sanguinemque victimae profundunt: hoc enim illis proliamento est. Tota aedes ejusque parietes ex auro sunt, et plurima illic offeruntur donaria. Habet ejus simulacrum colitque Petra Arabiae civitas.

Iconio statuæ Persei et Andromedæ deductæ sunt; ibi enim mirabile illud certamen Persei cum dracōne accidisse referunt. Stabulabatur illic draco, cui stato tempore virgo oblatu mobilis et pulchra. Obiecta ei fuit Andromeda virgo forma in primis conspicua, cujus lamenta cum Perseus illuc transiens audisset, plangendi causam querenti ipsa omnem rem enarravit, nempe quod esca immani bestiae exposita esset. Hoc audito Perseus abscissum Gorgonis caput, quod virginem intueri antea veluerat, obtendit et versa retrorsum facie draconi monstravit, qui simulatque illud vidit, perit. Hinc locus ille, ut tradit Philodorus logista, dictus est Iconium, quod Perseus ibi Gorgonium caput draconi ostenderit. Nuncupabatur autem prius illa urbs Danaia, deinde, quoniam impleta erat lamentationibus, Threnus cognominata fuit; et tandem Iconium ob præmissam Philodori narrationem. In hac urbe Perseus et Andromeda vitam exegerunt, unde ipsorum statuæ portæ civitatis 59 fuerunt impositæ, quæ postea Cpolim deductæ collocatæ sunt in thermis Constantinianis prope Tzyeanesterium.

ἀμφότεροι. Αἰτίαις στήλαι ἤχθησαν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν (21), ἔστησαν δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου (22), πλησίον τοῦ τρυχανιστηρίου.

Meursii et Lambecii notæ.

τὰ νῦν λεγέον. Finis autem hic est: Αὐταὶ διὰ βραγέων αὐ τοῦ τακτικοῦ καθήγησις, τοῖς μὲν χρωμένους συτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἐναντίοις κινδύνους ἐπάγουσαι. Lamb.

(17) *Θησαυρὸς θεός*. Thesaurum deum eundem esse puto atque Mercurium, nempe divitiarum præsidem. Lamb.

(18) Ὁ οὖν προειρημένος Περσεὺς ἔκτισε οἰκὸν πύεται κλειούσης τῆς Ἀνδρομέδης τί ἂν ὠδύρετο. Ἢ δὲ τὸ συμβῆν ἐξηγήσατο. Τοῦ δὲ καθίσαντος καὶ Γοργόνης κεφαλὴν ἐν πήρᾳ κατέχοντος, ἐπισθοφανῶς στραφεὶς δείκνυσιν τῷ θερίῳ τὸ δολήσαν. Ὅθεν ἰδὼν ἐκείνῳ ἀπέφυγεν. Val.

(19) Pro Philodōrou non dubito quin legendum sit *Philochōrou*. Nempe hic Philochorus Atheniensis est, antiquus ille et celebris historicus, qui ab Athenæo, Plutarcho, Harpocrate, Eusebio et aliis passim citatur. Quo autem tempore vixerit et quæ scripserit, plenissime refert Suidas. Ceterum huc Codini loco debetur, quod scimus ipsum fuisse unum ex decemviris Atheniensium nuncupatis λόγισταίς, quibus omnes magistratu functi rationes red-

τῷ ἱππικῷ χεῖρα ἐπὶ προσώπῳ κατέχον. «Ὡ βία, ἐδόθησεν, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ἐνδεῖα εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν ἐξημώθη.» Καὶ τις αὐτῷ ὑποδείξας γράμματα ἐν τῷ μαρμάρῳ, ὑπαναγνοὺς φησὶν. «Ἀγαθὸν μὴ ἀρᾶσαι τὰ τότε μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ ὥς ἐμοὶ ἄρα κέρως ἦν τοῦ μὴ ἀναγνῶναι.»

Θησαυρὸς θεός (17) εἰσέεται, Ἀραβες δὲ μάστιγι τιμῶσι. Τὸ δὲ ἄγαλμα αὐτοῦ λίθος ἐστὶ μέγας τετραγώνος, ἀτύπωτος, ὕψος ποδῶν δ', εὐρύς β', βάθος ἔν. Ἀνάκειται δὲ ἐπὶ βάσεως χρυσεύλατου. Τοῦτω θύουσι, καὶ τὸ αἷμα τοῦ λαρίου προχέουσιν· τοῦτο αὐτοῖς ἐστὶν ἡ σπονδή. Ὁ δὲ οἶκος ἄπας ἐστὶν ὀλόχρυσος· οἱ τε γὰρ τοῖχοι χρυσοὶ καὶ τὰ ἀναθήματα πολλὰ εἰσὶν. Ἔστι δὲ τὸ ἄγαλμα ἐν Πέτρᾳ τῆς Ἀραβίας, καὶ αὐτοῦ εἰδόνται αὐτόν.

Ἐκ τοῦ Ἰκονίου Περσεὺς καὶ Ἀνδρομέδης στήλαι ἤχθησαν· καὶ γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ πόλει ἱστορεῖται τὸ παρὰ Περσεὺς πρὸς τὸν δράκοντα γεγὸς θαῦμα. Δράκων ἦν ἐμφωλευμένος ἐκεῖ, καὶ κατὰ καιρὸν συνηθείας ἐδίδου κόρην περιφανῆ καὶ ὥρασαν. Τότε παρέτχον τὴν Ἀνδρομέδην, παρθένον ὥρασαν καὶ καλὴν. Διεργόμενος οὖν ὁ Περσεὺς (18), καὶ τῆς κραυγῆς ἀκηκὼς τῆς παρθένου, ἐπυνθάνετο τί ἂν ἐδύρηται. Καὶ αὐτὴ ἐξηγήσατο· «Ὅτι τῷ θερίῳ προτίθεμαι εἰς βορὰν.» Καὶ δὲ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι Γοργόνην ἐκτεμῶν καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀγαγὼν, τῇ κόρῃ τε μὴ προσβλεῖν τῇ Γοργόνῃ παραγγέλλας, καὶ αὐτὸς στραφεὶς ἐπισθοφανῶς δείκνυσιν αὐτῇ τὸν δράκοντα, καὶ ἅμα τῷ βλέπει ἀπνεκρῶθη. Καὶ διὰ τοῦτο ἔσχεν τὴν τοιαύτην ἐπισχυρίαν ὁ τόπος, παρὰ Φιλοδώρου (19) λογιστοῦ, δ.δ. τὸ δαῖξαι τὴν εἰκόνα τῆς Γοργόνης τὸν δράκοντα ἐν Περσείᾳ. Εἶχε δὲ ἡ πόλις πρὸ τούτου ὄνομα Δαναία (20). Εἶτα ἐπληρώθη θρηνηδίας, καὶ οὕτως ἐκλήθη Θρήνος· παρὰ Φιλοδώρου δὲ Ἰκόνιον. Ἐνθα καὶ συμβιώσαντες Περσεὺς καὶ ἡ Ἀνδρομέδῃ ἰταλιώθησαν. Ἐπάνω οὖν τῆς πόλεως τῆς πόλεως ἐστηλώθησαν

Ἐπάνω οὖν τῆς πόλεως τῆς πόλεως ἐστηλώθησαν

debant administrationis rei publicæ. De hisce logistis seu rationum magistris vide Harpocratem et Aristotelem Polit. 6.8, et Æschinem in oratione contra Demosthenem et Ctesiphontem. Latinis dicuntur curatores rei publicæ, ut l. curator. C. de modo multar. curator rei publicæ, qui Græco vocabulo *logista* nuncupatur, multanti jus non habet. Lamb.

(20) Dicit Codinus Iconium alias quoque appellatum fuisse πόλιν Δαναίαν, nempe, ut opinor, a Perseo Danaes filio, sive quod ab eo, quemadmodum aliqui tradunt, hæc urbs condita sit, sive quod ibi Andromedam dracone occiso a morte liberaverit. Similiter ipsum Perseum Ovidius Græcorum imitatione vocat heroem Danaicum. Lamb.

(21) Ἦκασιν ἐπὶ Κωνσταντίνου μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν Ἀντιοχείαν ἐκκλησίαν cod. 3038.

(22) Ἐν τῷ μεγάλῳ λουτρῷ τοῦ Κωνσταντίνου. In anonymi Collectan. legitur ἐν τῷ Κωνσταντινῶν λε. τρῷ. Pro Κωνσταντίνου igitur scribendum videtur Κωνσταντίου. De thermis Constantinianis sæpe

Ἐν δὲ τῇ κατωτέρῳ πόρτῃ τῇ νῦν πληρεστάτῃ (23) A στοιχείων ἱστατο τῆς Φειδαλίας Ἑλληνίδος, οἶμαι δὲ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκείνης, τῆς γυναικὸς τοῦ Βύζαντος. Ἀρθείσης δὲ καλεῖσαι τοῦ βασιλέως τῆς στήλης θαῦμα ἦν ἰδεῖσθαι, τὸν τόπον ἐκείνον ἐπὶ πολλὸ εἶναι σειόμενον, ὥστε πάντας, ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν βασιλεῖα θαυμάσαι καὶ λιτὴν ἐπιλαθεῖν, καὶ μόλις παυθῆναι τὸν σεισμὸν, ὡς ἑβδα (24) τοῦ ὁσιωτάτου τῷ τότε ἐνδημοῦντος καὶ εὐξαμένου ὑπὲρ τούτου.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέᾳ (25) εἰς τοὺς πλεκτοὺς κίονας στήλῃ γυναικεῖα χρυσεύμαφος ἱσταται ἐπὶ ἄρματος καὶ βωμὸς μετὰ μουχαρίου. Ἐν οἷς καὶ ἱπποὶ χρυσολαμπεῖς τέσσαρες, καὶ διφρηλάτης (26) ἐπὶ τοῦ δίφρου, ἐν τῇ δεξιᾷ φέρων χειρὶ στηλοειδές τι ἄγαλμα (27), ὄπαρ, ὡς προεγράφη, εἰς τύχην τῆς πόλεως ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐτίμησε, καὶ B ζωὸς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου θέαμα παρὰ τῶν πολιτῶν γινόμενον. Μετὰ κηρῶν (28) λευκοφοροῦντες οἱ πολλοὶ καὶ ὀψικεύοντες (29), ἐπάνω ἄρματος φέροντες ἦγον ζωὸς τοῦ στόματος ἀπὸ τῶν καγκέλων (30). Τοῦτο δὲ ἐξετέλειον, ὅτε τῆς πόλεως ἐόρταζον τὸ γενέθλιον. Ἐκείσε δὲ ἐνζῶδοι ἐστηλώθησαν εἰς τοὺς δύο κίονας ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐα, καὶ ἡ Εὐθηνία καὶ ὁ Αἰμὸς.

Ἐν τῇ λεγομένῃ λιμένι τοῦ Νεωρίου (31) βοῦς ἱστατο χαλκοῦς παμμεγεθέστατος. Κράζειν δὲ αὐτὸν ἔλεγον ὡς βοῦν μίαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ γίνεσθαι παρὰ πτωμά τι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἥ ἐκραξεν (32).

Μαυρικίου στήλῃ (33) καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν

In subterranea porta, nunc oppleta, signum stabat Phidalie, Græce illius, ut opinor, antiquissimæ, quæ uxor fuit Byzantis. Cumque jussu imperatoris statua inde auferretur, terribile visu erat quam locus ille aliquandiu terræ motu conuulsetur. Hoc uti omnes, ita ipse quoque imperator valde admiratus processionem instituit; quo facto vix tandem precibus sancti Sabæ, qui tunc temporis Cpoli commorabatur, terræ motus desit.

In Neolea supra columnas albas posita est inaurata statua muliebris curru insitens, et juxta ipsam ara cum vitulo. Ibidem quoque conspiciuntur quatuor aurati equi et auriga currum agitans, dextera gerens parvam statuam, quam, ut ante dictum est, Constantinus Magnus pro fortuna urbis coluit et cives usque ad Theodosium Magnum solemnī celebritate honorarunt. Albis enim omnes induti vestibus statuam illam 60 curru impositam cunctis deducebant a cancellis usque ad solium imperatorium Hippodromi. Hoc autem fiebat quotannis die urbis natali. Ibidem supra duas columnas collocata erant simulacra Adam et Evæ et Prosperitatis et Familæ.

In portu Neorio bos maximus ex ære stabat, quem ferunt semel in anno mugire solitum, eoque die mali quid urbi accidere.

Mauricii ejusque uxoris et liberorum statuæ ad

Meursii et Lambecii notæ.

ipsum Codinum p. 93 v. 14. Suidas refert Heliadum Alexandrinum grammaticum, qui tempore Theodosii junioris vixit, scripsisse ἑκφρασιν τοῦ λουτροῦ Κωνσταντιανῶν seu descriptionem therma-rum Constantinianarum. LAMB.

(23) Forte πληρεστάτῃ. LAMB.

(24) ἑβδα. Hic est S. Sabba abbas, qui in Palestina miro sanctitatis exemplo refulsit, et bis a patriarchis Hierosolymitanis ad Anastasium et Justinianum imperatores Cpolim legatus est, ubi pro fide catholica adversus impugnantes sanctam synodum Chalcedonensem strenue laboravit. Plura vide de eo in Menologiis die 5 Decembris LAMB.

(25) Ἐν τῷ ἄρματι εἰς τοὺς πλ. κ. ἐν τῇ λεγομένῃ Νεολέᾳ C.

(26) Διφρηλάτης. Loquitur de statua quadrigaria Constantini Magni, quæ instar solis capite radiato efficta erat, et dextra gestabat Victoriolam, quæ pro Fortuna urbis colebatur. Jusserat autem Constantinus ut quotannis hæc ejus statua natali urbis die a civibus et exercitu in Hippodromum ad tribunal imperatorum deduceretur et atque solemnī et statuto honore adiceretur, uti etiam factum est usque ad imperium Theodosii Magni. De hac Constantini Magni statua et solemnī ejus deductione in Hippodromum mentionem facit Hesychius, item Codinus p. 17 v. 16 et p. 40 v. 6. LAMB.

(27) Στηλοειδὸν τι ἄγαλμα διατρέχον. Τοῦτο οἱ μὲν λέγουσι Κωνσταντῖνον κατασκευῆν τὴν (οἱ δὲ τὴν ?) ζυῖξιν μόνην, τὴν δὲ λοιπὴν ἀρχαίαν εἶναι καὶ μηδὲν παρὰ Κωνσταντῖνον κατασκευασθῆναι. Ἔως γὰρ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου θέαμα παρὰ πολλοῖς γέγονεν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, ἀνὰ κηρῶν λευκῶν καὶ χαλκιδῶν φοροῦντας πάντας εἰσέρχεσθαι τὴν αὐτὴν στήλην ἐπάνω ἄρματος ἡγῶν καρούχα; ζωὸς τοῦ στ. 3058 ap. Bandurium.

C (28) Μετὰ κηρῶν. Prorsus ut in Chronico Alexandrino, πάντων κατιχόντων κηρὸς λευκοῦς. Utrobique κηρὸς significat cereos. Item in Actis S. Silvestri ineditis Constantinus Magnus post publicatam libertatem religionis Christianæ ad palatium suum dicitur revertisse μετὰ κηρῶν καὶ λαμπάδων τῆςδε κάλεισι ἀναπορόμενον. LAMB.

(29) Ὀψικεύοντες, comitantes. Supra p. 40 de eadem re loquens vocat δορυφορεῖν, quod hic ὀψικεύειν; δορυφοροῦμενον, inquit, εἰσὶν εἰς τὸ στόμα. Proprie Græcis recentioribus ὀψικεύειν dicitur idem atque Latinis obsequor; item ὀψικύον idem atque obsequium, quod etiam accipitur pro comitatu et famulatio. LAMB.

(30) Ἔως τοῦ στόματος ἀπὸ τῶν καγκέλων. ita p. 80 v. 17. LAMB.

(31) Αἰμένη τοῦ Νεωρίου. Sic etiam antiqua regionum descriptio Portum Neorium appellat. Bos vero, quem Codinus ibi collocatum fuisse ait, ad exemplum alterius factus erat, qui stabat in foro vocato Tauri, ut ipse testatur p. 46. LAMB.

(32) Ἐκραξεν. Ἐτοιχεύουσα δὲ ὁ αὐτὸς Κόνων, ἐν ᾧ καὶ ἀγορὰ τῶν θαλασσιῶν ἐμπορῶν τὸ πρότερον ἦν. Ἐπὶ δὲ Ἰουστίνου μετατεθὴ εἰς τὴν Ἰουλιανοῦ λιμένα cod. 3058.

(33) Μαυρικίου στήλῃ. Tradunt scriptores historie Cpolitane Mauricium, postquam milites a chagano captos per avaritiam suam occidi permiserat, quadam nocte somniasse se ab imagine Christi supra portam æream palatii collocata, cum tota sua familia, Phocæ interimendum tradi. Credo igitur, ad perpetuam istius somni memoriam, Mauricium, apud illam imaginem Christi, suam et uxoris liberorumque statuas, instar supplicantium manibus extensis erxisse. Ceterum pro v. τῇ χαλκῇ ἔκδοσιν τῆς θεανδρικῆς εἰκῆς legendum

portam aeream supra imaginem Christi manibus extensis posita erant, quas ipse Mauricius fieri curaverat. Reliquae vero statuæ illic collocatae ex terra Attica deductae sunt; inter quas una est philosophi cuiusdam, ut tradit Ligurius. Postquam vero Mauricius a Phoca tyranno interfectus fuit, diaconus quidam nomine Acatus, unus ex sectatoribus Eutychis haeretici, videns victos magistros suos et ipse profugit ad castellum cognomento Serapionis situm in regione Persarum, atque statim Peritito praefecto praesidiario significavit debilitatem civium Chalcedonensium, **61** addens insuper ipsum primo accessu facile eos subjugare posse. Quare supradictus Persa sine mora se cum septem mille militibus in viam dedit, tantaque celeritate invasit Chalcedonem, ut civibus vix satis relinqueretur temporis ad transferendum reliquias S. Euphemiae Cpolim, quam in primis impius ille proditor Acatus ultimum ibat pro dedecore Eutychianae sectae scriptis illato, et quod infortunato Eutychi istam metropolim concedere noluerant. Inter cetera quae tunc temporis Persae praedando abstulerant, fuit quoque aureum illud et encausto elaboratum sigillum Solis cognominati Croni, quod in Persiam deductum pro Deo coluere.

Πέρσαι ελαβον καὶ τὸ χρυσεύχαιστον ἄγαλμα τοῦ εἰς Περσίαν, καὶ ἐτίμησαν ὡς θεόν.

Sub Leone Isauro multa antiqua signa eversa et ablata sunt, quod is omnino irreligiosus esset.

In cavis subterraneis templi S. Mocii locus erat

Meursii et Lambecii notae.

consensu ἀνωθεν τῆς χαλκῆς· πλησίον τῆς θαυδριχῆς εἰκόνης, ita Zonaras: τὴ δὲ ὄναρ ἰδοῦμαι παριστάσθαι πολὺ τῷ ἀνωθεν τῆς χαλκῆς πύλης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐκτυπώματι. Vel vox ἀνωθεν adverbialiter accipienda est, ut idem valeat ἐν τῇ χαλκῇ ἀνωθεν, atque ἀνωθεν τῆς χαλκῆς. Ita alias pro κάτωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου, dicit ἐν τῷ ναφ τοῦ ἁγίου Μωκίου κάτωθεν. LAMB.

(34) Αἱ δὲ λοιπαὶ . . . ὁ Λιγύριος. Ut sensus sit integer, legendum esse videtur φιλοσόφον δὲ vel φιλοσόφου δὲ φασιν εἶναι τὴν μίαν, ὡς. Nomen Ligurii hic corruptum esse puto. In codice Vat. legitur αἱ δὲ λοιπαὶ δύο στήλαι αἱ ἐκτεταμέναις ταῖς χειρὶ ἐκ τῆς Θηβαίων γῆς ἦκασι, Φιλόσοφος δὲ φασιν ὀλιγύριος· Ἑλληνικῶς. Ad anonymi Collectanea notavi pro παρὰ Λιγυρίου scribendum esse παρὰ Ὀλυβρίου. Quare etiam hoc loco forte quis legendum conjecraret Ὀλύβριος ὁ Ἑλληνικῶς. Sed aequè mihi Olybrius quam Ligurius ignotus est. LAMB.

(35) Μετὰ τὸ σφαγῆναι. Vaticanæ præferenda esse videtur prior lectio. Haec enim, ut opinor, est illa Persarum irruptio, cujus in Vita Phocæ tyranni meministi Zonaras. LAMB.

(36) Ῥηγίων ἐι ῤηγίων Graecis recentioribus dicitur regio, ut indicio Ἰνδικτιών, actio ἀκτιών, allusio ἁλλοθίων. In alio codice legitur τοῦτο δὲ ἐν τῇ τῶν Περσίων ῤηγίον τοῦνομα. Ubi locum alquem peculiarem potius quam regionem significare videtur. LAMB.

(37) Καὶ ὅγτα. Ὁ πορευθεὶς, τοῦ ἄρματος ἐπιβὰς (οὕτως γὰρ τοὶς ἐν ῤηγίῳ κτιστοφύλαξι πέφυκε) μετὰ ἐξορμήκοντα χιλιῶν ἐρχεται ἐπὶ τὴν Καλχηδόνα· μητροπόλιν. Οἱ δὲ ἐκεῖσε προγόντες· ἐφυγον ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἀφροντες μετ' αὐτῶν καὶ τὰ τίμα κατέβαν τῇ· ἁγίας Εὐφημίας· Vat.

Α τέκνων αὐτοῦ ἔστατο ἐν τῇ χαλκῇ. ἀνωθεν τῆς θαυδριχῆς εἰκόνης, ἐκτεταμένας τὰς χεῖρας ἔχουσαι. Ὑπ' αὐτοῦ δὲ τὸ Μαυρικίου κατεσκευάσθησαν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἐκ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἦκασι γῆς. Φιλοσόφου δὲ φασιν εἶναι, ὡς λέγει καὶ ὁ Λιγύριος (34). Μετὰ τὸ σφαγῆναι (35) παρὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ Μαυρικίου, εἰς τις διάκονος τῶν μαθητῶν Εὐτυχίου τοῦ αἱρετικοῦ, ὀνόματι Ἀκατος, ἰδὼν ἡττηθέντας τοὺς περὶ αὐτοῦ διδασκάλους, κάκεινος ἀποδράσας κατέλαβε κάστρον τι καλούμενον Σεραπίωνα. Τοῦτο δὲ ἐτύγγανεν ὃν ἐν τῶν παρὰ Πέρσαις ῤηγίων (36). Καταμηνύει δὲ Περιτείφ τῷ φρουράρχῳ τὰ τῆς ἀσθενοῦς τῶν ἐν τῇ Καλχηδὼν οἰκούντων, προσθεὶς ὅτι ὅμα τῷ καταλαβεῖν αὐτὸν τοῦτους· χειρώσεσθαι.

Καὶ ὅγτα (37) ἀμνηστὶ στρατεύσας ὁ ῤηγίος Πέρσης, καὶ ἔχων στρατιωτῶν ἐξορμήκοντα χιλιῶν, καταλαμβάνει τὴν Καλχηδόνα· οἱ δὲ μόλις ἔσχεσαν διαφυγεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῶν τιμῶν λειψάνων τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ὑπὲρ ἧς τὸ πλεον ἐσπούδαζεν ὁ προδότης καὶ ἀνέρος Ἀκατος, θέλων ἀμῦναι αὐτήν, διότι τοὺς αἱρέσεως αὐτῶν τόμους κατήσχυνεν (38), ἅμα δὲ καὶ διότι οὐ συνεχωρήθη Εὐτόχῳ τὸν ἀτυχῆ τὴν τοιαύτην εὐτυχῆσαι μητροπόλιν. Λεηλατήσαντες δὲ τότε τὰ ἐκεῖσε πάντα οἱ ἡλλίου Θεοῦ τοῦ λεγομένου Κρόνου, καὶ ἀπήγαγον

Ἐπὶ Ἀδόντος τοῦ Ἰσαύρου πολλὰ θεάματα ἀργαῖα περιελύθησαν καὶ ἠφανίσθησαν διὰ τὸ παντελὺς ἀλλογιστον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ναφ (39) τοῦ ἁγίου Μωκίου ἐν τοῖς Κού-

(38) Τοὺς αἱρέσεως αὐτῶν τόμους κατήσχυνεν. Cum temporibus Marciiani imperatoris Eutychiani, quamvis a Chalcedonensi concilio damnati, nondum tamen quiescerent, sed auctoritatem concilii magis potentia imperatoris quam veritate fidei niti dicerent, convenit tandem inter eos atque catholicos ut utriusque partis dogmata in singulari volumine scripta et consignata simul ambo pectori S. Euphemie martyris imponerentur et miraculosa ejus dijudicatione controversia religionis linem caperet. Scriptis igitur ex pacto voluminibus et pectori S. Euphemie impositis, post triduum ipso imperatore presente utrique ad loculum accesserunt, eoque aperto libellus Eutychianorum ad pedes martyris inventus est, catholicorum autem in manu dextra, quem porrexisset fertur imperator et patriarchæ. Ad hanc historiam Codinus respiciens ait Acatum Eutychianum a reliquiis S. Euphemie ultum ire decrevisse suæ sectæ scriptis illatum dedecus. Τόμοι igitur hic significant chartas, in quibus Eutychianorum dogmata inscripta erant. Ita Zonaras. LAMB.

(39) Ἐν δὲ τῷ ναφ. In cod. Vat. præcedentibus hæc annexa sunt, et ita concepta: τότε (sc. sub Leone Isauro) καὶ τὸ λεγόμενον Τριζῶν τὸ εἰς τὰ κοῦρα κάτωθεν τοῦ ἁγίου Μωκίου ὑπάρογον ἐπήρθη. Κούρα interpretor concava, subterranea. Pro τριζῶν in aliquot codicibus legitur τριέξῶν. Τριέξῶν autem vel τριέξῶν; videtur significare locum unde triplex patet exitus. Compositum est ut triόδος, τριχωρὸν, τριπίλον, τριεμβόλον, etc. Confirmat hanc lectionem quod Codinus addit, in eo loco paganos olim magicæ suar superstitiones exercere consuevisse. Tripartius nam numerus caeremoniarum magicis accommodatus consuebat. Hinc illa poetæ:

φοις ἦν τὸ λεγόμενον Τριζῶδον κάτωθεν, ἐν ᾧ καὶ ἄστρονόμουν ποτὲ οἱ Ἕλληνες, εἰδωλείου καὶ τοῦ ναοῦ ὄντος. Ἀλλ' ἐπάρθη καὶ ἠφανίσθη ἱερωθέντες τοῦ ναοῦ. Καὶ τύμβοι δὲ (40) πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρριανῶν ὑπῆρχον ἐν τῇ πότει, καὶ σκηνώματα τινα συγκεχωσμένα εἰς πλῆθος.

Ἐν δὲ τῇ πρὸς βορρᾶν πόρτᾳ τοῦ κάστρου Πανόρμου, δ' ὑπὸ Πανόρμου τινὸς Ἑλλήνος ἐκτίσθη, διὰ σιδηροῦ καὶ χαλκοῦ ἀναμειγμένου ἱστατο στήλη γυναικεία δικάρητος. Ἐνθα δὲ καὶ καλὸν τι πρᾶγμα ἐγγόνει· ἐμπρησμοῦ γάρ ποτε τὸ κάστρον κατεῖληφότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείσης, τὸ πυργίον ἔκειτο τῆς πόρτης, οὗ ἡ θηδεῖσα στήλη ἱστατο, οὐ μόνον δὲ οὐκ ἐβλάθη (41) ὅλος, ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ ὀργυϊὰς δεκαπέντε ὑπεχώρει τοῦ τοιοῦτου ζωδίου. Ἦτις τοῦ Χοσρόου πολιορκήσαντος τὴν πόλιν παρελήφθη ὑπὸ Περσῶν, καὶ ἔστιν ἕως τοῦ νῦν λατρευόμενον ἐν Περσίδι. Καθ' ὃν χρόνον ἡ χαλῶντοσεν Χοσρόης καὶ τὰ ἱεροσόλυμα, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν τιμὸν καὶ τὸ ζωοποιὸν σταυρὸν σὺν τῷ πατριάρχῳ Ζαχαρίᾳ. Ὅν ἀνελὼν ὁ μέγας βασιλεὺς Ἡράκλειος Ῥωμαίων ἐν τῷ εἰκονιστῇ ἐκείνῃ τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἀνελάβετο τὰ θρηθέντα τιμίου σταυροῦ ξύλα μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπάσης, καὶ ἡγάγετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, Θεοῦ βοηθίᾳ καὶ χάριτι, καὶ δι' αὐτῆς πόλεως.

Τὸ δὲ Σμύρνιον καλούμενον ἔχει (42) ὑποκάτω τῆς γῆς ἐν τῇ πρὸς βορρᾶν μέρῃ ὀργυϊὰς δέκα, ἐν ᾧ εἰσι στήλαι ἑννέα, ὧν αἱ μὲν ὑπάρχουσι Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ τοῦ πραιποσίτου Ἰαρίωνος, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Κρίσπου, δὲ Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος (43) οἱ χρονόγραφοι λέγουσιν ἀποκεφαλίσθηναι παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἰδίου πατρὸς εἰς τὸ εἰς ὀψοφίαν εἰσεῖν μοιχεύσαι ζητεῖν τὴν μητρικὴν Φαύστην, ἣν τινα βαλανεῖον πυρῶν ἐδίεζατο καὶ ἐκεῖ ἀνηρέθη. Ἑλένη δὲ ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, μὴ φέρουσα τὴν τοῦ νέου ἄδικον ἀναίρε-

nuncupatus Trixodum, ubi olim, cum templum illud idololatriæ adhuc serviret, gentiles sacra sua peragebant: post templi vero consecrationem destructus et eversus fuit, multaque gentilium et Ariariorum sepulchra in ejus solo reperta sunt.

62 In septentrionali porta Castri-Panormi, quod a pagano quodam Panormo ferro atque ære permixto constructum fuit, posita erat muliebris statua biceps. Ibi res memoranda contigit. Cum enim aliquando illud castrum sævo arderet incendio, totaque urbs una cum muris igne esset consumpta, turris illa, in cujus porta stabat supradicta statua, non tantum non fuit læsa, sed flamma viginti quinque ulnas inde refugit. Post, ubi Chosroes urbem expugnavit, in Persiam hoc signum deductum est, atque ibi a Persis etiam nunc adoratur. Eodem tempore cepit Chosroes Hierosolimam, auferens inde sanctam et salutarem crucem Christi cum Zacharia patriarcha, quam devecto Chosroë Heraclius Romanorum imperator vicesimo imperii sui anno una cum sacrosancto ligno crucis et omnibus captivis recepit atque Cpolim reduxit, Dei gratia adjuvante, nec non precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

αὐτῆς Μοδέστου τότε πατριαρχούντος τῆς τοιαύτης πόλεως.

C - Locis nuncupatis Smyrnum habet septentrionem versus concavitatem subterraneam decem ulnarum. Ibi positæ sunt novem statuae, interque eas Constantini Magni et Faustæ uxoris ejus et Hilarionis

63 præpositi, et Crispi filii Constantini, cui Herodotus et Hippolytus chronographi tradunt caput fuisse amputatum a patre Constantino Magno, quod falso suspicaretur ipsum Faustæ noceretur indicium sollicitasse, quæ postea balnei æstu suffocata est. Helena vero Constantini mater ægre ferebat injustam mortem illius juvenis, dignitatem Caesaris jam adepti, et assidue nil aliud vel loquebatur vel meditabatur.

Meursii et Lambecii notæ.

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore Licia circumdo, terque hæc altaria circum Effigiem duco: numero deus impare gaudet. Et ista: Necte tribus nodis ternos Amarylli colores. Eandemque ob causam sacra Pecata nocturna in triviis frequentantur. Dico igitur verisimile esse illam quoque magorum speluncam subterraneam, de qua hic Codinus loquitur, instar triviis seu triædrou constructam fuisse et propterea nuncupatam triædrou. Sed si pro triædrou legendum est triζῶδον, videtur triζῶδον significare statuam trifurcam; ejusmodi fuit illud triζῶδον ἢ triζέφαλον ζωδίου πορφυροειδές, cujus meminit anonymus auctor in Collectaneis Antiq. CP. ζῶδιον enim Codinus passim vocat statuam et quascunque alias figuras. LAMB.

(40) Καὶ τύμβοι δὲ. Cod. Vat. Ἐνθα καὶ τύμβοι Ἑλλήνων καὶ Ἀρριανῶν ὑπάρχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς πλῆθος σκηνώματα. In aliis aliquot codicibus pro τύμβοι perpetuam legitur τριζόβολοι et τύμβοι. Posteriori autem hoc mendo deceptus Meursius novum finxit vocabulum τύμβολος, quod nec apud Græcos nec apud Græco-barbaros scriptores reperitur. LAMB.

(41) *Ὁδὲ δὲ βλάθη.* Quod Codinus refert, statuam muliebrem bicipitem, sitam in porta septentrionali castri Panormi, cunctis circum flagrantibus illam mansisse, rarum quidem est, sed non novum. Duo ejus rei exempla exstant apud Tac. Annal. 4: Adduntur, inquit, sententia, ut mons Cælius impostorum Augustus appellaretur, quando cunctis circum flagrantibus sola Tiberii effigies, sita in domo Junii senatoris, inviolata mansisset. Et statim subjungit: evenisse id olim Claudii Quintæ, ejusque statuam vim ignium bis elapsam majores apud adem maris deum consecrassisse. LAMB.

(42) Ἐκεῖ. Πλησίον τοῦ Τετρακτίου ἐμβόλου, σύνγεγος τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Σφωρακίου, ἔχει 3058 ap. Bandurium.

(43) Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος. De Herodoto chronographo, quis sit, non mihi constat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Niceph. Callist. Hist. Eccles., l. ii. Fragmentum ex ejus opere chronico decerptum exstat l. iii Antiq. Lect. Canisii. Sed pro Ἡρόδοτος legendum est Ἡρόδιον, nam Herodionem coetaneum auctorem citat anonymus in Collect. de Antiq. Constantinop. n. 202. LAMB.

batur quam præcipitem et injudicatam ejus condemnationem; quare tandem quoque pater sera permotus poenitentia integros quadraginta dies ipsum luxit, tanta animi ægritudine ut nunquam nec lavaret corpus nec lecto recumberet. Præterea statum ei posuit ex argento puro et ex parte inanratam, præter caput, quod ex puro puto auro confectum erat, inscriptis in fronte his verbis: «*Filius meus injuria affectus.*» Hac igitur ratione poenitentiam agens, Deum quoque multis et assiduis precibus illius peccati veniam exoravit. Reliquæ statuæ sunt Severi, Harmatii, Zeuxippi, Vigilantii et Eleutherii, qui palatium senatus condidit. Hæ omnes statuæ **64** a Constantino Magno erectæ erant, quas sub Valente hæretico Arianis in eo loco terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum circensium positæ erant, in organo scilicet astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ erant collocatæ. Ibidem Areadius archidiaconus S. Irenæ ab Arianis occisus fuit. Cæterum currus peremptorum aurigarum sub porticu Hippodromi a Theodosio imperatore depositi fuerunt.

Duodecim corbes reliquiarum primum quidem in palatio senatus collocati erant, postea vero in porticum fori transpositi fuerunt.

In ecclesia magna S. Sophiæ, quæ prius forma oblonga erat et idolorum cultui serviebat, stabant 427 statuæ, quas magnus imperator Justinianus, templum illud divino cultui ædificaturus, inde abstulit et per urbem distribuit. Harum non paucas docti urbem perambulantes inveniunt. Major autem earum pars, ut supra dictum est, erant gentilium, **65** Apollinis nempe, Jovis, Cari patricii, Diocletiani et duodecim signorum cœlestium, item Lunæ, Veneris et Arcturi sideris, quod duæ Persicæ columnæ sustinent, et poli australis, et sacerdotis Minervæ, a cujus latere stabat Hero philosophus satidicus. Christianorum etiam statuæ inter eas erant

A σιν, ἥδη τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέτου τιμῆς (44), ἡ δολοχαΐα ἐπὶ τῇ ἀκρίτῳ ἀποφάσει τούτου. Διὸ καὶ μεταμεληθεὶς ὁ τοῦτου πατὴρ ἐπένοθησεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, μὴ λουσάμενος ὅλως τὸ σῶμα, μὴδ' ἐπὶ κλίνης πεσών. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν στήλην αὐτοῦ ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, ἐπιχρυσώσας ἐν μέρῃ, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐκ χρυσοῦ τελείου, ἐπιγράφας ἐν τῷ μετώπῳ οὕτως: «Ὁ ἡδικοημένος υἱός μου.» Ταύτην δὲ ποιήσας μετένοιαν πολλὰ καὶ τὸν θεὸν ἐξελιπάρησεν, ἵνα ἀφεθῇ αὐτῷ τὸ ἀμάρτημα. Αἱ δὲ λοιπαὶ στήλαι ὑπάρχουσι Σεβήρου, Ἀρματίου, Ζευξίππου, Βιγλάντος τοῦ τὰ βιγλάντια κτίσαντος, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ τὰ ἐν τῷ σενάτῳ παλάτια κτίσαντος. Καὶ οὗτοι (45) πάντες παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐστηλώθησαν, οὗς οἱ Ἀρειανοὶ ἐπὶ Οὐάλεντος τοῦ παρανόμου κατέχουσιν ἑαλες.

¶ Ἐν δὲ τῷ σενάτῳ ἀπετέθησαν οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων (46), καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὄργανῳ, οὗ καὶ αἱ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης εἰδήσεις ἴσταντο, καὶ σκυτάλαις ἀπεκαφαλίσθη (47) παρὰ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας Εὐφρημίας. Αἱ δὲ καρούχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων κατεσχόθησαν ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ ἱπποδρομίου παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου.

Οἱ δὲ ἐξ' ἡνιόχων τῶν περισσευμάτων πρότερον μὲν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ σενάτου κατέκειντο, εἴτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεσχόθησαν.

Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, δημοικῇ τὸ πρότερον οὐσίᾳ, εἰς εἰδωλεῖον τελοῦσθαι, **C** τετρακόσιαι εἰκοσι ἐπὶ τὰ στήλαι ἴσταντο, ἃς ὁ μέγας βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ μύλλῳ κτίσαι τὸν θεὸν ναὴν ἀφειλετο καὶ διεμερίσαστο τῇ πόλει. Οἱ δὲ πεμπιραμένοι τῶν προειρημένων τὴν πόλιν περιερχόμενοι οὐκ ὀλίγας εὐρήσουσιν. Αἱ πλείονες δὲ ὑπάρχον Ἑλλήνων, ὥς προείρηται, Ἀπόλλωνος τοῦ τι Διὸς, καὶ Καρατόν τοῦ πατριχοῦ, Διοκλητιανοῦ, καὶ τὸ δωδεκάζωον, καὶ ἡ Σελήνη καὶ ἡ Ἀφροδίτη, καὶ ὁ ἀρκτοῦρος ἀστήρ παρὰ δύο Περσικῶν στηλῶν βασταζόμενος, καὶ ὁ νότιος πόλος, καὶ ἡ ἰέρεια τῆς

Meursii et Lambecii notæ.

(44) Τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξιοθέτου τιμῆς. Testantur nummi antiqui, in quibus legitur J. C. CRISPUS NOS. Cæ. Item Romualdus in Chron. Inter hæc, inquit, latent causæ cur judicem gladium et destinatum in impios functionem Constantinus imperator in propriis egit effectus. Nam Crispum filium suum interfecit, et Licinium filium sororis, postquam Cæsares sunt creati, occidi jussit. LAMB.

(45) Οὗτοι πάντες εἴφει παρετέθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικησαντος στηλώθεντες συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμελήσαντος ἔδυσσιν. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οὐκ εἰς τὴν πόλιν αὐτῷ ποιεῖν. Καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανοῦ. Οἱ οὖν Ἀρειανοὶ μὴ φέροντες τὴν ἥταν τὴν διὰ Κωνσταντίνου ἐν τῷ εἰρημικῷ Τετρακτίῳ ἐμύδων, κλησίον τοῦ ἀγίου Θεοδώρου, ταύτας κατέχουσιν. Reg. 1027.

(46) Οἱ ἡνίοχοι ζευξίππων. Credo fuisse statuas aurigarum Circensium, qui curru excussi perierant: paulo postea enim subiungit αἱ δὲ καρούχαι τῶν ἀναιρεθέντων ἡνιόχων. Cæterum ἡνιόχους ζευξίππων vel, ut legitur in anonymi Collect. ἡνιόχους ἐν ζευξίπποις interpretor aurigas agitanτες ζεύγος,

id est bigas seu equos bijuges. Ζευξίπποι autem hic dicuntur quos Græci alias ἱππους ζυγίους seu ἐξευγμένους, Latini vero equos jugales nuncupant. Hujusmodi duobus equis jugalibus seu jugo junctis constabat biga. Verum quadriga 4 quidem junctis equis constabat, sed non jugalibus: nam medii tantum duo ζευξίπποι erant seu jugales, reliqui duo κάριπποι erant seu ad latera jugalium utrinque funibus alligati; quamobrem Latinis funales et funarii, Græcis κάραιοι et κάραιροι vocantur. LAMB. — Codd. ap. Bandurium, ἡνίοχοι ἐν ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρ. ὄργανῳ; ἔνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἴστανται στήλαι, ἐν αἷς σκυτάλαις ἀπεκαφαλίσθη ὑπὸ Ἀρειανῶν Ἀρχάδιος ἀρχιδιάκωνος τῆς ἀγίας Εὐφρημίας, omisissis reliquis; 5058 et Reg. 1027 vero additis his, ἔνθα καὶ λέγουσι εἰζεῖσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν τοῦ θανάτου τούτου.

(47) Σκυτάλαις ἀποκαφαλίζεσθαι, hoc est, scuticis sive loris cardis usque ad necem. Hist. Miscellæ auctor, l. xxi vertii, flagris occidi. LAMB.

Ἀθηνᾶς (48), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὸν ἑρῶνα φιλόσοφον μαντεύμενον ἔχουσα. Οὐκ ὀλίγαι δὲ Χριστιανῶν καὶ δέον ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγων ἐπιμνησθῆναι, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ Κωνσταντοῦ καὶ Γάλλου καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἰουλιανοῦ Καίσαρος, καὶ ἑτέρου Ἰουλιανοῦ ἐπάρχου, Λικινίου Αὐγούστου, Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ Θεοδοσίου, καὶ Ἀρκαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπάτου, καὶ Ἑλένης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τρεῖς, ἡ μὲν μία πορφυρὰ διὰ μαρμάρων, ἑτέρα διὰ ψφιδῶν ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ προσενέγκαντος.

Ὁ Μαναῖμ στρατηγὸς μετὰ τὸ νικῆσαι τοὺς Σκύθας κατὰ κράτος στήλην ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὁρείῳ, ὅτινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν (49). Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἔνθα νῦν ἴστανται κίονες καὶ ἀφίς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ· ἔνθα ἴστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὠρεῖον καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπὶ ἀκοντίων. Τὸν δὲ μόδιον δέον ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη· τότε γὰρ καὶ ἀρχὴ μόδιων ἐπὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρευσθή· τοῦτο τοῦ ἀργυροῦ τυπώσαντος. Ἀργυρὸς δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διασαφεῖ τρανότατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἔκτοτε ἀνωθεν προετυπώθησαν. Τοῦ βασιλέως τὸ κορυμμοῖον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιῶσι προεστέξαντος (50), ἐν τῷ κατωτέρῳ μόδιῳ (51) τὴν δεξιὰν χεῖρα ἀπώλεσαν· ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ χεῖρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδοῦσιν, ἀμφοτέρω (52) ἐκ τῶν προτεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα τοῦ (53) Βαλεντινιανοῦ στήλη ἴστατο εἰς τὴν ἀφίδα, ἑξαμὸν ἀργυροῦν τῇ δεξιᾷ κατέχουσα, ὃ καὶ ἡρπάγη εἰς πάκτον παρὰ τοῦ πρωτεύοντος ὑποχωρήσει, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀρχῇ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βινωτήτου.

Μενάνδρου μάντις· στήλη ἐπηγένη ἐν τῇ πόλει, καὶ ἔστι ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἡ εἰς τὸ ἀρ-

Meursii et Lambecii notæ.

(48) *H lêpeia τῆς Ἀθηνᾶς*. Auges sacerdotis Minervæ statuum, quæ in thermis Zeutippi posita erat, memorat Christodorus poeta Anthol., l. v. LAMB.

(49) Sensus est, partem fori Constantiniani nuncupatam *Horreum*, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi fuisset horreum, cuius loco postea columnæ erectæ sunt et arcus orientalis fori, alias dictus *Amastriani*, supra quem horologium æreum Cyzico allatum et exemplar æreum modii cumulatæ erant. Ab æreo autem modio ibi positi locus etiam ὁ μόδιος vel ὁ μόδιον appellatus fuit. Ὁρεῖον vel ὠρεῖον pro horreum, et ὁ μόδιος seu ὁ μόδιον pro modio frequentissime occurrunt apud scriptores Græco-Barbaros ita Suidas eadem de re loquens v. Μαναῖμ, ὃς inquit (sc. Μαναῖμ στρατηγῷ) στήλην ἴστατο ἐν τῷ καλουμένῳ Ὁρείῳ, ὃ ἐστὶ Μόδιος· ἦν γὰρ ὠρεῖον, ἔνθα νῦν ἴστανται κίονες πρὸ τοῦ οἴκου Κρατεροῦ. Quæ verba ita vertenda sunt: *cujus statua posita erat in loco nuncupato Horreo sive Modio. Horreum enim fuit, ubi nunc stat colu una ante domum Crateri. Cæterum quod supra dixi locum nominatum Horreum partem fuisse fori Constantiniani, inde elicitur quod Codinus absidem, quam ibi stetisse ait p. 68,*

A non paucæ, ex quarum numero quarumdam faciendæ est mentio, Constantini Magni, Constantis, Gallieni, Theodosii, Juliani Caesaris et alterius Juliani præfecti, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii ejusque filii Arcadii, et Serapionis consulis. Helenæ matris Constantinii tres inter eas erant statuae, una ex marmore porphyretico, altera ex crustis argenteis supra columnam æream, tertia vero ex ebore, quam posuit Cyrus rhetor.

κίονι, καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντίνῃς, Κύπρου ῥήτορος;

Manaim præfectus militum post Scythas fortiter devictos statuum meruit in loco nuncupato *Horreo*, quem quidam etiam vocant *Modium*. Erat autem olim horreum, ubi nunc stant columnæ et arcus ante domum quæ appellatur *Crateri*: ibidem collocatæ erant *modus æreus* et *horologium* et duæ manus æρεᾶς hastis infixæ. Neque hoc silentio prætereundum est, *modium* sub Valentiniano ibi statuum fuisse; tunc enim *modiorum* usus *Cpoli* cæpit. Principio autem *modus* ille ex argento factus erat, ut perspicue declarat Theodoretus. Cæterum *manus æρεᾶς* propterea supra *modium* positæ sunt. Cum imperator sanxisset ut *modus* frumenti cumulate venderetur et *navicularios* veluisset edicto obsistere, uni eorum contra facienti *dextra manus* amputata est. Hinc igitur *manus* illæ formatæ sunt, ut neque dantes neque recipientes *statulis* contradicerent. Ibidem supra arcum ejusdem Valentiniani *statua* collocata erat *dextra* gerens *examen argenteum*, quod ad pacem barbaris pecuniam solventem, quod ad pacem barbaris pecuniam solventem a Cyro protectore ablatum est, quo tempore recuperato imperio Justinianus Rhinotmetus secundum imperabat,

Menandri valis statua Cpolim deducta fuit et collocata ad aedes sive in Artopolio. Erat autem tota ex

appellat arcum orientalem fori, et p. 45, arcum Amastriani nuncupat. LAMB.

(50) Τοῖς αὐτοῦ νόμοις προεστέξαντος, εἰς ἐκ τῶν παριδίων τὴν πρόσταξιν καὶ ὀλίγον πωλήσας τὰς χεῖρας ἀπώλεσαν C. τοῖς ναυτιῶσι προεστέξαντος, καὶ τὰ σιτηρέσια εἰς ἑξ ἀμφοτέρων τῶν ναυτιῶν τῷ βασιλεῖ σίτον ἀπεμπωλοῦν ἐν τοῖς ἐκείσε δόκησι δόκον καταγγελλαντος, ἐν τῷ κατ. Reg. 1026; τοῖς ναυτιῶσι προεστέξαντος, εἰς τῶν ναυτιῶν τοῦτο ποιήσας ἐν τῷ κατ. Lambecius e Suida.

(51) Ἐν τῷ κατωτέρῳ μόδιῳ. Hoc est, ut ego interpretor, in *concapitate subterranea loci nuncupati Modii*. Ναύτας vero simpliciter hoc loco Codinus vocat negotiatores, qui ex *Ægypto Phœnice Syria* et aliis locis transmarinis frumentum Cpolim advehébant. Supra p. 45, eos appellat ἐμπόρους, ἑμπορος enim proprie significat, ut ait Ulpianus Demosthenis interpres, τὸν πραγματευτὴν ἀθροῶπον, τὸν πλοῦτα θάλασσαν. LAMB.

(52) Scribe ἀμφοτέρους, nempe τοὺς λαμβάνοντας καὶ τοὺς δίδοντας. LAMB.

(53) Ἐνθα τοῦ. Ἐν δὲ τῇ ἐφίδει τῶν χειρῶν καὶ τοῦ μόδιου στήλῃ ἔστηκε τοῦ νέου Οὐαλεντινιανοῦ, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κατεῖχεν ἑξαμὸν ἀργυροῦν, ὃ καὶ ἡρπάγη ὑπὸ κύριον πρωτεύοντος ἐν ἑστὶ δευτέρῳ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Reg.

argento ductili confecta, latitudine 67 octo cubitorum, et quindecim longitudine. Hanc confregit pius imperator Marcianus, et nummos ex ea cunos pauperibus distribuit.

Ardaburius praefectus militum sub Leone Magno imperatore, in regione Thracia, Herodiani statnam invenit incurvam prorsus et obesam. Quare ejus deformitate permotus eam confregit; quo facto in ea invenit 133 libras auri. Hoc vero statim cum magno gaudio imperatori nuntiavit, qui arrepta occasione ipsum e medio sustulit. Ille autem cum jam interficeretur, ultima haec verba cum lacrymis et lamentis protulit: «Nemo unquam, qui aurum plumbo admiscuit, poenam meruit, ut nunc mihi evenit. » Haec ubi dixit, continuo occisus est. Equidem philosophi illac transeuntes non aliam causam mortis Ardaburii fuisse putant quam demolitionem statuae Herodiani. Simul etiam cum Ardaburio Aspar ejus frater et collega praefecturae fraterno plane animo mortem obiit; cujus statua equestris in Taurina regione urbis hucusque integra servatur. Domum vero Asparis postea possedit Basilius accubitor.

Ad dextram fori partem statuae duodecim ex marmore porphyretico erant, et totidem Sirenes inauratae, quas vulgus equos marinos 68 vocat. Harum duae subversae sunt, tres ad aedem sancti

Α τοπωλειον. Ἦν δὲ ἀργυροβλάτος, πλάτος ἔχουσα πηχῶν ἡ' καὶ μήκος τηχῶν ιε'. Ἦν κατεδάξας ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Μαρκανθὸς ἐχάραξεν εἰς ἀργυρία καὶ διένειμε τοῖς πένησι.

Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως, ἐν τοῖς Θρακικοῖς μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην εὐρὼν ἐπέκυρτον πᾶν καὶ παχεῖαν, καὶ θυμωθεὶς διὰ τὸ ἀνέλθεον αὐτῆς, κατέτριψεν αὐτήν· ἐν δὲ τῇ καταθραύσει εὗρεν ἐν αὐτῇ χρυσοῖον λίτρας ἑκατὸν τριάκοντα τρεῖς, καὶ αὐτίκα μετὰ προθυμίας κατεμήνυσσε περὶ τοῦτου τῷ βασιλεῖ. Καὶ ὁ βασιλεὺς εὐρὼν ἀφορμὴν ἀνέλκεν αὐτόν. Ἐν δὲ τῇ σφάξει θάψαι δοῦρόμενος ἔλεγεν· «Οὐδεὶς μολύβδῳ χρυσοῖον καταμήξας ἐπιζήμιος· εὐρίσκειται, οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τοῦτω βασιλεῖ εἰς ἐμὲ συμβέβηκεν.» Καὶ οὕτως ἀπεκτάθη. Ἐνθα καὶ οἱ διερχόμενοι τὸν τόπον μάλιστα φιλόσοφοι οὐ τοῖς προτέροις κακοῖς τὸν θάνατον Ἀρδαβουρίου ἐνέβαλλον, ἀλλ' ἕνεκα τῆς στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ἀμα δὲ (54) καὶ Ἀσπαρ ὁ παραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο· οὐ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἔω; τῆς δεῦρο ἐσώζετο, ἐν ἑκτῷ καθήμενη. Τὸν οἶκον τοῦ Ἀσπαρος εἶχε Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος.

Κατὰ (55) τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ φόρου στήλαι ἐν μαρμάρῳ; πορφυρῳ; ἦσαν δώδεκα, καὶ Σειρήνες δώδεκα, αἱ οἱ πολλοὶ θαλασσίους ἔκπου; ἐκάλουν. Ἦσαν δὲ χρυσέμβαφοι. Δύο (56) ἐξ αὐτῶν ἐφ' ἡμῶν καθῆ-

Meursii et Lambecii notae.

(54) Ἀμα δὲ rectius cod. Vat. Falso enim Codinus Asparem, quem constat patrem fuisse Ardaburii, fratrem ejus appellat. Sed necessitas et occasio exigit ut paulo prolixius agam de Asparis familia. Aspar igitur, quem hoc loco Codinus a Leone Macello interemptum fuisse ait, is est qui consul fuit cum Areobindo anno post Christum natum 451, et filios habuit Ardaburium et Patricium. Ex hisce Ardaburius consul fuit cum Alypio anno Christi 447, et una cum patre Aspare a Leone Macello ob afflictatum imperium occisus est anno 470. Patricius vero consul fuit cum Ricimere anno 459. Hunc Leo imperator Cæsarem creavit anno 469, et filiam suam Ariadnem ei despondit; sequenti autem anno, patre fratreque ejus occisis, ipsam a filia sua Ariadne per repudium sejunctum in exsilium misit, ut testatur Nicephorus Callistus, l. xv, c. 27. Ἀριάδνην, inquit, τὴν ἐκ Βηρόνης αὐτῷ γεγεννημένην, τῷ παιδί τοῦ Ἀσπαρος Πατρικίου τῷ ὑπάτῳ εἰς γάμον ἐδίδου. Sed ibi vel pro τῷ ὑπάτῳ legendum est τῷ ὑπατικῷ, vel videtur Nicephorus voluisse dicere, Leonem imperatorem Patricio Asparis filio eo anno filiam suam Ariadnem despondisse, quo ille consul fuit cum Ricimere. Postquam vero Nicephorus Asparis et Ardaburii eadem narravit, subiungit de eodem Patricio haec verba: Τὸν δὲ ἔτερον ἐκείνου (sc. Ἀσπαρος) υἱὸν τὴν Πατρικίου τῆς θυγατρὸς αὐτῶν ἐκείνης; Ἀριάδνης, ἐκείνου μὲν ὑπερόριον ἦγε. Cuiusque in loco interpretes Nicephori non animadvertit Patricium nomen proprium esse, sed velut dignitatis vocabulum exposuit. Similiter corrigendus Cedrenus, ubi vitiose legitur τῷ δὲ αὐτῷ ἔτι καὶ ὁ Ἀσπαρος υἱὸς πατρικίου; ὢν, Καίσαρ παρὰ τοῦ Λέοντος γίνεται. Tollendum est participium ὢν· nam, ut dixi, πατρικίος; hic non dignitatis titulus, sed nomen proprium est. Idem erratum est in

C his Zonarae verbis: Μέχρι δὲ τέλους ἀντέχειν μὴ οἷός τε ὢν, εἶχαν ἀνάγκη Καίσαρα ποιῆσαι πατρικίου τὸν τοῦ Ἀσπαρος παῖδα, Ἀρδαβουρίου δὲ ἀδελφόν. Non dubito enim quin pro ἀπὸ πατρικίου scribendum sit Πατρικίου. Ceterum tradunt alii auctores Patricium non in exsilium fuisse missum, sed una cum Aspare patre et fratre Ardaburio occisum fuisse. Marcellinus Comes in Chronico: Ind. ix. Leone Aug. iv et Probiano coss. Aspar primus patriciorum cum Ardabure et Patricio (lege Patricio) filiis, illo quidem olim patricio, hoc autem cæsare generoque Leonis appellato, Ariannus cum Ariana prole, apudonum ensibus in palatio vulneratus interiit. Item auctor Chronici Alexandrini: Τοῦτω τῷ ἔτει τυραννίδα μετέθεσας τις (lege μετέθεσαντα) Ἀσπαρα τὴν πατρικίου ὡς πρῶτον τῆς συγχλήτου ἐφένουσεν ἐν τῷ παλατίῳ ἔσω, καὶ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρικίου τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Et Evagrius, l. ii, c. 16: Ἀναψαί (sc. ὁ Λέων) Ἀσπαρα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιθέντι, παῖδάς τε αὐτοῦ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρικίου, ὃν Καίσαρα ποιοῖτο πρότερον. Interpres vertit: Leo Asparem, qui imperium ei tradiderat, e medio sustulit; quin etiam filios ejus Ardaburium, quem antea Cæsarem creaverat, et Patricium. Ubi contra auctoris sensum dignitatem Cæsaris, quam habuit Patricius, Ardaburio ejus fratri tribuit. Sed ita alias passim tam in antiquis quam recentioribus historicis duo illi Asparis filii inter se confunduntur. LAMB.

(55) Κατὰ. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ φόρου τῆς ἀνατολῆς; ἐδέξαντο στήλας πορφυρᾶς; διὰ μαρμάρων ιβ' καὶ σειρήνας ιβ'. 3058 et 1027.

(56) Δύο. Ἐπὶ δὲ ἡμῶν ἐπὶ μόναι καθορῶνται. Ταῖς δὲ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Μάρμαντος μέρεσιν ἐθήκαν, καὶ αἱ λοιπαὶ στήλαι σώζονται 3058 et 1027.

ρέθησαν, καὶ τρεῖς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ ἁγίου Μά-
μαντος ἀπηνέχθησαν· αἱ δὲ λοιπαὶ σώζονται.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως ἱστατο χαλκῇ μετὰ μοδίου
ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἀφίδι τοῦ φόρου, ἣν Μιχαὴλ ὁ
Ῥαγγαβὴς (56) παρὰ τοῦ βασιλέως καλευσθεὶς ἐχει-
πασεν, ἵνα μὴ ἰσχύωσι τὰ δημοτικὰ μέρη ἐπαι-
σασθαι κατὰ βασιλείων.

Ἐν τῷ (57) φόρῳ ὁ σταυρὸς ὁ μέγας γράφει·
« Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος. » Οὗτος δὲ ἐστὶν ἀντίτυπος
οὗ ἐθεάσατο ὁ μέγας Κωνσταντῖνος· ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ χρυσέμαθοι υἱοὶ αὐτοῦ εἰσὶν. Καὶ ἐν τοῖς
εὐνομήτοις μέρεσι πλησίον τῆς μεγάλης στήλης ἐλέ-
φας χαλκοῦς ἱστατο, ἐνθα καὶ παράδοξον εἰσαχθὴ
θέαμα. Σεισμοῦ γάρ ποτε γεγονότος καὶ πεπτωκότος·
αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐνὸς τῶν ὀπισθεν ποδῶν κατεσφύτο·
οἱ ταξῶνται (ἔθους γάρ ἦν παρ' αὐτῶν τὸν φόρον φυ-
λάττεσθαι) συνδραμόντες τοῦ ἐγείρει τὸν ἐλέφαντα
εὖρον ἔσωθεν αὐτοῦ ἀνθρώπου ὅσῃ ἀνελλιπὴ ὄλου
τοῦ σώματος, καὶ πυξίον μικρὸν, ἐν ᾧ γέγραπτο·
« Ἀφροδίτης παρθένου ἱεράς (58) οὐδὲ θανοῦσα
χωρίζομαι. » Ὁ δὲ ἐπαρχὸς εὐνοῦς τῷ βασιλεῖ καὶ
τῇ πόλει τυγχάνων, λαθὼν ὄλον τὸ τοιοῦτον ζῶδιον,
εἰς προσθήκην τῷ δημοσίῳ νοῦμα ἐξάρξαεν. Ἀλλὰ
καὶ χοῖρος ἱστατο ἀνωθεν τῶν κατὰ συστάδην ἱστα-
μένων κίωνων, σημαίνων τὴν κραυγὴν τῆς πανη-
γύρεως, καὶ γυμνὴ στήλην πλησίον αὐτοῦ, σημαί-
νουσα τὴν ἀναίσχυντον τῶν πωλούντων καὶ τῶν ἀγο-
ρῶντων.

Συστημάτια (59) δὲ ἱστανται μέσον (60) τοῦ φό-
ρου ἐνζῶδα ἐπὶ κίωνων, ἐν οἷς δηλοῦνται ἐν ἱστο-
ρίαις τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι ἐν τῇ πόλει. Ταῦτα

Meursii et Lambecii notæ.

(56) Ἦν ἐφασαν Μιχαὴλ ὁ Ῥαγγαβὴς χειροκοπή-
θῃναι διὰ τὸ μὴ ἰσχύειν τὰ δημοτικὰ μέρη κατὰ τῶν
ἀνακτόρων 3058.

(57) Ἐν τῷ ἱστέον ἔτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσταυλαδίων
καὶ ἀναγινωσκόμενος, Ἄγιος ἅγιος ἅγιος παρὰ τοῦ
πρωτοσταυτοῦτος (προσταυτοῦτος 1027) τῷ φόρῳ
ἀντιγορεύθη (ἀντιγέρθη 1027). Ἐνθεν καὶ δύο ταχυ-
δόξμων καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐκ
δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων σώζονται στήλαι. Εἰς δὲ
τὴν ἀνατολικὴν ἀφίδα τοῦ Κωνσταντινίου φόρου
σταυρὸς ἀργυρέμαστος, καὶ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις
στρογγύλοις μέλην ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἀντιγέρθη ὑπὸ
Κωνσταντίνου, ὡς ἐθεάσατο αὐτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ.
Οἱ δὲ 3058 et 1027.

(58) Ἀφροδίτης παρθένου ἱεράς. In codice Vat.
scriptum inveni Ἀφροδίτη ἱεράς. Si pro ἱεράς
legeretur ἱεράχος, verisimile quodammodo esset
Ἀφροδίτη et ἱεράς nomina esse amantium, qui
eodem conliti monumento ne morte quidem se-
jungi voverunt. Vertendum igitur esset, *Aphro-
dite virgo ab Hierace ne morte quidem separor.*
Hierax ut nomen proprium apud Suidam et alios
scriptores occurrit, Aphrodite autem in antiquo
hoc alias inedito epitaphio: Καλλιθέκων τεμνὴν ὅδε
τύμβος ἔχεισι, Ἀφροδίτη, et in alio apud Gruter.
p. 756. Tertia diversa lectio istius inscriptionis hæc
est: Ἀφροδίτη παρθένου ἱεράς. Venus cognominata
virgo et sancta eadem est quæ alias vocatur ὀφθα-
λμία sive cæcæstis, et pro Junone sive Luna culta
fuit, ut testatur Julius Firmicus: *nam hunc enun-
dem, inquit, (sc. æreum) nomine Junonis vel Ve-
neris virginis, si tamen Veneri placuit aliquando*

A Mamantis translate: reliquæ etiamnum ibi ex-
stant.

Fortuna urbis ærea cum modio posita erat in
orientali arcu fori. Huic Michael Rangabe jussu
imperatoris manus amputavit, ne factiones populi
quidquam contra imperatores moliri possent.

In magna cruce fori scriptum est: « Sanctus,
sanctus, sanctus; » eamque Constantinus Magnus
ad instar illius fieri curavit quam viderat in cælo.
Statuæ vero inauratæ quæ ibi conspiciuntur filio-
rum ejus sunt. Præterea olim ad sinistram magnæ
statuæ elephas æreus stabat, ubi res visu mirabilis
accidit. Cum aliquando terræ motu collapse unus
B pedum posteriorum casu diffringeretur, Taxeotæ,
quos moris erat forum custodire, accurrentes ad
erigendum elephantam ossa immixta in eo in-
vennerunt corporis humani integri, et tabellam cui
inscriptam erat: « A Veneri virgine sancta ne mor-
tua quidem separor. » Præfectus autem, 69 qui
imperatorī et urbi bene volebat, totum illud signum
augendo ærario publico in nummos redegit. Ibidem
etiam stabat porcus supra columnas contiguas,
multitudinis strepitum denotans; et prope viseba-
tur alia statua nuda, significans impudentiam eo-
rum qui vendunt et qui emunt.

In medio foro compages quædam seriesque figu-
rarum columnis impositæ visuntur, quæ res urbi
aliquando eventuras indicant. Illas vero omnes

virginitas, consecravit. Huc pertinet inscriptio
quæ legitur in Collectan. anonymi n. 191. Ἀφρο-
δίτη ἑσλήνη. Epitheton vero Sanctæ tribuitur Ve-
neri in antiqua inscriptione, cujus exemplar sub-
junxi, quia alias, quod sciam, nondum est edita:

VENERI. SANCT. MORPH.
SACRUM
TI. CLAUDIUS. TI. F. CLU. BI
MIL. LEGION. III. PARTHY
VOT. SUSCEPTO. LIBEN.
L. D. D. D.

quarta demum lectio diversa hæc est: Ἀφροδίτη
D παρθένου ἱεράς, ὃ δὲ θαρρόμεθα χωρίζομαι. Videant
alii an quicquam boni sensus elici hinc possit:
mihi sane non videtur. Lamb.

(59) Συστημάτια ἐνζῶδα. Hoc loco significat *com-
pages seu coagmenta compactitia*, quibus figuræ
vel insculptæ vel impositæ fuerunt: ζῶδια enim, ut
alias dixi, Codinus passim figuræ et statuæ appel-
lat. In aliis aliquot codicibus pro συστημάτια
scriptum inveni συστηματία et συστρεμματία.
Lamb.

(60) Συστημάτιον δὲ μέσον τοῦ φόρου ἐνζῶδον ἐπὶ
κίωνων ἱστάμενον καὶ ἐν αὐτῷ δηλοῦν τὰς ἱστορίας
τῶν μελλόντων ἐσχάτως γίνεσθαι ἐπὶ ταύτῃ τῇ πό-
λει. Οἱ δὲ στήλητικοὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ταῦτα
πάντα συνίσταν. Ἐσθλήμεθα δὲ αὐτὰ Ἀπολλώνιος ὁ
Τριανεὺς παρακληθεὶς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ με-
γάλου, καὶ εἰσελθὼν ἐστοργήσας τὰ ὄματα τῆς
ἐπιγραφῆς· ἔως τῆς αἰῶνος 3058. Μετὰ ζῶδιων
pro ἐνζῶδα Vat.

erexit Apollonius Tyaneus, astronomiae scientissimus, iisque nomina successiva imperatorum usque ad saeculorum finem insculpsit.

In magno milliario collocata est Theodosii statua equestris ex aere, manu gerens pomum et parvam statuam ipsum coronantem. In ejus dedicatione annonam largissimam populo praebuit. Octo autem quae illic sunt columnae cum suis spiris, totidemque aliae in Artopoliis positae, atque columnae Tzycalariorum et quae stant in Chalce, omnes illae multas continent historias, quas Callinas inauravit.

70 In Xerolopho, quem prius theama sive spectaculum quidam vocabant, erant testudines sedecim, et Diana statua composita, et complures aliae B
Theodosianum.

Imagines Metrophanis Alexandrini et Pauli a Constantino Magno tabulis ligneis incisae erant et collocatae supra magnam columnam porphyriticam ad Orientem, quas Ariani rerum potiti in milliario aureo combusserunt una cum imagine S. Deiparae et ipsius Jesu Christi infantis, ut Ancyranus chronographus libro decimo et Anastasius memoriae prodiderunt.

Meursii et Lambecii notae.

(61) *Ἀστρονόμος*. Additur in aliquot codicibus C παρακληθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Sed hoc falsum est: nam Apollonius Tyaneus sub Domitiano floruit. Cetera etiam omnia, quae hic Codinus narrat de praesagiis rerum futurarum exstructis ab Apollonio Tyaneo, futilia sunt et nullius momenti. Lams.

(62) ἰβ'. καὶ Ἀρτεμὶς συνθετὴ στήλη, καὶ Ξευήρου τοῦ κτίσαντος καὶ θεαμάτων, τρίκουν. Ἐνθα καὶ θυσίαι πολλαὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ξευήρου γέγονασιν. Ἐνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῇ τῇ τοπῇ γέγονασιν. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς λς' χρόνους διήρκεσαν. Reg. 4027.

(63) Ἐν τῷ μεγάλῳ κλόνι. Non dubito quin hic locus ex anonymi Collectaneis ita supplendus et reformandus sit: ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῷ μεγάλῳ κλονί τῷ πορφυρῷ κατὰ ἀνατολήν. Lams.

(64) *Κορωνίῳ μίλῳ*. Crederet quis pro κορωνίῳ hic scribendum esse κορωνίῳ, nempe ut κορωνίον Graeco-barbare idem significet atque Graecis antiquis κυδώνιον et Latinis cotoneum. Sic enim videretur locus hic Cyprianus, nominatus *Malum Cotoneum* sive *Cydonium*, respondisse illi qui fuit in sexta regione Romae antiquae et nomen habuit *Malum Punicum*, cujus meminit antiqua urbis descriptio et Suetonius in Diocletiano. Verum si minus haec conjectura placeat, omnino legendum est, ἐν τῷ ὠρεῖῳ μίλῳ, id est in milliario aureo. Sic alibi statum Solis describens, eam positam fuisse ait ἐν τῷ ὠρεῖῳ μίλῳ. Quemadmodum igitur Romae in octava regione erat milliarium aureum, quod Dion l. 54 τὸ χρυσοῦν μίλιον vocat, ita etiam Cpoli, quae Romam veterem in omnibus imitabatur, in regione quarta milliarium aureum fuit, quod in hoc loco μίλιον ὠρεῖον vocatur: nam ὠρεῖον vel ὠρεον Graeco-barbare dicitur aureum. Notandum vero est Cpoli non solum ipsam columnam milliariam nominatam fuisse τὸ ὠρεῖον μίλιον, sed etiam

A δὲ πάντα ἐστῆλwesen Ἀπολλώνιος ἱερεὺς ὁ Τυανεύς, ὁ σοφὸς καὶ ἀριστὸς ἀστρονόμος (61), καὶ ἐστοιχειώσατο ὀνόματα ἐπικρατείας ἕως τέλους αἰώνων.

Ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ μίλῳ Θεοδοσίου στήλη ἵσταται ἐφ' ἱπποῦ χαλκοῦ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ μῆλον καὶ στήλοιδες τι στεφανοῦν ἀνδρὸς ἐκείνου ἄγαλμα ἔχοντος, ἣν ἀνεγείρας τῇ πόλει πολλὰ σιτηρεῖα δέδωκεν. Οἱ δὲ ἐκεῖσε ὀκτὼ κίονες καὶ οἱ ποδίσκοι, ὁμοίως καὶ τῶν ἀρτοπωλίων ὀκτὼ κίονες καὶ τῶν τζυκαλάρων καὶ τῆς χαλκῆς, ἔχουσιν ἱστορίας πολλὰς, αἱ καὶ καλλύντας ἐγρύσωνται.

Ἐν δὲ τῷ Ξηρολόφῳ, ὃν πρῶτον θέαμά τινας ἐκάλουν, ἕστησαν κοχλίδες ις' καὶ σύνθετος Ἀρτεμὶς (62) καὶ ἑτεραί πολλαὶ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Ἐσχάτον δὲ ἐκλήθη Θεοδοσιακὸς φόρος.

Ὅτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου εἰκόνες ἐν σάνισι γέγονασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἵσταντο ἐν τῷ μεγάλῳ κλονί (63) τῷ πορφυρῷ, πλησίον κατὰ ἀνατολὰς Ἰστίνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι πρὶν παρῆδωκαν ἐν τῷ Κορωνίῳ μίλῳ (64), μετὰ καὶ τοῦ τῆς θεοτόκου ἀπεικονίσματος καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ νηπίσαντος σαρκὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς Ἀγκυριανὸς χρονογράφος ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ αὐτοῦ καὶ Ἀναστάσιος ἡμῖν παραδεδώκασι (65).

C totum locum circumsitum inde nomen accepisse. Sic aliquoties a Codino mentio fit τῆς καμάραις τοῦ μίλου et τῶν στήλῶν τοῦ μίλου, hoc est, ut ego interpretor, fornicis et statuarum positarum in regione urbis vocata *ad miliarium aureum*. Lams.

(65) *Παραδεδώκασι*. Hic desinit liber de Statuis cui in omnibus codicibus statim subiungitur liber de aedificiis, nisi quod in duobus Vaticanis intersita est non contemnenda narratio de 7 synodis generalibus, cujus exemplum subjunxi.

Περὶ συνόδων.

α'. Ἡ πρώτη σύνοδος γέγονεν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ὑπὸ τοῦ ἐν ἀγίοις Κωνσταντίνου, συνελθόντων τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων καὶ Σιλβέστρου πάπα Ῥώμης, οἱ καθέκων Ἀρειον, ὃς ἦν πρῶτος πρεσβύτερος Ἀλέξανδρος (sic) τὸν γὰρ Χριστὸν ψιλὸν ἀνθρώπον εἶναι ἐβλάσφημε. Ὑβρεις δὲ τότε ἐχριστιανίσαν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ εἰσῆλθον τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐβούλετο δὲ καὶ τὴν τοῦ λεγομένου χρυσαργύρου συντέλειαν ἐκκόψαι, ἣν ἀπὸ τῆς πρεσβυτερίας Ῥώμης ἡ πόλις μετέλαβε, καὶ τὴν τελομένην βολὴν ὑπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης τὴν τοῦ πραιτωρὸς ὑποσειδόντων ἀξίαν, εἰ μὴ τοῦτον ταχὺ ὃν τὸ τέλος τοῦ βίου κατέλαβεν.

β'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ δευτέρα σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῶν ἐκείνῃ πενήτηκοντα ἁγίων πατέρων καὶ Δαμασκίου πάπα Ῥώμης καὶ Νεκταρίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, κατὰ Μικεδονίου τοῦ πνευματομάχου· τὴ γὰρ ἁγίον Πνεῦμα οὐκ ὤλεσε θεὸν ἀλλ' ἀλλότριον τῆς θεότητος. Ἦτις καὶ προσέθηκε τῷ ἁγίῳ συμβόλῳ τῆς πίστεως, οὕτως· Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ Κύριο, τὸ ζωοποιόν. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἀπετέθησαν λείψανα εἰς τὴν ναὸν τοῦ Ἐβδόμου· ὃ δὲ Ἀττικὸς ἦν πατριάρχης ὅστις κατέθετο αὐτῷ.

ΠΕΡΙ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

DE AEDIFICIIS CPOLITANIS.

Ὁ ἅγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου πρότερον καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου τὸ δεύτερον ἀνεκαίνισθη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ναῷ καὶ πατριάρχαι ἐπισκόπησαν ἑπτὰ ἐπὶ χρόνους πεντήκοντα, καὶ βασιλεῖς ἐστεφηφόρου ἐκείσε τέσσαρες. Δι' ἣν δὲ αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου, οὐ γινώσκεται. Καὶ παλάτιον δὲ ἦν πλησίον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ μέγιστον (66). Ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πενθεροῦ Μαυρικίου μετεποιήθη, διολισθὲν εἰς τὰ βασιλεια.

Τὰ δὲ τεῖχη τῆς δόσεως τῶν μεγάλων πορτῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς ἀνεκαίνισθη, ὅτε καὶ ἐλιτάνευσαν καὶ τὸ «Κύριε ἐλέησον» τεσσαρακοντάκις ἐξεβόησαν, καὶ ὁ δῆμος τῶν Πρασίνων (67) ἔκραξεν· «Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος ὁ μέγας καὶ Λέων (68) εἰς κράτος ἐνίκησαν.»

Τὰ δὲ τεῖχη τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν ἀνεκαίνιζοντο ὑπὸ Τιβερίου Ἀψιμάρου (ἕως γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάνυ) καὶ ἐκ δευτέρου ἀνεκαίνισθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου.

Τὸν ἅγιον Μώκιον καὶ τὸν ἅγιον Μηνᾶν ἐποίησεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ναοὺς ὄντας τὸ πρὶν εἰδώλων.

Meursii et Lambecii notæ.

γ'. Ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ γέγονεν ἡ τρίτη σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ, τῶν σ' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ καθαιρέσεως Νεστορίου· τὸν γὰρ Χριστὸν καὶ αὐτὸς φιλὸν ἀνθρώπον εἶναι ἐδιδασκόμε· οἱ καὶ συνελθόντες ἀναθεμάτισαν αὐτὸν, καὶ τελείως ἐδίδαξε τὴν ἀθόλωτον καὶ εἰλικρινὴ καὶ τελείαν καὶ ἀμώμητον πίστιν, τὴν ἐν Τριάδι θεότῃ ὁμνουμένην αἰε.

δ'. Ἐπὶ δὲ Μαρκιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ γέγονεν ἡ τετάρτη σύνοδος, ἡ ἐν Χαλκηδόνι, τῶν χλ' ἁγίων πατέρων, ἐπὶ Λέοντος· πάπα Ῥώμης καὶ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Διοσκόρου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐτυχούς ἀρχιεπισκόπου· οὗτοι γὰρ τὴν ἐνανθρώπῃσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρητούτο καὶ ἐν φαντασίᾳ τὴν σάρκα αὐτοῦ ἐμυθολογούν.

ε'. Ἐπὶ δὲ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου γέγονεν ἡ πέμπτη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ καὶ καθέλιον Ὁριγένην Εὐάγριον καὶ Διδύμον τοὺς παράφρονες· τὰ γὰρ σώματα ἡμῶν μὴ ἀνίστασθαι ἐδυσφημούν, καὶ παρὰ δέισον αἰσθητὸν μὴ γενέσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μήτε εἶναι, καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τοῦ Ἀδάμ, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολλήσεως, καὶ δαίμονας· ἐλθεῖν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀποκατάστασιν.

ς'. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου Ἡρακλείου καὶ Τιβερίου υἱοῦ αὐτοῦ γέγονεν ἡ ἕκτη σύνοδος, τῶν ρν'

71 Templum S. Agathonici primo ab Anastasio, secundo autem ab Justiniano Magno renovatum est. In hoc templo intra quinquaginta annos septem patriarchæ episcopatum gessere, et quatuor imperatores coronati sunt. Ob quam vero causam mutatum sit non novi. Vicinum huic templo erat palatium maximum. Cæterum sub Tiberio socero Mauricii mutatum est, inclusum intra palatium imperatorium.

Murus occidentalis magnarum portarum sub Leone Magno et pio renovatus est; quo tempore supplicatio habita fuit, et cantatum quadrages 72 «Kyrie eleison», acclamante factione Prasina. «Constantinus et Theodosius Magnus et Leo fortiter vicerunt.»

Muros maritimos antes neglectos Tiberius Apsemarius renovavit, secundo autem restauravit eosdem Theophilus.

Templa SS. Mocii et Menæ dicavit Constantinus Magnus, cum prius essent fana idolorum. Et qui-

ἀγίων πατέρων, ἐπὶ Ἀγάθωνος πάπα Ῥώμης, κατὰ Κύρου Ἀλεξανδρίου Ἐσργίου Πέτρου, ἐν θέλημα ἐν μιᾷ ἐνεργείᾳ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἔχειν, καὶ μετασάρκωσιν τὸν σύνδεσμον τῆς ὀρθοδοξίας διαλύσαι θελήσαντες οἱ παράφρονες. Συνήσαν δὲ αὐτοῖς καὶ Μακάριος ὁ νομοθέτης Ἀντιοχείας καὶ Ἰσιδώρος ὁ μαθητὴς αὐτοῦ.

ς'. Ἐπὶ δὲ Εἰρήνης τῆς μητρὸς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ γέγονεν ἡ ἑβδόμη σύνοδος, τῶν ἁγίων τῶν πατέρων, ἐπὶ Ταρασίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ καθαιρέσεως Θεοδοσίου, παρ' οἷς ἐξέθεντο ὅροι πίστεως.

Ἐπὶ δὲ Θεοδώρας αὐτοῦ τῆς... μετὰ τὸν θάνατον Θεοφίλου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, σὺν Μιχαὴλ τῷ υἱῷ αὐτῆς γέγονεν ἡ σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ἄβεται ἕως τῆς σήμερον. Lamb.

(66) Per παλάτιον μέγιστον hic intelligitur palatium imperatoris, quod statim postea vocat τὰ βασιλεια. Lamb.

(67) Τῶν Πρ. Τοῦ πρασίνου ἔκραξεν· «Λέων Κωνσταντῖνον εἰς κράτος ἐνίκησαν» 3058.

(68) Λέων. Ἐλένη Val. ἐνίκησαν. Ὁ γὰρ μέγας Κωνσταντῖνος ἐνομοθέτησε τὴν κυριακὴν ἀπαξ εἰ τιμᾶσθαι· πρὸ γὰρ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν πάντες εὐργάζοντο. Reg. Val.

dem S. Menam, ejectis duntaxat simulacris et novo indito nomine, uti erat reliquit. Integram vero ipsius structuram cum vestibulis et sacris vasis annis 469 post procurarunt Fulcheria et Marcianus. Templum S. Mocii duplo tunc majus quam est, media parte contraxit Constantinus Magnus, et altare ibidem erexit. Quoniam vero ibi olim S. Mocius interemptus fuerat, ea re templum hoc ipsius nomini dicavit ejusque corpus illuc transtulit. Tempore Theodosii Magni ejiciebantur Ariani ecclesia Magna; posteaque reversi permissu imperatoris occuparunt templum S. Mocii. Septimo 73 autem anno postquam hoc templum ab Arianis aedificatum et possideri ceptum fuerat, corruit, dum sacra sunt, plerimosque illorum oppressit. Tempore autem Justiniani Magni denuo templum illud exstructum fuit, et hucusque salvum permansit.

Ζετα: παρ' αὐτῶν ἔτι ζ', καὶ πίπτει λειτουργούντων αὐτῶν ἐν τῷ ἑσθόμῳ ἔτσι, ὅτε καὶ Ἀρειανοὶ ἀπεκρίθησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναὸς καὶ ἱσταται μέχρι τῆς σήμερον.

Constantinus Magnus aedificavit ecclesiam veterem S. Irenae, et templum S. Sophiae oblongum, et S. Agathonicum, et S. Acacium cognominatum Heptascalum sive ad Septem gradus. Templum vero SS. Apostolorum una cum ipso mater ejus exstrui curavit, forma oblonga et tecto ligneo operitum. Item monumenta imperatorum, in quorum uno ipse cum matre conditus est.

Monasterium Bethlehem condidit S. Helena; item aliud nuncupatum Gasiria. Causa autem ejus denominationis haec est. Helena Constantini mater sacram Christi crucem Hierosolymis afferens ingressa est Copolim per portam quae vocatur Littorea, et quae supra crucem reperta erant, illa phylla, basilica, triacontaphylla, sampsucha, balsama, ea omnia, quo conservarentur, in vasis plantavit atque ibi deposuit, et monasterium in eodem loco nomine Gasteria exstruxit.

74 Palatium et geroconium nomine Littoreum condidit eadem S. Helena; similiter et S. Theodorum cognominatum Claudii.

Urbicius, qui praefuit structurae, aedificavit templum S. Juliani propriis sumptibus. Ibidem erant castra Romanorum.

In loco nuncupato Alonitzio, prope Taurum, palatium terrestre exstruxerat Constantinus Magnus ad recipiendum Romanos proceres. Theodosius

καὶ τὸν μὲν ἅγιον Μηνᾶν καθὼς ἦν εἶπεν, ἐκδιώξας δὲ τὰ ἀγάλματα ἱπποκρίματα τὸν ναὸν οὕτως. Τὴν δὲ τελείαν αὐτοῦ οἰκοδομήν ἱποκρίσεν μετὰ χρόνου· 950' Πουλχερία· καὶ Μαρκετιανὸς, σὺν τοῖς προαστασίαις καὶ ἱεροῖς σκεύεσι. Τοῦ δὲ ἁγίου Μωκίου ὑπάρχοντος ἄλλα δύο μῆχη μείζονος παρ' ὅ ἐστι νῦν, ἐξέκοψε τὸ διμερὲς τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διότι δὲ ἀνηρέθῃ ὁ ἅγιος Μώκιος ἐκείσε, τοῦτου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἴδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκείσε ἔφερεν, ὅπερ κεῖται ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐν δὲ ταῖς (69) ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἐξωρίζοντο οἱ Ἀρειανοὶ (70) ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ἐλθόντες πάλιν κατήκτισαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ παρακάλουν τὸν βασιλεῖα κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκείσε, καὶ γέγονε· καὶ εὐθὺς ἀνεγείρουσι τὸν ναὸν οἱ Ἀρειανοὶ, καὶ δοξάζουσι τὸν μέγαν ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναὸς καὶ ἱσταται

Κωνσταντῖνος, ὁ μέγας ἀνήγειρε τὴν ἁγίαν Εἰρη- νην τὴν παλαιάν, καὶ τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὁρομικην, καὶ τὸν ἅγιον Ἀγαθόνικον, καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν ἐπτάσκαλον. Τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους ἐκτίσεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ, ὁρομικὴν ἐξολόστεγον ποιήσασα, καὶ μνημεῖα τῶν βασιλέων, ὧν ἐντὸς κεῖται μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ αὐτοῦ.

Τὴν μονὴν τῆς Βασιλείης ἐκτίσεν ἡ ἁγία Ἐλένη, καὶ τὰ Γάστρια (71). Καλοῦνται δὲ οὕτως, διότι κομίσασα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τὸν τίμιον σταυρὸν εἰσ- ἤγαγεν αὐτὴν διὰ τῆς πόρτης τοῦ Ψαμάθου, καὶ τὰ εὐρεθέντα ἐκείσε ἐπάνω τοῦ σταυροῦ κρίνα τε καὶ φύλλα καὶ βασιλικὰ καὶ τριακοντάφυλλα καὶ κώστους καὶ σάμψυχα καὶ βάλασμα ἐφύταυσεν εἰς γάστρας πρὸς τὸ διασωθῆναι. Ἐκείσε δὲ ἀπληχεύσασα (72) ὠνόμασε τὸν τόπον Γάστρια, καὶ μονὴν ἀνήγειρεν.

Τοῦ δὲ Ψαμάθου (73) τὰ παλάτια καὶ τὰ γηροκομίον ἐκτίσθησαν καὶ αὐτὰ παρὰ τῆς ἁγίας Ἐλένης. Ὅμοιος καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος· τὰ Κλαυδίου.

Τὸν δὲ ἅγιον Ἰουλιανὸν ἀνήγειρεν Θύρβικιος ὁ περιστάμνος εἰς τὰ κτίσματα ἐξ οἰκείων ἐξέδων, ἐν ᾧ καὶ ἦσαν ἀπληχτα τῶν Ῥωμαίων.

Εἰς τὸ καλούμενον Ἀλωνίτζιον, τὸ πλησίον τοῦ Ταύρου, παλάτια ἦσαν χειρσάτα, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθέντα πρὸς τὸ ἀπληχεῖν τοὺς

Meursii et Lambecii notae.

(69) Ἐν δὲ ταῖς. Δίον γινώσκων ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτον μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου περιφθορομένη ἑλλήνων πλήθι ἐκείσε κατεκύν- των πολλά, καὶ ναὸς ἦν τοῦ Διὸς, καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ λίθων ἐκτίσθη. Ἐν Band. et Reg.

(70) Ἐξωρίζονται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλη- σίων, καὶ ἐλθόντες ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου ἡράτθησαν, καὶ παρακαλοῦσι τὴν βασιλεῖ. Reg.

(71) Γάστρια vel γαστέρια hic significant vasa ventrosa et patula; ejusmodi sunt in quibus ar- buscula, flores et terrea plantantur. Ceterum istius

monasterii meminit Zonaras. Lamb.

(72) Ἀπληχεῖν idem est atque Latinorum ap- plicare. Hic significat deponere aliquid seu ap- plicare in aliquem locum. Paulo post sumitur pro di- verti ad hospitem seu recipere se in hospitium: ἔξω τοῦ παλατίου, inquit, ἠπλήχευσεν εἰς τὰ Ῥουφι- νου. Lamb.

(73) Τοῦ δὲ Ψ. Ἀλλὰ καὶ παλάτια καὶ τὰ γηροκο- μίον τὰ εἰς τὰ Ψαμάθι ἡ ἁγία Ἐλένη ἀνήγειρεν. Ὅμοιος καὶ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Κλαυδίου. 3038 ap. Band.

προκρίτους τῶν Ρωμαίων. Ἐν οἷς καὶ Θεοδοσίος ὁ μέγας, πέντε; ὧν καὶ ἀνελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξω τοῦ παλατίου ἠπλῆκευτεν εἰς τὰ Ρουφίνου τοῦ σκυτοτόμου, εἰς τὴν βάσιν τοῦ κίβου τοῦ Ταύρου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ρουφίνος ἑσχατος ἐγένετο παρὰ Θεοδοσίου μάγιστρος, ὃς ἔκτισε τὰς Ρουφινανὰς.

Τὰ δὲ Μάγγανα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε λόφῳ τῶν βασιλικῶν ἐργοδοσιῶν· ἐκλήθη δὲ Μάγγανα διὰ τὸ τὰ μάγγανα πάσης τῆς πόλεως καὶ τῶς μηχανικᾶς ὕλης ἐκεῖσε ἀποκεῖσθαι, καὶ τὰ πρὸς τὴν τοιχομαχίαν σκευῇ.

Τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὴν πανεύφημον, τὴν ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ, ὁ αὐτὸς μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε, κοσμήσας τὸν ναὸν διὰ πολυτελοῦς ὕλης. Μετὰ δὲ ὡρ' ἔτη ὁ μισόθεος Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον (74) αὐτὸν ἐποίησε, καὶ τὸ λείψανον τῆς ἀγίας σὺν τῇ λάρκακι εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης κατέρριψε. Μετὰ δὲ χρόνου· λς' Εἰρήνη ἡ εὐσεβεστάτη Αὐγούστα ἡ Ἀθηναία τοῦτον πάλιν ἀνυποδόμησε, καὶ τὸ ἅγιον λείψανον ἐν Λέσβῳ (75) εὐρύστα ἀνεκόμισε.

Μέλλων κτίσται (76) τὴν πόλιν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ πῆξαι τὸ θεμέλιον κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ γενομένην σχηματογραφίαν, πεζὸς ἐξῆλθε μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸν φόρον (77), ἔλεξαν αὐτῷ οἱ ἀρχόντες αὐτοῦ· «Ἐνταῦθα ποίησον τὸ τέλος τοῦ τείχους.» Ἐκεῖνος δὲ ἔφη· «Ἔως οὐ στή ὁ προαγωγός μου, ἐκεῖσε πληρώσω· ὁ μόνος γὰρ ἐκεῖνος ἑώρα τὸν ἀγγελὸν προπορευόμενον αὐτοῦ. Ἀπελθὼν οὖν μέχρι τοῦ Ἐξοκονίου πεζὸς μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἐκεῖσε ἰδὼσατο τὸν ἀγγελοῦ τὴν βομφαλίαν πῆξαντα καὶ μηνύσαντα ἔως ἐκεῖ στήναι αὐτόν. Διὰ γοῦν τοῦτο ἐπηξεν ἔως ἐκεῖσε τὸ τείχος, καὶ ἔστι· μέχρι τοῦ νῦν τὸ σχῆμα αὐτοῦ.

Λέγουσι δὲ περὶ τοῦ φόρου ὅτι εἰς μίμησιν τοῦ Ὁκεανοῦ ἐκτίσθη κυκλοειδής, καὶ ψεύδονται οἱ τοῦτο λέγοντες· τὴν γὰρ αἰτίαν τοῦ σχήματος τοῦτου ἤδη προλαβόντες εἶπομεν (78). Ἐκεῖσε δὲ ἦν καὶ ὠρολόγιον χαλκοῦν, ὅπερ ἤχθη ἀπὸ Κυζίκου.

Εὐρίων δὲ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τὰς φυλακὰς τοῦ Βυζαντίου εἰς τὸ Στρατήγιον, ἐκεῖσε καὶ αὐτὸς τοὺς κατακρίτους ἐφρούρει. Διήρκεσαν δὲ χρό-

Magnus, tenuioris adhuc fortunæ, ut primum Constantinum venit, divertit extra hoc palatium ad Rufinum autorem, ad basin columnæ Tauri. Hic Rufinus ultimo a Theodosio magister creatus fuit, et edificavit thermas Rufinianas.

Mangana quoque extruxit Constantinus Magnus cum officinas imperiales. Dicta autem sunt Mangana quod illic reposita essent omnia instrumenta bellica et materiae mechanicæ, et apparatus necessarius ad oppugnanda moenia.

Item templum S. Euphemie in Hippodromo condidit Constantinus Magnus, et pretiosa exornavit materia; quod post 448 annos Constantinus Copronymus mutavit in armentarium et sterquilinum publicum, reliquiis S. Euphemie cum loculo in mare projectis. Post annos vero 37 pater, Helene, religiosissima Augusta Atheniensis hoc templum reedificavit, et sanctas reliquias apud Lemnum insulam repertas eo iterum transtulit.

Constantinus Magnus urbis suæ fundamenta positurus juxta forum quam designaverat, ipse pedibus circumivit, comitantibus eum proceribus suis; qui, ubi usque in forum perventum fuit, monnero ut illic pomærio finem statueret. Ille vero respondit: «Non nisi ubi is qui me præcedit ductor constiterit, finem faciam.» Videbat nimirum solus angelum præeuntem. Progressus igitur pedibus cum toto senatu usque ad Exoconium, vidit ibi angelum, defixa in terram romphæa, stationis indicium facere; quare ipse quoque ibi substitit, et finem pomærio statuit.

Forum ad imitationem Oceani circulari forma constructum esse quidam falso referunt. Veram autem formæ ejus causam nos supra diximus. Ibidem horologium æneum, Cyzico deductum, collocatum erat.

76 Cum Constantinus in Strategio carceres antiquos Byzantii invenisset, ipse etiam eodem in loco reos asservari voluit. Permanere autem istie

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ἀρμαμέντα καὶ κοπροθέσιον. De hac templa et reliquiarum S. Euphemie profanatione vide hist. Misc. l. 22, ubi agitur de rebus gestis a Constantino Copronymo anno 26 imperii. Ceterum pro ἀρμαμέντα hic scribendum censeo ἀρμυντήριον, id est armentarium seu stabulum armentorum. Sic ante Copronymum Maxentius ecclesiam S. Marcelli titulo dedicatam in armentarium mutavit, ut ibidem animalia Catabuli congregata staret, quorum servitio S. Marcellum addidit. Notandum vero etiam in hist. Misc. pro armentarium substituendum esse armentarium. LAMB.

(75) Ἐν Λέσβῳ. In hist. Misc. legitur apud Lemnum insulam. Item apud Zonaram τῇ νήστῳ

Λήμνῳ. Et sic anonymus ip Actis S. Euphemie apud Baron. Ann. 766. Credo igitur apud Codinum quoque pro Λέσβῳ scribendum esse Λήμνῳ. LAMB.

(76) Μέλλων κτίσται. Idem referi Nicephorus Callistus Hist. Eccl. 8, 4. LAMB.

(77) Εἰς τὸν φόρον. Adde ex Zosimo καὶ ὅτι ἡ πόλις τὸ ἀρχαῖον ἦν. Φόρος enim hic non ipsum forum significat, sed locum ubi, postquam Constantinus ambitum urbis ampliavit, forum maximum sive Constantinianum constructum fuit. LAMB.

(78) Ἢδη προλαβόντες εἶπομεν. Respiciat ad illud quod supra dixit p. 41.

carceres publici annos 283, usque ad imperium A νους σπγ' μέχρι τῆς βασιλείας Φωκᾶ τοῦ Καππά-
Phocæ Cappadociæ.

Ædificium quod nunc vocatur Prætorium, olim domus erat viduæ patriciæ, nomine Marcie, quæ sortem acerbam carceribus inclusorum miserata, quod sœtore, caligine et angustia loci excrucierentur, accepto pretio domum suam Phocæ imperatori concessit, qui ex ea fecit Prætorium.

Numera et Chalcen Constantinus Magnus extruxit: sed quoniam nulli usui erant, ideo Heraclius et reliqui deinceps imperatores ea in custodiam mutarunt.

Templa S. Philemonis et S. Eudōxii ædificavit Eudoxius patricius et præfectus Magni Constantini.

Templum S. Anastasii Irene cum filio Constantino cæcato extruxit. Martyrium vero consummavit S. Anastasius tempore Heraclii, annis 208 post Constantinum Magnum.

S. Procopium in Chelone et S. Acacium Heptasacalum condidit 77 B. Constantinus Magnus; posteriori vero primus nomen imposuit Justinianus S. Sophiæ conditor.

Mesolophum sive meditullium in medio situm est septem collium urbis: tres scilicet ab utraque parte sunt, et inter utrosque Mesolophum, quod vulgo etiam Mesomphalum sive urbis umbelicum vocant.

In Chalce statuam æream Domini nostri Jesu Christi crexerat Constantinus Magnus: Leo autem pater Caballini sive Constantini Copronymi eam evertit. Quæ hodieque illic visitur musivi operis imago Dei, posita fuit ab Irene Atheniensi. Prima autem illa ærea statua annos 415 ibi stetit, cujus virtutē mulier sanguinis profluvio laborans sanata fuit et multa alia facta fuerunt miracula.

Locus nuncupatus Eugenii domus erat Eugenio patricii, qui vixit tempore Theodosii Magni; et mutata fuit ab eo in templum S. Deiparæ.

Templum S. Deiparæ cognominatum Urbicii ædi-

δοκος.

Τὸ νῦν καλούμενον Πραιτώριον οἶκος ἦν πατρικίας χήρας ὀνόματι Μάρκας· διὰ γὰρ τὸ εἶναι πνιγρὰς τὰς φυλακὰς καὶ ζοφώδεις καὶ πλήρεις δυσωδίας πάσης, καὶ μὴ ὑποφέρειν τοὺς ἐκείσε ἐγκλεισμένους, δίδωκεν αὐτὸν εἰς μισθὸν Φωκᾶ τῷ βασιλεῖ, καὶ οὕτως ἐποίησεν αὐτὸν πραιτώριον.

Τὰ δὲ Νοῦμερα καὶ τὴν Χαλκὴν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκτίσας, καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀργὰ ἐποίησεν αὐτὰ φυλακὴν ὁ Ἡράκλειος καὶ οἱ καθέξῃς.

Τὸν ἅγιον Φιλήμονα καὶ τὸν ἅγιον Εὐδόξιον ἀνέγειρεν Εὐδόξιος πατρικίος καὶ ἐπαρχος τοῦ μεγάλου Β Κωνσταντίνου.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀναστάσιος (79) παρὰ Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ τυφλοῦ ἐκτίσθη, ἐπεὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡρακλίου ἐμαρτύρησεν μετὰ τῇ σῇ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Τὴν Χελώνην τὸν ἅγιον Προκόπιον (80), καὶ τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Ἐπάσκαλον ὁ ἐν ἁγίοις μέγας Κωνσταντῖνος ἤγειρεν· ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς, ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας χτίστηρ, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἅγιον Ἀκάκιον.

Τὸ καλούμενον Μεσόλοφον μέσον ἐστὶ τῶν ἐπὶ τὰ λόφων, ἥγουν ἡ μὲν μοῖρα τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς λόφους, καὶ ἡ ἑτέρα τρεῖς, καὶ τοῦτ' ἐστὶ μέσον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἰδιῶται μεσόμφαλον (81).

Ἐν τῇ λεγομένῃ Χαλκῇ στήλη καλὴ καὶ τῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου σταθεῖσα. Ὁ δὲ Λέων ὁ πατὴρ τοῦ Κωνσταντίνου αὐτὴν κατήγαγεν. Ἡ δὲ νῦν διὰ ψηφίδων ὀρωμένη εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ἱστορήθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας. Ἡ δὲ χαλκὴ ἐτύγγανε χρόνους οὐκ ἐξ ἧς γυνὴ αἰμορροοῦσα λάβη καὶ ὅτερα πολλὰ θαύματα ἐπετελοῦντο.

Τὰ λεγόμενα Εὐγενίου οἶκος ἦν Εὐγενίου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, ὃς καὶ ἀνέγειρεν αὐτὸν εἰς ναὸν τῇ Θεοτόκῃ.

Τὰ λεγόμενα Οὐρβικίου ἡ Θεοτόκος παρ' ἄλλου (82)

Meursii et Lambecii notæ.

(79) Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος. Hic est Anastasius Persa monachus, qui 47 anno Heraclii imperatoris seu 627 post Christum natum, sub Chosroe Persarum rege, una cum 70 sociis martyrium consummavit. LAMB.

(80) Τῇ Χελώνῃ τὸν ἅγιον Προκόπιον. Hoc est, ut alias est, τὸν ἅγιον Προκόπιον ἐν τῇ Χελώνῃ. LAMB.

(81) Μεσόμφαλον seu μεσόλοφον Cyprianum puto respondisse loco antiquæ Romæ qui nominabatur umbilicus Romæ. LAMB.

(82) Παρ' ἄλλου Οὐρβικίου. Verba παρ' ἄλλου propterea addidisse puto Codinum, ut Urbicium patricium, quem sub Anastasio de re militari scripsisse ait, diversum esse ostendat ab altero illo, quem supra dixit præpositum fuisse tempore Constantini magni et templum S. Juliani ædificasse. Quid vero vox βαρβάρου sibi velit, non satis mihi constat. Cæterum Urbicium pa-

tricius, de quo in præsentia Codinus loquitur, is est cujus ἐπιτάφειον sive inventum tacticum a Nic. Rigaltio editum est. Ipse enim inibi testatur se ista sub Anastasio Dicoro scripsisse: καὶ τέλος, inquit, νῦν ἐστὶ μετὰ Ἀρχιερέδους καί τοῦ σοφῆ, ἐπὶ τοῦ καλλινίκου καὶ αὐτοκράτορος ἡμῶν Ἀναστασίου. Idem alibi vocatur Orbicius, ut in Elymologico magno, ubi citatur fragmentum ex τῶν Ὀρβικίου τῶν περὶ τὸ στρατάκιον τάξεων. Item in titulo antiqui epigrammatis a Salmasio in notis ad Spartianum editi: Εἰς βιβλίον τακτικῶν Ὀρβικίου ἀπὸ ὀπάτων. Existat hodieque Florentiæ in bibliotheca Medicea omnium, ut creditur, optimus et antiquissimus codex scriptorum Tacticorum, quod inter cætera continentur duodecim libri, quibus præfixa est hæc inscriptio, Οὐρβικίου τακτικὰ στρατηγικά. Sed iidem sunt qui in Barberina et aliis bibliothecis sub nomine Μανρικίου habentur. LAMB.

Οὐρβικίου ἐκτίσθη, πατρικίου καὶ στρατηγίου τοῦ ἀνατολῆς βαρβάτου, τοῦ ἱστορήσαντος τὰ στρατηγικά ἐν τοῖς χρόνοις Ἀναστασίου τοῦ δικέ-
ρου, μετὰ χρόνους ρπ' τοῦ κτισθῆναι τὴν Κων-
σταντινούπολιν. Ὁ δὲ οἶκος αὐτοῦ ἦν εἰς τὰ
καμίνου (83), καὶ ἕτερος αὐτοῦ οἶκος εἰς τὸ στρα-
τήγιον.

Τὰ καλούμενα Προτάσιου, ὁ μὲν τόπος ἐκ τοῦ
ἀνωτέρω ρηθέντος (84) Προτάσιον ἐκλήθη, ἡ δὲ
νῦν ἐκκλησία τῆς ἁγίας Θεοτόκου ἐκτίσθη παρὰ
Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως, τοῦ ἀνδρὸς Σοφίας τῆς
λωθῆς, τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτων, ἀνεψιῦ τοῦ μα-
γάλου Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ ἀπὸ τοῦ Προτάσιου
ἕως τοῦ κτιστορὸς Ἰουστίνου διήλθον χρόνοι σβ'.

Τὰ λεγόμενα Στεῖρου, ὁ ναὸς τῶν ἀρχαγγέλων,
ἀπὸ στείρας γυναικὸς ἔλαβε τὴν προσήγοράν, πα-
τρικίας οὐσης καὶ παιδοποιησάσης· καὶ ἐν τοῖς
χρόνοις Λέοντος τοῦ Μακροῦ ἐκτέτριον μικρὸν ἦν.
Ἀπὸ δὲ τῆς γυναικὸς ὠνομάσθη ὁ τόπος, καὶ τε-
λευτησάσης διήλθουσιν χρόνοι σς', καὶ ἐκτίσθη ὁ
ναὸς παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ κτιστορὸς τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας. Συμπικνωμένον δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ αἰσμοῦ,
μετὰ χρόνους τλη' ἀνεκαίνισε αὐτὸν Βασίλειος ὁ
βασιλεὺς, ὅστις καὶ ἐκ τοῦ στρατηγίου ἄρας τὴν
φάλην τὴν χαλκὴν τίθεικεν αὐτὴν ἐκεῖτος (85).
Περὶ αὐτοῦ δὲ καὶ τὸν Κωνσταντῖνον, δὲ ἦν ἱστορημένος

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἡ Ἀρκαδιανὴ παρὰ Ἀρκαδίου
ἐκτίσθη, ἐπιλεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάρχου
ἐξ εἰς ὁφίκιον εἰς τὰ πρόκυνα (86) αὐτοῦ. Ἐξέλασε
δὲ αὐτοὺς Ἀρκαδιανούς (87)· πάνν γὰρ ἐφίλει αὐτὰ
καὶ τρεργάται.

Οἱ δὲ λεγόμενοι Τόποι οἱ κλησίον τοῦ ἁγίου Λαζά-
ρου διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν οὕτως. Ὅποτε ἐπανεστὴ
Βασίλειος βρουγγάριος καὶ πατρικίος Ζήνωνι τῷ
βασιλεῖ, δευτέρῳ ἔτει καὶ δεκάτῳ τῆς βασιλείας
αὐτοῦ μηνί, καὶ ἰδίωξεν αὐτὸν, καὶ ἐκράτησε Βασι-
λίσκος τῆς βασιλείας ἑτη δύο. Ὑποστρέψας δὲ ὁ
Ζήνων μετὰ δυναστείας στρατοπέδων ἀπὸ τῆς
μεγάλης Ἀντιοχείας ἦλθεν μετὰ παραχῆς ἐν τῇ
πόλει. Τοῦ δὲ Ἀρματίου τὸν στρατὸν τοῦ Βασιλίσ-
κου προδῶσαντος τῷ Ζήνωνι, ἔφυγε Βασίλίσκος σὺν
τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις· αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν
Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Ὁ δὲ Ζήνων ὥρισεν ἐκεῖσε
γενέσθαι τόπους κρητηρίων καὶ θρόνους τοῦ ἱερατι-
κοῦ καταλόγου καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ καθισθέν-
των ἐκεῖσε πάντων ἐνώπιον κατεδίκαζε τὸν Βασι-

scavit alius qui Jam Urbicius patricius et magister
militum Orientis, qui de re militari scripsit tempore
Anastasii Dicori, 180 annis post conditam Cpolim.
Domuum vero ejus una erat in Tauro, altera in
Strategio.

78 Locus dictus Protasii nomen habet a Prota-
sio magistro, ejus supra mentionem fecimus. Quae
vero hodieque ibi visitur ecclesia S. Deiparae, aedi-
ficata est ab imperatore Justino europalate, ma-
rito Sophiae cognomento Lobes, Justiniani Magni
ex sorore nepote, annis 253 post Protasii tempora.

Templum archangelorum nominatum Sterilis a
patricia quadam sterili cognomen accepit, et fuit
tempore Leonis Macelli parvum oratorium. Annis
autem 75 postquam illa mulier obiit, extruxit ibi
templum Justinianus Magnae Ecclesiae conditor;
quod terrae motu subversum post annos 338 renova-
vit Basilisus imperator, et insuper ablatam ex Stra-
tegio phialam aeream illuc transposuit. Idem evertit
statuam dictam Conopionem, quae muscis, culici-
bus, cimicibus, lendibusque avertendis istuc erecta
fuerat.

κατὰ μυθῶν καὶ κωνόπων καὶ ἐπιδίων καὶ κορίθων.
Ecclesia S. Joannis, cognomento Arcadiana, condita
fuit ab Arcadio. 79 qui sex millia civium sibi ad
processionis obsequium elegit, eosque vocavit
Arcadianos summo enim amore et beneficentia illos
prosequabatur.

Topi prope S. Lazarum propterea ita vocati
sunt, Basiliscus drungarius et patricius insurrexit
adversus Zenonem imperatorem decimo mense
post secundum imperii ejus annum, et fugavit ip-
sum, ejusque loco duos annos imperio praefuit.
Illi exactis Zeno cum potenti exercitu ex urbe
Antiochia rediit Cpolim. Basiliscus autem, ubi Har-
matium cum omnibus suis copiis ad Zenonem transi-
visse cognovit, continuo cum uxore et liberis in
ecclesiam antiquam S. Irenae confugit. Quare 'Zeno
ibi curavit fieri loca judiciaria et sedes pro universo
clero et senatu, in quorum omnium consensu et
praesentia condemnavit Basiliscum, et relegavit
eum in Limnas castrum regionis Cappadociae, ubi
reerato ostio inclusus fame et siti enecus fuit.

Meursii et Lambecii notae.

(83) Τὰ καμίνου. Supra dixit p. 46 τὸν κα-
λούμενον Βοῦν, seu solum nuncupatam Bovis, inde
nomen habuisse quod κάμνος, sive fornax instar
bovis formata ibi collocata esset, in qua puniebantur
malesici. Cederet ergo quis εἰς τὰ καμίνου
hanc hic esse atque illud quod antea dixit, εἰς τὸν
καλούμενον Βοῦν. Verum si non satis probabilis
haec videtur conjectura, scribendum est εἰς τὰ κρι-
μινία, id est, in regione ubi sunt thermæ quæ appel-
lantur Caminia. De his thermis supra p. 14 egit.
LAMB.

(84) Ἀνωτέρω ρηθέντος· p. 20.

(85) Ἐκεῖσε, καὶ τῆνικαῦτα παρελύθη τὸ ἱστοι-

χειωμένον στοιχείον τὸ μέγιστόν τε καὶ ἀνεγκατά-
στον τῶν ἐν τῇ πόλει, δηλονότι τοῦ πρὸς κωνσταντινῶς
καὶ τῶν μυτιῶν καὶ τῶν ἐμπιδίων καὶ φυλλῶν καὶ κο-
ρίθων, πρότερον χρόνους σς' μὴ ὄντων ἐν τῇ πό-
λει 3058.

(86) Πρόκυνα. Graeco-barbaris dicuntur proces-
siones solennes· ὁφικαίην vero, ut alias dixi, si-
gnificat comitari et honoris causa prosequi. LAMB.

(87) Ἀρκαδιανούς. Cedrenus: ποταὶ δὲ (sc. ὁ
Ἀρκαδιός) καὶ ἴδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει,
οὗ· ἐκέλευσεν Ἀρκαδιακούς. Utrumque ergo dicitur,
Ἀρκαδιακός, ὡς Κωνσταντινακός et Κωνσταντιανός;
et Θεοδοσιακός; et Θεοδοσιανός. LAMB.

Ob hunc igitur iudicium concessum locus ille Toporum nomen adeptus est. Eiusque vero pertingebant triclinia magni palatii a Constantino Magno condita.

εἰς κριτάς. Ἐφθονον δὲ ἐκείσε τὰ κτίσματα τῶν οὐθέντα.

80 Templum S. Deiparae cognomine viae Ductricis aedificavit Michael Methysta, quem Basilius Macedo interemit. Prius vero oratorium erat complurium caecorum, qui in fonte ejus loci se lavantes visum receperant; quam obrem ipsum quoque templum viae Ductricis cognominatum est.

Ecclesiam S. Deiparae nuncupatam Carabitzin sive navicellam idem Michael exstruxit. Caterum ob hanc causam ita cognominata est. Erat vidua quaedam tempore Theophili patris ejus, quae trirremem habebat mirae magnitudinis, eamque vi ipsi eripuit Nicephorus praepositus, domesticus imperatoris. Et licet vidua ea de re saepius ad imperatorem appellaret, adeo tamen a supradicto praeposito impeditur ut jus suum contra ipsum obtinere non posset. Quare ad extremam detrusa desperationem in auxilium vocavit aliquot ex minimis, qui coram imperatore joculari solebant: illi vero promiserunt ei se dolo quodam hanc rem imperatori indicaturos esse. Cum igitur ludi Circenses agerentur, introduxerunt naviculam cum carbasso, quam curru imponitam a cancellis usque ad solum iube altior protraxerunt, et coram imperatore collocantes unus alteri acclamabat: «Aperi os, et degluti illam naviculam.» Cumque alter se id facere posse negaret, respondit ille magna voce, ita ut ab imperatore exaudiri posset: «Nicephorus praepositus plenam trirremem viduae deglutire potuit, et tu ne tantillam quidem?» Quo audito interrogavit imperator an nondum jus suum illa mulier obtinisset, et cum cognosceret nondum factum esse, illico ad se vocavit Theodorum protospatharium et praefectum nuncupatum Myarchen, et eum jussit apportare ligna et virgulta, et ignem parare in sphendone,

Αἰσχον, καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Αἰμνας (88), χώραν Καππαδοκίας, ἐκωθεν καστελλίου. Τῆς δὲ θύρας σφραγίσας ἀπὸ λιμοῦ καὶ δίψης ἐξέλιπε. Τοῦτου χάριν ἐκλήθησαν τόποι, διὰ τοῦς καθεσθέντας ἐκ τρικλίνων παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτι-

τὴν ὑπεραγίαν (89) Θεοτόκον τὴν Ὁδηγὸν Μιχαὴλ ὁ μεθυστή; ἔκτισεν, ὅς καὶ ἀνηρέθη ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Πρῶτερον δὲ εὐκτήριον ὑπῆρχε ποτῶν τυφλῶν ἐν τῇ ἐκείσῃ πηγῇ νεφεμένων καὶ βαψάντων. Διὰ τὸ ἀναδιδέχαι οὖν ἐκείσε τοῦς τυφλοῦς ἐκλήθη Ὁδηγός.

Τὸ Καραβίτζιν τὴν Θεοτόκον ὁ αὐτὸς ἔκτισε Μιχαήλ. Ἐκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι χήρα γυνὴ τις ἦν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔχουσα κουμπάριαν παμμεγέθη, καὶ καθήρπαζε ταύτην Νικηφόρος πραιπόσιτος ὁ οὐκ εἰς ἄνθρωπος τοῦ βασιλέως. Ἡ δὲ χήρα πολλάκις ἐγκαλίσασα τὸν βασιλέα ἔμενεν ἀδιοικητος, κλυομένη ὑπὸ τοῦ θρήνεντος πραιποσίτου. Ἐξαπορήσασα οὖν ἡ γυνὴ τινὰς τῶν παιγωνιστῶν, οἱ ἦσαν εἰσθῆτι τοῦ βασιλέως ἐνώπιον παίζειν, προσεκαλέσθη εἰς βοήθειαν. Οἱ δὲ ὑπέσχοντο διὰ μηχανῆς τινὸς ἐλεποποιῆσαι τὸν βασιλέα. Καὶ δὴ ἱππικοῦ τελευμένου Καραβίτζιν ἀγαγόντες μετὰ ὀρμένου, καὶ ἐπὶ τῶν τροχῶν τῆς ἀμάξης θήσαντες, εἰλκον ἀπὸ τῶν καγαλλίων μέχρι τοῦ βασιλικοῦ στόματος, καὶ στήσαντες ἐνώπιον τοῦ βασιλέως ἐπέβδων εἰς τὴν εἰλκὴν. «Χάνε, κατάπιε αὐτό.» Τοῦ δὲ μὴ δύνασθαι τοῦτον ποιεῖσαι ἀντιλέγοντος, ὁ ἑταίρος μεγάλη φωνὴ εἰς ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐβόησεν. «Ὁ πραιπόσιτος; Νικηφόρος; τῆς χήρης τὸ κουμπάριον γεμάτων κατέπιε, καὶ σὺ οὐκ ἰσχύεις τοῦτο καταπιεῖν; Χάνε, κατάπιε αὐτό.» Τοῦτο τοῖνον ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν. «Ἀρά γε ἀμὴν οὐκ ἰδιοικῆθη ἡ γυνή;» Καὶ μαθὼν (90) μὴ διοικῆσθαι ἐκάλεσεν οὐτίκα Θεόδωρον πρωτοσπάθαιον καὶ ἱπάρχον τὸν λεγόμενον Μυάρχη, καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ κομίσαι ξύλα καὶ φρύγανα, καὶ ποιῆσαι κάμινον ἐν τῇ σφενδόνῃ, καὶ κατακαῦσαι (91) ἐν αὐτῇ τὸν πραι-

Meursii et Lambecii notæ.

(88) Εἰς Αἰμνας. Ita Chron. Alexandr. p. 602. Ejusdem nominis castrum fuit in Messenia, ejus meminit Pausanias, et aliud in Macedonia, ejus mentionem facit Procopius *De aedificiis* l. 4: sed ibi pro Αἰμνας perperam legitur λιμνας. Corrigendus quoque est Marcellinus Comes, ubi de interitu Basilisci agit. *In exsilium*, inquit, *missus est in oppidulum, quod Leminis in provincia Cappadociae dicitur, trusus fame extubuit.* Verisimile est pro Leminis scriptum fuisse *Limnæis*, sive λιμνητίς, quod idem valet atque λιμνας. Caterum ubi et quomodo Basiliscus peremptus fuerit, dubium est et controversum. Alii enim, ut Chronici Alexandrini auctor et Marcellinus Comes et Codinus, tradunt eum in castrum seu oppidulum Cappadociae nominatum Αἰμνας, in exsilium missum et intra terram quamdam istius loci fame enectum fuisse. Alii eum in Cappadociam quidem relegatum fuisse aiunt, sed in itinere in mansione quadam nuncupata Αχουσῶ fuisse occisum, ut testantur Niceph. Callist. 16, 8 et Evagr. 5, 8. Hinc patet Co-

dreni error, qui utramque opinionem confundi. D Αἰμνας igitur et Αχουσῶ sive Κουκουσῶ diversa sunt loca, non autem synonyma, ut quidam ex citatis Cedreni verbis putant colligi posse. Lamb.

(89) Τὴν ὑπεραγίαν. Ὅτι τοῦς Ὁδηγοῦς ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ ἀναγρηθείς ὑπὸ Βασιλείου, πρῶτερον οὖν ὑπάρχοντα· καὶ τυφλῶν πολλῶν τῇ ἐκείσῃ ὁσῇ πηγῇ βαψάντων καὶ ἑτέρων πολλῶν θαυμάτων γεγονόντων ἐκλήθη Ὁδηγός 3058.

(90) Καὶ μαθὼν. Ἡ δὲ γυνὴ περιστάσει κηρίον καὶ πικρὸν ἐπὶ πρόσκον ἰδέτο τοῦ βασιλέως ἐκδικηθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ λυπηθεὶς καὶ ἐργισθεὶς ἐκάλεσε τὸν Μυγάρχη λεγόμενον τὸν ἱπάρχον ὀνόματι Θεόδωρον 3058. Καὶ τότε ἡ γυνὴ προσελθοῦσα ἵστατο εἰς τὰς βαθμίδας καὶ ἰδέτο τοῦ βασιλέως δικαιωθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάνυ χολώσας ἐκάλεσε Vat.

(91) Κατακαῦσαι. Simile quid de Rhodano praeposito et Valentino imperatore narratur a Cedreno l. 4, p. 544. Lamb.

πρόσῃτον μετὰ καὶ τῆς στολῆς αὐτοῦ (92). Λάθρα A οὖν τὸν πραιπόσιτον ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἐπαρχὸν διὰ τινα ὑπόθεσιν. Κρατήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἐπαρχὸς ἔκρινεν αὐτὸν εἰς τὸν κάμινον. Εἶτα προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπῆραν ἡ χίρα τὸ ἴδιον κουμπάριον καὶ τὸ ἕμισυ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πραιποσίτου. Ἐν δὲ τῷ τόπῳ οὗτο ἔστιν ἡ ἐκκλησία, ἣν ἡ οἰκία τῆς χήρας, καὶ ἔλαβε προσηγορίαν καλεῖσθαι τὸ καραβίτζιν.

Τὸ τζυκανιστήριον ὁ μικρὸς Θεοδοσίος ἔκτισε. Τὸ δὲ σταύλεον τὸ τρουλλωτὸν ἔκτισε Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου, κοσμήσας αὐτὸν διὰ μαρμάρων πολυτελείων. Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν παρεξέβαλε (95) τὸ τζυκανιστήριον καὶ ἐπλάτυνεν. Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκτισε τὴν νέαν ἐκκλησίαν (95) τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τὴν ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὴν ἄγιον (96) Διομήδην (97).

Τὸν ἄγιον Θεόδωρον τὰ Σφωρακίου Σφωράκιος πατρικίος ἔκτισεν ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου καὶ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τι μέρος (98) τῶν πινῶν τῶν κατηγουμένων τῆς ἐκκλησίας χρυσοῦ κατηνάρια τρία ἀπέθετο. Μετὰ δὲ πλὴν ἔτη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Μαυρικίου ἐπακαύθη μέρος τι τοῦ ναοῦ, καὶ ἀνικοδομήθη παρ' αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ ἰδὼν τις Ῥωμαῖος εἰδεσθαι (99) εἰς τὸν ναὸν εἶδεν Ῥωμαῖα γράμματα ἐπὶ τινος τῶν πινῶν, καὶ ἀναγνοὺς αὐτὰ ἐγνώρισε τῷ βασιλεῖ (1) τὴν δύναμιν αὐτῶν (2). Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδωρῆσατο αὐτῷ κτήματα, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον.

Τὸν Πρέδρομον τὸν εἰς τὴν κόγχην ὁ αὐτὸς Σφωράκιος ἀνήγειρεν.

Τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἔκτισε Μαυρίκιος ὁ βασιλεὺς.

Τὸ δὲ τετραδίσιον (3) τὸ οὐτάγωνον, τὸ πλησίον τῆς Χαλκῆς, στοὰς ἦσαν ὅκτω, ἥγουν καμφορεῖαις τέσσαρες, ἐν οἷς ἦσαν (4) διδασκαλοὶ πάσης γραφῆς (5), οὓς εἶχον εἰς συμβούλην ὁ κατὰ καιροὺς βασιλεύοντες, καὶ εἰς τῆς αὐτῶν συναίνεσεως οὐδὲν ἐπράττειν.

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Αὐτοῦ. Ὁ καὶ παραυτὰ γέγονε. Καὶ ἡ γυνὴ ἀπέλαβε τὸ ἴδιον καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ οὐκ ὀλίγα. Διὰ δὲ τὸ κατεμείνειν ἑκάστος εἰς τὸν ἀπὸ Βαρδάρου ὄχλον τοῦ Μαυριανοῦ τὴν γυναῖκα ἐκάλεσε D Καραβίτζιν 3058.

(95) Τζυκανιστήριον Græco-larharis dicitur. quod Græcis antiquis σφαριστήριον, id est locus exercitii pilæ destinatus. LAMB.

(94) Παρεξέβαλε. Ἐποίησε τὸ πρὸς. μέγα Vat.

(95) Τὴν νέαν ἐκκλησίαν Ecclesie novæ B. Virginis a Basilio Macedone in palatio imperatorio extructæ elegantissima existit descriptio in oratione Photii patriarchæ CP. die ejus dedicationis habita, quam integrè inserendam esse putavi, quoniam hacenus edita non fuit et ad historiam Constantinianam pertinet. LAMB.

(96) Διομήδην. In codice Regio subiungitur καὶ τὸ Σταύριον, hoc est templum SS. Archangelorum cognominatum Σταύρου. Vide p. 78. LAMB.

(97) Διομή. Ἐν δὲ τοῖς ἡμετέροις χρόνοις πλείον τούτων ἐπλάτυνε Κωνσταντῖνος ὁ δούκας, κτίσας καὶ τὸν μέγαν τριβλίον, τὸν ἐπὶ δρόμον καὶ τὸν ἐνὰ κούδουχλον 3058.

A et præpositum uti erat amictus comburere. Claneum igitur imperator præpositum sub alio quodam prætexta ablegavit ad præfectum, a quo ille comprehensus et in caminum projectus est. Postea autem, ut jussu erat imperator, vidua propriam navem recepit, et insuper dimidiam partem bonorum præpositi. Cæterum ubi nunc est ecclesia, domus antea erat illius viduæ; et hinc locus ille Carabitzin vocatus est.

Tzycanisterium primo condidit Theodosius Junior. Postea vero 82 Michael Theophili filius trullatum addidit stabulum, quod pretioso marmore exornavit. Demum autem Basilius Macedo Tzycanisterium ampliavit. Idem imperator præterea extruxit ecclesiam novam S. Deiparæ in palatio, et alteram ejus ædem in foro et S. Diomedem.

S. Theodorum cognomento Sphoracii Sphoracius patricius tempore Arcadii et filii ejus Theodosii extruxit, et in illa templi parte, ubi Pini Catechumenorum sunt, abdidit tria centenaria auri. Illius templi pars quædam post 35 annos sub Mauricio conflagravit, et ab eodem reedificata est. Imperante autem Leone Sapiente Romanus quidam templum illud orandi causa ingressus vidit litteras Latinas in uno Pinsorum scriptas, legitque et imperatori earum significationem declaravit; a quo ille magna rennumeratus pecunia, allectus insuper fuit in ordinem illustrium.

Idem Sphoracius ædificavit quoque templum Sancti Joannis Præcursoris in Conche.

83 Oratorium S. Georgii ædificavit Mauricius imperator.

Tetradisium octangulum prope Chalceon orto erant porticus sive loca concamerata, in quibus commorabantur doctores omnium scientiarum, quos semper imperatores in consilium adhibebant, neque ferebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam

(98) Δὲ τι μέρος. Δὲ μέρος τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν πινῶν τῶν κατ. ἐπίθηκε Vat. Δὲ τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας ὁρόσσιον τοῦ κτίσθαι πίνουσαν εὖρα χρ. οἷον.

(99) Εἰδεσθαι. Τοῦ προσκυνῆσαι εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς πόλεως Vat.

(99*) Γράμματα ἰδὼν ἐπὶ τινος τῶν πινῶν τῆς τοῦ σφωρακίου ἐκκλησίας Vat.

(1) Βασιλεῖ. Βασιλεῖς λέγοντι περὶ χρυσοῦ τινος. Καὶ σταύλιντος καὶ ἀναλαμβανόμενου ταῦτα ἐποίησεν αὐτὸν ἰλλούστριον, οὗτος αὐτῷ καὶ χάραγμα λίθους ἔχ. 3058.

(2) Τὴν δύναμιν αὐτῶν. Scilicet tria centenaria auri ibi abscondita esse. LAMB.

(3) Τὸ δὲ τετραδίσιον. Anonymus in Collectaneis vocat τὸν τετραδίσιον ἑμβόλον. Notandum vero quod Codinus ἑμβόλους hoc loco interpretatur στοὰς εἰ καμφορεῖαις τόπους, id est porticus sive concamerata. LAMB.

(4) Ἐν οἷς ἦσαν. Καὶ διδασκαλοὶ ἕκαστος ἐτύγχανεν οἰκουμένην Reg. Vat.

(5) Διδασκαλοὶ οἰκουμένην significat academiam, sive gymnasium publicum. Vulgus universitatem vocat. LAMB.

ex illis creabantur patriarchæ et archiepiscopi. Duravit autem ista doctorum successio 114 annos, usque ad decimum annum imperii Leonis Syri, patris Constantini Copronymi. Ille enim divina privatus gratia doctores illos in probitati ejus assentiri nolentes præ ira omnes cum toto edificio combussit, sedecim nempe numero, professione vero monachos. μία αὐτοῦ πλῆθος; ὀργῆς, κατέκαυσεν αὐτοὺς ἅμα τοῖς οἰκήμασι, δεκαεὶ ὄντας, σχήματι μοναχού.

In Chalcoopræteis tempore Constantini Magni habitabant Judæi, et vendebant ibi æramenta. Post centum vero et 52 annos expulsi eos inde Theodosius junior, et loco repurgato templum S. Deiparæ exstruxit. Hoc autem templum terræ motu dejectum reedificavit Justinus ex europalata creatus imperator, et insuper ei possessiones immobiles largitus est.

Locus nominatus Illi domus erat Illi magistri, qui multos gessit 84 magistratus tempore Leonis Macelli et Zenonis. Idem illis imperium invasit, et collectis ex populo 70,000 militum adversus Zenonem insurrexit, qui ad ipsum debellandum ablegavit fratrem suum Longinum magistrum. Commisso autem prælio apud magnam Antiochiam victus est Longinus, et vix solus universo deletio exercitu Antiochiæ fuga servatus est. Verum Zeno iterum Joannem patricium cognomento Curvum misit cum magna Sythiarum et Macedonum manu; cum quo congressus illis in Seleucia omnino devictus est: sed fuga in quoddam castellum elapsus, et a propriis servis proditus, jussu supradicti Joannis decollatus est. Reliquos etiam ejus proceres comprehendit, et una cum capite illi basie inflixit ad Zenonem deduxit. Cæterum imperavit illis menses 26.

καὶ ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν παρὰ Ἰωάννου τοῦ ῥηθέντος. Συλλαβόμενος δὲ τοὺς ἀρχοντας, καὶ τὴν κεφαλὴν Ἰλλοῦ ἐπὶ δόρατος ἤνεγκε Ζήνωνι. Ἐτυράννησε δὲ ὁ Ἰλλος μῆνας· εἴκοσι ἕξ.

Locus dictus Phocolistum, ut quidam referunt, cognomentum ex eo habet quod Phocæ tyranni equus ibi caspitaverit et ceciderit. Panodorus autem Ægyptius et Theodorus Thebanus philosophus tradunt hunc locum olim extra Byzantium fuisse multis frequentatum latronibus, Constantinum vero Magnum, cum urbe possit esset, summa cum 85 diligentia eos pervestigasse, multosque ex iis captos inibi furcis affixisse, atque exinde locum nominatum esse Fulcolestem sive Furcam latronum.

ληστών, ἀνεσκολόπισεν ἑκαίς αὐτοὺς, ἔγουν ἐφούλκισεν, ἔθεν καὶ ὁ τόπος· ἐκλήθη Φουλκίστος (9).

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Πολλὰς ἀρχὰς διαύσαντος, nempe consul fuit sine collega anno p. Ch. n. 478. LAMB.

(7) Καὶ φυγών. Hæc illustrat et confirmat Marcellinus Comes his verbis: *Leontius interea rex et illic tyrannus in Papyrio Isauriæ castello capiti decollatus fuit. Capita eorum Cpolitim allata præfixa hastilibus tabuera.* Hoc factum est Dynamio et Sifidio coss. a. Ch. 488. LAMB.

(8) Πανόδωρος hujus ita meminit Georgius Syncellus: Πανόδωρος Ἀγύπτου μοναχὸς ἱστορικὸς, οὐκ ἄκίρος χρονικῆς ἀκριβείας, ἐν τοῖς χρόνις ἀκρίβειας· Ἀρχιεπίου βετιλίως καὶ Θεοφίλου Ἀλε-

Α τετοῖς ἐξ ὧν καὶ πολλοὶ ἐγένοντο πατριάρχαι καὶ ἀρχιεπίσκοποι. Καὶ κατὰ διαδοχὰς οἱ τοιοῦτοι διέσκαλοι διήρκεσαν ἐπὶ τοῦ δέκατου χρόνου Ἀλέντος τοῦ Συρογενούς τοῦ πατρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου. Οὗτος γὰρ παρατραπὲς τῆς θείας χάριτος καὶ γυμνωθεὶς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν μη συγκοινωνεῖν τοὺς τοιοῦτους διδασκάλους τῇ παρανο-
τοῖς οἰκήμασι, δεκαεὶ ὄντας, σχήματι μονα-

Β Εἰς δὲ τὰ Καλοκρατεῖα ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ἰουδαῖοι κατόικουν χρόνους ἑκατὸν καὶ τριάκοντα δύο, καὶ ἐπέπρασκον τὰ χαλκώματα. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδόσιος ἐξέλιπεν αὐτοὺς, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθάρσας ναὸν τῆς Θεομήτορος ἀνήγειρε. Συμπρωθέντα δὲ ὑπὸ σεισμοῦ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουρε-
παλάτων ἀνήγειρε, καὶ κτήματα ἐπεκύρωσεν αὐτῷ ἀκίνητα.

Γ Τὰ δὲ καλούμενα Ἰλλοῦ, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, οἶκος ἦν μαγίστρου τοῦ Ἰλλοῦ, πολλὰς ἀρχὰς διανύσαντος (6) μετὰ πολλῆς δόξης ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμαχέως καὶ τοῦ Ζήωνος. Τυραννήσας δὲ ὁ αὐτὸς Ἰλλος καὶ λαοὺ ἀθροίσας ἐδδομήκοντι χιλιάδας εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην ἀντήρε κατὰ Ζήωνος. Ὁ δὲ Ζήων ἀπέστειλε Λογγίνον μίγιστρον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πολεμῆσαι αὐτῷ, καὶ συμβολῆς γενομένης ἡτήθη Λογγίνος πλησίον Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, καὶ μέλις μόνος διεσώθη ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πάντες κατασπαγέντες, καὶ κατεδυνάστευσεν ὁ Ἰλλος σφόδρα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν ὁ Ζήων Ἰωάννην πατρίκιον, ἐπὶ κλῆν Κυρτὸν, μετὰ Σκυθῶν καὶ Μακεδόνων. Καὶ ἐν Σιλευκίᾳ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ Ἰλλοῦ ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος· καὶ φυγὼν (7) ὁ Ἰλλος· εἰς τι φρούριον παρεσθῆναι ὅπου τὸν οἰκίειον αὐτοῦ δοῦλον,
C καὶ κατεδυνάστευσεν ὁ Ἰλλος σφόδρα. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέστειλεν ὁ Ζήων Ἰωάννην πατρίκιον, ἐπὶ κλῆν Κυρτὸν, μετὰ Σκυθῶν καὶ Μακεδόνων. Καὶ ἐν Σιλευκίᾳ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ Ἰλλοῦ ἐνίκησεν αὐτὸν κατὰ κράτος· καὶ φυγὼν (7) ὁ Ἰλλος· εἰς τι φρούριον παρεσθῆναι ὅπου τὸν οἰκίειον αὐτοῦ δοῦλον,

Τὸ δὲ καλούμενον Φωκλίστον λέγουσι τινες οὕτω κληθῆναι, ὅτι Φωκὰ τοῦ τυράννου ἐφ' ἑαυτοῦ βαλόντος ὥλισθησε τὸ ἄλογον αὐτοῦ ἑκαίς καὶ ἐπεσεν. Ὁ δὲ Πανόδωρος (8) ὁ Ἀγύπτιος καὶ Θεόδωρος ὁ Θηβαῖος φιλόσοφος φασὶν ὅτι πρὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ τόπος οὗτος ἐξώθεν τῆς πόλεως ἦν, καὶ λησταὶ πολλοὶ ἦσαν ἑκαίς καὶ πολλοὺς τῶν Βυζαντιῶν ἐφόνευον. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος μετὰ τὸ κρατῆσαι καὶ κτεῖσαι τὴν πόλιν πολλὴν ποιήσας
D μείνος ἔρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

ἐν μείονι ἐρπυνεν, καὶ κρατήσας τινὰς τῶν τοιοῦτων

Εἰς δὲ τὸν τόπον (10) τῆς ἁγίας Θέλης (11), ἃ οὗτοι ἐπιλέγεται τὰ Κοντάρια, ὅρος, λέγουσι, νῆν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος. Καὶ τοῦ Αἵμου τῆς Θράκης βασιλείας ἐλθόντος πολέμῳ αὐτῷ, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιοῦτου τόπου τοῦ ἔρους κοντάρια, καὶ ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν παρωνυμίαν. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος ἀνήγγειρεν ἐκεῖσε ναὸν τῆς Θεοτόκου. Ὁ δὲ Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων (12) εἰς κάλλος καὶ μέγεθος ἐκλάτυνεν αὐτὸν, καὶ ἐπωνόμασε τῆς ἁγίας Θέλης.

Ὁ ἀρχιστράτηγος (13) τοῦ Ἀδᾶ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰουστίνου, τὸ δὲ ἐπωνυμιον εἴληπεν ἀπὸ τοῦ Ἀδᾶ μαγίστρου ἔχοντος ἐκεῖσε οἶκον.

Τὸν δὲ λιμένα τῆς Σοφίας Σοφία (14) ἡ Λωδὴ ἡ γυνὴ Ἰουστίνου ἐκτίσεν, ἔνθα καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς εἶχεν. Πρὸ δὲ τοῦ κτισθῆναι στοὰ ἦν ἐκεῖσε μακροστέης, παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κτισθεῖσα, ἐν ᾧ καὶ ἀνῆρχοντο οἱ φιλόσοφοι Θηβαῖοι (15), Ἀθηναῖοι καὶ Ἑλλαδικοὶ, καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄντων. Καὶ διήρχετο τοῦτο μέχρι Ἰουστίνου, καὶ πάντοτε ἐνίκαν οἱ δυτικοί. Ἐπὶ δὲ τούτου ἡγεθῆντες ἄλλοτε οὐκ ἀνῆλθον (16). Περὶ δὲ τοῦ λιμένος τοιοῦτό τι φέρεται. Λέγουσι γάρ οτι τῆς ῥήθσεως Αὐγούστης ἐν μᾶ χειμῶνος Ἰσταμίνης εἰς τὴν ἡλιακὸν τοῦ παλατίου, καὶ ὁρώσης τὰ πλοὰ κλυδωνιζόμενα ἐν τῷ αἰγιαλῷ διὰ τὸ μὴ εἶναι λιμένα, σπιαγχνισθεῖσα ἤρξατο ὁδύρεσθαι, καὶ εἰσαλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλεῖα τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἰκέτευσεν αὐτὸν ὅπως αὐτῇ παράσχω χρυσίον ἱκανὸν καὶ βασιλικὴν χεῖρα ἱκανὴν εἰς τὸ ποιῆσαι λιμένα. Καὶ καμφθεὶς τῇ αἰτήσῃ αὐτῆς ὁ βασιλεὺς προέταξε Ναρσὴ τῷ πατριάρχῳ καὶ πραιποσίτῳ καὶ Τρωλῳ τῷ πρωτοβεστιάριῳ κτῆσαι λιμένα. Οἱ καὶ βόθρυν μέγαν ὁρύξαντες ἐποίησαν τοῦτον κτιστόν. Διὰ καὶ προσήγο-

Meursii et Lambecii notæ.

D. de pœnis: *Famosos latrones in his locis, ubi grassantur sunt, furca figendos quampluribus placuit*; quæ verba ita transtulit Harmenopolus lib. 6 tit. 6: Οἱ ἐπίσημοι ληστοὶ ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς ἐπιτημύλλαν φουρκίζονται. Harmenopolis φουρκίζειν ἐπὶ Codini φουρκίζειν idem significat, nempe *furca affigere*, quemadmodum etiam φούλκα et φούρκα, hoc est *furca pœnalis*. Sic propter confusionem litterarum et per dicitur βάλκα pro βάρκα, πλώρα pro πλώρα, καρδηνάριος pro καρδηνάριος. Neque Græco-barbari tantum hæc litteras confundere consueverunt, sed ipsi etiam antiqui Græci, ut testatur Scholiastes Apollonii Rhodii: Διόπερ, inquit, ὀνομάσθη Κλῆρος ἀπὸ τῶν θαρῶνων· συγγενὲς γὰρ τὸ λτῷ ρ, ὡς ὁρηλοὶ ἀντὶ τοῦ ὁρηροί. Errat igitur auctor Glossarii Græco-barbari, qui φούλκην exponit *laqueum*, et φουρκίζειν diversæ ait esse significationis a φουρκίζειν. Utrumque enim idem significat, scilicet *suspendendo in furcam strangulari*; quod Ulpianus l. Sacrilegii § 1 D. ad leg. Juliam pecul. vocat in *furcas suspendere*, et anothymus auctor apud Suidam κρεμᾶν εἰς φούρκαν, et Cyrillus in Lexico διὰ σχοινοῦ φουρκίζειν. Idem quoque re vera significat φουρκίζειν in illis Cedreni et Balsamonis verbis, quæ citantur a glossographo. Quod porro attinet ad alterum Cyrilli locum ἀγγόνῃ βρόχος καὶ πνιγμονῇ ἡ διὰ σχοινοῦ, ὡς φούλκα, nemo non videt Cyrillum non dicere φούλκην idem esse atque ἀρρόνην sive *laqueum* sed νομῖσσε dicere ἀρρόνην significare et *laqueum* et ipsam suffocationem, quæ fit *laqueo*,

Ubi nunc est templum S. Theclæ, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantis mons fuit Quo vero tempore Hæmus Thraciæ rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hastas ceciderunt ex illa montis parte, quæ etiam nunc ex ea re Contaria nuncupatur. Sed Constantinus Magnus templum ibi ædificavit Virgini Deiparæ, quod postea Justinus ex curopalata creatus imperator ampliavit et exornavit, addito cognomento S. Theclæ.

Templum S. Michaelis archangeli cognominatum Adæ ab eodem Justino conditum est, cognomen vero habet ab Ada magistro, ejus domus ibi erat.

Portum Sophianum Sophia cognomento Lobe sive mutilata, uxor Justini, condidit, quo loco ipsius palatium fuit. Id antequam in eo loco edstrueretur, erat ibi oblonga porticus a Constantino Magno condita, in qua philosophi Thebani, Athenienses et reliquæ Græciæ discebant. Cum Cyprianis, et semper superarunt occidentales philosophi usque ad Justinum, sub quo semel victi nunquam postea reversi sunt. Cæterum de structura portus hæc narrantur. Stans aliquando hiemali tempore supradicta Augusta in solario palatii vidit naves in littore fluctibus agitari, quod nullus ibi esset portus. Quare per mortuam commiseratione imperatorem adivit, rogavitque daret sibi necessariam auri copiam et regie manus sufficiens adminiculum ad faciendum portum. Imperator autem ejus petitioni annuens, Narzæ præposito atque Trolle protovestiario portus condendæ curam injunxit, qui magnam fodientes fossam struxere portum, qui a supradicta Augusta Sophiæ nomen accepit. In medio hujus portus quatuor crexit columnas, quibus statuas superimposuit, suam

cujusmodi illa est qua necantur in furcas fixi. Quare pro ὡς φούλκα scribendum illic est vel εἰς φούλκην vel ὡς ἐν φούλκᾳ. LAMB.

(10) Εἰς δὲ τὸν. Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, ὁ ἅγιος Γεώργιος, ὅτι ἦλθεν ὁ βασιλεὺς Θράκης πρὸς Βύζαντα, ἔκοψαν 3058.

(11) Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς ἁγίας Θέλης. In eod. Regio hæc paulo diverse concepta sunt, quasi præcedentibus annexa essent: Λέγουσι καὶ περὶ τῆς ἁγίας Θέλης, ὅτι ὅτε ἦλθεν ὁ βασιλεὺς τῶν Θρακῶν Αἰμῶν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ ἐκεῖ ἔρους κοντάρια, καὶ οὕτως ἔλαβεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Κοντάρια Græcis recentioribus dicuntur *hastæ*. LAMB.

(12) Ὁ ἀπὸ κουρ. Ὁ πρωτοκουροπαλάτης ὁ ἀπὸ Σοφίας τῆς Λωδῆς 3058.

(13) Ἀρχιστράτηγον Græci Michaelē archangelum vocant quasi summum celestis militiæ principem, ut testatur Luitprandus de reb. Imp. l. 1 c. 1. Cæterum Adæ magistri, qui tempore Constantini magni vixit, meminit supra Codinus p. 30 LAMB.

(14) Σοφία. Ἰουστίνος ἔκτισεν εἰς πρόσωπον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας 3058 et Val.

(15) Οἱ φιλόθ. Οἱ τε Θηβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διελέγοντο μετὰ τῶν πολιτῶν φιλοσόφων C, οἱ φιλόσοφοι δυτικοί, Θηβαῖοι τε καὶ Ἀθηναῖοι καὶ διὰ Val.

(16) Ἐττηθέντες οὐδέποτε ἀνῆλθον μέχρι τῆς ἀμμερ 3058 ap. Bandurium.

nempe et Arabiæ filia suæ et Justinī mariti et Nar-
sæ præfecti structuræ. Factus autem est ille portus
252 annis post conditam Cpolin.

(17) καὶ Ἰουστινίου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ Ναρσῆ τοῦ
παρὰ Φιλίππου. ἔχον δὲ γράμματα τῶν μελλόντων. Μετὰ δὲ τὸ κτισθῆναι τὴν πόλιν συν' ἡρώων διελ-
θόντων ἐκτίσθη ὁ τοιοῦτος λιμὴν.

Buccinum locus ex eo ita appellatus est, quod
ibi olim supra murum essent buccinæ arææ; turris
autem in fistularum modum concava erat. 37 Au-
stro igitur vel aquilone vehementius spirante et
fluctus maris ad murum allidente spiritus intus co-
hibitus ascendebat usque ad foramina buccinarum,
et Sirenium instar edebat concentum auditu admi-
rabilem; cujus sonum inde resultantem opposita
turris excipiebat et similiter resonabat. Quando
autem profecturæ erant navales copię Romanorum,
congregabantur prius in hunc locum, et juxta so-
num turrium in navibus quoque tuba canebant, at-
que ita demum discedebant.

Locus nominatus Hormisdæ parvus erat portus,
navibus stationem præbens, antequam conderetur
portus Sophiæ. Postea autem per multos annos ne-
glectus et tandem totus oppletus fuit. Ille olim ha-
bitabat Justinianus Magnus, priusquam ad impe-
rium pervenit. Cæterum a conditore ejus Juliano
appellatus fuit portus Juliani.

Templum S. Platonis condidit Anastasius Dico-
rus, sub principium septimi sæculi. Derem vero co-
lumnas sculptura ornatas Thessalonica in hoc tem-
plum transtulit; quarum duæ ab imperatore Ro-
mano dicto Lecapeno in Chalceon transpositæ fue-
runt.

88 In templo S. Annæ nominato Diegeteæ ma-
ximum erat triclinium, in quo antiquitus demarchi
delectum habituri duas populi factiones congrega-
bant; eaque consuetudo duravit annos quingentos.
Accidit autem, cum Theodora Augusta Theophili
uterum gerens per porticum Blachernas adiret,
equum ejus ibi cæspitare ante narthecem ecclesiæ,
idemque cum reverteretur in eodem loco ipsi eve-

Αρίαν εἰληψε τῆς Σοφίας. Μίσον δὲ τοῦ λιμένος ἀνέ-
γειρε τέσσαρας κοίνας, ἐν ᾧ ὡν ἔσθησε τάδε τὰς
στῆλας, αὐτῆς τε καὶ Ἀραβίας τῆς ἀνεψίδος αὐτῆς
ἐκείσε παρισταμένου. Ἐξ ὧν αἱ δύο ἀφηρέθησαν
ἐκείσε παρισταμένου. Ἐξ ὧν αἱ δύο ἀφηρέθησαν
ἐκείσε παρισταμένου.

Τὸ λεγόμενον Βύκινον (18) οὕτως ἐκλήθη. Τὸ πα-
λαιὸν γὰρ σάλπιγγες ἦσαν χαλκαὶ ἐπάνω τοῦ τοίχου,
ὁ δὲ πύργος (19) ἦν κοῦφος καὶ συριγγώδης, καὶ νό-
του γεγενότος ἡ βορρᾶ σφοδρῶ καὶ τῶν κυμάτων τῶ
τοίχῳ προσκρουόντων ἀνέρχετο τὰ πνεύματα βλαία
ἀνωθεν πρὸς τοὺς ἀλλίσκους τῶν σάλπιγγων, καὶ
ὤπηγετο μέλος ξενίζον ἀκοῆς, ὡς Σειρήνων. Ἦν
δὲ ἀντικρὺ τοῦτου καὶ ἕτερος πύργος, καὶ δεξιέρ-
νος τὴν ἡχὴν τοῦ τοιοῦτου μέλους ἀπεδίδου καὶ αὐ-
τὸς ἦχον τὸν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἤθελε κινῆσαι Ῥωμαί-
κος στόλος, ὁμοῦ πρῶτον ἐκείσε ἡθορίζετο, καὶ κατὰ
τὴν ἡχὴν τῶν πύργων ἐσάλπικον αἱ νῆες καὶ ἀνέ-
βαινον.

Τὰ δὲ καλούμενα (20) Ὀρμισδοῦ (21) λιμὴν ἐπύ-
χανε μικρὸς, ἐν ᾧ ὤρμιον αἱ νῆες, πρὸ τοῦ κτισθῆ-
ναι τὸν λιμένα τῶν Σοφιδῶν. Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν χρέ-
νων ἀμαλγθεῖς ἐγαμίσθη. Ἐκείσε δὲ Ἰουστινιανὸς
ὁ μέγας κατέφκει πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι. Ἀπὸ δὲ τοῦ
κτισάντος αὐτὸν Ἰουλιανοῦ εἰληψε τὴν ἐπωνυμίαν,
καὶ καλεῖται Ἰουλιανὸς λιμὴν.

Τὸν ἄγιον Πλάτων Ἀναστάσιος ὁ δίκωρος ἔκτισεν,
ἐναρχομένου ἡγῆ τοῦ ἐβδόμενου αἰῶνος. Τοὺς δὲ κτί-
νας τοὺς δέκα, τοὺς ἐνδόξους γλυπτὰς, ἔφεραν ἀπὸ
Θεσσαλονίκης εἰς τὸν ναὸν, ὧν οἱ μὲν ὁκτώ ἴστανται
ἐν τῷ ναῷ, οἱ δὲ δύο ἡρῶσαν παρὰ Ῥωμανοῦ βασι-
λέως τοῦ Λεκαπηνοῦ καὶ ἐτίθησαν εἰς τὴν Χαλ-
κῇ.

Εἰς δὲ τὴν καλούμενην Διηγησιάν ἄγιαν Ἀναν
ἀθροίσαι ἐγένοντο πάλαι τῶν δύο δημοτικῶν μαρῶν,
καὶ τρέκλινος ἦν ἐκείσε παμμεγέθειστος, καὶ οἱ
ἤθελον ποιήσασθαι οἱ ἄμαρχοι ἐκλογὴν, ἐκείσε
ἡθορίζοντο. Διήρμασε δὲ χρόνους πεντακοσίους.
Θεοδώρας δὲ τῆς Ἀργούσσης τοῦ Θεοφίλου ἐκείσε
οὖσης, καὶ ἀπρχομένης διὰ τοῦ ἐμβόλου εἰς Βλαχί-
νας, καὶ τοῦ Ἰππου αὐτῆς ἐκείσε ὀλισθήσαντος;

Meursii et Lambecii notæ.

(17) Τῆς ἀνεψίδος αὐτῆς. Quamvis ita in omnibus
codicibus scriptis legatur, attamen dubium non
est quin hoc loco scribendum sit, ut supra p. 35 v.
12, καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς καὶ Ἑλένης
τῆς ἀνεψίδος αὐτῆς. Arabia filia fuit Justinī junioris
et Sophiæ, Helena autem Arabiæ filia fuit et Baduarīi
europalatæ. LAMB.

(18) Βύκινον et βούκινον Græco-barbaris dicitur
buccina. Credo autem ejusdem generis locum fuisse,
qui in quarta regione antiquæ Romæ fuisse memo-
ratur et nomen habuit *Buccinum aureum*. LAMB.

(19) Ὁ δὲ πύργος. Τὸ δὲ τοίχος ὀποκάτω ἦν συριγ-
γώδης κοῦφος. Καὶ οἱ δὲ ἦν νότος; ἡ βορρᾶς, σφοδρῶς
ἐκ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ἀποκρουούσης ἐκεί-
θεν ἀνέρχετο βλαία πνεῦμα καὶ ἤχε μαλωδίαν δίκην
σειρήνος, καὶ ἀνέτλεγεν ὁ ἕτερος πύργος ὁ ἀντι-
κρυσ. 3058.

(20) Τὰ δὲ καλ. Ὅτι τὰ καλούμενα Ὀρμισδοῦ
λιμὴν ἦν μικρὸς, ἐν ᾧ ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐχρη-
ματίσε κοίτινα καὶ ὠνόμασε Σίργιον καὶ Βίκχον.

Ἐσαύτως καὶ ἕτερον ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων,
ὅτε τὴν χρισμὴν ἔλαβεν ὀποκάτω τῶν βαθμίδων,
ὅτε καὶ τὴν ψαγὴν εἰς τὸ ἱππικὸν ἔπολε. Ἐκλήθη
δὲ Ἰουλιανὸς λιμὴν ὅτι ὁ κτίσας οὕτως ἐκαλεῖτο.
3058 ap. Bandurium.

(21) Τὰ δὲ καλούμενα Ὀρμισδοῦ. Hæc Codini
verba interpretanda sunt quasi dixerit eis δὲ τὰ κα-
λούμενα Ὀρμισδοῦ, id est in loco sive regione urbis
nominata *Hormisdæ*. Quod vero postea subiungit,
Justinianum ibi habitasse antequam imperaret,
testatur etiam Præcopius *De ædificiis* l. 4. LAMB.

(22) Ἰουλιανὸς λιμὴν. Portus Juliani supra que-
que meminit p. 52 v. 7. Perperam autem in
aliquot codicibus pro Ἰουλιανὸς legitur Ἰουστι-
νιανὸς; jampridem enim hic portus ante Justiniani
tempora cognomentum *Juliani* habuit. In cod. Re-
gio a præcedentibus hæc adjuncta sunt, atque ita
concepla: Ὁ δὲ Ἰουλιανὸς λιμὴν παρὰ Ἰουλιανὸν
ἐκτίσθη, ἐκεῖ αὐτὸς ἐκείσε φέκε. LAMB.

ἐμπροσθεν τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ, πάλιν δὲ ὁποστρε-
φούσης εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τοῦ αὐτοῦ ἐπιστήσαν-
τος· ἵππου, δι' ἀποκαλύψεως ἐν ὁράματι παραγγη-
σάμεν ἀνῆγειρε τὸν νῦν ὄντα ναὸν τῆς ἁγίας Ἀννης.

Εἰς δὲ τὰ νῦν καλούμενα Μαυριανοῦ (23) οἶκος
ἦν Μαυρικίου τοῦ βασιλέως· ἐτι δὲτος πατρικίου καὶ
κόμης τῶν ἐξουσιτέρων. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεύσαι
αὐτὸν ὠνομάσθη ὁ τόπος τὰ Μαυριανοῦ.

Τὸν δὲ θαυμαστὸν ναὸν τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως
(24), τὸν εἰς τὰ Μαυριανοῦ (25), Μαρκιανὸς ὁ δόσις
(26) ἤγειρεν ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλούτου
αὐτοῦ (27). Τὸν δὲ αὐτὸν ναὸν θέλων κτίσαι πρῶτον
εἰς τὰ Ψῆφα (28), ἐνθα ψηφίδα· ἔθες ἦν πωλεῖν,
ὠνήσατο τὸν τόπον εἰς δύο χιλιάδας νομίσματα διὰ τὸ
καὶ ὑπομνήματα ἐκείσε εὐρεθῆναι τοῦ ἁγίου Γρηγο-
ρίου τοῦ Θεολόγου πρὸ ἐτῶν φ' γράφοντα οὕτως·
« Ἀνακαινισθήσεται ὁ ναὸς οὗτος (29) εἰς κάλλος καὶ
μέγεθος, εὐοῖδα· τάδε μοι λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον·
πρῶτον γὰρ εὐκτήριον μικρὸν ἦν ἡ ἁγία Ἀνάστασις·
καὶ ἐξολοτρουλλός· ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ἐπε-
κασεν αὐτὴν δι' ὀρόφου χρυσοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἁγίαν
Εἰρήνην τὸ πέραμα (30) ὁ αὐτὸς δόσις Μαρκιανὸς
ἐκτίει (31) καὶ ἐτελείωσεν, εἰδωλείον πρῶτον ὑπάρ-
χουσαν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ νοσοκομεῖον.

Meursii et Lambecii notæ.

(23) Μαυριανοῦ. Si, ut ait Collinus, ille locus a
Mauricio imperatore nomen accepit, videtur pro
Μαυριανοῦ scribendum esse vel Μαυρικίου vel Μαυ-
ρομηνίαν vel Μαυρικιανοῦ, scilicet τόπου μέρη.
Iam paulo post ubi legitur ὠνομάσθη ὁ τόπος
Μαυριανός, scribendum videtur Μαυρικιανός. Ve-
rumtamen non expresse dico qui quam mutandum
esse, quia omnes codices scripti unanimiter recla-
mant. LAMB.

(24) Ἀναστάσεως. Ἀναστασίας ἵλεμ est: ut enim
ἀπόστασις ἐστὶ ἀποστασία, ἐπίστασις ἐστὶ ἐπιστά-
σις eandem habent significationem, ita etiam hoc loco
ἀνάστασις et ἀναστασία. Utrumque vero nomen
hæc ecclesia habuit vel propterea quod collapsa
fides catholica S. Gregorii Nazianzeni conationibus
ibi revixerit, vel quia mulier ex alto delapsa pre-
cibus presentium Christianorum mira ulose in vi-
tam fuerit revocata. Sed prior denominationis ratio
preferenda est, quoniam ab ipso S. Gregorio in
oratione ad 150 episcopos confirmatur, ubi tem-
plum illud hisce verbis alloquitur: Χαίρεις,
Ἀναστασία μοι τῆς εὐσεβείας ἐπώνυμε· σὺ γὰρ
τὸν λόγον ἡμῖν ἐξανίστησας ἐτι καταπρονοῦμεν,
τὸ τῆς κοινῆς νίκης χωρίον, ἡ Σηλώμ, ἐν ἡ
πρῶ-
τον τὴν σκητὴν ἐπέζημεν. Et in carmine, quo som-
nium suum enarrat ad illud templum pertinens·
Ἐδδορ δὴ γλυκὴν ὕπνον, Ἀναστασίαν δὲ τ'
[δυναμὶς]

Στήσαν ἐμοῖσι φέρων ἡματιοῖσι πόθοις,
Ἦ πρῶτον λόγον αὐτὴν ἐπὶ προσόδοισι μένοντα
Ἦ γὰρ ἐκ κορυφῆς οὐραίας ἀποστάτην.
Τούτῃ· Ἀναστασίαν μιν ἐπὶ κλητοῖς καλέουσι
Ἡδὲ, ἐμῆς καλῆς ἐργὸς ἀριστοκρόνον.
Plura de hoc templo vide apud Cedrenum, ubi
agit de Valentini junioris et Leonis Macellii
imperio, et apud Sozomenum 7, 5 et Nicephorum
Callistum 15, 22 et in Græcorum Menæis die 10 Ja-
nuarii. Cæterum in alio codice pro τῆς ἁγίας ἀνα-
στάσεως legitur τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Πω-
μαίας, quo probatur quod Metaphrastes, in vita
S. Marciiani, S. Anastasie martyri eam ecclesiam
dicatam fuisse tradit. LAMB.

(25) Εἰς τὰ Μαυριανοῦ. Metaphrastes et Græci

nire: quare per revelationem in somno monita ad-
deavit templum S. Annæ, quod nunc ibi visitur.

In loco cui nomen Mauriano habitabat olim
Mauricius, cum adhuc patricius esset et comes ex-
cubitorum. Postea vero, ubi imperio potius est,
Mauriani nomen locus accepit.

Admirandum templum S. Resurrectionis in Man-
riano ædificavit sua impensa beatus Marcianus; et
solum ubi illud exstructurus erat, ubi tessellæ olim
vendebantur, duobus millibus nummorum emit, eo
quod S. Gregorii Theologi commentaria ibi inventa
essent, in quibus 89 ante quingentos annos ita
scriptum erat: « Bene novi fore olim ut hoc templum
majus et pulchrius renovetur, ut mihi prædixit Spi-
ritus sanctus. » Ecclesia autem sanctæ Resurrectio-
nis prius parvum oratorium erat et ligneo trullo
tectæ; postea vero Basilii Macedo aureo laqueari
eam operuit. Idem Marcianus sanctam Irenem ad
trajectum condidit et absolvit, cum antea idolorum
delubrum fuisset, ut et nosocomium sive valetudi-
narium.

in Menæis aiunt hoc templum Anastasie fuisse et
τὸς δομῆναι ἐμβόλοις. LAMB.

(26) Μαρκιανὸς ὁ δόσις. Hic non est Marcianus
imperator, sed œconomus S. Sophiæ, cuius me-
moriam celebratur die 10 Januarii. Vitam ejus scri-
psit Metaphrastes. LAMB.

(27) Ἐκ τῆς περιουσίας καὶ τοῦ πλούτου αὐ-
τοῦ. Hoc est, quod ait Nicephorus Callistus, ἔθες;
ἀνῆγειρεν ἀναλώμασι. Rejicienda igitur est codicis
Regii lectio: constat enim S. Marcianum pridem
ante Asparis et Ardalaburi necem templum S. Ana-
stasie ædificasse. LAMB.

(28) Εἰς τὰ Ψῆφα. Hæc et quæ postea sequun-
tur de prophetico oraculo S. Gregorii Nazianzeni
de ædificatione templi S. Anastasie, proluxe nar-
rantur a Metaphraste in vita S. Marciiani. LAMB.

(29) Ἀνακαινισθήσεται ὁ ναὸς οὗτος. Eodem
sensu videntur intelligenda esse illa verba S. Gre-
gorii in oratione ad 150 episcopos: Ὡς τὰ ὁ μέγας
ναὸς οὗτος καὶ περιβόητος, ἡ νέα κληρονομία, τὸ
νῦν μέγας εἶναι παρὰ τοῦ λόγου λαβὼν, ἐν ἱεροῦ;
δυνάμει πρῶτον ἱερουσαλὴμ πεποιήχαμεν. Tunc
temporis enim, quo S. Gregorius templum S. Ana-
stasie ita alloquebatur, parvum adhuc erat ora-
torium. Sed postea secundum propheticum illius
presagium a S. Marciano in magnam basilicam
mutatum fuit et a Basilio Macedone splendido
exornatum. LAMB.

(30) Τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὸ πέραμα. Menolo-
gium Græcorum vocat τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν πρὸς
θάλασσαν, quod ἵλεμ est. Hæc enim procul dubio
S. Irenæ martyris ecclesia est, quam Procopius
sitam fuisse ait ad osium sinus nuncupati Cornu
et renovatam ab Justiniano imperatore: Ἐπίστανα
δὲ, inquit, κατ' αὐτὴν μέγιστα τοῦ κόσμου τὸ στόμα,
Εἰρήνης μάρτυρος νεὺς ἱδρύται. Ad differentiam
hujus templi S. Irenæ martyris, cognominati πρὸς
τὸ πέραμα sive πρὸς τὴν θάλασσαν, alterum tem-
plum a Constantino magno prope ecclesiam S. So-
phiæ conditum et Pacis æerne seu Christo dicatum
ἡ ἁγία Εἰρήνη ἡ καλαὴ, id est ecclesia vetus S. Pa-
cis, appellatum fuit. LAMB.

(31) Ἐκτίει — νοσοκομεῖον. Ἀνῆγειρεν. Ὁ δὲ

S. Theodorum ad Carbonaria Hilarion quidam A patricius tempore Leonis Macelli condidit.

Ecclesia SS. Quadraginta martyrum prætorium erat. Tiberius vero Thrax cum Anastasia uxore eductis inde captivis locum purgavit, et novo posito fundamento muros exstruxit usque ad altitudinem quatuor cubitorum. Quo mortuo Mauricius ejus gener, imperio potius, structuram ecclesie ab solvit soliumque in ea posuit.

Orphanotrophium S. Pauli sempiternæ memorie imperator Justinus cum Sophia uxore ædificavit; uti etiam nosocomium sancti 96 Zoticæ, ubi debilibus quies et alimenta ex eorum constituto præbentur.

Sub Constantio Constantini Magni filio Zoticus patricius et protovestiarius monachorum fraternitatibus habitacula exstruxit, victum quoque et amictum sufficienter subministravit. Quare a Constantio silvestribus mulis alligatus, iisque ad cursum stimulis, interemptus fuit.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Carpiani ædificavit Carpius patricius tempore Constantini Pogonati. Quæ vero Bassi dicitur, eam Bassus patricius, cujus domus ibi erat, sub impatore Justiniano magno condidit. Huic indignata Theodora Justiniani uxor caput fidelicis constringi jussit, ut præfocaretur.

Templum S. Artemii Anastasius Dicomus titulo S. Joannis Præcursoris primum exerat, ubi ipse, cum protoascretis adhuc esset, habitavit. Postquam vero reliquiæ S. Artemii eo translatae fuerunt, nomen ejus sancti templo impositum fuit. Præterea

Meursii et Lambecii notæ.

ἄνους Γρηγόριος ὁ Θεολόγος· ἐδίδασκεν ἐν τῇ αὐτῇ ναῖ τοῦ ὁρθοδόξου, εὐκταρῶς ὁση τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀνάστασις δὲ ταύτην ὁ ἱστορῶν φησὶν ὀνομάζεσθαι ἢ διὰ τὴν τῆς ὁρθῆς πίστεως ἀνάστασιν, ἢ διὰ τὸ γυναικα ἐγκύμονα πεσοῦσαν τελευτῆσαι· κοινῆς δὲ ὑπὸ τῶν ὁρθοδόξων γενομένης εὐχῆς ἀνίστη. 3053 ap. Banduriana.

(32) Ἀνακαθάρσις· καὶ διαμετρήσας καὶ τὴν ὕλην ἐναποθέμενος καὶ ἐκβαλὼν τὸ γῶμα ἰδὲμ. idem.

(33) Λωβὸς sive λελοῦνημένος dicitur mutilati. Itali vocant *li stroppiati*. Sic Procopius Pers. 1 privationem oculi vocat λώβην τοῦ ὀφθαλμοῦ. Errant enim qui λώβην tantum morbum aurium interpretantur, et λωβός; appellari aiunt qui eo morbo laborant. Non mirum vero est quod Collinus ait, Sophiam Justiniani uxorem domum exstruxisse mutilatis alendis destinatum, quia ipsa qua nescio corporis parte fuit mutila, ut indicat cognomentum ἡ λωβὴ seu ἡ λελοῦνημένη, quod passim cū a Collino tribuitur. LAMB.

(34) Post λαμβάνειν cod. 3053 ap. Banduriana, περίστατο δὲ Ζωτικῆς ὁ πρωτοβεσιτάριος αὐτοῦ τοῖς κρίμασιν.

(35) Πληττόμερος καὶ βλαζόμενος. Licet in coddicibus scriptis ita legatur, non tamen subito quin scribendum sit πληττόμερος καὶ βλαζόμενος, nampe ut referatur ad verba præcedentia

Τὸν δὲ ἅγιον Θεόδωρον τὰ καρβουνάρια Ἰαρίων τις πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λεωμαχίου ἀνήγειρε.

Ὁ ναὶς τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα πραιτόριον ἐτύγγανε. Τιθέριος δὲ ὁ Θράξ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἀναστασίᾳ τοὺς δεσμίους ἐξαγαγὼν, καὶ τὸν τόπον ἀνακαθάρσας (32), ἰεμελίωσε τὸν ναὶν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα, καὶ ἐξέβαλε τὰ τεύχη μέχρι πηχῶν τεσσάρων. Τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ Μαυρικίου ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ κρατήσας ἀνεπλήρωσε τὸν ναὶν καὶ ἰθρόνισεν αὐτόν.

Τὸν ἅγιον Παῦλον τὸ ὀρφανοτροφεῖον Ἰουστίνου καὶ Σοφία ἀνήγειραν οἱ ἀειμνηστοί. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν δεῖον Ζωτικὸν, καὶ ἐτύπωσαν ἀναπαύσεσθαι τοὺς λωβὸς (33) ἐκεῖσε καὶ σιτηρέσιον λαμβάνειν (34).

Ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Ζωτικὸς πατρίκιος καὶ πρωτοβεσιτάριος κτίει τοὺς ἐν κυρίῳ ἀδελφοὺς κατοικίας, τροφὰς αὐτάρχεις αὐτοῖς ἐπαγογγήσας· καὶ ἀμφοῖα. Διὰ καὶ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἡμίνοις ἀγρίοις προσδοθεῖς, κέντροις πληττόμενος· καὶ βλαζόμενος (35) τρέχειν, τίλει τοῦ βίου ἐχρήσατο.

Τὰ Καρπιανοῦ τὴν Θεοτόκον ἀνήγειρε Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Παγανάτου. Τὰ δὲ Βάσσης ἀνήγειρε Βάσσης πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ (36) τοῦ μεγάλου, ἔχων αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν οἶκον οὕτινος· εἰς ἐχθρὰν ἐλθοῦσα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπαγγέλλει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ χόρδας καὶ ἐπνίξεν (37) αὐτόν (38).

Τὸν ἅγιον Ἀρτέμιον Ἀναστάσιος ὁ δίκωρος (39) εἰς ὄνομα τοῦ Προδρόμου πρότερον ἀνήγειρεν· ἐπὶ γὰρ πρωτοασκηρήτης ὢν ἐκεῖσε κατέκειτο. Μετὰ δὲ τὸ κομισθῆναι εἰς αὐτόν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Ἀρτεμίου ὀνομάσθη ὁ ναὶς· τῷ ὀνόματι τοῦ (40)

ἡμίνοις ἀγρίοις. Cæterum de martyrio S. Zoticæ vide Græcorum Menologium die 31 Decembris. LAMB.

(36) Καρπιανὸς πατρίκιος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Παγανάτου. Τὰ δὲ Βάσσης ἀνήγειρε Βάσσης πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. In codice Regio et aliquot Vaticanis hic locus ita mutilatus est, Καρπιανὸς πατρίκιος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ etc. Errant igitur qui sola istius lectionis auctoritate confisi Carpiantum patricium Justiniani temporibus vixisse et a Theodora occisum fuisse affirmant. Porro Bassum patricium, cujus hic Codinus meminit, eum esse puto qui præfectus prætorio fuit Justiniano Augusto quartum consule. LAMB.

(37) Ἐπνίξεν αὐτόν. Hoc vero crudelitatis genus, de quo in præsentia Codinus agit, etiam in aliis, præterquam in Bassum, Theodora evenit. Describit Procopius in Ἀνακλότοις. LAMB.

(38) Καὶ ἐπνίξεν αὐτοῦ. Καὶ ἐπεπλήσαν οἱ τοῦτον ὀφθαλμοὶ C. Ἐπνίξεν αὐτὸν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ Reg. Val.

(39) Ὁ δίκωρος ὁ ἀπὸ σιελντίου ὁ Δυρραχίτης Val.

(40) Τὸν ναὶν τοῦ. Τὸν ἀρχιστράτηγον τὸν ὄντα εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανόν. Val.

ἀγίου. Ὁσαύτως· δὲ καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου Ἰουλιανοῦ ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος ἀνήγειρεν, ὅτι ὅταν ἦλθε μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ἐπὶ καὶς τυγχάνων, ἐκεῖσε ἐμάνθανε τὴν γραμματικὴν.

Ὁ δὲ ἅγιος Προκόπιος τὸ Κονδύλιον ἐκλήθη οὕτως διὰ τὸ Κωνσταντῖνον τὸν πατέρα Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομάρτυρος κονδύλισαι ἐκεῖσε τὸν ἔκπον αὐτοῦ καὶ ῥῆσαι αὐτόν.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος· τὰ λεγόμενα Κινθῆλια (41) ἀπὸ τοῦ κἀμνειν ἐκεῖσε τὰ μικρὰ καρφία τὰ καθάλλαριχά οὕτως· ἐκλήθη· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα καρφία λέγεται κινθῆλια.

Ὁ Ἀναστάσιος (42) μετὰ Ἀριάδνης ἔκτισε τὸν ναὸν τὸν ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς τῶν ἀγίων μ'. Ἀνήγειρε καὶ ναὸν ἑτερόν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐνθα καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ λεῖψανον ἐτίθη.

Τὸν ἅγιον Πολύευκτον Ἰουλιανὴ ἡ θυγάτηρ Ὁσθεντιανῶ τοῦ κτιστοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ἔκτισεν ἐπὶ χρόνους τέσσαρας καὶ ἥμισυ, τῶν τεχνιτῶν ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντων. Γυναικαδίσκη δὲ ἦν ἡ τοιαύτη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὰ δὲ Μεγαθίας ἀνήγειρε Μεγαθία δέσποινα ἐν τοῖς χρόνοις· Τιβερίου τοῦ Θρακῆς.

Ἡ ὁπαραγία Θετόκος ἡ Πονολύτρη οὕτως ἐκλήθη, ὅτι μεγάλα ἰάσαι· ἐκεῖσε ἐτελούντο καὶ πόνοι πολλοὶ ἐλόντο.

Τὰ Ἀρεοβίνδου (43) τὴν ἀγίαν Θετόκον ἀνήγειρε Πίτρος· μάγιστρος καὶ κουροπαλάτης, ὁ αὐτοῦ ἀδελφός· Μαυρικίου τοῦ βασιλέως· διὰ δὲ (44) τὸ εἶναι τὸν οἶκον Ἀρεοβίνδου ἐκεῖσε ἐκλήθη οὕτως. Μετὰ δὲ ἐννενηκοντα δύο χρόνους ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς (45) ἐκτίσθη καὶ τὸ λούμα.

Τὴν ἀγίαν Εὐφημίαν τὴν Ὀλυθρίου ἡ Θεομισῆς Εὐδοξία κτίσκειν ἀπήρξατο, καὶ ὤψωσεν ἀπὸ γῆς τὸ θεμέλιον μέχρι πηχῶν δύο. Πικρῶ δὲ θανάτῳ ἀρπαγίστης ἀνεπιτηρώθη παρὰ Ὀλυθρίου μαγίστρου τοῦ Ῥωμαίου, ἐκεῖσε τὸν αὐτοῦ οἶκον ἔκτιστο. Ἐκδομήσε δὲ αὐτὴν διὰ πολυτελῶν μαρμάρων, καὶ κτήματα δέδωκε πολλὰ καὶ ἱερὰ σκεύη.

Τὰ δὲ Ἀρματίου (46) οἶκος ἦν Ἀρματίου μαγίστρου τοῦ οἰκίου ἀνθρώπου Ζήνωνος, ὃς καὶ προσέθηκε τὸν στρατὸν ἀντάρτων βασιλέσκου κατὰ

Idem Anastasius 91 ecclesiam S. Iuliani condidit, quoniam puer cum parentibus suis Dyrrhachio veniens grammaticam ibi didicerat.

Ecclesia S. Procopii cognominata Condulium inde nomen accepit, quod Constantinus Justiniani Rhinotmeti pater in eo loco equum suum pugnis instigans præcipitaverit.

Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum Cinthelia ita appellatum est, quod ibi parvi clavi affigendis equorum soleis cederentur. Ejusmodi enim clavi vocantur cinthelia.

Templum SS. Quadrageinta, quod est apud ther-mas Constantianas, Anastasius cum Ariadna condidit. Idem aliud quoque titulo protomartyris Stephani ædificavit, ubi sanctæ ejus reliquie posite sunt.

S. Polyenctum Juliana Valentiniani filia extruxit intra quatuor annos cum dimidio, evocalis Roma architectis. Fuit autem hæc Juliana soror uxoris magni Theodosii.

Ædificium Megethiæ extruxit domina Megethia tempore Tiberii Thracis.

Ecclesia D. Deiparæ Ponolytræ ita cognominata est, quod magna istæ sanationum dona fierent, multique dolores et languores solverentur.

92 Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Areobindi Petrus magister et curupalata, gennianus frater Mauricii imperatoris, condidit : sed quod Areobindi domus ibi esset, inde ecclesia ita appellata fuit. Balneum vero ejusdem loci annis 92 post sub Justino Thrace extructum est.

S. Euphemiam dictam Olybrii Deo exorsa Eudoxia condere incepit, et fundamentum ad altitudinem duorum cubitorum supra terram perduxit. Postquam autem illa acerba morte sublata fuit, magister quidam Olybrius Romanus ibi habitans structuram absolvit, multisque pretiosis marmoreibus extornavit, et fundis sacrisque vasis ditavit.

Locus vocatus Harmatii domus erat Harmatii magistri, qui domesticus fuit Zenonis, et Basilisci exercitum ei prodidit. Quare ipsius Zeno-

Meursii et Lambecii notæ.

(41) Κινθῆλια sive σκυθῆλια Codinus paulo post interpretatur τὰ μικρὰ καρφία τὰ βαταλαριχά. Κάρφας et καρφία Græco-Barbari vocant clavos. Sic in quadam Leonis imperatoris constitutione equites secum circumferre jubentur πόδιχα σελήνια σιδηρὰ μετὰ κερφίων αὐτῶν, id est soleas lunatas ferreas cum suis clavis, scilicet quibus equorum ungulis suffiguntur. An forte etiam hic pro τὰ βαταλαριχά legendum est καθάλλαριχά? Interpretor autem καρφία καθάλλαριχά olivos equis calcandis destinatos. LAMB.

(42) Ὁ Ἀναστάσιος. Hæc in codice Vaticano prolixius narratur hoc modo : "Ὅτι τὸν ναὸν τὸν ὄντα εἰς Κωνσταντιανὰς· τῶν ἀγίων μ' Ἀναστάσιος καὶ Ἀριάδνη ἀνήγειραν. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν τὸν λεῖψανον τοῦ ἀγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνή-

γειραν ἑτερον ναὸν μικρὸν καὶ ἐπωνύμασιν αὐτῶν τοῦ ἀγίου Στεφάνου. LAMB.

(43) Ἀρεοβίνδου. Hic Areobindus præfectus prætorio Orientis et Africæ fuit, et Projectam Justiniani neptem uxorem habuit. LAMB.

(44) Ἀδὰ δὲ. Ὁ δὲ Ἀρεοβίνδος, δὲ ὃν ἐλαβεν ὁ τόπος· τὴν προσηγορίαν, ἐν τοῖς χρόνοις ἦν Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς τοῦ κρατίστου, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἦν ἐκεῖσε 3058. Ὁ δὲ — χρόνος ἦν Ἰουστίνου τοῦ κρατίστου καὶ Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς. Μετὰ δὲ δωδεκα χρόνους· ἐκτίσθη καὶ τὸ λούμα Val.

(45) Ἐπὶ Ἰ. τοῦ Θρ. Ἀπ' ἐκείνου τοῦ Ἀρεοβίνδου 3058.

(46) Ἀρματίου. Tripliciter hoc nomen scriptum invenit, nempe Ἀρματίου, Ἀρματίου et Ἀρμάτου. LAMB.

nis jussu interemptus est, cum per testudinem ascendere ad tribunal Hippodromi.

Prasina autem eo quod Prasinae factionis stabula essent, sic appellantur. Gerocomium a Marciano et Pulcheria conditum est. Artabasus autem imperator, qui adversus Constantium Caballinum insurgens 93 tres annos imperium obtinuit, et postea ab eo debellatus oculisque privatus fuit, is multas immobiles possessiones supradicto Gerocomio confirmavit eo quod domus ejus ibi sita esset. Ceterum vixit Artabasus annis 280 post conditum Gerocomium.

Cisternam cognomine arietariam, et Gerocomium, et balneum quod est in loco dicto Harmatii, extruxit Stephanus accubitor Mauricii imperatoris duodecim annis post ejus imperium.

Locus appellatus Zeugma ex eo nomen habet, quod reliquis S. protomartyris Stephani in urbem allatis usque ad hunc locum deductis, mulæ ibi iurui junctæ sunt, quæ eas porro ad thermas Constantinianas vexerunt.

Templum SS. Anargyrorum sive Cosmæ et Damiani, in Zeugmate situm, ædificavit sub Theodosio juniore Proclus patriarcha Cyprianus, discipulus sancti Joannis Chrysostomi.

Templum S. Eliæ, quod Petron dicitur, legiones tuncque exercitus Zenonis ex Persiæ redux collata magna auri summa, accedente etiam ipsius Zenonis et Ariadne auxilio, extruxerunt, quibus ille in castris apparuerat.

94 S. Euphemiam cognomine Petram Anastasius Dicomus et uxor ejus Ariadna ædificaverunt.

Gerocomium Geragathæ condidit Agatha Patri patricii filia, femina longe pulcherrima. Propterea autem Geragathæ nominata fuit, quoniam virginitalis suam usque ad senectutem illibatam servavit.

Meursii et Lambecii notæ.

(47) Ἀνερχόμενος τὸν κολλίαν. Adeo vicinum erat palatium imperatorium Hippodromo, ut ex palatio in tribunal Hippodromi per scalam cochlidem ascenderetur, ut testatur Chronici Alexandrini auctor: Καὶ παλάτιον, inquit, μέγα πύλησιν πλησίον τοῦ αὐτοῦ Ἰππικοῦ, καὶ ἀνοδὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰππικοῦ διὰ τοῦ λεγομένου Κολλίου. De hac scala cochlide loquitur in præsentia Codinus et p. 112, v. 10, ubi eam vocat τὴν σκοτεινὴν Κολλίαν. Ita enim undique tecta erat, ne transientes foris conspicerentur. Ejusmodi transitus tectos et secretos Codinus in libro de structura S. Sophiæ appellat διαβατικὰ σκεπαστά. De tribunali Circensi imperatoris, quod κάθισμα et στάμα βασιλικὸν τοῦ Ἰπποδρομίου Græci nuncupant, alias satis notavi. Lamb.

(48) Δὲ ὁ βασις. Δὲ ὁ τυραννιστὴς Καβαλλινὸς καὶ κρατήσας χρόνους τρεῖς καὶ τυφλωθεὶς ἀκίνητα 3058.

(49) Ζεύγμα. Quæ hic dicuntur de loco nuncu-

Ζήνωνος· ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνηρέθη προτροπῇ Ζήνωνος, ἀνερχόμενος τὸν κολλίαν (47) τὸν ἀνάγοντα εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰπποδρομίου.

Τὰ δὲ λεγόμενα Πράσινα διὰ τὸ εἶναι τοὺς σταβίλους τῶν Πρασίνων οὕτως ἐκλήθη. Τὸ δὲ γηροκομείον ἀνήγειρε Μαρξινδὸς καὶ Πουλχερία. Ἀρτάβασος δὲ ὁ βασιλεὺς (48) ὁ γαμβρὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου, ὅστις ἐπιβούλευον αὐτῷ καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας χρόνους τρεῖς, ἐτυφλώθη δὲ παρὰ τοῦ Κοπρινύμου ἡγήσαντος αὐτὸν καὶ τῆς βασιλείας· πάλιν κρατήσαντος, οὗτος ἀκίνητα πολλὰ κτήματα ἐπικύρωσε τῷ ῥηθέντι γηροκομείῳ, διότι οἶκος αὐτοῦ ἐκεῖσε ἦν. Μὰ δὲ σὺ ἐπὶ τῆς κτίσεως τοῦ γηροκομείου ἦν ὁ Ἀρτάβασος.

Τοὺς δὲ κριοὺς τὴν κινεστῆραν καὶ τὸ γηροκομείον καὶ τὸ λέγμα τὸ ἐν εἰς τὰ Ἀρματίου ἔκτισε Στέφανος παρακοιμώμενος Μαρξικίου τοῦ βασιλέως μετὰ δώδεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ναὸν ἀνήγειρε.

Τὸ δὲ καλούμενον Ζεύγμα (49) κατὰ τὸν πρῶτον τοιοῦτον ἐκλήθη. Τοῦ λεγμένου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἀνακομισθέντος καὶ μέχρι τοῦδε τοῦ τόπου ἀγθέντος, ἐκεῖσε ἐξεύχθησαν μοῦσαι καὶ ἦσαν αὐτὸ καὶ ἤγαγον μέχρι τῶν Κωνσταντινῶν.

Οἱ δὲ ἅγιοι Ἀνάργυροι οἱ ἐν τῷ Ζεύγματι παρὰ Πρόκλον πατριάρχον Κωνσταντινουπόλεως, μαθητὸς τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκτίσθησαν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Τὸν ἅγιον Ἠλίαν τὸ Πέτριον. Ὑποστρέψαντος Ζήνωνος ἐκ Περσίδος συνίδωκαν τὰ τέγμματα αὐτοῦ καὶ ὁ στρατὸς χρυσίον πολλὸν, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτοῖς συνδρομὴν μετὰ τῆς Ἀριάδνης ὁμοῦς, καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν, ὅτι ἐνεφανίσθη ἐν τῷ ταγεύειν.

Τὴν δὲ ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν Πέτριν Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος καὶ ἡ Ἀριάδνη ἀνήγειραν.

Τὰ Γηραγάθη· τὸ γηροκομείον Πέτρου πατριχοῦ θυγάτηρ ἔκτισε τὸν ναὸν Ἀγάθη (50), ὥραιότατη οὖσα πάντων. Ἐκλήθη δὲ Γηραγάθη διὰ τὸ φυλάσσειν τὴν παρθενίαν αὐτῆς μέχρι γήρατος. Ὑστερον δὲ

pato Zeugmate et translatione reliquiarum S. Stephani protomartyris, confirmat Nicetas rhetor in hacenus inedita oratione de passione S. Stephani et corporis ejus inventione, his verbis: Προλαβούσα τολύων, inquit, Ἰουλιανὴ καὶ διαπεράσασα τοῦτον εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον Σταυρεῖον, θέν ἐν τῇς ἡμιόνοισι ὑποεύξαντες τῷ ἄρματι καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῇ ἐπιβήμενοι σὸν ἤλαυνον ὡς ἐπὶ τὰς βασιλεῖας. Ταύτη τοι καὶ Ζεύγμα τὸν τόπον ἐκείνον ἔρασαν καταννομάσθαι. Et paulo post: Ἦγοντο δὲ τὰ ζῶα συντόνωσ, ἕως εἰς τόπον ἤλθον Κωνσταντιανὰς ἐνομαζόμενον. Ἐκὰ δὲ γινόμεναι καὶ ὥσπερ τινὶ δισμῷ βιάσθαι· κρατούμεναι μεταβαίνειν οὐκ ἴσχυον. Per τὰς Κωνσταντιανὰς· thermæ intelliguntur Constantinianæ. Perperam igitur in uno cod. Vat. pro μέχρι τῶν Κωνσταντιανῶν legitur μέχρι τῆς Κωνσταντίας. Vide Nicephorum Callistum 14, 9. Lamb.

(50) Ἀγάθη γραῦς ὥραιότατη τῇ εἵδει σφόδρα· εἶχε δὲ αὐτὸν οἶκον C.

διέφθειρεν αὐτὴν ὁ Κοπρώνυμος, δοῦς αὐτῇ πλοῦτον πολύν. Ἰππικὸν δὲ ἀγομένου ἔκραζεν ὁ δῆμος· Ἡ Ἀγάθῃ ἐγήρασε, σὺ δὲ αὐτὴν ἀνενέωσας. Ἦν δὲ ἐν τῷ κρυπτῷ σεβομένη τὰς ἀγίας εἰκόνας. Πληρωθέντος δὲ τοῦ γηροκομείου ὁ θεοστύγης Κοπρώνυμος ἀθροίσας τὰς εἰκόνας κατέκαυσεν ἐκεῖ.

Ὁ δὲ ἄγιος (51) Ἰουλιανὸς ὁ καλούμενος Πέρδιξ καὶ οἱ καθήμενοι ἐκεῖσε μοναχοί, σεβάσμιοι ὄντες καὶ ὅσοι, διὰ τὸ μὴ κοινοῦναι τῆς μισαρᾶς θρησκείας τοῦ Κοπρωνύμου κατεκαύθησαν παρ' αὐτοῦ ἅμα τῷ ναῷ. Ὁ δὲ μόλιδος ἀναλύσας κατῆλθε μέχρι τοῦ αἰγιατοῦ τῶν Σοφίων. Ἐκλήθη δὲ Πέρδιξ, ὅτι ἴστατο Πέρδιξ χαλκοῦς εἰς μίαν τῶν καμάρων, στηλωθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντινίου.

Τὰ δὲ καλούμενα Ἀντιόχου οἶκος ἦν Ἀντιόχου τοῦ πατρικίου καὶ πραιποσίτου καὶ βασιλίου Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως (52), πολλὰ· ἐπ' αὐτοῦ ἀρχὰς διανύσαντος. Πλοῦσιος δὲ γενόμενος σφόδρα πίνης ἐτελεύτησε διὰ τὸ δάκρυ καὶ ἐπιδαρὴν γενέσθαι καὶ δόλιον.

Ὁ δὲ ἄγιος Ἡσαΐας καὶ ὁ ἄγιος Λαυρέντιος ἐκτίσθησαν παρὰ Μαρτιανῶν καὶ Πουλχερίας τῶν δοιδίμων βασιλέων, ὅτε ἤχθη καὶ τὸ ἅγιον σῶμα Ἡσαίου τοῦ προφήτου ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ.

Τὰ δὲ καλούμενα Δεξιοκράτους οἶκος ἦν Πατρικίου οὕτως καλουμένου ἐν τοῖς χρόνοις Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, ἐν ᾧ (53) ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἐδείματο.

Τὰ Καρανῶν καὶ τὸν ναὸν καὶ τὸ γηροκομεῖον Μαρτίκιος ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ ἐμβόλῳ ἀνήγειρεν. Οἶκος δὲ ἦν πρότερον ἐκεῖσε Καρανῶν πατρικίου, ἐξ οὗ καὶ προσηγορεύθη ὁ τόπος.

Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν (54) Μαρτιανὸς καὶ Πουλχερία ἀνήγειραν, κοσμήσαντες αὐτὸν διὰ πολυτελέων μαρμαρίων καὶ ποικίλων. Βλαχερνῶν (55) δὲ ἐκλήθη τοιοῦδε τόπος, ἥ ὅτι βλάχνα ἦσαν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ ἐκώπησαν, καὶ οὕτως·

Meursii et Lambecii notæ.

(51) Ὁ δὲ ἄγιος. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰουλιανὸν μοναχὸς ὅστις κατέκαυσεν ὁ Καβαλίνος διὰ 3058.

(52) Ἀρχαδίου τοῦ βασιλέως. Quamvis hæc unanimis sit omnium scriptorum codicum lectio, statamen dubium non est quin legendum sit Θεοδοσίον τοῦ υἱοῦ Ἀρχαδίου. Hic enim est Antiochus Persæ et eunuchus, quem Isidigerdes Persarum rex post mortem Arcadii Theodosio juniore curatorem submisit, ut testantur uno ore Zonaras, Cedrenus, Nicephorus et ceteri scriptores. Eosdem vero quos in præsentia Codinus, etiam Cedrenus Antiocho titulos tribuit : Τῷ ἄρ' ἔπει, inquit, Θεοδοσίος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχον πραιποσίτον καὶ πατρικίον, τὸν βασιλεὺς αὐτοῦ, παπᾶν ἐποίησε. Utrobique βασιλεὺς Græco-Barbare dicitur monitor vel pædagogus. Lamb.

(53) Ἐν ᾧ. Ἐν ᾧ Μαρτίκιος γηροκομεῖον ἀνήγειρε σὺν τοῖς ἐμβόλοις. Ἦν δὲ ἐκεῖ οἶκος Καρανῶν πατρικίου, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐλάφην ὁ τόπος· τὴν προσηγορίαν Καρανῶν C. omisso de Cariano loco.

(54) Τὸν ναὸν τὸν μέγαν τῶν Βλαχερνῶν. Templum intelligitur B. Virginis, quod in suburbio Blachernis nominato a Pulcheria Marciani uxore

A Hanc tandem Constantinus Copronymus violavit et maximis ditavit opibus. Quare cum celebrarentur ludi circenses, acclamavit ei populus : Ἀγαθὴν jam vetulam tu renovasti. Cæterum ipsa clanculum colebat sanctas imagines. Absoluto autem Gerocomio impius ille Copronymus omnes collegit imagines, easque in loco combussit.

Ecclesia S. Juliani nominata Perdix, et qui eam inhabitabant sancti et venerandi monachi, assentiri nolentes detestabili sectæ Constantini Copronymi, ab eo simul combusti fuerunt ; et plumbum templi calore dissolutum ad litus Sophiarum defluxit. Cognomen vero Perdix ei dedit perdix ærea in uno ejus arcu ab ipso olim Constantino Magno posita.

B

In loco qui vocatur Antiochi, domus erat Antiochi patricii et præpositi, qui bajulus fuit Theodosii Junioris, filii Arcadii imperatoris, 95 et multos sub ipso magistratus gessit. Hic licet valde dives fuerit, attamen obijt pauper, propterea quod injustus esset et damnosus et fraudulentus.

Templa SS. Esaiæ et Laurentii ab imperatore Marciano et ejus uxore Pulcheria ædificata fuerunt, quorum tempore sanctum corpus Esaiæ prophetæ Hierosolyma allatum fuit.

In loco qui vocatur Dexiocrat's, domus erat Patricii ita nominati, qui vixit sub Theodosio juniore et ibi templum atque Gerocomium exstruxit.

C

Templum et Gerocomium, quæ vocantur Cariana, una cum porticu Mauricius imperator condidit. Quia vero antea ibi domus erat Cariani patricii, locus inde cognomentum accepit.

Magnam ecclesiam Blachernarum Marcianus et Pulcheria ædificaverunt, variisque et pretiosis marmoribus exornarunt. Blachernæ autem dictæ sunt vel quasi Blachernæ, quod locus filicibus esset consitus ; 96 vel quasi Lacernæ, quod locus esset la-

D

conditum et ab Justino seniore et Justiniano ampliatum et renovatum fuit. Ejus templi præter Nicephorum Callistum 15, 14, passim sit mentio apud ceteros scriptores historia CP. Lamb.

(55) Βλαχέρναι. Blachernæ locus erat suburbanus ad ostia Euxini maris ; quamobrem etiam Procopius templum B. Virginis ibi exstructum ἐπιτολίτιστον nuncupat. Triplicem vero rationem nominis affert Codinus, primo βλαχέρναν quasi βλαχέρναν dici, quod filicibus esset consitus : βλάχρον enim aquæ atque πῦρος filicem significat, ut testatur Phanias apud Athenæum et scholiastes Nicandri ; secundo βλαχέρναν quasi λαχέρναν nominari, quoniam locus erat λαχχώδης sive lacunosus et palustris. Etsi quidem dæ eymologiae veræ non sint, verisimiles tamen sunt ob loci situm. Cæterum tertia paulo obscurior est, nempe ὅτι βλάχρον τινὸς κέρμα ἦν ἐκεῖσε, hoc est, ut ego interpretor, ob eadem cujusdam Walachi. Quarta hujus loci eymologia, quod a quodam ibi regnante nomen adeptus sit, inutilis est et nullius momenti, licet eam velut ex Dionysio Byzantio excerptam quidam ostentent. Lamb.

runosus et abundaret aquis; vel ob Vlach, cuius-
dam caedem.

Ecclesiam S. Deiparae, quae nuncupatur condito-
rium sacrum, extruxit Leo Macelas; ubi sacram
illam arcam collocavit, in qua divina vestis S. Ma-
tris Dei reposita erat, l'em quoque balneum ibi
aedificavit, multasque possessiones et aurea argen-
teaque vasa et cimelia ei largitus est. Ille templum
olim extra portam erat: postea vero Heraclius muro
illud circumdedit, eo quod multa ibi fierent mira-
cula et plurimi a morbis liberarentur.

Chrysobalandum sive auricrumena domus erat
Nicolai patricii et domesticci Orientalium, quam ille
mutavit in duo templa S. archangeli Michaelis
et S. Panteleemontis ob hanc causam. Uxor supra-
dicti domesticci marito in castris commorante ab
alio quodam adulterabatur. Qua de re ipse certior
factus improvise in urbem rediit, et ambos simul
deprehensos articulatum consecuit. Postea autem
reconciliatione et metu extremi iudicii duo haec tem-
pla condidit. Cum vero absoluta jam fere structura
defectu pecuniae plurimum angeretur, apparuit ei
in somno archangelus dicens: «Abi ad illum locum
vicinum Asparis cisternae, et invenies crumenam
centum aur. libras continentem.» Domesticus igitur
97 eo accedens eura neminem invenit, et consum-
mata templorum structura locum, ut antea diximus,
nominavit Chrysobalandum.

Monasterium S. Euphrosynae cognominatum Li-
ballia primum ab Irene Atheniensis exiguum valde
et pauperitimum conditum fuit: postea autem, ubi
Michael Theophili filius cum Theodora matre et
soribus suis simultatem habere cepit, e palatio
illas in hoc monasterium detruxit, quod ampliatum
multis possessionibus ditavit. Ceterum ab una
Euphrosyna, quae bene et religiose vivebat, ita co-
gnominatum est hoc monasterium.

In loco nunenpato Deutero sive Secundo stabat
Justiniani Rhinotmeti statua, quam postea Bardas
Caesar patruus Michaelis filii Theophili dejectam
confregit. Appellatus autem est locus Deuteron ob
hanc causam. Justinianus Rhinotmetus a Leontio
patricio rerum potiente exsul in Chersonem rele-

A ἐκτίσθη ὁ ναὸς, ἡ ἐκλήθη (56) Λακέρνα καὶ Βλα-
χέρνα, ὅτι λακκώδης ἦν ὁ τόπος, καὶ διὰ τὸ εἶναι
ἐν αὐτῷ πολλὰ ὕδατα, ἡ ὅτι Βλάχου τινὸς κίρμα
ἦν ἐκεῖσε.

Τὴν ἀγίαν σορὸν (57) τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου
ἀνήγειρε Λέων ὁ Μακελῆς, ἐνθα κατατίθετο τὴν
ιεράν σορὸν, ἥ ἡ θεία ἱσθὴς τῆς Θεομήτορος ἐνα-
πίκετο. Ἐκεῖσε πολλὰ ἰσχυρὰ καὶ θαύματα γίνοντο.
Οὗτος ἔκτισε καὶ τὸ λούμα καὶ ἐπεκύρωσε κτήματα
πολλὰ καὶ ἀκίῳ καὶ καμῆλια χρυσᾷ τε καὶ ἀργύ-
ρῳ. Ἐξω δὲ τῆς πόρτας ἐτύγγανεν, ὅπῃ δὲ Ἡρα-
κλείου περιεκλείσθη, πολλῶν γενομένων θαυμάτων
καὶ ἰσχυρίων ἐν αὐτῷ.

Τὸ Χρυσοβάλλαντον (58) οἶκος ἦν Νικολάου πα-
τρικίου καὶ domesticκοῦ τῆς ἀνατολῆς, ὃν ἀνήγειρεν
εἰς ναοὺς δύο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ ἀγίου
Παντελεήμονος. Διὰ δὲ τὸν τρόπον τοιούτων ἀνήγειρεν
αὐτοῦς. Τοῦ ῥηθέντος domesticκοῦ ἐν τῷ ταξιδίῳ
χρονίζοντος ἐμοιχεύετο ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Εἰτα ὁπισ-
θελὼν ἐν τῇ πλῆει, καὶ φωράσας τὸ δρώμενον μύ-
σος, συλλαβὼν ἀμφοτέρους μεληδὼν κατέκοψεν.
Ὑστερον δὲ εἰς ἐνοσίαν ἐλθὼν τοῦ φοβεροῦ κρατῆ-
ρος ἀνήγειρε τοῦδε τοῦ ναοῦ. Παρὶ δὲ τὸ τέλος
ἐλθὼν τῶν κτισμάτων, καὶ ἀδημονῶν διὰ τὸ μὴ
ἔχειν χρυσίον, ὥσθι αὐτῷ κατ' ὄναρ ὁ Ἀρχάγγελος
λέγων: «Ἀπελθε εἰς τὸνδε τὸν τόπον, πλησίον τῆς τοῦ
Ἀσπαρος κινστέρνης, καὶ εὐρήσεις βαλάντιον χρυ-
σίου λίτρας ἔχον ἑκατόν.» Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ εὐ-
ρὼν αὐτὸ ἀνεπλήρωσε τοὺς ναοὺς καὶ ἐκάλεσε τὸν
τόπον, καθὼ γράφομεν, Χρυσοβάλλαντον.

Ἡ μονὴ τῆς ἀγίας Εὐφροσύνης, ἣτις λέγεται τὴ
Λιθιδία (59), ἐκτίσθη παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθη-
ναίας μικρὰ καὶ πενήχρᾳ. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς
Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, εἰς ἔχθραν ἐλθὼν μετὰ
Θεοδώρας τῆς ὀρθοδόξου τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν
ἀδελφῶν, κατεβίβασεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ παλατίου καὶ
εἰσήγαγεν εἰς τὴν τοιαύτην μονήν, καὶ μεγαλύνει
καὶ κτήματα πολλὰ δωρησάμενος. Ἐκλήθη δὲ Εὐ-
φροσύνης ἀπὸ μιᾶς τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Εὐφρο-
σύνης τοῦνομα, καλῶς βιωσάσης καὶ ἀσκητάσης.

Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον (60) ἐν τῷ κίον
Ἰστατο στήλη Ἰουστινιανοῦ τοῦ Πρωτομήτορος. Ταύτην
δὲ κατεβίβασε Βίρδας Καίσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ
υἱοῦ Θεοφίλου, καὶ συνέτριψεν. Ἐκλήθη δὲ ὁ τό-
πος τὸ Δεύτερον κατὰ τὸν τρόπον τοιούτου. Ἀσκητοῦ
πατρικίου καταδυναστεύσαντος καὶ κρατήσαντος,

Meursii et Lambecii notae.

(56) Ἡ ἐκλήθη. Ἡ ὅτι λακκώδης ἦν ὁ τόπος καὶ ποτε
ἐναποκλήθηνα λακέρνα ἠγρεύθησαν, καὶ διὰ τοῦτο
ἐκλήθη Βλαχέρνα καὶ λακέρνα διὰ τὸ εἶναι πολλὰ
ὕδατα 3058.

(57) Τὴν ἀγίαν σορὸν. Vide Nicephorum Calli-
stium 15, 24 et Metaphrastem De inventione vestis
B. Virginis. Erat autem hoc templum in suburbio
Bachernis. Quare etiam per illa verba quae paulo
post subiungit, οὗτος ἔκτισε καὶ τὸ λούμα, intelli-
gendum esse puto τὸ λούμα τῶν Βλαχερνίων, cuius
meminit p. 51, v. 10 et p. 128, v. 1. Lamb.

(58) Χρυσοβάλλαντον. Secundum Codini etymo-
logiam Χρυσοβάλλαντον a vulgo corrupte nominatum
fuisse videtur hic locus, cum antiquitus appella-

retur Χρυσοβάλλαντιον. Lamb.

(59) Τὰ Λιθιδία. Videtur hoc monasterium ita
cognominatum fuisse, quod situm esset in loco
suburbano Cpoleas, qui Λιθιδίων seu Pratum appel-
labatur. Lamb.

(60) Εἰς τὸ λεγόμενον Δεύτερον. Hoc templum
ab Justiniano magno exstructum fuisse testatur
Procopius De aedificiis 1, p. 183, 15 Bonn. unde
patet locum urbis nuncupatum Δεύτερον sive Se-
cundum non ob recuperatum Justiniani Rhinoti-
meti imperium ita nominatum fuisse, ut tradit
Codinus, sed pridem antea cognomentum illud
habuisse. Lamb.

ἐξόριστον ἐπέμψε τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς Χερσῶνα, ὅστις ἐποίησε ἐκεῖ χρόνους δέκα. Φυγὴ δὲ μετὰ ταῦτα χρησάμενος ἦλθεν εἰς Τέρβελιν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Βουλγάρων, καὶ ἤγαγε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, Θεοδώραν τοῦνομα. Ἐλάβε καὶ στρατὸν παρ' αὐτοῦ, ἀνδρας πολεμιστὰς· χιλιῶδες μὲν, καὶ ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, ζητῶν τὴν οἰκίαν ἀρχῆν. Μὴ δεχθεὶς δὲ παρὰ τῶν πολιτῶν ὑπὸστρεψε πρὸς τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρταν (61), καὶ εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀγωγοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν τόπον οὗ ἵσταται ὁ κίων (62)· αὐτόθι γάρ εἶχε τὴν διάκονίαν ὁ ἀγωγός. Καὶ δευτέρον βασιλεύσας τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὴν στήλην αὐτοῦ ἔθετο ἐπὶ τοῦ κίονος, καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Δεύτερον. Ἀνῆγειρε δὲ καὶ τὸν ἐκεῖσε ναὸν τῆς ἀγίας· Ἀννης (63) διὰ τὸ εἶναι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔγκυον, καὶ ὀπτανθῆναι παρὰ τῆς ἀγίας εἰς τὴν τοιοῦτον τόπον κτεῖσαι αὐτῇ ναόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἅγιον αὐτῆς σῶμα καὶ τὸ ὁμορφέριον ἐπὶ τούτου ηἴκε.

Τὸ δὲ Σηροκλήσιον ὁ ἅγιος Γρηγόριος· ἐκτίσθη παρὰ τινος πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου.

Τὸν ἅγιον Ῥωμανὸν ἡ ἀγία Ἑλένη ἔκτισε, καὶ πηξίον αὐτοῦ τὴν ἀγίαν σορὸν καὶ τὸ λείψανον κατέθετο τοῦ προφήτου Δανιὴλ καὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Νικήτα καὶ ἑτέρων πολλῶν προφητῶν λείψανα, ἅπερ ἤγαγε ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἀπαιθουῖσαι· φηλάφισιν τοῦ τιμίου σταυροῦ. Λέγεται δὲ ὅτι οἱ ποιηταὶ τῶν κανόνων, ὁ ἅγιος Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος (64) ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Στουδίτης, διὰ τὴν φόβον φυγόντες τοῦ Συρογενεὸς Λέοντος τοῦ εἰκονομαχοῦτος, ἐκεῖσε ἐκάθηγον καὶ ἐποίουν τοὺς κανόνας. Πεντακῶσια δὲ (65) ἔτη διῆλθον, ἀπ' οὗ ἐκτίσθη ὁ ναὸς, μέχρι τῆς τῶν φερόντων ποιητῶν κατοικίας.

Ἀλλὰ καὶ τὴν μονὴν τῶν ἁγίων Κάρπου καὶ Παύλου ἡ ἀγία Ἑλένη ἔκτισεν, εἰς μίσησιν τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ, μετὰ κοιτῶνων καὶ θαυμαστῶν μαρμάρων, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὴν κινστέρναν (66) τοῦ Βῶνου Βῶνος· ὁ μάγιστρος ἔκτισεν, ὁ οἰκιστὴς· Ἀνθωπιος· Ἡρακλείου, ὃν καὶ κατέλιπεν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἀντ' αὐτοῦ, ὅτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως κατὰ Περσῶν.

Τὴν δὲ Μωκισίαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος ἔκτισεν. Ὅτε δὲ αὐτὴν ἔκτισεν, λείψας ἦν ἐν τῇ πόλει ὕδατος·

A gatus fuit, ubi cum decem mansisset annos, profugit tandem ad Terbelim Bulgarorum principem, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit et insuper exercitum 15 militum millia subministravit. Hunc ille contra Copolim duxit ad repetendum imperium suum. Cum vero cives eum recipere nollent, simulata fuga, apud portam 98 urbis quam vocant antiquam, clanculum per aquae ductum in urbem introrupit, eo loco ubi nunc columnia superest, quod ibi aqua ductus spiraculum esset. Ila secundum adeptus imperium statum suum illie erexit, et locum vocavit Deuteron sive Secundum. Ibidem quoque templum S. Annae aedificavit, quod uxorem ejus gravidam per visum monuit ut in eo loco templum sibi conderet. Quo postea etiam sanctorum ejus corpus una cum ejus humerali translatum fuit.

Templum S. Gregorii, quod cognominatur Xerocepium, extruxit quidam patricius sub Theodosio majore.

Ecclesiam S. Romani B. Helena aedificavit, et prope eam deposuit capsam cum reliquiis prophetarum Danielis et magni martyris Nicetae, uti et aliorum prophetarum reliquias, quas Hierosolyma secum attulit. In hac ecclesia ferunt canonum auctores S. Josephum et fratrem ejus Theodorum Studitam metu Leonis Armenii Iconomachi profugos latuisse et canones composuisse. Ex quo autem ecclesia illa condita fuit usque donec supradicti poetae ibi habitarent, praeterierunt anni quingenti.

Praeterea etiam aedificavit S. Helena monasterium SS. Carpi et 99 Babylae ad imitationem sepulcri Christi ex vario et admirando marmore, multisque possessionibus ditavit.

Cisternam Boni Bonus magister condidit, domesticus Heraclii imperatoris; cui etiam imperator adversus Persas profecturus custodiam urbis et vices suas demandavit.

Cisternam Mocensem Anastasius Dicorus extruxit, cum tanta in urbe aquae et frumenti esset ino-

Meursii et Lambecii notae.

(61) Τὴν παλαιὰν καλουμένην πόρταν. De portis urbis nominata antiqua pluribus p. 123, v. 9 sqq. agitur. Lamb.

(62) Ἐξῆλθεν εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ κίονος ἰσθμὸν τῆς πόλεως 5058.

(63) Τὴν ἐκεῖσε ναὸν τῆς ἀγίας Ἀννης. Procul dubio intelligitur templum S. Annae, quod Procopius ait ab Justiniano in loco urbis nuncupato Deutero aedificatum fuisse. Errat igitur hoc loco Codinus, et opus Justiniani magni falso ascribit Justiniano Rhinotmeto. Lamb.

(64) Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος. De S. Theodoro abbate monasterii Studiani prolixè agitur in Graecorum Menais die 11 Novembris. Ejus vero frater S. Josephus Thessalonicae archiepiscopus fuit ut testatur Cedrenus· Θεόδωρος, inquit, ὁ ἄρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Uterque eorum κανόνας composuit, id est, hymnos sive cantica solemnium festorum. Sed notandum est S. Josephum Theodori Studitae fratrem diversum esse a S. Josepho diacono Antiochiae, qui iidem canonum compositione clarus est et in Menais Graecorum memoratur die 5 Aprilis. Lamb.

τῶν Στουδίων καὶ Ἰωσήφ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Uterque eorum κανόνας composuit, id est, hymnos sive cantica solemnium festorum. Sed notandum est S. Josephum Theodori Studitae fratrem diversum esse a S. Josepho diacono Antiochiae, qui iidem canonum compositione clarus est et in Menais Graecorum memoratur die 5 Aprilis. Lamb.

(65) Πεντακῶσια δὲ. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ κτισθῆναι τὸν ναὸν ἦσαν Ἰωσήφ καὶ Θεόδωρος οἱ ποιηταὶ. Reg.

(66) Τὴν κινστέρναν. Τὴν δὲ Βῶνου κινστέρναν ἔκτισε Βῶνος πατρικίος· ἀναλθὼν ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἐπέπεσεν αὐτῇ κυλινδρικοῦ θόλου. Ὁ δὲ οἰκιστὴς αὐτοῦ ἔκτισε τὴν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ἐπὶ Ἡρακλείου βασιλέως τοῦ 5058 apud Bandurium.

plia ut unas modius integro nummo veniret. Nomen vero hæc cisterna habet a vicino templo S. Mo-
cili.

Locus nuncupatus Porphyropolium antiquitus vestibus purpureis tingendis destinatus erat.

Hospitale nominatum Sampsonis condidit S. Sampson auxilio Justiniani magni, quem ille a morbo liberavit.

In loco appellato Eubuli domus erat Eubuli patri-
tricii, ab ipso exstructa tempore Justinii Thracis.

Edificium dictum Isidori B. Isidorus Eubuli frater condidit.

100 Templum S. Tryphonis, quod prope Eubuli est, Justinianus magnus ædificavit: alterum vero, quod est in loco nuncupato Basilisci, Justinus et Sophia condiderunt.

In loco vocato Basilisci domus erat Basilisci patri-
tricii et drungarii, quam imperio positis in amoenissimum palatium mutavit: quo vestitute abolito locus cognomentum retinet.

Antiquum palatium Sophianum Mauricius ædificavit nomine Anastasie uxoris Tiberii, socrus sue. Post annos autem 82 Heraclius, antequam imperaret, ibi habitavit: plurimum enim illo loco delectabatur: et ferunt ibidem ei revelatum fuisse fore ut aliquando imperio præset.

Palatium quod est supra murum et vocatur Bu-
coleonis, junior Theodosius condidit: Justinianus autem Triclinium exstruxit, quod ab eo nomen habet. Item ædificavit Triclinium aureum et Lausiacum.

Palatia Hippodromi et Quæstoris Constantinus Magnus ædificavit.

Suburbium Daphne sic dictum est, quod statua ibi collocata esset **101** fati. Hæc Daphnes Apollini adamata. Ad hæc moris erat ut in eo loco calendis Januariis populus senatui laureas offerret.

Hippodromus palatii ex eo nomen habet, quod

A καὶ σίτου, ὡς περιέχεται τοῦ σίτου μέδων ἐν αἰ-
τὸ νόμισμα. Ἐλαβε δὲ τὴν τοιαύτην ἐπωνυμίαν ἐκ
κινστήρινα διὰ τὸ πλεόνειν αἰνὰ τοῦ ἀγίου Μωκίου.

Εἰς δὲ τὸ καλούμενον Πορφυροπόλιον τὸ παλαιὸν
πορφύρεα ἔδραπον.

Τὴν δὲ ξενώνα τὴν λεγόμενον τοῦ Σαμψῶν (67) ὁ
ὅσιος Σαμψῶν ἐκτίσας συνεργεῖς Ἰουστινιανοῦ τοῦ
μεγάλου, διότι ὁ ὅσιος Σαμψῶν αὐτὸν ἰάσατο ἐκ τῆς
νόσου.

Τὰ δὲ Εὐδούλου παρὰ Εὐδούλου πατρικίου ἐκτίσθη
ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς, ἐπὶ οἴκῳ ἢ
αὐτοῦ ἐκτίσας.

Τὰ δὲ Ἰσιδώρου (68) ὁ ὅσιος Ἰσιδωρος ὁ ἀδελφὸς
Εὐδούλου ἐκτίσεν.

Τὸν ἅγιον Τρύφωνα τὸν εἰς τὰ Εὐδούλου Ἰουστι-
νιανῶς ὁ μέγας ἀνήγειρε, τὸν δὲ εἰς τὰ Βασιλίσκου
Ἰουστίνος καὶ Σοφίας.

Τὰ δὲ Βασιλίσκου οἶκος ἦν Βασιλίσκου πατρικίου
καὶ θρουγγαρίου, ὅστις βασιλεύσας ἐποίησεν αὐτὸν
τερπνὸν παλάτιον, ὅσπερ ἐκ τοῦ χρόνου ἀφανισθέν-
τος ὁ τόπος περισώζει ἀκμὴν τὴν ἐπωνυμίαν.

Τὰ παλαιὰ παλάτια τῶν Σοφίων Μαυρίκιος ἀνέ-
γειρεν εἰς τὸ ὄνομα Ἀναστασίας τῆς πινθερᾶς αὐ-
τοῦ, γυναῖκος Τιβερίου. Μετὰ δὲ εἰκοσι καὶ ὀκτὼ
ἐτη Ἡράκλειος, πρὸ τοῦ βασιλεύσαι αὐτὸν, τὴν
κατοικίαν ἐκτίσας ἐποίησε πάνυ γὰρ ἐπὶ αὐτὴν τὴν
αὐτὴν κατοικίαν. Αἰεταὶ δὲ οἱ καὶ ἐκτίσας ἀπεκα-
λύφθη οἱ μέλλει κρατῆσαι (69).

Τὰ ἐπάνω τοῦ τείχους παλάτια τοῦ Βουκολέοντος
ὁ μικρὸς ἀνήγειρε Θεόδωρος. Ὁ δὲ Ἰουστινιανῶς
ἀνήγειρε τριχλινόν, καὶ καλεῖται εἰς τὸ ὄνομα αὐ-
τοῦ. Οὗτος ἐποίησε καὶ τὸν χρυσοτριχλινόν καὶ τὸν
Λαυσιακόν.

Τὰ δὲ παλάτια τοῦ Ἰππικοῦ καὶ τοῦ Κοισιστοροῦ ὁ
μέγας ἀνήγειρε Κωνσταντίνος.

Ἡ δὲ Ἀθήνη (70) ἐκλήθη διὰ τὸ ἵστασθαι ἐν τῇ
τόπῳ στήλην (71), ἥτις ἦν ἡ μαντικωτάτη περὶ
Ἀθήνη τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἄλλα καὶ τύπος ἦν ἐν αὐτῇ
τῇ τόπῳ τῇ πρώτῃ καλανδῶν Ἰανουαρίου λαμβάν-
ειν τοῦς συγχελητικούς θάρνας παρὰ τοῦ δῆμου.

Ὁ δὲ ἐν (72) τῇ παλαιᾷ Ἰππόδρομος ἐκλήθη οὗ-

Neursii et Lambecii nomē.

(67) Σαμψῶν Quod Codinus hoc loco refert, Justinianum imperatorem a Sampsonē miraculose sanatum fuisse, ejusque hortata veluti pro gratia-
um actione amplissimum ædificasse hospitale nuncupatum Sampsonis, confirmant unanimiter Metaphrasies in vita S. Sampsonis et Græcorum Menologia di: 27 Junii. Neque minus Procopius l. 4 De ædificiis Justiniani idem probat, ut contra aliorum opinionem doctissime declaravit Nic. Alemannus in notis ad Procopii ἀνέκδοτα. Lamb.

(68) Τὰ δὲ Ἰσιδ. Ὁ δὲ Ἰσιδωρος ὁ τοῦ Εὐδούλου ἀδελφός, τὸν αὐτοῦ οἶκον ποιήσας ναὺν, ἐκτίσας καὶ τὸν ἅγιον Τρύφωνα, ἐπιχωρῶντας καὶ κτήματα πολλὰ ἐοδ. 3050, et mox Reg. Ἐκτίσας καὶ ἀνέγειρεν τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ναὺν καὶ γυροκομίον.

(69) Κρατῆσαι. Μετὰ τοῦτον τὸ βασιλεύσαι αὐτὸν Ἰσάκῳ τὸ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰ τείχη. Reg.

(70) Ἡ δὲ Ἀθήνη Videtur loqui de suburbio

D nominato Daphne, ejus meminerunt Evagrius Agathias et alii scriptores. Cæterum quod ait Codinus moris fuisse ut quotannis calendis Januarii populus principibus et senatui laureas offerret, eam ob causam siuebat, quoniam laurus prodest ad sanitatem ejusque symbolum est, ut testatur Geoponicorum auctor 2 2: Αἰγούσι δὲ, inquit, καὶ τὸ αὐτὸ περὶ τῆς δάφνης, ὅτι ὀφείλει ἐργαστήριον εἶναι. ἔθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐκιδόντο τοῖς ἀρχαῖς παρὰ τοῦ δῆμου τῇ πρώτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνός. Lamb.

(71) Στήλην ὄνομα φέρουσιν Ἀθήνης, ἥτις ἔχθη ἀπὸ Ρώμης, ὅπου καὶ μαντεῖον ἦν. Ἐκτίσας γὰρ καὶ τοὺς σιγὰς οὗς τῆς δάφνης: οἱ ἀρχόντες ἀδελφάζοντες κατὰ τὸν Ἰανουάριον μῆνα 3058 et Reg.

(72) Ὁ δὲ ἐν. Ὁ δὲ Ἰππόδρομος ἐκλήθη διότι ἀπὸ τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου ἐως τῆς Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας ἐκτίσας κατ' ἰδίαν ἐπὶ ἀρματοῖς ἐτρέχον ὁ βασιλεὺς. Ὁ δὲ Ἰουστινιανῶς ἐκτίσας τὸν Λαυσιακόν 3058.

τως, ὅτι τύπος ἦν τοῖς βασιλεῦσιν οὗ κατ' ἰδίαν ἄλλοις ἀποδιδόντες ἐπὶ τῇ πόλει. Καὶ ἦν τὸ εἶδος κρατοῦν ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι Εὐφρόνης τῆς Ἀθηνῶν.

Ἡ δὲ τύχη τῆς πόλεως, τὸ ἀγαλλῆμα. ἦν ἐπ' αὐτῆς ἀφ' ἑαυτῆς τοῦ παλατίου ἱσταμένη. ἀχθεῖσα ἀπὸ Ρώμης παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ Μαυρίκιος συνέτριψεν αὐτήν.

Ἡ δὲ σιδηρὰ πύρρα (73) ἐκλήθη οὕτως. Ὁ πορφυρεὺς μέγας κίων τοῦ φόρου προκείμενος ἀπὸ Ρώμης διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ τρεῖς χρόνους ἐποίησεν ἑω; τοῦ ἰλλεῖν ἐνταῦθα. Εἰς δὲ τὴν (74) ἐβίβισαν πύρραν τῶν Σοφίων μελλόντος ἀχθῆναι τοῦ κίονος ἐκ τῶν σχεδίων, καὶ τοῦ τόπου χαίνου καὶ ἀλωοῦσθαι οὗτος, δεδοικότες μὴ ὁ κίων χωσθεὶς οὐ δύνησθαι ἐξελθεῖν, διὰ σιδηρῶν μοχλῶν κατεστρωσαν τὴν περὶ τὴν πύρραν ὁδὸν, καὶ οὕτως ἐκλήθη πύρρα σιδηρὰ.

Τὸν ἅγιον Λουκᾶν, ἐν ᾧ ὁ τεθνήσκων θάπνεται, Εὐφρόνη ἢ Ἀθηνᾶ ἐκτίσεν, ὅπως θεωρεῖν ἐν αὐτῇ θάπνεται οἱ πένητες. Πάνυ γὰρ εὐσεβεστάτη οὖσα πολλὰ γηροκομεῖα καὶ ξενοδοχεῖα καὶ πτωχοτροφία ἐποίησεν αὐτῇ; ἀποτροφὴν τῶν πνήτων. Ἀλλὰ καὶ φόρων (75) βάρος ἐξέκαψε. Τρεῖς δὲ μάλιστα ταῦτα τὰ κυριώτερα ἐποίησεν θανάτου καὶ ζωῆς καὶ υγείας, θανάτου μὲν ξενοδοχείου τοῦ ἁγίου Λουκᾶ, ζωῆς δὲ τὸ πιστοποιεῖν, υγείας δὲ τὴν ξενώνα, τὰ καλούμενα τῇ μακαρίᾳ Εὐφρόνῃ.

Τὸν ἅγιον Διομήτην ἐκτίσεν μὲν ὁ ἅγιος Κωνσταντίνος, Βασίλειος δὲ ὁ Μακεδὼν διὰ τὸ λαβεῖν ἀπ' ἐκείνου τὸν περὶ τῆς βασιλείας χρησὸν ἐπλάτυνε καὶ χρήματα πολλὰ ἀπεχαρίσατο.

Τὰ Στουδίου Στούδιος πατριῆς ἐκτίσεν ἐν τοῖς χρόνους Ἀλέντος τοῦ Μακρίου, καὶ κτήματα πολλὰ ἐπαύρωσε, καὶ μοναχοὺς χιλίους ἀπέχειρε.

Ἡ καλούμενη τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ πύρρα οὕτως ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι πλησίον τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Αἰμιλιανοῦ, ὃς πρότερον μὲν ἦν εὐκτήριον μικρὸν, ὅτι δὲ ἤχθη εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μωσέως ἢ ῥάβδος ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐβίβισαν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκείσε παρὰ, καὶ ἀνήγειρε μέγιστον ναὸν τῆς Θεοτόκου, ἐνθα κατετίθετο τὴν ῥάβδον. Ἐκτίσεν δὲ μετὰ καὶ τὸν ἅγιον Αἰμιλιανόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπη- νίκατο τὴν ἁγίαν ῥάβδον ἐν τῇ παλατίᾳ.

Ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἤχθη ἐλέφας μικρὸς ἀπὸ Ἰνδίας καὶ ἐτίθετο εἰς τὰ βασι- λεία. Ἰππικὸς δὲ ἀγομένου, καὶ ἀπαγομένου αὐτοῦ πρὸς αὐτὸ, καταλλάκτης τις διερχόμενον αὐτὸν διὰ τοῦ μίλου ἔκαστος μετὰ ῥάβδου σφοδρῶς. Χρόνων δὲ

Meursii et Lambecii notæ.

(73) Ἡ δὲ σιδηρὰ πύρρα. Quam in presentia portam ferream vocat, paulo post appellat τὴν πύρραν τῶν Σοφίων, id est portam portus Sophiani sive portam Sophianam. LAMB.

(74) Εἰς δὲ τὴν. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς Σοφίας, ἐν τῇ πύρρῃ θελόντων ἐκδοῦν τὸν κίονα ἀπὸ τῶν σχεδίων, ἐκώσθη εἰς τὸν αἰγυλὸν πήχυν; ὃ διὰ τὸ χαίνον καὶ ἀλωοῦσθαι (ἐπιματώδῃ Reg.) εἶναι τὸν τό-

A moris esset imperatoribus ibi privatim ludos circenses exercere. Hæc consuetudo duravit a Constantino Magno usque ad Irenen Atheniensem.

Signum fortunæ urbis stabat supra arcum palatii, quod olim Roma a Constantino magno delatum Mauricius postea confregit.

Porta ferrea ob hanc causam ita nominata est. Cum columna porphyretica fori Roma adveheretur, triennium integrum ob enormem magnitudinem in via fuit. Cum vero tandem per supradictam portam ex navibus in urbem introducenda esset, et time- rent ne, quia locus fungosus esset et humectus, columna in terram depressa ulterius non posset provehi, ideo ferreis vectibus viam straverunt circa portam, quæ inde nomen retinuit.

102 Cæmeterium S. Lucæ condidit Irenæ Aulica, ut gratis ibi sepelirentur pauperes. Eadem singu- lari pietate moia complures domus senibus peregrinis et pauperibus sustentandis edificavit. Item tributorum onera minuit. Imprimis autem tria hæc mori, vitæ et sanitati extruxit, mortis Xenotaphium sive cæmeterium peregrinorum, vitæ pistoriam, sanitati hospitale quod beatæ Irenæ dicitur.

Templum sancti Diomedis primus ædificavit Constantinus Magnus: post eum autem Basilius Macedo id majus et pulchrius reddidit, multisque donavit divitiis, propterea quod inde oraculum de futuro imperio acciperet.

Monasterium Studii Studios patricius condidit tempore Leonis Maceæ, et plurimis dnavit possessionibus, atque monachos mille in eo instituit.

Porta S. Amiliani nomen accepit a proximo templo S. Amiliani, quod prius parvum erat ora- torium. Cum autem sub Constantino Magno virgo Moysis in urbem afferretur, pedes eam in hoc loco excepit imperator, 103 et magnam condidit eccle- siani S. Deiparæ, ubi eam deposuit, atque templum Amiliani valde ampliavit. Cæterum postea sacram illam virgam in palatium transtulit.

Tempore Theodosii M gni juvenis elephas ex India adductus fuit, qui alebatur in palatio imperatoris. Hic cum ad ludos circenses deduceretur, collybista quidam ei per milliarium transenti fu- stem impexit quam vehementissime. Post annos

πολλοὺς. Μελλόντες δὲ τοῦτον ἀποσπᾶν μετὰ ξύλων οὐκ ἔδυναντο, ἀλλὰ μετὰ σιδηρῶν μοχλῶν μεγάλων. Καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐκλήθη. 3038 et Reg.

(75) Φόρων κουφισμὸς ἐξέκαψε. Ἐκτίσεν καὶ εἰς ταφὴν τοὺς τάφους καὶ εἰς ζωὴν τοὺς τριχλίνοους τοῦ πιστωρίου, εἰς υγίαν τὸν ξενώνα τὰ Εὐφρόνης καλούμενον 3038.

vero decem elephas, qui jam succereverat, iterum pro more ad Hippodromum ducebatur, et ubi ad milliarium pervenit, reminiscens ejus a quo olim ibi erat cæsus, et fortuito ipsum mensæ videns assidentem et recognoscens, subito impetu illic accurrit, et hominem cum barritu adorsus dente eum ferit mediumque discerpsit. Unde omnes in eo animali naturalem offensæ recordationem admirati sunt.

In loco nominato Claudii domus erat Claudii patricii et quæstoris tempore Basilisci imperatoris.

In loco dicto Caniclei domus erat Theoctisti magistri et præfecti caniclei, qui capite plexus fuit in caverna Hippodromi jussu Bardæ Cæsaris, qui patruus fuit Michaelis cognomine Ebriosi.

104 Portum Eleutherii Constantinus Magnus struxit eodem tempore quo ipsam urbem condidit. Nomen vero accepit ab Eleutherio patricio, qui ejus structuræ præfuit. Ejusdem statua ibi posita erat, manu gerens ligonem et cophinum. Cæterum imperator Theodosius junior cum columnam cum statua sua in Tauro erigeret, terram fodiendo erutam in hunc portum ingressit atque eum opplevit: qui antea fundum lapide quadrato pavitum et altissimum habuit.

Ecclesiam S. Panteleemonis Theodora uxor Justiniani Magni extruxit, quoniam ex Paphlagonia Cpolim veniens ibi habitaverat in porticu, paupercula tunc et lanificio sibi victum quæritans. Sed postquam ad imperium pervenit, ædes illas pauperum in ecclesiam mutavit.

Quam vocant Narsetis, domus erat Narsetis patricii et præpositi eunuchi tempore Justiniani Magni, quam ipse postea mutavit in hospitale et gerocomium.

Idem Narses templa SS. Probi Tarachi et Andronici edificavit.

105 Templum S. Thomæ dictum Amantii domus erat Amantii accubitoris tempore Anastasii Dicori, quam ipse mutavit in ecclesiam. Incendio autem consumptam restituit filius ejus Basilus.

Monasterium appellatum Martinacæ condidit Martinacæ patricius, avunculus dominæ Theophanus, sub Michale Methysta et Basilio Macedone.

Meursii et Lamberii notæ.

(75) De Theoctisto ejusque corde vide Zonaram in Theophilo. LAMB.

(76) De hac statua Eleutherii satis notavi a l. p. 49 v. 15. Pro κόρινθον in tribus codicibus Vallianis diverse legitur, ἑξακόνθινον, ἑξακάνθινον et ἑξακάνθινον. Sed quid ista sibi velint, non satis mihi constat. Κόρινθος vero dicitur vas ex virgultis, terræ portanda proprium. LAMB.

(77) Ἐλευθερίου πρωτασκήτου φέροντος ἐπὶ τῶν ὤμων καπούλιον καὶ πτόν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἀμφότερα λίθινα. Κτισθεὶς δὲ καὶ τῆς στήλης τοῦ Θεοδοσίου, ἣ ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου ἦν, ὁ χεὺς ἐχύνετο εἰς τὴν λιμένα, καὶ ἐγερθεὶς 3038.

Α διελθόντων δέκα ἀνατραφεῖς ὁ ἑλίας· συνέβη καὶ αὐτοῖς, ὡς ἔθος, ἀπάγεσθαι εἰς τὸ Ἰππικόν. Παρὶ δὲ τὴν τόπον τοῦ μιλίου γινόμενος καὶ τοῦ ποτὶ τούτου αὐτὸν ἀναμνηθεὶς, καὶ ἰδὼν ἐν τῷ τραπέζῳ καθήμενον καὶ γνωρίσας, ἀθρόως δραμὴν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπιβρυχητάμενος ἔκρουσε μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, καὶ ἔσχισεν εἰς μέσον ἀνθρώπον, καὶ ἰθαύμασε πᾶς· τὸ φύσει μνησικαχὸν τοῦ θηρίου.

Τὰ δὲ Κλαυδίου οἶκος ἦν Κλαυδίου πατρικίου καὶ κομιστορος ἐν τοῖς χρόνοις Βασιλείου τοῦ βασιλέως.

Τὰ δὲ κανικλείου οἶκος ἦν Θεοκτίστου (75) μεγίστου καὶ ἐπὶ κανικλείου, τοῦ σφαγέντος εἰς κοιλίᾳ τοῦ Ἰπποδρομίου παρὰ Βάρδα Καίσαρος τοῦ θείου Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ.

Τὸν τοῦ (76) Ἐλευθερίου (77) λιμένα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε, κτίζων τὴν πόλιν. Ἐλαθε δὲ τὴν προσγορίαν ταύτην ἀπὸ Ἐλευθερίου πατρικίου καὶ παρισταμένου εἰς τὴν κτίσιν. Ἰστατο δὲ ἐν τῷ αὐτῷ λιμένι στήλη μαρμαρίνης Ἐλευθερίου, φέρουσα πτόν καὶ κόρινθον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ μικρὸς τὸν ἀναχωματισμὸν τοῦ κτισθέντος παρ' αὐτοῦ κίονος ἐν τῷ Ταύρῳ χύσας ἐν αὐτῷ κατέχευε, καὶ ἠράνισεν τὸν λιμένα πλακωτὸν ὄντα κίτιον καὶ βαθύτατον.

Τὸν ἅγιον Παντελεήμονα Θεοδώρα ἡ γυνὴ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἀνήγειρε, διότι οὗτος ἦλθεν ἀπὸ Παφλαγονίας, ἔκτισε ἐν τῷ ἐμβόῳ κατόκει πύνης οὖσα καὶ ἔρια νήθουσα (78), ἐξ ὧν εἶχε καὶ διατροφὴν. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεῦσαι ἔκτισε τὴν πενιχρὴν ἐκείνην οἰκίαν εἰς ναόν.

Τὰ Ναρσοῦ οἶκος ἦν Ναρσοῦ πατρικίου καὶ πρωτοπρίστου εὐνοχίου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ (79) τοῦ μεγάλου, καὶ μετατέθη εἰς ξενίον καὶ γηροκομείον παρ' αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Πρόβον Τάραχον καὶ Ἀνδρόνικον ὁ αὐτὸς Ναρσὴς ἀνήγειρε.

Ὁ δὲ ἅγιος Θωμᾶς, ὁ δὲ Ἀμαντίου καλούμενος, οἶκος ἦν Ἀμαντίου παρικομωμένου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Διόρου. Κάκαιος ναὸν ἀνήγειρεν. Ὑστερον δὲ πορποληθέντα ὁ υἱὸς Βασίλειος ἀνήγειρεν.

Τὴν πόσιν τοῦ Μαρτινάκου ἀνήγειρε Μαρτινάκης πατρικίος ὁ θεὸς τῆς διαπολίτης Θεοφανοῦς (80) ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Μεθυστοῦ καὶ Βασιλείου Μακεδόνης.

(78) Ἐρία νήθουσα. Νήθουσα ἔρια ἐπὶ τοῖς αὐτὰ καὶ ἐκ τοῦ τμήματος αὐτῆς διωκαίτο Reg.

(79) Ἰουστίνος καὶ Σοφίας. Τὸν δὲ ξενίονα καὶ τὸ γηροκομείον καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀνήγειρεν ὁ αὐτὸς καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὀβυδαρίου καὶ τὴν ἅγιον Πρόβον 3038.

(80) Hæc est Theophano seu Theophania, prima Leonis Sapientis conjux, cujus anniversaria memoria a Græcis colitur 19 die Decembris. De ejus origine hæc verba habentur in Menologio: Ἰσχυρὸν ἐξ αἵματος βασιλικῆς, τὴν γέννησιν ἔχουσα ἐκ τῶν περιδιδέκτων Μαρτινακίων, θυγάτηρ Κωνσταντίνου τὴν ἀξίαν ἰλὺ υστέρου καὶ μητρὸς Ἀννῆς ἐκ

τὸν Πρέδρομον τὰ Πρέδου Πρέδο; πατριχίος ἀνήγειρε, καὶ παλάτια ἔκτισε θαυμαστὰ πάνυ.

Τὰ λεγόμενα Τοξαρὰ οἶκος ἦν Τοξαρὰ μαγκλαβίτου (81) τοῦ ἀνελόντος κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ Βασιλεῖου τοῦ Μακεδόνης Μιχαὴλ τὸν Μεθυστὴν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα (82).

Τὰ Κουράτορος ἔκτισθη παρὰ Βηρίνης γυναικὸς Αἰόντος τοῦ Μακρίλου εἰς τύπον τοῦ τάφου Χριστοῦ. Παρίστατο δὲ Κουράτωρ ὁ ἄνθρωπος οἰκεῖος αὐτῆς εἰς τὸ κτίσμα.

Τὰ διακονίσσης (83) ἔκτισε Κυριακὸς ὁ πατριάρχης ἐν τοῖς χρόνοις Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Ἐπεκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι ὁ πατριάρχης ἐστὶ διάκονος ὢν ἔκτισε ἔχει, καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ ἔκτισε τὴν διακονίσσα.

Τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν τὴν φαρμακολύτριαν Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος ἀνήγειρεν. Ἦν δὲ ἔκεισε οἶκος πατριχίου τινὸς Φαρμακοῦ καλουμένου.

Τὸ λεγόμενον Λεωμάκελλον (84) τρόπον τοιούτον ἐκλήθη οὕτως, ὅτι Αἰώνος Μακρίλης, ὃς ἐρμηνεύεται σφαγεὺς, πρὸ τοῦ βασιλεύσαι λέγεται ὅτι κρέα ἐπωλεῖ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐπλεξε χορδὰς ἐν τῷ αὐτοῦ τόπῳ.

Τὰ Φλωρεντίου οἶκος ἦν Φλωρεντίου πατριχίου καὶ δουκὸς Ἀντοχείας, τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως, ὅστις τελευτῶν ἐποίησε τὸν οἶκον αὐτοῦ γηροκομεῖον.

Τὰ Ἀνθημίου οἶκος ἦν Ἀνθημίου μεγίστου τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Μαρριανοῦ, ὃς καὶ ἔσταφεν αὐτὴν ἐν τῇ πόλει, δεδοκῶς αὐτῇ τὴν ἐκ πρώτης γυναικὸς αὐτοῦ θυγατέρα (85), καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ῥώμην βασιλέα. Ὁ δὲ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς ναὸν καὶ γηροκομεῖον ἀνήγειρε καὶ λούμα.

Τὰ Σπουδῆς Ἄννα ἡ Αὐγουστα ἔκτισεν, ἡ Αἰόντος τοῦ Ευρογενεῦς. Ἐγκυὸς γὰρ οὖσα καὶ στεφομένη ἀπὸ τῶν Βλαχερινῶν, τῆς τοῦ τεκεῖν αὐτὴν ὥρας παραστάσης, εἰσῆλθε κατὰ σπουδὴν εἰς οἶκόν τινος πρωτοσπαθαρίου καὶ ἀπέτεκε, καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον ἑαῖνον μονήν, καὶ ἐπωνόμασε Σπουδῆς διὰ τὸ καταπαίγειν αὐτὴν καὶ ἐπισπύδειν τὸν τοκετόν. Ἀλλὰ καὶ τὴν μονὴν τὰ Ἀννης ἡ αὐτὴ ἄνασσα Ἄννα ἐποίησε.

Τὰ Σεδῆρου τὸ γηροκομεῖον Σεδῆρος πατριχίος ἔκτισεν, ὁ ἀδελφοποιητὸς Κωνσταντὸς βασιλεὺς τοῦ ἑγγόνου Ἡρακλείου, ὃς ἀνῆρθε ἐν τῷ βασιλεῦσι;

Meursii et Lambecii notæ.

τῶν ἀπ' ἑλλοῦ ἀνατολῶν ἐρμαμένης. Hinc patet Martiniacum et Martiniacium non esse nomen proprium, sed commune cognomen familie. Sic Constantinus pater Theophrasti a Zonara simpliciter vocatus ὁ Μαρτινάχιος. LAMB.

(81) Μαγκλαβίται: Græco-barbaris vocantur janitores *uulæ imperatorie*, quod μαγκλάβια seu claves manuales gestare solerent. His cum nomine tum re ipsa æquivalent, qui hodieque in Italicorum principum aulis vocantur *li mazzieri*. LAMB.

(82) Μάμαντα. Vide p. 115. LAMB.

(83) Τὰ διακονίσσης. Templum fuit B. Virginis, ut testatur Zonaras in Mauricio. LAMB.

PATROL. GR. CLVII.

A Templum S. Joannis Præcursoris cognominatum Probi Probus patricius extruxit; item palatium ædificavit admiratione dignum.

Toxara, ut vocant, domus erat Toxaræ manelavixæ, qui jussu Basilii Macedonis Michaellem Ebriosum in templo S. Mamantis occidit.

Templum Curatoris condidit Verina uxor Leonis Macelæ ad instar sepulchri Christi. Structuræ autem curator quidam domesticus ejus præfuit.

Ecclesiam diaconissæ extruxit Cyriacus patriarcha tempore Mauricii imperatoris. Ita vero denominata est, quod patriarcha adhuc diaconus ibi habitaret, et soror ejus ibidem esset diaconissa.

106 Ecclesiam S. Anastasiæ pharmacolytræ Anastasius Dicorus ædificavit eo loco ubi Pharmaci ejusdem patricii domus fuit.

Locus dictus Leomacellum ita denominatum fuit, quod Leo Macelæ antequam imperio potiretur, carnes ibi vendiderit et uxor ejus chordeas torqueret.

In loco nominato Florentii domus erat Florentii patricii et ducis Antiochiæ, qui vixit tempore Arcadii imperatoris, et domum suam mutavit in gerocomium.

Anthemiana domus erat Anthemii magistri, quem Marrianus imperator in urbe coronavit, et data ei in uxorem filia, quam ex prima uxore susceperat, imperatorem Romam misit. Is vero domum suam in templum gerocomium et balneum mutavit.

Monasterium Festinationis condidit Anna Augusta Leonis Isauri. Cum enim gravida esset et revertens ex Bacherias in via pariendi necessitate urgeretur, præfestine diverit ad quemdam protospatharium et ibi peperit, domumque in monasterium mutatam Festinationis vocavit ob acceleratum partum. Eadem Augusta monasterium Annæ ædificavit.

107 Gerocomium Severi condidit Severus patricius, frater adoptivus Constantini imperatoris, qui nepos Heraclii fuit et in Sicilia in balneo occi-

(84) Λεωμάκελλον. Codini opinio de ratione nominis hujus loci falsa est. Non Λεωμάκελλος et Λεωμάκελλιον et Λεωμάκελλιον dicitur *macellum publicum*, quemadmodum λεωδατος et λεωφόρος; sed *via publica*. LAMB.

(85) Verum quidem est quod hoc loco Codinus ait, Marrianum imperatorem Anthemio filium suum depondisse, sed falsum est quod addit, Anthemium ab eodem Marciano Romano missum atque imperatorem Occidentis constitutum fuisse. Constat enim Anthemium Romanum pro imperatore ablegatum fuisse Pusæo et Joanne coss., anno decimo imperii Leonis, qui post Christum natus est 467. LAMB.

sus est. Idem templum quoque extruxit, quo loco domus ejus sita fuerat. Imperatore autem supradicto in Sicilia interempto sumpsit sibi hic Severus Romanam classem, et cum ea usque ad locum cui Phœnicis nomen est pervenit.

Gainæ quæ vocatur domus erat Gainæ patricii, qui tempore Arcadii imperatoris imperium affectavit in Thraciæ partibus, atque ibi occisus fuit.

Ædificium nominatum Eusebii Eusebius quidam patricius extruxit tempore Justinii et Sophiæ conjugum piissimorum.

Ecclesiam S. Deiparæ cognominatam Cyri Cyrus patricius et præfectus sub Theodosio Juniore condidit. Idem structuræ terrestris muri præfuit, et a populo adeo dilectus fuit ut publice exclamaret ore ut ad majorem proveheretur dignitatem. Quo audito imperator eum metropolitanum episcopum Smyrnæ fecit.

In Chrysocamera, quæ sita est post Myrelæum, stabat olim signum aureum, a quo Chrysocamera nomen accepit. Hoc autem tempore Bardæ Casaris furto inde ablatum fuit. In altera Chrysocamera 108 quæ est prope S. Acacium, ubi est domus Mosele, Christi imago asservabatur.

In duobus illis locis quæ vocantur Myrelæa, unguenta scaturiebant, et multi sanitati restituebantur ope Virginis Deiparæ; unde etiam nomen obtinuerunt.

Anemodulium æreum, in quo duodecim ventorum signa posita sunt, tempore Leonis Isauri ab Helioforo astronomo erectum fuit. Magna autem simulacra ærea Dyrrhachio allata sunt a muliere quadam, quæ in dotem illa acceperat.

Ecclesiam S. Acacii dictam Chaream ædificavit frater Narsetis patricii tempore Justinii et Procopiæ.

Templum S. Procopii cognominatum Vigilantiæ, quod situm est in Tauro, primus extruxit Justinianus, qui etiam multa alia palatia ibi ædificavit nomine Vigilantiæ germanæ suæ sororis. Sed istam Ecclesiam incendio absumptam reædificavit

Meursii et Lambecii notæ.

(86) Ἀλλὰ καὶ ναὺν ἀνήγειρεν. Ἐτίσσε δὲ αὐτὸ γυροκομῶν, διότι οἶκος ἦν αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ναὺν ἀνήγειρε, διότι μετὰ τὸ c. 5058 ap. Bandurium.

(87) Φολνικός. Credo intelligendum esse τὸ τῆς Αὐκίας νεώριον ὀνομαζόμενον Φολνίκα, cuius meminit Zonaras in Constante nepote Heraclii. LAMB.

(88) Γαῖνᾶ. De Gaina patricio et interitu ejus ob affectatum imperium Marcellinus Comes ad ann. 595. LAMB.

(89) Κύρος καὶ εἰς ἄλλο. Similis huic est illa acclamatio p. 41, v. 1 : Καλλίστρατος εὐτυχῆς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει. Ceterum in Chronico Alexandrino, ubi eadem de Cyro præfecto et Theo-

δοσίο Juniore narrantur, diversa habetur acclamatio : Κωνσταντίνος ἔκτισσε, Κύρος ἀνεῖκεν. LAMB.

(90) Anemodulium pyramis erat quadrilatera insistsens basi, in cuius apice simulacrum positum erat, motu suo ventos indicans. Hujus meminit Nicetas Choniates p. 257, 10 Bonn. Cedrenus aut nominatum fuisse Ἀνεμοδῆριον, quasi ἀνέμων δῆριον sive certamen ventorum. Anonymus in Collect. n. 183 Ἀνεμοδούριον vocat, posito p pro λ. Similiter μαγναύρα dicitur pro μαγναύλα, quasi magna aula, ut notat Luitprandus De rebus Imp. 6, 5. LAMB.

(91) Post αὐτῆς cod. 5058 et Reg. add. Μετὰ πολλῆς δὲ ἐπιστήμης καὶ ἀστρονομίας ἐποίησε τοῦτο.

Τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον τὰ Κύρου Κύρος πατρικίος καὶ ἑπαρχος ἔκτισεν ἐπὶ Θεοδοσίῳ τοῦ μικροῦ, δ; καὶ περιέτατο εἰς τὸ κτίσμα τοῦ χειρσατοῦ ταίχους, ὅτε ἐκτίζετο παρὰ τῶν δύο μερῶν, καὶ ὑπὸ τῶν δημοτῶν ἀγαπηθεὶς ἦν, ὅτε καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπον ὁ Κύρος καὶ εἰς ἄλλο (89) νικήσει καὶ προκόψει. Ὅσαρ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν αὐτὸν μητροπολίτην εἰς Σμύρναν.

Εἰς δὲ τὸ Χρυσοκάμαρον τὸ ὀπισθεν τοῦ μυρελαίου ζῳδίου ἱστατο χρυσοῦν, ἐξ οὗ ἐκλήθη Χρυσοκάμαρον. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Βάρδα Καίσαρος τοῦ θείου Μεγαλὸ ἐκλήθη. Εἰς δὲ τὸ Χρυσοκάμαρον τὸ πλησίον τοῦ ἀγίου Ἀκακίου, ὅπου ἐστὶ τοῦ Μωσῆλε ὁ οἶκος, Χριστοῦ ὀπῆρχεν εἰκονισμός.

Εἰς τὰ δύο μυρελαία μύρα ἔρρεε καὶ λάματα πολλὰ ἐγίνετο ὑπὸ τῆς Θεοτόκου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν.

Τὸ ἀνεμοδούλιον (90) τὸ χαλκῶν ἐστηλώθη παρὰ Ἡλιοφόρου ἀστρονόμου ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Συρογενεῦς· ἐν ᾧ εἰσιν ἐστηλωμένοι οἱ δώδεκα ἀνεμοί. Τὰ δὲ χαλκουργήματα τὰ μεγάλα ἤχθη ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυρράχίου, εἶχε δὲ αὐτὰ τις γυνὴ εἰς προίκα αὐτῆς (91).

Τὸν ἅγιον Ἀκάκιον τὸν Χαρίαν ἔκτισεν ὁ ἀδελφεὶς Ναρσή πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουστίνου καὶ Προκοπίας.

Ὁ ἅγιος Προκόπιος τὰ Βυζαντίας εἰς τὸν Ταῦρον ἔκτισεν παρὰ Ἰουστινιανοῦ, δ; καὶ ἄλλα πολλὰ αὐτῷ παλάτια ἔκτισε λόγῳ τῆς αὐταδέλφους αὐτοῦ Βυζαντίας. Ἐπὶ δὲ ἐμπρησμοῦ ἀφανισθέντα Ἀντωνίνα ἡ γυνὴ Βελισαρίου τοῦ μεγίστου, ἦτι;

dosio Juniore narrantur, diversa habetur acclamatio : Κωνσταντίνος ἔκτισσε, Κύρος ἀνεῖκεν. LAMB.

(90) Anemodulium pyramis erat quadrilatera insistsens basi, in cuius apice simulacrum positum erat, motu suo ventos indicans. Hujus meminit Nicetas Choniates p. 257, 10 Bonn. Cedrenus aut nominatum fuisse Ἀνεμοδῆριον, quasi ἀνέμων δῆριον sive certamen ventorum. Anonymus in Collect. n. 183 Ἀνεμοδούριον vocat, posito p pro λ. Similiter μαγναύρα dicitur pro μαγναύλα, quasi magna aula, ut notat Luitprandus De rebus Imp. 6, 5. LAMB.

(91) Post αὐτῆς cod. 5058 et Reg. add. Μετὰ πολλῆς δὲ ἐπιστήμης καὶ ἀστρονομίας ἐποίησε τοῦτο.

ζωστή (92) ἦν θεοδώρας τῆς γυναικὸς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, μετὰ τὸ χρηθεῖσαι αὐτὴν κατόκει μετὰ Βιγλάντιας, καὶ συναινέσει αὐτῇ· πάλιν ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Προκοπίου τὰ Βιγλάντια καλούμενον.

Τὸ δὲ λεγόμενον Κοντοσχάλιον (93) ἡ πόρτα ἀπὸ Γαληνοῦ τοῦ παρισταμένου εἰς τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος (94) ἔλαβε τοῦνομα· καὶ γὰρ ἔκκενος Κοντοσκαλὸς ἐπωνομάζετο.

Ἡ λεγομένη τοῦ Ψαρελαίου μονὴ πρότερον Μυροδωρος ἑκαλεῖτο (95). Ὁ δὲ Κοπρώνυμος διερχόμενος ἐκεῖ ἠρώτησε τὸν πατρικίον τὸν Καμευλιανὸν πῶς κέκληται ἡ μονή· τοῦ δὲ μή εἰδέναι εἰπόντος, αὐτὸς, εἰδὼς καὶ ἐνυβρίσαι θέλων τὴν τῶν μοναχῶν βρώσιν Ψαρελαίου καλεῖσθαι ταύτην ἐκέλευσε, καὶ γέγονε τὸ τοῦτο ῥῆμα κύριον ὄνομα τῇ μονῇ. Οἱ δὲ ἔκεισε μοναχοὶ τῆνικαῦτα ἐξέφυγον.

Ὁ χοροβολῶν ὁ ὢν εἰς τὸ Βύκινον ἐκκλησία ἦν τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἣν ἀνήγειρεν Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας. Ὁ δὲ Καβαλλίνος ἐποίησεν αὐτὴν χοροβολῶνα.

Εἰς τὴν καλουμένην Ψαμαθεῖν (96) εἰδὼλον ἱστατο σεβόμενον παρ' Ἑλλήνων τινος. Ἐλεγον οὖν οἱ Χριστιανοὶ πρὸς τὸν εἰδόμενον αὐτὴν, «Κατὰ ψεῦσμα θεὸς ἐστὶ τοῦτο τὸ σὸν εἰδωλον,» καὶ ἐκ τοῦτου ἔλαβεν ἡ πόρτα τὴν τοιαύτην ἐπικλήσιν. Ἡ ἀπὸ τοῦ ὕψους θείον, διὰ τὸ ἀνωθεν ἱστασθαι τὸν τίμιον σταυρόν.

Ἡ πέμπτη λεγομένη πόρτα ἐκλήθη διὰ τὸ εἶναι τὸν ἀριθμὸν τὴν πέμπτην.

Ἡ δὲ Χαροίου πόρτα ἐκλήθη ἀπὸ Χαροίου (97) τοῦ δευτερεύοντος τοῦ μέρου· τῶν Βενέτιον, οὗ παρίστατο ἔκκενος, ὅτε ἐκτίζετο τὸ χερσαῖον τείχος.

Ἡ Σουλχερκὸς πόρτα (98) διὰ τοῦτο ἐκλήθη οὐ-

Meursii et Lambecii notæ.

(92) Ζωστή. Huius dignitatis alias meminit Codinus p. 125, v. 8. LAMB.

(93) Κοντοσχάλιον. Secundum Codinū etymologiam pro Κοντοσχάλιον legendum esset Κοντοσκαλόν. Sed cum constet portam hanc maritimam fuisse, verisimilius est eam κοντοσχάλιον sive κοντοσκαλόν appellatam fuisse, id est *scalam parvam*. Σχάλην enim et σχάλιον Græco-barbari vocant *scalam*, per quam ad mare descenditur. Ejusmodi vero scalæ maritimæ complures Cpōli fuerunt, ut *scala Syæna*, *scala Chalcodonensis*, *scala arcia*, *scala Timasii*, etc. Cæterum κοντός Græco-barbare dicitur parvus: sic hoc locū Codinus ait Galinū sive Agallianū a brevibus tibiis Κοντοσκαλόν cognominatū fuisse. Eodemque modo apud Cedrenū Stephanus scholarum occidentalium domesticus et Leo Cephalenæ præfectus ob humilitatem stature Κοντοστέφανος et Κοντολέων nuncupantur. Item Theodorus Petri magistri, qui sub Justiniano vixit, filius Κοντοχέρης appellatus fuit, quod illi manus altera esset brevior. LAMB.

(94) Τὸ κτίσμα τοῦ λιμένος. Loquitur de portu manufacto, qui proximus fuit portæ Contoscalii, ut testatur eruditissimus scriptor Jo. Leunclavius in Pand. Hist. Turc. LAMB.

(95) Sensus est, Constantinū Copronymum propterea monasterium mutato pristino nomine Ψαρελαίου appellari jussisse, ut illuderet monachis, quod continue comederent pisces: ψάρα

Antonina uxor Belisarii magistri, quæ vestitrix fuit Theodoræ uxoris Justiniani magni, suasu ipsius Vigilantiæ, cum qua post mariti sui mortem habitavit.

109 Porta quæ vocatur Contoscalium, nomen accepit a Galeno, qui structuræ portus præerat et cognominabatur Contoscelus.

Monasterium Psarelæi antea nominabatur Myrodonis. Cum autem quodam tempore Constantinus Copronymus illud præteriens Camulianum patricium interrogaret, quomodo id monasterium vocaretur atque is se nomen ejus nescire responderet, imperator, qui bene illud noverat, nominari jussit monasterium Psarelæi, illudens scilicet monachis,

quod semper comederent pisces. Et monasterium quidem hoc nomen retinuit, monachi vero propterea inde profugerunt.

Fœnile quod est in loco nuncupato Buccino, prius ecclesia erat S. apostoli Andreæ, quam extruxerat Justinianus magnus. Constantinus vero Copronymus eam mutavit in fœnile.

In porta quæ vocatur Psamathea, idolum stabat quod colebatur a quodam gentili: propterea igitur, quod Christiani ejus cultori dicere solerent: «Falsus est et ementitus deus hoc tuum idolum,» ideo porta sic nominata est; vel propter exaltatum ibi sanctæ et venerandæ crucis signum, quod supra eam positum erat.

110 Porta quæ vocatur Quinta, ex eo nomen habet quod numero quinta sit.

Porta Charste ita dicta est a Charstia secundario factionis Venetæ, qui structuræ ejus loci præfuit, cum conderetur murus terrestriæ.

Porta quæ vocatur Xyllocercos, nomen ex eo ha-

enim Græco-barbari pisces vocant, et ψαρεύειν piscari, et ψαροπωλεῖον forum piscarium. Simili fere cavillatione Cicero ad Atticum l. 14 Lucullum et Hortensium piscinarios appellat. LAMB.

(96) Portam quam hoc loco Codinus vocat Ψαμαθεῖαν, eam appellavit p. 73, τὴν πόρταν τοῦ Ψαμάθου, id est portam arenæ sive littoris. Quemadmodum enim apud Latinos arena, ita etiam apud Græcos ψάματος tam ipsum litus quam arenam littoream significat. Cæterum progressu temporis huic quoque portæ evenit quod compluribus aliis locis, ut per ignorantiam vulgi antiquum et genuinum nomen perderet et pro ψαμαθία appellaretur ψαμαθία et ψευμαθία. Hinc patet rationes nominum illius portæ, quas in præsentia Codinus memorat ficticias esse et nullius momenti. Præterea notandum est non tantum illam portam cognominatam fuisse τοῦ Ψαμάθου, sed etiam monasteria, gerocoenia et palatia prope eam sita idem habuisse cognomen, ut supra testatur Codinus p. 74. Corrigendus igitur est Constantinus Porphyrogenitus, apud quem c. 43 de administ. imp. pro τοῦ Ψωμαθίως τὴν μονὴν scribendum est τὴν μονὴν τοῦ Ψαμάθου, id est monasterium littorale. LAMB.

(97) Ἀπὸ Χαροίου. Hæc supia p. 47 ipsemet proluxius enarrat. LAMB.

(98) Ἡ Σουλχερκὸς πόρτα. Hujus portæ meminit Zonaras in Anastasio Dicoro. Neque vero hæc porta tantum Σουλχερκὸς cognomen habuit,

bet quod artifices eam struentes, propter magnam aque copiam ibi repertam et crebram maris inundationem, roboreis tignis et palis in aqua delixis fundamentum superposuerunt.

Ecclesiam S. Deiparæ, quæ cognominatur a l Fontem, Justinianus magnus condidit. Cum enim aliquando in Thraciam venatum iret, et ex hoc templo, quod tunc temporis parvum oratorium erat, magnam videret prodire populi multitudinem, interrogavit quidnam illud sibi vellet; Strategio autem quodam magistro et custode imperialis pecunie respondente fontem ibi esse morbos sanantem, valde hoc admiratus est imperator, et ex superflua materia Magnæ Ecclesiæ ingens ibi et splendidum ædificavit templum, quod terræ motu collapsum Irene Attica reædificavit 277 annis post primam ejus ædificationem.

III Templo imaginis non manufactæ et S. Joannis Theologi a beato Constantino primo exstructa fuerunt.

Ecclesiam S. Joannis Baptistæ Theodosius magnus condidit, quia ipso imperante sanctum ejus caput in urbem allatum fuit, quod imperator cum patriarcha Nectario in Hebdomo suburbio excepit et in S. Joannis Evangelistæ templo deposuit, usque dum per Rufinum magistrum ecclesiæ S. Joannis Baptistæ ædificaretur.

Monasterium Paulini Paulinus magister condidit, qui valde familiaris fuit imperatori Theodosio juniore et una cum ipso educatus. Hunc postea Theodosius zelotypia occidit ob conjugem Eudociam Augustam, quippe offerebatur aliquando imperatori miræ pomum magnitudinis e Phrygia allatum, quod ipse plurimum admiratus eum qui attulerat centum hyperpyris remuneravit, Pomum vero ex templo S. Sophiæ, ubi hoc ipsi oblatum erat, ad Eudociam Augustam misit, quæ illud accipiens æque magnitudinem atque pulchritudinem ejus mirata fuit. Accedens autem ad eam Paulinus, et idem pomum simili cum admiratione **112** spectans, dixit: « Ubinam, domina,

Α τως, οτι οί τεχνίται ἐν τῷ τόπῳ εὐρόντες ὕδατα πολλὰ, καὶ μὴ δυνάμενοι θῆσαι τεῖχος διὰ τὴν πολλὴν πλημμύραν, κέρκους καὶ παντοῦράματα μετὰ ξύλων ποιήσαντες θεθεῖλαισι τὸ θεμέλιον.

Τὴν Θεοτόκον τὴν καλουμένην Πηγὴν (99) ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν. Ἀπερχόμενος γὰρ εἰς Θράκην ἐπὶ τῷ κυνηγῆσαι εἶδε πλῆθος λαοῦ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ ἔκτισε ναοῦ, μικροῦ εἰς ὄντος εὐκτηρίου, καὶ ἠρώτησε τί ἐστὶν. Στρατήγιος δὲ τις, μέγιστος καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων, εἶπεν αὐτῷ, « Ἡ πηγὴ τῶν λαμπρῶν ἐστὶ, δέσποτα. » Καὶ ὁ βασιλεὺς θαυμάσας ὥρισε, καὶ ἔκτισθαι ναὸς μέγιστος καὶ περικαλλὴς ἐκ τῆς περισσεύσεως ὧλης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὑπὸ οὐρανοῦ δὲ συμπεσθεὶς ἔκτισθαι πάλιν παρὰ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, ἔχων ὁ ναὸς ἀφ' οὗ ἔκτισθαι ἕως τῆς Ἀθηναίας Εἰρήνη; ἔτη διακόσια ἑξομῆχοντα ἔπτα.

Ἡ δὲ ἀχειροποιήτος (1) καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου ἔκτισθαι,

Ὁ δὲ Προδρόμος ὁ στοργυλλόστατος ἔκτισθαι παρὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, οὗ ἐπὶ ἡμερῶν αὐτοῦ ἤχθη ἡ τιμὰ χάρα τοῦ Προδρόμου εἰς τὴν πόλιν, ἣν καὶ ἑδίζετο ἀπὸ τοῦ Ἐδδόμου μετὰ Νεκταρίου πατριάρχου, καὶ κατέθετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεολόγου. Εἶτα διὰ τοῦ μεγίστου Ρουφίνου ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου.

Ἡ μὲν τοῦ Παυλίνου ἔκτισθαι παρὰ Παυλίνου μεγίστου τοῦ οικιστάτου ἀνθρώπου τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ· σύντροφος γὰρ αὐτῷ ὤπηνεν. Ὁς καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναγύρων (2). Οὗτος ὁ Παυλίνος ἀνιέρθη παρὰ Θεοδοσίου ζηλοτυπήσαντος αὐτὸν διὰ τὴν ἰδίαν γυναῖκα Εὐδοκίαν τὴν βασιλισσαν. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ὑβρίσθη μῆλον παρμεγεθέστατον (3), ἀπὸ Φρυγίας κομισάντος αὐτό τινος, ὅπερ λαβὼν ὁ βασιλεὺς καὶ θαυμάσας δέδωκε τῷ κομισάντι ὑπέρπυρα ἑκατόν. Τὸ δὲ μῆλον ἀπέστειλεν Εὐδοκίᾳ τῇ βασιλισσῇ ἐκ τῆς ἁγίας Σοφίας· ἔκτισε γὰρ ὄντι τῷ βασιλεὶ ἱκομισθῆ. Κάκτειν ἁλοῦσα κατέχευε, καὶ ἰθαί-

Meursii et Lambecii notæ.

sed aliqua etiam muri terrestres pars ei adhaerens et cætera vicina loca, ut testatur Nicephorus Callistus 18, 41: Τῷ ναῷ, οἷ, τοῦ μάρτυρος Μάμαντος, ἀγγοῦ τοῦ τεῖχους ὃ Σουλταρκος ὄνομα, κατετέθησαν. LAMB.

(99) *Τὴν καλουμένην Πηγὴν*. De hujus templi structura et miraculoso fonte agit prolixè Nicephorus Callistus 15, 25 et 26. Syntagma vero quod ibidem testatur se scripsisse de miraculis ad fontem ejus templi editis, hodieque manuscriptum exstat in bibliotheca Vaticana. Principium illius hoc est: Εἶτα πηγὴς μὲν ἦδ' οὐ καὶ ψυχρὸν. Cæterum in imagine B. Virginis, quæ in celeberrimo hoc templo colebatur, exstat Manuelis Philæ epigramma, cujus exemplar apposui, quia alias nondum editum est.

Εἰς εἰκόνα τῆς πηγῆς.

Ζωὴς ἐγὼ βλέπω σε πηγὴν, καρπὲν.

Πᾶσαν γλῶσσαν σθερνύεις παντὸς κινδύνου.

Σὺ γὰρ ἀναψύχεις με τοῖς τεραστίοις

Ἀρδαρίας φέρουσα τοῖς κόλοις γλέβα.

LAMB.

(1) *Ἡ δὲ ἀχειροποιήτος*. Hoc est, ut ego interpretor, ὁ ναὸς τῆς ἀχειροποιήτου εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ. Videtur autem hoc temp'um a Constantino Porphyrogenito exstructum fuisse, quo imperante cum Romano seniore, anno post Christum 944, imago Christi non manufacta ex Edessa urbe Mesopotamiæ Cpolim translata est. Similiter fuit etiam prope Cabalam Thraciæ civitatem monasterium cognominatum τῆς ἀχειροποιήτου Θεοτόκου, quod imago B. Virginis ἀχειροποιήτος ibi asservaretur. Quodsi verum est Codinum hic de Constantino magno loqui, alia querenda erit interpretatio verborum ἡ δὲ ἀχειροποιήτος. LAMB.

(2) *Τῶν ἁγίων Ἀναγύρων*. In codd. Vat. additur τὰ βραχέος, nempe ut templum S. Cosmæ et Damiani a Paulino ædificatum diversum esse appareat ab altero quod iisdem sanctis eodem tempore a Proclo patriarcha in loco nuncupato *αεργουίτῃ* exstructum fuit. LAMB.

(3) *Παρμεγεθέστατον μῆλον ὄπνυρα*; δίκην ἐπίγον μοδίου τὸ μέγεθος; C, μοδίου μέγεθος; ἔχον. heg.

μασεν ἐπὶ τῷ μεγέθει καὶ κάλλει αὐτοῦ. Προσελθὼν δὲ Παυλῖνος καὶ ἰδὼν παρὰ τῇ δεσποίνῃ τὸ μῆλον ἰθαύμασεν, εἰρηκῶς αὐτῇ· « Πόθεν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἤρρεθ, δεσποινά μου; » Ἡ δὲ ἐρώσας αὐτοῦ, « Λάβε τοῦτο », ἔφη. Ὁ δὲ λαθὼν ἐπεμψε δῶρον τοῦτο τῷ βασιλεὶ, μὴ εἰδὼς δὲ παρ' αὐτοῦ ἰδέσθαι τῇ δεσποίνῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς λαθὼν, καὶ γνοὺς δὲ ὅπερ ἀπίστευτε τῇ βασιλεύσῃ μῆλόν ἐστι, προσεκάλεσε τὴν Αὐγούστην, καὶ ἐπρωτότησε αὐτήν, « Ὅπερ ἔστειλά σοι μῆλον, ποῦ ἔστιν; » Ἡ δὲ εἶπεν (4)· « Παυλῖνον τῷ πιστοτάτῳ ἡμῶν δέδωκα. » Ὁ δὲ αὐτὴν μὲν ἠπειλήσε ῥήμασιν αὐστηροῖς, Παυλῖνον δὲ προσέταξε φρονεῦσθαι εἰσερχόμενον εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δῆτα ἀνερχόμενον τὸν σκοτεινὸν κοχλῖαν (5) οὐκ ἠδυνήθησαν οἱ προσταχθέντες τοῦτον φρονεῖν, εἰ μὴ τὰ ὅλα αὐτοῦ μόνα ἐξίκοιτο. Καὶ γνοὺς ἐκεῖνος τὴν ἐπιβουλὴν ἔφυγε. Τοῦτο δὲ εἰς θαῦμα τῶν ἁγίων Ἀναργύρων γέγονεν, ὡς ἂν τελειώσῃ τὸν ναὸν αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀκούσας ὅπως αὐτὸς ἔφυγε τὸν προκείμενον φόνον, καὶ αἰσχυνοῖς ἄγνοισιν πρὸς δάλλετο καὶ τοὺς τοιμητὰς, ἀμύναι ἔλεγεν. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἤδη τετελειωκότα τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἀπικεφάλισεν (6) αὐτόν (7).

Τὴν ἁγίαν σορὸν (8) τὴν ἐν τοῖς Χαλκοκρατείσις Ἰουστινῷ καὶ Σοφίᾳ ἀνήγειραν. Ἐν δὲ τῇ ἀγρυπνίᾳ ἀνεγίνωσκον μεγάλοι ἀνθρώποι, ὃ τε Μιχαὴλ ὁ Παγγαβὲς ὁ κουροπαλάτης πρὸ τοῦ βασιλεύσαι, καὶ Βάρδας, Καῖσαρ ὁ θεῖος Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, καὶ πολλοὶ τῶν μαγίστρων· ἐκεῖσε γὰρ ἐναπόκειται ἡ τιμὴ ζωῆς καὶ ἡ ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου, τὸ δὲ ὡμορφίον ἐν Βλαχέρναις.

Τὸν ἅγιον Ἰάκωβον τὸν πλησίον αὐτῆς ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἀνήγειρεν, ἐνθα εἰσὶν ἐν σοροῖς λαΐφανα τῶν ἁγίων νηπίων καὶ τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ θεοδίκου, τοῦ προφήτου Ζαχαρίου καὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου. Ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τῆς ἁγίας σοροῦ εἰσὶ καίματα τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν τὰ σώματα, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ αἱ τρίχες τοῦ τιμίου Προδρόμου.

Meursii et Lambecii notæ.

(4) *Εἶπε*. Εἶπε φαγεῖν αὐτό. Καὶ πάλιν ἡρώτησεν αὐτὴν εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ· ἡ δὲ καὶ πάλιν εἶπε φαγεῖν αὐτό. Ὁ οὖν βασιλεὺς ἐξενεγκὼν τὸ μῆλον ἔφη. Καὶ τοῦτο τί ἐστι; καὶ ταύτην μὲν ἡμῶντος ῥήμασιν αὐστηροῖς, τὴν δὲ Παυλῖνον τὸν πιστοτάτον αὐτῷ φίλον προσέταξεν εἰσερχόμενον εἰς τὸ παλάτιον κατοικῆσαι. Καὶ δῆτα R-g.

(5) *Τὸν σκοτεινὸν κοχλῖαν*. Puto hic significari scalam coelidem per quam transibatur secreto ex Hippodromo in palatium. Vide quæ supra notavi ad p. 92. Lamb.

(6) *Ἀπικεφάλισεν αὐτόν*. Marcellius comes Paulinum magistrum officiorum iubente Theodosio interemptum fuisse ait in Cæsarea Cappadociae, Valentiniano V et Anatolio coss. Lamb.

(7) *Αὐτόν*. Αὐτὸν φανερώς. Ἡ δὲ δεσποινὴ ὡς ὄρεον ἀτιμωθεῖσα ἤρθετο τὸν βασιλεῖα ἀπελθεῖν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ συγχωρηθεῖσα ἐξῆλθεν. Ἐκ τῆς ἡν γενομένη καὶ εὐαρεστησασα τῷ θεῷ. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν τελευτᾶν ἐξωμώσθη μὴ συνειδέσθαι τι μετὰ Παυλῖνον. Reg.

(8) *Τὴν ἁγίαν σορὸν*. Duo Cpoli templa fuerunt B. Virginis, quæ cognomen habuere τῆς ἁγίας

A egregius ille fructus repertus est? At ipsa, quæ eum amabat: « Tu, ait, accipe illud. » Paulinus igitur pomum ab ea acceptum imperatori remisit, ignorans ab eo prius Augustæ illud donatum fuisse. Imperator autem pomum recipiens, et cognoscens idem esse quod antea Augustæ miserat, ipsam ad se vocatam interrogavit: « Ubi est pomum quod tibi misi? » Illa vero respondit: « Paulino nostro fidelissimo dedi. » Tunc imperator illam quidem severa interminatione increpuit, Paulinum autem, dum ingrederetur palatium, interfici jussit. Constituti igitur insidiatores eum in ascensu testudinis tenebræ aggressi sunt; cui tamen, solis auribus præsectis, vitam adimere non potuerunt: ipse enim, simul atque per insidias se circumventum sensit, recta inde profugit. Cæterum hoc ita evenit miraculoso auxilio SS. Anagyrorum Cosmæ et Damiani, nempe ut inchoatum eorum templum exædificaret. Imperator vero audiens eum vitæ periculum effugisse, præ pudore nil sibi hac de re cognitum fuisse simulavit, et insuper aggressores eo puniturum promisit. Nihilominus, post absolutum templum SS. Anagyrorum, caput ei præcidi jussit.

113 Templum sacri conditorii in Chalcoptatis Justinus et Sophia ædificarunt. In vigilia autem viri magni lectorum officio ibi fungebantur, nempe Michael Rangabe curopalata, antequam imperio potiretur, et Bardas Cæsar, patruus Michaelis filii Theophili, et complures magistri. Ibi enim deposita est veneranda zona et vestis S. Deiparæ: humerale vero in Blachernis asservatur.

Prope supradictum templum idem imperator ecclesiam S. Jacobi exstruxit, ubi suis in conditoriis asservantur reliquæ sanctorum Innocentium et Symeonis Theodochi et prophætæ Zachariæ et Jacobi fratris Christi. Cæterum in dextra parte sacri conditorii posita sunt corpora sanctorum mulierum quæ unguenta ad Christi sepulcrum tulerant, in sinistra vero coma B. Joannis Præcursoris.

σοροῦ sive sacri loculi. Horum unum in Chalcoptatis a Pulcheria Theodosii junioris sorore exstructum fuit, ut testatur Nicephorus Callistus 14, 2 et 49 et 15, 14, et terræ motu collapsum ab Justiniano curopalate et uxore ejus Sophia fuit reædificatum, ut refert hoc loco Codinus et supra p. 83 v. 19. Alterum vero Leo Macellus in suburbio nuncupato Blachernis exstruxit, cujus supra Codinus meminit p. 96, et paulo post hisce verbis. Τὸ δὲ ὡμορφίον ἐναπόκειται ἐν Βλαχέρναις, hoc est ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας σοροῦ ἐν Βλαχέρναις. De hujus templi situ et structura apposui verba Metaphrastæ, quæ ex antiquissimo cod. ms: bibliothecæ Vallicellianæ excerpti. Χῶρος ἦν, inquit, πρὸ τοῦ τεύχους τοῦ ἁγίου ἐγγίζων τῷ θαλάττῳ κώλην τοῦ Κέρατος. Ὀνομα Βλαχέρναι τῇ τόπῳ. Οὗτος δὲ οἶκος ἀνὰ τὸν τόπον βασίλειαις δαπάναις τῇ Θεοτόκῃ οἰκοδομεῖται, καὶ σορὶ ἐξ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ κατασκευασθεῖσα τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον θησαυρὸν ὑποδέχεται· κλειστός τε καὶ ἄλλοις ἀναθῆμασι καὶ δώροις δὲ οἶκος τιμᾶται. Vide præterea Græcorum Menologium die 2 Julii, et Nicephorum Callistum 15, 21. Lamb.

Thermas Germani Germanus, qui sub Valentiniano prator fuit Peloponnesi, extruxit, quod domus ejus ibi esset.

De Bosporii portus denominatione refert Joannes Antiochenus, in illa muri parte quæ a similitudine fabricæ Sigma nuncupatur boves olim venisse, quod etiam moris fuit usque ad Constantium Copronymum. Accidisse autem aliquando ut bos quidam cestro percitus in mare 114 desiliret et tranaret usque Chrysopolim, atque hinc Bosporium nominis originem traxisse.

Turrim quæ vocatur Centenaria, Constantinus Magnus magnifice et splendide extruxit, et in ejus structuram centum librarum millia impendit. Hanc postea terræ motu defectam reedificavit Theophilus ita ut hodieque visitur. Cæterum retinuit cognomen pristinum.

Palatium quod vocatur Petrium, Petrus quidam patricius tempore Justiniani magni condidit, idem qui dictus etiam alio nomine Barsamianus Syrus multos eo tempore gessit magistratus.

Monasterium Rômæ sive Romani condidit tempore Leonis Macele Hæmon quidam patricius Romanus: ibi enim in urbem veniens habitavit.

Monasterium Procopiæ extruxit Procopia filia Nicephori Seleucensis, uxor Michaelis Rangabe ex europalata imperatoris.

Templum S. Eustathii ædificavit Irene Aulica.

Monasterium ad Armamenta sive sancti Panteleonis primo quidem 115 a Mauricio in armamentarium exstructum fuit. Theodora autem uxor Theophili imperatoris id monasterium mutavit post annos 248.

Ædificium quod vocatur Picridii, condidit Picrides eubicularius tempore Irenæ Aulicæ.

Castellum ædificavit Tiberius imperator socer Mauricii, ne Chaganus Bulgarorum princeps classem ejus combureret: ibi enim naves suas subduxit, et locum munivit castello.

Meursii et Lambecii notæ.

(9) *Περὶ δὲ*. Ὅτι τὸ Βοσπόριον, καθὼς φησιν Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς, ὅτι Βύζας ἔκτισε τὸ Βοζάντιον, ὅν ἂν ἀπέστειλεν ἀπὸ τοῦ Προσπορίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ οὕτως ἐκλήθη Βοσπόριον. Ἐκεῖ δὲ ἐπικλοῦντο οἱ βόες καὶ εἰς τὸ σιγματοειδὲς τείχος μέχρι τοῦ Κοκρωνίου. Ἐκείνο; ὤρεσεν εἰς τὸν Ταύρον πωλεῖσθαι cod. 3058.

(10) *Τοῦ Βοσπορίου*. Portus Cpoli fuit in regione quinta e regione Chalcædonis, qui antiquitus vocabatur τὸ Βοσπόριον, scilicet ναῦριον seu ὁ Βοσποριανὸς λιμὴν, propterea quod situs esset ad Bosporum Thracium: ita enim, ut tradit Eustathius Dionysii scholiastes, proprie appellabatur τὸ κατὰ Χαλκηδὼνα καὶ Βοζάντιον στενὸν, id est mare angustum inter Chalcædonem et Byzantium. Cæterum progressu temporis et vulgi ignorantia genuinum illius portus nomen Βοσπόριον mutatum fuit in Φωσφόριον et Προσφόριον, ut testatur Stephanus v. Βισπορος et Joannes Tzetzes Chil. 1, 836. Ne autem primo intuitu pateret corrupta esse hæc

τὸ λούμα τοῦ Γερμανοῦ Γερμανὸς ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφάντιου στρατηγὸς γενομένου Πελοποννήσου ἀνῆγειρε, οἶκον αὐτοῦ ἔχον.

Περὶ δὲ (9) τῆς τοῦ Βοσπορίου (10) ἐπωνυμίας ταῦτ' φησιν Ἰωάννης Ἀντιοχεύς, ὅτι εἰς τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους (11) εἶχον ἔθες πωλεῖν τοὺς βόας, ὃ καὶ ἐκράτει μέχρι τοῦ Κοκρωνίου. Εἰς δὲ ποτε βόυς οἰσθηλάτῃσας εἰσῆλθε τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέρασεν εἰς Χρυσόπολιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Βοσπόριον.

Τὸν δὲ πύργον δὲ καλεῖται τὸ Κεντηνάριον, μέγα καὶ περιφανὴ ἀνῆγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ἐδαπάνησε κεντηνάριον. Σισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τάλειος γαλασθέντος, ἐκτίσθη παρὰ Θεοφίλου, καὶ θὰ νῦν ὁρᾶται. Φέρεται δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐπώνυμον.

Τὸ παλαιὸν Πατρίον Πέτρος τις πατρικίος (12) ἐπὶ τοῖς χρόνοις Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἔκτισεν. Ἐλεγον δὲ αὐτὸν καὶ Βαρσβαμιανὸν (13) τὸν Σύρον, πολλὰς ἀρχὰς τῶ τότε ἀνύσαντα.

Ἡ δὲ μονὴ Ῥωμαῖοι ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Λέοντος Μακρίλου παρὰ Αἰμῶνος πατρικίου τοῦ Ῥωμαίου· εἰσιθῶν γὰρ εἰς τὴν πόλιν ἐκίεζε φησι.

Ἡ μονὴ ἡ καλουμένη Προκοπίας παρὰ Προκοπίας ἐκτίσθη τῆς θυγατρὸς Νικηφόρου τοῦ Σιλενικηνοῦ καὶ γυναῖκος Μιχαῆλ Παγγαβῆ τοῦ ἀπὸ κουροπαλάτου.

Τὸν ἅγιον Εὐστάθιον ἔκτισεν Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία.

Τὰ δὲ Ἀρμαμέντα ἡ μονὴ, ἔχοντο ὁ ἅγιος Παντελεήμων, πρῶτην μὲν ὁ Μαυρίκιος ἀρμαμентаριον αὐτὸ ἔκτισε, μετὰ δὲ χρόνους σμῆ' Θεοδώρα ἡ γυνὴ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως μονὴν αὐτὸ ἐποίησε.

Τὰ Πικριδίου ἔκτισε Πικρίδιος ὁ κοιτωνάριος ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας.

Τὸ δὲ Καστέλλον Τιθέριος ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς ὁ πένθερὸς Μαυρικίου διὰ τὸ μὴ καθεῖναι τὸν στόλον αὐτοῦ Χάγανον τὸν ἀρχοντα Βουλγαρίας· ἐκείσε γὰρ τὰ πλοῖα ἤγαγε καστειλλώσας (14) καὶ ὀχυρώσας αὐτὰ ἐκείσε.

D nomina et subrepticia, utrique suam affinxere originem. Nam Phosphorium portum dictum fuisse aiunt, quod cum Philippus Macedo nocte illumi et pluvia urbem prope hunc portum per insidias expugnare tentasset, fortuito lune exortu, quam Græci Ἐκάτη φωσφόρον nuncupant, periculum urbis civibus detectum fuerit. Prosporium vero et Prosporiarum portum vocari tradunt ἀπὸ τῆς προσφοράς, quod nimirum eo magna importaretur eduliorum copia. LAMB.

(11) *Τὸ σιγματοειδὲς τοῦ τείχους*. Loquitur de muro maritimo. LAMB.

(12) *Πέτρος τις πατρικίος*. Ad hunc plurima exstant rescripta Justiniano imperatore, sub quo his præfectus prætorio fuit. LAMB.

(13) *Βαρσβαμιανόν*. Procopius in Anecdosis Βαρσβαμην eum appellat. LAMB.

(14) *Καστελλοῦν* Græco-barbaris dicitur castellis et propugnaculis aliquem locum munire. LAMB.

Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Σωσθένιον (15) ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκτίσας.

Τὸν ἅγιον Μάμαντα ὁ Λεωμακέλης ἀνέγειρε (16), διότι ἐκαίετο ἡ πόλις (17) μῆνας ἕξ. Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς καὶ παλάτια ἐκτίσας καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ οἱ βασιλεῖς ἡνέγεον, οὗ καὶ Μιχαὴλ ὁ υἱὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἀνιέρθη παρὰ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα. Λέγεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν τότε μονὴν τοῦ ἐμπρησμοῦ καὶ χειμῶν γέγονεν ὅλος οὐκ ἐγένετο ἄλλοτε ποτέ. Ἀλλὰ καὶ στακτὴν καθαρὰν ἔβρεξαν, ὥς κτεῖσθαι ἐν τοῖς κεράμοις μέχρι σπιθαμῆς. Τότε δὲ καὶ ὁ δόσιος Δανιὴλ (18) ἐν τῷ Ἀνάπλῳ ἦν.

Τὸν ἅγιον (19) Ταράσιον τὴν μονὴν, λέγουσιν ὅτι ὁ ἅγιος Ταράσιος ὁ πατριάρχης ἐκείσε ἐτίθη καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο μονή.

Τὴν μονὴν τὰ Δαμιανοῦ Δαμιανὸς παρακοιμώμενος ὁ Σθλαβὸς (20) ἐκτίσεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ Εἰκονομάχου καὶ Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Τὸν ἅγιον Φωκῆν πέρα Βασιλείου ὁ Μακεδὼν ἐκτίσας. Ὁμοίως καὶ τὴν Θεοδόκον ἐν τῷ φόρῳ, καὶ τὴν νέαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ τὰ παλάτια πέρα τῶν πηγῶν.

Ἡ δὲ πέραθεν τοῦ στενοῦ λεγομένη ἐκκλησία χρυσοκέραμος παρὰ Ἰουστίνου καὶ Σοφίας τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων ἐκτίσθη, καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ ὁ δόσιος Ζωτικὸς (21) ὁ εἰς τοῖς λαοῦς, ἀλλὰ καὶ ὁ λιμὴν τῶν Σοφίων καὶ αἱ Σοφίαναι τὰ παλάτια πέρα τοῦ στενοῦ.

Τὰ δὲ ζευκτὰ κίονια παρὰ Ρωμανοῦ τοῦ γέροντος ἀνιέρθησαν καὶ εἶχον τοὺς τιμίους σταυροὺς.

Τὰ δὲ Εὐτροπίου ὁ λιμὴν ἐκτίσθη παρὰ Εὐτροπίου πρωτοσπαθαρίου καὶ κοιταστόρου ἐν τοῖς χρόνοις Ζήνωνος καὶ Ἀναστασίου τῶν βασιλέων ἐν ᾧ λιμὴν ἀπέμνηθη τὴν κεφαλὴν Μαυρίκιος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ παρὰ Φωκῆ τοῦ τυράννου.

Τὰ Μακελάς (22) ἀνέγειρε Ἄδων ὁ πρωτοκρηστής.

Meursii et Lambecii notæ.

(15) Τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τὸν εἰς τὸν Ἀνάπλου καὶ τὸ Σωσθένιον. De his duobus templis S. Michaelis archangeli eorumque situ proluxit Procopius l. 4. *edific.*, ubi utrumque ab Justiniano D instauratum fuisse memorat. Vide Nicephorum Callistum 7, 30. **LAMB.**

(16) Ἀνέγειρε καὶ ἐκτίσεν ἐκεῖ παλάτια, διότι ἐνεπρόκειτο ἡ πόλις μῆνας ἕξ. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Λεωμακέλης ἐκτίσεν αὐτὰ καὶ μόνον ἐποίησε καὶ ναὺν ὡσαύτως, καὶ ἰδὼρα ἀπικέισε τὴν πόλιν ἐμπρησμένην. Εἰθ' οὕτως ἔβρεξε στάκτῃν ἐπ' αὐτὴν ὥς σπιθαμὴν τὸ πάχος. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ καὶ Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς ἀνιέρθη ὑπὸ Βασιλείου, 3058, *omissis reliquis.*

(17) Ἐκαίετο ἡ πόλις. Incendium de quo in praesentia Codinus loquitur, incidit secundum Marcellinum Comitem in annum unum imperii Leonis qui post Christum est 463, Basilisco et Hermenico cons. **LAMB.**

(18) De hoc Daniele S. Symeonis Stylitæ discipulo et imitatore vide Græc. Menologium die 11 Decembris. **LAMB.**

A Templum B. Archangeli Michaelis in Anaplo et Sosthenio Constantinus Magnus edificavit.

Templum S. Mamantis Leo Macelas edificavit, cum urbs sex integros menses continuo incendio flagrasset. Ibidem quoque palatium extruxit et Hippodromum privatæ imperatorum aurigationi destinatum: ubi etiam Michael Theophili imperatoris filius a Basilio Macedone occisus fuit. Ferunt autem durante illo incendio adeo sievam fuisse hiemem ut alias nunquam. Eodem quoque tempore puram putam stactem pluui, ita 116 ut ad spithamæ altitudinem vasa eo replerentur. Eodem S. Daniel in Anaplo degebat.

B Monasterium S. Tarasii nomen habet a Tarasio patriarcha, qui ibi sepultus est. Post obitum vero illius in monasterium mutatum fuit.

Monasterium Damiani Damianus accubitor natione Sclavus condidit temporibus Theophili Iconomachi et Michaelis filii ejus.

Ecclesiam S. Phocæ trans fretum Basilius Macedo edificavit; item S. Deiparæ templum in foro, et ecclesiam novam in palatio, et palatia ultra fontes.

C Ecclesiam trans fretum sitam et auratis tegulis tectam piissimi principes Justinus et Sophia condiderunt. Item orphanotrophium S. Pauli et domum mutilatis recipiendis destinatum, quæ dicitur S. Zotici, et portum Sophiæ, et palatia Sophiana trans fretum.

Columellas junctas, quibus sigæ crucis impositæ erant, Romanus senior erexit.

Portum Eutropii condidit Eutropius protospatharius et quæstor 117 temporibus Zenonis et Anastasii imperatorum; ubi Mauricio et uxori ejus atque liberis capitâ præcisa sunt.

Ædificium quod vocatur Macelæ, Leo protosecretis extruxit.

(19) Τὸν ἅγιον. Τὸν δὲ ἅγιον Ταράσιον λέγουσιν εἶναι πρόδραστον τοῦ πατριάρχου Ταράσιου, καὶ ἀνέστησεν ἐν αὐτῷ μονήν. 3058.

D (20) Ὁ Σθλαβός. Utroque modo Græco-barbare dicitur, ὁ σθλαβός et ὁ σκλαβός, id est *servus*, et ἡ σθλαβία et ἡ σκλαβία, id est *servitus*, et σθλαβοῦν et σκλαβοῦν, id est *in servitutem rodigere*. Frustra igitur Glossarii Græco-barbari auctor voces σθλαβὼν et σκλαβογενῆς ut mendosas reficit. In praesentia vero Codinus Damianum patricium et eubicularium imperatoris Michaelis Methystæ Σθλαβόν sive σκλαβόν appellat, propterea quod oriundus esset ex Sclavonia sive Dalmatia. Σθλαβός ergo idem hic valet quod Σκλαβηγός vel Σκλαβηγός. **LAMB.**

(21) Ζωτικός. Erat hospitale mutilatis recipiendis destinatum, et dicatum memorie S. Zotici. Vide p. 89. Italis diceretur *lo spedale degli stroppiati*. **LAMB.**

(22) Τὰ Μακ. Τῆς δὲ Μακελάς τὴν μονὴν ἀνέγειρε Μακείλιος ὁ πρωτοκρηστής οὕτως καλούμενος 3058 Μηλελάς Val.

In monasterio dicto Pelamidae statua marmorea collocata erat, quam erexit Theophilus tempore Constantini Porphyrogeniti.

Palatia sita in Herreo Justinianus magnus ædificavit, quæ postea exornavit Justinus ejus nepos. Vocatur autem locus ille Heræum, quod antiquitus ibi templum Junonis esset; vel Erium, quoniam ci- ves olim ibi sepeliebantur, uti etiam nunc testantur multa marmorea monumenta.

Palatia quæ sunt in Bryante, Tiberius imperator et Mauricius ejus gener ædificaverunt. Dictus autem est ille locus Bryas prophetico præsigio futuri ur- his fremitus, qui ibi olim exaudietur. Cum enim ultimus hujus urbis imperator jussu divino ex urbe discedet et proficiscetur Hierosolymam, traditurus Deo una cum suo diademate imperium Romanorum, tunc in hoc colle nominato Bryante ipse et omnes qui cum **118** comitabuntur, clamorem audient et strepitum populi remanentis in urbe.

τι, μέλλει ἀκούσαι μετὰ πάντων τῶν ἀκολουθούντων λαοῦ, τῆς πόλεως ἤδη ποντιζομένης.

Palatia Damatrii iidem imperatores ædificaverunt. Visitor autem ibi πῆγμα Constantini, qui a matre Irene Attica excecatus fuit.

Ædes Florentii et Callistrati duo germani fratres ita nominati exstruxerunt; quæ post eorum mor- tem in monasteria mutata fuerunt. Hic post 428 an- nos tempore Irenæ Atticæ Paulus patriarcha, de-

Meursii et Lambecii notæ.

(23) Ἐν δὲ τὴν δὲ Πηλαμίδα ἀνήγειρε Ἄδων ὁ εὐδόξος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. LAMB.

(24) Πηλαμίδου. Rectius in cod. Vat. legitur τοῦ Πηλαμίδου. Πηλαμίδιον enim vel Πηλαμύ- διον suburbium erat maritimum, propterea ita no- minatum quod pelamides pisces numerose ibi cá- perentur. In cod. Reg. simpliciter legitur ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Πηλαμίδι. Hujus suburbii meminit Ce- drenus, ubi agit de imperio Joannis Tzimisce. Ib.

(25) Ἡραῖον. Ἡραῖον promontorium est Chalce- donis, quod Stephanus vocat τὴν Ἡραῖαν ἄκραν. Antiquitus vero ita nominatum fuit a fano Junonis, quod in eo situm erat. Postea vero, prisco ei genuino nomine abstituto, corrupte appellari cæpit Ἱερῖον, Ἡρίον et Ἡρίον sive Ἀρίον. Etymologiæ enim, quas Græci recentiores corruptis hisce nomi- nibus attribuunt, non originales sunt, sed tantum ficticiæ. LAMB.

(26) Ἰουστίνος. Ἰουστίνος καὶ Σοφία ἐκαλλώ- πισαν αὐτὰ 3058.

(27) Ἡ Ἡρίον. Quod hoc loco Codinus ait, Ἡρίον appellatum fuisse illud promontorium propterea quod cives Chalcedonenses ibi sepe- liuntur, infra etiam p. 419 v. 4 repetit. Eam- demque nominis rationem confirmat fragmentum ex mss. quibusdam biblioth. Reg. Collect. excerp- tum, cujus exemplar apposui: Ὅτι τὸ τῆς Χαλ- κηδόνος ἀκρωτήριον τὸ παλαιὸν Ἡρίον καὶ ὃν καὶ λεγόμενον (ταφεῖον γὰρ ἦν τῆς πόλεως Χαλκηδόνος) καὶ μὲν Ἰουστινιανὸς ἀνασχάσας τὸ ὅλον ἀκρωτήριον καὶ ἀνακαθάρσας τὸν τόπον βασιλεῖα ἐκτίσας περι- φανέστατα, καὶ Ἡρία ὁ τόπος μετωνομάσθη ἢ Ἀρία. Sed quidquid illi dicant, neque Ἡρίον

Ἐν δὲ (23) τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ Πηλαμίδου (24) στήλη Ἰστατο μαρμάρινος, ἣν ἀνήγειρε Θεόφιλος ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεν- νήτου.

Τὰ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ (25) παλάτια ἐκτίσθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ· ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰουστίνος (26) ἐκαλλώπισεν. Ἡραῖον δὲ ἐκλήθη, ὅτι πάλαι τῆς Ἡρας ἦν ὁ ναὸς ἐκεῖ. Ἡ Ἡρίον (27), ὅτι τὸ παλαιὸν ἐκεῖ ἐθάπτοντο οἱ πολλοὶ· καὶ ὅλοι τοῦτο τὰ πολλὰ μαρμάρινα κιβώρια.

Τὰ εἰς τὸν Βρύαντα (28) παλάτια Τιμόριος ὁ βα- σιλεὺς ἐκτίσας καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Μαυρίκιος. Ἐκλήθη δὲ Βρύας (29) προφητικῇ ῥήσει διὰ τὴν μέλλοντα αὐτῷ ἀκουσθῆναι βρυγμὴν τῆς πόλεως· καὶ γὰρ ὁ ταύτης τῆς πόλεως ἰσχυρὸς βασιλεὺς μέλλον ἐξελεῖν προστάξει Θεοῦ καὶ ἀπελθεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ (30) καὶ ἀποδοῦναι τῷ Κυρίῳ τὴν βα- σιλείαν τῶν Ῥωμαίων ὅμα τῷ διαδήματι αὐτοῦ, ἀπειθὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιοῦτῳ βουνῷ τῷ Βρύαν- τὶ τὴν βοήν καὶ τὸν βρυγμὴν τοῦ ἐναπομεινάντος

Τὰ τοῦ Δαματρίου παλάτια οἱ αὐτοὶ βασιλεῖς ἐκτίσιν. Ἔστι δὲ ἐκεῖσε τὸ πῆγμα (31) Κωνσταν- τίνου τοῦ υἱοῦ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, τοῦ τυφλω-θέντος παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

Τὰ Φλωρεντίου καὶ τὰ Καλλιστράτου (32) ἀπὸ αὐταδέλφων οὕτω καλουμένων ἐκτίσθη. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτῶν ἐγένετο δύο μοναστήρια ἐν τοῖς χρόνοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Μετὰ δὲ τε-

neque Ἡρίον genuinum ei proprium hujus pro- montorii nomen fuit, sed Ἡραῖον, ut paulo ante notavi et Stephanus testatur. LAMB.

(28) Locus nuncupatus Βρύας memoratur a Zo- nara in Theophilo: Ἐπέταξεν, inquit, ἐν τῷ Βρύαντι δεῖμασθαι ἀνάκτορα. Fuit autem, ut opinor, ita no- minatus unus ex septem collibus Cypolitanis. Nam paulo post subjungit Codinus: Ἐπειδὴν γενήσεται ἐν τῷ τοιοῦτῳ βουνῷ τῷ Βρύαντι. Meminit etiam palatii in Bryante siti Constantinus Porphyrogeni- tus *De administr. Imp.* c. 51: Διὰ τὸ, inquit, καὶ ὅτι αὐτοῦ (sc. Βασιλεῖος τοῦ Μακεδόνης) κτισθῆναι τὰ τοιαῦτα παλάτια, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Ἐδόμον καὶ εἰς τὴν Ἡραῖαν (vel Ἱερῖαν) καὶ εἰς τὸν Βρύαντα. Sic enim ibi scribendum est pro eo quod vulgo per- peram legitur, καὶ εἰς τὴν Εἰρίαν καὶ εἰς τὴν Βρύαν. LAMB.

(29) Βρύας ὅτι μέλλοντος τοῦ ἰσχυροῦ ἐξελεῖν βασιλεὺς καὶ κατοικίσει εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐν αὐτῷ Βρύαντι· μέλλει ἀκούσαι βρυγμὴν καὶ τὴν βοήν τοῦ κλαυθμῶνος τῆς πόλεως cod. 3058.

(30) Quæ Codinus hic narrat de etymologia loci nominali Βρύαντος, meræ nugæ sunt et fabule aniles. In cod. Regio pro Βρύας legitur Βρύον. LAMB.

(31) Quid vox πῆγμα hic significet, nondum mihi liquet. LAMB.

(32) Τὰ Φλωρεντίον καὶ τὰ Καλλιστράτον. Viriusque mentio fit in Menologio die 31 Decem-bris, in Actis S. Zotici. In cod. Reg. et aliquot Va- ticanis pro Φλωρεντίον legitur Φλώρου. Quæ vero paulo post Codinus narrat de Paulo patriarcha ha- bentur apud Zonaram in imperio Irenæ et filii ejus Constantini. LAMB.

τραπέσια καὶ εἰκοσι ὀκτὼ ἐτη Παῦλος πατριάρχης Ἀ
ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας παρτήθησθε,
καὶ κατελθὼν τοῦ πατριαρχείου ἐκείσε ἡσυχῆσα;
μετὰ μῆνας τέσσαρας τέθνηκε.

Τὰ παλάτια τῶν Ἐλευθερίου καὶ τὰ ἐργοδῶσια ἡ
αὐτῇ Εἰρήνῃ ἔκτισεν. Ἀπὸ δὲ τῶν Ἐλευθερίου
παλατίων μέχρι τοῦ Ἀμαστριανοῦ ἱπποδρόμιον ἦν,
παρὰ τοῦ δευτέρου κτίστορος τῆς πόλεως τοῦ μι-
κροῦ Θεοδοσίου κατασκευασθὲν, ὅπερ κατέλυσεν ἡ
Ἀθηναία καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῇ τὰ πιστώρια.

Τὸ δὲ καλούμενον μίγα Λουτρον πλησίον τοῦ Βοδῆ
ἔκτισθ' παρὰ Νικήτα εὐνοῦχου καὶ ἐπὶ τῆς τρα-
πέζης, ἐπὶ τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Ὁ ἀρχιστράτηγος τὰ Ἀδάκια, ὁ πλησίον τοῦ
Σηρόλδρου, ἔκτισθ' παρὰ Λεωμακέου. Ἐκλήθη δὲ
οὕτω διὰ τὸ εὐρεθῆναι ἐκείσε ἀδάκια παμμεγέθη
καὶ ἀξιοθαύμαστα.

Ἡ παναγία Θεοτόκος τὸ Κρύσταλλον διὰ τοῦτο
οὕτως ἐκλήθη, ὅτι τοῦ Λεωμακέου ἐκείσε διερχο-
μένου ἐφ' ἱππῳ χειμῶνος ὄντος κρύσταλλον ἔπεσε
καὶ ἔδωκεν αὐτόν (35).

Περὶ δὲ τῶν Ἱερῶν λέγεται ὅτι οἱ ἀποθνήσκοντες
τῶν πολιτῶν πρὸ τοῦ κτισθῆναι τὸν ἅγιον Λουκᾶν
ἐκείσε ἰδοῦσιντο. Ἐκτίσε δὲ ἐκείσε ναὸν τοῦ ἁγίου
Γρηγορίου ὁ μίγας Κωνσταντῖνος. Ἰστέον ὅτι καὶ
πρῶτον εἰς τὸ Βυζάντιον ἰλθὼν ὁ ἅγιος Ἀνδρέας
ἐκείσε ἐκάθισε καὶ ἐδίδασκεν, εἴτα ἐχειροτόνησε τὸν
ἅγιον Στάχυν (34) εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τοῦ Γαλά-
του πέραθεν· ἐκλήθη δὲ οὕτως ἀπὸ τινος Γαλάτου
ἀνδρὸς ἐκείσε οἰκοῦντος. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας πρὸ
τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον,
καὶ εἰς τὰ λεγόμενα Ἀρματίου ἐποίησε τὴν σκηνὴν
αὐτοῦ καὶ ἐκάθητο διδάσκων. Ἐποίησε δὲ καὶ σταυ-
ρὸν ἰδιοχείρως, λατομήσας αὐτὸν καὶ γλύψας, ἐν
ἰσότητι εἰς τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιάν. Μετὰ
δὲ ταῦτα ἦλθεν εἰς τὸ νεώριον, εἰς τὸ καλούμενον
κερατέμβριον, καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐκείσε. Ἐκλήθη δὲ
οὕτως (35) ὁ τοιοῦτος ἐμβολός, διότι στήλη τις ἦν,
καὶ ἐπάνω αὐτῆς ἵστατο ζώδιον ἔχον ἐν τῇ κεφαλῇ
τέσσαρα κέρατα, καὶ θαῦμα ἐγένετο ἐν αὐτῇ· ὅστις
γὰρ εἶχεν ὑπόληψιν τοῦ εἶναι κερατίαν (36), ἠνίκα
ἰλθὼν προσήγγιζε τῇ στήλῃ, εἰ ἦν ὡς ὑπελαμβά-
ναιτο, ἐγύριζεν ἡ στήλη ἐκ τρίτου· εἰ δὲ οὐκ ἦν,
ἵστατο σιγῇ.

Ὁ τρίκλιος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου λέγεται
Μαναῦρα διὰ τὸν τρόπον τοιοῦτον. Ἀναστάσιος
βασιλεὺς ὁ Δίκωρος τῷ κς' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ
καὶ τῷ τετάρτῳ μηνί, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν περὶ

posita patriarchali dignitate, requievit et post qua-
tuor menses mortuus est.

Palatia Eleutheriana et officinas eadem Irene
condidit. Hippodromum vero, qui inter aedes Eleu-
therianas et Amastrianas a secundo urbis condi-
tore Theodosio juniore exstructus erat, demolita
est Augusta, ejusque loco pistrina edificavit.

Thermas magnas, quæ sunt prope Bovem, ex-
struxit Nicetas eunuchus et præfectus mensæ tem-
pore Theophili imperatoris.

Templum B. archangeli Michaelis nuncupatum
ad Abacos, quod est prope Xerolophum, edificavit
Leo Macelas. Ita vero nominatum est, quod ibi in-
venti fuerint Abaci magnitudinis admirandæ.

119 Ecclesia S. Deiparæ ad Glaciem inde eo-
gnomen habet, quod Leonem Macelam equo illac
transvehentem hiemali tempore glacies delapsa affli-
xerit.

De loco nuncupato Erio referunt olim cives ibi
sepeliri solitos, antequam conderetur cimiterium
S. Lucæ. Ibidem Constantinus magnus templum S.
Georgii condidit. Sciendum est quod S. Andreas
apostolus Byzantium veniens primum in eo loco
conderit atque docuerit, et deinde ordinaverit
S. Stachyn episcopum ecclesiæ S. Irenæ trans
fretum, in loco qui a Galata quodam ibi habitante
Galata vocatur. S. Andreas autem ante Constanti-
num magnum Byzantium venit, et in loco qui di-
citur Harmatii tabernaculum struxit, atque ibi do-
cuit. Sculptis etiam propria manu signum crucis
ex lapide, collocavitque in ecclesia antiqua S.
Irenæ. Postea migravit in Neorium, et ibi quoque
docuit in porticu quæ cornuta ob hanc causam
vocatur. Stabat ibi columnæ imposita statua qua-
tuor cornua in capite gerens. Quisquis igitur sus-
pectam habebat pudicitiam uxoris, ad hanc statu-
am accedebat, et si res ita se haberet ut suspi-
cabatur, ter in gyrum se vertebat statua; sin minus,
stabat immobilis.

120 Triclinium magni Constantini propterea
Manaura dicitur. Cum imperator Anastasius Dico-
rus 26 annos et 4 menses imperasset, accidit ut
tonitrua et fulgura circum undique palatium vehe-

Meursii et Lambecii notæ.

(35) Ἐδωκεν αὐτόν. Διδόναι hic idem est atque
prodeire, id est affigere sive ad terram dare. Sic
Florus 4. 2, de Cæsare loquens, Tribus, inquit, et
viginti vulneribus ad terram datus est. Et Plautus,
Quemcumque icero, ad terram dabo. Vide notas ad
p. 32. Lamb.

(34) S. Stachys, qui a B. Andrea apostolo pri-
mus Byzantii episcopus ordinatus est, meminit
Nicephorus patriarcha. Vide præterea Martyrolo-
gium et Menææ Græcorum die 31 Octobris et 30 No-
vembris, et Nicephorum Callistum 8. 7. Lamb.

(35) Ἐκλήθη δὲ οὕτως. Originatio inepta.
Lamb.

(36) Κερατίαν sive cornutum Codinus vocat qui
uxorem habet adulteram. Eodem modo apud Arte-
midorum 2. 12 uxor adultera dicitur marito fecisse
cornua. Refert enim cuidam uxorem ducturo, qui
visus sibi fuerat arietis insidere et ab eo excuti,
somnia interpretem ita respondisse: Ἢ γυνὴ
σου κορνεύσεται, καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον κέρατά σοι
ποιήσεται. Idem loquendi genus apud Italos, Gallos
et Germanos hodieque in usu est. Lamb.

menter impeterent. Quare consternatus imperator, et hinc inde præ formidine cursitans, in hoc demum triclinio numinis ira percussus et penetrabili fulminis ictu ambustus fuit. Moribundus autem extrema hæc verba magna voce protulit : « O Mana, aura peren, satque hinc triclinium illud Manauræ nomen retinuit.

Ecclesiam S. Dei Genitricis quæ vocatur Sigma, Constantinus magnus primo condidit, deinde Justinianus Magnus restauravit. Post annos autem 328, imperante Basilio Macedone, magno terræ motu totum hoc templum collapsum est, die Dominico qui nonus erat Januarii et S. Polyencto sacer. Hæc ruina omnes, quotquot in eo erant, oppressi sunt, et templum inde cognominatum fuit Sisma, id est congnassario, sive Sema, id est sepulcrum. Vulgo autem vocatur Sigma.

Ecclesiam novam B. archangeli Zeno et Ariadne ædificavit.

Monasterium Procopiæ sanctimonialium patris Justiniani magni cum uxore Euphemia condidit, et post obitum ibidem sepultus est.

121 Monasterium Choræ prius oratorium erat. Postquam vero Priscus præfectus et gener Phocæ tyranni eo relegatus fuit, sua impensa magnum et pulchrum monasterium ejus loco extruxit, multasque possessiones ei largitus est. Cognominatur autem hoc monasterium Chora, quod ibi olim ager seu prædium esset ; quemadmodum etiam monasteria Studii et Xerocherani extra urbem sita erant.

Templum S. Mamantis condidit soror Mauricii imperatoris. Illa enim, Mauricio et liberis ejus a

Meursii et Lambecii notæ.

(37) *Ἡ Μάνα*. Proprie μάνα Græco-Barbaris dicitur mater ; deinde etiam accipitur pro interjectione exclamandi, ut in præsentia apud Codinum et apud Luitprandum in Legatione : *Obviantes mihi, inquit, mulieres, quæ prius in stuporem mentis versæ Mana Mana clamabant*. Originale autem nominis Manauræ vel Magnauræ deducta ex ultimis Anastasii Dicori verbis, *Ἡ Μάνα, ὅπῃ αὐτὰς ἀπόλλυμαι, ἅπῃ καὶ ἐγὼ ἀπόλλυμαι*. 6, 3 enarrat his verbis : *Est Copli domus palatio contigua miræ magnitudinis ac pulchritudinis, quæ a Græcis p loco λ posita, Megaura vel Magnaura quasi magna aula dicitur*. LAMB.

(38) De templo B. Virginis in *Signate*, et terræ motu quo temporibus Basilii Macedonis fuit desertum, mentio fit in Menologio, 10 Januarii, his verbis : *Τελείται δὲ ἡ σύναξις διὰ τὸν μέγαν γεγονότα σεισμόν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν (scilicet τὴν δεκάτην τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου) ἐν ἀρχῇ βασιλείας Βασιλείου, ὅτε καὶ ὁ ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὃ ἐν τῷ Σίγματι, καὶ πολλὰ ἔτεται ἐκκλῆσαι καὶ ἰσχυρῶς κατεπίπεσον οἶκοι*. Codinus a Menologio paulum discrepat, et collapsum fuisse ait hoc templum die nono Januarii, quo a Græcis anniversaria memoria S. Polyencti colitur. Quod vero subiungit pristinum ejus templi cognomen Σίγμα posita mutatum fuisse a vulgo in Σισμός et Σήμα, satis probabile est : refert enim Ptolearchus in Cimone Athenis quoque tumulum eorum, quos

τὸ παλάτιον εἰλουμένων, ἀδελφῶν καὶ μὴ φίλων ἐκ τόπου εἰς τόπον ἐφευγε. Καὶ δὴ εἰσελθόντα εἰς τὸν τοιοῦτον τρίκλινον κατέλαθεν ἑκείσε αὐτὴν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. ὅπῃ γὰρ βροντῆς βίας καὶ κεραυνου ἀπέψυξε καὶ ἐγένετο πυρκαυστος. Ὅτε δὲ ἀπέθνησκε, φωνὴ μεγάλη ἔφη : « Ἡ Μάνα (37), ὅπῃ αὐτὰς ἀπόλλυμαι. » Καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ τρίκλινος Μαναῦρα.

Τὸ Σίγμα (38) τὴν Θεοτόκον πρῶτον μὲν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισεν, εἶτα δὲ Ἰουστινιανὸς ὁ μέγας ἀνέκτισε. Μετὰ δὲ τριακόντα εἰκοσι ἐκτὸς ἔτη ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνης, σεισμός μεγάλος γεγονώς, συνεπτώθη παντελῶς ὁ ναὸς ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, μηνὸς Ἰανουαρίου 9, τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου, καὶ τοὺς ἑκείσε ἀνθρώπους B διέφθερε, καὶ ἔκτοτε ἐκλήθη Σισμός ἢ Σήμα. Ἰδιωτικῶς δὲ καλοῦσι Σίγμα.

Τὸν μικρὸν ἀρχιστράτηγον τὴν νέαν - Ζήνων καὶ Ἀριάδην ἀνήγειραν.

Τὴν γυναῖκα μὲν τῆς Προκοπίας ὁ θεὸς τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ ἔκτισε σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Εὐφημίᾳ, ἐνθα καὶ θανὼν ἐτάφη.

Ἡ χώρα (39) πρῶτον μὲν εὐκτήριον ἦν, Πρίσκο : (40) δὲ ὁ ἑπαρχὸς καὶ γαμβρὸς Φωκά (41) τοῦ ευράννου περιορισθεὶς ἐκεῖ (42) παρὰ τοῦ ἰδίου ἔκτισε ταύτην μονὴν εἰς κάλλος καὶ μέγεθος, ἀποχερσάμενος καὶ κτήματα πολλὰ. Ἐκλήθη δὲ Χώρα, διότι τῶν Βυζαντινῶν χωρίον ἦν ἐκεῖ, καθὰ καὶ ἡ τοῦ Στουδίου μονὴ ἔξω τῆς πόλεως ὤντηχε, καὶ ἡ μονὴ τοῦ Σηροκεράμου.

Ὁ ἅγιος Μάμας ἐκτίσθη παρὰ τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου (43) τοῦ βασιλέως : μετὰ γὰρ τὸ ἀναί-

ruina ex terræ motu oppressit, Σισματίαν appellatum fuisse. LAMB.

(39) *Ἡ χώρα*. Id est ἡ μονὴ τῆς χώρας. Hujus monasterii meminit Synodicon vetus : *Καὶ τὸν ἀρχιερέαρχον Καλλίνικον ἀπόμματος ποιήσας τῷ εὐμενῶς τῆς χώρας παρέπαψε*. LAMB.

(40) Pro Πρίσκος perperam in aliquot codicibus legitur Κρίσπος. Similiter aliquoties erratum est apud Zonaram in Heraclio, uti etiam apud Niceph. Callist. 18, 37 et 55. LAMB.

(41) Φωκά. Τοῦ Καππάδοκος καὶ ἀπηνους Φωκά D 3058.

(42) Περιορισθὲν ἑκείσε, δὲ ἐν ὀπολήφει γέγονε τοῦ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ καὶ αὐτῷ συγκροτήσας ὁ αὐτὸς Κρίσπος, καὶ κρατήσας διὰ τῆς θαλάσσης τὴν βασιλείαν, γαμβρὸς τυγχάνων Φωκά. Καὶ μετὰ τοῦτο βασιλέως γράμματα κατ' αὐτοῦ δεξάμενος ὁ Ἡράκλειος ἔφη αὐτῷ οὕτως : « Ἀθλίε, γαμβρὸν οὐκ ἐποίησας, καὶ πῶς ἀλήθῃ φίλον ποιήσεις ; διὰ ταῦτα οὐν ἑκείσε περιορισθεὶς. » LAMB.

(43) *Παρὰ τῆς ἀδελφῆς Μαυρικίου*. Zonaras, Nicephorus Callistus et alii scriptores templum S. Mamantis, in quo Mauricius cum familia sua sepultus fuit, ædificatum fuisse referunt non a sorore Mauricii, sed Pharamane eunuchō, qui sub Justiniano cubiculi præfectus fuit. Quod vero paulo post Codinus ait Mauricio uxorem et filias ejus aliquanto superfuissē, testatur etiam Nicephorus Callistus 18, 41. LAMB.

ρεθῆναι παρὰ τοῦ Φωκᾶ τὴν Μαυρικίον ἅμα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ λαβοῦσα τὰ σώματα αὐτῶν κατέθετο ἐκεῖς. Ἡ δὲ σύμβιος Μαυρικίου μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτῆς ἐφρουρεῖτο παρὰ τῶν τοῦ Φωκᾶ ἐν τῇ νεῇ καλουμένη μονῇ πρὸς ὀλίγον τινα καιρὸν. Ὑπερὸν δὲ ἀνηρέθη παρ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴ διὰ ξίφους ἀποκηδεύσασα, καὶ πᾶσα ἡ συγγένεια Μαυρικίου, καὶ τῇ θαλάσῃ ἐρρίφησαν.

Τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Εὐφημίας καὶ τοὺς τάφους τοὺς ὄντας ἐν τῇ Παιτρῇ καὶ τῷ λουτρῷ Βασιλεὺς ὁ Μακεδὼν ἀνήγειρε, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἐκεῖς ἀπέκτερε.

Τὴν ἁγίαν Ζωὴν τὴν οὖσαν εἰς Μωκισίαν ὁ ὁσῖος ἀνήγειρε Μαρκιανός, οὗ καὶ θανὼν κατετίθη.

Τοὺς ἁγίους Νοταρίους ὁ μέγας Θεοδόσιος ἀνήγειρε καὶ κτήματα πολλὰ ἐπεκύρωσε.

Τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Μανουῆλ, Σαβὴλ καὶ Ἰσααὴλ (44) ἐπὶ τὸ χειρῶν τεῖχος ὁ μέγας ἀνήγειρε Θεοδόσιος· μετὰ γὰρ τὸ καυθῆναι αὐτοὺς παρὰ τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ τὰ σώματα αὐτῶν ἐκεῖ κατέθετο, ἐπὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀνηρέθησαν οἱ ἅγιοι.

Τὴν δὲ (45) Παλαιὰν λεγομένην πόρταν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρε, καὶ ἕως ἐκεῖ ἦν τὸ ἀρχαῖον καὶ παρ' αὐτοῦ κτισθὲν χειρῶν τεῖχος.

Τὸν ἄγιον Ἐλευθέριον Βασιλεὺς τις ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρχαίου ἀνήγειρε.

Αἱ δύο μοναὶ τῆς ἁγίας Δομνίνης, ἣ τε ἱενομαζέται τὰ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἡ ἕλλη ἣ λέγεται τὰ Μάρρας, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἐκτίσθησαν. Ἐλθοῦσαι γὰρ ἀπὸ Ῥώμης εὗρον δοικον τὴν πόλιν, καὶ αἰτησάμεναι τὸν βασιλέα, δέδωκεν αὐταῖς τὸν τόπον καὶ συνδρομὴν, καὶ ἀνήγειραν τὰς μονὰς. Ἠσαΐως καὶ ὁ ὁσῖος Διός (46) αἰτησάμενος τὸν βασιλέα, τόπον λαβὼν, ἐκτίσας τὴν μονὴν τοῦ Δίου καλουμένην.

Ἡ μονὴ ἡ λεγομένη τῷ Μυροκέρaton ἐκτίσθη ἐν τοῖς χρόνοις Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως. Φασὶ δὲ πολλοὶ τῶν ιστορικῶν ὅτι τὸ κῆρας ἐκαίνο τοῦ λαλοῦ, ὃ ἔχριε Σαμουὴλ ὁ προφήτης τοὺς βασιλέας, εἰς τὴν τοιαύτην μονὴν ἔκρεματό, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη Μυροκέρaton.

Ἡ μονὴ τοῦ Σουλιντοῦ (47) ἐκτίσθη παρὰ μαγιστροῦ Νικητᾶ ἐν τοῖς χρόνοις Λέοντος τοῦ Ευροπ- γενοῦς τοῦ πατρὸς Καβαλίνου, παρ' οὗ καὶ ἀπεκα- τίσθη εἰς τὸν σφενδόνα. Ἐχει δὲ τὸ ὄνομα ἡ μονὴ

A Phoca tyranno interfecta, corpora eorum collegit atque ibi deposuit. Cæterum uxor Mauricii cum suis filiabus primum quidem a Phoca aliquantulum in monasterio dicto novo inclusa fuit. Postea autem et ipsa et universa Mauricii cognatio ferro ab eo interempta est et in mare projecta.

Monasterium S. Euphemie, et sepulcra quæ sunt in Petrio, et balneum Basilii Macedo condidit, et illas suas ibidem attondit.

122 Ecclesiam S. Zotici prope cisternam Moctisiam prius imperator Marcianus extruxit; in qua etiam mortal corpus depositum fuit.

B Templum S. Notariorum Theodosius ædificavit et multis ditavit possessionibus.

Ecclesiam SS. Manuel, Sabel et Ismael, quæ sita est ad murum terrestrem, Theodosius magnus condidit. Postquam enim a Juliano apostata fuerunt cremati, reliquie eorum ibidem in loco supplicii depositæ sunt.

Portam quæ vocatur Antiqua, Constantinus magnus extruxit, eo enim usque antiquus et ab eo erectus murus terrestris pertinebat.

Templum S. Eleutherii Basilii quidam tempore Arcadii ædificavit.

Quod monasteria, quorum unum S. Domninae cognomento Alexandri, alterum vero S. Mauræ dicitur, tempore Theodosii magni condita fuerunt. Tunc enim sanctæ illæ feminae Romæ venerunt, et, impetrata ab imperatore loci hujus tunc inhabitati copia, monasteria ibi ædificarunt. 123 Similiter etiam S. Dios locum ab imperatore petiit, et monasterium in eo extruxit, quod vocatur Dil.

Monasterium quod vocatur Myroceratum, tempore Marciani imperatoris conditum fuit. Referunt autem multi historici fuisse in hoc monasterio suspensum cornu olei, quo propheta Samuel reges Judæorum junxit, atque hinc ita nominatum esse monasterium.

Monasterium Xylinitæ Nicetas magister condidit tempore Leonis patris Constantini Caballini, a quo etiam decollatus fuit in splendone Hippodromi. Nomen vero Xylinitæ inde habet hoc monasterium,

Meursii et Lambecii notæ.

(14) Μανουήλ, Σαβήλ καὶ Ἰσααήλ. Horum mentio fit in Martyrologio Romano die 17 Junii. Sed hæc tantum in parte ab eo discrepant Codinus et Menologium Græcorum, quod non Chalcedone illos martyrium consummasse tradunt, sed Cpoli in muro terrestri sive versus Thraciam sito. Nam item apud Codinum est τὸ χειρῶν τεῖχος atque in Menologio πρὸς Θράκην τεῖχος τὸ ἐπιλεγόμενον Κωνσταντινοῦ. Templum vero SS. martyrum Manuel, Sabel et Ismael meminit alius Codinus, p. 25, ubi agit de muro terrestri. LAMB.

(45) Τὴν δὲ. Τὸν δὲ Πρόδρομον τὴν παλαιάν

ἀνήγειρεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Τὸ δὲ τεῖχος ἠκούμβιζεν εἰς τὸ χειρῶν τεῖχος. 3058 et Reg.

(46) S. Dil et monasterii ab eo conditi mentio fit in Martyrologio Romano die 8 Februarii, et in Menologio Græcorum die 19 Julii, et in Actis concilii Chalcedonensis. LAMB.

(47) Σουλιντῆς cognomen fuit Nicetæ magistri. Quare etiam monasterium ab eo conditum τοῦ Σουλιντοῦ appellatum fuit. Falso enim Codinus illud cognominatum fuisse putat a sandaliis ligneis quibus utebantur monachæ in eo incluse. LAMB.

quod monachæ loco calceorum soleis ligneis uterentur.

Monasterium Icasia edificavit Icasia, virgo sanctimonialis piissima et pulcherrima, quæ valde erudita fuit, et multos hymnos et stichera et alia quedam admirabiliter composuit tempore Throphili imperatoris.

Monasterium Smaragdi Smaragdus patricius et præfectus militum tempore Tiberii Thracis condidit, ejus illic domus fuit.

124 Ecclesiam S. Marci prope Taurum primo Theodosius magnus cum trollo ligneo extruxit: postea terræ motu collapsam reedificavit Romanus senior cognomine Lecapenus.

Æreus culex et musca et alia insecta supra occidentalem arcum Tauri ab Apollonio Tyaneo posita erant. Quandiu autem illa permanserunt integra, nec muscæ, nec pulices, nec culices urbem intrarunt. Cæterum imperator Basilius Macedo ea dejecit atque confregit.

Statua muliebris ærea, posita in Phiala Hippodromi, Irenæ Atticæ est, quam in honorem ejus Constantinus filius posuit.

Locus nuncupatus Necra sive Cadaverum, ex eo nomen habet, quod sub Justiniano magno civium supplicio affectorum cadavera ibi deponerentur. Alibi enim ea sepeliri vetitum erat. Idem vero scabias ab ostio laterali usque ad Camilaucium muro sejunxit atque ita defunctorum corpora ibi condebant.

125 Maxima illa ædificia, prope templum S. Sergii, ædes fuerunt Justiniani magni, cum patricius adhuc esset.

De ecclesiæ S. Deiparæ cognomine Patriciæ memorie proditum est imperatores et Augustas tempore processionis ad S. Sophiam ibi stationem facere consuevisse. Etenim illic amplissimum erat palatium, a Constantino magno constructum. Huc igitur accedebant patricii et præpositi, et succingebant imperatorem: matronæ vero, quæ vocantur Zostæ, imperatricem.

Templum S. Nicolai cognominatum Basilidæ, domus erat Basilidæ patricii et questoris Justiniani magni.

Portæ æræ, quæ prius stabant in Tricymbalo

διὰ τὸ τὰς μοναζούσας χρῆσθαι εἰς ὑπόδειν τοῖς οὕτω καλούμενοις ξυλίνους.

Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας (48) μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὥραίας τῇ εἰδει, ἥτις σοφωτάτῃ οὖσα καὶ κανόνας πολλοὺς καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύμαστα ἐποίησι καὶ ἐμελέδησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.

Τὰ Σμαράγδου ἐκτίσθη παρὰ Σμαράγδου πατρικίου καὶ στρατηγοῦ ἐν τοῖς χρόνοις Τιβερίου τοῦ Θρακῆς. Οὗτος δὲ ἐκλήθη, ἐπεὶ οἶκος ἦν αὐτοῦ ἐκεῖ.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ πλῆσιον τοῦ Ταύρου ἐκκλησίαν ἦν μεγάλην ξυλδορυλλος, κτισθεῖσα ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Εἶτα ὑπὸ σεισμοῦ κατενεχθεῖσαν ἀνῆγειρεν αὐτὴν Ῥωμανὸς ὁ γέρον ὁ Λακαπηνός.

Χαλκοῦς (49) δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ ἄλλα μικρὰ ζωφία ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀφίδος τοῦ Ταύρου ἵσταντο, ἐστοιχειωμένα παρὰ Ἀπολλωνίου τοῦ Τριανέω. Καὶ ἔως μὲν οὖν ἵσταντο, οὐκ ἐφείτων τῇ πόλει μυῖαι ἢ φύλλοι ἢ κώνωπες· ὁ δὲ βασιλεὺς Βασίλειος ἐξ οἰκίας ἀγνοίας κατήγαγε καὶ ἠφάνισεν αὐτά.

Ἡ δὲ γυναικοειδὴς στήλη ἢ χαλκῇ, ἢ ἱστανμένη εἰς τὴν εὐάλην τοῦ Ἰπποδρόμιου, εἰς τὸ στουράκιον, Εἰρήνης ἐστὶ τῆς Ἀθηναίας, ἣν ἀνῆγειρε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτῆς εἰς θεραπείαν αὐτῆς.

Ὁ τόπος, ὃς καλεῖται τὰ Νεκρά, οὕτως ἔλαβε τὸ ἐπώνυμον, ἐπὶ τὰ σώματα τῶν ἀνατιθεμένων πολιτῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐν τῇ Ἰπποδρόμῳ ἐκείσε ἐτίθησαν, διὰ τὸ μὴ χωρεῖν ἀλλὰ ὅθι θάψαι αὐτά. Ἀπέφραξε δὲ καὶ τὰ σκάλια ἀπὸ τοῦ παραθύρου (50) καὶ μέχρι τοῦ καμιλαυκίου, καὶ οὕτως ἐτίθουν τὰ σώματα τῶν νεκρῶν.

Τὰ δὲ παρμεγαθέστατα κτίσματα εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον (51) οἶκος ἦσαν Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐπὶ ὄντο· αὐτοῦ πατρικίου.

Εἰς τὴν ναὸν τῆς Θεοτόκου τὰ Πατρικίας γίγραπται ὅτι ὅτε ἤρχοντο οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν δεσποινῶν ἐπὶ προελεύσεως εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἐν τῇ τοιοῦτῃ τόκῳ ἵσταντο· ἦν γὰρ οἶκος ἐκεῖσε μέγας κτισθεὶς παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ οἱ μὲν πατρικιοὶ καὶ πραιπόσιτοι ἐκεῖσε ἤλασαν καὶ ἐζώννυσαν τὸν βασιλεῖα. Ὁμοίως καὶ αἱ ζωσταὶ ἐζώννυσαν τὴν δεσποιναν.

Τὰ Βασιλίδου ὁ ἅγιος Νικόλαος οἶκος ἦν πατρικίου Βασιλίδου καλουμένου καὶ κοιμιστοροῦ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.

Αἱ χαλκαὶ πύλαι, αἱ πρότερον μὲν ἱστάμεναι εἰς

Meursii et Lambecii notæ.

(48) Παρὰ Εἰκ. Παρ' αὐτῆς μοναχῆς γεγονυίας, ὅτι τῆς βασιλείας ἀπέτυχε παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σέβαστας καὶ ὥρας τυγχάνουσης. Ἡτις καὶ κανόνας καὶ στιχηρὰ ποιήσασα ἐν τοῖς χρόνοις Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἔζη ἐν αὐτῇ. cod. 3058 ap. Bandurium.

(49) Χαλκοῦς. Ἀλλὰ καὶ κωνοπέων ἐστοιχειώθη καὶ ἵσταντο ἐστηλωμένοις χαλκοῦς ἐπάνω τῆς δυτικῆς ἀφίδος τοῦ αὐτοῦ ταύρου. Ἦν δὲ κώνωψ καὶ μυῖα καὶ τὰ ἄλλα ζωφία, καὶ ἐξ αὐτῶν οὐκ ἀπεφοίτα τι τῇ πόλει. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ἠφάνισε συν-

πρότερος. Reg.

(50) Παράθυρα proprie dicuntur parvula porta majoribus adjunctæ, quas Græco-barbari παραπόρτια vocant. Qua vero in significatione vox καμιλαυκίων hic accipienda sit nondum mihi liquet. Lamb.

(51) Σέργιον. Vide Procopium de ædificiis l. 1, ubi prolixè agit de hoc templo et domo Justiniani, quam habitavit antequam imperium adeptus est. Ib.

τὸ Τρικύμβαλον τοῦ Τζυκανιστηρίου, ἐπήρθησαν ἀπὸ τοῦ ἐμβόλου (52) τοῦ φόρου εἰς τὴν νέαν.

Ἡ μονὴ τῶν Δαλμάτου παρὰ Δαλμίτου πατρικίου ἐκτίσθη, ἐξ οὗ καὶ Ἀψίμαρος, δὲ καὶ Τιβέριος, ὅτε ἀνῆλθε μετὰ τῶν χελαδίων καὶ ἐκράτησε τῆς βασιλείας, τὸν βασιλεῖα Λεόντιον καταγαγὼν καὶ περιορίσας ἐκεῖσε, εἰς ἀρικοπησας ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐφρούρει μονή.

Τὸν ἅγιον Γεώργιον τὰ Χαλκίδου (53) Σέργιος ὁ πατριάρχης ἐκτίσεν ὁ ἀρετικὸς, ἐν ᾧ καὶ τὸ βέδην αὐτοῦ σῶμα κεῖται. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς κατηγουμένοις εὐκτήρια πάντα ὁ αὐτὸς ἐκτίσας, δοὺς ἐκεῖ χρυσὰ κειμήλια καὶ ἀργυρὰ καὶ πορφύρας διαχρύσους.

Τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν κλησίον τοῦ Σίγματος ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκτίσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ὁ φιλόσοφος ἐμίχρυνε τούτον, καὶ τὴν ὕλην (54) πᾶσαν, τὰ τε μάρμαρα καὶ κίονας καὶ τὰ χρυσὰ, ψηφιδὰς ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους (55) πάντας, ὅπου κεῖται τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Ἰσακίου.

Τὸν ἅγιον Μητροφάνην ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἀνήγειρεν. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τὴν οὖσαν εἰς τὸ Ἐξωκίονιον, τὴν νῦν δὲ ἁγίου Ἀποστόλου ὀνομαζομένην. Συμπρωθέντας δὲ ὑπερὶν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐκτίσας.

Περὶ δὲ τοῦ Προδρόμου τοῦ Ἰλλου λέγεται ὅτι πηγή ἦν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ δράκων ἐφώλευε περιμεγεθέστατος (ἦν δὲ ταμείον βασιλικὸν ἐκεῖ) καὶ πολλοὺς ἀσκέπτως ἐρχομένους καθήθειεν. Ὁ δὲ ἅγιος Ἰπάτιος προσελθὼν (56) ἐπάταξε τὸν θῆρα μετὰ τῆς βάδου αὐτοῦ, ἐχούσης ἥλον κάτωθεν σιδηροῦν, καὶ ἐφένυσεν αὐτόν, ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν (57). Ἡ καθότι καὶ ἀνωτερον (58) εἶπομεν, ἀπὸ Ἰλλου μαγίστρου τοῦ τυραννήσαντος, καὶ ἀναιρεθέντος παρὰ Βασιλέως.

Τὴν ἁγίαν Θεοφανὴν (59), τὴν οὖσαν ἐξωθεν τῆς παλαιᾶς κόγχης τῶν μνημοθεσιῶν τῶν βασιλικῶν εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἀνήγειρε Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ.

Meursii et Lambecii notæ.

(52) Τῶν ἐμβόλων τοῦ φόρου τῶν χαλινάριον. Ἐστάθησαν δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀντικρὺ τοῦ Σινάτου. Κτίσας δὲ τὴν νέαν ἐπήρε ταύτας καὶ ἀπῆγεν ἐκεῖσε 3058.

(53) Τὰ Χαλκ. Τὸν ἐκ Χαλκηδόνι ἰδ. cod.

(54) Ἐκτίσεν ὁμοίως καὶ τὴν Θεοτόκον τὰ Μαρυκίου, ἐν ᾧ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κεῖται, ἰδ. cod. omisissis reliquis.

(54) Τὴν ὕλην πᾶσαν τῶν χρυσῶν ἀψίδων, πολυποικίλων λίθων, καὶ κίονας ἀπέθετο εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ναὸν ἀνήγειρε τοὺς ἁγίους πάντας 3058.

(55) Ἁγίους ἀποστόλων, καὶ ναὸν ἐκτίσας τοὺς ἁγίους πάντας καλοῦμενον Reg.

(56) Προσελθὼν. Παραγενόμενος μετὰ τῆς βάδου αὐτοῦ ἐχούσης κάτωθεν ἥλου σιδηροῦς, καὶ σφραγίσας καὶ κρούσας τὸν δράκοντα ἀπέφυξε, καὶ λαβὼν αὐτὸν μέσον τοῦ φόρου προῦθηκε νεκρὸν καὶ ἐκταυσεν αὐτόν. 3058 ἰδ. Reg.

(57) Ἐξ οὗ καὶ ἔσχεν ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν. Hinc patet templum S. Joannis Bap-

A Tzycanisterii, a Basilio Macedone ex porticu fori in ecclesiam novam translata fuerunt.

Monasterium Dalmatæ Dalmata patricius condidit. Quare etiam Tiberius Apsimarus, postquam cum chrlanliis suis Byzantium pervenit, et imperio potitus est, Leontium imperatorem, naso præciso, in hoc monasterio inclusum custodivit.

126 Templum S. Georgii cognominatum Chalcidæ Sergius patriarcha hereticus extruxit: ubi etiam profanum ejus cadaver sepultum est. Idem quoque ædificavit oratoria, quæ sunt in catechumenis, et multa templo largitus est aurea et argentea cimelia, et purpureas vestes auro distinctas.

Idem S. Stephani, prope Sigma, Constantinus magnus condidit: imperator vero Leo philosophus ad minorem formam redegit, et omnem ejus materiam, marmora, columnas et aureas crustulas in templum omnium sanctorum transtulit, ubi depositæ reliquie S. Isacii.

Ecclesiam S. Metrophanis Constantinus magnus extruxit: uti etiam ædem Sanctæ Trinitatis, quæ sita est in Exocionio, et nunc vocatur SS. Apostolorum. Utramque vero vetustate collapsam Justinianus magnus restauravit.

De templo S. Joannis Præcursoris cognomine Illi tradunt maximum draconem olim in eo loco latuisse, ubi tum ærarium imperiale erat, et multos incaute illac transseantes devorasse. Tandem vero S. Hypatius eo accessit, et fustem subitus clavatum draconi impexit, **127** atque eum interemit. Hinc igitur locus denominatus est, vel, ut supra quoque diximus, ab illo magistro, qui ob affectatum imperium ab imperatore Basilisco occisus fuit.

Ecclesiam S. Theophanis, quæ sita est extra viterem testudinem monumentorum imperialium in templo SS. Apostolorum, ædificavit Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leonis Sapientis.

tistæ, de quo in præsentia Codinus agit, duplex habuisse cognomen, Ἰλλου nempe et Ἰλλου, quorum hoc antiquum est et genuinum, illud D supposititium et Iguorantia vulgi introductum. LAMB.

(58) Ἀνώτερον. Scilicet p. 83. Id

(59) De S. Theophanone, prima uxore Leonis Philosophi, supra mentionem fecit p. 103. Quæ vero hic narratur de templo memorie ejus dicato, in duobus Vaticanis codicibus ita concepta sunt: Τὴν τερπνοτάτην ἐκκλησίαν τὴν εἰς τὰ μνήματα τῶν βασιλέων εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ἣν ὀνομάζομεν ἁγίαν Θεοφανὴν, Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς Λέοντος τοῦ Σοφοῦ. Sed verisimilius est pro Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς, etc., scribendum esse Λέων ὁ Φίλος, ἀνήγειρεν, ἐκαλλώπισε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Etiam Zonaras hujus templi structuram Leoni ascribit. Id.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ

TOY

ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

DE STRUCTURA

TEMPLI SANCTÆ SOPHIÆ.

Τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἦγουν τῆς ἀγίας Σοφίας, αἰθουλαίου τὸ πρὶν οὗσης, καὶ πολλῶν ἀγαλμάτων ἐκεῖς ἱσταμένων, ἀφείλεν αὐτὰ, καθὼς προείρηται (65), ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ Ἰουστινιανός. Καὶ ὁ μὲν μέγας Κωνσταντῖνος πρῶτην αὐτὴν ἀνήγειρε ὁβρομικὴν (66), ὁμοίαν τοῦ ἀγίου Ἀγαθονίου καὶ τῆς ἀγίας Δυνάμεως. Ἀνήγειρε δὲ καὶ τὴν ἁγίαν Εἰρήνην τὴν παλαιὰν πλησίον αὐτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἦγουν τῆς ἀγίας Σοφίας. Καὶ πληρώσας αὐτὴν τὴν ἁγίαν Σοφίαν στήλας ἔστησε πολλάς, ὥς προείπομεν. Διήρκεσε δὲ τὸ κτίσμα ἕκκιστο μέχρι τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις ἐκεῖνου, κατὰ τὴν δευτέραν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον, στασιάζοντες οἱ Ἀρειανοὶ κατέφλεξαν τὸ στέγος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὅντος πατριάρχου Νεκταρίου τοῦ ἀγιωτάτου, εἰς τὴν Εἰρήνην καθεζομένου τὴν παλαιὰν. Διήλθον δὲ χρόνοι δεκαεξί, καὶ ἦν ἀσκητῆς ἡ ἁγία Σοφία. Προστάξας δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Ῥουφῖνον τὸν μάγιστρον ἐσκέπασε τὸ στέγος διὰ κυλινδροειδῶν καμάρων. Καὶ διήρκεσεν οὕτως μέχρι τῆς βασιλείας (67) Ἰουστινιανοῦ. Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας, μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν σφαγὴν (68) ἐν τῷ Ἰππικῷ τῶν τριακονταπέντε χιλιάδων (69), ἀναρεθόντων ἐκεῖσε διὰ τὸ ἀναγορευθῆναι περὶ τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον (70) καὶ δῆμαρχον μέρους τῶν Βενέτων, ἐνέπνευσεν ὁ πανάγαθος Θεὸς καὶ φιλόανθρωπος εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ οἰκοδο-

Cum olim Magna Ecclesia, videlicet S. Sophia, idolorum esset delubrum, simulacra ibi collocata Constantinus Magnus et Justinianus, ut antea dictum est, inde abstulerunt. Primum quidem Constantinus Magnus eam iussit circi oblongam extruxit, templi S. Agathoniei et S. Potentiae similem. Aedificavit quoque prope Magnam Ecclesiam sive S. Sophiam templum S. Irenae, quod cognominatur antiquum. Postquam vero S. Sophiam absolvit, multas in ea collocavit statuas, ut jam ante diximus. Structura autem illa duravit usque ad imperium Theodosii magni: hujus enim tempore, cum secunda synodus Cpoli haberetur, Ariani seditione excitata tectum Magnae Ecclesiae exussuerunt, sub patriarchatu 131 sanctissimi Nectarii, in antiqua Irene presidentis. Exinde totis seorsim annis tecto S. Sophia caruit. Imperator vero Theodosius Rufinum magistrum operi praeficiens tecto ex cylindrace fornicibus composito eam operuit; et ita permansit usque ad imperium Justiniani. Quinto autem anno ejus imperii post illam stragem in qua 35 hominum millia in Hippodromo interfecti sunt, quia duae populi partes Hypatium patricium et praefectum Venetae factionis imperatorem salutarant, Deus optimus et humanissimus imperatori Justiniano mentem dedit ut templum, quale ab Adamo non fuit neque fiet, aedificaret. Scripsit etiam praesidibus, toparchis, satrapis, du- cibz et omnibus praefectis quoniam provinciarum

Meursii et Lamberii notæ.

(65) Καθὼς προείρηται. Nempe p. 64 et 16. C.

(66) Ὀβρομικὴν. Tempia ὁβρομικά Græcis dicuntur, quæ iussit Circi oblonga sunt. Id.

(67) Εἰς δὲ τὸν πέμπτον χρόνον τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Inquiramus hic. Codinus noster quintum annum imperii ponit. Matthæus Palmerius in Chronico dicit orsum esse ædificationem anno 31, Zonaras indictione 13, id est anno imperii

ejus 17. Vide dissidium in historia, quod quis componat? LAMB.

(68) Τὴν σφαγὴν. Vide Cedrenum et Zonaram Annal. 3. MEURS.

(69) Τῶν 35 χιλιάδων. Consentit Cedrenus. Zonaras tradit quadraginta millia, Procopius De bell. Vand., et Evagrius iv, 13 tantum triginta.

(70) Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον. Erat hic cognatus Anastasii imperatoris, teste Zonara. MEURS.

* Cf. Anonymus De antiquitatibus Coolitanis, quem in appendice ad Psellum (l. CXXII) edidimus. Edit. PATA.

Imperii ad orientem, occidentem, septentrionem et meridiem, ut sibi mitterent materiam ad exstruendum tam mirabile et Dei prasidio munitum custoditumque et pulchritudine conspicuum templum, ubicunque videlicet invenirent columnas, lapides, tabulas et clathratas januas. Omnes igitur ei rei ab imperatore Justiniano destinati alacresque imperatori materiam ejusmodi submiserunt, collectam ex delubris idolorum, palatiis, balneis et ædibus omnium provinciarum universi terrarum orbis. Cæterum octo columnas Romanas, ut refert Plutarchus, primas a secretis et ab epistolis Justiniano, vidua quædam nomine **132** Marcia, quæ in dotem illas acceperat, Roma curavit eo ratibus pervehi. Stabant autem Romæ in templo Solis, quod Valerianus Romanus imperator, qui seipsum Persis in manum dedit, construxerat. Sic vero imperatori scripsit: Mitto tibi, domine imperator, octo columnas Romanas, longitudine et rotunditate, audeo dicere, et pondere æquales, pro animæ meæ salute. Alias octo columnas admirandas, coloris prasini, Constantinus dux et latomis excisas secum Epheso adduxit. Reliqua omnis materia et columnæ Cyzico advectæ sunt: alias ex Troade, alias ex Cycladibus insulis et Athenis præfecti imperatoris miserunt. Omnis autem hæc materia septem annis cum dimidio collecta est. Anno vero duodecimo imperii Justiniani templum a fundamentis everterunt. Omnem autem ejus materiam seorsim deposuit: nullo enim modo ea opus habebat, quoniam multo meliorem conservaverat et ad manus habebat.

σιλῶς ἐπεμνον. Συνήχθη δὲ πᾶσα ἡ ὕλη χρόνους λαίλα· Ἰουστινιανὸς ἐκ θεμελίων κατέλυσεν τὴν ναὺν. εἶχον χρῆσιν αὐτῇ· τὸ σύνολον διὰ τὸ πολλὴν μίσσει.

Cæpit igitur emere domos illic atque in contiguis ædibus habitantium, ac primum cujusdam viduæ nuncupatæ Annæ, quæ cum recusaret imperatori vendere, dixit: Etiam si quingentas libras nummum mihi obtuleris, tamen eam non tibi tradam. Imperator vero cum multos ex proceribus suis misisset, ut blanditis mulierem demulcerent, nihil impetravit. Ipse autem mulierem accedens obnixè rogavit ut suam domum **133** venderet. Illa cum vidisset imperatorem, cecidit ad pedes ejus suppliciter dicens: Domine imperator, non quidem parest me sero ædium pretio quidquam a te accipere; volo autem me in partem venire sumptuum structuræ hujus templi, ut et ego in die judicii habeam mercedem et post mortem meam sepeliar prope ardes meas, et identidem meæ donationis memoriam fieri. Locus autem ædium ejus, quem dedit Magnæ Ecclesiæ, totum scætophylacium cum templo S. Petri

Ἀ μῆσαι ναὺν, ὅς οὐκ ἐγένετο ἀπὸ Ἀδδμ οὕτω γενῆσται. Ἐγράψα δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖς, τοπάρχαις καὶ σατράπαις καὶ δουρὶ καὶ πᾶσι τοῖς οὖσιν ἀρχηγέταις πάντων τῶν βυζαντικῶν θεμάτων ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ἄρκτου καὶ μεσημβρίας, πέμψαι αὐτῷ ὕλην ἀνήκουσαν εἰς τὸ ἀνεγείραι τοιοῦτον ἀξιοθαύμαστον καὶ θεοφροῦρητον καὶ θεοφύλακτον καὶ περικαλλῆ ναὺν, ὅπου θηλαδὴ εὐρεθῶσι, κίονάς τε καὶ συστημάτια στήθεά τε καὶ ἀδάκια καὶ καρχηλοθύρια. Πάντες δὲ οἱ παρ' αὐτοῦ τοῦ βασιλεῦς· Ἰουστινιανὸς ἐπισθέντες χαίροντές τε καὶ ἀγαλλιώμενοι ἐπεμνον τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ τὴν τοιαύτην ὕλην, συναγαγόντες αὐτὴν ἀπὸ τε ναῶν εἰδωλικῶν καὶ παλατίων λουτρῶν τε καὶ οἰκῶν ἀπὸ πάντων τῶν θεμάτων τῆς οἰκουμένης. Καὶ τοὺς μὲν ὅκτω κίονας τοὺς Ῥωμαίους, καθὼς φησι Πλούταρχος πρωτασεκρήτης καὶ ἐπιστολογράφος· Ἰουστινιανῷ, μετὰ σχεδίων ἀπεστάλησαν παρὰ γυναικὸς χήρας ἀπὸ Ῥώμης, ὀνόματι Μαρτίας· οὐατινας εἶχεν εἰς προίκα αὐτῆς. Ἰσταντο δὲ εἰς τὴν Ῥώμην εἰς τὴν ναὺν τοῦ Ἥλιου τὴν κτισθέντα παρὰ Οὐαληριανοῦ (71) τοῦ βασιλέως Ῥώμης, τοῦ προδόντος ἑαυτὸν Πέρσαις. Ἐγράψα δὲ τῷ βασιλεῖ οὕτως·· Ἀπέσταλὰ σοι, δέσποτα βασιλεῦ, ὅκτω κίονας Ῥωμαίων, ἰσομήκεις, ἰσοκύκλους, τολμῶ εἰπεῖν καὶ ἰσοστάθμους, ὅπῃ ψυχικῆς μου σωτηρίας.· Τοὺς δὲ ἑτέρους ὅκτω πρᾶστίνους κίονας τοὺς ἀξιοθαυμάστους ἐκμίσην ὁ στρατηγὸς Κωνσταντίνος ἀπὸ Ἐφέσου λελατομημένους. Ἡ δὲ λοιπὴ πᾶσα ὕλη καὶ πάντες οἱ κίονες ἀπὸ Κυζίκου ἤχθησαν. Ἀτέρους δὲ ἀπὸ Τρωάδος καὶ ἄλλους ἀπὸ Κυκλαδίων νήσων καὶ ἀπὸ Ἀθηνῶν οἱ ἄρχοντες βασιλεῖς ἔπεμψαν. Τῷ δὲ δεκάτῳ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὕλην αὐτοῦ ἰδίως ἀπέβητο· οὐ γὰρ καὶ ἀπειρον κρεῖττον αὐτῇ ὕλην ἀφαιρείται καὶ ἐτοι-

ἤρξαντο γοῦν ἐξωνεῖσθαι οἰκῆματα τῶν ἐκείσε οἰκούντων καὶ πλησιαζόντων, καὶ πρῶτον μὲν χήρας τινὸς γυναικὸς, ὀνόματι Ἀννῆς. Ἐκείνης δὲ μὴ βουλομένης ταῦτα πρᾶσαι τῷ βασιλεῖ, εἶπε·· Μέχρι νομισμάτων ἑτρας φ' εἰάν μοι παράσχη, οὐ δίδωμι σοι ταῦτα.· Ὅ δὲ βασιλεὺς πολλοὺς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς θεραπείαν τῆς γυναικὸς οὐδὲν ἔγνω. Παραγενόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς ἑκείαν τῆς γυναικὸς ἰδέετο αὐτῆς· περὶ τῆς διαπράξεως τῶν οἰκημάτων αὐτῆς. Ἡ δὲ θαυμάσασα τὴν βασιλεῖα ἔπασεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ δεομένη καὶ λέγουσα·· Δέσποτα βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν χάριν τιμῆς τῶν οἰκημάτων οὐκ ὀφείλω λαβεῖν τι ἀπὸ σοῦ, θέλω δὲ κοινωνῶν καμῶ γενέσθαι εἰς τὸν κτεζόμενον ναὺν, ἵνα ἔχω κατὰ τὴν ἡμέραν χρίστας μισθὸν καὶ μετὰ θάνατόν μου ταφῶν πλησίον τῶν οἰκημάτων μου, καὶ διηνεκῶς μνημονεύεσθαι με ὡς κτήματός σου οὐτά.· Ἔστι δὲ ὁ τόπος τῶν οἰκημάτων

Meursii et Lambecii notæ.

(71) Pro Αὔρηλιανῷ scribo Οὐαληριανῷ: nam Valerianus est qui captivum se Saporī Persarum regi tradidit, non Aurelianus, qui inter Cpolim

et Heracleam in itinere fraude servī circumventus ab amicis trucidatus erat. Notum hoc historie Romanæ vel paulum modo peritis. MEURS.

αὐτῆς, ὃν δέδωκεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, τὸ ἅγιον σκευοφυλάκιον ὅλον σὺν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φέριον (72) καὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ὅλον καὶ ὁ τόπος τοῦ ἀμῶνος, ἕως τῆς μέσης τοῦ ναοῦ, ὑπῆρχεν ὅλος Ἀντιόχου τινὸς ὀστιάριου καὶ εὐνούχου, ὃς ἀπετιμήθη εἰς ὑπέρπυρα λίτρας V. Τοῦτου δὲ δυσχεραίνοντος τοῦ μὴ πρᾶσαι ἀξίως τὸν ἵδιον οἶκον τῷ βασιλεῖ, ὁ βασιλεὺς φιλοδίκαιος ὢν καὶ μισοπόνηρος πρὸς τὸ μὴ θέλειν τινα λυπῆσαι ἢ ἀδικῆσαι, ἠθύμει ἀθημονῶν τί ἂν πρᾶξοι εἰς αὐτόν. Στρατήγιος δὲ μάγιστρος καὶ φύλας τῶν βασιλικῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως ἀδελφοποιητὴς, ὤρεσχετο τῷ βασιλεῖ τοῦ νικῆσαι αὐτὸν διὰ τινος μηχανῆς καὶ πιπρᾶσαι τὰ οἰκήματα αὐτοῦ καὶ μὴ βουλομένου. Ὁ δὲ ῥήθεις Ἀντιόχος καὶ ὀστιάριος ἐφέλει τὸ κυάνεον χρώμα φιλιπόδρομος ὢν, καὶ ἀντεποιεῖτο αὐτοῦ λίαν καὶ ἔχειρεν ἐν αὐτῷ. Ἰππικὸν δὲ μέλλοντος γίνεσθαι, ὁ μάγιστρος Στρατήγιος τὸν ὀστιάριον ἐπρῶρθε καὶ καθείρξεν αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον (73) τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἰππικοῦ. Ἐκείνους δὲ ἰδὼς μετὰ κλαυθμοῦ ὀδυνηρῶς, καὶ ἔλεγεν· « Ἴδω τὸν ἄγωνα τοῦ Ἰππικοῦ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ βασιλέως ποιήσω. » Ὑπομνηθέντος δὲ τοῦ βασιλέως ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῷ καθίσματι καὶ ἐποίησαν ἐκεῖ τὴν πρᾶσιν, παρόντος καὶ τοῦ κοιαιστόρος καὶ ὑπογραφάσης πάσης τῆς συγκλήτου. Ἐπράθησαν δὲ εἰς χρυσὴν λίτρας πέντε. Τὸ δὲ δεξιὸν μέρος τοῦ γυναικείου ἕως τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Βασιλείου ὑπῆρχον οἰκήματα Χαρίτωνος εὐνούχου τοῦ πικίλην Χηνοπόδη, ὃ καὶ μετ' εὐχαριστίας πολλῆς δίδωκε τῷ βασιλεῖ, διπλῶ τιμήματι ἀποτιμηθέντα λίτρας ιβ'. Τὸ δὲ εὐώνυμον μέρος τοῦ γυναικείου μέχρι τοῦ κίονος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ ὑπῆρχον οἰκήματα Ξενοφώντος τινος ῥάπτου, καὶ ἠτήσατο τὸν βασιλέα ἵνα λάθῃ διπλοῦν τὸ τιμήμα λίτρας ιβ', καὶ ποιήσῃ αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἰππικοῦ καθεζόμενον προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῶν πεισάριον ἡνιόχων. Τῶν δὲ δῆμων καὶ πάσης τῆς συγκλήτου εἰπόντων τῷ βασιλεῖ· « Οὐκ ἔστι προσκυνεῖσθαι αὐτὸν οὕτως, εἰ μὴ μόνον τὸν βασιλέα, » προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐξόπισθεν προσκυνεῖσθαι αὐτὸν καὶ ὀνομάζεσθαι ὄρχοντα τῶν καταχονίων· καὶ τοῦτο φυλάσσεται μέχρι τοῦ νῦν. Τὸ δὲ ἐκτεῖνον τοῦ ναοῦ καὶ ὁ λουτήρ καὶ οἱ νάρθηκες καὶ τὰ περίξ οὐτῶν οἶκος ἦν Δαμιανοῦ πατριάρχου Σαλευκίας, ὅτινα ἀπετιμήθησαν εἰς λίτρας ε', καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης δίδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς, καταμετρήσας τὸν τόπον εὗρε σταφαναίαν πέτραν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἕως τῆς κάτω ἀψίδος, καὶ ἐθεμελίωσεν ἐκεῖ γύρωθεν τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου τρούλλου· ἀπὸ δὲ τοῦ βήματος μέχρι τοῦ ἔξω νάρθηκος εὗρε τόπον ἀλσιῶδη καὶ χαῦνον, καὶ ἐθεμελίωσεν. Ἀρξαμένου δὲ τοῦ θεμελιουῖσθαι, προσκαλεσάμενος Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην ἐποίησεν εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας. Ὁ

Meursii et Lambecii notae.

(72) Τὸ δὲ ὀνομαζόμενον ἅγιον Φέριον. Cœdrenus appellat τὸ Φέριον τοῦ μαρτυρίου. Constantinus de Administr. Rom. Imp. Εἰσέρχονται ἐν τῷ βῆλῳ τῷ κρημαμένῳ τὸ εἰς τὸ ἅγιον Φέριον. Nicetas Paphlago in Vita Ignatii patriarchæ Cp. ἰδὲ τὸ

PATROL. GR. CLVII.

continet. Porro locus nuncupatus Puteus sacer et sanctum altare et locus suggesti, usque ad mediam partem templi, erat domus cuiusdam Antiochi ostiarii et eunuchi, quam quinquaginta nummorum libris æstimabat. Indignante vero ipso quod non posset justo pretio suam domum imperatori vendere, imperator iustitiæ et probitatis amans, quod nollet quemquam injuria vel damno affici, moriens animo cogitabat quid cum illo ageret. Strategius autem magister, thesauri imperatoris præfectus ejusque adoptivus frater, imperatori promissit se aliquo commento illum victurum, ut ædes suas etiam invitus vendere cogeretur. Prædictus enim Antiochus ostiarius Circensium studio flagrans venetum colorem sive cæruleum amabat, illoque almodum delectabatur. Cum igitur ludii Circenses exercendi essent, magister Strategius ostiarium comprehendit, 134 eumque in prætorium inclusit ipso ludorum die. At ille cum ejulatu et dolore clamans dicebat: « Circenses spectem, et quidquid imperator jusserit faciam. » Imperatoris igitur jussu statim in caveam adductus est, ibique ædes suas præsentem quæstore et universo senatu subscribente vendidit, idque 85 libris auri. Dextera pars, ubi gynæconilis, usque ad columnam S. Basilii erat domus Charitonis eunuchi, cognomento Anseripedis, quam cum grata animi significatione imperatori obtulit, duplo pretio, 12 libris æstimatam. Sinistra vero pars gynæconitidis usque ad columnam S. Gregorii Thaumaturgi erant ædes cuiusdam Xenophontis auctoris, qui ab imperatore duplum pretium, libras 14 petiit, et ut Circensium die in circo sedentem quatuor agitatorum factiones adorarent. Sed populo et universo senatu imperatori dicentibus: « Non licet nobis ipsi eum honorem soli imperatori debitum exhibere, » jussit imperator eum a tergo adorari et vocari principem inferorum, quod etiam ad hoc usque tempus observatur. Templi vero area, lavacrum et porticus narthecis, et quæ in ambitu ejus sunt, erat domus Damiani patricii Seleucis, quam sex libris æstimatam libentissimo animo imperatori obtulit.

Imperator vero cum locum dimensus esset, invenit rotundum lapidem 135 ab altari usque ad inferiorem arcum, et circum illum fundamenta jecit apsidis majoris sive trulli magni. A suggesto vero usque ad exteriorem narthecem solum palustre et fungosum invenit. Cum autem fundamenta ponere ordiretur, Eutychio patriarcha accessito pro structura ecclesiæ precatus est. Postea Imperator

ἁγίου Φλάτο· ἀνάγεται. Μύτας.

(73) Τὸ πραιτώριον. Quod Justinus imperator reparavit. Exstat hac de re epigramma Pauli Silentiarii Antholog. l. iv, c. 25. Ja.

tor primus omnium calcem cum testa accipiens fundamenti initium posuit. Condidit etiam oratorium S. Joannis, juxta horologium, Baptisterium vulgo dictum, et aedificia vicina Metatorii, ut ibi subinde cum proceribus suis commoraretur et cibum sumeret. Inde etiam usque in palatium porticum transitorium tectam fecit, ut quoties vellet eo accederet. Erant autem magistri numero centum, centenos singuli manuarios opifices mercenarios sub se habentes, ita ut summa decem millia operariorum essent; quorum quinque millia a dextera, quinque a sinistra parte opus coeperunt. Magno autem studio contendebant ut quam celerrime opus absolverent. Ceterum templi formam angelus per somnium imperatori ob oculos posuit. Erat autem machinator quidam summæ peritiæ in extruendis templis. Stabant etiam cacabi magni hordei bullientis, cujus liquorem calce et testa miscebant: liquor autem ille hordei tepidus aquæ vicem supplebat. **136** Quin etiam dissectos ulmi cortices admiscebant calci et in massam redigebant; qua nec calida nimis neque frigida ad structuram atebantur, sed tepida, quo tinnacius adherescebat et lapides instar ferri conglutinauit. Fundamento autem duobus cubitis supra terram elevato, ut dictus auctor et expense rationum scriba refert, 452 auri centenaria expensa fuerant. Milliarisia vero quotidie afferbant, terræque ea permiscentes juxta horologium et circumscita aedificia humo obruebant. Ita cum ab opere abituri suam singuli terram circumcirca iustarent, multa hinc inde inveniabant, et loci discedebant. Alia etiam miliarisia in horologio reposita servabantur, et singulis qui lapidibus calce tegulis aut cocto latere onusti ascendebant, pro labore argentum distribuebatur, ne cui conviciandi aut conquirendi occasio esset. Quidam vero ex iis cum ingemiscens vix exclamasset, statim præceps dilapsus et casu contusus expiravit. Cæterum post pilarum eductionem et erectionem magnarum columnarum decreverant etiam una cum illis Romanas columnas collocare; quod tamen minime factum fuit, sed eas quatuor conchis fulciendis apposuerunt. Imperator autem, somno pomeridiano abstinens magnoque studio operi incumbens, fabros et quadratarios circumeundo inspectabat, comitante eum Troilo cubiculario. Verum Strategius, adoptivus imperatoris frater ejusque pecuniarum custos expensarum, rationibus præerat. Præceperat autem ei imperator ut circa mercedem et diurnum **137** argentum bis illos singulis septimanis stipe aliqua muneraret. Quoties

Meursii et Lambecii notæ.

(74) Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ εἰς τὴν χειρὸς. Augusti alicujus operis principia ipsi imperatores aut viri exteroqui principes dabant. Vides hic in dedicatione templi Sophiæ de Justiniano. Et narrat de Nerone Suetonius c. 19: In Achaia Isthmum perfodere aggressus prætorianus pro concione ad inchoandum opus cohortatus est, tubaque signo da o primus testello humum effudit et corbula congestam

δὲ βασιλεὺς, οὐκ εἰς τὴν χειρὸς (74) τοῦ δὲ βασιλεὺς μετὰ διστάχου, ἔβαλεν εἰς τὴν θεμελίον πρὸ πάντων. Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην (75) τὸν οὐτα εἰς τὸ ὁρολογεῖον (76), τὸν λεγόμενον Βαπτιστήριον, καὶ τὰ πλησιάζοντα τοῦ Μετατωρίου, ἵνα ἐκείσε παραμένη μετὰ τῶν ὀρχόντων αὐτοῦ καὶ πολλὰς ἐσθλὰς ἐν ᾧ καὶ τὰ διαβατικά σκεπαστά τοῦ παλατίου ἐποίησεν, ἵνα διέρχεται ὁ δαίμων ἀνὴρ ἐν τῷ δὲ μισθοῦ τοῦ ὁριθμὸν ἑκατὸν, ἔχοντες ἀνὰ ἑκατὸν μισθοὺς προσχειριάρχους. Ὅμοιοι οἱ κάμωνες χιλιάδας δέκα. Καὶ αἱ μὲν πάντες χιλιάδες τὸ δαίμων μέρος ἤρξαντο, αἱ δὲ πέντε τὸ εὐώνυμον. Εἶχε δὲ αὐτοῦ: ἱερεὶς καὶ πολλὴ σπουδὴ εἰς τὸ ταχέως κτισέσθαι. Τὸ δὲ σῆμα τοῦ ναοῦ ἄγγελος κατ' ὅσον ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μιστωρ εἰς μηχανικὸς καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων εἰς τὸ ἀναγεῖραι ναοὺς ἐπιτηδείους. Ἦ δὲ κριθὴ ἱστατο βράζουσα εἰς κακάδους εὐμεγέθεις, καὶ τὸν ζωμὸν αὐτῆς ἐμύγνουν μετὰ τοῦ δασίστου καὶ τοῦ διστάχου. Ἀντὶ δὲ ὕδατος αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ὀρχῆς τοῦ κριθῆς χλιαρὸς. Ἐκείτων δὲ καὶ τοὺς φλοιούς τῆς πελλίας, καὶ ἐμύγνουν μετὰ τοῦ δασίστου, καὶ ἐποίησαν μάζας. Καὶ οὕτως ἄγαν θερμὴν οὕτως πάλιν ψυχρὴν ἐτίθουν, ἀλλὰ χλιαρὴν διὰ τὸ κολλητικώτερον εἶναι καὶ τοὺς λίθους κολλᾶν δέχην σιδήρου. Δύο δὲ πηχεὶς τοῦ θεμελίου ἀπὸ τῆς γῆς ὑψωθέντος, ὡς φησὶν δὲ εἰρημένος ποιητὴρ καὶ ἀπογραφόμενος τὴν ἔξοδον, ἐξωδίσθησαν χρυσίου κεντηνάρια ὡς. Μiliarisia δὲ ἔφερον καθ' ἑκάστην, καὶ ἐμύγνουν τὸν χοῦν καὶ ἔχουνον εἰς τὸ ὁρολογεῖον καὶ τῶν πέριξ κτισμάτων. Καὶ τῶντα ἐμύλλον ὑποχωρεῖν γυριόντες τὸν χοῦν ἑκατοσ αὐτῶν διάφορα εὐρίσκειν, καὶ ἀπ' αὐτῶν χαίρων. Καὶ ἔτερα miliarisia ἀπέκλειον εἰς τὸ ὁρολογεῖον, καὶ οὗτοι ἀναδίδον καὶ ἐκόμενον λίθον ἢ διστάχον μετὰ δασίστου ἢ βησάλου, ἐν ἑκάστῳ ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ εἶδους ἀργυρίου διὰ τὸ μὴ βλασφημῆσαι ἢ στενάσαι τινα. Ἐξ αὐτῶν δὲ εἰς στενάσας καὶ εἰπὼν τὸ οὐα ἔπασσεν ἀρρώας καὶ συντερίσθη καὶ ἀπέφυξε. Τῶν δὲ πινῶν ὑψωθέντων καὶ τῶν μεγάλων κίωνων σταθέντων ἐμύλλον μετ' αὐτῶν καὶ τοὺς Ῥωμαίους κίονας στήσαι. Ἀλλ' οὐκ ἐποίησαν, ἀλλ' ἔστησαν τοὺς εἰς τὰς τέσσαρας κόγχας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ δαίμων οὐκ ἐκείσε, ἀλλὰ πολλὴν σπουδὴν ἐποίησε τοῦ ἔργου, καὶ ἐπορεύετο βλέπων τοὺς λιθοδόκους καὶ τοὺς οἰκοδόμους. Ἦρχετο δὲ μετὰ Τραϊανοῦ κουδικουαρίου αὐτοῦ. Τὴν δὲ ἔξοδον κατατῆξε Στρατήγιος ὁ ἀδελφοποιητὴς τοῦ βασιλεως, ὁ καὶ φύλαξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων. Ἐπηγγέλατο δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καὶ τῶν καθημερινῶν ἀργυρίων δις τῆς ἔξοδος

humeris extulit. MEURS.

(75) Τὸν ἅγιον Ἰωάννην. Tempus Joannis Baptistæ Cpoli duo, hoc in Strobolo, illud in Macedoniani; quorum unum magna ex parte reparavit Basilios, alterum a fundamentis extruxit. Cedrenus. MEURS.

(76) Τὸ ὁρολογεῖον. quod condidit Justinianus anno imperii 7. auctor Cedrenus. MEURS.

μῶς εὐεργετῆν αὐτοῦς. Ὅσακις δὲ ἤρχετο εἰς θεωρίαν, ἐφ' ἧς λευκὸν κωλίδιον, καὶ ῥάβδον λεπτήν καταίχε τῇ χειρὶ.

Σκεπάζαντες δὲ ἐπάνω τὰς ἀψίδας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῶν ἐμβόων τῶν γυναικείων (77), καὶ ἀναλαμβάνοντες εἰς τοὺς πιντοὺς μέχρι τῶν κατηχομένων, προσέταξε Ἐπράττιος ἡμέρᾳ ἑξοχῇ ὥρᾳ τρίτῃ μιλιάρισια προσηγαῖν εἰς πλῆθος, καὶ τοὺς μαζιτορας καταθεῖν εἰς τὸ ἅριστον. Ὁ δὲ μαζιτωρ Ἰγνάτιος κατέλιπε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καθορᾶν πάντα τῶν τεχνιτῶν τὰ ἐργαλεῖα. Ἦν δὲ ὁ παῖς ὡσεὶ γρόνιον δεκαεσσαράων. Καταζομένη δὲ αὐτοῦ ἐφώνησεν αὐτῷ λευκοφόρος τις, εὐνούχος· ὅθεν ἐκ τοῦ παλατίου πεμψθεὶς, λέγων αὐτῷ· Ἔτινος χάριν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ταχέως οὐκ ἐπλήρωσαν οἱ κάμνοντες, ἀλλὰ καταλειπόντες αὐτὸ ἀπῆλθον πάντες καὶ ἐσθίουσιν· Ὁ δὲ παῖς λέγει· Ταχέως, κύριέ μου, παραγίνονται. Κάκεινος· πάλιν εἶπεν· Ἀπαλθε ταχέως, φώνησον αὐτούς. Τοῦ δὲ παιδὸς· φοβούμενον διὰ τὸ μὴ ἀπολίσθαι τι τῶν ἐργαλείων, ὃ φανεὶς ἀγγελοῦ· ἔφη μὲθ' ὅρκου τῷ νέῳ· Ἀπαλθε, λάλησον αὐτοῖς· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ὧδε οὐκ ὑποχωρῶ, ἕως ἂν εἰδῇ, μὰ τὴν ἁγίαν Σοφίαν, ἥτις ἐστὶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὴν νῦν κειζομένην. Τούτῳ οὖν τὸν ὅρκον ἀκούσας ὁ παῖς· κατέλθας, καὶ εἶρε τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰγνάτιον, καὶ ἐξηγήσατο αὐτῷ ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἤγαγεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἔκεινος ἐσθίουσι τότε ἐν τῷ βαπτιστηρί (78). Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μετακαλέσασθαι πάντας τοὺς εὐνούχους. Καὶ μηδένα ἐξ αὐτῶν γνωρίσας ὁ παῖς, τίς ἐγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἀγγελὸς ἐστὶ Κυρίου. Ἐσημείωσατο δὲ τὸν ὅρκον ὃν εἶπεν ὁ παῖς, καὶ ὅτι λευκοφόρος ἐστὶν ὁ λαλήσας τῷ νέῳ, καὶ αἱ παρειαὶ αὐτοῦ πῦρ ἀπέπεμπον, καὶ ἐνηλλαγμένη ἦν ἡ εἶψις αὐτοῦ. Μεγάλους δὲ χαρεὶς ὁ βασιλεὺς ἑδόξατο τὸν Θεόν, ὅτι εὐδοκεῖ εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Καὶ ἔκτοτε ἔλαβεν ὁ ναὸς τὴν προσηγορίαν ἡ ἁγία Σοφία, καὶ περ διανοικητομένου τοῦ βασιλεῖος τί καλέσει τὸν ναόν. Βουλευσάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς ὁσίους καὶ ἀρετὴν μετιόντας, εἶπεν μὴ δεῖν ὑποστρέφειν τὸ παιδίον ἔκεινος· ἂν γὰρ στραφῇ, ὃ φύλαξ ἀγγελος ὑποχωρεῖ τοῦ τόπου. Ὁ καὶ ἐποίησε· πλουτίσας γὰρ τὸν παῖδα εἰς τὰς νήσους ἐξέπεμψε διαγεῖν αὐτὸν, ὥστε φυλάσσειν τὸν ἀγγελὸν μετὰ τῆς σήμερον κατὰ τὸν ὅρκον αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ τὸ ῥήμα τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὸν παῖδα εἰς τὸ δεῖν μέρος τοῦ πιντοῦ πλησίον τοῦ Συλλαγόνου. Φθασάντων δὲ εἰς τὰ δευτέρα κατηχομένων καὶ τοὺς κίονας ἀνηγέρθησαν αἱ καμάραι. Σκεπασθέντων δὲ τῶν πέριξ ἐγένετο τὸν βασιλεῖα ἀθυρεῖν διὰ τὸ μὴ ἔχειν χρυσικὴν ποσότητα. Ἰσταμένου δὲ

Mensii et Lambecii notae.

(77) Τῶν γυναικείων. Erat hoc palatium imperialicis. Zonaras Annal. 3. Mazarus.

(78) Τῷ βαπτιστηρί. Errant interpretes, qui Baptisterium vertunt: in templo Joannis Baptistae. pse hic noster supra: Καὶ ἔκτισε τὸν ἅγιον Ἰωάννην, τὴν ὄντα εἰς τὸ ὁρολογεῖον, τὸν λεγόμενον βαπτιστήριον. Cedrenus: Καὶ εὐξάμενι πρὸς τῆς εἰσόδου τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν

A vern spectandi causa accedebat, albam gestabat tunicam, et exiguum baculum manu tenebat.

Cum vero fornicee poticum muliebrium utrinque tegerentur, et a pelis usque ad catechumena opus iterum inchoaretur, jussit Strategius die septimo hora tertia, miliariorum summam magnam afferri et magistros ad prandium accedere. Magister autem Ignatius filium suum reliquit, ut omnia instrumenta opificum sua inspectione custodiret: erat vero puer annorum circiter quatuordecim. Puerum autem ardentem quidam candida veste indutus compellavit, quasi eunuchus et palatio missus, dicens: Qua de causa fabri opus Dei celeriter non perfecerunt, sed eo relicto omnes ad comedendum abierunt? Respondit puer: Primo quodque tempore, mi domine, adierunt. At ille: Abi cito, inquit, et accerse eps. Puer autem metuentis ne qua serraumenta perirent, angelus, qui ei apparuerat, cum jurejurando dixit: Abi et voca illos: nam ego hinc non discedam donec redieris. Testor sanctam Sophiam, quae est Verbum Dei, nunc edificari coeptam. Tale igitur juramentum puer audiens descendit, et invenit patrem suum Ignatium, cui haec omnia enarravit. Pater autem eum ad imperatorem in baptisterio tunc prandentem duxit. Ille his auditis omnes eunuchos ad se vocavit, cumque

138 neminem ex iis puer agnosceret, intellexit imperator angelum Domini fuisse. Caterum juramentum quod puer retulerat observabat, tum quoque albis vestibus amictus fuisset is qui cum adolescente locutus erat: et quod genae ejus ignem spirassent, aliusque ab humano fuisset aspectus ejus, Imperator igitur valde laetatus, Deum, quod opera ipsius oblectaretur, celebravit: et exinde nominatum fuit templum S. Sophia, tametsi imperator de nomine illi imponendo deliberasset. Cum vero imperator a multis sanctitate et virtute praecellentibus viris consilium petisset, suaserunt ipsi de puerum eo reverti permitteret: si enim reverteretur, fore ut angelus custos inde recederet. Horum ergo consilio paruit, et puerum muneribus ditatum ablegavit in insulas, ut ibi vitam transigeret. Angelus itaque juxta suum juramentum usque in hodiernum diem locum tuetur. Alloquium vero angeli, quo puerum compellavit, in dextera parte prope Syllagionum continetur.

Caterum cum usque ad secunda catechumena eorumque columnas pervenissent, fornicee exstruxerunt: quibus circum undique tectis imperator propter inopiam auri vehementer angi coepit.

βαπτιστήριον. ΜΕΝΑΣ. Ἐν τῷ βαπτιστηρί, id est ἐν τῷ εὐκρηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. Nihil apud Codinum frequentius reperitur hoc loquendi genere, βαπτιστήριον αὐτῇ Γραφῇ receptionibus pro βαπτιστῆς dicitur, ἢ ποιητῆς pro ποιητῆς et κτιστῆς pro κτιστῆς. Κτιστῆς igitur qui hoc loco et supra p. 135 id esse credunt βαπτιστῆς αἰτιᾷ βαπτιστήριον. Lambecii

Stante autem ipso in superiori fornicis parte et structuram inspiciente, apparuit ei eunuchus facie venusta, dicens: «Quid de pecunia sollicitus es? da mihi cras mane quosdam ex tuis proceribus, et afferam tibi pecuniae quantum 139 velis.» Sequenti vero die cum imperator ad structuram contemplandam prodisset, ecce eunuchus illi apparens dixit: «Da mihi aliquem virum, et ibi-
mus.» Dedit autem illi praedictum Strategium, Basilidem quaestorem, Theodorum patricium et praefectum urbis, et Colocynthen, octo praeterea famulo-, et mulos cum bulgis viginti. Eunuchus his secum ductis urbe egressus est, cumque ad tribunal venisset, palatia mirabilia non manu facta apparuerunt. Cumque ex equis descenderent, eunuchus unum cubiculum apernit, cujus pavimentum aureis nummis plenum erat; acceptaque pala, eunuchus singulis iumentis centenaria quatuor, quae simul octoginta conficiunt, imposuit et ad imperatorem misit, claudens iterum coram ipsis cubiculum. Sed ut imperatori aurum attulerunt, interrogavit eos unde redirent, quis ille vir, quae domus fuisset. Retulerunt itaque imperatori quae viderant. Imperator autem, cum eunuchus diu expectatus non venisset, misit ad illum quosdam qui cum eo venissent, invenerunt aream planam nullis aedibus occupatam. Ilac de re certior factus imperator divinum miraculum esse intellexit, Deoque gloriam tribuit.

Cum vero altare aedificaturi essent, iussit imperator concham ejus perlucidam fieri, ne locus nullis suffultus tignis nimio pondere gravaretur. 140 Opifices autem dicebant unam cameram altari illuminando sufficere. Angebatur itaque magister fabrum, quod imperator quandoque de uno, quandoque de duobus fornicibus loqueretur. Stante autem ipso et aedificante venit angelus Domini, Justiniani imperatoris similis et ejusmodi vestibus quibus ille usque ad pedes indutus, dixitque magistro: «Tres cameras propter levitatem exstrue.» Ignatus statim palatium ingressus dixit imperatorem in eodem proposito non manero. Tunc imperator intellexit angeli illa verba fuisse et dixit: «Si tibi hari quid dixi, facias, aequumvis imperator eo non venisset.

Omnes vero trabea ferreis vinculis cohibita et plumbo ferruminatae sunt. Extrinsecus autem univ-
erso aedificio consolidando calx cum oleo, loco aquae, illita est propter firmitatem. Ita demum parietes marmore incrustarunt. Ceterum imperator misit Treillem cubicularium, Theodorum praefectum et Basilidem quaestorem in insulam Rhodum, ut ibi lateres maximos pondere aequales fieri curarent. His lateribus impressa fuere haec verba:

Meursii et Lambecii notae.

(79) Ἐγγλισμένοι οὐδ' πολέθω. Perperam antea legebatur ἐγγλισμένων. Hesychius ἐγγλίσθαι exponit ἐπαύναι. Lamb.

(80) Ὀρθομαρμάρωσιν Codinus vocat incrustatio-

A αὐτοῦ ἐν τῇ ἀφ' ἧς ὑπερθεῖν καὶ ὀρῶντος· τὰ κτί-
σματα, ἐφάνη αὐτῷ εὐνούχο· ὁρατός εἰρηκώς αὐτῷ·
«Τί λυπῇ περὶ χαράγματος; δὲ μοι τινὰς αὐρὴν
πρὸς τὰ τῶν μεγιστάνων σου, καὶ κομίσω σοι χά-
ραγμα ὅσον ἀν β' ὀλῃ.» Τῇ δὲ ἐξῆς πορευομένου
τοῦ βασιλέως· καὶ ὀρῶντος τὰς κτίσεις, ἰδοὺ ὁ
εὐνούχος ὤφθη τῷ βασιλεὶ λέγων· «Δὲ μοι ἐν-
θρονον καὶ πορευθῶμεν.» Δέδωκε δὲ αὐτῷ τὴν
ἐιρημέδον Στρατήγιον καὶ Βασιλίδην κοιαστῶρα
καὶ Θεόδωρον πατρικίον καὶ ἱπάρχον καὶ Κολοκύν-
θην, καὶ ὀνηρέτας μέγροι τῶν ὀκτῶ, καὶ ἡμιόνους
μετὰ βουλγιτέλων εἰκοσι. Τοὺτους λαβὼν ὁ εὐνούχος
ἐξῆλθε τῆς πόλεως, καὶ ἰλθὼν εἰς τὸ τριβουνάλιον,
ἐφάνησαν παλάτια ἀχειροποίητα θαυμαστά ἰκτι-
σμένα. Ἐκ δὲ τῶν ἱππῶν καταβάντες, ἤνοιξεν ὁ
εὐνούχος κουδούκιον ἐν, καὶ ἦν τὸ ἱερὸς πεπλη-
ρωμένον χρυσοῦ χαράγματος. Καὶ λαβὼν πύον
ὁ εὐνούχος ἔβαλεν ὑπ' ἐν ἑκαστον σαγμάριον κε-
τηνάρια δ', ὁμοῦ κεντηνάρια π'. Καὶ ἀπέστειλεν
αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κλειδύσας πάλιν ἐμπρο-
σθεν αὐτῶν τὸ κουδούκιον. Κομισάντων δὲ τὴν
χρυσὴν τῷ βασιλεὶ, ἱππώτασαν αὐτοὺς πόδες
ἀπ' ἡλθον καὶ τίς ὁ οἶκος καὶ ὁ ἀνθρώπος. Ὅσα ὅν
ἰδεάσαντο εἶπον τῷ βασιλεὶ. Ἐκδεχόμενος οὖν ὁ
βασιλεὺς τὸν εὐνούχον, οὐκ ἤλθεν. Καὶ ἀπέστειλεν
ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν. Οἱ δὲ ἀπελθόντες εἶβον
δοικον τὸν τόπον, πύον ὄντα. Γνωρίσαντες οὖν
ταῦτα τῷ βασιλεὶ, ὀκλήσαντες ὅτι Θεοῦ θαυμά ἐστι,
καὶ ἔδωκε δόξαν τῷ Θεῷ.

C Μελλόντων δὲ τὸ θυσιαστήριον οἰκοδομεῖν, προ-
έταξεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι τὸν μόχλον διάφωτον διὰ
τὸ μὴ δέξασθαι βάρος τὸν τόπον, ὅτι ἐκεῖσε ἱερῶ-
ματα οὐκ ἔθεντο. Οἱ δὲ τεχνίται ἔλεγον μίαν κα-
μάραν φωτίζειν τὸ θυσιαστήριον. Ἠδημόναι οὖν
ὁ μαίεστωρ ὅτι ἐπὶ μὲν λέγει ὁ βασιλεὺς δύο καμά-
ρας, ὅτι δὲ μίαν. Ἐκείντος οὖν αὐτοῦ καὶ κτίζοντος
ἤλθεν ἄγγελος Κυρίου ἐν ἐπουμένῳ τοῦ βασιλέως
Ἰουστινιανοῦ, καὶ τοιαῦτα ἡμψισμένους μέγροι πο-
δῶν οἶα ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν τῷ μαίεστωρι· «Τρεῖς
καμάρας ἔγειρε διὰ τὸ ἐλαφρότερον.» Παρευθὺς δὲ
ὁ Ἰγνάτιος ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἔφη τῷ βασιλεὶ
μὴ ἔχειν λόγον ἔνα. Τότε ἔγνω ὁ βασιλεὺς ὅτι ἀγγέ-
λου τὰ ῥήματά ἐστι, καὶ εἶπεν, ὅτι Εἴ τι ἀν σοὶ εἶπον
τὴν χολὴν, ποίησον, καίτοι τοῦ βασιλέως μὴ ἀπι-
θόντος· ἐκεῖσε.

D Πάντες δὲ οἱ μοχλοὶ ὅπῃ σιδηρῶν μοχλῶν κατέ-
χονται, ἐγγλισμένοι σὺν πολέθῳ (79). Ἐξουθεῖ δὲ
τοῦ συνδίσκου τοῦ αἰου κτίσματος ἡ ἀσβεστος μετὰ
ἐλαίου χρυσοῦ ἐστὶ πεπλασμένη ἀντὶ ὕδατος· διὰ
τὸ ἱδραῖον καὶ πᾶγιον. Οὕτως ἐστῆσαν τὰς ὀρθο-
μαρμάρωσις (80). Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς Τρεψί-
λον κουδουκίον καὶ Θεόδωρον ἱπάρχον καὶ
Βασιλίδην κοιαστῶρα εἰς τὴν νῆσον τὴν Ῥόδον,
ὥστε κάμναι ἐκεῖσε βήσαλα παμμεγέθη, σταθμῶν

nisi marmoream parietum, et orthomarmarῶν pa-
rietem marmore incrustare vel crustis marmoreis
obducere. Lamb.

ἔχοντα ἐπ' ἱσγ. Ἐσφράγιζον δὲ αὐτὰ σφραγίσαι A περιεχούσαις οὕτως· Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ πρὸς πρῶτ' ἡρω. » Καὶ σφραγίζοντες ταῦτα μεμετρημένα ἀπέστειλλον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ σταθμὸς τῶν πάντε βησάλων ἔκεινται ἐνὸς βησάλου ἡμετέρου εὐρίσκεται διὰ τὸ εἶναι ἰκαίνα κοῦφα καὶ σπογγώδη καὶ λεπτὰ καὶ λευκά. Ἐξ οὗ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν φέρεται λόγος, ὅτι ὁ τρούλος· κισσῆρινός (81) ἐστίν. Οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλ' ἱλαφρὸς ὁ πηλὸς καὶ λευκός. Μετ' αὐτοῦ δὲ ἐξήγειρε τὰς τέσσαρας ἀψίδας εὐμεγέθεις, εἰθ' οὕτως τὸν τρούλον ἀνὰ δώδεκα τιθέντες βησάλων. Ἐποίησε δὲ ὁ ἱερεὺς εὐχὴν περὶ συστάσεως ἐκκλησίας, καὶ ἐποίησαν ὅπας, βάλλοντες διάφορα λεῖψανα ἁγίων πάντων, ἕως ἂν τρουλιωθῇ ὁ τρούλος. Ἦν δὲ νωτερικὸς ὁρθιος ἱστάμενος. Εἰθ' οὕτως· ἐμουσίωσαν καὶ ὄρθομαρμάρωσαν αὐτὸν, καὶ εἰς τοῦ· πινυτοὺς καὶ εἰς τὰς στοάς· καὶ εἰς τὰ μεγάλα κίονια ἱδάλων λεῖψανα ἁγίων ἐπιστήμων. Τὸν δὲ πᾶτον διὰ ποικίλων καὶ πολυτελῶν μαρμάρων κατέστρωσαν, διὰ τε Ῥωμαίων πηγανουσίων (82) καὶ τῶν λοιπῶν βοδοποικίλων. Τὴν δὲ ἁγίαν τράπεζαν, προσκαλεσάμενος· τεχνίτας, ἰδουλεύσατο βαλεῖν χρυσὸν καὶ ἀργυρον λίθους τε τιμίους ἐκ πάντων, μαργαρίτας, χαλκὸν, σίδηρον, μόλιδον, δειλὸν καὶ πᾶσαν ὕλην τετριμμένην. Καὶ καταμίξαντες ἀμφοτέρω καὶ χυνοῦσαντες ἔχυσαν ἀδάκνιον. Καὶ ἐγένετο θαυμαστὸν καὶ ἀτίμητον, καὶ ὁρώμενον ἦν ἔκθαρτον. Καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ὁ βασιλεὺς δύο ἡμίσυ χιλιάδας ἀργύρια ἔχυνεν εἰς τὸν χοῦν· καὶ οἱ ἐπλήρου ἑκαστος αὐτῶν τὸ ἔργον, ἐξ αὐτῶν ἱλάσθην. Ἐβούλετο δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς ὄρθομαρμάρωσεις καὶ τὸν πᾶτον ὅλον χρυσοῦν ποιῆσαι. Ἀνείπον δὲ αὐτῷ Μαξιμianός· καὶ Ἐρδῆος ὁ καὶ σύμβουλος, Ἀθηναῖος, φιλόσοφος ὢν καὶ ἀστρονόμος, λέγοντες· ἐπὶ μέλλουσιν ἵδμεν ἐν τῇ ἐσχάτῃ γενεᾷ ἀνακτε· πένητες, καὶ ἐξεδαφίαι τὸν ναόν. Εἰ δὲ εἰσι λίθοι, συνίστασθαι μέλλει ὁ ναὸς ἕως τῆς συντελείας τοῦ κόσμου. Καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ἐγένετο οὕτως.

Καὶ ἡ μὲν ὕλη, ὥς ἔλρηται, συνήχθη εἰς ἑπτὰ χρόνους· καὶ μῆνας δέκα, πολλοὶ δὲ τῶν χρονογράφων λέγουσιν εἰς δεκάετη ἔτη κτισθῆναι, καταριθμοῦντες, ὥς ἔοικα, τοὺς ἑπτὰ χρόνους· οὗς συνήγετο ἡ ὕλη. Ἐποίησε δὲ κιθώριον (83) καὶ τοὺς κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου (84) ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτὰ, τὸ δὲ μῆλον καὶ τὰ κρίνα καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιθωρίου ὁλόχρυσα, τὸν

Meursii et Lambecii notæ.

(81) *Κισσῆρινος*. id est κισσῆρινός· sive pumiceus. Antea legebatur κισσάρινος, quasi κισσίνος, hoc est *hederaceus*. J. LAMB.

(82) *Πηγανουσίων*. Anonymus in Collectaneis statuae Veneris meminit, quam factam fuisse aii ἐκ μαρμάρου πηγανουσίου. Utrisque πηγανουσίον idem mihi videtur significare atque πηγανώδεις, hoc est *quod rutila colorem refert*. LAMB.

(83) *Κιθώριον*. Mysticam ciborii interpretationem tradit Germanus in Hist. Eccles. : Τὸ κιθώριον ἐστὶν ἑνθα ἐστὶν ἡ σταύρωσις, ἀπὸ τοῦ τόπου ὅπου ἱσταῖτο ὁ Χριστός· ἕγγυς γὰρ ὁ τόπος· καὶ ὑπὸ

Deus in medio ejus, non commovebitur. Adjuvabit eam Deus mane diluculo. » Lateres hia verbis inscriptis et ad eandem mensuram exactos imperatori miserunt. Quinque autem istiusmodi lateres unum laterem nostratem pondere æquant : nam illi leves sunt, spongiosi, tenues et candidi. Hinc vulgus falso credit trullam 141 esse pumiceam, quia lutum illud leve est et candidum. Quin etiam quatuor magnos fornices eadem materia extruxit ; et deinde ipsam trullam duodecim lateribus eadem serie positis erexit. Interim sacerdos pro structura ecclesiae preces fundebat. Fecerunt etiam foramina, quibus varias omnium sanctorum reliquias indiderunt, donec trulla armato opere perficeretur. Quam, simul atque erecta fuit, recentem adhuc musivo opere et marmorea incrustatione exornarunt. Intrapilas vero et portiens magnasque columnas reliquias celebrium sanctorum subdiderunt. Pavimentum quoque diversis et pretiosis straverunt marmoribus, Romanis, scilicet rutæ colore virentibus, et cæteris roseo rubore variegatis. Ad sacræ vero mensæ structuram de communi artificum concilio, auro, argento, lapidibus pretiosis et margaritis, ære quoque et ferro, plumbo et vitro, omnisque generis materia comminuta invicem permixta et conflata, abacum sive tabulam fuderunt adeo admirabilem et pretiosam ut spectantibus stuporem inficeret. Imperator vero quotidie bis mille quingentos argenteos tumulo condebat, unde quisque opere suo absoluto mercedem accipiebat. Cæterum volebat imperator parietaria marmora et totum pavimentum auro obducere : refragabantur autem ipsi Maximianus et Hierotheus consiliarii, Athenienses, philosophi et astronomi, qui dicebant postremo sæculo venturos pauperes 142 reges, qui templum solo æquaturi essent : si vero lapidum fieret, fore ut usque ad consummationem mundi permaneret. Eorum ergo consilio obtemperatum fuit.

Materia autem, ut dictum est, collecta fuit spatio septem annorum et decem mēnsium. Multi vero historici septendecim annis esse conditum templum affirmant, annuerantes, ut videtur, septem annos, quibus materia congesta est. Fecit etiam ciborium, columnas et sulcra altaris ex argento desurato, pomum vero et lilia et crucem ciborii ex auro, suggestum item et solium ex auro, addens etiam lapideum.

βέθορος ὅπου ἐτάφη. Ἀλλὰ διὰ τὸ ἐν συντομίᾳ ἐμπεριεῖν τὴν σταύρωσιν καὶ τὴν ταφὴν καὶ τὴν ἀνάστασιν Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τίταται, ἐπὶ οὗ ἐκτελεῖται. MEURS.

(84) *Τὸς κίονας καὶ τὰ στήθεα τοῦ θυσιαστηρίου*. Germanus in mystice interpretatur loco citato : Κίονα ἔτοι τὰ στήθεα τὰ διαχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ εἰσερχομένου εἰς προσευχὴν. Τὸ δὲ ἱερόν, ἔτοι τὸ βῆμα, ὅλοι τὰ ἁγία τῶν ἁγίων, εἰς ὃ καὶ μόνοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μετ' αὐτῶν εἰσίσταν. MEURS.

des sardonychas et sapphiros unionibus et auro fusili ornatas. Vasa etiam aurea duodecim festorum et dies aures et thuribula aurea fecit. Præterea 365 prædia suburbana ei assignavit, et mille clericos constituit, qui cellas in circuitu templi habitabant. Operculum vero lapideum ex Samaria allatum fuit: erat autem illud cui insidebat Christus, quando cum Samaritana loquebatur. Præterea tubæ ex Hierichunte allatae sunt, quibus sonantibus muri ejus corruerant. Supra has sella B. Constantini in superiori parte sancti putei collocata erat: veneranda vero crux in Sernophylacio posita ad modum statuae Christi Dei nostri adaptata Hierosolymis allata est. Caterum in ambone et solem 365 centenaria 143 annui tributum Aegyptii impensa sunt, quæ olim a Constantino Magno cum Sapore Persarum fæge constituta fuerant. In templum vero sine apparatu sacro, indumentis et materia, quæ gratis imperatori mittebatur, 3200 centenariorum expensa sunt.

ἔχει ἑξοδὸν, χωρὶς τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν γὰρ.

Vicesimo autem secundo die mensis Decembris totius templi structura absoluta est. Imperator itaque ex palatio usque ad portam Augustei quadrigis vectus, inde cum cruce et patriarcha Eutychio ad templum processit: a valvis autem regis usque ad ambonem curriculo transcurrit, et manibus extensis in hæc verba erupit: « Gloria Deo, cuius dignatione tale opus ad finem perducere merui. Vici te, Samaron. » Fecit igitur sparsiones consulares, populique centenaria per Strategium magistrum distribuit. Justinianus vero solus ecclesiam absolvit, nulla alterius cuiusquam ope adjunctus. Erat autem res mira visu, templum quodammodo maris similitudinem referre ob varietatem pavimenti et auri fulgorem, quo ornamenta intercolumniorum et columnarum capitella obducta erant.

Caterum duravit novus ambitus ab illo conditus annis septemdecim. Post obitum vero ejus Justinus

δὲ ἀμύμονα καὶ τὸν σωλῆαν χρυσῇ, σαρδόνυχα καὶ σαρδόνυχα λίθους διὰ μαρμαρίων καὶ χρυσοῦ χρυσοῦ. Ἐποίησε καὶ σκεύη χρυσῇ τῶν διώκεται ἑορτῶν, καὶ δίσκους χρυσοῦς, καὶ θυμιατήρια χρυσῇ προσκυρίους καὶ προάστια: α. τῆς ποιήσας, καὶ κληρικῶν γυλίου. Τὰ δὲ πέρα καλλία ἦσαν τῶν κληρικῶν. Τὸ δὲ στόμιον τὸ λίθινον ἤχθη ἀπὸ Σαμαρείας: αὐτὸ δὲ ἦν εἰς ὅπερ ἐκαθέσθῃ ὁ Χριστὸς διαλεγόμενος τῇ Σαμαρίτιδι. Αἱ δὲ σάλπιγγες ἀπὸ Ἰερὺ ἤσαν, αἵτινες ἤχησαν, καὶ ἔπρουν τὰ τέλη αὐτῆς. Ἡ δὲ σελὰ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ὑπερῶν ἵστατο τὸ φέρετρόν τοῦ ἁγίου ἐπάνω τῶν σάλπιγγων. Ὁ δὲ τίμιος σταυρὸς ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ σκευοφυλάκειον ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ τὸ μέτρον ἔλαβεν τῆς θλίψεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Εἰς δὲ τὸν ἀμύμονα καὶ τὸν σωλῆαν ἐγένετο ἑξοδὸς, χρόνου (85) πάκτου τῆς Αἰγύπτου, κεντηνάρια τῆς, καθὼς ἐτυπώθησαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπὸ τοῦ Σαδάρου βασιλέως Περσῶν. Ὁ δὲ νῆς τῆς ὕλης τῆς ἰλθούσης δωρεὰν τοῦ βασιλέως, κεν-

ἔταλτο δὲ ὁ νῆς: τῇ κ' τοῦ δεκάμεβρου μηνός. Καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου ἕως τῆς πόλης (86) τοῦ Αὐγουστιῶνος (87) ἐπὶ ὁρματῇ τετραπύρου, καὶ εἰσεώλεσε μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ πατριάρχου Εὐτυχίου. Ἔδραμε δὲ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πυλῶν μέχρι τοῦ ἀμύμονος, καὶ ἐκτελεσάς τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἶπε: « Δόξα τῷ Θεῷ τῷ καταξιώσαντι με τελῆσαι τὸ τοιοῦτον ἔργον. Νενίκηκά σε, Σολομών. » Καὶ ἐποίησεν ὑπάτια, καὶ ἔδωκε κεντηνάρια τῷ λαῷ διὰ στρατηγίου μαγίστρου. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς μόνος ἐξετελείωσε τὴν ἐκκλησίαν, μηδεὶς ἑτέρου οἰκονομῆσαι συνδρομῇ ποιήσαντος. Θαῦμα δὲ ἦν ἰδεῖν ἀπὸ γὰρ τῆς πολυποικιλίας τοῦ ἱεροῦ: δὴ καὶ θαλάσσης ἐφαίνετο ἐκ τῆς χρυσοῦ θύρας τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν καὶ τῶν κεφαλῶν κτιρίων (88) πάντων.

Διήρκεσε δὲ ὁ νεωτερικὸς κόσμος (89) ὁ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεὶς χρόνος δεκάετη. Μετὰ δὲ τὸν θάνα-

Meursii et Lambecii notæ.

(85) Χρόνον. Videtur χρόνιον idem hic esse alque ἀνακύβον sive annum: χρόνος enim apud Codinum et alios ejus generis scriptores passim sumitur pro anno. Πάκτου vero, ut alias notavi, tributum significat, quod victoribus a devictis solvitur: ita in presentia Codinus χρόνιον πάκτου τῆς Αἰγύπτου vocat tributum, quod quotannis Aegyptus pendebat imperatori Justiniano, nempe 365 centenaria, cuiusmodi olim Constantino Magno Siores Persarum rex solverat. Respicit autem ad illud quod supra scripsi p. 20. Nota etiam quod, uti ibi, ita hic quoque Saporem app. ἢ Σαδάρου pro Σαδὼρην vel Σαδὼρην. LAMB.

(86) Τῆς πόλης. Corrigo τῆς πόλης. Cedrenus et rectius ἢ αὐτοῦ ἐκ τῆς πόλης τῆς πόλης τοῦ αὐγουστιῶνος. MEURS.

(87) Τοῦ Αὐγουστιῶνος. In codice scripto legitur τοῦ αὐγουστιῶνος, quod idem est. Errant autem qui pro τῆς πόλης hic legendum existimant τῆς πόλης. Per portam enim Augustei intelligitur porta major templi S. Sophiae, ante quam ares Augustalis erat sive forum nominatum Αὐγουσταίον sive Αὐγουστῶν, palatio imperatoris, curia senatus

atque præclaris ædificiis cinctum. Vide notas ad p. 28. Notandum præterea τὴν πόλιν τοῦ Αὐγουστιῶνος eandem esse quam paulo post βασιλικὴν sive regiam nuncupat. Media enim erat majorque ecclesiae porta. Hæc vero regia vocatur. LAMB.

(88) Ἀπὸ γὰρ — κεφαλῶν κτιρίων. Quid revera sibi hæc verba velint, nondum satis intelligo. Attamen aliquanto verisimiliter me ea interpretatum esse scio quam antea factum fuit. Veri enim quasi post verbum ἐφαίνετο inserta esset particula conjunctionis καὶ, et pro τῶν κόσμων καὶ λαγαρικῶν legeretur τῶν κόσμων μαρμαρίων vel μαρμαρίων. Per ornamenta autem marmorea hic intelligo τὰς ὀρθομαρμαρῶσεις seu incrustationes marmoreas parietum, quas ex parte inauratas fuisse superius dixi. LAMB. — Τῶν κεφαλῶν κτιρίων. Ea sunt capitula columnarum. Viri docti male interpretantur πρῆξινας columnas. Cedrenus appellat κινδύρανα. MEURS.

(89) Ὁ νεωτερικὸς κόσμος. De Trollo loquitur LAMB.

τον Ἰουστινιανοῦ ἱεράτησαν ὁ ἀντίπαις αὐτοῦ Ἰου-
στίνος (90) ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων ὁ δικαιοτάτος, καὶ
εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ χρόνον ἡμέρᾳ ἑκτηῇ ὥρᾳ
πέμπτῃ συνέδῃ πασὶν τὸν τροῦλον, καὶ συντρέψαι
τὸν ἐξιοθαύμαστον ἄμβωνα (91) καὶ τὸν πολυτέλει-
τον σὺλῆαν καὶ τὸν πολυποικίλον πάτον. Αἱ δὲ
τέσσαρες ἀψίδες καὶ οἱ κίονες πάντες καὶ τὰ λοιπὰ
κτίσματα ἔμειναν ἀσάλευτα. Ὁ δ' αὐτῆς βασιλεὺς
προσκαλεσάμενος τεχνίτας ἐπὶ τότε περιόντας ἐκ
τῶν ἐκεῖσιν καμνόντων ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη τοῦτο.
Οἱ δὲ εἶπον· « Σπουδαίως ἔχων ὁ βασιλεὺς ἐπαρεῖν
τοῦ ἀντινόχτας καὶ τὰς παντουρώσεις, ἄτινα ἐδ-
χογοντο τὸν τροῦλον, ἀήρασι ταῦτα ταχέως πρὸς τὸ
μυσταῖσαι. Καὶ ὅτι ὁ τροῦλος ὀψηλὸς ἐγένετο πολὺ
πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι πανταχόθεν, καὶ ὅτι τὰς σκαλώ-
σεις κόπτοντες οἱ τεχνίται ἐρρίπτον εἰς τὸ ἔδαφος,
καὶ ἀπὸ τούτου ἔπεσαν ὁ τροῦλος. » Εἰπόν δὲ οἱ
τεχνίται ἵνα γένηται ἐπίπεδος ὁ τροῦλος καὶ κυ-
βαλικὸς καθὼς ἐστὶ νῦν. Ἐπαμφε δὲ ὁ βασιλεὺς
εἰς τὴν Ῥόδον, καθὼς καὶ ὁ θεὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ
τοῦ πρώην πλοῦ καὶ τῶν σφαγῶν ἐποίησε βή-
σῃα, καὶ ἔκτισε τὸν τροῦλον. Στοχαζόμενοι δὲ οἱ
τεχνίται ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς ταχέως χαλάσῃ, ἔκοψαν
ἐκ τοῦ πρώην ὕψους ὀργυῖας ἑ', εἰσέταν δὲ τὰ ξύλα,
τοὺς ἀντινόχτας καὶ τὰς παντουρώσεις, χρόνον
ἑνα, ἕως ἔλαβεν τὸ ἔργον πῆξιν. Τὸν δὲ ἄμβωνα
καὶ τὸν σὺλῆαν μὴ δυνάμενος ποιῆσαι καθὼς ἦσαν
πρότερον, ἐποίησεν ὡς ὁρᾶται νῦν ἀργυρένδιον.
Ὅμοιος καὶ τὸν ἄμβωνα. Καὶ μὴ δυνάμενος εὐρεῖν
πολυποικίλους λίθους, ἀπέστειλε Ναρσήν τὸν πα-
τρίκιον ἐν Προκοννήσῃ, καὶ ἔκοψαν ἐκεῖθεν μάρ-
μαρα τῆς γῆς ὁμοῖα. Τὰ δὲ πράσινα τέσσαρα πο-
τάμια κατὰ μέμψιν τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐγέ-
νοντο, τῶν ἐκβαίνοντων ἀπὸ τοῦ παραδείσου εἰς
τὴν θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἔκοψαν τὰς σκαλώσεις καὶ
ἔμελλον ἐπαρεῖν τοὺς ἀντινόχτας τοῦ τροῦλου,
ἐγέμισαν τὴν ἐκκλησίαν ὕδατος ἕως τῶν πρώτων
κατηχυμένων, καὶ οὕτως ἐρρίπτον τὰ ξύλα. Τού-
του δὲ χάριν λέγουσι τινες ὅτι καὶ ὁ Ἰουστίνος
ἀπ' οὗ ἐκτίσθη χρόνος· σὴν' (92).

Πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ ἔστησεν τὴν στήλην αὐτοῦ
εὐχαριστοῦσαν τῷ Θεῷ, καὶ δεικνύουσαν τοῖς ἀν-
θρώποις τοῖς πολίταις ὅτι· Ἐγὼ εἰμι ὁ κτίστωρ. Τὸν
δὲ εἰρημένον μαρτύρω τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας τῶν
Ἰγνατίου, διὰ τὸ ἀγαπᾶσθαι παρὰ πάντων ἔνεκεν
τῶν θαυμαστῶν ἔργων αὐτοῦ ὧν ἱκοίαι, φοδηθεὶς
ὁ βασιλεὺς μὴ ποτε φημισθῇ καὶ ἀναγορευθῇ ὑπὸ
τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν (93), μὴ θέλων δὲ τοῦ-

A enropalates, Justiniani ex sorore nepos, cognomen o-
justissimus, imperio potius est; serundoque ejus
imperii anno, feria sexta, hora quinta, trulla cor-
ruit, mirabilemque 144 ambonem cum pretioso
solio et pavementum variegatum contrivit. Quatuor
autem fornices, omnes columnæ et structurae reli-
quæ salva manebant. Quare imperator, accitis ar-
chitectis qui adhuc supersites erant, aciscitabatur
quid hoc rei esset. Responderunt illi, cum i-
peator obnixè urgeret ut destinas et fuleimenta quæ
trullam sustinebant tollerentur, citius quam par
erat sublata fuerunt ad musivum opus perficien-
dum: tum quod trulla altior esset quam ut undique
conspici posset, quodque artifices scalas in terram
projectissent; indeque trullam corruisse. Suadebant
autem opifices ut trulla plana et cava exstrueretur,
sicut nunc visitur. Imperator vero, quemadmodum
avunculus ejus, in Rhodum misit, et ex eodem illo
luto lateres eodem sigillo impressos fieri curavit,
trullamque condidit. Opifices vero operam dantes
ne et illa cito corrueret, priorem altitudinem ad or-
gyas quindécim præciderunt; ligneas autem substruk-
tiones et fuleimenta annum integrum reliquerunt,
donec firmius opus consolidaretur. Cæterum ambo-
nem et solium, cum non posset in pristinam formam
resituere, argento obdixit, ut nunc videre est, si-
militer etiam ambonem. Cum vero non posset varie-
gatos lapides invenire, Marsen patricium in Procon-
nesum misit, ut illinc lapides terræ colore similes
adveheret. Quatuor autem prasinis 145 coloris flu-
vii ad imitationem quatuor fluminum ex paradiso
in mare exeuntium facti sunt. Cum vero scalas con-
scendissent et destinas ad trullam sufficiens
erecturi essent, ecclesiam aqua impleverunt usque
ad prima catechumenia, et ita ligna in aquam proje-
cerunt. Hujus rei gratia quidam dicunt Justinum
quoque eam condidisse: sed falluntur. Cæterum 458
anni, ex quo templum conditum est, elapsi sunt.
αὐτὴν ἔκτισεν. Ἀλλὰ ψεύδονται. Ἐστὶ δὲ ὁ ναὸς

Propo templum statnam suam collocavit, quam
Deo gratias agens civibus indicat quod ipse tanti ope-
ris conditor. Cum vero prædictus Ignatius Magnæ
ecclesiæ ædificator propter mirabilia opera, quæ fa-
ciebat, ab omnibus diligenteretur, metuens imperator
ne quando a duabus populi factionibus Imperator
salutaretur (neque tamen eum volebat occidere, sic-
ut multi ipsi anxio suadebant), contentus fuit ut

Meursii et Lambecii notæ.

(90) Ἰουστῖνος. Cedrenus et Zonaras tribuunt
Justi n' anno. Meurs.

(91) Συντρέψαι τὸν ἐξιοθαύμαστον ἄμβωνα.
Zonaras Annal. Ἡ πεσοῦσα τὸ τε κίβριον τῆς
ἀγίας τραπέζης καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνην ἀγίαν τρά-
πεζαν καὶ τὸν ἄμβωνα συνέτριψεν. Meurs.

(92) Χρόνος σὴν'. Extractum hoc templum est
anno 22 Justiniani, qui fuit Christi 543. Adde hos
458: incidit in millesimum et primum. Sed cave
hæc Codini esse verba putes: sunt enim illius e
quo hæc noster descripsit; qui longe certe infra

ista tempora vivit, puta sub Palæologis, ut ioh'io
diximus. Nos tamen hoc volumus explicare, ne
quem temere implicaret. Meurs.

(93) Τῶν δημοτικῶν δύο μερῶν. Id est Prasinis
et Venetis. Ille duo μέρη intelligit etiam Suidas in
στήλῃν et ἐπιβουλίον. Latini veteres factiones
dicebant. Diaconus in Mauritio partes extulit, re-
centiorum Græcorum more: Germanus autem mi-
tit ad Sergium demarchum Prasinæ partis, ut ausi-
liaretur sibi gratia imperandi, repromittens se par-
tem Prasinis honoraturum. Meurs.

statue ab ipso in Augusteo erectæ, sealis ablatis, inclusus relinqueretur et ita fame periret. Cognoscens itaque Ignatius, cum equestrem imperatoris statuum jam perfectam erexisset, se ibi derelictum, vicem suam deplorabat. Vespere autem facto prudens commentum excogitavit: lennem nempe funiculum, quem in suo marsupio habebat, circumterens orgyiarum, et pallium et subindusiale et interculam et clavam suam connexit et glomeravit, 146 tentavitque num ad terram usque pertingerent. Interim uxori suæ cum magno ejulatu et planctu supervenienti conquestus est, universa civitate quiescente (erat enim profunda nox), ubi istis moriendum esse, dixitque ei: « Alii et clanculum crassum funiculum eme et liquida pice inunge; media autem nocte revertere. » Cumque sequenti nocte illa venisset, dimisit ipseque habebat, et funiculum ab uxore annexum sursum ad se retraxit, et pedi statum alligavit, eoque prehensum incolumis inde descendit. Fecit autem hoc eo ut funiculus liquida pice inunctus manibus tenacius hæreret, ne aliqui præceps in terram delatus contunderetur, et ut funiculus postquam se demisisset combureretur. Proinde assumpta uxore et liberis noctu Adrianopolim profectus est, ibique tres annos in habitu monastico transiit, omnibus credentibus dicentibusque eum apud statuum fame enectum esse. Postea Cpolim rediit, ibique commoratus est. Imperatori vero in processione ad templum SS. Apostolorum obviam occurrat, petens ab illis ut ejus miseretur et absque metu vivere permitteret. Imperator tandem illum agnoscens cum universo senatu miratus est. Verum imperator facto ignorationem prætendit, et multis beneficiis Ignatium afficiens indemnem dimisit, dicens: « Ecce quem Deus vult vivere, mille homines non interficiunt. » Ex eo igitur tempore Ignatius magna cum tranquillitate vixit.

Γνωρίζα: οὖν τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἰθαύμασε, καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς αὐτῷ ἀπέλυσε ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν: « Τὸς, ὃν θέλει ὁ Θεὸς; ἔζη, χεῖροι οὐκ ἀποκτείνουσι. » Καὶ ἔκτοτε ἔζηεν ἐν εἰρήνῃ πολλῇ.

147 Hucusque autem pertinet narratio eorum que ad Magnam ecclesiam spectant. Templum magnum SS. Apostolorum, sicut dictum est, forma oblonga, trulla lignea, tectoque ligneo opertum invenit, quod Constantinus Magnus et Helena condiderunt. Verum Theodora magni Justiniani uxor multam curam adhibuit, eo quod Lycus annis isthac subterlaberetur, magnisque fundamentis positus tem-

Meursii et Lambecii notæ,

(94) *Εἰς προελθόντων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.* Fiebat hæc processio 2 die Paschatis. Cedrenus: Τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχατος ἀπελθούσα ἡ βασιλισσα ἐπὶ τῇ κατὰ τύπον γενομένῃ προελύσει εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους; διελθὲς προήλαθεν ἐν ὁχμᾷ χρυσῷ ἐποχουμένην τίτσαρσιν ἱπποῖς. Meurs.

(95) *Καὶ ἕως μὲν ὤδε.* Operæ pretium esse duxeram hinc narrationi de structura templi S. Sophiæ corollarii instar adjicere duplicem delineationem, quarum una iconographiam ejus representat, altera autem formam ejus exteriorem. Utrius-

τον ἀποκτείναι, καθὼς πολλοὶ συνεβούλευον αὐτῷ, βλέποντες; αὐτὸν ἀθυμοῦντα, συνήγαγον αὐτῷ ἐκ δευτέρου ἵνα κτερίζοιεν παρ' αὐτοῦ τῇ; στήλης τοῦ Αὐγουστινῶνος ἵκσει αὐτὸν ἔκλεισε καὶ ἔρωσι τὰς σκαλωσίας, ὅπως ὅπῃ τοῦ λιμοῦ τελευτήσῃ. Ὁ καὶ ἐποίησε. Γνωὺς τοίνυν ὁ Ἰγνάτιος, μετὰ τὸ τελευτῶσαι καὶ στήσαι τὴν ἐπιπικνον στήλην τοῦ βασιλέως, ὅτι εἰσὶν ἔκλεισε, ὠδύρετο. Ὀφίας δὲ ἤδη γενομένης εὖρε ἐπιτήδευμα ἀριστόν. Τὸ λεπτόν σχοινίον ὅπερ εἶχεν εἰς τὸ περισκίον αὐτοῦ, τὸ ὡσεὶ ὄργυιων πεντήκοντα πέντε, καὶ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ τὸ ὑπὸ καμισοδράκιον καὶ τὸ σφικτούριον καὶ τὸ φακώλιον αὐτοῦ λαβὼν συνέδησεν αὐτὰ καὶ ἔκλεισε καὶ ἔδοξμασεν εἰ φθάνουσιν ἕως κάτω. Εὐρὼν δὲ οὕτως ταῦτα, ἰλθοῦσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ πολλοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἐρώνησεν αὐτῇ, κοιμωμένης πάσης τῆς πόλεως (οὗς γὰρ ἦν βαθεῖα), ὅτι Ὡς καταλείβῃ ἀποθανεῖν, ἀλλ' ὕπαγε καὶ κρυφίως ἀγόρασον παχὺ σχοινίον, καὶ ἀλειψὼν αὐτὸ ὀγροπίσσω, καὶ πάλιν ἰλθὲ μεσοῦσης νυκτός. Καὶ καταλαβούσης τῇ ἐπισύσῃ νυκτὶ ἔχλασεν ἔκλεισε; ὅπερ εἶχεν, καὶ συνέδησα ἡ γυνὴ τὸ σχοινίον, ἔσπευεν ἔκλεισε ἑκάτω καὶ προεδίωσεν εἰς τὸν πῶδα τοῦ ἱπποῦ, καὶ κρατῶν αὐτὸ κατέβη ὕψους. Ἐποίησε δὲ τοῦτο, ἵνα κολλῇ τὸ σχοινίον ἐκ τοῦ ὀγροπιστίου εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅπως μὴ σπρῇ; ἀθρώς; πῆση καὶ τριβείη, καὶ ἵνα τὸ σχοινίον καυθήσεται ὅπῃ τοῦ πυρός μετὰ τὸ καταβῆναι. Λαβὼν τοίνυν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς παῖδας νυκτὴς κατέβηκε τὴν Ἀδριανούπολιν, μετασχηματισθεὶς κατὰ μοναχὸς, χόλον; τραῖ; πάντων οἰομένων καὶ λεγόντων; ὅτι ἐπὶ τοῦ κίονος ἐταλεύτησεν ὅπῃ τοῦ λιμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἦλθεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἦν διατρίβων ἐν αὐτῇ. Καὶ διερχομένου τοῦ βασιλέως εἰς προέλευσιν τὸν ἁγίων ἀποστόλων (94) ἐπήντησεν αὐτῷ ἔκλεισε, αὐτὸν λόγον συμπάθεας τοῦ μὴ φοβηθῆναι.

πᾶσα ἡ σύγκλητος; αὐτοῦ. Προεδάλλετο δὲ ὁ βασιλεὺς δῶρα δοὺς αὐτῷ ἀπέλυσε ἐν εἰρήνῃ, εἰπὼν: « Τὸς, ὃν θέλει ὁ Θεός; ἔζη, χεῖροι οὐκ ἀποκτείνουσι. » Καὶ ἔκτοτε ἔζηεν ἐν εἰρήνῃ πολλῇ.

Καὶ ἕως μὲν ὤδε (95) τὸ πέρα; τῶν κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν; τοὺς δὲ ἁγίους ἀποστόλους; τοὺς μεγάλους, καθὼς προέφηται (96), εὖρε ὀρυμνικὴν ἐκκλησίαν, ἐξυλόστειλον, ἐξυλόστειλον, κτισθεῖσαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης (97). Ἡ Θεοδώρα δὲ ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, ἡ καὶ πολλὴν σπουδὴν θεμένη διὰ τὸ διερχεσθαι κάτωθεν τὸν ποταμὸν τὸν Αὔ-

que participem me fecit nobilissimus atque eruditissimus vir Cassianus a Puteo. Verum multato consilio in aliud tempus differre placuit. LAMB. [v. ad Pauli Silentiarii Descriptionem S. Sophiæ.]

(96) *Προέφηται.* Supra p. 17. LAMB.

(97) *Ἐκκλησίαν — κτισθεῖσαν παρὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης.* Hujus templi mentio fit etiam in disputatione Gregentii cum Herbasio: Πῶς δὲ αὐτός; ἐπ' ἔκλεισε τὸν ναὸν, ὃν ἰδεῖσθαι ἡ βασίλισσα Ἐλένη, μετοικίζεις τὴν λέξιν; conversum est in patriarcheum ab Amurathe capta Cpoli. Testis Phranzes Chronic. 3, 19. MEURS.

κον (98), ἀνεγείρασα θεμελίους παμμεγέθεις καὶ λίθους μεγίστους, ἔκτισε τὸν ναόν. Τὰ δὲ σκάριφα καὶ τὸ σχῆμα ἀπῆρε τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀπὸ Ἐφέσου. Τὴν δὲ ὕλην ἅπασαν ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἁγίας Σοφίας μετὰ τὸ τελειωθῆναι αὐτὴν καὶ τὰ εὐκτήρια αὐτῆς· ἀφ' οὗτου γὰρ ἤρξατο κτίζεσθαι ἡ ἁγία Σοφία, μετὰ τέσσαρα ἔτη ἤρξατο καὶ αὐτὸς κτίζεσθαι ὁ ναός. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ μουσιώματος ἔλειψε τῇ δεσποίνῃ χρυσίου ποσότης. Καὶ ὁδημονούσης ἐπὶ τοῦτο τῆς Αὐγούστης, κατ' ὅσον ἐφάνησαν οἱ ἄγιοι ἀπόστολοι λέγοντες αὐτῇ· Ἐμὲ λυποῦ περὶ χαράγματος χρυσίου, μηδὲ Ἰουστινιανῶν τῷ ἀνδρὶ σου ἐπιζητήσης νομίσματα· ἀλλὰ ἀπελθοῦσα ἔξωθεν τῆς πόλεως Δεξιόκρητους εἰ, τὴν αἰγυλὴν εὐρήσεις δώδεκα κερὰματα γέμοντα χρυσίου κεχωσμένα. Ἡ δὲ Αὐγούστα ἀποστείλασα εὗρεν αὐτὰ γέμοντα, καὶ ἔχοντα ἑκαστον αὐτῶν ἐπιγραφὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων τὰ ὀνόματα. Καὶ λαβοῦσα ταῦτα, δοξάσα δὲ θεὸν, ἔξωδιε αὐτὰ εἰς τὸν ναόν. Καὶ πολλὰ κτήματα καὶ ἀναθήματα καὶ σκαύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ προσεκύρωσε. Τελειώσασα δὲ τὸν ναὸν ἔμελλεν κρεμάσαι τὰς χαλκάς· ἀλύσεις καὶ τὰς λυχνίας, ὅπως ἐνθρονίσῃ τὸν ναόν (99) καὶ ἔγκαινίσῃ αὐτόν. Γνοῦς δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐφρόνησεν, ἵνα μὴ προλάβῃ καὶ ἔγκαινισθῇ πρὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ παρήγγειλε πανταχοῦ τῆς πόλεως ἵνα μὴ ποιήσωσιν ἀλύσεις καὶ κρεμάσωσιν ἑκείας. Ἡ δὲ βασιλίσσα ἐποίησεν ἀπὸ μεταξὺ πλεκτὰ σχοινία πίστει καὶ μέθῃ, καὶ κρεμάσασα τὰς πολυφώτους ἀργυρὰς λυχνίας ἐνεκαίνισε καὶ ἐνεθρόνισε τὸν ναόν, προλαβοῦσα τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν. Τὰ δὲ λείψανα τὰ καίμενα κἀνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἔχθησαν παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως, υἱοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, διὰ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀρτεμίου. Τὸ δὲ βῆμα, καθὼς ἔστι μέσον, οὕτω καὶ γέγονεν παρὰ τῇ· Αὐγούστης Θεοδώρας. Τὸ δὲ μνημοθέσιον τῆς ἁγίας Θεοφανῶ ὁ μέγας Κωνσταντίνος (1) ἐποίησε. Τὸ δὲ ἔξω μνημοθέσιον τῶν τε ὁρθοδόξων καὶ τῶν αἰρετικῶν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐποίησε, καὶ διὰ μουσίων ἐκάλλωπισεν αὐτό, καὶ ἔκεισε ἐκάρη. Ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Θεοδώρα ἡ κτίσασα τὸν ναόν. Τὸ δὲ Μουσεῖον ἔκεινο καὶ τὰ μάρμαρα ἀπῆρε Βασίλειος ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὑποδόμησε τὴν νῆαν καὶ τὸν φόρον.

Meursii et Lambecii notæ.

(98) Τὸν Λύκον. De Ruviolo Lyco Byzantium tra. seunte supra quædam notavi ad p. 43. LAMB.

(99) Ἐνθρονίσῃ τὸν ναόν. De hoc consecrandorum templorum more diximus in Gloss. nostro in voce ἐγκαίνια. MEURS.

(1) Ὁ μέγας Κωνσταντίνος. De Constantino

A plurim renovavit. Formam quidem et delineationem a templo S. Joannis Theologi quod Ephesi est desumpsit; omnem vero materiam a S. Sophia, postquam ea cum oratoriis suis perfecta esset, accepit: nam quadriennio post inchoatam S. Sophiæ structuram templum hoc condi coeptum est. Cæterum cum jam musivo opere intrustandum esset, aurum Augustam defecit; cumque ob hoc angeretur, sancti apostoli per somnium ipsi apparuerunt, dicentes: « De pecunia ne sollicita sis, neque a Justiniano marito tuo nummos pete; sed abi extra portam Dextioeratis ad litus, et ibi invenies humo condita duodecim vasa sicilia auro impleta. » Augusta igitur eo mittens invenit ea plena, et singula nominibus sanctorum apostolorum inscripta. Illaque accipiens gratias Deo actis in templum expendit, et multos fundos, ornamenta, vasa aurea et argentea ei donavit. Templo 148 itaque absoluto ut dedicari et consecrari posset, aereas catenas lucernis sustinendis in eo suspendere cogitavit. Verum Imperator Justinianus, hoc intellecto, concedere noluit ut prius quam S. Sophia consecraretur; et proposuit tota urbe edictum ne quis catenas fabricaret et ibi suspenderet. Verum Augusta funiculos ex serico bona fide multaque industria contexit, et argenteis candelabris suspensis conserravit et dedicavit templum, Magnam ecclesiam antevertens. Reliquæ vero sanctorum apostolorum sub altari repositæ Constantino Imperatore, magni Constantini filio, opera sancti martyris Artemii allatæ sunt. Suggestum autem ubi etiamnum in medio situm est, ita a Theodora Augusta exstructum fuit. Memoriam S. Theophani magnus Constantinus posuit; monumentum vero exterius orthodoxorum et hæreticorum magnus Justinianus condidit, et musivo opere exornavit, ibidemque sepultus est cum conjugē Theodora, quæ templum ædificavit. Cæterum musivum opus et marmora ejus templi Basilii Imperator abstulit, eum ecclesiam cognomine novam forumque ædificavit.

D Porphyrogenito loquitur, qui, ut supra dixit p. 127, sacellum S. Theophanoni templo SS. apostolorum adjunctum exædificavit. Vile præter ea quæ de S. Theophanone prima uxore Leonis Philosophi notavi ad p. 105. LAMB.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ΕΤΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑΝΤΩΝ
ΕΝ ΑΥΤῇ Τῇ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΚΑΙ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑ
ΤΩΝ ΑΓΑΦΗΝΩΝ ΤΑΥΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ. •

149 DE ANNIS AB ORBE CONDITO

USQUE AD IMPERIUM CONSTANTINI MAGNI: ET DE HIS QUI IN IPSA
URBIBUS REGINA REGNARUNT, USQUE DUM ABAGARENIS
CAPTA EST.

A A diluvio usque ad diluvium sunt anni 3213. A
A diluvio usque ad turris ædificationem sunt anni 525.

A turris ædificatione usque ad Abraham sunt anni 500.

Ab Abrahamo usque ad exitum filiorum Israel ex Aegypto sunt anni 450.

Ab exitu usque ad ædificationem templi Salomonis sunt anni 700.

Ab ædificatione templi usque ad captivitatem Israelitarum sunt anni 425.

150 A captivitate usque ad Alexandrum Macedonem sunt anni 319.

Ab Alexandro usque ad descensionem Christi sunt anni 331.

In summam vero usque eo dum Christus humanum induit naturam anni sunt 5500.

Sed sciendum est quod salutaris crucifixio Domini nostri Jesu Christi facta sit anno mundi 5554, cyclo solis 18, lune quinto, feria sexta, hora nona, decimo octavo anno imperatoris Tiberii.

δεκάτω έτη της βασιλείας Τιβερίου. [Ήν δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ της σελήνης, τουτέστι τὸ νομικὸν φάσκα, μηνὸς Ἀπριλίου ἡ', ἡ δὲ ἁγία ἀνάστασις τῇ εἰκοστῇ.]

A Christo autem usque ad Constantinum Magnum sunt anni 325, et in summa ab orbe condito usque ad Constantinum Magnum anni sunt 5825.

Imperio igitur potitus est Constantinus Magnus supradicto anno 525, et duodecimo anno sui imperii Constantinopolim ædificavit. Simul autem Romæ et Capri imperavit annos 33.

Constantinus filius ejus imperavit annos 24, dies 11.

Julianus Apostata profanus et Deo repugnans annos 2, dies 15.

Meursii et Lambecii notæ.

(2) Έν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ της αὐτοῦ βασιλείας ἐκτίσθη τὴν Κωνσταντινούπολιν. Quo sensu late dicantur, ipse supra exposuit his verbis: Ηγεατο-βέντος οὗ, inquit, τοῦ δωδεκάτου ἔτους τοῦ αὐ-

A 'Απὸ 'Αἵα ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη 3213.

'Απὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας ἔτη 525.

'Απὸ τῆς πυργοποιίας ἕως τοῦ Ἀβραάμ ἔτη 500.

'Απὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἔτη 450.

'Απὸ τῆς ἐξόδου ἕως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἔτη 700.

'Απὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἔτη 425.

'Απὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἕως Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἔτη 319.

'Απὸ Ἀλεξάνδρου ἕως τῆς συγκαταθέσεως Χριστοῦ ἔτη 331.

B Ὁμοῦ χρόνοι μέχρι τῆς ἀναθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἔτη 5500.

Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ σωτήριος σταύρωσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γέγονε κατὰ τὸ ἐπίθ' ἔτος. Κύκλος τοῦ μὲν ἡλίου ἡ', τῆς δὲ σελήνης πέμπτος. Ἡμέρα ἑκτη, ὥρα ἑνάτη, τῷ ὀγδόῳ καὶ πύκνῳ.

'Απὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη 325. Ὁμοῦ τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἔτη 5825.

Ὁ οὖν μέγας Κωνσταντῖνος ἐκράτησε τῆς βασιλείας τῷ εἰρημένῳ ἔτει 525, καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκτίσσε τὴν Κωνσταντινούπολιν (2)· ἐβασίλευσε δὲ τὰ ὅλα ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἔτη 33.

C Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη 24, ἡμέρας 11.

Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης ὁ βέβηλος καὶ θεόχλευς ἔτη 2, ἡμῖς ἡμέρας 15.

τοῦ βασιλέως (sc. Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου) καὶ ἀρχὴν λαβόντος τοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἐπεχείρησεν τὴν Βούζαντο, πάλιν κτίξαι. Lamb.

Οὐαλεντινιανὸς ὁ εὐσεβὴς καὶ φιλόθεος σὺν Οὐά-
λεντι τῷ δυσσεβεὶ καὶ Ἀρειανῷ ἔτη ιδ'.

Γρατιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ ῥηθέντος Οὐάλεντος
ἔτη γ'.

Θεοδόσιος ὁ Μέγας ὁ ἐξ Ἰσπανίας, ὁ εὐσεβέστατος
καὶ μεσοπύργος, ἔτη ιζ'.

Ἀρκάδιος καὶ Ὀνώριος οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔτη ιγ'.

Θεοδόσιος ὁ μικρὸς ὁ υἱὸς Ἀρκαδίου, ὁ καλλι-
γράφος, ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλάγαθος, ἔτη μβ'.

Μαρκιανὸς ὁ ἀποκαλυφθεὶς ἀπὸ Θεοῦ, ὁ πάσης
καλοκαγαθίας ἔμπλεος, ἔτη ς' καὶ ἡμισυ.

Λέων ὁ Μακρὸς ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστότατος ἔτη
ιη'.

Λέων ὁ μικρὸς ὁ ἔκγονος αὐτοῦ, υἱὸς Ζήνωνος,
ἔτος α'.

Ζήνων ὁ ἐπικληθεὶς Ἀγρόνατος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
ἔτη β' καὶ ἡμισυ, ἡμέρας κδ'.

Βασίλεισκος ὁ εὐσεβὴς ἔτη β', μῆνας η', ἡμέ-
ραν α'.

Καὶ πάλιν Ζήνων ἔτη ια' ἡμέρας ια'.

Ἀναστάσιος ὁ Δίκωρος, ὁ ἀπὸ Σελέρτων (3), ἔτη
κζ', μῆνας θ', ἡ ἔρας γ', ὁ πυρίκαυστος καὶ αἰρε-
τικὸς.

Ἰουστίνος ὁ Θράξ ὁ κρείττοτος καὶ εὐσεβὴς καὶ
ἐθμετάδοτος, ἔτη η'.

Ἰουστινιανὸς ὁ ἀδελφός τις αὐτοῦ, ὁ τῆς Μεγάλης
ἐκκλησίας (4), ἔτη λη' καὶ ἡμισυ.

Ἰουστίνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων, ὁ ἀδελφός τις
αὐτοῦ, ὁ δικαιοτάτος, ἔτη ιγ'.

Τιβέριος ὁ Θράξ ἔτη ε'.

Μαυρίκιος ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ εὐσεβέστατος καὶ
μεσοπύργος ἔτη κ'.

Φωκᾶς ὁ Καππάδοξ ὁ τύραννος καὶ αἰμοδόρος καὶ
δυσσεβὴς ἔτη η' καὶ ἡμισυ, ἡμέρας η'.

Ἡράκλειος, ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀφρικῆς, ἔτη λ'.

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτος α'.

Κωνσταντίνος ὁ ἔκγονος Ἡρακλείου, ὁ δυσσεβὴς
καὶ μισαίφρονος, ἔτη κα' (5).

Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Πωγωνάτος, ὁ τοῦ
Δυρραχίου, ὁ εὐσεβέστατος καὶ πραύτατος, ἔτη ιζ'.

Τὰ ἀπὸ κρίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Ἰου-
στινιανοῦ τοῦ Ῥινωτμήτου ἔτη ςρκα'.

Ἰουστινιανὸς ὁ Ῥινόμητος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ
ἀγριώτατος καὶ ἀκατῆς θυμοῦ τυραννοῦμενος, ἔτη ι'.

Λεόντιος ἔτη γ'.

Ἀψίμαρος ὁ καὶ Τιβέριος ἔτη ζ'.

Ἰουστινιανὸς τὸ δεύτερον ἔτη ς'.

Φιλιππικὸς ὁ καὶ Βαρδάνιος, ὁ δυσσεβὴς καὶ
αἰσχυρὸς καὶ μιαιφόνος, ἔτη β'.

Meursii et Lambecii notæ.

(3) Scribe ὁ ἀπὸ σιλενταρίων. Sic inscriptio an-
tiqua:

JULIUS. FELIX. VALENTINIANUS. V. C. ET
EX SILENTIARIO. SACRI PALATHI COM-
CONSISTORII. COM. DOM.

Ratio autem nominis Silentiorum in excerptis ex

* Imo De mensuris, p. II. Vide Has. prolog. p. XLVIII.

A 151 Valentinianus pius et Dei amans, cum
Valente impio et Ariano, imperavit annos 14.

Gratianus filius supradicti Valentiniani impera-
vit annos 16.

Theodosius Magnus, ex Hispania oriundus, piissi-
mus et mali osor, imperavit annos 17.

Arcadius et Honorius filii ejus annos 13.

Theodosius junior, filius Arcadii, calligraphus,
piissimus et virtutis amans, annos 42.

Marcianus a Deo declaratus, omni probitate
plenus, imperavit annos sex cum dimidio.

Leo Macela, pius et religiosissimus, annos 18.

Leo junior, ipsius nepos, filius Zenonis, impera-
vit annum unum.

B Zeno cognominatus Agonatus, pater Leonis ju-
nioris, imperavit annos duos cum dimidio, dies 24.

Basiliscus imperavit annos 2, menses 8.

Iterum Zeno imperavit annos 11, dies 15.

Anastasianus Dicorus, ex Silentario, imperavit an-
nos 27, menses 4, dies 3. Hic hæreticus fuit et ful-
mine combustus.

Justinus Thrax, potens, pius et liberalis, impera-
vit annos 5.

152 Justinianus Magnus, nepos ejus ex sorore,
Magnæ ecclesiæ conditor, imperavit annos 58 cum
dimidio.

Justinus, ex europalata, Justiniani ex fratre ne-
pos, justissimus, imperavit annos 13.

C Tiberius Thrax imperavit annos 5.

Mauricius ejus gener, piissimus et probissimus,
imperavit annos 20, menses 4.

Phocas Cappadox, tyrannus sanguinarius et im-
pius, imperavit annos 8 cum dimidio, dies 8.

Heraclius præfectus Africæ imperavit annos 30.

Constantinus ejus filius imperavit annum unum.

Constantinus nepos Heraclii, impius et homicidæ,
imperavit annos 27.

Constantinus filius ejus dictus Pogonatus, Dy-
rarchinus, piissimus et mansuetissimus, annos 17.

A creatione mundi usque ad imperium Justiniani
Rhinotheti anni sunt 6121.

Justinianus Rhinotmetus, Constantini Pogonati
filius, ferox et animi tyrannici impotens, annos 10.

Leontius annos 3.

Tiberius Apsimarus annos 7.

Justinianus secundus annos 6.

153 Philippicus Bardanes, impius, impurus et
sceleratus, annos 2.

Joannis Lydi libro περὶ ἀρχῶν πολιτικῶν habe-
tur *).

(4) Ὁ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, scilicet κρίσεως.

LAMB.

(5) κα'. Scribendum esse videtur κα', ut legitur
apud Nicephorum patriarcham. LAMB.

Anastasius, qui et Artemius, piissimus, protoase- A
cretis et philosophus, annos 2.

Theodosius Adramytenus, mansuetissimus et mi-
sericors, annum unum.

Leo Conon ex Isauria oriundus, impurus, Deo-
que et sanctis inimicus, annos 24 cum dimidio et
dies 5.

Constantinus Copronymus, filius ejus impius et
impurus, qui a vermicibus corrosus periit, annos 34,
menses 3.

Leo filius ejus, ex Chazara natus, profanus et
abominandus, annos 5.

Constantinus Leonis et Irenes filius, a matre
exercatus, annos 16.

Irene sola annos 5.

Nicephorus ex Seleucia oriundus, misericors, B
justus, ex generali logotheta, annos 9.

Stauracius filius ejus annum unum, menses 4.

Michael Rangabe, gener Nicephori, probus et
piissimus, annos 2.

Leo ex Armenia oriundus, impius et ferrox, cum
Constantino filio, annos 7, menses 3.

154 Michael Balluas, Amoræus, amens, ineptus
et imaginum hostis, cum Theophilo filio, annos 8,
menses 3.

Theophilus filius ejus annos 12, menses 3.

Michael filius ejus, cognomento ebriosus, cum
Theodora matre sua piissima et orthodoxa, annos
15. Hic imperare cepit anno 6349, et imperavit so- C
lus annos 10.

Idem Michael cum Basilio Macedone annum unum
et mensem unum.

Basilus Macedo, qui imperator creatus est anno
6574, imperavit solus annos 19.

Leo filius ejus cognomento Sapiens, cum Alexan-
dro, anno 6597, imperavit annos 27, menses 8.

Constantinus primus Porphyrogenitus, filius Leo-
nis Sapientis, imperavit cum matre annos 8, anno
6422.

Romanus filius Abastacti Lacapenus, cognomento
senior, socer Constantini Porphyrogeniti, imperavit
cum ipso et filiis suis annos 26. Hic Romanus im-
perator creatus est die undecimo Decembris, octa-
va indictione, anno 6428. Postquam vero biennium
imperavit, prima scilicet indictione anni 6430, edi-
dit novellam de jure praelationis. Indictione **155**
autem secunda anni 6437 edidit novellam de poten-

'Αναστάσιος· ὁ καὶ Ἀρτέμιος· ὁ εὐσεβεστάτος καὶ
πρωτοασηκρήτης καὶ φιλόσοφος, ἔτη β'.

Θεοδόσιος· ὁ Ἀδραμυτηνὸς (6), ὁ πραύτατος καὶ
συμπαθέστατος, ἔτος α'.

Λέων Ἰσαυρὸς· ὁ Κόνων, ὁ Συρογενὴς, ὁ μισάγιος
καὶ ἐναγῆ· καὶ ἀντίθεος, ἔτη κδ' καὶ ἡμισυ, ἡμέ-
ρας ε'.

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Κοπρώνυμος, ὁ
δυσσεβής· καὶ παμμίαρος, γεγονώς καὶ σκοληκώδρω-
τος πρὸ τοῦ τεθνάναι, ἔτη λδ', μῆνας γ'.

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ ἐκ τῆς Χαζάρας, ὁ βέβηλος·
καὶ ἀποτρόπαιος, ἔτη ιε' (7).

Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ νεωτερίζων τυφλω-
θεὶς, ὁ υἱὸς τῆς Εἰρήνης, ἔτη ις'.

Εἰρήνη μόνη ἔτη ε'.

Νικηφόρος ὁ Σελουκεὺς (8), καὶ συμπαθής· καὶ
φιλοδίκαιος· καὶ φιλόδακρυς, ἀπὸ γενικίου, ἔτη θ'.

Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ· ἔτος α', μῆνας δ'.

Μιχαὴλ ὁ Παγγαδί· ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, ὁ φιλά-
γαθος· καὶ εὐσεβεστάτος, ἔτη β'.

Λέων ὁ παραβάτης, ὁ Ἀρμένιος, ὁ δυσσεβής· καὶ
ἀνήμερος, καὶ Κωνσταντῖνος· ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη ζ',
μῆνας ε'.

Μιχαὴλ ὁ τραυλὸς, ὁ Ἀμωραῖος, ὁ καὶ ἀφροσυ-
νης καὶ ἀπειροκαλίας ἔμπλεος· καὶ εἰκονομάχος, σὺν
Θεοφίλῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔτη η', μῆνας γ'.

Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ιβ' μῆνας γ'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ μεθυστὴς μετὰ Θεοδώρας
τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τῆς εὐσεβεστάτης καὶ ὀρθόδο-
ξου, ἔτη ιε'. Ὁ τοιοῦτος ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ ε'
ἔτος (9). Καὶ μόνος ὁ μεθυστὴς ἔτη ε'.

Ὁ αὐτὸς Μιχαὴλ σὺν Βασίλειῳ τῷ Μακεδόνι ἔτος
α', μῆνα α'.

Καὶ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν, δὲ ἀνηγορεύθη κατὰ
τὸ ςς' ἔτος, ὁ μὲν η'. Ἔτερος ιθ' (10).

Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ σοφὸς σὺν Ἀλεξάνδρῳ, κατὰ
τὸ ςεξ' (11) ἔτος, ἔτη κς', μῆνας η'.

Κωνσταντῖνος ὁ πρῶτος πορφυρογέννητος, ὁ
υἱὸς Λέοντος τοῦ σοφοῦ, σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἔτη η',
κατὰ τὸ ςυκβ'.

Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Ἀβαστάκτου ὁ Λακαπηνὸς, ὁ
πρέσβυς, ὁ πανθέρους τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντῖνου, σὺν
αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔτη κς'. Ὁ τοιοῦτος·

Ῥωμανὸς ἀνηγορεύθη μηνὶ Δεκεμβρίῳ ια', Ἰνδιξιῶ-
νος η', ἔτους ςυκη'.

Μετὰ δὲ διετὴ χρόνον τῇ
βασιλείᾳ αὐτοῦ, κατὰ τὴν πρώτῃν Ἰνδιξιῶνα τοῦ

ςυλ' ἔτους, ἐξέθετο τὴν περὶ προτιμήσεως νε-
αρίν (12). Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν Ἰνδιξιῶνα τοῦ

Meursii et Lambecii notæ.

(6) Sic in nummo Heliogabali apud virum illu-
strem Franciscum Gothofredum ΑΣΠΑΜΥΤΗΝΩΝ
legitur. Autamen dicitur etiam Ἀδραμυτηνός, ut
testatur Stephanus. LAMB.

(7) Ἐτη ιε'. Scribendum esse videtur ἔτη ε', vel
ἔτη θ', μῆνας ια'. LAMB.

(8) Νικηφόρος ὁ Σελουκεύς. Item in libro de
statutis eum vocat Σελουκηνόν. LAMB.

(9) Κατὰ τὸ ε' ἔτος. Cepit imperare cum matre
anno Christi 841; ergo hic scribendum ςτμθ'.
LAMB.

(10) Ὁ μὲν η'. Ἔτερος ιθ'. Scribendum esse vi-
detur μόνος ἔτη ιθ', vel εἰ μὲν ιη', ἔτερος δὲ ιθ',
hoc est, imperavit, ut quidam tradunt, annos 18,
vel ut alii, 19. LAMB.

(11) ςεξς'. Scribendum esse videtur ςεξζς', id
est 6397. Nam si ab hoc numero detrahas annos
5508, quot Græci numerant a creatione mundi us-
que ad Christum, remanet annus Christi 889, quo
imperare cepit Leo Sapiens. LAMB.

(12) Romani senioris Novella περὶ προτιμήσεως
cujus hic Codinus meminit, illa est quæ in jure

ἡ δὲ ἀνακοινώσις πανήτων. Ἀνακλᾷ δὲ καὶ ἡ τοιαύτη νεαρά καὶ εἰς τὴν παρελθούσαν τηλικαῦτα πρώτην ἰνδικτιῶνα (13), τούτεστι τὴν τοῦ λιμοῦ τοῦ μεγάλου καιρὸν. Κατὰ δὲ τὴν πέμπτην τοῦ 590' ἔτους ἐπεκύρωσεν (14) τοιαύτην νομοθεσίαν ὁ βασιλεὺς κύριος Κωνσταντῖνος. Τὰ δὲ ἐπ' ἑτῆ, ὡν ὁ Δεκαπολίτης (15) ἐν τῇ λυ' μέμνηται, οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς πρώτης ψηφίζονται νομοθεσίαις, ἥτοι τοῦ 591' ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος τοῦ 592' ἔτους ἥτοι τοῦ λιμοῦ, εἰς δὲ (16) καὶ τοκρατορίας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου.

Καὶ πάλιν Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου, οἱ ὅτι αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἐξεβλήθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν.

Ὁ δὲ ῥηθεὶς Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκράτης τῆς βασιλείας ἐτῆ 7. Καὶ πάλιν μετὰ Στεφάνου καὶ Κωνσταντίνου τῶν γυναικαδελφῶν αὐτοῦ ἡμέρας μβ'. Καὶ μονοκράτωρ σὺν τῇ υἱᾷ αὐτοῦ Ῥωμανῷ, κατὰ τὴν τρίτην ἰνδικτιῶνα τοῦ 593' ἔτους, ἐτῆ ια', ἡμέρας ιθ'.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὸ παῖδον, σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Βασίλειῳ τῷ Βουλγαροκτόνῳ καὶ Κωνσταντίνῳ τοῖς πορφυρογεννήτοις ἐτῆ γ', μῆνας δ'. Ὁ δὲ Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος οἱ τούτου υἱοί, πάμδωροι ὄντες, ἡμέρας 5'.

Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς ὁ ἅγιος, ὁ σφαγὴς ὅπῃ τοῦ Τζιμισχῆ, ἐτῆ 6', μῆνας γ', ἡμέρας 6'.

Ἰωάννης ὁ Τζιμισχῆς ἐτῆ 6', μῆνα α'.

Ὁ κύριος Βασίλειος ὁ πορφυρογέννητος ἐτῆ νβ', μῆνας ια', μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου, ἔχουν ὁ κύριος Βασίλειος χρόνους ν', ὁ δὲ κύριος Κωνσταντῖνος μετὰ τὴν τελευτήν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μονοκράτωρ χρόνους β', μῆνας ια'. [Καὶ προστάξας γενέσθαι τὰ ἰσχυρὰ ἐτελείωσε ταῦτα ἐν ἐπὶ τῷ 594'. Τὴν δὲ νεαράν (17) αὐτὸς τὴν μεγάλην ἐκθέμενος ἐξωφώνησε 595'.]

Meursii et Lambecii nota.

Græco-Romano primum locum obtinet, atque ita incipit : Θεσιπίζομεν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ ἀπὸ τῆς παρελθούσης α' ἰνδικτιῶνος, ἐν τῇ 591' ἔτει ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ. Eandem alia ejusdem tituli Novella confirmavit Nicephorus Phocas, quæ incipit : Θεσιπίζομεν τὴν περὶ τῶν προεβασίλευσάντων ἐκτεθεῖσαν νομοθεσίαν διενεργεῖν. LAMB.

(13) Τὴν παρελθούσαν πρώτην ἰνδικτιῶνα. Hæc ita supplenda sunt : τὴν παρελθούσαν πρώτην ἰνδικτιῶνα τοῦ 591' ἔτους. LAMB.

(14) Ἐπεκύρωσεν. Novella, qua Constantinum Porphyrogenitum Romani senioris Novellam περὶ τῶν ὑποπερχομένων δυνατῶν confirmasse ait Codinus, illa est quæ incipit Παρὰ πολλῶν ἀνέμαθεν. LAMB.

(15) Ὁ Δεκαπολίτης. Dubium non est quin hic loquatur Codinus de Theodoro Decapolita patricio et questore, quem plerasque Novellas a Constantino Porphyrogenito editas composuisse constat. Earum prima sic inscribitur : Παρὶ τῶν στρατιωτικῶν ἢν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος πατριμὸς καὶ κοιναστὴρ ὁ Δεκαπολίτης. Similiter reliquæ inscribuntur, præterquam quod pro Θεόδωρος perpetuum legitur Θεόφιλος et Θεοδόσιος : nam certum est tres illas Novellas Constantini ab uno eodem Theodoro

tibus in consortia pauperum succedentibus ; quæ etiam ad præteritam primam indictionem sive tempus magnæ famis pertinet. Eandem novellam indictione quinta anni 6435 imperator Constantinus confirmavit. Cæterum 18 anni, quorum Decapolita in ... meminit, numerantur a prima indictione anni 6437, sed ab indictione prima anni 6430 sive tempore famis, ad quod hæc quoque constitutio refertur usque ad imperium imperatoris Constantini.

Ἰτερον Constantinus Porphyrogenitus imperavit cum Stephano et Constantino, qui ab ipso imperio detrusi et in exsillum acti sunt.

Imperavit igitur, ut supra dictum est, Constantinus Porphyrogenitus cum matre annos 7, et iterum cum Stephano et Constantino uxoris suæ fratribus dies 42 ; et solus cum Romano filio annos 15, dies 19, indictione tertia anni 6437.

Dominus Romanus filius ejus, cognomento Puer, cum filiis suis Basilio et Constantino Porphyrogenitis imperavit annos 5, menses 4. Basilius autem et Constantinus filii ejus, infantes, imperaverunt dies 6.

156 Nicephorus Phocas, qui a Trimisce interfectus est, imperavit annos 6, menses 3, dies 6.

Joannes Trimisces annos 6 et mensem unum.

Dominus Basilius Porphyrogenitus cum fratre Constantino Porphyrogenito imperavit annos 52, menses 14, nimirum dominus Basilius annos 50, et dominus Constantinus post mortem fratris solus annos 2, menses 11.

Decapolita compositas fuisse, ejus hic Codinus mentionem facit. Erravit etiam interpres, qui κοινάστῳ ὁ Δεκαπολίτης; vertit *quætor Decapoleos*, quoniam ὁ Δεκαπολίτης cognomen est, a patria desumptum, ut Τριπολίτης. Cæterum quid illud ἐν τῇ λυ' significet, vandum mihi liquet. D LAMB.

(16) Οὐκ ἀπὸ τοῦ—εἰς δν. Hunc locum ita reformandum esse censeo : οὐκ ἀπὸ τῆς πρώτης ψηφίζονται ἰνδικτιῶνος τοῦ 591' ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς α' ἰνδικτιῶνος τοῦ 592' ἔτους, ἥτοι τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ, εἰς δν. Sed utrum recte emendaverim necne, intelliges, ubi introspexeris secundam Novellam Constantini Porphyrogeniti, et primam atque secundam Romani senioris. Notes etiam posteriora illa Codini verba, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος, responde verbis secundæ Novellæ Constantini, quæ subjuncti : Παρὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς α' ἰνδικτιῶνος, ἥτοι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μέχρις ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύσεως, ἀδικοφῶρος etc. LAMB.

(17) Τὴν δὲ νεαράν. Basilius autem Porphyrogeniti Novella, ejus hic Codinus meminit, illa est quæ incipit Ἐπειδὴ περ ἡ βασιλεῖα μου. LAMB.

Constantinus Porphyrogenitus, frater ejus, annos 2, menses 11.

Romanus Argyropylus cum Zoe filia supradicti Constantini annos 5, menses 6.

Michael Paphlago ab eadem Zoe ad imperium vocatus anno 654 imperavit annos 7, menses 9.

Michael Calaphates, nepos ejus, ex Cesare imperator creatus et excæcatus in Sigmate, imperavit menses 4, dies 19. Hic imperio detrusus confugit in monasterium Studii, et inde a populo extractus et in columna Sigmatis excæcatus est a Nicephoro prefecto.

Cæterum duæ sorores et Augustinæ, nimirum domina Zoe et domina Theodora, postquam solæ imperaverant menses 3, accersiverunt **157** Constantinum Monomachum in insula Mitylene exsulantem, et Zoe ei in matrimonium data imperatorem creaverunt, die Junii undecimæ, indictione decima anni 650. Imperavit autem Monomachus annos 13, menses 7.

Dolina Theodora Porphyrogenita imperavit sola annum 1, menses 8, dies 20; postea dominum Michaelē seniore Stratoticum declaravit imperatorem, et cum eo vixit dies 5. Obiit autem die 22 Augusti, indictione nona anni 656.

Dominus Michael Senior ac Stratoticus dictus imperare cepit die 22 Augusti, indictione nona anni 656. Detrusus autem est imperio, cum imperasset annum 1, dies 11.

Dominus Isaacius Comnenus cum Hæcaterina uxore sua imperavit annos 2, menses 2, dies 24.

Dominus Constantinus Ducas imperavit annos 7, menses 6, et moriens imperii hæredes reliquit Augustiam Eudociam uxorem suam et filios dominum Michaelē et dominum Constantinum Porphyrogenitum. Imperavit igitur domina Eudocia Augusta cum duobus filiis menses 7, dies 40. Postea assensu patriarchæ et universi senatus nupsit domino **158** Romano Diogeni, et imperatorem eum declaravit mense Martio, indictione 5 anni 657.

Dominus Romanus Diogenes cum domina Eudocia imperavit annos 3, menses 8; et diversis expeditionibus Persas aggressus, in tertia ipsemet a sultano et Turcis captus est. Ejus loco imperator creatus est Michael Ducas, et una cum matre sua Eudocia imperavit mensem 4; postea vero eam in monasterium detrusit, et solus imperium administravit.

Imperavit igitur dominus Michael Ducas, filius domini Constantini et dominæ Eudociæ, cum Maria uxore sua annos 6 cum dimidio. Dein predicatione conjugis a Botaniæ imperio dejectus et in

Κωνσταντίνος ὁ πορφυρογέννητος; ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας ια'.

Ῥωμανὸς ὁ Ἀργυρόπουλος σὺν Ζωῇ τῇ θυγατρὶ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἔτη α', μῆνας ς'.

Μιχαὴλ ὁ Παφλαγὸν ἐν ἔτει ς' σφμα' σὺν τῇ αὐτῇ Ζωῇ ἔτη ζ', μῆνας θ'.

Μιχαὴλ ὁ ἀπὸ Καίσαρ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ καὶ Καλαφάτης; λεγόμενος, ὁ τυφλωθεὶς εἰς τὸ σίγμα, μῆνας δ', ἡμέρας ιθ'. Ὅς καὶ ἐκπεσὼν τῆς βασιλείας προσέφυγε τῇ μονῇ τῶν Στουδίου, κἀκείσε παρὰ τοῦ λαοῦ καταχθεὶς ἐν τῇ κιονίῳ τοῦ σίγματος ἐτυφλώθη παρὰ Νικηφόρου ἐπαρχοῦ τοῦ Καπᾶνειας.

Αἱ δὲ δύο αὐτάδελφαι καὶ θέσπονται, ἡ τοῦ κυρὰ Ζωῇ καὶ κυρὰ Θεοδώρα, μοναρχήσασαι μῆνας τρεῖς; ἀνεκάλισαντο Κωνσταντίνον τὸν Μονομάχον, ἐξόριστον ὄντα ἐν τῇ νήσῳ τῇ Μιτυλήνῃ, καὶ ἐποίησαν αὐτὸν βασιλεὺς συζυγέοντα τῇ Ζωῇ, μηνὶ Ἰουνίῳ ια', Ἰνδixτιῶνος ι', ἔτους ς' καὶ ἐκράτης τῆς βασιλείας ὁ Μονομάχος ἔτη ιγ', μῆνας ζ'.

Ἡ κυρὰ Θεοδώρα ἡ πορφυρογέννητος ἐφθασε μοναρχῆσαι ἔτος α', μῆνας η', ἡμέρας κ'. Εἶτα τὸν κύριον Μιχαὴλ τὸν γέροντα, τὸν ἀπὸ στρατιωτικοῦ, βασιλεὺς ἀναγορεύσασα καὶ ζήσασα μετ' αὐτοῦ ἡμέρας α', ἐτελεύτησα κατὰ τὴν κη' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς θ' Ἰνδixτιῶνος τοῦ ς' ἔτους.

Ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ γέρον ὁ στρατιωτικὸς ἐκράτης κατὰ τὴν κη' τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς θ' Ἰνδixτιῶνος τοῦ ς' ἔτους. Ἐξεβλήθη δὲ τῆς βασιλείας κρατήσας ἔτος α', ἡμέρας ια'.

Ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός μετὰ Αἰκατερίνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἔτη β', μῆνας β', ἡμέρας κδ'.

Ὁ κύριος Κωνσταντίνος ὁ Δούκας ἔτη ζ', μῆνας ς'. Καὶ τελευτήσας κατέλιπε βασιλεύουσαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τὴν θέσπονταν, τὴν κυρὰν Εὐδοκίαν τὴν Μακρεμβολίτισσαν, σὺν τῇ υἱῷ αὐτοῦ τῷ κυρῷ Μιχαὴλ καὶ τῇ κυρῷ Κωνσταντίνῳ τῇ πορφυρογεννήτῳ. Ἐκράτησαν οὖν καὶ ἡ κυρὰ Εὐδοκία ἡ θέσποντα σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτῆς μῆνας ζ', ἡμέρας ι'. Εἶτα λαβοῦσα ἄνδρα γνώμη τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συγκλήτου πάσης; τὸν κύριον Ῥωμανὸν τὸν Διογένην, ἀνηγόρευσαν αὐτὸν βασιλεὺς κατὰ τὸν Μάρτιον μῆνα τῆς ε' Ἰνδixτιῶνος τοῦ ς' ἔτους.

Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ Διογένης μετὰ τῆς κυρὰς Εὐδοκίας ἔτη γ', μῆνας η'. Καὶ διαφόρως ἐκστρατεύσας κατὰ Περσίαν, ἐν τῇ τρίτῃ αὐτοῦ ἐκστρατείᾳ ἐκρατῆθη αἰχμάλωτος παρὰ τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν Τούρκων. Ἀνηγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὁ κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, καὶ ἐκράτης τῆς βασιλείας ὅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εὐδοκίᾳ, καὶ συνεβίβησαν αὐτῇ μῆνα α'. Κατεβίβασε δὲ πάντως καὶ ἀπέκειρε, μόνωχος αὐτὸς κληθεὶς.

Ὁ οὖν κύριος Μιχαὴλ ὁ Δούκας, ὁ υἱὸς τοῦ κυρῷ Κωνσταντίνου καὶ τῆς Μακρεμβολίτισσας κυρὰς Εὐδοκίας, μετὰ Μαρίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἔτη ς' καὶ ἡμῖν. Καταβιβάσθης δὲ παρὰ τοῦ Βοτανιάντου

ἀπὸ πρεσβείας τῆς συμβουλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδύσας, ἀπεστάλη εἰς τὴν μονὴν τῶν Στουδίου. Ὑστερον δὲ γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἐφέσου.

Ὁ κύριος Νικηφόρος ὁ Βοτανιάτης ἐτῆ γ' καὶ ἡμισυ. Κατεβέβηκε δὲ τῆς βασιλείας κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τῆς δ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ 598^{ου} ἔτους, καὶ ἀποσταλὲς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλήπτου ἀπεκάρη.

Ὁ κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ὁ πόππος τοῦ κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως (18), ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς ἐτῆ 15, μῆνας δ' καὶ ἡμισυ, ἐτελεύτησε δὲ κατὰ τὴν ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἡτοί τῆς ἡμέρας τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἰνδικτιῶνος ια' τοῦ 598^{ου} ἔτους.

Ὁ κύριος Ἰωάννης ὁ Κομνηνός ὁ πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐκράτησε μηνὶ Ἀπριλλίῳ α', Ἰνδικτιῶνος ια' τοῦ 598^{ου} ἔτους, καὶ εὐσεβῶς ἐβασίλευσε καὶ θαυμάσιως ἐτῆ 24, μῆνας 7, ἡμέρας 23.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Μανουὴλ ὁ Κομνηνός ἐκράτησε μηνὶ Ἀπριλλίῳ α', Ἰνδικτιῶνος γ' τοῦ 598^{ου} ἔτους, καὶ ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς ἐτῆ 15, μῆνας 5, ἡμέρας 23. Ἐξέστησε δὲ πρὸς Κύριον τῇ κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τῆς ιδ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ 598^{ου} ἔτους, ὥρα α', διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Μαθθαίῳ μοναχὸς μετονομασθεὶς. Κατὰ δὲ τὴν ι' μηνὸς Σεπτεμβρίου, Ἰνδικτιῶνος γ' ἔτους 598^{ου}, ἤγουν ἐν τῇ κη' εἰσι τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐγεννήθη ὁ κάλλιτος υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος κύριος Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός. Ἐτάφη δὲ παρ' αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος εἰς βασιλεῖα κατὰ Ἰνδικτιῶνα ε' τοῦ 598^{ου} ἔτους, Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ιζ', Ἰνδικτιῶνος ι' ἔτους 598^{ου}, γέγονεν ἐν τῇ κατὰ τοὺς τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. Κατὰ δὲ τὴν ιγ' Ἰνδικτιῶνα τοῦ 598^{ου} ἔτους, μηνὶ Μαρτίῳ β', ἡμέρᾳ κυριακῇ, συνέβηκε τὸν κύριον Ἀλέξιον εὖν υἱὸν αὐτοῦ γυναῖκα τῇ κυρᾷ Ἀννῇ, τῇ θυγατρὶ τοῦ εὐγενεστάτου Ῥηγῶ: Φραγγίας, μετὰ ἀραβῶνος εὐχῆς τοῦτοῦ: δοθείσης παρὰ τοῦ οἰκουμένου πατριάρχου κυροῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἀντιοχείου. Κατὰ δὲ τὴν κδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, τῆς ιδ' Ἰνδικτιῶνος τοῦ 598^{ου} ἔτους, ὥρα α' τῆς ἡμέρας καὶ ἦν ὁ αἰμνηστος πατὴρ αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου βασιλείας: ἐλάβετο τὴν οὐράνιον, ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ, καὶ ἐβασίλευσεν εὐσεβῶς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ τῇ δεσποίνῃ τῇ κυρᾷ Μαρτῇ, τῇ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος Ἐννῇ μετονομασθεῖσῃ, ἔχουσα παραδυναστεύοντα τὸν πρωτοσεβαστὸν καὶ πρωτοδεστιάριον κύριον Ἀνδρόνικον τὸν Κομνηνὸν ἔτος α', μῆνας ια', ἡμέρας γ'. Εἰτα δὴθεν μόνως ἀναίρεθείσης τῆς ἀγίας γυναίκος ἐκείνης παρὰ τοῦ τυράννου ἐκεῖ, καὶ αὐτοῦ τοῦ τυράννου αὐθεντικῶς ποιούντος ὅσα ἐβούλετο, χρόνον ἕνα, μῆνας ια', ἡμέρας κδ' εἰτα

A monasterium Studii detrusus et postea Ep'esi metropolitae factus est.

Dominus Nicephorus Botaniates imperavit annos 3 cum dimidio. Amisit autem Imperium primo die Aprilis, 4 indictione anni 6389. Et ablegatus est in monasterium Deiparae cognomento Specabilis seu admirandae.

Dominus Alexius Comnenus, avus potentis et sancti imperatoris nostri, imperavit pie annos 37, menses 4 cum dimidio. Obiit 159 die 15 Augusti, seu vespera Assumptionis B. Deiparae, indictione 11 anni 6626.

B Dominus Joannes Comnenus, Porphyrogenitus, filius ejus, imperare cepit die 15 Augusti, indictione 11 anni 6626, et pie imperavit annos 24, menses 7, dies 23.

Filius ejus Porphyrogenitus Manuel Comnenus imperare cepit primo die Aprilis, indictione 6 anni 6651, et imperavit pie annos 37, menses 5, dies 23. Obiit 24 die Septembris, indictione 14 anni 6689, hora tertia, et mutato nomine dictus fuit Mathaeus monachus. Decimo autem die Septembris, indictione 3 anni 6678, sive anno 28 imperii ejus, natus est pulcherrimus filius ejus Porphyrogenitus dominus Alexius Comnenus. Coronatus autem est a patre indictione 5 anni 6680. Die autem 17 Septembris, indictione 10 anni 6685, imperii decessit dominus Manuel Comnenus. Indictione vero 13 anni 6688, secundo die Martii, die Dominica, domino Alexio filio suo in matrimonium dedit dominam Annam, nobilissimi regis Franciae filiam, cum arrhabone orationis, opera domini Theodosii patriarchae Antiochie. Ceterum die 24 Septembris, 160 indictione 14 anni 6689, hora tertia diei quo paer ejus imperium terrestre cum caelesti commutavit, imperator renuntiatus est, et pie imperavit cum matre sua gemina Maria, quae post assumptum ordinem monasticum Xene sive Peregrina nuncupata fuit, et imperii collegam habuit dominum Andronicum Comnenum protosebastum et protovestiarium, annum 1, menses 11, dies 3. Postea vero sanctam illam feminam Andronicus tyrannus clanculum interfecit curavit, et annum 1, menses 11, dies 21 omnia pro lubito administravit, atque deum ipso Alexio Porphyrogenito strangulato aperte imperavit annum 1, menses 10, dies 10. Deinde Isaacius Angelus ad ecclesiam confugit, et inde cum inconposita populi colluvie et custodiis huiusmodi quibusdam suis cognatis et amicis, ipsaque patriarcha domino Basilio Camatero, ad magnum

Meursii et Lambecii notae.

(18) Τοῦ κραταίου καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως. Hinc liquet auctorem hujus chronici sive indicis imperatorum Cyprianorum vixisse sub Manuele

Comneno: quae ergo princeps sequuntur a rectori adjecta sunt. LAM.

palatium ivit, atque eo ingressus imperium suscepit. Andronicus autem quamvis sese in fugam dedisset, altamen ventorum adversorum vi impeditus et captus est in Ponto Euxino sive mari magno, atque illa passus est quae ipsum quidem pati par erat, Christianos vero et Romanos agere non conveniebat. Imperavit igitur dominus Isaacius Angelus annos 9. Ejus tempore in Zagoria initium cepit bellum Walachorum et **161** Bulgarorum adversus Christianos Romanos, quo omnis anima praedando abacta, et tota fere occidentalis regio potestati Romanae subjecta devastata est. Sed cum longo tandem post tempore Romani expergefacti expeditiones in eos pararent, et non mediocres coegissent exercitus, et nihilominus tamen cum solita pigritia et timiditate procederent, cum ad Cypsela perventum esset, frater imperatoris dominus Alexius, conciliato sibi favore exercitus et quorumque eorum qui ei praerant, fratrem suum earum rerum inequare cepit quas ipse, postquam imperio potius est, multo amplius commisit, et imperator salutatus solium ejus sine controversia occupavit. Quo audito imperator Isaacius, qui venatum ierat, fugam tentavit: sed captus a familiaribus suis, quos praeter ceteris magni aestimaverat sibi quae fidissimos, excrucatus est in claustris Macrae, imperavitque dominus Alexius annos 7. Vae autem Romanis in illis diebus! imperatore enim Sarranapall instar vivente, et neque ipso neque ministris ejus ad militarem disciplinam et gubernationem imperii intentis, multa ex reliquis castris et regionibus occidentilibus et maritimis in Walachorum et Comanorum potestatem deveniunt, plurima vero integre a Joannitae occupata sunt. Tandem quoque **162** ipsa urbium regina Cpolis, quae sola in imperatoris potestate supererat, turpi ipsius et inutili fuga Latinis prodita est. Cum enim nepos ejus dominus Alexius domini Isaacii filius, qui in Alemaniam confugerat ad Philippum sororis suae maritum, collectis undique militibus cum magna Latinorum classe inde revertetur de patria sibi erepta dimicaturus, primo quidem imperator bellum adversus Latinos de die in diem differre videbatur, denum vero per noctem quasi venale mancipium aufugit. Quare nepos ejus dominus Alexius noctu palatium Blachernarum ingressus et cum patre suo domino Isaacio imperator salutatus est, imperavitque menses 5. Plebs vero cum Latinis pro libito magnum palatium intrare videret, et quod postea eventus comprobavit, se magnum malum ab iis passuros esse conjectaret, in Magnam ecclesiam convenit, et post multas turbas et tumultuationes imperatorem salutavit dominum Nicolaum Cabanum, qui paucissimos dies aerumnose in ecclesia Magna permansit. His

Meursii et Lambecii notae.

(19) Τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ. Sic hodieque pristino nomine deperdito Euxinus pontus vocatur *il mare maggiore*. LAMB.

A ἀποκινύντο· καὶ αὐτοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου παρὰ τοῦ τυράννου, ἐδασλεύσαν ἀναφανεῖ· ὁ αὐτὸς Ἄνδρόνικος ἔτος ἐν, μῆνας ἰ', ἡμέρας ἰ'. Μετὰ ταῦτα ὑπέρως αὐτοῦ ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγεῖλος προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ, κάκειθεν ἀπελθὼν σὺν τῷ συμφετιόει λαῷ καὶ τοῖς φυλακίταις καὶ τισὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων αὐτοῦ καὶ αὐτῷ τῷ πατριάρχῃ κυρῷ Βασίλειῳ τῷ Καματηρῷ εἰς τὸ μέγα πάλαιον, καὶ ἐισελθὼν ἐν αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας δεξάμενος, τοῦ Ἀνδρονίκου φυγόντος. Ἐδῶ δὲ ἀνέμων βιαιῶν ἀντιπνευσάντων αὐτῷ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοι τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ (19), καὶ ἐπαθεν ὅσα αὐτὸν ἰσως ἐδοι κατεῖν. Χριστιανούς δὲ καὶ Ῥωμαίους ταῦτα πρῆξει ἀνοίκειον ἦν ὅμως. Ἐδασλεύσει ὁ κύριος Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγεῖλος ἔτη θ'. Ἐπ' αὐτοῦ ἔσχεν ἀρχὴν ἡ ἐν Ζαγορίᾳ Βλάχων καὶ Βουλγάρων κατὰ τῶν Χριστιανῶν Ῥωμαίων ἐπανάστασις, καὶ ἐξηλατίσθη πᾶσα ψυχὴ, καὶ ἠφρανίσθη πᾶσα σχεδὸν δουτικὴ χώρα, ὅπῃ τὴν Ῥωμαϊκὴν οὖσα ἐπικράτειαν. Ὅτε δὲ ποτε ἐγερθέντες, δὴθεν ἐκείνοι καὶ ὁρμήσαντες· ἐκστρατεύσαι κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐπισυναγαγόντες στρατεύματα, ὅμως καὶ οὕτως μετὰ τῆς συνθέους νωθρείας ἡ δειλίας περιπατοῦντες, ἡ δὲ τι ἂν εἴποι τις, καὶ διὰ τῶν κατ' αἰγιαλίων κατερχομένων κάστρων, καὶ ἀπελθόντες μέχρι τῶν Κυψέλων, ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ κύριος Ἀλέξιος· ὁποποιήσάμενος τὸ στρατόπεδον καὶ τινὰς τῶν ὑπερχόντων, μετὰ τοῦ αὐτοῦ ταῦτα αἰτιδῶναι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἄπερ αὐτὸς μετὰ τὸ ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς βασιλείας· πολλὰ πλῆσινα ἐνδείξατο, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς αὐτοκράτωρ καὶ ἀμάχως· ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, ἐκείνους πρὸς κυνηγέσιον ἀπελθόντος. Ὁ καὶ μαθὼν ἐκείνος· πυρρῇ ἐχρήσατο. Ἀλοῦς δὲ παρὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, καὶ οὗ ἐν τάξει μεγάλων ἀνδρῶπων εἶχε καὶ πιστοτάτων ἀνδρῶπων, ἀπετυφλώθη ἐν τῇ κλεισοῦρᾳ τῆς Μάκρης (20), καὶ ἐδασλεύσαν ὁ κύριος Ἀλέξιος ἔτη ζ'. Οὐαὶ δὲ τὴν Ῥωμανίαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· αὐτοῦ γὰρ Σαρδαναπάλου διέγοντος, καὶ μὲδ' ὅλης μήτης αὐτοῦ μήτε τῶν θαρραυνῶν αὐτοῦ οὐδὲ τινα στρατιωτικὴν ἢ ἀρχοντικὴν οἰκονομίαν ἐνησχολημένων, τὰ μὲν περιλειφθέντα κάστρα καὶ αἱ χώραι τῆς δύσεως λεῖα Βλάχων γεγόνاسι καὶ Κομάνων, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν παραλίων, καὶ τὰ πλεῖστα δὲ ὑπὸ τὴν Ἰωαννίτζην γεγόνاسι καὶ ὀλόκληρον. Τίλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν μόνην περιλειφθεῖσαν εἰς βασιλείαν αὐτοῦ βασίλεια, τῶν πόλεων τοῖς Λατίνοις προέδοτο, αὐτὸς ἀνάνδρως καὶ ἀχρήστως φυγών. Τοῦ γὰρ ἀνεψίου αὐτοῦ κυρίου Ἀλεξίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου Ἰσαακίου, φυγόντος ἐνεύθειν, ἀπελθόντος εἰς Ἀλαμανίαν εἰς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν Φιλίππον, τοῦ μετὰ στόλου Λατινικοῦ βασιῆς ἀπελθόντος, μετὰ δὲ ἐπισυναχθῆναι πανταχόθεν τοὺς στρατιώτας καὶ σφεαδᾶζειν ὅπῃ τῆς πατρίδος αὐτῶν, ἐφαίνετο αὐτὸς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸν πρὸς

(20) Τῆς Μάκρης. Macram recentiores Graeci vocant, quae antiquitus Stagira nominabatur. Testis est Nicetas Choniates p. 595. LAMB.

τοὺς Λατίνους ὑπερβέμενος· πόλεμον. Τέλος νύκτωρ ὡς ὠνητὸν ἀπέδρα ἀνδράποδον. Εἰσῆλθεν οὖν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκεῖ εἰς τὸ ἐν Βλαχίρναις παλάτιον ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ κύριος· Ἀλέξιος, καὶ ἀνηγόρευθ' ὅτι τῷ πατρὶ αὐτοῦ κυρίῳ Ἰσαακίῳ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐπ' αὐτῶν· μῆνας ε'. Ὅτε δὲ ἔώρα ὁ θυγατρὸς δῆμος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπτευσαν, ὃ καὶ ἐξ ἀποτελέσματος βόλῃθ' ἐφάνη, συνῆλθον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ μετὰ πολλὰ· ὁλῆσεις καὶ ἀναστασίας ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα τὸν αἰδαστὸν κύριον Νικόλαον τὸν Καναδόν, καὶ διήρκεσεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος· ἀνθρώπος κακοπαθὼν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ὀλιγίστας τινὰς ἡμέρας. Μαθόντες γάρ ταῦτα οἱ ἐν τῷ παλατίῳ τὸν μὲν κύριον Ἀλέξιον παρέστειλαν τῆς ἀρχῆς, τὸν δὲ Δούκαν κύριον Ἀλέξιον τὸν λεγόμενον Μούρτζουφλον ἀνηγόρευσαν, καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν ἀπέβρευσαν τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ παλάτιον πρὸς τὸν Δούκαν Ἀλέξιον· ὁ δὲ Καναδὸς ἐδάμ. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Δούκας κύριος Ἀλέξιος μῆνας β'. Ἐκτοτε οὖν ἀνασχόντοτερον καὶ ἀναφανδὸν ἤρξαντο οἱ Λατίνοι τὴν ποτε βασιλεῖα πολιτοῦν τῶν πόλεων, καὶ εἰς ἔργον τὸ προδουλεῖσθαι διὰ βραχείας ἐξηνέχθη, καὶ ὁ βασιλεὺς ἡχμαλωτισθῇ, καὶ δούλῃ γέγονεν ἡ κυρία καὶ παντάπορος ἡ πολυούλκος, καὶ ἐδεσπλώθησαν ἰομοὶ οἰμοί, τὰ ἅγια, αἱ ἅγια εἰκόνας καταπατήθησαν, ἱποστάσια γεγόνασιν οἱ θεοὶ ναοὶ, εἰπεῖν δι' ὀλίγου τὸ πᾶν, ἐγκαταλείφθη ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ἔρημος παντὸς ἀγαθοῦ, πλήρης παντοίων κακῶν.

Θεόδωρος ὁ Λασκάρης, ἀνὴρ γεννύδας καὶ κραταῖος. Οὗτος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν μέχρι τοῦ πρώτου Παλαιολόγου κυρίου Μιχαὴλ διήγον ἔχοντες τὰ βασιλεία ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἀντιπέραν δηλαδὴ Κωνσταντινουπόλεως, φυγάδες ὄντες τοῖς Λατίνοις, ἐτ' ιθ'.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν Ἰωάννης ὁ Δούκας ὁ λεγόμενος Βατάτζης, συνετὸς καὶ βριάρχειρ ἀναφανεί, ἐτ' λγ'.

Ὁ κύριος Θεόδωρος ὁ Λασκάρης ὁ δεύτερος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἐτ' γ' καὶ ἡμισυ.

Μετὰ τοῦτον ἐκράτησεν καὶ ἐβασίλευσεν ὁ κραταῖος Μιχαὴλ ὁ πρῶτος τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐξέσωσε τοὺς Λατίνους τῆς βασιλείας τῶν πόλεων, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῇ πάλιν τὴν οἰκίαν αὐτῆς κόσμον, ἐτ' κδ', μῆνας β', ἡμέρας κ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ εὐσεβέστατος καὶ νοῦς ἀσύγκριτος, ἐτ' με', μῆνας ε'.

Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δεύτερος, ὁ λόγος καὶ πράξει βασιλεὺς ὄντως, ἐτ' ιγ', ἡμέρας κβ'.

Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ἡ τῶν χρίτων συνδρομή, ἐτ' λα', μῆνας τρεῖς.

Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, ὁ στρατηγικώτατος καὶ τῶν ἀνακτῶν κλέος, ἐτ' με'.

Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός (21), ὁ τῷ σχήματι μετονομασθεὶς Ἰωσάφ μοναχός, ἐτ' ιθ'.

Lambecii et Meursii notæ.

(21) Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός. Asservatur in bibliotheca Eminentissimi Card. Francisci Barberini codex ms. Tacticorum, in cujus folio quodam vacante quidam Demetrius Leontarus, ejus codex ille fuit, notavit natales liberorum suorum, in acria mentione de die obitus Joannis Cantacuzeni

A enim de rebus certiores facti qui erant in palatio, dominum Alexium imperio abdicarunt, et ejus loco imperatorem creaverunt dominum Alexium Ducam Murizuphlim. Paulo itaque post populus ab ecclesia in palatium discessit ad dominum Alexium Ducam; captoque 163 Canabo imperavit dominus Alexius Ducas menses 2. Tunc Latini Cpolim, olim reginam urbem, gravius et manifestius obsidere cœperunt, et brevi cœptum ad finem perductum est, captoque imperatore urbs domina in servitutem redacta est et omnigenis oppleta miseriis: nam sacra profanata sunt, et sanctæ imagines conculcatae, et Deo sacrata templa in stabulæ equorum mutata, et ut summatim omnia dicam, derelicta est filia Sion ut umbraculum in vinea et B sicut iugurium in cucumerio, vacua omni bono et referta omnigenis miseriis.

Theodorus Lascars, vir generosus et potens, et cæteri post ipsum usque ad primum Palæologum dominum Michaelē, fugati a Latinis, imperii sedem posuerunt in Asia, e regione scilicet Cpolios; imperavitque Theodorus Lascars annos 19.

Post hunc imperavit Joannes Ducas cognomento Batatzes annos 33.

Dominus Theodorus Lascars secundus, filius ejus Porphyrogenitus, imperavit annos 3 cum dimidiæ.

Post hunc imperio potitus est Michael primus Palæologorum, qui Latinos Cpoli expulsi, eique pristinum splendorem resituit, imperavitque annos 21, menses 2, dies 20.

164 Andronicus filius ejus, piissimus et animi incomparabilis, imperavit annos 45, menses 6.

Michael filius ejus, secundus istius nominis ex Palæologis, nomine et re ipsa imperator, imperavit annos 15, dies 22.

Andronicus filius ejus Porphyrogenitus, gratiarum compendium, imperavit annos 31, menses tres.

Manuel filius ejus Porphyrogenitus, militum flos et imperatorum decus, imperavit annos 41.

Joannes Cantacuzenus, qui postquam factus fuit monachus, nominari voluit Joassaph, imperavit annos 14.

his verbis: 'Εν ἔτει, ς' θι', μῆνας α', ἡγενηθῆναι Ἀνα Λασκαρίνα Λεονταρίνα ἡ ἐμὴ θυγάτηρ, ἐν μηνὶ Νομβρίου κα', τὰ εἰσόδια τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἡμερᾶς δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ αἰδίστου βασιλέως τοῦ διὰ τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσάφ μοναχοῦ. Obiit ergo, si fidis

J arnes illius nominis secundus, Palaeologorum A sextus, Porphyrogenitus, assumpto habitu monachi dictus Joasaph, imperavit annos 2 cum dimidio.

Manuel secundus ejus nominis, filius Joannis, Porphyrogenitus, imperavit annos 12, menses 4, dies 25.

Joannes ejus nominis tertius, filius Manuelis, Porphyrogenitus, qui synodum convocavit Florentiae, et necessitate coactus ad Latinos inclinavit, una praesentibus cum aliis viris doctis, tum vero etiam ipso domino Marco metropolita Ephesino, imperavit annos 23, menses 3 et dies 10.

Constantinus Palaeologorum ultimus, frater Joannis, Porphyrogenitus, justissimus, solus totius Peloponnesi dominus fuit, et post mortem fratris domini Joannis ad imperii fastigium evectus est, imperavit annos 4, menses 5.

Sub hoc imperatore anno 6961 Cpolis ab impiis Agarenis expugnata est, et quae prius omnium urbium regina fuerat, hostili manu capta est. Ipse etiam imperator cum omnibus fere proceribus inter illam urbis desolationem ab iis occisus est et martyrii coronam obtinuit, cum neque palatium imperatorium impiis illis prodere vellet, neque periculum effugere, quamvis posset.

Meursii et Lambecii notae.

habenda est huius supputationi, anno Christi 1411, die 20 Novembris. Sed an potius illa verba intelligenda sunt de Joanne Palaeologo Andronici junioris filio, quem pariter ut Joannem Cantacuzenum Codinus ait factum fuisse monachum, assumpto Joasaphi nomine? LAMB.

(22) Χαλάστρα hic significat desolationem, destructionem. Sic in Corona pretiosa χαλασμένος exponitur destructus, κατεργασμένος. LAMB.

(25) Δυνατού όντος. His in plerisque codicibus

Ἰωάννης τῶν Παλαιολόγων δ' δευτερος δ' έκτος, δ' δικ' τοῦ θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἰωασάφ μοναχός, δ' πορφυρογέννητος, ἐτὶ β' καὶ ἡμῖσι.

Μανουήλ δ' δευτερος, δ' υἱός Ἰωάννου, δ' πορφυρογέννητος, ἐτὶ ιβ', μηνᾶς δ', ἡμέρας κς'.

Ἰωάννης τρίτος, δ' υἱός αὐτοῦ, δ' πορφυρογέννητος, δ' συγκροτήσας τὴν σύνοδον ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ καὶ συγκλίνας κατ' ἀνάγκην τοὺς Λατίνους, συμπρόδοντων τῶν τε ἄλλων λογάδων καὶ αὐτοῦ τοῦ κυροῦ Μάρκου τοῦ εὐγενικοῦ καὶ μητροπολίτου Ἐφέσου, ἐτὶ χγ', μηνᾶς γ', ἡμέρας ς'.

Κωνσταντῖνος τῶν Παλαιολόγων δ' ὅστος, δ' ἀδελφός αὐτοῦ δ' πορφυρογέννητος, δ' δικαιοτάτος, μόνος ὢν δεσπότης ἀπάσης τῆς Πελοποννήσου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἰωάννου εἰς τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἀρθεὶς, ἐτὶ δ', μηνᾶς ε'.

Ἐπὶ τούτου ἐγένετο, ὅμοι ἢ ἄλλως τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθίων Ἀγαρηνῶν ἐνταῖς ςθξ', καὶ ἐγένετο δορυάλωτος ἢ πρὶν βασιλεὺς πασῶν τῶν πόλεων. Ὅς καὶ ἀπεκτάθη τότε παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένη χαλάστρᾳ (22), αὐτὸς τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσαντο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασιλεία, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος (25).

B

C

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΤΟΜΟΙ

XPONIKAI.

BREVES ENARRATIONES

CHRONOGRAPHICÆ.

Interprete ANSELMO BANDURIO, O. S. B. monacho * (1).

De templo Sancti Mocii, ac de Arimnis qui ibi commorabantur.

Sciendum est templum sancti Mocii a Constantino Magno pridem exstructum esse, cum multi-

Δέον γινώσκειν, ὅτι ὁ ἅγιος Μώκιος πρῶτην μὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου παρυκδομήθη,

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Hoc opus anonymi scriptoris, primum Græce tantum edidit Lambecius ad calcem Codini, sub

titulo, *Anonymi Collectanea de antiquitatibus Constantinopolitanis*, ac notis brevioribus illustravit;

* In Imperio Orientali Paris, 1711 fol. Tom. I.

Ἑλλήνων πλήθῃ ἐκεῖσε κατοικοῦντων πολλὰ· καὶ ἅνδρες εἶναι τοῦ Διὸς ἐκεῖσε, καὶ ἣν ἐκτίσας τὸν ναόν. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐξορίζονται οἱ Ἀρειανοὶ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ ἀλθόντες· ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου, ἡράσθησαν, καὶ παρακαλοῦσι τῷ βασιλεῖ κατοικεῖν αὐτοὺς ἐκεῖ, ὃ καὶ γέγονε. Παριεῖθ' οὖν ἀνεγείρουσι τὸν αὐτὸν ναόν οἱ Ἀρειανοί, καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν (2) ὁ ναός· ἔτη ζ' καὶ πίπτει, ὡς λόγος, ἐπὶ λειτουργούντων αὐτῶν, ἐν τῷ ζ' ἔτει, καὶ ὃν Ἀρειανοὶ ἀπεκτάνθησαν πολλοί. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἀνεγείρεται ὁ αὐτὸς ναός, καὶ ἱστανταὶ ἕως ἡμῶν. Ἐν δὲ (3) Μάρκελλος Ἀναγνώστης φησὶν ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κώνωνος τοῦ Ἰσαύρου (4) πίπτει ὁ ναός.

De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchæ commorabantur ac imperatores coronabantur.

Ὁ ἄγιος Ἀγαθόνικος ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον (5) καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου τοῦ δευτέρου ἐκδομήθη· ἐν ᾧ καὶ πατριάρχαι ἐπεκτόκησαν ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ ζ' ἐπὶ χρόνους· ν' καὶ βασιλεῖς στεφανοῦσιν (6) ἐκεῖσε. Δι' ἣν αἰτίαν μετεποιήθη ὑπὸ Τιβερίου (7) οὐ γινώσκεται. Τοῦτο δὲ παρέδωκαν οἱ πρό ἡμῶν, ἔτι καὶ παλαιοὶ μάλιστα πλῆστον τοῦ ναοῦ τοῦτου ἦν ὑπὸ δὲ Τιβερίου τοῦ πρώτου μετεποιήθη διολισθῆν εἰς τὰ νῦν βασίλεια.

De muris maritimis, ac de muro occidentali.

Τὰ τεῖχη τὰ πρός θάλασσαν ἀνακατασκευάζονται ἐπὶ Τιβερίου Ἀψιμάρου. Ἐως γὰρ αὐτοῦ ἡμελημένα ἦσαν πάνυ. Τὰ δὲ τεῖχη τῆς δύσεως τῶν μεγάλων πορτῶν, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου καὶ εὐσεβοῦς· καὶ ἦν καὶ ἐλπίστευσα, καὶ τὸ Κύρις ἐλέη.

Anselmi Bandurii notæ.

Illud exscripsit ex codice ms. membranaceo bibliothecæ regie, duodecimi sæculi, ut aiunt; estque inter codices ejus bibliothecæ num. 1027. Hoc autem opusculum, compilatum ex Eusebio, Socrate, Marcello Lector, Papia, Theodoro Lector, et compluribus aliis inscribitur. Παραστῆσαι σύντομοι χρονικά, atque ex eo Codinus illam partem, quæ tractat de stegionibus καὶ θαλάσσιον, verbo tenus, ut putat Lambecius, exscripsit. Sed de ætate, qua floruerat hic anonymus scriptor, non constat. Prodiit autem iterum hoc idem incerti scriptoris opus, sed extra corpus Historiæ Byzantinæ, in *Manipulo originum rerumque Cyprianarum* cum interpretatione Latina ac notis eruditissimi Francisci Combessii Parisiis 1684, in 4°, cum titulo: *Breves demonstrationes chronographice*. Ut autem ipse hoc idem opus cum Latina interpretatione suo loco reponerem, et corpori Historiæ Byzantinæ restituerem quamplurimi ex amicis monuerunt; quibus sane libentissime morem gessi; quippe iterum cum ms. codice Regio collatum ac commentariis illustratum cum nostra Latina interpretatione hic exhibeo, tribus tantum, ni fallor, capitibus ex Combessiana interpretatione relictis, utpote quæ uniusque mendis scaterent, et res fuitiles ac nullius momenti continerent.

(2) *Δοξάζεται παρ' αὐτῶν*. Perperam Lambecius interpretatur καὶ δοξάζεται παρ' αὐτῶν, et possideri captum fuerat; δοξάζεσθαι non significat possideri, sed divinas laudes canere et divinis laudibus frequentare, quod Italis dicitur *officiare la chiesa*,

Indo Græcorum istæ sedes haberet, ac templum illud prius Jovi sacrum esset. Theodosio autem Magno imperatore, pulsus ecclesiis Ariani cum ad sancti Mocii templum venissent ac loci desiderio capti essent, imperatorem rogant ut sibi istæ habitare liceat, quod etiam impetrarunt. Confestim ergo Ariani templum excitant, in quo annis septem divinas laudes persolverunt. Quod, ut fertur, illis sacra peragentibus, anno septimo corrumpens, Arianorum plurimos oppressit. Justiniano autem rerum potiente, idem rursus templum instauratur, hodieque perstat incolume. Falso Marcellus Lector scribit, anno imperii Cononis Isauri secundo, templum hoc corruisse.

Templum sancti Agathonici ab Anastasio primum, atque a Justiniano postea exstructum est. In quo etiam templo septem patriarchæ annis quinquaginta episcopatum gesserunt. Istæ item imperatores coronabantur. Quam vero ob causam mutatum sit a Tiberio, nescitur. Tradunt porro majores nostri fuisse palatium maximum huic templo vicinum, collapsum vero, a Tiberio seniore in imperatorias ædes, quæ etiamnum supersunt, mutatum fuisse.

Mariimi muri instaurati sunt Tiberio Apsimare imperatore, cum antea prorsus neglecti fuissent. Occidentalis autem magnarum portarum murus, Leone Magno et pio principe constructus est; quo tempore publica supplicatio habita, et quadrage-

Gallis vero, *desservir une église*.

(3) Ἐν δὲ (4) Lambecius τὸ, ἐν δὲ, jungit precedenti periodo, scilicet καὶ ἱστανταὶ ἕως ἡμῶν ἐν δὲ, ac legendum esse putat *ἕως*, vel *ἐν δὲ*; ipse vero cum Combessio conjunctim lego et sic periodum finio, καὶ ἱστανταὶ ἕως ἡμῶν. Ἐν δὲ Μάρκελλος ἀναγνώστης φησὶν ὅτι, etc., et sic verito: Falso Marcellus lector prodii, etc. Sic et Anonymus noster (a) ubi de Asparis cisterna, Asparem et Ardaburium interfectos scribit ab imperatore Leone M. eo quod conjurat one cum populo inlta Leonem imperio deicere statuisent, et *πρὶν ἢ ἀγγελοῦς αὐτοῦ τοῦτου ἀνέλα δὲ*, nisi forsan de industria eos dolo sustulerit imperator. Nec displicet ingeniosa Combessii conjectura, qui pro ἐν δὲ legendum putat, ἐν δ' ἄλλῳ, scilicet libro quarto Marcellus Lector scribit, etc.

(4) Κώνωνος τοῦ Ἰσαύρου. Scilicet Leonis Isauri qui et Conon et ob dejectas imagines Ieonomachus passim est appellatus: testatur præ cæteris Cedrenus: Λέων, ὁ καὶ Κώνων, ὁ Ἰσαυρὸς, καὶ εὐνομαγός, etc.

(5) Ὑπὸ Ἀναστασίου τὸ πρότερον, etc. Ab Anastasio non conditum sed renovatum fuisse templum S. Agathonici testatur Procopius lib. 1 *De ædific.*, cap. 4.

(6) *Στεφανοῦσιν*. Lego *ἐστεφανοῦσιν*.

(7) Ὑπὸ Τιβερίου. MS. habet, ὑπὸ θυμοῦ; at legendum ὑπὸ Τιβερίου cum Lambecio sequentia suadent.

sies, *Kyrie eleison*, conclamatum est, succlamante A son μ' ἰδόντων· καὶ ὁ δῆμος τοῦ Πρασίνου
factione Prasina, *Vicit Leo Constantinum*. ἔκραξαν, λέων κωνσταντίνον εἰς κρᾶτος ἐνίκη-
σεν (8-9).

De statua Phidalia, quæ stabat in porta subterranea.

In subterranea porta, quæ oppleta aggere est, signum stabat Phid. lia ejusdam mulieris Græcæ. Hinc sublata statua, magnum inde spectaculum superfuit, quod diu multumque locus ille motibus succussus sit; ita ut imperator obstupescens, eo in loco supplicationem institueret, eoque modo terræ motus cessavit; quod S. Sabæ precibus impetratum est.

De loco Neolea cognomine, ac statu is ibidem erectis.

In Neolea, ut vocant, erecta erat muliebris sta-
tua, araque et agnellus tener. Ibidem quoque ex-
stant quatuor equi auro splendidi et auriga currui
insidens. Multi quoque Græci et Arisni istuc tumu-
lantur; alique ibi bene multa cadavera compa-
rent.

De Castro Panormio, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.

Castrum Panormum a Pānōrmo quodam Græco
conditum est duplici muro instructum, atque ceu
ex ferro et ære commistum. In septentrionali autem
ejus porta erat turris quædam squalida, cui biceps
muliebris statua imposita erat; ubi etiam res mira
contigit. Nam cum in castro incendium grassaretur,
urbisq; tota cum muris solo æquata fuisset, C
stetit turris illa portæ, cui statua imposita erat.
Sed et sapius igne propius accedente, quasi quopiam
depellente, flamma a statua ulnas quinque recedebat.
Eam porro sustulit Chosroes Persarum tyrannus.

Anselmi Bandurii notæ.

(8-9) λέων κωνσταντίνον εἰς κρᾶτος ἐνίκη-
σεν. Suspecta hæc lectio Lambecio visa, ac ita eam
emendat λέων καὶ κωνσταντίνος εἰς κρᾶτος; ἐνίκη-
σαν; ipse vero, ut ingenue fatear, non castigatum
sed corruptum a Lambecio locum puto; quid enim
magis obivium historiam evolventibus occurrit,
quam ejusmodi plebis adulationibus principes se-
genes æquiparatos, imo sæpe sapius prælatos prin-
cipibus, qui bellica laude et omni virutum ornatu
clari existere; dum plebs præsens principis bene-
ficium considerat, vel futurum sperat? Idcirco
corrigendus est ex chronographo Codinus qui ita
habet, κωνσταντίνος, καὶ θεοδόσιος ὁ μέγας, καὶ
λέων, εἰς κρᾶτος ἐνίκησαν, lego κωνσταντίνον καὶ
θεοδόσιον, etc. Optime quidem hæc Anonymus no-
ster: 'Ἐλὶν καὶ κωνσταντίνος καὶ θεοδόσιος; εἰς
κρᾶτος ἐνίκηθησαν, id est, Helena, Constantinus et
Theodosius prorsus vici sunt. Falso autem hanc
murorum terrestrium institutionem Leoni magno
Chronographus, Anonymus noster et Codinus
ascribunt, cum Theophaues, Cedrenus et Manasses
muros hos, anno xxxiv Leonis Isauri terræmotu
collapsos et ab eodem Augusto restauratos memo-
rie prodiderint.

(10) Καὶ βωμὸς καὶ ἀprior μικρὸν. Ita cum
Combesio lego. Ms. habet, καὶ βωμὸς χαριδίων
μικρὸν. Lambecius emendat, καὶ μοσχόριον.

(11) Σηρώματα. Σήνωμα hic idem significat
quod λείψανον, cadaver. Chronicon Alexandrinum
anno v Theodosii Magni, καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει εἰσέλ-
θον τὸ σήνωμα κωνσταντίας — καὶ κατετέθη,
etc. Ita idem scriptor ad annum i Arcadii et alibi.
Iac significatone sæpe etiam usurpatur hoc nomen

Ἐν τῇ κατογαίᾳ πόρτῃ τῇ πληρεστάτῃ, στοιχείον
ἱστατο Φειδάλιας τινὸς Ἑλληνίδος. Ἀρθείσης δὲ
τῆς στήλης, θαύμα ἦν ἰδεσθαι μέγα, τὸν τόπον
ἐκεῖνον ἐπὶ πολὺ σεισθαι, ὥστε καὶ τὸν βασιλεῖα
θαυμάσαι, καὶ λιτὴν ἀπελθεῖν ἐν τῷ τόπῳ καθούτως
παῦσαι, Ἰάδα τοῦ ὁσίου δι' εὐχῶν τοῦτο ποιή-
σαντος.

Ἐν τῇ λεγομένῃ Νεωλείᾳ ἱστατο γυναικεία στήλη·
καὶ βωμὸς καὶ ἀprior μικρὸν (10), ἐν οἷς καὶ ἱπποί
χρυσίᾳ διαλαμπαῖς τέσσαρες; καὶ διφρελάτῃ; ἐπὶ τοῦ
δίφρου. Οἱ δὲ πολλοὶ Ἑλλήνων καὶ Ἀρσιανῶν
ὁπάχουσι κεχωσμένοι, καὶ ἄλλα εἰς; πλήθος σκη-
νώματα (11).

Τὸ δὲ Πάνορμον Κάστρον ὑπὸ τοῦ Πανόρμου
'Ἑλλήνος ἐκτίσθη, διπλότιτον ὑπάρχον, σιδήρου
καὶ χαλκοῦ δίκην ἀναμειγμένον. Ἐν δὲ τῇ πρὸς
βορρᾶν πόρτῃ τοῦ αὐτοῦ Κάστρου ἱστατο πυργίον
αὐχμῶδι (12), καὶ στήλη γυναικεία δικέφαλος; ἐνθα
καὶ θέαμα γίγνεται. Ἐμπυρισμοῦ γάρ ποτε τὸ
κάστρον κατελιγρότος, καὶ πάσης τῆς πόλεως; ἰδα-
φισθείσης μετὰ καὶ τῶν τειχῶν, ἱσταται τὸ πυργίον
ἐκεῖνο τῆς πόρτης, ἐνθα καὶ ἡ στήλη συνίστατο.
'Ἀλλὰ πολλάκις καὶ τοῦ πύργου προσεγγίζοντος τῷ
τόπῳ, ὥς ὑπὸ τινος διώκοντος αὐτὸ, ἐπισθεν ὡς;
apud scriptores ecclesiasticos.

(12) Ἰστατο πυργίον αὐχμῶδι. Scilicet turris
squalida seu neglecta. Ita ex contextu restituimus;
paulo quippe infra habet, ἱστασθαι τὸ πυργίον ἐκεῖ-
νο τῆς πόρτης. Ms. habet στυράκιον in primo loco,
neque spernenda hæc lectio foret, nisi contextus
aliud moneret; nam στυράκιον non solum hastæ
cuspidem, ut putat Combesius in notis ad eum-
dem locum, significat, verum etiam Græcis recen-
tioribus pro columella passim usurpatur; sic Ano-
nymus noster et Codinus 'H δὲ γυναικείδης; στήλη
ἡ ἱσταμένη εἰς τὴν πύλιν τοῦ ἱπποδρομίου, εἰς τὸ
στυράκιον, Εἰρήνης ἐπὶ τῆς Ἀθηναίας; et alibi
cum de templo Salvatoris in Chalce a Romano Se-
niore exstructo: Τὸν Σωτῆρα εἰς τὴν Χαλκὴν Ῥω-
μανὸς ὁ γέρον ἀνήγειρεν, ὑπὸ στυράκιον μικρὸν
δύο, etc. Ubi cod. Reg. 2 ὑπὸ στήλων δύο μικρῶν
habet. Pro τυχμῶδι vero, lego cum Combesio αὐχ-
μῶδι (sic enim pleraque neutra sequiores Græci in
terminant), squalida scilicet, neglecta, situ horrens.
Ducangius αἰχμῶδης legendum putat; Lambecius
vero αἰχμῶδες, vel στυράκιον ἢ αἰχμή, nihilque
erroris suspicatur in priori voce, licet cum contextu
pugnet, et cum Codino qui sic habet, ἔμπυρισμοῦ
γάρ ποτε τὸ κάστρον κατελιγρότος, καὶ πάσης τῆς
πόλεως μετὰ καὶ τῶν τειχῶν αὐτῆς ἀφανισθείση τὸ
πυργίον ἐκεῖνο τῆς πόρτης, οὗ ἡ ῥηθείσα στήλη ἱστατο,
etc. Ubi Lambecius hallucinatus est dum reddit,
turris illa, in cuius porta stabat supradicta statua;
nam textus non in porta turris statuam stetisse ait,
sed turrim in porta Castri Panormi, alique turri
impositam statuam perhibet.

ὀργυιάς ε' (13) ὑπεχώρει τῆς στήλης. Αὕτη δὲ παρελήφθη ὑπὸ Χοσρόου (14) τοῦ Περσῶν τυράννου, καὶ ἐστὶν εἰς Περσίδα λατρευομένη ἕως τοῦ νῦν, καθὼς ὁ παραδείσιος διοικητῆς· ἐκεῖς κρατηθεὶς καὶ ἐκφυγὼν δῆλα πεποίηκεν ἐν τῷ Χρονικῷ ἱστορίαν ἐξαισίων.

De loco cognominato Smyrniūm, ac de statu, quæ ibidem erectæ erant.

Τὸ δὲ καλούμενον Σμύρνιον, πλησίον τοῦ Τετραδισίου ἱερῶδου, ἔχει ὑποκάτω τῆς γῆς, τὸ πρὸς βορρᾶν μέρος, ὀργυιάς ι'· στήλαι θ' πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Εἰσὶ δὲ αἱ στήλαι αἱ μὲν τρεῖς· Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Φαύστης, καὶ Παρίωνος· κραιπνοῦ, καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου (15), ὃν Ἡρόδοτος· καὶ Ἰππόλυτος (16) χρονογράφου λέγουσιν ἀποκεφαλίσθαι ὑπὸ τοῦ πατρὸς· ὃν καὶ λυπηθεὶς ὁ πατὴρ μετένευσε, καὶ ἐκλασεν ἐπ' αὐτῷ μ' ἡμέρας, ὥς ὁ λόγος ἔχει, μὴ λουσάμενος τὸ σῶμα, μὴ ἀναψύξας ἐν κοίτῃ. Ἐποίησε δὲ τὴν στήλην ἐξ ἀργύρου καθαροῦ, βάφας αὐτὴν χρυσῷ κλειστόν. Τὴν δὲ κεφαλὴν μόνην ἐκ χρυσοῦ τελευτου, γράψουσιν ἐν τῷ μετωπίῳ, Ο ΗΛΙΚΗΜΕΝΟΣ ΥΙΟΥ ΜΟΥ. Ταύτην στήσας (17), μετένοιαν βιβλίων, ἐκίπαρει Θεῷ, ὑπὲρ ὧν ἐπλημμέλησεν. Αἱ δὲ λοιπαὶ ε' στήλαι ὑπάρχουσι Σιδήρου, Ἀρμάτου, Ζευξίππου, Βιγλεντίου τοῦ τὰ Βιγλέντια κτείσαντος, καὶ Ἐλευθερίου, τοῦ εἰς τὸ Σανάτον τὸ παλάτιον κτείσαντος. Οὗτοι πάντες ξίφει παρεδόθησαν, καὶ ὑπὸ ἀδικήσαντος στηλωθέντες, συγχώρησιν παρὰ τοῦ πλημμέλησαντος ἔδωσαν ποῦντο. Παρέλαβον δὲ καὶ τὰ οἰκία τέκνα τοῦτο αὐτὸ ποιεῖν, καὶ ἐκ τούτων πολλοί, ἕως Οὐαλῆ τοῦ Ἀρειανῶ. Οἱ οὖν Ἀρειανοί, μὴ φέροντες τὴν ἡτέραν τὴν διὰ Κωνσταντίνου, ἐν τῷ αἰρημένῳ Τετραδισίῳ ἱερῶν, πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου (18) ταύτας κατέχουσιν.

De statu, quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus.

Ἐν δὲ τῷ Σανάτῳ ἀπετίθησαν ἡνίοχοι ἐν Ζευξίπποις ἐν τῷ ἀστρονομικῷ ὄργανῳ, ἐνθα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἱσταται στήλη, ἐν αἷς σκυτάλαις ἀπεκεφαλίσθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν Ἀρκάδιος ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἁγίας Εἰρήνης· ἐνθα καὶ λέγουσι σκεῖσθαι τὰς στήλας ἕως ἡμερῶν τριῶν

A nus, hactenusque ea in Perside colitur, ut vivaril præfectus illic captus, ac fuga elapsus declarat in Hippolyti Chronico, quod tertio vulgatum est. Quære narrationem eximiam.

Ἰππολύτου, τὸ τρίτον δημοσιευόμενον. Ζῆται ἱστο-

Smyrniūm, ut vocant, prope Tetradiasiam porticum, specum habet subterraneam septentrionem versus decem ulnarum : ibi novem statuæ sunt, haud procul a templo sancti Theodori. Sænt autem statuæ, tres quidem Constantinæ magni, ejusque uxoris Faustæ et Hilarionis præpositi ; quarta Crispi filii Constantini : cui Herodotus et Hippolytus chronographi abscissum caput a patre narranti. Hunc pater, cum cædis pœniteret, diebus quadraginta luxit, atque ablutione corporis et lectuli quiete abstinuit. Fecitque statuam ex argento puro, auro multo oblitam : caput ex auro puro, fronti insculptis hisce verbis : *Filius meus injuste necatus*. Hæc statuæ erectæ pœnitentium more, corpore et capite inclinato, sceleris veniam a Deo efflagitabat. Reliquæ vero quinque statuæ sunt, Severi, Harmati, Zeuxippi, Vigilantii, qui Vigilentia exstruxit, et Eleutherii, qui in senatu palatium excitavit. Hi omnes gladio obtruncati sunt, erectisque statuæ ab eo qui læserat, veniam rogabantur. Mosque ad liberos transiit ex iisque ad alios ad usque tempus Valentis Ariani. Ariani itaque ex illata sibi a Constantino clade ira perciti, in ea quam diximus Tetradiasiam porticum ad sancti Theodori templum, statuæ terra obruerunt.

In senatu statuæ aurigarum Circensium positæ erant, in organo Astronomico, ubi etiam Dianæ et Veneris statuæ collocatæ fuerant ; ad quas Arcadius sanctæ Irenæ archidiaconus sustibus ab Ariano interfecit. Ferturque tribus totis ab ejus eade diebus mota succussas fuisse. Aurigarum

Anselmi Bandurii notæ.

(13) Ὀργυιάς ε'. Codinus habet ὀργυιάς ιε'.

(14) Αὕτη δὲ παρελήφθη ὑπὸ Χοσρόου. Eadem porro, sed paulo diversis verbis, refert Codinus, qui insuper addit, eo ipso tempore a Chosroe Jerusalem captam, ac sanctam et salutarem Christi crucem una cum Zacharia patriarcha inde ablatam ; quam urbem cum postea Heraclius vicesimo imperii sui anno, devicto Chosroe, una cum omnibus captivis recepisset, sacrosanctum Crucis lignum Constantinopolim reportavit, Dei gratia adjuvante, necnon precibus Modesti, tunc patriarchæ illius urbis.

(15) Καὶ τετάρτη τοῦ παιδὸς Κωνσταντίνου τοῦ Κρίσπου. Ita Combesisius emendat ; corrupte quippe in ms. legitur, τοῦ τρίτου τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ὁμωνύμου.

(16) Ὁν Ἡρόδοτος καὶ Ἰππόλυτος, etc. Quis Herodotus iste chronographus fuerit, vel quo tem-

pore vixerit, mihi non liquet ; nisi forte pro Ἡρόδοτος legendum sit Ἡρωδίων, quem etiam infra chronographus noster citat. Hippolyti vero, nempe Thebani, meminit Glycas parte tertia Annalium ; Nicephorus quoque Callist. *Hist. Eccl. lib. II.* Hujus Chronicon Romæ exstare in bibliotheca Vaticana tradit Conradus Gesnerus in bibliotheca sua. Et tom. III. *Antiq. Lect.* Canisii exstat fragmentum ex hujus Chronographi decerpitum.

(17) Ταύτην στήσας. Ita ex Anonymo nostro restitimus. Ms. habet στεῖλας, Lambecii editio στήλας. Pluribus hæc omnia habentur in Anonymo nostro.

(18) Πλησίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου. Scilicet proxima templum S. Theodori Tyronis, quod in tractu Sphoracii exstitisse perhibet Anonymus noster, haud procul a Magna Ecclesia.

autem currus Theodosio imperante in Hippodromi area defossi sunt.

De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.

165a Narratur item duodecim cophinis annis decem in novo senatus palatio exstitisse: quod Metrophanis episcopi Constantinopolitani consilio Constantinus Magnus, imperator effecit.

De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis.

Hoc item multorum sermone percubuit Metrophanis, Alexandri et Pauli imagines in tabulis ligneis expressas, auctore Constantino Magno, et in Foro prope magnam statuam, quæ in columna ad orientem posita visitur, collocatas esse: quas imagines Ariani jam rerum potientes in Milliario aureo, una cum Sanctæ Deiparæ ipsiusque pueri Jesu imagine, igni tradiderunt; ut Ancyrianus chronographus in suo Decalogo, Anastasio accuratius, ipseque Anastasius tradiderunt.

De statuīs quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ.

In magna ecclesia, quæ nunc Sancta Sophia nuncupatur, statuæ sublatae sunt quadringentæ viginti septem, quarum pleraque Gentilium erant: inter multas vero alias istæ erant, Jovis, Cari patris ac Dioeletiani; item duodecim signorum coelestium Lunæ, Veneris et Arcturi sideris duabus Persicis columnis fulli, Poli Australis ac Sacerdotis Minervæ habentis a latere Iridem sine Philosophia vaticinantem. Christianorum item non paucæ aderant, ad octoginta circiter, quarum paucæ ex multis me-

α τοῦ θανάτου τούτου· αἱ δὲ καρούχαι ἐν τῷ εἰλήματι κατεχύσθησαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται (19), ὅτι οἱ δώδεκα κόφινοι δέκα ἐτη ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Σανάτου πεποιήκασι· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ εἰλήματι τοῦ φόρου κατεχύσθησαν, Μητροφάνους ἐπισκόπου (20) Κωνσταντινουπόλεως· τοῦτο συμβουλεύσαντος τῷ μεγάλῳ βασιλεὶ Κωνσταντίνῳ.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται εἰς τοὺς πολλοὺς, ὅτι Μητροφάνους καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ Παύλου (21) αἱ εἰκόνες ἐν σάνισι γέγονασιν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ ἴσταντο ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τῆς μεγάλης στήλης, τῆς ἐν τῷ κίονι κατὰ τὴν ἀνατολὴν· ὅς τις εἰκόνας οἱ Ἀρειανοὶ μετὰ τὸ κρατῆσαι τῷ πυρὶ παραδίδωκαν ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ (22), μετὰ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπεικονίσματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ νηπιάσαντος Ἰησοῦ, καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος (23) ἐν τῇ δεκαλόγῳ αὐτοῦ ἀκριβέστερον παρὰ Ἀναστάσιον ἡμῖν παραδίδωκεν. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ αὐτὸς Ἀναστάσιος.

Ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νῦν ὀνομαζομένῃ Ἀγία Σοφία, στήλαι ἀφῆρέθησαν οὐκ αἱ πλείους μὲν Ἑλλήνων ὑπάρχουσαι, αἱ τινες ἐκ τῶν πολλῶν ὀπῆρχον, τοῦ τε Ζεῦ καὶ Διὸς, καὶ Κάρου πατρὸς (24) καὶ Διοκλητιανοῦ· καὶ τὸ δωδεκάζωον, καὶ Σελήνῃ, καὶ ἡ Ἀφροδίτῃ, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος ἀστήρ, παρὰ δύο περσικῶν στηλῶν βιολογούμενος· καὶ ὁ νότιος πόλος (25), καὶ ἡ Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς (26), ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τὴν Ἱρίν ἀφιλοσόφως μαντεύουσαν ἔχουσα. Ἐκ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

(19) Καὶ τοῦτο δὲ ἐμφέρεται. Ita ex contextu et ex sequenti capite resitimus. Perperam legitur in ms. ἐμφέρεται.

(20) Μητροφάνους ἐπισκόπου, etc. Anno imperii Constantini vicesimo quinto Alexander Metrophanis successor Ecclesiam Constantinopolitanam jam ab aliquot annis regebat; et sic quod Metrophani chronographus attribuit, temporis ratio non admittit.

(21) Καὶ Παύλου. Paulus sub Constantio episcopatum adeptus, a quo statim deturbatus, Romam coactus est petere; falso igitur prodit chronographus hujus imaginem una cum Metrophanis et Alexandri tabulis ligneis a Constantino Magno incisas, et in foro prope magnam statuam collocatas fuisse, ut optime ad eundem locum observat Combefisius.

(22) Ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ. At legendum est ἐν τῷ ὀρειῳ Μίλῳ; nam idem chronographus infra ubi de secundo spectaculo agit, ἐν τῷ ὀρειῳ Μίλῳ habet. Ita et Lambecius legendum putat; Combefisius vero ms. lectionem ut genuinam tuetur, scilicet, ἐν τῷ Κορονίῳ Μίλῳ, et vertit in Milio Coronato. Vide hac de re Anonymum nostrum, apud quem scribitur ἐν τῷ ὀρειῳ Μίλῳ.

(23) Καθὰ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος. Codinus habet Ἀγκυριανός; at Lambecius legendum censet Ἀγκυρανός, tanquam ab Ἀγκύρα; Galatiæ oppido.

(24) Καὶ Κάρου πατρὸς. Ita restitimus secuti lectionem codicis Vallicellani, quam Lambecius affert.

(25) Καὶ ὁ νότιος πόλος. Polus Australis. Nescio quare Lambecio suspecta sit hæc lectio, ut pro νότιος πόλος legendum putet ὁ νομάδων πόλος, statua videlicet pulli equini, capite proni, forma pascensis, quales, inquit, in antiquis nummis passim spectantur, præcipue in nummo M. Opillii Macrini imperatoris, in quo visitur equus pascens inter duas faces cum inscriptione ΕΠΙΜΙΚΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ, quem nummum possedissee inquit Franciscum Godefredum Romanum; sed hæc sunt Lambecii conjecturæ, quibus non est opus in re tam clara, Anonymus quippe et Codinus postquam duodecim signorum Zodiaci figuras ibi exstitisse narrassent, Lunæ item, Veneris et Arcturi sideris, quid veiat quin et poli australis seu stellæ polaris australis figura exstiterit? Imo hanc veram et genuinam lectionem esse censeo; sic etiam habet et Combefisius in Notis.

(26) Καὶ ἡ Ἱέρεια τῆς Ἀθηνᾶς, etc. Ita habet Codinus pag. 54, et hanc veram lectionem esse censet Lambecius in notis ad eundem Codin locum. In cod. Reg. 1 et Colbertino legitur καὶ ἡ Ἱερὶα τῆς Ἀθηνᾶς. Ita et chronographus habet. In Cod. Reg. 2 scribitur καὶ ἡ Ἱερὶα τῆς Ἀθηνᾶς.

ἄλλαι μὲν, ὡς αἰ ὀδοῦντα, καὶ ἔδον ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγας μνημονεύσαι· Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίνου, Κωνσταντίνου, Γαληνοῦ κυάλιστα (27), Αἰκινίου Αἰγούστου, Οὐαλεντινίου, καὶ Θεοδοσίου καὶ Ἀρχαδίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Σεραπίωνος ὑπατικοῦ· καὶ Ἑλένης μητρὸς Κωνσταντίνου τριῶν· ἡ μὲν μία πορφύρᾳ διὰ μαρμάρων· ἡ δὲ ἑτέρα διὰ ψηφίδων ἀργυρῶν ἐν χαλκῷ κίονι· καὶ ἡ ἄλλη ἐλεφαντίνῳ, Κύπρου ῥήτορος προσενέγκαντος· ἃ· τινὰς Ἰουστινιανὸς μερίσας τῇ πόλει τὴν ναὸν τὸν μέγιστον ἀνεγείρει μετὰ πλείους καὶ πόνοι. Οἱ δὲ πεπειραμένοι τῶν τροσερημένων, περιστρέφοντες τὴν πόλιν, καὶ ζητοῦντες εὐρίσκουσιν οὐκ ὀλίγας.

De Ore seu Modio ac de statu ibidem positis.

Μαναναῖν στρατηγοῦ νικῆσαντος· Ἐκύθας κατὰ κράτος, στήλην ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρίῳ (28), ὃ τινες καλοῦσι Μόδιον. Τὸ δὲ Μόδιον ἔδον ἐστὶ μὴ παραδραμεῖν ἡμᾶς, οἷα ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ ἐτυπώθη. Τότε γὰρ καὶ Ἀρχιμόδιον παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρτυρίθη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου (28*) τυπώσαντος, ἀργυρὸς ἀπαρχῆς ἐτυπώθη τὸ νόμισμα. Τοῦτο δὲ καὶ Θεοδώρητος διαφαίνει τρανύτατα. Αἱ δὲ χαλκαὶ χεῖρες ἕκτοτε ὑπεράνω ἐτυπώθησαν. Τοῦ γὰρ βασιλέως τοῦτο τὸ κομμοῦλον μόδιον νομοθετήσαντος, μὴ ἀντερεῖν δὲ τοῖς ναυτιούσι προστάξαντος· καὶ τὰ σιτηρία (29) εἰς ἑξ ἡμιότιον τῶν ναυτῶν τῷ βασιλεῖ σίτον ἀπεμπωλὺν ἐν τοῖς ἐκείσε δίκην ἄδικον καταγγέλλαντος, ἐν τῷ κατωγαίῳ Μοδίῳ τὴν δεξιὴν χεῖρα ἀπώλεσεν. Ὅθεν καὶ ἐτυπώθησαν αἱ

morandæ; Constantini Magni, Constantini, Constantii, Constantis, Galeni quæstoris, Licinii Augusti, Valentiniani, Theodosii, Arcadii filii ejus et Serapionis consularis. Helenæ matris Constantini tres statuae; alia ex marmore porphyretico, alia ex tessellis argenteis super columnam æneam; tertia ex ebore: quam posuit Cyprus rhetor. Has statuas Justinianus imperator per civitatem distribuens, sive permotus maximum templum ingenti labore construxit. Multi vero harumce rerum periti, dum civitatem lustrant, ejusmodi statuas non paucas offendunt.

Mananaes dux profligato Scytharum exercitu, statua dignatus est in loco qui dicitur Oreum, quem nonnulli Modium nuncupant. Modium vero silentio præterire non licet; quod nempe Valentiniano imperante præscriptus Modius est. Ad hanc enim etiam ætatem Constantinopolitani Modii originem reducant. Atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Quod quidem et Theodoretus apertissime narrat. Magnus autem ærææ supra positæ jam tum effectæ sunt. Cum enim imperator sancisset ut emulatus modius esset, vetuissetque ne navæ decreto obsisterent; ex illis quispiam delatus imperatori quod congrua injusto pretio venderet, in subterraneo Modio manu dextera truncatus est. Hinc manus ærææ confectæ, quibus vendentes et

Anselmi Bandurii notæ.

(27) Γαληνοῦ κυάλιστα. Γαληνοῦ simpliciter habet Codinus, Anonymus vero noster, καὶ Γάλλου, ejus lectioem cæteris præfero.

(28) Ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρίῳ. Id est, statuum meruit ad Horologium ut vocant. Paulo diversa in Codino habetur: Στήλην ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν καλουμένῳ Ὀρίῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ καλὸν ὠρολόγιον, ἐνθα νῦν ἵκτανται χιόνες καὶ ἀφῆς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἵστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Sed Lambecius, nulla mss. auctoritate fultus, ex sola conjectura, licet sæpe alias vir doctus eruditus ac ingeniosus afferat, hic omnia confundit; legendum quippe ipse sic putat: Στήλην ἡξιώθη τιμηθῆναι ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρίῳ, ὃ τινες καὶ Μόδιον καλοῦσιν. Ἦν δὲ πάλαι ὠρεῖον, ἐνθα νῦν ἵστανται χιόνες καὶ ἀφῆς πρὸς τὸν λεγόμενον οἶκον Κρατεροῦ. Ἐνθα ἵστατο καὶ μόδιος χαλκοῦς, καὶ ὠρολόγιον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Senatus, inquit, est, parum Fori Constantini nuncupatam horreum, inde nomen habuisse quod antiquitus ibi fuisset horreum, ejus loco postea columnæ erectæ sunt, et arcus orientulis fori, alios dictus AMASTRIANI, supra quem horologium æreum Cysico allatum, et exemplum æreum modii cumulati, a Valentiniano instituti, et duæ manus ærææ hastis infixæ et ipsius Valentiniani imperatoris statua, et simulacrum æreum Fortunæ urbis collocata erant. Gratis hæc Lambecius ut reliqua ibidem asserit; Suidam citat, sed Suidæ textu nullus corruptior; Æmilii Porci interpretatio sæpe claudicat, uti pluribus alias monuimus, necnon in Præfatione generali. Ipse ex cod. Reg. 1490, ἐν τῷ καλουμένῳ Ὀρίῳ, et red-

do, ad horologium ut vocant; et paulo infra, ἐνθα ἵσταται καὶ ὁ χαλκοῦς μόδιος, καὶ τὸ Ὀρεῖον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαὶ ἐπ' ἀκοντίων. Id est, ibidem exstat modius æreus seu horologium ac duæ manus ærææ hastæ infixæ. Hæc quidem lectione confirmatur superior et vice versa. Ὀρεῖον vero hic spiritum denso scribitur quasi ἀπὸ τῆς ὥρας, hora, et significat horologium; sed hæc plus satis de re haud magni momenti, et ubi nulla argumenta certa suppetant.

(28*) Τότε γὰρ ἀρχηγὸν Μοδίον τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων ἀνηρτυρίθη. Διὰ τοῦτο τοῦ ἀργύρου, etc. Videlicet, tunc enim primum modii usus Constantinopolitanis cæpit; atque ideo cum argentei pretium constituisset, argenteum ab initio nomisma percussum est. Lambecius vero vertit, tunc enim modiorum usus Constantinopoli cæpit: principio autem modius ille ex argento factus erat. In Suida paulo diversa habetur, sed quæ favent nostræ interpretationi; τοῦτο δὲ ἔνομοθέτησεν Οὐαλεντινιανὸς, πικράσασθαι τὸν σίτον μόδιους δώδεκα τῷ νομίσματι. Lege statuit Valentinianus frumenti duodecim modios numismate vendi. Suidas loquitur forsitan de nomismate argenteo vel aureo vel majoris ponderis, et ideo ait duodecim modios nomismate vendi Valentinianum statuisse. Anonymus vero et Chronographus de nomismate minoris ponderis, vel inferioris materie: alia quippe et alia τῷ νομίσματι, etc. Locum corruptum. et pondus: nam et æreum atque etiam aureum nomisma fuisse legimus.

(29) Καὶ τὰ σιτηρία, etc. Locus corruptus. Vide quæ de hac re habet Anonymus noster.

ementes admonerentur ne latam legem iniquius ferrent. Ibi etiam Valentiniani ejusdem statua ar-
tui imposita erat, manu dextera examum argen-
teum gestans : quæ pro pacta Barbaris solvenda
pecunia, quia argentea, etsi parvæ molis, erat,
Justiniano [secundum] imperatore a Curio protectore
ablata est.

De statua Menandri vatis, quæ ad Ariolyrianas aedes erecta erat.

Menandri Cretensium vatis statua Constantino-
polim advecta est, quam ad Ariolyrianas aedes ad
spectaculum erexerant, quod esset longitudine cu-
bitorum quindecim, latitudine autem octo. Hanc
statuam quod non fusa, sed ductilis esset, Mar-
cianus in minutis obolos ducens, in publico æra-
rio reposuit.

De Herodianæ statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac confracta.

Ardaburius dux exercitus Leone Magnò imperante
quam in Thracia partibus invenit Herodianæ statu-
am gibbosam et spississimam ira motus, demo-
litus est. Demolendo centum triginta tria librarum
auri talenta reperit. Quod ille statim magno gau-
dio imperatori nuntiavit. Imperator vero Ardabu-
rium neci damnavit. Tum ille dolens, Nemo, inquit,
plumbum auro commiscens talem pœnam meruit,
qualis mihi a gibboso hoc imperatore contigit.
Quare qui illæ iter haberent præsertim philosophi,
non ob priora scelera Ardaburio illatam necem
dicebant, sed quod Herodianæ statuam destruxis-
set. Tunc etiam Aspar cum illo enectus fuit. As-
paris statua in Tauri regione hactenus integra
exstat, ubi quasi lascivienti ac eleganti equo insi-
det.

De signis ac statuæ, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant.

In foro ad dexteram Orientis partem, duodecim
statuæ ex porphyretico marmore exstant, toti-
demque sirenes auro obductæ, quas vulgus equos
marinos vocat. Porro nostra ætate septem dum-

A χεῖρες τοῖς λαμβάνουσι καὶ τοῖς διδούσιν, ἀμφοτε-
ροὺς ἐκ τῶν προστεταγμένων μὴ ἀγανακτεῖν. Ἐνθα
καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως στήλη ἵστατο ἐν
τῇ ἀψίδι, ἔξαμον ἀργυροῦν ἐνδεξιᾷ χειρὶ κατέχουσα,
ἀρπαγῆναι εἰς πάντων διὰ τὸ καὶ αὐτὴν εἶναι ἀργυ-
ρῶν μικρὰν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Προτίκταρος· ἐπὶ Ἰου-
στινιανοῦ [τὸ δεύτερον].

Μενάνδρου μάντιος Κρητῶν (30) ἦσαν ἐν Κων-
σταντινουπόλει εἰκῶν, ἣν ἔστησαν ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυ-
ριανὸν οἶκον (31) εἰ; θέαν, διὰ τὸ εἶναι τὴν στήλην
εἰς μῆκος πηχῶν ιε', πλάτος δὲ πηχῶν η', ἣν
τινα χυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἑλατὴν Μα-
ρκιανὸς εἰς ὀβόλους ἐλάσας, τοῖς δημοσίοις προσέ-
θηκεν.

B Ἀρδαβούριος στρατηγὸς ἐπὶ Λέοντος τοῦ πᾶν-
τῶν τοῖς Θρακείοις μέρεσιν, Ἡρωδιανοῦ στήλην
ἐδρῶν ἐπύκρυτον πᾶν καὶ παχέαν, θυμωθεὶς ὤλε-
σεν· ἦν τινα ὀλίγας, χρυσοῖον λίτρων ρλγ' ἑτάλιντα
εὗρεν· ἃ μετὰ προθυμίας τῷ βασιλεὶ κατεμήνυσεν.
Ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἐσφράττετο, καὶ ὀδυνώμενος ἔλεγεν,
Οὐδεὶς μοι ὅσον χρυσοῦν καταμείζα; ἐπιζήμιος ἡδρί-
σκετο (32), οἷα παρὰ τῷ κυρτῷ τούτῳ βασιλεὶ εἰς
ἐμὲ συμβέβηκεν. Ὅθεν καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ
τόπῳ (33), καὶ μάλιστα φιλόσοφοι, οὐ τοῖς προτέροις
κακοῖς τῷ θανάτῳ Ἀρδαβούριον ἑαλλόν, ἀλλ' ἐνε-
κεν στήλης Ἡρωδιανοῦ καταλύσεως. Ὅτε καὶ Ἀσπαρ
σὺν αὐτῷ τὸ πέρας ἐδέξατο (34). Ἀσπαρος δὲ
στήλη (35) ἐν τοῖς Ταύρου σώζεται ἕως τῆς δεῦρο
κατοχυρᾶ ἐν Ἰκπῷ... γυνὴν διεξολαβεῖ, καθὼς
C ὁρᾶται.

Anselmi Bandurii notæ.

(30) Μενάνδρου μάντιος Κρητῶν. Quod Lam-
becius putat scribendum, Μενάνδρου μὲν τοῦ ἀση-
κρήτου. Ego vero Menandri vatis statuam fuisse
puto a Creta insula Constantinopolim advectam,
unde pro Κρητῶν scribendum esse censeo ἀπὸ
Κρήτης; sed ex sola conjectura nolui textum
emendare.

(31) Ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον. Codinus ha-
bet ἐπὶ τὸν Ἀρτοτυριανὸν οἶκον, ἣ εἰς τὸ Ἀρτοτυ-
ριανόν; unde pro οἶκον utrobique forsitan scriben-
dum est, φόρον. In cod. Colbert. scribitur περὶ
τοῦ Ἀρτοτυριανῶν, Ἀρτοτυριανόν, hoc est, forum pa-
nis venalis, seu pistorium, uti appellatur apud Pe-
trum Victorem in descriptione veteris Romæ, par-
tem fori Theodosii occupasse, aut proximum illi
fuisse liquet et Seylitz et Zonara, ubi de Nice-
phoro Phoca, et supplicatione ab eo indicta. Ἀρ-
τοτυριανόν vero est officina, in qua ars pistoria
exercetur et panes fiunt. Vide Suidam eodem verbo.

(32) Ἐπιζήμιος ἡδρίσκετο. Ita ex Codino Com-
bellisius restituit. In ms. corrupte legitur, ἐπὶ ζή-
μιος ἡδρίσκετο.

(33) Καὶ οἱ διερχόμενοι τῷ τόπῳ. Leg. τὸν
τόπον.

(34) Ὅτε καὶ Ἀσπαρ σὺν αὐτῷ πέρας ἐδέξατο.
Aspar Ardaburii pater, qui consul fuit anno 434, pri-
mitive patriciorum dictus est a Leone. cui impe-
rium asseruerat, una cum duobus filiis ab eodem
interficitur ob affectatum imperium anno 471. Per-
peram igitur habet Codinus, quia δὲ καὶ Ἀσπαρ ὁ
παραδυναστεύων τῷ τότε καὶ ἀδελφῷ αὐτοῦ σὺν
αὐτῷ τὸ πέρας ἀδελφικῶς ἐδέξατο.

(35) Ἀσπαρος δὲ ἡ στήλη. c. c. Pluribus hæc
Codinus : οὐ καὶ στήλη ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν ἕως
τῆς δεῦρο τῶσδε ἐν Ἰκπῳ καθέμενη. Τὸν οἶκον τοῦ
Ἀσπαρος εἰς Βασιλείος ὁ παρακοιμώμενος.

(36) Ἐδέξατο στήλας πορφυρεῖς διὰ μαρμάρων
ἰσ'. καὶ σειρήνας ἰσ'. Ita habet et Anonymus no-
ster; sed utrobique lego, ἵσαντο στήλαι πορφυρεῖς
διὰ μαρμάρων ἰσ' καὶ σειρήνες ἰσ'. Scilicet, in foro
ad dexteram orientis partem, stabant duodecim
statuæ ex porphyretico marmore, totidemque si-
renes. Codinus ait: Κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ
φόρου, στήλαι ἐν μαρμάρῳ πορφυρεῖς ἦσαν δώ-
δεκα, καὶ σειρήνες δώδεκα. Quod Lambecius veritè
Ad dexteram fori partem statuæ duodecim ex mar-
more porphyretico erant, et totidem sirenes.

ἡμῶν ἐπὶ τὸν μόνον καθορῶνται· τὰς δὲ τρεῖς ἐξ αὐ-
τῶν, ὃ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου
Μάμαντος μετατίθεικε μέρεσιν, αἱ δὲ δ' ὡς ζώνται
ἐως τῆς δεῦρο.

De cruce, in cuius medio, Sanctus, inscriptum erat.

Δεὸν γινώσκειν ὅτι ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυνλλαδῶν (37)
ἀναγινωσκόμενος Ἅγιος, παρὰ τοῦ προστατούντος
τῷ φόρῳ ἀνηγέρθη (38). Ἐθεν καὶ ταχυδρόμων
δύο (39), καὶ αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης
ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων ὡς ζώνται στήλαι. Τὸ δὲ
προσέρχεσθαι πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπέρχεσθαι πρὸς
ἀνατολὴν, σταυρὸς ἀργυρέμματος (40) καὶ ἐν
τοῖς ἀκρωτηρίοις· στρογγύλοις μῆλον, ἐν αὐτῷ τῷ
τόπῳ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνηγέρθη,
ὡς ἐθεάσατο αὐτὸν ἐν οὐρανῷ. Ἐθεν καὶ οἱ υἱοὶ
αὐτοῦ καθορῶνται χρυσέμβαφοι.

De elephantis statua, quæ in foro erecta erat.

Ἐν αὐτῷ τῷ φόρῳ καὶ ἐλέφαντος· στήλη φοβερὰ
ἱστατο, ἐν τοῖς εὐωνύμοις μέρεσι, πλησίον τῆς
μεγάλης στήλης, ὃ καὶ παράδοξον ἐδείκνυτο θέαμα.
Σεισμοῦ γὰρ γενομένου ποτὲ, καὶ αὐτὸς πεπτωκώς,
ἀπώλεσεν ἓνα τῶν ὀπισθεν πόδα. Οἱ δὲ τοῦ ἐπαρχοῦ
βοήσαντες ταξῶται (ἔθος γὰρ τὰ τοῦ φόρου πορ-
αὐτοῖς φυλάττεσθαι), συνδραμόντες ἐγείρει, εὐρον
ἐν τῷ αὐτῷ ἐλέφαντι ἀνθρώπου ὁσὰ ἀμφοτέ-
ρα (41) ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιν μυχρὸν, εὖ
ἐν τῇ κεφαλῇ ἐγραψεν· Ἀρροδίτης παρθένου (42)
Ἰέρως, οὐδὲ θανούσα χωρίζομαι, ὅπερ ὁ ἐπαρχος
τῇ δημοσίᾳ προσέθηκεν εἰς νομίᾳ τοῖς· προαναθε-
νηλωκῶσι (43).

De Theodosii equestri statua quæ in Milliaro stabat.

Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ Μιλίῳ, Θεοδοσίου στήλη
ἱστατο ἐφ' ἵππου χαλκοῦ, ἣν ἀνεγείρας πολλὰ σιτη-
ρέσια τῇ πόλει προσέθηκεν.

De equestribus statuæ quæ in porticu erectæ erant.

Αἱ δὲ ἐν τῷ Περιπάτῳ ἑξήκοντι στήλαι, γένος
Γρατιανοῦ ἅπαν καὶ Θεοδοσίου καὶ Βαλεντινι-α-

Anselmi Bandurii notæ.

(37) Ὁ σταυρὸς ὁ μεσοσυνλλαδῶν, etc. Multis
in locis de cruce agit Anonymus noster. Perperam
autem editum fuit στρατηγῷ; pro σταυρῷ, ut opti-
me monet et Combelsius.

(38) Ἀνηγέρθη. Anonymus noster habet ἀνηγ-
εῦθη; at utraque lectio probabilis.

(39) Ἐθεν καὶ ταχυδρόμων δύο. Perperam
interpretatur Combelsius, velocium duorum cur-
sorum.

(40) Σταυρὸς ἀργυρέμματος, etc. Sic ex
Anonymo nostro restituiimus; prius enim legeba-
tur, σταυρὸς ἀργυρέμματος ἐν τοῖς ἀκρωτηριακοῖς
στρογγύλοις μῆλοις. Quod quidem Combelsius sic
int. preterat. Crux argenteis laminis, decuratis
pomis ac spherulis.

(41) Ἀνθρώπου ὁσὰ ἀμφοτέρα, etc. Paulo di-
versa Codinus habet; εὐρον ἐσθὲν αὐτοῦ ἀνθρώ-
που ὁσὰ ἀνελίπει ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πύξιν
μυχρὸν ἐν τῇ γέγραπτο, etc., quod Lambecius ver-
lit, ossa imminuta in eo incernerunt corporis humani
integri, et tabellam, cui inscriptum erat, etc. Cæte-
rum vox ἀμφοτέρα denotat utraque ossa integri
hominis, idcirco lectio Combelsiana mihi probatur

A laxat, conspiciuntur, quarum tres ille qui avo
nostro imperium tenuit, ad sancti Mamantis sedes
transtulit, quatuor autem hactenus illarum per-
stant.

165 b Scientum est crucem, in cuius medio
Sanctus, inscriptum est, fuisse a fori præsele
erectam. Hinc quoque duorum angelorum ipsius-
que Constantini et Helenæ a dextris et a sinistris
statuæ visuntur. Crux autem illa argento obducta
a septentrione versus orientem posita, in extremi-
tatibus rotundis malum habens, eodem ipso loco
a Constantino Magno erecta est, instar illius quam
in cælo viderat. Ubi etiam gloriarum ejus statuæ
auro obductæ conspiciuntur.

In eodem foro etiam elephantis terribili specie
statua a sinistris stabat haud procul a magna statua
ubi mirabile spectaculum accidit. Nam collapsa ex
terræ motu elephantis, unus e posterioribus ejus
pedibus effractus est. Tum præfecti Taxeotæ, qui-
bus moris erat forum custodire, sublato clamore,
cum statuam erecturi cucurrisissent, duorum homi-
num ossa integra in eodem ipso elephanto invene-
runt cum tabella hoc titulo: A virgine Venerē Hie-
raus nec mortua separabor. Præfectus autem signum
illud pro ærario publico in nummos redegit.

In Milliaro, ut vocant, stabat Theodosii statua
equestris ærea, quam cum ille erexit annonam lar-
gissimam populo erogavit.

Quæ vero equestres statuæ in porticu visuntur
Gratiani genus et Theodosii et Valentiniani sunt: a

quam ex conjectura restitui, videlicet duos ἀνθρώ-
πων ὁσὰ, duorum hominum ossa, utraque integra
in eodem ipso elephante invenerunt, ubi eam in urna
reposita forsitan erant.

(42) Ἀρροδίτης παρθένου, etc. Anonymus no-
ster habet: Ἀρροδίτης παρθένου ἱερᾶς οὐδὲ θι-
νοῦσα χωρίζομαι. Vide Lambecium ad Codinam
supra p. 68, not. 58.

(43) Τοῖς προαναθενηλωκῶσι. Locis mutilis sic
ex Anonymo nostro supplendus: Τοῖς προαναθενηλω-
κῶσι καὶ γοῖρος ἱστατο σημαίνων τὴν κραυγὴν πανηγύ-
ριος, καὶ γυνὴ ὡσαύτως στήλῃ σημαίνουσα τὴν
ἀναίσχυτον τῶν τι ἀγοραζόντων καὶ πωλούντων. Id
est. Præter superius memorata erigebatur portens, mul-
titudinis strepitum denotans, et proxime nuda statua
significans impudentiam eorum qui emunt et vendunt.
Combelsius, non advertens locum hunc mutilum
esse, ita eum interpretatur: Præfectus statuam
ærario adjecit in eorum stipem qui rem priores
retulerant. Quibus verbis nullum inesse sensum
nemo non videt; quippe si statuam illam in eorum
stipem, qui rem priores. retulerant deputasset,
ærario utique eam non adjecisset.

quo etiam gibbosi cujusdam Firmiliani statua ad A νοῦ· ἐξ αὐτοῦ καὶ κυρτοῦ Φερμιλλιανοῦ πρὸς
risum erecta est, hactenusque servatur.

γέλωτα γέγονεν, ἥ καὶ σώζεται ἕως τῆς σήμε-
ρον.

De Xerolopho, et signis ibidem erectis.

Xerolophon, olim Theama, seu spectaculum quidam vocabant. In eo enim duodecim cochleas, et Diana, statua composita, et Severi qui construxit, ac Theamatium tripes. Ubi etiam a Severo plurimae mactatae victimae sunt, multaque in eodem ipso loco oracula edita fuere: ubi etiam immolata virgo fuit, et astronomica positio annis triginta sex duravit.

Τὸν δὲ Ξηρόλοφον (44) πρῶν θέαμα τινὲς ἐκάλουν. Ἐν αὐτῷ γὰρ χοχλῆαι ἑβ' καὶ Ἀρτεμις συνθετὴ στήλη, καὶ Ξεῖρου τοῦ κτίσαντος καὶ Θεαμάτων τρίποδον. Ἐνθα καὶ θυσίαι πολλὰ παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ξεῖρου γέγονασιν, ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ γέγονασιν. Καθ' ὃν καὶ κόρη παρθένος ἐτύθη, καὶ ἀστρονομικὴ θέσις εἰς λς' χρόνους διήρκεσεν.

De signis atque statu in Exocionio erectis.

Exocionium quod vocant, habuit aliquando Leporem, Canem et Nemrod immuni statua; tria haec uno ex ferro fabrefacta, aliaque bene multa spectaculo digna eodem loco servabantur. Haec Marcianus amovit, atque S. Mamantis aedibus addixit. Sed et ingens balneum erat, in quo multis periculum fuit, quod dicerent non suscepisse oraculum.

Τὸ δὲ Ἐξωκίονιον (45) τὸ λεγόμενον ἔσχε ποτὶ Πτώκα, καὶ Κύνα καὶ Νεβρώδ (46) παρμεγέθη, τὰ τρία ἀπὸ ἐνὸς σιδήρου, καὶ πολλὰ ἕτερα θέαματα ἐν αὐτῷ τόπῳ ἐσώζοντο. Ταῦτα Μαρκεριανὸς παρέσχευσε (47), καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἀγίου Μάρμαντος μέρεσι προσέθηκε. Καὶ λουτρὸν δὲ ἦν εἰς μέγεθος, ἐν ᾧ καὶ πολλοὶ ἐκινδύνουν διὰ τὸ λέγειν, μὴ δέξασθαι χρησμένον.

De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone aereo ibidem erecto.

Ad S. Mamantem quondam pons fuit ingens duodecim pilis et arcibus instructus. Grandis quippe fluvius illac transibat, maxime vero, ut aiunt, mense Februario. Ibidem stabat aeneus draco, et quod quidam dicerent in isto ponte draconem habitare, multae virgines ibi immolatae sunt, magna item ovium, avium et boum copia. Nam Basiliscus quidam vir in Numeriani Caesaris aula primarius, loci amore captus, exstructis sibi aedibus, quas incolabat, templum ibi maximum Jovi excitavit. Haec

Ἐν δὲ τῷ Ἀγίῳ Μάρμαντι ποτὶ ἱσάτο γέφυρα φοβερά, περὶ δώδεκα λόφους καὶ καμάρας ἔχουσα (48). Ποταμὸς γὰρ καθήρχετο ἐκείσε παρμεγέθης· καὶ μάλιστα, ὡς ἔλεγον, τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐνθα καὶ δράκων ἱσάτο γαλκοῦς παρμεγέθης, διὰ τὸ λέγειν τινὰς δράκοντα κατοικεῖν ἐν τῷ γεφυρίῳ ἐκείνῳ, ἐν αὐτῷ οὖν πολλὰ παρθένοι ἐτύθησαν, καὶ προβάτων καὶ ὀρνέων πληθὺν πολλὰ καὶ βοῶν. Βασιλίσκος (49) γάρ τις, ἐρασθεὶς τὸν τόπον, ἐν εἰς τῶν ἀπὸ Νουμμεριανοῦ (50) Καίσαρος ὑπ-

Anselmi Bandurii notae.

(44) Τὸν δὲ Ξηρόλοφον, etc. Haec omnino diversa apud Anonymum nostrum leguntur: Ἐν τῷ Ξηρόλοφῳ, πρῶν θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἐν αὐτῷ χοχλῆαι ἑβ' καὶ σύνθετος Ἀρτεμις, καὶ ἕτερα ἄλλα εἰς τὰς ἀψίδας· ἔσχατον δὲ ἐκλήθη φόρος Θεοδοσιακός· καὶ ἦν μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρωπόπου. Id est: In Xerolopho locus, quem prius Theama sive spectaculum quidam vocabant, habebat cochleas sexdecim et Dianae statuam compositam, ac alia quaedam supra arcus. Tandem vero appellatus est Forum Theodosiacum, duravitque usque ad Constantinum Copronymum. Hunc sensum videtur efficere: quippe Xerolophus septimus erat collis, ab aliis sex collibus, ut ait Petrus Gyllius, valle lata divisus plurimaeque aedificia cum publica tum privata continebat. In Codino haec nonnihil diversa leguntur pag. 37: Ἐν δὲ τῷ Ξηρόλοφῳ, ὃν πρῶν θέαμα τινὲς ἐκάλουν, ἔσχεσαν χοχλῆδες ἑβ', καὶ σύνθετος Ἀρτεμις, καὶ ἕτεραί πολλαὶ στήλαι εἰς τὰς ἀψίδας. Chronographus haec omnino diversa perhibet sicut et Codinus pag. 17. Ibidem enim praeter sexdecim cochleas exstitisse narrat, Dianae statuam, et Severi conditoris, et Theamatium tripodem; multaque ibidem a Severo sacrificia facta, ac eodem in loco multa oracula edita fuisse. Quo tempore etiam puella virgo illic immolata est. Insuper ibidem exstitisse thesim Astronomicam, quae annos triginta tres duravit. Praterea eodem in Xerolopho collocatas fuisse fertur statuas Theodosii Junioris, et Valentiniiani, et Marciani infra columnam, quae postea terrae motu

cornuerunt. Nec multum diversa a Chronographo habet Suidas praeterquam quod θέαμα pro θέαμα perperam scribit, ut optime monuit et Lambecius.

(45) Τὸ δὲ Ἐξωκίονιον. Ἐξωκίονιον εἰ Ἐξωκίονιον scribitur apud Anonymum nostrum necnon apud alios Byzantinos scriptores; sed si etymon spectetur, Ἐξωκίονιον scribendum puto; siquidem inde Exocionium nuncupatum perhibent, quod extra terrestrem murum a Constantino exstructum statua ejusdem Con tantini exstaret.

(46) Νεβρώδ. Fuit statua cujusdam venatoris cum cane et lepore. Hinc Graeculus noster Nemrod eam fuisse statuam asserit, quod cap. x, vers. 9, Gen. Nemrod robustus venator dicitur. Sed non advertit Chronographus quod Nemrod in Scripturis appellatur robustus venator non modo ferarum, sed hominum, quos instar praedonis et tyranni, partim vi et armis, partim insidiis ac dolo captabat et sibi subiciebat.

(47) Ταῦτα Μαρκεριανὸς παρέσχευσε. Anonymus noster narrat haec omnia a Mauricio contrafacta fuisse.

(48) Καὶ καμάρας ἔχουσα. Ita ex Anonymo nostro emendo; perperam quippe in ms. legitur, καὶ μαρμάρας ἔχουσα; sic et Lambecius et Combefisius legunt.

(49) Βασιλίσκος. Ita ex eodem Anonymo lego. Corrupte ms. Βασιλικός.

(50) Νουμμεριανός. Sic legit et Lambecius. Ms. Νουμπερίου.

ἤρχε, κτίσει· κατέκησεν ἐν αὐτῷ· ἔνθα καὶ A autem Zeno, imperii sui anno secundo ever-
ναν παμμεγέθη τοῦ Διὸς ἡγεῖρε. Ταῦτα δὲ iii.
Ζήνων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας καιρῷ περ-
ευσεν.

De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant.

Ἐν τῷ φόρῳ κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης (51)
ὑπάρχουσι σταυροὶ εἰς πλῆθος, τὸ σημεῖον τοῦ
σταυροῦ τοῦ μεγάλου φέροντες· ἔνθα καὶ τῶν δύο
ληπτῶν, τῶν συσταυρωθέντων τῷ Χριστῷ αὐτῷ
τῷ τόπῳ καχασμένοι εἰσὶν ἕως τῆς σήμερον. Ἀλλὰ
καὶ βίσιον (52) δαλοῦν μύρου, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς
ἡλειψάτο, καὶ πολλὰ ἕτερα εἰς πλῆθος σημειο-
φορικὰ ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου (53) ὑπάρ-
χουσιν, παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τεθέντα,
καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφαλισθέντα (54),
ἃ τινὰ κατ' ὄνομα εἰς μῆκος τοῦ μνημονεῦσαι ἐξα-
γόμεθα.

De magno Strategio ac monumentis quæ ibidem exstabant.

Πολλὰ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ (55) Κων-
σταντίνος ὁ Μέγας ἡρέσκειτο· ὅθεν καὶ νομίστα Ἑλ-
ληνικὰ εἰς χάος πλῆθος παρέβλεπεν. Ὡς δὲ ἐγγρά-
φως μὲν τοῦτο οὐκ εὗρομεν, παρὰ δὲ ἀνδρῶν τῶν
ἐν περὶ τῆς γραφῆς τυγχανόντων ἡκούσαμεν, ὅτι
ἐν αὐτῷ Στρατηγίῳ καὶ χρυσοῦς εἰς πλῆθος κατε-
χώσθη εἰς χάος πολὺ. Καὶ οὐκ ἡπίστευσα ἀκούσαι,
ὅτι ἃ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξέδωκαν ἡρῖν,
τὰ πλείω ἀγράφως καὶ οὐκ ἐγγράφως, ὡς ἴσασιν οἱ
φιλομαθεῖς. Ἐν δὲ τῷ μικρῷ Στρατηγίῳ, μόλις δὲ
πολύς χρηματίζει, καὶ αὐτὸς ὁ μόλις δὲ, ἡ μόλις δὲ
δοῦ διάθεσις, ἐγγράφος. Ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ καὶ
ἀργυροῦ διὰ μαρμάρων γραφῶν ποίησις· τοῦτο δὲ ἐκ
στύγων πινακίδων μαρμαρικῶν, ἡ ἀναγνόντες, ἡ
παρὰ τῶν ἀναγνωσάντων ἐρευνησάντες, ταῦτα γε-
γραφήκαμεν.

In foro infra maiorem columnam complures
cruces habentur, magnæ crucis signum præferen-
tes : ubi etiam duorum latronum, una cum Christo
crucifixorum, cruces in hodiernum usque diem se-
pultæ sunt. Sed et urceolus vitreus unguenti, quo
Christus inunctus fuit : et alia bene multa quæ
miracula perpetrantur in inferiore parte columnæ
fori a Constantino Magno deposita sunt, et a ma-
gno Theodosio communita, quæ ad longum recen-
sere nolum.

B Magno Strategio magnus Constantinus plurimum
delectabatur, unde etiam ingentem Græcorum num-
morum vim ad complanandum terræ hiatum elar-
gitus est. Quod qua ratione contigerit, eisi scri-
pto traditum non invenerimus, a viris tamen litte-
rarum peritis id audivimus : nempe, in eodem
Strategio magnam vim auri in terræ hiatum in-
gentem conjectam fuisse. Neque dictis fidem ne-
gavi, quia multa vel a nobis ipsis vel a maioribus
gesta sine scripto sæpius quam scripto celebran-
tur, ut norunt periti. In minore autem Strategio
ingens est plumbi copia, plumbumque ipsum, plum-
bique assertio scripto consignata est. Sed et auro
argentoque vermiculatae marmorum picturæ. Id ex
tabellis marmoreis, quas partim ipsi legimus, par-
C tim ab iis qui legerant accepimus, scripto tradidi-
mus.

De gigantum ossibus apud S. Menam repertis.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (56) δρυγμα εὐ-
ρῆθη μέγα, ὅτε ἐκαθάριετο, καὶ ὅσα ἀνθρώπων
γυγάντων εἰς πλῆθος, ἃ τινὰ θεασάμενος ὁ βασιλεὺς
Ἀναστάσιος καὶ ἐκπλάγεις, ἐν τῇ φόρῳ κατέ-
θετο (57) εἰς θαῦμα ἐξαίσιον.

De statua Platonis eumchi quæ in templo S. Procopii in Chelone erigebatur.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Προκοπίου, τοῦ
ἐν τῇ Χελώνῃ, στήλη ἵστατο εὐνούχου τινὸς, ἧς ἐν

165c In templo S. Menæ, cum purgaretur, pro-
fundissima fossa reperta est, et ossa gigantum in-
numera : quæ cum videret Anastasius, obstupefa-
ctus ea in arce ad spectaculum admirandum de-
posuit.

In templo S. martyris Procopii in Chelone statua
eumchi cujusdam erigebatur, in cujus pectore

Anselmi Bandurii notæ.

(51) Κάτωθεν τῆς μεγάλης στήλης. Perperam
in ms. legitur πύλεις pro στήλης ; et ταυροὶ pro
σταυροὶ, uti optime Lambecius primum monuit et
deinde Combesius.

(52) Ἀλλὰ καὶ βίσιον. Lambecius pro βίσιον
βικίων legendum putat ; quapropter nec immerito
a Combesio reprehenditur ; nam crebro apud
scriptores βίσιον et βίσσιον reperitur, eadem qua
βικίων significatione ; cum omnes hæ voces a
βίσιος, quod est vas aut urna habens ansas, dedu-
citur videantur. Vide Ducangii Gloss. v. βίσιος.

(53) Ὑποκάτω τοῦ κίονος τοῦ φόρου. Ita ex
contextu restitimus ; nam in editis et in ms. habe-
tur, ὑποκάτω τοῦ φόρου, in inferiori parte fori.

(54) Καὶ παρὰ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἀσφα-

λισθέντα. Ita habet et Codinus. Perperam legitur
apud Suidam ibidem, ἀφανισθέντα. Theodosius
enim ea quæ Constantinus posuerat non abstulit,
sed firmiter duntaxat consistere fecit. Ἀσφαλισθέντα
δὲ παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου Lambecius vertit,
D Theodosius Magnus, quo intus asservarentur, inde
abstulit.

(55) Ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ. In Strategio
milites exerceri solitos narrat Anonymus noster,
ubi etiam plurima simulacra exstitisse refert.

(56) Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ. Templum hoc S. Menæ
ponitur ab Anonymo nostro in Aeropoli, ὅτι ἐν τῷ
ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

(57) Ἐν τῇ φόρῳ κατέθετο. Anonymus no-
ster habet, εἰς τὸ παλάτιον κατέθετο.

scriptum erat, *Quisquis signa magice consecrata loco moverit, laqueo pereat*. Erat autem statua Platonis cubicularii, qui temporibus Basilisci imperatoris vivus exustus fuit. Cum autem parentes ejus ab imperatore flagitarent ut statua Platoni eunnecho poneretur, in monumentum et exemplum iis qui adversus imperatorem rebelles forent, id non prohibuit. Cum vero S. martyris templum restauraretur, statua translata est in Hippodromum. Eunuchi autem istius aedes hactenus in Chelone supersunt.

Ex Hemerii chartularii rebus a Theodoro conscriptis, cum ad Cynegium lustrandi causa venit. Magna enim nobis fuit in iis vestigandis sollicitudo, ut quae rogaveras, vir praecclare, virtuti tuae nota faceremus.

Cum aliquando una cum praedicto Hemerio illustri chartulario, ad Cynegium profecti, simulacra ibi posita lustraremus, statuam perbreve, sed admodum latam crassamque reperimus. Cum autem ergo, inquit Theodorus, non tam inspicerem, quam miro spectaculo attonitus haererem, ait Hemerius, ipse pariter obstupefactus: Quisnam Cynegium ex-tinxit? Respondi, Maximianus excitavit, Aristides dimensus est. Vix dixeram, et collapsa ex alto statua Hemerium confestim oppressit. Ego casu perterritus, quod exceptis pueris mulos tenentibus, ipsisque extra gradus consistentibus, adesset nemo, veritus ne quid inde mihi periculi emergeret.

A τῷ στήθει ἑγρήθη (58) Ὁ μετατιθεὶς θεμάτια (59), τῷ βρόχῳ παραδοθήτω. Ἦν δὲ ἡ στήλη Πλάτωνος κοινδικουλαρίου, ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις βασιλέως Βασιλίσκου πυρίκαυστος γέγονε. Τῶν δὲ γονέων αὐτοῦ αἰτησάντων τὸν βασιλέα (60), στηλωθῆναι τὸν εὐνοῦχον Πλάτωνα εἰς μνημόσυνον τοῖς ἀνταρτοῦσι βασιλεῖ, οὐκ ἐκώλυσεν. Ἐν δὲ τῷ ἀνακαινίζεσθαι τὸν τοῦ μάρτυρος ναὸν, μετετέθη εἰς τὸ Ἱπποδρόμιον. Οἱ δὲ οἴκοι τοῦ αὐτοῦ εὐνοῦχου σώζονται ἐν τῇ Χελώνῃ (61) ἕως τῆς σήμερον.

Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίου (62), φράσις τῶν παρὰ Θεοδώρου, ὅτε παραγγέλλον ἐν τῷ Κυνηγίῳ θείας χάριν. Πολλὰ γὰρ ἡμῖν ἐμελέθη περὶ τοῦ ἱερουῆσαι ἀκριβῶς, περὶ ὧν παρεκάλεσας, καὶ φανερωσάι τῇ σῇ ἀρετῇ, ὧ φιλόκαλε.

Ἀπελθόντων ἡμῶν ποτε ἐν τῷ Κυνηγίῳ οὖν Ἡμερίῳ τῷ προλεχθέντι ἐνδόξῳ χαρτουλαρίῳ, τὰς ἐκεῖσε ἱστορήσαι εἰκόνας, ἐν οἷς εὐρωμεν μίαν στήλην μικρὰν τῷ μῆκει, καὶ πλατεῖαν καὶ παλαιὰν πάνυ. Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος (63), θαυμάζοντο, καὶ μὴ ἱστοροῦντος, φησὶν ὁ Ἡμερίος καὶ αὐτὸς θαυμάζων, Ὅστις ὁ κτίσας τὸ Κυνηγιόν ἐστιν. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος, Μαξιμιανὸς ὁ κτίσας, καὶ Ἀρισταίδης ὁ καταμετρήσας· παρευθὺ πεισὶν τὴν στήλην ἐκ τοῦ ἐκεῖσε ὕψους τοσούτου ὑπάρχοντος, καὶ κρούσαι τὸν Ἡμερίον, καὶ παρ' αὐτὰ θανατώσαι. Ἐμοῦ δὲ φοβηθέντος, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἕτερον ἐκεῖ, ἢ μόνους τοὺς ἡμιόνους· ἡμῶν κατῆχοντας, καὶ αὐ-

Anselmi Bandurii notae

(58) Ἐβρούχου τινός, ἧς ἐν τῷ στήθει ἑγρήθη. Ita ex Anonymo nostro restituimus; sic porro et Lambecius scribendum putat; perperam vero Combefisius legit eum ms. ἧ ἐν τῷ στήθει ἑγρήθη.

(59) Θεμάτια. Sic ex Anonymo nostro emendamus. Perperam Lambecius et Combefisius Θεμάτια legunt. Θεάτιον siquidem statuum magico ritu consecratam significat, non solum apud Anonymum nostrum et Collinum eodem fidei, verum etiam apud Cedrenum adanum 12 Heraclii: ἐν τῷ τῷ ἔτι ἐγένετο θεμάτων τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρείας, etc. Eadem autem notione θέμα usurpatur apud Eustachium in Vita S. Eutychii patr. Constantinopol., num. 55. ubi de Veneris statua loquitur, ὅτε οὖν ἐξώρυξεν ὁ αὐτὸς μουσική; τὸ θέμα τῆς ἀκαθάρτου Ἀρροδίτης, etc. Vide Gloss. Ducangii eodem verbo.

(60) Ἀνακαίνιστον τὸν βασιλέα. Perperam in ms. legitur et in editione Combefisiana τῷ βασιλεῖ. Ita haec Anonymus noster narrat; οἱ δὲ τῆς γενιᾶς αὐτοῦ ἡγήσαντο τὸν βασιλέα στηλῇν θῆναι τῷ εὐνοῦχῳ Πλάτῳ. Ὁ δὲ οὐκ ἐκώλυσεν.

(61) Ἐν τῇ Χελώνῃ. Id est, in Testudine. Tractus quidem urbis isti nuncupatus.

(62) Ἐκ τῶν Ἡμερίου χαρτουλαρίων, etc. Hinc patet quaedam etiam alia de Hemerio scriptisse Theodorum, ex quibus istud unum sit electorum. At cum nulla Hemerii mentio occurrat in illis duobus libellis, qui titulo Ἱστορίας ἐκκλησιαστικῆς, Theodori Lectoris nomine inscripti circumferuntur, credere procul dubio licet, Nicephorum Callisti non integram historiam, sed ea tantum quae excerpta digniora putavit, collegisse. Haec siquidem non solum nostra conjectura, sed etiam,

licet diverso argumento, doctissimi Gerardi Joannis Vossii comprobatur ex ipsis codicibus manu exaratis, qui in Veneta Bessarionis bibliotheca exstant hoc titulo: *Epitomes historiarum ecclesiasticarum Theodori Lectoris et Philostorgii*. Alter, *Theodori Lectoris compositio ecclesiastica e variis auctoribus*. Hujus autem secundi codicis nuper ad nos Venetiis misit quidam antiquus titulum, initium operis et finem; nimirum: ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ ΕΚΑΘΓΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ. Initium: Καὶ τοῖς ἐντογγένουσι χρήσιμον, καὶ λαμπρὸν φανέσται, εἰ δ' ἀν ἐπιθέσαι τις δάκτυλον τῇ δοκιμασίᾳ τῇ σῇ. Πρόεισι δὲ μοι ἡ γράφῃ ἀπὸ τῆς Κρίστου καὶ Κωνσταντίνου τῶν Καيسάρων τρίτης ὑπατείας μέχρι τῆς ἑκτης; καὶ διακρίτης τῆς σῆς. Ἐδοξε δὲ μοι καλῶς ἔχειν, etc. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὡς γέγονεν, ὁ οὐ προφηταί, Καίπερ πρὸ πλείστων γενιῶν ὁπ γῆν καίμενο; σὺς ἀναφάνη, ἐν χρόνῳ κεκαρμένος, εὐθυρί; γενεάδα μετρίως καθημένῃν ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν... καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀλίγῳ ἐν βάθει ταῖς ὀφρῦσι καλυπτομένους. Hinc manifestum apparet integrum opus Theodori Anagnostae seu Lectoris, quod cum magno detrimento rei literariae amissum credebatur, Venetiis in bibliotheca sancti Marci delitescere. Sed de hac re pluribus alibi. Caeterum titulum supra dictum ita emendat Lambecius: Ἐκ τῶν Θεοδώρου Ἀναγνώστου φράσις τῶν περὶ Ἡμερίου χαρτουλαρίων, etc. Atqui nullus est morbus, nulla medicina adhibenda; obscurat enim potius auctoris mentem Lambecii castigatio, ut optime Combefisius admonet.

(63) Ἐμοῦ δὲ, φησὶν ὁ Θεόδωρος, etc. Ita ex codice Vaticano hunc locum emendat Lambecius.

τοὺς ἐξω τῶν ἀναβαθμῶν ὑπάρχοντας, δειλιάσα; Ἀ rei, dextro pede tractum cadaver eo coniecere tentabam, quo rei projiciuntur. Verum metu correptus, relicto ad ostium onere in magnam Ecclesiam profugi. Cumque misso nuntio rem enarrarem, nulla mihi fides habita est, quoad jurisjurandi religionem accessit; quod hoc solum mihi superesset quod agerem ad salutem. Defuncti igitur familiares, et imperatoris amici, mecum ad locum profecti, antequam ad viri cadaver accessissent, statum casum intentis oculis admirati sunt. Tum Joannes quidam philographus, per divinam providentiam, inquit, ita reperio in scriptis Demosthenis, ab hac statua virum illustrem necatum iri. A quo statim certior factus Philippiens imperator, statim eodem loco defodi jubet; quod etiam factum est, quia dissolvi statua non posset.

Ἰωάννης δὲ τις φιλόσοφος φησιν, "Ὅτι μὲν τὴν θεῖαν πρόνοιαν οὕτως εὐρίσκειν ἐν τοῖς δημοσίου; συγγραμμάσιν, ὑπὸ τοῦτου τοῦ ζωδίου ἀποκτανθῆναι ἔδοξεν ἄνδρα. Ὁ; καὶ παρ' αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ πληροφορησας καλεῖται καταχῶσαι τὸ αὐτὸ ζώδιον ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ· ὃ καὶ γέγονε, διὰ τὸ μὴ ἔχεισθαι καταλύτως. Ταῦτα, φιλόκαλε, μετὰ ἀληθείας ἐρευνῶν, εἴχου μὴ σισαλθῆναι εἰς παραπλάνην, καὶ ταῖς ἀρχαῖαις στήλαις, καὶ μάλιστα ταῖς Ἑλλησπελαῖς πρόσχε· θεωρῶν.

Θεοδώρου Ἀναγνώστου ἐστὶ συντομία γυναικῶν.

Βερῆνης γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίου ἀνωθεν τῶν βάθρων (65) ἐν κίονι χαλκῇ· ἐστὶ τῆς αὐτῆς ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον (66), πλησίον τῆς ἁγίας Βαρβάρας. Ἄλλ' ἡ μὲν πρώτη ἐν τῷ ἁγίῳ Ἀγαθονίῳ ἐστὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ζώντος ἐστὴ· ἡ δὲ ἀνωθεν τῆς ἁγίας Βαρβάρας, μετὰ τὴν τελευταίην Λέοντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ φυγὴν Ζήνωνος τοῦ

Anselmi Bandurii notæ.

(64) Διὰ τὸ ποτε καὶ τοῦτο, etc. Id est, quod hoc solum mihi superesset, quod ngerem. Fides si quidem dictis non est habita, testes nulli aderant, recurrendum igitur erat ad jurisjurandi religionem; quod sola canonica purgatio eum servare posset. Aliter vero hunc locum interpretatur Combesius, quod et mihi quandoque unum istud facinus constiterit.

(65) Ἀνωθεν τῶν βάθρων. Duas item Verinæ statuas recenset Anonymus noster, quarum unam stetitisse ait magis ad austrum vergentem quam sancti Agathonici templum, post ascensum graduum, non vero supra gradus ut placuit Chronographo, alteram e regione proxime S. Barbaræ templum in Artotyriano loco, seu Artopoliis, situm. Cæterum Codinus etiam loquens de hac Verinæ statua quæ austrum versus prope S. martyrem Agathonicum stabat, μετὰ τὴν ἀνοδὸν τῶν ἐκείνης βαθμίδων existitisse perhibet. Ita habet et Suidas v. Βηρόνη, ubi perperam Æmilios Portas interpretatus est: Βηρόνης τῆς γυναικὸς τοῦ μεγάλου Λέοντος δύο στήλαι ἦσαν. Verinæ magni Leonis uxoris due columnæ fuerunt; Nam hic στήλη non columnam sed statuam significat, qua significatione passim apud Byzantinos scripturas occurrit; quod autem hic statua non columnam sed statuam significet, ex ipso Chronographo manifesto evincitur: Βηρόνης, inquit, γυναικὸς Λέοντος Μεγάλου ἡ στήλη πλησίον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίου ἀνωθεν τῶν βάθρων ἐν κίονι χαλκῇ; scilicet, Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum in Agathonicum supra gradus columnæ æneæ insidens visitur.

(66) Ἐν τῷ Ἀνεμοδουρίῳ πρὸς νότον. Hæc optime conveniunt cum Anonymo nostro, qui proxime sanctæ Barbaræ templum in Artotyriano

loco seu Artopoliis situm, alteram Verinæ statuam stetitisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipso Artopoliis existitisse creditur. Illic vero Ἀνεμοδουρίον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas Choniates in narratione de statu is Constantinopolitanis, quas Latini, captivæ contractas, in monentiam conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum æream suam statuam supra columnam in sublimi æneo Tetracleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδῆριον, quasi ἀνέμων δῆριν, certamen scilicet ventorum, nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leonis Isauri Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρακέφαλον τέρας, ὃ δῆριν λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδοσίος πύργου· σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζωὸς πλαστοῖς κισσομηθένον πλαστοῖς τε καὶ καρποῖς; καὶ πόλεως, γυμνοὶ τε ἔρωτες ἵστανται προγελώντες ἀλλήλους ἡμίρωτες, καὶ τοῖς κατωτέρωσις ἐμπαιζόντες· ἄλλοι δὲ ἐποχιάζοντες ἐμπάλιν νίκην, σάλπγι; χαλκαῖς ἐμφυσῶντες ἀνέμους; χαλκῷ δὲ βράττας ὑψώθεν πικτόμενον, πνέα; λιγέας δακνύει τῶν ἀνέμων. Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentione ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans germinibus, fructibus, atque malis Punicis. Stant ei nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos inflant, et imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum cernit.

Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.

Verinæ Leonis Magni uxoris statua prope sanctum Agathonicum supra gradus in columna ænea erigitur. Ejusdem item in Anemodulio ad meridiem prope sanctam Barbaram. Ac prior quidem ad sanctum Agathonicum viro adhuc supersitie posita est. Quæ vero supra sanctam Barbaram post Leonis mariti mortem, et Zenonis generi fugam, cum scilicet Basiliscum fratrem suum coronavit,

loco seu Artopoliis situm, alteram Verinæ statuam stetitisse perhibet: siquidem Anemodulium in ipso Artopoliis existitisse creditur. Illic vero Ἀνεμοδουρίον pro Ἀνεμοδούλιον scriptum puto sive pro Ἀνεμοδῆριν; quomodo etiam apud Cedrenum scriptum reperio. Anemodulium graphice describit Nicetas Choniates in narratione de statu is Constantinopolitanis, quas Latini, captivæ contractas, in monentiam conflaverunt (a). Idem Nicetas lib. II in Andronico perhibet, habuisse etiam in animo Andronicum æream suam statuam supra columnam in sublimi æneo Tetracleuro, ubi nudi Cupidines pomis se invicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Cæterum id quod Anonymus noster, Nicetas atque alii Ἀνεμοδούλιον vocant, Cedrenus, Ἀνεμοδῆριον, quasi ἀνέμων δῆριν, certamen scilicet ventorum, nuncupat; ac Theodosio Magno ascribit, quod Leonis Isauri Anonymus noster et Codinus: ait enim pag. 323: Τὸ τετρακέφαλον τέρας, ὃ δῆριν λέγουσιν ἀνέμων, ἤγειρεν ὁ μέγας Θεοδοσίος πύργου· σχῆμα ζωγραφῶν, καὶ ζωὸς πλαστοῖς κισσομηθένον πλαστοῖς τε καὶ καρποῖς; καὶ πόλεως, γυμνοὶ τε ἔρωτες ἵστανται προγελώντες ἀλλήλους ἡμίρωτες, καὶ τοῖς κατωτέρωσις ἐμπαιζόντες· ἄλλοι δὲ ἐποχιάζοντες ἐμπάλιν νίκην, σάλπγι; χαλκαῖς ἐμφυσῶντες ἀνέμους; χαλκῷ δὲ βράττας ὑψώθεν πικτόμενον, πνέα; λιγέας δακνύει τῶν ἀνέμων. Quatuor pedibus suffultum opus, quod Contentione ventorum vocant, Theodosius Magnus erexit, pyramidis formam depingens, et fictilibus exornans germinibus, fructibus, atque malis Punicis. Stant ei nudi amores invicem sibi blande arridentes, et infra transeuntibus illudentes. Rursum alii adolescentes subsidentes æreis tubis ventos inflant, et imago ærea in sublimi volans, acutos flatus ventorum cernit.

(a) Hæc narratio Nicetæ Historiæ nunc subjicitur.

acclamante factione Prasina, *Verina orthodoxa Helenæ multi anni*. Erat enim orthodoxæ fidei ad-
dictissima,

Α γαρ βροῦ αὐτῆς, ὅτε Βασιλίσκον ἔσταζε τὸν ἀδελφὸν
αὐτῆς, κρᾶζοντο· τοῦ Ηρακλίου μέρους, Βερῆνης
ὀρθοδόξου Ἑλλήνης πολλὰ τὰ ἔτη. Ἦν γὰρ ὀρθό-
δοξος πάνυ.

De statua Euphemie Augustæ, quæ in tractu Olybrii erecta erat.

Euphemie uxoris Justinii Thracis statua posita
est in Olybrii tractu prope sanctam Euphemiam
(quam illa ecclesiam excitavit) in ascensu, quam
minima et auro oblita.

Εὐφημίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ Θρακῆς,
ἐν τοῖς Ὀλυβρίου πλησίον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, ἣ
τις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη (67), στήλη ἐν
ἀναβήσει, μικρὰ πάνυ χρυσέμβαφος ὑπάρχουσα.

De statu argenteis Eudoxie et ejus filiarum.

Eudoxie uxoris Arcadii ingens statua, et Pul-
cherie filie ejus aliarumque ipsius duarum filia-
rum, omnes argenteæ. Præterea ejusdem Eudoxie
altera in columna ænea, atque alia in Augustæis,
cujus causa Chrysostomus exsilio multatus est.

Εὐδοξία· γυναικὸς Ἀρχαδίου μεγάλη πάνυ, καὶ
Πουλχερίας θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ ἐτέρων δύο θυγα-
τέρων αὐτῆς, ἀμφοτέρων ἀργυρεῖ· ἔτι τῆς αὐτῆς
Εὐδοξίας ἐν κίονι χαλκῇ· καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Αὐ-
γουσταίοις (68), δι' ἣν ὁ Χρυσόστομος ἀνεσκαυάσθη.

De statua Arcadiæ Augustæ ad Topos erecta, necnon aliis Ariadnæ et Zenonis ad Chalces portam positis.

Arcadiæ secundæ Zenonis uxoris statua in gra-
dibus, qui vocantur Topi, ad ædes S. Michaelis
archangeli; quo loco Zeno judicium tulit de iis
qui ad Basilisci partes desciverant, locumque
ipsum secretum fecit. Insuperque prioris ejus
uxoris Ariadnæ, ipsiusque Zenonis ad regiam por-
tam Chalces.

Ἀρχαδίας γυναικὸς Ζήνωνος τῆς δευτέρας, ἐν
τοῖς πλησίον τῶν βάθρων λεγομένων Τόπων (69),
ἐν τοῖς τοῦ ἁγίου Ἀρχιεπιστάτου, ἔνθα Ζήνων
ἔκρινε τοὺς μετὰ Βασίλσκου, καὶ σέκρητον τὸν
τόπον ἱποκρίσας. Ἐτι τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς
Ἀριάδνης, μετὰ καὶ αὐτοῦ Ζήνωνος ἐν τῇ βασιλικῇ
πόλῃ τῆς Χαλκῆς (70).

De statua Pulcherie quæ in Chalce visebatur.

165d In eadem Chalce superius versus ambu-
lacræ, quod est ante palatium, inclytæ Pulcherie
cernitur statua.

Ἐν αὐτῇ τῇ Χαλκῇ πλησίον ἄνωθεν, Πουλχερίας
τῆς αἰοδίου, ὡς ἐν τῷ περιπάτῳ τῷ ἐν τῷ πα-
λάτιῳ ἔμπρὸς ὑπάρχοντι, ἄνωθεν τῆς Χαλκῆς.

De statu Constantini et Helenæ super Milliaris fornicem erectis.

Super fornicem Milliaris ad orientem, Constan-
tini et Helenæ statuæ; ubi etiam crux visitur in cu-
jus medio est Fortuna urbis.

Ἐν τῷ Μίλιῳ τῷ πρὸς ἀνατολὴν, Κωνσταντίνου
καὶ Ἑλένης, ἄνωθεν τῆς καμάρας· ἔνθα καὶ σταυρὸς,
καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ (71), τῆς πόλεως ἡ Τύχη.

Anselmi Bandurii notæ.

(67) *Ἦτις ἐκκλησία ὑπ' αὐτῆς ἐκτίσθη*. Eadem
sanctæ Euphemie Olybrii nuncupatam exstruere
cepit Eudoxia Valentiniani Junioris uxor; sed
cum illa acerba morte subita esset, Olybrius
Romanus dignitate magister, qui juxta habitabat,
eam absolvit: ita Codinus in Excerptis. Chronicon
Alexandrinum loquens de Olybrii, qui Romæ im-
perator appellatus fuit, et Placidia ejus uxore:
ὁὗτοι, inquit, κτίζουσι τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὰ
Ὀλυβρίου. Ex quibus apparet, ædem sanctæ
Euphemie Olybrii dictam, ab Euphemia Augusta
uxore Justinii Thracis instauratam tantum fuisse,
non vero de novo excitatam. In eadem autem æde
sanctæ Euphemie concilium celebratum esse anno
xxviii Justiniani scribit Theophanes pag. 194. Fuit
vero in ea monasterium virorum; nam Basiliscus
presbyter et archimandrita τῆς ἁγίας Εὐφημίας
τῆς ἐν Ὀλυβρίου subscript libello monachu-
rum ad synodum sub Hormisda, et Dioscorus
hegumenus interfuit concilio Constantinopolitano
sub Mena. Ceterum vide quæ de statua Euphe-
mie Augustæ, quæ erat ad hanc Ecclesiam,
habet Codinus in Excerptis.

(68) *Καὶ ἑτέρα ἐν τοῖς Ἀγουσταίοις*. Hanc
statuam Eudoxie, quam Chronographus in Au-
gustæo ponit, Socrates et Sozomenus argenteam
pariter fuisse docent, erectamque supra porphyre-
ticam columnam secundum latus meridianum ædis
Sophiæ, via duntaxat lata intercurrente, ante
domum magnæ Curie; ejusdemque causa Chryso-
stomum exsilio multatum fuisse; nam cum in
ejus conspectu ludi publici saltatorum et mimorum

ederentur de more, qui jamdudum invaluerat
colendi regias imagines, Joannes Chrysostomus
hoc contra religionem Christianam fieri existimans,
populum pro concione hac de re reprehendit. Quare
Eudoxia iis se perstrictam ducens, in exsiliū
Chrysostomum pellit.

(69) *Ἐν τοῖς πλησίον τῶν βάθρων λεγομένων
τόπων*. Topi Constantinopoli unde dicti, satis
aperte ostendit Anonymus noster; scilicet, Zeno
cum post biennium ingentibus copiis urbem ingres-
sus, magnæque populi ac senatus frequentia exce-
ptus esset, ac Armatus Basilisci præfectus cum
omni exercitu ad Zenonem transisset, Basiliscus
continuo una cum uxore et liberis in ecclesiam
antiquam S. Irene confugit. Quare Zeno voluit ibi
fieri loca judiciaria et ædes pro universo clero et
senatu, ac ubi omnes consedisset, condemnavit
Basiliscum, et in Limnas locum Cappadociæ re-
legavit. Et ob hunc judicium concessum locus
ille Toporum nomen nactus est. Vide Chron. Alex.
pag. 326.

(70) *Ἐν τῇ βασιλικῇ πόλῃ τῆς Χαλκῆς*.
Πόλαι βασιλικαὶ ex sunt quas regias a Latinis ap-
pellari diximus. Ceterum quas statuas Zenonis et
Ariadnæ ad Regiam Chalces portam Chronographus
ponit, has Anonymus noster in Chalce proxime
quasi ante palatium ambulacrum scutisse perhibet,
ubi etiam inclytæ Pulcherie, ac pedestres duas
exiguæ columnæ insidentes, Secundi philosophi
distichis ornatas, exstillsse ait.

(71) *Καὶ μέσον τοῦ σταυροῦ*. Quomodo autem
in medio crucis urbis Fortuna erat, pluribus ex-

De aliis statuis quæ in Milliaro positæ erant.

Ἐν τῷ αὐτῷ Μιλλίῳ Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου τοῦ μετὰ τὸν μέγιστον Ἰουστινιανὸν, καὶ Ἀραβίας θυγατρὸς αὐτῶν, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν (72) εὐμορφωτάτης πάνυ, χειρυσωμένη· Ἀρχαδίου καὶ Θεοδοσίου υἱοῦ αὐτοῦ ἐν τοῖς πλησίον Θεοδοσίου στήλης τοῦ πατρὸς, ἀμφότεραι ἐφ' ἱπποῖς· ὅτε καὶ σιτηρέσια ἰδὼθῃ πολλὰ, ἐξαιρέτως δὲ τῷ Πρασίῳ μίραι, κρίζοντο; τοῦ δῆμου, ὁ γένος Θεοδοσίου Κωνσταντίνος ἐνίκησεν.

De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant.

Ἐν τῷ τοῦ παλατίου τριβουναλίῳ, Εὐδοκίας γυναικὸς Θεοδοσίου τοῦ ἑγγόνου Θεοδοσίου (73), Μαρκιανοῦ τε καὶ Κωνσταντίνου· ἔνθα καὶ ὀρχήσεις πλείστα; ἔω; Ἡρακλείου, τοῦ τε Πρασίῳ καὶ Βενέτου μέρους γιγνώσκειν.

DEPI ΘΕΑΜΑΤΩΝ (74).

Θέμα α'.

Τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ κινετήρῳ τῇ χρυσοφόρῳ (75) ἀνδρῶν κελευθόν, χρυσέμβαρρον ἀγάλμα ὑπάρχον (ἔνθα τὸ ἔξαρτον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κατεσκευασθῇ) τὸ γονυκλινές, Ἰουστινιανὸς ἐστὶ, τοῦ κατὰ τὸ δεύτερον τὴν Κωνσταντινούπολιν τυραννήσαντος, καὶ πλησίον αὐτοῦ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσιήρου Γλιαδάρου (76), μετὰ τὴν ἤτταν Τιβερίου

A In eodem Milliaro, Sophiæ uxoris Justinī, Justiniani maximi successoris, et Arabiæ filiz eorum, atque Helenæ formosissimæ neptis eorum statua auro obducta. Arcadii item et Theodosii ejus filii haud procul statua Theodosii patris, ambæ equestres, in quarum dedicatione annonæ largitio splendida fuit, iis maxime qui Prasinæ factionis erant, acclamante populo, Theodosii soboles Constantinum viciit.

B Heraclii usque tempora persisterunt.

166 DE SPECTACULIS.

Spectaculum 1.

Simulacrum auro obductum in Basilica Cisterna auro laqueata (ubi Heraclii imperatoris Examum constructum est) virili specie in genna provolutum, Justiniani est, secundo Constantinopoli tyrannidem exercentis, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari, devicto Tiberio Apsimare; quando et Philippicus 167 eodem ipso in loco Basilicæ

Anselmi Bandurii notæ.

ponit Anonymus noster, scilicet in medio cruels erat catena clausa, atque magis consecrata, ut nimirum, quousque illa catena integra maneret, urbs omnium gentium victrix esset, et ab hostium incursionibus libera; ita ut eam nec adire nec ledere possent; sed statim quasi victæ retrocederent. Quis vero hæc superstitionis et pene ethnici ritus non videt?

(72) Καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῶν. Ita restitui-mus; omnes siquidem mss. habent αὐτοῦ vel αὐτῆς. Codinus καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτοῦ. Cod. Reg. 4, καὶ Ἀράδας τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἑλένης ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Reg. 2, Ἀρήδας. Suidas vero, καὶ Ἀραβίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ Ἑλένης τῆς ἀνεψιᾶς αὐτῆς. Chronographus item noster nonnihil diverse. At quidem utrobique legendum puto αὐτῶν. Helena quippe filia fuit Baduarii Curopalatæ et Arabiæ, Justinī Junioris et Sophiæ filiz. Neptis itaque fuit Helena utriusque, non vero consobrina, ut vertit Lambecius.

(73) Τοῦ ἑγγόνου Θεοδοσίου. Mæle Combefissius legit τοῦ ἑγγονος Θεοδοσίου, et pejus interpretatur: In palatii tribunali statuas collocatæ erant Eudociæ uxoris Theodosii, et ipsius Theodosii, et Marciani, etc. Τοῦ ἑγγόνου lego et sic interpretatus sum: In tribunali palatii Eudociæ uxoris Theodosii, alterius Theodosii nepotis, item Marciani, etc.

(74) Περί θεαμάτων. Philo Byzantinus scripsit περί τῶν ἐπὶ θεαμάτων τοῦ κόσμου, hoc est, ut interpretatur Vitruvius, de septem orbis spectaculis. A. Gellius item lib. x, cap. 18, septem omnium terrarum spectacula vocat. At apud Chronographum et Codinum θεάματα dicuntur simulacra et statuas, et cætera id genus ἔργα περιφανέστερα.

(75) Τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ κινετήρῳ τῇ χρυσοφόρῳ. Ita quoque Lambecius et Combefissius legunt; corrupte enim in mss. habetur, δὲ ἐν τῇ βασιλικῇ στήλῃ τῆς χρυσοφόρου, etc. Anonymus vero noster ita habet: Εἰς δὲ τὸν τῆς βασιλικῆς

χρυσόφορον ὀπίσω τοῦ Μιλλίου, ἣν ἀνδρῶν κελευθὸν ἀγάλμα χρυσέμβαρρον, ἔνθα ἦν τὸ ἔξαρτον Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως; καὶ γονυκλινές Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, etc. id est, In ea parte ipsius basilicæ pone Milliarium, quæ auro laqueari aperta est, stabat statua virilis inaurata, ubi etiam visabatur Examum Heraclii imperatoris, ac genuflexa Justiniani tyranni statua, etc. Igitur præter statuum Justiniani genuflexam stabat altera auro obducta.

(76) Ἡ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀδελφῆς Βουσιήρου Γλιαδάρου. Perperam hæc Combefissius legit et interpretatur, ac prope eum, uxoris ejus et sororis, uxoris Buseri Gliabari. Putat quippe legendum, καὶ τῆς ἀδελφῆς, non Chagani, sed vel ipsius Justiniani, vel Theodoræ ejus uxoris, ἢ Βουσιήρου Γλιαδάρου, quæ uxor fuisset Buseri Gliabari; eoque, inquit, forsitan nomine statuum meruisset, quod cum sorore fratris insidias marito detexisset. At non animadvertit vir doctus hanc conjecturam non coherere subsequentibus; siquidem paulo infra habet Chronographus: Νάκτα οὖν οὐκ ὀλίγα ἔκαζε ἰδὼθῃσαν, ἔνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ego vero nullam medicinam adhibendam esse puto, ubi nullus adest morbus; sicque interpretatus sum, ac prope eum uxoris ejus, sororis Buseri Gliabari. Bis quippe nuptias inisse Justinianum Rhinotmetum constat: at prioris uxoris ex qua filiam procreavit, nomen ac familiam non produnt scriptores. Altera fuit Theodoræ, Buseri, vel ut alii scribunt, Buseri Chazarorum chagani seu ducis filia, quam tum demum duxit cum in exsilio agens, paulo antequam imperium reciperet, ad eundem Chaganum, insidiis Chersonitarum petitus, profugit. Verum cum Chaganum una cum Apsimaro sibi insidias struere comperisset, ab eo clam decedens, filiam patri remisit, sed haud diu post recuperato imperio Terbelis Bulgarorum principis ope uxorem cum filio Tiberio in urbem revocat, utrumque corona donat. Vide S. Niceph. CP Breviar. Hist. pag. 124 et seqq. edi-

auro laqueatae abrogatus est: ubi plerumque Terbelis Bulgarius Gliabarus et Chazarus sederunt. Ibi non paucæ pacte pecuniæ datæ sunt, quo loco item tyranni et uxoris ejus statuae sunt. Inter quas stat elephas tantæ magnitudinis, ut asserentibus belluarum custodibus nullus majore mole elephas reperitur. Elephas autem ille a Severo Caro Graeco effectus est ad spectaculum, ut aiunt. In illa quippe Basilica auro laqueata statutum fuerat ut elephas consisteret ad ostentum singularissimum. Collem enim esse aiebant ante partem graduum octoginta duorum, ubi et schola custodum urbis exercebatur. Ibi, ut narratur, Carcinelo argentario, iniquis lancibus vendenti, elephas molestiam creabat, ita ut ille gubernatori elephantis plerumque interminatus sit, additis etiam necis inferendæ minis, nisi elephantum, qui sibi tabernam evertēbat, cohiberet. Ille vero quod oleum convehēret, elephanto imperare non poterat. Quem tandem occisum iniquus argentarius, elephanto devorandum apposuit. Bestia vero nonnulū cunctata, illum quoque interemit. Quo audito Severus, hostias bestiae non paucas obtulit: atque eo ipso loco confecta statua fuit, ubi etiam Hercules multis hostiis et sacrificiis cultus fuerat. Uique multo

Α τοῦ Ἀφίμαρου ὅτε καὶ Φιλιππικὸς ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χρυσοφόρου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη (77), Τερβελὶ τοῦ Βουλγαρίας ἐκείτῃ (78) πολλάκις καθίσταντο, καὶ Γλαβάρου Χαζάρου· πάλιν οὖν οὐκ ὀλίγα ἐκείσε ἐδόθησαν, ἐνθα αὐτοῦ τοῦ τυράννου καὶ τῆς γυναικὸς τὰ ἀγάλματα. Ἐν οἷς ἑλέφας ἰστάται παρμεγέθους, ὥς οἱ θεοκινδύεσθαι ἡμῖν ἐδιδάσκων, μὴ γενέσθαι ἐπάνω αὐτοῦ θ' μέγεθος τῶν ἐλεφάντων· τῶν δὲ μεγάλων ἔως οὕτως. Ὁ ἑλέφας ὑπὸ Σιδήρου τοῦ Καροῦ Ἑλληνοῦ ἐτυπώθη θέαμά τι, κατὰ τὴν παράδοσιν. Ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ χρυσοφόρῳ βασιλικῇ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν εἰς θέαμα ἐξαίσιον. Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους (79) τῶν ἀναβαθμῶν τῶν οὐ' ἕλεγον, ἐνθα καὶ σχολὴ φυλάττονται πολλοί. Ἐν αὐτῷ δὲ φασὶ τὸν ἐλέφαντα παραμένειν Καρκινῆλῳ ἀργυροκόπῳ ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς (80) τὴν πρᾶσιν ποιούμενῳ· ὥστε διατρέποντι τὸν ἐλέφαντα, φασίν, ἀπειλεῖν, ὅτι καὶ ἵπποβαίτο τοῦτου τὸ σκῆμα· καὶ πολλάκις διαβεβαιωσαμένου θάνατον τῷ θεοκινδύεῳ, εἰ μὴ τοῦτον κρατήσκειν (81)· αὐτὸς δὲ διὰ τὰ βαγύλας ἐλαιόφορους κρατῆται οὐκ ἐνεδίδου· ὃν καὶ φωνεύσας ὁ αὐτὸς ζυγοπλάστης, τῷ ἐλεφάντι εἰς βρῶσιν προέθηκε· τοῦ δὲ θηρίου ἀτιθάσσου ὄντος, καὶ αὐτὸν ἐξηνάλωσεν. Ὁ καὶ Σιδήρος ἀκούσας, θυσίας· τῷ θηρίῳ οὐκ

Anselmi Bandurii notæ.

tionis Petavianæ; Theoph. pag. 314. Hinc corrigendi sunt Anonymus noster et Codinus ceterique recentiores, qui, cum de S. Anna Deuteron cognominata loquuntur, Justinianum Rhinometum profugisse ad Terbelim Bulgarorum principem perhibent, qui filiam suam Theodoram ipsi in uxorem dedit, et insuper quindecim millia milijum subministravit; nam non Terbelis Bulgarorum principis filiam Theodoram fuisse, sed Buseri Chazarorum ehangani sororem satis constat ex laudato S. Nicephori loco, necnon Theophane ac Chronographo.

(77) Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τῆς χρυσοφόρου βασιλικῆς ἀπεδοκιμάσθη. Philippicus, cum Liennium et menses aliquot imperasset, ipso die natalis urbis editis Circensibus ludis, post prandium in palatio meridians a conjuratis capitur, et ad Circum ductus oculis privatur. Vide S. Niceph. pag. 150. Quod autem hic S. Nicephorus Sabbato Pentecostes γενέθλιον τῆς πόλεως illo anno incidisse tradat, impossibile omnino est, cum in Menologio Græcorum ad xi Maii notetur τὸ γενέθλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Oportet itaque hoc anno Pentecosten in Maii xi incidisse. Annus a fastorum conditoribus Christi dccxii statuatur, ind. xi, cyclo lunæ xi, cyclo solis Constantinopolitano xvii, epactæ solis vi, luna xiv, Aprilis xv, quæ cum concurrentibus dat feriam vii. Ideo postridie xvi ejusdem mensis Pascha, cyclo solis Romano xxii, ind. A; Pentecoste vero Junii iv, longe post xi Maii. Sed neque ante hunc annum præterquam a. dccxii, Pentecoste in Maii xi incidit; neque post, nisi tantum a. dccxxvi, ut ex Bedæ ac Dionysii Cyclis patet. Proinde falsum τὸ γενέθλιον Constantinopoleos ipso anno in Sabbatum ante Pentecosten incidisse. Vide doctissimi Petavii Notas ad laudatum Nicephori locum.

(78) Τερβελὶ τοῦ Βουλγαρίας ἐκείσε, etc. Terbelim Bulgarorum principem extra Blachernarum luænia stationem habuisse perhibet Nicephorus noster; ubi etiam omni honore ac munificentia a Justiniano exceptum scribit: Τῶν δὲ Βουλγάρων ἀρχόντα Τερβελὶν ἐξω τείχους Βλαχερνῶν σκηνοῦμενον πολλὰ φιλοφρονησάμενος; τῆς αὐτοῦ παραγινόμενος

πρὸς αὐτὸν χλαμῖδα τε περιβάλλει βασιλικὴν, καὶ Καίσαρα ἀναγορεύει. Καὶ συμπάρεδρον ποιησάμενος προσκυνεῖσθαι σὺν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκέλευε. Καὶ πλείστα παρασχόμενος δῶρα πρὸς τὰ αὐτοῦ ἐξέπεμψε. Præterea Justiniano secundum imperatore statua Valentini argentea, examum tenens in dextera argenteum, ad pactam Barbaris pecuniam solvendam a Curio protectore ablata est forsitan hæc quoque Bulgariæ data, testatur idem Chronographus supra cum de Modio, Codinus item pag. 35, de eadem re loquens.

(79) Ὅρον γὰρ εἶναι πρὸς τοῦ μέρους, etc. Collem ibi existisse referunt Anonymus noster et Codinus. Combefissius legit: Ὅρον γὰρ εἶναι πρῶτον μέρος, et interpretatur, Metam enim esse aiebat primæ partis graduum octoginta duorum. Hæc quidem lectio mihi non probatur: at ejus conjectura mihi arridet, ὅρον scilicet pro ὅρον legendum. Forum sane rerum venalium ibi existisse sequentia denotant, quod argentarii taberna illic esset, quod elephas onera convehēret, quodque illic schola custodum urbis exercebatur; nam milites in Foro collocari solitos superius docuit Chronographus; ἔδα; γὰρ, inquit, τὰ τοῦ φόρου παρ' αὐτοῖς φυλάττεσθαι: quo in foro terribilem elephantis statuam existisse perhibet; nam eadem ac eodem in loco ignoratur, sed certe hand procul.

(80) Ἐν πλαστοῖς ζυγοῖς. Ita Lambecius et Combefissius ex Suida emendant; perperam quippe in ms. legitur, ἐν πλατῶς. Anonymus noster habet, ἐναντίος ζυγός; et paulo post argentarius ζυγοπλάστης appellatur ab eodem Anonymo, necnon a Suida ubi Portus jure merito a Lambecio et a Combefissio reprehenditur, quod utrobique male interpretetur, qui in libris a se factis venditionem faciebat.

(81) Κρατῆσαι. Scribere inscitia κρατῆσαι in ms. legitur; sed plura hujusmodi, ubi manifestus scribæ error apparebat, nulla addita nota emendavimus, a supervacaneis quippe notis quantum libuit, abstinuimus; neque res ab aliis illustratas illustrare aggressi sumus, nisi aliquid inde novi et inobservati nobis appareret.

δίδας προσήνεγκαν. Ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ τόπῳ παρευ-
θι· καὶ ἀπετυπώθησαν· ἔνθα καὶ Ἡρακλῆς ἐλα-
τρεῦθι, παμπόλλας θυσίας δεξάμενος; καὶ ἐν τῷ
Ἱπποδρομίῳ μετετέθη (82) εἰς θεάμα τι μέγιστον.
Τὸ δὲ πρότερον ἀπὸ Ῥώμης ἐπὶ Ἰουλιανοῦ ὁπατι-
κοῦ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον εἰσῆλθον, μετὰ καρούχας καὶ
νηδὲς καὶ στηλῶν δώδεκα. Αὕτη, φασίν, ἡ ἱστορία
τοῦ θεάματος Σευήρου ἡ ξένη γέγονεν ἐπὶ Ἀνθί-
μου ὁπάτου· οὗτινος τὰ Ἀνθίμου κατὰ τὴν κέλουςιν
Νουζαμήτου ὁπάρου τῆς πόλεως τοῦ ἀπὸ Παρσῶν ἀντὶ
καὶ Ἀντίου, καὶ ἕως τῆς σήμερον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἐν παρῶν προτίθεται θέαμα.

ΘΕΑΜΑ Β'. Τῶν ἐν τῷ Ὀρέφ Μιλίῳ.

Ἐν τῷ Ὀρέφ Μιλίῳ, Ἡλίου ἄρμα (83) ἐν τετρα-
σιν ἵπποις πυρίνοι; ἱπταμένοις παρὰ δύο στηλῶν
ἐκ παλαιῶν χρόνων ὑπῆρχεν, ἔνθα Κωνσταντίνος
εὐφημίσθη (84) μετὰ τὸ νικῆσαι Ἀζώτιον, καὶ
Βύζαν καὶ Ἀντην, κρδζοντος τοῦ Βενέτου μέρους.

... Ἐλίας καλίντορον ἱμαδὸν ἔλθῃ,
Ὡς δὲ δὲς ἡθήσας μαινεῖται ἐν σταδίοις·

τοῦ δὲ Πρασίνου μέρους λέγοντος, Οὐ χρῆζομέν
σε, λωδὲ· οἱ θεοὶ ἀνώτεροι αὐτοῦ ἔλθον. Τοῦ δὲ
Ἡλίου ἄρματος κατενεχθέντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ,
δορυφορούμενον εἰσφει στηλίδιον καινὸν παρὰ Κων-
σταντίνου κατασκευασθὲν ὑπὸ Ἡλίου φερόμενον,
Τύχη πόλεως· ἐν βραδείῳς πλείστοις εἰς τὸ στάμα
εἰσφει, καὶ ἔλαβεν ἄλλα παρὰ τοῦ βασιλέως Κων-
σταντίνου, καὶ στεφανωθὲν ἔξφει, καὶ ἐτίθετο ἐν τῷ
Σανάτῳ, ἕως τῶν Γενεθλίων τῆς πόλεως. Ὑπὸ δὲ
Ἰουλιανοῦ, διὰ τὸν χαραχθέντα σταυρὸν, ἐν αὐτῷ
βοθύνῳ, ὅπου τὰ πλείστα θεάματα, καὶ αὐτὸ παρ-
εδῶν.

ΘΕΑΜΑ Γ'. Τῶν ἐν τῷ Φόρῳ.

Βαλμασά κεντυρίων φίλος εἰδὼλον πᾶν κατέχευε
τὸ εἶδημα τοῦ Φόρου (85) ὥρολογίου, θέας χάριν,
ὡς εἶπεν· ὡς δὲ ἐν τῷ δοκεῖν μᾶλλον ἔνεκα τοῦ
κλέμματος (86) καὶ τοῦτο ποιήσας (87), ἔκλεψε τὸ
Παλλάδος εἰδὼλον ἀργυροῦν. Καὶ τὰ βαλάντια
Ἀσκληπιωδῶρου (88) εὐρέθησαν τῶν τριῶν λιτρῶν

Anselmi-Bandurii notæ.

(82) Καὶ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ μετετέθη. Hanc
statuam ex ære caelatum fuisse, auctore Lysima-
cho, testatur Nicetas Choniates in Narratione de sta-
tuis Constantinopolitanis, etc.

(83) Ἡλίου ἄρμα. Ita ex Anonymo nostro resti-
tuimus. Perperam quidem legit et interpretatus est
Combesius: Ἐν τῷ Ὀρέφ Μιλίῳ Ἡλίου ἄρμα, etc.
In aureo Solis Miliario, jam inde ab antiquis tem-
poribus Jovis currus, etc. Ego vero Anonymi nostri
lectionem seculis sum, Miliarium aureum in nova
Roma adinstar veteris Romæ existisse scriptores
omnes perhibent. Nullus vero Miliarii Solis
meminit. De curru autem Solis, hoc est, statua Con-
stantini, capite radiato, qualem in nummis ejusdem
imperatoris videre est, loquuntur Chron. Alex., Ano-
nymus noster, Codinus et alii complures.

(84) Ἐνθα Κωνσταντίνος εὐφημίσθη. Ita ex
Suida restituimus. Perperam sane in ms. legitur,
Ἐνθα Κωνσταντίνος ὁ Μέγας εὐφημίσθη; nam Con-
stantinus hic non imperator, sed auriga celeberrimus
fuit in quem aliquot epigrammata exstant Anthologiae lib. v. Quia autem sequentes versus a
Chronographo laudati desumpti sunt ex epigrammate
in Porphyrium aurigam Venetæ factionis, putat

A magis spectaculo esset in Hippodromum invehitus
est; cum **168** prius Roma Byzantium Julia: o
consule cum carruca et nave ac decem aliis sta-
tuis translatus fuisset. Contigit vero stupenda hæc
spectaculi Severiani historia, Anthimo consule: cu-
jus Anthimi bona, jubente Nuzameto urbis Præfecto
Persa, pro pacta pecunia solvenda vendita sunt,
in diebus Byzæ et Antii, hodieque philosophan-
tibus ad experimentum hoc spectaculum prostat.

SPECTACULUM II. De iis qua in Aureo Miliario erant.

In Aureo Miliario jam inde ab antiquis temporibus
currus Solis trahente quadriga equorum ignei colo-
ris quasi volantium a duabus colūmnis visebatur: ubi
Constantinus post victos Azotium, Byzantem et An-
tem, Venetæ factionis his acclamationibus exceptus
est:

... Vertisti retro flagellum,
Ac velut bis pubescens, insanis in stadiis.

Prasina ex opposito factione dicente, Non te opus
habemus, injuriose; Dii illo superiores traxere. Solis
autem curru in Hippodromum deducto, statua illa
exigua, urbis scilicet Fortuna, quam Constantinus
fabricaverat, Sole vecta, multis braviis instructa
in Hippodromi tribunal veniebat, receptisque a
Constantino imperatore victoriæ præmiis, **169** in-
de coronata exhibat, atque in senatu usque ad
diem urbis natalem reponebatur. A Juliano autem
quod insculptam crucem haberet, in eam fossam
projecta et terra obruta est, in quam plurima quo-
que alia spectacula.

SPECTACULUM III. De iis qua in Foro exstant.

Balmassa centurio, idolorum studiosissimus, horo-
logii in Foro stantis involucrum spectandi causa, ut
aiebat, confregit; ut autem vero alimilius erat, su-
randi causa id egit: Minervæ quippe signum ar-
gentum furatus est, Asclepiodori quoque marsu-
pia trium librarum reperta sunt, item corona Cleo-

Lambecius pro Constantinus legendum Porphyrius.

(85) Τὸ εἶδημα τοῦ Φόρου. Corrupte in ms. le-
gitur τοῦ πόρου. De horologio Fori loquuntur Ano-
nymus noster et Codinus.

(86) Ἐνεκα τοῦ κλέμματος. Ita et Lambecius
legit. Perperam in ms. habetur, ἕως τοῦ κλέμματος.

(87) Καὶ τοῦτο ποιήσας. Vel καὶ τοῦτο ποιή-
σαντος, etc.

(88) Καὶ τὰ βαλάντια Ἀσκληπιωδῶρου. Hoc
perperam interpretatur Combesius: Esculapii quo-
que lances inventæ sunt trium librarum pondus: Βαλάν-
τια siquidem marsupia significant, nullibi pro lan-
cibus usurpatum reperi; neque Asclepiodorum pro
Æsculapio vel contra; nomina quidem propria sunt
omnino diversa: Asclepiodorum forsau pictorem
intelligit, qui ætate Apellis floruit. Olymp. scilicet
cxii. Hunc in symmetria mirabatur ipse Apelles.
Quod autem marsupia ipsi Chronographus attri-
buit, hinc fortassis fabule origo, quod Asclepiodo-
ro huic Mnason tyrannus pro xii diis dederit in sin-
gulos minas treceas: testis est Plinius. Sed istæ,
mi lector, conjecturæ: ænigma ænigmate solvitur.

patre ex smaragdis colore alabastrino. Re cognita, imperator Constantinus centurionem morte damnavit. Etsi autem impudenter negaret, ac deos obtestaretur, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius Fori, ubi olim epulae ac prandia fiebant. Sclerus vero in alio fornice perpetratum non tacebimus. Maxentii mœchi simulacrum divinis honoribus illic colebatur; et quod multi idololatrarum ignorabant, Deus eques adorabatur. Quapropter Constantinus simulacrum evertit, ac eos, qui id temere ausi essent, capite muletavit. Ubi etiam Arius postea fœda morte periiit; qui cum blasphemata dicta Græcanicis pejora miser 170 pronuntiasset, quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet. Verum Alexander, vir divina scientia præditus, non prius cessavit quam illum fonestæ morti tradidit. Eodem loco, qui a fornice viginti novem palmos habet, sub religioso imperatore Theodosio, Arius marmorea statua effictus est quæ solo tantillum sublimior erat, ac cum illo Sabellius, Macedonius, Eunomius; ut eos qui præterirent tales sibi magistros adscribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, mercore, urina, sputo et lu-

Anselmi Bandurii notæ.

(89) Καὶ ἡ κορώνη Κλεοπάτρας. Κορώνη et κορώνη, et κορώνη et κορώνη recentioribus Græcis pro corona accipitur. Vide Durangii Gloss. med. et inf. Græc.

(90) Τὸν αὐτὸν κεντούριον. Scribæ mendum τὸν αὐτὸν κεντούριον, ut et Lambecius animadvertit.

(91) Ἐνθα τὰ δριστα τὰ πρῶτα ὁπῆρχον. Id est, capite truncatus est in uno e gradibus ipsius fori, ubi olim epulae ac prandia fiebant. Loquitur hic forsitan Chronographus de tribunali in Foro Constantini, quod in regione tertia statuitur in veteri orbis Descriptione, ac proinde eidem usui deserviebat, quo tribunal novemdecim accubitorum sui acubituum, ejus descriptio habetur apud Luitprandum lib. vi Hist. cap. 3: Est domus, inquit, juxta Hippodromum, aquilonem versus, mira et altitudinis et pulchritudinis, quæ Decagenna cubita vocatur. Quod nomen non abs re, sed ex apparentibus causis sortita est Δεκα enim Græce, Latine decem, ένναια novem, cubita a cubando, inclinata vel curvata possunt dicere. Hoc autem ideo, quoniam quidem decem et novem mensis est ea, quæ secundum carnem est. Domini nostri Jesu Christi Nativitate apponuntur: in quibus imperator puriter et contrivæ non sedendo, ut cæteris diebus, sed recumbendo epulantur: quibus in diebus non argenteis, sed aureis vasis ministratur.

(92) Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου. Ita etiam Lambecius et Combefisius legendum putant. Corrupte scribitur in ms. τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου. Quantus enim erat Maxentius in rapiendis constuprandisque aliorum uxoris testatur Euseb. lib. viii, ubi hæc de eo leguntur cap. 26, μοιχὸς καὶ παντοίας ἐπιτελῶν φθοράς. Cæterum nimis scrupulosus videtur Combefisius, qui pro Μαξεντίου Maximini scribendum censet, eo quod Maxentius propensior in rem christianam esset, Maximinus vero Græcanicæ superstitionis vindex acerrimus Christianisque iniquior. Quandoquidem Maxentius initio, populi demerendi gratia tantum, Christianis favere visus est, ac persecutioni modum adhibuit: at mox in omni se crudelitatis ac flagitii genere volutavit. Testatur Euseb. eodem lib. cap. 14; Optatus item lib. 1.

καὶ ἡ κορώνη; Κλεοπάτρας (89) κατασκευασθεῖσα σμαραγδινὰ πᾶν ἄλδαστρος. Τοῦτο γινώσκει δὲ βασιλεὺς Κωνσταντίνος, τὸν αὐτὸν κεντούριον (90) Βαλμασὰ ἐπετίμησεν ἄξιον θανάτου. Τοῦ δὲ ἀναίσχυντοῦτος, καὶ θεοὺς ἐπικαλούμενου, ἀπετίμηθαι εἰς ἐν τῶν σκαλίων τοῦ αὐτοῦ φόρου, ἔνθα τὰ δριστα τὰ πρῶτα ὁπῆρχον (91). Τὸ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ καμάρᾳ γεγονὸς ἄθεσμον οὐ σιωπήσομεν. Τὸ τοῦ μοιχοῦ Μαξεντίου (92) εἰδωλον ἔκλειπε προσκυνοῦντο λατρεύοντες, καὶ τοῖς πολλοῖς εἰδωλόταταις ἀγνοοῦμενον, θεὸς ἱπποσύνης ἱλατρεύτο· διὰ Κωνσταντίνου; αὐτὸ μὲν κατέβαλε· τοὺς δὲ τοῦτο τοιμήσαντας ἀπεκατέλειπε. Ἐνθα καὶ Ἀρειος μετὰ ταῦτα τὸν μισρὸν θάνατον ὀπίστη, χεῖρονα Ἑλλήνων βλασφημῆσαι ἀποτομήσας ὁ δειλίαις, μετὰ λιτῆς καὶ τιμῆς (93) τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως τῇ βασιλικῇ χειρὶ καθαρπάσαι βουλόμενος. Ἀλλ' οὐκ Ἀλέξανδρος ὁ πολὺς ἐν θεογνωσίᾳ τοῦτο παρῶν... (94) ἕως τῇ ἐλευθέρῃ θανάτῳ τοῦτον παρέδωκεν. Ἐν αὐτῇ τῇ τόπῳ (95) ἀπὸ τῆς καμάρης ἕως καὶ παλαιστὰς ἔχοντι, ἐπὶ θεοφιλοῦς Θεοδοσίου ἀπετυπώθη Ἀρειος ἐν μαρμάρῳ συγγεινῶντι τῇ γῇ, καὶ σὺν αὐτῇ Σεβέλλιος, Μακεδόνης, Εὐνόμιος, πρὸς αἰσχύνῃ τοῖς διαρχομένοις; (96) σφρατρίζειν

(93) Μετὰ λιτῆς καὶ τιμῆς. Scilicet, quando cum comitatu et pompa Constantinopolitanum thronum, imperatoria manu stipatus raptum procederet. Perperam interpretatur Combefisius, supplicationis pompa ac honore Constantinopolitanam sedem imperatorie abusu potestatis armata manu atque vi esset rapturus. Neque hic λιτῆ supplicationis pompam, seu supplicationem, ut putat Combefisius, significat, aut processionem ecclesiasticam, qua notione in Euchologio et passim apud scriptores occurrit, sed pro comitatu et pompa sumitur, ut manifeste ex Cedreno liquet pag. 296: Τῇ γὰρ ἑξῆς ὁ ἀνίστασθαι μετὰ φαντασίας καὶ γαυριάματος εἰς τὴν ἐκκλησίαν προερχόμενος, ἐπαυθὲν ἐν τῷ φόρῳ πλησίον τοῦ λεγομένου Σανάτου ἐγένετο, τῆς γαστρός νυξάσης αὐτὸν, τοῖς ἑκείσε ἀφαιδρωσὶν ὀποχευομένους, ἀγγελικῇ κατασπένται χειρὶ, τῆς τε κοιλίας αὐτοῦ καὶ τῶν σπλάγχων σὺν τῇ ψυχῇ βαγέντων καὶ εἰς ἀφαιδρῶνας καταβιβέντων. Nam Arius cum postridie magno cum fastu et ostentatione ad ecclesiam procederet, cum in Foro non procul a curia abesset, ventis stimulantibus ad latrinam abiit: ibique ab angelo scitus, intestino in latrinam egressus atque exanimatus est.

(94) Τοῦτο παρῶν. Lego παρέσχεον, scilicet Alexander, Constantinopolitanus episcopus, cum ei ab imperatore mandatum esset, ut Arium in Ecclesiam reciperet, anxius, ut par erat, animi, totam noctem ad Dominum precibus fuscis Arium præsumpserat, testatur Cedrenus laudato loco.

(95) Ἐν αὐτῇ τῇ τόπῳ, etc. Locus forsitan ille de quo loquitur Anonymus noster, cum de statua Fortunæ urbis, quæ a Juliano in foveam projecta est, quod crumen capiti insculptam haberet; ἔνθα Ἀρειος, inquit, τὸν ἐχθιστον θάνατον ἀπὸ τῆς καμάρης τοῦ φόρου τοῦ Σανάτου ἀπέδωκεν· τῷ καὶ οἱ παρερχόμενοι ὄψα καὶ χόψα ἐτίθουν αὐτῷ τῷ ἐχθιστῷ Ἀρείῳ.

(96) Πρὸς αἰσχύνῃ τοῖς διαρχομένοις. Id est ut eos qui præterirent iussu sibi magistratos ascribere puderet; utque ii qui Filio honorem detraxerant, mercore, urina, sputo et ludibriis deturparentur. Combefisius vertit, ad eorum probum, qui sibi hos ridiculare student; et ut ii qui Filio honorem detraxerant,

τούτους, καὶ κόπρην καὶ οὐρίην καὶ ἐμπύσματι, καὶ ἀτιμίαι· ὁνειδίζεσθαι τοὺς τῶν ὕλιν ἀτιμήσαντας. Ἄτινα καὶ καθορῶνται σῶα ἔω· τῆς σήμερον, τοῖς τὰ γεγραμμένα παρ' ἡμῶν μετὰ φιλοσοφίας καὶ πόνου διερευνῶσι.

ΘΕΑΜΑ Δ'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπολίοις πόροις (97) ὑπάρχον.

Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου (98) οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμίσει περιφέρων, ὡς οἰκοθεν μυρμηκία λατρεύειν ἐπιχειροῦν, τοῖς θεωρεῖν κατὰ πᾶν ἐθέλουσι, τοῖς πᾶσι προδύκετο· ταοῦ δὲ καὶ ἀετοῦ καὶ λεαινης, λαγωῦ τε καὶ κριῶν κάρα, καὶ στρουθῶν, καὶ κορωνῶν καὶ τρυγόνος, μυδρὸς καὶ γαλῆς, καὶ δαμάλεων ἱμαῖουσαι, καὶ Γοργονίδες δύο ἀμφότεραι ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, ἡ μία τῇ ἐτέρᾳ κατ' ὄψιν βλέπουσα, ἀπὸ μαρμάρων, ἀναγεγλυμμέναι, τὰ φουραθέντα κάτω τῶν αὐτῶν πόρων ἦτο Ἀρτοπολίων, θάλας τοῦνεκεν Κωνσταντίνου δρᾶμα. Ἄλλὰ γὰρ καὶ Βούλγαρος ὑπὲρ βοδρὸς καθαρὸς ὑπάρχων, ὡς τῇ γῇ διορύττειν ἐθέλειν τοῖς ὄρωσι θέαμά τι μέγιστον. Διδέκετο δὲ τοῦτο ἔως τῶν πολλῶν, καὶ μέχρι Ζήνωνος ἀρκίσαι τὴν ἱστορίαν. Γαληνὸς δὲ τις ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος ὑπάρχων, ὡς αὐτὸς ἐδίδασκεν, ἀπὸ χρονογράφων περαιωθεὶς, ἰδεοδαιώθη τὰς Γοργονίδας τὰς μαρμαρίνους, ἅτε τὴν μίαν ἐκ δεξιῶν, ἅτε δὲ τὴν ἐξ εὐωνύμων, ἱερογλυφικά τινα καὶ ἀστερονομικά ἐχίδνι συλλαβοῦσα· τῶν βασιλέων γράφειν τὰς ἱστορίας, Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου τοῦτο ποιήσαντος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ Γαληνοῦ ἐπὶ πλείστον συχνάσαντος, καὶ τοῖς ἀναγνώσμασιν τούτου προσέχοντος, τὰ μέλλοντα συμβαίνειν Ζήνωνι παρὰ Βερήνης ἐγέλασε. Καλλιστράτος δὲ τις, συρφετὸς μὲν τῷ γένει, κάπηλος δὲ τῇ ἀξίᾳ, ἐμβατεύοντι τῇ ἱστορίᾳ τῶν Γοργονίδων Γαληνῷ καὶ μάλιστα συχνῶς προσέχων μετὰ τὴν ἀνάκαμψιν Ζήνωνος τὴν ἀπὸ Ἰσαυρίας τὸ δεύτερον, φατισταθείς ὁ αὐτὸς Γαληνὸς παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καλλιστράτου, τοσούτους ἐμπαιγμοὺς ἐπ' ἐνιαυτοῦ καὶ βολίδας ὑπέμεινε, ὥστε μέχρι τέλους τὸ πέρας ἐν τῇ αὐτῇ Ἀρτοπολίων καλενδία, ἐν αὐτοῖς τοῖς ζωδιακοῖς τετραπόδοις καὶ πετανοῖς Ξελεντίου ὑπ' ἀρχόντος ξίφει ἀποκεφαλίσθηναι, κρέξαντος τοῦ Πρασίνου μέρους καὶ τοῦ ὄχλου, Δικαία ἢ κρίσις. Ἀριστέλης δὲ φιλόσοφος ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ τόπῳ τοιῦδε, ὃ καὶ φαίνεται ἔω· τῆς σήμερον, Γαληνοῦ θηρία, ἀδικία γεμομένη Ζήνωνι· καὶ τυκώσας τὴν γραφίδα, ἀπὸ δὲ ἐν Χερσῶνι, καὶ ἐσώθη ἔω· τῆς σήμερον.

Anselmi Bandurii notæ.

stercorum, urinarum, sputorum ludibrio prætereuntibus habeantur. ac dehonestentur. Hoc autem Lambecius ita legendum putat: "Ὅτε τοὺς διεργόμενους ἐπεδρίζειν τούτοις, καὶ κόπρην, καὶ οὐρίην, καὶ ἐμπύσματι, καὶ, etc."

(97) Τὸ ἐν τοῖς Ἀρτοπολίοις πόροις. Combessius loco πόροις legendum putat πόροις.

(98) Κυνάριον ἀπὸ μαρμάρου, etc. Hoc quidem sic legendum putat Lambecius, κινάριον ἀπὸ μαρμάρου οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμίσει περιφέρων, ὡς τεύχεος μυρμηκίας διατρεῖν ἐπιχειροῦν. Statuam, inquit idem Lambecius, naturæ describit, quæ innumeris mammis et omnigenorum animalium ca-

libris deurparentur. Quæ hactenus integræ conspiciuntur ab iis, qui scripta nostra philosophice et studiose scrutantur.

SPECTACULUM IV. De iis quæ in Artopolis existant.

Catellam marmoream multis mammis distribuendis muneribus præditam, confertim animantes adorare tentabant: quod iis qui considerare velent erat expositum, pavonis scilicet, aquilæ, leonæ, leporis, arietumque capita, passerum item, cornicum, turturis, muris et felis: itemque buculæ mugientes, Gorgones Juxta dextris et sinistris, obversa mutuo facie, ex marmore sculptæ. Quæ in Artopolis sculpta a Constantino ad spectaculum facta sunt. Sed etiam Bulgarus mundus 171 bovi insidens, qui quasi spectaculum videns maxime, humo defodi voluerit. Hæc multis temporibus constiterit, et usque ad Zenonem oculis contemplari licebat. Galenus vero quispiam medicus et philosophus, ut ipse docuit ex Chronographis mutuatus asseverabat, Gorgones marmoreas, quarum alia a dextris, a sinistris alia erat, hieroglyphicas quasdam et astronomicas viperulas continentes, imperatorum historias complecti, magno Constantino ejus rei auctore. Cum vero idem Galenus eo crebrius ventitaret, et lectioni attenderet, de iis quæ a Verina Zenoni eventura erant, in risum effusus est. Callistratus vero quidam ex infima plebe caupo, G. lenum Gorgonas sæpius adeuntem, easque assidue considerantem, apud imperatorem Zenonem ex Isauria secundo reversum accusavit: qui Galenus multa ludibria et plagas per annum sustinuit, donec tandem in ipsa Artopoliorum calendia, et ad ipsam quadrapedum animalium atque volucrum statuam, a Silenii præfecto capite plecteretur, clamante Prasina factione ac plebis promiscua turba, *Justum judicium*. Aristides vero philosophus ejusmodi nomen loco imposuit, hodieque manet, *Galenus bestia, Zenoni iniquitas attributa*. Scriptaque lamina, in Chersonem aufugit, hactenusque incolumis est.

Γαληνοῦ θηρία, ἀδικία γεμομένη Ζήνωνι· καὶ τυκώσας τὴν γραφίδα, ἀπὸ δὲ ἐν Χερσῶνι, καὶ ἐσώθη ἔω· τῆς σήμερον.

pitibus circumdata figuratur, quod quasi communis mater, omnia lacte suo nutriet. Posset etiam sic corrigi, ait ipse, hic locus: κινάριον ἀπὸ μαρμάρου οὐθατα πλείστα ἐν τῇ νεμίσει περιφέρων ὡς τεύχεος, id est, Statua marmorea plurimis mammis circumdata, quasi nævalis seu verrucis. Nam nævuli sunt cutis eminentiæ, quas Græci ἀκροχορδῶνα· vocant. Similiter Gellius lib. xii, cap. 1. *Au tu quoque, inquit, putas naturam feminis mammarum ubera, quasi quosdam nævulos venustiores non liberorum alendorum, sed pectoris ornandi causa dedisse?* Hæc autem Lambecianæ lectio, seu potius raturum castigatio nobis etiam arridet.

SPECTACULUM V. 172 Ad Amastriam Caracallae A ΘΕΑΜΑ Ε'. Τὸ ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ Καρχαδίου πρᾶσιτι.

Quod a Trajano spectaculum seu idolum Byzantiae urbis primum occurrit Megas et Glaucus: ex quibus Theodorus chronographus lectionibus clarus. Jupiter; Sol eodem in loco, marmoreo curru invectus. Jovis scuticam ferens, Aristides. Hercules, auriga recumbens, hoc Deum titulo donans, Apollo Pancratiastes. Ubi Cylli fluvius; Aetius, a Lyco impuro cultore adoratus. In eo testudine plenae avibus, et dracones octodecim. Acutius item philosophus idolorum antistes, uxoris immolator ac duorum liberorum; matris Aglaëdis et sororis Graphentiae. Eodem in loco daemonum [quippe regum] visiones afflatusque philosophis obtingunt; maxime si lingua semineve adulteris reges fuerint exitiosi. Idcirco ad nudam oculos conjicientes statuam, sideritimque herbam cochleari concalfacientes, atque naribus adurentes, regis amicos lactari; ac si forte ex his innotescere velit, divinum eos responsum accipere. Ingens pecuniae vis, praesertim denariorum humo defossa, quin et auri thesaurus, quod cum theatrum esset die Jovis, populus 173 conferta multitudine spectaculi admiratione defluxit, terrae motu, circa tempus Byzae et Antis, in ipsa cavea absorptus sit. Contigit vero cum necdum Constantinus Dei cultor Urbi innotuisset, sed Romae. Equi autem et aviculae, Galinduchii ducis sunt, quae ad Artemisii ignem hodieque conspiciuntur. Idcirco, quanquam multis laboribus tuae virtutis causa, vir probe, perfuncti, nihil tamen indigne tulimus.

De Foro Bovis.

Spectaculum quod in Foro Bovis positum erat, clare tibi describemus, quando id saepe saepius, vir

Anselmi Bandurii notae.

(99) Θεαμάτων ἦτοι εἰδώλιον, etc. Cum totum hoc caput seu spectaculum quintum non unico laborare mendo, sed undique, ut sicut, scateat ulceribus animadvertissem, a nova interpretatione manum submovendam esse duxi, ne et ipse mirificus chirurgus, τὸ κακὸν τῷ κακῷ τόμῳ; videar; interpretationem vero Combefisii, commodo lectoris consulens, qualiscunque sit, in medium attuli, non quod ipsa mihi probetur, sed ut ad manus, inquam, sit lectori. A notis quoque abstinemus, tum eadem de causa, tum etiam, cum res fere nullius momenti sint, tempus in his terere supervacaneum visum est. Notas si placeat ac conjecturas Combefisii et Lambecii videas. Ceterum de Amastriano, seu urbis tractu Ἀμαστριανοῦ nuncupato, necnon de stauis atque aliis monumentis quae eodem in loco steterunt, loquuntur Anonymus noster et Codinus, qui a stauis binis marmoreis duorum Amastrianorum, vel certe Paphlagorum, ibi defossis, locum sic appellatum perhibent.

(1) Γαλινδουχίου. Hic apposite afferenda sunt quae hac de re pereruditus Ducangius adnotavit, loquens de notis Combefisianis ad eundem locum. «Qui feliciter, inquit, opinor, pro Γαλινδουχίου legendum Παλινδουχίου, conjecit: sed quod hac voce intelligi Constantinum ipsum Ducam censet, non assentior; malim enim Pseudo-Constantinum

Θεαμάτων ἦτοι εἰδώλιον (99) τῆς Βυζαντίου πόλεως προτερεῖον ἀπὸ Τραϊανοῦ, Μικῆς καὶ Γλαύκος· ἐξ ὧν Θεόδωρος χρονογράφος ἀναρρώσθεις ἀναγνώσασιν. Ζεὺς, ἥλιος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἐν ἔρματι μάρμαρευδέτω. Ἀδὲς σκυταλίδης Ἀριστείδης, Ἡρακλῆς, ὁ ἀνακείμενος ἡνίοχος θεὸν ἐπιγράφων, Ἀπόλλων παγκρατιαστής. Ἐνθα ὁ ποταμὸς ὁ Κύτλου, Ἀέτιος ὁ ἀπὸ Λύκου μυκλατρευόμενος, ἐν αὐτῷ χελώναι μεστὰι ὀρνίθων· ἐν αὐταῖς δράκαιναί τε, καὶ Ἀκουντίος φιλόσοφος εἰδώλιον πρωτοστάτης, καὶ θύτης γυναικὸς καὶ δύο τέκνων, μητρὸς Ἀγλαΐδης καὶ ἀδελφῆς Γραφεντίας. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ δαιμόνων ἐπιστάται καὶ πτόσεις, αἵτε βασιλεῖων, τοῖς φιλοσοφοῦσι· μάλιστα ἐὶν πόρνοις εἰεν τῇ γλώττῃ ἢ τῇ σπορᾷ, οἱ βασιλεῖς δαίδηριοι. Διὰ τοῦτο τῷ γράμῳ προσεχέτωσαν ζωδιῶν, καὶ σιδηρέαν βοτάνην σὺν κοχλίῳ περιζέσαντες, καὶ τοῖς μυκτῆρσιν ὀπτήσαντες, γαλουχεῖται τοῖς φίλοις τοῦ ἀνακτοῦ· καὶ ἦν γνωστὰ ἐκ τούτων ἰσως θέλειται, εἰς αὐτοὺς γενέσθαι ἡμῖν. Πολὺς δὲ ἔργυρος καὶ μάλιστα θηναρίων κατέχουται κάτωθεν, αἵτε δὴ καὶ θησαυροὶ χρυσοῦ, οἱ θεάτρον ὑπάρχον, καὶ τοῖς πολλοῖς βλέπειν ἐν ἡμέρᾳ διδὼς θυσίας καὶ θαυμάζουσιν· σεισμοῦ δὲ γενομένου, ἀποθανεῖν ἐν αὐτῷ τῷ πῆλματι, ὡς ἐπὶ Βύζε καὶ Ἀντῇ, πρὶν Κωνσταντίνου τῇ πόλει, ἀλλὰ τῇ Ῥώμῃ, θεὸν γινώσκων ἐφάνετο. Οἱ δὲ ἱεροὶ καὶ αἱ κινύρες Γαλινδουχίου (1) τοῦ δοῦκος· αἵτινα καθορῶνται ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ ἑως τῆς δεῦρο· ὅθεν, φιλόκαλος, πολλοὺς κτήπους διὰ τὴν σὴν ἀρετὴν ὑπομείναντες, οὐδὲν ἡγανακτήσαμεν.

Τοῦ Βοός.

Τὸ δὲ ἐν τῷ Βοὶ θέαμα τρανῶς σοι ὁμοειζομεν, ὅπερ πλειστάνκις δι' ἐπιστολῶν ἡμῖν ἐστῆμανας δὴλόν

innui, qui, extincto ac caeso Duca, rursus eundem mentitus est, ita ut ea aetate Παλινδούκας Δούκας, quasi *redivivus Ducas* a vulgo appellaretur. Hanc conjecturam non minime firmant manus aerae, quae ad Horreum in Amastriano stetero, ἐπ' αὐτῷ τῆς ἀφίδος; τοῦ Ἀμαστριανοῦ, supra fornicem Amastriani, uti a nobis observatum ad Alexiadem pag. 385. Manus quippe istae aerae videntur fuisse *Palinduca* seu *Pseudoduca* istius, quae in rebellionis et sumptae de eo poenae memoriam, in Amastriano delictae sunt: non vero, uti nagantur Graeculi, quod supplicium truncationis manuum de aliquo falsis mensuris tendente sumptum designarent. Adhuc Anonymus haec omnia haecenus conspici ἐν τῷ πυρὶ Ἀρτεμισίῳ, ubi legendum, ἐν τῷ πυρὶ ἡμῶν seu *horreo*, α πύρρις, *frumentum triticum*: nam ad horreum stetero manus aerae. Sed cur Ἀρτεμισίῳ addatur, haud omnino constat, ut de vocis Κινύρας notionē, nisi referatur ad *equos*, qui in Amastriano stetero, ita ut de eorum genere fuerint, quos κινούρας vocabant, κακοῦργους, nempe ἱερούς, uti vocem hanc interpretatur Hesychius; cuiusmodi forte fuerit equus *Pseudoduca*, cum in hostium manus venit, cuius figura hic expressa fuerit. Haec Ducangius, cuius verba, commodo lectoris consulens, hic attuli.

τοι γενέσθαι, ὡ φιλόκαλε· Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραι-
ποσίτου (2) Κώνσταντος ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ οἰκοδο-
μηθῆναι γινώσκωμεν. Κάμινος δὲ παρμεγέθης
μεγάλη ἔω; ἡμῶν διασωθεῖσα (3), ἐνθα Ἰουλιανὸς
ὁ θεοστογῆς προφάσει τῶν καταδίκων πολλοὺς ἐν
αὐτῇ Χριστιανοὺς κατέκαυσε. Ἦν δὲ ἡ κάμινος
φέρουσα βοὸς χαλκοῦ παρμεγεστάτου θέαμά τι, οὐ-
περ κατὰ μίμησιν ἐν τῷ Νεωρισίῳ λιμένι κατετυ-
πώθη. Τῷ δὲ αὐτῷ βοὶ τῷ χαλκῷ ἐνεκεν καύσεως
παρηκολούθησέ τι μῶμον ἔω; Φωκᾶ τοῦ ἀναξίου
καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν (4), ὑπὸ
Ἡρακλείου χωνευθῆναι (5) τὸν βοῦν εἰς Ἀκουλα-
ταμίον (6), καὶ εἰς τὸν Πόντον περᾶσαι ἐνεκεν
στρατολογίας. Ἦν δὲ τὴν Ἀκουλάτῳ ἐν τῷ Πόντῳ,
σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ χρυ-
σῆμα· ὅπερ καὶ ἐνταῦθα σώζεται ἕως τῆς
σήμερον τοῖς ὁρώσιν, εἰς λεχμῖα χωνευτὰ σκυθρωπὴ
πᾶν.

Z'. Ἐκ τοῦ Μιλλου (7) θεάματος τοῦ ὀφφικίου
Διοσκόρου, ἐκ τῶν καθ' ὅραρ Μουρικίου Ἀδ-
τούστου.

*Οτι τὸ Σενάτον τὸ λεγόμενον τοῦ φόρου οὐδὲν
ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ (8) μόνον Σινάτου οἰκοδομή-
σαντος τὸν Σινάτον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ τριλιθὸν ζώ-

A studioso, missis ad nos litteris efflagitasti. Novimus
sane Valentinianum Constantis imperatoris sacri
cubiculi præpositum in Hippodromo illud ædificas-
se. Fuit vero fornax ingens et ad nostra usque
tempora duravit. Ibi Deo perosus ille Julianus
multos Christianos quasi maleficos combussit. Erat
autem caminus bovis ænei immanis stature signa-
ram referens, cui similis in Neorio portu postea
confectus est. Huic autem deinde Bovi æneo ad ne-
quissimum usque Phocam quædam infamia inhaesit
eo nomine, quod exurendis reis usurparetur. Post-
quam vero ab Heraclio ipse Phocas exustus est,
Bos in Aculeati ærarium conflatus est, atque ad
conseribendum militem in Pontum missus. Erat
autem in Ponto, quod Aculeatum vocant, 174 ar-
genti pondo quatuor supra viginti, eo quod ipsum
esset auro solidum. Quod hic quoque hodieque
servatur, ac cernitur, in fuis lechmiis tetricum
valde vultum præferentibus.

VII. Ex Milliariorum spectaculi officii Dioscori, ex
Mauricii Augusti Diario.

Quod vocant Fori Senatum, a nullo alio tale no-
men obtinuit, quam quod Senatus a Senato ædifi-
catus sit, non enim illud trium lapidum opus, id est

Anselmi Bandurii notæ.

(2) Βαλεντινιανοῦ τοῦ πραιποσίτου, etc. Vide-
tur deesse præpositio ὑπὸ, nisi forte talis fuerit
recentioris Græciæ locutio, cum sæpe in mss. re-
centioribus, præpositiones omissas comperiam,
præcipue ὑπὸ, sed an scribarum incititia hoc factum
nescitur. Quod autem ait, bovem illum æneum a
Valentiniano Constantis imperatoris sacri cubiculi
præposito constructum in Hippodromo esse, non
convenit cum Cedreno et Zonara, qui Pergamo bo-
vem illum æneum advectum perhibent.

(3) Ἐως ἡμῶν διασωθεῖσα. Hæc verba non ad
Chronographum referenda puto, sed ad eum a quo
hæc excerpta sunt. Chronographus quippe multo
posterior Heraclio, a quo conflatus in folles bos
ille æneus, seu fornax ænea ad instar bovis con-
structa, convincitur ex pluribus ejusdem Chrono-
graphi locis, ut cuilibet facile videre licet.

(4) Καὶ μετὰ τὸ καυθῆναι τὸν αὐτὸν Φωκᾶν.
Chronicon Alex. et Zonaras Phocæ cadaver crema-
tum in Bove perhibent.

(5) Ὑπὸ Ἡρακλείου χωνευθῆναι, etc. His ca-
stigatiora habet Anonymus noster : ὑπὸ καὶ Ἡρα-
κλείου ἐχωνεύθη λόγῳ φέλωιν.

(6) Εἰς Ἀκουλαταμίον, etc. Hæc et quæ sequun-
tur mendo non carent ; neque ex Anonymo nostro
et Codino restitui possunt, cum istæ in utroque
desiderentur. Interpretationem Combessii lectori
exhibemus. Vide igitur ejusdem notas. — Ἀκουλα-
ταμίον, seu potius, ἀκουλαταμίον. Aculeati æra-
rium. Χυτὸν ἀκουλάτῳ : moneta sic Justino II cusa.
Sed quid illud σταθμῶν τοῦ ἀργυρίου καὶ. Num tanti
existimata bovis materia, etsi ille æreus erat, quod
ære solidior ac fusus erat? Combessii.

(7) Ἐκ τοῦ Μιλλου, etc. Lambecius βιβλίῳ mu-
tandum censet. Id quidem κατὰ τὸ πρόχειρον expe-
ditius. At quid cogit sine codice? Quidni auctor hoc
librum titulo donaverit, analogia quadam ad Millium
seu Miliare ; ut sicut illud regula erat atque mensura
spatii locorum ac distantiar, sic liber ille velut

norma quædam mensuraque haberetur, vel ipse
loca ipsa describens, ac quæ in eis exstarent spectatu
digna exhibens, seu etiam in eis gesta referens. Sic
certe liberales titulis librorum auctores. Ut nobis
exstaret ille liber, non tantus divinandi labor. Se-
quentia ex τῶν καθ' ὅραρ Μουρικίου Ἀδούστου,
quæ sic emendo, cum esset καθόραρ, indicio sunt,
continuisse eum librum plurium imperatorum res
gestas, expeditiones, itinera, ac quæ Græci ταξίδια
vocat, diarii in morem, brevique chronographi.
quo nomine non obscurum unde auctor τὸ Μίλου
potuerit inscribere. Subtiliorem conjectorem libens
audiam. De Fausta restitui quæ clausa represento
quod probatorum omnium auctorum affirmatione
firmum sit, Faustam non Diocletiani, sed Maximiani
Herculii fuisse filiam, ac proclive fuerit eas voces
omitti per antiquarii socordiam. Auctor Actorum
Silvestri, Constantini uxorem Maximianam vocat;
ac Diocletiani filiam, penes quem fides ; nisi et ipse
male luxatus, ad certiores regulas componendus est.
Alterius loci et operæ sit propensius in hæc inqui-
rere. Combessii.

(8) Οὐδὲν ἄλλο ἐτυμολογεῖται, ἢ μόνον, etc.
Nugas hic nugatur Chronographus cum ait Senatum
non aliunde nomen accepisse quam a quodam Sena-
to ejus conditore, cum ex scriptoribus fide di-
gnis constet Senatum sic appellari, quod in eam
domum senatus et viri delecti deliberatum conve-
nire solerent, et ipse imperator cum vestem con-
sularem sumebat ; sic Zonaras in Leone M. pag. 41:
Καὶ κατέκαυσε πρὸς τοὺς ἄλλους τὸν τε ἐν τῷ Σενάτῳ
καλούμενον μέγιστον οἶκον, εἰς δὲ γέφυράν τε καὶ οἱ
λογάδες συνερχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ αὐτὸς ὁ βα-
σιλεὺς ὅτε στήλην ὀπατικὴν ἀνελάμβανε, ἔργον
περιφανὲς καὶ ὑπέροπλον. Assumpsit præ cæteris
maximam domum, quæm Senatum vocant, in quam se-
natus et viri delecti deliberatum convenire solebant,
et ipse imperator cum vestem consularem sumpsit,
opus illustre et splendidissimum. Ita habet, sed di-
versis verbis et Cedrenus in eodem Leone. Proco-
pius lib. 1 De Edif., cap. 10, prodit, in ea æde

triceps porphyriticum simulacrum. quod quidam in medio Constantinum magnum, a sinistris Constantium, a dextris Constantem representare dicebant. Erat illud duobus fultum pedibus, sexque manibus instructum. Spectaculum plane novum et insolens, alium aliunde conspiciens, nam unum caput erat. Incendio autem ibidem grassante, cum omnes una eniterentur ut mirum illud signum suffurarentur, Theodosio juniore Arcadii filio imperante. Is statim misso cursore in loca remota et ad maris oras, iis qui sustulerant interminatus est ni representarent. Qui vero auferre ausi fuerant cum non possent in patriam illud reducere, occupante imperatorio cursore, desperatione ducti sese cum simulacro **175** in mare præcipitarunt; ita ut multis adductis naviculis et funibus, urinatoribusque, quod id imperator molestissime ferret, multisque donis propositis usque ad quinquaginta centenaria, horrendis cum juramentis promissa si quis ex mari extrahere posset, nemo id præstare potuerit. Quamobrem ardens ira Theodosius, quatuor columnis fultam Senatus ædem flammis dedit: atque Helenæ matris Constantini, ipsius item Constantini, et uxoris illius Faustæ, Maximiani Herculli, Diocletiani generi, filię statuas in eundem Senatum transtulit: ipsius quidem et uxoris statuas ex ære fusas partimque lapillis ornatas; illius autem ex marmore porphyretico: quæ hodieque supersunt.

EX PAPIA.

In loco quem Staterem vocant, quam Molium

Anselmi Bandurii notæ.

senatum Romanum ineunte anno convenisse, festumque solemne ex veteri more et instituto celebrasse: Ένθα δὲ ξυνιόντα ἔτους ἀρχομένου ἡ Ῥωμαίων βουλὴ σύγκλητος ἐνισύσιον ἐορτὴν ἔγει, τὰ τῆς πολιτείας ὀργιάζουσα διὰ νόμιμα. Anonymus noster loquens de Senatu ait, in Senatu codicillos asservatos esse, ibique patricios eos accepisse, ubi Callistratus primum dignitatem consularem suscepit.

(9) Τριλίθρον ὠδίων, ἤτοι τρικέφαλον. Scilicet, necnon illud trium lapidum opus, id est triceps porphyriticum simulacrum. Ita lero interpretatur et Combefisius. Sed quid τριλίθος proprie significet, nondum viri docti assecuti sunt. Holstenius, triplex lapidum genus hac voce significari putat. Ducangius vero existimat τριλίθρον dici id quod crustis triplicis marmoris distinctum est. Quod autem addit idem Ducangius, forsitan per τριλίθρον intelligi fusile opus, scilicet quod ex triplici lapidum seu marmorum genere solum seu conflatum est, ejusmodi complures columnas Romæ et alibi extitisse, ex veterum invento, hodie deperdito, censebat Scaliger in Scaligerianis, Scaligerianæ menix. Vide *Diarium italicum* doctissimi D. Bernardi de Montfaucon, pag. 247.

(10) Έπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ. Non quidem sub Theodosio juniore, sed sub Arcadio conflagrasse Senatum eo incendio quod propter Chrysostomum excitatum est, testatur Zosimus lib. v: Ένέπρησε δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν εἰωθότα δέχεσθαι τὴν γερούσιαν οἶκον, πρὸ τῶν βασιλείων ὄντα, εἰς πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξησχημένον. Irruit ignis et in illam do-

Α διον, ἤτοι τρικέφαλον (9) πορφυροειδὲς, δ ελεῖδον τινες Κωνσταντίνον τὸν Μέγαν μέσον, Κωνσταντίνον εὐθύμορον, Κωνσταντίνον ἐν τοῖς δεξιotois μέρεσιν, εἰς πόδας ἀρκοῦμενον δύο, εἰς δὲ χεῖρας ἑξ. Ξένον τοῖς ὀρώσι θέαμα, ἄλλον ἀλλαχθεὶν ὀρών, καὶ ἡ κεφαλὴ μία. Ἐμπυρισμοῦ ἐν αὐτῷ δὴ ποτε γενομένου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ, καὶ πάντων ἐκεῖσε ἀσχολουμένων, ὡς εἰπεῖν, κλαπῆναι τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο, ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ (10) τοῦ Ἀρκαδίου, δὲ εὐθὺς διὰ ταχυδρόμου ἐν τοῖς διαστάτοις καὶ ἐν τοῖς θαλαττίοις μέρεσι μετὰ ἀπειλῆς, εἰ μὴ φάναιεν τὸ θέαμα· καὶ οἱ τοῦτο τολμήσαντες, οὐκ ἰσχύσαντες εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀπενεγκεῖν· φθαζόμενοι δὲ τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ (11) ἀποπονησάμενοι ἑαυτοῦς, τὸ τε θέαμα καὶ ἑαυτοῦς· ἐν τῷ βοθρῷ ῥέψαντες, κατεποντίσθησαν· ὡς πολλῶν πλοίων καὶ σαργάνων ἐλθόντων καὶ κολυμβητῶν τινων, διὰ τὸ ἀδημονεῖν τὸν βασιλεῖα, δῶρά τε εἰς πλῆθος ταττομένους, καὶ ὡς φ' κεντηναρίων μεθ' ὅρκων φρικτῶν βεβαιουμένων, τοῖς μέλλουσιν αὐτὸ ἐκβάλλαι ἐκ τῆς θαλάσσης, οὐκ ἰσχυρεῖς τις. Τότε ὀργισθεὶς ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος, καὶ τὸν Σινάτου οἶκον τῷ πυρὶ παραδίδωκεν, ὅπῃ τεσσάρων κιδῶνων βασταζόμενον (12). Καὶ μετέθηκεν τὴν στήλην Ἑλένης μητρὸς Κωνσταντίνου, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῆς γυναίκος αὐτοῦ Φαύστης θυγατρὸς [Μαξιμιανοῦ (13) τοῦ Ἐρκουλλίου, γαμβροῦ] Διοκλητιανοῦ, ἐν τῷ αὐτῷ Σινάτῳ· αὐτοῦ μὲν καὶ τῆς γαμετῆς, χαλκευγῶτων καὶ μέρος λιθινῶτων· αὐτῆς δὲ εἰς πορφυροῦ μαρμάρου C περιέχουσα· ὅτινα καὶ σῶζονται ἔως τῆς δεῦρο.

ΠΑΠΙΑ (14).

Έν τῷ λεγομένῳ Στατήρι, ὅπερ λέγεται Μόλιον

mum, in qua senatus haberi solebat, quæ ante palatium sita, et ad omnem elegantiam et magnificentiam elaborata est.

(11) Τῷ δρόμῳ τῷ βασιλικῷ. Scilicet, imperatorio cursore, seu, ut Combefisius ad verbum interpretatur, *cursu regio*; nam δρόμον βασιλικὸν eandem hic significare, quæ Græcis δρόμος; δημόσιος, una cum Lambeccio puto.

(12) Ὑπὸ τεσσάρων κιδῶνων βασταζόμενος. Perperam hæc intelligit ac interpretatur Combefisius, qui τὸν Σινάτου οἶκον ὑπὸ τεσσάρων κιδῶνων βασταζόμενον, ædem ipsam Senatus putat esse; nam vix credatur Senatus ædem cum esset amplissima et capax totius senatus novæ Romæ, quatuor tantum columnis suffultam fuisse: unde τὸν Σινάτου οἶκον hic interpretatus sum, *Senatus, seu basilicæ vestibulum*; sic autem veritendum esse etiam ex contextu patet, nam paulo infra ait statuas Helenæ, Faustine, etc., igne consumpta senatus æde, translata fuisse ad eundem Senatum. Quali autem et quanta magnificentia Senatus postmodum a Justiniano reedificatus sit, una cum ipsius porticu, seu *stübulo*, testatur Procopius lib. i *De aedif.*, cap. 10.

(13) Φαύστης θυγατρὸς Μαξιμιανοῦ. Ita restituit post Lambeccium Combefisius; perperam quippe in ms. habetur Φαύστης θυγατρὸς Διοκλητιανοῦ. Nemo quidem vel mediocriter antiquitatis veterumque scriptorum peritus, nisi scholasticus fuerit, ignorare potest, Faustam Constantini magni uxorem filiam fuisse Maximiani Herculli, qui Valerianum Diocletiani filiam uxorem habuit.

(14) Παπία. Breviatum hoc, pro ἐκ τῶν Παπία,

ἀλιπὸν εἶναι ἐκ μαρμάρου πηγανοῦσι εἰς μῆκος ὀργυῖα· εἰ, πλάτος δὲ ὀργυῖα δύο ἡμισυ πρὸς νότον ἐν τοῖς ἀνακτορικοῖς οἴκοι· πρὸς δὲ βορρᾶν πρὸς τὸν παλαιὸν ναὸν, ὅπερ ἐν τῷ στήθει ἔγραψεν, δι' ἐμπλαστῶν χρυσίων καὶ ἀργυρίων γραμμάτων, Ἀφροδίτῃ Σελήνῃ, ἡδύῃ Πέρσαις εἰς πάκτον, ἐπὶ Ἀναστασίου βασιλέως, ἀντὶ σταθμῶν χιλιῶν χρυσοῦ. Καὶ τοῦτο δὲ ὁ αὐτὸς Παπίας ἰδὼν ἐξ ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Ὅτι αἱ Γοργονοειδεῖς κεφαλὰ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ, πρὸς μὲν τὸ πρόσθεν περιπατοῦντι εὐανθύνως, πρὸς δὲ τὸ ὀπίσθεν δεξιῶς, τῆς Ἀρτέμιδος θεᾶς, ἐκ τοῦ ναοῦ Ἐφεσίου ἤκαστι· τὰς μὲν τέσσαρας ἐν τοῖς Ταύρου μέρεσιν, ἐν τοῖς παλαιαῖς παλατίαις προσπηχθέντα Κωνσταντίνου, ἑνθα καὶ Ἰουλιανοῦ καὶ τῆς τούτου γαμετῆς· ἀλλὰ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ Γάλλου καθορῶνται ἀγάλματα· τὰς δὲ δ' ἐν τῆς προσηρημένης πύλης εὐανθύνῃ μέρει, ἑνθα καὶ σταυρὸς πεπηγὼς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ πάλας καὶ Βελισαρίου, καινοσυργηθεῖσαι (15) ἴστανται, ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς Βελισαρίος καθορᾶται χρυσέμβαφος, ἡλιοκέφαλος, καὶ Τιβερίος ὁ κυρτοειδὴς· θρόνῳ, καὶ Ἰουστίνος ὁ πρῶτος λεπτοειδὴς ἐπιφορὸς κατ' ἰδέαν πᾶν (16), καὶ τῶν συγγενῶν ἐπὶ τὰς αἱ μὲν ἐκ μαρμάρου, αἱ δὲ καὶ χαλκαί, ἐκ τῶν ζωσμάτων ἐπιγινωσκόμεναι (17) ἀκριδῶς τοῖς παροῦσι.

De imagine Pulcheriæ Augustæ; necnon de statu Marciani et Pulcheriæ.

Πολλὰ τῇ βασιλίδι Πουλχερίᾳ Λέων ὁ Μέγας ἐμακάριζεν· ὅθεν καὶ μνήμην αὐτῆς τῆς τελευτήσεως ἐπιτέλει, καὶ ἐν τῷ τάφῳ αὐτῆς αὐτὸς ἱστορεῖ τὸ ταύτης ἱνδαλμα. Καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις δὲ θεωρῶν αὐτὴν ἐν ἱστορίᾳ, τὸν βίον ὅλον αὐτῆς ἐμακάριζεν. Μαρκεσιανοῦ δὲ στήλην καὶ Πουλχερίας ὁ αὐτὸς Λέων ἐν τοῖς Θεοδοσιανοῦ ἐμβόλοις μεταστήσας, τῇ βασιλίδι πόλει προσέθηκεν.

Anselmi Bandurii notæ.

ex ejus scilicet commentariis. Meminit hujus auctoris Niceph. lib. i, cap. i. Ἀφροδίτῃ Σελήνῃ. Quæ supra Ἀφροδίτῃ πάρθενός, Venus virgo, habetur, ad hanc nihil Venerem spectare videtur. Hæc enim dea, et pro Junonē sumitur, οὐρανῇ scilicet Venus, ejus nomine ær Græcis consecratus, ut auctor est Julius Firmicus, ipsaque Luna, ut hæc inscriptio fidem facit. Illa, puella quædam anisias est, sic eodēm cōdita tumulo, elephantī status, cum amasio seu anasiā. Τὸ Μόλιον ἀλιπὸν, cui hæc inesset inscriptio, etsi reddidi *Molium vulpinam*, quidam propriè videantur ab alio discere velim. Ut sic redderem, ac vocem retinerem, cen propriam, auctor mihi Hesychius, qui Μολιονέας, γυναικὸς τινος υἱὸς tradit, *mulieris cajsadam filios*, quæ utique Μόλιον ipsa dicta sit. Num et hæc Græcorum superscriptione Veneris nomine ac Linnæ consecrata? vel potius sic dicta Venus, quod Jovē nata, qui ipse Molio dictus, a quodam suo ejus nominis hospite. Quod Vulpina, scitum sanè Veneris epithetum. *COMÆRIS.*

(15) *Καινοσυργηθεῖσαι ἴστανται.* Perperam in ms. sejuncta leguntur nti Lambecius edidit, καὶ νοσυργηθεῖσαι, pro quo legendum idem putat καὶ Ναρσοῦ στήλῃ ἴστανται, et Combelsius pro τοῦ πάλας legit ὁ πᾶν. Ego vero nullum errorem ibi deprehendo, et sic verito: *Quatuor autem in memoratæ lævo latere, ubi etiam cruz defixa, sub Justi-*

A *Vulpinam appellat ex marmore Peganusio ulnarum quinque longitudinis, duarumque cum dimidio latitudinis, ad Austrum in palatii ædibus; ad Aquilonem vero veteris Ecclesiæ respectu. In ejus pectore hæc inscriptio aureis et argenteis insertis litteris legitur, Venus Luna, Anastasio imperatore Persis pro pacta pecunia data est pro mille auri librarum pondere. Quod ipsum suis in scriptis Papias docuit. Gorgonum capita in Chalceæ 176 porta a sinistris quidem ante, a dextris vero retro Dianam deam ambulanti, ab Ephesino templo advecta sunt: quatuor quidem in Tauri partibus in palatio veteri Constantini affixa, ubi etiam Juliani ejusque conjugis; Constantini quoque Magni et filiorum ejus, necnon Galli statuæ conspiciuntur: quatuor autem in memoratæ portæ lævo latere, ubi etiam cruz defixa sub Justiniano olim et Belisario restaurata consistunt. Ibi quoque ipse Belisarius conspiciatur deauratus, capite sotariibus radiis micante, et Tiberius gibbosus Thrax, Justinus senior exigua statura, vultu admodum comitato; itemque ex cognatis septem statuæ, partim marmoreæ, partim æneæ, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere.*

Leo Magnus beatissimam Pulcheriam Augustam multum celebrare solebat: unde etiam ejus consummationis, sive exitus memoriam venerabatur, ejusque imaginem sepulcro ipsius appositit, atque in ædibus imperatoris ejus depictam effigiem contemplans, totam vitam ejus deprædicabat. Marciani vero et Pulcheriæ statuæ idem Leo in Theodosianos embolos translatis, imperatoris urbi adjectit.

niano olim et Belisario restaurata consistunt. Scilicet Gorgonum capita.

(16) *Λεπτοειδὴς ἐπιφορὸς κατ' ἰδέαν πᾶν.* Nimirum, Justinus senior exigua statura, vultu admodum comitato. Combelsius κατ' ἰδέαν omittit, et verit Justinus senior, exili vultu, incitatus nimis.

(17) *Ἐκ τῶν ζωσμάτων ἐπιγινωσκόμεναι.* Scilicet, quas ex cingulis facile est adstantibus cognoscere. Non quidem cum Lambeco inde concludo: Cinctura igitur cognatorum imperatoris statuæ a reliquis dignoscantur; sed forte quod cingulis seu zonis inscripta erant nomina, ideo ex cingulis, inquit, facilis est eas adstantibus cognoscere; perperam verit Combelsius, ἐπιγινωσκόμεναι, si legantur. Perperam item idem Combelsius zostas donatas fuisse cingulo putat; nam non a zona zostas appellatæ sunt, sed quod earum munus esset Augustam succingere, vel vesire: unde idem sonat quod Latine ornatrix, et Græce κοσμητρία, Qui autem verba Cedreni et Zonari ita interpretantur, dum de Theodora loquuntur, male sapiunt: Διαδηματί δὲ τῆς Θεοδώρας καταστέφεισθαι, καὶ ἡ ταύτης μήτηρ Θεοκλίστη, ζωστή τε καὶ πατοκία ἐτίμηται. Theodora diademate coronata: ejus quoque mater cingulo donata, ac patricia dignitate aucta. Vide Ducangii Gloss. med. et inf. Græcitalis.

De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem statua.

Juliani monetam Theodosius Magnus abrogavit; ac postea ejus statuum extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, exque comitibus ejus esset figura sciscitatus est; illis autem respondentibus **177** Juliani esse, statim ille, Nigri hominis, ait, statuum conspexi: multumque rubore suffusus, eam statim confregit, edictoquē jussit: Si quis usquam hujusmodi figuræ obsignatos nummos repererit, nec publice denuntiaverit, is, proscrip- tionis, extra Constantinopolim exsulatum mita- tur.

De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano effictis.

Multum Julianus præstigiis delitus erat: unde aium idolorum statuas imperatorum specie effingere solitum, ipsas velut imperatorum adorare coegisse. Inter hæc vero, Apollinis statuum inauratam Nico- medie, quæ metropolis est, ac similiter Dianæ deæ fabricatus, lata lege adorari senuit, quasi suam et conjugis effigiem: quæ causa fuit ut innu- mera multitudo, vel inscia, in idololatram labe- retur.

De statua Jesu ac Hemorrhissæ a Juliano in

In Paneadis, quam Cæsaream Philippi vocant, partibus, cum Julianus iter haberet, Hemorrhissæ et ipsius Jesu statuum, quam, ut fertur, illa posuerat, conspicatus est. Erat vero mulier vene- rantis more inclinata, sibi et statuae Jesu dextera contingebat. In medio autem herbe species quædam curandis quibuscumque morbis apta nascebatur, tantæ virtutis, ut aiebant, ut etiam cæcis ab utero visum tribueret. Quam rem Eusebius Pamphili, et qui Hesitantium sectæ est, **178** di- ligentius memorat. Hæc ut vidit Julianus myste-

Julianiου χαραγὰς Θεοδοσίος ὁ Μέγας ἡμαύρωσε, μεθ' ὧν καὶ τὴν τούτου στήλην ἔξω τῆς χαραγῆς (18) ἐσθηκυῖαν θεασάμενος, ἡρυσθῆναι, καὶ τοῖς συνοδούουσιν ἐπέθετο, τίνος ἂν εἴη τὸ χάραγμα. Τῶν δὲ Ἰουλιανοῦ φησάντων, εὐθὺς ἑκείνος εἶπεν, Ὅτι μέλανος ἀνθρώπων (19) στήλην τεθεάμαι· καὶ πᾶν ἡρυσθῆναι· καὶ παραυτίκα ταύτην κατέσεν, καὶ δόγμα προέθηκεν, Ὅτι ὅπου ἐὰν εὐρεθῇ ἐν χα- ραγαῖς νομίων τὸ τοιοῦτον ὑπόδειγμα, καὶ μὴ τῷ δημοσίῳ καταμνηνεῖν, δημοθεῖς ὁ τοιοῦτος ἐξόρι- στος Κωνσταντινουπόλεως γένηται.

Πολὺς ἦν Ἰουλιανὸς ἐν μαγανταῖς· ὅθεν καὶ τοῖς εἰδωλοῖς εἰς στήλας βασιλικὰς, φασὶν, ἐξεκόνει, καὶ προσκυνεῖσθαι ταύτας, ὡς βασιλείων εἰκόνας, ἡνάγκαζε· μεθ' ὧν καὶ ἐν τῇ Νικομηδείᾳ μητρο- πόλει, τὸ τοῦ Ἀπολλωνος ἄγαλμα χρυσέγκλυστον κατασκευάσας, καὶ τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, νόμοις ὁμοίοις ἐνομοθέτει προσκυνεῖσθαι, ὡς αὐτοῦ φησὶν εἶναι καὶ τῆς γαμετῆς ἰδάλματα· ὅθεν καὶ ἄπειρον πλῆθος κλαπὲν εἰς εἰδωλολατρεῖαν κατέπεσεν.

Paneadis partibus reperta ac confracta.

Ἐν τοῖς Πανεάδοις (20) μέρεσι τῇ ἑπονομαζομένῃ Καισαρείᾳ, τῇ Φιλίππει, διερχομένου Ἰουλιανοῦ, τὸ τῆς Αἰμορροῦσσης ἰδάλμα θεασάμενος, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἀνδριάντα, ὃς, ἔλεγον, ὅπ' αὐτῆς κατασκευασθέντα· ἐν οἷς κεκυφῆτα ἡ γυνή, καὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ κρασπέδου τοῦ ἀνδριάντος Ἰησοῦ ἀπτο- μένη· μέσον ποῦ βοτάνης εἶδος, ἀλεξητήριον φάρ- μακον πρὸς πᾶσαν νόσον ἐπιτήθειον, ἔκρυπεν· καὶ τυφλοὺς, ὡς φασὶ, τοὺς ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐξεληθόν- τας ἰάσασθαι. Τοῦτο δὲ καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφί- λου (21), καὶ ὁ Διακρινόμενος (22), ἀκριβέστερον

Anselmi Bandurii notæ.

(18) Ἐξω τῆς χαραγῆς. Scilicet, ac postea ejus statuum extra monetariam officinam stantem conspicatus erubuit, etc. Hoc perperam interpretatur Combefisius, ejusque statuum seorsim erectam, non nummo incisam, conspicatus, erubuit, etc. Nam χα- ραγῇ hic non pecuniam seu monetam signatam significat, sed officinam monetariam. Eodem fere modo quo apud Romanos moneta sumitur nunc pro moneta, hoc est pecunia, seu nummis, nunc vero pro moneta, seu officina monetaria, hoc est, pro loco quo cuditur moneta. Quemadmodum in Gallia la Monnoye, et officinam monetariam, et signatam pecuniam denotat. Hinc corrige Ducangii Gloss. Med. Græc. v. Χαράγη.

(19) Ὅτι μέλανος ἀνθρώπων. Ita Lambecius restituit; corrupte quidem in Ms. legitur, Ὅτι μέ- λαν ἀνθρώπων τὴν στήλην τεθεάμαι. Cæterum μέ- λανος ἀνθρώπων, scilicet nigri hominis hic sumitur μέλανος pro xaxoῦ, quemadmodum apud Latinos niger pro malo accipitur. Horatius:

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Hæc etiam notione apud Juvenalem et Ciceronem reperitur.

(20) Ἐν τοῖς Πανεάδοις. Panias Ptolemæo Pto- lemiæ urbs, quæ etiam Cæsarea Philippi dicitur; nota est ipsis geographiæ titonibus.

(21) Εὐσέβιος ὁ Παμφίλ. Historiæ Ecclesiastice lib. vii, cap. 18.

(22) Καὶ ὁ Διακρινόμενος. Hæretici Διακρινόμε- νοι, ita nuncupati, qui synodum Chalcedonensem partim rejecerunt, partim receperunt. Cæterum quis Διακρινόμενος iste sit, quem hic laudat Chro- nographus, pluribus docet doctissimus P. Lequien in dissertatione quam hic exhibemus. Sic igitur ille: «Quem auctor incertus Demonstratōnum Chronographicarum τὸν Διακρινόμενον, Ἠπιστάντην vel Segregatū appellat, hoc est Acēphalum et concilio Chalcedonensi refractarium; hunc atq; in loco diserte Joannem nominat, καθὼς Ἰωάννης ὁ Διακρινόμενος λέγει. Combefisius existimavit Joannem istum eundem esse ac Joannem Malalam; quia ad calcem orationis 3 S. Joannis Damasceni de imaginibus recitatur fragmentum τῆς χρονογρα- φίας Ἰωάννου Ἀντιοχείας, τοῦ καὶ Μαλάλα, Chro- nographiæ Joannis Antiocheni, qui et Malalas dictus est; in quo similia referuntur illis quæ anonymus demonstrationum scriptor de muliere Paneadensi ejusque statui strictim narrat. Falsam vero esse viri doctissimi conjectationem facili negotio depre- hendet, quisquis Malala Chronographiam, quæ typis tandem excusa est in Anglia, contulerit cum iis quæ Photius perhibet in Bibliotheca cod. 41 de historiis Joannis τοῦ Διακρινόμενου. Testatur abs se lectos quinque scriptoris libros, qui complecterentur res gestas ab imperio Theodosii junioris, et Nestorianæ blasphemæ exortu, ad usque Zeno-

μένονται. Ταῦτα Ἰουλιανὸς (23) θεασάμενος, ἐπέθετο τὸ μυστήριον· καὶ μαθὼν Ἰησοῦ εἶναι τὸν ἀνδριάντα, κατέκλεισεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βερονίκης (24), ὡς ὁ Διαχρινόμενος μέμνηται καλεῖσθαι τὴν Αἰμορροῦσαν· καὶ τὸ φυτόν δὲ κατέκαυσεν· καὶ διὸς εἰδὼν καὶ Ἀφροδίτης ἐν τῷ τόπῳ ἀνατεθεικῶς, καὶ αὐτοῦ· ἐν οἷς καὶ ναὸν οἰκοδομήσας, ἐπέγραψε, *Τάδε Θεῷ Διὶ παντεπόπῃ Ἰουλιανὸς Πανεδδὶ εἰς δῶρον ἔγει.* Ἐνθα καὶ Μαρτύριος ἐπίσκοπος πολλὰ ἐξουθενήσας αὐτὸν, ἐκάη πλησίον τοῦ ναοῦ, ὡς ἔλεγον, εἰς θυσίαν θεοῖς.

De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columnam porphyreticam erecta.

Ἰουλιανὸς βασιλεύοντος πρὶν ἢ τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, στήλην ἐν Βυζαντίῳ τούτου ἀνέστησαν ἐν τοῖς Κωνσταντινιανοῦ ἐμβόλοις· καὶ ὁ στρατηλάτης δὲ Δημόφιλος, χαίρων τῇ τῶν εἰδῶν θρησκείᾳ, ἐν πορφυρῇ κλίον ταύτην ἀνέθηκε, *Μέγας θεοσεβὴς ὑπάρχων Ἰουλιανὸς* διὰ τοῦτο, ἡ μόνον ἑσθλαύσεν καὶ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ εἰκόνας αὐτῷ ἐν τε σάνισι καὶ χαλκουργήμασι μεγίστοις ἀνέθετο.

Anselmi Bandurii notæ.

nis imperatoris primordia, et Petri impii sive Fullonis, ex Antiochena sede expulsionem primam: Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλείας, ἀπ' αὐτῆς ποὺ τῆς Νεστορίου βλασφημίας καὶ καθαιρέσεως, καὶ κατεῖται μέχρι Ζήνωνος καὶ καθαιρέσεως Πέτρου τοῦ αἰρετικοῦ, δὲ τὸν Ἀντιοχινὸν ὑφῆρπασε θρόνον. Addit, Joannem pollicitem esse historiam se exporrecturum ad decem libros. Quod quidem eum præstitisse mihi extra dubium est. Nam in septima synodo generali act. 5, col. 570 edit. Labb. excerptum legitur historie Joannis τοῦ Διαχρινόμενου, quo narratur quanto studio Xenaius seu Philoxenus impius præsul Hierapolitanus imagines Christi et sanctorum suppressere satigisset. Atqui Xenaius hæc patrauerat sub Anastasio Z-nononis successore. Quin etiam Theodorus Lector ex eodem auctore narrat, Anastasium Severo monacho Antiochenam sedem concessisse ac lege ut a synodo Chalcedonensi proscrubenda abstineret: Severum vero pactis conventis non stitisse, sed synodo anathema statim pronuntiassse. Scribebat Theodorus sub Justino I, aut circa Justiniani Augusti initia, (scilicet) adeo Joanne posterior. Insuper Joannes ὁ Διαχρινόμενος nequaquam mihi videtur alius esse a Joanne Rhetore, quem Evagrius sparsim citat, et clariss. Valesius in notis ad cap. 16 lib. 1 Evagrius Antiochenum fuisse colligit, perindeque observat res Theodosii junioris, Marciani, Leonis et Zenonis principatu gestas exposuisse. Liberatus Diaconus *Breviarum* cap. 19 tanquam ex Joanne Rhetore narrat Macedonium Constantinopolitanum antistitem, impulsore Severo monacho, qui Antiochenam Ecclesiam paulo post occupavit, deturbatum ab Anastasio fuisse velut Nestorianum, non quod Trisagium hymnum interpolari passus non esset, ut vulgo tradunt scriptores catholici, sed quod Evangelia atque Epistolas Pauli falsasset. Ex quibus evincitur rhetorem ultra Nestorianum imperium historiam produxisse. Enimvero eruditissimum Valesium fugerat, Evagrius libro iv, c. 5, scripsisse Joannem Rhetorem historiam absolvisse narrato terræ motu et incendio, quibus Antiochena civitas corruit anno 7 Justinii Thracis seu senioris. Hic porro Joannes Rhetor, quia iniquiorem se præbuit erga Macedonium, quem orthodoxi cœ virum sanctum venerati sunt, ideo censi debet ex caterva eorum qui, cum Chalcedonensis concilii decreta repudiarent, διαχρινόμενοι, hæsitantes, sive separati, audierunt. Quo nomine Acephali seu Monophysitæ

rium sciscitatur, utque dilicet esse Jesu statuum, confregit illam: similiter Veronicæ, Hæmorroissam sic vocatam prodit idem Hæsitans: plantam autem illam igni tradidit, erectoque ibidem Jovis et Veneris simulacro, necnon sui ipsius, templum etiam cum hac inscriptione excitavit, *Hæc Deo Jovi omnium inspectori, Julianus PANEADI dono dedit.* Ili etiam Martyrius episcopus multa per contemptum in eum locutus, proxime templum flammis traditus, atque, ut aiebant, diis immolatus est.

Juliani imperatoris, antequam Romam occupasset, statuum Byzantii ad Constantinii Fori porticus collocarunt, quam Demophilus dux exercitus, idolorum cultus studiosissimus, columnæ porphyreticæ cum hoc titulo imposuit: *MAGNUS ET RELIGIOSUS JULIANUS.* Ideo statim atque imperium Romæ et Antiochiæ adeptus est, in tabulis, magnæque molis æneis operibus imagines ejus collocabat.

voelantur apud Leontium, Timotheum CP. Photium cod. 24, et alios quos recensere longum foret. Quando itaque constat Joannem τὸν Διαχρινόμενον historiam non contexuisse rerum ab exordio mundi gestarum, aut ante imperium Theodosii junioris, neque ad obitu Justiniani senioris: Joannem vero Malalam initium dicendi fecisse a creatione mundi usque ad exitum saltem Justiniani imperatoris, omnino concludendum est, non unum utrorumque Annalium auctorem fuisse, sed diversissimos prorsus. Quin imo Malalam catholicum fuisse multa ejus Chronographiæ loca significant. Præterea apud Malalam non habentur quæ incertis demonstrationum chronographicarum scriptor, tanquam ex Joanne Hæsitante accepta refert, ὡς ὁ Διαχρινόμενος μέμνηται: puta Julianum Apostatam, visis miraculis quæ circa statuum Pανεαδensem fiebant, quæso mysterio, cum audisset ea Dominum Jesum representari, hanc confregisse, plantam quæ ibi nascebatur incendisse, eoque in loco erexisse Jovis idolum ac Veneris, cum hac inscriptione: *Hæc Deo Jovi omnium inspectori Julianus Pανεαδι consecravit.* Insuper Martyrium episcopum, cum Julianum multis objurgasset, a gentilibus juxta templum, cœ diis victimam, crematum fuisse. Plura hinc inde alia Anonymus ex Joanne τῷ Διαχρινόμενῳ recitat, quæ frustra quæsieris apud Malalam. Quanquam Joannem Malalam multa ab Hæsitante, quemadmodum ab aliis, surripuisse nullus dubito. Cæterum audiendus Photius non est, ubi conficit Joannem τὸν Διαχρινόμενον eundem esse atque Joannem Ageatam. Nam ipsemet cod. 52 facit Joannem Ageatam nestorianum fuisse, atque adeo Dioscorianis et Monophysitis infensissimum: cum e contra ipso rursum Photio teste, ὁ Διαχρινόμενος in historia sua Dioscorum ejusque synodum Ephesinam, quæ vere prædatrix fuit, cœ divinam commendasset: ἡν ὁδοῦς ἐκδείκνυται, καὶ τὸν ταύτῃ: ἡγεμόνα Διόσκορον. Sed de his plura in Dissertationibus Damascenicis. (23) Ταῦτα Ἰουλιανὸς. Asterius hanc statuum Jesu a Maximino contractam fuisse narrat.

(24) Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς Βερονίκης, etc. Id est Similiter Veronicæ statuum confregit; Hæmorroissam sic vocatam prodit idem Hæsitans. Perperam hæc Combessius interpretatur: Similiter etiam Berenicæ ejus feminæ nomen esse, Hæsitans ille prodidit. Loqui quidem hic Chronographum de statua Hæmorroissæ laudata, quam una cum statua Jesu Julianus confregit, nemo non videt.

De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romae erectis.

Gratianus, postquam uxorem duxerat, Romam venit, ac sui uxorisque status argenteas ad aliud spectaculum Romae proposuit.

De Valentiniani Junioris statua, quae in Leontii porticibus visebatur.

Mira Valentiniani junioris statua in Leontii porticibus visebatur, quem locum lavisens Zeno, Valentiniani statuam conspicatus, Infelices, inquit, Caesares, quorum imagines ad memoriam non conspicerentur.

De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.

179 In Constantini Bove maximum commissum lium est; aciem contra illum instruxit Byzas, ubi, praenarrante Socrate, Graecorum viginti millia ceciderunt. Statimque in eodem ipso Bove crux argentea auro confecta est, necnon servorum Dei Constantini et Helenae imagines, crucem manibus complectentes.

De Contariis, ac idolorum delubro ibidem existente, quod postmodum in Deiparae aedem conversum fuit.

Contaria, ut vocant, excubias ad annos septem habuerunt: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuit. Erat idolorum delubrum exiguum, quod Gallieni esse dicebant. Quo diruto, Constantinus Deiparae aedem excitavit, seseque cum matre, Jesuque ac Virgine nummo insculpens, festa publica diebus duodecim celebravit.

De loco Viglentia nuncupato.

Ad Viglentia validissimae erant Constantini excubiae, quas ante crucis visionem in urbe habitam locavit. Nam illic, ut fertur, etiam crucem ipsis oculis circa vesperam conspexit. Eodem quoque loco ad Viglentia Severus Gazae sedes et domicilium praescripserat; in quos instructio bello Maximinus, Constantini exercitus dux, quasi octo milia eorum concidit. Tum reliqui, equis exsistentes, contractisque gladiis, Maximini pedibus advoluti, vitam supplices deprecanti nactique, ex proprio armorum aere statuam Constantino posuere.

Γρατιανὸς μετὰ τὸ γῆμαι ἐν Ῥώμῃ παρεγένετο, καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν γυναῖκα ἐν ἀργυραῖς στήλαις εἰς ἄλλο θέαμα τῇ Ῥώμῃ προσέθηκεν.

Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου, ἐν τοῖς Λεοντίου ἐμβόλοις ὑπῆρχε στήλη θαυμασίας, ἐνθα Ζήνων τὰς ἐποφίας ἐποίητο. Ζήνων, Οὐαλεντινιανοῦ τὴν στήλην θασάμενος, ἀτυχεῖν ἐφησε τοὺς μὴ εἰκόσιν εἰς μνήμην καθορᾶσθαι Καίσαρας.

Ἐν τῷ Βοῖ τοῦ Κωνσταντίνου φωσάτον παρεσκευάσθη μέγιστον, καὶ πόλεμον αὐτῷ Βύζας παρατάξαι, καὶ ἀπέθανον Ἕλληνας, ὡς ὁ Σωκράτης φησὶν, εἰκοσι χιλιάδες. Παρουθὺ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ Βοί, σταυρὸς ἀργυροῦς κεχυρωμένος ἐτυπώθη, καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης εἰκόνας, ἀμφοτέρων αἱ χεῖρες τὸν σταυρὸν κατέχουσιν, φησὶ, τῶν θεοδούλων.

Ὅτι τὰ λεγόμενα Κοντάρια, βίγλαν εἶχον ἕως ἔτη ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πόλεμος ἕως ἔτη β', καὶ νὰς εἰδῶλων μικρὸς πίνυ, ἐν εἰλίῳ Γαληνοῦ (25) εἶναι· ὃν καθελὼν Κωνσταντῖνος, τῆς Θεοτόκου οἶκον ἀνήγειρε, καὶ ἑαυτὸν ἐγγράψας, καὶ τὴν μητέρα, καὶ Ἰησοῦν καὶ τὴν Παρθένον, πανηγυρικὰς εορτὰς ἐπέτειε ἕως ἡμερᾶς ιβ'.

Ἐν τοῖς Βιγλεντίου ὑπῆρχεν ἡ ἐχυροτάτη βίγλη Κωνσταντίνου, ἣν πρὸ τῆς ἐπτασίας (τῆς τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ (26)) τῆς πόλεως ἔστησεν. Ἐκεῖ γάρ, ὡς ἔλεγεν, καὶ τὸν σταυρὸν περὶ δεικνὸν ὀρθοστασάμενος ἰδέσθαι. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ τοῖς Βιγλεντίου, Σευήρος Γάζου κατέκεινεν, οὗ καὶ πολέμου (27) Μαξιμίνου στρατηγὸς Κωνσταντίνου, ὡς ἐκ τῶ χιλιάδας ἀπέκτεινεν. Καὶ τότε οἱ λοιποὶ καταβάντες τῶν ἱππῶν, καὶ τὰ ξίφη κλάσαντες, τοῖς περὶ Μαξιμίνου ἐγκυκλινδοῦμενοι, σωτηρίας τυχεῖν ἔκτεινον· καὶ τυχόντες, ἐκ τῶν ἰδίων χαλκουργημάτων Κωνσταντίνῳ στήλην ἀνέθεοντο.

Anselmi Bandurii notae.

(25) Γαληνοῦ. Hic et in notis ad Codinum Laubecius pro Γαληνοῦ legit Γαλληνοῦ. Utrobique de Gallieno imperatore Valeriani filio sermōnem esse censet. Locus ille (Contaria) communi forsā appellatione ita dictus, quod ad Propontide n situs esset; cum a monasterio sancti Georgii in Manganis, Bosphoro imminenti, nomen inditum Brachii sancti Georgii fuerit non solum Freto ac Bosphoro, sive Hellesponto, sed et toti Propontidi, ut pluribus superius monuimus cum de hoc monasterio ac Manganis egimus. Ceterum haec ita a Codino narratur: Εἰς δὲ τὸν τόπον τῆς Ἁγίας Θέλης ὅστις ἐπικλέγεται τὰ Κοντάρια, ἕρως λέγουσι ἦν ἐπὶ τοῦ Βύζαντος, καὶ τοῦ Αἰμοῦ τῆς Θράκης βασιλέως; ἐλθόντος πολεμῆσαι αὐτῷ, ἔκοψαν οἱ Βυζάντιοι ἐκ τοῦ τοιοῦτου τόπου τοῦ ἕρους Κοντάρια, καὶ ἑλθεῖν ὁ τόπος τὴν παρωνομίαν. Ubi nunc est templum S. Theclae, quod dicitur ad Contaria, ibi olim tempore Byzantii mons fuit. Quo vero tempore Haemus Thrā-

ciae rex ad ipsum debellandum venit, Byzantii hasas exciderunt ex illa montis parte quae etiam nunc ea ex re Contaria nuncupatur. Chronographus vero noster omnino diversa refert: nam Contaria inquit, excubias ad annos septem habuisse: eodemque loco ad biennium bellum gestum fuisse. Ceterum in cod. Reg. 4, ultimo loco pro Κοντάρια scribitur Κοντάρια.

(26) Istae supplevit Combefisius; vide ejusdem notas. — Necessario supplevi quae clausa represento. Qui pugnato adversus Maximinum Constantino eam crucem apparuisse dicunt, non facile admittent, sic visam Constantinopoli, seu Byzantii. Unde etiam illud, ὡς ἔλεγον, ut fama, vulgusque rumore ita ferri significetur, non certis monumentis profluum esse. COMBEFIS.

(27) Οὗτος καὶ πολέμῳ. Scribendum putat Laubecius οἷς καὶ, vel καὶ ὡς.

De populi acclamationibus quibus in Foro Constantinus M. exceptus est; et de Canonaris Philosophi cœte.

Ἐν τῷ φόρῳ μ' ἡμέρας Κωνσταντίνος, ἰδοξίτῃ A καὶ εὐφημίσθη παρὰ τοῖς μέρεσι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχοῦσι τῆς αὐτῆς πόλεως. Κανονάρις δὲ Φιλόσοφος ἐν ὑψηλῷ τόπῳ ἀνελθὼν, μετὰ τὸ παῦσαι τοὺς δόλους, μεγάλη φωνῇ ἔκραξεν, Ὑπὲρ προγόνων μὴ φρόνει, ὁ τῶν προγόνων καθαιρέτης· ὃν ὁ Κωνσταντίνος μετακαλεσάμενος συνεκρότει, καὶ παρέχλει τοῦτον παύσασθαι ἑλληνίζειν. Ὁ δὲ ἰσχυρῶς τῇ βοῇ ὑπὲρ προγόνων καὶ ἀποδνήσκων ἑλόμενος, ἐκαρτομήθη ἐν τοῖς αὐτοῖς Βιγλεντίου ἐμβόλοις, εἰς φόβον τῶν καταλειφθέντων Γάζων.

De statua Fortunæ urbis in Foro posita.

Ἡ στήλη ἣ ἐν τῷ φόρῳ πολλὰς ὕμνωνδας ἰδέ- B ξατο. Ἐν αὐτῇ τὸ πολίτευμα, καὶ Ὀλβιανὸς ἑπαρχος, καὶ οἱ Σπαθάριοι, οἱ Κουδικιέλιοι (28), καὶ μὴν καὶ Σιλεντιάριοι μετὰ κηρῶν ὀφειέσαντες, λευκάς στολὰς ἀμφότεροι περιεδιημένοι, ἀπὸ τοῦ καλοῦ μένου ἀρίτως Φιλαδέλφιν, τότε δὲ Προτελίσμα καλούμενον, ἐν οἷς καὶ πόρτα ἦν τὸ πρότερον ὑπὸ Κάρου κατασκευασθεῖσα, ἀνήνεγκαν ἀπογομένην εἰς καρούχαν. Ὡς δὲ ὁ Διακρινόμενός φησιν, ὅτι ἐκ τῆς καλουμένης Μάγναρας· ἐν οἷς ἐν τῷ φόρῳ τεθείσα, καὶ πολλὰς, ὡς προεῖρηται, ὕμνωνδας δεξιμένη, εἰς Τύχην τῆς πόλεως προσεκυνήθη παρὰ πάντων, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐξέρχεται. Ἐρχατον πάντων ὁποῦτο ἐν τῷ κίονι, τοῦ ἱερέως μετὰ τῆς λιτῆς παρσηκός, καὶ τὸ Κύριε ἐλέησον πάντων βούωντων ἐν ῥ' μέτροις. Πολλὰ οὖν ὁ Διακρινόμενος ἀνωθεν τοῦ κίονος φάσκει πράγματα τεθῆναι, ἔνθα ἡ στήλη ἱσταται, ἐν οἷς καὶ χαρπῇ βασιλικῇ Κωνσταντίνου ἡ λεγομένη Σωτηρίκιος (29) χλῖα κεντηάρια. Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα (30) Κωνσταντινούπολις, τῶν ἱερῶν βούωντων. Εἰς ἀπείρους αἰῶνας εὐδωσον αὐτήν, Κύριε· καὶ οὕτω μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἐμμέτρως μ' ἡμέρας πανηγυρίζαντες, τοῦ βασιλέως σιτηρέσια πάμπαν τοῖς δόλοις χαρισάμενος, ἀπῆλθεν ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ. Καὶ οὕτως τῇ ἐπαύριον τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως γέγονεν, καὶ ἱπποδρόμιον μέγα, πολλὰ κἀκεῖσε χαρισάμενος, καταλείψας τὰ τοιαῦτα γεθῆλια εἰς μνήμην αἰώνων.

Statua in Foro posita multis cantibus exornata fuit. Hanc populi cœtus, Olbianusque præfectus, Spatharii, Codicillares ac Silentarii cum cereis comitantes, candido utrique amictu, a loco nunc Philadelphium, tunc autem Antemurale dicto, ubi etiam porta erat a Caro structa, curru vectam extulerunt: ut autem Hæsitans ille narrat, a Magnaura, ut vocant, ibidem in Foro constituta laudibus canticisque multis, ut jam dictum est, exornata, ab omnibus, ab ipsoque exercitu, tanquam Fortuna urbis adorata est. Demum in columna erecta est, adstante ac supplicante sacerdote, cunctisque, Domine miserere, centies acclamantibus. At porro Hæsitans multa super columnam, qua statua innitebatur, fuisse reposita; in iisque signatæ Constantini monetæ, quam Soterium vocant, mille centenaria. Tunc multis acclamationibus Constantinopolis appellata fuit, 181 clamantibus sacerdotibus, In infinita sæcula eam prospere agere facito, Domine. Sic cum multo milium satellitio, per dies quadraginta solemniter celebrasset, Imperatore copiosam plebi annonam elargiente, singuli donum abierunt. Atque insequente luce urbis Natalia peracta sunt, majoresque circenses editi, ubi etiam largissimam distributionem fecit Imperator, ejusmodi Natalia in æternam rei memoriam celebranda relinquens.

D

De habitatione æstiva Constantinii proxima Taurum.

Ἐν τοῖς πλησίον τοῦ Ταύρου μέρεσι, Κωνσταν-

In partibus Tauro vicinis Constantinus Magnus

Anselmi Bandurii notæ.

(28) Σπαθάριοι, οἱ Κουδικιέλιοι. Pro Κουδικιέλιοι Lambecius legit κουδικουλάριοι; hujus conjecturam et ego sequor.

(29) Σωτηρίκιος. Moneta Constantini Magni, in qua Servator effigies erat; de hac ipsa moneta loquitur forsitan Joannes Damascenus in synodica ad Theophill. pag. 112, quam Constantino Magno ascribit idem Damascenus: Πρώτιστον καὶ ἐξαίρετον γαλλίεργμα τῆς εἰς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεὸν εὐσεβείας; ἐγγράφεται τῷ βασιλικῷ τῆς πολιτείας νομισματί, τότε οὐρανοφανὲς σημεῖον τῷ σωτηρίου σταυρῷ, καὶ θεανόριον Χριστοῦ χαρὰ κτήρα ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ ἰσίου ἀνετυκώσατο· ἐνδοκινύτος τὴν

τοῦ ἱπουρανίου βασιλείας αὐθεντίαν πρὸς τὸν ἐπιγαίον γεγονυῖαν, etc. Pietatis in Christum verum Deum nostrum præcipuum argumentum fuit, quod imperatorio ac publico numismati solutoris crucis, quod in cælo viderat signum, Christiane Dei hominis venerandam imaginem, cum suo ipsius impresserit, quo scilicet cælestis Regis præ terreno majorem potentiam declararet. At nullus hujusmodi nummus reperitur.

(30) Τότε εὐφημίσθη ἡ πόλις κληθεῖσα. Ita habent Anonymus noster, Codinus, et quotquot de hac re agunt scriptores. Perperam quidem hic pro κληθεῖσα edidit Lambecius et Combefisius ἀληθεῖσα.

æstate securus agebat; ubi Severi, Cari filii, palatium erat, ac templum idolorum, *Dei Severi*, nuncupatum: ubi etiam quatuor fornices maximi, alii aliis impositi, ab ipso Severo exstructi, in quibus ut multorum narratu fertur, ad divinandi usum erant beatorum æternorum deorum et deorum inferorum simulacra, argentea, ænea, eburnea et marmorea, quod, ut aiunt, in iisdem fornibus vota conceperit; moxque consertio prælio Constantinus Severum Herculum vicit, atque in fornibus ejus procerumque ipsius capita ad septem dies suspendit: deindeque parim confractis idolis, alia iisdem ex marmoribus casu coaptata ad spectaculum reliquit. Eodem autem loco usque ad Juliani tempora rei plectebantur. Ibidem tabula superposita longissima figuris insculpta, ad tertium usque terræ motum stetit, bella Constantini **182** declarans. Illic item Constantini statua in superiori parte supremi fornices efficta erat, crucis signum manu dextera tenens.

πρόκειτο δεικνύουσα. Κωνσταντίνου στήλη ἐκείσε ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος ἐτυπούτο, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ δεξιᾷ χεὶρὶ κατέχουσα.

De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.

Ad portam quam Philadelphii vocant Constantinus in somnis visum habuit. Illic primum omnium crucis figuram conspexit, quam ea qua viderat longitudine et latitudine confectam, columnæ porphyreticæ quadrangulæ, deauratam imposuit, spongiæque signum in crucis pede firmum reposuit: matris item Helenæ, sui et filiorum imagines ex ipsa quadrangulæ columna efformavit, ac throni honoris causa imposuit. Multa quoque Constantinus Magnus

Anselmi Bandurii notæ,

(31) *Σεβήρου τοῦ υἱοῦ Κάρου*. Hic Chronographum loqui putat Lambecius de Flavio Severo, qui cum Maximino a Gal. Maximiano Caesar creatus fuit. Sed quid illi cum Caro? Potius quidem de Maxentio Herculi filio, ut ex subsequentibus patet, nisi quod loca confundit.

(32) *Καὶ θεῶν Βητράμων*. Id est, deorum inferorum, quos opponit diis μάχαροι. Ita et Combesius interpretatur, cujus non minus ingeniosam quam eruditam adnotationem vide ibidem. — Opponit diis μάχαροι, id est beatis, seu celestibus, ut dii sint inferi: quod velut *Saturnalium*, deorum Saturno patre inferorum explicatus reddidi. Verum secutus sum, diligentem certe grammaticum ac lexicographum, cui Βητράμων, ὁ Κρόνος ὑπὸ Φοινίκων, *Phœnices Saturnum vocant Betagum*. Lique enim eandem utriusque vocis vim esse; quæ partim duntaxat detorta sit ex varia aut pronuntiatione aut certe scriptione. Porro diis inferis accenseri Saturnum, auctor nobis Plutarchus, in Quæstionibus Romanis. Dum enim quærit cur Romani ἀπαχολύπτω τῇ κεφαλῇ, capite relecto, Saturno sacrificent, post primam rationem, quod ejus sacra Ænea sint antiquiora, qui ita operto capite diis faciendum sanxerit, alteram hanc offert: Ἡ δὲ τοῖς εὐρανίοις ἐπιχαλύπτονται τὸν δὲ Κρόνον ἡγούνται θεὸν ὑπὸν δαίμονα καὶ χθόνιον. An quod caput operiant coram celestibus diis, Saturnum autem inter inferos terrestresque deos numerant; ut sit infelix pater tantæ sobolis, quantam sibi inferis deditam, cæca gentilitas consecravit. De Severo, quæ tanta auctor loquitur, non consentiunt, ut de Severo Cesare a Maxen-

τινος ὁ μέγας ἐν τῷ θέρει ἀδεῶς διατρίβειν. Ἐνθα Σεβήρου τοῦ υἱοῦ Κάρου (31) ὑπῆρχε παλάτιον, καὶ ναὸς εἰδώλων θεοῦ Σεβήρου ὀνομαζόμενος. Ἐνθα καὶ τέσσαρες συνθεταὶ καμάραι παμμεγέθεις καὶ αὐταὶ ὑπὸ Σεβήρου κατασκευασθεῖσαι, πολλὰς μαντείας εἰ; χρῆσιν αἰωνίων θεῶν μαχάρων καὶ θεῶν Βητράμων (32) ἔχουσαι εἰδωλα, ἀργυρὰ τε καὶ χαλκὰ, καὶ ἐξ ἰλεφαντίνων καὶ μαρμάρων, λόγος φέρει πολλῶν. ὡς εὖχε, φησὶν, ἐν αὐταῖς ταῖς καμάραις; καὶ πόλεμος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ Σευήρον τὸν Ἐρκοῦλιον ἐνίκησε (33), καὶ ἐν ταῖς καμάραις τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐπὶ ἐπτά ἡμέραις ἐκρέμασε. καὶ μετὰ ταῦτα τὰ εἰδωλα συγκλάσας εἰς μέρος, αὐτοσυγκλῆ ὑπάρχοντα ἐκ τῶν αὐτῶν μαρμάρων, εἰς θέαν ἐλάσεν. Ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ἔως Ἰουλιανῷ ἐπιμωροῦντο κατάδικοι. ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὑπερκείμενη πλάξ εἰς μῆκος ἄγαν καὶ ζωδίοις ἀναγεγλυμμέναις, τοὺς πολέμους Κωνσταντίνου ἔως τοῦ τρίτου αἰσμοῦ ἀνωθεν τῆς καμάρας τῆς πρὸς τὸ ἀνωθεν μέρος κατέχουσα.

Ἐν τοῖς Φιλαδελφίῳ τῆς καλουμένης πόρτης μέρεσιν, ἀνυπνιάσθη Κωνσταντίνος. ἐκεῖ πρῶτον πάντων τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ ἰδεάσατο, τυπώσας αὐτὸν εἰς μῆκος καὶ πλάτος, ὡς εἶδεν, ἐν κίονι πορφυρῷ τετραπλεύρῳ, χρυσώσας αὐτὸν, καὶ σημεῖον σπόγγου ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ σταυροῦ ἀσφαλίσάμενος, τῆς μητρὸς Ἑλένης, καὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν υἱῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ τετραπλεύρου κίονος ἀνατυπώσας, εἰς θρόνους ἐτίμησε. Πολλὰς ὑπατείας ὁ μέγας Κων-

τιο oppresso intelligantur, qui et Italiam atque Africam tenuit, nec in Constantinum pugnavit: num Cari filius, incertum: ex sorore nepotem Galerii, historici produunt. An Carus ille ex Herculi stirpe, ut ita Σευήρον τὸν Ἐρκοῦλιον vel Ἐρκοῦλλου, dicere auctor poterit? De Maxentio res clarior, quem Romæ oppressum a Constantino constat, non Byzantii, ut forte auctor utrobique gesta confundat; nisi alius quispiam obscurior in Oriente Constantini hostis Severus nomine et Cari filius, idolorum impensius cultor dæmonumque prestigiis deditior, fuit. Ut ut sit, lego, ἔν ἐβάζεσθαι φασιν καὶ Σευήρον τὸν Ἐρκοῦλιον. COMBESII.

(33) *Καὶ Σευήρον τὸν Ἐρκοῦλιον ἐνίκησε*. Pro Σευήρον legendum esse Μαξέντιον τοῦ Ἐρκοῦλλου nemo non videt; sed quod gestum est Romæ, Chronographus Byzantii ait, et sic omnia confundit. Maxentii quippe caput hastæ infixum in Urbem ad triumphum allatum, moxque in Africam missum prodit Nazarius in Panegyry. Constant. Forsan hic confundit Chronographus monumenta novæ Romæ cum veteris Romæ monumentis, ac locum ubi Maxentius ante commissum prælium victimas diis obtulit, denotare vult; quo quidem peracto sacrificio copias ex urbe produxit, ac prælium consensit. Sic porro Zosimus habet: Μαξέντιος δὲ ἀνιποκλείσας ἐαυτὸν, τοῖς θεοῖς, ἱερὰ προσήγαγε, καὶ τῶν ἱεροσκόπων περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύχης ἀνεκυνθάνετο, καὶ τὰ εἰδώλῃς διαρευνάτο. καί τι θέσπετον εὐρὼν σημαίνον ὡς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πράττοντα Ῥωμαίων, οἰκτρῷ θανάτῳ περιπεσεῖν, etc.

σταντίνος ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πεποίηκεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τόπῳ ἐτιμήθησαν κεντυρίονες, διὰ τὸ τὸν σταυρὸν ἐν προτιμῇσει βασιτῆσει γινόμενοι, ὑπεράνω τοῦ λαβάρου καταστήσαντες (34).

De statu a Constantino in Foro positis, et de Callistrati Consulatu.

Πολλὰ: Κωνσταντίνος στήλας ἐν τῷ φόρῳ προσέθηκε, μεθ' ὧν καὶ ἐξ ἰδίας κατασκευῆς ἕως λ'. Πρωτὸν ὑπατος ἐν τῷ φόρῳ Καλλίστρατος ἐτιμήθη· καὶ ἕως βασιλείας Κωνσταντίνου ὑπατοὶ κοδινέλλου· ἐν τῷ φόρῳ ἐλάμβανον. Ὁ δὲ Καλλίστρατος ὑπατος· μεγάλως ἐτιμήθη ἐν τῷ φόρῳ, ὡς πρῶτος τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπάτου δεξάμενος, τοῦ Πρασίνου μέρους βοῶντος, *Καλλίστρατος εὐτυχῆς, καὶ εἰς ἄλλο προκύψει*. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, τὸ τοῦ ἁγίου... τέμενος καταλαμβάνει, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ, ἐξήτει ἄδειαν (35). Πολλὰ Κωνσταντίνος τῷ Καλλίστράτῳ ἐξωμόσατο, μὴ ἀδικῆσαι· ὁ δὲ οὐκ ἠέσχετο, καὶ χειροτονηθεὶς πρεσβύτερος τῆς ἐκκλησίας ἐξέρχεται· ὅς καὶ ἐπεσκόπησεν ὑστερον· ὅθεν μοι τὰ πολλὰ ἐμφέρεται διηγῆματα.

De statu Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.

Ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ἀπετίθησαν εἰδωλα ἐκ τῆς Ῥώμης ἥκοντα ὥσελ ξ', ἐν οἷς καὶ Αὐγούστου, ὡς οὐ γέγραπται μὲν, λέγεται δὲ, τὸ ὁμοίωμα.

De aliis statu a Constantino in Hippodromo vixebantur.

Πολλὰ ἡμῖν διεισθεσίουτο Φιλίππος ἑπαρχος, ὅτι τὸ ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ ὑπάρχον ὁμοίωμα θεταλδν, κατασκευάσμα ὑπάρχει Ποντίου τινός, τὸ ἀνωθεν τῆς βασιλικῆς καθέδρας ἱστάμενον. Ἐν δὲ τοῖς γυναικείois ὁμοιώμασι τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου (36)· αἱ γεννώσαι θήρας (37) καὶ ἀνθρώπους ἐσθίουσαι. Τὴν μὲν μίαν Ἡρώδιον μοι ἐπράνωσαν, Ἰουστι-

A eodem loco consularia munia oblii. Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prerogativa donati fuerant.

Multas in Foro Constantinus statuas locavit; quibuscum etiam triginta reposuit ab se fabricatas. Primus in Foro Callistratus consul renuntiatus est: et ad usque Constantini imperatoris tempus, codicillos in Foro consules accipiebant. Callistratus vero consul magnificis in Foro honoribus actus, quod ibi primum consulari dignitate ornatus fuisset, Prasinæ factione clamante, Callistratus fortuna favente insuper ad aliud provehetur. Ille vero perterritus a Sancti... templum se proripuit, eoque ingressus, securitatem poposcit. Multis vero se Constantinus juramentis obstrinxit, nihil injuriæ accepturum illum esse. Ille vero non 183 acquievit, atque presbyter ordinatus ex ecclesia egreditur: qui etiam postea episcopus fuit. Qua de re multa enarrari comperi.

In Hippodromo depositæ sunt statuæ Romæ exportatæ circiter sexaginta; in quibus Augusti; non quod scripta ulla monumenta habeant, sed, viserunt, vera effigies.

Adfirmabat Philippus præfectus ac certum esse narrabat simulacrum ex Thessalico marmore in Hippodromo supra imperatorum thronum constitutum, opus esse Pontii cujusdam. Inter simulacra vero mulierum, Elegii Medorum sunt, quæ belluas rignunt, et homines devorant. Unam mihi Herodjo explanavit, quæ impii Justiniani secundum impera-

Anselmi Bandurii notæ.

(34) Ὑπεράνω τοῦ λαβάρου καταστήσαντες. ita et Lambecius legit, scilicet, Ibidemque centuriones honore aucti, quod crucis in labaro gestandæ prerogativa donati fuerant. Corrupte quidem in ms. habetur, ὑπεράνω Βαλλέριον καθήσαντες. Pro Βαλλέριον Combefisius legit καβαλλήριον, sicque interpretatur: Ibidem loci centuriones honore aucti, quodque aliis ferenda cruce prælati, hoc nacti sunt, ut superiori equitibus loco considerent. Sed pluris sane facio Lambecii conjecturam, quæ Sozomeni auctoritate comprobatur lib. 1, cap. 4, de Constantino Magno: Ἐξέλευεν ἀνδρας ἐπιστήμονας χρυσῷ καὶ λίθοις τιμῆς εἰς σταυροῦ σύμβολον μετασκευάσαι τὸ παρὰ Ῥωμαίοις καλούμενον Λάβαρον· σημεῖον δὲ τοῦτο πολεμικῶν τῶν ἄλλων τιμιώτερον. Labarum quidem ita appellatum fuit præsertim sub Constantino Magno vexillum in quo Christi monogramma describi curavit, quod cæteris pretiosius et sanctius haberi, imperatore semper præcedere, a militibus adorari, et in præliis a fortioribus exercitus militibus ambiri et stipari præcepit, ut referunt scriptores ecclesiastici. Hos quidem milites esse eos plerique putant, quos præpositos laborum appellat Codex Theodosianus. Cæterum de Labaro consule ducissimi Ducangii Dissert. De Imp. Constantinopolit. nummis num. 20, ejusdem utrumque Gloss., item Fullerum lib. II Exerc. sacr. cap. 1,

lib. IV, cap. 13.

(35) Ἐξήτει ἄδειαν. Scilicet, securitatem poposcit. Ita et Combefisius legit. In ms. habetur, ἐξήτει πρεσβύταν.

(36) Τῶν Μήδων τοῦ ἐλεγίου. Emendarem, τοῖς μέσων τοῦ Ἐλεγίου, ni paulo post, magna Justiniani statua ære equestris in illa ipsa Hippodromii parte posita haberetur, παρὰ τὴν νίκην Μήδων· post relatum de Medis victorium. Potuit ergo ambitiosus princeps, eam Circi partem ad rei memoriam Medorum Ἐλεγίων vocare, sive quod ibi ascripti ejus rei testes, Elegi, sive quod locus ipse statua victoris clarus, Medorum, seu etiam Persarum luctus, ab eorum clade, monumentum erat. COMBESIS.

(37) Αἱ γεννώσαι θήρας. His nonnihil lucis accedere potest ex Anon. nostro: Αἱ δὲ γεννώσαι θήρας καὶ ἐσθίουσαι ἀνθρώπους ἐν τῷ Ἱπποδρομίῳ, ἡ μὲν μία ἐστὶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ τυράννου, δηλοῦσα τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκτείνων αὐτοῦ πράξεων. Ἡ δὲ ἑτέρα ἐν ἡ πόλει ὑπάρχει, οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ Σκύλλα ἐστίν, ἡ ἐκ τῆς Χαρυβάδος ἐσθίουσα τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐστὶν Ὀδυσσεύς, ὃν κατέχει ἐκ τῆς κορυφῆς. Ἐτέροι δὲ λέγουσιν ὅτι ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἐπὶ αἰῶνές· εἰς οἱ ἐσθίουσιν καὶ ἐσθιόμενοι. Similia refert etiam Codinus pag. 29.

toris historiam referat. In quibus et navis est, non ut impleatur, sed ut expectet. Quo audito col-lacrymatus sum, mecum reputans, cum id etiam absurdum Constantinopoli contingere debeat. Justinia-nus magnus in Circi sedibus aeneo equo vehebatur, post victoriam de Medis partam. Mulier in Hippo-dromo in sede aerea sedens, aequae superiori loco. ut jam dictum est, ut quidem narrat Herodio, Ve-rina magni Leonis uxor est; ut autem ego pluribus narrantibus audiui, statua est Minervae ex Graecia advecta, quod etiam verum arbitror.

De draconis statua quae Arcadium representabat, et de hyæna.

Multa Philippus dynasta enarravit ut didicerat, draconis scilicet statuam Arcadii signam esse, Ho-norii autem fratris ejus Romæ imperantis 184 præ-ferre speciem. Unde item oracula pridem et ad hoc usque tempus. non pauca extiterunt. Hyæna autem quæ supra draconis statuam visitur ex Antiochia veteri Constantinopolim, Constantino magno impe-ratore, ut memoratus Philippus refert, translata est.

De cæde Anastasii Monachi in Hippodromo facta, ubi et multe aliæ cædes perpetratae sunt.

In Hippodromo multe cædes plurimæque mala perpetrata sunt, maximeque temporibus quæ nos præcesserunt; ubi ætate nostra Anastasius mona-chus, ob veritatem imperatori repugnans, crematus est.

De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitati sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippo-dromi signa

Eudocia Atheniensis paternæ causa hæreditatis li-tem intentans, formæ gratia fortunam invenit; cu-jus fratres, miram illam et novam sororis sortem audientes, cum philosophis septem adscendentes fortunæ ex infortunio ut sibi placaretur, supplica-bant. Theodosius vero imperator in philosophorum gratiam ad Circum concessit, nemoque eorum eo pergere neglexit. Erant autem numero septem, Cra-nus, Carus, Pelops, Apelles, Sylvanus, Curvus, Ner-va. Hi cum imperatore ludos in Circo spectandi causa aherant. Theodosius vero admiratione ca-ptos viros conspicatus, sic eos alloquitur: O phi-losophi, si miramini, victi in philosophia estis.

Α νιανού του αθέου δηλούσα την ιστορίαν τὴ δαύτερον· ἐν οἷς καὶ πλοῖον ὑπάρχει, μὴ πληρωθῆναι, ἀλλὰ περιμένειν· ὅπερ ἀκούσας ἰδὲκουσα, εἰ ἄρα γὰ τοιοῦτον πάλιν, τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπέβη ἀλό-γημα. Ἰουστινιανὸς δὲ μέγας ἐν τοῖς τοῦ καθίσμα-τος κατεποχίτο ἐν Ἰππῷ χαλκῷ μετὰ τὴν νίκην Μήδων (38). Ἡ ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ καθιστάμενη γυνὴ ἐν σελλήῳ χαλκῷ, καὶ αὕτη ἀνωθεν, ὡς προ-εἴπομεν, ὁ μὲν Ἡρωδίων ἰδὲβαζε Βερρίναν εἶναι τοῦ μεγάλου Ἀλέωντος· ὡς δὲ ἐγὼ παρὰ πλείωνων ἤκουσα, εἰς Ἑλλάδος εἶναι τὸ εἰδωλὸν μάλλον τῆς Ἀθη-νῆς (39), ὅπερ καὶ ἐπίστευσα.

Β Πολλὰ Φίλιππος ἱστορήσιν ὁ δυνάστης, μαθὼν καὶ τούτο παρίδωκεν, ὅτι τὸ δρακονταῖον, Ἀρχα-δίῳ μὲν ἐκτύπωμά ἐστιν· Ὀνωρίου δὲ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐπίδειξις, ἐν Ῥώμῃ βασιλεύοντος. Ἐνθεν καὶ χρησμοὶ (40) καὶ πρὸ ἡμῶν, καὶ ἕως τῆς δευτέ-ρας, οὐκ ὀλίγοι γέγονασιν. Ἡ δὲ ἀνωθεν τοῦ δρακον-ταίου βασινα, ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς πρώτης εἰς Κων-σταντινουπόλιν ἀνήλυθεν, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, καθὼς ὁ προειρημένος Φίλιππος ἱστο-ρήσιν.

Ἐν τῷ Ἰπποδρομίῳ πολλοὶ φόνοι καὶ κακὰ γέγο-ναι· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν· ἐν οἷς καὶ ἐγὼ ἡμῶν Ἀναστάσιος ὁ μοναχὸς δι' ἀληθείας τρέ-πον ἀντιλέγων τῷ βασιλεῖ ἐκαύθη.

lustrarent.

Εὐδοκίης Ἀθηναίας κατὰ μοῖραν (41) δικασθεί-σας, κατὰ χάριν ἡύρατο τύχην, καθ' ἣν οἱ αὐτά-δελοι τὸ ξῆνον τῆς συγγόνου ἀκηχότας· αὐτόχημα, ἀνελθεῖν συνεπειρῶντο φιλοσόφοις ζ', καὶ τῇ τύχῃ εἰς ἀτυχίαν (42) ἰδεσθῆσαν ἱλασθῆναι. Θεοδοσίος δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Ἰππικὸν ἤλατο, τοὺς φιλοσόφους ἀρέσων· καὶ τις αὐτῶν οὐκ ἐνέλησεν. Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ζ'. Κράνος, Κάρος, Πέλωψ, Ἀπέλλης, Σουλβανός, Κύρβος, Νερβῆας. Οὗτοι συνῆσαν εἰς τὸ Ἰππικὸν τῷ βασιλεῖ, θέας ἔλκεν Ὀλυμπίων. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος, ὁρῶν τοὺς φιλοσόφους θαυμά-ζοντας, ἔφη πρὸς αὐτοὺς, Ὁ φιλόσοφοι, εἰ θαυμά-ζετε, καταφιλοσοφῆθητε. Ὡς αὐτίκα ἀποκριθῆναι

Anselmi Bandurii notas.

(38) Μετὰ τὴν νίκην Μήδων. In hanc statuam Justiniani equestrem in Hippodromo erectam, ob victoriam de Medis et Scythis partam, habentur duo epigrammata lib. iv Anthol. cap. 4.

(39) Τὸ εἰδωλὸν μάλλον τῆς Ἀθηνᾶς. Perperam hæc interpretatur Combefissius: Ut autem a pluribus audiui, Minervæ potius Athenis allatum simulacrum est, magisque credidit. Non quidem hic τῆς Ἀθηνᾶς Athenis, sed Minervæ. Nostra interpretatio compro-batur ex Anonymo nostro et Codino.

(40) Ἐνθεν καὶ χρησμοί. Vide quæ Anonymus noster et Codinus habent de statu in Hippodromo, et aliis monumentis ab Apollonio Tyaneo magicè consecratis.

(41) Κατὰ μοῖραν. Eudociæ Atheniensis histo-

riam pluribus referunt auctor Chronici Alex. pag. 312 et seq., Socrates lib. vii, cap. 21, Evagrius lib. i, cap. 20; Theophanes pag. 72. Vide notas Jacobi Goar ad Theophrastum, pag. 369.

(42) Καὶ τῇ τύχῃ εἰς ἀτυχίαν, etc. Scilicet, Fortu-næ ex infortunio ut sibi placaretur, supplicabant. Ita ad verbum interpretatus sum: verum autem sen-sum hunc esse puto, Eudociæ, quæ ex infortunio fortunam nacta erat, ut sibi placaretur, supplicabant. Refert quippe Chronicon Alexandrinum fratres Eu-dociæ, cum eam imperare Constantinopoli intelle-xissent, metu ob injuriam eidem illatam correptos in fugam se conjicere; mox illam, data securitate, per nuntios accessit ad dignitates provexisse.

ἓνα ἐξ αὐτῶν, Ἀπελλῆν ὀνόματι, καὶ εἰπεῖν, Μὴ θαυμάζειν (45) ἐπὶ τοὺς ἵππους τῷ ἐπιβάτῃ, εἰδὼς ἀκριβῶς, ὅτι ἵπποι ἀνθρώπων ἐπιβάται γενήσονται, ἀλλαστομένων τῶν Ὀλυμπίων, καὶ τὸ θαυμάζον ἐμβλυωπιάσει. Νερούας δὲ ἀπεκρίνατο, Κακὸν τῇ βασιλείᾳ (44) στοιχεῖον, ὁρῶ τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης συντρέχοντα. Καὶ Σουλθανὸς ὁρῶν τὸ πρὸς μεσημβρίαν ζωδίον, εἰς τὸ ἄνω τὸ γόνυ καμῆλου διέκην (45) κακμηχότος; ἔφη· Καλὸς δὲ στοιχειωσάμενος· καιροὶ γὰρ ἐπὶ τούτου ἀγόνatoi ἔσονται. Ὁ δὲ Κύρδος, ἐν τῷ δῆμῳ ὁρῶν, εἶπεν· Ὁ δῆμος, δὲ ὃν δῆμοι περισσεύουσιν. Πίλοψ δὲ, τοὺς ἔρους τῶν ἵππων (46) ὁρῶν, εἶπε, Τίνος τὸ πρόβλημα; Θεοδοσίου δὲ φήσαντος, Κωνσταντίνου, εἰπεῖν ἔκρινον, Ἡ φιλόσοφος ἀκυρος, ἢ βασιλεὺς οὐκ ἀληθής. Ἐώρα γὰρ Κράνος; (47) ὁ φιλόσοφος θηλύμορφόν τι ζωδίον, τετραμερές τι ζωδιακὸς γράμματος γεγραμμένον, καὶ εἶπεν· Ὁ τετραπέρατος, εἰς οὗ δὲ Κωνσταντίνος καὶ ἀπίρατοι ἔσονται (48). Κάρος δὲ, προτρέπων παρὰ τοῖς φιλοσόφοι; λαλῆσαι, φησὶν, Αὐτοσχῆ μοι τὰ πάντα φαίνεται, ὅτι εἰ ταῦτα τὰ στοιχεῖα, ὡς περ ῥῶνται, ἀληθεύουσιν, ἵνα τί ἡ Κωνσταντινούπολις συνέστηκε; Κράνος δὲ, ὅστις καὶ λογιστῆς (49) τῆς Ἀθηναίων φιλοσοφίας ἐλέγχο, μειδῶν ἐπεκοκχῶσα. Τοῦ δὲ βασιλέως πυνθανομένου, τίς ἡ αἰτία, ἀπεκρίνατο ἐναντία, τὸ πλεῖστον γελῶν καὶ σκώπτων. Νάρκισσος δὲ πραιπόσιτος εἰδῶσι τῷ φιλοσόφῳ βαπίσματα, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· Τῷ ἥλιῳ ὡς ἥλιῳ ἀποκρίνου, σκότος ὑπάρχων. Τοῦ δὲ καὶ τὴν ἄλλην στρέψαντος, εἰδῶσιν ὁ Νάρκισσος· Ὁ δὲ φιλόσοφος; τῷ Ναρκίσσῳ ἔφη· Οὐ διὰ ἐὶ λαλήσω, ἀλλὰ τοῖς γράμμασι δυσωποῦμενος. Τὸ δὲ πρόβλημα τοῦ Κράνου τοιοῦτόν ἐστιν. Ἦντησε τὸν βασιλεῖα τὰ ἐν τῷ ἱππικῷ στοιχείῳ θαύσασθαι· εἶπετο εὐθύς ἔκρινος. Ἔστι δὲ ἀνδροεικέλον (50) τι ἀγαλμα, ἐκικεφαλαῖαν τῇ κεφαλῇ περιέχον, γυμνὸν τοι ὥς, καὶ ἐν τοῖς βρεττάνοις διδύμοις ἐκικεκαλυμμένον. Τοῦ δὲ φιλοσόφου πυθομένου, τί, ἂν, ἔφη, ὁ στήσας; ἔφη τις ἀναγνώστης, Ὅτι Οὐλαντινιανὸς τοῦτο προῦθηκεν. Εἶπεν δὲ ὁ φιλόσοφος, Πότε καὶ τὸν ὄνον; τοῦ δὲ φήσαντος, Ὅπου· εἰπεῖν ἔκρινον, Ὅτε ὄνο; ὡς ἄνθρωπος; ἔσται, ὡ συμφορὰς, ὅτι ἄνθρωπος; ὄνο ἄνθρωπος.

Anselmi Bandurii notæ.

(45) Μὴ θαυμάζειν, etc. Lambecus ita legendum putat: Μὴ θαυμάζομεν τῶν ἵππων τοὺς ἐπιβάτας· ἀλλ' εἰδότες, etc., et paulo post ita legit, καὶ μὴ θαυμάζων ἀμβλυωπιάσει.

(44) Κακὸν τῇ βασιλείᾳ, etc. Codinus habet κακὸν τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων, ὅτι τῷ στοιχείῳ τῆς τύχης στοιχεῖον συντρέγει.

(45) Καμῆλου δίκη. Ita et Ducangius legendum putat; corrupte quidem in ms. legitur, γάρου δίκη κακμηχότα. Lambecius vero sic emendat, τὸ γόνυ καμπτῶν, δίκη κακμηχότος.

(46) Τοὺς ἔρους τῶν ἵππων. Scilicet, Pelops equorum metas intuens. Ita ex contextu videtur interpretandum. Lambecius ad Codinum et Combellisius hic interpretantur: Pelops autem carceres Hippodromi conspiciens. etc.

(47) Ἐώρα γὰρ Κάρος. Ita ex Codino restitui-mus. In ms. habetur, ἔώρα γὰρ τινα ὁ φιλόσοφος θηλύμορφον ζωδίον.

(48) Ἐξ οὗ δὲ Κωνσταντίνος καὶ ἀπίρατοι ἔσονται.

Tum ex illis unus Apelles dictus: Non ego homines equorum ascensores miror, cum probe sciam fore ut equi hominum ascensores sint, mutato Olympico ordine, et quod admirationi est hebescet. Nervus dicit: Malum regie urbi signum video cum signo fortunæ concurrere. Sylvanus, videns signum ad meridiem positum elato genu cameli instar fessi ait: Præclarus es, cujus hoc signum ac figura est; nam tempora aderunt, quæ genia defutura sunt. Curvus, populum conspicatus, dixit: O popule, cujus causa multi futuri carnisces. Pelops equorum metas intuens, Cujus problema? inquit. Respondente Theodosio, Constantini: reponit ille, Aut philosophus vanus aut imperator non verus. Porro Carus, muliebri quoddam signum videns quadratis zodiaci

figuris conscriptum, dixit, O quadratermine, ex quo Constantini infanti emergent; idem autem Carus, ut loqui pergeret a philosophis admonitus ait: Infinita mihi omnia videntur, quia si hæc signa, ut conantur asserere, vera dicunt, cur Constantinopolis consistit? Cranus vero, qui et Atheniensis philosophiæ logistes dicebatur, subridens coccyzabat, Sciscitante autem imperatore, quid causæ esset, contraria respondit, multum ridens et cavillans. Narcissus vero præpositus philosopho alapas impexit, talia loquens: Soli ut soli responde, qui tenebræ es. Illo autem alteram maxillam tendente, alteram Narcissus dat alapam. Philosophus vero Narcisso dixit, Non tui causa loquar, sed quia figuris reverentiam habeo. Crani problema tale est. Rogavit imperatorem ut sibi signa in Circo posita spectare liceret. Ille propositionem arceperit. Est autem ibi virilis statua, galeato capite, sudo prorsus corpore, oblectis solummodo verendis. Rogante philosopho quis statuum posuisset, respondit quidam lector, Valentinianum posuisse, Cui philosophus, Quando etiam asinum? Ille vero, Simul. Tum philosophus: Quando asinus ut homo erit, o calamitatem! quippe asinum homo sequitur. Verum absit. Vatis hoc problema in tomis Leonis Magni, quod Cranus philosophus edidit, repertum est a Ligurio astronomo et viro primario ejusdem Leonis imperatoris.

Codinus habet, ὅτι ἐξ οὗ κορυφαὶ καὶ ἀπίρατοι ἔσονται. Quod Lambecius reddit, omittens vocem præcedentem ὡς τετραπέρατος: Versum pariter et que in experti ex te procedent.

(49) Καὶ λογιστῆς. Posset reddi, estimator, censor, rationalis. Romanus magistratus, qui provincie procurator; et qui officiales ab actis haberet: ipse qui sub regibus, διοικητής, diacetes. Significatur excellens quidam iudicii auctoritas inter Athenienses philosophos, quibus velut regula limesque esset. Sic quoque in Actis Metaphrasteis S. Catharinæ, supremus quidam philosophus inducitur, quo victo, reliqui animum respondere. Videatur Athenis λογιστῆς φιλόσοφος, qui Constantino-poli ὑπάτος, quo nomine celebris Michael Psellus, quem consulem qui vellet et reddat, nescio an probus satis interpretas habendus sit. Comæxus.

(50) Ἐστὶ δὲ ἀνδροεικέλον. Hanc statuam cui asinus præibat, vulgo nuncupatam fuisse Perichytem Codinus profit pag. 30.

λουθεί. Ἀλλὰ μὴ ἔστω. Τοῦ μάντιος τοῦτο τὸ πρόβλημα εὐρίθη ἐν τοῖς τόμοις τοῦ Ἀέοντος· τοῦ Μεγάλου δ' ἐπιστοφῆς Κράνος, παρὰ Λιγυρίου (51) ἀστρονόμου καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀέοντος.

De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo lustraret.

Sub Anastasio, Asclepiodorus, conspicatus signum A majus in Circo cogitantis more capiti admotam manum tenens, ait, O vim! quod omnis humana indigentia, una hominis prudentia conditur. Cum autem ipsi aliquis litteras marmori insculptas ostenderet, iis perceptis, Optandum est, ait, ad ea quae tunc futura sunt non pervenire; adeoque mihi non legisse utilius fuisset.

De statua Theodosii argentea in Tauro erecta.

Scien- lum, statuam Taurum dictam magnum Theodosium esse. Ad eam olim imperator exteros dynastas excipere solebat. Erat autem quondam argentea, ut docet Sozomenus; Clemens vero similes variaeque formae marmoreas Constantii Constantini filii esse ait.

De statua Leonis Macellae Pittaces dicta.

Quam Pittacen statuam vocant, Leo Magnus est, quem vulgo Macellam nuncupant, ad quam libellos supplices imperatores accipiebant. 187 Imo et palatium illic olim erat, proxime veterem ecclesiam Sanctae Irenes, ut narrat Joannes Hæsitans.

De statuis quæ in Augusto erectæ erant.

Sciendum est Augustæum, ut vocant, tres successive

Ἀσκληπιόδωρος (52) ἐπὶ Ἀναστασίου ἰδὼν τὸ ζῴδιον τὸ μέγα, τὸ ἐν τῇ Ἰππικῇ, τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου κατέχον, ἔφη, Ὁ βίαι, ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ἐνδεΐα, εἰς μίαν ἀνθρώπου φρόνησιν συμωθεῖται. Καὶ τις αὐτῷ ἐπέδειξε γράμματα ἐν τῷ μάρμῳ, τοῦ δὲ ὑπαναγνόντος, ἔφη· Ἀγαθὸν μὴ φθάσαι τοῖς τότε μέλλουσιν εἶναι· ὥς καί μοι τι κέρδος τοῦ μὴ ἀναγνῶναι.

Ἀέον γινώσκειν ὅτι ἡ καλουμένη Ταῦρος, Θεοδόσιος ἐστὶν ὁ Μέγας· ἐν ᾗ ποτὶ ἐδέχτο (53) ὁ βασιλεὺς τοὺς ἀπὸ τῶν ἰθὺν δυνάστας. Ἀργυρεὶ δὲ τις ἦν πρόηγος, ὡς ὁ Σωζόμενος διδάσκει. Κλήμης (54) δὲ τὰς ὁμοίας καὶ πολυμῆρους μαρμαρίνας, Κωνσταντίου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου.

Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος (55), Ἀέων ὁ Μέγας ἐστὶν, ὁ παρὰ πολλοῖς Μακελάριος λεγόμενος, καὶ ἦν... τὰ δεξιόματα τῶν βασιλέων ἐκείσε ἱγέοντο. Ἀλλὰ καὶ παλάτιον ἦν ποτὶ συνιτάμενον, πλησίον παλαιᾶς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καθὼς Ἰωάννης ὁ Διακρινόμενος λέγει.

Ἀέον γινώσκειν ὅτι τὸ λεγόμενον Αὐγουσταῖον

Anselmi Bandurii notæ.

(51) Παρὰ Λιγυρίου, etc. Non placet, quod Lambecius emendat, de hac ipso oraculo, quod auctor ait inventum in tomis Leonis Magni, παρὰ Λιγυρίου ἀστρονόμου, καὶ ὑπάτου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀέοντος, dum ait: Pro Λιγυρίου, scribe Ὑλοβρίου. Consul autem fuit hic Olybrius anno octavo imperii Leonis Macellæ. Ita id quidem. At quis audivit imperatoris ejusquam vocari consulem, qui illo principe, at ne quidem ejus collega, consulatum gessit? Quænam vero hæc Olybrii nota ut mathematicus, non vir clarissimus ac nobilissimus, demumque Augustus ac imperator Romæ audiret? Fuit ille consul Leonis anno vii, ut ponit Chronicon Alexandr., Rustico ejus collega, missusque Romam a Leone, βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἐκείσε Ῥωμαίων χειροτονεῖται βασιλεὺς. Invitus a Romanis illis degentibus imperator creatur, inquit idem. Mathematicum hominem qui prodiderit, scio neminem. Quid si ἀστρονόμῳ ὑπάτου, sicque loquatur auctor avi sui more, quo principes quique cujusvis facultatis proceres ac magistratus, nec ii summi, sic vocarentur, ut ex Vitis τῶν νέων βασιλέων videre licet, sive jam editis, sive quæ meliores prelum expectant, mihi que suppetunt. Leonis Macellæ tomis rerum astronomicarum, satis obscuri: Leo Basilii filius eo nomine clarior, quo et Sapientem vulgo dicunt. Ego cum Leone Philosopho sic dicto, ipsoque magno astronomo confundi mihi visus sum ostendere, in recensitis Bibl. PP. Concionatoriarum auctoribus. Genus certe istud grande vitium, quod sic addicta ejusmodi superstitionis; quibus illi non salus comparata, sed dæmum exitium (Deo scilicet ultore) et interitus. Quid si magnus Leo auctori, non ipse vere Magnus sicque vulgo dictus, sed forte, quem dixi, Basilii filius: sic enim scri-

ptorum librin, Magni vocantur, alias non magno, uti statim Magnus Anastasius in Codino, quæ vox melius Anonymo desideratur. Nec enim tanti Anastasius aliquis Romanus imperator fuit, ut jure Magnus diei deberet. Citat Codinus num. 68 Αιχμόριον de Mauricii et familie statuis; nec alius esse videatur quam hic ipse Λιγυρίος· nec necesse ipso jam Mauricii tempore, sen illi supparem vixisse, ut Leonis ὕπατος astronomorum, quod dico, majus conjectura, resque ipsa videri possit. COMBEN. (52) Ἀσκληπιόδωρος. Lambecius pro Ἀσκληπιόδωρος legendum putat Ἀσκληπιόδοτος. Asclepiodotus philosophus et medicus qui Procli discipulus fuit, et temporibus Anastasii Ὑσίου floruit. Hujus autem Asclepiodoti exstat hodieque in bibliotheca regia Etruræ liber de re militari, cui titulus est. ΔΕΚΑΗΠΙΟΔΟΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΤΕΧΝΗ ΤΑΚΤΙΚΗ. Divisus est in duodecim capita, et sic incipit: Τῆς τελευτᾶς παρασκευῆς πρὸς πόλεμον ἐκείσε ὁδῶς, χειρᾶς τε καὶ ναυτικῆς, περὶ τῆς χειρᾶς τὰ νῦν λεγόμενα, etc. Finis autem hic est, Αὐτὰ δὲ βραχέων αἰ τοῦ τακτικού καθηγῆται; τοῖς μὲν χειρομένοις σωτηρίαν πορίζουσαι, τοῖς δὲ ἰσχυρομένοις ἐπ' αὐτοῖς.

(53) Ἐν ᾗ ποτὶ ἐδέχτο. Anonymus noster in Foro Tauri exstare inquit Theodosii Magni statuam, quæ primitus argentea fuit, et ad eam legati exterarum gentium excipiebantur.

(54) Κλήμης Clemens hic historicus, cujus meminit Suidas, auctorque est scripsisse de imperatoribus Romanis et alia.

(55) Ὁ Πιττάκης ὁ λεγόμενος. Statuam hanc Leonis erectam fuisse ab Euphemia ejus sorore germana, quod ibi domum haberet, pluribus narrat Anonymus noster.

στήλας τρεῖς διαδέχεται, Κωνσταντίνου, τοῦ πρώτου Ἀ
ἐν ᾧ . . . καὶ βασιλικαὶ ἦσαν κάτω ε', τοῦ κίονος
Κωνσταντίνου, Κωνσταντοῦ; καὶ Κωνσταντείου, Κων-
σταντίας τε καὶ Λικινίου· ἀλλὰ καὶ ὑπερὸν Ἰου-
λιανοῦ. Ἐπὶ Θεοδοσίου οὖν τοῦ Μεγάλου στήλη
ἑτέρα τῇ κίονι διαδέχεται, ἀργυρεῖα καὶ αὐτὴ·
ἀλλὰ καὶ Ἀρχαδίου καὶ Ὀνωρίου πρ . . . τῇ γῇ.
ὡς ὁ Θεόδωρος φησι. Ἐν δὲ τοῖς ἑωζομένῳ γράμ-
μασι, φησὶν, Ἰουστινιανός· ἔστιν, ὃ νῦν καθορᾶται,
τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον (56), καθὰ φησι Θεο-
δώρητος (57) καὶ Εὐσέβιος, ἐν οἷς δοκεῖσι σοφά-
λεσθαι βιβλίοις, "Ελληνοῖς· εἶναι στήλην καδ' ἣν
ἀφιερῶσας ὁ μακάριος Κωνσταντίνος δι' εὐχῆς ἔστη-
σεν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀπολλιναρίου καὶ Ἀλεξάνδρου
συγγραμμάσι, Κωνσταντίνου εἶναι τοῦ Μεγάλου,
καθὰ καὶ Μιλτιάδης (58) ὁ χρονογράφος ἐξηγήσατο. B

De tripode, qui in magno Strategio positus erat.

Ὁ τρίπους ὃ ἐν τῷ Στρατηγίῳ τῷ μεγάλῳ, καθὰ
Προμούντιος Ἀλέξανδρον λέγει εἶναι τὸν Μακεδόνα.
Ἐπίστατο δὲ καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων, καὶ ὅσοι τοῖς
γράμμασι αὐτοῦ ἐπιλοχεύουσι, μάλιστα οἱ ταῖς
μαντείαις στοιχειοῦντες, ἐπιγινώσκουσιν τὸν Ἀλέξαν-
δρον εἶναι. Γράφει δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ Κωνσταντίνον
τὸν ἄγιον ἐκεῖ πρῶτον φόρον τῇ πόλει ταύτῃ ἀνα-
στήσαι.

De Philadelphio ne statuis ibidem erectis.

Τὸ καλούμενον Φιλαδέλφειον, Κωνσταντίνου εἶναι
τοῦ Μεγάλου τοῦς υἱοὺς, ἀπὸ Γαλλίας τὸν ἑνα πρὸς
τὴν Κωνσταντινουπόλιν ἀλδόντα μετὰ τὸν θάνατον
τοῦ πατρὸς, μέγλης ὅταντῃ καὶ χαρῆς γενομένη·
ἀσπασάσθαι ἀλλήλους, καὶ παρὸς στήλας αὐτῶν
ἀνεγείρει τῇ πόλει τὸ σχῆμα ὀπισθοεξουσίας. Ἰουλι-
ανὸς δὲ στήλη καὶ Ἀναστασίας τῆς αὐτοῦ γαμετῆς,
ἣν διὰ τὸ εἶναι Χριστιανὴν, ἐξέβαλε τῆς βασιλείας.
Αὐτὴ δὲ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τοῦ Προμούντου ἀπικ-
αίρατο. Αἱ δὲ αὐτὰς στήλαι μέχρι τοῦ νῦν σώζον-
ται ἐν τῷ Φιλαδελφίῳ.

*De statua Theodosii Junioris, ac
illis statuis in Xerolopho erectis.*

Ὁ λεγόμενος Ξηρόλοφος στήλην μὲν ἔχει, καθὼς
ὁ Διακρινόμενος λέγει, τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου, καὶ
Βαλεντινιανοῦ κάτωθεν τοῦ κίονος καὶ Μαρκιανοῦ.
Εἰσημὸς δὲ γενομένου πεπτωκέναι στήλην, καὶ ὡς
λέγοι· λέγει, ἀνελθεῖν τῶν ἀπὸ κίονων, καὶ ὀπο-
στρέφαι Μαρκιανοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐν τῷ τρι-
βουναλίῳ.

Anselmi Bandorri notæ.

(56) Τὸ μέγιστον τοῦ φόρου ζώδιον. De hac
statua Justiniani in Augustione erecta, vide Au-
gustionis Pachymerii Descriptionem, necnon Au-
nymum nostrum et Codinum.

(57) Καθὰ φησι Θεόδωρητος, etc. Hæc series
perplexa ejusdem; exhibemus Combessii versio-
nem; vide ejusdem notæ. — Sunt hæc satis im-
plexa: nec enim Theodoretus aut Eusebius de Ju-
stiniano loqui potuerunt. De statua quæ prius Con-
stantini erat, vel ab eo Græci hominis erecta fue-
rat, ac dedicata, quamque Justinianus sua mutave-
rit, locutus esse, nihil velat: τὸ, σοφάλεσθαι, red-
debam asserere, quod non occurrebat quid melius
divinarem. At re melius inspecta, placuit, xaitoi

statuas habuisse; Constantini primum... erantque
subter columnam imperatoris statue quinque, Con-
stantini scilicet, Constantis et Constantii, Constan-
tiae et Licinii; quin et postea Juliani. Sub Theodosio
itaque Magno statua alia primam excepti, quæ argen-
tea et ipsa erat; sed etiam Arcadii et Honorii...
quemadmodum Theodorus ait. In scriptis vero So-
zomeni dicitur, Justinianum esse qui nunc conspi-
citur, quæ est maxima Circi figura, ut aiant Theo-
doretus et Eusebius, quibus libris eorum videntur
collectæ sententiæ, hominis Græci esse statuum quam
beatus Constantinus fasis precibus dedicavit. In
scriptis vero Apollinarii et Alexandri, Constantini
Magni esse traditur ut etiam Milichius chronogra-
phus enarrat.

Tripus qui in Strategio magno visitur, Alexan-
der Macedo est, narrante Promuntio. Id vero no-
verat ex perscriptis litteris, itemque quotquot in
ejus versati sunt libris, maximeque qui divinationi-
bus dant operam; cum pro Alexandro agnos-
cunt. Refert idem scriptor sanctum Constantinum
ibi primum Forum urbi exstasse.

188 Quod vocant Philadelphium aiant esse
filios Constantini Magni; quorum alter ex Gallia
post patris obitum Constantinopolim venit; ma-
gnusque ei lætitia plenus occursum fuit, seseque
illi multo amplexati sunt. Statimque statue illis
in Urbe erectæ sunt, quibus hæc spectacula re-
presentarentur. Juliani item et Anastasie uxoris
ejus statue, quam ille, quod Christiana esset, re-
pudiavit: illa vero in Promunti monasterio deton-
sa est; illæ, inquam, statue hodieque in Philadel-
phio manent.

Quem vocant Xerolophum, Theodosii Junioris,
Hæsitante auctore, statuum habet; itemque Valen-
tiniani infra columnam, et Marciani. Terræ motu
autem corruisse illam aiant, utque vulgo dicitur
septem columnas conscendit; Marciani vero et
Valentiniani statue in campum tribenalis redde-
rent.

φασὶ Θεόδωρητος. Sic enim nihil hiuleum aut ara-
brum est. Tametsi aiant Theodoretus et Eusebius,
etc., nil aliud τὸ, σοφάλεσθαι, idem ac σοφάλεσθαι,
quod Hesychio est συνάγειν quibus libris eorum
collectæ sententiæ, velut fere per electa, ut in Tri-
partita, Theodori scilicet Lectoris Historia, ex qua
ista Sozomeni aliorumque auctor habeat, nempe
pleniori quam ea quæ nobis exstat. Plura enim
desiderari etiam Vossius aliique observaverunt: nec
plures Theodoros Lectores qui Historiam scrips-
erint, necesse confligere. Combessii.

(58) Καθὰ καὶ Μιλτιάδης. Puto legendum pro
Μιλτιάδης, Milesius Chronographus, scilicet Heay-
chius Illustris Milesius.

De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.

Neorius, ita nuncupatus, qui et Arcadius, quem A Conon, ubi locum plurimis Constantini Magoi laboribus exculum offendit, magice consecravit, in quo et maritimarum mercium fora antea erant; Justino autem imperante, in Juliani portum translata sunt.

De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantianis.

Zeuxippus balneum Severus appellatur quippe a Severo aedificatum est. Cum illo item Hippodromus paulatim aedificari coepit, Constantianae Thermis a Constantino Magno exstructae sunt, necnon **189** Fossa, ut vocant. Multae vero statuæ mirabili forma quæ in Thermis Constantianis erant, corruerunt.

De Aqueductu Valentis. De Basilica Cisterna; ac de statua Phocæ pone Magnauram.

Aqueductus a Valente Ariano aedificatus est, uti scribit Theodorus. Basilica Cisterna a Constantino Magno. Aenea vero statua in Basilica Cisterna sedens Theodosii Junioris est. Statua pone Magnauram ad Orientalem partem sublimis Solarii, est Phocæ, qui septimo imperii anno multam in evchenda illa operam posuit. Tum vero monachus quidam monasterii Theodori Syciotæ (nam eodem tempore beatus Theodorus in vivis erat, Phoca principe, Thoma recentis memorie Constantinopoleos patriarcha), evocato S. Theodoro consilium cum eo iniit, ut Phocæ renuntiaret, abstinendum esse ab immanibus illis caedibus: quod etiam vir sanctus præstitit, imperatorem cohortatus, ne immitti adeo crudelitate subditis abuteretur. Imperator vero, qui podagra laborabat, signum petiit a Patre in se circa podagram exhiberi, quo

Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρχιδίος (59), ἐν Κόνων ἐτοιχειώσατο (60), εὐρὺν τὸν τόπον πλείστοις πόνοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου πονηθέντα· ἐν ᾧ καὶ ἀγοραὶ τῶν θαλασσιῶν ἐμπορευμάτων πρῶτην ὄψηρχον ἔχει· ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ (61) μετακινήθησαν εἰς τὸν Ἰουλιανῶν λιμένα.

Ὁ Ζεύξιππος τὸ λουτρὸν Σευήρος καλεῖται (62)· ὑπὸ Σευήρου γὰρ ἐκτίσθη. Ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ Ἱπποδρόμιον (63) τὸ πρῶτον ἐλαβε κτίσμα· ἐν ὀλίγῳ καὶ Κωνσταντίνου (64) ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἐκτίσθησαν, καὶ ἡ λεγομένη Φούσσα (65). Στήλαι δὲ πολλαὶ οὔσαι ἐν Κωνσταντιναῖς διέπεσαν ἀξίαι θαύματος.

Ὁ ἀγωγὸς ὑπὸ Οὐδαντος τοῦ Ἀρειανῶ ἐκτίσθη, καθὼς γράφει Θεόδωρος. Ἡ βασιλικὴ κινστήρην ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἡ δὲ χαλκῇ στήλῃ ἢ ἐν τῇ βασιλικῇ κινστήρην καθημένη Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐστίν. Ἡ στήλῃ ἢ ὁμοίαν τῆς Μαγναύρας, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Ἱδριακοῦ μεταίρου, Φωκά ἐστι, καὶ ἦν ἐν τῷ ἐξόμῳ ἔτει (66) τῆς βασιλείας αὐτοῦ σπουδὴν πολλὴν περὶ τοῦ ἀναλθεῖν ἐπέβλεπτο. Μοναχὸς δὲ τις ἐκ τῆς τοῦ ὁσίου Θεόδωρου τοῦ λεγομένου Συκρίτου (67) μονῆς· κατὰ ταῦτον γὰρ καὶ ὁ μακάριος Θεόδωρος· ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ Φωκά, ἐπὶ Θωμᾷ τοῦ νέου (68) πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ σύνθετον ἐποίησε, παρακαλέσας τὸν ὁσίον Θεόδωρον εἰπεῖν τῷ Φωκᾷ, παύσεσθαι ἐκ τῶν ἀκαίρων φθόνων, ὃ καὶ ποιήσας ὁ ὁσίος, παρήγει τῷ βασιλεὶ μὴ ἀπανθρώπως χρῆσθαι τοῖς ὁμηκόσι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἤτησε

Anselmi Bandurii notæ.

(59) Ὁ λεγόμενος Νεώριος, ὁ καὶ Ἀρχιδίος. Hoc ita legendum ait Lambecius, τὸ λεγόμενον Νεώριον ὁ Ἀρχιδίος ἐτοιχειώσατο. Combefisius vero nihil mutandum censet, et Νεώριον pro ipsa statua Arcadii, quæ in eo portu stetit, accipit.

(60) Ὁ Κόνων ἐτοιχειώσατο. A quodam Conone magicis præstigiis consecratum Neorium prodit et Anonymus noster. Codinus vero sic habet: Ὅτι τὸ Νεώριον ὁ Κωνσταντίνος ὁ Μέγας ἐτοιχειώσατο, etc., quod Lambecius interpretatur: Neorii sive Navalis prima fundamenta posuit Constantinus Magnus, etc. At ἐτοιχειώσατο, magicis præstigiis consecravit significat, non vero prima fundamenta posuit. Sic et Combefisius.

(61) Ἐπὶ Ἰουστίνου δὲ, etc. Ita ex cod. Colbert. restitimus.

(62) Σευήρος καλεῖται. Scilicet, Zeuxippus Balneum Severus appellatur, quippe a Severo aedificatum est. Ita ad verbum interpretatus sum; sed malim eam Ducangio Σευήρος, nam ita nuncupatum observare est apud Zonaram in Justiniano pag. 51, τὸ Σευήρου λουτρὸν, τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον. Et in Chronico Alexandrino ad annum v. ejusdem Justiniani; Ἐκδόθη τὸ βαλανεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου, κοσμοκράτης βαλανεῖον Alexandri, Severi nempe.

(63) Καὶ τὸ Ἱπποδρόμιον. Unam Hippodromi partem a Severo exstructam refert Anonymus no-

ster. Cedrenus item pag. 252: Οὗτος καὶ τὸ Ζεύξιππον λουτρὸν ἐκτίσε Βυζαντίος, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τῷ Ἱπποδρόμῳ παρέδωκε. Sic et Zeuxippum, balneum ita nuncupatum, Byzantii condidit, et Circi prima aedificia. Ita habent et cæteri fere omnes rerum Byzantarum scriptores.

(64) Καὶ Κωνσταντίνου. Varie quidem has thermas a variis scriptoribus appellari comperimus. Nam alii Constantianas nuncupant, alii vero Constantinianas. Perperam Combefisius veritatem, aedes Constantinianas; nam hic non de ædibus seu palatiis Constantinianis, sed de thermis occurrit sermo.

(65) Καὶ ἡ λεγομένη Φούσσα. Hæc ad verbum interpretatus sum; sed forsitan pro ἡ λεγομένη Φούσσα legendum est, καὶ ἐν τῇ λεγομένη Φούσσῃ στήλαι πολλαὶ οὔσαι ἐν Κωνσταντιναῖς διέπεσαν ἀξίαι θαύματος. Scilicet, Plurimæ statuæ quæ in thermis Constantinianis erant, in fossam deciderunt.

(66) Καθ' ἣν ἔρ τῷ ἐξόμῳ ἔτει, etc. Non animadvertit Combefisius hic anachronismum; octo quidem fere annis regnavit Phocæus.

(67) Τοῦ λεγομένου Συκρίτου. Ita Lambecius et Combefisius emendant. In ms. quidem τοῦ λεγομένου Συκρίτου legitur. Vide Lambecium ad Codinum.

(68) Ἐπὶ Θωμᾷ τοῦ νέου. Interpretatus sum cum Combefio, recentis memorie, quod non alius hoc nomine ea in sede præcesserit.

σημείον παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς αὐτὸν γενέσθαι διὰ τὴν ποδᾶγραν, καὶ παύσασθαι τῶν πολλῶν φόνων. Εὐξέμενον δὲ τοῦ θεοῦ, ἐρρύθη τῆς νόσου. Αὐτὸς δὲ οὐδὲ οὕτως ἐπαύσατο ἀποκτείνων. Ὁ δὲ προσηγμένος μοναχὸς ἐδάβρησέν τινα περὶ τοῦ Θεωκᾶ, ὅτι μετὰ τὸν καιρὸν τοῦτον δεινὴ θανάτῳ θνήσκει· ἔτι φιλοσοφούντος Σεργίου, τοῦ μετὰ τὸν νέον Θεωμᾶν ἐπισκοπήσαντος. Αὐτὸς γάρ καὶ τῷ μοναχῷ ἐδάβρησεν. Ἐρχεται οὖν τοῦτο ἐν τοῖς ὡαὶ τοῦ βασιλέως Θεωκᾶ, ἔτι τῆς στήλης ἀλαυνόμενης· καὶ τοσαύτῃ σπουδῇ ἐχρήσατο περὶ τῆς ἀναδόσεως τῆς στήλης, ὥστε καθὼς οἱ τότε ἐξηγήσαντο, ἔτι καὶ ἐτι πλείω φόνους αὐτὸν παποιχέναι. Ἀλλὰ καὶ χρήματα πάμπολλα τοῖς δουλεύουσιν ἐχάριστο πρὸς τὸ ταχῆναι· καὶ μετὰ ἡ' ἡμέρας τοῦ σταθῆναι τὴν αὐτὴν στήλην κατηνέχθη τῆς βασιλείας, οὐδὲν ἄμεινον ὢν ἔσραξεν ἀνευχεγμένως, ἢ τὸν πικρὸν θάνατον.

De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinacii posita.

Ἐν τοῖς Μαρτινακίου (69) στήλῃ ἵστατο, ἐν ᾗ καὶ παράδοξον θέαμα γέγονε. Εἰσιμου γάρ γενομένου, καὶ παντὸς τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπὸ θεμελίου φθαρέντος, καὶ τῆς στήλης πεσούσης κατὰ τοῦ κίονος, σταθῆναι αὐτὴν ὀρθήν, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν ἐξηγήσαντο. Δοκιμασθεῖσιν γάρ τῆς στήλης εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀνατεθῆναι, ἔμεινεν ἄχθος βαρύτερον ἔχουσα. Τοῦτο δὲ λέγον γενέσθαι· ἕως κλείδων καιρῶν. Τὴν δὲ στήλην ἐδρίσκουσαν εἶναι Βαλεντινιανοῦ τοῦ νεωτέρου· ὡς εἶνα φιλόσοφον διασηφίσσασθαι τότε διὰ τὸν ἀδικον θάνατον Βαλεντινιανῶ τοῦ νεωτέρου (70) σημειωθῆναι τὴν στήλην. Ἔως γάρ τότε δικαίαν ψῆφον ἀπένεμον τὸν θάνατον τοῦ Ἀετίου.

De statua Diocletiani Nicomedia cæverta, et in Hippodromi throno erecta.

Ἐκ τῆς λεγομένης Νικομηδείας στήλαι κλείσται ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἵκασιν. Ὅθεν καὶ Διοκλητιανοῦ ἐν τῷ Ἱπποδρομῷ σῶζεται· ἕως τῆς δεῦρο, ἐπικούρος οὖσα, ἀναμίσρον τοῦ λεγομένου καθίσματος.

De statua Maximiani ad altis in Chalcæ positis.

Μαξιμιανῶ στήλῃ ἐν τοῖς τῆς Χαλκῆς μέρεσιν ὑπάρχει βαρυτέτῃ πάνυ. Ἐνθα καὶ τὸ γένος ἄπαν Θεοδοσίου τοῦ Σπένου καθάρσας ἐν στήλαις ἕως τῆς σημερον.

De Gorgonum signis in templo Chalcæ erectis.

Αἱ Γοργόνες λεγόμεναι τέσσαρες ἐκ τῆς Ἐπίστου D 191 Quatuor Gorgones, ut vocant, Epheso ex Anselmi Bandurii notæ.

(69) Ἐκ τοῖς Μαρτινακίου. Ita legendum moneti et Lambecius. Perperam in ms. legitur, ἐν τοῖς Μαρτινακίου. Non solum autem in urbe fuit monasterium, sed etiam tractus τὰ Μαρτινακίου, ita dicitur a perillustri Martinaciorum familia cujus sub Theophilo meminit continuator Theophrasti lib. vi. pag. 75, qui narrat Theophilum imperatorem, cum ex quadam muliere Agarena Pythiæico spiritu obsessa, didicisset, Martinaciorum familiam post ejus filium imperatorem, Martinacem licet affinitate sibi conjunctum in monachum totondisse, ejusque mdes

peractos se cadibus temperaturum ait. As anseti viri precibus morbo ereptus est. At ne sic quidem illo desit carnificinam exercere. Memoratus autem monachus cuidam prædicere ausus est, brevi fore ut Phocas dira morte periret, cum adhuc Sergius philosopharetur, qui post Thomam recentis memorie episcopalem sedem nactus est; nam et ipse monacho detexit. Ea vero fama ad aures Phocæ imperatoris pervenit, cum adhuc columnæ opus 190 promoveretur, in quod tanto usus studio est, ut sicut affirmavit qui tum presentes erant, plures alias ideo cardes perpetravit; sed etiam multas effudit servis pecunias ut opus maturaret. Post decimum octavum vero diem ab erecta statua, imperio ipse dejectus est; quicum ex acerbitate oculum, qua ipse una fuerat, nam dira morte perit.

In tractu Martinacii erigebatur statua in qua stipendium contigit spectaculum. Nam terra motu facto, totoque loco a fundamentis pene everso, statua e columna delapsa recia stetit, ut majores nostri retulerunt. Nam ubi tentatam esse statuam pristinum in locum reponere, ex gravissimo pondere illa immota mansit. Alebant multo tempore ita se rem habuisse. Statuam vero Valentiniani Junioris esse comperimus; ita ut quidam philosophus tunc renuntiaret, ob iniquam Valentiniani necem conflatam statuam fuisse. Eousque enim ob interfectum Aetium jure sublatum fuisse putabant.

Nicomedia statua bene multe Constantinopolim advecta sunt. Ex quibus Diocletiani statua levis hactenus in medio imperatoris throni in Hippodromo servatur.

Maximiani statua in Chalces peribibus longe gravissima visitur: ubi etiam tota Theodosii Hispani familia statua hactenus representatur.

in monasterium redegit. Tractus autem τὰ Μαρτινακίου scribendum est, non vero Μαρτινακίου. ut Ducangius putat, cum nulla mentio apud acripiore (quod sciam) occurrat tractus τὰ Μαρτινακίου dicti, bene tamen τὰ Μαρτινακίου.

(70) Βαλεντιανῶ τοῦ νεωτέρου. Scilicet Valentiniani tertii. Is enim suspectum habens Aetii patricii potentiam, cum dolo interfecit: ipse vero insequent anno ob adulteratas plurimorum uxores a Maximo in pelitium irritum fœdissima morte sublatu est.

Dianæ templo adverte sunt, in Chalces delubro locatæ, ubi signum Crucis lris imminens erigitur.

De statua Dianæ in Hippodromo.

Dianæ statua in Hippodromo erecta cernitur, ubi pugiles exercentur.

De statua Zenonis et Ariadnes in Chalce.

In Chalce palatii porta Zenonis et Ariadnes, quam prius impudica fuisset, casta demum evasit, pedestres statuæ columnis impositæ sunt, iambis trisibus a Secundo philosopho exornatæ.

De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta.

Statua ad Zeuxippum respiciens, quæ scilicet e regione posita est, Justiniani est et Theodoræ: quam Justinianus cum erigeret, faustis acclamationibus exceptus est, vociferante Prasina factione, Justinianus et Constantinus novi apostoli. Ubi etiam Sophia uxor ejus a Plumbato philosopho iambicis versibus celebrata est.

De statua Philippici in Zeuxippo.

Statua in vetustissimis Thermis coloribus depicta, id est in Zeuxippo, Philippici mansueti est, qui ex ignorantia erravit: atque, ut vulgo fertur, talis est, quale exemplar fuit. Artificem quippe pictores insignis laudibus extulerunt, quod effigiem ab exemplari non discrepantem ediderit.

De statua Jovis in Hippodromo erecta.

Iconio Constantinopolim plurimæ statuæ transmissæ sunt, e quarum numero est illa Jovis, quæ in Hippodromo superest.

De quatuor equis inauratis Hippodromi.

192 Quatuor illi equi deaurati, in supernis Hippodromi partibus collocati, ex Chio insula Theodorio Juniore imperante adducti sunt.

De statu Persei ac Andromedæ.

Ex Iconio supra memorata urbe, Persei statua et

Anselmi Bandurii notæ.

(71) Αἱ κατὰ τὸν σηκὸν. Delubrum seu oratorium a Joanne Tzimisce exstructum Christi Servatoris et Chalces perinde nomine insigne fuit; hallucinatur igitur Lambecius, qui pro κατὰ τὸν σηκὸν legendum ait ex Codino κατανακτῶ.

(72) Ἐν τῇ Χαλκῇ πόλει. Anonymus noster Zenonis et Ariadnes statuas in Chalce prope ambulacrum extitisse narrat.

(73) Καὶ ἀλοχρᾶς τὸ πρόσωπον. Turpitudinis indicium in Ariadna est, quod maritum Zenonem comitali quandoque morbo laborantem extinxerit, nec morientis ejulatu animum fesserit, ut Anastasio copularetur, cui, vivente adhuc Zenone, προσφιλωθῆναι auctor Cedrenus, καὶ προσφιλωθῆναι ἐπὶ ζῶντος τὴν Ἀριάδνην τῷ Ἀναστασίῳ, in amoribus habuisse ac deperisse. Ubi Iodiasime Xylaud., vi Luparenses typi, Et ipso adhuc vivente Ariadna Zenonem amabat. Miror P. Goar, qui in alia animadvertit, oculos fugisse ac diligentiam. Conspicis.

(74) Καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετή. Puto pro Σοφία scribendum esse Θεοδώρα, ut optime et Lambecius

αἱ κατὰ τὸν σηκὸν (71) τῆς Χαλκῆς περιφέρονται, ἐνθα καὶ σταυροῦ σημεῖον ἀνωθεν αὐτῶν ἱστάται.

Τῆς λεγομένης Ἀρτέμιδος ἡ στήλη ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ ἱστάται, ἐνθα γυμνάζονται οἱ παλαιότες.

Ἐν τῇ Χαλκῇ πόλει (73) τοῦ παλατίου Ζήνωνος καὶ Ἀριάδνης τῆς σφόδρονος ἔσχατον καὶ ἀσχηρὸν τὸ πρότερον (75), ἐν κλισίᾳ ἱστανται πεζαὶ στήλαι, ἰάμβους ἐλεγίους ἔχουσαι, παρὰ Σεκουδίου φιλοσόφου μερισθεῖσαι.

Ἡ στήλη ἡ πρὸς τὸ Ζευξίππον θεωρούσα, ἥτοι ἐμπροσθεν, Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδώρας ἐστὶ καὶ ἥν καὶ ἐδοξάσθη Ἰουστινιανὸς, ὅτε ἐτίθετο ἡ αὕτη, κρᾶζοντος τοῦ Πρασίνου μέρους, Ἰουστινιανὸς καὶ Κωνσταντίνος νέοι ἀπόστολοι· ἐν οἷς καὶ Σοφία ἡ αὐτοῦ γαμετή (74) παρὰ Πλουμβάτου φιλοσόφου ἰαμβικοῖς μέτροις τοῖς ἐπαινοῦς ἐδόξατο.

Ἡ ἐν τῷ παλαιότατῳ λουτρῷ ὑπάρχουσα στήλη ἐκ χρωμάτων, ἥτοι τῷ Ζευξίππῳ, Φιλιππικῷ τοῦ πρᾶου (75) ἐστὶ, τοῦ κατ' ἀγορίαν πλανηθέντος· ὥς ἔχει ὁ λόγος, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι, οἷον τὸ πρωτότοπον. Μεγάλως γὰρ ἐπήνεσαν οἱ ζωγράφοι τὸν γράψαντα, ὅτι οὐκ ἐχώρησε τὴν τοῦ βασιλέως μορφήν πρὸς τὸ ἀρχέτυπον.

Ἐκ τοῦ λεγομένου Ἰκονίου στήλαι ἤκασιν ἐν Κωνσταντινουπόλει κλεισται, καὶ ἥν καὶ τοῦ Διὸς ἐν τῷ Ἱπποδρόμῳ σῴζεται.

Τὰ τέσσαρα ἱππάρια τὰ χρυσοδάφα, τὰ φερόμενα ἀνωθεν τοῦ Ἱππικίου, ἐκ τῆς Κίου νήσου ἤκασιν ἐκ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ.

Ἐκ τοῦ προειρημένου Ἰκονίου, Περούσιος στή-

monuit. Sophiam quippe Justinii Cæsaratus uxorem fuisse nemo ignorat.

(75) Φιλιππικῷ τοῦ πρᾶου. Reddendum forte auctore Suid. *Philippicus segnis*, qui sic incuria errore abactus sit. Quis autem ille sit, ab alio habens audierim. Nec enim Philippicus tyrannus, sextæque synodi hostis, ac vindex capitum illi damnatorum (Honorii atque Sergii) per duos circiter annos, cuius imperium tenuit. Qua de re Joannes Constantinopolitanus epistola ad Constantinum papam, quam in Hæresi Monothelitarum luculentissimum monumentum produxi, iterumque et nova collatione, ex collegii Clarom. altero codice, representaturum se inter conciliorum generalium acta, cum aliis pene mihi eo argumento vulgaris (num ex eodem Tiliano codice, quem et ipsum Duceus excerpserit?) R. Philippus Laube prodromo ad ea suo pollicetur. Num Mauricii ex sorore levir, ipse ei aliquando suspectus, a litera nominis initiali Φ, donec Phocam tyrannum fore ex visione nocturna cognovit? At unde hic tenuis? Conspicis.

ablata sunt, ac locus in Iupanar versus fuit, ita jubente imperatore, ad locum infamia notandum.

Α βοσθυσιαν τῶν εἰδώλων, καὶ γενέσθαι πορνείον τὴν τέκον, τοῦ βασιλέως τοῦτο καλεῖσάτος, ἐπὶ τὸ ἀτιμασθῆναι τὴν τέκον.

De status Valentis Imperatoris in Cisterna Aetii posita.

In Cisterna, quam Aetii vocant, ab Aetio patrio exstructa Valente imperatore, ejusdem Valentis statua visitur, adstante ac satellitum agente Aetio.

Ἐν τῇ καλουμένῃ Ἀετίου κινστήρῃ, ἥτις ὑπὸ Ἀετίου πατριχοῦ κτισθεῖσα ἐν ταῖς ἡμέραις Βάλεντος· ἐνθα ἡ στήλη αὐτοῦ τοῦ Βάλεντος ἐν τῇ κινστήρῃ σῴζεται, δορυφοροῦντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου (83).

De Cisterna Asparis cognominata.

Cisterna quæ Asparis vocatur ab Aspare et Ardaburio structa est, qui Leone Magno imperatore vixerunt: quæ absoluta Aspar et Ardaburius necati sunt.

Ἡ λεγομένη Ἀσπαρος (84) ὑπὸ Ἀσπαρος καὶ Ἀρδαβουρίου, τῶν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Μεγάλου οἰκισθῆναι καὶ ἦν Ἀσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος, πλεονεξίας αὐτῶν, τὴν θάλασσαν ὑπομένοντι.

De insula Cramm nuncupata.

Quam vocant Cramm insulam Verina magica B consecravit: nec ulla ejus consecrationis ratio excogitari potest. Dum autem magice consecraretur, complures repente exstiterunt mortēs, quomobrem deserta mansit usque ad templum Justiniani tertii, qui illam, ut penitus aboleret, mari obrui jussit.

Τὴν λεγομένην Κράμμ νῆσον ἐδοκίμασαν Βερίνα, καὶ ἦν οὐδέμια εὐρίσκειται φρονεῖς, τίνος χάριν ταύτην στοιχειοῦνται. Ἐν δὲ τῷ στοιχειωθῆναι τὴν αὐτὴν νῆσον, ἀπρόως θάνατοι γεγονῶσι πλεῖστοι, οὐδὲν ἀρημοῦνται διαρκέσασα μέχρι τῶν χρόνων Ἰουστινιανοῦ τοῦ τρίτου, τὴν θάλασσαν προστάξαντος ἀναπλοῦσαι ἐν αὐτῇ, εἰς τέλειον ἀφανισμῶν.

Anselmi Bandurii notæ.

(83) Δορυφοροῦντος αὐτὴν τοῦ Ἀετίου. Id est, astante ac satellitum agente Aetio. Perperam interpretatur Combellianus, cujus Aetii satellitis maris latus cingit. Cæterum quod ait Chronographus, Aetii cisternam conditam esse Valente imperante, non coheret cum eo quod de hac cisterna scribit Marcellinus comes: ipse enim Cisternam Aetii constructam ait sub Theodosio Juniore anno Christi 421, Eustathio et Agricola cons.

(84) Ἡ λεγομένη Ἀσπαρος, etc. Subintelligitur κινστήρην. Pro ὑπὸ Ἀσπαρος, male in ms. et in editis habetur ἐπὶ Ἀσπαρος. De Asparis cisterna pluribus loquitur Anonymus noster. Ἡ δὲ λεγομένη Ἀσπαρος κινστήρην ὑπὸ Ἀσπαρου καὶ Ἀρδαβουρίου ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ μεγάλου Λέοντος. Καὶ ἦν ἀμφοτέρω, πλεονεξίας αὐτῶν, ἀντιθέσαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, οὕτως ἐβούλοντο μετὰ τοῦ δημοῦ καταδιδῶσι Λέοντα τῆς βασιλείας, εἰ μὴ ἐξ

ἀγχνολίας οὗτος τοῦτους ἀνέλε δόλην. Ὁ δὲ οἶκος τοῦ Ἀσπαρου ἦν, ὅνπαρ εἶχε Βασιλεὺς ὁ παρακοιμώμενος. Asparis Cisternam Asparis et Ardaburius exstruxere tempore Leonis Magni. Qua absoluta, ambo inibi intersecti sunt ab eodem imperatore, eo quod conjuratione cum populo inita, Leonem ab imperio ejicere statuerant, nisi de industria eos dolo sustulisset imperator. Cæterum domus Asparis erat, quam deinde possedit Basiliscus accubitor. Cæterum cisterna hæc Asparis ædificari cœpta est anno 11 Leonis M. imperatoris, Ricimere et Patricio cons., ut testatur scriptor Chronici Alexandrini, qui sic habet: Τοῦτω δὲ ἐνιαυτῷ ἤρξατο Ἀσπαρ ὁ στρατηγὸς λατρεῖν τὴν μεγάλην κινστήρην πλεόντων τοῦ παλαιοῦ τείχους. Hoc anno Aspar magister militum capit ædificare cisternam maximam juxta antiquam urbis murum.

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΕΚΦΡΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΙΣ ΝΕΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ,
ΥΠΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΟΕΣΙΣΗΣ.

PHOTII

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI

NOVÆ SANCTISSIMÆ DEI GENITRICIS ECCLESIAE,
IN PALATIO A BASILIO MACEDONE EXSTRUCTÆ, DESCRIPTIO

Vide tomum nostrum CIV, ubi hoc opusculum jam edidimus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΑΦΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

ΤΩΝ ΟΝΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

DE SEPULCRIS IMPERATORUM

QUE SUNT IN TEMPLO SS. APOSTOLORUM.

(Anselmus Bandurius, Imperium Orientale, tom. I, p. 121.)

Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντι-
νου (1) ἔμπροσθεν κατὰ ἀνατολὰς (2) καίτα ἡ λάρναξ
τοῦ αὐτοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου πορφυρᾷ (3), ἐν ᾗ
ἀπόκειται αὐτὸς μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης (4).
Ἐτέρη λάρναξ πορφυρᾷ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κων-
σταντῖνος ὁ υἱὸς (5) τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Anselmi Bandurii notæ.

(1) Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κων-
σταντίνου. Templum SS. Apostolorum conditum
fuisse a Constantino Magno scribit Anonymus nos-
ter qui subiungit, templum sanctorum Apostolorum
exstructum fuisse a Constantino Magno ac matre
ejus Helena, forma oblonga, et tecto ligneo ὀπε-
ρῶν; præterea monumentum imperatorum, in quo
et ipse conditus est. His consona habent Eusebius,
Socrates, Sozomenus, Theophanes alique ex ve-
tustioribus; solus vero Zonaras diserte tradit eadem
SS. Apostolorum ædificatam a Constantino fuisse;
nam Philostorgii verba indicant potius, templum
hoc dedicatum fuisse a Constantio, non vero con-
ditum. Sed qui plura hac de re cupit, consulat docti-
ssimum Durantium, qui omnia accuratissime pro
more refert. Cæterum quanta fuerit hujus ædis Con-
stantiniana amplitudo, quæ elegantia, quæve atria
ac ædificia eandem ædem ambiebant, aut ei erant
adjuncta, pluribus prodiit Eusebius lib. iv, De Vita
Constantini cap. 59, quæ cum sint longiuscula, et
liber cuicunque obviis, consulo prætereo.

(2) Ἐμπροσθεν κατὰ ἀνατολὰς. Nidrum in
anteriori parte versus orientem, seu potius ἔμπρο-
σθεν subintelligitur τοῦ ναοῦ, hoc est, ante ipsum
templum orientem versus; nam non in ipso templo
sed in porticu quam ad id considerat idem Con-
stantinus tumulantur imperatores. Joannes Chry-
sostomus adversus gentiles, et homil. xvi, et lx
ἐν τοῖς προθύροις, hoc est, in templi vestibulo,
Constantinum Magnum humatum fuisse scribit.
Zonaras vero quemadmodum structuram templi SS.
Apostolorum, ita etiam sepulcra imperatorum Con-
stantio adscribit, et præcipue sepulcrum ejus patris,
quod in porticu ad id condita a Constantio filio,
ponit idem scriptor. Καὶ ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστό-
λων κατὰ τὸ ἐξ ὄψεως, ἐν ἰδιαζούσῃ μὲντοι στοᾷ,
ἣν ἔστ' ἐν τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φοκοδόμησεν. Ma-
nuel Chrysoloras loquens de sepulcri imperatorum
a Constantino Magno conditis, subiungit, sua ad-
huc ætate non pauca imperatorum sepulcra super-
esse circa ædem Apostolorum: Τί γὰρ ὁ τοῦ χρί-
στου μὲν καὶ πολυτάχου βασιλεὺς τάφος, καὶ οἱ τῶν
ἄλλων περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πολυμήδρου, ὃ
μόνον θαῦμα ἦν ἰδεῖν, πολλοὶ μὲν κύκλοι σωζόμε-
νοι περὶ τὸν ναὸν τῶν Ἀποστόλων, πολλοὶ δὲ ἡδὴ
καὶ ἀπολειόμενοι, καὶ ἄλλοι δὲ ἀλλὰ τῶν τῆς πόλεως
ἐπὶ τῶν προνάων; Nam imperatores, quem condito-
rem et tutelarem urbis agnoscit, et ei adjuncta cætero-
rum Augustorum sepulcra in hoc imperatorio cæu etc.

194-203 In heros sancti et magni Constanti-
ni versus Orientem jacet urna ejusdem magni Con-
stantini porphyretica, in qua depositus est ipse cum
matre sua Helena.

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Con-
stantinus, filius magni Constantini.

rio, rem vel solo aspectu admirandam, quid comme-
morem quorum non pauca adhuc supersunt circa
eamdem Apostolorum, multa quoque jam interierunt,
alia etiam passim in templorum pronais exstant.

(3) Πορφυρᾷ. Sepulcrum Constantini Magni ac ejus
aitum describit Eusebius lib. iv, De Vita Constanti-
ni cap. 60. Δόξα δ' ὅν αὐτῷ θύρας ὡσαύτως
ἐπὶ τῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστό-
λων ἑταίρου γὰρ, μίσθον ἔσθαι τὴν αὐτοῦ αὐτὸς
λάρνακα, ἣς ἐκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνὰ πρὸς
διέκειντο. Καὶ τοῦτο γοῦν, ὡς ἔργον, αὐτοῦ
λογοῦντο, ἐνθα αὐτῷ τὸ σκήνος τελευτήσαντι τὸν
βίον εὐκρετῶς, μέλλον διαναπαύσθαι ἰσχύοντι.
Loculos igitur duodecim, quasi sacras columnas
in apostolorum chori honorem et memoriam erigens,
medium inter ipsos sepulcrum suum statuit, quod
utrinque seni clauderent apostoli: sano certe, ut dixi,
consilio præcogitans, quod ubi vitam cum morte
commutasset, illius corpus ibi dignè ac decenter
quiesceret. Cedrenus pag. 296 scribit, corpus Con-
stantini Magni depositum fuisse una cum matre He-
lena, ἐν λάρναι πορφυρᾷ, ἥτοι Πάμφα. Cedreno
autem ac scriptori nostro adstipulatur Paulus Dia-
conus lib. ii Hist. Misc. scribens de Constantino:
Fusus ejus sepultus est in ecclesia Apostolorum
in sepulcro porphyretico. At Eusebius, Socrates, So-
zomenus alique tradunt, corpus Constantini Magni
in theca aurea reconditum fuisse, atque a Constan-
tino filio in ædem SS. Apostolorum illatum. Ab hu-
jus sepulcro aurea ornamenta a furibus ablata fuisse,
scribit Choniates in Alexio lib. i extremo. Vide
quid Gyllius de sepulcro Constantini Magni narrat
lib. iv, cap. 2. Cæterum quid sentiam de inscriptione
sepulcrali Constantini Magni, ac explicatione
earundem litterarum, auctore Gennadio Scholario,
quæ in variis bibliothecis reperitur et a nobis in hoc
volume edita lib. vii, pluribus ibidem monemus.
(Vide apud nos in Gennadio ad an. 1440. Edit. PATA.)

(4) Μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης. Prima
omnium Helena Augusta Constantini mater in tem-
plo SS. Apostolorum tumulata fuit, si qua fides
Eusebio, Cedreno, Nicephoro Callisti, et nonnullis
aliis. Sed de his plura viri docti.

(5) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱός. Sic
Græculus noster. Aique scriptores fide digni, tra-
dunt Constantinum Juniores, commissio ad Aquile-
iam cum fratre Constante prælio, ab eodem fu-
sum, ac postmodum interfectum, illiusque corpus

Alia urna porphyretica, in qua depositus est Theodosius Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulatur Theodosius Junior.

Alia urna prasina Thessalica, in qua jacet Zeno.

206 Alia urna prasina hieracitis (id est ex marmore viridi obscuro), ubi reconditus est Leo Magnus.

Alia urna porphyretica, ubi tumulantur Marcianus et Pulcheria.

Alia urna Nicetiana, in qua jacet Anastasius Dicator cum Ariadna.

Alia urna prasina Thessalica, ubi tumulantur Basilis Macedo, Eudocia et Alexander.

Alia urna Sangarina Phlegemenusia, in qua depositus est Leo Philosophus et Constantinus filius ejus.

Alia urna alba, quae dicitur Basilica, in qua jacet Constantinus filius ejus.

Alia urna prasina Thessalica, in qua reconditur

A. Ἑτέρα λάρναξ πορφυρεῖα, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μέγας (6).

Ἑτέρα λάρναξ πορφυρεῖα, ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μικρὸς (7).

Ἑτέρα λάρναξ πράσινος Θεσσαλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζήνων (8).

Ἑτέρα λάρναξ πράσινος ἱεραικίτις (9), ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Μέγας.

Ἑτέρα λάρναξ πορφυρεῖα, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μαρκεσιανὸς καὶ Πουλχερία (10).

Ἑτέρα λάρναξ Νικηταῖαν (11), ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἀναστάσιος ὁ Δίκτορος μετὰ Ἀριάδνης.

Ἑτέρα λάρναξ πράσιμος Θεσσαλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (12), Εὐδοκία καὶ Ἀλέξανδρος.

B. Ἑτέρα λάρναξ Σαγγαρινὴ (13) φλεγμενούσιος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Φιλόσοφος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ (14).

Ἑτέρα λάρναξ λευκὴ, ἡ λεγομένη Βασιλική (15), ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ πράσιμος Θεσσαλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται

Anselmi Bandurii notae.

In Alsam fluvium non longe ab Aquileia projectum. Sic Victor Epit. Socrates lib. II, cap. 4. Zosimus lib. II, Idatius in Fastis, Theophanes, ceterique.

(6) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μέγας. Corpus Theodosii Magni ab Arradio filio Mediolano Constantinopolim advectum, atque in templo sanctorum Apostolorum conditum scribunt Marcellinus, Socrates lib. V, cap. I, Cedrenus pag. 327, alique nonnulli ex scriptoribus.

(7) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Θεοδοσίος ὁ Μικρὸς. Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus. Theodosium Iuniorum in templo Apostolorum tumulatum scribit et Theodorus Lector pag. 194, Cedrenus pag. 343. Idem repetit paulo infra scriptor noster, ubi de porticu, quae suo tempore tecto carebat, ubi tres urnulae porphyreticae depositae erant, una nimirum Arcadii ad meridiem, secunda Theodosii ejus filii ad septentrionem: tertia Eudoxiae ad orientem.

(8) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζήνων. Caput etiam hoc ex cod. Colbertino supplementis. Vide quae de Zenonis sepulchro narrat Cedrenus pag. 353.

(9) Ἱεραικίτις. Seu potius, Ἱεραικίτης, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. XXXVII, cap. 10: Hieracites alternat milvina nigraque veluti plumis. De quo sic erud. Harduinus in notis ad eundem Plinii locum: Hieracitis ab ἱέραξ, quae vox accipitrem et milvum sonat. Ἱεραικίτης λίθος, Aetio, lib. II cap. 30, ex ms. Cod., ὀφθαλμὸς μὲν ἴσται, καὶ πρὸς τὸ μέλαν ἐντετραμμένον, ἐπιτραμμένον χροιάς ἐτίπτει, ὡς ποικίλος εἶναι, ὡς φησὶ Διογένης ἐν τῷ Περί λίθων. Lapis subviridis ad nigredinem vergens, aliaque subinde alternatis coloribus toto corpore interstinctus, ut varii coloris dici possit, ut narrat Diogenes in libro De lapidibus.

(10) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Μαρκεσιανὸς καὶ Πουλχερία. Sic Cedrenus: Μαρκεσιανὸς ὁ βασιλεὺς τελευτῆς, καὶ ἐτέθη ἐν τῷ σώμα αὐτοῦ ἐν τῷ ἡρώῳ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Moritur Marcianus imperator, et cadaver ejus deponitur in heroo sanctorum Apostolorum. Pulcheriae autem Augustae, uxoris Marciani statum positam fuisse a Leone M. imp. in ipsius monumento, scribit Chronographus noster qui etiam id, festum ejusdem Augustae institutum fuisse ab eodem Leone. Ceterum Graeci memoriam Pulcheriae celebrant die 10 Septembris, ac rursus utrius-

que festum, nimirum Marciani et Pulcheriae, 17 Februarii.

(11) Νικηταῖαν. In codice Colbertino pro Νικηταῖαν legitur, Ἀνακηταῖαν, ubi fortassis quispiam legeret, Ananchitis, de quo lapide seu gemma sic Plinius lib. XXXVII, cap. 11: Ananchitide in hydromantia dicunt evocari imagines deorum. Cedrenus pag. 363 cadaver Anastasii et Ariadnae depositum fuisse scribit in templo Apostolorum, ἐν λάρνακι Ἀκυνηταῖαν; Ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν λάρνακι Ἀκυνηταῖαν, μετὰ Ἀριάδνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ προτελευτήσας. Ad quem Cedreni locum sic adnotat doctissimus Goar: Ἀκυνηταῖαν. (Ex Acynitiano marmore λατο, ex Acynio monte ad Chalcedonis litus delato.)

(12) Βασιλειὸς ὁ Μακεδὼν, etc. Leo Grammaticus, Alexandrum imperatorem eodem sepulchro cum patre Basilio repositum fuisse scribit in eodem Alexandro: Ἀπὸ τοῦ δὲ Ἀλέξανδρου ἐν τοῖς τάφοις μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

(13) Σαγγαρινή. Seu potius Σαγαρινή. Sic ex cod. Colbert. et ex contextu reponimus; nam licet hic in cod. Reg. legatur Ἀγαρινή, infra ubi loquitur de sepulchro Constantis, filii Constantini, filii Heraclii, ac ejusdem Constantis uxoris sepulchro scribitur Σαγγαρινή. De lapide autem Sagarino seu Sagario sic Porphyrogenitus in avi Vita cap. 84 edit. Combef.: Ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν ἐκ τοῦ Σαγαρίου λεγομένου λίθου, ὃς τῷ πατρὶ τινὼν Ὀστρούτων καλούμενῳ λίθῳ καθίσταται ἐμφερής, etc. Quae autem ad aquilonem ex Sagario sic nuncupato concinnata lapide, haud dissimili Ostriti, ut quidam vocant.

(14) Καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Constantinum Porphyrogenitum in aede SS. Apostolorum sepultum fuisse una cum patre Leone scribit et Symeon Magister in eodem Constantino pag. 496. Καὶ θάπτεται ἐν τῷ ναῷ ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Ἀδωντος βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Sic Cedrenus pag. 64.

(15) Ἡ λεγομένη Βασιλική. Constantinus igitur eodem in loco quo pater, non vero eadem in urna tumulatus fuit; illius siquidem Sangarina fuit, hujus vero alba.

τὸ λεψάνων τῆς ἁγίας Θεοφανούς (16) καὶ Εὐδοκίας A sunt reliquie S. Theophanonis et Eudocie filie ejus.

Ἐτέρα λάρναξ Βιθυνή, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος (18) τοῦ Φιλοσόφου.

Ἐτέρα λάρναξ πράσινη Θεσσαλή, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος (19).

Ἐτέρα λάρναξ Προκοννησία, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ θυγάτηρ Λέοντος: Ἄννα (20).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Νικηφόρος ὁ Φωκῆς.

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Ἀμορρῆος (21).

Ἐτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ῥωμανὸς ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον (22).

Ἐσοῦν δὲ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἑτέρα λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογεννήτου καὶ ἀδελφὸς βασιλέως Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου (23). Οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ῥωμανοῦ τοῦ λεγομένου καλοῦ παιδίου καὶ μητρὸς αὐτῶν Θεοφανούς, ἐν ᾗ ἀπόκειται καὶ αὐτὴ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου.

Ἡρώων τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ (24).

Λάρναξ κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ λίθου ξένου καὶ ἄλλο-

Anselmi Bandurii notæ.

(16) Τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς. Nimirum Leonis imperatoris primæ uxoris quæ quidem a Græcis sanctorum catalogo scripta fuit, cuiusque festum colitur die xvi Decembris. Hujus nomine ecclesiam conditam fuisse a Leone imperatore non procul ab æde sanctorum Apostolorum, et in ea corpus ejus depositum, scribit Symeon Magister pag. 463: Καὶ πλησίον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐξουρησάμενος οἰκήματα Λέων ὁ βασιλεὺς κτίζει ἐκκλησίαν περικαλλή εἰς ὄνομα Θεοφανῶ τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναῖκος, καὶ κατατίθῃσι καὶ ταύτην ἐκεῖ. Prope etiam templum sanctorum Apostolorum, coemptis Leo imperator ædibus, perpulchram ecclesiam ædificat, prioris suæ conjugis Theophanous nomine, cujus et funus in ea deponit. Similia fere habent Scylitzes, Zonaras, et nonnulli alii ex scriptoribus Byzantinis. Hujus Augustæ alogium ac panegyricum conscripsit Nicephorus Gregoras, ut aliunt Allatius De Symeon, pag. 107, et Lambecius lib. iv Bib. Cæsar, p. 61.

(17) Καὶ Εὐδοκίας τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Altum est apud scriptores silentium de nomine filie Theophanous, quæ scriptori nostro Eudocia nuncupatur. Eam autem peperisse Leoni filiam, quæ statim post partum oblit, præter nonnullos alios scriptores, prodit idem Porphyrogenitus in argumento libelli unionis, quod quidem habetur editum in Jure GR. Rom. pag. 103. Λέων ὁ σοφώτατος: εἶχε μὲν πρώτην γαμετὴν τὴν ἁγίαν Θεοφανῶ, μετ' ἧς καὶ θυγατὴρ ἐτεκεν· ἀλλὰ τάχιον ἐτεθνήκει. Imperator ille sapientissimus Leo primam quidem uxorem habuit, sanctam Theophanem, ex qua filiam procreavit; sed æd cito rebus humanis excessit. Verum idem Porphyrogenitus De adm. imp. cap. 26, scribit se habuisse sororem nomine Eudociam, dum ait, se curasse ut Bertæ, Romani filii conjugii, Eudociæ nomen imponeretur, in aviæ et sororis, quæ eo donabantur, memoriam: Μετῴνομασθη δὲ Εὐδοκία, κατὰ τὸ ὄνομα τῆς τε μάμης καὶ ἀδελφῆς Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. At, cum nemo ex scriptoribus, quod sciam, prodit Leonem imperatorem ex Zoe quartâ uxore suscepisse alteram prolem præter Constantinum, non est dubium quin id intelligat Porphyrogenitus de sua sorore ex patre

ejus.

Alia urna Bithynica, in qua tumulatur Zoe secunda uxor Leonis Philosophi.

Alia urna prasina Thessalica, ubi deposita est tertia uxor ejusdem Leonis.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Anna Leonis filia.

Alia urna, in qua reconditur Nicephorus Phocas.

Alia urna, in qua depositus est Michael Amorrhæus.

205 Alia urna, in qua tumulatur Romanus Constantini Porphyrogeniti filius, qui bonus puer cognominabatur.

Intra templum alia urna, in qua depositus est Constantinus Porphyrogenitus, frater imperatoris Basilii qui Bulgaros concidit. Hi sunt filii Romani, qui bonus puer cognominabatur, et Theophanous, quæ deponitur in eadem urna ad dextrum ejusdem templi S. Constantini latus.

Heroum magni Justiniani.

Urna ad Orientem ex lapide peregrino et extra-

non vero uterina, quam Leo ex Theophanone suscepit, ut tradit scriptor noster.

(18) Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ Λέοντος. Dum hujus Augustæ cadaver humaretur, inventam fuisse urnam ejusmodi literis intus insculptam, *Filla Babylonis misera*; et hanc procul exstructo templo, titulo sanctæ Zoes, eam ibi sepultam fuisse, auctor est Symeon Logotheta in eodem Leone pag. 463: Ἐπεὶ οὖν δὲ λάρνακα εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς, ἐχούσαν ἐσωθεν γράμματα κεκοσμημένα, γράφοντα οὕτως, *Θυγάτηρ Βαβυλωνίως ἡ ταλαίπωρος*. Πλησίον δὲ τοῦ Ματοῦ μηδὲς οἰκοδομήσας ναὸν, τὴν ἁγίαν Ζωὴν, κατατίθουσιν αὐτήν.

(19) Ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Ea est Endoria ex Themate Obsequiano oriunda, insignis formæ femina, quæ una cum prole mascula ex factu paulo post extincta fuit.

(20) Ἡ θυγάτηρ Λέοντος Ἄννα. Anna Leonis filia quam ex Zoe altera uxore Leo suscepit. Hanc a patre imperatoria corona donatam statim post matris obitum scribunt Leo Grammaticus pag. 481 et Scylitzes pag. 509.

(21) Μιχαὴλ ὁ Ἀμορρῆος. Idem qui Balbus. Caput hoc ex cod. Colbertino reponimus.

(22) Ὁ λεγόμενος τὸ καλὸν παιδίον. Corruptio in cod. Regio, ὁ λεγόμενος, etc. Παῖδιν Græci recentiores pro παιδίον. Nimirum *cognomento bonus seu pulcher puer*.

(23) Βασιλεῖον τοῦ Βουλγαροκτόνου. Hujus cadaver humatum fuit in templo sancti Joannis Evangelistæ in Hebdomo.

(24) Ἡρώων τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. Cum ædem Constantinianam sanctorum Apostolorum funditus demolitus esset Justinianus, aliam pulchriorem ac elegantiore in formam crucis ædificavit, in cujus medio ingens testudo assurgebat, non absimilis in alio Sophianæ, nisi quod ædis sanctorum Apostolorum testudini nullæ suberant fenestæ. Auctor est Procopius lib. I De ædific. cap. 6, ubi forma ac elegantia ædis Justinianæ sanctorum Apostolorum pluribus ab eodem historico describuntur. Sic etiam Evagrius lib. iv cap. 30, ac scriptor Actorum S. Luca hujus

neo, medium colorem habente Bithynicum et Chalcedonitem inter atque Ostritum; in qua depositus est Justinianus.

Alia urna ex lapide Hieropolitano, in qua jacet
Theodora uxor ejus.

Alia urna ad occidentem in dextro latere, colore roseo maculis distincto, in qua jacet uxor Justinii.

Alia urna alba Proconnesia, ubi reconditus est
Justinus junior.

Alia urna Proconnesia, ubi deposita est Sophia
uxor Justini.

206 Alia urna ex lapide albo Docimino onychita,
ubi jacet Heraclius.

Alia urna prasina Thessala, in qua deposita est
Flavia uxor ejus.

Alia urna Proconnesia, in qua jacet Constantinus Pogonatus.

Anselmi Bandurii notæ.

ædis structuram Justiniano imperatori attribuit; Zonaras vero, Glycas, Constantinus¹ Manasses, et nonnulli alii ex recentioribus scriptoribus eam Theodori Augustæ ascribunt. Restaurata autem hac æde Justiniani sepulchra imperatorum et patriarcharum in ea vel ad eam condidit. Evagrius lib. iv cap. 30: 'Εν ᾧ οὐ το βασιλεῖς, οὐ το λεγόμενοι νενομισμένη ταφῇ τοῦχοῦσιν, In qua et imperatores et pontifices debitam sepulchram consequuntur. Debitam, inquit; nam in hac æde huntari alios quam patriarchas et eos qui ex Augusta familia erant, velant Gratianus, Valentinianus, et Theodosius Augusti in l. 6. Cod. Th. *De sepulchris violatis*. Hæc autem sepulchra varie appellantur a scriptoribus: aliis dicuntur μέγα ἔρηρον Ἰουστινιανού; aliis, οὐ βασιλικοὶ τάφοι; aliis, τὰ βασιλεια τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μνήματα; aliis, τὰ βασιλεια μνήματα; aliis, τὰ τῶν βασιλέων κοιμητήρια; aliis, βασιλικοὶ πολυανδρίων. Neque solius Justiniani sepulchra ita varie a scriptoribus appellantur, sed et ἔρηρον Coi stantini Magni, de quo supra (not. 1.)

(25) *Ἐν ἧ ἀπόδειξι τοῦ σφαιριάρχου.* Justiniani sepulcrum ex auro puro confectum fuisse scribit Corippus lib. in De laudibus Justinī :

*Donec apostolici subeuntes atria templi,
Incluta sacro posuissent membra sepulcro,
Quod prius ipse sibi puro construxerat auro.*

(26) Ἀπὸ λίθου Ἱεροπολῖτου. Codex Colber-
rianus, Ἱεραπολῖτου, ubi perperam legit Ducangius
Τετραπολῖτου. Hierapolis et Hieropolis urbs, ubi
fortassis lapis sic dictus reperiebatur.

(27) Ἡ γυνὴ Ἰουστίνου. Sic videtur loqui scriptor nostra de Euphemia Iustini Thracis conjugē. Nam infra capite ab hinc tertio loquitur de Sophia Iustini Junioris uxore. At fallitur idem scriptor, dum Euphemia Auguste corpus humatum fuisse scribit in tēde Apostolorum: nam ejus corpus una cum Iustino conjugē in monasterio Iustini est in urna prasina depositum fuit, ut auctor est Cedrenus pag. 566. Καὶ ἐτάθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν μονῇ τῆς Ἀδριανῆς, ἐν λάρνακι πρᾶσινι, μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εὐφημίας. Sic etiam et Anonymus nositer.

(28) *Ἰουστίνος ὁ μὲν*, Corpus Iustini Junioris una cum Sophia ejus conjuge depositum fuisse in urna Proconnesia scribit et Celrenus pag. 391. Καὶ ἐτίθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ἡρώδι *Ἰουστινιανῶν*, ἐν ἱερῶνι Ἀρροισονήσιον, μετὰ Σοφίας τῆς γυναίκος αὐτοῦ.

(29) Δοξίμυρον. Sic cod. Regius. Perperam legitur in Colbertino, Δοξημιανού; Δοξίμυρὸν quippe

Α πότου, μέσην χραιὴν ἔχουσα τοῦ τε Βιθυνοῦ καὶ
Χαλκηδονίου παρὰ λίθου ὀστρίτου, ἐν ᾗ Ἰουστινια-
νός (25).

Ἐτέρᾳ λάρναξ ἀπὸ λῆθου Ἱεροπολίτου (26) ἐν τῇ ἀπόκειται Θεοδώρᾳ τῇ γυνὴ αὐτοῦ.

Ἑτέρα λάρναξ πρὸς δυσμὰς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος,
τὴν χροὶν βοδοποιχίλος, ἐν ᾗ ἀπὸκειται ἡ γυνὴ
Ἰουστίνου (27).

Ἑτέρα λάρναξ λευκή Προικοννήσιος, ἐν ᾗ ἀπό-
κειται Ἰουστίνος ὁ μικρός (28).

Ἐτέρα λάρναξ Προικονήσιος, ἐν ᾗ ἀπὸκειται
Σοφία ἡ γυνὴ Ἰουστίνου.

Ἐτέρη λίθναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ δοκιμήνου (29)
 θυγίτου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος (30).

Ἐτέρα λάρναξ πράσινος Θεσσαλή, ἐν ᾗ ἀπόκειται
B Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ (31).

Ἐτέρα λάρναξ Προικοννηνίη, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κων-
σταντῖνος ὁ Πωγωνάτος (32).

marmor sic appellatum a Docimio urbe Phrygiae. Stephanus : Δοκίμιον, πόλις Φρυγίας, ὡς εὐδαίμων ἐδίδοντο, Δοκίμιος, κατὰ τίτηνα, κατὰ δὲ τὴν συνήθειαν, Δοκίμιος, ἀπ' οὗ τὸ μάρμαρον οὕτως ἐστίν. De marmore Docimino lequitor Continuatur Theopanis lib. iii, n. 42. Πεντεκαίδεκα χίλιον ἡδραται ἐξ λίθου Δοκίμιου. Idem n. 43, ὅπου τεσσάρων χίλιον ἑσθηριζόμενον Δοκίμιον.

(30) 'Εν ᾗ ἀπόκειται Ἡράκλειος. Quae de cadavere Heraclii narrat Cedrenus pag. 450, hic exscribere libet: 'Εβόηθη δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν λάρνακι, καὶ ἔκεινεν ἀσκεπὲς ἡμέρας δ'. Συνετάφη δὲ αὐτῷ καὶ στέμμα χρυσοῦν, καὶ οὕτως ἀσκεπάστῃ. *Corpus ejus in oream repositum per quatuor dies sine tegmine mansit. Una sepulta est etiam aurea corona, sicque tectus fuit.* Et paulo infra loquens de Constantino Pogonato, Heraclii filio, sic idem scripserat: Τούτῳ πᾶσι λέγουσιν, ὅτι τὸ στέμμα, ἐν ᾗ ἐστέφθη, οὐκ τὸ πατρὶ σου ἐτάφη, καὶ ἐκείνου Καλλίνικῳ κουδικουλάρῳ, κομισαί αὐτό. Ἀπελθὼν οὖν, καὶ ἀνοίξας, εὗρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἀνίστασιν αὐτὸ σὺν τῇ κόμῃ, πειθὼν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ. 'Ὁ δὲ ἐκέλευε τοῦτο παραλυθῆναι καὶ τιμηθῆναι. 'Ὁ δὲ διετιμῆθη λίτρας δ'. Is a quibusdam admonitus, coronam, qua regno inauguratus fuerat, cum patre esse sepultam, Callinico cubiculario mandat, uti eam sibi offerat. Abiit ille, et sepulcro recluso cadaver Heraclii aequiinstans dissipatum reperit, coronamque capiti adhaerentem: eam cum crinibus revellit mastus atque lamentans, et Constantino adjfert. Is solvi ea aestimari jubet coronam, et aestimata eis libris septuaginta.

(31) *Φλαβία ἡ γυνὴ αὐτοῦ*. Uxorem Neracii Flavianam appellat et Isidorus Pacensis in Chronico aera 648. Scriptor vero Chronici Alexandrini eam Fabiam Eudociam vocat, ac mortuam fuisse scribit die xiii Augusti, xv Ind., feria i, in secessu Blachernarum, cadaver vero ejus in aede sanctorum Apostolorum conditum : Καὶ τῇ ιγ' τοῦ Αὐγουστοῦ μηνὸς τῆς αὐτῆς ἡ ἰνδικτιώνως, ἡμέρα πρώτη, ἐτελεύτησεν εἰς τὸ προσέσπον Blachernā Eudokia ἡ Ἀδελφίστα, ἡ καὶ Φαβία. Καὶ ἐνθάδ' αὐτὸ τοῦ λεγόμενου αὐτῆς πάλιν ἐν τῇ παλαιᾷ τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ εἰρῇ ἐκχευθεὶ καὶ ἐτάφη εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Εἰ Augusti mensis die 15, ejusdem x Indictionis, feria i, mortua est in secessu Blachernarum Eudocia Augusta, Fabia dicta, illiusque funus navigio in urbis palatium illatum, postmodum factis exsequiis, in aede Apostolorum conditum est.

(32) *Κωνσταντῖνος, ὁ Πρωτεύωντος, Hujus cada-*

Ἐτέρα λάρναξ πράσινη; Θεσσαλὴ, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἀ
Φαῦστα (35).

Ἐτέρα λάρναξ Σαγγαρινὴ (34), ἐν ᾗ ἀπόκειται
Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου (35), υἱοῦ Ἡρα-
κλείου.

Ἐτέρα λάρναξ ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινὴ (36), ἐν
ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ (37).

Ἐτέρα λάρναξ Ἱεραιπολίτις, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ
γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου (38).

Ἰστέον ἐστὶ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου (39) εἶ-

Alia urna prasina Thessala, ubi recondita est Fau-
sta.

Alia urna Sangarina, in qua depositus est Con-
stans filius Constantini, filii Heraclii.

Alia urna centum lapidum Sangarina, in qua re-
condita est uxor ejus.

Alia urna Hierapolitana, in qua jacet uxor Co-
pronyni.

Sciendum est urnam Copronyni ejectam fuisse

Anselmi Bandurii notæ.

ver humatum fuisse in sede sanctorum Apostolo-
rum scribit et Nicophorus CP. : Καὶ κατατίθεται
αὐτοῦ τὸ λείψανον ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν ἁγίων
Ἀποστόλων μνήμασι.

(35) *Ἐν ᾗ ἀπόκειται Φαῦστα*. Nescio cuius sit
ista Fausta, cum hic non de Fausta Augusta, al-
tera Constantini Magni uxor agatur, neque aliam
ex imperatricibus præter hanc sic appellatam fuisse
patet ex historicis. Igitur vel est aliqua ex consan-
guineis imperatorum, cuius quidem nomen silent
scriptores; vel cum de hujus sepulcro loquatur
scriptor noster, postquam de Constantino Pogonato
egisset, fortassis librarius per errorem loco Ana-
stasie duxeratur Constantini Pogonati, Fauste
nomen inseruit. Istæ damus eum meliora non sup-
petant.

(34) *Σαγγαρινὴ* seu *Σαγαρινή*. Videa quæ supra
(not. 15) de lapide Sangarino seu Sagarino adno-
tavimus. In codice Colbertino legitur *Σαγαρινή*, ἐν
ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου υἱοῦ
Ἡρακλείου. Atqui nullus ex Heraclii nepotibus
Constantinus appellatus fuit; bene tamen Constan-
tinus et Constans. Capite autem sequenti ubi in
cod. Regio loquitur de sepulcro uxoris Constantis
filii Constantini III, cod. Colbertinus describit se-
pulcrum ipsius Constantis sic: Ἐτέρα λάρναξ ἑκα-
τοντάλιθος, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κων-
σταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου.

(35) *Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου*. Is oculus
fuit Syraensis in balneo cui Daphne nomen erat;
cadaver vero ejus a Constantino Pogonato filio Con-
stantinopolim allatum est, atque in templo SS. Apo-
stolorum juxta patrem ejus repositum; auctor est
Cedrenus pag. 436. Καὶ κατατίθεται τὴν ἑσπέρην, καὶ
Κωνσταντινούπολιν ἐρχεται ἀποκρίματος καὶ τὸν νε-
κρὸν τοῦ ἰδίου πατρὸς. Καὶ τοῦτον μὲν ἐν τῷ ναῷ τῶν
ἁγίων Ἀποστόλων μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ κατατίθεται.

(36) *Ἐκατοντάλιθος Σαγγαρινή*. Deest in cod.
Colbertino Σαγγαρινή. Quid vero significet Ἐκα-
τοντάλιθος pluribus conatur docere Ducangius in
Gloss. Græc. γ. τριλίθος, ejus verba hic exscribere
licet: *Ut ut sit, eadem ratione, non aliud fuerit
ἑκατοντάλιθος: quam marmor distinctum multis ac
turris cratis: hic enim centenarius numerus pro
multiplici sumitur: Symeon Thessalonicensis in
Chron. ms. De Philippico imp. Ὁ δὲ Θεοδοῖος ἀβλα-
βῇ τοῦτον τηρήσας, ἐν Θεσσαλονικῇ ἐξώρισεν ἀνα-
κομιθῇ δὲ τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τὸ ἀνακερθεῖναι παρὰ
Ἀλέξανδρον, καὶ ἐτίθη ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων
ἐν ἑκατοντάλιθῳ λάρνακι, ᾗν Κοχλάντην λέγουσι.
Οἱ γίνες, seu Πάτρις Constantinopolis a nobis ex
ms. laudata lib. iv Constantinopol. Christ. pag. 110,
ubi de sepulcris imperatorum: Ἐτέρα λάρναξ ἑκατον-
τάλιθος ἐν ᾗ ἀπόκειται Κώνστας ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου
Ἡρακλείου. Infra: Ἰστάται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκα-
τοντάλιθου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Κωνσταντῖνα ἡ τοῦ Μαν-
ρικίου γυνή. Quod vero istiusmodi lapidem Κοχλάν-
την vocet *Lophoteia*, id forte causæ fuerit, quod cru-
stæ illæ cochlearum, ut aliæ apud Plinium, oporum
et orbium, figuram expresserint. Istæ in hanc rem*

Ducangius; ejus quidem conjectura, nescio an
aliis placuerit, mihi sane non probatur. Puto ipse
lapidem hunc ἑκατοντάλιθον appellatum, eo quod
B natura sua multicolor sit, quemadmodum apud Plin-
ium lib. 37 cap. 10, lapis qui reperiebatur in
Troglodytica regione hexecontalithos dicebatur, eo
quod multicolor erat: *hexecontalithos*, inquit Plin-
ius citato loco, in parvo magnitudine multicolor
hoc sibi nomen adoptavit. Et Solinus 1-æc clarius
cap. 31. pag. 58, de Troglodytis: *Tantum lapide
uno gloriantur, quem ἑξηκοντάλιθον nominamus,
tam diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum
colores in parvo ejus orbiculo deprehendantur*. Hæc
totidem sermo verbis Marbodius cap. 37. Alberius
pag. 231, Isidorus lib. xv. *Origin*. cap. 12. Si ali-
cui hæc conjectura non ardebit, potiorē profu-
rat. Ceterum lapis iste ἑκατοντάλιθος Σαγγαρινή
vel Σαγαρινή dicitur scriptori nostro, quod for-
tassis in flumine Sangario reperiretur, quod flumen
Asia Minoris est, teste Ptolemaeo, Arriano, etc.

(37) *Ἡ γυνὴ αὐτοῦ*. Videlicet uxor Constantis,
filii Constantini III, ejus quidem uxoris nomen a
scriptoribus non est proditum, licet Constantis
tres filii numerentur, nimirum Constantinus Pog-
natus, Heraclius ac Tiberius. Ceterum in hac urna
ex lapide ἑκατοντάλιθῳ dicto facta humatum fuisse
corpus Constantis filii Constantini III dicitur in
cod. Colbertino, ut supra monuimus.

(38) *Ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρωνύμου*. Sic in cod.
Regio: in cod. vero Colbertino legitur sic: Ἐτέρα
λάρναξ Ἱεραιπολίτις, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ αὐτοῦ,
nimirum uxor Constantis filii Constantini III.
Deinde capite sequenti describit sepulcrum uxoris
Constantini Copronyni sic: Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου
Προκοννήσου, ἐν ᾗ ἀπόκειται ἡ γυνὴ τοῦ Κοπρω-
νύμου. De qua autem uxor Copronyni loquatur
hic scriptor noster non liquet; nam Constantium
Copronymum ter nuptias iniisse tradunt scriptores;
primum quidem, parente adhuc superstitie, cum
Irene Chazarorum chagani filia, secundo cum Maria,
tertio vero cum Eudocia.

(39) *Ἰστέον ἐστὶ ἡ λάρναξ τοῦ Κοπρωνύμου*.
Hæc in cod. Colbertino præcedentibus juncta sunt,
ac diversa. Sic ibi: Ἰστέον ἐστὶ ἡ λάρναξ τοῦ Κο-
πρωνύμου ἐξεβλήθη καὶ ἐκαύθη. Ὅδὲ λίθος τοῦ τάφου
ἐμπρήσθη καὶ ἐχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ
καλατίου, καὶ ἀβάντι τὰ ὄντα ἐν τῷ φόρῳ. Cor-
pus autem Copronyni humatum fuisse in sede
sanctorum Apostolorum, ac postmodum, imperante
Michaelis Theophilii filio, inde amotum et in Foro
Amastriano crematum esse prodit Cedrenus pag.
468: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ταῖς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων
Ἀποστόλων, ἐν ταῖς ἡμέραις Μιχαήλ υἱοῦ Θεοφίλου,
βουλῇ καὶ παραίνεσι τοῦ Καίσαρος ἀπαχθέν ἐν
τῇ ἀγορᾷ τοῦ Ἀμαστριανοῦ, ἐκαύθη. Ubi perperam
interpretes vertit, βουλῇ καὶ παραίνεσι τοῦ Καίσα-
ρος, jussu hortatuque ipsius imperatoris. Interpretor
Cæsaris, nimirum Bardas avunculi Michaelis.
Titulus quippe Cæsaris a nomine ex scriptoribus
Byzantinis imperatori seu Augusto tribuitur; nam
Cæsaris titulo donatos fuisse primitus imperii

ex heroo a Michaele et Theodora, exsecrandumque cadaver ejus combustum fuisse. Lapis autem sepulcri serra dissectus est et ad palatii compages destinatus.

Alia urna ex lapide Proconnesio, in qua jacet Leo Isaurus.

Alia urna Proconnesia Michaelis Balbi et Theclae ejus uxoris.

Alia urna Prasina, ubi depositus est Theophilus.

Porticus altera, quae jam tecto caret, in qua tres urnulae porphyreticae 207 Romanae depositae sunt, quarum ea quae ad meridiem loratur Arcadii est; quae ad septentrionem, Theodosii filii ejus; quae ad orientem, Eudoxiae.

Porticus alia ejusdem templi ad septentrionem, in qua jacet urna ex lapide pretioso Romano, ubi depositum est exsecrandum cadaver Juliani apostatae.

Anselmi Bandurii notae.

designatos successores manifestum est; et ne altius rem repetam, sic Valerius Maximianus a Diocletiano Caesar creatus fuit; Constantius Chlorus et Gal. Maximianus a Diocletiano et Val. Maximiano; Severus et Maximinus a Galerio Maximiano; Constantinus M. a patre Constantio; Constantinus Junior, Constantius ac Constans a patre Constantino, etc. Sed et omnes imperatorum filii fere semper Caesaris titulo donabantur: quod quidem factum est etiam posterioribus longe saeculis. Ceterum quod attinet ad sepulcrum Copronymi videndos Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii patriarchae Constantinopolitani, pag. 691 ed. 1618.

(40) *Ex Προικοννησίου Λθου*. Sic ex cod. Colbertino. In cod. Reg. legitur: *Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λθου*, ἐν ᾗ ἀπόκειται ὁ Ἰσαυρός. Hujus Augusti cadaver humatum fuisse in aede sanctorum Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 458: Καὶ θνήσκει σὺν τῷ σωματικῷ καὶ τὸν ψυχικὸν θάνατον, γίνωθ' δυσεντερίας βληθεὶς καὶ τίθεται τὸ διδόντων αὐτοῦ σῶμα ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Mortuus est ex intestinorum morbo, anima cum corpore pereunte: infelix ejus cadaver reconditum est in templo sanctorum Apostolorum.

(41) *Ἐτέρα λάρναξ Προικοννησίου*. Caput hoc integrum ex cod. Colbertino reponimus. Ceterum Cedrenus pag. 515 scribit Michaelis Balbi cadaver humatum fuisse in aede Apostolorum in urna prasina Thessalica: Ἐτάφη δὲ ὁ τοῦτου νεκρὸς ἐν τῷ κατὰ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους μεγάλῳ ἡρώῳ Ἰουστινιανοῦ, ἐν λάρνακι πρασίῳ Θεσσαλικῇ. Cadaver ejus repositum est in magno Justiniani heroo, ad templum sanctorum Apostolorum in urna prasina Thessalica.

(42) *Τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρχαδίον*. Sic habet et Cedrenus pag. 33: Ἐτίθη δὲ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοῇ, ἐνθα καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐδοκία. Sepulchrum est in templo Apostolorum, in porticu meridiana, cum Eudoxia uxore.

(43) *Θεοδορίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ*. Theodosii Junioris cadaver depositum fuisse in aede SS. Apostolorum scribit et Cedrenus pag. 545: Καὶ τίθεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

(44) *Τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοκίας*. Cujus autem Eudoxiae, matris Theodosii Junioris ac uxoris cadaver ibi depositum fuerit non exprimit scriptor noster. At Eudociae matris ejus corpus una cum Arcadio ejus conjuge tumulatum fuisse in

Ἀ εὐλήθη ἀπὸ τοῦ ἡρώου παρὰ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας, καὶ τὸ μὲν μίαρὸν αὐτοῦ σῶμα κατεκαύθη, ὁ δὲ λίθος τοῦ τάφου ἐπρίσθη, καὶ ἐχρημάτισεν εἰς συστήματα τοῦ παλατίου.

Ἐτέρα λάρναξ ἐκ λίθου Προικοννησίου (40), ἐν ᾗ ἀπόκειται Λέων ὁ Ἰσαυρός.

Ἐτέρα λάρναξ Προικοννησίου (41) Μιχαὴλ τοῦ Τραυλοῦ καὶ Θέκλας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Ἐτέρα λάρναξ πράσινης, ἐν ᾗ ἀπόκειται ὁ Θεοφίλος.

Στὸς ἑτέρα, ἥτις ἐστὶ τὰ νῦν δασέπαστος, ἐν ᾗ ἀπόκειται λαράνκια τρία πορφυρὰ Ρωμαῖα, τὸ πρὸς μεσημβρίαν Ἀρχαδίου (42), τὸ δὲ πρὸς ἀρκτον Θεοδορίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (43), τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὴν Εὐδοκίας (44).

Στὸς ἑτέρα τοῦ αὐτοῦ πρὸς ἀρκτον, ἐν ᾗ κεῖται λάρναξ ἀπὸ λίθου τιμίου Ρωμαίου, ἐν ᾗ ἀπετίθη τὸ παμμίλλον σῶμα Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου (45).

aede sanctorum Apostolorum scribit Cedrenus pag. 534, ubi de Arcadii sepultura.

(45) *Ἰουλιανὸς τοῦ Παραβάτου*. Cadaver Juliani Apostatae a militibus Tarsum perlatum, et in suburbio humatum, ac ejus monumento sequens epigramma inscriptum prodit Zonaras lib. xiii, pag. 27: Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἡ στρατιὰ εἰς Τάρσῳ τῇ Κιλικίᾳ κομίσασα, εὐαφεν ἐν προαστειῷ τῆς πόλεως· οὗ τῷ τάφῳ καὶ τόδῃ τὸ ἐπιτάφια ἐπιγράφη·

Κύδνω ἐκ ἀργυρόντι ἀπ' Εὐφράτας ῥόδων Περσίδος ἐκ γαίης ἀταλευτήτω ἐπὶ ἔργῳ Κινήσας στρατιῇ τόδῃ Ἰουλιανὸς λάχε σῆμα, Ἀμφότερον, βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Cadaver ejus milites Tarsum perlatum, in suburbio humarunt, cujus monumento hoc epigramma inscriptum fuit:

Rex bonus et acerrimus bellator sortis in armis Julianus jacet hic ad Cydni fluminis undas: Dum serus Euphrates et Persica tela cruenti Martis opus capioque negant inire triumphos.

Errat igitur Cedrenus, dum pag. 308 scribit, Juliani cadaver statim advectum fuisse Constantinopolim, atque in arca porphyretica, cylindri forma, repositum, cum praedicta inscriptione; etenim si Zonarae auctoritas tanti non esset, saltem vel Cydni mentio, ad cujus undas tumulatus dicitur in epigrammate, satis evincit, epitaphium hoc Tarsi inscriptum fuisse tumulo, in quo primum depositum fuerat ejus cadaver. Zosimus lib. iii, pag. 753, Ἐν τινὶ Ταρσοῦ προαστειῷ humatum fuisse ait: inscriptionem vero sepulcri paulo aliter recitat idem Zosimus:

Ἰουλιανὸς μετὰ Τίγριν ἐγάρβρον ἐνθάδε κεῖται, Ἀμφότερον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.

Tigride Julianus jacet hic post fata relicto, Rex pariter bonus, et bellator acerrimus idem.

Quod vero attinet ad id quod scribit Zonaras in Joviano, nimirum ab eodem Augusto ornatum fuisse Juliani sepulcrum: Ἐξ Ἀντιοχείας τε εἰς Τάρσῳ γεγονότι, καὶ τὸ μνημεῖον κομίσας τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐπανάγει, consulendi sunt Ammianus lib. xiv, Socrates lib. iii, cap. 22; Theodor. lib. iv, cap. 4; Philostorg. lib. vii, cap. 1; Sozom. lib. iv, cap. 6. Ceterum Juliani cadaver postmodum

Ἐτέρα λάρναξ ἀπὸ λίθου Ῥωμαίου, ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἄ
ται Ἰωβιανός; (46).

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος, πλη-
σίον τοῦ τείχους τῆς πόρτης τῆς Ξυλοκέρκου, ἐν τῷ
νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας; ἐξ ἀριστεροῦ μέρους; ἵσταται
λάρναξ ἀπὸ λίθου ἐκατονταλήθου, ἐν ᾗ ἀπόκειται
Κωνσταντία ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων
αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς πρὸς
ἀνατολὰς; ἐξ ἀριστερῶν ἵσταται λάρναξ, ἐν ᾗ ἀπό-
κειται τὸ σῶμα Μαυρικίου σφαγέντος ἀπὸ Φωκᾶ.

Ἰστέον ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριᾶδος; τῆς ἐπο-
νομαζομένης τῆς Σταυρακίου, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς
ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτερίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ
Προδρόμου ἵσταται λάρναξ Σταυρακίου βασιλέως (48)
καὶ Θεοφανοῦς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ.

Εἰ δὲ ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιθαδίων (49) τῆς κυρᾶς; B
Εὐφροσύνης ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου Βιθυνοῦ, ἐν

Altera urna ex lapide Romano, ubi reconditur
Jovianus.

Sciendum est, in monasterio S. Mamantis, pro-
xime murum portae Xylocerci, in nartheca ecclesiae
a sinistro latere urnam stare ex lapide tessellis la-
pideis distincto, in qua reconditur Constantia Mau-
ricii uxor cum filiis suis. In loco autem abdito ejus-
dem monasterii ad orientem a sinistro latere stat
urna, in qua reconditur corpus Mauricii, qui a Pho-
ca occisus est.

Sciendum est, in monasterio S. Trinitatis, quae
cognominatur Stauracii, a dextro latere ecclesiae,
in oratorio S. Joannis Praecursoris, stare urnam
Stauracii imperatoris et Theophanonis uxoris ejus.

Et in monasterio Libadiorum dominæ Euphro-
synæ locatur urna ex lapide Bithyno, in qua jacet

Anselmi Bandurii notæ.

translatum fuisse Constantinopolim tradit et Zona-
ras superius citato loco: Ὅτιον δὲ ἀνεκομισθῆ εἰς
τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων, Post in reginam urbium
translatum est. Sic et Chronicleon ms. ab Adamo ad
Leonem Philosopherum: Ἀπεκομισθὲ δὲ αὐτὴ εἰς
Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἐτέθη ἐνθα καὶ τοῦ Ἰωβιανοῦ
ἐν λάρνακι πορφυρεῷ κυλινδρῶσι μετὰ Ἑλένης
τῆς θυγατρὸς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ γυναικὸς αὐτοῦ.
Gregorius Nazianzenus orat. iv Tarso Constantino-
polim translatum fuisse, et ἐν λάρνακι κυλινδρῶσι-
δεῖ conditum scribit. In templo autem sanctorum
Apostolorum humatum fuisse tradit Joannes epis-
copus Citri in Responsis ad Cabasilam: Ἐδράκον-
ται δὲ καὶ ὑποσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ'
ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ Παραβάτου Ἰουλιανοῦ
ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφημῶν Ἀποστόλων.
Inveniuntur etiam impiorum imperatorum tumuli in
nostris sacris templis, ut Juliani Apostatæ in
templo sanctorum Apostolorum.

(46) Ἐν ᾗ ἀπόκειται Ἰωβιανός. Sic ex cod.
Colbertino. Perperam legitur in cod. Reg. Ἰουλι-
ανός. Joviani imperatoris cadaver in æde sanctorum
Apostolorum depositum fuit, ubi post uxor ejus
Charito sepulta est; auctor est Zonaras pag. 29.
Ὁ μὲντοι νεκρὸς αὐτοῦ εἰ; τὸ Βυζάντιον ἀνεκομι-
σθῆς, ἐν τῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐτάφῳ ναῷ, ὅπου
μετὰ ταῦτα συνετάφη αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Χαριτώ.
Corpus ejus Byzantium perlatum in sanctorum Apo-
stolorum æde sepultum est, ubi post uxor etiam ejus
Charito est sepulta. Vide Ammianum lib. xii, v.
pag. 332, Philostorg. lib. viii, cap. 8. Cæterum
Zonaras tradenti Charitonem post Jovianum conju-
gem sepultum fuisse in æde sanctorum Apostolorum
repugnat Cedrenus, qui Charitonem mortuam
scribit antequam Jovianus ad imperium erectus
esset.

(47) Ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος. Geor-
gius monachus in Vita Romani Lacapeni n. XIII,
narrat, ipsius Augusti ætate inventas fuisse in æde
sancti Mamantis tres urnas sepulcrales, in quibus
fama erat Mauricii imperatoris cum liberis tumu-
lantium: Τηνικαῦτα δὲ καὶ Πετρυνῆς αἰδοσιμώτα-
τος, πρῶτος δὲ Ῥωμαίου βασιλέως, ἤγαγε λάρνακα
ἐνζωδῶν, καὶ ἕτερα δύο γλυφῆς ἀμοιροῦντα ἐκ τῆς
τοῦ ἁγίου Μάμαντος μονῆς ἀνδρείας, τῆς πλησίον
οὐσῆς τῆς Ξυλοκέρκου λεγομένης πόρτης· ἐν οἷς
φασὶν ἐναποκεῖσθαι Μαυρικίον σὺν τοῖς αὐτοῦ παι-
σιν· ἃ καὶ ἀπετέθη ἐν τῇ τοῦ βασιλέως μονῇ, ἥτοι
εἰς τὸ Μυρελαίων. Sub idem tempus Petronas vir
venerabilissimus, Romani imperatoris jussu urnam
anam figuris ac imaginibus sculptam, aliasque duas

nulla cælaturne arte sculptas, ex sancti Mamantis
virorum monasterio, quod est prope portam quam
Xylocerci vocant, adiecit; in quibus fama est condi-
tum fuisse Mauricium cum liberis; quæ et in Romani
monasterio (in Myreleo scilicet) fuerit deposita.
Cæterum hic et in sequentibus agit scriptor noster
de iis sepulcris quæ erant extra ædem sanctorum
Apostolorum; nam post Mauricii tempora plures
Imperatores tumulati fuerunt in variis monaste-
riis, ut videre est apud scriptores Byzantinos.

(48) Σταυρακίου βασιλέως. Monasterium hoc
sanctæ Trinitatis Stauracii dictum ex quo ibi
Stauracius humatus fuit, Braca etiam appellatur,
ut scribit Zonaras, qui in eodem monasterio Sta-
uracium imperatorem una cum conjugē Theophano-
ne sepultura donatum fuisse tradit, cum prius vitam
monasticam in eodem monasterio ambo profecti es-
sent: Καὶ τὴν γαμπτὴν δὲ Σταυρακίου Θεοφανὸς κά-
ρυσαν τὴν κόμην, καὶ μάλαιναν ἐνδυσάμενην στολὴν,
χρημασί πολλοῖς ἰδωρῆσατο, καὶ οἶκον εἰς κατοικίαν
αὐτῇ προσάπνευμεν, ὃν εἰς μοναστήσιον ἐκείνῃ με-
τεποίησε καταγωγίον, ἐνθα καὶ ὁ Σταυράκιος τέθη-
πται, θανὼν ἐκ τῆς πληγῆς ἣν ὁ λόγος ἰδὼντος, δύο
μῆνας αὐταρχήσας μόνους ἐπὶ ἡμέρας ἐξ. Ἦτι;
μονὴ ἐξ ἐκεῖνου ἐκλήθη τοῦ Σταυρακίου ὀνομασμέ-
νη, βαρβαρικῶς μὲν δὲ τοῦ ὀνόματος παρὰ τοῦ ευρ-
φροσύνης ὅλου λέγεται τὰ βραχὺ, παρὰ τίνων δὲ
τὴν ἀληθὴν κλήσιν ἀγνοοῦσάντων, μεταγόντων δὲ
ταύτην ὤθεν πρὸς τὸ Ἑλληνοκώτερον, ὀνομάζεται
τὰ Ἑβραϊκά. Theophanes Stauracii conjugem, quæ
tonsa coma nigram stolam induerat, magna pecunia
donavit, ædibus ei ad habitandum assignatis, quas illa
in monasterium convertit, quod a Stauracio ibi se-
pulto nomen est sortitum. Nam ex vulnere, quod
supra memoravimus, decessit, cum duos duntaxat
menses et sex dies imperasset. Id monasterium ap-
pellatione corrupta vulgo Braca dicitur, et a nonnul-
lis qui vocem ad Græcam formam detorqueare cona-
tur, originis ejus ignari, Hebraica. Theophanes pag.
418 paulo diversa habet. Vide Anastasium pag.
176. Cæterum ex scriptore nostro docemur, hoc
monasterium, in quo Stauracius imperator una
cum conjugē Theophanone humatus fuit, sanctissi-
mæ Trinitati sacrum fuisse.

(49) Ἐν τῇ μονῇ τῶν Λιθαδίων. Hoc monaste-
rium Euphrosynæ cognominatum fuit etiam Liba-
tia. Notandum, in hoc ipso monasterio humatum
etiam fuisse Joannis Tzetae patrem, ut idem scrip-
tor testatur Chil. v. cap. xvii.
Ὅς; μέχρι νῦν ἀκέραιος νεκρὸς τῶν ἐν τάφῳ,
Ἐν Εὐφροσύνης τῇ μονῇ τὴν κλήσιν καλουμένην.

Constantinus filius Irenes, ab ea excreatus, et Maria ejus prima uxor, abnepis S. Philareti Elemonis, 208 duæque ipsorum filiae, Irene et Euphrosyne, quæ fuit uxor Michaelis Balbi, et Anna filia Theophili imperatoria.

Sciendum est, in monasterio gynæcei Castrorum, ad dextrum laus ecclesie versus orientem. sepul- tum esse corpus S. Theodoræ, uxoris Theophili imperatoris, tresque filias ipsius, Theclam, Anasta- siam et Pulcheriam.

Anselmi Bandurii notæ.

(50) *Ὁ υἱὸς Εἰρήνης*. Constantini Augusti ca- daver ubi depositum fuerit, scriptores, quod sciam, non prædunt; cum, quo tempore idem obiit, non satis constet; alii enim tradunt, haud multo post extinctum; alii vero superstitem volunt, etiam Nicephoro Imperante.

(51) *Ἡ γεγονυῖα ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου*. Sic emendatus. Perperam legitur in ms. ἡ γεγονυῖα ἐγγόνη, etc. Mariam vero uxorem Constantini, ex Armenia oriundam sancti Philareti Cappadocis ab- nepitum fuisse volunt Menæa; qui sane ex ea affi- nitate, ut tradunt, ad consulatus dignitatem eve- ctus postmodum fuerit, cum ei antea vix ad vitam necessaria suppressent.

(52) *Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη*. Constantinus ex Maria prima uxore Euphrosynam tantum suscep- pit, quæ Michaeli Balbo imperatori, qui imperi- um post Nicephorum excepit, nupsit. Ex al- tera vero uxore Theodota Leonem tantum suscepit qui infantulus admodum obiit. Ex qua autem ex his filiam Irenem suscepit, quam illi scriptor noster attribuit, non liquet, cum nemo ex scripto- ribus Byzantinis filia ejus Irenæ meminerit.

ἡ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Εἰρήνης (50) ὁ τυ- φλωθεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ Μαρία ἡ πρώτη αὐτοῦ γυνή, ἡ γεγονυῖα ἐγγόνη τοῦ ἀγίου Φιλαρέτου (51) τοῦ Ἐλετήμονος, καὶ αἱ δύο αὐτῶν θυγατέρες, Εἰρήνη καὶ Εὐφροσύνη (52), ἡ γυνὴ Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Τραυ- λοῦ, καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ Θεοφίλου (53) τοῦ βα- σιλέως.

Ἰστέον δὲ ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων (54), εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς δεξιὸν μέρος τῆς ἐκκλησίας, ἐτάφη τὸ σῶμα τῆς ἁγίας Θεοδώρας τῆς γυναικὸς Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ τρεῖς αὐτῆς θυγατέ- ρες, Θέκλα, Ἀναστασία καὶ Πουλχερία.

(53) *Καὶ Ἄννα ἡ θυγάτηρ τοῦ Θεοφίλου*. Anna filia Theophili una cum Thecla, Anastasia ac Pul- cheria sororibus, detentis erinibus, in monasterio Euphrosynes inclusa fuit a Michaele imperatore ejus fratre.

(54) *Ἐν τῇ γυναικείῳ μονῇ τῶν Γαστρίων*. In eodem monasterio cadaver Theodoræ depositum fuisse a Basilio Macedone, et filias ejusdem Theodo- ræ translatas fuisse scribit Cedrenus pag. 545: Ἄλλ' ἡ Θεοδώρα παρ' οὐ πολὺ τῶν τῆδε μεθίσταται. Ἡ δὲ τὸν νεκρὸν μετὰ ταῦτα βασιλεύσας ὁ Βασίλειος, καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας, πρὸς τὸ τῆς Μάμμης ἐξελπίσσειλε μοναστήριον ἐνδρακίσθαι, ἡ Γαστρίᾳ κατονομάζεται. Neque multo post Theodora ex vivis discessit. Ejus cadaver Basiliius imperator, et filias ejus in Asia monasterium transtulit, quod Castrin nominabatur. Pluribus autem Theodora Augusta a scriptoribus celebratur ob fidei integritatem, ac sacrarum imaginum cultum, quem, marito fati- functo, in Ecclesia Orientali rursus restituit. Ex quo sane a Græcis ipsis in Ecclesiæ canonem re- lata est, ejusque festum agitur die undecima Februarii.

SÆCULO IV.

DUCAS

NOTITIA

(Hankins De rer. Byzant. Script. Græc., p. 640.)

Ducas noster, cujus prænomen incognitum nobis est, ex Ducarum imperatoria prosapia Michaelē Ducas, virum eruditum, qui, cum Joannem Cantacuzennum (post imperatorem Andronicum Palæologum juniorem A. C. 1341 vivis exemptum) imperatoris Joannis Palæologi tutorem adversarii bello persequerentur, cæteris amicis plerisque Constantinopoli trucidatis, in Asiam profugus, tandem in Europa sedem apud Ephesios tutam fuit ade- ptus, avum habuit. Hoc indicat in Historia Byzantina cap. 5, interprete Ismaele Bullialdo: *inter eos equidem (Joannes Cantacuzeni amicos plus quam ducentos in carcerem conjectos et, exceptis sex, neci datos) qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus Michael Ducas. Ipsi porro monachorum illius monasterii (in cujus subterraneo specu delituerant) mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositum continentem Asiam transvecti, in regiones orientales, alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesaum (quem Bojazetes Turcarum sultanus Ionie principem con-*

stituerat) filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista, veluti catenæ annulus aureus, splendebat. Hunc ergo honorifice excepit tyrannus, providetque, ut euncta necessaria comestusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulatò Ephesum habitandum concessit : quæ sedes peregrinæ æque ac patriæ gratiæ ipsi ac charæ fuerunt.

Ipsæ Ducas noster, post Constantinopolin a Turcis occupatam, principum Christianorum quos Lesbos Ægei maris insula dominos habuit, Turcis tributarium minister fuit. A Dorino Gateluzo, Lesbiorum principe, missus, anno mundi Græco 6963, post Byzantium a Turcis subactum altero, Christi 1455, ad Hamzam Turcicæ classis præfectum, munera perfererebat, et amicitiam inter utrumque stabiliebat, ut ipse tradit in Historia Byzantina, cap. 43. Mortuo Dorino Gateluzo, Ducas in Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, aula vivebat. Ab eo missus, eodem anno Christi 1455, tributa Lesbiorum Lemniorumque Mahometi II Turcarum tyranno Adrianopolin affererebat. Anno illo 6963, inquit in Historia sua, cap. 44, Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insulæ Lesbi princeps obiit. Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolin destinatus sum, ut tributa annua, Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem. Hanc siquidem insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, stipulatus tyrannus concesserat. Ibidem post paucissima : Principem igitur adoraturus, ut mos est, adivi, ejusque manum deosculatus, coram ipso, donec prænups esset, sedi : quo demum salutato recessi. Aureos nummos veziris postridie numeravi.

Mox, cum Mehemetes Dominicum Gateluzum, ut principatum præsentī concederet, ad se venire jussisset, Ducas ejusdem comes ad Mehemetem, in castris prope vicum Bulgaricum positis commorantem, revertebatur : sicut ibidem narrat. Nec ut Lesbi princeps appelleretur, inquit ad Dueam veziri, post acceptum tributum, fieri potest, nisi postquam celsissimum principem adierit, et ab eo principatum impetraverit. Abi itaque et da operam, ut illum huc conducas. Sin minus obtemperaveris, novit ille quid futurum sit. Recersus itaque Mitylenem, cum aliquot præcipuis viris Latinis et Romanis Lesbi principem adduxi. Spe nostra in Deum reposita, ex insula solvimus, et Chersonesum emensi Adrianopolin pervenimus. At princeps ob grassantem pestem sedes subinde mutabat : quippe ista pestiferi morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita infesta erat, ut in triviis insepulta cadavera jacerent. Cum itaque principem Philippopoli morari comperissemus, eo contendimus : postquam vero illuc advenimus, ipsamante biduum inde, ob vim morbi sævientem discessisse, et Sophiam versum movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes montibus arduis ac asperis superatis, tridui itinere ad vicum quemdam Bulgarorum Islati dictum, ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobiles et satrapas Mahmudem et Seidi Ahmetem bassas, plurima dona ostentantes, convenimus : postridie coram imperatore nos stitimus, cujus manum postquam deosculatus est Mitylenes princeps, subito ab eo exivimus. Interpositis paucis, cum inter Mehemetem et Gateluzum acta descripsisset : Vestem auro intextam ipsum (Gateluzum) nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt : conscriptis pactis sacramento mutuo firmatis discessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus.

Paulo post, Genuzes Turcicus contostabulus, id est maris præfectus, Nicolao Gateluzo Lemniorum principi de quadam biremi, feminam nobilem Chiam, resque multas pretiosas continente, litem movebat. Hujus causa Ducas a Dominico Gateluzo Lesbiorum principis Lemniorum principis fratre, Constantinopolin ad Mehemetem II Turcarum imperatorem mittebatur. A quo cum nihil impetravisset, post Phocæam veterem Lesbicæ ditionis urbem a Turcis, die 24 Decembris, anno mundi Græco 6964, Christi 1455, occupatam, dimittebatur. Commemorat hæc in eodem cap. 44. At Lesbi princeps, ait, Mitylenem profectus, de iis quæ acciderunt a fratre certior factus : utque socrus sua, utpote Chia nobilis atque a contostabulo repetebantur, causam suam apud imperatorem ut agerem, me misit. Constantinopolin cum venissem, apud veziros causam egi, et cum contostabulo Genuza litigavi, quæcunque attuleram, vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter, etsi falsa ac ficta, juratus, quæ dixit, vera esse asseruit : secundum quem, me victo, vindicta data sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligendum proponit, aut aureorum nummorum decem millia solverem, aut, quod Lesbii inferretur, bello se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum obsisterem, ipse omnibus inactis, suorum satellitum unum mittit, qui Phocæam veterem, ditionis Lesbi principis oppidum, Decembris mensis die 24, anno mundi 6964, occupavit. Capiam Phocæam ubi rescivit tyrannus, solum me dimisit.

Eodem anno mundi Græco 6964, Christi 1456, tributum Dominici Gateluzi, Lesbiorum principis, annuum Turcis Adrianopolin affererebat. Id docet cap. 45 : Tyrannus (Turcarum sive Hungaris) contumeliam ac repulsam passus, inquit, Adrianopolin remeat, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus : hæc porro anni prædicti (6964) mense Julio gesta sunt. Sequente Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annum pendit, solvere, missus sum. Eo numerato, quos Lemni, tanquam proditoris reos tradiderant, repetenti mihi negati : jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti : dumque ad supplicium ducerentur, penitentia actus, venundari imperat, milleque nummis vendere.

Idem Mehemetes II Turcarum tyrannus, sub autumnī initium, anno mundi Græco 6971, Christi 1462, insulam Lesbum, quæ tum Nicolaum, Dominici fratrem, Gateluzum principem

habebat, occupato per proditionem oppido Mitylene, subegit. Eo tempore superstitem Ducem hac indicant, quæ sub Historiæ suæ finem tradit : Anno 6971, classe iriremium sexaginta naviumque septem instructa, mense Septembri, in insulam Lesbum [Ilyrauntus Turcicus] movet : terrestri vero protectione copiis secum ductis accedit. Insulam a Nicolao Gateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui, quem di-tione spoliatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur.

Historiam Byzantinam, qua res imperii Constantinopolitani postremas complectitur, scripsit. Eam, summis annorum ab orbe condito ad imperatoris Andronici Palæologi junio-ris mortem, A. C. 1341, præmissis, incipit a Joannis Cantacuzeni rebus qui Joannis Pa-læologi tutor ab Andronico Palæologo patre constitutus, imperium, quod administrabat, ipse consecutus est, id est ab A. C. 1341 : terminat insula Lesbo, quæ tum Dominicus Gateluzum principem habebat, a Turcis expugnata, id est in A. C. 1462. Prædixit Græce et Latine, interprete Ismaele Bullialdo, cum ejusdem notis, Parisiis e typographia Regia, per Sebastianum Cramoisius, 1649.

DUCÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

RES IN IMPERIO GRÆCORUM GESTAS COMPLECTENS A JOANNE PALÆOLOGO I
AD MEHÊMETEM II.

ACCESSIT

CHRONICON BREVE, QUO GRÆCORUM, VENETORUM ET TURCORUM,
ALIQVOT GESTA CONTINENTUR,

E Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata
studio et opera Ismaelis Bullialdi.

(Parisiis, e Typographia Regia, [MDCXLI].)

ISMAELIS BULLIALDI EPISTOLA NUNCUPATORIA.

Eminentissimo ac illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus.

Ad te, Cardinalis eminentissime, hoc Ducæ opus historicum, animique mei in edendo illo quodcumque sætum affero : apud quem Musis earumque mystis amicum, tenellus ille et infirmus felicius adolescere, et virum incrementum suscipere possit ; quibus injurias invidorumque calumnias propellere queat. Aliud equidem tutius nobilisque patrocinium eligere non habui : et genium jam habere liber, victurusque mihi videtur, quod clientelæ tuæ se crediderit, tuque, Cardinalis eminentissime, eum admiseris. Inscriptum celeberrimum nomen tuum, ceu ornamentum dignitate ac splendore conspicuum, in fronte cum gestet : quodque inter ceteros libros adnumerandus etiam sit, quibus artium scientiarumque omnium officinam, bibliothecam tuam superbissimam ac magnificentissimam ψυχῆς lateior exornas, magnum inde decus ipsi accessurum spero. Nomen auctoris, cujus majores Byzantii olim regnarunt, ab oblivione vindicabitur ; inscriptum illi bibliothecæ, amplitudine sua omnia complectenti, cujus structura fama tuæ perpetuitati in omne ævum consuluit. Ita equidem est, Cardinalis eminentissime, per ora virorum tandiu nomen feretur tuum, quandiu terras genus humanum incolet. Veram stabilemque hanc esse laudem, non fictam aut fluxam, Ptolemæi Philadelphi Ægypti regis post bis mille annos asserit probatque notissima fama : quam non gestamina regia, sceptrum veldiadem, non rerum bello gestarum claritudo, illustrem ad nostra etiamnum tempora transmi-sere, sed regio cultu ac sumptu pluribus librorum myriadibus instructa bibliotheca. Diceris

aliis, qui cæteras virtutes tuas digne prædicare possunt: attonitus illas admirabundusque suspicio, simulque mæstus, quod facundia ac eloquentia me deficiant, quibus illas meritis laudibus efferre possim. Perge quod facis, Cardinalis eminentissime, litteratorum votis et otio favere, eorumque studia benignitate tua fovere. Vale.

AD LECTOREM.

Benevole Lector, ad operis regii ac magnifici structuram, ex Regia bibliotheca materias sine furto alio non transferendas, cum potuerim, comportare debui. Illi equidem, quo Byzantina historia huc et illuc sparsa, ac velut inter rudera jacens, in superbi ædificii molem ac compagem assurgit, operam nostram utcumque navavisse, et particulæ nomen nostrum inscripsisse, aliquantam laudem nobis allaturum spero. Sostratus siquidem Gnidius architectus, Alexandria pharum Ptolemæo ædificans, nominis sui ac famæ perpetuitati, structuræ illud permittente rege inscribendo, prospexit. Ex bibliothecæ igitur Regiæ manu scripto codice opus transcriptum affero, styli quidem elegantia haud ornatumrè comptum: barbarum potius, impolitum ac rude dixerò, sed rerum momento ac gravitate eximium earumque narratione prudenti gratum. Infelici sæculo, quo Græcia ærumnis cladibusque continuis, atrita Turcorumque tyrannide oppressa, ultimos ducebat spiritus, styli barbaries ascribenda est: quæ totam illam gentem tam late pervaserat, ut paucissimos, venustatem illam antiquam leporemque sermonis suis circumdare scriptissineret. Noster idcirco auctor, qui rebus etiam agendis expediendisque negotiis, potius quam evolvendis libris operam suam impendebat, barbaris non solum vocibus utitur (quod et anteriorum sæculorum castigatiores auctores quique sermonis nitorem affectaverunt, fecere): sed etiam Græca verba absurda constructione seu solœcismo perturbat ac permiscet. Inter vepres tamen spinasque illas flos quidam non ineruditi ingenii se explicat: legerat quippe sacros libros aliosque historiarum auctores: ita ut linguam Græcam antiquam calluisse, verum scribendi usu ac peritiâ destitutus fuisse mihi videatur. Criticum propterea agere nolui, vel de verbis litem illi movere, qui, grammatices deserto foro, ad alienum peregrinumque se transtulit. Satis mihi visum fuit sensum verborum assequi et qua potui bona fide ac diligentia in Latinum sermonem convertere, in gratiam illorum qui linguam Græcam aut penitus ignorant aut imperfecte didicerunt.

Byzantini imperii res ad interitum festinantes, et postremorum imperatorum Christianorum tempora describere aggressus, rerum usu peritum ac sapientia politica instructum se approbat, dum causas et principia exquirat et investigat eorum quæ acciderunt, Græcorumque rebus ultimam perniciem attulere. Trium equidem novissimorum imperatorum auspicio res gestas enarrare ipsi propositum fuit, urbisque et imperii excidium scriptis mandare. Quamobrem Turcorum, qui illud debellarunt, mentionem ubique facere non solum oportuit, sed ab annis pluribus jam elapsis narratio repetenda fuit, et Joannis Cantacuzeni Joannisque Palæologi bella civilia discordiæque domesticæ in memoriam revocandæ fuerunt: quæ Turcis in Europam trajiciendi occasione tum primum præbuere: cum inauspicato ac tristi consilio, Turcos in Europam Græci insanientes accersiverunt, sibi quæ et aliis gentibus Christianis, cur perirent funditus, auctores exstiterent. Manuelis Palæologi ejusque filiorum Joannis ac Constantini res ad captam urbem deinceps persequitur. Ad Turcorum statum quantum spectat, in Asia qualis fuerit sub Andronico seniore, paucis indicat, suspensoque pede Othmanidarum principum seriem ad Bajazitem primum percurrit, breviterque de Othmane, Orchane et Morate primo disserit. Bajazitis gesta, tam adversus Turcorum regulos et Temyrem (quem vulgus *Tamerlanem* vocat), quam Christianos principes, prolixius enarrat. Lanienam cædesque mutuas liberorum Bajazitis, Isæ nimirum, Musulmani, Mosis, Mustaphæ ac Mehemetis exponit. Cineitis, qui Ionie imperium aliquando sibi adrogaverat, variam fortunam, fraudulentum versutumque ingenium, modo ad has, modo ad illas propendens ejusque tandem eversionem ac ruinam describit. Moratis denique secundi, Mehemetisque itidem secundi, cum contra Turcos et Christianos in Asia, tum in Europa contra Græcos, Hungaros, Venetos, Servios, Walachos, Genuenses, Rhodiorumque Equitum collegium præcipuas res gestas enarrat. Omnia momenta adnotat, quibus Byzantinum imperium a Turcis subinde labefactatum Christianis tandem ereptum est. Othmanicorum principum (quibus occasio propagandi fines imperii vix unquam neglecta aut omissa est) artes, curas acres

assiduūque laborem in debellandis nationibus indicat. Neque etiā illa prætermisit, quæ ad religionem tam nostram Christianam, quam Musulmanicam pertinent. Concilii Florentini ab Eugenio papa celebrati, cui Joannes Palæologus imperator, Josephus patriarcha Constantinopolitanus, et Græci cæteri interfuerant, historiam breviter contexit. Novam vero sectam, quæ inter Turcos a quodam Bercligia Mustapha in vecta est statimque deleta, intactam non reliquit. Ad captam a Turcis Constantinopolim historiam solummodo perducere sibi proposuerat; verum, spe ductus futuræ aliquando eversionis potentiæ Turcicæ, gentemque Græcam in pristini splendoris statum reducendam fore ratus, post urbis captæ annum narrationem produxit. Hunc porro auctorem Laonico et Phranzi multum præstare propterea censeo, quod rerum principia et causas diligentius investiget, narrationisque filum parcius interrumpat. Laonicus enim, dum de rebus Turcorum confusam sæpe narrationem instituit, ad describendas, imperite ut plurimum, occidentaliū regnorum politeias digreditur. Phranzes autem præter rem et nullius momenti multa suis inseruit; nec accurate et diligenter, præter Constantinopolitanam obsidionem, quam recte instituit et persequitur, res gestas narrat. Cum Turcorum annalibus et historiâ, à Leunclavio, accurrimus iudicii viro, editis, Noster admodum sentit: quò nomine magnificendū mihi videtur. In illis quæ ad Joannem utrumque, Cantacuzenum et Palæologum, pertinent, ab ipso Cantacuzeno non valde dissentit quamvis temporum seriem interturbasse alicubi deprehendatur. Nec silentio transmittendus est consensus qui inter ipsum ac Leonardum Chiensem intercedit in Constantinopoleos obsidione ac expugnatione describenda. Quæ quidem diversorum scriptorum concordia historiæ fidem conciliat, et quæ veræ quæve falsa sint, discernendi copiam facit. In rebus porro Hungaricis imperitum se prodit, statumque regni illius a morte Sigismundi imperatoris ignorasse.

De auctoris hujus Historiæ, quam sub manu habemus, nomine et genere paucissima dicenda occurrunt. Et nisi avi sui paterni nomen capite 3 edidisset, anonymus liber proditurus erat. Verum cum ab antiquis illis Ducis qui Constantinopoli regnarunt, se ortum dicat, et Michaelē Ducem avum suum appellet, Historiæ titulum inscripturi, avi nomen proprium ac gentilitium repetitum præfiximus, ut auctoris proprium nomen, nobis ignotum, tali circumstantiâ determinaretur. Christianæ pietatis tepacissimum et catholicæ Ecclesiæ communionis studiosissimum se ubique approbat. Græcis levitatem malamque fidem objicit, qui fictæ ac simulate cum Romana Ecclesia concordiam inierant, nec alio animo pacem composuerant quam ut a principibus occidentaliibus, papa præcipue, auxilia contra Turcos consequerentur. Institutum vitæ quale fuerit ex ipso discere possumus, qui se politicis rebus ac negotiis tractandis occupatum fuisse tradit. Apud Gateluzios, Lesbi principes, vitæ partem transegit, fide ac gratia valuit, ab illisque ad sultānū Mehemetem secundum post urbem captam legatus missus est. Rerum quarundam, quas narrat, spectator fuit: cumque principibus istis Lesbiis operam navaverit, in Asia res gestas, in qua ipsum natum fuisse verisimile est, vel in Lesbo, accuratius novisse potuit. Atque de Duca ejusque scribendi ratione hactenus.

Quæ vero in hoc edendo libro ipsi præstiterimus deinceps exponenda sunt. Unico codice bibliothecæ Regiæ usi sumus; operis finis in eo desideratur, nec scriptura ejus castigata et emendata est, at pronuntiationis hodiernæ vitio, confusione nimirum et tenuis cum a diphthongo, iotacismo etiam continuo corrupta, ita ut sæpe vocalis una pro alia, diphthongus pro vocali, ac vice versa succedant. Textus illius continuus est, non sectionibus aut capitulis distinctus, cui marginales notulæ indices quibusdam locis appositæ sunt. Faciliorem lectionem ut redderemus, textum in capita dividere visum est, marginibus etiam notulas apponere indices eorum quæ in-textu narrantur. Cumque temporum quibus res gestæ sunt, epochæ omnino necessariæ sint ut clara ac perspicua narratio evadat, illas cum ex historia Musulmanica, tum ex aliis Græcis ac Latinis excerptas apposuimus. Annos etiam Hegiræ, ubi necesse fuit, et ab orbe condito secundum Græcos, Christianæ æræ annis adjectis ascripsimus. Historiam Byzantinam appellare placuit, quoniam Ducas res in illo imperio gestas Manuele, Joanne et Constantino imperantibus describit, Notas libro subjecimus, ut consensum ac dissensum narrationis Duæ cum Laonico, Phranze, Leunclavio et aliis indicaremus, vel alia notatu digna adnotarem. Ne nimium crescerent inhibuimus, illasque, quantum penes nos fuit, contraximus. Duca Historiæ chronicum breve, ex bibliotheca Regiâ descriptum, attexere ad rem visum est: quod Græcorum, Turcorum ac Venetorum res gestas et casus aliquot insignes adnotet. Græcus aliquis Peloponnesius, Cephalenius aut Zacynthias, domini Veneti subditus illud conscripsit.

DU CÆ

MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS

HISTORIA BYZANTINA

A JOANNE PALÆOLOGO, ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462.

I CAPUT PRIMUM.

Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantinii initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenen. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Imp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam.

Ἀριθμοὶ ἐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως τῆς Α Numeri annorum a primo homine ad civitatem positam.

Ἀπὸ Ἀδὰμ (1) τοῦ πρώτου ἀνθρώπου ἕως Νῶε, ἐπ' ὃν ὁ κατακλυσμὸς γέγονε, γενεαὶ δέκα γεγονασί· πρώτη ἡ καὶ παρὰ Θεοῦ, τοῦ Ἀδὰμ. Μετὰ δὲ οὐκ ἔτη δευτέρα ἡ τοῦ Σὴθ παρὰ τοῦ Ἀδὰμ. Μετὰ δὲ τὸν Σὴθ οὐκ ἔτη τρίτη ἡ τοῦ Ἐνὼς ἐκ τοῦ Σὴθ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼς οὐκ ἔτη τετάρτη ἡ τοῦ Καϊνὰν ἐκ τοῦ Ἐνὼς. Μετὰ δὲ τὸν Καϊνὰν οὐκ ἔτη πέμπτη ἡ τοῦ Μαλελεὴλ ἐκ τοῦ Καϊνὰν. Μετὰ δὲ τὸν Μαλελεὴλ οὐκ ἔτη ἕκτη ἡ τοῦ Ἰάρεδ ἐκ τοῦ Μαλελεὴλ. Μετὰ δὲ τὸν Ἰάρεδ οὐκ ἔτη ἑβδόμη ἡ τοῦ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ Ἰάρεδ. Μετὰ δὲ τὸν Ἐνὼχ οὐκ ἔτη ὀγδόη ἡ τοῦ Μαθουσάλα ἐκ τοῦ Ἐνὼχ. Μετὰ δὲ τὸν Μαθουσάλα ἐκατὸν καὶ ἐξήκοντα ἑπτὰ ἔτη ἐνάτη τοῦ Λάμεχ ἐκ τοῦ Μαθουσάλα. Μετὰ δὲ Λάμεχ ἐκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ὀκτὼ ἔτη δεκάτη ἡ τοῦ Νῶε. Νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὡστε ἀριθμεῖσθαι ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βραβύ. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραάμ γενεαὶ δέκα, ἔτη χίλια ἐκατὸν εἰκοσι. Ἐν Ἀβραάμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε ὅτε μετέφηκε εἰς γῆν Χαναὰν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, καὶ ἐκείνῃ διατρίψας ἔτη εἰκοσι πέντε ἔτεκε τὸν Ἰσαάκ· ἔτεκε δὲ Ἰσαάκ παῖδας δύο,

Ab Adam primo homine usque ad Noachum, ejus ævo diluvium accidit, decem exacte sunt generationes. Prima cum Adam a Deo creatus est. Post annos 230 secunda cum Sethus nascitur Adamo. Post Sethum ann. 305 tertia, tunc Enos Setho natus est. Post Enos ann. 197 quarta, quando Cainanus nascitur Enos. Post Cainanum ann. 170 quinta, nascitur Maleleel filius Cainani. Post Maleleelem annos 165 sexta, Jaredus nascitur Maleleelo. Post Jaredum ann. 162 septima, Enochus nascitur Jaredo. Post Enochum ann. 163 octava, Mathusala nascitur Enocho. Post Mathusalam ann. 167 nona, Lamechus nascitur Mathusale. Post Lamechum ann. 188 decima, tuncque natus est Noe. Noachus autem natus erat annos sexcentos cum aquarum diluvium terram obruit. Ab Adam itaque ad diluvium anni numerantur supra bis mille ducenti quadraginta duo. A diluvio pariter ad Abrahamum generationes decem transferunt, et anni supra mille centum viginti et unus. Abraham porro annum septuagesimum quintum exegerat, cum Mesopotamia relicta discessit in Chanaanæorum regionem, ibique annos viginti quinque commoratus ge-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(1) Initio hujus operis propositum auctoris fuit, annorum a mundi ortu et creatione exactorum synopsis ob oculos ponere juxta Ecclesiæ Orientalis calculum; quæ ab initio mundi ad annum primum æræ Christianæ vulgaris annos integros 5508, a Septembri antecedente Kal. Januar anni primi numerat. Nullus vero eorum, qui in Chronologia parumper versati sunt, nescit Græcos annum suum ab illo termino Kal. Septemb. ordiri: ita ut Christus anno 5509, sive autumnum, sive ineunte hiemē Θεοτόκος eum genuisse dicatur, natus sit. Norunt etiam omnes, Septuaginta, ita appellatos ac creditos, veteris Testamenti interpretes, plures annos a mundi exordio ad Abrahamum in versione sua computavisse, quam in textu Hebraico reperiantur. Qua ratione id contigerit assequi arduum. Textus equidem Hebraicus ab Adamo ad diluvium annos exactos so-

lummodo exhibet 1653, cum interim LXX interpretes numerant 2242. In hujus enim capitis verbis, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἔτη βραβύ· rectus est: et si e generationum explicatarum numeris colligantur 2249. A diluvio ad Abrahamum textus Hebraicus numerat annos 292, at interpretes numerant annos 1178, hic noster 1121. De hac computandi dissensione non est dicendi nunc locus; nec propositum est nobis disquirere et scrutari num textus Hebraicus, quo illi uti sunt, ab eo, qui omnibus probatus circumferitur, variaverit. Num etiam aliqua ratione ducti illi viri, qui gentilium, Ægyptiorum præcipue ac Græcorum oculis ac judicio sacram historiam subiciebant, annos aliquot ab orbe condito ad diluvium, et inde ad Abrahamum intercalarent, importunas gentium ob idololatriam excusantium objectiones declinaturi.

nuit Isaac. Duos vero filios genuit Isaac, Esau nimirum et Jacobum. In Ægyptum deinde profectus est Jacobus, cum annos centum et triginta exegisset, illucque cum duodecim suis filiis nepotibusque venit, qui septuaginta quinque erant. Incoluit Abrahamus cum posteris suis terram Chanaan per spatium annorum quadringentorum triginta trium. Illiusque posterii numero aucti in duodecim tribus digesti et distributi sunt: et multitudo posterorum duodecim filiorum Jacobi ad sex millia chiliadum numerata est. Horum autem sunt nomina: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, Zabulon, Nephthalim, Gad, Aser, Dan, Joseph et Benjamin. Moses et Aaron genus a Levi ducunt, hic quidem sacerdotio primus functus est, Moses vero reipublicæ administrationem capessivit, atque anno ætatis suæ octogesimo Erythrum mare transiit, eduxitque populum Ægypto. Ille Moses floruit temporibus Inachi, qui primus regnavit [apud Græcos.] Quare Judæi sunt Græcis antiquiores. Transactis deinde per deserta annis quadraginta, Josue filio Nave annis 25 paruerunt; resque Israelitarum publica, per viros ab ipsis Judices appellatos, administrata est annis quadringentis quinquaginta quatuor, usque ad Saulis unctionem, qui primus apud eam gentem rex constitutus est, cujus imperii anno primo magnus nascitur David. Adeo ut ab Abrahamo ad Davidem quatuordecim generationes colligantur, et anni mille viginti quatuor. Atque a Davide ad transportatos Babilonem Judæos totidem generationes 14, et anni sexcenti novem. A transportatione usque ad Christi nativitatem quatuordecim pariter numerantur generationes, anni etiam quingenti quaterni. Simul vero temporum seriem, et intervalla ad calculum revocantes, colligimus a primo

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Id est sex milliones.

(3) Οὗτος ὁ Μωϋσῆς. At Eusebii Chronicon initium annorum Inachi alligat anno ætatis Abrahami 161, eo ipso quo natus est Jacob seu Israel. Mosem vero natum prodit anno ab Abrahami nativitate 435, ita ut annis totis 274 posterior sit Inachi initio Mosi nativitas.

(4) Εὐρομην ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ. In enumerandis annis ab orbe condito ad Incarnationem hallucinatus est hujus historiae auctor, vel, qui illum transcripsit, lapsus est. Ab anno namque primo æræ mundi ad annum primum Christi Ecclesia Græca numerat annos 5508, et tali intervallo Epocharum utitur in sequentibus hic scriptor; legendum itaque hoc loco ἐτη, ἐτη'. 5508.

(5) Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. Mysteriorum adorandum Incarnationis Filii Dei Græci Theologi et scriptores appellant ἐνσάρκου οἰκονομίαν.

(6) Ἐως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Post Christi epocham mentionem facit Constantini, qui ob redditum Christianæ Ecclesiæ pacem et tranquillitatem clarus, Deo ac hominibus acceptus, Græco etiam homini religiose cultus est. Hujus enim imperatoris matrisque Helenæ Ecclesia Orientalis memoriam die 21 Maii celebrat. Et Constantinopolitani imperatores, referente Codino Curopalata lib. De officiis palatii Constantinopolis. in templum SS. Apostolorum die illa se conferebant. Κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἀπέχρηται εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ἑνθα καὶ ἅγια τούτου σοφὸς κεῖται.

Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ. Γενόμενος δὲ Ἰακώβ χρόνιον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα κατήλθεν εἰς Αἴγυπτον ἀμα τοῖς δώδεκα υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν ἑβδομηκοντα πέντε. Παρέφηκε δὲ Ἀβραὰμ σὺν τῷ σπέρματι εἰς γῆν Χαναάν ἐτη τετρακόσια τριακοντατρία, καὶ πληθυνθὲν εἰς δωδεκάφυλον ἐλογίσθη. Καὶ πλῆθος εἰς ἑξακισχίλια χιλιάδας (2) ἐψηφίσθη ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα· Ρουβὴν, Συμεὼν, Λευὶ, Ἰούδας, Ἰσάχαρ, Ζαβουλὼν, Νεφθαλὴμ, Γὰδ, Ἀσέρ, Δάν, Ἰωσὴφ καὶ Βενιαμὴν. Καὶ τοῦ μὲν Λευὶ ἀπόγονοι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν· καὶ ὁ μὲν τὸ ἱερατεῖον ἤρξατο, ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸς τὸ ἄρχειν μετίστατο· ὃς ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ πατεῖ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Οὗτος ὁ Μωϋσῆς (3) ἤμασεν ἐν τοῖς καιροῖς Ἰνὰχου, πρώτου βασιλεύσαντος· οὕτως ἀρχαῖστεροι Ἕλληνων Ἰουδαῖοι. Διατρίψαντες δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτη τεσσαράκοντα, καὶ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀρχόμενοι ἐτη εἰκοσιπέντε, καὶ ὑπὸ τῶν κριτῶν ἐτη τετρακόσια πεντηκοντατέσσαρα μέχρι τῆς βασιλείας Σαούλ, πρώτου παρ' αὐτοῖς καταστάτος βασιλέως· ἐφ' ᾧ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ μέγας τίχεται Δαβὶδ. Ὅστες συναθροίσασθαι ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεὰς δεκατέσσαρες, ἐτη χίλια καὶ εἴκοσι τέσσαρα. Καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεὰς δεκατέσσαρες, ἐτη ἑξακόσια ἑννέα, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεὰς δεκατέσσαρες, ἐτη πεντακόσια τέσσαρα. Ὅμοι κατὰ τὰς τῶν χρόνων ἀκολουθίας συμπηφίσαντες εὐρομην ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδὰμ (4) ἕως τοῦ Χριστοῦ ἐτη πεντακισχίλια πεντακόσια. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας (5) ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (6) ἐτη τισί'. Ἀπὸ δὲ

Die quo magni Constantini memoria celebratur, confert se imperator in templum SS. Apostolorum, in quo illius sanctus locus situs est. Græcorum insuper universitatī chara Constantini memoria est, quæ, translata imperii Romani sede ab Italis ad Græcos, nomini suo novam, quam condidit Romam, consecravit. Byzantii appellatione omnia urbem immensum in modum auctam atque ornatam Constantinopolim appellavit. Justinianus etiam de S. Sophiæ magnificentissimo ac elegantissimo, quod exstruxit, templo jure commendatur. Anno porro secundo regni sui Justinianus S. Sophiam restitutam ac sedulicam consecravit. Georgius Cedrenus: Τῷ ια' ἔτει γέγονε τὰ ἑκατὶνὰ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς Ἁγίας· Ἀναστάσεως μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ βασιλέως σὺν τῷ λαῷ. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως αὐτῆς· μέχρι τῶν ἑκατὶνῶν ἐτη ε', μηνες ια', καὶ ἡμέραι ε', παρήλθον· ἐν γὰρ τῷ 37ῳ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐνδικοτ' ιε' τῆς χγ' τοῦ θεογονοῦ μηνός, ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας τὴν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀνοικοδομηὴν ἤρξατο ποιεῖν ὁ ἱουστινιανός. Anno Justiniani in Magnæ Ecclesiæ encæniam, seu consecratio, celebrata sunt. Litanias et preces recitantes patriarcha et imperator, comitante populo, a Sanctæ Anastasiæ templo egressi processerunt. A die porro, quo flammis perit, ad encæniam anni 5, menses 11, dies decem transierunt. Anno enim ab orbe condito 6008, Idicet, 15, Februarii die 23, hora diei prima, Justinianus insurrectionem magnæ Ecclesiæ aupeccatus est. In

τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἔτη σι'. Ἐν τῷ αὐτοῦ φιλοδομήτῃ τὸ μέγα τέμμενος τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας Σοφίας παρ' αὐτοῦ σκευασθέν. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανου ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἔτη σξ'. Ἀπὸ δὲ τῆς βασιλείας Εἰρήνης ἕως τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη σις'. Ἐδωσαίλευσε δὲ Ἀλέξιος ἔτη λζ' καὶ μῆνας δ' καὶ ἡμι. Ἰωάννης δ' υἱὸς αὐτοῦ ἔτη κθ' μῆνας ἦ'. Μαρουῆλ δ' υἱὸς Ἰωάννου ἔτη λζ' μῆνας θ'. Ἀλέξιος δ' υἱὸς Μαρουῆλ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ φονεὺς Ἀλεξίου ἔτη γ'. Ὅποτε εἶναι τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τῶν Κομνηνῶν ἔτη ρα', μῆνας θ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰσαάκιος ὁ Ἀγγελος ἔτη θ' μῆνας ἦ'. Ἀλέξιος δὲ ὁ Ἀγγελος ἀδελφὸς Ἰσαακίου ἔτη θ'. Δούκας δ' Μούρτζουφλος μῆνας β'. Ὅποτε εἶναι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς βασιλείας Δούκα, ἐν ἧ καὶ ἐδάωξεν Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῶν Λατίνων (7)

A homine Adamo ad Christum annos supra quinquies mille quingentos. Ab incarnatione vero usque ad Constantinum Magnum 3 anni numerantur 318; ab imperio deinde Constantini Magni ad Justinianum imperatorem anni ducenti et decem, quo imperante sumptuose præbente magnum templum exstructum est nominique sanctæ Dei Sophiæ [id est Sapientiæ] dicatum. Ab imperio Justiniani, ad Constantini, et Irenes matris ejus imperium anni elapsi sunt 2 ducenti sexaginta; ab Irene ad Alexium Comnenum anni effluxerunt ducenti nonaginta quinque. Imperium tenuit Alexius 5 annos 37, menses 4 cum semisse. Joannes filius ejus 2 annos 24 menses 8. Manuel 1 filius Joannis ann. 37 mens. 9. Alexius 2 Manuells filius et Andronicus 4, qui Alexium occidit, imperarunt annos 3, ita ut omnes anni dynastiæ Comnenorum colligantur centum et unus 1 cum mensibus novem. Post Andronicum vero Isacius Angelus 1 obtinuit imperium per annos 9 menses 8. Alexius Angelus 2 Isaci

Ismaelis Bullialdi notæ.

hoc Cedreni loco mendum librarii occurrit in annis mundi hic enumeratis; cœpit Justinianus anno Christi 527, mundi 6035 Kal. April. Anno ejus quinto, id est, 531 Christi, mundi vero 6039, vel 6040, sediū Constantinopoli orta est. Februario mense cœpta est reedificari S. Sophia Basiliſica; et anno ejus undecimo consecrata est, id est, anno Christi 537; ab April. Kal. ad similem diem anni 538, et ut quod sentio dicam, anno mundi 6040 Februario mense cœpit instaurari templum S. Sophiae indictione 9, ita ut legendum sit, $\zeta\alpha'$ $\epsilon\tau\alpha$ $\iota\delta\iota\kappa\tau\epsilon$. 9° anno 6040. indict. 9. Præter illud alia collapsa, aut seditione factionum Prasinæ ac Venetæ combusta instauravit. Xenodochia et monasteria fabricari jussit, līque reditus annuos ingentes attribuit: imperii fines Barbarorum incursionibus angustiores redditos dilatavit. De quibus omnibus Procopii tractatus sunt $\pi\epsilon\pi\lambda$ $\tau\acute{\omega}\nu$ $\tau\omicron\upsilon$ $\iota\omicron\upsilon\sigma\tau\iota\alpha\iota\upsilon\alpha\upsilon$ $\chi\tau\iota\sigma\mu\acute{\alpha}\tau\omega\upsilon$ legendi sunt.

Ab æræ Christianæ vulgaris initio ad Constantinum computatur anni 505, et unius semissis cum diebus aliquot. Nam mortuo anno 306, Julii die 25, Constantio Chloro, ipse imperii fasces suscepit. Perperam igitur noster a Christo ad Constantinum numerat annos 518: A Constantino pariter ad Justinianum erravit statuens annorum 210 intervallum, cum revera intercesserint ab anno 306 Julii 25, ad annum 527, Kal. April, quo imperium adeptus est Justinianus, anni 221 fere; quatuor quippe propemodum menses desunt. Ista numerorum perturbatio etiamdum cernitur in illo temporis intervallo, quo Justiniani initia distant a Constantino Leonis IV F. et hujus conjuge Irene, quod noster Historicus statuit annorum 200, cum tamen juxta historica veritatem anni tantum 235 numerentur. Etenim cum Irene matre cepit Constantinus anno Christi 780. A Constantino et Irene ad Alexium Comnenum numerat annos noster 295. Simul itaque collectis intervallis, quæ a Christo ad Alexium Comnenum statuit, reperiuntur anni elapsi 1065. Idco cepisset Alexius 1084 ineunte. Juxta veritatem vero chronologicam anno Christi 1081 imperium adeptus est Alexius Comnenus. Propterea a Constantino et Irene ad Alexium verum temporis intervallum statuitur annorum 501. Videtur

equidem historiz hujus auctor has temporum epochas et intervalla ex memoria descripsisse; nam ista cum sequentibus committi ac concinnari nequeunt. Cum enim occupatam a Latinis urbem Constantinopolim anno mundi 6712, hoc anno Christi 1201, Aprilis die 13 statuat: numeretque Duce Murtzuphli, Alexii Angeli, ejusque fratris Isaac annos, quibus regnarent, 19 fere: Comnenorum vero dynastiam annorum 103 (que summa colligitur ex numeris annorum attributorum singulis ex gente Comnena imperatoribus) non vero 101, ut in textu legitur: summa annorum, quibus Angeli ac Comneni regnarent sit 122. Quam cum ab annis 1204 rejecerimus ad annum 1082 et initium Alexii Comneni regrediendi pervenimus. At ex intervallis antecedentibus initia dynastie Comnenorum anno Christi 1084, hunc auctorem alligare invenimus. Non sibi itaque constat Ducas in hac calculi subductione.

(7) Ἐρ ἡ καὶ ἔδωκε ἡ Κωνσταντινουπόλις παρὰ τῶν Ἀσίων. Huc advocandæ sunt Calendarij notæ vulgares, ut nobis constet num auctor in assignanda die erraverit. Anno Christi 1204 fuit cyc- lus lunæ 8, solis 3, litteræ Dominicales D. C. Pa- scalis igitur Aprilis 25. Dominica τῶν Βαῶν, sive Palmarum Aprilis 18. Ergo dies Aprilis 12 fuit feria 2, seu dies lunæ sextæ septimanæ Je- juniorum, ut a Nostro notatur: quæ in libris Græcorum ecclesiasticis Ἀνέσπερα τῆς ἑκτης τῶν νη- στειῶν vocatur. Huic etiam temporis notæ consen- tit Nicetas Acominatus Choniates. Flandriæ Comes Balduinus ab Henrico Dandulo Venetiarum duce, cæterisque 12 vel, ut aliis placet, quindecim elec- toribus, imperator electus est 6. Kal. Maii, hoc est, postridie Paschatis, quod eo anno incidit in 7 Kal. Maii, seu 25 Aprilis. Coronatur vero 17 Kal. Junii, hoc est, Maii 16. Hæc tradit Jacobus Meyerus Babilionus Annal. Flandriæ lib 7, sub finem. Vil- harduinus scribit diem coronationis indictam fuisse tribus post Pascha septimanis, hoc est 16 die Maii, quæ fuit Dominica *Jubilatæ*.

Inducit Villharduinus Dandulum promittentem se imperatoris nomen proclamaturum *hora qua Deus natus est*. Quae verba me inducunt, ut credam vigilia Paschatis electionem factam, et post Pa-

• Cooperunt anno Christi 780. • Cœpit Alexius anno Christi 1081. • Joannes cœpit anno 1118.
• Manuel 1145. • Alexius 1180. • Andronicus 1182. • Colliguntur 103. • Isacius 1185. • Ale-
xius Aug lus 1195.

frater imperavit annis novem. Ducas qui Murtzuphlus A ἐτη 543. Ἀπρίλιῳ 18, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἐκτῆς ἡμέρας, ἐδομάδος τῶν νηστεῶν.
Adeo ut a creatione mundi ad Ducæ imperium, quo regnante a Latinis Constantinopolis occupata est Aprilis die 12, feria secunda sextæ septimanæ jejuniorum [id est jejunii quadragesimalis] anni colligantur septuaginta sex mille septingenti et duodecim¹⁶.

CAPUT II.

Imperatorum ab urbe a Latinis captæ series. Michael Palæologorum primus. Asia minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus. F. Agæi maris insula ab externis occupata.

Post occupatam verb a Latinis urbem, Theodorus Lascaris¹¹ Nicææ annis 12 imperavit. Joannes Ducas¹² qui et Batatza, generque Theodori Lascaris, imperii sedem habuit Magnesiæ ad Sipylum annis 33. Theodorus Lascaris ejus filius¹³ annis 4. Joannes Lascaris¹⁴, qui, priusquam coronam imperato-

Ματὰ δὲ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν ἱερασκεύετο Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ (8) ἐτη ιη'. Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης (9), καὶ γαμβρὸς Θεοδώρου τοῦ Λασκάρη ἐπὶ θυγατρὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ τῇ ἐν Σιπύλῳ ἐτη λγ'. Θεόδωρος Λάσκαρις (10) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτη δ'. Ἰωάννης Λάσκαρις (11), ὁ καὶ πρὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

scha incorporationem Balduini dilatam : ita ut Calvisio adheremus, qui electionem 24 Aprilis Sahato sancto factam asserit. Et fortasse Villharduinus scripsit aut scribere voluit. *Hæc, quæ Deus resurrexit*, hoc est, summo mane die Paschatis, paulo post meam noctem. Hic tamen omittere non debemus, imperatorem Balduinum in epistola quam de Constantinopoli expugnata scripsit monere se electum fuisse Dominica *Misericordias Domini*, quæ contigit Maii die 9, sublimatum vero Dominica *Cantate*, hoc est, Maii die 25. Epistolam illam edidit Aubertus Miræus in codice Donationum piarum a Flandria comitibus factarum.

(8) Θεόδωρος Λάσκαρις ἐν Νικαίᾳ. Extincto a Latinis Alexio Duca Murtzuphlus, qui Alexium Angelum veneno his frustra aggressus, laqueo tandem necaverat, Balduinus Belga seu Flander, adjuvante Henrico Dandulo Venetiarum Duce CPolitanus imperator renuntiatur. Theodorus vero Lascaris occupata a Latinis urbe in Orientem abiit, et Nicææ imperator salutatur. Ita Nicephorus Gregoras lib. 1 *Hist. Byzant.* post urbem captam, Ἔως ὅτε καὶ μόλις περὶ τὴν Νικαίων μητρόπολιν ἀναγορευθῆναι συμπέπτοις βασιλεῖα Θεοδώρου Λάσκαριν τριακοντούτῃ ἤδη τογγάνοντα. *Donec in Nicæa metropoli viz tandem acciderit Theodorum Lascarium annos jam triginta natum imperatorem renuntiari.* Clarus verb, lib. iv, cap. 2 : Ἐνταῦθα εἰς Νικαίαν αὐτῷ δποστρέφει. Αὐτῇ γὰρ ἐγγόνει Ῥωμαίων βασιλεῶν μετὰ τὴν τῆς Βυζαντινῆς ἄλωσιν. Inde Nicæam rediit, quæ regia sedes imperatorum Romanorum post captam Byzantium fuit. Nicetas enim Choniates in Annalibus Theodorum Lascarium in Asia regnasse scribit duobus in locis : Ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος ὡς γένει εὐπρεπέστατος καὶ κηδεὶς βασιλείᾳ παρόδοτος, ἀποκρουσάμενος ἐκείνον, τὸ ἐρῶδες πείδιον ὑποδέχεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὅφ' ἔλων τῶν ἔθων ἀναγορευεταί πάλαν. Theodorus Lascaris genere nobilissimus, et imperatoris affinitate clarus, illo repulso [Manuele Maurozone] calceos purpureos induit, et a cunctis urbibus provincialiarum Orientalium imperator proclamatur. Et infra, Κατὰ δὲ τὴν Ἔω Προσεταιοί μὲν καὶ Νικαίᾳς Ἀυτοῦ τε καὶ οἱ Φιλόμολοι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἐφέσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα Θεόδωρὸν προσανέχον τῷ Λάσκαρι. In Oriente vero Prusæ et Nicæenses, Lydi et Philomolpi, Smyrna et Ephesus, quæque regiones illas interjacent urbes, Theodori Lascaris paribus adherabant. Nescio igitur ejus auctoritate fulti Sethus Calvisius, in prima editione suæ Chronologiæ, quam postea correxit et ampliorum reddidit ; et

B post enim Christophorus Helvicius dixerint Lascarium Adrianopoli regnasse : imprimis verò Calvisium demiror, qui Nicephorum autorem citat. Non extra rem erit si lectorem moneamus populum illum, qui Φιλόμολοι hic vocantur, apud nullum geographum reperiri : et procul dubio error est librarium, et forte ex duobus Φυλαχνητοὶ καὶ Ἱεροπολίται coaluit Φιλόμολοι. Phylacensis autem et Hierapolitæ populi sunt Phrygiæ majoris, quæ Lydia, cui Theodorus Lascaris imperavit, finitimi et contermini sunt.

(9) Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης. Nicephorus Gregoras, lib. ii, cap. 1 : Ὁκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ [Λάσκαρι] παρεβόρυσαν ἐτη, καὶ τὸν παρόντα βίον ἀμείβει, διάδοχον τῆς βασιλείας καταλειποῦς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ Εὐδοίᾳ γαμβρὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν. Cum annos 18 Lascaris in imperio egisset, ex hac migravit vita, successore relicto Joanne Duca, qui filiam ejus Irenem uxorem duxerat. Sed sedem habuisse Joannem Batatzam, seu Vataciam, Magnesiæ potius quam Nicææ non capiat ex illo loco, cap. 6, ait Joannem, lustrata Macedonia et Thracia, per testatem Nicæam recessisse, et in hiberna militem dimisisse, et cap. 12, Joannem edificasse Magnesiæ templum, δομα τῆς Θεομήτορος Σώσανδρα καλούμενον, aliudque, ἐνδὸς τῆς Νικαίας εἰς δομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. Hic Vatacia Didymoteicho oriundus erat, et protovestiarii dignitatem adeptus a Lascari gener ascitus est. Georgius logotheta in Chronico.

(10) Θεόδωρος Λάσκαρις ἐτη δ'. Hic Theodorus junior senioris ex filia nepos, annos triginta tres natus erat, quando fasces imperii suscepit. Anno enim quo pater ipsius Joannes imperator designatus fuit, natus est Theodorus, ut scripsit Gregoras lib. ii, sub finem.

(11) Ἰωάννης Λάσκαρις. Hic filius Theodori junioris fuit, cui pater moriens Arsenium patriarcham et Muzalonem protovestiarium tutores dederat, ut res imperii administrarent, donec Joannes qui sexennis solummodo erat, adolevisset. Muzalon funus Theodori effertur, et Magnesiæ in magno templo Sosandrio defuncti commemoratio agitur, ad ipsam sacram mensam ab irruentibus militibus confoditur. Arsenius deinde patriarcha rerum usu ac consilio destitutus Michaelē Palæologum in imperatorem coronat, ea conditione ut adulto Joanni imperio cedit, seque abdicet. Michael coronatus Joannem custodiendum Magnesiā mittit, tandemque exacerat, hocque scelere ineptum ac inhabilem imperio reddit. Niceph. Gregoras, lib.

¹¹ Christi 1201. ¹² Theodorus 1204. ¹³ Ducas 1222. ¹⁴ Theodorus 1255. ¹⁵ Joan. Lascar. 1259.

τοῦ στεφάνου: τυφιοθεῖς· παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἐξωσθεῖς τῆς βασιλείας ἐν τῷ γ' αὐτοῦ ἔτει. Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατίνοι ἐκ τῆς πόλεως (12), καὶ εἰσῆλθε βασιλεύων ἐκ τῆς Ἀνατολῆς Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος. Μέχρι τῆς βασιλείας τούτου ἡ μικρὰ Ἀσία, Παφλαγονία, Μυσία, ἡ καὶ Βιθυνία, Φρυγία μεγάλη, Φρυγία Καππαδοκίαν, Καρ'α, καὶ μέρος Κιλικίας ὑπὸ Ῥωμαίων τελεῶν ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐγκάτοικοι Λυκαονίας· ὄντες· τὰ ἐπείκεινα ἤρχον, ἦτοι Λυκαονίαν, Καππαδοκίαν, Γαλατίαν, Παμφυλίαν, Ἀρμενίαν, Ἐλενόποντον, Πισιδίαν, Λυκίαν, Κορίνθον Συρίαν, καὶ ἑτέρα. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ Μιχαὴλ ἔτη κδ'. Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος· (13) ὁ Παλαιολόγος ἔτη μγ'. Ἐν τῷ... ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔβλεψεν μητρόπολιν τῆς Ἀσίας Ἐφεσον, καὶ ἡ ἐπαρχία Καρίας παρὰ τοῦ Μανταχίαν· καὶ ἡ Αὐδία παρὰ τοῦ Ἀτῆν ἄχρι Σμύρνης· καὶ ἡ Μαγνησία μέχρι Παργάμου, καὶ πάσης Μακεδωνίας ἐπαρχίας (14) παρὰ τοῦ Σαργάν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

11. sub finem, et lib. iv. Georgius Phranzes. lib. i. capp. 3 et 5. Michael Palaeologus ex gente antiqua et nobilissima oriundus erat. anam. ut ex aliis Petrus Bizarus refert. lib. i. *De bello Veneto: Ex Italia adeoque Viterbo inso Helvetiarum civitate haud sane ignobili (quæ olim Vejusia nuncupata. tanquam trium urbium septa vel mania in se complectens), originem traxisse nonnullis placet.*

(12) Ἐξώσθησαν καὶ οἱ Λατίνοι τῆς πόλεως. In margine ascriptum ἐν ἔτει γ' αὐτοῦ τοῦ αὐτοῦ. mundi anno 6768, [Christi 1260.] Julii 25. Refertur debet hanc temporis nota ad annum 1 Imperii Michaelis Palaeologi. Quippe urbs a Grecis recuperata fuit anno Christi 1262, mundi juxta Grecos anno 6770. Nam collectis annis Theodori Lascaris, Joannis Vatatzæ, Theodori, et Joannis annis tribus, sit summa annorum 58, qui cum additi fuerint annis 1204, exhibebunt annum 1262, quo Joannes cui imperialis corona nunquam imposita fuit, a Palaeologo Michaelē exsecutus et imperio pulsus est, et Latini urbe exacti sunt. Libro etiam iv. Gregoras de urbe recuperata per Cesarem Strategopulum verba faciens notat, Δὸ ἐξῆς ἡνύετο ἔτη ἀρ' οὗ τὸν τὰ βασιλικῶν ὁρῶν ἐξαπατῆς ὁ Μιχαὴλ ἐγγύοντες. Quo igitur anno urbs capta est, jam duos in imperio annos integros Michael exegerat: unde constat ipsum elypeo insidentem imperatorem proclamatum esse anno 1260. Phranzes, cap. 4. lib. i. dynastiam Francorum annos 59. mens. 3. dies 4. CPoli durasse ait. Georg. Logotheta in Chron. CPolitano sub finem ait urbem a Latinis captam anno 6712, et eam tenuisse annis 58, recuperatam anno 6769, indict. 4. in quo sibi non constat; nam mensis Julii 25 captam ait CPolim a Grecis. Post annos 58, qui additi cum fuerint annis 6712, dabunt annos 6770, et indictionem 5. transcriptoris fortasse hic error imputandus est, non logothetæ.

(13) Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀνδρόνικος. Sub Michaelē Palaeologorum primo coeperunt Turci provincias Asiaticas, quæ imperatoribus CPolitani adhuc parebant, vexare ac perpetuis atrocitatis vastare. Gregoras, lib. v. et lib. vii. c. 1; statum provinciarum Asiaticarum fuisse narrat. Κατέσχον δὲ μὲν Καρυανδὸς Ἀλυσούριος· τὰ πλείω τῆς μεσογείου Φρυγίας, καὶ ἔτι τὰ μέχρι Φιλαδελ-

riam suscepisset, a Michaelē Palaeologo exsecutus, et anno tertio quam imperare coeperat regno pellitur. Latini quoque urbe excedere coguntur, eamque ingressus est Michael Palaeologus¹¹, ab Orientis partibus, assumpto imperatorio nomine, profectus. Ad hunc usque imperatorem Romano imperio subdite fuerunt, tributumque solverunt hæ provincie: Asia minor, Paphlagonia, Mysia, quæ et Bithynia, Phrygia magna, Phrygia Capatiana, Caria, etque etiam pars Ciliciæ; Turci vero, qui Lycaoniam jam occuparant, provincis quoque ulterioribus remotioribusque imperabant; Lycaonia & scilicet, Cappadocia, Galatia, Pamphylia, Armenia, Helenoponto, Pisidia, Lycia, Syria cava, et alii. Imperium tenuit Michael annos 24. Michaelē secutus est filius ejus Andronicus¹² Palaeologus qui regnavit annis 43. Hujus imperii anno... Asiae metropolis Ephesus, et Caria provincia in potestatem Mantachia devenerunt, Lydiamque Smyrnam usque subegit Atin. Magnediam Pergamum usque,

φίαν, καὶ τῶν ἑγγιστα πάντων ἀπὸ τῆς κατὰ Μανδραν ποταμὸν Ἀντιοχείαν, τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν ἐντὸς παραλίω τῆς Ἰωνίας ἔτι· ὅρος ὄνομα Σαργάνης· τὰ γὰρ κατὰ Μαγνησίαν καὶ Πριήνην καὶ Ἐφεσον ὁράσθαι ὁρίσθησαν· ὁ δὲ ἑπὶ τῆς ἑτέρας ὄνομα Σαδάν. Τὰ δὲ ἀπὸ Αἰολίδος ἄχρι Μυσίας τῆς πρὸς τῷ Ἑλλησπόντῳ ὁ καὶ Καδάρης λεγόμενος, καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ Καρασῆς· τὰ δὲ κατὰ τὸν Ὀλύμπου καὶ ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ἑτέρος ὄνομα Ἀτμάν. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Σαργάριου μέχρι Παφλαγονίας μεμερισμένως εἰς τοὺς Ἀμουρίου διδίδεσαν παῖδας. Caramanus itaque Alisurius maximam Phrygiæ mediterraneam partem occupaverat, et Philadelphiam atque Antiochiam ad Mandram usque omnia dilectioni suæ subjecerat. Quæ vero regiones ab illis locis ad Smyrnam et Ionie maritimam pertingunt, alius Sarchanensis appellatus illis dominabatur. Sarchan etiam, qui vocabatur, satrapa Magnesium Prienen et Ephesum; (Romæis) eriperat. Calames ejusque filius Carasis ab Eolide usque ad Mysiam Hellesponto adjacentem regnabat. Bithyniam et quæ Olympo monti circumjuncta sunt alius nomina Atman obtinebat. A Sangario tandem fluvio Paphlagoniam usque Amurii filii inter se regionem partiti erant. Qui nostro Carman appellatur Gregoræ est Caramanus Alisurius. Sarchanem et Carasim uterque habet; pro Othmæ Gregoras legit Atman. Sasanem Noster, ut et Amurii seu Homurii filios nescit. Gregoras Mantachiam ignorat, etiamque Atinen. Laonicus Chalcondylus lib. i. *De reb. Turc.*, non longe ab initio, lib. etiam ii hos duces fuisse Aladinis Selzuccii, qui sedem imperii Iconii habuerat, ministros asserit. Quique Laonico est Adines nostro vocatur Atin, et qui illi Mendesius nobis est Mantachias. Phranzes, lib. i. cap. 26. hos duces enumerat et Gregoras, eademque dilectiones attribuit. Leancelavius in *Pandectis historiæ Turcicæ*, num. 13. duces istos aliter enumerat, ita ut in tanta varietate auctorum nomina illa, duceque numerus in incerto aliquatenus maneat, Asiae statu interim misero imperique vastatione pro compertis habitis. Cantacuz. l. ii. c. 29. Atinis sive Atinis filios ait fuisse Xetho καὶ Ἀπόρ, id est, Cheterem et Homurium. Carasem vero Phrygiæ regulum tradit lib. iii. c. 82. (14) Καὶ ἄρα τῆς Μαγνησίας ἐπαρχίας. Valde pro-

¹¹ Anno a creatione mundi 6768, Julii die 25, Christi 1260, coepit Michael. ¹² Andronicus 1283.

et totam Magedorum provinciam suæ ditionis fecit Sarchan. Phrygiam universam occupavit Carmian. Altera Phrygia magna, quæ ab urbe Asso ad Hellespontum extenditur a Carase occupata est. Bithynia tota, et Paphlagonia pars Othmano cesserunt, atque hi omnes Turcorum principes ac duces erant. Post Andronicum Michael filius ejus * imperii fasces obti-

A Φρυγία πῆσα παρὰ τοῦ Καρμιάν· ἑτέρα Φρυγία μεγάλη ἀρχομένη ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως ἀχρι καὶ Ἑλλησπόντου (15) παρὰ τοῦ Καρασὴ· Βιθυνία πῆσα καὶ μέρος τῶν Παφλαγόνων παρὰ τοῦ Ὀθμάν, οἱ ἦσαν ἀρχηγοὶ Τούρκων. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἑβασίλευσε Μιχαὴλ (16) ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτη... Μετὰ δὲ τὸν Μιχαὴλ ἑβασίλευσεν Ἀνδρόνικος ὁ ἱππονομα

Ismaelis Bullialdi notæ.

habile est Magedi vel Magidi præfecturam hic vocari, quæ in ms. Notitia episcopatum CP. dioceseos sub Sardium metropolita legitur ὁ Σαρδὺν ἦτορ Μαγιδου. Sub Sylæa etiam sive Pergæo metropolita Pamphylia secundæ habetur in eadem Notitia Μαγιδου episcopatus, sed in alio exemplari legitur Μαγιδου, quæ ab alia differt. Hæc secunda forte illa est quam Nagidion appellat Leunclavius, et Turci Nigde. Magydum habet in Pamphylia Ptolemæi interpretæ, textus Græcus Μιρόλον non longe a Cestri fluvii ostiis. Nagidion non habet Ptolemæus: Stephanus de urbibus Νάγιδος· πόλις μεταξὺ Κιλικίας καὶ Παυφολίας ubi citat Heratrum. Estque eadem cum Μαγίλο. Casanbonus in Strabonem lib. xiv. in his verbis Τοῦτο δ' ἐστὶ Ἀγιδος πόλις; ex Stephano corrigit et Νάγιδος legit.

(15) Ἀπὸ Ἀσσοῦ πόλεως ἀχρι καὶ Ἑλλησπόντου. Assus urbs ad Propontidem in littore Asiatico, quam Strabo lib. xiii. a Methymnæis conditam scribit, teste Myrsilo, Φησὶ δὲ Μύρσιλος Μηθυμναίων χρίσθαι εἶναι τὴν Ἀσσον. Stephanus de urbibus duas facit Assos, unam in Lycia πηγέων Ἀτάρνης, alteram in Æolide ad Hellespontum. Hic obiter notabimus Stephanum errasse, dum Assos duas facit, primamque in Lycia collocat Atarnæ vicinam; in Lycia siquidem Atarna sita non est, ut ipse scribit, sed in Mysiæ et Lydiæ finibus. Ἀτάρνη πόλις μεταξὺ Μυσίας καὶ Λυδίας, Strabo quoque lib. xiii. Atarnæam habet prope Assum: nec ipse nec Ptolemæus Assum in Lycia ponunt. Notitia episcopatum sub throno Constantinopolis habet Ἀσσον sub Ephesino metropolita.

(16) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον ἑβασίλευσε Μιχαήλ. Hic auctor noster male ac perperam scribit Michaelē in imperio successisse Andronico patri: simul namque pater et filius regnarunt: et Michael anno 6829 [Christi 1320], Octob. 12, die Dominica ante patrem obiit, accepto Thessalonica nuntio Manuelem secundo genitum filium ab Andronico natu majore (quem ejus frater Manuel in meretricis, cum qua consueverat ille, domo quærebatur), occisum fuisse, cum quis esset Andronici satellites ignorarent, rivalēque esse suspicarentur. De quibus adeundus Gregoras, lib. viii. in principio. Cantacuzenus, lib. i. Hist. cap. 1. generis mortis nullam mentionem facit, quo Manuel extinctus est. Diligentique animadvertendum dissidit easam inter Andronicos avum et nepotem oriri, quo mutuis odiis certarunt, in avum a Cantacuzeno transferri; et Gregoram ab isto, utpote scriptorem mendacem, asperis aliquando verbis castigatum esse, quod ipse scriptis Cantacuzenus, lib. iv. capp. 24 et 25, cui tamen potior fides hæc in re adhibenda sit nescio. Nam Cantacuzenus cum juniore Andronico a puero educatus adoleverat, inter hujus fidissimos ac maxime familiares semper numeratus, ita ut ab eo ad dignitatem usque imperatoriam, tu'oris munere cohonestatus, provectus fuerit: quapropter non levi suspitione perstringendus venit, actis et gestorum ab Andronico juniore memoriæ nimio studio indulgens, dum Andronico seniori æquum minus forte se præbet.

Phranzes protovestiarius lib. i. cap. 10. sub finem tradit Andronicum seniore cum Michaelē regnasse annos 45. et Andronicum juniorem cæpisse anno mundi 6836, qui fuit Christi 1328. Gregoras lib. viii. notat Andronicum juniorem coronatum fuisse Februarii ἡμέρας δευτέρῃ τῆς ἐγδῆς ἰνδικτιῶνος. Hæc indictio 8 congruit cum Christi anno 1325, ita ut hic auctor noster, annos imp. Andronici ejusque F. Michaelis dum numerat 45. terminum istam incoronationis junioris Andronici respiciat, quæ anno 1325, Februarii die 2, indict. 8 peracta est. Quibus etiam consentit Cantacuzenus, lib. i. cap. 41. Post quam incoronationem nepotis, Andronicus avus annos 3 in imperio adhuc vixit: ita ut totos annos 46 cum filio et nepote regnavit, quos 45 solummodo numerat protovestiarius, anno siquidem 1328 nepos solus imperio potitus est. Christi deinde anno 1330 senior Andronicus ad vitam monasticam a nepote invitatus cogitur, ut ait Gregoras; inque monasterio mutato nomine Antonius appellatus biennium vixit, summæque rerum necessariorum inopia pressus anno demum 1332 obiit.

Cantacuzenus, lib. ii. Hist. cap. 16. Andronicum seniore ad vitandas insidias, quas sibi aliquos struere tyrannidem affectantes suspicabatur, sponte monasticam vestem induisse asserit: ærumnis ac miseris colluctantem obisse silentio transmittit, ne sibi dedecus accersat, et Andronico juniore invidiam et odium conciliet; quandoquidem præcipuum inter consiliarios hujus Andronici apud quem præ cæteris gratia potentiaque valuit, habitum esse notum sit. Hic Andronicus ad vitam privatam coacto avo solus regnavit ab anno 1338, ad annum 1341, Junii diem 15, orbis conditi 6849, ita ut annos 13 imperaverit. Notandum etiam Andronicum seniore anno ætatis suæ 74, fato concessisse: ex quo vero imperium sassecutus fuerat anno 50, ut adnotavit Gregoras, lib. ix. monodia in eum scripta, et in eo cum aliis convenit. Tradit præterea ipsum, vivente patre Michaelē Palæologorum primo, imperatorem designatum et appellatum esse, quod contigit circa annum 1281. Michael secundus Palæologus Andronici F., tradente Cantacuzeno, lib. i. cap. 1. anno mundi 6829, Octobris 12, vitam cum morte commutavit, id est, anno Christi 1320, non vero 1321, ut in editione Parisiensi typographiæ Regiæ in margine ascriptum est; at ex Niceph. Greg. in lib. vii. cales annus alius colligi potest. Narrat quippe Joannis Glyci patriarchæ anno 2 vehementi Borea flante crucem e manibus statuae æneæ, quæ columnæ imposita ante vestibulum templi S. Sophiæ stabat, excussam fuisse anno mundi 6825, id est anno Christi 1316. A Kal. Septemb. ad eandem Kal. anni 1317, paulo post dicit, Irenen ex Alemania Andronico juniore avum despondisse: Michaelē deinde imperatorem Thessalonica abisse; et anno ibi exacto rebus humanis exemptum esse, ex quibus annum orbis 6827, Christi 1319, concludere possumus: verumtamen Cantacuzeno, qui annum et diem ascripsit, adharebimus.

¹⁷ Pater et filius simul annis supra lictis 45.

ζόμενος γέρον ἐτη ιγ'. Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἀ
Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος; (17) ὁ υἱὸς αὐτοῦ νέος ὢν,
καὶ παιδαγωγούμενος παρὰ κυρίου Ἰωάννου τοῦ
Κατακουζηνοῦ. Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ
Τούρκοι (18) περὶ τὸν Ἑλλησποντον, ἐκ μὲν τῆς
Ἀσίας Ὀμοῦρ ἔγγονος Ἀθῆν ἀρχηγὸς Τούρκων
δεσπότης Σμύρναν, Ἐφεσον, καὶ τὰ περὶ, ἐκ δὲ
Προύσης Ὀρχάν ἔκγονος τοῦ ρηθέντος Ὀθμάν.
Περὶ πάντας γοῦν ληστρικῇ τρόπῃ, ἐπέρχοντο Κεῖρ-
ρῆσον πᾶσαν, καὶ παράλιον Θράκην ἃ ἔχοντες τὸν
ἀντιστάμενον, ἢ ἀνταίροντα, ἀπόδωκε δὲ Ἰωάν-
νου (19), καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσάν ἄχρι Ση-
λυμβρίας (20) κατέτερχον, ὡς τὴν πᾶσαν Θράκην
ὅπως χαίρει ποιήσαντας. Ἐν τῇ βασιλείᾳ γοῦν τοῦ
ρηθέντος Ἰωάννου ἔτι μετὰ τοὺς ὄντος ἐλάττω Χίος
νῆσος παρὰ τῶν Γενουαίων, καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες
νῆσοι ἐκ τῶν Ναυάρρας ἀφικομένων Θράκων (21).

Ismaelis Bullialdi notæ.

(17) Μετὰ δὲ τὸν Ἀνδρόνικον Ἰωάννης ὁ Πα-
λαιολόγος. Andronicus junior filium suum, quem
ex Anna, Nostro Alemanna, Cantacuzeni e Sabau-
dia, aliis Pannonia, suscepit, imperii heredem
reliquit. Joannes Andronico nascitur post avi Andro-
nici obitum anno mundi 6840, Christi 1532, Junii die
18, ut adnotavit Gregoras lib. 1, cap. 3, obiit autem
Andronicus junior anno mundi 6849, Christi 1541,
ita ut impubes admodum esset Joannes, annum
agens cum imperium adeptus est nonum: quot
etiam fuisse tradit Cantacuzenus, lib. iii, cap. 2.
Quamobrem pater moriens rebus imperii admini-
strandis tutorem testamento dedit hunc Joannem
Cantacuzenum magnum domesticum, historiæ jam
 sæpius allegatæ auctorem, virum equidem Grego-
ræ et Nostro laudatum: a Phranze affectati regni sus-
pectum, et quod voluerit ad liberos suos imperium
transferre insinuat. Legendus Phranzes, lib. 1,
cap. 13, 14 et 15. Illum Cantacuzenum tanti fecit
Andronicus junior, ut testamento suo, quod anno
Christi 1550 gravi morbo decumbens condidit,
præteritis in illo Andronico avo adhuc superstitibus
non dumque monacho, matre etiam sua Xena, tu-
torem cum posthumo filio suo daret, si ex Anna
uxore sua tunc prægnante nasceretur. Nec etiam
omittenda sunt, quæ a Codino Curopalate de Andro-
nici erga Joannem Cantacuzenum benevolentia et
amore referuntur lib. De offic. palat. Constantinopo-
lit. Ἐποίησε τὸν μέγαν δομέστικον Καντακουζηνὸν
Ἰωάννην, ὃς ἐγγόνει καὶ βασιλεὺς, ἰσοστάσιον τῷ
πανυπερεσβάστῳ. Magni domesticum Joannem
Cantacuzenum, qui postea imperavit, æqualem sum-
mo panhypersebaste reddidit. Paucisque lineis in-
terjectis, post Andronici senioris obitum ab hoc
juniore Cantacuzenum auctum esse narrat: Ὑπερέ-
χοντα πάντων ἐποίησε, τῶν μὲν τοῦ πάππου καὶ
βασιλεὺς ἀνεψιών, ταυτοῦ δὲ θεῶν, τῶν ἐτέρων τε
πάντων τοῦ πανυπερεσβάστου, βεστιάριον ἦν οὖν
ὅπως ἐνταῦθα ὁ μέγας, δηλαδὴ δομέστικος μετὰ τὸν
Καντακίην. Supra ceteros eum extulit, avi sui im-
peratoris nepotibus, suisque avunculis, cæterisque om-
nibus summo panhypersebaste et vestiario dignitatis
ordine anteposuit, hacque sanctione secundus erat a
Cæsare magnus domesticus.

(18) Ἐν τῷ αὐτοῦ ἔτει... ἤρξαντο οἱ Τούρκοι.
Hæc Turcorum in Europam irruptio prima est sub
auspiciis Oguziorum sive Othmanidum regnante

anno annis... Michaeli successit Andronicus¹⁷ senior
dictus, annisque 13 imperio præfuit. Andronicum
sequitur filius ejus Joannes¹⁸ Palæologus, qui cum
juvenis esset sub tutela domini Joannis Cantacuzeni
regebatur. Anno imperii hujus... Turci Hellespon-
tum primo transfretarunt¹⁹. Ex Asia quidem Homur
filius Atinis Turcorum dux movit, qui Smyrnam,
Ephesum, et loca vicina tenebat. Orchanes vero fi-
lius memorati Othmani Prusa profectus est. Supe-
rito itaque freto, prædonum more totam Cherson-
sum populati sunt. Thraciæque loca maritima secu-
re, nulloque, qui incurrentes reprimeret, obvio facto
usque Didymotæchum, etiamque versus imperii se-
dem Constantinopolim Selymbriam usque incursio-
nibus infestaverunt, tanquam Thraciam universam sub-
acturi. Imperante quoque Joanne prædicto eoque
adhuc juvene, Chium insulam Genuenses occupa-

Orchane sive Urchane: antea enim in Europam
transierant Turci. a Catelanis bellum Andronico
seniori et Michaeli ejus F. inferentibus evocati, ut
lib. viii Hist. Rom. narrat Gregoras, et post eum
Laonicus, lib. 1. Transierunt etiam Turci paulo
post annum 1500 eodem Laonico teste, lib. 1.
Hujus quoque Turcorum in Europam expeditionis
meminit idem loco citato, verum jam defuncto
Orchane, et Suleimane ejus filio regnante. Nostro
tamen consentit Turcorum narratio a Leuciclavio
adducta lib. iv Hist. Muslimanica; et Phranzes,
lib. 1, capp. 13 et 27, quibus potior fides habenda
est. Adnotatur autem ille transitus, quoniam Turci
tunc primum sedes in Europa fixerunt, occupata
Callipoli anno juxta Annales Turcicos 758, Chri-
sti 1557. Matthæus Villanius Hist. Florent. lib.
vi, c. 29, transitum Turcorum accidisse ait anno
1356.

(19) Ἀπὸ Διδυμοτολίου. Didymotæchus oppi-
dum Thraciæ, quod Hebrus alluit. Nicetas Choniastes
duobus locis illius meminit: Καὶ παρὰ τὰς βροχὰς
θεῶν ἀποροσθέντες ἐν τοῖς ἀνέμοις τοῦ Διδυμοτολίου
μέρεσιν ὁ τῷ φρουρῷ παραπτόν Εὐδὸς διεφυρθεὶς
ὁ τῷ, etc.: Imbre subito ac impetu cadente in locis
supra Didymotichum sitis, qui oppidum alluit Hebrus,
undas dilatavit. Turcis Dimotuc.

(20) Ἀπὸ Σηλυμβρίας. Stephanus, Σηλυμβρί-
ας πόλις Θράκης. Κεῖληται δὲ ἀπὸ Σήλυος, βρία γὰρ
κατὰ Θράκας ἡ πόλις. Selymbria Thraciæ urbs:
nomen a Selye trahit; Bria enim Thracibus urbs
dicitur.

(21) Ἐκ τῶν Ναυαρρας ἀφικομένων Θράκων.
Franci ex Navarra sunt ii, quos alibi Catelanus
appellat, qui Hispaniam Tarraconensem habitant.
Illa Genuensium expeditio ab Augustino Nebiensi,
Uberto Foliet, et Petro Bizaro facta adnotatur
anno Christi 1546, quo Simone Vignosio duce
Genuenses, Chium, Smyrnam et Phocæam utram-
que dominio suo adjecerunt. Idem testatur Joannes
Villanius, Hist. Florent., lib. xii, cap. 169, l'anno
1546. el simile feciono all' isola del Sile in Arcipelago
di Romania e quella presono, e sonno signori e
tolzolla a Greci, ove nasce la Mastica la quale e di
grande frutto e rendita. Non video autem quare
Navarros hoc loco adducat, nisi quia illis tempo-
ribus Petrus IV Arragoniæ rex Philippi III Navarræ
regis filiam Mariam anno 1534 uxorem duxerat.

¹⁷ Andronicus 1532. ¹⁸ Junior, ὁ νέος. ¹⁹ Ille Joannes coronatus est Novemb. xix an. 6850 (1541).

²⁰ Transiit Turcorum Othmaneorum in Europam ann. Hegiræ 758, Christi annis 1556 et 1557. Cæpit
annus Hegiræ 758 anno 1556, Decemb. die xxv, Dominica, Cyclo solis xxi, litteris C. B., Joannis Pa-
læologi anno xvi.

runt²⁷, ceterasque Cycladas insulas Franci ex Navarra profecti. Universa insuper Peloponnesus, præter Lacedæmonem et Monembasiam, et quæ in Ionia sitæ sunt Phocææ ab iisdem Genuensibus suæ ditioni adjectæ sunt.

5 CAPUT III.

Orchanis Osmánida mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazaro Despote Servie bellum inferi. A juvene Servio occiditur; post cujus cadem prælium Turci inveniunt, Servios cadunt, et magna clade efficiunt. Lazarus vivens et multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildirim Bajaziti imperium desertur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excecavit Bajazites.

Eodem anno labente nobis supra memoratus Orchanes Turcorum princeps obiit, relicto filio Morate ditionum atque principatus hærede, qui Thraciæ urbibus potitus imperii limites producit, obsessamque Adrianopolim occupat, atque universam, excepta Thessalonica, Thessaliam; velut ergo Romanorum provinciis omnibus perdomitis et subactis, in Triballus movit, et quamplurima ipsorum oppida pægosque funditus delevit, incolasque captivos in objectam Europæ Asiam per fretum Chersonesi abductos trajecit. Quibus cum attendisset Servus Crates [id est rex] Lazarus Stephani Cratæ F., conscripto ex omnibus dissonis solis exercitu, cum tyrannacie deceriat, eoque prælio utrinusque exercitus plurimi ceciderunt. Admissum deinde novum quoddam, præterque id quod dici aut cogitari potest callide susceptum facinus. Vir quidam Servius e primaria

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπεβλήκει καὶ ὁ προβήτης Ὀρχάν (22) ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων, καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Μουράτ, ὃς ἐγκρατίστερος τῶν Θρακικῶν πόλεων γενόμενος, πολιορκήσας τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε (23), καὶ Θεταλίαν πᾶσαν πλὴν Θεσσαλονίκης· ὥς οὖν σχεδὸν πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων γῆν ὑπὸ χεῖρα κατέχων, καὶ ἐς Τριβαλλοῦς ἀφίκετο, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν πόλιν, καὶ πόλιν ἀφανίσας, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλώτους ποίων, ἐς τὴν περὰν διὰ τοῦ ἐν Χερρόνησῳ πορθμοῦ ἀπέπεμψε· ὁρῶν οὖν ταῦτα ὁ τότε τὴν Σερβίαν κρατεῶν Ἀδάρος, υἱὸς Στεφάνου τοῦ Κράλη Σερβίας συναγροχῶς πᾶσαν τὴν οὐκ αὐτοῦ δύναμιν συμπλέκτεται τῷ τυράννῳ, καὶ ἐξ ἀμφοῖν τῶν δυνάμεων πίπτουσι πλείστοι· εἰτα γίνεται τι κατὸν καὶ ὑπὲρ λόγον τεχνόδηγμα. Ἀνὴρ τις τῶν ἐνδόξων Σέρβος υἱός (24), ἀνδρείος, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

Rex Navarra seu Vasconie his fœderibus nuptialis urbes aliquot Arragonie concesserat: vicissimque Arragonius illi; propterea Navarri seu Vascones Arragonensibus juncti atque Catalanis in Orientem profecti sunt. Tunc etiam Vascones in illis expeditionibus Catalanis ultro magis se adjunxerunt; quod in regni successione Maria sorori suæ Joannæ prælata esset, si Philippo patri mascula proles deesset. Genealog. Dom. Francier clarissimorum virorum fratrum Sammarthianorum lib. xxi; Mariana, lib. xvi, cap. 4, Hist. Hispanicæ.

(22) Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπεβλήκει ὁ προβήτης Ὀρχάν. Dux sunt de anno obitus Orchanis opiniones: alii e vita migrasse volunt anno Hegiræ 759, id est, Christi 1358; nam cepit annus 759, anno 1357, Decemb. 14, feria 5, et ita Calvisius sentit. Leunclavius sub finem lib. iv aliam sequitur, quæ mortuum Orchanem asserit anno 760, qui cepit anno 1358, Decembris die 5, feria 2. Annales Turcici adnotant post captam Gallipolim Suleimanem inter venandum equo lapsum humi tam graviter afflictum fuisse, ut statim exspiraret, et duobus mensibus ante patrem obliisse. Quæ narratio non consentit illis quæ infra cap. 10 Ducas noster narrat, deletum scilicet exercitum Turcorum a Matthæo Cantacuzeno, et Suleimanem occisum, antequam imperio cessisset Joannes Cantacuzenus, id est, ante annum 1355.

(23) Τὴν Ἀδριανούπολιν ἔσχε. Ex Leunclavii Hist. Musul. lib. v, Adrianopolis occupata est anno Hegiræ 763, Christi 1362. At annales referunt ad annum 761, id est Christi 1360, quem annum Calvisius r. finit.

(24) Ἐν ἀλαμῦνεται οὗρ ὁ Ἀδάρος. Laonicus lib. i, sub finem, hanc Serviorum infelicem expeditionem clademque acceptam narrat secundum

C Græcorum sententiam, hujus Nostrî narrationi paucis mutatis prope similem: Lazarumque Eleazarum appellat; Moratem preceptum inter præliandum tradit; at Phranzes a Lazaro vocatum fuisse scribit. Nomen illius, qui Moratem occidit, Miloes traditur a Laonico: Milos Cobilitizius appellatur a Leunclavio: Milos Cobilik Lazari despote gener a Mauro Orbino. Lazarus ille, ut hic Orbinius in Slavorum historia scribit, partem imperii defuncti Stephani Cratis seu imperatoris occupavit, alii alias: cum Vroscus Stephani F. ignavia ac desidia tempus transigeret. Hic Lazarus primus fuit Servie despota e familia Privazia sive Pribizia, Pugna porro illa commissæ est in campo Cossovo anno Hegiræ 791, Christi 1389; non vero anno 1390, ut vult Leunclavius in Pandectis Turcicis, cap. 54. Annus enim 791 cepit anno Christi 1388, Decemb. 30, fer. 4, cyclo solis 25 litt. E, D. Propter occisum vero ex insidiis Moratem, morem ac consuetudinem inde manasse ait Leuncl. ut nullus legatus Sultanni accedat, nisi a duobus capigis brachia complectentibus ducatur. Ex parte verum esse concealatur: honoris nihilominus gratia, id etiam nunc fieri constat: et anno 1617, vezir-azemum seu primum vezirum palatio suo egredientem, rursumque illud ingredientem vidit, duorum famulorum manibus brachia complectentium sublevatum. Eodemque modo genitizorum agam seu præfectum qui eundem vezirum conveniebat, duorum famulorum manibus sublevatum incedere asperit. Ille lector monendus est falli Leunclavium, lib. vi Hist. Musul., quando mense Junio Ramazan celebratum esse ait anno Hegiræ 791; Neomenia enim hujus mensis Ramazan jejunii Turcorum eo anno incidit in Augusti diem 24 anni 1389 æræ Christi.

²⁷ Christi anno 1346.

τολμηρὸς ὡς οὐδεὶς ἄλλος· τῶν τότε, καθὼς ἀπε-
 δειγθῇ, ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς φάλαγγος τῶν Χρι-
 στιανῶν, εἰς μέσον τῆς παρατάξεως τῶν Τούρκων
 ὡς αὐτόματος πίπτει. Καὶ ὅττα ἀρπάσαντες οἱ
 Τούρκοι τοῦτον, αὐτὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα ὀνομαστὶ
 καλὸν, καὶ, Βούλομαι τοῦτον ἰδεῖν, καὶ λόγους τινὰς
 ὑποψιθυρίσαι ὡς ἐγκρατὴς γενέσθαι τοῦτοῦ τοῦ
 πολέμου, ἐνεκα γὰρ τοῦτου αὐτόματος ἐ.η.λύ-
 θειν, εἰπὼν, τὸν ἡγεμόνα δεκνύουσι. Ὁ Μουράτ
 δὲ διὰ τῆς χειρὸς δειγματοῦ τοῦτον ὡς πρὸς
 αὐτὸν ἔλθειν, ὁ νέος ὀρμήσας καὶ πλησίον ἔλθων,
 ξιφιδίῳ κατὰ καρδίαν καιρίαν δίδωσι τὴν πληγὴν,
 καὶ αὐτὸς παρὰ τῶν πελευκέρων καὶ ὑπασπιστῶν
 τοῦ Μουράτ μετὰ τὸν κατατίθεται. Τότε οἱ Τούρκοι
 τὸ παρ' ἑλπίδα καινὸν θεασάμενοι, καὶ ὅσον κακὸν
 αὐθιγρὸν ἐπ' ὤφιν ἐπιπεσὼν μὴ ἐνεγκάμενοι, βου-
 λην εὐσύνωπον βουλευόμενοι μάλα καὶ σοφιστικὴν·
 ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως σκηνὴν πεπηγότες, εἰσω
 τὸν ἡμιθανῆ Μουράτ θεοίκεσαι· αὐτοὶ δὲ ὡς οὐδένα
 τοὺς πολλοὺς κινδύνους ἀπώσαντες, εἰσω τῶν πα-
 ρατάξεων ὡς κύνας λυτῶντες ἐχώρησαν. Οἱ δὲ
 Σέρβοι ἀγνοοῦντες τὴν εἰς αὐτοὺς γενηθεῖσαν παρὰ
 τοῦ καλοῦ νέου ἐκείνου εὐστοχίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς
 Τούρκους τοῦ ἡγεμόνος ζημίαν, ἀλλὰ μᾶλλον
 ἀπεγνωκότες, ὡς ὁ καλὸς ἐκεῖνος στρατηγὸς ἄτερ
 κέρδους τοῦ προσδοκωμένου ἀπώλετο, δειλοκαρδίως
 κἀκείνοι πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντίειχον, ἔω· οὐ τέλος
 ὁ πόλεμος εἴληψε. Συλλαμβάνεται οὖν ὁ Λάζα-
 ρος (24), καὶ σὺν αὐτῷ τῶν μεγιστάνων οἱ κλειστοί,
 οὓς ἀπαγαγόντες ἐν τῇ σκηνῇ ἥ ἔκειτο ὁ Μουράτ
 ἤδη τὰ λοιπὰ πνέων, σὺν τῷ Λαζάρῳ πάντας τοὺς
 ὑπ' αὐτὸν ἄρδην κατέσφαξαν, καὶ σὺν αὐτοῖς καὶ
 Μουράτ ἄμφω τέλος ἐδέξαντο. Τὸ δεξιὸν χεῖρας
 μήπω τῶν παρτομένων αἰσθόμενόν τι, ἀλλ' οὔτε
 τὸ ἄριστον, ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ ταῦτα ἐπράχθησαν.
 Ἦν δὲ ὁ ἐξάρχος τοῦ δεξιοῦ χεῖματος Σαβούτζιος ὁ
 πρῶτος τῶν υἱῶν Μουράτ, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὁ δευ-
 τερός ὁ καὶ Παγιαζήτ, δεινός, καὶ δραστήριος ὡς
 οὐδεὶς τῶν ἄλλων, ὃν καὶ μετακαλέσαντες οἱ τῆς
 βουλῆς ἐξοχίστατοι τοῦ Μουράτ, οὓς καὶ βεζήριδας
 κατὰ τὴν αὐτὸν γλῶτταν κολοῦσιν, ἀνακαλύπτουσι
 τὰ γινόμενα, καὶ τὸ πτώμα τὸ πατρικὸν ἐμφανί-
 ζουσι. Ὁ δὲ, οὐδὲ σχῆμα οἰμωγῆς ἢ κλαυθμοῦ ἐν
 ταῖς παρειαῖς ἀναφανὲν, μετακαλεῖται Σαβούτζιον
 τὸν ἀδελφόν, ὡς ὤθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἵνα σκέψωνται
 τι βαθυτέρον. Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου (25) τὸ
 δράμα ἐκὼν ἐργεταὶ ὡς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἄκων
 συλλαμβάνεται παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τοὺς ὀφθαλ-
 μοὺς ἐφορτυτταται. Καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τούρκων ὁ
 Παγιαζήτ ἀναδίδικνυται, ἀνὴρ δεινός καὶ περὶ τὰ
 πολεμικὰ ἔργα γρηγόρης Χριστιανομάχος· ὡς οὐδεὶς
 τῶν κατ' αὐτὸν, ἐν τῇ τῶν Ἀράβων ὀρηστειᾷ μα-

A nobilitate, juvenis fortis, et audax, si quis alius co-
 etaneorum tuus fuit, talisque exitu approbatus, a
 Christianorum acie in medios Turcorum ordines ve-
 lut transfuga procurrit, statimque a Turcis com-
 prehenditur. Ipse vero Turcorum principem nomine
 compellens dicebat cupere se eum videre, et verba
 quædam in aurem ipsi facere, ut hoc bello superior
 evaderet: *Hujus enim causa*, inquit, *transfuga huc*
transivi: ducem itaque suum illi ostendunt. Morates-
 que manu significat, ut ad se accederet: cum ergo
 prope accessisset juvenis, sicut lethale vulnus præ-
 cordii tyranni infligit, ipseque ab hastatis Moratis
 satellitibus, custodibusque membratim concisus est.
 Tunc Turci novum casum præter spem contulit,
 tamque acerbæ cladis, cujus ipsi spectatores fuer-
 rant, impatientes, consilium prudens atque callidum
 ineunt: in media acie tentorio erecto intus semi-
 mortuum Moratem deponunt, ac veluti nullum sub-
 lissent periculum, multis interim devitatis, intra or-
 dines ut canes rabidi se receperunt. Servii vero, quæ
 a forti ac generoso juvene filio tam solerter et feliciter,
 proque salute sua gesta erant, non solum non co-
 gnoverunt, quamque Turci cladem amisso duce acce-
 perant; sed animo insuper fracti ac despondentes, ut
 eximius ille belli dux sperato fructu delusus perit et
 ipsi ignave ac timide Turcis resisterent, tantisper
 dum talem exitum prælium haberet. Comprehenditur
 Lazarus, et cum eo procerum atque belli ducum
 quamplurimi, qui in tentorio, in quo Morates jace-
 bat animam jam agens, adducti trucidantur, idem
 mortis genus ac Morates experti. Horum vero quæ ge-
 rebantur nondum quidquam senserant, qui in lævo
 dextroque aciei cornu stabant: in postrema quippe
 acie pugnatum erat. Dextrum ducebat cornu Sabuc us
 major natu filiorum Moratis: lævo præerat alter co-
 rnu Bajazites, vir acer, et præ cæteris promptius
 quem accesserant, qui vezirides eorum lingua
 vocantur, præcipui Moratis consiliarii, eisque expo-
 nunt quæ acciderant, easque patri. Lacrymis
 itaque compressis omnique luctus specie, Sabucium
 fratrem tanquam jussu patris cum eo de rebus gravio-
 ribus acturus ad se vocat. Sabucius itaque veluti
 patri obtemperans sponte accedit: fraudis ac doli
 ignarus, invitæque a fratre comprehenditur et et-
 necatur. Turcorum deinde princeps renuntiatur
 Bajazites, vir acris ingenii, inque rebus bellicis sedu-
 lus atque impiger, præ cæteris sui ævi hominibus
 Christianorum hostis, superstitionis Arabum obser-
 vator studiosissimus: et Mohammedis impiis præcep-
 tis adherens ea accuratissima observabat. Noctes
 insonans ducebat consilia struens, dolosque nec-
 tens adversus Christi rationabiles oves.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἀγνοοῦντος δὲ Σαβούτζιου. Conveniunt
 inter se historici de Bajazitis ad imperium evectione.
 Ducas exæceratum fuisse prodiit Sabucium; Laoni-
 cus et Phranzes strangulatum asserunt. Leunclavius
 lib. v eodem mortis genere perisse scribit, et Ba-
 jazitem Gilderum, nostrō Iltrū, quod nomen sul-

men interpretantur, natu majorem; fratremque H-
 lius Jacnem Zelelim natu minorem fuisse. Laoni-
 cus Suleimanem fuisse natu majorem, Bajazi-
 tem vero minorem tradit. Phranzes illum Musul-
 manum, Turci Jacnem, Laonicus et Græci Sulei-
 manem appellant, quem Ducas Sabucium nominat.

Θητής τοῦ Μωαμέδ θερμότητος, φυλάττων τὰς ἀθέτους αὐτοῦ ἐνὸς ἀγροῦ καὶ τῆς ἐσάτης στιγμῆς· ἀγρυπνῶν καὶ διανυκτερεύων ἐν τῇ βουλῇ καὶ μηχανουργίαις κατὰ τὴν Χριστοῦ λογικὴν πρόβλεπον.

CAPUT IV.

Bajazites Servili tributū imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmianum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniā invadit. Sarchanem deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat.

Hic adepto principatu, post Moratis et Lazari cædem a nobis expositam, Servili primum tributa pendere coegit, obsidibusque acceptis has conditiones tulit, Lazari filius Stephanus post cladem Servili illatam Grales ab eis constitutus, quocumque cum exercitu moveret Bajazites (26), sub ejus signis militaret, Maria Lazari filia (27) virgo tenera adhuc et florens Stephani soror Bajaziti nuberet, plurimamque argenti talenta ex 7 Servili fodinis metallicis ei solverentur. His legibus data atque obstricta Turcis Serviliorum fide, collecto universo Thracico atque Thessalico equitatu, proficiscitur Bajazites versus orientem in provincias ultra mare sitas, trajectoque freto quod Callipolim et Lampsaacum interjacet, cum ingentibus Turcorum atque Romæorum, quos devicerat, copiis Cotyæum Phrygiæ metropolim tendit, urbeque et Carmiano Phrygiæ principe politur. Rebus deinde illie constitutis Carmianus a Bajazite Prusam dimittitur, nec multo post ad Persas confugit. Totam postea Phrygiā itineribus emensus Bajazites, a Laodicea Ephesum delatus tota Ionia politur, et Jesseum filium Ateniensis Ioniæ principem, eique tunc imperantem Nicæam Bithyniæ ablegatum ibi subsistere jussit: et reliquum deinceps vitæ tempus Jesseus illic transegit. Hinc superato Mæandro flumine, trajectisque universis copiis, Cariam totam et Lyciam sine aliquo tumultu bellico occupat, istarum provinciarum principem Eliez ad Persas aufugiente: exercitum in Lydiam inde reducit, perque Tmolum altissimum montem Sardeis Lydiæ metropolim venit. Magnesiā deinde ad Sipylum sitam tendenti occurrit

Οὗτος τὴν ἡγεμονίαν ἀναδυσάμενος πρῶτον μὲν Σέρβους μετὰ τὴν πῶσιν Λαζάρου καὶ τοῦ Μουράτ, ὃς ὁ λόγος ψόθας ἐδήλωσεν, ὑποτάλει καὶ ὑποφόρους πεποίηκεν, ὁμήρους τε καὶ συνθήκας λαβὼν, ὃς ὁ τοῦ Λαζάρου ἐκείνου υἱὸς Στρίανος, ὃν καὶ Κράλην ἢ Σερβία μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνην χειροτόνηκεν, εἴη σὺν τῇ στρατείᾳ αὐτοῦ ὅποι διαίει ὁ Παγιαζήτ, καὶ αἰεὶ συνεκστρατεύουσι· καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαρίαν τὴν τοῦ Λαζάρου θυγατέρα εἰς γάμον ἐκδύσειν αὐτῷ παρδόνον οὖσαν καὶ τρυφερὰν· καὶ ἀργύρου τάλαντα ἰκανὰ ἐκ τῶν μετὰ τὴν Σερβίαν (28). Καὶ οὕτω μὲν Σέρβοι τοῖς Τούρκοις ὑπόσπονδοι γεγανότες, ὁ Παγιαζήτ πᾶσαν τὴν ἱππικὴν τῶν Θρακικῶν, καὶ Θεσσαλικῶν δυνάμεων συναγαγὼς, ἐπὶ τὴν περσίαν τὴν πρὸς τὴν κορίαν ποιεῖ, καὶ διαδὰς τὸν πορθμὸν τὸν ἐν μέσῳ Καλλιουπόλειος, καὶ Λαμφάκου (29), μετὰ πολλοῦ συμμαχικοῦ Τούρκων τε καὶ Ῥωμαίων, τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἐπὶ τὸ Κορύαιον (30) ἀνατρέχει μητρόπολιν τῆς Φρυγίας, καὶ τὴν τε πόλιν εἴλε, καὶ τὸν Καρμιάν τὸν ἀρχηγὸν τῆς Φρυγίας. Γενόμενος δὲ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Φρυγίας ὁ Παγιαζήτ Καρμιάνον ἐν τῇ Προύσῃ ἐξέπεμψεν. Ὁ δὲ ἀποδράσας εἰς Πέρσας ἐξέφυγεν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ τὴν Φρυγίαν διαδὰς, καὶ ἀπὸ Λαοδικείας (31) εἰς Ἐφεσον καταβὼν, ἐγκρατὴς τῆς Ἰωνίας ἐγένετο. Καὶ τὸν Ἰεσὰν ἔχοντον τοῦ Ἀτῆν ἀρχηγὸν ὄντα τῆς Ἰωνίας κατασχὼν, ἐν τῇ κατὰ Βαθυλίαν Νικαίᾳ ἐξώρισεν, καὶ αὐτὸν τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ διεδίδασεν. Τὰς δὲ δυνάμεις πάσας διαδίδας τὸν Μαλανδρόν (32), καὶ Καρίαν πᾶσαν καὶ Λυκίαν ἀφορητὴ λαβὼν, καὶ ὁ τοῦτων ἀρχηγὸς Ἐλιζ πρὸς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(26) De Bajazitis expeditione in Asiæ Minoris regulos Turcos adeundi Laonicus lib. II, Leuncl. lib. VI, et Phranzes lib. I cap. 29.

(27) De Lazari despote filia Maria Stephani sorore, quam Bajazites uxorem duxit, non convenit cum Leunclavio Noster: ille enim lib. VI *Hist. Musulm.* Bajazitem Bulcogii principis Christiani filiam uxorem duxisse refert; et cap. 54, *Pandect. Hist. Turc.* in Genealogia Bulcorum accuratius explicat quænam illa fuerit, Stephani nempe Serviliorum despote filiam, non sororem facit, et loco historię citato adnotavit Mariam illam Serviam Bajazitem vinum bibere primam docuisse, cum Osmanidæ abstemii hactenus fuissent. Cum Nostro faciunt Laonicus, lib. III, qui Eleazari, qui Lazarus est, filiam fuisse scribit, et a Temyre captam, non sine Bajazitis indignatione summa, illi pocula ministrasse. Maurus quoque Orbinus in historia de regno Slavorum illam fuisse Lazari filiam scribit, ejusque nomen Millevam fuisse prodit: eamque Bajaziti in matrimonium collocatam a matre sua Miliza Lazari vidua, ut benevolam ac pacatam eum sibi pararet.

(28) *Ex tōw μετὰ τὴν Σερβίαν.* Illam argenti fodinarum meminit Bonfinius D. 3. lib. 8: *Mehemetes superiorem prius Mysiam ingreſsus, fodinas argenti quæ despotis erant, occupare nititur. Norum montem Trepciam et Prifsen ejus oppida, argenti metallorumque feracissima, obsidet et expugnat.* Maurus etiam Orbinus in Slavorum regno, *Monte nero ove il Turco ha richissime minere d'oro e d'argento.*

(29) *Ἐν μέσῳ Καλλιουπόλειος καὶ Λαμφάκου.* Callipolis urbs ad Hellespontum in Europa sita, a Callia Atheniense olim condita: eam a Turcis Suleimane bassa duce Callipolis seu Calliopolis capta fuit, et tantæ jacturæ nuntius Constantino-polim perlatus, eo vesaniæ eeci Græci devenerant, ut dicerent, Amphoram vini a Turcis ereptam, nec de illa arce recuperanda cogitarent. Lampsaecum in Asia est, et *Lapsaco* hodie a Græcis vocatur.

(30) *Ἐπὶ τὸ Κορύαιον.* Majoris Phrygiæ urbs, quam Turci *Cutahige* appellant.

(31) *Κατὰ Λαοδικείαν.* Laodicea urbs Phrygiæ Capatiæ, Diospolis antea appellata.

(32) *Τὸν Μαλανδρόν.* A Turcis *Madre* appellatur.

Πέρσας φυγὰς ἔχοντο. Λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας ἐπισθορῶν ἐν τῇ Λυδία παραγίνεται, τὴν πορείαν ἀπὸ τοῦ Τρωάλου τοῦ μεγίστου ὁροῦ τῆς Λυδίας ἐς Σάρδεας μητροπόλιν τῆς Λυδίας κατελθὼν. Καὶ πρὸς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ τὴν πορείαν ποιοῦμενος, ἐξήλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ Χρηδῆρ ὁ ἀρχηγὸς Λυδίας, καὶ τῶν Αἰολιδῶν πόλεων, ὁ ἔκγονος τοῦ Σαργάν, καὶ παρέδωκεν ἑαυτόν. Αὐτὸς δὲ μεταδὸς μερικῆς τιμῆς, ἐπεὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ ἦν ὁ Χρηδῆρ, πέμπει τοῦτον πρὸς Προύσαν. Ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ φαρμάκῳ τοῦτον ἀπέκτεινεν. Ὁ δὲ Παγιαζῆτὴν τὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν (33) ἀπάγουσαν εἰχεν ὁδὸν· καὶ γὰρ αὕτη ὡς ὑπερέχουσα τῷ μεγέθει, καὶ πολυάνδρορος οὕσα ἐπεκράτει ἔγγιστά που τοῖς ῥ' ἔτεσι, καὶ ἡ ὑψηλὸς πᾶσα ἦν ὑποχείριος παρὰ τὴν Τούρκων ἢ δὲ πόλις αὕτη δίκην ὁστίρος ἐν συνεισφύσει μεσουρανῆματι φαίνουσα ἦν. Πολιορκήσας δὲ ταύτην. καὶ μὴ δυνάμενοι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν τροφῶν παρεδόθησαν. Λαβὼν δὲ τὰς δυνάμεις πάσας τῆς Ἑὼ προκαταστήσας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, οὓς αὐτὸς ἐβούλετο, πρὸς τὰ ἐσπέρια χωρεῖ. Καὶ ὅτ' ἐν πορθμῷ διαβάς, ἐπεὶ τὸ τῆς Καλλιουπλείως προύριον πρὸ πολλοῦ καιροῦ παρὰ τὰ τῶν Καταλάνων παρ' αὐτῶν Τούρκων διεφθαρμένον καὶ ἐς παντελὴ ἀφανισμὸν ἦν, αὐτὸς ἐκ βάθρων ἄλλο καινὸν φοδόμηκε, καὶ ὀρμητήριον ἕνεκα τριήρων φυλακὴν, καὶ πύργον ὑπερμεγέθη πρὸς ἀντιπαράταξιν, ὑπερσχηκτά τοῦ λιμένος φοδόμησιν.

CAPUT V.

Initia discordiæ inter Joan. Cantacuzenum et imperatricem Annam ejusque tuos proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eam aggreditur adversarii; ab amicis monetur, qui adeo ad Alexio Apocauco in carcerem conjiciuntur; Apocaucon interficiunt, et propter ea omnes fere necantur. Michael Ducas auctoris avus paternus.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (34) ὑπερβὰς τὴν μειράκιον, καὶ νεανικὴν, μεθ' ἡλικίῳ καὶ τὴν ἀνδρῶν μεθ' ὅσης ναρχότητος πρὸς τὴν πρεσβυτικὴν ἡτοιμάζετο τῷ τότε καιρῷ· καὶ γὰρ νέος ὢν, καὶ παιδαγωγῶν χρώμενος κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ προβήθῃ Καντακουζηνῷ, ἀνδρὶ συνετῷ καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ μαχημωτάτῳ, καὶ τῶν εὐγενῶν, ὡς εἰποῖς, ἀνθος εὖσσομον. Τοιοῦτον γὰρ ὄντα, καὶ ὁ προδεσβασιλευκὸς Ἀνδρόνικος κατὰ πάντα ὡς ἀδελφὸν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(33) Ὁ δὲ Παγιαζῆτὴν πρὸς Φιλαδέλφειαν. Laonicus lib. ii, refert Imperatorem Manuelem per caduceatorem jussisse Philadelphiam cives, ut se Bajaziti dederent ac permitterent: quibus parere reuolentes Bajazites obsidione cinxit, urbeque potitus est. Libro etiam vi *Historiæ Musulm.* narrat Leunclavius Bajazitem anno hegræ 792, Christi 1390, Philadelphiam subegisse; quæ per multos annos steterat, postquam cæteras Asiæ urbes in ditionem suam Turci redegerant. Philadelpia Lydiæ urbs est, Sardinum metropolitæ olim subdita.

(34) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Quæ ab Orebæne ejusque filio Morate gesta sunt dum Christianorum aut vicinorum Turcorum se rebus immiscuit, breviter enarravit hujus historiæ auctor. Bajazitis deinde initia usque ad Joannis obitum leviter hactenus perstrinxit: ad eorum deinde narrationem regreditur, quæ in aula Constantinopolitana, et in imperio Græcorum, quibus Joannes regnavit temporibus, acciderunt. Rerum ac eventuum præcipuorum seriem exponit, et infortunia narrat, quibus labantis illius imperii Constantinopolitani re-

A Cheder filius Safehanis Lydiæ Aolidumque civitatum princeps, eique se dedit. Hunc Chederum Bajazites quem impertito honore cohonestaverat collocata ei in matrimonium sorore sua, Prusam mittit, moxque veneno sustulit. Movit inde Bajazites, et Philadelphiam proficiscitur, (cum enim totus Oriens ab annis fere centum Turcorum imperio premeretur, hæc urbs amplissima, hominumque frequentia celeberrima interim hactenus steterat, neque dum istorum tyrannidi cervicem submisserat, ipsaque, instar stellæ inter nubes in cæli vertice micantis, splendebat), et obsessam urbem ad ditionem compellit deficiente cives comœato. Constatitis deinde pro libita provinciæ rectoribus et præfectis, ad occidentales regiones cum omnibus copiis tendit: Jamque frelum transvectus arcem ad fauces Callipoleos, a Catalanis ipsisque Tureis jam diu dirutam penitusque excisam, a fundamentis novam excitavit, portumque seu stationem unde triremes excurrere, in quem deinde tuto se recipere possent, construxit, eique turrim amplissimam imminentem ad arcendos hostiles incursus imposuit.

B Dum hæc geruntur imperator Joannes exacta juvenili ætate virilique consumpta, socordiae ac desidii totus immersus senescebat. Hunc adhuc juniorem rexerat nobis memoratus dominus Joannes Cantacuzenus, vir prudens rei que militaris peritissimus ac strenuus, nobilium, ut ita dicam, flos suavisissimi odoris; talem equidem Andronicus imperator decessor Joannis, in omnibus non aliter quam fratrem habuit, ejusque fidei imperium ac filium

liquiæ, sub Andronico et Joanne tanquam procellosis turbinibus circumactæ ac factæ, tandem perierunt. Quarum ampliorem notitiam qui habere cupit, Cantacuzeni historiam et Gregoræ adeat. Jam diximus Cantacuzenum illum ob generis splendorem, eximias insignesque virtutes, quibus domi militiæque claruit, a Gregora et Nostro laudatum, accusatum vero a Phranze affectatæ tyrannidis, et in Joannem perfidiæ. His de objectis sibi criminibus passim in historia, quam scripsit, purgat se Cantacuzenus, omnemque suspicionem a se, quantum potest, amolitur. Quicquid sit, coronam imperialem sibi et uxori bis imponi voluit. Matthæum liberorum suorum primogenitum despotam designavit, calceosque purpureos induere jussit; Manuelem natu minorem Spartæ despotam proclamavit: ita ut visum ad imperium sibi suisque usurpandum ac retinendum, sternere voluisse videatur. Ut vero inceptum omitteret, vires, quibus instructus erat, infirmæ ac fluxæ, rerum imperii perturbatio, quæ attrita in pejus quotidie ruebant, atque imminuentia a Turcis pericula suaserunt.

moriens commisit. Sed Romæorum impropera ei
 iniqua fortuna odium ei invidiamque copulavit:
 maxime etenim invidere solent homines illia, quos
 virtus ad altiora evehit: quapropter cum Joannem
 imperatorem adhuc adolescentem generum sibi ha-
 bere Cantacuzenus vellet, nuptum data illi Helena
 filia sua, cæteri senatorii ordinis viri invidia ex-
 agitati matrem imperatoris adeunt, uxoremque ei
 ex Germania petendam pro consuetudine jamdiu
 usurpata dicunt, nullatenus vero ex subditis, ut a
 Germanis (aiunt) auxilia, et suppetias, si tempus
 ita exegerit, consequi possimus. His cum annuisset
 domina Anna, quæ Germana quoque fuit, et cui
 admodum cordi erat eodem sanguine imperatoris ac
 filii purpuram connubiali fœdere intingere, negli-
 gitur respiciturque Cantacuzenus, qui tutelæ ac
 administrationis onere excusso Constantinopoli
 egressus in Macedoniam accessit. Hinc opportu-
 nam occasionem nacti, qui invidia in illum ardebant,
 crimen majestatis in illum confingunt, tolumque
 commentum pro re comperta ad imperatricem im-
 peratorisque matrem referunt, tantque consilium
 ut res accurate exploretur. Jubeat, inquit, Ma-
 jestas tua domesticum omnes turmas Mædonicas
 confestim cogere, Byzantiumque deducere. Horum
 etenim altorum animo versabant, aut ad jussa
 imperatoris præsto futurum, captivumque quem
 optant habituros; aut, si obsequi renuerit, accusa-
 tionem criminis manifesti illi intentaturos, alium-
 que, qui verum administrationem capessat, suffec-
 turos. At interea Cantacuzeni consanguinei, et affi-
 nes scriptis 9 clam litteris machinationem frau-
 demque illi aperiunt, monentque, si volet luce frui,
 tenebrasque effugere, contumacia usus mandata

Ismaelis Buñhaldi notæ.

(35) *Ἡδοῦλετο δὲ Καρακώστιος κηδεστὴς αὐτοῦ γυναικῶς.* Phrynanz lib. i. c. 12, tradit Andronicum mortui vicinum mandatis supremis præcepisse, ut filius suus ac hæres Joannes filiam Catacuzeni uxorem duceret, quam ob causam potiori jure affinitatem illam contractam Catacuzenus cupiebat. Verum senatorii ordinis huic adversata est sententia, in quam Annam adducere haud difficile fuit. Rerum quippe summæ ex testamento Andronici jam potiebatur Catacuzenus, quod Annæ Imperatricis Joannæ matri grave ac molestum erat. Contracto deinde matrimonio illo, pluribus nitebatur munimentis tutor socerque imperatoris factus. Hoc loco lectorem monebimus historicum nostrum in enarrandis rebus, quæ sub imperatore Joanne gesta sunt, donec Catacuzenus monachus et anachorista fieret, ab hoc non multum dissentire: ex quo non parum auctoritatis ac commendationis ei accedere debet, cum Catacuzenus diligens ac judicio præstans historicus sit. Paucis indicabimus illa quæ diversa apud Catacuzenum occurrunt, qui res illas singulas amplius et exquisitè magis explicatas complexus est.

L'b. m., cap. 3, Cantacuzenus queritur se a patriarcha et Apocaucho statim post excessum Andronici petiitum esse. Cumque in Triballus seu Seruius, qui fines imperii populiabantur, moturus esset, urbe excedit, prius vero quam abeat, imperatricem adit ei valedicturus. Dum inter se colloquuntur, Cantacuzenum Anna hortatur, ut ante discessum filiam suam imperatori Joanni despon-

Α ἤγαίτο, καὶ τὴν βασιλείαν σὺν τῷ παιδί τελευτών-
 το· ἀνέθετο. Ἄλλ' ἡ τῶν Ῥωμαίων οὐκ ἀγαθὴ
 τύχη μίσος ἐνέπειρα, καὶ φθόνον ἀπέτεκε. Καί
 γὰρ φθονοῦσι μᾶλλον τοῖς μᾶλλον ἐπ' ἀρετῇ προσιού-
 σιν, ὅθεν καὶ κατὰ τὸν τότε καιρὸν νέως ἦν ἔτι ὁ
 βασιλεὺς Ἰωάννης, ἐβούλετο ὁ Καντακουζηνὸς κα-
 δεστέης αὐτοῦ γενέσθαι (35) ἐπὶ θυγατρὶ Ἐλένῃ.
 Οἱ δὲ λοιποὶ τῆς συγχλήτου φθονοῦντες πρὸς τὴν
 μητέρα τοῦ βασιλέως ἐξ Ἀλαμανῶν καὶ Γερμανῶν,
 ὧς ἐκ συνήθους μακροῦ, τῷ βασιλεὶ τῶν Ῥωμαίων
 ἀγαγεῖσθαι νόμφνην ἔρασκον, οὐχὶ δὲ ἐκ τοῦ θυγι-
 κού, ὅπου, ἔρωγῃ καὶ βοήθειαν ἐν καιρῷ δεομέ-
 νων παρὰ τοῦ γένους ἔκεινον σχοίμεν. Συγκατα-
 νενοῦσθαι οὖν εἰς ταῦτα καὶ τῇ δεσποίνῃ Ἄννῃ·
Β ὡς ὅτι καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἦν (36), καὶ προθύμως
 εἶχε πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν αἱμάτων πορφύραν βῆσαι
 τῷ βασιλεὶ καὶ παιδί, πορορθεῖν Καντακουζηνὸς
 καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς τὸν φρόντον ἀποφορεῖσ-
 ται, ἔξεισι τῇ Κωνσταντίνῃ, καὶ πρὸς Μακεδό-
 νίαν μεδίτταται. Καὶ οἱ τὴν φθόνον τρέφοντες ἐν-
 ὄρον εὐκαιρίαν, καὶ καθορίσιν κατ' αὐτοῦ πλάτ-
 τουσιν, καὶ τῇ βασιλεύσῃ καὶ μητρὶ τοῦ βασιλέως
 τὸ πλᾶσμα ὧς πρᾶγμα βέβαιον ἀπαγγέλλουσι, καὶ
 δοκίμιον τοῦ πράγματος τῇ δεσποίνῃ συμβουλεύου-
 νται, Γεννηθῆς, λέγοντες, πρῶταγμα παρὰ τῆς
 σῆς βασιλείας πρὸς τὸν ὁμοεταγμένον ὥστε λαβεῖν
 τὰς τῶν Μακεδόνων ἱλας καὶ ἰλεῖν ταῦτ' πρὸς τὸ
 Βυζάντιον. Ἐκείνοι μὲν γὰρ ἐνανδούν, εἰ μὴ ἀπαν-
 τήσῃ πρὸς τὸ θέσπισμα, τὸν δηριώμενον ἔξουσιν
 ὧς ἀνδράποδον· εἰ δ' ἀποκρούσῃ τὸ προσταχθὲν,
Γ εὐδὴλον τὴν κατηγορίαν καταγγέλλουσι, καὶ ἄλλον
 ἐν τοῖς πράγμασιν χειροτέριστον ἔφεδρον. Οἱ δὲ
 τοῦ Καντακουζηνοῦ προαγένοι· τς καὶ φίλοι τοῦ
 ἔθρου λαβοῦντες διὰ γραφῆς ἔδηλοῦσι, καὶ. Εἰ μὴ

deat, quod ut faceret, adduci tunc non potuit, et sponsalia illa post reditum suum distulit. Ὅπν δὲ Βυζαντίου ἐξελθεῖν γυνόμενος ἐν βασιλείᾳ αὐτοῦ ὡς συνταξέμενος; τῇ βασιλίσσῃ, τὴν θυγατέρα καλουμένην βασιλὶ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ τὸν μὲν ὁμιλέων καταγγεῖν, ἀνεβάλλει τοι; τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα τὴν κατὰ τὴν ἑσπέραν. Antequam vero Byzantium discederet, in palatium iterum abiit imperatrici valedicturus : quæ cum hortata ipsum fuisset, ut Joanni imperatori adolescenti filiam suam desponderet, id facere post reditum suum ex Occidente distulit. Dissentit ergo a Cantacuzeno Ducas noster, qui cum ambisse generum sibi imperatorem adsciscere narrat: eumque repulse impatientem, invidia quæ procerum se peti animadvertentem Constantinopolim deseruisse.

(36) Ἄννης ὡς δεῖ καὶ δὲ Ἀλυσαντῶν τῆς. Ducas eam ex Alemania fuisse dicit; quod fortasse Sabaudie comites imperio subsidios esse sciverit: vel quod eadem regione ortam, ac imperatricem ex ducum Brunsvicensium prosapia Annam Andronici senioris uxorem, crediderit. Verum Cantacuzenus ipsam ex Sabaudia comitibus ortam asserit. Quod confirmat Lambertus Vander-Burchius in Sabaudorum ducum principumque historia gentilitia, sed illam vocat Joannam: sic itaque ille; Joannæ uxor Andronici Palæologi imperatoris Byzantini, Amedei IV Sabaudia comitis VII, et Joannæ Brabantine filia. Gregoras, lib. viii, c. penult. appellatam fuisse Annam, mutato nomine, tradit.

βούλει τὸν ἥλιον ὀφθῆναι, καὶ σκότους ἀπέχουσαι, τὰ ἄνω πρῶτα τῇ παρακῇ νέμει, γεργάρουσιν· αἱ δ' ἐπὶ τοῦ γένου, ἔξαις πρὸ θανάτου τὴν σκώτουν (37). Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Καντακουζηνός, καὶ τοῦ θεοπίστματος καταφρονήσας, προφανῶς ἀντίστη. Οἱ δὲ τῇ πόλει ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ (38) φησίζουσιν ἑπερχοῦν, Ἀλέξιον τὸν Ἀποκαυχόν, ἄνδρα ἀγενῆ τε καὶ ἀνάνδρον, πλὴν ποικίλον ἐν πανουργίᾳ καὶ δαιδύν ἐν σκαδότητι, ὃν καὶ μέγαν δοῦκαν ὁ βασιλεὺς ὠφεικώσεν. Οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνόν (39) ἀπαγγέλλαντας, τὰ γενόμενα, καὶ συλλογῶν ἀπανταὶς προσγενεῖς τε καὶ φίλους, ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ μεγάλου παλατίου ἀπέκλεισε, τὸν ἀριθμὸν ὑπὲρ διακοσίων ἄνδρας, ἡμιθούρας, ἡρώας, καὶ Πελοπίδων, καὶ Αἰακίδων ἀπογόνους. Τούτους ἔχων ἐνδόν ὡς στρουθία εἰς πᾶγην, καὶ φοβήσας μὴ ποτε νεωτέρσαντες ἀντίχουσι τοῦ φρουρίου, καὶ γίνωνται οἱ δέσμοι ἐγκρατεῖς δ' ἐπισκεψάμενος τὸν συγγενῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) *Πρὸ θανάτου τὴν σκώτουν*. Execrationem ut vires movent: vero simile enim est ipsum execrandum fuisse, si tunc captus fuisset, ut imperio inebriatus redderetur; ipseque Cantacuzenus lib. iv, sub finem genero suo Joanni gratias agit, quod Mattheum Cantacuzenum filium non execraverit: hic enim imperium affectabat, et regnante patre Cantacuzeno despota designatus fuerat. Theophylactus Simocatta, *Hist. Mauricianæ*, lib. iv, cap. 6, de excecato Hormisdas Persarum rege a subditis suis verba faciendo hisce exponit: Νύκτα κατ' αὐτοῦ τὸ λοιπὸν διὰ παντός ἐψηφίζοντο. Nocte perpetua eum damnabant, ne ut Cabades olim aufugeret, et contumelias sibi illatas ulcisceretur.

(38) *Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ*. In Cantacuzenum, dum Constantinopoli abest rei publicæ causa, invidia et odio accensum patriarcha et Apocauchus conjurant, et ut hostem proscribunt, hicque prefectus urbi creatus est. Cantacuzenus lib. iii, cap. 22: Ἀποκαυχὸν δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἀρχόντα Βυζαντίου ἀποδείξαντες, ἐπέλεον τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτῷ δοξολὴν ἔλκετον. Apocauchum vero accubitore Byzantiæ prefectum creaverunt, jussuruntque in quascunque partes, prout ipsi e re publica ritum erit, bellum movere. Quisquam fuerit iste Apocauchus, et unde ortus, discimus a Cantacuzeno lib. iii: Οὗτος γὰρ δὴ ε παρακοιμώμενος ἐκ Βιθυνίας ὀρμώμενος καὶ ἀσχημὸς ἐκ φουλῶν φύς, τὰ πρῶτα μὲν ὀπηρεγάρματ' ἐποιοῦν τὸν τὰ δημόσια χρήματα εἰσπρατίνοντων ὀλίγου ἔνεκα μισθοῦ, etc. Hic accubitor (Apocauchus) ex Bithynia prefectus, tyrannus, parentibusque vilibus et obscuris natus, primum quidem operam suam mercede tenui rectigalium redemptoribus ad scriptum faciendum locavit. Vocatur etiam a Nostro ἀγενῆς καὶ ἀνάνδρος. Fortuna tamen usus secunda ad præcipuus palatii dignitates proventus est, ita ut magnus lux creatus sit.

(39) *Οὗτος μαθὼν τοὺς τὸν Καντακουζηνόν*. Noster historicus semel in carcerem compactos Cantacuzeni amicos indicat: sed hic historie sue libro tercio capp. 86, 87 et 88, sæpius incarceratione fuisse queritur. His vero duobus postremis capitulis de constructione istorum ergastulorum loquitur, et de necre Apocauchō illata, cap. 87, sic narrat: Ἀερωτήριον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου καὶνὸν ποιεῖν διενέστω. Οἴκου γὰρ ὄντος ἐκαὶ μεγάλου Ἰουστινιανείου προσαγορευομένου, τὴν στέγην ὑπὸ τοῦ χρόνου διεφθαρμένου, πᾶσαν εἰσοδὸν ἀναφράδας, οἰκίστους ἐνδόν ἐκείνου πλείστους διεκτείνετο ἐπ' ἐκατέρῳ μέρει, καὶ τοῦτους

Imperatoris decreta, quibus obsequentem manent ante mortem tenebræ. Hæc ubi intellexit Cantacuzenus jussis imperatoris spreto palam rebellat: tuncque qui in urbe erant in locum ejus alium prefectum constituunt Alexium Apocauchum, virum timidum et ignavum, vestrum tamen et astutum, acclerumque peritum artificem, quem etiam maghi ducis officio et dignitate imperatrix auxit. Iste, cum rescivisset eos qui Cantacuzeno insidiarum machinationem et seriem patefecerant, comprehensos omnes ejus consanguineos et amicos supra ducentos viros, heroes et semones, Pelopidarum et Aclidarum alnepotes, in carcere magni palatii conclusit. Tanquam passeret itaque intra retia præpeditos dum retinet, veretur ne quando novi aliquid moliti custodibus superiores evadant, et vincti palatium occupent, consanguineorum et amicorum studio et opera adjuti. Postior namque civium pars, cum se-

κατακλιθεὶς τοῖς ἐσπώμας ἀνδρὶν καλοῖς καθιέται, ὥστε νυκτὸς μὲν τοῖς ἐκείνοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἀνέναντ' ὀπολείσθαι μὲν παρὰ τὸν γυμνῶν. Carcerem novum in Constantinianæ Magni palatio extruere cogitavit: in quo domus ampla de Justiniani nomine appellata stabat, cujus tecta temporis lapsu diruta erant: aditibus omnibus præclusis, intra illius parietes tuguriola plurima eas invicem separata, ex utraque parte edificare volebat, in qua per superius ostium carcerati funibus demitterentur, in hisque totam noctem agerent: per diem vero in area leuandæ agriutudinis causa deambulare eis liceret. Quomodo vero interruptus fuerit Apocauchus sequenti capite 88 narrat eodem fere modo, quo Ducas noster. Alia vero Constantinopoli gesta sunt, quæ recenset Cantacuzenus, ex quo Apocauchus præfecuram urbis invitt, ad ipsas eadem per incarcerationes illos patravit. Statim namque prefectus urbi creatus Apocauchus, aliquos Cantacuzeni amicos interfecit, aliquos in vincula conjecit: quo territi alii ad hunc auxilium, et hortantur ne longiores moras societ: imperatoris que nomen et insignia quanto ocius sumat: quorum montis tandem paruit: et ornamenta imperatoria induit. Quæ cum ad Annam et senatum Constantinopolitanum allata essent, iis placuit Joannem imp. Palæologum coronari. Apocauchus porro auctoritate sibi concessa per superbiam ac proterviam abutendo, Cantacuzeni matrem diris ac inhumanis modis in carcere vexat: quæ febri tandem correpta, medicorum ope, alimentisque opportunis immunitate se lassissima et negatis, anno 6850 (Christi 1342), Januarii die 5 diem obiit. His peractis ad Serviam seu Tribulum Crælem Stephanum Cantacuzenus abijt, et junctis cum eo federibus auxilia sibi parat. Ubi dum moratur, Atinīs seu Aidinīs F. Anur sive Homor superato Hellesponti fratre Didymoteichum advolat, ei opem laturus, qui a Cantacuzena humane ac magnifice excipitur: et per longum tempus frustra expectato Cantacuzeno in Asiam revertitur. Unde ab illo evocatus opem ferit, et auxiliari copias ei adducit. Cum vero Smyrna a Latinis capta fuisset, eam oppugnaturus Amurius abijt, frustra que tentat. Imperatrix ad Orchanem auxilia rogatum legatos mittit et fœdus cum eo init: quod Cantacuzenus, Orchanē in partes suas tracto, interruptit: iterumque Amurium ut sibi opem ferat accersit. Apocauchi deinde consilium de extruendo carcere secutum est, et eades illius ab incarcerationis patravit.

natus, tum plebs Cantacuzenum suspiciebat, quem magnificientissimum et in omnes maxime beneficium experti erant: hac de causa ejusmodi consilium improbum init: omnes inter se versari familiariterque colloqui intra carceris septa interdiu permittere, per noctem vero separatos binos singulos vel etiam ternos in quibusdam domunculis custodiæ securioris causa concludere. Jamque consilium peragebatur, assereresque et ligna apparabantur, et fabri advocati erant, cum illud, qui sub custodia tenebantur, senserunt, inque sui certam ac manifestam perniciem parari cognoverunt: illamque per noctem singulorum separationem, strangulationem aut in profundum mare demersionem prænuntiare, hosque sermones dum inter se agitant, animo despondent. Interim Apocæucus fabris ostensurus modum et ordinem, quem teneant in cameris illis extruendis, nullo comitante equite, sed uno serro, eoque, ut mos ipsi erat, pedibus sequente venit, intraque januam carceris ingreditur; quem mox conspectum, ut communem omnium pestem, vitæque singulorum insidiantem, unus eorum inter præcipuos ex genere *Raoul* apprehensa vice gladii tabula obvia, quæ ad limen statuendum dedolata erat, invadit, ejusque caput percussit, et Apocæucus ab equo, velut alius *Satan* de cælo, cadit. At Apocæuci servus cum *Raoul* colloctatur, et ambo tanquam in certamine singulari stant: dumque simul configunt, incarcerationum alius arrepta de fabri manibus securi, **10** humi jacentis caput abscindit, illudque palo infixum in propugnaculi quadam parte depangit. Tantum facinus non parum attonitos reddidit Byzantinos, imperatricem ipsam, totumque exercitum: omnes itaque concursu ad palatium promiscue facto ingrediuntur, non tamen citra pugnam cædemque, sed multa vi facta sibi via: omnesque trucidarunt, præter sex, qui in subterraneo templi novi monasterii specu delitescerent salvi evaserunt; plurimos etiam in medio templo mactaverunt, nec adytorum, aut altaris majestas et reverentia, ut parceretur ulli, quidquam valere. Inter eos equidem, qui tanto periculo erepti sunt, fuit avus meus paternus **MICHAEL DUCAS**: ipsi porro monachorum illius monasterii mantis seu cappis induti Constantinopoli aufugerunt, et in oppositam continentem **D** Asiam transvecti, in regiones orientales alius in Bithyniam, alius alio discesserunt, avusque meus Asiam petiit, adivitque Jesseum filium Atenis, et ei, sibi quæ acciderant, narrat. Eruditus equidem erat,

A (καὶ φιλῶν καὶ γὰρ τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως μέρος· ὅσον τῆς γερουσίας, ὅσον τὸ σὺρφετὸν ἐπέθετο τὸν Καντακουζηνὸν ὡς μεγαλοδωρότατον, καὶ εἰς ἀπαντας εὐεργετικώτατον), βουλευέται βουλὴν πονηρὰν· τὴν μὲν ἡμέραν ἔχειν ἀλλήλοις τὸν ὄμιλον, καὶ συνδιαγεῖν ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοὺς ἀπαντας, τὴν δὲ νύκτα κατὰ μέρος σὺν δύο, καὶ σὺν πλείοις ἀσφαλιζεσθαι ἐν οἰκίσκοις τισί. Τὸ δὲ βουλευθὲν εἰς ἔργον ἤγετο, καὶ δὴ σανίδες, καὶ ξύλα, καὶ τέκτονες παρασκευάζοντο. Ὡς δὲ τὸ πραττόμενον οἱ φρουρούμενοι ἔγνωσαν, εἶπον ἐν αὐτοῖς, Οὐκ ἄλλο τοῦτο πλὴν προφανὲς ἡμέτερος θάνατος. Ἡ γὰρ ἀπ' ἀλλήλων διάστασις τὴν νυκτὴν πυγμωδὴν, ἢ τὴν ἐν βυθῷ τῆς θαλάσσης καταπόντων πρῶμαντεύεται. Ταῦτ' ἔρασκον, καὶ εἰς ἀθυρίαν ἐνέπιον. Ὁ δ' **B** Ἀπόκαυκος· ἰδὼν τοῦ μεθοδεύσαι τὰς σκηνάς, πῶς δειπῆται τοῖς ἀρχιτέκτοσιν, μόνος ἐφιππος οὐκ ἄλλου τινὸς συνεπιπύοντος πλὴν ἐνὸς δούλου, καὶ τοῦτου πεζοποροῦντος ὡς ἔθος· ἐντὸς δὲ τῆς θύρας τοῦ φρουρίου γενόμενος, καὶ τοῦτον οἱ ἐκεῖ κατεχόμενοι ὡς φθορέα κοινὸν, καὶ ψυχάρπαγα διασάμενοι, μίαν τὴν παρτυγχόντων [παρτυγοῦσιν] σάνιδων φιλίαν· ἐνεκα λεπτυνθείσαν, λαβὼν εἰς τῶν προύχοντων ἐκ γένους Ῥαοὺλ ἀντὶ ξίφους παῖσι κατὰ κεφαλῆς τὸν Ἀπόκαυκον. Ὁ δὲ κατὰ γῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὡς ἀπ' οὐρανοῦ ἄλλος Σατὰν πίπτει. Ὁ δὲ δούλος πλέκεται τῷ Ῥαοὺλ (40) καὶ ἀμφοῖν μονομαχοῦντες· ἐστήχσαν. Τοῦτον δὲ ἀσχολουμένων ἐπὶ τῇ πόλει, ἔταρος τὸν ἐγγλεῖστον πύλακον παρὰ τῶν τοῦ τέκτονος χειρῶν ἀρπάσας τὸν χαμαὶ πεσόντα **C** καρατομαί, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐν ἐλ μέρει τῶν προμαχώνων ξύλῳ πεπιρονημένην προσπήγνυσι. Τοῦτο οὐκ ἐς μικρὰν ἀθυρίαν ἐνέβαλε τοὺς Βυζαντίου· σὺναμα τῇ κρατούσῃ, καὶ παντὶ τῷ στρατῷ· ἀλλὰ εὐρὺθην ἀπαντες συνδραμόντες· ἐντὸς τοῦ παλατίου εἰσέλθοντες οὐκ ἀκόπως οὐδ' ἀναμαχθῆ, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς βίας, καὶ πάντας κατέσφαξαν πλὴν ἑξ σωθέντων ἐν τῷ ὑπογείῳ τοῦ ναοῦ τοῦ νέου· καὶ γὰρ τοὺς πλείονας ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τοῦτου κατέθυσαν, οὐκ αἰδοί, ἢ φοιδοί χρησάμενοι τῶν ἀδούτων ἐνεκα καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐξ ὧν εἰς ὁ πατὴρ πατήρ (41) καὶ ἐμὸς πάππος· ἐτύγγανε **MICHAEL DΟΥΚΑΣ**· οἱ καὶ ἀμφοῖν ἐνδεδόντες μοναχῶν τῶν ἐκ τῆς μονῆς ἐξῆσαν τῆς Κωνσταντινου, καὶ τὴν παραίαν διαβάτες· εἰς τὰ μέρη τῆς ἑω **D** διασπάρσαν, οἱ μὲν εἰς Βιθυνίαν, ἔταρος· ἀλλοῦ· ὁ δ' ἐμὸς πάππος· εἰς Ἀσίαν, καὶ δὴ ἐντυχὼν τῷ Ἑσὲ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀθην, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ὄντα ποιήσας, καὶ γὰρ ὑπῆρχε παιδείας μεστός, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(40) *Ἐκ γένους Ῥαοὺλ*. Unde genus duxerit *Raoul* ille non mihi constat; ejusdem ejusdem nominis mentionem facit Gregoras, lib. vi, ducbus in locis, qui a *Muzalone* relicta *Theodora*, *Michaelis* imperatoris ex ejus sorore *Eulogia* neptem, uxorem duxit: Ἰσνὴ δὲ πρότερον τοῦ Μουζάλωνος τοῦ πρωτοβεστιάριου ὑπερτον καὶ τοῦ Ῥαοὺλ πρωτοβεστιάριου καὶ αὐτοῦ γυναικίον. Et infra refert *Constantinum* *Porphyrogenitum* *Raui* filiam uxorem duxisse; *Phranzes*, lib. iii, c. 23 et 25, *Georgii* *Raui*

viri nobilitate generis eximii meminit, qui num ex eadem gente ortus fuerit non mihi constat.

(41) *Ὁρ εἰς ὁ πατὴρ πατήρ*. Ex hoc loco discimus *Historia* hujus auctorem ex *Ducarum* antiqua gente originem paternam duxisse: ex qua imperatores aliquot orti sunt, *Constantinus* *Ducas*, *Michael*, *Alexius* *Murziphilus* dictus, et quatuor *Joannes* *Vatacia* cognominatus: si tamen hic ex eadem gente ortus sit; quem *Didymotæcho* oriundum ex *Georgio* *logotheta* didicimus.

πάσης τῆς ἀλλῆ; ἔξω σοφίας, ἀνάγκης, καὶ ἱατρικῆς τέχνης οὐκ ἄμειρος, γένει τε κατὰγόμενος τῶν ἀνέκαθεν δουκῶν καὶ τῆς αὐτῆς αἰτῆς χρυσόκοσμος κρικός. Διεξοῦται τοῦτον ὁ τύραννος, καὶ πρόκει, καὶ φιλοτιμεῖται τὸν ἄνδρα σιτηρεσίους παντοίοις καὶ εὐεργεσίαις ἀμείψας, καὶ τοῦτον ἐν Ἐφέσῳ καθίστησι, καὶ τὴν μετοικίαν ὡς πατρίδα ἐνηγκαλίσσεται. Καὶ τὴν ἀλλογενῆ καὶ βάρβαρον ὡς θεόσταπτον ἑσέει καὶ ἔτιμα, εἰς νοῦν λαμβάνων τὰς ἀτασθαλίας τῶν Ῥωμαίων, καὶ προβλέπων ὡς οἱ ἐν ὀλίγῳ πάντα τὰ τῆς Θράκης, καὶ μέχρι Δανούβου, ὑπὸ χεῖρας τῶν Τούρκων πεσοῦνται, καὶ αὐτοκράτορες φανήσονται ὡς ἐν ὀλίγῳ, καθὼς καὶ πρὸ ὀλίγου ἐν Φρυγίᾳ τε καὶ Ἀσίᾳ, καὶ τῶν ἐπικεινὰ ἐγένοντο, θεοῦ παραχωροῦντος διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τότε πολιτευομένων Ῥωμαίων, καὶ ἡμετέρων ἀποπάππων.

A et scientiarum liberaliumque artium peritissimus, medicæ artis non ignarus, genus ducens ab antiquis illis Ducis, inque prosapia ista veluti catenæ aureæ splendeat. Hunc ergo honorifice excepit tyrannus, providitque ut cuncta necessaria commentusque rerum omnium ei præberentur, beneficiisque cumulatè Ephesum habitandam concessit: quæ sedes peregrinæ æque ac patriæ grati ipsi ac charæ fuerunt; barbarum verò et alienigenam non aliter quam divina providentia constitutum regem veneratione ac cultu prosecutus est, reputans Romanorum scelera, prævidensque brevi Thraciam universam cæterasque ad Danubium pertinentes regiones Throcis intrasuros, et subacturos: ut paulo ante Phrygiam, Asiam ulterioreque provincias debellarant, ita annente Deo, et peccata Romanorum (tunc viventium maiorumque nostrorum viudicante.

CAPUT VI.

Cantacuzenus calceos purpureos induit, imperator salutatur et ad Servici Craceni fugit, et cum eo (ordus perculit) (42).

Ὁ γὰρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, ἐν καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, μαθὼν τὴν γιγνομένην εἰς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς τε καὶ φίλους ἄδικον σφαγὴν, καὶ τινες ἐκ τῆς πόλεως εἰς αὐτὸν ἀφικόμενοι οὐκ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, προσηγαί; ὄντες αὐτοῦ καὶ τῶν φονευθέντων καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιτείας κλειόνες μελαινιμονοῦντες παρίστησαν τῷ Καντακουζηνῷ κλαίοντες, καὶ ὀλοφύρομενοι, καὶ καταβοῶντες αὐτοῦ, ὡς Ἐνέκα σου θανατούμεθα ἡμῖν τὴν ἡμέραν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀπεθαλλόμεθα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν Ῥωμαίων κατεμαρτύρηται, καὶ ἐλώλην ἡ βασιλεία ἐν χειρὶ γυναικείᾳ κερκίδος δίκην παρακλώθουσα καὶ παρατρακτοῦσα τὴν ἀλουργίδα, ἡ ἀρχὴ ἐν ὀπμαζίῳ βρέφει, μάλιστα τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶτταν ἐν πῦρρῳ; καὶ φέλλισματι ἐνεργεῖν δύναμίνῳ. Ἡ δυναστεία ἐν ἀγοραίοις καὶ μηδαμινῷ; ἀνδράσι. Πείσθητι τῶν ῥημάτων ἡμῶν, καὶ ἀντελάσθου τὴν ἡγεμονίαν, καὶ ἀπελώσας τὴν ῥωμαίαν σου ἐπὶ τὸν μισθόν σου, καὶ ἔρτειν, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασιλεὺς ἐρεξερ ἀληθὲς, καὶ πραδότης, καὶ δικαιοσύνης. Τότε ὁ Καντακουζηνός (43), ἀναλογισάμενος τὰς ἐπαναστάσεις τῆς

Joannes itaque Cantacuzenus in superioribus saepius dictus audita amicorum ac consanguineorum tam iniue patrata cæde [vehementer perculsus est] conspectisque non paucis sanguine et affinitate proximis, tam sibi, quam occisis, qui pullati urbe relicta ad eum transierunt, 11 ejulatibusque ac singultibus mistas querelas in eum faciant, se suisque propter illum quotidie cruciari, Romanorumque florem cædibus convulsam radicibus languescere, imperii sceptrum feminæ manibus tractari, in hisque transformatum in radium texturiorum, colorumque additis, texendis purpuri inservire, dignitatem imperialem infanti adhuc lactenti innixam, qui crepundia vix dignoscet et lingua balbulente eorum nomina vix proloquatur, magistratus forensis turba homines vilesque obtinere. Credo, inquit, verbis nostris, imperique fasces sume, accinge gladium super femur tuum, intende, procedo et regna propter veritatem, mansuetudinem et justitiam. Cantacuzenus, animo tum revolvens ab imperatrice et senatu invidia exagitatis adversum se præter rationem excitatas turbas, insidiosis se petium, Ro-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Quæ hoc capite Ducas enarrat, videntur potius ante Apocauci mortem, quam postea accidisse: anno nempe 6850 (Christi 1342), quo tempore Joannes imperator Palæologus annos 10 natus erat; cui ætati impuberi conveniunt verba illa ἡ ἀρχὴ ἐν ὀπμαζίῳ, etc.; post mortem enim Apocauci non longo tempore CPolim ingressus est Joan. Cantacuzenus anno 6855 [Christi 1347], quo tempore Palæologus annos fere 15 natus erat, nec amplius lactens balbuliensque appellari poterat.

(43) Τότε ὁ Καντακουζηνός. Hortatu suorum amicorum imperatoria ornamenta induit Cantacuzenus, crepidas sericas coccinei seu purpurei coloris, quæ insignia fuerunt ab imp. Constantinopolitanis usurpata. Zonaras tom. iii, de Basilino quodam renūge imperialiæ trirēmis Michaelis Theodora filii mentionem faciendo, Ἐξέδω αὐτῷ τὰ φοινικέχρους πέδιλα, καὶ προσέταττεν ἐποθεῖσθαι, καὶ βασιλεὺς ἀνίστα. Dedit ei (id est Michael impera-

tor Basilino) purpureos calceos, et intueri præcipit, eumque imperatorem appellavit. Nicetas Choniates in Annalibus duobus locis: primo cum Alexius Comnenus Joannem filium suum successorem designat, Ἐρῶντο τὸ ὁ πέδιλον μετεδίδωκε καὶ βασιλεὺς ἐξέδωκε ἀναγορεύσθαι. Crepidas purpureas ei concessit, imperatoremque induit; et tom. iii de Theodoro Lascari, Τὸ ἐρῶντο πέδιλον ἐποθεῖται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ δὲ δὴ τῶν ἐκείνῳ ἀναγορεύεται. Calceos purpureos induit, et Romanorum imperator ab Orientalibus omnibus proclamatur. Gregoras etiam libro tertio de Palæologorum generis splendore disserens, et de contrariis affinitate ad Alexio Angelo imperatore cum Palæologo Alexio, cui Irenem primogenitam filiam despondit, eamque imperio destinavit: Ὅς ἐπειδὴ γυνὴ ἄρρενος αὐτοῦ; οὐκ ἠμύνει τὰ τῶν ἐρῶντο; ἐποθεῖσθαι κρηναί; προσετίθει. ἵνα εἴη αὐτῇ τε, καὶ ὁ ἐκείνῳ συνηθισμένος τῆς βασιλείας διαδοχός. Qui [Alexius

maxis obtemperat, calceosque purpureos et sericos induit, imperatorque ab universo exercitu salutatur, Deo, ut mihi visum est, cor ejus indurante, ut seditionibus intestinis scissum Romanum imperium Turci invaderent, omnesque illius provincias vastarent: atque etiam alias gentes, Triballos, Mysos, Albanos cæterasque ad occasum sitas; iustitia divina, quæ cuncta providet, pœnas exigente a gentibus, quæ continuis incursibus Romanum imperium lacerassent, vindicante etiam Romæorum perjuria. Juramentis namque præstitis, addito excommunicationis anathemate diro, fidem suam obstrinxerant imperium servaturos Lascaris filio, nec unquam Palæologi defectioni adhæserunt, aut opem illi laturos: contrario nihilominus iurejurando sanxerunt imperatorem Romanorum se agnoscere Palæologum, exæcato prius Joanne Lascari. Anathemate itaque percussis, in se ipsos maledictionem, ut Judæi tempore passionis Domini, atque execrationem accersiverunt, penitusque perierunt, ut narrationis series ostendat, lisdem pœnis ac Judæi, quorum scelera imitabantur, damnati. Statim itaque collectis copiis Thracicis, simulque ab urbe transfugis, ad Serviz Cralem pergit, sibi que illam præter omne jus et fas contumeliam ei ab initio exponit, suorumque affinium eadem. His etenim temporibus Stephanus, hoc enim erat Crale nomen, admodum illustris et potens erat; sic namque accidere solet, ut, corporibus mæta mole assurgentibus, multoque gravitatis pondere depressæ ac demersis, quæ levia et tenuia sunt, in sublime ferantur. Romæorum certe infortunia et quotidiani secundo 12 serie continua excipientes tumultus bellici atque intestini seditiones, Barbarorum colluviem superiorem ipsis potioremq; reddiderant. Unde Serviorum principi audacia nata vires acquirendi, et Crale nomen assumendi: quæ barbara appellatio Græcæ redditæ βασιλεύς (id est imperatorem) designat. Cum audisset ergo Cantacuzeni querelas lætitia completus, suppetias ei se laturnum, ut Romæis resistat, pollicetur, etiamque tulit. At Byzantinos, ubi certiores facti sunt de Cantacuzeni defectione, ipsumque imperii insignia induisse, et ab omnibus, qui Thraciam tenebant, Selymbriam usque procla-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Angelus] postquam prolem masculam non suscepit, crepidas purpureas induere hanc Irenem filiam suam præcipit, ut ipsa ei qui ei junctus esset, in imperio ei succederent.

(44) Τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τούτων φρικωδέσδετους ὄντας. Theodorus Lascaris filius II, Joannis Βατατζæ seu Βατατζæ filius, Joannem filium suum pupillam moriens reliquit, tutoresque ei dedit Arsenium patriarcham et Musalonem. Theodorus, quod futurum verebatur, a successore suo avertere voluit. Ideoque semel atque iterum ab aula suæ proceribus infimisque iusjurandum exegit, ut filio suo fideles obsequentesque eo constricti se præberent; post illius etiam obitum repetitum ac statim violatum est. Hoc de negotio adeundus Gregoras lib. 3, cap. 6, et Phranzes lib. 1, cap. 3. Michael etiam Palæologus, et Musalonis cædis rei, anathemate

A βασιλίδος, καὶ τῆς συγκλήτου φθόνῳ περιμένοντες [περιμένοντες] κατ' αὐτοῦ, ἀνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας, καὶ τῆς τυχεύσης ἐπιβουλῆς, συνυπακούει τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ἀμφιέννυνται τὰ κόκκινα καὶ τὰ σιδηρὰ πέδιλα, καὶ βασιλεὺς παρὰ τοῦ στρατοῦ ἀναγορεύεται, οἷμαι τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο σκληρύναντες τὴν καρδίαν αὐτοῦ, τοῦ διχοστατῆσαι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων, καὶ διὰ μέσου τούτων εἰσάξει τοὺς Τούρκους τοῦ καταφθεῖραι πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων τὴν ὑπὸ χεῖρα, καὶ οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Τριβαλλίων, καὶ Μυσῶν, καὶ Ἀλβανιτῶν, καὶ πάντας ἄλλου ὀντικῶ ἔθνους κλίμασι ὡς οἶδεν ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς τὰ μὲν ἄλλα γένη τιμωρῶν διὰ τὰς συνεχεῖς ἀντάσεις κατὰ Ῥωμαίων· τοὺς δὲ Ῥωμαίους διὰ τοὺς φρικωδέστατους ὄντας (44), καὶ ἀφορισμοὺς ἀφορήτους οὐκ ἔφερον κατὰ κεφαλῆς αὐτῶν ὀνόντες, καὶ ἐξομνόντες τοῦ φυλάξαι τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ τοῦ Λάσχαρι, καὶ μὴ ὅπως συνομαρτεῖν καὶ συνανταῖσθαι τῷ Παλαιολόγῳ πρὸς ἀποστασίαν. Ἀντιστρόφως δὲ πάλιν ἀπομνύνειν ὥστε ἔχειν καὶ στέργειν βασιλεὺς Ῥωμαίων τὸν Παλαιολόγον, ἀποτυφλώσαντες πρῶτον Ἰωάννην τὸν Λάσχαριν, καὶ ἀναθέματι καθυπαχθέντες αὐτοῖς καθ' ἑαυτῶν, ὡς οἱ Τουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικῶ πάθους, ἐπισπένσαντες τὴν ἀράν. Οἱ καὶ ἀρδὴν ἀπώλοντο, ὡς παρακτινὼν ὁ λόγος δηλώσει, τὴν ταυτοπάθειαν τῶν Ἰουδαίων καταχρήθιντες ζηλωταὶ τῶν παρνομῶν γενόμενοι. Εὐθείως οὖν παραλαβὼν ὃς εἶχε δυνάμεις θρακικὰς, καὶ τοὺς ἐκ τῆς πλείους αὐτομόλους, πρὸς Κράλην Σερβίας παραγίγνεται, καὶ τὴν ἅπασαν ἦν ἀδίκως ὑπέστη ζημίαν, καὶ θναίους, καὶ τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν οἰκείων φθορὴν ἅπαντα καταγγέλλας. Ἦν γὰρ εὐδοκίμων ὁ Στέφανος τῷ τότε καιρῷ, οὕτω γὰρ ἦν τῷ Κράλῃ ὄνομα. Καὶ γὰρ, ὡς ἔθος, τὸ ὀγκῶδες καὶ βαρὺ ταπεινωθέν, τὸ κοῦρον καὶ λεπτὸν εἰς ὕψος ἀφίεται. Αἱ γὰρ δυστυχίαι τῶν Ῥωμαίων, καὶ αἱ καθημερινὰ ἀλλεπάλληλοι ταραχαὶ, καὶ οἱ ἐμφοῖλοι πόλεμοι, τοὺς βαρδάρους καὶ ἀγέλαους ὑπερέχοντα; αὐτῶν ποιοῦσιν. Ὅθεν ὁ τῶν Σέρβων ἀρχηγὸς ἐτόλμησεν ἀναδύσασθαι κράτος, καὶ Κράλης ὀνομάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ τὸ βάρβαρον ὄνομα ἐξελληνίζόμενον βασιλεὺς ἐρμηνεύεται. Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν βημάτων Καντακουζηνοῦ (45),

D dirisque devoti et excommunicati sunt.

(45) Ἐνωτισθεὶς οὖν τῶν βημάτων τοῦ Καντακουζηνοῦ. Stephanus Serviz Crales Cantacuzeno auxilium roganti condiciones tulit, quibus ei opem ferre cogitabat: at duras nimis visas Cantacuzenus hand admisit. Stephanus propterea Cantacuzeno indignatus devi ei inferenda consilium agitavit, verum per uxorem Craleam reconciliatus statim fuit. Cantacuzenus lib. iii, cap. 43 et 44. Mōnedus hic lector hunc Serviz despotam seu Cralem Stephanum, ad quem Cantacuzenus confugit, ex Nemagna gente fuisse, vocatumque imperatorem, Byzantinique imperii provincias Thessalonicam usque dominationi suæ supposuisse. Regnare cepit hic Stephanus anno 1331, quo patrem suum Urscum aulicorum consilio gula fracta interlici jussit. Regnavit ad annum usque 1354. cum ad

καὶ πλήρης ἡδονῆς γεγὼνός, συνέλεγε τοῦ δοῦναι αὐτῷ βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν Ῥωμαίων, ὃ καὶ πεποίηκεν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μισθόντες τὴν ἀποστασίαν Καντακουζηνού, καὶ τὰ παράσημα τῆς βασιλείας ἐνδύοντάς, καὶ παρὰ πλείονας βασιλεῖα ἀναγορευόμενον τοὺς ἐν τοῖς θρακικοῖς μέρεσιν οἰκοῦσιν ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας, καταδυνάμωτον τὴν ψυχὴν. Καὶ πλήρεις δειλίας καὶ φόβου γινόμενοι συνέλχοντο κοινολογούντες ὁ καθὲς πρὸς τὸν γείτονα τί δρᾶ ἵσται τὸ ἀποδοχόμενον, τί δὲ ἡ πρὸς τὰ κακὰ βέβουσα τύχη τοῖς Ῥωμαίοις ἐκλωσιν.

CAPUT VII.

Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymoteichum, ubi Cantacuzeni uxor substitit, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militie Hierosolymitane capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit.

Τῶν τοῦ Ἀθῆν Τούρκου υἱὸς εἰς Ὀμοῦρ ἐκονομαζόμενος, ἀρχηγὸς τῶν ἐν τῇ Σμύρνῃ πολυγνίων, καὶ αὐτῆς Σμύρνῃς κατὰ διαδοχὴν λαβόντος [λαβὼν] τὴν ἡγεμονίαν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀθῆν τομῆρος ὄν, καὶ θρασυκαρδίου, ἐντυχὼν καὶ λιμένας οἰους ἐγκατολίζειται ἡ Ἰωνία, καὶ δρυμῶνας πολυέκλους· καὶ πρὸς κατακλιναὺς φορτικῶν ἠγῶν καὶ μακρῶν τριήρων ἐπιτηδεύου, κατασκευάσας αὐτάρκως πρὸς ἃς ἡδούλετο ληστρικὰς διήρεις τε καὶ τριήρεις. Καὶ ἐκπεδαιῶν αὐτάς, ἐπὶ ῥοῖ τὰς περικύκλιον πόλεις καὶ νήσους Μιτυλήνην σὺν πάσῃ νήσῳ Λέσβῳ, Χίῳ, Σάμῳ, Ναξίῳ καὶ πάσας τὰς περικύκλιον νήσους. Μαθὼν δὲ τὴν διχοστασίαν τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὅπως Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἀνὴρ εὐγενὴς τε καὶ τῶν πάλαι ἡρώων ἀπόγονος, ἀνδρείος, μαχιμώτατός τε περὶ τὰ πολεμικά, καὶ συνετὸς ἐν ἀπάσιν ἀγαθοῖς ἦδαισι, βουλὴν βουλευεται πονηράν. Στόλον γὰρ εὐπρεπέστατον ἀριθμὸν ὑπὲρ τὰ τεσσαράκοντα λίθη, καὶ ἐξελεῖν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλισίου πόλιν ἀφίκετο αὐτοκράτερός· καὶ ἐκείθεν ἐξελεῖν διὰ ξηρᾶς ἄχρις Αἰδυμοτοίχου ἀφίκετο. Ἐτυχε γὰρ ἐκεῖσε διὰ γυνὴν τὴν Καντακουζηνού πανοικί. Ἀπαρχομένου γὰρ αὐτοῦ ἐν Σερβίᾳ συναγαγὼν πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν, καὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκα, ἐκ τῆς Ἀδριανού εἰς Αἰδυμοτοίχον ἤγαγε, καὶ πᾶσαν ἄλλην τὴν τυχεύσαν ἐπιμελείαν τοῦ πολιγνίου παρασκευάσας τότε πρὸς τὸν Κρίλην ἀφίκετο. Ὁ δὲ Ὀμοῦρ μὴ εὐρὼν τὸν ποθοῦμενον ἐδιδραπέσθαι καὶ ἰδυσχεραίνει· ἐπιθέμενος γὰρ τοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ ὁμιλῆσαι καὶ ὀρεοὺς διδόναι, καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ, τοῦ εἶναι ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτῶν ἀδελφούς καὶ συλλήπτους. Ἡ δὲ Καντακουζηνὴ δεξιωσαμένη τοῦτον, καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξομένη συμπάσῃ δαψιλῇ ζωοτροφίᾳ, καὶ ἐν ἀπάσιν ἀγαθοῖς, διήρκεσε μῆνας τρεῖς ἐκδεχόμενος τὸν Καντακουζηνόν, ἔχων μετ' αὐτοῦ ἕως πεντακιστὺς Τούρκους ἱππεῖς, καὶ ἑτέρους τόσους πεζοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ τριήρων· οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ στόλου συναθροισθέντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ὑπερχόντων πλοίων ἐμβάντες τὴν παράλιον πᾶσαν ἐλληνίστου ἐξ αὐτῆς

A matum imperatorem et agnitum, vehemens animi dolor invasit; tupeque percussu metu ac terrora omnes, conventus et colloquia agitando disseerere inter se vicini de incerto imminantium exitu, in quamve partem fortuna anceps Romis tot calamitatibus afflicta inclinaret.

B Atinis Turcorum principis filiorum unus, Homur dictus, Smyrnae oppidorumque tractus illius princeps, quam didonem a patre Atina jure hereditario obtinuerat, audax ipse et generosus: quosque Ioniae littora in sinus curvati portus effleunt occupabat, sylvasque arboribus densissimas optis ad fabricandum naves actuaris longasque triremes; ex quibus materias abunde coegit ad praedatorias biremes triremesque pro libitu construendas; quas cum conscendisset, urbes et insulas in ambitu circumjacentes vastavit, et depopulatus est Mitylenen cum tota insula Lesbo, Chium, Samum, Naxum ceterasque alias vicinas insulas. Cum vero nuntius ad ipsum perlatus esset de Romzeorum discordia civili, innotuissentque ipsi Joannis Cantacuzeni nobilitas genusque ab heroibus olim deductum, bellica etiam virtus reiisque militaris peritia, quae morum probitati ac prudentiae conjunctae erant, consilium improbum inivit. Instructam enim classem quadraginta navium poru deduxit, et Callipolim nullo sollicitante appulsi, excensione demum facta terrestri itinere Didymoteichum inde pervenit, ubi Cantacuzeni uxor cum tota familia substitit; 13 In Serviam enim discedens Cantacuzeus universam suppellectilem auream atque argenteam ceterasque opes convasatas, liberos simul et uxorem Adrianopoli deduxerat, et Didymoteichum transportat; securitati insuper oppidi hujus ab ipso provisum cum ad Cralem se contulit. At Homur cum illu, quem tantopere cupiebat, non invenisset, multis id tulit; magna siquidem videndi eum cupiditate tenebatur, et alloqui minoque jurejurando foedus ferre, societatemque fraternam et amicitiam firmare, cujus praeter mortem non esset alius terminus. Illumane ac comiter exceptum Cantacuzena opipare et lautissime omni rerum ciborumque copia domi cum quingentis equitibus Turcia, totidemque peditibus qui triremibus vecti erant, per trimestre tempus commorantem, et tantisper dum Cantacuzenus rediret expectantem habuit. Ceteri interim classarii simul collecti majoribus navigiis conscensis oram mari-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Divolopotamum Thraciae urbem sato concessit. Successit illi Uroscus unicus filius, qui imperium ignavia amisit, avique diras et imprecaciones, in filium ejusque posteros jactatas, expertus est. Su-

pra notavimus Lazarum Vulci filium Uroscu partem imperii paterni ademisisse. Maurus Orbinus in Hist. de regno Slavorum. Vide etiam ad caput 59, infra.

vitam universam a Callipoli Selymbriam usque deprædari, tanquam Cantacuzeni opem jam ferrent. Id autem specie tantum agebatur, dum serio Thraciæ situm, locorum aditus exitusque explorabant et speculabantur; ipse vero terrestri itinere cum suis Rhædæstium usque obvia diripiens et vastans excurrit, et inde Didymoteichum rediit. Cantacuzeni verò reditum cum nimis serum fore intellexisset, velletque ad sua reverti (audierat enim ordinis militaris Hierosolymitani Rhodios fratres classe instructa ad Smyrnæ portum applfuisse, jamque arcem in ipso edificare cœpisse nomine sancti Petri dedicatam, in quam fugitivi captivi tuto se recipere possent) ad pacem incundam, amicitiamque contrahendam optime dispositus discessit, et Cantacuzena dona quamplurima largita hospitum dimisit. Abiit itaque, captivos multos secum abducens, hasque primitias erroris sui perceperunt Romæ Thraciam cæterasque Occidentis partes incolentes. Nam Bithyni, et Phryges, cæterarumque Orientis præfecturarum incolæ a Turcis in servitutem annis præteritis redacti erant. Smyrnæ tandem reverteretur Homur oppidulum a fratribus militibus jam perfectum absolutumque cernit, crebrosque et frequentes in eo viros bellicosos et æprime industrijs, nihilque constructioni ejus deesse. Acerbo itaque animi dolore correptus, jugiter secum agitare aut oppidum occupandi, aut vitam perlegendi consilium. Oppugnatione deinde cœpta non cessavit machinas bellicas experiri, novasque comminisci: noctu ac interdiu ad pugnam velitationibus lacessere, et cuniculis actis cæterisque molitionibus adhibitis muros perfodere, et evertere; tandemque, velut alter Bæchus, frequentibus oppugnationibus et præliis in oppidi fossam penetravit, scalisque mœnibus admotis, tanquam canis rabidus, primus murum subire ausus est, solique sibi victoriæ tropæum erigere. Verum divina providentia, quæ omnia quo vult agit et transfert, ferocem animum istius et vehementem impetum intuita, de illo ita decrevit. Cum ad medios scalæ gradus jam pervenisset, galeamque ab oculis parum rejecisset, ut, quantum esset propugnaculi pinna inferior, cerueret, sagittarius e superiore propugnaculo eum vulnerat adacto inter media supercilia telo. Percussus Homur ex alto præceps in

Ismaelis Bullialdi notæ.

(46) *Ἦκουσα γὰρ ὅτι τῆς Ρόδου φρέριοι.* Jacobus Bosius qui historiam religionis et militiæ S. Joannis Hierosolymitani Italice scripsit, Smyrnæ a federatis captam ait anno Christi 1344, sed de castro edificato nullam mentionem facit. Recte equidem convenit hæc temporis nota cum illis quæ a Cantacuzeno narrantur; nam belli civilis hujus initio Homur Didymoteichum venit. Bosio consentit Cantacuz. lib. iii. cap. 68, et a Rhodiis equitibus aliisque belli federe consociatis captam Smyrnæ tradit. Τριήρεις γὰρ τέσσαρες, καὶ εἰκοσι Λατινικὰ ἐκ τῆς Ρόδου καὶ τινῶν ἑτέρων περισσευασμέναι ἐπέπλευσαν τῇ Σμύρνῃ, καὶ τὴ πρὸς τὴν λιμὴν φρούριον εἶλον, καὶ ναὺς ἐνέπρηξαν οὐκ ὀλίγας Περσικὰς. Ἀμοῦρ δὲ παρών καὶ ἀμυνόμενος οὐκ ἴσχυς περιγενέσθαι τῆς Λατινικῆς δυνάμεως. *Triremes 24*

A Καλλιουπόλειως ἄχρι Σηλυμβρίας, ὡς δὴθεν συμμαχῶν [συμμαχοῦντες] τῇ Καντακουζηνῷ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἰχνηλατῶν [ἰχνηλατοῦντες] τῆς Θράκης γῆν· αὐτὸς δὲ διὰ ξηρᾶς σὺν τοῖς αὐτοῦ κατιδραμεν ἄχρι Ρεδιαστοῦ, καὶ κουρεύσας, καὶ ἀπολίσας ἐστράφη εἰς Διδυμοτόχον. Ἰδὼν οὖν τὴν ἀριεὶν τοῦ Καντακουζηνῷ βραδείαν οὖσαν, καὶ βουλευθεὶς ἐπισθόρμητος γενέσθαι (ἤκουσε γὰρ ὅτι οἱ τῆς Ρόδου φρέριοι (46) στόλον κατασκευάσαντες ἀφίκεντο ἐν τῷ λιμένι τῆς Σμύρνης, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομεῖν φρούριον ἐν αὐτῷ, ὡς ἐκ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἕνεκα σωτηρίας τῶν φυγάδων αἰχμαλώτων), τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ φιλίαν καλῶς διατεθεὶς αὐτὸς, ἡ δὲ Καντακουζηνὴ σὺν δώροις ὅτι πλείστοις φιλοξενήσασα ἀπέπαρξεν, ἔλθων μετ' αἰχμαλωσίας ἰκανῆς; ἀπαρχῆς οὐδης τοῦ καρποῦ τῆς ἀμαρτίας τῶν Ῥωμαίων τῶν κατοικούντων ἐν Θράκῃ, καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς κατὰ δύσιν μέρεσιν. Οἱ γὰρ Βιθυνοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ οἱ ἐν πᾶσι τῆς ἑσῆς οἰκούντες ἐπαρχίαις, προλαβὼν γὰρ ὁ χρόνος κατέφθειρεν, οἱ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων καταφάρμασαν· ἔλθων δὲ ὁ Ὁμοῦρ ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ ἰδὼν τὸ πολυχρονίον ἦδη ὑπὸ τῶν φερρίων πεπληρωμένον, μετὸν ἀνθρώπων πολεμικῶν καὶ εὐμηγῶν, πλήρης καταργασμένον καὶ μηδεμιᾶς ἄλλης δεούσης οἰκοδομῆς, ὠδυμήθη τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιμόνος κατ' ἐαυτὸν ἐβουλεύσατο, ἡ τὸ φρούριον κατασκευεῖν, ἡ τὴν ψυχὴν ἀποβάλλεσθαι. Ἀρξάμενος δὲ μάχεσθαι καὶ ἀντιμάχεσθαι, καὶ πολεμικὰς μηχανὰς ἐξετάζειν καὶ ἐπευρίσκειν, οὐ δέλιπε νύκτα καὶ ἡμέραν διεγείρων πολέμους διὰ τὰ ἀκροβολισμῶν καὶ γαιουρυμάτων, καὶ τοιγορυμάτων καὶ πασῶν ἄλλων κατασκευῶν. Ἦδη δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀγωνίσμασι καὶ παλαίσμασι ὥσπερ τις ἄλλος Ἀναῖος ἀντιμαχόμενος ἔδυνήθη εἰς τέσον, ὡς καὶ τὴν τέφραν τοῦ πολυχρόνου διαπεράσαι σὺν τοῖς αὐτοῦ, καὶ κλίμαχας ἐν τοῖς ταχέσι θείναι, καὶ ὡς λυσσητὴρ κύων, ὥρμησεν αὐτὸς πρῶτος ἀναβῆναι, καὶ τὸ τροπαῖον αὐτὸς μόνος λαβεῖν. Ἦ δὲ ἄνω Πρόνοια, ἡ τὰ πάντα καλῶς ἀγούσα καὶ μεταφέρουσα, ὁρῶσα τὸ θηριόγνωμον αὐτοῦ καὶ δρακόντιον ὄρμημα, μετὰδόντο; ἦδη τῆς ἀναβάσεως τῶν βαθυλίων τῆς κλίμαχος, καὶ ἀναπετάσας μικρὸν τὴν περιεφάλασαν ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦ ἰδεῖν τί τοῖς ἔλλειπον ἀπὸ τοῦ προμαχώνος, καὶ βέλος ἀπέτελε τζαγρόβειλος κατ' αὐτοῦ, καὶ παρῶν·

Latine Rhodiorum equitum, aliorumque Smyrnæ bene instructæ appulsæ sunt, et ab iis castrum parvum impositum occupatur, navesque plurimæ Persicæ incenduntur. Quo cum accessisset Homur, et pro viribus Latinis oppugnaret, ipsos nusquam superare potuit. Manifeste sibi adversantur Ducas noster et Cantacuzenus: nam si, quæ Cantacuzenus narrat, vera sunt, post Smyrnæ scilicet a Latinis occupatam Homurem eam expugnare frustra tentavisse, Cantacuzeno deinde suppetiis latura n' fretum Hellespontiacum denuo trajecisse: non potuit in oppugnanda Smyrnæ, ut noster narrat, occubuisse. Qui porro Frerii Rhodi appelluntur, sunt religiosi ac milites Ordinis S. Joannis Hierosolymitani, qui hodie vulgo equites Melitenses appellantur.

ται τὸ ἐπισκήμιον διὰ μέσου τῶν ὀφρύων, καὶ πίπτει κύμαχος· ἀνοθεὶν κάτω, καὶ οὕτω βιαίως ἀπέρρηξεν τὴν ψυχὴν. Ἀρπάξαντες δ' αὐτὸν οἱ στρατιῶται ἐνδον πεσόντος [πεσόντα] τῆς τάφρου πολλῶν πεσόντων Τούρκων, ἔφερον αὐτὸν νεκρὸν ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης (47) τὸ καίμενον ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ὅπερ φρούριον ἐτάγγανε ἀκρόπολις ποτε τῆς παλαιᾶς καὶ διεφθαρμένης Σμύρνης, ἀνακαινίσας αὐτὸ προλαβὼν ὁλίγοι· ἔτισιν Ἰωάννης ὁ Δούκας βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων· ὁ Ἀτὴν δὲ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ὁμοῦρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις· Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἑλαβὶ καὶ κατέλυσ' τοιοῦτον ἦδη τὸ τέλος ὁ Ὁμοῦρ ἔσχεν.

CAPUT VIII.

Cantacuzenus in Thraciam rediit. Anna imperatrix auxilia ab Orchanē petit et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt.

Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς συνθήκας ποιήσας μετὰ Β τοῦ Κρδλή καὶ φίλων ἀσπονδῶν [ἐνσπονδῶν], μεσολαβούντων κάστρων, καὶ πόλεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς δουτυχοῦς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀντὶ Ῥωμαίων· ἐπιστάτας κληροδοθίντας [κληροδοθέντων] εἰς ἡγεμόνας βαρβάρους, Τριβαλοὺς τε, καὶ Σέρβους· ἤρξατο δὲ κατατρέχειν καὶ αὐτοὺς, καὶ λεηλατεῖν, καὶ φθεῖρειν πάσας τὰς πόλεις τῆς Θράκης ἄχρις αὐτῆς Σηλυμβρίας. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐνοήσαντες τὸ γεγονός· παρὰ τοῦ Ὁμοῦρ τὸν πέρσαι χειμῶνα, καὶ σκοποῦντες ὅτι τοῦτον ὁ Καντακουζηνὸς μετεπέμφατο, καὶ αὐτὸς ἦν αἰτίας τῆς ἐνδημίας τοῦ Ὁμοῦρ, οὐκ εἰδότες ὅτι αὐτόκλητος ἐλήλυθε, ἢ ὅτι κλώθουσα ἀντιστρέφως τὰ νήματα κακῆ τύχῃ τῶν Ῥωμαίων προξένησεν αὐτὸν τοῦ ἰλθεῖν καὶ καταπατήσαι χώματα εὐδαλῇ Ῥωμαίων γῆς, βουλὴν βουλευόμενοι πόνησαν, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ὀργὴν καὶ μῆνιν θεήλεστον· προξενούσι τῇ ἀσπορίῃ Ἄννη τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐπὶ μείρακος τοῦ στεῖλαι πρέσβεις εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Βιδυνίας καὶ Φρυγίας, ἐπὶ δὲ καὶ Παφλαγονίας, τὸν δὲ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὸν Ὁρχάν, τοῦ αἰτῆσαι ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν, ὥς ἵνα καταπολεμήσῃ τῷ Καντακουζηνῷ ἀποστᾶτη ὄντι τῆς βασιλείας· συνθεμένη δοῦναι αὐτῷ ποσότητά χρυσίου πολλοῦ, καὶ οὐδ' ἀνδραποδίζουσιν οἱ Τούρκοι Ῥωμαίους ὀπτικούς τοῦ Καντακουζηνοῦ, ἔχοντι ἄδειαν πωλεῖν καὶ πικράσκειν ἐνθα βούλονται· καὶ τοὺς μὴ θέλοντας πωλεῖσαι τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλώτους, ἀνεμποδίστως πέραν αὐτοῦ· ἀπὸ Σκοταρίου, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν αὐτοὺς ἐνθα βούλονται. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Ὁρχάν, καὶ ἡβίως ἀκούσας, ἐδίψα γὰρ τὴν τοιαύτην πρὸ πολλοῦ γαῖσιν, καὶ θαρσαλέως πηδήσας, καὶ μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ μετὰ χαρᾶς προσειπὼν πέμπει τοὺς πρέσβεις ἀγαλλομένους καὶ χαίροντας, οὐκ εἰδότες οἱ ἄλλοι τίνα μετακαλοῦνται εἰς βοήθειαν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) Ἐν τῷ πολιχνίῳ τῆς Σμύρνης. Anno 1447 vidimus adhuc castrum illud in montis vertice locatum, cuius mœnia integræ ferme sunt. Verum omnia ædificia, præter templum, quod in meschitam Turci transformarunt, diruta sunt. Exstat etiam in eo cisterna amplissima, cuius laquearia ac forni-

A caput cedit, vitamque hoc violento exitu finivit. In fossam lapsum milites Turci magno numero accurrentes mortuum in oppidum Smyrnæ vertici montis impositum raptim efferunt: quod castrum veteris eversæque Smyrnæ arx quondam fuerat, non multos ante annos a Joanne Duca Romanorum imperatore iterum ædificata, quam Atin Turcorum princeps Homuris pater Andronico seniore imperante a Romanis postea recepit et obtinuit.

Ἀτὴν δὲ ἀρχηγὸς Τούρκων, ὁ καὶ πατὴρ τοῦ Ὁμοῦρ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐν ταῖς ἡμέραις· Ἀνδρονίκου τοῦ γέροντος ἑλαβὶ καὶ κατέλυσ' τοιοῦτον ἦδη τὸ τέλος ὁ Ὁμοῦρ ἔσχεν.

At Cantacuzenus cum Crale scio fœdere initaque amicitia, cum præterisset interjecta castra, urbes provinciasque infortunati Romani imperii, quæ dominos alios Romani pulsus sortitæ erant, præfectosque barbaros Triballos et Servios, excurrere Selymbrium usque, cunctas Thraciæ urbes vastare prædatumque agere cœpit. At illi qui urbis mœnibus sa conlinebant, quæ ab Homure anni superioris hieme gesta erant, repugnant, et Cantacuzenum accersivisse istum considerant, auctioremque ei fuisse ancepsæ protectionis; latebat tamen eos sponte sua Homurem advenisse, aut malam Romanorum fortunam versa vice seriem malorum ducentem occasionem ipsi præbuisse accedendi et peragrandi colles amœnos Romanæ regionis. Consilium ergo perniciosum (Deo iis irato, minimeque **15** propitio) capiunt, apud dominam Annam Joannis imperatoris eilamnum adolescentis matrem agunt, ei que suadent ut ad Bithyniæ, Phrygiæ et Paphlagoniæ principem Orchanem, nobis in superioribus memoratum, legatos mittat, qui auxilia et suppelias ab illo petant, quibus Cantacuzenum rebellem opprimat; magnam itaque vi nauri daturam se pollicetur Anna, conceditque Turcis, ut libere ac secure vendant et distrahant, ubicunque libitum fuerit, quoscunque Romanos captivos ceperint Cantacuzeni partibus adhaerentes: iis etiam, qui mancipia vendere nollent, dat liberam trajiciendi deducendique Scutarium facultatem, eaque abducendi quocunque vellent. Hæc a legatis proposita avido lætisque animo excipit Orchanes, qui antea impotenti atque ardenti libidine talia expetebat: multa que confidentia exsultans, ingenti voluptate completus comiter et benevolenter amplexitur, eosque allocutus hilares et gaudio perfusus dimittit. Nesciebant certe miseri quum advocarent ad opem sibi ferendam, qualemque her-

ces multis columnis fulcuntur. Castrum illud quadratum oblongum est, vicinum illi urbis antiquæ regioni, in qua Acropolis, cuius adhuc mœnium pars cernitur, sita erat. Castrum inferius ad litus maris et portus ingressum situm est, nunquam integrum videtur.

ham intererent ad levandum emplastro morbum, quem sceleribus suis contraxerant. Misit itaque Orchanes militum decem millia, qui trajecto freto intra urbis mœnia a civibus gaudio exsultantibus accipiuntur, perque vias urbis et muros ambulant, eosque lustrant; benigne ab imperatrice habiti ceterisque Romæis urbe excedunt, et adversus Cantacuzenum profisciscuntur. Ex altera vero parte Cantacuzenus præsidii impositis castra arcesque firmat, commeatumque et cætera necessaria invehit, progrediturque cum Romæorum sibi adherentium copiis Serviorumque exercitu, prælioque semel atque iterum commisso nullum damnum a Turcis passus est; erat quippe vir bellicosissimus, robustus et artis bellicæ præ cæteris sui temporis hominibus peritus. Quotquot igitur prælio ceperunt, Turcos peremerunt, Romæos vero vestibus spoliatis domum nudos remisertunt. At Turci omissa pugna ad pagos diripiendos decurrunt. Janique longa agmina mancipiorum catenis vinetorum trahebant, abducebantque Constantinopolim viros, mulieres, lactentes infantes, adolescentes, sacerdotes et monachos velut oves, et tanquam Scythas aut Abasgos per vias vendendi gratia agebant; quodque acerbius erat, nisi redemptor statim accederet, spectantibus Romæis Romæi a Barbaris, proli inhumanum scelus! flagris caedebantur. Isque malus percutientis erat animus, ut nempe miseratione motus quispiam eos redimeret: qui vero redempti non sunt, eos trans fretum Prusam 16 stati-

on aveterunt, inque alias regiones mediterraneas inter Turcos vnum miserunt. Omnium erat miserabilis aspectus, ubique luctus, lamenta et lacrymæ intuentibus Romæis, neque ullus Græcus aut Barbarus miserebatur.

Α και πολὺν βοτάνην ἐκβίβουσιν, ἵνα ποιήσωσι ἐμπλεστον εἰς τὴν νόσον ἣν ἡ ἀμαρτία αὐτοῖς προσέληντο· στεφίας οὖν Τούρκους τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας δέκα ὁ Ὅρχαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαβάνας τῆς πόλεως δέχονται τοὺτους μετὰ χάριτος οἱ πολλοὶ, καὶ τὰ τῆς πόλεως ταίχη, καὶ τὰ ἐνδον ἀγυῖας καταπατήσαντες, καὶ φιλοξενήθεντες παρὰ τῆς δεσποίνης καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐξίσαι κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ. Ὁ δὲ Καντακουζηνός, ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια (48), καὶ ζωοτροφίας καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἅπαντα καλῶς ἐπιμελησάμενος, ἔξεισι καὶ αὐτός μετὰ τῶν οὖν αὐτῷ Ῥωμαίων καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων, καὶ συμπλακίει καὶ πρώτην καὶ δευτέραν εἰσβολὴν, οὐκ εἰχον οἱ Τούρκοι κερδῆσαι τι τῶν αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ περὶ τὰ πάντα πολεμικώτατος, ἀλκὴν ἔχων καὶ τέχνην τῶν πολέμων ὥς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τοῦ τότε καιροῦ. Ὅσοι μὲν τῶν Τούρκων ἠδραποδίζοντο, μαχαίρας αὐτοὺς παρανάλωμα ἐποίησαν· ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων μόνον τοῖς ἐνδύμασι αὐτοὺς ἀρπάζοντες, γυμνοὺς ἀφίσταν οἵκαδε πορεύεσθαι. Οἱ δὲ Τούρκοι τὰ πολεμεῖν ἀφέντες τὸ σκυλεύειν τῆς κώμας κατέτρεχον, καὶ δι' ὁρμηθὸς ἀναριθμήτους ἐξ ἀλόγειον ἀνθρώπους συμπλέξαντες εἰς τὴν Κωνσταντινίον ἀνδράς τε καὶ γυναῖκας, θηλάζοντα νήπια καὶ ἐρφόους γίους, ἱερεῖς καὶ μοναχοὺς ἅπαντας φύρην, ὥς πρόβατα ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὡς Σκύθας ἡ Ἀδασγοὺς (49) ἀπεμπολοῦντες ἐκόμεζον. Καὶ τὸ δεινότερον ὅτι εἰ ἔτυχε μὴ παραχρῆμα οὐκ εὗρίσκατο ἀγοράζων, ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ῥωμαίων δεινῶς οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῶν βαρβάρων, ὡς τῆς ἀσπλᾶγχνης ἐμαστιζόντο. Οὐκ ἄλλο τὸ πανουργούμενον, ἢ ὅτι καμφθέντες αὐτοὺς ἐξωνήσουσι· τοὺς δὲ μὴ ἐξωσυμένους παρὰ τοῦδ' τὸν πορθμὸν διαβιβάσαντες ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἀνωτέρῳ τοὺτους ἀπέπεμπον ἐν τοῖς Τούρκοις πανταχοῦ κλαυθμοὶ, πανταχοῦ ὄδυρμοι, πανταχοῦ

CAPUT IX (50).

Cantacuzenus Orchanis filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a foedere cum Anna iclo avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiae celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim profisciscitur, civemque ut se dedam frustra hortatur, in urbem amicorum ope intrat.

Civium Constantinopoleos adversus alios Romanos nefarie admissum tam indignum facinus, cum animo versaret Cantacuzenus, nec id ferre posset

Τότε Καντακουζηνός, εἰς νοῦν λαβὼν τὸ γεγονός, καὶ μὴ φέρων τὴν ἀτοκὸν πρᾶξιν ἢν ἀθέμιως μεταχειρίσαντο οἱ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἔξω Ῥωμαίους,

I-maelis Bulliardi notæ.

(48) Ἀσφαλτώσας τὰ φρούρια. Metaphora a re navali dueta: ut enim naves firmiores sint, nec facile aquam admittant, pice et sebo inunguntur. Quod etiam ad navigationis celeritatem confert. Usus est autem hoc verbo ἀσφαλτοῦν, bitumine inducere, quod pro πικτοῦν etiam, id est impicare, usurpatur. Sed fortasse voluit scribere ἀσφαλίσαι.

(49) Αβασγί, de quibus hoc capite loquitur, populi sunt olim Iberi dicti ad Euxinum pontum pertinentes. Cantacuzenus harum turpium et Christiano nomine indignarum conditionum non meminit, quibus cum Orchane foedus et societatem belli Anna contraxit.

(50) Hoc capite de nuptiis Orchanis et Cantacuzeni filiae Theodoræ agitur. In eo notanda est varietas et dissensio inter nostrum auctorem et Cantacuzenum; hic quippe assertit, lib. iii, cap. 92, Orchanem filiae suæ nuptias ambuisse; quas cum in aliud tempus rejiceret Cantacuzenus, imo proco respondere differret, ab Homure eam affinitatem utilem sibi fore suasus filiam suam Orchanis despondit. Cantacuzeno soli in sua causa credendum non est, et verisimilius videtur quod dicit Noster, Cantacuzenum filiae nuptias Orchanis proposuisse, ut foedus, quod cum eo jungere cupiebat, arctiori vinculo stringeret, et Orchanem a priori cum Anna pacto aver-

βουλὴν βουλευέσθαι πῶς ἔρξαν, Θεοῦ σκληρόντος, αὐτοὶ δὲ καταποντισθῆναι ἀρῶν τοὺς Ῥωμαίους. Καὶ στασίας πρίσσεις εἰς τὸν Ὀρχάν αἰτῶν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν, ὡς ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἐπιτροπος ὢν τῆς βασιλείας τοῦ ἀποικομένου βασιλέως· Ἀνδρονίκου· καὶ οἱ Ῥωμαῖοι φθονήσαντες ἐξέωσαν αὐτὸν τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ κατέσφαξαν τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς, κάκιστον φυγάδα πεποίησαν. Εἰ οὖν ἀντιλάβοι τι αὐτὸν, καὶ χεῖρα βοηθείας ὀρέξῃ, ἔχει δοῦναι αὐτῷ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα μετὰ καὶ πολλῶν θησαυρῶν χάριν προικῆς, καὶ ἔχειν αὐτὸν ὡς υἱόν, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Τότε ὁ Ὀρχάν ἀκούσας τοὺς πρίσσεις παρ' ἑλπίδα γαμικῶν συναλλαγμάτων φθονομένου· φωνᾶς, καὶ θησαυρῶν ἀπείρου ἀγαθῶν, κεκηνῶς οὐδὲν ὡς βοῦς διφῶν ἐν καύσωνι θύρου· ἐν λάκῳ πλήρῃ [πλήρῃ] ὕδατος ψυχροτάτου πίνων μὴ κορεσνύμενος τῶν ναμάτων, οὕτω καὶ οὗτος· ἐνωτῶσαι ὑπὸ τῆς βαρβαρικῆς ἀκολασίας. Καὶ γὰρ ἀκράτητον τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ οἰστομοναῆς ὡς οὐδὲ ἐν τῶν πασῶν [πάντων] γεννῶν ἀκολαστον ὑπὲρ πάσης φυλῆς, καὶ ἀκράτετον ἀνθρώπων. Τοσούτου γὰρ πυροῦται, οἷα καὶ κατὰ φύσιν καὶ παρὰ φύσιν ἐν θηρίοις, ἐν ἀρρεσιν, ἐν ἀλόγοις ζώοις ἄδει· καὶ ἀκρατῶς μινύμενον οὐ παύεται· καὶ ταῦτα τὸ ἀναίδες καὶ ἀνάνθρωπον ἔθνος· εἰ Ἑλληνίδα, ἢ Ἰταλὴν, ἢ ἄλλην τινὰ ἑτερογενῆ προσλάβῃ, ἢ αἰχμάλωτον ἢ αὐτόμολον, ὡς Ἀρροδίτην τινὰ ἢ Σεμέλην ἀσπάζονται, τὴν ὁμογενῆ δὲ καὶ αὐτογλωττον ὡς ἀρκτον ἢ ὕαινν βλεπόμενους. Ἀκούσας τοίνυν ὁ Ῥηθελὶς ἀρχηγὸς Ὀρχάν τὴν πρὸς γάμον τῆς κόρης συνάρεσαν, ἣν γὰρ ὥρατα τῷ εἶδει, καὶ τὴν ἥβην οὐκ ἀχαρίς, καὶ τὸν τῆς προικῆς ἔχον, καὶ τὰ σταλθέντα παρὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ προγαμιαῖα δωρήματα, συνένειμεν εὐκόλως· καὶ φιλοτιμήσας τοὺς πρίσσεις ἀπέπεμψεν ὅρκους δοῦς καὶ λαβὼν, ὡς ἀπὸ τοῦ γε εἰς τὸ ἐξῆς ἔσται γαμβρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα ἀδίκως ἐτοιμασθήσεται· μόνον τὴν μελλανύμφην σὺν τῇ φερνῇ συντόμως πρὸ τοῦ ἔαρος εἰ μεταπέμψει. Ἐτυχε γὰρ αὕτη ἡ μικρὰ μνηστεία ἐν Ἰανουαρίῳ μηνὶ γενέσθαι τοῦ τότε χρόνου· καὶ σὺν ταῦται· ἐστάλησαν ὡς πέντε χιλιᾶδες Τούρκοι τῷ Καντακουζηνῷ ἀνδρὲς μαχιμώτατοι, καὶ ὄξεις εἰς θυμὸν, καὶ τῶν Ῥωμαίων φθορεῖς, ὡς εἰκάσει τις αὐτοῦξ· εἰ κύνες καρχαρόδοντες, ἢ Χάροντες. Ἀποδεξάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ Καντακουζηνός, κατὰ τὴν συνθήκην φιλοφροσύνῃ μετὰ δώρων οἱα πλείονα, ὑποσχέσεων κατακράτας αὐτοῦ, ἡτοιμάζετο τὴν πρὸς τὸν Βυζαντινὸν παρασκευὴν, ἔχον μεθ' ἑαυτοῦ τὸ σῖφος τῶν Τούρκων, καὶ ἑτέρους τόσους, ἢ καὶ πλείονας

A perniciosum consilium, Deo, ut videtur, eor ejus indurante, eligit quo Romæi funditus perirent. Legatis ad Orchanem missis auxilium ab eo poscit; ut a Romæis injuriam passus, et imperii Andronici defuncti imperatoris administratione, cujus ipse tutor erat, invidia pulsus: suos etiam consanguineos occisos queritur, seque fugere coactum. Si itaque opem ferre velit, adjutoremque se præbere, pollicetur ei nuptium filiam se daturam, multosque dotis nomine thesauros, habiturumque eum pro filio, inque omnibus ei obtemperaturum. Tunc Orchanes cum legatos de connubialibus pactis disserentes præter spem audivisset, ingentesque doni pollicitationes, non secus ac bos ore hians per æstatis ardentem æstus et lacu frigidissimæ aquæ pleno hauriens, quamvis largissimo potu sitim non restinguit: hæc auribus insinuata promissa secundum innatam Barbaris libidinem atque aviditatem amplectitur. Gens enim ista cæteras nationes intemperantia atque inexplēbilis luxuriæ furore vinci, qui eo erumpit, ut non solum juxta naturæ leges, sed etiam contra eas, et ordine præpositæ cum feminis, et maribus, atque brutis audacia effreni stupra exerceat. Præcipue vero impudens et inhumana gens si Græcam aut Italiam, aliamve peregrinam mulierem captivam aut transfugam possideat, ut Venorem aliquam aut Semelen amplectitur, suas vero concives feminas ut ursum aut hyænam aversatur. Prædictus itaque princeps Orchanes cum de conjugio puellæ, quæ præstanti forma ac venusta erat, deque dotis amplitudine verba percepisset, missisque a Cantacuzeno donis antenuptialibus captus esset, facile petitionibus legatorum annuit, eosque honorifice habitos dimisit, ei jurejurando interposito generum Cantacuzeni deinceps 17 gessit, et ad suppetias, ut filium, patrī ferendas apparatus se pollicitus est: hæc solum addita conditione, ut futuram uxorem sine mora ante vernum tempus accersat: hæc enim sponsalia a celesti mense Januario anni illius celebrata sunt. Illis actis missa sunt millium Turcorum quinque millia bellicosorum ei manu promptorum, qui Romæorum totidem pestes erant, ut etiam quivis eos cum canibus dentes exasperantibus, aut Charontibus rite comparaverit. Hos Cantacuzenus pro more solito comiter atque humane suscipit, dona quamplurima largitur, promissisque ipsos onerat. Apparat deinde adversus Byzantium expeditionem, agmen Turcorum post se trahens, aliosque totidem vel etiam plures Servios et Romæos, quicunque Thraciam tunc habitabant. Jamque cum dote et pompa splendida multaque magnificentia ad Orchanem filia transmissa, ad bellum se ipse accingebat, et a Selymbria Constantinopolim

Ismael's Bullialdi note.

tefer; alliendus erat princeps ille: nec gratiori aut suaviori esca eum in partes suas trahere poterat Cantacuzenus, quam nuptiarum spe ac ingenu-

is dotis promissis. Phranzes, cap. 45, lib. 1. hæc inter imperatores discordias ad tempora Americi Moratis falso transfert. Quod hoc loco notandum fuit.

usque direptionibus atque incendiis vastare pagos et urbes cepit; infelicesque Romæi aut Serviorum præda facti in Serviam dimissi sunt, aut a Turcis capti freto trajecto Ponsam cæteraque urbes translati sunt, et in servitutem abducti; miserabile spectaculum omnibus exhibitum; nam qui in servitutem redigebat, et qui vinciebatur, percussor et percussus Romæus erat uterque; quique occidebant et occidebantur, o acerba calamitas! Romæi erant. Profectus Cantacuzenus, ut jam dixi, usque ad portas Constantinopolis plurimis Romæis occisis aut captis, omnibus circumjacentibus locis desolatis et eversis urbem occupare quærebat, taliaque verba dicit: *Non illoturus alieni injuriam, viri Byzantini, veni, neque hæcenus. Intuli, qui antea contumeliam prius sum passus imperii tutor ab Andronico imperatore novissimo sum. electus. Adolescent, ipse imperii hærea, imperator meus est filiusque per adoptionem; sic enim pater ejus coram Deo mihi mandavit. Quid peccavi si generum adiacere illum volui? an lalet eos quod pater ejus tanquam fratrem genuinum me semper fovit, et dilexerit? et imperii curam, ut et illum ipsum, mihi commiserit, et mecum paritum fuerit? Nobilis certe sum, illustris et clarus, summusque inter eos qui ad divites prædicant, eorumque qui arma, bellumque tractant fortissimus. Quare vobis infamæ sortis hominibus, barbarorumque labe inquinatis despectus sum et apertus? Propter hoc accessi, o cives, non ut quemquam damno afficiam, sed potius ut ex æquo et bono summi cuique tribuam, his profecto qui peccaverunt veniam concedo, eorumque, qui detrimentum aliquod senserunt, propriis impensis damna resarciam, Romænam rempublicam constituam, eique pacem stabiliam. Quid si, ut Deus jubet, vindicarem scelera vestra? Aperite ergo mihi portas, Dominum Christum juro illiusque penitus intemeratam moerem, quod me nulli hostem, sed omnibus benevolam exhibebo. Byzantini vero nullum responsum, verba Cantacuzeni aspernati, cederunt: quin etiam de plebis læce hostines ex propugnaculis verba contumeliosa in eum jactabant, ipsamque probris proscindebant, conjugem atque filiam ejus Helenam, quæ brevi tempore interfecto eorum domina atque imperatrix constituenda erat, ut sciorum convitiis onerabant. Tunc intellexit Cantacuzenus admonendo, aut verbis castigando urbem recipere non posse: ad alias vero se convertit artes, belloque experitur, ac tandem ope amicorum et propinquorum, qui in urbe remanserant, ingreditur, ad quem conspiciendum omnes conflant, faustis acclamationibus prosecuntur, imperatoremque salutant.*

λοιδορούντες, καὶ τὴν αὐτοῦ σύζυγον, καὶ τὴν θυγατέρα Ἑλένην, ἣν ὡς ἐν ὀλίγῳ διέσποιναν καὶ

ἡδύνατο. Καὶ δὴ ἐτοίμασας τὰ τῆς προικὸς, καὶ πέμψας τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν σὺν πάσῃ τιμῇ καὶ περιφανείᾳ καὶ δόξῃ καὶ πολλῇ τῇ λαμπρότητι, αὐτὸς εἰς πόλεμον ἡσυχάζειτο, καὶ δῆτα ἀρξάμενος ἀπὸ Σηλυμβρίας, ληΐζειν καὶ κατεῖν πάσας κώμας καὶ πόλεις ἄχρις αὐτῆς πόλεως, καὶ τοὺς δυστυχεῖς Ῥωμαίους· οὗ μὲν Σέρβοι ἡγχαλωτεύον εἰς Σερβίαν ἀπέπεμπον· οὗ δὲ Τοῦρκοι τὸν περὶ μὲν διαβιάζοντες εἰς Προῦσαν καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις θορυαλῶτους ἐπέμπουν. Καὶ ἦν ἰδεῖν θίαρα ἱλασινόν. Τίνες οἱ αἰγχαλωτίζοντες; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ αἰγχαλωτίζόμενοι; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζοντες; Ῥωμαῖοι. Τίνες οἱ σπαθίζόμενοι; Ῥωμαῖοι. Τίνων τὰ νεκρὰ σώματα; Ῥωμαίων. Τίνες οἱ νεκρώσαντες; Ῥωμαῖοι. Ὡς δεινῆς συμφορᾶς! Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ (51) σὺν αὐτῷ τῷ στρατῷ, ὡς εἰρηκαμέν, ἄχρι καὶ τῶν πολῶν τῆς Κωνσταντινου, πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων φθείρα, καὶ θορυαλῶτους πλείστους, καὶ πάντα τὰ περίεξ ἐν ἐρημίᾳ καὶ ἀφανισμῷ καταστήσας, ἰζῖται τὴν πόλιν λέγων, ὡς οὐκ ἀδικήσω τινὰ, ἢ ἀδικήσας ἐλήλυθα, ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ὡς ἀδικήθεις καὶ ἀδικούμενος. Ἐπιτροπὸς εἰμι τῆς βασιλείας Ῥωμαίων παρὰ τοῦ ἀποικουμένου βασιλέως Ἀνδρονίκου. Ὁ νέος αὐτὸς καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἐμὸς ἐστὶ βασιλεὺς, καὶ υἱὸς κατὰ θεῖον· οὕτως γὰρ μοι ἀνέστηκεν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τί κακὸν ἐπαρᾶ, εἰ βούλομαι λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν; Οὐκ οἴδατε δὲ πατήρ αὐτοῦ ὡς ἀδελφὸν γνήσιον καὶ ἐόντα, καὶ ἐπρόσεχε, καὶ ἐπλήρει, καὶ τὴν βασιλείαν πολλὰς, ὡς ἐκείνον αὐτὸν, καὶ ἀνείκη καὶ συντεμνίξει ταύτην μετ' ἐμοῦ; Οὐκ εἰμι τῶν ἐνδόξων, τῶν εὐγενεστάτων, τῶν περιφανῶν; τῶν ἐν πλούτῳ καυχουμένων ὁ ὑπέρτοχος; τῶν ἐν στρατηγίαις ὁ ἀλλομώτατος; Τί καταφρονεῖτε; καὶ ταῦτα γένος τῆς κατὰ τύχης καὶ μεθοδύβαρον τύχης ἄνθρωπος. Ἀδὰ τοι τοῦτο ἤλθοι, ὧ πολλοὶ, οὐκ ἀδικήσω τινὰ, ἀλλὰ μᾶλλον δικαιοῶ. Καὶ τοὺς μὲν ἐπαικῶτας ἀπῆλθι τὰ παραπτώματα, τοὺς δὲ ἀδικηθέντας δικαιοῶ ἐκ τῶν ἐμῶν θησαυρῶν, καὶ εὐχαλαρὰ κατὰ δόξαν εἰσάξω ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων πολιτείᾳ. Εἰ δ' οὐ τὸ πᾶν ἐδικήσω; καὶ ἀνταποδώσω Θεοῦ καὶ ἐσθλῶτος μοι διὰ τὰς ἀνομίας ὑμῶν; Ἀνολεῖσθε μοι αὐλάς, δμνυμι τὸν Δεσπότην Χριστὸν, καὶ τὴν παννύπτην αὐτοῦ μητέρα, οὐχ ὡς ἐχθρὸς, ἀλλ' ὡς φίλος φανήσομαι. Οἱ δὲ τῆς πόλεως (52) τὸ παράπαν ἀπέκριον μὴ δόντες ὡς ἔτυχον, ἀλλὰ καταφρονούντες, καὶ ἀτίμως λόγους οἱ τοῦ δήμου χυδαῖοι ἐκ τῶν προμαχώνων κατέχεον. Αὐτὸν δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ἐλθόντος δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ. Adeundus ipse Cantacuz. lib. in cap. 99, ubi de se modestius verba facit, quam Noster cum loquentem inducit. Hortatus est equidem Annam, ut se ad pacis conditiones adduci pateretur. neve pertinacia sibi ac

liberis malum extremum arcesseret.

(52) Οἱ δὲ τῆς πόλεως. Videndus Cantacuz. lib. III, cap. 96, ubi queritur se contumelias a Constantinopolitanis incolis sæpius petitum fuisse.

κυρίαν αὐτῶν ὁ χρίστος ἐμαλλε χεῖρας· σῆσαι, αὐτοὶ ὡς μαχλάς διὰ γλῶττης κατέσφον. Τότε ὁ Καντακουζηνὸς ὁρῶν ὅτι διὰ δημηγορίων καὶ νοθευτικῶν λόγων οὐκ ἦν τὸ παράπαν χαίρειν σῆσαι, τὴν ἄλλην ἔφερε· καὶ δὴ διὰ πολεμικῶν, καὶ διὰ τῶν ἐντὸς εὐρισκομένων οὐκισμῶν αὐτῷ, εἰσεσιν ἐν τῇ πόλει (53), καὶ πάντας συνέβρεον ἐπὶ τῇ θύρᾳ αὐτοῦ εὐφημοῦντας, καὶ ὡς βασιλεὺς δοξάζοντες.

CAPUT X (54).

Cantacuzenus intra palatium accipitur. Amam, quae animo intrepido vultuque imperterrito sedebat, adit, et veneratur placatum sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palaeologi et Helenae reginae Helenae. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Salemane Orchani filio a Mattheo despota Cantacuzeno clade magna afficiuntur.

Ἡ δὲ βασίλισσα ἄννα ἐνδὸν τοῦ παλατίου ἐγκλεισθεῖσα σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ ὀλίγοις στρατιώταις, οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλὰ κατεθόα, καὶ, Ἡδίκημαι, λέγουσα οὐκ ἐπίστετο. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἰδοῦλοντο μὲν εἰσπηδῆσαι, καὶ ἐντὸς εἰσελθόντες, καὶ ἀτάκτως τὰ ἄνω χαίματα, καὶ τὰ κάτω εἰς τὸν αἶρα λικμῆσαι, ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς ἐκώλυε· οἱ δὲ στρατιῶται ἀναμνησσκοντες τὰς ἀδελφεύσας, καὶ τῶν βασιλέων ὄφρους, ἃς κατέχεον ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, ἡγανάκτουσαν κατ' αὐτόν. Αὐτὸς δὲ διὰ λόγων πιθανῶν ἐπράυνε τὴν ὄχλον. Τότε οἱ τοῦ παλατίου ἰδόντες· ὅτι κινδυνεύουσι τοῦ θανεῖν, παρέδωκαν ἑαυτούς. Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ ἀπῆλθεν ἕως τῶν ἐνδοτάτων οἰκισμῶν, εὔρε τὴν δισκοιναν σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς καθεζομένην, μὴ φροντισάσης τὸ καθόλου μηδὲ παρασαλευθείσης τὸ οἶκον τῆς μηνίδος ἧς ἐπεφέρετο κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ· ἀλλ' ἐκάθητο ἀτρεμῶσα, καὶ μὴ φοβηθεῖσα τὸ καθόλου. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακαταλυμένη τῇ κορυφῇ (55) προσεγγίσας καταφίσει τὴν χεῖρα τοῦ νιού· εἰτα ὡς ἔδος προσκυνήσας καὶ τὴν μητέρα καὶ δισκοιναν τοῦ νιού, εὐφήμενεν. αὐτοὺς ὡς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων. Τότε ἄπαν τὸ στράτευμα ἰδὼν τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀνεξίκακίαν, εὐφήμεσε καὶ ἐδόξασε. Τοῦ δὲ τοῦρκου φιλοξενήσας ὡς ἑπρεπε σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψε, χάριτας ὁμολογῶν τῷ ἡγεμόνι καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Ὀρχάν· τοὺς δὲ πολλὰς φιλοτησίαις, καὶ γέρα πλείστα, δωρήσας. Καὶ δεσποινῇ [τὴν δέσποιναν] θεραπεύσας ἐν ἡδύσμασι λόγοις, καὶ προβλεπτικαῖς πράξεσιν ἐπεισε [ἐποίησεν] ταύτην καταπαύσθαι, τοῦ λαθεῖν εἰς νόμην τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἐλένην εἰς τὸν αὐτῆς υἱὸν Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον, καὶ υἱὸν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, τὸν ἐν προφάσει ὁ λόγος ἰδῆλως. Ἐτοιμάζονταί τούτων γάμοι (56), καὶ ὁ ναὸς τῆς

Α At imperatrix Anna, quae intra palatium clausam se continebat cum filio paucisque militibus, nequaquam cedere, sibi vim atque injuriam fieri vociferari: interim Cantacuzeni milites urbem invadere, in eamque perirumpere tentant, omnia sua de quo subversuri, quorum impetum ipse repressit. Cumque ei in memoriam revocarent probra et contumelias in eum factas, sordidorumque hominum propudiosa verba, ipsi indignabantur, quos tumultuantes sermonis suavitatis ac dulcedinis sedavit. Tunc ergo cum illi, qui intra palatium clausi erant, se in mortis discrimen adductos cernerent, sese dunt. Ingressus palatium Cantacuzenus in interiora cubicula penetrat, invenitque imperatricem cum filio suo sedentem, ira, quae in Cantacuzenum erat accensa, nullatenus commotam aut tristiores factam: quies enim atque intrepida sedebat. At Cantacuzenus nudato capite accedens imperatoris adolescentis manum deosculatur: deinde, ut mos erat, matrem ejus et dominam 19 salutatur, eosque ut Romanorum imperatores congruis verbis compellat. Cernens itaque universus exercitus animum ejus summe generosum, ergaque inimicos moderatum aequumque, illam laudibus ac praeconiis extulit. Ipse vero cum Turcos, ut decebat, multis donis cumulasset, dimisit, gratiasque Orchani principi genero suo agit. Cives epulis demeretur, multisque largitionibus ac congiariis, imperatricem vero blandis sermonibus ita demulcet, et providendo omnibus, prudenterque se gerendo eam tandem persuasit, ut sibi nuntium deligeret filiam ipsius Helenam, et nuptias collocaret Joanni imperatori filio, quem ex Andronico Palaeologo supradicto pepererat. Nuptiae itaque apparatus, et benedictae domus nostrae Deiparae templum in Blacheris adornatur, cum sacrorum celebratione coronationis so-

Ismaelis Bullialdi notae.

(53) *Εἰσεσιν ἐν τῇ πόλει.* Cantacuz. lib. iii. cap. 99. Cpolim occupavit Februarii 8, anno 6853 (Christi 1347) indict. xv.

(54) Consensit omnino Cantacuzenus his quae narratur a Duca: adeundus est a cap. 99, lib. iii, ad cap. 10, lib. iv.

(55) Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἀνακαταλυμένη τῇ κορυφῇ. Gestus est veneratus, salutantis, et officium exhibentis. Codinus Curopalates *De offic. palati. Constantinop.*, ubi de Protovestiarii officio agit, ipsum nudato capite ad imperatorem accedere notat, ut e veste ejus floecos, vel quidvis sordium, si casus ita tulerit, ablerat: ita ut apud Graecos caput nudum habere venerationis causa in usu fuerit. Verba Codini talia sunt: Ἐκεῖ δὲ καὶ τοῦτο ἴδιον καὶ ἔξαίρετον, καὶ ἐάν τι χρυσίδιον ἴῃ, ἢ πηλόν, ἢ ἄλλο τι περὶ τοῦ ἱματίου τοῦ βασιλέως, τὸ σκιδάδιον,

ἢ ὡς τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐκβάλλων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἑταίροι ἢ καθάροι τοῦτο ἀνερπώσιν. Hoc etiam ei soli [Protovestiario] officium peculiare obvenandum, ut si togae imperatoris floccum, intum aliasve sordes adherere viderit, umbella seu capitis tegmine deposito manum extendat non vocatus, et detergat.

(56) Ἐτοιμάζονται τοῖς γάμοις. Cantacuz. lib. iv, cap. 1, ait in Blacheris, et templo sanctissimae Virginis nuptiarum solennia peracta esse, quoniam anno superiore 6853 [Christi 1346] terramotus S. Sophiae templum quassatum fuerat, et vestibuli pars conciderat: cubae etiam seu tholi pars rimis debiscebatur: quas ruinas Joannes imperator instauravit. Nuptiae porro celebratae sunt Maii die 21, quo memoria Constantini Magni, ejusque matris Helenae ab Ecclesia Orientali, peragitur.

Iennis ritus peragitur, et acclamationes letitiae publice signa exaudiuntur, quibus Joanni Palaeologo piissimo, imperatori Romanorum potentissimo, et Helenae religiosissimae Augustae multos annos optabat populus. Simul vero Joannes Cantacuzenus imperatoris socer cum conjuge sua coronatur, et imperator proclamatur, et Mathaeus filius ejus despota renuntiatur. In hoc celebri epulo cernere erat choream imperatorum et imperatricum, dominorum et dominarum, quale fuisse olim traditur deorum duodecim convivium; imperator siquidem Joannes adolescentiae flore vigeat, Helenaque imperatrix annos tredecim nondum egressa erat; ex imperatore vero cum concepisset, filium ei peperit primogenitum, quem Andronicum nominarunt. At ille virilem aetatem adeptus sceleribus se pollueri coepit, juveniliterque agere, non armis tractandis deditus, sed stupris et mœchationibus, quae multorum animos vellicabant, et e cordibus sumum acriorem et mordicantem excitabant. At Cantacuzenus somno et quieti haud se permittebat; cumque Turci antea exploravissent et cognovissent Thraciae claustra, eorumque aditus et exitus, fretum assidue, alii Sesto Abydum, alii Lampsaeco minoribus navigiis trajiciebant, et Chersonesum depopulabantur. Cantacuzenus equidem jugiter tuendis arcibus et castris in Serviae finibus sitis invigilabat:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(57) Πολὺν τὰ ἐτη. Ad multos annos. Mos usurpatus in aula Constantinopolitana, in festis celebrioribus annos multos imperatoribus precari, ut apud Codinum Europolitam videre est multis locis: et uno verbo dicebant, πολυχρονίαν τὸν βασιλέα. Necque mos adhuc durat in Ecclesia Constantinopolitana; ut sacram liturgiam celebranti patriarcha ex Ecclesiae officialibus unius aliquoties, sed per intervalla acclamet, Εἰς πολλὰ ἔτη, δέσποτα. Quæ etiam verba tanquam εὐχαριστικὰ a Grecis nunc usurpantur, cum gratiam officio vel muneri accepto verbis reponunt, dicunt enim, Εἰς πολλὰ ἔτη, multos annos precantes.

(58) Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης. Cap. 4, lib. iv, iterum se coronatum fuisse hoc anno M.ii 13 scripsit: voluisse etiam uxorem suam coronari. Adrianopoli jam coronatus fuerat; quare denuo sibi coronam imponi voluerit, hanc ipse rationem affert: Καίτοιγε αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑπὸ Λαζάρου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου ἐτέφθη· καὶ ἀπέχρησεν ἂν ἡ τοῦ ἁγίου μύρου χρίσις ἐκείνη παρ' εὐφρονοῦν· ἵνα δὲ μηδεμία εἰς πρόφασιν τοῖς ὀφείσται· ὥς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῶν βασιλέων ἔθος ἐτεπείτο, καὶ τὸ δεύτερον αὐτὸς ἐτελείτο. Jam ipse Adrianopoli ab Hierosolymorum patriarcha Lazaro coronatus fuerat: illaque sancti chrisimalis unctione apud benevolos sufficiebat. Ne vero occasio ulla calumniandi maledictis et sibi iniquis relinqueretur, quod ex more ab imperatoribus antiquitus servato Byzantii coronam non suscepisset, sollemnis iterum incoronatio repetita et peracta est. Hic ritus aliquatenus necessarius ad res in illo imperio auctoritate imperatoria gerendas habitus est. Quoniam equidem Constantinus, qui in Constantinopoleos expugnatione occubuit, coronatus non fuit, imperator a nostro censeri non videtur; Joannem enim Palaeologum Manuelli F. Palaeologinae stirpis ultimum intra appellat, et Constantinum illum fratrem despo-

A εὐλογημένης διαπολίν· ἡμῶν Θεοτόκου δ' ἐν Βλαχέρναι· ἐτοιμάζεται· καὶ ἱεροτελεσθῆναι καὶ στέφειν ὁμοῦ γίνονται, καὶ εἴμη εὐπαρρησιαστος· Ἰωάννου τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἑλένης τῆς εὐσεβεστάτης Λύγουσσης, πολλὰ τὰ ἔτη (57). Ὁμοίως καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης (58) καὶ πανθερὲς τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς στεφθεῖ· σὺν τῇ συζύγῳ βασιλεῦς Ῥωμαίων ἀνηγορεύετο, καὶ Ματθαῖος δ' υἱὸς αὐτοῦ δεσπότης. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκείνῃ ὀρμαθὸν βασιλέων καὶ βασιλίδων, δεσποτῶν καὶ δεσποινῶν, ὥς τὸ πάλα· δωδεκάθεον. Ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς δ' Ἰωάννης τῇ ἡλικίᾳ μεσάζων ἔφηθος· ἡ δὲ βασίλισ Ἑλένη τρισκαίδεκατον ἔτος ἀγούσα. Ἐγχεος δὲ γενομένη ἔτεκε τῷ βασιλεὶ υἱὸν πρωτότοχον Ἀνδρέαν, ὃν καὶ Ἀνδρόνικον ἐπωνόμασε. Ἀρξάμενος δὲ προσχωρεῖν εἰς τὸν τῆς ἀφελικισότητος χρόνον, ἀτασθαλίαν ἤρξατο καὶ νεωτερίζειν, οὐκ ἐν αἰχμαῖς καὶ δόρατι, ἀλλ' ἐν κοίταις καὶ ἀσελγείαις, καὶ ταῦτα δακνοῦσαι, καὶ καπνὸν δριμύ ἀποπεμπούσαις ἀπὸ καρδίας πολλῶν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς οὐκ εἶδον ἦπνον τοῖς βλεφάροις, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις νυσταγμόν· ἀλλ' ὥς εἶδον καὶ ἑμαθον τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἐ τοῦρκοι τὰ τῆς Θράκης εἰσβάειν καὶ ἐξέρχαι, οὐ διέλειπον περιμέντες· οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἀδύδον (59), οἱ δὲ ἐκ Αἰαμύλου σὺν ἀκατοῖς πᾶνι σμικροῖς ἐλατλήτου Χερρόνησον. Ὁ

C tam solummodo vocat, postquam mortuo Joanne ipse res imperii Constantinopoli administravit. Michael Palaeologorum primus ut res imperii administraret, ejusque auctoritate et auspiciis gereretur, coronam suscepit: interim cum legitimus hæres non coronaretur, quod per aetatem puerilem rebus gerendis ineptus esset, eaque solenni ceremonia imperii non tantum insignia, sed et legitimam potestatem traditam esse videri po est; et ad tempus etiam conceili potuisse, siquidem patriarcha Arsenius, qui Michaelē coronavit, imperium ei continuum non concessit. Πλὴν (ait Gregoras lib. iv) οὐκ αὐτῷ γε διενεχθῆναι τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν γαρίζεται, ἀλλ' ὥς τῶν πραγμάτων τῶς ἀναγκαζόντων διοικεῖν αὐτὴς αὐτὴν, μέχρι· ἂν ἐς ἡβὴν ὁ γνήσιος τῆς βασιλείας κληρονόμος ὁμοῦ καὶ διαδόχου· φθάσῃ· τότε δὲ αὐτὸν ἐκόντα παραχωρεῖν ἐκεῖναι μόνῃ τῶν τε αὐτοκρατορικῶν θρόνων, καὶ πάντων ἅμα βασιλικῶν συμβόλων. Verumtamen perpetuum ipsi imperium non concessit, sed ut tantisper, rebus ita flagitantibus, imperium administraret, dum legitimus hæres adolescentiæ annos adeptus in imperio etiam succederet: tum solio imperatorio ac ornamentis illi soli sponte cederet. Ex Cantacuzeno idem constat, lib. iii, cap. 36. Nam ut auctoritatem Joannis Palaeologi Cantacuzeno opponerent Anna imperatrix senatusque Constantinopolitanus, illum coronari curarum, ut ejus auspiciis ac auctoritate legitima res geri possent. At ubi certa est in imperio successio, statim ac decessor obijt, hæredi jus ac titulus, regiaeque majestatis insignia cedunt: nec illa unctione aut coronatione opus habet, ut regem agat, rerum summa potiat, ejusque auspiciis ac nomine cuncta gerantur.

(59) Περὶ ὧν οἱ μὲν ἐκ Σηστοῦ πρὸς Ἀδύδον. Ducas invertit situm locorum. Turci enim ex Asia in Europam trajicientes ἐξ Ἀδύδου πρὸς Σηστόν νεβηbantur; Abydus enim Asiae littori, Sestus Europæo adjacet.

δὲ Καντακουζηνὸς οὐ διέλειπε προσέχων τὰ φρούρια τὰ πρὸς τὴν Σερδίαν. Τότε καὶ Σουλεϊμάν εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὁρχάν (60) παράσας ἀπὸ Λαμψάκου σὺν στρατείᾳ πλείστη ἐληλάται Χερρόνησον. Ὁ δὲ δεσπότης Ματθαῖος, ὁ Καντακουζηνὸς συναντήσας αὐτῷ, περὶ πού τὸν ἐν Χερρόνησῳ Ἐξαμίλιον συνάπτει πόλεμον, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων ὤλεσε, καὶ αὐτὸν τὸν Σουλεϊμάν.

20 CAPUT XI (61).

Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, inde reversus Tenedum cum Catalusio consilia agit de recuperandis imperio et urbe. Stratagemate Catalusii Joannes Palaeologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur.

Ὁ δὲ Καντακουζηνός, ὁρῶν ἐν στενῇ τὰ τῶν Ρωμαίων πράγματα τυγχάνοντά, τὸν δὲ γαμβρὸν αὐ-

In angusto positas res Romæorum cum videret Cantacuzenus, generumque suum imperii socium

Ismaelis Bulliardi notæ.

(60) Τότε καὶ Σουλεϊμάν εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὁρχάν. Videntur Cantacuzenus, lib. iv, cap. 10, qui Suleimanem Orchanis filium in hac expeditione occubuisse non refert: ejusdemque libri cap. 38, illum Callipolim terræ motu eversam de integro ædificasse et munivisse narrat. Lennelavius *Historia Musulmanica* lib. iv, in quo res ab Orchane gestas exponit: nulla prorsus mentione facta fœderis inter Annam imperatricem et Orchanem so: iati: aut etiam affinitatis inter hunc et Cantacuzenum contractæ: res Turcorum auspiciis gestas solummodo narrat, Suleimanisque in Chersonesum expeditionem: ubi fato illum concessisse scriptores Turci tradunt: in hoc tamen variant, cum quidam asserant ante captam a Turcis Callipolim Suleimanem obisse: alii ejus ductu et auspiciis compulsam ad deditionem fuisse.

(61) Hoc capite narrat Ducas noster causas ob quas Joannes Palaeologus imperator a socero iterum alienior factus, Constantinopoli relicta, in Italiam et Germaniam discessor: ubi transacto biennio, et collectis pecuniæ subsidii, ad urbem adversus Turcos tuendam, Tenedum revertitur: ibique Gatelusium nactus, cum eo de Constantinopoli et imperio recuperandis consilia agit. Phranzes, lib. i, cap. 15, Gatelusii nullatenus meminit, nec etiam protectionis Joannis Palaeologi in Italiam, antequam socerum urbe ac imperio pelleret. Imo cap. 17, postquam solus regnare cœperat, auxilii contra Turcos petendi causa illam protectionem suscepisse scribit. Cantacuzenus, lib. iv, c. 55, tradit Joannem Palaeologum, quem candidum ac simplicem dicit, a quibusdam aulicis ei familiaribus excitatum ac irritatum fuisse, hisque rationibus in sententiam eorum pertractum: quod scilicet Cantacuzenus res imperii solus gereret ac moderaretur, totam potentiam in se traheret, destinatisque ad imperium filiis, Joannem legitimum heredem privatam agere vitam artibus suis cogeret. Ab iisdem etiam Cantacuzeno objiciebatur, quod incrimis Joannes Thessalonica relictus Turcorum incursionibus expositus esset: dum universas copias contra Serviam Calem duxerat Cantacuzenus. His itaque permotus Palaeologus etiam adolescentem cum socero similitates odiaque occulta exercere cœpit, Tenedum aufugit, et inde Constantinop. spe potiundi urbe ductus revertitur. Verum Cantacuzeni factio, opes, apud multitudinem gratia, atque etiam imperatricis Cantacuzenæ diligentia, Joannis molimina irrita reddiderunt, utque Galatam se reciperet, adegerunt. Tandem, cum Palaeologus socerum in imperio sedere solio diutius terre non posset, Tenedum repetit, ubi concessa una biremi, Constantinopolim vectus urbem recuperat, simulque Cantacuzenus

vitam monasticam amplectitur. Nullum equidem de Gatelasio verbum facit Cantacuzenus, quamvis carissimum sit Genuensem illum egregiam operam Joanni Palaeologo navavisse. Quodque Cantacuzenus Gatelusii facinus tacerit, merito in suspicionem venit multa silentio transmississe, quæ ipsi dedecus ac famæ detrimentum creare poterant. De Gatelasio, præter nostrum Ducam, præclare disserunt Genuensis historici scriptores. Augustinus Justinianus episcopus Nebiensis in Annalibus Italice scriptis a. ann. 1355: *L' imperator di Constantinopoli nominato Calo-Joanni con aggiunto di Francesco Gatilusio Genese scaccio uno nominato Catalosino, che gli occurrava parte del imperio: e per gratitudine diede un sorella per moglie al detto Francesco, e per dote li diede l'isola di Metellino*. Ubertus Foliet Hist. Genuensis, lib. 7: *Nonnulla in historia nostra inserere haud abs re duxi, quæ a civibus Genuensibus privatim gesta, quamquam reipublicam nihil attingunt, dignitatem tamen civitatis nostræ augent, quæ tales viros tulerit, qui virtute clarisque gestis rebus, ad magnos honores magnamque potentiam apud maximos principes pervenerunt, quales fuit Franciscus Catalusius, cuius viri in Græcorum historia plurima est mentio. Is igitur vir classium Græcarum præfectus, sortem et fidem Joanni Græco imperatori multorum annorum navatam operam egregio facinore cumulavit. Conatu enim Cantacuzeni magnæ nobilitatis ac potentie hominis, ingentibus motibus adversus Cæsarem consurgens, bona ditionis Constantinopolitanae parte jam illi adempta, opera et consilio suo compressit. Quod promeritum Cæsar insigni præmio remuneratus est, insula Lesbos illi et successoribus fiduciarie tradita, sororeque sua in matrimonium data. Quæ anno 1355 accidisse notat etiam Foliet. Petrus quoque Bizarus lib. vi. *Histor. senatus populiq. Genuensis* eadem de Catalusio scripsit: addidit solummodo, triremes in subsidium Calo-Joannis Græci imperatoris cum Genuensibus confederati, adversus Cantacuzenum, qui magnam imperii partem illi abstulerat Byzantium transmissæ. Vult itaque auspiciis viribusque reipublicæ Genuensis, non privati viri Catalusii opibus gestum id fuisse, Adeundum etiam Laonicus lib. x *De rebus Turcicis*, ubi de Catalusii, occasione sibi, ex narratione status insularum maris Ægæi totiusque Archipelagi, data, obiter disserit. Ita ut dedita opera nomen Catalusii subituisse Cantacuzenus videri possit: ne imperator in imperii sede, privati hominis stratagemate oppressus diceretur, quod ipsi turpe ac infame futurum erat: præcipue cum illius uxor Cantacuzena imperatrix tam egregiam ac strenuam operam antea navasset: ut Constantinopolim invadentem Joannem Palaeologum repelleret, et Galatam petere cogeret.*

Joannem deliciis immersum crapulæque deditum, acri dolore animi perstringitur, eique aliquando libere apertisque verbis vitia exprobravit. At Joannes urbe excedit, et duabus tririmibus Italiam petit. Solus itaque regendo imperio Cantacuzenus relictus, pro viribus hostium tam Turcorum, quam Serviorum invasionibus et insultibus resistit. Frequenter itaque Turci irrumpentes Chersonesum depradabantur. Exacto demum in Italia et Germania biennio, multa pecunia specie collatæ opis erogata ad tuendam urbem, Joannes imperator revertitur, et ad Tenedum insulam appulit, quæ tunc colonis frequens erat, Romæisque parebat, sollicitus quomodo ab imperatore acero suo susciperetur. Per id tempus quidam nobilis Genuensis, qui instructis duabus tririmibus Genua solverat, ad Hellespontum ferebatur. Fractis enim rebus Romanis ac penitus eversis, ipse Genuæ portu solverat, ut aliquas arces Chersonesi occuparet, illarumque dominium usurparet, ut et alii Chium, aliique alia loca Genuenses et Veneti tenebant: dumque prætervehitur imperatori forte sit obvisus; habitisque mutuis inter se colloquiis, suum ei consilium aperit imperator, quem etiam voluntati suæ obsequentem nactus est, paratumque ad auxilium sibi quovis modo ferendum, fideique ab eo exegit, et jurejurando obstrinxit pro salute sua caput periculis eum objecturum, et urbe Cantacuzeni manibus erepta, si Deus ita annuat, Romanorum imperatorem se solum intra et extra urbem ab eo constituendum esse. Hic appellabatur Franciscus Gateluzus, cui imperator vicissim pollicetur: Si modo res Deo volente felicem sortiatur exitum, et in recuperando imperio opera tua usus fuero, Mariam sororem meam tibi nuptum dabo. Cum utrisque conditiones et pollicitationes placuissent, ipsi Hellespontum strenue navigant, et pernoctem ante urbem accedunt juxta portam quæ dicitur Hodegetrie, id est Ducis viæ. Austroque

Α τοῦ συμβασιλεύοντα Ἰωάννην ἐν σπατάλῃ καὶ μέθῃ διάγοντα, ἰδυσχέρινα. Καὶ μετὰ τῶν ἡμερῶν κατονεύσας αὐτὸν ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ, ἐξῆλθε τῆς πόλεως σὺν δυοὶ τριήρεσι, καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο (62). Ὁ δὲ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς μόνος ἀπολειφθεὶς βασιλεὺς ὅσον ἡ δύναμις ἀντικαθίστατο τοῖς ὑπαναντίοις, πῇ μὲν Τούρκοις, πῇ δὲ Σέρβοις. Συχνάκις οὖν οἱ Τούρκοι πηδῶντες ἐπὶ ῥόδον Κεῖρόνησον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης διέτη χρόνον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διαβιβάσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν θησαυροὺς ἐγκολπωσάμενος χάριν εὐεργεσίας, ἕνεκα τῆς πόλεως παραφύλακην ἐοτρύφη, καὶ ἐν τῇ Τενέδῳ νῆσῳ ἐλθὼν, ἦν γὰρ τότε οἰκουμένη, καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρχεν, ἐν φροντίδι δὲ ἦν, πῶς αὐτὸν ὁ πανθερὸς, καὶ βασιλεὺς ὑποβίβεται. Τότε εἰς τῶν εὐγενῶν Γενουίτης σὺν δύο τριήρεσι πλεύσας ἐκ Γενούας πρὸς Ἑλλησποντον, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τέθραυστο καὶ εἰς παντελῇ ἀφανισμῶν καθίστησκε τὰ πράγματα, ὥρμησε καὶ αὐτὸς ἐκ Γενούας τοῦ λαβεῖν μέρος τῶν Κεῖρόνησου φρουρίων, τοῦ δεσπόζειν, ὡς ἔτεροι Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλους τόπους, Γενουίται, καὶ Βενετοί· καὶ κατὰ πάροδον ἐντυγχὼν τῷ βασιλεὶ καὶ λόγους συνάραντες, καὶ τὴν γνώμην ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύψας αὐτῷ εὖρε τὸν ἄνδρα καταπειθῆ, καὶ εἰς παντοῖαν βοήθειαν ἐτοιμὸν· καὶ πιστώσας αὐτὸν ἔρχοις, ὥστε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θείναι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν ἐξῆραι ἐκ χειρὸς τοῦ Καντακουζηνοῦ, Θεοῦ συνεργούντος, καὶ αὐτὸν μόνον βασιλεῖα Ῥωμαίων καταστήσει ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως, Φραντζήσκος ἦν οὗτος ὁ Γατελουζὸς τὴν ἑπωνυμίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, Εἰ τοῦτο Θεοῦ συνεργούντος γερνήσκειται, καὶ ἔξω σε βοηθῶν ἐν τῇ ἐπαναλήψει τῆς ἐμῆς βασιλείας, γρηθρόν σε ποιήσομαι ἐκ' ἀδελφῇ τῇ ἐμῇ Μαρίᾳ. Στείραντες οὖν ἀμφοτέρω τὰς ὑποσχέσεις ἔπειρον τὸν Ἑλλησποντον ὡς ἔχρην. Καὶ δὴ πλεύσαντες ἀντικρὺ πόλεως διὰ τῆς νυκτὸς, ἐφθασαν ἐν τῇ μικρᾷ πόλῃ, τῇ ἑπονομαζομένῃ τῆς Ὁδηγητρίας (63)· καὶ ἀνέμου σφοδροῦ πνέοντος

Ismaelis Bullialdi notæ.

(62) Καὶ εἰς Ἰταλίαν ἀφίκετο. Parachronismum procul dubio hic admisit Ducas, qui Joanneia Palæologum in Italiam profectum esse tradit, antequam imperio Cantacuzenum deturbaret. Phranzes, ut jam notavimus, ei adversatur. Laonicus etiam, lib. 1, Joannis profectiōnem post expulsū Cantacuzenum contigisse memorat, rerum apud Turcos summam oblinente Morate, qui patri suo Orchani anno 1359 successit, quatuor post Cantacuzenum regno pulsū annis. Profectiōnem illam susceptam fuisse a Joanne Palæologo ab anno Christi 1367 ad 1371, ex Pauli Mauroceni patricii Veneti historia constat lib. xiii: Percio Giovanni Palæologo imperatore non contento de soli officii de gli ambasciatori, per rappresentare il bisogno, si risolse venire egli medesimo in Italia, e nelle provincie Occidentali, sperando con la forza di sua presenza dal pontefice e dagli altri principi ottenere quei aiuti, che fossero al suo pericoloso stato necessari. Nel ritornare a Constantinopoli si condusse a Venetia, onde con ogni cortesia et honore ricevuto, di vinti cinque mila ducati fu accomodato, et in oltre per le sue galie di quattro cento staja di biscotto, et il figliuolo che haveva seco con altro nobil dono presentato. Laonicus

et Phranzes enim Mauroceno non sentiant in modo, quo Venetiis habitus est Joannes. Ille lib. 1, tradit a mercatoribus Venetis, qui pecunias ei crediderant, quo minus discederet, nisi soluto are alieno, prohibitum fuisse. Ille cap. 17, lib. 1, Mannelem Joannis filium pecuniam patri attulisse quo se alieno are exsolveret.

(63) Τῆς Ὁδηγητρίας. Parva hæc porta Hodegetrie, seu viæ monstratricis, ea forte est quam Græci Contoscalli vocant, quæ in aurorum parte Bosphoro adjacentē aperta est; de qua Leuncl. in Pandectis Hist. Turc. num. 201; Gillius Condescalam vocat, lib. 1, cap. 20 Topograph. Constantinopol. Cantacuz. lib. iv, cap. 59, de illo appulsu Joannis Palæologi ad Constantinopolim, Ἀδρῶν μηδενὸς εἰδότες ἐπέπλευσε Βυζάντιον, καὶ ἔγινετο νυκτὸς ἐνδὸν τοῦ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεοπόρου. Corfestim omnibus insciis Byzantium navigavit, nocte navale Heptascali ingressus est. Porta illa inter portas Psamatii et Categogolimenis sita est; et a Nostro vocatur Ὁδηγητρίας, a monasterio τῶν Ὁδηγῶν, in quo beatissimæ Virginis Mariæ imago miracolis clara colebatur.

νέτου ὁ Φραντζήσκος σοφίζεται πανουργίαν τινα. Ἀ
 Ἐν γὰρ ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ ἦσαν ἐλαιοδόχα ἀγ-
 γεια πολλά. Ἦν γὰρ ἔχων ἀπὸ Ἰταλίας μερικὴν
 φορτίον ἐλαίου, ὃ καὶ πέπρακε, καὶ τὰς λαίνας (64)
 κενὰς ἔφερε. Καλεῖσθαι οὖν τοὺς ἱπτάτας σύνδου τὴν
 μίαν βασιλεύοντες ἐν τῷ τοίχῳ τῆς πόλεως συνέ-
 θλαστον, καὶ ἤχος οὐκ ὀλίγος ἐξήρχετο, καὶ οὐ διέ-
 λειπον κρούοντες καὶ βοὴν ἀποτελοῦντες, ἵνα οἱ
 φύλακες ἀκούοντες ἐπήδησαν ἐξυπνοὶ ἑρωτήσαντες
 δὲ, τίς ὁ θόρυος, οἱ τῶν τριήρων ἀπεκρίναντο, ὅτι
 Ἐμπορικὰ νῆα ἴσμεν, φέροντες Πάδιον πολλὸν, τὰ μὲν
 ἐν τῇ Ποντικῇ θαλάσσῃ, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευ-
 ούσῃ, καὶ παρεκίχσαντες ἰδοὺ τὸ ἐν τῶν νηῶν συν-
 ἐθλίσθη. Γενέσθω οὖν ἀρρώγῃ τις ἐξ ὁμῶν πρὸς
 ἡμᾶς, καὶ πάντα τὸν καταλειφθέντα φόρτον ὡς
 ἀδελφοὶ διαμερισόμεθα, μόνον μὴ βλαβέντες τὰ σώ-
 ματα. Ἦν γὰρ ἡ θάλασσα πρὸς τὸ ἀγριώτερον
 ὄρῳσα, καὶ κλυδωνικὴν σιέλον ἀποπτύουσα. Τότε οἱ
 ἐντὸς τῆς θύρας ἀνοίξαντες, καὶ ἐξελθόντες ὡς εἰ-
 κοσι τὸν ἀριθμὸν, οἱ παρακαθήμενοι ἑνοπλοὶ ἐκ τῶν
 κατέργων ὡς πενταχόσιοι εἰσῆλθον, καὶ τοὺς εὐρε-
 θέντας ἐν τῇ πυργῇ φύλακας κατέσφαξαν, καὶ τὰς
 τριήρεις κενὰς ἀφέντες, εἰσῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως
 ὡς διαχίλιοι σὺν πάρῃ τῇ ὀπλοθήκῃ καὶ παρατάξει.
 Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν, καὶ παρὺθὺ στείλας τῶν
 οἰκείων αὐτοῦ ἐν τοῖς οἰκήμασι τῶν Παλαιολόγων,
 καὶ τῶν πατρικῶν αὐτοῦ φίλων, ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ
 ἀφιξίν, καὶ πάντες ἔβαν ἦν γὰρ νύξ. Ὁ δὲ Φραν-
 τζήσκος ἀναλὼν εἰς ἓνα τῶν πυργῶν, καὶ θυρώσας
 αὐτὸν σὺν ὑπασισταῖς καὶ λοχαγοῖς, ἀνεβίβασε τὸν
 βασιλέα περιφράξας αὐτὸν Λατινοῖς καὶ Ῥωμαίοις
 ὀκλίταις. Ὁ δὲ αὐτὸς ἔτρεχε ἐπάνω τοῦ τεύχους σὺν
 πλείστοις δορυφόροις, βοῶν μεγαλοφώνως. Πολλὰ
 τὰ ἔτη τοῦ Παλαιολόγου βασιλείῳ· Ἰωάννου. Ἦρ-
 ξατο δὲ λυκαυγίσειν, καὶ ὁ δῆμος ἐνωτισθεὶς τὴν
 βοὴν ἔτρεχε εἰς τὸν Ἰκπδόρομον. Πρωτὶς δὲ γενο-
 μένης, καὶ οἱ τοῦ παλατίου, καὶ οἱ τοῦ δήμου πλεί-
 στοὶ σωρηθὲν συνεισήρχοντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς Καν-
 τακουζηνὸς ἐν συντόμῳ τῇ μονῇ τῆς Περιθέπτου
 εἰσελθὼν κείρεται τὴν κόμην, καὶ ἀμφιέννυται τὰ
 μέλανα, καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ γαμβρῷ μὴνύει τὴν τοῦ
 παλατίου δι' αὐτὸν ἐτοιμασθεῖσαν εἰσοδόν. Καὶ ὁ
 βασιλεὺς κατελθὼν ἀπὸ τοῦ θυρώματος, τὴν πρὸς
 τὸ παλάτιον φέρουσαν ὥδευσεν σὺν πᾶσι τοῖς Ἰταλοῖς
 καὶ τῷ ἀρχηγῷ αὐτῶν τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ παντὶ
 τῷ πλῆθει τῆς πόλεως ὅσον τῶν εὐγενῶν, καὶ ὅσον
 τῶν τοῦ δήμου ἀκόλουθον. Τότε καὶ ἡ δέσποινα
 προὑπαντήσασα τῷ βασιλεῖ σὺν τῷ Ἀνδρονίκῳ βρε-
 φυλλίῳ ὄντι, κατησπάσαντο ἀλλήλους, καὶ ἀγαλλό-
 μενοι εἰσῆλθον εἰς τὸ παλάτιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 Καντακουζηνός, ἀφελὲν καὶ ὄξυν, καὶ βασιλείαν, καὶ
 τροφὴν τὴν κατὰ κόσμον, ἐξήτει παρὰ τοῦ βασι-
 λέως λόγον ἐξελθεῖν τῆς πόλεως, καὶ ἔλθειν ἐν τῷ
 ἁγίῳ ὄρει, καὶ μονάζειν ἐν ἐνὶ τῶν μοναστηρίων. ὃ
 καὶ ποιοίηκε, καὶ διαβιόσας χρόνον ἱκανὸν καλῶς
 ἐν εἰρήρῃ ἀναπαύσαςτο. Τότε καὶ ὁ Ὀρχάν ἄγγος

valido flante, Franciscus stratagema ejusmodi com-
 miniscitur. Habebat in triremibus 21 suis olearia
 vasa plurima. Ab Italia namque discedens trire-
 mes oleo partim oneraverat, quo postea distractio
 ac dividito amphoras vacuas ferebat; jussit ergo
 remiges līnos singulos amphoram unam gestare,
 et urbis muro allisam confringere, unde strepitus
 vehemens erumperet; l'aque quassandi finem non
 fecerunt, aut vociferandi, donec custodes audito
 fragore excitati surgerent, et cum interrogassent
 causam tanti fragoris ac strepitus, triremium
 vectores responderunt, Navibus actuarius mercato-
 res vehimur, multum oleum nobiscum portantes,
 partim in mari Pontico distracturi, partim Con-
 stantinopoli, dumque navigamus, ecce navium
 nostrarum una quassata est: velitis ergo adju-
 mento nobis esse, et vobiscum quasi fratribus re-
 siduas merces partiemur, nos solum illasos sal-
 vosque praestare, mare etenim exasperabatur, in-
 que spumas fluctus assurgebant. Tunc qui intra
 portas custodes erant, eas aperiunt, et numero
 viginti extra prodeunt: at qui armati in insidiis sta-
 bant prope quingenti triremibus erumpentes ingre-
 diuntur, et custodes turris, in quos inciderunt,
 trucidant; triremibus demum vaeuli relictis prope
 his mille armati et acie instructa procedentes urbem
 ingrediuntur, statimque imperator familiares ali-
 quos in domos Palaeologorum paternorumque
 amicorum mittit, qui adventum suum eis nunti-
 rent; interim omnes, dum noctis tenebrae sun-
 discurrunt. Franciscus in turrim unam ascendit,
 ei que militum praesidium imponit, et in ea collocat
 imperatorem satellitibus atque hastatis qui eum
 protegerent cinctum, ipse vero eum magno mili-
 tum agmine supra muros discurrit clamando in-
 tensa voce, Vivat multos annos imperator Joannes
 Palaeologus. Jamque lucebat, cum populus au-
 ditio clamore in hippodromum cucurrit, orioque sole
 etiam ii qui in palatio erant, et plerique alii tur-
 matim confluxerunt. Joannes autem Cantacuzenus
 monasterium venerandae [Virginis] ingressus con-
 festim comam tondet, pulchramque vestem induit, ac
 imperatori genero suo significat palatii portas ipsi
 patere. De tunc deinde descendit Joannes impera-
 tor et viam, quae in palatium ducit, capessit, comi-
 tantibus omnibus Italis, eorumque duce Francisco,
 populi etiam multitudine tam patriciorum et illu-
 strium, quam plebis. Tum etiam Augusta in oc-
 cursum imperatoria processit cum filio Andronico
 adhuc infante, mutuisque amplexibus se saluant,
 et laeti palatium ingrediuntur. Jamque Cantacuzenus
 abdicatione imperio, dimissisque deliciis et nu-
 dana gloria, imperatorem rogat, ut urbe discedendi
 22 copia sibi detur, possisque in sacrum montem
 secedere, ibique in aliquo monasterio vitam mo-
 nasticam agere, quod vita institutum etiam secu-

Ismael's Bullialdi notae.

(64) Τὰς λαίνας. Vox est idiomatis vulgaris Graeci; singulus λαίνας dicitur, vas scilicet λαίνο.

tus est, longoque tempore ibi exæco in pace pie Α ἐπλήρωσε τὸ τῆς ζωῆς αὐτοῦ τέλος, τὴν ἡγεμονίαν
quievit. Eodem fere tempore Orchanes obiit, filio- καταλιπὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωράτ.
que suo Morati principatum reliquit.

CAPUT XII.

*Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cuntuzes Moratis filius secundogenitus in parentes confu-
rant. dogne occupanda tyrannide consilia agitant. quibus patefactis Morates filium suum oculis privat, significatque Jo-
annem, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam exæcet, cui Joannes morem gerens filio alque etiam ex eo
nepoti visum admittit (65), et in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium ineadit, patrem et
fratres carceri mancipat; carcere assu se liberant, et Joannes in solum imperatorium restituitur. Manuel ei successor
designatur. Nuptiæ Catalussii et Mariæ Palæologinæ.*

Imperator Joannes, cum annis viginti quinque
major esset virilemque ætatem adeptus, præter
Andronicum genuit filios duos Manuelem et Theodo-
rum. Omnes equidem cōstanteos superabat Andro-
nicus corporis robore, multosque proceritate ac
forma excellebat, Morates etiam filios genuit Sabu-
cium, de quo mentionem fecimus, Kuntuzem et
Bajazitem; æqualis porro ætatis erant Kuntuzes et
Andronicus, cumque data occasione inter se collo-
cui essent, et oblectandi animi causa simul conve-
nissent, fama ferebatur ipsos conspirasse, rebello-
nemque esse meditados, qua patrem suum uterque
de medio tolleret: Kuntuzes Moratem, Andronicus
vero Joannem; et in posterum fraterna amicitia
scēdusque intercederent, hicque imperium, ille
principatum adipisceretur. Hæc cum ad Moratem
delata essent, post diligens et accuratum rei exa-
men, comperitusque sermones esse veros, quos in-
ter se habuerant, filio suo Kuntazio oculos effodi
jubeat, epistolamque ad imperatorem Joannem di-
rigit, qua significat filium suum jussu suo exæcata-
tum, causamque facti exponit: Andronicum etiam
ejus filium conjurationis participem accusat: quem
nisi tali pœna mulctaveris, bellum internecinum
illaturum minatur. Tunc Joannes Augustus, aut
imbecillitatis, qua laborabat, conscius, veritusque
hostem in se concitare Moratem, vel crassa igno-
rantia gravatus [obtemperavit]. Erat enim ut plu-
rimum hebes ac stupidus, [nullaque negotia tra-
ctabat: sed totus in captandis forniciosis mulieribus
et venustis occupabatur, ut aliquam quomodocun-
que alliceret, et illaquearet. 23] Ceteras vero res
omissas fortunæ volendas permittebat, neque de
eorum exitu, quo tandem abirent, erat sollicitus,
verum ad bonos vel malos successus indifferens.
Exæcavit ergo Andronicum; æque eum solum,
sed etiam ex illo nepotem Joannem, infantem ad-
modum et vix balbutientem, inque locum ejus al-
terum filium Manuelem Romanorum imperatorem
coronatum suffecit. Tertiumque Theodorum dictum

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὑπερβὰς τὰ εἰκοσι καὶ
πέντε ἔτη, καὶ τὴν ἀνδρῶν ἡλικίαν ἐνδύς, ἐποίη-
σεν υἱοὺς μετὰ τὸν Ἀνδρόνικον δύο, Μανουῆλ καὶ
Θεόδωρον. Ὁ δὲ Ἀνδρόνικος ὑπερείχε πάντας τοὺς
συνῆλικιώτας ἐν τῇ ζώῃ σώματος, καὶ ἐν ἡλικίᾳ
καὶ κάλλει διαφέρων πολλοὺς. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ αὐ-
τὸς ἔχων υἱοὺς τὸν τε Σαβούτζιον τὸν προῤῥηθέντα,
καὶ Κουντούζην, καὶ Παγιαζήτη. Ὁ δὲ Κουντούζης
ἰσχυρὸς ὢν ἐν τῷ Ἀνδρόνικῳ, καὶ κατὰ καιρὸν
συνὼν αὐτῷ καὶ συνευφραίνόμενος, ἐβρέθη λόγος,
ὥς ὁμόσαντες ἄμφω ἀνταρσίαν εἰσπράξονται· καὶ
ὁ μὲν Κουντούζης τὸν Μωράτ, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος τὸν
Ἰωάννην τὸν πατέρα αὐτοῦ διαχειρίσονται, καὶ
ἔσονται ἀδελφοὶ εἰς τὸ ἔξῃ. Καὶ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος
τὴν βασιλείαν, ὁ δὲ Κουντούζης τὴν ἡγεμονίαν ἀνα-
δίξεται. Ἐνωτισθεὶς δὲ ταῦτα ὁ Μωράτ, καὶ ἐξε-
τάσας ἀκριβῶς, καὶ μαθὼν τὰ λαληθέντα ἀληθῆ,
ἐξορτίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κουντου-
ζίου· καὶ στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα Ἰωάννην γρα-
φὰς δηλοῦσας τὴν τύφλωσιν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ
τὴν αἰτίαν τῆς τυφλώσεως, καὶ συναίτιον θηλῶν τὸν
Ἀνδρόνικον καὶ υἱὸν αὐτοῦ· καὶ εἰ μὴ καὶ αὐτὸς
τὰ ὁμοία δράσει τῷ Ἀνδρόνικῳ, ἐγερεὶ μάχην ἀσπον-
δον κατ' αὐτοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἡ διὰ τὴν
ἀδυναμίαν ἣν εἶχε, μὴ φέρων ἐχθρῶδώς διακείσθαι
τῷ Μωράτ· ἡ διὰ τὴν ὑστερήσιν τῆς γνώσεως, ἣν γὰρ
ὥς ἐκτεταλὼς κοῦφος, καὶ μὴ πολυπραγμονῶν ἐν δι-
λοις τὰ πράγματα πλὴν ἐν γυναιξίν ὀφθαλμοῖς καὶ
καλαῖς τῷ εἶπει, καὶ τίνος καὶ πῶς παγιδεύσει αὐ-
τὴν· ἐν δὲ πράγμασιν ἑτέροις, ὥς εἶλθαι κατὰ τύχην,
καὶ κατατροχάδην ἀπορρέουσι, οὕτω καὶ ἰδέχεται,
καὶ ἀντελάμβανε· ἐτύφλωσεν οὖν καὶ αὐτὸς τὸν
Ἀνδρόνικον· καὶ οὐ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν
αὐτοῦ Ἰωάννην νῆπιον ὄντα, καὶ μόλις φελλίζοντα,
ἀντ' αὐτοῦ δὲ στέφει τὸν δεύτερον τῶν υἱῶν αὐτοῦ
εἰς βασιλέα Ῥωμαίων, τὸν Μανουῆλ. Τὸν δὲ τρίτον,
τὸν καὶ Θεόδωρον, δεσπότην Λακεδαιμονίας καθί-
στησι. Τὸν δὲ τυφλὸν Ἀνδρόνικον μετὰ τοῦ παι-
δὸς Ἰωάννου καὶ τῆς γυναικὸς ἐγκλείστους ἐν τῷ
πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ (66) καθέργουσι· διετίαν δὲ ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ

(65) De exæcacione Cuntuzis et Andronici adeun-
dus Laonicus lib. 1 qui Sauzen, non Cuntazeu ap-
pellat, et natu maximum filiorum Moratis fuisse
dicit. Joannes imp. aceto fervido Andronici oculis
infuso eum exæcavit. Phranzes lib. 1, c. 16, Mo-
ratis istum filium appellat Mosen Zelebin, et
patris jussu capite plexum fuisse ait. De illo-
rum exæcacione Leuacilavius nullum verbum
facit.

(66) Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ. Leuacilavius in
Pandectis Histor. Turcorum docet se a Zygomala
didicisse Constantinopoli turres illas, quas Leonar-
dus Chiensis in narratione expugnationis Constan-
tinopoleos Aveniades appellat, vero nomine Aue-
manis turres vocari, et esse eas, quæ in arce Pen-
tapyrgo, ad angulum urbis orientalem, juxta Bla-
chernarum templum, sita visebantur.

φυλακῇ (67) ἐγκλείσται· γινόμενοι συνδρομῇ τῶν A τοῦ Γαλατᾶ Λατίνων ἀπὸ τοῦ πύργου ἐξέφυγον, καὶ οἱ Γενουταὶ τοῦτον δεξάμενοι, ἤρξαντο ἀντιμάχεσθαι τοῖς πολίταις· προσωπεῖον κειμηλίον τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ πολεμήσαντα· ἡμέρα· ἱκανὸς πατήρ πρὸς υἱόν, καὶ υἱὸς πρὸς πατέρα (τοῦτο τῆς Ρωμαίων ἀπανθρωπίας, καὶ τῆς πρὸς θεὸν ἐχθρας) διὰ τῶν φρικτωδιστάτων ὅρκων γινόμενης παραδόσεως ποτὶ εἰσεῖσιν ἐν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος, καὶ βασιλεὺς Ρωμαίων ἀναγορεύεται. Τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς· Μανουὴλ καὶ Θεόδωρον ἐγκλείστους· ὁ πύργος, ὃν αὐτοὶ εἶχον ὡς τάρταρον, ὡς ὁ Ζεὺς τὸν πατέρα καὶ Κρόνον, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς· Πλούτωνα καὶ Ποσειδῶνα ἐνδὸν κατέχευε, καὶ αὐτοὺς τῆς βασιλείας ἀντεποιεῖτο. Διείταν οὖν καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ πύργῳ γινόμενοι, ἀπέδρασαν συνεργείᾳ τινος ἀλάστορος· ὄνομα μὲν αὐτῷ Ἀγγελος, τῇ δὲ ἔπωνυμία διάβολος· καὶ μίγδην φέροντες σὺν τῇ ἔπωνυμίᾳ τὸ ὄνομα, ἐκαλεῖτο Διαβολᾶγγελος. Αὐτοὺς τοίνυν ἐκβάλλων ἀπὸ τοῦ πύργου εἰς ἀγγέλου, εἰς δαίμονος τέχνην ἐπέρασαν αὐτοὺς· ἐμβάλλων ἐν ἀκατῇ πέτρᾳ εἰς τὸ Σκουτάριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος· μαθὼν τὴν φυγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν εἰς μακρὴν γενέσθαι τὴ δυστυχίαν· Ρωμαῖοις, οὐδὲ αὐτοὺς εἶναι τῶν κακῶν αἴτιος· ἀλλὰ μετακαλεῖται τὸν πατέρα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς δοῦς πίστει ἐνὸρκους, καὶ εἰσαγεῖ τούτους ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀναβιβάζει τὸν πατέρα ἐν τοῖς τῆς βασιλείας ὁσίοις, καὶ πίπτει ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ζητεῖ λύσιν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ αὐτοὺς ἀφίησιν. Ἦν γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἕνα τῶν ὀθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀνεργῆμενον, ὁ δὲ Ἰωάννης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο σκαρδαμυκτῶν, καὶ παραβλῶν θεωρῶν. Τότε ὁ βασιλεὺς καμψθεὶς, καὶ ἐπὶ τῷ γεγονότι πάθει σφοδρῶς λυπηθεὶς, ἐπερψεν αὐτὸν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῇ γυναικὶ οἰεῖν ἐν Σοληβρίᾳ [Σηλυμβρία] δωρήσας αὐτῷ ταύτην, καὶ Δάνιον, καὶ Ἡράκλειαν (68), Πέδαιστον τε καὶ Πάνιδον·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(67) *Διὰ τὴν δὲ ἐν φυλακῇ.* In carcerem coniectus est Andronicus a patre excecatus, ut c. 16 narrat Phranzes; ex eo vero extractus est, cum proceres Constantinopolitani Ameram Moratem ut liberaretur exoratum habuerunt. Narrat postea Joannem in Italiam profectum, Andronicum excecatum despotam rebus imperii interea procurandis præfecisse: at, ubi reversus fuit, Manuelem filium suum secundogenitum, universis applaudentibus, imperatorem proclamasse. Quod indigne ferens Andronicus ad Bajazitem aufugit: et auxilia ab eo consecutus, urbem noctu ex improviso adortus, patrem fratremque cepit, et in carcerem compegit: qui post duos annos cum semisse, Bulgaris custodibus decēptis, ad Bajazitem aufugerunt: tributa annua pendere polliciti, in imperium reducti sunt. Ilac de re Laonicus narratio lib. 1, *Hist. de rebus Turc.* valde confusa est, nec his consentit. Vult etiam ante Andronici excecationem Joannem in Italiam discessisse. De Andronici ad Bajazitem profectio, lib. II, agit.

(68) *Δάνειστον καὶ Ἡράκλειαν.* Apud alios legitur

Lacedæmonis principem constituit. Excecatus Andronicum cum nepote Joanne et illius uxore in turri Anemæ concludit; cumque per biennium ibi detenti fuissent, concursu Latinorum e Galata, facto evaserunt. Genibusque hunc Andronicum suscipientes, ejusque obtinentes nomen civibus Constantinopolis bellum inferre cœperunt. Per plures itaque dies cum pater et filius mutuis prælis certassent (ita feri erant Romani, et Deum sic odio habebant), Andronicus conceptis exsecrandis juramentis, quæ deinde violavit, ingreditur civitatem, et Romanorum imperator proclamatus, patrem deinde fratresque suos Manuelem et Theodorum, ut olim Jupiter Saturnum patrem, fratresque suos Plutonem et Neptunum, incarceration in ea turri, in qua captivus detentus fuerat, quam etiam æque ac Tartarum aversabatur, imperiique solium invadit. Per biennium quoque isti in turri manserunt, evaseruntque ope cujusdam perditii nebulonis, qui vocabatur Angelus, cognomenque ei erat diabolus: conjunctisque nomine ac cognomine vocabatur Diabolangelus. Is igitur, cum eos turri extraxisset sive angeli sive dæmonis arte, navigio impositos Scutarium ultra mare trajecit. Verum Andronicus, cognita patris fratrumque fuga, noluit amplius auctor esse calamitatum et infortuniorum, quibus Romæ premebantur; patremque accersit et fratres, obstricta iis per jurandum fide eos in urbem accipit, parentemque solio imperii restituit, et ejus pedibus adolutus errorum veniam rogat et consequitur. Andronicus equidem ille oculorum alterum apertum habebat, Joannes vero filius ejus utroque luscitiscus erat, et oblique intuebatur. Imperator filii precibus jam definitus, et eorum quæ acciderant pertæsus, eum cum uxore et filio Selymbriam ad habitandum misit, quam ei concedit Daniumque, Heracleam et Panidum. Manuelem deinde imperiali diademate ornat. Francisco Cateluzo, quem ami-

Daonium: oppidum est Thraciæ maritimum sub Heracleensi metropoli. Heraclea, quæ hodie Propontidi adjacet, et metropolis est, olim Perinthus appellata fuit, ut clare docet inscriptio, quam Heracleæ anno 1647. Maii die 1, ex marmore transcripsimus. Lapis ille marmoreus olim fuit Syllobates, cui imperatoris Severi statua imposita erat. Parieti templi metropolitane Heracleensis, quod templorum Christianorum per Græciam universam residuorum elegantissimum est, transverse inserius visitur lapis ille, non erectus: et qui illum inseruere fabri, forinsecus inscriptionem apparere, ut legeretur, voluerunt: illam in marmoribus Arundellianis Seldenus transcripsit, pag. 55, sed corruptam; qualem ipsi legimus, hic proponimus:

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΚΑΙΣΑΡΑ
ΣΕΠΤΙΜΙΟΝ ΣΕΟΥΘΡΟΝ·
ΕΥΣΕΒΗ ΠΕΡΙΝΑΚΑ
ΣΕΒΑΚΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟΝ
ΑΣΙΑΒΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΙΚΟΝ

* Ultimæ syllabæ duarum vocum Σεπτιμιον Σεουθρον ita scriptæ sunt, ut intra O et N comprehendatur.

cum optimum ei exploratæ fidei supra memora-
vimus, nuptui collocat sororem suam, dotisque
nomine Lesbium insulam ei tradidit, nuptiarumque
solemnitate peracta Mitylenen 24 abierunt, eamque
ad nostra tempora eorum posterii successione per-
petua possederunt. Quoniam vero narrationis se-
ries a Bajazite regressa ad Orchanem illius avum
nos retrahit, propter crimina Cantacuzeno objecta,
in viam rursus redeamus, et ad Bajazitis res, po-
tius vero Rom. infortunia exponenda pergamus,
narrationemque earum ad finem perducamus.
Κουζηνου ἀναχατίσας κατήντησε, φέρε πάλιν τὴν αὐτὴν ῥύμην ἀρξάμενοι πρὸς τὰ τοῦ Παγιαζήτ εὐ-
θυδρομήσωμεν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων δυστυχήματα· καὶ ὥσμεν τὴν διήγησιν ἄχρι τοῦ
καταντῆσαι σπουδάζει.

CAPUT XIII.

*Bajazites tritula Joanni imperat. et sibi militum venire alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obiit Manuel qui Ro-
māziti militabat inque ejus aula versabatur, audita patris morte, clani Constantinopolim advenit. Bajazites id ægre se-
rens graves durasque conditiones ipsi imponit. Thessalonicam occupat. Constantinopolim vexat et cibaria in eam impe-
hi impeiit. Hungari ac maxima pars occidentaliū principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis cedun-
tur et vincuntur.*

Postquam Bajazites omnes Asiæ principatus, qui B
pares erant, everit, et Bithyniæ, Phrygiæ, My-
siæ, Carie monarchiam se gessit, adversus Con-
stantinopolim mentem, et oculos direxit. Primum
omnium missis ad imperatorem apocrisariis tribu-
tum poscit, ejusque filiorum unum cum militibus
centum ad bellum paratis mitti. Destitutus impe-
rator regum omnium auxilio, desertusque a rebus
publicis Bajaziti obtemperat; semel etiam atque
iterum Manuel cum cohorte centum armatorum mi-

Ἐπεὶ δ' ὁ Παγιαζήτ (70) τὰς πολυαρχίας πάσας
ἐξήραν ἐκ προσώπου τῆς Ἀσιάνδος γῆς, καὶ Βιθυ-
νίας, καὶ Φρυγίας, Μυσίας λέγω καὶ Καρίας, καὶ
μονάρχῃ; ἐγένετο, τότε κατὰ τῆς πλείως καὶ τὸν
νοῦν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἔστησε. Καὶ κατὰ μὲν τὸ
πρῶτον (71) πέμψας ἀποκρισταρίους εἰς βασιλεῖα
ἠτήσατο φόρους διδόναι, καὶ ἐν ἐξελπίδιω ἓνα τῶν
υἱῶν αὐτοῦ πέμπειν σὺν στρατιώταις ἑκατόν· ὃ δὲ
βασιλεὺς μὴ ἔχων βοηθεῖν ἐκ τινὸς τῶν ῥηγάδων,
ἢ τῶν ἀριστοκρατούντων, ἢ τῶν δημοκρατούντων

Ismaelis Bullialdi notæ.

ΜΕΓΙΣΤΟΝ Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ
Ο ΑΡΜΟΣ ΤΩΝ
ΝΕΟΚΟΡΩΝ
ΠΕΡΙΝΟΙΩΝ.

Quæ statua posita fuit procul dubio a Perinthis : C
quando capta a Severo quæ ei fame compulsa se
permisit, Byzantium, muris, balneis, publicisque
ædificiis ejus dirutis, in vici formam redacta, omni
jurisdictione privata, Perinthis attributa est, ut
Dion Nicæus in Severo prodidit, Καὶ δασμοφόρον
ἀποστήνας τὰς τε οὐσίας τῶν πολιτῶν δημοῦσας,
αὐτὴν τε καὶ τὴν χώραν αὐτῆς τοῖς Περινθίοις ἐχα-
ρίσατο. Vectigalem eam reddidit, civiumque bona in
fiscum publicum redegit, ipsamque et ejus agrum
Perinthis gratuito attribuit. In ista inscriptione
hæc verba. Ὁ δῆμος τῶν νεοκώρων, significant
universitatem, vel collegium sacerdotum, vel ædificio-
rum. Latini hæc etiam voce usi sunt, ut apud
Grætherum inscriptionum libro legimus pag.
1102 :

VETTIO ACORIO PONTIFICI.

VESTÆ PONTIFICI.

SOLI QUINDECIMVIRO, ACCURI,
TAUROBOLIATO, CURIALI, NEOCORO,
HIEROFANTE, PATRI SACRORUM.

Zosimus, qui tempore erecti hujus monumenti
posterior est, lib. i etiam testatur suis temporibus
Perinthis nomine omisso, Hieracleam vocatam fuisse.
Διατρίβοντι αὐτῷ κατὰ τὴν Περινθὸν, ἢ νῦν Ἠρά-
κλειον μετωνόμασται. Stephanus de urbibus idem
testatur.

(69) Τὸν δὲ Μανουὴλ στέγει ταιριόις. Annam
quo Manuel imperator designatus est, ex cæcato An-

dronico, habemus in themate cælesti erecto ad
meridianum Constantinopoleos ipso meridie, anno
mundi 6882, Septembris 25, id est, anno Christi
1373. Sic se habet, Θέμα γεγόνος ἐπὶ τῇ ἀναγο-
ρεῦσαι κυρίου Μανουήλ, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως
Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἔτει 'ς'ωπβ', μηνὶ
Σεπτεμβρίῳ κ', ἐν αὐτῇ τῆς μεσημβρίας. Horosco-
pus Sagittarii gradus 17, Dom. 2, Capricorni
grad. 19, m. 40, dom. 5; Aquarii grad. 27, m. 20,
dom. 4, Arietis grad. 10, dom. 5; Arietis 27, m.
20, dom. 6, Tauri grad. 19, m. 40; oppositæ do-
mus sex inde haberi possunt. Loca vero planetarum
sic se habuerunt : Sol in Libræ gradu 10, m. 21 ;
Luna Capricorni gradu 8, m. 44; Saturnus, Capri-
corni grad. 27, m. 50; Jupiter, Canceri grad. 26,
m. 23, Mars, Arietis grad. 12, m. 28; Venus, Li-
bræ grad. 12, m. 40; Mercurius, Libræ grad. 18,
m. 37; Nodus ascendens seu caput Draconis, Vir-
ginis grad. 28; Κλῆρος βασιλείας, seu Sors regia
in Capricorni grad. 9; Τύχη, seu Pars Fortunæ,
Piscum grad. 15, 43. Quis ex istis, themate
delineato, planetas et alia puncta cæli per domus
distribuere poterit. Hocce porro thema cæleste
nacti sumus in bibliotheca serenissimi Magni Etru-
riæ Ducis Ferdinandi II. principis sapientissimi et
erga litteratos humanissimi.

(70) Ἐπεὶ δὲ ὁ Παγιαζήτ. Supra esp. 4 legenda
sunt quæ scripsit Ducas.

(71) Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον. Supra annota-
vimus Byzantinos imperatores tributa obtulisse.
Laonicus porro, Phranzes et Leunclavius nullam
mentionem faciunt munitæ a Joanne imperatore
Constantinopoli: eos aut tributa ei a Bajazite impe-
rata fuisse:

εις τοῦτο κατένευσε· καὶ μίαν, καὶ δευτέραν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν (73) στρατιώταις ἐπλή-
ταις Ῥωμαίοις ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἰωάν-
νου τοῦ βασιλέως εἰς ὑπουργίαν συστρατεύων τῷ Πα-
γιαζῇ, ὅτε πρὸς Πамφυλίαν κατὰ Τούρκων ἐχώ-
ρει. Τὴν δὲ σιτοπορίαν ἐκίλυσε, τὴν κατ' ἑτος
λαμβανομένην εἰς Ἀσίαν εἰς τὰς νήσους Λέσβον
λέγω, Χίον, Ἀθήμον, Ῥόδον καὶ τὰς ἐξῆς. Καὶ δὴ
στόλον ἐτοιμάσας πέμπει ἐν Χίῳ μακρὰς νῆας ἐξή-
κοντα, καὶ πρὸς τὴν πῆλιν ἐμπιπρῆ, καὶ τὰς πέριξ
κώμας ἀφανίζει, καὶ τὰς κυκλάδας νήσους καὶ τὴν
Εὐβοίαν, καὶ τὰ τῶν Ἀθηνῶν μέρη. Ὁ δὲ βασιλεὺς
ὀρίων τοῦ τυράννου τὸ ἀποκάλυπτον καὶ αὐθαδές,
ἤρξατο κτίειν εἰς τὸ μέρος τῆς πόλεως· τὸ λεγόμε-
νον Χρυσείαν πόλιν, κατασκευάσας πύργους δύο ἐν
τῷ θατέρῳ τῶν μερῶν τῆς πόλεως λευκῷ μαρμάρῳ
συνηρησμένῳ, οἰκοδομήσας αὐτοὺς οὐ διὰ λιθοξόμων,
οὐδὲ διὰ οἰκείων ἀναλωμάτων, ἀλλὰ δι' ἐτέρων ἀνα-
θημάτων (73) καλλίστων, κατιάξας τὸν ναὸν ἐπ'
δοματί πάντων τῶν ἁγίων κτισθέντα παρὰ κυρίου
Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, καὶ μεγάλου βασιλέως, καὶ τοῦ
ναοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα καὶ δύο οἰκοδομη-
θέντα, καὶ αὐτὸν παρὰ τοῦ βασιλέως Μαυρικίου·
καὶ τὰ παραλειπόμενα τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Μωκίου,
ὃν ἀνήγειρεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Ἐχώ-
ρησεν οὖν μέρος τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς Χρυσείας πό-
λεως (74) ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ τοῦ πρὸς μεσημέριαν
κατασκευάσας, καὶ ὀρμητήριον ἔχων αὐτὸ πρὸς κα-
ταφυγὴν ἐν καιρῷ. Ἀπαρτισθέντος οὖν τοῦ πολι-
χνίου, ὁ Παγιαζῇ ἡδουλήθη ἐκστρατεύσαι κατὰ
Τούρκων καίμενων ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατὰ Πέργην
τῆς Πамφυλίας. Καὶ δὴ καλέσας τὸν βασιλέα πέμ-
πει τὸ σύνθημα τὸν υἱὸν, ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν
τοῖς ἑκατὸν στρατιώταις. Καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον
μηνύει τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ἐν τῇ Προύσῃ ὄντος τοῦ
Μανουὴλ, ἃ τὸ τῆς Χρυσείας πολίχνιον, ὃ ἀνήγειρεν
ἐκ νέου, χαλάσαι, καὶ ἐρείπειν ἀρεῖναι, ἢ τὰς τοῦ
Μανουὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κόρας ἐξορύξας ταχέως εἰς
αὐτὸν πέμπει τετυφλωμένον. Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάν-
νης (75), ὁρῶν τὴν τῶσαυτην δύνασιν, καὶ μὴ
ἔχων ὁ τι δράσει (ἦν γὰρ κατάκοιτος, καὶ ἀλγῶν

litum Romæorum a patre missus, ut Bajaziti ope-
ram suam præberet, subque ejus signis militaret
in expeditione ab eo adversus Turcos Pamphyliam
tenentes suscepta. Frugum insuper convectionem
annuam ex Asia in insulas Lesbum, Chium, Lem-
num, Rhodum et alias prohibuit Bajazites. Classe
deinde instructa sexaginta longas naves in Chium
mittit, urbem incendio delet, pagos vicinos diruit,
Cycladas insulas affigit, Eubœam et Atticæ re-
gionis partem. Tunc imperator cognita tyranni
ambitione manifesta atque audacia, aggressus est
munire quamdam urbis partem, quæ Aurea porta
dicitur, duabus ad utrumque portæ latus marmore
albo bene expolito extructis turribus, non propriis
tamen impensis ex latoniis convecto, sed e magni-
ficientissimis, quæ diruit ipse, donariis consecratis
olim ab aliis imperatoribus. Namque templum no-
mini Omnium Sanctorum dedicatum, quod Leo
imperator, Philosophus et Magnus extruxerat,
evellit; aliud quoque Sanctorum 25 Quadraginta,
quod imperator Mauricius ædificari jusserat; resi-
duaque ad opus absolvendum conguessit rudera
Basilicæ sancti Mocii, quam Constantinus Magnus
ædificandam locaverat. Hoc munimento extructo
partem civitatis ab Aurea porta ad litus maris
meridiei objacens, cinxerat, sibi quoque effugii locum
quo se reciperet, paraverat. Jam absolutum eras
illud propugnaculum cum Bajazites adversus Tur-
cos, qui agrum Pergæum in Pamphylia tenebant,
expeditionem meditabatur: quam imperatori signi-
ficat: qui, quod jam facere assueverat, Manuelem
filium atque imperatorem cum centum militibus
mittit. Ex qua expeditione cum redisset Bajazites,
et Manuel Prusæ commoraretur, Joanni imperator
significat, ut propugnaculum Auræ portæ dirueret,
soloque rudera æquaret, alias exæcatum Manue-
lem effossis pupillis ei se remissurum statim mina-
tur. Formidans itaque Joannes tyranni istius vires,
animi pendens, consilii virumque inops (in lecto
etenim decumbebatur podagra confectus, et uti verum
dicam, deliciis nimioque cibo et potu semimortuus),

ismaelis Bullialdi notæ.

(73) Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ σὺν ἑκατὸν. Non solum Manuel, si Phranzæ credimus, sed et illius pater Joannes Bajaziti militarunt, ut narrat lib. 1. cap. 46. et Laonicus lib. II.

(74) Ἀλλὰ δι' ἐτέρων ἀναθημάτων. Georgius Cedrenus in Mauricio meminit templi illius quadraginta martyribus dicati: quodque a Tiberio inchoatum a Mauricio imperii sui anno octavo abso-
lutum. Ejus verba talia sunt: Τῷ δὲ αὐτῷ ἔτει Μαυ-
ρικίους τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, ὃ ἀπὴρξατο
Τιβέριος, ἀπελήρωσε. Zonaras isidem fere verbis
tomio tertio. De templo sancti Mocii mentionem
facit idem Cedrenus in Basilio, qui collapsum refe-
cit. Ἐποίησατο καὶ τὸ μέγα τέμενος Μωκίου τοῦ
μάστορος, καὶ τὸ ἄδυτον τοῦτου καταβλήθην ἀκρι-
γῆς, ὥς καὶ τὴν ἱερὰν κατεάξαι τράπεζαν, ἐπιμα-
λείας ἤξῃωσεν καὶ τοῦ πτώματος ἤγειρε. Martyris
Mocii templum deinceps absolvi: auytaque in terram
usque prolapsa, quorum ruina sacra mensa fracta
ac disrupta fuerat, refeci et de integro instaurari

curavit. Joannes quoque Ciropalates hujus templi, quique illud refecit, Basilii meminit. De Omnium Sanctorum templo, de quo Ducas hoc loco verba facit, nihil præterea legi.

(74) Ἀπὸ τῆς χρυσείας πόλεως. Arcem istam Joannes ædificaverat in mœnium urbis angulo, qui ostio Propontidis et Bosphori Thracii adjacet; in quo Mehemetes II post captum CP. castrum ædifi-
cari jussit, quod a septem turribus *Jedi-cula* Tur-
cice appellatur: hodie desertum pene visitur, et a paucis hominibus habitatum. Aurea illa porta nunc etiam, ut et Leunclavii temporibus, clausa est. De hac arce infra, cap. 45, Ducas mentionem facit.

(75) Ὁ οὖν βασιλεὺς Ἰωάννης. De hoc Joanne imperatore, ejusque libidinibus et lascivia Laonicus lib. II, ubi scribit ipsum Manuelli filio suo spon-
sam Trapezuntini imperatoris F. abstulisse, et quamvis podagra confectum, uxorem duxisse.

nulum etiam præter Manulem superstitem filium A habens, quem heredem imperii sibi successorem relinqueret, propugnaculum solo æquat, certisque iudiciis notum facit tyranno, peracta esse quæ jusserrat. Imperator certe cum tam acerba nefariaque mandata ipsi nuntiata sunt, corporis doloribus adhuc confectus, fato cecidit. Manuel audita patris morte noctu in fugam se conficit, inque urbem pervenit, et postquam parentem mortuum de more luxisset, sollicitus atque anxius admodum propter tyrannum erat, dubius an se et urbem ille bello petat. At tyrannus, cognita imperatoris morte Manuelisque fuga, ægre et moleste id ferens, in domesticis ira ac furore percitus excaudit, quod eorum nullo animadvertente aufisset; illum quippe occidere destinauerat, si in potestate sua habuisset. Statim ergo ad imperatorem Manuelem apocrisiarios mittit, qui ei denuntiarent sibi visum esse, ut in urbe Constantinopoli suorum iudicum et jurisperitorum unus, quem Cadu ipsi appellant, resideret ac jus diceret: non æquum esse asserens Musulmanos mercaturam exercentes et Constantinopolim frequentantes, natis litibus et controversiis in jus vocari, et pro tribunali Cavuridum vadimonio adesse; sed oportere Musulmanum a Musulmano judicari, aliaque similia supra modum iniqua et injusta per calumniam proponit. Hæc tandem ferociter ac superbe addit: *Nisi velis quæcunque tibi impero exsequi, quæque postulo concedere, 26 portis urbis clausis in ea regna, quæ extra muros sunt, omnia possideo.* Eodem tempore tyrannus ex Bithynia in Thraciam trajicit, omniaque oppida et vicos, intra præfecturæ urbanæ limites a Panido ad urbis mœnia evertit, incolasque alio transportat. Thessalonicam

Ismaelis Bullialdi notæ

(76) Oñit imp. Joannes anno mundi 6899, indiet. x, Christi 1391.

(77) *Ἐν τῷ αὐτοῦ κριτῶν.* Omnes Musulmani hoc semper ambierant, ut in Christianorum, quas incoluerunt, urbibus Cadizios seu Cazileros, a quibus judicarentur, suos haberent. Messitas se habuisse Constantinopoli jactant Musulmani, Constantino Copronymo ejusque successore Leone regnantibus: quod tradit Leuncl. lib. i *Hist. Musulm.* Inter monumenta mss. Nicolai Fabri Pierescii viri clarissimi, et in antiquitate investiganda accuratissimi, repetitum est exemplar pactorum olim federum inter imperatorem Fredericum Siciliæ regem, et Abu-Isaac F. Abu-ebroim, nepotis Abi-Masri, anno Hegiræ 628, Ziumadiachir, id est, secundo mediante seu die 15. Fuit annus Christi 1231, Aprilis 21, die Dominica: eo namque anno littera Dominicalis fuit E. Cæpit vero annus Hegiræ 628, anno 1230, Novembris 9, feria 7. In illorum federum diplomate talia verba leguntur ex versione Marci Ocellii Citeronis: *Et ut etiam detur illis dividium tributi insule Cosiræ signatum et ordinarium tempore messis solitæ. Neque habeant Christiani in prædicta insula Cosira jurisdictionem super ullum Mahumetanum, præter præfatum Mahumetanum missum a prædicto rege Siciliæ nomine suo, ad regendos tantummodo populos unitatis, et sit occupatus in negotiis populi Unitatis, quem Deus honorificet.* Ex quibus patet omnino Musulmanos seu Mahumetanos semper in eo laborasse, ut a Christia-

nis iudicibus lites eorum minime dirimerentur, sed a suis Cadiziis. In verbis allegatis notandum est Cosiram vel Cossyram insulam jacere inter Siciliam et Africam, hodieque *Pantalaream* appellari. Per populos unitatis Mahumetani intelligendi sunt, non propterea quod Deum haud in personarum Trinitate, sed in unitate tam essentia quam personæ adorant; verum dicuntur populi unitatis, id est concordia, quoniam inter se concordiam et consensum diutissime servarunt, et propterea Islami, id est unanimes, sunt appellati, ut passim adnotat Leunclavius. Fridericus, qui cum Abu-Issac sœdus inivit, nomine secundus est, Friderici Enobarbi nepos. De isto iudice Musulmano Constantinopoli instituto Laonicus lib. ii adnotat, Andronicum Inimilbus privatum hanc conditionem Bajaziti, cujus opibus ac viribus imperium recuperare sperabat, proposuisse, præter vectigal annuum imperii causa solvendum, et æquiditiam haberi in urbe polari. *Judicem se in urbe habiturum: quem scilicet e Musulmanis Bajazites dedisset.* Verum Laonici perturbatæ narrationis ac confusæ parum fidei adhibendum esse mihi videtur. (78) *Τὸν δὲ τῶραντος.* Leunclavius, lib. vi, in Gilderune Bajazite agrum Thessaloniceum tunc solummodo occupatum fuisse a Turcis memorat, urbem neutiquam, prout a quibusdam traditum est. (79) *Ἀπὸ Ἡαρίδου.* Panidus urbs ad Propontidem sita, olim Pacty dicta et Paros. Plinio lib. iv cap 41. Pactie vocatur.

λονικήν (80), καὶ τὰ μετὰ τὴν Θεσσαλονικὴν χωρία. Εἰς Πελοπόννησον δὲ πέμπει Ἀβρανέζην ἀρχηγὸν (81), καὶ ἐλεηλάτει πᾶσαν Λακεδαιμονίαν καὶ Ἀχαΐαν. Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταῖς πρὸς Εὐξείνου πόντον καίμεναις πέμπει Τουραχάνην (82), καὶ ἱερμίει ἐρμήσωσεν αὐτά· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὰ πάντα ἡφανίσθη, καὶ γεγενῆσιν δοικα, ἥ δὲ πόλις οὐκ εἶχεν (83) οὔτε τὸν θερλόντα, οὔτε τὸν ἀλοῦντα, ἀλλὰ τῇ μεγέθει τοῦ λιμοῦ ἐστενοχωρεῖτο, καὶ ἀπεδύλλετο τὴν ψυχὴν. Οὐ γὰρ ἐπολέμει ταύτην ὁ τύραννος, οὐδὲ βεβηπάλει, οὐδὲ τοιγεπάλει, οὐδ' ἀκροβολισμοὺς οὐδ' ἄλλο τι τῶν μηχανικῶν ἀντεπήγαγεν, ἀλλὰ μόνον ἀνθρώπους ὑπὲρ μυρίους καθημένους· κύκλω μακρόθεν, καὶ προσέχοντας τὰς διεξόδους, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, ἢ εἰσέρχεσθαι εἰς αὐτὴν. Ἐγένετο οὖν λιμὸς ἰσχυρὸς ἔνδον τῇ· πόλις ἀπὸ τοῦ σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ ἐτέρων εἰδῶν· πρὸς δὲ χρεῖαν ἄρτου, καὶ πάσης ἄλλης κατασκευῆς, ἣν ὑπουργοῦσι μαγείρων παῖδες, ἐνδείας οὐσης· ξύλων, κατέρβριπτον τοὺς ἐξαισιῶν οἴκους, καὶ τὰς δοκοὺς κατέκαιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἀπορήσας, καὶ μηδεμίαν βοήθειαν οὖσαν εἰς ἄπαντος γράφει πρὸς πάππαν, πρὸς τὸν ῥήγα Φραγγίας, πρὸς τὸν Κράλην Οὐγγρίας, μνηύων τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τὴν στενοχωρίαν τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ τάχος φθάσει ἀρωγὴ τις καὶ βοήθεια, παραδίδοται εἰς χεῖρας ἐχθρῶν τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως. Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τοῦ τοῖς τοῖς λόγοις (84) οἱ τῶν ἐσπερίων ἀρχηγοί, καὶ πρὸς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ καθέλικαντες· ἑαυτοὺς, ἤλθοσαν εἰς Οὐγγρίαν, ἔκρος ἀρξικμένου, ὃ τε ῥῆξ Φιλάνδρας [Φιλάνδρας], καὶ ἐκ τῶν Ἰγγλῶν κλειστός, καὶ τῆς Φραγγίας οἱ μεγιστάνες, καὶ ἐκ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι· καὶ δὴ πρὸς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Κυνὸς ἔπηξαν τὰς σκηνὰς παρὰ τὰς ὁχθὰς τοῦ Δανουβίου, ἔχοντας μετ' αὐτῶν τὸν Κράλην Οὐγγρίας Σιγισμουῦνδον, ὃς καὶ βασιλεὺς τῶν Τωμαίων ὑπῆρχε τε καὶ ἐλάγετο· καὶ δὴ περσάντες τὴν περσίαν ἐν Νικοπόλει, καὶ χαλῶς ἐτοιμασθέντες κατὰ τοῦ Παγιάζητ ὠπλίζοντο. Ὁ δὲ Παγιάζητ πρὸ ἱκανῶς ἡμέρας μαθὼν τὴν ἀδρῶσιν τῶν γενῶν τῶν ἀπὸ ἐσπερίων, καὶ συναθροίσας καὶ αὐτοὺς ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας τὴν πόλιν, κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε· καὶ περσας τὴν Φιλίππου, καὶ τὰ ὅρη τὰ ὑπερμεγέθη, καὶ τοῖς λιβάσι καταν-

A inde cepit, oppidulaque ulterius sita. Abranезem etiam in Peloponesum mittit, qui universam Spartanam regionem Achaïamque diripuit; et adversus urbes ad Pontum Euxinum sitas Turachanem, qui eas devastavit. Utque plane quod res est dicam, omnia eversa ac desolata sunt, intraque urbem non messor erat, non qui triticum tritureret, sed ira, fame ac desperatione laborabatur. Tyrannus equidem bello non tentabat urbem, pinnae murorum dejiciendo, eosque machinis ullis quatiendo, nec præterea velitationibus aut levibus oppugnationibus læcesabat: sed aderant militum supra decem millia, quos longe a muris in ambitu habebat obsidentes aditus, observantesque, ne quid in urbem importaretur, aut ea exportaretur. Fames propterea in urbe ingravescibat, deficientibus tritico, vino, oleo cæterisque alimentorum speciebus; utque panem coquerent cæteraque obsonia, quæ coqui conficiunt, quod lignum ipsos deficeret, domos altas diruerunt, aratibusque earum ad ignem usi sunt. In ejusmodi angustiis constitutus imperator, nullumque præsens auxilium cernens, ad papam, regem Franciæ, et Hungariæ eælem scribit, monetque Constantinopolim obsidione cingi, et in ea conclusum se esse ad rerum omnium penuriam relictum, et nisi prompte auxilium opemque ipsi tulerint, in hostium fidei Christianæ manus urbem concessuram. His permoti occidentiarum regionum principes ad resistendum crucis hostibus armantur, ineunteque vere in Hungariam accedunt Flandriæ comes, Anglorumque manus magna, Franciæ quoque proceres, et Italorum non pauci; perque sidus caniculæ ad Danubii ripam castrametati sunt; quibus Hungariæ Comes Sigismundus se adjunxerat: Romanorum imperator is erat, et ita appellabatur, et cum Nicopoli in alteram oppositamque Danubii ripam trajecissent, ad prælium contra Bajazitem strenue capessendum sese comparavere. Ante multum tempus ceterior factus erat Bajazites, gentes Occidentales exercitum conscribere, quapropter Orientis atque Occidentis copias in unum coegit: quibus adjunxit eas quæ urbem obsidebant, et in occursum Occidentalium educit; prætergressusque Philippopolim, montesque altissimos ad paludes, quæ Sophiæ vicinæ sunt, 27

Ismaelis Bulliardi notæ.

(80) Anno Hegiræ 795. Zinmasialachir 19, Christi 1501, Maii 25, Thessalonica capta est a Bajazite.

(81) Ἀβρανέζην ἀρχηγόν. His temporibus res gessisse Eugenosem in Thessalia ad Serras Leuclavius tradit, sed Piranzes, lib. 1, cap. 20, item cap. 29, Bizanzen in Peloponnesum missum esse scribit, et ita cum nostro Duca sentit. Hic Eugenoses ab uno e tribus ducibus, cum quibus Othmanus socius ac societatem inivit, et qui inter Turcos nobiles habentur, genus ducebat; alii erant Marcocogli, a quodam Marco religionis Christianæ desertore, et Michalogli ab alio Michaelae appellato, priusque apostata, genus ducentes.

(82) Τουραχάνην. Turachanides a quodam Turachane nobili etiam inter Turcos habito. Infra de nobilitate ac antiquitate generis illustribus, cap. 26,

pag. 95, Leuclavius in Pandectis cap. 27.

(83) Ἡ δὲ πόλις οὐκ εἶχε. Per totum fere decennium urbs Constantinopolis a Bajazite circumsesssa fuit admodumque vexata, ut narrat Piranzes, lib. 1, cap. 19, sub finem. Verum cœpiisse circumdari milite Turco, postquam pugnatum ad Nicopolim fuit, memorat. Ducas vero noster ante prælium id commissum cœptam obsideri scribit; et cum eo convenit Leuclavius, lib. vi Hist. Musulm., qui Bajazitem terra marique Constantinopolim obsedisse narrat ante pugnam ad Nicopolim initam.

(84) Καμφθίντες οὖν ἐπὶ τοῖς τοῖς λόγοις. Adeundi Iacobiens, lib. 11; Piranzes lib. 1, cap. 19; Leuclavius, lib. vi Hist. Musulm.; Bonifolius Hist. Hungariæ decadii in, lib. 11; Froissardus, vol. IV, cap. 79 et seqq., alique.

accessit, illicque expectans substitit. Postridie A Christiani acie instructa in conspectum Turcici exercitus procedunt, et testudine facta primo impetu mediam hostium phalange perrumpunt, et strenue admodum pugnant; et donec ad postremam aciem hostium penetrassent, omnes, qui restiterunt, occidunt. Iterumque globo conferto rem ita strenue gesserunt, ut Turcorum funditorum et sagittariorum operam inutilem redderent. Ubi demum Flandricæ cohortes pugnam adversus Turcos feliciter cedere animadverterunt, et horum plethorūque fugæ se committere, effuso cursu turbatisque ordinibus tergo instant, et in medios Turcicæ aciei ordines penetrant, occisorumque cruore cænosas lacunas camporum complent; inque ordines eosdem remeando impetu rucunt. Tum demum principis Bajazitæ satellites, qui *Porta* vocantur, veluti ad aulæ palatinæ januam stantes, pecunia empti omnes, exque variis Christianis gentibus supra decem millia coacti, in insidiis delitescentes, uno impetu ac clamore in Francos ac Hungaros impressionem faciunt, eosque undique circumdatos consertis manibus partim ferro cadunt, partim in fugam vertunt. Flandri vero a prælio se recipientes ubi fugatos Hungaros suosque vident, Turcosque lætitiæ vocibus ac clamoribus aerem complere, et a tergo instare, fugam capessunt: partimque ab hostibus cum clamore et tubarum clangore insequentibus profligantur, partim equis deturbantur. Repugnantes neci dederunt Turci, cæterosque ad Danubii ripam persecuti sunt, quorum plurimi in fluvium præcipientes ruerunt, et aquis absorpti sunt. Multos itaque principes viros ac magnates vivos cæperunt, ducem Burgundiæ, qui et Flandriæ comes erat, aliosque Francos et

τῆς αὐτῆς τοῖς πρὸς Σοφίαν, ἐκείνους ἀπεξεδίχατο. Τῇ ἐπιούσῃ τοῖνον ἑμφανεῖς γενόμενοι οἱ Χριστιανοί, καὶ κατὰ σειρὰν παραστάντες, συνασπισμένον ποιησάμενοι, πρῶτον τὸ μέσον διέβηξαν τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος, λίαν εὐρώστως ἀγωνιζόμενοι, καὶ κατακόπτοντες τοὺς ἀντισταμένους, ἕως διήλασαν καὶ ἐς αὐτὴν τῶν πολεμίων οὐραγίαν. Καὶ συστρέψαντες αὖθις πάντ' ἑδρων τὰ κράτιστα, ὡς ἀπράκτους ἔβη φαίνεσθαι τοὺς τῶν Τούρκων σφενδονήτας τε καὶ τοξότας. Ὡς δ' οἱ τῆς Φλάνδρας εἶδον τὸν πόλεμον δεξιῶς πρὸς τοὺς Τούρκους ἀντικαθιστάμενον, καὶ τὰ πρὸς φυγὴν ἐρμώμενοι, καὶ αὐτοὶ χυδὴν ἐπισθεν ἐπείχον, καὶ τὰς παρεμβολὰς τῶν Τούρκων διαδάντες, καὶ αἱματόφυρτα τὰ τέλματα τοῦ πεδίου ἐργασάμενοι, εἰς τὰς αὐτῶν παρεμβολὰς ἐπέστρεψον. Οἱ δὲ Τούρκοι σὺν τῷ ἀρχηγῷ Παγιαζῆτι, οἵτινες *Πόρτα* καλεῖται, οἷον θύρα τοῦ παλατίου τῆς αὐλῆς ὄντες, ἀργυρώνητοι πάντες, καὶ ἐκ διαφόρων γινῶν τῶν ἀπαριθμουμένων ἐν Χριστιανοῖς, ὑπὲρ μυρίου ὄντες καὶ ἐν λόγῳ τινα κεκρυμμένοι διὰ τὸ ἀνύποπτον, συμφρονήσαντες αὐτοῖς τε κατὰ τὸν φράγκων καὶ τῶν Οὐγγρων ἐρμήσαντες, καὶ κατὰ κύκλον περιελθόντες, καὶ συμμίζαντες, τοὺς μὲν ἔργον ἀπέβαινον ξίφους, τοὺς δὲ φυγάδας ἐποιοῦν. Στραφέντες δὲ οἱ τῶν Φρανδόλων, καὶ ἰδόντες τὴν τροπὴν τῶν Οὐγγρων, καὶ τοὺς Τούρκους ἀλαλάζοντας, καὶ εἰς ἀέρα φωνὰς πέμποντας καὶ κατόπιν τρέχοντας, ἐξαίφνης ἄλλοι σὺν βοῇ ταραχόμενοι, καὶ σαλπύγγων ἤχῃ ἐπισπισσόντες τοὺς Φράγκους, τοὺς μὲν ἰδιώξαν, ἄλλους δὲ ἔβαλον κάτω τῶν ἵππων, καὶ τοὺς ἑτέρους τοὺς ἀντισταμένους κατὰσφαξαν· καταδιώξαντες τοὺς λοιποὺς ἀχρι Δανούβειω, ὧν πλείστοι ἐν τῷ ποταμῷ ἐβρίβαν αὐτοὺς καὶ ἀπεπνίγησαν. Ἐξώγησαν σὺν ζῶντας μεγίστους τὸν δούκα τῶν Φρανδόλων [Φλάνδρων] (85)

Ismael's Bullialdi notæ.

(85) *Τὸν δούκα τῶν Φλάνδρων.* Hic est Joannes dux Nivernensis, Philippi Audacis Burgundiæ filius, Joannis Galliarum regis nepos. Omnes porro ævi illius æquales historici acceptæ a Sigismundo tam insignis cladis culpam in nostros conferunt, qui, Turcorum modum ac artem pugnantium nescientes, temerario impetu in perniciem suam cætorumque ruerunt. Annus autem hujus prælii varie a diversis proditus est. Turcorum annales, quos sequitur Leunclavius, illam Christianorum stragem editam a Musulmanis tradunt anno Hegiræ 794, qui cœpit anno Christi 1391. Novemb. 29, fer. 4. Quapropter pugna illa commissæ est anno Christi 1392. Turcorum chronologiam secutus est Calvisius in prima editione: sed perperam scribit anno 1391. Novemb. 27 cœpisse annum Hegiræ 794, fortasse error est typographicus: in posteriori vero editione ad annum 1396 transtulit. Quare vero Turci anno Hegiræ 794, hocce prælium commissum esse scripserint, causam, ut mihi videtur, valde probabilem adducam. Ex *Hist. Hungarica* Bonfinii decad. 3, lib. II, constat Sigismundum Hungariæ regem, post cæsum profligatumque Walachorum Turcorumque exercitum, Nicopolim minorem obseidisse et expugnasse anno Christi 1392, hanc cladem a suis passam, ut ex annalibus suis expungant Turci; anno 1392, quo eorum exercitus cæsus est, prælium Nicopolitanum assignant, insigne Christianorum strage

ac cæde: duas ergo pugnas confundunt, et sibi prosperam in annum 1392 transferunt, ut improperæ memoriæ obliiterent. His adversatur Froissardus loco citato, qui accidisse ait anno 1396, die lune seu feria 2, ante festum S. Michaelis, qui fuit Septembris 25. Quoniam anno illo fuerunt litteræ Dominicales B, A, Bonfinius decad. III, lib. II contigisse ait Kalend. Octob. anno 1396. Brassoviz seu Coronæ in Transsylvania in Ecclesiæ parietibus ita scriptum legitur: Anno 1396, *Sigismundus infelicitèr pugnat ad Nicopolim contra Bajazitem Septemb. 28*; ita in volumine scriptorumque *Hist. Hungarica*. His Maurus Orbis in Slavorum Historia consentit, Buntingus et Ubo Emmis in Chronologia anno 1395 contigisse scribunt. At Phranzes, quem hactenus Latine solum habemus, illam cladem ad annum mundi 6900, id est, Christi 1392, refert, et Turcicis congruit Annalibus. Ubi notandum etiam, Phranzem post pugnam illam Nicopolitanam, Christianis tam lugubrem, Manuells in Italianis discessum, ut et Ducam collocare; ex *Hist. Veneta* constat, anno 1393, Manuëlem Constantinopoli solvisse, et Venetias accessisse: quod si hujus profectio cladem ad Nicopolim secuta est, annus prælii Nicopolitani antecessit annum 1393. Quomodo conciliari possint ista, non video: sed nostris auctoribus fidendum potius existimo, qui accuratius, et hoc loco meliori, quam Turci, fide tempora observarunt.

καὶ Μπαργονίας, καὶ ἐτέρους; Φραντζέζιδας, καὶ ὀψή-
λατάτους μπαρούνιδας, οὓς πέμψας ἐν τῇ Προύσῃ
ἀπέκλεισε, καὶ διὰ πολλῶν χρημάτων ἀπεμπολήσε,
δόντας ἐγγύην τὴν αὐθέντην Μιτυλήνης (86), καὶ
υἱὸν τοῦ προφῆθῆντος Φραντζήσκου τοῦ Γατε-
λούζου.

28 CAPUT XIV.

Bajazites Constantinopolim sibi dedit petiit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac plebis consulens Constantinopoli discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentalibus regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur.

Φυσιωθεὶς οὖν (87) ἐν τῷ τοιοῦτ' εὐτυχίῳ, καὶ ἴαν ἐπαρθεὶς, πέμπει πρὸς τὸν βασιλᾶ Μανουὴλ ἀποκριταρίους, ζητῶν τὴν πόλιν· αὐτὸς δὲ οὐδ' ἀπό-
κρισιν ἔδωκεν. Οἱ δὲ πλείστοι τῆς πόλεως βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ λιμοῦ συνεθλίβοντο μὲν, καὶ δώσειν προη-
ροῦντο τὴν πόλιν· ἄλλ' ὑπομιμνήσκοντες τὰ πρα-
χθέντα ἐν τῇ Ἀσίᾳ παρὰ τῶν Τούρκων, τὴν φθορὰν
τῶν πόλεων, τὴν ἐρήμωσιν τῶν ἱερῶν τεμενῶν, τοὺς
καθ' ἐκάστην ὥραν πειρασμοὺς καὶ συκοφαντίας
τοῦ ἐξεμύσταιται τὴν εἰσείδειαν, ὀπισθόρμους τὴν νοῦν
ἤλιανον, λέγοντες· *Μὴ ἀνοκώμωμεν, θήσωμεν εἰς
θεὸν τὰς ἐλπίδας ἡμῶν, εἰς μικρὸν ὑπομείνω-
μεν· καὶ τίς οἶδεν εἰ ἄρα ὁ θεὸς παρὶδὼρ τὰς
ἁμαρτίας ἡμῶν, ὥς ποτὲ τοὺς Νενευτράς ἐλεήσει,
καὶ σώσει ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θήριου τούτου; Ὁ δὲ
τύραννος ὅσον ἴδλεπε τοὺς πολλὰς ἀνθισταμένους,
καὶ μὴ ἐνδόντας τοῖς αὐτοῦ θελήμασι, τοσούτον
ἤγχιαινε καὶ ἐθυμοῦτο κατὰ τῆς πόλεως. Τί δὲ συν-
έβη; Ὁ πρὸ μικροῦ λαλήθεὶς Ἀνδρόνικος (88), καὶ
ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ἦν τεθνήκως ἐν Ση-
λυμβρίᾳ, ὁ δὲ μετὰ τὴν αὐτοῦ υἱὸς αὐτοῦ ἀνδρω-
θεὶς, καὶ τὸν τότε ἐπέχων τὸν πατρικὸν, ἐζητεῖτο
παρὰ τοῦ Παγιαζήτ' Σηλυμβρίαν. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέ-
σχετο, λέγων, καὶ διηγούμενος τὴν ἀδικίαν ἣν ἐπαθε
παρὰ τοῦ πάππου αὐτοῦ αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ·*

*Tam prospero successu superbiens, ac supra mo-
dum elatus Turcus ad imperatorem Manuelem apo-
crisarios mittit, urbemque Constantinopolim sibi
tradi per eos poscit, nec tamen aliquod responsum
accipit. Maxima pars interim civium fame laboran-
tes conflictabantur, urbemque Turco prodi malo-
bant: tamen cum eorum memoriam subirent, quæ
in Asia a Turcis patrata erant, urbemque eversio-
nes, sacrorum templorum desolationes ac pollutio-
nes, quibusque calumniis et vexationibus tenta-
rentur singulis horis, adque pietatem ejurandam
cogerentur, animum a tali proposito revocant,
his additis verbis: Labore atque ærumma ne fatiscamus,
speque nostra in Deum reposita ad breve tem-
pus sustineamus; nam quis novit an Deus erroribus
ac peccatis nostris dissimulatis, sicut olim Ninivitarum,
nostri non miserebitur, et a fera ista saltem
integrosque præstabit? At tyrannus quanto obfirmatior
civium animos videt sumque libidinali haud ob-
temperantes, tanto feritas illius in eos exasperabatur.
Quid demum accidit? Andronicus ille paulo
prius nobis dictus, imperatoris Manuelis frater Se-
lymbriæ superstite filio Joanne adolescente jam ob-
luerat. Hic virilem ætatem adeptus ditionem pater-
nam obtinuit, a quo Bajazites Selymbriam sibi tra-*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(86) *Δόντας ἐγγύην τὴν αὐθέντην Μιτυλή-
νης.* Idem scribit Froissardus de sponsione facta
a Principe Mitylenes; verum in rebus ac geogra-
phia regionum Orientalium ignarum admodum ac
imperitum se prodit. Hoc autem loco rem adnotare,
quæ ad pugnam illius Nicopolitane historiam pertinet,
alienum prorsus non erit. Inter Gallie principes qui
ei interfuerunt, Philippus Artesius regis prosapie
princeps, Comes de Eu, et Francie conestabularius
recensetur: isque una cum Joanne Nivernensium
duce captus est. De ejus obitu die et loco, ubi fato
concessit, historicos nostros et monumenta, quæ
Constantinopoli exstant, inter se dissentire animad-
verto: clarissimi viri Sammarthani fratres Genea-
logiæ domus Franciæ, lib. xxx, Philippum Arte-
sium Prusæ, vulgo Burusæ, die 3 Junii 1397 fato
functum fuisse tradunt: ejusque cadaver in Gal-
liam translatum, et in choro templi monasterii seu
abbatiæ S. Laurentii Essuorum, vulgo de Eu, con-
ditum esse. Dum vero anno 1647, per menses Fe-
buarium, Martium et Aprilem Constantinopoli age-
bamus, in monasterii S. Francisci Galatensis sacel-
lo uno, peristyllo seu claustrum contiguo, sepulcrum
illius principis marmoreum vidimus, cui sequens
epitaphium characteribus Gothicis insculptum le-
gitur: † *Sepulcrum magnifici domini Philippi de
Artoes, comitis de Eu, et Conestabularii Franciæ, qui
obiit in Micalici 1387 Junii die 15 in .xj. est carne*

sua: anima cujus requiescat in pace. Horce epitaphium
erux in medio posita in duas partes dividit. Ad
latus insignia gentilitia Franciæ, qualia tunc in-
definito liliorum numero constabant, addita Artesiæ
familix peculiari trifida lacinia in acuti fronte dis-
tinctione, cernuntur. Micalici seu Michalizi urbs
et regio est, non plus decem milliariis distans a
lacu Lopadio, ejusdemque nominis urbe; quæ hodie
Græci Lupadi, Turci Ulubat appellant. Burusæ
etiam bidui itinere abest. Laonicus lib. iv regionis
Michalizii, et Leunclavius *Histor. Musulm.* libb. iv
et xiii, atque in Pandectis, cap. 86, meminerunt. In
illo epitaphio quid significet illud .xj. assequi hactenus
non potui.

(87) *Φυσιωθεὶς οὖν.* Leunclavius lib. vi, idem
scribit, caduceatorem scilicet a Bajazite missum,
qui Constantinopoli sibi dedit, Manuelemque ea
decedere juberet.

(88) *Ὁ πρὸ μικροῦ λαλήθεὶς Ἀνδρόνικος.* De
Joanne Andronici excæcati filio in imperium a Ba-
jazite constituto Ducas a Phranze multum discrepat.
Hic namque lib. i, cap. 20, Joannem a patre suo
Manuele in Italiam discedente rebus Constantinopo-
leis administrandis præfectum fuisse refert, non
vero a Bajazite sultano in solium imperatorum
collocatum. Laonicus omnia confuse lib. ii descri-
bit.

di posebat: quod minime tolerans Joannes, patri sibi illatam ab avo injuriam allegavit; quod cum imperii successio, ad patrem ejusque posteros jure deferretur, avus inique in ens se gerens secundo filio illud tradiderit, et patri, inquit, meo hoc oppidulum concesserit, quod si occupaveris damno haud mediocri afficior. Tunc Bajazites cum aliam occasionem nactus esset, a proposito tali divertit. Jam diu ille, quibus artibus Constantinopolim invaderet, animo versabat: non omisit itaque nomen obtendere Joannis, qui Manuelis ex fratre nepos erat, jubetque Manuelem urbe cedere, et Joannem in illam introduci, ad quem naturæ lege imperium pertinebat; pollicebatur insuper cum civibus Constantinopoleos deinceps se pacifice acturum. Cum itaque populum dissidii agitatum sensisset Manuel, **29** et adversum se seditione ac clamoribus insurgere, aliosque audaciam sumentes conclamare, ut Joannes introduceretur, et tollerentur scandala: audiissetque passim murmurantes et accusantes, quod imperii solio non cederet, illudque legitimo successoris non restitueret, sed tyrannice regnare vellet salutis publicæ immemor: ipse prudentia ac eruditione apprimè instructus, sapiens commodumque consilium init: et Joanni, qui in castris Tureorum cum exercitu duodecim millium militum erat, denuntiat, eum in urbem accepturum esse et introducturum, accepto datoque utrimque juramento, eique imperium restituere velle, modo sibi liceat urbe excedere, quoque versum Deo visum fuerit abire, triremesque ad navigandum aptas, quæ in portu reperirentur, abducere. Jurato itaque Manueli fidens Joannes ingreditur urbem, benigne ab eo exceptus, eamque cum palatio recepit. Manuel dein de, coram cætu nobilium primorumque plebis oratione habita, triremem conscendit cum uxore et liberis, urbe cessit et imperio, Joannique summam rerum tradidit. Bajazitis equidem scopos cum eo, quem sibi proponbat Manuel, sine haud congruebat. Animum indaxerat ille posse se Joanni urbem eripere, quod et antea ab eo stipulatus fuerat, isque vicissim consenserat: additque iurejurando Bajazites ei promiserat daturum esse pro urbe Peloponnesum, et pacem firmam inter eos in posterum intercessuram. Imperator equidem Christianissimus, inque divinis eximie eruditus, cum videret cunctos subditos inopia afflictos (modius enim tritici pluris quam viginti nummis vendebat), vini pariter cæterorumque ciborum, quibus vita sustinetur, penuria pressos: plebem tot ærumnis confectam, ad providendam insigni perfidia patriam vergere præsentiebat, singulisque diei horis hæc verba ad Deum dirigebat: *Assit a me, Christie Rex, ut apud longinquas nationes fama exeat, quod Manuelis imperatoris temporibus urbs hostibus prodita sit, impiisque Christianorum adversariis tradita sancta ac pretiosa supplex. Quare cum vidisset Joannem tyranno operam suam locare, ut imperio potiretur, Turcumque totum negotium tractare, quasi rebus*

A καὶ ἀνέκειτο εἰς αὐτοὺς τὸ βασίλειον. Ὁ δὲ, ἀδικήσας αὐτοὺς, ἔδωκε τὴν βασιλείαν τῷ δευτέρῳ υἱῷ, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸ καλὶχριον τοῦτο ὡς ὅρα· εἰ δὲ καὶ σὺ τοῦτο λάβοις, ὑπερῷον κλημαί. Τότε ὁ Παγιαζήτῃ χώραν εὐρὴν ἀλλήν ἐπάτη· ζητῶν γὰρ ἔκτοτε τὴν Κωνσταντινίαν, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀνεψίου τοῦ Μανουὴλ ὄνομα οὐκ ἔλιπε, λέγων· Ἐξέλθε σὺ, Μανουὴλ, ἐκ τῆς πόλεως, εἰσαχθῆτω δὲ Ἰωάννης· ὡς φύσει κληρονόμος τῆς βασιλείας, καὶ ἐγὼ παντοίαν γαλήνην ἔξω, καὶ εἰρηναίαν κατάστασιν σὺν τοῖς πολίταις. Τότε ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὄρων τὴν ὄψιν ἐν διχοστασίαις σαλευόμενον, καὶ τὸ μὲν ἀνταίρων ἦν καὶ καταβοῶν, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον ἰθαρρόμενο, καὶ ἐκέκραγεν, ὡς Ἰωάννης εἰσαχθῆτω, καὶ ἀρθῆτω τὰ σκάνδαλα· ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ **B** καὶ σύννοος ὢν, καὶ παιδείας μεστός, ὅπως τὸν χυδαῖον λαὸν παρὰ θυροῖς καὶ αἰκίωντα, ὡς οὐ παραχωρεῖ τῇ ἐφ᾽ ἑσθῇ τὴν καθέσθραν, ἀλλὰ τυραννικῶς ἡγεμονεύειν ἰθέλων οὐ φροντίζει τὰ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ κοινοῦ, βουλὴν βουλευόμενος εὐφροσύνην καὶ μᾶλλον συνεικνύν. Μηνοῖσι τῷ Ἰωάννῃ παρακαθήμενῳ τότε τῇ Κωνσταντίνῳ σὺν Τούρκοις χιλιᾶσι δέκα, καὶ δίδωσι ὅρκους αὐτῷ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰσαχθῆναι ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ παραδόναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων, αὐτὸς δὲ ὁ Μανουὴλ ἐξελεῖν σὺν ταῖς τριήρεσι ταῖς ἐδρισκομέναις, καὶ ἀπελθεῖν ὅπου ἄρα θεὸς βούλεται. Πισθεὶς οὖν τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὅρκοις εἰσέεισι· καὶ **C** δὴ φιλοφρόνως διεξιόμενος αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ παραδὼς αὐτῷ τὸ καίσατον, καὶ δημηγορήσας κατενώπιον πάντων τῶν ἀρίστων, καὶ τῶν τοῦ δήμου, αὐτὸς ἐν ἐπιθήρεσιν ἐμβῆς σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐξῆλθε τῆς πόλεως, παραδὼς τὴν βασιλείαν τῷ Ἰωάννῃ. Τίς δὲ ὁ σκοπὸς τοῦ Παγιαζήτῃ, καὶ τίς ἡ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ; Ὁ μὲν Παγιαζήτῃ ἐπαντάζετο τὴν πόλιν ἔχειν ἐκ χειρὸς τοῦ Ἰωάννου· καὶ γὰρ προσζητήσας τοῦτο καὶ αὐτὸς ὑπέσχετο, καὶ ὁ Παγιαζήτῃ ἀντὶ τῆς πόλεως ὑπέσχετο δώσειν τὴν Πελοπόννησον ἐνὸρκως, καὶ εἰς τὸ ἔξης ἔχειν εἰρηναίαν κατάστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Χριστιανικώτατος ὢν, καὶ μεμνημένος τὰ θεῖα, καὶ ἐν φρονήσει μεστός, ὄρων τὸ ὑπερκοῦν ἅπαν ταισιν πορούμενον ὑπὸ ἰνδίας (μέδιος γὰρ οἶτου ὑπὲρ τὰ εἰκοσι νομίσματα καὶ τοῦ νόμισμα) οἶνον τὸ δημοῦς καὶ ἄλλων ἀναγκαίων τροφῶν λαΐφης· **D** ἐξ ἀνάγκης ὁ κοινὸς λαὸς εἰς ἀπιστίαν, καὶ προδοσίαν πατρίδος ἔπεα, καὶ αὐτὸς ἐξωμολογεῖτο κατ' ἐκαστὴν ὥραν τε καὶ ἡμέραν τῷ θεῷ, λέγων, *Μὴ μοι γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ, μὴδὲ ἀκουσθῆτω ἐν τοῖς ἀσπεροῖς ἔθνεσι τῶν Χριστιανῶν, ὅτι ἐν ἡμέραις Μανουὴλ τοῦ βασιλέως παρεδόθη ἡ πόλις, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἅγια καὶ τίμια σκεῆθ' τοῖς ἀσεβέσι καὶ Χριστομάχοις.* Εὐρὺν οὖν τότε τὸν Ἰωάννην συνεργούντα τῷ τυράννῳ τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλεῖ· καὶ ὁ τυράννος φρωτίζων τὴν πραγματείαν ὡς ὅπερ ἐκείνου, ὁ Μανουὴλ εἰρηναίως, *Σώζων σῶζον, καὶ μὴ μελέτω σοι περὶ βασιλείας.* Ἐλθὼν δὲ ἐν τοῖς παραλλοῖς τοῦ Πέλοπος, ἀφῆκε τὴν δεισπόναν σὺν τοῖς τέκνοις ἐκεῖ. ἔλχε γὰρ τὸν Ἰωάννην βρέφος, καὶ τὸν θεό-

ἄρα νήπιον. Καταλείψας δ' αὐτοὺς ἐν Μεθώνῃ, καὶ τὰς τριήρεις ὑπαίθριον πέμψας, αὐτὸς ἐν μὲν τῶν μεγάλων νηῶν εἰσελθὼν ἔπεισε εἰς Βενετίαν (89), εἰς Μεδιόλανα, Γένουαν, Φλωρεντίαν, Φεραρίαν, καὶ ἅπασαν Ἰταλίαν διελθὼν, ἀπὸ Προβέντζας, ἐχώρει εἰς Γερμανίαν, ἥτοι Φραγγίαν· καὶ πάντες οἱ ῥηγάδες, καὶ δούκες, καὶ κόντιδες ἐτίμων αὐτὸν, καὶ ὡς ἡμέτερον δώροισι ἡμεῖσθοντο. Διελθὼν δὲ πᾶσαν Φραγγίαν, καὶ εἰς τὰ τῶν Ἀλαμανῶν ὄρια περάσας, πάλιν ἦλθεν εἰς Βενετίαν. Οἱ δὲ Βενετοὶ πρεπόντως φιλοξενήσαντες, καὶ σὺν δώροισι πλείστοις ἀποπέμψαντες, ἐπαρτήν εἰς Μεθώην (90) σὺν ταῖς αὐτῶν τριήρεσι· καὶ συντυχὼν τῇ διαπολὶν καὶ τοῖς τέκνοις, ἐκάθητο χαρὰς τὰ τῆς πόλεως ἀτυχήματα, μᾶλλον τὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων δυστοχήματα.

B decebat, amico et benivole tractarunt, eique multa dona largiti sunt, eorumque triremibus vectus Methonem reversus est ad imperatricem et liberos, et cum eis, urbis malam fortunam, potiusque totius Græcorum gentis eadem expectans, tranquillam privatamque vitam egebat.

CAPUT XV.

Joannes precarium imperium obtinet a Bajazite, et cadit (91) seu jussu Musulmanum intra urbis mœnia accipit. Ad Bajazitem volupciatibus immersum tenuit a Temire Chum legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repetit, sed Constantinopolitani ad conditionem facere renuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas inhumaniter sævit. Damascus, et Alepam diripit et vastat.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφθεὶς βασιλεὺς, εἰσῆξε πρῶτον κατὰ τὸ αἶθμα τοῦ Παγιάζη κρήνην Τούρκων, ὅς τὰς ἀμφιβολίας τὰς ἀναμεταξύ συμβαίνουσας Ῥωμαίους καὶ Τούρκους αὐτὸς διέκρινε κατὰ τὸν Ἀραβικὸν νόμον· καὶ πάντα ὅσα εἶχον Ῥωμαῖοι μέχρι Σηλυμβρίας, καὶ αὐτὴ Σηλυμβρία τοῦ Παγιάζη ἱγόνοντο, καὶ ὁ Ἰωάννης ἦν βασιλεύων μόνον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Παγιάζη καθήμενος ἐν Προύση, καὶ τὰ τῆς εὐτυχίας ὀφίκομα δένδρα ὅρων καρποὺς βρῆθοντα, καὶ καθεκάστην ἡμέραν ἀδεῶς κατατρυφῶντα ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασιν (92), οὗ γὰρ ἑλλειπέτι τῶν ἐν τοῖς γίνεσι τῶν γλυσσοῦν ὥραιον, εἴτε ἐν σώματι ζῶον, ἢ μετὰλλου, ἢ ἄλλης τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ δοθείσης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡδέας, ἔβλεως, τοῦ μὴ εἶναι τὴ καὶ εὐρίσκεισθαι ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ. Ἐκτεγόμενα τοίνυν τὰ καθαρὰ τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὥραια τῇ ὀφει ἀρρένουν τε καὶ θηλείων παρίσταντο, παιδάρια νέα καὶ τρυφερὰ, καὶ κόραι ὑπὲρ τὸν ἥλιον λάμπουσαι. Τίνων; Ῥωμαίων, Σέρβων, Βλάχων, Ἀλβανιτῶν, Οὐγγρων, Σάξων (93), Boul-

A illic staret, talia dixit: *Urbis saluti consulendo te ipse salva, neque de imperio retinendo sis sollicitus.* Ad littora deinde Peloponnesi delatus, imperatricem et liberos quos ex ea susceperat, Joannem recens natum Theodororum infantem, Methone reliquit, triremibusque remissis navium magnarum unam conscendit. 30 et Venetias appulit: Iustavitque deinceps Meliolanum, Genuam, Florentiam, Ferrariam totamque Italiam peragravit, et ubi in (Narbonensem) Provinciam venit, hinc demum in Franciam et Germaniam profectus est. Hunc certe reges omnes, duces et comites maximo honore habuerunt, et velut semideum donis cumulaverunt. Ubi ergo totam Galliam peragravit, in Germaniam abiit, indeque Venetias repetit: quem Veneti, ut

B decebat, amico et benivole tractarunt, eique multa

Postquam imperator Joannes orbem ingressus diadema imperatorum sumpsit, ante omnia conditionem a Bajazite latam adimplens, jussu Turcom in urbe constituit, qui de litibus et controversiis inter Græcos et Turcos ortis cognosceret, et eas ex lege Arabica dirimeret. Omnia insuper oppida ad Selymbriam usque sita, ipsaque Selymbria in ditionem Bajazitis cesserunt, Joanne intra muros urbis tantummodo imperante. Interea Bajazites Prusæ agere, et prosperæ fortunæ fructibus, quos ex illa tanquam ex arbore pendentes et inter avium cantus quotidie incrementum capientes suscipiebat, potiri, et luxui ac deliciis quotidie deditus, variis libidinum generibus secure vacare. In thesauris quippe congestum habebat quidquid pulchri ac venusti cunctæ gentes mittere possunt, cum animalia corporis forma præstantia, tum metalla et alia, quæ oculis grava Deus in rerum natura produxit. Selecti astabant pusiones et puellæ forma et corpore integri, florentisque ætate teneri, virgines etiam D oris venustate ac præstantia solis splendori officien-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) *Ἐπει εἰς Βενετίαν.* Nicolaus Dolionus *Hist. Venetæ* lib. vi scribit Emmanuelem imperatorem Christi anno 1395 Constantinopoli discessisse, Venetiasque appulsum in Galliam inde transisse, ut adversus ingruentem singulisque diebus auctam Turcorum potentiam, opem et suppetias impetraret. Joannes Juvenalis Ursinus adnotavit Manuelem anno Christi 1400 Parisios venisse; anno demum 1402 ab aula regis Christianissimi post biennium cum anni semisse in ea transactum discessisse. Augustinus Justinianus in *Annalibus Genuensibus* tradit ipsum Genuam advenisse Januarii die 22, anno 1403.

(90) *Εἰς Μεθώην.* Urbs Peloponnesi Methone, quæ hodie *Molon* appellatur, in sinu Messeniaco, vulgo *Golfo di Coron*.

(91) Leunclavius lib. vi tradit cazim seu cadim

ab imperatore Byzantino Constantinopoli admissum anno Hegiræ 795, qui fuit Christi 1393.

(92) *Ἐν διαφόροις στρουθῶν κελαδίσμασι.* Passeres pro omni genere avium hic assumunt: e rure tamen petitum schema illud: nam aliæ sũnt aves magis vocales, quarumque suavior vocis inflexionibus variis cantus sentitur.

(93) *Σάξων.* Cur hic Saxonum potius meminerit Noster, quam Alemannorum seu Germanorum, nescio: aut si per Saxones quos hic nominat, eos intelligat qui Transylvaniæ partem unam incolunt, reliquis duabus a Ciculis et Transylvanis occupatis. Dubitare etiam possumus an Polonos intelligat: infra siquidem cap. 32, ῥήγα τῶν Σάξων appellat Hungariæ regem Ladislaum Casimiri Poloniæ regis fratrem. Leunclavius adveniens infra in *Parædectis* num. 122.

tes: sique omnes Græci erant, Servii, Valachi, Albani, Hungari, Saxones, Bulgari et Latini, singulique lingua, **31** sua populari, etiam inviti, canebant. Ille itaque otio resolutus ac luxu diffuens, veneris voluptatibus, in mares ac feminas promiscue insanendo, indesinenter indulgebat: eaque peccatorum ac scelerum nostrorum præmia, divino Numine in nos merito animadvertente, ref-rebamur. Sed tu, Domine, secundum opera eorum retribue etiam illis, et peccata nostra post tergum projice, neque tradas nos sicut canabis calamum conterendos, sed oculis propitiis nos intueri. Per il tempus Bajaziti voluptatibus indulgenti nuntius affertur, ex Persia legatos adventasse, qui cum convenire peterent. Cumque interrogasset a quo et undenam ad se mitterentur, dixerunt a Temyre Chan Persiæ et Babylonis sultano missos; jussit itaque hospitium illis, ut se reficerent a via, præberi. Post paucos demum dies vocat ad se legatos et ab eis, quæ in mandatis habebant, petit. Accedentes itaque ad eum, dixerunt: *Magnus Chan Temyr per nos servicos suos tibi nuntiat, non licere tibi aliena rapere, et hac ratione te præpotentem principem evadere. Contentus esto illis, quæ Deo concedente infidelibus abstulisti. Alias provincias, quas cæteris principibus more prædonis eripuisti, animo mutato statim restitue, ut Deum tibi propitium facias, aliorumque principum gratiam demerearis, laudemque ab eis consequaris. Sin minus hæc facere tibi libuerit, eorum, Deo juvante, vindex ero. Cum hæc aliaque plura exposuissent, jussit Bajazites barbas iis novacula abradi, contumellisque affectos dimitti, responsumque tale dedit: Abite, renuntiate domino vestro, ut celeriter veniat, quodque eum venientem exspecto. Si vero non*

A γάρων καὶ Λατίνων· ἕνα ἕκαστον μαλ' αὖθις τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ καὶ μὴ βουλευομένῳ. Αὐτὸς δὲ καθήμενος, καὶ κατασπαταλῶν, οὐκ ἐπαύετο ἀφροδισιάζων, ἐν ἄρρεσιν ἀσελγαίνων καὶ θήλει. Ταῦτα τῶν παρανομίων ἡμῶν τὰ ἐπιχειρεῖα, δικαία ἡ τοῦ Θεοῦ παίδευσις. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε, ἀπόδος καὶ αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, πάριδε τὰς ἀνομίας ἡμῶν, Δέσποτα, καὶ μὴ ἐάσης συντριβῆναι ἡμᾶς ὡς καλὰ μὲν στυπαίου, ἀλλὰ βλέψων εἰς ἡμᾶς ἰδέσθαι ὁμιλίᾳ σου. Κατασπαταλῶντος οὖν (94) μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἰδοὺ μῆνυμα, ὃ; ἀποκρισάριοι ἤλθοσαν ἀπὸ Περσίας ζητοῦντες ἰδεῖν τὸν ἡγεμόνα. Ἀπὸ τίνος; ἀπεκρίνεται. Οἱ δὲ, Παρὰ τοῦ Τεμὺρ Χάν σουλτάνου Περσίας καὶ Βαβυλωνος. Ὁ δὲ προσέταξε τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τόπον εἰς ἀνάπαυσιν. Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐξήτει τὰ τῆς πρεσβείας ἀκούσαι. Οἱ δὲ ἐλθόντες, καὶ παραστάντες ἐνώπιον αὐτοῦ, ἔφησαν· Ὁ μέγας Χάν Τεμὺρ δι' ἡμᾶς τοὺς δούλους αὐτοῦ μνησθεῖς σοὶ λέγω, δεῖ οὐκ ἐξεσθαι σοὶ ἀπαρτίζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ δι' αὐτὸν γενέσθαι σε μέγας ἀρχηγός. Ἀρκοῦ εἰς ὅσα σοὶ ὁ Θεὸς δέδωκε παρὰ τῶν ἀπιστῶν λαθῶν. Τὰς δὲ ἐπαρχίας αἱ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ληστρικῶς ἡρπάσας, παρευθὴ στρέψας δὸς, ἴνα καὶ παρὰ Θεῷ εὖ σοὶ γένηται, καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων εὐχαριστίας καὶ ἐκαιῶνους ἔξεις. Εἰ δὲ μὴ, ἐγὼ ἔσομαι σὺν Θεῷ ἐκδικητὴς αὐτῶν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω εἰπόντες, ὁ Παγιαζήτῃ ἐκφλευε θυρῶν καθάραι τοὺς πόγωνας (95), καὶ ἀποπέμψαι ἀτίμους, φήτας αὐτοῖς· Ὑπάγετε, ἀπαγγέλλετε τῷ κυρίῳ ὁμῶν· ἐρχέσθω ταχὺ, ἐκδέχομαι γὰρ αὐτόν. Ἔστω χωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς (96) εἰ μὴ ἔλθοι. Ταῦτα καὶ ἑτέρα ἀδολεσχήματα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ἀτίμως ἀπέπεμ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(94) Κατασπαταλῶντος οὖν. De legatione Temyris, qui vulgo Tamerlanes dicitur, ad Bajazitem, legendi sunt Phrynæ lib. i. cap. 21. Laonicus lib. ii, sub finem, et Leunclavius lib. vii *Histor. Musulm.*

(95) Ἐκφλευε θυρῶν καθάραι τοὺς πόγωνας. Principes Turcos ignominie inuendæ causa barbam alicui præcidi jubere mos fuit. Leunclavius lib. iv in Urethane Gasi, ubi de pristinis Turcorum institutis agit, hæcce scribit: Si cui rex iratus esset, ignominie et pænæ causa barbam homini præcidi jubebat. Et lib. v, exemplum hujus affert, dum Suleimanus filiorum Bajazitis unus bellum cum fratre suo Moyse gerebat, Chasani Agæ barbam injuriæ ac contumeliæ inferendæ causa præcidi mandavit. Apud Cantacuz. etiam lib. iv, c. 22 legitimus Stephanum Servie Cralem, postquam Macedoniæ Edessam in potestatem suam, prodentibus aliquot civibus, redeisset, jussisse, τὸ γένειον ἐπ' αὐτοῦ τέλλεσθαι, barbam e mento se coram velli Lyzico ejus urbis præfecto; quod se acrius urbem intranti opponere voluisset. Leunclavius lib. vii, legatos illos Temyris Bajazitem indigne habuisse, dona sibi missa flocci fecisse, tandemque epistolam superbe ac insolenter scriptam eis tradidisse narrat.

(96) Ἔστω χωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς. Laonicus lib. ii sub finem alia verba respondisse Bajazitem legatis Temyrianis tradit, τὸν δὲ Παγιαζήτην ὀπλᾶσθαι ἐς τὸν ἀγ-

γελον φάναι, Εἰ τοίνυν μὴ ἐπὶ μαχόμενος ἦμιν, ἐς τῆς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἔχοντα ἀπολαθῶν, Si itaque bellum nobis non intulerit, uxorem suam [dimissam] ter apud se admittat. Exponit deinceps virum quando uxorem repudiavit, jurejurando affirmare eam apud se nunquam admissurum, ita ut ipsi fas non sit, cum a trinis splenibus dimisit uxorem, eam iterum domici accipere nisi adulterio pollutam; idem Laonic. lib. iii ubi de Turcorum moribus disserit adendum. Ratio ob quam turpissimum habetur ad uxorem dimissam redire hæc est: perjuri ac levitatis nota ac macula se aspergit, qui se non amplius admissurum juravit, deinceps vero admittit: ab honesto denique et decoro alienum est adulterio pollutam sibi uxorem adjungere. Quando igitur Bajazites dixit, a legitima uxore separato, cætera subaudienda sunt, illamque repudiatam a tribus splenibus apud se accipiat, quo dedecus ipsi adultera ducta accedat, levitatisque ac perjuri nota inuratur. Leunclavius lib. vii non longe a fine Temyris ad Bajazitem verba refert, quæ lucem istis afferunt, Quid opus erat te quosdam ad me mittere, tot nugas mihi renuntiaturas, atque etiam addere, te pro marito meretricis me habiturum, ni tu in regionibus te quæsitum irem, ac vice versa ni tu bello me venires oppugnatum, ut a te libera esset mulier tua, hoc est, divortio separata; rursumque tibi nuberet ab alio prius polluta? Quibus verbis manifestus sit hujus loci sensus.

φεν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἀμαλῆσας, ἀλλὰ σὺν πάσῃ τῇ στρα-
τείᾳ πρὸς τὰ ἀνώτερα μέρη τῆς Ἀρμενίας ἐστρά-
τευσεν· ἦν γὰρ τῷ προλαβόντι χρόνῳ λαβὼν τὴν
τῆς Καππαδοκίας μεγάλην Σεβάστειαν (97). Ἐν δὲ
τῇ στρατείᾳ ταύτῃ διαβάς τὰ ὄρια τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας, καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν (98) γῆν
εἰσελθὼν, ἐκράτησε μίαν τῶν πόλεων λεγομένην
Ἀρσυγγάν (99)· ἐπαναζεύξας δὲ ἦλθεν ἐν Προύσῃ·
ἀπάρας δὲ ἐκ τῆς Προύσης, καὶ διαβάς τὸν πορθμὸν,
ἦλθεν εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ
μηνύει λέγων, ὅτι Ἐγὼ μὲν εἰ καὶ τὸν βασιλεῖα
Μαρουήλ ἐξέδωσα τῆς πόλεως, οὐ διὰ σέ, ἀλλὰ
δι' ἐμὲ τοῦτο πεποίηκα· εἰ μὲν βούλῃ τοῦ εἶναι
σε ἡμέτερον φίλον, μετάστηθι τῶν ἐκεί, καὶ
δώσω ἐπαρχίαν ἢν ἂν βούλῃ· εἰ δὲ μὴ γέ, μάρ-
τυς μοι θεὸς καὶ ὁ μέγας προφήτης (1), οὐ φι-
σομαι τίνος, ἀλλὰ πάντας ἀρδην ἐλέσω. Ταῦτα
καὶ ἑτέρα ὁ Παγιαζήτ ὅργιζα πέμφας μηνύματα,
αὐτοὶ τῷ Θεῷ τὰς ἐπιβλὰς ἀνέθεοντο. Ἦσαν γὰρ
προμεμελετηκότες ἐκ πολλῶν βίβλων πρὸς τροφὴν·
οἱ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες, Ὑπάγετε, ἀναγγέλατε
τῷ κυρίῳ ὁμῶν, Ἡμεῖς ἐν ἀδυναμίᾳ ὄντες, καὶ
δυναστεία [ἀδυναστεία] πολλῇ, οὐκ ἔχομεν ποῦ
καταρτυεῖν, εἰ μὴ εἰς θεὸν τὸν βοηθοῦντα τοὺς
ἀδυνάτους, καὶ καταδυναστεύοντα τοὺς ἐνδύ-
στας, καὶ εἰ τι βούλῃ, ποιεῖ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις ἦλθον μηνύματα φέροντες ἐξ Ἀμασίας,
ὡς ὁ Τεμὺρ Χάν στρατεύει κατὰ τῆς Συρίας. Ὁ
Παγιαζήτ δὲ περάσας, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ διάγων
πέμφας ἀπανταχοῦ προσεκαλεῖτο τὰς δυνάμεις πά-
σας τῆς ἐφίας καὶ τῆς ὀπίσθεν. Ὁ δὲ Τεμὺρ Χάν,
διαβάς τὴν Ἀρμενίαν, ἔχειρώσατο πρῶτον τὸ Ἀρ-
συγγάν πολέμου νόμον, καὶ πάντας τοὺς οἰκισθέντας
παρὰ τοῦ Παγιαζήτ ἔριψε· κατέσφαξεν· εἰτα ἐλθὼν
εἰς Σεβάστειαν (2) καὶ μεγαλόπολιν οὖσαν, ἐπηξε
χάριχα· καὶ ζητήσας τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐνδόντες οἱ
ἐντὸς, κατορύξας γύροθεν ἔστησαν αὐτὴν ἐπάνω τῶν
δοκῶν καὶ τῶν στανίδων κάτωθεν ἐκ θεμέλιων, μὴ
γνόντος τινὸς τῶν ἐντὸς τί ἔρα ἐγχεῖναι τὰ κατ' αὐ-
τῶν. Ἦσαν γὰρ οἱ ὀρυκταὶ ἀρξάμενοι τὴν ὀρυγὴν
ἀπὸ μακρόθεν τῆς πόλεως μίλιον ἕν καὶ πλεόν. Ἦν
δὲ ἡ πόλις ἐκ πλίνθου ὠμῆς (3) οἰκοδομηθεῖσα. Τότε
πάλιν ἐμύνησε τοῖς ἐνδον λέγων, Εἰ βούλεσθε τοῖς
σώζεσθαι, παράδοτε τὴν πόλιν. Αὐτοὶ δὲ μὴ πεισθέν-
τες, ἀλλὰ λοιδορίας ἐσχέαντες ἀμέτρους, πῦρ ἐνίησι

A accesserit, ab uxore legitima separetur. Hisque per
fastum ac jactantiam factis verbis contumeliose eos
dimisit. Ipse vero rerum suarum haud negligens
cum universis copiis in Armeniam superiorem
contendit. Cumque prius Sebastiam magnam in Cap-
padocia occupasset, hac expeditione Armeniae ma-
joris limites transcendit, inque Turco-Persarum re-
gionem penetravit, quamdamque urbem nomine Ar-
syngam in potestatem suam redegit; indeque rela-
to pede Prusam reversus est. Illinc postea disce-
dens fratrem trajecit, et Adrianopolim venit. Talia
deinde imperatori Joanni denuntiat: *Monnelem ur-
be non ejeri, ut ea potiaris, sed ut eam ditiori meae
adjungerem; quod si me amicum tibi habere volueris,
abscede, aliam, quamcunque provinciam elegeris,*
B *tibi concedam. Quod si ita facere recusaveris, Deum
testor ejusque magnum prophetam, quod nulli parcam,
sed omnia penitus perdam.* Ejusmodi et alia mina-
rum atque irae plena mandaverat Bajazites; at ci-
ves **32** Constantinopolitani, cum in Deum spem
suam reposuissent, annonamque et cibos aliquos in
urbem jamdiu importari providissent, responsum id
dederunt: *Abite, nuntiate domino vestro nos inbecil-
los et viribus destitutos nullum prater Deum per-
fugium habere, qui infirmis auxiliatur, et potentes
deturbat, denique quod meditaris, aggredere.* Dum
haec geruntur nuntii Amasia advenērunt, qui Tem-
yrem Chan in Syriam tendere afferunt, quapropter
Bajazites superato freto Prusam contendit, ibique
commorans copias suas tam ab Occidente, quam ab
C Oriente ex omni parte evocatas collegit. Interea Ar-
meniam pertransiit Temyr Chan, primumque Ar-
syngam expugnat, omnesque colonos, qui a Baja-
rite illuc deducti erant, interfecit. Sebastiam dein-
de urbem, quae ampla erat, venit, ibique castra
metatus illam deditione a civibus facta recipere
querelat; cumque ei non auscultarent, muros per
ambitum ab imis fundamentis suffodit, subli-
tisque et trabibus folet. Neque quibus artibus hostis ag-
grederetur urbem muris ex latere non cocto cinctam,
cives noverant, quod fossores plusquam uno
ab urbe milliari cuniculos agere coepissent. Eo ope-
re peracto monet iterum, sollicitaque cives, ut se
dedant, si se salvos velint. At illi spreto hoste, con-
D vicia in eum atrocesque contumelias torquent; pro-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(97) Sebastia anno 796 Hegiræ. 1394 Christi
capta; Hegiræ 798, Christi 1396, ex *Historia Mu-
sulmanica* Leunclavius.

(98) Καὶ εἰς τὴν τῶν Τουρκοπερσῶν. Turco-
Persæ atque etiam Persæ appellati sunt Turci,
postquam in Persidem a Muchumete Imbrailis filio
vocati, in eumque deinceps rebellantes duce Tagro-
lipice, regionis illius dominium adepti sunt circa
annum Christi 1042, unde a Zengi, vel Tzingi-
Chane pulsī, circa annum Christi 1200 in Anato-
liam venerunt. Turci etiam Iconienses hac appel-
latione comprehenduntur.

(99) Ἀρσυγγαν. Olim Dascuta, seu Dascusa, ut
habet itinerarium Antonini, sita ad Euphratis
oram, in finibus Cappadociae et Armeniae majoris.

Illam Leunclav., lib. vi et vii, Ertzintzanem appel-
lat.

(1) Καὶ ὁ μέγας προφήτης. Bajazites intelligit
prophetam suum Mohammedem.

(2) Σεβάστειαν. Sebastia, urbs Cappadociae, quam
Turci Sivas et Sivaste appellant: cuniculis ductis
eam cepisse Temyrem anno Hegiræ 802, Christi
1400, refert Leunclav. lib. vii; Leonicius vero lib.
iii tradit Temyrem suffossa trabibus sustentasse
mœnia, illisque igne injecto consumptis, ista cor-
ruiſſe.

(3) Πλίνθον ὠμῆς. Hodie etiam in Anatolia
istis lateribus crudis ad domos ædificandas utun-
tur: qui ex terra aqua modice subacta formantur
in lignea forma quadrata, et ad solem siccantur.

linus ergo igne immisso publicis trabibusque, quibus suffossi muri sustentabantur, ab imo corruunt: hostesque urbem ingressi cives promiscue cedere, eorumque res compilare ac diripere cœperunt. Jussit prætereā Temyr Chan præcipuos omnes urbis viros in unum locum cogi: lacus in modum amplorum sepulcrorum effodi, illosque vinciri modo tyrannis anteactorum temporum ignoto. Adducta enim inter femora cervix tantisper flectebatur, dum nares miseri ac infelicis illius, quicquid fuerit podici immitterentur, suræque et genua ab utraque aure penderent: tum is in globum, tanquam echinus, convolutus ac constrictus in sepulcrum conjiciebatur: et ubi in unam fossam decem vel plures abjecti sunt, terra non obruebantur; sed tabulis fossæ superstratis terra congeriebatur, ne cito ac facile suffocati vita privarentur; taleque tormentum tyranni commentum fuit. Urbe postmodum illa eversa ac deleta, in Phœniciam discessit, et Damascus usque pervenit, omnia igne vastat, diripit, ingentes divitias congerit, ac plurimos captivos abducit. Damascus itaque devastata et in solitudinem redacta, Halepum profectus est, quam quoque evertit, multosque artifices in **33** Persiam inde transtulit. Arabas demum veritus, Samarchandum Persiæ caput reversus est. Cum Bajaziti nuntiata essent, quæ ad Arsyngam et Sebastiam gesta erant, quamque eadem Syria, Damascus et Halepum accepissent, celeritate summa atque diligentia in orientalibus partibus et Asia militem recenset, novumque et prætermodum numerosum conscribit exercitum. Imperator ærumnosque cives Constantinopolitani manibus ad Deum protensis, lacrymisque affatim suis interea ita supplicare: *Domine Deus, miserere nostri quævis inuicem servorum tuorum, istique, qui nobis, huic domui, et iis quæ in ea sunt, exitium minatur, aliam sollicitudinem et curam, aliudque propositum suggere, ut illius tyrannide absoluti te Patrem et Filium sanctumque Spiritum, Deum unum per sæcula celebremus ac collaudemus. Amen.*

Α τὰς δοκοῖς αἷς ἐνδρυτῇ ἡ πόλις, καὶ ἐκ τῶν θεμελίων κατέπεσε, καὶ εἰσελθόντες ἤρξαντο ἀφαιδεῖν κατακλῶνται, καὶ σκυλεύειν τοὺς πολίτας. Ὁ δὲ Τεμὺρ Χάν ἐκείλευσε πάντας τοὺς προδύοντας τῆς πόλεως συναθροῖσθαι εἰς ἓν, καὶ προστάξας λακκῶς ὀρύγειν αὐτοὺς: τάφους εὐμεγέθεις, καὶ δεσμεῖν αὐτοὺς δεσμῶν, ὃν οὐκ ἐσοφίσασθαι τις τῶν τυράννων· τὸν γὰρ αὐχένα ὑποκλίναντες, καὶ ἐν μέσῳ τῶν σκελῶν ὠθήσαντες, ἄκρις ἢ ῥῖν τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου, ὁποῖου ἄρα καὶ εἴη, κατάντης ἐν τῷ πρωκτῇ, αἱ δὲ κνήμαι σὺν τοῖς γόνασι: ἐξ ἐκατέρων τῶν ὤτων ἀπρηορημέναι. Καὶ ὁ ἀνδρωπὸς ὥσπερ κανὼδχοιρος [pro ἀκανθόχοιρος] σπαιροειδῆς ἐν τῷ τάφῳ ἤκοντίς τετο· καὶ δέκα ἢ καὶ πλείονες ἐν ἑνὶ μνημείῳ ὄντες, οὐ συνέκλειον χώμασι· ἀλλὰ σπῖσιν ἀσφαλίσαντες. Ἐπάνω τῶν σπῖσιν ἐχωράτιζον, ἵνα μὴ εὐκόλως πνιγνέας ἀποβάλλωνται τοῦ ἔψιν. Τοιαύτην ὁ Σχύθης ἐπανόησεντο βάσανον. Ἐπεί οὖν αὐτῇ εἰς τέλος ἤφάνισεν, ἔρχεται εἰς τὰ τῆς Φοινίκης μέρη, καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκού (δ), καὶ ἐμπιπρῇ καὶ λεηλατεῖ, καὶ λαμβάνει πλοῦτον ἀναριθμητον, καὶ αἰχμαλωσίην πολλήν. Καὶ τὴν Δαμασκὸν ἐρημώσας, ἐπὶ τὸ Χάλεπ διαβαίνει, καὶ αὐτὸ ἡφάνισεν, καὶ πολλοὺς τῶν τεχνῶν ἐπιστήμονας εἰς Περσίαν μετέφερε, καὶ τοὺς Ἀράβας φοβήσας, ἐπανέστρεψεν εἰς Σαμαρχάντ μητρόπολιν Περσίας. Ὁ δὲ Παγιάζης, ἀκούων τὰ γενόμενα ἐν τῷ Ἀρσυγγάν, ἐν Σιδασιεῖ τῇ πόλει, ἐν Συρίᾳ, καὶ ἐν τῇ Δαμασκῷ, καὶ τῷ Χάλεπ, οὐκ ἔπαυετο ποιῶν ἀπογραφὰς: ἐν ταῖς ἐφῇ, καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀθροίζων νείον στρατὸν, καὶ ὅπερ περισσὸν τοῦτον πληθύων. Οἱ δὲ πτωχοὶ πολλοὶ σὺν τῷ βασιλεὶ χεῖρας: πρὸς θεὸν ἀφροντες, σὺν δάκρυσι πλείστοις ἐκείτων, λέγοντες: Θεὲ καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ἐλέησον ἡμᾶς τοὺς ἀχρεῖς τοὺς δούλους σου· καὶ ὅς τοι ἐπαπαυλοῦντα ἡμᾶς, καὶ τὸν σὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἅμια ἅλλημ μέρμυρα, ἅλλημ σπορτίδα, ἅλλημ λογισμὸν, ἵνα ἐλευθερωθῶντες τῆς αὐτοῦ τυραννίδος δοξάσωμέν σε τὸν Πατέρα, καὶ Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸν ἑα Θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

CAPUT XVI.

Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugnamitur a Temyrianis cum Bajazitæ copiis: Bajazites deserit a magna copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyrem, qui Zatrachio sen Schachis iudebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et hume erga eum se gerit, arce nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam coriæ Temyris se diffundit. Mehemetes patrem asinu, sed frustra, libere aggreditur. Chociapherutzes Eumchorum princeps cum Bajazitæ domino suo captus, jussu Temyris capite plectitur.

Temyr Chan ineunte vere ex Persia versus Tanain movet, collectoque Taurascytharum, Zynchorum et

Ἐκτος δ' ἀρξαμένου Ἰδὸς καὶ ὁ Τεμὺρ Χίν ἐκ Περσίας πρὸς τὰ τοῦ Ναϊδὸς [Ταννίδος] μέρη ἰδὼν,

Ismaelis Bullialli notæ.

(δ) Καὶ ἕως αὐτῆς Δαμασκού. Leunclavius lib. vii, Hist. Musulm. et in Annal. Turcicis Halepum primum captam, deinde Damascus tradit: hoc contigit anno Hegiræ 802, Christi 1400, ut etiam Augustin. Justinian, episcop. Nebiens., in Annal. Ciennensibus adnotavit. Diris modis ac inhumanis Damascus afflixit ac vastavit Temyr, ejusque illate cladis causa a Turciæ historiæ scriptoribus talis traditur, lezides princeps, hereticus a Musulmanis habitus, Hasanem et Husseinem prophetæ Muhame-tis e filia nepotes occidit, ejusque familiam contu-

mellis gravibus affectis: tandem mortuus Damasci sepultus est. Illius itaque sepulcrum perquiri Temyr, et eo reperto ossa refodi ac comburi, stercore etiam humano sepulcrum oppleri jussit. Quod ergo lezides Damasci sepultus esset, erga Damascenos tam crudeliter ac immaniter se gessit. Mitiori vero modo Hamusenos, olim Emisenos dietos, habuit: quod inter ipsos Halidis (qui Velidis filius erat) et Awru (Humeia patre nati) Moha-uetis sociorum ac discipulorum sepulcra ac monumenta exstarent.

καὶ τοὺς Ταυροσκόθας, καὶ Ζυγχόους (5), καὶ Ἀθα-
 σκόους ἀθροίσας, καὶ τὰ ἐν τῷ Βοσπόρῳ πολὺν
 κατασκήσας, διέβη πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας μέρος, καὶ
 τὴν Καππαδοκίαν διελθὼν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, καὶ
 ἐκ τῶν Ἀρμενίων οὐκ ὀλίγους παραλαβὼν πρὸς τὰ
 τῶν Γαλατῶν μέρη ἀφίκετο, στρατὸν ἔχων ὡς ὁ ποτὶς
 Σέρξης πολυαριθμητόν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ καὶ αὐτὸς πᾶ-
 σαν στρατιὴν συνάξας Θρακικὴν τε καὶ ἀντιολικὴν
 καὶ νεόλεκτον ἄλλον στρατὸν, καὶ τὸν Σέρβον ἔχων
 ὁμοῦ Στέφανον τὸν τοῦ Λαζάρου υἱὸν σὺν δορυφόροις
 πλείστοις, ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς, συναντήσων τῷ Τεμῦρ.
 Ὡς δὲ καὶ αὐτοὺς προσηγγίσας τοῖς μέρεσι Γαλατίας,
 ἔμαθον ὅτι Τεμῦρ ἐν Ἀγκυρᾷ τῇ πόλει πληκτούων
 ἦν (6). Ἐγγίσας δὲ κάκεινός πλησίον, καὶ τὰς σκη-
 νὰς πῆξας ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου πλησίον Ἀγκυ-
 ρας (7), εἶχε καὶ τὸν ποταμὸν εὐθυρροοῦντα, καὶ τὸ
 πότιμον ὕδωρ διὰ τε τὴν χρῆσιν τοῦ στρατοῦ, καὶ
 τῶν ἱππῶν, καὶ πάσης τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ
 Τεμῦρ ἦν οἰκῶν ἐν ἀνύδρῳ γῇ. Πλὴν τί γίνεται; Κε-
 λεύει ὁ Παγιαζήτ διαλαλεῖς γενέσθαι ἐν μέσῳ τοῦ
 φωσφοῦ, τῇ ἐπιούσῃ ἐξελεῖν ἅπαντας ἐν κυνηγεσίῳ.
 Ἐξῆλθεν οὖν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι, τρεῖς ἡμέ-
 ρας κυνηγετῶν καὶ ἐλάφους διώκων. Ὁ δὲ Τεμῦρ
 ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἦν, ἦλθε, καὶ ἐσκήνωσεν
 ἐν ταῖς ὄχραις τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἐκάθητο πρόωγ ὁ
 Παγιαζήτ. Ὑδατο τοῖνον σπανίζοντος, ἵππαι καὶ ὁ
 ἥλιος ἐν τῷ Ἀέοντι τὴν παραλὴν ἐποιεῖ, ὁ Τεμῦρ οὐκ
 ἐμπρόκειτο πλέον περὶ ὕδροποισίας· ἀλλ' ὁ Παγιαζήτ
 διακινεούμενος, καὶ ὑπεροπτικῶς δεικνύων τὴν συμ-
 πλοκὴν τοῦ Τεμῦρ, ὡς ἐκ δευτέρου λόγου προσέχων
 αὐτὴν, ἐνῆργησας τὰ κυνηγεσία· καὶ ἡ πρώτη τῆς
 αὐτοῦ δυστυχίας ἐμβολὴ ὑπῆρχεν αὐτῇ· ἐξελεῖν γάρ,
 καὶ τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν μεσουρανήματι, οἱ στρατιῶ-
 ται ὑπὸ τοῦ καύσους ἀπαλέγοντο τῇ ζῳῇ. Καὶ ἐξή-
 τουν ὕδωρ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ ἐλειποφύρουντο, καὶ
 ἐπῆθον σκον. Ἀπέθανον οὖν ἐν τῇ κακοπαθείᾳ αὐτῇ
 ἄνδρες πεντακισχίλιοι. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας στρα-
 φεῖς ἐν ᾧ τόπῳ ἔκειτο, εὗρε τὸν Τεμῦρ ἔκει κατα-
 νεύσαντα· καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ὑπ' ἐξουσίαν αὐτοῦ ἦν,
 ἀλλ' ἡ θέσις τοῦ τόπου ἀπαιμάκρυνε τοῦτο, καὶ οὐκ
 εἶχον εὐκόλως. Ἐξ ἀνάγκης οὖν ἔγνωσαν ὅτι τῇ
 ἐπιούσῃ ἐξ ἀνάγκης μέλλουσι συνάψαι πόλεμον. Ἐν

A Ahasgorum ingenti numero, eversisque oppidis,
 quæ Bosporo (Cimmerio) adjacent, in Armeniam dein
 et Cappadociam accessit: adiunctisque copiis suis
 Armeniorum agmen numerosum; indeque in Gala-
 tiam venit, exercitum ducens ei, quem Xerxes olim
 conscripsit, multitudine parem. Bajazites vero cum
 universis copiis Thraciis et orientalibus simul col-
 lectis, novoque conscripto milite et auxiliariis
 Serviorum hastatorum cohortibus, quas ducebat
 Lazari filius Stephanns, in occursum Temyris pro-
 cessit. Cumque ad Galatiæ limites pervenisset, cer-
 tior factus est Temyrem ad Ancyranæ castra habere.
 Exercitum itaque prope admoveat, castraque in me-
 dio campo Ancyrae vicino collocaat, fluvium illic
 vicinum labentem habuit, aquationemque facilem
 et commodam universo exercitui et equis: cum
 Temyr loca arida et aquis carentia teneret. Verum
 quid accidit? Jubet Bajazites in mediis castris edi-
 ctum **34** promulgari, ut postridie omnes ad vena-
 tionem exirent. Cum universo itaque exercitu per
 triduum venationi cervorum operam dedit; quo
 temporis spatio, quem tenebat locus, deserit Temyr
 et castra movet, inque fluminis locat ripa in qua
 Bajazites prillie consederat. Aquæ tunc penuria
 erat, quod anni tempus ageretur, quo signum Leonis
 sol permeat, nec tamen de aquatione Temyr
 amplius fuit sollicitus. Verum Bajazites vane su-
 perbiens, venatione tempus terendo demonstrabat
 contemnere se, et aliis rebus posthabere pugnam,
 si cum Temyre ineunda esset: unde infortunium
 ac clades ejus initium habuerunt. Nam ipso meri-
 die egresso, aestu fervente milites interciperaban-
 tur, et aquam frustra querentes deficiebant, et ex-
 stinguiebantur: atque penuria aquæ quinque mil-
 lia militum perierunt. Post triduum ad castra, quæ
 tenebat, reversus Bajazites deprehendit Temyrem
 ea preoccupavisse, nec quando facultatem amplius
 se habere: hinc prævisum omnibus postridie po-
 gnandi sibi impositam necessitatem. Eo anno vero
 jam affecto, dum sol Geminorum dodecatemorion
 emeticabatur, in occidentali plaga signum in caelo
 malorum nuntium apparuit. Cometes is erat luci-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(5) Καὶ τοὺς Ταυροσκόθας καὶ Ζυγχόους. Tan-
 roscythæ sunt, qui inter Borysthenem et Tanisim,
 et Tauricam Chersonesum habitant. Ziochi populi
 sunt ad Euxinum pontum. Sindi alias dicti. Plinius,
 lib. vi, cap. 7: A Cimmerio accollunt Mroici, Vali,
 Serbi, Archi, Zingi, Pessii. Qui Zyngi Plinio ii
 Ziochi sunt, in peninsula Corcondama siti. Sindi
 et Ziochi idem sunt Eustathius ad Περιηγήσεις
 Διονυσίου hunc versum.

Σίνδοι, Κιμμέριοι τε καὶ οἱ πῆλας Εὐξείνιοι,
 οἱ Ταυρομάτας ἐπάρχουσι οἱ Σίνδοι, οἱ καὶ Ζιγχοὶ
 λέγονται κατὰ τινας. Ταυροματίς succedunt Sindi
 qui apud quosdam Ziochi appellantur. Regni Zi-
 uhorum Zoxyia appellatur in biblioth. Regie ms.
 libro, in formulis subscriptionum et inscriptionum
 epistolarum patriarchæ Constantinopolitæ: et ha-
 betur inter Metropolitæ, quibus scribit patriarcha,
 ὁ Μετρώπων δ: καὶ Ζυγχίς. Constant. Porphyre-

D genitus, lib. de administratione imperii, sub finem
 de Zinchia hoc adnotatum reliquit, Ἰσίδον, ὅτι ἐν
 τῇ Ζηχίᾳ πρὸς τὸν τόπον τῆς Παπαγίας, τῆς ὁδοῦ
 πρὸς τὸ μέρος τῆς Πανάγίας, ἐν ᾗ κατοικοῦσι
 Ζηχχοί, ἐνδία πηγὰι εἰσι ἄρδας ἀναδιδούσαι. Te-
 nendum in Zinchia parte ad fontem qui Papagiam
 respicit, quam Ziochi incolunt, novem esse fontes,
 quorum aqua pota ulcera labiis atque pustulas affert.

(6) Ἰληασύων ἄν. Leonis imperatoris *Tactica*
 lib. i, cap. 2, hunc titulum habet, Περὶ ἀντίχτων
 διατάξε. Ἀπᾶντων vero et ποσσίων eadem sunt,
 et castra significant, et verbum ἀπᾶντων, castra
 locare eodem loco significat. Per apocopen τοῦ α
 scripsit Docas πληκτούων, quæ figura Græcis etiam
 nunc tam familiaris est, ut unum verbum vix in-
 tegrum ab ὕς pronuntietur, nec antiqui Græci idio-
 matis vestigia cernantur.

(7) Ἰληασίον Ἀγκυρας. Ancyra urbs Galatiæ est.

duſ et clarus, comam erectam explicans ignis flammantis ſpecie; ſupraque quatuor cubitos, non ſecus ac haſtam, ab occaſu in ortum radios jaculabatur: et ſole infra horizontem demerſo propriis radiis effuſis omnes orbis terræ terminos colluſtrabat, nec aliis ſtellis lumen exſerere concedebat, aut aerem noctis umbra inſuſcari: quod ejus lumen aliorum ſplendorem vinceret, et ad cœli verticem flammans protenderetur, quandiu ſupra horizontem exſtabat. Hoc portentum conſpexerunt Indi, Chaldaei, Ægyptii, Phryges, Perſæ, Aſiæ minoris incolæ, Thraeces, Hunni, Dalmatæ, Itali, Hiſpani, et Germani, et ſi quæ aliæ gentes Oceani littora accolunt: rutilansque ac ſplendens hoc maxime horrendum portentum, qui Lampadias vocatur, uſque ad æquinociium autumnale perduravit, cum ſol Libræ ſignum permeare incepit.

ἄπανταχοῦ φαῖνον καὶ λάμπων, ὃ καὶ λαμπριάς καλεῖται, ἀχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας τοῦ ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ἀρεξαμένου ποιῶνται.

Verum ad rem rursus redeamus, consideremusque quomodo Deus novo mirabilique prodigio Pharaonem unum in profundum mare per alterum demerſerit, qui etiam Dei populus a malis et ærumnis vacationem cessationemque obtinuerit; at quam non vidit nec intellexit. Scythia igitur vespere per castra ubique edixit, ut omnes sequenti luce equis insidentes et armati adsint. Ipse deinde summo mane lecto excitatus, cohortium præfectos et chiliarchas in aciem ordinavit; **35** dextroque cornu filium natu majorem præfecit; sinistro, quem ex eo habebat, nepotem: annos etenim sexaginta Temyr jam exceſſerat: ipse vero aciem postremam duxit; his deinde verbis suos adhoratus est: O multitudo mea, invicte exercitus, naturæ adamantinæ mure ahene, generatio insuperabilis, audistis, quæ a principio majores nostri præclare gesserunt, non inter orientales gentes, Oriens quippe patria nostra est, sed in Europa et Africa, et, ut verbo dicam, per universum orbem terrarum. Accurate novistis adversus Græcos expeditionem a Xerxe et Ariaxerxe susceptam, Græcos inquam, semideos et heroas, cum quibus profecto hi Turci semibarbari hybridæ comparari nequeunt, nisi quomodo conferatur cum leone locusta; neque ut in vobis audaciam excitem talia in memoriam vestri omnium revoco, jam enim præda manibus nostri elabi non potest; verum ne locus effugiendi detur huic terribiliamento: utque etiam vivum integrumque capiatur, hincque in Persidem abducamus spectaculum futurum liberis nostris: erudiamusque ut in posterum nos per conjuges nostras non adjurel. Vos itaque jubeo hunc la-

A δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (8), ὅποτε τὴν ἑαρινὴν ὥραν ὁ ἥλιος ἵσταται, διῶν τοὺς διέτμους, περὶ τὰ ἐσπέρια μέρη σημεῖον ἐφάνη ἐξ οὐρανοῦ, καὶ προάγγελος κακῶν. Τὸ δὲ ἦν κομήτης περιφανής, ὄρθιον ἔχων τὴν κόμην, καὶ ὡς πῦρ φλογερὸν, ὑπὲρ πηγῆς τέτταρας ἀπὸ δύσεως ἐν ἑφά ὡς δόρυ κινῶν τὴν ἀκίνητα ὅποτε δ' ἂν ὁ ἥλιος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα δύνας ἦν τότε καὶ αὐτὸς ἐξῆπλου τὴν ἰδίαν ἀκτίνα, καὶ κατηύγαγε πάντα τὰ γῆς πέρατα, καὶ οὐκ εἶδου τοῖς λοιποῖς ἀστράσιν ἐξαυγάσειν οὐδὲ τὸν ἀέρα μελανίζειν· ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερεκτείνετο καὶ ἐν τῷ μεσουρανήματι, ὑπερεκκίχουτο ἡ φλόξ, ἕως ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα περιωρίζετο. Τοῦτο τὸ σημεῖον ἐωράκασιν Ἰνδοί, Καλδαῖοι, Αἰγύπτιοι, Φρύγες, Πέρσαι, καὶ οἱ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ οἰκοῦντες, Θρᾷκίς τε καὶ Οὐννοί, Βαλμάται, καὶ Ἰταλοί, καὶ Ἰσπανοί, καὶ Γερμανοί, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ἔθνος ἦν οἰκῶν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ρεύμασιν. Ἔσθη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον

B δαλμάται, καὶ Ἰταλοί, καὶ Ἰσπανοί, καὶ Γερμανοί, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ ἔθνος ἦν οἰκῶν ἐν τοῖς τοῦ ὠκεανοῦ ρεύμασιν. Ἔσθη οὖν τὸ τοιοῦτον φρικωδέστατον

Ἄλλ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ἴδωμεν τὰ τοῦ Θεοῦ ξένα τεράστια, πῶς τὴν Φαραὼ κατεπόντισεν δι' ἐτέρου Φαραὼ, καὶ πῶς ὁ τοῦ Κυρίου λαὸς εὗρεν ἀναχωγὴν τῶν πολλῶν πόνων αὐτοῦ· ἀλλ' οὐκ εἶδεν, οὐδὲ συνῆκε. Ὁ Ἐκθύς οὖν διαλαλιὰς ἀπ' ἐσπέρας ποιήσας ἐν παντὶ τῷ στρατοπέδῳ, ὥστε πρῶτ' εὐρεθῆναι τοὺς πάντας ἐποχουμένους καὶ περιπεπραγμένους τοῖς ὅπλοις, ἀναστὰς ἦδη ὄρθιον βαθείος παρτάξατο πάντας τοὺς ταγματάρχας καὶ χιλιάρχους, καὶ ἐν μὲν τῷ δεξιῷ κέρατι ἔστησεν ἀρχηγὸν τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ τὸν ἔχοντον αὐτοῦ, ἦν γὰρ ὑπὲρ τὰ 5 ἔτη ὁ Τεμύρ. Ἐν δὲ τῇ οὐραγίᾳ αὐτὸς ἐτίτακτο. Τότε προσέτεξεν αὐτοῖς λέγων· Ὁ ἐμὸν δόρυσιμα, καὶ στρατὸς ἀκαταγώνιστος, εὖσις ἀδαμάντινος, καὶ στεφφὸν τεῖχος, καὶ γερεὰ θυσανάδιος, ἡκούσατε τὰς ἐξ ἀρχῆς γεγονυίας παρὰ τῶν πατρῶν ἡμῶν ἀριστίας, οὐκ ἐν τῇ ἑφά, καὶ γὰρ αὐτὴ ἡμετέρα πατὴρ ἐστίν, ἀλλ' ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν Αἰθίᾳ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Οἰδαὶς ἀκριβῶς τὴν Σέρξον καὶ

D Ἀρταξέρξου καθ' Ἑλλήνων ἐπανάστασιν, Ἑλλήνων λέγων τῶν ἡμιθέων ἡρώων ἀνδρῶν· οὗτοι γὰρ οἱ μισοδόρκαροι Τούρκοι ὡς ἀπὸς πρὸς ἰσχυρὰς ἐγγὺς ἐκείνων εὐαχόονται· οὐ γὰρ θαρσύνων ὑμῶς ἀναμνησθῆσαι ταῦτα, καὶ γὰρ ἦδη ἐν χειρὶν ἡμετέραις τὸ θήραμα. Ἀλλὰ μὴ ἀποδρασάτω τὸ μορμολύκειον τοῦτο ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν· ἀλλ' ἀγρευθῆτω σῶον καὶ ὅτιες, ἴνα ἐν τῇ Περσικῇ γῇ ἀκαταγόντες δειξώμεν αὐτὸ τοῖς τέκνοις ἡμῶν, καὶ παιδεύσωμεν αὐτὸν τοῦ μὴ ἀπορρίπτειν ἡμᾶς κατὰ τῶν συνήγων ἡμῶν. Βούλομαι τοῖνυν τὸ δρώμενον τοῦτο μέγα χωρὶς περικυλωθῆναι,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Joannes Juvénalis Ursinius illius cometae, qui anno 1401 fulsit, et Buntingus in Chronologia meminere;

hicque mense Februario visum esse addit. Cometa autem λαμπριάς dictus, quod ardentis imitetur facies, Plin. lib. II, cap. 25.

καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κυκλοφορικῶς ἀνέσθω, ὁμοίως
καὶ τὸ ἀριστερόν· καὶ χαρακώσατε τὸ πεδίον
ἅπαν, καὶ ὁ ἐχθρὸς ἐν μέσῳ ὡς κέντρον τοῦ πό-
λου εὐρεθῇτω. Τότε τὰ δύο χεράτα, τὸ μὲν ἐκ δε-
ξιῶν, τὸ δὲ ἐξ εὐωνύμων ἤρξαντο κυκλεῖν τὴ περι-
γειον, εἰ περὶ αὐτῆς οὐσης. Ὁ δὲ Παγιαζήτ, ἡλίου ἀνα-
τέλλοντος, καὶ αὐτοὺς τοὺς λεγεῶνας συντάξας καὶ
τὸ ἐνωάλιον ἠγῆσας, ἵστατο ἐκδεξιόμενος ἀπειρηρίας
παρὰ τοῖς Σκυθαῖς. Οἱ δὲ ἔπραττον τὰ προσταχθέντα
ἀνευ φωνῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἢ τοῦ τυχόντος ἤχου,
ἐργαζόμενοι ὡς δοκνοὶ μύρμηκες. Ἦρξάτο οὖν ὁ
Παγιαζήτ ἀδολεσγῶν, καὶ ὀρίζων τοὺς μεγιστάνας
αὐτοῦ, καὶ τοὺς τζιαβούσιδας (9) ὑποβιάζων καὶ
δέρων, ὡς οὐ καλῶς τὸν πόλεμον ἀντιλαμβάνει· εἰς
δὲ τὸν ὑπερχόντων ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀθῆν (10),
ἐνωτισθεὶς ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ ὁ Ἀθῆν σὺν τῷ ἀδελφῷ
κατὰ πρόσωπον εἰστέχει, ἀφελὲς ὅλας τῆς ἡμέρας, καὶ
λαβὼν τὸ βάνδον σὺν πεντακοσίοις ὁπλίταις αὐτόμο-
λος εἰς τοὺς ἐναντίους ἰδραμεν. Οἱ δὲ τοῦ Σαρχάν
καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἔπραττον, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ
Μανταχία καὶ τοῦ Καρμιάν, ὀρώντες τοὺς ἡγεμόνας
αὐτῶν κρᾶζοντας καὶ σημειοῦντας, εἰς αὐτοὺς ἄπαν-
τες ἐφειγον, καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους ἔχουρουν· ὁ
δὲ Παγιαζήτ, ὡς κολοῦς (11), κατ' ὀλίγον ἐφιλοῦτο.
Ὁ χορὸς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐκυκλοῦτο, καὶ σφαῖρα ὡς
ἀριτὲ ἐγένετο. Ἰδὼν δὲ Στέφανος ὁ τοῦ Λαζάρου υἱός,
καὶ γυναικαδέλφος τοῦ Παγιαζήτ, εἰτι συνὼν αὐτῷ σὺν
πεντακοσίοις ἀνδράσι Σέρβοις δορυφόροις, καὶ μὴ
φείρων τὴν ἥτταν, ἀρεῖαθ' θυμῷ πρὸς τοὺς Σκυθὰς
χωρεῖ, στήσαντες τὰ δόρυτα πάντες κατὰ πρόσωπον
τῶν Σκυθῶν. Οἱ δὲ Σκυθαὶ ἰδόντες τὴν τολμᾶν πλῆ-
ρη· [πλήρη] θυμοῦ, ἀνοίξαντες θύραν ἔδωκαν αὐτοῖς
διέξοδον. Οἱ δὲ Σκυθαὶ ἐξόπισθεν ἐβάλλον βέλαις τοὺς
στρατιώτας ἐν τοῖς ὀπισθεῖσι τῶν ἵππων τοὺς γὰρ
ἐπιβάτας οὐκ εἶχον ἀδικοῦσαι τι, περιπεπραγμένους
ὄντας μέλανι σιδήρῳ. Οἱ δὲ Σέρβοι πάλιν ἐπαναστρα-
φέντες, καὶ πάλιν θύραν ἀνοίξαντες, οἱ Σκυθαὶ ἔδω-
καν αὐτοῖς εἰσόδον· πλὴν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν
ἔπεσον οὐκ ὀλίγοι. Πλησιάζας δὲ ὁ Στέφανος τῷ
Παγιαζήτ, καὶ εἰπὼν εἰς τὸ οὐς ἱκανὰ ῥήματα, οὐκ
ἐποίησεν αὐτὸν καταπειθῆ τοῦ ἀποδρᾶσαι· ἦδη γὰρ
περικύκλωσαν αὐτὸν κύνες πολλοὶ, ταῦροι πίονες
περίεσχον αὐτόν. Ὁ δὲ Στέφανος, ὀρῶν τὰ γενόμενα,
καὶ προβλέπων τὰ μετ' ὀλίγον ἐσόμενα, τοὺς ἰδίους
λαβὼν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτ τὸν λε-
γόμενον Μουσουλμάν (12), κρούσας ἐν μέσῳ πάλιν
τῶν ὑπεναντίων, καὶ σὺν δυνάμει πολλῇ ἀραιώσας
αὐτοὺς, καὶ ἀποβάλλων πολλοὺς, καὶ αὐτοὺς κατα-

A tum campum in ambitu circumdare; dextrumque
cornu et sinistrum pariter in falcem curva acie pro-
cedere: totum itaque campum circumvallate, ut hos-
tis in medio, velut punctum polare, reperiat. Ambo inde cornua dextrum sinistrumque, cum
adhuc mane esset, campum circulo facto claudere
cœperunt. Bajazites etiam oriente sole legiones suas
disposuit, aciemque instruxit, classicum cani jus-
sit, Scytharum deinde impressionem exspectans
stabat. Scythæ sine strepitu et clamoribus ducis
sui jussa capessunt, tacentesque, velut impigræ for-
micæ, operi incumbunt. Quare Bajazites verba
plurima effutire cœpit, contumeliisque exagitare præ-
cipuos hostilis exercitus viros, Giabuzidasque de-
primere, probisque proscindere, quod in pugna
haud strenue se gererent. At unus inter primarios,
qui sub vexillis Atinis stipendia meruerat, cum audis-
set dominum suum Atinem cum fratre in acie Te-
myris adesse, effusus habenis vexilloque rapto cum
quingentis armatis equitibus ad Scythas transfugit:
quos secuti sunt Sarchanis subditi, Mantachiz et
Carmiani a principibus suis clamore ac gestu accer-
siti. Ad hostes igitur omnes transeunt, et, tanquam
fabulæ graculus, Bajazites sensim spoliatur. Scy-
tharum interim multitudo in orbem disponi, circu-
lumque statim concludere. Quod cum animadvertis-
set Stephanus Lazari filius Bajazitis sororius,
quique in hoc prælio quinque millia hastatorum
Serviorum ducebat, vinci se non ferens, martiali
animo in Scythas 36 hastis in eorum ora versis
impressionem facit. Cujus audaciam furentemque
impetum videntes, minime sustinuerunt, sed ex
utroque latere cedentes exitum ei patefecerunt
Scythæ, qui telis ac sagittis in equorum posteriora
missis, cum ferreis loriceis armatos vectores nequi-
rent, equos vulnerarunt. At Servii, flexis equis in
hostes iterum invecti, viam denuo sibi, Scythis ce-
dentibus, et ab utraque parte multis cadentibus,
aperuerunt. Accessit deinde Stephanus ad Bajazi-
tem, multumque sermonem in autem ei fecit, sed
persuadere nequit, ut fugam arripiat. Illum equidem
jam concluderant canes multi, tauri pingues am-
biebant. Attendens ergo Stephanus ad ea quæ gere-
bantur, exitumque prælii instantem prævidens, co-
pias suas et primogenitum Bajazitis filium Musul-
manum abduxit, mediosque rursus hostes valida
impressione perrumpit ac disturbat: tandemque
manu sua multis hostibus cæsis, suorum plurimis

Ismaelis Bullialdi notæ.

(9) Τζιαβούσιδας. Hanc periodum non ita claram
ob auctoris impurum stylum, constructionemque
barbaram, vertimus hoc sensu, ut Bajazitem Per-
sis Ignaviam exprobrantem exposuerimus; cum
antea de se multa jactavisset, et contumeliose erga
eos se gessisset. Non sine ratione etiam potest
intelligi Bajazites suis iratus, quod pugnam segnius
inirent, probra in eos jactasse; tuncque per Tia-
buzidas Trazuizos intelligere oportebit.

(10) Ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ Ἀθῆν. Omnes isti
Turcorum reguli hic enumerati, antea a Bajazite

spoliati fuerant, et dittonibus suis exuti, ut supra
Noster enarravit. Leuncl. lib. vii idem de Bajazite
ab illorum regularum subditis deserto tesatur.
βάνδον autem significat vexillum, et βανδοφόρος,
vexillifer. βάνδον Turcis Sangiak.

(11) Ὁ δὲ Παγιαζήτ ὡς κολοῦς. Fabula notis-
sima graculi, qui plumis alienis se adornaverat, ab
aliis deinde avibus, dum suas quæque repetit, spo-
liatus est.

(12) καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τοῦ Παγιαζήτ τὸν
λεγόμενον Μουσουλμάν. Leonicius, lib. iii, non

amissis ipse circumstantes vix effugit, quod Scytharum ordines, a primo circulo ad interiorem et confertiores, densati admodum essent. Stephanus itaque fugæ se mandat, et Prusam versus viam direxit. At Scythæ Turcos omnes aufugientes nemini parcendo occiderunt, donec Bajazites in tumulum quemdam, qui in medio campo erat, per angustias ascendisset, in quo collocatos habebat decem millia servorum pecunia emptorum quos Genitzaridas vocant, cum ceteri in fugam versi dilaberentur. Quapropter Scythæ Turcorum tergo instantes, ut Bajazitem veluti lucium subsilientem ac palpitantem, intra media retia conspexere, ac pactione facta, ut a caedibus utrimque abstineretur, spoliatis dimiserunt. Hanc equidem legem a majoribus ad posterum derivatam non solum Romani, sed etiam Persæ, Triballi et Scythæ, quod eandem religionem profiteantur, inviolatam servant, *solum vestem auferre, corpora libera dimittere, nullumque extra prælium occidere*. Tunc Bajazitis satellites tanquam leones in Scythas irrunt; qui quod multitudine superiores longe essent, Turcorum vim represserunt et ad interfectionem deleverunt; qui etenim decem adversus centum obsistere possent? eoque improspere fortuna Bajazitem adduxit, ut ad eum Scythæ accurrentes clamarent: *Equo descende, domine Bajazites, hucque accede, te accersit Temyr Chan*. Tumque, etsi invitus, ab Arabico maxime pretii equo desiliit; isti vero humili villique equo in trato Bajazitem imponunt, et ad Chan Temyrem

σφάζας πλείστους, μάλιστα ἔξῃται τὰς ἀνέδρας. Ἦσαν γὰρ οἱ Σκύθαι πεπικνωμένοι ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου, εἰς τὸ ναστὴν κατανεύσαντες. Ὁ δὲ Στέφανος τὴν πρὸς Προῦσαν ἀπάγουσαν φεύγων ἦν, καὶ ὁ Μουσουλμάν σὺν αὐτῷ. Οἱ δὲ Σκύθαι πάντας τοὺς Τούρκους, ὅσοι φεύγοντες ἦσαν, ἅπαντας ἀφαιδῶν κατέκτεμον, ἕως οὗ ὁ Παγιαζήτ (15) ἐναλθὶ ν ἐν μέσῳ τοῦ κάμπου δι' ἄκραν στενωγοῦσαν ἐν βουνῷ τιμῇ, ἔχων παραλειπομένους ὡς δέκα χιλιάδας ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλους αὐτοῦ, τοὺς, οὓς καλοῦσι Γενιτζαρίδας· τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν χυδὴν φηγο. Οἱ δὲ Σκύθαι διώκοντες τοὺς Τούρκους, ὡς εἶδον τὸν Παγιαζήτ ἐν μέσῳ τῶν ἀκρῶν ἤδη ὡς λάβρακα σπαιρόντα, διαλειάδς γενομένης μηδὲς φοβεῖσθαι τινα, γυμνοὺς ποιοῦντες ἀφίσταν· νόμος γάρ ἐστιν οὗτος (14), ἀνωθεν ἐκ διαδοχῆς αἰετὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους κατιὼν ἀκέρατος, οὐ μόνον Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ Πέρσαις καὶ Τριβαλλοῖς, καὶ Σκύθαις διὰ τὴν ταυτοτέτηα τῆς πίστεως τὰ μὲν πράγματα μόνα σκυλλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδραποδίζεσθαι, μηδὲ φοβεῖσθαι ἔξω τῆς τολεμικῆς παραδόξεως μηδ' ἔνα. Τότε οἱ τοῦ Παγιαζήτ δούλοι ὡς λέοντες ἀντίπιπτον τοῖς Σκύθαις. Οἱ δὲ Σκύθαι διὰ τὴν ὑπερπερισσοῦ αὐτῶν σύνταξιν ἀντικαθίσταντο τοῖς Τούρκοις· τί γὰρ εἶχον ποιῆσαι δέκα πρὸς ἑκατὸν Σκύθαις; πλὴν πάντες ἐσφάγησαν, καὶ τόσον κατηντήκει τὰ τοῦ Παγιαζήτ δυστυχήματα, ὡς πλησιάζει τοὺς Σκύθαις, καὶ εἰπεῖν αὐτῷ· Κατάδωθι τοῦ ἵππου, κύριε Παγιαζήτ, καὶ δεῦρο, καλεῖ σε Τεμὺρ Χάν. Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου (15)· ἦν γὰρ ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

longe a fine Bajazitem cum uxore et liberis suis Mosulmane, Jesu et Nebemete captum e-se tradit. At Leunclavius, lib. viii, in principio, solum Musam (id est, Mosem) cum patre captum fuisse testatur: et cum eo sentit Phranzes lib. i, cap. 22. Leuncl. ibidem scribit Enirem Suleimanem ab Eisues-Bego et Hassan-Aga pugna subactum in Europam abductum fuisse. Hic Suleimanes Dux est Musulman, quem Stephanus, Leunclavio lib. vii Vulecoglus, res desperatas videns arrepta fuga e prælio abduxit.

(13) Ἔως οὗ ὁ Παγιαζήτ. Leunclavius his consentit, dum Genitzeros Bajazitem ultimos deseruisse scribit: nec deditionem eos fecisse, nisi cum nulla spe salutis reliqua Bajazitem mox captum iri vidissent.

(14) Νόμος γὰρ ἐστὶν οὗτος. Quod pro lege auctor noster adducit, Leunclav. lib. vii Temyris propositum fuisse tradit, et illius ad Bajazitem verba refert: Quo tempore, ait, meis e regionibus ipse discedebam, hanc suscepimus expeditionem, juratus promisi Deo, siquidem prælio victor eraderem, nunc me utinam a pugna commissa intersecuturum. Cum vero Dux Romæ eos eadem consuetudine usos ait, intelligere oportet erga Romæos; sicut Musulmani erga Musulmanos utuntur.

(15) Τότε καὶ μὴ θέλων κατέβη τοῦ ἵππου. Hanc Bajazitis cladem et captivitatem referunt Turci ad annum Hegiræ 805, post triduum finientem, qui fuit annus Christi 1401, Augusti 7, feria 1; cepit enim annus 804 Augusti 11, feria 3; conflumant hæc temporis epocham cometa visus vere antecedente, quem juvenalis Ursinius fulsisse te-

statur anno 1401, et in Chronologia Buntingus, ut jam diximus, quæ nota cæteris, anni etiam characteribus vulgaribus, certior est. Congruit etiam tempus anni calidissimum quo Leonis doceatemonium Sol præcebat. Ursinius tamen anno 1402 prælium initum fuisse tradit; Phranzes eodem anno confugisse vult Julii die 28, ut colligitur ex lib. i, capp. 21 et 22. In illo natum se scribit anno mundi 6909, Augusti die 30, dum Constantinopolis obsidebatur; certum est autem solutam fuisse urbis obsidionem diu antequam Temyr Bajazitem bello vicisset; quare 28 Julii, quo Phranz hosce principes acie dimicasse tradit, erit annus 6910, Christi 1402, quod etiam confirmatur ejus verbis, quibus proffertur, cap. 21, se scripturum deinceps ea quæ ab anno 6910 præclara facinora ac memoria digna contigerunt: unde excluditur annus ille 6909. Non dissimulatum est, notam seu characterem temporis, quem ex Hanivaldana historia refert Leunclavius, congruere cum 28 Julii anni mundi 6910 [Christi 1402]; dicit enim feria 6, quæ Zuma jani, id est, dies templi, Turcis dicitur, ad Ancyram pugnatum fuisse: et ille dies Julii 28 fuit feria 6 Hegiræ anno 804 finiente, et post triduum i. n. o. x incipiente anno 805, Augusti die 1, feria 3. Paulus Interianus in Annal. Genens. lib. v, Ubertus Folletta lib. ix, Petrus Bizarus quoque lib. ix Historiæ Genens., Augustin. Justinian. in Annalibus Genensibus pugnam anno 1402 commissam scribunt. Damascum a Temyre captam et vastatam anno 1400 testatur Augustinus Justin. cujus urbis clades, secundum nostrum Ducam, anno uno pugnam a Ancyram antecessit. Verumtamen cometa supradicti

ἵππος Ἀραβικός (16) πολλοὺ τιμῆματος ἄξιος· οἱ δὲ ἑστρεψαν ἱππάριον σμικρὸν, καὶ καθίσαντες· αὐτὸν ἐπάνω πρὸς τὴν Τεμὺρ Χάν ἀπήγαγον. Ὁ δ' αὐτὸς ἐνωτισθεὶς ὅτι Παγιαζήτ ἐν χερσὶν ἦν, καλεῖσθαι πῆξαι σκηνήν, ἐκίθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐνδον τῆς σκηνῆς· παίζων ζατρίκιον (17), ὃ οἱ Πέρσαι ζαντράτζ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατίνοι σκάκκον· δηλῶν ἐν αὐτῷ, ὅ· Ὅχι ἐτι μοι φροντίς ἦν περὶ τῆς τοῦ Παγιαζήτ θηρεύσεως· εἶχον γὰρ αὐτὸν διὰ τῆς ἀναριθμήτου μου δυνάμεως ὡς στρουθίον ἐν παγίδι. Πλὴν τὸ ἀληθές ἦν ὑποκρίνων τὴν ἀλήθειαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ ἐπὶ διπλασίονα ἔχωρε· τὰ τοῦτου στρατεύματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλη φροντίς καὶ κότος· συνέλγειν αὐτῷ, ἕως οὐ τὰ τῆς τύχης εἶδεν εὐμαρῶς εἰς αὐτὸν διαφρίοντα· τότε καὶ ἐτεχνάζετο, καὶ εἰς μύθους ἔχωρε, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀνδραγαθίας ἑμέτεροι τὰ τῆς τύχης δοῦρηματα. Ἀπὶγαγόντες οὖν αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς στήσαντες ὄρθιον, ἤραν φωνήν, εὐφημοῦντες τὸν Τεμὺρ Χάν, καὶ οὖν τῇ εὐφημίᾳ καὶ τὸ τοῦ Παγιαζήτ ὄνομα ἐπὶ χεῖλεσιν, Ἰδοὺ, λέγοντες, καὶ ὃ τῶν Τούρκων ἀρχηγὸς παρυστήκει σοι δόσμιος. Ὁ δὲ Τεμὺρ ἀσχολούμενος ἐπὶ τῇ μελέτῃ τῶν σκάκων οὐκ ἀνέθορε πρὸς τοὺς εὐφημοῦντας αὐτόν. Τότε πάλιν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ εὐφημοῦν οἱ παρυστήκοτες, καὶ τὸ τοῦ Παγιαζήτ ὄνομα ἐκ δευτέρου ἀνέγγειλαν· τότε καὶ ὁ Τεμὺρ ἤτηθείς ἐν τῷ τοῦ σκάκου παιγνίῳ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ (18), ὃ λέγεται παρ' Ἰταλῶς Σιάκω ζόγκω, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔκτοτε Σιαχρούχ, ἥγουν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἀντίσας οὖν C καὶ ἰδὼν τὴν γάλαγγα, καὶ τὸν Παγιαζήτ ἐν μέσῳ ὡς κακοῦργον, ἠρώτησεν αὐτοὺς, λέγων· Ὁδοὺς ἐστὶν ὁ πρόμικρος διὰ τὴν γυναικάς, τὰς ἡμετέρας τυναίκας, εἰ μὴ ἀντιπαράταξόμεθα; Ὁ δὲ Παγιαζήτ, ἀντιλαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη, Ἐγὼ εἰμ' οὐδὲ γάρ σε τοσοῦτον καταφρονεῖν τὸν πεπαιωκότα· ἀλλ' ἴσθι καὶ αὐτὸς ἀρχηγὸς ὢν φυλάττειν σε τοὺς θεοὺς τῆς ἡγεμονίας. Τότε ὁ Τεμὺρ αἰσθόμενος D τὴν εἰς ὑπερβολὴν χολώδῃ ὑπέκτανεν αὐτοῦ, ἣν

deducunt. Qui cum audivisset Bajazitem in suam potestatem devenisse, 37 jussit tentorium erigi sub quo cum filio sedit zatricium ludens, quem ludum Persæ *Santratz* vocant, Latini vero *saccrum*. Hoc ludicro oblectamento, quod de Bajazite comprehendendo non ita sollicitus fuerat, demonstrare voluit, certamque copiis suis innumeris prædam intra retia habuisse; at, quod res fuit, dissimulabat. Quamvis enim aciem duplo majoribus copiis instructam habuisset, anxius tamen admodum ac iratus apud se erat, donec feliciter res sibi cessasse vensit; tuncque astute et vafre disserere ipse, et fortunæ dona fortitudine sua admetiri et estimare. Bajazitem demum adducunt, stantemque in tentorii vestibulo collocant, elataque voce Chan Temyrem faustis acclamationibus prosecuti sunt, interque illas nomen Bajazitis sæpius est auditum: *Ecco Turcorum princeps victus coram te stat*. Temyr porro saccorum ludo intentus ad acclamantium voces non exsilii: rursus ergo contentiori voce acclamare astantes, nomenque Bajazitis de novo repetere. Ludo saccorum tunc Temyr a filio victus ei nomen Siachruch imposuit, eoque doinceps appellavit; quæ vox Persica ab Italis per Sacrum sacrum redditur, victi regulo ad extremas angustias reducto. Intentis itaque in turbam circumfusus oculis, Bajazitem in medio tanquam scelestum reum intulius, eos sic interrogat: *dicine est, qui paulo ante a conjugibus nostris divorcium nobis mandabat, nunc bellum ei inferremus?* Ad quæ respondit Bajazites: *Ille sum, nec te deceat victor iam superbo habere et despicere: sed discite tu, qui princeps quoque es, imperio limites et modum imponere*. Ex his tunc cognovit Temyr bilem illum inmodice accensum, quod a mane ad vespem jejunus permansisset, testoque acerrimo et pulvere desiccatus ac retortidus esset. Et cum recius staret, jussit Temyr coram se eum sedere, mitique ac blando sermone delinivit, et consolatus est. Imperavit deinde tria tabernacula

Ismaelis Bullialdi notæ

nota cæteris aliis certior est, ita ut in ea sententia stemus, quæ anno 1401 pugnatum fuisse asserit: Sethas Calvisius in Chronologia pugnam istam anno Christi 1399 alligat, anno Hegiræ 801 jamjam finientis Septemb. 2, fuisse quoque feriam 6 scribit: a vero longius recedit illa sententia, et a nota illustri quam Lucas protulit, prorsus aliena est. Si enim biduo vel triduo ante Septemb. diem 2 pugna commissæ est, sol tunc Virginem, non Leonem tenuerit, contra indicatum a Luca insignem characterem. Jacobus Bosius in *Historia Ordinis Militiæ Hierosolymitanæ* annum prodidit Christi 1398. Qui a vero longissime distat, ut et Bonifolius Decad. 3. lib. dum obitum Temyri anno Christi 1399 accidisse scribit.

(16) Ἦν γὰρ ὁ ἵππος Ἀραβικός Hic et infra commendantur equi Arabici. Leunclavii locus in supplemento Annalium Turc. ad annum Christi 1584 confirmat principes Osmancos his equis ut maxime agilibus usos fuisse. Zonaras in Romano Diogene de equis Arabicis talia scribit: Οἱ γὰρ Ἴπποι τοῖς Ἀραβικοῖς μὲν εἰσι τὴν πρώτην ὁρμὴν, καὶ τῶν λοιπῶν πολὺ καίστεροι, οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὴν δρό-

μον ἔκτείνουσι· ἀλλ' ἀποκναύουσι τάχιστα. Arabum equidem equi primo imperii prompti et præ cæteris celeripedes sunt, cursum vero per longum spatium statim deficientes minime continuant.

(17) Ζατρίκιον. Ita appellatur ludus saccorum ab Artemidoro in Oneirocritica.

(18) Δοὺς αὐτῷ Περσιστὶ Σιαχρούχ. Si Leunclavium sequimur, legendum erit *Σχάχρῶδχ*, quo Ducas noster id significare vult, quod Itali *Sacconotto*, Galli *Eschec mat* appellant: quando in zatricii ludo Regulus ad angustias jam reductus est, ut mox capiendus et delurandus, in nullam amplius se movere possit parient, ut salvus evadat. Leunclavii lib. xii, Schach-Ruch duas distinctas voces facit, quibus Rex Ruchus significetur: eo nomine sic vocatus est Temyris filius, qui Laonico Sachruchus dicitur. Ad hunc Schachchorum, ut mihi videtur, ludum alludebat Sinanes Bassa, cum anno 1583 allato nuntio cladis in Perside a Turcis acceptæ, Sultanos Morati III dixit *Schachum Schacho*, id est regem regi opponendum esse, ut res Turcorum a Persis fractas in melius restitueret.

splendida ac magnifica, quæ *tentæ* vulgo dicuntur, A erigi; dixitque illi: Secede et quiesce, et noli reformidare ut in te admittam, quæ in alios patravisti: per Deum tibi juro ejusque prophetam, quod nuius alius animam tuam a corpore separabit præter Deum, qui illam conjunxit. Bajazites tentoria statim ingreditur, quæ Temyr ipsi concesserat: quibus etiam bujus mandato fossa circumducta est, et illis asservandis custodiendisque per ambitum mille armati Persæ impositi, extra fossam vero quinque millia expeditorum militum ex domesticis lectorum collocata sunt, singulisque noctibus ac diebus reducta, aliis custodiæ vices obcunantibus.

φολάττειν χιλιούς ὀπλίτας Πέρσαι, ἐκτὸς δὲ τῆς φάλαγγος, καθ' ἑκάστην νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐναλλάσσων αὐτούς.

In 38 campo itaque, ubi pugnam conseruerant, B octo dies consumpsit, per quos Persicus exercitus a Galatia in Phrygiam, Bithyniam, Paphlagoniam, Asiam minorem, Cariam, Lyciam, et Pamphyliam sese diffudit, ita ut in singulis provinciis totus Temyris exercitus cum ipso duce adesse videretur: hoc igitur ocelliduo multitudo illa diffusa restagnavit. Jamque Temyr divitiis ingentibus compilatis, mancipiisque pluribus Ancyra abductis, Cotyæum Phrygiæ metropolim accedit, obvius quoscunque flammis tradens, Bajazitem quoque in custodia diligenter asservatum, quomodo supra diximus, trahebat. Contigit autem dum Ancyra morabantur quidpiam cujus meminisse operæ pretium est. Dum Bajazites bellum adhuc gerebat, aderant ei in exercitu quatuor filii, quorum natu grandior Musulmanus, secundus Esses, tertius Mehemetes, quartus tandem Moses; domi vero duos adhuc infantes Mustapham et Orchanem tenebat. Anno autem illo quo pugnatum est, Mehemeti liberorum tertio Galatiam provinciam, ut eam regeret, pater attribuerat: qui cum patrem in Scytharum manus jamjam venturum vidit, cum suis aufugit, et rerum exitum expectando per montes fugitivus vagabatur. Inventis itaque fossoribus apprime industriis ad impigris noctu de montibus in planitiem descendit; terram-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) Καὶ ψυχαγωγῆσας καὶ παρηγορήσας. Ad eundem Leuncl. lib. vii *Historiæ Muslimanicæ*, ubi modum explicat, quo Temyr Bajazitem excepit et habuit. Phranzes lib. i, cap. 29, et Laonicus lib. iii non longe a fine, sed uterque a Duca et Leunclavio dissentiunt.

(20) Ὁ δὲ Τεμὺρ λαβὼν πλοῦτον. Crudelissimum et avarissimum fuisse Temyrem testantur Laonicus et Leunclavius.

(21) Ἐπὶ δὲ τὸν τοῦ Παγιαζῆτ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου. Leunclavius, lib. vii, in principio, omnes Bajazitis filios enumerat, quorum nomina hæc fuere: Ertogrul, emir Suleiman, Mustapha Zelebis, Isa Zelebis, Musa Zelebis, sultanus Mehemetes, Cassimes vel Cassumes Zelebis. Occisus est Ertogrul in pugna contra Casim Buchardinem; Mustaphas in prælio Temyriano perit. Suleimanes ex eo substractus salvus evasit, etiamque Mehemetes rebus deploratis exarsit. Isa Prusam seu Burusam venit, illicque imperii sedem habuit. Musa captus est cum patre; interea vero Cassumes in Serrao educabatur. Hoc

γὰρ ἀπὸ πρῶτῃ ἕως δευτέρας νῆστις, καὶ ὅπρ τοῦ καύ-
σονος τοῦ δριμυτάτου, καὶ τῆς ἀγλῆος κατὰξρος,
σταθεὶς ὁρθός, ἐκίλευσε καθίσαι τῷ Παγιαζῆτ ἀν-
τικρὺ τοῦτου. Καὶ ψυχαγωγῆσας, καὶ παρηγορήσας (19)
διὰ λόγων, ἐκίλευσε πῆξαι σκηνὰς τρεῖς, ἥγουν
τέντας ἐντίμους, εἰπὼν αὐτῷ· Ὑπαγε, ἀναπαύ-
σθητι, καὶ μὴ λογίζου πράττειν εἰς σὲ, ἀ σὺ εἰ;
ἄλλους πέπραχας· ὁμνυμί σοι θεὸν καὶ τὸν αὐτοῦ
προφήτην, ὡς οὐκ ἄλλος χωρίσαι τὴν ψυχὴν σου ἐκ
τοῦ σώματος αὐτῆς, εἰ μὴ θεὸς ὁ ἐνώσας αὐτήν.
Τότε ὁ Παγιαζῆτ εἰσελθὼν ἐν ταῖς σκηναῖς αἱ; ὁ
Τεμὺρ ἐδωρήσατο, ἐκίλευσεν ὁ Τεμὺρ τάφρον ὀρύ-
ξαι γύρωθεν τῶν σκηνῶν, καὶ κύκλῳ τῶν σκηνῶν
τάφρου πενταχιστῶν εὐζώνους ἐκ τῶν οἰκια-
κῶν.

Ἐπολεῖσεν οὖν ἡμέρας ὅκτω ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ
ὅπου ὁ πόλεμος ἐγένετο. Καὶ ἐν ταύταις ταῖς ἡμέ-
ραις διεσκαδέσθη τὸ Περσικὸν στρατεύμα ἀπὸ Γα-
λατίας εἰς Φρυγίαν, Βιθυνίαν, Παφλαγονίαν, Ἀσίαν
μικράν, Καρίαν, Λυκίαν, καὶ Παμφυλίαν, ὥστε ἐν
πάσῃ ἵπαρχίᾳ καὶ πόλει δοκεῖν εἶναι ἅπαν τὸ στρα-
τεύμα τοῦ Τεμὺρ καὶ αὐτὸν τὸν Τεμὺρ· ἐν αὐταῖς
ταῖς ὅκτω ἡμέραις ὑπερεχύθη, καὶ ἐπλημύρηνσεν.
Ὁ δὲ Τεμὺρ λαβὼν πλοῦτον (20), καὶ αἰχμαλωσίαν
πολλὴν ἐξ Ἀγκύρας, καὶ τοὺς συναντῶντας φλέγων
καὶ καταναλίσκων, ἦλθεν εἰς Κοτυαῖον μητρόπολιν
τῆς Φρυγίας, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν Παγιαζῆτ,
καλῶς περιπρωραγμένον τῷ τρόπῳ, ᾧ προλαβόντες
εἰρήκαμεν. Πλὴν ἐπαγγέλει ἐν Ἀγκύρᾳ τι, ὅπερ ἐστὶ
μνήμητις ἄξιον. Ἐπὶ δὲ τὸν τοῦ Παγιαζῆτ ἐν τῷ καιρῷ
τοῦ πολέμου (21), ἦσαν σὺν αὐτῷ τέσσαρες τῶν
υἱῶν αὐτοῦ, πρῶτος ὁ Μουσουλμάν, ὁ μετὰ τοῦτον
Ἑσὸς, καὶ τρίτος ὁ Μεχμέτ, καὶ τέταρτος ὁ Μω-
σῆς. Εἶχε δὲ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ (22) δύο, Μουσταφάν
καὶ Ὀρχάν, ἐπὶ νῆπια ὄντα· εἶχε δὲ τὴν ἱπποφρίαν
τῆς Γαλατίας κληρωθεῖσαν τὸ ἔτος ἐκείνῳ παρὰ τοῦ
πρὸς αὐτοῦ ὁ Μεχμέτ ὁ τρίτος. Ὁς οὖν εἶδε κά-
κεῖνος τὸν πατέρα ἐπὶ ἐν χειρὶ τῶν Σκυθῶν ὡς ἐν
ὀλίγῳ ἐσόμενον, ἀπέδρα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς υἱῶν αὐ-
τοῦ, καὶ ἦν ἐν ὄρεσι φυγαδεύων, καὶ καταδοκῶν τὸ
μέλλον. Εὐδρῶν οὖν τεχνίτας ὀρυκτάς (23) ἐπιτηδύλους

loco noster Mustaphæ nomen omisit, eumque inf: a
in pugna non occubuisse asserit: quem porro Es:
vocat Ducas, cum Laonicus Jesum, Leunclavius
Isam appellant: hodieque Turci Dominum redem-
plorem nostrum *Prophetam Isam* vocant.

(22) Εἶχε δὲ ἐν τῷ οἴκῳ. Hic Mustaphas postea
in scenam prodidit adversus Mehemetem, qui Mu-
sulmano, Mose et Ese seu Isa occisis, ac Mustapha
hocce debellato. Osmanici imperii summam solus
obtinere. Discrepat ergo Leunclavius a nostro tam
in Mustaphæ ætate, quam in natu minimi nomine,
qui Orchanes Nostro, Cassumes illi dicitur.

(23) Εὐδρῶν οὖν τεχνίτας ὀρυκτάς. Laonicus, lib.
iii, prodidit a Bajazitis ducibus, non a Mehemete
ejus filio, tentatum fuisse, ut in libertatem ille as-
sereretur, corruptis grandi pecunia Temyris fossori-
bus, qui cuniculum in eam partem in qua Baza-
zites erat, egerunt: demumque in ipso opere de-
prehensi capti sunt. Leunclavius et Phranzes hu-
jus facinoris egregii et audacis nullam mentionem
faciunt.

εις άγαν, καὶ καταλθὼν διὰ τῆς νύκτος ὤρυσαν τὴν τάφρον, καὶ ἔως τὸ μέσον αὐτῶν σκηνῶν καταντήσαντες, εἶχον γὰρ τελεσιουργήσαντες τὸ πανούργημα, εἰ μὴ θεῖα τις δύναμις ἐκώλυσε τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι τὸν ἀλάστορα. Καὶ δὴ πρῶτας οὖσης, ἦν γὰρ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος ὁ ἥλιος ἐννεα πού ὥρας ἐν τῷ Λέοντι βαδίζων, ἦλθεν ἡ παράταξις ἡ νέα, καὶ ἰδὼν τὰ χῶματα τῆς ὀπῆς ἐδόθησαν, καὶ ἐγερθέντες οἱ φυλάσσοντες τὴν νύκτα ἀνεδόθησαν, καὶ θόρυβος μέγας ἐγεγόνει παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ εἰσπηδήσαντες εὗρον τὸν Παγιαζῆτι ἱσταμένον ἐν μέσῳ τῆς τέντας, καὶ τὸν Χοτζιαφερούζ τὸν ἀρχιευνούχον αὐτοῦ, ἦν γὰρ οὗτος ὁμοῦ ἐαλωκὼς σὺν αὐτῷ. Οἱ δ' ὄρυσκται ἔφυγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Μεγμέτ. Πρῶτας δὲ παραστὰς τῷ Τεμῦρ (24) καὶ λοιδορήσας αὐτόν, καὶ λόγους ἐπαπειλητικούς εἰπὼν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, προστάξας ἀπικεφάλαισεν τὸν Χοτζιαφερούζ. Ἐκτοτε οὖν ἐγένετο μεγάλη φυλαχὴ εἰς αὐτόν, καὶ σιδηροὶ κλοιοὶ, καὶ χειροπέδες [χειροπέδες] διὰ τῆς νύκτος· τῇ δὲ ἡμέρᾳ μόνον συγχολοῦν στρατῷται οὐ διέλειπον φυλάσσοντες.

39 CAPUT XVII (25).

Temyr Asiae urbes aliquot adit et capit, incendiis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thesauros Prusae seu Burisae asservatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eam Phocaeorum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lastrat, et deinceps Salutarium iter flectit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exarato, redit.

Ἀπάρας δὲ ἀπὸ τοῦ Κοταίου, φθείρας, αἰχμαλωτίζσας, λαβὼν πάντα θησαυρὸν τὸν εὐρισκόμενον σὺν βασάνοις καὶ τιμωρίαις πλείσταις· καίων, κρεμάζων, ζωντοθάπτους δεικνύων τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πᾶσαν ἄλλην τιμωρίαν ποίων, ἦλθεν εἰς Προῦσαν· καὶ ἀνοίξας τοὺς θησαυροὺς ἐξήντησε τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων κερδηθέντα κατὰ μίλην χρυσᾶ, ὀργύρεα, λίθους τιμίους, μαργαρίτας δίκην κόκκων σίτου μετρομενούς ἐν χοίνικι. Εὗρον οὖν ἐκεῖ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου (26). Καὶ λαβὼν πάντα τὰ τῆς Προῦσης, Νικαίας, Νικομηδείας καὶ τῶν περὶ πόλεων τοὺς ἀκνωτούς θησαυροὺς, εἰς Φρυγίαν τὴν κάτω ἀφίκετο· καὶ πορθίσας ἅπαντα πολυχνία τε καὶ πόλεις ἦλθεν εἰς Ἀσίαν. Καὶ διαβὰς Ἀδραμύντιον (27), καὶ Ἀσόν, ἦλθεν εἰς

Ismaelis Bulliardi notae.

(24) *Πρῶτας δὲ παραστὰς τῷ Τεμῦρ.* Nescio quare Ducas caveam illam ferream ita reticeat, ut nullum de ea verbum ipse fecerit, cum accurate satis caetera recenseat. Equidem, ut quod sentio aperiam, cum bona dissentientium venia, caveam illam, ad immanitatem et saevitiam Temyris-chani exaggerandum, commentos esse temporis illius homines ingenuè dicam? vel fortasse manicas pedicasque ferreas, quibus noctu vinciebatur Bajazites, caveam ferream ipsos appellavisse. Leunclavius, lib. vii, narrationem Ducæ partim confirmat, quæ ad Chotziaferuzen seu Hozzapherizem-Begum spectat, ipsum nempe in pugna captum fuisse: at ipsi caput fuisse abscissum omisit, quod noster factum fuisse narrat.

(25) Hoc capite res gestas a Temyre accuratius Ducas, quam Leunclavius, aut Laonicus, narrat: Smyrnæ præcipue expugnationem describit, quam optime, ob locorum viciniam, bidui siquidem itinere Lesbos a Smyrna dissita est, nosse potuit; atque etiam ex principis Lesbi seu Mitylenei monumen-

A que vertendo ab eis in media tentoria perventum erat opusque jam perfectum, nisi divina virtute quadam obsistente prohibiti fuissent, quominus scelus illud liberarent. Jamque orta luce, sol eo tempore novem horas infra horizontem consumebat Leonem permeans, recens custodum cohors ad stationem advenit, qui conspectis ad ostium fossam aggeribus clamorem sustulerunt, quo nocturni custodes excitati pariter vociferantur, ingensque trepidatio per universum exercitum est orta. Postea ingressi Bajazitem in medio tabernaculo stantem; et Chotziapheruzem eunuchorum ejus principem, qui simul captus fuerat, invenerunt: fossores vero et Mehemetes aufugerunt. Mane jam facto Temyr adit, ac probris eum et conviciis laceravit, cumque eo sermonem minarum plenum habuit, et Chotziapheruzi caput abscindi coram jussit. Sub arcta custodia deinceps habitus est Bajazites, ferreis compedibus ac manicis per noctem vinctus; interdum militibus tantummodo frequentibus assiduisque custoditus.

Cotyæo discedens Temyr, omnia evertens, servituti cunctos mancipans, omnes thesauros contractans, suppliciiis variis adhibitis, urendo scilicet miseros, et suspendio afficiendo, vivos sepeliendo, caeterisque tormentorum generibus torquendo, Prusam venit, reseratosque thesauros exhaurit, et, quæ Romanis erepta fuerat, compilat auream argenteamque suppellectilem, pretiosos lapides margaritasque, quas, tanta fuit earum copia, velut grana frumenti chœnice admetiebatur. Illæ quoque uxores Bajazitis pellicesque invenit, interque eas Lazari filiam; omnibusque abreptis, spoliatisque thesauris, quos nactus est Prusæ, Nicææ, Nicomediæ et in vicinis urbibus, in Phrygiâ inferiorem ire pergit, omnesque in itinere urbes ac oppida populatur, et in Asiam abit, præteritisque Adra-

Ismaelis Bulliardi notæ. tis, qui Temyri honorem cultumque, ad saevitiam ejus iracundiamque devitandam, exhibuit. Ducas vero illius Lesbi principis successoris in præcipuis negotiis operam suam navavit, et inter ejus maxime familiares ac consiliarios habitus est. Jacobus Bosius in *Hist. ord. Militiæ Hierosolymitanæ* Smyrnam a Temyre expugnatam fuisse prodidit, ut et Laonicus, lib. iii, qui brevier expeditionem illam explicat et machinas, quibus ad urbium expugnationem utebatur Temyr, describit. Leunclavius Smyrnam expugnatam fuisse non docet.

(26) *Καὶ σὺν αὐταῖς τὴν θυγατέρα Λαζάρου.* Leunclavius, lib. vii, Lazari filiam, quæ in superioribus Maria appellatur, ad convivium Temyr's mandato venire jussam tradit: cum apud Zagataios Scythas id vitio aut dederori non vertitur. Injuriam nihilominus sibi fieri Bajazites Gilderum ex more gentis suæ reputans, id ægerime tulit. Videndus etiam hac de re Laonicus, lib. iii.

(27) Ἀδραμύντιον. Urbs maritima Phrygiæ

mutio et Asso Pergamum accessit, ibique diebus aliquot immoratus thesauros urbium vicinarum compilat, puerosque et puellas captivos comprehendit, omnesque Turcos et Romanos suppliciis diris vexavit, ut aurum et argentum ab eis extorqueret; aliosque igni tradidit, alios conclusos fame enecavit. Cunctis itaque divitiis earum urbium corrasis Magnesiam ad Sipylum montem sitam profectus est; illie congegit universam Lydiæ auream argenteamque suppellectilem, omnemque quam Sardeis, Philadelphia et Attalus possidebant. Smyrnam deinde profectus castra metatur juxta oppidulum ab Hierosolymitanæ militiæ fratribus Rhodiis equitibus tempore memorati Homnris exstructum, idque sibi dedi postulat. At Rhodii fratres equites id rennere, quod plurimi viri feminaeque in illud confugissent, Ephesii, Thyraei, Nymphaei, aliarumque urbium Christiani, loci firmitate freti, nec a quoquam expugnatum iri confidentes. Cum enim illud vi frustra sæpe tentasset Bajazites, quotannis praesidiis impositis aditus occupabat, ut fame expugnaret. Tum expugnandæ arcis consilio capto, Temyr portus ingressum obsepire aggreditur, edictumque sub vespere, ut crastina luce singuli militum lapidem afferant, et in portus fauces projiciant. **40** Quod deinde factum, iis qui in oppido conclusi erant, timorem ingentem objecit, triremes porro, cæteraque navigia, nisi prima diei hora in altum deduxissent, a Scythiis incensa forent: qui cum ab aurora ad solis ortum lapides congerere cœpissent, utrumque litus aggere junxerunt, et portus ostium desiccaverunt. Atque decima pars militum, quid decimam dico? ipsa centesima operi faciundo plusquam satis fuit. Ubique enim innumera militum multitudo diffusa aberat, omnem regionem per ambitum occupantium, aliamque ex alia, priusquam de eorum adventu quicquam præsciretur, percurrentium. Uno equidem die tridui itinere emenso, ut volucrum nubes terras sæpius circumcursabant, nullis impedimentis gravati, sed iis solum sarcinis et commeatu, quæ ad facile vincendum satis sunt: ad quod apte se comparant, dum numero magnam satis multitudinem, ipsamque celerem ac expeditam educunt. Quodque horum præcipuum est, sibi nullatenus parant, et adversus hostes ferarum agrestium more in pugnam procedunt. Portus ostio jam superato ad fossas oppidi accedere Scythæ: at equites Rhodii fortiter e propugnaculis obsistere, Scythasque, ut passeret locustas, in fossas deficere, quæ eorum cadaveribus

A Πέργαμον, καὶ ἐκεί ποιεῖσας ἡμέρας, καὶ ἀδροῖσας τῶν περὶ πόλεων τοὺς θησαυροὺς, καὶ αἰχμαλωτίζοντας νέους καὶ παιδίσκας, καὶ κολάσας, καὶ τιμωρῆσας πάντας Τούρκους τε καὶ Ῥωμαίους, πυρκαϊστους, καὶ ἐγκλείστους ὑπὸ ἀσπίδος λιμοκτονήσας ἕνεκα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, πάντα πλοῦτον σωρεύσας, ἤλθεν εἰς Μαγνησίαν τὴν ἐν Σιπύλῳ κατειμένην. Κάκει συναθροίσας πάντα τὰ τῆς Αὐδίας χροῦσά τε καὶ ἀργυρὰ καίμηλια, καὶ πάντα τὸν ἐν ταῖς Σάρδεϊς, καὶ Φιλαδελφίᾳ, καὶ Ἀττάλῳ (28) σωρεύσας πλοῦτον, ἤλθεν εἰς Σμύρναν. Κάκει τετυώσας ἐν τῇ πολυχνίῳ τῶν φερρίων, ὃ ἀνῆγειραν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προβόρῃθέντος Ὁμοῦρ, ἐζήτει τοῦτο παρ' αὐτῶν. Ὡς δὲ ἀνέλεγον οἱ φερρίοι, ἦσαν γὰρ πλείστοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες προσφυγόντες ἐν τῇ φρουρίᾳ, Ἐπίστοι, Θύραιοι, Νύμφαιοι (29), καὶ ἀπὸ ἄλλων πόλεων Χριστιανοί, θαρρόντες, ὡς οὐ κυριευθήσεται παρὰ τινος· καὶ γὰρ ὁ Παγιαζήτ κατ' ἔτος ἐπολέμει, καὶ οὐ διέλειπεν ἀσφαλῶς τὰς διεξόδους τῶν, ὅπως ὀπὸ τοῦ λιμοῦ ἐγκραθῇ· γέννηται τοῦ πολυχνίου, ὑπὸ γὰρ πολέμου οὐδὲν ἦνεν· τότε ὁ Τεμὺρ εἰς νοῦν λαβὼν φράττει τὸ τοῦ λιμένος στόμα, διαλαλίας ποιήσας ἀφ' ἑσπέρας, ἵνα τὸ πρῶτ' ὁ καθὲς τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ λίθον ἄρας, ῥίψῃ ἐν τῇ στόματι τοῦ λιμένος, ὃ καὶ γέγονεν. Ὁρῶντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου, ἰδουλίσαν· καὶ εἰ μὴ εἰλκυσαν τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ἐξω τοῦ λιμένος ἐν τῇ πελάγει, τῇ πρώτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἐταφρώθησαν ἀνὰ τῶν Σκυθῶν· ἀρξάμενοι δὲ πρῶτ' ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας, ἐποίησαν τὴν ὕγρην ξηράν· οὐδὲ τὸ δέκατον, τί λέγω δέκατον; οὐδὲ τὸ ἑκατοστὸν ὑπεύρηγας τὸ τῆς διαλαλίας πρῶταγμα. Ποῦ γὰρ ἦν ὁ πᾶς ἀριθμὸς τοῦ στρατοῦ τότε, καθὼς ἐφημεν, περικυκλώσαντες τὴν ἅπασαν ἄλλην ἐξ ἄλλης, πρὶν ἀκουσθῆναι καταλαμβάνοντες γῆν, καὶ τριῶν διὰ μίδς ἡμέρας πολέμους, δίκην πτηνῶν αἰθερίων, περιτρέφοντες οἰκουμένην, μηδὲν μὲν ἐπαγόμενοι, πάντα δ' οὖν ἔχοντες ὅσα πρὸς τὸ βροδῖον νικᾶν ἐφόδια κρείτιστα. Εἶναι γὰρ ταῦτα, τὸ τε κατὰ πλῆθος ἐξίεναι μικροῦ καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαῖνον, τὸ τε τῆς κινήσεως εὐστροφον καὶ ἐξυτάτον· καὶ ὁ τούτων μείζον τὸ τέλος· ἀπειθεῖν ἑαυτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον δίκην ἀγρίων θηρῶν ἀπαντᾶν εἰς τὰς μάχας. Διαβάντες τοῖνον τὸ στόμα τοῦ λιμένος, καὶ παραστάντες τὴν τάφρον, οἱ μὲν φερρίοι διὰ τῶν βελῶν ἀνδρείως ἐμάχοντο ἐκ τῶν προμαχόνων, καὶ δίκην ἀκρίδων κατακοπτομένων ὑπὸ στροβυλῶν ἐν τῇ τάφρῳ ἐνέπιπτον, καὶ ἡ τάφρος ὀφύλοτο τοῖς σώμασι τῶν Σκυθῶν· καὶ οἱ Σκύθαι ὡς αἱ κεφαλὰ τῆς ὕδρος

Ismaelis Bullialdi notæ.

inferioris vel Lydiæ Asso vicina, hodie appellatur Landrimyti, Ephesino olim metropolitæ subdita.

(28) *Arrd. l. 10.* Notitia patriarchatus Constantinopolitani sub Sardium metropoli habet Ἀττάλιδας episcopum, alium ab eo, qui Sylæi seu Pergæ metropolitæ subest.

(29) *Nymphæi.* Veteres geographi non meminerunt loci illius prope Magnesiam ad Sipylum.

Plinius, in Asiæ descriptione, in Cilicia collocat Nymphæum, lib. v, cap. 27. Ideo conficere possumus, Nymphæum, de quo hoc loco Ducas mentionem facit, multis sæculis Plinio et aliis geographis posterius esse. De illo duobus locis Gregoras meminit, lib. iii, sub finem. traditque Joannem Vataciam imp. illic obitisse, lib. deinde vi, appellatque Νύμφαιον τῆς Αὐδίας. Logotheta quoque in Chronico Constantinopolitano.

ἐφύοντο. Πληρωθείσης οὖν τῆς τάφρου τῶν σωμάτων, οἱ παραλειπόμενοι ὑπὲρ μέτρον Σκυθαὶ πατήσαντες τὰ τεθνηκότα τῶν σωμάτων, καὶ κλίμακας ἐπιθέντες ἀνέβαινον, οἱ μὲν ἄνω, οἱ δὲ τὴν πρὸς ἄσπερον φέρουσαν κἀθοδον, μὴ φροντίζων ὁ ζῶν διὰ τὸν τεθνηκότα εἰ πατὴρ ἐστιν ἢ υἱὸς γνήσιος· ἀλλὰ τὸ σπουδαζόμενον ἐν ᾗ ἐν ταῖς τῶν ἀπάντων ψυχαῖς, τίς πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ σκήπτρον θεῖναι ἐν τῇ πόρῳ. Τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἀναβάντες, καὶ τοὺς φρερίους εἰς τὸ ἐνδοτερον καταδιώξαντες, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπαμειλύνοντο, τὰς δὲ τριήρεις ἰγγύς τῆς ἀκροπόλεως ἐλκύσαντες, φύρῃν καὶ ἀτάκτως εἰσῆρχοντο, ἔχοντες τὴν Μπαλουλον αἰτὸν ὁμοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς φρερίους. Οἱ δὲ ἐλθόντες τοῦ φυλαχθῆναι ἐκ τῶν ἐκτὸς Χριστιανοὶ ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσῳ, οἱ δὲ κρατοῦντες τὰ πηδάλια τῶν τριήρων, οἱ δὲ τὰς κώπας, ἄλλοι τὰ τῆς πρῶτης καλωδία καὶ τὰς ἀγκύρας, ἰδόντων πρὸς τοὺς ἐπιβάτας· *Ἐλθέσατε ἡμῶς Χριστιανοὺς ὄντας, καὶ μὴ ἐγκαταλείπητε ὧδες.* Αὐτοὶ δὲ σὺν βοπάλοις κρούσαντες εἰς χεῖρας τὰς ἀπωρημένας, καὶ περῶσαντες τὰ ἱστία, ἀφάντες αὐτοὺς ἡμιθανεῖς ἔπλεον. Οἱ δὲ Σκυθαὶ παραλαβόντες καὶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ εἰς ἐν ἀβροῖσαντες τὴν αἰχμαλωσίαν, ἦσαν γὰρ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὑπὲρ τοὺς χιλίους, καὶ ἀπαγαγόντες αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Τεμύρ, ἐκέλευσε πάντας ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀπομηθῆναι· καὶ οἰκοδομήσας κύρῳν ἓνα, μίαν πέτραν ἐνθεῖς, καὶ μία· κεφαλὴν συναρμόσας (30), ὥστε τὸ πρόσωπον ἵστασθαι καθ' εἰρμόν· καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ τάξει, ὅπου ἡ πέτρα ἦν ἐπάνω ταύτης κεφαλῇ· καὶ ὅπου κεφαλὴ ἦν ἐπάνω ταύτης πέτρα, καὶ τὰ πρόσωπα πάντα φαινόμενα περὶ τὴν ἔξω ἐμφάνειαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας καὶ ἀπάνθρωπον ἐπινόμην.

Αἱ δὲ Φωκαῖαι ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰωνίας, καὶ προσεκύνησαν σὺν δώροις πλείστοις· καὶ αὐτὸς ὑπέδεξετο, καὶ εἰρήνην σὺν αὐτοῖς ἐσπέισατο· ἦν γὰρ ἡ μία τῶν Γενουαίων, ἡ καὶ νέα καλουμένη· ἡ δὲ ἐτέρα ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Μιτυλήνης ἀνέκειτο, ἡ καὶ παλαιὰ καλουμένη. Ὁ δὲ Τεμύρ ἐλθὼν ἐν τῇ Σμύρνῃ, καὶ πολεμίζων αὐτὴν, ἔστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱστορήσων τὰς Φωκαίας· καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ τῆς Λέσβου ἡγεμὼν, ἐμδὸς ἐν τριήρει ἦλθεν εἰς Φωκαίας· καὶ ἐξελθὼν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ φιλοξενήσας ὡς ἐχρὴν τὸν υἱὸν τοῦ Τεμύρ, φαγόντες, καὶ πίνοντες, καὶ εὐφρανθέντες ὁμοῦ, σὺν δώροις πλείστοις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ τοῦ Τεμύρ ἔκγονος δοὺς αὐτῷ σκήπτρον, σημεῖον ἀγάπης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν ἐν τριήρει ὁ δὲ ἀναβὰς ἐφ' ἵππου, ἀπ' ἀλλήλων ἐχωρίσθησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ εὐρών, τὴν Σμύρναν κατασκαφεῖσαν ἕως τῶν θεμελίων, πρὸς τὴν Ἐφεσον τὴν πορείαν ἐποιεῖν, καὶ πανταρχόθεν τὸ στρατεύμα

Ismaelis Bullialdi notæ.

(30) *Μίαν πέτραν ἐνθεῖς, καὶ μίαν κεφαλὴν συναρμόσας.* Genus illud structuræ ad similitudinem reticulatæ facta erat, de qua sic Vitruvius, lib. II, cap. 8: *Structurarum genera sunt hæc, reti-*

*A complebantur. Illi vero, ut hydræ capita, succrescere. Congesta itaque cadaveribus fossa residui immenso numero Scythæ cæsorum calcantes cadavera, scalasque admoventes ascenderunt, alique in moeniorum pinnas evaserunt, alii, quæ ad inferos et lethum ducit, viam ingressi sunt. Neque superstes cæsorum patris aut liberorum cadavera calcare aversabatur, aut eorum ab aliis discrimen aliquid faciebat: sed uni tantum intentus erat quisque, quomodo prior ascenderet, telumque turri infingeret. Undequaque igitur muros subeuntes, in interiorem arcis locum fratres compellunt, qui salutem fuga quærentes triremes prope arcem adducunt, ipsasque tumultuantes ac trepidantes ingressi sunt Ballivus et cæteri fratres. At Christiani, qui in id oppidum securitatis causa ex aliis locis se receperant, omnes cum uxoribus et liberis mare ingressi, partim triremium clavis adhærentes, partim in remos nitentes, alii funibus anchorisque arrepti vectorum fidem inclamabant: *Miseremini nostri, qui Christiani sumus, neque hic nos deserite.* Vectores vero manus vociferantium protensas contis quatientes ac submoventes, pansis velis in altum feruntur, hosque semimortuos deserunt. Scythæ expugnato castro coactos in unum supra mille captivos, mulieres ac pueros ad Temyrem adducunt, quos 41 ad unum interfici imperat, occisorumque capita abscindi; in ædificanda deinde turre, ordines lapidibus capitibusque distincti, ita ut caput unum ad lapidis latus coagmentaretur, faciesque ordine dispositæ essent: atque in secundo ordine lapidi caput, lapis capiti (*opere reticulato*) supersubuebatur: vultusque in exteriorem superficiem omnes versi erant; conspiciendum illuc exhibebatur novum prodigium, inhumanumque commentum.*

At Phocæarum principes legatos ad eum destinant, priusquam in Ioniam pervenisset, et multis donis placavere: quibus ille acceptis pacem cum iis composuit. Harum altera, quæ nova vocabatur, Gennensibus parebat; altera, quæ et vetus, Mitylenes duci subdita erat. Cum Smyrnam Temyr accederet, eamque bello peteret, nepotem suum Phocæas exploratum misit; quod cum rescivisset Lesbi princeps, consensu trireme Phocæam appulit: urbeque egressus in occursum Temyris nepotis, comiter ac perhumane, prout decebat, eum suscepit; et, postquam convivialis ac computationibus indulserunt, et se simul oblectaverunt, cum multis donis remisit. Temyris etiam nepos acceptum illi dilectionis amorisque signum largitus est, et mutuis tandem salutationibus ac osculis sese complexi discesserunt, ille quidem trireme vectus, hic equo insidens: qui ad castra reversus Smyrnam a fundamentis eversam dirutamque offendit, atque adeo

culatum, quo nunc omnes utuntur, et antiquum quod incertum dicitur: ex his venustius est reticulatum, sed ad rimas faciendas ideo paratum, quod in omnes partes dissoluta habeat cubilia et coagmenta.

Ephesum versus tendentem exercitum, coque con-
 buentem. Edixerat namque Temyr Aneyra digre-
 diens, ut omnes proceres magnatesque, ubicunque
 agerent, eum Ephesi adirent, illucque convenirent;
 Epheso quippe discedens imperii sui provincias
 repetiturus erat. Ibi castris collocatis triginta dies
 consumpsit, interimque ex vicinis illi urbi oppidis
 et vicis omnes incolas congregat: multisque cru-
 ciatibus et deustionibus ab iis extorquet, quidquid
 a maioribus auri argentique, pretiosarum rerum,
 vestisque relictum erat; hinc Mylasum Cariae me-
 tropolim profectus est: tamque aspera et aeris
 hiems invasit, geluque ita intensum est, ut qua-
 drupedes, volucres aeris aquatiliaque animalia
 gelu induruerint, eorumque naturalis calor frigore
 exstinctus sit. Cum vero ab una urbe in aliam mi-
 graret exercitus Temyris, eam, unde movebat, tam
 desertam ac solitudinis horrore plenam reliquit,
 ut neque canis latrare usquam audiretur, non aves
 domesticæ et cicures cucurrere, non infans vagire;
 sed quo pacto laxato reti, et in litus postea ex
 mari reducto, quicquid implicitum sive minutus
 piscis sive amplus occurrit, in terram piscator
 trahit, etiamque pisciculum vilissimum, 42 can-
 crumque minutulum; non aliter isti totam Asiam
 egerunt et tulerunt, et Mylasso relicta in Phrygiam
 Cappatianam, cuncta pariter agendo ferendoque,
 iter direxerunt. A Laodicea vero viam capessive-
 runt, quæ in Phrygiam Salutarium ducit, quam
 provinciam lingua sua Turci Karasar appellant:
 illic ærumnis confectus Iltrim Bajazites fato con-
 cessit. Affirmant plurimi quod veneno mortem ipse
 sibi consciverit. Volebat equidem Temyr hunc vi-
 vere, et in Persidem abducere, ut universæ genti
 ostenderet qualem ejusque soli feram compre-
 henderat, spectandumque exhibere ad triumphi
 ornatum et magnificentiam; tandem multis ærum-
 nis ac miseriis attritum ad mortem sibi inferen-
 dam ipsum cogere. Verum ubi animam agere cepit,
 postremaque suspiria ducere, Temyri talia signi-
 ficat: *Vitam cum morte jam commuto; tu lætus et
 hilaris mortuum me conspice, cadaverque meum*

Α συνέρρεον. Ἦν γὰρ πρόταγμα παρ' αὐτοῦ ἰκδοθῆναι
 εἰς Ἀγκύρας· Ὅπου ἂν τύχωσι οἱ μεγιστάνες, καὶ
 οἱ σατράπαι σὺν τοῖς ὕπ' αὐτοῦ, οἱ πάντες εὐρεσθῶ-
 σιν ἐν Ἐφέσῳ· καὶ γὰρ εἰς Ἐφέσου ἦν ἀναποδίζων
 πρὸς τὰ πατρία· ἔκει δὲ πῆξας τὰς σκηνάς ἐποίη-
 σεν ἡμέρας· τριάκοντα, καὶ τὰ περὶς ἅπαντα τῆς
 πόλεως κάστρα, καὶ πόλεις, καὶ κώμας· ἀδροίσας
 ἅπαντας, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν προγόνων καταλειφθέντα
 χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ, καὶ ἄλλην πᾶσαν τιμίαν
 ὕλην, καὶ ἱματισμὸν πολυτάλη, διὰ πολλῶν βασι-
 λῶν καὶ καυσθηριασμῶν συλλέξας, ἐξήλθε, καὶ
 πρὸς τὴν Μιλήσιον (31) [Μυλάσσων] μετρόπολιν Κα-
 ρίας ἔρχεται, χειμῶνος· οὕτω σφοδρῶς γενόμενος,
 χροῦς τε καὶ παγετοῦ, ὥς καὶ αὐτὴν τὴν τετραπόδα
 φύσιν τῶν ζώων, καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ἄερια, καὶ τὰ
 ἐνυγρὰ ζῶα παγισθῆναι, καὶ εἰς χροῦσταλλον μετα-
 μεῖσθαι τὴν φύσιν αὐτῶν. Ἐξερχομένου δὲ ἀπὸ
 πόλεως εἰς πόλιν ἀπέναι, τὴν καταλειμμένην εἰς
 τόσον ἀφίσσαν ἔρημον, ὅτι οὕτε κυνὴς ὕλαχὴ τὸ
 παράπαν ἤκούετο, οὐδὲ ὄρνιθος ἡμέρου κοκκυσμὸς,
 οὐδὲ πικίδιον κλαυθυρισμός· ἀλλ' ὥσπερ σαγήνην
 χαλῶν ἀλειψὺς, ἔλκει ταύτην ἐν τῇ ξηρᾷ ἀπὸ τοῦ
 πηλάγου, εἰ τι ἂν συναντῇ τοῦτο καὶ ἔλκει πρὸς
 τὴν ξηρὰν, κἂν τε μέγαν ἰχθύν κἂν τε σμικρὸν,
 καὶ αὐτὸ τὸ φαυλότατον ἰχθυίδιον καὶ καρκινίδιον·
 οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἅπασαν Ἀσίαν λεηλατήσαντες
 ὄχοντο. Ἀπὸ δὲ Μιλήσιον εἰς τὴν ἀνω Φρυγίαν
 Καπατιανὴν ἦσαν, τὰ ὁμοία πράττοντες. Ἀπὸ δὲ
 Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλουταρίαν (32) κατή-
 γισαν, ἣν καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν οἱ Τοῦρκοι
 Καράσαρ λέγουσιν· ἔκει καὶ ὁ πολυπαθὴς Ἰσμελὶς
 Παγιαζὴτ ἀπέθανεν. Ἀδεται οὖν παρὰ πολλῶν, ὅτι
 αὐτὸς αὐτὸν φαρμάκῳ τῆς ζωῆς ἐστέργεον. Ὁ γὰρ
 Τεμὺρ ἡβούλετο μὲν αὐτὸν ζῆν, καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ
 δοῦναι, καὶ δειξάι τοὺς Πέρσας ποδαποῦ θηρίου
 ἰσχυρατῆς ἐγένετο, καὶ θεατρίσαι, καὶ πομπεύσαι·
 καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πολλῆς σπείρωσις τοῦ ζῆν
 ἀπαλλάξαι ποιεῖται. Ἀλλ' ἐπισθὲ τὰ λοιπὰ πνέων
 ἦν, μὴνύει τῷ Τεμὺρ, ὅς· Ἐγὼ τὴν μεταλλάρω
 τὸν σὺν· σὺ δὲ λαπῶς βιλέφω τοθρημάτα με,
 καὶ τὸ σῶμά μου ὁδὸς ταρῆναι ἐν τῷ παρ' ἐμοῦ
 δομηθέντι μνημείῳ. Ἀκούσας δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) Καὶ πρὸς τὴν Μιλήσιον. Correximus D
 Μυλάσσων, in Caria enim fuit Mylassa vel My-
 las; a Stephano etenim et aliis ita appellatur.
 In notitia Thronorum sub Constantinopolitano pa-
 triarcha, metropolitæ Stanurpoleos subjicitur epi-
 scopus τῶν Μυλάσσων, vel ut alius ms. codex cor-
 rectius exhibet τῶν Μολάσσων, et propterea My-
 lassum reddidimus, quod ad hodiernam pronuntia-
 tionem magis accedit.

(32) Ἀπὸ δὲ Λαοδικείας εἰς Φρυγίαν Σαλου-
 ταρίαν. Quo in loco mortuus sit Bajazites non
 prodiderunt Laonicus, Phranzes et Leunclavius.
 Animi ægitudine confectum obiisse docet Laoni-
 cus; causam addit Leunclavius, quod Bajazites a
 Temyre intellexisset, fore ut Semerkandum trans-
 ferretur, idque Ducas aliquatenus innuit. Vene-
 num a Temyre ipsi propinatum aliqui volunt, quod
 Leuncl. in calce lib. vii *Hist. Musulm.* scribit. Du-
 cas in Phrygia Salutaris, Turcis Carasar dicta, Ba-

jazitem diem supremum clausisse docet. Locus
 autem ille Carasar, quo nomine noster Phrygiam
 Salutarium intelligit, procul dubio est, quem Kara-
 Cbisarem Turci appellant, id est arcem nigram;
 Græci mediæ ævi locum illum Μαυρόκαστρον, hoc
 est nigrum castrum, quem antiqui Corycum ap-
 pellaverunt, ut notat Leuncl. lib. iii, et cap. 144, *Pan-
 dect. Turcic.* Contigit mors Bajazitis anno Hegiræ
 804, id est Christi 1402, postquam annos 14 re-
 gnasset; ita tradit Leunclavius lib. vii, at lib. viii
 mortuum aut anno Hegiræ 850. Laonicus textus
 admodum depravatus est, qui annos 25 eum re-
 gnasse prodit. Orbinius scribit uxorem Bajazitis,
 Lazari filiam Melievam (Ducas Mariam appellat),
 altero post maritum die obiisse; cui ut illuderet
 Temyr, vestes illius ad pudenda usque rescindi
 jussit, et eo habitu mense accumbentibus mini-
 strare coegit.

ὁ Σκόθης· ἐκάρθη τῇ γνώμῃ· καὶ στείλας αὐτὸν εἰς τὰς ἀποκαταστάσεις αὐτοῦ ὡς ἐκτὸς ἐλευθερώσας αὐτοὺς, ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Προύτῃ, καὶ ἐθαψάν ἐν τῷ μνημείῳ, ὃ αὐτὸς ψυχοδύμησεν. Ὁ δὲ Τεμὺρ ἀπάρας ἐκείθεν πρὸς Λυκαονίαν ἀφίκετο, καὶ ἐκείθεν εἰς Καισαρίαν, εἰτα εἰς Ἀρμενίαν μικράν τε καὶ μεγάλην. Πληρώσας ἐνισαυτὸν ἕνα ἐκτὸς τῆς Περσίας, καὶ μετὰ τὸν χρόνον εἰσῆλθε νικητῆς, τροπαιοῦχος, φέρων λάφυρα καὶ λείαν, ὡς οὐδεὶς τῶν ποτε τυράννων Περσῶν. Ἄλλ' ἐπινώμεν (33) πάλιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἡγεμόνας τῶν Ὀθμανῶν, καὶ ἴδωμεν καὶ πῶς τῶν μετέπειτα εἰς αὐτοὺς τὰ τῆς ἡγεμονίας εὐτυχήματα.

runt, et attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

CAPUT XVIII.

Manuel imperator Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Lemnum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio sedus amicitiamque init. Rerum status in Asia post Temyris Chanis discessum. Esc, seu Isa, Bajazitis filius, bello a fratre Mehemete petitus Temyrie duce capitur, et laqueo praefocatur. Cineites Smyrniae immolescit. Atinis filios ex Ionia petit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachio ope Ephesum expugnant. Homer Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiae reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspicionibus a se invicem dissociantur.

Ὁ γὰρ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐνωτισθεὶς τὴν ἤτταν τῶν Τούρκων, καὶ τὴν τοῦ Παγιαζῆ ἀθρόαν μεταβολὴν (34) πῶς ἀπ' οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν παύοντα, παρευθὺ πρὸς Βυζάντιον ἀνεισι. Καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ παραχωρεῖ τῶν οὐρανίων τῆς βασιλείας, καὶ αὐτὸς ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ πέμπεται. Καὶ ὁ Μανουὴλ μόνος βασιλεὺς παρὰ τοῦ καλατιοῦ καὶ τοῦ δήμου εὐφραίνεται. Ὁ δὲ Μουσουλμάν περάσας· ἐν τῇ δόσει, εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ πίπτει ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως, καὶ δέεται τούτου λέγων, ὅτι Ἐγὼ ἔσομαι σοι εἰς υἱόν, σὺ δὲ πατήρ ἐμὸς ἔσῃ· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν μέσῳ ἡμῶν οὐ φύσει ὤψα-
 πον, ἀλλ' οὕτως σκάνδαλα ἔσονται· μόνον ἀναγόμενός μιν ἡγεμόνα Θράκης, ὅσῃν καὶ ἄλλην γῆν διὰ τῶν ποταμῶν ἐπεκτετήσαμεν· δούς αὐτῷ καὶ ὁμήρους ἕνα τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ (35) τῶν ἀνηλ-
 των, καὶ μίαν τῶν ἀδελφίδων Φατμακάτου ἐπονομαζομένην· ὑποσχθεὶς δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ τοῦ Στρυμόνος (36) ἄχρι αὐτοῦ Ζητούνιου, καὶ τὴν Πελοπόννησον· τὰ δὲ τῆς πόλεως περὶ ἀπὸ Πανίδου μέχρι ἱεροῦ στομίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στομίου μέχρι Βάρνας ἅπαντα τὰ παράλια κάστρα, τὰ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καί-

Ismaelis Bullialdi notae.

(33) Ἄλλ' ἐπαρτίσμεν. Post mortem Bajazitis interregnum constituitur Turcici Annales annorum 12, donec sultanus Mehemetes rerum summa et imperio potiretur.

(34) Καὶ τὴν τοῦ Παγιαζῆ μεταβολὴν. Hoc loco addendum καὶ αὐτὸν, usque quibus verbis constructio orationis claudicat.

(35) Ἐν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ducas hoc loco duos Bajazitis liberos obsides datus sit, marem unum, feminam alteram nomine Phatma—Catun. At infra, cap. 29, narrat tres obsides fuisse datos, duos mares impuberes, et illam Phatmam: quorum alter, isque natu grandior, et Phatma redditi sunt: minor Constantinopoli remansit, Christianisque sacris initiatus est. Leuncavius lib. x, cui Suleimanicus titulus est, Suleimanem Graecorum auxilia sibi parare cogitantem, fratrum natu minimi Cassimem, et sororem suam Sultanam Fatimam obsides dedisse tradit. Phranzes, cap. 50, lib. 1, eum qui Christianus obit, Jusuphum, id

A trade sepeliendum in monumento quod mihi edificavi. His auditis Scythia animi rigore remisso emollitus est, et libertatem centum illius servis concessit, qui sanus procurarent; Prusamque cadaver abducendum permittit, ubi in sepulcro, quod vivus sibi posuerat, sepulchrum. Temyr in Lycaniam inde movit, deincepsque Casaream pervenit, tandemque in Armeniam minorem ac majorem reversus est. Annum in expeditione extra Persiam exegit, deumque victor ac triumphator rediit, praeda ac spoliis onustus, quanta nullus unquam Persarum tyrannus reportavit. Sed iterum redeamus ad Othmanicæ familiae principes, qui postea successerunt, et attendamus quomodo in eos imperium feliciter concesserit.

Imperator Manuel cum cladem Turcorum dividisset, subitamque Bajazitis, qui velut fulgur e caelo deciderat, fortunæ mutationem, Byzantium confestim rediit, et clavum imperii regendum a nepote, quem in Lemnum
 relegat, recepit. Solus igitur Manuel a palatinis officialibus et populo imperator salutatur. At Musulmanus fretum transvectus in occidentales regiones se contulit, Constantinopolim ingressus imperatoris pedibus accidit, et apud eum hanc supplicem orationem habet: Ego tibi filius ero, tuque mihi pater eris: et ab hoc tempore nulla inter nos discordia zizania disseminabitur, nulla offensio-
 intercedent: tantummodo Thraciae praefectum me constitue et aliis regionibus, quantas majores mei possederunt. Obsides quoque tradidit ex fratribus suis impuberibus unum, sororemque unam Phatma-catun appellatam: promissitque imperatori Thessalonicam, oppida ad Strymonem Zetunium usque sita, et Peloponnesum redditurum esse, atque etiam oppida urbi vicina a Panido usque ad osium sacrum, et hinc Varnam usque cunctas arces maritimas littoribus Euxini Ponti impositas. Impera-

est Josephum, appellat. Porro Phatma, seu Fatima-Catun idem est ac Domina Fatima, Ital. Signora Fatima: ista enim vox Caden Turcis est quod Ital. Signora ovvero Madamigella: Armeni Cadun vel Catun per u. Italicum pronuntiant. Nomen illud Fatima Turcis familiare est ac venerandum: sic enim appellabatur unica Muhamedis filia, quam ex Aische Ebubekiris filia suscepit, et illi patrueli suamptam dedit.

(36) Τὰ τοῦ Στρυμόνος. Strymon Macedoniae fluvius est; Zetunium oppidum est, cuius episcopus Larisseo secunda Graeciae metropolitae olim suberat, et ad Thermopylas situm Sperchii fluminis ripis adjacet. Laonicus, lib. 11, τὸ τὸ Ζητούνιον τὸ ἐν Θερμοπύλαις, Sperchius olim, postea Ἀγριομέλας appellatus est, qui in sinum Pelasgicum, hodie del Volo appellatum influit. Zetunii mentionem faciunt Joannes Cynopolata Scyllitza in Basilio et Constantino: et in iisdem Georgius Cedrenus.

tor, pace inita, Adrianopolim eum misit, Demetriumque Leonarium virum prudentem et in bello impigrum ad recipiendam Thessalonicam destinat, qui negotium confectum imperatori scribit, et Joannem in eam urbem introducit, imperatoremque totius Thessaliæ proclamat. Præterea Manuel Romanos illustres viros in alias urbes et oppidula misit, qui eas pulsas Turcis receperunt. Eo tempore tota Thracia profunda pace et secunda tranquillitate fruebatur; at orientales provinciæ tumultu ingenti turbabantur, subitaque principum per provincias mutatione agitabantur. Vere itaque inchoante, postque horrendam illam procellam, sedato æstu, famēs dira, pestisque vebemens grassatae sunt per provincias omnes, quas Scythæ invaserant, bellaque intestina orta. Carnianus namque qui Alysar cognominabatur, facultatem a Temyre consecutus in paternam ditionem redeundi, eam recuperavit; Sarchan pariter Lydiam paternum principatum recepit. Orchan et Atinis ambo filii, Homur et Esces, Ioniam totam sortiti sunt. Mantachiz filius Elias Cariam et Lyciam obtinuit; qui vero in oriente relictis erant Bajazit filii, eorum unus Mehemetes, cum provinciam nullam obtineret, Ancyrae in Galatia subliterat, cum quo frater ejus minor natus Moses etiamnum puer degebat. Eses vero alius eorum huc et illuc vagabundus oberrabat, dignitate ac imperio prorsus destitutus, ejusdemque conditionis erat Mustaphas. Quare Mehemetes quemdam e magnatibus, qui patrem ejus comitabantur, Temirtem cognominatum, Ancyra adversus Esen, qui in regionibus illis tunc agebat, progredi jussit: praelio eum eo commisso Temirtes victor evasit, 44 Esemque capite truncavit: unde Mehemetes in Galatia nomen famamque sibi fecit.

Interim in Ionie partibus, quas possederat Atin quidam, Cineites appellatus, ejus, qui Karasupasi vocabatur, filius innotuit, vir fortis ac generosus

A μена 'Ο δὲ βασιλεὺς εἰρηναίαν κατάστασιν ποιῆσαι, καὶ αὐτὸν ἐν Ἀδριανουπόλει πέμψας, ἔστειλε Δημήτριον τὸν Λεοντάρην (37), ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ εὐσεβοῦσαν, τοῦ παραλαβεῖν Θεσσαλονίκην. 'Ο δὲ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ μηνύσας τῷ βασιλεὶ, εἰσάγει τὸν βασιλεῖα Ἰωάννην ἐντός, καὶ δεικνύει τοῦτον βασιλεῖα πάσης Θερραλίας. 'Ομοίως καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ τοῖς πολιχνίοις ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίους τῶν ἐνδόξων, καὶ παρέλαβον πάντα διώξαντες τοὺς Τούρκους· καὶ ἐν τοῖς θρακικοῖς μέρεσιν εἰρήνη παντοῖα, καὶ ἀτασίστος γαλήνη· τὰ δὲ τῆς ἑω ἐν μεγάλῃ ταραχῇ καὶ ἀθρόῃ μεταβολῇ τῶν ἡγεμόνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἐκρος τοίνυν ἀρξαμένου, καὶ τοῦ σφοδροῦ χειμῶνος ἐκείνου καὶ κλύδωνος παρελθόντος, ἐργάζονται λιμὸς ἰσχυρὸς, καὶ λοιμὸς ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις, αἷς οἱ πόδες τῶν Σκυθῶν ἐπάτησαν, καὶ ἐμψύλοι πολεμοί. Καταβὰς τοίνυν ὁ Καρμιάν (38), δοὺς ὁ Τερμὴρ ὄδω, ἔλαβεν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἐπαρχίαν, Ἀλυσάρ ἐπονομαζόμενος. 'Ομοίως καὶ Σαρχάν Λυδίαν τὴν πατρικὴν ἐπαρχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποίησαντο. 'Ο Ὀρχάν, καὶ οἱ τοῦ Ἀτίν δυο υἱοὶ Ὀμοὺρ καὶ Ἐσὶς, καὶ αὐτοὶ τὴν Ἰωνίαν πᾶσαν ἐκληρώσαντο. Καὶ ὁ τοῦ Μανταχίᾶ Ἐλιᾶς, καὶ αὐτὸς Καρίαν καὶ Λυδίαν ἐπακτήσαντο. Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ ἰσθμῷ τοῦ Παγιαζήτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχμετ (39) ἐν Ἀγκύρᾳ ἦν τῆς Γαλατίας, ἐπεὶ οὐκ εἴχε κληρονόμον, ἢ ἐπαρχίαν· ἦν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετ' αὐτὸν ἐπὶ παιδαρίσκος ὢν. 'Ο δὲ Ἐσὶς ὁ ἑτερος ἦν πλανώμενος ἐνδὲν χιμαίῃ, μὴ ἔχων αὐθεντίαν, ὁμοίως καὶ Μουσταφᾶς. Ὅθεν στείλας ὁ Μεχμετ τινὰ τῶν μεγιστάνων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Τερμηρῆς ἐπονομαζόμενον, ἐξ Ἀγκύρας [πρὸς] διάγοντα τότε τὸν Ἐσὶν ἐν τοῖς μέρεσι ἐκείνοις, καὶ συνάψας πόλεμον μετ' αὐτοῦ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 'Ο δὲ Μεχμετ ἦν μεγαλυνόμενος ἐν Γαλατίᾳ.

B
C
Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει (40) τοῦ Ἀτίν ἡγήθη τις ὄνομα Τζινεήτ, υἱὸς τοῦ λεγομένου Καρασούπαση, ἀνὴρ γενναῖος. καὶ εἰς τὰ πολεμικὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) Δημήτριος τὸν Ἀσντάρην. Pro Ασντάρην more vulgaris idiomatis: hujus Demetrii meminit Phranzes lib. 1, cap. 39.

(38) Καταβὰς τοῦτον ὁ Καρμιάν. Leuncl. lib. ix Hist. Muslm. narrat Temyrem principibus a Bajaz te spoliatis ditiones restituisse: qui hic vocatur Carmian Alysar, Laonico Caramanus Alosurius dicitur lib. ii. Videndus Leuncl. in Pandectis hist. Turcica, num. 56.

(39) Παγιαζήτ υἱοὶ, ὁ μὲν Μεχμετ. Leunclavius, lib. ix, x, et xi, hanc fratrum laniendam stragesque narrat. Lib. ix, quæ adversus Isam-begum gessit Mehemetes, exponit; Temirtasem a partibus Esæ vel Isæ stetitisse, et a militibus Mehemetis occisum fuisse, Isamque, postquam se fugæ commisit, nusquam conspectum fuisse tradit. Verum noster Temirtem, qui cum Temirtasi idem est, Mehemeti militasse affirmat. Laonicus, lib. iv, Jesum seu Isam contra Musulmanum bellum gessisse, et captum praelio morte affectum fuisse scribit: cui Phranzes, lib. i, cap. 30, consensit. Sed quod lib. x, initio, dicit Leunclavius verissimum est,

Laonici narrationem confusam et mutilam esse, ex qua vel acutiores sese extricare et expedire vix possint. Becani Annales et Historia Verantiana, eodem Leuncl. teste, et eos improbant, Isam a Musa occisum tradunt.

D
(40) Ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἰωνίαν μέρει. Hujus Cineitis mentio frequentissima est in hac nostra historia. Laonicus, libb. iv et v, de eo verba fecit, et Ζουνατίην appellat. Leunclavius ejus meminit primum lib. x, in quo Dumas, seu supposititii Mustaphæ historicam contextit, eumque Tzaneitem nominat. Ducas ubique Τζινεήτ habet, quod nomen Cineitem reddidimus, ita ut, ei, prima syllaba pronuntiatione Italica efferatur. Hic Cineites a Leunclavio Ismyroglii, id est Smyrnæ principis, filius dicitur: Ducas vero eum Kara-Supassi, id est, nigri Subassi filium fuisse prodit, et Adinis, seu Atinis filios, qui Ismyroglii, et Smyrnæ principes erant, Ionia expulsi. Obiter hic lectores monemus, in enarrandis interregni rebus Ducam nostrum a Laonico et Leunclavio multum differre.

Ευδοξος· ἔχων πρόνοιαν τῆς Σμύρνης ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Παγιάζητ, καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον ἡγεμονίαν, ὡς καθολικὸν οἱ Σμυρναῖοι τοπάρχην ἐπέβοντο. Τότε ἤρατο μάχην πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀτίν· ὥκου γὰρ αὐτοὶ ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτ ἀθρόοις Σμυρναῖους, καὶ ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὡς πεντακοσίους, καταρχόμενος ἐλθόντες τοὺς ἐν τῷ κάμπῳ Ἐφέσου· ὡς ἐν ὀλίγῳ δὲ συναθροίσας ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν τῶν Ἐφεσίων ἀφίκατο. Καὶ δὴ παρακαθίσας τὸ πολίχνιον, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὁ τοῦ Ἀτίν υἱὸς ἀφελὲς ἀπέδρα, καὶ ὁ Τζινεήτ κύριος καθιστῆται τῆς ἡγεμονίας. Πλὴν διὰ παντὸς ἔγραψεν ἐν τῇ θράκη πρὸς τὸν Μουσουλμάν, ὡς· Ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ πάσχω, καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀτίν οὐ δὲ ἀμὰ, ἀλλὰ διὰ σέ ταύτην ἐγκολοποῦμαι· στεῖλον οὖν μοι βοήθειαν ἵνα εἰς τέλος ἀντιπαράξωμαι τοὺς ἐχθρούς σου. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἀπὸ Καλλιουπόλεως ἐν Σμύρῃ καὶ μίαν, καὶ πολλὰς ἀπέστειλε θησαυρὸν πολλόν, καὶ δι' ἐκείνον στρατεύων ἦν καθ' ἐκαστήν, ἕως οὗ τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀτίν ἰδίως. Ἐαρο; δὲ ἀρχομένου, καὶ τὸν δευτέρου ἦδη χρόνον [καὶ τοῦ δευτέρου ἦδη χρόνου] μετὰ τὴν παραδρομὴν τοῦ δεινοῦ ἐκείνου κατακλισμοῦ, ἀρξάντες δ' εἰς τοῦ Ἀτίν υἱὸς, ὁ καὶ Ὁμοῦρ καλούμενος; (41), τοῦ ἐτέρου τεθυγκότος, πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ τὸν Μανταχίτ· Ἐλιζπεγγιν (42) τὸν ἡγεμόνα Καρίας ἐπαναρχεῖται, καὶ ἐκτετικῶς προσπίπτει τοῖς ποσὶν αὐτοῦ δεδμενος βοήθειας. Ὁ δὲ καὶ μάλα ἀσπασίως αὐτὸν υποδέχεται, καὶ τὸ αἰτηθὲν πληρεῖ, καὶ συνάξας τὸν ἅπαντα στρατὸν αὐτοῦ, ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ Ὁμοῦρ ἔρχεται, ἄγων σὺν αὐτῷ ὡς ἐξαποχιλοὺς ἀνδράς. Οἱ δὲ τῆς πόλεως σὺν τῷ Καρασούπαστῃ τῷ πατρὶ τοῦ Τζινεήτ ἦσαν ὡς τρισχιλιοί. Ὁ γὰρ Τζινεήτ εὐρέθῃ ἐν τῇ Σμύρῃ ὑπάρχων. Τότε μὴ ὑποκύψαντες οἱ Ἐφέσιοι, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντικαθιστάμενοι, πῦρ ἀρισταῖον ἐν τῇ πόλει, καὶ διὰ τῶν τεσσάρων μερῶν ἀναφθείσας τῆς φλογὸς καταδράπανα τὰς οἰκίας· καὶ τὰ καταλειφθέντα παρὰ τῶν ἔκωδων τὸ πῦρ ὡς χόρτον κατήσθιε. Καὶ ἦν ἡ πᾶσα πόλις τέφρα, καὶ κόνις ἐν δυσὶν ἡμέραις. Οἱ δὲ Ἐφέσιοι ἰδόντες τὴν τοσαύτην ζημίαν, προσέκύνησαν. Ὁ δὲ Καρασούπαστης γενόμενος ἐγκλειστος ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀνταμάχεται ἀχρι φθινοπωρινοῦ καιροῦ, ἐκδεχόμενος βοήθειαν παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Τζινεήτ. Ὁ δὲ οὐκ ἠδύνато, ἀφελὲς τὴν Σμύρνην, ἀπελθεῖν ἐν Ἐφέσῳ, ἦν γὰρ σπάνις πολλῇ τῶν στρατιωτῶν. Τότε ἀνοίξας τὰς πύλας ἐξῆλθε, καὶ πεσὼν ὑπατάγῃ τῷ Μανταχίτ. Παραλαβὼν οὖν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων ἐν τῷ πολίχνῳ, δεσμίους εἰς τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ ἤγαγε. Τῷ δὲ παιδί τοῦ Ἀτίν τῷ Ὁμοῦρ ἐγκαθίσταται ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ πατρικῇ. Τὸν δὲ Καρασούπαστην

A bellique peritia clarus; hujus parens, Bajazite rerum summam obtinente, Smyrnam rexerat, et quod diuturnum regimen ejus fuisset, Smyrnaei tanquam generalem toparcham et praefectum venerabantur. Hoc igitur tempore bellum adversus Atinis filios capessit, qui Ephesi principatus sedem habebant; collectisque Smyrnaeis, et ex circumjacentibus oppidulis quingentis ferme viris, in agrum Ephesium venit, colonosque deprædatur. Brevi vero cum præter quingentos coegisset alios, ad ipsam urbem Ephesium accessit, arceque, post paucorum dierum obsidionem, potitur, et principem illius se gerit, cum ea deserta Atinis filius aufugisset. Verumtamen litteris ad Musulmanum, qui in Thracia agebat, datis aperte his professus est verbis: *Ego in tui gratiam tot labores sustineo, principatumque Atinis invasi, non ut mihi, sed tibi acquiram. Auxilium propterea ad me mitte, ut hostibus tuis quandiu steterint, obsistam.* His fidelem præbens Musulmanus semel atque iterum sæpiusque pecunias multas Calliopolis Smyrnam transmisit, quibus belli impensas quotidianas sustinebat, donec Atinis hæredes expulsi. Ineunte vere, alteroque anno ab horrenda illa Scytharum excursionē, Atinis filiorum unus, qui Homur quoque vocabatur, alio demortuo superstes, ad avunculum suum Mantachiam Eliezpegum Carie principem se confert, et supplicat ad pedes illius prostratus auxilium rogat; quem perbenigne suscepit Mantachias, ejusque petitioni annuit, omnemque exercitum cogit, et in comitatu Homurem habens circiter sex milium millia Ephesium ducit: urbis porro incolæ, quibus præerat Karasupasi Cinelis pater, ter mille tantum numero erant, quod hic Smyrnæ tunc ageret; nec cesserunt propterea Ephesii, sed forti animo obsisterunt: at hostes per quatuor urbis regiones ignem immiserunt, quo domus absorptæ sunt; et reliquias, quæ Scytharum vastationi suæ pererant, tanquam sænum flammæ devorant: biduigne spatio tota urbs in cineres versa est. Tunc Ephesii tantam cladem contuiti, hostibus se permiserunt. Karasupasis vero intra arcem se recipit, et in autumnum dilata deditione, dum a filio opem expectat, obsidionem toleravit. Is Smyrna deserta opem ferre patri, et Ephesum accedere nequibat, quod militum paucitas id fieri vetaret. Tandem 45 ergo portis reclusis arcem dedit, inque manus Mantachiae devenit: qui illum aliosque in arce comprehensos intra ditionis suæ limites victos abduxit, reidita Atinis filio paterna hereditate. Karasupasim aliosque Othmanicarum partium viros in castris conjussam, qui Mamæus dicitur, turrem conjecit, et conclusos tenuit. Quid vero

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ὁ Ὁμοῦρ καλούμενος, Homur iste fuit frater Eze seu Isae, et uterque Homuris illius nepotes, cui Smyrna ab Equitibus Militiæ Hierosolymitanæ erepta fuit, uti supra, cap. 7, narratum. Vocantur autem isti Atinis filii, quod ab Atine Turcorum

duce genus duxerunt; filiorum etiam nomine nepotes et posterì continentur.

(42) Ἐλιζπεγγιν. Id est, Eliam-begum ex Mantachiae posteris.

molitur Cineites? Smyrna cum una biremi solvit, et Cariae littora legens Mamalo appulit, clamque incarceratis per nuntium significat illuc advenisse, ut furtim eos asportaret. Illi itaque cunctos custodes suos ad convivium vocant, meracioribusque calicibus ad satietatem porrectis soporem ipsis, ita ut pro mortuis haberentur, conciliaverunt: iurii deinde se proripere, funibus de muro se demittentes, birememque conscenderunt, et gaudio perfusi, quod clanculum ita se subduxissent, Smyrnam navigant.

Hieme deinde incipiente Cineites adversus Ephesum castra movet, intraque arcis moenia Homurem compellit, urbemque totam militibus diripiendam permittit: et praeter corpora, quae libera remanserunt, quaecunque cives illius residua post Scytharum incursionem possederant, ademere, pluresque etiam trucidant: aliaeque sexcenta horrenda perniciosa ille patravit. Cum res eo loci essent, cum Homure paciscitur, filiumque suum ei despondit: et ubi a Cineite iusjurandum accepit de servandis pactis, castris egreditur: tumque parentum ac liberorum more in mutuos amplexus eunt, et iuramento interposito Musulmano obsequium Cineites renuntiat, Atinisque generalis proclamatur. Cineites deinde Homurem comitatus totum illius principatum lustrat, et in suas partes cunctas urbes ad Maendrum sitas trahit: quaeque ad Boream sitae sunt, Philadelphiam, Sardeis et Nymphaeum usque ad Hermonem fluvium. Cumque in iis collocasset viros sibi maxime fidos, earumque omnium regimen et administrationem cognatis et amicis suis concedidisset, cum futuro genero Ephesi agebat. Quodam vero die mane inter cives rumor differtur, ducem obisse: post solis ergo ortum funus extulerunt in castrum, quod pyrgion, id est turricula, appellatur, ad Tmoli montis radices sitam, et majorum sepulcro mandarunt. Jam Cineites viribus auctus provinciam, quam regebat, paternam hereditatem reputans, supremus Asiae dux appellatur. Quamobrem cum Musulmanus tantam ejus insolentiam haud ferret, in Bithyniam trajicere destinat, confestimque fretum transvectus Prusam ingreditur, eoque Prusensium universitas alacri bonoque animo excepit, omnesque 46 hilares admodum atque laeti paratos se ad mortem pro-

A ἔγκλειστον ἐν πολυχνίῳ τινὶ ἐντὸς πύργου δεσφῆσας ἔβριψε, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ὀτμανίδας· Μάμαλος ὀνομάζεται (45) τὸ πολυχνιον. Ὁ δὲ Τζινεήτ τὴν δαλ ἄρα ὁρᾷ; Ἐκ τῆς Σμύρνης ἐξεληθὼν σὺν διήρει μίψ, πλεύσας ἐν τῇ Καρίᾳ, ἔρχεται εἰς Μάμαλον, καὶ κρυφίως πέμπει πρὸς τοὺς ἐγκλείστους, ὡς ἦδη κλέψων ἦλθεν αὐτοὺς. Οἱ δὲ τοὺς φύλακας πανδαίσαν ποιήσαντες, καὶ εἰς κέρων τὸν ἄκρατον κεράσαντες, καὶ κοιμήσαντες ὡς τεθυηκότες, αὐτοὶ ἐξῆλθον τοῦ πύργου· καὶ διὰ τοῦ τείχους χαλασθέντες καλωδίους, εἰσῆλθον ἐν τῇ διήρει, καὶ πλεύσαντες ἦλθον εἰς Σμύρναν. Ἐγένετο οὖν μεγάλη χαρὰ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλοπῇ.

B Χαιμῶνος δὲ ἀρχομένου ὁ Τζινεήτ στρατεύει εἰς Ἐφεσον, καὶ καίει ἐντὸς τοῦ πολυχνίου τὴν Ὀμοῦρ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις πρέξαν ποιεῖται· καὶ πλὴν τῶν ἀνθρώπων, ὃ τι οὐκ ἡχμαλωτίζοντο, τὸ πᾶν, ὃ ἐπεκρίσαντο μετὰ τὴν παραδρομὴν τῶν Σκυθῶν, ἐσχύλευσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν κατέσφαξαν, καὶ ἄλλα μυρία δεινὰ πέπραχεν ὁ ἀλάστορ. Τότε εἰς συμπράξεις ἰδὼν μετὰ τοῦ Ὀμοῦρ, καὶ τὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα αὐτῷ δοῦς, καὶ ὅρκους πιστώσας τὴν ἀλήθειαν, ἔξιει τοῦ Κάστρου· καὶ περιπτύσσονται ὡς πατήρ μετὰ υἱοῦ, καὶ ἀποβάλλεται ἐνδράκως τὴν πρὸς τὸν Μουσουλμάν εὐπίθειαν, καὶ Ἀτίνης καθολικῶς (44) ἀναδείκνυται. Σὺν αὐτῷ οὖν διαβραμὼν τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἰλκύνει τὰς πᾶσας πόλεις, τὰς πρὸς Μαϊανδρόν, καὶ τὰς πρὸς ἄκρατον. C Φιλαδέλφειαν, Σάρδεϊς, Νύμφαιον μέχρι τοῦ Ἑρμῆος ποταμοῦ (45), καὶ οἰκίτας [οἰκίτας] τοῦ πιστοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν πᾶσαν ἡγεμονίαν εἰς χεῖρας τῶν αὐτοῦ συγγενῶν καὶ φίλων ἐνθεῖς, αὐτὸς ἐν Ἐφέσῳ σὺν τῷ μελλογένητι διαίχων, θροῦς ἀναπηδήσας πρῶτ' ἐν τῷ δήμῳ, ὡς ὁ ἡγεμὼν ἐπεθνήκει, καὶ δὴ ἡλίου ἀνατείλαντος ἄρπας τὸ πτώμα αὐτοῦ, ἔφερον ἐν τῷ πολυχνίῳ, ὃ πυργίον καλεῖται, ἐν τῇ ὑπωρεῖᾳ τοῦ Τμώλου ὄρους κείμενον· ἐκεῖ αὐτὸν ἔθαψαν ἑγγὺς τῶν πατρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Τζινεήτ εἰς ὕψος ἀρθεῖς, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ὡς πατρικὴν κληρὸν ἡγησάμενος, αὐτόνομος ἡγεμὼν Ἀσίας ἐκλήθη. Ὁ δὲ Μουσουλμάν, μὴ φέρον (46) τὴν αὐτοῦ ἀνάθειαν, ἐβουλήθη περθεῖν ἐν τῇ Βιθυνίᾳ. Καὶ δὴ περὶ τὰς, καὶ εἰσελθὼν ἐν D Προύσῃ, ἅπαντες οἱ Προύσαις ἀσπιστῶς αὐτὸν ὀπεδείξαντο, καὶ μεθ' ἑσθ' ἔστη· χαρὰ· ἐτοίμως τοῦ θανεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἡρώτησαντο [ὑπὲρ αὐτοῦ ἡρωτήσαντο]. Τότε δὲ ἔπερσ' ἀρξαμένου, στρατὸν ἀβρο-

Ismaelis Bullialdi notae.

(45) *Μάμαλος ὀνομάζεται*. Hoc castrum ad maris litus situm fuisse, quae mox sequuntur, ostendunt: et fortasse illud est, quod tabulae geographicae Guiljelmi Blaeu ad sinum Halicarnassi, vel castri S. Petri situm ostendunt, et *Castelmarmora* appellant. Habent equidem Strabo, Ptolemæus et Stephanus Μάλλον ἐν Καρίᾳ, sed non est ille de quo noster hic verba facit, quippe situs est Mallus in extrema fere Cilicia versus Amani portas et Issum; Mamalus vero in Caria esse debet. Turci *Mermere* appellant, unde in Rhodum brevis est trajetibus.

(44) *Καὶ Ἀτίνης καθολικῶς*. Legatus generalis, seu vicarius Atinis, id est, Adinensis ditiosis, quam Turci Aidin illi appellant: cum Homure enim ab Atine orto, affinitate contracta, socii sui vicarius generalis proclamatus est.

(45) *Τοῦ Ἑρμῆος ποταμοῦ*. Hermus est qui Smyrnaeos campos alluit.

(46) *Ὁ δὲ Μουσουλμάν· μὴ φέρον*. Expeditionem suscepisse hunc Musulmanum seu Solemanem adversus Mehemetem, et in Asiam transisse Leand. clav., lib. x, ex Hanivaldana historia trad. t.

ζων ἤρξατο κατὰ τοῦ Τζινεή. Ὁ δ' αὐτὸς Τζινεή συν ὀλίγοις ἱπποῖς ὁρμαῖος εἰς Ἰκόνιον μητρόπολιν τῆς Λυκαονίας ἔρχεται, καὶ τῷ Καραμάν ὀμιλήσας, κατέρχεται εἰς Κουτάιον, καὶ τῷ Καρμιν τὰ αὐτὰ εἰπὼν, ἔλκει αὐτοὺς μεθ' ὅπλων εἰς Ἐφεσον. Οἱ δὲ λόγοι οὗς ὀμιλήσας μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἦσαν· *Οἱ δαὲς ἀκριβῶς τὴν ζημίαν, ἣν ὀπίσθητε παρὰ τοῦ Παριαζή· καὶ τοὺς ὑμετέρους γορεῖς, οὗς μὲν ἐσφαζεν, οὗς δὲ ἀγχόνη ἀπέπνιξε, καὶ αὐτὸς μονάρχης ἐγένετο, καὶ ὑμᾶς ἐξορίστους ἐποίησεν. Νῦν δὲ ἐκεῖ δικαία Θεοῦ κρῖσις ὁ δόστωρ ἠφάνισται, μὴ καταπίετε ἡμᾶς τὸ τῆς ἀσπίδος ἐκγονον, ἀλλὰ προθύμως ἐτι [ὀβρῶ] ἀκμάζον δι' συντερίψωμεν αὐτοῦ τὴν κάραν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν ἀμεριμνίᾳ διδξωμεν.*

Τότε οἱ ἡγεμόνες ἐνωτισθέντες τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ εἰς συμφέρον αὐτῶν λογιτάμενοι, ἐχώρουν ἐν Ἀρμασι· καὶ ὁ μὲν Καραμάν ἐν τριάκοντα [/. τρισί] χιλιάσιν, ὁ δὲ Καρμιν ἐν δέκα, καὶ ὁ Τζινεή ἐν πέντε χιλιάσιν ἐν Ἐφέσῳ ἑστρατοπέδευσαν. Ὁ δὲ Μουσουλμάν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς Προύτης ἐν Λοπαδίῳ ἔλθων, καὶ τὸν πάντα στρατὸν αὐτοῦ ἐν εἰκοσιπέντε χιλιάσιν ἀριθμήσας, καὶ ἀπὸ Λοπαδίου ἐγερθεὶς, ἦλθεν εἰς Πέργαμον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαυρομέου (47), ἀπὸ δὲ τοῦ κάμπου ἐν Σμύρνῃ. Μαθὼν δὲ τὴν συνέλευσιν τοῦ Καραμάν καὶ τοῦ Καρμιν, ἠπορεύετο καὶ ἡσχαλεν. Ἀπὸ δὲ Σμύρνης πρὸς Ἐφεσον ἀπάρας, ἦλθε πῆξας τὰς σκηνὰς εἰς τόπον λεγόμενον Μεσαύλιον (48)· καί τι φοβηθεὶς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ πυκνώσας τὰς τάς, τάφρον ἔκασπε, καὶ χώματα ἀνέγειρε· καὶ αὐτὸς ἐν μέσῳ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκάθητο. Οἱ δὲ ὑπεναντίοι ἐν Ἐφέσῳ ἀπέχοντες ἡμερῶν [ἡμέρας] οὐδὲ τὸ ἥμισυ, ἤγουν ἑξ ὥρων διάστημα ἀπ' ἀλλήλων, οὔτε αὐτὸς χωρῶν πρὸς ἐκείνους διὰ τὴν θειλίαν, οὔτε ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἀνισότητα. Τοῦ πράγματος· οὗ ἐν ἀμείλει καίμενου, πρὸς αὐτὸν τῷ Τζινεή εἰς τὴν αὐτοῦ μυστικῶν φίλων, καὶ λέγει αὐτῷ, Ὁ Καραμάν καὶ ὁ Καρμιν ὁμονοήσαντες· βούλονται τῇ νυκτὶ ταύτῃ παραδοῦναι σε εἰς χεῖρας τοῦ Μουσουλμάν· ἐκεῖνοι δὲ εἰρηναίαν κατάστασιν πρῶξαντες, ἀνατρέφουσιν ἀπόδως εἰς τὰ ἴδια· ἐν ταύτῃ οὖν τῇ νυκτὶ τὸ πᾶν διαπράξονται. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεή (49), καὶ καταλαβούσης τῆς ἐσπέρας· φανὸς καὶ λαμπράδας ἀνάψας ἐν ταῖς αὐτοῦ σκηναῖς, αὐτὸς τοὺς ταχυδρόμους τῶν ἱππῶν ἀναλεξάμενος· ἀνεῖσιν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παριαζή· ἣν γὰρ φύλαξ τοῦ

A eo obeundam dicerunt. Jamque vere inchoato exercitum adversus Cineitem conscribit; hic vero paucis equitibus comitantibus, cursu Iconum Lycaoniae metropolim advolat, et Caramanum alloquitur, hinc Cotyæum venit, et cum Carmiano de fidei habito sermone, ipsos cum militibus Ephesum pertrahit. Hancce vero apud eos orationem habuit: *Accurate novistis quam magna damna Bajazites vobis intulit parentibusque vestris: quos partim occidit, partim eis gulam inqueo fregit, ipseque monarcha vobis pulsus sensit; quandoquidem vero pestis illa justo Dei judicio de medio sublata est, non absorbeat nos aspidis proles, sed quanto ocius et alacriter caput illius contundamus, quando nondum viget ac valet, securamque vitam in posterum agamus.*

B Eius verba cum audissent principes, utilisque sibi, quæ monuerat, ratî, curribus vecti accesserunt; triginta militum millia adduxit Caramanus, Carmianus vero decem, quibus Cineites quinque millia adjunxit, et Ephesi castrametati sunt. Musulmanus vero Prusa Lopadium venit, et in exercitu viginti quinque millia hominum recenset: cumque Lopadio movisset, Pergamum in campum Mænomeni accessit, unde Smyrnæ contendit. Valde quidem anxius ac sollicitus restitit, quod Caramanum Carmianumque copias conjunctas didicisset. Quare Smyrna digressus Ephesum versus movet, et in loco, quod Mesaulium vocatur, castra locat; illique hostes reformidans tentoria constipat, fossam castris circumducit, et aggeres excitat, sequæ intra vallam cum exercitu continet. At hujus hostes Ephesi castra habebant, nec dimidii diei, hoc est sex horarum, itinere remoti a se invicem erant. Sed neque Musulmanus ad pugnam lacessere, eosque aggredi timiditate præcipitatus ausus est, neque illi, quod viribus impares essent. Cum igitur utrique pugnam detrectarent, neque belli opus ferveret, unus inter secretos intimosque Cineitis amicos cum adiit, monetque Caramanum et Carmianum ex compacto decrevisse proxima nocte Musulmano eum tradere, et pace composita secure, ad sua esse reversuros; et hac procul dubio ingruente nocte totum negotium absolvendum esse. Cum talia audivisset Cineites, vespere facto D in tentoriis suis funales et lampades accendit; selectis celeribus equis in arcem ascendit ad Bajazitem fratrem suum, qui ejus custodiæ præerat, quem postquam rerum suarum statum accurate

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) *Ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ Μαυρομέου.* Hodie retinet idem nomen, et ab omnibus Smyrnæ incolis appellatur Μαυρμεῖ, *Meneme*. Planities camporum illa, quam Hermus alluit, Smyrnæ ejusque sinui a Septentrione objacet. Fertilis est ager, vini generosi, pomorum, aliorumque fructuum ferax. Ille locus est de quo Leuclavius, lib. vi, mentionem facit, eumque in Sarchanis seu Saruchanis ditione situm fuisse, et a Turcis *Metmen* appellari docet: ubi tunc temporis salis officinæ erant.

(48) *Μεσαύλιον.* De illo loco nihil legi: si cui

forte appellatio loci illius corrupta videtur, displacet num ex Νεῖς; Ἀλλῆς degeneraverit; quam urbem Catalogus seu Notitia episcopatum sub patriarchali Constantinopoleos throno constitutorum refert, suppositam esse Ephesino metropolitæ.

(49) *Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Τζινεή.* Vaser admodum ac versipellis hic Cineites fuit, ingenioque tam versatili præditus, ut sæpius ad contrarias partes transierit. Dinturnos cultani Moratis captus vitam et tandem a ducibus sultani Moratis captus vitam

edocuit, et ut diligenter urbem in tempus matutinum custodiat, hortatus est, ipse cum cæteris domesticis ad Musulmanum **47** abit: cumque melia nocte Caramani ac Carmiani milites in Cineitis tentoria venissent, neminem offenderunt. Orta jam luce Cineites laqueum collo pendentem gestans, coram Musulmano lacrymas fundens se sistit, itaque locutus est: *Peccavi, domine, morte dignus sum. Quare collo meo laqueum injeci, de me, prout libuerit, statue ac decerne: cuilibet enim pænæ jure sum obnoxius*. Musulmanus eo sermone delinquit, ejusque commissertus, veste nitida induit: et interrogavit ubinam duces illi cum exercitu starent? Respondit iste, Ephesi. Quod si velis exercitum mihi credere, ad eos pergam, victosque adducam. At Musulmanus veritus ut fraus aliqua subesset, et simulate hæc agerentur, noluit eos insequi: sed orto sole equo insidens cum omnibus copiis Ephesum pergit, et Cineitem secum abducit. Cumque, ut jam diximus, Caramanus et Carmianus circa mediam noctem ad Cineitis tentoria venissent, nec ullus in iis comparuisset, insidias sibi strui suspicati sunt; quare in castris vehementer tumultuatum est, dum hi equos inquirunt, illi sellas et stragula, alii camelos et mulos, alii currus ut sarcinas et impedimenta eis imponerent. Orto jam sole, omnibusque ad discedendum rite instructis, duces cum equitatu et copiis pedestribus in edito loco stabant, ut cameli et muli, quos cum omnibus impedimentis ante se agebant, claustra Mæandri transirent; ipsi vero tandiu in acie steterunt, donec graviora onera fauces illas superasse vidiissent: ipsi demum servatis ordinibus claustra illa ingrediuntur, et cum jam illi, qui postremam aciem claudebant, intrassent illa, Musulmanus pedites suos ponte, qui Galesio monti vicinus est, transmisit et Ephesum ingressus est, hora diei quarta, sole Libræ signum tenente. At Cineites multa frustra commentus est, quibus hunc principem induceret ad eos insequendum: sed ille nusquam se persuaderi passus est. Nam præterquam quod admodum facilis esset, et alienis miseriis tangere, dolos et machinas Cineitis reformidabat. Eratque Musulmanus tam probus et simplex, quam Cineites improbus ac venerator. Castris itaque in agro Ephesio locatis quadrimestre tempus genio indulgens, voluptatesque capians, per luxum ac delicias ibi transegit: præ cæteris enim vino deditus erat, et in libidinem pronus. τοσοῦτον ἀγαθὸς καὶ ἀπλούτατος, ὅσον ὁ Τζινεήτ

A κάστρου καὶ πρόμαχος· καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριδῶς ἱστορήσας, καὶ παραγγέλλας τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπιμελῶς ἄχει· πρῶτας διατηρεῖν, αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς οἰκειωτικῶς πρὸς τὸν Μουσουλμάν ἐπαίνει· καὶ διὰ μέσης νυκτὸς οἱ τοῦ Καραμάν καὶ τοῦ Καρμιάν εἰς τὰς τέντας τοῦ Τζινεήτ ἰδόντες οὐδένα εἶδον. Ὁ δὲ Τζινεήτ, πρῶτας ἤδη γενομένης, καὶ βρόχον ἐνθεῖς· τῷ τραχήλῳ, ἤλθεν ἐνώπιον τοῦ Μουσουλμάν, κλαίων καὶ λέγων· Κύριε, ἡμάρτον, δέξιδός εἰμι τοῦ θανεῖν. Ἐγὼ αὐτὸς τῷ τραχήλῳ μου τὸν βρόχον ἀνηρησάμην. Ὡς βούλει εἰς ἐμὲ πρῶτῃ, ὁπότεθνὸς εἰμι κυντολας καταδίπλης. Ὁ δὲ Μουσουλμάν χαμηλῶς τοῖς λόγοις τούτοις, καὶ συμπάθης αὐτὸν, καὶ στολὴν φαίδρᾶν ἐνδύσας, ἠρώτησε· Πού εἶσι νῦν οἱ ἡγεμόνες ἔχει· νοι, καὶ πού ἡ παράταξις αὐτῶν εὐρίσκειται; Ὁ δὲ εἶπεν, Ἐν Ἐφέσῳ· καὶ εἰ βούλει χώρησόν μοι στρατὸν, κἀγὼ ἐλθὼν αὐτοὺς δεσμώλους ἄγω πρὸς σέ. Ὁ δὲ Μουσουλμάν φοβηθεὶς μὴ πως πανουργία ἐν μέσῳ τούτων τῶν ὁποκρίσεων πράττεται, οὐκ ἠθέλησε καταδιῶξαι ἐπίσω αὐτῶν· ἀλλ' ἤδη τοῦ ἡλίου ἀνίσχοντος, καὶ αὐτὸς ἐφ' Ἰπποῦ ἐπιβάς, σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ πρὸς Ἐφεσον ἐχώρει, ἔχων μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Τζινεήτ. Ὁ δὲ Καραμάν καὶ Καρμιάν, καθὼς ἐφημᾶν, περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐλθόντες, εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεήτ, καὶ μὴ εὐρόντες αὐτὸν, ἐνόησαν τὴν ἐνέδραν· καὶ μέγας θροῦς ἐγεγόνει ἐν τῷ φωσάτῳ καὶ παραχῇ· οἱ μὲν ἔρευνῶντες τοὺς Ἰπποὺς αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς ἐπιστρίδας, ἄλλοι τὰς χαμηλοὺς καὶ τοὺς ἡμίονους, πρὸς τὰ φορτία τῶν παρασκευῶν ἐπιβείναι, ἕτεροι δὲ ἐν ἄρμασιν. Καὶ ὅτ' ἀνατίλλοντο; τοῦ ἡλίου τὰ πάντα καλῶς παρασκευάσαντες, οἱ μὲν Ἰππεῖς σὺν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τῷ περικτῷ στρατῷ ἐπὶ τόπου ὀψήλου ἰστάμενοι, τὰς ἡμιόνους καὶ τὰς χαμηλοὺς σὺν παντὶ τῷ φορτικῷ τάγματι προέπεμψαν, περάσαντες τὰς κλεισούρας· τὰς πρὸς Μαϊνδρόν· αὐτοὶ δὲ ἱσταντο ἕως εἶδον, ὅτι τὰ δύσβατα μέρη διέβησαν. Τότε καὶ αὐτοὶ κατὰ τάξιν εἰς τὰς κλεισούρας ἐσεληθσαν. Ὅτε δὲ τὸ τέλος τῆς οὐραγίας ἐν τῷ στόματι τοῦ στενοῦ ἦν, τότε καὶ τὸ τοῦ Μουσουλμάν περικτὸν ἀπὸ τῆς γαστρῆς τῆς πρὸς Γαλήσιον ὄρος (50) κειμένης διαβάς ἐν Ἐφέσῳ ἤλθεν· καὶ τῇ τετάρτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ἡλίου ἐν τῷ Ζυγῷ τὴν πορείαν ποιοῦντος, καὶ ὁ Μουσουλμάν ἐν Ἐφέσῳ. Ὁ δὲ Τζινεήτ πολλὰ συμβουλευσας τοῦ ποιῆσαι καταπιθῆ τὸν ἄνδρα τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν, οὐκ ἠνέσχετο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἀκράν, αὐτοῦ συμπάθειαν, τὸ δὲ καὶ φοβούμενος αἰεὶ τὰς βεβουργίας τοῦ Τζινεήτ· ἦν γὰρ ὁ Μουσουλμάν πονηρὸς καὶ περίεργος. Πῆξα; σὺν τὰς σκηνὰς (51)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(50) Πρὸς Γαλήσιον ὄρος. Mons ille Galesius Epheso vicinus est, et procul dubio nomen ab urbe Galesio traxit, cujus meminit Stephanus de urbis: Γαλήσιον πόλιν Ἐφέσου. Παρθένιος ἐν ἐπιχρίδῳ τῷ εἰς Αὔξιθεμιν. Galesium urbs Epheso subdita. Parthenius in Auxithemin epicedio. Abrahamus Ortelius de illo monte perperam opinatur, cum vicinum Constantinopoli illū facit, et Gregoriam

ut snam tueatur sententiam, adducit.

(51) Πῆξα; σὺν τὰς σκηνὰς. Lib. x, histor. Muslim. notat Leuncl. hunc fuisse Soleimanis seu Muslimani genium, ut diuturnis, aliquando quadrimestribus, computationibus indulgeret: quæ ignavia ac socordia ultimam perniciem ei tandem attulerunt.

ἐν τῷ τῆς Ἐφέσου κάμπῳ, καὶ ποιήσας μῆνας τέσσαρας, οὐκ ἄλλο ἦν τὸ δρώμενον πλην τρυφῆς καὶ σπατάλης· ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ οἰνοπότης, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ εἰς τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας ἀδεῶς ἐμπέτων.

48 CAPUT XIX.

Moses (53) a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam accedit, fratrem suum Musulmanum inuadit et vincit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a iuuenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Serriam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Mamel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat et comitatur. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit: tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cada ver Prusam sepeliendum deferitur.

Ὁ δὲ Μωσῆς, ὃν λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, διάγων Ἀ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεχεμέτ ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας καὶ φυγὼν, ἦκεν ἐν Σινώπῃ ἡγεμονεύοντος Σπεντιάρ τοῦ Τουρκουμάνου (53). Φιλοξενήσας οὖν αὐτὸν, ὡς εἶδει, ἐζήτησε παρ᾽ αὐτοῦ Μωσῆς τὴν παραίαν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τὰ πρὸς Βλαχίαν. Ὁ δὲ ἀσπασίως τὴν αἴτησιν αὐτοῦ πειρώσας ἀφίξει, καὶ εἰς Βλαχίαν περᾶ. Καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηδόδᾳ (54) συντυχὼν, καὶ πληροφορησας αὐτῷ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἦκε, καὶ πῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἄδειαν τοῦ περιπατεῖν ἐν πάσῃ Βλαχίᾳ, καὶ πράττειν τὰ δοξάζοντα. Οἱ δὲ τῆς δόσεως σατράπαι, καὶ τὰ τοῦ Δανούβειος μέρη φυλάττοντες, μαδόντες τὴν εἰς Βλαχίαν εἰσόδον τοῦ Μωσῆ, γράφουσι καὶ δηλοῦσι τῷ Μουσουλμάν τὰ γενόμενα· καὶ ὅπως, εἰ μὴ φθάσας παρ᾽ αὐτὸν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Θράκης, τὴν δόσιν ὁ Μωσῆς κληρώσεται, καὶ αὐτὸς ἐν Ἀσίᾳ διάγων εἰς αὐτὴν καὶ καταλήξει. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐνωτισθεὶς τοῖς λόγοις τούτοις, συντόμως ἐξ Ἐφέσου πρὸς Λάμφακον ἔρχεται, ἄγων ὅμω καὶ τὸν Τζινεήτ, ἄλλον ἑπαρχὸν καταστήσας ἀντ' αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ. Ἦν δὲ ἐν Λαμφάκῳ κτείνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μουσουλμάν πύργον ἕνα πικραμένον, ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἀπέναντι Καλλιουπόλεως. Ὁ δὲ δομήτωρ ἦν Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω (55) Γενουίτης εἰς τῶν εὐγενῶν, ὃν καὶ οἰκοδομήσας ὡς ἔπρεπε, καὶ ἰδὼν αὐτὸν δὲ Μουσουλμάν, ἐδωρήσατο αὐτῷ πλείστα χρήματα. Καὶ παράσας ἐν Καλλιουπόλει, καὶ καθίσας ἐν πότει καὶ ἀμεριμνίας, εὐφραίνόμενος, καὶ ἀσελγαζῶν οὐκ ἐφρόντιζε περὶ τοῦ Μωσῆ. Ὁ δὲ Μωσῆς οὐ διέλειπε γράφων τοῖς μεγιστάνοισι, καὶ τάτιων αὐτοῖς πάντα τὰ χρήσιμα, εἰ ἔγκρατης τῆς ἡγεμονίας γενήσεται· καὶ οὐ μόνον ἦν ἐν τούτοις, ἀλλὰ καὶ Τούρκους ἀθροίσας ἐκ τῶν τοῦ Ἰστρου μερῶν, παρ' αὐτῶν πάσης Θράκης καὶ Θετταλίας καὶ Ἰλλυρικῶν ἡγεμῶν ἀνηγορεύετο. Ὁ δὲ Μουσουλμάν τὸν Τζινεήτ πρὸς τὰ μέρη τῆς Βουλγαρίας, ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχρῶν (56)

At Moses, quem in superioribus nominavimus, cum fratre suo Mehemete Ancyrae in Galatia agebat; unde Sinopem aufugit ad Spentiarum Turcomanum, ejus urbis principem. Cumque ab eo benigne susceptus esset Moses, rogavit, ut in objectam continentem Valachiam versus trajicere ejus ope et auxilio posset, quod etiam facillime ab eo obtinuit, et in Valachiam trajecit. Ad Vavodam deinde Myltzem se confert, cui certis indicibus notum fecit, quisnam esset, unde et quomodo illuc accessisset. Quare Vavoda libertatem ei concedit secure per totam Valachiam eundi, et prout ei placuerit agendi facultatem. Cum vero Basis, qui Occidentis provincias ad Danubium sitas regebant, Mosi in Valachiam adventus innotuisset, Musulmano rem totam scriptis litteris exponunt, monentque nisi celeriter in Thraciam transferit, limites imperii sui intra Asiam, in qua tempus terit, fixum iri: Mosem vero occiduas provincias in ditionem suam redacturum. His monitis cum paruiisset Musulmanus, quanto ocius Epheso Lampsaacum profiscitur, comitemque expeditionis Cineitem abducit, in ejus locum Epheso totique provinciae alio praefecto. Per id tempus Musulmano auctore et mandante Salagruzus de Negro patricius Gennensis turrem amplam Lampsaeci exstruebat in litore Callipoli objecto: quam, ut par erat, solide constructam, ubi conspexit Musulmanus, multas ei pecunias largitus est. Inde Calliopolim transvectus, computationibus et crapulae operam dedit, et omnibus curis remissis, deque Mose haud sollicitus, voluptatibus carpendis exercendisque libidinibus attentus erat. Non cessabat interea Moses ad magnates primariosque viros scribere, et polliceri, si rerum summa potuietur, fore ut eorum commodo ac utilitati studeat; neque his solum intentus Turcos etiam ex Istri tractu collegit, ab eisque totius Thraciae, Thessaliae et Illyrici princeps proclamatur.

Ismaelis Bullialdi notae.

(52) Leunclavius lib. x, Mosi adversus Sulci-manem seu Musulmanum gesta narrat, auctorumque dissidentes narrationes notat.

(53) Ἡγεμονεύοντος Σπεντιάρ τοῦ Τουρκουμάνου. Istendiares a Leunclavio appellatur, ejusque genealogiam descripsit. A Turcis Omeroglii et Istendiaroglii appellati sunt. Laonicus, lib. iv, Mosem ad Sinopes principem profectum esse etiam narrat.

(54) Καὶ τῷ Μύλτζῃ βεηδόδᾳ. Mirkien Ifakum, seu Marcum Valachum appellat illum Leunclavius; Laonicus, lib. iv, Myrken. Hic est Dani frater, de quo infra fit mentio cap. 29.

(55) Σαλαγρούζω δὲ Νέγρω. Annales Gennenses nullam isto tempore hujus Nigri mentionem fa-

ciant; cujusdam alius, qui saeculo superiore vixit, nomen ab illis celebratur.

(56) Ἐν τοῖς μέρεσι τῶν Ἀχρῶν. In ms. lib. bibliotheca Regiae catalogus urbium et locorum, quorum nomina mutata sunt, exstat: in eo Πρεβέλλης ἢ Ἀχρῶν. In alio ms. ejusdem bibliothecae exstant formulae inscriptionum et subscriptionum, quibus Constantinopolitanus patriarcha in litteris ad papam, patriarchas et metropoles utitur. Inter illos exstat, πρὸς τὸν Ἰουστινιανῆν, his verbis: Μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρῶν καὶ πάσης τῆς Βουλγαρίας ἐν ἀγίῳ Πνεύματι· ἀγαπητὴ ἀδελφε τῆς ἡμῶν μετρίότητος. Beatissime archiepiscopo Justinianae primae, Achri-

Musulmanus vero Cineitem in Bulgariam misit, A eumque vicinis Achridarum 49 provinciae partibus praefecit: ipsa Adrianopolim profectus eam ingreditur, et ab omnibus, ut bonorum omnium auctor atque largitor, laudibus in caelum effertur. Et revera talis erat Musulmanus: quaecumque enim urbem aut vicum adiret, ut dies triginta ibi moraretur, divitibus et pauperibus, illisque, qui prae inopia mendicabant, abunde largiebatur: tum ergo coactum exercitum adversus Mozem misit, dum ipse dies solidos in computationibus consumebat. Moses itaque pugna commissa victor evasit, exercitumque Musulmani usque ad portas Sophiae insecutus est, et fama ubique sparsa ipsum in occidente regnaturum. Ubi autem Musulmanus intellexit brevi Adrianopoli affuturum Mozem, ad quem undequaque turmatim omnes consuebant, etiamque ex primariis plurimi, sero tandem veterno solutus et excitatus ad mentem sobriam rediit, et Constantinopoli petere decrevit, viamque cum paucis equitibus ingressus, ab eis ad Mozem desicientibus deseritur. Musulmanus in quoddam oppidum iter faciendo venit: quem ubi conspexere oppidani, ex equi forma, vestium ornatu et vultu, principem esse cognoverunt, et ad spectandum illum accurrunt: cumque juvenes quinque sagittarii pharetrati eum currendo praeveniscent, tum turbatus telum in eos emittit, quo percussus eorum unus pronus in caput cecidit: secundo deinde emissio alium sternit: tunc tres qui supererant, quod fratres germani isti quinque essent, uno consensu tela in Musulmanum torquent, equo dejiciunt et lapso caput abscedunt. Mosen etiam, quem longum satellitum agmen comitabatur, Adrianopolitani cives in urbem accipiunt, et quam exquisito possunt cultu venerantur, ibique Occidentis princeps proclamatur. Cognita porro morte fratris sui Musulmani eum luxit, et milites safraparumque praecipuos misit, qui defuncti cadaver Adrianopolim deportarunt; Prusam postea magna pompa perlatum, monumento, quod ipse posuerat, intulerunt. Diligentem etiam inquisitionem exercuit in eos qui

ἑπαρχὸν καταστήσας ἐπεμφεν· αὐτὸς δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν πορείαν ἡτοίμασε, καὶ εἰσελθὼν ἐντός τῆς πόλεως, ἅπαντας αὐτὸν ὡς εὐεργέτην καὶ δωτήρα πάντων καλῶν ἀνηγόρευον. Καὶ ἐν ἀληθείᾳ οὕτως ἦν· ὅπου γὰρ ὁ Μουσουλμάν ἤρχετο κἄν τε ἐν πόλει, κἄν τε ἐν κώμῃ τοῦ ποιῆσαι καὶ ἡμέρας τρεῖς ἀκοντα, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ πίνητες καὶ αὐτοὶ οἱ δὲ ἐνδείαν τροφῶν προσαιτούντες, πάντας αὐτάρκεις ἐγένοντο. Τότε ὁ Μουσουλμάν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως συλλέξας στρατὸν κατὰ τοῦ Μωσῆ ἐπεμφε, καὶ αὐτὸς διημέρειν ἐν πότει. Ὁ δὲ Μωσῆς συνάψας πῶλεμον, καὶ ὑπέρτερος φανεῖς, καὶ διώξας τὸν στρατὸν τοῦ Μουσουλμάν ἐγγὺς πύργου Σοφίας, ἐγένετο ἀπανταχοῦ φήμη, ὡς ὁ Μωσῆς μέλλει τῆς δύσεως τοπάρχης γενέσθαι. Καὶ δὴ ἐκινωτισθεὶς ὁ Μουσουλμάν τὴν ὥς ἐν ὀλίγῳ μέλλουσαν εἰσελευσιν ἐν Ἀδριανουπόλει τοῦ Μωσῆ· ἦν γὰρ συρρέων ἅπαν τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν προϋκόντων οὐκ ὀλίγοι· αὐτὸς δ' ἐπεὶ ποτε ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ἡβουλήθη πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀπέλαι· καὶ σὺν ὀλίγοις ἐπιδοταῖς τὴν ὁδὸν ἀρξάμενος, καὶ αὐτοὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον, καὶ πρὸς τὸν Μωσῆν ἤλαυνον. Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐν χωρίῳ τινί (57) καθ' ὃδον ἐκτυχῶν· καὶ οἱ τοῦ χωρίου εἰδὼν τε αὐτὸν καὶ ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων, καὶ ἐκ τῆς μορφῆς, καὶ γνωρίσαντες ὡς ὁ ἡγεμὼν ἔστιν, ἔβηον ἐπὶ τῇ θύρᾳ αὐτοῦ. Καὶ προκαταλαβόντες νεανίσκοι πέντε τοξόταις, φέροντες τόξα καὶ βέλη· ὁ Μουσουλμάν ταραχθεὶς ἀφίησι βέλος κατ' αὐτὸν, καὶ ὁ εἰς κύμασχος ὀλισθήσας ἔπεσε, καὶ δευτέρον πέμφας ῥίπτει τὸν ἕτερον· τότε οἱ τρεῖς ὁμονοήσαντες, ἤσαν γὰρ καὶ οἱ πέντε ὁμοπάτριοι καὶ ὁμαίμονες, ὀρίσθη τὰ βέλη κατὰ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ ῥίπτει τοῦ ἵππου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτέμνουσιν. Ὁ δὲ Μωσῆς εἰσάγεται ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ δορυφορίας καὶ τιμῆς ὄσης, καὶ ἡγεμῶν οὕτως ἀναδελκύονται. Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ ὀδικοῦ αὐτοῦ Μουσουλμάν ἐπίνθησε· καὶ στρατιώτας πέμψας, καὶ τοὺς πρῶτους τῶν στρατῶν, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐπεμφεν αὐτὸ ἐντίμως ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ἔθαψαν ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι μνημείῳ. Ὁ

Ismaelis Bullialdi no:

darum, et universae Bulgariae in Spiritu sancto dilecte modicitatis nostrae frater. Ex his verbis videri posset Justiniana prima differre ab Achridis, illa esse urbs, hae regio dici posset: cui conveniunt verba libri ms. 1932 bibliothecae Regiae, Ὁράκη ἐστὶν ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῆς Σοφίας, καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ὑπρῆδος καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς. Thracia ab Adrianopoli ad Constantinopolim extenditur, et Sophia, Bulgaria et Ochride ejusque partibus terminatur. Ita ut Ochris seu Achris pro provincia et regione hoc loco, non pro urbe accipiat; Justinianam primam Turci Giustandil appellant. Urbs Achris a Gregora, lib. iii, in Macedonia collocatur, quae et Bulgarici regni in Illyricum usque protensis, pars fuit. Libro etiam habet: Παρὰ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Βουλγαρίας τῆς καὶ Ἀχρίδος· καλουμένης, De archiepiscopatu Bulgariae, qui et Achridis dicitur, cujus metropolis Justiniana prima dicta. Georg.

D logotheta in Chron. de Achridis mentionem facit. Laonic. lib. i, Macedonia urbem Ochridem nominat. Acta etiam Leonis papae IX adversus Michaellem Cerularium, et Leonem Achridae episcopum, urbem esse clare exponunt: in illis exstat epistola Michaelis et Leonis quae sic incipit: Michael universalis patriarcha novae Romae, et Leo archiepiscopus Achridae metropolis Bulgarorum dilecto fratri Joanni Cannensi episcopo. Cantacuzenus etiam πόλιν ἐπὶ τῆς ἐκείνης εἰς ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκείνης, ita ut dubium, omne tollatur, et Achridam esse urbem constet.

(57) Ὁ δὲ Μουσουλμάν ἐν χωρίῳ τινί. Ejus mortem eodem fere modo accidisse Berceani Annales et historia Verantiana narrat. Dissentit ab illis Hanivaldiana. Leonclavius, lib. x, annum devicti Musulmani ascribit Hegira anno 815, qui cepit Maii 6, feria 3, ann. Chr. 1410. Laonicus, lib. iv, rem aliter quam alii narrat.

ὁ δὲ Μωσῆς ἀκριβῶς ἔρουναν ποιήσας εἰς τοὺς φονεῖς· καὶ τοῦ Μουσουλμάν, καὶ εὐρὼν καὶ τοὺς τρεῖς, καὶ πέμψας ἐν τῇ χωρίῳ δ' [οὗ] ἐφονεύθη· καὶ ἀθροίσας πάντας τοὺς χωρίτας, καὶ δεσμώσας τὸν καθένα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἀσφαλίσας τὸν καθένα ἐν ταῖς καλύβαις αὐτῶν, πῦρ ἀρίστων· καὶ τέκνα καὶ γονεῖς, καὶ συγγενεῖς, καὶ αἱ καλύβαι, καὶ τὸ χωρίον ἅπαν κατετεφρώθη, καὶ εἰς κόνιν ἐγένοντο. Τοιαύτην ποινὴν ὁ ἀνάνθρωπος εἰς ἀνθρώπους ἐργάσατο, δεικνύων τὴν ἀπαρχὴν τῶν κακῶν, ὧν ἡμελλε καταργήσεσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ἀθροίσας οὖν τοὺς μεγιστάνας τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν· ἦσαν γὰρ συνηθροισμένοι πάντες εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· δημογορήσας εἰρήκε πρὸς αὐτούς· Ὁ ἄνδρες καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φίλοι, καὶ γὰρ οὐ δούλους λέγω, οἰδατε ἀκριβῶς τὴν ἡν ὑπέστη παρὰ τοῦ Τεμενὸρ ἀπειλὴν ἢ τῆς Ἀσίας μέρους· καὶ τὸ πλέον, ὅτι ὁ ἐμὸς πατὴρ παρεδόθη εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς στρούθιον. Οὐκ ἄλλο τοίνυν ἢ τὸ καταβιβάζειν τοὺς Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος ἐν τοῖς ἡμετέροις σκηνώμασι, πλὴν ἢ Κωνσταντίνου, καὶ σὺν αὐτῷ ὁ ἐν ταύτῃ βασιλεύοντες. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἐμὸς ἀδελφός, καὶ κυριεύσας τὰ Θρακικὰ μέρη, καὶ τὴν λείπουσαν γῆν, ἣν ὁ ἡμέτερος ἀδελφός [πατὴρ] ἐκυριεύει, οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ πάτριον σέβας στοργὴν οὐκ ἐνδείξατο· ἀλλὰ μᾶλλον, εἰ χρὴ λέγειν, καὶ ἐπ' ἡμίσεος καθοὺρ ἐγέρετο (58). Ἐν τούτῳ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν παραβλέψας, εἰς τὴν ῥμὴν χεῖρα τὴν βομφαίαν τοῦ προφήτου (59) δέδωκε, τοῦ διχοτομησαί τὸν ἀπιστον, τὸν δὲ πιστὸν ὑπερυψῶσαι καὶ ἀναβιβάζειν. Ἐνεκα τοῦν τοῦτον οὐ χρὴ τοσαύτην γῆν ἢ Κωνσταντίνου κληρώσασθαι, οὐδὲ πόλεις Μακεδονικὰς, καὶ ταῦτα τὴν Θεσσαλονικὴν, ἣν διὰ πολλῶν ἰσθμῶν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐκκληρώσατο, καὶ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων εἰς ἱερὰ τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου μετέστησιν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν μητέρα τῶν πόλεων, καὶ τὸν φονέα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, εἰ Θεὸς θελητὶν ἐστὶ, διὰ συνδρομῆς ἐμῆς ἡμετέραν καταστήσω· καὶ τὰ ἐν αὐτῇ προσευχῆς οἴκους. Τότε οἱ πάντες εὐφήμεσαν, καὶ ἔαυτο.

Ἀθροίσας οὖν στρατὸν ἱκανόν, πρῶτον μὲν ἐν Δ

Σερβίᾳ κατέδραμεν (60) (ἐφάσκει γὰρ ὁ δεσπότης

Ismaelis Bullialdi notæ.

(58) Καθοὺρ ἐγέρετο. Gaurum et Gaurus scribit Leunclavius: Turci Giaour, dissyllabum Gallica pronuntiatione: verhum contumeliosum est, quod infidelem significat. Moses porro fratrem suum Musulmanum Gaurum seu infidelem appellat, ob scelus cum imperatore Manuele ab eo percussum obsidesque fratrem ac sororem datos.

(59) Τὴν βομφαίαν τοῦ προφήτου. De Halis acinace hic locus intelligendus est: de quo Leuncl. Hist. Musul. lib. 1, ex Arabum et Turcorum monumentis sic disserit: Hinc illæ Muhametanorum fabellæ de illius Sulficare (sic Alis acinacem nominare consueverunt) quem narrant quousque vagina educitur, ita se divisisse, ut geminus efficeretur, cubi-

Musulmanum interfecerant, tresque illos, qui eadem patraverant, comprehensos in oppidum, ubi occisus fuerat, misit: et in unum convocatis omnes oppidanos, cum uxoris et liberis singulos vinxit, et in singulis tuguriis conclusit; immissoque igne liberi cum parentibus cognatisque, tuguria etiam, totumque oppidum conflagravit, et in cineres vertuntur. Tali supplicio inhumanus ille in homines animadvertit, primitias ac specimen malorum scelerumque, quorum auctor temporibus suis futurus erat, exhibens. 50 Convocatis deinde Thraciæ, Macedoniæ aliarumque provinciarum proceribus, qui ad eum venerandum conveniant, oratione habita talia locutus est: O viri patris mei amici, neque enim servos appello, probis noristis quanto eum horrore Asia ad Temyris minas trepidaverit: atque etiam, quod gravius est, patrem meum in manus illius velut passerem traditum esse. Non alius tamen, præter Constantinopolim ejusque imperatorem, accersivit Scythas et Persas, cæterasque gentes in patriam nostram evocavit. Cum vero frater meus, qui Thraciæ cæterisque regionibus, quas pater possederat dominabatur, non solum venerationem ac pietatem patrie debitam non exhibuerit: quin potius, si ita fieri licet, cavore, id est infidelis, ex semisse factus est: eapropter Deus illum aversatus, in manum lanceam prophete mihi tradidit, ut infidelem discindam, fidelem vero exaltarem et honoribus extollam. Propterea non convenit Constantinopolim tam late imperare, aut urbem Macedonicam, imprimis vero Thessalonicam retinere, quam tui laboribus et arumnis parens meus conquiescit, idolorumque altaria in sacra Dei, ejusque prophete templa commutaverat: atque ipsam cæterarum urbium caput, patriæque mei homicidam, si Deo ita placuerit, operi graviter incumbens, imperio meo submittam, et templa, quæ in illa urbe stant Deo et prophete ejus consecrata domos orationis constituam. His dictis omnes faustis acclamationibus applauserunt, verbaque ejus, non secus ac Dei, auribus hauserunt.

τεμένη τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου τελέσω ὡς παρὰ Θεοῦ τοὺς μισθοὺς αὐτοῦ λόγου; ἰδι-

Ingenti itaque conscriptio exercitum Serviam primum invadit (quam equidem Stephanus Lazari fi-

tos 18 longus, et Alim eo contra Gaurus utentem, ab utroque latere non aliter ipsos ac segitem mes-sores prosternere sultum, ac montes etiam seu scopulos eo disseccasse. Nos indidem inolevit, ut in militaribus signis Musulmano:um hic Alis acinax, sive Sulficar, velut inauspicatus Christianis, faustus ip-sis exprimat, etc. In superlunariis quædam ædium publicarum Constantinopoli, hoc sulfi-car expressum bifidi ensis figura vidi, et gladium Halis appellari ab incolis au-divi: hoc poppulu-xatp et terriculamento pavorem Christianis injicere gens viribus suis nimium confisa credit.

(60) Πρῶτον μὲν ἐν Σερβίᾳ κατέδραμεν. Adeptus Leunclavius lib. 11 Histor. Musulm. A Muhamede

lius deseruerat tanti hostis adventu percussus, ad A
cujus etiam nomen solum pavescerebat) et in quamplurima oppida agrosque patentes excursionem facta, venustos juvenes corpore ac vultu formosos mancipia abduxit; ceteros gladio peremit: cumque tria castra expugnasset, omnes ense demessos prostravit. Super cadaveribus deinde Christianorum mensa instructa, convivio splendido ac celebri præcipuos suorum magnatesque excepit. Serva excedens Adrianopolim pedem refert, brevique spatio quieti dato ad Constantinopolim expugnandam bellicas machinas apparat: et exercitu haud exiguo in Thessaliam misso Thessalonicam oppugnat, occupatisque omnibus, excepto Zetunio, castris Strymonis impositis, ipse Constantinopolim tendit, omniaque oppida deserta, unde imperator Manuel incolas in urbem transtulerat, invenit eaque densitas. Dispositis deinde castris animo confusus eam in potestatem suam redacturum sperabat. Rem e longinquo gerebat, copias procul ab urbe tenens: verum singulis diebus ad pugnam 51 lacessendo, hostes caedebat, lacessitus quandoque ipse et cæsus. Erumpentes namque Constantinopolis cives prælio cum Turcis congrediebantur. horumque caesorum numeros Romanorum numerum triplo superabat. Neque interim imperatori ejusmodi victoria gratae erant. Romæos enim ipsi claros ac commendabiles, non minus ac pupillam oculi, eorum paucitas reddebat. Quid commodi, inquit, ad me redit, si decem milites Romæos ex centum amisero? quantavne cladem accipit Moses, si ex mille Turcis centum perierint? Verumtamen audacia freti Romæi haud se continuerunt, ac eruptione facta prælio Turcos aggredi non cessare. Inter pugnantem vero comprehenderunt Turci quemdam illustrium, Joannis olim imperatoris, Manuelisque F. pincernam, quem capite trunearunt. Cognita cæde cadaver pugnae subtraxerunt Romæi, postque diuturnam pugnam ac vociferationem illud in urbem importarunt: at ejus caput ad Mosem attulere Turci. Occisi pater Nicolaus Notarius imperatoris D. Manuelis interpres, quique prædices erat, caput abscissum multis centenis nummis illico redemit, et una cum cadavere sepelivit. Ingenti dolore Romanorum juvenis ille desideratus est, patrisque et Lucae fratris, qui sub imperatore Joanne ultimo Palæologo Mesazontis officioungebatur; postremo in civitatis universæ clade cum liberis capite plectus est. Verum ad narrationis seriem revertamur.

Manuel equidem imperator cum tyranni ferum ac immanem animum cerneret, bellumque interneci-

Ismaelis Bullialdi notæ.

per legatos ad fœdus amicitiamque contrahendam Manuelem imperatorem sollicitatum Verantiana et Hanivaldana historiæ tradunt. Illa victim a Mehemete Mosem primo congressu, hæc vero secundo prælio asserit: et utraque Mosem in fratris sui Mehemetis manus vivum devenisse affirmant. De

Στέφανος ὁ τοῦ Ἀαζάρου υἱὸς μὴ φέρον ἐν τοῖς ὤσι, τὴν ἐπιδρομὴν, καὶ παμπαλὴν χωρίᾳ, καὶ κάμπους καταδραμὼν, τὰ μὲν ὥρατα τῇ ὁρῇ καὶ νέα σώματα ἱχθυαλῶτιζεν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ξίφει κατέσφαττε. Ἀεθὼν δὲ καὶ πολλὰ τρία πολέμῳ πάντας ἔθρισε· καὶ θερρίζων, ἐν τοῖς σώμασι τῶν Χριστιανῶν τράπεζαν ἐφέπλου, καὶ πανδοσίαν ἵπολαι μετὰ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ. Ἀπὸ δὲ Σερβίας στραφείς ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινίαν παρεσκευάσε πολεμικὰ τεύχεα καὶ ἡμιχρησμάτα· πέμψας δὲ στρατὸν οὐκ ὀλίγον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἐπολιόρχει Θεσσαλονίκην, καὶ τὰ παρὰ τὸν Σερμονίαν χωρία ἅπαντα παραλαβὼν, πλὴν Ζητούνιον, αὐτὸς πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἐχώρει, καὶ πάντα τὰ χωρία εὐρὼν ἐρημα· ἦν γὰρ μετοικησας αὐτὰ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐντὸς τῆς πόλεως· πάντα πρὶν παρέδωκεν· αὐτὸς δὲ πῆξας τὰς σκηνάς, τῇ μὲν γνώμῃ θαρρύν ἦν, ὅτι γανθήσεται ταύτης κύριος· τῇ δὲ πράξει καὶ τῇ λοιπῇ δυνάμει μακρόθεν ἦν ἰσχυρὸς· πλὴν καθ' ἡμέραν οὐκ ἐκπαύτο πολέμῳ, καὶ πολεμιζόμενος, καὶ σφάττων, καὶ σφαζόμενος παρὰ τῶν πολιτῶν. Ἐξερχόμενοι γὰρ οἱ πολλοὶ συνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς ἓνα Ῥωμαίων τρεῖς ἐπύκτων Τούρκοι. Τὸν δὲ βασιλέα οὐκ ἤρρεσκε τοῦτο. Εἶχε γὰρ τοὺς Ῥωμαίους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τὴν ὀλιγοτητα φυλάττων αὐτοὺς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἐλεγε γάρ, Τί μοι ὄφελος, εἰ ἀπὸ τοῦ ἐκατὸν στρατιώτας Ῥωμαίους ὀλίγω δέκα; ἢ τίς τῷ Μωσῇ ζημία, εἰ ἀπὸ τοῦ χίλου Τούρκους ὀλίγοι ἐκατόν; Πλὴν ἡ θρασυτης τῶν Ῥωμαίων οὐ διέλιπε τοῦ ἐξίρχεσθαι καὶ συμπλέκειν τοῖς Τούρκοις. Ἐλαβον οὖν ἐν πολέμῳ οἱ Τούρκοι ἓνα τῶν ἐνδόξων, τὸν ἐπὶ τῆς τραπίζης Ἰωάννου τοῦ χρηματισαντος βασιλέως, τοῦ βασιλέως Μανουὴλ υἱοῦ, ὃν καὶ ἀπίστεμον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μαθόντες τὸ γεγονός ἐξήπότησαν. Καὶ διὰ πολλοῦ πολέμου καὶ κραυγῆς, ἔφερον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ οἱ Τούρκοι τῷ Μωσῇ ἐκόμισαν. Τότε Νικόλαος, Νοταρᾶς πατὴρ τοῦ τεθνηκότος, διαρμηνευτὴς ὢν τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, πλούσιος ὢν σφόδρα, ἐξαγοράσας διὰ πολλῶν κεντιναρίων τὴν κεφαλὴν ἔθαψε σὺν τῷ σώματι. Μέγα πένθος πηξασα· Ῥωμαῖοις ὁ νέος ἔκτεινος καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Λουκά· ὅς καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ὀσέτου βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου μεσάζων ἐχηρμάτισε, καὶ ἐν τῇ παντελεῖ φθορᾷ τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς τέκνοις ἐκαταπονήθη. Ἄλλ' ἐκπνιγμένον ἦδη πρὸς τὴν διήγησιν.

Ὁ βασιλεὺς γὰρ Μανουὴλ ἐρῶν τοῦ τυράννου τὸ ἀπηνὲς, καὶ τὸ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν μάχην

Mose Leonius, lib. iv, adendum. Phranzes etiam, lib. i, cap. 30, istorum Bajazitii filiorum res græcis narrat: nostroque consentit, cum semel atque iterum victum Mehemetem a Mose recessisse, tertio tandem prælio victoria potitum esse scribit.

ἀσπονδὸν ἐχθρὰν, μὴνύει τῷ Μαχουμέτ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐτι διάγων ἐν Προύσῃ, τὸ ἐλθεῖν εἰς τὸ Σκουτάριον· καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τριήρεσι διαβιβάσει ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Ἀπὸ δὲ Κωνσταντινουπόλεως βοηθεῖα Θεοῦ καὶ τοῦ βασιλέως ἐπερχόμενος συμπλακῆσεται τῷ τυράννῳ. Καὶ εἰ μὲν τὸ τῆς τύχης ἐπὶ τὸν τύραννον ῥέψῃ, ἡ πόλις πάντοτε ἔτοιμος ἔσται εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῦ· *El δὲ τοῦ τυραντίου, δ καὶ ἐπιθυμητὸν ἡμῖν ἐστί, τῆς ἡγεμονίας ἐκπαρτῆς γένεσις, καὶ ὡς ἐμὸς υἱὸς ἐσθ.* Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους, καὶ πρόθυμος γενόμενος, προθύμως εἰς τὸ Σκουτάριον ἤλαυνε πάσας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ἦλθεν εἰς τὸ πέραν, τὰς τριήρεις ἐτόλμους ἔχων περᾶ, καὶ τῷ Μαχουμέτ ἐντυχὼν, καὶ λόγους ἐνόρκους λαβὼν καὶ δοὺς, περᾶ τὸν Μαχουμέτ σὺν αὐτῷ εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Καὶ μεγάλην πανήγυριν ἐν τῇ εἰσόδῳ ποιήσας ὁ βασιλεὺς τρεῖς ἡμέρας, τῇ τετάρτῃ ἐξεῖσι τῆς πόλεως ὁ Μεχμετ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις· Ῥωμαίοις· καὶ συμμίσξας τῷ Μωσῇ ἡττήθη, καὶ ἡττηθεὶς κατέφυγεν ἐν τῇ πόλει. Ὁ δὲ βασιλεὺς θεραπεύσας αὐτὸν διὰ λόγων σοφιστικῶν, καὶ πραγμάτων στρατιωτικῶν ὧν ἀπώλεσεν, ἐπεμελεῖτο πάλιν τοῦ ἐξελεῖν ἐκ δευτέρου, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μωσῇ. Ὁ δὲ Μωσῆς ἐξελεθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Κωνσταντινουπόλεως, ἔχων πάντα τὸν δυτικὸν στρατὸν σὺν αὐτῷ, παρεσκευάζετο κατὰ τοῦ Μεχμετ καὶ τῆς πόλεως. Ἐξελεθὼν δὲ πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ Μεχμετ καὶ πάλιν ἡττήθη, καὶ πάλιν ἐν τῇ πόλει κατέφυγε, καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ὑπεδέξατο. Τότε ὁ Μεχμετ ἐν ἀθροονίᾳ γαγνῶς, καὶ τὴν τῆς τύχης μεταφορὰν ὡς σπενδόνος στρατῶν ἡγησάμενος, εἰρηξεν τῷ βασιλεῖ· *Σὺ μὲν, πάτερ ἄγιε, ὑποσταθμῶν, καὶ προβλέπων τὰς κλάστιππας, οὐκ ἀρίτης μοι, ἄνω καὶ κάτω τὴν τύχην ὄρων, τοῦ προδοθῆναι ἢ παραδοθῆναι μοι τὸν ἐχθρὸν παρ' αὐτῆς.* Ἐγὼ δὲ λέγω, πᾶν τὸ ἐν μετώποις γράφειν (61) ἐνδὲ ἐκαστὸν δακτύλῳ Θεοῦ ἀπαραιτήτως προβήσεται. Κέλυσσον οὖν μοι σὺν τοῖς ἐμοῖς τὴν πρὸς Ἀδριανοῦ φέρουσαν τριβὸν ἀρξασθαι· καὶ μόρον εὐχον μοι ὡς πατήρ υἱὸν, καθά καὶ εἰμι, τὰ δὲ μέλλοντα τῷ Θεῷ μελέτω. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτὸν, καὶ ἀσπασάμενος, καὶ δεικνὼν εὐτραπίδας πολυτελεῖ, καὶ χαρμονικῶς εὐφρανθέντες· πρῶτις ἦδη γενομένης ἐξεῖσιν ὁ Μεχμετ τῆς πόλεως, καὶ εἰς δύο μερίδας τὸν στρατὸν, τὸ μὲν ἐν μέρος πρὸς τὰ τοῦ Εὐξείνου μέρη ἐπεμψε, τὸ δὲ ἄλλο πρὸς τὴν Ἀδριανοῦ φέρουσαν ὥδευε. Τότε ὁ Μωσῆς πάλιν ἀκούσας, καὶ μαθὼν πῶς εἰς δύο κατατομὰς τὰ φερόμενα ἐμέρισε, τὰ πρὸς τὸν πόντον μέρος ἐδωκεν· καὶ δὴ ἐπισπεύοντα ἄμφω τὰ στρατόπεδα, καὶ οἱ τοῦ Μωσῆ ἡττηθέντες πρὸς τὸν Μεχμετ ἡβροῦζοντο. Ὁ δὲ ἀσπασίως ὑπεδέξατο. Ὁ δὲ Μωσῆς τὸ γαγνὸς ἰδὼν, καὶ τὸ τῆς

num adversus Christianos odio implacabili eum gerere, Mahometem fratrem ipsius Prusæ tunc adhuc degentem monet, ut Scutarium accedat, unde Constantinopolim trirēibus imperatoris trajiceret; Constantinopoli deinde faventibus Deo ac imperatore egressus pugna cum tyranno experitur: ita ut ipsi urbs ad tute se recipiendum patenti, si tyranno fortuna arriserit: *Sin minus id contigerit (quod impense nobis optandum), principatum adipisceris, et mihi, non secus ac liberi, chgrus eris.* His auditis alacer promptusque factus Mahometes, quascunque copias habebat, Scutarium confestim duxit. Imperator ergo, ubi cum a lvenisse ad oram oppositam didicit, trirēibus, quas instructas habebat, eo trajecit; et cum Mahomete collocutus, mutuo jurejurando fide utrimque obstricta, eum Constantinopolim secum vehit. Exceptum celebri pompa tridui spatio magnifice habuit: quarto demum die Mahometes urbe egreditur cum universa exercitu et parva manu militum Romanorum: initaque 52 cum Mose pugna victus in urbem fuga se recepit. Tum imperator animum illius sermonibus aptis erexit; curavitque apparatus bellicum iterum instaurari, et amissa resarciri, ut cum Mose acie denuo conficeret. At Moeses ex sinibus Constantinopolitanis occiduarum regionum omnes copias deduxit, aciemque adversus et Mahometem et urbem instruxit. Altera igitur vice erumpens Mahometes, accepta iterum clade in urbem refugit, fugientemque imperator suscipit. Tunc mæstus et anxius, reputans fortunam, æque ac fondam, mutabilem volubilemque esse, his verbis imperatorem alloquitur: *Tu, pater sancte, qui momenta rerum perpendis, lanciumque reciprocam librationem prævides, cum fortunam contempleris suasque deus res meas versare, non dimittis me, ut ipsa me prodant, aut in manus meas hostem mihi tradat. Ego vero te coram hoc assero: quidquid in frontibus uniuscujusque nostri Dei digito scriptum est, id irrevocabile esse, ac necessario eventurum. Jubeas igitur me cum omnibus meis copiis viam, quæ Adrianopolim ducit, capessere: mihi bona fausta que solummodo precare et opta, ut patrem filio decet, futura vero Dei providentia permittamus.* Hunc sermonem ubi audivit imperator, ipsum complexus ac deosculatus est: cena deinde opipare et laute instructa, hilares et læti genio indulserunt. Orta demum luce urbe exiit Mahometes, copiasque in acies binas partitur; quarum altera versus Euxinum incessit, altera Adrianopolim contendit. Moeses autem, ubi cognovit exercitum suum Mahometem in duo agmina divisisse: illud, quod ad Euxinum Pontum properabat, insequitur, assequiturque; cumque ambæ oppositæ acies concurrissent, Moesisque copias victæ fuissent, ad Mahometis partes transie-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61) Πᾶν τὸ ἐν μετώποις γράφειν. Juxta mentem Muslimanicæ religionis, quæ prædestinationem

inevitabilem astruit, nihilque ex hominis voluntate libera fieri asserit.

runt, qui eas benevole admisit. Moses hoc casu fortunæque inconstantia percussus aufugit, inque paludem locorum ignarus incidit. Fugientem vero insequabatur et urgebat quidam ex satrapis, qui Mahometi militabant, quem conversus Moses occidit. At satrapæ servus equo insidens Mosem invadit, eique brachium dextrum ab humero rescindit, et in paludem decutit. Altero itaque brachio ipsi amputato, et sanguine assatim profuente, animo deficiens ex equo devolvitur. Reversus satrapæ servus ad imperatorem heri sui mortem nuntiat, Mosisque vulnus: ad paludem deinde cum ventum esset, mortuum offenderunt, cadaverque in Mahometis conspectum attulere. Quod contemplatus, et pro more istius gentis fero ac inhumano cum luxisset fratrem mortuum, Prusam conditum mittit **53** in majorum suorum sepulcro. Mahometes his prospere gestis magnis itineribus Adrianopolim petit, ibique paterno in solio sedit: accessere deinde singulis diebus proceres ac magnates Occidentis ipsum veneraturi. Per id autem tempus, quo Moses bello a fratre suo Mahomete nondum petitus fuerat, Thraciam deserens clam aufugit Cineites, et superato Hellesponto in Asiam venit: collectoque a Smyrnæis Thyraïsque exercitu Ephesum occupat; quemque illius custodiæ imposuerat Musulmanus, capite truncat, totiusque Asiæ mox politur, priusquam in Thraciam Mahometus advenisset.

CAPUT XX.

Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit (62), alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiæ magni Ducis filiam, quæ pæste moritur, filiorumque Bajazitis unus, isque baptizatus. Secundæ ac tertiæ Joannis nuptiæ. Manuelis in Peloponnesum projectio.

Postquam igitur Imperator Manuel nuntium accepit, summam rerum penes Mahometem esse, delectos magnates e præcipua nobilitate apocrisarios ad eum mittit, et ex fœdere, dum Constantinopoli ageret, inito, res repetit, quæ pactis conventis comprehendebantur. Hos comiter suscepit Mahometes: firmatisque juramento pactis, arces omnes Euxino ponto impositas restituit: oppida quoque et castra Thessaliæ ac Propontidi vicina. Honorifice demum habitos, plurimisque donis cumulatos pacifice dimisit, responso hocce dato: *Abite et nuntiate patri meo Romanorum imperatori, me, auxiliante Dei numine, patreque meo imperatore opem ferente, paternum regnum recuperavisse. Ab hoc vero, et in posterum illi, quemadmodum filium decet, me subditum iri. Non immemor etenim sum, neque beneficiorum acceptorum unquam obliviscar. Pro libitu imperet, quam promptissime jussa ipsius exsequar.* Legatos quoque missos a Serviis, Walachis, Bulgaris, et duce Johannino-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(61') Moses vincitur et interficitur anno Hegiræ 816, qui cœpit anno Christi 1413, April. iii, feria 2.

(62) Leunclavius, libh. xii et xiii, eorum quæ inter Manuelem imperatorem et principes Othmaneos

A τύχης εὐμετάβολον, ἐγγυεν. Εἰς ἔλος δὲ τι μὴ γνοῦς ἐμπιστων, καὶ εἰς τῶν σατραπῶν τοῦ Μεχεμὲτ καταδιώκων, στραφεὶς ὁ Μωσῆς ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ὁ δὲ τοῦ σατραπῆος δούλος φθάσας ἱκνότης, ἀφῆλεν αὐτὸν τὴν δεξιὰν ἀπὸ τοῦ ὤμου, ρίψας αὐτὴν ἐν τῷ ἔλει· μονόχειρ δὲ εἰσελθὼν, καὶ διὰ τῆς ῥύστως τοῦ αἵματος λαιποφυγῆσας ἔπασεν ἐκ τοῦ ἵππου. Ὁ δὲ δούλος τοῦ σατραπῆος ἰδὼν εἰς τὴν ἡγεμῖνα, ἀπήγγειλε καὶ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ τοῦ Μωσῆ τὴν πληγὴν· ἰδόντες δὲ ἐν τῷ ἔλει εὖρον τεθνηκότα (61'), καὶ ἦραν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν ὥμῳ τοῦ Μαχουμέτ. Ἰδὼν δὲ καὶ θρηνησας κατὰ τὸ ἀπάνθρωπον ἔθος αὐτῶν, ἐκίμψε τὸ πτώμα αὐτοῦ ταφῆναι ἐν Προύση ἐν τοῖς πατράσιν ἑγγύς. Ὁ δὲ Μεχεμὲτ ἱπαναζεῦσας ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ καθίσας ἐν τοῖς θώκοις τοῖς πατρικοῖς, εἰσέρχοντο καθ' ἑκάστην οἱ τῆς Δύσεως προδύοντες στρατηγοί, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἔχων σχολὴν καὶ ἀγωνίαν ὁ Μωσῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μαχουμέτ, ἔλαθε φεύγων ὁ Τζινετὴ τὰ θρησκῶα μέρη, καὶ περάσας τὸν Ἑλλήσποντον κρύφα καὶ εἰς Ἀσίαν ἰδὼν, καὶ στρατὸν ἀπὸ Σμύρνης καὶ Θυρέων συναγαγὼν ἔρχεται εἰς Ἐφεσον. Καὶ τὸν ἡγεμόνα, τὸν δὲ Μουσεουλμάν χειροτονήσας ἀφῆκεν, καρατομαί, καὶ κύριος ὡς ἐν ὀλίγῳ πάσης Ἀσίας γίνεταί, πρὸ τοῦ γενέσθαι τὸν Μαχουμέτ ἐν τῇ Θράκῃ.

C. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ μαθὼν τὴν μοναρχίαν τοῦ Μαχουμέτ, καὶ ἀποκρισιαρίους σταλίας τοῦ εὐγενεστόρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ζητεῖ παρ' αὐτοῦ ὅσα συγκατετίθη δοῦναι εἶναι ἐν Κωνσταντινίου διάγοντος. Ὁ δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοῖς ἰδὼν, καὶ συνθήκας ἐνόησας ποιήσας, δοῦς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου κάστρα, καὶ τὰ πρὸς Θερραλίαν χώρα, καὶ κάστρα, καὶ τὰ τῆς Προποντιδὸς ἅπαντα, φιλοτιμήσας, καὶ δώροις πλείστοις κορίσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ παραγγελίας αὐτοῖς, λέγων· Ὑπάγετε, εἰπατε τῷ ἐμῷ πατρὶ τῷ βασιλεὶ τῶν Ῥωμαίων ὅτι βοηθεῖα Θεοῦ καὶ συνεργεῖα τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐξωσάμην τὴν δύναμιν τὴν πατρικὴν. Ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ εἰμι καὶ ἑσόμενι ὁπλήκοος αὐτῷ, ὡς νῦν πρὸς πατέρα. Οὐκ εἰμι γὰρ ἀνῶμων, οὐδ' ἀχάριστος οὐδὲ ὁρῶσθαι. Κελεύετε μοι τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς ὅτι πλείστοις ἔχω τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. Ὅμοιως καὶ τριτόσις Σερβίας καὶ Βλαχίας, Βουλγαρίας τε, καὶ δουκὲς τῶν Ἰωαννίνων (63), καὶ τοῦ

gesta sunt, nihil attigit.

(63) Καὶ δουκὲς τῶν Ἰωαννίνων. Urbs Epiri sub metropoli Naupacti Ætolix, olim Cassiope appellata, nunc Joannina.

δεσπότης Λακεδαιμονίας καὶ πρίγκιπες Ἀχαΐας, καὶ πάντας ἡμέρως προσαγορεύσας, καὶ ἐν ἀρίστῃ δημοκρατίᾳ συγκαθεδρίσας, καὶ ταῖς φιλοτησίαις εἰς ἀνάδειξιν πάντων ἐγκαταστήσας, ἀπέλυσε τοὺς πάντας ἐν εἰρήνῃ, λέγων αὐτοῖς· Ἀναγγεῖλατε τοῖς κυρίοις ὑμῶν, ἐγὼ μετὰ πάντων εἰρήνην δίδωμι, καὶ εἰρήνην λαμβάνω. Ὅς παυοῦργεῖται τὴν εἰρήνην, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης κατ' αὐτοῦ· Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἀδείᾳ ὢν, καὶ μὴ ἔχων τὸν παρεμποδίζοντα, ἐβουλήθη γάμους ποιῆσαι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ. Καὶ σταλὰς εἰς τὸν ῥῆγα Ῥωσίας (64) ἡγάγετο νύμφην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Καὶ ἀρμόσας ταύτην, μετακαλίσας τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἀνναν, οὐκ ἔβουλήθη στέφαι τότε εἰς βασιλεῖα [βασιλῆα]· ἦν γὰρ ἡ κόρη τῷ ἐνδέκατον ἀγούσα ἑτοῖς· παλαιουμένων δὲ τριῶν ἐτῶν, καὶ λοιμικτῆς νόσου καταλαβούσης τῇ πόλει, καὶ πολλὸν πλῆθος λαοῦ διὰ τοῦ βουδώνος τεθνηκότος, ἐτελεύτησε καὶ ἡ βασίλισ· Ἀννα, μέγα πένθος καταλιπούσα τοῖς πολίταις. Ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Παγιαζῆ, ὁ εἰς ὀμήρους ἀνατεθείς παρὰ τοῦ Μουσουλμάν· τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ὁ μὲν εἰς ὁ καὶ πρῶτος σὺν ἀδελφῇ τῇ Φατμᾷ ἀπελύθη, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἐτρέφετο· ὁ δ' ἄλλος ἡράσθη (65) παιδεῖα· Ἑλληνικῆς, ἔτι συνὼν τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ Ἰωάννῃ· καὶ ἐν τῷ σχολεῖν ἐρχόμενος ἐμύητο γράμμασι, καὶ ἐδιδάσκετο. Τοσοῦτον οὖν ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ ἑρωτος τῆς μαθήσεως· καὶ τῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου παιδοτριβῆς, ὡς καὶ προείπει τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, καὶ δέόμενος τοῦ βαπτισθῆναι Χριστιανικῷ νόμῳ. Καὶ ἐμολογῶν τῷ βασιλεῖ καθ' ἑκάστην ὥς Χριστιανὸς ἔστι, καὶ οὐ προσέειπε τὰ τοῦ Μωάμεδ δόγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἤθελεν ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ σκανδάλων ἀφορμὴ γένηται. Τότε ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς νόσου καταδαπανώσης, καὶ ἀφανιζούσης τὰ σώματα, μὴ αἰδουμένης καὶ μὴ φειδόμενης τῆς τυχούσης ἡλικίας, ἐφθασε καὶ εἰς τὸν ἀνηβον παῖδα τὸν τοῦ Παγιαζῆ. Μηνύει οὖν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ λέγων· Ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐμὸν δὲ αὐθέντα καὶ πάτερ, ἤδη παρίσταμαι, καὶ μὴ θέλω ἀφίμῃ πάντι, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὰ ἐκεῖ δικαιοκρίσια. Ἐγὼ γὰρ ὁμολογῶ ὅτι Χριστιανός εἰμι, σὺ δὲ τὸν ἀφραδὲνα τῆς πίστεως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Πνεύματος οὐ δίδως μοι. Γίνωσκε τολῶν, θανὼν ἀδάκτιστος ἔχω κατηγορίας φέρων κατὰ σοῦ ἐν τῷ κριτηρίῳ τοῦ ἀδελφιστοῦ Θεοῦ. Τότε ὁ βασιλεὺς καμφθεὶς τοῖς ῥήμασι τούτοις, πέμψας ἐδάκτισεν αὐτὸν, αὐτὸς ἀνάδοχος γεγυνώς· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἐτίθηκεν. Ὁ βασιλεὺς δὲ μεθ' ὅσης τιμῆς ἐθαψεν αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Προδρόμου, ἐν τοῖς Στουδίου ἐν μαρμαρίνῳ λάρνακι πλῆστον τοῦ ναοῦ ἐντὶς τῆς πόλεως.

rum nomini sancti Joannis Baptistae Praecursoris dicato; conditumque est cadaver in arca marmorea intra monasterii portas juxta templum.

smaelis Bullialdi notae.

(64) Καὶ σταλὰς εἰς τὸν ῥῆγα Ῥωσίας. De his nuptiis pauca Phranzes, lib. i cap. 38. Illius Annæ a Rhesia seu Russia obitum accidisse anno 6925, Christi 1417, et peste consumptam fuisse scribit.

benigne ac clementer allocutus ad mensæ suæ sacra admisit, et inter compotandum singulis compellatis propinavit, demumque pacifice dimisit, et responsum quod referrent tale dedit: *Nuntiate dominis vestris me pacem omnibus offerre, ab iisque oblatam amplecti. Qui fraude pacem corruperit, ipsi Deus pacis infestus esto.* Rebus ergo Manuelis imperatoris in tuto collocatis, nulliusque injuriæ obnoxiiis, 54 decrevit uxorem filio suo Joanni dare; quare per legatos a Russiæ rege (*Moscoviæ duce*) filiam ejus puellam adhuc obtinuit. Contracto deinde matrimonio Annam appellavit mutato proprio nomine. Neque tamen imperatoriam coronam ei imponere voluit, quod tunc undecimum annum tantummodo ageret. At exactiis tribus annis, morboque pestilenti per Constantinopolim grassante, ingenti nobis numero bubonibus extincto, obiit etiam imperatrix Anna, quam acerbo luctu prosecuti sunt mæsti cives. Bajazitis quoque filiorum, quos obsides Manueli dederat Musulmanus, unus isque natu grandior cum sorore sua Phatma remissus fuerat, et Prusæ educabatur. At alter litteras Græcas addiscendi amore tenebatur, et cum Joanne imperatoris F. familiariter versabatur, scholamque frequentans in litteris erudiebatur. Porro eo usque processit ejus erga scientias liberales studium, et sibi cum Joanne communem educationem tanti faciebat, ut Manuellem imperatorem adierit, rogaveritque, ut juxta Christianum ritum baptismum suscipere liceret, per singulos dies apud eum professus se Christianum esse, neque Mohamedis dogmatibus consentire. Istis auscultare noluit imperator, ne scandala inde orirentur. Verum per id tempus morbo sæviante, funeribusque omnis promiscue ætatis frequentissimis exhausta urbe, corripitur illo impubes Bajazitidis filius; qui Joannem imperatorem his verbis monet: *Romæorum imperator, domine mi ac pater, jamjam vadimonium obo, invitus omnia dimitto, et ad tribunalia, quæ illic in altera vita sunt, abeo. Profiteor equidem me Christianum esse; tu vero fidei Christianæ arrhabonem et signaculum Spiritus suscipere mihi non concedis. Scias velim, quoniam non baptizatus mortem obo, tibi accusationem inscripturum me apud tribunal Dei judicis incorruptibilis.* His verbis imperator emoluit ac flexus misit, qui eum baptizaret; ipseque e sacro lavacro suscepit; postridie tandem baptizatus fati concessit. Honorifico funere eum extulit Manuel, sepelivitque in monasterio Studita-

(65) Ὁ δὲ ἄλλος ἡράσθη. Hunc filiorum Bajazitidis natu minimum Christianum fuisse testantur Laonicus lib. iv, qui Jesum eum appellat, et Phranzes, lib. i, cap. 30, eique Josoph seu Josephum nomen fuisse tradit.

Al hoc elapso triennio aliam uxorem despondere voluit Joanni liberorum primogenito, atque etiam Theodoro natu minori. Quamobrem legatos in Italiam misit ad marchionem Montisferrati, qui ejus filiam Joanni despondendam obtinuerunt. Eis pariter comes Malatesta filiam suam, ut Theodoro nubere, tradidit. Constantinopolim cum reversi essent, nuptias secundum 55 leges et ritus conubiorum celebrat pater imperator, Romæorumque imperatorum diadematis redimitos eos designat. Nuptias quoque Theodori et filie comitis Malatestæ celebrat, eumque Lacedæmonis principem ornamentis ac symbolis impositis proclamavit. Verum imperator Joannes uxorem suam aversabatur, quamvis decenti esset corpore, formoso collo, flavisque crinibus, capillos cincinnatos ad instar radiantis auri ad talos usque defluentes gestabat, lati illi erant humeri, brachia, pectus et manus egregia proportionem compositæ. Digni ipsius chrysalis nitorem ac splendorem imitabantur, corporis statura erecta ac mediocri procerior: cæterum formosissimo erat vultu, naso, oculis et superciliis, ita ut, juxta vulgare proverbium: *Anterius Quadragesima, pone vero Paschati similis esse videretur*. Talem conspiciens imperator Joannes ab ea abstinuit, solamque semper in lecto jacentem neglexit. Quamobrem illa in Palatii parte remota seorsim agebat. Cogitabat imperatoris Joannes eam in Italiam remittere ad paternos lares, nisi eum vetuisset amor, quo Manuelem imperatorem prosequabatur. Cum itaque penitus nosset imperatrix animum ipsius obstinatum ac pertinacem, e medio eorum clam se subducere meditabatur: tandemque aufugit, communicatis de fuga, quam parabat, consiliis cum Genuensibus qui Galatam incolebant. Quadam ergo die urbe egressa, oblectandi animi gratia abijt in hortos ad captandas delicias consitos, quam secutæ sunt mulieres famulæ suæ conterraneæ: aliqui etiam adolescentes, quos secum domo paterna discedens abduxerat. Sub vespem deinde biremen unam instructam præcipui Galatæ oppidani conscendunt, littori appellant, et imperatricem cum honore et reverentia susceptam Peram trajecerunt, cui omnes, utpote dominæ et imperatrici, obviam processere, eamque obsequiis concitis præstitis venerati sunt. Nihil vero eorum quæ gerebantur, quidquam vespere jam facto senserunt cives: at postridie mane per totum palatium res innotuit, quam omnes ægre tulere:

Ismaelis Bulliardi notæ.

(66) Καὶ στείλλας ἐν Ἰταλίᾳ. Hæ secundæ Joannis imperatoris nuptiæ juxta Phranzem celebratæ sunt anno 6927 (Christi 1419), Januarii 19, ita ut biennium intercedat ut plurimum inter mortem Annæ a Russia, et secundas istas nuptias: nequaquam vero triennium secundum Ducæ calculum, qui hanc alteram Joannis uxorem Sophiam appellatam, eximia et absoluta pulchritudine nitentem ironice describit: ejusque partes anteriores Quadragesimæ, posteriores Paschati, proverbio non

A Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ παραδρομὴν ἐτῶν τριῶν ἐγγὺς ποὺ ἡβουλῆθη ἑτέραν ἀγαγέσθαι νόμφην τῇ Ἰωάννῃ, καὶ τῇ δευτέρῃ τῷ Θεοδώρῳ· καὶ στείλλας ἐν Ἰταλίᾳ (66), ἡγάγετο θυγατέρα Θεοδώρου μαρκιστοῦ Μόντης Φεράρα τῇ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ· τῇ δὲ Θεοδώρῳ θυγατέρα κόνις Μαλατίστα· καὶ εἰσελθόντων ἐν τῇ πόλει, καὶ στεφανώσας αὐτοὺς ὁ πατὴρ νόμφῃ γάμου ταινιοὶ τοὺτους, καὶ βασιλεῖς Ῥωμαιοὶ ἀναδείκνυσιν· τὴν δὲ θυγατέρα τοῦ Μαλατίστα τῷ Θεοδώρῳ, καὶ δεσπότην Λακιδαιμονίας εὐφύμισεν, ἐνδύσας αὐτὸν τὰ παράσημα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ἦν μὴ στέργων τὴν σύνοικον· ἡ κόρη γὰρ τῇ μὲν σῶματι καὶ μάλα εὐάρεστος· τράχηλος εὐειδής, ὀφρὶς ὑποξανθίζουσα, καὶ τοὺς πλοκάμους ὡς ῥύακας χρυσαυγίζοντας, μέχρι τῶν ἀστραγάλων καταρρεομένους ἔχουσα. Ὄμους πλατείς, καὶ βραχίονας, καὶ στέρνα καὶ χεῖρας ἐμμέτρους, καὶ δακτύλους κρυσταλλοειδεῖς, καὶ τὴν πᾶσαν ἡλικίαν τοῦ σώματος ἀνωρόπῃ, καὶ πολὺ εἰς τὸ ὀρθιον ἰσταμένη· ὄφρῃς δὲ καὶ χεῖρῃ, καὶ ῥινὴς κατὰστασις, καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ὀφρύων σύνθεσις εὐειδεστάτη πεντάπεισι, ὡς ἔπος χυδαῖον εἰπεῖν· Ἄσ' ἑμπαρὸς Τεσσαρακοστῇ, καὶ δεσποῖεν Πάσχα. Τοιαύτην οὖν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης οὐκ ἐμίγη ταύτην, οὐδὲ τὸ παράπαν σύγκοιτος ταύτης ἐγένετο. Αἰὶ καὶ μονάζουσα ἦν ἐν ἐνὶ τῶν κοιτῶνων τοῦ παλατίου. Ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς ἡβουλῆθη πέμψαι ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς δόμοις, καὶ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ στοργὴν ἐκώλυτο. Ἡ δὲ βασιλὶς ὄρωσα τὸ ἀμαρτάνειον (67) τῆς γνῶμης αὐτοῦ, ἡβουλῆθη διαδρᾶσαι ἐκ μέσου αὐτῶν· ὁ καὶ πιποίηκε πέμψασα εἰς τοὺς Γενουίτας τοῦ Γαλατῆ, καὶ δηλώσασα τὴν αὐτῆς ἀποδημίαν. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἔξεσις τῆς πόλεως ἐν τινὶ τῶν τεργῶν κήπων εὐθυμίας χάριν σὺν ταῖς γυναικῶνίταις ταῖς ἐπογλώσσοις, καὶ σὺν ἄλλοις νεοῖς, οὗς ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου ἐξήγαγε. Καὶ πρὸς ἐσπέραν διήρη μίαν ἐτοιμάσαντες, καὶ οἱ τοῦ Γαλατῆ προδχοντες εἰσελθόντες, καὶ τῇ αἰγιαλῷ πλησιάσαντες, ἐντίμως αὐτὴν λαβόντες τὴν παραίαν διέβησαν, καὶ πάντες προδπηγντων αὐτὴν, καὶ δουλικῶς προσικύουν ὡς κυρίαν αὐτῶν καὶ δεσποιναν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως μὴδ' ὀκωπεῦν ἐννοήσαντες τὸ δρᾶμα ἐσπέρας ἤδη καταλαβούσης· τῇ ἑσθῇ οἱ τοῦ παλατίου πάντες μαθόντες τὸ γεγονός ἐδυσχεραίνον· καὶ μὴ φέροντες τὴν καταφρόνησιν ἣν ὑπέστησαν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατῆ, ἡτοιμάζοντο καταδραμεῖν, καὶ ἀφανίσαι τὰ αὐτῶν πρόσωπα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσεν (68)· ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης τὸ γεγονός ἀπει-

nimis honesto, comparat. Hinc facie macilentia nec florida deformemque fuisse concludere licet. De illa Laonicus, lib. iv non longe a fine illam narrat ἐπαιχὴ μὲν τὸν τρόπον, ἀπὸ δὲ τὴν ὄψιν, moribus quidem honestis, sed ingratis ac deformi facie fuisse. (67) Ἡ δὲ βασιλὶς ὄρωσα τὸ ἀμαρτάνειον. Cap. ultimo lib. i Phranzes eam aufugisse testatur anno 6934 (Christi 1426), Augusto mense.

(68) Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐκώλυσε. Phranzes et Ducas dissentiunt in assignando tempore,

δέξτο· ἦν δὲ τὰ φορεῖα φέρουσα μία ναὺς ὑπερ-
μεγέθης τῶν Γενουτικῶν, ἐτοίμως ἔχουσα τοῦ πλεῖ-
σαι ἐν Ἰταλίᾳ. Ἀνέμου δὲ βορρᾶς [βορρᾶίου] πνεύ-
σαντος, εἰσῆλθεν ἐντίμως μετὰ δόξης ἡ βασιλὶς ἐν
αὐτῇ, καὶ ἐλθὼν περὶ πάντας εἰς Ἰταλίαν ἀφι-
κοντο, ἄλλο μὲν ἕτερον κερδάνασα, πλὴν τοῦ οὐ
ἐστέρθη στέμματος, εἰπούσα καὶ τοῦτο, Ἄρχαι μοι
τοῦτο εἰς μαρτύριον ὅτι βασίλισσα τῶν Ῥωμαίων
ἐγενόμην, καὶ εἰμὶ· περὶ δὲ θησαυρῶν μυριοτάλαν-
των οὐ μέλει μοι. Ἐλθοῦσα δὲ ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς
ἐπαρχίας τῶν Φερράων, καὶ μαθόντες οἱ τῆς ἡγε-
μονίας ἐκείνης· προύχοντες, οὐν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς
μαρκισίῳ ἐξήλθον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ προ-
πέμψαντες αὐτὴν μέχρι τῶν παλατίων τῆς πατρικῆς
ἐστίας. Αὐτὴ εἰς ἐν τῶν μοναστηρίων ἔλθοῦσα ἐκεῖ
τὴν οἰκίαν ἡρετίσαστο, καὶ τῷ Θεῷ ἐκτὴν ἀναθεῖσα
τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς ἀνεκλήρωσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
Ἰωάννης (69) στείλας εἰς Κομνηνὸν Ἀλέξιον βασι-
λέα Τραπεζούντος, ἡρώσαστο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ
Μαρίαν εἰς γυναῖκα, ὥρασαν καὶ χάλιαι καὶ ἡδαι-
καὶ ἀγαγόντες ἀπὸ Τραπεζούντος, κατήγαγον ἐν
Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ διὰ
τῶν συνήθων ἐρωταλεσιτῶν εἰς ἐν συνήδε, καὶ δέ-
σποινα Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη. Ὁ βασιλεὺς δ' ἀπά-
ρας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως (70) οὐν τριήρεσι
πλείσταις, κατήλθεν ἕως Πελοπόννησον. Καὶ τὸν
πρίγκιπα Ἀχαΐας ὑποτάξας, καὶ ἑτέρους ἀπογέ-
νους, τοὺς ἐκ τῆς Ναυάρας καταγομένους ὑποχει-
ρίους λαβὼν, ἀνῆκεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, κατα-
λὼν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεόδωρον δεσπότην πάσης
Πελοποννήσου. Ἐπαναζεύξας δὲ καὶ εἰς Καλλιόπο-
λιν ἐντυχὼν τῷ Μαχουμέτ· καὶ τοσαύτην πίστιν ἐν-
δειξάμενος εἰς τὴν βασιλέα, ὥς καὶ ἐν τῇ τριήρει

A nec se contemptos ac spreos ab oppidanis Gaetis
inultosque sustinebant; jamque ab ipsis arma
sumpta ad invadenda funditusque evertenda su-
burbia eorum, nisi impetum coercuisset Manuel
imperator. Ceterum his quae acta erant, latius est
Joannes. Aderat autem actuaria navis praegrans
Genuensis, quae in Italiam mox solvebat. Orto ita-
que Borea vento, illam decenter apparatusam con-
scendit imperatrix, velisque expansis in Italiam
contendit. Haec equidem praeter coronationis glo-
riam ac decus nihil lucri reportaverat: taliaque
verba 56 jactabat: Hoc unum mihi sufficiens
testimonium est, quod Romaeorum imperatrix facta,
titulum istum retineam: nec de thesauris am-
plissimis sollicita sum. Tandem cum ad fines di-
tionis Montisferrati venisset, ad famam adventus
obviam processit frater ipsius marchio, quem co-
missabantur regionis illius proceres et nobiles, eam-
que in palatium paternum deduxere. In monaste-
rium quoddam ipsa deinde secedens habitationem
illuc elegit, et reliquum vitae tempus Deo devota
et consecrata exegit. Uxorem deinde imperator
Joannes sibi habuit Mariam Alexii Comneni Tra-
pezuntini imperatoris filiam, formosam certe et
moribus commendabilem, quam ab eo consecutus
est, missis Trapezuntem legatis, qui Constantino-
polim eam advexerunt. Patriarcha deinde Josephus
per solennes ritus sacros simul conjunxit, ipsa-
que Romaeorum despensa seu imperatrix appellata
est. Imperator quoque Manuel Constantinopleos
portu solvens cum plurimis triremibus in Pelopo-
nesum usque navigavit. Achaiae principem in or-
dinem redactum sibi parere coegit: alioque, a

Ismaelis Bulliardi notae.

quo Sophia in Italiam aufugit. Ducas Manuele super-
stite id factum tradit: contra vero Phranzes jam
obilisse diem Manuelem astruit: fato siquidem con-
cessit Manuel, ut refert Phranzes, lib. i. cap. ulti-
mo, anno mundi 6953 [Christi 1425] Julii die 21.
Sophia vero anno 6954. mense Augusto, aufugit,
post mortem scilicet Manuelli. Aliud etiam hoc
loco notabilius circa temporis momenta a Phranze
indicata de Manuelli obitu et Joannis initio. Mors
Manuelli contigit anno praedicto 6953 Julii 21. Ca-
pite deinde primo lib. ii, narrat anno 6954 mense
Augusto rerum summam ad Joannem imperatorem
devolutam fuisse. Quod equidem verisimile mihi
non videtur, Joannem jam coronatum imperatorem
post annum a morte patris Manuelli, rerum sum-
mam adeptum esse. Phranzem ergo, aut qui illum
transcripsit, errasse puto, vel, pro Septembri mense
Augustum scripsisse: vel si Augusto mense Joan-
nes imperii administrare res cepit, pro anno 6954
legendum esse anno 6953.

(69) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii,
cap. i, anno 6955 [Christi 1427] Augusti 20, Ma-
riam Trapezuntinam Constantinopolim advenisse,
et anno 6956 [eodem Christi anno 1427.] mense
Septembri, nuptiarum solennia celebrata esse scri-
bit. At Laonicus rerum ordinem perturbans narrat,
postquam marchionis Μονεμπαζίας filia aufugisset,
aliam uxorem Joannem duxisse ἀπὸ τῆς Σαρματίας
τοῦ Σαρμάτων ἡγεμόνος θυγατέρα. E Sarmatia Sar-
matarum, id est, Russiæ seu Moscoviæ, regis filiam;

quod duobus testibus Duce et Phranzi repugnat,
qui tertiam Joannis uxorem Trapezuntini imperato-
ris filiam esse asserunt.

(70) Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπάρας ἀπὸ Κωνσταντι-
νουπόλεως. Auctor noster trium uxorum Joannis historiam
digressionem usque hactenus pertextit. Redit dein-
ceps ad narrationis seriem, exponitque Manuelli in
Peloponnesum profectionem: quam imperator hic-
ce, anno adventum Annae a Russia sequenti, teste
Phranze suscepit, mundi nempe 6923 (Christi 1418),
cujus mense Martio die 23, in Cenchrearum por-
tum salvus venit. Anno deinde sequente 6924, Con-
stantinopolim rediit. Profectionis illius mentionem
facit Laonicus, lib. iv, Hexamiliumque, quod et
Phranzes testatur, ab eo relictum. Martinus papa
V indulgentias plenarias postea concessit illi qui
ad Hexamilium propugnandum abire vellent. Quo-
niam vero de Cenchrearum navali et portu hic
mentio injecta est, lectionem admodum Leuca-
vium, lib. xiv *Historiae Musulmanicae*, et in *Pan-
dectis Historiae Turcicae*, cap. 120, nec sibi constare
nec veritatem assecutum omnino esse. Non sibi
similis est, quod lib. xiv, Geremen in Isthmo Co-
rinthiaco prope Corinthum collocet; cap. vero 120
Pandect. in Laconia seu Tracania. Quod impossi-
bile est, in duobus locis eandem urbem sitam esse.
Veritatem partim assecutus est, cum Geremen in
Isthmo Corinthiaco prope Corinthum sitam dixit;
at Corinthus non est, sed Cenchreæ in Saronico
sinu, ubi quondam fuerunt Corinthiorum navalia,

Navarrae illuc profectis genus ducentes, in ditionem suam redegit: indeque Constantinopolim revertitur, relicto Theodoro filio universae Peloponnesi domino. Cum vero Callipolim appulisset, cum Mahomete collocutus est: qui, quantum imperatori confideret, triremen ejus ingressus, cibumque simul capiens pelam approbavit. Imperator quoque, multa dona ei largitus ejusque purpuratis, inde cum cæteris triremibus solvit, et summa cum lætitia navigationem absolvit. Adveniens etiam in occursum processit universus Constantinopolis populus cum patriarcha et senatu: faustisque acclamationibus et hymnis prosequuti in palatium deduxerunt: huncque exitum expeditio ejus sortita est.

57 CAPUT XXI.

Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit (71), cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnae instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrna ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum edificare castrum in Caria et Lycia finibus. Cineites veniam impetrat. Turci bello navali Nazam aggrediuntur, prælio a Veneta classe superantur. Veneti Lampiacci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Damubium præficiunt. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Mahometes Susmani filium et deinde Hali Begum misit: qui re infeliciter gesta occurrerunt. Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profectus infecti.

At Mahometes, rebus in occidentalibus provinciis rite constitutis, turbis ubique compositis, in partes orientales trajecit: Prusam venit, ibique reffectis ædificiis quæ Caramanus incenderat, illinc in Asiam projectionem instituit. Etenim Caramanus per illud tempus, quo Mahometes Constantinopolim profectus bellum adversus Mosem gessit, ab Iconio cum exercitu Prusam advolat, eamque diripit. Bajazitis quoque, qui et Mahometis parens fuerat, ossa e sepulcro eruta igni tradidit. Iste enim Bajazitæ hujus Caramani patrem Iconii olim capite truncari jusserat. Asiam itaque ingressus Mahometes Cineitem superbia elatum sensit, et supra metas, ut vulgo dicitur, transilientem. Ubi vero Pergamum Asiæ devenit, illico Cineitem monet, ut locis, quæ illic occupabat, cedat, provinciam excedat. Verum Cineites eum prorsus sordificiens castra munire, quietisque expectare illius adventum. Mahometes igitur Cynam veniens, quæ Cineitis partes sequebatur, præjulariis, ut se dedant, per faciales denuntiat, recusantesque deinde expugnat. Omnes qui Cineiti militabant neci dedit, indigenasque liberos esse jussit. Illinc discedens venit in Campum Mænomeni, in quo exstructum erat castrum munitum, quod Archangeli nomine appellabatur, Turcis vero nomine mutato Kagiacik: id magna vi oppugnatum recepit, indeque Nymphæum profectus est: quo

Ο δὲ Μαχουμέτ τὰ τῆς δόσεως μέρη καλῶς ἀπαρτίσας, καὶ ταραχὴν οὐδεμίαν ἐξόπισθεν ἀφείας, περὶ τὰ τῆς ἐφάας μέρη· καὶ ἐν τῇ Προύσῃ ἔλθων, καὶ τὰ ἀφανισθέντα καὶ κυρὰ παραδοθέντα οἰκοδομήματα παρὰ τοῦ Καραμάν ἀνανεώσας, ἐκίθιν εἰς Ἀσίαν καταίρει. Ὁ γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ Μαχουμέτ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔλθων ἠγωνίζετο κατὰ τοῦ Μωσῆ, ἀπάρας ἀπὸ Ἰκονίου εἰς Προῦσαν σὺν δυνάμει κατήλθε, καὶ λεηλατήσας αὐτήν, καὶ τὰ ὅσα τοῦ Παγιαζήτ τοῦ πατρὸς τοῦ Μαχουμέτ ἀναχομίσεις ἐκ τοῦ τάφου, πύρρ παραδίδωκεν. Ὁ γὰρ αὐτὸς Παγιαζήτ ἀπεκτεφάλαξε ποτὶ ἐν Ἰκονίῳ τὸν πατέρα τοῦ ρηθέντος Καραμάν. Καταλθὼν δὲ ἐν Ἀσίᾳ εὗρε τὸν Τζινεήτ μεγαλυνθέντα, καὶ ὑπὲρ τὰ ἰσχυρόμενα πηδόντα· ἔλθων δὲ ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας μηνύει τῷ Τζινεήτ παραχωρῆσαι, τὼν ἑκεί δὲ ἀφείναι τὴν ἐπαρχίαν. Ὁ δὲ Τζινεήτ οὐδὲ τὸ παράπαν ἠγησάμενος, ἠσφαλλαστὸ τὰ κάστρα, καὶ ἐκάθητο ἐκδεχόμενος τὴν ὑπάντην αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ ἔλθων εἰς Κόμη (72), καὶ ζητήσας τὸ φρούριον, ἦν γὰρ κριτὼν διὰ τὸν Τζινεήτ, πολέμησας κατέσχε. Καὶ τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ εἴρει ἀνέλε, τοὺς δὲ ἐγγυρλοὺς ἠλευθέρωσεν. Ἀπάρας δὲ ἐκίθιν ἦλθεν εἰς τὴν τοῦ Μαινομένου κάμπον, ἦν δὲ ἐκεῖ φρούριον ὀχυρὸν, τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζήκ (73) μετωνόμασαν, κάκεινο σὺν πλείσῃ δυνάμει καὶ ἀκροβολισμοῖς παραλαβὼν ἦλθεν εἰς Νύμφαιον (74)· καὶ τὸ Νύμφαιον σὺν πολέμῳ λαβὼν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Leunclavius, *Histor. Musulm.* lib. xii, et in *Annalibus Turcicis* expeditionis Mohametis contra Cineitem, qui illi Ismyroglus est, nullum verbum facit, sed adversus Caramanum in Asiam movisse scribit.

(72) Ἐλθὼν εἰς Κόμην. Κόμη πόλις Αἰολίδος πρὸ τῆς Αἰόλου, ἀπὸ Κόμης Ἀμαζόνος. Stephanus De uribus. Idem Sirabo, lib. ii, Dominicus Marius Niger vult esse Phocram novam, quæ Lesbo ob-jacet.

(73) Τὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου λεγόμενον, οἱ Τοῦρκοι δὲ Καγιατζήκ. Notitia Metropoleon sub Smyrnae throno habet ἐπισκοπὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου, qui pro-

D eul dubio is est cujus hic nomen a nostro refertur.

(74) Τὸ Νύμφαιον. Urbis istius nomen in partibus Æolidis, Lydia, aut Ionia in antiquis Geographis non reperitur: Ptolemæus, Sirabo et Stephanus in Taurica Nymphæum habent inter Panticapæum et Theodosiam. Abrahamus Ortelius hujus nostri in Lydia Nymphæi nullum verbum facit. At Gregoras duobus in locis de eo loquitur oppido, lib. ii, in fine, ubi de Joannis Ducæ obitu, qui in eo obiit, περὶ τὸ Νύμφαιον τότε ποιούμενος τὰς διατριβὰς, et lib. vi, cap. 13, ubi de Porphyrogenite verba facit, ἐκεῖ δὲ τὴν περὶ τὸ Νύμφαιον τῆς Αὐδίας ἐπιγῆχαν, etc.

ἦλθεν εἰς Σμύρναν. Τὴν δὲ Σμύρναν ὡς ἔπρεπε τει-
χίσας, καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν ἐμβαλὼν, καὶ
μεγάλῃ συντάξει ἐτοιμάσας διὰ τὰ δῆλων καὶ ἀν-
δρῶν, καὶ ἐτέρων ἀναγκαίων παρασκευῶν, ὁ Τζι-
νεὴς αὐτὸς εἰς Ἐφεσον ἦλθε, κατελιπὼν τὴν μη-
τέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Παγιαζήν, καὶ τὰ
τέκνα ἐν Σμύρνῃ ἐγκαίσιμα. Τὸν δὲ γαμβρὸν αὐτοῦ
καὶ δοῦλον, Αὐδουλᾶν ὀνόματι, εἰς τὸ Νύμφαιον
εὐρόντες οἱ τοῦ Μαχουμέτ, ἦν γὰρ φύλαξ τοῦ φρου-
ρίου, ἀπήγαγον παραστήσαντες τῷ Παγιαζῇ Βε-
ζιρῇ ἡγουν μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ· ἦν γὰρ ἐν
ἐξουσίᾳ καὶ ἀδείᾳ πολλῇ, δευτερός ἀρχηγός ὡς ἔπος
εἰπὶν· δοῦλος γὰρ ὤπλρχε τοῦ Μαχουμέτ, ἀλλὰ διὰ
τὴν ὑπερβόλουσάν αὐτοῦ δουλείαν κατέστησεν ἀρ-
χόντα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ ῥηθεὶς Παγιαζήν
ἔτι ὄντος ἐν θρόνῳ τοῦ Μαχουμέτ γράφει πρὸς τὸν
Τζινεήν· *Εἰ βούλει τοῦ εἶναι σε κύριον Ἰωρίας*
καὶ μὴ ἔχειν τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρ' ἡμῶν,
δός μοι τὴν σὴν θυγατέρα νόμῳ γάμου, καὶ
ἔσομαι σοι γαμβρός, σὺ δ' ἐμὸς πενθερός γενήσῃ,
καὶ ἔκτισε ἔσο ἀμφιγύμνως διαγινώσκων τῇ σῇ ἡγε-
μονίᾳ. Ὁ Τζινεὴς δὲ θέλων δηλώσαι τὴν ἀλαζο-
νείαν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν ἐνώπιον τοῦ πυκτα-
κομιστοῦ (75), παρισταμένου τοῦ Αὐδουλᾶ δοῦλου
ὁπάρχοντος αὐτοῦ, λέγει πρὸς αὐτόν· *Τίτος εἰ*
δοῦλος; Ὁ δὲ, Τῆς σῆς ἀδελφείας. Ὁ δὲ Τζι-
νεὴς, *Καὶ πόλου γένους;* Αὐδουλᾶ δὲ, *Τῶν Ἀλ-*
βανῶν. Πόλας θρησκείας; Ὁ δὲ Αὐδουλᾶ, *Πρώην*
μὲν Καθολὸν ὑπῆρχον, νῦν δὲ Μουσουλμάνος.
Ὁ δὲ Τζινεὴς πρὸς τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ φησιν· *Ἐ*
τὴν σήμερον ἡμέραν κατ' ἐνώπιον πάντων ὄντων
ἰδοὺ δίδωμι τὴν ἐμὴν θυγατέρα εἰς γυναῖκα
νόμιμον τῷ ἐμῷ δοῦλῳ Αὐδουλᾶ· καὶ ποιῶ
τούτων ἐλευθέρων καὶ γαμβρὸν ἀπὸ τῆς σήμε-
ρον, καὶ ἕνα τῶν ἐμῶν συγγενῶν. Εὐφρομήσαντες
δὲ πάντες τὸν Τζινεήν οἱ συνεδριάζοντες, ἀνοίξας
τὸ στόμα πρὸς τὸν ἀπεσταλμένον τοὺς λόγους τοῦ-
τους εἰρήκεν· *Ἀνάγκη· ἵνα τῷ κυρίῳ σου Παγια-*
ζῇ, ὅτι ἀναλάβομεν γαμβρὸν ἐκ τῶν Ἀλβανῶν
ὡς ἐκεῖνον, δοῦλον ἀριγυρόντων ὡς ἐκεῖνον,
νεώτερον ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ φρονιμώτερον παρ'
ἐκεῖνον. Ὁ δ' ἀπεσταλμένος συνελθὼς τοῖς λόγοις,
ἀπεκάλυψε πᾶσαν τὴν περιληψὴν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ,
καὶ ἦν ἔκτοτε τρέφων μανίαν ἀσπονδον κατὰ τοῦ
Τζινεήν. Εὐρὼν δὲ καιρὸν ὃν εἶετο συλλαβὴν τὸν
Αὐδουλᾶν εἰς τὸ Νύμφαιον τοὺς ὄργεις αὐτοῦ ἐξε-
θέρπειν εὐνουσίᾳς αὐτόν. Ἄλλ' ἐπανέωμεν αὐθι-
ς εἰς τὸν τῆς ἱστορίας εἰρημόν.

Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἔλθων εἰς Σμύρναν, καὶ περι-
κυκλώσας αὐτήν, εὗρεν ἔχει τὸν μεγαμαγίστοραν
Ῥέβου σὺν τριήρεσι τριῶν, ἀνοικοδομοῦντα τὸ φρού-
ριον ἐν παρὰ τοῦ Τεμὺρ φθαρίν, καὶ μὴ θέλοντος τοῦ
Τζινεήν. Τότε οἱ τῶν περὶ τὴν νῆσον ἡγεμόνες μαθόν-
τες τὴν ἀφίξιν τοῦ Μαχουμέτ ἐν τῇ Σμύρνῃ, ἀπαν-
τας ἔθεον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ διὰ δύο τινῶν αἰτιῶν,

Ismaelis Bullialdi notæ

(75) Πυκτακομιστοῦ. Phavorinus. Πυκτός
πίναξ παρ' Ὀμήρῳ τὴν ἐπιστολὴν παρὰ τοῖς ὑπετέρον

A expugnato Smyrnam abiit. Cineites autem Smyr-
nam validis propugnaculis muniverat, magnamque
manum præsidiorum militum imposuerat. In-
structo deinde armorum apparatu ingenti, mili-
tumque numero magno conscripto, cæterisque ne-
cessariis comparatis, Ephesum discessit, relictis
matre ac fratre Bajazite, liberisque suis intra
Smyrnæ muros conclusis: 58 gener ipsius, qui et
servus erat, Audulasque vocabatur a Mahometis
ducibus Nymphæi, ejus custodiæ præfectus erat,
comprehenditur, et in conspectum Bajazitæ veziri,
id est mesazontis, Mahometis adducitur. Hic po-
tentia ac opibus cæteros antecellebat, et ut alter
imperator eminebat. Inter mancipia Mahometis
fuerat; quodque servitio promptus et habilis magis
videretur, familiæ totius directio ipsi concessita
est. Hic itaque, de quo nobis sermo, Bajazites ad
Cineitem, cum in Thracia adhuc ageret Mahome-
tes, scripsit: Si dominium Ionie retinere cupis,
neque a nobis ullatenus lacerari, filiam tuam le-
gitimo conjugio mihi junge, tuus gener ero, tu vero
socer meus eris, deincepsque securus et quietus in
tua ditione vives. At Cineitis animi superbiam ac
fastum ostentare cogitans, coram nuntio, qui lit-
teras ipsi attulerat, ad se venire jubet mancipium
Audulam, qui ipsi serviebat, eumque interrogat:
Cujusnam es servus? Respondit iste, Dominationis
tuæ. Cineites iterum, Unde natus es? Ad quem Au-
dulas, Albanus sum. Cujus religionis? respondit
Audulas: Antea Cavar eram, nunc Musulmanus
sum. Conversus illico ad proceres aulae suæ Ci-
neites satur: Hodie coram vobis omnibus filiam
meam uxorem legitimam servo meo Audulach nu-
pium do: eumque libertate dono, generumque in
posterum adscisco, et inter affines meos. His Ci-
neitis sermonibus universus consensus applausit.
Ipse vero ad nuntium Bajazitæ hocce responsum
dedit: Renuntia hero tuo generum mihi ex Albania,
cujus gentis ipse quoque est, adscivisse; mancipium
pecunia emptum, parvis etiam ac ipse conditionis,
verum ipso juniorem et prudentiorum. Nuntius igitur
Bajazitæ intellectus ejusmodi verbis, ad herum
reversus omnia refert, qui deinceps adversus Ci-
neitem odio capitali exarsit: occasione demum,
quam avide expetebat, oblata, injuriarum sprete
affinitatis ultus, captum Audulam apud Nymphæum
resectis testiculis eunuchum fecit. Redeamus au-
tem ad historię seriem.

Mahometes Smyrnam profectus obsidione eam
cingit. At Rhodæ magnum Magistrum illic invenit
cum tribus triremibus, castrum, quod a Temyre
eversum fuerat, invito etiam Cineite instaurantem.
Cum vero Mahometis Smyrnam adventus fama
diffusa fuisset, ad illum conveniunt omnes insula-
rum vicinarum duces duabus de causis: cum prop-

δηλοῖ. Πυκτός· apud Homerum abacum seu tabulam
significat, apud recentiores epistolam.

ter ipsius bonam mansuetamque indolem, viresque cæteris superiores, tum propter Cineitis fraudes et depredationes. Accesserunt ergo Phocæarum principes, partim itinere terrestri, partim mari vecti. Carmianus Phrygiæ superioris princeps, Mantachias Cariz, Mitylænes Regulus triremibus delatus, Chii quoque dominus 59 et ipse nave advectus; jamque illic aderat magnus Rhodi magister. Cuncti isti, ut colerent eum, illic sunt profecti, ut etiam gratularentur ipsi de Cineite pessumdato; quos omnes fraterna amicitia complexus est. Per decem dies oppugnata Smyrna, insularibus omnibus, pro virium modo singulis, auxilia navalia ferentibus adversus obsessos: decimo die Cineitis mater, et uxor ipsius cum liberis urbe excedunt, et ad Mahometem supplicantium habitu accedunt, veniam erroris ac criminis admissi orantes. Ab his traditam Smyrnæ recepit, deinde multis in locis muros solo æquavit, propugnacula quoque et torres partim diruit, incolisque habitandam mœnibus nudatam permisit. Interea magnus Rhodi magister turrim quamdam capacissimam ad portus ingressum ædificabat, jamque supra altitudinis semissem illam erexerat: cum Turci, Mahometis jussu, noctu eam radicibus demoliti sunt. Mane cum facinus cognovisset magnus Rhodi magister, id ægre ac graviter ferens ad principem Mahometem accessit, longamque orationem ad ipsum habuit: in medium adducens, quod, dum regioni illi imperasset Atines, castrum illud impensis Rhodiorum constructum sit. Sin minus locum dederit ei instaurando, difficilia utrinque jurgia intercessura inter dominationem ipsius et beatissimum papam: fore etiam ut ingens exercitus ab occiduis partibus profectus ditionis ejus magnam partem devastet ac evertat. Mahometes hisce sermonibus æquo animo auditis, nihil inclementius respondit. Recens enim adhuc Turcorum animis inhærebat memoria eorum quæ a Scythiis, in eos severe ac aspere animadvertentibus, passi erant: Ego quidem, inquit, o pater, erga omnes Christianos liberalis ac magnificus esse cupiebam. Regium enim hoc præci- que est, bonos beneficiis locupletare, prævos pænis subdicere, etiamque subditorum utilitati studere. Sane cum in has regiones advenissem, multi coram me se stiterunt Musulmani, qui animum nostrum ad id incitarunt hac ratione ducti; quamvis Temyr in Asia nihil, quod utile sit, patravērit, insigne tamen servata Ionia monumentum posuit, eversa ac diruta arce, quæ Smyrnæ imposita erat: omnes enim servilis conditionis Iones, in illam arcem confugientes liberi evadebant. Qui vero terrestre iter

διὰ τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ ὑπερβολικὸν τῆς δυνάμεως τοῦ Μαχουμέτ, καὶ διὰ τὸ πανοῦργον καὶ ληστρικὸν τοῦ Τζινιέτ. Οἱ τῶν Φωκαίων οὖν ἑξαρχοὶ οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς, οἱ δὲ διὰ θαλάσσης· ὁ Καρμιάν τῆς ἀνω Φρυγίας, ὁ Μανταχίας Καρίζ, ὁ Μιτυληνῆς διὰ τριήρων, ὁ Χίου καὶ αὐτοὶ [αὐτὸς] διὰ τριήρους, ὁ Ρόδου καὶ ἦν ἐκεῖ, ἅπαντες εἰς προσκύνῃσιν αὐτοῦ καὶ συνδρομῇν ἔνεκα τῆς καταλύσεως τοῦ τυραννοῦ· καὶ τοὺς ἅπαντας ἀσπασίως ὡς ἀδελφοὺς ἡσπάσατο. Ποίησας οὖν ἡμέρας δέκα πολέμων τὴν Σμύρναν, καὶ συμβουλοῦντας ὡς δυνατόν καὶ οἱ τῶν νήσων διὰ θαλάσσης, ἐν τῇ δεκάτῃ ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ Τζινιέτ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις αὐτοῦ, καὶ προσκύνησαν τῷ Μαχουμέτ αἰτοῦντας συγχώρησιν τῶν ἐπταισμένων. B Παρέδωκαν οὖν τὴν Σμύρναν, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, καὶ εἰς πολλὰ μέρη κατεδάξας ἑως γῆς τὰ τεῖχη ταύτης, καὶ τοὺς προμαχῶνας, καὶ πύργους αὐτῆς καθελὼν ἐκ μέρους ἀφῆκε τοὺς οἰκίησας κατοικεῖν ἀπεριφράκτους. Ὁ μέγας δὲ μαγίστωρ (76) ἦν οἰκοδομῶν πύργον ἵνα παμμεγέθῃ ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος, ἀναδιδάσας αὐτὸν ὑπὲρ τὸν ἥμισυν. Ὁ δὲ Μαχουμέτ διὰ τῆς νυκτὸς καλεῖσας τοὺς Τούρκους ἤρριψαν ἀπὸ βάρρων. Πρωτὰς δὲ ἰδὼν ὁ μαγίστωρ τὸ γεγονός, καὶ δεινοπαθήσας ἦλθεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, καὶ πολλοὺς λόγους εἰπὼν, καὶ παραστήσας πῶς τὸ φρούριον ἐκτίσθῃ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἀθῆν διὰ ἀναλωμάτων τῆς Ῥόδου· καὶ εἰ μὴ δώσει χώραν τοῦ ἀνοικοδομηθῆναι, ἔσονται σκάνδαλα ἀνὰ μέσον ἡγεμονίας αὐτοῦ καὶ τοῦ μαχαριωτάτου πάπα. C Καὶ ἐλευθεταὶ δύναμις μεγάλη ἀπὸ τὰ ἑσπέρια μέρη, καὶ ἀπανταὶ πολλοὶ τὸν μέρος τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαχουμέτ πρῶτος φέρον τοὺς λόγους αὐτοῦ εὐθὺς ἀπεκρίνατο. Ἦν γὰρ ἀρχὴν κρατοῦσα ἡ τῶν Ἑκκυθίων παιδεία, καὶ τιμωρία ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν Τούρκων· Ἐγὼ μὲν, ἀδελφὲ, ἐβουλόμην εἶναι πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου Χριστιανοῖς μεταλόδωρος καὶ φιλότιμος· καὶ γὰρ τὸ τῆς ἡγεμονίας Ἰδίου τοῦτ' ἐστὶ, τὸ τοὺς καλοὺς εὐεργετεῖν, καὶ τοὺς πονηροὺς τιμωρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ὀνηκτοῦ συμφέρον δεῖν πραγματεύεσθαι· ἐλθὼν γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις, εὖρον πολλοὺς τῶν Μουσουλμάνων παροτρυντάς μὴν καὶ τοῦ καὶ διδόναι, λέγοντας· Εἰ καὶ οὐδὲν χρηστὸν εἰργάσατο ὁ Τεμὺρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ τὸ διαφθεῖραι καὶ ἐρελπίον ἀρεῖναι τὸ πολλῶν τὸ ἐν Σμύρῃ, μέγα μνημόσυνον ἀνέσθῃς τῇ Ἱωρίᾳ· οἱ γὰρ ἐν τύχῃ δουλείας Ἱωρεῖς δουλεύοντες πάντες εἰς ἐκεῖνο καταφύγοντες ἐλευθερίας ἐτύγγανον· καὶ οἱ ἐν τριόδοις διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης πλεοντες διὰ τῶν ληστρικῶν ἀνατίων πάντες τύχη

Ismaelis Bullialdi notæ.

(76) Ὁ δὲ μέγας μαγίστωρ. Magnus magister militum Hierosolymitanæ tunc fuit frater Philibertus de Nailaco natione Gallus, et antequam magnus magister electus fuisset, Aquitaniz prior. Creatus fuit sociorum suffragilis anno 1396, ut lib. iv tradit Jacobus Bosius, anno 1409. Pisas appulit, ad con-

cilium proficisci cogitans, et Constantiensi interfuit. Rhodum deinde rediit anno 1420, et sequenti 1421 obiit, ut idem Bosius lib. v testatur. Verum de illius incepto Smyrnæ castrum iterum excitandi, deque cum sultano Nebemete colloquiis verbum nullum facit.

δουλείας ἔδωκον αὐτοῖς, καὶ ἦν ἀσπὸνδος ἐχθρὰ τῶν φρεσίων ἐν τε ἡπείρῳ, ἐν τε θαλάττῃ μετὰ τῶν Τούρκων. Ἐμακαρίζετο οὖν διὰ τοῦτο ὁ ἀσκήσης Τεμύρ. Νῦν δὲ βούλει τοῦ εἶναι με ἀσκέστερον τοῦ τυράννου ἐκείνου; οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι. Πλὴν γινέσθω καὶ τὸ σοὶ βουλευτὸν, καὶ τὸ παρά τῶν Τούρκων αἰτηθὲν ἀσάλευτον· διδωμί σοι ἐν τοῖς ὅροις Καρίας καὶ Λυκίας τόπον ἕσον βούλει, καὶ ἀπέλθῃς οἰκοδομήσων, ὅποιον βούλει πολίχνιον. Τότε ὁ μέγας μαγιστὸς ἐνωτισθεὶς τοὺς λόγους τοῦτους, εἰρηκε πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ὁ ἡγεμὼν, ὅς μοι τῶν ὀπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τόπων μέρος, καὶ μὴ με ἀποπέμψῃς ἐν ἀλλοτρίαις ἐπαρχίαις. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, Ἐκ τῶν ἐμῶν δίδωμι σοι, κατὰ τὴν Μανταχίαν ἐπαρχίαν τὴν ἐπαρχίαν, καὶ μὴ σοι μελέτω περὶ τούτου. Αἰτήσας δὲ πρόσταγμα, καὶ λαβὼν ἀπήλθεν· ὁμοίως καὶ οἱ Χίου, καὶ Λέσβιοι, καὶ Φωκαεῖς πάντες, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν ἀσμένως προσδεξάμενος, καὶ πληρώσας· τὰ δεξιήματα, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ. Ἢ δὲ μήτηρ τοῦ Τζινεῖτη ἱκετικῶς δυσωπούσα οὐκ ἐπαύετο, μέχρις οὐ εἰσακουσθεῖσα, ἤλευθέρωσε τὸν υἱὸν αὐτῆς τοῦ θανάτου. Ὅς καὶ ἰλδῶν, καὶ προσκυνήσας τὸν Μαχουμέτ, ὅρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ μηκέτι ἀτακτεῖν, ἀλλὰ πιστῶς διδάγειν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· καὶ κυρίως, καὶ δεσπότης ἔχειν καὶ καλεῖν τοὺς ἐκ τῶν Ὀθμάνων καταγομένους, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου (77), ὃν καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀσπίδα μετασκέυασεν· τὸν δὲ Τζινεῖτη καλεῦσας σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Θράκῃ ἰλθεῖν, καλῶς τὰ τῆς ἀνατολῆς φροντίδας εἰς τὴν δύσιν ἐπανέστρεψε. Καὶ ἐν Καλλιουπόλει ἰλδῶν, στόλον ἀπαρτίζει κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίου (78), καὶ τῶν λοιπῶν Κυκλάδων νήσων, τῶν ὀπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα, αἰτιῶν αὐτὸν ὡς οὐ πρῶτην, οὕτω καὶ ἐν τῇ Σμύρνῃ, οὐκ ἦλθε προσαγερούσων τῷ Μαχουμέτ. Ἀπάρας οὖν ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως· ὁ στόλος, ἔχων ἀμυρραλὴν τὸν Τζαλασιπέρην σὺν τριήρεσι καὶ διήρσειν ὁμοῦ τριάκοντα ἦλθεν ἐν Ἀνδρῶν τῇ νήσῳ, ἐν τῇ Πάρῳ, ἐν Μύλῳ (79)· καὶ πολλοὺς τῶν νησιωτῶν ἀθρόους, καὶ ζημίαν πλείστην ποιήσας, ἐπανέστρεψεν.

enim saluaturus accesserat. Egressa Callipoleos portu tota classis triremium ac biremium simul triginta, cui amiralius, id est Archithalassus, præerat Giali Begus, Andrum insulam, Paron et Mylon appulit: multisque insularibus captis, illatoque gravi damno discessit.

Οἱ δὲ Βεβετικοὶ μαθόντες τὸ γεγονός οὐχ ὀπίμειναν. Ἦν γὰρ ὁ Δούκας πρὸ πολλοῦ τοῖς Βεβετικοῖς

A illac capessabant, homines liberi quique mari navigabant, prædatoris navibus intercepti sub servitutis jugum mittebantur, et hostiliter tam mari, quam terra in se invicem inveheduntur fratres Rhodii equites et Turci. Hac de causa bene audiebat impius Temyr. Visne igitur, ut isto tyranno magis impie me geram? abhorret ab hoc animus. 60 Verumtamen ut tuæ libidini satisfaciat, et Turcorum preces irritæ non evadant, concedo tibi locum, quam amplissimum volueris, in Caria et Lycia finibus; illuc te confer, et, prout libitum erit, arcem ædifica. Mahometis sermones cum perceperisset magnus magister, eum sic allocutus est: Partem aliquam, q imperator, mihi largire intra imperii tui fines, neque me in alienum trans mitte. Cui occurrendo respondit imp.: Quod tibi concedo meum est, quippe ipse ego principatum Mantachia concessi, neque porro de his sis sollicitus. Rogavit itaque magnus magister sibi rescriptum imperatorum dari: quod postquam obtinuit, inde discessit. Chii pariter et Lesbii, Phocæensesque abierunt, acceptis ab eo benignis responsis, super illis quæ petierant; quæcumque enim ab eo quesivere consecuti sunt, et pacifice ab eo dimissi. Interim Cineitis mater supplicare ipsi non cessavit, donec alloquendi se copiam ei fecisset, et a mortis pœna filium ejus exsolvisset. Cineites etiam se coram Mahomete stultit, eumque adoravit, et jurejurando se obstrinxit in posterum nullas res novas moliturum, sed in fide mansurum per totum vitæ tempus: dominosque et heros re ac nomine agnitarum eos qui ab Othmanica gente genus ducunt. Provincie iatus administrationem credit Mahometes Alexandri Susmani filio, quem ad impiam superstitionem suam seductum traxerat. Jussit quoque Cineitem se in Thraciam æqui: rebusque in oriente optime constitutis in occidentis partes perrexit. Callipolim ingressus classem instruit adversus Naxi insulam ducem, cæterasque, ejus parentes imperio, Cycladas insulas. Objiciebatur ei, quod ad Mahometem nuper non convenisset, nec officiis exhibitis coluisset; ut nec Smyrnam antea

D At Veneti tantam injuriam non tulere: ille quippe Naxi dux jamdiu Venetorum fidem et amicitiam

Ismaelis Bullialdi notæ

(77) Τῷ υἱῷ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σουσμάνου. Susmanus ille, Mysie inferioris dux fuit, a Bajazite vivus captus, ei in carcerem detrusus. Ut vitam impetraret, filius patri cognominis musulmanissavit, quod a Leunclavio lib. v scriptum est. Susmani quoque, lib. i, Laonicus mentionem habet. Cantacuzenus meminit etiam lib. iii, cap. 2, Sismani; qui Michaelis Mysorum regis filius erat, qui ad Turcos primum, deinde Constantinopolim profugit. Illum repetebat Alexander Mysorum rex qui Michaeli successerat.

(78) Κατὰ τοῦ δουκὸς Ναξίου. Leunclavius de illo bello et prælio nihil habet. Laonicus, lib. iv, non longe a fine, more suo confuso et intricato

illud narrat, et classis Venetæ ducem fuisse Petrum Lauredanum assertit. A Duca dissentit in eo quod scripsit de Venetis, Τὴν τε Ἀδμφακὸν πολιορκία παρεστήσαντο, καὶ φυλακὴν ἐγκατέλειπον· καὶ αὐτοὶ ὄχοντο ἐπ' οἴκῳ ἀποκλείοντες. Lampiacum deditione acceperunt, impositoque præsidio, domum renavigarunt. Ducas ipsos frustra tentasse scribit, et Constantinopolim navigasse. Phranzes, lib. i, cap. 31, paucissimis verbis de illo bello disserit, ducemque classis Venetæ Petrum Lauredanum fuisse notat.

(79) Ἐν τῇ Πάρῳ καὶ Μύλῳ. Juxta hodiernam pronuntiationem scripsit Μύλῳ, cum Μῆλον antiqui dixerint, Latini Melum.

venerat, illorumque vexillo et insignibus se tutabatur. Vere itaque adventante triremes decem ipsi instruxerunt, quas in statione habuerunt in sinu Adriatico, circa Eubœam, Cretam et Cycladas insulas. Triremes porro septem Tenedum usque navigarunt, ita ut in hostium conspectum venirent: faucibus deinde Hellesponti superatis, Lampsacum usque pervenere. Turcica tunc classis supra modum instructa, stationem habebat in portu Callipoleos. **61** Deprehenso interim velo uno exiguo, quod e Constantinopoleos portu solverat, quodque Turcicum conjiciebant Venetæ classis duces: triremem unam ad illud navigium invadendum mittunt. Id cum Turci conspexissent, rati unum e suis esse, quod insequerentur, Veneti illius tutandæ causa triremem unam in altum vela facere jubent. Lesbium porro erat Constantinopoli profectum. Veneti itaque cernentes Turcicas triremes portu exire, ad catenæ instar ordinæ servato, in ipsas feruntur: et, cum classicum cecidissent, pugnam ineunt. Primo impetu triremem amiralli Giali Begi appellant, in eamque irruentes omnes promiscue ferro cædunt, ipsumque Giali Begum membratim conciderunt. Alius deinde in aliam irruit et insilit: omnibus denique triremibus captis, immaniter Turcos frustulatim disiciunt, spectantibus eorum conjugibus et liberis Callipoleos littore, quod a loco, ubi pugna commissa est, milliari uno distat. Inclinato jam die Veneti receptui canunt, triremesque septem et viginti Turcicas cum suis in Tenedum insulam velis pansis deducunt. Portumque ingressi, omnibus accurate perpensis et perspectis Turcos omnes seorsim contractos confodere. In Christianos aliter anquisitum: qui enim captivi vincitice in triremibus detinebantur, iis vita concessa est. Illi vero, qui accepta mercede, aut quovis alio præmio ducti, operam suam sponte locaverant, cuncti in insula Tenedo suspendio affecti sunt. Tuncque cernere erat per totum Insulæ ambitum turcas ad instar vitium dispositas, ab eis dependentia, veluti racemos, cadavera. Ubi Cretam appulerunt triremes Venetæ, Christiani captivi remiges partim per eam insulam distributi, partim per Eubœam sparsi, Venetias quoque partim transvecti sunt. Post exactam deinde hiemem, incunteque vere classis Veneta portu Venetiarum iterum solvit, et Hellespontum ingressa turrim, quæ Lampsaci erat a Musulmano exstructa, tentat. E triremibus itaque eam Veneti oppugnant et quatunt, cum in littus exscendere nequiverant. Aderat enim illic Chamzas, Bajazitis Mesazontis frater, cum exercitu decem millium et amplius militum, qui Venetorum incessum observabat. Qui cum suos conatus irritos cerneant, Constantinopolim abiit, turris obsidione omissa: quam semidirutam ac quassatam reliquerunt: tecto ipsius a vertice ad imum decusso, et ad

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Ἀδριανοῦ κόλπον. Improprie appellat Adriani sinum. Mare Adriaticum ab urbe Hadriani nomen habet, non ab Adriano. Notandum porro

ὑποκύπτων, καὶ τὴν σημαίαν αὐτῶν εἶρων· καὶ καταλαβόντος τοῦ ἑαρος ὑπὲρπτεσαν καὶ αὐτοὶ τριήρεις δέκα· καὶ προσέχοντες ἦσαν τὸν Ἀδριανοῦ κόλπον (80), Εὐβοίαν, Κρήτην, καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους· ἐλθεῖσαι δὲ τριήρεις ἐπὶ τὰς μέχρι Τενέδου, ἡβουλήθησαν ἐμφανέως γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς, καὶ εἰσπλέοντες τὴν Ἑλλησπόντον διέθσαν μέχρι Λαμψάκου. Καὶ δὲ τριήρεις τῶν Τούρκων Ἰσαντο ἐν τῇ λιμένι Καλλιπολεως ἵτοιμαι εἰς ἐξοχὴν. Αἱ τριήρεις δὲ τῶν Βενετικῶν ὁρῶσαι ἰστίον ἐν σμικρὸν κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ δοκοῦντες Τουρκικὸν εἶναι, στέλλουσι μίαν τῶν τριήρων τοῦ λαβεῖν αὐτό. Οἱ δὲ Τούρκοι ὁρῶντες τὸ δρώμενον, καὶ εἰκάζοντες τὸ διωκόμενον αὐτῶν εἶναι, ἐξῆλθε καὶ ἐξ αὐτῶν ἑτέρα τριήρης, θεωροῦσαι θέλων αὐτό. Ἐκείνη δὲ ἦν Λέσβιον πόλιν κατερχόμενον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Ἰδόντες δὲ οἱ Βενετικοὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων, δίκην ὁρμαθοῦ ἐξιούσας, ὁρμησαν κατ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἤχρησαν, συνεπλάκχσαν. Πρῶτον μὲν δὴ προσκρούσαντες τὴν τοῦ ἀμιραλῆ Τζαλισπεγί τριήρη, ἀπαντα; ἀπειδῶς ἐξεθέρισαν, καὶ αὐτὸν Τζαλισπεγί μελῆδον κατέτεμον· εἶτα ἄλλος ἄλλην ἐπιμαχίνοντες πάσας περίλαβον, ἀντλεῶς κατατέμνοντες τοὺς Τούρκους ἐνώπιον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων αὐτῶν, μακρὴν ἀπέχοντες τὴν ἐν Καλλιπολεὶ ξηρὰν ὥς μίλιον ἑν. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἤδη πρὸς ἐσπέραν τοῦ πολεμεῖν σιγήσαντες, καὶ τὰς τριήρεις τῶν Τούρκων ὥς κ' τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὰς αὐτῶν πτερῶσαντες, κατήεσαν εἰς Τένεδον νήσον. Κάκει ὁρμισθέντες ἐν τῇ λιμένι, καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ χωρίσαντες τοὺς Τούρκους ἀπαντας ἐσφαζαν. Εἰς δὲ τοὺς Χριστιανούς ἐτίεραν ἔρευναν ἐρευνήσαντες· καὶ τοὺς μὲν ἀγγαρικῶς τρώπῃ εἰσαχθέντας· ἐν τῇ σκόλῃ, τὴν ζωὴν ἰδωρήσαντο, τοὺς δὲ διὰ προσόδων καὶ τῆς τυχοῦσης προνοίας πάντας ἀναισκολόπισαν ἐν τῇ Τενέδῳ. Καὶ ἦν ἰδεῖν γυρόθεν τὴν πᾶσαν νήσον ὥς ἀμπέλους τὰς φούρκας, καὶ ὥς βότρους τοὺς ἐν αὐταῖς κραιμμένους. Αἱ δὲ τριήρεις καταλθεῖσαι ἐν Κρήτῃ τοὺς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νήσῳ, τοὺς δὲ ἐν Εὐβοίᾳ, τοὺς δὲ ἐν Βενετίᾳ διέσπειραν, καὶ ἤρμημένους ἐρέτας Χριστιανούς ὑπάρχοντας. Χειμῶνος δὲ παρελθόντος, καὶ τοῦ ἑαρος ἀρχομένου πάλιν ἀπὸ Βενετίας τριήρεις· καὶ ἐν Ἑλλησπόντῳ εἰσελθεῖσαι ἡβουλήθησαν παραλαβεῖν τὴν πύργον τὸν ἐν Λαμψάκῳ ἐν ἀνήγειρεν ὁ Μουσουλμάν, καὶ διὰ θαλάσσης ἀκρεβολισμούς ποιήσαντες, διὰ ξηρᾶς οὐκ ἡδυνήθησαν ἐξελθεῖν· ἦν γὰρ προσέχων ὁ Χαμζὰς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Παγιαζῆ τοῦ Μισάζοντος, σὺν στρατῷ χιλιάδας δέκα καὶ πλεον. Ὡς δὲ εἶδον οἱ Βενετικοὶ μηδὲν μὴδὲν ἀνύοντες, ἀφίσταν αὐτὸν, καὶ εἰς Κωνσταντίνου ἕπλον, καταλιπόντες αὐτὸν ἡμίθραυστον, καὶ τὸ στέγος αὐτοῦ καταβάλλοντες, ἀπὸ κάτωθεν ἕως ἄνω, κοσκινηδὸν καταρύπησαν. Τότε ὁ Χαμζὰς ἰδὼν τὰς τριήρεις ἐκλειπούσας, αὐτὸς τοὺς Τούρ-

per sinum Adriaticum hic intelligi mare Ionium, quod Siciliam et Peloponnesum interfuit: et hodie a nautis il Golfo adhuc appellatur.

κους καλεύσας ἕως θαμβῶν καταβράξεν εἰπών·
 "Ανευ κέρδους οὐ πρόπον ἔσθην δνεῖδος κερδᾶναι.
 "Ο δὲ Μαχουμέτ τὸν Τζινεήτ παράσας ἐν Καλλιου-
 πόλει, δέδωκεν αὐτῷ πρόνοιαν ἐν τοῖς μέρεσι Νι-
 κοπόλεως· ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ Δανουβέως, παραγ-
 γεῖλας αὐτὸν φυλάττειν τὰς ἀκρας καλῶς, καὶ ὑπερ-
 μαχεῖν ἐνεκα τῶν Μουσουλμάνων.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (81), ἡγέρθη τις τῶν
 Τούρκων Ἰδιώτης καὶ ἀγροῖκος ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ
 ἑρους, τοῦ κειμένου ἐν τῇ ἐμβολῇ τοῦ κώλου τῆς
 Ἰωνίας, ὃ κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον (82), πρὸς ἀνα-
 τολὴν καταντικρὺ Χίου. Καὶ εἶδε τὸς Τούρκους
 ἀκτημοσύνην, καὶ πλὴν τῶν γυναικῶν τὰ λοιπὰ
 πάντα κοινὰ ἐδιγμάτισε, καὶ τροφάς, καὶ ἐνδύματα,
 καὶ ζεύγη, καὶ ἀρούρας. Ἐγὼ εἰς τὸν οἶκον
 ὡς ἐμὸν, σὺ δὲ εἰς τὸν ἐμὸν ὡς σὸν, πλὴν τοῦ
 θήλαος μέρους. Πληθήσας δὲ τοὺς πάντας ἀγρο-
 κους ἐν αὐτῷ τῷ ὄγγματι, οὐβόλῃ· ἐπραγματεύετο
 καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν φίλαν. Ἐξέθετο γὰρ ὄγγμα,
 "Ὅστις τῶν Τούρκων εἰποι, ὅτι Χριστιανὸς οὐχ
 ὑπάρχουσι θεοσεβεῖς, οὗτος ἀσεθὴς ἐστί. Καὶ
 πάντες οἱ ὑπήκοοι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, συναν-
 τῶντές τινα τῶν Χριστιανῶν ἐφιλοξύνουν, καὶ ὡς
 ἀγγέλων τοῦ Διὸς ἐτίμων· αὐτὸς δὲ καθ' ἐκάστην ἐν
 Χίῳ οὐ διέλιπε στελλῶν ἐν τοῖς ἡγεμόσι, καὶ τοῖς
 κλήρου τῆς Ἐκκλησίας κατελεγεμένους ἀποστόλους,
 μηνύων αὐτοῖς τὸ αὐτοῦ φρόνημα, καὶ οὐκ ἔστιν
 ἄλλως σωθῆναι τῶν ἀπάντων, εἰ μὴ ἐν τῇ ὁμονοίᾳ
 τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Ἐτυχε δὲ τῷ καιρῷ
 ἐκεῖνῳ κατοικεῖν ἐν τῇ νήσῳ ἀναχωρητὴν ἕνα
 Κρήτα γέροντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Τουρ-
 λωτῇ. Καὶ στελλας ὃ ψευδαββᾶς· ἐκείνους δύο τῶν
 ἀποστόλων αὐτοῦ τῶν μονοχιτῶνων, ἔχοντας τὴν κε-
 φαλήν κατεφυλμμένην ἀσκεπῇ, καὶ τοὺς πόδας χωρὶς
 σανδάλια, καὶ πῖλον ἕνα μονοχιτῶνισκον ἐνδεδυμέ-
 νου· προσαγορεύων αὐτῷ, καὶ μηνύων, ὡς ἔτι· Κάγω
 συνασκητὴς σοῦ εἰμι, καὶ τῷ Θεῷ ᾧ λατρεύεις,
 ἐκεῖνῳ κάγω τὴν προσκύνησιν φέρω, καὶ μετὰ
 σοῦ εἰμι νύκτωρ διαβαίτων ἀνθρώφῳ ποδὶ τὸ πέ-
 λαγος. "Ο δὲ ἀληθὴς ἀββᾶς πλανηθεὶς ὑπὸ τοῦ ψευ-
 दाββᾶ, ἤρξατο καὶ αὐτὸς ἀλλόκοτα ὑπὲρ ἐκείνου
 φθίγγεσθαι, λέγων, ὅτι Ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ σχο-
 λῶν, καὶ αὐτὸς συνασκητὴς μου ἐγένετο· καὶ

cribri modum pertuso. Confestim vero Chamxas,
 ubi classem Venetam recessisse vidit, jussit Turcos
 turrim funditus evertere, hac ratione adducta, non
 decere sine lucro et utilitate 62 contumeliam re-
 ferre. Per id tempus Mahometes Cineitem Callipoli
 transmissum præfecit Nicopoli ad Danubium sitæ,
 hortatus ipsum ut limites imperii strenue tueretur,
 et Musulmanos ab exteris propugaret.

Eodem etiam tempore Turcus quidam simplex et
 agrestis innotuit in regione montis, qui sinus Ionii
 ostio adjacet, et vulgo Stylarius appellatur, Chio
 insulæ ad ortum objectus. Docebat ille Turcos pau-
 pertatem voluntariam; omniaque, præter uxores,
 annonam, vestes, currus et arva communia esse de-
 bere prædicabat. Ego, aiebat, tua domo, ut mea,
 ator; tu mea, ut tua, uteris, salva uxoris reverentia.
 Cumque in istud dogma omnes agrestes pertraxisset,
 clam ac subdole in Christianorum amicitiam venire
 satagebat. Hocce etenim effatum evulgavit: Quicum-
 que Turcus dixerit Christianos non esse erga Deum
 religiosos, hic impius habeatur. Quotquot igitur præ-
 ceptis ejus obsequabantur, quemcumque Christia-
 num, in quem incidissent, benigne amplectebantur
 et suscipiebant, eique tanquam angelo Dei honorem
 habebant. Ipse vero quotidie nuntios mittere magi-
 stratibus Chii, et præcipuis eximisque inter cleri-
 cos propositum suum ipsis manifestans, profiteri-
 que non aliter omnes salvari posse, nisi in fidei
 Christianæ communione. Contigit etiam sub id tem-
 pus anachoretam quemdam Cretensem, in insulâ
 illius monasterio, quod Turlotæ dicitur, monasticam
 vitam agere. Ad hunc falsus ille abbas misit binos
 apostolos stros unica veste indutos, capite nudo ac
 raso, pedibusque sandaliis non opertis, rhenone
 unico vestitos incedentes, per quos talia ipsi signi-
 ficat: Ego, sicut tu, idem asceticæ vitæ institutum se-
 quor, eundem Deum, cui tu servis, venor; ad te de
 nocte sine strepitu venio, mare pedibus trajiciendo.
 Verus itaque abbas, ab impostore illo falso abbate
 deceptus, cœpit et ipse absurda de illo prædicare
 his verbis: Dum Sami morarer, mecum asceticam
 vitam ipse egit; nunc per dies singulos trajiciens
 mecum versatur, et simul colloquimur, aliaque fabu-
 larum monstra effuliebat coram me, qui hæc scribo.

Ismaelis Bulliardi notæ.

(81) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Hanc de
 nova secta historiam persequitur Leoucl. lib. xii,
 et in *Annal. Turc.* Bedredinis Semavine F. nomen
 nostro ignotum est, sicut etiam monachus Creten-
 sis Leouclavio ignotus. Magna singularique pruden-
 tia sultani Mehemetis huic nascenti sectæ itum
 obviam, quæ acitiones et tumultus excitasset:
 quales postea contigerunt sub Soleimane anno
 1526 in Asia minore excitati, ut lib. xviii Leoucl.
 notat.

(82) "Ο κοινῶς καλοῦσι Στυλάριον. Nautæ Itali
 in tabulis suis nauticis loci illius nomen, *Capo*
Stylari, eumque a Smyrna milliariibus 40, Phocæa
 veteri, *Foia Vecchia* milliariibus 20, a Chii sancta
 Panagia milliariibus 10, distare asserunt. Domini-
 cus Marius Niger in *Comment. Asiæ* primo, disse-
 rens de Chersoneso Chalciide, talia scribit: In

cnfus altero cornu promontorium est Numantis
 (Mimantis dicendum erat) quod recentiores *capal*
Stylari appellant. Antiquis temporibus *Melarta*,
 ut Strabo lib. xiv refert, appellabatur, inque eo
 promontorio latomizæ molarum lapidum erant;
 quæ appellatio antiqua hodiernæ Turcicæ respon-
 det: appellatur enim hodie Kara-bornu, Kara-bornu
 vulgo pronuntiat, id est, niger nasus, seu nigrum
 promontorium. Fallitur Leouclavius, lib. xii cit.
 qui Caraboru, vel Caraburum Lyciæ oppidum,
 Turcicamque appellationem inde derivatam putat.
 Caraborum, ubi secta illa increverat, in Aidinensi
 ditone situm est, cui Adin seu Atia imperaverat,
 ejus pars Ionia fuit. Cara-borum illud seu Cara-
 boru promontorium est altissimum, quod sinum,
 cui Smyrna adjacet, intransitibus ad dextram ob-
 jacet.

Susmani ergo filius nobis supra memoratus, qui a A rñv ἡμέραν παρ' ἡμέραν διαβαλὼν συνομιλεῖ Mahomete provincie gubernandæ impositus erat, conscripto exercitu adversus illum falsum abbatem contendit : verum angustias Stylariū montis superare haud penes eum fuit. Stylarii incolæ contra agmine facto, collectis supra sex millia militibus, stantes ad angustias et aditus fere impervios, totum exercitum cum ipso duce Susmano deleverunt. Consecimus turba omnis quæ Perceligiam Mustapham, falso enim abbati hoc nomen erat, sequebatur, spes suas in 63 istum impostorem collocavit, nomen illius supra prophetas laudibus extollendo ; ab iis deinde decretum, caput pileo, qui *sarcules* dicitur, non legere : sed una tantum veste indui, sub dio agere, potiusque Christianis, quam Turcis adherere. Rebus ita gestis Lydiæ gubernatori Hali Bego dat in mandatis Mahometes, ut cum universis Lydiæ et Ionie copiis in Stylarios moveat : Stylarii iterum viarum aditus, montiumque angustias occupant : cumque copiarum hostilium maxima pars fauces illas ingressa esset, ab agrestibus omnes fere occisi sunt, ut vix cum paucis Halibegus salvus Magnesium evaserit. Hanc acceptam cladem cum audivisset Mahometes, filium suum Moratem etiamnum impuberem, annosque duodecim solummodo natum illuc mittit, eique comitem adiungit Bajazitem Mesazonem. Ili collectis universis copiis Thraciæ, Bithyniæ, Phrygiæ, Lydiæ et Ionie per aretas illas vias aditu difficillimas magna vi irrumpunt : obvios omnes sine discrimine caedunt, senes et infantes, viros et mulieres, utque verbo dicam, in omnem ætatem immaniter sævium est : donec ad montem perventum, quem tuendum isti monochitones (id est una veste utentes) susceperant. Pugnatum illic acerrime, innumeris, qui Morati militabant, cadentibus, quo usque omnium illorum cum suo falso abbate deditio secuta est. Comprehensos vinciosque Ephesum cunctos abduxere, ubi impostorem illum, quamvis variis tormentis subiectum, intrepidum nihilominus experti sunt, inque sua opinione constantem ac pertinacem. Illum igitur camelo imponunt in cruce extensum, manibus expansis, clavisque tabulæ affixis, ac velut ad triumphi speciem per urbis medium transvexere. Hujus etiam discipulos qui doctoris sui errores abnegare noluerunt, ipso intuentem cunctos confodiunt : quorum alia verba exaudita non sunt, præter ista *Tete sultan eris*, hoc est, *Domine abbas accelera*, quibus polatis illico mortem alacres oppetivere. Per aliquod

μοι· καὶ ἄλλα τιὰ τέρατα, ἃ ἐνώπιον ἡμοῦ τοῦ γράφοντος ἔλαγε. Ὁ δὲ τοῦ Μαχουμέτ ἐπίτροπος, ὃν ὁ λόγος φθάσας ἰδὼν ἔλασεν, ὁ τοῦ Σουτμάνου υἱὸς (83), δὲ τὴν ἐπαρχίαν τῆς ἡγεμονίας αὐθένταυ, στρατὸν ἀθροίσας, καὶ ἐλθὼν κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἠδυνήθη διαβῆναι τὰ στενωπὰ τοῦ Στυλαρίου. Οἱ δὲ Στυλάριοι εἰς ἐν συναχθέντες, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἑξακισχίλους ὄντας εἰς τὰ δυσβάτα στάντες, ἅπαντας τοὺς σὺν τῷ Σουτμάνῳ κατέσφαξαν, καὶ αὐτὸν ὁμοῦ τὸν Σούσμανον. Τότε οἱ τοῦ Παρκλιτζία Μουσταφᾶ, οὕτω γὰρ ἑκαλεῖτο, τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐν τῷ ψευδαββᾷ στερεώσαντες, καὶ ὑπέρτερον προφήτου τοῦτον ὑμνήσαντες, ἐξέθεντο δόγμα τοῦ μὴ ἐνδύσασθαι τὴν κεφαλὴν, πλὴν, ὃ καλοῦσι *ζαρκουλὰν*· ἀλλὰ ζῆν μονοχιτῶνα καὶ ἀσκαπὴ βίον, καὶ προστίθεσθαι πλὴν Χριστιανοῖς ἢ Τούρκοις. Μετὰ δὲ ταῦτα μηνύει ὁ Μαχουμέτ τῷ ἐπαρχῇ Λυδίας Ἀλίπεγι, τοῦ στρατεύουσι σὺν πάτῃ δυνάμει Λυδίας καὶ Ἰωνίας· κατὰ τῶν Στυλαρίων· οἱ δὲ Στυλάριοι πάλιν φυλάξαντες τὰς ἐμβολὰς τῶν στενῶν, καὶ τὸ πλείστον τῶν ὑπανατίων εἰσελθόν πάντας οἱ ἀγροῖκοι ἐφένευσαν, ὥς μόλις σὺν ὀλίγοις ὁ Ἀλίπεγος διασωθεὶς εἰς Μαγνησίαν ἦκε. Τότε ὁ Μαχουμέτ μαθὼν τὸ δράμα, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωράτ παιδίον ὄντα δωδεκαετὴς, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Παγιαζὴτ Μεσάζοντα σὺν τῷ Θρακικῷ στρατῷ· καὶ Βιθυνοὺς, καὶ Φρύγας, καὶ Λύδους, καὶ Ἰωνας πάντας ἀθροίσας, εἰσίσιν ἐν τοῖς δυσβάτοι· ἐκείνοις τόποις σὺν δυνάμει πολλῇ· καὶ ἅπαντῶντας πάντας ἀπειδῶς ἐξεθέρριζε, γίροντας ἡμοῦ καὶ νῆπια, ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς ἔσφαττον· ἕως οὗ φθάσαντες ἐν τῷ ὄρει, ὃ ἔχον εἰς φυλαχὴν οἱ μονοχιτῶνες, καὶ κροτήσαντες πόλεμον, μετὰ πολλῶν τῶν πεσόντων ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Μωράτ ὑπὲρ ἀριθμὸν, παρεδόθησαν σὺν τῷ ψευδαββᾷ. Παραλαβόντες δὲ καὶ δεσμώσαντες αὐτοὺς ἤλθοῦ εἰς Ἐρεσον, κακεὶ ἐξετάσαντες αὐτὸν διὰ πολλῶν τιμωριῶν, εὗρον ἀχλόνητον καὶ ἀμετάπτωτον τῆς φαντασίας αὐτοῦ. Τότε σταυρώσαντες αὐτὸν, καὶ ἐπιθέντες καμῆλον ἐκτεταμένως ἔχων τὰ χεῖρας, πεπερονημένως ἐν σάνισι διὰ τῶν ἑλῶν ἐθριάμευσαν αὐτὸν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. Τοὺς δὲ μαθητάς αὐτοῦ μὴ ἀπαρνησαμένους τὸ φρόνημα τοῦ διδασκάλου αὐτῶν, πάντας ἐπ' ὄψεϊ τοῦτου κατέσφαττον, οὐκ ἄλλο λέγοντες πλὴν τῷ, *Τετὲ σουλτὰν ἄρης* (84), ἤγουν, *Κόρις ἀββᾶς, φθάσας*. Καὶ τότε ἥδυν τὸν θάνατον ἐλάμβανον. Ἐκράτει γὰρ ἄχρι καιροῦ δόξα πολλῶν τῶν αὐτοῦ φοιτητῶν, ὥς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(83) Ὁ τοῦ Σουτμάνου υἱός. Historiæ Turcicæ, quas edidit Leunclavius, expeditionum ab Alexandro Susmano, et Hali-bego in sectæ novæ auctorem ejusque sepuces susceptarum non meminere nisi ultimæ, cujus Morates Mehemetis filius, et Bajazites Mesazon duces fuerunt, solummodo meminere. Illobenter enim Turci se victos fatentur ; nec hactenus nisi semel atque iterum, prælio fractos fuisse se agnoscunt : bello nempe Temyriano et navali ad Naupacti, *Lepanto* vulgo, sinum, a

fœderatis cum Veneta repub. principibus Christianis superatis : quem porro Ducas Perceligiam Mustapham, Leuncl. Burglusem Mustapham appellat.

(84) *Τετὲ σουλτὰν ἄρης*. Pronuntiatur *Dede*, qua appellatione viris sanctitate ac gravitate præstantibus venerationem exhibent. *Dede* Turcico *avum* significat. Dervisium quemdam ab ipsis *Sidik Dede* appellatum audiavi, id est, *intime fidelem avum*, quod honoris causa ab ipsis factum : secundus enim a præsule Dervisiorum erat.

οὐ δέδνηκεν, ἀλλὰ ζῇ· ὥς καὶ τῷ ἀσκητῇ τῷ προ-
εἰρημένῳ ἐντυχὼν ἐγὼ μετὰ τὰ ταῦτα γενέσθαι, καὶ
ἐρωτήσας περὶ τούτου, τί ἄρα τὸ δοξάζον περὶ
ἐκείνου; εἰρηκέ μοι, ὅτι ἐκείνος οὐκ ἀπίθανον, ἀλλὰ
περάσας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐκεῖ καὶ ὥς πρῶτην ἀ-
λλίσκεται· εἰς οὐδὲν ἐγὼ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, οὔτε
πιστεύσας, οὔτε κατὰ νοῦν λαθῶν. Ὁ δὲ Παγιαζήτ
λαθὼν τὸ παιδίον, καὶ διαλθὼν τὴν Ἀσίαν, Λυδίαν,
καὶ ἔσους ἐντυχὼν ἐν ἀκτῇμοσύνῃ ζῶντας Τουρκο-
καλογήρους ἀπαντας πικρῶ θανάτῳ παρέδωκεν.
Περάσας δὲ τὴν Φρυγίαν, καὶ τὸν πορθμὸν διαδὰς
ἤλθεν ἐν Ἀδριανού, παραστήσας τὸν υἱὸν Μωράτ
τῷ πατρὶ Μαχουμέτ νικητὴν τροπαιοῦχον. Τότε καὶ
ὁ Μαχουμέτ ἐβωρήσατο τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἀμα-
σείας καὶ τὰ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν μέρη ἔτι νέψ
οντι, καὶ τῶν μεγιστάνων καὶ πρακτικῶν ἓνα διοι-
κῆτῃν τῶν πραγμάτων κατέστησε, Γεωργιτζεγιν
οὔτω καλούμενον.

ισταμque Cappadociam gubernandam commisit, consiliario ac ministro adjuncto quodam e purpuratis,
eoque rerum gerendarum apprime perito, qui Georg'z-Begus appellabatur.

CAPUT XXII.

Rhodi magnus Magister castrum Petronium in Carie finibus aedificat. Mahometes in Asiam trajecti, Caranum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. immisit, eisque se adiungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario repetit, qui rem ad imp. rejicit. Manuel traditurum se eos Mahometi negat. Mustapha et Cineites a Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lemnum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Walachia bellum infert. Theologus quidam Philadelphus vir improbus ac perfidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplegicus factus moritur. Rationes ob quas Mahometes filium suum Amasiam praefecerat. Bajazitis Bassa erga Mahometem fidei serri officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies xi occultata sit usque ad Moratis adventum.

Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας Μάστωρ (83) ἐν ἐκείνῳ
τῷ ἔτει στίδιον ἀπαρτίσας σὺν διήρεισι τρισί, καὶ
νηῶν μέρος, τὴν ἀπασαν παρασκευὴν ἐνδον εἰσάξας,
οἷον ἀσθεστον, λίθους ἀχρογωνιαλούς, ξύλα, σανίδας,
καὶ εἰ τι ἄλλο, τὸ πρὸς οἰκοδομεῖν χάστρον συμφέρον, C
ἐν τοῖς ἀκροῖς τῆς ἐπαρχίας Καρίας, ἐν ἐνὶ ἀκρω-
τηρίῳ ἑλθὼν φρούριον ἐπέσεν ἐπ' ἐνὸς καὶ τοῦ κο-
ρυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, Πιτρώνιον αὐτὸ
καλέσας. Καλῶς οὖν τὴν βᾶσιν πῆξας, καὶ ἀρξάμε-
νος κτελεῖν τὰ τελεῖα, ἦκε καὶ ὁ Μανταχίης Ἐλιεζ-
τεγιν σὺν δυνάμει πολλῇ. κωλύσειν μέλλων τὸ
ἐπιχειρηθῆναι ἔργον· ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσεν. Ἀπαρτίσας
οὖν καλῶς τὸ φρούριον καὶ πύργους ἀερόδαμους
ἀρμόσας, καὶ φεργίους ἔνδον φύλακας ἐγκαταστή-
σας, ἐπανήκεν εἰς Ῥόδον· νόμους καὶ ἔθνη ἐπαφελὲς
τοῖς φύλαξι τοῦ φρουρίου, τοῦ νῆπειν δὲ καὶ ἐγρη-
γορέναι, καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν εἰς τοὺς
φυγάδας αἰχμαλώτους· τοῦ ἀντιλαμβάνειν, καὶ σώ-
ζειν αὐτοὺς εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐλευθέρους γρά-
φεσθαι παρὰ τοῦ ἀγίου Πέτρου (86)· ὁ καὶ νῦν μέ-
χρι τὴν σήμερον ὥσεται.

Eodem anno nobis supradictus magnus Rhodi
Magister classem biremum trium, aliquot prae-
rea navium instruxit: quibus imposuit omnem ap-
paratam materiam, bitumen nempe, lapides angu-
lares, ligna, asseres et si quid aliud opus ipsi esset
ad arcem in finibus Cariae provinciae aedificandam:
profectusque designavit in quodam promontorio
propugnaculum, quod, de Petri apostolorum prin-
cipis nomine, Petronium appellavit. Fundamentis
deinde solidis jactis, postquam in altitudinem moe-
nia assurgere coepissent, cum multis copiis acces-
sit Mantachias Eliez Begus, opus inchoatum disturba-
tur: verum re infecta retro pedem tulit. Egrege
igitur absoluto propugnaculo, turribus altissimis
per ambitum munito, militibusque fratribus custo-
dia illius commissa, Rhodum rediit magnus Magis-
ter. Discedens porro leges dedit custodiendis, viven-
dique modum, ut sobrie semper vescantur vigilan-
tisque, sintque seduli ac prompti ad suscipiendos cap-
tivos fugitivos, tutamque eis receptum in arce
D praebant: appellanturque sancti Petri libertini:
quae appellatio ad hanc usque diem usurpatur.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(83) Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς μέγας Μάστωρ Phil-
bertus de Nailao appellatus.

(86) Καὶ ἐλευθέρους γράφεσθαι παρὰ τοῦ ἀγίου
Πέτρου. Bosius, lib. iv Hist. ord. Milit. Hierosol.
scribit anno 1399 Smyrnam a Temyre expugnatam:
statimque magnum magistrum in Cariam cum
classe navigasse: locum illic sito tutissimum in-
ter sinus Ceramicum et Jasium, qui hodie Golfo di

San Pistro appellatur, ubi quondam steterat Hali-
carnassus, occupavisse, et S. Petri castrum aedifi-
cavisse, de quo sic loquitur Bosius: Il quale fu poi
di gran gloria e riputazione a quest'ordine e di grand
utile alla Cristianità; additque canes in eo
castro nutritos fuisse, qui interitui vincti, noctu
ad castrum custodiam emittuntur: quorum adeo
exquisita erat sagacitas, ut Christianos a Turcis

Mahomete inaeunte vere conscripto in occidentis provinciis **65** exercitu Adrianopoli discedit, Thraciaeque superata Prusam venit: accersitis deinde ad se cunctis Anatoliae satrapis, cum universo exercitu Lycaoniam versus castra movit, animo volvens vindictam, quam de Caramani facinoribus flagitiisque Prusae patris sumere cupiebat. Ulcisci namque statuerat contumeliam cineribus et reliquiis majorum suorum, per ludibrium effossis, ossibusque paternis, quae Caramanus igne cremaverat, illatam. Ad illa igitur loca cum pervenisset complura oppida et vicos incendio delevit, Iconiumque celeri gradu profectus id recepit. Caramanus in Syriae montes, fuga saluti consulens, se receperat: unde per legatos supplex ac submissis admissorum criminum poenam deprecabatur, veniamque sibi condonari orabat. Precibus denique suis Mahometem flecit, occupatamque ditionem eo condonante recuperat: postquam iurejurando cavit se in fide mansurum, foederi nullam fraudem facturum, nec unquam Othmanici imperii fines invasurum. Hactenus insequendi fine facto, Prusam revertitur Mahometes, et fretum rursus transvectus Adrianopolim petit: ubi dum moratur, runtios accipit, qui monent fratrem suum natu minimum Mustapham Bajazitis supra memorati filium in Walachia degere. His nuntiis auditis quamprimum mancipia mittit, quae Cineitem capite obtruncarent, quem non offenderunt: nudius tertius enim fluvium trajecerat, et Mustaphae se conjunxerat: cui iurejurando fidem suam obstrinxit, se auxilio ei fore, eandem cum eo fortunam experturum, imperiumque orientis et occidentis ipsi conciliaturum. Postquam itaque cognovit Mahometes Cineitem ad Mustapham transfugisse, damnum declinare cupiens, quod sibi ab eis imminabat, exercitum ingentem conscribit, Thraciaque excedens Macedoniam intrat. Illic certior factus Mustapham et Cineitem latrum transiisse, inque Thessa-

A 'Ο δὲ Μεχμέτ ἤδη ἑαρος ἀρχομένου (87), καὶ τὸν τῆς δόσεως στρατὸν ἀθρόοις ἔξεισι τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ περάσας τὴν Θράκην εἰς Προύσαν ἔρχεται· καὶ τοὺς τῆς ἐφάς σατράπας καλέσας, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ πρὸς τὰ τῆς Λυκαονίως μέρη ἀνέδραμεν, ἰκδικῆσαι θέλων τὰ παρὰ τοῦ Καραμάν τολμηθέντα ἐν τῇ Προύσῃ, τὴν ἀνασκαφὴν τῶν πατρῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν δόσιων τῶν πατρικῶν ἐν πυρὶ δαπανηθεῖσαν παρὰ τοῦ Καραμάν τολμᾶν. Ἐλθὼν δὲ καὶ πολλὰς πόλεις καὶ κώμας πυρπολῶντας ἀναδείξας, ἔφθασεν εἰς Ἰκόνιον, καὶ παραλαβὼν αὐτὸν, ὃ Καραμάν ἦν ἐσύγων ἐν τοῖς πρὸς Συρίαν ὄρεσι· πρόσθε δὲ πέμψας, ἱκετικῶς ἰδέσθαι τοῦ ἀπεθῆναι αὐτῷ τὸ πλημμέλημα. 'Ο δὲ καμφθεὶς ἐπὶ ταῖς δεήσεσιν, ἀφίστην αὐτῷ τὴν ἑπαρχίαν αὐτοῦ· καὶ δίδει ἀσφάλειαν δι' ὅρκου τοῦ εἶναι πιστὸν, καὶ ἀδολώτατον φίλον αὐτῷ, καὶ μὴ ἐπιμεθεῖναι ὅτε ποτε ἐν τοῖς ὄρεσι Ὀθμάν. Καὶ ἀφελὶς τοῦ διώκειν, ἐστράφη ἐπισθὲν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ διαδὰς τὸν πορθμὸν ἤκεν εἰς Ἀδριανούπολιν· χάκαί διὰ τῶν ἡλθε μήνυμα, πῶς ὑστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ, Μουσταφᾶς (88) ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ προφθρηθέντος Παγιαζήτ, ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἦν διὰ τῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πέμπει τοὺς τῶν δούλων ἐκκρίτους δύο, τοῦ ἀποκεφαλίσαι τὸν Τζινεήτ· οἱ δὲ οὐχ εὗρον αὐτὸν, ἦν γὰρ πρὸ δύο ἡμέρας τὸν ποταμὸν περάσας· ἐνωθεὶς τῷ Μουσταφᾷ· καὶ ὄρκους δοὺς αὐτῷ τοῦ συνδραμεῖν, καὶ συγκακοπαθῆσαι, καὶ ἀρχοντα καταστήσαι δόσεως καὶ ἐφάς. Μαθὼν οὖν τὴν φυγὴν τοῦ Τζινεήτ ὁ Μεχμέτ, καὶ μὴ φέρον τὴν ζημίαν, ἣν ὀπιστῆναι μέλλει παρ' αὐτοῦ, στρατὸν ἀγείρει πολλόν, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θράκης ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν· χάκαί μαθὼν ὅτι ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Τζινεήτ περάσαντες τὸν Ἰστρον, ἔχοντες Βλάχους εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν τοῦρκων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρχονται. Καὶ αὐτὸς τὴν πρὸς αὐτοὺς σὺν τῷ στρατῷ πορείαν ἐποιεῖ. Ἀπαντηθέντες ἔγγυς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

olfactu dignoscerent; hos dilaniarent, illos ad castrum portam salvos deducere. Lib. quoque v. idem Bosius de isto castro disserit. Notandum ergo discrimen quod inter Ducam et monumenta a Bosio in historiam suam relata intercedit, quorum tempora annis, ut minus 47, a se invicem distant. Si, quæ Ducas scripsit, vera sunt, et anno 1416, vel 1417, acciderunt, non potuit magnus magister, qui tunc concil. Constantiæ intererat, Smyrnā venire, castrum reficere, et cum Mehemete colloqui: oportet itaque legatum magni magistri aliquem, qui classi præesset, a Duca magnum magistrum appellari. Porro verosimile non est Rhodios istos anno ipso, quo Smyrna a Temyre capta est, castrum sancti Petri in Caria ædificasse: totus enim ille Asia tractus a Temyriano exercitu occupatus erat. Præterea Smyrnæ situs opportunus magis est in medio fere intervallo ponti Euxini, et maris Carpathii: cum S. Petri castrum in Caria, Asiae minoris angulo locatum sit. Hac de causa prius tentasse Rhodios Smyrnā iterum occupare, quam alias sedes quævisse; et procul dubio Smyrnā facilius confugere poterant Christiani, et in libertatem se vindicare; quod his quidem utile erat, atque

etiam illi Rhodiorum equitum societati: qui ex illa confugientium multitudine socios navales, volonesque remiges legere poterant, et ad navales expeditiones excursioneseque eorum opera uti.

D (87) 'Ο δὲ Μεχμέτ ἤδη ἑαρος ἀρχ. Hæc est expeditio, cujus meminit Leuncl. l. xii.

(88) Πῶς ὁ ὑστατος ἀδελφῶν αὐτοῦ Μουσταφᾶς. Hic est Mustapha, de cujus natalibus controversatur. Historici Musulmani, quos sequitur Leunclavius, supposititium esse contendunt, eum propterea Dumeslingua Turcica appellari. Phranzes, lib. i, cap. 52, legitimum eum fuisse asserit, Moralisque secundi patrum, ab eoque victum et strangulatum. Laonicus, lib. iv, Μουσταφᾶς γὰρ τοῖς ὅτι τῶν Παγιαζήτου παιδὸν εἰς, Bajazitis filiorum unus, Mustaphas. Ducas pariter illius filium fuisse asserit, idque adversus reclamantes Turcos contendit. Leunclavius porro et Phranzes eum ipponuisse sub Morate II tradiderunt: Laonicus sub Mahomete Moralis patre: qua in parte cum nostro sentit. Atque in enarrandis primordiis tumultus ab isto Mustapha excitati, Cincitis ad ejus partes transitu, amborumque carcere mediocris est.

δὲ συνάψαντες πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν δὲ Μεγα-
 μὲν λαχόν, ἐδιώκοντο παρ' αὐτοῦ μέχρι καὶ τῶν
 πυλῶν Θεσσαλονίκης (89) ὁ Μουσταφᾶς τὸν τῷ Τζι-
 νεῖτ. Ἀνθίστανο δὲ τὸν ὄλγους βοηθούμενοι παρὰ
 τῶν πολιτῶν. Ἐσπέρα· δὲ ἡδὴ γενομένης, καὶ μὴ
 θέλοντες εἰσέλθον ἐν τῇ πόλει· Δημήτριος δὲ Λάσκα-
 ρι, ὁ Λεοντάρης φιλοξενήσας αὐτοὺς, καὶ παρηγο-
 ρήσας, λέγων θαρραίνει εἰς τὸ τῆς τύχης εὐμετέβο-
 λον, καὶ μηδεμίαν ἐν νῦν βάλλειν ἢ φροντίδα τοῦ
 προδούναι τούτους· τῷ Μεγαμὲν, εἰ ἐπρόκειτο Θεσ-
 σαλονίκη παραδοθῆναι τοῖς Τούρκοις. Θαρσύναντες
 δ' ἐπὶ τούτοις τοῖς ὑποσχομένοις παρὰ τοῦ Δημη-
 τρίου, ἀφροντίστως ἐδελπνύσαν, καὶ εἰς ὕπνον ἐτρέ-
 πησαν. Πρωτὰς δὲ γενομένης πέμπει πρὸς τὸν
 Λεοντάριον ὁ Μαχουμὲν ἕνα τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ,
 λέγων· Οἷσας ἀκριδῶς τὴν ἀτάκην ἢν κείνηται,
 καὶ τὴν ἀρραγὴν φιλίαν σὺν τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥω-
 μαίων· μὴ βούληθῃς οὖν διασπαράξαι ταύτην,
 καὶ εἰς τέλος ἀφανίσαι, καὶ παντὶ τῷ γένει
 Ῥωμαίων ζημίαν προσεῖναι, καὶ ἐν μέσῳ
 ἡμῶν, καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰσδεῖαι ἐχθρὰν ἀσπον-
 δον· ἀλλὰ τὴν κυρηγηθεῖσαν παρ' ἐμοὶ θήραν
 ἀπέδος μοι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσεις, χαίρειν
 εἰπὼν μοι τὴν φιλίαν τὴν ἐχθρὰν ἀσπασομαι·
 καὶ ὡς ἐν ὀλίγῳ τὴν πόλιν σου παραλάβω, καὶ
 τοὺς ἐνδοὺς αἰχμαλωτίσω, καὶ σοὺ τὴν ζωὴν
 ἀφελῶ, καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χερσὶν ἐμαῖς
 ἔξω. Τότε ὁ κύριος Δημήτριος· φρονιμώτατος· ὡς ἀν-
 ἔγραψε, λέγων· Ἐπιστάσαι. Κύριος ἡγεμὼν, ὅτι
 ἐγὼ οὐκ εἰμι δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλος τυγχάνω,
 καὶ οὐ μόνον τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ
 σὸς· ἐπεὶ υἱὸς αὐτοῦ ἐτάχθης εἶναι τὸ γούρ
 προσταττόμενον παρὰ σοὶ χρέος ἐστὶ τοῦ πλῆ-
 ρῶσαι, καὶ εἰς πέρας ἀγειν. Πλὴν χρέος καὶ
 τοῦτο ἐμὸν ἐστὶ, τὸ τὰ συμβόλῃα καὶ τῷ ἐμῷ
 βασιλεῖ ἡρώσας κοίτῃ· καὶ γὰρ οὐκ ἐστὶ τῶν
 τυγχόντων Τούρκων ὁ ἐν τῇ αὐτῇ εἰσελθὼν τοῦ
 βασιλέως, διωκόμενος ὡς πέριξ ἐπὶ ἰεράκος,
 ἔνεκα σωτηρίας, ἀλλ' ἀδελφὸς σὸς, ὡς ἐμαθόν·
 εἰ δὲ καὶ τῶν τυγχόντων εἰς, οὐδ' αὐτὸν ἂν σοὶ
 δέδωκα τοῦ βασιλέως μὴ προτρέψαντος. Διὸ
 ἵκετο δουλικῶς, ὑπόμεινον ὅλγον· ἐγὼ δὲ
 τῇ ὥρᾳ ταύτῃ μὴρὼ τῷ βασιλεῖ τὰ γενόμενα,
 καὶ ὡς χρὴ κελεύειν κελευέτω· ἐγὼ δὲ τὸ προσ-
 ταχθὲν πληρώσω.

Quapropter ut servum decet, supplex te oro, ut paulisper exspectare velis, ipsoque temporis momento imperatorem de his quæ contigerunt certiores reddam, ipse vero pro libitu jubeat, mandata ipsius accurate exsequar.

Ἀκούσας οὖν τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαχουμὲν,
 συγκατέθετο τοῦ γενέσθαι τὸ μήνυμα· γράψας καὶ
 αὐτὸς τὸν βασιλέα τὰ δοκοῦντα, καὶ παρκαλῶν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Μέχρι καὶ τῶν πυλῶν Θεσσαλονίκης. Laonicus dicit Thermam venisse, captos Constantinopolim deductos fuisse: verum auctoris nostri narratio amplior est, et circumstantiis appositis lucidior. In margine editi Laonici, anno 1615 Coloniae Allobrogum, Therna vocatur Thessalonica; Therna equidem a Thessalonica non longe abest,

liam contendere cum Turcorum haud exiguo numero, auxiliariibusque Walachorum copiis, ipse quoque contra illos cum toto exercitu iter dirigit: eumque ambo exercitus in agro Thessalonicensi obviam sibi invicem facti essent, utrinque acie concurritur, tandemque victoria Mahometi cessit, qui Mustapham et Cineitem ad portas usque Thessalonice fugientes insecutus est: cui restiterunt paucorum civium auxilio protecti. Vespere deinde, quamvis invit, in urbem admissi sunt, et a Demetrio Lascari Leontario humane ac comiter suscepti, ejusque sermonibus consolati. Ipsos enim de fortuna, quæ variabilis admodum est, bene sperare **66** hortatur, neque vel minima suspicione aut metu turbari, ne Mahometi prodantur, etsi Thessaloniceam Turcis dedi oporteat. His Demetrii verbis animo erecti omni sollicitudine deposita cœnant, et dormitum abeunt. Ubi vero illuxit, Mahometes unum de ducibus suis ad Leontarium mitti, qui sic eum alloqueretur: Probe nosti, quam constanti amicitia ac dilectione imperatorem Romanorum prosequar. Cave ergo ne eam labefacies, prorsusque perimas, neque etiam universæ Romanorum genti damnum accersas, aut inter nos et Romanos inimicitias capitales exercendi causam præbeas; quin potius prædam, in relictâ compulsam redde mihi. Sin minus hoc præstiteris, a te renuntiata mihi amicitia, tuum hostem me proficor: quam celerrime urbem tuam debellabo, omnesque illius incolas sub jugum mittam, e vicorum numero te expungam, cunctosque hostes meos in potestatem meam reducam. Dom. Demetrius pro ea, quæ pollebat, prudentia his verbis illico respondit: Noti, Domine imperator, penes me non esse hujus urbis dominium, sed pro servo ac ministro me gerere, non tantum imperatoris Romanorum, sed et tui; siquidem inter illius liberos te adscitum voluisti. In ea proinde conditione sum, ut mandata tua exsequi, et ad finem perducere debeam. Verumtamen aliunde etiam officii mei ratio postulat, ut imperatorem meum de eventu rerum certiores faciam. Non etenim de Turcorum turba ille est, qui in imperatoris domum confugit, non aliter quam perdix ad accipitro compulsa, salutem sibi quaerens; at frater tuus ille est. **D** Neque etiam hunc tibi, quamvis infimæ sortis hominem, traderem, nisi id in mandatis mihi dederit imperator.

Talia cum audisset Mahometes, consensit ut ad imperatorem de istis referretur: ipse quoque per litteras animi sententiam ei aperit, hortaturque no

et sinus Thermaici oris utraque adjacet. Posterioribus temporibus Thessalonica appellata est, quæ olim Therma: si verum est testimonium auctoris, qui Catalogum descripsit urbium aliquot, quorum nomina mutata sunt: Θέρμη καὶ Ἱερὰ θῆρα Θεσσαλονίκη. Exstat in ms. lib. 1534 Bibl. Reg.

propter illa, quæ acciderant, in offensiones mutuas
 murrerent. At Manuel imperator ad Mahometem
 his verbis rescripsit: Apprime nosti me futurum tibi
 patrem pollicium esse, teque contra mihi fore filium
 promississe. Sane vero si uterque promissis steteri-
 mus, ecce Deum timebimus, et mandata ejus serva-
 bimus. Quod si ea transgressi fuerimus, ecce pater
 filii proditor traducetur, et filius parricidii argue-
 tur. Ego equidem jusjurandum non violabo: tu vero
 id observare non vis. Deus iudex justus eum vindicet,
 cui sit injuria. Eos itaque, qui ad me confugiunt,
 nefas sit dicere aut audire in manus tuas a me tra-
 ditos esse, hocce etenim facinus regum non est, sed
 tyrannicum. Equidem si fratrem meum insequeretur,
 ipseque compulsus sub alas tuas **67** confugeret, eum-
 que dedi peterem, occidendum mihi tradere haud da-
 beres. Quod si tradideris, in leges humanas com-
 mittis, proditor cum sis et homicida. Novis itaque
 tam execrandum scelus me nunquam patraturum.
 Quoniam vero inter nos convenit, ut patris vices erga
 te obeam, Deum aum tibi juro, qui apud nos Chri-
 stianos in Trinitate laudatur, nunquam e carcere pro-
 fugam Mustapham exiturum, nec ejus viæ comitem
 Cinejem quandiu imperio ac vita frueris. Postquam
 vero ex hac vita migraveris, prout res cesserint de illis
 decernam. Quod si hoc propositum nostrum acceptum
 tibi non fuerit, libidini tuæ obtempera. Ad Demetrium
 quoque Leontarium scribit, eique talia imperat:
 Ubi ea, quæ litteris nostris tibi mandamus, legeris,
 illico exsequere. Profugos istos Mustapham et Cine-
 tem, eorumque comites uni triremi impositos quam
 celerrime ad nos trans mitte, neque præter mandata
 nostra quidquam tentaveris. Mahometes animo ver-
 sans quæ successura erant, si in offensionem im-
 peratoris incurreret: certiorque redditus se vivo
 Mustapham ac Cineitem semper detentum iri,
 Thessalonicam ultra non infestavit, illineque di-
 gressus Adrianopolim se confert, multis curis et ani-
 mi anxietatibus expeditus, quibus antea angebatur
 reputans Mustaphæ et Cineitis manifestam rebel-
 lionem. Demetrius etiam Leontarius triremen unam
 paravit, ambosque captivos ea vectos ad imperato-
 rem transmittit. Qui post breve tempus Mustapham
 in Lemnum ablegat, incolisque sub diligenti et ac-
 curata custodia tenendum committit: at Cineitem
 monasterio beatissimæ Virginis inclusit, ubi quietus
 otia batur. Imperator apoerisiarios statim misit
 qui sumptus a Mahomete peterent in Mustapha
 alendo faciendos, in cujus quidem conitatu erant
 viri triginta: cum Cineite vero decem aderant:
 quapropter singulis annis accepit imperator ex re-
 ditibus et ærario Mahometis trecenta asprorum mil-
 lia, interposito juramento de Mustapha non libe-
 rando, quandiu in vivis superesset Mahometes:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Περὶ οὗ τῶν προσφύγων. Manuel impe-
 rator, ut principem summum, alienæ clientelæ
 non obnoxium, generosum ac magnanimum virum
 decet, Mehemeti respondit. Indignum enim se faci-

A αὐτὸν τοῦ μὴ εἶναι αἰτίαν σκανδάλων τὰ συμβέδη-
 κτα πράγματα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ γράφει
 πρὸς τὸν Μαχουμέτ· Ἐγὼ μὲν, ὡς οἶδας ἀκρι-
 βῶς, ὑπεσχέθηρ τοῦ εἶναι με πατὴρ εἰς σέ, σὺ
 δὲ υἱὸς εἰς ἐμέ. Καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέρωι φυλάξο-
 μεν τὰ ὑποσχέθεντα, ἴδού καὶ εὖ εὖ εὖ καὶ
 τήρησις ἐντολῶν· εἰ δὲ παρεκδῶμεν αὐτὰ, ἴδού
 ὁ πατὴρ ὡς προδότης υἱοῦ φανείται, καὶ ὁ υἱὸς
 ὡς πατὴρ εὖ εὖ εὖ κληθήσεται. Ἐγὼ μὲν φυ-
 λάξω τοὺς ἔρκους, σὺ δὲ οὐ βούλει φυλάξαι.
 Ἔστω ὁ ἐκδικιὼν τὸν ἀδικούμενον θεὸς ὁ δίκαιος
 κριτής. Περὶ οὗ τῶν προσφύγων (90) οὐκ ἔστιν
 εἰπεῖν, οὐδὲ τοῖς ὥσιν ἀκοῦσαι τοῦ παραδοῦναι
 αὐτοὺς εἰς χεῖρας σου· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον οὐκ
 ἔστι βασιλικόν, ἀλλὰ τυραννικόν. Καὶ εἰ μὲν
 B ἐγὼ κατεδίωκον ἐμὲν ἀδελφόν, διωκόμενος οὐκ
 κατέφυγεν ὑπὸ τῶν πατέρων τῶν σῶν, καὶ ζη-
 τῶν, οὐκ ἄν μοι ἔδωκας αὐτὸν τοῦ θανατωθῆναι·
 εἰ δὲ καὶ ἔδωκας, ἐποίησας ἄν ὑπὲρ ἀνθρώπων
 ἀποδότης γεροντός, καὶ γεροντός. Ἴσθι οὖν τοῦτο,
 ὡς οὐδέποτε γνηθήσεται δι' ἐμοῦ τὸ ἀπαλσιον
 τοῦτο ἔργον. Πλὴν ἐπεὶ οὕτως ἐτάχθηρ τοῦ
 εἶναι με εἰς τὸ πρόπον πατὴρ σου, ὁμνυμί σοι
 τὸν ἦρα θεόν, τὸν ἐν Τριῳδί ὁμνούμενον παρ'
 ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, τοῦ μὴδ' ὅπως ἐξέλθῃ
 ἀπὸ τῆς φυλακῆς τὸν πρόσφυγα Μουσταφᾶν,
 οὐτε τὸν αὐτοῦ συνοδοιπόρον Τζινεήν, μέχρις
 οὐ πάσῃ τῇς ἡμερολογίας, καὶ αὐτῇς τῇς ἐν
 τῷ κόσμῳ ζωῆς παραλόντος δέ σου, καὶ κα-
 θὼς συναντήσῃ τὰ πράγματα. Εἰ δὲ οὐ βούλει,
 C πρᾶττε ὁ βούλει. Τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Λεοντάριον
 διὰ προσταγματος λέγων γράφει· Ἀγαθὸς τὰ
 παρ' ἐμοῖ προσταχθέντα συντόμως πλήρωσον.
 Βάλλω τοὺς πρόσφυγας αὐτοὺς, τὸν Μουστα-
 φᾶν σὺν τῷ Τζινεή, καὶ τοὺς συνακολουθή-
 σαντας ἐν τριῳδί, πέμψον διὰ τάχους εἰς
 ἡμᾶς. Καὶ παρὰ τὸ προσταχθέν μὴ πράξειε.
 Ὁ Μαχουμέτ δὲ εἰς τὸν λαβὼν τὰ πολλοῦ γενέ-
 σθαι, εἰ προσκρούσει τῷ βασιλεῖ, καὶ μαθὼν ὡς
 ἐφ' ἔρου ζωῆς αὐτοῦ τῷ Μουσταφᾶ οὐκ ἔσται ἔλευ-
 θερία τῆς φυλακῆς, οὐτε τῷ Τζινεή, ἀπαύσατο τοῦ
 ἐνοχλεῖν Θεσσαλονίκην, καὶ ἀπάραι ἐκεῖθεν ἦλθεν
 εἰς Ἀδριανουπόλιν ἀπαλλαγὴς πολλῶν φροντίδων
 καὶ ἐννοιῶν, καταβαρυνόμενος ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ
 D ἕνεκα τῆς φανερώσεως τοῦ Μουσταφᾶ καὶ τοῦ Τζι-
 νεή. Ὁ δὲ κύρις Δημήτριος ὁ Λεοντάριος τριῳδη-
 μίαν ἐτοιμάσας καὶ τοὺς δύο ἔνδον ἐμβαλὼν, ἀπέ-
 στατεῖ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Μουστα-
 φᾶν μετ' ὀλίγον ἐν τῇ νήσῳ Ἀθήνῃ ἐπέμψε, προσ-
 τάττων τοὺς αὐτοῦ φυλάττειν ἐπιμελῶς· τὸν δὲ
 Τζινεήν ἔθηκε μόνῃν αὐτῷ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμ-
 μακαρίστου, καὶ ἦν ἐκεῖ ἡσυχάζων. Τότε ὁ βασιλεὺς
 στείλας ἀποκρισταίους, ἐξήτει παρὰ τοῦ Μαχουμέτ
 τὰς δαπάνας, ἃς ἐπαιλλε δαπανᾶν ὁ Μουσταφᾶς·

nus flagitiumque admisisset, seque Mehemeti sub-
 ditum ac clientem confessus fuisset, si, asylorum
 ac hospitalitatis jure violato, confugientes ad se
 Mustapham et Cineitem tradidisset.

ἦσαν γὰρ οὖν αὐτῶ νείοι τριάκοντα, καὶ τὸν αὐτῶ Τζινετὴ δέκα. Ἐποίησεν οὖν κατ' ἔτος λαμβάνειν ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν θησαυρῶν καὶ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μαχμέτ τριακοσίων χιλιάδων ἀσπρῶν ἀριθμῶν, λαβὼν ὅρκους τοῦ μὴ ἀπολυθῆναι τὸν Μουσταφᾶν ἐφ' ὅρου ζωῆς τοῦ Μαχουμέτ. Μετὰ δὲ τὸ θανεῖν ὡς ἴδοι τοὺς μεταγενεστέρους πράττοντας εἰς αὐτὸν τὴν βασιλεία, καὶ αὐτὸς τὸ συμφέρον ἐκλίεσθαι. Λαβόντες οὖν σύμφωνα ἱγγράφως καὶ ὅρκους, οἱ πρίσθεις ἀπήσσαν. Ὁ δὲ Μαχουμέτ κατὰ τῶν βλάχων τρέφων ἔχθραν ἔνεκα τῆς τοῦ Μουσταφᾶ ἀναβήσεως, πέμπει στρατὸν πολλὸν καὶ λεηλατεῖ, καὶ πυρπολεῖ, καὶ ζημίαι τὰ πλεῖστα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἤρξατο ἐν κρυφοῖς τρέφειν ἔχθραν κατὰ τῆς πόλεως. Ἦν γὰρ ταῦτα κρύπτων εἰς βάθος, ἀλλ' οὐ φανερώς τὸ παράπαν ἐδείκνυε.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις (91) ἦν τις ἀνὴρ ἐκ πόλεως Φιλαδελφείας ἀνὴρ ὁποῦς τὸ μὲν γένος Χριστιανὸς, τὴν τύχην εἰς ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως Φιλαδελφείας, τὴν πρᾶξιν πανούργος καὶ δόλιος. Οὗτος ἐν τῇ τῶν Σκυθῶν ἐπιδρομῇ εἰς ὧν τῶν προκαθημένων, κατέδωκε πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν ἐν χειρὶ τῶν ἀσεδῶν ἔνεκα αἰτίας, πλουσίους ὑπάρχοντας, ἀποδοῦναι τὸ γραφὴν τῷ Ταμῆρ τέλος· κακεῖνοι δὲ μὴ ἔχοντες ἀποδοῦναι πορὶ κατέφλεξαν αὐτοὺς οἱ βάρβαροι ὡς καὶ τὸν ἀρχιερεᾶ Φιλαδελφείας εἰς τοσοῦτους πειρασμοὺς εἰσάξει, καὶ βάσανα, τοῦ ἐξομώσασθαι ἐν αἵματι τῶν Χριστιανῶν. Οὗτος ἔλθων ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τινὲς τῶν τοῦ παλατίου ἐντυχῶν, καὶ οὖν αὐτῷ συχναῖς εἰσερχόμενος, μὲν τῶν ἡμερῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐγένετο ζήτησις σινος διερμηνευτοῦ, χρεῖας καταπειγούσης. Ὁ δὲ ἑτοίμως εἰσερχεται, καὶ τὰ παρὰ Τούρκων λαλούμενα αὐτὸς ἐξηλλήνιζεν· ἦν γὰρ τὴν διάλεκτον τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον μεμαθηκώς. Ἐκτοτε οὖν οἱ πρίσθεις τοῦ βασιλέως εἶχον ὁμοῦ καὶ τὴν θεολόγον, οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο, συνερχόμενον διὰ τὴν διάλεκτον. Συχναῖς οὖν τὰ τῆς πρεσβείας οὐ διεῖπνον, διὰ τινῶν συμβαινόντων αἰτιῶν, καὶ ὁ θεολόγος οὖν τοῖς πρίσθεσιν· οἰκισθεὶς τοῖσιν τῷ Παγιαζῆτ τῷ Μεσάζοντι τοῦ Μαχουμέτ, ἐγένετο μέγας τὸ καθ' ἡμέραν φθὸς αὐτοῦ, λαμβάνων παρὰ τῶν Ῥωμαίων μυστήριά τινα, καὶ ῥίπτων ἐν τοῖς ὡαὶ τοῦ Παγιαζῆτ. Καὶ δεικνύων ἀκραίῃ πίστιν εἰς αὐτόν, παρὰ δὲ τῶν Τούρκων ἐκ μέρους ἀνακαλύπτων. Κατήντησαν οὖν εἰς τοσοῦτον ἄκρον τῆς τύχης, ὡς καὶ καθολικὸς ὁποκρίταρις τοῦ βασιλέως γενέσθαι, καὶ σύνδεσπνος τοῦ Παγιαζῆτ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαχουμέτ πολλάκις· ἐλέγετο γὰρ παρὰ πολλῶν καὶ ἠκούετο, ὡς ὁ θεολόγος οὐκ ἦν ἀληθὲς συνεργὸς τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ καλῷ· καὶ τὸν ῥηθέντα Μουσταφᾶν ἔνεκα φόβου, τοῦ μὴ φυγαδεῦσαι τοῦτον ἐκ τῆς πόλεως, ἐν τῇ Ἀθήνῃ ἐξώρισαν. Καὶ ἄλλα τινὰ, εἰσοδοσίας λέγω, καὶ τὰ

A post mortem vero ipsius concessum imperatori quemadmodum erga se affectos cognoverit Mahometis posteros, et e re sua erit, decernere. Legati postmodum suis petitionibus congrua ac idonea promissa scriptis mandata et iurejurando firmata secum referentes abierunt. Mahometes autem Walachis infensus, eo quod adversum se in apertam rebellionem Mustapha erupisset, in eorum numerosum exercitum duci jubet, qui depredationibus et incendiis agros vastat, et quamplurima damna infert. Inde etiam inimicitias occultas adversus Constantinopolitanam urbem exercere coepit, profunda tamen dissimulatione tectas, nec palam, vel minimum, prorumpentes.

B Per illud etiam tempus vir quidam 68 innotuit Christianus Philadelphius inter cives primarius, ceterum subdolos et veterator. Ille cum unus inter reipublicae administratores esset, quando Scythae in Asiam irruerunt, complures Christianos, quod opulenti essent, impiis istis tradidit, ut a Temyre imperatas pecunias solverent: quos, cum solvendo non essent, Barbari combusserunt: atque etiam Philadelphiam archiepiscopum tam diris saevisque tormentis divexavere, ut Christianam religionem egeraverit. Constantinopolim Philadelphius ille venit, ubi in cujusdam aulici familiaritatem admissus est: cumque ad eum frequenter accederet, acceidit ut in aula imperatoris propter negotia urgentia interpretis aliquis conquireretur. Confidenter ergo ingressus Turcorum verba Graece interpretabatur, quorum linguam apprime callebat. Legati imperatoris hunc, qui Theologus etiam appellabatur, comitem deinceps habuerunt, quod linguae Turcicae peritus esset. Cum frequentes igitur legationes pro vario quarundam rerum eventu obirent, theologus in eorum comitatu aderat. Familiaris exinde factus Bajazeti Mesazonti seu veziro Mahometis, arctiore in dies cum illo amicitiam contrahit, eique secreta a Romanis sibi credita Bajazeti prodit; at sinceram fidem erga legatos professus quae ex Turcis resciverat, eis ex parte tantum detegebat. Eo itaque aura fortunae secunda eum provexit, ut generalis aprocrisarius imperatoris fieret, et Bajazetis commensalis, ex-piusque ipsius Mahometis. Inter plures vero sinistri jactabantur de theologo sermones, maleque ipse audiebat, utpote qui fidelem operam Romanis non navaret, nec ad bonum finem collimaret. Prædictumque Mustapham in Lemnum relegaverunt, ne urbe ab isto theologo ejiceretur. Inciderunt et alia, promissas nempe ad Mustapham alendum expensas per aliquod temporis spatium, quominus solverentur, Turcos prohibuisse. Per alios igitur legatos imperator de hoc quaestus nihil perfecit, donec accedens

Ismaelis Bullia'di notæ.

(91) Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Infra huius theologi, qui Corax dicebatur, scelera ei prodictiones, ob quas acerbissimo supplicio multatus est,

latius explicantur: cujus apud alios nullum verbum invenio,

theologus totum negotium expediret. Suspectus propterea fuit Romæis, qui de eo pessime sentiebant: at imperator Manuel nulla unquam eum suspitione perstrinxit, vel, si quæ animo inhæreret, non patefaciebat. Verumtamen ut sapiens architectus Deus omnia momento destruit, firmiterque stantia evertit, quæ vero eversa jacent erigit; ita theologi, sive potius thollogi (92) machinationes non sine numine evanuerunt; cum equidem quæ de illis tunc passim assererentur vera essent, prout exitus patefecit. Mahometi enim inter venandum equitanti aper ex dumis exsiliens occurrit: in feram igitur jaculum vibrando, ab equo cadit sanguinis ictu percussus **69** et hemiplecticus factus: sublatum illico in palatium reportarunt, in vicinis enim Adrianopoli campis venabatur. Accersiti deinde medici peritissimi, qui in vicinia habitabant, e longinquo etiam petiit celerem opem egrotanti tulerunt. Universus interim exercitus dolere, cupereque imperatoris aspectum. Mane igitur omnibus conspiciendus secundum morem foras educitur, quem conspectum universi læti faustis acclamationibus salutarunt. Postridie epilepsia iterum correptus, vocis ac linguae usu privatur: vespere tandem in lecto decumbens debitum naturæ persolvit. Cum ergo Mahometes totum fere, quo regnavit, tempus pacificæ cum Romæorum imperatore omnibusque, præter Venetos, Christianis transegisset, fato nulla vi externa properato concessit; tranquille enim Adrianopoli in palatio, quod exstruxerat, brevi morbo conflictatus animam efflavit; mortis genere ereptus, quod nulli majorum obtigerat. Aliis enim veneno necatis, aliis strangulatis, hic unus morti violentæ exemptus est: parca declinante, ut puto, cum propter amicitiam, quæ cum imperatore intercedebat, ab eo semper sincere cultam: tum quia Christianos misericordem ac clementem se præbuit. Viæ itaque ad inferos ducentem, eamque irremediabilem ingressus, primogenitum filiorum suorum Moratem dictum Turcorum imperatorem, successorem reliquit. Is tunc in finibus imperii Amasiæ regnabat. Tradito enim sibi a patre imperio, regebat provincias in confinio Perso-Turcorum sitas, quibus Karajulucus imperabat, vicinus Lazis ac Persis, Alexii Comneni imperatoris Trapezuntini gener, cujus filiam uxorem duxerat. Sæpius equidem seditionibus agitabantur

Ismaelis Bullialdi notæ.

(92) *Μῆλλοι δὲ Θελλόρον*. Θελλόρες, sordium aut fecium collector. Θεός; enim significat cœnum, sordes, feces.

(93) *Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ*. Mortem Mahometis I anno Hegiræ 821, qui caput anno Christi 1421. Januarii 6, feria 2, Annales Turcici contigisse volunt. Leonclavius et alii, quo perierit morbo, non scripsere.

(94) *Κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν*. Leonclavius, lib. xii, ita tradit imperii hæredem primogenitum filium suum Mehemetem morientem declaravisse: et, ut quam crudelissime accerseretur ille, moriemque suam in occulto Bassæ tenerent, donec advenisset,

ὑποσχέθιντα εἰς διαπάνην τοῦ Μουσταφᾶ κατὰ καιρὸν ἐκωλύοντο παρὰ τῶν Τούρκων. Καὶ μηνύων ὁ βασιλεὺς δι' ἐτέρων πρίσβειων οὐδὲν ἤνυσεν, ἕως ἔλθων ὁ θεολόγος πάντ' ἐπαρτεν. Ἐλθων οὖν οἱ Ῥωμαῖοι κακὰς ὑπολήψεις εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ οὕτε ὑπόπτευσεν, ἀλλ' οὐδ' ἰδεῖσθαι, εἰ καὶ ἔκδοιτο εἰχέ τι· πλὴν καθὼς μετασκαυάξει ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων Θεὸς τὰ πάντα, καὶ ἐν μὲν ὥρᾳ τὰ καλῶς ἱστάμενα καταστρέφει, τὰ δὲ κακῶς κείμενα ἀνεγείρει, οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεολόγου, μᾶλλον δὲ θεολόγου, βουλευμάτων, εἰ καὶ ἀληθῆ τὰ παρὰ πολλῶν λεγόμενα τότε, καθὼς καὶ τὸ τέλος ἔδειξεν, εἰς κενὸν μεταστράφησαν. Ὁ γὰρ Μαχουμέτ ἐν κυνηγίῳ ἱππεύων, καὶ ὡς ἐξερχομένης ἐκ τοῦ θρυμῶνος, καὶ αὐτὸς τὸ δόρυ κινῶν κατὰ τοῦ θηρίου, πίπτει τοῦ ἵππου ἐπιληψίᾳ κεκρατημένος ἡμιζήρος· ἄρανας δ' αὐτὸν ἤγαγον ἐν τῷ παλατίῳ· ἦν γὰρ ἑγγὺς τῆς Ἀδριανῶν θηραίων. Μετακαλεσάμενοι οὖν τοὺς δοκιμωτάτους τῶν λατρῶν, καὶ τοὺς ἑγγύς, καὶ τοὺς πόρρω, ἀνιδοῦσθαι αὐτὸν τάχα. Ὁ δὲ στρατὸς ἅπας ἦν ἀθημονίων καὶ ζητῶν τὸν ἡγεμόνα θεάσασθαι. Πρῶτ' ἐπαρίστασις γενομένη, κατὰ τὸ ἔθος ἐξήγαγον αὐτὸν ἔξω. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν πάντες, εὐφρόνησαν καὶ ἐχάρησαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἐπιληψίᾳ ἐσπευσούσης, καὶ φωνὴν καὶ γλώτταν κωλύσας, ἐσπέρας ἤδη καταλαβούσης ἀπέθωκε τὸ χρεὶν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς αὐτοῦ. Παρελθόντος οὖν τοῦ Μαχουμέτ (93) ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεόν τῆς ἀρχηγίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ πάντων τῶν Χριστιανῶν πλὴν τῶν Βενετικῶν, ἱταλιούτην ἀποδοὺς τὸ χρεὶς ἀτάραχον. Καὶ γὰρ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ Ἀδριανῶν ἐν τὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσι παλατίοις νόσῳ μικρᾷ προσομιλήσας ἐξέψυξε, θάνατον δοὺς τῶν, ὃν ἐκ προγόνων ἡ τύχη οὐκ ἐκώλεσεν. Καὶ γὰρ οἱ μὲν φαρμάκῳ, οἱ δὲ πνιγμονῇ, ἑτέροι μαχαίραις τὸν βίον καταλυσαν πλὴν τούτου· τῆς ἀτροποῦ παραβιάσεως, ὡς ὅμαι, ἔνεκα φίλλας ἦν ἔσχε καθάρην πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας, καὶ συμπάθειαν ἦν ἰδεῖσθαι πρὸς τὸ τοῦ Χριστοῦ ὀνηκῶν. Διαβὰς οὖν τὴν πρὸς τὴν ἑθὴν ἀμεταστρεφῆ ὁδὸν, κατέλιπε τὸν πρῶτον τῶν υἱῶν (94) αὐτοῦ ἀρχηγὸν Τούρκων, τὸν καλούμενον Μοράτ, τότε ἐν τοῖς ὅροις Ἀμασιᾶς ἡγεμονεύοντα. Καὶ γὰρ ἔχει τὰ ἀρχαῖα ἐκείνης ἑλαχὴν αὐθενταύων, δοθείσας παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ὅρια τυγχάνοντα τῶν Περσσοτούρκων, οὓς ἔρχετο Καραϊουλοῦς (95) γυντιάζων Ἀλέξους καὶ

jussisse. Idem factum Morate II mortuo, ejusque mors celata, infra cap. 55.

(95) *Ὁδὸς ἤρχετο Καραουλοῦς*. Hic Kara-ulucus, sive Kara-oilucus apud Leuncl. lib. xiv *Hist. Musulm.* filium habuit nomine Habilem a Damascenis, id est, Mizirensibus seu Ægyptiis in servitutem redactum. Laonicus, lib. v, Carailuci filios Lencarnas appellatos æquit. Turcice porro Kara-oiluc idem est ac Latine *nigra meridies*, siquæ a calore climatis, et terræ colore appellatur Mesopotamiam. Eodem quoque libro notat Leuncl. Kisulius Cozza, hoc est, *rubri senis* filios Amasianam provinciam seu Sangiacatum latrocinii infestasse: eoque

Πέρσας, ὃς καὶ θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζούντων εἰς γάμον ἡγάγετο· καὶ γὰρ ἀτακτοῦντες πολλάκις οἱ τῆς Ἀμασίας, καὶ τοὺς Τουρκοπέρσας προσκαλοῦντες, ἐπεὶ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοδιανοί τοιγάρωνουσιν, εἰς ἀποστασίαν χωροῦντες ἐφαίνοντο. Ἀπὸ φήθη δὲ παρελθὼν Μεχεμέτ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐγχειρίσαι τὴν ἐπαρχίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ καταστήσαι τοῦτον κύριον ἐν τοῖς ἑσίοις ἐκείνοις, καὶ κεφαλὴν πρὸς Πέρσας ἀντιπαρτάττουσαν· ὡς κἀκεῖνος ἐν τῇ Ἀδριανού πρὸς Ῥωμαίους, Ὀδυνούς, Βιάχους, Σέρβους, Βουλγάρους ὁρῶν κινῶν, ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ καὶ Θράκῃ τό ὑπῆκον ἐν εὐπραγίᾳ διαίεν.

Κληρωθεὶς οὖν ὁ Μουράτ Πᾶγ τὴν ἀρχηγίαν οὐκ ἀταράχως, οὐδ' ἄνευ ζήλης εἰσῆλθεν, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ τοῦ θορύβου, καὶ μεγάλης ζημίας τὸν κότινον ἔλαβεν, ὡς ὁ λόγος φθάσας δηλώσει· καὶ γὰρ ὁ τοῦτου πατὴρ νοσηλευθεὶς προσκαλεῖται τὸν πρῶτον τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὃν καὶ βαζίρην καὶ πασᾶν κατὰ τὴν αὐτῶν καλοῦσι φωνήν, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι πατρίκιον καὶ μεσάζοντα λέγουσι. Ὄνομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ (96), γένους Ἀλβανῶν, ἐκ παιδόθεν τὴν δουλικὴν τύχην λαχὼν, καὶ τῷ Μεχεμέτ Πᾶγ συνὼν ἐν τε θυπραγίαις καὶ θλίψεσιν. Ἐτι νέος ὢν ὁ Μεχεμέτ παρὰ τοῦ Ταμῦρ, τοῦ τὸν πατέρα τοῦτου κτείναντος, διωκόμενος ἐν τοῖς ὄρεσι Γαλατίας ἐν ἑσίοις Ἀγκύρας τῆς πόλεως, ἐν οἷς καὶ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἐδήλωσε, πολλὰ δεινὰ καὶ τλαιπωρίας ὅτι πλείεστα· ἐν ἑσφορίαις διαγών, καὶ διωκόμενος παρὰ τῶν Περωθῶν, ὁ ῥήθεὺς Παγιαζήτ συνεισπράττει καὶ συνεθλίβετο. Καὶ ταῦτα πῶς; Πεζοὶ τὴν πορείαν ποιοῦμενοι ἄμφω οἱ δύο, παῖς ὢν ἐτι ὁ Μεχεμέτ, καὶ μὴ φέρων τῆς ὁδοῦ τὸν ἀγῶνα· ἀλλὰ τοὺς πόδας ἐξογκωθεὶς, καὶ μυχέτι βαδίζειν δυνάμενος· ὁ Παγιαζήτ ἐν τοῖς ὅμοις φέρων, πορείας ὁδὸν ἡμερῶν ἱκανῶν, ὡς ὅνος Λιθυστικός, ἐν τῇ τοῦ πατρὸς ἡγεμονίᾳ αὐτὸν ἐπανέσωσεν· καὶ πολλάκις ἄριστος διαμείνων, αὐτὸς ἐν σχήματι μονοχίτωνος (97) ὑπαισθύνων, καὶ τὰς κόμας περιθέων, ἄρτους αἰτῶν ὡς προσαίτης, τὸν Μαχουμέτ διαφώμιζεν, δοῦλος φανείς ἀγαθὸς καὶ πιστὸς, καὶ οὐχ οἷός τ' ἦν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀνδρωθεὶς, καὶ τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν ὡς ἀνακτηθέντα κληρὸν λαβὼν, καὶ αὐτὸς ἀντημεψάτο, κατὰ τὸν εἰπόντα Κύριον, Ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· τοῦτον καὶ αὐτὸς κύριον τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πάσης τῆς γῆς παρ' αὐτοῦ ἀρχομένης. Ὁ Προμηθεὺς οὖν οὗτος ὁ ῥήθεὺς Παγιαζήτ καλῶς, καὶ ὡς εἴχε διοικήσας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὴν ἐπιστάσιν πᾶσαν

Amasii, et Turco-Persas ejusdem secum generis, similiumque morum homines, ad suas partes trahebant, ita ut defectioni proximi nutantesque in fide viderentur. Quamobrem defunctus Mahometes hujus pater, filium suum isti provincie præficere necessarium duxit: istorum limitum dominum constituere bellique ducem adversus Persas opponere; quo pacto ipse, Adrianopoli imperii sede collocata ad coercendos Romæos, Hunnos, Walachos, Servios et Bulgaros, in armis semper erat, in eo laborans ut subditi sui, per Asiam et Thraciam, secunda rebus paceque fruerentur.

Itaque cum hæreditario jure imperium adeptus fuisset Morates Begus, haud sine tumultu et cladibus magnis thronum conscendit: verum, turbis variis vexatus damnisque affectus, victoriam coronam oleagineam reportavit, ut mox narraturi sumus. Hujus equidem pater cum morbo decubisset, ad se vocat magnatum aulae suæ principem quem vezirem et bassam lingua sua appellant, 70 Romæi vero patricium et mesazonia nominant. Vir ille natione Albanus Bajazites appellabatur, qui a puero servitutum servierat, et Mahometi rebus adversis conflictato comes semper adfuerat. Mahometem etiamnum adolescentem Temyr, qui patrem ejus occiderat, per Galatiæ montes Ancyrae agris vicinos insecutus fuerat, in quibus celebris illa pugna commissæ est quam supra descripsimus. Fugiens ille in graves calamitates ac ærumnas incidit, exsul huc et illuc vagatus, et a Persis pulsus; eandem fortunam malam cum eo expertus est supradictus Bajazites. At quos labores pertulit? Pedes ambo iter faciebant, cumque puer adhuc esset Mahometes, neque viæ labore lassitudinemque ferre posset, pustulis tumentibus pedibus, neque amplius ad incedendum valeret: plurium dierum itinere confecto, sicut asinus Libysticus humeris eum gestans, intra paterni imperii fines saluum reduxit. Cumque sæpius fames Mahometem vexaret, hic monochitonis, sive dervisi habitus vicos ingressus circumibat, panem ut mendicus quærens unde Mahometi cibum præberet: quibus ærumnarum bonum ac fidelem, qualem alium invenire non est, se approbavit. Ille profecto virilem ætatem adeptus, paternoque imperio jure hæreditario potius, officiorum sibi exhibitorum memor, mercedem ei rependit secundum verba Domini: *In paucis fuisti fidelis, super multa te constituam*: domesticis itaque rebus gerendis, universalisque, quibus imperabat,

Ismaelis Bullialdi notæ.

auctores fuisse Chasani-bago Dulgadiris filio et Habili-bago Kara-oiluc-oglio in eas provincias pariter grassanti: quos Cozzæ filios longuzes bassa captos occidit, et Turcomanni prædas agendi facultatem in posterum ademit.

(96) *Όρομα τῷ ἀνδρὶ Παγιαζήτ*. Hunc Bajazitem fuisse vezir-azemum seu summum ex Leuniciavio intelligere licet. Ille enim post Mehemetis mortem communicatis cum Chasi-einase, et Abra-

bamo bassa consiliis, res omnes usque ad Moratis adventum administravit. Quæ porro de officiis Mehemetti a Bajazite bassa præstitis, quæque de ærumnis quas ille post Temyrianam pugnam toleravit, nullus præter nostrum Ducam narrat.

(97) *Μονοχιτώνος*. Per Monochitonem dervisium seu monachum musulmanum tunica una indutum intelligit.

regionibus administrandis præfecit. Iste igitur A Promethus nobis dictus Bajazites, quam recte potuit, rebus imperii gestis ac administratis Asiam Thraciamque, ut e re domini sui erat, rexit. Omnem curam ac exercitum alendis adhibuit, rei que militaris supplementum bellicis expeditionibus necessarium comparandum, pacis denique ac belli negotia expedivit, dum Mahometes pacifice imperans vixit. In morbo vero cum incidisset, Bajazitem accersit, testamentoque condito supremam voluntatem suam declarat, et de rebus suis omnibus decernit. Adjuravit quoque eum per Denim prophetamque suum, panem et salem, quos ei præbuerat, et in eo alendo expenderat, ut fidelem servum erga Moratem filium suum se gerat, qualem eum olim ipse expertus fuerat; tradatque ei imperium paternum, constituatque ipsum dominum domus paternæ: alios vero duos liberos masculos (Morates enim tunc adolescere incipiebat, alii que duo octuennes et septennes erant), ambos, inquam, testamento jussit Manuelis imperatoris fidei committi ut is tutor eorum esset. De his omnibus sic statuit, veritus ne Morates juxta gentis morem eos aliquando strangulatos perimeret, quod postea contigit. **71** Recte ergo rebus omnibus, testamento prospiciens, et consensus imperii statum, ubi e vita migrasset, pacatum fore, filiosque in tuto positos, a scopo destinato ejus providentia longe deerravit. Sic enim secum reputabat: Si ambo filii mei in potestate imperatoris erunt, Morates, seditionibus et tumultibus solutus, universis subditis meis imperabit, neque rebelles ac seditiosi prætextum novas res molendi nanciscuntur; infantes quoque a cæde injusta liberabuntur: sumptusque necessarii per totum vite tempus a principe Morate eis suppetent. Imperator, tales obsides apud se custodiendo, spem concepiebat intercessuræ eum Morate sinceræ ac non fictæ amicitie, sicut Hercules cani terrorem cista injiciens. Quod si aliquando Moratis fortuna defessa, aliquo casu interciperetur: sperabat imperator opera sua constitutum principem mansuetum fore, et cicutem serpentem in sinu suo benigne totum: qui, si forte morsu appetierit, ut malorum natura indomita permanet, virus tamen dentium impressione non infundat. Hæc apud se somnians imperator lababatur; at Romæorum fortuna futuri gnara gemebat.

Mortuo igitur Adrianopoli, sicut narravimus, D Θανὼν δὲ ὁ Μαχουμέτ Πηγ (1), καθὼς προέφημεν,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(98) Καὶ ἐν τῷ ἀρχῷ καὶ ἄλῃ. Bajazitem basam per panem et salem, quos ei præbuerat, adjuravit Mehemetes, quæ ipsi mandabat, executurum se esse. Apud Leuncl. lib. x. Emirem Suleimanem alloquitur Hali-bassa, et de suorum imminente defectione eum monet, et verba ista adjicit: *Nec ab alio putes admonitionem hanc animo proficisci, quam illius hominis, qui diu et copiose patris tui panem et salem comedit. Dominus itaque hoc historiz hujus loco adjurat per panem quo victus præcipue constat, et per salem, quo et Julia coniunduntur, magisque grata palato parantur: quorum nomine servus domino tenetur.*

(99) Τὸ δὲ δύο ἀνῆθα ἐκταέτη. Tres ergo solum

Ἀσία; τε καὶ Θράκη, πᾶσαν φροντίδα στρατοῦ τε καὶ πολέμου, καὶ εἰρηνικῆς καὶ μαχίμου καταστάσεως τε καὶ συμπλοκῆς διευθύνας ὡς ἔπραπεν, ἐπὶ ζῶντος τοῦ Μαχουμέτ, καὶ εἰρηνικῶς αὐθεντεῦντος. Νοστήσας αὐτὸς προσκαλεῖται τὸν Παγιαζήτ, καὶ διατίθεται πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαθέτην συντάξας, καὶ ὑστεραῖαν βούλησιν, λέγων ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῷ προφῆτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἀρχῷ καὶ ἄλῃ (98) τῷ παρ' αὐτοῦ δοθέντι, καὶ διαπραγμάνει εἰς βρώσιν αὐτῷ, ἡγουν τῷ Παγιαζήτ, ὡς ἔσται πιστὸς δοῦλος καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μωράτ, καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν· καὶ παραδώσει τούτῳ τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικὴν, καὶ καταστήσει αὐτὸν κύριον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἑστῶτα δύο τέκνα, ἔτυχε καὶ γὰρ ὁ Μωράτ τότε τὴν ἐφεδρὸν βελικίαν ἐντρέχων, τὰ δὲ δύο ἀνῆθα ἐκταέτη (99), καὶ ἐπταετὴ τυγχάνοντα, ταῦτα οὖν ἐν τῇ διατάξει προστάξας, ὡς ἵνα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐγγειρίσῃ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσται τοῦτων ἐπίτροπος· ταῦτα γὰρ πάντα ἔπραττε φοβούμενος μὴ πως ὁ Μωράτ διὰ πνιγμονῆς αὐτὰ, καθὼς ἔθος αὐτῶν ἔστι, φθείρῃ, ὡς καὶ γέγονε· καλῶς οὖν διατάξάμενος, καὶ θαρρῶν, ὡς καὶ θανὼν εὐρήσει τὰ πράγματα οὖν τοῖς τέκνοις; εἰρηναίαν καταστάσιν, ἡσυχίαν τοῦ σκοποῦ πόρρω βαλὼν. Καὶ γὰρ ἐνέει, ὅτι Εἰ τὰ δύο μου τέκνα ἔσονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χερσίν, ἔσται ὁ Μωράτ, ἀνευ ζήλῃ; καὶ θυροῦ, κύριος πάντων τῶν ὑπηκόων, μὴ ἔχοντας οἱ στασιασταὶ χεῖρας ἄραι. Τὰ δὲ νῆπια ἐλευθερωθήσονται φόβου ἀδελφικοῦ, ἔχοντα τὸ ἀρχοῦν παρὰ τοῦ ἀρχηγῷ εἰς παντοίαν ζωῇ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τῶν ἐμῶν ὑπενόει τούτων, ὡς ἔξει καθαρὰν καὶ ἀνόθευτον τὴν φιλίαν μετὰ τοῦ Μωράτ, ἐκφύδων τὸν κύνα διὰ τῶν βοσάλων, ὡς Ἡρακλῆς· καὶ εἰ ποτε τὰ τῆς τύχης ἀποκαμῶνται νήματα τοῦ Μωράτ, ἔξει τὸν ἀρχηγὸν ὁ βασιλεὺς συνήθη καὶ ἡμερόχειρον, ὅφιν καλῶς ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τραφέντα· καὶ εἰ λαθὼν δάκνῃ, ὡς τὰ τῆς φύσεως ἀμαρτάνει, ἀλλὰ κἄν τὸ φάρμακον οὐκ ἀποσπένδῃ τοῖς δόουσι. Ταῦτα ὀνειροπολὼν ὁ βασιλεὺς ἔχαιρεν. Ἡ δὲ τύχη τῶν Ῥωμαίων ὁρῶσα τὸ μέλλον ἔσταινα [ἔστανε].

mares superstites liberos reliquit Mehemetes. At Leuncl. quatuor fuisse ex Verantiana Historia asserit, lib. xi et xii, in Disme Mustapha. Mares quinque susceperat, sed Ahmetes tertio genitus res humanas ante patrem reliquit. Fuerunt ii Morates, Mustapha, Ahmet, Jusuphus et Machmutes. Laonicus, lib. iv sub finem, alio modo de Mehemetis liberis ejusque testamento disserit: duos scilicet illi tantum, Moratem et Mustapham, fuisse filios: huicque Asiam, illi Europæ imperium dedisse, quod ita verisimile non est.

(1) Θανὼν δὲ Μαχουμέτ Πηγ. Paulo antequam obiret, occultari mortem suam, donec filius suus Morates adveniret, jussit.

ἐν τῇ Ἀδριανῷ ἐντὸς τοῖς παρ' αὐτοῦ δομηθεῖσιν οἰκήμασι, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐκρυπτον τὸ πτώμα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἣ ἔκειτο ἀταφον, τινὲς μὴ γινώσκοντος ἐτι τέθνηκε παρ' ἐξ τεσσάρων Παγιαζῆτ, καὶ Ἰσραῖμ τῶν πατριχίων ἢ βεζιριδίων, καὶ δύο λατρῶν, οἱ καὶ καθ' ἡμέραν εἰσερχόμενοι ἐξήρχοντο, κενολογοῦντες τοὺς μεγιστᾶσιν, ὥς ὁ ἀρχηγὸς νοσηλεύεται, καὶ ἀνάγκη τινῶν χρειωδῶν ἐστὶ πρὸς θεραπείαν ἀρμόδια. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀπεσταλμένων πολλοῦ πολὺ· τοὺς μὲν ἐν Σαρδίᾳ, τοὺς δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινου, ἄλλους ἐν ταῖς νήσοις ἐρευνῶντας τὰ πρὸς λατρείαν χρήσιμα. Ὁ δὲ μέλλων ποματίζεσθαι παρὰ τῶν λατρῶν, τοῦ κενῶσαι τῶν ἐντέρων τὸ βάρος, καὶ κουφίσαι πνεύμονα καὶ ἥπαρ, διεβράγγη κοιλίαν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐνδον πλησιν αὐτοῦ τῇ γῇ παραθεδῶκασιν ἐντὸς τοῦ δοματίου, οὗ ἔκειτο· τὸ δὲ σῶμα μύροις ἀλείφαντες, καὶ σινδόνι εἰληθάντες κατέθηκαν ἐπὶ στρωμνῆς ὡς ἀσθενὴ ζῶντα. Ταῦτα οὖν πάντα ἐπράττειντο παρὰ τῶν δύο βεζιριδίων, καὶ τῶν παιδῶν τοῦ παλατίου· οἱ οὐκ ἐξήρχοντο, οὔτε ἐκοινολογοῦντο μετὰ τινος. Ὁ σκοπὸς οὖν τοιοῦτος· Εἰ μάθωσι τὸν θάνατον τοῦ ἀρχηγοῦ τὰ περὶ Ἰθνη, Ῥωμαῖοι, Σέρβοι, Γενουταῖ, Βενετοὶ, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Καραμάν, οὗ δυνήσεται καταλθεῖν ἐκ τῶν ὁρίων Περσίας ὁ κληρονόμος Μοράτ, καὶ γενήσεται ὁρόμος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ στάσις ἐν τῷ στρατῷ· καὶ τὰ τῆς Ἐφας πάντα ἀπειθῶς ὁ Καραμάν λεηλατήσεται, καὶ δὲ τῆς Θράκης οἱ Χριστιανοί, καὶ ἔσονται τοῦρκοι δυστυχοῦντες, καὶ Ῥωμαῖοι τοῖς εὐτυχήμασι θάλλοντες.

heretur, seditionibus exercitus restarent; cunctas quoque Orientis provincias Caramanus immaniter vastaret, Thraciamque Christiani deprædarentur, proinde Turcorum res infeliciter succederent, Romanis interim floreante ac prospera fortuna utentibus.

CAPUT XXIII.

Morales Prusam venit. Mahumetis mors in vulgus a basis editur. Prusam adeunt veziri, defuncti sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moralem missi. Mamel a Morale fratres ejus impuberes, ex testamento Mahumetis sibi tradi, frustra possit, et ideo Mustapham et Cineiem in scenam adversus Moralem producit. Mores quidam Turcorum explicantur.

Τούτων οὖν οὕτως ἔχοντων, καὶ διὰ ταχυδρόμου τινὸς (2) τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς τῷ Μοράτ ἀπαγγελλαντες, ἐν Ἀμασίᾳ τότε διάγοντος, μετὰ παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν, καὶ ὃν ἔστειλαν ἄγγελον ἐφθασε μηνύων αὐτοῖς τὴν ἔλευσιν Μοράτ· καὶ ὥς κατῆλθεν ἑγγύς του Προύσης ἐν κόμῃ τινὶ καλουμένῃ Μελαίνα, καὶ γραφὰς αὐτοῖς ἐνεχείρισε τοῦ Μοράτ, δηλοῦσας τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἐν τῇ Προύσῃ, καὶ ὀριζούσας τῷ Παγιαζῆτ ὅπως λαβὼν τὸ πτώμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ἐπανήκῃ ἐν Προύσῃ· ἵνα καὶ τὸν πατέρα θάψωσι, καὶ αὐτὸν ἀρχηγὸν ἀναγορεύσωσι. Τότε ὁ Παγιαζῆτ μεθ' ὅσης ἡθοῦς καὶ χαρὸς δεξιόμενος τὰ γράμματα, τῇ ἐν' αὐρίον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, σὺν πᾶσι τοῖς σατράπαις καὶ μεγιστᾶσι, καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου τῆς πόλεως, ἤρξατο δημηγορεῖν τοιόδε· Ὑμᾶς, ὡ ἄνδρες, οὐ χρὴ λέγειν καὶ δημηγορεῖν, ἐκ πόλεως εἰς πόλιν τύχην ὑψώθη-

A Machomete Bego in ædibus ab eo constructis, per dies quadraginta cadaver illius occultarunt in quadam ædium parte, ubi jacuit insepultum: omnesque mors illius latebat præter viros domesticos quatuor, Bajazitem et Hibraimum patrios sive veziros, duosque medicos, qui quotidie ingressi et exeuntes vanos sermones de imperatoris valetudine apud proceres lactabant: morbo quidem ipsum detineri, et ad curandum illum quibusdam medicamentis idoneis opus esse: et cernere erat plures partim in Serviam, partim Constantinopolim missos, alios in insulas, ad conquirenda pharmaca ejus morbo curando necessaria. Qui vero potionem a medicis simulate conquistam, ut vulgo credebatur, hausturus erat ad evacuada intestina, B deficiendum viscerum onus, et ad levandum pulmonem et jecur, reipsa per medium ventrem dissectus est, eique omnia viscera detracta: quæ humi, in parte domus quædam habitabat, defossa sunt. Cadaver reliquum inunctum aromatis condierunt, ei sindone involutum super lectum deposuerunt, ac si vivus adhuc ægrotasset. Hæc omnia amborum vezirorum consilio agebantur, famulorumque palatinorum opera, qui intra domus limina coerciti, cum nullo colloquebantur: in eumque finem, ne, si mors imperatoris innotuisset Romæ, Servii, Genuensibus, Venetis, atque in Oriente Karmano, ex Persia finibus ad exercitus penetrare non posset. 72 Moralem imperii hæres, neve etiam tumultibus bellicis respublica distra-

Dum res eo loci stant, per cursorem Morali Amasie sedem habenti mortem patris occysime nuntiant; exactis tandem diebus quadraginta nuntius ille, quem miserant, rediit, ipsisque nuntiat Moralis adventum: quodque non longe a Prusa ad vicum qui Melzena appellatur, devenisset: litteras insuper Moralis ipsis reddidit, quibus monebat jam Prusam se advenisse: jubetque Bajazitem ut, cum toto cætu patriciorum, Prusam ad se veniat, patriisque sui cadaver advehat ad id sepeliendum, ut etiam se imperatorem proclamant ac selutent. His litteris summa cum voluptate et gaudio perlectis, postridie suggestum conscendit Bajazites, comitantibus enim satrapis cunctis ac proceribus, et maxima civium parte circumstante, talemque ad eos orationem habere coepit: *Super vacuum fuerit, o viri, apud eos verba facere, quæ in memoriam vobis revocent, ex quibus primordiis*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(2) Καὶ διὰ ταχυδρόμου τινός. Cursor ille erat primus Cesnegir, id est, prægustator, nomine Etuanbegus.

atque inititū ad eam, qua nunc fruimur, fortunam, Deo annuente, et propheta nostro apud eum intercedente, erecti sumus. Plerique rebus ipsis interfuitis, vel a parentibus vestris audistis, nondum sexaginta annos elapsos esse, vel certe paulo amplius, ex quo ab Othmano genus ducentes principes, trajecto freto Thraciam universam armis suis subegerunt, Romanorumque imperium ac Sertios tributa sibi pendere coegerunt, hosque non solum, verum etiam Walachos ultra Danubium, Hunnos, populosasque nationes Albanos et Bulgaros. Omnes, ut verbo dicam, in servitutem redactos tantis tribulis oppresserunt, ut ipsorum aratium, ac publica vectigalia, nobis solvenda tributa ac stipendia non æquarent. Verum etiam ad id calamitatis compulsi sunt, ut filias suas puerosque imperatoribus serviliter **73** mitterent. At qua de causa? Clementiam ne commiserationem erga se excitaturi, armamentumque inducias ac pacem a nobis potentes. Hoc insuper potentiam hujus imperii dignitatemque auget, sapienter ac prudenter collectos ex omnibus gentibus homines, eosque ut plurimum sortis infima et agrestes, Deum unicum, quem propheta prædixit, non colentes, ad veram pietatem ipsos conduxisse: fortunatos, dignitatibus et honoribus ornatos, clarosque duces effecisse. Ex quorum numero ipse ego, et vestrum pars maxima, quæ me loquentem audit, sumus. Animo itaque despondere haud convenit, neque socordia deditos esse, sed sobrios rigitate. Et singuli, tanquam filii naturales et genuini Othmanis, pugnare debemus pro paterna hæreditate; nec negligentia nostra eam disperdi sinere debemus. Etenim et pater et dominus et beneficus et bonorum largitor ipse unus est Mahometes, ipsiusque successor Morates, primogenitus liberorum ac dilectissimus: qui in throno patris sui nunc sedit in amplissima urbe Prusa. Pater ipsius dominus noster commune debitum solvit. Hæc locutus cum ejulatu et lacrymis vehementer planxit, simulque omnes proceres et satellites ingenti cum tumultu et strepitu uno spiritu lamentabiliter flebant. Tum Bajazites et Hibrainus cadaver portantes in atrio palatii posuerunt, multoque luctu mortuum prosecuti, copias Orientis versus Callipolim postredie incedere jusserunt, quas pedibus subsequebantur magnates cum Bajazite cadaver comitantes. T: a- jectum deinde freto Prusam id detulerunt, et in sepulcrum deposuerunt, quod sibi vivus exstruxerat; per oculiduum luxerunt, ei, ad defuncti memoriam celebrandam, juxta nationis ritum justa peregrerunt: luctu postmodum finito Moratem im-

μεν, συνευδοκοῦντος Θεοῦ διὰ παρακλήσεως τοῦ προφήτου. Οἰδατε γὰρ ἀκριβῶς οἱ μὲν αὐτοὶ, οἱ δὲ παρὰ τῶν γονέων ἐνωτισθέντες, ὡς οὐκ ἔστιν οὐκ ἔλαττον ἢ πλεον τι, ἀπ' οὗ τὸν πορθμὸν διαβάντες οἱ τοῦ Ὀθμᾶν, ἔτος, τὴν θράκην πᾶσαν ἐκράτησαν· καὶ τὴν βασιλείαν Ῥωμῶν καὶ Σέρβων ὑποτέλῃ καὶ ὑπόφορον ἐδείξαν· ἀλλὰ καὶ Βλῆχους ὑπὲρ τὸν Δάδρουβιν, καὶ Οὐνρους, καὶ μυρίαίμους γένος Ἀλβανούς καὶ Βουλγάρους· Πάντας, σχεδὸν εἰπεῖν, τοσοῦτον εἰς τέλος αἰχμαλωτίζοντες ἐταπεινώσαν, ὡς καὶ τὰ δημόσια αὐτῶν τέλη μὴ ἐξισχύειν, τοὺς φόρους τοὺς ἐτησίους τοὺς διδομένους ἡμῶν, ἐξαρχεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐξαποστέλλειν πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἀρχηγούς δουλοπρεπῶς. Πῶς; Ἐλθόν ζητοῦντες, καὶ οἰκτος, ἀνακωχὴν δεινῶν, καὶ εἰρήνην παρ' ἡμῶν· ἀλλὰ καὶ ὅσον ἐγκρατὲς καὶ περὶ τὴν ἡγεμονίαν ταύτην δειωμικώτερον, σφοδρὸν καὶ ἐπιστημονῶς συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γυναικῶν (5), καὶ ταῦτα τὸ πλεον κακοτυχεῖς, καὶ ἀγροτικῶν, καὶ θεῶν ἐν μὴ σέβοντες τὸν, ἐν δὲ προφήτῃ ἐκήρυξεν· καὶ θεοσεβεῖς, καὶ εὐτυχεῖς δειωμатικούς τε καὶ λαμπρούς ἡγεμόνας ἀπέδειξαν· ἐξ ὧν κατῶ, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀκονόντων, ἀλέω, τυγχάνομεν. Δεῖ τοίνυν μὴ φρόνουμεν, μηδὲ δύνειν, ἀλλὰ γνῆμεν καὶ ἐργησομεῖν. Καὶ ὡς υἱὸς γνήσιος τοῦ Ὀθμᾶν ἀπ' ἡμῶν ὁ καθείς ἀγωνίζεσθαι, ἵνα μὴ τὴν πατρικὴν κληρονομίαν ἀμειλῆσαντες φθέρωμεν. Καὶ γὰρ καὶ πατὴρ, καὶ δεσπότης, ἐνεργήτης τε καὶ δωτήρ ὁ αὐτός εἰς ἑστέιν ὁ Μεχμετ, καὶ ὁ αὐτοῦ διάδοχος Μοράτ ὁ πρῶτος, καὶ ποθεινόςτατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ· ὅς καὶ ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκάθισεν ἐν τῇ μεγαλοπλείᾳ Προῦση γυνὴ· ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡμετέρος δεσπότης ἀπέδωκε τὸ κοινὸν χρέος. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκόφητο κοπετὸν μέγαν μεθ' οἰμωγῆς καὶ θαυρῶν, καὶ θυμαίνοντας οἱ μεγιστῆρες καὶ οἱ βαδούχοι μετ' ὧν ἄλλαξαντες μετὰ βορῶν καὶ χρότου πολλοῦ γοεῶς ἔκλαιον. Τότε ὁ Παγιαζήτ συν τῷ Ἰπραῖμ (4) βασιτάσαντες τὸ πῶμα, ἔθικαν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ παλατίου, καὶ ἱκανῶς ὀρηγήσαντες, ἐκέλευσαν τῇ ἐπιούσῃ τὰ στρατεύματα τῆς ἐν πορεύεσθαι πρὸς Καλλιούπολιν, οἱ δὲ μεγιστῆρες συν τῷ Παγιαζήτ βᾶδην κατόπισθεν συν τῷ νεκρῷ. Καὶ διαβάντες τὸν πορθμὸν ἔφερον αὐτὸν ἐν Προῦση, καὶ κατέθιντο ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ δομηθέντι βωμῷ, πένθος ποιήσαντες ὀκταήμερον· τὰ μνημόσυνα δὲ ὡς καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστὶ ποιήσαντες, καὶ τὸ πένθος ἀποβάλλοντες

Ismaelis-Bullialdi notæ.

(3) Συλλέξαντες ἐκ πασῶν τῶν γυναικῶν. Morates primus nomine hujus militiæ Genitzerorum ex nationibus cunctis collectorum auctor fuit, sapienter equidem prudentique consilio usus. Inexhaustus enim fundus ille militum est, qui a nullo præter principem præmiorum spe dependent: cujus non solum mancipia, sed etiam alumni ac veluti filii

sunt.

(4) Παγιαζήτ συν τῷ Ἰπραῖμ. Primi veziri cadaver defuncti imperatoris gestant, Romanos imitati senatores, qui funus Augusti humeris extulerunt; vel consulares, qui urnam, qua Severi cineres Romanam asportati sunt, humeris gestarunt, ut notat Herodianus, lib. iv Hist. post Marcum.

τὸν Μουράτ ἀρχηγὸν ἀντιγράφουσιν· καὶ τὰ εἰκότα A
 ἐορτάσαντες, καὶ φιλοτιμίας οὐκ ὀλίγας, καὶ εὐερ-
 γείας τοῖς ἀρχουσιν ἀμείψας· καὶ αὐτοὶ σὺν δώ-
 ροις τὴν προσκύνησιν ἑκατοστὴ ἀποδεσπόχοντες, περὶ
 τῆς ἡγεμονίας ἐφρόντιζον· καὶ δὴ πρέσβεις ἡτοι-
 μαζον πρὸς τὸν Καραμάν, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα
 Ῥωμαίων, μηνύοντες τὸν θάνατον Μαχόμετ, καὶ
 τὴν ἀναγόμενον Μοράτ, καὶ πίστεως ἀνανεοῦντες
 εἰρηνικὰς, ὥς ἴθως τοῖς νέοις ἀρχηγοῖς καὶ ἡγε-
 μόσι. Καὶ γὰρ ἐβούλοντο τὰ τῆς Ἐο προικοδομήσας
 καὶ ἀσφαλίσαι, ὥς χρὴ, διὰ συνθηκῶν καὶ ὅρκων
 μετὰ τοῦ Καραμάν, καὶ τότε τὰ τῆς Θράκης σκέ-
 ψασθαι περὶ τὸν ποταμὸν. Ὁ δὲ βασιλεὺς
 Μανουὴλ προαρκέσας τὸν καιρὸν, στέλλει πρὸς αὐ-
 τὸν πρέσβεις, τὸν Παλαιολόγον Λαχνην (5), καὶ B
 θεολόγον Κώρακα, ὥς δῆθεν παρμυθῶν, καὶ τῆς
 ἀρχῆς τὰ εἰσόδια συγχαιρόμενος· πρὸς τοῦτοις ἀνα-
 μιμνήσκοντες, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὑστεραίαν
 βούλησιν, αἰτοῦντες τὰ παῖδια δοθῆναι τῷ βασιλεῖ,
 εἴπερ βούλονται ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ, καθὼς καὶ
 μετὰ τοῦ πατρὸς ἦσαν. Εἰ δ' οὐ βούλονται διδόναι,
 καὶ τοῖς πατριχοῖς θεσμοῖς μὴ προσήκων, αὐτοὺς
 ἡγουν ὁ βασιλεὺς, ἔχει τὸν ἐφεδρὸν, καὶ ὥς ἐν ἑλίῳ
 καταστήσει τοῦτον ἀρχοντα Μακεδονίας, καὶ Κερ-
 ρονήσου, καὶ πάσης Θράκης, οὐ μετουπολὶ δὲ καὶ
 Ἀσίας, καὶ πάσης ἄλλης Ἀνατολῆς· ἐσθίμηναι δὲ
 τῷ προδελθῶντι Μουσταφᾷ. Ὁ δὲ Παγιαζήτ ὥς
 ἐκ προσώπου τοῦ νέου ἀρχηγοῦ Μουράτ, ἔδωκε πρὸς
 τοὺς πρέσβεις ἀπόκρισιν, λέγων, ὡς οὐκ ἔστι κα-
 λὸν, καὶ τοῖς τοῦ προφήτου θεσπίσμασι συνῆδον, C
 Μουσουλμάνων παῖδας τρέφεσθαι παρὰ Καθουρί-
 δων, καὶ παιδαγωγείσθαι, τουτίστιν, εὐσεβῶν πα-
 δας παρ' ἀπίστων ἐπιτροπεύεσθαι· ἄλλ' εἰ θέλει ὁ
 βασιλεὺς, ἔχεται τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, καὶ με-
 γάλῃ κατὰ τὰς πρώτας συνθήκας φίλος, καὶ πα-
 τὴρ τῶν ὁρφανῶν τούτων πάντων, ἐκτὸς ἄλλης
 ἐπιτροπικῆς διαθέσεως. Ἐξέμεν δὲ καὶ ἡμεῖς
 τῇ αὐτοῦ φιλίᾳ ὥς ἑρμαιῶν τι, καὶ καθολικὸν
 ἐπισφράγισμα τηροῦντες, μὴ ἐκμεβαλεῖν τι
 τῶν ἀπαισίων, μηδὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πη-
 δῆν εἰς ἀφ' ἡμῶν· ἀλλ' ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ
 ὑμῶν ἔστωσαν ὅρκοι, καθάπερ σιδηροῦς τοῖχος,
 καὶ ἀσφαλὲς περίφραγμα· τὸ δὲ αἰεὶν τέκνα,
 καὶ ἔχειν, καὶ ἐκτρέφεῖν, ἀδύνατόν ἐστι
 αἰτοῦντι συντίθεσθαι. Τὸ δὲ δοῦναι μᾶλλον ἀδυ-
 νατότερον.

Τούτοις τοῖς λόγοις ἀποπεμφθέντες οἱ τοῦ βασιλέως
 πρέσβεις, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πάντα ἀναλίσαν-
 τες, ἔδοξε τὰ ῥη· δείγματα. Καὶ δὴ τὴν ψυχὴν χα-
 μῶν, καὶ εἰς ἀνάμνησιν ἐλθὼν ῥημάτων, ὧν συν-
 ἐτάξατο τῷ Μουσταφᾷ, ὅτι ἐν τῇ Ἀθήνῃ νήσῳ
 διάγοντι, ἐξ οὗτο παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπέμ-
 φθη ἐξόριστος, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, μετα-
 καλεῖται Δημήτριον Λάσκαριν τὸν Λεοντάριον, ἀν-
 δρα, καὶ ὥς χρὴ εἰπεῖν, στρατηγὸν γενναῖον, εὐδο-
 κίμησαντα ἐν τε Λακεδαιμονίᾳ καὶ Θερραλίᾳ τὸ

A peratorem proclamant ac salutant. Celebritate
 deinde pro majestate imperii decenter transacta,
 multa ac magni prelii dona largitus est imperator
 aulæ suæ purpuratis: ipsique vicissim munera
 oblationē adjuncta eum venerati sunt, de rebus
 deinde imperii consularunt. Legatos illico ad Ca-
 ramanum et Romæorum imperatorem destinant,
 ut ipsos de Mahometis obitu et Moratis inaugura-
 tione monerent, ac pacis fœdera renovarent, pro
 more a principibus ad imperium recenter assumptis
 usurpato. Rebus etenim Orientis imprimis pro-
 spectum cupiebant earumque securitati, pacta per
 jusjurandum cum Caramano amicitia, deinceps
 vero ad res Thraciæ curas conversuri, ubi in eam
 trajecissent. At imperator Manuel prævertit missis
 legatis Palæologo Lachyne et theologo Corace,
 qui Moratem consolarentur, et primordia imperii
 ipsi gratularentur. De postrema deinde patris 74
 ejus voluntate mentionem faciunt, et secundum
 illam postulant pueros imperatori tradi: siquidem
 concordiam et amicitiam, quæ inter eum patrem-
 que ejus intercesserunt, integras ac incorruptas
 permanere velint. Quod si tradere pueros patris-
 que legibus obtemperare recusaverint, successo-
 rem apud se imperator habet, quem brevi Mace-
 doniæ principem, Chersonesi ac totius Thraciæ
 constituet; confestim etiam Asiæ et totius Orientis.
 Idque consilium supra memorato Mustaphæ ape-
 ruit Manuel. Ad hæc Bajazites pro novo impera-
 tore Morate respondit legatis, asserendo minime
 honestum esse, neque prophetæ legibus et oraculis
 consonum, Musulmanorum liberos apud Cavaridas
 educari et institui, hoc est piorum filios sub im-
 piorum tutela esse; sed, si velit imperator, amicitia
 nobiscum ineat, eamque colat juxta priora
 fœdera, sitque pater horum, quotquot sunt, puero-
 rum, at a tutela munere prorsus absteineat. Ejus
 quoque amicitiam lucro apponemus, eamque loco di-
 plomatis catholici sigillo firmati habebimus: cate-
 bimusque ne quis nostrum præter fas et æquum quid-
 quam tentet, aut terminos transiliat. Verum etiam
 demus jura mutua, quæ sint tanquam murus
 athenus et munitum vallum inter nos. Petitionibus
 vero vestris, quibus pueros apud vos habere postu-
 latis, eorumque tutelam gerere, annuere impossibile
 est, tradi vero ipsos multo minus factu possibile.

Cum hoc responso dimissi imperatoris legati,
 ad eum omnia renuntiant, quæ ipsi visa sunt
 aspera. Quare animo æger, memorque eorum quæ
 nuperrime transacta erant cum Mustapha, qui in
 Lemno insula commorabatur, ex quo illuc rele-
 gatus fuerat, ad se venire jubet Demetrium La-
 scarum Leontarium, virum, ut verum dicam, for-
 tissimum belli ducem, qui Lacedæmone et in Thes-
 salia multis animi sui fortitudinem approbaverat,
 dum vixit et regnavit in illis Joannes Palæologus

Ismaelis Bullialdi notæ.

(5) Παλαιολόγον Λαχνην. Infra, pag. 102, Λαχνην, ut alii etiam, appellat.

imperatoris ex fratre nepos: apud quem hic Demetrius summos honores adeptus est, primosque magistratus gessit. At Joanne mortuo, tertium filiorum suorum Thessaliæ principem coronavit Manuel, illucque regnatum misit. Illine ad be Leonarium vocavit, eumque Constantinopoli in aula sua habuit, utpote virum prudentem et rei bellicæ peritum. Imperator equidem Manuel sex masculorum prole auctus erat, quorum primus erat Joannes, qui a patre Romanorum imperator coronatus et designatus est; secundus Theodorus, quem Lacedæmonis despotam constituit; tertius Andronicus Thessaliæ imperavit; quartus Constantinus regiones ad Pontum sitas Chazariz, 75 finitimas sortitus est; quintus Demetrius, sextus Thomas, qui, quod infantes essent, in domo patris educabantur. Itaque, cum rerum status tunc urgeret, triremes decem optime instructas, quæ in portu Constantinopoleos erant, Demetrio Lascari dedit, eumque in insulam Lemnum mittit, datque in mandatis, ut relegatum Mustapham cum sæpius dirto Cineite accipiat, in Chersonesum ipsos exponat cum copiis, quas in triremibus haberet: constituat etiam Mustapham Thraciæ principem (ut qui filius naturalis esset demortui Bajazitis) universique patrimonii hæredem, regionum ac præfecturarum. Quod mox factum fuit. Consuetudo etenim inter Turcos olim invaluit, non curiose perpendere ex quo natus hic aut ille foret, verum unum solum ad imperium adipiscendum sufficiebat, Othmanica stirpe ortum esse; quod si ab ea genus aliquis non duxerit, obsequium ei præstari, et ut imperatori honorem haberi impossibile erat. Hinc vero data occasione incipiam narrare consilium a Turcis olim initum, quo hætenus se gerunt, Christianos fortiter invadunt, de ipsorum strage tropæa erigunt, perpetuasque victorias, non ut alie gentes, de ipsis reportant.

Cum Turci sedes, quas in Persia habebant, com-

A πρῶτον, ζῶντος τοῦ ἐν αὐτῇ βασιλεύσαντος Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἀνεψίου τοῦ αὐτοκράτορος· καὶ γὰρ ὁ Δημήτριος οὗτος εἶχε τὰ πρῶτα τῶν τιμῶν παρ' αὐτοῦ. Θανόντος δ' αὐτοῦ πέμπτει τὸν τρίτον τῶν υἱῶν αὐτοῦ, στεφανώσας δεσπότην ἐν Θεσσαλίᾳ· τὸν δὲ Λεοντᾶριον μεταπέμψας ἐκίθην, εἶχεν ἐν Κωνσταντίνῳ πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ περὶ τὰ στρατιωτικὰ δόκιμον· καὶ γὰρ ἡγεύχαι ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐν ἐξ παισὶν ἄρρεσιν, ὧν ὁ πρῶτος ἦν Ἰωάννης, ὃς καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀνηγορεύθη· ὁ δεύτερος Θεόδωρος, ὃν καὶ δεσπότην Λακεδαιμονίας κατέστησεν· ὁ τρίτος Ἀνδρόνικος, ὃς καὶ Θεσσαλίας δεσπότης ἐγένετο· ὁ τέταρτος Κωνσταντῖνος, ὃς καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη τὰ πρὸς Καζάρην (6) ἐκλήρωσεν· πέμπτος δὲ Δημήτριος, καὶ ἕκτος Θωμᾶς, οἱ οὖν τῷ πατρὶ διήγον νήπια τυγχάνοντες. Τότε οὖν χρεὶας καταπειγούσης, τριῆρεις δίκαι, ὡς χρὴ, ἐκ τῆς Κωνσταντίνου τῷ Δημητρίῳ τῷ Λάσκαρι παραδούς, ἐπεμφέν ἐν τῇ νήτρῳ Ἀθήνῃ, προστάξας αὐτὸν λαβεῖν τὸν ἐξόριστον Μουσταφᾶν οὖν τῷ πολλάκις προβρῆθῆναι Τζινιχτ, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐν Χερρόνησῳ οὖν τῇ δυνάμει τῶν τριήρων. Καὶ τὸν Μουσταφᾶν ἀρχηγὸν καταστήσει θράκης (ὡς υἱὸν ὄντα φυσικὸν τοῦ προαπερχομένου Παγιάζητ) καὶ ὡς καθολικὸν κληρονόμον τῶν πατρικῶν αὐτοῦ πραγμάτων, τόπων, καὶ ἐπαρχιῶν· ὁ δὲ καὶ γέγονεν. Καὶ γὰρ ἔδος ἦν ἀρχαῖον τοῖς Τούρκοις· τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τίνας οὓτος, καὶ τίνας ἐκείνος παῖς, κλῆν καὶ μόνον εἰ τοῦ Ὀθμᾶν ἀπόγονός ἐστι. Εἰ δὲ οὐκ ἐστὶ τῆς αὐτῆς ρίζης, ἀδύνατον ὑπαίχειν, καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶν. Ἀρξομαι δὲ ἐνταῦθεν τὴν ἐκ πάλαι γενομένην παρὰ τῶν Τούρκων ἐπινοίαν διηγῆσθαι, ἣ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν σῶζεται, καὶ δι' αὐτῆς ἀνδρείως τῶν Χριστιανῶν ἐπίστανται, καὶ τροπὰ κατ' αὐτὸν διεγείρουσι, καὶ ἐς δὲ τὴν νικῶσαν ὡς οὐκ ἄλλο γένος κακλήρωνται.

Οἱ Τούρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος (7), καὶ τὰ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) Πρὸς Καζάρην. Constantinus Porphyrogenitus lib. De admin. imperii, cap. 5, Chazarorum mentionem facit; qui populi sunt ad boream ultra Pontum Euxinum siti et Borysthenem accolentes, Chersonorumque vicini. Bulgari oram Danubii australem accollunt: ripam oppositam Patzinacæ, seu Patzinacitz, quæ hodie regiones a Valachis, Moldavis et Podolis occupantur. Versus Borysthenem et boream sequebantur Uzii, Chazari et Alani. Eodem lib. c. 37, de Patzinacitis loquitur Constantinus: Καί τινες παρ' αὐτοῦ ἀνὰ πρῶτον ποταμοῦ πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποδίδονται, πρὸς τὴν Οὐζλίαν, καὶ Καζάρην, καὶ Ἀλάνιαν καὶ τὴν Χερσόνησον, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα. Ad Danapris seu Borysthenis ripam jacent, Patzinacitz ad ortum et boream, Uziam, Chazariam, et Alaniam, et Chersonem, aliæque climata respicientes. Hos Patzinacitas Uzii et Chazari sedibus expulerunt antiquis: illique has occuparunt. Pulsis itaque Patzinacitis, probabile est Uzios et Chazaros ea simul occupasse loca: et partem illam Ponto Euxino ostisque Danubii vicinam, Chazariam ab illis populis appellatam esse. Aliiter certe constare non potest, quod Ducas scribit.

Tunc temporis enim imperante Joanne, nihil ultra Thraciam, nêdum Ænum montem aut Danubium, Constantinopolitani imperatores tenebant: ita ut vicinia locorum, quibus imperabat Constantinus Palæologus accipi nequeat de Chazariz antiquæ regione, sed de ista quam Chazari, pulsas Patzinacitis, occuparunt: quæ Ponto Euxino adjacens et Danubii ostiis, vicina aliquatenus dici potest Mesembriæ, aliorumque casiorum Euxini oræ Thraciæ impositorum. De Chazaris Chersonæ seu Chersoneso Tauricæ vicinis mentionem faciunt Georg. Cedrenus, et Zonaras in Justiniano Rhinometo. Paulus etiam Diaconus, *Historia Miscellæ* libro xi.

(7) Οἱ Τούρκοι κατάραντες ἐκ Περσίδος. Circa annum Christi 1042, imperante Romano Argyro, Turci in Persiam primo evocati sunt a Muchumete Imbrallis F. qui eorum opera adversus rebellantes Indos et Babylonios, uti volebat. Turcorum rex tria militum millia, quorum dux erat Tagrolipix Mucaletus, e Selzucciorum gente nobili ortus, Muchumeti suppetias mittit. Post navatam egregie adversus Babylonios operam ad suos redire voluerunt: cum interim ipsos in Indiam ducere cogitaret Mu-

τῆς Ἀρμενίας ὅρια διαβάτες, καὶ ἀρξίμενοι λεγ-
λατεῖν δὲ τῆς ἄνω Καππαδοκίας μέρη, καὶ τῆς
Λυκαονίας, ἐκλήρυτον ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχι-
γοῦ διὰ τοῦ κήρυκος, ὡς εἰ τὴν βούλοιο εἰς ἐπιδρο-
μὴν ἀπίστων εἰσεῖν, εἰδέτω. Ἦν γὰρ τὸ ἔθνος τῶν
Τούρκων, ὡς οὐκ ἄλλο, φιλόρπαγον, καὶ φιλάδικον,
πρὸς ἄλληλα γὰρ ἦν· εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν (8), τί
γρὴ καὶ λέγειν; Καὶ εἰ μόνον τὴν τοῦ κήρυκος φω-
νὴν ἀκούσας, ὡς πρὸς ἐπιδρομὴν, δὲ καλεῖται κατὰ
τὴν αὐτῶν γλῶτταν Ἀκκην (9), τότε πάντες γόδην,
καὶ ὡς ποταμὸς ῥέων, αὐτόκλητοι ἀνευ βαλαντίου
καὶ πῆρας οἱ πλείστοι, καὶ αἰχμῶν, καὶ ἀκινακῶν·
ἑτέροι παῖδες τὴν πορείαν, μυριαριθμούς περιεβο-
λὰς στοιχίζαντες, θέουσιν. Οὐκ ἄλλο οἱ πλείονες,
ἀλλ' ἢ ῥόπαλον ταῖς ἐκάστου χερσὶ, καὶ κατὰ τῶν
Χριστιανῶν ὁρμῶντες, ὡς πρόβατα τούτους ἐζώ-
γρουν· ἀρρήτοις θεοῦ κρίμασι τοῦτο καθ' ἡμῶν τὸ
ψήφισμα διδωκότος ἕνεκα πλῆθους ἁμαρτιῶν τοῦ
ἡμετέρου γένους. Καὶ ἡ ἐπιδρομὴ ἡ συνεχὴς κρα-
τοῦσα ἀχρι τοῦ νῦν· οὐ μόνον τὰ ἀνατολικά θέ-
ματα (10), ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Θράκης κρατήσαντες,
ἀπὸ Χαβρόνησου μέχρι τοῦ Ἰστροῦ πάσας τὰς ἐπαρ-
χίας καθυποτάξαντες. Τὸ καθ' ἐκάστην μὴ ἀμελοῦν-
τες, ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχηματίζομε-
νοι (11) τοῖς Σέρβοις, αὐρίον τὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ
Λακεδαιμονίας, Ἀχαΐας καὶ Ἑλλάδος ἐληγίζοντο.
Μετά τὴν αὐρίον δὲ τὰ τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἰδῶκεν,
τὴν εἰρήνην ἐπισπώντων, θρήνων, καὶ οὐαὶ τοῖς
Σέρβοις ἐπὶ ῥῆσεν· εἶτα Βουλγάροις· μετέπειτα
Ἀλβανίταις. Καὶ καθέξῃς λυμαινόντες ἅπαν ἀγρίων

Ismaelis Bullialdi notæ.

chumetes. Hinc simulatas orbe, quæ Turcis Sara-
cenos latrocinii vexandi primum causæ exsisterunt,
et in apertum tandem bellum proruperunt. Muchu-
metes victus a Turcis et occisus est: Selzuccii de-
inde Tagrolipiciæ posteri in Perside regnarunt, se-
demque imperii in Belche seu Balcha Chorazanis
(Chorasminis vero provinciæ secundum Georgii
Chrysococceæ catalogum in *Astronomia Philolaica* a
nobis editum) urbe habuerunt. Annis demum 160,
vel secundum Turcos 170, postquam illi regna-
runt, a Zengi-chane post annum 1200 Perside pul-
si fuere. Turcis tum imperabat Aladines, qui relicta
Perside in Lycaoniam venit, et Ieonii sedem im-
perii fixit. Inde latrocinii et excursionibus Asiam
minorem infestare, omniaque ferre et agere cœpe-
runt Turci.

(8) *Εἰ δὲ κατὰ Χριστιανῶν.* Hujus animorum
promptitudinis luculentum exemplum notare quivis
potest apud Leunclav. lib. v. cum Morates I adversus
Lazarum Servizæ despotam ad bellum se com-
pararet. *Mox igitur universis regibus vicinis, Cara-
manoglio, Tekensi, Aidinio, Mentesis et Saruchanio,*
*indicta profectio fuit, et ingens adversus Gauris ex-
peditio. Illi vero lubentibus animis assensu, coacta,*
quam quisque poterat, maxima multitudine militum,
ad religionem (ut ipsi quidem existimabant) hoc
bellum semet accingebant. Præterea diversis e regnis
ac provinciis tam extraneis, quam Osmanidarum
*imperio subjectis, ad sultanum Muratem magno re-
guli numero confluebant.*

(9) *Ἀκκην.* Leunclav. In secundo Onomastico
cum unico x scribit Akin. Quæ vox incursum, *gras-*
sationem et depopulationem significat: unde Akin-
zileri, vel Akenzilari appellati sunt.

(10) *Τὰ ἀνατολικά θέματα.* Id est, provincias:

A mutassent, Armeniæ confinia transcendissent, et a
deprædatione superioris Cappadociæ et Lycaoniæ
latrocinia sua auspicati essent, principis nomine et
auctoritate significabant tubicinum voce, ut, si
quis vellet in infideles incursionem facere, ad eus
conveniret. Gens equidem Turcica rapinis dedita
erat, injuriisque inferendis præ cæteris assueta:
seque etiam mutuis direptionibus infestabant.
Quod si adversus Christianos aliquid, vel verbis
solis, tentandum fuerit, una præconis seu tubici-
nis vox audita, ad incurrendum ciet, quod apud
ipsos Aekin dicitur; omnes ergo effusi, velut amnis
rapidus, sponte sua, sine comæatu et pecunia,
sine jaculis et acinacibus plerique, alii pedes in
densa et numerosa agmina conglobati ruunt. Neque
B alia arma plurimi præter clavas manu gestantes,
inque Christianos, Dei judicio arcano tam gravibus
suppliciis ac pœnis, propter multitudinem pecca-
torum gentis nostræ, damnatos, irruentes, vivos
velut pecudes eos capiebant. Cumque continenter
ad hæc usque tempora in nos irruerint, Anatoliæ
non solum themata, sed et Thraciæ subegerunt, a
Chersoneso ad Istrum provinciis omnibus domitis.
Nec etiam quotidianos casus ac eventus neglexere;
cum Servilis enim, mutato consilio, hodie pacem
ineuntes, sequenti die Atticam, Lacedæmonem,
Achalam et Hellada populabantur. 76 Positridie
cum Romæorum regiones pacem ac tranquillita-
tem, ut videbatur, adepturæ erant, luctus et clades
Servilis imminabant, deincepsque Bulgaris, post-

C Constantinus Porphyrogenitus lib. i. *Ἐπὶ θεμερίων,*
nomen ad id significandum reeris usurpatum ait.
Græcum tamen: Αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος;
Ἑλληνικὸν ἐστὶ καὶ οὐ Ῥωμαϊκὸν, ἀπὸ τῆς θέσεως
ὀνομαζόμενον. *Nomen thematis ipsum Græcum est,*
non Romanum, [id est, Latinum] quod a thesi [id
est positione] deducitur. In themata illa distributum
erat Romanum imperium, quod in ἐπαρχίας etiam
aliquando divisum fuit; aliquando in præfecturas
prætorio. Appellatur autem themata orientalia, ut
idem Constantinus docet, ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοῖς κατο-
κοῦντας Βυζάντιον, καὶ τὴν τῆς Εὐρώπης γῆν λέγε-
ται ἀνατολικόν. Quoniam respectu nostri, qui Byzan-
tium incolimus et Europam, Oriens appellatur.

(11) *Ἀλλὰ σήμερον πρὸς εἰρήνην μετασχη-*
ματίζομενοι. Qui gentis Turcicæ historias parum
attente legerit, notasse potest duobus simul bellis
hactenus se implicitam noluisse, singulos adortam
cum cæteris pacem coluisse: quos etiam bello in-
festaverit, pacem oblatam, cujus beneficio a tole-
D ratis ærumnis se recrearent, nunquam recusasse:
et quanta quidem gentis illius prudentia tunc fuit,
tantus Christianorum error mentisque cæcitas no-
tari potest, qui res suas adversus Turcos stare pos-
se temporibus istis arbitrati sunt, quod cunctos
simul bello non lacerarent: quasi a toto recisaa
parte illud nec minueretur nec decresceret. Nostri
ergo otiosi (aique utinam a mutuis bellis, incendiis,
urbium oppidorumque direptionibus ac versio-
nibus otiosi fuissent, nec lanienis mutuis rædibus-
que vires suas attrivissent) singulos opprimi per-
miserunt: quos admissio errore Bulgari, Servii, Gra-
ci et Hungarii maxima e parte perierunt, Veneto-
rumque respublica ad angustiores terminos, amissa
Cypro insula, redacta est.

modum Albanis et finitimis gentibus, omnesque sine discrimine feras aut mansuetas nationes disperdere non cessaverunt isti barbari, nec hactenus cessant, utque mihi videtur finem non facient, donec Dei timorem in animos induxerimus. In Deum equidem impie nos gessimus, qui baptizati sumus in nomine Patris, Filii, et sancti Spiritus divinitatis unius, qua despectui habita, mandata Dei veri transgredimur et irrita facimus: propterea traditi sumus impiis, poenas a nobis merito exigentibus, Deo ita recte ac juste decernente. Non solum autem gentes innumeras, quæ citra Istrum habitant, subegerunt, sed et ultra quamplurimas alias, in quibus Walachi sunt, penitus debellavere. In Hunnos gentem numerosissimam etiam penetraverunt. Atqui in eas gentes irrupunt non solum finitimi, qui nempe Thraciam, Atticam, Illyricum, Æmum montem incolunt, quique juxta Serviam arcolunt (sane, ut mihi videtur, frequentior his temporibus est populus, illum dico, qui imperatoribus Othmani stirpe oriundis paret, a freto Calliopoleos ad Danubium usque quam in partibus Anatoliæ), sed etiam Turci qui Asiam et Phrygiam habitant. Quid inquam? Lycaones qui Armeniæ finitimi sunt, Amasini, Capadoces, Cilices, Lycii et Cares Danubium usque pedes proficiscuntur, ut latrocinii Christianos devastent. Si centum namque millia ipsorum provinciam quamlibet invadant, latronum more nihilominus grassantur direptisque omnibus aufugiunt. His incursionibus in Thracia universa ad Dalmatiæ limites solitudinem fecerunt. Albanos gentem hominibus frequentissimam ad paucos redegerunt. Walachos pariter ac Servios, tandemque Romæos penitus deleverunt. His in servitutum hoc modo redactis quintam prædæ partem ac spoliolum imperatori addicunt, juxta eorum novellam constitutionem, eamque ex præstantioribus selectam imperio consecrant. Si quando vero juvenis aliquis robustus inter captivos comparuerit, hunc villi pretio emptum, rerum principis procuratores imperio acquisitum mancipiumque appellant; talesque imperator militem novitium, sua vero lingua Genitzeros vocat: quos etiam ad impiam religionem suam traductos circumcisosque, domesticos suos nominat: dona ipsis omnimoda largitur: aulicis muneribus et officiis illustrissimis honorat:

Α τε καὶ ἡμερον ἔθνος οἱ βάρβαροι, οὐκ ἐπαύοντο, καὶ οὐ παύονται ἄχρι τὴν σήμερον· ὥς ἱμοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ παύσονται, ἄχρις ἂν ἡμεῖς τὸν τοῦ Θεοῦ πόδον ἐν νῷ λάδωμεν. Καὶ γὰρ εἰς τὸ Θεῖον ἡμεῖς ἀσεβοῦντες, βάπτισμα ἔχοντες εἰς ὄνομα Πατρὸς, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τῆς μιᾶς Θεότητος, καὶ τοῦτου καταφρονοῦντες, ἀθετοῦμεν τὰς ἐντολὰς τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τοῖς ἀσεβέσι παρεδόθημεν, καὶ δικαίως ὅπ' αὐτῶν κολαζόμεθα, τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλῶς καὶ δικαίως ὁρίσαντος. Καὶ οὐ μόνον τὰ πρὸ τοῦ Ἰστροῦ μυριάριθμα ἔθνη, καὶ πάμπολλα· ἀλλὰ καὶ μετὰ Ἰστρον Βλάχους ἐς τέλος ταπεινώσαντες· ὄθυνους αὐτοὺς τὴν ἀμέτρητον πληθύν εὐδιάμετρον κατεργάσαντες· καὶ οὐ μόνον οἱ γειτνιώντες Τούρκοι κατατρέχουσιν, οἱ τῆς Θράκης, οἱ τῆς Ἀττικῆς, οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, οἱ τοῦ Αἰμιμέντου, καὶ οἱ γειτνιώντες Σερβίαν (καὶ γὰρ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, πολὺ πλέον τυγχάνει τὸ γένος τοῦτο τὴν σήμερον, ἀπὸ πορθμοῦ Καλλιουπόλεως ἄχρι τοῦ Ἰστροῦ, παρ' ὅσον ἐν τοῖς τῆς Ἀνατολῆς μέρεσι τὸ κατὰ κοινὸν· λέγω τὸ ὕψικον τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ ἐκ τῶν Ὀθμάν). Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς, καὶ οἱ τὴν Φρυγίαν οἰκοῦντες· καὶ τί λέγω; Λυκάονες οἱ ἐν τοῖς Ἀρμενίων ὁρίοις καίμενοι, Ἀμασινεῖ, Καπαδόκαι, Κύλικες, Λύκιοι, Κάρες ἄχρι Δανουβίου περὶ πορεῖαν ποιοῦντες, ἕνεκα τοῦ κλέψαι Χριστιανόν. Καὶ γὰρ εἰ καὶ μυριάκις μύριοι ἐπέλθωσι τῇ τυχούσῃ τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ ληστρικῶς ἐπεμβαίνουσι, καὶ ἀρπάζοντες φεύγουσι. Τοῦτο τὴν Θράκην πᾶσαν ἄχρι Δαλματίας ἔρημον ἀπειργάσατο· τοῦτο τοὺς Ἀλθανούς, γένος ὕπερ ἀριθμὸν ὄντα, εὐαριθμήτους ἐποίησεν. Βλάχους ὁμοίως, Σέρβους, καὶ Ῥωμαίους εἰς τέλος ἠφάνισεν. Τούτων οὕτως αἰχμαλωτιζομένων, τὸ πέμπτον (12) τῶν λαφύρων τῷ ἀρχηγῷ προσκυροῦσι, κατὰ τὴν αὐτῶν νεαράν. Καὶ ἀποσίουσι τοῦτο τὸ πέμπτον τῇ ἀρχῇ· καὶ ταῦτα τὰ κρείττονα· εἴτα καὶ οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐξίσωται (13). Ὅπου δ' ἂν νέον καὶ εὐρωστον ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἴδωσι, τοῦτον δὲ ἐλαχίστου τιμήματος ὠνήσαντες, εἰσποιτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ δοῦλον κατονομάζουσι. Καὶ τοῦτους ὁ ἀρχηγὸς νεόλεκτον στρατὸν, κατὰ δὲ τὴν αὐτῶν γλῶτταν Γενίτζερι, καλεῖ. Οὗς καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ δυσσέδειαν μετάγων καὶ περιτέμνων, οἰκίους αὐτῷ κατονομάζει· δοὺς αὐτοῖς D πάμπολλα δῶρα, καὶ ὀφειλίων τὰ λαμπρότατα, προνοίας οὐ τῆς τυχούσης, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγαθῶν· ὁμοτραπέζους καὶ συμπότας ποίων αὐτούς·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) Τοῦτων οὕτως αἰχμαλωτ. τὸ πέμπτον. Novella ista constitutio circa annum Christi 1562 capta Adrianopoli, regnante sultano Morate I sancita est, quod apud Leuncl. *Hist. Musulm.* lib. v videre est. Cujus auctor fuit Cara-Rustemes Molla, seu Meulana, aut Talismanus, id est, legis Musulmanicæ peritus, illiusque verba talia referuntur: *Quintum quodque, respondit Cara Rustemes, ex illis mancipiis, quæ Turci milites nostri capiunt, de præscripto legis divinæ, sultano debetur.* Hactenus equidem mancipiorum quinta pars sultano addicta non fuerat: sed prædæ reliquæ solummodo, cujus exem-

plum habemus in Ertogrul-bego apud eundem Leuncl. lib. ii: *Prædæ quintam partem excepit, in milites reliqua lucra distribuit. Inde dictam spoliolum quintam partem, seu principi debitam, gratulabundus sultano Aladini misit.* Illa porro mancipiorum quinta pars Genitzerorum ordini ac numero adjuncta est.

(13) Ἐξίσωται. Sunt illi qui res inspiciunt, et ex arbitrio, secundum jus et æquum eas æstimant. Suidas, ὁ ἰσῳτής, ὁ ἐπόπτης. Idemque significat ἑποπος, qui recognoscendi, recensendi ac inspiciendi jus habet.

ἔχων εἰς αὐτοὺς στοργὴν ὡς πατὴρ πρὸς τέκνα· καὶ ταῦτα τίνες; Αἰπόλεις καὶ ποιμένας, βουκόλους τε καὶ χοιροδοσκούς, γεωργῶν παῖδας καὶ ἱπποφορέων· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην διάθεσιν κἀκεῖνοι ὑπὲρ τοῦ ἀρχηγοῦ τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς οὐδὲν λογίζοντες, μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δόξης ἣς ἔτυχον ἀποβαλόντες, ἵνα μὴ ἐκπέσωσι ταύτης, πάσχουσιν ἐν καιρῷ πολέμου ὑπὲρ ἀνδράς, καὶ τὴν νικῶσαν λαμβάνουσι. Τὸ γνωριστικὸν δὲ σημεῖωμα τούτων τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, ὃ κατὰ τὴν κοινὴν γλῶτταν Ῥωμαίων Ζαρκολᾶν λέγουσι (14). Καὶ γὰρ κοινοὶ πάντες Τούρκοι τὸ αὐτὸ χρῶνται ὡς κεφαλῆς περιδόλαιον· οἱ μὲν πάντες ὅσοι ἐξ ἰδιωτῶν καὶ ἐξ εὐγενῶν τυγχάνουσι, κοκκινεοβαφὲς τοῦτο χρῶνται· ὅσοι δὲ τῶν ἀλλογενῶν τῷ τῆς δουλείας ὀνέπεσον ζυγῷ, γραφέντες δούλοι τοῦ ἀρχηγοῦ, οὗτοι λευκόχροα φοροῦσι τὰ τῆς κεφαλῆς περιδόλαια ἐκ πύλου λευκοτάτου· ἡμισφαίρεις ὅσον χωρεῖν κεφαλῇ, ἔχον περιτεῦσθαι ἀνωθεν τῆς κορυφῆς ὅσον καὶ σπιθαμῆς, εἰς ὧν καταλήγον. Τοῦτο τοῖνον τὸ νεώτερον σήμα κατ' ἑκαστον ἔτος ὑπερπεριτετεῖν ἔστι, καὶ εἰς τὸ ἐν ἑκατοντάκις ἐν ἀριθμεῖται. Καὶ γὰρ δούλοι δούλους κτῶνται, καὶ τῶν δούλων οἱ δούλοι δούλους· καὶ πάντες ὀνομάζονται, καὶ εἰς τοῦ ἀρχηγοῦ δούλοι. Οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς οὔτε Τούρκος οὔτε Ἀραβ, ἀλλὰ πάντες Χριστιανῶν παῖδες, Ῥωμαῖον, Σέρβον, Ἀλβανῶν, Βουλγάρων, Βλάχων, καὶ ὀνύνων· οἱτινες ἀσεβήσαντες, καὶ τοῦ παρόντος τὰς ἀπολαύσεις, ὡς χοῖροι λαγάνων, κατετρυφῶντες, παρόμοιοι κύνεις λύτταν νοσοῦντες, κατὰ τῶν ὁμογενῶν ἐχθραν ἀσκοῦνθον θανατηφόρον ἀεὶ φέρουσι. Ὡς γὰρ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, οἱ ὑπὲρ μετὰβάλλεται (15) ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον ἀρχηγὸν εὐκόλως· πλὴν ἐκ τῆς αὐτῆς βίβλης τοῦ Ὁθμᾶν εἶναι τὸν ἥδη, (16) τὸν νεώτερον ἀρξάντα, καὶ οὐκ ἄλλοθεν. Καὶ τὸ δούλον φύλον, ὃ διήλθομεν τὴν ἱστορίαν, καὶ αὐτὸ τὴν αὐτὴν ὁρμὴν κέκτηται· ἀρκεῖ γὰρ εἶναι τὸν νεώτερον Ὁθμᾶνιον. Πάντες γὰρ οἱ Ὁθμᾶνιοὶ πατέρωνες αὐτῶν λογίζονται, καὶ εἰς· καὶ αὐτοὶ ὡς ἰδίους ἀπελευθέρους αὐτοῦς ἔχουσι. Ἐπὶ δὲ βεῖουσι ἡ ἀρχὴ ἐξ ἄλλου εἰς ἕτερον, ἡ ἐκ πατρὸς πρὸς υἱόν, ἡ εἰς ἀδελφὸν ἐξ ἀδελφοῦ, τὸν δὲ ἡ τύχη καλῶς προσδέσσει, ἐκεῖ καὶ τὸ δούλον πιστότατα τὴν παράστασιν ἀπεργάζεται. Ἀρξόμεθα δὲ πάλιν τὴν ἱστορίαν, ὅθεν καὶ ὁ λόγος τοῦ ἐπιγῆματος ἤρξατο.

D tuna arriserit : et huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiam seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incepimus.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Ζαρκολᾶν λέγουσι. Capitis est tegumentum e lana alba, quo utuntur Genitæri, cujus formam et figuram multis in libris expressam habemus. Fimbria aurea circumdata est Zarcula; et in parte ejus anteriore assurgit cylindroides argentea vel ænea fistula; et a vertice in dorsum syrma trium spithamarum longitudine demittitur. Genitæris est album, quibusdam aliis rubrum id capitis tegumentum.

(15) Ὅτι ὑπὲρ μετὰβάλλεται. Hujusce indif-

A ipsique non perfunctorie providet, cætera bona impertiendo. Ad comensationes compilationesque eos admittit, et amore paterno ipsos tanquam se progenitos, complicitur: etiamque caprarios, opilliones, bubulcos et bubulos, rusticorum et veterinariorum prolem. Erga imperatorem equidem, in eos ita proum, ita se gerunt, ut vitam suam pro illo profundant: magisque pro tuendo honore et gloria quibus aucti sunt; et ne iis excidant, in bellicis expeditionibus supra humanas vires ærumnas ac labores tolerant: unde victoriam reportant. Discernuntur vero illi capitis ornamento, quod vulgari lingua Romæi Zarcolum dicunt. Universa namque multitudo Turcorum forma ejusdem galero, eoque coccineo ad legendum caput utitur, sive nobiles, sive plebei. Quotquot vero peregrini fuerint sub servitutis jugum missi, mancipia imperatori ascripta albos gestant pileos, ex lana candidissima compilatos, qui hemisphærii formam referunt, quo caput contegitur; qui insuper supra capitis verticem palmi magnitudine erecti, in acutum desinunt. Hic profecto novæ militiæ ordo annis singulis multiplicatur, et uni centum accensentur. Servi quippe mancipia possident, qui aliorum heri sunt, omnesque putantur, prout revera sunt, imperatoris servi. Inter ipsos non Turcus aut Arabs reperitur; verum omnes Christianorum filii, Romæorum scilicet, Serviorum, Albanorum, Bulgarorum, Walachorum et Hunnorum; qui, abjurata pietate, vitæ hujus fruuntur deliciis, velut porci oleribus: similesque canibus rabie contactis, cum consanguineis suis inimicitias capitales semper exercent. Ut equidem supra narravimus, nullo negotio subditi hunc vel illum imperatorem agnoscunt, dummodo ex eadem stirpe Othmanica, non ex alia, decessor ac successor prognati sint: istaque mancipiorum natio, cujus historiam persequimur, eodem animi affectu impellitur. Hoc quippe ipsi satis est imperatorem novum ex gente Othmanica ortum esse. Omnes namque ab ea oriundi patroni ac domini ipsorum, velut libertorum, sunt et habentur. Cum autem imperium ab uno ad alium transfertur, vel a patre ad filium, aut a fratrum uno ad alterum, eum nempe cui for-

D tuna arriserit : et huic ista servorum natio fidelissimam operam præstat. Iterum ad historiam seriem revertamur, unde digressi narrationem istam incepimus.

serentia in principibus agnoscendis luculenta exempla exhibita sunt in Bajazitis I liberis quatuor. In Mehemetis I duobus filiis, Morate et Mustapha. In filiis Mehemetis II Bajazite II ejusque fratribus: sultani quoque Suleimani liberis: et tandem hocæ sæculo in Achmetis sultani fratre Mustaphâ, et liberis.

(16) Videntur hic deesse aliqua verba, τὸν δὲ καὶ, vel forte deest tantum καὶ.

78 CAPUT XXIV.

Demetrius Leontarius Mustapham et Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum eis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad deditionem, quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide alia, quam oppugnat Leontarius. Morates, Mustaphæ rebellionem cognita, Bajazitem basium, cæterorum cesarum sententiæ obtemperans, exercitum præfuit, et contra Mustapham militat. Bajazites deficientibus in pugna initio ad Mustapham exercitus sui Jucibus copisque, et ipse permittit se victori coactus est: jussu deinde Cineitis copas ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pacis imperatori acquiescentiam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delusumque Constantinopolim rediit.

Demetrius Leontarius secum ductis Mustapha A filio Ulrim Bajazitis, simplique prædicto Cineite, ut supra narravimus, jurejurando prius cavit, per se nunquam irritum fore imperatoris Manuelli consilium: sed semp'r, velut filium, in illius, tanquam patris fore potestate: ideoque fidei suæ pignora ac obsidem filium suum apud ipsum deposuisse. Cum eis deinde pactus est, ut Callipolim, quæ in Chersoneso, regionesque Ponto Euxino adjacentes usque ad Walachizæ limites imperatori traderent, Thessaliez insuper oppida usque ad Erissum et Montem Sanctum, aliaque loca quæ nec facile recipi ac tradi poterant. Mutua ergo fide data, et jurejurando adhibito, velis expansis versus Callipolim navigant. At Moratis legati præsidio sufficienti arcem firmaverant: in portum scaphas atque triremes subdlexerant, et turri quæ portui imminet milites provide imposuerant, qui hostium appulsum quieti exspectarent. Demetrius, exposito in terram Cineite, cum parva Turcorum, quos adduxerat, manu, Romanorumque exercitu haud invalido, oppugnare oppidum aggreditur. Levis porro armaturæ milites, plebsque Callipoleos comminus pugnautes ad resistendum Cineiti impares erant: vir etenim ille fortis erat, artisque militaris præ Turcis cæteris peritus: quare vel inviti terga dant, et in fugam oppidani vertuntur. His animadversis audacior factus Mustaphas et triremibus fiducia plenus exivit: ad vesperam usque deinceps pugnatur, sub quam rursus Mustaphas et Demetrius regiam triremem conscendunt. cumque ambo in ejus puppi consedisent, hortatus est Mustaphas contra se pugnautes oppidanos, ut, fide ipsis data, se coram

Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν (17) υἱὸν τοῦ Ὑλτρημ, ὃς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, καὶ σὺν αὐτῷ τὴν προῤῥηθέντα πολλὰκις Ἰζνικῇ, ὅρκοις αὐτοὺς ἀσφαλίσας πρότερον, ὥς οὐκ ἀθετήσεται τὴν βασιλικὴν βουλὴν, ἀλλὰ ἀεὶ ἔσται ὑπήκοος ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα, δοὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς πίστιν· καὶ συνθήκας ποιήσαντες, δώσωσιν τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Χερρόνησῳ Καλλιούπολιν, καὶ τὰ Ποντικὰ μέρη ἄχρι ὀρίων Βαλχίας, καὶ τὰ τῆς Θεσσαλίας ἄχρι Ἐρισοῦ (18), καὶ Ἀγίου θροῦ, καὶ ἄλλα τινὰ δοδῶτα καὶ δυσκατέργαστα δῶματα· ἀσφαλίσαντες οὖν αὐτοὺς ὅρκοις, καὶ τὰ ἱστία περὶσαντες ἐπὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔπλευσαν. Καὶ δὴ καὶ οἱ τοῦ Μουράτ ἀσφαλίσαντες, ὥς ἔδει, τὸ πολέμιον, καὶ ἐν τῇ λιμένι τὰς σκάφας καὶ τὰς τριῆρεις, εἰσάξαντες, καὶ τοὺς πολεμιστὰς ἐπὶ τὸν πύργον, τὸν ἐν τῇ λιμένι, καλῶς ἐπαρµόσαντες, ἐκάθηντο προσεδχόμενοι πόλεμον. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐξαγαγὼν τὸν Ἰζνικὴν μετ' ὀλίγων, ὧν εἶχε, Τούρκων, καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγον στρατὸν, ἔφραζτο πόλεμον αἰρεῖν. Καὶ δὴ τὸ Βασμουλικὸν (19) τῆς Καλλιούπολεως, καὶ τὸ δημοτικὸν κατὰ πρόσωπον μαχεσάμενοι, οὐκ ἦσαν ἀρκοῦντες εἰς ἀντίστασιν τῷ Ἰζνικῇ· ἀνδρείως γάρ ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρότατος, ὥς οὐδεὶς τῶν τότε Τούρκων· τότε καὶ μὴ θέλοντες νῦν διδῶσι, καὶ εἰς φυγὴν οἱ τῆς πόλεως ἐτρέποντο. Ὁ Μουσταφᾶς οὖν ταῦτα ὁρῶν, καὶ θάρσους πλήρης γενόμενος, σὺν πολλῇ τῇ ὄρᾳ ἐξῆλθε καὶ αὐτοὺς τῶν τριήρων. Καὶ δὴ ἔως ἐσπέρης ἀρκετικῶς πολεμήσαντες, τῇ ἐσπέρᾳ πάλιν ὁ Μουσταφᾶς σὺν τῷ Δημητρίῳ ἐν τῇ βασιλικῇ τριῇρει εἰσελθόντες, καὶ ἀμφὶ ἐν τῇ πύργῳ καθίσαντες· καὶ καλεῖσας ἀφόδους τοὺς ἐναντίους ἀπέναντι τούτου κατὰ πρόσωπον στάνας, πῖστες δοὺς ὥς ὀλίγου τινὸς λόγου, συνάροι μετ'

Ismaelis Bullialdi notæ.

(17) Ὁ Δημήτριος λαβὼν τὸν Μουσταφᾶν. Ioanicius lib. v de reducendo in imperium Occidentis Mustapha initum consilium alio, quam noster, modo exponit. Dissensisse nempe inter se imperatores; Manuelemque pactis cum Mehemete foederibus stare voluisse, atque ejus filio Joanne adniten- te Romanos Mustaphæ partes fovisse. Phranzes etiam lib. i, cap. 49, rem brevissime narrat: uterque sane jejune, et Leontarii nomine omisso. Duce et Laonico contrarius est Phranzes, dum Joannem imperatorem reduxisse e Peloponneso Mustapham scribit. Leunclavius, lib. xii Hist. Musulm. de Mustapha Dume historiam aspicitur: cumque post saltani Mehemetis I mortem in Selanicensi seu Thessalonicensi urbe primum innotuisse scribit.

(18) Θεσσαλίας ἄχρι Ἐρισοῦ. Aliter Ἰερισσοῦς appellatur, in catalogo urbium, quarum nomina multa sunt, qui habetur in eod. manuscripto Biblioth. Regiæ, Ἰερισσοῦς ἢ Ἀπολλωνία, Jeriasus nunc appellata, Apollonia olim vocata fuit. Notitia patriar-

chalis throni Constantinopoleos, sub Thessalonicensi metropoli habet ὁ Ἰερισσοῦς, ἢ τὸ Ἀγίου θροῦς, Jerissi episcopus, vel montis Sancti: id est, Athi Montis. Mela Acroathon illam appellat, et Ptolemæus Ἰδω ἄκρον, promontorium Athi. Hoc tamen loco notandum Erissum et Athon in Macedonia, non vero in Thessalia, sitos esse: et Ducam aut errasse, aut aliis finibus regiones illas terminatas fuisse, quam quos antiqui geographi produunt.

(19) Καὶ δὴ τὸ Βασμουλικόν. Scriptum reperitur etiam Γασμουλικόν. Nicetas in Manuele Commeno Βασμουλλοῦς vocat, et levis armaturæ milites exponit: Καὶ τὸ τοῦ στρατοῦ ἑλαφρὸν, τοὺς παρ' ἡμῶν λεγομένους Βασμουλλοῦς. Niceph. Gregoras lib. vi Γασμουλικὸν appellat. Georgius etiam Pachymerius in historia Gasmulicium, et natos tales milites viris Latinis, mulieribus Romanis, id est Græcis, ad bella animosos esse dicit: eadem etiam significant Græcorum verba loco citato, qui eos Græcis Latinisque moribus assuetos dicit, ab his fortitudinem, ab illis audaciam didicisse.

αὐτῶν, εἰς συμφέρον τῆς πόλεως. Ἦρσαν δὲ διηγησάμενοι αὐτολεξαι οὕτως· Ὁ ἄνθρωπος, οἰδότες ἀκριβῶς ὅτι τοῦ Ἰλτρὸς υἱὸς, ὅμοιος δὲ δούλοι τοῦ μου πατρός. Τίτι τρόπῳ τὸ σέβας οὐκ ἀκονήματα τῷ κυρίῳ ἡμῶν; Οὐκ οἰδότες ὅτι ὁ προαυθεντεύσας ὑπῆρχεν ἐμὸς ἀδελφός; Κακείνος τὸν ἑταίρον τῶν ἀδελφῶν φορτύσας, καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀγχι τοῦ νῦν ἀπαλαβὼν, ἐμὲ φυγάδα, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χερσὶ Ῥωμαίων ἐγκατεστὸς ἀποκαταστήσας. Νῦν Θεοῦ νεύσει πρὸς με τῆς τύχης ἱλαρῶς ἐπιβλεψάσης, καὶ ἀπροσέκως προτρέχουσας, εἰσῆξέ με εἰς τὴν πατρικὴν ἡγεμονίαν· ἡμεῖς ἀντιθέετε, καὶ οὐκ εἰς ἀποδίῃναι. Εἰ μὲν οὖν νεύσετε πρὸς με, καὶ παραχωρήσεται μοι, καὶ δώσετε τὴν ὁδὸν ἀπάγουσάν μοι ἐν τῇ Ἀδριανού, ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατρικῷ, ἕως ὅτε μοι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ δούλοι, ἀλλ' ἀδελφοί, καὶ τὴν πατρικὴν εὐνοίαν φυλάξω εἰς ὑμᾶς, καὶ ὑπερεκδήσω χάριτι χάριτας, καὶ ταῖς δωρεαῖς δωρεάς. Εἰ δ' ἀντισταθῆτε, ἐγὼ μὲν ἐγκρατὴς γενήσομαι τῶν πραγμάτων τῶν πατρικῶν, συνεργοῦσας τῆς τύχης, καὶ συγκοπιῶντος τοῦ ἐμοῦ πατρός τοῦ βασιλέως. Καὶ γὰρ τῷ Μουράτ οὐκ ἀρεχθήσεται ἢ πρὸς τὰ ἐσπέρια ἀπάγουσα ὁδός· ἐπὶ δὲ γενήσομαι κύριος τῶν ἡμῶν, καὶ ἰδῶ καί ποτε, ἐγὼ ὑμᾶς κρινῶ. Τοῦτων οὕτως ἰνωτισθέντων, αὐτόματοι τῶν προϋκόντων τινὲς ἤλαθον καὶ προσκύνουν, καὶ μετ' ἐκείνους ἑταροί. Πρωτὰ δὲ ἐξελθὼν ἐκ τῶν τριήρων οὖν τῷ Τζινεῖ, ἐπιβάντες ἵπποις, καὶ τὸ ἐνοσίχθων ἤχησαντες, ἐκ τῶν τριήρων ὤρμησαν, ὡς πρὸς πόλεμον, οὖν τ.ἑ. ἐνὸς τοῖς Ῥωμαίοις τε καὶ Τοῦρκοις. Καὶ δὴ τὸ τοῦ δήμου πλῆθος ἅπαν ὅσον ἐνοπλον, καὶ ὅσον θεατρῶδες, αὐθιρὼν ἀπένειμαν τὴν προσκύνησιν· καὶ πάντες εὐφήμεον αὐτὸν ὡς ἀρχηγόν, καὶ τοῦ Ὀθμᾶν ἀπόγονον· καὶ συνέβησαν ἀγχι· ἐκείρας αἱ περὶ κώμαι, καὶ προσκύνουντες εὐφήμεον. Οἱ δὲ τοῦ πολυχύου ἐνὸς οὐκ ἐνεδίδουν· ἀλλ' ἀνθίσταντο λίγοντες, καὶ ὀψήλῃ τῇ φωνῇ εὐφημίζοντες τῷ Μουράτ ὡς ἀρχηγῷ αὐτῶν, καὶ καθολικῷ δεσπότῃ, τὸν δὲ Μουσταφᾶν ὀνειδίζοντες. Τότε δὲ Μουσταφᾶς ἀπαράς· τὰς δυνάμεις, πρὸς τὸ ἐξαμίλιον τῆς Χερβονήσου ἔκειτο, καὶ πάντες οἱ τῆς Χερβονήσου καὶ τῶν ἑξω συνέθεον εὐφημοῦντες. Ὁ δὲ Δημήτριος ἐπολιόρχει τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως. Ἐπαναγόμενοι οὖν τὸν λόγον εἰς τὰ τοῦ Μουράτ· δηλοποιήσαν ἡμῖν πῶς καὶ τίτι τρόπῳ τὴν ἀρχὴν ἔσχε, καὶ πῶς τὰ τῶν Ῥωμαίων βουλευμάτων εἰς κενὸν κατηντήκεσαν· καὶ ποίῳ τρόπῳ ὁ Μουσταφᾶς ἀπέδρα θανατωθεὶς, καὶ ὁ Τζινεῖ πῶς αὐτὸν καταλιπὼν ἔφυγε.

redeamus, ut nobis innotescat quibus modis irrita consilia successu caruerint: ut etiam Mustaphas auferat, necique deditus fuerit, ipsumque deseruerit arrepta fuga Cineites.

Ἐπειδὴ διάγοντες ἐν τῇ προύτῃ τοῦ Μουράτ, ὡς ὁ λόγος εὐθέως ἐδήλωσε, καὶ τοῦ ὀπληκτοῦ τὸ πρῆστον καὶ ἐκαστὴν συρρέοντος· ἐπ' αὐτὸν, ὡς δὴθεν τὴν πατρικὴν θανὴν παραμυθῆσαι βουλευμένοι, καὶ τὸ τῆς ἀρχηγίας εἰσόδον χαίροντες· ἀφ' ὧν μὴ

Asino metu sisterent, quod euperet cum ipsis quosdam sermones conferre eorum civiliter uilles. Hanc itaque orationem ad eos habuit: Notum vobis probe 79 est, viri, me Iltrim Bajazitidis filium esse, vos vero patris mei mancipia fuisse. Quare venerationem et obsequium domino vestro non exhibetis? num ignoratis eundem fuisse decessorem ac fratrem meum? Ille quidem fratri-cida fuit imperiumque ad hanc diem per vim et injuriam occupavit: neque fugitivum in Romano-rum manus, velut in carcerem, compulit. Nunc vero prospera magis ac latiori fortuna, annuente Deo, utenti, citraque impedimentum rebus mihi procedentibus, paternumque imperium adeptus vos adversaminum, nec inimici res meas incrementa suscipere. Si itaque partes meas secuti fueritis obsequio mihi praestito, et via, quae Adrianopolim domum paternam ducit, aperta: in posterum mancipia mea vos non reputabo, sed fratrum loco habebō, paternamque benevolentiam intactam erga vos servabo: beneficiisque beneficia, largitionibus largitiones superaddam. Si secum vero, ac hostiliter adversum me vos geratis, adjuvante fortuna, et imperatore Manuele patre meo, ditiones paternas recuperabo; ubi quoque illas recepero, occasione mihi data vos condemnabo. Talia cum audissent, sponte transierunt ad Mustapham aliquot ex oppidi primarii, eorumque exemplum alii secuti, ipsam imperatorem salutaverunt. Postridie ubi illuxit, ex triremibus cum Cineite exscendit, et equis conscensis signum pugnae datum: exque trirenibus veluti ad praelium Romae Turcique armati procedunt. Confestim plebeiū multitudine, quotquot armati erant, ceterique qui tanquam scenae spectatores erant, cum salutarunt ac venerati sunt: cunctique n'pote duci atque imperatori Othmanica stirpe edito, acclamando plausuerunt; continenter etiam ad vesperam ex pagis ac vicis proximis universi confluxere venerabundi, ac fousia precantes. Qui vero arcem intra urbem sitam propugnabant, ipsi se Mustaphae non permiserunt: quin etiam animose resistentes, alta voce Morati felicem eventum augurabantur, imperatori nempe suo universorumque domino, jactis rursum in Mustapham probis. Tunc ergo Mustaphas, deducto inde exercitu, ad Chersonesi hexamilium tendit: universique Cherronesii, et qui extra Peninsulam habitant, concursu facto eum salutant; Intereaque castellum Callipoleos Demetrius oppugnat. Sed ad res Moratis narrandas imperium obtinuerit: quomodo etiam Romanorum

Cum Prusae ageret Morates, ut jam diximus, potiorque pars subditorum quotidie ad ipsum accederent de morte patris consolaturi, eique ad imperii 80 assumptionem congratulaturi: subito nuntius Lampsaco affertur, turrem quam-

plurimas Callipoli in statione esse; vociferationem, tumultum, machinarumque fragorem ac strepitum super moenium pinnis exaudiri, aliaque signa hostilis irruptionis. Moratis itaque consiliarii probatissimi, procerumque praecipui Bajazitii olim invidentes, quod caeteris, qui honores gerebant, potentia praearet, superbe quoque se gereret, nihilque omnes penderet (superciliosus quippe vir ille erat, inque multis contumeliosus), tempus aptum et libertatem sibi oblatam loquendi rentur. Morates etenim adulescens manibus suis imperii habenas non moderari, sed procerum tyrannis, cum nullus indomitus, huc et illuc recalcitrare, puerumque imperatorem nihili facere: in quo ne libertatis loquendi scintilla micabat: ille potius satrapas suos complecti, et supra modum charos habere, ad quem ejusmodi orationem habuerant: Cernis, domine, quam diligenter res nostras praefectus noster curet, quae in occidentalibus partibus jam perierunt. Regni tui corona Mustaphae capiti imposita est. Thraciae gazarum virumque is brevi potietur: statimque, nisi aliquatenus provideatur, adversus nos confirmanda ejus potentia est. Impera itaque cum copiis omnibus, quae hic praesto sunt, Bajazitem fretum trajicere, et contra Mustapham eas ducere, priusquam huic provinciarum occidentalium se adjungant copiae. Inter satrapas equidem tuos, nullus est Bajazite aptior ad repellendum et in fugam convertendum hostem: universa siquidem Thraciae militia enim aequae ac dominum suum respectat: ipsaeque quo vult, non secus quam famulos suos ducit, obsequentesque omnino submissosque habet.

Haec libenter audivit Bajazites, et quam celeriter potuit, ad fretum sacri osii Propontidis pervenit: cumque paucis militibus comitantibus in continentem ulteriorem trajecit: biduoque Adrianopolim accedens, validum exercitum illic contraxit. In omnibus enim, ut praediximus, vir ille acer ac promptus erat: ab omnibusque observabatur. Communicatis deinde consiliis cum provinciarum occidentalium rectoribus, ipsos sacramento adegit, nunquam, etiamsi eladem quomodo acciperet, defecturos: quin etiam fortiter ac generose adversus hostem se gesturos, et operam suam, quo victor Deo juvante eraderet, navaturos. His atque similibus inter eos actis, praepotentem exercitum eduxit Bajazites:

Ismaelis Bullialdi notae.

(20) Οἱ δὲ τοῦ Μωράτ δοκιμώτατοι. Quam Ducas orationem veziros ad Moratem habuisse hoc loco narrat, quicum historia Verantiana apud Lennclaviu consentit, eam ad Bajazitem bassam illos habuisse Morates Dragomannus apud eundem asserit. In narrandis enim rebus hisce a Bajazite gestis, Morates a Duca et Verantiana historia discrepat, dum bassam illum, ad solam famam prosperi rerum Mustaphazarum successus, a Morate defecisse scribit.

(21) Τῆς Προποντιδος τοῦ ἱεροῦ στοπλιον. Ducas

νομα ἐκ Λαμφάκου, ὡς τριῖται· ἐν τῇ Καλλιουπὶ λέει ὅτι πλεῖστοι· καὶ φωναὶ καὶ παραχαί, καὶ ὀργάνων ἦχοι, καὶ χτύποι ἐπάξιον· καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἐχθρῶν ἀπαγγέλλοντες. Οἱ δὲ τοῦ Μωράτ δοκιμώτατοι (20), καὶ τῶν ὑπεριχόντων περιφανέστατοι, φθόνον τρέφοντες· ἐκπαλαὶ κατὰ τοῦ Παγιαζήτ, ὡς ὑπερίχοντα πάσης τιμῆς, καὶ μεγαλαυχούντα, καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενον τοὺς πάντας, καὶ γὰρ ὑπέροφρος ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοῖς πολλοῖς σκωπτικός· καίρην εὐρόντες ἀρμόδιον καὶ τὸ παρρησιαστικὸν πρὸς αὐτοὺς ῥήπον· καὶ γὰρ ὁ Μωράτ νέος ὢν, καὶ τῆς ἀρχῆς τὰς ἡμέρας οὕτω ταῖν χερσὶν κρατῶν· ἀλλ', ὡς ἤμεινον· ἀδάμαστος, ἡ τυραννὶς ἔχουσα κακὰ ἔχουσα ἀπολατίζων τὸ πόδε, καὶ καταφρονῶν τῶ παιδί· οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ παρρησίας σπινθήρ, ἀλλὰ

B μᾶλλον πρὸς τοὺς σατράπας στοργή, καὶ κίρα τοῦ μέτρου διάθεσις· ἔλεγον πρὸς αὐτόν· Ὁρῶς, κύριε, τὴν τοῦ ἐπιστάτου ἡμῶν ἐπιμέλειαν· ἤδη τὰ τῆς Δύσεως ὁλωλε. καὶ ἡ τῆς σῆς αὐθιγίας κορὴς ἐτέθη ἐν τῇ τοῦ Μουσταφᾶ κεφαλῇ. Ὅς ἐν ὀλίγῳ γὰρ ἐγκαταῆς γενήσεται πάντων τῶν Θρακικῶν θησαυρῶν καὶ θυράμειων· καὶ μετ' οὐ πολὺ ἰσχύσει καὶ καθ' ἡμῶν, εἰ μὴ ἄρα γένηται τις ἐπιμέλεια. Κέλευσον οὖν σὺν ταῖς θυράμεισι, ταῖς ἐθρυσκομέταις ὥδε περᾶσαι τὸν πορθμὸν, καὶ ἀντιπαράταξαι τῷ Μουσταφᾶ, πρὸ τοῦ ἔλθειν καὶ συναρθῆναι τὰς δυτικὰς θυράμεις σὺν αὐτῷ. Καὶ γὰρ οὐκ ἔστι τῶν σῶν σατραπῶν ἕτερος, ὡς ὁ Παγιαζήτ, ἀντιστῆναι, καὶ

C κατατροπώσασθαι τοὺς ἐναντίους, ὡς αὐτός· ἐπεὶ καὶ τὰ Θρακικὰ τάγματα ὡς κύριον αὐτὸν σέβονται πάντες· καὶ αὐτὸς ὡς οὐκ αἰσίου αὐτοῦς δῆει ἔνθα καὶ βούλται, δείκνυντες εἰς αὐτὸν ἀμὰρ ἀπακοήν καὶ ταπεινώσειν.

Τότε ὁ Παγιαζήτ προθύμως τὸ λεχθὲν ἀκούσας, καὶ μετὰ σπουδῆς πολλῆς, ὡς εἶχε, τὸν πορθμὸν τῆς Προποντιδος τοῦ ἱεροῦ στοπλιού (21) καταλαβὼν· καὶ τὴν περὶ αὐτὸν διαβάς σὺν τοῖς παρὰ τοὺς αὐτὸν εὐαρίθμοις, ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβὼν, κακὰ συναγχοῦς καμπηλῆς στρατόν· καὶ γὰρ, ὡς εἰρήκαμεν, ἐμυθρίθη ἦν ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς πᾶσι· καὶ πάντες πρὸς αὐτὸν ἐκαρδόχουν. Καὶ κοινολογησάμενος σὺν τοῖς ἀρχούσι τῶν δυτικῶν μερῶν, καὶ πλείοσι παρ' αὐτῶν λαβὼν, ὡς οὐκ ἀποστατήσουσιν, οὕτε (καὶ) τὴν τυχοῦσαν ὑποστῆ βλάβην· ἀλλὰ γενναίως ἀντίσταθαι τῷ ἐχθρῷ· καὶ τοῦτον Θεοῦ συνεργούντος νικητῆ· ἀναδείξωσι· ταῦτα, καὶ τὰ τοῖς ὁμοῖα λέξαντες, ἔξισι μετὰ θυράμειος πλείστης. Καὶ δὴ τὴν ἐν Χερρόνησῳ φέ-

Bosporum Thracium, errorem vulgi secutus, Propontidem perperam vocat: illis quippe temporibus, binæ Propontides a Graecis imperitiis ferebantur. Codex Reg. ms. Προποντιδες; δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἀδύδον, ἡ δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ φαμμάθιον. Una ad Abydum: alia ad [ostium] sacrum et Psammathion. ἱερὸν στόμιον, ad Bosporum pertinet Thracium: ubi in angustissimam latitudinem coartatur fretum. In utroque litore castrum aedificatum est. Gillius, lib. III, 5, de Bosporo Thracio addeundus.

ρουσαν ἔδωκ' εὐθυδρόμως ἀρξάμενοι, ταχυδρόμοι A
τινὲς ἦσαν προπεμφθέντες παρ' ἐκείνου. Καὶ δὲ
ἐκπελόντες ἀγγέλλουσι τῷ Παγιαζῇ, ὅς ὁ Μου-
σταφᾶς μετὰ δυνάμεως κλειστής ἀπάρας τῶν ἐκείσε,
καὶ περιωθεὶς τὴν νεωστὶ παρὰ τῶν Τούρκων με-
γαλυνθεῖσαν κώμην, καὶ εἰς πολυάνθρωπον τελε-
σθεισαν, ἥτις μεγάλη Καρύα (22) κέκληται, ἐγγύς
ποῦ τῷ κάμπῳ τῆς Ἀδριανου τοῦ πρωτοῦ μέλλει κα-
τουνεῦσαι. Ταῦτα ἐνωτιθεὶς ὁ Παγιαζῇ, καὶ
μέσων θράσους καὶ δειλίας πρωτανεύμενος, ἔξεισι
τῆς Ἀδριανου μετὰ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ κλειδόνων,
ὕπερ τριάκοντα χιλιάδας ὄντων. Θεασάντων δὲ ἐν
τῇ ὕδατώδει πεδίῳ (καὶ αὐτὸ κλησίον ἐν τῷ ἄκρῳ
τοῦ κάμπου, ὥστε τὴν πόλιν Ἀδριανου φαίνεσθαι
ἀμυδρῶς ἐξ αὐτοῦ, ἀλσῶδαι ὄντι καὶ λίαν καθύπερθε),
ἐν τούτῳ τὰ τοῦ πολέμου ὑπὸ τρεπίζετο. Καὶ γὰρ
ἔφασκε καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς ὑπ' αὐτῶν, καὶ
ἀμφὺ τὰ στρατόπεδα ἐξ ἀνάγκης ἐχρῆν συμπλακῆ-
ναι, εἰ καὶ ὁ τόπος ἐδόκει ἀσύμφορος. Τότε ὁ Πα-
γιαζῇ ἄμα καὶ τὴν δημηγορίαν, καὶ τὴν ἐν ἄρματι
καὶ ἱπποῖς παρακλυσὶν συνάψας, πρὸς τοὺς ἡγε-
μόνας τῆς δύσεως ταῦτα εἶρηκεν·

Ἄνδρες ἀδελφοί, καὶ ὅσον ὑπὸ τὴν θυμῆράν
χεῖρα κοινὸν, οἰδάτε ἀκριδῶς τοῦ παρωχηκότος
ἡμῶν δεσπότου τὴν ἀγάπην, ἣν ἐδείκνυε πρὸς
ὁμᾶς, καὶ τὸ εὐδιόδοτον τῆς γράμης αὐτοῦ, ὡς
οὐκ ἐχρᾶτο ὑμᾶς ὡς δούλους, ἀλλ' ὡς ἀδελφούς·
καὶ οὐ τόσον ἐφρόντιζε τῆς οἰκείας δόξης, ὡς
τὸ συμμεῖνον ὁμῶν· καὶ ὡς ἔρμαιον ἡγεῖτο τὸ
κοινὸν ἀγαθόν, καὶ κατὰ σκοπὸν εἶχε τοῦ αὐξά-
νεσθαι τὸ τοῦ προφήτου ἔθνος, καὶ ἐλαττοῦ-
σθαι τὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ πόλεως πολλὰς συν-
ῆψε καὶ ἐπαρχίας τῇ τῶν Μουσουλμάνων ἀρχῇ·
καὶ οὐκ ἐλίπεν ἄκρι τελευτῆς αὐτοῦ προστίθε-
σθαι, καὶ πλεονάζειν θυμῶν καὶ πράγματα.
Νῦν δὲ ὁ παρὼν οὗτος ψευδοτύραννος, ὃς καὶ
διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέ-
ραις ἡτέρεθ, ἥδη τὴν ἀδελφίαν μετ' ὧν πρὸ
τοῦ λαβεῖν καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὰ κρείττω πρὸ
τοῦ ἔχειν παραδίδωσι, ἅτινα οἱ τοῦ ἀρχηγοῦ
ἡμῶν πατέρες μετὰ πολλῶν ἰδρώτων καὶ πόρων
ἐκτήσαντο. Ἦ οὐκ οἰδάτε, ὅτι ἡ Καλλιόπολις,
καὶ ὁ ταβῆς πορθμὸς κλειεῖ ὅστις Ἀνατολῆς τε
καὶ Δύσεως, Ἀγαίου πελάγους καὶ τοῦ Εὐξείνου;
Καὶ εἰ ταύτην Ῥωμαῖοι βασιλεύουσιν, ἥμισυ
τοῦ Ῥωμαίου αἰχμαλώτους εἰς Ἐφῶν δια-
πορθμύουσιν· Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μέλα
καὶ ἔσται ἀρχὴ ὀδυνῶν τὰ ἡμέτερα, ἐλευθερίας

et cumque viam, quae recta in Cherronesum du-
cit, ingressus esset, speculatores ab eo pre-
missi festinanter redeunt, nuntiantque Musta-
pham cum ingenti exercitu, relictis locis illis,
transgressum esse iuxta vicum 31 a Turcis nu-
per exstructum, hominumque frequentia cele-
brem (Magna Carya is vocatur), postridie vero
castrametaturum in agro Adrianopoleos. Hic
nuntio accepto Bajazites suspensus animi, inter
audaciam et metum anceps, Adrianopoli egre-
ditur, copiasque supra tringinta militum millia
educit. Cumque pervenissent in quendam cam-
pum uliginosum (cujus extrema pars agro
Adrianopolitano vicina est: ita tamen ut ob-
scure Adrianopolis inde conspiciatur, quod silvis
alt consitus, valdeque humidus locus), ad pre-
lium se comparat. Jam quoque illuc cum suis
accesserat Mustaphas, et utrumque exercitum
ad conserendum inter se manus necessitas adi-
gebat, quamvis incommodus situs videbatur.
Hic Bajazites orationem parzeneticam curru ve-
ctus ac equitans meditatus, Occidentis duces sic
allocutus est:

Viri fratres, universique qui vestro Imperio parent,
probe vobis cognitum est, quam clemens atque man-
suetus in vos fuerit dominus noster defunctus. Ejus
animum mitem ac facilem experti estis, qui vos non
severorum, sed fratrum loco habebat. Is profecto
voluptatibus suis haud indulgebat aequae utilita-
tibus vestris studebat: quodque in universos conse-
rebat bonum, id lucro sibi apponi rebus. Ex-
tendebat ille, ut prophetae genus incrementa suscipret,
resque Romanorum accisae imminuerentur. Multas
proinde urbes ac provincias Musulmanorum imperio
adjunxit, nec cessavit ad obitus usque sui diem vires
ac potentiam augere, amplioresque reddere. Nunc
vero qui hic castra habet salus Turca, qui propter
peccata nostra caput hoc tempore extulit, imperium
nondum a se occupatum sibi arrogat: Romaeque
potiorem, ejus nondum acquisiti partem tradit, quod
regis nostri majores multo sudore ac labore partum
possidebant. An non clare intelligitis hanc Callipolim
ejusque fretum claves esse Orientis ac Occidentis,
Aegaei maris et Euxini? Quod si hanc sub ditione
sua Romae retineant, Turci captivos Romanos in
Orientem transvehere minime poterunt, Romae vero
nullo arcente Turcos captivos trajicient. Jamque res
vestrae, Romae se in libertatem asserentibus, labare
incipient. Vos hac de causa hortor, ut huic sa'o

Ismaelis Bullialdi notae.

(22) Μεγάλη Καρύα. Ptolemæus et Stephanus in Thracia Chersoneso habent Καρύαν; quam Dominicus Marius Niger comment. 10 in Europ. Geographiam Cardiaspolim appellat. Illam quoque exhibent Tabulae geographicæ Cæsiorum in Chersoneso Thracica, quæ procul dubio illa est Μεγάλη Καρύα, pro Καρύα, a Græcis antiquis appellata. Leunclavius in Pandectis Historiæ Turcicæ cap. 26, in Thracia Cherepolim locat, quam Græci Chariopolim appel-

lant. Notitia episcopatum sub patriarcha Byzantino exhibet Χαριοπόλιν, Heracleensi Thraciæ metropoli subditam. Cantacuzenus, lib. 1, cap. 42, habet etiam mentionem illius urbis, Μεγάλη Καρύα, κατὰ τοῦ Αἰπῆρος λεγόμενος ὄρος, Magna Carya juxta Lipicem montem sita. Lib. III, cap. 76, de ea loquitur, ita ut Hexamilio Chersonesi Thraciæ vicina sit; ubi et cap. etiam 77 illam Chariopolim vocat.

ac commentitio Mustaphæ, et cum eo sentientibus Romæ opemque serenibus egregie obsistat. Neque equidem sanguine Othmanico satius est impius iste fidei nostræ infestus. Ille enim Mustaphas domini nostri frater, quod ubi eo olim audiui, insans admodum fato cessit. Hunc equidem ex infima Turcorum plebe unum, imperator Manuel Mosem vitentem veritus, Iltrim Bajazitis filium jactabat. Deinde impostor iste, ut vidit imperatorem jurejurando teneri, amicitiam **82** concordiamque inter ipsum dominumque nostrum stabilitam esse, aufugit in Walaohiam, ibique cum Myltza Mysorum tunc temporis principe moratus est, æque filium Bajazitis Iltrim jactans auxilium rogat. Quod ubi obtinuit, inops equidem parvique momenti, Thessaliam invadit ac latrocinia exercet: obrius mercatores cæterosque spoliatur: Iltrim Bajazitis filium se prædicat, exque Othmani prosapia editum. Quod ob flagitium dominus noster, ut probe scitis, exercitum justum adversus eum expedit: et inito prope Thessalonicam prælio, cum non posset acies ille impetum sustinere, fuga in urbem istam pervenit. Tunc temporis etiam Cineites domino nostro militabant: qui quidem, Asiæ dum præest, ducis generalis Smyrnæ et Ephesi titulo ibi arrogato antea defecerat. Inde valido exercitu a rege nostro pulsus, jussusque eum comitari et in occidentaliibus provinciis degere. Isle ergo occasione nactus Thessalonicam aufugit, et hæc de causa Mustaphæ se conjunxit. Cumque cives in eo proposito non prodendi hunc impostorem, pertinaciter starent, dominus noster ad ipsorum imperatorem scripsit, taliaque ei clare significat: Cum exivissem ad venationem, imperator illustrissimus, ut feram comprehenderem, jamque lupo abacto prædam, quam sectabar, in manibus haberem, imperii tui mandras lupo iste ingressus est, salvusque evasit. Peto itaque prædam meam mihi reddi, ne tuis ac meis pecudibus temporis lapsu perniciem afferat. Istis imperator respondit: Etsi lupo sit qui salutem tibi in mea mandra quæsit, mansuetus tamen ac humane cum indolis; neque ex aliena corde voluptatem copio. Lupi custos ero, non proditor. Hoc contentus sis, ut eum frenatum cohibeam meæ potestati suppositum, eique non permittam procurrere, et aliquid quod tuum sit devastare. Securum ergo omnibusque ubertim abundans regna dum vizeris, sæderibusque ita, quæ jurati ambo pepigimus. Dehinc hunc Mustapham ac Cineitem Constantinopoli detinuit, et post quadriennium in Lemnum insulam illum transmisit, ubi hactenus degerat. Nunc cum nocere nobis imperator haud possit, intelligatque consilia sua exitum non sortiri (volebat quippe duos infantes regios penes se habere, suisque viribus terrorem nobis per ipsos injicere), transfugam istum Cineitem ac Mustapham, ceu canes feroces et rabie citatos, in nos immisit. Ad caprarum quidem modum aut leporum contra hostes nos non præbeamus; quin etiam tanquam leones iniliumus, hastasque nostras, quæ flecti nesciunt, in eos directe quatimus. Animum addat nostrorum

A δὲ ἀπαρχὴ τὰ τῶν Ῥωμαίων. Αὐτὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς χρὴ ἀντιστῆναι τῷ πλάστῳ τούτῳ Μουσταφᾷ, καὶ τοῖς συνασπισταῖς, καὶ ὁμόροισι τούτου Ῥωμαίοις. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν αἰμάτων Ὀθμῶν οὗτος ὁ δυσσεβὴς, καὶ ἐχθρὸς τῆς πίστεως. Καὶ γὰρ ἐκείνος ὁ Μουσταφᾶς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἐπεθύμησε κομιδῇ ῥήσιος ὦν, καθὼς ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε πρὸς με. Οὗτος γὰρ τῶν χυδαίων Τούρκων εἰς ὦν, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ προπροφωχῆτος Μωδῆ, ὁ βασιλεὺς Μαρουήλ τούτου, ὡς υἱὸν τοῦ Ἰσλῆμ, ἐπατέρωσε, ἐκποδῶν τὸν Μωδῆν. Ἐτα ὁ αἰδὸς οὗτος ὡς εἶδε τὸν βασιλέα ἔρχοις συνδεέμεντα, καὶ ἀπὸν ἀγάπην ἀλλήλοισι ἐκ συμφώνου σὺν τῷ κυρίῳ ἡμῶν μεταδῶσαντας, ἀποδράς ἐς Βλαχίαν ἀπύκτο, συνδιδῶν τῷ Μύλεζῃ τότε τῶν Μυσῶν ἀρχηγῷ ὅντι, υἱὸν αὐτῶν τοῦ Ἰσλῆμ ἀποκαλοῦντα, καὶ βοηθεῖαν ἐξαποδύμενον. Κἀκεῖθεν λαβὼν ἀλλήν τινὰ βοηθεῖαν, καὶ εἰς τὰ Θερραλίαν μέρη ληστρικῶς εἰσελθὼν, τοὺς συναρτῶντας ἐμπόρους καὶ οὐρονοδῆτας ἐξερύπτει, καλῶν αὐτοὺς υἱὸν τοῦ Ἰσλῆμ, καὶ τοῦ Ὀθμῶν ἀπόγονον. Ὅθεν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, ὡς ὑμεῖς οἰδατε, στρατὸν ἀξιόλογον πέμψας κατ' αὐτοῦ, ἐγγὺς σου τῆς Θεσσαλονίκης συνάψαντες πόλεμον, μὴ δυσχερὲς ἀντιστῆναι ὁ δόδοις, φυντὴς εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν εἰσεῖσι. Τότε καὶ ὁ Τίμρετ συνδιδῶν τῷ ἡμετέρῳ κυρίῳ, καὶ γὰρ ἦν ἀποστατήσας τὸ πρότερον, αὐθεντεῦν τὴν ἐπαρχίαν Ἀσίαν, καὶ καθολικὸν ἡγεμόνα Ἐμύρης τε καὶ Ἐβένου ἀποκαλῶν αὐτὸν, καὶ σὺν πολλῇ δυνάμει τούτου ἐξελθὼς ἐκεῖθεν, σὺν αὐτῷ διδόνει ἐκείνῳ ὁ ἡμέτερος κύριος εἰς τὰ τῆς Ἀσίας μέρη. Τότε καὶ αὐτὸς καιροῦ δραχμῆρος εἰσῆλθον ἐν τῇ Θεσσαλονικῇ φυντῆς, καὶ τῷ Μουσταφᾷ δι' ἄλλαν ρηθεῖσαν συνήρθη. Ὡς δ' οὐρ οἱ τῆς πόλεως ἀνεδότωις ἰσχυροί, καὶ μὴ προδοῦναι βουλευθέντες ἐν ἀπαυδῶνι τούτου, ὁ ἡμέτερος δεσπότης γέγραψε πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν αὐτόν, καὶ παραδειγματικῶς ἐμύνηται λέγων· Ἐξελθὼν τοῦ θηρεῦσαι θήραν, ἐκλυμπρότατος βασιλεῦ, καὶ λύκον κυνηγετοῦμένον, καὶ δὴ ἐν χερσὶ τῆς ἀγῆρας ἔχω, εἰσαηδήσας ἐσώθῃ ἐν τῇ μέντρῳ τῆς σῆς βασιλείας. Ἀξίω **D** οὐρ τοῦ δοθῆναι τὸ ἐμὸν θήραμα· Ἰνα μὴ καὶ τῶν σῶν καὶ τῶν ἐμῶν θεριμμάτων λυμνηθῇ γένηται καιροῦ ἀπολόγος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνέγραψε πρὸς αὐτόν· Εἰ καὶ λύκος τὸ διασωθῆν ἐν τῇ ἐμῇ μέντρῳ, ἀλλ' ἐγὼ τὸ γαλήνῳ ἔχω καὶ φιλόδοξον, καὶ τὸ μὴ χεῖραι ἐκ' ἀλλοτρίοις γένεσι, σωτὴρ ἔσομαι τοῦ λύκου, καὶ οὐκ ἀποδοῦναι. Ἀπεῖσι σοὶ τοῦ χαλινώσαι τούτον ἐγὼ, καὶ ἐν χερσὶ ἔχειν· καὶ μὴ ἔσσαι ἀποδύειν μήτε φελεῖν τι τῶν σῶν, ἀλλ' ἐν ἀδείᾳ καὶ ἀφθορίᾳ ἡγεμονεύειν σε ἀχρις ὅρου ζωῆς σου, φυλαττομένῳ τῶν ἐν ἔργοις γενομένων ἡμετέρων συνθηκῶν. Ἐκτοτε οὐρ εἶχε τούτου ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει σὺν τῷ Τίμρετ· καὶ μετὰ χρόνους τέσσαρας ἐπεμψεν αὐ-

τὸν ἐν τῇ νήσῳ Λήμῳ, καὶ δι' ἧν ἀρχὴ τοῦ
νῦν. Νῦν δ' ὁ βασιλεὺς μὴ ἔχων ὅτι καὶ ὀρ-
σεις, ὅρων μὴ εἰς τέλος τὸ αὐτοῦ βούλημα
ἐξερχόμενον· καὶ γὰρ ἐβούλετο τοὺς δύο παῖδας,
τοὺς νηπίους, ἐν ταῖς χερσὶν ἔχειν· καὶ δι' ἐκεί-
νων ἡμᾶς ἐπαγγέσθαι τῷ αὐτοῦ κράτει· ἥδη τὸν
κύριον καὶ ἡμῶν λυτῶντας, ἀρῇκεν· ἡμεῖς δ'
φανοῦμεν, ἀλλ' ὡς λείοντες ἐπεισπῆδισαμεν. Καὶ
ἐδοξάσθη· καὶ γὰρ οἱ ἡμέτεροι πλείονες.
Ὅρατε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπαρμυήτους ὄν-
τας, καὶ ἐπὶ ἐν ταῖς βαρύνει τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν
ἡμῖν αὐθιγὰ ἐκέρχονται, αἰτὲν ὡς πεπλανημένον πρόβατον καταλήγοντες· μόρον αὖτε ἀποθνήσκουσιν
τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑπεκείλθωμεν.

Ταῦτ' εἰπόντες καὶ τὰς φάλαγγας κατὰ τάξιν ἐτα-
τάσας συντάξας, τὸ ἐνυδλίον ἤχρησεν. Ὁ δὲ Μου-
σταφᾶς σὺν τῷ Τζινεῖτῃ καὶ αὐτοῖς τοῖς, οὓς εἶχεν,
ἐγκαρδίως στερεώσας, καὶ ὁμόσας, ὡς εἰ τῆς ἀρχῆς
ἐπιλάβοι, πάντων πραγμάτων ὡς αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ
ἐκέρχονται κύριοι, καὶ τιμῶν καὶ ὠρῶν ὅτι καὶ πλεί-
στον ἀπολαύουσιν παρ' αὐτοῦ· καὶ τοῖς μικροῖς
μεγάλα, καὶ τοῖς μεγάλοις ὑπερμεγέθη τάξας τὰ
ἀμοιβὰς, καὶ τὰς χάριτας. Καὶ ὅθι ὄρων ὁ Μουστα-
φᾶς ἥδη σαλευόμενον τὸ τοῦ πολέμου πτερόν, καὶ οἱ
ὑπερναντίοι προτιώμενοι, ἐπισπείοντες τὰ δόρατα,
καὶ τοξοβολισμοὺς οἱ τοξοὶ πρόπιμπον, στὰς ἐφ'
ὀψήλου τόπου τὸν πόλεμον καταλείπων τῷ Τζινεῖτῃ,
καὶ γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ ὧς οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἀνδρείος,
καὶ τοῖς πολεμοῖς συνήθης, ἐκράξε μεγαλοφώνως·
Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐ γὰρ οὐ δύλους καλῶ, εἰς
τί ἡ ἀσέβεια αὕτη; Δούλος κατὰ δασπότου; καὶ
ταῦτα ἐξ Ἀλβανῶν. Γένος βαρβαρὸν πρὸς ἐμὴν
τὸν υἱὸν τοῦ Ἰλτρῆμι, τὸν κύριον ἡμῶν; Καὶ γὰρ
εἰ ἐξ ἡ ἐμὸς ἀδελφός, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀσέβεια
αὕτη, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου τὴν ζωὴν θύσειν ἐμὴν
λων, ὁ βιοθανὴς ἐν ὀλίγῳ μέλλων γενέσθαι οὐ-
τος· νῦν δὲ θανόντος ἐκείνου, τίς κληρονόμος
αὐτοῦ ὁ υἱός; Ἀλλ' οὐκ ἔχει χώραν ἐν Θράκῃ·
ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἐφας· καὶ γὰρ οὐ τοῖς
πράγμασιν ἐπεμβαίω τοῖς πατρικοῖς αὐτοῦ,
ἀλλὰ τοῖς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς· εἰ γὰρ οὐκ εἶμι υἱός,
λέγει τις, τοῦ Ἰλτρῆμι, ἀλλ' ἔγωγ τὴν ἀλήθειαν
φανερὰν ἐπέδειξεν· εἰ δὲ καὶ πολεμῶν με θέλει,
ὅχι ὁ ἐμὸς δούλος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς ἀνεψιὸς ἐλθέτω
καὶ εἰ τιμὴν νέμει τὸ κράτος ἡ τύχη, καὶ κρα-
τεῖται ἐκείνο· θαυμάζω δὲ καὶ ὑμᾶς τοὺς ἐδδο-
κίμησας ἐν ταῖς στρατείαις τοῦ ἐμοῦ πατρὸς,
καὶ ἐπισταμένους τὴν ἀλαζονίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν
εὐρον καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ τριπολιμαίου
τούτου· καὶ εἰ εὐτυχῆσαι ἐν τῇ παρούσῃ συμ-
πολοκῇ, τίς ἔσται δὲ θυρήσεται συνάγει λόγον
μετ' αὐτοῦ; Ἀπὸ παρακαλῶ, μὴ γίνεσθε πολεμι-
στοί, ἀλλὰ μάλλον συμμάχησάτε μοι, καὶ μετὰ
ἐπικεικίας προσέλθετε. Καὶ τὸν ὑμνεῖτε, μάρ-
τις Θεός, οὐ στρατήσω τι· ἀλλὰ μάλλον προσ-
θήσω, καὶ ἐπὶ πλείονα αὐξήσω. Τούτων οὕτω
λεχθέντων, αἰφνης ὁ τὸ δεξιὸν κέρας ὑπερασπίζων
στράτης· ἀποσπᾶται, ὡς ὄφθιν συμπλακῆναι δι-
λων τῷ Τζινεῖτῃ, σὺν τοῖς σὺν αὐτῷ ἡλθοῦ ἐνὸπιον
τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ἀποβάντες τῶν ἵππων ἅπαντες,
τὴν δουλικὴν προσκύνησιν ἀπένευμαν αὐτῷ. Μετ'

major numerus, inferiorque eorum, qui ipsi militant :
quos cernitis panem regis mei in dentium interstitiis
adhuc ferre. 83 Eos adjuutores max habebimus in
preude aberrante retrahenda. Hoc unum nobis sat
erit, si praelium prompti atque alacres inierimus.
ἀποστάτην τοῦτον σὺν τῷ Μουσταφᾷ, ὡς ἄγλους
ὅχι ὡς δοκᾶδες ἡ πτώκας εἰς τοὺς ὑπερναντίους
Καὶ ἀμταστρεπὲν τὰ δόρατα εἰς αὐτοὺς σείσο-
μεν. Ὅρατε τοίνυν τοὺς σὺν αὐτῷ ἀπαρμυήτους ὄν-
τας, καὶ ἐπὶ ἐν ταῖς βαρύνει τῶν ὀδόντων τὸν ἄρτον τοῦ κυρίου μου φέροντας· καὶ αὐτοὶ σὺν
ἡμῖν αὐθιγὰ ἐκέρχονται, αἰτὲν ὡς πεπλανημένον πρόβατον καταλήγοντες· μόρον αὖτε ἀποθνήσκουσιν
τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς τοῦ πολέμου ὑπεκείλθωμεν.

His diebus aciem disponit, agminibus ex arte
locatis, et classicum cani jubet. Ex altera quoque
parte Mustaphas praesente Cineite animos suorum
confirmat : juratus iis pollicetur, si imperium
adeptus fuerit, rerum omnium dominos aequae ac
se fore : honores ac dona quamplurima a se repor-
tatuuros, amplam mercedem infimis ostentans, pro-
ceribus immensa supra modum praemia promittens.
Ubi etiam vidit Mustaphas bellum alas jam
quater (id est, ad belli discrimen ventum esse),
hostesque hastis incussis, ac jaculis intortis im-
pressionem fecisse, tradita Cineiti, viro inter
ceteros bellicosissimo, praелиis etiam assueto,
ineundae pugnae cura, ipse in edito loco stans,
contenta voce sic inquit : Viri fratres, neque enim
servos appello, quo impietas ista tendit ? serras
domino bellum inferi ? isque genere Albanus ? Bar-
barae gentis proles, mihi, qui vester sum dominus,
et Iltrim Bajazitis filius ? Enimvero si superaret
frater meus, colorem aliquem hac impietas pra se
ferret, ut ipse vitam suam pro illo profusus esset
iste, cujus cervicibus cruentum solum impendit.
Nunc vero fratre meo mortuo, quis ex eo prognatus
haereat ? neque, si supersit, in Thracia juris quid-
quam habet. Longe lateque in Oriente imperat. Haud
etiam paternas ipsius opes invado, patris mei ditiones
solummodo occupo. Quod si negaverit ullus me Iltrim
filium esse, ei me verum clare approbabo. Quod si
etiam bello discernendum, accedat fratris mei filius,
non vero mancipium meum, quicum experiar. Cui
porro fortuna potiore partem attribuerit, ille
regnet. Vos demiror, qui in patris mei exercitiis
virtutem militarem vestram omnibus probaveritis,
qui probe etiam nostis hujus tripholiaris jactantiam,
superbiam ac supercilium. Cui si prospere cesseris
hujus pugnae exitus, quis acire ipsum verbis audebit ?
Vos propterea horior, ne belli gerendi animo potius
quam me adjuvandi estote, et cum aequanimitate pro-
cedite. Nullis praemiis aut mercede, testis Deus
adeat, vos frustrabor, quin etiam amphioribus vos
honorabo. Ubi finem dicendi fecit, subito qui Baj-
azitis exercitus dextro cornu praerat, satrapa a
suis digressus, quasi cum Cineite manus conser-
turus, quique ipsius latera cingebant, Mustaphae
se stiterunt, et ab equis cum desiluissent, cuncti
quam servi dominis, venerationem exhibuerunt.
Confestimque, qui sinistram aciei regebat cornu,

pariter transfugit. Peregrinam quamdam mutationem videre erat, Mustapham temporis momento plumis ornatum, similemque alte volanti aquilæ; Bajazitem vero veluti monedulam plumis **84** spoliatum, et famulis solis eum comitantibus a cæteris desertum. Cumque intelligeret raro admodum domino superiorem servum evadere, videretque fortunam filium in partes sibi contrarias ducere, obsequii promptitudine salutem querit: et ex equo desiliens fraterque ejus Hamza, servili more ac gestu, Mustaphæ obviam procedunt salutantque. Defuncti igitur prælio Mustaphæ milites, duci suo tentoria decora ac convenientia pangunt, eique ex equo sublevato, ut totius Romanæ ditionis imperatori acclamarunt. Bajaziti vero procul sedere jussu, satellites custodiæ causa appositum sunt. Accedens deinde Cineites, cum videret eum aura vitali adhuc frui, intelligeretque intra casses irretitum, præclusis omnibus effugis teneri, ejusmodi orationem ad Mustapham habuit: *Quousque impius iste solem videbit, qui nec tenebris palpabilibus etiam dignus? Cui respondit Mustaphas, Consilio tuo utere. Jubeat itaque extra castra non procul tracto caput misero amputari: quod illico factum ipso spectante, et talia verba proferente: Nosti, pessime, testiculos demerere?* Cineitis etenim genero Andulæ testiculi exsecti fuerant Bajazitis jussu. Duxerunt et hujus fratrem Hamzam capite quoque plexuri; at Cineites ejus misertus quod juvenis esset, eum dimitti jussit: *Quippe, dixit, non est ferus et inhumans ut ille, quem morte violentia affecimus, nullum adhuc æcelus hic patravit, sit itaque libertus meus.* Non intellexit infelix Cineites se fovere eum, qui perniciem ipsi allaturus erat: quique brevi vitam crudeliter erepturus erat illi, qui erga se misericordia commotus fuerat.

τὸν θανατηφόρον αὐτοῦ ζωποροῖ, καὶ ὃν ἔλαβ' αὐτό;

Novus itaque imperator Mustaphas liber factus ac audacior Adrianopolim cum universis copiis intret: in ejus occursum egressi sunt multa cum fiducia et lætitia cives, hilari voce ipsi acclamantes. Præsidarii autem Callipoleos custodiæ impositi ubi, quæ gesta erant, rescivere, spe omni obiecta, pacto inito ac jurejurando addito sese dediderunt. Demetrius Leontarius igitur, qui speraverat urbe se potiturum (sic enim inter eos

A οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸ ἀριστερὸν χεῖρας κρατῶν, κάκεινος ἐπράττε τὰ ὅμοια. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην ἀλλοίωσιν, τὸν Μουσταφᾶν ὡς ἐν ἀκαρεῖ πτερωθέντα, καὶ ὡς αὐτὸν ὀψιπετοῦντα παρόμοιον· τὸν δὲ Παγιαζήτ ὡς κολοῖδαν καταφιλωθέντα, καὶ ἐρημον μόνον μετὰ τῶν ἰδίων ἱστάμενον. Τότε κατὰ νοῦν λαβὼν ὡς σπανίως ὑπερισχέει δούλος δεσπότου, καὶ ὀρών ὡς ἤδη τὰ τῆς τύχης νήματα ἀντιστρέφως κλιθεῖνται, πραγματοῦται τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐν τάχει· καὶ καταβάς τοῦ ἵππου σὺν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Χαμζᾷ, δουλικῶς καὶ αὐτοὶ προσυπῆντων, καὶ προσεκύνουν αὐτῷ. Τότε οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸν πόλεμον λύσαντες, καὶ οὐκ ἡγάς ἡγεμόνι πρεπούσας· πῆξαντες, ἀποδιδάσαντες τοῦ ἵππου τὸν Μουσταφᾶν, ὡς ἀρχηγὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα πάσης γῆς Ὑρμαίων εὐφρόμουν· τῷ δὲ Παγιαζήτ καλεῦσάντι [καλεσθέντι] καθισθῆναι, μακρόθεν, φύλακας ἐπέτρεψε τοῦ φυλάττειν αὐτὸν. Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεήτ (23), καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐτι ζῶντα, καὶ γὰρ ἦν κρατῶν τὰς ἀκρας, τοῦ μὴ διαδρᾶναι τὸν ἀντικείμενον, καὶ μὴδὲν ὅτι ἐν ἄρκει ἦν, λέγει τῷ Μουσταφᾷ· Ἐως ποῦς ὁ ἀνέστιος οὗτος εἶν' ἡλιον ὀρᾷ, ὁ μὴδὲ ψῆλαστῆτοῦ σκότους ὦν ἀξιος; Ὁ δὲ Μουσταφᾶς, Ὅς βουλητόρ ἐστί σοι, ποιεῖ, εἰπὼν, καλεῖται μικρὸν ἐλκύσαντες; ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ἄθλιον τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι. Ὁ καὶ γέγονεν, ἔρῳν καὶ αὐτὸς τὴν καρπομέμψιν, καὶ λίγων· Ὀλέας, ὦ κάκιστε, θερπίξαι ὄρχεις; Καὶ γὰρ ἐτυχε κοπήναι τοὺς ὄρχεις τοῦ Αὐδουλά γαμβροῦ τοῦ Τζινεήτ, προλαβὼν τοῦ Παγιαζήτ τοῦτο καλεῦσάντος. Τότε ἤγαγον καὶ τὸν Χαμζᾶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, θέλοντες κάκεινον καρπομέμψαι· ὁ δὲ Τζινεήτ ἐλθὼν αὐτὸν νέον ὄντα, Ἄρσεται αὐτόν, εἰπὼν· οὐ γὰρ ἔστιν ὡς ἐκείνον τὸν βιοθανῆ καὶ ἀπάνθρωπον οὗτος· οὐδὲ ἐκ τῶν χειρῶν τούτου ἐξέρχεται τι τοῦ πρᾶξαι κακόν· ἔστω οὖν ἡμῶς ἀπελευθερός. Οὐκ οὐδὲν ὁ δυστυχὴς Τζινεήτ, ὅτι ἀνηλεῶς μέλλει τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὡς ἐν ὀλίγῳ λα-
C εῖν.

Τότε ὁ νέος ἀρχηγὸς Μουσταφᾶς μετὰ παρρησίας καὶ θάρρους ἐπὶ τὴν Ἀδριανούπολιν εἰσεῖσι σὺν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ παρρησίας πολλῆς ἐξῆλθον οἱ πολῖται εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, εὐφρομούντες Παρῇ τῇ φωνῇ. Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως (24) μαθόντες τὸ γεγονός, καὶ ἀπελπίσαντες οἱ τοῦ φρουρίου, μεθ' ὅρκων καὶ συνθηκῶν παρέ-
D δωκαν τὸ φρούριον. Ὁ δὲ Λεοντᾶριος ἐπιβίων κατὰ τὰς συνθήκας τὰς ἐνωμότους, μετὰ τὸ ἐξελεῖν ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(23) Ἐλθὼν δὲ ὁ Τζινεήτ. Laoniens lib. v, Bajazitem Bassam jussu Mustaphæ interfectum: et Phranzes, lib. 1, cap. 40, scriptum reliquere. Leuncavius lib. xii, ex historia Verantiana tradit, occisum fuisse vezirorum invidia, qui ut diutius veziri munere apud Mustapham fangeretur, pati nequibant. Ex Morate Dragomanus addit, necatum fuisse in loco quodam Sali-dere dicto. Hamzam hujus Bajazitis fratrem a magnatum parte, qui salvum eum volebant, servatum fuisse Verantiana Historia narrat.

(24) Οἱ δὲ τῆς Καλλιουπόλεως. Laonicus et

Phranzes delusus fuisse Græcos a Turcis narrat: hi siquidem illis Callipolim relinquere, ut inter ipsos convenerat, noluerunt: causam, cur id facere recusarent Turci, affert: quod sibi rebusque suis nondum satis confirmatis, talem urbem Græcis concedi haud expediret. Phranzes id sibi religiosum esse Turcos dixisse, docet: In eo quippe loco caeremonias litaniasque juxta Musulmanicum ritum primum celebraverant, postquam in Europam transierunt: lege propterea sibi vetitum Christianis eum tradere. A Phranze non dissentiant Mustaphæ ad Leontarium verba.

τοῦ φρουρίου τοὺς φύλακας καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν, ἣν εἶχον ἐνδον, κατὰ τὰς πίστεις αἱ ἐγένοντο μετ' αὐτῶν, αὐτὸς ἐκ τῶν τριήρων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαιάς, δόρυ, τζάγρας, καὶ πᾶν εἶδος ἀρμάτων, ἤρξατο εἰσάγειν ἐν τῷ φρουρίῳ. Φθάσας οὖν ὁ Τζινεήτ, καὶ ἰδὼν τὰ γινόμενα, ὄρων δὲ καὶ τὸν δῆμον τῶν Τούρκων θορυβούμενον καὶ ταραχώδη ἐπὶ τῇ ἀνελπίστῳ καὶ ἀπροσδοκῆτῳ μεταβολῇ, ἤρξατο σκώπτειν καὶ σκληρολογεῖν τὸν Δημήτριον, λέγων· Ὡς εἰσι δοκεῖ, ὦ στρατηγὲ Δημήτριε, τὸν ἀγῶνα, ὃν ἡγωνισάμεθα, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέστημεν, ἕνεκα τοῦ γένους τοῦ σοῦ, καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ὑπολαμβάνεις γεγονέναι; Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστὶ· τὸ γεγόμενον αἰς ἡμᾶς ἐγκλειστοὺς ὄντας ἀπολυθῆναι, καὶ δοῦλους ὄντας δεσπότας γενέσθαι, οὐχ ὅπως τοὺς Ῥωμαίους τῆς δωρεᾶς ταύτης αἰτέων κρινόμεν, ἀλλὰ τῷ ἐκουσarıθ Θεῷ. Ὑμᾶς δὲ τοὺς συμπασχόντας καὶ κοπιῶντας ἐν τῇ μεταθέσει ταύτῃ, Θεοῦ θελήσει κοκοπίδατε εἰ, θῶς, ὑπολαμβάνομεν. Ἐνεκα οὖν τῶν κόπων, καὶ τῶν ἀμφοτέρων τῶν καμῶτων, τῷ μόνῳ Θεῷ προσφέρομεν εὐχαριστίας. Ὑμᾶς δὲ διὰ δώρων ἰστανῶν, καὶ φιλίας, καὶ ταύτης προσκαλροῦ, παραινέται· τὸ δὲ πόλεις καὶ φρούρια λαβεῖν παρ' ἡμῖν. Ἀρκεῖ σοι σῶον πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντινῶν, ἀναμνησκόντες τῶν Ἀγνῶτων κακῶν, καὶ τὸν ἐν τῇ μορῇ τῆς Παμμακαρίστον τῶν καλοῦντων ὀνειδισμόν· ἔχεις μισθοῦ χάριν σῶαν τὴν κεφαλὴν, τὸ τοῦ λύκου φθέξομαι. Αἶρε κόπας, ἔχεις τὸν ἔδρον ἀνέοντα γλυκερὸν ἀέριον· φθάσε τὴν Κωνσταντινῶν, ἀσπασαί τοὺς βασιλεῖς ἀπ' ἡμῶν· λέγε πῶς Θεός ἐστιν ἀνθενεῖαν ἡμῖν ἐδωρήσατο· ἔστω μεθ' ἡμῶν ἐν ἐρήτῃ δίδωρ, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτοῦ, ἀπέστω ζήτησις Καλλιουπόλεως. Ταῦτα τὸν στρατηγὸν τὰ ῥήματα οὐκ ὀλίγον ἐτάραξαν· καὶ θυμωθεὶς, ὅτε οὐδὲν, ἔφη, τὸν ἐμὸν βασιλεῖα ποίας συνδέσεως καὶ γνώσεως, καὶ ποίας ἄλλης μεγαλογνωμοσύνης ἐστίν, ἀκοπέμπερ με κενὸν τοιούτοις ῥήμασι φηλοῖς ἀποπύοντα ἐκ τοῦ στόματος, ὦ Τζινεήτ; Ἰσθὶ δὲ ὡς ἐν ἰλίῳ, ὡς ὄρω, πάλιν ἔξει σε ἡ Κωνσταντινῶν, καὶ τότε μάθης ἃ εἰρηκας. Πλὴν ὅτι σὺν ἐστὶ τὸ δίδοναι με λόγον καὶ ἀκοπέμπερ, ἀλλὰ τοῦ ἀρχηγοῦ Μουσταφᾶ, ὃν ὁ Θεός καὶ ἡ τύχη Ῥωμαίων ὕψωσας. Εὐ δὲ, εἰς τῶν πολλῶν ευχαρίων, παῦσαι τοῦ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔχεις τὸν ἀκούοντα. Ἐγερθεὶς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὰς τριήρεις πλήρεις ὄντων χύλου καὶ πικρίας, μὴ ἔχων εἰ ποιῆσαι, κατὰ νοῦν φέρων τὴν τῶν ὄρων ἀτίτησιν, καὶ τὰς ὑποσχέσεις, τὰς παρ' αὐτῶν γενομένας. Ὅμως ἵστατο ἐκδεχόμενος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ τὴν ἀπόκρισιν, αἱ μὲλλει κατὰ τὰς συνθήκας λαβεῖν τὸ φρούριον, ἡ εἰς, καὶ τότε ἐπαναζεύξει. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἰλθὼν, καὶ λόγους συνάραντες ἱκανοὺς ἀπαυῶ, τῷ Δημητρίῳ ἔφη· Ἐγὼ μὲν, ὦ φίλε, καὶ τοῦ ἐμοῦ ὑπερασπιστοῦ περιπόθητος, ὅσα ἀκριβῶς τὰς ὑποσχέσεις, ὡς ὑπεσχέθητι ἐνῶπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ· καὶ δὲ ἐν μέσῳ τούτων ἦν καὶ τὸ

convenerat) ubi praesidium decrevisset, asportavis-
seque secum omnia vasa et sarcinas, quas in
urbe milles habebat, hac siquidem conditione se
dederant, exportari thoraces ex triremibus curat
cassidesque et galeas, hastas, zagalas, id est jacula,
et omne genus armorum in arcem importari com-
pitum. At Cinehes accurrens quod factum erat
cernit, Turcorum multitudinem turbatam ac tu-
multuantem, ob mutationem insperatam ac inexas-
petatam: contumeliosis ideo asperisque verbis
Demetrium sic affatus est: Imperator Demetri, **85**
ut mihi videtur, existimas nos, nationi tuae grati-
ficaturos imperioque Romano, praedium obisse et
pericula adiisse? aliter equidem ac res habet. Quod
nobis inclusis accidit in libertatem asseri, ex ser-
bis verem dominos fieri, tantum beneficium Deo,
qui caelestia habitat, acceptum serinus; nec an-
ciores illius vos Romanos iudicamus. Existimamus
profecto opera vestra prospere nos usos esse, qui,
sociatis nobiscum laboribus, belli ærumnas in hac
rerum conversione toleratis. Soli itaque Deo gra-
tias agimus, qui a laboribus et cassibus praeteritis
integros servavit; vosque cum donis, quanta vester
capit status, et amicitiae vobis opportuna pignori-
bus dimittimus. Urbes vero et castella nos vobis
tradere abis! Tibi, o Demetri, saluo satis sit Con-
stantinopolim repelere. Memoria animis adhuc
haeret malorum, quae in Lemno passi sumus,
quamque contumeliose a monachis habitis in Beatis-
sime monasterio. Caput integrum mercedis nomine
domum refert, Lupi ac Ciconis apologo ntar. Remos
impelle, lenis ac audus Eurus spirat. Constantinopoli
proficiscere, imperatores nomine nostro saluta,
et ita annuntia, quomodo Deus dominationem nobis
concesserit. Inter imperatorem nosque pax integra
maneat atque tranquillitas, nec aliqua de Callipoli
questio fiat. Tali oratione non mediocriter turbatus
est dux exercitus Demetrius, ad iramque versus
ait: An non tibi cognitus est imperator meus, quam-
que prudens, rerum peritis ac magnanimus sit? his
contumeliis, quas ore tuo evomisti, o Cinehes, ho-
noratum, nudumque dimittis? periculum habet,
quod praevideo, te brevi Constantinopolim, ut ad
asylum, profecturum: tunc, quid prosunt verba ista
tua, cognosces. Vesumiaman pro imperio neque
judere, vel me dimittere potes, at Mustaphas impe-
rator, quem Deus Romanorumque fortuna exereunt.
Tu vero cum de turba et plebe unus sis, abstine a
verbis, quibus obtemperantem nullum habet. Cum
itaque surrexisset ira tumens ac indignabundus,
trirèmes concedit quid faceret anceps, animo
revolvens promissa istorum, quae perjurio corrupe-
rant. Remansit tamen exspectando quodnam sibi
a Mustapha responsum daretur: an ex fœdere
arcem sit recepturus, necne; acceptoque responso
redire statuit. Accessit itaque ad eum Mustaphas,
et post longum colloquium, Demetrio haec dixit:
Ego quidem, o amice, protectori meo christianis-
sime, eorum recte memini, quae coram Deo ejusque pro-

pheta promisi, quodque his etiam arx Callipoleos contineretur. De cæteris equidem omnibus rationem reddere debeo in die illa iudicii novissimi tremenda, nisi pactis stetero, eaque adimplevero. Quod autem ad castrum spectat, æditiꝯ est mihi iusjurandum violare, quam in Dei offensionem incurrere, manibus impiorum pios tradendo, liberæ conditionis **86** homines in servitutem redigendo, gentemque Deo dicatam ac consecratam subijciendo infidelium imperio, qui Deum unicum cæli et terræ nesciunt. Quod si in eam impietatem præceps laborer, quod absit! Domine, Musulmanorum natio neque me imperatorem ferret, vel tibi arcis ingressum concederet. Abi itaque, quam maximas pro viribus meis gratias referam. Quæcunque vero ditionis meæ non sunt, sed publico acquisita meoque propheta, illa intacta relinquo, consuetudinibus Musulmanorum prophetæque præceptis fraudem ullam facere recusans, cum Musulmanus sim. Indesinenter equidem laborabo ut urbium numerum multiplicem, eas augeam, regionesque Cævuridum adjiciam Musulmanorum ditioni. Urbem vero ut Christianis concedam, etiamque Callipolim (quæ Musulmanorum fauces sunt, totum genus Christianum absorbentes: qui etiam laqueus est, quo Christiani jugulantur ac pereunt), nunquam animum inducam, nec quidquam tam absurdum admittam.

Hæc dum audit Leontarius (tanquam leo, cui præda se subtraxit, in terram caput inclinans, et cauda laxata terram verrens), vultum præ dolore demittit, quasi phrenesi superveniente mente dejectus, donec absurdum sermonem finivisset ille. Postmodumque attollens oculos eum sic alloquitur: Accurate novimus, domine dux, quomodo vos Musulmani multis abhinc annis erga nos affecti estis. Elapsi sunt equidem anni centum quinquaginta, ex quo præceps tuus Othman Bithyniam, Paphlagoniam et Phrygiam majoribus nostris ereptas imperio suo subdidit. Cum vero filius ejus Orchan hæreditario jure eadem themata seu provincias consecutus esset, sædram initorum inmemor perfurio fidem datam, fines transgressus, quos Deus et veritas stabiles posuerunt, violavit. Jamque ab eo tempore annicentum transierunt, quo Occidentem devastare cepit. Illius deinde nepos pater tuus Iltrim Bajazites, cum successione jure rerum summa omnibusque provinciis poliretur, et ipse perjuri reus peractus est; tandemque ipsum imperiumque ejus universum Deus Perzis tradidit. Ad hanc diem ab ejus obitu tricesimus fere agitur annus, tanquam fratres Musulmanus et Moses, iurejurando violato, infelici exitu imperium ac vitam amiserunt. Solus Mehemetes, qui jam obiit, imperator fraterque tuus, juramentum non violavit: ipse propterea mittori fato concessit, postquam re-

τῆς Καλλιπολεὸς ἐφοῦρον. Ἐπεὶ οὖν τῶν ἄλλων πάντων ἔχω λόγον ἀποδοῦναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, εἰ μὴ κατὰ τὸ συμφωνηθὲν οὐκ ἀπιδέσται. Περὶ δὲ τοῦ φρουρίου κρείσσον παραβαίνειν ὄρκον, ἢ προσκρούειν Θεῷ, εἰσελθεῖς ἐν χαρσὶν ἀσέβων ἀποτιθέσθαι, καὶ ποισὶν δούλων τὸ ἐλπίσασθαι, καὶ τῷ Θεῷ ἀπιστωμένον ἔδωκε εἰς χεῖρας ἀπίστων, καὶ τῶν ἐν Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ εἰδόντων. Εἰ δὲ καὶ ἐς τοσαύτην ἀσέβειαν κατακρημνισθῶ, ὃ μὴ γένοιτο. Κύριε, τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος οὐκ ἐμοὶ τὴν ἀρχηγίαν παραχωρήσεις, οὔτε σοὶ τοῦ χωρίου τούτου χαρίσει τὴν εἰσόδον. Ἀπίθι τοιγαροῦν, κἀγὼ εἰς δσον εὐπορῶ, τόσσον καὶ τὴν ἀνταποδῆν παραστήσω. Ὅσα δὲ οὐ κατὰ τὴν ἐμὴν κτῆσιν εἰσιν, ἀλλὰ τῷ δημοσίῳ κεκλήρωται, καὶ τῷ ἐμῷ προσητή, οὐ θέλω παρασσεύσαι τι τῶν Μουσουλμανικῶν ἔδων, καὶ τῶν προσταγμάτων τοῦ προσητήτου, Μουσουλμάνος τυγχάνων. Καὶ γὰρ ἐπιμόνος ἐργάσασθαι τοῦ προσδεῖναι καὶ ἐπαυξῆσαι πόλεις, καὶ χώρας καλουρίδων ποιῆσαι τῶν Μουσουλμάνων εἶναι. Τὸ δὲ πόλιν, καὶ ταῦτα Καλλιούπολιν, ἥτις ἐστὶ λαμδὸς τῶν Μουσουλμάνων, καταβρόσων ἅπαν γένος τῶν Χριστιανῶν, καὶ πειγμορῇ τῶν Χριστιανῶν κατακλῖναι καὶ ἀλεθρεύειν αὐτοὺς, πόποτε οὔτε κατὰ νόον ἐπεισπεσείται τὸ τοιοῦτον παραλόγιον, οὔτε εἰς τέλος ἐξέλγῃ.

Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Λεοντάρσιος: (καὶ ὡς περ λέων τῆς θήρας ἀστοχῆσας, κάτω τὴν κεφαλὴν φέρων, καὶ τῇ οὐρᾷ τὴν γῆν ἐπὶ βήνιζων, ὑποκαλὼν αὐτήν), οὕτω καὶ οὕτω: ὑπὸ τῆς λύπης, ὡς ἐν ἐκστάσει φρενίτιδι γενόμενος, κάτω τὴν κεφαλὴν ἔχων, ἔω: οὐ καταλήξας τὸν παρόλογον λόγον ἔσθη, ἀρὰ: τὸ ὄμμα πρὸς αὐτὸν ἔσθη. Ἡμεῖς μὲν, ὦ κύριε καὶ ἀρχηγέ, τῶν Μουσουλμάνων οἰδαμεν ἀκριβῶς τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐκ πολλῶν χρόνων διάθεσιν: καὶ γὰρ ἤδη ἐπέσειναι τὰ ἐπὶ τυγχάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκατὸν πενήκοντα, ἀπ' οὗ ὁ σὺς πρόπαππος Ὁθμὰν τὰ τῆς Βιθυνίας, καὶ Παφλαγονίας, καὶ Φρυγίας μέρη ἀπάσας ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων γόνεων κατέσχε. Ὁ δὲ ἐκτορος αὐτοῦ Ὁρχὰν γενόμενος κύριος καὶ κληρονομός τῶν αὐτῶν θεμάτων, οὐ δέμαρτε ποτε ταῖς συνθήκαις καὶ ὅρκοις, παραβαίνων καὶ μεταπηδῶν ὅρα, ὃ ἡσφαλισατο Θεῷ καὶ ἀλήθεια. Ἄγων ἔτος ἐκτός ἐγγὺς σου ἀκατοστὲν, ἀπ' οὗ τὰ τῆς δόσεως ἡρώτο φερεῖν: εἰς δὲ ἐκτορος αὐτοῦ, ὁ σὺς πατὴρ Ἰλτρίμ, γενόμενος κύριος τῶν πραγμάτων καὶ θεμάτων κατὰ διαδοχὴν, καὶ αὐτὸς παραβαίνων τοὺς ὅρκους, ἐπὶ τῷ τέλει τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πᾶσαν καὶ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν χειρὶ Περσῶν παρέδωκεν. Νῦν δ' ἐκείνον παρεδόττος ἐγγὺς σου τὰ πενήκοντα ἐτη (25) τελοῦμενα ὡς σήμερον οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ Μουσουλμάν, Μω-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(25) Ἐγγὺς σου τὰ πενήκοντα ἐτη. Fieri nequit, ut a Bajazitis Iltrim obitu ad hanc diem anni triginta numerentur, cum Bajazites obiit anno

Christi 1403, Leontarius vero anno 1422 hæc ad Mustapham verba habuerit.

σῆς παραβάτες ὄρκους, καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐξέπεσον. Μόνον ὁ ἥδη νεώτερος παρ-
αλῶν Μεχμετ ἀρχηγὸς ὁ σὸς ἀδελφός, αὐτὸς
τοὺς ὄρκους ἐτήρησεν καὶ αὐτὸς τὸ τέλος εἰ-
ρηνικὸν καὶ τὴν ἐννεμήν τῆς ἡγεμονίας εὐδαι-
μόνως ἀπέλαβεν. Σὺ δὲ ταῦτα ποιῶν, οὐκ εἰς
μακρὰν γαλάσει ἢ τύχῃ, συνάειρονσα καὶ βοη-
θοῦσά σοι. Ἀδίκους γὰρ ὁ θεὸς πρὸ καιροῦ παρα-
πέμπει εἰς ἄδην, καὶ τοὺς ἀθετοῦντας αὐτὸν εἰς
τέλος ἀνατίθει. Ὅτε γὰρ φεύγων εἰσῆλθες ἐν
Θεσσαλονίκῃ, εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων παρ-
εδίδου σε τῷ Μεχμετ, καὶ ἀγγέλον τὴν ζωὴν
σου ἐλάμβανε· εἴχον ἂν πολλοὶ αἰτιῶσθαι κατα-
κρίναι Ῥωμαίους ὡς προδότας, καὶ τῶν εἰς αὐ-
τοὺς προσφυγόντων δεσποῦς φορέας, καὶ τὰ
ἐναντία τοῦ δικαίου πράττοντας. Ἄρτι δὲ σε
ἀρχηγὸν ἀναδείξαντες μετὰ θεοῦ οἱ Ῥωμαῖοι,
γράφεις μὲν θεῷ τὸ πᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς εἰρη-
κας, οὐδ' ἔγω ἀντιλέγω· τοὺς δὲ συγκαταίδωσαν-
τας ὡς ἐχθροὺς λογίζῃ, καὶ ἀντιστρέφεις τὸ πρόσ-
κωπον. Ὑψίστην οὖν εὐφραίνόμενος. Ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς ἰδίους οἰκούς ἀπελθόντες, καὶ τῷ βα-
σιλεῖ ἀναγγελλάντες τὰ τῆς ἀσπίδος, τὸ πᾶν θεῷ ἀναθέμενοι προσηκούντως, ἐκδεχόμενοι τὴν
αὐτοῦ δικαίαν ἀπόφασιν. Ταῦτα εἰπόν, καὶ ἐξελθὼν τοῦ λιμένος, καὶ τὰ ἱερὰ περὶ τῆς
Κωνσταντινουπόλεως πορείαν ἐπέλευσεν.

CAPUT XXV.

*Manuel imperator cum Morale foedus ponere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum ae-
dat. Morates de recuperando imperio serio agit, Abrahamum Bassam ad Mammelem destinat, qui re infecta dis-
cessit. Alumnus in Phocide confectio. Phocaea nova condita, ab Andrea et Jacobo Calaneis gubernata, fit Turcis tri-
butaria. Joannes Adornus Phocaea rector Mahometem, et deinde Moralem adit, et huic per litteras in eo copiosius
trajiciendis operam pollicetur. Mustaphas ad munus Moratis in Europam fit motus. Cum alloquitur
Cineles et obijurat, suadetque ut in Asiam transeant; interim ipse de deserendo Mustapha secum agit. Mu-
staphas Lampasacum venit, et Lopadium usque progreditur, cuius pontem prior occupat dirumpique Morates.*

Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ (26), καὶ ὅ-
λῃ πολὺ συσχεθεὶς, καὶ θυμοῦ πλήρης γενόμενος,
μὴ ἔχων ὅ τι ποιῆσαι, ἐβουλεύσατο κατὰ νοῦν τὴν
ἐτέραν βασίλει, καὶ στελλὰν πρέσβειν τῷ Μουράτ.
Καὶ εἰ βούλεται πληρῶσαι τὴν πατρικὴν θέλησιν,
καὶ δοῦναι τὰ δύο βρέφη ὁμήρους, ἵνα ἐκποδὼν
ἔγχετο· ὁ Παγιαζήτ, πάλιν Θεοῦ ἀρωγούντος ἀπο-
καταστήσει τοῦτον εἰς τὴν πατρῴαν ἡγεμονίαν. Ὁ
δὲ Μουσταφᾶς, καὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἐπαναδραμεῖν ὁ
λόγος, ὀχυρώσας τὸ φρούριον, καὶ συντάξας καλῶς,
καὶ νουθετήσας τὸν δῆμον, καὶ καταστήσας δρουγ-
γάρδους καὶ κόμητας (27) οἰκείους τοῦ μεγάλου
στούλου, καὶ τὸν πύργον τὸν ἐν τῷ λιμένι καλῶς ὡς
ἐχρὴν ἀσφαλίσας, καὶ ὄρκους διδοὺς αὐτοῖς, καὶ δω-
ρεαὶς ἀμείψας, ἐν τῇ Ἀδριανοῦ τὴν πορείαν ἐποι-
εῖτο. Καὶ δὴ εἰσελθὼν ἐν τοῖς δόμοις τοῦ ἀποικορμέ-
νου Μεχμετ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὖρων θησαυ-
ροὺς ἀναριθμήτους, καὶ ἑτέραν ἄλλην παρασκευὴν
ἐπὶ μετρον, ἐνδύματα, καὶ λίθους, καὶ μαργάρους
πολυτελεῖς, γυναικῆς ὥραιας, καὶ νέους παιδίσκους
ἁγροσώπου, καὶ ἄλλαι διαφέροντες, καὶ πᾶσαν

At giis deliciis ac luxu assatim satiatu est. Tu vero his
patratu haud diu ulterius propitia et adjutrix fortuna.
Iniquos enim Deus ad inferos immatura morte de-
trudit; ipsique non auscultantes in aeternum delet.
Cum equidem exsul ingressus es Thessalonicam, si
Romaeorum imperator Mehemeti te tradidisset, et la-
queo vitam finivisses: Romaeos, ut proditores, eorum-
que qui ad ipsos confugiunt, crudeles mactatores,
aquitati iustitiaeque adversantes, multi accusare et
condemnare potuissent. Romaei equidem adjuvante
Deo, imperatorem te constituerunt; Deo enim omnia
ascribis, idque recte dixisti, nec quidquam oppono;
eos vero, qui opem tibi tulerunt, hostium loco habes
dorsumque eis obvertis. Sanitate voluptatibusque
frue. Ad nostros reveri imperatori nos dolo cir-
cumventos esse narravimus: Droque omnibus remis-
sis, cum patientia justam ejus sententiam ex-
spectabimus. Haec locutus e portu expansis vellis
solvit, versusque Constantinopolim cursum di-
rezit.

At Manuel imperator de istis certior factus, maerore
simul ac ira correptus, quidque ageret anceps, aliam
viam ingredi statuit, legatosque ad Moratem mittere,
acturos de eo, favente divino numine, in paternum
imperium reducere; quandoquidem Bajazites
Bassar infecta e vivis ex-esserit: ea tamen con-
ditione si patris voluntatem ratam habere volue-
rit, et duos infantes obsides dare. Interea Musta-
phas, ad cujus res narrandas redeundum, arcem
Callipoleos munit, recte constituit, in plebem etiam
animadvertit, praeficitque drungarios et comites
domesticos magnae classis. Turi etiam tuenda, quae
portui imminet, praesidium imponit omnibusque
necessariis instruit: jurejurando benevolam se
fore promittit, dona quoque largitus Adrianopolim
contendit. Palatium illic, quod habitaverat frater
ejus Mehemetes, ingressus, divites supra modum
thesauros consequitur, aliamque immensam sup-
pellectilem, vestem, lapillos ac margaritas pre-
tiosissimas: feminas quoque pulchras, 88 pue-
ros et juvenes oris ac vultus decore praestantes,

Ismaelis Bullialdi notae.

(26) Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Μανουήλ. Veri-
similiora sunt quae noster hic explicat, quam illa
quae Phranzes et Laonicus, quasi per transennam
et negligentissime, percurrunt. Delusus enim a Mu-
stapha, qui opem tulerat, Manuel ira commotus con-
silia, quibus istum persuadere, suasque in tuto

res collocare possit, jure agit, et ad finem perdu-
cere laborat.

(27) Δρουγγάρους καὶ κόμητας. Drungarii sunt
classis praefecti, quibus inferiores erant comites.
Videndos Caroplates in offejiis palae Constantino-
politanae.

aliaque Walachie spolia : tum otiose tradere, has divitias profundere, et quotidie libidini ac crapulae se dedere. Morates autem etiamnum juvenis, quippe vicesimum annum nondum impleverat, Prusæ Bithyniæ morabatur, lisdem moribus assuetus : modestior tamen, quod curis sollicitaretur, erat, nec effrenatum eum sinebant de rebus suis cogitationes ; agitabat quippe anima, quibus modis paternum imperium recuperare posset, quod pater suus magnis laboribus partum possidebat, ipse vero nullo suo flagitio amiserat. Aderant ei magnatum præcipui, præter Bajazitem, quem jam diximus fato malo perisse. Intellecta autem arcis Callipolæ traditione, quodque Leontarius deceptus ac vacuus dimissus esset, atque etiam Mustaphas, intemperate luxui ac libidinibus obnoxius, eam tuendo imperio non adhiheret, consilium capiti, ei, quod inierat imperator, simile ; priorque ad hunc legatum mittit, Abrahamum quemdam fratrem Hali, de quo mentionem fecimus, virum prudentem et probum, Turcorum propudiosis verbis ac libidinibus inassuetum. Qui, cum rivo Bajazite Bassa secundo loco haberetur, eo mortuo primos honores adeptus est, procerumque princeps, et Moratis imperii Mesazôn fuit. Venit is Constantinopolim, ubi eorum, quæ molitus erat imperator, nullum verbum fecit. Turci quippe iram immanem mente repositam in occulto tenebant, donec tempus res eorum in melius verteret ; oculis placidis ac serenis, et ad fraudem animo composito, lupum, quem intus gerebat, in ovem mansuetam foris transformabat. Mansuetis itaque verbis ac submissis auxilium rogat ; causam erimenque omnium quæ patrata erant in Bajazitem Bassam transfert : extra culpam esse se, pariterque Romæos profitebatur, tali sermone usus : Si ita visum fuerit majestati tue, brevi tempore dominum meum Moratem paterno regno iterum reddes, quomodo etiam erga patrem ejus, imperator illustrissime, te gessisti. Clavum quippe manu tenes, et narem quocunque libuerit converitis, cuius gubernacula perire dirigis. Qualem sane ejus patri te præbuiisti, qui viribus tuis fretus Mosi restitit, sic facias, et miserrere nostri, neque sinas imperium obtinere illum, qui nedum specu dignus est. Mehemetes enim (nobis sæpius dictus) cum adhuc regnabat in Asia, Mose Thraciam, post occisum fratrem Musulmanum, occupante, hostis infestus et capitalis Romæis, et ubi (quod supra monuimus) fuit. Illo tempore, o imperator, Prusæ Mehemetem accersivisti, quem cum exercitu **89** trajectum fide data intra Constantinopolæos mœnia accepisti. Is vero cum copias eduxisset, semel atque iterum, sapiusque cum Mose pugna inita, vicinus Constantinopolim se recepit : deinde ut bello ex-

A ἄλλην ὕλιν Βιάχ'α, ἐκάρητο κατασπαταλῶν, καθ' ἡμέραν μεθύων καὶ ἀσελγαίνων. Ὁ δὲ Μουράτ ἐτι νῆος ὢν, καὶ ὅπως τὸ εἰκοσιεστὸν ἔτος ἐδάσας, ἐκάρητο ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια πράττων· πλην οὐ τόσον· καὶ γὰρ ὅπῃ τῆς φροντίδος ἐδάχνετο, καὶ οὐκ εἰς τοῦτον ὁ λογισμὸς ἀγαλίνωτον· ἀλλ' ἐσκέπτετο πῶς καὶ πόῃ τρίπω ἀνακαλίσσεται πρὸς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικίην, ἣν ὁ πατὴρ ἐκτίσαστο διὰ πολλῶν κόπων, αὐτὸς δὲ ἀνευ ἐπηρείας τινὸς ἐφθασεν ἀπολείας. Εἶχε γὰρ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν μεγιστάνων τοῦ προδύχοντος πλην τοῦ Παγιαζήτ· καὶ γὰρ πρὸ ὀλίγου κικῶς ἀπεβίω, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Μαθόντες γὰρ ὡς τὸ φρούριον τῆς Καλλιουπόλεως παρὲρβόθῃ, καὶ ὁ Ἀσόν· τάρσιος κενὸς ἀναπέμφθη, καὶ ὁ Μουσταφᾶ· ἐτι ἀκολάστως κατασπαταλᾷ, μὴ ἔχων φροντίδα πῶς δεῖ φυλάξαι τὴν ἡγεμονίαν ἀσινῇ, βουλὴν βουλευεται, τὴν ἣν καὶ ὁ βασιλεὺς ἰδουλεύσατο, καὶ πρόσθεν προφθάσας οὗτος πέμπει πρὸς βασιλίαν Ἰπραίμ (28) τινα ἀδελφὸν ὑπάρχοντα τοῦ Ἀλλ', ἐν ὃ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀνδρα συνενδὸν καὶ εὐθύθῃ, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τούρκων ἀναιδέας βλαπτείας καὶ ἀσελγείας ἀσυνέθῃ· ὅς καὶ τὰ δευτέραια τοῦ Παγιαζήτ φέρων, τὰ πρωτεύοντα ἐκείνου παρελθόντος Ἰλαβί, καὶ τῶν μεγιστάνων πρώτος, ἦν, καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ (29). Ἐλθὼν οὖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ περὶ μὲν τῶν ὧν ἱπράξεν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐγίνετο μνήμη, ἀλλ' ἐν τῷ νῷ διατρέφοντις θυμὸν ἀγαλίνωτον, ἔως ἂν ὁ χρόνος εἰς εὐδαιμονίαν ἀξῇ τὰ περὶ αὐτῶν, ταῦτα ἐκρύπτοντο· Ἰλαρῷ δὲ βλέμματι, καὶ ὑποῦλῃ γνώμῃ τὸν ἔνδον λύκον ὡς πρόβατον ἔξω ἐδείκνυε. Καὶ δὴ λόγους συνάρας πρῶτους τε καὶ ἑτέρας ταπεινούς, βοήθειαν ἐξεκάλει, ὡς ἐξ αἰτίας γεγονότας, ὅσα δὴ καὶ γέγοναι, λίγων τοῦ Παγιαζήτ· ἀθῶους αὐτοὺς ἀποδεικνύων, ὡσαύτως καὶ ῥωμαίους, λίγων, Εἰ θελήσει τὸ σὸν κράτος, ὡς ἐν ἄλλῳ ἀποκαταστήσεις πάλιν εἰς πατρικίην ἡγεμονίαν τὸν ἐμὸν δεσπότην Μουράτ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ εἰργάσω, λαμπρότατε βασιλεῦ. Ἐχει γὰρ ὅπῃ τὴν χεῖρα τὸ ἀπὸδύμιον, καὶ ὅπου ἂν βούλῃ ἐκεῖ καὶ τὴν ταῦν μεταστρέψεις καλῶς ἰδόντων τὸν κλάμας. Ὅς γὰρ εἰργάσω ἐν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀντιστάριος τῷ σὺ κράτει Μωσῇ, οὕτω καὶ νῦν συμπάσχουσιν, καὶ **D** μὴ ἐάσης τὴν ἡγεμονίαν κατέχειν, ὅς μηδὲ μιάς καλύθης δέσιος. Καὶ γὰρ ὁ (πολλὰκις προειχθείς) Μεχμέτ ἐτι ἡγεμονεύων ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ Μωσῆ τότε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Θράκης ἔχοντος, καὶ τὸν ἀδελφὸν Μουσταφᾶν κτείναντος, ἐναντίας ἐράνη ῥωμαίους, καὶ τῆς πόλεως ἐχθρὸς ἀσπονδὸς (ὡς προείλεται). Τότε, ὁ βασιλεῦς, μετακλιθεὶς ἀπὸ τῆς Πρεσβύτης τὸν Μεχμέτ, καὶ πίστει δοὺς, εἰσάξας αἱ τὸν ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως σὺν τοῖς στρατεύμασι περιωθέντι· καὶ ἐξαλθὼν καὶ πάλιν,

Ismaelis Bulbaldi notæ.

(28) Πέμπει πρὸς βασιλίαν Ἰπραίμ. Frater huius Abrahami fuit Hali-begus : quem cap. 21, fugatum vidimus a Percligis Mustaphæ sectatorious.

(29) Καὶ μεσάζων τῆς ἡγεμονίας τοῦ Μουράτ. Μεσάζων hic pro συμβούλῳ, seu consiliario, Turcice vocatur dictus.

καὶ δις, καὶ πολλὰς, καὶ συμμύδας τῷ Μωσῇ, καὶ ἡγηθείς, καὶ εἰσαλθὼν πάλιν ἐς Κωνσταντινουπόλει, καὶ πάλιν ἐξελθὼν, ὥς οὗ εἰς τέλος τὸν Μωσῆν ἡγάγας, καὶ τέλος ἐθανάτωσε τὴν ἡγοριαν λαβὼν. Οὕτω καὶ νῦν, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, ἔργασον καὶ εἰς τὸν Μουράτ, γάττω καὶ ὑπερμεγέθη δωρήματα, καὶ πολλοῦ λόγου ἀξια, πλὴν τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ τῶν δύο παιδῶν τὴν ἔγχειρισιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐνέδδου, ἀλλ' εἰς βέβαιον καὶ ἀμετάθετον ἐθήρει τὴν αὐτοῦ γνώμην, καὶ εἰς τέλος ἐξείναι τὰ βουλευόμενα. Ἐν τούτοις ὄντες, καὶ ὁ Ἱπράτμ ἡμέρας ἱκανὰς ἐνδιατρίβων, τοῦ λαβεῖν τέλος τῶν ὧν ἐξήτει συμφωνιῶν. Ἐταρρῶς εἰσπηδῆσας ὡς ἐπὶ παλαιστρας, τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ βασιλέως μετὰ πολλῆς παρακλήσεως, γυνώσκει, καὶ φιλοτιμία καὶ χάριτος, αὐτὸς ὡς δωρόν τι μέγα τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἔγχειρισθῆναι αὐτῷ παρακάλει. Καὶ δὴ ἐξ ἀρχῆς πολεμὶ τρόπῳ διέβη τὸν πορθμὸν ὁ Μουράτ, καὶ μετὰ πάσης παρασκευῆς, καὶ τίνες οἱ ναύαρχοι, λέξων ἔρχομαι.

Ἐν τῇ Φωκίδι (30), τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν πλησίον, ὅρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρία· ὑπάρχει, καὶ ὁ λίθος ἁπας τῆς ἀκρωρίας κυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὑδαὶ ὡς φάμμος γίνεται· τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην φάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὑδατι, καὶ καυλίζοντες οὐ τόσον, ἢ βληθεῖσα φάμμος διαλύεται. Καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ οὐδυνῶδες αὐτῆς ἐν τῷ ζωμῷ μένον ὡς γάλα τυρῶδες· τὸ ἑρῶν καὶ γυνώδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἀχρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες, ἀχρῖς ἡμερῶν τεσσάρων παραδρομὴν, εὐρίσκεται ἐν τοῖς ἀχροῖς τῶν ὑποδύων ἀγγείων παπαγωμένος ὁ ζωμὸς, καὶ ὑπερυψίων ὁμοίως· κρυστάλλω· ἐν δὲ τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου, καὶ αὐτῷ πλήρες ψηγμάτων κρυσταλλοειδῶν. Ἐξαντλοῦντες οὖν τὸν ζωμὸν τὸν περιτεταμένον μετὰ τῆς τεσσάρων ἡμέρας, εἰσβάλλουσιν ἐν τῷ λέβητι, προσέχαντες καὶ ἔστρον ὕδωρ, καὶ πάλιν φάμμον ἐμβάλλοντες βράζουσι, καὶ ἐν ταῖς σκάφαις ἐκχέουσιν, ὡς προεδέχλωται. Τὴν δὲ στυπτηρίαν ἐκβάλλοντες ἐν ταῖς ἀποθήκαις ταμιεύουσι· ἔστι δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα τοῖς θεοσοποῖς. Ἀπασαὶ γὰρ αἱ νῆες αἱ ἀπὸ τῆς ἑώρας εἰς τὰ ἐσπέρια μέρη πλεύουσαι ἀναγκαῖον ἔχουσιν τὸν φόρτον εἶναι τῆς νῆος τὴν ἐν τῷ πυθμένι στυπτηρίαν. Καὶ γὰρ Φράγγοι, Γερμανοί, Ἰγγλῶν, Ἰταλῶν, Ἰσπανῶν, Ἀραβῶν, Αἰγύπτιοι, Σύροι, ἀπὸ τοῦ θρόνου ἔκεινον τὴν στυπτηρίαν πορίζονται ἕνεκα τῶν θεοσοποιῶν τεχνῶν. Ἐν ταῖς ἡμέ-

A periretur inde erupit, a meo civitio: tandemque occiso Moise, imperio potiretur. Nunc itaque, ait, pariter sperem seras, donaque immensa nobis impera, quae beneficio in nos collato respondeant: ne petieris tamen Callipolim amboque pueros tibi tradi. Verumtamen his non assensit imperator, propositumque suum, ut ad finem id perduceret, firmiter tenuit. Rebus eo loci positis, Abrahamus multos dies moratus est, ut sortirentur exitum illa, de quibus paciscendum erat. Quidam alius, velut in palastram descendens, quod ab imperatore petebatur cum multa adhortatione, magnificentia et gratia fieri contendebat: ac velut donum aliquod magnum, hoc imperatori deferri ac concedi hortabatur. Ab initio jam dicturus sum, quomodo fretum trajecerit B Morates cum toto belli apparatu, quinam quaque fuerit portitor, qua mare transierit, quibusque nautis usus fuerit.

καὶ εἰς ὁ παράτης, καὶ τοῦ τὴν θάλασσαν ἐκέρπει,

In Phocide, quae Ionia adiacet, mons erat metalli aluminis ferax, cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, postmodum in aquam missi in arenam comminuantur. Haec ex istis lapidibus collecta in cacabum aqua mista demittitur, ac ubi parum aqua injecta ferbuit, arena liquefit. Quod densum est ejus offe simile, ad modum lactis in easdem coagulati servatur: quod durum et terrestre, ut inutile abijcitur. Offa vero illa in vasa defusa per quatuor dies in eis subsidit: posteaque circa oras summus vasorum concreta, splendensque ad instar crystalli reperitur: fundi etiam vasorum similibus segmentis et frustis replentur. Exhaustum deinceps liquorem, qui post hoc quatrimum non coaruit et induruit, in lebetem defundunt, eique aquam recentem miscent, rursusque arenam injiciunt, eam bullire faciunt, et modo jam descripto in scaphas defundunt. Alumen hac arte confectum in reconditoriis asservant, metallum equidem tinctoribus necessarium. Omnes etiam naves, qui ab Oriente in Occidentem navigant, conveniens onus ac utile navium carinis onerandis alumen existimant. Franci quippe, Germani, D Angli, Itali, Hispani, Arabes, Aegyptii, et Syri ex illo monte effossum alumen, arti fullonicae ac tinctoriae inserviens, comparant. Dum autem re-

Ismaelis Bullifaldi notae.

(30) Ἐν τῇ Φωκίδι. Plinius lib. v, c. 29. *Finis Ioniae Phocaeae*. Idem, qui lib. xxv, loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocidae Asiae montis, in quo aluminis conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omisse sunt ille aluminis officinae: nec hodie occidentaliū provinciarum mercatores, Phocaeae novae confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populi que Genensis Historiae lib. xii, lines aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectio-

civis ac negotiator Genensis solertis ingenii, rerumque naturalium diligentissimus investigator, in Iachia insula plures scopulos ad alumen conficiendum aptos reperit: adeo ut, parte illorum decumpta, et in fornace decorta, optimum ac praevalentissimum alumen inde conflaverit: fuitque primus, qui hanc artem, diu in Italia et plerisque aliis regionibus intermissam, ac fere extinctam, cum incredibili multorum beneficio, in usum loquax postliminio reduxerit, dignus profecto ejus nomen ab omni interitu vindicaretur. Hoc idem adnotavit Augustinus Justinianus lib. v. Chron. Genensium.

Genensium. Plinius lib. v, c. 29. *Finis Ioniae Phocaeae*. Idem, qui lib. xxv, loca omnia, in quibus alumen gignitur, enumerat, hujus in Phocidae Asiae montis, in quo aluminis conficiendo apti lapides reperiantur, non meminit. A multis etiam annis omisse sunt ille aluminis officinae: nec hodie occidentaliū provinciarum mercatores, Phocaeae novae confectum, in Occidentem advehunt. Quoniam vero de alumine conficiendo hic sermo est, ex Petri Bizari senatus populi que Genensis Historiae lib. xii, lines aliquot transcribemus, quibus in Occidente restitutam aluminis confectio-

gnat Michael Palæologus, ex gente sua primus imperator, accesserunt quidam Itali, qui hunc montem sibi concedi petierunt, pensionem annuam, quam poeti fuerint, solvere polliciti. Per idem quoque tempus Turci vias obsidentes, 90 latrociniis suis Lydiam Asiamque provincias, Sardis etiam usque et Magnesiam excurrando, infames reddebant. Itali igitur, ut præviderunt loca illa Turcorum irruptionibus patere, sibi cavere ab his volentes, castellum quoddam parvum, ad se suaque tuendum operariosque quinquaginta vel plures, edificare. Cumque Romæ vicinarum regionum incolæ hoc construi castrum audissent, si nempe qui Menomeni campum, Magnesiam et Nymphæum habitant, illuc profecti opus jam inceptum vident: atque, velut ex pacto convento, cum Latinis communicato consilio, opem ferre ipsis promiserunt, et ad extruendum castrum operam ac laborem suum collaturus: non solum etiam in eo construendo, sed et in magna urbe edificanda laborum socios fore, ea conditione, ut si casus exegerit, in eam recipiantur, et æque ac illi qui eam possident, in ea salvare res suas possint. Placuerunt utrique hæ conditiones, et opus simul aggressi Romæ Latini Phocæam novam ad maris litus et illius montis radices ædificarunt, quæ ad hanc diem Dei beneficio custodita stat. Objicitur ab ortu montis ille, ab ocrasu insula Lesbos, a septentrione sinitimum hæbet Eliæ sinum, meridie versus Ionie sinum respicit. Istius autem oppidi domini erant Andreas et Jacobus Genuenses ex gente Catanæa, idque Phocæam novam, in qua etiam domum possideo, appellarunt, nomine ab ea quæ illis steterat, translato. Rerum porro summa a Romanis in Turcos devoluta, illius loci incolæ impugnationibus Turcorum impares, cædis Christianorum impatientes (Turci quippe totum agrum usque ad portas oppidi occupaverant) Romæ Latinalque foedus ferunt cum Lydiæ duce Sarchan, sequæ ei vectigales ac tributarios reddunt

A ραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ (31) τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἤλθον τινες Ἴταλοι, αἰτοῦντες τὸ ὄρος δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἑκὸς τὸ συμφωνηθὲν. Τότε καὶ οἱ Τούρκοι ἐνεδρεύοντες ἦσαν ληστρικῶς τὰ περὶ μέρη Αὐλίας τε καὶ Ἀσίας, καὶ κατέτρεγον ἕως Σάρδων, καὶ αὐτῆς Μαγνησίας. Ὡς οὖν ᾔσθοντο οἱ Ἴταλοι τὴν τῶν Τούρκων ἐξοδὸν, φοβηθέντες ἤρξαντο οἰκοδομῆν φρούριον ἐν σπηχεράτῳ, ὅσον εἰς φυλακὴν αὐτῶν, καὶ τῶν εὐρισκομένων ἐργατῶν πενήκοντα ἢ καὶ πλείω. Ἐνωτισθέντες δὲ οἱ τὰ περὶ οἰκοῦντες Ῥωμαῖοι, ἐν τῇ χάμῃ τοῦ Μαινομένου, καὶ τῆς Μαγνησίας, καὶ Νυμφαίου, ἐλθόντες εὖρον αὐτοὺς ἀρξάντας τοῦ ἔργου. Καὶ δὴ ὡς ἐκ συνήματος κοινολογησάμενοι σὺν τοῖς Λατίνοις ὑπέσχεοντο τοῦ συμβοηθῆσαι, καὶ συμπασχῆσαι, καὶ συμπράξαι ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει τοῦ φρουρίου· καὶ οὐ φρούριον, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλῃν πόλιν ἀποκαταστήσαι τὸ οἰκοδομούμενον· εἰ μόνον χρεῖας καταπίπτουσας καὶ αὐτοὶ ὡς κτήτορες τοῦ τοιοῦτου χωρίου ἔσονται ἐν τῷ φυλαττέμενῳ. Ἀρξάντων γοῦν ἄμω τῶν μερῶν τὸ τοιοῦτον συμφώνημα, ἤρξαντο ἅμα Ῥωμαῖοι τε καὶ Λατίνοι, καὶ φιλοδόμησαν τὴν ἀχρὶ τοῦ νῦν παρὰ Θεοῦ φρουρουμένην νῆαν Φώκαιαν, ἐν τῇ τοῦ ὄρους ὑποβάσει, πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουσιν τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν μέρη τὸ ὄρος αἰεμένον, πρὸς δὲ τὴν ἰσάν [ἐκτὲραν] τὴν νῆσον Λέσβον, πρὸς ἀρκτὸν δὲ τὴν τῆς Ἐλαίας κόλπον· πρὸς δὲ μεσημβρίαν δὲ κατ' Ἰωνίαν κόλπον. Ἦσαν δὲ οἱ ῥηθέντες τῆς πόλεως αὐτῆς κτήτορες ἐκ τῶν Κατανέων Γενουταῖς Ἀδρίας καὶ Τάχως, καὶ τὴν ἐπανουρίαν ἐκ τῆς πλάττερας Φωκίδος ἐκτήσατο, ταύτην νῆαν Φώκαιον καλέσαντες, ἐν ᾗ καὶ οἰκήσιν κέκτηται. Μεταπισθέντων οὖν πραγμάτων ἀπὸ Ῥωμαίων· ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων μετ' οὐ πολλῷ, οἱ εὐρισκόμενοι ἐν τῇ πόλει μὴ φέροντες τὰς κατ' ἐκδοτὴν συμπλοκάς τῶν Τούρκων, καὶ τὰς τῶν Χριστιανῶν σφαγὰς (καὶ γὰρ ἦσαν ἀχρὶ καὶ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἔγχεσται· γεγονότας οἱ Τούρκοι), ἄμω Λατίνοι τε καὶ Ῥωμαῖοι συνθήκας ἐνέρκους ποιήσαντες μετὰ τοῦ ἀρχηγροῦ τῆς Αὐλίας Σαρχάν, καὶ ὑποφόρους στήρ-

Ismaelis Bullialdi nota.

(31) Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ. Nicephorus Gregorius lib. xi, cap. i. de Phocæa Catanæis concessa, sic loquitur: Κλῆρος δὲ αὐτῷ περὶελθὼν ἦν ἀπὸ προγόνων ἡ Φώκαια, πρὸς τοῦ βασιλέως καὶ πάππου τοῦ βασιλέως ὁσίως ὁμοῖα ἐπιτροπῆς ἐνεκα, καὶ χρημάτων τινὸς πορίστω. Αὐτὸ καὶ κατὰ χρόνους ταυτοὺς οἱ ταύτης ἑσπρίαν διαδεχόμενοι γράμμασι βασιλεῦσι ἀνανοῦντες αὐτὸν διετίλουν τὴν δόσιν τοῦ κλήρου, μὴ γὰρ παραχρυσμένη τὴν βασιλικὴν δεσποτίαν ἢ μεταξὺ τοῦ χρόνου μικρὰ περίοδος. Phocæa jure hereditario et Catanæa jure obligata a majoribus accepta, quibus ab imperatoris avo, eoque imperatore, ut eam regerent, vectigal et pensionem eo nomine ipsi solverent, concessa erat. Idcirco definito temporis intervallo, qui regimen illius capessunt, nulla imperatoria donationem hereditatis sibi renouari postulanti, ne temporis lapsu contra dominium jusque imperatorum præscribunt. Catanea iste, de quo loquitur Gregorius, Mitylenem invasit (ut etiam ex Cantacuz. Hist.

lib. ii. c. 29, discimus), et imperatorem Andronicum juniorem viribus imminutum sprexit: cui tamen Genuenses Phocæam et Mitylenem postea dederunt. Ex illis Gregoriæ verbis constat, Phocæam tanquam feudum Catanæis concessam fuisse: aut potius contractu emphiteutico ab imperatore locatam pensionis seu vectigalis annui accipiendi causa. Cum vero de imperatoris Andronici junioris avo hic loquatur Gregorius, de seniore intelligendum esset Andronico, quem junior excepit. At verba illa, ἀπὸ τῶν προγόνων, ostendunt Catanæam illum non a patre, aut avo, sed ab avo saltem, successione jure accepisse: propterea temporum exigente ratione Michaelē Palæologum I, qui teste Bizaro lib. iv. Hist. Genuens., Smynam et Chium Genuensibus anno 1261 donavit eam concessisse. Ita ut Uncas rem accurate tradiderit: qui prout gesta erat probe nosse potuit: utpote qui Lesbi principis negotia procuravit, et Phocææ domum possedit.

ζαντες ειναι, εισησαν κατ' ετος δοῦναι τῷ Σαρχάν ἀργυρίων λαπτῶν ἀριθμὸν χιλιάδων δεκαπέντε, εἰς ποσότητα ἰσομενῆν νομισμάτων πεντακοσίων· καὶ ἀνὰ εἰς; ὁ τυχὸν ἡγεμὼν τῆς πόλεως ἐξέρχεται, καὶ ἀσπαρμὸν ποιεῖν τῷ βῆθάντῃ ἀρχηγῷ σὺν δώροις ἀργυρίων χιλιάδι δέκα. Καὶ οὕτω ἐν εἰρήνῃ διάγειν ὁμοῦ Τοῦρκοι τε καὶ Ῥωμαῖοι, μὴ ἔχοντες τὸν τυχόντα πειρασμὸν παρὰ τινος· ἀλλ' ἐξέρχονται ἀκωλύτως, καὶ ἐμπορεύονται. Ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐξέρχονται ἀφ' ὧς ἐν τῇ πόλει, καὶ τῶν ἀναγκάων ἀφθόως ἀπολαμβάνειν, ὥς φησὶ συν- διαγόντες. Κρατεῖ οὖν ἡ τοιαύτη συμφωνία ἕως σήμερον, ἔγγυς που ἔκτοτε μέχρι νῦν ῤ' ἐπὶ τυχάνοντα. Ἡ δὲ ἡγεμονία τῆς αὐτῆς πόλεως ἐστὶν οὕτως. Ἐπεὶ ἡ Γενουὰ δημοκρατικῶς ἀρχεται, καὶ οὐδεὶς δύναται τυραννικῶς ἀρχειν ἐν αὐτῇ. συνθέας ἐστὶ κατ' εἰς; ἡ καὶ πλεονα καιρὸν, στέλλειν ὁφικιαλεὺς εἰς τὰ τῆς ἐώας μέρη ἐν ταῖς ὁπὲ τὴν Γενουᾶν πόλεσι, ὅσον ἐν νήσῳ Χίῳ, ἐν ταύτῃ τῇ Φωκαίᾳ, ἐν τῇ Γαλατῇ, ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφῇ (32). Καὶ τοῦ καιροῦ παρελθόντος τοῦ ὠρισμένου, ἕτερον αὖθις στέλλουσι, καὶ ὁ παλαιὸς ἐξέρχεται παραχωρῶν τὴν καθέδραν τῷ νέῳ· ὃν καὶ *Προδστάρ* κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶτταν καλοῦσιν. ἱξουσιαστὴν εἶποι τι; κατὰ Ῥωμαῖους.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐπὶ ζώντος τοῦ Μεχεμέτ, ἦλθεν ἀπὸ Γενουᾶς *Προδστάρ*ς εἰς, ὢν τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Γενουᾶς, Ἰωάννης Ἀδοῦρνος· ὁνόματι, νέον ἔχων τὸ εἶος καὶ παλαιὸν πρόνημα, σὺρ Γεωργίου Ἀδοῦρνου υἱός, ὃς καὶ δοῦς Γενουᾶς ἐχρημάτισεν· ἐν δέκα δὲ ἔτεσι τὴν *Προδστατίαν* ἐχειρισθεὶς ἐπανῆκεν ἐκ Γενουᾶς εἰς Φωκαίαν. Καὶ δὴ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος ἐξελθὼν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀμπερ Μαχεμέτ ἐντυχὼν, καὶ τελείας τὴν συνθήκην προσκινῶν· τέλος καὶ τὸ τῆς στυπτηρίας μετὰλλου λαβὼν, ὥς κατ' εἰς; ἀποδοῦναι εἰκοσι χιλιάδων ἀριθμὸν νομίσματα καθαρῷ χρυσίῳ, ἐν ἔτεσι δέκα, εἰς τὴν Φωκαίαν ἐπανίστασθαι, μεταλλάσειν ἀρξάμενος σὺν ἀναλώμασι πλείστοις. Περαιτομένῳν τοῖσιν ἔτων ἑξ, καὶ τὸ τέλος τοῦ προβήθέντος Ἀμπερ ἐφθασε, καὶ ἡ ἀνάβησις τοῦ προελθόντος Μουσταφᾶ ἐγγόνου. Καὶ ὁ Τζινεὺς τὴν ἐπιζωμένην αὐτῷ χαίρων εἶδεν ἡμέραν· καὶ ὁ Παγισζὴτ τὴν ἀπαίσιον αὐτῷ εἶδεν ὥραν, καὶ πάντα, ὃ γέγραφα, γέγονασι. Τότε δὲ βῆθεις Ἰωάννης Ἀδοῦρνος ἔχων ἀπορμὴν τοῦ ἀφικέσθαι πρὸς τὸν νέον ἀρχηγὸν τὸν Μωράτ, καὶ ἰδεῖν αὐτὸν προσκυνῆσαι, καὶ νῆα προστάγματα διέσσεσθαι, καὶ ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα τέλη τῶν ἑξ ἔτων· εἶχε γὰρ ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις ζημίαν οὐ τὴν τυχούσαν, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις ἦν μάχη καρτερὰ ἀνὰ μέσον Γενουιτῶν καὶ Καταλάνων· καὶ ἐκώλιον τὰς νῆας τῶν Γενουιτῶν οἱ Καταλάνοι τοῦ μὴ πλέειν ἐν τοῖς μέρεσι Ἰταλίας καὶ Φραγγίας, Ἰσπανίας τε καὶ Ἰγγλίων, καὶ ἡ στυπτηρία ἦν ἀρχὴ καὶ ἀμετακίνητος· καὶ ὁ Ἀδοῦρνος εἰς πάλμ-

A pensionem annuam promittunt minorum argenteorum millia quindecim, quæ numismatum quingentorum pretium æquant: conveniunt insuper, ut qui annuum urbis magistratum gessisset, Sarchanem venerandi ac salutandi gratia adires, donumque decem millium argenteorum afferat. Compositis hunc in modum rebus, Turcos et Romanos pacate inter se, nullo ipsos infestante, acturos: et amicitia inter utrosque intercedente, liberum fore his oppido egredi et secure commercia exercere: illis pariter tuto illud ingredi et ibi necessaria comparare. Ad hanc usque diem hocce sœdus, ante annos fere centum et octingenta initum, integrum mansit. Hujus autem oppidi politia talis est. Cum Genuensis respublica democraticè regatur, nullusque possit tyrannidem occupare, singulis annis, 91 vel post longius etiam temporis intervallum, officiales seu magistratus mittere in regionum orientalium urbes dominio suo subjacentes consuevit: ex quibus sunt Chos insula, hæc Phocæa, Galata, Amisus, Amastria, Capha. Tempore magistratus transacto novus sufficitur, cui imperium decessor tradit: hunc sua lingua *Podestam* appellant, Romano idiomate ἱξουσιαστῆς reddi potest.

Per illud autem tempus, quo Mehemetes adhuc in vivis erat, venit Phocæam *Podesta* seu magistratus unus e clarissimis Genuæ familiis, nomine Joannes Adornus, ut annis juvenis sic prudentia senex, domini Georgii Adorni, qui dux Genuæ fuerat, filius; is in decennium creatus Phocææ magistratus, Genua discedens illuc venit. Ex more itaque, qui inoleverat, Phocæa egressus Amiram Mehemetem adit, et venerabundus eum salutavit; impositumque sibi vectigal aluminis metalli, apud del pensionis annuæ vice, decennio transacto soluturum auri puri nummos vices mille. Inde Phocæam rediit, et magnis sumptibus alumen effodere ac coquere cepit. Elapsis dehinc sex annis Mehemetes Amiras obiit, statimque imperator proclamatur predictus Mustaphas: Cincites etiam speratam sibi diem lætus aspexit. Bajazites vero lethalem horam vidit: et cuncta, quæ narravi, acciderunt. Eodem tempore idem Joannes Adornus occasionem nactus est accedendi ad novum imperatorem Morstem; ad quem admittus, ei cultum et venerationem exhibuit; ad ejus jussa capessenda promptum se professus, tributum, quod integri sexennii debebatur, solvit. Damna quidem non levia per hos sex annos passus est, quibus bellum atrox gerabatur inter Genuenses et Catalanos. Navigationem quippe Genuensium Catalani interceptunt, et impediverunt ut adire possent Italiam, Galliam, Hispaniam et Angliam, aluminisque commercium intercederat, nec transportari poterat.

Ismaelis Bulliældi notæ.

(32) Ἐν τῇ Ἀμισῷ, ἐν τῇ Ἀμάστριδι, ἐν Καφῇ. Amisus, seu Amisus Galatiæ oppidum, Turcis Hemid. Amastria Bithyniæ metropolis olim, Samas-

tro vulgo. Capha olim Theodosia Tauricæ Chersonesi.

Quare Adornus cum ære alieno præmeretur, nec haberet unde rebus suis subveniret, consilium generosum ac sapiens ad lucrum sibi apponendum, ceterum plurimis damnosum Christianis, inivit. Oblata enim occasione sibi nunquam sperata, ad Moralem, antequam in Amasia discederet, litteras, quas transcripsi, mittit, quibus amicitiam ac familiaritatem, quæ cum ejus patre Mehemete ipsi interesserat, quamque cum ipso de novo inire cupit, commemorat. Ejusmodi autem erat epistola: Ad omne obsequium paratus sum, et ad opem tibi ferendam: atque ut te trivremibus ac navibus ex oriente in occidentem trajiciam; hocque officium tam prompte ac altius exhibiturus sum. Inpera sociummodo; jussa tua **92** celeriter exsequar. Harum litterarum verba jucunda acceperatque Invenit Morali, qui ad eas sic respondit: Brevis Prusam venturum sum: illuc accedat aliquis familiaris tuus, tibique fidissimus, ut simul hoc de negotio, quidque et quomodo nos sumus gesturi, deliberemus. Post aliquot itaque dies Demetrium quemdam cognovimus Aga cum epistolis magni momenti, quas transcripsi, mittit ad Moralem, ejusque viros Itali Begum, Hæciatav, et Homnrem Begum; jam enim a Mustapha occisus erat Bajazites. Dispositis ergo rite atque ordinatis erant Demetrio cunctis, cum remittunt, addito comite Hatipine Turco in prudentissimis et præstantissimis uno, qui fidem Adorno daret; qui etiam secum habebat nummos quinquecentis mille, ut classem mercede conducere, apparatque ad fretum Callipoleos trajiciendum autumnum jam invenit. Ubi intellexit Mustaphas consilium apparatusque Moralis, et novæ Phocæe classem adversus se instrui, animi dolore affectus est, ejusque mentem cogitationes sue remordebant. Phocæamque subinde in ore habuit, et eversionem ipsius meditabatur. Delicias tamen, luxum et crapulam non omisit: et velut equus ferax et hinniens in libidinem effusus, feminis ac maribus promiscue abutebatur. At Cineite, istis quoque compertis, quo erumperent expectantem, vidensque Mustapham nugis ac ineptiis intentum, nullamque belli mentionem, aut apparatus contra hostes suos facere, palatium ejus ingreditur, orationemque ad eum cum exprobratione talem habuit: Num te latet, o princeps, solam, quam Thraces incolunt, regionem in fide manere? cæteras vero insularis maris longe lateque potentes provincias, occidentis dico, nutare, et rerum futurarum exitum, quo fortuna ferat, expectare? Ad istos enim populos perlatum est, Moralem cum imperatore agere, ut sibi auxilium ferat, inque paternum imperium restituant. Nunc etiam cum Francis amicitiam contraxit. Orientales provincias in potestate illius sunt. Nos interim Adrianopoli securi et quieti considimus, omissis penitus militari studio. Sentio equidem ex-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(53) Καὶ οὐρ τοῖς Φράγκοις δίδετο. Id est, cum Adorno. Occidentales namque omnes Germani,

A πολὺν χρόνον, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι ποιῆσαι, βουλευσάμενος βουλὴν γινώσκων καὶ συνετὴν ἕνεκα κέρους αὐτοῦ, διὰ πολλῶν δὲ Χριστιανῶν βλάβην. Καί ποθεν γὰρ ἐπιτοχῶν τὸν οὐδὲν ἠλπίσει, στέλλει γράφας πρὸς τοὺς ἰδιῶτας ἐξ Ἀρμενίας τῷ Μουράτ, τὰς δὲ ἰδιῶτας γράφας, δεικνύων τὴν ἀκράν φιλίαν καὶ οἰκειότητα ἣν εἶχε πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα τὸν Μεχμετ, καὶ ἣν βούλεται ἀνανεῶσαι νῦν σὺν αὐτῷ. Εἰμι, γράφων, ἑταῖρος ἐν πάσῃ δουλείᾳ τοῦ βοηθῆσαι, καὶ διαπερᾶσαι σε ἐξ ἀνυπολήπτου εἰς δύναι ἐν τριήρεσι καὶ ἤνυσσι, καὶ ἐκπορεύεσθαι τὸ τοιοῦτον ἐκπύργημα, ὥς οὐδεὶς τῶν ἄλλων· μόρον κίλευσόν μοι, καὶ τὸ προσταχθέν μοι συντηρώμενος τηρήσεται.

B Ἐνωτισθεὶς οὖν ὁ Μουράτ τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀπακούσας, ἰδέσθαι, καὶ ἀντιγράψαν ἐπιστῶν, ὅτι Ἐνθ Θεῷ ἐν ὁλίγαις ἡμέραις μέλλω καταλθεῖν ἐν τῇ Προύσῃ· καὶ ἐλθὲν εἰς ἐκ τῶν οἰκιστῶν καὶ πιστοτάτων σου, ὥς ἴρα καὶ τοῦτον σπέρματος εὐδωμεν, εἰ ἄρα καὶ πῶς ποιήσωμεν. Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας στέλλει Δημητρίον τινα Ἀγᾶν ἱκονομαζόμενον σὺν γράμμασι ἀξιολογώτατοις, ἃ καλεῖται ἰδιῶτας γράφας, πρὸς τε τὸν Μουράτ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοῦ Βαζιλεῖδας Ἀλῆπεγιν, Κατζίεχδάρ, καὶ Ὀμοῦρ πῆγιν· ὁ γὰρ Παγιάζης προσεφάη παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. Τότε σὺν τῷ Δημητρίῳ ἔπαντα καλῶς διατάξαντες, στέλλουσιν μετ' αὐτοῦ Κατζίεχν δνόματι, Τοῦρκοι ἵνα τῶν φρονιμωτάτων καὶ τῶν ἱλλογίμων, ὅσων δώσουσι τῷ Ἀδοῦρῳ, καὶ σὺν αὐτῷ νομισματα χιλιάδας πενήκοντα, τοῦ βογεῦσαι καὶ ἀπαρτίσαι στόλον, τοῦ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τῆς Καλλιουπείας ἕξθι τοῦ φθινοπώρου ἀρξάντος. Ὁ δὲ Μουσταφᾶ, μεθὺν τὰ μελετηθέντα παρὰ τοῦ Μουράτ, καὶ πῶς ἡ νέα Φώκαια ἐτοιμάζει στόλον κατ' αὐτοῦ, εἶχε μὲν ὀδύνας ἐν καρδίᾳ, καὶ ἰδύκετο ὅπως τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῆς Φωκαίας συνεχῶς ἐπὶ γλώττης εἶχε, καὶ καταστροφὴν αὐτῆς ἐμελέτα· ἀλλὰ τὸ τρυφερὸν καὶ κακοσπαταλὸν καὶ μεθύειν οὐκ εἴποιεν, ἀγριαίων ὡς ἱππὸς ἀγέροχος· καταχρηματίζων, καὶ ἀσελγαίων ἐν τε θηλαίᾳ καὶ ἀρρεσιν. Ὁ δὲ Τζινεὴ ἀκούων ταῦτα, καὶ καταδοκῶν τὰ μέλλοντα, καὶ ὁρῶν τὸν Μουσταφᾶν ἐν βλακείᾳ ζῶντα, καὶ περὶ οὐδενὸς αὐτοῦ μνεία ἢ πολέμου ἢ ἄλλης παρσκευῆς κατ' ἑχθρῶν, εἰσεῖσιν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λόγους ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτὸν δυνειδιστικῶς τοῖσδε· Οὐκ οἶδας, ὦ ἡγεμὼν, ὅτι τὴν, ἣν οἰκοῦσι Θράκες, τὴν καὶ μόρην κατέχομεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἀπλῆτα καλῶν τῶν παρχίων. Λέγω τῆς δυνεως, πάντα ἐν τριτάτῃ ἀπληρωμένα εἶναι, προσδοκῶντες τὸ μέλλον, τί ἂν ἀποβῇ; Καὶ γὰρ ἤκουον, ὥς ὁ Μουράτ ἐν λόγοις ἦν σὺν τῷ βασιλεὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι τοῦτον, καὶ εἰσάγει εἰς τὴν ἡγεμονίαν τὴν πατρικίαν. Νῦν δὲ καὶ σὺν τοῖς Φράγκοις δίδετο (53). Τὰ δὲ τῆς Ἑσπερίας πάντα ἦν. Ἦρσις οὖν ἐν Ἀδριανού καθέζοντες ἀπαρμύνης οὐδὲν στρατηγικὸν πράττομεν. Ὡς ἐποὶ τῶν δοκῶν, πρὸς τοῦ περᾶσαι τοὺς ἐχθροὺς τὸν πορθμὸν,

Itali, quinque occidentiores illis sunt, Franci ab orientibus appellatur.

κἄν τε Λαμψάκου, κἄν τε Σκουτορίου, καὶ δοῦναι
θροῦν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς δύσεως, καὶ γενέ-
σθαι διχόνοιαν ἐν τῷ στρατῷ, κρείττον' ἐστὶ προ-
λαβόντας ἡμᾶς σὺν τοῖς δυτικοῖς στρατεύμασι
διαβῆναι, καὶ σὺν τάχει δόκτως περᾶσαι τὴν ἐν
Λοπαδίῳ τέφυναν, καὶ τῷ Μωράτ συμπαλαῖναι.
Ἡμεῖς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ ἐν ἄρμασι καὶ
ἐν ἱπποῖς ἐπαρέχομεν τοὺς ὑπεραντίους, καὶ μό-
νον ἐνωτισθέντες τὴν ἡμετέραν ἀριεὶν, ὁ τοῦς
αὐτῶν ὡς κάλαμος συντριβήσεται, καὶ αἱ βου-
λαὶ αὐτῶν διασπασθήσονται, καθὼς μέλλει
γενέσθαι καὶ εἰς ἡμᾶς, εἰπερ ἀμελήσαντες δώ-
σομεν αὐτοῖς χάραν διαπερᾶσαι.

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἅλλα πλείω ὁ Τζινεὴς, μέλεις
ἀνανήψας ἐκ τοῦ κάρους τῆς μέθης ὁ Μουσταφᾶς
ἐπαίδετο τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Τζινεὴς οὐκ
ἐτεχνάζετο τόσον ὑπὲρ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ ἐγκαθι-
δρῆσαι αὐτὸν ἐν τῇ ἐφ' ἡμᾶς ἀρχοντα· ἀλλὰ πονηρὸς
ὢν (34), καὶ προβλέπων τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐν τάχει
γενομένην κατάλυσιν, ὑπὲρ τε τῆς αὐτοῦ βλακείας,
καὶ μέθης καὶ ἀσυχίας, καὶ τὸ ἀστρατηγῆτον αὐ-
τοῦ, ἡβουλήθη τοῦ διαβῆναι. Καὶ ὄντας αὐτοῦ ἐν τῷ
τοιούτῳ σκοπῷ, ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι εἰ μὴν ἐν
τῇ Θράκῃ ἢ ἄλλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς δύσεως τοῦτο μετα-
χειρίζεται, εὐκόλως ἐμπροσθέντων πάλιν ἐν ταῖς ἀρ-
χοῖς (35) τοῦ βασιλέως. Καὶ πάλιν Ἀἰήμων, ἡ ἑτέρα νῆ-
σο· αὐτὸν ἐξόριστον διαδίδεται, καὶ μικρὰ παρὰ
τῶν Ῥωμαίων εἰς αὐτὸν διέβη ποινή. Ἐν δὲ τῇ
ἀνατολῇ, καὶ κατὰ νοῦν εἶχε, καὶ ἔστρεψε τὸν ἀνδρα
ἢ τῆς ἐπαρχίας ἐλπίς, ἣν καὶ πρόην ἤρχε· καὶ εὐ-
κώλως τὸ ἀπερῆναι ἔχειν. Ἀλλὰ ταῦτα ἐν μυχοῖς,
τοῦ ἄξου ἐκρύπτετο. Καὶ δὴ συναθροίσαντες τὸν
στρατὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες· ἦλθεν εἰς Καλλιού-
πολιν· καὶ τὸν περὶ μὲν διαδίδαντες σὺν πλείοσι θυ-
νάμει, προσεκατέρησαν ἐν τῇ Λαμψάκῃ ἡμέρας
τρεῖς· ἐρχόμενοι δὲ οἱ τῶν πέριξ πόλεων προύχον-
τες Φρύγες, προσηκύνουν τῷ Μουσταφᾶ. Ὁ δὲ Μω-
ράτ ἀκούσας τὴν ἐφοδὸν τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπάρας ἐκ
τῆς Προύτης σὺν ἐναριθμητῷ στρατῷ, δὲ καὶ νυκτὸς
ἦλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον (36), ἔχων σὺν αὐτῷ τοὺς ἐν
γνώσει καὶ πολέμῳ ἐπιστατοῦντας, τὸν τε Χατζιαη-
δάτην (37), καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Τεμιουρέσπεγι,
Ἄλιν, Ὁμῦρ, καὶ Ὁρούτζπεγιν, ἀνδρας γεν-
ναίους καὶ ἀρίστους. Ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ Χαμ-
ζάπεγιν, ἀδελφὸς τοῦ Τζινεὴς, ὃς ἐκπαίδεθ' ἦν διὰ
γυν μετὰ τοῦ Μωράτ. Φθάσαντες οὖν ἐν τῇ γερῷ
πρὸ τοῦ τὸν Μουσταφᾶν σῶσαι, λένουσιν αὐτὴν, καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(34) Ἀλλὰ πονηρὸς ὢν. Cineles ubique perfidus:
sponte equidem Mustaphæ partes secutus fuerat,
ejusque natalium statum testimonio suo vindicabat,
Bajazitis filium verum esse asserendo, cum se Mus-
taphæ adjunxit, eum magis strenuum forsitan cre-
diderat; cumque spe ac opinione se deceptum sen-
sit, rebus suis consulere eum deserendo, quam
cum eo perire maluit. Multos Cineles sectatores
habet, pauciores Cicero: qui cum Pompeii impru-
dentiam negligentiamque pervideret, Cesarem vo-
ro acrem magis ac strenuum cognosceret; volens
sciens partibus Pompeianis periturus adherendo,
pericula victis impenduntia potius obire, quam fi-

A pedire nobis, potiusque esse, eum copulis omnibus
regionum occidentallium pravertere, celeriter ei im-
pigre pontem Lopadii occupare et superare, deni-
que cum Morate pugnare, priusquam Lampasæ vel
Scutorio fretum hostes trajiciant, tumultus in his
provinciis occidentilibus, discidium seditionemque
in exercitu excitent. Curribus et equis, favente Deo,
superiores hostibus sumus. Adventus nostri forma
animi eorum sicut calamum conteret, consilioque
ducis eorum disturbabit. Quæ procul dubio calami-
tas in nos recideret, 93 si neglectis rebus nostris,
hosti locum trajiciendi concesserimus.

Hæc atque plura dixit Cineites, vixque veterino
excussio expurgatus Mustaphas hujus monitis
paruit. Neque sane Cineles adeo sollicito molie-
batur, ut Mustapham Orientis dominum consti-
tueret: sed cum ipse scelestus ac veterator esset,
instantem isti ruinam ex ineptia, crapula, libidine,
reique militaris neglectu atque inscitia prospiciens,
fugam meditabatur. Hoc apud se stabilito propo-
sito, hanc rationem inibat, se in lequeos imperato-
ris facile rursus venturum, si in Thracia, aut
alia occidentis provincia in fugam se conficiat.
Iterum enim in Lemno aut alia insula sibi exsu-
landum esse: acerbæque pœnas Romanos a se
exacturos. Cogitabat vero in orientem: sperabatque
commodiorem sibi præfecturam, quam paulo ante
occupabat, fore, et effugia faciliora in ea sibi pa-
tere. Talia equidem in inferorum recessu latebant.
Coacto igitur exercitu Callipolim accessere, freto-
que superato cum plerisque copiis, Lampasæ tri-
duo subsisterunt: profectique ad Mustapham Phry-
gum primarii, cultum ei ac venerationem exhibue-
runt. Morates, comperta Mustaphæ irruptione,
Prusa cum exiguæ exercitu movit, nocturne Lo-
padium pervenit: ei aderant rerum militiarumque
periti Haciaivat, filique Temirtes begi, Hali, et
Homur, Horuciusque begus, viri strenui ac gene-
rosi omnes. Hamza quoque begus ipsum comita-
batur. Cineitis frater, qui ab infantia in Moratis
familiaritate adoleverat. Pontem itaque occupant,
priusquam præhilio Mustaphas eum firmasset;
eum dissolvunt, viamque, qua ad ipsos perveniri
poterat, præscindunt. Profectus deinde Mustaphas
cum universo exercitu, castra ad paludis ripam
metatus est; in opposita pariter Morates tenioris

dem corrumpere elegit.

(35) Ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Pro ἐν ταῖς ἀρχαῖς. Sicque
voluit scribere; sed vitiosæ pronuntiationis per-
petuus iotacismus, in scribendo etiam ista οἱ, ηἱ,
αἱ, υἱ, ι, confundit, nisi linguae Græcæ peritissimus
sit scriptor.

(36) Ἠλθ' ἐν τῷ Λοπάδι. Lopadium Turcia
Ulubat dicitur. Leuncl.

(37) Τὸν τε Χατζιαηδάτην. Ille est quem Leun-
clavius, lib. xii, Chazi- Eivazem appellat. Chazi
apud Turcos ille dicitur, qui religionis causa Mec-
cam aut Medinam adiit.

erectis concessit : neuterque ab alio vel minimum metuebat. Pontem enimvero solvisse prudenter factum : disrupto quippe, dum ultra tendunt hostes, transitu ob aquae latitudinem ac profunditatem prohibiti sunt : Moratisque copiae sine tumultu interea cogeantur ; quod si quis circumire totam paludem voluerit, inque oppositam ripam pervenire, tridui itinere non conficiet : eoque magis quod vise arctae, montesque asperi superandi sunt. πεῦμα βαθὺ καὶ παντάπασιν ἀπλετον· ἦν δὲ βουλευθεῖν τι· τοῦ περιβοῦσαι τὴν λίμνην ἄπασαν, καὶ ἐλθόντας τὴν ἀντικείμεν, οὐκ ἀρχίσουσιν αὐτῶ. ἡμερῶν τριῶν ὥραι, καὶ ταῦτα στενωπὰ καὶ τραχία ὄρη ἐν μέσῳ καὶ δόρυχατα.

94 CAPUT XXVI.

Consilium inquit Moratis regis de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitum (58). Hamza et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deseruit et in Ioniam fugit. Mustapham Honoris filium, ex Aline oriundum bello petiit, et in pugna interfecit.

Castris sic locatis, et sese ex adverso respicientibus, cum neuter movere se, et progredi contra alterum posset, agitant inter se Moratis consiliarii, quibus artibus Mustapham pessumdare ac perdere possint. Hocce igitur consilium animum eorum subiit. Hamzam, ejus jam mentionem fecimus, Cineitis fratrem accersunt, hisque verbis alloquuntur : Si fratrem tuum contra Mustapham irritaveris, nihil autem praeterea petimus, quam ut ipsum deserat ; ecce, annuntie ac decernente domino nostro Morate, Atinis ditionem ipsi concedimus. Diplomate etiam scripto ipsi cavebimus, illam se ac posteros suos jure hereditario possessuros : fusuendum solummodo praestabit se in fide mansurum, amicitiam sine fraude culturum, seque Moratis clientem professurum. Utque per universam ditionem notum sit, Cineitem Moratis imperio omnino subditum esse, singulis annis mittit filiorum suorum unum, cultus et honoris imperatori exhibendi gratia, qui Moratem comitetur, ipsique milites, militiaeque istius nomine ab imperatore stipendii congrua accipiat. Placuerunt Hamza isti sermones : et sequenti nocte servum unum mittit, qui natando paludem trajecit. Ille Cineitis tentoria ingressus secunda noctis custodia, sedentem eum invenit valdeque anxium, ipsique dixit : Frater tuus herus meus Hamza begus tecum colloqui nullo conacio cupit. Ergo si tibi libitum erit, circa mediam noctem ad fluminis ripam ponti proximam solus accede : tu quidem ex hac parte, ille ex altera inter vos colloquemini de illis arcanis. Haec verba benigne audivit Cineites, nuntiumque dimisit, qui in alteram ripam enatavit. Nocte proxima circa secundam custodiam, ad ripam ponti vicinam ex composito accessit Hamzas : illeque ab altera parte, solusque soli signis quibusdam cognitus. Prior Hamzas dixit : Probe scis, domine mi frater, me patre tuo esse genitum, teque matris meae prolem esse. quodque sim natus minor. Optarem igitur te orbi universo dominari, in partem quippe imperii rocarer.

Ismaelis Bullialdi notae.

(58) Scriptorum, praeter Ducam, nullus accurate narrat, quibus artibus Cineites a Moratis sollicitatus Mustapham deseruerit.

ἔδωκεν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁδὸν τοῖς ὑπαναντίοις ἐποίησαν. Ἐλθὼν δὲ καὶ ὁ Μουσταφᾶς σὺν τοῖς στρατευμασιν, ἐπῆλθε τὰς σκηνὰς ἐν τῇ ὁχθῇ τῆς λίμνης· ὁμοίως καὶ ὁ Μωράτ ἐν τῇ παραλῇ, καὶ αὐτὸς τεντώσα· ἐκάθητο, μὴ ἔχων ἑκαστος τὸ τυχερὸν μέρος παρὰ τοῦ ἑτέρου. Καὶ γὰρ τὸ λύσαι τὴν γέφυραν μεγάλης βουλῆς ἔργον ἦν· εὐρόντας γὰρ οἱ ἐλθόντας τὴν γέφυραν καταπαγμένην, ἐκωλύθησαν τὴν πορείαν· οἱ δὲ τοῦ Μωράτ ἀτρόμος συνηθορίζοντο· ἦν γὰρ τὸ

Κατοικουσαντων τολυν των στρατευματων ἐξ ἐναντίας, καὶ μὴ τὰ πρὶς χωρεῖν ἰσχύοντα τὸ ἐν κατὰ τοῦ ἑτέρου, συμβῆλλον ἔλαβον οἱ τοῦ Μωράτ, πῶς καὶ τίνας τρόπους καταστρέψουσι καὶ ἀλέσωσι τὸν Μουσταφᾶν. Σκέπτονται οὖν οὕτως. Ματακαλοῦσι τὸν Χαμζᾶν, τὸν ὃν εἰρηκαμεν ἀδελφὸν τοῦ Τζινεήτ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι Εἰ μὲν διὰ τῆς σῆς παιδαγωγότητος διατρέψῃς τὸν σὸν ἀδελφὸν κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ οὐχ ἑτερόν ἐστί τὸ ζητούμενον τοῦ ἀποσχισθῆναι καὶ χωρισθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· ἰδοὺ δίδωμεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτῆρ· σμῶ καὶ θαλάσσι τοῦ ἡμετέρου ἡγεμόρος Μωράτ· διὰ προστάγματος ἐγγράφου τοῦ ἔχειρ αὐτὴν κατὰ διουδοχὴν γονικότητος, μόνον ἐνέγκως τοῦ εἶναι πιστὸν καὶ ἀδολώτατον φίλον, καὶ οἰκείον ἡγεμονίας τοῦ Μωράτ. Καὶ διὰ τὸ δοκεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἡγεμονίᾳ εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀτῆρ ἐν πᾶσι τοῖς προστάγμασι τοῦ Μωράτ, στέλλειν καὶ ἕως ἐν τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν, καὶ στρατεύειν ὁμοῦ καὶ συνδιᾶναι· καὶ αὐτὸς ἰδίως ἔχειρ παρὰ τοῦ ἡγεμόρος τὴν πρέπουσαν ἀξιοκρατοίαν. Ἦρσεν ὁ λόγος τῷ Χαμζᾶ· καὶ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ πᾶσι ἐνα τῶν δοῦλων αὐτοῦ, καὶ νηξάματος περὶ τὴν λίμνην, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ Τζινεήτ εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀγωνίᾳ λογισμῶν καθεζόμενον· δευτέραν φυλακὴν ἔχουσα ἡ νύξ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅς Ὁ σὸς ἀδελφός, ἐμὸς δὲ κύριος Χαμζάπεγος θέλει λόγους ἔχειν μετὰ σοῦ, πρὸς οὗς οὐκ ἔστιν ἑτέρω ἐνωτισθῆναι. Εἰ οὖν βούλητόν ἐστί σοι, περὶ τὰς μέσας ὥρας τῆς νυκτός ἐλθέ μόνος περὶ ὁχθᾶς ποταμοῦ πρὸς τὴν γέφυραν, καὶ σὺ μὲν ἐκ τῶν ὡδῶν, ἐκείνος δὲ ἐκ τῶν ἐκεί, καὶ τὰ αὐτῶν ἀποβήματα διεξιπάτη. Ἀσμένως οὖν διεξάμενος τὸν λόγον καὶ ἀπολύσας αὐτὸν πάλιν νηξάμενος· διέβη τὴν παραλίαν. Τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ περὶ δευτέραν φυλακὴν ἐλθὼν ὁ Χαμζᾶς· κατὰ τὸ συντεθέν ἐν τῇ ὁχθῇ, τῇ πρὸς τὴν γέφυραν, κατέκειτο· ἀπὸ τοῦ ἑτέρου μέρος μόνος μόνος, καὶ διὰ σημείων τιμῶν ἀνακαλυφθίνας, ἤρξατο ὁ Χαμζᾶς λέγειν· Ἐστράτα· ἀκριβῶς, κύριε μου ἀδελφῆ, ὡς

δει καὶ τὸ τοῦ σοῦ πατρός εἰμι γένος, καὶ σὺ τῆς
 ἐλπίδος μητρός καρπὸς εἶ, καὶ δοταῖός σου τυ-
 χάνω. Ἐβουλόμην οὖν, καὶ ἡθέλω εἶναι σε σύ-
 μιον πάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ δεσπόειν τὰ
 πάντα, οἷ καὶ ἐμοὶ προσφαιώτο ἂν μερὶς καὶ
 κληῖρος. Ὡς οὖν ἡδέως ἡθέλω τοῦτο, οὕτω καὶ
 ἀπεχθές, καὶ ἀβούλητον, καὶ μισητόν μοι τυ-
 χάνει τὸ εἶναι σε ἐν στεροχωρίῃ καὶ κινδύνοις,
 καὶ ἐν μέσῳ φθόρον τραφέντων πολλῶν κατὰ
 σοῦ. Καὶ γὰρ οὐκ ἄμοιρος ἔσομαι τῶν σὼν δυσ-
 τυχημάτων καὶ συμφορῶν. Ἀρὰ γε οἶδας τίτι
 συνιπάζουσιν, ἢ τίτι συνδιάγαι; Τὸ μὲν πρῶτον
 οἱ πάντες καταβουβῶσιν ὥς οὐκ ἔστι τοῦ γένους
 τῶν Ὀθμάνων ὁ Μουσταφᾶς· καὶ τοῦτο πάντα-
 ζοῦ κατακυρωθήσθαι τὸ διαλάλημα· δευτέρον δὲ
 καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων συζητιομένων πισιστῶ
 τὸ ἀσφατέστητον αὐτοῦ καὶ θηλυμανές. Καὶ γὰρ
 οἱ ἐκ τῆς σείρας τῶν ἡμετέρων ἡγεμόνων κατα-
 γόμενοι ἀρετὰ ἐπέδειξαντο τὰ φρονήματα, καὶ
 παρὰ τὰ ἐκαστον ἀνδραγαθήματα τε καὶ στρα-
 τηγήματα. Τρίτον δὲ οἱ μοραρχήσαι ὁ θηλυδράς
 οὐτός καὶ βύρβυρος ἰδιώτης, οἱ ἐκκαλεῖται γο: οὐ-
 ρες τῆς δύσεως, καὶ τῶν ὀρίων τοῦ Ἰστροῦ πό-
 λακες, λέγω Ἀβρανέζιδες καὶ Τουραχάνιδες, καὶ
 ἄλλοι πᾶν ἀπόγονοι τῶν ὧντινων ἐξ ἀρχῆς ἢ
 δούσις ἀρχήμονας τῆς ἡγεμονίας ἐγνώρισαν· καὶ
 εἰ λέγω τοὺς δουτικούς; καὶ γὰρ, ὅπερ μὴ γένοιτο,
 ἰσὺν ἢ τὴν γλῶσσαν ἡλαρδῶν πρὸς Μουσταφᾶν· ὁ
 αὐτὸς Μουσταφᾶς πάντας τοὺς τῆς ἐφῶς ἐξάρ-
 χους δεξιῶς ἐγκολπασάμενος, τὸν καθ' ἕναστον
 τὰς γονικὰς ἀποδώσει τιμὰς. Ἐν δὲ οὗτα ταῦτα
 γνησεται, εἰ προσδοκᾷ; οὐκ ἄλλο εἰ μὴ τέλος
 ζωῆς. Καὶ τοῦτο οὐκ ἄξιον τῆς σῆς ἀνδρίας,
 ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς ἀρετὰς τε καὶ ἄτιμον. Ἰσασί
 γὰρ οἱ πάντες τῶν ἐπιφανῶν τῆρ σὴν ὀρηγι-
 κὴν ψυχὴν, καὶ τὸ πρὸς τὰς παρταγὰς τῶν πο-
 λέμων τὸ τολμηρὸν, καὶ θρασύ, καὶ ἀσθένειον.
 Καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἐπιβλέπει φθόρος
 δέδωκε, καὶ τὸν φθόρον ἀντιλαμβάνει φόβος· καὶ
 οἱ λογιζόμενοι κατ' αὐτῶν ὄλεθρον παρὰ σοὶ φθο-
 ροί, αὐτοὶ προφθάνουσι κατὰ σοῦ τὸν φθόρον
 ἐνεργήσαντες, προμηνηστευόμενοι τὴν ἀφῶσαν,
 τὸν φόβον ἀποδιώκοντες. Διὰ τοῦν ταύτας τὰς
 ἐπεμβαίνουσας αἰτίας, αἱ εἰς ὄλεθρον ἄγουσι
 τὰς τῶν ἡρώων ψυχὰς, ὥς καὶ ἢ σὴ μία τῶν ἐκα-
 τῶν ὁμοία εἶναι δοκῶ, ἀπαλλάτθαι τοῦ βδελυροῦ τοῦτον καὶ μετὰ στήθι. Ἡδὴ γὰρ ὁ ἐμὸς κό-
 μιος Μωρὰτ διὰ παρακλήσεως τῶν αὐτοῦ μεριστῶν καὶ ἐμοὶ ἀφῆσι πάντα τὰ σπυλμένα
 καὶ παρὰ σοῦ παραχθέντά· καὶ τὰς ἀντάσεις καὶ ὅν ἐπεχειρήσω κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ πα-
 τρός αὐτοῦ, καὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν. Καὶ ἡμεῖς ὁρμητὶ προσβλέπει σε· καὶ ὁρμητὶ σοὶ
 δι' ἐμοῦ τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀθῆν κατὰ γονικόσητος χάριν, ὥς καὶ σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἐκ τῆς σῆς
 ἐσπύος ταύτην ὥς προῖκα νυμφηθῆσονται· πλὴν ἔγωγε τοῦ γινώσκαι σε οἷ ἐκ ἀρχῆς ἐπαρ-
 χεῖς, καὶ ἀπῆλκος εἶ, κατὰ καιρὸν ἐν τῶν υἱῶν σου πέμψεις ἐν τῇ στρατῶν. Ταῦτά σοι φίλων
 λαῶ. Ἐν δὲ μοι λέγεις ὅ σοι δοκεῖ.

Πρὸς ταῦτα ὁ Τζινέης ῥέζατο λέγειν τῷ Χαμζῇ·
 Ἐκτίτασαι ἀκριδῶς, ἀδελφε, οἷ παρὰ τῶν
 Ὀθμάνων ἐγὼ οὐδὲν εἰδὼν τι κέρδος, ἢ φιλοτι-
 μίαν, ἢ ἀξίωμα. Ἐκείνοι δὲ παρ' ἐμοῦ ἐν ταῖς
 δυσπραγίαις αὐτῶν πολλὰ καὶ παμπληθῆ ἀρετὰ
 ἔργα ἐνέργησαν οἱ βραχίονες οὗοι. Μετὰ γὰρ

Id optare sicut mihi 95 jucundum, ita grave ac in-
 gratum est, res tuas in angusto locatas esse, te in
 periculis versari, aliqua inter multos, qui invidiam
 in te animo gerunt, agere. Nec equidem infelicitat-
 um et calamitatum tuarum expertus ero. An nosti
 quicum equites et agos? Primum omnes adversus
 Mustapham clamant; genere Othmanico saltem no-
 gant: hæcque vulgata fama ubique invaluit. Deinde
 quod imbellem se ac libidinis impotentem prodiderit,
 quibuslibet ejus facta perpendentibus. Qui etenim a
 principibus nostris genus continua serie ducunt,
 bellicoso se animo fuisse probaverunt: singulorumque
 manifesta sunt præclara facinora, expeditionisque
 militares orbi terrarum cognita. Tertio, si effeminat-
 us iste ac barbarus idola imperium obtinuerit, qui
 ab antiquo occidentis et finium Danubii custodes
 sunt Abranexides et Turachanides, ceterique posteri
 eorum, quotquot ad initio occidens summos duces
 agnovit, premiis honorabuntur. Sed quid occidenta-
 les memoro? Si fortuna namque, quod Deus avertat,
 Mustaphæ rebus propitia subrenerit, ipse omnes
 orientis singulos amplexus, eis singulis paternos hono-
 res reddet. Tu vero, ubi ista cernerint, quid, nisi
 vitæ finem, eumque turpem ac tua fortitudine indi-
 gnum, expectas? Omnes quippe illustres viri animi
 tui promptitudinem audaciamque leoninam ad pu-
 gnas ineundas norunt. Invidia virtutis sævis ac im-
 mitibus apicet oculis. Invidiam excipit timor; qui-
 que perniciem ne sibi afferas, metuant, tibi invident.
 Præoccupabunt ipsi, securitatem querentes, metum-
 que remotere cupientes, necem tibi inferre. Has ob
 rationes adeo urgentes, quæ sprete heroum, quibus
 te parem existimo, animos perdunt, hanc insaniæ
 desero, et ad nos transi. Jam enim dominus meus
 Morales aule aures precibus meque hortantibus,
 omnes culpas et erimina tibi condonat: cuncta simul
 quæ adversus ipsum, patrem imperiumque rebellando
 molitus es. Oculo pacato ac propitio te respicit, et
 me sponse Atinæ præfecturam tibi concedit, a te
 posterisque tuis e lumbis tuis ortis, tanquam dolum,
 hæreditario jure possidendam: hæc sola conditio
 lata, ut, cum tempus exegerit, filiorum tuorum unum
 ipsi militatum mittas, idque ut te ejus imperio sub-
 jectum agnoscas. Amice, hæc tibi dico; tu vero quid
 D sentias mihi explica.

Ad illa Hamza responderē cepit Cineites:
 Accurate nosti, frater, ad Othmanis principibus
 nullum me lucrum retulisse, honorem vel digni-
 tatem ab eis nusquam me consecutum esse. Illa
 vero, dum res eorum ad incitus redactæ erant,
 operam nullam navavi: hæcque brachia inul-

bellica facinora patraverunt. Post Tatarorum 96 A
enim irruptionem, hanc ipsam praefecturam, quam
nunc mihi Morates pollicetur, quis e manibus
Homuris Atinis filii eripuit? nonne Cineites? Fra-
trem hujus Isam nonne persecutus sum, et in ca-
stello Palaeopoleos conclusi? cumque in manus meas
derenisset, interemi? Nonne Homurem istius fra-
trem? ambos scilicet praefecturae naturales et le-
gitimos heredes, fraude ac astu aggressus neci dedi?
Musulmannus vero avunculus Moratis, quem in do-
minum tuum appellas, otiosus in Thracia degēbat
genio indulgens. At ego Ephesi totiusque Ioniae
dominum Mehemelem Moratis patrem proclamavi.
Postea, ubi me expulsi, ea praefectura honoravit
Kelpaxia virum genere Triballum ac mancipium
empium. In eo autem statu res sunt. Praefectura
illam, quam mihi nunc largitur, Homuris
Atinis filii, cui caput abscidi, filius obtinet, et
in ditione paternae possessionem miscus est: illi
jam per annum fere et ultra imperat, omnesque
ei subditi sunt ac famulantur. Si Deus illam
militariis meis facinoribus praemium concesserit,
quam gratiam Morati hac de re habiturus sum?
Nullam profecto. Avus enim Moratis ille Baja-
zites Iltrim hujus Mustaphae avo Atini eam eripuit,
utque suam consecutus est. Ego pariter ope divina
illius dominus fiam. Quandoquidem autem ad hoc
venisti, frater, coram Deo ejusque propheta tibi
promitto, in posterum Morati amicum sincerum
me fore, et cum opus erit, e filiis meis unum ei mi-
nitaturum. Ego quippe ex tuis sermonibus, seposi-
tis hisce pactis, in Ioniam eram discessurus, ut
illic cum Mustapha Atinis nepote experirer. Cum
ergo tibi, qui mecum eodem patre genitus sentis,
placueris Morati amicum esse me, illa me pra-
estitutum fidem do, et nocte proxima promissis fides
exstabit.

τοῦ Ἀτίν. Ἐκεῖ τοίνυν σὺ δ' ὁμοθυμῶς καὶ ὁμοπάτριος ἐμὸς ἀδελφός ἡρπίσω τοῦ εἶναι με φίλον
τοῦ Μωράτ, ἥδη ὑπόσχομαι, καὶ τῇ ἐρχομένῃ νυκτὶ ἀρχομαι δι' ἔργον ἀποδεικνύειν τὰ συμφωνη-
θέντα μοι.

Ubi invicem discesserunt, colloquia et pa-
cta Hamzas ad Moratem ejusque consiliarios
refert, quibus omnibus ea grata fuerunt,
ilique audaciam inde spesque bonas concepe-
runt. Sequenti vespere, primaque noctis custo-
dia Cineites erecta tentoria, ut erant, lucer-
nis quam plurimis in eorum medio accensis
reliquit: omnibusque ad hoc negotium uti-
libus, curribus nempe, equis probatissi-
mis, caeteraque auri et argenti supellectile
collectis, servos pecunia coemptos, et amicos
non paucos, septuaginta circiter, equos con-
scendere jubet; ferebat in veste unusquisque
partem oneris congruam, auri vel argenti,
aliusve pretiosae supellectilis, cui hand nimis

τὴν τῶν Τατάρων ἐκιδροπὴν (30), αὐτὴν τὴν,
ἣν μοι ὑπόσχεσθαι δοῦναι ἡρμόλιας τυρὶ, τίς
ἐλυτρώσατο ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ὀμοῦρ υἱοῦ τοῦ
Ἀτίν; οὐχ ὁ Τζινεῖτ; Οὐ κατὰβλεψα τὸν ἀδελ-
φόν αὐτοῦ τὸν Ἑσσάλ, καὶ ἀπέκλεισα αὐτὸν
ἐν τῷ πολυχρῷ τῆς Παλαιουπόλεως, καὶ χειρω-
σάμενος αὐτὸν ἔκτειρα; Οὐ τὸν Ὀμοῦρ τὸν
ἀδελφόν αὐτοῦ δολοφονήσας ἀπέκτεινα; καὶ
ταῦτα κληρονόμοι φυσικοὶ τοῦ τόπου καὶ τῆς
ἐπαρχίας τυγχάνοντες. Ὁ δὲ Μουσουλμάν, ὁ
θεῖος τοῦ Μωράτ, ὃν σὺ κύριόν σου καλεῖς,
ἐκάθητο ἐν τῇ θράκη κατασπαταλῶν. Ἐγὼ δὲ
ἐνφώνησα αὐτὸν κύριον Ἐφέσου καὶ πάσης
Ἰωνίας. Ὑστερον δὲ ἐκβάλλων με δέδωκεν
αὐτὴν τῷ Κελπάξῃ ἀνδρὶ Τριβαλλῷ (40) καὶ
ἀργυρωτήν. Τὸ δὲ νῦν ἔχον τὴν ἐπαρχίαν αὐ-
τῇ, ἣν μοι δωρεῖται νῦν, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτίν
ἐκείνου τοῦ Ὀμοῦρ ὃν ἐγὼ ἀπεκράδην, ἐκεί-
νος αὐτὴν αὐθεντεῖται, καὶ ἐργάζεται κύριος τῶν
πραγμάτων τῶν πατρικῶν· καὶ δεσπόζει τὴν
ἐπαρχίαν ἔτος πού ὑπάρχων ἐν ἡ καὶ πλεόν·
καὶ πάντες ὀπίθοι καὶ οἰκιστοὶ τυγχάνουσιν
αὐτοῦ. Εἰ δωρήσῃται μοι ταύτην ὁ θεὸς δι'
ἔργων μου στρατιωτικῶν, τίς χάρις ἡ τοῦ Μω-
ράτ; Οὐδέμια. Καὶ γὰρ ὁ πάππος τοῦ Μωράτ,
ἐκεῖνος ὁ Ἰλέρημ Παρισίτ, παρὰ τοῦ πάππου
τοῦ νῦν Μουσταφᾶ τοῦ Ἀτίν οὕτως ἤρπαξε,
καὶ ἐκλήρωσάτο ταύτην. Οὕτω καὶ σήμερον
γενήσομαι κύριος θεοῦ διδόντος μοι. Ἐκεῖ οὖν
εἰς τοῦτο ἐβλήθη, ἀδελφε, ὑπόσχομαι τῇ ὥρᾳ
ταύτῃ κατενώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ προφήτου,
ὡς ἴρα ἴσονται καθαροὶ φίλοι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ
εἰς τὸ ἐξῆς τοῦ Μωράτ. Καὶ ὅτε χρεὶα στροποῦ,
ὁ εἰς τῶν υἱῶν μου συνοδεύει αὐτὸν τῷ Μωράτ.
Ἐγὼ γὰρ καὶ διὰ τῶν σου λόγων, καὶ χάρις
τῶν συνθηκῶν τούτων ἐμελλοῦ τοῦ ἀπελευθεῖν
ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾶ

ἐν τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ συμπλακῆναι τῷ Μουσταφᾶ

Διαστάντες οὖν ἀπ' ἀλλήλων, ὁ Χαμζὰς τὰ λαη-
θέντα καὶ συμφωνηθέντα, καὶ ἀπαγγέλλας τῷ
Μωράτ καὶ τῇ βουλῇ, ἤρασε τοὺς πάντας, καὶ
θάρος ἔλαβον, καὶ ἐλπίδας χρηστάς. Τῇ οὖν ἐποῶσθ
νυκτὶ ἀπ' ἐπείρας ὁ Τζινεῖτ ἀναστὰς πρώτη φυ-
λαχὴ τῆς νυκτὸς, ἀφελὲς τὰς σκηνὰς πεπηγμένας,
καὶ ἐν μέσῳ φωτὶ διάφορα· καὶ λαβὼν ὅπαν τὸ εἰς
παρασκευὴν χρήσιμον, ὅσον ἄρματα καὶ ἱπποὺς
τοὺς δοκιμωτάτους, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην χρυσοῦ
καὶ ἀργύρου, ἔχων μετ' αὐτοῦ τοὺς οἰκιστοὺς ἀργυ-
ρωνήτους καὶ φίλους οὐκ ὀλίγους, ἐπέδρασαν τοῖς
ἱπποῖς ὡς ἐβδομήκοντα· ἕκαστος ἐν τῇ ἐπιστροφῇ
φέρων καὶ μόλις φορτίον ἑμμετροῦ χρυσίου, ἢ
ἀργύρου, ἢ ἄλλης τιμίας ὕλης, μὴ ἐχούσης ἔχον
ὕπερβαρῃ, καὶ ἀπήσαν τὸ παράπαν τινὸς μὴ

Ismaelis Bullialdi notae.

(30) Μετὰ γὰρ τῶν Τατάρων ἐκιδροπὴν. Ex
his constat Cineitem non fuisse ex Atinis seu Aidi-
nis posteris; quamvis id velit Leunclavius.

(40) Κελπάξῃ ἀνδρὶ Τριβαλλῷ. Supra cap. 21
Alexandri Susmani filium illum appellavit.

ἐνωσιθεύοντες, ἢ συνιέντες. Τὰ δὲ βάρια σκεύη καὶ ὀσσεύματα ἀπαντα εἴασαν· ὁμοίως καὶ ἱπποὺς, καὶ καμήλους, καὶ ἡμιόνους, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρασκευὴν. Αἱ δὲ ὁδοὶ δὲ νυκτὸς διελθόντες, καὶ διαβάτες ὄρη τε καὶ κάμπους, ἕως πρὸς Ἰφθασαν τὰ ὄρια ἑγγύς που τῆς Λυδίας ἐν τοῖς μέσσι τοῖς πρὸς τὰ Χλιερά καὶ Θυάτιρα (41), δευόμενοι ἡμιόνων δύο ὁδὸν τῇ νυκτὶ ἐκείνην. Καὶ πρὸς ὧραν τρίτην τῆς ἡμέρας παράσαντες τὸν Ἑρμόνα ποταμὸν, ἕως ἐσπέρας ἤλθασιν εἰς Ἐμύρνην, μὴ ἐμποδισθέντες παρὰ τινῶν τὸ σύνολον· πλὴν ἐν τῇ ὁρῇ τοῦ Ἑρμόνος ποταμοῦ βουλευθέντες διαβῆναι, τινὲς τῶν ἐκεί τούρκων ἐκώλυνον τὴν διάβασιν, λογιζόμενοι ἐκ τῶν τοῦ Μουσταφᾶ εἶναι. Καὶ γὰρ ἅπαντα ἡ Ἀσία ἐταράχθη ἐπὶ τῇ πρὸς τὰ ἑω παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ. Ὁ Τζιναήτης στρατὸς καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν ζῆσαι κατέσφαξε, τοὺς δὲ βέλεσι κατατρώσας, αὐτὸς ἀφώδως τὴν ὁδὸν ἦνυε. Οἱ δὲ Ἐμυρναῖοι ὀρώντες τὴν φύλαγγα, καὶ διαπορούμενοι τίνας ἐστὶ, καὶ τίς ὁ ταύτης ἀρχηγός, ὡς ἔμαθον οἱ δὲ Τζιναήτῃ ἐστίν, ἅπαντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἔβαν ἐπὶ τῇ ὁδῇ τοῦ Τζιναήτῃ. Ἦν γὰρ Ἐμυρναῖος γέννημα, καὶ θρέμμα, καὶ συνανάτροπος· πάντων. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτῶν ὡς ὁ Μουσταφᾶς τοῦ Ἀθην ἐν Ἐφέσῳ καὶ Θυρέοις διάγει, αὐτὸς πρὸς τὰ ἐνδοτερά, ὅπου εἰσὶ τὰ Βρυεῖα καὶ αἱ Ἐρυθραὶ, Κλαζόμεναι τε καὶ ἄλλα χωρία, εἰσῆλθεν· οἱ δὲ τῶν ὁρίων ἐκείνων γειτονιάζοντες τούρκων ἄπαντες εἰσι μαχηώτατοι, καὶ λίαν πολεμικοὶ, καὶ φίλοι πατριῶν τοῦ Τζιναήτῃ. Συναθροίσας δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς διαχιλίου, καὶ ἐκ τῶν ὁρυμμένων ὄβρα κατασκευάσας, καὶ χαλκίους λόγχας διασυντεμνόμενος, κακοφύρους καὶ ἀνίσους ἐν ἑξομαδί μὴ ἐποίησε, καὶ τοξότας, καὶ πελεκυφόρους, καὶ δορυφόρους ἐπέκεινα τῶν διαγυλίων.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς μαθὼν τὴν ἀριεὶν τοῦ Τζιναήτῃ, καὶ σωρεύσας πλῆθος στρατοῦ, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου, καὶ πρὸς τὴν Ἐμύρνην ἀνέκετο ἀπαντήσων αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ μαθὼν, ἀπήει ἀπαντήσων. Καὶ δὴ συναντηθέντες ἀλλήλοις ἐν ἐνὶ τόπῳ ὃ καλεῖται Μεσαύλιον, καὶ τὰς παρατάξεις ἐκατέρωθεν τῶν μαρῶν ὡς δυνατόν ἐτοιμάσαντες, ἦν γὰρ ὁ τόπος ἐλώδες, καὶ πολὺφυλλοι, τὸ ἐνωδίον ἤχησε τοῦ Μουσταφᾶ. Ὁ γὰρ Τζιναήτῃ οὔτε σάλπιγγα οὔτε τι ἄλλο τῶν συνήθων ἐπέκτετε. Συμψέσαντες οὖν ἀπέω τὰ στρατεύματα, ὁ Τζιναήτῃ, ὡς ἀεὶς ἐν μέσῳ στρουθίων, εἰσελθὼν, καὶ διασκεδάσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐνδόνων, ἐντυχὼν αὐτῷ πρὸς τὸν Μουσταφᾶ βάλλει κατὰ κεφαλῆς διὰ σιδηρᾶς ράβδου, καὶ μὴ φέρον τὴν πλὴν ὁ δούστηνος, τίπτει πρηνὴς ἀπὸ τοῦ ἱπποῦ, καὶ ἐξέπνευσεν. Τότε πάντες οἱ τοῦ Μουσταφᾶ προσελθόντες ἡσπάζοντο τὸν Τζιναήτῃ, καὶ ὡς ἡγεμόνα εὐφρόνουν. Καὶ δὴ παρευθὺς σὺν μεγάλῃ δορυφορίᾳ πρὸς τὴν Ἐφεσον ἤλαυνον, χάλας αὐτῶν

A ponderis inesset; eoque apparatu inscitiis omnibus abierunt. Graves vero sarcinas et omnia portatu difficilia omiserunt; equos pariter, camelos, mulos et cætera impedimenta reliquere. Cumque 97 tota nocte processissent montibus et campis superatis, ad fines ferme Lydiæ circa Chliera et Thyatira diluculo accesserunt, ea nocte bidui iter emensi. Deinde circa horam diei tertiam Hermonis fluvio superato, ad vesperam Smyrnam pervenerunt, nullo usquam impediēte: nisi cum ad Hermi ripam profectos, et transire paratos aliquot Turci arcere tentaverunt, Mustaphæ milites, cujus expeditione ac protectione tota Asia territa erat, esse ratæ. Cineites eos adortus insequitur, partimque occisis, B partim vulneratis, iter citra metum pergit. Smyrnæ hac turma conspecta, primo ignorare cujus esset, quique eam duceret: at ubi cognoverunt Cineitem adesse, omnes, uxoribus ac liberis comitantibus, ut ipsum conspicerent, accurrunt. Genere enim Smyrnenus erat, illic nutritus et cum cæteris educatus. Ab eis autem ubi rescivit Ephesi et Thyreis Mustapham Atlinis nepotem degere, in provinciæ loca interiora, ubi Bryela, Erythræ, Clazomenæ aliique vici siti sunt, penetravit. Qui hos fines porro incolunt Turci, pugnacissimi sunt omnes et bellicosissimi, et cum Cineitis patre amicitia ipsis intercesserat. Coactis igitur istorum duobus millibus, exque ramis arborum aptatis hastis, lanceisque festinanter, unius septimanæ intervallo, fabricatis, hisque impositis actortis, sagittarios securibus ac hastis armatos bis mille eis adjunxit.

At Mustaphas ubi intellexit Cineitem adversus se castra movere, contractum exercitum Epheso eduxit, Smyrnamque ei occursurus, contendit. Comperita deinde Mustaphæ protectione, Cineites ei obviam progreditur. Cum igitur quodam in loco, qui Mesaulion dicitur, uterque exercitus in conspectum hostium venisset, aciem, ut quisque ipsorum artem novit, optime instruunt, utque situs locorum paludibus ac silvis refertorum patitur; clausum deinde Mustaphas cani jubet. Neque enim tubam, aut quiddam aliud, quo pugne signum dari solet, Cineites habebat. Utrique igitur acie concurrunt, Cineitesque, velut aquila in passerem involans huc et illic eas in diversas arbores dissipat, Mustapham invadit, clavaque ferrea in capite vulnerat: qui accepti vulneris impatiens pronus ab equo infelix cecidit et exspirat. Subito totum, quod Mustapham seque-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Χλιερά καὶ Θυάτιρα. Sub Ephesino metropolitæ episcopus urbis Chliæræ constitutus erat, locumque ultimum tenebat: eidemque metropolitæ subditi sunt Thyraeum, quæ hodie Thyria dicitur,

Bryelæ sive Βρυεῶλων, Erythrarum et Clazomenarum episcopi. At Sardium metropolitæ subditus erat Thyatiræ episcopus. Eadem, quæ Dueas, Stephanus et Strabo urbium nomina habent.

hatur, agmen ad Cineitē convenit, ipsum salutatur, utque duci suo acclamat, illico etiam magna militum turba stipatus Ephesum contendit: ubi applausu magno, utpote dux, exceptus et ut antea proclamatus est. **98** Cadaver tandem Mustaphæ a nobilissimis viris maxima cum pompa efferri jussit, et in turricula cum ierum renuntiatus est Cineites.

CAPUT XXVII.

De Cineitis fuga variis sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit et in Thraciam trajicit. Adurmus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert. quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplis leniat. Morates cum copiis in terram expositis Mustaphæos in fugam vertit. Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas capius, et in urbis loco publico liquo suspensus ac strangulatus.

Reversi vero videmus, quos Lopadii reliquit aufugiens Cineites, quæque ipsis acciderint. Ubi mane surrexerunt proceres, et ut mos erat, convenissent, inter se disserere, ut nocte præterita magnus in Cineites lentoriis tumultus excitatus fuerit. Alii dicere transfugam ipsum Moratē in ripa ulteriore se adjunxisse. Alii, qui invidia cum præsequerentur, jactare, quod factum erat, a se predictum: Moratis etiam exercitus, qui in ripa opposita considerat, Cineitem revera aufugisse cognovit. Tunc in ejus castris exaudire erat tubarum aliorumque instrumentorum sonum, clamores, lætitiæ signa, quæ cælum usque pertingebant: simulque in paludis oris equitantes conspiciantur. Excitatus deinde Mustaphas, comperta Cineitis fuga, ipsum ad Moratē transiisse, eique se conjunxisse, nec aliud præterea suspicatus est; turbatusque ac territus illine abire festinat: exercitum porro ipsius trepidantem pavore injecto cernere erat. At hostes contra insequi clamore sublato, probris lacessere, sua lingua *Dur, Dur, Catlan*, audacter vociferando, id est, *Sistite gradum, sistite, nec fugite*. Ponte namque rupio Moratis miles transire haud poterat, cumque adversariis manus conserere. Mustaphas deinde equo insidens Lampsacum versus discessit, trajicere in continentem oppositam festinans. Morates pontem eodem die lignis trabibusque magnis comportatis resarcitum ac reffectum transiit; eique occurrentes obviam plerique Mustaphæ milites applaudunt, entum ac venerationem exhibent. Mustaphas Lampsacum venit, proverbialis vere graculus plumis spoliatus; innoque navigiolo, quod paratum invenit, quānor solummodo serviis, quibus cursoribus utebatur, comitantibus Callipolim trajicit, ejusque urbis levis armaturæ milite coacto, quid futurum esset, expectabat. Morates equidem ponte **99** superato, cursores Phocæam ad Adurnum mittit, qui nuper gesta nuntiarent, ipsum monerent, ut quanto ocius ad fretum tota classe navigaret. Is itaque quas paratas naves habe-

A εύφημισαντες, ήγεμόνα ώς και πρότερον ανηγόρευσαν. Το δε σώμα του Μουσταφά έκλειους σὺν ὅτι πλείστη τιμή του βαστάσαι, και φέρειν αὐτὸ διὰ εὐγενῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ πυργίῳ, κακεὶ θάψαι σὺν τοῖς προγόνοις αὐτοῦ. Καὶ οὕτω ἐγένετο ἡ δευτέρα ἀνάβρῃσις του Τζινεή.

majoribus ejus sepeliri. Hoc itaque pacto dux

B Ἐπαναστραφέντες τοῖνυν ἰδωμεν και τοὺς, οὗς ἐν τῇ Λοπαδίῳ ἀποδεδρακῶς ἀφῆκεν ὁ Τζινεή. πῶς ἄρα τὰ κατ' αὐτῶν ἐγεγονέισαν. Πρῶτας ἐγεροθέντες, κατὰ τὸ ἔθος εἰς παράστασιν ἐρχόμενοι εἰ μαγιστὰνες ἰκονολογοῦντο ἀλλήλοις, ὡς τῇ νυκτὶ ταύτῃ μέγας ἐγεγονέαι θροῦς ἐν ταῖς σκηναῖς του Τζινεή. Ἄλλοι διαγωνοῦνται τὴν περὶ αὐτὸν μετὰ του Μωράτ ἐνὸς ἡμέρας, ἑταροὶ δὲ, οἱ και φθόνου κατ' αὐτοῦ τρίφοντες, τὸ γεγονός προεφῆτεον· οἱ δὲ τὴν περὶ αὐτὸν οἰκούντες οἱ του Μωράτ ἔμαθον ὡς ἀληθῶς ὁ Τζινεή διέδρα. Καὶ τότε ἦν ἰδεῖν ὀργῶν και σαλπύγων ἦχον πολλὸν ἐν τῇ στρατῷ του Μωράτ, και ἱππηλασίας ἐν ταῖς θύραις τῆς λίμνης, και βοῆς, και ἀλλαγαμῶς φθανούσας· ἕως οὐρανοῦ. Ὁ δὲ Μουσταφάς ἐγερεται· και μαθὼν τὴν φυγὴν του Τζινεή, ἤσθετο ὡς οὐκ ἀλαχοῦ εἰ μὴ τὴν περὶ αὐτὸν διαδῆς μετὰ του Μωράτ ἠύλισθη, και σύντρομος γεγονῶς ἔσπευδεν ἀναχωρησαι τῶν ἐκεῖ. Καὶ ἦν ἰδεῖν δειλίαν μεγάλην ἐν τῷ στρατῷ, και τροχὴν και θόρυβον. Οἱ δὲ ὑπερναντίοι τὰ ἀντίρροπα κατέτρεχον βοῶντες, και ἀνειδίζοντες, κράζοντες ἀδιδῶς κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶττιαν, *Στήτε, στήτε, μὴ φεύγετε*. ὡς οἱ *Τούρου, Τούρου, Κατζιάν*. Οὐκ εἶχον γὰρ πόρον, διαφθαμένους οδοῦς τῆς γέφυρας, του περὶ και συμμείσαι. Ὁ Μουσταφάς σὺν ἐπιβλῇ του ἱππου ὤχετο πρὸς τὰ τῆς Λαμφάκου μέρη, σπουδάζων τὴν περὶ αὐτὸν καταλαβεῖν.

C Ὁ δὲ Μωράτ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ συναρμόσας τὴν γέφυραν διὰ ἑλῶν μεγάλων δοκῶν, περὶ τὴν γέφυραν, και οἱ πλείστοι του Μουσταφά τρέχοντες προσεκύουν αὐτῷ και εύφημουν. Ὁ δὲ Μουσταφάς φθάσας ἐν Λαμφάκῳ, κατεψιλωμένος κολοῦς τὸ ἀντὶ τῆς παρομιᾶς, εὐρὼν ἱστομὴν μίαν τῶν σαφῶν περὶ ἐν Καλλιουπόλει σὺν τέτταρσι και μόνις τῶν ταχυδρόμων δούλων αὐτοῦ. Καὶ συνσθροίσας τὸ γασμουλικὸν τῆς Καλλιουπόλεως ἱστατο ἐκδεχόμενος τὸ μᾶλλον. Ὁ δὲ Μωράτ μετὰ τὸ περᾶσαι τὴν γέφυραν πέλλει ταχυδρόμους εἰς Φωκαίαν δηλὼν τὰ γεγονότα εἰς Ἀδούρῳ· και μηνύων ὡς τάχιστα εὐρεθῆναι σὺν ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν πορθμόν. Ὁ δὲ Ἀδούρνος· (42) ἱτοίμας ἔχων τὰς ναῦς, εἰσελθὼν και τὰ ἱστία πτερώσας ἐκπλεῖ πρὸς τὸν Ἑλλησποντον, τὸν ἀνεμον ἔχων φυσῶν· ἀπὸ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) Ὁ δὲ Ἀδοῦρος Λαμνίος lib. v. et Leuncl. lib. viii, nave una Genuesi, quæ fortuito ad Lampsaciam appulerat, navem esse ad transfretan-

dum Moratem narrant. Phranzes lib. i, cap. 40, Moratem, ut trajiceret, navibus usum esse ait.

πρώτας (43), καὶ διὰ νυκτὸς νῆξας τὸ πῆλαγοι, πρῶτας ἀντιπαρήστη μέσον Λαμψάκου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ὁ Μωράτ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ταῖς ἀκταῖς. Ἐγγὺς οὖν γενοῦναι, ἦσαν γὰρ ἐπὶ τὰ ὑπερμαγέθεις, εἰσῆλθεν ὁ Μωράτ ἐν τῇ κραιττοτέρᾳ καὶ μειζοντέρᾳ. Ἐδωκε γοῦν ὁ Ἀδούρνος μεγάλην τιμὴν τῷ Μωράτ, ὡς ἔχρην, καὶ ὁ Μωράτ τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ συνηδρίαζον ὁμοῦ ἐν τῇ νηὶ καὶ ὠμίῳ. Εἶχε γὰρ ἐν φροντίδι μήποτε οἱ Φράγχοι, καταφρονήσαντες τοὺς ὅρκους, ἐκδοτὸν ποιήσωσι τὸν Μωράτ ἐν χερσὶ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ λαβόντας θησαυροὺς πλείστους ἀπέλθωσιν. Εἶχε δὲ ὁ Μωράτ σὺν αὐτῷ ὀπλίτας οἰκίλους δούλους σὺν τοῖς πατράπαισι αὐτοῦ, ἐν τῇ νηὶ ἢ ἐπέθῃ, ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους. Ὁ δὲ Ἀδούρνος, ἐν τῇ αὐτῇ νηὶ ὑπὲρ τοὺς ὀκτακοσίους γυναικίους ὀπλίτας Φράγκους· ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ναυσὶν ὑπῆρχον τόσοι ἐπιβάται Τούρκοι, ὅσον ὀπλιτικὸν Φράγκων ἐκάστη ἐπέκτειτο. Ὁ δὲ Ἀδούρνος ἦν φυλάττων τοὺς ὅρκους αὐτοῦ ἀκεραίως ἀνευ δόλου τινός. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ πορθμοῦ ἀναστὰς ὁ Ἀδούρνος, καὶ γόνυ κλίνας ἐναντὶ τοῦ Μωράτ, ἠτήσατο τὸ ὀφειλόμενον χρεὶς τοῦ μεταλλοῦ τῆς στυπτηρίας. Καὶ ὁ Μωράτ ἀγαλλόμενος ἐδωρήσατο, καὶ ἐδάκρυτο κάλαμος ἐξαλείφων παλαιοῦ χρεὶς ἀπότειναι· τὸ δὲ χρεὶς ἦν ὡς εἰκοσιπέντε χιλιάδες νομισμάτων ἀπαριθμῶσιν.

Ὁ δὲ Μουσταφᾶς εἰς τὸ πέραν ἱστῶς, καὶ θεωρῶν τὰς ναῦς, ὡς πολέμια ἐν μέσῳ πελάγους, ἢ ὡς νηῶς, ἐπειρώσατο τῇ ψυχῇ· ἦν γὰρ εὐδίας ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Καὶ οὐκ ἔχων τί δράσαι στέλλει ἐν τῶν ἀκατιῶν μετακαλῶν τινα τῶν εὐνοουσίων τοῦ Ἀδούρνου, ὡς ἔχων λόγους τινας τοῦ ἐμυλῆσαι. Ὁ δὲ Ἀδούρνος στέλλει τὸν αὐτοῦ βικάριον Βαρνάβαν δὲ Κορνήλια, καὶ τυχὼν μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὁπέσχετο τοῦ δοῦναι τῷ Ἀδούρνῳ πεντήκοντα χιλιάδας νομίσματα, μόνον μὴ ἐκβαλεῖν αὐτὸν ἔξω τῆς νῆδος, ἀλλ' ἀποπέμψαι ἐτέρωθι ἐνθα καὶ βούλεται. Ὁ δὲ Ἀδούρνος οὐκ ἠθέλησεν ἀκοῦσαι. Ὁ δὲ Μωράτ ἀκούσας καὶ γενόμενα ἐνηγκαλίσσατο τῷ Ἀδούρνῳ, καὶ εἶπεν· Ἐξο ἀπὸ τοῦ νῦν ἡμέτερος ἀδελφός καὶ φίλος πιστός. Τότε παραστάντες ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως, οὐκ ἀφῆκαν οἱ τοῦ Μουσταφᾶ τὸ σύνολον πλησιᾶσαι ἐν τῷ λιμένι. Οἱ δὲ κυβερνῆται τῶν νηῶν πρὸς τὰ τοῦ λιμένος μέρη τὰ κάτω, ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ πελάγει τὰ ἱστία χαλᾶσαντες, ὁμοῦ καὶ τὰς ἀγκύρας ἡτοιμάζοντο εἰς παρατάξεις τοῦ ἐξελθεῖν ἐν τῇ ξηρᾷ. Καὶ οἱ τοῦ Μουσταφᾶ διὰ ξηρᾶς διαδραμόντες ἀπεναντίας εἰσῆλθον, καλύοντες τὴν ἔξοδον. Ὁ δὲ Ἀδούρνος ἐτοιμάσας τὰς βάρκας, καὶ τὰ σκάφη καὶ ἀκάτια τῶν νηῶν ὑπὲρ τὰ εἰκοσιν ἐπέμψε, ἵνα λάβωσι γῆν, ὅντες· ἐντὸς τούτων ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους Φράγκους· ἑξαγυράτους καὶ δορυφόρους. Ἐξελθόντες οὖν καὶ ἀποπέμψαντες τοὺς τοξότας ὡς μίλιον ἐν μακρᾷ τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ δεφινδύοντες τὴν ἀκτὴν, ἀσφαλῶς ἐξῆλθε καὶ ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

A bat, conscendit, velisque explicatis Hellespontum versus venio a puppi flante navigavit, nocturne emenso mari, inter Lampsacum et Callipolim diluculo comparuit, cum eodem etiam tempore Morales in littore esset. Appulsis ergo septem magnis navibus, earum ampliorem præstantioremque Morates conscendit. Adurnus, ut decuit, maximos honores ac cultum Morati detulit, qui vicissim Adurnum quoque honorifice habuit; conседerunt postmodum et inter se collocti sunt. Verumtamen anxius erat Morates, formidabatque ne Franci spreto iurejurando ipsum Mustaphæ traderent, thesaurisque ingentibus acceptis discederent. Hac de causa Morates in nave quo veheratur, secum habuit supra quingentos servos domesticos armatos, Adurnusque eidem supra octingentos armis instructos Francos, eosque strenuos imposuerat: in cæterisque navibus tot vectores Turci, quot armati Franci erant. Adurnus equidem bona fide, et sine fraude inviolatum iusjurandum observabat. Dum autem in medio freto starent, surrexit Adurnus genibusque coram Morate flexis, quod vestigalis nomine debebat alumina metalli causa, donari sibi rogat; quod Morates benigne lubenterque concessit. Tum veteris debiti, quod numismatum viginti septem fere millia æquabat, tabula calamo inducta est.

Mustaphas interim in opposito littore considera et conspectis navibus, serenum quippe tunc cælum erat, castellis in medio mari, insulsi paribus, animo percelli; quove se verteret nescius, navigium unum mittit, ut aliquem ex intimis Adurni amicus evocaret, quædam cum eo communicanda habere præterens. Vicarium suum Barnabam de Cornelia ad Mustapham misit Adurnus. Illi ad colloquendum admissio pollicetur. Mustaphas numismata quinquagies mille Adurno soluturum, si Moratem in terram exponere nolit, sed aliquo pro libitu suo amandet. Quibus auscultare averatus est Adurnus. His compertis hunc complexus est Morates, dixitque: *Frater noster ac fidus amicus in posterum sis.* At qui Mustaphæ militabant, Moratis naves portum ingredi prohibebant. Quare navium rectores ad partes inferiores portus ultra urbem vecti vela contrahunt, anchorasque expediunt, ut in terram millitum exponerent. Mustapha vero copias ad litus accurrunt, contraque steterunt, excensu in terram eos prohibere laborantes. 100 Adurnus autem lembos, acatia scaphasque apparatus supra viginti mittit, quibus vecti terram appellerent Franci, plures quingentis zagratores et jaculatores: quibus in terram expositis, et littoris tenendi gratia milliarum unum a mari sagittariis procedere iussis, secure Morates, sagittariis mille ambidextris stipatus, tribus insuper militum pugnacissimorum et robustissimorum millibus cinctus navi egredi-

(43) *Leg. procul dubio*, ἀπὸ πρῶτης.

tur. Cumque Franci in aciei fronte consisterent, lanceis incussis, lapidibusque emissis viam late aperuerunt, et illico Moratis milites cum Francis tubarum clangore semel edito, in Mustaphæos impressionem cum impetu fecerunt: quos in fugam versos persequi, nisi maxima parte interempta, non destiterunt. Morates deinde ad castrum pergit. Mustaphas interim Adrianopolim quam ocissime contendit: ingressusque gazophylacium, in quo thesauri reconditi erant, pecunia ac supellectile, quantas auferre libuit, convasatis, viam Walachiam versus, incitatis quam maxime equis, cepit. Morates triduo Callipoli transacto, in deditionem accepto castro, cunctisque, qui ipsi, ne in portu exscenderet, obstiterant, promiscue occisis, Adrianopolim magnis itineribus profectus est, ingentem exercitum ex oriente et occidente collectum secum ducens. Ipsum etiam comitabantur Joannes Adornus omnesque simul navium præfecti, sequebatur Italorum peditum supra bis mille agmen, strenuorum animoque bellum spirantium, quibus corporis tegumentum ære nigro confectum, armæque hæc ac securæ erant. Accedenti porro Adrianopolim, effusi cives obviam processerunt, faustisque acclamationibus eum prosecuti sunt: ipseque comiter omnes allocutus est. Ingressus deinceps patris palatium convivio opiparo omnes promiscue excepit; Adurnum ceterosque Latinos ad id vocavit; omniumque lætantium, fausta feliciaque precantium vocibus ipsi acclamatum. Adurno præterea plurimis muneribus honorato, Peritheorion castellum quoddam in occidentis situm, commercia etiam Phocæarum, ut iis, quandiu viveret, uteretur ac frueretur, concessit. Alios navium præfectos vestibus pretiosis, aliisque donis magnificis remuneratos, gratis etiam actis, benevole dimisit: qui Callipolim profecti apertis velis Phocæam versus renavigarunt. Morates interim velocissimos juvenes, ducesque expediti, qui juxta Istri ripam Mustapham comprehenderunt; Constantinopolim enim cogitabat, sed præterita, quorum sibi conscius erat, quæque animo revolvebat, ab isto proposito revocabant. Ad Moratem 101 itaque retractum adducunt: qui sententia lata laqueo ipsi gulam frangi, in loco etiam publico ut sceleris tunc uni, jussit; ut in hominum a iis, si non universorum, maxime saltem partis pleribus, opinio invalesceret, eum Bajazitis Othmanici filium non esse, sed subditi-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(44) *Περθεώριον*. Castrum est; sub Trajanopolitano metropolitano episcopatus. De illo loco ita loquitur Cantacuz. *Hist. lib. II, c. 38*, dum recenset oppida ab Andronico juniore instaurata: Οὗ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ Θράκης παράλιον ἐτέραν πόλιν, κατασκευάμεν, καὶ αὐτὴν ἔς φασιν Ἀναστασιον βασιλέα Ῥωμαίων οἰκίστην, καὶ ἐξ ἐκείνου προσεγορευμένην, ἀνέστησεν αὐτός, ὃν πᾶσαν, ἀλλ' ὅσον μάλιστα τὴν ἀπολαβόν, Περθεώριον προσηγόρευσεν. Verum etiam in Thracia maritimam ab ea urbem adificavit antea dirutam; cujus condita auctorem Anastasium imperatorem dicunt, et de eius

Μωράτ σὺν τοῖς ἑλλήσι χιλιῖς ἀμφοτεροδεξίσι, καὶ μαχίμοις ἀλκιμοτάτοις ἐπύκναι τῶν τρισηλίων. Οἱ δὲ Φράγχοι ἔμπροσθεν τῆς παρατάξεως διὰ τῶν τζαγροβολισμάτων καὶ πετροβολίων τὴν ὁδὸν λίαν ἐποιουν. Τότε οἱ τοῦ Μωράτ σὺν τοῖς Φράγχοι; μέγα ἀλαλαγὴν ἐκπιγγάδῃ ποιήσαντες, κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ ἴδον, καὶ αὐτοὶ νῦτα διδόντες ἔφρουγον, καὶ οὗτοι διώκοντες εἰς ἐπὶ οὐκ ἔπαυοντο, ἕως οὗ πολλοὺς κατασφάζαν· καὶ ὁ Μωράτ πρὸς τὸ πολυχνιον ἐλαύνων τῆς πόλεως. Ὁ Μουσταφᾶς ὡς εἶχε πρὸς τὰ τῆς Ἀδριανού ἔρχετο, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ ταμείῳ ᾧ οἱ θησαυροὶ ἐναπύκναιτο, καὶ λαβὼν χρήματα ὅσα ἔδούλετο, πρὸς τὰ τῆς Βλαχίας μέρη σὺν ἑλλήσι τὴν ὁδοπορίαν ἐποιεῖ, ἐλαύνων τοὺς ἱπποὺς ὅσον ἰδύνατο. Ὁ δὲ Μωράτ ἐν Καλλιουπόλει τρεῖς ἡμέρας ποιήσας, καὶ τὸ φρούριον λαβὼν, καὶ τοὺς κωλύσαντας μὴ ἐξελθεῖν ἐν τῇ λιμένι πάντας ἀφαιδῶς κατασφάζας, εἰς Ἀδριανούπολιν οὐκ ὀκνῶν ἔρχετο, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλείστον στρατὸν ἐξ ἑσπίας καὶ δύσεως, καὶ τὸν Ἀδοῦρνον Ἰωάννην ἐμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἐπιστατοῦσι τὰς νῆας, καὶ στρατὸν ὑπὲρ τοὺς δισηλίων, ἄνδρας ἰταλοὺς καταπεπραγμένους μέλανι χαλκῷ, καὶ δορυφορούοντας, καὶ πελεκυφόρους πεζοὺς ἀρετικῇ θυμῷ ζέοντας. Ἐν δὲ τῇ Ἀδριανού εἰσερχόμενος, ἄπαντες οἱ τῆς πόλεως ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν, εὐφραμούντας αὐτῷ· ἐκεῖνος δὲ μετὰ περιχαρείας τοὺς ἄπαντας προσητόρει. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ παλαιῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐχρίαν μεγάλην καὶ πανθασιάαν ποιήσας, ἐκάλεσε πάντας τοὺς Λατίνους σὺν τῇ Ἀδοῦρνῳ, καὶ εὐφρανθέντες εὐφμήσαν αὐτὸν ἄπαντες. Δωρήσας δὲ τῇ Ἀδοῦρνῳ δωρήματα πλείστα, ἐδωρήσατο καὶ τὸ Περθεώριον (44) ἕνα τῶν πολυχνίων τῆς δύσεως τοῦ ἔχειν καὶ νέμεσθαι τοῦτο ἐφ' ὅλης ζωῆς αὐτοῦ· ὁμοίως καὶ τὰ κομμέρτια τῶν Φωκαίων· καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους τῶν νηῶν ἀλλάξας στολαῖς βαρυτίμοις, καὶ ἄλλοις πολυτελεῖσι δωρήμασιν, ἀπέλυσεν αὐτοὺς εὐχαριστήσας ἐν εὐρήῃ· ἐλθόντας δὲ ἐν Καλλιουπόλει, καὶ περῶσαντες τὰς νῆας ἔτεμον τὴν πρὸς Φωκαίαν θάλασσαν. Ὁ δὲ Μωράτ σὺν τάχει πολλῷ ἐξικοστέλλας ὠκυπέτους νεανίας καὶ στρατηγούς ἀνδρείους, συνέλαβον τὴν Μουσταφᾶν ἑγγύς που τῆς τοῦ Ἰστροῦ ὁχθῆς. Ἡβούλετο γὰρ εἰσελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀλλὰ τὰ προγεγονότα εἰς νοῦν λαμβάνων ὅπῃ τοῦ συνειδότες ἐκωλύετο, Περθεώριον γοῦν αὐτὸν τῇ Μωράτ· ὁ δὲ ἴδωνκεν ἀπόφρασιν τοῦ δι' ἀγγλὸν θανατωσά αὐτὸν ἐν τῇ δημοσίᾳ τόπῳ (45), ὡς ἕνα τῶν κακούργων· ἕνα ἡ τῶν

nomine Anastasiopolim vocatam fuisse. Illam [Andronicus] refecit; non utrum equidem, sed quantum apertè concludere potuit, Peritheorionque appellavit. Urbs illa Aeno urbi vicina est in Thracia sita, non longe ab insula Thaso.

(45) Ἐν τῇ δημοσίᾳ τόπῳ. De castelli pigna suspensus a Leuclavio dicitur lib. xiii, in loco autem publico factum, ut supposititium Mustapham homines crederent. Principes enim Muslimani clam et extra hominum conspectum fratres et consanguineos necare consueverunt.

Porro quod ad annorum notam spectat, obser-

ἀνθρώπων ὑπέληψις, εἰ καὶ οὐχὶ πάντες, ἀλλ' οἱ κλειστοὶ τῶν τοῦ δέμου, καταλάβοι. ὥς οὐκ ὑπῆρχε υἱὸς τοῦ Παγιαζήτ' Ὀθμάν, ἀλλ' ἦν κλειστός καὶ κατεσκευασμένος παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουήλ τοῦ Παλαιολόγου. Ἡ δὲ ἀλήθεια οὕτως ἔχει ὡς τοῦ Παγιαζήτ' ὑπῆρχεν υἱός.

CAPUT XXVIII.

Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelli senectutem et morbos, rex imperii administrante. Corax Theologus proditionis reus damnatur; cujus mortem ulcisci cupiens Morates, Michaelem Pyllem, ob delatum Coracem, morie afficere properat; Pylles, Christum et fidem impie abnegando, vitam servat. Manuel Mustapham, octennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitatur, et statim moritur. Mustaphas hiemem captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cinciti per vias suas bellum inferit, et debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecioni delet.

Καθίσαντος οὖν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡ, χαιμῶνος ἀρχόντος, ἐν ἐκρί διαλαλίας πανταχοῦ, καὶ κηρύγματα πέμψας, στρατὸν ἀθροίσας πολλόν, καὶ κατὰ τῆς πόλεως Κωνσταντινέου τὴν ἐτοιμασίαν ἵσταται. Καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουήλ πρὸ πολλοῦ τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀναθεῖς αὐτὸς γέρον ὄν, ἐκώθητο, σχολάζων ἐν μελέτῃ βιβλίων λόγων. Μαθὼν οὖν ὅτι ὁ Μωράτ στρατεύειν μέλλει κατ' αὐτοῦ τῷ μνηί ἐκείνῳ, ἦν γὰρ Ἀπρίλιος, στέλλει ἀποκρισιάρχον πρὸς αὐτόν, ἐνόματι Θεολόγου Κώρακα, ἀνθρώπον ἐκ Φιλαδελφείας ὁρμώμενον, καὶ μετὰ τὴν τῶν Τατάρων εἰς τὴν Ἀσίαν ἱερὸν μετακίσησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦν γὰρ πνεύμας ὡς οὐδεὶς τῶν ἄλλων τῷ τότε καιρῷ, καὶ εἰς τὰς τῶν Τούρκων πράξεις καὶ διαβολὰς πονηρότατος, συγχάζων μετὰ τινος τῶν ἀρχόντων ἐν τῷ παλατίῳ, ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεὶ Μανουήλ γνώριμος. Καὶ διὰ τὸ δοκεῖν τὴν Τούρκων γλῶτταν, καὶ ἐπιστάσθαι αὐτὴν, ὡς ἔχρην, ἐπέτρετο ἐν τοῖς πρέσβει τοῦ βασιλέως αὐτῇ, ὑπηρετῶν καὶ μεθερμηνεύων τὰ λεγόμενα παρὰ τῶν πρέσβων πρὸς τοὺς μεσάζοντας τοῦ ποτὲ Μαχουμέτ ἡγεμόνος. Τοῦ καιροῦ τοίνυν ἀναλισσομένου συχνάκις εἰς τὸ τοιοῦτον ὑπόμνημα, γίνεται γνώριμος καὶ τῷ ἡγεμόνι Μαχουμέτ, καὶ τῷ μεγάλῳ μεσάζοντι Παγιαζήτ'· καὶ τοσοῦτον ἐπιβλήθη, ὅτι εἰ τὴν τὸ βουλόμενον παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Μαχουμέτ, καὶ παρὰ τοῦ Μαχουμέτ πρὸς τὸν βασιλέα, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ῥῶπῃ ὁ Θεολόγος ἐξῆρται· καὶ ἐπείσθη καὶ εἰς τοὺς δύο μέγας διορθωτὰς πραγμάτων πολλῶν. Ὅτ' ἀπάντα γοῦν τὰ κατὰ βασταίνων φθόνος ἐστοχάζετο καὶ πρὸς τὸν Θεολόγον ὤξεως. Τοῦ Μαχουμέτ οὖν παρελθόντος, καὶ Παγιαζήτ' τοῦ μεσάζοντος, καὶ μεταπεσόντα τὰ πράγματα ἐν τῷ προφύθῳ

Ismaelis Bullialdi notae.

vandum est Leuncelavum, Hist. Mesum. lib. xii, bellum a Mustapha Morati illatum, et universas ad illius Interitum res gestas, ad annum Hegiræ 835 [Christi 1432] referre; coepit enim ille 835 Hegiræ anno, Christi 1421, Decembris 26, ser. 6, cyclo solis 2, littera E. Adque eundem annum lib. i, cap. 40, ista Phranzes retulit. Idem vero Leuncelavius in Annalibus Turcicis ad annum 837 Hegiræ, Christi 1424 (perperam 1425 apud Leuncelavum legitur) Moralem salutatum esse imperatorem, capto strangulatoque Mustapha Dusme, narrat. Ista igitur conciliare tali discrimine adhibito oportet: ita ut dicamus, post mortem Mehemetis adversaria ejus filium Moralem statim Mustapham rebellasse, ac pro im-

peratore se gessisse: id bellum triennio gestum esse: ac tandem capto strangulatoque Mustapha anno Hegiræ 837 [Christi 1424] finium esse. Hunc equidem Mustapham triennio regnasse testis est Leonicus lib. v: Ἐκείνητος δὲ Μουσταφᾶς βασταύσας ἐν Εὐρώπῃ ἐτη τρία. Vitam finivit Mustaphas, postquam tres annos in Europa regnaverat. Plura equidem gesta sunt, negotia plura agitata, legati de jungendis foederibus ultro citroque missi, quam ut anni unius spatio perferri poterint. Recte itaque Calvisius in Chronologia Mustaphæ mortem anno 837 Arabum [Christi vero 1424] assignat: quem etiam, Annalesque Turcicos sequimur.

Morates, postquam hiems jam coepisset, in imperii paterni solio collocatus fuerat; proximo deinde adventante vere, edicto publico praconumque voce jussus militatum venire militibus, ingentem exercitum coegit, et ad oppugnandam Constantinopolim se accingit. Jam diu tunc erat cum Imperator Manuel filio Joanni imperio cesserat, ipseque praeter divinarum Scripturarum studio quietus attendebat. Comperito itaque Moratis consilio, bellum ipsi inferre mense Aprilii tunc labente destinantis, apocrisiarium ad eum mittit nomine Coracem Theologum, qui Philadelphia venerat, et Constantinopolim, Tataris Asiam invadentibus, habitationali sedem transtulerat. Erat equidem iste supra cunctos sui temporis homines astutus et fraudulentus: Turcorum more calumnias quemlibet appetere promptus, et assuetus. In palatio cum quibusdam principibus viris familiaritate contracta, ipsi quoque Manuelli imperatori innotuerat. Quod etiam linguam Turcicam egregie calleret, et loqueretur, ab imperatore cum legatis missus est: interpretisque munere apud veziros tunc regnantis Mahometis functus, Turcie reddendo, quae a legatis dicebantur. Cum itaque diu saepiusque hoc munere defunctus esset, principi Mahometi, et magno veziro Bajaziti etiam innotuit: eique tanta cum ipsis intercessit familiaritas ac amicitia, ut si quid imperator Manuel apud 102 Mahometem agendum haberet, vel apud imperatorem Mahometes, id statim Theologus perferret. Et aestimabatur inter hos duos multorum negotiorum componendorum magnus auctor, invidia tandem, quae omnibus perniciem avertit, insitata tela in Theologum impexit. Cum equidem Mahometes obhisset, Bajazitesque vezirus perhisset, opera et

auxilio Romæorum rerum summa ad Mustapham prædictum devolvitur. Et prius ab iis mutuo culta suavis amicitia, translato rursus ad Moratem imperio, in odium ac similitates versa est. Quas cum imperator mitigare ac placare decrevisset, ad Moratem apocrisiarios mittit Palæologum Lachanem, et Marcum Jagarin viros nobilitate ac prudentia insignes, qui rationibus ac verbis verisimilibus Morati suaderent, eorum quæ ipsi contigerant, auctorem Manuelem imperatorem non esse, sed Bajazitem, qui res imperii tum administrabat: nolueratque infantes imperatori tradere, ut patris ipsorum testamento jussus erat, hortationibusque monitus Bajazites: quia etiam contumeliose legatos, qui illos repetebant, dimiserat. At Morates hos apocrisiarios nec videre nec audire voluit, et paucos dies seorsim custoditos tenuit: donec quæ huic expeditioni militari ad urbem Constantinopolim oppugnandam necessaria ipsi erant, comparasset. Illos postea hoc dato responso dimisit: *Abite et nuntiate imperatori vestro brevi me venturum esse.* Paucos post dies, in unum coactis totis viribus, ingentem exercitum ducentorum milium pluriumve militum contra Constantinopolim ducit. Cives hac de causa in suspicionem de re aliqua atroci contra Theologum ad ducti dicebant, ipsum fraudem et delos urbi struxisse, ægre ferentem se cum legatis profectum non esse. Erga Turcos duces etenim ut plurimum benigne affectus erat, ipsorumque imperatorem diligebat Theologus. Cognita tumultuantis multitudinis in Theologum invidia, Manuel ad Moratem de pace acturum eum mittit; urbem quippe corona ac vallo jam cinxerat Morates, et tentoria intra templum Fontis prope muros erexerat. Urbe egressus Theologus Moratem ejusque procures adit; cum quibus multis de pace sermonibus collatis, tyrannum ad eam componendam adducere ulla ratione haud potuit. Plurium autem opinione ferebatur, cum Turco hac conditione pacisci voluisse. Si, inquit, fidem tuam jurejurando obligaveris urbis præfectum me fore, illam tibi tradam; quæ verba ex fidissimis amicis ejus, qui aderat, unus auribus excepit. Talla pactus in urbem redit, ut qua die condita ac

103 præstituta urbem expugnaturi Turci erant, ad Fontis portam suis stipatus staret, illosque introduceret. Theologus continuo imperatorem convenit, rationem eorum quæ legatus agitasset, rediturus. Ille vero alius, quæ verba superius recitata audierat, ad turbam retulit, patefacitque prodictionem, quam Theologus meditabatur, indicisque quibusdam fidem verbis suis conciliat. Ubi deinde ab imperatore Manuele, qui senex et infirma

A Μουσταφᾷ διὰ συνδρομῆς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τὸ τῆς φιλαίας γλυκὺ εἰς ἐχθρὰν πικρίας κατηντησά, τῶν πραγμάτων πάλιν μεταπεσόντων εἰς τὸν Μωράτ· καὶ θάλων ὁ βασιλεὺς τὸ πικρὸν μεταβάλλει πάλιν εἰς γλυκὺ, στέλλει πρὸς τὸν Μωράτ ἀποκρισιάρχους Παλαιολόγον τὸν Λαχανῆν, καὶ Μάρκον Ἰάγαριν ἀνδρας εὐγενεῖς καὶ συνετοὺς, τοῦ παραστήσαι διὰ λόγων πιθανῶν, ὅτι τὰ συμβάντα τῷ Μωράτ οὐκ ἦν αἰτία ὁ βασιλεὺς, ἀλλ' ὁ Παγιαζήτ, ὁ τῶν πραγμάτων τῆς ἡγεμονίας ἐπιτρόπος· καὶ οὐκ ἠβουλήθη δοῦναι τὰ νεογὰ ἐν χερσὶ τοῦ βασιλέως, καθὼς ἐνδιαθῆκω· προέτρεφεν ὁ πατήρ αὐτῶν τῷ Παγιαζήτ· ἀλλ' ἄτιμος· τοὺς αἰτοῦντας αὐτὰ πρὸς αὐτοὺς ἀπέπεμφεν. Ὁ δὲ Μωράτ τοὺς ῥηθέντας ἀποκρισιάρχους μήτε ἰδεῖν μήτε ἀκοῦσαι θελήσας, περιόρισας αὐτοὺς ἐν ὁλίγαις ἡμέραις (46), ἔως οὗ ἀπαρτίσαι δυνήσθῃ τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν πολεμικὰ κατὰ τῆς πόλεως, τότε ἀπέλυσεν εἰπὼν· Ὑπάγετε, ἀναγγεῖλατε τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἤδη ἐρχομαι ταχὺ. Ἐν ὁλίγαις δ' ἡμέραις ἀφίκομαι ἅπαντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ὑπεράριθμον ὅντα εἰπεῖν ἐπέκει τῶν διακοσίων χιλιάδων, κατὰ τῆς πόλεως ἔξεισιν. Οἱ δὲ πολλοὶ κατὰ τοῦ Θεολόγου ὑπενόουν κακὴν ὑπόνοιαν, λέγοντες ἐν νῷ, ὅτι διὰ μὴ ἀφίκεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ ἔρραψε θάλλον κατὰ τῆς πόλεως· ἦν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον φιλικῶς διακειμένος· σὺν τοῖς ἀρχηγοῖς Τοῦρκοις, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι ὁ Θεολόγος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ, ὁρῶν τὸν θόρυβον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου κατὰ τοῦ Θεολόγου, στέλλει τοῦτον πρὸς τὸν Μωράτ ὡς δῆθεν πρεσβεύσων τὰ τῆς εἰρήνης· ἦν γὰρ ὁ Μωράτ περικυκλώσας καὶ χαρὰ κώσας τὴν πόλιν, πῆξας αὐτοῦ τὰς σκηνὰς ἐν τῷ ναυῷ τῆς Πηγῆς ἔδου, πλησίον τοῦ τείχους τῆς πόλεως. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος καὶ ἐντυχὼν τῷ Μωράτ, καὶ τοῖς μεγιστάνοισι αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καμῶν, καὶ λαλήσας περὶ εἰρήνης, οὐκ ἰδυνήθη καταπισθῆ τοιῆσαι τὸν τύραννον, ὡς τινὲς λέγουσιν· ὡς δὲ οἱ πλείστοι ὑπώπτευσαν, ἐλάλησε πρὸς τὸν Τοῦρκεν, ὅτι εἰ ποιήσεις μοι συνθήκας ἐνόρκους τοῦ εἶναι με ἐρχόμενα καὶ ἡγεμόνα τῆς πόλεως, ἐγὼ σοὶ ταύτην παραδώσω. Εἰς δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτοῦ ἑνωτισθεὶς τὰ λεγόμενα· καὶ ἐξελθόντας ἐν τῇ πόλει μετὰ τὸ ποιῆσαι τὰς συνθήκας, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει γενέσθαι ὁ πόλεμος, αὐτὸς ἐν τῇ τῆς Πηγῆς πόλῃ μετὰ τῶν αὐτοῦ εἰσάξει τοὺς Τοῦρκους ἐντός. Εἰσελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος, καὶ τυχὼν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεγούμενος τὰ τῆς πρεσβείας, ἐκείνος ἀνήγγειλε τοῖς ἑξω τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας αὐτοῦ, πιστούμενος τὰ λεγόμενα διὰ τεκμηρίων τινῶν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ Θεολόγος ἐκ τῆς μονῆς, ἦν γὰρ οἰκῶν τότε ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου ἀσθενῆς καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(46) Ἐν ὁλίγαις δὲ ἡμέραις. Hanc Constantinopolis obsidionem Phranzes refert ad annum mundi 6930, ut et Joannes Cananus, brevi a. doctissimo clarissimoque viro Leone Allatio edendus. Noster Ducas eodem anno, quo Mustaphas strangulatus est tradit, id est, anno Christi 1424, mundi 6932. Lao-

nicius lib. v, post interfectum Mustapham, Constantinopolim a Morate, frustra tamen obsessam ait; idemque Phranzes lib. i, cap. 32. Quod Annales Turcici silentio transmittunt.

De Theologo illo Gorace, et Pyllie nihil apud Phranzem et Laonicum legimus.

γέρον· ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἀγοχολεῖτο πρὸς αὐτὸν ἀντίμαχα τῆς πόλεως, καὶ μέρος τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ βασμουλικὸν ἅπαν κατεβόησαν κατὰ αὐτοῦ ὕβρεις καὶ λοιδορίας ἐκχέοντες. Τότε ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὴν ταραχὴν ἤρωτα τί τὸ γινόμενον. Οἱ δὲ παρίστησαν αὐτῷ τὸν ἀνθρωπινὸν διηγούμενον τὰ περὶ τῆς προδοσίας. Θέλων δὲ ὁ βασιλεὺς καταπράβναι ὄχλον, ἐκέλευσε περιορισθῆναι τὸν θεολόγον, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν προδότην αὐτοῦ, ἵνα τὴν αὐρίον ἐτάσῃ τὴν ἀλήθειαν. Οἱ δὲ Κρήτες ὄντες ἐν τῇ βασιλικῇ πύλῃ φύλακες, καὶ ἀκούσαντες τὰ τῆς προδοσίας ἱέραμον λέγοντας τῷ βασιλεῖ (ἦσαν γὰρ οἱ Κρήτες ἀεὶ πιστότατοι καὶ ζῆλον θεῶν ἔχοντες πρὸς τὰ τεμένη ἁγίων, καὶ εἰς τὰ σπῶν λείψανα, καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς πόλεως), εἶπον οὖν αὐτῷ· Ὁ βασιλεῦ, ἀδικὸν ἐστὶ ἡμῶς προσιμῆν τὴν πόλιν ὑπὲρ τὴν ἐνεργαμένην, καὶ ποθεῖν τοῦ ἐκχεῖσθαι τὸ αἷμα ἡμῶν ὑπὲρ τῆς βασιλευσύνης· οἱ δ' αὐτόχρονοι, καὶ οἱ δὲ εὐδοξεῖν ἐκ ταύτης ἔχοντες, εἶναι προδοταὶ τῶν θεῶν μυστηρίων, καὶ τῆς βασιλείας σου. Κέλευσον οὖν ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὸν θεολόγον, καὶ ἡμεῖς ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦτου. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ μὲν δεδιώμην πῶς κατὰ φθόνον κινδυνεύει ὁ ἄνθρωπος· εἰ γὰρ ἐγίνωσκον ὅτι ἐν ἀληθείᾳ στρεβλὸς ἦν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεδίχατον αἰσχρίστῳ θανάτῳ. Ἄρατε οὖν ὑμεῖς καὶ ἐξετάσατε, καὶ εἰ μὲν δόσως, ἀρετε· εἰ δὲ ἐπὶ τῷ κρίματι, τισάσω τὴν τιμωρίαν. Λαβόντες οὖν τὸν θεολόγον καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς, καὶ διὰ τιμωρίων, καὶ διὰ σημείων τιῶν, ὧν ἐρευνήσαντες εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διάφορα σκευὴ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ χρυσοφάντα πέπλα, καὶ ἐγγράφους ἀποδείξεις ἃς ἐποίησε κατὰ τοῦ βασιλέως· τὰ δὲ σκευὴ ἐδίδοσαν παρὰ τοῦ βασιλέως ὡς ἀποκομισόμενα τῷ Τούρχῳ, ὁ δ' αὐτὸς ἐνοσφίζετο ταῦτα· τότε οἱ Κρήτες σύραντες αὐτὸν διὰ τῆς λεωφόρου ἕως τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς, ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττευσιν ἀνηλεῶς καὶ ἀπανθρώπως· οὕτω γὰρ ἐξέγλυψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὡς μὴδὲ τύπον φαίνεσθαι βλέφαρων ἢ δέρματος. Βαλόντες τοίνυν ἐν τῇ φυλακῇ ἐν πρὶν ἡμέραις ἀπέθανε· τὴν δὲ οἰκίαν αὐτοῦ δημεύσαντες ἀνέκρησαν πολλὸν θοσαυτὸν γέμουσαν.

Ὁ Μουράτ οὖν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ θεολόγου, καὶ τίς τῆς αἰτίας τοῦ φόνου, ἐδυμῶθη τε καὶ ἐλυπήθη, καὶ τινες παρέδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς εἰ αἴτιος τοῦ φόνου τοῦ Κώρακος οὐκ ἦν ἄλλος εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ Πύλλης. Οὗτος γὰρ ὁ Πύλλης ἦν ἐξ Ἑφέσου Ῥωμαῖος γένει [τὸ γένος], τὸ σέβας Χριστιανός, τὴν τύχην ἐξ εὐγενῶν τῆς αὐτῆς πόλεως· τὴν τέχνην καὶ τὸ ἐπιτήδευμα γραφεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ ἡγεμόνος ἐν γράμμασι Ῥωμαίων καὶ Ἀραβίων· τὴν πρᾶξιν καὶ τὸν ἐρόπον δούλητος, λάγνος, δασιώτης, καὶ παμδέηλος. Οὗτος συνὼν τότε τῷ τυράννῳ, παρέδωκεν αὐτὸν λέγοντας, ὅτι οὗτος

valetudine affictus in veneranda (Virginis) monasterio habitabat, discessit Theologus, Joannes imperator, qui ad propulsandum hostium impetum intentus erat, primores urbis aliquot, levisque armaturae milites simul vociferando contumelias et probra in eum jaciebant. Hoc tumultu cognito, Manuel quid contigerit, interrogat: tum qui aderant eum qui proditorem aperuerat, coram ipso adducunt. Tumultum sedare istum volebat Manuel, jussitque Theologum ejusque accusatorem in custodia haberi, ut postidie quid rei sit, clare cognoscere possit. Cretenses porro qui ad imperatoris portam excubabant, audito de proditione rumore, eum allocuturi concursu facto adveniunt (fidelissimam usquequaque operam navaverant Cretenses, erga B templa sanctorum eorumque reliquias amore divino flagrabant, urbisque majestatem imperatoriam saluam esse vehementer cupiebant); illi itaque dixerunt: Imperator, haud æquum est hanc urbem patriam nos præferre, et sanguinis nostri pro hujus urbis imperatoris tutela nos esse prodigos: indignum vero, quique gratia et auctoritate in ea valent, divina mysteria imperiumque tuum prodere velle. Jube igitur Theologum nobis tradi, examini accurato rem totam subiciemus. Respondit imperator Manuel vereri se, ut invidia oppressus iste in vitæ periculum adducatur, hisque talia verba adjecit: Si revera cognovissem sceleris cujusvis reum, subito turpissima morte eum multassem. De illo itaque vineis cognoscite, et questionem habete. Signidem insons fuerit, absolvite. Si reus perugitur, pœnas luat. De Theologo igitur, qui in vineulis erat, diligenter inquirunt tormentis adhibitis: et indicia quædam exacte inquiruntibus passuerunt, inventis in ejus domo vasis aureis, argenteisque quamplurimis, vestibus etiam auro intertis, scriptis insuper in imperatorem haud dubie compositis. Illi equidem vasa ab imperatore ipsi tradita erant, ut Turcis postea donaret, quæ furto admissæ apud se occultabat. Tunc Cretenses ad portam palatii imperatoris via tracto, oculos immensi et ab humanitate prorsus alieni sævitiæ, effodiunt. Quos sic exculpserunt, ut ne vestigia quidem palpebrarum vel 104 entis apparerent. Conjectus deinde in carcerem post triduum moritur: ejusque domus, multis thesauris quæ in ea erant direptis, incendio deletur.

Intellecta Theologi causæ, ejusque causæ, Morates ira ac dolore accensus est; cui suggerunt quidam alium non esse hujus casus auctorem præter Michaelem Pyllim. Hic Pyllis Ephesius erat genere Romanus, ritu Christianus, ex illius urbis familia nobiliorundus. Romana et Arabica lingua peritus scriptum in præfecti palatio faciebat. Moribus porro corruptis ac improbis, luxuria ac intemperantia diffuebat, omninoque profanus erat. Eum in tyranni aula tunc versantem adducunt, arguuntque imperatori Manuelli, ut Corax Theologus arbem proditurus erat, epistola patefecisse; ejusque

indicio reum peractum Coracem morte damnatum esse. Eum deinde vinciunt, sævis tormentis vexant, invidiam quippe et odium apud omnes vibi conflaverat; ad accensum denique rogi miserum attractum interrogant, num velit fidem Christianam abjurare, ut salvus evadat, alias igne comburendum esse minantur. Tum qui ante abjuratorem moribus ac factis Turcus erat, fidem Christianam abjurando prodidit: circumciscus deinde cum pompa deductus est. Post multos vero annos in illa execranda professione, persoluto naturæ debito, animam abiecit. Decumbens autem imperator Manuel, cui singulis, ut ita dicam, diebus oh oculos mors obversabatur, adversus Moratem, quod dicturus sum, excogitavit. Duorum Mehemetis filiorum, fratrumque suorum alterum laqueo jam Morates interemerat, recepta inter ipsos immani ac nefanda consuetudine. Alium nomine quoque Mustapham, quidam ex magnatibus dictus Eliæz, qui pinceram minus obibat, Turcice Siaraptar appellatus, post patris obitum suffragatus occultavit, et in Anatoliæ partes Cappadociam versus transportavit. Ad hunc Siaraptarim Eliæz eloni litteras scribit imperator, quibus illum invitat et hortatur, ut Prusam puerum illum adducat. Mitti simul magnum pecuniæ vim, ut militem mercede conduceret, exercitum novum instauraret, puerumque in Bithyniæ provinciam introduceret. Vacabat interim Morates fabricandis machinis ad deturbandas moenium pinnas, ac velitationibus obsessos fatigabat Constantinopoleos potiundi cupidus, cum paucis diebus cursorum unus accessit, nuntium Morati afferens fratrem ejus Mustapham Prusam, a civibus ut principem suum benigne ac cum plausu susceptum, intrasse. Prusa deinde cum Siaraptari Eliæz abeuntem Nicæam profectum 105 esse. His auditis Morates talia secum agit: *Romæorum imperator alium paratum habet Mustapham, per quem mihi negotia facessat.* Hac rerum novitate permotus Morates hostilibus factis abstinnit; exercitum immensum, facta abeundi copia, dimisit. Turribus et machinis ad urbem expugnandam et debellandam omissis, Adrianopolim revertitur.

Dum hæc aguntur, imperator Manuel, paraplecticus factus, ultimosque spiritus ducens jacebat, et intra triduum naturæ tributum persolvit. Sapientissimus fuit, virtutibus clarus, temperantia ac modestia insignis, imperium filio suo Joanni Romæorum imperatori ultimo reliquit, qui sane dignis imperio virtutibus cæteros omnes antebat. Tres menses cum exercitu suo Morates ur-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(47) *Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ.* Hunc Mustapham Moratis fratrem, Mustaphopolum Phranzes lib. i, esp. 40, appellat, Byzantiumque vehisse tradit. Laonicus vero illum apud Carinnum degisse, quæque ad victum necessaria subit, ab eo accepisse scribit. Constantinopolim deinde venisse: Græcorum tandem factione in Asiam transvectum, ab Aliæ Sara-

A ὁ Πύλλης ἔγραψε τότε τῷ βασιλεὶ πῶς ὁ Θεολόγος μέλλει προδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ παρ' ἐκείνου τοῦ μνημόματος ἀπέθανεν ὁ Κώρτζ. Διωρόμεντοι: οὖν τοῦτον καὶ βασανίσαντες ἀνέλεω, ἦν γὰρ μισητὸς παρὰ πάντων, ὅστις πυρκαϊὴν ἀνάψαντες παρίστησαν ἐν αὐτῇ τὸν θάλλον. Καὶ ἐρωτήσαντες εἰ βούλεται ἐξομῶσαι τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν, σὺνθήσεται· εἰ δὲ μὴ, τὸ πῦρ θανάτῃσιν. Τότε ὁ πρὸ τῆς ἀρνήσεως Τοῦρκος κατὰ τὰς πράξεις ἡρώστατο, καὶ περιτάμενον αὐτὸν πομπεύσαντες. Μετὰ χρόνους δὲ ἱκανοὺς τὴν φυγὴν ἀπεβίβαν, ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ταύτῃ τῇ ἀποστασίᾳ δοτὲς τὸ τέλος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ (47) κατάκοιτος ὢν, καὶ κατ' ἐκδοτὴν ἔχων εἶπεῖν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον, σφίζεται κατὰ τοῦ Μωρτί δ' ἔξωθεν ἔρχομαι. Τὰ δύο τέκνα τοῦ Μεχμετ, Ἀδελφία δὲ τοῦ Μωρτ, τὸ μὲν ἐν φθάσεως ἐπινεῖ, κατὰ τὴν κρατοῦσαν εἰς αὐτοὺς μισοφόνον συνήθειαν· τὸ δὲ ἄλλο, ὃ καὶ Μουσταφᾶς ἔκλυετο, θανόντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, εἰς μαγιστῶνον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὄνματι Ἐλιᾶς, τὸ ἐφύκειον αὐτοῦ πικρῆνης, ὁ λεγόμενος κατὰ τὴν τῶν Τοῦρκων γλώττιαν Σιαραπτάρ, κλέψας αὐτὸν, καὶ περάσας εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς μέρη τὰ πρὸς Παφλαγονίαν, πῖμπει προφῶς γραφὰς πρὸς τὸν Σιαραπτάρ Ἐλιᾶς ὁ βασιλεὺς, τοῦ ἀγειν τὸ παιδίον ἐν τῇ Προῦσῃ, στίλβας πρὸς αὐτὸν καὶ χρυσίου μέτρας πολλὰ τοῦ ρογέυσαι, καὶ στήσαι νεόλεκτον στρατὸν, καὶ εἰσάγει τὸ παιδίον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Βιθυνίας. Ὁ Μωρτ οὖν ἡγοχέλετο ἐν ἐλεπάλεσιν καὶ ἀκροβολιστοῖς τοῦ λαβεῖν τὴν Κωνσταντινου. Ἐν ὁλίταις οὖν ἡμέραις ἔρχεται εἰς τὴν ταχυρόμωμον ἀπαγγέλλων τῷ Μωρτ, ὅτι Ὁ ἀδελφός σου ὁ Μουσταφᾶς ἐπὶ τῇ Προῦσῃ, καὶ ὁπιδέξαντο εἰ τῆς πόλεως, καὶ ἐσφῆμῃσαν αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα. Καὶ ἀπάρας ἐκ τῆς Προῦσης σὺν τῷ Σιαραπτάρ Ἐλιᾶς ὁπάγει εἰς Νίκαιαν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Μωρτ, καὶ ἐν τῷ βάλλον, ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἔχει καὶ ἑτέρον Μουσταφᾶν, τοῦ ἐνέγκαι με πιαρμῆτος, ἀφίησι τὴν ἔχθραν, καὶ αὐτὸς τὰς παρατάξεις, καὶ τὰς μάχων μὲν ἐπὶ ἐλπίσιν, καὶ ἐλεπάλεσιν, καὶ δίδωσι λύσιν τῷ μυριαριθμῷ στρατῷ, καὶ αὐτὸς ἀφ' αὐτῶν τὸ πλεῖστον ἐπανέστρεψεν ἐν τῇ Ἀδριανού.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουήλ ἔχειτο (48) τὰ λοιπὰ πνέων, γενόμενος παράκλητος, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπέθωκε τὸ χρεῖον. Ὅντως σοφώτατος, καὶ ἐνάρτεος, ἐν τε σωφροσύνῃ καὶ κοσμιότητι, καταλείψας τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ τῷ ὀκτάτῳ βασιλεὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πρώτῳ ἐν πᾶσι, τὰ τῆς βασιλείας ἔχων ἰδιώματα. Ἐποίησε γοῦν ὁ Μωρτ σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ ἐκδοτὴς τῆς

pliare, cui Mehemetes cum crediderat, Morati proditum, hujusque jussu strangulatum. Leoniclavus lib. xiv esp. Verantii et Hanivaldi monumentis illam historiam fusius explanavit.

(48) *Μανουήλ ἔχειτο.* Mortem Manuelis Phranzes accidisse tradit anno 6935, Julii 21 (id est Christi 1425).

πόλεως μῆνας τρεῖς· μετὰ δὲ τὸ ἱερῶθαι, καὶ εἰσελθεῖν ἐν τῇ Ἀδριανού, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται ἐν Καλλιουπόλει. Καὶ παράσας σὺν ἱκανῷ περικτῷ καὶ ὀλίγοις ἱππέσιν, τινὲς μὴ γινώσκοντες τοῦ πορεύεσθαι, δι' ἐνὸς ἡμερουυχίου πρὸς εἰς σκοτίας εὐδης φθάνει Νίκαιαν, καὶ προσημίνει τὴν εἰσεῖσιν αὐτοῦ τοῖς πιστοῖς. Καὶ αὐτοὶ θροῦν ποιήσαντες ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ἀνοίγονται αἱ θύραι, καὶ θνατῶν εἰσάγεται ὁ Μουράτ ἐντὺς, καὶ αὐτῶν τὸν μαίρακα ἐκνίξας, καὶ τοὺς αὐτοῦ ὑπερκασιπὸς κατέσφαξαν. Ἦν δὲ ὁ Μουσταφᾶς ὡς ἐπὶ τῶν ἱε. Τότε ὡς εἶδε τὸ παιδίον τεθνηκότα, ἐκίλευσεν. Ἐγένετο αὐτὸ ἐν τῇ Προσῃ, καὶ παραδόναι τῷ τᾶφω πλησίον τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἐν τῷ ἔτι ἐκείνῳ ἀπέθανον τρεῖς ἄρχηγοὶ Μουσταφᾶς, εἰς ὃ καὶ πᾶσι τοῖς παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενος, ἄλλος δὲ τοῦ Μουράτ ἀδελφός, καὶ ἕτερος δὲ τοῦ Ἀθῆν, ἐν ἀπέκτανει Τζινετ, καὶ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων, ὁ Μανουήλ. Ὁ δὲ Μουράτ ἐπανελθὼν ἐν Ἀδριανουπόλει, οὐκ ἐπαύετο νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἱερυνῶν ἀφορμὴν τινα, ὥστε ἀντάραι τῷ Τζινετ. Μηνύει οὖν αὐτῷ λέγων· *Οἶδας τὰς συνθήκας, ἃς μοι συνθήσῃ· καὶ εἰ μὴν βούλει τοῦ εἶναι φίλος ἐμὸν, πέμψον μοι τὸν σὸν υἱὸν διαταχθῶν, ὅτι μὴ μὲν πορῶν τὸν Ἰστρον· αἱ δὲ οὖν, ἔσο μοι διακαίμενος σὺν τοῖς ἐμοῖς ἀνηκόοις, καθὰ τὸ δόγμα θεῶν βουλητὸν εἰς σε πράξω.* Ὁ Τζινετ γοῦν ἀπακρίνατο, *Ὁ σοὶ βουλητὸν πράττει· τὴν δὲ ἀπέκτανει τῷ θεῷ ἄρας.* Στέλλει οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτι Ἀκιντζίδας (49) ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν Σερβίᾳ δεικνύων τὴν ἀνάβρσιν αὐτοῦ. Ἐρχονται οὖν ἀποκρισταῖοι πάντοθεν προσγορευόμενοι· αὐτῶν τὰ τῆς ἡγεμονίας εἰσόδῃ· καὶ ἀπὸ τὸν δεσπότην Σερβίας, καὶ ἀπὸ βασιλέων Βλαχίας· ἐποίησεν οὖν εἰρήνην σὺν ἐκείνοις. Μετὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ὑμάννου οὐκ ἦν τὸ σύνολον ἡμερωθῆναι, ἀλλ' ἔτραψεν ἔχθραν δεσποῦν. Ὡς οὖν οὐκ ἡδυνήθη τὸ πρῶτον κατὰ τῆς πόλεως, πρὸς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας τὴν ὁρμὴν τοῦ νοὸς εἴχε, καὶ πρὸς τὰς ἀμβολὰς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐν τοῖς αἰγιαλοῖς τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα. Πέμψας οὖν ἱκανὰ στρατεύματα, ἐκλείπει Θεσσαλονίκην καὶ τὰ περίεθ' ἐλατλάται. Τὸ Ζητρονιον καὶ τὰ περίεθ' ἐκούρσεν. Ἦν δὲ τότε ἐν Ζητρονικῷ σταλὲς εἰς ὀπισθεῖαν Καντακουζηνὸς δὲ Στραυομήτης ἀνδρὸς (ἀνὴρ) γενναῖος, εἰ χρὴ καλεῖσθαι αὐτὸν ἀνδραπομύχου μετὰ τὴν ζημίαν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν τοὺς κατοικοῦντας Τούρκους, καὶ περιέπων ἀσφαλῶς τὰ περίεθ' τοῦ Ζητρονίου, καὶ τὸ πᾶν γένος. Ἐτοιμάσας τὸν τῆς Ἐφῆς στρατὸν (50), πέμπει στρατάρχην ὀνόματι Καλλίην τινὰ Ρωμαῖον τῷ γένει, γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ προηγουμένου θέντος Πιργαζῆ, ἐν ἀπέκτανει Τζινετ εἰς ὃν σὺν τῷ Μουσταφᾶ· καὶ δὴ λαβὼν τὰς δυνάμεις ἀπάσας πρὸς τὰ μέρη Φιλαδέλφειας. Ὁ δὲ Τζινετ τὸ κα-

dem oppugnando transegit. Soluta deinde obsidione Adrianopolim regressus, tribus ibi transactis diebus, Callipolim proficiscitur. Superato streto cum magna peditum manu, paucis vero equilibus, nullo, quo tenderet, gauro, diei unius ac noctis itinere mane, antequam lucesceret, Nicamam pervenit; advenisseque significat ille qui in fide manserant. Per quos, excitato in media urbe tumultu, portis ipsi aperiantur, orienteque solo Morates intra muros accipitur. Inventum Mustapham annorum sex puerum strangulat, et ejus satellites perimit: utque puerum mortuum conspexit, cadaver Prussem ferri, et in paterno monumento sepeliri jussit. Anno illo tres principes, quibus Mustaphas nomen erat, falo concesserunt: unus qui Bajazitis filius subdititius a multis creditus est; alter Moratis frater; tertius Atinis nepos, quem Cineites occidit; eodemque anno imperator Manuel oblit. Morates postea Adrianopolim reversus noctu et interdia meditabatur, qua specie ac pretextu Cineitem adorti posset: quapropter ejusmodi mandatum ei assignat: Quas condiciones tibi tulerim, tuque acceperis recte meministi; itaque si in amicitia mecum perseverare vellis, filium tuum illico ad me mitte, lustrum quippe transire cogito. Sin vero ita affectus erga me fueris, ut jussa mea desitces: in te prout Deo visum fuerit me geram. Ad ea respondit Cineites: Pro libitu tuo age, successum vero Deo permittit. Ille igitur in Walachiam et Serviam Akincidas mittit, qui nuntiarent ipsi se regem proclamatum esse. Undequeque igitur accedunt apocriarii, qui ipsi principatus initia congratulantur. Venerunt etiam a despotis Servie et valvoda Walachie, cum quibus pacem firmavit: cum imperatore Joanne in gratiam et amicitiam redire omnino aversabatur, animo odium capitale gestans. Cum itaque in urbe 106 Constantinopoli oppugnanda quidquam proficere non posset, Thessaliam animi impetu actus, Peloponnesi isthmum, et maritima loca ad ostia Strymonis sita invadit. Misso etiam ingenti agmine Thessalonicam circumdat, agrumque circumjectum prædationibus vastat. Zetunium vicinamque loca incursionibus populatur. Zetunio tunc præerat Camacuzenus Stravometis vir, si dicendus vir est, generosus, qui illas regiones ipsumque Zetunium tutabatur, maximaque damna Turcis illic habitantibus intulerat. Cum autem Morates Orientis copias in unum adunasset, ducem iis Halilin quemdam præfexit genere Romanum, qui Bajazit a Cineite Mustapha partes sequente occisi sororem conjugem habuerat. Is ducto secum toto exercitu Philadelphie vicinas regiones adit. Verum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(49) Ἀκιντζίδας. Id est, cursores, Arkin excursum. Dicuntur etiam Akenzii.

(50) Ἐτοιμάσας τὸν τῆς Ἐφῆς στρατὸν. Quæ ex Hanivaldinis monumentis refert Leunclavius, Ducæ

narrationi magis congruunt, quam quæ ex Verantiano lib. excerpta sunt. Laonicus hujus adversus Cineitem expeditionis nullum verbum facit.

Cineites, his nequidquam territus, exercitu etiam magno conscripto, usque ad Thyatiræ agrum in occursum Halilis progreditur. Uterque castra metatus est, ita ut se invicem conspicerent, nec plus stadliis quinque inter se distarent. Ubi illuxit, ab utraque parte classicum canitur, acie deinde instructa, agminibusque ordine dispositis, junior filiorum Cineitis, qui Curtis, id est Lupus, cognominabatur, acutiferis aliisque turmis, quas ducebat, stipatus in hostes invehitur, per mediamque eorum aciem perfractam viam sibi, velut aper, patefecit. At legiones et agmina Halilis cedendo ordines a primis ad ultimos aperiunt, ita ut haud magno damno illato penetraverit. Tum Halil imperito isto ac rei militaris ignaro deprehenso, copias suas in locum arcum confestim traduxit, jussitque alba capitis tegumenta abscondere singulos, Curtim eadem via regressum opinatus. Cineites interim primam Halilis aciem adoriri paratus stabat, dum simul remans Curtis ultimam aggrediretur. Metuebat enim, ne, si ipse recta Curtim sequeretur in hostes etiam illatus, cætera agmina dilaberentur, et Halili se adungerent: propterea statione sua se non movebat Curtim expectando. Hic autem insolenter superbiens cum equitatu cæterisque militibus lento gressu revertabatur. Jamque stadiorum decem itinere cursim confecto, obvii quibuscunque caesis, recta, qua perrexerat via, rediit. Conspectaque in edito loco magna militum manu, audito tubarum cantu, signisque similibus his quæ in patris sui exercitu erant, visis, patrem suum a tergo hostibus instituisse, et in fugam Halilim vertisse retur. At cum propius accessisset hostesque eos esse cognovisset, flexo equo terga dat, et ut lepus fugiens retrocessit. **107** Fugientem insecuti sunt velites canibus volantibus celeritate pares, brevique cursu Lupum comprehensum Halili adducunt. Illius moræ impatientis erat Cineites, quod otiosus interim staret. Qui, ubi intellexit filium suum in hostium manus devenisse, cum reliquis copiis montes, qui Smyrnæ spectant, repetit: perque vias arduas et difficiles eo usque incedit, donec in arcem quamdam nomine Hypselen pervenisset. Huic ante omnia necessaria provideral, addidit et navigiis munierat, convectis etiam omnimodis cibariis. Situm porro est hoc castrum ad quemdam Ionie sinum, Samoque oppositum in ipso maris littore. Halil interea filium ipsius Curtim catenis ferreis vinctum Adrianopolim ad Amiram mittit, veluti primitias mox falce rescindendi Cineitis. Curtim, avunculumque ejus Hamzam supra memoratum victos Callipolim Amiras Morates misit: ibique manicis ferreis impositis in carcerem detrusit. Halil deinde Her-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) Ὑψηλὴ ἐπονομαζόμενον. Turcis appellatur Ala-Sar, vel Alachisar, id est, altum castrum. Hypsilin quoque eam vocant, quæ nostro maritima

Ἀράραν μὴ δειλιῶν, ἔχων στρατὸν ἱκανόν, καὶ αὐτὸς ἐξέρχεται καὶ προσυπαντᾷ τῷ Χαλλίῳ ἐν τῷ κάμπῳ τῶν Θυατιρῶν. Καὶ τενωσάντες ἀπ' ἀλλήλων ἀντιπρὸ ἀπέρχοντες ὡς στάδια πέντε, πρὸς σαλπύγων ἤχησάντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ πάντων ἐνορβίως ταξάντων τὰς φάλαγγας, ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς καὶ Κούρτης ἐπονομαζέτο, ὃς λέγεται λύκος, εἰσέεισι σὺν τοῖς ἀσπιδοφόροις αὐτοῦ καὶ τῷ λοιπῷ τάγματι, καὶ ἐν μέσῳ τῆς παρατάξεως, ὥσπερ ὃς ἀγριὸς διέβη. Τὰ δὲ τάγματα, καὶ οἱ λεγόμενοι τοῦ Χαλλί παραχωρησάντες καὶ τόπον δόντες, διέβη, μέσον δλίγην ζημίαν ποιήσας. Ὁ δὲ Χαλλί, ἰδὼν τὸ ἀσχευόν αὐτοῦ, καὶ ἀσπράττετον, μετέστησε τὰ στρατεύματα ἐν ὀλίγῳ τόπῳ ὡς ἐν παρῶν, καὶ ἐκείλευσε τὰς λευκάς καλύπτρας ὑποκρύπτειν τὸν καθένα, ὁπολαθὼν ὅτι ὁ Κούρτης ἐν ὑποστροφῇ πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν διαθήσεται. Τζινεῖτης μὲν ἵστατο - παρηγοιμασμένος, ὡς ὅταν ὁ Κούρτης ἐπαναστρέφῃ εἰς τὴν ὁδράν, τότε καὶ αὐτὸς ἐξέλθῃ συναντήσων τῷ Χαλλί. Ἐφοβέτο γάρ μὴ πως ὀπισθεν καὶ αὐτὸς ἐλθὼν τοῦ Κούρτη, εἰς τὸν λοιπὸν στρατὸν γίνεσθαι τις διάβροια, καὶ ῥέψουσιν εἰς τὸν Χαλλί. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μετακινεῖτο προσδοκῶν τὸν Κούρτην. Ὁ δὲ Κούρτης ἀλαζονεύμενος, καὶ ἀγρυπνῶν σὺν τῷ ἱππῷ καὶ τοῖς ἑτάροις ὁμαλχοῖσι στρατιώταις ἐδράβυνε στρέφειν. Καὶ ἔθ' μέχρι σταδίων δέκα δρόμον παράσας, καὶ τοὺς συναντῶντας κατασφάζας, ἐστράφη πρὸς τὴν εὐθείαν, ἣν διέβη ἑκείνος, ὁδόν. Καὶ ἰδὼν ἐν ἱμῶνι τὸν πτόν στρατιώτας πολλοὺς, καὶ ὄργανον ἔχον, καὶ σημάδας ὁμοίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔδοξεν ὅτι ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐξόπισθεν ἐτροπώσατο τὸν Χαλλί. Ἐγγίσας οὖν τὸν τόπον, καὶ γνωρίσας ὅτι οἱ ὕπεναντίοι εἰσιν, στρέψας τὰς ἡνίας καὶ ὀπισθοδρόμῳ ἐλαύνων, ἔφραγε μὲν ὡς λαγυδὸς, ἐδιώκετο δὲ παρὰ τῶν ταχυδρόμων, ὡς εἴποι τις, ἀεροβάτων κυνῶν. Ὁ δὲ Τζινεῖτης ἐπὶ τῇ τοσούτῃ ἀργίᾳ ἐδυσχέρανε. Ὡς ἐν ὀλίγῳ οὖν ἤγρευσθ' ὁ λύκος, καὶ παρίσθη τῷ Χαλλί. Ὁ δὲ Τζινεῖτης, μαθὼν τὴν τοῦ υἱοῦ ἄλωσιν, στραφεὶς σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ, τὰ πρὸς τὴν ἑμύρνην ὄρη, καὶ δυσότους τόπους διέβαιναν, ἕως οὐ κατηντήκει ἐν πολυχνίῃ τινὶ Ὑψηλῇ ἐπονομαζόμενον (51). Εἶχε γὰρ αὐτὸς προμεμελετημένον, καὶ καλῶς ἑσφαλισμένον ἐν ἄρμασι, καὶ νέους [νῆυσιν], καὶ παντοῖα τροφή. Ἦν δὲ τὸ πολυχνιον τοῦτο ἐν ἐνὶ κόλπῳ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἀπέναντι νήσου Σάμου, ἔνθεν (52) τῆς θαλάσσης. Ἡύλισθη οὖν ἐκεῖ. Ὁ δὲ Χαλλί στέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κούρτην σιδηρῶδετον ἐν Ἀδριανοῦ πρὸς τὸν Ἀμηνῶν, ὡς ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ Τζινεῖτης καλῇ. Ὁ δὲ Ἀμηνῶς Μωράν στέλλει τοῦτον δέσμιον μετὰ τοῦ θεῖου αὐτοῦ Χαμζά, δὲ ὁ λόγος: φθάσας ἐδῆλωσεν, ἐν τῇ Καλλιουπόλει, καὶ χειροδεσμεύσαντες, καὶ σιδηρῶδεσαντες ἔβαλον αὐτοὺς ἐν τῷ πύργῳ. Ὁ δὲ Χαλλί διαβὰς τὸν Ἐρπονῶν ποταμὸν, καὶ

est.

(52) Glossa interlin. ἐν ἀντῇ.

εἰς Νύμφαιον ἰλθών. Καὶ ἀπὸ εἰς Ἐφεσον [καὶ εἰς] ἄνδρας εἰς Ἐφεσον] ἦλθε, καὶ πάντας τοὺς μεγιστάνας, καὶ τοὺς ἐν ἐξουσίαις ἔδωκε κτελεῖν καὶ ἑλθεῖν, τοῦ εἶναι ἀδούου ἀπὸ παντὸς δόλου. Καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὑπέσχετο τοῦ δοῦναι ἐνδὸς ἑκάστου τὸ σιτηρίσιον, καὶ τὸν τόπον, καὶ τὴν τιμὴν. Αὐτὸς δὲ γράφει καὶ πέμπει πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀπαγγέλλον ἀπαντα τὰ γινόμενα. Ὡς ἤκουσε τὴν τοῦ Τζινεῖτη φυγὴν, καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ διὰ τοῦ Χαλλὶ γενομένην ἀριστείαν, ἔδωκε τὴν ἐπαρχίαν τῷ Χαλλί. Ἄντ' αὐτοῦ δὲ στέλλει τὸν Χαμζάν, ὃς ἦν γυναικάδεσφος τοῦ Χαλλί, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Παγιαζήτ (ὃν ἰσχυροῦσε Τζινεῖτ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μουσταφᾶ), τοῦ περιδελῖπειν καὶ περιτοκοῦν τὴν Ὑψηλὴν καὶ πολεμίζειν αὐτήν, καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς τοῦ μὴ διαδρᾶναι. Ὁ δὲ, ὁρῶν ἐν στενῇ τὰ πράγματα οὕτα, ἐπλευσε διὰ θαλάσσης. ἔχει γὰρ ἐν τῇ Ὑψηλῇ τρία πλοῖα διήρη, καὶ εἰσελθὼν εἰς αὐτὰ ἐπλεῖ τὴν πρὸς Παμφυλίαν θάλατταν. Καταστήσας ἐν τῇ Ὑψηλῇ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Παγιαζήτ καλοῦμενον ἄρχοντα, καὶ παραγγέλλας αὐτὸν τοῦ ἐπιμελεῖσθαι ἁπλῆ δύναμις τὸ πολίχνιον· ἔχει γὰρ πᾶσαν ἐντὸς καὶ ἀρμάτων, καὶ βρωμάτων, καὶ πάντοτεν χρειῶν, καὶ νεῶν κλείπτων παντοίαν παρασκευὴν ἱκανήν· αὐτὸς δὲ ἐξελθὼν εἰς Ἀμώριον (53), καὶ μηνύσας τῷ ἀρχηγῷ τοῦ Ἰκονίου τῷ Καραμάν, ὡς βούλεται τοῦ συντεταρῆναι μετ' αὐτοῦ, καὶ λόγους δοῦναι, καὶ λαβεῖν ἀναγκαίους· ἔστειλεν αὐτῷ ἵππους διακοσίους, καὶ λόγον σὺν μερικολοῖς ἄρχουσιν ὀρίσας, ἑλθεῖν. Τὰς γαλῶντας δὲ ἔστειλεν οὐκ εἶναι· καὶ δὴ εὐρυσθενὲς ὁμοῦ, καὶ πολλὰ λαλῆσαντες αὐτοῦ τοῦ ἰλθεῖν μετὰ δυνάμεως, καὶ βοηθῆσαι αὐτῷ, ὁ Καραμάν οὐκ ἐπέσθη, ἀναμνήσας τῶν πρώην γενομένων ἐπιβουλιῶν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Μουσταμάν, ὡς ὁ λόγος προλαβὼν ἐδήλωσεν. Ἀκτιπεμψεν αὐτὸν, δοὺς αὐτῷ ἱκανὰ χρήματα καὶ φ' ἄνδρας εἰς βοηθειαν. Ἀπᾶρας δὲ ἐκείθεν καὶ καταλθὼν σὺν τοῖς πεντακοσίοις ἵππεσσι, καὶ διαβὰς τὴν Σαλουταρίαν κατῆλθεν εἰς Λαοδίκειαν. Ἐκείθεν δὲ ἀναβὰς τὸ μέγα ὄρος τοῦ Τριώλου κατῆλθεν εἰς Σάρδεῖς· ἀπὸ δὲ Σάρδεῖς εἰς Νύμφαιον· ἔκει δὲ τὴν πορείαν τιμῶν, ἀφείλε τὴν πρὸς δεξιὰ ὁδὸν, διὰ τοῦ ῥύακος ἰλθὼν, νυκτὸς ἔμεινε εἰς χωρίον λεγόμενον τὰ Τριάκοντα (54). Διαπεράσας δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὰ πρὸς Γαλήσιον ὄρος· καίμενα πρὸς θάλατταν ὄρη, πρώτη φυλακὴ τῆς νυκτὸς παρέστη τῇ Ὑψηλῇ, καὶ ἐξαίφνης σὺν βοῇ καὶ κρότῳ ἀλαλάξαντες τὸ παρακαίμενον φωσάτον ἐπάτην. Καὶ οἱ μὲν ἔρεγον, οἱ δὲ ἀνταμάχοντο, καὶ τὸ πολίχνιον τὰς θύρας ἀναπετάσας· ἐξῆλθον οἱ ἐνδὸν· καὶ σὺν τοῖς ἔξω συμμειξαντες τοὺς ὑπεναντίους ἔσφαττον. Πρῶτας δὲ γενομένης, καὶ τοῦ στρατοῦ ἀθροισθέντος εἰς ἓν, ἔβαλον πάντας ἐν τῷ πολίχνῳ καὶ μὴ βουλομένους, καὶ αὐτὸν τὸν Τζινεῖτ· ἦσαν γὰρ οἱ ἐκτὸς ἐπείκεινα

A num fluvium trajicit, Nymphæumque venit : inde discedens Ephesum contendit, ubi convocatis omnibus primoribus fidem dedit, invicemque sacramento eos adexit, nullam fraudem insidiarum sibi mutuo structuris. Promisit insuper commensatum singulis se largiturum, officia, et honores attributurum. Litteris quoque ad principem datis, quæ gesta erant, commemorat. Comperta Cineitis fuga, et Halilis præclaro facinore, qui filium illius debellatum cæperat, provinciam regendam ei concedit. Successorem vero sororium ejus Hamzam Bajazitis fratrem (quem Cineites, Mustapha de imperio certante, morte affecti) qui exercitui præset, misit : utque Hypselam exploraret, ac per ambitum specularetur, expugnaretque : diligentia insuper exacta omnia effugia Cineitis præscinderentur. Hic, res suas in angustio redactas animadvertens, mari evasit. Hypselæ enim paratæ ipsi erant tres biremes, quibus consensu Fanphyliæ oris appulsi, castris custodiam fratri suo Bajaziti, qui princeps vocabatur, commisit ; eumque hortatus est, ut quantum posset ei, ne quid damni acciperet, provideret ; curribus equidem, cibis cæterisque omnibus necessariis castrum instruxerat, navigiaque parata plurima illic habebat. Ipse Amorium pergit, significatque Caramano Iconii satrapi, eum convenire velle, quod cum eo communicet habere, et quædam ab eo audire accipere. Caramanus itaque ducentos equos ad eum mittit, et habita cum toparchis deliberatione, accedat, dixit. Cineites navigia retrocedere jussit. Cum igitur simul convenissent, multaque dixisset Cineites 108 eum hortatus ut viribus suis suppetias ferret, Caramanus illis haud auscultavit, memor insidiarum quas olim struxerat iste, dum nobis dictus Musulmanus imperio potiebatur. Largitus tamen ipsi magnam pecunie vim, in auxiliumque quingentis militibus adjunctis eum dimisit. Inde digressus Cineites quingentis equitibus stipatus Phrygiam Salutariam prætervectus Laodiceam venit. Illinc deflectens relicta quæ dextrorsum ducit, via, iter per torrentem capessit, et in loco cui Triginta nomen pernociavit. Eadem die emensis, qui Galeso monti subjiciuntur, campis, quæ mari adjacent, montibus superatis, prima noctis custodia Hypselam redit : subitoque elatione edito, strepituque excitato, aliis quidem fugientibus, aliis repugnantibus, vallum, quo arx cincta erat, evertitur. Apertis etiam castris portis præsidariis, qui muris se continebant, erumpunt, cum obsidentibus manus conserunt, repugnantisque cædunt. Ubi illuxit, universusque exercitus in unum collectus est, cunctos vel invitos ipsumque Cineitem intra castris mœnia,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(53) Ἀμώριον. Phrygiæ majoris urbs.

(54) Τὰ τριάκοντα. Alibi non exstat hujus loci nomen.

compulerunt. Numerus quippe oppugnantium quinquaginta milia superabat; qui vero castrum tuebantur, census etiam auxiliariis, mille vix aequalabant. Animadvertit Hamzas, dum terra castrum oppugnat armisissimum, et in edito loco situm, nihil promovere: Moratē monet ut in auxilium naves Genuensium sibi mitti provideat. Castrum enim, qua mare aspicit, patere, nudaque omnia pandere, totumque altum internum illac observari. Morati postquam Adurnus obijt, quidam Genuensis notus erat, Persivās Palavicinus appellatus, qui eum illo pactus expeditionem ad castrum expugnandum suscipit. Chium itaque insulam appulsus, tres magnas naves mercede conducit, quibus Hypselam devehitur. Visis navibus, qui Cineiti in castro militabant, pavore perculsi sunt, cumque prima die dimicassent, postridie se ad deditionem compulsum iri praesenserunt; eoque magis quod quingenti Caramani milites nocte ipsa patefactis sibi castris portis aufugissent: quorum pars altera salva evasit, altera ab obsidentibus cæsa est. Odiis namque mutuis semper inter se certabant Othmanici imperii subditi, quique Caramani partes sequebantur. Postridie mane sensit Cineites suos tumultuari, veritusque ne proxima nocte aufugerent, seque desererent, quemdam sibi familiarem ad Halhim misit, qui ea septimana arcis obsidioni præerat, dum Hamzas Ephesi diversabatur, significatque illi, si fidem dare velis, eum se non occisurum, sed vivum 109 Morati adducenturum, vel transmissurum, arcem tradere paratum esse. Data ad Halhim fide iurejurandoque obligata, castro egressi Cineites, ejusque frater Bajazites, Halhim venerati sunt, qui tentoria ipsis ad quiescendum attribuit. Sub vespere in castra rediit Hamzas, auditisque ab Halhim sororio sub quæ gesta erant, quatuor carnicifex misit, qui alto sopore oppresso ac stercenti, ob actas ante noctes pervigiles, caput elidunt; Bajaziti pariter caput amputatum, ejus filio, cæterisque eo prognatis; nec infantibus etiam ejus stirpis parcut. Interemptorum capita ad principem Adrianopolim celeriter feruntur;isque continuo Callipolim mandata mittit, quibus caput amputari lucarceratis (Curti et avunculo ejus Hamzæ) jubet. Ac ita factum. Talique casu Cineitis genus internecione omnino deletum est.

CAPUT XXIX.

Joannes pacem cum Morate in tam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi: Narratur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolæ in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem ineunt. Walachie principes se invicem throno regio deurbant; Draculini ab eis interfectis superest Walachie vaivoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, ei Morates bellum inferi: et inter utrumque pax paulo post stabilitur.

Joannes igitur imperator, compositis rebus, cumque Morate stabilita ac firmata pace, urbibus ac

Ismaelis Bullialdi notæ.

(55) Πέρσιδας Παλατιζης. De isto nihil reperio in Genuensi Historia.

(56) Ὁ δὲ Χάμζας. Hic Hamzas est, qui a Cineite

A τῶν πέντηκοντα χιλιάδων· οἱ δὲ ἐν τῇς πόλεως γίλαιοι ὄν τοις τοῦ Καρμάνου. Ὅρῶν οὖν ὁ Χαμζὰς· ὅτι διὰ τῆς πόλεως οὐκ ἔστιν, ἣν γὰρ ἐχυρῶτατον καὶ ἐν ὁψιγῶν τόποις κείμενον, μὴνύει τῷ Μωράτῃ ἵνα διὰ θαλάσσης προνοήσῃσι νῆας Γενουίτικας εἰς βοήθειαν· ἣν γὰρ ἐν φρούριον ὡς πρὸς θάλατταν κειμένης, καὶ τὴν ἐνδὸν ἀπασαν θέσιν ἀποδεικνύον τὴν θάλατταν, καὶ γυμνά πάντα ἀποσκευάζον. Εἰς δὲ τῶν Γενουιτῶν γνώριμος τῷ Μωράτῃ Περσιδὰς ὀνόματι Παλατιζῆς (55) τὴν ἐπινομίαν συνέθετο τῷ ἀρχηγῷ, τοῦ ἀπλῆθιν καὶ λαθεῖν ἐν φρούριον· ὁ γὰρ Ἀδούρνος προτεθένῃ. Ὁ δὲ ἔλθων ἐν νήσῳ Χίῳ, καὶ μισθωσάμενος νῆας ἐπὶ τῇς παμμεγέθους· ἤλθε διὰ θαλάσσης ἐν τῇ Ὀψιγῇ. Οἱ δὲ ἐνδὸν οὖν τῷ Τζινεῖτῃ ἰδόντες τὰς ναῦς ἰδουλίσαν, καὶ πολεμήσαντες τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἔγνωσαν, ὅτι τῇ μετ' αὐτὴν παραδοθήσονται. Οἱ γὰρ ὅτι ἄνδρες τοῦ Καρμάν διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀνελθόντες τὰς θύρας τοῦ κάστρου ἔφυγον, οἱ μὲν οὐδέν, οἱ δὲ κατακοπέντες παρὰ τῶν ἔχον. Ἦσαν γὰρ αἱ ἐχθροὶ διακείμενοι οἱ τοῦ Καρμάν μετὰ τοῦ Ὀθμάν. Πρωτὰς δὲ γενομένης ὁρῶν ὁ Τζινεῖτῃ τὸν δόλον δορυδούμενον, καὶ φοβηθεὶς μὴ ποτὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ φεύγουσι πάντες ἄφροντες αὐτὸν, στείλει πρὸς τὸν Καλλὶ ἵνα τῶν οἰκείων αὐτοῦ· ἣν γὰρ ἐκείνος πολεμῶν ἐν φρούριον τῇ ἑξομασίᾳ ἐκείνῃ· ὁ δὲ Χαμζὰς (56) ἦν ἐν Ἐφέσῳ διάγων. Μηνύει τοῦν τῷ Καλλί, ὡς εἰ δώσει πίστει τῷ Τζινεῖτῃ τοῦ μὴ θανατώσαι αὐτὸν, ἀλλὰ ζῶντα τηρήσας ἄγει αὐτὸν τῷ Μωράτῃ, ἢ πέμψει, ἐξελθὼν παραδοθήσεται, καὶ τὴν πόλιν καταλείψει αὐτῷ. Ὁ δὲ Καλλὶ δούς πίστει ἐν ὅρκῳ, ἐξῆλθεν ὁ Τζινεῖτῃ οὖν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Παγιαζῆτῃ, καὶ προσεκύνησαν τῷ Χαλῶ. Ἐδωκεν οὖν αὐτοῖς σκηνάς, καὶ ἡλύσθησαν. Ὁ δὲ Χαμζὰς ἦδη πρὸς ἐσπέραν ἔλθων, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Καλλὶ τὰ πραχθέντα, στείλει τῶν δεινῶν τέσσαρας, ἣν γὰρ κοιμώμενος καὶ βίγχων ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας παννύχου, συνίδαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν κοιμώμενον. Ὅμοιος καὶ τοῦ Παγιαζῆτῃ τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμον, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκγόνων. Οὐκ ἐφείσαντο καὶ τῶν νηπίων τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ. Τὰς κεφαλὰς οὖν αὐτῷ ἐστείλαν ἐν τάξει ἐν Ἀδριανού πρὸς τὸν ἡγεμόνα. Ὁ δὲ ἡγεμὼν, πέμψας ἐν Καλλιουπόλει, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐγκλειστων, τοῦ Κούρτη λέγω καὶ Χαμζὰ τοῦ θείου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη παγγενεὶς ὁ Τζινεῖτῃ.

Ὁ βασιλεὺς οὖν Ἰωάννης, ποιήσας κατὰστασιν, καὶ τελείαν εἰρήνην μετὰ τοῦ Μωράτῃ, δοῦς αὐτῷ

servatus fuit, Bajazitis Bassæ frater; de quo supra actum cap. 24.

τὰς πόλεις καὶ κώμας, αἱ εἶχεν ἡ Ποντικὴ θάλασσα, πλὴν τῶν κάστρων ὧν οὐκ ἤδυνήθη λαβεῖν ἐν τῇ μάχῃ, ὅσον Μεσημβρίας, Δέρκου, καὶ ἄλλα, καὶ τὸ Ζητεύσιον σὺν ταῖς λοιπαῖς χώραις τοῦ Στρυμόνος, καὶ κατ' ἑτοῦς τέλος ἄσπερον τρισκοίων χιλιάδων, εἰρηνεύων κατὰ δυνατόν ἐκάθιστο. Ὁ δὲ Μωρὴς ὡς ἡ τύχη πρὸς αὐτὸν χερσὶν ἐβλεψε, καὶ πάντα τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος ἠράνισε, καὶ οὐκ εἶχε τὴν φοβήσαντα, ἢ τὴν καλύσαντα, παρὰ τὴν θράσυν, καὶ ἐν Προύσῃ γέγονε. Κάκειθεν ἀπάρας καὶ τὴν γέφυραν περάσας τοῦ Λωπάδιου κατέλθεν εἰς Πέργαμον. Ἀπὸ δὲ Περγᾶμου εἰς Μαγνησίαν ἀφίκετο· ἀπὸ δὲ Μαγνησίας εἰς Σμύρνην, ἀπὸ δὲ Σμύρνης εἰς Θύρσια καὶ Ἔφεσον. Συνέβησαν δὲ τῶν περὶ ἡγεμόνων ἀποκρισάριοι, ἀλλὰ καὶ τῶν μακρῶν. Ἔστειλε γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν κύριον Λουκᾶν Νωταρᾶν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα σὺν δώροις πολλοῖς. Ὁμοίως καὶ Ἀδάρος (57) ὁ δεσπότης Χαρδίας, ἀλλὰ καὶ Ντανὸς ὁ Βλαχίας ἡγεμὼν, ὁ Μεταλήτης αὐθέντης, καὶ Χίοι, καὶ Ρόδιοι ἄπαντες εὐφημήσοντες. Πάντες οὖν ἐλαβον πίστει παρ' αὐτοῦ, καὶ ἔδωκαν, τοῦ εἶναι εἰρηναῖοι καὶ φίλας μεσοὶ σὺν αὐτῷ, καὶ αὐτὰς σὺν αὐτοῖς, πλὴν τῶν Βενετικῶν, δι' αἰτίαν τὴν ἡν λέξων ἐρχομαι. Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος (58), ὁ μετὰ τὸν βασιλεῖα Ἰωάννην, καὶ Θεόδωρον τρίτος υἱὸς τοῦ βασιλέως Μανουῆλ, ἦν δισπόζων Θεσσαλονίκην, δὲ καὶ ὅπῃ τῆς ἱερᾶς νόσου ἐφορτο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς μάχης τοῦ Μωρᾶ, λέγω καὶ πρὸ τῆς μάχης τῆς πλείως, ἀφ' οὗ ὁ Μουσταφᾶς ἐξῆλθε. τῆς Ἀθήμου, εἶχε μάχην Θεσσαλονίκην, καὶ πάντας οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Θεσσαλίας, Ἀτταλίας, Φθίας, Θεβῶν, καὶ πέρα Ἰωνανίνων συνέβησαν, καὶ ἀνέκλειον Θεσσαλονίκην, οἱ τοῦ Ἀβραμῆζου υἱοὶ, καὶ ὁ Τουραχᾶν, καὶ ἕτεροι πλείστοι. Ἀγανακτήσαντες οὖν οἱ Θεσσαλονικεῖς τὴν καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῶν Τούρκων, καὶ μὴ ἔχοντες ἑλπίδα ποτὲν, ἢ γὰρ πάλιν ἔφερε τὰ κατ' αὐτῆς δεῖνὰ, καὶ οὐκ ὑπέσπερον, ἐλπίστων γὰρ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐνδεία τῶν ἀναγκαζόντων στήλλουσι τινας τῶν ἀρχόντων πρὸς Βενετικούς· μετὰ βουλῆς τοῦ δεσπότη τοῦ θέλοντος, ἢ καὶ μὴ θέλοντος, τοῦ παραδοῦναι τὴν Θεσσαλονίκην αὐτοῖς. Αὐτοὶ δὲ οἱ Βενετικοὶ ἀπασιως τὴν ἀγγελίαν δεξάμενοι, συνέθεντο τοῦ φυλάξαι, καὶ θρῆψαι, καὶ εὐτυχῆσαι τὴν πόλιν, καὶ εἰς δευτέραν Βενετίαν μετασχηματίζαι. Καὶ αὐτοὶ Θεσσαλονικαὶ ἐσπερᾶν τοῦ εἶναι πιστοὶ ἐν τῇ

A vicis, qui mari Pontico adjacent deditis, praeter arecs, quas non potuit Morates expugnare, nempe Mesembriam, Dercois et alias: Zetunium etiam, caeteraque loca, quae Strymon affluit: annuum insuper tributum pendere asprorum ter centum millia pollicitus tranquillitate fruebatur. Morates etiam, fortuna secunda ac propitia usus, hostibus suis ad unum deletis, a quoquam negotium sibi facessai haud metuens, Thraciam peragrat Prusamque accessit. Illinc profectus pontem Lopadii transit, Pergamumque devenit. Relicte Pergamo, Magnesium contendit, inde Smyrnam inivit; Thyrea tandem et Ephesum adivit. Principum vicinorum, etiamque longo terrarum intervallo dissitorum per id tempus legati Moratem adierunt. Imperator quippe Joannes dominum Lucam Notaram consiliarium, primum suum multa dona ferentem misit. Pariterque Lazarus Servie despota, Danus Walachiae princeps, Mytilenes dux, Chii quoque atque Rhodii legatos miserunt, de laetis faustisque rebus omnes ei 110 congratulati. Fidem etiam obligaverunt pacem amicitiamque se mutuo culturos. Veneti hoc foedere exclusi sunt, ob eam quam narraturus sum, causam. Andronicus despota Manuolis imperatoris filius post Joannem imperatorem et Theodorum tertio genitus, quique sacro morbo consumptus est, Thessalonicae dominabatur. Quo vero tempore Morates, ante oppugnatam Constantinopolim dico, bellum gessit, postquam Mustaphas ex Lemno discesserat, Thessalonica bello vexata est; omnesque Thessalici duces, Aetoliz, Phthiaz, Thebarum et qui ultra Joanninam praefecti erant, Abraxeis nempe posteris, Turachanes alique plurimi areta ob idione Thessalonicam cinxerunt. Quapropter indignati Thessalonicenses Turcorum incursiones quotidianas, nec ab ullo suorum liberatam iri sperantes, quod urbs calamitatibus intestinis premeretur, nec tolerare possent famem urgentem, omniumque necessariorum penuriam; consilio habito, despota volente nolente, primarios urbis cives ad Venetos misere, qui Thessalonicam eis dederent. Legatos benigne ac comiter susceperunt Veneti, pactoque convento urbem custodire atque alere promittunt, feliciq; statui reddituros, alterasque Venetis eam praestituros. Thessalonicensibus placuit in fide et socio-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(57) Ὁμοίως καὶ Ἀδάρος. Non appellabatur Lazarus, sed Stephanus Lazari F. Hic locutus est Turcorum more: qui Servie despota Lazaros sive Lazar-oglios appellarent.

(58) Ὁ δεσπότης Ἀνδρόνικος. Laonicus, lib. iv, ab Andronico qui elephantiasi postea obiit, venditam Venetis Thessalonicam, quod ad tuendam illam impar esset. Lib. deinde v, post Mustapham a Morate fratre suo occisum, Thessalonicam ab hoc Morate expugnatam fuisse tradit. Hoc loco meminisse oportet a Laonico Thessalonicam Thermam vocari, Phranzes lib. i, capp. 21 et 32, etiam adunus. Sed, cap. 21, errorum admisit et parachronismum: ait enim Andronicum eodem anno Thessa-

lonicam vendidisse quo Theodorus Lacedaemonem Rhodiorum collegio Spartam vendidit, quod est falsissimum. Nicolaus Doglionius, *Venetæ Hist.* lib. vi, Thessalonicam a Morate II captam anno 1430 scribit, postquam per annos quatuor sub Venetiarmum dominio stetit. Annales Turci ad annum 835 referunt, qui coepit anno 1429, Sept. 30, feria 6. Phranzes, lib. ii, cap. 9, mense Aprilis anno 6938 [Christi 1430], occupatam a Turcis Thessalonicam scribit. Paulus Maurocenus, Patricius Venetus, *Hist.* lib. xx, anno 1430, tradit Andream Dandulum, qui ducis titulo res gerebat, et Paulum Contarentum capitanei munere fungentem, ignavia ac seecordia sua Thessalonicam perdidisse.

tate Venetorum manere, tanquam Venetis nati atque educati ipsi fuissent. His conditionibus ratis habitis ducem cum triremibus decem Thessalonicam adducunt, et tradito ei urbis regimine despotam Andronicum exportant: novo deinde duci fausta ominati in Bœotiam triremibus renavigant. Hinc bellorum pugnarumque origo. Turri quippe hanc urbem sibi vindicabant, his rationibus adductis: *Nisi hujus urbis vires fregissemus, vobis nunquam se permisisset.* Hac enim mente potius urbis Turci bellum acriter gesserant, superioresque existerant, fame afflicti Thessalonicensibus. Latini vero, veriti, ut quoquo modo Romæ ad angustias redacti rebellarent: Turcosque, in quorum ditione antea fuerant, expulsis Venetis, in urbem admitterent, nobilium Romanorum familias alio transmittere cœperunt; his quidem in Eubœam, illis in Cretam, aliis Venetias translatis, hanc salutem, quæ vulgo canitur, allegant; penuriam scilicet necessariorum, qualia sunt frumentum, hordeum, legumina, carnes cæteraque cibaria et alimenta. Ut igitur pauciores rarioresque familie in urbe remanerent, ab hisque angustias liberarentur cives, primores eorum sedes mutarunt, alioque transtulerunt, in patria, Deo adjuvante, 111 postea rediit. Plerisque ergo huc et illuc traductis, multis in alto mari demersis: aliis supplicio affectis, tanquam proditionis rei peracti fuissent: ceteros in urbe residuos flagitiis et contumeliis vexavere.

Ad Moratem, ubi ex Asia in Thraciam reversus est, oratores Veneti mittunt pacem petentes. Aliud autem, præter istud, responsum ab eo non tulerunt: *Urbs illa paternæ ditionis meæ est, avusque meus Bajazites Romæ vi ereptam in suam potestatem redegit. Quod si Romæ eam nunc occuparent, injuriam me ipsis facere merito queri possent. At vos Latini cum sitis, et Italia advecti, quo jure harum regionum vos immiscetis rebus? Si vobis ita visum fuerit, ad propria redite, alioquin brevi adero.* Re itaque infecta reversi, responsum, quod retulerant, Venetias per custodiæ (italice della guardia) seu speculatorias triremes miserunt. Vere deinde inchoante Adrianopoli discedit Morates, Serrhasque venit; ibique ex provinciis occidentalibus contracto exercitu, ad Hamzam scripsit, ut copias Orientis secum adduceret, fretoque superato Thessaliæ fines ingrederetur: cum universis deinde copiis in unum conjunctis Thessalonicam proficisci jubet. Morates interim Serrhis substitit, delicias captans ex rebus quæ illic sunt; convivii enim delectabatur, cum juvenis esset, annumque vicissimum quintum ageret. Hamzas autem vallo circumdat Thessalonicam oppugnationi quotidie intentus. Qui porro mœnibus urbis se tutabantur, si eorum numerus iniretur, cum oppugnantium

Ismaelis Bullialii notæ.

(50) Εἰς Σέρρας ἤλθε. Serræ Thessaliæ urbs metropolis, thronum 53, sub Leone Philosopho tenuit.

κοινότητι τῶν Βενετικῶν, ὥστε αὐτοὺς τοὺς ἐν Βενετίᾳ καὶ γαληνθέντας, καὶ τραπέντας. Γενομένων οὖν τῶν συνθηκῶν διὰ δέκα τριήρων, ἄγουσι Δούκαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐν τῷ, καὶ ἐξάγουσι τὸν δεσπότην Ἀνδρόνικον. Καὶ τὸν νέον Δούκαν εὐφημήσαντες ὑπέσχεσαν αἱ τριήρεις ἐν Βοιωτίᾳ. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐκτοτε πλήθος πολέμων, λέγοντες οἱ Τούρκοι, Ἡ πόλις αὐτῇ ἡμετέρα ἐπάρχει. Εἰ γὰρ ἡμεῖς ταύτην ἀσθενέουσαν οὐκ ἀπέδειξαμεν, οὐκ ἂν εἰς ὁμᾶς ἀπέκλινεν. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ φρονήματι καρτερὰ μάχῃ ἔγινετο, καὶ ὑπερίσχυον οἱ Τούρκοι, ἐλπίσμενον δὲ οἱ Θεσσαλονικεῖς. Οἱ δὲ Λατῖνοι, φοβούμενοι μὴ πως οἱ Ῥωμαῖοι στενωχωρήθentes ποιήσουσιν ἄνταρσιν, καὶ εἰσάξουσιν τοὺς Τούρκους, τοὺς δὲ Βενετικοὺς διώξουσιν, ἦν γὰρ καὶ προλαβὼν ἡ πόλις τῶν Τούρκων, ἤρξαντο τοὺς τῶν ἐργαζῶν Ῥωμαίων οἴκους μεταστέλλειν, τοὺς μὲν εἰς Ἐββοίαν, τοὺς δὲ ἐν Κρήτῃ, ἄλλους ἐν Βενετίᾳ ἢ ἀδοκέων οὖν ἐπιπλαστοῦ ἀπορροή, ὅτι τὰ πρὸς χρεῖαν εἰσι σπάνια, οἷον σίτος, κριθαί, ὅσπρια, κρέα καὶ ἄλλο ἐκ τῆ τροφίμου. Διὰ τὸ ἀραιῶσαι οὖν τὰς οἰκίας, μετακισσάτωσαν οἱ προδύοντες ἐνεκα τῆς στενωχίας ταύτης, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα Θεοῦ ἀρωγούντος ἐπανελεύσονται. Μετήγαγον οὖν πλείστοις ὤδα κακίαις, καὶ πολλοὺς ἐν τῷ βοθρῷ ἔρριψαν. ἄλλους ὥς ἀπίστους ἐκόλαζον. τοὺς δὲ ἐναπολειφθέντας ἐν μυρρίαις ἀσκήλαις ἐκάκουν.

Μετὰ δὲ τὸ ὑποστρέφαι τὸν Μωράτ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Θράκην, ἐστειλαν οἱ Βενετικοὶ ἀποκριταρίους πρὸς τὸν αὐτοῦντες εἰρήνην. Ὅδὲ οὐκ ἀπόκρισιν παρέσχον αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον, ὅτι Ἡ πόλις αὐτῇ πατρικὸν μου κτήμᾳ ἐστὶ, καὶ ὁ ἐμὸς πάππος Παριαλὴτὴ δυνάμει, χειρὶ παρὰ τῶν Ῥωμαίων ταύτην ἔλαβεν. Εἰ γὰρ ἦσαν Ῥωμαῖοι οἱ δυναστεύοντές, μοι εἶχον ἂν πρόφασιν τοῦ λέγειν ἐ δόκιμῳ. Ὑμεῖς δὲ Λατῖνοι ὄντες, καὶ ἀπὸ Ἰταλίας, εἰς ἡ προσχώρησις τῶν ὤδε; Μεταράστητε, εἰ βούλεσθε· εἰ δὲ μὴ, ἐρχομαι ταχὺ. Στραφέντες οὖν ἀπρακτοὶ ἔγραψαν τὴν ἀποκρίσιν ἐν Βενετίᾳ σὺν ταῖς τριήρεσι τῆς γαλιᾶς, ἔχουν τῆς παραφυλαχῆς. Ὁ δὲ Μωράτ ἔαρος ἀρξαμένου ἀπάρας ἐκ τῆς Ἀδριανῆς εἰς Σέρρας ἦλθε (59)· καὶ τὸν στρατὸν συναθροίσας ἐκ τῆς Δύσεως, ἔγραψε τῷ Χαμζᾷ λαβεῖν τὰς δυνάμεις τῆς Ἐω, καὶ περᾶσαι τὸν πορθμὸν τοῦ ἔλθειν ἐν Θεσσαλίᾳ. Συναφθέντες οὖν ὁμοῦ, ἐτέλλει τοῦτον ἐν Θεσσαλονίκῃ σὺν πάσαις ταῖς δυνάμειν. Ὁ δὲ Μωράτ ἦν ἐν Σέρραις κατατροπῶν τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν· ἦν γὰρ φιλῶν τὰ συμπόσια, νέος γὰρ ὤνῃχε τότε, ἄγων ἔτος πρὸς εἰκοστὸν πέμπτον. Ὁ δὲ Χαμζᾷ ἐδίδου σκόλοπα τὸ καθ' ἑκάστην περιερχομένων Θεσσαλονίκῃ. Οἱ δὲ ἐντὸς ὥς πρὸς τοὺς ἑξῆς ἦσαν ἔκατον πρὸς ἑνα. Τότε κατὰ σκευδὰς κλίμακας, καὶ ἐλε-

πύλεις· πλείστας, καὶ κατασκευὰς πολλὰς, ἐμήνυσεν ὁ Μωράτ τοῦ ἰλδοῦν ἵνα δώσωσι τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ ἐντὸς ἱσταντο ἐκδοχόμενοι τὰς τριήρεις ἀπὸ τῆς Βενετίας. Καὶ ὁ Μωράτ ἦλθε, καὶ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς κατασκευάσας, καὶ αἱ τριήρεις οὐκ ἦσαν. Τότε ὁ Μωράτ ἐκήρυξε διὰ τῆς σάλπιγγος, λέγων· Ἰδοὺ δίδωμι πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὅμας, ἄνδρας, γυναῖκας, παῖδας, ἀργύρον, χρυσόν· μόνον τὴν πόλιν ἐμοὶ ἀρετε. Τότε ἤχησάντων τῶν δργάνων καὶ τῶν κλιμάκων τεθίντων (τί γὰρ εἶχον πρᾶξαι πανταχόσιοι, ἢ χίλιοι, ἢ δισχίλιοι ἄνδρες; ἐν τοσαύτῃ πόλει; Μόλις γὰρ ἐν δέκα προμαχώσιν εἰς τσαγρὰ-δόλος ἱσταντο), ἐπιβάντες οὐν τοῖς κλίμαξιν αὐθω-ρόν ἐντὸς εὐρέθησαν· καὶ ἀνοίξαντες μίαν πόλιν, ὥς σπῆνος μελισσῶν ἅπας ὁ στρατὸς ἐντὸς εἰσῆλθε. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένον τέρας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, σὺν νέοις καὶ παρθένοις ἀφῆλθαι καὶ βρεφουλίοις, ὀρμα-θοὺς ὁ καθὲς τῶν ἱππέων ἔχων ἐν χερσὶν ἔλκοντας. Αὐτοὶ δὲ οὐαὶ μόνον ἔλκόμενοι ἔκραζον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἔλκων, οὐδὲ ὀρέγων χεῖρα βοήθειας. Ἀπαρχὴ μακρὴ, καὶ ἀπαισιῶς τῶν μαλλόντων κακῶν ἐν τῇ βασιλευσσίῃ. Ἐγυμνώθησαν οἰκοί, ἡρημώθησαν ναοί, ἐκκλησιῶν εὐπρέπεια, κειμήλια ἱερὰ ἐν χερσὶ μικρῶν, παρθένοι στερναὶ ἐν ἀγκάλαι; ἀσώ-των· γυναῖκες εὐγενεῖς ἐν χερσὶν ἀγενῶν, καὶ τὰ πάντα κακά. Τί; καὶ πῶς; καὶ διατί; Διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Ἐν μὲν οὖν ὁ μὲρ κενοθεῖσα ἢ τοσαύτη πόλις ἔμενεν ἔρημος· Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀθροί-σας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων καὶ πόλεων ἑχτατοίχους Τούρκους σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις κατέστησε, κα-λεῖσας· Ἐξ τῶν Ῥωμαίων ἐξαγορασθεῖς, καὶ ἐλευθερωθεῖς, ἔγχετο ἄδειαν τοῦ ἰλδοῦν καὶ οἰκῆσαι πάλιν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Τὰ δὲ τῶν μοναστηρίων κρείττοτατα, ὧν αἱ φῆμαι πανταχοῦ ἐκηρύττοντο, ἐποίησε βωμοὺς τῆς αὐτῶν θρησκείας, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Δημητρίου. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ εἰσελθὼν, καὶ θύσας κριβὴν ἑνα οικελαῖς χερσὶν προσήύχαστο, εἶτα ἐκέλευσε τοῦ εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν (60). Πλὴν καὶ τὸν τοῦ τάφου κόσμον, καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ τῶν ἀδύτων ἅπαντα οἱ Τούρκοι ἐνοσφίσαντο, τοίχους μόνον ἀπέντες κενοῦς. Ἀπά-ρας δὲ ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ἦλθον ἐν Ἀδριανουπόλει. Μετ' ὀλίγον δὲ οἱ Βενετικὸι στείλαντες ἀποκριστα-ρίους ἐποίησαν εἰρήνην, φοβοῦμενοι μήπως ὀλέσωνσι καὶ τὴν Εὐβοίαν.

jussit. Ornamentum vero sepulcri et memorie martyris, templi et adytorum quodcumque erat, Turci furati sunt, parietibus nudis solummodo relictis. Thessalonica deinde abcessit Morates et Adrianopolim repetiuit. Paucos post dies Veneti legatos ad eum mittunt, qui pacem composuerunt, metu adducti ne Euboea sibi insuper eriperetur.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡγήρθη τις τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως Βλαχίας Μόλτζου (61), εἶχε γὰρ πολλοὺς

A comparatus rationem unius ad centum habebat. Apparatis etiam scalis machinisque bellicis quamplurimis, Moratem venire hortatur, ut expugnandam urbem adoriantur. Triremes interim Venetiis expectabant, qui intra urbem obsessi tenebantur. Accessit ergo Morates, et cuncta peritis apparatis invenit, nec comparebant triremes. Tunc Morates tubicinis voce talia militibus edixit: Ecce omnia, quae in hac urbe sunt, vobis concedo, viros, feminas, pueros, argentum et aurum; urbem solummodo mihi partam volo. His per tubicinem publicatis, tubarum clangor cietur, et scalae muris admoventur. (Quid, quæso, quingenti, mille, vel his mille viri in tam magna urbe praelare poterant? cum vix unus sagittarius in decem turribus adesset.) Scalas itaque in muros subierunt, et simul in urbem se coniecerunt: et per portarum unam ab eis patefactam totus exercitus, velut examen apum intravit. Obversabatur tunc oculis spectaculum prodigio simile. Equitum singuli catenas manibus tenentes, viros, feminas, pueros puellasque impuberes, et infantes 112 post se traherant. Qui traherant hanc solam vocem, *Væ* emittebant, nec erat qui eorum miseriis tangeretur, suumve adjutricem protenderet. Malum omen, et funestum calamitatum, quæ urbi imperiali impendebant. Direpta sunt domus, desolata templa; ecclesiarum ornamenta et sacra vasa manibus pollutis impiorum confrectata sunt: virgines venerandæ in amplexus impudicorum venerunt: feminae nobiles ignobilium mancipia factæ sunt; omnia tandem mala eos obruerunt. Quid hoc? quomodo et quare accidit? Propter peccata nostra. Unius igitur diei spatio tanta urbs omnibus incolis orbata, desolata penitus stetit. At Morates imperator ex vicis et oppidis proximis novos colonos Turcos cum uxoribus et liberis in eam deduxit. Præterea edixit, ut, si quis Romæorum, redemptionis soluto pretio, in libertatem postliminio redisset, in eam venire et secure habitare posset. Præcipua monasteria, quorum fama celebris ubique erat, suæ religioni templa, præter insignis martyris Demetrii ædes, consecravit. Quamvis enim id ingressus templum suis manibus arietem immolasset, Deumque precatus esset, Christianis tamen restituit postea

Per id quoque tempus Myleæ Walachiaæ valvodæ nothorum filiorum (quales multos Veneri admodum

Ismaelis Bullialdi notæ.

(60) *Εἶτα ἐκέλευσε εἶναι ἐν χερσὶ τῶν Χριστιανῶν.* Hoc notavit Auctor noster, quoniam Turcorum instituto adversari videtur: qui Christianorum

templa, in quibus preces suas recitaverint, lege vetiti restituere se posse negant.

(61) *Τοῦ βασιλέως Βλαχίας Μόλτζου.* Ut Ducæ

deditus suscepit) unus Constantinopoli excessit, ubi in palatio Joannis imperatoris militari habitu degerebat: et cum Walachis adolescentibus ad bellandum rebellandumque aptis, tunc temporis Constantinopoli commorantibus, familiariter versabatur. Hunc illi in quamdam arcem Walachiz urbem, ut ad eos illic congregatos multi quotidie conflunt, exercitusque potens colligitur. Levis quippe Walachorum gens, et ad struendas principi suo insidias instabili mobilique animo proclivis. Walachis tunc imperabat Danus, Mylce ex fratre Dano etiam appellato nepos. Ille, comperta Mylce morte, dum Morati urbem oppugnantem militabat, ut qui ad manus conserendas semper paratus esset, ad locum quemdam insidiis questum cum Turcis currit, et occasionem hinc nactus occulte in urbem se recipit. Apud imperatorem quisnam esset professus, portis postea Romæ in hostes erumpentibus 113 se jungere, et adversus Turcos præclara facinora edere. Soluta urbis obsidione, speque deluso Morate, qui a scopo quem intendebat, decerravit, Danus ab imperatore missionem venerandus petit, viamque sibi aperiri, qua ad suos rediret. Ipsum honorifice dimisit imperator, et navi maxima vectum mari Pontico Asprocastrum usque transmissit. Illic qui occurrerunt Walachiz magnates principem salutaverunt, et occiso Mylce filio notho, avito principatui eum reddiderunt. Postquam vero totius Walachiz do-

νόθους δόσαντο, ζῶν, καὶ ἀπάραι· ἑκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἣν γὰρ ἐκεῖ διέγονεν ἐν τῇ παλατίᾳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου ἐν στρατιωτικῷ σχήματι· καὶ συνομιλῶν καθ' ἑκάστην ὁδὸν νεωτέρους, καὶ πρὸς τὰ μάχημα καὶ ἀνταρτακὰ ἐπιδείξοντας· ἦσαν γὰρ καὶ Βλάχοι τινες εὐρισκόμενοι τῇ τότε καιρῷ ἐν τῇ Κωνσταντινῷ. Καὶ ὁ λαβόμενος αὐτὸν ἀπαρῶσαν ἐν ἐνὶ ἄκρῳ Βλαχίας· καὶ αὐτὸν ἀφαιρῶντα· ἐκείνους δὲ τὴν διάγαν σὺν τῷ Μωράτῃ, οἱ ἐστράτευσε κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἐν παρατάξει πολέμου ἔτοιμος, καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς Τούρκοις δραμὸν εἰς ἐνέδραν, διαθεν εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει. Καὶ ἐμφανῆ ποιήσας αὐτὸν τῷ βασιλεῖ, ἐξήρχετο σὺν τοῖς Πωμοταῖς, καὶ ἠνδραγάθει κατὰ τῶν Τούρκων. Ὡς οὖν ὁ Μωράτ ἀπέστη τῆς πόλεως, μὴ τυγχὼν δ' ἐν ἐλπίδι ἦν, ἀλλ' ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ Ντάνος προσκυήσας τῷ βασιλεῖ ἐζήτη· κλειθεῖσαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ βασιλεὺς φιλοτιμήσας δὲ, καὶ εἰς μίαν τῶν μεγίστων νῆων εἰσάξας, ἔστειλεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ποντικῆς πελάγους εἰς τὸ Ἀσπράκαστρον. Ἐκεῖ δὲ οἱ τῆς Βλαχίας ἀδριακὸν μενοὶ ἀρχόντες εὐφραντο αὐτὸν ὡς ἡγεμόνα, καὶ εἰς τὴν παντικὴν ἡγεμονίαν ἀποκατέστησαν, καὶ

Ismaelis Bulliardi notæ.

narratio, quam de Valachis hic proscutus est, rite intelligatur, principum istorum seriem genealo-

gicam subiciemus: qualem ex textu ipsius colligimus.

N	DANUS
Mylce, seu Mirke, de quo cap. 19, et hoc 20.	
N. filius nothos a Dano Dracula alter filius nothos, Dani F. occisus.	Dannus a Dracula occisus.
N. a Joanne Hunniade excecatus. Hist. Hung.	N. a Morate in Valachiam ut ei imperatorem missus: ei a Dracula victus et interfecit.

De Mirke et Dano Joannes Thwrozius in Chronicis Hungaricis, anno 1415, cap. 17, mentionem facit, eodem sanguine natos, non tamen fratres seisse: quorum hic Turcorum auxilia, ille Sigismundi opem imploravit. Antonius pariter Bonfinius rerum Hungaric., decad. III, lib. III, anno 1415, sic loquitur: In causa Valachorum duo fuere principes, Dano alter, alter Merkes dictus, uterque eodem genere natus: dominandi gratia est nata discordia. Dano cum se viribus inferiorem esse cerneret, præcipiti consilio tractus ad Turcarum opem confugit: a quibus auxilia, quæ petierat, facile intravit, cum occupandæ illi Dacie potissimam hanc esse duceret occasionem. Quare ut cognatum sibi insensum regno exigeret, profanas legiones induxit. Merkes, ne Turcas Daciam invadere pateretur, neve sæle gentis opibus regno ejiceretur, ad Sigismundi opem confugit, etc. Losoncius cum exercitu ad tuendum Merkem missus a Turcis et Valachis cæsus est. Laonicus, lib. IV, de Myrke, et Dano verba facit, quorum opibus et auxiliis usus est Moses adversus Musulmanum, lib. V, Draculum ab Hunniade victum, et Dacie seu Valachiz Danum

propositum fuisse: qui omnes Draculi consanguineos et affines occidit: qui duces Myrke filii nothi erant, ait Laonicus. Ex Joanne vero Thwrozio discimus, post eladem Varnensem ab Hungaris acceptam, Joannem Hunniadem Corvinum fuga salutem sibi querentem in Valachiam evasisse, ibique a Draculo vaivoda captum, aliquandiu detentum fuisse. Tali injuria accepta ira incensus Hunniades in Draculum, anno 1416, movet, captumque eum filio ejus primogenito capite plectit. Dano quoque vaivodam filium luminibus privat. Laonicus, lib. VII, de capto a Draculo Hunniade etiam disserit: et hunc in Dacos movisse, ut Danum in possessionem Valachiz mitteret. Belli exitus hic fuit: Daci Draculum deserunt, et ad Danum transfugiant. Draculus a suis desertus fugæ se mandat, a qua per Danum, qui eum insensum fuerat, retrahitur, ab eoque una cum filio interficitur. Aut igitur Laonicus de Dano isto falsa scribit, aut duos fuisse necesse est: unum juxta Hungaricam historiam, excecatum: alterum, qui, juxta Laonicum, Draculum interfecit. De his Mirke et Dano paucæ Leunclavius in Pandalis, num. 71, sed quæ nullius sunt momenti.

νάντες τὸν νότον οὖν τοῦ Μύλεζα. Ὁ δὲ ἐγεί-
 νητο κύριος· πάσης Βλαχίας, ἐστειλεν εἰς τὸν Μω-
 ράτ ἀποκριταρίου, εἰρηνεύσαν αὐτὸν, καὶ ἐγένετο.
 Ἦν γὰρ χρηστὸς τῷ ἥθει, καὶ ἡμερος ὁ Μωράτ·
 ἰδιότου γένος παρ' αὐτοῦ τὸ κατ' ἔτος τέλος, καὶ
 εἶχε παντοίαν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν Βλαχίαν ὁ Ντάνος
 αὐθιγέυσεν. Ἀλλ' ἐπαίτω μοι νῦν ὁ λόγος εἰς τὸν
 Δραγουλίον· οὗτος γὰρ ἐκαλεῖτο πανούργος τοῖς
 τρόποις ὧν· καὶ γὰρ τὸ Δραγουλίον ἐνομα πονηρὸς
 ἐκρηγεύετο. Κροτήσιος οὖν πόλεμον μετὰ τοῦ
 Ντάνου ἀπέταμε τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ κύριος
 τῆς ἡγεμονίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ κατέστη. Ὁ δὲ
 Μωράτ, μισθὸν τὸ δῶμα, βαρύνει ἔργον· εἶχε γὰρ
 ἐν χειρὶν ἄλλον ἀδελφὸν τοῦ Ντάνου, καὶ βουλευθεὶς
 τοῦ καταστῆσαι αὐτὸν ἡγεμόνα ἀντὶ τοῦ φανευθέν-
 τος ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐστειλεν αὐτὸν τὸν δυνάμει ἐν
 Βλαχίᾳ. Ὁ δὲ Δραγουλῖος πόλεμον σπεύδον ἔειπε·
 κατὰ τῶν ἐπιμεριζόντων ἔτρεψε, καὶ εἰς τέλος
 ἠράνισε, καὶ τὸν Δραγουλίον (62) ἔκτεινε, καὶ αὐ-
 τὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐκληρονομήσεν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ
 ἔτει (63) ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν ἀπαγγέ-
 λων τῷ Μωράτ, ὅτι ἐν τοῖς ἱπποῖς αὐτοῦ ἔστιν
 εἰς τῶν Ἀραβικῶν ἱππῶν ἐν τε πράξει, ἐν τε ἡλι-
 κίᾳ, ἐν χρώματι, ἐν ἰσότητι τῶν μελῶν τε καὶ ὁρ-
 θῶν ὡς εὐδαίς τῶν παρὰ τοῖς Ἀραβί καλῶς καὶ
 ἐπιμελῶς τρεφομένων καὶ παιδευομένων. Ὁ Μω-
 ράτ οὖν, ἰδὼν εἰς ἀπὸ μίαν τοῦ ἱπποῦ, στέλλει
 ἕνα τῶν τιμίων αὐτοῦ δοῦλων καὶ ζητεῖ τὸν ἱππὸν,
 ἐλπίζων ὁ Μωράτ κατὰ τὴν πρώτῃν ἀγγελίαν τοῦ
 δοῦναι τὸν ἱππὸν χερὶν φίλλας, ἢ ἀνταλλαγῆς
 τιμῆματος. Ἦν γὰρ ὁ Μωράτ δει δέριον, καὶ ἐπα-
 πειλὼν αὐτὸν πάντοτε, ἐκ πατρόςθεν καὶ πάππων
 εὐτυχῆς ὧν κατὰ τῆς ἡγεμονίας τοῦ Καραμάν.
 Ἐδάρρει τοίνυν κατὰ πολλοὺς τρόπους τοῦ ἔχειν
 τὸν ἱππὸν. Ὁ δὲ Καραμάν, τὰ ἐναντία φρονῶν,
 ἀπολογησάτο τῷ δοῦλῳ τοῦ Μωράτ, ἀνταρταί ὁ
 κύριός σου ἐπιθῆναι τῷ ἱππῷ τούτῳ; δεικνύων
 δακτυλοδείκτως καὶ τὸν ἱππὸν· ὁ δὲ εἶπεν· Εἰ δύνα-
 ται ἢ οὐ δύναται, οὐκ ἐμοὶ εὐχχάνει τὴν ἀπό-
 κρισιν δοῦναι· αὐτὸς γὰρ δύναται τοῦ ἀνταποκρι-
 θῆναι σοι· ἐμοὶ δὲ ἀπόκριναι τί τὸ μῆλλον ἀνταπο-
 κρίναι τῷ κυρίῳ μου. Ὁ δὲ Καραμάν ἔφη,
 Ἀνάγινον τῷ κυρίῳ σου, ὅτι οὐ δύναται καθί-
 σαι ἐν τῷ ἱππῷ ἀγέρωχος ὑπάρχων, μῆλλος γὰρ
 ἐγὼ τὴν ἐκείνου εἶδημι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ
 πέμπω σοι. Ὁ δὲ Μωράτ, ἀκούσας τοὺς λόγους,
 ἐσκληρώθη, καὶ σπουδῇ τὰ στρατεύματα συναγα-
 γών, καὶ παράσας τὴν πορθεὶν εἰς Προύσαν ἀφί-
 κητο, καὶ αὐτὸν ἀναμείνας ἔως καὶ τὰ τῆς Ἀνα-
 τολῆς συναχθεῖσι. Καὶ ὁ πρὸ μικροῦ ρηθεὶς Δραγου-
 λῖος ὁ βασιλεὺς Βλαχίας ἐβασε διαβὰς τὸν πορθμῆν,
 καὶ ἐν τῇ Προύσῃ τυχὼν τῷ Ἀμυρᾷ Μωράτ· καὶ
 προσκυνήσας αὐτῷ ὑπετάγη, ὁμοσχεθεὶς ὅτι οὐκ
 εἴη παρῶν ὁ Μωράτ ἐν τῇ Θύγγρῃ, αὐτὸς δώσει

A minationem adeptus est, ad Moratem placandum
 legatos mittit, qui exoratum eum habuerunt. Man-
 suetus quippe erat Morates, laudabilibusque mori-
 bus præditus: cui vectigali annuo soluto, pax ac
 Walachia imperio potiebatur Danus. Sed ad Dra-
 culum redeamus, eo etenim nomine, cui pravi
 notio inest, cum improbus esset appellabatur. Is
 itaque debellato Dano caput amputat, patrisque
 sui principatum obtinet. Hoc facinus agere tulit
 Morates: cumque Dani fratrem apud se habere
 successorem principatus proclamaret, et viribus in-
 structum in Walachiam dimittit. Draculus, bello
 adversus invadentes fortiter gesto, eos in fugam
 vertit, omninoque delevit, et Dani fratre occiso re-
 gum obtinuit. Anno illo venit quidam ex Cara-
 mani servis, qui Moratem monuit, in illius equis
 egregie ac diligenter curatum equum Arabum esse,
 præ cæteris ejusdem generis agilem ac docilem:
 ætate, colore, ac membrorum concinnitate præ-
 stantem. Quare Morates, equum avide concupiscens,
 quemdam servum suum primarium, qui eum pete-
 ret, mittit: fiducia plenus, quamprimum signifi-
 caret eum se cupere, Caramanum amicitia stabili-
 endæ, vel quamprimum rem aliam vicissim conse-
 quendi gratia, illico concessurum. Morates quippo
 manus ei intencans minis usquequaque terrebatur;
 prospereque semper majores sui ipseque adversus
 Caramanum res suas gesserant: multis etiam de
 causis confidebat equum se consecuturum esse.
 C Verumtamen æcus sentiens Caramanus Moratis
 servum his verbis interrogavit: Dominus tuus
 hunc equum (quem digito demonstrabat) conscen-
 dere potest? Respondit servus, Possit necne, dicere
 meum non est; ipse enim, tuis verbis quæ reponat,
 habet; mihi vero responsum redde, quod ad do-
 minum meum referre possim. Ad eum itaque ejus-
 modi verba habuit Caramanus, Domino tuo nuntia
 meo nomine: Equo insidere nequies, cum ordus
 cervicis superbus existat, viz enim sessorem me pa-
 titur, cum propterea tibi non mitto. His exasperatus
 Morates exercitum velociter conscribit, stretoque tra-
 jecto 114 Prusam venit, illicque, dum Orientis cop-
 iæ ac conjungerent sublevis. Paulo ante memoratus
 Draculus Walachia raivoda fræzum etiam trans-
 secus Prusam ad Ameram Moratem accessit: vo-
 luntariusque subditum se professus est, fidemque
 dedit se Morati, quascumque in Hungariam mo-
 vere voluerit, transitum concessurum, et ad Sue-
 usque Germaniæ et Russiæ viam ei præstaturum.
 Tantis promissis motus Morates, convivam com-
 potoremque ad mensam suam admisit: multisque
 donis illum, ac comites plusquam trecentos hono-
 ratos amice complexus dimisit. Prusa deinde, Co-
 tyzum præfectus, indeque progrediens, fines ditio-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(62) Scriptum interlin. Δάνου addo ἀδελφὸν ei dele Δραγουλίον.

(63) Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ ἔτει. Hujus belli Cara-

mano illati Leonicius lib. v, et Leuncl. lib. xiv, mentionem faciunt.

nūp Caramani invasit, urbesque duas recepit, unam Aksari, alteram Pegsari Turcorum lingua appellatas: hæcque Iconio vicina satis est, bidui itinere ab ea dissita. Quod invadenti opponeret, Caramanus non habebat: quare legatos ad eum mitti ditionis suæ præcipuos viros, qui magnam pecuniæ vim, equum, duasque subactas urbes, earum etiam agros et vicos, si tamen retrocedere vellet, offerrent. Ad Moratem etiam soror ejus, (quam Caramanus uxorem duxerat, eaque affinitate contracta Moratis sororior erat) litteras hortatorias scripsit: quibus ad pacis conditiones adductus, eam jurejurando sancivit, et ad sua reversus est.

τοὺς ἐντιμωτέρους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, καὶ χρήματα ἱκανὰ καὶ τὸν ἵππον, καὶ τὰς δύο πόλεις δ: Πλαθε σὺν τοῖς κάμποις καὶ τοῖς χωρίοις, μόνον τοῦ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίω. Σταλῆσα καὶ γραφὰς παρὰ κλητικὰς ἢ ἀδελφῇ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, ἣν γὰρ Καραμάν γαμβρὸς ἐκ' ἀδελφῇ τοῦ Μωράτ· ὁ δὲ καμφοῦς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν ἀποκρίσας εἰρήνην σὺν ὅμοις, καὶ ὁπιστρέψαν.

CAPUT XXX.

Serviam a Georgio Wulci F. Morates repetit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Servia parte Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum inferi, urbes capit, sororios suos in vinibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Bellogradum frustra oppugnat.

Postquam vero Adrianopolim Morates venit, B Despotam Servie Stephanum Lazari filium, Bojazitis sororium, ejus meminimus in Bojazitibus litrim rebus enarrandis, fatis cessasse rescivit. Ab ejus successore Georgio per legatos totam Serviam repetit: hæredem quippe decessor non genuerat; supererat nepos ex Maria Lazari filia, et defuncti Stephani sorore. Erat equidem Georgius Wulci filius etiam Lazari gener. Admissos legatos ut decebat honorifice suscipit. Secumque cogitat draconis fraudes; qui, si comederit, et aliquatenus satius fuerit, quietus recumbet; alias, si nulla ei offa in os inficiatur, Serviam, Bulgariam paternasque ditiones suas omnes hiant ore devoraturus. Occasione 115 itaque usus filiam suam ei despondet, maxima Servie parte dotis nomine concessa: C hæc solummodo conditione apposita, ut cito par

Ἐλθὼν δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ μαθὼν, ὅτι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου (65), καὶ γυναικαδελφὸς τοῦ Παγιαζῆ ἀπέθανεν, ὃν ὁ λόγος ἐν τοῖς τοῦ Παγιαζῆ χρίοις, τοῦ Πιτρημ λέγω, ἰστέρησεν, πείσκει πρὸς τὸν αὐτοῦ διάδοχον ἀποκρισίου: ζητῶν τὴν ἀπασαν Σερβίαν· ἣν γὰρ ὁ ἀπεθανὼν μὴ ἔχων ἀληρονόμον, καὶ γὰρ ἀπαιεῖται ἑταῖοις. ἔρχεν οὖν ἀδελφεὸν ἐκ' τῆς Μάρω τῆς θυγατρὸς Λαζάρου, καὶ ἀδελφῆς αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος Στεφάνου. Ἦν γὰρ Γεώργιος υἱὸς Βούλκου καὶ γαμβρὸς Λαζάρου. Ἰδὼν οὖν ἀποκρισίου καὶ τιμῆς αὐτοῦ ὡς ἔχρη· καὶ κατὰ νοῦν λαβὼν τὰς τοῦ δράκοντος ἐπιχειρεῖ, ὅτι εἰ μὲν φάγῃ, καὶ κορεσθῇ μικρὸν, ταπεινωθήσεται· εἰ δ' οὐ, καὶ Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, καὶ τοὺς πατριχοῦς τόπους αὐτοῦ ἀπαντα χανὼν βροφήσῃ. Καὶ πραγματεύεται τὸν καιρὸν, καὶ βίβωσιν αὐτῷ τὴν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(64) *Ἀκσάρη, Πεγσάρη*. Leuncl. lib. xiv, capias has urbes dicit, quas vocat Acscheherem et Beg-Scheherem, et eodem libro Boscara appellat. In tabulis geographicis vulgaris Sari, quæ sorte Acsari, sita est ad septentrionem Iconii, Bogas, quæ Begsari vel Boscara est, ad ortum et meridiem Iconii respectu jacet. Fallitur Ortelius, qui Ac-Seral Leunclavii Anazarbum facit: cum Ana-

zarbus in Cilicie finibus orientalibus olim fuerit, quæ ab Iconio plurimum dierum itinere distat.

(65) *Ὅρι ὁ δεσπότης Σερβίας υἱὸς τοῦ Λαζάρου*. Ut clarior sit legentibus Historia Ducæ in illis, quæ ad Servie despotas spectant, repetemus hic ex Mauro Orhino, qui Italice regnum Slavorum scripsit, genealogias duas, unam ex parte gentis, Nemagnæ scilicet; alteram Privasiurum.

Pars genealogiæ gentis Nemagna.

MILUTINUS, vel UROSCUS SANCTUS.

Wladislaus.

Uroscus a filio Stephano aliquo interemptus anno 1331.

CONSTANTINUS.

PRIMIGIA,
vel SIMISIA,

STEPHANUS DOSCIANUS obiit ad Δικτόραρον, ab Andronico juniore exstructum oppidum, anno 1351, ætat. 45.

Nepa Michaelis Bulgarum regis uxor. De illa Cantacuzenus, lib. iii, cap. 2.

Uroscus rex ultimus gentis Nemagnæ: quem Cantacuzenus, lib. iv, cap. 45. Οὐροσιν appellat Crasæ filium: qui adversus Simonem avunculum suum Acarnaniæ principem bellum gessit.

αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον (66), καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Σαρδίας εἰς προίκα, τάχα μόνον ἐνδίκως ποιῆσαι τὴν εἰρήνην. χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ταλάντων ἀριθμὸν τίς διηγήσεται; Σέλλαι ἀποκρισταίρου, καὶ πείθουσι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πέμπει τὸν Σαρτιζλὰν ἕνα τῶν βεζιρῶν τοῦ μνηστεύσαι τὴν κόρην, καὶ δοῦναι ὄρκους τῷ Γεωργίῳ καὶ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ ἀσφάλειαν. Ἐντυχὼν οὖν ὁ Σαρτιζλὰς τῷ δεσπότη Γεωργίῳ, καὶ τελειώσας τὴν τῶν μνηστῶν προῆξιν ἐπανῆλθεν. Αἰτήσας λύσιν τοῦ οἰκοδομῆσαι πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ Δανούβειου, δίδωκεν αὐτὴν ὁ Μωράτ, καὶ ἀπελὼν ὁρισμὸς εἰς αὐτὸν, καὶ ἤρξατο κτίζειν ὁ δεσπότης τὸ Σμεδρόβον. Ὁ δὲ Μωράτ ἦδ' ἔθρους (67) ὥρας ἑγγὺς οὐ-

A jurejurando sanciretur, auri vero et argenti talenta quæ solvit, quis numerare potest? Destinat deinde legatos, qui principem Moratem ad has pacis conditionis suasionibus adducunt. Ille vezirum suum Sorciam mittit, qui puellæ, quam uxorem ducturus erat, sponsalibus nomine suo interesset, fidemque Georgio daret vicissimque ab eo acciperet. Profectus itaque Saracius ad despotam Georgium post celebrata sponsalia rediit. Licentiam ædificandi castrum ad Danubii ripam petit etiam despotæ, qua Moratis decreto concessa. Smedrovum construere cepit. Ingreto deinde æstate in Hungariam Morates movit, Danubioque ad Nicopolim trajecto ei occurrit Draculus, qui,

Ismaelis Bullifaldi notæ.

Unde patet Ducam, cap. III, hujus historię errasse cum Lazarum Stephanum, qui in hac genealogia Duscianus est, filium asserit; quod forte crediderit alium præter filium Stephano Cratz non succes-

sisse. Lazari itaque genealogiam exhibebimus, ut ultimorum Servie et Rascie despotarum originem videamus.

Genealogia gentis Prilaziar ex qua ultimi Servie despotæ.

PRILASIUS.

Despota LAZARUS occisus in prælio ad Cossovom campum: is Uroscio, Stephani Dusciani F. imperii partem armis ademitt.

STEPHANUS des- pota Servie.	MARA, vel MARIA uxor Wki Bran- chovikii.	JELINA, vel He- lena uxor Nico- lai de Gara.	DESPINA, uxor Balaz.	UXOR Wcosava, uxor Milos Koblicchii, qui Moratem occidit.	UXOR Miliava, uxor Balazis primi.	UXOR Wk. Balazis primi.
--------------------------------	--	--	-------------------------	--	--------------------------------------	----------------------------

STEPHANUS.	GEORGIUS, despotæ Servie successit avunculo suo Stephano. ejus uxor Irene Cantacuzena.	GEORGIUS.
------------	---	-----------

GEORGIUS.	Wk. MARIA, uxor Bon- nifelli Marchio- nis Montiserrati.	CATAPARNA comi- tis Cillie Uda- rici uxor.	LAZARUS.	MARIA uxor Mo- ratis II.	NN. qui duo Moratæ luminib. privati.
-----------	---	--	----------	-----------------------------	--

JOANNES.	MARIA, uxor Stephani Rozine regis.	IRINE, vel IRENE uxor Joannis S. Petri in despotæ Lartensis.	MILIZA, uxor I. conardi Galatina ducis.
----------	---------------------------------------	---	--

MARIA, uxor Ferdinandi Frangiponi.

Ex ista genealogia et ex historię consensu Leunclavii error confutatur, qui Bajazitum I uxorem Georgii despotæ filium asserit: et omnino falsa est genealogia, quam in Pandegis num. 53, exhibuit. Lazari filius, qui liberis nullis superstitibus obiit anno 1421, Stephanus est: cui successit Georgius Brancovikius Lazari nepos ex Mara, quam Maro Ducas appellat. Quod vero dicit noster Georgium fuisse Lazari generum, non autem nepotem, perperam scriptum; et certe scribere debuit, vidē Βουλκίου τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λαζάρου. Si enim Stephanus despotæ, superstitē ex sorore sua Mara, seu Mara, nepotē, qui ei successit, obiit: alius esse non potest præter Georgium, a quo novi juris reperior Morates Serviam repetebat; quia sine liberis Stephanus ejus avunculus obierat. Morates Mahometis F. Bajazitis N. Milievam aviam non habuit: ex ea enim liberos suscepisse Bajazitum nullus auctor tradidit.

(66) Καὶ δίδωκεν αὐτῷ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα εἰς γάμον. Maurus Orbinius in regno Slavorum notat Moratem in Georgium Servie despotam post Stephanum, qui Lazaro natus erat, obitum movisse, et loca aliquot occupasse: quem ut placaret Georgius, tributarium ac vectigalem Moratis se profectur. Verum cum Morates Georgium promissis hand stare cerneret, bellum rursus anno 1435 ei intulit. Legatum vero Georgius ad eum mittit, per quem

C se vectigal solvere paratum, et ad jussa capessenda promptum fore pollicetur. Morates ergo per Saraciam Bassam non solum vectigal, sed et Mariam Georgii filiam uxorem sibi dari postulat. Ut tributum solvere paratus erat Georgius; ita nuptias illas avversabatur. Victus tamen ferine sive Irenæ uxoris suæ precibus, quæ hoc matrimonio Servie placatum Moratem sperabat, filiam suam Chelili Bassæ ad Moratem adducendam tradit. De Servie parte deitis nomine a Georgio concessa nullum verbum facit Orbinius. Ibidemque refellit Reinecium, Reineccium et alios, qui dixerunt Mariam illam Georgii filiam Semendrie seu Smedrovi deditione in Turcorum manus devenisse, Morati deinde matrimonio junctam: in qua etiam opinione deprehenditur Bonfinius *Rerum Hungaricarum* decad. III, lib. IV, Mariamque captam fuisse scribit. De Smedrovi, Morate concedente, ædificato Leunclavius et Laonicus nihil tradunt; qui de nuptiis illis mentionem faciunt hic lib. V, ille 14.

(67) Ὁ δὲ Μωράτ ἦδ' ἔθρους. De hac expeditione Moratis, Draculio duce, quam ad annum Regiæ 840, qui cæpit anno 1436, Julii 14, feria VI, historię Turcicæ referunt, adveniens Leunclavius lib. XIV, quo loco *Direcotam* hunc vocat. Zipinium vero Gibinum est seu Hermentadium Transsylvaniæ, quam Ardeliam appellat Laonicus, urbs inter præcipuas.

lætitia exsultans, eum salutatur : et conjunctis copiis quas ducebat, Morati viæ comitem se adjungit. Cumque quadridui itinere intra fines Hungariæ eum duxisset, solitudinem invenerunt. Comperta enim Moratis expeditione, e vicis, pagis castrisque minoribus incolæ alio transportaverant Hungari; quamobrem Turci per regionem desertam incedebant, nulla re, præter castellum quoddam parvum, parva; quod præter spem etiam occuparunt. Cum enim præsidarii ad necessaria usibus suis conquirenda exivissent, mane casu cursim præterveeti, Turci portas patentibus invenerunt, nulloque renitente ingressi sunt, et cuncta depredati excesserunt. At Zipinium usque profecti ex Hungariæ urbibus insignibus unam, propius ipsam admoveere ausi non sunt. Cum itaque illius incolæ Turcos invadentes indignabundi aspicerent, portis urbis patentibus pugnam cum eis ineunt, multosque cadunt. Quare Turci retrocedunt, viæ semper ductore Draculio, a quo Morates insidias sibi strui metuebat. Ad fluvii ripam ubi devenerunt, iterum eum trajiciunt. Hocce tempore Hungariæ rex infans adhuc erat, nec, qui rem bellicam administraret, vicarium habebat. Quapropter, cognita Turcorum audacia, quemdam ex nobilibus præfectum generalem exercitibus regina constituit; virum equidem audacem, animosum, alterumque in re bellica Achillem, vel Hectorem. Morates, amne trajecto, Adrianopolim se recepit, mittitque Sariciam velut pronubum, qui sibi desponsatam adduceret. In Serviam cum advenisset, eum benigne ac magnifice excepit despota, qui hac ipsa hieme incoronatus fuerat. Imperator namque Joannes, missis ei per Georgium Philanthropinum **116** principatus insignibus, despota Serviz appellaverat. Pronubus ille tandem Servia excessit abducta virgine puella, quæ thesauros immensos vestesque auro intextas asportabat, ambos etiam fratres suos secum ducebat. Adrianopolim ubi ventum est, summa lætitia nuptiæ celebratæ sunt; aliam porro uxorem antea duxerat Morates Spentiaris filiam; hæc tamen suavis ardebat, quod forma eximia, præstansque ingenio polleret. Nuptiis consummatis sororios suos, dona multa ipsis largitus, benigne dimittit; Adrianopoli deinceps quod autumnus iniret, commemoratus, nunc venatione, alias spectaculis ac computationibus vacando tempus terebat. At vere inchoante pravam malignæque consilium adversus despota mœcerum suam init, a quodam procerum suorum, qui Phis-

A σης στρατεύει εἰς Οὐγγρῶν, καὶ παρὰ τὸν Δανουβίον διὰ τῆς Νικηπολείας, συναντῶν τούτον Δραγούλιον, καὶ μετὰ περιχαρείας ἀσπασάμενος σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ συνοδεύει τῷ Μωράτ, καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν ἐντὸς τεττάρων ἡμερῶν πορείαν, εὗρον ἱερὸν τὸν τόπον· μαθόντες γὰρ οἱ Οὐγγροὶ τὴν ἐπιλευσίαν τοῦ Μωράτ ἐμετοίχησαν τὰς κώμας, καὶ τὰ μικρὰ πόλιν. Καὶ κατεπάτησαν οἱ Τούρκοι τὴν πολλὴν ἱερήμω, μὴ κερδίσαντες τι πλὴν ἐνδὲς κάστρου μικροτάτου, οὐκ αὐτὸ παρ' ἐπιβῆ. Οἱ γὰρ ἄνδρες ἐξελθόντες, τοῦ εὗρειν τὰ τῶν ἀναγκαίων χρειώδη, καὶ μέιναντες ἔξω τῆς πόλεως, οἱ Τούρκοι πρῶτ' ἀπαρτίχοντες εὗρον τὰς πόλεις ἀνεφγμένους, καὶ εἰσέλθον τινὲς μὴ ὄντος τοῦ ἀντιπαράτοντος· λαβόντες δὲ τὴν λαίαν ἐξήσαν. Ἐλθόντες δὲ ἄγχι Ζιπηνίου, αὕτη δὲ ἐστὶ μία τῶν περιφανῶν πόλεων Οὐγγρίας, οὐκ ἐτόλμησαν προσεγγίσει. Οἱ πολῖται δὲ ἀγριωπὸν πρὸς τοὺς Τούρκους βλέψαντες, καὶ κατὰ στόμα ἀντιμαχησάμενοι, μὴ κλείσαντες τὰς πόλεις, ἥσαν γὰρ ἀνεφγμένοι, καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσαντες, ἐπισθώρμησαν, ἔχοντες ἀπὸ τὸν Δραγούλιον προσδοκοῖον. Ἐφοβήθη γὰρ ὁ Μωράτ μήπως ἐνδὲρα γέννηται κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Δραγούλιου, καὶ ἐλθόντες ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ ἐπέσαν. Ἦν γὰρ τότε καιροῦ ῥῆξ βρεφύλλιον, καὶ οὐκ ἦν ἐπιτροπείων. Ὡς εἶδον τοῖνον τὴν ἐλμὴν τῶν Τούρκων, ἔστησεν ἡ ῥήγνα τῶν γενέων [εὐγενῶν] ἕνα μεγαδομῆστικον τοῦ φωσάτου ἀνδρὰ τολμῆρην καὶ εὐχάριον, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔτερον Ἀχιλλέα, ἡ ἔκτορα. Ὁ δὲ Μουρίτ, διαβὰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἐν Ἀδριανῷ καταντήσας, στέλλει τὸν Σαρτζιάν ὡς νυμφαγωγόν, τοῦ ἀγαγεῖν τὴν νύμφην ἐκ τῆς Σερβίας. Καὶ ἐλθὼν, καὶ δεξιοσάμενος αὐτὸν ὁ δεσπότης φιλοτίμως, ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ χειμῶνι στεφθεῖς. Ὁ γὰρ βασιλεὺς Ἰωάννης, πέμψας τὸν Γεώργιον τὸν Φιλανθρωπίνιον σὺν τοῖς παρὰσήμεροις, ἵπποις αὐτὸν ἐπιστῆν Σερβίας. Ἀπάρας οὖν ὁ νυμφαγωγὸς σὺν τῇ νύμφῃ ἔχοντες θοκυρούς ἀμεινέτους καὶ χρυσοφάντους στολὰς, ἀγούσα μετ' αὐτῆς καὶ τοὺς δύο ἀδελφοὺς αὐτῆς. Ἐλθόντες δὲ καὶ χαρὰν μεγάλην καὶ γάμους ποίεσαντες. Ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν (68) προλαβὼν τοῦ Σπεντιάρ θυγατέρα γυναικα· ἀλλὰ ταύτην ἐπέθει κίον ὥρλια οὖσαν καὶ ψυχὴ καὶ σώματι τῶν γάμων δὲ πληρωθέντων, καὶ τοῖς γυναικεῶν φους αὐτοῦ ἀσπῆρας ἀποπέμψας μετὰ δόρων πολλῶν, αὐτὸς ἐν Ἀδριανουπόλει φθινοπώρου ἀρχομένου ἐκάθητο, πῇ μὲν ἐν κωνσταντινῇ ἀρχόμενος, πῇ δὲ ἐν θεάτροις καὶ πῇ τοῖς ἀσπολούμενος. Ἐαρος δὲ ἀρχομένου (69) βουλὴν βουλευέται πνευρὴν κατὰ

Ismaelis Bullialdi nomine.

(68) Ἦν γὰρ ἔχων καὶ ἑτέραν. Hic locus, et qui infra cap. 53, probant Moratem ex ista Maria Mehmetem non suscepisse, quod aliqui, inter quos Reinerius, Reineccius, ab Orbino confutati scripserunt.

(69) Ἐαρος δ' ἀρχομένου. Post obitum Sigismundi imperatoris, qui incidit in annum 1457, ut notant Thuroczius et Bonfinius, bellum Georgio erivæ despota Turci anno 1458 intulerunt, dum Albertus Ausuriacus, Sigismundi gener et successor,

bello Polonico distinebatur. Impar viribus Georgius Savum transvectus ac Danubium, cum nobilibus et sacerdotibus, et filiorum uno Lazaro, in Hungariam, in qua oppida possidebat, abiit. Synderoviam quæ Smedrovum, sancti Andreæ castrum appellatum, tuebatur filiorum Georgii unius. Synderoviam fame expugnatam Turci ditione accipiunt. Gregorius Stephanus frater capitur et excrucatur. Hæc Bonfinius, dec. iii, lib. iv. Laonicus, lib. v, Smedrovi obsessæ ac deditæ meminit.

τοῦ δεσπότη καὶ πανθεροῦ αὐτοῦ, ἔχων εἰς τοῦτο ἵνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ σύμβουλον, ἀνθρώπον κακοποιὸν, καὶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθρὸν ἀσπονδόν, ὀνόματι Φαδουλάχ· οὗτος γὰρ ἦν πρῶτον τῶν εἰσδημάτων τῆς ἡγεμονίας μέγας χαρτουλάριος· εἰτα ὁρῶν αὐτοῦ τὸ πανούργον, ὃ ἡγεμὸν ἐξῆ καὶ πρὸς τὰς βουλὰς αὐστηρὸν, καὶ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐχθροδῶς διακείμενον, ποιεῖ αὐτὸν καὶ μισῶντα. Καὶ τῷ Μουράτ μὲν τῶν ἡμερῶν εἰρηκεν· Ἰρατί, κύρις, τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως εἰς τέλος οὐκ ἀφανίζεις; Θεὸς γὰρ διδοὺς τὴν τοσαύτην ἡγεμονίαν, σὺ καταφρονῶν αὐτὴν οὐκ ἐπιβλέπεις εἰς αὐτοὺς, ὡς τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἀλλὰ φιλανθρώπως εἰς μακροθυμίαν τοὺς ἀπίστους περιβάλλεις. Οὐκ ἔστιν οὖν τοῦτο, οὐκ ἔστι κρῆς βουλήτεον, ἀλλὰ ἡ μάχαιρά σου φαγέτω πρὸς τὸν δεσπότην, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ τοῦ μεγάλου προφήτου διδασκαλίᾳ. Γίνωσκε οὖν, ὃ ἡγεμὸν, ὅτι τὸ πολυχνιον ὃ ἐμφυλοδόμησεν ὁ δεσπότης Σερβίας οὐκ ἔστι συμφέρον ἡμέτερον. Ἀρθίτω οὖν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἔξομεν αὐτὸ διάβαιον ἀπὸ Σερβίας εἰς Οὐγγρίαν. Ἀρωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὰς πηγὰς τὰς αἰετώνας, τὰς βρυνούσας ὡς ὕδωρ ἀέννητον τ' ἐρρυρον καὶ τὸν χρυσόν, καὶ σὺν αὐτὰς καρθέσομεν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπείκειρα Ἰταλίας φθάσομεν, τυπεπώσαντες τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πίστεως. Ὁ δὲ ἡγεμὸν, ἀπλοῦστατος ὢν, καὶ μὴ ἔχων πονηρίαν ἐν καρδίᾳ, ἔδωκεν ὅσα τοῖς λόγοις τοῦ Σατανᾶ· πέμπει οὖν ἀποκρισταίους εἰς τὸν δεσπότην Σερβίας, ζητῶν τὸ πολυχνιον ὃ νεωστὶ ἐξέμπετο οἷον τὸ Σμέδροβον. Ὁ δὲ ἀνταπεστείλεν αὐτῷ λόγους, ἀναμνήσων τοὺς ὅρκους καὶ τὴν συγγένειαν. Ὁ δὲ τύραννος, μὴδὲ ὀκνησὼν εἰς νοῦν λαβὼν τὰ τοῦ δεσπότη ῥήματα, στρατεύει κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ πρῶτον ἔρχεται εἰς Σμέδροβον ὥρα θέρος. Ἦν γὰρ ἡ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή (70), καὶ τὰ λοιπὰ τῶν τροφῶν ταμεῖα. Καὶ σκοπῆσας καίρῳ ἀπείκλεισε τὸ πολυχνιον, καὶ παρακαθίσας αὐτῷ μῆνας τρεῖς, ἀπὸ τῆς ὑστερήσεως τῶν αὐταρκτικῶν παρεδόθη, ὅρκους δοὺς καὶ πίστεις τοῦ μὴ ἀδικῆσαι τινα. Ἀνοξάντες δὲ τὰς θύρας ἐξῆλθον εἰς προακύνησιν αὐτοῦ. Ἦεν δὲ ἐντὸς ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ δεσπότη, καὶ ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος αὐτοῦ Θωμᾶς· ὁ Καντακουζηνός. Ἐβλεψὼν τοῦ Τούρκου ἐκάνους εἰς φύλαξιν, αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐκείθεν ἔρχεται εἰς Νοβόκριδον μητέρα τῶν πόλεων, καὶ καταπολεμῆσα· εἰλε ταύτην, καὶ παρέδωκε Τούρκοις· καὶ ὅλην Σερβίαν. Χειμῶνος δὲ φθάσαντος ἐστράφη ἐν τῇ Ἀδριανοῦ. Τοῦ δὲ δύο υἱοὺς τοῦ δεσπότη, ἦν γὰρ ὁ εἰς εὐρεθείας ἐν Ἀδριανουπόλει στρατεύοντος· ἐν τῷ Σμεδρόβῳ τοῦ Μουράτ, ὁ δὲ ἑτερος συλληφθεὶς ἐν αὐτῷ τῷ πολυχνίῳ ἤχθη ἐν

A dulach appellabatur, incitatus. Vir iste malignus ac pravus erat, Christianoque nomini hostis infestissimus. Imperii Turcici redditum ac vectigalium magnus chartularius primum fuerat; inspecta vero ejus solertia, et in consiliis ineundi ingenti acumine et promptitudine, quodque Christianis insensus esset, in Mesazonlón seu Vezirorum ordinem princeps allegit. Is igitur aliquando hæc Morati dixit: Quare, domine, fidei nostræ hostes internecone non deles? Cum enim ad tantum imperium Deus te provexerit, ipsum negligis, nec in Christianos secundum Dei placitum animadvertis; quin imo humanus et longanimis infideles foves ac protegis. Id nequaquam Deo acceptum. Gladius porro tuus impiorum carnes devoret, donec ad unius

B Dei et magni prophetae disciplinam convertantur. Animum itaque adverte, o princeps, illudque castrum, quod Servie despota ædificasti, nullatenus rebus nostris conducere, considera. Eo depellatur; et transitum a Servia in Hungariam nobis apertum habebimus. Fontes sempiternos ipsi eripiamus, qui aurum et argentum velut aquam perennem profundunt. Hungariam his opibus subigemus, inque Italiam postmodum profecti, fidei nostræ adversarios debellabimus. Princeps equidem vir simplicissimus, minime malus, hujus Satanæ verbis aures præbuit, et ad despotam Servie legatos destinat, qui castrum Smedrovum nuper exstructum dedi peterent. Ad istius legatos despota respondit, jusjurandum fidemque datam in memoriam eis revocat, et contractæ affinitatis admonet. At tyrannus, ne minima quidem ratione talium despotæ monitorum habita, in eum movet, et per ætatem Smedrovum accessit. Exhausta erant castri horrea et reliqua cibarium penus. Tempore igitur apto observato castrum obsidione cinxit, et ad tres menses integros ea protracta, 117 rebus necessariis deficientibus tandem deditur, fide data injoriam nulli illatum iri. Patesfactis itaque portis obsessi decedunt, et ad Moratem venerandam accessere. Istam obsidionem toleraverant primogenitus despotæ filius, ejusque avunculus Thomas Cantacuzenus. Ad castri custodiam Turcorum præsidio valido imposito, illinc digressus Novopridum urbem aliarum matrem (metropolim) proficiscitur, eam expugnat, Turcorumque imperio cum universa Servia subjicit, et hieme superveniente Adrianopolim revertitur. Despotæ etiam ambos illos (quorum alter Adrianopoli agebat, dum Smedrovum oppugnabatur, alter eo dedito captus Adrianopolim ductus est) in Asiam victos, Amasirim consilio Phadulachi transmittit, oculosque utrique eruit. Draculus etiam per idem tempus obsequium ac

Ismaelis Bullioldi notæ.

(70) Ἦν γὰρ σιτοθήκη τοῦ κάστρου κενή. Notavit Maurus Urbinus Sinderoviam sane expugnata fuisse; cum Irene Georgii uxor avara mulier omne frumentum, ut pecuniam corradere, distra-

xisset. Quo simili errore muliebri et impotenti avaritia aliæ urbes in hostium potestatem concesserunt.

venationem exhibiturus Moratem adiit, qui vinctum Callipolim eum misit, ubi turri inclusus sub custodia habetur. Ei obiciebatur meditata proditio, dum in Hungariam expeditionis viæ dux erat: alia item in eum confingebantur crimina quorum Phadulachus artifex erat. Cum vero per plures dies in illo carcere Draculius mansisset, ambos filios obsides ab illo petierunt, quos adhuc impuberes ad se per nuntium accersitos tradidit. Eos Nymphaeum imperator Morates transmittit, situm id in Asia castrum, mandatque ut arcte custodiantur. At Draculium, postquam sacramento adactus cavit se in fide nunc et in posterum mansurum, in Walachiam dimisit.

γούλιον, δοὺς ὄρκους καὶ λαβὼν, ὥς ἔσται πιστὸς ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀπέλυσεν ἐν Βλαχίᾳ.

Vere deinde inchoante validum exercitum B conscribit Morates, in unum copiis tam Asiae quam Europae collectis et ad oppugnandam Belogradum (*Albam Graecam*) expeditionem suscipit. Haec porro Serviae urbs est, situ tuta, et facili expugnationi haud exposita, ad confluentem duorum fluviorum, Danubii scilicet et Savi, condita. Hanc equidem Hungariae rex sibi permitti poposcera; veritusque despota Georgius, ne Turci illam occuparent, et in oppositam ripam trajecti Hungarorum, suasque urbes quas in Hungaria multas possidebat, caperent, Hungaria, ut potentioribus et magis bellicosis, illam urbem tuendam concedit. Quo tempore autem Smedrovum Morates obsidebat, ultra Istrum despota, cui Turci admodum intensi erant, transierat, et in ditionis suae urbibus, Hungarorum agmine ad sui custodiam cinctus, degebat. Belogradum ergo ubi accessit Morates, castra per ambitum metatus est, machinas plurimas, quibus lapides jacularetur, cum magnas, tum parvas fabricavit, aggeres congestit, triremesque ultra 118 centum, quibus fluvius navigaretur, apparavit. In totos deinde sex menses obsidio protrahitur, frustra cum terra, tum fluvio tentata expugnatione. Quinetiam multorum procerum famulorumque domesticorum jacturam lecit, quos pestis missillaque urbis machinis excussa ab-

A Ἀδριανοῦ, πέμψας οὖν αὐτοὺς δεσμίους ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀρμενίᾳ, ἐξορύττει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν δύο, συμβουλία τοῦ Φαδουλᾶ. Ὁ δὲ Δρακούλιος; ἰδὼν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, πέμπει αὐτὸν δεσμῖον ἐν Καλλινοπόλει φυλακίσας αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ· εὐρών αἰτίαν εἶναι ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ ἐμᾶλλε προδώσειν αὐτὸν, ὅτε προωδοποιεῖ, καὶ ἄλλα τινὰ ἐφευρέματα ἃ διενόει ὁ Φαδουλᾶ. Ποιήσας οὖν ἡμέρας πολλὰς ἐν τῷ πύργῳ, ἐξήτησαν παρ' αὐτῷ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἡμέρους, καὶ πέμψας ἔφερε, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἐπὶ ἀφῆλικας θύνας. Ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ στέλλει ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐν Ἀσίᾳ ἐν κάστρῳ τινὶ Νόμφαιον ἱενομαζόμενον, παραγγεῖλαι φυλάττειν ἐπιμελῶς αὐτά. Τὸν δὲ Δρα-

Καρος δὲ ἀρξαμένου στρατὸν ἔγειρει μέγαν καὶ πολὺν ἐκ τε Ἀσίας καὶ Θράκης, καὶ κατὰ τοῦ Πελογράφου ἐστράτευσεν (71). Ἦν δὲ τὸ Πελογράφον πόλις Σερβίας ὄχυρά καὶ δυσάλωτος, ἔχων τοὺς θεμελίου ἀνὰ μέσον ποταμῶν δύο, Δανούβειος τε καὶ Σάβα. Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτὴν (72) τὴν πόλιν ὁ Κράλης Οὐγγρίας, δέδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ δεσπότης Γεώργιος, φοβούμενος μήπως οἱ Τούρκοι παραλαβόντες αὐτὴν, τὴν περὶ αὐτὰν διαβάντες ἔλωσι τὰς πόλεις Οὐγγρων καὶ τοῦ δεσπότη· ἔχει γάρ ὁ Σέρβος ἐν τῇ περὶ αὐτὰς ἰκανὰς· ὡς δυνατιώτερους τοῖνον καὶ μαχιμωτέρους, ἔδωκεν αὐτὴν πρὸς τοὺς Οὐγγρους ἵνα φυλάττωσι. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης εἶχε περὶ αὐτὰς τὸν Ἰστρον, ὅτε ὁ Μουράτ ἐξῆτει τὸ Σμεδρόβον, καὶ ἦν ἀλλεζόμενος ἐν ταῖς αὐτοῦ πόλεσιν, ἔχων φυλάσσοντας αὐτὸν τοὺς Οὐγγρους. Ἐν τούτῳ καὶ οἱ Τούρκοι ἐχθρῶδως διετίθησαν εἰς αὐτὸν. Ἐλθὼν δὲ ἐν τῷ Πελογράφῳ καὶ τὰς σκηνὰς πῆξας γυρῶθεν, καὶ πετροβολισμοῦ πολλοὺς κατασκευάσας μικροῦς τε καὶ μεγάλους, καὶ χόματα ἀνιγείρας, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ τριήρεις ἐπέκρινε τῶν ἐκατὸν πλείους ἐτοιμάσας, ἐν ὅλοις ἐξ μηνὸν παρακαθίσας καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ, οὐδὲν ὦνεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπεβάλλετο καὶ πολλοὺς τῶν μεγιστάνων καὶ τῶν δοῦλων αὐτοῦ, διὰ τε τῆς λοιμώδους νόσου, καὶ διὰ τῶν μηχανῶν τῶν πεμπομένων ἐκ τοῦ κάστρου. Ἐπεμψον γὰρ εἰς αὐτοὺς βολίδας μολεβδίας, ὅσον καρπύου

Ismaelis Bullialdi notæ.

(71) Καὶ κατὰ τοῦ Πελογράφου ἐστράτευσε. D Bonfinius D. III. l. v: «Eo fere anno quo Albertus obiit, Amurathes Hungaria occupavit, Albam Graecam obsedit, et frustra expugnare tentat. Ad annum Hegiræ 845 [Christi 1459] ea referunt Turci. Laonicus, lib. v, de illa Belogradi obsidione mentionem facit. Belogradum multis nominibus appellatur, Alba Græca, Alba Bulgarica, Nandor Alba.

(72) Πρὸ ὀλίγου δὲ αἰτήσας αὐτήν. Ducas Sigismundum, quem Hungariae Cralem appellat, Albam Graecam a Georgio, tuendæ illius causa adversus Turcos, petiisse scribit. At Hungaricarum rerum scriptores aliter narrant. Thwroczius Georgium Sigismundo cecisse Nandor Albam, et cum eo permutasse anno 1425 scribit. Bonfinius, decadis III. lib. III, Sigismundo cecisse Albam Graecam Georgium

scribit. Frequentavit quoque illius aulam Georgius, superioris Mysiæ princeps, quem Despotam nominant. Hic Sigismundi beneficentia victus, Albam Graecam, ibi ad Danubii ac Savi confluentia sitam, ubi Taurinium olim fuerat, in perpetuam fidelitatis pignus, veluti tui obsidis loco, imperatori sponte dono dedit: quod quidem in Mysia, et ea, quæ ad Turcos nunc spectat, Hungaria, nuncius est propugnaculum. Contra ille, ne bene merendo caderet, hæc illi castella in regno repperdit, Zalon, Kemem, Behiam, Kelpem, Vnagosuorum, Tochaium, Monkaium, Thaalliam, Rhegesum, oppida vero, Zathmar, Bazernem, Debreacem, Thur, Varsan, et pleraque alia: Budæ autem magnificas ædes, quæ regis loco haberi possunt. Sunt tamen alii auctores, qui hanc permutationem factam ab Alberto Austriaco Hungariae rege dicant.

Ποντικου τὸ μέγεθος, ἀπὸ κατασκευῆς χαλκῆς ἀγούσης ἐντὸς τὰς βολίδας καθ' ὁρμαθὴν πάντα ἡ καὶ δέκα. Ἐξόπισθεν οὖν τῆς χαλκῆς καλὰμου βοτάνης σκευασία (75) ἐκ νήτρου τεάφης, καὶ κερδούου ἰσάας πλήρης. Ὁσμὴν οὖν ἀσπίδος ἦν τοῦ σπινθήρος πυρὸς, εἰ πλησιάζειεν. Τῇ ἀναμιγῇ ταύτῃ αἰφνης ἐξάπτεται, καὶ στενοχωρουμένου τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῶν βολίδων, ἐξ ἀνάγκης ὥθει τὰς βολίδας, καὶ ὥθουμένων ἡ πρὸς τὴν βοτάνην ἐγγύς ὥθει τὴν πρὸ αὐτῆς, ἡ δ' αὐτὴ τὴν ἐμπροσθεν. Καὶ οὕτως ἡ δύναμις μέχρι τὴν εἰς τὸ στόμιον προκειμένην βολίδα πέμπεται, καὶ ἀποπέμπεται ταύτην ἄκριμιλιν ὁδὸν καὶ τὸν τυχόντα εἰ ἀνθρώπον, εἴτε ζῶον, εἰ καὶ σιδηροφόρουσιν. Ἄλλ' ἡ δύναμις τῆς βοτάνης τόσον ὑπερισχύει, ὅσον καὶ περονήσας ἡ βολὶς ἐν ἑνῷ οὐ χανοῦνται πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ οὐδὲ ἐν τοῖς δυοῖν σώμασιν ἀτονεῖται ἡ δύναμις, εἰ καὶ σιδηροφόροι καὶ ἐνοπιοί. Ἄλλ' ἔταν ἡ βολὶς τύχη σιδήρου, ἡ ἄλλης τινὸς ὕλης ὀλοποῖται. [ὀλοποῖται] στενοχωρουμένης, τὸ σφωρῶδες [σφαιρῶδες] εἰς γράμμην μετασχηματίζει, καὶ ὥσπερ ἥλος ὁ βόλος γίνεται καὶ διέρχεται τοῖς τῶν ἐγκάτων ἐντέροις καθὰ ποταμὸς πόριος.

vel ex alia qualibet materia malleo condensata, percussione rotunditas in oblongam figuram versa clavo assimilatur, et interiora viscera ceu fluvius igneus pervadit.

CAPUT XXXI.

Ad synodum celebrandam (71) proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiae actum sit, et quid post Graecorum in patriam reditum acciderit, narratur.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει ἑκατὸν ἑκκλῆς ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐν Ἰταλίᾳ σὺν τῷ πατριάρχῃ κυρίῳ Ἰωσήφ καὶ

Anno illo imperator Joannes, patriarcha domino Josepho, ceterisque episcopis, et Eccle-

Ismaelis Bulliardi notae.

(75) *Βοτάνης σκευασία*. Βοτάνης appellant Graeci moderni pulverem tormentarium s. uppyrium. Hoc loco τεάφης, per I scribitur in cod. ms. sed in dictionariis Graeco-Barbaris θειάφι, sulphur. Verba porro illa, Ὁσμὴν οὖν ἀσπίδος ἦν τοῦ σπινθήρος πυρὸς, εἰ πλησιάζειεν, reddidi ut in textu leguntur. Et pro ἀσπίδι, ἀσφαλτον voluisse dicere probabile est, cum ἀσπίδος, Graeco-Barbara vox, idem significet ac σπινθήρ. Deinde quis odor scintillae illius pulveris accendat, nisi sulphureus, cui bituminis odor proximus est?

(74) Ad synodum Florentinam celebrandam imperator e portu Constantinopolis solvit anno 6946, Novemb. 25, Indict. 4, Christi 1457. Post multas rixas, contentiones atque dissidia, quae pacem ac concordiam Ecclesiarum convulserunt, sub Phodio Constantinop. patriarcha, qui Ignatio ejecto sedem invasit, schisma seculum est: quod instar ulceris carcinomatici serpsit, nec postea sanari potuit, quamvis Christianae pacis studiosi medicamina et unguenta ei adhibere conati sint. Sub Constantino demum Monomacho, patriarcha Constantinopolitani factus Michael Cerularius, odio capitali Ecclesiam Romanam ejusque praesules persecutus est: illiusque malis artibus discordia invaluit. Alexio patriarchae successit Cerularius anno mundi 6551 (Christi 1043), Martii 25, ut scripsere Georgius Cedrenus, et Joann. Curupalates Scylitza. Quae in Ecclesiam Romanam molitus sit ille Michael, quantumque fuerit Leonis IX pacis ac concordiae studium, in hujus contra Aeridanum actis, et apud Baronium v. de re licet anno 1053. Quod ut magis confirmemus, malevoluntiae Cerularii animum ostendamus, Graeci, anonymi quidem, testimonium adducemus, quod exstat in bibliothecae Régie ms.

C Σημειώσαι, ὅτι ἐκ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἀναγὰς εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ ὁ Κηρουάριος, ἕως τῇ χειροτονήσῃ, τὸν πάππα Ῥώμης ἐξέβαλε τῶν διατάγων, τὸ τῶν Ἀζύμων ζήτημα ἐπενάγκων αὐτῷ τῆς ἐκδοῆς αἰτίαν, καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ Συμβόλιῳ προσθήκην, ὡς φασί. Συνήργησεν αὐτῷ ὁ Πίτερς Ἀνταγέας ὁ πατριάρχης καὶ Ἀλέων ὁ Βουλγαρίας. Ἦν δὲ ἡ βασιλεία τοῦ ὀρθόθρους τοῦ Μονομάχου κατὰ τὴν χρονίαν τοῦ Ἐκκλησιῆς παρὰ τὴν ἐν ἔτει 790. Ἐλεῖν οὖν ἐν τῷ παρόντι 795 ἔτει (ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν αἰσίων Τούρκων γέγονε, Ματθ. x' ἡμέρα τρίτη) ἔτη 10 ὅσπερ ἐγένετο τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν Ῥωμαίων καὶ Ὁρθόκων τῆς αἰτίας. Ὁ δὲ αὐτὸς Μιχαὴλ ὁ Κηρουάριος ἐπὶ πλεόν ἀνήγειρε τὸ σχίσμα, καὶ τὴν φλόγα ἐξέκαυσεν αὐτοῦ. Καὶ διὰ τὴν κοσμικὰ πράγματα, ἀπερ ἔφθασε διαδοχῆς ὁ Ἰωάννης Ἀργυρός ἐκπέλειν οὐ διὰ τὸ ἐθέλειν τὸν πατριάρχον ἑαίνειν, καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, εἶναι μὲν ἀνεγκλήτους καὶ ἀκριτοῦς παρὰ τοῦ Ῥώμης, ἀντιμαρτυροῦντες δὲ εἰς αὐτοῦ; καὶ κατὰ τῶν λοιπῶν πατριαρχικῶν θρόνων κρᾶτος, καὶ εἶναι τὸν Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πάντων, ὅπερ ἦν πρότερον ὁ Ῥώμης τῶν πάντων ἐξάρχων. Imperante Constantino Monomacho in sedem patriarchalem collocatus est Michael Cerularius, qui statim ubi creatus fuit, papam Romae et sacris diptychis abrasit, et obiciens quod pater azyomo Eucharistiam conficeret, et Symbolo additam S. irinus sancti a Filio processionem. Hoc in negotio adjuutores ipsi fuisse Petrus Antiochia patriarcha et Leo Bulgaria archiepiscopus. Regnabat porro Monomachus ille juxta Scylitzae Chronicon anno 6557 (Christi 1049).

sive præsulibus eum comitantibus, in Italiam ad celebrandam synodum navigavit. Præmeditatus erat Ecclesiarum unionem, legatosque Romanæ ad papam Eugenium antea destinavit: qui sumptus omnes illius protectionis se facturum pollicitus est: reditus insuper palatii officialibus, Ecclesiæ præsulibus, ipsisque imperatori ac patriarchæ in Italia attributurum. Ubi ex Asia, Thracia, insulis atque etiam ex monte sancto monachi circiter palatque officiales quasi 119 Constantinopoli convenerunt, triremes, quas papa ex Italia pecunia sumptibus faciendis instructas

Ismaelis Bullialdi notæ.

Inde ad annum 6961 (quo Cpolis ab atheis Turcia capta est Maii 29, feria 3) anni 404 elapsi sunt, quibus schisma inter Romanos seu Græcos et Francos seu Occidentales perseveravit. Michael ipse Cerularius schismatis malum auxilii, et in majus discordiam incendium prorumpere fecit. Italus quoque quidam nomine Argyrus, rebus quibusdam sæcularibus admissis, vulnus illud exasperavit, maxime vero ac præcipue patriarchæ libido: qui se suosque successores Romanæ sedis jurisdictioni subtrahere voluit, nec ad papam amplius provocari, nec ab eo judicari. Propositum insuper illius erat, in aliorum patriarcharum thronos auctoritatem et jurisdictionem in se trahere: quamque antea papa Roma in ceteros habuerat, potestatem ad Cpolititanum patriarcham transferre. Hoc schisma ad Michaelis I Palæologi tempora perseveravit: qui anno 1274 in concilio Lugdunensi illud conciliare, discordias inter Græcos et Latinos componere per legatos laboravit, et Græcam Ecclesiam in communionem a Romana recipi effecit. Verum unionis decreto Græci plerique contradixerunt: frustra quoque fuit Michaeli imperatorem unionem amplexum esse, Joannemque Beccum patriarcham, qui dum privatus vixerat, eam aversatus fuerat, tandem approbasse. Andronicus enim Michaelis filius, et Georgius Cyprius patriarcha illam improbarunt et condemnarunt. Andronicus etiam patrem suum Michaeli defunctum sepulturæ pompa ac consuetis honoribus privavit, quod cum Latinis sensisset. Joannes deinde Cantacuzenus, cum res ejus ad angustias redactæ essent, illam Ecclesiarum unitatem meditatus est, et Græcam Ecclesiam cum Romana in gratiam redire cupiebat, ut summum Pont. Latinosque in suas partes adversus Annam et senatum Cpolititanum traheret, quod ipse in historia, quam scripsit, testatur. Verum quem ex ea unione fructum sperare poterat, in tanta Græcorum ab Ecclesia Romana dissensione? quam maximam fuisse, et sævisse in Latinos acerbissimo odio Orientales ex ipso Cantacuzeno constat. Ille enim, de Apocauci perditissimi viri malis artibus disserendo, tradit istum ad summum Pont. imperatricis Annæ nomine, eaque inscia litteras scripsisse: quibus Anna Orientalem Ecclesiam Romanæ restituebat, et Papæ jurisdictioni subiciebat. Rem serio agi verasque esse litteras persuasus pontifex, ad Annam rescripsit: de tam sancto proposito eam laudat, hortaturque ut in eo perseveret. Pontificis litteræ Apocauco redditæ sunt, quas apud se occultabat, adversus Annam in medium illas adducturus, si eam abhorrere a conjugio Joannis imperatoris et filiarum suarum sensisset: in publicum siquidem pontificis litteris editis, clerum Cpolititanum plebemque in Annam concitaturum se sciebat, illique Ecclesiarum unioni Græcos prorsus adversari noverat. Manuele porro Palæologo imperante, cum Græcorum res a Turcis attritæ fuissent, nec imperium nisi precarium, ut ita dicam, Turcis vectigales facti, obtinerent: ultima necessitate cogente, opem re-

bus afflictis suis implorantes, ad Latinos confugiunt: utque facilius impetrent, spem ad Ecclesiæ communionem redeundi Latinis faciunt, et circa annum Christi 1417, a Manuele missus in Italiam Eudæmon Joannes, Cpolititanam Ecclesiam totumque Orientem Ecclesiæ Romanæ redditurus erat, et cum illius anni die 11 Novemb. summus pontifex electus fuisset Martinus V, cum eo de Ecclesiarum conciliatione agit: imperatoris et patriarchæ affectum, quo promovere tam ingens bonum student, exponit. Martinus papa Eudæmonem Joannem benigne amplexus est, indulgentiasque concessit illi, qui militatum ierent ad Hexamilium propugnandum. Litteras etiam ad imperatorem et patriarcham scribit, quibus significat, quanta animi cupiditate Ecclesiarum unionem optet. Postquam vero Manuel obiit, Joannes ejus successor legatos ad papam de reconcilianda concordia semel atque iterum mittit. Secundam legationem, cujus meminit Phranzes, l. ii, c. 9, obierunt circa annum 1430 Marcus J-garis magnus stratopedarcha, Curum Manganorum præsul, et Demetrius Angelus Cilias, qui imperatori a secretis erat. Actum deinde de concilio indicendo, ut in eo transigerent decernerentque Ecclesiæ unionem. Concilium per id tempus Basileæ habebatur, ad quod Orientalem Ecclesiam Patres invitabant: sed Græci summi Pont. partibus adhaerent, et in Italiam veniunt, cumque Latinis concilium Ferrarie, Florentiæ demum celebrant: quod, qualem exitum habuerit, ex hac historia Ducæ colligere licet.

(75) *Οἱ δὲ ἀποστολῆται.* Archipræsules a patriarcha electi eum comitati sunt, et synodo interfuerunt, Ephesi, Trapezuntis, Heracleæ, Cyzici, Sardinum, Nicomedie, Nicææ, Tornovi, Monembasie, Lacedæmonis, Amasie, Mitylenes, Staurupoleos, Moldavia, Rhodi, Melenici, Dramæ, Gann, Dristæ et Anchiali: omnes numero viginti. Venit ad concilium et Russiæ archipræsul cum episcopo. Ex archontibus etiam Ecclesiæ adfuerunt magnus sacellarius, magnus σκαυοφύλαξ, seu vasorum custos, wagnus chartophylax, magnus Ecclesiæ præfectus, protecdicus, nomophylax, et alii officiales omnes fere, exco, to hieronemone, qui tunc morbo decubuit. Præsules vero monasteriorum fuerunt, Greg. Pantocratoris præsul, Malei præsul, S. Basilii præsul, ex hieromonachis Pachomius, Moyses Lauræ monasterii, Dorotheus Batopredii monasterii monachi. Alexandrini patriarchæ vicarius fuit Heracleensis archiepiscopus. Antiochiæ patriarchæ vices obeunt Greg. pneumaticus, et Russiæ archiepiscopus. Hierosolymitani tandem Ephesi et Sardinum archiepiscopi.

(76) *Καὶ τριηρεὶς πέρμης ὁ πάππας.* Ille triremes Venetiæ circa finem Septembr., anno 1437, quibus præfectus erat Antonius Condolmerius, Eugenii papæ nepos, Constantinopolim appulsus sunt, terræque motus ipso die factus adnotatur.

δαπάνην νομίσματα, ελοήσαν πλείοντες ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Βενετίαν (77). Ἐξελθόντες οὖν εἰς Βενετίαν, ἀσπασίως ἐδέξαντο οἱ Βενετικοὶ τοὺς Ῥωμαίους, τὴν βασιλεία ὡς δεύτερον μονάρχην καὶ προνοήτην τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας. Ὁμοίως καὶ τὸν πατριάρχην, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχιερεῖς. Ἔδωκαν οὖν αὐτοῖς (78) καὶ ἱερὰν τέμενος, καὶ εἰσῆλθον ἐκτελέσοντες τὴν ἀναίμακτον θυσίαν. Ἡθρολοθῆσαν γοῦν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τοῦ ἰδεῖν καὶ ἰνωτίσασθαι θεῖαν καὶ ἱερὰν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ ἔθος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδόντες καὶ θαυμάσαντες, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς κράξαντες τῷ Κυρίῳ, οὐ φύλαγον τὴν Ἐκκλησίαν σου ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ· οὐ εἰς ἐν σύναφον· οὐ τὰ σκάνδαλα ἐκ μέσου διδρῆξον· ἡμεῖς γάρ οἱ μὴ πω ἐωρακότες Γραικοὺς, οὐτε τὴν αὐτῶν τάξιν εἰδότες, ἠκούομεν ἐξ ἀκρας φωνῆς, καὶ ὡς βαρβάρους ἐλογιζόμεθα. Νῦν δὲ οἶδαμεν, καὶ πεπιστεύκαμεν, ὅτι οὗτοι εἰσι οἱ πρωτότοκοι τῆς Ἐκκλησίας υἱοί, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἐστὶ ἐν λαοῦν ἐν αὐτοῖς. Ἀπάρντες οὖν ἐκ Βενετίας διὰ ξηρᾶς ἤλθασιν ἐν Φεραρίᾳ. Κάκει ἀρξάμενοι τὰ τῆς συνόδου, κατέλαβον θανατηφόρος ἐν Φεραρίᾳ νόσος· κάκειθεν ἀπάρντες ἤλθον ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἐν δὲ τῇ Φλωρεντίᾳ ἐπληρώθη ἡ σύνοδος. Ἦν δὲ ἑξαρχος τοῦ μέρους τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων ὁ Ἐπίσκοπος Μάρκος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Ἰταλῶν ὁ Καθὼνάλιος τοῦ τιμίου σταυροῦ Ἰουλιανὸς, μέγας ἐν τῇ Ἐκκλ. σοφία καὶ ἐν τοῖς δόγμασι τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· ὁ Ἐπίσκοπος Μάρκος, ἐν Ἑλληνικοῖς μαθήμασιν καὶ ὁρίοις τῶν ἁγίων συνόδων, κανῶν καὶ στάθμῃ ἀπαρέχματος· ὁ Βησαρίων Νικαίας, καὶ ὁ Ῥωσῆς Ἰσίδωρος. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ λογιώτεροι τῶν ἀρχιερέων, καὶ μέγας χαρτοφύλαξ ὁ Βαλαμῶν, καὶ ἀρχιδιάκονος. Ἀπὸ δὲ τῆς συγκλήτου ὁ Γεμιστὸς ἐκ Λακεδαιμονίας, Γεώργιος ὁ Σχολάριος καὶ καθολικὸς κριτής, καὶ Ἀργυρόπουλος· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ μετέχοντες λόγῳ, ἐκ μέρους δὲ καὶ Ῥωμαῖοι

Amiserat, conscendunt, et Constantinopoli solvuntur versus Venetiam navigarunt. Illuc appulsi Romæ respub. cum humanitate suscepit; imperatoremque ut alterum monarcham et salutis animorum providentem, patriarcham pariter et cæteros metropolitans excepit. Ipsi templum sacrum datum, in quod sacrificium incrementum celebraturi venerunt. Qui tum Venetiis vivebant, in id templum viri et femine confluerunt, ut divinam sacramque mystagogiam juxta Orientalis Ecclesiæ ritum viderent et audirent. Attente illum considerantes, susa ex imo corde lacrymis clamabant: Domine, Ecclesiam tuam a maligni telis illasam tuere: in unum eam coagmenta, ex medio ejus scandala extirpa. Qui nunquam Græcos videramus, quique eorum ritum et ceremoniarum ordinem fama tantum noveramus, ipsos equidem barbaros existimabamus. Nunc vero cognovimus et credidimus primos Ecclesiæ fœsus eos esse, et Spiritum divinum eorum ore loqui. Venetia profecti Ferrariam terrestri itinere contendunt. Illic inchoata synodo lethalis morbus grassari cœpit; Ferraria ideo relicta, Florentiam venerunt, ubi synodus peracta et conclusa est. Primas partes inter Græcos metropolitas agebat Marcus Ephesinus: inter Italos vero cardinalis Julianus titulo sancte Crucis; cum in scientiis profanis, tum in fidei Christianæ dogmatibus peritissimus. Marcus equidem Ephesi Metropolita in Græcis litteris atque sacrarum synodorum decretis apprime eruditus erat, canon ipse et statera invariabilis. Aderant etiam Bessarion Nicææ, et Isidorus Russiæ metropolitas. Hi inter cæteros archipræsules doctissimi erant: etiamque magnus chartophylax Balsamo et archidiaconus. Ex senatoribus aderant quoque Gemistus Lacedæmonius, Georgius Scholarius et judex universalis, et Argyropulus: hi sapientes erant, et in Græcorum scientia aliquatenus eru-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(77) Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινίου εἰς Βενετίαν. Constantinopoli solverunt Novemb. 24, anno 1437, quo die Constantinopoli terræmotus accidit. Phranzes, cap. 14, lib. II, ait imperatorem advenisse Venetias Februarii 8, anno 6946 (Christi 1438). Qui tum etiam cum imperatore et patriarcha aderant, tradunt Venetias advenisse Sabbato τοῦ Ἀσώτου, id est, Sabbato pridie Dominicæ qua Orientalis Ecclesiæ Evangelium prodigi filii, quod habetur Lucæ c. xv, in liturgia recitat. Experiendum est num conveniat Phranzes cum his. Anno illo 1438 cyclos lunæ fuit 14, solis 19, littera Dom. E; ergo Pascha fuit Aprilis die 13: a quo si retro numeremus Dominicas 9, pervenimus ad Februarii diem 9, Dominicam τοῦ Ἀσώτου, seu filii prodigi. Pridie ergo fuit Sabbatum Februarii dies 8. Dominica illa Ἀσώτου nobis Latinis Septuagesima dicitur. Ab illa Dominica ad sequentem, quæ τῇ: Ἀπόκρια appellatur, carnibus egregie vescuntur Græci. Convenit etiam notatio diei 8 Martii anni illius, qui fuit Σάββατον δεύτερον τῶν Νηστειῶν, quo die patriarcha Josephus papam salutavit osculo pacis in Domino, ut refert Phranzes cap. 16, lib. II, et qui con-

cilio interfuerunt Græci idem tradunt, adduntque patriarcham noluisse juxta Occidentalium consuetudinem papam salutare.

(78) Ἐδωκαν οὖν αὐτοῖς. Quodnam templum Veneti Græcis ad liturgiam celebrandum tunc concesserint nescio, nisi forte S. Georgii. in quo Venetias reversi pro defuncto patriarcha liturgiam celebrarunt. Notant qui adfuerunt Græci, a Venetiarum duce rogatum imperatorem a concilio Venetiis reversum, ut Græcos in D. Marci templo liturgiam celebrare juberet; quod factum. Ad celebrandum protosyncellus, quos Latinis norat maxime adversari, elegit: et præsentem Venetiarum duce patricisque, sacra liturgia, iis probantibus ceremoniasque laudantibus, peracta est. Exusant hæc celebrationem in Latinorum templo peractam dicuntque in proprio Antimensio celebrasse, vasis suis usos esse, omnemque ordinem et ceremonias Ecclesiæ suæ servasse. Nec omittendum est Heracleæ archiepiscopum cum Lacedæmoniensi celebrare noluisse, eo quod irregularis ipsi factus videretur, quod ad ordinem sacerdotalem quemdam hominibus promovisset.

diti. A partibus vero Latinorum ejusmodi plures illuc convenerunt. Variis autem colloquiis habitis, altercationibus tandem remotis, in unum consentientibus Italis et, præter Marcum, Græcis, decretum jurejurando sanctum est, cui qui contradiceret unquam, anathemate ac diris imprecationibus eum devoverunt. Ex illo hunc fructum collegerunt, ut in eo consentirent omnes, Spiritum sanctum ex Patre et Filio procedere, tanquam ex uno principio et unica processione, quod Græci dicunt ex Patre per Filium; cui fidei confessioni cum omnes subscripsissent, Florentia 120 abierunt celebrata simul primum divina liturgia, sumpta sacra communione, et osculo pacis invicem dato; quibus omnibus Marcus solus non interfuit. Hujus animum perstringebat additio symbolo facta: dicebatque Latinis, Illam ex fidei confessione expungite. Ubique libitum fuerit apponatur, reciteturque in ecclesiis: sicut cantatur aliis in canticis ista, *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale existens*. Quibus Latini contradicebant, sic disserentes: Si quis blasphemam esse additionem nobis demonstret, eam non solum a sacro symbolo, sed etiam ab omnibus libris statim delebimus, quibus Patres res theologicas tractaverunt, Cyrillus nempe, Ambrosius, Gregorius uterque, Nazianzenus et Nyssenus, Basilus, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, alique plurimi. Si vero nos Latini constitemus unum principium et causam, fontem et radicem Patrem esse Filii et Spiritus sancti, de quibus principiis non supponitis, quid opus est additionem delere? Additionem quippe non dicimus, sed declarationem et explicationem. Florentiæ post sanctam unionem obiit patriarcha. Iter postea capessant imperator et synodi Patres, terraque Venetias, papa sumptus ad id præbente, venerunt. Venetis vero in Bæotiam tririmibus Venetis papa sic jubente vecti sunt. Inde Constantinopolim transierunt, partim imperatoris, partim Veneforum tririmibus usi. Urbem ingressi

Α μαθήματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ μέρους τῶν Λατίνων πολλοί. Ἐγγύνεισαν δὲ συναλεύσεις πολλὰι. Τέλος παυσανμένης τῆς φιλονεικίας, εἰς ἐν ὁμοφώνουσαν ἔβησαν, καὶ ἀρὰς ἐπιθέντες, ὥς οὐκ ἐναντιολογήσουσι πώποτε. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου (79), οἱ τὸ Πνεῦμα ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ μοναδικῆς προβολῆς. ὃ ἐπερ λέγουσιν οἱ Γραικοὶ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ· πάντες οὖν ὑπογράψαντες (80) ἐν αὐτῇ τῇ ὁμολογίᾳ, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Φλωρεντίας συλλειτουργήσαντες· πρῶτον, καὶ συγκοινωνήσαντες, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, πλὴν Μάρκου. Τὸ δὲ κνίζον τοῦ Μάρκου ἦν ἡ προσθήκη τοῦ συμβόλου· λέγων, Ἀπαλείψατε αὐτὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ ὅπου ἂν βούλησθε, τιθέσθω καὶ φέρεσθω ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἐν ἄλλοις τὸ, Ὁ μονογενὴς Υἱός, καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων. Οἱ δὲ Λατίνοι ἀντίλεγον· Εἰ ἔχει τὸ βλάσφημον ἡ προσθήκη, δείξον, καὶ ἀπαλείψωμεν αὐτὴν καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου συμβόλου, καὶ ἀπὸ πάντων βιβλίων ὧ [οἱ]ς] ἰδεολόγησαν οἱ Πατέρες· λέγω Κύριλλος, Ἀμβρόσιος, Γρηγόριος, καὶ Γρηγόριος, Βασίλειος, Ἱερώνυμος, Ἀδουστίνος καὶ ὁ Χρυσόστομος, καὶ ἑταροὶ πλείστοι. Εἰ δὲ ὁμολογοῦντες ἡμεῖς οἱ Λατίνοι μίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν (81), καὶ πηγὴν, καὶ βίξαν τὴν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, μὴ ποιοῦντες δύο ἀρχάς, τίς ἡ χρεια τοῦ ἀπαλείψαι προσθήκην; καὶ γὰρ ἡμεῖς οὐ προσθήκην ταύτην καλοῦμεν, ἀλλὰ σαφῆναι καὶ ἀνάπτυξιν. Ἐκοιμήθη οὖν καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν (82) ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ. Ἀπάραντες δὲ οἱ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος, ἤλθοσαν ἐν Βενετίᾳ διὰ ἑρᾶς σὺν ἀναλώμασι καὶ δαπάναις τοῦ πάππα· ἀπὸ δὲ Βενετίας ἐν Βιωτίᾳ σὺν τριήρεσι τῶν Βενετικῶν δι' ὅρισμον τοῦ πάππα· καὶ ἀπὸ Βιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν (83) σὺν τριήρεσι βασιλικαῖς καὶ τῶν Βενετικῶν. Ἐλθόντες δὲ εἶδον τὴν δισποιναν Κυραμαρίαν τεθνηκυῖαν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, καὶ τὴν βασίλισσαν τοῦ δεσποτοῦ Δημητρίου ἀδελφου τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπτει πρέσβεις πρὸς τὸν Μουράτ (84), δεικνύων εὐγνωμοσύνην καὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(79) Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ ὅρου. Illa de additione, seu potius explicatione, Symbolo facta, contentio exorta est circa tempora Leonis Papæ IV, qui anno 847 assumptus est, anno vero 855 obiit.

(80) Πάρας οὖν ὑπογράψαντες. Julii die 5 Dominica, anno 1439, Græci decreto subsignarunt, excepto Ephesino Marco. Papa deinde subsignatione sua confirmavit et probavit: rem porro infectionem esse dixit, cum Ephesinorum non subscripsisse intellexit. Postridie Julii 6, fer. 2, liturgia celebrata est. Cantores papæ et musici cecinierunt, deinde Græci τὴν μεγάλην δοξολογίαν. Decretum in ea lectum. Philanthropinus mantile, quo manus abstergebat papa, porrexit. Et celebrata illa Missa, unio perfecta est. Petiit deinde a papa imperator, ut eo præsentem Græci quoque liturgiam celebrarent. Quod obtinere nequivit.

(81) Μίαν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν. Græci theologi aliquando utuntur hoc verbo αἰτία in explicando SS. Trinitatis mysterio: sed eo sensu intelligunt,

ut Filius genitus a Patre generante, ut principium a principio, non vero tanquam effectus a causa differat, ut δυνάμει ratio integra servetur.

(82) Καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τὴν ἑνωσιν. Qui concilio adfuerunt, aliter tradidere: patriarcham scilicet Julii die 10, indict. 11, patriarchatus anno 24 ineunte et ante dies 20 cœpto, dum cenaret obiisse. Decreto vero non subsignaverunt Græci, nisi Julii sequentis die 5.

(83) Καὶ ἀπὸ Βιωτίας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Constantinopolim redierunt Græci anno 1440, Februarii die 1, indict. 3, feria 2, τῆς Τυροφάγου; fuit enim hoc anno Pascha Martii die 27, cyclo Lunæ 16, solis 21, litteris C. B., unde Dominica τοῦ Ἀσώτου, seu Septuagesimæ concurrat cum Januarii die 24, et Dominica τῆς Ἀπόκρις cum 31 Januarii: ita ut Februarii dies prima fuerit feria secunda τῆς Τυροφάγου septimanæ, qua Græci caseis ad Dominicam sequentem vesci possunt.

(84) Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμπτει πρέσβεις πρὸς τὸν

ἀκραιφνή φίλων εἰς αὐτόν. Ἦν προκαταειλημμέ-
νος· ὁ λογισμὸς αὐτοῦ, ὡς διαβὰς ἐν Φραγγίᾳ ὁ
βασιλεὺς ἐποίησεν ἐμόνον τὸν τοῖς Φράγγοις, καὶ
ἐγεγόνει Φράγγος, καὶ μέλλουσι στρατεύσασθαι κατὰ
τοῦ Μουράτ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἐξῆραι αὐ-
τὸν ἐκ τῆς θύσεως. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπαγγέλλαντες
αὐτῷ καὶ παραστήσαντες, ὅτι περὶ τῶν ὧν ἠκού-
σθησαν ῥημάτων, οὐκ ἐπίρασεν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἰτα-
λίᾳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς δογμάτων τῆς αὐτῶν πί-
στως ἐλαρώθη τῇ γνώμῃ. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς εὐθίως
ἀπὸ τῶν τριήρων ἀποδάντες, καὶ οἱ τῆς Κωνσταν-
τίνου κατὰ τὸ σύνθημα ἡσπάζοντο αὐτοὺς, ἐρωτῶν-
τες· Πῶς τὰ ὑμέτερα; Πῶς τὰ τῆς συνόδου; Εἰ
δρα ἐτύχουμεν τὴν νικῶσαν; Οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο·
Πεπραχάμεν τὴν πίστιν ἡμῶν. Ἀντιλάξασμεν τῇ
ἀσθελεῖ τὴν εὐσέβειαν, προδόντες τὴν καθαρὰν θυ-
σίαν. Ἀζυμῆται γεγόναμεν. Ταῦτα καὶ ἄλλα αἰσχρο-
τερα, καὶ βερυπασμένα λόγια. Καὶ ταῦτα τίνες οἱ
ὑπογράφαντες ἐν τῷ ὄρω; Ὁ Ἡρακλῆας Ἀντώ-
νιος (85), καὶ οἱ πάντες· εἰ γὰρ τις πρὸς αὐτοὺς
ἤρετο· Καὶ διὰ τί ὑπογράφετε; ἔλεγον· Φοβούμε-
νοι τοὺς Φράγγους. Καὶ πάλιν ἐρωτῶντες αὐτοὺς,
εἰ ἔδσανονσαν οἱ Φράγγοι τινὰ, εἰ ἡμαστίνωσαν, εἰ
εἰς φυλακὴν ἐβαλον; Οὐχί. Ἀλλὰ πῶς ἡ δεξιὰ αὐτῇ
ὑπέγραψεν; ἔλεγον, Κοπήτω· ἡ γλῶττα ὠμολό-
γησεν, ἐκκριθῆσθαι. Οὐκ ἄλλο εἶχον τί λέγειν· καὶ
γὰρ ἦσαν τινες τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογρά-
φειν (86) λέγοντες· Οὐκ ὑπογράφωμεν, ἵνα [μὴ] τὸ
ἱκανὸν ἡμῖν τῆς προσόδου παράσχωιτε. Οἱ δὲ ἰδόντες,
καὶ ἐδάπτετο κλάμος· ὅπερ ἀριθμὸν γὰρ ἦσαν
τὰ δαπανηθέντα εἰς αὐτοὺς νομίσματα, καὶ τὰ ἐν
χειρὶ μετρηθέντα ἐκάστου τῶν Πατρῶν. Ἐτα με-
ταμειληθέντες οὐδὲ τὰ ἀργύρια μετέστρεψαν. Πρὸς
τὴν φωνὴν οὖν αὐτῶν, ὅτι τὴν πίστιν αὐτῶν πέπρα-
καν, καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἰουδα ἡμαρτον, τοῦ στρέ-
ψαντος τὰ ἀργύρια· *δ.λ.τ' οἷδε Κύριος, καὶ ἀν-
εἰλέτο· καὶ πῦρ ἀνήθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὄρη
ἀνέθη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.*

præbueritis, nequaquam subscribemus. Qua numerata, illico calamus alramento tingentes sub-
scripsere. Erogatæ equidem erant ad eos alendos immensæ ac pene infinitæ pecuniæ;
unicuique etiam Patrum præsens pecunia numerata fuerat. Postquam vero eos penituit, argen-
teos non retulerunt. Sua ergo confessione, quod fidem vendidissent, quam Judam ipsum, qui ar-
genteos reddidit, gravius peccavisse arguuntur; *Sed novit Dominus et distulit; et ignis accensus
est in Jacob, et ira ascendit super Israel.*

¹Psal. LXXVII. 26.

Ismaelis Bullialdi notæ.

Μωράτ. Phranzes, lib. II, cap. 13, notat Amiram D
Moratem, ad quem Andronicus lagrus seu lagris
missus est, voluisse ab illa protectione imperato-
rem avertere. Alii dicunt Joannem imperatorem ad
Moratem misisse Paulum Asanem, ut de protec-
tione sua eum ceriorem faceret. Moratem discessum
imperatoris in Italiam dissuasisse, verum ne quod
fœdus cum Latinis contra Turcos iniret. Veziros
etiam Asani dixisse tradunt sultani amicitiam, quam
Latinorum utiliori imperatori fore.

(85) Ὁ Ἡρακλῆας Ἀντώνιος. Hic Antonius
Heracleensis metropolita, postquam Constantino-
polim Græci reversi de eligendo patriarcha egerunt,
vel invitatus electioni adfuit, non ut suffragium fer-
ret; negavit enim id laturum; sed ut coram uni-
verso clero, peccatum, quod admisisset subscri-

A despœnam dominam Mariam Joannis imperato-
ris uxorem obisse comperit, pariterque
reginam, conjugem Demetrii despote imperato-
risque fratris, falo concessisse. Ad Moratem
postea legatos misit imperator, gratum benevo-
lumque animum suum, amicitiamque cum eo
integram per eos testatus. Morates enim hanc
opinionem animo præceperat, (imperatorem in
Franciam transisse fœlus cum Francis initurum,
ipsum eis adharere, et terra marique bellum
inferre conjurasse, ut ex Occidentis provinciis
eum expellerent. At legati ipsum edocuerunt
imperatorem in Italiam non transisse, ut de
his quæ fama vulgata erant et ad eum perlata,
ageret, sed ut de fidei suæ controversiis dogma-
tibus cum Italis dissereret et communicaret. At
postquam archiepiscopi, episcopi et præsules
triremibus exscenderunt, cives Constantinopo-
leos, ut mos est, eos salutant interrogantque:
Ut se res vestræ habent? quomodo transacta
est synodus? num vicinus nos? Responderunt
illi: Fidem nostram pretio vendidimus; religio-
nem nostram impietate commutavimus; et Ary-
mitæ facili purum sacrificium prodidimus. Istos
121 et turpiores dictu sermones habebant, etiam-
que ex iis qui decreto subscripserant, Heracleæ
nempe metropolita Antonius, ac ceteri. Si quis
vero eis objiceret, Et quare subscripsistis? re-
spondebant continuo, Francorum formidine id
egimus. Interrogantibus insuper, num Franci
tormentis ipsos subiecissent? num flagellassent,
et in carcerem detrusissent? respondebant non
ita habitos fuisse, sed quomodo hæc dextra
subscripsit, dicebant, ita absconditur: lingua
confessa est, radicitus evellatur: nec quidquam
aliud respondere poterant. Ex archiepiscopis
etiam aliqui, cum subscribendum erat decretum,
dixerunt: Nisi pecunias, quæ nobis sufficiant,

bendo decreto Florentino confiteretur ac execrare-
tur; seque dignum, cui manus, qua subscripserat,
præcinderetur, quibusdam familiariter secum
versantibus se fassus est.

(86) Τινὲς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ ὑπογράφειν.
Qui ex clero Constantinopolitano concilio Floren-
tino adfuerunt, negant, quando decreto subigna-
tum est, Græcos σιγησέντων, id est cibaria et pecu-
nias, petisse, aut Latinos promississe: quod
Græcis tamen in patriam reversis obiectum est,
ipsosque auro suffragia sua vendidisse. Idem equi-
dem fatentur pecuniam accepisse aliquos: plures
tamen eorum decreto non subignavisse. De illo
Florentino concilio adeundus Laonicus, lib. VI,
cap. 13 et seqq. usque ad 17.

Servie despota ab Hungaris auxilia imporat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Audaces Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator salutatur. Morates privatum acturus Prusum accedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungariae rex interficitur, magnaque strage Christiani caduntur. Ad vicum privatum redit Morates, unde revocatur ab Halilæ Bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit.

Interea nobis dictus Georgius despota Servie, cum devastatam ac desolatam ditionem suam cereretur, nulla spe alia sustentatus, quam paucorum castrorum, quæ in Hungaria sita erant, possessione, gementque quotidie, nullo ejus miseria permotio, ad Hungariæ regem, qui puer admodum erat, venit. Omnia tunc regina illius mater, exercituumque præfectus Jancus moderabantur. Sortem itaque suam desiendo hortatur, ut ejus miseri subveniant. Quibus permota regina, magisque reformidans ne Servia deserta devastator in Hungariam penetraret, præfectum sumptus facienti Georgio auxilium ferre jubet. Is quidem dives pecuniæ erat: stipendiariorum 122 itaque equitum ac sagittariorum viginti quinque millia sumptibus suis conscribit, fluviumque trajicit. Celeri prosecutione Sophiam usque urbem perveniunt, igneque supposito eam, aliæque in circuitu oppida et pagos, nihil integrum relinquentes, comburunt. Universa vero præda in flumen mersa illud trajecerunt, et viam, quæ Philippopolim ducit, pergunt. Verum Morates in Occidente copias contractas Philippopolim adducit, cum temporis angustia pressus ex Anatolia vires ad se accersere haud potuisset. Hungari usque ad vicum quemdam, quem Bulgari Izlati (id est aureum) appellant, processere. Is inter Sophiam et Philippo-

A 'Ο δὲ προῤῥήθεις δεσπότης Γεώργιος (87), ἰδὼν τὴν αὐτοῦ γυναικῶσαι δεσποτεῖαν, καὶ μὴ ἔχων ἐτέραν ἐλπίδα πλὴν οὐκίων πολυχύλων κειμένων ἐν τῇ Οὐγγρίᾳ, καὶ στενάζων τὸ καθ' ἑκάστην, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἑλθὼν, ἔρχεται πρὸς Κράλην Οὐγγρίας, ἦν γὰρ νέος· πάνυ· πλὴν τὰ πάντα ἰκυδερνῶντο διὰ χεῖρὸς τῆς ῥηγίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ Ἰάγγου τοῦ πρωτοστράτορος· καὶ παρακαλεῖ, καὶ δίδυρεται τοῦ τυχεῖν ἑλέους. Ἡ δὲ ῥηγίνα καμφοῦσα, μᾶλλον καὶ φοβηθεῖσα μήπως ἐρήμη καταλιμπανομένη Σερβία, καὶ εἰς Οὐγγρίαν ὁ φόβος φθάσει, καλεῖται τὸν στρατηγὸν σὺν τοῖς ἀναλώμασι Γεωργίας τοῦ βοηθῆσαι· ἦν γὰρ πλοῦσιος σφόδρα· καὶ δὴ βογέσας, καὶ λαθῶν ἱππέας καὶ τοξότας ἄχρι χιλιῶν εἰκοσιπέντε περὶ τὸν ποταμὸν, καὶ ταχυδρομήσαντες ἕως τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Σοφίας (88), καὶ πῦρ βάλλοντες ἐνέπησαν, καὶ τὰς πύρας πάσας πόλεις καὶ κώμας, μὴ ἐν ἀφέντες. Τὴν δὲ λαίαν πᾶσαν πέψαντες ἐν τῷ ποταμῷ διεπύρασαν· οἱ δὲ πρὸς τὴν Φιλιππούπολιν ἤλκυνον. Ὁ δὲ Μουράτ τὸν τῆς δύσεως στρατὸν ἀθροίσας· οὐκ εἶχε γὰρ εὐχερίαν τοῦ μετακαλεσθαι καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς φωσάτα· ἤλθεν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν. Οἱ δὲ Οὐγγροι σὺν τῷ δεσπότη ἔλθοντες· μέχρι τῆς κώμης τῆς καλουμένης Ἰζλατῆ (89), κατὰ τὴν τῶν Βουλγάρων γλῶτταν, ὁ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(87) Ὁ δὲ προῤῥήθεις δεσπότης Γεώργιος. Hæc cap. Ducas in rebus Hungaricis parum peritum se prodit, cum eo tempore Hungariam a regina gubernatam et lanco scribit. Sic autem se res habet: Albertus Austriacus, Sigismundi gener, cum socero defuncto successisset in Hungariæ regno, biennio fere regnavit, obiitque anno 1439, Octob. die 27, Elizabetha conjuge prægnante relicta, quæ an. 1440, Februarii die 23, Ladislaum posthumum peperit. Nuptias quoque Ladislai Poloni, regis Poloniae Casimiris fratris, aspersata, anno eodem in festo Puntecostes filium suum infantulum Hungariæ regem coronari curat. Seditiosius interea aliquot Hungariæ proceres Ladislaum Polonum regem eligunt, et in Hungariam evocant. Adventantem Polonum cum Elizabetha sensisset, in Austriam filio secum abducto, et Hungariæ corona clam subrepta ac asportata, ad Fridericum III imperat. aufugit. Ladislaus Polonus die 17 Julii Hungariæ rex coronatur: eique corona, qua S. Stephani regis reliquæ coronatæ erant, imponitur, quod aliam regina suffurata esset secumque abstulisset. Polonus Hungariam usque ad cladem Varnensem rexit. Eoque interfecto, Ladislaus posthumus, ejus mater Elizabetha regina anno 1441 obierat, Hungariæ rex iterum anno 1445 proclamatur: simulque Joannes Hunniades Corvinus interrex et regni gubernator eligitur, eique reipublicæ Hungariæ summa tradiitur; quam 2d annum usque 1453, cum Ladislaus posthumus ex Austria in Hungariam reversus est, rexit. Georgius Servie despota, post Sigismundi obitum et Smedrovum a Morate occu-

C patum, tota Servia spoliatus cum filio suo Lazaro Antibarium, vulgo. *Anitvari*, se recepit. Eum Morates ab hujus urbis incolis repetit, et Ragusium aufugere cogit. Cumque Ragusæos Morates, ut Georgium sibi dederent, sollicitaret, molestiam et incommodum Ragusæis creare despota veritus, in Hungariam ad regem Wladislaum sive Ladislaum Polonum confugit, eumque rogat, ut sibi contra Turcos opem ferat. Ladislaus Georgii ærumnis ac calamitatibus motus, simul ut Turcorum audaciam retunderet, in Turcos movere destinavit, bellumque ad annum 1443 protractum est. Veritus Morates illius belli exitum, inducias decennales cum Ladislao et despota pepigit: huiusque ditiones suas ipsamque Semendriam restituit. Vix compositis induciis ad arma rediit ut: Julianoque cardinale Cesarino auctore atque impulsore, Ladislaus inducias et iusjurandum violat, fœderaque confundit. Denuo itaque conscripto exercitu Ladislaus, anno 1444, Morati bellum inferit. Poenas vero repente Nemesi a fœderum corruptoribus, jurisquejurandi contemptoribus, ad Varnam, Tiberiopoliolim olim appellatam, ad Pontum Euxinum sitam, prælium committitur: in quo Ladislaus et Julianus cardinalis occubuerunt, magnaque clade Christiana respublica afflicta est. Bonfinius, D. III, libb. IV, v et VI; Thwroczius, in *Chronica Hungarica*; Gerardus de Roo, *Histor. Austriacæ* lib. V, et Maurus Orbinius in *Slavorum regno*.

(88) Τῆς καλουμένης Σοφίας. Urbs Servie Sophia (89) Ἰζλάτη. Hunc locum angustias saltus Izlatini Leunclavius appellat.

ἐρμηνεύεται χρυσή. ἦν γὰρ τὸ χωρίον ἀνὰ μέσον Σοφίας καὶ Φιλίππουπόλεως. Ἐν δὲ τῷ μετὰ τὴν ὁρὴν καὶ ὁρμῶντες δόσαντο ἕως ἑγγὺς Φιλίππου. ἔδουλοντο γὰρ περᾶσαι τὰ ὄρη, πλην διὰ πελακυπόρων καὶ δεινροτόμων ἀνδρῶν ποιῆσαι πορείαν πρῶτον, εἴτα εἰσελθεῖν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι περᾶσαντες; τὰ δύσβατα, καὶ ἰθὺντες ἀντικρὺ τοῦ φωσάτου τῶν Οὐγγρων δειλιάσαντες, οὐ κατήλθον ἐκ τοῦ ὄρους ἐν τῷ πεδίῳ. Οἱ δὲ Οὐγγροι καὶ μάλα θαρσαλέως ἀνέβησαν ἕως ἡμίσεως τοῦ ὄρους. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τοξοβολοῦντες οὐκ ἔπαύοντο, πλην οὐδὲν ἦνυσεν· τέλος ὀρώντες; τὰ δύο μέρη μὲν ἀρείκον πράττοντες διὰ τὴν δυσκολίαν τοῦ τόπου, ἐστράφησαν ὀπίσθεν ὅθεν ἦλθεν ὁ καθέξ. Τότε ὁ Μουράτ ἐδείχασα, βαλὼν κατὰ τοὺν ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ εἶδε δύναμιν Οὐγγρων διαβῆναι τὸν ποταμὸν, καὶ νῦν ὁ δεσπότης τοῦτο ἐνήργησε, πέμπει ἀποκρισιάριον εἰς τὸν δεσπότην, καὶ δίδωσι τὰς πόλεις ἀπάσας αὐτοῦ καὶ τὸν Σμέτροπον. Πέμπει οὖν καὶ τοῦς υἱοὺς αὐτοῦ τυφλοὺς ὄντας, καὶ τοῦ δραπεουλίου ὁμοίως, καὶ ποιεῖ συνθήκας ἐνόρκους. Καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ τῇ ῥηγνῇ (90) καὶ τῷ τοποτηρητῇ τῆς βασιλείας. Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος (91). Ὁ δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Κράλη Οὐγγρίας ἦν ὁ ῥῆξ τῶν Σάξων (92) μετακλήσαντο γὰρ αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν ἐπίτροπον, διὰ τὸ εἶναι νέον τὸν καθολικὸν Κράλην (ἦν γὰρ τότε πεντακαίδέκατον ἔχων ἔτος). Καὶ ἔρχονται οἱ Τοῦρκοι ἐν Οὐγγρίᾳ, ἤρουν οἱ πρέσβεις, καὶ δίδωσιν ὄρκους τῷ ῥηγὶ Σάξων, καὶ λαμβάνουσιν ὄρκους τοῦ εἶναι φίλοι καὶ ἡγαπημένοι· μήτε οἱ Οὐγγροι περᾶσουσι τὸν ποταμὸν τοῦ ἐλθεῖν κατὰ τοῦ Μουράτ, μήτε οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῶν Οὐγγρῶν. Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὥμοσε λέγων (93). Ἐγὼ δεσπότης, οὐ δεσπότης.

Τότε, ἐρμηνεύσαντες οἱ Τοῦρκοι, ὁμοίως καὶ Οὐγγροι καὶ Σέρβοι, αὐτὲς κατὰ τοῦ Καραμάν (94) ποιεῖται τὴν παρασκευήν. Καὶ συναθροίσας πᾶσαν τὴν τῆς Θράκης καὶ Θεσσαλίας δύναμιν, καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν, πῆξας τὰς σκηνὰς ἐν τῇ Προύσῃ, παρεσκευάζει καὶ τὰ ἀνατολικά στρατεύματα. Ὁμοίως πέμπει καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρῶτον, Ἀλατίνην ὀνόματι, τοῦ συλλέξει στρατὸν ἐκ τῆς Ἀμασίας, καὶ ἐλθεῖν ἐν Ἰκονίῳ· ὃ καὶ πεποίηκεν.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(90) Καὶ μηνύει ἐν Οὐγγρίᾳ ῥηγνῇ. Fieri nequit istud, ut ex superioribus liquet. Ausugerat anno 1440 regina, et in Austriam transierat, anno sequenti 1441, res humanas reliquit: quare gestis anno 1443 interesse non potuit.

(91) Ἦν γὰρ πρωτοστράτηγος ὁ Ἰάγγος. Verum est sanctorum seu Joannem Hunniadem præfectum generalem Hungaricæ militiæ fuisse.

(92) Ὁ δὲ τοποτηρητὴς τ. κ. οὐδ. ἦν ῥῆξ τῶν Σάξων. Hoc falsum. Ladislaus enim Polonus rex fuit Hungariæ, eamque regio nomine, non tutorio aut vicario rexit: nec unquam Saxonum, qui hoc loco pro Polonia a Duca sumuntur, rex fuit: sed Casimiri Poloniæ regis frater. Videndus Leuncl. lib. xiv, de istis motibus bellicis et pace cum

A polim æquali ab utraque distantia situs erat. Et quæ has urbes interfacet via, difficilis sique ardua, montibus ac salibus ad Philippopolim fere porrectis, redditur. Montes superare Hungaris propositum erat, viamque sibi lignatorum opera sternere, deincepsque ingredi. Turci vero, viis illis arduis et salebrosis superatis, progrediuntur, donec ipsis Hungarorum castra conspecta sunt; metu repressi ex monte in campum non descenderunt. Quare Hungari audacia majori montem ad dimidiam acclivitatem subierunt, a Turcis perpetuis missilibus, nullo tamen damno accepto, petiti. Tandem cum utrique cernerent se loci angustia prohiberi, quominus egregium aliquod facinus ederent, in suum quisque, unde venerant, locum revertuntur. Metu B Morales tunc perennis, animo revolvebat, non visas prius Hungarorum copias fluvium transisse: nunc despotam eas adduxisse; quare legatos ad despotam destinat, omnes urbes, quas ei eripuerat, ipsumque Smedrovum restituit. Filios etiam excæcos ei remisit, Draculo etiam suos, quos carcere clausos tenebat, reddidit; pacemque fide data ac jurejurando sancivit, quam regina Hungariæ et regni totius proregi et gubernatori significat; Jangus enim præfectus exercituum erat; regnum vero prorex et administrator præferebat Saxonum regulus, quem Hungari curatorem regni constituerant. Turci itaque legali accedunt, cumque C Saxonum regulo pacem ineunt; amicitiam mutuam inter ipsos intercessuram jurati pollicentur; in eam conditionem quoque descensum, Hungaros fluvium non transituros ut Morati bellum inferant: nec Turcos pariter, ut in Hungaros moveant. Jangus his pactis non subscripsi, nec iusjurandum præstitit, subditum se esse allegans, non vero dominum.

Pace his conditionibus inter Turcos, Hungaros et Servios composita, Morates adversus Caramanum belli expeditioni se accingit: collectisque 123 Thraciæ et Thessaliæ copiis fretum trajicit, et Prusæ castra metatus ad bellum se parat, Orientisquæ illie milites cogit. Aladini quoque primogenito suo mandat ut Amasie exercitum conscribat, et Leonium accedat; quibus paruit Aladines. Caramanus D equidem, quo tempore despota et Jangus Morati

Hungaris Turcisque inita.

(93) Ὁ δὲ Ἰάγγος οὐκ ὥμοσε λέγων. Cum istis non bene conveniunt, quæ hujus capitis initio dixit Ducas: omnia scilicet in Hungaria per reginam et Hunniadem gesta fuisse et gubernata: hic vero per proregem et regis adolescentis tutorem. Quamvis vero Ducas res Hungariæ personarumque principum statum ignoraret, res inter Turcos et Hungaros gestas optime persecutus est. De istis bellis adeundi Laonicus, lib. vi et vii; Leunclavius, lib. xiv, et Phranzes, lib. ii, cap. 18.

(94) Αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν. Laonicus, lib. vi, et Leuncl. lib. xiv, hujus quoque belli, post motus Hungaricos Serviosque compositos, historiam narrant.

bellum intulerant, occasionem nactus eum invadit, urbemque sibi a Morate ereptas recuperat. Hæcque fuit belli origo. Prusa motis castris Morates Cotyæum venit, unde in Phrygiam Salutariam perrexit: ubi bellico apparatu, quantum necesse erat, instructo, Iconium deinde venit. At Caramanus cum suis fugit, montesque Syriæ finitimos, qui tutum ei receptum præbeant, occupat. Morates Iconium hostiliter depredatus magnam vim auri atque argenti hinc secum portans urbem Laranda accessit; Larandinos omni calamitatis et ærumnarum genere vexavit: indeque dedecens grassatur populabundus, prædamque agendo ex omnibus oppidis totaque Caramani ditione, damnaque Turcis ejusdem, ac ipse erat, gentia inferendo. Excedere vero ex Caramani finibus in animo habens, filium suum dimisit, qui Amasiam reversus est; ipse vero Prusam rediit, et exacta jam æstate in Thraciam trajecit: Caramanus deinde ditionis suæ loca repetit. Mente deinceps appetente venit ex Amasia Aladinis Moratis filii servorum unus, qui eum diem obtulisse nuntiat. Hunc pater acerbo luctu plaxit, quippe annum decimum octavum jam agens, formosus admodum et audax erat. Luctu finito, omnibus ducibus ac satrapis suis convocatis, imperatorem principemque omnium sibi subditorum Mehemetem secundogenitum filium suum, impuberem etiamnum admodumque puerum, designavit; in Anatoliam deinde profectus, vitam privatam Prusæ quietus agebat.

Appetente deinde vere, ab Hungariæ finibus speculatores venerunt, qui novo imperatori ejusque consiliariis res imperii procurantibus Halili, Saricæ et Zagano nuntiant, Hungarorum et Walachorum ingens agmen ad Danubii ripam convenire: quem nuntium patri suo Mehemetes mittit. Morates de violatis jurejurando ac fide attonitus, quid acturus esset deliberabat. Æstate deinde inchoata, subortum Caniculæ cunctas Orientis copias contraxit. At ex Ægeæ mari viginti quinque triremes venerunt, et Callipolim usque progressæ transitum impedierunt. Pars illarum etiam usque ad ostium sacrum processero, 124 illac quoque trajectum prohibetur. Hungari vero postquam Danubium transierunt, iter securi pergunt, omnia obstacula removens, et deditione castra accipientes, et Varnam usque progrediuntur. Cumque Morates trajectu arceretur, tadio affectus mœrebat: quique Mehemeti aderant, in ancipiti stantes, animos despondebant. Progressus tandem Morates ad hostium superius sacro vicinum, tutus et liber a triremium insecu-

Α Ο γὰρ Καραμάν, ὅτε ὁ δεσπότης σὺν τῷ Ἰάγγῳ ἦλθαι κατὰ τοῦ Μουράτ, ἐβρών καὶ οὗτος χῆρον κατῆλοι, καὶ λαβὼν τὰς πόλεις αὐτοῦ, ὡς προλαβὼν εἶλιν ὁ Μουράτ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς μάχης. Ἀπάρως δὲ ἐκ Προύσης ἦλθεν εἰς Κοτύαιον, ἐκείθεν ἐν Σαλουταρίᾳ, καὶ ἐκεί περὶ παρασκευὴν ἱκανὴν ἔρχεται εἰς Ἰκόνιον. Ὁ δὲ Καραμάν φεύγων σὺν τῷ στρατεύματι, εἰσῆλθεν ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς πρὸς Συρίαν ἐν ὕρεσιν ὄχυροί. Μουράτ δὲ τὸ Ἰκόνιον ἀπειδὸς κουραύσας, καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν ἱκανὸν ἐκείθεν κομίσας, ἐν τῇ τῶν Λαρανδῶν (95) ἔρχεται πόλει, καὶ ἐκεί πάνθεινα κακὰ ἐργασάμενος τοῖς Λαρανδῖνοις, ἐστράφη λεηλατῶν, καὶ κουραύσων πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν τοῦ Καραμάν, τὴν ζημίαν ποτῶν ὁμοίως αὐτοῦ Τούρκοις. Β Βουλόμενος δ' ἐξελθεῖν ἐκ τῆς γῆς τοῦ Καραμάν, ἀπέλυσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ σὺν τῷ στρατῷ, καὶ ἐστράφη εἰς Ἀμασίαν. Αὐτὸς δὲ καταλθὼν ἐν τῇ Προύσῃ ἐπέρασεν εἰς Θράκην θέρους ἤδη παρερχομένου. Ὁ δὲ Καραμάν ἐστράφη πάλιν ἐν τοῖς ὄρεσι αὐτοῦ τόποις. Χειμῶνος δὲ ἀρξάντος (96), ἦλθεν ἐξ Ἀμασίας εἰς τὴν δούλιαν τοῦ Ἀλατῆν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, μηνύων τὴν αὐτοῦ θάνατον. Ὁ δὲ Μουράτ μέγα πένθος ποιήσας, ἦν γὰρ ὁ Ἀλατῆν ἄγιον ἔτος ὀκτὼ καὶ δέκατον, ὥρατος πᾶν καὶ εὐτολμος· μετὰ δὲ τὸ πένθος καλίσας πάντα τοὺς ἀρχηγούς, καὶ σατράπας αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τοῦ ἰσχυροῦ παντός τὸν δεύτερον υἱὸν αὐτοῦ, τὸν Μεχμετ, ἀφῆλθε ἔτι καὶ παίδων νῆον ὑπάρχων· αὐτὸς δὲ περάσας ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἰδιωτεύων ἐν Προύσῃ ἐκάθητο.

Ε Ἐπὶ δὲ ἀρξάντου, ἦλθαι κατάσκοποι ἐκ τῶν τῆς Οὐγγρίας μερῶν ἀπαγγέλλοντες τῷ νέῳ ἡγεμόνι, καὶ τοῖς φροντίζουσιν αὐτῷ, Καλλί, Σαρτζία, καὶ Ζάγανος, ὅτι ἐν ταῖς ὄρεσιν τοῦ Ἰστρου συνάγεται πλεῖθος Οὐγγρων καὶ Βλάχων πολὺ. Ὁ δὲ Μεχμετ μηνύει τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουράτ, θαυμάσας ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν ὁρκῶν, ἰλογίζετο τί ἄρα μέλλει γενέσθαι. Θέρους οὖν ἀρχομένου, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπανταχοῦ δυνάμεις τῆς Ἑσθ, πρὸς τῆς τοῦ Κυνὸς ἐπιτολὰς καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους (97) ἀνεφάνησαν τριῖς εἰκοσινεῖς. Καὶ ἐλθούσαι ἀντικρὺ Καλλιουπόλεως ἐκώλυον τὸν πόρον. Ὁμοίως καὶ μέρος τῶν αὐτῶν τριτήρων ἔπλεε μέχρι τοῦ ἰεροῦ στομίου, κωλύουσαι τὰς ἐκεῖ πορείας. Οἱ δὲ Οὕγγροι περάσαντες τὸν πόρον τοῦ Δανούβιου, ἤρχοντο ἀδιδῶς καθαιρόντες τὴν ἐβὼν, καὶ λαμβάνοντες τὰ κάστρα· ἦλθον οὖν μέχρι Βάρνας. Ὁ δὲ Μουράτ μὴ εὐρίσκων πορείαν ἔσχαλλεν· οἱ δὲ τοῦ Μεχμετ ἐν ἀπορίᾳ ὄντες ἠθύμουν. Τότε ἀναβὰς πρὸς τὸ τοῦ ἰεροῦ στόμιον ἔγγυς, καὶ εὐρὼν ἀδύαν ἀπὸ τῶν τριτήρων, ἐπέραςε καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) *Adparða*, urbs Lycaoniæ sub leonili throno.
(96) *Χειμῶνος δὲ ἀρξάντος*. Leunclavius Aladinis mortem ex historis Turcicis anno 846, et ex Annalibus anno 847 contigisse statuit: ante bellum a Joanne Hunniade et Georgio despota Turcis illatum. Ducas vero post bellum illud confectum.

pacemque cum Hungaris et Serviis compositam tradit.

(97) *Καὶ ἐξ Αἰγαίου πελάγους*. Leunclavius idem notat, lib. xiv, et in Annalibus Turcicis classem Italarum fuisse dici.

Οι δὲ τοῦ Μεγεμέτ κρατοῦντες Βύγλας (98), καὶ μαθόντες τὴν διάδοσιν τοῦ Μουράτ, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἤνωθησαν. Καὶ δι' ἐτέρας δύο ἡμέρας ἐφθασαν ἐν τῇ Βάρνῃ (99). Καὶ τῇ ἐπιούσῃ συνάψαντες πόλεμον φοβερὸν καὶ φρικτὸν ἀπὸ πρῶτας ὥς ὥρας ἑννάτης, κατέκοπτον ἀγριῶς οἱ Χριστιανοὶ τοὺς Τούρκους. Περὶ δὲ ὥραν δεκάτην, μείνας μόνος σὺν πεντακκοσίοις ἢ πλείον, ἢ ἑλαττον, στέφει τὰς ἡνίας τοῦ ἵππου ἰ βῆξ ἑξῶν κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν (1)· αὐτὸς δὲ οὐκ ἐπέσθη· καὶ προσέγγισας καιρίαν δέχεται ὁ ἵππος πληγὴν, καὶ τὸν ἀναβάτην κύμβαχον ἐραπλοῖ, καὶ καταπομοῦσιν αὐτὸν περὶ τοῦ. Ὁ δὲ Ἰάγγος ἰσθαί: τὸ γεγονός, ἦν γὰρ ἡ κεφαλὴ ἀπρωρημένη τῷ δορῇ, καὶ κραυγαί, καὶ ἀλαλαγμοί, καὶ Ὁ πρῶτων συνέτα. Κατέκοψαν οὖν οἱ Τούρκοι πλείστους, καὶ ἡ νύξ κατέλαβε, καὶ ὁ Ἰάγγος μόλις διασωθεὶς ἐπέρασε τὸν ποταμὸν. Οἱ δὲ Τούρκοι νικηταὶ τροποιοῦχοι ἐπανεξέστησαν. Τότε δ' αὐτοχρῆς Μουράτ πάλιν τὴν περὶ αὐτὸν περὶ, καὶ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ ἀφικνεῖται, καὶ αὐτὴν τὴν κατοικίαν ἐμπορεύεται.

Ἄλλ' οἱ Χριστιανοὶ μήπω νώσαντες, ὅτι αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν εἰσιν οἱ ἐμπεδοῦντες ἡμᾶς, καὶ αἱ κακίαι ἡμῶν εἰσιν οἱ τὰ κακὰ προξενούντες, πάλιν ἐτέραν ἀφίησι καθ' ἡμῶν ὄργην ἢ τύχην. Ὁ γὰρ Χαλλὶ (2) πρακτικῶς ὑπάρχων περὶ τὰ τῆς ἀρχῆς μεθοδεύματα, καὶ οἱ δὲ νέος οὐκ εὐτυχῆσαι ποτὲ, ἄγεται πάλιν παρ' αὐτοῦ ὁ Μουράτ ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἀδριανού, καὶ εὐφραίνεται ὡς ἡγεμῶν. Ὁ δὲ νέος ἡγεμῶν Μεγεμέτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ στέλλεται παρὰ τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀρχηγεῖν ἐν τῇ Μαγνησίᾳ. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰάγγος περὶ τὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰστρου ἐξ ἄλλης ὁδοῦ, καὶ διαβὰς τὴν στενωπὴν πάντα ἔρχεται πρὸς τὸ Νῆσιον (3), ἢ πρὸς τὸν Κόσσοβον. Καὶ ὁ Μουράτ σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ ἔτοιμος. Καὶ οἱ πολέμῳσαντες ἀφ' ἐσπέρας, πρὶν σκοτίας οὖσης ἐγείρεται σὺν μερικοῖς στρατιώταις, καὶ ὡς θέθεν ἐτοιμάσων πρὸ ὥρας τὸν πόλεμον, αὐτὸς διέδρα. Οὕτως γὰρ τὴν στρατίαν τοῦ Τούρκου ὑπερέχουσάν ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ τοὺς Οὐγγυροὺς δαλιῶντας καὶ

atione cum suis transfretavit. Sub Mehemete qui militabant Ryglis occupatis, Moratisque transitu cognito, unius diei itinere ei se conjunxerunt, alterisque castris Varnam perveniunt. Postridie proelium horrendum ac cruentum a diluculo ad horam diei nonam commissum. Christiani nulli parcentes Turcos ceciderunt; verum circa horam decimam Saxonum regulus solus, suorum quingentis praeterpropter stipatus in Turcos equum impellit. Hoc ne committeret, dehortabatur Jangus, cui tamen haud paruit; et propius cum accessisset, lethale vulnus equus accipit, sessoremque regulum in caput pronum excutit, cui caput Turci illico amputarunt. Casum statim cognovit Jangus; caput enim hastae praefixum sublime conspiciebatur, clamoresque et vociferationes excitatae erant, Qui fugit fugiat. Magnam itaque stragem Turci edunt: et nocte superveniente, vix superato fluvio, Jangus salvus evasit. Turci, parva victoria, fugatisque hostibus se receperunt: et Morates prospera fortuna usus in oppositam Europae Asiam iterum transit, Magnesium petit, habitationemque sibi illic eligit.

In nos porro Christianos nondum satis intelligentes peccatis nostris irrelitos teneri, vitisique et flagitiis damna et calamitates in nos accersere, aliud telum irata fortuna immisit. Huius enim artium, quibus imperium regi debet, peritus, et adolescentulum Mehemetem nunquam fortunatum fore suspicatus, Moratem iterum in palatium Adrianopoleos reducit, imperatoremque salutis. Junior vero princeps Mehemetes a patre Magnesium missus est, ut res imperii illis in partibus administraret. Hoc cum rescivisset Jangus, Istrum alia via transit, omnibusque angustis superatis Nisim accedit, quae ad Cosovam sita est. Morates huic cum toto exercitu paratus occurrit. Sub vespere jam proelium initum erat, mane, priusquam illuxisset, cum agminis parte movet Jangus, et ad mature pugnandum omnibus simulate dispositis, aufugit. Turcorum enim exercitum copiis suis multitudine longe superiorem sciebat: Hungaros trepidare et fugae inten-

Ismaelis Bullialdi notae.

(98) Κρατοῦντες Βύγλας. Forte hic intelligenda urbs in Odrisia, quae Βούγκλα; appellatur, sub metropoli Adrianop. Epini montis. Bilgiur a Turcis appellatur, ut ex vocabulorum elementis probabile sit.

(99) Pugna ad Varnam et accepta a Christianis clades Novemb. 10, anno 1444. Hegiræ 848, qui coepit 19 Apr. die Dominica. Novemb. 10 erat Reges vel Regiad mensis dies 29 feria iii.

(1) Ὁ δὲ Ἰάγγος ἐκώλυεν. Idem Phranzes, lib. ii, cap. 18, tradit. Laonicus, lib. vii, Wladisium, ut castra Moratis aggrediretur a quibusdam impulsus, qui Hunniadi invidabant, scribit.

(2) Ὁ γὰρ Χαλλί. Leonicus lib. xiv, et Laonicus, lib. vii, quibus artibus Chalil Moratem in regium solum reduxerit, exponunt. Id factum adnotant Annales Turcici anno Hegiræ 850 (id est, Christi 1446), expeditionemque Moratis in Moream eodem anno. Sed ita intelligendum est, anno 849 [Christi 1445], Moratem in thronum imperatorum reductum; in Peloponnesum sub finem anni 1445, at

Hegiræ 849, venisse, et anno 1446, Hegiræ 850, Adrianopolim rediisse. Tam annales Turcici quam historia Hungarica adnotant Moratis in Moream expeditionem plusquam biennio antevertere Hunniadis cum Morate in campo Cosovo praelium: quod equidem verum est. Expeditio siquidem in Moream contigit circa finem anni 1445, et initium 1446, pugna in campo Cosovo anno 1448. Phranzes tamen et Chronicum breve, quod hic dedimus, ad annum 6955, mensemque Decembrem [id est, Christi 1446] referunt. Ducas forte huius quoque pugnae mentionem statim subiecit illis, quae de Varnensi narravit, quod ad res Hungaricas et Serviarum pertineant.

(3) Πρὸς τὸ Νῆσιον. Nisus urbs Serviae ad Ibarum fluvium. Ptolemaeo in i. Europa Tabula habet Νέσιον in superiore Mysia: in qua habetur etiam fluvius Ciabrus, quem aliqui volunt esse Ibarum: verum in illa Ptolemaei tabula longissime abest Ciabrus fluvius ab urbe Neso. Laonicus, lib. vii, Νῆσιον vocat.

tos esse. Morates orto sole **125** Hungarorum tentoria dissipata cernens, et fugæ ipsos se commississe, in eos impressionem facit; partim spoliat, partim interficit, aliis fuga evadentibus. Is equidem celebrem victoriam adeptus, clade insigni Jangum affecit. Ilac insuper victoria lætus converso itinere in Peloponnesum movit. Constantinus enim, qui Laedæmonis despota erat, comperta regis expeditione, triremiumque ad Hellēspontum appulsu, Turcas internectione perituros prælixerat: ultraque Hexamilium progressus Thebas vicosque vicinos occupaverat. Morates rebus prospere admodum gestis reversus, legatum mittit urbes sibi ereptas repetitum: quibus se decessarum negavit Constantinus. In hunc propterea movit Morates: et ad Hexamilium, quod ante annos quatuor refecerat, Constantinus castra metatur. Cum sexaginta militum millibus intra murum se continebat Constantinus, quem facile superat Morates. Illum ejusque fratrem Thomam Achaie despotam Albani statim prodiderunt: qui, patefacta eorum fraude, fuga sibi consuluerunt. Morates interim Patras usque et G'arenciam excurrit, concitis sibi obvisis delectis, Hexamilioque everso et in rudera congeriem reducto, mancipiis etiam ultra sexaginta millia captis, retrocessit.

CAPUT XXXIII.

Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despolia venit. Moratemque sibi conciliat. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patriæ morte certior factus Adriano olim venit, imperator salutatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, moribus, et insaniam ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Servie despolæ filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchænam ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad moralem.

Per idem tempus imperator Joannes longa annorum serie podagra conflictatus, post reditum ex Italia multis curis ac sollicitudinibus oppressus, cum propter Ecclesiarum perturbationem ac dissensionem, tum ob despenæ interitum, morbo correptus est, et paucos post dies Romæorum ultimus imperator ipse fato cessit. Qui ergo Constantinopoli res imperii administrabant, legatos ad Constantinum miserunt, qui in urbem eum adducerent. Is legatos ad Moratem misit, donis verbisque suavis animam ejus captavit, et offensionum præteritarum omni causa remota placavit. Morates etiam cum uxorem dare filio suo decrevisset, **126** a principibus Armeniæ finitimis sponsam ei petivit Turcatis filiam Turcomanorum, qui ultra Cappadoceas

Ismaelis Bullialdi notæ.

(4) Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος. Adeundus Laonicus lib. vii, ubi diffusius illam expeditionem narrat, et cum nostro prorsus sentit. Phranzes, lib. ii, cap. 19.

(5) Παρεδιδότο ὑπὸ τῶν Ἀλβανιῶν. Moræ seu Peloponnesi partem Albanos habitasse testatur Phranzes, lib. iii, cap. 21, qui ipsos vocat Peloponnesios Albanitas.

(6) Μέγχι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας. Patræ urbs Achaie in Peloponneso metropolis. Clarenza vulgo Chiarenza, olim Cyllene, in Elide Peloponnesi. Aliis esdyne. Sitæ est in ora occidua Moræ seu Peloponnesi.

(7) Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης. Phranzes, lib. ii c. ult.; Laonic. lib. vii, sub finem. Constantinus im-

A εἰς φυγὴν μελετῶντας. Τότε δὲ Μουράτ ἡλίου θῆρ αὐγάζοντος ὁρῶν τὰς σκηνὰς τῶν Οὐγγρῶν διασκεδάσμενας, καὶ εἰς φυγὴν βλέποντας, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς μὲν ἐκρύλευσε, τοὺς δὲ κατέσφαξεν. Ἄλλοι ἐφυγον, καὶ ἐγένετο μεγάλη νίκη Μουράτ, καὶ ἦτα τοῦ Ἰάγγου. Στραφεὶς δὲ μετὰ νίκης μεγάλῃς, κατὰ τῆς Πελοποννήσου ἐστράτευσεν. Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος δεσπότης ὦν τότε Λακεδαιμονίας, καὶ ἰδὼν τὴν ἀφίξιν τοῦ βῆγος, καὶ τὰς τριῆρεις ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐμαντεύσαστο παντελῆ ἀπώλειαν τῶν Τούρκων, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἑξαμιλίου εἰς Θήβας καὶ τὰ περὶ χῶρια. Στραφεὶς δὲ ὁ Μουράτ σὺν εὐτοχίᾳ πλείστη, στέλλει ἀποκρισιάριον, ζητῶν τὰς πόλεις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος (4) οὐκ ἤθελε.

B Καὶ στρατεύσας, καὶ θεὸς χάριτα ἐν τῷ Ἑξαμιλίῳ, ἦν γὰρ πρὸ τεσσάρων χρόνων οἰκοδομήσας αὐτόν· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν ἐξήκοντα χιλιάσιν ὦν ἐντὸς, αὐτὸς εἰσῆλθε· καὶ ὥς ἐν ὀλίγῳ καὶ αὐτὸς καὶ Θωμᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ δεσπότης ὦν Ἀχαΐας παρεδίδοντο ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν (5)· πλὴν αὐτοὶ τὸν δόλον ἐνοήσαντες ἀπέδρασαν. Ὁ δὲ Μουράτ μέχρι Πατρῶν καὶ Γλαρέντζας (6) ὁραμῶν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὑπανέστρεψε χαλᾶς τὸ Ἑξαμίλιον, ἐρείπιον καταλιπὼν αὐτόν· αἰχμαλωτεύσας πλῆθος λαοῦ ἐπέκεινα χιλιάδας ἐξήκοντα.

C Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (7) ποδαλγίᾳ πειζόμενος ἐν πολλοῖς ἔσται, καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἀπὸ Ἰταλίας ἐν πολλαῖς θλίψεσι καὶ δυσφορίαις ὦν, πῇ μὲν διὰ τὴν τῶν Ἑκκλησιῶν ταραχὴν, πῇ δὲ διὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς δεσποινῆς, κατέλαθεν αὐτὸν νόσος, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελεύτησεν, ὁστατος βασιλεὺς (8) χρηματίας· Ῥωμάλων. Τὸν δὲ Κωνσταντῖνον πέμφαντες, οἱ τῆς Κωνσταντινίου ἡγαγον αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Καὶ πρὸς τοὺς στελλὰς εἰς τὸν Μουράτ, καὶ δεξιῶσας αὐτὸν σὺν δώροις, καὶ μελιχοῖς λόγοις εἰρήνευσεν αὐτὸν, ἅρας ἐκ μέσου πάντα παρεληλυθότα σκάνδαλα. Βουλῆθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι (9) τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔγαγετο νόμφην ἐκ τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὰ τῆς Ἀρμενίας ὅρια κειμένων, θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ (10) ἀνδρὸς ἀρχηγοῦ τῶν ἐκεῖσε παρα-

D peratoris Joannis frater, Demetrio fratri natu[m]jādrī prælatus est. Metuebant enim Constantinopolitani, ne Constantinum repulsam passus, Demetrio et urbi bellum inferret, resque Græcorum reliquas perderet.

(8) Ὁστατος βασιλεὺς. Joannes ultimus imperator appellatur, quia nunquam Constantinus ejus successor coronatus est.

(9) Βουλῆθεὶς δὲ γάμους ποιῆσαι. Lennel. lib. xiv, hanc mulierem Dulgadiris, qui est Turcatis, neptem et Soleimani filiam fuisse tradit, ex historia Hanivaldana: noster Ducas Turcatis seu Dulgadiris filiam dicit, in quo cum Verantania Historia consentit.

(10) Θυγατέρα τοῦ Τουργατήρ. Hujus Dulgadiris sive Turcatis filio, Anadolu, sed vera pronuntia-

κειμένων Τουρκομένων, ὑπὲρ πάντων Καππαδόκων. Τὴν δὲ συγγένειαν ταύτην οὐ κατεδέξατο, ὥς ἐν δυνάμει καὶ πλούτῳ ἰσοτερίζων αὐτῷ· ἀλλ' ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Τουρκοπερσῶν καὶ τοῦ Καραμάν, οἰκῶν ὁ ῥήγης Τουργατάρ, εἶχε πάντοτε συμμαχεῖν τῷ ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἡγεμονεύοντι υἱῷ τοῦ Μωράτ, καὶ προσκρούειν καὶ τῷ Καραμάν κάτωθεν δρῶντι, καὶ τῷ Καραΐουσοῦ ἀνωθεν, καὶ μεσιτευούσης τῆς συγγενείας, κατεστῆσθαι παρ' αὐτοῦ τὴν τοχούσαν ἀρωγὴν καὶ βοήθειαν· ὅθεν καὶ σταίλας ἕνα τῶν αὐτοῦ βεζιρῶν τὸν λεγόμενον Σαρτζιάν, ἤγαγεν αὐτὴν ἐκ τοῦ οἴκου πατρὸς μετὰ τιμῆς ὅτι πλείστης καὶ δόξης, φέρονταν θησαυροὺς πολλοὺς, καὶ φερρὴν πολυτάλαντον. Ὁ δὲ Μωράτ καὶ πενθερὸς αὐτῆς, μαθὼν ἐγγίζουσιν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Καλλιουπόλεως, ἐπέμψε μεγιστάνας ἀπ' Ἀδριανουπόλεως, καὶ στρατὸν εὐζώνων καὶ ὁπαιτὴν ποιήσαντες, ἤγαγον εἰς τοὺς οἴκους τοῦ ἡγεμόνος ἐν Ἀδριανουπόλει. Ὁ δὲ ἡγεμὼν μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀποδεξάμενος τὴν νύμφην, ἤρξατο τελεῖν τοὺς γάμους. Καὶ καλεσας πάντας τοὺς ὑπὸ χεῖρα ἀρχηγῶν καὶ ἡγεμόνων, οὕτως Τούρκους καθά ἡριστιανούς, ἅπαντας ἔθεον εὖν δῶροι· πολλοὶς ἐρπύσσοντας τὰ γαμήλια· ἀρξάμενοι ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου, καὶ τελειώσαντες τὸν μῆνα Δεκεμβρίου, ἐτελείωτο καὶ ὁ γάμος. Τοὺς οὖν αὐτῇ οὖν ἐλθόντας οἰκίους τοῦ πατρὸς αὐτῆς θαψίλως φιλοφρονήσας, καὶ παντοίαν εὐεργεσίαν ἀμείψας εἰς τὰ ἴδια ἐπέμψε. Τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεόνυμφον ὅμα τῇ γυναίκῃ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Αὐδῇ ἀπέλυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Μαγνησίαν, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ἦδη μεσεζομένου, καὶ παραλόντος τούτου ἄγων ὁ Θεβρουάριος πέμπτην, εἰς τὸν ταχυδρόμον ὡς ὠκυπτερός τις ἀετὸς ἐπίσκη, διδοὺς αὐτῷ γραφὴν εἰς χεῖρας· ἀσφαλῶς κατεσφραγισμένην. Ἀνοίξας οὖν αὐτὴν καὶ ἀναγνοὺς, ἔγνω τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (11). Ἡ δὲ γραφὴ ἦν σταλεῖσα παρὰ τῶν βεζιρῶν τοῦ τε Καλλί, καὶ τῶν ἑτέρων. Ἐδήλου οὖν τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν εὐερίαν αὐτοῦ τοῦ ἀναλινώσκοντος μὴ βραδύνει, ἀλλ' εἰ δυνατόν ἐπιθῆναι πηγᾶσιν Ἰππῶν πτερόεντι, καὶ ἀφίκεσθαι ἐν Θράκῃ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι εἰς τὰ περίεξ ἔθνη ἢ ἀγγελία τῆς τελευτῆς τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ καὶ πεποίηκεν, αὐτῇ-τῇ ὥρα ἐπιβὰς ἐνὶ τῶν δρομαίων Ἀραβικῶν Ἰππῶν. Οὐκ εἶπεν ἄλλο τοῖς μεγιστάσιν αὐτοῦ πλὴν, Ὁ ἀγαπῶν με ἀκολουθήτω μοι. Αὐτὸς δὲ ταχέως ὥχετο ἔχων ἔμπροσθεν τοὺς οἰκίους δούλους τοξότας, καὶ ὠκυδρόμους ἀμφοτεροδεξιούς· εἰπεῖν γίγαντας πάντας πεζοὺς· τοὺς δὲ ἐπιφύφρους καὶ ἀκοντιστάς ἱππείας διπλοῦν· καὶ δὴ ἐν ἡμέραις δυσὶν ἀπὸ Μαγνησίαν διαβάς τὸν πορθμὸν ἐν Χερρόνησῳ κατέστη. Καὶ ἀναμεινίας ἐν Καλλιουπόλει ἄλλας δύο ἡμέρας, τοῦ συνασθροῦσθαι τοὺς ἀκολουθήσαντας, ἕνα τῶν ταχυδρόμων πέμψας ἐν Ἀδριανού, ἐμήνυσε τὴν αὐτοῦ

A siti sunt, principis. Hanc affinitatem non ambiebat, quod viribus ac divitiis sibi par esset, verum quia ditiores illius Turcatiris Turcoperas et Caramanum interjacebant; poteratque cum eo societatem belli semper inire filius suus, qui Amasiæ provinciam regebat; Caramanō ab inferioribus seu maritimis locis, et Cara lusup (id est nigro Josepho) a superioribus bellum inferentibus sese opponere. Intercedente igitur inter ipsos affinitate, auxilium quantumcunque ab eo sperabat. Unum itaque vezirorum suorum Sariciam misit, qui summo honore et gloria ornatam, thesauros multos secum ferentem, dotemque ditissimam domo paterna abduxit. Morates hujus sponsæ socer ut ad fretum Callipoleos ipsam accedere cognovit, Adrianopoli proceres ei obviam misit, manumque expeditam militum, qui susceptam Adrianopolim in principis palatium deduxerunt. Lætos admodum et hilaris sponsam excepit imperator, nuptiarumque celebrationi initium dedit, invitatis omnibus dignis suæ ducibus et principibus, cum Turcis, tum Christianis: qui multis cum donis præsto fuere, nuptialibusque festivitatis interfuere. Mensæ Septembri eas celebrare cœperunt, et transacto Decembri nuptialibus festis finem imposuerunt. Qui etiam patris sponsæ servi domestici ipsam comitati erant, opipare habuit Morates, et omnimodis beneficiis affectos ad propria remisit. Filium deinde suum novum maritum cum uxore in Lydiam Asiæ minoris provinciam, ut eam regeret, dimisit. Cumque post medium Januarium Magnesium venisset, eoque mense exacto Februarii dies quintus advenisset, cursorum unus, ad instar aquilæ celeriter volantis, accedit, epistolamque diligenter obsignatam ei tradit: qua resignata ac lecta, patris sui obitum didicit Mehemetes. Illam scripserant veziri, Halil scilicet ac cæteri, qua patris ejus mortem nuntiabant, hortabanturque ut ea lecta profectionem suam minime differret, sed, si possibile fuerit, equum Pegasæum conscenderet, inque Thraciam, priusquam gentes vicinæ principem obisset resceverint, proficisceretur. His paruit, et confestim cursorem equum Arabicum conscendit, nil præterea magnatibus suis, quam ista, locutus: *Qui me diligit me sequatur*. Eum itaque diligenter abeuntem celeripedes servi domestici sagittarii, velut ambidextri gigantes, præcedebant. Equites jaculatores et ensiferi sequebantur: **127** biduoque a Magnesia in Chersonesum fretum superato pervenit. Duobus sequentibus diebus Callipoli substitit, ut eos qui secuti fuerant, expectaret. Cursorem etiam Adrianopolim præmisit, qui eum in Chersonesum trajecisse nuntiaret. Crebris deinde sermonibus et fama ubique vulgatum est principem Callipoli adesse, ne plebs infima tu-

Ismaelis Bulliardi notæ.

tione Aladenle, ut vult Leunclavius in *Pand. Histor. Turcic.* Cappadocia ad Boream et occasum terminatur: ad meridiem Syria et Caramania ei objacent: ad ortum Armenia minor. Leunc. cap. 163 adeundus.

(11) Ἐγὼ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. De Moratis morte et Mehemetis initio Laonicus, lib. vii, in calce, et viii, in capite adeundus. Leunclavius etiam libb. xiv et xv, et Phranzes lib. iii, cap. 2.

multu excitato ferociret. Consueverant enim in principum mutatione populi seditionibus agitari : quare morte sapius celata, principem morbo laborare apud multitudinem rumores disseminant : eaque arte, cum successor longius abest a locis, in quibus decessor obiit, eam deludunt. Cum Callipoli discessisset, iter pergenti populi multi, ut eum venerarentur, obviam venerunt. Et ubi agro Adrianopolitano appropinquavit, omnes aulæ ordines officialesque veziri, satrapæ, provinciarum et oppidorum rectores, impuræque suæ religionis mystæ et doctores, quique scientiarum ac artium periti erant, multitudo denique plebis in ejus occursum egressi sunt. Postquam illa multitudo uno milliari obviam principi ordinatim processit, æquis omnes desiliunt, et pedes incedunt. At princeps et qui comites ei aderant, æquis insidebant. Milliaris deinde semissem emensi, labiis compressis magnoque silentio, gradum stiterunt, plangentem ingentem cum lacrymis omnes simul ediderunt. Ipse quoque princeps equo tunc desiliit, quique in ejus comitatu erant, pariterque ac illi planxerunt, clamoribus et ejulatibus aerem verberantes. Illa die luctum ingentem ac planctum ab utraque parte cernere erat. Ubi convenerunt magnates principem, ejus manum deosculati, venerati sunt. Conscensis deinde equis urbem ingressi, principemque comitati usque ad palatii portam processerunt : ipsoque palatium ingresso, in domum unusquisque suam divertunt. Postridie cum frequentes ad concionem ex more (etiamque quam antea celebriorem, quod princeps juvenis, et nuperrime imperium adeptus esset) convenissent, sedebat ipse in solio paterno (quod utinam non contigisset ! verumtamen Deo permittente factum propter peccata nostra), coram vero et proci patris sui satrapæ et veziri Halil et Isaac Bassæ stabant. Ejus vero veziri Siachin eunuchus et Abrahamus, ut mos est, ei adstabant. Tunc Imperator Siachin mesazontem suum interrogavit : *Quare patris mei mesazontes proci stant ? ipsos voca, et dic Halili ut locum consuevit repetat.* Isaac vero cum ceteris Orientis prefectis Prusam abest, ut patris mei cadaver sepulture mandet : **128** provinciisque orientalibus præfectus earum curam gerat. His auditis celeri passu ad ejus manum deosculandum accedunt : et Halil Mesazonitis dignitatem retinuit. At Isaac, magnatibus plurimis stipatus, cadaver principis defuncti magna pompa deducit, quod postmodum in ædícula sepelivit, quam vivens Morates construxerat : dumque funus effertur, nummorum magnam vim pauperibus distribuit Isaacus.

Προῦσαν ἀπῆλθε, καὶ εἶδεν αὐτὸ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ ἐν χειρὶ πενήτων ἐν τῇ κηδείᾳ.

ἐν Χερρόνησῳ διδάσιν. Καὶ διαλαλῶν συγχῆς γενομένης καὶ φήμης ἀπανταχοῦ, ὥς ὁ ἡγεμὼν ἐν Καλλιουπόλει, ἵνα μὴ ὁ συρφετῶδης ὄχλος ἀτακῆται ἀφηνιάσῃ· ἴδως γὰρ ἦν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀλλαγαῖς τῶν ἡγεμόνων ἐνεργεῖν στάσιν διὰ τοῦτο καὶ τελευταίην πολλὰκις κρύπτωντας, λέγουσι τῷ λαῷ, ὥς ὁ ἡγεμὼν ἀσθενεῖ. Καὶ τοῦτο ποιοῦσι ὅτι μέλλων διαδέξασθαι οὗχ ἐόρταζεται. ἐν τῷ τόπῳ ὁ τελευταῖον ὑπάρχει. Μετὰ ταῦτα ἀπάρas ἀπὸ Καλλιουπόλεως, συνέβρεον πλῆθι πολλὰ προσκυνοῦντες αὐτῷ. Ἐλθόντος δὲ πλεόντων τοῦ κάμπου, ἐξῆλθεν ἄπισσα ἡ τάξις τῆς ἡγεμονίας, οἱ τε βεζίριδες, καὶ σατράπαι, καὶ ἑπαρχοί, καὶ δημαρχοί, καὶ οἱ τῆς μιαιρίας αὐτῶν θρησκείας μύσται· καὶ διδασκαλοὶ, καὶ οἱ ἐν ἐπιστημαῖς καὶ τέχναις ἀσχολούμενοι, καὶ μέρος πολλὸν τοῦ συρφετῶδους λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπανάστην. Ἐλθόντος οὖν τοῦ ὄχλου κατὰ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος, ὥς μέλιον ἐν στοιχίδον, καὶ ἀποδόντες τῶν ἵππων πάντας, περὶ τὴν πορείαν πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἐβάδιζον. Ὁ δὲ ἡγεμὼν καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἴσταντο ἐποχούμενοι. Ἐλθόντων οὖν ἄχρι ἡμίσεος μίλου, ἄκρας σιωπῆς ἐν τοῖς χεῖλαισι αὐτῶν ὄδους, ἀθρόον στάνας, κοπιτὸν μέγα μετὰ δακρύων ἀνῆγειραν. Τότε καὶ αὐτοὺς ἀποδὲς τοῦ ἵππου σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια ἑπαύσαντο, βοῆς σὺν κλυθμῷ τὸν δάρα πληρουμένας. Καὶ ἦν ἰδεῖν μέγα πένθος· καὶ κοπιτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Συνελθόντες οὖν καὶ προσεγγίσαντες ἀλλήλοις, προσεκύνησαν οἱ μεγιστάνες τῷ ἀρχηγῷ, ἀσπασάμενοι τὴν αὐτοῦ χεῖρα. Καὶ ἐπιδόντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει ἄχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου καὶ ὁ ἡγεμὼν εἰσελθὼν, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπαύριον παραστάσεως γενομένης· μεγάλης κατὰ τὸ ἔθος (καὶ πλέον τι, ὥς τοῦ ἡγεμόνος· ἐν ὅντος νέου, καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ νεωστὶ εἰσελθόντος) ἐν τῇ καθέδρᾳ τῇ πατρικῇ καθισθεὶς (ὥς οὐκ ὀφείλον, πλὴν παραχωρήσει Θεοῦ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν), ἴσταντο ἐξ ἱκανείας πάντες οἱ σατράπαι ἀπὸ μακρόθεν, καὶ οἱ βεζίριδες τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅ τε Χαλὶλ πασίας, καὶ ὁ Ἰσαὰκ πασίας. Οἱ δὲ τούτου βεζίριδες Σιαχὴν ὁ εὐνούχος, καὶ Ἰπράιμ ἦσαν προσεγγίζοντες αὐτῷ καθὰ τὴν συνήθειαν. Τότε ὁ ἡγεμὼν Μεχμετ ἠρώτησε τὸν Σιαχὴν τὸν αὐτοῦ μεσάζοντα· *Τί ὅτι ἀπὸ μακρόθεν ἴστανται οἱ μεσάζοντες τοῦ μοῦ πατρὸς ;* Κἀπεσθ' αὐτῶς, καὶ εἰπὲ τῷ Χαλὶλ ἑστάναι ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰσαὰκ ἀπελθέτω ἐν Προῦσῃ σὺν τοῖς λοιποῖς τῆς Ἐφῆς ἀρχουσί, ταφῇ δοῦναι τὸ σῶμα τοῦ μοῦ πατρὸς. Ἐχέτω δὲ καὶ τὸν ἀγαθολικῶν θεμάτων τὴν σποντιδα. Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα, παρευθὺ δραμόντες κατὰ τὸ σῆμα, ἥσαντα τὴν αὐτοῦ χεῖρα· καὶ ὁ μὲν Χαλὶλ ἐμεινε μεσάζων· ὁ δὲ Ἰσαὰκ λαβὼν τὸ πτώμα τοῦ ἡγεμόνος σὺν πλείστοις ἀρχουσί καὶ οἰκονομίᾳ πολλῇ, εἰς δομηθῆναι βωμῷ, πλείστα νομίσματα κενώσας (12)

Ismaelis Bullialdi notæ.

(12) Πλείστα νομίσματα κενώσας. Leunclavius in Annalibus Turcicis, Selimem II in funere patris

ingentem pecuniæ summam erogavisse scribit, et funebre epnium apparasse. In funere Bajazitis I trim

Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωρᾶ (13) οὐκ ἦν πολυνο-
σεύστατος, οὐτ' ἀχθφόρος, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ ἀτιμωρητότερος, καὶ παθῶν καὶ νόσων
ἐλευθερώτερος, οἷμαι Θεοῦ κρίνοντος κατὰ τὴν τοῦ
ἀνδρὸς πρὸς τὸ κοινὸν εὐνοίαν, καὶ τὴν συμπαθε-
σάτην πρὸς τοὺς πένητας διέδοσιν· οὐ μόνον γὰρ
ἐν τοῖς αὐτοῦ κατὰ γένος, καὶ κατ' ἀσέβειαν, ἀλλὰ
καὶ τοῖς Χριστιανοῖς, ἃς ἐνόηκους συνθήκας ἐπραττε,
ταύτας εἰς τέλος ἀσινεῖς καὶ ἀδολοῦτος ἐφύλατταν.
Εἰ γὰρ καὶ παρὰ σπονδὰς τῶν Χριστιανῶν τινες, καὶ
παραβάσεις τῶν ὁρκῶν μεταχειρισθέντες, τὸν ἀλά-
θτητον τοῦ Θεοῦ ἐφθαλμῶν οὐκ ἔλαθον· καὶ τὴν δίκην
δικαίως τιμωρηθέντες παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐκδικητοῦ
οὐκ εἰς μακρὰν τὰ τῆς μήνης ἐξετείνοντο πλέθρα,
ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην οὐ κατεδίωκεν ὁ βάρβαρος.
Οὐκ εἰς τέλος τὸν ἀφανισμὸν ἰδίῃα τοῦ τυχόντος
ἔθρου· ἀλλ' ἅμα οἱ ἡττηθέντες προσεύσαι τὰ τῆς
εἰρήνης ἐκτίψαντο, καὶ αὐτὸς προθύμως ἰδέχετο,
καὶ τοὺς πρίστεις μετ' εἰρήνης ἀπέλυε, μῶν τὰς
μάχας, ἀγαπῶν τὴν εἰρήνην· καὶ ὁ Πατὴρ τῆς
εἰρήνης ἀντεμέτρησε τὴν τελευταίαν τοῦ βαρβάρου ἐν
εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ἐν μάχῃ. Ἦσαν δὲ αἱ τῆς νόσου
πᾶσαι ἡμέραι τέσσαρες. Ἐξελθὼν γὰρ ἐκ τοῦ πα-
λατίου οὖν ὀλίγοι νεανίσκοις διέβη τὴν νῆσον (14),
ἣν οἱ ποταμοὶ διαβραγγίνεας πλησόν τῆς πόλεως,
αὐτὴν εἰς εὐρυχωρίαν κατέστησαν, καὶ λιπαρὰς
οὐσας τῆς γῆς βοσκήματα, καὶ τροφαὶ τῶν ἀλόγων
ζώων χλοερὰ φύονται. Ἀγελάζονται γὰρ ἐν αὐτῇ
φορβάδες, καὶ ἡμίονοι, καὶ τῶν ἵππων οἱ ἀγέρωχοι
τοῦ ἡγεμόνος, οἰκοδομάς τε διαφωτιστάς· εἰς θάλ-
ψιν τε καὶ τέρψιν κατὰ καιροῦς, καὶ πᾶν ἄλλο χρῆ-
σιμον εἰς ἀπολαυσιν. Ἐβούλετο δὲ διατρίβειν ἡμέ-
ρας ἱκανὰς ἐκεῖ ἰδιῶν οὖν ὀλίγοι οἰκειοτάτοις
πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνακωχὴν τῶν φροντίζον, καὶ
κόπων τοῦ παρελθόντος γάμου. Διαβὰς οὖν, καὶ
ποιήσας ἡμέραν μίαν, καὶ τρυφήσας οὐχ ὥς σὺνη-
θε·, τῇ ἐπιούσῃ ἐκέλευσεν ἀγεσθαι εἰς τὸ παλάτιον,
εἰπὼν ὡς κεφαλὴν, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καταβαρὺς
καὶ νοερικὸς περιεσθαι. Κατακλιθεὶς οὖν, καὶ τρεῖς
ἡμέρας νοσήσας ἐπιτελευτήσας ἀπέθανεν δευτέρᾳ τοῦ
Φεβρουαρίου μηνὸς (15) τοῦ 859ῃ ἔτους. Αἴγεται

A Morates equidem haud diuturno gravique mor-
bo conflictatus, fato cessit, verum longe, quam suus
pater, doloribus et aegritudinibus minus vexatus.
Hoc ei tributum Dei decreto mihi videtur; cui hu-
jus viri erga genus humanum benigna mens, et erga
pauperes miseratio perspecta erant. Non solum
enim, quæ cum genere ac impia superstitione sibi
conjunctis jurejurando fœdera sanciverat, integra
semper servavit, sed etiam pactis conventis cum
Christianis stetit. Si quando enim pacis conditiones
a Christianis violatæ fuerunt, fœderaque confusa,
Dei oculum, cui nihil est absconditum, non latue-
runt, ab hisque injuriarum acceptarum vindex
illo meritis pœnas exegit: non perduravit tamen
ipsius ira, nec partiam victoriam barbarus est per-
secutus. Nullius gentis eversionem totalem cupiebat:
sed quam primum victi pacem per legatos petere
voluerunt, ad eos admittendum promptus erat, et
pace confecta dimittebat pignus, adversatus, con-
cordiæque studiosus. Hac de causa pacifica morte
nec ferro properata, pacis Pater cum remqueratus
est: quatuorque tantum diebus decubuit. Is ali-
quot aulescentibus comitibus palatio suo relicto in
insulam urbī vicinam trajecit; hanc Novius in
alveos divius longam latamque effecit, in cujus
pingui solo pecoribus apta pascua virent ac luxu-
riant; ibique greges ovium, mulorum et equorum,
quos princeps originis generosæ habet, ærmenta
pascunt. In ea quoque insula egregiæ ac splendidæ
C ædes visuntur, cum ad balneorum usum, tum ad
delicias, utilitatesque et comoda, pro anni tem-
perata captanda comparatæ. Multo illic dies
privatum cum suis sibi familiarissimis transigere
decreverat, ut a curis et laboribus, quibus nuptia-
rum celebratione defessus fuerat, respiraret. Ad
insulam cum transisset, diem unum genio præter
consuetudinem indulgens exegit. Sequenti die in
palatium se transferri jubet, capitis gravedine
premi, corporisque partes omnes stupore correptas
esse questus. Cum ergo per triduum morbo decu-
bisset, secunda Februarii die obiit, anno mundi

Ismaelis Bullialdi notæ.

seu Gilderunis epulum, etiam instructum lib. viii

Hist. Mænim. in fine.

(13) Ὁ θάνατος οὖν τοῦ Μωρᾶ. De genere mor-
tis Moratis et ejus indole, eadem, quæ Ducas, ex
Turcorum historiis Leunclavius tradit.

(14) Διέβη τὴν νῆσον. Illam sic explicat Leun-
clav. Insula vero Adrianopolitana vocatur interjec-
tum fluminibus duobus, Merizæ Tunsæque, spa-
tium, quod amœnos admodum hortos, campos et
prata complectitur. Merizæ olim appellatus fuit
Hebrus, Tunsæ vero Tænarus.

(15) Δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Hoc loco
notabimus discordiam auctorum in assignando an-
no Christi, quo obiit sultanus Morates II. Hic Bo-
sius et nos ter Ducas anno 1450 contigisse asserunt:
verum refragantur Phranzes, lib. 5. cap. 2, qui as-
serit mortuum anno mundi 6959, mense Februario,
et Leunclavius, lib. 14, et in *Annalibus Turcicis*,
et vita migrasse refert anno 855, mense Meherem
die Mercurii seu feria 4; totis 13 diebus mors

D illius occultata est: die vero 16 Meherem Adria-
nopolim accessit Mehemetes. Cœpit annus Hegiræ
855, Februarii die 3, feria 4, anno 1451, cum cy-
clus solis esset 4, littera C. Obiit Morates die Mer-
curii seu feria 4, Meherem seu Muharram men-
se: usque ad filii adventum, mors ejus in occulto
per dies 15 habita est, et die 16 Muharram Mehe-
metes Adrianopolim venit. Dies 18 fuit feria 5, seu
dies Jovis, qui congruebat tunc cum die 18 Februarii.
A quo si retrocedamus per 13 dies, proximam feri-
am 4 reperiemus Muharram diem 1, Februariique
diem 5. Unde concludere possumus Moratem obiisse
Februarii die 3, quæ fuit Neomenia Muharram,
deincepsque ejusdem mensis die 16, seu 14 Muhar-
ram, mortem Moratis vulgatam, simulque sultanum Me-
hemetes Callipolim adventum: biduo post, nempe 6
Meharram et Februarii 18, Mehemetem imperatorem
salutatum fuisse. In hocce Ducæ textu transcripto-
ris, non auctoris errorum esse, ut credam, adducor
eo quod, quid quoque anno gesserit Mehemetes,

6958 (Christi 1450). Fertur ipsi post nuptias antequam in insulam abiret, 129. nocte quadam tale insomnium oblatum esse. Virum specie ac habitu terribili coram ipso astitisse, et pavore percussam manum apprehendisse; quemque anulum in pollice manus dextræ gestabat princeps, vir ille visus a pollice detractum in vicinum digitum indicem immisit: inde extractum in sequentem medium induxit, deinceps in sequentem, ac tandem minimo digito postremoque imposuit: quo peracto excussum ex principis digito anulum vir ille evanescens secum abstulit. Somno solutus princeps divinos suos ac somniorum interpretes ad se vocavit, et per insomnium visum sibi phantasma eis declarat. Alii itaque annulo dominatum denotari interpretabantur: digitorum primum seu pollicem ipsum principem significare; cæteris digitis posteros ejus censi debere, qui successione continua imperio potituri essent. Alii occulte et secreto magnum digitum ultimum vitæ tempus indicare, annulo exutum fuisse ad imperii fasces ab eo deponendas pertinere conjiciebant; annuli porro extractionem et immissionem per cæteros ordine digitos factam, annos successoris in imperio designare, quibus exactis regnare deberet.

Verum ad historiæ seriem redeamus, inspicimusque, quibus fera ista sanguinis avide sitiens perniciem attulerit, quæque consumpserit ac everterit. Patris funere procurato, ejus cadavere Prusam elato, ibique sepulto, arcas et thesauros paternos scrutari cœpit, quos immensos, aureis argenteisque vasis lapillisque pretiosis plenos, signataque pecunia locupletissimos invenit; hancque gazam recondit, et sigillo suo gazophylacium obsignat. Infantem deinde masculum invenit, quem pater suus ex principis Sinopes filia conjuge le-

A δὲ οὗ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ πρὸ τοῦ διαβῆναι τὴν νῆσον μετὰ τῶν νυκτῶν ἰδεῖν ὄραμα τοιοῦτον· ἕνα φοβερὸν ἄνδρα ἐστάναι ἐνώπιον αὐτοῦ· τὸν δὲ συσταλέντα τῇ φόβῃ ἐκράτησεν αὐτὸν τῆς χειρὸς ὁ φανείς ἄνθρωπος, ἐφόρει δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ σφανδόνην χρυσήν, εἰς τὴν ἀντίχειρα δάκτυλον. Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανείς τὴν σφανδόνην (16) ἀπὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ἡγεμόνος, ἔβαλεν αὐτὴν ἐν τῷ λιγανῷ τῇ μετὰ τὸν ἀντίχειρα· εἶτα ἐξορμαθίσας αὐτὴν ἐκ τοῦ δακτύλου τοῦ λιγανῷ, ἤρμωσεν αὐτὴν εἰς τὸν μεσαίτατον δάκτυλον, μετὰ δὲ τούτου εἰς τὸν μετὰ τὸν μεσαίτατον, καὶ αὖθις εἰς τὸν ὑστάτον τὸν μικρόν. Μετὰ ταῦτα ἐκβαλὼν τὴν σφανδόνην ὁ φανείς, καὶ λαβὼν ἀφανὴς γέγονε. Καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξ ὑπνός γενόμενος προσεκαλέσατο τοὺς αὐτοῦ μάντις, εἰρηκῶς τὸ ὄραθῆναι. Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν σφανδόνην τῇ ἡγεμονίᾳ διεκρίναν, τοὺς δὲ δακτύλους, τὸν μὲν πρῶτον εἰς αὐτὸν, τοὺς δὲ ἄλλους εἰς τοὺς μετ' αὐτόν, αὐθεντεύουσας ἐξ αὐτοῦ. Ἐτίρει δὲ κρύβδην καὶ σιωπηρῶς τὸν μὲν μεγαδάκτυλον τὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς ὑστάτον χρόνον διεκρίναν, τὴν δὲ ἀφαίρεισιν τῆς σφανδόνης τὴν δεσποτείαν. Τὰς δὲ εἰσάξεις καὶ ἐξάξεις τῶν ἐτέρων τεσσάρων διὰ τῆς σφανδόνης δακτύλων, τὸν μετ' αὐτὸν ἡγεμονεύσειν μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν τῆς ἡγεμονίας ἐσούχριναν, καὶ τότε τέλος ἐξῆι ἡ τυραννίς.

Ἄλλ' ἱππύωναν αὖθις πρὸς τὴν διήγησιν, καὶ ἰδῶμεν, τί τὸ αἰμοδόρον τοῦτο θηρίον ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ κατέφθειρε, καὶ καταδολογήσας, καὶ εἰς τέλος ἤρπαισε. Πέμψας τοίνυν τὸ σῶμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς ταφὴν ἐν τῇ Προύσῃ, αὐτὸς ἤρξατο ἀεικνῶν τὰ ταμεία καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς πατρικοὺς, καὶ εὐρὼν ἀναριθμήτους ἐν ἀργυροῖς σκεύουσιν, ἐν χρυσοῖς, ἐν λίθοις τιμίοις, καὶ ἐν νομίσμασι πολυτάλαντοις, αὐτὸς οἰκείᾳ σφραγίδι κατασφραγίσας ἐν τῇ ταμείῳ πάλιν ἀπέθετο· εἶτα εὐρὼν παιδίον (17) ἄρρεν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς μηνῶν ὀκτώ γεννηθῆναι

Ismaelis Bullialdi notæ.

diligenter persequitur. Ab anno itaque urbis capte 1453, si regrediendo annos computemus, per res a Mehemete gestas: anno 1452, illum occupatum in ædificando castro ad Bosphori fauces videbimus: anno vero 1451, bellum Caramano intulisse, eodem nempe quo Morales ipsius pater satis concessit. Unde dubitandum non est, quin error scriptoris sit in textu, in quo legendum, 6958 Φεβρουαρίου κγ', 6959, Feb. 23.

(16) Ἐκβαλὼν οὖν ὁ φανείς τὴν σφανδόνην. Apud oneirocriticos, annuli ejectione significat rerum amissionem. Artemidorus, lib. v, cap. 32: Ἐδοξε τις τὸν δακτύλιον φ' πάντα κατεσθαιμενο, ἐκβαλεῖν. Εἶτα ζητῶν καταλαβεῖν τὸν ἐν αὐτῷ λίθον καταγεγμένον εἰς πολλὰ, ὥστε ἀχρηστον εἶναι, διέπνευσεν αὐτῷ πάντα τὰ τῶν πραγμάτων ἡμερῶν πάντα καὶ πενήτηχοτα. Visus est sibi quis annulum suum, quo omnia obsignabat eiecisse: et postea quasisset, ac reperisset lapidem ei in frustum in multa fragmina comminutum, et ad obsignandum inutilem: Dissipata ac dispersa sunt cunctæ res illius quinquagintaquinque diebus. Et juxta Persas ac Aegyptios tradit Achmetis in Oneirocriticis, cap. 260, annulum reges et regiam potestatem significare. Τὸ δακτυλίδιον εἰς κύρῳσιν βασιλείας κρίνεται. Πολλὰ γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς ἐξ αὐτοῦ

κρίνονται, καὶ ἀνευ στέμματος. Annulus ad regni confirmationem refertur. Sapius enim reges, etsi absque corona, ex eo intelliguntur. Et infra: Καθ' ὅλου τὸ δακτυλίδιον πρὸς τοὺς ποιοῦντας ἐξουσιάζειν ἢ βασιλεύειν οὕτω κρίνεται· τοὺς δὲ μὴ ποιοῦντας, χάριν καὶ τέκνον μετὰ γυναῖκα σημαίνει. Generaliter annulus, eorum respectu, qui res gerunt et administrant, potentiam et regnum indicat. Privata vero conditionis hominibus gaudium, liberos et uxorem prænuntiat. Σφανδόνη est proprie palam annuli, sed pro ipso annulo hic accipitur.

(17) Εἶτα σφόδρ παιδίον. Leuncl. lib. xiv sub finem hunc puerum Cutzgo-Achemetem appellat, nec a fraire suo necatum tradit: imo ex Moratis II libris, solum Mehemetem superstitem fuisse. Quod etiam disertis verbis scripsit Phrauxes lib. iii, c. 2. At Laonicus hunc puerum, spiritu aqua ei intercluso, necatum fuisse docet. Hic ex Spondiaris, seu Isfendiariis filia natus erat, Leunclavio teste loco citato; et verba Duce, qui Mehemetem ancilla nā am tradit, consulant Reineccium et Philippum Louicorum, qui scribere oritur ex Maria Georgii uxore filia et religionis Christianæ dogmatibus ab ea imbutum. Quod si res ita se habuisset, credibile non est, illam, Morate mortuo, ad patrem remissam fuisse.

ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος Σινώπης Σπαντιάρ & νομίμου γυναικός· καὶ γὰρ οὗτος ἐκ δουλίδος ἐγένετο· ὄντος οὖν τῆς μητρὸς τοῦ παιδός, καὶ μητρὶς αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ παλατίῳ ἐνεκα παραμυθίας τοῦ τυράννου, στείλας ἕνα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἑβρενῆς Ἄλιν ὀνόματι πρωτοστράτιος (18) ὦν τῷ τότε καιρῷ, ἐν τῷ ὅκῳ τῆς βῆθεις τὸ παιδίον ἐπνίξε. Ἐπὶ τὴν αὔριον δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Ἄλιν ἐθανάτωσε, τὴν δὲ μητέρα τοῦ παιδός, καὶ μὴ βουλομένην τῷ δούλῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο. Τὴν δὲ ἐτέραν αὐτοῦ μητρὶν τὴν θυγατέρα Γεωργίου δεσπότης Σερβίας Χριστιανικωτάτην οὖσαν ἐβούλετο μὲν καὶ αὐτὴν ἐτέρῳ τῷ τυχόντι δούλῳ δοῦναι· ἀλλὰ φοβηθεὶς μήπως ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν τῶν Οὐγγρων μάχην, τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ ἔτι μὴ παγιωθεῖς, ἀλλὰ ἀκμῇ εἰς σύστασιν προχωρήσας, δ' ἐβουλήθη οὐκ ἐδῶναι πρᾶξαι. Ὁ δεσπότης γὰρ ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μωράτ, καὶ τὸν Μεχμέτ τὴν ἡγεμονίαν ἀναχρᾶμενον, εὐθὺς ἀποκρισάριους ἐπέμφε παραμυθῆσαι αὐτὸν, καὶ παρηγορησάι ὡς ἀποφρανισθέντα· καὶ τὰς συνθήκας καὶ συνομοσίας, ἃς εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀνανεῶσαι, καὶ ἀσφαλίσασθαι δι' ὅρκων· ἔτι τε καὶ τὴν θυγατέρα ζητῆσαι καὶ λαβεῖν εἰς τὰ ἴδια· ἃ καὶ ποιήκεν, οὐχ ὡς ὁρίων εἰρηνικῶς καὶ εὐνοϊκῶς διάγειν, καὶ ἡγεμονεῦναι, ἀλλὰ καιρὸν ἐξαγοράζων. Ὅταν γὰρ λάθῃ ἐκείνος, ἀδικίας καὶ ἀνομίας ποιήσῃ. Ταῦτα καὶ ἑτέρα τὴν ἀρνίου δορὰν ὀπενδυθεὶς ἔκρατε, λύκος ὦν καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως. Φιλοφρόνως οὖν δεξιούσμενος τοὺς ἀποκρισάριους, καὶ ἐνωμότους συνθήκας δούς καὶ λαβὼν, ἀπέλυεν ἐν εἰρήνῃ, στείλας καὶ τὴν αὐτοῦ μητρὶν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ μεγάλης δόξης τε καὶ τιμῆς, εὐεργεσίας τε πλείστας, καὶ χώρας ἀπονεύμας αὐτῇ ἐκ τῶν ὁρίων Σερβίας, εἰς διατροφήν καὶ θεραπείαν παντοίαν αὐτῆς.

Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει (20) τότε οἰκοντες διόστηνοι Ῥωμαῖοι, καὶ δυστυχεῖς σὺν τῷ δεσπότη Κωνσταντίνῳ, μαθόντες καὶ αὐτοὶ τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ἡγεμονίας, ἔστειλαν πρέσβεις χάριν παραμυθίας καὶ τῆς ἀρχῆς τὴν καθεδρίαν προσαγορεύσαντες. Τίνες τίνα; Οἱ ἄρνες τὸν λύκον, οἱ στρουβοὶ τὸν θῆιν, οἱ ψυχόρραγοντες τὸν θάνατον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ πρὸ τοῦ Ἀντιχρίστου Ἀντιχρίστος, ὁ τοῦ Χριστοῦ μου ποίμνης φθορεὺς, ὁ ἐχθρὸς τοῦ σταυροῦ, καὶ τῶν πιστευόντων εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγέντα, φιλικὴν προσωπεῖον ἐνδυθεὶς, ὡς μαθητῆς τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς θῆιν Σατανᾶ, ἀποδέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ γράφει νέας διαθήκας, καὶ δυνύει θείν τοῦ ψευδοπροφήτου, καὶ τὸν συνώνυμον αὐτοῦ προφήτην, καὶ τὰς μαζὰς αὐτοῦ βίβλους, καὶ ἀγγέλους, καὶ ἀρχαγγέλους, τοῦ στέργειν καὶ ἐμμέ-

gitima suscepit, cum ipse ancilla natus esset. Cumque infans mater, in palatium privignum suum Mehemetem consolatura venisset, ipse interim e proceribus suis unum Halim Eurenensis filium primum hostiarium in aedes praedictae novercae suae misit, qui puerum strangularet. Postridie patrati hujus fratricidii Halim quoque morte affecit: puerique occisi matrem vel invitam patris sui mancipio, qui Isaac vocabatur, nuptum dedit. Alteram quoque suam novercam Georgii Serviae despotae filiam, Christianae pietatis tenacissimam, volebat et ipse alii cuidam servo connubio jungere: sed veritus ne pater ejus Hungaros ad bellum sibi inferendum exciret, antequam recens susceptum Imperium stabilivisset, libidine sua abuti prohibitus est. Despota quippe, de generi sui Moratis obitu certior factus, et rerum summam obtinere **130** Mehemetem, apocrisarios ad eum statim destinat consolandi ac doloris levandi, quod patre orbatus esset, gratia; ut etiam foedera et pacta, quae sibi cum ejus patre intercesserant, renovaret, et sacramento stabiliret. Insuper etiam, ut filiam suam repeteret et domum paternam reduceret: quae omnia Mehemetes praestitit, non eo tamen animo, ut pacifice regnare amicitiamque colere vellet, sed, quam adversum se occasionem dari metuebat, redimeret; quam ubi sibi commodam nactus fuerit, contra jus fasque injurias inferret. Haec et alia, sub agni pelle, antequam quocumque nasceretur, latitans lupus faciebat. Apocrisarios amice benigneque suscepit, mutuoque sacramento foedera renovavit, et pacifice eos dimisit; simulque novercam ejus patri splendide ac honorifice habitam remisit: beneficiis etiam ac muneribus quamplurimis eam locupletavit, locis in Serviae finibus, unde se dignitatemque sustentaret ac tueretur, assignatis: omniaque ad victum, caeterosque vitae usus suppeterent.

Eodem tempore Romae Constantinopolitani ærumnosi ac infelices, despota quoque Constantinus de novi principis ad imperium evectione certiores facti, legatos consolandi gratia, simulque cum eo gratulandi de principatus initis, destinant. Verum qui? et ad quem mittebant? Agni ad lupum, passerem ad serpentem, qui mortem sinu gestando ultima suspiria ducunt. Ille vero pater Antichristo Antichristus, Christi Domini mei caularum devastator, crucis, et in eum, qui cruci affixus est, credentium hostis, amici personam indutus, Satanæ, qui in anguem se transformaverat, discipulus, legatos suscipit, nova foedera pangit, Deum falsi prophetae sui, et prophetam sibi cognominem impurosque ejus libros jurat, angelos et archangelos testatus pacem se servaturum: et per totum vitae

Ismaelis Bullialdi notæ.

(18) Πρωτοστράτιος. Turcici Capigi-bachi.

(19) Τῷ Ἰσαὰκ εἰς γάμον ἡρμόσατο. Laonicus, lib. vii, idem de Spentiaris filia Isaac-Bassæ nupta, et de Georgii despotæ filia, ad ipsum remissa.

PATROL. GR. CLVII.

(20) Ὁμοίως καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Laonicus, lib. vii, pacem a Græcis initam et foedera sancita cum Mehemete tradit.

tempus cum urbe et despota Constantino, cum omnibus circumiectis oppidis et castris hujus ditioni subditis, amicitiam ac concordiam sibi intercessuras. Quo etiam affectu animoque benevolus pater suus erga imperatorem Joannem, qui prædecesserat, et Constantinum despotam se gesserat, eodem quandiu vixerit, ipsos se prosecuturum. His speciosis promissis donum adjecit, Romæ imperio trecenta millia asprorum ex annuis redditibus locorum, quæ Strymon alluit, largitus. Ærumnosissimi eam pecuniam petierunt, unde Orchanem Othmanicum alerent, cæterosque sumptus ei necessarios facerent. Amicitia itaque ex animi sententia firmiter stabilita, legati læti redierunt. Qui pariter ex 131 Walachia venerant, et Bulgaria: insulares quoque Mitylenæ, Chii, Rhodii et Genuenses Galatam incolentes undequaque profecti donis allatis eum, dæmonem revera carnivorum, venerati sunt, et accepta ab eo fide discesserunt.

αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου, σὺν πᾶσι τοῖς περιχώροις καὶ πόλεσιν ὅπῃ τὴν αὐτὴν δεσποταίαν. Καὶ τὴν εὐνοίαν, καὶ διάθεσιν ἣν ἐκέκτητο ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ προβεδρασιευκτότος, καὶ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου τοῦ νῦν, ἐν αὐτῇ τῇ γνώμῃ, καὶ αὐτὸς ζητᾷ, καὶ τεθῆναι· ἐπέκεινα δὲ τούτων τῶν καλῶν υποσχέσεων ἰδωρήσατο καὶ κατ' ἔτος τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων ἐκ τῶν εἰσδεημάτων τῶν παρὰ τὸν Στρυμόνα κειμένων χωρίων ἀριθμὸν ἄσπρων τ'. Ἀλτῆσαντες ταῦτα οἱ τρισάθλιοι ἕνεκα τροφῆς, καὶ ἑτέρας ἐξόδου τοῦ Ὀρχάν τοῦ προλεχθέντος (21) ἀπογόνου τοῦ Ὀθμάν. Καὶ δὴ καλῶς κατὰ τὸ δοκοῦν ποιήσαντες τὴν ἀγάπην ἀπέσταν καὶ αὐτοὶ χαίροντες· ὁμοίως καὶ οἱ τῆς Βλαχίας, καὶ οἱ τῶν Βουλγάρων. Καὶ οἱ τὰς νήσους κατοικοῦντες, Μιτυληναῖοι, Χίοι, Ῥόδιοι, ἐκ τοῦ Γαλάτου Γενουταῖαι, ἐκ πάντων ἰλθόντες (22) σὺν δώροις προσεκύνησαν τῷ ὡς ἀληθῶς σαρκωφύρῳ δαίμονι, καὶ λαβόντες· τὰ πιστὰ κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἀπέσταν.

CAPUT XXXIV.

Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum infert. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Hali Bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemele expostulant, qui superbe respondet, et minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitanus vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes.

Omnibus, ut iste malignus putabat, rite et ut ore suo erat compositis, cum Christianis universis fecta pace inita, induciisque in tres annos cum Iango Hungariam regente pacis, in Caramanum bellum hanc causam prætexens movet, quod cum inter se Christianosque, quibus benevolum se præstabat, quamvis gente ac religionis ritu omnino distinctos, amicitia mutua sincera nec simulata intercederet, Caramanus interim Musulmanus ipse, Mahometisque religionis cultor, semper et ubique bellum et turbas excitare, arrepta occasione imminenti rebus Othmanicis periculi, non cessaret. Consultatione habitata id decrevit, et libidini suæ fortunam obtemperantem habuit. Antea enim Mehemetes intellexerat, Caramanum Moratis morte comperta ultra fines imperii sui excurrisset; castra tria et longum agrorum tractum subegisset: quæ equidem Morates a majoribus suis non acceperat, sed Caramano viribus superior, ut in superiori-

Τὰ πάντα οὖν, ὡς αὐτὸς ἐλογίζετο, ἀπαρτίσας καλῶς ὁ κακὸς, καὶ εἰρηναίαν κατὰστασιν πεπλασμένως ἐνδείξας ἅπασιν τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ σὺν αὐτῷ τῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρίας τῷ Ἰάγγῳ (23), τριῶν ἑτῶν εἰρήνην ἀσφαλισάμενος, αὐτὸς κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει (24) προφάσει αἰτίας, ὡς αὐτὸς τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχει φίλος· ἀντιβῆλος, καὶ οἱ Χριστιανοὶ τὴν φίλιαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχουσαν ἀδελωτὸν ἄλλοθενεῖς ὄντες, καὶ ξένης θρησκείας· ὁ δὲ Καραμάν Μουσουλμάνος· ὢν, καὶ λατρίων τὰ τοῦ Μωάμεδ, ἀεὶ καὶ πάντοτε οὐ παύεται διεγείρων πολέμους καὶ ταραχὰς ἐν κατὰ περιστάσεως. Βουλῆθε· [βουλευθεῖς] οὖν τῇ θέλῃ, καὶ θέλῃσας ἐγένετο. Ἐφθάσα γὰρ ἐνωτισθεὶς ὁ Μεχμετ, ὡς ὁ Καραμάν ἀκούσας τὸν θάνατον τοῦ Μωρᾶτ κατέδραμεν ἀπὸ τῶν ὄρων αὐτοῦ, καὶ ἐχειρώσατο φρούρια τρία (25) καὶ γῆν ἱκανήν· ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκ τῶν προγόνων ἡ τῶν φρουρίων καὶ τῆς γῆς τῷ Μωρᾶτ κατοχή, ἀλλὰ πρὸ ἄλλων χρόνων ἐκ τῶν τοῦ Καραμάν κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) Τοῦ Ὀρχάν τοῦ προλεχθέντος. Hic Orchanes, secundum Turcos Dusue seu supposititius fuit: Orchanis filius ferebatur, Saleimanis, qui Dux Musulmanus, nepos, et Bajazitis I pronepos. De quo Orchanes sic loquitur Leunclavius, lib. II: Emir Suleiman rebus humanis excedens, Unchanem filium superstitem, cum filia quadam unica reliquit. Ambo simul arrepta, Musæ patrii metu, fuga, Constantinopolim se receperunt. (Infra cap. 40) In urbis expugnatione Orchanes, de quo hoc loco fit mentio, agnitus, occisus est.

(22) Ῥόδιοι, etc. ἰλθόντες. Ex Jacobi Bosii *Histor. militiæ Hierosolymitana*, lib. VI, discimus magnam Rhodi magistrum fratrem Joannem Lasticum legatum

ad Mehemetem destinasse Petrum Zinoitum, qui pacem cum Mehemele, anno mundi 6959, ind. 15 [Christi 1450], Decemb. 25, Hegiræ vero 835, firmavit.

(23) Καὶ σὺν αὐτῷ ἐπιτρόπῳ Οὐγγρῶς τῷ Ἰάγγῳ. Mehemetem pacem cum Tribalis seu Servii inisse, statim ac fasces imperii suscepit, testis est Laonicus.

(24) Κατὰ τοῦ Καραμάν ἐκστρατεύει. Hanc expeditionem, statim post patris obitum, suscepisse Mehemetem anno Hegiræ 835 [Christi 1451] tradit Leunclavius, et Laonicus, lib. VII sub nom.

(25) Φρούρια τρία. Videnda sunt capp. 29 et 33 supra.

δυναστεύων ἀφῆρπαξεν, ὡς καὶ ὁ λόγος φθάσας Ἀ
 ἐδήλωσεν. Εὐρών οὖν εὐλογον αἰτίαν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρ-
 παγος κατὰ τοῦ πρώην ἀδικηθέντος, καὶ διὰ τοῦτο
 ἀνερευνῶντος τὰ ἴδια, σὺν δυνάμει κατ' αὐτοῦ ἐστρά-
 τευσεν. Καὶ δὴ παράσας τὸν πορθμὸν σὺν τοῖς στρα-
 τεύμασι τῆς Δύσεως, καὶ εἰς τὴν Προῦσαν ἀναμει-
 νας τὰ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα, ἀπάρας ἐκείθεν
 εἰς Κοτύαιον ἀφίκετο· ἀκαίθην εἰς Σαλουταρίαν τῆς
 Θρυγίας, ἐδὲ καὶ Καρασάρην παρὰ Τούρκους λεγόμε-
 νον ἔγγυς ὅν ἐν τοῖς ἐρίοις τοῦ Καραμάν. Τότε ὁ
 Καραμάν, ἀκούσας τὴν ἀφίξιν τοῦ Μεχμετ, ἐστειλε
 πρέσβεις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, αἰτῶν λύειν
 τῶν ἐσφαλμένων σὺν ἐποδόσει τῶν, ὧν ἀφαιέτο,
 φρουρίων. Καὶ ὁ τύραννος κατένευσε δι' αἰτίαν τὴν
 ἣν λέξωμεν ἔρχομαι. Ἢ γὰρ μωρὰ τῶν Ῥωμαίων
 συναγωγὴ ἐπέφασκεν τινα ματαίαν βουλὴν στείλασθαι
 πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, λέγοντας πῶς ὁ βασιλεὺς Κων-
 σταντῖνος· οὐπω γὰρ ἦν στεφθεὶς, ἀλλὰ οὐδὲ στα-
 φῆναι ἐμελλε διὰ τὸ προῤῥηθῆναι, πλὴν βασιλεὺς ἐκά-
 λουν Ῥωμαίων· λέγουσιν οὖν πρῶτον τὰ τῆς πρε-
 σβείας μηνύματα τοῖς μεσάζουσι, ὡς ἔδοξεν αὐτοῖς,
 ὡς ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν τῶν κατ' ἔθους
 ἑκπρωὶν τριακοσίων χιλιάδων (26) ποσότητα, οὐ κα-
 τοῖχεται. Καὶ γὰρ ὁ Ὅρχαν, ὅς ἐστι καὶ αὐτὸς
 υἱὸς τοῦ Ὁθμάν, καθὰ καὶ ὁ ὑμέτερος ἀρχηγὸς
 Μεχμετ, ὑπάρχει, τέλειος ἀνὴρ τῇ ἡλικίᾳ·
 καὶ καθ' ἑκάστην συντρέφουσιν οἱ πλείστοι πρὸς
 αὐτὸν κυριωνοῦντες, καὶ ἀρχηγὸν ἀναγορεύον-
 τες. Αὐτὸς δὲ θέλων φιλοτιμησάμενος, καὶ δωρήσα-
 σθαι οὐκ ἔχει πον τὰς χεῖρας ἀπλῶσαι. Αἰτῶν
 οὖν τὸν βασιλεῖα, ὁ βασιλεὺς οὐκ εὐπορεῖ τοῦ
 δοῦναι τόσον, ὅσον αἰτεῖ. Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐν
 αἰτοῦμεν, ἢ τὴν πρόσδεον διαπλασιδῶσαι, ἢ τὸν
 Ὅρχαν ἀπολθόμενον. Οὐκ ἐστι γὰρ τοῦτο χρέος
 ἡμέτερον τὸ τρέφειν τοὺς Ὁθμάνους παῖδας, ἀλλὰ
 δεῖ τρέφεσθαι ἐκ τῶν δημοσίων. Ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν
 ἢ τοῦτο κατὰσχέσει, καὶ ἢ μὴ τοῦ ἐκθῆναι τῆς
 πλείους πάλιν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πλείω ὁ Χαλὺλ
 Πάσιας ἀκούσας (καὶ γὰρ ἦν διὰ παντὸς φίλος τῶν
 Ῥωμαίων ἐκ δύο τινῶν αἰτιῶν, ἡ μὲν μὴ τὸ εἶναι
 προσηγῆ κατὰ γνώμην, καὶ ἡμερον, ἢ δὲ ἑτέρα ὅτι
 ἦν δωρολήπτης· καὶ εἰ τις αὐτῷ διελέγετο φέρων
 ἐπὶ χεῖρας χρυσίον καὶ δεικνύων ὡς κάτοπρον, ἀπρο-
 σκόπτως ἀπέπτυσεν διὰ γλώττης ἀνευ φόβου πάντα
 λόγον σκληρόν· ἀκούσας οὖν τοῦ παρὰ τοῦ βασιλέως
 λόγου καὶ συγκλήτου τοῦς μηνυθέντας τῷ ἡγεμόνι
 Μεχμετ, οὕτως πρὸς τοὺς ἀποκρισταίους ἐφθέγ-
 ξεν· Ὁ ἀνόητος καὶ μωρὸς Ῥωμαῖοι, τὰ τῆς
 διαβολῆς ὑμῶν κυριουργήματα οἶδα ἐγὼ πρὸ
 πολλοῦ· ἀρεστὰ ἂν κατέχευε. Ὁ παρωχηκὴς ἡγε-
 μὼν ἡμερος, καὶ εἰς πάντας ἀκραϊνῆς φίλος
 ἐτύγχανε, καὶ χρηστὴς συνειδήσεως ἄνθρωπος·
 ὁ δὲ νῦν ἡμέτερος ἡγεμὼν Μεχμετ οὐκ ἐστι

Ismaelis Bullialdi notae.

(26) Ἀσπρων τριακοσίων χιλιάδων. Si pro sin-
 gulis piastris Hispanicis, argentea aspra 120 tunc
 computabantur, accipiebant Graeci annuam pen-
 sionem ad Orchanem alendum, piastrorum 2500.
 Horce vero tempore 80 solum modo aspris piastrum
 mutant, edicto imperatorio de re monetaria a. 10

bus narravimus, ante paucos annos eripuerat. Nar-
 tus ergo justam causam raptoris filius, ei, qui ter-
 tius injuria affectus erat, et propterea recuperare
 sua tentaverat, bellum inferit. Jamque iterum
 transvectus cum copiis occidentalibus, dumquo
 orientis exercitus ei se conjungerent, Prusa trans-
 acto tempore, inde Cotyæum abiit; unde in Phry-
 giam Salutariam, Tarcis Carasarum dictam, vici-
 nam Caramani finibus perrexit. Cognita Mehe-
 metis protectione Caramanus magnates aliquot suæ
 ditionis legatos ad eum misit, qui admissorum veni-
 nam orarent ac peterent, et ablata castra reddi-
 re paratum esse dicerent. Quibus propter dicen-
 dam mōs causam tyrannus acquievit. 132 Romæ-
 orum enim stultus ac insipiens cæcis consilium in-
 prudens inivit, dum ad eum legatos destinant, qui
 Constantium imperatorem salutatum esse nunti-
 tiarent. Hunc, quamvis nondum coronatum, nec
 ob prædictas causas coronandum, Romæorum im-
 peratorem nihilominus appellabant. Mesazonibus
 itaque, ut mos est, quæ in mandatis habebant ex-
 ponunt legati, querunturque Romæorum impera-
 torem consuetam asprorum trecentorum nullum
 pensionem annuam non accepisse. *Orchanes enim,*
inquunt, Othmani prosapia, æque ac dux vester,
oriundus est, vir ætatis perfectæ: ad quem singuli
diebus quamplurimi conflant: dominum ducemque
appellanti, ac saluant. Ipse vero, unde ipse lar ju-
tur, donisque honoret, non habet: ideoque impera-
torem rogat, qui potenti, cum ipsam pecunia de-
ficiat, satisfacere nequit. Alterum itaque postula-
mus, aut duplam pensionem nobis solvi, vel Orchu-
nem liberum dimittere nobis licere. Neque enim Oth-
mani posteros alere censumur; sed in id ex arario
vestro pecunia erogari debet: illum custodiendi, et
ne utre profugiat prohibendi, nobis oneris satis in-
cumbit. Hæc et similia audivit Halil Bassa, qui Ro-
mæis duabus de causis favebat, quod facilis ac man-
suetæ indolis esset, quodque dona libenter ab iis
acciperet. Si quis sane quovis de negotio cum eo ac-
turus, aurum in ejus manum misisset, et tanquam
politum speculum ostendisset, sermones quan-
tumvis asperos, sine offensionis metu effutire po-
terat. Cum, inquam, audisset, quos ab imperato-
re et senatu Mehemeti principi legati sermones
afferebant, eos sic allocutus est: O stulti et insi-
pientes Romæi, consilia vestra astuta et fraudulen-
ta jamdiu est cum intelligo; illa omitte. Defunctus
princeps, et recta conscientia vir, idemque manue-
tus, sinceram cum omnibus amicitiam coluit: no-
ster vero modernus Mehemetes non ea est, quam vos
persuasi estis, sententia. Si namque manus ipsius
cujus audacia, ferocitas et impetus mihi pater, acti

quinque circiter annos 1-to: dum vezir szemus
 erat Kara Mustapha B. ssa: vir, quamvis inerudi-
 tissimus, ut qui nec legere, nec scribere sciebat,
 in rebus gerendis negotiisque expediendis solertis-
 simus ac promptissimus.

sunt, Constantinopolis effugerit, tunc certissime cognoscam, calumnias vestras mentemque pravam Deum vindicare nondum velle. Viri satui, quam heriet nudus tertius pacem sacramento invicem adacti sancivimus, domum tantum non portamus; et, si ita dicere liceat, in tabulis exarata scriptura nondum desiccata est. Nunc vero quare in Anatoliam transiistis et in Phrygiam pervenistis, ostentatione terculamentorum, vobis ex more confictorum metum nobis injecuri? Viribus invalidi, et rerum notitia carentes pueri haud sumus. Vos, si quid valetis, efficite. Orchanon si Thraciae principem renuntiare vultis, hoc agite. Si Hungaros cis Danubium accersere cogitatis, trajiciant **133** ipsi. Si nostra quoque invadere, quaque ante plures annos amisistis, repetere ac recuperare vobis propositum fuerit, id quoque licet. Id vos tamen scire velim, nihil horum ex voto vobis cessurum: quin etiam ea eripientur vobis, quae possidere existimatis. Ista omnia denique domino meo nuntiabo, quodque visum ei fuerit, fiet.

His auditis, ira succensus Mehemetes anceps animi hærebat: cum Caramano propterea ad pacis conditiones adductus est, quem totis viribus pessumdare decreverat. Verum ita secum cogitabat rationibus his motus: Dum, inquit, in Anatolia dego, Romæorum imperator cæteras gentes Christianas in me concitabit, et Orchanem liberum dimittet; harumque nationum ops Occidentis provinciae Romanis cedent, dum Orchanes orientem retinebit. Hæc et similia animo volvens, sereno ac mansueto vultu Caramani legatos admittit: minaces sermones opportune ad eos habet: mansueto ac benigne alias præter tempus alloquitur, donec pacem sacramento adactus constituisset, et amice complexus dimisisset. Ad imperatoris autem legatos hæc verba respondit: Adrianopoli brevi aderimus; illuc cum venerimus, omnia quæ imperatori ei urbi necessaria sunt, nobis expositis: quodcumque ronaveritis, id præstare paratus sum. His et aliis sermonibus blandis usus, eos dimisit. Mehemetes ergo paucis diebus fretum transvectus Adrianopolim accessit: statimque quemdam servorum suorum in regionem ad Strymonis ripas sitam mittit, qui reditus imperatori concessos ei solvi velaret: illorumque administratores et procuratores, qui anni unius solummodo pensionem perceperant, expelleret. Hoc peracto rem aliam dampnosam admodum ac perniciosam Romanis aggreditur. Hieme adventante per provincias singulas Occidentis ac Orientis edicta promulgari jubet, mandatumque ut fabri et architecti mille, in unoquoque loco ratione multitudinis eorum habita, operarii etiam numero fabrorum congruentes, et calcis coctores congregarentur: et, ut omnia verbo dicam, cuncta

τῆς τοσαύτης γνάμης, ἣν ὅμις βαρβαῖτα. καὶ γὰρ εἰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀποδράσει Κωνσταντινούπολις, πρὸς τὸ θρασὺ καὶ ἀγριον, καὶ ἐρμητικὸν αὐτοῦ λέγω, γινώσκω γινώσκειν ὅτι ἐστὶ θεὸς παραβλέπει τὰς ὑμῶν διαβουλάς καὶ διαστροφάς. Ἀνθρώποι μωροὶ τὴν χθὲς καὶ πρότερον γενομένην μεθ' ἡμῶν ἐπορκον πράξιν ἤδη φέρομεν, καὶ εἰ δυνατόν εἰπεῖν τὰ τετραμμένα οὕτω ἐξήραται. Νῦν δὲ διότι τὴν Ἀνατολὴν διαβάντες, καὶ ἐν Φρυγίᾳ διαγοντες θέλετε φοβῆσθαι ἡμῶς, δεικνόντες τὰ πορ' ὑμῶν κατεσκευασμένα συνήθη μορμολύχεια (27); οὐκ ἐσμὲν παιδάρια ἀνευ γνώσεως, ἢ δυνάμει, εἰ τί δύνασθε πράξαι πράξατε. Εἰ βούλεσθε τὸν Ὀρχάν δεῖξαι ἡγεμόνα ἐν Θράκῃ, δείξατε. Εἰ τοὺς Οὐγγρουν μελετᾶτε διαπερᾶσαι τὸν Ἀδανούβιν, ἐλθέτωσαν. Εἰ καὶ ὅμις βούλεσθε τοῦ καταδραμεῖν καὶ λαβεῖν, ἃ πρὸ πολλοῦ ἀπωλέσασθε, τοῦτο ποιήσατε. Πλὴν γινώσκετε, ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων ἐδοκιμήσατε, ἀλλὰ μᾶλλον, καὶ ὁ δοκεῖτε ἔχειν ἀρθῆσθαι ἀπ' ἡμῶν. Πλὴν ἐγὼ ἀναγγεῖλῃ τῷ κυρίῳ μου, καὶ τὸ αὐτῷ βουλευτὸν γερῶσω.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Μεχμέτ καὶ θυμοῦ πληθεὶς, οὐκ εἶχε τί ποιῆσαι, καὶ τῷ Καραμάν συνενσπίσαστο· εἶχε γὰρ ἐπιλογισμὸν τοῦ ἀφανίσαι αὐτὸν κατὰ κράτος. Ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐσκόπει, μήπως ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὄντος μού, προσκαλέσθαι τὰ λοιπὰ τὰ ἔθνη τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐκβαλεῖ, καὶ ἀπολύσει τὸν Ὀρχάν, καὶ σὺν τῇ ἀρωγῇ τούτων γενήσεται κύριος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὰ τῆς Δύσεως παραχωρήσει τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὁμοία λαβὼν κατὰ νοῦν βλέπει τοὺς πρόσβεις τοῦ Καραμάν ἰαροῦ βλέμματι, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπαπειλητικὸς λόγους αὐτοῖς εἰδίδου, παρὰ καιρὸν δὲ καὶ πρᾶους, ἕως οὗ τὴν εἰρήνην ἐνὸρκως ἡσθαίωσιν, καὶ μετὰ ἀγάπης ἀπέπεμψε. Τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως πρόσβεις ἀπεκρίνατο, ὡς Ἦθ διασυντόμως ἐν Ἀδριανουπόλει μέλλομεν εἶναι, καὶ ἐλθόντες ἀπαντὰ τὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ πόλει ἀναγκαῖα ἀναγγεῖλατέ μοι, καὶ ἐτοίμως ἔχω τοῦ δοῦναι πᾶν τὸ ζητούμενον. Σὺν τούτοις δὲ καὶ ἐτέρους μετ' ἡμῶν λόγοις κολακεύσας ἀπέπεμψε. Ὁ δὲ Μεχμέτ, διαβὰς δι' ὀλίγων ἡμερῶν τὸν πορθμὸν, καὶ ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει εἰσελθὼν, παρενθὺ στεῖλας ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν τοῖς κατὰ τὸν Στρυμόνα χωρίοις, ἐκώλυσε τὴν πρόσδοσιν τὴν εὐεργετηθεῖσαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ τοὺς ἐπιβλέποντας καὶ οἰκδεσπονεύοντας ταύτην εἰδὼς, τὸν πρῶτον χρόνον μόνον γευσάμενος [γευσάμενους]. Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρῳ ἤφαστο λίαν ἐπιζημίον, καὶ θανάσιμον κατὰ Ῥωμαίων. Χειμὼνος γὰρ ἀρκαμένους προτάγματα καὶ διαλαλὰς ἐν τε Δύσει ἐν τε Ἀνατολῇ ἐν ἐκάστῃ ἐπορχίᾳ, τοῦ ἐτοιμάσαι οἰκδομοὺς τεχνίτας· χιλοὺς, καὶ ἐργάτας κατὰ ἀναλογίαν τῶν τεχνιτῶν, καὶ ἀετοστοκαύστας· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶσαν ἐργασίαν καὶ παρακομιδὴν, τοῦ εἶναι ἐτοίμους ἐν ἑαρί, εἰς

Ismaelis Bullialdi notæ.

(27) *Συνήθη μορμολύχεια*. Apud Theophylactum Simocattam lib. 2, cap. 14, in oratione cujusdam

senis ad Commentiolii exercitum, Ὁ γὰρ καθάπερ παῖδες ἡμεῖς μορμολύτται· τοῖς κορίτταις.

κατασκευὴν νάστρου ἐν τῷ στομίῳ τοῦ ἱεροῦ ὑπερ-
 ἄνω τῆς πόλεως. Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀκούσαντες τὴν
 πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινῷ,
 καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ Ἀσίᾳ τε, καὶ Θράκῃ, καὶ οἱ ἐν
 ταῖς νήσοις οἰκούντες Χριστιανοὶ υπερίληγγον, ἐξη-
 γάνθησαν, οὐκ ἦν ἐν ἀλλήλοις γλώσσα ἢ διαλαλιὰ
 πλὴν· Νῦν τὸ τέλος ἤγγισε τῆς πόλεως· νῦν τὰ
 σήματα τῆς φθορᾶς τοῦ ἡμετέρου γένους· νῦν
 αἱ ἡμέραι τοῦ Ἀντιχρίστου. Καὶ τί γένομεν, ἢ
 τί ποιήσομεν; Ἀρθίτω ἀπ' ἡμῶν ἡ ζωὴ ἡμῶν,
 Κύριε, καὶ μὴ ἴδωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δούλων
 σου τὴν φθορὰν τῆς πόλεως, μηδὲ ἐλπίσαν οἱ
 ἐχθροὶ σου, δέσποτα. Πῶς εἰσὶν οἱ φυλάσσοντες
 ταύτην ἄνθρωποι; Ταύτην γὰρ τὴν φωνὴν σὺν κλαυ-
 θμῷ οὐ μόνον οἱ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Ἀνα-
 τολῆς σποράδην οἰκούντες Χριστιανοὶ, καὶ οἱ ἐν ταῖς
 νήσοις, καὶ οἱ ἐν τῇ Δύσει τὸ αὐτὸ μετὰ κλαυθμοῦ
 ἰδόντων. Ὁ δὲ Μεχμετ, ἥδη τὸν ἱερός ἀρξαμένον,
 ἔσταilen ἀπανταχοῦ τοῦς τεχνίτας καὶ τοῦς ἐρ-
 γάτας συνάγων. Ὁ βασιλεὺς δὲ στεilas ἐν Ἀδρια-
 νουπόλει πρίσθεις, οὐκ ὅτι ζητήσαι τι τῶν ὧν
 ἠδούλειτο, οὐδὲ διπλασιάσαι τὴν πρόσδοον, ἀλλ' εἶπον
 αὐτῷ· Ἡμεῖς ἥδη τὴν σήμερον ἔτος ἐστὶ πον ἑκα-
 τοστὸν (23) καὶ ἐπέκεινα, ἀπ' οὗ τὴν Ἀδριανού-
 πολιν ὁ σὸς πάππος Μωρᾶτ δ' οὗ Ὀρχάν υἱὸς
 ἔλαβε· καὶ ἔκτοτε συνθήκας ποιήσαντες οἱ ἐκ
 τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενοι μέχρι σου, οὐδεὶς
 ἐμελέτησε πύργον ἢ καλύσθην πῆξαι ἐν τῇ ἀσπρῇ
 τῆς πόλεως. Εἰ γὰρ καὶ αἰεὶ τις ἐπύρικετο, καὶ
 μάχην ἀμφοτέροις συνίστων, ἀλλὰ δι' ἄλλης συμ-
 βιβάσεως τὰ τῆς εἰρήνης ἐπαράττοντο. Ὁ γὰρ
 σὸς πάππος ὁ Μεχμετ, βουλευθεὶς ἐν τῇ πρὸς
 Ἀνατολὴν καίμην τοῦ πορθμοῦ γῆ κτίσαι φρού-
 ριον, παρακλητικῶς, καὶ ὡς υἱὸς πρὸς πατέρα,
 τὴν αἰτήσιν οὐ μικρὰν ὁ Μεχμετ πρὸς τὸν βα-
 σιλεῖα Μανουήλ ἐποίησεν. Ὅθως καὶ κατένευσεν
 ἐπὶ σκοπῇ, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ ψυχόδημον τὸ ἐρ-
 γον. Καὶ ἡ Ἀνατολὴ πάντα πρὸς χρόνον πολλῶν
 ἦν αὐτοῖς προσφωκωμένη. Τὸ δὲ σὺ τὴν νῦν
 καλῶς ἐχόντων πάντων σὺν σοι, ὀρώμεν ἀσφαλῶς
 δεῖ μέλλεις τὴν θάλασσαν τὴν Πορτικὴν ἁδατορ
 ποιῆσαι τοῖς Φράγκοις, καὶ τὴν πόλιν λιμοκτο-
 νῆσαι, καὶ τὰς εἰσόδους τῶν ἐν αὐτῇ τελουμέ-
 νων κομμερικῶν κωλύσαι· δεόμεθα οὖν, ταύτην
 τὴν βουλὴν ἀπόκοψον, καὶ ἐσόμεθα φίλοι σου
 χρηστοὶ καθά καὶ σὺν τῷ πατρὶ σου τῷ χρηστῷ
 ἡγεμόνι· εἰ βούλει καὶ τέλος διδῆναι, δώσομεν.
 Ὁ δὲ Μεχμετ ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ ἐκ τῆς πόλεως
 οὐ λαμβάνω τι, ἐκτός τῆς τῆς φρουρῆς οὐκ ἔχει, οὐτε
 κέκτηται τι. Καὶ γὰρ εἰ ἠθέλω κτεῖναι ἐν τῷ
 ἱερῷ στομίῳ φρούριον, οὐκ εἴχην δίκαιον τοῦ κω-
 λύνειν με. Πάντα γὰρ ἐπὶ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν εἰσι,
 καὶ τὰ πρὸς Ἀνατολὴν καίμενα τοῦ στομίου
 φρούρια, καὶ ἐντός αὐτῶν Τούρκοι κατοικοῦσι·

Ismaelis Bullialdi notæ.

(23) Ἔτος ἐστὶ πον ἑκατοστὸν. Bonfinius, *Hist. Hungar.* decad. iii, lib. 8, Constantinum questum esse de hoc novo opere apud sultatum Mehemetem tradit. In annorum intervallo fallitur Ducas, Adria-

que ad opus absolvendum, et ad comportandas
 materias necessaria erant, vere appetente præsto
 essent, ad castrum in ostio sacro supra Con-
 stantinopolim ædificandum. Hoc nuntio tam in-
 grato ac acerbo allato, Romæ, qui Constantinopo-
 lim, quique Thraciam et Asiam incolebant,
 insulares etiam Christiani, animi ægritu-
 dine ac morore consumpti, alios sermones ad
 invicem præter istos non habebant: Nunc vicinus
 est urbis finis: portenta imminenti genti nostræ
 ruinæ nunc videntur: dies Antichristi advenit.
 Quid de nobis statuatur? quid faciemus? Vita no-
 bis, 134 Domine, prius eripiat, quam oculi ser-
 vorum tuorum urbis eversionem videant. Ne dicant
 inimici tui, Domine: Ubi sunt sancti, qui urbem illam
 tuentur? Has voces cum ejulatu et fletu non solum
 Constantinopolitani, sed et cuncti Christiani per
 Anatoliam, insulas, et occidentem dispersi, eandem
 lacrymis ac lamentis mistas fundebant. Mehemetes
 vere inchoato, undequaque artifices et operarios
 collegit. At imperator Adrianopolim legatos misit,
 non quæ vellet, aut reditus duplo ampliores sibi
 dari, per eos petiturus: sed ejusmodi orationem
 legati ad Mehemetem habuerunt: Annus jam
 centesimus agitur, vel etiam plures elapsi sunt, ab
 erepta nobis per tritavum tuum Moralem Orchanis
 filium Adrianopoli: et ab illo tempore, principum
 genus ab eo ducentium nullus præter te tugurium,
 nedum turrim, in urbis ipsius vestibulo post inita
 fœdera ponere cogitavit. Quamvis enim aurbia belli
 causa, ad pugnam ventum sit, ad conditiones tamen
 pacis descensum posita; et reconciliata concordia
 in tranquillum iterum statum res constituta sunt.
 Voluerat olim avus tuus Mehemetes, in littore orien-
 tali freti castrum a fundarientis excitare: quare ut
 id ab imperatore Manuele consequeretur, diu mul-
 tumque, ut filius patrem sollet, cum precibus per-
 suadere conatus est. Illi tandem annuit, et castrum
 in littore orientali ædificare permisit; cum etiam
 multos ante annos ab ejus majoribus tota Anatolia
 possessa fuisset. Tu vero, quicum pacifice, et prout
 decet, nos gerimus, videris procul dubio navigatio-
 nem Ponti Euxini interciperi velle; ab ea Francoa
 arcere: urbem fame enecare et consumere; reditus-
 que, qui ex mercium vectigalibus in ea percipiuntur,
 rescindere. Hoc consilium a nobis exoratus omille;
 quam cum patre tuo optimo principe amicitiam co-
 luimus, tecum fidelem ac integram servabimus. Tri-
 butum insuper, si nobis imperas, id pendere parati
 sumus. Ad ista respondit Mehemetes: Quod urbia
 sit, quæ extra fossas nihil possidet, nec dominium
 habet, non occupo. Si ad sacrum etenim ostium ædi-
 ficare castrum volui, id me facere nullo jure pro-
 hiberi possum. Omnia quippe castra ad ortum ostiis

nopolis enim capta est anno 1360, vel 1362, Mehe-
 metes vero anno 1452 castrum redificabat. Annus ita-
 que tantum 70 vel 92 elapsi sunt.

sæcri sita, quæque Turci habitant, ditioni meæ subdita sunt. Qui vero agri derelicti occasum spectant, mei sunt, cum in illis Romæ secure degere nequeant. Num meministis ad quas angustias pater meus redactus fuerit, quantiacque pericula ipsi impenderent, quo tempore sædus cum Hungaris imperator pepigit. Hi dum terra moverunt, navibus suis Franci Hellespontum usque proveci sunt; et Callipoleos freto præcluso, patrem meum transitu arceuerunt; qui superiora loca petiit, et ad castrum, a patre suo prope ostium sacrum constructum, venit: ubi cum acatilis, quamvis **135** illic imperatoris triremes transitum impedituræ stationem haberent, Deo favente trajecit. Per id tempus Hungarorum adventum, qui Varnæ vicina loca populabantur: expectando puer etiamnum Adrianopoli degebant. At imperator lætus exsultabat, et gente Musulmanorum ærumnis pressa Cavarides gaudebant. Nulla post pericula exantlata superato freto, juravit pater meus, castrum aliud ac excitaturum in occidentali litore, e regione ejus quod in orientali positum est. Tempus illi ad id opus non superfuit, quod nunc Dei ope adjunctus aggredior. Ut quid vetatis? annon mihi licet in ditione mea quod libenter facere? Abite, Imperatori talia nuntiate. Cum hoc, qui nunc regnat, principe decessores sui haud componendi sunt; quæ non potuerunt illi præstare, prompte ac facile perficere hic potest: quæ noluerunt, valde vult. Quicunque vero deinceps legationem hac de re obierit, ei vivo pelli detraxetur.

Legati ubi responsa tyranni, iram et furorem spirantia, acceperunt, in urbem revertuntur, et cuncta ad imperatorem referunt. Universi tunc cives animam propemodum agentes, metu correpti ac attoniti colloquiis mutuis hæcce agitant: Hic est qui urbem occupaturus et devastaturus est; cunctos sub jugum mittet, sacra pedibus conculcabit. Egregia et æstima templa solo æquabit; depositasque in iis virorum divino Spiritu plenorum ac martyrum reliquias, per plateas et trivia dissipabit ac disperdet. Hei! quid faciemus? quo aufugiemus? Hæc et alia, vite suæ ærumnas ac miseras desolentes, lamentis ac ejulationibus verba intercisa mittebant. At Mehemeti, vere jam ineunte mense Martio elapso, parata jam erat calx, in furnis plurimis ad Cata-

A καὶ τὰ ἐν τῇ Δύσει δοῖκα ἐπὶ εἰσι, καὶ γὰρ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχουσιν ἐκ' ἀδελφῶν τοῦ οὐκ ἔσθαι ἢ οὐκ οἰδᾶν ἐν ποῖα στενωπόρι ἐπέστη καὶ δευτῇ περιστάσει ἐμὸς πατήρ, ὅταν τοῖς Οὐγγροις δ βασιλεὺς συνελθῇ, καὶ διὰ ξηρᾶς ἐλθόντες ἐκεῖνοι, διὰ θαλάσσης τὰς τῶν Φράγγων τριήρεις ἐν ταύτῃ τῇ Ἑλλησπόντῳ ἤγαγον, καὶ τὸν Καλλιπολέως πορθμὸν ἀποκλείσαντες οὐκ ἰδίδουν πορεῖαν τῷ ἐμῷ πατρί. Ἀραβὰς οὖν μέχρι τοῦ τόπου τοῦ ἱεροῦ στομίου ἐγγύς, καὶ ἐν τῷ πολυχρίῳ, δ' ἑδελματο ὁ πατήρ αὐτοῦ, σὺν ἀκατίοις περὶ τὰς Θεοῦ ἐδόκοοντο. Καὶ γὰρ αἱ τριήρεις τοῦ βασιλέως ἐκτὶ κατεσκόπευσαν τοῦ κωλύσαι τὴν διάβασιν· ἐγὼ δὲ ἐκωλύμην ἐν Ἀδριανουπόλει παῖδιον ὢν, ἐκδεχόμενος τὴν τῶν Οὐγγρων ἀφίαν. Οἱ δὲ Οὐγγροι ἐλλελήτουν τὰ περὶ τῆς Βάρνης, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐθάρματο, καὶ τὸ τῶν Μουσουλμάνων γένος ἐδυσφόρει, καὶ οἱ Καθούριδες ἐχαίροτο. Τότε ὁ ἐμὸς περὶ τὰς μετὰ πολλοὺς τοὺς κινδύνους ὁμοσε τοῦ ποιῆσαι καταρτίων τῷ φρουρίῳ τοῦ κειμένου πρὸς Ἀνατολὴν ἕτερον φρούριον πρὸς Δύσιν. Ἐκεῖνος οὐκ ἐθάρματο τοῦ ποιῆσαι, ἐγὼ τοῦτο μέλλω ποιῆσαι Θεοῦ ἀρωγόντος. Τί με κωλύετε; ἢ οὐκ ἐξέστι ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς δ βούλομαι; ἀπέλθατε, εἰπατε τῷ βασιλεῖ. Ὁ γὰρ ἡγεμὼν οὐκ ἔστι τῶν πρώην ὁμοιος· ἃ οὐκ ἠδύνατο (29) ἐκεῖνοι ποιῆσαι, οὗτος ἐπὶ τὴν χεῖρα καὶ εὐκόλως ἔχει τοῦ πράξει· καὶ ἃ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖνοι, οὗτος θέλει καὶ βούλεται. Καὶ ὁ ἐλθὼν ἀπὸ C τοῦ γὰρ ἐνεκα τῆς ἐποθέσεως ταύτης ἀπαυρῶν θήσεται τὴν δορὰν.

Οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες τοῦ τυράννου τὴν ὀργῆς καὶ θυμοῦ πνέουσαν ἀπόκρισιν, εἰς τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν ἀναγγελλάντες τῷ βασιλεῖ πάντα. Τότε οἱ τῆς πόλεως ἅπαντες ἐν ἀγωνίᾳ καὶ φόβῳ συνεχόμενοι ἀλλήλοις ἐμιλοῦντες ἔλεγον· Οὗτός ἐστι ὁ μέλλων εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει, καὶ φθεῖραι, καὶ αἰχμαλωτίζειν τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ καταπατήσαι τὰ ἅγια, καὶ ἀφανίζειν τοὺς τιμὸντας τοὺς, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κείμενα λείψανα θεοφόρων ἀνδρῶν καὶ μαρτύρων, ἐν ταῖς πλάταις καὶ ταῖς τριβούλοις ἐκπορεύεσθαι. Οἱμοι τί πράξομεν; ποῦ φύγομεν; Ταῦτα καὶ ἕτερα οἱ δυστυχεῖς κλαίοντες τὴν αὐτῶν ζωὴν ἐταλάζον. Ὁ δὲ Μεχμέτ ἦδη ἔαρος ἀρξάντος (30), καὶ Μαρτίου μηνὸς ἦδη παρεληλυθότος, ἡ ἀδοξαστος; ἔτοιμος γέγονεν ἐν τοῖς κατα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(29) Ἄ οὐκ ἠδύνατο. Mehemetes χειροδίσκῳ hic se proficitur, jusque habere in manibus et armis. Quæ ratio aliena invadendi, universon terrarum pervasit orbem: ita ut, qui viribus pollent jure ac causa superiores esse se credant: quasi fortioribus ac validioribus, infirmi ac invalidi jure naturali parere teneantur. Leones cæteraque ferocia animalia, quæ ræptio vivunt imitantur isti: quæ quidem solitarie vagantur, nec gregatim ambulant. Illi ergo homines, societatem exterius renuntiare, et se diversæ, a vera genuinaque humanitate differen-

tis speciei esse prædicare debent: ut et leones et ovidibus, vultures et aquilas a græibus differre novimus. Humana equidem natura ad societatem nata, secundum verum dictamen rationis, imperium, non viribus, sed sapientiæ deservit: quæ suum cuique tribuere, neminem lædere, alienaque non rapere docet.

(30) Ὁ δὲ Μεχμέτ ἦδη ἔαρος ἀρξ. Phrantzes Martii 26 castrum ædificari cœpiam lib. iii cap. 7, tradit.

φυγίσις (31), τὰς καμίους παμπληθεῖς ἐργαζάμενοι, καθ' ἑκάστην ἐξέφερον· ἐκ δὲ Νικομηδείας καὶ Ποντοπρακλείας τὰς δοκοῦς· ἐκ δὲ τῆς Ἀνατολῆς τοὺς λίθους. Κατὰ δὲ τὸ προταχθὲν προλαβόντες ἅπαντες οἱ ἐν ἑξουσίᾳ, οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Δύσεως μεθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀγγαρευθέντας ἀπήγασαν. Τότε καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ, κατήντησεν ἐν τῷ τόπῳ ὃ ἐμείλλει δεῖξαι τοῦ πῆξαι τὸν θεμέλιον τοῦ κάστρου. Καὶ δὴ καταλαβὼν μίαν βραχίαν κἀνωθεν τοῦ Σωσθενίου καλουμένην ἑκπαλαί Φονεάν, ἐκεῖ ὡς ἐν τριγώνῳ σχηματῖ τὸν θεμέλιον ὠρίσαστο πηγνύσθαι, ὃ καὶ γινόμενον. Τὴν κλῆσιν τοῦ κάστρου Πασγασὲν (32) ἐκείνουσι καλεῖσθαι, ἐξ-αλληγίζόμενον δὲ ἑρμηνεύεται κεφαλοκοπέτης, ἔχον ἀντικρὶ καὶ τὸ φρούριον ὃ ἐδείματο ὁ πάππος αὐτοῦ. Διένειμεν οὖν τὴν οἰκοδομὴν οὕτως. Τῷ μὲν Χαλλί Παρία δίδωκε μίαν τῶν γωνιῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ καίμενων, τοῦ οἰκοδομῆσαι πύργον ἕνα ὑπερμεγέθη, καὶ στερεὴν ὡς ἀκρόπολιν· τῷ δὲ Ζάγανος ἑτέρον ἐν τῇ ἐτέρᾳ γωνίᾳ τῇ καίμενῃ ἐν τῇ ἐρηβῇ, μέγαν καὶ αὐτόν· τῷ δὲ Σαρικίᾳ ἄλλον ἐν τῇ τρίτῃ γωνίᾳ· τοὺς αὐτοὺς τρεῖς πύργους ὡς ἀντίμαχα καὶ ἀκροπόλεις ἐκ τῶν οἰκείων ἀναλωμάτων. Τὸ δὲ τεῖχος, καὶ τὴν ἑτέραν ἄλλην τοῦ κάστρου οἰκοδομὴν αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἀνέλαβετο. Καὶ ἦν ἰδεῖν συρρέοντα τὰ πλήθη ἐκ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς μερῶν σὺν τοῖς Καδδαῖσι, ἦγον τοὺς κριταῖς, ἐπάνω κεφαλικῆς τιμωρίας τοῦ τυράννου προτάρσαντο. Καὶ διαμερίσας τὴν κτίσιν ἀνὰ πῆγας· τῷ τεχνίτῃ· οἱ τεχνίται ὡς χίλιοι, καὶ ἐν ἐκείτῃ τεχνίτῃ ὑποურγοὶ δύο ἑγγύς αὐτοῦ, ἔξωθεν τοῦ τεύχους· καὶ ἔσωθεν ἑτέροι τοσοῦτοι, καὶ τεχνίται καὶ ὑπουργοί. Οἱ δὲ κομίζοντες πέτρας, ἀσβεστον, πλίνθους ὅπουδ' ὑπὲρ ἀριθμὸν· καὶ αὐτοὶ οἱ μεγιστάνες κατὰ καιρὸν ὑπουργοῦν, καὶ πέτρας, καὶ ἀσβεστον ἰδίδουν ὀρώντες τὴν τοῦ τυράννου ὠμότητα. Τὴν δὲ παρακομίδην καὶ ἐκ τῆς περαιᾶς, καὶ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἄπασαν, παρὰ τῶν ἐρείπων τῶν καίμενων τῶν ποτὲ μεγάλων ἀναθημάτων ἐλάβανον· ἐξ ὧν καὶ τινὰς κίονας μετακομίσαντες ἀπὸ τῶν ἐρείπων τοῦ ναοῦ ταξάρχου Μιχαήλ (33). Τινὰς τῶν τῆς πόλεως ζήλῳ κινούμενοι ἐξήλθον τοῦ κωλύσαι τοὺς Τούρκους, καὶ δὴ συλληφόντες πάντες διὰ μαχαίρας ἀπέθανον.

Ὁ βασιλεὺς οὖν, ἰδὼν ὅτι εἰς τέλος προχωροῦσι τὰ τοῦ τυράννου βουλευματα, τὴν ἄλλην ἐπράξατο,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(31) Καταπόγρια. Nescio, num sit locus Bospori littori Asiatico adjacens. Καταγγεῖον appellatus, et nomen illius mutatum fuit.

(32) Πασγασερ. Laonicus lib. viii. hocce castrum appellat λαμοκοπίαν· sed juxta vulgi errorem scripsit, istam arcem ædificatam esse κατὰ τὴν Προποντίδα ἐν Βοσπόρῳ. Differunt enim et appellatione et situ Propontidis et Bosporus Thracius. Leunclivius a Turcis *Kessen hisari* appellatum fuisse monet. Gyllius in Bospori Thracii descriptione arcem illam in promontorio Hermæo ædificatam fuisse. Sosthenium vero et Phoea Pontu Euxino viciniora sunt, et propterea Hermæo superiora· de quibus Gyllius adeundus, lib. ii, *De Bosporo Thra-*

phygia constructis coctæ, quotidie in destinatum locum comportata. Advectæ etiam e Nicomedia et Heraclea Ponti trabes, ex Anatolia lapides subvecti· omnesque principis imperio obsecuti, cum qui munera et magistratus gerebant, tum orientis ac occidentis provinciis præfecti, ductis secum iis a quibus operæ exigebantur, illuc abierunt. Ipse etiam princeps Adrianopoli profectus est ad locum, in quo castri fundamenta designaturus erat. Infra Sosthenium itaque, Phoeam antiquitus dictam, in acclivi loco determinato triangularis figure fundamenta jaci præcipit· idque celeriter factum. Castrum hocce oppositum ei quod avus suus extruxerat, Baseesen appellari jussit, quod latine redditum nomen *capitis amputatorem* significat. Edificandi castri munia suis ita distribuit. Halitis Basee alterum castri angulum mari adjacentem curæ commisit, ut turrem prægrandem arcis firmæ ac validæ parem in illo angulo ædificaret. Zaganum angulo continentem 136 spectanti præposuit, ad turrim quoque altam ibi construendam. Saricem tertiam turrim in tertio angulo erigendam mandavit· illaque turrim trias, quæ totidem propugnacula et arces erant, suorum impensis absolvitur. Cæterum mœnium, et aliarum castri partium curam in se princeps recepit. Cernere tunc erat multitudinem ex omnibus partibus concurrentem, quam Cadisi (id est judices) jussi adducebant· capitis quippe pœna imperium detrectantibus a tyranno iudicia erat. Is unicuique fabro singulos cubitos, qui mille erant, assignavit· binasque operas extra castri ambitum, et intra totidem, materias fabris laborantibus ministrantes operas attribuit. Innumeri etiam aderant, lapides, calcem, lateresque coctos portantes. Ipsi procures lapides et calcem, tyranni crudelitate perspecta, fabris quandoque ministrabant. Omnes porro illæ materiæ ex continente opposita afferebantur· et ex locis Byzantio vicinis, jacentia rudera superborum quondam templorum extracta in id opus fuere. Inter quæ etiam columnas quasdam advexerunt ex templi rudibus, quod militiæ cælestis duci Michaeli olim dicatum fuerat. Cives interea aliqui zelo religionis impulsī ad Turcos prohibendum urbe exierunt· qui capti fuerunt, ferro omnes periere.

Postquam animadverit imperator tyranni consilia exitum sortiri, aliam viam capessere sta-

cio, capp. 12 et 13. Ista porro appellatio *Base-Kessen* recte reddita est a Duca κεφαλοκοπέτης. *Base* enim caput significat, *Kessen* scindere, et participium *Kesen* scindens.

(33) Τοῦ ναοῦ τοῦ ταξάρχου Μιχαήλ. Vocabatur templum illud τῶν ἀσωμάτων, id est, *Incorporeorum*· quoniam dicatum erat S. Michaeli Archangelo, angelorum et militiæ cælestis archistratego. Vocabatur etiam Michaelium· quo in loco Estii ab antiquis appellato ædificatum fuerat. Sozomenus, lib. ii, τόμος δ' ἐν ἑστίαις, in quo τὸ Μιχαήλιον. Archangelus Michael ibi apparuit, multæque morborum miraculosæ curationes factæ sunt, ut tradunt Græci.

tuit, et per apocisarios ab eo poscit praesidarios, qui vicos suburbicarios, illorumque incolae tuerentur: ne Turci hoc et illuc vagantes segetes agricolarum corrumpere, cum aestas jam instaret, propemodum maturas. Varia etiam ei dona, ac esculenta etiam et potulenta quotidie, vi ac necessitate coactus, mittebat; draconem serum honore prosecutus. Verum Mehemetes servorum suorum aliquos misit, quibus mandat, ut diligenter specularentur et observent, ne Turcos, qui ad pascentum mulos equosve, sive alia veterina animalia castro aedificando inservientia, in agros immitterent vel agerent, ullatenus prohibeant illi, quibus damnum inferretur; sed eos libere pascere sinant. Si quando vero Romæi indignati sese opposuerint, tunc etiam Turcis se conjungere, simulque Romæis obsistere jussi sunt. Eodem etiam tempore Spendiarius filius, Moratis gener, Mehemetisque sororius nobis supra memoratus, principis edicto publico obtemperans, cum suis Adramyntio profectus, operam quoque suam in castri aedificatione principi navaturus venit: cumque prope turrim quæ Epibata dicitur accessisset, suorum, quod ducebat agmen, 137 pedibus incedere cæpit, frenisque levatos equos, cæteraque jumenta, quæ impedimenta et sarcinas portabant, in Romanorum messes agunt, quibus spicæ, ac cætera olera, et legumina vastantur et corrumpuntur. Agris a se cultis et aratis damnum inferri Romæus quidam animalvertens accurrit, et inde equos abegit. Turcorum agasonum unus Romæum perculit: percussi affines unus et alter accurrunt, ex adversa etiam parte Turci. Manibus itaque consertis ex Romæis Turcisque aliquot ceciderunt. Postridie, qui Kagia Begus vocabatur, principem adit, cui de more salutata cuncta quæ in Epibatis contigerant, narrat. Rem ab alio accuratius cognoscere aut de ea ulterius inquirere sprevit princeps: jubetque subito Kagiam Begum sua cohorte stipatum festinanter abire, omnesque vici illius incolae gladiis frustulatim conscindere: quod factum deinde. In messorum enim, qui mane ad metendum exierant, ex improvviso irruunt milites, et circiter quadraginta trucidant. Hæc fuit belli, quod consecutum est, gentisque Romanorum eversionis origo.

His compertis portas urbis claudi jussit imperator: et Turcos, quotquot in urbe reperti sunt, in carcerem detrusit, triduoque elapso dimisit. Quid enim faceret? Inter eos qui in urbe capti sunt, pueri eunuchi e palatio principis

καὶ δὴ πύμας ἀποκρισιπρίους ἐξήτει τινὰς δαπάν-
σας, τοῦ δαπανᾶσθαι τοὺς εἰς τὰς κώμας τῆς πό-
λεως· Ῥωμαίους· ἵνα μὴ οἱ Τούρκοι διαρχόμενοι λυ-
μήνωσι τὴν αὐτῶν γεωργίαν, ἣν γὰρ ἔγγυς φθάσας
τὸ θέρος. Στελλας αὐτῶν καὶ διάφορα δωρήματα, καὶ
πρὸς τροφὴν καὶ πόσιν, καθ' ἑκάστην φιλοτιμῶν
τὸν ἀνήμερον δράκοντα ἐξ ἀνάγκης καὶ βίας. Ὁ δὲ
Μεχεμέτ ἐκ τῶν αὐτοῦ δοῦλων ἔστειλε τινὰς, ὁρίσας
αὐτοὺς τάχα τοῦ ἐπισκοπεῖν καὶ τηρεῖν τοὺς ζημιου-
μένους, παραγγέλλας αὐτοῖς μὴ κωλύειν εἰς τέλος
τοὺς εἰς τὰς νομάς τῶν Ῥωμαίων εἰσπαραχόμενους
Τούρκους τοῦ θρῆψαι τὰ αὐτῶν ζῶα, ἥτε ἤμλωνι
ῶσιν, ἥτε ἱπποῖ, ἥ ἄλλα τινὰ τῶν ἀχθροτέρων ζώων,
ἃ ἐν τῇ δουλείᾳ τοῦ καστρου τυγχάνουσιν, ἀλλ' ἔαν
αὐτοὺς. Καὶ ὅποτε οἱ Ῥωμαῖοι θυμωθέντες ἀντι-
στήσονται τοῖς Τούρκοις, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν τοῖς
Τούρκοις ἀνίστητε. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκεί-
ναις ὁ υἱὸς τοῦ Σπεντιάρ, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γεγενημένος
τοῦ Μωράτ ἀδελφὸς τοῦ Μεχεμέτ, ἦν ὁ λόγος προ-
λαβὼν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου (34),
κατὰ τὸ κοινὸν θέσπισμα, καὶ οὗτος σὺν τοῖς ὑπ'
αὐτὸν ἐκστρατεύουσας, ἀπῆει ἐν τῷ ἡγεμόνι ὀπουρ-
γῆσιον καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν ἀγγασίαν ἐν τῷ κά-
στρῳ. Καὶ δὴ πλησίον πεζεύσας τοῦ πύργου, τοῦ
λεγόμενου Ἐπιδάτας, ἀπολύσαντες τοὺς ἱπποὺς,
καὶ τὰ σκευοφόρα ζῶα ἐν τοῖς καρποῖς τῶν Ῥω-
μαίων, ἐλυμήναντο τοὺς στάχους καὶ τὴν ἄλλην
παντοίαν χλόην. Εἰς δὲ τῶν Ῥωμαίων ὄρων τὴν
γενομένην ζημίαν ἐν τοῖς πολυκόποις αὐτοῦ γεωργή-
μασιν, δραμὸν ἐδίωξε τοὺς ἱπποὺς ἐκ τοῦ ἀγροῦ.
Εἰς δὲ τῶν ἱππλητῶν Τούρκος φθάσας παῖς τὴν
Ῥωμαίων. Ἄλλος δὲ προσγενὴς τοῦ τυφθέντος ἔδρα-
με, καὶ μετ' αὐτὸν ἑταίρος, ὁμοίως καὶ οἱ Τούρκοι
ξυφῆρες. Συμπλακέντες σὺν ἀλλήλοις ἐσφάγησαν
ἐκ τῶν Τούρκων, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων.
Τότε ὁ Καγιάπαγ, οὗτος γὰρ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἐπὶ
τὴν σῆριον φθάσας εἰς τὴν ἡγεμόνα, καὶ προσκυνή-
σας αὐτὴν κατὰ τὸ ἔθος, ἀτήγγελε πάντα τὰ γενό-
μενα ἐν ταῖς ἐπιδάταις· καὶ αὐτὸς μὴ δεηθεὶς ἐτί-
ρας ἀγγελλῶας, ἥ παραστάσεως, προστάξας αὐτῷ τῷ
Καγιάπαγ τοῦ ἀπελθεῖν ἐν σπουδῇ σὺν τοῖς αὐτοῦ
στρατιώταις, καὶ πατάξαι τοὺς ἐν μαχαίρᾳ πάν-
τας τοῦ χωρίου ἐκείνου, ὃ καὶ γέγονεν· ἐλθὼν γὰρ
ἐξαίφνης πρὸς, καὶ οἱ γεωργοὶ ἐξαλθόντες εἰς τοὺς
ἀγροὺς τοῦ διερίξαι, ἐπισπευσόντες οἱ Τούρκοι πάν-
τας κατέσφαξαν τὸν ἀριθμὸν ὡς τεσσαράκοντα. Αὐ-
τὴ αἰτία τῆς μάχης καὶ θάνατος τῶν Ῥωμαίων.
Τότε ὁ βασιλεὺς, ἀκούσας τὸ γεγονός, ἐκλείσας τὰς
θύρας τῆς πόλεως, καὶ ὅσους ἔτυχεν εὐρῶν ἐντὸς
Τούρκους πάντας δεσμήσας ἐν φρουρᾷ ἔθετο, καὶ
μεθ' ἡμέρας τρεῖς πάλιν ἀπέλευσε. Τί γὰρ εἶχε τοῦ
δρᾶν· ἔτι ἐν τοῖς εὐρεθεῖσι Τούρκοις ὑπῆρχον ἐκ

Ismælis Bullialdi notæ.

(34) Ἐκ τοῦ Ἀδραμυντίου. Isphendiaris filius Sinopes reguli Adramyttio, seu ut Ducas habet Adramyntio Epibatas venit: quod castrum non longe a Selymbria situm est. Adramyttium urbs est Eolidis ad mare sita, quæ hodie Landrymitti appellatur. Quare probabile est hunc Isphendiaris filium, Moratis sultani defuncti generum Adramyttiri

tunc degisse, non vero in Synopensi provincia. Aliqua de causa voluit Morates generum suum apud se degere, et Adramyttii sedem habitationis habere. Non enim ad Epibatas accessisset, aut Adramyntio profectus esset, si ex mari Pontico ad castrum novum profectus fuisset. Adramyttium portus urbs Metropolis Ephesio.

τοῦ παλατίου τοῦ ἡγεμόνος εὐνουγόπουλοι, οἱ καὶ παρὰσταθέντες τῷ βασιλεῖ εἶπον· **Εἰ μὲν ἀπολύσεις ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον κλῖναι πρὸς δυσμᾶς, χάριν εἰσπομέν σοι· εἰ δὲ μετὰ δύσιν ἥλιον, μὴ εὐρεθέντες ἐνώπιον τοῦ ἡγεμόρος, γινώσκτο μετὰ ταῦτα ἀπολυθῆναι, οὐκ ἔσται ἡμῖν πρόσχαρι, ἀλλὰ καὶ λίαν θανάσιμον.** Διδοίησιν εἰς ἡμᾶς ἔλεος, καὶ ἀπόλυσον τῇ ὥρᾳ ταύτῃ· εἰ δ' οὐ μὴ, κέλευσον ἀπομνηθῆναι τὰς κεφαλὰς· κρείττον γὰρ παρ' ὁμῶν τεθῆναι, ἢ παρὰ τοῦ κοιντοῦ τῆς οἰκουμένης διέδρου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκάρφθη τῇ γνώμῃ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ στελλας ἀποκρισίουρος πρὸς τὸν τύραννον εἶπεν· **Ἐκεῖ τὰ τῆς μάχης ἥρεσις, καὶ οὕτε ὅρκους οὕτε καὶ λαλακίας πεισθῆναι ποιῆσαι σε ἔχω, ποιεῖ δὲ βούλει.** Ἐγὼ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγω, καὶ εἰ θαλήτην αὐτῷ ἔστι τοῦ δοῦναι καὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς σου, τίς δ' ἀντειπεῖν δύναμενος; **Εἰ δὲ πάλιν ἐμπυτεύσει εἰρήνην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τοῦτο ἀσπασίως ἀποδέχομαι.** Πιθρὴν γὰρ τὸ παρ' ἐν ἑαυτοῦ σου τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους· ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς πόλεις τῆς πόλεως κακλεισμένας ἔχω, καὶ τοὺς ἐνδον φυλάξω ὅσον ἡ δύναμις· σὺ δὲ καταδυναστεύων δυνάστευε, ὥς ὁ δίκαιος κριτὴς ἀποδώσει ἐκάστω, ἐμοὶ τε καὶ σοι, τὴν δικαίαν ἀπόρασιν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ βαρβαρος, καὶ μηδὲ τὸ οἰνοῦν εἰς νοῦν μελετήσας ἀπολογίαν, παρευθὺ ἐκίλευσε διαλαλίαν μάχης γενέσθαι. **Ὁ δὲ βασιλεὺς, προορῶν τὸ μέλλον, πρὸ ἐξ μηνῶν εἶχε τὰ φρούρια ἐν ἐπιμελείᾳ, καὶ τοὺς χωρίτας τοὺς ἐγγὺς τῆς πόλεως ἐνδον· καὶ τὸν περιζόμενον στόχυν, καὶ τὰς λιχμιζόμενας ἄλωνας (35) ἐνδον ἐκίμυζον.** **Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπαρτίσας καλῶς τὸ φρούριον, καὶ εἰς πάχος τὰ τεῖχη καὶ τοὺς πύργους ἄ' σπιθαμὰς ἐκτείνας, καὶ τὸ ὕψος εἰς τὸ ἀρκούν.** Καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Καλλὶ Πασίᾳ χῶνας χαλκοῦς, ἀπολύοντας πέτρας ὑπὲρ ἑξακοσίων λίτρων τὸ βάρος, καὶ τῶν αὐτοῦ πιστοτάτων δούλων Φερουζῶν Ἄγαν (36) ὀνόματι παραδούς τὸ πολίχνιον παραγγελλας αὐτῷ ναῦς τὰς ἀφ' Ἑλλησπόντου πρὸς Πόντον, καὶ τὰς ἀπὸ Πόντου πρὸς Ἑλλησπόντον, κἄν ὁποίας ἄρα αὐθεντίας τυγχάνουσι, ἥτε Γενουῖται, ἥτε Βενετοὶ, Κωνσταντινουπολίται, Καφαρινοὶ, Τραπεζούντιοι, Ἀμυσινοὶ, Σινώπειοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐμῆς ἀνθεντίας ὁποιασοῦν τύχης κἄν ὦσι. Νῆες, τριήρεις, διήρεις, βάλκαι, ἀκάτια, μὴ κλείψουσιν πρὶν χαλᾶσοντας τὰ ἱστία, τὸ κομμάριον δίδουαι, καὶ οὕτως τὴν ὁδὸν αὐτῶν πορευίσθωσαν. **Ἡ δὲ ἀπειθήσασα ναῦς, καὶ μὴ ἐνδοῦσα σὺν τῇ πετροδόλῳ καταποντισθῆτω.** Ταῦτα καὶ ἑταρὰ διαταξάμενος ὁ ἀλαζών, δοὺς αὐτῷ καὶ τετρακοσίους νέους εἰς φυλακὴν τοῦ πολίχνιου, αὐτὸς εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπορεύετο τέτρασι μῆσιν τὸ πᾶν ἀπαρτίσας, ἥδη τῆς

aliquot reperti sunt, qui coram imperatore adducti dixerunt: Si nos, o imperator, priusquam ad occasum sol vergat, dimiseris, maximam tibi gratiam habebimus. Quod si post solis occasum coram principe non adjuverimus, tibi pernasum cupimus, non ingratum tantum esse, sed etiam perniciem, dimissionem ac domuitionem allaturas; quapropter nostri misertus nunc liberos remitte; sin minus, capita nobis amputari impera. Satis enim nobis est manibus vestris confici, quam a communi orbis universi devastatore neci dedi. Hisce flexus et emollitus imperator liberos abire illico permisit. Tyranno deinde per legatos talia significat: Quandoquidem bellum pace potius duxisti, neque te iurejurando aut obsequiis ad concordiam revocare possum, libidini tue indulge. Ad Deum ego confugio, cui si decretum ac propositum sis hanc urbem tibi tradere, quis obloqui vel resistere poterit? Si rursus in animum tuum pacis cogitationes instillaverit, in eas libenter concedam. Verumtamen impraesens partis faderibus, quibus te iurejurando astrinxisti, solutus sis: portas urbis deinceps occlusas tenebo, cuius incolae pro viribus meis propugnabo. Tu potentior regna, donec justus iudex de utroque nostrum sententiam ferat. Hæc cum audisset barbarus, neque, qua se excusaret, causam aliquam adducere sollicitus, bellum indici subito jussit. Imperator rebus sibi prævisis prospiciens, ante sex menses præidia suppleverat, et rusticos vicinorum pagorum intra vicinia urbis receperat: qui omnem messem in spica, triticumque vanno purgatum ac ventilatum in urbem comportaverant. Castrum interea princeps Mehemetes omnibus partibus absolvit, muro et turribus triginta palmorum crassitudine, altitudine etiam convenienti fabricatis. Inque turri, quam Halil Bassa ædificaverat, tormenta ænea collocavit, quæ lapides supra sexcentarum librarum pondo explodebant. Arcis custodiæ Pheruzium Agam sibi fidelissimum servum præfecit; mandatque ei, ut naves, triremes, biremes, navigia et aratia, quæcunque ab Hellesponto ad Pontum, vel a Ponto ad Hellespontum navigarent, ejuscunque dominationis ac ditionis, Genuenses, Venetæ, Constantinopolitanæ, Trapezuntinæ, A-mysinæ, Sinopenses, sive etiam, inquit ille, subditorum meorum fuerint, præternavigare prohibeantur, nisi prius contractis velis vectigal navarchæ solvant, quo penso prætervehi queant: quæ vero navis non obtemperaverit, tormento quassata demergatur. His aliisque constitutis, Pheruzio quadringentorum juvenum ad castri custodiam præsidium reliquit, et Adrianopolim insolens ille ac superbus revertitur, qua-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(35) Ἀλῶνας. Hæc vox, locum seu aream in qua messis tritituraretur, significat, at pro ipso frumento hic usurpatur.

(36) Φερουζᾶγαν. Leenclavio Pherizes- begus appellatur. In historia Hungarica Frige-begus.

drimestri tempore sine operi imposito, imperii A ἡγεμονίας αὐτοῦ τρέχοντος, δευτέρου ἔτους, ἀπὸ δὲ
sui anno secundo labente; qui fuit ab orbe con- κτίσεως κόσμου, ϞϞϞα'.
dito 6961 (Christi 1452).

CAPUT XXXV.

*Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agit. Bombardarum fusor Mehemeti tormentum aeneum præ-
grange fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, cujus narchus et rectores capti, Mehemetis jussu
crudeliter interfecti Bombardæ rim Adrianopoli probant. Mehemes Halilem Bassam noctu ad se vocat, et cum eo
de Constantinopoli subjuganda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum pulans, latus a Meheme
discedit.*

Æstate jam exacta, autumnoque inchoante domi
agebat Mehemetes pervigil ac irrequietus: interdiu
namque ac noctu, quibus artibus ac machinis ur-
bem occupare posse, suoque dominio adicere, me-
ditabatur. Contigit autem, dum in castro exædifican-
do occupatus erat, æneorum tormentorum fusorem
Hungarum, artificem celeberrimum urbe relicta
abisse. Jam diu erat, cum is Constantinopolim
profectus Mesazontibus imperatoris artem suam
exposuerat, de qua etiam ad imperatorem 139
retulerunt: qui artifice tanto sportulam quotidiana-
nam, ejus arti ac scientiæ minime parem, attri-
buit; quam tamen, quantumvis exiguam et te-
nuem, ei non demettebantur. Quare de vita sus-
tenda desperans, quadam die ad Barbaram urbe
relicta cursim abiit: a quo blande et amice
susceptus, victum et vestes honorifice habitus
acceperit. Mercedem etiam adeo amplam ei con-
dixit, ut si quartam ejus partem ab imperatore
acceperisset, Constantinopoli nusquam aufugisset.
Hunc interrogavit Mehemetes, num possit bom-
bardam fusilem fabricare tantæ magnitudinis,
ut lapidem prægrandem eo impetu emittere
possit, qui murorum firmitudinem ac latitudi-
nem vincat. Respondit artifex: Si tibi libitum
erit, tormentum aeneum fundere possum cujuslibet
lapis capax. Muri urbis accurate etiam mihi
explorati sunt, quos non solum, sed et Babylonios
quoque, lapidibus tormento meo explosis, in pul-
verem comminam. Tolum, quod artis ac operis
mei est, rite absolam. Quam longus vero sulcus
sit jactus, nec scio, nec assero. Hæc cum intel-
lexisset princeps, fabricari tormentum aeneum
jussit, de lapidum emissionem et jactu determi-
nando postea deliberaturus. Æs itaque conqui-
situm, modulusque operis ab artifice deforma-
tus, tribusque mensibus confectum fusumque
est monstrum quoddam formidabile et hor-
rendum.

Per id tempus, cum navarehus quidam Vene-
tus nomine Riccius, magna navi ab ostio sacro
ad castrum Bascesen navigaret, nec vela con-

θέρους οὖν παρελθόντος, καὶ τῆς μετοπωρινῆς
ώρας ἀρχοῦσης, αἵ κειοι διάγων οὐκ ἔδιδον ἀνάπαυσιν
τοῖς βλεφαρίοις, ἀλλὰ καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν
φροντίδα τῆς πόλεως εἶχε, πῶς αὐτὴν λάβοι, πῶς
κύριος αὐτῆς γένοιτο. Ἐτι δντος οὖν αὐτοῦ ἐν τῷ
πολιχνίῳ καὶ οἰκοδομοῦντος, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως
εἰς τεχνίτης (37) ὁ τὰς πετροβολιμαίους χῶνας κατα-
σκευάζων, τὸ γένος Οὐγγρος, τεχνίτης δοκιμώτα-
τος· οὗτος πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει
ἐλθὼν καὶ σημάνας τοῖς μεσάζουσι τῷ βασιλεῖ τὴν
τέχνην αὐτοῦ, ἀνέφερεν τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς
γράφας αὐτῷ εἰσιρρίσιον οὐκ ἔδινον πρὸς τὴν ἐπιστή-
μην αὐτοῦ, οὐδ' ἐκείνῳ τὸ μηδαμινόν, καὶ εὐαρίθ-
μητον ἔδιδον αὐτῷ τεχνίτῃ. Ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς
καταλιπὼν τὴν πόλιν, μετ' ἑνὶ ἡμερῶν τρέχει πρὸς
τὸν βάρβαρον. Καὶ αὐτὸς ἀσπασίως ἀποδεξάμενος,
καὶ τροφὰς, καὶ ἐνδύματα φιλοτιμήσας αὐτὸν δι-
δωσι, καὶ ῥόγαν τόνον, ὅσην εἰ ὁ βασιλεὺς τὸ τέταρ-
τον ἔδιδεν, οὐκ ἂν ἀπεδίδρασκε τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως. Ἐρωτηθεὶς οὖν κατὰ τοῦ ἡγεμόνος, εἰ
δύναται κενῶσαι χωνεῖαν μεγάλην πέτραν φέρουσαν
ὕπερμεγέθη, ὅσον πρὸς τὴν ἀλκὴν καὶ τὸ πάχος τοῦ
τείχους τῆς πόλεως. Αὐτὸς δὲ ἀνταπεκρίνατο· Δύνα-
μαι, εἰ βούλει, κατασκευάσαι χωνεῖαν, ὅσην τὸ
μέγεθος τυγχάνει τῆς δεικνυομένης μοι πέτρας.
Ἐγὼ γὰρ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἀκριβῶς ἐπιστά-
μαι, οὐ μόνον γὰρ ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ τὰ Βαθυλώ-
νια τεῖχη, ὥς χὼν λεπτυνεῖ ἢ παρὰ τῆς χωνεῖας
τῆς ἐμῆς ἀρεθείου. Πλὴν ἐγὼ τὸ πᾶν τοῦ ἔργου
καλῶς ἀπαρτίσω· τὴν δὲ βολὴν οὐκ ἐπιστά-
μαι, οὐδὲ συντάσσομαι. Τοῦτο ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν
ἔφη, Κατασκευάσον μοι τὴν χωνεῖαν, περὶ δὲ τῆς
βολῆς τοῦ λίθου αὐτὸς ἐβόρει. Ἐβῆαντο συναβρο-
χεῖν χαλκοί. Τοῖνον καὶ ὁ τεχνίτης τὸν τύπον τῆς
σκευῆς ἐπλαττεν. Ἐν τρισὶν οὖν μῆσι κατεσκευ-
άσθη, καὶ ἐκωνεύθη τέρας τι φοβερὸν καὶ ἐξαι-
σιον.

Ἐν δὲ τῷ Πασχεῖν πολιχνίῳ τὰς ἡμέρας ἐκείνας
κατερχομένης νηὶς ἐκ τοῦ στομίου μεγάλης τῶν
Βενετικῶν, Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα (38), καὶ ἡ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(37) Ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τεχνίτης. De
illo artifice Leonardus Chiensis in enarratione
captivitatis Constantinopoleos. [Itaque artifex cui
provisio negata fuit ex nostris, ad Teucros (Turcos
dicere vult) reductus, quanto ingenio potuit, na-
ves transgere studuit.] Laonicus de eodem lib. viii:
Τηλεβολιστὴς δὲ ἦν τοῦ βασιλέως, τοῦνομα Ὀρθα-
νος, ἀπὸ τὸ γένος, καὶ πρότερον παρ' Ἑλλήσι δια-
τρεβών, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀπολιπὼν δεόμενος· βίον

ἀφίκετο πρὸς τὰς θύρας τοῦ βασιλέως. Sultani por-
ro bombardarius erat Decius quidam nomine Urbanus,
qui inter Græcos primum habitaverat; victus vero
quotidiani inopia conctus, eos reliquit, et ad sultani
portam se contulit.

(38) Ῥύτζος ὁ ναύαρχος τοῦνομα. Phrantzes,
lib. iii, cap. 3, de isto Riccio mentionem facit, et
a Turcis interfectum fuisse insinuat his verbis:
Et ego 14 Septembris anni 6960, Christi 1451,

γαλάσας τὰ ἱστία, πέτραις ἀκοντίζαντες οἱ τοῦ κα-
στρου ὑπερμεγέθη, τὴν ναὺν διέβρηξε, καὶ εἰσδυ-
μένη τῇ βυθῷ ὁ ναύαρχος σὺν λοιποῖς τριᾶκοντα ἐν
ἀκατίῳ ἐμβάντες· ἐξῆλθον ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Οἱ δὲ
Τούρκοι λαβόντες αὐτοὺς, καὶ δέσαντες τὰς χεῖρας
καὶ τοὺς τραχήλους ἐν ἀλύσει, περᾶσαντες ὡς ἐν
μῇ σειρᾷ, τοὺς περὶ τὴν ἡγεμόνα ἀπήγαγον τότε
ἐν Διδυμοτείρῳ διάγοντα. Ἐκέλευσεν οὖν τοὺς πάν-
τας ἀποκεφαλίσθηναι· τὸν δὲ ναύαρχον ἐν τῷ πάλῳ
διὰ τοῦ ἀφειδῶντος τὴν ψυχὴν ἀποβρίβειν, καὶ ἀτά-
φους ἀφείναι, οὗς καὶ εἶδον ἐγὼ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας
ἐκεῖ διαγομένου μου. Ἐλθὼν δὲ ἀπὸ Διδυμοτείρου
ἐν Ἀδριανουπόλει τῷ Ἰανουαρίῳ μηνί, καὶ πᾶσαν
σκευασίαν πολεμικὴν ἐτοιμάσας, τὴν χωνεῖαν ἣν ὁ
τεχνίτης ἐκεῖνος κατασκεύασεν, ἱβουλῆθ' δοκιμά-
σαι. Καὶ δὴ παραστήσας αὐτὴν τεχνήντως ἐμπρο-
σθεν τῆς μεγάλης πύλης τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων,
τῶν παρ' αὐτοῦ τὸ ἔτος ἐκεῖνο κτισθέντων· καὶ τὴν
πέτραιν καλῶς ἐνθεῖς, καὶ τὴν βοτάνην σταθμίσας,
τὴν αὖριον ἐμελλεν ἀπολύσειν αὐτὴν, καὶ ἐν πάσῃ
τῇ Ἀδριανουπόλει φανερὸν ἐγένετο, τοῦ κατὰ νοῦν
ἔχειν τὴν βοήν καὶ τὸν κτύπον τὸν οὐρανόφροντον,
ὥστε μὴ ἐξαίφνης ἐνωτισθέντες τινὲς ἀφῶνι μαινῶσι,
καὶ γυναῖκες ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τὰ ἐμβρυα ἀπολέ-
σασαι. Πρῶτ' οὖν βαλὼν πῦρ ἐν τῇ βοτάνῃ, καὶ δια-
θερμανθέντος τοῦ πνεύματος, καὶ ἐκχυρουμένης
τῆς πέτρας, ἀπελύθη τῆς χωνεῖας σὺν ἡχῇ βαρεῇ
ἀερόδατῳ πληροῦντι τὸν ἀέρα καπνοῦ καὶ ἐμύλης.
Ἦ δὲ βοή ἀφίκετο μέχρι σταδίων ρ' τὸ μήκος· ὁ δὲ
λίθος ἔπεσε μακρόθεν τοῦ ἀφειδῶντος τόπου ὡς μί-
λιον ἐν. Ἐν δὲ τόπῳ τῷ περὶ τὸν ἐγένετο βόθρος ὅσον
ὄργυιας μῆδος. Τοσαύτῃ ἔστιν ἡ δύναμις τῆς ἀναμι-
γῆς τῶν βοτάνων τῆς ἀκοντιζούσης τὸν λίθον.

Ἐχον οὖν ἡγεμῶν καὶ ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ τὴν
πᾶσαν φροντίδα, καὶ μέριμναν κοιτῶμενος καὶ ἀνι-
στάμενος, καὶ ἐνθεὶς τῆς αὐλῆς αὐτοῦ καὶ ἐκτὸς,
ποῖον πολέμῳ, καὶ ποῖα μηχανὴ καθίζει τὴν Κων-
σταντινούπολιν· πολλάκις ἐσπέρας γενομένης σὺν
δουσί, καὶ μόνοις ἱκεῦων, ἐν ἄλλοις περὶς ἅπασαν
τὴν Ἀδριανουὶ ἐν σχήματι στρατιώτου μεταρχόμενος
ἀκούων τὰ λεγόμενα περὶ αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ τῶν
πολλῶν τις κατέλαθεν ἐν νῷ ὅτι ἡγεμῶν ἔστι, καὶ
ἱβουλῆθ' προσαγορεύσαι αὐτὸν σὺν εὐφημίᾳ κατὰ
τὸ σῆνηθες, καὶ αὐτὸς αὖθις κενεῖαν αἰδίδου τὴν
πληγὴν μὴ φοιδόμενος, μὴ ἐλθὼν· ἀλλ' ὥσπερ τις
φύλλαν συντρίβων αἰσθάνεται τινος ἡδονῆς, οὕτω
καὶ οὗτος οἰκείᾳ χειρὶ φωνεῖον, ὁ φῶνος ἄξιος, ἔδρο-
σίζετο· μετ' οὖν τῶν νυκτῶν περὶ δευτέραν φυλα-
κὴν στελίας τῶν τῆς αὐλῆς φυλάκων τινὰς ἤγαγον
τὸν Χαλλὴν Βασίαν· ἐλθόντες δὲ, καὶ τοίς τοῦτου εὐ-
νοῦχοις εἰπόντες τὸ μήνυμα, αὐτοὶ ἐν τῷ κοιτῶνι
εἰσελθόντες ἀπήγγειλαν, πῶς ὁ ἡγεμῶν καλεῖ αὐ-
τὸν· αὐτὸς δὲ σύντρομος γενόμενος ἀπαγορεύσας
ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τέκνα καταπατάμενος
ἀπῆει, φέρων μεθ' αὐτοῦ δίσκον ἐνὰ χρυσοῦν πλήρη

A traxisset : in navem illam globum ingentis mo-
lis lapideum præsidarii emisit : cujus ictu
quassata ac fracta in profundum demersa est.
Navarchus et triginta alii acatio consensu in
littus evadunt : quos comprehensos Turci ma-
nibus et collo catenis injectis vinciunt : et una
catena omnes vinctos Didymotichum ad princi-
pem, qui tum ibi morabatur, ducunt. His omni-
bus caput amputari, navarchum adacto per anuum
palo necari, inscultaque eorum cadavera pro-
jici jussit, quæ paucos post dies, illis in locis
tunc agens, vidi. Didymoticho postquam abiit
Adrianopolim Januario labente, omniaque bel-
lica instrumenta apparavit : tormentum æneum
ab illo artifice fustum probare et experiri vo-
luit. Illud ergo machinis, ante portam majo-
rem vestibuli ædium, quas hoc ipso anno prin-
ceps exstruxerat, ab artifice adducitur : lapis
ei, pulverisque pondus perpensum immittun-
tur : postridieque ignem injiciendum esse Adria-
nopolitanis omnibus significatur : ut quantus futu-
rus erat fragor ac strepitus tonitru similis, moniti,
nullus eo audito, pavore ex improvviso percul-
sus, 140 mutus fieret : ut etiam mulieres præ-
gnantes partum abortu non abjicerent. Mane ergo
accenso pulvere, et intra bombardam cale-
facto spiritu, lapis horrendo cum sono emitti-
tur : totusque aer fumo et caligine completur.
Ad centesimum porro stadium fragor sonaque
pervenerunt : lapisque ad milliare usque unum,
a loco unde emissus fuit, laus est. Ubi tan-
dem cecidit, ad orgyæ unius altitudinem inter-
ram penetravit : tanta vis est hujus pulveris,
quo lapides emittuntur.

His intentus princeps noctu et interdum, in
lecto jacens, et postquam surrexerat in palatio
sedens, vel foras incedens anxius ac sollicitus
animo versabat, quomodo oppugnandam Con-
stantinopolim aggrediretur, quaque arte eam
expugnaret. Adventante vespere duobus ascitis
comitibus alias equo vectus, alias pedes ince-
dens, per totam Adrianopolim habitu militari
simplici sæpe ambulabat, qui vulgo sermones
de se jactabantur, exploraturus. Si quis porro
plebeius agnitus principem salutare, fausta que
precari, ut mos est, voluisset : ille nullius mi-
sertus lethale vulnus statim infligebat : et ut
quis pulicem conterendo voluptatem carpit,
sic iste, morte dignus equidem, sua manu in-
terficiendo delectabatur. Nocte quadam, circa
secundam custodiam, aliquot aulæ suæ satel-
lites, qui Basilium Bassam ad se ducerent, mit-
tit. Hi domum illius veniunt, et eunuchis
mandata principis exponunt, qui cubiculum heri
sui ingressi principem eum ad se accersere nun-
tiant. Trepidans itaque, conclamataque salu-

Ismaelis Bullialdi notæ.

Constantinopolim incolumis reverti, in navi optimi viri Antonii Ritzii, qui postea propter Christi fidem
martyrium petulit.

tem suam putans, uxorem ac liberos complexus abiit, secumque auream pateram aureis nummis plenam defert. Propter causam enim memoratam metu intra se semper torquebatur. Ingressus principis cubiculum videt ipsum sedentem ac vestibibus indutum; quemcum adorasset, eoramque pateram apposuisse, his verbis interrogatus est a principe: *Quid hoc sibi vult, Lala? ac si quis nostro vulgari idiomate τατά, id est praeceptor. Ille respondit, Domine, mos est satrapis et proceribus, si quando hora intempesta eorum quemquam vocaverit princeps, nusquam vacuos ipsum adire. Nihil equidem ex meis opibus te adeundo attuli, verum ita ex tuis tibi offero.* Respondit princeps: *Tuis haud indigeo: plura, quam tu possides, tibi dabo: unum a te peto, ut in Constantinopoleos possessionem me mittas.* His verbis Halil, qui Romanos semper protexerat, et quo velut manu dextra utebantur, ejus manum donis etiam complentes, territus est. De eo quoque has voces vulgo jactabant, Cavar Ortachi (id est infidelium solalis 141 et auxiliator). Respondit principi hunc in modum Halil: *Domine, Deus, qui maximam partem ditionis Romanorum imperio tuo subjecit, urbem etiam tibi tradet. Ut enim mihi videtur, Dei ope viribusque, quibus polles, adnotis, manus tuas non effugiet. Ego omnesque aeri tui, collatis non solum pecuniis, sed et sanguine nostro profuso, certatim operam nostram tibi navabimus: de hoc proposito nostro certus sis ac securus.* Haec ad tempus sermone illum ac immittem placaverunt; qui Halili dixit: *Hoc cervicali conspicias, totam noctem transegi illud ab una sponda in aliam versando; recumbens ac vigilans, somnum oculis non cepi. Hoc te moneo, auro et argento te corrumpi haud patiaris, et proposito tuo ne dimorearis. Firmo constantique animo cum Romanis pugnemus; Dei decreto, ac prophetae precibus confisi urbem occupabimus.* His similibusque verbis blandis usus, curis illum, quibus memor sibi multorum conscius animus angebatur, sanguisque adurebatur, pacifice dimissum solvit. Cuncta contra urbem machinatus ac molitus, omnes noctes illas insomnes egit. In charta etiam situm ambitumque urbis delineabat, et cum iis communicabat, qui propugnaculorum moeniumque urbis statum noverant. Consilia quoque agitabat, ubi et quomodo machinae admovendae, plutei pangendi, vineae agendae, et qua cuniculi, ut in fossam perveniretur, ducendi essent, qua tandem ad subeundum murum scalae admovendae: et ut verbo dicam, omnem apparatus noctu excogitatum et delineatum, mane fabrefieri et perfici curabat.

νομισμάτων χρυσῶν. ἔρχε γὰρ ἀπὸ τὴν φόβου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δι' αἰτίαν τὴν ἣν προλαβὼν ἐδήλωσα. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἡγεμόνος, εἶδε καθήμενον καὶ ἀνδεδυμένον· προσκυνήσας δὲ καὶ ἐμπροσθεν θήσας τὸν δίσκον, ὁ ἡγεμὼν εἶπε· Τί εἶσι ταῦτα, Λαλά (39); (ὡς εἶποι τις κατὰ τὴν ἡμετέραν κοινήν ῥῶτταρ, τάτα, ἤγουν παιδαγωγῆ). Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Κύριε, ἔθος ἐστὶ τοῖς σατραπαῖς, ὅταν ὁ ἡγεμὼν φωνήσῃ τινα τῶν μεριστῶν παρ' ὧν, μὴ εἰσερχέσθαι κενὸς εἰς θεωρίαν αὐτοῦ. Ἐγὼ οὖν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐμῶν ἐξέρχομαι εἰς θεωρήτρα, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν τὰ σὰ προσέξω. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπεκρίνατο. Οὐκ ἔτι μοι χρεία τῶν σῶν, μᾶλλον καὶ ἐτι πλείονα δωρήσονται σοι· ἐν ἔστι τὸ ζητούμενον, τὸ τὴν πόλιν διδόναι μοι. Ὁ δὲ Χαλλὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ σύντρομος γίγνεται, ἣν γὰρ ἀπὸ ὑπαρασπίδων τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτον ὡς διεξὶν χεῖρα ἐκέκτηντο, καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὥρως ἐπλήρουν· ἣν δὲ παρὰ πάντων τὸ ἄδύμενον, καθόρου Ὡτραγῆ, ὅλον τῶν ἀπίστων ὁ σύντρομος, ἡ βοηθός. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Χαλλὶ τῷ ἡγεμῶνι εἶπε· Κύριε, ὁ θεός, ὁ δοὺς σοι εἰς χεῖρας τὸ πολλοστέον μέρος τῆς γῆς τῶν Ῥωμαίων, αὐτός σοι καὶ τὴν πόλιν δωρήσεται. Ὡς γὰρ ἐμὸι δοκεῖ, ἐκ τῶν χειρῶν σου οὐ φεύσεται καὶ σὺν θεῷ καὶ τῷ κρᾶτι σου· καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ δοῦλοι σου συναγωνισόμεθα, οὐκ ἐν πλούτῳ μόνον, ἀλλὰ σὺν σαρὰ καὶ αἵματι, καὶ περὶ τοῦτου τοῦ σκέμματος ἀνέριμος ἔσο. Ταῦτα πρὸς ὀλίγον ἡμέρωσαν τὸν ὄργιστον θῆρα· καὶ λέγει τῷ Χαλλί. Βλέπεις τὸ προσκεφάλαιον, τὴν πᾶσαν νύκτα διεβίβασα ἔλκων ἀπὸ τῆς μῆς γυναικὸς τοῦ κοιτῶνος εἰς τὴν ἀλλήν, καὶ ἀπὸ τῆς ἀλλῆς εἰς τὴν ἑτέραν, ἀνακλινόμενος καὶ ἐξεγερόμενος, καὶ ὕπνος τοῖς ὀφθαλμοῖς μου οὐκ ἐρχόμενος· λέγω οὖν, δριγύριον ἢ χρυσίον μὴ σε δελεάζω ἀπορρίψει τῆς ἀποκρίσεως, ἥς ἀπεκρίνω μοι νῦν. Ἀλλὰ σταθερῶς ἀνταγωνισόμεθα τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ θαυβούντες θεοῦ τῇ νίκῃ, καὶ τῇ εὐχῇ τοῦ προφήτου τὴν πόλιν ἀνψύμεθα. Σὺν τούτοις οὖν καὶ ἑτέρας κολακευτικοῖς λόγοις, ἔχουσας ἐν τῷ μέσῳ τῶν κοίταιων καὶ τὰς καρδίας στουφούσας, καὶ τὸ αἷμα ζηραινούσας δακνῶδεις μύητας, ἀπέλυσαν, εἰπὼν, Ὑπάγε ἐν εἰρήνῃ. Τὰς πάσας οὖν νύκτας ἐκείνη, οὐκ εἶπε διακυβεύων καὶ μεριμνῶν τὰ κατὰ τῆς πόλεως, λαμβάνων ἐν χερσὶ χάρτην καὶ μίλανα, καὶ σκιαγράφῳ τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως. Καὶ δεικνύων τοῖς ἐπιστήμοσι τῶν ἐπαλξίων, ποῦ καὶ πῶς μέλλουσι θεῖναι τὰς σκαυὰς τῶν προδόνων, καὶ τὰς ἐπαλξεις καὶ τὰς κατορυγὰς καὶ τῆς τάφρου τὴν ἐσοθῶν, καὶ τὰς κλίμακας ἐν ποίῳ ταίχῃ· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὴν πᾶσαν παρασκευὴν ἀπαικόνιζε διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ τὸ πρῶτ' ἐκείνην ἐγένετο πάντα, στοχαστικῶς καὶ πανούργως ἐπιμελῶν.

Ismaelis Bullialdi notae.

(39) Αα.14. Sultanus vezirem suum hac voce compellans ei adblanditur, et anxietate metulque liberat.

CAPUT XXXVI.

*Constantinus imp. auxilia petii a papa, unionisque Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a papa Constantino-
polim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem, paucis eam amplexentibus maxima
parte eam. Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in S. Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus
interfuit. Græcorum sublesta fides. Constantinus cibaria in urbem conporiari curat.*

Οι δὲ τῆς πόλεως, εἰδωμεν δὴ καὶ ἐπ' αὐτὴν, καὶ
ἔωμεν τίς ἡ φροντίς αὐτῶν, καὶ μέρηνα τοῦ δια-
σώσασθαι τὴν πόλιν ἐκ χειρὸς τοῦ Νοβουχοδονόσο-
ρος. Ὁ βασιλεὺς ἦν στεilas ἐν Ῥώμῃ προλαβὼν,
αἰτῶν βοήθειαν, καὶ ὅπως συντεθῶσιν τῇ ἑμονοίᾳ,
καὶ ἐνώσει τῇ γεγονοῦσῃ ἐν Φλωρεντίᾳ· καὶ λάβῃ τὸ
μνημόσυον ὁ πάππας ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ·
καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος (40) ἐπανελθούσῃ ἐν
τῷ θρόνῳ αὐτοῦ· καὶ μετακληθεῖτον τινας ἀφικέσθαι
τῶν τοῦ πάππα, ὅπως εἰρηνεύσει τὴν ἀσπυνδον ἐχ-
θραν τοῦ σχίσματος. Ἐστειλε δ' ὁ πάππας τὸν Καθ-
εδράλιον Πολιανίας, τὸν ποτὶ ἀρχιεπίσκοπον Ῥωσίας
Ἰσιδώρον, ἄνδρα συνετὸν καὶ σώφρονα, καὶ πεπι-
δευμένον ἐν δόγμασιν ὁρθοῖς, Ῥωμαίων τὸ γένος,
καὶ αὐτὸν ἔνα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου ὑπάρχοντα
πάτῃρα τίμιον, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε· καὶ
ἐλθόντο· ἐν τῇ νήσῳ Χίω μετὰ νηὸς μεγίστης τῶν
Γενουτῶν, ἐποίησαν ἡμέρας ἰκανάς, ἕως οὗ οἱ ἐμ-
ποροὶ τῆς νηὸς πραγματεύσωνται, καὶ δώσωσι τὰ
χρεῖσθ, καὶ λάβωσι τὰ ζητούμενα, ἀναμένοντες· καὶ
ἐτέραν ναῦν, ἣτις ἐμέλλε συμπλέειν ἄχρι Καπᾶ. Ὁ
Καθεδράλιος οὖν (41) ἔχων μεθ' αὐτοῦ τῶν Ἰταλῶν
ἄχρι πεντήκοντα, ἐρρύευσεν καὶ ἐτέρους πλείστους ἐκ
τῆς Χίου Λατίνους. Καὶ δὴ φανείσα ἡ ἐκδεχόμενη
παρ' αὐτῶν ναὺς, ἐξῆλθον ἐκ τῆς Χίου, πρὸς Κων-
σταντινουπόλιν ἐπλευσαν, καταντήσαντες ἐν αὐτῇ
τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ς' τοῦ 6961. Ὁ δὲ βασι-
λεὺς δεξιῶς ἀποδεξάμενος, καὶ τιμῆσας αὐς ἱερᾶν,
ἦλθον εἰς τοὺς τῆς ἐνώσεως λόγους, καὶ ἐδρῶν τὸν
βασιλεῖα εἰς τοῦτο κατανεύσαντα, καὶ μερικὸς τῶν
τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πλείστον οὖν μέρος τοῦ ἱερα-
τικοῦ (42) καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἡγούμενοι, ἀρχι-
μανδρίται, μονάζουσαι. Τί λέγω τὸ πλείστον; παρ-
εκλήσαν μὲν γὰρ αἱ μονάστρια εἰπεῖν καὶ γράφειν,
οὐδαὶ ἐξ ἀπάντων, καὶ αὐτὰς ὁ βασιλεὺς πεπληρωμέ-
νως κατένευσεν. Θυλὴν ἐλθόντες· οἱ φαινόμενοι κατὰ
τὸ δοκεῖν τῆς ἐνώσεως ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἱε-
ρεῖς τε καὶ διάκονοι τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ὁ βασιλεὺς
σὺν τῇ συγκλήτῃ ἐβούλοντο κοινῇ ὁμονοίᾳ λειτουργ-
ήσαι Θεῷ, καὶ ἀποδόσαι τὰς τυχὰς ἀδελφὴ γνώμη.
Τότα τὸ σχηματικὸν μέρος· ἐλθὼν ἐν τῇ μηνί τοῦ
παντοκράτορος ἐν τῇ κίλῃ τοῦ Γενναδίου, τοῦ ποτὶ
Γεωργίου Σχολαρίου, ἐλεγὼν αὐτῷ, Καὶ ἡμεῖς τί
ποιήσομεν; Αὐτὸς δὲ ἐγκλίσει, καὶ χάριτ' ἑλ-
θὼν, καὶ γράψας τὴν γνώμην αὐτοῦ, δ.α. τῆς γρά-
φῃς ἐδῆλ'ον καὶ τὴν συμβουλὴν. Τὰ γαρφέντα οὖν
ἐδῆλ'ον οὕτως· Ἀδελφοὶ Ῥωμαῖοι, εἰς τὴν ἐπιλα-
νήθητε, καὶ ἀπεμακρύνετε ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ
Θεοῦ, καὶ ἡλίπισατε εἰς τὴν δύσστην τῶν φράγ-

A Verum in urbem Constantinopolim redeamus,
et quid animo volvebant Constantinopolitani, quam-
que curam et sollicitudinem adhibere, ut Nabu-
chodonosoris manibus ereptam servarent, perpen-
damus. Imperator supplicas rogatum Romam jam
antea miserat: ut etiam concordia Florentiæ recon-
ciliata stabiliretur: inque magnæ Ecclesiæ litur-
giis papæ nomen e sacris diptychis recitaretur; ad
thronum etiam suum patriarcha Gregorius rediret:
hortantibus etiam 142 legatis, aliquos papa mit-
teret, qui schismatis causa orta capitalia odia pla-
cerent. His papa permotus Poloniæ cardinalem
Isidorum, qui Russiæ archiepiscopus fuerat, mi-
sit: virum equidem prudentem ac modestum, in
orthodoxis dogmatibus eruditum, et natione Ro-
mæum: qui, ut jam diximus, pater eximius Floren-
tino concilio interfuerat. Nave maxima Genuensi
vectus ad Chium insulam appulsi, pluresque illic
dies transegit: donec mercatores, quorum navis
erat, negotia sua, distractis mercibus quas attule-
rant, et necessariis comparatis, absolvisent, eis-
que se conjunxisset navis alia, quæ ad Capham
usque navigatura erat. Præterquingenta Italos,
qui eum comitabantur, plurimos etiam alios ex Chio
Latinos mercede conduxit. Tandem cum exspectata
navis comparuisset, e Chio solverunt, et versus
Constantinopolim navigarunt, ad cuius portum No-
vembri mense anni ab orbe condito 6961 (Christi
1452) appulerunt. Comiter ac honorifice, utque de-
cebat, cardinalem imperator suscepit. Habisque
de Ecclesiarum concordia colloquiis, imperator et
Græcæ Ecclesiæ privati homines, ad eam stabilien-
dam propensos se exhibuerunt. At sacri ordinis
maxima pars et monachorum, abbates et archi-
mandrita, moniales etiam hanc reconciliationem con-
cordiam aversati sunt. Quid plerosque dico? Monia-
les equidem ita me commoverunt ut scribendo as-
seram, nullum omnino ei assensisse: ipsumque
imperatorem fecte ac simulate illi adhæsisse. Nihilo-
minus, qui benotico decreto obtemperare vide-
batur, clerici, sacerdotes ac diaconi, imperator
et senatus in magnam Ecclesiam convenerunt, ut
concordibus animis et unitis divinam liturgiam ce-
lebrarent, sinceraque mente Deo precibus litarent.
Tum etiam schismatici ad Pantocratoris monaste-
rium currunt, Gennadium, antea Georgium scho-
larium appellatum, aduent, consiliumque ab eo,
quomodo se gerere debeant, petunt. Is inclusum se
cella tenebat, accepta ergo charta sententiam suam

Ismaelis Bullialdi notæ.

(40) Καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος. Hic Grego-
rius teste Phrantze, lib. iii, cap. 5, anno 1451, men-
se Augusto ex urbe instar exulis discesserat.

(41) Ὁ καρδηνάλιος οὖν. Inter eos qui mercede
conducti sunt a cardinali Sabiniensi Isidoro, fuit

D Leonardus Chiensis Mitylenes archiepiscopus, ut
ipse testatur in principio narrationis de captivitate
Constantinopolitana.

(42) Τὸ πλείστον οὖν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ.
Idem testatur Leonardus Chiensis.

consiliumque rogatus, scripto aperit, quo talia continebantur: *Miseri Romæ, quare aberrastis? et a spe, quæ in Deo reposita est, Francorum riribus confusi longe recessistis? cum ipsa urbe veram religionem, brevi in ea evertendam, perdidistis. Vae! propitius mihi sis, Domine. Coram te testor ab ejusmodi culpa et offensione me abesse, insonemque et purum esse. Adverte, miseri cives, quid hodie fiat? Servitutis, quæ cervicibus vestris impendet, ærumnas augendo, a parentibus majoribusque vestris acceptam fidem abnegastis, impietatem professi. Vae vobis dum 143 judicatis. Hæc et alia plura cum scripsisset, cellæ suæ janux a cunctis postea lecta clavo affixit, iterumque intra eam se conclusit. Continuo quæ vitæ integræ ac puræ censebantur moniales, Deoque servire recta ac orthodoxa dogmata profitendo, earum doctore Gennadio, monasteriorum abbatibus, pneumaticis seu confessariis, cæterisque sacerdotibus, ac laicis conspirantibus, arbitrio suo ac sententia synodi decretum, et eos qui illud probaverant, quique in posterum probarent, anathemate damnavit. Infima deinde forensisque turba e monasterii claustris dilapsa in cœnopolia, manibus phialas mero plenas tenentes, henoticos, id est unitatis adhaerentes, diris devotebant: et in honorem imaginis Deiparæ exhaustis poculis, eam invocabant, ut urbi præset et auxiliaretur, et quomodo olim adversus Chosroem, Chaganum, et Arabes pugnaverat, ita nunc adversus Mehemetem præliaretur: *Latinorum enim* (inquiunt) *auxiliis non opus est nobis: procul sit a nobis Azymitarum ritus. Qui vero in magna Ecclesia convenerant Christiani, votis ac precibus prolixis Deo oblati, cardinalisque oratione audita, decreto concordiae et unitatis Ecclesiarum paruerunt. In id etiam utrique consenserunt, ut, a Turcis impendente periculo remoto, ac tranquillitate redita, selecti aliquot insignes et probati viri decretum examinent; ut, siquid minus orthodoxum sit, corrigant ac evellent. Ilac itaque reconciliata concordia, inter illos convenit, ab Italis et Græcis in magna Ecclesia liturgiam communem celebrari, commemorationem Nicolai papæ in sacris diptychis, etque etiam Gregorii patriarchæ tunc exsultantis fieri. Decembris die 12, anno mundi 6961 (Christi 1452), sacra illa mystagogia celebrata fuit.**

Ismaelis Bullialdi notæ.

(42) 'Ὅς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου. Heraclio imperante Hunnorum Avarum rex Chaganus Constantinopolim adortus est, dum Chosroes in Asia imperii provinciam populabatur, et Heraclium in Persarum propulsandis incursionibus distineret. Post annos vero 56, imperante Constantino Pogonato, Agareni Constantinopolim obsederunt. Tertio sub Leone Isaurio idem Agareni urbem oppugnavit. Hisque angustiis pressæ urbi ter beatissima virgo Hodegetria opem tulit, ut Græci docent. Ilas ob causas, et tanti beneficii memores Constantinopolitæ incolæ, Sabbato quintæ septimane jejuniarum, id est more nostro loquendi Sabbato ante Dominicam Passionis, secundam Vigiliam palatii celebrabant, quæ τῆς ἀκαθίστου vocatur. In

ἅκωρ, καὶ σὺν τῇ πόλει ἐν ἣ μύλλει φθαρήναι, ἐχάσατε καὶ τὴν εὐσεβειάν σας [Foris εὐσεβειαν. Οὐαί]. Ἰλός μοι, Κύριε. Μαρτύρομαι ἐνώπιόν σου, ὅτι ἀθώως εἰμι τοῦ τοιοῦτου πταίσματος. Γινώσκεις, ὁθλίω πολίται, τί ποιεῖται, καὶ σὺν τῷ αἰχμαλωτισμῷ, ὃς μέλλει γενέσθαι σὺς ὅμῃς, ἐχάσατε καὶ τὸ πατροπαράδοτον, καὶ ὁμολογήσατε τὴν ἀσεβειαν. Οὐαί ὅμῃν ἐν τῷ κρίνεσθαι. Ταῦτα καὶ ἑτέρα πλείω γράψας, καὶ εἰς τὴν θύραν τοῦ καλλίου αὐτοῦ προσηλώσας, ἐκλείσθη ἐξ ὧν, καὶ ὁ χάρις ἀνεγινώσκατο. Τότε αἱ δοκοῦσαι καθαραὶ, καὶ εἰς θεὸν ἐν ὁδοδοξίᾳ σχολάζουσαι μοναστήρια, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐταίς, καὶ τὸν αὐτὸν διδάσκαλον Γεννάδιον, ἅπασαι σὺν τοῖς ἡγουμένοις, καὶ πνευματικοῖς, καὶ λοιποῖς ἱερῶσι, καὶ λαϊκοῖς τὸ ἀνάθημα ἐξεβόησαν, καὶ τὸν ὄρον τῆς συνόδου, καὶ τοὺς στέργοντες, καὶ στέργοντας, καὶ μέλλοντας στέργειν ἀναθεμάτισαν. Ὁ χυδαῖος οὖν καὶ ἀγοραῖος λαὸς ἐξεληθόντας ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ μοναστηρίου ἐν κατηλίοις, κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς φιάλας πλήρεις ἀκράτου, ἀναθεμάτιζον τοὺς ἐνωτικούς, πίνοντας εἰς πρὸςθεῖαν τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, καὶ παρακαλοῦντας αὐτὴν τοῦ γενέσθαι προστατῆς καὶ ἡρωγῆς τῆς πόλεως, ὡς ποτὲ κατὰ τοῦ Χοσρόου (42), καὶ τοῦ Χαγάνου, καὶ κατὰ Ἀράδιον, οὕτω καὶ νῦν κατὰ τοῦ Μεχμέτ. Τὴν γὰρ Αὐτίων οὕτε βοήθειαν, οὕτε τὴν ἐνωσιν χρῆζομεν· ἀπέσω δὲ ἡμῶν ἡ τῶν Ἀζυμιτῶν λαοί. Οἱ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἀθροισθέντες Χριστιανοὶ, δέησιν πρὸς τὸν θεὸν ἐκτενῆ ποιήσαντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ καθοδηγίου ἐνωτισθέντες, ἑστέργον τὸν τῆς ἐνώσεως ὄρον. Καὶ αὐτοὶ μετὰ συμφωνίας, ὡς οἱ παρελθούσης τῆς περιστάσεως τῶν Τούρκων, καὶ γαλήνης γενομένης, καθίσαντες τινὲς τῶν ἐλλογίμων ἴθουσι τοὺς ἔδρους, καὶ εἰ ἔστι τι τὸ μὴ τελείως ὀρθοτομοῦν, διορθώσουσι. Ἐν τῇ συμφωνίᾳ οὖν αὐτῇ ἑστέργον τοῦ γενέσθαι λειτουργίαν κοινήν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, τελεσθεῖσα παρ' Ἱταλῶν καὶ Γραικῶν καὶ μνημονεύαντες τὸν πάππαν Νικέτζον ἐν τοῖς διπτύχοις, καὶ τὴν ἐξόριστον πατριάρχην Γρηγόριον. Τὰ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας ἐπληρώθη ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ (43) 1452 τοῦ 5952 ἔτους. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ, οἱ οὐκ ἔλαβον προσφορὰν ἀντιώρου, ὡς βέλυσκτὴν θυσίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῇ ἐνωτικῇ λειτουργίᾳ. Ὁ δὲ καθοδηγὸς ἀνιχνεύων πᾶσαν καρδίαν, καὶ πάντα σκοπὸν τῶν Γραικῶν, οὐκ ἔλάνθανον γὰρ τὰ μαγανεύματα

qua hymnus ἀκαθίστος; et δυνούχτιος, a Clero et laicis stantibus per totam noctem canebatur. Ἀκαθίστος; enim appellata est illa solemnitas, propterea quod a stantibus, non sedentibus, indesinenter hymnus canebatur.

(43) Ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ. Leonard. Chiensis: Verum quoniam nec ruit, nec auctoritas, nec variae scholarum, Isidori Neophytique opiniones adversus Romanæ Ecclesie fidem stare poterant, actum est industria et probitate præfati domini cardinalis, ut sancta unio assentiente imperatore senatque (si non facta s. i.) firmaretur celebrareturque secundo Idus Decembris, Spiridionis episcopi sancti die. Qui prius die Idus Decembris duodecimus est mensis.

καὶ αἱ ἀπάται τῶν Γραικῶν αὐτῷ · ἀλλ' ὡς τοῦ αὐτοῦ γένους ὢν, σὺν ὀλίγῃ ὀρμῇ ἐσπευθε βοήθησαι τῇ πόλει · καὶ ἤρκει πρὸς ἀπολογίαν τῷ πάππῳ ὅσον γέγονε, τὸ δὲ πλεον ἀνετίθετο τῷ Θεῷ τῷ πάντα οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον. Ἄλλ' ὁ λαὸς ὁ ἀπηνής, καὶ μισόκαλος, ἡ βίᾳ τῆς ὑπερηφανείας, ὁ κλάδος τῆς κενοδοξίας, τὸ ἄνθος τῆς ὕψιλοφροσύνης, ἡ τρυγία τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, ἡ καταφρονοῦσα τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων καταφρόνησις ἀληθινή, πάντα τὰ γινόμενα ἰλογίζοντο ὡς μὴ γινόμενα · ἔλεγον οὖν ἐμιλοῦντες οἱ τῆς ἐνώσεως τοῖς Σχισματικοῖς, Ἀγῶς Ἰδωμεν (44) εἰ ἐξάραι ὁ Θεὸς τὸν ἐχθρὸν τούτων τὸν ἀντιστάμενον ἡμῖν, τὸν μέγαν δράκοντα τὸν καυχώμενον ἄρδην καταπιεῖν τὴν πόλιν · καὶ τότε θύεσθε εἰ τοῖς ἀζυμίταις ἡμῖς ἐνωθώμεν.

Multi vero a sacris donis oblati abstinerunt, quod illa liturgia concordiae reconciliande celebrata, impurum ac abominandum sacrificium peræctum existimarent. Cardinalis interea animos et corda, Græcorumque propositum explorabat ac rimabatur, quorum fraus ac dolus cum non fugiebant. Cum vero ex eadem gente esset, auxilium urbi ferri procurabat; segnius tamen ac remissius ab eo id actum: et quæ deinceps acciderunt, excusationem legitimam papæ ministrarunt: et illorum casuum plerique Dei voluntati ascripti sunt, qui cuncta ad utilem finem dirigit. Verum plebs fera, bonis infensa, arrogantiae germen et radix, vanæ gloriæ ramus, superbiz flos, fex nationis Græcæ, quæ ceteras gentes, contemptibilis ipsa, despectui habet,

B acta omnia pro infectis reputabat. Qui ergo Henoticorum 144 partes seculi cum schismaticis colloquebantur, his sermonibus usi sunt: *Sinite et timeamus num Deus hunc hostem de medio tollat; draconem immanem, qui in asia contra nos stat; qui hanc urbem penitus devoraturum se jactat. Si Deus eum perdidit, compertum vobis tunc, clarumque erit, an cum Azymitis in concordiam et amicitiam redierimus.*

Ταῦτα λέγοντες οὐκ ἔγνωσαν οἱ ἄθλιοι, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄρκοι ἔνεκα τῆς συστάσεως καὶ ὁμοψυχίας τῶν Χριστιανῶν, ἔγουν τῶν ἐκκλησιῶν · ἡ ἐν τῷ Λουγδούνῳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πρώτου Παλαιολόγου, ἡ ἐν Φλωρεντίᾳ γενομένη σύνοδος ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ὁστάτου τῶν βασιλέων Παλαιολόγων, καὶ νῦν ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ ταύτῃ · οἱ γενόμενοι σὺν ἀφορισμοῖς ἀλύτοις ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος μέλλουσιν ἐξάραι τὸ μνημόσυον αὐτῶν ἐκ γῆς, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸ τῆς πόλεως. Ὡ ἄθλιοι, τί κατὰ μελετᾶτε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; Ἰδοὺ οἱ ἱερεῖς σου καὶ αἱ ἱερεῖαι, καὶ οἱ μοναχοὶ σου, καὶ οἱ νεωκόροι, καὶ αἱ νεωκόροι, οἳ οὐκ ἤθελον κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἱερῶν τῶν Γραικῶν, τῶν ὀπουργούντων τὰ θεῖα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Ἀνατολῆς παράδοσιν · λέγοντες μεμιασμένα ὑπάρχειν, καὶ οὐκ εἶσι Χριστιανικά, καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἱερῶν ἀποφαύοντες, καὶ τοὺς ναοὺς βωμοὺς καλοῦντες, αὐριοὺς ἐν χερσὶ τῶν Βαρβάρων παραδοθήσονται · καὶ μισθωθήσονται, καὶ μολυνθήσονται καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα · εἶδον γὰρ οἰκεῖοις ὁμμασι μονάστριαν, καὶ τὰ θεῖα λόγια μεμυημένην, οὐ μόνον κρεμματοῦσαν, καὶ ἀμφιὰ τῶν Βαρβάρων τῷ σώματι περιζέρουσαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ψευδοπροφήτῃ θυσίαν φέρουσαν, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἀνεπισχύνωντος ὁμολογοῦσαν. Ἀλλὰ τί τὸ ποιήσαν με πηδῆσαι πέντε μηνῶν διστάμα; Αὐριοὺς γὰρ κάκεινο καὶ παραδόξας σταθίσειται, καὶ μεθ' ὀλιγωρῶν λεχθήσεται. Ὁ βασιλεὺς οὖν στεῖλας τινὰς τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων ἐν ταῖς νήσοις, καὶ ἐν ἐτέραις ἐπαρχίαις τῶν Χριστιανῶν ὠνήσασθαι οἶτον, καὶ παντοδαπὰ ἔσπρια, καὶ ὅσα τὰ πρὸς τροφὴν, ἐκδεχόμενοι τὴν ἀφίειν τοῦ τυράννου ἐν ἔσπρι. Ἦσαν οὖν νῆες τέσσαρες παρμεγάθει· συνάγουσαι ἐκ πάντων τῶν χρεαδῶν ἐν τῇ νήῳ Χίῳ, αἶτου, αἶ-

Hæc cum jactarent miseri, eorum mentem non subibat tantum totiesque ab ipsis repetitum, pacis ac concordie Christianarum Ecclesiarum stabilien-
dæ causa, iurjurandum, cum in concilio Lugdu-
nensi, dum regnabat Palæologorum primus, tum
in Florentino sub imperatore Palæologinæ stirpis
ultimo, ac nuperrime inter sacram liturgiam cele-
brandum: ob repetitum, inquam, iurjurandum
(spretumque) excommunicationis insolubilis condi-
tionis in S. Trinitatis nomine addita, memoriam
eorum ac urbis inter homines delendam fore. Ut
quid inanibus futilibusque cogitationibus animos
vestros pascitis? Ecce sacerdotes tui, monachi, mo-
niales, æditi et æditæ, qui ministrantibus sa-
cerdotibus Græcis, et rem divinam secundum Ec-
clesiæ orientalis ritum et traditiones peragentibus,
immaculati corporis et sanguinis participes fieri
noluerunt: polluta esse sacrificia nec Christiana
dicentes, benedictionem sacerdotum aversati, tem-
plaque pro gentiliū aris habentes, in Barbarorum
manus anima et corpore polluendi cras deveniunt.
Monialem enim in divinis Scripturis initiatam ac
eruditam, carnibus non tantum vesci, barbara veste
indutam oculis meis aspexi, sed etiam pseudopro-
phetæ hostiam offerre: impietatemque, pudore ac
verecundia abjectis, profiteri. At quomodo abreptus
quinque mensium intervallum transilli? Crastinus
dies hanc calamitatem cum lacrymīs enarrandam
secum feret. Imperator, quod vere ineunte a ty-
ranno se obsessum iri suspicaretur, in insulas
aliasque provincias Christianas, ad frumentum
omniaque leguminum genera, et quæcunque cibaria
necessaria coemendum aliquos et proceribus aule
sux misit. Ad id quatuor naves magnæ in insulam
Chium destinatæ, quibus frumentum, vinum, oleum,
ciceræ, cicer, hordeum ceteraque legumina adve-

Ismaelis Bullialdi notæ

(44) Ἀγῶς, Ἰδωμεν. Allegata quam proxime verba Leonardi (si non facta sunt) confirmat hic Ducas.

herentur : navis insuper oneraria e Peloponneso exspectabatur. Ilæque navium quinque simul junctorum classis fortibus ac generosis vectoribus multis, armatisque non paucis instructa Constantinopolim profectura erat. Omnes interea insule de urbis salute anxie admodum ac sollicitæ, variis opinionibus ac sententiis distrahebantur : alij expugnandam a Barbaris, et occupandam **145** conjiciebant. Alii, quomodo pater et avus istius, suo quisque tempore, hanc expeditionem susceperant, et re infecta discesserant, ita hunc iisdem vestigiis insistentem, non plus profecturum opinabantur.

Α νου, ἐλαίου, ἰσχυδών, καρπῶν, κριθῶν, καὶ πάσης ἄλλης ἰδέας ὀσπρίων · ἐκδεχόμενοι καὶ ἑτέραν φορτηγὸν ναῦν ἀπὸ Πελοποννήσου. Καὶ οὕτω γεγομένων πάντες σὺν μεγάλαις καὶ ἀνδρείοις ἐπιτάταις, λέγω δὲ καὶ πολλοῖς, καὶ σὺν πανοπλίᾳ οὐκ ὀλίγῃ πλεῦσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦσαν οὖν ἅπαναι νῆσοι ἐν στενωχωρίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ περὶ τῆς πόλεως. Καὶ οἱ μὲν ἐσκόπων ὥς καταπολεμισθήσεται, καὶ ὅπῃ τῶν Βιρδάρων ἀλωθήσεται · οἱ δὲ ἐδόξαζον ὡς ὁ πατὴρ καὶ πάππος αὐτοῦ, βουλευθεὶς εἰς ἕκαστος τοῦ λαβεῖν αὐτὴν, ἐφάνησαν εἰς κενὸν κακοπραχότες, οὕτω καὶ αὐτοὶ τὴν αὐτὴν τριβὸν βαδίζου.

CAPUT. XXXVII.

Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbriam oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gemmaius discordiæ facies subdit. Ducus male sanam mentem Græcis exprobrat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unione Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt.

Januario mense elapso, sub Februarii initium, B prope Constantinopolim tormentum æneum advehi jussit princeps : sexaginta boves validissimi triginta curribus juncti illud trahebant ; ab utroque tormenti latere ducenti homines incedebant, ut id, ne in via titubaret, hac et illac trahendo in æquilibrio retinerent. Currus præcedebant fabri quinquaginta, operarii que ducenti, qui pontes ligneos ad complanandas vias fabricarent. Elapsi sunt itaque Februarius et Martius, cum in locum quemdam milliaribus quinque ab urbe dissitum tractum est. Caracia Begus antea cum copiis ad Ponti oppida Mesembriam, Acheloum, Byzum et alia præmissus, ea ad deditionem compulsi. Versus Selymbriam quoque, sancti Stephani turres, omnibus qui intra erant cæsis, vi expugnavit. Cætera castella, et qui Epibata vocabantur, se dedidere. Quotquot victori se permiserunt servati, repugnantibus capita abscissa sunt ; una Selymbria hostium impetum fortiter excepit. Ad locum itaque destinatum hæc machina perducta est, cujus custodiæ Caracia-begus assidere jussus, cumque omnibus viribus et copiis in omnes partes urbi vicinas, Romanis intra portas urbis coercitis, excurrere. Per totam quoque superiorem hiemem Mysorum ac Saphlagonum turmæ sub tribus vexillis circa urbem in hibernis stationem habuerunt, ut Romanorum in Turcos eruptiones reprimerent, nec eos urbe excurrere sinerent. Romæ quidem extra portas prodire non poterant tantis hostium viribus circumdati : verumtamen biremibus ac trimemibus mare excurrabant, prædis ab usque Cyzico ex Turcorum vicis maritimis actis ; captivis etiam

Παρελθόντος οὖν τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ἀρξάντος ἐκέλευσε τὴν χυμείαν μετακομισθῆναι ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει (45), καὶ ζεύξας ἄμαξας τριάκοντα, εἰλκον αὐτὴν ὀπισθεν οἱ ἑβόες, λέγω βόες βοῶν · καὶ ἐκ πλαγίου τῆς χυμείας ἄνδρες σ' καὶ εἰς τὸ ἐν, καὶ εἰς τὸ ἑτερον, τοῦ ἑλκεῖν καὶ ἐξίσουν αὐτὴν, ἵνα μὴ ὀλισθήῃ τοῦ δρόμου · καὶ ἐμπροσθεν τῶν ἁμαξῶν τέκτονες ν', τοῦ κατασκευάζειν γεφύρας ξυλῖνας εἰς τὰς ἀνομαλίας τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐργάται σὺν αὐτοῖς δ'. Ἐποίησε γοῦν τὸν Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον, ἕως οὗ κατήντησαν ἐν τόπῳ μακρὰν τῆς πόλεως ἀπὸ μυλίων ε'. Ἦν γὰρ ὁ Καρατζιάπεγος πρὸ καιροῦ σταθεὶς σὺν δυνάμει εἰς τὰ τοῦ Πόντου κάττρα, ἤγουν Μεσημβρίαν, Ἀχελῶν, Βυζόν, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἰποῖτο. Ὁμοίως καὶ πρὸς τὴν Σηλυμβρίαν κείμενα πυργία τοῦ ἁγίου Στεφάνου σὺν πολέμῳ λαβὼν πάντας τοὺς ἔνδον κατέσφαξεν · οἱ δὲ λοιποὶ πύργοι προσεκύνησαν, καὶ οἱ ἐπιβάται. Ὅσοι γοῦν παρεδόθησαν ἀδελφεῖς ἐσώθησαν · οἱ δὲ ἀντισταθέντες ἀπαικεφάλοθησαν. Ἡ δὲ Σηλυμβρία (46) μαχίμως ἀνέστη. Φέροντες οὖν τὴν σκαυὴν ἐν τῇ τόπῳ ᾧ ἐκαλεῖσθαι, καὶ τῷ Καρατζιάπεγῳ πρίσταγμα τοῦ φυλάττειν αὐτὴν, ἔφθασε σὺν ταῖς δυνάμει, καὶ κατατρέχειν τὰ περίξ τὰ τῆς πόλεως, καὶ μὴ εἶναι τοὺς Ῥωμαίους τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξέρχεσθαι. Ἦσαν δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ὅλον ἐκεῖ παραχρῆμασθέντα σκήπτρα (47) εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως, τοῦ μὴ ἐξέρχεσθαι, καὶ καταδρομὰς ποιεῖν τοῖς Τούρκοις οἱ Ῥωμαῖοι ἐκ Μυσίας, καὶ Παφλαγονίας, τρία. Ἐγένετο οὖν ἡ παρεμβολὴ μεγάλη, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι οὐκ ἔχοντες ἐξελθεῖν ἀλλ' ὅμως ἐκ θαλάσσης καὶ αὐτοὶ σὺν διήρεσι καὶ τριήρεσι ἄχρις Κυζίκου ἐλη-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(45) Laonicus l. viii in principio consulendus qui apparatus istum describit, machinæque advectionem ; Leonard. etiam Chiensis adeundus, et Phrantzes l. iii, c. 8.

(46) Ἡ δὲ Σηλυμβρία. Capta Constantinopoli

Selymbria deditionem fecit.

(47) Σκήπτρα. Hic pro turmis equitum tribus usurpatum σκήπτρα tria, quasab totidem bandis seu vexillis stipendia faciebant.

λάτουν τὰ κατ' αἰγιαλὸν καίμενα χωρία τῶν Τούρκων καὶ πολλοὺς ἐκούρσευσεν, καὶ οὐδ' ἔτι ἐσφαττον, οὐδ' δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγόντες ἐπίκρασκον.

Καὶ σὺν αὐτοῖς τοῖς προσκυράσμασι καὶ ἑαρ ἐπίστη, καὶ αἱ τῶν νηστειῶν ἡμέραι ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι. Καὶ ἡ τῆς Ἐκκλησίας στάσις οὐκ ἔληξε, ἀλλ' ἦν ἰδεῖν ξένην στάσιν ἐν τοῖς ἐμπιστευθεῖσι ἀκούειν λογισμῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐρχόμενοι οἱ Χριστιανὰ τοῦ ἐξομολογήσασθαι τὰ σφάλματα αὐτῶν, ἥρω τῶντο παρ' ἐκείνων, οἱ μὲν εἰ ἐκονώνησε τοῖς ἀκοινωνήτοις, καὶ εἰ ἔτυχεν ἀκούσαι λειτουργίαν παρὰ τοῦ ἐνωτικοῦ ἱερέως. Ταῦτα καὶ κανὼν δριμύς (48), καὶ ἐπιτίμιον βαρὺ μετὰ δὲ τὸ δουλεῦσαι τὸν κανόνα κατὰ τὸ ἔθος, ὁ δὲ τις τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ δεσποτικοῦ εἰς τὸ κοινωνῆσαι, μὴ προσελθεῖν τοῖς τῆς ἐνώσεως ἱερεῦσι μετ' ἐπιτίμιον βαρέος. Οὕτε γὰρ ἱερεῖς εἰσιν, οὕτε τὰ προσφερόμενα τέλεια, Πλεγον. Εἰ γὰρ ἐκαλοῦντο ἐν κηδεῖα νεκροῦ, ἢ ἐν μνημοσύνῃ θεθιγῶτος, καὶ ἐφαίνετο τις τῶν ἐνωτικῶν ἐκεῖ ἱερεὺς, κατευθὺς τὰς φελῶνεις (49) ἐκδύομενοι ὡς ἀπὸ πυρὸς ἔφευγον. Καὶ ἡ Μεγὰλη Ἐκκλησία ὡς καταφύγιον θαυμάιον, καὶ βωμὸς Ἑλληνικῶς αὐτοῖς ἐλογίζετο. Ποῦ κηροί; Ποῦ ἔλαιον ἐν ταῖς λυχνάφαις; Τὰ πάντα σκοτεινὰ, καὶ οὐδεὶς ὁ κωλύων. Ἐρημον τὸ ἅγιον εἰματος ἐφαίνετο, προσημαῖνον τὴν ἐρημίαν ἣν ὑποσπῆται μέλλει μετ' ὄλιγον διὰ τὰς παραβάσεις καὶ ἀνομίας τῶν κατοικοῦντων. Ὁ δὲ Γεννάδιος ἑγκλειστος ἰδίδασκε, καὶ ἄρα; ὁπότεθι τοῖς τὴν εἰρήνην ἀσκαζομένοις. Ἐτυχον ἐγὼ μετὰ ταῦτα μετὰ τῶν εὐγενίδων αἰχμαλωτευθείση, καὶ διηγῆσά μοι, πῶς ὠδίνουσα τοῦ τεκεῖν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετραδί τοῦ ἔτους ἐκείνου μετεκαλέσατο τὸν πνευματικὸν αὐτῆς Ἰάκωβον ὀνόματι, καὶ ἐξομολογήσατο. Καὶ αὐτὸς προέτρεψεν αὐτὴν τοῦ κοινωνῆσαι, καὶ αὐτὴ ἐρωτήσασα τὸν γέροντα, εἰ κωλύει τι τοῦ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, τοῦ λειτουργούντος ἐν τῷ ναφ' αὐτῆς (50), ἔνδον τῆς αἰλῆς αὐτῆς ὑπάρχοντι (ἦν γὰρ ὁ ἱερεὺς συμφορέσσας τοῖς ἐνωτικοῖς μόνον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τότε τῇ 18' τοῦ Δεκεμβρίου, οὐ μὴν δὲ καὶ συγχωρονήσας· οὐ γὰρ ἔτυχεν ἐξ ἀρχῆς συναριθμηθῆναι τοῖς συλλειτουργοῖς τοῦ θυσιαστηρίου, ἀλλ' ἔτυχεν ἐξω σὺν ἄλλοις βραδείαν τυγόντες

A multis, quorum pars cæsa, pars 146 Constantino-
poli venundata est.

Dum ver advenabat hisce pugnis levibus tempus transactum, jejuniorumque dies numerari cæpti, nec interim Ecclesiæ discidium cessabat. Omnium conspectui portentosa discordia obversabatur, in studia contraria discedentibus illis qui confessiones audiendi munere fangebantur. Ad eos enim accedentes Christiani peccata sua confessuri, interrogabantur, num cum iis qui ab Ecclesiæ communione rescisi sunt, communicassent; num ab Henotico celebratæ liturgiæ interfuisent; satentibusque pœnitentiæ causa dura pœna indicta, multaque gravis dicta. Peracta deinde ex more pœnitentiæ, qui participatione corporis et sanguinis Domini dignus censebatur, illa percipere a sacerdote henotico, gravi pœna indicta, vetabatur: talem enim sacerdotem non esse, nec perferte oblationem ab eo peragi. Ad funus porro efferendum, vel mortui commemorationem faciendam vocati, ubi henoticus sacerdos illic comparuisset, stolis subito exuti, velut e flammis mediis se proripiebant. Magna etiam ecclesiæ dæmoniorum specus, et Græcorum gentilium delubrum censebatur. Ubi cerei? ubi oleum in lychnis accendendis? Omnia tenebris plena: nec ullus, qui eas dissiparet, aderat. Templum sacrum desertum conspicebatur, solitudinem, qua mox, propter peccata et iniquitates in eo habitantium, complendum erat, portendens. Genadius etiam inclusus, pacis reconciliationem amplectentes diris devotendo interim docebat. Post urbem captam, in nobilem feminam captivam casu incidi: quæ mihi narravit, quomodo ipsa patris doloribus correpta, anni illius sancta magnæque feriæ quarta, pneumaticum seu confessorium suum, Jacobum nomine, ad se vocaverat: quam, peccatorum confessione peracta, hortatus est ille, ut sacram communionem sumeret. Cumque senem illum interrogasset, num obstaret quidquam, ut ex manibus sacerdotis, qui in templo intra domus suæ septa sito celebrabat, sumeret (illo quippe sacerdos die tantum 12 Decembris in Magna

Ismaelis Bulliardi notæ.

(48) *Κανὼν δριμύς*. Canon hic pro pœnitentiâ et pœna quæ pœnitentiâ indicitur.

(49) *Φελῶνεις*. Penam interpretantur alii: sed genus vestis communis olim fuit. Pallium vertere nolui, siquidem sacerdotibus non convenit, sed solis archiepiscopis quibus a summo pontif. confertur. A quo etiam olim patriarchæ CPolit. id acceperunt. Stolum interpretari placuit, quæ omnibus sacerdotibus convenit et propria est. Hodie apud Græcos non solum patriarchæ, sed et episc. pallium gerunt.

(50) *Ἐν τῷ ναφ' αὐτῆς*. Vocabantur oratoria illa εὐκτήρια. De quibus canon 51 synodi 6, in Trullo, Tōus ἐν τοῖς εὐκτήριοις οἰκοῖς ἔνδον οἰκίας τογγά-
νοισι λειτουργούντας κληρικὸς ὑπὸ γνῶμην τοῦτο πράττειν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπου ὀρίζομεν. Ἄστε εἰ τις κληρικὸς μὴ τοῦτο οὕτως παραυλάξῃ, καθαιρεῖσθω. Clericos, qui in oratoriis intra domus

D privatae parietes constructis sacra faciunt, sacras Liturgias celebrare in illis ex episcopi loci sententia et assensu decernimus. Quod si quis clericus decreto nostro non paruerit, deponatur. Et Leo Philosophus novella 1 de illis ita statuit: Ὁπί-
ζουεν οὖν, οὐ μόνον τοὺς ἐκείνης καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνης ἐκείνης οἰκίας, δέειαν ἐν πα-
σαις ταῖς οἰκίαις ἱερᾶσθαι τε καὶ μυσταγωγῆσθαι, οὐδ' ἂν προσκαλεσθῇ αἰποῖτο ὁ ἐκείνης οἰκίας ἀσκα-
ζων. Decernimus itaque non solum singularum eccle-
siarum catholicarum (id est hoc loco parochialium), sed etiam uniuscujusque domus sacerdotes, libere in omnibus domibus sacram mystagogiam celebrare posse, quos singularum domuum dominis vocare vi-
sum fuerit. Novella deinde sequente in iis bapti-
zare quoque permittit. Advenit Theodorus Bal-
samo.

ecclesia benoticiis adfuerat, nec communicaverat, cum in numerum altari ministrantium ab initio liturgiæ affectus non fuisset; sed extra cancellos cum aliis, qui tardius venerant, nihilque aliud præter sacra indumenta gestaverant, steterat). pneumaticus ei dixit: *Tibi concessum est, Deus condonabit tibi; abi, et communionem, omni dubio remoto, percipe. Ipse sacerdos ac minister est, - discrimine illo omissa communica.* Illa vero mulier, quod a schismaticorum partibus staret, scrupulose nimis perpensa **147** senis, qui omnes obices revellebat, sententia, alium nomine Neophytum confessorium accersit, eique a pneumatico suo datam sibi licentiam declarat. Iste porro Neophytus loquendi libertatem ac confidentiam sibi assumperat, quod pneumatici munere in imperatoris palatii procerumque ædibus fungeretur: quare illam allocutus a communione his verbis deterruit: *Id tibi haud licet; si enim ex istius manibus communionem sumpseris, panem manducabis, et vinum bibes.* Quam admiranda, rex Christie longanimitas tua! Etsi sacerdos Latinus esset, stultitia tua, tenebris exerceat. aliqua, quamvis absurda, ratione excusari posset. Quod scilicet Latino sermone ad Deum preces recitasset, quod non esset fermentatus panis, nec aqua calida adhibita; aliaque absurda allegare potuisses, quæ orthodoxus tamen ore nunquam proferet; nec, vel minimum, adversus divina mysteria hoc modo peracta murmurabit; talia enim quilibet ausus, lapidibus obruendus est. Quid? vel quomodo obloqui potes divinis mysteriis idiomate tuo celebratis? quid illis precibus opponere? quibus tibi cum cæteris orientis sacerdotibus communis est usus. Aliud allegare non potes, o Phariseæ vane, nisi quod purus es et intactus, a cæterisque Christianis separatus, addam ego, et excommunicatus. Illa porro mulier nobilis inter contraria præcepta animo fluctuans communionem die illo abstinuit; ita ut nocte sequenti, non sumpta prius Eucharistia, pepererit. Quod si mors subsequebatur, damno spiritus illius anima obsignata fuisset (id est ad munus, non accepto Spiritus divini signaculo, animo quo agebatur, errore. Sed redeamus ad narrationis nostræ fluctus: et mare furens, gubernatore excusso, intueamur, mundaque volatilia, tanquam immunda, impollutorum unguibus discerpenda projicere contemnemur.

Tyrannus enim, Martio incipiente, nuntius in D omnes provincias missis, singulos ad urbem oppugnandum militatis venire jussit. Cuncti ergo, qui datis nominibus stipendia merebant, accesserunt; numero infinito eorum, qui sponte castra sequebantur, iis adjuncto. Universi enim, qui urbem oppugnandam esse audierunt, tam pueri ob ætatem

A τὴν ἑλευσιν, καὶ ἕσταντο ἐν τῇ ναφ̄ φοροῦντες τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς μόνον). Ὁ δὲ πνευματικὸς εἶπεν αὐτῇ· Συγκληρωμένοι ἐστί, ὁ θεὸς συγκληρώσει σοι· ἀπελθε, κοινώησον ἀποβάλλουσα πάντα σκῆτορ. Καὶ γὰρ ἱερεὺς ἐστὶ καὶ λειτουργός, ἀδιακρίτως κοινώησον. Ἡ δὲ ἐπὶ τῇ ἀνεμποδίστῃ ἀπολογία τοῦ γέροντος δειλιάσασα, ἦν γὰρ ἐκ τοῦ μέρους τῶν σχισματικῶν, μετακαλεῖται ἄλλον Νεόφυτον ὀνόματι, καὶ ἐλθοῖ αὐτῇ τὴν λύσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς· ἦν γὰρ αὐτὸς ὁ Νεόφυτος παρόρσιον ἔχων, καὶ πνευματικῶν ἐν ἀνακτόροις καὶ μεγιστάνων οἰκίαις. Ἐκώλυσε δὲ ταύτην, λέγων, Ἀσυγκληρωτὴν ἐστίν. Εἰ γὰρ λάβοις (51) κοινωρίαν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἄρτον φάγῃς, καὶ οἶνον ἐπιες. Ὁ τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστὲ βασιλεῦ! Ἐκοτείνει καὶ τυφλὲ· εἰ δὲ ἱερεὺς ἦν Λατίνος, εἶχεν ἂν λόγον ἄλογον ἡ μαρτία σου· ὡς οἱ Λατινικοὶ τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀπέδωκε, καὶ ὁ ἄρτος οὐκ ἦν ἐνζυμος (52), καὶ τὸ ὕδωρ οὐκ ἦν ζέον, καὶ ἄλλα τινὰ ἄλογα αἰτιάματα, ἃ οὐκ ἔξεστιν ὀρθοδόξῳ στόμα ἀνοίξαι, καὶ γλώτταν κινήσαι κατὰ τῶν θείων μυστηρίων τῶν οὕτω τελουμένων· ὁ γὰρ τοῦτο τομῆσας ἄξιος λιθοστρωθῆναι. Πῶς, ἦ τί ἔχεις ἀπολογίσασθαι περὶ τῶν θείων μυστηρίων τῶν τελουμένων ἐκ γλώττης σῆς, καὶ εὐχῶν ὧν σὺ καὶ οἱ τῆς ἀνατολῆς ἱερεῖς χρώνται; Οὐκ ἔχεις ἄλλο εἰπεῖν, ὡς Φαρισαῖαι καὶ, πλὴν οὗ καθαρὸς εἶ, καὶ μολυσμοῦ ἀμέτοχος, καὶ κεχωρισμένος τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, προσθῆναι δὲ κἀγὼ τὸ, καὶ ἀπωρισμένος. Ἡ δὲ εὐγενὴς ἐκείνη γυνὴ, διχονοοῦσα ἐν μέσῳ τῶν δύο τοῦτων προστάξεων, ἐκωλύθη ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐκεῖνῃ οὐ μετέλαβε· καὶ διὰ τῆς νοκτὸς ἀκοινώητος τέτοκεν. Εἰ γὰρ ἐπηκολούθησαν θάνατος, εἶχεν ἂν ἡ ψυχὴ αὕτη τὴν σπράγιδα ζημίαν τοῦ Πνεύματος δι' αἰτίαν τοῦ Νεοφύτου, καὶ τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ πονηροῦ πνεύματος. Ἀλλ' ἐπανίσταμεν πρὸς τὰ τῆς διηγέσεως κύματα, καὶ ἰδωμεν τὴν ἀγριαγομένην θάλασσαν πῶς μέλλει χεῖναι, καὶ καταπονέσθαι τὴν κιβωτὸν, τὴν τὸν Νῶε τὸν κυβερνήτην διώκσαν, καὶ τὰ καθαρὰ πετεινὰ ὑπὸ τῶν μὴ καθαρῶν ὡς ἀκάθαρτα παραβέβησαν.

illius passa fuisset) Neophyti culpa, et mali spiritus, quostræ fluctus: et mare furens, gubernatore excusso, intueamur, mundaque volatilia, tanquam immunda,

D Ὁ γὰρ τύραννος ἀπ' ἀρχῆς Μαρτίου μηνὸς ἐπεμψε μηνυτὰς, καὶ κήρυκα· εἰ; πάσα; τὰς ἐπαρχίας, τοῦ ἐξέρχεσθαι ἕκαστον ἐν τῇ στρατιᾷ κατὰ τῆς πόλεως. Τὰ στρατεύματα μὲν οὖν, ὅσα διὰ προσέδων καὶ βόγα; ἦσαν γεγραμμένα, συνέρχον· τὰ δὲ ἄγραφα τὰ καὶ μυριάριθμα τίς διηγέσεται; Πᾶ; γὰρ ἕκαστος ἀκούων κατὰ τῆς πόλεως ἐπρεχεν, οὐ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(51) *Εἰ γὰρ λάβοις.* Quasi corporis Domini consecratione conficiendi potestatem, unionem amplexus amisisset: insaniisse Græcos ac transversos actos fuisse certissimum est.

(52) *Οὐκ ἦν ἐνζυμος.* Ista ad Ecclesiam Græcam ritum pertinent, quæ panem fermentatum adhibet, et aquam calidam calici immiscet.

τως ὁ μὴ δυνάμενος βαδίζειν ἔνεκα παιδικῆς ηλικίας, καθὼς ὁ μὴ δυνάμενος τρέχειν ἔνεκα γήρους. Οἱ δὲ πολῖται ἰκέτευον θεῶν, τοῦ μὴ ἐπαλθεῖν τῇ ἀγίᾳ ἑβδομάδι, διότι ἤκουον ὡς ὁ τύραννος ἐφ' ἄρματος καὶ ἤδη ἔρχεται. Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου (53) καὶ ὁ Ναβουχοδονόσωρ ἐπὶ θύραις Ἱερουσαλὴμ· καὶ πῆξας τὰς αὐτοῦ σκηνάς κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χριστοῦ (54) ὅπισθεν τοῦ βουνοῦ. Καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Συλοπόρτης (55), τῆς κατεμένης ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἕως τῆς Χρυσῆς πύλης (56) τῆς πρὸς νότον· καὶ ἔτι ἀπὸ τῆς Συλοπόρτης ἕως τοῦ Κοσμηδίου (57), καὶ ἀπὸ τοῦ νότου εἰς πλάτος ὅσον περιέφερον κάμπων οὐ δάμπλοι· καὶ γὰρ ἦσαν προλαβὼν φθαρέντας παρὰ τοῦ Καταρζία· καὶ περιεχαράκωσεν αὐτὴν

A teneram vix gradientes, quam senes annis gravati, accurrerunt. Constantinopolitani interim Deo supplicare, ut hebdomada sancta tyrannus, qui curru adventare nuntiabatur, urbis oppugnationem non aggrediretur. Die igitur Parasceves Diacenesimim 148 septimane (id est feria 6 seu die Veneris post Pascha) ad portas Hierusalem Nabuchodonosor venit: et tentoria sua ante Charsi portam post collem fixit. A porta vero, quæ Ligni appellatur, palatio vicina, usque ad Auream portam, quæ meridiem respicit, ab eademque Ligni porta usque ad Cosmedium et meridiem versus, quantum vineta a Caracia jam devastata in latitudinem capere poterant, omnes ejus copie castra locaverunt. Aprilis ergo die sexta, Parascève post Pa-

Ismaelis Bulliardi notæ.

(53) Τῇ Παρασκευῇ οὖν τῆς Διακαινησίμου. B Hebdomada illa Diacenesimi, seu renovationis, ea est, quæ Paschatis diem sequitur: cufus Codinus Cyropolates meminit c. 14, lib. De officiis aula Constantinop. Vocatur etiam νέα, id est nova, ob renovatos baptismate catechumenos, qui Paschate baptizati fuerant. Latina Balsamonis commentarior. in Canones apostol. canone 69 versio, quorum textus Græcus non exstat, sic habet: *Hebdomas autem τῆς Διακαινησίμου, tanquam ipse magnus dies Dominicus reputatur.* Anno illo aureus numerus seu lunæ cyclos fuit 10, cyclos solis 6, littera G. Pascha Aprilis 1, feria 6, diacenesimi Aprilis 6, Pentecoste. Maii 20, Dominica omnium SS. Maii 27. Juxta Ducam ergo, cœpit Constantinop. obsidio Aprilis die 6. Juxta vero Leonard. Chiensem, et, qui cum secutus est, Bazarum, cœpit Noeius seu die 5 Aprilis. Phranz April. 2 obsideri cœpisse, l. III, c. 8, asserit. Hist. Turc. oppugnationem tradunt Rebiul-eul die 17, qui fuit Martii dies 28.

(54) Κατέναντι τῆς πύλης τοῦ Χριστοῦ. Alibi habet Χάρσου. Gyllius, lib. 1, cap. 28 *Topographiæ Constantinopoleos*, portæ Charsianæ meminit. Leunclavius, cap. 200 *Pandectar. Hist. Turcica*, hodie vocari a Turcis *Egri capi*, id est *obliquam portam* docet. Græca vox χάρτος *obliquum* significat: et tramite obliquo, in urbem per illam portam patet ingressus, qualem, in portis arcium urbiumque munitarum locandis, architecti nostri regulam servant. Loco citato notat Leunclavius, a quodam Charsia portam illam Charsiam appellatam, quem Venetæ factionis fuisse *Paralipomena originum Constantinopolitanarum* a Grezero edita tradunt ei Magdale ejusdum tribuni plebis collegam; quando Theodosius junior, diebus sexaginta, muros terrestres ad Blachernas usque construxit. Vena est illa porta palatio, Constantini vulgo dicto, Blacherniano olim appellato. Leonardus Chiensis portam illam appellat Caligaream; sive Caligarium, qui sutores sunt. In illo Constantini palatio, cubiculi superioris concamerationis januæ boream spectantis, et qua in meniana patet exitus, lapidi specterli inari aquila biceps alis expansis insculpta est: et in columellarum, quæ meniana ambiunt, capitulis lilia scuti Francisci cernuntur; ali- quod etiam scuta hæc forma expressa in palatio illo videntur.

Aliquando putavi Patre: et a Francis nostris sculpta fuisse cum chatis: quod Constantinopoli capta, utrumque Paschatifestum in urbe celebrassent, quod etiam Balduinus in festo Paschatis, ut historici tradunt, et eorum aliqui in ipsa Paschatis vigilia, Constantinopolitanus imperator electus sit.

(55) Ἀπὸ δὲ τῆς Συλοπόρτης. B Xyloporta est illa quæ vicinissima est occidentali urbis angulo. Blacherniana olim dicta fuit, quod Blachernarum templo proxima esset. Videndus Gillius lib. 1, c. 20. Leunclavius, *Pandectis Hist. Turc.* 200, appellat eam Xylokercon Verum diversas fuisse persuadeor, hancque Xylokercon, eam esse quam Ducas Keroportam infra appellat, quæ jam a longo tempore oclusa tenebatur. Quod ut credamus et asseramus auctor nobis est Cantacuzenus, lib. III, c. 9: Καὶ διελέγετο πρόφα τοῖς ἐν Βουαντινῷ φίλοις, ἐὰν δύναιτο τὴν πόλιν αὐτῷ παραδόναι: ἐπηγγέλλοντό τε τὴν τῆς Συλοπόρτης λεγομένην πύλιν ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἀπυκροδομένην διορθῶντα, εὐδαίμων. *Clam etiam cum amicis suis, qui Constantinopoli morabantur, colloquitur et agit, quomodo sibi urbem tradere possent. Promittebant illi portam, quæ Xylokerki dicitur, quæque a multis annis pariete clausa erat, perfossuros, et ut illa ingrederetur urbem, patefaci- c*

(56) Τῆς Χρυσῆς πύλης. Aurea porta adhuc clausa est. Selymbrie porta olim appellabatur, ut notat Leunclav. loco citato. Ad illam extra muros fons adhuc exstat, prope quem templum B. Mariæ Deiparæ exstructum erat. In marmore sculpti Herculei labores Auream portam ornantes cernuntur. Sed calcis albo, cum anno 1647 eos considerabam ut et totus mœnium ambitus, inducti erant: ita ut oculo fugeret sculpturæ elegantia.

(57) Ἐως τοῦ Κοσμηδίου. De Cosmedio Zonaras *Annal.* tom. III, in Romano Lecapeno: ex quo ad litus Ceratini situs extra urbem situm fuisse patet. Καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κοσμηδίου αἰγιαλόν, etc. Nicetas etiam, in *Annalibus*, ἢ δὲ ἵππος μετὰ τῆς προδεδωμένης πατρὸς στρατῆς τῷ Κοσμηδίῳ ἐπιστάντα, μικρὰν ἐπεσχηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν περὶ τὴν ἐκείνου γέφυραν καὶ τὸν λεγόμενον Τρυπητὸν ἄλδον. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα, καὶ αἱ νῆες, καὶ οἱ ὁρμῶνες ἐκείνου προσέτιχον. *Copie equestres (Latinorum) cum pediatu, qui antecedebat, Cosmedium occupant: cum languide ipsi resistissent Romanis, qui ad pontem illic constructum, et lapidem Perforatum appellatum stationem habebant. Fuisse autem locum illum extra urbis muros ex eodem loco constat, σκηπὰς τὰς ὁρμὰς ἐκείνων οὐκ ἐν τοῖς τείχεσι. Erecta tentoria (Latinorum) videbant, qui intra muros erant. Et capite seq. satis ostendit Ducas ad litus Ceratini situs extra urbem Cosmedium situm fuisse. Locus ergo ille ad extremum litus situs Ceratini situs erat juxta pontem S. Mamantis: et alius esse nequit, præter eum qui hodie Albazari appellatur: cui vicina est Meschitis IVP appellati; in qua collegii doctorum et legisperitorum pontif. Muphi appellatus, imperatori novo imperium adepti, pre ius quibusdam additis, acclamationem cinxit.*

scha, obsidione urbem cinxit Mehemetes. Constantinopolitani a quo die in ecclesia Magna facta est concordiae reconciliatio, illam ut Judaeorum synagogam refugiebant; nec in ea oblatione holocausto aut incenso litabatur. Si quis sacerdotum divinam liturgiam die aliquo insigni celebrare voluisset, qui precabantur, quousque ad oblationem sacrorum donorum ventum fuisset, astabant: deincepsque omnes tam mulieres quam viri, monachi atque moniales exhibant. Quid pluribus opus est? templum illud pro delubro et ara gentilium, et sacrificium, perinde ac Apollini factum, aestimabant. Quare Isaias tanquam ex ore Dei sic loquitur: «Ecce, ut hunc populum transmigrare faciam, paratus ero; translatione eum transferam: sapientiam eorum qui sapiunt, disperdam; prudentiumque prudentiam dissipabo. Vae illis qui profunda consilia, non expetito Domini consilio, ineunt. Qui consilia occulta capiunt, tenebrisque opera sua abscondunt. Qui dicunt, Quis nos videbit? quis nos vel opera nostra cognoscet? Propterea haec dicit Dominus: Vae illis apostatis! consilium me inconsulto habuistis: utque peccata peccatis adjiceretis, pacta, Spiritu meo nequaquam ducti, pepigistis.» Gennadius interim adversus Henoticos docere ac scribere singulis diebus non cessabat: ei sapientissimum beatumque Thomam Aquinatem ejusque scripta, Demetrium etiam Cydonem haeresis arguere contendens, rationes syllogismosque adversus eos texebat. Conscius ei erat operisque socius, e senatoribus primus Mesazon, idemque dux magnus; cujus contra Latinos, magis vero contra ipsam urbem, temeraria impudentia eo usque prorupit, cum Turcorum ingenti exercitu se peti viderunt Romae, ut dixerit, Turcorum mitram ac redimiculum in media urbe dominari, quam Latinorum galem regnantem conspiceret, potius esse, cum interim Romae, omni salutis abjecta spe, laetitia vota conciperent: Utinam in Latinorum potestatem, qui Christum ejusque matrem Deiparam invocant, urbs nostra decerneret, nec Turcis impiis traderetur! quibus 149 contraria, quae retullimus, Mesazon predicabat. Sed ad eum Isaias

A Ἀπρίλιον ὅς ἐστιν ἡμέρα, Παρασκευὴ τῇ μετὰ τὸ Πάσχα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ἐγένετο τάχα ἡ ἐνωσις ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν ταύτην ἀπέφευγον, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ οὔτε προσφορὰ, οὔτε δλοκαύτωσις, οὔτε θυμίαμα. Εἰ ἔτυχέ τις τῶν ἱερέων λειτουργῆσαι Θεῷ ἐν ἡμέρᾳ ἐπισήμῳ, οἱ προσευχόμενοι μέχρι τῆς ὥρας τῆς προσφορᾶς ἵσταντο· καὶ τότε πάντες ἐξήρχοντο οὕτω γυναικες, ὡς ἄνδρες, οὕτως μοναχοὶ ὡς μονάζουσαι. Τί χρὴ λέγειν; καὶ τὸν ναὸν ὡς βωμὸν, καὶ τὴν θυσίαν ὡς Ἀπόλλωνι τελούμενν ἐνόμιζον. Διὰ τοῦτο Ἰσαίας ὡς ἐκ στόματος Θεοῦ φησιν· Ἰδοὺ προσθήσω τοῦ μεταθεῖναι τὸν λαόν τοῦτον, καὶ μεταθήσω αὐτοὺς μεταθέσει, καὶ ἀπολῶ τὴν σέβαν τῶν σοφῶν αὐτοῦ, καὶ τὴν συνέσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. Οὐδὰ τοῖς βαθεῶς ποιοῦσι βουλὴν, καὶ οὐ διὰ Κυρίου. Οἱ ἐν κρυφῇ βουλῇ ποιοῦντες, καὶ ἔσται ἐν σκῆπτει τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐροῦσιν· Τίς ἡμῶς ἔωρακε; καὶ τίς ἡμῶς γινώσκειται, ἢ ὁ ἡμεῖς ποιοῦμεν; Διὰ τοῦτο ῥάδι λέγει Κύριος, Οἱ αὐτὸν ἀπεστάται, ἐπορήσατε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ, καὶ συνθήκατε οὐ διὰ τοῦ Πνεύματος μου, τοῦ προσθεῖναι ἀμαρτίας ἐφ' ἀμαρτίας. Ὁ δὲ Γεννάδιος οὐ διέλιπε καὶ ἑκάστην διδάσκων, καὶ γράφων κατὰ τῶν ἑνωτικῶν, καὶ πλέκων συλλογισμοὺς καὶ ἀντιφάσεις κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ μακαρίτου Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀλίνου (58), καὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, καὶ κυρίου Δημητρίου τοῦ Κυδωνῆ (59) ἀποδεικνύων αὐτοὺς αἰρετικούς· ἔχων ἐκ τῆς συγκλήτου τὴν πρῶτον Μεσάζοντα τὴν μεγαθύονα συνεργὸν (60) καὶ συνίστορα τὸν καὶ τοσοῦτον εἰπεῖν τολμήσαντα κατὰ Λατίνων, ὅτε εἶδον οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν τῶν Τούρκων, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς πόλεως, Κραιττιερόν ἐστιν εἶναι ἐν μέσῳ τῇ πόλει φακιδίον βασιλεῦον Τούρκων ἢ καλῶτερον Λατινικῶν. Καὶ γὰρ ἀπὸγινόντες οἱ τῆς πόλεως ἑταίρον, Εἶθε ἐδόθη ἡ πόλις ἐν χειρὶ τῶν Λατίνων τῶν ἐνοραζόντων τὸν Χριστὸν καὶ Θεοτόκον, καὶ μὴ ἀπορρίπθωμεν ἐν ταῖς τῶν ἀσεβῶν παλάμαις! Τότε καὶ αὐτὸς ἐκεῖνο ἐφθέγγετο. Ἀλλὰ πρὶς αὐτὸν ὁ Ἰσαίας ἐφθέγγετο, κατὰ καὶ τῷ Ἐξελί· Ἀκούον τὸν λόγον Κυρίου Σαβαώθ· Ἰδοὺ ἡμέ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(58) Κατὰ τοῦ σοφωτάτου etc. Θωμᾶ τοῦ δὲ Ἀλίνου. Beatus Thomas de Aquino opusculum scripsit *Adversus Græcos*: quod Urbano quarto pontifici Maximo dedicavit. Exstat editum in operum illius tomo XVII, eodemque continetur aliud opusculum ordine tertium, *Adversus Græcos, Armenos et Saracenos scriptum*.

(59) Δημητρίου τοῦ Κυδωνῆ. Joan. Cantacuz., lib. iv. cap. 16 *Histor.*, hujus viri eruditissimi, cujus plura doctrinæ ac eruditionis monumenta exstant, mentionem facit. Fuit Cantacuzeno familiaris hic Demetrius, vitamque monasticam cum Nicola Cabasila amplecti aliquando meditatus est. In serenissimi Heururiae magni ducis bibliotheca L. nrentiana, Ptolemæi mathematicæ Syntaxeos volumen in membranis elegantissime scriptum asservatur, quod hic Cydones in bibliotheca sua olim habuit. In illo tres lunares eclipses Thessalonicae

D observate, earumque momenta adnotantur, ex quibus epicycli lunaris quantitas demonstratur. Hæc observationes a Cydone et Cabasila habitas et consignatas fuisse arbitror; quarum prior facta adnotatur anno Alexandri 1665, Athyr 13 in 14. In e-scente hora 2, m. 24, post mediam noctem sole Sagittarii gradum 16, m. 7, percurrente.

(60) Μεγαθύονα συνεργόν. Hic est Lucas Notaras de quo cap. 19 supra mentio facta est, quem Leonardus Chiensis chir Lucam appellat, id est κύριον Λουκᾶν, *signor Luca*: qui cum Scholaro sentiebat, de quibus talia verba facit Leonardus, *Intenebat ex una parte Scholarus, ex altera chir Luca* quandoque ad præsentiam semel apostolicam conferre, ut hi essent, qui soli rem intellexisse viderentur, quique primi laudarentur tantæ nationis auctores.

ραι ἐρχονται, καὶ λήθονται πάντα τὰ ἐν τῷ ὀλκῳ σου. Καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἰς Βαβυλῶνα ἤξει, καὶ οὐδὲν οὐ μὴ καταλειφθῇ· καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου τῶν ἐξαρχομένων ἀπὸ σοῦ, ὧν γεννήσεις, λήθονται, καὶ ποιήσουσι σπᾶδοντας ἐν τῷ ὀλκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.

A sicut ei Ezechiae locutus est: «Audi verbum Domini exercituum: Ecce dies veniunt, quibus cuncta, quae domi possides, diripientur; omnesque divitiae a maioribus tuis comparatae in Babylonem transferentur, nec eorum residui quidquam tibi supererit. Filii tui qui tibi nati sunt, etiamque nascituri, rapti emasculabuntur, et spadones facti in regis Babyloniorum domo servient.»

CAPUT XXXVIII.

Constantinus et Galatini urbi tuendae attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus oppulit, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionis initio erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen juvent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit. Naves quinque cibariis onustae Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hinc de causa Mehemetes Constantinum suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra e Bosphoro in sinum Ceratium navigia et biremes transferi. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quatit. Medicamen tormentis ne disrumpantur adhibuit. Joannis Huniade legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad S. Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur et su Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert. quod respuit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat.

Ὁ βασιλεὺς οὖν Κωνσταντῖνος, ὅσον δύναιτο ἐπιμελούμενος, ἐπιμελεῖτο σὺν τοῖς τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖς· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ εἶχαν κατὰ νοῦν ἀπαράτητον λογισμὸν, ὅτι εἰ ἂν ἡ πόλις ἀλῶ, καὶ τὸ φρούριον αὐτῶν ἐρημον γενήσεται. Ἐν τούτῳ στείλαντες ἐν τῇ Γενούᾳ προλαβὼν γραφὰς δεόμενοι βοήθειας, ἀνέγραψάν, ὡς ἔβη ἔρχεται μία ναὺς σὺν ὧ' ἐπιτάγαις εἰς βοήθειαν τοῦ Γαλατᾶ. Καὶ αἱ τῶν Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τριῆρεις (61) κατελθοῦσαι ἐκ τῆς Μαυρίτιδος Ἀφρικής, καὶ τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ, καὶ ἐκ Τραπεζούντος, ὁ βασιλεὺς οὖν, καὶ οἱ Βενετικοὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ πόλει, οὐκ εἴσαν αὐτὰς καταίρειν ἐν Βενετίᾳ, ἀλλ' ἔμειναν εἰς βοήθειαν τάχα τῆς πόλεως. Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς Γενούας ἐλθὼν εἰς ὄνοματι Ἰωάννης Ἀδύγης (62) ἐκ τῶν Ἰουστινιανῶν σὺν δυοὶ νηυσὶν ὑπερμεγέθειν, ἔχων καὶ πολεμικὰς πᾶραςκευὰς πολλὰς καὶ καλὰς, σὺν ἐνόπλοις νέοις Γενουταῖς ἀρείχον, πνέοντας θυμὸν. Καὶ ὁ αὐτὸς Ἰωάννης ἐπιδέξιός ἀνὴρ, καὶ εἰς παραταγὰς καὶ συνασπισμοὺς πολέμων δοκιμώτατος. Ἐδεξίωσατο τοῦτον ὁ βασιλεὺς, καὶ ῥόγας ἐμέτρησε τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, καὶ εὐεργεσίας ἐνεμε, καὶ πρωτοστράτηρα τοῦτον ἐτίμησε, καὶ αὐτὸς τὴν φύλαξιν τῶν πρὸς τὸ παλάτιον καίμαγων τειγέων ἀνελάβετο. Καὶ γὰρ ἦσαν ὀρῶντες τὸν τύραννον ἐκεῖ τὰς σκευὰς τὰς πετροβόλους πηγνύοντες, καὶ τὴν ἀλλήν πᾶσαν ἀντίμαχον ἐν τοῖς τοίχοις παράταξιν. Εὐηργέτησε δὲ τούτῳ καὶ διὰ χρυσοβόλου γράμματος τὴν νῆσον Ἀθήμον· ὁ ἀποκρουσθήσεται ὁ Μεχμετ, καὶ ὁποστραφήσεται ἀπρακτός, ἐξ ὧν θαρρεῖ κερδοῦναι τῆς πόλεως. Ἐκτοτε οὖν ἐμάχοντο ἡρωικῶς οἱ Λατῖνοι σὺν τῷ Ἰωάννῃ, ἐξαρχόμενοι ἐκ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, καὶ ἐστάμενοι ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ, καὶ ἐν τῇ τάφρῳ· πολλὰκις καὶ ἐκτὸς τῆς τάφρου ἐκπηδῶντες ἐσυνεπλέκοντο τοῖς Τούρκοις· ὦμαλοι, ποτὲ μὲν ἀφέντες, ποτὲ δὲ

At vero Constantinus imperator urbi tuendae, quantum viribus pollebat, seu Genuensibus Galatae incolis erat intentus. Hi namque opinionem praeeperant, a qua haud dimovere ipsos promptum erat, urbe capta, castrum suum etiam devastatum iri. Hae de causa Genuam litteras antea scripserant, quibus opem ac suppelias sibi mitti rogabant; ad quas Genuenses respondere, navem unam, quae quingentos milites Galatae castro tuendo veheret, ad eos proficisci. Venetorum etiam triremes actuaris commercio inservientes a palude Maeoti, Tanai et Trapezunte reversas, imperator et Veneti, qui in urbe habitabant, retinuerunt, nec Venetias redire permiserunt; ut si fors ita ferret, urbi auxilio et usui esse possent. Advenerat Genua Joannes Longus ex gente Justiniana, duabus navibus magnis vectus; quae, praeter multas machinas eximias caeterumque belli apparatus, militibus actibus robore praestantibus ac generosis instructae erant. Joannes ipse vir solers in ordinanda acie pugnisque ineundis expertus ac peritissimus erat. Illum benigne 150 suscepit imperator stipendiaque ejus militibus solvit: praeterea beneficiis et protostatatoris exercituum dignitate eum cohonestavit. Is itaque urbis murorum partem palatio vicinam tuendi ac propugnandi onus suscepit; nam tyrannum tormenta aenea lapidibus emittendis parata, caeterasque ad oppugnandum machinas adversus illam partem collocare animadverterant. Imperator insuper aurea bulla Lemnum insulam Joanni Longo donavit, si urbis obsidionem solvere coactus, frustra adhibitis machinis, reque infecta pedem Mehemetes referret. Latini Joanne duce alias portis urbis erumpentes, alias in exteriori muro stantes, quandoque in fossam desi-

Ismaelis Bullialdi notae.

(61) Βενετικῶν ἐμπορικαὶ τριῆρεις. Tres fuerunt, ut adnotat Leonardus, qui intra urbis muros tunc agebat. Aderant insuper duae agiles seu leves triremes Venetae actuariae illas comitantes. Bazarus, lib. xii, naves Genuenses septem, Cretenses tres, et

Chienses paucas in Byzantii porta fuisse tradit.

(62) Ἰωάννης Ἀδύγης. Leonardus eadem de Longo narrat, deque extra portas obsessorum eruptionibus.

lientes fortissime pugnaverunt. Sæpius etiam fossa superata Romæ vario successu, modo cedentes, modo captivos Turcos trahentes, cum his manus conseruere. Hoc tamen Romæis minime conducebat; quippe verum dictu adversus viginti Turcos flo-mæum unum stetisse. Cominus cum Turcis pugnan-do, eruptione e portis facta, quid commodi ad eos redibat? Propterea consilium datum est, ut Ro-mæi per propugnacula stationes habentes, alii quidem jaculis, alii sagittis pugnarent: alii cannis ferreis globulos plumbeos in hostes emitterent; hi quini vel deni, nucum Ponticarum magnitudine, pulvere ignescente simul emissi, vim perforandi ac penetrandi habent; ita ut in hominem ferro armatum si ceciderit unus, clypeum et corpus transactus pervadat in aliumque obvium transi-hat, et ab hoc in alium, donec vis pulveris re-frigescat: hocque impetu duos vel tres homines que usum didicerant amplioremque fecerunt Turci.

Aprilis mensis trientes duo paucis velitationi-bus subitisque præliis transacti sunt, dum ty-rannus novis copiis contractis exercitum suum augetet; ad quem multitudo innumerabilis mi-litum, tam qui nomina vocati militum dederant, quam qui sponte venerant, confluit; qui itaque illum considerabant, quadringenta hominum mil-lia superare conjecerunt. Galatini equidem Ge-nuenses, dum tyrannus Adrianopoli adhuc ageret, destinatis ad eum legatis amicitiam integram illibatamque servare, renovatis scriptis olim fœderibus profitentur. Amicum se eis esse respondit, nullaque ab eis quos diligeret, cau-sa se divelli passurum, modo urbi auxilium ipsos non tulisse constaret: quod se haud factu-ros polliciti sunt. Verumtamen unus ab altero, quod successus probavit, delusus ac derisus est. Galatini enim, quomodo superioribus 151 temporibus urbem bello petitam, ac obsidione ab illius majoribus, qui re infecta recesserant, frustra cinctam noverant: eundem exitum hunc manere principem persuassi, Constantinopolitanis benevoli ac amici, ex oppidanis suis cohortes au-xiliares miserunt: quodque Mehemetis ancillia ipsis valde suspecta erat fictaque videbatur, clam urbi, prout ipsos decebat, opem ferebant. Secum rursus hæc dicebat tyrannus: *Serpentem dormire sinam, quousque draconem occidero: uno deinde, eoque levi, ictu capiti impacto vertigine circumactum calcabo*; quod etiam postea contigit. Eodem etiam

A λαμβάνοντες. Πλὴν τοῦτο οὐκ ἦν ἀπὸ τῶν τοῖς Ῥω-μαίοις. Καὶ γὰρ εὐλογον ἂν εἶπεν εἶναι ἕνα Ῥω-μαίων πρὸς εἴκοσι Τούρκους· τί ἰδόναντο κατα-προσώπῃσαι, καὶ ἐξέλθαι; Πλὴν ἡ βουλὴ ἰδιόδοτο, ὥστε τοὺς Ῥωμαίους ἀντιμαχεῖν ἐκ τῶν τευχῶν διὰ τῶν προμαχώνων, οἱ μὲν διὰ τετραβολικῶν βε-λῶν, οἱ δὲ διὰ τοξικῶν, ἄλλοι δὲ μολυβδοβόλων ἀπο-λυομένων διὰ βοτανῶν πάντες καὶ δέκα ἑμοῦ, σμινρὰ ὡς κάρυα ποντικὰ τὸ μέγεθος, ἀποτελοῦντα δύνα-μιν τρήσεως· ὥς εἰ τύχοι ἔμπροσθεν σιδηροφόρων σώματι, καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ σῶμα διατρήσας ἐξέρχεται, καὶ εἰς ἄλλο μεταπηδᾷ, εἰ τύχοι, εἴτα εἰς αὐτοῦ εἰς ἕτερον ἕως οὗ ψυχρανθῇ ἡ δύναμις· τῆς βοτάνης· καὶ διὰ μίθς προσβολῆς δύναται ζη-μιῶσαι δύο καὶ τρεῖς. Ἐμαθον οὖν καὶ οἱ B Τούρκοι, καὶ χρώνται καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια καὶ ἐπέ-κειναι.

interfici simul possibile. Machinam istam ejus-

Παραυθιόντος οὖν τοῦ Ἀπριλίου τὸ διμοῖρον ἐν ὀλίγοις ἀντιμάχοις, ὃ γὰρ τύραννος εἰς πλεονήθορ-οιζοτο, συνήχθησαν οὖν ἄνδρες κλητοὶ καὶ αὐτόκλη-τοι ὑπὲρ ἀριθμῶν δύνασιν εἶπεν. Ἐλεγον οὖν, ὅσοι κατεσκόπευσον, εἶναι ὑπὲρ τετρακοσίας χιλιάδας. Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖς (63), καὶ πρὸ τοῦ ἰλθεῖν τὸν τύραννον εἶναι δυνάμει Ἀδριανουπόλει, ἔστασαν πρέσβεις, ἀγγέλλοντες τὴν εἰς αὐτὸν ἀκραιφνῇ φιλίαν, καὶ ἀνακευόντες τὰ προγεγραμ-μένα ἐκτυπώματα· καὶ αὐτοὶ ἀπελογεῖτο, ὡς φίλοι· αὐτῶν εἶναι, καὶ διδάσκαλος τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, μόνον μὴ εὐρεθῶσι βοηθοῦντες τῇ πόλει· καὶ αὐτοὶ ὑπέσχεον. Πλὴν εἰς ἐκ τῶν δύο κατεγε-λάτο, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν· οἱ γὰρ τοῦ Γαλατᾶ ἐνε-νόουν, ὡς καθὰ καὶ ἐν ἑτέροις χρόνοις ἡ πόλις κατα-πολεμισθεῖσα παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οὐδὲν ὠνή-σαντο ἀπὸ τῶν ἀπραγμάτων· οἱ δὲ τοῦ Γαλατᾶ οὖν ἐκείνοις φιλίαν δεικνύοντες, τοὺς μὲν πολλὰς ἰδίδο-σαν τὴν παρ' αὐτοῖς ἐξερχομένην βοήθειαν, οὕτως θορβήοντες γενέσθαι καὶ ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ· ὡς πλάνον μὲν τὴν φιλίαν ὑπόπτευον, τῇ δὲ πόλει τὰ εἰκότα συνεμάχοντο κρυφίως. Ὁ δὲ τύραννος πάλιν ἐν ἑαυτῷ ἔλεγον· Ἐδῶ κοιμᾶσθαι τὸν δρῶν ἕως οὗ καθελῶ τὸν δράκοντα, καὶ τότε μία πληγὴ ἑλαττὰ κατὰ κεφαλῆς καὶ τοῦτον σκοτο-δινάσει· ὃ καὶ γέγονε. Τότε συνήχθησαν καὶ διὰ θαλάσσης τὰ πλοῖα αὐτοῦ σὺν τριήρεσι, διήρεσι, D πλοιαρίοις ἕως τριακόσια τὸν ἀριθμῶν. Ὁ δὲ λιμὴν τῆς πόλεως ἦν κεκλεισμένος οὖν τῇ ἀλυσί (64), ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς πύλης τῆς πόλεως τῆς καλου-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(63) Καὶ οἱ τῶν τοῦ Γαλατᾶ Γενουταῖς. I eo-ntid. clam Galatinos opem tulisse obsessis ait: verum eos ignavie arguit, quod castrum ad lauces Bosphori ædificati non impedierint.

(64) Ἡρ κεκλεισμένος οὖν τῇ ἀλυσί. Constani- tinopoleos portum catena ferrea clausum fuisse securitatis causa constat, cum Galli Constantinopoli- m expugnavunt: ut Nicetas in Annalibus docet. Ὡς δὲ οἱ μὲν ἐπὶ γαίῳ, οἱ δὲ ἐν ὕδατι τῷ φρουρίῳ ἐπέστησαν, ἐν ᾧ εἴθισται Ῥωμαίοις σιδηρὰν βαρυ-

τάλαντον ἀποδεῖν ἄλυσιν, ἥντινα πλοίων πολεμίων ἐνστατὴ τις ἐφοδοῖ, εὐθὺς προσβάλλουσι τῷ ἐφύρῳ αὐτῶν. Ut vero, qui terra profecti et mari advecti erant, ad castrum accessere: in quo retinaculum fixum est, cui catenam ferream gravissimamque alligare solent Romæi, si classis hostilis irruptioni imminet: statim illud oppugnant. Laonicus, lib. viii, catena ferrea clausum fuisse portum hocce obsidionis tempore tradit.

μάνης Ὀραίας, εἰς τὸ τοῦ Γαλατᾶ μέρος, καὶ αἱ Ἀ νῆες ἱσταντο ἔδον ὁρμηθῆναι προσέχοντες τὸν λιμένα καὶ τὴν ἄλυσιν. Αἱ δὲ νῆες, αἱ εἰσέχοντες πέντε (65), μία ἡ τοῦ βασιλέως φέρουσα φόρτον τὸν ἐκ Πελοποννήσου σίτον, αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες ἐκ Γενούας· βογευθεῖσαι παρὰ τοῦ βασιλέως, ἱσταντο μὲν ἐν Χίῳ μέχρι Μαρτίου μηνός· ἔπειθ' ἀπὸ τινος αὐτῶν χρείας, εἰσελθόντες· οὗν Ἀπριλίου, καὶ βουλομένου ἄρα τὰς ἀγκύρας, ὁ βορέας αὐτοὺς ἐνεπύεζε. Ἦσαν οὖν οἱ πολλοὶ ἐναυθιμὰ πολλῇ ὥσπερ τῷ καὶ αἱ νῆες. Τοῦ βορέου οὖν καταπρανοῦς πεσόντος, καὶ νότου ἀρξάντος πνεῖν, ἐξῆλθον τῆς Χίου λιμένος· καὶ κατ' ὀλίγον πνέοντος τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, τῇ δευτέρᾳ ἐκρυταῖο, καὶ βιαίως ἐφέροντο ὑπ' αὐτοῦ αἱ νῆες. Ἰσταντο οὖν οἱ τῆς πόλεως, ἐκδεχόμενοι τὴν καλὴν ταύτην ἀπαρχὴν, εἰ καὶ μηδὲν ὦνσαν. Φανεῖντων οὖν τῶν νηῶν, εὐθύς ὁ τύραννος ὡς ἄγριος· δράκων ὥρμηξε κατὰ τὸν αὐτοῦ τρίτῳ καὶ τῶν λοιπῶν πλοίων, λέγων καὶ προτάσων αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῶν οὗο πρόκειται γενέσθαι τὸ ἐν, ἢ τὰς νῆας λαβεῖν, ἢ κυλῦσαι τοῦ μή εἰσελθεῖν ἐν τῷ λιμένι. Τότε ἐξελθόντες τὰ πλοῖα ἱσταντο ἐκδεχόμενα τὴν ἀφίξιν τῶν νηῶν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς χερσὸς Ἠύλης ἐκτός. Αἱ δὲ νῆες ἐλθοῦσαι κατὰ τὴν ἰσθμὸν ὁδὸν, καὶ βουλόμεναι περᾶσαι τὸν Μεγαδμήτριον τὴν ἀκρόπολιν, τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τῷ Κερατῷ κόλπῳ, τὰ πλοῖα ἀνίσταντο ταῖς ναυσίν. Ἦν γὰρ καὶ ἡ θάλασσα ἐκίνησεν τῇ ὥρᾳ εὐδίας, ἀνέμου μὴ πνέοντος. Καὶ ἦν ἰδεῖν ξένην θίαν· καταστρωθεῖσα γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς ἰσθμίοις τριχοσίαις τῶν Τούρκων, καὶ πέντε μεγίστοις τῶν νηῶν, ἐξήπλωτο ἡ θάλασσα ὡς χέρσος, καὶ ὑπὸ τῶν βελῶν οὐδὲ τὰς κώπας ἠδύναντο καταφέρειν ἐν τοῖς ὕδασι. Οἱ δὲ τῆς νηὸς, ὡς ἄνθρωποι ὑπόπτεροι, ἀνωθεν, ὡς κεραυνοὶ, τὰ βέλη τῶν τσαγγῶν, κατέπεμπον, καὶ τὰς σκευὰς ἀπέλυνον, καὶ φόνος οὐκ ὀλίγος τῶν Τούρκων ἐγένετο. Ὁ δὲ τύραννος ὅπῃ τῆς ἄγαν ὀλαζονείας ὁρμήσας· ἐν τῇ θαλάσῃ ἐποχοῦμενος ἵππῳ, ἐφαντάζετο σχίζειν τὴν θάλασσαν, καὶ ἕως αὐτῶν τῶν νηῶν διὰ τοῦ ἵππου πλεῦσαι· τόσον ἐθυμοῦτο ἐν τοῖς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐνοπλὸς στρατιὰ οὖν οὕτῃ. Τότε ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ τὰ ἰσθία φυσηθέντα, γρήσας τὰ πλοῖα τὴν ἐν τῷ λιμένι ὁδὸν ἐπλεον, τὰ δὲ πλοῖα ἔμειναν. Εἰ γὰρ ἦν ἐμπροσθεν αὐτῶν τότε ὁ στόλος τοῦ βαρδάρου, ἐδύναντο ἂν αἱ πέντε αὗται νῆες καταποντίσθαι καὶ τὰ τριακόσια. Ὁ δὲ τύραννος μὴ γινώσκων τὴν τῆς θαλάττης ἐπιστήμην μόνον ἐκέγραγεν. Ὁ δὲ μέγας Κοντόσταυλος αὐτοῦ οὐκ ἠθέλησεν ἀκούσαι, καὶ γὰρ παράλογος ἐπρόσταται. Τότε θυμωθεὶς ὁ τύραννος ὥρισε τὸν στόλον ἀπελθεῖν ἐν τῷ διπλῷ κίονι, τὸν δὲ μέγαν Κοντόσταυλον ἀχθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἀγρόντος οὖν, καὶ κατὰ γῆς διφέντος, καὶ ὑπὸ τέσσαρων τανυσθέντος, αὐτοῦ ὁ ἡγεμὼν οἰκείαις χερσίν ἐτυφε, δοὺς ἑαυτὸν οὖν μὴ χρυσῇ βάδδι, ἢ· ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ καθάρου σταθμίου λίτραι

A tempore Mehemetis navigia, acatia, biremes, et triremes trecentae simul prope urbem appulerunt. At portum urbis catena extensa, a porta, quae Pulchra appellatur, ad Galatæ litus claudebat, navesque continua serie connexae, portus latitudinem et catenæ longitudinem occupantes, intra eam stationem habebant. Classis porro quinque navium nobis memorata, quarum una e Peloponneso cibaria subvehens imperatoris erat, cæteræ quatuor mercede conductæ Genuensium erant, in Chii portu, dum sibi necessaria comparant, totum mensem Martium transgere. Ineunte Aprilī e portu solvere cum decrevissent, boreas spirans obstitit. Quamobrem Constantinopolitani, pariterque navium illarum vectores mæsti admodum, animoque valde consternati erant. At borea radente cum auster flare cœpisset, portu solverunt. Prima die vento leni ac mediocri lati; altera vehementius flante austro celerius etiam ferebantur, Constantinopolitanis hanc egregiam, nihilque ipsis profuturam, rerum copiam interim expectantibus. Ubi vero in urbis conspectum venerent naves, ad triremes suas cæteraque navigia celeri impetu accurrat tyranus, Italiae imperat; alterum e duobus faciendum incubit, vel naves capiendæ, vel portus ingressu arcendæ sunt. A litore itaque progressa ejus navigia, in medio freto, navium appulsum extra portum Auræ portæ expectando, stabant. Navibus autem rectam viam tendentibus, annitentibusque Megademetrum arcem, ut solum Ceratium ingredi possent, superare, navigia obstant; mare quippe, vento tunc posito, tranquillum erat. Spectaculum etiam visendum exhibebatur strati maris Turcorum velis trecentis, et quinque magnis navibus, videbaturque æquor ad campi planities instar complanatum; nec propter telorum frequentiam rēmi in aquam demergi poterant. Navium vectores, ut aquilæ alatae e superiori loco in navigia humiliora balistis tela, velut fulmina, 152 emittebant, quorum machinas disruperunt, Turcorum ingenti strage edita. Tyrannus ingenita superbia et vanitate impulsus, undas findere posse, et equo vectum ad naves usque suosque armatos penetrare confidebat; tantus animi, quo in rebus suis agendis ferebatur, impetus erat. Vento interea excitato velaque sinuante, naves per acatia media, quæ stationem suam non deseruerunt, in portum deferuntur. Quod si tunc universa classis barbari obvia stetisset, illam quasando ac demergendo quinque naves istæ pares erant. Tyrannus, rei nauticæ ignarus, ad clamores et vociferationes conversus est; quibus magnus ejus Contostaulus, cum absurda juberet, auscultare noluit. Ira tunc accensus tyrannus classem ad duas columnas abire et coram se magnum Contostaulum adduci jubet. Quem attractum et in terram dejectum, quatuor satellitibus illius membra distendit.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Αἱ δὲ νῆες, αἱ εἰσέχοντες πέντε. Tres fuisse Chienses narrat Leonardus, et nav. le prælum describit: Laenicus etiam, lib. viii, ad eundem.

bus, princeps ipse suis manibus aurea virga librarum quingentarum pondo (quam ad tyrocinium in verberando faciendum comparaverat), centum plagis inflictis verberavit. Ille vero Contostaulus, natione Bulgarus, nomine Palda, quodam inter suos principe viro ortus erat. Jamdiu ante mancipium factus a patria religione et pietate defecerat, Mehemetisque patri servitutem servierat. Is ante quatuor annos in Lesbum piraticam exercens excurrerat, multosque captivos abduxerat: remigibus porro ac navis invisus ut qui prædam ipsis subtraheret ac surriperet. Ut ergo eum a tyranno spretum, virgis cæsum ac contumeliose habitum vident, Azapidum unus, genæ ipsius lapide incusso, alterum oculum eruit. At naves portum ingressæ, a Constantinopolitanis soluta catena, intra ipsam accipiuntur. Tyrannus naves octo magnas, minores plures viginti, triremesque imperatoris ac Venetas, aliæque plurima parva navigia portum occupare conspiciens, illo se non posse potiri cognovit, stratagema ideo audax, generoso fortique viro dignum comminiscitur. Per dumeta et vepres post Galatam sitas rectam viam aparte, quæ orientem infra duas columnas respicit, usque ad alteram partem littori Ceratini sinus e regione Cosmedii conterminam, sterni imperat: et pro loci qualitate quantum possibile fuit, complanata via, phalangis impositas biremes, velis expansis ex trajecto ostii sacri terra circummacias et tractas in Ceratinum sinum inferri jubet; statimque illud factum est. Biremes itaque trahebantur, in quarum singulis unus proræ gubernator assidebat, alius ad puppim clavum regebat. Tertius antennis moderabatur, 153 velaque agitabat, alius tympanum pulsabat; cædem etiam nauticam a tubicinis cantatum. Dumeta interim ac torrentes navi-

A πεντακόσιας (66) ἦν αὐτὸς κατεσφύσας ἓνα πάλιν αὐτὴν, ὡς δοκίμιον. Ἦν δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸ γένος ἐκ τῶν Βουλγάρων ἔλκων, τινὲς τῶν ἀρχόντων Βουλγαρίας οὗδ' Πάλδα ἐπωνομαζόμενος (67). Ἐδουλώθη οὖν πρὸ καιροῦ, καὶ ἐξωμόσατο τὸ πᾶτριον σέβας, καὶ ἦν δοῦλος πατρικὸς τοῦ Μεχεμέτ. Αὐτὸς ἦν ὁ πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἰθὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καὶ αἰχμαλωτίζας αἰχμαλωσίᾳ ἀπειρον. Ἦν δὲ καὶ τοῖς ἀπελάταις οὐ καλὸς φίλος, ἀρπάζων αὐτῶν τὰ λάφυρα. Καὶ ἰδόντας αὐτὸν ὑπὸ τοῦ τυράννου καταφρονηθέντα καὶ βαδισθέντα, εἰς τῶν Ἀζαπιδῶν λίθον ἄρας, καὶ κατὰ κόρης κρούσας, ἐξώρυξε τὸν ἓνα ὀφθαλμὸν αὐτοῦ. Αἱ δὲ νῆες ἰλθοῦσαι ἐν τῷ λιμένι, καὶ οἱ τῆς πόλεως χαλάσαντες τὴν ἄλυσιν ἔδωκαν εἰσόδον αὐτάς. Τότε ὁ τύραννος ἰδὼν τὰς νῆας τὰς μεγάλας ὅκτω οὖσας, τὰς μικρὰς ἐπέκεινα τῶν κ', καὶ τριῆρεις βασιλικὰς, καὶ τριῆρεις τῶν Βενετικῶν, καὶ ἄλλα πλεῖστα μικρὰ, ἔγνω ὡς οὐκ ἔστι δυνατόν τοῦ κατασχεῖν τὸν λιμένα, καὶ τεχνίζεται γυναικῶν τι καὶ ἀνδρῶν σόφισμα. Προσάγει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι (68) τὰς νᾶπας τὰς ὀπισθεν κειμένας τοῦ Γαλατᾶ, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ πρὸς ἀνατολὴν κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος (69), ἕως τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Γαλατᾶ τὸ πρὸς τὴν αἰγιαλὸν τοῦ Κερᾶτιου κόλπου κείμενον ἀντικρὺ Κοσμηδίου. Καὶ ποιήσαντες τὴν ὁδὸν ὁμαλὴν, ὅσον ἐβύδαντο, διὰ τῶν φαλάγγιον (70) ἐπιδικάζας τὰς διήρεις, καὶ τὰ ἱστία πτερώσας ἐκίλευσεν ἑλκεῖν διὰ ξηρὰς ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου (71), καὶ εἰσάγειν εἰς τὸν Κερᾶτιον κόλπον τὰ πλοῖα· ὃ καὶ γέγονεν. Ἐλκοντο δὲ τὰ σκάφη, καὶ ἐν ἑκάστῳ προωρεῖς, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τῶν οὐράων καθήμενοι· ἑτέρος δὲ τὸ πτερὸν κρατῶν τὸ ἱστίον ἐτίνασσαν. Ἄλλος τύμπανον, ἑτέρος σάλπιγγα κροῶν ἐμολύθη θάλασσαν μῆλος. Καὶ ἐξ οὐρίας πλέοντες, τὰς νᾶπας καὶ

Isaëlis Bullia'di notæ.

(66) *Ἀλφαὶ πεντακόσιας*. Hoc per hyperbolam dixit Ducas; quingentas etiam uncias æquavisse incredibile est, nedum tot libras verum fuerit. Fortasse drachmæ hic intelligendæ sunt, quarum quingentæ æquant uncias 62 cum semisse unius, id est libras nostras quatuor, minus sesuncia.

(67) *Πάλδα ἐπωνομαζόμενος*. Balthogium appellatum Leonardus: cui vitam concessisse Mehemetem procerum precibus flexum: fortunis tamen omnibus honoribusque privatum scribit. Laonicus lib. viii, paulo aliter de Palda, quem Pantoglen vocat, disserit, et inter præliandum a suis læsum fuisse tradit. Phranzes quoque adendum, lib. iii, cap. 10.

(68) *Προσάγει τοῦ εὐθυδρομηθῆναι*. Hoc factum fuisse asserit etiam Leonardus Chiensis: et per stadia 70 terra tractas fuisse biremes. Res equidem ardua, et locorum peritis tanto magis difficilis videtur, quod e mari per clivum sursum trahendæ fuerunt. Augustinus Justinianus in Chronicis Genuesibus terra tractas in *aquis dulces* tradit: id est in fluviorum Barbyæ et Cydaris ostia, quibus in sinum Ceratinum influunt. Leunclavius, lib. xv, transvectionem illam navigiorum terra factam quoque asserit, ut et Laonicus lib. viii, et Phranzes lib. iii, cap. 10. Existit apud Zonaram in Basilio Macedone, et apud Cedrenum, tale traductarum terra navium ex uno mari in aliud exemplum.

Nicetas Ooryphas Saracenos ut imparatos et ex improvviso opprimeret, e Cenchreorum portu in sinum Corinthiacum terra traduxit. Zonaras, diὰ τοῦ κατὰ Κόρινθον ἰσθμοῦ ταχέως διαγαγὼν τὰς τριῆρεις: ἐν τῇ ξηρᾷ ἐπιτίθεται τοῖς πολεμίοις ἀντιπλοῖσι etc. Per isthmum Corinthiacum terra triremes celeriter terxit, et ex improvviso hostes uloritur.

(69) *Κάτωθεν τοῦ διπλοῦ κίονος*. Uno verbo Διπλοκίονον dicitur. Turcis vero B iziktachs, id est *Cynarum Saxum*: quod a Galata ad Pontum Euxinum navigantibus post superatum locum, qui *Ortachioi* appellatur, ad sinistram statim occurrat.

(70) *Διὰ τῶν φαλάγγιον*. Phalangia ligna sunt, quibus naves dum in terram subducuntur, aut in navali repositæ stant, fulciantur. Phranzes addendum, lib. iii, cap. 10. Notabit lector in Latina versione pro voce illa *trajecto* quæ nobis excedit, legi oportere *ex ostii sacri fretis*.

(71) *Ἐκ τοῦ πορθμοῦ τοῦ ἱεροῦ στομίου*. Hæc loco στόμιον: πρὶν juxta Διπλοκίονον collocare videtur Ducas, unde navigia in sinum Ceratinum terra tracta sunt. In quo locorum situ cum Gillio et Leunclavio non consentit: qui στόμα ἱερὸν supra castella locant versus Pontum Euxinum: ita vocatum a templo Jovis Urui, quod in Christianæ religionis templum a Constantino Magno postea commutatum est.

τοὺς βόακας, τὴν ξηρὰν διήρχοντο, ἕως οὐ καταν-
τήσαντες ἐν τῇ ὕγρῃ, ταύτας ἀντήγαγον ἐγδοήκοντα
τὸν ἀριθμὸν, α? διήρπαι ὑπάρχουσιν, τὰς δὲ λοιπὰς
εἰσεν ἐκεῖ. Τί; εἶδε τοιοῦτον; ἢ τίς ἤκουσεν; Ὁ
Ξέρξης τὴν θάλασσαν ἐγεφύρωσε, καὶ ὡς ξηρὰν
ὁ τοσοῦτος στρατὸς ἐπάνω ταύτης διήλθεν. Οὗτος
δὲ ὁ νέος Μακεδὼν, καὶ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῶν γυναικῶν
αὐτοῦ τύραννος ὑστάτος, τὴν γῆν ἐθαλάσσωσε, καὶ
ὡς κατὰ κυμάτων, τὰ πλοῖα κατὰ τῶν κορυφῶν τῶν
ὀρέων ἀπέκλυεν. Ἄλλ' ὁπὲρ τὸν Ξέρξην οὗτος· καὶ
γὰρ ἐκεῖνος διαδὰς τὸν Ἑλλήσποντον, παρὰ τῶν
Ἀθηναίων αἰαχύνῃ ἐνδοθεὶς ὑπέστρεψεν. Οὗτος δὲ
τὴν ξηρὰν ὡς ὕγρην διαδὰς, τοὺς Ῥωμαίους ἠπά-
νισε, καὶ τὰς χρυσὰς ὄντως Ἀθήνας, τὰς κο-
σμοῦσας τὸν κόσμον, τὴν βασιλῆα τῶν πόλεων
εἶλε.

Ταῦτα μὲν διὰ θαλάσσης· διὰ δὲ ξηρᾶς, τὴν χω-
ρεῖαν ἐκείνην τὴν παμμεγέθη φέρων ἀντικρὺ τοῦ
τεῖχους, ἵστησεν ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ
πλησίον. Καὶ λαβὼν σημείον ὁ τεχνίτης, εἶχε γὰρ
ἐκ πλαγίου φολεὰς δύο κατεσκευασμένας, χωρούσας
πέτρας ὡς λιθίων (72) αὐτοφῶς τεγνασμένας. Καὶ
ὅτε ἠδούλετο ἀπολύειν τὴν μεγάλην (73) ἱσημιούτο
τὸν τύπον, πρῶτον τέρπων τὴν μικράν· καὶ τότε
στομαστικῶς ἐσφαιρόναι τὴν μεγάλην. Καὶ κρούσας
τὴν πρώτην βολὴν, καὶ ἀκούσαντες τοῦ κτύπου οἱ
τῆς πόλεως, ἐνεοὶ γηγόναι, καὶ τὸ, Κύριε, ἐλέη-
σον, ἔκραζον. Ἦν δὲ τότε, κατὰ τὸ ἔθος, εὐραθεῖ-
σα (74) ἡ εἰκὼν τῆς παντοκράτου Θεοτόκου τῇ
ἐδόμοδι τῆς διακαινησίμου ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ
ἐκτοτε συχνάκις ἐλιτάνευον ἐν τῇ μονῇ τῆς χώ-
ρας (75), καὶ ἡ εἰκὼν ἐκεῖ ἵστατο μέχρις ἁλώσεως.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(72) Laonicus dicit fuisse semjssis talenti, id est,
50 libras, pondo.

(73) Καὶ ὅτε ἠδούλετο ἀπολύειν τ. μ. Hoc bombar-
darius faciebat, ut certius dirigeret ictum majoris
tormenti : quem, ut efficaciorē, ad locum destina-
tum certo dirigi, magis intererat. Laonicus lib. viii,
narrat, ad latera majoris tormenti duo minora
opposita fuisse : ita ut tribus bombardis murus qua-
teretur : primo minoribus, majori deinde, quod
lapides trecentarum librarum pondo emittebat.

(74) Ἦν δὲ τότε κατὰ τὸ ἔθος εὐραθεῖσα. Quo-
annis feria 5 quinta septimana jejuniorum
(eum μέγας κανὼν ab Andrea Cretensi composi-
tus recitatur, atque etiam vigilia prima in palatio
peragebatur) imago B. Mariæ Virginis Hodegetriae,
a monasterio τῶν Ὁδηγῶν, in palatium deferrebat.
Codinus, cap. 12. *Offic. Constantinop.* Ἀποδὲ πρῶ-
της αὐτῶν ἐπιδημοῦσα ἐν τῷ παλατίῳ εἰκὼν τῆς
ὁπεργάζης Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίδος, μένει μέχρι
καὶ τῆς μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα. Ἦντινα εἰ-
κόνα ἐργαμένην μὲν ὑπαντᾷ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ
τοῦ παλατίου αὐλῆς· τῇ δευτέρῃ δὲ ἀπὸ τοῦ μὲν
προπέμπει μέχρι καὶ τῶν ὁψηλῶν ἐκτός· καὶ γὰρ
μὲνης ἐκεῖσε μνήμης τῶν βασιλέων ὁ βασιλεὺς ὑπο-
στρέφει. A prima quatuor istarum vigiliarum sanctis-
simæ Deiparæ imago in palatium v. nit. et usque ad ma-
gnam Paschæ Dominicam in eo moratur. Cui venienti
ad portam aulam palatii occurrit imperator. Feria
vero secunda post Pascha, abentem deducit ad
usque gradus altos exteriores : factaque ibi impera-
torum commemoratione imperator reveritur. De
hac sanctissimæ Virginis imagine a leonardus Grego-

A gantium specie superant, triremesque octoginta ter-
ta tractas ab uno litore, ubi cæteræ relictæ sunt,
ad aliud litus deducunt. Quis talium spectator un-
quam vel auditor fuit? Mari equidem navibus con-
strato pontem imposuit Xerxes, super quo ingentem
exercitum trajecit. At hic novus Alexander
Macedo, stirpisque suæ, uti spero, tyrannus ultimi-
mus, navigiis per collum juga, velut per maris un-
das, actis, in terram mare iuduxit. Xerxes insuper
opere ac successu superavit, qui Hellespontum
transvectus, accepta ab Atheniensibus clade, turpi-
ter recessit. Mehemetes vero terra, quasi naviga-
bili reddita remorumque patiente, trajecit, Romæos
delevit, aureasque revera Athenas, urbem impera-
toriam, mundi ornamentum expugnavit.

Atque ista quidem marigerantur. Terra ve-
ro tormentum bellicum illud immane in mœnium
conspicuum tractum, non longe a sancti Romani
porta locatum est; ad scopum destinatum artifex
collimaturus sic se parabat. Bombardæ binæ locatæ
erant ex obliquo, lapidum in globos affabre
deformatorem librarum ...pondo capaces; majorem
ille explosurus, locum imprimis designatum mino-
ri primum quassabat : certo deinde ictu majorem
emittebat. Ad fragorem et sonitum accensæ bom-
bardæ, explosique primi globi, Constantinopolita-
ni attoniti mutique restiterunt : rupto deinde silentio
in has voces, *Domine, miserere, eroperunt.* Per id
tempus purissimæ ac castissimæ Deiparæ imago
Diacenesimi septimana, ex recepta consuetudine,
in palatio palam proposita exstabat; ubi usque ad

ras, libro v, qui Michaelē Paleologum primum
urbem, post exactos Latinos, intrasse, præmittit
sancta imagine scribit. Lib. ix. Andronicum senio-
rem ante illam orasse, dum ipsius nepos junior
Anronicus ipsum invadit, tuncque in palatio
stetit sancta imago extra tempus consuetum, cap'a
siquidem fuit ab Antronico juniore Constantinopoli
Maii 21, multis post Pascha celebratum
diebus, quæ etiam hujus ultimæ obsidionis tem-
pore, in palatio ad expugnatam usque urbem man-
sit. Cantacuzenus quoque lib. iv, cap. i, narrat
Annam imperatricem ejusque filium Joannem im-
peratorem orantes ante imaginem SS. Virginis
Hodegetriæ steterisse, cum ipse Cantacuzenus, occu-
pata urbe in palatium penetravit. De illa qui plura
volet, adeat Jacobi Gretzeri commentar. in cap. 12
Europalata Codini.

(75) Ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας. Hujus monasterii
hoc loco et pag. 162 mentionem facit Ducas. Illud
Gregoras lib. ix, cap. penult. a Justiniano adifi-
catum, collapsum deinde ab Alexii imp. socro
instauratum, tandem a Theodoro Metochita romæ
proximum resectum fuisse lib. viii scribit. Gre-
goras interpretes vertit Choræ monasterium : quare
vero Χώρα; appellatum sit nescio. In versione ver-
timus, tanquam Χώρα; hoc loco regionem vel vi-
cum significaret. Sed videtur melius esse, si
Choræ monasterium appellemus; forte quia in
urbis parte, quæ Χώρα proprie appellabatur, et
quæ palatio vicina fuisse videtur, constructum
esset.

diem captæ urbis stetit; atque interim in vici illius monasterio omnes precibus crebro litabant. Quæ Deus per prophetam Jeremiam dixerat, tunc implota sunt: *Ut quid ex terra longinqua thus Sabæum et cinnamomum mihi affers? Holocaustomata vestra mihi accepta non sunt, et sacrificia vestra non me delectant. Hæcce propterea minatur Dominus: Infirmum ac invalidum hunc populum reddam: in ipsa urbe parentes ac filii languore simul deficient, vicini simul peribunt. Hæc præterea dicit Dominus: Ecce populus, gens magna a Borea venit. Reges multi, ab ultimis terminis terræ excitati, arcum gladiumque arripient. Impudens est, et non miserebitur: vox illius mari æstuantis similis; equis et curribus, flamma Sion, in acie sicut ignis adversum te stabunt. Perniciosæ porro illius machinæ inventor ac faber noto sibi quodam medicamine prospexerat, quominus tormentum æneum rumperetur.*

154 Tormentis illis lapides emitti vidimus ac novimus: post explosionem vero, nisi pilis ex lana densissime compactis contacta statim forent, ad vitri modum disrumpi: etiamque tali cura adhibita, duabus vel tribus explosionibus, in metalli poros subeunte aere, id pati. At qua arte id vitabat? Emisso lapide æneum tormentum nitri ac sulphuris vapore calefactum oleo statim perfusum, quo obstructi pori aeris penetrantis injuriam arcebant: et olei calore vis frigoris retundebatur: sicque explosionibus sustinendis illa machina par fuit, donec urbi ruinam attulisset. Integra etiamnum ad tyranni usus, cum ipsi libuerit, superest. Impulsa ac quassata muri parte, in eandem collimabat lapidem denuo emissurus: sed cum lanchi apocrisarius, qui ibi tum aderat, destinatum ictum risu excepisset, ei que collimanti dixisset: *Si muros interram nullo negotio ruere velis, a parte muri prius diruta ad proxime quinque vel sex orgyis distantem conversa machina, ictus unum et alterum aequalis altitudinis destina; quibus accurate directis ac libris, tertio murum quate, ita ut in trianguli figuram dispositi cernantur, illam ænium partem in terram ruere conspicias.* Placuit consilium, cui paruit artifex, nec successu caruit. Qua ratione vero impulsus Hungarus ille tyrannum hac de re monuerit, enarrabo. Anno illo Hungaricæ rex Romanorum imperator designatus fuerat, et a papa Nicolao coronam accepit. Exauctorato etiam Ianco, qui curatoris nomine res administraverat, rex ipse imperator administrationem regni universam capessi-

A Τότε ἐπληρώθη τὸ βῆθην παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἱερεμίου λέγοντος· Ἰνα τί μοι ἄβανον ἐκ Σαβῆ γέσεις, καὶ κιννάμωμον ἐκ τῆς μακρότης; Τὰ εὐλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἔστι δεκτὰ, καὶ αἱ θυσίαι ὑμῶν οὐχ ἡδυνάρ μοι. Διὰ τοῦτο τὰς λέγει Κύριος· Ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὴν λαὸν τούτων ἀσθένειαν· καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα· γέλωτες καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. Τὰς λέγει Κύριος· Ἰδοὺ λαὸς ἐρχεται ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἔθνος μέγα· καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. Ἰαμὶδὲς ἔστι, καὶ οὐκ ἐλεήσει. Φωνὴ αὐτοῦ ὥς θάλασσα κυμαίνουσα· ἐπ' ἵπποις καὶ ἄρμασι παρατάσσονται, ὥσπερ πῦρ εἰς πόλεμον ἐπὶ σέ, **B** θύγατερ Σιών. Ὁ δὲ σοφιστὴς τῆς κακίας ἐκείνης, ὁ τεχνίτης τι μέθοδον ἡπίστато τοῦ μὴ διαβραχῆναι τὴν χωνείαν. Καὶ γὰρ οὐδαμὲν χωνείας ἀπολυούσας προβόλους· μετὰ γούν τὸ ἀπολυθῆναι τοῦ σκεύους, εἰ καὶ μὴ ἐφυλάττετο σκεπαζομένη ὑπὸ πλυννῶν ἐξ ἐρίων παχείων, παρευθὺς ὡς βελος διεβ-βήγνυτο. Καὶ μετὰ τούτων ἐπισκοπήν, ἥ τις, ἥ τὸ πλέον τρις ἀποπέμπων ἐσχίζετο, τοῦ ἀέρος χωροῦντος ἐν τοῖς κοίλοις τῶν μεταλλῶν ὑποθαυμάσιν. Οὗτος δὲ τί ἐποίησε; Μετὰ τὸ σπενδονισθῆναι τὴν πέτραν τῆς χωνείας ζεώσεως ἀπὸ τῆς θερμότητος τοῦ νύκτου καὶ τοῦ τῆσφου, παρευθὺς κατέβριχεν αὐτὴν ἐλαίῳ, καὶ σὺν τούτῳ ἐπληροῦντο τὰ ἐνδον αὐτῆς; ἀερώδῃ πάθῃ, καὶ οὐκ ἐνῆργει τὸ ψυχρὸν λεανθῆν ὑπὸ τῆς τοῦ ἐλαίου θερμότητος, καὶ ἐβά- **C** σταζε τὸν κόπον εὐκόλως, ἀχρις οὗ ὑποῦργησε τὸν βλεθρον τῆς πόλεως· καὶ ἐτι μετὰ ταῦτα φυλάττεται σῶα, καὶ ἐνεργεῖ πρὸς τὸ τοῦ τυράννου θάνατον. Κρούσας οὖν καὶ διασείσας τὸ τεῖχος, ἡβούληθη ἐκ δευτέρου ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ βάλλειν ἄλλον ἕνα λίθον· τυχὼν δὲ ἀποκρισάμενος τοῦ Ἰάγκου ἐκεῖ ἔσκαψεν τὴν βολήν, λέγων, Εἰ βούλει καταπεσεῖν εὐκόλως τὰ τεῖχη, μετάθεσ τὴν σκευὴν ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ τεύχους, ἀλέχοντι ἀπὸ τῆς πρώτης βολῆς ἐργινιάς εἰ ἔξ, καὶ τότε ἐξίσωρ τὴν πρώτην ὄρεε ἐτέραν βολήν. Τῶν δύο οὖν ἀκρων κρουσθέντων ἐπιμελῶς, τότε βάλλε καὶ τρίτην, ὥς εὐρεθῆναι τὰς τρεῖς βολὰς ἐς τριγώνου σχῆμα, καὶ τότε **D** ὕψει τὸν τοιοῦτον τεῖχος εἰς γῆν καταπίπτοντα. Ἦρσαν οὖν ἡ βουλὴ, καὶ οὕτως κίεραχεν ὁ τεχνίτης, καὶ οὕτως ἀπέθῃ. Πέθεν δὲ παρακινήεις ὁ Οὐγγρος οὕτως τὴν βουλὴν ταύτην τῷ τυράννῳ ἐδώκεν, ἥδη λέξω. Ὁ ρῆξ τῆς Οὐγγρίας (76) τὴν βασιλείαν τῶν Γερμανῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(76) Ὁ ρῆξ τῆς Οὐγγρίας. Ita se res habet. Anno 1453, id est Februarii, Ladislaus posthumus Alberti filius, Hungaricæ rex, Budam venit: et a Joanne Hunnia de Corvino, qui a Varnensi elade prorex Hungaricæ fuerat, et Hungaricam rempublicam administraverat, arcem quam plurimæ ei, administrationem regni tunc capessenti, reddite sunt. Quod vero Turcorum mala fides suspectos ipsos semper redderet, Hungaricæ partes inferiores tuendas Corvinus suscepit. Perque multos dies in

regia aula versatus, et secum omnibus consiliis communicatis, a Ladislaus honorifice dimittitur. Sed de pace inter Mehemetem et Corvinum inita, aut de pacis illius instrumento scripto reddito, missoque ad Mehemetem nuntio, nullum verbum historia Hungarica facit. Imo, ubi Ladislaus regni administrationem suscepit, adversus Turcos, Joanne Capistrano adhortatore, Corvinus statim se accinxit.

λαθόν, καὶ στεφθεὶς παρὰ τοῦ πάππα Νικολάου, καὶ ἀναζωσάμενος τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ἐξελήθη τῆς ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ὁ Ἰάγκος, καὶ ἀνελάβετο τὴν πᾶσαν φροντίδα τῆς ἀρχῆς ὁ ῥῆς καὶ βασιλεὺς. Ἐχὼν δὲ ὅρκους μετὰ τοῦ Μεχεμετ ἀγάπης προδιοριστικῆς τριῶν ἐτῶν, ἦδη πληρωθέντος τοῦ ἐνὸς καὶ ἡμίσειος, ἐμήνυσε τῷ Μεχεμετ λέγων, ὡς Ἐγὼ τὴν βασιλείαν παρέδωκα τῷ κυρῷ μου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκ εἰμι τοῦ δεφενδεύειν ἀ ὑπεσχέθη· λάβε τὰ ἔγγραφα ἀ ἔδωκας, καὶ δὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἔσο ὡς βούλει μετὰ τοῦ ῥηγὸς τῆς Οὐγγρίας. Αὕτη ἦν ἡ αἰτία τῆς ἀφίξεως. Περὶ δὲ βουλῆς, ἥ· οὐκ ἔδει συμβουλευσαὶ ὡς ὑπάρχων Χριστιανός, οὕτως ἀκούσας γράφω. Λέγεται ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἤταν (77), ἣν φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, φεύγων ὁ Ἰάγκος, καὶ οὐχ ὡς ἤθελεν, ἡ ὡς ἐπρίπε καταλαβὼν τὰ οἰκία, ἔτυχέ τινας τῶν πνευματοφόρων ἀνδρῶν διηγούμενος τὰ τῆς ἤτης, καὶ ὀδημονῶν πῶς ἡ τύχη τὰ τῶν Ῥωμαίων κατέλιπε, καὶ πρὸς τοὺς ἀσθεῖς χαρωπὸν ἔδωκεν. Ὁ δὲ γέγων ἀπεκρίνατο, Ἰσθι, τέκνον, εἰ μὴ παντελῆς φθορὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθοι, οὐκ ἐπιτελάσει τοῖς Χριστιανοῖς ἡ τύχη· δεῖ γάρ τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων φθαρήναι, καὶ οὕτω τὰ τῶν Χριστιανῶν δυστυχήματα τέλος ἔξεσσι. Ἐχὼν οὖν ἐν ὧσι τὴν ἀπάσιον ταύτην ἀπορρητεῖαν ὁ τοῦ Ἰάγκου ἀγγελος, ἐπεθύμει συντομώτερον τὴν πόλιν ἀλῶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν βουλὴν, πῶς δεῖ, καὶ μέλλει τὸ τεῖχος εὐκόλως πασεῖν, ἐδίδασκε. Πεσόντα δὲ δύο τεῖχη ἔχοντα ἐν τῷ μέσῳ πύργον ἓνα, καὶ ὁ πρὸς τῇ πόλει πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ (78) ἔκειντο χαμαὶ, ὁρῶντες τοὺς ἐνδον, καὶ ἐρύμενοι ὑπ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς Ἰωάννης γενναῖος ἐμάχετο σὺν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν [αὐτοῖς], καὶ τοῖς τοῦ παλατίου, ἔχοντες ἐκ τοῦ Γαλατᾶ μέρος οὐκ ὀλίγον ἀνδρῶν ἐνόπλων, καὶ γάρ ἦσαν αὐτοὶ δεκνόντες ἀγάπην. Καὶ ἐξερχόμενοι διήγον ἐν τῷ κάμπῳ τοῦ φοσάτου ἀφ᾽ ὧς, καὶ τὰ ζητούμενα χρειώδη ἐδίδωσαν ἀφ᾽ ὧς τῷ τυράννῳ καὶ ἑταίρῳ διὰ τὰς σκευὰς· καὶ ἄλλο εἴ τι αἰτούντες· οἱ Τούρκοι ἐπαίνοντο. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις κρύφα, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς διαβαίνοντες τὴν ἡμέραν πᾶσαν συμμαχούντες ἦσαν· τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐκάλιστόμενοι ἄλλοι ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ἐν τοῖς οἴκοις καὶ τῷ φοσάτῳ διετριβόν διὰ τὸ λανθάνειν τοὺς Τούρκους. Οἱ δὲ Βενετικοὶ ἐν τῇ Βασιλικῇ πόλει (79) μέχρι τοῦ Κυνηγοῦ σὺν Ῥωμαίοις ὁμοῦ τοῖς· Τοῖς οἰκοῖς ἐμάχοντο. Ὁ δὲ μέγας· Δούκας σὺν ᾧ ἐνόμοις ἐν τῇ πόλει περιεπόλευε, θαρρόνως ἀπανταχοῦ τοῖς στρατιώταις, καὶ στοχαζόμενος τὰς βίβλας, καὶ ἐρευνῶν τοὺς παραλελοιπομένους, καὶ τοῦτο ἐποίουν καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Οὐ γὰρ συνεκρήθησε πόλεμον

A vit ac suscepit. Cumque pacem in triennium cum Mehemete pactus esset lancus, sesquianno ipsius jam exacto, talia Mehemeti significavit: Regni administratione ipse me abdicavi, et domino meo iam tradidi: quæ pollicitus sum, in posterum integra præstare amplius nequeo; quas scriptas ergo tabulas nobis credidisti tibi habere, nostrasque mihi redde, cum Hungaria porro rege, ut tibi visum erit te gesseris. Hoc de negotio acturus apocrisiarius legationem obierat. De consilio vero, quod hunc, cum Christianus esset, nusquam dare decuit, ab aliis quæ accepi, referam. Fama est lancum, postquam tertio victus turpi fuga domum invitus repeliisset, cuidam viro spiritu prophetico impulso, in quem casu incidit, eisdem, quem acceperat, narravisse: et Romanorum rebus, quos fortuna, ad impios conversa iisque arriens, deseruisset, illacrymasse; huicque senem talia respondisse: *Isud a me disc, fili, non prius Christianos quam internecione Romæ deleti penitus fuerint, prospera fortuna usuros esse. Urbem a Turcis vastari ac* 155 *diripi necesse est, hacque clade Christianorum infortunia terminari.* Lanci specialis infaustam ejusmodi prophetiam auribus haustam, in animum induxerat: quare citius urbem expugnari cupiens, rationem, qua citius ruere quassatus murus, docuit. Dirutis ergo, qui turris lateribus adhærebant, mœnibus, turre etiam sancti Romani portæ vicina solo æquata, hostes et qui intra urbem erant se invicem conspicebant. Illic Joannes Justinianus, suis palatiique militibus cinctus, fortiter pugnabat; auxilium etiam non pauci armati Galatini, qui amicis multis modis se probaverant, strenue præliabantur. Isti equidem extra oppidi sui muros in Turcorum castris secure versabantur, tyranno necessaria copiose præbentes, oleum in machinæ tormentariæ usum, et quidvis aliud quod Turci peterent, ministrantes. Romanis vero occulte auxiliari, et noctu Constantinopolim trajicientes per diem illis militare; sequenti deinde nocte permutatis vicibus succedere alii: ita ut, qui pridie in urbe manserant, in oppido et castris ad Turcos fallendum celandumque postridie agerent. Veneti quoque a porta imperatoria Cynegum usque Romanis immisti adversus Turcos præliabantur. Dux interim magnus militibus ubique animum faciendu, vigiliis explorando, et militum, qui desiderabantur, numerum ineundo, quingentis armatis stipatus urbem quotidie obibat; neque enim oppugnationem urbis manifestam malignus ille aggrediebatur, dum tempus ab hariolis suis indicatum exspectat. Imperator mœnium ruinam considerans urbi si bique infausta augurabatur; a temporibus quippe

Ismaelis Bullialdi notæ.

(77) Ὅτι μετὰ τὴν τρίτην ἤταν. Quæ accidit anno 1448, ad Cossorum campum seu Meturæ.

(78) Ὁ π. τ. π. πύργος τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ. Sancti Romani porta hodie vocatur a Turcis *Top capi*, id est, tormentorum bellicorum seu bom-

bardarum porta: eo quod machinas illas, ad expugnandam urbem, contra istam portam præcipue direxerit Mehemetes. Siat autem ipsa inter Adrianopolitanam et novam Turcis *Genicapi* appellatur.

(79) Ἐκ τῇ Βασιλικῇ πόλει. Hæc porta Regia Leonis a iō eadem est cum Palæstra.

Constantini sanctissimi per tot tantaque bella Scythica, Persica et Arabica, vel unius libræ pondo lapidem e muris dejici nusquam contigerat. Tanta itaque murorum ruina ejus oculis obversante, immenso exercitu ac classe premi se, iterque planum in urbem hosti apertum animadvertens, abjecta spe omni animo ita frangitur, ut legatos ad tyrannum miserit, qui ipsum orarent, ut, annuo tributo quantum liberet, urbis etiam opibus et divitiis majore imperato, aliis etiam injunctis, obsidionem solveret, et castris ab urbe motis pacem amplecteretur. Legatis hunc in modum respondit tyrannus: *Ab obsidione recedere nullatenus possum: vel urbem capiam, aut ipsa vivum me mortuumve capiet. Si vero urbe mihi sponte decedere, nec conclus volueris, Peloponnesum tibi concedo; fratribus tuis alias ditiones donabo, et proinde amicitia mutua inter nos sociati ac conjuncti erimus. Quod si intra urbem me pacifice non acceperis, eamque vi expugnata ingressus fuero, te magnatesque 156 tuos omnes calcatos gladio confodiam; cæteramque multitudinem militi meo, cum urbs vacua mihi satis sit, diripiendam relinquam. His allatis auscultare, vel parere imperator nunquam animum induxit; neque enim possibile erat urbem Romeis creptam Turcis tradere. Hocce enim flagitio admissio, quam viam ipsi capessarent, quem in locum abirent, in*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(80) Ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν. Huc referri debent, quæ in Legatione Constantinopolitana Luitprandi Cremonensis episcopi leguntur: quam ipse anno 968 obiit pro Othonibus Augustis et Adelheida ad Nicephorum Phocam: Ejus verba talia sunt: *Sed cur exercitum non in Assyrios duxerit, quæso, advertite. Habent Græci et Saraceni libros, quos ὁράσεις, seu visiones Danielis vocant: ego autem Sibyllanos, quibus scriptum reperitur, quot annis imperator quisque vivat: quæ sint futura, eo imperitante, tempora: pax an simulas; secunda Saracenorum res, an adversa. Legitur itaque hujus Nicephori temporibus, Assyrios Græcis non posse resistere, huncque septennio tantum vivere, post cuius obitum imperatorem isto deteriore (sed timeo quod inveniri non possit) et magis imbellem debere surgere: cuius temporibus prævalere debent adeo Assyrii, ut in Chalcedoniam usque, quæ distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utrique tempora; una eadem re Græci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt; tempus expectantes cum et ipsi insequantur, Græci interim non resistant. Hactenus inter Turcos piratas iste mos invaluit, ut librum quemdam, in pretio habitum et religiose observatum adeant: sortes ex eo ducant: ut olim Homerici et Virgiliani, et omnium æstimatione ac religionis opinione præcipue cultas Prænestinae consuloisse veteres novimus. Quod si ex libro pirata faustam sortem duxerit, naves quascunque aggredi haud dubitat, nec cunctatur. Sæpe tamen deusus, stultæ credulitatis ac barbaræ superstitionis pœnas, præda ipse factus, luit. Gentis Turcicæ moribus satis congruit, hartolos et isicos, vel ut Laonicus Zichidas appellat, qui in Mehemetis exercitu plures erant, tempus commodum urbi expugnandæ indicasse: sic enim spes obsidentibus injecta urbe potius, auctique ad eum perniciendum animi.*

Ἀληθὴς δ' ἀλάστωρ, ἐκδεχόμενος τὴν ὥραν (80) τὴν σκοπευομένην παρὰ τῶν μάντιων. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὰ τεῖχη (81) πεσόντα, καὶ κακὴν σημεῖον κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κατ' αὐτοῦ κρίνων τὴν πτώσιν. Καὶ γὰρ οὐκ ἔτυχεν ἀπὸ τούτων καιροῦς Κωνσταντίνου τοῦ ἀγιωτάτου ἐν τοσοῦτοις πόλεμοις Σχυθικοῖς, Περσικοῖς, Ἀραβικοῖς τοῦ γενέσθαι πτώσιν ἐνδὸς λίθου βαρύντος λίτρας μίξ. Τότε δὲ τοσοῦτον ἔωρα, καὶ τόσον στρατὸν ἀναριθμητον, καὶ στόλον βαρὺν, καὶ πλατεῖαν ὁδὸν, ἀπεγνώκει, ἀπήλπισε, καὶ στεῖλας πρέσβεις (82) ἔδωκε τοῦ τυράννου ἵνα ὅσον βούλεται τέλος κατ' ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τὴν δύνανται, καὶ ἄλλα ζητήματα, μόνον ἀναχωρῆσαι τῶν ἐκεῖ, δοῦναι καὶ εἰρήνην ἀσπίσασθαι. Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν· Οὐκ ἔστι δύναμις ἀναχωρῆσαι με· ἢ τὴν πόλιν λαμβάνω, ἢ ἡ πόλις λαμβάνει με ἢ τῶντα ἢ τεθνεῶτα. Εἰ μὲν βούλει τοῦ ἀναχωρῆσαι ταύτης, μετ' εἰρήνης διδωμι σοι τὴν Πελοπόννησον· καὶ αὐτοῖς τοῖς σοῖς ἀδελφοῖς δώσω ἑτέρας ἐπαρχίας, καὶ ἐσόμεθα φίλοι. Εἰ δὲ οὐ παραχωρήσεις μοι τὴν ἐσοδοὶν εἰρηνικῶς, καὶ διὰ μόχθου εἰσελθῶ, πάντα τοὺς μεγιστάνους σου σὺν σοὶ πατάξω βορραῖα, καὶ τὸν λοιπὸν ἅπαντα λαὸν τῷ βουλευμένῳ παντὶ τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ χειρηγήσω παιδεῖσαι, καὶ μοι ἡ πόλις ἀρκεῖ μοι κερή. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας (83), καὶ μὴ δ' ἐπισκοῦν ἐν τῇ νύξ βάλλων·

(81) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἰδὼν τὰ τεῖχη. Notant historici Saraceni a gente sua Constantinopolim sæpius obsessam fuisse. Primo imperante Constante Hieracii nepote, anno ejus 15, Christi 654, tuncque totus ager Constantinopolitanus directus fuit. Secundo Constantini Pogonati anno 5, Christi 672. Tertio Leonis Iaurici imperante, anno Christi 717. Quarto Constantini Copronymi temporibus, anno Christi 745. Verum hujus obsidionis quartæ gloriam totam falso sibi arroganti, suisque auspiciis bellum gestum fuisse prædicant. Juxta Græcos siquidem sic se res habet. Dign Ardavadam usurpatorem Copronymus bello petiit, et imperium recuperare conatur, Constantinopolim obsidet ac capit anno prædicto 745. Quinto obsessa fuit ejusdem Copronymi anno 24, Christi 764. Sexto tandem anno quarto Leonis Copronymi Filirenes mariti, qui fuit annus Christi 779. Anno præterea Christi 798, regnante Irene, Saraceni in Thraciam penetrant, et ad suburbia Constantinopoleos omnia depræstantur. Postea anno 821, a servo quodam fugitivo Thoma, qui ad Saracenos transfugerat, fidemque Christianam ejuraverat, Constantinopolis obsessa fuit. Anno quoque 914, Bulgari urbem obsidione cinxerunt. A Gallis et Venetis anno 1204 obsessa ac expugnata fuit, eam quoque Morates II, per trimestre tempus obsedit, et tandem anno 1453 a Mehemete II expugnatur; qui tormentis æneis, quæ anteriora sæcula ignorabant, muros quassavit ac diruit.

(82) Καὶ στεῖλας πρέσβεις. Laonicus lib. viii, narrat Mehemetem legatum ad obsessos misisse Ismailem Spentiaris F. ut eos ad dedicationem hortaretur, vel potius ut urbis statum exploraret. Ad illum vero Græcos respondisse, nullo modo se dedituuros, sed extrema ut urbem tuerentur passuuros.

(83) Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας. Lennæclavius, lib. xv, contrarium ex historia Turcorum re-

οὐ γὰρ ἦν δυνατόν παραδοθῆναι τὴν πόλιν ταῖς Τούρκοις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ῥωμαίων· Εἰ γὰρ εἴγε τοῦτο γενέσθαι, ποίαν ὁδὸν, ἢ ποῖον τόπον, ἢ πόλιν εἶχον μετοικῆσαι Χριστιανῶν τοῦ μὴ καταπτύειν, καὶ ἐνεδίδειν, καὶ σφακελλίζειν τοὺς Ῥωμαίους; Οὐχὶ μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ Τούρκοι καὶ Ἑβραῖοι εἶχον ἐξουθενεῖν αὐτούς.

Τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανὸς (84) ἐσκέφατο διὰ τῆς νυκτὸς προσεγγίσει ταῖς διήρσει, καὶ ἐμπρῆσαι ταύτας. Καὶ δὴ ἐτοιμάσας μίαν τῶν τριήρων, καὶ βελὼν ἐν αὐτῇ τοὺς δοκιμωτάτους τῶν Ἰταλῶν, καὶ παντοῖα μηχανικὰ σκευῇ ἱσταντο ἐκδεχόμενοι τὴν ὥραν. Οἱ δὲ Γεννοῦται τοῦ Γαλατᾶ μαθόντες τὸ δρώμενον ἀπήγγειλαν ταῖς Τούρκοις. Οἱ δὲ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἀγρυπνοὶ διανυκτερεύσαντες, καὶ σκευὰς ἐτοιμοὺς παρατάξάντες τοὺς Λατίνους ἐκδέχοντο. Οἱ δὲ Λατίνοι μὴ γνόντες τὸ μνηστὴν παρὰ τῶν τοῦ Γαλατᾶ εἰς τοὺς ἀστέρας, περὶ μέσας νύκτας ἀρᾶσα τὰς ἀγκύρας ἢ τριήρης ἀφωγῆται τοῖς πλοίοις πλησιάζων ἦν. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐν τῇ βοτάνῃ τῆς σκευῆς πῦρ βάλλοντες, ἦσαν γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἐγρηγορότες, καὶ δὴ ἐκπεφθεῖς ὁ λίθος κατὰ τῆς τριήρης, καὶ σὺν ἤχῳ πλείστῳ κρούσας αὐτὴν, ἔβαλε κάτω ὀποδρύχιον σὺν τοῖς ἐπιβάταις, πέμψας εἰς βυθόν. Τοῦτο τοὺς Λατίνους εἰς φόβον καὶ ἀγωνίαν οὐ μικρὰν ἐνέβαλε, καὶ τὸν Ἰωάννην οὐκ εἰς μικρὴν ἀθυμίαν· ἦσαν γὰρ οἱ καταποντισθέντες ἅπαντες· ἐκ τῆς αὐτοῦ νηὸς εὐζωνοὶ νέοι, καὶ λίαν πολέμιστοι ὕπῃ τοῖς ῥύ. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐπαρθέντες ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῃ, καὶ φωνῇ μεγάλῃν ἄραντες σὺν ἀλαλαγμῷ πάντες, καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς τόσον ἤχον ἐν οὐρανῷ· ἐξέπεμψαν, ὥς δοκεῖν τὸ κλίμα ἐκεῖνο τῆς γῆς σεισθεῖν. καὶ ἐκ τοῦ φόβου καὶ οἱ τῆς πόλεως, καὶ οἱ τοῦ Γαλατᾶ πάντες ἰδόντες. Ἡμέρας οὖν γενομένης, καὶ χαρμεσύνως τε καὶ εὐαρεστῶς καταπολεμούντες, ἐναθρονομένοι ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῃ καταβολῇ τῆς τριήρης, ἄλλον λίθον καὶ αὐτὸν παμμεγέθη τῇ φολεῖ τῆς χονείας ἐνέκρουσαν. Καὶ δὴ ἱσταμένης μιᾶς νηὸς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ Γαλατᾶ ἔγγυς, φερούσης φόρτον ἐμπορικὸν παντοίων εἰδῶν, καὶ μελλούσης ἐν Ἰταλίᾳ πλεῖν, ἦν γὰρ καὶ ἡ ναὺς, καὶ ὁ φόρτος τῶν ἐμπορῶν τοῦ Γαλατᾶ, ἀφέντες οἱ Τούρκοι τὸν λίθον διέβρηξεν τὴν γαστέρα τῆς νηὸς, καὶ διαβρύγισεν· ἀρδὴν καταποντίσθη ἐν τῷ βυθῷ. Τοῦτο τὸ δῶρον ἀντάμειψις τῆς ἀκραιφνοῦς φιλίας. ἥς ἐπεδείξαντο Τούρκοι τοὺς Γαλατίνους. Ἀπῆσαν γὰρ ἐν τοῖς μεγετάνοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ῥωόντες, ὥς· Ἡμεῖς φίλοι ὄντες, καὶ τὰ τῆς φιλίας πράττοντες ἐσημάναμεν τὴν ἔλευσιν τῆς τριήρης· Καὶ γὰρ εἰ οὐκ ἂν ἐπὶ παρ' ἡμῖν ἐνωτισθέντες τὴν ἔλευσιν αὐτῆς, εἰς κενὸν ἂν ἦσαν οἱ τόσοι κόποι τῶν

quam Christianorum urbem migrarent Romæ, ubi a probris, contumeliis et contemptu tuti et securi agerent? a Christianis enim non solum, sed ab ipsis Turcis et Hebræis merito spreto ac contumeliose habiti essent.

Per id tempus Justinianus Longus hostium biremes noctu invadere, ignemque iis injicere cogitabat. Ad hoc trireme una, Italorum probatissimis ei impositis, machinisque omnis idoneis instructa, tempus commodum observabat. At Galatini Genuenses rem sibi compertam Turris prodidere; qui noctem illam totam insomnem vigiliæ egerunt, tormentisque ad excipiendum Latinorum impetum paratis, venientes exspectarunt. Latini istius proditiōnis ignari, anchoras circa mediam noctem sine strepitu tollunt, et triremi ad navigia feruntur. Tunc Turci, qui tota nocte vigilaverant, igne bombardæ injecto lapideum globum triremi impegerunt; quæ cum ingenti fragore quassata, una cum vectoribus omnibus in profundum demersa est. Tali casu Latini vehementer territi ac attoniti fuere; Joannesque ipse pavoro hand medicari periculis est: fluctibus enim absorpti plures quam centum et quinquaginta juvenes prompti ac bellicosi perierant, qui in ejus nave stipendia omnes faciebant. Turci vero ab tam apposite destinatum ictum animo rehati, omnes cum qui in navigiis, tum qui sub tentoriis erant, simul vehementer vociferantur, tantumque clamorem in cælum mittunt, ut tractus ille terræ concuti videretur; formidine etiam Constantinopolitani ac Galatini, trepidantes clamoribus similibus aerem complevere. Ubi vero dies illuxit, Turci letabundi sibi que admodum confidentes oppugnare urbem pergunt, istaque inexpectata triremis depressione superbientes lapidem magnum bombardæ canali immittunt, et in navem quæ mercatorum Genuensium erat directo ictu, ejus costas dirumpunt, et in profundum demergunt. Hæc navis juxta muros ad portam Galatæ stationem in portu habebat, mercibus omnigenis onusta in Italiam mox navigatura; hocque facinore, cum redhostimento, quomodo amicitiam Galatinorum colerent, Turci probaverunt. Eodem hoc die ad magnates, cum ipsis expositulaturi, Galatini se 157 conferunt; quod cum amici eorum essent, talesque prodita triremi se præbuisent, tanta injuria illata ipsis esset: Si vobis, inquit, incomperitus fuisset triremis appulsus, tantos labores, in trahendis terra biremibus octoginta inque portum deducendis,

Ismaelis Bullialdi notæ.

fert, Constantinum scilicet et ehir Lucam de deditione - facienda cogitasse: nisi Italorum auctoritate, et factione, qui ei nusquam consensuri erant, ab hoc proposito retracti fuissent. (84) Τότε ὁ Λόγγος Ἰουστινιανός. Hujus cæ-

pti meminerunt Laonicus, lib. viii. Leonardus Chiensis et Phranzes, lib. iii, c. 11. De næve Genuensi a Turcis demersa idem Phranzes capite 19 disserit, sed a nostro in quibusdam dissentiit.

frustra sublisisset; in cinerem namque a Romanis A
versa fuissent. Vos itaque ob tantum officium gra-
tiam reponentes, tam grave damnum nobis intulistis.
Responderunt Mesariotes: Navem illam vestram
esse ignorabamus, idque a nobis hostilem esse per-
suasit actum est. Bono estote animo; utque urbem
occupemus, cujus equidem expugnatio vicina est,
vota concipite: damnum vobis illatum resarcie-
tur, et quodcumque vobis debetur, numerabitur.
His blandis et ad fraudem compositis verbis pla-
cati, reversi sunt miseri, ad calamitatem cladem-
que caculientes, qua una cum capta ac expugnata
urbe obstruendi erant. Tyrannus interim pontem
lignum a Galatæ littore ad Cynegum horce arti-
ficio compactum stravit. Dolia supra mille collecta
rudentibus colligata cohærebant; ita ut bina se-
cundum eorum longitudinem apposita latitudinem
pontis caperent: series binæ doliolum, totam
pontis longitudinem capientes, simul etiam con-
nexæ coagmentantur: trabes deinde ad oram
utramque clavis affixæ, quibus tabulatum tandem
instratum est, tantaque erat pontis latitudo, ut
milites quinque fronte incedere facile possent.
Kai éγγόνει εις πλάτος ή γέφυρα, ώστε άπόνως πέντε κατά ύπέρους διερχέσθαι στρατιώτας
πρώτος.

διὰ ξηρὰς εἰσαχθέντων ἐν τῷ λιμένι διδοῦσθαι
πλοίων. Τέσσα γάρ ἐμελλον γεγενηῖαι καὶ κό-
νις παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὑμεῖς δὲ τῇ ἀντιμι-
σθίαν ἀληρώσαντες ἐπορεύσασθε ἡμῖν τὴν τοσαύ-
την ζημίαν. Οἱ δὲ μετέζοντες ἀπεκρίναντο, ὅτι
Μὴ γινώσκοντες ὑμῖν ἐπαρῆναι τὴν ναύν, ἀλλὰ
θαρροῦντες τῶν ὑπεραντίων εἶναι, τεῦτό καὶ
πεπράχαμεν. Ἐχετε οὖν θάρρος, καὶ εὐχεσθε
τοῦ λαθεῖν ἡμᾶς τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἡδὴ πάρ-
εστιν καὶ ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι, καὶ τότε πᾶσα
ζημία, καὶ πᾶν ἕτερον τὸ ἀπειλόμενον ὑμῖν δο-
θήσεται. Ἐν τοῦτοις τοῖς μετρίχοις λόγοις ἀπή-
σαν· μὴ εἰδότες, αἱ δόλοισι ἐπὶ καὶ αὐτοὶ, καὶ ἡ πό-
λις αὐτῶν, ὥς ἡ Κωνσταντινου, οὕτω καὶ αὐτοὶ
γενήσονται μετ' ὀλίγον. Ὁ δὲ τύραννος· κατε-
σκεύασε καὶ γέφυραν (85) ὡς ἡμῖν ἀπὸ τῶν τοῦ Γα-
λατᾶ βλέπων εἰς Κυνηγόν. Ἡ δὲ κατασκευὴ ἦν
οὕτως· ἀθροίσας κελεύσει οὐνοδόχα ἀγγεῖα ὑπὲρ τὰ
χθίσια, καὶ δῆσας καλωδίοις εἰς πλάτος· δύο τὰ δύο
ἀγγεῖα κατὰ μήκος τίθενται, ὁρμαθὸν ἓνα, καὶ
ἕτερον πάλιν ὁρμαθὸν ὁμοίον τῷ πρώτῳ· εἰς αὐτὸν
ἀφασ, καὶ συναρμόσας τοὺς δύο ὁρμαθοὺς, καὶ δο-
κοὺς ἐκ τῶν δύο μερῶν προσηλώσας, σάνδας κατ-
άπὼς πέντε κατά ύπέρους διερχέσθαι στρατιώτας

CAPUT XXXIX.

Mehemetes Constantinum ad deditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus
dirutam muni partem munit. Maii 21 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et postridie usque ad horam
diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acriter pugnam. Mehmetes suos hortatur. Justinianus glauco plumbeo
in manu laesus pugnam omisit; ornessi isto casu percussit. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores
dirubunt, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irruunt. Constantinus interficitur. Turci obvios
passim cadunt, templa, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum confugiunt, falsa opinione
salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos abducunt. Templum politum ac diripitum. Magnus
dux capitur, et Mehmetis jussu domi cruciatur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatimorum
non pauci confugiunt. Cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatin Mehmeti se dedunt. Græci omnes et qui in
urbe capta vivi superfuerunt, in naves aut castra Turcorum translati.

Onnibus ad expugnandum urbem, ut Mehmeti C
videbatur, rite instructis, caduceatorem, qui im-
peratori talia diceret, destinat: Omnia ad expu-
gnationem iam parata esse, et quod jamdiu ante
decreti, 158 deinceps efficiendi tempus adesse cer-
tiorum te facio. Incepti nostri exitum Deo, a cujus
nutu pendet, credimus. Ad deditionem compellan-
tibus nobis quid respondes? Urbe decedere tibi pla-
cet, et quocumque libuerit, cum aulae tuæ proceri-
bus, eorum suppellectile ac divitiis, abire? hac e iam
conditione ut nostri neuter populo damnum inferat?
An obistere ac repugnare tibi certum est? proinde-
que vitam divitiasque tuas, et tuorum perdere, po-
pulum quoque captivum per omnes regiones a Turcis
distrahendum prodere? Imperator præsentem senatu
respondit: Si pacem nobiscum majores tuos imita-
tus habere velis, gravis ob id Deo agimus. Ili equi-
dem majores meos, velut parentes venerati, colue-
runt ac observarunt: hanc urbem, apud quam ca-

Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα (86), ὥς αὐτῷ εἰδοῦναι,
καλῶς, ἐπαψεν ἔξω λέγων τῷ βασιλεῖ· Γίνωσκει
τὸ τοῦ πολέμου ἡδὴ ἀπαιτεῖσθαι, καὶ καιρὸς ἐστὶν
ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπᾶσαι τὸ ἐνθυμηθῆν ἀπὸ πολλοῦ
αὐτῷ ἡμῖν νῦν. Τὴν δὲ ἔκδοσιν τοῦ σκοποῦ τῷ
θεῷ ἀπέμειν. Τί λέγεις; βούλει καταλεῖπειν τὴν
πόλιν, καὶ ἀπελθεῖν ἐνθα καὶ βούλει μετὰ καὶ
τῶν σὺν ἀρχόντων, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐ-
τοῖς, καταλειπὼν τὸν δῆμον ἀζήμιον εἶναι καὶ
αὐτῷ ἡμῶν, καὶ παρὰ σοῦ; ἢ ἀντιστήναι, καὶ
οὖν ἐπὶ ζωῇ καὶ τὰ ὑπάρχοντα ἀπολέσεις; σὺ τε
καὶ οἱ μετὰ σοῦ, ὁ δὲ δῆμος αἰχμαλωτισθεὶς
παρὰ τῶν Τούρκων διασπαρῶσιν ἐν πάσῃ τῇ
γῇ; Ὁ βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο οὖν ἐπὶ συγκλήτῳ·
Εἰ μὲν βούλει, καθὼς καὶ οἱ πατέρες σου ἐβή-
σαν, εὐχρηστὶς οὖν ἡμῖν συνήσθαι καὶ σὺ, τῷ
θεῷ χάρις. Ἐκείνοι γὰρ τοὺς ἐμοὺς γονεῖς ὥς
πατέρας ἐλάτουν, καὶ οὕτως ἐτίμων, τὴν δὲ
πόλιν ταύτην ὥς πατρίδα. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Κατεσκευάσας καὶ γέφυραν. Leonardus
Chienensis, lib. viii, Leonclav. lib. xv,
Phranzes lib. iii, cap. 10, adveniunt.

(86) Ἀπαρτίσας οὖν τὰ πάντα. Cap. proximo

dizimus quoniam fuerit ille legatus, et quo an'imo
a Mehemele fuerit missus. Præter Leoniciu ad-
veniunt Leonardus Chienensis, atque etiam Paulus
Maurocenus Hist. Venet. lib. xiv.

περιστάσεως ἅπαντες ἐντὸς ταύτης εἰσιόντες ἠσώθησαν, καὶ οὐδεὶς δ' ἀντισταίνων ἐμακροβίω. Ἐξε δὲ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀρπαχθέντα ἀδίκως κάστρα καὶ γῆν, ὡς δίκαια. Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους (87) τόσους, ὅσους κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν κατ' ἔτος τοῦ δοῦναι σοι, καὶ ὑπελθα ἐν εἰρήνῃ. Τί γὰρ οἶδς εἰ θυρῶν κερδᾶσαι, εὐσεβῆς κερδανθεῖς; Τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὐτ' ἐμὸν ἐστί, οὐτ' ἄλλου τῶν κατ' οἰκούντων ἐν ταύτῃ. Κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν, καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος, καὶ ἀπογυῖος τὴν εἰρηνικὴν τῆς πόλεως προδοσίαν, ὥρισε διαλαλίαν γενέσθαι ἐν πάτῃ τῇ στρατιᾷ. καὶ ἐδῆλωσε τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁμῶς ὡς οὐκ ἔτ' ἄλλο χρῆ-
ζει κέρδος πλὴν τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὰ τελεχῇ τῆς πόλεως. τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα θησαυρὸν, καὶ αἰχμαλωσίαν ἔκτισαν ὅμῶν κέρδη. Τότε οἱ πάντες εὐφήμεσαν. Ἐσπέρας δὲ γενομένης κήρυκα κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου στείλας, ἐπρόστατε ἐν πάσῃ σκηνῇ φῶτα μεγάλα καὶ πυρκαϊὰς ἀνάψαι· καὶ τῶν φώτων ἀναφθέντων, πάντας σὺν ἤχῳ καὶ βοῇ ἀλαλάσαι τὴν μιὰν αὐτῶν φωνὴν (88), τὴν δηλοῦσαν τὴν αὐτῶν ἀσπίδιαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ξένον τέρας· τὰ γὰρ φῶτα ὑπερσχυρόντα ἐν γῇ καὶ θαλάσῃ ὑπερ τὸν ἥλιον ἐλαμπον, τὴν πᾶσαν πόλιν, τὸν Γαλατᾶν, τὰς νῆας ἀπάσας, καὶ τὰ πλοία πέρα τὸ Σκουτάριον. Καὶ ἐπιφάνεια πᾶσα τῇ· ὕγρα· τοσοῦτον ὑπερῆστραπτον, ὅσον εἴποι τις κεραυνὸς διχην.
Καὶ γὰρ εἶδε ἦν κεραυνός, οὐ φωτίζον μόνον, ἀλλὰ καὶ κατακαίον καὶ θαπνῶν! Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες πῦρ ἐμπροσθέν ἐν τῷ στρατοπέδῳ. Καὶ κατέτρεχον ἕως τοῦ ἔρειπτον. Καὶ ὁρῶντες αὐτῶν τὰς ὀρχήσεις, καὶ τὰς εὐφροσύνας ἀκούοντες ἀλαλαγὰς τὰς γενομένας, προσώρων τὸ μέλλον, καὶ σὺν καρδίᾳ συντετριμμένη πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγον, Κύριε, φέσαι ἡμᾶς τῆς δικαίας σου ἀπειλῆς, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀντικειμένου. Οἱ δὲ δημόται μόνον ἰδόντες τὴν τοσαύτην θέαν, καὶ τὴν βοὴν ἀκούσαντες, ὡς ἡμιθανεῖς ἔπνεον, μὴ δυνάμενοι ἔλκειν πνεῦμα μὴτ' ἀποφύγειν. Ὁ δὲ Ἰωάννης διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀγωνισάμενος, καὶ κτελούσας τὰς κληματαῖδας ἀπάσας τὰς εὐρισκομένας ἐν τῇ πόλει συναγαγεῖν καὶ τεθῆναι ἐν τοῖς ἔρειπτοις, κατασκευάσας ἄλλην τάφρον ἐνδοθεν τοῦ φυλάττεσθαι τὰ τελεχῇ τὰ φθαρόντα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἰδόντες τὴν εἰσοδείκοδον αὐτῶν φανεράν γενομένην, καὶ μὴ δυνάμενους ἐξέλαι ἐξω τῆς πόλεως, καὶ ἀνθίστασθαι τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ ἔξω κάστρῳ ἀπεριχαλύπτους ὄντας τῶν ταγέων καταπεσόντων. Ἦσαν τινες τῶν γερόντων ἐπιστάμενοι παραπτόριον ἐν, πρὸ πολλῶν

lamlitate ei armumis pressi salutem sibi quaesierant, patriae loco habuerant, quorum etiam nullus qui oppugnatione illam tentavit, longævus fuit. Castris et regionibus, contra fas jusque nobis ereptis, tanquam juste partis fructu. Tributa annua, quam magna ac gravia pendere poterimus, impera, et pace constituta recede. Num spe lucris delusus, an alia praeda futurus sis omnino nescis; urbem vero tibi dedere, neque penes me est, neque in cirium enjuaquam incolarumve potestate. Unum quippe universorum propositum est, uliro mori, nec ritae nostrae parcere.

His auditis, tyrannus deditioe sponte facta urbem recipere desperavit: quamobrem copiis suis per castra oppugnationis diem edixit: quibus juratus significat, alia praeda, praeter moenia et domos urbis, se non indigere; thesauros ac mancipia caeteramque praedam militi suo dimittere. Ei hac de causa universae copiae cum plausu acclamabant. Sub vespere per universa castra tubicinis missis, in tentoriis singulis lumina et ignes ingentes accendi jubet; luminibusque accensis, cunctos vocem infandam, impie eorum religionis signum, clamore intenso ac alacri sonare. Portento quid simile videndum audiendumque oblatum est: lucernae etenim terra marique confertim dispositae solis splendorem vincebant, totumque oppidum, Galatam, naves omnes, et navigia ulira Scutarium stantia illustrabant; marisque superficies acriter ad fulguri aut fulminis instar coruscabat. Ac utinam fulmine non solum collustrante, sed et comburente ac absumente classis et castra tyranni de caelo tacta tunc fuissent! Romae incendio ardere castra rati, usque ad muri ruinam exploraturi processere: ex conspectis vero eorum sultationibus, plausu lartisque eorum vocibus auditis, quod futurum erat, coniecere: et ad Drum corde contriti sic clamavere: Parce nobis, Domine, justasque minas tuas averte, et e manibus oppugnantium 159 nos eripe. Plebs etiam hoc unico spectaculo ac vociferatione perterrita ac semimortua, respiratione velut intercepta ducens suspiria singultiebat. Joannes porro nocte illa strenue laboravit, omniaque sarmenta, quae in urbe reperiri possent, comportari jussit, ut moenium ruderibus injecta illa lorica ac munimentum, quo milites protegerentur, efficerent, fossamque intra ambitum ipse duceret, qua dirutam eorum partem tueretur. At Romae interim dubii haerent, cernentes hostium conspectui patere viam, qua urbe egredi, inque eam remeare possent; nec propterea liberum sibi esse ea erumpere, ut cum

Ismaelis Bullialdi notae.

(87) Καὶ ἀπόκοψον καὶ τοὺς φόρους. Non conveniunt de hujus tributi solutione Ducas et Laonicus. Ille quippe Constantinum inducit, quamlibet vectigalis anni summam pollicium, quantam Mehementes imperaret: quod hunc respuisse supra narravit. Laonicus vero decem myriadas nummorum tributi nomine sibi solvi Mehemetem pe-

tilisse scribit.

(88) Τὴν μιὰν αὐτῶν φωνήν. Intelligit voces illas Alla hu, id est, Deus est, et illas Alla-hu-kekber, id est Deus magnus est. Quas quidem Ducas μιὰν φωνήν appellat, quia a pollutis impiorum laelis, Dei nomen contra ipsum, ejusque Ecclesiam usurpantibus, pronuntiat.

Turcis in exteriore propugnaculo pugnarent, quod muro diruto corpora nuda hostibus objicerent, nec, quo se protegerent, haberent; senum itaque quorundam indicio, porta subterranea, ante multos annos valde munita, in palatii parte inferiori imperatori innotescit, quam statim aperiri jubet: eaque Romæi muris proteculi eruptione facta in agere extra muros cum Turcis pugnabant. Hæc autem circa porta Cercoporta olim appellata fuit.

Tyrannus porro die Dominica urbem ab omni parte oppugnare cepit, præliisque continuis a vespera per totam noctem Romæos exercuit ac fatigavit; erat autem illa Dominica festivitas Omnium sanctorum, Maii dies vicesimus septimus. Postquam illuxit ad horam usque diei novam remissius pugnatum: exercitum deinde in duo agmina a palatio usque ad portam Aurcam distribuit. Octoginta etiam biremes a Ligni porta usque ad Plateam collocat; cætera navigia, quæ ad duas columnas stabant, per ambitum circumacta fuere a porta Pulchra ultra arcem Megademetrium, et portam Parvam Hodegetriæ (id est viæ ductricis) monasterio vicinam; ultra portum etiam, quem circumdabant, usque ad Blanea locata erant. Unoquoque horum scabæ mœnium altitudini pares alique bellica instrumenta vehebantur. Post solis occasum classicum sonnit, et tyrannus ipse hora noctis secunda fidelissima juventute fortiter et acriter pugnante, decem millium suorum mancipiorum numero cinctus et equo iusdens, in parte muri dejecta cominus pugnabat. A tergo vero et a lateribus supra centum equitum strenuorum millia aderant. In partibus vero inferioribus usque ad portæ Aurcæ portum plures centum millibus milites locati erant; et a principis statione ad summam usque palatii partem alia quinquaginta millia militum id spatii occupabant. Navigia vero et pontem alia infinita multitudo tenebat. Obsessi quoque stationes ad propugnandum partiti erant. Imperator **160** et Joannes Justinianus mœnium partem dirutam, in aggere exteriori pugnantes, cum tribus Latinorum Romæorumque millibus tuebantur. Ad palatium cum quingentis magnus dux stabat. Mœnia vero, quæ mari objecta sunt, et propugnacula, a porta Lignea usque ad Pulchram,

A χρόνων ἀσφαλῶς παρηραγμένοι ὑπόγειον, πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τοῦ παλατίου, καὶ δηλώσαντες τῷ βασιλεῖ, διὰ προσταξέως αὐτοῦ ἠνοιχθῆναι· καὶ ἐξῆρχοντο ἐξ αὐτοῦ περισσεύοντες τοῖς τεύχεσι τοῖς ὑγιαίνουσιν, καὶ ἀντεμάχοντο τοῖς Τούρκοις ἐν τῷ περιβόλει. Τὸ δὲ ὄνομα τῆς κρυφῆς ἐκείνης πόλης ἐκαλεῖτο ποτὶ Κερκόπορτα (89).

Ὁ δὲ τύραννος ἤρξατο ἡμέρᾳ Κυριακῇ συνάπτειν πόλεμον καθολικόν· καὶ δὴ ἑσπέρως γενομένης οὐκ ἔδωκεν ἀνάπαυσιν τοῖς Ῥωμαίοις τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ· ἦν γὰρ ἡ Κυριακὴ ἐκείνη τῶν ἁγίων Πάντων, ἁγίων ὁ Μάιος ἡμέρας κς'. Ἐπιρωσκούσης δὲ τῆς ἡμέρας συνῆψε πόλεμον οὐ τέσσον ἄχρις ὥρας ἐναντίας. Μετὰ **B** δὲ τὴν ἐνάτην διεῖλε τὸν στρατὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου μέχρι τῆς Χρυσῆς. Καὶ τὰ ὀδοῦσθοντα πλοῖα ἀπὸ τῆς Εὐλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας (90)· τὰ δὲ ἑτέρα ἱστάμενα ἐν τῷ διπλοκονίῳ περιεκύκλωσαν ἀπὸ τῆς Ὀραίας πόλης (91), διακάντα τὸν Μεγαδμητρίον (92) τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὴν πόρταν τὴν μικράν, τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀδηγητρίδας (93). Καταδάντες τὸ μεγαπαλάτιον, καθ' ἑαυτοὺς τὸν λιμένα περιεκύκλωσαν ἄχρι τοῦ Βλάγκα (94). Ἐκαστον αὐτῶν ἔχον ἀνὰ χιλιμακὰ ἱσδοσάμενον τοῖς τεύχεσι, καὶ πάντοτε ἀλλήν παρασκευόν. Δύναντος οὖν τοῦ ἡλίου, τὸ ἐνοσίχθων ἤχησε, καὶ αὐτὸς ὁ τύραννος ἐπιπρος τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρᾳ, καὶ ἦν ἡ παράταξις μεγάλη σφόδρα. Ἐμάχοντο οὖν κατὰ πρόσωπον τῶν πεσόντων **C** τευχῶν οὖν τοῖς αὐτοῖς πιστοῖς δοῦλοις νέοις καὶ παναλικίοις, ὑπερμαχοῦντες ὥς λόντες; ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. Ἐξέσπισθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων ἄνδρες μάχιμοι ἱπποταὶ ὑπὲρ τὰς ρ' χιλιάδας. Ἐν δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν ἄχρι τοῦ λιμένος τῆς Χρυσῆς ἑταῖραι ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα· καὶ ἀπὸ τοῦ ἐσποῦ οὗ ἱστάτο ὁ ἡγεμὼν ἕως τοῦ παλατίου τὰς ἄκρας; ἑταῖραι πεντήκοντα χιλιάδες· καὶ εἰς τὰ πλοῖα καὶ τὴν γέφυραν ὑπὲρ ἀριθμόν. Οἱ δ' ἐντὸς καὶ αὐτοὶ διαμερισθέντες· ὁ μὲν ὁ βασιλεὺς οὖν τῷ Ἰωάννῃ Ἰουστινιανῷ ἐν τοῖς τεύχεσι τοῖς πεσούσιν, ἔξω τοῦ κάστρου, ἐν τῷ περιβόλει, ἔχοντας μετ' αὐτοῦς Λατίνοους καὶ Ῥωμαίους ὡς τρισχιλίους· ὁ δὲ μέγα, Δούκα ἐν τῇ βασιλικῇ ἔχων ὡς πεντακοσίους. Τὰ **D** δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν τεῖχη, καὶ οἱ προμαχώνες ἀπὸ τῆς Χυλίνης πόρτας ἕως τῆς ὥρας τῆς ἀγρᾶς τοιοῦτοι, καὶ τοσούτοι ἐπέκεινα πεντακοσίων. Ἀπὸ δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Ἐκαλεῖτο ποτὶ Κερκόπορτα. De illa ne verbum quidem faciunt Gyllius et Leunclavius. Videnda sunt quæ supra cap. 59 attulimus, ubi de Xyloporta mentio habetur.

(90) Ἀπὸ τῆς Εὐλοπόρτης ἄχρι τῆς Πλατείας. Hagio-bazari, vulgo Ai-vazari appellatur his temporibus; vicina est Occidentali urbis anguli. Verum differt a porta Xylgcerco appellata. Hæc quippe Xyloporta semper aperta fuit: at Xylgcerco etiam Cantacuzeni temporibus, hujusque etiam obsidionis clausa erat. Platea Cynego vicina est.

(91) Ἀπὸ τῆς Ὀραίας πόλης. Pulchra porta appellabatur, quæ hodie Bacæ-capi, id est Horti porta vocatur, vel Cifut-capi, quod magna fre-

quentia portæ illius proximi vici, ab Hebræis habitentur, qui per contumeliam Cifut appellantur.

(92) Τὸν Μεγαδμητρίον. Arx illa fuit in promontorio quod Bosphorus Thracicus et sinus Ceratinus ambiunt: in quo hodie sultani Saralium ædificatum cernitur.

(93) Τὴν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ὀδηγητρίδας. Ex hoc loco et superiori cap. 11 colligere licet monasterium τῶν Ὀδηγῶν non longe fuisse dissitum a muris Bosphoro objectis.

(94) Ἀπὸ τοῦ Βλάγκα. Non longe distat hic locus ab arce Heptapyrgo, ledi-cula Turcice dicta.

τῆς Ὀραίας ποίων τον ῥόνον διον ἔχει τῆς Χρυσῆς Αἰκλῆς ἐν ἐκδοτῶν προμαχώνι εἰς ἡ τοξότης, ἡ ἑταῖρος, ἡ πετροβολιστὴς· πᾶσαν οὖν τὴν νύκτα διαβάντες ἄγρυπνως, μὴ δ' ὀπωροῦν κειμηθέντες. Οἱ δὲ Τούρκοι οὖν τῷ ἡγεμόνι Ἰσπευδὸν πλησιάζει τὰ τεῖχη, φέροντες κλίμακας ὑπὲρ ἀριθμὸν προκατασκευασμένας. Ὁ τύραννος οὖν ἐξόπισθεν τῆς παρεμβολῆς ἐν βάθει σιδηρᾷ ἐλαύνων πρὸς τὰ τεῖχη τοὺς τοξότας, πῇ μὲν κολακεύων ἐν λόγοις, πῇ δὲ ἀπειλῶν, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀντεμάχοντο ἀνδρείως θεὸν ἢ δύναμιν. Ὁ δὲ Ἰωάννης γενναίως παρίστατο οὖν τοῖς αὐτοῦ, ἔχων καὶ τὸν βασιλεῖα ἐνοπλιον, οὖν πάσῃ τῇ παρατάξει ἀντιμαχόμενοι.

Π· οὖν ἐμελλόν μεταπεσεῖν τὰ τῆς τύχης ἀνδραγαθήματα ἐν χερσὶ τῶν Τούρκων, ἀπέβλεν ὁ θεὸς ἐκ τοῦ μέσου τῆς παρεμβολῆς τῶν Ρωμαίων τὸν στρατηγὸν αὐτῶν γίγαντα, καὶ ἰσχυρότα, καὶ ἀνδρωπὸν πολυμετήν. Ἐκλήγη γὰρ διὰ πολυθεοδίου ἐν τῇ χειρὶ θεοῦ τὸν βραχίονος, ἐνι σινοῖα· οὐτος, καὶ διατρέψας τὴν σιδηρὰν χλαμύδα, καὶ ἥτις ὑπὲρ χεῖρας κατεσκευασμένη ὡς τὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὅπλα, οὐκ ἴδυνάτο ὑπὸ τῆς πληγῆς ἡρμεῖν. Καὶ λέγει τῷ βασιλεῖ, Σιθὶ θορυαλίως, ἐγὼ δὲ μέχρι τῆς νύκτος ἐλπίσσομαι, κἄντι ἰατρευθῇ· τάχος ἐκιναντρέψω. Ἦν γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ πληροῦσθαι τὰ θεὰ τοῦ Ἱερμεῖου λεχθέντα τῆς Ἰουδαίας· Ὁδεὺς ἐρρίκε πρὸς Σεδεκίαν· Τάδε λέγει Κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ· Ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέψω τὰ δόλια τὰ κολεμικὰ τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ὁμῶν, ἐν οἷς ὁμοῖς κολεμεῖτε ἐν αὐτοῖς τὸν βασιλεῖα Βαβυλῶνος, καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς συγκατακλιθεὶς ὁμοῖς βέβηκεν τὸν τεῖχον· καὶ ἐπιδέξω αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ταύτης. Καὶ κολεμήσω ἐγὼ ὁμοῖς ἐν χειρὶ ἐκτεταμένη, ἐν βραχίονι ὀφθαλμῶν, μετὰ θυμοῦ, καὶ ὀργῆς, καὶ παροξυσμοῦ μεγάλου· καὶ πατάξω τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτήνη θυγάτηρ μεγάλου, καὶ ἀδοκασούνται. Οὐ γένοιται ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐκ οἰκίεσθαι αὐτοὺς. Ὁ βασιλεὺς δὲ ἰδὼν τὸν Ἰωάννην ἀναχωρήσας, ἐξήλασε, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν· ἰαλὴν θεὸν ἢ δύναμιν ἀντεμάχοντο. Οἱ δὲ Τούρκοι τὸ κατ' ὀλίγον προσεγγίζαντες τὰ τεῖχη ἀσπίδοφοροῦντες· ἐπιθεσαν κλίμακας· πλην οὐδὲν ἦνουν· ἐκώλον γὰρ αὐτοὺς λιθοβολοῦντες ἀνῶθεν, ὡς οὖν ἐμποδίζόμενοι εἰστέχεσθαι. Οἱ δὲ Ρωμαῖοι πάντες οὖν τῇ βασιλεῖ ἀντιπαράσποντες ἦσαν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἅπανα ἢ δύναμις, καὶ ὁ σκοπὸς ἦν, τοῦ μὴ σφίγναι τοὺς Τούρκους τὴν εἰσοδὸν γενομένη ἐκ τῶν καταπεσόντων τευχῶν, ἔλαθον δὲ ἑλκὸς ὁδοῦ τούτου· εἰσάξα· ὁ δὲ τῆς πόλεως, Ἰωάννης γὰρ τὴν πύλιν, ἣν προελθόντες εἰρκαμύς, ἀντιμαχόμενοι, καὶ εἰσπεσόντες, ἐντὸς ἐκ τῶν ὀνομασθέντων ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν δούλων τυρέννου ὡς πενήκοντα, καὶ ἀναβάντες ἐπάνω τῶν τευχῶν, κύρ πνέοντες, καὶ τοὺς συναντήσαντες χρεῖαντες· τοὺς ἀεροβολιστάς· ἐκίων. Καὶ ἦν ἡμεῖς θέαμα φοβερὸν μέγαν. Οἱ γὰρ Ρωμαῖοι καὶ Ἀρμένιοι, οἱ καλῶντες· τοὺς γὰς κλίμακας, περσολοῦντες τοῖς τεύχεσι, οἱ μὲν παρὰ τῶν κατεσπῆσθαι, οἱ δὲ τοὺς ἐφ' ἑαυτοὺς καμύσαντες

A jaculatores et sagittarii plusquam quingenti propugnabant. In singulis denique propugnaculis, inter portas Palchram et Auream, per totum murorum ambitum, sagittarius unus, jaculator, vel sclopetarius impositus erat: totaque illa nocte vigillas egerunt. At Turci, concitante principis suo, scalas ad subundas muros insidentes admovent, verò festinant. Tyrannus post secum virgam ferream gestans, alias blandiendo, alias militum sagittarios ad muros impellere, quorum impetu totis viribus oblitendo sustinebant obesse, Joannes asspatos suis, et qui arma indutus imperator agerat cum copis universis acriter praesistit.

Cum ergo ad Turcos fortuna prospera se magis conversata sit, ex Romanorum acie media, ducentem gigantem bellicosum fortissime virum Deus abstulit. Is gigante plumbea in manibus parte sterili antequam lucreceret vulneratus, perrupta chlamyde ferrea, armis Achillis opere pari, pro dolore stare amplius non poterat. In peratiori ideo dixit: Firmiter ac strenue hic sita, ruina curaturus ad navem me confero, hucque statim revertiar. Illa quippe hora adimplenda erant, quae Judaeis a Jeremia dicta sunt: Ad Sedechiam sic loquimini: Haec dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego tela bellica, quae manibus vestris gestatis, quibus pugnatu adpersus regem Babylonis et Chaldeos, qui obsidione muros vestros cinxerunt, in vos converteriam: et in urbem mediam illos inducam. In vos ira ac indignatione commotus, magni exultantis, et brachio elato contra vos praestolabor: hujus urbis incolae seriam. Nomina et jumenta strage magna interficientur: non parcam eis, neque in sororum miserebor. Imperator conjunge milites, quamvis eos, postquam Joannes recessit, pavore invasisset, totis tamen viribus resistebant. Verum Turci muris paulatim appropinquantes, clypeis protecti scalas, nec tamen aliquo superesset, admove: lapidibus enim e superiori parte ita deturbati ac obruti sunt, ut incepto desisterent, Romani omnes et imperator ipse hostibus quibus obsistunt, totisque viribus obuii confidunt. At Turci per murum ruinam viam sibi in urbem facerent, hi alia parte, ita volente Deo, eam in eam penetrare. 161 Conspecta enim, quam Corporatam diximus, porta patente, quinquaginta ferme viri inter tyranni satellites insignes per eam irruerunt: qui postquam in muri pinas evasere, cum ardore pugnantes obvios quosque, qui inde jaculabantur, exornati. Horrendum hunc spectaculum oculis observabant: Romanorum enim Latinorumque, Turcae scalas muris admoventes repellantium, alii cunei, alii clausis oculis praecipites e muris se dedere; membrisque copiosis vix tandem acerbo fato privati sunt. Facile deinceps scalis applicatis in muros, aquilae volanti similes, abierunt Turci.

ἀπὸ τοῦ τείχους ἔπιπτον, καταβρώδεις τὰ σώματα, καὶ δεινῶς τὸ τέλος τῆς ζωῆς ἀποβάλλοντες. Τὰς δὲ κλίμακας ἀκωλύτως ἐπήγγυσον, καὶ ἀνέβαινον ὡς ἀετοὶ πετόμενοι.

Nec ista interim quæ gerebantur, imperator ei-
que militantes Romæ resciverant; quod longius
ab eorum statione, qua Turci irruperant, porta aberat, præsertim vero quia adversus oppugnantes toti intenti erant. Turci quippe viginti pugnis assueti contra Romanum unum bello minus, quam quisvis eorum, aptum præliabantur, ac propterea Turcis resistere solummodo cogitabant. Cum itaque ex improvviso e murorum parte superiori missilibus se peti ac necari sensissent, et Turcos in urbem penetrasse conspexissent, in partes interiores ejus tumultuantes fuga se recepere. Per portam vero, quæ Charai dicitur, multitudine coarctatis ac oppressis non patente introitu, qui viribus ac robore præstabant, invalidorum corporibus calcatis pervasere. Tunc quoque tyranni acies Romanorum fuga animadversa, clamore subdito miserisque conculcatis ac cæsis, in urbem irruit. Ad portam vero collapsorum animamque agentium corporibus obseptam cum devenissent, ingredi nequiverunt; per muri itaque ruinam plurimi via sibi quæsitâ obvios trucidarunt. Tunc imperator, omni abjecta spe, animo ac corpore fatiscens, clypeum eumque manibus gestans, lamentabilem ac commiseratione dignam vocem emisit: *Nellusne adest Christianus qui caput mihi amputet?* ab omnibus quippe desertus erat. Simul cum his verbis Turcus quidam vulnus ei in faciem impressit, quo accepto nudum caput genamque alteram alii Turco præbuit. Lethali denique vulnere confossus, a tergo eum invadente alio, concidit: sic interfectum, nec pro imperatore agnatum, tanquam manipularum militem omiserunt. Porro dum in urbem hora diei primâ nondum orto sole perrumpunt Turci, suorum tres solummodo desideraverunt. Urbem ingressi, et a Charai porta ad palatium diffusi, obvios pariter ac fugientes interfecerunt. Numerumque militum, qui orbi luendæ operam navarent, quinquaginta millia æquare Turci persuasi ac formidantes, duo illorum 162 millia neci dederunt. Quibus si compertum fuisset, universam bello aptam multitudinem octo millia non superare, nulla eorum perisset. Avaritiæ etenim adeo obnoxia hæc gens est, ut quilibet credis paternæ vindictam omittat, auræque accepto silarium liberum abire sinat: quanto magis eum, qui, nulla ipsa prius illata, ab eis injuriis patitur: confecto bello a multis, quibuscum collocutus sum, talia audiui: Terrore ac formidine ab eis qui in prima acie pugnaverant, perentul, quotquot primi occurrerunt cecidimus: siquidem vero tantam in urbe militum infrequentiam ac paucitatem cognovissemus, omnes tanquam pecudes vendundatos distraxissemus.

Interea etiam tyranni Asapides, qui Jenizeri vo-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(95) Ἀζαπίδες. Hæc vox proprie significat pedites: et jenizeri eo nomine appellari possunt, quod pedites etiam sint.

A Oὗτοι δὲ Ῥωμαῖοι εἰν τῷ βασιλεὶ οὐκ ἔγνωσκον τὸ γινόμενον· ἦν γὰρ ἀπὸ μακρόθεν ἡ γενομένη τῶν Τούρκων εἰσβολή, καὶ ἄλλως οἱ ὑπὲρ τῶν ἀντιμαχόντων ἄπας ὁ σκοπὸς ἦν. Ἦσαν γὰρ ἀντιπαραμύοντες ἄνδρες μάχιμοι Τούρκοι εἰκοσι πρὸς ἓνα Ῥωμαῖον, καὶ τοῦτον οὐ τόσον πολεμιστὴν ὥς τὸν τυχόντα Τούρκον. Πρὸς ἐκείνους γοῦν ἦν καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ ἡ φροντίς. Τότε ἰξαίφνης ὁρῶσι βάλῃ ἐκ τῶν ἄνω κατιόντα, καὶ κατασφάττοντα τοὺς. Ἀναβλέψαντες ὁρῶσι Τούρκους· ἰδόντες δὲ εἰς φυγὴν ἔκδοι ἐκτρέπησαν. Καὶ μὴ δυνάμενοι εἰσελθεῖν διὰ τῆς πύλης· τῆς ἐκπονησμένης Χαροῦ, σπιννοχωροῦμενοι διὰ τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἀλλήν περισσοτέραν ἔχοντες, τοὺς ἀνάνδρους κατακατοῦντες, εἰσέτρεχοντο. Τότε ἡ τοῦ τυράννου παράταξις ἰδόντις τὴν τροπὴν τῶν Ῥωμαίων, μὴ φωνῇ βοηθῶντας εἰσεδραμον, κατακατοῦντες τοὺς ἀθλίους, καὶ κατασφάττοντας. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὴν πύλιν οὐκ ἔδυνήθησαν εἰσελθεῖν· ἦν γὰρ φραγείσα ὁπὸ τῶν κατακισσόντων σωμάτων καὶ λειποψυχασάντων. Ἐκ τῶν τειχῶν οὖν οἱ πλείστοι διὰ τῶν ἀραιῶν εἰσέτρεχοντο, καὶ τοὺς συναντῶντας κατέκοπτον. Ὁ βασιλεὺς οὖν ἀπαγορεύσας ἑαυτὸν, ἰστάμενος· βασιλέων σπάθην καὶ ἀπὸ αἰπῆς λόγῳ λύπης ἄξιον· *Ὅδε ἔστι τις τῶν Χριστιανῶν τοῦ λαοῦ τὴν κεφαλὴν μου ἀπ' ἐμοῦ*; ἦν γὰρ μονώτατος ἀπολειφθεὶς. Τότε εἰς τῶν Τούρκων δοὺς αὐτῷ κατὰ πρῶτον, καὶ πᾶσας, καὶ αὐτὸς τῷ Τούρκῳ ἐτίειραν ἑκατόστα, τῶν ὅσων δ' ἑταῖρος καίριον δοὺς πληγὴν, ἔπασε κατὰ τῆς· οὐ γὰρ ᾔδεσαν οἱ ὁ βασιλεὺς ἔστι, ἀλλ' ὡς κοινὸν στρατιωτὴν τοῦτον θονατώσαντας ἀφήκων. Εἰσελθόντες δὲ οἱ Τούρκοι, πλην τριῶν ἐν τῇ εἰσελεύσει οὐδεὶς ἄλλος ἀπώλετο. Ἦν γὰρ ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, οὐπω ὅτι γῆν φανέντος. Εἰσελθόντων δὲ, καὶ διασκηδασθέντων ἀπὸ τῆς πύλης Χαροῦ εἰς τοῦ παλατίου τὴν ἀπαντήσαντὰ ἰφόνευον ὁμοίως καὶ τὴν φεύγοντα. Κατέσφαζαν οὖν ἄνδρας μαχίμους ἕως χιλιῶδες δύο. Καὶ γὰρ οἱ Τούρκοι ἰδεδοίκεσαν· ἦσαν γὰρ αἱ διαλογιζόμενοι, οἱ ἐντὸς τῆς πόλεως τοῦλάχιστον ἔσονται πολεμιστὰι ὡς πενήκονταχιλίσκιοι. Ἦν τοῦτω τοὺς διαχιλίους κατέσφαζαν. Εἰ γὰρ ᾔδεσαν, οἱ πᾶς τῶν ἐνὸς αἰῶνος στρατὸς οὐκ ὑπερβαίνει τοὺς ὀκταχιλίους, οὐκ ἂν ἀπώλεσαν τινα· φιλοχρημάτων γὰρ οὐ τὸ γένος τοῦτο, εἰ καὶ φονεὺς πατριῶς ἔμπροσθεν ἐν ταῖς χειρὶν αὐτῶν, διὰ χρυσοῦ ἀπολύουσι· πόσω μᾶλλον ὁ μὴ ἀδικήσας, ἀλλ' ὅτι αὐτοῦ ἀδικώμενος; καὶ γὰρ μετὰ τὴν πόλεμον ἐνέτυχον ἐγὼ πολλοῖς, καὶ ἀνηγήσαντό μοι, πῶς φοβούμενοι τοὺς ἔμπροσθεν, ἐσφάττοναν τοὺς προελθόντας. Καὶ γὰρ εἰ ᾔδειμεν τοσαύτην ἀπορίαν ἄνδρ' ὅτι ὑπάρχουσαν ἐν τῇ πόλει, τοὺς πάντας ὡς πρόβατα περιέλαβεν ἂν.

Oὗτοι δὲ τῆς αὐλῆς τοῦ τυράννου Ἀζαπίδες (95), οἱ

καὶ γενέσθαι πάλιν, οἱ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ κατέδραμον, οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγάλου Προδρόμου μονήν, τὴν ἐπικληθεῖσαν Πέτραν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τῆς χώρας, ἐν ᾗ καὶ ἡ εἰκὼν τῆς πανάγου μου Θεομήτορος ἦν εὐρισκομένη τότε ἔκει. Ἐγλῶσσαι, καὶ χεῖλαι, ἡ μέλλουσα φθέγγεσθαι τὰ τῇ εἰκόνι συμδάντα διὰ τὰς ἡμαρτίας σου! Ἀγωνιζόμενοι οἱ ἀποστάται τοῦ κατεδραμῆναι καὶ ἄλλοι, πλείουν δὲ εἰς τῶν ἀσθεῶν ἐκτείνας, ὁπουρούντων τῶν μακρῶν χειρῶν αὐτοῦ, εἰς τέσσαρα διεῖλε, καὶ οὖν τῷ τυγχόντι κόσμῳ, ἕκαστος τὸ ἴδιον μερίδιον ἔλαβε, κληρὸν βάλλοντες, καὶ τὰ τῆς μονῆς εἴματα σκευῇ ἀρκούντες ἄγοντο. Καὶ εἰς τὸν τοῦ πρωτοστράτορος οἶκον ἐμβάντες, θεσπουροὺς ἡνωσάν τοὺς ἀρχαλαί θεσφουροῦσιν ἐξ ἡμερῶν παλαιῶν, ἐξουπνίζοντες τῆς εὐγενείας ἐν τῇ κοίτῃ· ἦν γὰρ ὁ Μάριος φέρων εἰκοσι ἑννία (96), καὶ ὁ πρωτεύων ὄντος ἡδὲ ἦν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν νέων καὶ νεανίδων. Ὁς χθὲς γὰρ καὶ πρότερον θαρρόντες ἀμεριμνῶς ἐκινάροντο, τότε εὐφροὺς πολλὴ τῶν ἀσθεῶν ὄρχετο τὸν δρόμον, τὸν ἀπάγοντα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἦν ἵεσθαι ἐξ ἐκτείνων τῶν μαρῶν ἐν τέχνησιν. Πρωίας γὰρ ὄσης, εἰς λυκοφρυγούσης τῆς ἡμέρας, τινὲς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ εἰσοδῇ τῶν Τούρκων καὶ τῇ πορτῇ τῶν πολιτῶν ἐφθασαν φεύγοντες· τὸ καταλαβόν τὰς οἰκίας, καὶ ἀρμηθισσάσθαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. Διαβαίνοντες οὖν οὗτοι μέρεσι τοῦ Ταύρου (97) καὶ παραιούντες τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ, αἱματοφόροι θνῆτες ἠρωτῶντο παρὰ τῶν γυναικῶν, εἰ ἄρα τὰ ἀποδόν. Ὁς οὖν ἡκούσαν τὴν ἀπαντασίαν ἐκείνην φωνήν, Ἐνδὲς τοῦ τεύχους τῆς πωλείας παλαιοὶ κατασφάλλοντες τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλὰ μάλλον καὶ ὑδρίσαντες, καὶ ἐξουθενίσαντες, ὡς ἀπαίσιοι μηνυτὴν ὀκισθέν ἐκ τούτου ἔσπερον, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλον, ὅλους αἱματοφόρους, ἔγνωσαν, οἱ ἡγγικεν ἐν χεῖλεσι τὸ ποτήριον τῆς ἐργῆς Κυρίου. Πάσαι οὖν γυναῖκες, καὶ ἄνδρες, μοναχοί, μονάζουσαι ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἴθουν, βασιλεύοντες ἐν ταῖς ψάλλαις τὰ νῆπια αὐτῶν, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, ἀφέντες τοὺς σκηνούς αὐτῶν τῷ βουλευμένῳ χωρῖν. Καὶ ἦν ἵεσθαι ἀγυίαν ἐκείνην πεποικυμένην πλήρῃ ἀνθρώπων. Τὸ δὲ προσεγγύνει ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τοὺς πάντας, εἰ; ἦσαν πρὸ πολλῶν χρόνων διοκοντες· παρὰ τινῶν ψευδομένων, πῶς μέλλει Τούρκους παρα-

A canitur, partim in palatium, partim in monasterium magni Precursoris sancti Joannis Baptistae, quae Petra dicebatur, concurrant. Alii monasterium virginis urbis, in quo tunc palam proposita conspiciebatur imago intemeratae Matris Dei Dominae mem, invadunt. Quae lingua, quibusque labiis utique, quisquis tandem tu es, poteris ea quae propter peccata tua imagini illi tunc contigebant? Iner apostatas istos implos, alio currere diripiendi causa festinantes, unus acinace stricto eam, et quidquid ornamenti inerat, impuris manibus suis in frusta quatuor discidit, et sorte ducta summi quisque tulit: direpta tandem monasterii pretiosa suppellex abierunt. In domum deinde Protostatoris irruptione facta, thesaurus multis annis congestos effractis arcibus recluserunt, sensus populi somno letioque excitarunt; Nihil etenim mensis dies vicissimus nomen agebatur, adolescentium puellarumque palpebris saavis ac dulcis somnus antelucanus ea die hora invadebat, cum accipri ac rebus suis confisi, ut heri ac nudius tertius, somno indulgerent, iustiorum quoque densum agmen exarsit et cum impetu in Magnam ecclesiam fertur: speciesque atragegematis quaedam inter istas turmas utrinque conspiciendam se dedit. Sub auroram quidem Romani, Turci in urbem irruerantibus, civibusque terga dantibus, in domos suas uterum ac liberorum saluti consulturi confugerunt, et dum eruentati per urbis regionem a Tauro denudatissimam, utraque Crucis columnam transcurrebant, o seminis, quid rei esset, interrogantur. Primo quidem verba ista abominanda, hostes intra murum urbis penetrasse, ac Romanos ab his cecos, esse regis fides non solum negata, sed etiam continellae ac probra, ut in nuptium infantium de inauspicatum, iacta sunt. Ubi vero alterum, tertiumque a tergo subsequentes 163 totos cruore aspersos conspexere, tunc ira Domini calicem libis suis quibolum esse demum semerunt. Omnes itaque viri, mulieres, monachi, et moniales in Magnam ecclesiam concurrant; patres matresque families sing et ulnis infantes suos in illud templum gestant, desertas domos suas reliquere: viamque eo ducentem hominum turba conferta plenam videre tam

D licuit: Quamobrem vero ad ecclesiam Magnam om-

Ismaelis Bullialdi notae.

(96) Ὁ Μάριος φέρων εἰκοσι ἑννία. Capta fuit Constantinopolis anno 1453, Maii 29, ut quoque Piranzus et Leonardus, qui obsidionem tolerare, testantur: quare nulli chronologi contra horum auctoritatem audiendi sunt, Augustus Hegira 837 tunc agebatur et Tziomad-evel dies 20; operat octem annus ille Januarii die 12, 1453. Fuerunt itaque initia mensium, Muharam Januarii 12, Sepher Februarii 11, Rebi-ulevel Martii 12, Rebi-ulachir Aprilis 11, Tziomad-evel Maii 10, cuius proinde mensis dies 29 fuit Tziomad-evel dies 20.

Qui conferre volet Ducem narrationem de expugnata Constantinopoli cum aliorum narrationibus, adest Leonardum Chienensem cum Philippi Loniceri historia editam: Laonicum lib. viii, Piranzem, qui

accurate omnia, quae ad urbis obsidionem pertinent, complexus est lib. ii a cap. 13 ad 19. Justinianus porro apud plerumque male audit, et propter omissam mari propugnationem, accepto levi tantum vulnere, ignavie accusatur. Errorem etiam gravem admissum ab ipso notant: quod, loco cui praerat decedens, nullum, qui imperaret, substituit. In insula Cbio inglorius postea oblit, ut traicit Petrus Bizarus Historiae S. R. O. Genensis lib. xii. Augustinus Justinianus in Annalibus, et Folieta lib. 2, vulnus lethale ipsum accepisse scribit.

(97) Τοῖς μέρεσι τοῦ Ταύρου. Tauri regio est illa, in qua vulgari Haj-zius meschita et bal-ey aedificata sunt.

nes confugiebant? Ante multos annos a falsis quibusdam vatibus sub Turcorum jugum urbem mittendam esse audierant; ipsosque in eam vi irru-
puros, Romanosque trucidando, ad magni Constantini columnam usque processuros esse. Ubi eo ventum foret, angelum e caelo descendurum, qui strictum gladium, simulque imperium viro cuiquam obscuro, tenui admodum ac egeno, columnæ illi insidenti, talibus affatus: dum verbis, traderet: Gladium hunc accipe, et populum Dei vindica; statimque terga daturus Turcos; quibus fugientibus Romæ magna strage cedita instarent: illos urbe non solum, sed etiam ex Occidentis regionibus, ipsaque Anatolia, ad locum usque Mondendrium dictum in Persiæ sinibus situm, expellerent. Hæc exitum habitura persuasi quidam ad ecclesiam cur-
rebant, aliosque sequi hortabantur. Hanc Romæ a multis jam annis opinioem, ut etiam factis docue-
runt, præceperant, ut, si post se Cypri columnam relinquerent, iram Dei impudentem suis cæcibus declinarent. Quapropter in Magnam ecclesiam con-
fugere. Templi itaque illius amplissimi cum inferior area, tum superiores pergulae, vestibula, peristyllia, omnesque anguli, horum unius spatio turba virorum ac mulierum infinita referti fuere, ejus etiam portis clausis intus se multitudo loca freta, salutemque inde sperans continuit. Infelices ac miseri Romæ templum illud, quod heri ac nudius tertius speluncam et altare hæreticorum appellabatis, quod nullus vestrum, ne pollueretur, adibat, ob celebratam in eo liturgiam ab illis qui concordiam Ecclesiarum amplectuntur, Deo nunc irato ac succensente, meritasque poenas a voluis exigente, in illud velint salutis portum confugitis. Sed neque vindictæ justæ Dei iræ poenas luentes, intra viscera vestra pacis cogitatione et desiderio com novemini. In tanta siquidem clode ac calamitate, si angelus caelo adveniens vos ad hunc modum alloqueretur: *Pacem et concordiam Ecclesiarum dummodo colatis et amplectamini, hostes urbe pellam*; in eam conditionem haud consentiretis; ad quam etiam adducti, fratre tamen et simulate id ageretis. **164** Hujus sibi consilii sunt illi, qui pau-
cas ante dies in Turcorum, quam Francorum potestatem devenire, satius esse dicebant.

Interea vero Turci, dum discursant, cædunt, in servitutem rapiunt, ad templum illud hora diei prima nondum exacta pervevere. Valvas clausas securibus confestim deturbant ac dejiciunt: stri-
ctis deinde gladiis illud ingressi, ac populi multi-
tudinem innumeram convulsi, municipia nullo in-
terferente, vel obsistente, omnibus etiam seipso-
rum peccandis more prodentibus, singuli vinciunt. Quia cladem ac calamitatem illam enarrabit? quis la-
mentabiles ejulationes infantiumque vagitus refe-
ret? quis matrum lacrymas patrumque stetus describet? Turcus de turba quisvis delicatio-
rem interque moniales fornicosam contractat. Vin-
ctam abducit aliquis, quam validior superveniens

αὐθιγὰς ἡ πόλις, καὶ εἰσέλθειν ἐντὸς μετὰ συνά-
ματος, καὶ κατακόπτεσθαι τοὺς Ῥωμαίους παρ' αὐ-
τῶν, ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου 98). Μετὰ δὲ ταῦτα καταβὰς ἀγγελος φέρων βομφαίαν, παραδίδωσι τὴν βασιλείαν σὺν τῇ βομφαίᾳ ἀνωμόνῳ τινὶ ἄνδρι, εὐρεθέντι τότε ἐν τῷ κίονι Ἰσταμίνῳ, λίαν ἀπαρτίτῳ καὶ πενιχρῷ, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ· Λάβε τὴν βομφαίαν ταύτην, καὶ ἐκδέχου σὺν τὸν λαὸν Κυρίου. Τότε τροπὴν ἔχονται οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καταδιώξουσιν αὐτοὺς κόπτοντες· καὶ ἐξελάουσιν καὶ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς θύσεως, καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν, ἄχρις ὅριων Περσίας, ἐν τόπῳ καλούμηνῳ Μονδενδρίῳ. Ταῦτά τινες ὡς ἀποδοκίμενα ἔχοντες ἔγραψον, καὶ τοὺς ἄλλους ἐσυμβούλευον τράχειν. Αὕτῃ ἦν τῶν Ῥωμαίων ἡ σκέψις, ἣν καὶ πρὸ χρόνιων πολλῶν ἦσαν μελετῶντες, τὸ νῦν πραχθῆν, ὅτι εἰ καταλείψωμεν τὸν κίονα τοῦ Σταυροῦ ἐξέπισθεν ἡμῶν, φευδόμεθα τῆς μελλούσης ὀργῆς. Καὶ αὕτη ἦν ἡ αὐγὴ τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ εἰσόδου. Ἐγένετο οὖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ ὁ ὑπερμεγέθης ἐκείνος ναὸς πλήρης ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ κἀνὼ καὶ δῶ, καὶ ἐν τοῖς περιαιλίοις, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ὅλος ἀναριθμητός. Κλεισάντες δὲ τὰς θύρας εἰσῆλθοντες, τὴν παρ' αὐτῷ σωτηρίαν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἐκζητοῦντες. Ὁ δὲ σὺν τοῖς Ῥωμαίοις, ὡς ἄλλοι, τὸν ναὸν οὐν ἐκαλεῖται χῆτις, καὶ πρὸ τὴν χῆτις στήλαιον καὶ βομβὴν αἰρετικῶν, καὶ ἀνθρωπος οὐκ εἰσῆρχετο ἐξ ὧν ἐντὸς, ἵνα μὴ μισθῇ, διὰ τὸ λειτουργῆσαι ἐνδοῦν τοὺς τὴν ἐκκλῆσιαν τῆς Ἐκκλησίας ἀσπαζομένους, νῦν ἵνα καὶ τῆς ἐκκλῆσεως ὀργῆς ὡς σωτηρίαν λύτρον ἰνδύσασθαι. Ἀλλ' οὐδὲ τῆς δικαίας ὀργῆς ἐκκλῆσεως, ἐκίνησαν ἀνὰ τὰ σπλάγχνα ὧν πρὸς εἰρήνην. Καὶ γὰρ ἐν τοσούτῃ περιστάσει, εἰ ἀγγελος κατήρχετο ἀπ' οὐρανοῦ, ἐρωτῶν ὅμους· Εἰ δέχεσθε τὴν ἐκκλῆσιαν, καὶ τὴν εἰρηνητικὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας, διώξω τοὺς ἄχθοντες ἐκ τῆς πόλεως· οὐκ ἂν συνετίθισθε. Εἰ δὲ καὶ συνετίθισθε, ψεύδος ἂν ἦν τὸ συνιδέμενον; Ἰστοῖν οἱ λέγοντες πρὸ ὧν ἡμῶν, Κρίσιντες ἐμπροσθεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων αἱ φέρωνται.

164 Hujus sibi consilii sunt illi, qui pau-

Τότε οἱ Τοῦρκοι κορυβαίνοντες, σφάττοντες, αἰχμαλωτίζοντες, ἐξέσταν ἐν τῷ ναῷ, οὐκ ὡς πρῶτος ὥρας παρελθούσης, καὶ εὐρόντες τὰς πόλεις καὶ καὶ με-
νας, σὺν ταῖς παλαιοῖς ἰδαλῶν κἀνὼ μὴ βραδύναν-
τες. Ἐλθόντες δὲ ἐψήφειν ἐντὸς, καὶ ἰδόντες τὸν μυριάριθμον ὄχλον, ἕκαστος τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον εἰδίσκει. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ ὁ ἀντὶλέγων, ἢ ὁ μὴ προδι-
δούς αὐτὸν ὡς πρόβατον. Τίς ἐστὶν ὃς διηγῆσται τὴν ἐκεῖ συμφορὰν; Τίς τοὺς γεγονότας τότε κλαυ-
θμούς καὶ φωνὰς τῶν νεκρῶν, καὶ τὰ σὺν βοῇ δάκρυα τῶν μητέρων, καὶ τῶν πατέρων τοὺς ἰδὲν τοῦ-
τες; διηγῆσται; Ὁ τυχὼν Τοῦρκος τὴν τρομερωτέ-
ραν ἐρωτᾷ, τὴν ὥραν ἐν ᾗ μουχοῦσαι προκλήθη-
μιν εἰς· ἄλλοι δὲ δυναστὴς ἀρπάξων εἰδίσκει, ἢ δὲ

Ismaelis Bullialdi nota.

(98) Ἄχρι τοῦ κίονος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Eadem est cum columna crucis; hodie co-

lumina crimina appellatur, quod incendiis tota de-

τῆς ἀρπαγῆς καὶ τοῦ ἔκσπλου αἰτία πλοκαμῶν τρι-
γῶν, στρεβλῶν καὶ μασθῶν ἀποκαλύπτει, βραχιόνων
ἐκτάσεις. Τότε ἰδεσμεῖτο δούλῃ σὺν τῇ κυρίᾳ· δε-
σπότης σὺν τῷ ἀργυρωνήτῃ· ἀρχιμανδρίτης σὺν τῷ
θρωονῷ· τρυφεροὶ νέοι σὺν παρθένοις, παρθέναι
δ'· οὐχ ἑώρα ἥλιος, παρθέναι δ'· ὁ γεννησας μᾶλιν
ἔσπευεν, ἐλκόμεναι· εἰ γὰρ καὶ βία ἀνταποδίδει,
καὶ βαδίζουσιν. Ἡβούλετο γὰρ ὁ σκυλεύσας εἰς
τόπον ἀγεῖν, καὶ παρακαταβήμενος ἐν ἀσφαλείᾳ,
στραφῆναι καὶ δευτέραν πραιδαν ποιῆσαι καὶ τρι-
την. Ἐβιάζοντο οἱ δρωπαί, οἱ ἐκδικῆται τοῦ Θεοῦ,
καὶ πάντας ἦν ἰδεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δεσπομῶντας, τοὺς
μὲν ἄβρυνας σὺν καλωσίοις, τὰς δὲ γυναῖκας σὺν
τοῖς σκυδαρίοις αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀνταποδίδειν, ἔξερ-
χόμενους ἀπείρους· ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀδύτων
τοῦ ναοῦ, ὥσπερ ἀγέλας, καὶ ποίμνια προβάτων,
κλαίοντες, ἔδωρόμενοι, καὶ ὁ ἑλκὼν οὐκ ἦν. Τὰ δὲ
τοῦ ναοῦ πῶς; τί εἶπω; ἡ τί λαλήσω; Ἐκώληθῃ
ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου. Οὐ δύναμαι ἐλκῶσαι
πνεῦμα, τοῦ στόματός μου σφραγισμένος. Ἀδωρῶν οἱ
κύνες τὰς ἁγίας εἰκόνας κατέκοψαν, τὸν κόσμον ἀφελόν-
τες, τὰς ἀλώσεις, μανουάμια, ἐνδυτὰς τῆς ἁγίας
τραπίζης. Τὰ φωτόδραγμα ἄγγελα ἄλλα φούροντες,
ἑταρα λαμβάνοντες. τὰ τοῦ ἱεροῦ πνευματοπλάστου τί-
μα καὶ ἱερὰ σκεύη, χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ, καὶ ἐξ
ἀλλης τιμᾶς ὅλης κατασκευασθέντα ἅπαντα ἐν μιᾷ
ροπῇ συνήγαγον, ἀφέντες ἐν ναῷ ἱερὸν καὶ
γυμνόν, μηδ' ὅτι οὐκ καταλείψαντες. Τότε ἐπληροῦν-
το καὶ ἐν τῇ νύκτι Σιών τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ
Ἀμῶς τοῦ προφήτου λεγόμενα· Τάδε λέγει Κύριος
ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ· Ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιά-
στήρια Bethel, καὶ κατασκευασθεῖσαι, τὰ κτίσματα
τοῦ θεοπρασίου συντρέψω, καὶ ἀσποδοῖναι ὀπὸ
τὴν γῆν· καὶ τάξω τὸν οἶκον τὸν περίτερον ἐπὶ
τὸν οἶκον τὸν ἐσπέρην. Καὶ ἀπολοῦνται οἱ οἶκοι οἱ
ἐλεπδάντοι, καὶ ἀφανισθῶσονται οἶκοι ἑταροὶ
πολλοί, λέγει Κύριος. Ἀπόσμαι τὰς θορτὰς ὁμῶν,
καὶ οὐ μὴ ἐσφραγίσῃ ἐν ταῖς θορταῖς [πανηγύ-
ρει interl.] ὁμῶν. Διδοὶ εἰ ἐνέγκητέ μοι δόξαν-
τοῦμα καὶ καὶ θυσίας ὁμῶν, οὐκ ἐπιβλέψομαι.
Μεταστήσονται ἀπ' ἐμοῦ ἡχεν ὧδων σου, καὶ ψαλ-
μὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. Καὶ εἰς Κύ-
ριος πρὸς μὲν· Ἦσαι τὸ πᾶρας ἐπὶ τὸν λαόν μου
Ἰσραὴλ· οὐκ ἐστὶ οὐ μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν
αὐτῶν, καὶ δολοῦμαι τὰ πατρώμην τοῦ ναοῦ ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος. Ἀκούσατε δὴ
ταῦτα οἱ ἐκθλιβόμενοι εἰς τὸ πρῶτον πᾶντα, καὶ
καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς. Οἱ
λέγοντες, ἵνα δὲ ἐλεούσεται ὁ μὴν, καὶ ἐμπωλή-
σομεν; καὶ τότε ἦξει τὰ Σάββata, καὶ δροῖξο-
μεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον,
καὶ τοῦ μεγαλῦναι στάθμους, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν
ἀδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρῷ πτωχοὺς καὶ
ταπεινοὺς ἀπὸ ὀποδημάτων; ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ, λέγει Κύριος, δώσω, ὁ ἥλιος μιση-
θείας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ γῆς ἐν ἡμέρᾳ φωτός.
Καὶ μεταστρέψω τὰς θορτὰς ὁμῶν εἰς πένθος,
καὶ πόσος τὰς ὧδων ὁμῶν εἰς θρήνην.

Ἔτυχε γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ πενθερᾷ ἡμέρᾳ τῆς συν-

absipit. Ad rapiendum trahendumque: enim cirri
ac cinctiani, pectus ac papillae desudant; bra-
chia etiam iactando extensa invitabant. Domina
cum ancilla, heros cum mancipio suo exopto vin-
ciebantur. Archimandrita cum janitore suo; deli-
cati ac teneri juvenes cum virginibus, quas solis
ardor non infuscavit, quasque pater vir conspu-
erat; et si raptorem vi repellere conata fuissent,
susto verberatis agebantur. Praeterea quippe unam
in locum tutum deducere volebat praedictus, iterum
tertioque ad diripiendum faversurus. Horum unius
spatium praedonibus istis, ira divinae ministris ac
vindictibus, ad vincendum omnes satis fuit. Mater
equidem funibus retinetos, feminas vero fasciis ear-
um redimiculisque alligatas; concubinatorum
deinde longos innumerosque ordines ejusantium,
arumaeque cum illatrymantium e templo adytis-
que exeuntes intueri licebat; nec, qui eorum mi-
seria ac calamitate tangeretur, illius oderat. De
templo autem quid loquar? Adhuc lingua saevi-
bus meis, ore obducto spiritum ducere nequeo.
Canes illi sanctas imagines ornaventia, torquibus
nempe et armillis ablatis, illuc diarsperunt. Sa-
crum mensam contegentes mappas rapuerunt. La-
cernis sustinendis vasa partim fragerunt, partim to-
lerunt. In sacrario pretiosa et sancta, quae asserva-
bantur, ex auro, argento aliave eximia materia vasa,
temporis momento cuncta compilarunt ac convasa-
runt, omnibusque rebus spoliatum ac nudatum tem-
plum solitudine compleverunt. Tunc in nova Sion,
quae per prophetam Amos Deus locutus est, exitum
habuerunt: Haec dicit Dominus Deus omnipotens: De
altariibus Bethel vindictam auferam, et cornua altaris
effossam cadent, terraque **105** obtruncetur; ebullientem
et deturbabo domum: altam seu pinnatam in exili-
tam. Peribunt domus eburnea, multaeque aliae solo
aequabuntur, dicit Dominus. Festivitates vestras
aversus sum, neque earum celebritates me delectant.
Holocausta et victimas si mihi obtuleritis, propter
ea non respiciam. Odorem tuarum sonum apage a
me, organorum tuorum psallum non audiam. Di-
xitque mihi Dominus: Populi mei Israel finis adest;
ultionem de illa amplius non differam. In illa die
ululabunt templi laquearia, ait Dominus. Audite jam
Dicit eos qui pauperem mans obligebatis, mendicisque
terra imperabatis. Qui dicunt, Quando mensis exa-
ctus eris, ut vendamus? quando aderunt Sabbata,
ut thesauros (horros) aperiamus, imminutaque men-
sura merces (frumentum) in illis reconditis vend-
mus; pondus earum corruptarum interim augemus,
et libra ad fallendum corrupta, parva pecunia mendi-
cos emamus, humilisque sortis homines pro calceis
possideamus? Die illa, dicit Dominus, sol meritis
occidet, et dis lucido lenabrum terrae offundentur.
Festivitates vestras in luctum convertam, et omnes
cantus vestros in planctum et lamentationes.

Horrenda equidem illa die, qua urbs expugnata

penitus absumpta est, sanctæ martiris Theodosiæ memoriam celebrari contigit : ejus solemnitati frequens populus interfuit ; plurimique viri ac femine ad sanctæ monumentum pervigilium egerunt. Ubi etiam illuxit, multæ mulieres conjuges suos comitantes, ornatis ac comptis, cereas et incensum ad venerationem sanctæ ferentes, dērepente et ex improvise in Turcorum laqueos sese iadunt, Quomodo enim tam repentinam Dei iram temporis puncto urbem tam amplam pervadere persuaderi possent ? Qui in ea versati sunt, lis amplitudo urbis cognita est. Illi porro, quos diximus, minaces ignes ardentesque a Charsi sanctique Romani portis, palatii quoque partibus ubique diffundebantur. Classis verò, quæ in portu contra Turcos stabat, quomibus in muros scalis subirent, prohibuit, illicque Turcis Romæ superiores, lapidibus ac missilibus ad horam usque diei tertiam eos infestare, donec pars eorum, qui manē in urbem penetraverant, jamque prædas egerant, illos accederent. Qui, ubi Romæ obvix contra oppugnantes pugnare conspexerunt, totis pectoris viribus vociferando in superiorem muri partem evadunt. Romæ Turcis intra urbem conspectis, voce lamentabili, *Hæi mihi*, missa, viribus ac robore destituti a muris præcipites cadere. Qui in navigiis Turci, 106 simul ac suos in urbem penetrasse animadvertunt, captam quæ jam intellexere, celeriterque admotis scalis muros scandunt, et in eam perveniunt ; portis deinde effractis, via omnibus irruentibus patuit. Magnus etiam flux ad Regiam portam, quàm inelatur, Turcos venisse cernens, domum suam paucis stipatus oblit. Eo enim deserto plerique diffugerant, domosque nondum assensit multi capiti sunt. Alii iedes suas desertas ingressi, abductis uxore et liberis, omnibusque opibus direptis, suspiriis ac planctu, quo miseriae suas dedere possent, spatium haud invenire, manibusque post terga victis trahuntur. Alii domum se recipientes, cum confugibus et liberis charissimis jamjam abducendis vincuntur. Senes vero, qui domi vel morbo, vel reatibus imbecillitate detenti, foras exire nequibant, tumet viri feminæque immanitate fœda ac summa trucidati, infantesque recens nati per plateas projecti. Dux vero magnus ad liberos et uxorem ærotantem tuti inclusos, et ab ingressu Turcos ægentes cum venisset, ipse interim, cum iis qui ipsum sequebantur, captus est. Militibus statim aliquot, qui illam ejusque domum custodirent, a tyranno missis, cum tota familia et docto asservatur ; Turcis porro, qui domum suam circumsedebant, multos nummos largitus est, ita ut jurejurando adactis ipsos emere videretur.

ὅσοι δὲ ἐν ἐξαγοράῳ αὐτοῦ· διὰ τὸν ὄρον· ἱσουλάντες οὖν παντοί.

Ismaelis Ballialdi notæ.

(99) Ἀδριανὸς Θεοδοσίας. Templum illius sanctæ in ea parte, quæ *Casan Bassa* hodie appellatur, ultra sinum Ceratinum sita, Galatæ adjacentē,

ταῖς τῆς πόλεως ἐορτάζεσθαι καὶ πανηγυρίζειν τὴν μνήμην τῆς ἁγίας Θεοδοσίας (99). Ἐταλῆτο οὖν ἐπὶ τῇ πόλει ὁ πᾶν ὄρος· ἦσαν γὰρ καὶ αὐτὸι πλείστοι καὶ πλείους διὰ τὸν ἀνταρδιανόν· ἐν τῇ πόλει τῆς πόλεως. Οἱ πλείους δὲ πρὸς ἡμᾶς γενόμενης, αἱ γυναῖκες οὖν τοὺς ἀνδράσιν αὐτῶν ἀπερχόμεναι εἰς προσκυνήσιν, φέρουσαι κηρούς καὶ θυρίσματα, περικαλλωπισμέναι καὶ περικακοσημέναι ὄναι, ἐξαίτης ἐν ταῖς παγίοις τῶν Τούρκων ἐνέπαιον. Ποῦ γὰρ εἶπον ἐνοῦσαι τὴν ἐξαίτης ὅρην εἰς τοσοῦτον εἶδος τῆς πόλεως ; Τοιοῦτοι οἱ εἰδότες τὸ μέγεθος. Ἀὐτὴ ἡ ἀπὸ τῆς, ἣν εἰρηκαμέν, ὁπῆρξεν ἀναφύσας, καὶ καίονσα ἐκ τῆς Χαρσοῦ πόλεως, καὶ τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ τοῦ μέρους τοῦ καλαίου. Ἡ δὲ τῶν κλοίων καὶ τοῦ κίμενος ἀντίστασις οὐκ ἐνεδίδου χώραν τοῖς Τούρκοις τοῦ στήσαι τὰς κλίμακας ἐν τοῖς ταίχουσιν. Ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπικρατίεταροι τῶν Τούρκων, βάλλοντες λίθοις καὶ βέλεσιν ἀπὸ τριτῆς ὥρας τῆς ἡμέρας· ὥς οὐκ ἐλθόν, καὶ κατακτείναν μέρος τῶν σκυλευμένων ἀπὸ πρῶτας ἐντὺς τῆς πόλεως, καὶ ἰδόντες τοὺς Ῥωμαίους πολέμους ὄντας τοὺς ἑαυτῶν, καὶ φωνὴν ὅση δυνάμει ἀφίντες, ἰδὼν τὸν ἐπὶ τῶν ταίχων. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς Τούρκους ἰδόντες ἐντὺς τῆς πόλεως, καὶ φωνὴν ἀφίντες ὁδονήσαν, τὸ ὄλον, ἀπὸ τοῦ ταίχους κατέπιπτον. Οὐ γὰρ ἦν ἐκεῖ πλεον ἰσχυρῶς, οὐτε δύναμις τοῖς Ῥωμαίοις. Τότε καὶ οἱ ἐν τοῖς κλοίοις, θαυάζοντο τοὺς Τούρκους ἐντὺς, ἰγνώσαν, ὅτι ἡ πόλις ἔδωκε, καὶ ὅς ἐν ταῖς τῆς κλίμακας ὄντας, ἐντὺς ἐδύσαντο, καὶ τὰς πόλιν καταβάντες ἀπαντες ἐνδὺν εἰσῆσαν. Ἰδὼν δὲ καὶ ὁ μέγας δοῦξ τοῦ Τούρκου· ἰδὼν τὰς οὐδὲν τὸ τοῦ, ἦν γὰρ ἐπιβλέπων τὴν βασιλικὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον οἶκον ἀναχώρησε οὖν ὀλίγην· καὶ γὰρ ἦσαν ἀπαντες διασκαδασθέντες· καὶ οἱ μὲν πρὸ τοῦ τῆν οἰκίαν καταλαβὼν ἡμελιωτίζοντο· οἱ δὲ τὰς αὐτῶν οἰκίας καταλαβόντες ἐρήμους παίδων, καὶ γυναικῶν, καὶ πραγμάτων εὐρίσκον· καὶ αὐτοὶ πρὸ τοῦ στυγαχῆσαι καὶ κλαῦσαι, ἰδεομένου τὰς χεῖρας ὀπίσθεν. Ἄλλοι ἐρχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ ἐρπύντες τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα ἤδη ἀπαγόμενα, καὶ συνιδέοντο, καὶ ἰδεομένου οὖν τοῖς φιλάτοις καὶ τῇ συζύγῃ. Τοὺς δὲ γέροντας τοὺς ἐν οἴκῳ, τοὺς μὴ δυναμένους ἐλθεῖν ἐκ τῆς οἰκίας ἢ εἰς ὅσον ἢ διὰ γήρους, πάντας καὶ πάσας ἀνελεῖς ἱερατῶν· τὰ βρέφη τὰ ἀρτιγέννητα ἐν ταῖς πλατείαις ἐρρίπτον. Ὁ δὲ μέγας δοῦξ, εὐρών τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς, καὶ τὴν γυναῖκα, ἦν γὰρ ἀσθενούσα, ἐν τῇ πόλει κεκλεισμένης, καὶ καλύοντας τοὺς Τούρκους τὴν εἰσοδὸν, αὐτὸς μὲν συναληφθὴ οὖν τοῖς ὑποκλυομένοις αὐτῷ· ὁ δὲ τῶν ἀνδρῶν πέμψας τινὰς ἐπὶ οὐλῶν καὶ αὐτῶν, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. Τοὺς δὲ καταλαβόντας, καὶ περικακώσαντας ἔην οἶκον αὐτοῦ Τούρκους ἰδὼν ἐκὼν ἱκανὰ ἀργύρια,

in meschitam postea conversum est. At quomodo potuerunt sinum transire cum Turci omnia littora compleverint ?

Οἱ δὲ Τούρκοι ἅπαντες εἰσελθόντες ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτοὶ ὁ βλεπόντες τὰς ἡμέρας; καὶ οἱ μάγειροι πάντες ἐκέντησαν ἑαυτοὺς. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τραπεζιανὸς, ὃν φθάσας ὁ λόγος ἐκέρχεν ἐν τῇ νηϊ, τοῦ θεραπευθῆναι τὴν πληγὴν ἣν ὤπισθεν, κατεσθῆ; ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, τινὲς τῶν αὐτοῦ φεύγοντες ἰδραῖον λέγοντες, πῶς οἱ Τούρκοι εἰσέεισιν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ βασιλεὺς ἰσάγγη. Ἀκούσας τὴν πικρότατον καὶ ὀδυρῶν λόγον οὗν, προστάττει τοὺς κήρυκας διὰ σάλπιγγων ἀνακαλεῖν τοὺς αὐτοῦ ὀπισθοπορευομένους καὶ συμπλέοντες. Ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ νῆες ἐτοιμάζονται. Ἦσαν γὰρ αἱ πλεῖστα ἀποβαλλόμεναι τοὺς ναυάρχους αὐτῶν αἰχμαλωτισθέντας. Καὶ ἦν ἰσὺς θέαμα ἐλκεῖν ἐν τῇ περὶ ἀσπίδα τοῦ λιμένος, ἀνδρας, γυναῖκας, μοναστρίδας, μονάζοντας βρώσας, οἰκτρῶς, καὶ εὐπρεπῶς ἐκ τῆς ἰδέου τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶ τοῦ ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν. Ἀλλ' οὐκ ἦν δυνατόν· ἀπὸς ἐκτροχίσθη τοῦ πτείνου τοῦ πατήριον ἐκ πλῆθους τῆς ὀργῆς Κυρίου. Εἰ γὰρ καὶ νῆες ἰδοῦντο, ἀλλ' οὐκ ἤδυνάτο· καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ ἠσυχολοῦντο ἐκ πλοῦς τοῦ τυράννου ἐν τῇ πρὸς αὐτὸ καὶ τοῦ σκυλῶος τῆς πόλεως, οὐκ ἂν ἀφίθη μία καὶ μόνον· ἀλλ' οἱ Τούρκοι ἀφέντες τὰ πλοῖα πάντες ἔκον ἦσαν, καὶ οἱ Λατῖνοι ἀδείαν εὐρόντες ἐξήρχοντο τοῦ λιμένος. Ὁ δὲ τυράννος ἐπρίετο μὲν τοὺς ὀδόντας, ἀλλ' οὐκ ἔδυνάτο πλεῖον τι πράξει, καὶ ἄκων ἐκέρχεται. Οἱ δὲ τοῦ Γαλατῆ ὀδόντες ταύτην τὴν ἀνήμεστον συμφορὰν, καὶ οὖν γυναῖκα καὶ τέκνα ἐκέρχον ἐν τῷ αἰγιαλῷ, περισκοποῦντες τὰς βάρκας. Καὶ ὅπου ἴτυγον ἀκατέω εἰσερχόμενοι ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσέρχοντο, ἀφέντες καὶ πράγματα καὶ οἰκίας. Ἦσαν δὲ πολλοὶ οἰκτίρας ἀπὸ τῆς βίας καὶ τοῦ θανάτου; αὐτῶν τῶν βοθῶν παρεμύσαν, καὶ ἄλλας θεινὰς ζημίας ὤπισθεν. Εἰς τῶν τοῦ τυράννου μεσάζων, ὡς καὶ ἡγαπᾶτο τὴν περὶ τοῦ Μιχεμίτ, αὐτὸ γὰρ ἦν ὁ συγκαρτερός τοῦ τυράννου τὴν μάχην γενέσθαι, δραμὸν ἐν τοῖς τοῦ Γαλατῆ μέρεσι, Ζάγανος; αὐτῶν ἐκ θυμοῦ, ἔβρα· Μὴ φεύγετε, καὶ κατέμνηται τὴν κεφαλὴν τοῦ τυράννου ὀρθῶς, ὅτι Μὴ φοβέσθε· ὁμοίως γὰρ τοῦ ἡμετέρου ὄντος οἱ λοιποὶ, καὶ ἔξετε τὴν πόλιν ὁμοῦ ἀνεκπληροῦσθαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ τὰς συνθήκας, ὅς εἴχετε μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μεθ' ἡμῶν κρείττονως ἔξετε, καὶ ἄλλο μὴ φορτίετε. Ἰνα μὴ εἰς ὀργὴν κινήσῃτε τὸν ἡμέτερον. Ταῦτα ὁ Ζάγανος εἰπὼν, ἐκώλυσε τοὺς φράγκους τοῦ Γαλατῆ μὴ ἀναχωρῆσαι. Πῶν ὅσοι ἰδυνήθησαν φεύγειν ἐφυγον. Τότε συμβουλευθέντες οἱ λοιποὶ, ἔλαβον τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου οὖν τῶν ποσειδάων αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον προσκυνήτοντες τῶν τυράνων· καὶ προσκυνήσαντες, καὶ δόντες τὰς κλεῖς, αὐτὸς περιχρῶς ἔλαβε, καὶ τοῦτο; οὖν ἡλαρὸς λόγος καὶ βέλματι ἐπεμψεν. Αἱ δὲ νῆες τὰ ἱστία πτερώσαντες πάντες μόνον αἱ μεγάλα, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκ ἔδυνήθησαν ἐξελθεῖν, ἦσαν γὰρ νῆες ἀπολεσθεῖσαι, καὶ οἱ ναῦάρχοι αὐτῶν φυγόντες οὖν ταῖς ἄλλαις ἐκώλυντο. Καὶ νῆες φυγοῦσαι, καὶ τοὺς ναυάρχους αἰχμαλωτοὺς καταλιπεῖν τὴν σωτηρίαν ἐπαυματεύσαντο. Ἐξελθεῖν οὖν ἐκ τοῦ λιμένος, καὶ

Ceterum Turci, urbem promissae intrantes, agasones etiam et fixae ubique diripere ac praedam agere. Joanni vero Justiniano, quem ut vulnus curaret, in navem abisse diximus, portum intranti affertur a suorum aliquot fuga arrepta accurrentibus, Turcos in urbem intrasse, et imperatorem vulneribus occubuisse. Nuntio tam gravi et acerbo accepto, tubicines, ad milites suos navigationis comites revocandum, receptui canere jubet. Cetera pariter naves, quarum plerumque navarchos in servitutem artos amiserant, ad diocesum se comparare. Spectaculum etiam miserandum in portus crepidine latuentibus oblatum, viri, mulieres, moniales, et monachi lamentabiliter clamare, pecora tundere, vectores navium rogare ut se in eas susciperent. Verum hoc possibile non erat, quod semel decretum, ut ira Domini plenum poculum haurirent. Nec, etiamsi navis eos accipere propositum fuisset, id exsequi concessum; cum ne una quidam navis salva evadere possint, nisi ty anni elapsis milibus, sociique navales praeda ad urbi diripiendam intenti, dilapsi hoc et illuc fuissent. At dum Turci per urbem discursant, a portu solvendi citra periculum tempus Latinis datum. Tyrannus 167 interim dentibus stidere, et agere in ferro, cum plus praestare ipse nequirit. Galatini calamitatis hujus intolerabilis spectatores, cum uxoribus et liberis ad litus accurrunt, scaphas et acacia circumspiciunt; et primo quoque obvio ad naves feruntur, easque, redibus ac cuneis opibus derelictis, conscendunt. Multi etiam thesauros suos in profundum mare vi coacti abiecerunt, aliaque gravia damna sunt passi. Interea tyranni mesazonion unus Zaganus nomine, Mebedeti tunc charus, quod oppugnationem decernentis consilium probasset ac laudasset, versans Galatam occurrens, voce contenta, per tyranni quoque caput juratus, his verbis a fuga revocabat: *Ne fugite, aut quidquam reformidate, principis amici cum sitis. Oppidum vestrum ab omni injuria et damno immune erit. Foedera, quae cum Romanorum imperatoris intererat, potiori vobis meliorique conditione nobiscum sociabuntur; aliud omne propositum omittite, ne principis iram in vos accendatis.* Illis dictis Zaganus Francos Galatinos, ne alirent, persuasit; quibus tamen, quicunque aufugere potuerunt, fidem habuere. Ceteri, qui oppidum non deiecerunt, habito consilio, magistratum comitati, tyrannum veneraturi clavesque ei oblaturi abeunt. Venerationis officio exhibito, traditas claves ipse laetus accepit, eoque grato sermone vultuque blando allocutus dimisit. Naves quinque magnae tantum vela venis dederunt; ceterae et portu solvere nequiverunt; quod a navitis, qui illas quinque saluti consulentes conscenderant, derelictae essent. Quae ergo aufugerunt naves, navarchis aliis captivis relictis, salva evasere, eque portu egressae plenis velis flante Borea ferebantur, urbis calamitatem suspiriis ac lamentis prosecutae. Actuarum quoque Venetorum triremes vela fecerunt.

At universam populi multitudinem, astantis spectantem de desertam, extra urbem nacti Turci classarii, viros et mulieres in navigia deduxerunt: urbis vero reliqui incolæ extra mœnia abacti in castris pecudum more stabulabantur.

Ἰσως εὐφρόντες, παρηγοριζόμενοι, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες πάντας, ὅπου καὶ ἦσαν συναθροισάντες, εἰς τὴν πλὴν αὐτῶν ἐξήγαγον. Ὁ δὲ λαὸς λαὸς τῆς πόλεως ἔβη εἰς τὰς σπηλῆς τοῦ ποταμοῦ ἱκανοῦντες.

168 CAPUT XL.

Mehemetes urbem ingreditur, ei in S. Sophia templum venit, procesque suas ibi recitare Imamem iubet. Magnum ducem aut se vocatum alloquitur. Constantinum caput agnatum columnam in Augusto effigiat. Alio de magno duce et Orchem narrat. Mehemeles magnum ducem consolatur, et illustrium nomina describit. Magni ducis uxorem invenit, et blandè alloquitur. Ad conspectum natu minorem filiorum magni ducis venire iubet Mehemeles; cum militum filium uiginti dux recusat; Mehemeles ipsum interici jussit. Magni dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse denum capite placidatur. Procures omnes a Mehemele redempti, et interfecti.

Quæ hactenus narrata, ab hora diei prima ad octavam usque cuncta perfecta sunt. Omni suspitione de metu tunc remotis, tyrannus mesazonibus blisque catrapis suis stipatos urbem intravit, ante et post etiam electos satellitum suorum ignem spirantium manu, qui Apolline sagittario præstantiores, berules vi juvenes, singuli aliis decem pugnando pares erant. Ad Magnam ecclesiam ubi devenit, equò desiluit, eam ingressus huc et illuc suspiciens ammirandus attonitusque restitit. Turcū vero quemdam marmor confringere cum animadvertisset, interrogat, quare pavementum sic eorumperet: respondit iste, fidei zelo id se facere. Extensa tum manu Turcū gladio, hæcce satus, percussit: *Thesauri ac cæptivi vobis sufficiunt, urbem porro ædificia mea sunt.* Pacti equidem tum militibus suis conveni tyrannum, thesauros exhaustos atque abductos captivos cernentem, penituit. Turcū porro illum semianimum pedibus tractum extra templi limina projecere. Ipse vero princeps unum ex impuris suis sacerdotibus vocatum ad se ambonem ascendere jussit, ubi profanas preces suas recitavit, principe filio iniquitatis, Antichristi præcursore super sacra mensa interim locato, precesque suas recitante. Proh calamitatem! proh horrendum monstrum! heu mihi quo loci res nostræ devenerunt! heu! heu! quid vidimus! Turcū impium sanctum altare pedibus calcantem, stantemque super apostolorum et martyrum reliquiis in eo repositis. Perhorrescat sol. Ubiam Agnus Dei? ubi Filius et Verbum Patris super altari illo maculatus, manducatus, nec unquam consumptus? Pro nobis et adulterinis revera æstimati sumus. Religionem nostram et caeremonias propter peccata nostra gentes nocuissent. Templum quod Verbi Dei sapientie nomini extructum ac consecratum erat: templum sanctæ Trinitatis appellatum. 169

Ismaelis Bullialdi notæ.

(1) Τότε καὶ ὁ ῥόπαρος. Phranz videtur nō esse consentire cap. 18, lib. iii. et eo ipso capte urbis die illam ingressum esse Mehementem affirmare. Alii, inter quos Leonardus et Bizarus, tertio ab urbe capta die intrasse illam asserunt.

(2) Ἀντὺς δὲ καλεῖσθαι ἔρα. In templo S. Sophia recitatis ab Imamo seu doctore Iulibæss preces, die Veneris expugnationem urbis sequenti,

Ταῦτα γὰρ πάντα ἐγγίνεσκον ἀπὸ ὧρα: πρώτης τῆς ἡμέρας ὧρα: ὀγδόης. Τότε καὶ ὁ τύραννος: (1), πᾶσαν ὀρθρίαν καὶ φέρον ἀποδίδωμι, εἴποι ἐντὸς τῆς πόλεως, οὐν τοῖς αὐτοῦ μεσάζουσι καὶ ἑτέροις πατριῶται, ἔχων ἱμπεροῦν καὶ ἐπιθεῖν τοῖς αὐτοῦ δούλοις: πῦρ πνέοντα, πάντα τοξότας ὅπῃ τὸν Ἀνδρῶνα, νέου: Ἡρακλῆδης, ὁ εἰς πρὸς δὲκα ἀντιπαράταξομαι ἱτομος. Κατελθὼν δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀποδὲς τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἰσελθὼν ἐντὸς, ἐξέστη ἐπὶ τῇ θύρᾳ. Ἐδρῶν δὲ ἐν τῇ Τούρκων κατεδάξαντα πλὴν τῶν μυριάδων ἑκείνων, ἐν μὲν Τούρκων ἡρώτα τινι ἐρώπων φέρεται τὸ ἔδαφος. Ὁ δὲ ἀπακρίνατο, Ἐνεκα πίστεως. Ἀντὺς δὲ ταῖνας τὴν χεῖρα πάλαι τῷ ἔλπει ἐν Τούρκων, λέγων καὶ τοῦτο: Ἀρκεῖ ὅμῃς ὁ θεοῦ παῖς καὶ ἡ αἰχμαλωσία, αἱ δὲ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως ἐμὲ τυγχάνουσιν. (2) Ἦν γὰρ ὁ τύραννος: μετανοήσας ἐπὶ τῇ συνθήκῃ τῇ γενομένῃ, ὁρῶν τὴν ἐξαντλούμενον θησαυρὸν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἀμεινον. Ἐκλύσαντας δὲ τὸν Τούρκων ἐκ τῶν πόλεων ἔβη ἡμιθνή ἑρρίσαν. Ἀντὺς δὲ καλεῖσθαι ἔρα (3) τῶν αὐτοῦ μαρτῶν ἱερῶν, ἀνέβη ὁ κληθεῖς ἐπὶ ἀμῶνος, καὶ διεκλήθη τὴν μαρτὴν αὐτοῦ προσευχῆν. Ὁ δὲ υἱὸς τῆς ἀνομιᾶς, ὁ πρόδρομος τοῦ Ἀντιχρίστου, ἀναβὰς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐποίησε τὴν προσευχῆν. Babel τῆς συμφορᾶς! Φεῦ τοῦ θρησκώδους τέρατος! οἱμοὶ τί γέγοναμεν; αἶ, αἶ, τί εἴδομεν; Τούρκος ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν ᾧ λεῖψανα ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ἔρυνται, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀσεβῆς; Φρίξον, ἡλιε. Καὶ ποῦ ὁ Ἀμὼς τοῦ Θεοῦ, καὶ ποῦ ὁ Ἰλῆς καὶ Λόγος τοῦ Πατρὸς, ὁ θυόμενος ἐπάνω καὶ ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος; Ὅστις εἰς αἰδῶλον ἐλογίσθημεν: ἡ λατρεία ἡμῶν εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη τοῖς ἔθνεσι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Ὁ ἐπὶ τῷ ὄνματι τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σοφίας ἀνοικοδομηθεὶς ναὸς, καὶ τέμενος: τῆς ἁγίας Τριᾶδος: δομοῦντος, καὶ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ

qui fuit Junii dies primus, tradit Lennælius, l. iv. Primo post urbem captam Ven-ri die celebratum ad Aiam Sophiam (sic Turci scribunt) hoc est ad Hagiam seu Sanctam Sophiam, festum sui longe maximum: concelebræ preces Iulibæss sultani Muhamedis nomine, pro ipsius tam incolumitate, quam prosperitate, ritu veteri, quo Turci omnia sancta principibus optare solent.

καὶ νέα Σὺν, σήμερον βωμὸς Βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωαμὲδ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Δικαία ἡ κρίσις σου, Κύριε. Ἐξελθὼν οὖν ἐκ τοῦ βωμοῦ, ἐξήτησε τὸν μεγαδόκκα, καὶ αὐθις παρέστησαν αὐτόν. Ἐλθὼν οὖν καὶ προσκυνήσας, εἶπεν αὐτῷ· Καλῶς ἐποίησας, τοῦ μὴ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἰδοὺ ἀδση ζημία ἐγενόνη, πόσος δισδρος, πόση ἀλγυμάλωσις. Ὁ δὲ δοῦξ ἀπεκρίνατο· Κύριε, οὐκ εἴχομεν τόσην ἡμῶς ἐξουσίαν τοῦ διδόναι σε τὴν πόλιν, οὐδὲ βασιλεὺς αὐτός· Ἀλλ' ὅτι καὶ τινὲς τῶν σὼν ἐδυνάμουν εἰς βασιλείαν ἐν λόφοις τῆς ἀγορῆς· Μὴ φοβοῦ (5)· ὁ γὰρ ἰσχυρεὶς καὶ ὁμῶν. Τοῦτο τοῦν ὑπέλαβεν ὁ τύραννος διὰ τὴν Καλλὶ πασίαν, ἣν γὰρ τρέφων θυ.δν κατ' αὐτοῦ. Τότε ἀκούσας τῆς δοῦμα τοῦ βασιλέως, ἠρώτησεν εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα (4) σὺν ταῖς ναυσί. Καὶ ὁ δοῦξ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐκ ἔδεν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ πύλῃ τότε, ὅτε οἱ Τούρκοι συνήτησαν, ἐσθελόντες ἐν τῇ πύλῃ τῆς Χαροῦ, τῷ βασιλεῖ. Ἀποσπασθέντες οὖν ἐκ μέσου στρατοπέδου δύο νέμει, εἰρηκεν ὁ εἰς τῷ τυράννῳ· Κύριε, ἐγὼ τοῦτο ἀπέδειξα, βιαζόμενος σὺν τοῦ εἰσελθεῖν, καὶ ἀρπάσαι σὺν τοῖς σὼν ἐνιοί, εἰσαυτὸν νεκρὸν κατὰλεῖψας. Ὁ δ' ἄλλος εἶπεν· Ἐγὼ τοῦτο ἀπέδειξα πρότερον. Τότε ὁ τύραννος σταλάς καὶ τὸς δύο, ἐντεῖλατο φέρειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ταχυδρομοὶ·σαντες εὐρον, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ταμόντες· παρέστησαν τῷ ἡγεμόνι. Ὁ δὲ τύραννος ἔφη πρὸς τὸν μεγαδόκκα· Ἐπί μοι τὸ διηθῆς, εἰ ἡ κεφαλὴ αὕτη ἐστὶ τοῦ βασιλέως σου. Τότε καταστοχαζάμενος αὐτὴν εἰρηκεν, Ἐκείνου ἐστὶ, κύριε. Ἐλθὼν οὖν αὐτὴν καὶ ἑταροί, καὶ ἰγνώρισαν. Τότε προσήλυσαν αὐτὴν ἐν τῷ κίονι τοῦ Ἀγίουσταίου (5), καὶ ἵστατο ἐκεῖ ἐπὶ πύργου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκπέρας, καὶ ἀχόροι· τὸ δέσμα στοιβάσας, ἐκίμασε πανταχοῦ, διακύνων τὸ τῆς νίκης σύμβολον τῷ τῶν Περσῶν ἀρχηγῷ, καὶ τῶν Ἀράβων, καὶ τοῖς ἄλλοις Τούρκοις.

referta, per Persarum Arabumque principum, aliorumque Turcorum diuitiones, ut victorie symbolum, ostentanda ejus mandato circumfertur.

Ἐτεροι δὲ φασιν, ὡς ὁ δοῦξ εὐρίθη μετὰ τοῦ Ὁρχάν ἐν τῷ πύργῳ τῷ τοῦ κασταλλίου τοῦ Φραντζεζίδων, καὶ καὶ παρεδόθησαν, ὥρυντες ὡς οὐκ ἦν δυνατόν ἀνδίστασθαι πλεον τοῖς Τούρκοις. Ὅντων δὲ πλείστον ἐκεῖ καὶ εὐγενῶν ἀρχόντων σὺν τῷ δουκὶ. ἤτησαν ὁ Ὁρχάν ἀπὸ τινος μοναχῷ τὰ ἀμύρια αὐτοῦ, καὶ φορέσας αὐτὰ ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὰ αὐτοῦ· καὶ διὰ μίαν τοξοβολικῆς θυρίδος, ἔβαλεν αὐτὸν κατὰ γῆς ἔξω τῆς πόλεως· καὶ λαβόντας οἱ τῶν κλοίων, καὶ δεσμώσαντες, ἔβαλον ἐντὸς σὺν τοῖς λοιποῖς αἰχμαλώτοις. Οἱ δὲ τοῦ πύργου παραδοθέντες καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τοῦ κλοίου ἐκείνου ἐσέχη-

ecclesia Magna, nova Sion, hodie in Barbarorum aram et Mohamedia domum re ac nomine transformata est. Quam rectum judicium tuum, Domine! Templo cum exisset tyrannus, ad se venire ducem magnum jussit: qui illico adductus principem veneratus est. Hisce tyrannus cum allocutus est verbis: Vos equidem, urbs mihi non data, egregie pessatis. Dominum ac facturam quanta sint, estimatione matra, casorum immenem stragem, captivorumque numerum considera. Istis dux respondit: Hac in urbe, Domine, nec imperator, nedum ipse ego, tanta auctoritate pollebamus, ut illam tibi permittere penes nos fuerit: precipue cum inter tuos nonnulli bonum animum nos habere juberent, scriptis ad imperatorem in hunc modum litteris: « Ne formida, neque enim viribus suis eos debellabit. » Hæc ab Halide Bassa scripta superscriptus est tyrannus, in quem odio ac ira jam flagrabat. Imperatoris nomine audit, num ausugisset cum navibus interrogat. Id se ignorare dux respondit: ad portam siquidem regiam in statione tunc se fuisse, quando Turci, in urbem porta Chursi irruentes, imperatorem adorti sunt. E mediis castris duo juvenes mox exiit, quorum alter tyranno dixit: Domine, illum occidi, et cum turba a tergo urgente progredi vi cogeret, una cum meis commilitonibus prædam acturus, mortuum ipsum omisi. Alter se priorem vulnus infixisse jactavit. Ambos hosce juvenes tyrannus illico abire ad conquirendum, sibi que ejus caput afferendum jussit. Mandato confestim parvère, inventique cadaveris amputatum caput principi attulere. Magnum ducem allocutus tyrannus, an revera hoc ait imperatoris caput, interrogat: ex indiciis agnitum, illius esse fassus est: aliisque conspectum pariter approbatum. Ab iis deinde columna, quæ in Augustio locata est, clavis affixum, ad vesperam usque ibi spectaculo fuit. Pellis denique detracta, palæque

Alii porro narrant, in turre, quam Franch tuebantur, ducem cum Orchane lassasse, ibique, cum Turcis resistendo impares se agnoscerent, in eorum potestatem deditione devenisse, plurimosque nobiles ac proceres cum duce illie adfuisse. Inter eos etiam, ut referunt, monachus erat, a quo vestes, quibus indutus erat, Orchanes petiit, illique suas commutavit: per fenestram deinde quamdam sagittis emittendis accommodatam extra oppidi murus præcipitem se dedidit: quem comprehensum nante viderunt, et cum cæteris 170 captivis navibus inposue-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(5) Μὴ φοβοῦ. Phranzes, lib. iii, cap. 14, Halilem Bassam consilium Mehemetis patefecisse obsessis et animum ipsis addidisse narrat.

(4) Εἰ ὁ βασιλεὺς ἀπέδρα. Phranzes, lib. iii, c. 18, agnitum imperatorem ex calcis purpureis, aquilisque in eis depictis scribit, qualibus uti im-

peratoris consueverant.

(5) Ἐν τῷ κίονι τοῦ Ἀγίουσταίου. Forum Augustium non longe a S. Sophia ædificatum, et in quo columna a Justiniano erecta fuit, usque status equestris ei imposita. Procopius de ædificiis Justiniani, sermone i.

runt. Qui in turre erant ceteri et ipsi se turris permiserunt, inque navem eandem abducti sunt. Ex his quidam captivus Romanus in libertatem se asserere sollicitè satagens, talia navarcho dixit: *Si me libertati restitueris, Orchanem magnumque ducem hoste tibi tradere possum.* Hoc ut intellexit navarchus, cum libertate donaturum se juravit. Mico igitur Orchanes nigris vestibus indutus, captivus istius indicio proditus est. Navarchus itaque Orchanem illum esse pro comperto habens, caput ei amputavit. Vivum deinde magnum ducem, Orchanisque caput principi, in Cosmedio tum versanti, obtulit: qui navarcho gratis actis, multa etiam largitus est. Magnum vero ducem sedere iussum consolatus est, ejusque liberos et uxorem per castra et classem a tubicinis conquistos adduci imperat. Singulis aspra mille distribuit princeps, demumque magnum ducem bene sperare hortatus, longo humanoque sermone ejus dolorem levat, dicitque: *Hanc adeo amplam urbem fidei tue regendam ac curandam credere volo, illustrioribusque, quam quos in imperatoris aula gessisti, honoribus honestabo, animum saltem ne despondens.* Gratis actis, ejusque manu deosculata, magnus dux domum suam abiit. Cum autem ab eo intellexisset Mhēmetes nobilium Ulustrumque palatii et aule principis officialium nomina, singula descripsit; quos per classem et castra conquistos, redemptosque mille aspris singulos, locum in unum conduxit. C

Patridie illius tenebrose diei, qua genus nostrum interneclione deletum est, in urbem venit tyrannus, ductisque magni domum se contulit; in ejus occursum dux processit, eumque veneratus exceptit; eo tempore conjux ipsius morbo decumbens, ad ægrotantis ergo lectum, sub ovis specie latens, accessit, et eam alloquitur his verbis: *Salve, mater, ne te, quos isti dies tulere, vatus morore conficiant; Dei decreto parendum, plura amissis tibi largiri possum, hoc unum, ut valeas, cura.* Ducis quoque magni filii ipsum adoraturi accesserunt: gratias demum de tanta humanitate ei cum egissent, exivit ipse, et urbem lustrando obit. In ea penitus deserta, nec homo qui mutiret nec avis aut quadrupes, quæ vocem mitterent, exaudiebantur; domos solummodo scrutabantur, qui invalidi rapere quidquam et depradari baud potuerant. Mutuis hac de causa cædibus se confoderunt multi, cum spolia sibi invicem rapiunt, quæ validiori ac robustiori, imbecillioribus lethali vulnere oppressis, cessare. Altera ab urbe capta die, Maii tricesima labente iterum eam insrant, et 171 prædæ reliquias corradunt. Tyrannus, majore urbis parte

A thesav. Tότε εἰς τὸν αἰμαλώτων τῶν Ῥωμαίων, καταπραγματεύοµενο; τὴν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, εἰρηκα τῷ ναύαρχῳ· *Εἰ ἐλευθερώσεις με σήμερον, ἔχω σοι δοῦναι τὸν Ὀρχάν καὶ τὸν μεγαδοῦκα ἐµοῦ.* Τότε ἀκούσας ὁ ναύαρχος, ὥρως τοῦ ἐλευθερώσαι αὐτόν. Καὶ τότε δείξας τὸν µαλαµφόρον Ὀρχάνην, καὶ µαθὼν ὅτι κατ' ἀλθίαν ἐκείνός ἐστιν, ἀπέτρεπε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸν δὲ μεγαδοῦκα (6) ζῶντα, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀρχάν λαβὼν εἰς τὸν ἡγεµόνα ἀπήγαγεν ἐν τῷ Κοσµηδίῳ. Ἐκείνος δὲ τῷ ναύαρχῳ εὐεργετήσας, καὶ πλείστα δοὺς ἀπέλυεν. Τὸν δὲ μεγαδοῦκα ἐκίλευσε καθίσαι, καὶ παρηγορήσας αὐτόν, ὥρως δαλαγιθῆναι ἐν τῷ φρεσάτῳ καὶ ἐν τοῖς κλοῖσι διὰ τῶν παιδίων καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ παρευθὺς συνήχθησαν. Τότε ὁ ἡγεµὼν δοὺς ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν κατὰ κεφαλὴν ἀπέλυσε πάντας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μεγαδοῦκα θαρρύνσας αὐτόν, καὶ παρηγορήσας τὰ πλείστα εἰπὼν αὐτῷ ὅτι *Τὴν πόλιν ταύτην σοι μέλλω παρακαταδόσθαι, τοῦ ἔχειν τὴν ἀπασαν αὐτῆς προτιδῶ, καὶ ποιήσω σε εἰς κρείττοτέραν δόξαν παρ' ἣν εἶχες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ βασιλέως, καὶ µὴ ἀδύµει.* Εὐχαριστήσας οὖν, καὶ ἀπακούσας τὴν αὐτοῦ χεῖρα ἀτήλην εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὰ ὄνόµατα τῶν εὐγενῶν, τῶν ἐν τῷ παλατίῳ διακρεφάντων ὀφφικιῶν, πάντων τὰ ὄνόµατα κατέγραψε. Καὶ ἐν τοῖς κλοῖσι ε, καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς, συναθροίσας οὖν πάντας, ἐξηγόρασεν ἀνὰ χιλίων ἀσπρῶν δοὺς τοῖς Τούρκασι. Πρωτὰς δὲ γενομένης, παραλθούσης ἐκείνης τῆς πρώτης καὶ ζοφερᾶς ἡμέρας, ἐν ᾗ ἐγένετο ἡ πανωλεθρία τοῦ γένους ἡµῶν, εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει ὁ τύραννος, καὶ εἰ; τοὺς οἴκους τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐλθὼν· ἐξελθὼν δὲ εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσας αὐτόν εἰσῆλθεν ἐντός. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀποθανούσα κλινήρης. Τότε ὁ προκατόχῃς; λόκος ἐγγίσας τῇ κλινῇ, ἔφη προσηγορεύσας αὐτῇ· *Χαῖρε, ὦ μήτερ, µὴ ἀποῦ ἐπὶ τοῖς συµβεβηκόσι. Τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου γένησθαι.* Ἐχὼ ἔτι *πλείονα παρ' ὧν ἀπώλεσας τοῦ δοῦναι σοι· πόρον ἐγγίαινα.* Ἐλθόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ προσκύνησαν αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσαντες αὐτὸν ἐξῆλθε, περιεβύων τὴν πόλιν. Ἦν γὰρ ἡ πᾶσα δοικὸς, οὔτε ἀνθρωπος, οὔτε κτῆνος, οὔτ' ὄρνις κρυψάων, ἢ λαλῶν ἐντός· µόνον τινες τῶν µὴ θνηθῆντων σκυλεύσαι τι, διὰ τὸ ἀνίσχυρον αὐτῶν· δόσι καὶ πολλοὶ ὅν' ἀλλήλων ἐφρονεῦθον, ἔκων ὅτ' εἰς ἑτέρου τὰ λάφυρα· καὶ ὁ θνηθὲς ἤρπαζεν, ὁ δὲ µὴ θνηθῆντος ἀντιστῆναι, καιρίαν λαμβάνων πληγὴν, ἔκειτο. Τῇ δὲ δευτέρῃ ἡμέρᾳ, τριακοστὴν ἄγων ὁ Μάιος, εἰσελθὼν, καὶ τὰ ἐγκαταλειπόµενα αὐτοῖς συνέλεγον. Τότε ὁ τύραννος; διελθὼν τὸ πλείστον τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τοῖς τοῦ παλατίου µέρεσι; συµπόσιον ποιεῖσας εὐφραίνετο· καὶ δὴ καταδωκυῖναι; ἐν

Ismaelis Bullialdi notæ.

(6) Τὸν δὲ μεγαδοῦκα. Dissentiunt a se invicem Ducas et Phrauzas, in iis quæ ad magnum ducem Lucam Notaram pertinent. Hic equidem inimicum

et insensum nimis ei se proffertur. Laonicus ad nostri Ducæ sensum magis occedit.

τοῦ οἴνου καὶ μεθύσει, ὥρως τῷ ἀρχιευνοῦχι αὐτοῦ, καὶ προστάξας εἶπεν· Ἀπαλθε ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ μεγάλου δουκὸς, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, Ὁρίξει ὁ ἡγεμὼν, ἵνα στείλῃς τὸν υἱὸν σου τὸν νεώτερον ἐν τῷ οὐμπασίῳ· ἦν γὰρ εὐαίδης ὁ υἱὸς αὐτοῦ τισσαρεσκαιδέκατον ἔτος. Ἀκούσας οὖν ὁ πατὴρ τοῦ παιδὸς ἀπενεκρώθη, καὶ ἡ βῆσις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ λέγει τῷ ἀρχιευνοῦχι· Οὐκ ἔστι τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διαγωγῇ τοῦ παραδοῦναι τὸ ἐμὸν παιδίον οἰκλαίς χερσὶν μανθῆραι παρ' αὐτοῦ· κρεῖττον ἂν ἦν μοι τοῦ στείλαι δῆμιον, καὶ λαβεῖν τὴν κεφαλὴν μου ἀπ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ ἀρχιευνοῦχος συμβουλευσας αὐτὸν τοῦ δοῦναι τὸ παιδίον, ἵνα μὴ εἰς ὀργὴν ἐκκαύσῃ τὸν τύραννον. Ὁ δὲ μὴ πισθεὶς, ἀλλ' εἰπὼν, ὅτι Εἰ βούλει λαβεῖν αὐτὸ καὶ ἀπελθεῖν, λαβὼν ἀπελθῇ. Τὸ δὲ ἐγὼ σοὶ τοῦτο διδόναι οἰκλήν θελήματι οὐ γένησεται πώποτε. Τότε ὁ ἀρχιευνοῦχος στραφείς εἶπε τῷ ἡγεμῶνι πάντα τὰ παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς λαλῆναι, καὶ πῶς τὸ παιδίον οὐκ ἡβουλήθη δοῦναι. Τότε ὁ τύραννος θυμωθεὶς εἰρηκε τῷ ἀρχιευνοῦχι· Ἀδὲς τὸν δῆμιον σὺν σοὶ, καὶ στραφεὶς ἄγε μοι τὸ παιδίον. Ὁ δὲ δῆμιος ἀγαγέτω τὸν δοῦκα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. Τότε ἰδόντες, καὶ μαθὼν ἐν μύθῳ ὁ δοῦξ ἡσπασατο τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπορεύετο σὺν τῷ δῆμῳ αὐτοῦ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ Κωνσταντίνος. Τὸ δὲ παιδίον ἔλαβε μετ' αὐτοῦ ὁ ἀρχιευνοῦχος. Εἰσελθὼν οὖν καὶ δεῖξας τὸ παιδίον τῷ ἡγεμῶνι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐν τῇ πόλει τοῦ παλατίου ἱσταμένους, ὥρως τῷ δῆμῳ εἶπε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποσηθῆναι. Τότε λαβὼν αὐτοὺς μικρὸν κάτωθεν τοῦ παλατίου, εἶπεν αὐτοῖς ὁ δῆμιος· τὴν ἀπόρασιν. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν παραγῆν ἐκλαυσεν. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ γενναίως σταθεὶς ἐνεδυνάμωσε τοὺς υἱοὺς, στήριξεν αὐτοὺς καὶ λέγων· Τεκνία, εἰδότε τὴν χθὲς ἡμέραν ἐν μῇ καιρῷ ῥοπή τὰ ἡμέτερα πάντα φρούδα γενοῦντα. Ὁ πλοῦτος ἡμῶν ὁ ἀνέστητος· ἡ δόξα ἡ θαυμαστή, ἡν εἰχομιν ἐν τῇ μεγαλοπόλει ταύτῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἐν πόσῃ τῇ γῇ, ἦν οἰκοῦσι Χριστιανοί. Νυνὶ δὲ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ οὐκ ἐνελίσπεται ἄλλο εἰς ἡμᾶς πλὴν ἡ παροῦσα αὐτῇ ζωή. Ἐστὶ δὲ ἡμῶν αὐτῇ οὐκ ἀνελύτῃτος, οὐδέ ποτε γὰρ θρηξόμεθα. Καὶ ταῦτα πῶς; Ὑπερπορευοί τῶν ἀγαθῶν ὧν ὠλέσασμεν, τῆς δόξης, τῆς τιμῆς, τῆς ἀδύνατης, παρὰ πάντων θνευόμενοι, καταπροπορευοί, καὶ τολαιωπορευοί, ἄχρις οὗ ἔσθῃ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὁ θάνατος, λαβὼν ἐκ τῶν ὧδε ἀτιμους. Ποῦ ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς; οὐκ ἐσφάγη χθὲς; Ποῦ ἡμὲς συμπαθέστερος, καὶ σὺς πατὴρ ὁ μέγας δομέστικος; Ποῦ ὁ Παλαιολόγος, καὶ πρωτοστράτωρ σὺν τῷ δούῳ υἱῶν αὐτοῦ; οὐκ ἐσφάγησαν χθὲς ἐν τῷ πολέμῳ; Εἶδε καὶ ἡμεῖς ἀπεθάνομεν σὺν αὐτοῖς! πλὴν καὶ αὐτῇ ἡ ὥρα λυγρὴ ἐστὶ, μὴ πλημμελήσομεν πλέον· τίς γὰρ οἶδε τὰ ἐπ' αὐτοῦ διαβόλου, εἰ καὶ βραδύνοντες πληγόμεν παρὰ τῶν λοβόλων βαλὼν αὐτοῦ; Νῦν τὸ σταδίον ἔτοιμον, ἐν ἐνόμῳ τοῦ σταυρωθέντος ὑμῶν

A instructa, convivioque in palatii regione vilius instructo hilariter epulatus est; jamque vino madidus ac temulentus archieunuchus suo talia imperat: Domum magni ducis abi, et cum ita alloquere: Mandat princeps, ut filium tuum natus minorem (is equidem forma oris pulchra, annos quatuordecim natus erat) ad convivium mittas. Ad quæ verba adolescentis pater fere exanimatus est, vultusque colore mutato archieunuchus dixit: Legis nostræ instituta haud ferunt, ut, me ministro ac perductore, filius meus stupro vitandus tradatur; carnificem mittere, qui caput meum amputatum auferret, potius erat. Ut vero iram tyranni devitaret, consilium dabat archieunuchus, ut adolescentulum dimitteret. Cui parere recusat dixit: B Si illum abducere tibi propositum est, ita fac; abili vero, ut illum tibi sponte dedam. Reversus ergo archieunuchus a magno duce, adolescentem mittere rennente, acceptum responsum principi avertit. Quo percitus ira tyrannus archieunuchus mandat: Carnifice tecum ducto redi, et adolescentem huc adducas; carnifex vero magnum ducem ejusque liberos huc agat. Domum magni ducis veniunt, qui tali nuntio accepto, liberos et uxorem complexus, filio ac genero suo Cantaczeno comitibus, carnificem secutus est. Adolescentulum perductum principi stilli archieunuchus, ceteros interim ad palatii portam stare innuit, quos subito princeps a carnifice plecti imperat. Paulo infra palatium deductis, principi jussa carnifex declarat; quæ cum audisset magni ducis filius, instantem eadem deslere; at pater forti ac erecto animo liberos suos adolescentes his verbis confirmare: Hæsterna die vidistis, filii, omnia nostra, opera inexhaustas, gloriam admirabilem, ejus claritudine in hac magna urbe, ac per totum proinde orbem Christianum splendebamus, temporis momento evanuisse. Ex his omnibus, præter hanc vitam, nihil nobis nunc superest, quam in sempiternum producere haud datur; tandem enim, quamvis æro, ex ea nobis migrandum; at quo statu quæso? Opibus, dignitatibus, honoribus et auctoritatis spoliis, probris tradelli, et ab omnibus contumeliose habiti et spretri, ærumnis pressi vitam tandiu trahemus, donec mors superveniens despectos ac contemptos istis miseriis nos subtrahat. Ubi noster imperator? nonne heri occisus est? ubi cognoscer mens, idemque pater tuus magnus domesticus? ubi Paleologus et cum filiis suis prolostrator? nonne inter præliandum occubuerunt? utinam et nos eodem fato consociati fuissetem! Veruntamen hæc ipsa hora nobis satis opportuna, ultra non peccabimus: quis enim 172 novit arma digdoli? nam dilata morte, ab illius reneuntis telis appetemur? nunc paratum stadium in nomine illius, qui pro nobis mortuus, ac crucifixus, a mortuis resurrexit. Ipsi ergo commemorant, bonis ejus fruamur. His sermonibus adolescentium animos erexit, confirmatosque ad mortem alacriter subundam promptos reddidit. Ad satell tem deinde

conversus ait : Ab adolescentibus incipiendo, quæ in mandatis habes exsequere. Sisim, spectante magno duce, gratis Deo actis, hinc etiam verbis, *Iustus es, Domine*, ab eo prolatis, adolescentium capita carnifex amputavit ; quem etiam dux ita rogat : *Tantisper cunctare, amice, dum ingressus deum orem*, vicina quippe erat ædificia ; spatio orandi a satellite concessio, in illo templo preces Deo obtulit ; quibus peractis, liberorum cadaveribus adhuc palpitantibus extitit, laudibusque iterum Deo magnificato, capite plexus est. Cæsarum rapta, nudis illis insepulcristis cadaveribus resitit, feræ illi sanguinem sistenti, tumque convivanti spectanda artulit. Quotquot etiam nobiles, palatii offiiales proceresque redemerat, per missos satellites neci dedit. Ex eorum uxoribus et liberis delectu habito formosas virgines pulchrosque pueros sibi sepositos, archienunchi curæ ac diligentia custodiendos mandavit. Reliquam mancipiorum turbam, donec Babylonem, Adrianopolim dico, abduceretur, curandam aliis dedit. Universi tum demum urbis incolæ et opes in castrorum temeris conspecti ; urbs vero deserta, exanimis, nuda, voce carens, specie ac decore spoliata jacebat.

α. πόν, ἀγρί; ὅς εἰσχυθῶν εἰ; Βαβυλῶνα τὴν Ἀδριανού. Καὶ ἦν εἰσεῖν τὴν ἀπασαν πόλιν ἐν ταῖς σκηναῖς τοῦ ποταμοῦ, τὴν δὲ πόλιν ἔρημον, νεκρὴν, κτεμένην, γυμνήν, ἀφανῶν, μὴ ἔχουσαν εἶδος, οὐδὲ κάλλος.

CAPUT XLI.

Dux super urbe capta, delectoque Christianorum in Oriente imperio Monacha.

Urbs, o urbs, cunctarum urbium caput ! quatuor mundi partium centrum, Christianorum gloria; quæ Barbarorum splendorem hebetatam ac languescens retinet ! O urbs, paradisos alter, omnibus plantarum ac arborum generibus, ex quibus fructus spirituales nascuntur, consitus ! Quo decor iuns ? quæ gratiarum spiritualium corpori et animo beneficia irrigatio diffugit ? Ubinam apostolorum Domini mei corpora, a longo tempore in sempervirenti paradiso deposita ? circumdantia purpuream togam, lævæcam, sponziam et arundinem ; quæ dum venerebamur, eum qui in cruce sublatu est, cernere cogitabamus. Ubi sanctorum, ubi martyrum reliquæ ? Ubi magni Constantini, cæterorumque imperatorum cineres ? Via, porticus, trivium, agri, vineta reliquiis sanctorum passim sparsis, nobilibus olim, castisque Ascetarum et Ascetiarum corporibus, prohi damnum ! strata sunt. Posuerunt, Domine, morticina servorum tuorum escas volatilibus cœli ; carnes sanctorum tuorum feris terræ in circuitu novæ Sion, nec erat, qui sepeliret. O templum ! o terrenum cœlum ! cœlesti altari ! divine et sacræ ædes ! o pulchritudo ecclesiarum ! o libri sacri, et divina eloquia ! o leges antiquæ et novæ ! tabulæ Dei digit scriptæ ! O Evangelia ore Dei annuntiata ! o theologiæ, angelorum corporibus vestitorum dogmata ! doctrinæ virorum divino Spiritu effatorum, instituta heroum semideorum ! o re publica, popule, exercitus, olim supra modum extanti,

ἡμῶν καὶ θανόντων, καὶ ἀναστάντων, ἀποθνήσκον καὶ ἡμεῖς, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἀπολαύσωμεν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπόν καὶ στηρίξας τοὺς νέους, ἐγγενέστων πρόθυμοι τοῦ θανάτου. Καὶ λέγει τῷ σπαικουλᾶτορι Ποιήσον τὸ καλεσθῆναι σοί, ἀρξάμενος ἀπὸ τούτων νέους. Καὶ ὁ πακούσας ὁ δῆμιος ἀνέστη τῆς κεφαλῆς τῶν νέων, ἰστάμενος ὁ μέγας δοῦς καὶ λέγων τῷ, Ἐδχαριστῶ σοί, Κύριε, καὶ τῷ, Δίκαίος εἰ, Κύριε. Τότε εἰς τὴν σπαικουλᾶτορι Ἀδελφῆ, δὸς μοι ὁλίγην ἀροχὴν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ προσεῖδασθαι ἤν γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ναὸς μικρὸς. Ὁ δὲ ἀφῆκε, καὶ εἰσελθὼν προσεῖδεν. Τότε εἰσελθὼν ἐκ τῆς πόλεως τοῦ ναοῦ, ἦσαν γὰρ ἐκεῖ τὰ σώματα τῶν παιδῶν αὐτοῦ ἐν σπαρτάμενα, καὶ πάλιν δοξολογίαν κέρυας θεῷ ἀπετηθή τὴν κεφαλὴν. Αὐτῶν οὖν ὁ δῆμιος τὰς κεφαλὰς ἤλθεν εἰς τὸ συμπόσιον, ἐμφανίσας αὐτά; τῷ αἰμοδότη ὁρῶν τὰ ἐκ σώματα γυμνὰ ἐκεῖ καὶ ἵστα κατέλιπεν. Ὁμοίως καὶ ὅσους τῶν εὐγενῶν καὶ ὁρῶντων τῶν καλαῖων μεγιστάνων ἐξηγόρασε, πάντας στείλας τὸν σπαικουλᾶτορα κατεσφαξε. Τὰς δὲ γυναῖκας καὶ παῖδας αὐτῶν ἐξελίξεν τὰς ὥρας κῆρας, καὶ αὐτῆς ἄρῃνας, καὶ παρίδωναι τῷ ἀρχιεννοῦχῳ τοῦ τηρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Τὴν δὲ λοιπὴν ἐκκλησίαν παρίδωναι ἄλλοις τοῦ προνοεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ.

Ὁ πόλις, πόλις, πόλεων πατρὶς κεφαλὴ ! Ὁ πόλις, πόλις, κέντρον τῶν τεισάριων τοῦ κόσμου αἰσίων ! Ὁ πόλις, πόλις, Χριστιανῶν καύχημα, καὶ Βασιλέων ἀφανισμὸς ! Ὁ πόλις, πόλις, ἄλλη παρὰ τοὺς φυτευθεῖσα πρὸς δυσμὰς, ἔχουσα ἰνδὸν φυτὴ παντοία, βριθοντα καρπὸς πνευματικῶς ! τοῦ σου τὸ κάλλος, παρὰ τοὺς ; ποῦ σου ἡ τῶν χαρίτων τοῦ Πνεύματος εὐεργετικὴ ῥῶσις ψυχῆς ; καὶ καὶ σώματος ; Ποῦ τὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὸ τοῦ λου φυτευθέντα ἐν τῷ ἀειθαλεῖ παραδείσῳ ; ἔχοντα ἐν μέσῳ τούτων τὸ πορφύρεον ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπῆγγον, τὸν κάλαμον ἄτινα ἀσπάζοντες ἱερανταζόμεθα τὸν ἐν σταυρῷ ὑψωθέντα ὁρῶν. Ποῦ τὰ τῶν ὁσίων λαῖβαν ; Ποῦ τὰ τῶν μαρτύρων ; Ποῦ τὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τῶν λοιπῶν βασιλέων πτώματα ; αἱ ἀγιοὶ, τὰ περὶ αὐτὰ, αἱ τριβοὶ, οἱ ἄγροι, οἱ τῶν ἀμπελῶν περιφραγμοί, τὰ πάντα καὶ πλήρη μεστὰ λεψάνων ἁγίων, σωματῶν εὐγενῶν, σωματῶν ἀγενῶν. [Ἁ. ἀγνῶν], ἀσχητῶν, ἀσχητῶν, ὡς τῆς ζημίας ! [Ἐδαντο, Κύριε, τὰ θεσημαῖα τῶν δοῦλων σου βρώματα τοῖς παταγῶς τοῦ οὐρανοῦ, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου ταῖς θερίσις τῆς γῆς ; κύκλω τῆς νῆας ; Σῶν, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάνατος.] Ὁ νόε ! ὡς ἐπύγναις οὐρανῷ ! ὡς οὐρανῶν θυσιάζουσιν ! ὡς βασι καὶ ἰ πρὶ τιμῇ ! ὡς κάλλος ἐκκλησίαν ! ὡς βίβλου ἱερὰν, καὶ θεοῦ λόγια ! ὡς νόμοι παλὰ οἱ τε καὶ νέοι ! ὡς πλάσις γραφίσαν θεοῦ δακτύλῳ ! ὡς Εὐαγγέλιον δακτύλῳ θεοῦ στίγματι ! ὡς θεολογία σαρκωσάντων ἀγγέλων ! ὡς διδα-

καλλίας πνευματοφόρων ἀνθρώπων! ὦ παιδαγωγοί! ἡμεῖς ἡρώων! ὦ πολιταί, ὦ δῆμοι, ὦ στρατοὶ ὑπὲρ μέτρον τὸ πρὶν, νῦν δὲ ἀφανισθεὶς ὡς ποντιζομένη ναῦς: ἐν τῷ πλῆθει! Ὁ εἰκελ, καὶ παντοδαπά παλάτια, καὶ ἱερὰ ταίχη! σήμερον συνκαλῶ πάντα, καὶ ὡς ἐμφυγα συνθρηῶ, τὸν ἱερεῖαν ἐκινῶ ἐξαρχὸν τῆς ἐλευσίνης τραγῳδίας. Πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις, ἡ πεπληθυμένη λαῶν; Ἐγενήθη ὡς χθρὰ ἡ πεπληθυμένη ἐν Ἰουδαίᾳ. Ἀρχοῦσα ἐν χώραις, ἐγενήθη εἰς φόρον, Κλαίουσα ἐκλαυσεν ἐν νυκτὶ, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σταγόνων αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπάρχει παρακαλῶν αἰτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. Πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτήν ἠδότησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Μισοκίση ἡ Ἀσία (ἡ ἐν Ἀσίᾳ) ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπὸ πλῆθους δουλείας αὐτῆς. Ἐκάθισεν ἐν Ἰουδαίᾳ, οὐχ ὕβριν ἀνδραποῦσιν. Πάντες οἱ κατὰ διώκοντες αὐτὴν κατέλαβον αὐτὴν ἀνὰ μέσον τῶν θλιβόντων. Ὅδε πόλις πενθοῦσι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἀρχομένης εἰς ἑορτήν· πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς ἔφραυναν: οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἀναστενάσσουσιν, αἱ παρθέναι αὐτῆς γόοι, καὶ αὐτὴ πικραίνουσα ἐν δαυτῇ. Ἐγένοντο οἱ θλιβόντες αὐτὴν εἰς κεφαλὴν. Καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν, ὅτι Κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβούντων αὐτῆς. Τὰ νῆπια αὐτῆς ἐπορεύθη ἐν αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλιβόντος. Καὶ ἐβλάθην ἐν θυγατρὶ Σιών πᾶσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. Ἐγένοντο οἱ ἀρχόντες αὐτῆς ὡς κριεὶ οὐχ εὐρίσκοντες νομὴν, καὶ ἐπαύοντο ἐν οὐκ ἰσχυρῇ κατὰ πρόσωπον διώκοντος. Ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς ἔγλασαν ἐπὶ μετακίσει αὐτῆς. Ἀμαρτίαν ἡ ἁρτίαν Ἰερουσαλὴμ· διὰ τοῦτο εἰς σόλον ἐγένετο, Χίλθα· οὗτοῦ ἐξέπρασεν ὁ θλιβὼν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. Εἶδε γὰρ Ἰθνη εἰσελθόντα εἰς τὸ ἀγλαίωμα αὐτῆς, ὃ ἐντελλώ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σου. Πᾶς ὁ λαὸς αὐτῆς καταστρέφοντες, ζητούντες ἄρτον. Ἐδωκαν τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς ἐν βρώσει, τὸ ἐπιστρέφει ψυχὴν. Ἰδε, Κύριε, καὶ ἐπιβλέψον. Πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδὸν, ἐπιβλέψατε, καὶ ἴδετε, εἰ φοτὶ ἄλλος κατὰ τὸ ἄλλος μου. Ὅς ἐπαφύλλισέ μοι ἐξ ὄφους αὐτοῦ ἐξαπίστειλε πᾶρ ἐν τοῖς ὄντοισι· μου, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἐπ' ἐμὲ. Διεπέτασε δίκτυον τοῖς ποταμοῖς μου· ἀπέτρεψέ με εἰς τὰ ὀπίσω. Ἐδωκέ με θφασισμένην ὅλην τὴν ἡμέραν ὀδυνομένην. Ἐξήρε πάντας τοὺς ἰσχυροὺς μου ὁ Κύριος· ἐκ μέσου μου. Ἐκάλεσεν ἐπ' ἐμὲ κληρὸν τοῦ συντρέφει ἐκλεκτοῦ· μου. Ἀπὸν ἐκάθησα Κύριος παρὼν θυγατρί· τοῦ ἐπὶ τοῖς τοῖς ἐγὼ κλαίω. Ἐγένοντο οἱ υἱοὶ μου ἔφραυναν, ὅτι ἐκραυγῶν ὁ ἐχθρὸς. Δικαίος ἐστὶ Κύριος, ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ παραπικρανα. Ἀκούσατε δὴ, πάντες λαοί, καὶ ἴδετε τὸ ἄλλος μου. Αἱ παρθέναι μου καὶ οἱ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ μου. Ἐκάλεσα τοὺς ἑταίρους μου, αὐτοὶ δὲ παραλογίσαντό με. Οἱ ἱερεῖς μου καὶ οἱ πρεσβύτεροί μου ἐν τῇ πόλει ἐβλάθην. Ἀκούσατε δὴ ἐπὶ στενάχῳ ἐγώ. Ἐγένετο Κύριος ὡς ἐχθρὸς, καὶ ἐβλάθην ὡς ἄνθρωπος τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ, διεβόησαν ἑορτὴν αὐτοῦ. Ἐπιδέξασθε ἐπὶ οἷς

nunc vero deleti, et non secus ac navis inter navigandum profundo mari hausta, obruti! O domus et palatia omnimoda structure, sacri etiam muri! Omnia hodie compello, vobisque velut animatis, Jeremix miserabilis tragœdia vestigia premens, condoleo. Quoniam deserta sedet urbs populo frequentissima? Quia inter gentes secundissima erat, tanquam vidua reducta est. Quae dominebatur regionibus, multis tributum pendere iussa est. Tota nocte acerbè ejulando genas suas lacrymis rigavit, nec eorum qui eam diligunt, ullus consolatur. Qui se amicos ei factabant, hostes facit amicitiam renuntiaverunt. Multi incole ejus captivi per Asiam in colonias deducti sunt, hisque spoliata vilescit. Inter gentes vexata, nec quiete levata habitavit. Ab his qui ipsi infesti erant, in medio arummarum ac cladum deprehensa est. Vix urbs lugent, quod nulli ad festivitates accurrant; cuncte illius portæ deturbatae sunt; sacerdotibus gementibus admodumque virginibus ipsa intra praeordia sua acri dolore conflictatur. Qui diligunt illam hostes, imperium adepti dominantur ei, quam ob flagitia ac scelera prope insipita Deus dejecit ac prostravit. Abacti infames au everationis ejus suctoribus servitutem aervire abierunt. Decor et forma illa Sion penitus evanuerunt. Principes ipsius strictibus, quos parca dedecit, similes evaserunt: insequentibus terga dantes, languidi et infirmi incesserant. Ab hostibus, ipsam alio migrare videntibus, rivo ac subannulatione excepta est. Procella factata et agitata est Jerusalem, propter peccata sua. Manibus suis confectioni hostis omnia, quibus suaviter ei cum 174. rescriptis fructu ur. Vidit enim gentes sanctuarium suum ingressas, de quibus praeceperas, ut in ecclesiam tuam non intrarent. Omnis populus ejus panem mendicando genuit. Quae chara ipsis ac valde cupita, esca, ad revocandam sustinendamque animam, permutarunt. Respice, Domine, et considera. Omnes qui transit per viam attendite: et, num dolori meo par agnoscendo alium vexet, videte. Qui ad racemationem usque mea corrasit et decerpit, ignem in me vibratum, ei ad ossa mea penetrantem e sublimi sede sua jaculatus est. Extendit inqueum pedibus meis, post tergum suum me abiecit. Delevit me, et ut tota die gemerem, fecit. Omnes viribus exterius alidit mihi, Dominus, egregiorumque virorum, qui me tuebantur stragem acceleravit. Virgini Judæa torcular calcavit Dominus, ex quo casorum profusus sanguis manavit. Haecce lugeo ac comploro. Superior viribus hostis filios meos perdidit, iustus tamen est Dominus, qui, ore suo scelerum meorum acerbitate exasperato, me respuit. Audistis jam, populi, et dolorem meum conspiciet, Virgines et adolescentes, quos sine meo lavi, sub servitutis jugum mecum missi sunt. Praeterita se neglecta sum a prociis meis, quorum supplicia frustra inclamavi. Sacerdotes et seniores mei in urbe defecerunt. Suspiriorum meorum argumentum dicitur, Hostilem erga me animum induit Dominus, taber-

maculum suum tanquam vitem avulsit, festosque dies suos abolerit. Festum et Sabbatum in urbe oblivioni tradidit Dominus; iraque fremens imperatorem et sacerdotem exagitavit. Altare suum aversatus est Dominus, sanctuarium suum demolitus est: fundamentorum molem manu sua diruit ac contrivit. Voces hellicæ in domo Domini exaudite sunt, psalmorum vice a Levitis diebus festis decantatorum. Vide, Domine, et considera, an quemquam simili clade rescideris. Lactantes infantes cæci sunt. In sanctuario Domini si prophetam et sacerdotem trucidabunt. In terra, in quam migrarunt, humi senex et puer jacere. Virgines et adolescentes mei captivi abierunt, iram suam Dominus ad finem perduxit, eam impetu effudit; ignem in urbe, quo ejus fundamenta cremata et absumpta sunt, accendit. Recordare, Domine, quid acciderit nobis: contumeliis et probris, quibus traducimur, adverte. Hereditas nostra ad alienos translata est, extranei domus nostras occupaverunt; in orphanorum, qui patre orphati sunt, ordinem coacti sumus, matresque nostræ pro viduis habitæ sunt. Pulsi ac defessi requiem non cepimus. Patres nostri peccaverunt, **175** et his cladibus subducti obierunt: nos vero errorum, quos admiservunt, pœnas luimus, Servilis conditionis homines dominati sunt nobis, nec quisquam ab ipsis nos redimit. Pellis nostra quasi senio jam desiccata, ad elibani instar fulgine atrata, inaruit: dira ac horrenda fame corrugata ac contracta est. Viri eximii in pistrinis molas versarunt, et adolescentuli lignis suspensi sunt. Sones a porta, seu tribunali judiciali, exiderunt, et egregii psalmos suos canere cessaverunt. Gaudium ex apibus nostris fugatum est, choreæ nostræ in luctum versæ sunt. Corona capitis nostri decidit. Vix nobis, quia in hoc peccavimus. Cor nostrum dolore et ægitudine coarctatum est. Oculis hæc de causa nostris offusa caligo est a lacrymis, quas ob deletam novam Sion fudimus. In ipsa vulpes discursarunt. Tu vero, Domine, in æternum habitas, sedes tua a generatione in generationem permanet. Uiquid in ira tua obvisceris nostri, nosque in longitudinem dierum derelinques? Ad te, Domine, converte nos, et ad te revertemur. Dies nostri, sicut olim erant, renoventur. Tu ipse nos repollas, cum a nobis repulsam iuleris; et ideo in nos ira tua vehementer exarsit.

Hæc sunt lamentationes et planctus Jeremie, quos ob antiquorum Hierosolymorum expugnationem et eversionem edidit: quos etiam ob novam cladem, Spiritum prophetæ suggestisse mihi verisimile sit. Verumtamenvero quæ lingua adeo eloquens et diserta est, ut calamitatem, qua urbs conflictata est, enarrare possit? Quis captivitatis ærumnas et transmigrationis acerbitatem, quibus jactata est, edisseret? Non ab Hierosolymis in Babylonem vel Assyriam, sed a Constantinopoli in Syriam, Egyptum, Armeniam, Persas, Arabiam, Africam, Italiam, in Asiam minorem cæterasque provincias translati sunt ac dispersi incolæ. Atqui quo pacto? In Paphlagoniam matris, in Egyptum mulier, liberi in aliam regionem passim distracti

A Κύριος ἐν τῇ πόλει ἐορτῆς καὶ Σαββάτου· καὶ παρώξυνεν ἐν ἐμυρισματὶ ὀργῆς αὐτοῦ βασιλείαν καὶ ἱερέα. Ἀπώσπετο Κύριος θυσιαστήριον αὐτοῦ, Ἀπείναξεν ἀγίασμα αὐτοῦ. Συνέτριψεν ἐν χερσὶ αὐτοῦ τείχος βάσεων αὐτῆς, θωὴν πόλεμου ἔδωκεν ἐν οὐκῶ Κυρίου, ὡς ψαλμὸν Ἀνυτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐορτῆς. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπέβλεψον, τί νι ἐπεφύλλισας ὁδῶς. Ἐγενήθησαν νῆπια θηλάζοντα μασθοῦς. Εἰ ἀποκτενοῦσιν ἐν ἀγιάσματι Κυρίου ἱερέα καὶ προφήτην. Ἐκοιμήθησαν εἰς γῆν ἐξόρων παιδάριον καὶ προσβύτης. Παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἵπορεύθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, συνετίσσε Κύριος θυμὸν αὐτοῦ. Ἐξέχεε θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆλθε πῦρ ἐν τῇ πόλει, καὶ κατέφαγε τὰ θεμέλια αὐτῆς. Μνήσθητι, Κύριε, τί ἐγένετο ἡμῖν, ἐπέβλεψον, καὶ ἴδε τὸν θυμὸν ἡμῶν. Ἡ κληρονομία ἡμῶν μετέστράφη ἑλλοτρίοις, οἱ οἶκοι ἡμῶν ἔξοις. Ὅρσες οἱ ἐγενήθημεν ὡς μὴ ἔχοντες πατέρα, μητέρα; ἡμῶν ὡς χῆραι. Ἐδωχόμεν, ἐκοιμάσμεν, οὐκ ἀνεπαυσάμεθα. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἡμαρτον, καὶ οὐχ ὁπάρουντι, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὀπίσκειμεν. Δούλοι ἐκυρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν. Τὸ δέσμα ἡμῶν ὡς κλίβανος ἐπαλαμῶθη, συνεσπάσθη ἀπὸ πρωτότου καὶ αἰγίθος λιμῶ. Ἐλέητο ἐν αἰείοις ἤλεσαν, καὶ νεανίσκοι ἐπὶ ἐξόις ἀνεκοιμήθησαν. Προσβύται ἀπὸ πόλεως κατέπεσον· κατέλυθη γὰρ καρδίας ἡμῶν, ἐξέστράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν· ἔπαιον ὁ στέφανος τῆς καρδίας ἡμῶν. Οὐαὶ ἡμῖν, οὐαὶ ἡμῖν, περὶ τούτου ἐσκέτασαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ νύκτι Σιών, οὐαὶ ἡμῖν, οὐαὶ ἡμῖν, διὰ τὸν πόλεμον αὐτῆς. Σὺ δὲ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα κατοικεῖς; ὁ θρόνος σου εἰς γενεὴν καὶ γενεάν. Ἰνα τί εἰς νεῖκος ἐπέληθη ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μικρότητα ἡμερῶν; Ἐτίτραψον ἡμᾶς, Κύριε, πρὸς σὲ, καὶ ἐπιστραφύσμεθα, καὶ ἀνακαινισθῇ ἡμέρα ἡμῶν καθὼς ἐμπροσθεν, οὐαὶ ἀποδοῦμενος ἀπόσω ἡμᾶς ἀργίστης ἐφ' ἡμᾶς ἡμεῖς σπείρας.

Οὗτοι οἱ ὁρῶναι καὶ οἱ κοπετοὶ τοῦ ἱερου, οὗς ἐκόψατο ἐν τῇ πόλει τῆς παλαιᾶς ἱερουσαλήμ, οἷμα δὲ καὶ περὶ τῆς νύκτος, καθὼς τὸ πνεῦμα τῷ προφῆτῃ ὁπίδειξεν. Ποία τοίνυν γλώσσα ἐξισχύσει τοῦ εἰπεῖν καὶ λαλῆσαι τὴν γενομένην ἐν τῇ πόλει συμφορὰν, καὶ τὴν δεινὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὴν πικρὰν μετοικίαν, ἣν ὁπίστη, οὐκ ἀπὸ ἱερουσαλήμ εἰς Βαβυλῶνα, ἢ εἰς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ευρώπην, εἰς Ἀγγλῆτον, εἰς Ἀρμενίαν, εἰς Πέρσας, εἰς Ἀραβίαν, εἰς Ἀφρικὴν, εἰς Ἰταλίαν σποράδην, ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἀπαρχαῖς. Καὶ ταῦτα πῶς; Ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ὁ ὄντης, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἡ γυνή, καὶ τὰ τέκνα ἐν ἄλλοις τόποις σποράδην ἀλλοιοῦμενα ἀπὸ γλώττης εἰς γλώτταν, καὶ ἀπ' εὐσεβείας εἰς ἀσε-

βαιν, καὶ ἀπὸ θαλῶν Γραφῶν εἰς ἀλλόκοτα γράμματα. Φρίξον, ἤλτε, καὶ οὐ, γῆ! στίναξον εἰς τὴν παντελὴ ἐγκατάλειψιν, τὴν γενομένην ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γενεῇ παρὰ τοῦ δικαιοκρίτου Θεοῦ, διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. Οὐκ ἐσμέν ἄξιοι ἀνένδοι τοῦ θυμῶ εἰς οὐρανὸν, εἰ μὴ μόνον κατὰ νενοκότες, καὶ εἰς γῆν τὰ πρόσωπα θέντες, κράβομεν· ἄδικαιος εἰ, Κύριε, καὶ δικαία ἡ κρίσις σου. Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ πάντα, ἃ ἐπηγάγες ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ καὶ δικαίᾳ κρίσει ἐπιγάγες. Πλὴν φίλοι ἡμῶν, Κύριε, δόξα σου.

176 CAPUT XLII.

Prædam quantum Turci ex urbe capta tulerint. Galatiam ingreditur Mehemetes, et partem urbem diruit. S. Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim recedunt. Magni ducis uxor obiit. Principes Christiani Mehemetem victoriam gratulantur. Servus tributa imperat, et Georgium despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum praesentia cavent. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnans Adrianopolim prædam diu abiecit. Sarcophagum Constantinopoli construit Mehemetes. De Palæologia vaticinium.

Μεθ' ἡμέρας οὖν τρεῖς· τῆς ἀλώσεως ἀπέλυσε τὰ πλοῖα, πορεύεσθαι ἕκαστον εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, φέροντα φόρτον ὥστε βυθίζεσθαι. Ὁ δὲ φόρτος τίς; ἱματισμοὶ, πολυτελεῖς, σκευὴ ἀργυρεῖα, χρυσά, χαλκὰ, κατιστέρινα· βιβλία ὑπὲρ ἀριθμὸν· αἰγμάλωτοι, καὶ λερεῖς, καὶ λαλοὶ, καὶ μονάζοντες· καὶ μοναχοί. Τὰ πάντα πλήρη φόρτου· αἱ δὲ σκηναὶ τοῦ φορσάτου πλήρεις· αἰγμάλωτοι, καὶ τῶν ἀνωθεν ἀριθμηθέντων τῶν παντοίων εἰδῶν. Καὶ ἦν ἡμεῖς ἐν μέσῳ τῶν Βαρδάρων ἕνα φοροῦντα σάκκον ἀρχιερατικὸν (8), καὶ ἕτερον ζωννύμενον ἐπιτραχήλιον (9) χρυσοῦν, ἔχοντα κύνας ἐνδοξημένους, ἀντὶ τῶν σαγισμάτων, ἀμύους χρυσοῦς φανότους. Ἄλλοι ἐν συμποσίοις καθήμενοι, καὶ τοῖς· λεροῦς· δίσκους ἐμπροσθεν σὺν διαφόροις ὀπώραις ἐσθίουσιν, καὶ τὸν ἀκρατον πίνοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν κρατῆρων. Τὰς δὲ βίβλους ἀπάσας, ὑπὲρ ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσας, ταῖς ἀμέλεις φορηγῆσαντες, ἀπανταχοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ δύσει διέσπειραν. Δι' ἐνὸς νομισματος δέκα βιβλοὶ ἐπιπράσκοντο, Ἀριστοτελικοί, Πλατωνικοί, θεολογικοί, καὶ ἄλλο πᾶν εἶδος βιβλίου. Εὐαγγέλια μετὰ κόσμου παντοῦ ὑπὲρ μέτραν, ἀνασπῶντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρὸν, ἀλλ' ἐπώλουν, ἀλλ' ἐπρίπτουν. Τὰς εἰκόνας ἀπάσας πυρὶ παρέδιδον· σὺν τῇ ἀναφύρῃ φίλοι, χρεῖα ἔχοντες ἥσθιον.

Τότε μετὰ πέμπτῃν ἡμέραν εἰσῆλθεν ἐν τῇ Γαλατῇ, καὶ προστάξας τοῦ γενέσθαι ἀπογραφὴν ἐπὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐτῇ, ὥστε πολλοὺς οἰκοὺς κατελισμένους. Ἦσαν γὰρ φυγόντες ἐξ Ἀσίου σὺν ταῖς ναυσίν. Ὀρίσαν γοῦν τοῦ ἀνοιχθῆναι τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ καταγραφὴν ποιῆσαι ἐν πάτῃ τῇ περιουσίᾳ αὐτοῦ, τὸ εἰ μὲν στραφῶσιν ἄγχι προ-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(8) Σάκκος ἀρχιερατικόν. Id est, vestem sacerdotalem, quæ ad modum sacci consuta est, exitumque capiti et manibus præbet, eamque superinjectionem induunt. Solis patriarchis saccus competiti, quem tribus anni diebus Paschate, Pentecoste et Natali gerant.

A et abducti: a gente idiomatis diversi in aliam dislorentem, a pietate in impietatem, a divinis codicibus ad absurdas scripturas traducti. Perhorresce, sol, et tu, terra! genus nostrum funditus eversum, ac recto Dei iudicio ob peccata nostra destructum gemitibus et suspiriis lugete. Qui in celos oculos tollamus, indigne sumus; dimisso in terram vultu, et in faciem procumbentes claudemus; Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum. Peccavimus. Inique nos gessimus, et præ cæteris nationibus injuste egimus. Clades quibus nos affecit, voluisti, sententia tua ex æquo et vero lata, illius sunt. Parce tamen, Domine, orantibus nobis.

B Tertia ab urbe capta die cæni missionum dedit, ut in suas provincias et oppida reconvigere possent, tanto onere gravatis navibus, et portum, quæ aquis haurirentur, abfuerit. At quibus rebus amictus erant? Vestibus profectis, vasis aureis, argenteis, æneis, stanneis; libris etiam infinis; captivis quoque tam sacerdotalis quam laici ordinis, monialibus et monachis. Omnes denique naves gravi præda plene erant. In cartrorum etiam tentoriis infiniti capivi, similia prædictis omnibusque generis præda videbantur. In Barbarorum medio cernere erat hunc sacco pontificali indutum, illum collari aureo præcinctum, æque canes alligatos ducentum; equos iumentaque, centena et singulorum videri, aquis autem intextis alios stannere. Inter epulandum, in discis sacris appositis, fructibus vesperi variis quidam conspiciebantur, et merum sacris calicibus haurire. Libros quoque innumeros curribus impositos per Orientem et Occidentem disperserunt ac distraxerunt. Uno numero volumina decem Aristotelis et Platonis, theologica ceterarumque scientiarum et artium venterunt. Evangelia etiam adhibitis supra modum ornamentis et arte compacta, aut argentoque inde revulsis partim venundata, partim projecta; cunctas imagines ab his igne crematas; quibus ad edulia coquenda abusi sunt.

C Die ab urbe expugnata quinto Galatiam ingressus est Mehemetes, cumque omnium incolarum capita censeri præcepisset, clauæ domus multas, quod Latini naves consensu aufugissent, repertæ sunt. Domos itaque ipsorum aperiri, opes omnes, impellectilem et instrumenta omnia describi mandavit: edictoquoque trimestre spatium præstituit, intra

(9) Ἐπιτραχήλιον. Patriarcharum et archidiaconorum testamen. Ἀρνὸς χρυσοῦς φανός· ἡμῶν, in quibus agnorum signa et imago (quæ Iesus Christus Dominus noster vere agnus Dei significatur) agnū depicta est.

quod reversi res suas repeterent; ubi vero dies excessisset, fisco suo caducas addidit. Muros quoque Galatæ, qua continentem spectant, a milite suo dirui ac everiti, integris relictis portus crepidini astantibus, mandavit. Ad moenium quoque ruinam **177** reficiendam, ut per totum mensem Augustinum calcem paratam coctores haberent, etiam præcepit. Quinque deinde familiarum millia, ex Occidentis ac Orientis provinciis conscripta, intra totum mensem Septembrem integras singulas, capitis pœna Imperium detrectantibus indicta, in urbem migrare jussit: cui præfectum Suleimanem quemdam servum suum imposuit. Templo deinde magno Dei sui et Mohammedis sacris ac ritibus consecrato, ceteris desertis ac relictis, captivorum urbem, spoliis quoque cingentem post se ingentem Irabens, Adrianopolim victor contendit. Junii die decima octava urbe discessit, omnesque feminas nobiles earumque filios curribus aut equis veclas deduxit, inter eas magni ducis uxor aderat, quæ in libere prope Mesenem vicum obivit, ibique sepulta est; illustris equidem pietate femina, quæ in egenorum levandis miseriis pecunias multas erogabat: cujus temperantia et continentia ab omnibus animi passionibus tutam eam ac immunem reddiderunt.

Cum Adrianopolim superbißima triumphi pompa venisset Mehemetes, cunctos principes ac duces Christianos cum vicinos, tum longe dissitos, ut ipsi salutatio gratularentur, confluentes undique cernere licebat. Eorum animi sententiam orisque speciem conjicere potest quisvis; inviti quippe ac coacti, eandemque calamitatem declinare studentes, donia ei adblanditi et venerati sunt. Tyrannus erga superbus ac insolens, ob debellatam urbem animo elatus, in solio sedere, principes vero Christiani trepidantes, et qualem erga ipsos in posterum se præstare, expectantes stare. Primum itaque, duodecim millium annuorum tributum annuum a Servitiis Turcorum ærore solvendum ac injungere eorum legato significat. Despotæ etiam Peloponnesi decem millium nummorum dono allato, ad eum adorandum singulis annis accedere jussit. Chiffius præcipi pecunia annua, sex millia nummorum, tributum nomine imperata. Mytilenæus pariter sex annuorum millia annua pendere: Trapezuntinus quoque, ac ceteri Pontici maris accolæ, veriente uno quoque anno donis allatis, tributisque solutis vespertinum venire jussit. Anno itaque ab

Α βασιλέως μηνῶν τριῶν, λαβέτωσαν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν· εἰ δ' οὐκ ἐπιστραφῶσιν, ἔσονται τοῦ ἡγεμόνος. Τότε ἐκάλεισε τὴν στρατιάν πάσαν καὶ τὰς περὶ κώμας τοῦ χαλδάσι, καὶ εἰς τὴν βίβηαι τὰ τεῖχη τοῦ Γαλατῆ, καὶ ἀπελῶσαι αὐτοὺς, ὃ καὶ γέγονε. Χαλδασάντες οὖν τὰ τεῖχη ὅσα πρὸς τὴν ἑρπὴν ἐπιπήγνοντο, εἰσάσαν τὰ πρὸς τὸν λιμένα καίμενα. Τοῦ δὲ ἀσθενοστεργάτας προσέταξε δι' οἴου τοῦ Αἰγυπτίου μηνὸς ἔχειν ἱτοιμὸν ἀδιστοῦ, τοῦ ἀνοικοδομήσαι τὰ καταπεσόντα τεῖχη τῆς πόλεως. Αὐτοὺς δὲ καταγράφας φαμελλίας ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν Ἑβραῖ· καὶ Ἀρσέν· χιλιάδας ε', προσέταξε μέχρι Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦτους πανοικί ἐν τῇ πόλει εἶναι, ἐπὶ πᾶν ποιή· κεφαλικῆς τιμωρίας· καὶ ἐπαρχον χιταστήσας (10) Σολεμανὸν ὀνόματι δοῦλον αὐτοῦ. Καὶ τὸν μέγαν ναὺν (11) βαρὺν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μωσέως ἐνδρονίζας, τοὺς λοιποὺς ἀφελ· ἐρήμους, αὐτοὺς διὰ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐπανέστειλεν, ἔχων μετ' αὐτοῦ ὑπὲρ ἀπείρων οὐχὶ μυριάσιων, φερα ὑπὲρ ἑρσιμόν. Ἐξῆλθεν οὖν ἐκ τῆς πόλεως τῇ 17ῃ τοῦ ἰουλίου μηνὸς, πᾶσας τὰς εὐγενείας· καὶ τὰς αὐτῶν θυγατέρας ἔχων ἐν τοῖς ἄρμασι καὶ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις. Ἡ δὲ τοῦ μεγάλου δουκὸς γυνὴ ἐν ὁδοῖς ἐτεθνήκει, κλησίον κώμης Μισσηνῆς λεγομένης, καὶ θάψαν αὐτὴν ἐκτὶ γυναικῶν περιόχτων ἐν Λεπτοσύναις καὶ πενήτων οἰκτιρμοῖς, σὺν φρον, ἐγκρατευσμένη παντοίων φυγικῶν παθῶν, ἔλθων δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐντὸς μετὰ θριάμβου ἰσοχωτάτου, ἦν ἰδεῖν συρρέοντες πάντας, καὶ πάντας τοὺς ἀρχηγούς, καὶ ἡγεμόνας τῶν Χριστιανῶν τοὺς ἑγγύς, καὶ τοὺς πόρρω προσεγγισσόντας, τὸ Χαίρει. Ποία καρδία, ποία γνώμη, ποία χεῖρ, πόσον στόμα· Ἀλλ' ἄκουτας, καὶ μὴ βουλόμενοι προσεγγίνον οὐδὲν ὄρωσι, φοβούμενοι μὴ καὶ αὐτοὶ τὰ ὅμοια πάθωσιν. Ὁ δὲ τύραννος ἐκδόχτο ὁ σῶν καὶ ἀλαζῶν, ἐπαίρόμενος ἐπὶ τῇ αἰώσει τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Χριστιανῶν ἵσταντο τρομαλέοι, ἐκδοχόμενοι τί ἄρα ἴσται τὸ μέλλον εἰς αὐτοὺς· ἀπορήναι. Ἀπαλογίσατο οὖν πρῶτον (12) τῷ πρὸςδεῖ τῆς Σερβίας (13), τοῦ δίδοναι κατ' ἔτος τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Τούρκων νομισματα χιλιάδας δέκα· κατ' ἔτος οὐδὲν ὄρωσι· ἐρχομαι εἰς προσκύνειν αὐτοῦ· τῷ ἐν τῇ Χίῳ κατ' ἔτος νομισματα χιλιάδας εἴς· τῷ Μιτυλήνης κατ' ἔτος νομισματα χιλιάδας τρεῖς· τῷ Τραπεζούντῳ· καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ποιτικῇ θαλάσῃ οἰκοῦσι, κατ' ἔτος ἑρχομένους ποιεῖν τὴν προσκύνειν μετὰ δωροδοκίας, καὶ δίδοναι τὰ τελεῖ. Τῷ πρῶτῳ οὖν ἔπει Αἰγυπτίῳ μηνί, ἰλθόντες οἱ τοῦ δεσπότης Σερβίας, καὶ παρα-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(10) Καὶ ἐπαρχον κατὰ τὴν ἑσπέραν. Leunclavius hunc quoque Suleimanem-begum appellat, et subassam a Mehemete Constantinopoli capite præpositum narrat.

(11) Καὶ τὸν μέγαν ναὺν. Hoc factum Junii die 1, feria 6 seu die Veneris, ut ad cap. 40 ex Leunclavio adducimus: ita ut prius S. Sophiam in meschi am transmutatam regi suo consecraverit, quam G. Galatam ipsaverit.

(12) Ἀπαλογίσατο οὐδὲν πρῶτον. Jacobus Bosnia, Histor. Milit. Hierosolymit. lib. vii, post captam urbem anno 1453, Chios, Lesbos, Servios, Trapezuntinos et Cassalinos, v. citiales sacros esse narrat.

(13) Τῷ πρὸςδεῖ τῆς Σερβίας. Leunclavius asserit, lib. xi, eadem æstate, qua capta est urbs, Mehemetem in Serviam exercitum duxisse: et anno sequente arcem Novaba dem occupavisse.

δόντες τὰ κεχρηωτημένα τέλη, ἐποίησαν καὶ μα-
γάλην ἐλεηροσύνην ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει· παραγ-
γεῖλας γὰρ αὐτοῖς ὁ δεσπότης Γεώργιος ἐξηγόρα-
σαν μοναστηρίων νέας καὶ γηραιάς ἑως ἑκατὸν
ἡλευθέρωσε. Καὶ οἱ τῶν ἐνέμων, καὶ ἐκ γένους
παλατίου, πάντες συβρίοντες αἰχμάλωτοι ἐν Σερ-
βίᾳ, ἰλμύθανον καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῆς βα-
σιλισσῆς τὰ πρὸς ἐξαγοράς· ἐφ' ὧς ἕνεκα ἐλεη-
μοσύνης. Τοῦ φθινοπώρου οὖν ἀρξαμένου, τοῦ
ἔτους ἡδὴ τρέχοντος, 178 καὶ τὸν χειμῶνα οἱκοι
διαβιβάσας, ἡβουλῇθ ἐν ἑαρι τῷ δεσπότη προσ-
βαλεῖν, καὶ τὴν πᾶσαν Σερβίαν προσοικειώσαι τῇ
ἡγεμονίᾳ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ὁ δεσπότης μετὰ τὴν
τῆς πόλεως ἄλωσιν κατ' ἐκαστὴν ἐκδεχόμενος ἦν
τὴν πικρὰν ταύτην ἀγγελίαν, καὶ τὸ τοῦ πλεον-
έκτου ἀδίκημα. Ἦν γὰρ πρακτικὸς γέρον, καὶ
τῶν τοῦ τυράννου ἀδικημάτων πολυπύθης, ὡς πολ-
λάκις εἰρήκαμεν, ὁ δεσπότης. Τίς οὖν εἰς τὸ μέσον
αἰτία τοῦ ἀδίκηματος, ἐμήνυσε λέγων, ὡς Ὁ τόπος
δρ. δεσπότης (14) οὐκ ἔστι σὸς, ἀλλ' οὐδὲ πα-
τριδός, δηλονότι ἡ Σερβία· ἀλλ' ἔστι τοῦ Λα-
ζάρου υἱοῦ τοῦ Στεφάνου· ἀνήκει οὖν ἐμοί.
Ἐξελθε οὖν ταχέως ἐκ τῶν ὧρων αὐτῆς. Ἐγὼ
δὲ διωρήσασθαι σοι μέρος ἐκ τῆς γῆς τοῦ πατρός
σου τοῦ Βούλκου, καὶ τὴν πόλιν Σερβίαν. Εἰ δὲ
μή, ἔρχομαι κατὰ σοῦ. Ταῦτα οὖν μηνύσας δι-
' ἐνὸς τῶν πιστοτέρων αὐτοῦ δοούλων, προεβίβη· ἐν
ἡμέραις εἴκοσι καὶ πέντε εὐρεθῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ,
αὐτὸ μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν· εἰ δ' οὐ μή, τὴν κεφα-
λὴν αὐτοῦ τεμῶν ἐν σῶμα· βίβει τοῖς θεοῖς εἰς
βορρὰν. Ὁ δὲ ἀποκρισιδριος τοῦ τυράννου ἔλθων ἐν
Σερβίᾳ, καὶ εὐρὼν τὸν δεσπότην πέραν τοῦ Ἰστρου
διάγοντα, κρατήσαντες αὐτὸν οἱ τῆς Σερβίας ἀρ-
χόντες, ὡς σήμερον ὁ δεσπότης ἔρχεται, αὐτὸν
ἐπέδημα. Σὺν τούτοις ἐπεμελοῦντο τῶν πολιγνίων,
καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν πάντα ἐν ἀποθήκαις ἰσολοβάζον.
Ἰδὼν οὖν ὁ ἀποκρισιδριος ὅτι ἡπάτῃται, φοβηθεὶς
καὶ τὸ ἐπιτεμεῖν τῆς προθεσμίας· ἦν γὰρ διαβάσας
ἐπέκαινα ἡμέρας λ'. Ὁ τυράννος οὖν θυμοῦ πλη-
θεὶς, ἐξῆλθε εἰς τὴν Ἀδριανὸν σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ,
καὶ κατέλαβε τὴν Φιλίππου. Ἐλθὼν δὲ ὁ δοῦλος,
καὶ ἀπαγγεῖλας τὴν φύγην τοῦ δεσπότη ἐν Οὐγ-
γρίᾳ, καὶ ἐνέδραν τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ πῶς ἐπρά-
ττουν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀπίστους· ἔμελλε γὰρ θανα-
τώσαι τούτους ὁ τυράννος, πλὴν ὁ δοῦλος· πρὸ τῆς
προθεσμίας ἔσταλε τῷ ἡγεμόνι, δηλῶν τὴν αὐτοῦ
βραδύτητα, καὶ τὰς κατασκευὰς τῶν Σέρβων, καὶ

A urbe capta primo, mense Augusto a Servie despota
legati venerunt, qui debita tributa solverunt, lar-
gamque stipem et eleemosynam captivis Adriano-
poli erogarunt. Georgii namque despote mandato
moniales centum juvenes ac vetulas redemptas
libertati restituerunt. Illustres porro, et a palatina
genus ducentes captivi, in Serviam profecti, ab eo
et regina 178 sua conjuge pecunias, quibus se
redimerent, eleemosynæ nomine acceperunt. Au-
tumnus deinde, simulque ab orbe condito annus
sex millesimus nongentesimus sexagesimus secun-
dus inire: sequentemque hiemem Mehemetes
domi transegit, despota adventante vere inva-
dere, totamque Serviam imperio suo adungere
animo agitans. Hunc equidem acerbam tristemque
B nuntium injuriamque ab inexplebilis avaritiæ ty-
ranno, post captam urbem sibi inferendam, quo-
tidie expectabat despota; qui senex longa rerum
experientia edocui, utique narravimus, damna
multa ab injusto tyranno perpessus erat. Hanc
autem belli contra jus fasque causam præterit,
hisce despote objectis: Provincia cui dominaria
tua non est, nec paterni juris hæres eam possides:
totum jus in ea Stephanus filius Lazari habet ac
sibi vindicant, propterea ad me quodque pertinet. Illius
itaque finibus nil cunctatus decede. Vulci patri tui
ditionis partem, urbemque Sophiam tibi dare pos-
sum. Sin parere renueris, in te confestim movebo.
Talia per quemdam sibi maxime fidum satellitem
C suum despote significavit: Illique servo suo viginti
quinque dies præstituit, intra quos reversus a
despota responsum ipsi afferret; diutius magis
moras trahenti capitis pœnam, insepultumque
cadaver seipis escam proficiendum minitatus. In
Serviam profectus tyranni apocrisarius despota
trans Istrum agere comperit: eum interea distinent
proceres, hodie, et crastina die affuturum causati.
Moras hac arte trahendo, oppidis munientis tem-
pus occupare, in quæ cibaria ceteraque neces-
saria copiose comportant. Ludum sibi factum
apocrisarius tum demum advertens, dieque præ-
stituta, quæ jam elapsa triginta diebus cessera,
se tyranno non sitisse, pœnam sibi indictam
reformidabat. Adrianopoli igitur cum toto exercitu
D ira accensus tyrannus movit, et Philippopolim
venit. Inter ea, quem miserat, caduceator ei occu-
rit, despota in Hungariam aufugisse asseri:

Ismaelis Bullialdi notæ.

(14) Ὁς ὁ τόπος δρ. δεσπότης. Nescio quod
jus in Servia se habere jactabat Mehemetes: qui
maternum genus a Vucoviczio non ducebat; Ma-
ria enim Georgii filia natus non erat Mehemetes, sed
ancilla: videunda, quæ supra ad cap. 30 diximus.
Ihne colligere possumus, quam noxia ac pestilens
sit arcta nimis societas cum gente Turcorum; qui
ex tali contracto matrimonio ipsi sibi acquisitum
jactabant. Amicitia ac fœdera illa procul lugienda
erant Christianis præcipue: qui in certam perni-
ciem illis trahebantur. Pacem tamen ac societatem,
qualis cum cæteris intercedunt Christianis, cum

illis inire, et pacisci licitum, et commercia trac-
tandis utile atque commodum. Fas etiam adversus
usurpatoris injustam invasionem, illos obicere:
nec æquitatis studiosus regem aut temp. qui repu-
gnando impar, adversus potentiores invadentes
hostem, auxilia inde sibi paraverit, merito repres-
bendere potest. Peccat qui aggrediendo adversa-
rium adigit ad tales protectores et adiutores con-
tingere: et viam iis ad nostras provincias occupandas
sternere. Quidquid enim uni perit principi Chris-
tiano, omnibus perit.

insidiasque ei dolos a magnatibus, qui ipsum A
distinuerant, sibi structos exponit. Hunc equidem
morte damnasset tyrannus, nisi ante præstitutam
diem de tam longæ moræ causis. Serviorum bel-
lico apparatu, et despote fuga cum certiore lit-
teris ferisset. Hungari fluvio superato agros Ter-
novo circumjectos jam populati ac deprædati,
consertisque cum Turcorum exercitu manibus
victoriam adepti, spoliisque graves fluvium iterum
irajecerant. Motis Philippopoli castris Sophiam
Tyrannus accessit, ibique toto exercitu, Mesazon-
tibus totoque sensu suo relictis 179, assumptis
secum pedestrium copiarum viginti millibus in
Serviam irrumpit; nec, qui adversum se prælia-
retur, obvium habuit: jamdū namque despota,
ejusque proceres cum integris suis familiis trans-
ierant; postquam præsidii arcibus impositis, in-
tra eas populum universum se recipere ille præcep-
tit, bono animo esse, nec se hosti permittere hor-
tatus est, brevi se adfuturum cum potenti exer-
citu pollicitus. At tyrannus Smedrovum usque
processit, quam arcem fluminis ripæ impositam,
commodumque in Hungariam tractum præben-
tiem, captam avidè cupiebat: ab eaque frustra
tentata recessit. Oppugnato deinde, nec expugnato
quodam castro firmo satis ac valido, oppidum ei
subjectum minusque firmum, intra cujus moenia
rustici ex vicis agrisque circumjectis se tutabantur,
conditionibus jurejurando pactis ac sancitis, de-
ditione in ejus potestatem venit: violato deinde
sacramento omnes, qui in oppido erant, captivos
abduxit. Sophiam reversus, indeque motis castris
Adrianopolim præda gravis redit; quam cum pro-
ceribus suis, quique operam ei navaverant ex se-
misse partitus est. Partem captivorum, quam sibi
retinuit, quatuor millia virorum et seminarum
colonos novos in vicos Constantinopoli vicinos de-
duxit. Adrianopoli profectus est Constantinopolim,
ejus moenia, quæ dum Philippopoli agebat, di-
ruta refici curaverat, absoluta tunc reperit.

Postquam in urbem venit, spatium stadiorum
per ambitum octo vel amplius in ipsius medio
mensus, aream definitam muris circumdari præ-
cipit, intraque ipsam palatia ædificari. Cons-
tructurarum ædium testudines ac fastigia plumbeis,
quas o monasteriis desertis abstulit, laminis con-
textit. Pantocratoris monasterium occupaverant
fullones, ac cerdones in medio templi calceos
consuentes. Turcocalogeri (Drevisii) in Manga-
norum cœnobio sedes habebant; in cæteris Turci
cum uxoribus et liberis hospitabantur.

Quæ post urbem captam gesta sunt, ea scri-
bere mihi equidem non licet. Nec profecto victo-
riarum rerumque a tyranno, gentis nostræ ever-
sore ac hoste capitali, prospere gestarum decet
me historiam contexere: quæ vero ad scriben-

την φυγὴν τοῦ δεσπότη. Οὐγγροὶ δὲ ποδὶν διαβάν-
τες τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ τῆς Τερνῶδου μέρη λεη-
λατήσαντες, καὶ σὺν στρατιῇ Τούρκων εὐρεθέντες,
καὶ τὴν νικῶσαν λαχόντες σὺν πλείοσι λαῖα, τὸν
Ἰστρον πάλιν διέδρσαν· ὁ δὲ τύραννος ἀπάρας ἐκ
τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς Σοφίαν ἐπορεύθη, καὶ κατὰ
τὴν στρατὸν καταλείψας σὺν τοῖς Μεσάζουσι, καὶ
πάσῃ τῇ γερουσίᾳ, αὐτὸς σὺν παρὶκῇ στρατῷ μέχρι
χιλιάδας κ' εἰς Σερβίαν ἐπέβη· μὴ εὐρὼν δὲ τὸν
συναντήσουσα αὐτῷ, ἦν γὰρ ὁ δεσπότης πρὸ ἡμε-
ρῶν ἱκανῶν ἐν Οὐγγρίᾳ περάσας σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ
αὐτοῦ, καὶ οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ πανοικί. Τὰ δὲ
κάστρα ὀχυρώσας, καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα καλεῖσαι·
ἐντὸς αὐλισθῆναι, ἐκίλευσε μὴ δεῖλαι, καὶ προδι-
δοσθαι. Αὐτὸς γὰρ ἤξεῖν μέλλει σὺν δυνάμει πολλῇ
ὡς ἐν ὀλίγῳ. Ὁ δὲ τύραννος εἰσελθὼν ἀπὸ Σμε-
δρόδου, ἦν γὰρ διψῶν τὴν αὐτῆς πόλεως ἄλωσιν,
διὰ τὸ εἶναι ἐν τῇ ἀκτῇ τοῦ ποταμοῦ, καὶ δεῖναι
εἶδον τοῖς μέλλουσιν ἐν Οὐγγρίᾳ παρῆν. Μὴ δυν-
θεὶς δὲ πρῶταί τι ὑπέσχετο. Πολεμίστας τῶν πο-
λιχνίων ἐνι, τὸ μὲν κάστρον οὐ παρεδόθη, ὁ δὲ λαὸς
ὁ παρακαίμενος ἔξω τοῦ πολιχνίου, τῶν κωμῶν, καὶ
τῶν τοῦ κάμπου χωρίων, ἔχοντας καὶ αὐτοὶ ζῶντην
ἐτίραν τοῦ κάστρου ἔξωθεν φυλάττουσαν αὐτοῖς·
ἦν γὰρ τὸ πολιχνιον ὀχυρὸν, τὸ δὲ ἑξώκαstron οὐ
τόσον· σὺν ἔρκοις ὁ ἐπίσκοπος ἔλαβε. Καὶ μετὰ τὸ
λαβεῖν πάντας ὁμοῦ ἡγμολώτισεν ἄγων· τὸ δὲ
φρούριον οὐ παρεδόθη. Στραφείς οὖν ἐν τῇ Σερρίᾳ,
καὶ ἀπάρας ἐκίθει, ἦλθεν εἰς Ἀδριανού, ἄγων καὶ
τὴν λαίαν, καὶ ἀπὸ δωρησάμενος τοῖς ἀρχουσί, καὶ
τοῖς κακοπραχτοῖς σὺν αὐτῷ τὴν ἡμισυ· αὐτὸς τὴν
ἡμισυ αἰγμολώτισαν λαβὼν, ἐν ταῖς κώμαις ταῖς
περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἐπιμεψεν οἰκίσας αὐτοῖς·
ἦν γὰρ τὸ λαχὼν μέρος αὐτοῦ ἀνδρόγυνα χιλιάδες
τίσσερες. Αὐτὸς δὲ ἀπάρας ἐξ Ἀδριανού εἰς Κων-
σταντίνου ἀφίκετο. Ἦν γὰρ, ὅτε ἐν ταῖς Φιλιπποῖς
διέτριβε, καλεῖσας οἰκοδομηθῆναι τὰ χαλασθέντα
τεῖχη τῆς πόλεως· εὐρὴ οὖν ἀνοικοδομηθέντα, καὶ
καλῶς ἀπαρτισθέντα ὡς ἐχρήν· εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ
πόλει (15) καὶ διαμετρήσας ἐν μέσῳ αὐτῆς γῆν
περιέχουσαν στάδια η', ἥ καὶ πλέον, ἐκίλευσε πε-
ριόρσαι αὐλήν, καὶ ἔνδον αὐτῆς οἰκοδομησαι πα-
λάτια. Γενομένης οὖν τῆς περιόρας, ἐκάλυψε πλά-
σαν τὴν κορυφὴν αὐτῆς ἐν πολυβέβαιαις πλάχεσιν.
ἀφελὼν αὐτὰς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων, ἦσαν γὰρ
ἔρημα μέναντα· ἐν γὰρ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτο-
ρος; εἰσῆλθον κναφεῖς οἰκοῦντες, καὶ ἐργαζόμενοι
σχυτοτομοῦντες ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ἐν τῇ τῶν Μαγ-
γάνων μονῇ Τουρκοκαλόγηροι, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις;
ἀπάσαις ἀνδρόγυναὶ καὶ παῖδα Τούρκων.

Ταῦτα δ' γράφω μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν,
οὐκ ἔξεστί μοι γράφειν. Οὐ γὰρ ἦν πρότερον χρο-
νογράφειν μοι νίκας, καὶ ἀνδραγαθήματα τυρά-
νου δυσσεβοῦς, καὶ ἐχθροῦ ἀσπένδου, καὶ ὀλετήρος
τοῦ γένους ἡμῶν· ἀλλὰ τὸ πείσαν μοι γράφειν ἐστὶ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(15) *Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ πόλει.* De ædificiis a Mehemele Constantinopoli constructis adeundus, Leuncl. lib. xv, et in *Pandectis*, cap. 159.

τοῦτο δ' ἔλεγον ἔρχεσθαι. Ἐμαθον παρὰ τινων (16) A
 γερόντων τιμίων ἀνδρῶν εἶναι νέος ὢν, οὗτις τὸ τέλος
 τῆς τυραννίδος τῶν Ὀθμάνων ἔσται ὁμοῦ φθάσας
 οὐκ ἐν τῇ τέλει τῆς βασιλείας Παλαιολόγων. Ὁμοῦ
 γὰρ ἤρξαντο δ' Ὀθμάν ἐν τυραννίδι, καὶ Μιχαὴλ ὁ
 Παλαιολόγος ἐν βασιλείᾳ, πρὸ ὀλίγου μὲν ὁ Μι-
 χαὴλ, μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ὀθμάν ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ
 υἱοῦ αὐτοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ἦν δὲ
 καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Μιχαὴλ τυραννῶν δ' Ὀθμάν,
 πλὴν λίγησιν. Κατὰ τοῦτο ἐπρόκειτο καὶ τὸ τῶν
 βασιλέων, καὶ τῆς πόλεως πέρασιν παραδόξως γενέ-
 σθαι· εἶτα τὸ τῶν Ὀθμάνων. Ἐκτερεῖ γὰρ ὁ Μιχαὴλ
 οὐκ ἐπισκοπήσας τότε, εἰ τὴν βασιλείαν κληρονομήσει
 ὁ υἱὸς αὐτοῦ τελευτήσας αὐτός. Ἠλέγητο γάρ (17)
 ὁπὸ τοῦ συνεκτότος, ἀδίκως τὴν βασιλείαν δρασά-
 μενος, τυφλώσας τὴν κληρονομίαν, καὶ μυρίους ἀπο-
 ρισμῶς κατὰ κεφαλῆς δεξάμενος, καὶ κατὰ τῆς
 τοῦ γένους οὐραίας. Τὸ μαντεῖον οὖν (18) οὕτως

A dum causa me impulerit, hic offeram. Dum ad-
 huc juvenis essem, a quibusdam senibus egre-
 gliis viris intellexi fore, ut Othmanorum tyrannis,
 ac Palaeologorum imperium simul conciderent :
 quod eodem tempore Othmanes, et Michael Palaeo-
 logus tyrannidem invasissent. Paulo equidem ante
 fasces imperii suscepit Michael : statimque post,
 imperante Andronico 180 Michaelis filio, re-
 gnare cepit Othmanes. Hic equidem Michaelis
 etiamnum superstitie, latrocinis et depredati-
 bus tantum innotuerat. Quapropter ordinis ratio
 postulabat, ut imperatorum ac urbis excidium,
 et expugnatio antecederent, Othmanorumque
 sequeretur interitus ac eversio. Michael ex ha-
 riolis et auguribus olim quæsierat, an heredem
 in imperio filium, ubi fato concessisset, haberet.
 Conscientia enim sceleris premebatur, quo ne-
 farie imperium, excecato herede legitimo, sibi

Ismaelis Bullialdi notæ.

(16) Ἐμαθον παρὰ τινων. Advertendum est
 Michaelē Palaeologum primum diem obisse anno
 1283, etiamque Turcos cepisse tunc Asia minoris
 themata residua diripere ac deprædari. Ertogrud
 Othmanis pater vivis exemptus est anno Hegiræ
 687, qui cœpit anno Christi 1288, Februarii 5, fer.
 5, tuncque agebat Othman annum 33. Ita ut prin-
 cipia militiæ illius, superstitie adhuc Ertogrulo, cum
 Michaelis primi Palaeologi ultimis temporibus con-
 gruunt.

(17) Ἠλέγητο γάρ. Non solum Michael con-
 scientiæ stimulis verabatur, sed et filius ejus Andro-
 nicus, ob excæcatum et imperio spoliatum, contra
 jus jurisjurandique sacramentum, Joannem Lascari-
 um. Nicophorus Gregoras lib. vi adendum, cap. 7.

(18) Τὸ μαντεῖον οὖν. Vox ista cunctis procul
 dubio ab illis, qui ultimis Joannis Palaeologorum
 postremi diebus res Græcorum ad exitum adduc-
 tas cernebant ; et ἀπὸ στοιχίᾳ accipientes nomi-
 num Palaeologorum, qui ab anno 1258 regnarunt,
 Michaelis I, Andronici I, Michaelis II, Andronici II,
 Joannis I, Manuelis et Joannis II, vocem illam ni-
 hil significantem, Mamaimi, composuerunt. Ex
 Gregora equidem discimus, temporibus Michaelis
 Palaeologorum primi oracula quærita fuisse ; his-
 que ineptiis et præstigiis animos suos, non super-
 stitione solum percussos, sed et ignavia et socordia
 dejectos, Græcos pavisse. Adendum ille lib. v tri-
 bus locis non longe a fine.

Non extra res fuerit, si hic indicemus quædam
 ex astrologia judiciaria petita oracula vel prædi-
 ctiones circa Musulmanorum regnum, ut vanitas
 artis et eorum qui fallendos se illis hariolis bona
 fide tradunt, stultitia deprehendantur. In bibliotheca
 serenissimi Magni Hetruriz Ducis Ferdinandi
 secundi existat ms. liber cuius titulus est Παράδοσις
 εἰς τοὺς Παρσικούς κανόνες τῆς ἀστρονομίας, et sic
 incipit, Ἦν τὸν Παρσικῶν κανόνων σύστασις γέγονε,
 et in illo præterea quædam astrologica continentur ;
 ex quo codice supra, cap. 12, aliatum thema cœ-
 leste, ad tempus ἀναβήσκει ; Manuelis imperato-
 ris constitutum, excerptimus : atque etiam sequen-
 tia exscripsimus ex Stephani cuiusdam Alexandri-
 ani astrologi, de Mohammede et illius de religione
 dogmatibus successoribusque ex astrologum positio-
 ne vacatissimo.

Ἐπερὶ τῶν φιλοσόφων, καὶ οἰκουµενικοῦ διδα-

σκάλου, τοῦ Ἀλεξανδρῆως ἀποκαλεσµενῆς
 πραγµατείας πρὸς Τιμόθεον τὸν αὐτοῦ µαθητήν,
 πρόφασις μὲν ἔχουσα τὴν νεοπλητῆ καὶ θεοῦ
 νομοθεσίαν τοῦ Μωάµεδ, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα
 τῶν µελλόντων προσαγορεύουσα.

Ὅς οὖν οὖν, ὡς εὐφροσύνη Τιμόθεος, ἡµῶν τὴν διατρι-
 βὴν ἐν τῷ παιδευτηριακῷ κηδεῖν ἔχοντων, ἐπιστολὴν
 ἡµῶν ὁ ἀδελφεὸς Τιμόθεος ὁ Ἀραβικὸς ἱε-
 ροποιεῖται πρὸς τὴν Ἀραβίαν ἀφικόμενος, καὶ χαίρειν
 ἡµῶς προσαγορεύσας, ἀσμένως αὐτὸν καὶ ἡμεῖς
 καὶ φιλοφρόνως ἀντησπασάμεθα. Ἐραµεν δὲ πρὸς
 αὐτὸν· Ἐὖ ἡκεῖς, ὡ φίλε, καὶ τοῖς καλοῖς ἀγωνίῳις
 ἡµῶς ἐτίεις. Ὁ δὲ πρὸς ἡµᾶς καὶ μάλα φιλοτίμως
 ἀνταπεκρίνατο. Τί οὖν µάλιστα ἀνήνογας, ἔφη.
 τοῖς φιλοσόφοις ἡµῶν ; Φάναι δὲ τὸν ἱεροποιεῖται· Ἐί
 µὲν τι καὶ ἄλλο οὐκ οἶδα, µάλιστα δὲ ὃν ἐπεδείκνυ
 ἐκ ἀλλοδαπῆς, τὴν ἐξήγησιν ἐτοίµην ἔχω, ἐνοση-
 νοῦσαν ἡµῶς καὶ ἐκκλητούσαν, ἀπαγγεῖλαι. Πῶς
 ἔχει αὐτὴ ; ἦν δ' ἔγωγε. Ὁ δὲ ἔφη πρὸς ἐµὶ· Τὸν
 ἀστρολάβον διατρέψας ἐπισκεψάµην τινι τῶν σὺν φρι-
 τῶν, καὶ τὴν ὠροσκοπικὴν µοίραν γυνῶν, παραση-
 µεύουµενος καὶ τὴν τῶν ἀστέρων κίνησιν, καὶ τῶν
 κέντρων τὴν διεκκριτάµην βιβλίσκω, διὰ τὴν και-
 νὴν διήγησιν καὶ ἔκδοσιν ἐπιχειροῦµεν. Παραχρῆμα
 δὲ ἐγὼ τῇ ἐµῇ Σωφρονίῳ ἐντεταλµένῳ διατρέψας τὸν
 ἀστρολάβον· αὐτοῦ δὲ διατρέποντος, καὶ τὴν ὥραν
 πολυπραγµονούντος, ἀνοίξας τὸ σῶµα ὁ ἱεροποιεῖται
 διηγέτο ἡµῶν, οὗτις κατὰ τὴν ἔρημον τῆς Ἑβρι-
 δῶν (α) ἐφάνη τις ἀνὴρ ἐκ τῆς τῶν λεγούµενων
 Κορβασιανῶν φυλῆς, τῆς τοῦ Ἰσµαὴλ γενεαλογίας,
 ὄνομα δὲ αὐτῷ Μωάµεδ· καὶ αὐτοῦ, εἰς αὐτὸν λέγει
 προσήτην. Ἐφάνη δὲ ἐν μηνὶ Φαργουῖ, ὅς λέγεται
 Ῥωµαϊκῶς Ἀπρίλιος, τοῦ 21^{ου} ἀπ' ἀρχῆς Φεβρουαρίου.
 Ἀγχι δὲ κεινοφρονίας, καὶ διαχρῆσιν ἐξήλασµενῃ
 ὑπογενέσθαι δὲ τοῖς δεχοµένοις αὐτοῦ τὴν διδαχὴν
 πόλεµων νίκας, καὶ ἐχθρῶν ἐπικρατείας, καὶ παρ-
 δέσσειν τρυφήν. Ἐγὼ δὲ ταῦτα παριστορήσας, καὶ
 ἐµποδὸς γενοὺς, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκίµῳ,
 πῶς διεξῆλθε κτήρηται τύχη, καὶ ἐν ἀνδραγαθίᾳ κρα-
 ταίονται, ἰδίαν σκοπὸν ἀναδέσθαι σοὶ ταῦτα τῷ
 φιλοσώφῳ· ὅπως διὰ τῆς σοῦ δοθείσης σοφίας εὖ-
 ρης τὴν εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀνδρα γυνώσκω. Περαι-
 σµένος δὲ ἐγὼ αὐτὰ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, σύννοος τε
 γέγονα παραχρῆμα· καὶ διαλύσας, ὡς λέθαι, κατ'
 ἐκείνην τὴν παιδευτήριον, καὶ τὸν ἀνδρα προσηµείας
 διεκρίβωσάµην τὴν διὰ τοῦ ἀστρολάβου ἀναθεθείσαν

(α) Ms. codex Bib. thecæ Regiæ habet τοῦ Ἑβριδῶν

assumpserat; infinitis etiam dirisque impreca-
tionibus in caput suum, posterosque facialis per-
celleretur. Oraculum ipsi hæc voce Mamaimi ni-
hil significante redditum. Quod vates sic inter-
pretatus est: Quot litterarum elementis hæc dic-
tio barbara constat, tot ex tua stirpe imperatores
regnabunt; urbi demum, ac posteris tuis imperium
auferatur. Nos itaque, qui ad hæc ultima tem-

Ismaelis Bulliardi notæ.

ποι ὡροσκοπικὴν μοίραν. Καὶ δὴ τὰ κέντρα τῶ δια-
πηξάμενος, καὶ ἐπιγνοὺς τὰς ἐποχὰς τῶν πέντε πλε-
ωμένων, ἡλίου τε καὶ σελήνης, ἐπὶ πολλαῖς ἐνη-
συχολήσθη ἡμέραις ταῖς ἀποτελεσματικαῖς βίβλοις,
καὶ μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ κόπου ἡδυνήσθη γινώ-
σκειν τὴν τῶν μελλόντων διασφραγίσαν περὶ τε τοῦ
προφ. τῆντος ἀνδρὸς καὶ τῶν αὐτοῦ ὁμοφύλων, ἦτοι
τὴν ποσότητα τῶν ἐτῶν τῆς αἰνῆς ἐπικρατίας,
καὶ τοὺς χρόνους τῶν ἐν αὐτοῖς βασιλευσόντων με-
τὰ τῆς αὐτῶν ἐπισυναγωγῆς, καὶ ἄλλα τινὰ συμβη-
σόμενα καθεξῆς ἐν ἰδίῳς χειροῖς. Πρὸς δὲ τὸ γινώ-
σκειν σε τὴν ἐξοργασίαν, καὶ ὃν ἐπιβόλον ἐτρόπον
εἰ; τοὺς τὸ χρῆμα, ὑπεβόλην τοῦ ζωδιακοῦ τὴν
κέντρωσιν, καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐποχὰς, καὶ τὴν
ἐξῆς ἀποτελεσματικὴν ἐπίνοιαν, καθὼς ὑποτάσσεται.
Dum in hortulo scholastico, prout, optime Theophile,
nostri, agebamus, honorandus admodum Epiphanius
mercator Arabs, qui ex Arabia nuper advenerat, ad
nos accessit; quem, ubi nos salutavi, ex animo ac
benevole amplecti resoluimus. Diximus porro illi:
Opportune advenis, amice, pulchras etiam, quas au-
divisti, res nobiscum communica. Quidus honorifice
respondit. Quas ergo, inquam, nobis philosophis res
præcipue advenisti? Respondit mercator: Quamvis
alia nesciam, quorum tamen in exteris regionibus
spe. itator fui, narrationem impræcens insinuere pos-
sum: cui novitate sua, aures et animos auditorum
et in quos reddere possunt. Quidam sit, disci, edisserere?
Tunc ille Jude discipulorum tuorum unum, ut astro-
labum appendat; tu horoscopi partem inquire, stel-
larumque motus adnota. Centris seu cardinibus si-
gna accurate ascribe: siquidem hoc facere, propter
casus inceptique portentosi novitatem, opera pre-
tium erit. Statim itaque, ut astrolabum aparet, So-
phro- nam meum jussi; appenso itaque horam curio-
se investigavit, capique mercator de illis nobis di-
scerere. In deserto Ethribo, vir quidam ex Corra-
hanorum gente, quæ ab Ismaele deducti genus, in-
notuit nomine Mohamed, qui se prophetam prædicat.
Ipse vero mense Pharmuti, qui Aprilis Romanis
dicitur, anno a Philippi initio 932, in publicum pro-
diit. Noras vocis illic, et dogmata et receptis diver-
sissima intelit. In bello de hostibus victorias, et
parvas delicias pollicetur iis qui doctrinam suam
amplexati fuerint. Istacum audissem, parvorumque
mihi infectus esset, quod vir ille auctoritatem sibi
compararet, prospera fortuna uteretur, et claris fa-
cinoribus potentiam stabili- ret, ad te, qui philosophus
es, ea referre statui; ut qua polles, a Deo tibi con-
cessa sapientia, de illo viro, quæ futura sunt, cognos-
cas. Ab illo talia cum recivissem, cogitabundus
restiti, dimisisti illico scholasticis, deductoque illico
advena; astrolabo assignavi mihi horoscopi par-
tem rectificavi. In cardinibus deinde collocatis rite
signis; et planetarum quinque, etiamque solis et
lunæ locis computatis, multos dies in libris, quibus
apotelesmata seu decreta continentur, evolvens
consumpsi; multoque labore ac molestia in futuro-
rum cognitionem deveni, quæ viro illi prædicto,
ipsiusque genti accidere poterant; quot scilicet annis
eorum imperium stabit; et singuli reges quot annos
regnabunt, illorumque numerum; alia insuper quæ-
dam a temporibus suis deinceps ventura. Ut vero spe-
rationem, e. eja., quem mihi, modum cognoscas,

A ἄστρον ἐξεραύσατο, ΜΑΜΑΙΜΙ. Ὁ δὲ μόντις ἐξ-
γόμενος; διεγεν· Ὅσα στοιχεῖα ἐν τῇ ἀστρο-
λάβῃ τυγχάνουσιν, τοσοῦτοι ἐκ τῆς σῆς πα-
τὸς βασιλείας βασιλεύσουσι, καὶ τότε ἡ βασι-
λεῖα καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπὸ τοῦ γένους
σου ἀρθήσεται. Τοῦτο οὖν ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ὁρατῇ
τοῦ χρόνου φορὰ φθάσαντες, καὶ ἰδόντες τὴν ἀπα-
σίον καὶ φοβεράν ἀπειλὴν τὴν γεννηθεῖσαν τῷ ἡμε-

Zodiacum subjeci per cardines distributum; in eoque
planetarum loca descripsi, et figuræ judicium prædi-
ctionemque subjeci. Hactenus Stephanus, qui in so-
quentibus Mahometis sectatores Veneris rebus ded-
tos fore prævidet, ex Libræ signo in Orientalis cardine
posito; et quia Ζυγὸς Græce appellatur, in servi-
tutem gentes omnes ipsos redacturos. Ζυγὸς ἀνα-
τέλλον Ζυγὸν δουλεύας ἐπιτάσσει πᾶσιν ἀνθρώποις.
Libra seu jugum exorientis cunctis hominibus servi-
tutis jugum imponit. Ex eo quoque cæli themate
Stephanus regum numerum colligit. Κρόνος δὲ τὴν
βασιλείαν ἀπαριθμήσιν ποιήσει ἐκ τῆς τῶν αὐτοῦ
μοιρῶν ἐποχῆς ἐν τῷ μεσουρανήματι. Ἐπειδὴ γὰρ
ἐπικρύπτει τὴν πρὸ μοίραν τοῦ Κρόνου, ἥτις ἐστὶν ἐν
ὁρίῳ τῆς Ἀρροβίτης, διὰ τούτων εἰσορᾷται ἀσάφως
σημαίνει τοὺς ἐπικρατοῦντας τοῦ ἔθνους τούτου.
Saturnus regum numerum definit ratione partium
signi quod in medio cæli positus occupat. Cum ve-
ro Cancrī 24 partem in Veneris finibus occupet,
his 24 gradibus significat illos qui genti illi domi-
naturi sunt. Codex Florentinus reges 23 exhibet,
imperium deinde ruiturum denuntiat. At codex
Regius quem Parisiis habemus imperatores 48
describit, et ultimo regnante gentis Mahometianæ
et Saracenicæ eversionem pollicetur; quæ quam
firmis rationibus nitantur, et quam accurate
eventus responderint assignato imperatorum nu-
mero, hujus artis fallacæ adhuc obtemperantis
decretis viderint; conferantque Ducæ Mamaimi
cum Stephani apotelesmatico decreto. Monendi
porro sunt lectores, judiciariæ astrologiæ studiosi,
Stephanum themata illud cæleste crexisse anno
mundi 6130 (non 6129, ut in margine codicis Ri-
gli legitur) ad diem Septemb. 2, hor. 3, post solis
ortum anno Christi 621: In quo themate Libræ
gradus 20 horoscopus occupat. Cancrī grad. 22
in medio cæli reperitur. Sol tenet Virginis partem
9, m. 5, luna Capricorni gradum 12, m. 6; Satur-
nus Cancrī grad. 23, m. 30; Jupiter Capricorni
grad. 20, m. 39, Venus Leonis grad. 23, m. 6;
Mercurius Virginis grad. 9, m. 5. Nodus
ascendens seu caput Draconis Aquarii grad. 19,
m. 50; pars fortunæ in Capricorni grad. 23, m. 9:
quæ deberet reponi in Aquarii gradu 23, m. 1. Ex
locis porro Saturni et lunæ certo concludimus,
non posse convenire alii anno, quam Christi 621.
Loca vero trium planetarum ad diem Septemb. 2,
hora ante Meridiem tertiam, ex Ptolemæi tabulis com-
putavimus, quæ non eadem, ac Stephanus invenit,
se nobis obtulerunt. Invenimus enim locum solis in
Virginis gr. 8, m. 16, s. 53; lunæ in Capricorni gr.
20, m. 43, s. 22; Saturni in Cancrī grad. 23, m. 43,
s. 7. Juxta vero tabulas nostras Philolaicus erat sol
in Virginis gr. 41, m. 56, s. 49; luna in Capricorni
gr. 23, m. 44, s. 8, Saturnus in Cancrī grad. 26,
m. 55, s. 49. Constantinus Porphyrogeneta, lib.
De administratione imperii, ad Romanum Porphy-
rogenitum F. suum, cap. 16, ad annum mundi
6130, indict. 10, Heracli 12, Septembris diem 3,
scilicet 5, Stephanum themata cæleste constituisse
tradit. Verum equidem est. Septemb. diem 3, eo
anno fuisse feriam 5, sed si themata ad diem istam
erectum est, tunc luna in Aquarium transierat,
quod repugnat calculo et figuræ.

τέρω γένει, δειροπολοῦντες ἐκδεχόμεθα τὴν ἀν-
ίρυσιν. Καὶ δὲ ἐπιθυμίας εἰς ἄκρον ζεύσσης, ἰε-
αυόντες τὸν παιδεύοντα καὶ πάλιν ἰώμενον θαδν,
καὶ τὰ προβήθεντα παρὰ τινων εὐλαδῶν ἀνδρῶν
εἰς ἐκδοχὴν ἐλπίζοντες, γράφομεν καὶ τὰ μετὰ τὴν
τοῦ Θεοῦ ἀπειλὴν παρὰ τοῦ τυράννου γεγόμενα.
Ἄλλ' ἐπαινώμεν αὖθις εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἔλλειπον.
ἡμῶν αὖ τυράννο, post terrores à Deo nobis injectos, gesta sunt, scribimus. Verum ad historiam
nostram peritendam redeamus.

CAPUT XLII.

Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis
tributum sibi sibi peteret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abiit, qui cum magno magistro agat. Sed tribu-
tum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem rediit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamani maris praefectus
Chium proficiscitur, quaedam vastat, ad se missos de controversiis transigendis abducit. Comm vastat: Rachiam frus-
tra obsidet: cum Chiis paciscitur. Tumultus a Turcia in Chio excitatus, eorum triremis demerit. Hamanum venen-
sum Mehemetes asperis verbis excipit. Chiis bellum indicit.

Ὁ γὰρ τυράννος ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς ἀφ' οὗ
γένοντο κύριος Κωνσταντινουπόλεως, ἔτος τῆς τοῦ
κόσμου παραγωγῆς, 7357 ἐν τῇ Ἀδριανῶν ὄν, ἐρ-
χυνται καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φέρριοι (19), προσκυνήσον-
τες τῷ τυράννῳ σὺν δώροις οὗτοι πλείστοις, καὶ συν-
θήκας ἐνὸς αἰτήσαντες τοῦ ἐμπορεύσθαι εἰς
τὰ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας μέρη οἱ γειτόνες.
Ὁμοίως καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐν Ῥόδῳ ἀπόδος παραιτῶν-
τες τὸν πορθμὸν, τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν ἀπὸ Ῥό-
δου, καὶ τῶν ταύτης νήσων ἐμπορεύμενοι ἐν ἀγά-
πῃ ὦσιν. Ὁ τύραννος γάρους ἤθελετο· οἱ δὲ
πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλαντο, ὡς παρὰ τοῦτου οὐκ ἔστιν
ἀπόκρισιν δοῦναι. Οἱ δὲ μεσάζοντες εἶπον· Εἰ οὐ
παραδέχεσθε γάρους διδόναι, οὐδὲ τὴν ἀγὰρην
τοῦ ἡγεμόνος ἔξετε. Καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐστὶ
κύριος τῶν νήσων ἀπασῶν, τῶν ἐν Αἰγαίῳ πε-
λάγει κειμένων. Καὶ ὡς περ Χίοι, καὶ Λέσδιοι,
Λήμριοι, καὶ Ἰμβριοι, καὶ ἄλλαι νῆσοι ὑπετάγη-
σαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. Εἰ δ' οὐ, μάχη
κατεσθὲν γένηται, καὶ τὴν νῆσον, καὶ τὰ περὶ
ἡμῶν ὅσα μέρη ἡγεμόν. Τότε οἱ ἀποκρισάριοι
ἀπεκρίναντο· Ἐλθέτω μὲν ἡμῶν εἰς τῶν τοῦ
ἡγεμόνος δούλων, καὶ περὶ τούτου λαγέτω τῷ
μεγάλῳ μαύστορι· καὶ εἰ θελήσῃ αὐτῷ δοῦναι,
δοῦναι καὶ γάρους, καὶ ἄλλο εἰ εἰς τὴν ἰσχυρίαν διὰ
τὴν νῆσον. Τὸ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν ἀπόκρισιν
δοῦναι. Ἦρσιν οὖν ὁ λόγος, καὶ σὺν αὐτοῖς ἕνα
τῶν περιφθῶν αὐτοῦ δούλων ἐστειλὼν, ἀποπέμ-
ψας αὐτοὺς ὡς ἔχρη. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ῥόδῳ, καὶ
τὰ περὶ τοῦ ἡγεμόνος καλῶς ἐνωτισθεὶς ὁ μέγας
μαύστορ ῥήματα, ἀπεκρίνατο, λέγων τῷ δούλῳ,
ὡς· Ἡ νῆσός σου οὐκ ἔστιν ἐμὴ, εἰμὶ γὰρ εἰς
ὑποταγὴν τοῦ πάπα, ὡς σὺ εἰς τὸν σὸν κύ-
ριον. Ὁ πάπας οὖν καλεῖται μοι τοῦ μὴ δοῦ-
ναι γάρους τι, οὐ μόνον τὸν σὸν ἡγεμόνα
δὲ ἐστιν ἰδῶντος ἑτέρου, καὶ ἀίστως οὐκ ὁμογε-
νὴς καὶ ὁμοφύων, ἀλλ' οὐδὲν τῶν βασιλέων
τῶν ὁμογενῶν καὶ ὁμοπίστων. Λέγω οὖν οὕτως·

Secundo, postquam urbis dominium adeptus
est, anno, ab orbis creatione 6963 (Christi 1455),
eum Adrianopoli commorantem, fratres militaris
Hierosolymitani ordinis equites adeunt, dopia-
que quamplurimis allatis venerati sunt. Pacta mun-
tuo sacramento iniri petierunt, quibus commer-
cium liberum in Cariae et Lyciae partibus, sine
ditioni finitimis, exercere possent; Turcisque
vicissim tuto ac secure in Rhodum trajicere lire-
ret: ut in ipsa, ejusque domini insulis, sibi
necessaria compararent, et inter se pacati ac ami-
ci 181 agerent. Exigebat ab iis tributum tyran-
nus; cui a legatis responsum, de hac re in man-
datis se nihil habere. Monnere eos Mesazontes
his verbis: Nisi tributum pendere velitis, pax
vobis et amicitia cum principe non intercedent;
deinceps enim maris Egei insulis dominabitur.
Quemadmodum Chii, Lesbii, Lemnii et Imbrii cæ-
teraque insulae imperata fecerunt, hoc exemplo
ducti vos etiam obtemperate. Si parera recusave-
ritis, bellum grave inde orietur, insulamque res-
tram et circumjectas magnus princeps vastabit et
eriet. Hisce ab apocriariis responsum: Ac-
cedat nobiscum aliquis et principis servis, de istis
cum magno magistro acturus; et si ita sentiat, tri-
butum annuum, et quidvis aliud, quod insulae com-
modis conferat, pendatur: ad ista namque re-
spondere non possumus. Accepta fuit conditio, illi-
que decore ac honeste dimissi: simulque domes-
ticorum principis unus magni nominis vir, cum
iis ad magnum magistrum destinatus est. Rho-
dum cum pervenissent, et magni principis sen-
tentiam ac propositum, ab ejus servo domestico
clare percepisset magnus magister; ei respondit:
Hæc insula mea non est, papa ego, ut tu domino
tuo, subditus sum. Vetat me papa, non solum tuo
principi, a genere et fide nostra alieno et dissen-
tientii, verum etiam ulli regum gentis, ac reli-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(19) Ἐρχονται καὶ ἀπὸ Ῥόδου Φέρριοι. Jaco-
bus Bosius, lib. vii, *Histor. milit. Hierosolymit.*,
cum Duca omnino sentit, et magnum magistrum

audaci fortique animo respondisse, et vectigal Me-
hemeti pendere omnino renuisse.

gionis suae solvere tributum. Siquidem ergo amicitiam mutuo a nobis cultam magnus cupit princeps, utpote finitimum potentemque monarcham, legatos quotannis eum venerandi munus obituros sumptibus meis mittam, et ita rite constituta res erunt; quibus si non acquiescit, viribus suis ex libidine experietur. Istum demum satellitem ludibrio ac scommatibus habitum dimisit.

His intellectis tyrannus ira prætumidis acie bellum indixit, cunctisque, quantum possent, excurrendi, captivos labigendi, devastandi ac populandi copiam fecit. Qui Cariam incolunt Turci biremibus, aliisque navigiis triginta in Rhodum transvecti, partem quamdam insulae latroniciis vexaverunt, abductis ex ea quadraginta captivis: similique excursionem in Conm insulam facta prædam egere. Inveniente deinceps vere, classem ingentem triremium viginti quinque, biremium quinquaginta, centumque etiam et amplius monerum apparat; ita ut tota navibus 180 constaret: quæ mense Junio Callipoli solvit, Mitylenenque venit. Illi præerat amirallus Hamzas, quem apud suum patrem pinceræ munere olim functum tolli Chersoneso ei classi ducem Mehemetes præfecerat. Eum honorifice habuit. Lesbi princeps, neque ad officia et obsequia, quæ deerbat, ei præstanda destinavit. Portum quippe amirallus ingressus non 182 est; sed versa prorsus ad litus oppositum, ubi classis capax portus situ est, appulit; ne quoquo modo urbs turbaretur, ita sibi faciendum vir prudens, ac peritus Hamzas ratus. Missus itaque a Lesbi principe illum salutari, donis multis aliisque, quotannis præstari solitis, benevolentiam concilavi, fraternaque cum principe amicitia eum conjunxit. Dona porro oblata talia fuere: vestes sericeæ et ex contexto panno viii, argenti signati sex nummorum millia, boves xx, ververes L, vini plasmum octingente mensuræ, panis subacti modii duo, panis mollis modius unus, casei ultra mille libras pondo, legumina insuper innumera. Dona quoque illius consessoribus, habita proportionem, data. Cumque biduum in eo loco, qui Agiasmata dicitur, transgesset, velis expansis in Chium fertur. Eundem modum, quem in Lesbo, tenuit, appulsa ad continentis litus insulae oppositum classe; illum stationem ibi habentem Chii nullo honore, Lesbi principem nequaquam imitati, procecuti sunt: quod paulo ante a tyranno spreto ac surius habiti fuissent, ob quadraginta nummorum millia, quæ Franciscus Draperius, inter Galatinos præcipuos unus, aluminis venditi pretium munerari sibi ac solvi petebat. Iste Franciscus cum classe et Hamza venerat; cui nisi debita pecunia a Chiis solveretur, totis viribus insulam ut invaderent, et omnia solo aquarent princeps injunxerat. Postridie ex littore insulae opposito solvit classis, et ad templum sancti Isidori martyris progressa, jactis anchoris stationem habuit. Missis nuntiis Chii Hamzam salutarunt: quibus ipse ty-

Α εἰ μὴρ βούλεται τοῦ εἶναι φίλος, καὶ κατ' ἔτος ἐκ τῶν ἐμῶν ἀναλωμάτων πρέσβεις στέλλω, προσπαροῦν εἰς τείτονα, καὶ ἡμετέρα μέγα, ἰδοὺ καλόν· εἰ δ' οὐ, ποιησάτω δὲ δύναται. Ἀνέλυσεν οὖν τὴν δούλον οὖν τούτοις σκαπτικοί, βήμασι.

Ἀκούσα· δὲ ὁ τύραννος τοῦ λόγου τούτου, καὶ θυμοῦ πλήρης, μεστέρας γεγονώς, ἐκέρυξε μάχην καρτερὰν, καὶ τῇ βουλομένῃ ἐχαρίσατο τοῦ ἀπιδεῖν, καὶ αἰχμαλωτίζειν, καὶ φθεῖραι· δὸν δύναιτο. Τότε οἱ τῆς ἐπαρχίας τῆς Καρίας οἰκοῦντες Τούρκοι ἐμβάντες ἐν διήρεσι, καὶ ἄλλοις ἀκατίαις εἰς τριᾶκοντα τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν περαιὰν διαβάντες, καὶ εἰς ἐν μέρος τῆς νήσου ληστρικῶς ἐπιβάντες, ἤχημα λώτευσαν ψυχὰς μ' καὶ ἐν νήσῳ τῇ Κῇ ὁμοίως. Ἔαρος δὲ ἐπελθόντος, στόλον ἀπαρτίζει μέγα, τριήρεις καί, διήρεις V, καὶ μονήρεις ἑκατὸν, καὶ πλεονός· εἶναι τὰς πάσας ἀριθμουμένας μέχρι τῶν ρπ'. Καὶ τῷ Τουνίῳ μηνί ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς Καλλιουπόλεως, ἤλθασιν ἐν Μιτυλήνῃ ἔχοντες Ἀθηναίων Χαμζὰν πικνέκρην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὃν αὐτὸς ἐπαρχον πάσης Χερσονήσου κατέστητο, καὶ καπιτάνεον στόλου. Ὁ δὲ ἡγεμὼν καλῶς αὐτὸν δεξιωσάμενος, ἐπεμψε γάρ με εἰς αὐτὸν τοῦ ποιῆσαι τὰ πρέποντα. Καὶ γὰρ οὐκ ἐνευσεν ἐν τῇ λιμένι, ἀλλὰ πρῶτον κρούσας τὴν περαιὰν κατέλαβεν, ἵνα μὴ σύγχυσις ἐν τῇ πόλει γέννηται, ἣν γὰρ κακεῖ λιμὴν εἰς ὑποδοχὴν τοιοῦτου στόλου. Ὁ γὰρ βῆθε· Χαμζὰς δὲ ὤκρηεν εὐδυνειδέτος ἀνδρωπῶς. Ὁ δὲ ἡγεμὼν στασίας ἐπὶ σὺν δόροις, καὶ ἱκανοῖς ἄλλοις τοῖς κατ' ἔθος διδομένοις, ἐδεξωσάμην τὸν ἄνδρα, καὶ ὡς ἀδελφὸν τοῦ ἡγεμόνος πεποίηκα· ἦσαν γὰρ τὰ σταλθέντα ἱματισμοὶ σιρικοὶ, καὶ ἐξ ἑλίων ὕφαντο· ὀκτώ, χάραγμα ἀργυρῶν χιλιάδας· ς', βόας κ', πρόβατα V, ὄνοι· ὑπὲρ τὰ ὀκτακῆσια μέτρα, ἄρτοι πεφυρμένοι μὲλλον β', ἄρτοι μαλακοὶ μὲλλον ἑνός, τυροὶ ὑπὲρ τὰς χίλιας λίτρας ὀκῶραι ὑπὲρ μέτρον· ὁμοίως καὶ τοὺς συγκαθέρους αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀνάλογον. Ποίησας γοῦν ἡμέρας δύο εἰς τὸ Ἀγισμάτην, οὕτως γὰρ καλεῖται τὸ τοῦ τόπου ὄνομα, καὶ τὰ ἱεῖα πειρώσας κτείσιν ἐν Χίῳ. Κακεῖ οὕτω ποιήσας, καὶ τὴν ἀντιπέραν διαβὰς, καὶ σταθεὶς, οὐκ ἐνεδίεζτο οἱ Χίοι τὴν φιλοτιμίαν, ἣν ὁ τῆς Αἰζέου ἀρχὸν ἐποίησεν εἰς αὐτούς. Ἦσαν γὰρ οἱ Χίοι πρὸ καιροῦ ὀλίγου παραδεδωμένοι παρὰ τοῦ τυράννου εἰς καὶ ὑποθέσει· τινος νομισμάτων χιλιάδων τεσσαράκοντα, ἣν ἐνακλήτευσεν Φραντζήσκος ἀραπέρης εἰς τὸν ἀρχόντων τοῦ Γαλατῆς ἐνεκα τιμῆς συνηγρίας, ὃς Φραντζήσκος ἦν τῷ στόλῳ· καὶ τῷ Χαμζᾷ ὁ τύραννος ἐκέλευσεν, ὥς εἰ μὴ δοθῇ τὸ χρέος αὐτῷ τῷ Φραντζήσκῳ, καὶ τὴν Χίον αὐτὴν προεκποιήσει, καὶ ἀφανίσαι δὸν ἡ δύναμις. Τῇ ἐπαύριον δὲ ἐγερθεὶς ὁ στόλος· ἐκ τῆς περαιᾶς ἤλθε, καὶ τὰς ἀγῶνας χαλάσας ἔστη ἐγγὺς τοῦ ναοῦ τοῦ μάρτυρος Ἰσιδώρου. Καὶ οἱ Χίοι στασιαντίς τινος προσγύρευσαν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τοὺς ὀρίσμοις τοῦ τυράννου δοὺς αὐτοῖς, καὶ ἀναγνώσαντες ἀπακρίθησαν, ὅτι Χρὶς ἡμεῖς

τῷ Φραντζήσκῳ οὕτε ἔχρειστοῦμεν, οὕτε δίδομεν, καὶ ποιεῖ ὡς βούλει. Τότε ὁ Χαμζὰς ἐκβαλὼν Τούρκους, καὶ μερικὴν πρᾶξιν ποιήσας, εἰς τὰ περίεχτορία, καὶ ἐν ἀμύλοις, καὶ κήποις ζημίαν. οὐ γὰρ ἔχον ἐν τῇ πόλει τί πρᾶξαι. Ἦν γὰρ τὸ ἔξω τῆς πόλεως πλῆθος ἀνδρῶν· τὸ δὲ ἐντὸς πλῆθος ἀρμάτων, καὶ Ἰταλῶν δευθύμων, καὶ πρὸς σπαγὰς ἐτοιμῶν· ἡ δὲ πόλις περισκύλωτο τάφροις δικαίαις εἰς εὖρος ἐκτεινούσαις πολλὰ, καὶ εἰς βάθος ὑπὲρ ὀργυιᾶς τρεῖς. Ὁ δὲ λιμὴν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τὰς ἐκκοσι νῆας τὰς ἐκ Γενούας, πᾶσαι πλήρεις ἀνδρῶν καὶ ἀρμάτων. Τότε ἰδὼν ὁ Χαμζὰς ὅτι οὐ δύναται ποιεῖν οὐδὲν, μνηστέρι τοῖς ἡγεμόσι τοῦ ἰλδοῦ ἐξ αὐτῶν εἶς, ἥτε καὶ δύο, συνδραῖ λόγον μετὰ τοῦ Φραντζήσκου ἐν μιᾷ τῶν τριήρεων, δούς πίστει αὐτοῖς. Οἱ δὲ πιστεύσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον δύο, εἰς ἐκ τῶν γερρότων Κύριος ὀνόματι Ἰουστινίας, καὶ ἑταίρος νέος. Ἐρχόμενοι δὲ ἐν τῷ στόλῳ κατὰ τὴν ὁδὸν ἠνωχλοῦντο ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπιέζοντο, λέγοντες καθ' ἑαυτοῦ· Εἰ μεταμεληθεὶς ὑπὸ τοῖς ὑποσχομένοις ὁ Τούρκος, καὶ βουληθείη ἄραι ἡμᾶς ἐν ταῖς τριήρεσι, τίς ἔσται ὁ ἀντεπὼν αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἔπραξεν; Οὐδὲν τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀνδρείαν τὸ δρᾶμα ἡγήσονται, καὶ σοφιστικὴν ἀνέργειαν. Ἐν τούτοις τοῖς βουλευμασι καὶ ὁ στόλος ἦν ἥδη ἔγγυς. Ὅσον ἐκλήσασαν τὸν στόλον, τοσοῦτον καὶ ὁ φόδος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ἀνεπαύη. Οἱ δὲ στρέφοντες τὰς νῆας ἀντιστρέφοντες τοὺς ἰππους τρέχειν ἠνάγκασαν. Πληθὺς οὖν τῶν Τούρκων ἐν ταῖς ἀμύλοις καὶ κήποις εὐρεθὲν, ἐκώλυσαν τὴν ὁδοὺν ἔξω πηδῆσαντες. Καὶ λαβόντες αὐτοὺς μὴδὲν κωλυθέντες παρὰ τῶν ἐπακολουθοῦντων Φράγκων, ἀλλὰ καὶ βέλτεσι βάλλοντες αὐτοὺς ἀπεδίωξαν, τοὺς δὲ δύο ἀρχοντας τῷ καπιτάνῳ παρέστησαν· λαβὼν αὐτοὺς ἐντὸς τῆς τριήρεος, καὶ τὰ; ἀγκύρας ἀρᾶντες, καὶ τὰ ἱερά ὀφύσαντες πρὸς τὴν ῥόδον ἐκίον. Ἐλθόντες δὲ καὶ ἰδόντες ἀπὸ μακρόθεν τὴν πόλιν, καὶ τὸν λιμένα πλήρη νηῶν μεγάλων, πάσας εἰς παράταξιν ἐστῶσας, καὶ τὴν πόλιν ὑπερμεγέθη, καὶ διπλὴν τὴν παρασκευὴν ἐνοήσαντες ἡ τῆς Χίου, εἰς τὴν νῆσον Κῶ τὴν θάλατταν ἐσχιζον· ἵκαί τοίνυν ἐξεληθόντες, καὶ τὸ καθολικὸν πολίχνιον ἔρημον εὐρόντες, τὰ εὐρεθέντα ἐσκέλευον, καὶ μέρος γερόντων τε καὶ γραῶν εὐρόντες ἡρώτων περὶ τῶν πολιτῶν· οἱ δὲ ἔφησαν ἐν ἄλλῳ πολίχνῳ, ὃ *Ραγεία* λέγεται (20), ἐν ἱκαλίῳ ὡς οὐρυωτάτῳ εἰσῆχθησαν· λαβόντες οὖν αὐτοὺς, καὶ εἰς τὴν *Ραγείαν* ὁ στόλος διαβάς, ἐξεληθόντες τὰς ἐκνήδας ἐπέβαν, καὶ τῇ ἐπαύρῳ ζητήσαντες τὸ πολίχνιον, καὶ ὄρκους τοῦ μὴ αἰχμαλωτεύσαι. Ἦν δὲ ὁ τὴν διδασκον μεταχειρισθεὶς ὁ Φραντζήσκος· οἱ δὲ τοῦ καστρου Φέρριοι διὰ βε-

ranni mandata legenda porrigit; his lectis se Francisco quidquam debere, ac solvere velle negant, ceterum, quod visum sibi fuerit, faciat. His actis in terram Turcos exponit Hamzas, vicos circumjertos partim deprædatur, vinea et hortos vastat: cum urbi damnum ullum inferre haud posset. Exteriora siquidem urbis propugnacula ingens hominum multitudo tuebatur; atque plurimi armati Itali animosi, et manu prompti intra incipia aderant; quæ duplici per ambitum fossa latissima, et ultra tres orgyas alta circumdabantur. Ad portus custodiam naves plusquam viginti, vectoribus militibusque armatis instructæ, præsidebant. Adversus eos se nihil proficere, cum animadvertisset Hamzas, Chii principes viros hortatur, ut unum vel duos e suis, accepta fide in triremem mittant cum Francisco collocturos. Fide data freti duo, senex unus Cyricus Justinias, juvenis alter, ad triremem se conferunt. Inter proficiscendum 183 autem ad classem, variis molestisque rationibus animos subeuntibus torquebantur, dum secum agitant, num promissorum penitentia actus Turcos, ipsos in triremi comprehensos abducere vellet; cui nullus inique ab ipso factum dicere, et apud eum intercedere auderet: nedum Turci, qui acclius ejusmodi generosum facinus ac siratagemâ prudens æstimaturi sunt. Dum de his deliberant, classi magis ac magis admotos, melius vehementer quoque invadit; flexis itaque habenis subditisque calcariis in contrarium equos citant. At Turcorum per vineas et hortos palanimum multitudo, quominus in urbem se referrent, occupatam viam interceptit. Comprehenai, Francis, qui ipsæ comitabantur, cedentibus missilibusque repulsis ad classis ducem adducuntur: quos in triremem accepisset, sublati anchorâ, velisque expictis Rhodum versus navigat. Iluc postquam advenere, urbem procul visam oculis lustrant, in portu naves magnas stare ad acle experiendum paratas, urbemque ampliam deprehendunt; eamque, quam Chium, bellico apparatu duplo instructiorem rati ad Goum insulam navium cursum dirigunt. In insulam expositi, desertum oppidum nacti, residua illi inventa diripere: cumque in senes aliquos, ventasque incidissent, ab eis sciscitantur, quo se oppidani receperint: respondere isti, in aliam arcem Rachiam dictam, utipote tutissimam ac validissimam, eos aufugisse, quare secum avectis istis senibus Rachiam classis provehitur: et exscens in terram facto, loca tentorii capiunt. Postridie præsidarios ad Jeditiorem per caduceatorem compel-

Ismaelis Bulliædi notæ.

(20) *Ο Ραγεία λέγεται.* Idem Bosius. lib. vii, ad annum 1455, de bello Rhodiis insulat, et munito castro Narangia in insula Coo, quæ *Lango* vulgo dicitur: *Mandò il general del mare, con le galere et altri vascelli armati della religione a provvedere la fortezza di Narangia nell'isola di Lango.* *Ikacua* et *Narangia* ejusdem loci appellatio est a

variis nationibus, diversimode enuntiatâ. Notandum autem et Bosium anno 1457 referre, obsesum fuisse a Turcis per 20 dies castrum Landimachium; quam obsidionem nescio num ea sit de qua Ducas hoc loco disserit; et fortasse in nomine loci error admissus ab alterutro fuerit, et a Bosio biennii parachronismus.

tant, dantque fidem ac iusjurandum, nullum capitivum se abducturos, hocque negotium componendum transigendumque in se Franciscus receperat; at ordo n's Hierosolymitani militaris fratres telis ac missilibus, nullo dato responso, eum repulerunt. Quamobrem Hamzas scalis ad subeundum in muros bellicis tormentis ac machinis omnique arte admotis, dies duos et viginti continuos arcem oppugnat; frustra tandem tentata expugnatione, Turcis quamplurimis caesis, multis etiam alvi torminibus absumptis, abcessit. Is deinde inter navigandum cum Cyrico collocutus, ad has conditiones ambas partes adduxit, ut ex Chii primoribus ad principem Adrianopolim aliqui, inter quos Cyricus adesset, mitterentur, qui totum negotium ei exponerent, et latæ a principe sententiae constanter nec cunctati acquiescerent. Chium deinde appulsos domumque suam deductos Cyricus excepit, qui cum eo et suis decenter ac honeste se grasserant.

Verum fortuna torvis **184** ac iniquis oculis Chios respectans, quas ipsi tricas necit! Temulenti Turci e triremibus prosilientes, turbas excitare, ac contumelias afflicere cœperunt, alioque indecora et propudiosa patrare. Ex istis unus templum ingressus tectum scandit, tegulasque ex alto in solum dejectas ac deturbatas confringit. Quem, tam audacter tegulas contere animadversum, quidam Italus percussit: ut opem percusso ferrent Turci alii accurrunt. Tumultu cognito Christiani Latini ac Romæi Turcos invadunt, partim gladiis, partim fustibus verberant; in fugam versi Turci biremem, qua Hamzas vehi solebat, cursim petunt. Ille quinquam e triremibus exire vetuerat, iussa spernenti supendii pœna indicta. Navalium sociorum alii fugientes in biremem intrant, alii in mare feruntur, insequentibus a tergo, cadentibusque Christi anis, donec ad biremem ventum esset. Contestim Christiani ac Turci biremis latus alterum pondere suo prementes, eam propendere ac procubere faciunt; versa tandem sursum carina, tectoque tabulato aquis immerso, navem in profundum detruserunt Turci: tam qui tumultus auctores, quam qui extra noxiam erant, omnes aquis absorpti et extincti sunt, quibus Hamzæ servus ei admodum charus, totque familie ejus regendæ præpositus, præerat. Tali casu mœstus admodum Hamzas fuit; eunquæ insulæ principes agro ac graviter tulerunt. Vir equidem mansuetæ indolis iram suam repressit; principum insuper diligentia mitigatus, qui biremis, servi, et perditarum rerum pretium in duplum ei solverunt, placatumque pacifice abeuntem dimiserunt. Classem cum Matylenem appulisset Hamzas, ab insulæ principe invitatus anchoras in portu jecit; cœnamque splendide ac opipare instructam, in triremem, in qua simul convivati sunt jussus attuli; postridie mane e portu solvit, et Callipolim versus, unde duobus integris mensibus abfuerat, navigat, indeque Adrianopolim proficiscitur. Tyrannus ob rem male gestam

αὐτὸν καὶ ἀκροβολισμῶν τούτων ἐδίδωκεν, μὴ δὲ ἀποχρίσιν δόντας. Τότε δὲ Χαμζᾶς σὺν τοῖς ὀπ' αὐτοῦ, καὶ δι' ἐπαύξειν καὶ διὰ κλιμάκων, καὶ διὰ προβόλων μηχανικῶν, καὶ διὰ πάσης ἄλλης μεθόδου καταπολεμήσας τὸ πολίχνιον ἡμέρας xβ', καὶ μὴδὲν κερδῆσας ἐπαυρίσκει καταλιπὼν Τούρκους πολλοὺς, τοὺς μὲν παρὰ τοῦ πολίχνιου σπαγίντας, τοὺς δὲ κοιλιακῶ νοσήματι. Καθ' ὅδον δὲ ὁ Χαμζᾶς σὺν τῷ Κυρίκῳ λόγους ἐμνήσας, καὶ εἰς συμβιβάσεις ἐλθὼν, ἔστειραν ἄμφοι τὰ μέρη, τοῦ στίλαι ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου δύο εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει, ἐξ ὧν ὁ εἰς εἶναι ὁ Κύρικος, καὶ τὴν πᾶσαν ἀγωγὴν αὐτῶν ἐπαγγέλλεται, καὶ τὸ ἀποφασίζον παρ' αὐτῶν ἵσται βέβαιον. Ἐλθόντες δὲ ἐν Χίῳ ἀπέλυσαν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. Καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐφιλοτίμησαν καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς περὶ αὐτόν.

Ἢ δὲ τύχη βίβλας θλοσούρως πρὸς τοὺς Χίους τί κλώθει; Ἐξελθόντες οἱ Τούρκοι ἐκ τῶν τριήρων, καὶ μεθυσθέντες ἤρξαντο ὀχλαγωγεῖν, καὶ ὀβριζεῖν, καὶ ἄλλας ἀσχημονάδας ποιεῖν. Εἰς δὲ Τούρκους ἐν ναυῷ τινι προσεγγίσας, ἤρξατο βίβλαιν ἐκ τοῦ στίγους τὰς κεραμίδας κάτω, καὶ συντρίβειν αὐτάς. Ἰταλὸς δὲ εἰς ἰδὼν τὸν Τούρκον ἀδελφὸς τὰ κεράμια συντρίβοντα, παίει τὸν Τούρκον· ἑταροὶ δὲ Τούρκοι κατίδραμον εἰς βοήθειαν αὐτοῦ. Ὅρῳντες δὲ οἱ Χριστιανοί, Ἀστικοὶ τε καὶ Ρωμαιοὶ τὸν ὄχλον, πάντας εἰς τοὺς Τούρκους ἐπεπλήσαν, καὶ τοὺς μὲν ἔπει, τοὺς δὲ ξύλοις ἔπαιον. Οἱ δὲ Τούρκοι φεύγοντες ἐν τῇ διήρει εἰσέτρεχον. Ἦν γὰρ ἡ διήρης ἐκείνη τοῦ Χαμζᾶ. Ὁ δὲ Χαμζᾶς οὐκ εἰσέει τινα ἐξελθεῖν τῶν τριήρων, ἀλλὰ φούρχαν ἤπειλε τὸν ἐξερχόμενον· οἱ δὲ τῆς διήρας φεύγοντες, οἱ μὲν ἐν τῇ θαλάσῃ, οἱ δὲ ἐν τῇ διήρει. Καὶ οἱ μὲν Χριστιανοὶ θύον ἐξέπιπθον παλόντες, ἄχρις οὗ ἐν τῇ διήρει προσήγγισαν. Καὶ δὴ πάντες Χριστιανοὶ τε καὶ Τούρκοι εἰς μέσιν τῆς διήρας κλυομένων βαρυνθέντες, τὴν τρώπιν ἄνω, καὶ τὰ στίγγα κάτω τῷ θυῷ παρίεμψαν. Πνιγνέντες πάντες οἱ Τούρκοι, καὶ αἰτιατοὶ, καὶ ἀναβνιοί, ὧν ὁ πρωτεύων ὑπῆρχε τοῦ Χαμζᾶ δοῦλος, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀγαπώμενος, ὃν καὶ οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας αὐτοῦ κατέστησε. Ἐλυπήθη ὁ Χαμζᾶς εἰς τὸ συμβάν, ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νήσου ἀρχόντες. Πλὴν τὸ καλόγνωμον τοῦ ἀνδρός, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν ἀρχόντων, κατέπαυσε τὸν θυμὸν, δόντας αὐτῶ τὴν τιμὴν τῆς διήρας, καὶ τοῦ δοῦλου, καὶ ὧν πραγμάτων ἐλεθρὸς γέγονεν ἐπὶ τὸ δικαῖον, καὶ εἰρηνεύσαντε, αὐτὸν ἀπέλυσαν ἐν εἰρήνῃ. Ἐλθὼν δὲ ὁ στίλως ἐν Μιτυλήνῃ, μετακάλαστο αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ λιμένι. Στάλει δ' ἐγὼ παρὰ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ δείκνουν εὐτρεπίσας πολυτελεῖ εἰσῆλθον ἐν τῇ τριήρει, καὶ συνειπνήσαντες· πρὸς ἐξελθὼν τοῦ λιμένος πρὸς Καλλιούπολιν ἔπλεον· δύο μῆνας ὅλου λιπὼν, ἀπὸ δὲ Καλλιουπόλεως εἰς Ἀδριανουπόλιν ἤφιξατο. Ὁ δὲ τύραννος θυμωθεὶς ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ ταξιάρχου, καὶ ὀβριδίας αὐτοῦ, καὶ ἐξουθενήσας εἰπὼν, Εἰ μὴ ἐρίτωσκεν τὴν ἀρχὴν, ἢν ἔσπευσε ὁ κα-

τῆρ μου εἰς σέ, τὸ δέγμα σου ἂν ἀγαλήμην ἐκ τῆς σαρκός σου, οὕτως αἰπὼν ἀπειθῶξεν. Μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς, μεθὼν παρ' ἄλλων τὸ γέγονός ἐν τῇ διήρει, καὶ τὸν θάνατον διὰ τῆς πνιγμονῆς, καὶ πῶς οἱ Χίοι ἤραν χεῖρα κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ κατέσφαξαν αὐτούς, μετακαλεῖται τὸν Χαμζάν, καὶ μετὰ θυμοῦ πρώτα λέγων· Ποῦ ἡ διήρης, ἡ παρὰ τῶν Χίων καταπορτισθεῖσα, ὦ Χαμζά; Καὶ δεῖ ἀπεκρίναιτο Κατεπορτισθῇ, λέγων, ὑπὸ τοῦ θυθοῦ. Ὁ δὲ, Ἐν τῷ πελάγει; Ὁ δὲ Χαμζά, Οὐχί, κούριε, ἀλλ' ἐν τῷ λιμένι. Παρὰ τῶν Χίων; Παρὰ τῶν Λατίνων. Οἱ Τούρκοι, καὶ μὴ θέλωτός μου ἐξήλθασιν, καὶ οἱ οὐροὶ λυγίσαντες ἤρξαντο κατασπᾶν τὰς θύρας, καὶ τὰ στήθη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἰδόντες οἱ Λατίνοι ἐκώλυον, οἱ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπέθρυνον. Ὁ συρφετῶδες οὖν ὄχλος καταδιώξας αὐτοὺς ἀτάκτως ἐν τῇ διήρει εἰσιόντες, καὶ παρακλίναντες ἐν τῷ ἐντὶ μέρει τοῦ πλοίου, χυθεῖσα ἡ θάλασσα ἐντός καὶ ὑπὸ τῆς μέθης μὴ δύναμειοι συρροταῖσθαι ταύτην καταπορτισθῇ, καὶ ἀρῶν πάντας ἀπέπνιξε. Τότε ὁ τύραννος λέγει τῷ Χαμζά, Καὶ διαίτ' οὐκ εἰρηκός μοι τὸ δῆμα; Ὁ δὲ· Οὐκ ἤθεον λήθην ἐν ἀδυσία μετασκευάσαι σοι, καὶ γὰρ ἡ ζημία ἐν ἐμοὶ ἐστρηθῇ τὸ πλοῖον ἐμὲν, οἱ δοῦλοι οἱ ἀπεινότες ἐμοί, τὰ ἐν τῷ πλοίῳ πάντα ἐμὰ. Τί εἶχον τοῦ ἀναγγεῖλαι σοι, κύριε; Ἐπλήρησαν μέρος Τούρκων, καὶ πάντες ἦσαν ἐνοχοὶ θανάτου, καὶ δικαίως ἀπέλωτο. Τότε Χαμζὰς παύσας τὰ ἀποκρίσεις, ὁ τύραννος κατὰ τῆς Χίου μάχην ἀσπονδὸν ἐκέρχεν. Ὁ δὲ βηθεὶς Φραντζήσκος παραστὰς ἐν τῷ βήματι ἡρωτῆθη παρὰ τοῦ τυράννου, Ποῦ αἱ τεισσαράκοντα χιλιάδες τὰ νομίσματα, ὦ Φραντζήσκας; ἦν γὰρ χρεωστῶν ταῦτα πρὸς τὸν τύραννον. Ὁ δὲ· Ὑπαγε, ἔσο ἀπὸ τοῦ νῦν τοῦ χρόνου ἀλεύθερος. Ἐγὼ γὰρ τοιοῦτός εἰμι ὥς ἐλὼ τὸ διαπλοῦν ἀπαιτῆσαι τὸ ἐμὸν παρὰ τῶν Χίων, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ αἵματος τῶν Τούρκων. Ὁ μὲν Φραντζήσκος ἀπαράμεινος τὴν χεῖρα τοῦ τυράννου, καὶ λαβὼν ἔγγραφον ἀπορητικὸν ἐξῆλθεν. Ὁ δὲ Χαμζὰς ἐξεβλήθη τῆς Καλλιουπόλεως, καὶ ἐστάθη ἐν Ἀνταλείᾳ τῆς Παμφυλίας τοῦ ἡγεμονεύειν ἐκεῖ. Κατὰ δὲ τῆς Χίου ἐκέρχεν ἡ ἐλθὼν καὶ μάχην ἀσπονδὸν. Pamphyliæ, ut eam regeret, missus est: Chii vero atroci bello indicto, hostem se professus est Mehemetes.

CAPUT XLIV.

Lesbi princeps obijt, Ducas Mehemetem vertigat ei soluturus adit. Coactus Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum consensu amplius promittit: Thosiam insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcos de piratarum adveniu certiores facere tenentur. Genuzas maria præfectus litem Lesbi principi moerit, et biremem unam sibi tradi petit. Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, inferim Phocæam veterem ei eripit.

Ἐν δὲ τῷ ἔτει τοῦτον Ἰουνίου λ' τοῦ 695 τ' Anno illo 695 (Christi 1455), Junii die tricesima, Dorinus Gateluzus insule Lesbi princeps obijt: Augusti deinde die prima ab ejus filio novo principe Adrianopolim destinatus sum, ut tributa annua Lesbi ratione tria millia nummum, Lemni vero duo millia trecenta viginti quinque solverem; hanc siquidem 186 insulam Lesbi principi, tributum, de quo inter eos convenerat, at-

in expeditione navali ira percussus, contumeliis ac probris eum incessit, hisque allocutus est: Nisi te charum patri meo fuisse compertum haberem, pestem tibi vivo detrabi præciperem; et eum a se facessere continuo jussit. Paucos post dies, ea quæ in biremi successerant, Turcos aquis extinctos interisse, Chios monens in eos misisse, et aliquos occidisse, a quibusdam cum didicisset. Hamzam ad se accersitum iratus percontatur: Hamza, ubi nam biremis quam Chii demerserunt? respondit ille, Aquis absorpta et obruta est. Sciscitatur princeps, an inter navigandum 185 id actum? Nequaquam, domine, respondit Hamzas, sed dum in portu staret. A quibusnam? inquit princeps. A Latinis, dixit Hamzas; Turci namque mandatis meis apertis e biremi exsiluere: haustoque largiter vinolapentes, ecclesiarum valvas revellers, totaque disturbare ceperunt, vehementiusque opus urgebat, dum Latini eis se opponunt. Plebis ergo infima turba, tumultuarie eos insecuta in biremem invasit, ejusque in latus alterum impulsa aquam admittit: et cum ebrii ad æquilibrium erigere nequirent, in profundum mersa est, omnesque penitus aquis obruti ac extincti fuerunt. Ad Hamzam tyrannus dixit: Quæ de hoc casu non me monuisti? respondit ille: Noli molestiam tibi et animi ægritudinem afferre. Damnum enim rationibus meis solis nocet; biremis et, qui interierunt, servi mei erant; ad me quoque res ceteræ, quarum facta est factura, pertinebant. Qua de causa ad te de istis retulisse, domine? Turci aliquot jure perierunt, omnes equidem obsequio corrupto morte plectendi. Hactenus Hamzas respondit, et tyrannus bellum atrox Chii indixit. Prædictus vero Franciscus, qui pro tribunali principis stabat, ab eo interrogatus est: Franciscus, ubinam quadraginta nummum millia exstant? (in ære enim principis tantæ pecuniæ nomina erant.) Abi, in posterum ære isto alieno solutus eris: justum in me transero, quod a Chii in duplum damnatis, pretiumque sanguinis Turcorum repetam. Continuo Franciscus tyranni manum deosculatus, nomine, quo æri principis ebnoxius erat, recepto exivit. Hamzas autem Callipoli pulgæ, Attaliam

palatus tyrannus concesserat. Ani toparchæ Im-
brum insulam possidendam quoque dedit tribu-
tum annuum duorum millium aureorum nummum
pretius. Principem igitur adoraturus, ut mos est,
salvi, ejusque manum deosculatus, coram ipso,
donec pransus esset, sedi : quo demum salutato
recessi. Aureos nummos veziris postridie nume-
ravi ; qui, solutione tributi facta, sic me interro-
gavero : *Ut se Mitylenes princeps habet ? Bene
valet ?* respondi ego, *Firma is valetudine utitur,
rosque salutat.* Ipsi instant, *Super sene to-
tius insule domino rogamus.* Ad ista dixi, *Diebus
jam quadraginta obiit : qui vero nunc dominatur
ante sex annos princeps renuntiatus est.* Cum enim
fluxa ac infirma valetudine pater ut plurimum de-
cumberet, filio suo principatu sponte decessit ; ab
eoque tempore semel atque iterum principem ma-
gnum adoraturus, eique gratulaturus in urbem venit.
Missæ hæc ista, inquirunt, hodie sic fit : nec ut Lesbi
princeps appelletur, fieri potest, nisi postquam celsis-
simam principem adierit, et ab eo principatum impe-
traverit. Abi itaque et da operam ut illum huc con-
ducas. Sin minus contemperaverit, novit ille quid fu-
turus sit. Reversus itaque Mitylenem, cum ali-
quot principis viris Latinis et Romæis Lesbi prin-
cipem adduxi. Spe nostra in Deum reposita ex
insula solvimus, et Chersonesum emensi Adria-
nopolim pervenimus. At princeps ob grassantem
pestem sedes subinde mutabat : quippe ista pesti-
feri morbi contagio Chersoneso et toti Thraciæ ita
infesta erat, ut in trivis insepulta cadavera jace-
rent. Cum itaque principem Philippopoli morari
comperissemus, eo contendimus : postquam vero
illuc advenimus, ipsum autem biduum inde ob vim
morbi sævientem discessisse, et Sophiam versus
movisse didicimus. Philippopoli itaque abeuntes
montibus arduis ac asperis superatis, tridui liti-
neræ ad vicum quemdam Bulgarorum Izlati dictum
ubi tyrannus castra habebat, pervenimus. Nobi-
tes et satrapæ Mahmudem, et Scildi Ahmetem Bas-
sas plurima dona ostentantes convenimus ; postri-
die coram imperatore nos stitimus, cujus manum
postquam deosculatur est Mitylenes princeps, su-
bito ab eo exivimus. Sequenti die per Bassas suos
tyrannus principi nostro significat, se postulare
ut Thasus insula sibi dono detur. Cui se verbis
opponere aut contrastare cum nequiret Lesbi
princeps, eam concessit. Postridie aliud ab eo
affertur, poscere nimirum duplo amplius annuum
tributum consueto sibi solvi. Hoc graviter ferens
Mitylenæus respondit : *Totam etiam Lesbum, si
habere* 187 *sibi voluerit, accipere ille potest : quæ
vero a me poscit, vires ac facultates meas longe
superant : verumtamen domini, ut me hac in negotio
juvetis, vos rogo.* Mesazontes tyrannum hac de re

Α τοῦ τυράννου δοθεῖσα ἡ νῆος αὕτη τῷ ἡγεμόνι Λέ-
σθου, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος τὸν γεγραμμένον φόρον·
τῷ δὲ ἡγεμόνι Ἀφρου (21) τὴν νῆσον Ἰμβρον, τοῦ
διδόναι καὶ αὐτὸς διὰ τὴν αὐτὴν νῆσον ὅληα διακό-
σια χρυσᾷ νομίσματα. Ἐλθὼν οὖν κατὰ τὸ ἔθος
προσκυνήσας τὸν ἡγεμόνα, ἀσπασάμενός τε τὴν
χεῖρα, καὶ καθίσας ἐνώπιον μέχρις οὗ ἰδρωθεὶ τὸ
ἄριστον, καὶ προσκυνήσας ἀπῆλθεν· ἐπὶ τὴν αὐρίον
δὲ λαβὼν τοὺς χρυσοῖνους ἦλθεν καὶ παρίδωκα τοῦ-
τους ἐν χερσὶ τῶν βασιλέων. Παραλαβόντες δὲ τοὺς
φόρους, λέγουσιν ἑσπέρωντές με· Πῶς δ' ἡγεμὼν
Μιτυληνῆς; ἔχει καλῶς; Ἐγὼ δὲ ἀπακρινάμεν,
Καλῶς ἔχει, καὶ ἀσπάζεταιται ὁμοῦς. Οἱ δὲ, Περὶ τοῦ
τέροντος ἐρωτῶμεν τοῦ καθολικοῦ ἡγεμόνος. Ἐγὼ
δὲ πάλιν, Ἐκείνος ἐτέθηκέν ἔχει σήμερον ἡμέρας
μ'. Ὁ δὲ νῦν ἡγεμονεύων ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὅστις
ἡγεμὼν πρὸ χρόνων ἔξ. Καὶ γὰρ κληθήσῃ ὡς ὁ
πατήρ, καὶ καθάκοιτος ἰδωθήσεται τὴν ἡγεμο-
νίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃς καὶ ἦλθεν εἰς προσκύνη-
σιν καὶ μίαν, καὶ δις, καὶ ἐν τῇ πόλει φέρων
προσαγορεύσεις χαροποιούς τῷ μεγάλῳ ἡγεμόνι.
Οἱ δὲ εἰπον· Ἄρες δ' ἔλγεις, σήμερον ἐγέρσεται,
καὶ οὐκ ὅστις ἄλλως κληθήσεται ἡγεμὼν Ἀέθου,
πλὴν τοῦ ἔλθειν, καὶ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν παρὰ
τοῦ θυγῆτοράτου ἡγεμόνος; ἀπὸ τὴν ὡρίαν καὶ λα-
βὼν αὐτὸν ἔλθῃ. Εἰ δ' ἄλλως γένηται, ἐκείνος
οἶδεν τὸ μέλλον. Στρατεῖς δὲ ἐγὼ ἐν Μιτυλήνῃ,
καὶ λαβὼν τὸν ἡγεμόνα σὺν μερικοῖς; ἄρχουσι Λα-
τίνοις τε καὶ Ῥωμαίοις, ἀναθίοντες εἰς Θεῶν τὰς
ἐλπίδας; ἐξήλθομεν τῆς νήσου, καὶ διαβάντες τὴν
Χερρόνησον ἦλθομεν εἰς Ἀδριανεῦς. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τό-
πον ἐκ τούτου ἀμείβων διὰ τὴν κλητὴν τοῦ βουδῶ-
νος· ἦν γὰρ τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ Χερρόνησῳ καὶ
ἐν πάσῃ τῇ θρᾶκῃ τοσαύτη λοιμώδης νόσος, ὥς ἀτά-
φους πολλοὺς βίπτεσθαι ἐν τοῖς τριβάδοις. Μαθόντες
οὖν οἱ δ' ἡγεμὼν ἐν τῇ Φιλίππου πόλει διάγει, καὶ
ἡμεῖς ἐν αὐτῇ. Εὐρόντες δὲ τὸν ἡγεμόνα πρὸ δύο
ἡμέρας ἀπάραντα, ἦν γὰρ καὶ ἐκεῖ τὸ δεινὸν τῆς
νόσου, καὶ πρὸς τὰ τέτα Σοφίας μέρη στρατεύοντα,
καὶ ἡμεῖς ἀπὸ Φιλίππου ἀπάραντες, καὶ ὅρις δύσ-
στατα διαβάντες, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἦλθομεν εἰς τινὰ
κώμην Βουλγάρων Ἰζλατὴ καλούμενην. Ἐκεῖ καὶ
τὸ στρατόπεδον οὖν τῷ τυράννῳ κατοικουμένων ἦν.
Ἐλθόντες δὲ καὶ σὺν ὁμοῖς κλισίοις; ἱμῶνισθί-
ντες τοῖς πατρικίοις, τῷ τε Μαχμεδὶ Πασίᾳ, καὶ τῷ
Σαγῇ Ἀχμάτ Πασίᾳ, τῇ ἐν αὐρίον τῷ ἡγεμόνι ἐμ-
φανεῖς γιγνώμεν· καὶ ἀσπασάμενος ὁ Μιτυλήνης;
ἡγεμὼν τοῦ τυράννου χεῖρα, ἐξήλθομεν. Τῇ ἐπαύ-
ριον δὲ διὰ τῶν πατρικίων μήνυμα ἐγέρσεται πρὸς
τὸν ἡμέτερον ἡγεμόνα παρὰ τοῦ τυράννου, ὥς οἱ
τὴν νῆσον Θάσον βούλεται (22), καὶ αἰτεῖ ταύτην
παρ' αὐτοῦ τοῦ δωρήσασθαι. Ὁ δὲ Ἀέθου μὴ ἔχων
τί τοῦ ἀντειπεῖν, ἢ λαλῆσαι, τὴν νῆσον ἰδωθήσεται.
Τῇ δ' ἐκίουση ἄλλο μήνυμα, οἱ τοὺς φόρους, οὐδ'
κατ' ἔτος ἐλάμβανε, βούλεται διπλασιᾶσαι. Ὁ δὲ

Ismaelis Bullialdi notæ.

(21) ἡγεμὼν Ἀφρου. Enos urbs Thraciæ ad
mare situm : oppositam habet Thasum insulam.
Imbrus insula maris Ægei hodie Lembo.

(22) Θάσον βούλεται. Thasus insula hodie Tasso,
freto brevi a Thracia disjuncta.

ἡγεμὼν τῆς Μιτυλήνης ἐν τούτῳ δυσφορήσας ἀπαλογήσατο, ὅτι, *Εἰ καὶ τὴν Λέσθον ὅλην βούλεται λαβεῖν, ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐστί. Πλὴν δ' αὖτε ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δυνάμιν ἐστίν. Πλὴν δὲ δομῶ, κύριοι μου, τοῦ δοῦναι μοι χεῖρα βοηθείας.* Τότε οἱ μεσάζοντες παρακαλῶντες τὸν τύραννον, ἐπρόσθεν ἐταράχλια νομίσματα, καὶ οὐ πλέον ἢν γὰρ κατ' ἔτος πληρὺν τρισχίλια νομίσματα, ἐγένοντο δὲ τετρασχίλια. Τότε ἐνέδυσαν αὐτὸν χρυσοφάντον στολὴν, καὶ ἡμᾶς σιρικὰ, καὶ ἐγγράφως ὀρκωσσίας ποιήσαντες ἐξῆλθομεν, καὶ δ' ἡμεῶν τρισκαίδεκα ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ κατηνέστησαν, δοξάσαντες ἅπαντας τὸν λυτρωσάμενον ἡμᾶς Θεὸν ἐν τῶν χειρῶν τοῦ ἐλάτορος.

Ὁ δὲ τύραννος, καθὼς προέφημεν, στόλον ἀπατίσας μικρὸν, τριήρεις δίκαι, καὶ διήρεις ἑτέραις δίκαι, ἐπὶ οὕτως ἡμῶν ἐν Φιλίππουπόλει, ἔχων στρατηγὸν Γενοῦζην ὀνόματι νεανίαν εὐεσθῆ, ἐν καὶ προσχειρίσαςτο ἔπαρχον Καλλιουπόλεως (23), καὶ μίγαν κονοσταύλον τοῦ στόλου· καὶ ἀπάρας ἐξ Ἑλλησπόντου κατὰ τῆς Χίου ἔπλεε. Ἐλθὼν δὲ εἰς Τριώδα, καὶ ἐκ τῆς Τριώδος ἀρξαμένου τὰ ἱερέα περὶσσεύει, καὶ ἰδοὺ λαλαφῶ βαρὺς, καὶ ἡχος πνευμάτων πολὺς. Ἀνέμου βαρέος πνέοντος, καὶ τὴν θάλατταν ἀναμολοῦντος, καὶ βίαις τοῖς ἐπιβάταις οὖν ταῖς ναυσὶν ἄλλην ἔδδον τρέπειν κελυσοῦσης, πίντες ἐκ τῶν εἰσῶσι κατεποντίσθησαν, καὶ οὗο ἐν τοῖς ἀκταῖς συνατρίσθησαν· καὶ ὁ τοῦ κονοσταύλου Γενοῦζῆ ναύκληρος δεινὸς ἐν τοιαύταις καὶ τοσούταις ταράχαις, καὶ κλυδωνισμοῖς τῆς θαλάσσης, ἦν γὰρ Λατίνος Ἰσπανὸς τῷ γένει, πρόμναν κρούσας, καὶ τὸ ῥόδιον τῶν κυμάτων ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς διὰ τῶν πηδάλιων ἀγίλων, ἔπλεε τῷ πελάγει. Καὶ διαβάς τὴν Χίον ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, καὶ περάσας τὰς Κυκλάδας· νήσους ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εὐδίας γενομένης πρὸς παραστάτας τὴν Χίον εἰς τὰ πρὸς βοῶ, καὶ γνωρίσαντες ταύτην εἶναι τὴν νῆσον, χαριστηρίους φόδαις ἀπέπεμψαν τῷ θεῷ, καὶ τῷ προφῆτῃ αὐτῶν Μωάμεθ. Ὁ Θεοῦ κριμάτων ἀδυσσας ἢ ἐν τῷ τοσούτῳ κλύδωνι, καὶ τῇ βίαιᾳ ταράχῃ τῆς θαλάσσης πῶς οὐ κατεποντίσθη ἡ ναῦς; Ἀλλὰ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἐσώθη ὁ μαθητὴς τοῦ τυράννου. Ἦν γὰρ μόνῃ ἡ τριήρης ἡ ἐξορισθεῖσα τοῦ Γενοῦζῆ. Αἱ δὲ λοιπαὶ διασωθεῖσαι κατένευσαν ἐν τῷ λιμένι τῆς Μιτυλήνης. Ἐρωτήσαντες δὲ περὶ τοῦ ἀρχηγού, ὧς ἔμαθον, οὐκ οὐκ ἐφάνη τοῖς ἐκείσε μέρεσιν, ἐν ἀθημονίᾳ ἦσαν. Τότε πρὸς ἑσπέραν ἦδη γενομένης τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν τῆς Χίου μερῶν ἀνεφάνη ὡς διήρεος ὄρμενον. Ἦν δὲ ἡ διήρης αὕτη τῆς Μιτυλήνης σταλίσαι παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἡγεμόνος ἐν τῇ Χίῳ, τοῦ μαθεῖν εἰ ἄρα ἐκ τῶν ἑσπερίων ἦλθαι ληστρικὰν νῆα τῶν Καταλάνων, ἵνα δώσωσι νόστιν τοὺς γείτονας Τούρκους τοῦ φυλαχθῆναι. Ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦτο τὸ μήνυμα, δουλεία ἀνελεύθερος τῶν Λαεβίων. Ὅπως μὴ φθίσαντες δοῦναι λόγον τῆς ἐφόδου τῶν ληστῶν, εἰ τις ἄρα ζημία γενήσεται ἐν τοῖς Τούρκοις, οὗτοι ἐλ Λέσβῳ τὸ ἀνέχον τὰς Τούρκους

Ismaelis Bullialdi nota.

(23) *Ἐπαρχος Καλλιουπόλεως.* Adnotavit Leunclavius temporibus illis Contostabulum, seu

A admonent, et placant, ita ut solis mille nummis tributum auferit; annua itaque pensio, quae haecenus trium millium fuerat, ad quatuor mille aucta est. Vestem auro intextam ipsum, nosque ejus domesticos ac comites sericas tum induerunt: conscriptis pacis sacramento mutuo firmatis discessimus, et die decimo tertio in Lesbum, collaudantes Deum, qui ex manibus iniqui nos salvos eripuerat, pervenimus.

Tyrannus, ut in superioribus dictum, dum Philippopolim morabamur, decem biremium totidemque triremium classem instruxerat, cui Genesim formosum juvenem, Callipoleos quoque praefectura, ac Contostabuli magni dignitate auctum, praefecerat. Ille Hallesponto solvit et in Chium navigavit; cum vero Troadis oris adveniens vela dedidit ventis, turbine procelloso sonoroque circumvenitur. Ventis salo incensis, fluctuque intumescens impetores ac vehementes, vectores cum navibus cursum alio dirigere cogunt; e viginti navibus everas quinque deprimunt; dum insuper littoribus impacta usfragio perierunt. Contostabli Genesii naucleras navigandi peritus, hisce procellis ac moris insanientis agitationibus exercitus, Latinus quippe genere Hispanus erat, puppi volutatibus fluctibus obversa, eorum impetum paulatim ac opportune gubernaculo frangere, ac per aliam navigare; Chii deinde oram occidentalem Cycladasque insulas die illo praetervectus, sequenti nocte, reddita caelo tranquillitate, Chii oram orientalem mane legere; qua agnita, hymni et cantici Deo et prophetae suo decantati, et gratias ab illis actae. O dismi judicii profunditas! in tanta maria agitatione, tamque mutante saelo, quare navis illa fluctibus absorpta non est? propter peccata equidem nostra tyranni discipulus salvus evasit. Sola namque isiremia, quae Genesius vehabatur, a caeterarum auras, quae in portum Mitylenae integrum pervenerunt, aberrando conjuncta fuerat. Ibi aciscitantur ab incolis numquid de duce suo comperissent. Cumque illic ovanspectum non fuisset audiissent valde commoti ac perturbati restant. Sub vesperam, velum, quod biremis esse putabatur, a Chii partibus in conspectum se dat. Mitylenae erat a principis Lesbi fraire in Chium missa, ut specularetur exploraretque, cum Catalanorum praeclatorum naves ab occidente advenissent, de his delinqueps Turcos, ut sibi rebusque suis providerent, caverentque, monituri. Jam ab 188 initio Lesbi liberali turpique servituti obnoxii, rem explere, deque ea monere, tenentur. Quod si de praedonum adventu certiores facere Turcos neglexerunt, dampnum, quantumcunque his inferatur, resarcire, illis onus incumbit: idque

Archithalassum, Bassam quoque fuisse seu gubernatorem Callipoleos.

ab ipsis præstandum a Pergami fluvii ostio usque ad Assum urbem, quæ hodie Machramon appellatur. Postquam biremis in portum subiit, aliud velum procul conspicitur, ex ejus amplitudine et colorum varietate, classis præfectum adesse conjectantibus lætitia injecta est. Is, demum in portum devehitur, et in terram exarsens facto, sub tentoriis a servis suis erectis, a jactatione et æstu maria se refecit. Syr [id est, dominus] Nicolaus Cateluzus, principis Lesbi frater, apparato ad eum exicipiendum convivio magno, ab arce ad Contostauli tentorini descendit; haudque diu illic moratus rediit. Læus tunc iniqui discipulus, frandem ei hancce causam prætexendo struit. *Biremem, inquit, quam in hunc usque portum persecutus sum, et cuncta quæ ea vehuntur, mea esse assero* (ea quidem illustris et præcipua Chiorum familiis femina advecta erat, magni pretii mundo muliebri ex auro argentoque secum allata). *Illam, si domini mei amicitiam colere vobis propositum est, mihi restituite. Quod si facere recusaveritis, ad Amiram magnum jamjam scripturus sum.* Respondērunt Mitylenæi: *Quas necitis causas, ignoramus; biremem in Chium propter alios usus nostros necessarios destinavimus; illa vero, de qua verba facis, femina nobilis multo jam tempore hic moratur.* Principis Mitylenes illa soceræ erat, quam ab insula discessurus ille accersiverat, ut dominæ filiz suæ adesset, et levandæ solitudinis causa tempus cum ea ageret; ramque ita se habere verissimum est. His fide non adhibita Contostabulus, quæ sibi visa sunt, Amiram scripsit; indeque solvit, et Phocæam novam appulit: nuntioque missi præcipuos viros, magistratumque loci, ut ad eum conveniant, monet; at ipsi eum adjutori processerant, antequam ab eo nuntius venisset. His Contostabulus tyranni scripta mandata recitat, quibus ille, nisi arcem sponte dederent, omnibus servitutis jugum oppidique ruinam minitabatur. Oppidani attoniti, nulla ratione opposita aut responsor dato, Turcos intra moenia accipiunt. Genuenses mercatores, qui illie negotiabantur, direptis eorum bonis ac opibus, trirēibus impositi; oppidanorum omnium censa capita, pueri puellæque circiter centum abducti. Arcis custodiæ Turcus impositus: ibique diebus quindecim transactis, Novembris die 15 anni 6961 (Christi 1455) e portu trirēmes 189 solverunt. Contostabulus Callipolim impulsus Constantinopoli principem agere comperit: quare terrestri itinere captivis et pueris secum abductis eques eo proficiscitur. Mercatores isti, ubi principi Genuenses esse innotuerunt, ejus jussu venire. At Lesbi princeps Mitylenem profectus, de iis quæ acciderant a fratre certior factus: ut

A ἀποδύσουσιν· τὰ δὲ ὅρια τῆς δουλείας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Παργάμου (24) ἄχρι Ἀσσοὑπόλειως, ἣ νῦν καλεῖται Μαχράμιον. Εἰσελθοῦσα ἡ διήρης ἐν τῇ λιμένι, ἐξέθορε, καὶ ἕτερον ἄρμενον, καὶ ἰδόντες τὰ ἱστία εὐρύχωρα, καὶ κοκκινωσάτῃ, ὀπίσθαιον τὸν στρατηγὸν εἶναι καὶ ἐχάρησαν. Εἰσελθὼν δὲ ἐν τῇ λιμένι, καὶ τένταν πῆξαντες ἐν τῇ ξηρᾷ, ἐξῆλθε καὶ ἀνεπαύσατο ἐκ τοῦ πολλοῦ οἴλου καὶ κλύβανος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ ἡγεμόνος σὺρ Νικόλαος Καταλούζος, ποιήσας δοχὴν μεγάλην, κατήλθεν ἀπὸ τοῦ κάστρου εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ μικρὸν καθίσας ἐπανῆλθε. Τότε ὁ τοῦ δόλου ἀλάστορος μαθητὴς ὀργισθεὶς, δόλον βράπτει κατ' αὐτοῦ λέγων, ὅτι Ἡ διήρης ἦν ἐπὶ καταρλιώζας ἡλιανρος ὥς ὥδε ἐμὴ ὀπάσχει, αὐτῇ τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ (ὅπερ ἤρχε γούν ἐντὸς ἐν αὐτῇ μία τῶν γυναικῶν ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς Χίου ἡ ἐνδοξοτέρα, ἔχουσα μεθ' αὐτῆς κόσμον πολλὸν χρυσοῦ τε, καὶ ἀργύρου). Εἰ οὖν τοῦ ἐμοῦ κυρίου φίλοι ἐστέ, ἀπόδοτε ταύτην ἐμοί· εἰ δὲ μή γε, τῇ ὥρᾳ ταύτῃ γράψω ταῦτα τῷ μεγάλῳ Ἀμυρᾷ. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι Οὐκ οἶδμεν ὃ λέγεις· καὶ γὰρ δι' ἑτέρας ἡμετέρας χρείας ἐπεδέλθη ἡ διήρης ἀπ' ἡμῶν ἐν Χίῳ. Τὴν δὲ εὐγενίδα, ἣν σὺ λέγεις, πρὸ πολλοῦ ἐστὶν ὥδε. Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόνος (25), καὶ ὅτε ἐμῶν ἐξελθεῖν, μετακαλίστατο ταύτην τοῦ συνδιδεῖν μετὰ τῆς κυρίας καὶ θυγατρὸς αὐτῆς· καὶ γὰρ οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ πιστεύσας γράψαι πρὸς τὸν Ἀμυρᾶν ὡς ἐβούλετο· καὶ ἀπάρας ἐκείθεν εἰς Φώκαιαν ἐρχεται τὴν ἐκπορευομένην νῆαν, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς ἀρχοντας, καὶ πρὸς τὸν ποδιστάτον τῆς χώρας μέγιστον τοῦ ἐξελθεῖν, καὶ συνευρεθῆναι σὺν ἐκείνῳ. Ἐκείνοι δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἔλθειν τὸ μήνυμα ἐξῆλθασιν, καὶ συνευρέθησαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς δειξας αὐτοῖς καὶ ἀναγνοὺς τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου, καὶ γὰρ ἦν γεγραμμένον ἵνα οἰκισθελῶς μὴ δώσωσι τὸ πολίχνιον, πάντας ἀρῶν αἰχμαλωτίσωσι, καὶ τὴν πόλιν κατακαλέψωσιν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἀνευ λόγου ἡ ἀποκρίσιως προδόντες τὴν χώραν ἐνδὸς εἰσῆλθον. Καὶ τοὺς μὲν ἐμπόρους τῶν Γενουιτῶν τοὺς εὐρεθέντας ἐκεί τὰς πραγματείας ἀφείλον, αὐτοὺς δὲ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔβαλον. Τοὺς δὲ πολλὰς ἀπαντας καταγράφας, καὶ τοὺς καίδας, καὶ παιδίσκας ἐγγυρῶν ἐκαστὸν ἀφείλων, καὶ φύλακα τῷ πολίχνῳ ἵνα τῶν Τούρκων ἐγκαταστήσας, καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας τελείας ἐκεῖ, ἐξῆλθασιν αἱ τριῆρεις τῇ πεντεκαίδεκάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς 5355 ἔτους. Φθάσαι δὲ αἱ τριῆρεις ἐν Καλλιδονίῳ, καὶ μαθὼν ὁ στρατηγός, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει διάγει, καὶ αὐτὸς ἰππεύσας, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους σὺν τοῖς πικτὶ λαβὼν ἔρχετο. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἰδὼν τοὺς ἐμπόρους, καὶ μαθὼν αὐτοῦ Γενουίτας

Ismaelis Bullialdi notæ.

(24) Τοῦ ποταμοῦ Παργάμου. Fluvius Pergamus hic appellatus, olim Caius; qui Pergamum Galeni patriam præterlabitur; ab urbe illa his posterioribus sæculis nomen accepit.

(25) Ἦν γὰρ πενθερὰ τοῦ ἡγεμόρος. Uxor ergo fuit Paridis Justiniani Chii. Vide infra ad cap. seq. nota ultima.

εἶναι ἐκείνους πρᾶτῃναι, ὃ καὶ γέγονεν. Ὁ ἡγε-
μὼν δὲ τῆς Λέσβου ἐλθὼν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ μαθὼν
παρὰ τοῦ αὐτοδίδακτου τὰ συμβάντα, καὶ ὅπως ὁ
στρατηγὸς ἐξήτει τὴν πενθερὰν αὐτοῦ, ὡς τῆς
Χίου μίαν εὖσαν τῶν ἐκεῖ εὐγενίδων, καὶ τὰ ἐξῆς,
στέλλει ἐπὶ ἀπολογισμόν περὶ τῆς ὑποθέσεως
ταύτης. Ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δια-
λεχθεὶς ἐνώπιον τῶν βασιλεῖδων σὺν τῷ στρατηγῷ
Γενούζῃ, καὶ εἰπὼν ἐνδίκαιον εἶναι τὴν πᾶσαν ἀλή-
θειαν, καὶ ὁ Γενούζης ἐνδίκαιος τὸ πᾶν φεύδως,
διδικαίωται ἐκεῖνος, καὶ κατεκρίθη ἐγὼ. Καλεῖται
σὺν ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν δύο τὸ ἐν Λέσβῳ, ἢ δέκα
χιλιάδας νομισματα χρυσοῦ τίσαι, ἢ μάχην γενέ-
σθαι. Ἐγὼ ἀντιστάμενος τῇ τοσαύτῃ ἀδικίᾳ, αὐτὸς
διὰ προτάγματος, τινὸς μὴ γινώσκοντος, πέμψας
ἓνα τῶν δούλων εἰς Φώκαιαν τὴν παλαιὰν λεγομέ-
νην, ἥτις ὑπῆρχε τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου, Δεκαμβρίου
μηνὸς κδ' τοῦ ς' τοῦ 1557 ἔτους. Τότε μαθὼν ὁ τυράν-
νος τὴν ἀλωσιν Φωκαίας ἀπέλυσε ἐμὲ, καὶ τὴν
δίκην κατέπαυσεν. Ἀπάρως δὲ ἀπὸ Κωνσταντινου-
πολιν τῇ κδ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς κατέλθεν εἰς
Αἴνον, καὶ ταύτην παρέλαβε, καὶ καίρας, καὶ παι-
δικὰς λαδὼν ἐστράφη εἰς Ἀδριανούπολιν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Λέβου ἦν διάγων τῷ τότε καιρῷ ἐν Σα-
μοθράκῃ τῇ νήσῳ.

CAPUT XLV.

*Chii bello petiti a Mehemele grandi are pacem emunt. Lemnii Turcos advocant, eorumque princeps Nicolaus in-
sula pellitur. Mehemeles Belogradum frustra obsidet. Callistus papa triremes ad opes insularibus ferendas mittit.
Catalani insulas occupant, et Lesbium in suspicionem apud Mehemelem tenent, occidentales ipsam advocasse. Legati a Co-
manis et Usim-Hussane ad Mehemelem. Castrum septem turrium, vulgo Tedicula Constantinopoli constructum. Mehe-
metis in Moream projectio. Bezanianum Constantinopoli aedificatum. In Asiam transiit Mehemeles. Ejus verba ad
summiorem quendam suum curiosum Sinopes principem, et Trapezantinum imperatorem diuiniis apostolus in
Europam transiit. A Walacho tributa petiit, qui ea dare negat, ad se missos palo transfigit. Turcos Hunza duce
ditionem suam invadentes cadit, vivos captos palo quoque transfigit. Mehemeles improposito successu in eum moret.
Lesbium a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangulat, repetit. In Lesbium transit Mehemeles, ad
deditionem compellat, recedit, et obsidetur. Mitigenes una Mahumeti rezio imponit.*

Ἔπαρος δὲ ἀρχομένου καλεῖται ὁ τυράννος στόλον
μέγαν γενέσθαι κατὰ τῆς Χίου. Οἱ δὲ Χῖοι μαθόν-
τες, πέμπουσι πρέσβεις, καὶ πολλὰ καμόντες, συνέ-
θεντο δοῦναι ἕνεκα τῆς διήρεως καὶ τῶν σὺν αὐτῇ
ἀπολωλότων Τούρκων χρυσοῦ νομισματα τριά-
κοντα χιλιάδας, καὶ κατ' ἔτος φόρους δέκα χιλιάδας.
Ποίησαντες οὖν εἰρήνην τάχα ἀπήσαν. Οἱ Ἀθηναῖοι
δὲ κακογνωμήσαντες κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν
Νικολάου, πέμπουσι κρύφα τινὰς τῶν ἀρχόντων,
ζητῆσαι παρὰ τοῦ τυράννου ἓνα τῶν δούλων αὐτοῦ,
τοῦ ἡγεμονεύειν τὴν νήσον. Ὁ δὲ προθύμως τὸν
λόγον ἀκούσας, μνηθεὶ τῷ εὐνοῦχῳ Ἰσμαῇλ τότε
ἐπάρχῃ ὄντι Καλλιουπόλεως. Ἦν γὰρ ὁ Γενούζης
ἐκδεσθῆναι, καὶ τὴν ἐπαρχίαν Καρίας ἐπιστατῶν.
Ὁ δὲ Ἰσμαῆλ ἀντεισέχθη κοινοταυλός, καὶ ἐπαρ-
χος ἐν Χαρβόνῃσιν. Προσάττει οὖν τοῦ ἀπελθεῖν ἐν
τῇ Ἀθήνῃ σὺν τριήρεσι, καὶ παραδοῦναι τὴν νήσον
Χαμζῇ τῷ δούλῳ, τοῦ ἐπάρχου καὶ διοικεῖν ἃ θέ-
μις. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, ὁ ἡγεμὼν τῆς
Λέσβου στελλας μίαν τῶν διήρεων αὐτοῦ καὶ ναῦν
σὺν ἀνδράσιν ἑκατὸν, ἢ καὶ πλεον, ἔχοντες, στρατη-
γὸς Ἰωάννην Φουντάναν τινὰ, καὶ Σπινέταν Κου-
λουμπέτου, ἀναθεῖς αὐτοῖς, ὡς εἰ ἴδωσι τοὺς Ἀθ-
ηνάϊους μεταμεληθέντας, εἰ, ἢ παρὰχρᾶσιν, ἢ παρῶ-
πως, εἰς αὐτοὺς βλάψουσι, καὶ διὰ γλαυκῶν βημα-
των, καὶ συνθηκῶν πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν νήσον ἐπα-

A que socrus sua, utpote Chia nobilis, aliaque a con-
tostabulo repetebantur : causam suam apud impe-
ratorem ut agerem, me misit. Constantinopolim
cum venissem apud veziros causam egi, et cum
contostabulo Genuza litigavi : quæcumque attule-
ram vera esse jurejurando affirmavi. Ille pariter,
etsi falsa ac ficta juratus, quæ dixit vera esse as-
seruit ; secundum quem, me victo, vindictam datam
sunt. Alterum etiam e duobus imperator eligen-
dum proponit, aut aureorum nummorum decem
millia solvere, aut, quod Lesbii inferetur, bello
se parare. Tam alienæ ab æquo et bono injuriæ cum
obsisserem, ipse omnibus insciis suorum astelli-
tum unum mittit, qui Phocæam veterem, diuisionis
Lesbii principis oppidum Decembris mensis 24 die
anno mundi 6951 (Christi 1455) occupavit. Capiam
Phocæam ubi rescivit tyrannum absolutum me di-
misit. Ipse Jannarli die 24 Constantinopoli abiit,
et ad Ænum movit ; qua recepta, abductisque pue-
rilis ætatis maribus ac feminis, Adrianopolim con-
tendit, per id tempus insula Samothrace Æni prin-
cipe commorante.

Ἐν τῇ νήσῳ τῇ Σαμοθράκῃ τῇ νήσῳ.

Jam ver inierat, cum classem ingentem ad
invadendam Chium instrui tyrannus imperat.
Quare Chii bello se peti animadvertentes legatos
destinant ; 190 qui, postquam longis disputati-
onibus certarunt, tandem paciscuntur, damni bire-
mis demersæ Turcorumque, qui simul perierant,
præstandi causa, triginta millia aureorum solvere,
annuumque tributum decem millium aureorum pen-
dere ; pace demum composita abierunt. Interæ
Lemnii principi suo Nicolao infensi, e præcipuis
viris aliquos ad tyrannum clam mittunt, qui eum
rogarent ut suorum aliquem regendæ insulæ præ-
ficeret. Conditione avide accepta, eunueho Isma-
eli Callipoleos et Chersonesi post exactum inde
Genuzem Carieque gubernandæ impositum, præ-
fecto ac Contostabulo hunc rerum statum declarat,
jubetque ut in Lemnum triremibus naviget, et
Hamzam insulæ secundum leges ex æquo et bono
gubernandæ prætorem constituat. Dum hæc gere-
bantur, Lesbii principes biremem unam simulque na-
vem armatis centum pluribusve instructas, quarum
Joannes Fontana et Spineta Columbotus duces
erant, mittit ; mandatque ut si exploratum habue-
rint Lemnios actorum suorum penitentia duri,
leniter ac mansuete cum iis agant, colloquiis blan-
dis, conditionibusque æquis in insula posses-

sionem restituant. Sin minus id obtineri posset, A fratrem suum Nicolaum, qui in vetere arce habitabat, secum assumerent, reverterenturque. Verum mandatis haud obsecuti, in terram armati excedunt et hostiliter se gerunt. Lemniti itaque praeter propter quingenti conscensis equis in fugam versos, partim cadunt, partim ad litus insecuti, tam strenue fugientibus instanti, ut in mare, quo hausti sunt, praecipites se dare cogerent: quadraginta insuper capiti: ceteri, qui in biremi et navi remanserant, Nicolao secum abducto in Lesbum renavigant. Post triduum Lemnum appulsi Ismael, Hamzamsque novum praefectum advexit; et compertis, quae nuper gesta erant, Lemnios laudat. Mense Maio anni 6964 [Christi 1456] Lesbios victos avehens Callipolim rediit: deque iis quae in Lemno successerant tyrannum certiores facit, inque Lesbios et eorum principem ira incendit. Impresens vero ad Belogradum ingenti exercitu, machinarumque apparatus maximo expugnandam conversis cogitationibus expeditionem suscipit. Hac urbe obsidione cincta, globisque lapideis everso muro, navigisque sexaginta fluvii navigatione intercepta, oppugnatio eo processit, ut Turci eam ingressi praedas jam agerent. At supra memoratus Jancus eadem die superato fluvio urbem intravit, hostesque insecutus, plerisque eorum caesis vel vulneratis expulsi. Eruptione etiam cum ingenti militum manu ex portis 101 facta, tormentis omnibus potitur: et Turcorum maxima strage edita, ipso etiam tyranno in femore vulnerato, intra urbem receptus Turcorum navigia demum incendit. Tyrannus contumeliam ac repulsam passus Adrianopolim remeas, bello se petiturum anno novo Belogradum minitatus; haecce porro anni praedicti mense Julio gesta sunt. Sequenti Augusto, ut tributum, quod Lesbi princeps annum pendit,olverem, missus sum. Eo numerato, quos Lemnii tanquam proditiōis reos tradiderant, repetenti mihi negati: jubetque tyrannus ipsos Adrianopoli carceribus inclusos capite plecti; dumque ad supplicium ducerentur, poenitentia actus venumdari imperat, milleque nummis veviere. Anno 6965 [Christi 1457] triremes undecim a papa Callisto missae, cujus classis praetor erat Aquileie patriarcha, Roma advenerunt; insulis Turcorum ditioni adjacentibus Rhodo, Chio, Lesbō, Lemno, Imbro, Samoethracae et Thasso opem latutura. Rhodum, quod praepae subdita, nec Turcis tributa pendere pacta esset, primum appulsi, in Chium inde navigant;

ναυτραφῆναι ποιήσουσι· εἰ δὲ οὐ, λαβόντες τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Νικόλαον ἐπανατρέψουσιν· ἦν γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ παλαιοκάρτερῳ αὐλιζόμενος. Οἱ δὲ οὐχ οὕτως πεπράχουσιν, ἀλλ' ἐξεληθόντες σὺν ὅπλοις ἐμάχοντο. Οἱ δὲ Ἀθηνιοὶ ἐξεληθόντες ἔριπποι ὡς πεντακόσιοι τοὺτους κατετροπώσαντο, καὶ τοὺς μὲν κατέσφαξαν, τοὺς δὲ τῇ θαλάσῃ καταδιώξαντες; ἀπέπνιξαν· αὐτοὶ γὰρ ἐπὶ τῷ τριτάτῳ ἐλθόντες. Οἱ δὲ καταλειφθέντες ἐν τῇ διήρει, καὶ τῇ νηϊ λαβόντες τὸν Νικόλαον εἰς Λέσβον ἀπήγαγον· καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ἐν τῇ Ἀθήνῃ δῶν τὸν Καρζάν τὸν νέον ἐπαρχον. Μαθὼν δὲ τὰ γενόμενα ἐπήγαγε τοὺς Ἀθηνίους. Τοῦς δὲ Λέσβους; λαβὼν δεσμώτους, ἐστράφη εἰς Καλλιούπολιν Μαίω μηνὶ τοῦ 5964 ἔτους. Μηνύσας δὲ τὴν τυράννην τὰ συμβάντα ἐν Ἀθήνῃ, καὶ θυμῷ πλησθεὶς κατὰ τῆς Λέσβου καὶ τοῦ ἡγεμόνος, αὐτὸς πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται (26) σὺν δυνάμει βασιλῆα, καὶ μηχανικαῖς παρασκευαῖς πλείσταις. Ἐλθὼν δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβολισμῶν βαλὼν κάτω τὰ τεῖχη, ἔχων καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ πλοῖα ἑως 5, εἰς τόσον κατηντήκει τὰ τοῦ πολέμου, ὥς καὶ ἐντὸς εἰσελθεῖν τοῖς Τούρκοις, καὶ εἰς πρᾶξιν ἀρξασθαι. Τότε ὁ Ἰάγγος, ὃν προλαβὼν ὁ λόγος ἰδὴ λωσσε, περάσας τὸν πταμὸν. ἦν γὰρ πρὸς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ εἰσελθὼν, καὶ καταδιώξας αὐτοὺς, τοὺς μὲν σφάττων τοὺς δὲ κλέπτων ἐξήλασε τῆς πόλεως. Ἐξεληθὼν δὲ τῆς πόλεως; καὶ αὐτὸς σὺν στρατιωταῖς πλείστοις ἔλαβε τὴν πολεμικὴν πᾶσαν παρασκευὴν. Καὶ πολλοὺς τῶν Τούρκων φονεύσας, ὥς καὶ αὐτὸν τὸν τυράννον κληγῆναι ἐν τῇ μηρῇ, τέλος ἐν τῇ πόλει ὑπὸ στρεφέν καὶ τὰ πλοῖα τῶν Τούρκων πυρὶ παρέδωκεν. Ὁ δὲ τυράννος κατησχυμμένος ὑποστρέφας ἐν Ἀδριανουπόλει, τὸ ἐπὶ τὸν ἡμέτερον κατὰ τοῦ Βελόγραδου στρατεύσει. Ἦσαν δὲ ταῦτα γενόμενα μηνὶ Ἰουλίῳ αὐτοῦ ἔτους. Ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπέμψθη ἐγὼ φέρων τὸ κατ' ἔτος διδόμενον τέλος παρὰ τοῦ ἡγεμόνος Λέσβου. Δοὺς δ' αὐτῷ, καὶ ζητήσας τοὺς, οὓς οἱ Ἀθηνιοὶ παρέδωκαν ὡς ἀπίστους, οὐκ ἠθέλησε δοῦναι· ἀλλὰ μάλλον ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀπομνησθῆναι, ἦσαν γὰρ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐγκλειστοί. Ὡς δὲ ἀπῆγαγον αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς, μεταμεληθεὶς ὁ τυράννος ἐκέλευσε παρῆναι τοὺς, καὶ ἡγοράσθην εἰς νομίματα χιλιά. Ἐν δὲ 5965 ἔτει ἔλθασιν ἐκ τῆς Ρώμης τριήρεις ἑνδεκα ἔχοντες ἀρχηγὸν πατριάρχην τῆς Ἀκουῖας, παρεμθεῖσαι παρὰ τοῦ πάππα Καλλίστου (27) εἰς βοήθειαν τῶν νήσων τῶν πλησιαζόντων τοῖς Τούρκοις, ὅσων Πέ-

Ismaelis Bullialdi notae.

(26) Πρὸς Βελόγραδον ἔρχεται. De hac expeditione Hungarica Laonicus, lib. viii, Phranzes lib. iii, c. 21, Bonfinius Decad. iii, lib. viii, in principio. Ad annum Hegiræ 860 refertur a Leunclavio, qui cepit anno christi 1453, Decemb. 11, feria 5, cum solis Cyclus esset 8, littera E; obli-deret eam cepit Mehemetes Junii die 13; Augusti die 6 Mehemetes expugnare adortur; repulsus, castrisque exutus in fuga postridie se conjicit.

(27) Παρὰ τοῦ πάππα Καλλίστου. Bosius, lib. vii, Histor. Militia Hierosolymitane, narrat Petrum archiepiscopum Terraconensem praefectum classis a papa missa generalem fuisse; qui pecuniis omnino destitutus Rhodum venit, ut mutuum pecuniam acciperet, ad stipendia classiaris solvenda; ducatus illi quinque mille octingentis octoginta sex Rhodii mutuum, ut suis subveniret, dederunt.

δον, Χίον, Λέσβον, Αἴμνον, Ἰμβρον, Σιμοθράκην, Α καὶ Θάσον. Κατήντησαν οὖν ἐν Ῥόδῳ ὡς ὑπὸ τὸν πάππυ τελοῦσαν, καὶ φόρους μὴ διελήσαντο δοῦναι τοῖς Τούρκοις. Ἀπὸ δὲ Ῥόδου ἀπάραντες ἤλθασιν ἐν Χίῳ, αἰτοῦντες τοῦ μὴ δοῦναι φόρους τοῖς Τούρκοις, ὁλλὰ μάχην μᾶλλον εἶναι· οἱ δ' οὐκ ἐπὶ ἰσθῆσαν. Ὁμοίως καὶ ἐν Λέσβῳ καὶ αὐτοὶ τὰ ἔμνη. Ἀπὸ δὲ Λέσβου ἀδροισθέντα τοῦ πάππυ, τῶν Κυτελάνων, καὶ ἐτέρων ληστρικῶν πλοίων τὸν ἀριθμὸν ἔως μ', ἀπέσαν ἐν τῇ Αἴμνῳ, καὶ παραλαβόντες τὴν νῆσον ἤλθασιν ἐν Σιμοθράκῃ (28). καὶ λαβόντες καὶ ταύτην εἰς Θάσον ἐγένοντο. Καὶ φύλακας ἐνδέντες· ἐν ταῖς νήσοις, καὶ καλῶς ὁσφαλισάντες εἰς Ῥόδον ὑπέστρεψαν. Τότε δ' οὐρανὸς μαθὼν τὰ γινόμενα τὴν πᾶσαν αἰτίαν τῷ ἡγεμόνι τῆς Λέσβου κατέγραψε, καὶ δὴ μάχην κρατεράν ἐνστήσας κατ' αὐτοῦ, στίλβον ἀπαρτίζει βαρύν, καὶ τῷ Ἀγούστῳ μηνὶ πέμπει τοῦτον ἐν Λέσβῳ, ἔχων ἀρχηγὸν τὸν Ἰσμαήλ. Καὶ δὴ ἐς Μιδυμναν ἐλθὼν, καὶ πολλὰς μεθόδους, καὶ μηχανικὰς πράξεις διὰ τὰς πετροβολισμοὺς καὶ κλίμακας, καὶ τοιχωρυγίας· ἐλατράζας οὐδὲν ὠνήσθη, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πολλοὺς ἀπεβάλτο τὸν οἰκεῖον, καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν ἀπρακτός. Ἐν δὲ τῷ 5953 ἔτει στέλλει πρὸς τοὺς δεσπότας Πελοποννήσου δοῦλον ἑλὰ, δι' ὀρισμοῦ φρικτού· διαλαμβάνων· Πῶς ὑμεῖς οἰκονομῶντες ὡς ἐσθλῶς τοῦ δοῦναι μοι φόρους κατ' ἔτος νομίματα χιλιάδας δέκα, εὖν δὲ ὁρῶ ὑμῖς καταφρονούντας μὲ, καὶ τῶν συνθηκῶν ἡμελησάτε; Ἐκ τῶν δύο οὖν ἐλεσθε τὸ κρεῖττον, ἢ τὰ κεχρηστωμένα πληρώσατε, καὶ ἔσται ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ἢ ταχέως ἐξέλθετε ἀφέντες τὸν τόπον ἐν τῇ ἡμῇ δεσποτείᾳ. Καὶ γὰρ ἦσαν χρεωστούμενοι τριῶν ἐτῶν τέλος. Ἐν δὲ τῷ ἔτει τοῦτ' ἐστάλησαν ἀποκρισάριοι παρὰ τῶν Κωμάκων (29), παρὰ τοῦ δεσποζόντος τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ γεινιάζοντος τοῖς Κόλχοις Οὐζοῦν Χασάν (30), αἰτῶν παρ' αὐτοῦ τινὰ περιφρονήσιω; πράγματα, λέγων κεχρηστωθῆναι αὐτῷ τέλος ἐπείκεινα ἐτῶν 3, τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος χίλια σιγίσματα διὰ τοὺς ἵππους αὐτοῦ, καὶ χίλια ταγυστήρια, καὶ χίλια κεφαλὸδίσμια, ἕτινα ἔταξε τοῦ δοῦναι κατ' ἔτος ὁ πάππος αὐτοῦ πρὸς τὸν πάππον ἐκείνου. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Ὑπάρχει ἐν ἐλπίδι, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιρχομένῳ ἔστι κομίσω ταῦτα σὺν ἐμοί, καὶ ἀποδώσω τὸ χρέος. Ὁ δὲ τύραννος τῷ χειμῶνι ἐκείνῳ ἤρξατο οἰκοδομεῖν πρὸς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως τὸ καλούμενον Χρυσία πόλιν (31) πολύκλιον, τὸ δ' Ἰωάννης ὁ γέρον ὁ βασιλεὺς ἡγουλήθη

Ismaelis Bullialdi notæ.

(28) Σιμοθράκη. Samothrace insula est maris Ἑκκεῖ Thraciæ continenti objecta.

(29) Παρὰ τὸν Κωμάκων. Comana Pontica urbs Cappadociæ, a qua incolæ Comani dicunt. Polemonius illius nomen et situm tradit in Asiæ Tabula 1, ad ripam Iridis fluvii conditur. Episc. fuit sub Nocesareæ Ponti Polemoniaci metropoli.

(30) Οὐζοῦν Χασάν. Bosius, lib. viii, hujus legationis meminit, quæ ab Usun-Chasane, id est

horianturque ne Turcis rectigal prendere, sed bello potius experiri velint; quibus Chii haud paruerunt. Lesbum pariter adveeti eandem ad incolæ orationem habuere, similisque responsum ab iis tulere. Cum e Lesbo solvissent papæ triremes, Catalanorum aliorumque piratarum navibus adjunctis, quadraginta simul Lemnum appellant, insuæque potius Samothracem navigant; eaque capta Thasum seruntur. Præsidis validis has insulas munierunt firmaruntque, et Rhodum deinceps redierunt. At tyrannus eorum gnarus, Lesbique principem auctorem suspicatus, atrox bellum in eum movere destinans, classem ingentem apparat; eamque mense Augusto in Lesbum Ismaele doce mittit. Is ergo Methymnam cum devenisset, multis artibus, machinis tormentisque muros tentasset, scalis etiam admotis ductisque cuniculis, re improspere gesta ac infecta, multis etiam suorum amissis pedem retulit. Anno 6966 [Christi 1457] ad Peloponnesi despotas satellitem unum cum horrendis mandatis destituit: Quo animo decem millium nummorum vectigal annuum sponte polliciti mihi esis, cum nunc me a vobis sperni, pactaque negligi videam? Alterutrum quod vobis potius fuerit, eligite: vel soluto mihi vectigali (cujus triennii integri pensiones debebantur) amicitia et pax inter nos stabiles sint; vel locis, quæ occupatis, mihi dæcedite. Eodem etiam anno a Comanis ad Mehemetem 192 apocriasti, atque ab Usun-Hasane Armeniæ partibus Colchidi finitimis imperante, res quasdam viles nulliusque pretii flagitantes venerunt. Ipsi enim asserebant deberi sibi sexaginta annorum plurimumve stipendia, quæ singulis annis Mehemetis avus Usun-Hasanis avo solvi præceperat, mille mirum e quis insternendis stragula, mille tapetes, totidemque mitrarum redimicula. Respondit illis Mehemetes: Securi redite, anno proximo mecum ista offeram, et debitum solvam. Per illam hiemem in extrema urbis parte, ad Auream portam appellata, arcem construere cepit tyrannus: quam Joannes senior olim conditurus, a Bajazite tyranni abavo vetitus est. Vere autem jam inennte, contractis simul copiis in Peloponnesum movit, Corinthus citra belli discrimen ab eo deditione recepta. De iis quæ gerebantur certiores facti despotæ, alter, Thomas nimirum, Italiam cum uxore et liberis petiit; alter, Demetrius tyranno sponte se permisit, et eum veneratus est. To ergo Peloponneso subacta eique præfectisimpositi Adrianopolim revertitur; Demetriumque cum tota ejus domo, cæterosque palatii officiales secum ab-

Longo Hasane, ad Mehemetem missa est: denuntiabat, ut vult Bosius, Mehemeti ne Cappadociam, quam dolis nomine a socero suo Joanne Comeno Trapezuntis imperatore acceperat, evadere aggrederetur. Armenia major hic intelligenda est, quæ Colchidi finitima est.

(31) Τὸ καλούμενον Χρυσία πόλιν. Lequaci-vius, lib. xv; supra ad cap. 43, aliquid adnotavimus.

ducit; eximios quoque ac divites viros ex Achaia, A Laedæmone aliisque provinciis transfert. At Albanorum proceres ac præcipuos interfecit: nec aliam arcem integram præter Monembasiam, etiamque Æginitus, reliquit. Maritima autem expeditione suscepta, missis in Ægæum mare et Cycladas insulas adversus hostes biremibus triremibusque circiter centum octoginta, cum nihil profecisset, ex Peloponneso familias bis mille, totidemque pueros transportat. Hi quidem militiæ tyronibus ascripti, familiis pars urbis Constantinopoleos habitanda concessa. Hiemem ipsæ partim Adrianopoli partim Constantinopoli transegit, navemque ingentis magnitudinis fabricari curavit. In urbe etiam theatrum extruxit, quod vestium forum, Persice vero Bezestan, appellatur. Anno 6969 [Christi 1461] classem biremium triremiumque circiter ducentarum naviumque decem apparavit. Labente vero fretum ipse transvectus Prusam Bithyniæ venit, cunctis consilii ejus ignavis; circa quod mirabile quoddam referam. Doctor legis ipsius, qui et iudex judicium eo tempore erat, familiaritati, quæ ipsi cum principe intercedebat, reverentiæ etiam ab eo sibi exhibitæ confuses, cum solus ei adesset, audacter sciscitatur: *Domine, hunc exercitum terra marique instructum, 193* quo movere jubes? Ille subiratus eum intuetur, dixitque: *Heus tu hoc a me discere, si mihi constaret barba mea pilum unum arcani mei conscium esse, avulsam eum igne me crematurum*: tam dissimulatus ac iracundus natura ipse erat. Hujus expeditionis fama, non solum qui Lycostomium incolant Walachi, sed et Caphatini, Trapezuntii, Sinopenses, et Egæi maris insulæ, Rhodus parvæque ei circumjectæ, territi erant. Chios etiam et Lesbos, quamvis vectigales, ejus inconstantem ac levem animum reformidabant. Princeps Bithynia discedens Ancyram Galatiæ petit, ubi castra cum posuisset, Sinopes principis filius cum donis quamplurimis ad eum a patre missus, servili habitu ac more venerabundus adit. Humane ac comiter a principe susceptus, quæcumque patri suo ab illo offerenda erant, nuntii munus ipse apud parentem obliturus audivit; quæ ejusmodi fuere: *Patri tuo nuntia Sinopem mihi dedi valde me cupere: qua si sponie, nec vi coactus, decesserit, Philippopoleos præfecturam ipsi gratificatus donabo. Quod si parere recusaverit, brevi accedam. Classis interea Pontico mari Sinopem advenit. Filius Ismaelis Sinopes principis ad patrem quoque profectus tyranni verba omnia retulit. Classem vero Sinopem appulsam esse*

Ismaelis Bullialdi notæ.

(32) *Ἐκ τῆς Πελοποννήσου ὤρμησε*. Laonicus, lib. ix, et Phranzes proluxe libro iii, capite 25 et 26.

(33) *Πεσεστῶριον*. Rerum merciumque omnis generis forum.

(34) *Λυκοστόμιον*. Dom. Marius Niger commentar. 10, in Europam, Lycostomium ad Euxinum s. tum esse in Mysia inferiori docet. *Noncasiro* hodie

αὐτοῦ κτεῖσθαι, καὶ ὁ Παγιάτης ὁ τοῦ τυράννου πάππος ἐκύλισεν αὐτόν. Τοῦ δὲ λαοῦ ἦδη εὐθότος, καὶ εἰς ἐν τὰς θυνάμεις ἀθροισάντος ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ὤρμησε (32), καὶ πρῶτον Κόρινθον ἔσχευεν ἀνευ πολέμου. Μαθόντες οὖν οἱ δεσπότης τὸ γεγονός, ὁ μὲν Θωμάς πρὸς Ἰταλίαν ἐχώρησε εἰς γυναικί καὶ τέκνοις· ὁ δὲ Δημήτριος παρεδόθη ἐκόν. καὶ προσεκύνησε τῷ τυράννῳ. Παρλαβὼν οὖν πᾶσαν Πελοπόννησον, καὶ ἡγκαταστήσας· ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀδριανοῦ ὥρμησε, φέρον μετ' αὐτοῦ πανοικί τὸν Δημήτριον, ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς τοῦ παλατίου, καὶ τοὺς λογάδας, καὶ αὐτοχρεῖς πάσης Ἀχαΐας, Λακεδαιμονίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπαρχιῶν. Τοὺς δὲ τῶν Ἀλβανῶν προύχοντας· πάντας κατέσφαξε, οὐκ ἄλλο τῶν πολυχίνων ἔδωκε κτῆν Μονεμβασίαν, καὶ τοῦτο ἄκων, καὶ μὴ βουλεύμενος. Τὴν δὲ διὰ θαλάσσης τῶν τριήρων πρὸς ἑλθροὺς εἰσβολὴν, ἐν Αἰγαίῳ πελάγει διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων ἔστειλε τὸν ἀριθμὸν ὡς ρπ' εἰς τρεῖς καὶ τρεῖς μὴδὲν ὠφελήθέντας, μετοικίσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου φρεμίλας δισχιλίας δέπου, καὶ παῖδας ἰσχυροὺς. Τοὺς μὲν παῖδας εἰς νεώλεκτον στρατὸν κατεγράφετο, τὰ δὲ οἰκίας ἐν τῷ τῆς πόλεως μέρει κατέθετο. Αὐτὸς οὖν τὴν χειρὶ α ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ Κωνσταντινουπόλει διήγε πῆξας ναὺν ὑπεργεῖσθαι. Καὶ δομήσας θέατρον ἐν τῇ πόλει, ὃ καὶ βεστιοκρατήριον λέγεται, καὶ Περσιτὶ Περσεστάριον (33) ὀνομάζεται. Ἐν δὲ τῷ 535^ο ἔτι ἐποίησε στόλον τριήρων καὶ διήρων μέχρι πού τὰ 8, καὶ νῆας 1'. Αὐτὸς δὲ τῷ ἑαρι τὸν πορθμὸν διαβὰς ἦγεν εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας, μὴ ἐπισταρμένου τινος, μὴδὲ νοήσαντος τὴν βουλὴν εἰπὼ καὶ τι παρὰδοξον. Ὁ νομοδιδάσκαλος αὐτοῦ, ὃς καὶ χριτὴς χριτῶν ὑπῆρχε τῷ τότε καιρῷ, θαρρήσας ὡς πρὸς τὴν πλησιότητα ἦν ἐκείνη πρὸς τὴν ἡγεμόνα, καὶ ὃ ἡγεμὼν πάλιν ὡς πρὸς τὴν εὐλάβειαν ἦν εἰδείκνυε πρὸς τὸν διδάσκαλον, τολμήσας λέγει τῷ ἡγεμόνι ἔτι ὅτιων αὐτῶν καταπόνα· *Κύριε, τὴν παρὰταξιν ταύτην τὴν διὰ ἑρῆας καὶ διὰ θαλάσσης ἐτοιμασθεῖσαν ποὺ κελεύεις φέρεσθαι*; Ὁ δὲ ὀργισθεὶς ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν ἔφη· *Ἰσθι, ὦ οὗτος, εἰ ἦδεν ὅτι ἐκ τῶν τοῦ πάτριός μου τριχῶν θρήξαι ἀπελθόντος μου τοῦ μυστηρίου, ἀποσπᾶσθαι αὐτὴν πύρι παρὰδωκα*. Τοσοῦτον κρυψίνους ὁ ἀνὴρ καὶ ὀργιστός. Φοβηθὼντας πάντας οἱ οἰκόντας ἐν τε τῷ Λυκοστόμιῳ (34) Βλάχοι· ἀλλὰ δὲ καὶ Καφᾶς, Τραπεζοῦς, καὶ οἱ Σινωπεῖς, ἀπ' τε νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, Ῥόδος καὶ τὰ περίε αὐτῆς νησιδία. Χίος καὶ Λέσθος, εἰ καὶ τελοῦντες ἦσαν, ἀλλὰ τὴν ἀκαταστασίαν αὐτοῦ νινώσκοντες ἐτρέμαζον.

appellari volunt. Arpispolim dictam esse, id est Arpiorum civitatem, postea Lycostomum ab ostio Istri seu Danubii nomine, quod os Lapi significat, sunt. Hodie, ut et prisca temporibus oppidum ibi situm est. In Ptolomæi Tabulis Arpis ad Pontum Euxinum paulo borealior est ostio Istri septentrionali.

Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀπάρας ἀπὸ Βιθυνίας ἤλθεν εἰς Ἀγ-
κώραν τῆς Γαλατίας, καὶ αἰετὸς τὰς σκηνὰς πῆξας, ὁ
τῆς Σινώπης ἡγεμὼν σταλάς τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ
πλείστον διαποροφίας, καὶ προὔπανθας αὐτῷ
δουλικῶς προσκύνησεν. Ὁ δὲ ὑπεδέξατο τοῦτον
ἀσμένως, καὶ τὰ τῷ ἰδίῳ πατρὶ μυνησόμενα
τοῦτο ἀπήγγειλε, καὶ αὐτὸν ὡς ἀγγέλον τῶν βῆθ-
σομένων πάντα κατεῖπε, λέγων· Ἀράγγειλον τῷ
πατρὶ σου, δει τὴν Σινώπην βούλομαι (35)· καὶ
εἰ μὲν ταύτην ἐλευθέρως παράσχοι, κατὰ χα-
ρίαντως ἀνταποδίδω αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν τῆς
Φιλιππουπόλεως· εἰ δὲ οὐ, ἐρχομαι ταχὺ. Ὁ δὲ
στόλος διὰ τῆς θαλάσσης τῆς Ποντικῆς ἐφθασεν ἐν
Σινώπῃ. Ὁ υἱὸς δὲ τοῦ Ἰσμαὴλ ἡγεμόνος τῆς Σι-
νώπης ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀνήγγει-
λεν αὐτῷ πάντα τὰ λαληθέντα παρὰ τοῦ τυράννου.
Τύραννος δὲ μαθὼν τὴν ἀνάβασιν τοῦ στόλου γεγο-
νοῦσαν ἐν Σινώπῃ, καὶ αὐτὸς διὰ ξηρᾶς εἰς αὐτὴν
ᾤδυσεν. Ὁ δὲ Ἰσμαὴλ ἀπορήσας ἐξῆλθε τῆς Σινώ-
πης, καὶ προὔπανθας αὐτῷ καὶ δουλικῶς προ-
σκύνησας. Ἀσπασίως αὐτὸν ὁ τύραννος ὑπεδέξατο,
καλεῖσθας πάντας τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ λαβεῖν, καὶ
ἵππους, καὶ ἡμιόνους, καὶ καμήλους, καὶ ἄλλα εἴ τι
ἐν τοῖς αὐτοῦ ταμίσις ἐκείνητο, καὶ μὴ προσφαι-
σάι τις τι τῶν αὐτοῦ. Τὴν Σινώπην οὖν καλῶς ἐγ-
καταστήσας, καὶ ἡγεμόνα ἑνα τῶν δούλων αὐτοῦ
χειροτονήσας αὐτὸς, εἰς τὰ τῆς Ἀρμενίας ἐνδότερα
ἐχώρει. Ὁ δὲ προβήρῃς Ὀδύσεον Χαρὰν ἡγεμὼν εἰς
τὰ τῆς Περσίδος ὄρια ἐκάνω ὁρίων σὺν τοῖς αὐτοῦ
διέτριβε, μὴ ἔχων λοχὺν καταπροσωπίσαι τῷ τυ-
ράννῳ. Περὰς δὲ τὴν Ἀρμενίαν, καὶ διαδὰς τὸν
θάσιδα ποταμὸν (36), χώρας τὰς μὲν εἶλε, τὰς δὲ
οὐ δύνηται περιδραμε, καὶ τὰ Καυκάσια δρημετὰ
πολλοῦ τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑπερβασίως τῶν ἀναγ-
καίων ἀναβάς κατήλθεν εἰς Κώχους. Καὶ δὴ εἰς
Τραπεζοῦντα (37) ἀνελθὼν πέμπει τῷ βασιλεῖ Τρα-
πεζούντος ἐκ τῶν δύο ἐλθεῖν τὸ κρεῖττον, ἢ παρα-
δοῦναι τὴν βασιλείαν τῷ τυράννῳ ἀνευ ζημίας αὐ-
τοῦ τινος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ θησαυρῶν,
ἀργύρου, χρυσοῦ, χαλκοῦ καὶ παντοίου εἰδους
ἄλλου, δούλων τε καὶ δουρίδων, καὶ πάσης ἄλλης
κινήτης ὑποστάσεως· ἢ σὺν τῇ βασιλείᾳ καὶ ταῦτα
πάντα, καὶ τὴν ζωὴν ἀφαιρεθῆναι. Ἀκούσας δὲ
ταῦτα ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν πανοικί προσκύνησεν.
Ἦν γὰρ ὁ στόλος πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀπάρας ἀπὸ
Σινώπης εἰς Τραπεζοῦντα, ἀλλὰ καὶ πολεμῶν κατ'
ἐκαστὴν οὐδὲν ἦνυσεν, ἕως ὃς τύραννος διὰ ξηρᾶς
κατήγγισεν. Ἐξελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς σὺν γυναίκῃ
καὶ τέχνῃς προσκύνησας. Ἦν δὲ οὗτος Δαδὶδ ὁ
Κομνηνός, υἱὸς Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ ἀδελ-

A tyrannus certior factus, terrestri quoque itinere
eo contendit. Ismael animi anceps, opis ac con-
silio egenus, Sinope in occursum ejus egreditur,
ac submisce adorat. A tyranno comiter benigneque
susceptus, jussusque omnes thesauros suos auferre,
equos, mulos, camelos ceteraque asportare, que-
cunque in horreis et penu habebat, omnesque de
illis quidquam contrahere vetiti. Rebus ergo Sino-
pensibus recte constitutis, praeiore urbi uno, manci-
pliarum suorum inposito, Armeniae interiora petiit.
Interea praedictus princeps Usun-Hasan Paradisi
sineas montanos cum suis occupaverat, viribusque
inferior, quam ut acie concurrere cum tyranno
posset, illic tempus transigebat. Peragrata Armenia
Phasique summe superato, regiones quasdam
debellavit ille, alias cum subigere non potuisset,
transcurrit, montem Caucasum multo labore, eihar-
riorum et necessariorum penuria artatus supera-
vit, Colchosque devenit. Trapezuntem cum accen-
sisset, illius imperatori per suntium horum alterum,
quod melius sibi aestimatione metiretur, eligendum
proponit: vel se salvo, omnibus thesauris suis ar-
genti, auri, aeris ceterarumque rerum, servia etiam
et ancillis omnique alia suppellectile integra, im-
perium tyranno relinquere; vel cum imperio ista
omnia 194 cum vita amittere. His auditis impe-
rator urbe exit, illumque adorat. Classia equidem
multis jam diebus Sinope solverat, et Trapezuntem
appulsa quotidianis praелиis urbem frustra tentave-
rat, donec tyrannus terrestri profectione eo venis-
set. Urbe itaque imperator uxor et liberis comi-
tantibus excessit, et illum veneratus est. David
Comnenus appellabatur, Alexii Comneni filius.
Joannis decessoris sui frater: cum tota gente sua
soceria, avunculis et nepotibus suis, cumque pala-
tium nobilibus et proceribus, singulis suppellectilem
suam secum auferentibus, immobilibus bonis re-
lictis, Constantinopolim trirēnibus vectus est.
Mehemetes Trapezuntis rebus rila compositis, anno
solido in illa expeditione transacto, reversus est.
Anno 6970 (Christi 1462) Walachus rairada per
apocrisarium injungit, ut ad se venerandum prom-
ptie ac diligenter accedat, adolescentes quingentos
adducat, annuumque tributum aureorum nummo-
rum decem millia afferat. Respondet Walachus se
nummos aureos solvendo paratos habere, adoles-
centes vero tradere non posse: impossibili porro
propius esse, ut ipse ad adorandum abeat. His au-
ditis, tyrannus exasperatus, illustrium procerum
quemdam comite adjuncto secretario destinat,

Ismaelis Bulliardi notae.

(35) *Τὴν Σινώπην βούλομαι*. Laonicea, lib. ix, Leuncl. lib. xv, Phranzes lib. iii, cap. 27. Sinope urbs Helenoponti ad Pontum Euxinum sita, Amasiae metropolitae olim subdita.

(36) *Θάσιδα ποταμὸν*. Phasis fluvius Colchidis.

(37) *Καὶ δὴ εἰς Τραπεζοῦντα*. Comnenorum Trapezuntium imperium annos 257 duravit, ab Alexio, qui anno 1204 urbe a Latinis capta Trapezunti

regiam sedem collocavit, ad Davidem, qui anno 1461 a Mehete imperio spoliatus est. Trapezus urbs Lazica metropolis, illius regionis incolae Lazi dicti. Caucasus mons notissimus est in veterum libris, inter Euxinum Pontum et maria Caspium eueurens Sarmatiam Asiaticam ab Albania, Iberia et Colchide determinat. Colechi hodie Lazi, Iberi et Albani Mengrellii appellantur.

mandatque ut tributum afferant, cæteris se prospecturum esse. Isti cum in Walachiam pervenis-
sent, quæ in mandatis habebant, vaivoda nuntiant.
At ille comprehensus mortis inhumano, acerbis
turpique genere, palo per anum transfixus affecit.
Superato deinde Danubio copiis secum ductis in
Dystræ regionem excurrit, turbamque infamæ ple-
bis captivam in Walachiam trajecit; quos omnes
eodem mortis genere palo transfusione plecti jussit.
Finibus illis a tyranno quidam dux præfectusque
constitutus, egregio aliquo facinore fortem se ac
bellicosum approbare cupiens, ductis Turcorum de-
cem millibus in Walachiam trajecit: cum istis Wa-
lachus manus conserit ac pugnat, et inter pugnan-
dum partim interfectione delet, partim vivos capit;
quos omnes eorumque ducem Hamzam acerbis
pali poena damnatos necavit. His compertis ani-
mi vertigine et æstu circumactus tyrannus, copias
undequeque ad centum quinquaginta militum mil-
lia contrahit: per tempus vernum Adrianopoli
profectus ad Danubii ripam venit; ibique castris po-
nit, donec universæ copię se conjunxissent, sub-
stitit. Walachus interea omnes subditos suos
in arcta loca silvisque obsita migrare jussit. Agris-
que vastatis pecudes cæteraque animalia ad 195
partes interiores, Alanorum Hunnorumque fines
abegit: se vero ac exercitum intra silvas densas,
tutis locis occupatis, continuit. At tyranno Danu-
bium transvecto septemque dierum itinere emen-
so, nec homines nec pecora occurrerunt, nulla ci-
baria, ne potus quidem, inventa. Cum vero in lo-
cum irriguum et opportune situm pervenisset,
fructus innumeros erectos depactosque conspexit,
sacrum vice cadaveribus graves: in omnium me-
dio Hamzam byssinis ac coctineis vestitum palo-
que transfixum. Hoc portento tyrannus obstupe-
factus ac territus, nocte ipsa, qua castra metatus
est, fossis circumductis intra se continuit. Wala-
chus summo mane copias in aciem dispositas ante
diluclum deduxit: et cum ad castrorum dex-
trum cornu casu delatus fuisset, subito in ea irru-
pit, et donec dies appeteret, Turcorum ingentem
stragem cæsis innumeris edidit. Turci in tenebra-
rum caligine trepidi, nec hostem dignoscentes,
mutuis vulneribus se confodere. Ubi illuxit, intra

A φος Ἰωάννου Κομνηνοῦ τοῦ προβεδασλευκτό-
στασια; δὲ αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺν ταῖς
ἐπὶ τῇσι παγγενεῖσι μετέτρος [ἐκτόρος], θεοῦ καὶ
ἀνεψιῶς αὐτοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀρχαῖσι καὶ εὐγενέσι
τοῦ παλατίου· φέρων ὁ καθὲς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ
ἀνευ τῶν ἀκινήτων. Αὐτὸς δὲ τὰ τῆς Τραπεζοῦντος
καλῶς διοικήσας ἐκπανεστράφη χρόνον τέλειον πλη-
ρώσας εἰς τὴν ἀποδημίαν αὐτὴν. Ἐν δὲ τῷ 730^ο πέμ-
πει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας (38) ἀποκρισιάρχιον
μηνίων αὐτῷ τοῦ ἰλδοῖν ἐν τάχει εἰς προσκύνησιν,
ἔχων καὶ φέρων σὺν αὐτῷ παῖδας 9^ο, καὶ τὸ κατ'
ἔτος διδόμενον τέλος, ἤγουν χρυσίνους χιλιάδας
δέκα. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς μὲν χρυσίνους
ἐτοίμους ἔχει τοῦ δοῦναι, τοὺς δὲ παῖδας οὐ δύναται·
τὸ δὲ αὐτὸς εἰς προσκύνησιν καὶ τοῦτο ἀδυνατώτα-
ρον. Ταῦτα ἀκούσας ὁ τύραννος ἡγριώθη, καὶ στεί-
λας ἓνα τῶν ἐπιφανῶν σὺν ἐνὶ τῶν γραμματέων
αὐτοῦ εἶπεν, Ἀγάγετέ μοι τοὺς πόρους, καὶ περὶ
τῶν λοιπῶν ἐγὼ σκέψομαι. Οἱ δὲ ἰδόντες, καὶ τῷ
Βλάχῳ τὰ μηνυθέντα δηλώσαντες, πρῶτον αὐτοὺς
ἐν πόλοις καθίσει, θάνατον ἀπάνθρωπον, ἔδνηρην
καὶ ἀσχημον· εἴτα παράσας σὺν δυνάμει κατέδρα-
μεν ἐν τοῖς μέρεσι Δύστρας (39), καὶ πολλὸν λαὸν
συρφετώδη λαθὼν ἐν Βλαχίᾳ παράσας, πάντας τὸν
αὐτὸν θάνατον τῶν πάλων τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐξε-
μέτρησε. Καὶ τῶν ἀκρων ἐκείνων εἰς ἀρχηγὸς
τοῦ τυράννου, θάλασσαν δεῖξαι ἀριστεῖαν τινὰ, παράσας
εἰς Βλαχίαν σὺν χιλιάσι δέκα τοῦρκων, καὶ συμβα-
λὼν αὐτοῖς ὁ Βλάχος, οὗς μὲν ἐν πολέμῳ κτείνας
ἐκτεῖνα, οὗς δὲ ζῶντας ἤγαγε, πάντας τῷ τοῦ
πάλου θανάτῳ, καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Χαμζάν πικ-
ρῶς κατέδικασεν. Τοῦτων συνελθὼν ὁ τύραννος καὶ
πλήρης σκοτοδίνιας καὶ ζάλης τυχεῖν, ἀπανεχοῦ
συναθροίσας δύναμιν ὑπὲρ τὰς 9^ο χιλιάδας, τῷ
καιρῷ τοῦ ἔαρος ἐξελθὼν ἐκ τῆς Ἀδριανουπόλεως
ἀνέβη, καὶ καὶ τὰς σκιὰς πῆξας, ἔστη ἰσὺς οὐ
πᾶσα ἡ δύναμις εἰς ἓν σῶμα γίνεσθαι. Ὁ δὲ Βλάχος
καὶ αὐτὸς πάντας τοὺς ὄντες αὐτὸν εἰς κλισούρας καὶ
δενδράδας τόπους μετοκίσας, καὶ τοὺς κάμπους
ἐρήμους ἀφαιρῶν, καὶ ζῶντων παντοίων τὰ γένη ἐν τοῖς
ἐνδοτέροις ἰσθμοῖς ὁρίοις τοῖς πρὸς Ἀλανούς καὶ
Οὐγγούς (40), αὐτὸς ἐν τοῖς ἁλῶσι θαλάσσης καὶ ὄρυ-
ροις τόποις σὺν τῇ ὁπλῇ αὐτὸν στρατιᾷ διεμετρῶεν.
Ὁ δὲ τύραννος παράσας τὸν Ἀνέουβιν καὶ ἐπὶ κείνῳ
D C^ο ἡμερῶν τόπον ἀνέσας, οὐχ εὖρε τὸ οἰοῦν ἢ ἀν-
θρώπων ἢ ζῶων τὸ τυχεῖν, ἢ τῶν τροφίμων τι ἢ
ποτίμων. Θθάσας οὖν ἐν τινὶ τόπῳ λιβαδιᾷ καὶ
εὐθέτῳ, ὁρᾷ πάλους πεφυτευμένους μυριαριθμούς,
βρίθοντας ἀντὶ καρπῶν νεκρὰ σώματα, καὶ τὸν
Χαμζάν, ὃν προεῖπομεν, ἐν μέσῳ μετὰ βυσσίνων καὶ
κοκκίνων, ὧν ἐφόρει, πεπερονημένων ἐν τῷ πάλῳ.
Ἰδὼν οὖν τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ τύραννος ἐξέπλῃ,

Ismaelis Bullialdi notæ.

(38) Πέμπει πρὸς τὸν βασιλέα Βλαχίας. Is erat
Draculii sive Draculæ filius, Vladus seu Vladislaus
appellatus, Laonicus lib. ix; non longe a fine. Leun-
clav. lib. xv.

(39) Δύστρας. Dystra olim Δουρόστολον ἡγρῶν,

Durostorum, Mysiæ inferioris urbs ad Danubium.
(40) Ἀλάνους καὶ Οὐγγούς. Alani in Sarmatia
Europæa sedes habuerunt; Podolia hodie appellatur
illa regio. Οὐγγοὶ sunt Hungari qui Daciā occu-
parunt.

καὶ τῇ νυκτὶ φοβηθεὶς, ἐν ἧ ἡγήε τὰς σκηνάς, τὰς φρουρὰς ἀνέγειρε, καὶ ἐν μέσῳ τῶν τάφρων ἔκειτο. Ὁ δὲ Βλάχος ὁρῶντας καὶ τοὺς οὐκ αὐτὸν καλῶς συνταξάμενος, ἐπὶ σκοτίας οὖσης κατήλθε, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ποταμοῦ τυχὸν εἰσέλθων ἐξαίφνης, καὶ ἕως πρωῒ ὑπὲρ ἀριθμὸν κατέκοψε. Καὶ πολλοὶ τὸν Τούρκων ἀλλήλους ἐφόνευσαν, ἕως οὗ ἡμέρα διηγύατο. Πρωτὰς δὲ γενομένης οἱ μὲν ἄλλοι εἰς τὰς μάχοντας αὐτῶν εἰσελθόντες ἐκινάσθησαν· ὁ δὲ τύραννος ἐγερθεὶς κατησχυμένους, καὶ περάσας τὸν Ἀδωνδιν ἦκεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ἐν δὲ τῇ ῥοῇ ἐπὶ στόλον ἀπαρτίσας τριήρων καὶ διήρων ἐξήκοντα καὶ νῆας ῥ', κατήλθεν ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ Σεπτεμβρίῳ μηνί, καὶ αὐτὰς διὰ ξηρὰς οὐκ ἐνδύμεται. Ἐλθὼν οὖν ἡγήσατο τὴν νῆσον (41) παρὰ τοῦ κρατοῦντος Νικολάου τοῦ Γατελιούζου, ὃς ὑπῆρχεν ἀδελφὸς Δομνίκου (42) τοῦ προηγουμένουσαντος, τὸν δὲ ὁ ῥηθεὶς Νικόλαος κατήγαγε τῆς ἡγεμονίας καὶ ἀπέκρινεν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμὸν κατέστη τῆς Λέσβου τῆς πλείονος ἔως ἐπὶ τῇ ἡμερομηνίᾳ. Ὁ δὲ Νικόλαος ἀσφαλῶς τὴν Μιτυλήνην ἐν τε πολεμικαῖς παρασκευαῖς καὶ ἀρμάτων πληθού, καὶ τάφρων βοθύων καὶ χωμάτων ἀνορύξεσι κατασκευάσας, μέσον ἐκάθετο οὐκ ἐκείνους πλείους ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων πέντε, καὶ συμφετώδη λαὸν οὐκ ὀλίγον καὶ παιδαρίους ὑπὲρ ἀριθμὸν χιλιάδων κ'. Περὰς οὖν ὁ τύραννος ἀπὸ τοῦ Ἀγασματίου, καὶ ζητήσας τὴν πόλιν οὐκ ἐν τῇ νήσῳ, ἀπεκρίνατο· ὁ Νικόλαος· Οὐκ ἔστι δυνατόν παραδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὴν νῆσον, εἰ μὴ πρῶτον αὐτοὶ πολεμικῶ νόμῳ κτανθῇσονται. Τότε πάλιν τὴν περὶ αὐτὰς ὁ τύραννος ἀφῆκε τὸν αὐτοῦ βελίπιν. Μαχηθεὶς τοῦ πολιορκεῖν Μιτυλήνην. Καὶ δὴ τὰς πεπορδύλους σκαυὰς ἀντικρὺ παραστήσας, καὶ πεπορδύλων τὸ ἐν μέρος τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον Μελανοῦδιον κατὰ γῆς ἐβρύθεν· ὁμοίως καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν τοὺς προμαχῶνας καὶ πύργους. Ὁρῶντες οὖν οἱ ἐντός...

A lao Cateluzo, qui ei tunc dominabatur, sibi dedi poscit. Hic Dominici decessoris sui quem ditione apollatum laqueo necaverat, frater erat, quartusque annus ab occupata dominatione agebatur. Nicolaus equidem Mitylenes securitati prospexerat; machinis bellicis omnis generis instructam armatorum valido praesidio firmaverat: fossis profundis aggeribusque munitur: ejus mœnibus cum quinque milium millibus pluribusve, turbae quoque plebeiae, adnumeratis mulieribus ac pueris, viginti millibus se tutabatur. Cum ab Hagiasmatio in insulam trajecisset tyrannus, urbemque et insulam sibi dedi postulare, respondit Nicolaus illas se prodere non posse, nisi praeliando ipso suisque milites prius occubuisse. Hoc reddito responso in continentem remeavit tyrannus, et vexillum Mahmut obsidioni ac oppugnationi Mitylenes praefecit. Qui tormentis mœnia sua quassavit, ut eorum pars, quae Melanodion appellatur, conciderit: in aliis etiam locis propugnacula et turres in solum corruerunt. Oppidani his animad-

Ismaelis Bullialdi notæ.

(41) Ἐλθὼν οὖν ἡγήσατο τὴν νῆσον. Bosius hanc obsidionem ad annum 1457 refert, sed perperam, anno enim 1462 Mitylene oppugnata et data est, et tota Lesbos in potestatem Mehmetis venit. Bosius porro asserit, Mehmetem terra cum filio accessisse, et Luchini Catalusii notii preditione Mitylenam occupasse.

(42) Ἀδελφὸς Δομνίκου. Hic Dominicus duxerat uxorem Mariam, filiam Paridis Justiniani, qui inter præcipuos insulae Chii opibus præstabat.

Hanc Paridis filiam Mariam, cum in lepram incidisset, maritus a se non dimisit, eodemque lecto ac mensa cum ea semper usus est. Postea, cum Dominicus in insidias inimicorum suorum incidisset, et ex utoris charissimæ amplexibus vi abreptus easet, ipsa miserum nusquam deseruit, mutuo amore maritum dilectissimum prosecuta. Videndus Augustinus Justinianus in Annalibus Genuensibus. Verum silentio transiit, Dominicum a fratre suo Nicolao fuisse occisum.

XPONIKON SYNTOMON.

196-198 CHRONICON BREVE

Ex Bibliotheca Regia manuscripto libro.

Τὸ Ἄργος (43) γέγονε μητρόπολις ἐν ἔτει 754. Ἰωάννης ἦν ὁ ἀναβιβασθεὶς μητρόπολις εἰς πη' θρόνον. Γέγονε δὲ δεύτερον εἰς ρ'.

Ἔτους 754^α παρέλαβον (44) οἱ Σαρακηνοὶ τὸν ἅγιον τάφον τοῦ δεσπότη Χριστοῦ ἀπ'.

Ἔτους 754^β παρέλαβον οἱ Φράγγοι (45) τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἔτους 754^γ παρέλαβεν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοῦ Φράγγου κύριος Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος.

Τῷ 754^δ γέγονε τὸ μέγα θανατικόν (47).

Τῷ 754^ε ἦλθεν εἰς τὴν Μωσαίαν (48) ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ 754^ς γέγονε τὸ δεύτερον θανατικόν.

Τῷ 754^ζ γέγονε τὸ τρίτον θανατικόν.

Τῷ 754^η γέγονε κύριον Πάσχα (49), ἀπὸ θανάτου καὶ ὁ δεσπότης ὁ Καντακουζηνός.

Τῷ 754^θ γέγονε τὸ τέταρτον θανατικόν.

ἦλθεν ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος (50) ὁ Πορφυρογεννητής εἰς τὴν Μωσαίαν.

ἦλθεν ὁ Βρανέζης (51) θαλάμῳ τοῦ δεσπότη, καὶ ἐγύμισε τὴν Μωσαίαν.

A. M. A. C.

6597 1089 Argos metropolis facta. Joannes, qui et Ecclesiae tunc praerat, ad metropolitae dignitatem proventus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum deinde depressus est.

6695 1187 Sanctum Domini sepulcrum occupaverunt Saraceni.

6711 1203 Franci Constantinopolim occupaverunt.

6768 1260 Dominus Andronicus Palaeologus Constantinopolim, expulsis Francis, cepit.

6856 1348 Magna pestilentia grassata est.

6857 1349 Despotas Cantacuzenus in Moream profectus est.

6880 1372 Secunda pestilentia.

6882 1374 Tertia pestilentia.

6888 1380 Festo Paschae despotas Cantacuzenus e vita migravit.

6896 1388 Quarta pestilentia.

Despota Palaeologus Porphyrogenitus in Moream accessit.

Branëzis in Moream venit, eamque ex voluntate Domini peragravit.

Ismaelis Bullialdi notae.

(43) Τὸ Ἄργος. Hoc ab imperatore Alexio Comneno factum, qui anno 1081 regnare cepit. Codinus in Expositione thronorum ab imp. Andronico seniore facta, 'Ο Ἄργους καὶ αὐτὸς πη' ὢν, ρα' γέγονε Ἀργὸν metropolis cum octuagesimus octavus esset, ad centesimam quintam sedem depressus est.

(44) Παρέλαβον. Contigit Octobris die 2 deditione Hierosolymae facta, postquam obsessi obsidionem 14 dierum tolerassent. Saladinus ante receptam Hierosolymam Julii die 3 Guidonem regem praelio victum cepit.

(45) Παρ. οἱ Φράγγοι. Error hic admissus est; contigit enim Christi anno 1204, mundi 6712.

(46) Παρ. εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ab Andronico Palaeologo impossibile est ereptam fuisse Latinis Constantinopolim, cum bimulus tantum tunc fuerit, ut notavit Gregoras lib. iv., qui Caesarem Alexium Sirategopolim urbem astu ac quorundam

proditione occupavisse quoque docet. Error etiam in numeris deprehenditur: verum siquidem est anno Christi 1262 Latinos urbe exactos fuisse; anno vero 1260 cepit Michael Palaeologorum primus.

(47) Μέγα θανατικόν. Θανατικόν vulgo hodie dicitur pro peste et morbis contagiosis.

(48) ἦλθεν εἰς τὴν Μωσαίαν. Hic Cantacuzenus Manuel appellabatur, eratque Joannis Cantacuzeni imp. filius. Phranz. lib. 1, cap. 13.

(49) Γέγονε κύριον Πάσχα. Pascha fuit anno illo Martii 25, cyclo lunae 15, solis 17, litteris A G. indict. 3.

(50) Ὁ δεσπότης ὁ Παλαιολόγος. Is erat Theodorus Porphyrogenitus, Joannis imp. filius, Manuelis frater. Phranz. lib. 1 cap. 13.

(51) Ὁ Βρανέζης. Adeundus Phranzes, lib. 1, cap. 20.

Έτους 5ωλζ' παρέλαθεν ή εκλαμπροτάτη ήμών αφεντία τὸ Ἀναύπλι (52).

Τῷ 5ωλζ' ἔτει γέγονε τὸ πῆμpton θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθεν ὁ Βρανέζης εἰς τὴν Ἀκαδαμονίαν, καὶ τότε εἰς τὸ Ἀόντος, καὶ ἠρώδη μετὰ τοῦ Πρίγκιπος, καὶ ἀπήγαγον καὶ ἐπήραν τὴν Ἀκούσαν (53) τῇ Κυριακῇ τῆς Τυρινῆς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκατίσθηεν κύριος Δημήτριος ὁ Πάλ (54) μετὰ φοσάτον τοῦ Ἀόντος (55), καὶ τῶν Ἀλβανιτῶν, καὶ ἐπίασαν τὸν Πρίγκιπα μηνὶ Ἰουνίῳ δ', καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἡγοδόσθη.

Εἰς τὰ αὐτὰ ἐσυμφώνησιν (56) ὁ δεσπότης τοῦ Μωραίου μετὰ τὴν ἀφεντίαν μας. Καὶ ἔδωκε ὁ δεσπότης τῆς ἀφεντίας μας τὸ Ἄργος καὶ τὸ Θερμίσον. Καὶ ἡ ἀφεντία μας ἔδωκε τοῦ δεσποτοῦ τὰ Μέγαρα, καὶ τὸν πόργον τοῦ Μυλοποτάμου.

Τῷ 5δ' ἔτει ἦ'θεν ὁ Γιαγουπασᾶς (57) καὶ ὁ Μουρτάσης μετὰ τὸ φοσάτον τὸ Τουρκεῖον χιλιέδες 8 μηνὶ Ἰουνίῳ β' εἰς τὸ Ἄργος ἡμέρα Σαββάτου, καὶ τῇ Κυριακῇ ὥρα β', ἐπήραν αὐτὸ, καὶ ἡλωάσθησαν τὸν λαόν. Καὶ τῇ κα' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθον εἰς τὸ Ἀόντος καὶ ἐπολέμησαν. Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐβρέθη εἰς τὸ Ἀναύπλι δοῦκας ὁ Ἐπικερνός.

Τῷ 5δζ' γέγονε τὸ ἔκτον θανατικόν.

Τῷ 5δβ' παρέλαθεν ὁ δεσπότης (58) Πορφυρογέννητος τὴν Κόρινθον, καὶ τὴν καστολλανίαν αὐτῆς, ἀπὸ τοῦς Φερρίους Ῥόδου μηνὸς Ἰουνίου ιδ'.

Τῷ 5δγ' ἔτει ἀπέθανεν ὁ δεσπότης ὁ Πορφυρογεννήτης.

Τῷ 5δδ' ἔτει γέγονε τὸ ἕβδομον θανατικόν. Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπέθανε κύριος Μανουὴλ ὁ μέγας δοῦκας.

A. M. A. C.

6897 1389 Illustrissima dominatio nostra (id est, respublica Veneta) Nauplium occupavit.

6899 1391 Quinta pestilentia.

Eodem anno Lacedæmonem venit Branezis et in urbem Leontarim, cum principe junctus, Acuvam copias ambo duxerunt, eamque Dominica Tyrophagie, seu asus caseorum, id est, Quinquagesimæ, ceperunt.

Eodem anno Demetrius Raoul cum exercitu ex Leontariis et Albanis collecto Junii die 4 principem oppressit, et mense Decembri proditus est.

6902 1394 Moreæ despota fœdera pactus est cum dominis Venetis, usque Argos et Thermisum concessit: qui ei vicissim Megra et Mylopotami turrim donaverunt.

6905 1397 Jacopus Bassa et Murtasis cum exercitu sexaginta millium Turcorum Junii die 2 Sab-
bato Argos venerunt. Postridie Dominica urbem ceperunt, incolasque mancipia ceperunt.
Ejusdemque mensis 21 Leontarim venerunt eamque expugnavunt. Eodem tempore Ducas
Epicernus Nauplii agebat.

6907 1399 Sexta pestilentia.

6912 1404 Idem despota Porphyrogenitus Corinthum ejusque regionem a Rhodis militibus equiti-
bus recepit Junii mensis 14.

6915 1407 Despota Porphyrogenitus obiit.

6918 1410 Septima pestilentia. Mortem obiit dominus Manuel magnus dux.

Ismaelis Bullialdi notæ

(52) Ἀναύπλι. Nauplium olim Ἀργεῖαν ἐκλεῖπον. Hodie appellatur *Napoli di Romania*.

(53) Ἀκούσαν. Phranzes hujus loci meminit lib. iii, cap. 22. Acuva seu Accumba in Helidis mediterraneis, olim Hypania appellata, Peloponnesi urbs. Tyrophagie Dominica fuit illo anno Februarii 7, Pascha Martii 28, cycl. lunæ 2, solis 26, litteræ C. Eodem anno Thessalonica a Bajazite capta. Ducas, cap. 15.

(54) Δημήτριος ὁ Πάλ. Phranzes de Joanne Raule, quem Georgium etiam Raules appellarat, et de Michaelē Raule, lib. iii, cap. 26 et 28, mentionem facit; ex eadem sorte gentis erant ac ille qui Apocaneum occidit.

(55) Τοῦ Ἀόντος. Vulgo Leontarium et Leontari; Μεγάλη πόλις olim appellata. At in tabulis geographicis, Leontari longe a Megalopoli versus occasum distat. Albanitæ sunt Albani Peloponnesum incolentes, ut ad Duce caput 32 ostendimus.

(56) Ἐσυμφώνησαν. Ubi locus ille Thermisus appellatus in Græcia sit, mihi incompertum. Mylopotami turris, de qua hic fit mentio, pariter mihi incognita; castrum insulæ Crete hoc loco esse intelligendum, non facile persuaderi, cum in Peloponneso situm esse locum illum aut in Attica

oporteat. Megra Megara olim appellata, locus est in Attica ad sinum Saronicū, vulgo *Golfo d'Egina*.

(57) Ὁ Γιαγουπασᾶς, Adeundus Phranzes, lib. i, cap. 20.

(58) Παρέλαθεν ὁ δεσπότης. Jacobus Bosius, lib. iv *Histor. militis et religionis Hierosolymitanae*, tradit Dominicum de Alemania cum Theodoro Porphyrogenito, nomine collecti et societatis militis Hierosolymitanae, pepigisse et de ille transmississe, quæ inter Theodorum et Rhodios orta erat, venditionis causa a Theodoro facta; qui despotatum Peloponnesi, Corinthi et Lacedæmonis collegio Rhodiorum vanderat anno Christi 1397, dum magister magister erat Philibertus de Nailaco. Liti hæc conditione finis impositus, ut Rhodii ducatus aureos supra quadraginta sex mille quingentos, sortis ac usurarum nomine, solveret Theodorus: et ita Corinthum ejus Castellaniam, Calauritam ejusque agrum ipsi redderet Rhodii. Actum refert Bosius anno 1404, Aprilis die sexta. De Peloponnesi venditione Phranzes libro primo capite viceesimo, qui Theodorum Spartam, non totam Peloponnesum, Rhodii vendidisse scribit.

Τῷ Ϛϥκγ' ἔτει ἦλθεν κύριος Μανουὴλ ὁ βασιλεὺς (59) ὁ Παλαιολόγος καὶ ἔκτισεν τὸ Ἐξαμίλιον μὴνι Μαίῳ, καὶ μὴνι Μαρτίῳ λ' ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου Σαββάτου ἐπίσεν τοὺς ἀρχοντας τοῦ Μωραίου.

Τῷ Ϛϥκς' γέγονε τὸ ὁδοὸν θανατικόν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἦλθαν καὶ οἱ Ἀναβαρεῖς (60) εἰς τὴν Ταβίαν.

Τῷ Ϛϥκδ' ἡμέρᾳ δ' Ἀεκαμβρίου ιζ' ἐγένετο χαίμων φοβερός, πληθεὺς βροχῆς, καὶ συνοχὴ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἐν τῷ Ἀναύπλι, καὶ ἐχάλασε ὁ Νάρθηκας (61) τοῦ ἁγίου Ἀνδρέως, καὶ ἠνεψύχθησαν αἱ πύλαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μνημεῖα ἠνεψύχθησαν, καὶ ἡ κάμπανα ἔπισεν, καὶ σημεῖα ἐγίνοντο εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰς πύλας ὡς ἀπὸ ξίφους.

198 Τῷ Ϛϥκε' ἔτει νεμήσει δ' Ἰανουαρίου κα' ἡμέρᾳ γ' Σιγουντονάνης (62) ἐπίσκοπος Λατίνων μετακόμισε τὰ τίμια λείψανα τοῦ ὁσίου Πέτρου ἐπισκόπου Ναυπλίου καὶ Ἀργους ἀπὸ τοῦ Ἀργους εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ναυπλίου. Φασι δὲ οἱ ἱερεῖς εὐρεθέντες, ὅτι ὅταν ἤνοιξαν τὸν ἅγιον τάφον ἱερίων ἐγένετο σεισμὸς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ἐξηλθεν εὐδωδία πλείστη, καὶ ἐπλήρωσε τὸν χώρον καὶ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ τάφος πεπληρωμένος φωτός. Καὶ τὰ τίμια λείψανα σμυνῶς κατακείμενα, ἀ καὶ λαβόμενοι τινες τῶν πιστῶν ἐγίνοντο πλείστοι ἰάσεις.

Τῷ Ϛϥκλ' ἔτει τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου (63) γέγονεν ὁ μέγας σεισμός, καὶ εὐθὺς ἤρξατο εἰς τὸν Μωραϊαν σποράδην λυμάνεσθαι τὸ θανατικόν.

Τῷ Ϛϥκλ' Μαίῳ κβ' ἦλθεν Τοῦρχος ὁ Τουραχάνης (64) μετὰ φορτίου εἰς τὸ Ἐξαμίλιον, καὶ ἐπῆρεν αὐτὸ, καὶ ἐχάλασεν το. Εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαίμονιν, εἶτα εἰς τὸ Λέοντο, εἶτα εἰς τὸ Γαρδικίον, εἶτα εἰς τὴν Ταβίαν. Καὶ ἔκατ' ἐκοψαν τοὺς Ἀλβανίτας Ἰουνίου ε'.

A. M. A. C.

6925 1415 Dominus imperator Manuel Palaeologus in Moream venit, et Hexamilium mense Maio refecit. Martii die 30 magno Sabbato Moreæ principes subegit.

6926 1418 Octava pestilentia.

Eodem anno Anavarezi Tabiam venerunt.

6929 1420 Decembris 17, feria 4, immanis ac horrenda procella Nauplii orta est; vis imbrum tonitruum et fulguris continuis immista sancti Andreæ Northica dejecit. Templi valvæ et sepulcra aperta fuerunt; campana cecidit: in parietibus et portis vestigia gladio impactorum ictuum apparuerunt.

6929 1421 **199** Indictione 14 Januarii 21 feria 3, Siguntanensis Latinorum episcopus, sanctissimi Petri Nauplii et Argorum episcopi, pretiosas reliquias ab urbe Argis Nauplium, quæ episcopalis sedes est, transtulit. Qui tum illic præsentēs adfuerunt, asseruerunt terram, cum sanctum monumentum illud apertum fuit, motu concussam fuisse. Odor etiam suavis admodum dimanavit, locum illum et totum aerem complevit: et monumentum luminibus splendere visum est. Pretiosæ reliquie in honesto et venerando loco depositæ sunt; quarum particulas cum fideles aliquot accepissent, plurimi illis sanati sunt.

6930 1422 Feria 2 hebdomadis Diacnesimæ, id est, postridie Paschatis, magnus terræ motus contigit, statimque per Moream pestis grassari passim cepit.

6931 1423 Maii 22, Turachanes, Turcorum dux, cum exercitu ad Hexamilium processit, expugnatumque dejecit. Inde Lacedæmonem profectus est, deinceps Leontopolim, Gardicum et Taviam, ubi Junii die 3 Albanitarum copias cecidit.

Ismaelis Bullioldi notæ.

(59) Μανουήλ ὁ βασιλεὺς. Vide quæ notavimus ad Ducæ cap. 20.

(60) Ἀναβαρεῖς. Abarinos forte intelligit. Abarinus autem est Pylus antiqua Nestoris patria. Si quis vero Navarenos a castro Navarino, quod ad promontorium Zonchio vulgo appellatum situm est, intelligere voluerit, per me licet. Τάβια seu Avia ad sinum Messeniæ, vulgo golfo di Corone.

(61) Ὁ Νάρθηκας. Joannes Meursius in Glossario aliquot auctorum loca ostendit, Northica locum esse extra ecclesiam, ubi stabant οἱ ἀρχοῦμενοι, id est auscultantes, qui inter quatuor poenitentium ordines numerabantur. Suidas, Πρόδρομος ὁ νάρθηξ. Ἐπύργων γὰρ ἐν τῷ πρόδρομῳ τοῦ ἱεροῦ, ἐν vestibulo templi. Phavorinus: Νάρθηξ σημαίνει δὴ τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα καὶ γίνεται παρὰ τὸ νέρθεν εἶναι τοῦ ναοῦ. Item: Νάρθηξ παρὰ τὸ νέρθεν, ἔχον κίτθων τοῦ ἀμβωνος καίτθαι. Nar-

thex duo significat, ecclesia Northecæ: et vox illa νέρθεν, quæ infra significat, eo quod infra templum, videlicet infra ambonem seu suggestum Northex collocatus sit.

(62) Σιγουντονάρης. Forte secundus Nanus; gens Nanorum patricia apud Venetos omnibus nota.

(63) Τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου. Fuit hoc anno cycli solis 3, littera D, lunæ 17, indict. 15. Ergo Pascha Aprilis 12, feria 2, Diacnesimæ hebdomadis Aprilis 13, postridie Paschalis.

(64) Ὁ Τουραχάνης. Idem Phranzes libro primo, capite 41. Γαρδικίον duplex in Peloponneso: unum ad septentrionem et ortum prope Pellenen: alterum ad occasum et meridiem ad fluvium Melana, non longe a Leontario vel Leontopoli; de hoc altero hic locus accipiendus est. Καρδικίαν Laonicus eam appellat libro nono.

Τῷ ς'βλη' ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι (65) τὴν Θεσσαλονίκην.

Τῷ ς'βλθ' ἔται γέγονεν τὸ ἔννατον θανατικόν.

Τῷ ς'βμς' ἔται γέγονεν ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος (66) ἡ ἐν Θλωρεντίᾳ.

Τῷ ς'βνβ' ἔται νεμήσει ζ' (67) Δεκεμβρίου κ' ἦλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως κύρις Κωνσταντίνος δεσπότης ὁ Παλαιολόγος, καὶ παρέλαθεν τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μωραίου. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρις Θεόδωρος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ δεσπότης Μωραίου, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινὴν πόλιν, ἵνα γίνῃται βασιλεὺς. Καὶ ἀπέτυχεν τοῦ σκοποῦ· ἔδασκευσε γὰρ κύρις Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Τῷ ς'βνβ' ἔται μηνὶ Μαρτίῳ ἔκτισε τὸ Ἑξαμίλιον (68) κύρις Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ὁ δεσπότης Μωραίου· ἐπαρέλαθε δὲ ὁ αὐτὸς τὰς Θήβας τὰς ἑπταπόλεις, καὶ ἐκούρυσεν μέχρι Λιβαδίας, καὶ Ζητουρίου, καὶ τοῦ τόπου τῶν Ἀγραφῶν (69).

Τῷ ς'βνς' νεμήσεως ι' ἦλθεν εἰς τὴν Κόρινθον ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης κύρις Μαλαχίας μετὰ τῇ κοίμῃσιν τοῦ ἀγιωτάτου Μάρκου (70).

Τῷ ς'βνς' ἔται τοῦ κόσμου τῆς δὲ θαλάσσης σαρκώσεως αὐρὴς Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ (71) ἦλθεν μετὰ φοβῶτος α.ε' Τουρκὸς Ἀμράς Ἀχμέτης ὁ Ἀμωράτης εἰς τὸ Ἑξαμίλιον Κορίνθιον. Καὶ τῇ ἄλλῃ ἐρχομένη παρὰ κ' ἑσπέρα ἤρξατο τοῦ πολέμου· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς γενομένης λοχυρὰς τῆς μάχης, τῷ πρωτῷ ἄφθῃ ὁ τοίχος παρὰ τῶν ἐπιβούλων, καὶ ἐπάτησαν εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐπέδωκαν οἱ Τούρκοι, καὶ ἐδιώκονάν τους, καὶ οὐς μὲν ἀνέλιον, οὐς δὲ ἠχμαλώτισαν καὶ ἐπῆραν ἀπείρα κλέβη, καὶ ἄρματα, καὶ ζῶα, καὶ χρήματα· εἴτα ἀπῆγαν εἰς τὰ βασιλικὰ, εἴτα εἰς τὴν Βοττῆζαν, καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν, καὶ ἠχμαλώτισαν ὁμοίως. Καὶ εἰς τὴν Πάτραν, χωρὶς τὸν Κουλάν, ἵσται δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦτον. Καὶ ἐγένετον ἡ ἀχμαλωσία πολλὴ σφοδρὰ, καὶ οὕτω· ἐστράφησαν.

Τῷ ς'βνθ' ἔται ἐτελεύτησε (72) ὁ Ἀμράς ὁ Ἀμωράτης, καὶ ἔλαθεν τὴν ἀφεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζαλα-

A. M. A. C.

6938 1430 Musulmani Thessalonicam occupaverunt.

6939 1431 Nona pestilentia.

6947 1439 Synodus octava Florentie celebrata.

6952 1443 Indictione 7, Decembris 20, dominus Constantinus despota Palaeologus Constantinopoli in Moream venit, ejus dominium adeptus est. Dominus vero frater ipsius Theodorus Porphyrogenitus Moreæ despota Constantinopolim, ut imperator renuntiaretur, profectus, voll compos factus non est: ipsius enim frater dominus Joannes regnavit.

6952 1444 Mense Martio dominus Constantinus Palaeologus Moreæ despota Hexamilium refecit, Thebas heptapylas, id est, septem portas habentes, occupavit: Libadiam, Zetonium et Agraphorum agrum usque excurrit.

6955 1446 Indictione 10 sanctissimus metropolita dominus Malachias, post obitum sanctissimi Marci, Corinthum venit.

Decembris die 3 Sabbato, Turcus Amiras Ahmetes Amorates ad Hexamilium Corinthium secum ducto sexaginta millium militum exercitu profectus est. Postridie sub vesperam oppugnare coepit: cumque tota nocte non cessasset valide vehementerque pugnare, appropinquante die in murum subierunt obsessores. Tum Romæ in fugam effusis intraverunt Turci, et fugientium tergo instantes, alios occiderunt, alios, quorum ingens multitudo fuit, captivos ceperunt, currusque, anfracta et omnia impedimenta. Inde Basilica abierunt, et deinceps Bozizam, quam in servitutem incolis abductis incederunt. Patras etiam, agrosque circumjectos, et præter Culam, castra occuparunt, quamplurimos secum abducentes captivos reversi sunt.

6959 1451 Amiras Amorates obit, imperique habenas suscepit filius ejus Celebis: qui imperator Ismaelis Bullialdi notæ.

(65) Ἐπῆραν οἱ Μουσουλμάνοι. Phranzes, libro secundo, capite nono; Ducas, capite vicesimo nono.

(66) Ἡ λεγομένη ἡ σύνοδος. Si Florentina synodus octava est œcumenica, ex antiquarum numero delenda erit, vel quæ sub Irene et ejus filio Constantino anno 787 Nicææ secunda habita est: vel Constantinopolitana celebrata anno 869 ad dirimendam controversiam Ignatii et Photii, imperantibus Basilio et Constantino, vel Florentina œcumenica nona appellanda, non octava.

(67) Νεμήσει ζ'. Quia coepit indiclio imperatoria septima die Septembris præteriti 24. De illa Palaeologorum profectioe adeundus Phranzes, libro secundo, cap. 18.

(68) Ἐκτίσε τὸ Ἑξαμίλιον. Ducas, cap. 32. Thebe heptapylæ sunt in Boetia. Libadia, Achaia olim dicta.

(69) Ἀγραφῶν. Forte intelligit ἀγρονόμοι, quæ ἀγρόδων etiam dicitur. Videnda quæ supra cap. 24 notavimus de Ericia vel Jerisao urbe.

(70) De hoc Marco verba facit Phranzes, lib. II, cap. 18.

(71) Δεκεμβρίου γ' ἡμέρᾳ Σαββάτῳ. Phranz, lib. II, cap. 19, Novembri 27 Moream ad Hexamilium accessisse dicit, Decembris 10 occupavisse. Advenisse notæ nostræ ad Ducæ caput 32. Ahmetes Morates a nullo alio vocatur. Cula locus in Laconica seu Spartana ditioe, ejus Phranzes loco citato meminit. Buziza est, quæ aliter Vostica appellatur, Achaia urbs Ægium olim appellata ad sinum Corinthiacum, nunc Golfo di Lepanto.

(72) Ἐτελεύτησε. Phranzes, lib. III, cap. 2, et cap. 17, ubi de anno, mense et die capitis Constantino-

πῆς, καὶ παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἤρξατο ζητεῖν τὴν Κωνσταντινίου πόλιν. Διαλύσας δὲ τὴν εἰρήνην συνήθροισεν πλῆθος ἀπειρον, καὶ στρατὸν συνάξας διὰ τὴν ξηρὰς καὶ θαλάσσης. Παρεκάθισεν τὴν πόλιν ἐν συγκλεισμῷ ἤρξατο πολεμεῖν αὐτήν. Μηχανήματα δὲ πολλὰ κατασκευάσας, καὶ σύνταξιν συγκροτήσας πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ λιμένος πληρώσας πλοίων, συγκροτᾷ πολεμὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Καὶ παρέλαθεν αὐτὴν μηνὶ Μαίῳ κθ' ὥρα γ' τῷ ςθζα' ἔπει νεμῆσις α'.

Τῷ ςθζ' ἔπει μὲν δ' μηνὶ Μαίῳ κθ' ἑφάνη ἀστὴρ (75) ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων, ἐκδύζον ὥσπερ καπνὸν εἰς μῆκος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Τῷ ςθδδ' ἔπει νεμῆσι δ' μηνὶ Ἰουνίῳ παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Μουσουλμάνων ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν.

Τῷ ςθδδ' ἔπει νεμῆσι δ' ἐγένετο λεῖψις καὶ ὑστέρησις πάντων καρπῶν, καὶ ἡσθιον ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, χλόας, βίβας, γιγάρτας, ἀκρόδρυα. Ἦσπερ δὲ τὸ πυντάλιτρον τὸ εἶτος ὑπὲρ λ', καὶ οὐχ εὐρίσκειτο.

Τῷ ςθδς' μηνὶ Μαίῳ ἦλθεν ὁ Ἀμυράς, ὁ Μεχμέτ Τζαλαπή, μετὰ φασάτου α, εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαθεν τὴν Πάτραν τὸ Μουχλὴν (74), καὶ ἀγγαῖσεν εἰς τὰς ς' παρέλαθεν τὴν Κόρινθον.

Τῷ ςθζ' ἔπει ἦλθεν ὁ αὐτὸς Ἀμυράς, τὸ δεύτερον εἰς τὸν Μωραΐαν, καὶ παρέλαθε τὸν Μεζήθραν, καὶ ἔπηρε τὸν κύριον Δημήτριον (75) τὸν δεσπότην αὐτῆς βασιλείας καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἔπηρεν εἰς τὸ Σαράϊ μηνὶ Μαίῳ λ', νεμῆσι ς'.

Τῷ ςθζα' ἔπει μηνὶ Ἀπριλίῳ γ' (76) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῶν Βαίων ἐπαρτίωσαν οἱ Ἀργεῖοι τὴν χώραν τοῦ Ἀργους εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων, καὶ τῇ κ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ β' ἐξώκησαν αὐτοὺς οἱ Τούρκοι ἀπὸ τοῦ Ἀργους, καὶ ἐξώρισαν αὐτοὺς σὺν γυναῖξιν καὶ τέκνοις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου παρέλαθον οἱ Βενετικοὶ τὸ αὐτὸ Ἀργος.

Τῷ ςθδβ' ἔπει συνήθροισεν ἡ αὐθεντία τῶν Βενετικῶν στρατὸν διὰ ξηρὰς καὶ θαλάσσης, ἱππέων, καὶ πεζῶν, καὶ πλοίων πλείστον εἰς τὸ Ἀνσούκι, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἐξαμίλιον, καὶ ἤρξαντο κτίζειν καὶ ταχεῖν αὐτὸ ξηρέμβολον· καὶ ἐπολέμειζον καὶ τὴν Κόρινθον. Καὶ γενομένη· ἐρίδος, διὰ μέσων αὐτῶν διελύθη ἡ σύναξις (77).

A. M. A. C

rium adeptus Neocastrum extruxit; cœpitque Constantinopoleos subigendæ rationes inire. Pace itaque violata, multitudinem infinitam contraxit: conscriptoque exercitu, terra marique urbem per ambitum obsidione cinxit. Oppugnationem deinde multis machinis admoitis cœpit. Acie itaque peditum ac equitum instructa, portuque navigiis occupato, ab utraque parte expugnare aggreditur; tandemque Maii 29, hora 3, anno 6961, indict. 1, urbe potitur.

6964 1456 Indictione 4, Maii 29, cometa in cœlo apparuit, qui per multos dies velut fumum protensum emittebat.

Mense Junio Athenæ in Turcorum potestatem devenerunt.

Frugum omnium penuria laboratum: plebs urgente fame herbam, gramen, radices, acinos glandesque vescebatur. Panis qui vix reperiabatur, libræ quinque pluris nummis triginta venierunt.

6966 1458 200 Mense Maio Amiras Mehemetes Celebi cum exercitu sexaginta millium militum Moream ingressus Patras et Muehlin cepit. Augusti deinde 6 die Corinthum occupavit.

6968 1460 Amiras ipse in Moream iterum movit, Mesithram cepit; dominumque Demetrium despota cum regina ejus uxore et filia captum Maii die 30, indictione 7, Constantinopolim in Saraium transtulit.

6971 1463 Aprilis mensis die 3, Dominica Palmarum, Argivi regionem suam Turcis dederunt, et Julii die 25, feria 2, Turci eos cum uxoribus et liberis Argis Constantinopolim transportarunt, habitationemque eis assignarunt. Augusti die 5 Veneti Argos ceperunt.

6972 1464 Veneta respublica terra marique exercitum peditum equitumque navesque plurimas Nauplii contraxit, dieque Septembris 1 ad Hexamilium exercitus accessit, quod in partibus mediterraneis edificari cœptum. Corinthus deinde oppugnata est: ortaque in exercitu discordia ac dissensione ab incœpto cessatum.

Ismaelis Bullialdi notæ.

(75) Ἐφάνη ἀστὴρ. Historia Musulmanica visum narrat cometam cum duabus caudis, binos visos interpretantur, anno Hegiræ 860, qui cœpit anno 1455, Decembris 11, feria 5.

(74) Τὸ Μουχλίον. Phranzes Mochlin appellat, lib. iii, cap. 22. Tegea olim appellata Arcadiæ urbs. Maii 5 Mehemetium in Peloponnesum venisse, et Augusti 6 Corinthum recepisse ædnotat Phranzes.

(75) Τὸν κύριον Δημήτριον. Phranzes libro tertio, capite 24. Mesithra est Lacedæmon.

(76) Ἀπριλίῳ γ'. Anno illo cyclos Iovis fuit 1, solis 16, littera B, ergo Pascha Aprilis 10, et Κυριακὴ τῶν Βαίων Aprilis 3, ut hic ædnotatur.

(77) Phranzes libro tertio, capite 27, Venetos hoc anno Monembasiam, Laconicæ urbem, olim Epidaurum, nunc Malvasia, occupasse tradit, insulamque Lemnum.

Τῷ Ϟ' εἴς' ἔπει μὴν Μαρτίου ἦλθεν ὁ Ἀμπάρ-Μπεχὺς μετὰ πλείστον λαοῦ καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἔκτισεν τὴν πύργον τοῦ Ἀργίου, καὶ ἔλαβεν φύλαξιν, καὶ ἐκράτειν αὐτό.

Τῷ Ϟ' εἴς' ἔπει νημέσις ἡ ἦλθεν ὁ Ἀμυρᾶς σὺν στρατοῦ πλείστον ἰππέων καὶ πεζῶν, καὶ πόλεον διὰ θαλάσσης τριακοσίων ἑ' μικρῶν, καὶ μεγάλων εἰς τὴν Εὐρυπτον (78). Καὶ ἐπολέμειν αὐτὴν ἡμέρας καὶ νύκτας μετὰ μηχανημάτων πολλῶν ἀπὸ Ἰουλίου ιβ' ἕως Ἰουλίου ιβ'. Καὶ τῇ ιβ' Ἰουλίου ἡμέρᾳ πύμνη παρελάθεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀμυρᾶς ὁ Μερμέτης Τζαλαπῆς μετὰ αἵματοχυρίας πολλῆς καὶ μάχης ἰσχυρᾶς. Ἀπῆθανεν δὲ πλῆθος ἀπειρον ἀμφοτέρωθεν. Καὶ οὕτως ἐπαρέλαθεν καὶ τὴν καθόλου νῆσον.

Εἰς τὰ αὐτῶν Ἰουλίου ιζ' ἐποίησεν ἡ παννύχτοστίς ἡμῶν αὐθεντία τῶν Βενετῶν ἀγάπην μὴ τὸν Τούρκον (79).

Εἰς τὰ αὐτῶν ἐποίησεν μάχην ἡ αὐθεντία ἡμῶν μὴ τὸν Τούρκον, καὶ τῷ αὐτῷ ἔπει ἐπῆρεν ὁ Τούρκος τὸν Ναύπακτον (80).

Εἰς τὰ αὐτῶν ἔπει ἐπῆρεν τὴν Μοθωκορώνην (81).

Εἰς τὰ αὐτῶν ἐποίησεν τὴν ἀγάπην μὴ τὸν Τούρκον (82).

Τῷ Ϟ' εἴς' ἀπῆθανεν ὁ Ἀμυρᾶς ὁ Παγιζήτης (83), καὶ παρελάθεν τὴν ἀρεντίαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Παγιζήτης.

Καὶ τῷ αὐτῷ ἔπει ἦλθεν εἰς πόλεμον μὴ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀχμάτη καὶ ἐπίασεν αὐτὸν μετὰ δόλου ὅπῳ τῶν αὐτοῦ μαγιστῶν παραδοθείς, τὸν ὅποιον ἐπνιξεν μὴ τὴν γόρῃν τοῦ τρεπρίου.

Τῷ Ϟ' εἴς' ἔπει ἐπίασεν τὰ δύο παῖδια τῶν Ἀχμάτων, καὶ ἔκοψεν αὐτά. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔπει ἐπίασεν τὸν ἑταρον ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Κουρκούτι καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν.

Τῷ Ϟ' εἴς' Ἀπριλλίου ιζ' ἐγένετο μέγας σεισμός εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὥστε ἐχάλασεν πλείστα ὀσπίτια ἀπὸ τοῦ κάστρου τὸ ἄνω, καὶ μερικὴν ἀπὸ τοῦ κάτω, καὶ ἐπλάκωσαν πλείστον λαόν.

Τῷ Ϟ' εἴς' ἐβύναζεν ὁ Σαλῆμης πλείστον φουσάτων ἰππέων καὶ πεζῶν πλείστον ὅπερ τὰς σ' χιλιάδας, καὶ ὤπῃεν εἰς τὴν Περίαν εἰς τὸν Σοφί (84). Καὶ εἰς τὰς κθ' τοῦ Ἀγοῦστου μηνὸς ὥρα δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς ἔδοσαν πόλεμον εἰς τὸν τόπον τοῦ Σοφί, καὶ ἐτάραξεν αὐτὸν ὁ Σοφί, καὶ ἔκοψεν ἀπὸ τοῦ φουσάτων

A. M. A. C.

6975 1467 Mense Martio Argos accessit Abar-begus, multosque operarios ac artifices secum adduxit: Argis turrim extruxit, impositoque presidio eam firmavit.

6975 1470 Indictione 8, in Euripum, secum ducto ingenti exercitu pedestrium ac equestrium copiarum, classeeque trecentarum majorum minorumque navium, Amiras movit. Multisque admotis machinis noctu atque interdiu, a Junii die 12 oppugnavit. Julii tandem die 12, feria 5, vi valida ac vehementi expugnatam, edita magna strage cepit. Ingens caesorum numerus ab utraque parte fuit, hocque pacto totam insulam (Euboeam) subegit.

6985 1477 Junii die 17 cum Turco excelsissima respublica nostra Veneta pacem composuit.

7007 1499 Respublica nostra (Veneta) cum Turcia, qui eodem anno Naupactum occuparunt, bellum gessit.

7008 1500 Turci Mothocoronem occuparunt.

7011 1503 Veneti cum Turco pacem interunt.

7020 1512 Amiras Bajazites obiit, imperium regendum filius ipsius ac successor (Selimes I) suscepit. Eodemque anno cum fratre suo Ahmete bellum gessit, doloque oppressum et a magnatibus proditum arcus chorda strangulari jussit.

7021 1513 Ahmetis liberos binos oppressit et interfecit, eodemque fratrem suum alterum Coreutem morte affecit.

7022 1514 Aprilis die 16 Zacynthus insula ingenti terra motu quassata est, ita ut domus plurimae corruerint in superiori castro, et inferioris pars collapsa sit; istaque ruina multi homines obruti perierunt.

Ingentem exercitum conscripsit Selimes, copiis equestribus ac pedestribus ducentis millibus militum collectis. In Persiam contra Sophinum movit, Augusti mensis 29, hora noctis secunda, castra Sophini adortus est. Repulit eum Sophinus, eademque ac stragem, occisis supra centum mille Turcis, edidit. Selimes clade affectus revertitur. Tauri-

Ismaelis Bullialdi nota.

(78) Euboeam seu Euripum, Turcis Egribos, hoc anno Mehemetem subegisse tradit Phranzes, lib. iii, cap. 30. Idem *Annales Turcici*.

(79) Doglionus, lib. viii *Histor. Venetae*, idem testatur.

(80) *Annales Turcici*, et Doglionus lib. x.

(81) *Μοθωκορώνη*: *Μεθώνη* et *Κορώνη* duae sunt in Peloponneso urbes; hodie *Modon* et *Coron* appellantur. Doglionus lib. x, atque etiam *Annales Turcici*.

(82) Doglionus, *ibid*.

(83) Ο' Ἀμυρᾶς Παγιζήτης. *Annales Turcici* referunt ad annum Hegira 918, mensemque Sephar. Coepit annus ille Martii 20, anno 1512, ser. 6. Neomenia Sephar incidit in Aprilis diem 18.

(84) Hanc expeditionem adversus Ismaelem Sophinum resque gestas referunt *Historiae Turcorum* ad annum 921, qui coepit Februarii decimo quinto, feria quinta, anno 1515. Cladem acceptisse Selimem tantum abest, ut irradit, potius vero Persas profligatos fuisse, et Tebrisium a Persis desertum Turcos occupasse.

τοῦ Σαλήμη περισσώτερον ὑπὲρ χιλιάδας ρ', καὶ ἐγύρισεν ὁ Σαλήμης τ'αχισμένος· καὶ πάλιν ἔλαβεν ὁ Σοφὶς τὸ Τομπρίζιν, καὶ τὸ Σκαμνὶν αὐτῶν, καὶ τὸν τόπον ὅσον τοῦ ἐπ'ἡρην ὁ Σαλήμης.

Τῷ ζκ' ἐπ'ἡρην ὁ σουλτάν Σαλήμης τὸ Καίρος (85), καὶ τὴν ἀφαντίαν τοῦ σουλτάνου ὄλην, καὶ ἐπίστασεν τὸν σουλτάνον, καὶ ἰδανάτωσεν τὸν πικρὸν θανάτῳ, ὃς ὀνομάζεται σουλτάν Μπαράχ. Ἑρμηνεύεται δὲ τῇ Ἑλλήνων γλώττῃ βασιλεὺς ἐθλογημένος.

Τῷ ζκ' ἐστὶ Σεπτεμβρίῳ κς' βασιλεύσας ἐτὴ θ' ἀπέθανεν ὁ ἀσθεὺς Ἀμυράς, σουλτάν Σαλήμης (86), ἀνὴρ ἀνδρείος, σώφρων, καὶ δίκαιος κριτής. Ἦγάπα τοὺς Χριστιανοὺς πλείστα, καὶ μάλιστα τὴν Ἑκκλησίαν τοῦ Λιριτοῦ. Τῷ αὐτοῦ καιρῷ ἀνηγέρθησαν πολλὰ ἐκκλησίαι τῶν Χριστιανῶν· ἔδοσαν ἀπλὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἀπλῶς αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἵνα ἀνυψώσονται. Οὗτος εἶπεν, Πάντες οἱ οἴκοι τοῦ Θεοῦ νὰ καλλωπίζονται, καὶ σὺν ταῖς παλαιαῖς ἐκκλησίαις, ἔγιναν καὶ πλείσται νέαι ἐκ θεμελίων.

Γῷ αὐτῷ ἐστὶ ἔλαβεν τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σουλταϊμάν ἐτῶν ὦν χγ', καὶ ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας τῷ αὐτῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ εἰς τὰς κς' ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει.

Τῷ ζκ' ἐστὶ Ἰουνίῳ μηνὶ ἐποίησεν ὁ σουλτάν Σουλταϊμάνης φουάτον ἱππέων καὶ πεζῶν χιλιάδας ρ', ὅστις ἐπ'ἡρην εἰς τὴν Οὐγγρίαν, καὶ ἐπολέμιζεν τὸ Ἀρκαλογράδι (87), καὶ εἰς τὰς β' τοῦ Αὐγούστου παράλαβεν αὐτὸ, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν.

Εἰς τὰ αρχὴ Ἰουνίῳ... ἐποίησεν ὁ σουλτάνης Σαλαϊμάνης φουάτον διὰ ξηρὰς χιλιάδας σ', καὶ σκόλεν διακασίους ἑξομῆκοντα ὁρμένα κότεργα, κάρδας καὶ φούστας, καὶ ὤπῃγεν εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ ἐπολέμι αὐτὴν διὰ πλείστων ἐπεπόλευν ἀπὸ τῶν Ἰούνιον μῆνα εἰς τοῦ Σεπτεμβρίου. Καὶ τῇ κς' τοῦ αὐτοῦ ἐπαριδόθη ἡ αὐτὴ ὁδὸς εἰς χεῖρας αὐτοῦ (88). Ἔδοσε δὲ ἀξίαν, καὶ ἐξέδωκε ὅστις ἤθελεν.

Πρὶν βασιλεύσει οὗτος ὁ Σουλταϊμάνης, ἐπορεύθη τις Ἑβραίος μάγος πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

A. M. A. C.

sium seu Tabrisium regiam Persarum sedem Sophianus deinde recepit, omniaque oppida que Selimes occupaverat.

7025 1517 Sultanus Selimes Cairum cepit, totamque suliani Aegypti domitam ditionem subegit. Sultanum victum captumque acerba morte affecit. Sultanus Barac, id est, rex benedictus, ille appellabatur.

7029 1520 Septembris die 26, postquam annos 9 regnasset impius Amiras, sultanus Selimes obiit: vir generosus, temperans et iudex æquus. Christianos valde, præcipue vero Christi Ecclesiam dilexit. Imperante ipso multa Christianorum templa condita sunt. Integram libertatem antiqua templa diruta reficiendi concessit, dixitque ut omnes Deo consecratæ ædes ornarentur; præter antiquas igitur novæ multæ a fundamentis constructæ sunt.

201—203 Eodem anno filius ipsius Suleimanes annum ægens 23 in imperii solium collocatus est Adrianopoli, Septembris die 26.

7029 1521 Mense Junio sultanus Suleimanes, cum exercitu centum millium militum, tam pedatum quam equitum, in Hungariam movit. Obsessamque Belogradum oppugnavit, et die Augusti 2 eam cepit; unde Adrianopolim reversus est.

7030 1522 Mense Junio conscripto ducentorum millium militum exercitu, classeque ducentorum septuaginta velorum, cum triremium tum navium et dromonum apparatus, sultanus Suleimanes in Rhodum insulam trajecit, urbemque multis admotis machinis a mense Junio ad Decembrem usque oppugnavit, tandemque hujus mensis die 25 ei urbs misera dedita est. Libertatem abeundi omnibus, quicunque discedere vellent, fecit.

Præquam hic Suleimanes imperium adeptus fuisset, ipsum adiit quidam Hebræus magus, sicque allocutus est: Audi, mi sultane, et pro certo habe te regnaturum esse. Talia verba sultanus Suleimanes excepit interrogando, post quantum tempus id futurum erat? Respondit Hebræus: Tribus litterarum elementis id mihi cognitum; verum, per illa num anni, menses vel alia temporis intervalia intelligenda sint, nescio. His et aliis, quæ ex

Ismaelis Bullialdi notæ.

(85) Sultanus Selimes, juxta *Annales Turcicos*, Agypto potitus est anno Hegiræ 923, cujus anni mense Rebiul-evel seu prioris, die decima septima sultanus Aegypti Tommambais, vel Tonum-bei Al-cairi media urbe suspendio necatus fuit. Cæpit annus Hegiræ 923 anno 1517, Januarii vicesimo quarto, feria septima. Neomenia Rebiul-evel coincidit cum Martii 24; ergo 17 erit Aprilis 9 feria quinta.

(86) Anno 926 Scheval mensis die 7, Sellimem mortuum perhibent *Annales Turcorum*; cæpit annus 926 Decembris 23, feria 6. Ergo Neomenia Scheval cadit in Septembris 14 diem. Ergo dies 26 Septembris fuit Scheval 13, non septimus. Die 17

ejusdem, qui fuit Septemb. ultima, Suleimanes thronum regium conscendit.

(87) Expugnatam Albam Græcam dicunt *Annales Turcici* anno 927, Ramadzanis 25. Cæpit annus 927, anno 1520, Decembris 11, fer. 3. Neomenia Ramadzan fuit 1521, Augusti 4; ergo Ramadzan 25 fuit Augusti 28, non 29, ut Calvisius habet. Chronicum itaque perperam diem consignavit.

(88) Capta fuit Rhodus juxta *Annales Turcicos* anno 929, mensis Sepher 3. Cæpit annus 929 anno Christi 1522, Novemb. 20, fer. 5. Decembris 22 fuit Sepher mensis 3. Differt biduo Chronicum ab Annalibus.

Γίνωσκε, σουλτάνε μου, ὅτι μέλλεις βασιλεῦσαι. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σουλτάν Ζουλαϊμάν εἶπεν αὐτῷ, Ἐν πόσῳ καιρῷ; Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἔφη, Τρία στοιχεῖα γραμμάτων με διδάσκουν· οὐκ οἶδα εἰ χρόνιοι εἰσὶ ἡ μῆνες ἢ καὶ τὰ ἄλλα. Καὶ ταῦτα εἰπόν, καὶ ἄλλα ὅσα ἦσαν χρεῖα, ἔφη ὁ σουλτάν Ζουλαϊμάν, ὅτι· Ἐάν βασιλεύσω, δώσω σοι λοφὸν ὁσὸν θέλῃς. Ἔτι καὶ ἐποίησεν αὐτῷ ἔγγραφον ὁμολογίαν καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἑβραίου ἐβασίλευσεν, καὶ τῶν στοιχείων ἀριθμουμένων εὐρίσθη ἀληθῶς ὁ Ἑβραῖος. Ἦλθεν δὲ ὁ Ἑβραῖος, καὶ αἰτήσας τὸν λοφὸν κατὰ τὸ ἰδιόγραφον τοῦ ἀρσενός, καὶ λαβὼν αὐτὸ, καὶ ἄλλας πλαίστας τιμὰς. Πρώτησιν δὲ αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰ μέλλει γινώσκειν. Ὁ δὲ Ἑβραῖος ἢ πακίῳ φερόμενος, ἢ καὶ ἀληθῶς ὡς ἐδιδάσκετο ὑπὸ τὰς μαντείας αὐτοῦ, ἔφη, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ, ὅπου εἰσιν ἐν τῇ πόλει μέλλει νῦν ποιῆσαι στάσιν, καὶ βασιλεία δοτις ἐν τῇ σήμερον εἰς τὴν πόλιν· καὶ αὐτοὶ οὖν αὐτῷ νὰ στασιάζουσιν κατὰ τοῦ σου κράτους καὶ διὰ τοῦτο πρόβει ἡ βασιλεία σου νὰ τοὺς κόψῃς, ἵνα μὴ τελείουσιν τὰ ἔργον. Ὁ δὲ συμβούλιον ἐποίησε μετὰ τῶν πρωτοσυμβούλων αὐτοῦ, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς. Καὶ τις ἐκ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Πυρὶ Μπασιῆς ἀπέκοψεν αὐτὸν τῆς αὐτῆς ἀδίσκου καὶ ἀδίκου ὁρμῆς, εἰπόν αὐτῷ· Ὁ σουλτάνε μου, τὰ τοιαῦτα μεγάλα πράγματα ἀπὸ Θεοῦ εἰσιν· καὶ εἰ μὲν εἰσιν ἀπὸ Θεοῦ, οὐ δύναμεθα ἐναντιωθῆναι, ἵνα μὴ εὐρεθώμεν καὶ θεωμήσῃ· εἰ δὲ εἰσιν ἐξ ἀνθρώπων, ἄρα ἡμᾶς τοὺς δούλους σου, ἵνα ποιῶμεν τὴν ἐκδίκησιν.

Τούτῳ τῷ ἔτι εἶδεν ὁ Θεὸς σημεῖον τοιόνδε ἐν τῇ Κωνσταντινῇ πόλει τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα· Τὸ μασονύκτιον ἡγέρθησαν οἱ Τερβήσιδες, καὶ ὤπηγαν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, νὰ σαλαβατίσουν κατὰ τὸ αὐτῶν ἔθος. Καὶ ἐλθόντες· εἰς τὰ προαύλια τοῦ ναοῦ ἤκουσαν ψαλμῶδιαν, καὶ εἶδον καὶ φῶς μέγα ἐν τῷ ναῷ, καὶ πλησιάζοντες εὗρον τὰς πύλας ἀνεγμάντας, καὶ φωνὰς ψαλμῶδίας, τὸ Χριστὸς ἀνέστη. Καὶ ἀκούσας σπουδαίως ἔδοσαν γνωστὸν τοῦ ἀρσενός. Ὅστις ἦλθεν σωματικῶς, καὶ ἔκουσεν, καὶ εἶδεν ἐν ὀφθαλμοῖς, καλεῖσας ἵνα ἀναβῶν εἰς τὰ ἀνηχούμενα. Νὰ σκοπεύουσιν μήποτε ἔστιν ἐξ ἀνθρώπων, ἢ τοιαῦτα ἐνέργει. Καὶ εὐθὺς ἐξέβλεπεν καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ψαλμῶδία. Καὶ πάλιν ὁρμήσεν, ἵνα κόψῃ τοὺς Χριστιανούς· εἰ μὴ πάλιν ὁ αὐτός Πυρὶ Μπασιῆς ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν.

Εἰς τὰ ἀφ' ἧς Ἰουλίῳ ἱππρεν ὁ Σπανίας (89) τὴν Γένουσαν ἀπὸ σπαθίου, καὶ ἔκοψεν ἐν αὐτῇ ψυχὰς δε' χιλιάδας.

Εἰς τὰ ἀφ' ἧς ἀπεστάλη ὁ Αἰχράτῃ Μπασιῆς ὑπὸ τοῦ Ἀμρεοῦ σουλτάνου Ζουλαϊμάν εἰς τὸ Κάσρο· ἵνα ὀρίξῃ αὐτό. Ὅστις διὰ φόβον διότι ἡγάπα ὁ θεῖος Ἀμρεῖς τὸν Πραι-Μπάσιον, ἀνοποστάσει, καὶ

A. M. A. C.

7930 1523

re erant, dictis, sultanus Suleimanes hæc ei dixit: « Si imperium adeptus fuero, mercedem, quantum volueris, solvam, » scripseratque de ipsi præstanda mercede cavit. Fasces itaque imperii secundum Hebræi vaticinium suscepit, quod numero litterarum initio, verum fuisse patuit. Mercedem itaque ex instrumento scripto a principe Hebræus repetiit: eam accepit, multisque honoribus affectus est. Interrogavit porro sultanus Hebræum, quænam casus, dum ipse regnaret, futuri erant. Tum Hebræus aut animo malo pulsus, vel, quod verius, arte sua divinatrice edoctus respondit, Christianos, quandiu in urbe fuerint, in eo laboraturos ut seditionem excitent, imperatoremque constituent quemlibet, quo duci adversus potentiam tuam rebellent: propterea tales, o sultane, rescindere et avellere debes, priusquam in hoc scelus prorumpant. Ipse ergo cum suis protosymbulis seu vicariis de Christianis perdendis deliberat. Unus ipsorum, Pyri Bassa vocatus, a iam iniquo ac nefario impetu et proposito retraxit, eumque sic affectus est: « Mi sultane, tam magnæ ac arduæ res non nisi a Deo perfici possunt. Si namque isti a Deo sunt, non possumus adversari, quin et adversus Deum pugnare deprehendamus. Quod si ab hominibus fuerint, sine nos servos tuos vindictam de his sumere. »

Hoc eodem anno tale signum Constantinopoli magna Paschatis Dominica Deus ostendit. Cum Dervisii media nocte, ut ipsis mos est, surrexissent, et ad S. Sophiam templum venissent, juxta ritus suos orgia celebraturi; vestibulum ingressi psalmodiam audierunt, lumenque magnum in templo viderunt: propius deinde accedentes patentibus portas conspexere, audieruntque voces canentium hymnum, Christus resurrexit. Quod ad sultanum accurate retulerunt, ipseque accessit, audit et vidit oculis suis, junctique ut attendere ad resonantes istos cantus, perpenderentque, num ab humana voce ederentur. Statim simul cum psalmodia lumen defecit. Iterumque sultanus de Christianis interficiendis vehementius agit, a quo violento consilio Pyri Bassa eum retraxit.

Mente Julio Genuam vi occupavit Hispaniæ rex, hominumque triginta quinque millia occisa sunt.

Ahmetes Bassa Cairum in Ægypto, ut provinciam regeret, a sultano Suleimane missus est. Invidiæ vero stimulis in Abrahamum Bassam percutus, quod apud sultanum gratia præ cæteris valeret, a Suleimane defecit, et contra eum rebellat: omnesque, qui in fide et obsequio erga Ameram prædictam stare voluerunt, de medio tollit. Provinciales Achmetem

Ismaelis Bullialdi notæ.

(89) Ο Σπαρίας. Duce Prospero Columna capta fuit Genua ac direpta

ἐγένεν ἀνάρτης (90). Καὶ ἔκοψεν ὅλους ὅσους εὗρεν ὅπου ἤθελαν νὰ εἶναι εἰς τὴν δουλοσύνην τοῦ ρηθέντος Ἀμηνός· οἱ δὲ οἰκεῖοι τοῦ αὐτοῦ τόπου ὤψωσαν τὸν ρηθέντα Μπασιαν καὶ ἰποίησαν αὐτὸν σουλτάνον, οὗ ὁ ἀδελφὸς ἦν Φλαμבורιάρης (91) εἰς τὸν Μιωραῖον, καὶ ἔστειλαν ὁ ρηθείς Ἀμηνός, καὶ ἀπεκατέλι-
σαν αὐτὸν ἐν τῇ Μεθώνῃ· τὴν ὅποιαν κεφαλὴν ἔκλειραν, καὶ ἔπηραν αὐτὴν εἰς τὴν Κωνσταντι-
νούπολιν.

Ὁ δὲ ρηθείς Ἀμηνός, ὁ νεώτερος σουλτάνος ἐβύναξεν ὅλους τοὺς Ἑβραίους τοὺς ἐν αὐτῷ, καὶ ἔκοψεν
τούς, καὶ τὴν βίον αὐτῶν ἰδὴμεύσαν, ὅς ἐβύναξεν ἐξ αὐτῶν βίον πλῆθος ἀπείρων.

Τῷ αὐτῷ ἔτει διὰ συνέργου τοῦ ρηθέντος μεγάλου ἀφεντὸς τοῦ Σουλταμάνη ἰσχύωσαν μέσα εἰς τὸ
λουτρόν τὸν ρηθέντα Ἀμηνό Μπασιαν, καὶ πάλιν ὁ τόπος ὅλος τῆς Συρίας ἐγύρισεν εἰς τὴν δουλοσύνην
τοῦ μεγάλου ἀφεντὸς.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ὁ ρηθείς Ἀμηνός ἐξέβαλε πολλὰς φαμίλιας ἀπὸ τὰ κάστρα τῆς Ὁρμανίας, καὶ ὀπήγνυε τὰς
εἰς τὴν Ἀλγυπτὸν καὶ Τούρκους.

Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγένετο λοιμικὴ νόσος παγκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην· εἰς τὴν
Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἀρταν, εἰς τὰ Ἰωάννινα ἐγένετο Περσίαν, καὶ εἰς
τὸν Μιωραῖον σκορδάδην, καὶ εἰς τὴν Ἀθήναν.

Τῷ αὐτῷ ἔτει Ἀβγούστου εἰς τὰς 7 ἐπίρασεν ὁ Κούρτουγλης μετὰ κατάργων καὶ φούστων, καὶ ὀπήγνυε
τὸ μέρος τῆς Πουλίας, καὶ ἔπηρεν ἐνὰ κάστέλλον.

A. M. A. C.

6930 1522 illum Bassam sultanum proclamavit: hujus frater in Morea Flaburiaria, id est Saggiac-
us, erat: quem Methone per satellites illic missos Amiras capite truncari fecit; abscisso
capiti pellem detraxerunt, et Constantinopolim asportarunt.

7651 1523 204 Ahmetes vero nuper Cairi sultanus renuntiatus, cunctos suae ditionis Hebraeos
simul contractos interficit, eorumque bona publicat, unde magnam pecuniarum vim corrastit.
Eodem anno, magno sultano Soleimane auctore, Ahmetes Bassa in halaeis oppressus
necatur: rursusque Universa Syria sultani imperio subicitur.

Eodem anno praedictus Amiras ex Romanis, id est Thracis, oppidis familias multas
in Aegyptum, et inter Turcos migrare fecit.

Eodem anno, etiamque superiori contagiosus morbus per universum orbem saevit, praeci-
pue vero per totam insulam Cretam grassatus est, Rhodum, Corfunium, Zacynthum,
Ariam, Joannina, Peria: Moream passim Athenasque invasit.

Eodem anno, Augusti die 8, in Apulliam triremibus dromonibusque Curungles trajecit,
istiusque provinciae partem populatus est, et castrum unum occupavit.

Ismaelis Bullialdi notae.

(90) De Ahmetis Bassae rebellionem nullum verbum
facit Leunclavius. Jacobus Bosius part. III, Hist.
militaria et religionis Hierosolymitanæ lib. II, de
Mustapha Bassa Soleimanis, sororio in Aegyptum
misso, et ab Arabibus Syrisque Alcairum, post
caesum ejus exercitum, compulso ac obsessio,
historiam breviter descripsit. Ut illum liberaret re-
bellis in ordinem cogeret missus est cum in-
genti exercitu Ahmetes Bassa, qui Mustapham
illico liberavit, ad adventum sui famam pavore per-

culsis rebellibus. Ahmetes vero ab Aegyptiis sul-
tanus paulo post salutatur: quem ut reprimeret So-
leimanes Abrahamum Bassam cum valido exercitu
adversus Ahmetem misit. Territi, qui ad Ahme-
tem defeceant, ut in gratiam cum Soleimane
redire possent, errorisque veniam obtinere,
illum in balneo se religionis causa lavantem obrun-
cant.

(91) Φλαμבורιάρης. Flammularius seu ve-
xillifer, quem Turci Sangiakum appellant.

INDICES.

Reddatur Lector ad numeros grandiores textui Latino insertos.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE OFFICIIS ECCLESIAE ET AULÆ CPOLITANÆ.

(Codini liber de Officiis in hac nova editione incipit a col. 25; desinit 336; inde exorditur opus de Originibus CP, cui peculiaris index tribuitur.)

Ἀβισσινίος 246.
ἀγάπην διαικονίζουσιν ποιεῖν 75.
ἀγγούριον 268.
ἀγγουρωτὴν 38.
ἀγία 94.
ἀγίασμα 94, ἀγίασματος μεταλαμβάνειν 73.
ἀγίασμος μέγας 306.
ἀγιος 91.
ἀγιοσύνη 120.
ἀγρυπνία 72, 320.
ἀδελφὸν ἔχει 29, 30.
ἀδουμιάζειν 85.
ἀδουμιαστὴς 85, 198.
ἀδουμιον 198.
ἀένναος ποταμὸς 235.
ἀετόπουλα 14, 228.
ἀήρ 15, 231.
αἷμα καὶ ὕδωρ ζωοπαροχοῦ ἁλουργοῦ περικλυμένα θαυμάσιος 163.
αἰμαχθῆναι εἰ τοιοῦτῃ κυνηγετοῦντα βασιλεῖα 39.
Ἀκαθίστητον Θεομήτορος ἀγρυπνία καὶ ὕπνος 321, 324.
ἀκούειν δέκα ἔτη 301.
ἀκούμεν 301.
ἀκριβοῦς 75.
ἀκρόπολις 103.
ἀκρωτηριασμός 87, 354.
ἀκωλύτως 8.
ἀλείπτει· ὁ τῆς Κρήτης Ἀνδρέας 320.
ἀληθεύω 30.
ἀλλάγει, ἀλλάγματα 67, 68, 343.
ἀλλάγιον 200.
ἀλλαξιμάριον 31, 254.
ἀλλάσσειν 67, 135, 313.
ἀλογον, ἀλόγιον 25, 37, 200, 245.
ἀμων 89, 357.
ἀμετακίνητος· στάσις τῶν διακόνων 164.
ἀμνηστὸς, ἀμνηστὴς, ἀμνηστὸς 245, 248.
ἀμπουλλα 149, 275.
ἀνά 99, 101.
ἀναβάθρα 78, 89, 91, 93.
ἀναβάτος· ὁρόνος 21, 239.
ἀναβιδάζω 7, 8, 11, 21.
ἀναγορεύεται 7.
ἀναγορευόμενος βασιλεὺς 88.
ἀνατολή· 68 ποί.

ἀνάκτορα 31, 254. ἀνακτορεῖται 31, 49.
ἀνακρίσθαι 41.
ἀναλόγιον 43.
ἀναλογίον 274.
ἀναλόγια βασιλικά 98.
ἀναρίπτος 301.
ἀναστάσιμον τροπάριον 75.
ἀνοστήσεις τῶν σκεπῶν ἐκόντων 345.
ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν μοναστήρια 122.
ἀνεπίληπτος 149.
ἀνερωτήτως 45.
ἀνελμός 8, 18.
ἀνευ δ' ὧν εἰρηται 106.
ἀνοικεῖν ἵστι 105.
ἀντ' αὐτοῦ 84.
ἀντὶ τῆς μικρᾶς λογίζεται σφραγὶς ἡ τοῦ βασιλέως πρόκλησις 105.
ἀντίκωρον 258, 363.
ἀντιθυμῶν 96.
ἀντικαθίστασθαι εἰς τόπον θανάτου 376.
ἀντιμύσσει 145 sq.
ἀντίπανα 224.
ἀντιπρόσωπα 147.
ἀνω ποταμῶν χωρὶς ἡγοῦσα ἐκκλησία, παροῖσα 164. τὰ ἄνω πᾶσι ποιεῖν 164.
ἀξίωμα 7, 8, 16, 441. ἀξιωματὰ ἀρχοντικά 153, 161.
ἀξιωματικοί 97, 175, 350.
ἀπαράλλακτα συνήθων ἀγίων τῶν 159.
ἀπαριθμεῖσθαι 7.
ἀπείχεσθαι 79, 80.
ἀπῆλμυν ὁ πότος· 119.
ἀπληκτεῖν 245.
ὁ ἀποβαλὼν τὸν τεθνεῶτα 166.
ἀποκαλύπτειν καρὰς 30.
ἀπολυσίς· 68.
ἀποπάττειν 75, 327.
ἀποπογγίζω 71.
ἀποστολικὰ παραδόσεις 86.
ἀποστελοῦμαι πύκνον 57.
ἀργυρένδυτος 361.
ἄρμα 40.
ἄρματοῦν 270, 350.
ἄρτου κλάσμα θέλει φάγωμεν 188.
ἀρχὴ 165.
ἀρχιδιάκονος οὐ διὰ ἀρχοντικῶν

γίνεται 164.
ἀρχιερατικὰ στοιχεῖματα 157. ἀρχιερατικὴ φιλοτιμία 164.
ἀρχιμανδρίται 103.
ἀρχιπράτης· 235.
ἀρχοντία 164.
ἀργυροῦλον δοκεῖς 52, 128.
ἀρχιερεῖς τῶν μακροδυνῶν ὁ δομestικός· 170.
ἀρχὸν μέγας 156. ἀρχὸν ἐκκλησιῶν, ἐκκλησιῶν, κοινοτικῶν, μοναστηρίων 5. ἀρχὸν τῶν πύκτων 5, 145.
ἀσκηρῆς 122, 341.
ἀσπρίσειν 239.
ἀσπρονόκτις· 20.
ἀσπρος· 239, 379.
Ἀτραβαντικὰ γλαυροῦς 353.
ἀδουμιτῶν 98, 335.
αὐθεντεῖν 232.
αὐθέντης 16.
αὐθεντοῦλος 228, 252.
αὐτοχειρὸς 62.
ἀφαιρουντες καποῦς· τὰ γυναικῶνα 75.
ἀφωρίζειν 157.
ἀχειροποιήτος τοῦ Χριστοῦ εἶδος 343.
ἀχθοφόρα ἔρη 245.
ἀχρυσωτός· 43.
βαβυλῶν, 89.
βαίον 91. βαίων ἐστὶν 67, 311.
βασιλοῦς 122, 210, 311.
βαλάντιο· 421.
ἐν τοῖς βασιλείοις 356.
βασιλοπάτωρ 175.
βασιλικὸν αἵματιον 246.
βαρικοκυρότος 16.
βέστια 246.
βηλόθυρα 238.
βῆμα 149.
βίβλη 22, 84.
βιγλίω 84.
βιγλίσοντες 84.
βλάτια συνήθως κατεστρώμενα 20. ἑκατόν 236.
βλάτιον 19, 20, 21, 22, 25, 60, 256, 257, 262. βλάτιον καθεῖναι δοκεῖς· δοκεῖσθαι μετὰ μανθάλω 31, 257, 292.
βλάτιο· 49.
βλέπειν τὰς εὐχὰς ἐπιστῆναι τοῦ ἀρχιερέως 138.

βουλὴ καλίων 225.
 βουλεύειν 256.
 βουλευτήριον 127.
 βουτίον 26.
 βούτιον 245.
 βραβία ἐν οἷς ἀναγράφεται κειμή-
 λια 133.
 βρύσας 295.
 ἐν τῇ Γαλατῇ ποτεστάτος Γενου-
 τῶν 74. μοναστήρια 122.
 γαικῶν ὑποθέσεων κριτὴς χαρτο-
 φύλας 4.
 γαυμάδια ἱμάτια 224. σιγάρια
 166.
 γαυματίζω 27.
 γεγενημένα φωνή 74.
 γενικὸς λογοθέτης 186.
 Γένουα 75.
 Γενουταί 75.
 γνήσιοι ταβνῶτες 106.
 γονάτιον 141.
 γονυκλισία οὐ γέγραπται 534.
 γραμμάτια συγγωρητικά 157.
 γραμματικὸς 41.
 γυναικάδελφος 15.
 γῦρος τῆς τροίλης 22, 242.
 πρὸ τῆς τοῦ βαλινού ὥρας 84.
 δελτία μικρά 519.
 δίμα 26.
 διποιεῖται 160, 364, 95. μανθο-
 φοροῦντες μετὰ λαμπάδων 160.
 διαβρωτῶν λεπτὰ περιτμήματα ἀφ'
 ὧν πατάκια 135.
 διαποινικὸς κλήρος 94.
 διαπότης 173.
 διαποτικαὶ δοξαί 275.
 δευτερεῖα φέρειν ἀρχιερέως 165.
 δευτερεύων τῶν ἱερέων 152. τῶν
 διακόνων εἰσοδεῖται τοῖς διακόν-
 οῦς 150.
 δευτερόπρωτα σάββατα 145.
 δεφέντωρ τῶν κουρσεύοντων 52,
 255.
 δήμεργοι 48.
 δημηγερέως 55.
 δι 269.
 διαβιβάζω 106.
 διαγέλαστος 19.
 διαγνώσεις καλλιγραφεῖ χαρτοφύ-
 λας 127.
 διαδέχεσθαι τὸν τελευταῖον 376.
 διακαινήσιμος ἑβδομάς 535.
 διακονητής ὁ σκερτικὸς 118.
 διακονία περὶ τὸ θῆλον βῆμα 162.
 διακονικόν 335.
 διακονοὶ τῷ ὁραρίῳ σημαίνουσιν
 ἄλλους τῶν κοιρῶν τῆς ὁριλού-
 σης γίνεσθαι ἐκφωνήσεως 168.
 διακόνων τάξις καὶ στάσις τῷ
 χρόνῳ ρυθμίζεται καὶ στηρίζε-
 ται, καὶ ἐστὶν ἀμετακίνητος 164.
 διαλάμπουσα ἡμέρα 36.
 διαλῆξις 242.
 διαλυκτερεύω 81.
 διαφορώτερος 105.
 διάφραγμα 99.
 ἐδαμπουλον 44, 275.
 ἐδάλλιον 269, 285.
 ἐδαλοῖς 235, 369.
 ἐμπερινευτής 25.
 ἐμπερθεῖν κατ' ὄνομα 198.
 ἐκαιοδοτεῖ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου
 καὶ δικαστηρίου μεγάλου προ-
 κάθηται χαρτοφύλας 127.
 ἐκανόνιον 17, 105, 105, 235.
 ἐκκλήσιον 379.

διοικεῖν τὰ κοινά 377.
 διοικητής 25.
 διόρθωσις σφαλμάτων ψυχικῶν
 127.
 δίσκος ἄγνος 221.
 διαπίδαμος 93.
 δομειστικά 153, 176.
 δομειστικὸν 258.
 δομειστικοὶ 153. οἱ δύο δομειστικοὶ
 χοροῦ δεξιῦ καὶ ἀριστεροῦ *ibid.*
 δοῦς, δοῦκός 18. δοῦκός, δοῦκός,
 δοῦκαῖνα 178. δοῦκῶν 179.
 δραγόμενοι 270.
 δρακονταῖον 283.
 δραττόμενος νομισμάτων σκουπίζ-
 ζει εἰς τὰ ἀρχοντοπούλα 98.
 δρομαῖς 255.
 δροῦγχα, δροῦγγος 189.
 δρουγγιστὶ 190.
 δρόφακτοι 154.
 θεωρεῖται ἡ βασιλεία τότε τι τῷ
 δεῖν 79.
 δώρημα χρόνου καὶ ἰδίου πόνου
 ἔχει ἀρχιερέως ὑπεροχὴν 164.
 ἑβδομάς διακαινήσιμος 535.
 ἐγγράφως παραδίδοναι 86.
 ἐγγὺς χρυσοδούλου δύναμιν ἔχει
 79.
 ἐγλημματικαὶ ὑποθέσεις 130.
 ἐγκοπτος 18.
 ἑσφος 67. ἐκ' ἑσφῶν προεῖν
 55. ἐκ' ἑσφῶν τιθέναι μίνους
 60, 298.
 ἐθνικὰ φωνὰ 148.
 εἰκονοστάσιον 274.
 εἰκὼν τῆς ἐδηγητρίας 515.
 εἰρηνικά 74.
 εἰσοδεῖν 150.
 εἰσοδεῖων 150.
 τῶν εἰσοδίων τῆς θεοτοκοῦ μνήμης
 80.
 εἰσόδος 363. μεγάλη 95. εἰσβολὴ
 τε καὶ ἑσδοὶ προσφερόμεναι καὶ
 ἐξερχόμεναι 41.
 ἐκδόλλειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς στέμμα
 96.
 ἐκβολή 50.
 ἐκγονος 106.
 ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου 46.
 ἐκκλησίαι 131.
 ἐκκληστής 87.
 ἐκκριτοὶ τῶν ἀρχόντων 102.
 ἐκμαγέλιον τοῦ προσώπου 167.
 ἐκφωνήσεως γίνεσθαι ὁριλούσης
 κοιρῶν σημαίνουσι τῶν τε κατὰ
 χρομίων καὶ πιστῶν 168.
 ἐλαφρὸν φοσάτον 84.
 ἐμβατεύει θεὸς εἰς γῆνιν 102.
 ἐναρξίς 45.
 ἐνδοδεμόνον 107.
 ἐνδημων εὐρίσκειται 79.
 ἐνδιδόσθαι 534.
 ἐνδυμενία 140.
 ἐνθρονισμός 139.
 ἐνθυμίζειν μυστικῶς 138.
 ἐννάδες νενομισμέναι 107.
 ἐνοχή 5.
 ἐνοχοί 57.
 ἐντετυλιγμένα φλάμουλα 85.
 ἐξάδελφος 61.
 ἐξάμιτον 362.
 ἐξαρχος 6, 157.
 ἐξιδιάζοντες 8.
 ἐξυπναστής 162.
 ἔξω τῆς μονῆς τὴν νύκτα διάγειν
 119.

ἐξωκατάκοιλοι 118.
 ἐξωκατάκοιτοι 119.
 ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πρόθεσιν 161.
 ἡ ἐπαύριον 72.
 ἐπιδήματα χρυσοφάντα ἐτερό-
 χροα 224.
 ἐπιδήματα 279.
 ἐπιγονάτιον 140, 141, 168.
 ἐπιδήμια 47.
 ἐπικόμδια 355.
 ἐπιλουρίκιον 112.
 ἐπιμάνθων 379.
 ἐπιμανίκιον 140, 169.
 ἐπιπλά 364.
 ἐπιρρίπτρια 44.
 ἐπισκεπάζει διὰ δίσκου τὰ ἄγια
 221.
 ἐπιτήδειον 107.
 ἐπιτραχίλιον 167.
 ἐπιφάνεια 303.
 ἐπιφώσκουσα ἡμέρα 67.
 ἐπωμάδιον 167.
 ἐρχεσθαι ἐξ ἀποδημίας 75.
 ἑταιρία 190.
 ἑταιριάρχης ἑταίρους δεξιόμενος
 36.
 ἑτη πολλά 56, 163, 278.
 εὐαγγέλιον ἀναγινώσκειται ἑλὼν
 317. ἔρχεται εἰς τύπον Χριστοῦ
 314. ἀναγινώσκειται κατὰ ἰωάν-
 νην 317.
 εὐαγγελισμοῦ ἀγρυπνία 326.
 εὐαγγ. λογιόστια πάντα σκερτέων
 118.
 εὐαγγ. μέλος 308.
 εὐλόγησον, δέσποτα 153.
 δι' εὐλόγου αἰτίας 157.
 εὐμενίζειν θεόν 90.
 εὐμορφότατοι ποδαί 161.
 εὐρίσκεισθαι ἐπιστῆν, ἐμπροσθεν,
 ἐκ πλαγίου 83.
 εὐρισκόμενος μετὰ ἀρχόντων 56.
 εὐτερεσκόμενος μετὰ χαοδίου ἐρο-
 θροῦ 244.
 εὐφημία 55, 104, 151.
 εὐωχῆσις 367.
 εὐωχία γίνονται καὶ δέξιναι 98.
 ἐκπαλῶματα ὁρατότητα 161.
 ἐφοδος πολυμῶν 83.
 ἐχόμενα τοῦ βασιλείου 94.
 ἐφοποῖς ἑσδοτὶν πεπραγματο-
 μένων 147.
 εἰς κάτω 22.
 ζάμιτον 362.
 ζῶον καὶ ζῶσις 163.
 ζωγραφικὸν πτερόν 25.
 ζωοπαρόχου πλευρὸς αἶμα καὶ
 ὕδωρ 105.
 ζωφρον 239.
 ἡγεμονία 28, 85.
 ἡγούμενοι 140. καὶ καθηγούμενοι
 105.
 ἡεράνεος 15.
 ἡμεροβόλιον 84.
 ἡρέμα 55, 76.
 ἡρέμια 90.
 ἡσύχως φάλλεται 74.
 ἡν, 220.
 οἶα πρὸς πατρός 106.
 οἶα παραδοσις 86.
 οἶος 8.
 οἶμα 247. οἶματα καὶ τάγματα
ibid.
 οἰματικοὶ 247.
 ὁμοπροβλητικός 46.
 Θεοτοκοῦ παναγία 298. τῆς Θεο-

τόπου Νικοποιοῦ καὶ τῆς Ὁδη-
γητρίας αἰκῶν 315.
θεοφύρουτος 46.
θεοκίω 87.
θεωρία 49.
θεωροί 161, 162.
θριγγώματα 278.
θυμιατός 77.
θύρα ἱεροκατακομιῶν 132. θυρῶν
δομῆτικοί 159.
θύρια ἅγια 94.
θυρωρός 133.
Θωματῆς 88, 334.
Ἰγκλινιστί 57.
ἀπὸ ἰδίου παρόντος 127.
ἰδιόμαλον 298.
ἰδρομάχιον 14, 226.
ἰερά κατὰστασις 142.
ἰεράρχης 128.
ἰερεῖς ὡπὲρ ἑλῆς τεσσαρακοστῆς
φέρουσι πορφύρᾳ στιχάρια 67.
ἰεροσημονί 137. ἰεροσημίων
ἰβιδ.
ἰεροπρακτεῖν 136.
ἰερώμενος 127.
ἰνοσηπτοὶ κόμβοι 17.
ἰκποκῶμων βασιλικὸν ὁ χαρτου-
λάριος ἐπιστατῶν 160, 191.
ἰουστάσις 7.
ἰοτίον 99.
καβαλλάρικιον 29.
καβαλλάριοι 181.
καβαλλάριου διερχομένου τοῦ βα-
σιλέως 39.
καβαλλικεῦσι 14, 229.
καββάδιον 23, 229.
καθ' αἷμα συγγενῆς 106.
καθηγῆται τῶν Ἰουδαίων 319.
καθιστάναι εἰς ρυθμὸν καὶ τάξιν
τὰ μελωδήματα καὶ μελωδοῦς
153.
καينὴ καὶ νέα κυριακή 334.
καλλίων βουλὴ 225.
κάλεται 225.
καλύμματα ἱερά λῖθοις κοσμοῦ-
μενα 161.
καμάρα 101.
καμισάτοι 163.
καμίτια 44, 163.
κόμπος λευκός 14.
κανακλίον 206.
κανδηλάπτης 154.
κάνειον, κανεὺν, κάνστριον, καν-
στρίσις 133, 136.
κανὼν καὶ κανόναρος 157. κανό-
νος· μεγάλου ἀκολουθία 320.
καπάσια 37.
καρδινάριος 127.
ἐπὶ καρποχείρων αὐτῶν 49.
Καρρηδῶν 376.
κασσιός· ἔχουσαι τουρῖα μικρά
227.
κάστρον, κάστρα, καστροφύλαξ,
καστροκτίστης, καστροκτίσις,
καστρίσιον, καστὶλη 271.
κατὰ δύο 77.
κατὰ ἱερωμένων δικαιοδοτεῖ 127.
κατὰ λίθην 127.
κατὰ μέρος 64.
κατὰ μικρὸν 50.
κατὰ τινα χρίαν συνέρχεσθαι 120.
κατὰ τόπους 87.
καταγωγὴν προκαταλαμβάνειν 107.
κατὰθεσις τῆς τιμῆς ἐσθῆτος τῆς
θεοτόκου 82, 344.
κατακλήσις, κατακλητικὸς 119.

καταντικρὺ 47.
κατὰστασις 142.
καταμπαδοὶ σφραγίσιν οἰκταις 127.
κατέρρον 271.
κατέχονται 91.
κατηχῆσαι· ἡμεῖς 312. ἐπὶ τῶν
κατηχῆσεων 162.
κατηχούμενα, κατηχουμένα 363.
κατηχουμένων καὶ πιστῶν 168.
κατόπιν 42.
κατουμένειν, κατοῦναι, κατονο-
τόκιον 83, 348.
καίμηλιν ἱερῶν ἐπιμέλεια 130.
κακαλλωπισμένος ἕως κάτω 22.
κεκλωσμένος 18.
κελλιον 54.
κεφαλὰς μαρτικοί 83, 349.
κεφαλαρία χαλινάρου 14, 227.
κεχυμένα νομίσματα 98.
κηρόβουλια 256.
κηροδοχεῖον 275.
κηροὺς δίδοναι ἐν τῷ ἔμδωκον 131.
κηκλίς 134, 361.
διὰ κινναδάριος ἄκρα λαμπάδος·
βεδαρμένα 45, 256.
κίτρινα φορέματα ἀνευ μαργα-
ρίων, κίνθια 106.
κιτρινοπέρανος 26.
κλαπτός 233.
κλίβανον 37. κλιβανάριοι 266.
ἐκ κογχύλης πορφυρίζοντα ἱμάτια
224.
κοιλιόσωρ 24.
κοιμησις τῆς θεοτόκου 342.
τὰ κοινὰ διοικεῖν 377.
εἰς τὸ κοινότερον πρῶτος κατή-
νευχε 8.
κοιτῶν 34.
κόλλις, κόλλαδος, κόλλικιον 295.
κόμβος 17, 234, 353.
κομμενταρίσιος 136.
κόμπος 19, 234.
κόμπους 14, 30.
κόνδυλος 17, 19.
κοντά 181.
κοντάκια 159, 155.
κοντάρια 93.
κοντοσίον 181.
κοντὸν 139, 181.
κόντος 181.
κοντοσταύλος 181.
κοντοστήφανος 181.
κόπου συμμεριστής 118.
κορπεδρίον 226.
κορτελίνον 266.
κόρη 266.
κορυφὰ τῆς τουρῖ· 227.
κορυφάντιον 241.
κορυφή 91.
κουδοκλήσιον θεοῦ χαρτουλάριος
191.
κούπα 245.
κουροπαλάτης 184.
κουροπατικίον 184.
κουρσάειν, κουρσάοντες 234, 253.
κουρσάμενα, κούρσον ἰβιδ. ἀπὸ
τοῦ κούρσου 85.
κουρτσουράκια 70, 318.
κράκται 93, 164.
κρατεῖν, κρατῶν 106.
κρητὴς ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων
4.
κρυοτήρια 108, 383.
κρήματα τῆς ἐκκλησίας 3.
κρηωτάγος καὶ τεσσαρακοστή 39.
κρύβειν βαρεῖας καὶ σιδηροῦν 154.

Κυριακὴ ἀντιπύσσα 331. νέα ἰβιδ.
ὁρθοδοξίας 346. νέα τοῦ Θωμά
334.
κύριος καὶ αὐθιγῆς ταυτεδύνα-
μον 16. κύριος 174.
κωθόνιον 78.
λαγὼ τῶν ὁμῶν περιτίθεται ἐν
ὥρῳ 168.
λακίω καὶ τζακίω 247.
λαμπάριος 41, 63.
λαμπάς, 45, 67. μετὰ λαμπάδων
δεσπόται 160.
λαμπροφρεῖν 106, 380.
λασονάκτης 6, 154.
λεῖα 255.
λεῖος 17.
λεκάνη 70.
λεπτά ὄργανα 49.
λευκοφρεῖν 380.
λευγαμονεῖν 106.
λήξαις μακαρίας 118.
λίθια ἱεροσημῶμενα κυκλῶν
91.
λιτανεύειν 346.
λίτη 5.
λίτρα χρυσοῦ 77.
λόγος τῶν μονοτέρων 346.
λόγιον φάσκον 51.
λογογραφεῖν καὶ λογογράφος 134.
λογοθέσια πάντα σκεπτεῖται εὐαγ-
γέλιον 118.
λογοθέτης γυνὴς 166.
κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἀναγινώ-
σκαται ὅλον 317.
λουρίκον, λουρίκιον καὶ λυρίκον
239, 240.
λῶρον 268.
μαγχαλῶν εἰ μαγχαλῶν 268.
μαδύη, μανθῶν, 168. μανθῶς
ὄξος 91, 106, 370. μανθῶναι
ἐπισκόπων ἔχοντες ποταμὸς· διὰ
τὸ διδασκτικὸν ὀφείλιν 379.
μανθῶλιον 51.
μανίκια 63, 64, 167.
μανουάλιον, κηρομανουάλιον 276.
μαπαρίον 224.
μαργαριταρίνος 43.
μαργάριος κοσμοῦμενα σκεπὴ καὶ
καλύμματα ἱερά 161.
μαργάλλια 224.
μαρσχαλκος 179.
μαρσῦπιον 121.
ματσοδάβουλον 243.
ματσοῦμιον 245.
κατὰ Ματθαῖον καὶ κατὰ Μάρκον
τὸ Εὐαγγέλιον ἀναγινώσκαται
ὅλον 317.
μαῦρος, μαυροθάλασσα 239.
μδασίας 112.
μήγας 117.
ἀπὸ τοῦ μεγαλωτέρου μέχρι καὶ
τοῦ μικροτέρου 62.
μεγαλολογεῖται 42, 271.
μεθόριον 58.
μεθούσιν ὥς ἐπὶ τὸ ἐλίσσον εἰ
τοῦ κλήθου; ἀνδρωται μετὰ τὸ
γεῦμα 32.
μελιανημονεῖν 106.
μελλοῦμεν 107.
μεταγραφέντα διὰ γραμμάτων
Ἑλληνικῶν 139.
μετάληψις ἁγία 3. τῶν θαλῶν
μυστηρίων 164. εἰς μετάληψιν
ἁγίαν εἰσάγειν 143.
μετάβα 93, 362.
μετάστασις τῆς θεοτόκου 343.

- μέχρι Ικανῆς ὥρα· 52. μέχρι πίν-
 τας νυφθῆναι 71.
 μηδική 362.
 μήνυμα 375. μήνυμα ψηφισθεὶς ἡ
 ἐκλεγείς δέχεται 102.
 μινυλλιον 62, 65.
 μίνος 58.
 Μιχαὴλ ἀρχιστράτηγος 284.
 μονάκιον 149, 276.
 μοναστήρια περατικά 122. λεγ-
 μένα σακέλη, σακούλιον 124.
 μονὴ σιδασμία 80, 340.
 μονοκάβαλλοι 26.
 μουζάκιον 13, 226.
 μουσιούν καὶ διὰ μουσίων χαλλο-
 πίζειν 226.
 μπάλλα, μπαούλοι 112, 350.
 μυστικὸς 90.
 νεαραί 252.
 νενομισμένοι τι 89.
 νεοφύτιστοι 145.
 νηστεία οὐ γέγραπται 354.
 νιπτήρ 70, 71, 318.
 νομικός, νομοθέτης, νομοφύλαξ,
 νομιμοδότης 156.
 νιστοφόρα ζῶα 245.
 ξηραμπέλλιναι χλαμυδές 335.
 οὐκ καὶ διὰ ξηρῆς 107, 108.
 ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ 83.
 ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων 11, 59, 141.
 ὁ ἐπὶ τῶν σεκρήτων 141.
 ὁ τοῦ σακελλίου 124.
 ὁδόν, ὁδόνιον 170.
 οικιακά 10. οικιακοὶ 86.
 οικιοχειρὶς 100.
 οὐλογοῖσιν 300, 301, 337.
 ὀνομαστὶ 61.
 ὀξύς 13. ὀξύ καββάδιον 100.
 ὀρθία φερουσι σκήπτρα 58.
 ὀρίζεσθαι τοὺς ὀ βασιλεὺς εἰ, πολλὰ
 εἶη 55.
 ὀφειλομένη ἀποδοῦσθαι τῷ βασιλεὶ
 τιμὴ 75.
 ὀφειλουσῶς γίνεσθαι ἐκφωνήσεως
 καιρὸς 168.
 ὀφρικία, ὀφρικαίαις 28.
 παίγνυται 258.
 παλαιοῦ 35, 228.
 παναγία 298. παναγίας ὕψους
 299.
 παναγίαριον 298.
 παναγὸς 322.
 πανευφημοὶ ἀπόστολοι 81.
 παπλὸν 58, 268.
 πανυπεροδαστος 177.
 παπαλήθρα 170.
 παπὰν ποιεῖν 210.
 πάπας, πάππας, παπίς 188.
 παπούτσια 38, 318.
 παραγενομένου βασιλέως 120.
 παρακοιμώμενος τῆς σφαιρόνης
 185.
 παραμὴν 275. παραμοναὶ 265.
 παράστημα οἰκία 15.
 παραστάσις 34, 44, 77.
 παρόδβαλοι 108.
 παρεκβολαὶ 111.
 παρεκλήσια 123.
 παροιμία ἀνω χωρεῖν τὰς πηγὰς
 λεγούσα 144.
 πάσαι 327.
 τὰ πατρία 111.
 πατριάρχης ἐν τῇ παραιή ἡσπάετο
 παπὰν 120.
 παύειν λαόν 141.
 πέδιλα διβόλα 100, 369.

- πέζευμα 29.
 πέζυον 14, 29, 3, 348.
 πέζη 97.
 πενταμοῖρα 255.
 ἡ περιδελπτός 80, 341.
 περιδουτὴς 162.
 περιποίησις 41.
 περιτμήματα λεπτὰ τῶν θερμα-
 τίων, ἀπ' ὧν τὰ πιττάκια 153.
 περίγυτος 14.
 πετάλιον 45.
 πηγὴ 381.
 πηγάρης 55, 56, 58, 184.
 πιλατικὸν 49, 295.
 πιττάκια 153, 164.
 πλάγιον 25. ἀκολουθεῖν 82. πλά-
 γιος ὑποχωρεῖν 60.
 πλατέα μαργάλλα 22.
 πλατὺ 257.
 ἐπὶ τὸ πλείστον 32.
 πλησιόγυρος 102.
 ποδαὶ 161.
 ποδία 161. ὁ ἐπὶ τῆς ποδίας 6,
 161.
 ποιεῖν τὰ ἀνω κάτω 144. ποιεῖν
 ὀφρίκιον 179. ποιεῖν τοῦ ἀρ-
 γού 157.
 ποιμαντικὴ ράβδος 253.
 πολλά εἶη 46, 55, 56, 278.
 πολυχρόνιον, πολυχρόλιν 52,
 55, 165. πολυχρόνιου εἶδος 46.
 πορφύρα, πορφυρογέννητος 302.
 πορφυροῦν κόνιον 79, 359.
 πρίγκιπς ἀξιωμα 175.
 πριμικήριος ἀναγνώστης 6. τα-
 θυλαρίων 6, 154.
 προβάλλομαι 66.
 προβαῖσις 99, 101, 374.
 πρόδροι 377.
 προέλευσις 335.
 προέδριον 305.
 πρόθεσις 365.
 προθυρον τοῦ βήματος 74.
 προκαυήμενος 26. προκαθεῖσθαι
 τῶν ἀρχερῶν 120.
 πρόκρυψις 51, 48, 56, 255.
 πρόμαχοι, 255.
 πρόνοια ἔχει πάντων κτημάτων
 οἰκονόμος 120.
 προνόμια 87.
 προπορεύεται λαμπάριος 68.
 προσκαρτερεῖ μέχρι τραπέζης 56.
 προσκαφαλαῖον 299.
 πρόσφυγας 131.
 προταγὴ 353.
 προτατὴ 86, 353, 351.
 πρωτόστερα 145.
 πρώτας νηφουσι πλήθους ἀνδρω-
 κοι 52. ἐκ πρώτας 86. κατὰ τὴν
 πρώταν 52.
 τὰ πρωτεία 165.
 πρωτεκόιχος 151.
 πρωτοασηκρητὶς 142, 241.
 πρωτοερακάριος 24.
 πρωτοκανόναρχος 150.
 πρωτοκυνήγας 10, 24, 39.
 πρωτονοταριό· 26, 41.
 πρωτονυδελισσιμολέρτατος 377.
 πρωτοπαπάδος 150.
 πρωτοπαπὰς 150.
 πρωτοπρόδροι 377.
 πρώτος, κατὰ τὸν χρόνον 175. τὸ
 πρώτος 377.
 πρωτοστράτηγ 9, 52.
 πρωτοσύγκαλλοι 103, 376.

- πρωτοφάτης 152.
 πτεριστήρια, πτεριστήρις 226.
 πυρακτεῖν, πυρακτοῦ, πυρακ-
 τωμένοις ἐστὶ πάντως 259.
 πυρεκδόλος, μετὰ πυρεκδόλων
 σταυρὸς 249.
 πυγωνάτιον 141.
 ραβδόχοι 184.
 ραφὴ κατὰ ραφὴν χαρτάρια 15.
 ρηγάδες 178.
 ρήγας 52. ρήγας ἀξιωμα 175.
 ρήτωρ 144.
 ρίζα 15.
 ρόγα 260, 311.
 ρογάτορες 260, 311.
 ρογαῖν 260, 311.
 ρομπέρτος, ροπέρτος 112.
 ρομφαλα, ρομφαλοκράτορες 99.
 ρουγαρίον 31.
 ρουχόν 223.
 ροβίς, ἐναι τὰς καὶ σταῖς τῶν
 διακόνων χρόνῳ 164.
 σάββατα δευτέρωπρωτα 145.
 σαγή 253.
 σάγμα 30.
 σάγμα 352. σάγμαριον 112.
 σακέλλα, σακέλη, σακκίον, σά-
 κελις, σακελλάριος, ὁ τοῦ σα-
 κελλίου 121.
 σάκκος 313.
 σακούλιον 124.
 σάλλα 245.
 σεδαστοκρατορία 108.
 σεδαστοκρατωρ νέον ὀνοματοποι-
 εῖ· 174.
 σεδαστός 8, 9, 12.
 σείδον 245.
 τὰ σεία 222.
 σερὰ 17.
 σερμοσύνη· 242.
 σικρετικός διακονητής 118. σικρε-
 τικός 241. ὁ ἐπὶ σεκρήτων 141.
 σικρετικὸν ἀξιωμα 141.
 σίλα, σίλλα 112.
 σέναντο, σηνάτωρ 242.
 ὁ σερῆς τὸν τελευταῖοντα χαλι-
 φὰν διαδέχεται 376.
 σημαία βασιλική 286.
 σημαντρον 83. μέγα 154.
 σημαίνουσαι 125.
 σερική 362.
 σιλέντιον 242.
 σιλντάρη 242.
 σιτάνα 244.
 σκάλαι 14.
 σκαραινικόν 229.
 σκάπιον 14.
 σκάπω 50.
 σκευοφύλας, σκευοφυλάκιον 150.
 σκιάδιον 220.
 σκουτέλιον 83.
 σκουρία 38, 368.
 σκυλαμάγονες 269.
 σκυτὸς 31. καὶ
 σόρος 81.
 σουπεδίων 65.
 σπάζη, σπαβαροκουδουκάρης,
 σπαβια 251.
 σπιθαμίσιον μήκος 91.
 σταίσις βασιλικὸς 108.
 στάσις διακόνων 164.
 σταύριον 181.
 σταυρίων 249, 283.
 σταυροπιδὸς 90.
 στέμμα 50.
 στιγματόβριον 100.

στέρω 84, 86.
στερούμενοι τινές εἰσιν ἀπ' ἀλό-
γων, ἀρμάτων 85.
στεφανώματα 278.
στεφανορία 97.
στηλείς 245.
στήλη τοῦ βασιλέως ἑφιππος 28.
στηρίζεται τάξις χρόνῳ 164.
στιχάριον 166.
στιχηρὰ, στίχος 138.
στολή ἱερατική 44. καθημερινή
βασιλέως 47.
στολίσματα ἀρχιερατικά 137.
στόλος 23.
στοχαστικῶς λέγω 32.
στρατηλατικία 13.
στρατιωτικοὶ κατάλογοι ἢ τάγματα
247.
στρατορικίον 30, 151.
ὁ ἐπὶ στρατοῦ 83.
στρεπτόν 50.
στρογγύλη ἀσπίς 99.
στρώσια 29.
συνδαταρία 239.
συγκείμενοι εἰς λίθων 97.
σύγκαπτοι 377.
σύγκλητοι 376.
συγκλητικὸς 88.
οἱ τῆς συγκλήτου πάντες 98.
συμμεριστὴς κόπου 118.
συνπένθερος 12.
συναμμένως 78.
συναπταί 151.
σύνθερος 7.
συνδικόν 82, 346.
ἐν συνόδῳ καθήνται οἱ τῆς πρῶ-
της πεντάδος 4.
σύνταξις βασιλέως 48.
συνυπουργὸς τῷ κανστρίστῳ 136.
σύρμα 19.
συρματίνος 13, ---2.
συρτά 29, 250.
σύρος 250.
οὐσσωμος ζῶσα τριήμερος ὡς ὁ
υἱὸς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα
299.
σφενδόνη 20, 185.
σφραγίζειν 66. σφραγιζόμενοι ἐκ
δευτέρου χειροτονούνται ἀρχιε-
ρεῖς 104.
σφραγίς 104, 374 sq. μικρὰ, με-
γάλῃ, πρώτη, δευτέρα *ibid.*
ἀπὸ σχεδὸν ἀναγινώσκουσιν 241.
εἰς σχῆμα χαιρετισμοῦ 94.
σχιστὸν βούχον 223.
σχοινοπλόκος 17.
σχολῶν δομέστικος 25, 264.
σωλέας, σωλείος 91, 92, 360 sq.
ταβουλαρίων περιμικτήριος 154.
τάγμα 247.
ταμπάριον, ταμπάριον 224.
τάξις ἐκκλησιαστικῆ τοῦ δευτε-
ροῦ 95. λαβὴν τηρεῖν τοῦ διακῶ-
νου 137.
ταρσός 13.
τασία 222.
ταυτοδύναμον 16.

τελετὴ 92, 93. τελετῶν γαμικῶν
τελουμένων 108.
περὶ τελουμένων ἐθίμων ἢ ἐθῶν
γινόμενων 171.
ἐν ταμέναις ἐκάστην καιμήλια 153.
τάδε 228.
τετραευαγγέλιον 317.
τετραδύλον 13.
τσαγγάς 31.
τσαγγα 246.
τσαγγράτορες 246.
τσαγκία, τσαγκαί 252.
τσακόνες, τσακί 247.
τσηκούριον 245.
τιμία ἐσθῆς τῆς θεοτόκου 82.
τμήμα 88.
τοῦθι 97, 227, 366.
τούφα, τούφια 14, 30, 227.
τραβείαι χλαμύδες 353.
τράπεζα ἱερὰ 96. ἀγία 161. τοῦ
ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀξίωμα 175.
τρεῦα, τρέβα 330. τρεῖς μέχρι τι-
νὸς ἁλίου καιροῦ 75.
τρικέφαλον 312.
τροπαιοχλία 290.
τροπάρια 46 sq. 158, 155.
τρούλη 242.
τρουλλοῦσθαι 242.
τυροφάγος 354.
ὕαλινη ἀμπουλλα 149.
ὕμνος ἀκάθιστος 321, 324. ὕμνος
τριάστιος 95.
ὕπαπαντῆς ἑορτὴ 80.
ὕπατος τῶν φιλοσόφων 183.
ὕπερέχω πάντων 8. ὕπερέχουσι
συνετάγῃ 118.
ὕπερπυρον 33, 201. ὕπερπυρον
περιπρακτωμένον 259.
ὕπηκον λαόν 92. εἰς τὸ ὕπηκον
εὐμενῆς 87.
ὕπ' αὐτὴν εἶναι καὶ ὑποτετάχθαι
αὐτῷ ὁμολογεῖ 92.
ἐν τοῖς ὑποδεχθεῖσι ἦν ὀφείκειον
τοῦ πρωτεκδικίου 118.
ὕποβιθαζε τοῦτο τὸν Καίσαρα 7.
ὕπογονάτιον 140.
ὕποδοῦσι 108.
ὕποθεσις 40. ὑποθέσεις ἐγκλημα-
τικά 130. ὑποθέσεις ἀρχοντικάς
καὶ δημοσιακάς λογογραφεῖν
135.
ὕποκαμισον 70.
ὕπομνηματα 156.
ὕπομνηματογράφον 156.
ὕποτάσσειν 87, 354.
ὕποταγή *ibid.*
ὕποβελος 18.
ὕπουργοι τῶν νοταρίων, 154, 270.
ὕπόψηφος πατριάρχης 103. ὑπό-
ψηφος δεσπότης 100.
ὕψωσις τῆς παναγίας 299.
φαίδς 19.
φακελῆς, φακεῶλιον 22, 50, 240.
φασκον λόγιον 51.
φελώνη 166.
φλάμουλον 112, 283. πρὸ ἀπο-
λιχθῆναι φλάμουλα 85.

φλαμούλαριον, φλαμπουλάριοι 283.
φιλοτιμοῦμαι 140.
φιλοφρονούμενος 107.
φορέω, ἰσφάρεσι Καντακουζηνός.
στάφάνος 101.
φορέματα, 19 sq. πρὸς βουλῆσεως
φορέματα φορεῖν 77. πίνθιμα 106.
φόρος 80.
φουσαδὴν, φουσατόν 245.
φραγκόπουλος 155.
φυάλις 290.
φυλακή 126. τὴν φυλακὴν τῆς αὐ-
λῆς ἐμπαιτιστευμένος 184.
φυλάξεις 42.
φωτῖαις 32, 255.
φωναὶ ἐθνικαί 148.
φωσπατεύειν, φουσατεύειν 244.
φωσατόν 244, 351.
τῆς φωταγωγῆς θεοτόκου 326.
φωτισμός, φωτιστοί 145.
χαῖώματα 97, 366.
χαλινάριον 14.
τοῦ χαλιδῶ φθαρέντος ὁ σπέρψης
ἐν τελευταίαντα διαδέχεται
376.
χαρτάρια, κατὰ βαρὴν 15.
χάρτιον 16.
χαρτουλάριος 159. χαρτουλάριος
ἱππων βασιλικῶν ὁ ἐπιστατὴν
160, 191.
χαρτοφυλακεῖον, χαρτοφυλάκιον
128.
χαρτῶα δικαίωματα 126.
χασαίδιον, χάσδιον 25, 244.
χειρόμακτρον 167.
χειρόρριον 25.
χειροτονεῖν, χειροτονεῖσθαι, χειρο-
τονία 371, 372. χειροτονούνται
ἀρχιερεῖς σφραγιζόμενοι ἐκ δευ-
τέρου 104. χειροτονθεῖς 100.
χορηγέω, χορηγεῖ θεὸς· εἰς τὴν
γῆν σιν 102.
χοροῦ πρώτου καὶ δευτέρου δύο
δομέστικοι 153.
Χριστουγέννων, Χριστουγεννῶν,
Χριστοῦ γέννα ἑορτὴ 45, 273.
χρυσάσπρος 20.
ἀνευ χρυσαφίου 26.
χρυσόβουλλα 32, 256.
χρυσοθήρας 22.
χρυσοκλαδικὸν σκιάδιον καὶ συρ-
ματίνον 221, 222.
χρυσόλευκος 20.
χρυσοῦπαντα ἐπιδήματα 221.
χρυσοχοϊκός 14.
χῶμα 51.
χωρὶς ἡγεμόνος ἐν καθέδρῳ στρα-
τευμα εὐρίσκεται 85.
ψηλάφησις τοῦ θωμά 334.
ψηφθορεῖν 102.
ψοφεῖν τοῖς χεῖλεσι 149.
κατὰ τὴν ὥραν 35. μέχρι ἱκανῆς
ὥρας 52.
ὠμοφόριον 94, 168.
ὠραῖαι πόλεις 347.
ὠράριον 168.
ὠρῶ 168.

INDEX GRÆCITATIS

AD

CODINI LIBRUM DE ORIGINIBUS CPOLITANIS

ET OPUSCULA QUÆ SEQUUNTUR ANONYMA.

(Hujusce nominis editionis col. 429-739.)

- ἀγαθοδότης 17.
 ἀδελφοποιητός 107, 135.
 ἀδιοίκητος 80.
 ἀκοντίας κομήτης 15.
 ἀκροπολίτης 23.
 ἀκρωτηριακά μέρη 29.
 ἀλαθῆτως 55.
 ἀλογον 81.
 ἀμβλωπάζειν 184.
 ἀμνητί 61.
 ἀνικαθαρίζειν 85, 89.
 ἀνακλῆν 155.
 ἀναλύσας i. q. τακεί; 94.
 ἀναχωματισμός 104.
 ἀνδροεικέλον 59, 69.
 ἀντίζωια; 37 in nota.
 ἀντιοκοπεῖν 37.
 ἀντιζηλεῖν 34.
 ἀντινυκτής 144.
 ἀντιπροσωπεῖς ὄρωντες ἀλλήλους 9.
 ἀπληχεύειν 75, 74.
 ἀπληχτα 74.
 ἀπόχωροι 50.
 ἀπόψε 21.
 ἀργυρένδυτος 144.
 ἀργυροέλατος 66.
 ἀριδήτως 10.
 ἀρμαμέντα 75, 114.
 ἀρμαμενταρεῖον 115.
 ἀρνικοί πόδες 20.
 ἀσκεῖν 97.
 ἀσκητής 131.
 ἀστρονόμων 61.
 ἀτρον 28.
 αὐταρχία 8.
 βαγύλαι 167.
 βατῦλοι 94.
 βήσαλον 156, 140.
 βίγλη 179.
 βίκιον 50.
 βλάχων 95.
 βοοθυσία 193.
 βουλγιθῖον 139.
 γάδος 21.
 γεμάτος 81.
 ἐγένετο τὸν βασιλεῖα ἀθυρεῖν 158.
 ἐὶ γενικόν 19.
 γυνυκλινής 39, 45.
 γοργονοειδής 34.
 γυρίζειν 119.
 γυρωθεν 41, 50, 135.
 ὁρητικά πειτάκια 56.
 διαφωτός 139.
 εἰδῶσιν i. e. πλητται 185, 119.
 εἰδοικῆθη ἡ γυνή 81.
 εἰολισθέν 71.
 εὐρομικός 17, 61, 75, 150, 147.
 εὐσεκαζῶδον 16, 65.
 εὐομαριος 56.
 εγγλασμένον 140.
 ἐγγόρηγος 22.
 εἰκονοκλύστης 98.
 εἰς β, νομίσματα ὠνήσατο τὸν τόπον 88, 99, 154.
 ἐκβάλλαι 175.
 Ἑλλαδικός 86.
 ἐμπυσμα 40.
 ἐνῶδος 19, 44, 60.
 ἐνθήκη 19.
 ἐνθρονιάζειν 148.
 ἐνίστορος 54.
 Ἐξαμον 45, 66.
 ἐξέρκετα 180.
 ἐξέδιον 47.
 Ἐξοδος 142.
 ἐπαρχῶν τὸν φόρον 28.
 ἐπιδαρύς 95.
 ἐπίκουρος 53.
 ἐπικυροῦν 83, 93, 96, 99, 102, 122. Cf. προσκυροῦν.
 ἐπισκοπεῖν 71, 185, 189.
 ἐπιστατεῖα ὁπάτων 12.
 ἐπιτάσκαλος 76.
 ἐργοδοσίον 21, 74, 118.
 ἐργαστάσιον 21.
 ζωστή 108, 125.
 ἡκασί 20, 47, 48, 55, 60, 142, 176, 192.
 ἡκίμαι 192.
 ἡλατο i. q. ἤλασεν 184.
 ἡλιακός 86.
 ἡλιοκέφαλος 176.
 ἡσυχήσας 118.
 ὁρρεῖν 189.
 θεαμάτων 50.
 θεματικοί 55.
 θεμάτων 51.
 θέσις ἀστρονομική 50.
 θηριοδίκης 167.
 θηροκόμος 59.
 θησαντας 80.
 θρησκευματα 16.
 θρονιάζειν 89.
 ἰδίκην 19.
 ἰκρίωμα 159.
 ἰνδαλμα 176, 177.
 ἰππόδυνος θεός 169.
 ἰστορεῖν 57, 77, 176.
 ἰστορίαι λῖθιναι 46.
 καγκέλλοθύριον 131.
 καθαρίζειν 28, 31.
 κάθισμα 154.
 κάλαμοι ριφέντες 16.
 κάμνειν βήσαλα 140.
 κάμπος 26.
 κανόηλα 56.
 κανόνων ποιηταί 98, 113.
 καρβίτζιν 80, 81.
 καρδοκουμπάρη 80.
 καρούχα 44, 64, 168.
 καστῆλοῦν 115.
 καταφαιδρύνειν 127.
 κατήνιον 35.
 κατηρειπωμένον 11.
 κελλῖον 142.
 κρατέμβολον 119.
 κρατίας 119.
 κέρκος 110.
 κεφαλοκιδνία 143.
 κιδούριον 117.
 κινθήλιον 91.
 κλειδόμενον 35.
 κλειδῶσας 139.
 κοιτωνάριος 115.
 κόλυμβος 19.
 κόρη 25, 41.
 κουμούλιον 45, 66.
 κουμπάρια 80.
 κουμπάριον 81.
 κούντουρον 57.
 κουρπαλάττισσα 92.
 κουρτίνα 50.
 κουρτοειδής 34. (κυρτοειδής; 176.)
 κριχέλλοι 50.
 κτίζειν 21, 22, 25.
 κτίται μηχανικοί 20.
 κυμβαλικός 144.
 κυδικέλλιος 180.
 κυδικέλλος 40.
 κυλόδιον 157.
 λαγαρική 143.
 λεηλατίζειν 161.
 λεπτοειδής 34, 176.
 λευκοφόρος 137, 158.
 λεχημία χωνευτά 174.
 λιθενδυτο; 175.
 λιθοέξιστος 45.
 μαίστωρ 135, 140, 145.
 μακροειδής 85.
 μάνα 120.
 μαρμαρεύθιτος 172.
 μαρμαροῦν 28.
 μεγαλομάρτυρ 51, 148.
 μισάχιος 153.
 μνημοθέσιον 47, 127, 148.
 μόδιον 45.
 μονή 25, 75.
 μούλαι 95.
 μουσεῖα 148.
 μουσιῶν 141, 144.
 μουσιωμα 147.
 μύαξ 159.
 μυδρών 22.
 ξινοτάριον 102.
 ξηραμπέλιος 28.
 ξυλόσταγος 16, 17, 75, 147.
 ξυλότρουλλος 89, 121, 147.
 οἰκονομεῖον 19. οἰστρολάττης; i. q. εἰστροῦ ἐλαθείς 114.
 ὀλός ὁδάτων 15.
 καθ' ὀλόκληρον 161.
 ὀπανθήνα; 98.

ὀρθομαρμαροῦν 141.
 ὀρθομαρμάρωσις 140, 141
 ὀστιάριος 153.
 ὀψιχεύειν 60, 180.
 ὀψίκιον 79.
 παγκινώτης 80.
 πάκτον 21, 66.
 παλατινοὶ ἄρτοι 16.
 πάμβρεφοι 155.
 παντάπορος 165.
 παντούρισμα 110.
 παντούρισις 144.
 παρσκειν 15.
 πατοῦν 19.
 περσίχιον 145.
 πηγανούσιος 141, 175.
 πινός 82, 136, 137, 138, 141.
 πιστωρεῖον 102, 118.
 πιττάκις 35.
 πλακωτός 22, 104.
 ποδεία 41.
 ποδίσκος 54, 69.
 ποιεῖν δέκα μῆνας 20, 97, 101.
 πολυποικιλία 143.
 πονολύτριά 91.
 πόρτα 25, 43, 47.
 προδῶσαντες 79.
 πρόκενσον 79.
 προσκυροῦν 127, 142, 147.
 προσχειριάριος 155.
 ἐπύθετο τοῖς συνοδεύουσι 176.
 ρεγεωνάρχης 28.
 ῥέγλον 45.
 ῥόγα 48.
 ῥογεύειν 48.
 ῥοδοποικίλος 141.
 σαγμάριον 159.
 σαργάνη 175.

σηκοῦν 51.
 σημειοφορικά 50, 41, 50.
 σφάλωσις 144.
 σκαπούλιον 49.
 τὰ σκάρια 147.
 σκεπάζειν 37, 52, 89, 151.
 στάμα 17, 40, 60, 168.
 στεφαναία πέτρα 154.
 στεφάνη τείχους 6, 42.
 στήλη καθεζομένη 58.
 στηλοῦν 33, 34, 42, 58, 60
 στηλωτικός 55.
 στιχηρά 125.
 στοιχείον 56, 59, 185.
 στοιχειοῦσθαι 35, 36, 52, 55, 69,
 124, 185.
 στοργυλόστεγος 111.
 στυράκιον 127.
 συγκαπή 19.
 συμπτῶσθαι 83, 110, 120, 126.
 συμπτῶμενον 78.
 συνδρομή 93, 122, 143.
 συστημάτων 69, 151.
 σφενδών 19, 125.
 σφιγκτούριον 145.
 σχηματογραφία 25, 75.
 σωματοπράται 50.
 σωτηρίκιος 180.
 ταξεώτης 36, 68.
 τελειοθῆναι i. q. ἀποθανεῖν 192.
 τετραδίστιος 37, 45, 83.
 τετράστιπος 143.
 τετραπέρατος 57.
 τζυκαλάριοι 25, 69.
 τζυκανιστήριον 19, 22, 82.
 τραβία 28.
 τριακοντάφυλλον 75.
 τρούλος 141, 143.

τρούλου 141.
 τρούλλωτός 82.
 τυμβοσύνη 9.
 τύπος 101.
 τυποῦν 145.
 ὕδροπλίσσιον 146.
 ὑποκαμισοδράκιον 145.
 φακώλιον 145.
 φαμίλια 20, 21.
 φαρμακολύτρια 106.
 φθαζόμενοι 174.
 φιλιππόδρομος 153.
 φουλκίζειν 85.
 φουλκόληστος 85.
 φυλακίτης 160.
 χαλάν 144, 146.
 χαλκίγγυτος 175.
 χαλδαστρα 165.
 χαραγή 176, 180.
 χαλάνδιον 125.
 χριστοκάμαρον 108.
 χρυσέγκαντος 61, 177.
 χρυσέγγυτον 174.
 χρυσεμβάφης 34.
 χρυσέμβαφος 29, 54, 39.
 χρυσική ποσότης 158.
 χρυσοκάμαρον 107.
 χρυσοκέραμος 116.
 χρυσόπλαστος 29.
 ἐκ χρωμάτων στήλη 38.
 χυμευτὸν χρυσίον 142.
 χύνειν 49, 156, 141.
 χύσας 104.
 ψήφα 88.
 διὰ ψηφίδων εἰκῶν 77. στήλη 65.
 ὠροσκόπει κερκίνας 17.

INDICES

IN

DUCE HISTORIAM BYZANTINAM.

GLOSSARIUM

VOCUM GRÆCO-BARBARARUM.

A

Pag. 33. *Ἀπληχεύειν*. Πληχεύειν. Πληχεύων ἦν. Eruditissimus vir Ismael Bullialdus Ducam per apocopen τοῦ α scripsisse putat. Constantinus in Tact. Iva πληχεύη ὁ στρατός εἰ; ἀραιωτέρος τόπος. Meursius rescribat Iva ἀπληχεύη, ut statim ibidem scribitur bis aut ter. Leo, *Tactic.* cap. xiii, § 15. Καὶ ἐν ἑτέρῳ πληχέτω ἀπαλθεῖν. Idem M. legebat, ἀπλήκτω. Est autem πληχεύειν, seu ἀπληχεύειν, castra metari, vel divertere. Theophanes in Héraclio: ἡπλήχευσαν πλησίον Νινευῆ τῆς πόλεως. Vide ad Cedr. et Histor. Ecclesiasticam Anastasii in ἡπλήχευσεν.

Pag. 68. *Ἀποκρισιδιριος*. Ὡς καὶ καθολικὸς ἀποκρισιδιριος τοῦ βασιλέως γενέσθαι. Apocrisiarius. Vide ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 84. *Ἄρματα*. Arma. Auctor Græcob. Νασούρουσιν τὰ κάταργα εἰς γῆν, ὁμοίως καὶ τ' ἄλλα μικρὰ μεγάλα πύργους καὶ ναυαγερματισμοὺς κ.ο.κ. τε καὶ ἄρματα καὶ ἄρματα παντοῖα. Vide ad Cedr. Nicetam, Anastas. et Const. Manassem.

Pag. 171. *Ἀρχιευνόχος*. Archieunuchus, primus Eunuchorum.

Pag. 151. *Ἄσπρον*. Asprum. Numi genus argentei. Est enim ἄσπρον, album. Index in Iliad.

Græco-Barb. λευκώλενος, ἄσπρος ταῖς ἀγκυαῖς. Dixi ad Nicetam et Anastasium.

Pag. 54 et 58. *Αὐθεντία*. Αὐθεντία. Dominus, dominatio. Hinc αὐθεντίζειν et αὐθεντεῖν. Index Græco-Barb. Homerice Iliad. παντάνυκτος, οἱ πάντα ὀρίζοντες, καὶ αὐθεντεῖντες. Ducas pag. 62, 69, 129. Αὐθεντίζειν apud Theophanem. Anastasius vertit, præsumptuose gerere, in *Histor. Eccles.*, atque ita accipiendum videtur αὐθεντικῶς apud Codinum in παρεχθῶν. ἔτι δὲ ἐῶρα ὁ χρυδαῖος ὄμιλος αὐθεντικῶς εἰσερχομένους ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ τοὺς Λατίνους, καὶ μέγα κακὸν παθεῖν ἐξ αὐτῶν ὑπώπτευς. v. Idem Anastasius, αὐθεντικῶς, auctorabiliter vertit. Hodie ἀφέντης et ἀφαντία, dominatio, apud auctorem Chronici quod subjicitur Ducæ. Vide ad Cedren. et Nicetam.

B

Pag. 100. *Βάλχα*. Barea. Matthæus Paris, in Henrico III. *Locutus fui cum quadam barca*. Vide ad Nicetam.

Pag. 55. *Βάρδορ*. Vexillum. Vide Glossar. ad Cedr. et Theophylact. Simonat.

Pag. 98 et 103. *Τὸ Βασμουλινόν*. Vide Iliad. Not. et ad Nicetam.

- Pag. 6. *Βεζήριδες*. Vestri, visirs, consiliarii.
 Pag. 192. *Βεστιαπάριον*. Vestium forum. Vide ad Cedren. in πρωτοβυστιάριος, et Nicetam in βεστιαρίον. Et ad Const. Manass.
 Pag. 155. *Βίγλια*. Vigilia, custodia. Continuatur Theophanis in Theophilus, καὶ τοῦ τοιαύτου στόλου ἀρχηγὸς ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος οὕτως Ὀρόφας λεγόμενος. Utuntur Leo et Basilus in Naumachicis. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastasinum.
 Pag. 99. *Βικάριος*. Vicarius. Vide ad Anastasii Hist. eccles. in ea voce.

Γ

- Pag. 107. *Γαλεώρης*. Caliole, Brigantin. Galea minor diminutivum τῆς γαλιέας, vel γαλαίας. Nam utroque modo scribitur. Leo. *Tact.* cap. xix, § 74. Καὶ τὰς γαλιέας. In § autem 10 ejusdem capituli, scribitur, γαλαίας. Matthaeus Paris. in Henrico I. Navibusque rostratis, quas Galeas appellant. Italicum galea, Hispanicum galera, Gallicum galère.
 Pag. 111. *Γάρδια*. Παραφυλαχὴ, Custodia, la Garde.
 Pag. 56. *Γερνηζήριδες*. Ἀργυρωνήτους σὺν αὐτῷ δούλου οὗς καλοῦσι γεννηζήριδας. *Servos pecunia emptos, quos genitizaridas vocant.* Qui et γιαννηζήριδες. Auctor anonymus: ἔχει καὶ γιαννηζήριδες χιλιάδες δέκα πάντα.
 Pag. 76. *Γερνηζήρι*. Genitzeri.
 Pag. 201. *Γυρσεύειν*. Redire. Vide Gl. ad Nicet. et Indicem.

Δ

- Pag. 56. *Δέσποινα*. Imperatoris uxor vel mater, ut pag. 8. δεσποίνης Ἀννης. Codinus, *de Offic.* cap. v, edit. Reg. num. 27, πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν μητέρα αὐτοῦ (alii μάναν ἃ) καὶ τὴν δέσποιναν τὴν γυναῖκα. Theophilus, Institut. ii, tit. 6, in fine. Vide ad Nicetam. Nota obiter, μάναν pro matre. Auctor Græco-Barbarus: ἔχασε μάναν τὸ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν τὴν μάναν. Vide ad Cedr. in ea dictione.
 Pag. 61. *Δεφενδύειν*. Defendere. Hinc δεφένδους, defensio. Acropolites pag. 6. Vide ad Nicet.
 Pag. 147. *Διακαινισμός*. Diacenesimus. Vide Notas, et Jacobum Gretserum iii observ. in Codinum cap. 14.
 Pag. 50. *Δούκας*. Dux. Vide ad Cedrenum, et ad Nicet. in κόντος.
 Pag. 87. *Δρουγγάριος*. Praefectus classis. Vide ad Cedr. et Constant. Manass. Huic suberant comites. Vide in Κόμης.

Ε

- Pag. 106. *Ἐνορδίνως*. Ordine. Eustathius II. φ, ἐνορδίνως ἴσταντο. Theophanes in Justiniano juniore: διαπαράξας τοὺς ὁπὸ τοῦ οὐλαίου πατρὸς ἐνορδίνως γεγονότας τύπους, αὐ. ἐνορδίνως. Sic ἐνορδίνωι δικασταὶ dicti et ἐνορδίνων δικαστήριον, Judices ordinarii, et iudicium ordinarium, apud Theodorum Hermopoliten, lib. vii, tit. 2, et apud Constantinum Harmenop. *Epitom.* lib. i, tit. iv, § 61 et 62. Qui et ἐρδινάριωι δικασταὶ in Novella cxii, cap. 5, ἐμβαθμιοι, in Basilicis, ut ἐρδινάριος ἀρχων, apud Synesium epistola cxliv. Utrunque autem dictum ἀπὸ τοῦ ἐρδίνω, sive ordine. Orus Apollo ἱερογλύφ. cap. xciv, al. x, αὐταὶ γὰρ ταῦτας φυλάττουσι γρηγοροῦσαι κατ' ἐρδίνων ἐν πάσῃ τῇ νυκτὶ. Constantinus in *Tacticis*: Ἐχοντα ἐρδίνους ἀπὸ δέκα ἕξ ἀνδρῶν. Et paulo post: Καὶ οἱ μὲν ἐρδίνωι τὸν παζῶν ἐνὸς ἐκάστου τάγματος, etc. Leo, *Tact.* cap. ix, § 55, εἴτε ἐν ἐρδίνω, εἴτε ἐν παρατάξει. Eustathius ad II. α: Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀμηρικοῦ ὀδελῶν, καὶ τὸ γραφικὸν σημεῖον μετῴκειται ὁ ὀδελός, ὅς ἐστι γραμμὴ τῆς εὐθείας προτινέμενη μὲν στήθων, ἥτοι ἐρδίνων, ἔξω. Auctor anonymus pœnar. adversus monachos delinquentes, inter scripta Basilii M. repertus: Εἰ τις οὐκ αἶψα εὐλογίαν εἰς τὸν ἐρδίνον αὐτοῦ. Et ibid.: Εἰ τις μεθιστῇ

τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐρδίνου τῆς ἐπημελείας. Hinc ἐρδινάτως. Glossarium ms. ἐρδινάτως, ἔξτε, μετὰ ταῦτα. Et ὀδινεύειν, et προορδινεύειν. Leo, *Tact.* cap. xvi, § 51. Καὶ οὕτως προορδινεύειν χεὶρ τὰ βάνδα, vel ἐρδινιάζειν. Alexius Rharturus Doct. ii. Διδάττει περὶ τοῦ οἴκου σου, ἐρδινιάσαι τὸ σπῆτι σου. Auctor Græco-Barbarus: Καὶ τ' ἄλλα τὰ ἐρδινιάσαι. Corona pretiosa: pręparare, vā ἐρδινιάση. Index in Iliad. Græco-Barb. Παρασκευάζει, ἐρδινιάζει.

- Pag. 145. *Ἐρωτικὸν*. Unitati adhaerentes, et pag. eadem, ἐνωτικὴ λειτουργία. Ἐνωσις. Pag. 142.

Ζ

- Pag. 188. *Ζαποδοτάρι*. Machinae bellicae.
 Pag. 57. *Ζατρίκιον*. V. Notas, et dicta ad Cedren. in τάβλα.
 Pag. 86. *Ζιχίδας*. Monachi Turciel.

Θ

- Pag. 86. *Θέμα*. Provincia. Vide ad Cedrenum.

Κ

- Pag. 50. *Καδούρ*. Infidelis.
 Pag. 119. *Καδθηνάριος*. Cardinalis. Theod. Bals. ad Mococanon. Photii iii. vin, cap. 1, ὡς καδθινάριον. Sic in ms. cod. quo usus est Meursius, nec eget emendatione, ut ipse putabat. Vide ad Nicetam.
 Pag. 25. *Κάδης*. Index. Vide Meursium.
 Pag. 8. *Καδοσίωσις*. Pro, καθοσίωσις ἐγκλημα, crimen majestatis. Dixi ad Theophilum Institutionis iv, tit. ult., § 3, et Salmasius ad Hist. A. Scriptores.
 Pag. 64. *Καλόγηρος*. Joannes Moschus Limon. cap. 45. Hodie καλόγηρος. Vide ad Nicetam.
 Pag. 197. *Καμπάνα*. Campana. Hinc καμπανάριον, pro turri, in qua suspenditur campana. Astrampsychus, ἐν τῷ Πυθαγορικῷ λαζευτηρίῳ, δηλοῖ εἰς ὅδον καὶ μακρὸν καὶ ὀφελὸν τι, ὁμοίον πύργῳ σὺλῳ καμπανάρῳ.
 Pag. 55. *Κάμπος*. Campus. Theodorus Lector, *Eccles. Hist.* lib. i: Ἐν ταῖς λεिताῖς ταῖς γρηνομέναις ἐν τῷ κάμπῳ, occurrit sæpe apud eundem. Alexander monachus, de Inventione S. Crucis: Ὁρθεῖ αὐτῷ ἐν κάμπῳ διάγοντι μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημέριος στῆλοιδης σταυρὸς, quæ totidem verbis exstant in Julii Pollucis Chronico hactenus inedito. Theophanes in Justiniano Jun. Τοῦ δὲ λαοῦ σχορπισθέντος ὡς πρόβατα ἐπὶ τοὺς κάμπους. Index *Iliados* Græco-Barbaræ: Πεδιάδες, οἱ κάμποι. Item πεδῶν, κάμπων.
 Pag. 184. *Καπιτάνος*. Dux. Capitaneus. Concilium Florentinum sess. xiv: Ἐστειλά γὰρ κατὰ τὸν καιρὸν καπιτάνιον ἐν τῇ Βενετίᾳ ἱτοιμάσαι κάτερρα. Concilium Ephesinum act. vii. Magnificentissimus Capitaneus principi et clero scripsit.
 Pag. 118. *Κάρβουνος*. Κάρβον in Basilicis, carbo, et γενροκαρβωνες, Græci ad l. 5, § 2. V. ad exhibendum καρβωνάριος, carbonarius. Helladius apud Photium δει ἀνδραγῶς δ' ἐν τῇ συνηθείᾳ καρβωνάριος.

- Pag. 255. *Κατρίαιδες*. Advenæ.
 Pag. 169. *Καστέλιον*. Castellum. Anonymus in Romano imp. Ἐν ἐτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστέλλῳ. Hinc καστέλλιον. Theophanes in Phoca: Ἐβρὼν πάλαι καστέλλωμενα ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κτίσμασι καὶ εἰκόνας τῆς θεομήτορος. Vide alia Glossaria.
 Pag. 40. *Καστάλινάνα*. Regio.
 Pag. 40. *Κάστρον*. Oppidum. Auctor anonymus in Vita Basilii imperatoris, Κατὰ τοῦ κάστρου Ῥορίκου ἐκτίσεται. Cedrenus de eodem pag. 580. Τῇ πόλει ἐπιτίθεται τοῦ Εὐρίπου. Hinc, κάστρουργία, civitatum expugnatio. Vide ad Cedrenum, Nicetam, et Indicem Gloss. Anastas. Historie.
 Pag. 202. *Κάστρα*. Triremes. Concilium Florentinum pag. 567, edit. German. Auctor Græco-

Barb. Νασόρουσιν τὰ κάτεργα εἰς γῆν. Vide sup. in καπιτάνεος. et Gloss. ad Nicetam.

Pag. 142. Κέλλιη. Cella monachi. Anonymus in Constantino Leonis F. Μόλις διελθὼν δ' ἀναξ ταῖς κέλλαις τῶν ἱερῶν πατέρων καταλαβὼν. Et: πρὸς τὰς κέλλας τῶν ἱερῶν πατέρων ὑπανόστησαν.

Pag. 143. Κέλλιον. Cellula. S. Athanas. in Serm. de imag. D. nostri Jesu Christi. Refertur autem Synod. Nicen. II, act. 4: Χριστιανὸς τις ἔλαβεν ἐν οἴκῳ κέλλιον παρὰ τινος, Theodorus Staudita in Testamento suo nondum Graece edito: ἐν κτίσῃ μαθητὴν εἰς τὸ κέλλιόν σου μαρμάριον προσπαθῶς. Anonymus Scriptor in Leone imp. 'Ο δὲ Ἐκμοναξ· εἰ βούλει πληροφωρηθῆναι, φησὶν, οὐδὲ βούλει, εἰς τὸ ἱερὸν κέλλιον ἀπισταίω. Adde Novellam cxiij, cap. 1, et Glycam, pag. 287, edit. Reg. Non solum autem pro monachi cellula κέλλιον arripitur, sed et pro aedicula, vel cubiculo inferiore etiam principum. Palladas ἀνθολ. lib. II, tit. xlix, epigrammat. 7:

Τῷ πιστῷ κελύοντι τὸ κέλλιον ἐχθρὸς ἔδωκα. Hinc κελύεται pro monachis, et pro ministris interioris cubiculi apud Chalcocondyl. pag. 247, et Phranzen. De his etiam Nicetas pag. 326. Vide ibid. Glossar. in v. κέλλιον. Videtur etiam Glossar. ad Cedren. in eadem voce. In ms. tamen cod. Chalcoe. κελύοντι legitur.

Pag. 47. Κλεισόβρα. Clusura. Joannes Europates pag. 844. Διὰ τῆς κλειτούρας τοῦ Ποδαβίου, ἀφικνεῖται εἰς Κιλικίαν. Codinus in Περικηλοῖς, ἀπετυφλωθὲν ἐν τῇ κλεισοβρᾷ τῆς μάχης. Vide ad Cedrenum, Nicetam et Anastasium.

Pag. 291. Κληροί. Evocati. In ora Regii codicis, Pregati.

Pag. 87. Κόμης. Comes. Suberat drungario. Qui vulgo hodie comite dicitur, a Provincialibus autem comé, multum distat ab hoc comite; hic enim tribus aut quinque triremibus praeficiebatur, earumque dux erat, ut scribit Leo imperat. Tacit. cap. xix, § 23. Ille vero remis intentus est, remigio praest, curatque ut remiges remos impellant prout res exigit, vel etiam ut vela deducant, aut erigant. Denique signo dato praecipit quemadmodum remos agant, et seguis remis incumbentes coereet. Nec etiam huc pertinet πρωτοκόμης, qui ceteris comitibus praerat; nam hodie singuli comites singulis triremibus praeficiuntur, nec alter alteri praest. Habet tamen comes qui vicem ejus expleat, si ipse absit, quem nos subcomitem appellamus, souso-comé. Vide Codinum de Offic. cap. 5, num. 93, et Glossarium ad Nicetam.

Pag. 198. Κουρσέιν. Excurrere.

Pag. 106. Κουρσέιν. Prædari. Hinc κούρσον, pro incursione et præda. Continuatur Theopanis in Theophilo: Τὰ μὲν τῶν Σαρρακηνῶν κούρσα ἐπ' ἄλλον δὲ τινὰ τόπον ἐξελάνθη κούρσας. Alius auctor in Vita Basilii imperat. κούρσον κατὰ τῆς λεγομένης Ζαπύρας ἀπέστειλεν ἐπιλέκτων πολεμιστῶν. Scriptor anonymus in Romano Constantini F. ἐλάσαι κούρσα, καὶ αἰχμαλωτίζει, καὶ πραιβεύσαι τὴν ῥωμαϊκὴν γῆν. Vide ad Cedr. et Nicetam.

Pag. 12. Κράλη. Rex Ungaris, Bulgaria, Servilis. Joannes Cantacuzenus libro III, cap. 89, Τῷ δὲ ὑπὸ τὴν τὴν Κράλη παρίετο προλήγοριαν. Vide Pandecten Turcicum Joannis Leuclavii cap. 51.

Pag. 198. Κύρις. Dominus. Vide Glossarium ad Cedr. et Anastasium.

Pag. 198. Κύρος. Dominus. Exstat apud Chalcoe. pag. 264, qui et κύρ, Chir, apud Leonardum Cluentem. Hodie etiam κύρος dicunt.

A

Pag. 21. Αάνα. Amphora. Hodie sigulus, λαύξ; dicitur.

Pag. 53. Αεγών. Legio. Vide Glossarium ad Nicetam et Manassem.

Pag. 202. Αόρα. Merces,

M

Pag. 59. Μαγίστωρ. Qui et Μάστορ. Magister. V. Gl. ad Constant. Manassem.

Pag. 164. Μαρουδλία. Candelabra. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 54. Μαρκέσιος. Marchio. Qui μαρχίσος; Joanni Cantacuzeno, Hist. lib. IV, cap. 3, et Annaz, Alex. VIII.

Pag. 169. Μεγαδούξ. Magnus dux.

Pag. 58. Μεγαμαγίστωρ. Magnus Magister. Le grand Maître de Rhodes.

Ibid. Μεσάζων. Μεσάζειν, Βεζύνης. Consiliarius. Vide Not. ad pag. LXXVIII. Auctor Graeco-Barbarus in historica narratione de Belisario: Βουλόνουν οὐ μεσάζοντες. καὶ οὐ βασιλεὺς οὐ μέγας, id est, ut videtur, consilii principis. Habet et alias significaciones, aut certe varia ejus ministeria. Joannes Cantacuzenus, Histor. lib. III, cap. 36, Μεσάζων βασιλεὺς ἦν. Vertunt: Imperatricis aule praefectus, sive curator. Hinc μεσάζειν, lib. ejusdem cap. 15, τὴν μὲν τοῦ μεσάζειν ὑποπείσαν ἀνεχρίσθη. Officium administratoris obtinuit. Eundem esse putant cum eo quem JC. Comitem rerum privatarum appellant. Vide adnotationes eruditissimi viri Jacobi Pontani ad lib. I, cap. 2. Corrigendus hic est Nicetas Manuelis Comment. lib. I, num. 3, pag. 37 edit. Reg. ubi legitur, Μελεδωνὴν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρη διαταγμάτων. Puto enim Nicetam scripsisse: Μελεδ. δὲ καὶ τῶν, etc., et illud, μεσεύοντα, irrepsisse in contextum cum interpretationis vice, vel ex codice Nicetae Graeco-Barbaro in ora ascriptum esse. In codice enim Graeco-Barbaro sic habetur: Μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποδρίτων. Ὑποδρίταις igitur sunt διατάγματα· et ita ea vox accipienda apud Codin. de Offic. cap. I, num. 9. In indice Nicetae, μεσάζων exponitur, φροντιστής. At in Glossario ita scribendum: Μεσάζων, μελεδωνδὲς καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστήρη διαταγμάτων. Vide ad Codin. de Officiis.

Pag. 142. Μονάζονσαι. Μονάζονται. Moniales. Vide Glossar. ad Const. Manass.

Pag. 40. Μπασιούλος; Ballivus. V. Meurs. in hac dictione

N

Pag. 197. Νάρθηκας. Pro νάρθηξ. Vide ad Cedrenum.

Pag. 51. Νοτάριος. Notarius, qui aliis νοτάριος. Vide ad Cedr.

Ξ

Pag. 122. Ξορίδες. Sic legabatur in scripto codice quo usus est Meursius. In Regiis codicibus sic habetur; καὶ οἱ τῶν θυρῶν πρυτανεῖς βεζύριδες οὕτω καλούμενοι τοῦ βασιλέως ἀγγελοφόροι.

Θ

Pag. 140. Ὀπαγή. Sodalis. Vide Not. pag. 265.

Pag. 201. Ὀσπίτια. Domus. Scriptor anonymus in Romano imper. Καὶ σταύλους ποιήσας καὶ ὀσπιτὰ καλλίστα, καὶ κραβατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους πάντας ἱερατικοὺς καὶ δίκας λαμβάνοντας κατεσκεύασεν. Auctor Indicis in Homeri Iliad. Graeco-Barb. Οἰκίας, δὲ σπητὶ κατεσκεύασεν. Vide Gl. ad Nicetam.

Pag. 268. Οὐλακίς. Vide Glossar. ad Cedr. in κούρσῳ.

Pag. 91, 170, 173. Ὀφφικιάλιος. Officialis, seu magistratus. Theodorus Iheropolites libro VI, tit. 2, exponens. § 3 D. de Offic. procons. Ὁ μόνον δὲ τὸν ἀνθύπατον διορίζεται τοιοῦτόν τι μὴ πράττειν, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ὀφφικιάλιον.

Pag. 76. Ὀφφικίον. Officium. Joannes Europates in Isaacio Commeno: Τὰς τῶν ὀφφικίων ἐξ ὁδοῦ αὐτῶς πρώτης περιέρχεται. Joannes Cantacuzenus, Histor. lib. IV, cap. 53: Ἵνα τὰν ὁλίωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχία ἀρχόντων τυγχάνειν ὀφφικίων. Vide Nicephori Callisti tom. II, pag. 524.

Pag. 9. *Ὀφφικιοῦν*. Officio et dignitate aliquem augere.

II

Pag. 139. *Παραπόρτια*. Portellæ. Vide ad Cedr. et Nicet.

Pag. 69. *Πάτρων*. Patronus. Horapollo. *Τετογλ*. XLVII, ἀνθρώπων προσφεύγοντα τῷ ἰδίῳ πάτρωνι. Vide Euripidis Scholiasten ad vers. 420 Hecubæ et Glossas Basilic.

Pag. 104. *Πινκέρης*. Pincerna, pocillator. Glossar. ms. οἰνοδόχος, πινκέρης. Leo Grammaticus: τὸν δὲ Ἀσπάθην Γεώργιον, καὶ πινκέρην, καὶ Θωμᾶν κριμικῆριον δεύρας καὶ χουρεύσας. Utiur Nicephorus Gregoras, et Joannes Cantacuz. In fragmento quodam *Annalium Francicorum*, Eberartus munere pincernario. Vide in *Στρατιάριος*.

Pag. 145. *Πνευματικός*. Πνευματικεῖς. Confessarius. Confessarii munere fungi. Idem pag. 147.

Pag. 91. *Ποδέστα*. Ποδιστάτος. Ποδιστατία. *Ποδιστά*. Podestà. Podestatus. Podestatia. Primum et secundum personam designat. Tertium, dignitatem. Podestatus ait Codinus, de *Officiis*, cap. vii, num. 6 (seu prætor) Genuensium in Galata. Vide Nicephorum Gregoram, lib. iv, sect. 9.

Pag. 181. *Πλοκάδια*. Funes. Vide tamen *Μενρίμιον*.

Pag. 27. *Πόρτα*. Satellites imperatorum Turcicorum.

Pag. 190, 156. *Πραΐδα*. Προιδεύειν. Præda. Prædari. Scriptor anonymus in Constantino Leonis F. λαβόντες τὴν πραΐδα. Leo Grammaticus: Καὶ πραΐδεις τὰ ἐξωθεν τῆς πόλεως. Vide ad Cedr.

Pag. 56. *Πρίγκιψ*. Πρίγκιψ. Πριγγιμισσα. Princeps. Joannes Curopalates, in *Breviario historico*: Θυγατέρα δὲ οὖσαν πρίγκιπος. In Glossis autem Basilic. scribitur, πρίγκιψ. Joannes Cantacuz. *Hist.* lib. ii, c. 53. Εἰς τὴν Τάραντα, κρατοῦσαν πρίγγιμισσαν. Sic etiam scribitur in *Alexiade* in *Annæ Comnæ*.

Pag. 129. *Πρωτοστειδίριος*. Primus ostiarius. Ὀστιαρίος: est θυρωρός. De munere ejus vide *Notas* ad Codin. cap. i, num. 40.

Pag. 122. *Πρωτοστράτωρ*. Præfectus exercituum. Vide Nicetam in Balduino Fland. pag. 387, c. edit. Reg. Codinus, de *Offic.* cap. 5, num. 17, significare videtur, protostratorem non ideo dici, quod sit primus imperialium stratorum, id est, eorum qui imperatorem in equum sublevabant, de quibus jam actum ad Cedrenum et Nicetam, sed quod antecederet totum exercitum. *Πρωτοστράτωρ* ergo de quo Ducas et Chalecocondyles, est primus belli dux, vel præfectus exercitus.

Pag. 202. *Πρωτοσύμβουλος*. Protosymbulus. Princeps consilii. Theophanes: Ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος; ταῦτα μαθὼν. Continuator Theophanis in Theophilo: Βουλῆθητι μετὰ τοῦ πατριάρχου τῷ πρωτοσυμβούλῳ συνεύεσθαι, vide Cedr. pag. 443.

Pag. 58. *Πυκταλοκομῆς* τῆς. Nuntius.

P

Pag. 30. *Ρήγας*. Vel *Ρήγας*. Regulus. Qui *ρηγάς*; in Nicetæ codice Græco-Barbaro, in puriore sunt, δυνάσται. Vide ibidem *Glossarium* et *Indicem*.

Pag. 122. *Ρηγένη*. Regina.

Pag. 193. *Ρόγα*. Ρογέειν. Roga, donativum, stipendium. Auctor anonymus in vita Basilii imperatoris: Καὶ ρογῶν ἐνιαυσίαν ἐκδέσσει καὶ σιτηρεσίῳ ἄλλων καὶ φλοισμῶν παροχαῖς δεξιούμενος. Et in Constantino Leonis F. τὴν σύνθη τῆς ρόγας διανομὴν ποιεῖσάμενος ἐν τοῖς τάγμασι. Ρογέειν autem est rogas tribuere, mercedem penurie, τὸν δλωτισμὸν παρέχεσθαι, quod est ρογέειν in codice Græco-Barb. Nicetæ; vel mercede conducere, ut Ducas, pag. 92, 104, 121, ut in Nicetæ

Græco-B. ρογέειν στρατὸν καὶ τὴν ἑξινὰν, quod est στρατολογήειν in puriore codice. Vide *Glossa*. ad Cedren. et Nicetam.

I

Pag. 192. *Σάγισμα*. Lostratum equi. Vide *Glossa*. ad Nicetam.

Pag. 182. *Σαρακίνας*. Milites Turci.

Pag. 164. *Σουδάριον*. Fascia et redimiculum. Vox hæc exstat in novo sædæ. Vita S. Macarii Romani cap. xx. Tunc subtile fasciolum et oculis delectabile juxta me in terra positum asperi. *Μανία* habent, σουδάριον. Aleutius, de *divinis Officiis*: Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fanonem vocamus. De fanone vide Vossium, lib. ii de *Vitis sermonis*, cap. 6, et in *Addendis*. De sudario, vide Gregor. Nyssen. tom. II, pag. 837; Chrysostom. hom. 3 in *Epistol.* ad Hebr.; Nicephor. Callist. tomo I, pag. 173; Oecumen. in *Acta*, pag. 143.

Pag. 17. *Σαβίλειν*. Occidere, gladio perimere. Menologium M. Jun. d. 18. Τὸν ἄγιον Θεόδωλον σαβίλεισθαι, καὶ οὕτω τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐκτρέφειν.

Pag. 202. *Σαβίλιον*. Theophanes in Heraclio: Τὸ σάβλιον αὐτοῦ ἐλόχρυσον. Vide ad Anastasii historiam.

Pag. 178. *Σπικουλῆτωρ*. Satellites Spiculator. Julius Firmicus Matthes. viii, cap. 26. Spiculator faciet, qui nudato gladio hominum amputent cervices. Abdias Apost. *Ilist.* iv. Rogavit spiculatorem ut aquæ illi facultas fieret. Sic etiam scribitur in *Actis* sanctorum martyrum Tharacii, Probi, et Andronicii; et in *passione* Abundii et Abundantii. Græci σπικουλῆτωρ scribunt, ut in Evangelio D. Marci cap. vi, vers. 27, qui spiculator veteri interpreti. S. Athanasius, *Apol.* ii: Καὶ παρὴν σπικουλῆτωρ. *Glossæ* ms. σπικουλῆτωρ, ἀποκεφαλίστης. In *Glossis* tamen Græco-Lat. scribitur, spiculator, et exponitur, ὄψιμος, ut a Dione, et ἀποκεφαλίστων, quod scilicet carnificis officium perageret. Et in Suetonii *Augusto*, cap. 27, et in l. *Divus* 6 D. *De bon. damnat.* qui Basil. lib. ix, tit. 52, ὁ ἀποτέμνων. Verum ipsi etiam satellites, seu δορυφόροι, spiculatores dicuntur in veteri Onomastico. Itaque spiculatores qui dicunt, eos a spiculis dictos existimant. Qui διοπτήρας, vel διοπτὰς καὶ ἐραυνήτας vertunt, omnino speculatores intelligunt. Certe Cocjaci ἀποτέμνοντα in d. tit. 52, spiculatorem vertit, et Bonaventura Vulcanius in *Notis* ad *Glossarium* Latino-Græc. scribit, inepte ibi confundi speculatorem cum spiculatore. Salmasius autem *Not.* in *Ælium Spartianum* ait, certum esse falli eos qui spiculatores legunt. Hoc delinient qui ad Grammaticos in ius adierint.

Pag. 55. *Στέμμα*. Imperialis corona et diadema. Codinus de *Officiis*, cap. 10, num. 3 et cap. 26, num. 4.

Pag. 188. *Σύρ*. Dominos.

T

Pag. 184. *Ταξίδιον*. Expeditio. Glycas pag. 307. Constantinus in *Tactic.* Ὁρεῖται γὰρ πάντοτε ἐν-τρεπτεῖν τὰ πρὸς τὴν χρειαὶ τοῦ ταξιδίου.

Pag. 192. *Ταπητοῖγια*. Tapetes.

Pag. 140. *Τάρας*. Præceptor. Vide *Notas* ad Codinum cap. 2, num. 36.

Pag. 37. *Τέντα*. Tentorium, Tabernaculum. Vide *Glossarium* ad Nicetam.

Pag. 39 et 106 *Τεντώ*. Casira loco, tentoria agro.

Pag. 84. *Τζάγπα*. Τζαγπα. Sic constanter scribitur. Τζάγπα autem exponitur jaculum, pag. lxxxii, est etiam instrumentum quo jaculum emititur. Anna Comnena *Alexiados* viii: Βάλλει δὲ τις τοῦτον τῶν λατίων κ-μῆτων διὰ τῆς τζάγπας κατὰ τῆς κόρυθος. Hinc τζαγπάτωρ, pag. c., τζαγπατοῖ; et τζαγπαοῖστμα, τζαγπατοῖστων emissio; τζαγπαοῖ-

λος, pag. xiv, τζαροβόλος pag. cxi, balistarius, Bullialdo. An autem τζάγραν rectius interpreteris balistam, et τζαγράτορας balistarios, facit ut ad dubitem, quod βαλισταριους legam apud Justinian. Nov. lxxv, cap. 2 et 3; et βαλιστοφόρους ἀμάξας, ἤτοι τὰς ἑκούσας τὰς λαγομένας τοξοβολίστρας, apud Leonem, *Tact.* c. 14, § 83. Sic etiam scribitur apud Theophanem in: duobus codd. mss. nec aliter scriptum erat in Anastasii codice, qui vertit, arcubolistas. Legendum tamen puto, τοξοβαλίστρας, Auctor anonym. in Vita Basilii imp. Τοξοβαλίστρας, καὶ ταῖς ἐκ χειρῶν ῥῶν λήθων ἀρέσσει. Lego et χειροβαλίστρας, id est, falaricas, in Glossis, quæ manu mitterentur, de quibus vide Servium ad *vrra*, 705 *Æn.* ix et Vegetium. Videtur igitur τζάγρα aliud a balista instrumentum. Τοξότας etiam et τζαγγράτορας velut res diversas posuit Nicetas pag. lxi.

Pag. 201. Τζαχλίσιν. Clade afficere. Vide Meursium.

Pag. 122. Τογορηγητής. Prorox et gubernator. Ponitur etiam pro legato. Anonymus in Romano imp. Τογορηγητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνελθάντων. Leo Grammaticus: Ἀπίστανε Μιχαήλ τὸν τοῦ Μωπολέοντος υἱὸν τογορηγητὴν ὄντα. Vide Gloss. ad Cedr. et Anastas.

Pag. 148. Φαυδύλιον. Mitra ac redimiculum. Alias, pannus. Vide Gl. ad Anast.

Pag. 177. Φαμελία. Familia. Vide Gloss. ad Cedr. et Anastas.

Pag. 146. Φαλόρης. Stola. Vide Notas. Item,

penula. Vide Theophylact. Simocatt. lib. vii, cap. 6.

Pag. 202. Φλαμπουρίδης. Flammularius, vexillifer. Φλάμουλον et φλάμπουλον dicebant. Vide Gloss. ad Cedren. Nicet. et Anastas.

Pag. 61. Φούρκα. Furca. Vide Gloss. ad Cedr. Nicet. et Anastas.

Pag. 202. Φουσσάτορ. Sic etiam hodie. Fossatum, Exercitus. V. Glycam pag. 274, edit. Reg. Gl. ad Cedr. Nicet. Anastas. et ad *Institutiones* Justiniani tit. *de Milit. testam.* Scribunt etiam φουσσάτον apud Ducam, pag. 33, et Joannem Cantacuzenum, *Hist.* lib. i, cap. 48; et lib. iii, cap. 53.

Pag. 202. Φούστις. Biremis. Hodie φούστα.

Pag. 40. Φρέριος. Frater, frère. Joannes Cantacuzen. *Hist.* lib. ii, cap. 12, Καὶ φρερίων τινῶν.

X

Pag. 116. Χαρτοφύλαξ μέγας. Magnus Chartularius. Vide Glossar. Nomicum, et ibi annotata.

Pag. 119. Χαρτοφύλαξ μέγας. Magnus Chartophylax. De Chartophylace vide sextam synodum act. 4 et 8, pag. 92 edit. Rom.; et act. 11, pag. 172; et septimam synodum pag. 404, in fine; et Meursium. De magno Chart. concilium Florentinum: Ὁ μέγας Χαρτοφύλαξ κύρις Μιχαήλ. Vide Notas in Codinum, cap. 1, num. 9.

Pag. 150. Χρυσόδουλλον. Aurea bulla. Βούλλωσις χρυσή. Menologium Augusti lxxi: Σολέμνιον εἶδασθαι ἐτήσιον τῷ τοιοῦτῳ λόγμῳ διὰ χρυσοδόλλου λόγου τετυπώσας. Joannes Curopalates in *Breviario historico*: Τὰς χρυσοδόλλους αὐτῶν γραφὰς παρδών. Vide ad Cedren. et Nicetam, et Spelmanni Glossarium.

INDEX ANALYTICUS

AD CODINUM LIBRUM DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS ECCLESIAE ET AULAE CPOPITANÆ.

(Recole monitum Indici Græcilitis præmissum.)

A

Abbreviator, qui brevia conscribat, ὁ ἀκριβοῦς κειμήλιος, 133.

Abestiarius, præses vestiarii, 246.

Acacia, cavitas involucri, quod imp. fert sinistra, eum mortalitatis humilitatisque admonet, 51.

Academica congregatio Ingotstadiensis per tricesimum B. Virginis litanias cant instituit, 344.

Acathistos Virginis vigilia cum aliis tribus in palatio agitur, sabbato hebdomadis quintæ quadragesimalis, 72, 331. Acathistos hymnus ob urbem Constantinopolim servatam B. Virgini servatrici canitur, 331. Acathistos hymnus dictus, quod populus una cum clero totam noctem absque sessione stando et canendo Deiparæ laudes et gratias concineret, 324.

Acatolici quam sint rudes rerum ecclesiasticarum, 151.

Acclamations in benedictione aquæ, 79. Uctione imp., 79. Largitione beneficii, 79. In creatione despote, 100. Designatione patriarchæ, 105. In acclamationibus sebastocrator nominatur secundus, et nomina despotarum, 55. Acclamationum exempla, 278. Acclamatio synodica facta S. Augustino, 379. S. Pulcheris imperatrici virginis et Marciano, 379. Concionatoribus, 281. Aliæ factæ imperatoribus Justino Juniori, 278. Nicephoro Phoca, *ibid.* In sensu Claudio, 280. Antonino, 279. Acclamationum origo et progressus, 278. Eadem in exsecrationem versæ, 280. In imperat. Commodum, *ibid.* In hæreticos, 281. Acclamations Græcorum adulatorie falsas ridet lepide Luitprandus, 278, 232, 294.

Accubitor cubiculi, 186.

Accubitum novemdecim palatium, 301.

Achris Justiniani patria ab ipso ornata, prima Justiniana dicta, 575. Et regia Bulgarorum sedes, *ibid.*

Acoluthus, officium, 51. Palatin, 11. Ejus gestamina, 25. Barangorum præfectus sequitur ex officio imp., 40.

Administrator magnus, offic., 53. Palat., 11. Ejus habitus, 25. Nulla ejus functio, 41.

Adnumiata magnus, offic., 46. Palat., 11. Insigne sceptro insidens columba, 24. Ex officio castra cum magno domestico obit, quæ desunt annotat, 85. Censor est militum, 198.

Adrianopoli coronatus secundum Cantacuzenus, 368. Alia inibi gesta, *ibid.*

Adrianus Saravia Calvinista contendit nomina archiepisc., archidiacon., etc., retinenda, 165. Adversante Beza, *ibid.*

Adulatores Græci episcopalia prope omnia et sacerdotalia suo imp. tribuunt munera, 331.

Ægyptii natalem Christi 6 Jan. agebant, 504. Eorum Nilus aliique fontes ob miraculum in Cæsa Galilææ vini, 506.

Aer sciadli, aer velum sacrum quo sancta in disco teneantur, 221. Thure vaporatur, *ibid.*

Æthiopes ob Christi baptismum se aquis mergunt, 306. Media nocte ex proximo hauriunt et incorruptam servant aquam, *ibid.*

Agatani bis ab urbe Cpoli repulsi ope B. Virginis, 325.

Agnum Christum significat omophorion, vestis sacra ex lana, 168.

Alexander Magnus victor Darii, 51. In ejus domo paterna velut successores coluntur imp. Romani, 53. Idem Leonidis hajuli sui moribus insuetus puer emendare senex nequirit, 211.

Alexandrinus patriarcha solos operio capite sacrificat, 169. Ejus mitra dicta Phrygium, *ibid.*

Alexius Comnenus imp. primus sebastocratorem creat fratrem, 7. Eundem Cæsari anteponit, 7, 174. Kai secundus in commentis novorum dignitatem, 7. Ut chariophylax ante episcopos sederet rescripsit, 120. Idem excogitavit dignitatem panhypersebasti, 7. Eadem ornat Michaellem Taronitem, 7. Abusus vocis et dignitate sebasti, quem solius imp., 8.

Aliptes, 330.

Alloximarium imp. vestiarii, 31, 231.

Alogator præest militibus equos habentibus, 37. Alius habentibus spathas, 37.

Altaris tabernaculum seu locus sanctior dicitur ἄλταρ, 149. Pro altari portatili utebantur Græci antimensis, 147.

Ambon, locus capax et ornatus templi, 357. Inibi coronatus et initiatus imp. ambonem et solem casu trulle comminutum non potuit splendore pari restituere Justinus, 20, 361. Eo defertur evangelium cum lampadibus, 160. Diaconis in eo datur signum separandi catechumenos a fidelibus, 168.

Ambulacrum erigitur in palmis, floribus conspergitur, diripiendum finito datur officio, 68.

A memoria, offic., 58. Palat., 11. Ornamenta, 36. Functio, 41. Est memorie magister, non assimilis alteri ecclesiastico, suggestori, 143.

Ampullam auream duplicem tenet lampadarius, 44, 45, 49, 275. Simplicem tenet in clericorum ordinatione secundus ostiarius, 276. Ampullæ oleum sacrum et chrisma continebant, *ibid.* Inde monampulen et dibampulen, *ibid.*, 149.

Anabathra extruitur ornaturque in coronatione imp., 89. In eam ascendit imp. coronatus, 91. Et imperatrix coronata, 92. Eandem occupant protopsaltæ inde accinentes, 93. Alia item sedent aureis velata velis imp. et pater, 97. Extruitur alia in triclinio pro designando patriarcha, 103.

Anacora tympana equitante imp. pulsantur, 31, 251.

Anastasio imp. tempore sunt usurpata primum contia, 159.

Anastasio, genus cantici, 153.

Anconitanorum Cos. in notitia ad mensam imp. bene precatur, 57.

Andreas Cretensis auctor magni Canonis, ejus natales, studia, scripta vitæque compendium, 330, 321.

Andronicus Palæologus primus seu senior Theodorus Metochita warrii publici magnum logothetam constituit et stratopedarchæ anteponit, 9. Ejus ex sorore nepotes eabbadia duplicis coloris alique gestabant, 18. Joannem nepotem panhypersebastum ornamentis facti augustioram, 177. Equi binnitum ex imagine S. Georgii editum insudans male ominatur, 315. Ad divam Hodegetriam

confugit, precatur, iuvatur, 316. Monachus biennio in Libis monasterio sepultus, 310.

Andronicus junior Cpoli capta avum verbis et amplexu recreat, ipse quoque diuam Hodegetriam veneratus, 316. Excipit sponsam Annam Sabaudam, 382. Ejus humilem animum carpit Gregoras, 384. Hic Andronicus secundus Cantacuzenum jubet magnum domesticum et panhypersebasteo aequalem facit aliisque superiores, 7.

Angeli in scarabaeo magni domestici, 17. Inde mos catholicus in vestibus pingendi angelos aliosque sanctos exemplis firmatus, 235. Angelorum imitamen sticharion, 166. Eorum celeritatem et reverentiam indicat orarium, sacra diaconorum vestis, 167.

Angurotum, gestamen Persicum Bardariotarum, 38. Est pileus in cucumeris formam, 268.

Anna Comnena Alexii Comneni filia. ejus Alexias, 174.

Anna Sabauda ab Andronico Jun. sponsa excepta, 382.

Annos multos precantur imp. Graeci, Sebastocratori, despote, patriarchae, 41, 46, 48, 51, 53, 55. Potestatus Guenensium latine eos precatur, 56. Pisanorum, 57 et Anconitarum, 57. Barangi anglice, 57. Bardariotum persice, 57. Cantores, *ibid.* Et panagiam sumunt, 63. Vicissimque imp. suis reprecatur, 55, 59, 63. Potestate Guenensium, 56. Pisanorum consuli per interpretem, 57. Et magno domestico, 63. Annos praeterea multos precantur imp. lugenti, 69. Osculanti ss. crucem, 79. Conferenti beneficium, 79. In creatione despote, 100. In patriarchae designatione, 103.

Annois aureis, funibus et ansis poma in mensa imp., deponunt, 301.

Annuntiationis festo et Palmis purpurea gestantur sticharia, 67. Annuntiationis vigilia cum tribus aliis in palatio agitur, 72, 326. Est festum despoticum, 372.

Anteposendi et postposendi officia, res et voces novandi jus imp. 8, 177. Idem prope patriarchae tentabant, 143, 162.

Antidorum seu panem sanctificationum sumpturo imp., accinitur polychronion in nativiti. 48. Idem sumit imp., coronatus et populus, 96. Ab episcopo benedictionis gratia distributum, 363. Idque non communicantibus, 288. Ejus cum processione delatio, distributio, consecratio, 363. Antidorum cum mandyis et lampadibus praecedunt deputati, 160.

Antimensia, 146. In novi templi dedicatione ab episcopo consecrata, sine his sacrificium non oblatum. Lotione non perduat sanctificationem. Ea consecrandi ritus, *ibid.* et 147.

Antipana, quasi panni oppositi pannis, ornamenta quidam, 224.

Antonino Pio a senatu acclamatum, 279.

Apex pilei imp., et despote 15. Sebastocratoris et Caesaris, 15, 19. Domestici, 17.

Apocrisiarius proponit imp., negotia in circumstatione, 53. Est internuncius, procurator, legatus, 262. Apocrisiariorum munere episcopi et diaconi funeli, 262. Clerum palatii regebant et ecclesiastica negotia tractabant, 263. Apocrisiarius Romanus Cpoli moratus itemque in aula regum Franciae, 262.

Apostoli mensae accumbentes in pulvinari panem deponunt in Christi honorem, 299. Preces per ordinem festorum variant, *ibid.* Is mos ubique terrarum ab his servatus, *ibid.* Ad Virginis dormitionem congregatis mensaeque accumbentibus Deipara post mortem viva apparet, *ibid.* Ab iisdem dicta panagia *ibid.* in SS. apostolorum Petri et Pauli honorem Constantinus Sylvester Romam tradidit, 262. In SS. Apostolorum templo conditorium est magni Constantinii, 81. Processioni ad i. lud imp. interest, 81. Id templum SS. apostolorum patriarchae Cpolitano sedes data a Mahomete urbem et imperium occupante, 373.

Apostolicas traditiones futurum recipit imp., 86. Ad apostolicam Scripturarum lectionem imp. et imperatrix arotanti surgunt, 93.

Apparitiones Christi tres festo honoratae, 303.

Appreciationes variae ac reciprocae ad imp. mensam in nativiti., 35.

Aqua consecratio in Epiphania facta, 63, 1. Is ritus in omnibus ecclesiis etiam apud Aethiopes servatus, 306. Aqua benedictio initio mensis facta, 303. Ejus benedictionis formula. *ibid.* 78. Aqua miraculo servabantur incorruptae, quas fideles media nocte ob Christi baptismum hauserant, 306. Aquam ferventem calici consecrato infundebant Graeci, 162. Ejus mysterium et ministri, *ibid.*

Archidiaconus dominica adoranda ss. crucis, eandem offert ex palatii ecclesia, 63. Induitur stichario et

phelone, *ibid.* Eam gestandi a patriarcha habet potestatem, 66. Legit evangelia in officio mag. hebdomadis, 70. Preces in paschate recitat pro pace, 74. Fert ss. crucem et osculum ab imp. accipit, 74. Eandem fert in benedictione aquae mensis cujusque principio, 78. Archidiaconus non habet magna ecclesia, sed imp. clerus, 94. Archidiaconus non fit per archonticam, sed per operam diu praestitam. Factus per pittacia non est praefendus aliis, est tamen primus in perceptione divinarum mysteriorum, 161, 165.

Archiepiscopo Bulgariae et Cypri datum privilegium praefendi lampadem, 278. Atque illi provinciales episcopi a Justiniano subiecti, 373.

Archimandrite for. 5. Paschali cum patriarcha et episcopis imp. invisunt, ejus manum et genam osculantur, 77. Ab imp. sceptrum accipiunt, 103.

Archistrategus flammulum primum imperatorum, 48, 285. Nomenque archistrategi a D. Michaelae archangelo habere probatur, 281. Archistrategus non erat officii nomen, *ibid.*

Archonticia sunt officia ab imp. vel patriarcha collata, et sunt per litteras seu codicillos principum collata, vocanturque per brevem et pittacia concessa, 164.

Argentae bullae in sceptrum protostegioris, 91. Argentum sceptrum domestici scholarum, 23. Argento conorto funarii operis instar est nodus in sceptrum mag. domestici involutus, 17.

Arma ex Graeco ὄπυζ, ἄρμας vertendum non currus, 270. Arma varia, baculi, lora, manuculae seu virgae, 38. Clava manualis, 268. Matruca, 23, 245. Pilaticia militum, 57, 260. Secures Barangorum, 49, 57, 80. Siromastes seu saliba, 21, 212, 243. Matzobarbulum, securicula, 243. Spatha seu ensis imp. 51, 51, 51. Spathae militum, 57, 231. Tela, 37. His addantur arcitenentes et sagittarii tanzgratores, 246. Arcus quoddam genus tanzgra, *ibid.* Et clibanarii, quorum thoraces ferrei, loricae, χλιβερα 266.

Armenii propter Ninivitas jejuniunt, 331.

Arthurus Britto insula armis Deiparae imagine nongentos profligat, 315.

Ascreta, primus in senatu, 241.

Aspri, genus nummi, 259.

Assessores sacrae synodi sunt illi primae pentados, 118.

Assumptio Deiparae, 299. Assumptioni seu obdormitioni Deiparae jejunium praescribit Graeci, 296.

Augusteon, 333. Ex eo jacta epicombia seu donaria in populum, 88.

Augustino (8), et Eradio acclamatum, 379.

Aulae sulporumque ordo et statio, 56. Eorumdem circumstatio, 54, 45. Aulae officiales quomodo vestiantur, ordinentur, distinguantur, 15 sqq. Qui inter se colloquantur, 16. Eorumdem ministeria, 28. Ad mensam, 83. In fossato, 83. In festis, 45, 67, 70. Ex aula et in aulam equitandi fas nemini, 30.

Aurem resectam accusatoribus dabant et tectam margellio accusatis dandum iudices Medi significabant, 54.

B

Baiorum festum est palmarum, a baia seu palmis, 311. Inde non derivatur baiulus et praevicator, *ibid.* Baiuli magni loci ignoti, ultimum seu, 81. Palatinum officium, 15. Est paedagogus vel imp. vel filiorum, 210. Vox etiam Latinis usitata, *ibid.* Baiuli maturi regum filiis constituendi, *ibid.* Baiulus sive baiulus Venetorum imp. Cpolitano modice honorat, nec osculatur pedem, neque faustis interest appreciationibus, 73. De orthographia vocis, 112, 330.

Balsamou in prima pentade omittit procecidium, 118. Chartularios vocat adjuutores officialium, *ibid.* Refutatur de sacello et sacellario, 123. Et de baia, 311. Mire extollit officium et ordinationem chartophylacis, quo ipse functus, 127. Ejus singularis potestas in munere chartophylacis, *ibid.* Ex ambitione patriarchatus imp. adulator episcoporum et sacerdotum in quibusdam potestatem concedens, 331. Rogas graphice commendat et intermissas lamentatur, *ibid.*

Baptismus dictus βαπτισμός, 143. In eo ordinario non accensa solum luminaria, sed baptizatis etiam data, *ibid.* Baptismus Christi nostra salus, 303. Ob Christi baptismum agebant Graeci festum Epiphaniae, 303. Festum luminum dicta Epiphania ob cereos accensos et faeces, 304. Ob baptismi proprii memoriam agi festum opinio pia, *ibid.* Ob baptizati Christi reverentiam Aethiopes fideles aquatum ibant et incorruptas servabant aquas, 306. Inde Jor-

danis aqua etiam incorrupta, 307. Baptizatorum seu illuminatorum habet curam praefectus luminibus, 5.

Barangi ab anglis dicti, 261. Inde Anglice imp. precantur accumbenti, 57. Fidisissimi custodes ad fores conclavis imp. et triclinali ministrant, 57. Et statio et ritus eorumdem in vigiliis, 49. Ad mensam adstrepunt securibus, 59. Cum suis primiceriis fercula auferunt, 61. In Palmis. Dominica diripiunt ambulacrum, 68. Semper adsunt imp. equitanti, ad Blachernas in purificat. deducunt, 80. Securrerit deducunt ad excelsum gradus, *ibid.* Comitantur ad S. Joan. Baptistae, 81. Et imp. coronatum, 94. Eorum praefectus est acoluthus, 40.

Bardariotae janua aulam custodiunt, 57. Origine Persae et gestamine noti Persico angusto itemque rubris indumentis, sceptris etiam, quibus ordinem in populo faciunt, 58. Praecedunt imp. equitantes; ex zona gerunt manuclavia iisque flagellant dignos flagris, *ibid.* Persice imp. accumbenti precantur, 57.

Barbarium flumen, 58, 267.

Basilii (S.) Magni preces audit in S. Sophiae imp. festo Pentecostes, 78. Ad ejusdem monasterium prociit, 80. S. Basilii festum celebrant Graeci 1 Jan., ipso Circumcisionis die, 541.

Benedictionis seu sanctificationis materia inuncto imp. arelsamantur multi anni, 79. Beneficium, quod tum subsignat imp. seu confert, vim habet quasi auream bullam, *ibid.* Benedictio seu sanctificatio accipitur ex antidoro seu pane sanctificato et ex ss. vestibus, 288, 363. Benedictus Deus noster, canticum in lotionis pedum, 70.

Blachernas (ad) supplicat imp. festo Purificationis, 80. Et cum agitur memoria depositae venerandae vestis B. Virginis, 82, 541. Nomen Blachernarum a quodam illic regnante, 272. Inibi templum extruxit Leo Magnus, *ibid.* Ubi veneranda Deiparae vestis, 544. Aliud templum Blachernense ad litus maris a Pulcheria imperatrice conditum. Ibidem sepulchrales d. v. fusciae. Praeterea vestes B. Virginis, pars zona, amiculum capitis in Blachernis condita, 541. In his quoque coronatus est tertium Jo. Cantacruenus, 568.

Blatinus plenus primi secretarii, 22.

Blatta, Latinis purpura, 256. Pro panno et involacro generatim sumitur, 257.

Blattum gestamen imperatorium, 292.

Bonedidius correctus, 153. De antimensis, 147. De *οὐρανία*, 151.

Branas Colim obsidens objecta B. Virginis Hodegetriae repulsus, 316.

Breve et brevia quid? His conscribendis praerat protonotarius, 153.

Buccinatores imp. equitante canunt, 51. In vigilia Nativit. sub horis et liturgia stant inter clerum et flammula, 49.

Bulgaris et Cypri archiepiscopis datum privilegium praefereudi lampadem, 278.

Bullae aureae incisae scepro magni stratopedarchae, 19. Bullas aureas sceptrum magni ducis, 18. Argenteas protostatoris, 19. Bullae pontificum litterae, sigilla litterarum sic dicta, bullae aureae, ceruae, plumbae, 236. Bulla plumbea utilis imp. in litteris ad patriarchas et proceres, 54. Bullae ss. cruce firmatae, 256. Bulla litteris contractum addita et bullare, *ibid.* Bulla habet figuram cordis, pueris appensa contra fascinationem, *ibid.*

Bulloterium, 256. Aliud instar rationalis dabatur ordinando chartophylaci bulloterium, 127.

Bulla, cupa seu cupella in matreca protologatoris, 213. Dicitur a *βοῦλον, βοῦλον, βοῦλον*. Item vas vinarium seu dorsarium, *ibid.*

Byzantium olim erat sub episcopo Heraclae, 104. Byzantium nominis sui civitatem ampliando Constantinus aedificavit, Romam S. Sylvestro tradidit, 262.

C

Cabbadium indumentum, quod super omnia alta induitur, 25. Cabbadia ferunt ut lubet proceres a magno domestico usque ad magnum drungarium vigiliarium, 22. Cabbadium imperatoris, 50. Despotae rubrum et margaritis contextum, 14. Accipit cum despota creatur, 100. Cabbadium duplice coloris cum margaritis magni domestici, 17. Joan. Cantacrueni et nepotum Andronici, 18. Purpureum magni ducis, *ibid.* Logothetae ariarii generalis, 20. Magni primicerii, 19. Protostatoris, 18.

Cesar primus erat ab imp., 7, 176. Et praepositus Sebastocrator primus Isaacius Comnenus, 7. Post Caesar aequatur panhypersebasto ab Alexio Comnen., 8. Caesarem appellandi formulae, 16. Caesarem et Sebastocratorem creandi ritus similis despote, 101. Gestamine capitis

antiqua nesciuntur, *ibid.* Ejus vestitus, 18. Caesar, oespota et Sebastocrator tantum principalia obveniunt, 28. Searanice eorum ignota diebus festis, 14. Polychronion dicitur imp. coenato in vigiliis Nativit., 58. Non intersunt designationi patriarchae, 105. Caesaris dignitas ex insinuatione, 175.

Calcei imperatorii tizangia dicti, 51. Aquilla, lapillis et margaritis insignes, *ibid.* Eorum usus in processionibus et supplicationibus, *ibid.* Robri futurae imperatrici induuntur, 108. Despotae bicolores cum aquila quasi de musivo opere, 13, 223. Calcei citrini panhypersebasti, 18. Prasini protostatori, *ibid.* Aerii coloris Sebastocratoris, 15.

Caliga pro calceo militari sumpta, 225. Et pro braciis, *ibid.*

Camisatorum ministerium ecclesiasticum circa carbonem et calefaciendos lebetes, 163.

Camisia ferunt lectores in vigiliis, 44. Ea sunt vestes superpellicem ecclesiasticorum, 163. Camisiis et ephrithipariis induti cantores ad mensam imp. canunt in nativitate, 60.

Campanae Graecorum, 151.

Canacei dignitas officii, 80. Palat., 13. Canaceus neque erat cancellarius neque camerarius, sed utroque angustior, 206. Ejus sceptrum lignum laevigatum, 15. Non comparet in comitatu, neque in imperatoris salutatione, 12.

Canacium palatium angustissimum et monasterium, 206.

Cancellarii et velarii dicti, 151. Cancellarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Cancelli et vela secludebant magistratos, 151.

Canistrinus dictus a canistro, 155. Ejus officium patriarchae vestes mutandi servare, 156. Canistrion, amictus sacri vestiarum, *ibid.*

Canon magnus s. officium canonis magni ad finem Quadragesimae lectum, 320. Ejus materia, auctor, tempus, *ibid.* Causa nomenclaturae, 321. Ejus vigilia in palatio celebrata, 72, 320. Canone Trullano egressus ex monasteriis velitus virginibus, 134.

Canonarchae in vigiliis Nativit. in palatio suspendunt Christi nati imaginem, 44. Eorum habitus et ministerium, *ibid.* Tollant ex imp. mensa fercula, 60. Canonarchis ab canone seu certa oda origo propria et sanctio, 157.

Cantacruenus sit magnus domesticus aequalis panhypersebasto, 8. Fratres uxoris creat Sebastocratores et singulalia concedit ornamenta, 101.

Cantica quaedam propria a Graecis dicta et Latina consueta, 158, 153. Canticum in Nativitate, 55, 57. Intergrum habes, 295. De Epiphania, 60. Totum ponitur, 298. In adorat. ss. crucis, 65. In palmis, in lotionis pedum, 70, 326. In Paschate et troparium, 73, 327, 328. Cantica imp. coronationis accommodata, 90, 93, 93. Itemque patriarchae, 151. Praeterea imp. in anabathra sedentibus, 97.

Cantillantes deauratae volucres in arbore aerea, 502.

Cantorum numerus praescriptus ab Heraclio et Justiniano, 112. Idem multos apprecantur imp. annos, 48, 52. Ad mensam, 57. Cum ephrithipariis canunt i. Magi Persarum reges, i. Interque cantum esubastinet imp., 60. Cantorum primus a magno domestico tollenda accipit fercula, *ibid.*

Capitis in liturgia tegumentum eidaris, aut mitra, spinem Christi coronam, aut supra caput sudarium representat, 169. Capite aperto consecratio accipitur, *ibid.* Capite etiam nudato orandum, ob Christum qui caput est honorandum, *ibid.* Capite tamen quamvis tecto sacrificare non vacat mysterio, *ibid.* Capite nudo ministrant pueri honorarii et imp. cognati, 59, 63. Item imp. coronato, 98. Dumque patriarcha reuinitur, 103. Capibus nudis spectatur coronandi imp. unctio, 90.

Cappa et cappaia, tegmina pro pileo, 266.

Cappulis albis imp. honorant Genuenses et Veneti, 75, 76.

Carcer patriarchicus dictus sacella, 124. Carceris seu sacellae nomen habent virginum monasteria, *ibid.*

Carthago dicta a Justiniano tercia Justiniana, 375. Restituta Rom. imperio a Justin. Vandalis pulsis, *ibid.*

Casauboni grammatica trix, 503, 504. Conducticii calumniatoris Baronii, 345.

Castra subsunt magno domestico, 83. Ea reficienda curat domesticus murorum, 41. In his custodias praefectus tzaconum curat, 42. Eorum custodes alii, 45. Movenda datur signum in tentorio mag. domestici, 85. Ea praecedunt proficiscendum alio, praefectus exercitus, *ibid.*

Cataptractarii et cataphracti Persis sunt ciliarii, 266. Catecheses die pop. ad quadragesimam institutus, 312.

Eo patriarcha thymiamata divit, *ibid.* Catechista, officium ecclesiasticum, 163.

Catechumenea, locus catechumenorum, 363. Ea imp. coronatus occupat, 96.

Catechumenus datum oratio signum exeuendi ab liturgia, 168.

Catena ex margaritis circum domestici scaranicum, 17. Cella, conclave ipsum imp., 31, 263.

Cellulari, 377.

Cera obsignat imp. litteras ad matrem, uxorem, filium, 34.

Cerei dati baptizatis, 148. Proceribus sub lectione SS. Evangeliorum in festo luminum et fer. 3 mag. hebdomad. 71. Paschate sub matutinis, 75. Et potestate Genuensium, 75. Cereum ferebant pauperes in lotionem pedum, 70.

Cheretismus, festum Dominicum et aliis ejusdem generis, 273.

Chiganns Scythia urbem Cpolititanam obsidens repellitur magno miraculo ac grandi suo damno, 522.

Chalcedon non est vertenda vox *Καρχηδών*, sed Carthago, 375.

Chalcedonensis synodus acclamat S. Pulcheriae imperatrici virg. et Marciano, 279.

Charazium tributum duorum millium florenorum annuum Turcae patriarcha pendendum, 375.

Charophylaeis officium. jura Ecclesiae defendere, *hies* clerici discipulare, patriarchae dextra manus, os, labra, 126, 127. Differt a chartulario, quia amplior ejus potestas quam chartas custodire, 126. Cui archivum ecclesiae privilegia commissa, 127. Illius jura signandi, 128. Et tam magnificum quam bibliothecarii Romani, *ibid.* Episcopos sessione antecessit, 127. In ordinatione ejus bullatorium et claves datur, *ibid.* Titra quondam insignis et equo patriarchae vectus in festo SS. notariorum, *ibid.* Duodecim administris habebat notarios, 128. Discussit mores et vitam ordinandorum, 138. Nemo ad conspectum patriarchae neque ad beneficium admissus, nisi per eum, 128. Charophylaceum, locus ubi iudex ecclesiasticarum sedet caesarum, 127.

Chartularius Latinis est iudex caesarum, 159. Inter lectores censetur, *ibid.*, 160. A Balsamone vocantur chartularii adjuutores officialium primae pentados, 118. Chartularius magnus, offic. 26. Palat., 40. Habitus, 23. Praefectus imperatoris equitibus, 160, 191. Hinc freno imp. equum adducit, 29. Chartularius militaris seu thematici militum conscribat, recenset, 160, 191. Alius erat sacrorum cubiculorum chartularius, *ibid.* Et homo chartularius, *ibid.* Et tabellarii chartularii, *ibid.*

Chiorum officialium vani tituli, 113.

Chirotheam in zona cum margella et aquilis fert primus accipitarius, 25.

Chirotonia s. designatio fit dupli ex suffragio, 104. Graecis aequivoce pro consecratione et electione s. designatione dicitur haereticisque occasionem errandi et decipiendi etiam praebet, 371. Chirotonia s. ordinatio fit S. Spiritus invocatione manuque impositione, 372.

Chlamys seu tampanium sebastocratoris, 15, 224.

Choreas in suggestionem ducebant in honorem imp. praefecti regionum, 353.

Chori primi et secundi domestici proprius, 6, 152.

Choroos Sarharum ducem belli contra urbem Cpolititanam militi, 521. A filio necatur, 522.

Chrisma sacrum servabant ampullae, monampula, dibampula, 149, 276.

Christi nati vigilia quomodo in palatio celebrata, 43. Eiusdem imago de tabula suspensa, 44. Ab imp. osculo honorata, 44, 46. De eodem ad mensam canuntur, 57, 60. Contactio integrum, 293. Aliud de Christi Epiphania idiomelone, 298. Eius Epiphania s. baptismus festo honoratus a Graecis, 305. Dicta festum luminum eaque acensi cerei et faces, 304. Epiphania regibus factam Graeci, 25 Decemb., 305. Natalem Aegypti 6 Januar. agebant, 304. Christo festa proprie dicata non sunt dies Dominici, sed certa quaedam, 275. Ob Christum, qui nostrum est caput, honorandum, nudo etiam capite orandum, 169. Ob Christum spinis coronatum et sudario involutum tecto alibi capite sacrificatur, *ibid.*

Chrysobullae cinnabari subscriptae et ss. cruce firmatae, 256. Earum vis, *ibid.* Chrysobullas mag. logotheta curat ad reges mittendas, 52.

Chrysoclaavica vestimenta aureis clavis ornata, 221.

Chrysoclaava et chrysoclaavus, *ibid.*

Chrysostomi (D.) festum in S. Sophiae celebratur praesente imp., 80. Eius commentaria in sacras litteras cum Thomaie conflagramus, 555. Eius natalis, 15 Nov., 541.

Cythes fons ob vini ex aqua facti miraculum vinosus, 206.

Cimelia sacra curat scenophylax, 150. Nolantur *ἐν βραχίονι*, 153.

Cinnabari et bractea et ss. crucibus coccineis ornata imp. lampas, 45. Subscriptae bullae, 256.

Circitor s. excitator, offic. ecclesiasticum, 162.

Circumstationis minister est cum magno heteriararcha et primicerio aulae protovesitarius, 34. Ea fit circa liturgiam et vespas, 35. Apocriarius alicuius negotia proponunt, *ibid.* Circumstationis aulae ordo, 37. Quotidianus et festivus ritus, 45. Circumstatio in nativ., 59. In Dominica SS. crucis adoranda, 65. In Paschate eam faciunt episcopi et primores Ecclesiae, 77. Alii ritus circumstati. In benedictione aquae initio mensis, 78, 79.

Citri episcopus Joannes ejusque responsa, 117, 162.

Alia recenset officia ecclesiastica, *ibid.*

Clamatores s. *κροαταί* vocantur protopsaltae, lectores, qui coronato imp. acciunt, 95. Hastas tenent, *ibid.*

Classen totam regit amerialis, 59.

Classis aulicorum quilibet certum locum habet, 37.

Claudio imp. senatus acclamat, 280.

Clavatus pileus magni domestici, 17, 253. Magni ducis, 18. Protovesitarius, 20. Praefecti exercitus, 25. Clavatis pileis officiales ad mensam in Nativ., 36.

Claves datae ordinando chartophylaci, 127.

Clavi aurei, vestium ornamenta, 221. Clavis aureis insignita nomina, 222.

Clericorum numerus circumscriptus a Justiniano, 112. Et Heraclio, a quo certo quoque numero definiti clerici officiales, *ibid.* Clerici palatini recensentur, 163 sq. Eorum indumenta et ministeria, 41.

Clibanum, lorica, 266.

Clypei a quatuor proceribus tenentur juxta imp., in quibus ejusdem equestri imago, 99.

Codinus, aequalis vel posterior Cantacuzeno, paulo ante subactam Cpolim floruit, scripsit etiam selecta de originibus Cpoleos, 111, 356.

Cognati imp. quomodo luceant, 106.

Collectae Latinorum in liturg. et litaniis conveniunt Graecorum *εὐαγγέλιον*, 181.

Collicium dat potestate Genuensium imp., 56. Est panis rotundus et delicatus, 293.

Coloris varias species memorat Codinus, 15, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 37, 58, 67, 91, 99, 101, 106, 375.

Comes stabuli seu magnus constostaulus, offic., 11. Palat., 9. Insignia, 19. Officium et privilegia, 29. Est caput stipendiarii Francorum, 53. Comes eorum imperatorum adducit equum imp., 29. Habet potestatem equitandi intra aulam, equos domandi, exercendi, 29. Circa Pascha renovato equestri apparatu occupat veterem, 50. Comes (quicumque ille) cortinariorum militum praefectus, 58. Alii etiam protocomites et comites sunt sub magno duce, 28.

Commenta novorum dignitatum, 7, 171.

Commentariis scribendis vacat *ὁποῦν μιστογράφων*, 156.

Communione (Sub) aqua fervens calici infusa, 162.

Concelli, 119. Ejusdem cellae consortes, 377. De scriptura nominis eorumque numero, *ibid.*

Concionator videtur respondere rhetori, 114. Iis acclamatum, 281.

Conditorum Constantini in templo SS. Apostolorum, 81.

Condylus aureos habet sceptrum magni ducis et protocratoris, 18, 19. Nigros et aureos sceptrum praefecti mense, 21.

Constantinopolim occupat Andronicus Junior, 516. Ter oppugnata B. Virg. ope liberatur, 521. Eo tulit magni canonis hymnum et vitam S. Mariae Aegyptiacae Andreas Cretensis, 326.

Constantinus Magnus, Romanorum imp., ejusque successores dicti et a Macedonibus et Occidentalibus honorati, 55. Romam Sylvestro tradidit, Byzantium edificavit, 262. Varios titulos concessit regionum praefectis, 174, 175.

Constantinus et Irene sub Tarasio patriarcha ss. imagines restitunt, 546. Et Constantinus Copronym. imaginum hostis turpiter perit, 546.

Constantino Pogonato regnante urbs septem obsessa annis B. V. ope liberatur, 525.

Constantinus Porphyrogenitus a patre Michaelis Psalol. nova dignitate honoratus, 174.

Constantinus Ducas et Const. Monomachus, circa quorum tempora roge desiere, 551, 552.

Constantinus sub quo urbs et imperium stare desit, 510.

Contacium s. liber ordinationis est in potestate hieronymemonis, 140. Significat librum et odarium, male vertitur generaliter canticum: est peculiare genus cantici, origo vocis Graeca, significatur breve quid, a *contōn*, 139, 181. Contacium Nativit., 57, 60. Palmarum, 63.

Contactorum auctor, 159. Contaritis praefectus, 6, 110, 153.
Convivia instituta in coronatione imp. convivantium ministri, insignia, terae, 97, 98.
Convocator populi varia dabat signa, 151.
Corbant videtur ex coryphanto, 241.
Corona imp. imponentia in tabernaculo serratur, non in sacra mensa, 90. Eam diaconi in ambonem deferunt, *ibid.* Patriarcha et pater imp. coronando imponunt, *ibid.* Coronam alterius formae seu stemma benedictum imperatrici coronandae imponit imp., 92. Coronam deponit imp., communicatur, 96. Resumpti communicatus, 96. Coronam in modum lampadi imperatoriae circumposita ornamenta s. ex auro et argento stephanomata, 278. Corona prius humi ante Delparum deposita, 368.
Corte s. curte, 266.
Cortellii, simplices janitores praetorii, 267.
Cortinariorum statio, habitus, praefectus, comes, 57, 58.
Cortis, tabernaculum imp., 58.
Crucem (SS.) radiantem, usitatum imp. flammulum, erigunt officiales, 28, 249, 265. Eandem in vigil. Nativit. flammulum tertium exornant imagines SS. quatuor martyrum, 48, 285. Cinnabari et bractea est ornata lampas, 45. S. cruci exaltandae tabulatum erigitur, 78. Eoque festo nuntiatur Hierosolymis acta, 553. SS. Crux cum imagine Christi non manufacta et SS. Delparae vestibus hosti copolim cingenti objecta, 322. Eadem firmat bullas, 256. Phelonem sacram vestem ornata, a multiplici ss. Cr. ce πολυστέφανον dictam, 167, 141. Cum cereis et thymiamate a patriarcha loco rogae dividitur, 512.
Cura bibendi provida, 58.
Curator pupillorum, offic., 56. Palat., 11. Habitus, 26.
Deiitio functio, 41. Orphanotrophus alius ecclesiasticus erat, 162.
Caropalata, offic., 13. Palat., 9. Ejus ornamenta, 20. Nullo munere fungitur, 54. Fuit, ut colligitur, architectonica praefectus, 261. Dicitur a cura palatii, descriptus fuisse a Corippo, 181. Latini vocem depravant, *ibid.* Munus europalatae s. europalation etiam absentibus collatum, *ibid.* Europalata, *ibid.*
Curra triumphali B. Virginis Nicopaeae imago vecta, 518.
Cursarii praedones dicti, 253.
Cursores, qui primi conflagabant vel locati in insidiis, 255.
Curtobraccia, curtis braccia, 518.
Custodes castrorum et civitatum, 45. Amictus, 28. Offic., 79. Palat., 12. Custos vasorum sacrorum, 159.
Cyprici archiepiscopi datum privilegium praefereendi lampadem, 278.
Cyrus Medorum, Persar., Assyrior. rex diversarum vixit gentium consuetudine, 55. Regem Persarum se paterni honoris gratia appellavit et a Medis accepit piliatam, phaeoolium et epilorium, ab Assyriis scaranicum, cabbadium et flammulum draconteum, 54. Ejus successoris dicti Persarum reges, 51.

D

Damasceni pruni colorem refert scaranicum magni primicerii, 19.
Decenneorum, hoc est novendecim accubitorium, triclinium et palatium, 501.
Decreto imp. alii etiam honorati judicant cum primo secretario, 56. Ex decreto Urbani nomine defensoris intelligitur iudex advocatus, 151.
Defensor primus seu protecdicus officio ecclesiastico fungens captivos curat, controversias judicat, 150, 151. Primus dicitur respectu aliorum defensorum, 151. Defensores clericorum et quidem excothacolorum prius erant, *ibid.* Defensoris dignitas in ecclesia Romana, *ibid.* Defensorum primicerius inter defensores regionarios, *ibid.* Defensores quatuor inter ecclesiasticos officia ponit Ciriaco, 162. Becem permittit Heraclius, 112. Defensor χορηγεύων, praedantium seu ante alios dimicantium, 52, 215.
Defunctos legendi pia Germanorum consuetudo, 544.
Delpara natali fit processio ad Libis, 60. Ejus praesentatione ad monasterium ejusdem *ἐκ παλαιστίνης*, *ibid.* Purificatione illius comitatus Barangis imp. Ilachernas visit, *ibid.* Die insuper qua celebratur depositio venerandarum vestium, 82, 544. Ubi ejus fasciae sepulcrales et ss. capitis amiculum honoratur, 544. Eius dormitioni praemittunt jejunium Graeci, 296. Sodales academici litanis assumptionem ejus percolunt, 544. Post mortem SS. Apostolis viva apparet, 299. Panagia ab iis dicta, *ibid.* Alis de causis etiam appellata est Delpara *καὶ δελφω*, spectabilis s. admiranda, 541. Ejus imago a milite insuta armis felicem pugnam praeat, 515. Delparae Hodegetriae

imagini a d. Luca picta S. Palcheria virgo et imperatrix tempus condit, 316. Et ultimis Quadragesimae diebus in aulam delatae obvium imp. procedit abeuntisque comitatur, 72, 524. Eadem Delparae imago Hodegetriae et s. vestis ejusdem hostibus copolim cingentibus objecta civas servavit, 322. Ejusdem imago in flammeo portavit patriarcha, 568.
Delatoribus supplicia senatus irprecator, 280.
Demetrius (S.) flammulo representatus, 48, 285 sq.
Deputati mandyis induti praefereunt lampades quando fertur evangelium in ambonem et sacra dona ad sacram mensam, 160. Deputatorum ministeria Ciriaco non officia sunt, *ibid.* Eorum locum tenet imp. coronatus, 364. Sunt et deputati militaria, 161.
Deputatus, 6, 160.
Despota erat ab imp. proximus, 174. Ejus insignia, 45. Ejus peditis et equitis habitus, 11. Juvenis adhuc aperto capite est in palatio, *ibid.* Diebus festis alius ejusdem cultus, *ibid.* Despotam appellandi formula, 16. Ejus ministeria in vigilia Nativit., 49, 49. Despotum et imp. nomina bonis afficiuntur precalationibus, 55 not. in palmis imp. et filios imp. sequuntur, 68. Eorum flammula stant retro imperatoris, 48. Despota, Caesar, Sebastocrator soli dicuntur *ἐν ἀξιώματι* ejus, 350. Hinc tantum principalia obeunt, 28. Non intersunt patriarchae designationi, 105. despota e propria dicti inauguratione, 174. Eos inaugurandi ritus, 99. Despota a proceribus intra triclinium induitur, 100. Osculator pedem imp., *ibid.* Ab imp. stemmatogryrium seu sertum accipit, *ibid.* Et ipsi despota etiam tenent scutum, quo creandus sedet imp., 88. Et soli despota in equis imp. coronatus in palatium comitantur, aliis peditibus, 97 not. Ministrant absente domestico, 97. Polychronion dicunt cenatio imp. in vigil. Nativit., 58. Ab hac eorum dignitate principes Servia, Aetoliae, Epiri dicti despota, 175.
Diaconicum, pro sacris vestibus sacerarium, 553.
Diaconus secundus, secundarius, item ex diaconis secundarius, est primus ex diaconis communibus, 150. Eligitor per suffragia, *ibid.* Est diaconorum director, *ibid.* Alia quatuor ejus functiones; explet locum archidiaconi et imp. thus adoleat, 91, 151. Thurbulum et omphorium fert patriarchae, 94. Diaconi tenent coronam imp. novo imponentiam, 90. Eandem in tabernaculum et ambonem deferunt, *ibid.* Proxime coronatum imp. sequuntur, 94. Vocant imp. ad ss. communionem, 94. In communicatur coronam tradit, 96. Eorum numerus ab Justiniano et Heraclio praescriptus, 112. Illi gestant orarium, 167. Eo dant signum exeundi catechumenis, 168.
Diadema unde dictum, factum, 50. Olim zona erat militaris etque primo omnium exuti SS. martyres, *ibid.*, 289.
Dibampulon distinguitur a monampulo, 119. Duplex est ampulla sacri olei et s. chrismatis, quo imp. inunctus, et ob rei memoriam praetata, 275, 276.
Didymolichi primum est Cantacuzenus imp. creatus, 568.
Divellium seu geminum velum in vigil. Nativit. prelatum imp., 48. Vice labari fuisse vexillum imp. videtur, 269. Id unicum erat ante omnes flammulas, 285. Hoc divellium gemino constans velo a scutiero seu scutifero praeferebatur, 269. In Nativitate, 48. Eidem aderant Barangi, 59.
Doctor apostoli, Evangelii, Psalterii, 143.
Domesticus ex officio jussa imp. exsequitur, 53. Distinctum officium, 258. Domesticus significat ducem, inceptorem, praepositum, praefectum et in suo genere primum, 153, 176. Domesticus magnus praef. panhypersebastum, 8. Varia ejus officia et ministeria ad mensam imp. maxime, 55. Et in fossato, 83. Domestici insignia, gestamina, 17. Domestici cantorum regit cantum, 153 sq., 176. Domestici chori dextri et sinistri proprius, 6, 153. Domestici ecclesiae et cleri imperatorii, 91. Est exarchus et utriusque servit clero, *ibid.* Domesticus et cleri protopsaltes candida gerunt camisia, 44. Et domesticus psalterum, 132. Domesticus exarchus cleri angustiae est simul domesticus ecclesiae, 163. Domesticus unus est ex psallis, 161. Domestici patriarchales ponuntur a Ciriaco inter officiales ecclesiasticos, 165.
Domesticus mensae, offic., 20. Palat., 9. Ejus gestamina, 21. Ministerium, 55. Ministrat mensae imp., 57, 59, 60, 67, 63. Domesticus, rei domesticae curator, *ibid.* mensae imp. ministrat, 59. Affert fercula, *ibid.* Humi deponit, 60, 62. Panem offert in pangiaris, 62.
Domesticus murorum, offic., 59. Palat., 11. Ejus insignia, 26. Castra resicienda curat, 41.
Domesticus ostiorum, 6. Est janitor, 159.

Dor esticus scholarum, offic., 31. Palat., 10. Ejus ornamenta, 23. Ministerium oam fuit, nunc nullum, 36, 261.

Domesticus thematum habet aliis communis insignia, 27. Publicas olim curabat res, 43. Domesticus thematum Occidentalium, offic., 72. Palat., 12. Insignia, 27. Thematum Orientalium, offic., 71. Palat., 12. Insignia, 27. Uterque publica curabat negotia, 43.

Dominica in albis varie Græcis dicta, 534. Dominica orthodoxa fuit prima Dominica Quadragesimæ dicta a restitutis ss. imaginibus, 343. Dominica orthodoxa fuit processio cum ss. cruce et ss. imaginibus instituta; lectionum decretum Nicenæ u pro ss. imaginibus, 346. Dominica festa non sunt dies dominici, sed quædam certa proprie Christo dicata, 273.

Dona sacra cum lampadibus deferuntur ad sacram mensam, 160.

Donatistæ Epiphaniam non celebrant, 307.

Dormitio B. Virginis, 343.

Dracontem imp. flammulum in vigili. Nativit. gestatum, 58. A dracone sic appellatum, 283. Ab Assyriis ortum et Cyro usurpatum, 54. Est signum militare imp. et principibus palatii præferri solitum, 283.

Dragomanus ex officio linguis interpretatur peregrinas, 40. Dicitur ex Chaldaico largum, 270.

Drunga, 43. Et drungus Græcis et Latinis ab antiquo est globus militum, 189.

Drungarius, offic., 76. Palat., 12. Ejus insignia, 27. Ex officio præest certæ militum turmae, quæ drunga dicitur, 43. Drungarii magno subeunt duci, 28.

Drungarius magnus classis, offic., 52. Palat., 10. Ejus gestamina, 23. Magno itidem subest duci, 36.

Drungarius magnus vigiliarum seu excubiarum, offic., 24. Palat., 10. Vestitus, 21. Officium, 36. Et in fossato, 84, 189. Incertum militum numerus et subjectus, *ibid.*

Dux magnus, offic., 7. Palat., 9. Ejus ornamenta, 18. Præcipuus est in mari, 28. Erigit flammulum imperatorum equestris status insigne, *ibid.* Eidem subeunt magnus drungarius classis, ammiralus, protocomites, comites, drungarii, *ibid.* Hinc *δουκάς, δουκάς, δούξ, δουκάτος, δουκάδα, δούξας, δούξας, δούξας*, prefectura et moneta, item megaducas, 178.

E

Ebrii ne imp. equitem accedant temere a prandio non canitur tubis, 52.

Ecclesie magnæ Cpolitane officia et officiales numerantur a Codino in præmisso indice et cap. 1 sqq. Explicatur lib. I, com. sedecim capp. Ecclesiæ iam prefectos seu ecclesiarchas tres ponit Clitrus, 158. Ecclesiam proceres trium in patriarcham designatorum nomina ad imp. deferunt, 102. Ecclesie sanctæ filium ac defensorem imp. creandus promittit, 87. In ecclesiis omnibus aqua fuit primo mensis die benedicta, 306. Ecclesia ornatu suo, i. e. ss. imaginibus condecorata, 346.

Electio patriarchæ et archiepiscopi Achridos uno facta secretio, 375. In ea acclamatum, 279.

Emmanuel anteponebat imp. porphyriticam renovat columnam, 540.

Ensis potestatem significat, 51. Imperatori præfertur in Paschate, 74. Ensis imp. in rucharlo serratur, 51.

Enthronismus est in potestate hieronymonia, 158. Enthronismus et jus contacti distincta officia, *ibid.*

Eparchus, offic. 23. Palat., 10. Ejus habitus, 21, 14. Administratio nulla, 55.

Ephebi ministrant imp. coronato, 94. Sunt sperto capite et imp. cognati, 59, 63, 105. Unus fert enssem imp. in vigili. Nativit. 52.

Epicombia, imperatoris creandi dona, mittuntur in populum, 88. Et imp. ad alia palatia pergentibus, 98. Epicombia quid, quantæ illigatæ ipsis pecuniæ, quando jactata, 88, 355, 356. Eorum alia sparsio in sulcos et milites facta, *ibid.*

Epigonation, vestis sacra episcoporum, 140. Vincula et linteum Christi significat, *ibid.* Epigonation a lumbis super genua dependens linteum Christi pedes lavantis et rhomphae simile robur lumborum victoriamque notat, 168. Epigonation induentis preces, *ibid.*

Epiloricum a Medis ortum usurpavit Cyrus, 51. Est superula seu superiorarium, 239. Epiloricum imp. genti, 50. Item, ut lubet, proceres a magno domestico usque ad magnum drungarium vigiliarum, 22. Fert logotheta cursus, 22. Primus secretarius, 23. Logotheta rerum domesticarum, 21. Magnus logariastes, 24. Præfectus supplicum precibus, 24. Logotheta exercitus et logotheta rei pecuniar, 21. Epiloricæ aurea habent quatuor proceres cum clypeis, juxta imper stemmatophorum, 99.

Enlmanicion, vestis sacra episcoporum, 140, 169. Ejus significatio et preces induentis, *ibid.*

Epiphania ob tres apparitiones Christi dicta, 303. Dicta etiam fuit theophania et festum luminum, 303, 304. Aliam Latini, aliam Græci celebrant, 303. Donatistæ nullam, 307. Epiphaniæ festo celebratus *ἀγιασμός*, consecratio aquæ, 63. Ob Epiphaniam Christi nuptiis tanto se manifestantis miraculo aquæ in vinum versæ, 306.

Epirrhiptariis amici canunt ad mensam imp. cantores in Nativit., 60.

Episcopi feria, 3. Paschali in palatio imperatorem cum patriarcha inuisunt, 77. Circumstationem faciunt, *ibid.* Genam manumque imper. osculantur, *ibid.* Congregantur duodecim ad patriarchæ electionem, 102. Suffragatione duplici eliguntur, magna et parva, 104, 574. Litem cartophylaci de sessione movent, 120, 127. Episcopis solis ferre licet epigonation, 140. Aperio capite sacrificant, 169. Antidorum non communicantibus benedictionis gratia distribuunt populoque bene precantur, 288, 365. Undulatis palliis induti venerantur imp., 103, 580. Undulatum eorum sticharion et gammadium, 166. Episcopus Heracleæ patriarcham in S. Sophia consecrat, 104.

Epulæ in coronatione imp. nuptiisque institutæ, 97, 98. Earum ritus, *ibid.*

Eques comes, 29, 3, 19.

Eques despota quo habito, 14.

Eques imp. et pedes 29, et sponsam exceptores, 107.

Equestris imp. imago in clypeis 4 procerum, 99. In scaranico magni drungarii vigiliarum, 21. In flammulo quod magnus dux erigit, 28. Itemque in flammulo, quod in vigili. Nativ. gestatur, 48, 283, 284. Equestris apparatus despota, sebastocratoris, 13, 229.

Equi imperatorii in coronatione ornatos, 97. Is magnam partem desitit, *ibid.* Equi patriarchalis, quo ad S. Sophia consecrandus vehitur, operimentum candidum, 104. Equus etiam patriarchæ creando datus a sultano Turcico 572. Equi sagmarum sive jumentorum clitearum Græcis et Latinis, 252. Equi vacui seu strati parati sunt imperatori, 29. Iidem manu ducti sequuntur, *ibid.* *Ἐπάρων* et *εὐπρά* i. e. *ἔδωρα* vocantur, 230. Ipsi etiam vacui militum equi *εὐπρά* appellati, *ibid.* Equo ingreditur palatium sponsa, 108. Pardorum venatores et qui glaciem potui refrigerando vehunt, 108. Equo vertibili poma in mensam imp. et ipse prope laquear imp. subvehitur, 301.

Evangelia quatuor leguntur primis magnæ hebdomadæ feriis, 70. Et hoc evangeliorum tetrabibion quomodo sit lectum, 317. Evangelia duodecim dum in vigilia parasceves leguntur, tenet imp. lampadem, 71, 319. Semel in anno tota evangelia sunt lecta, 319. Evangeliorum codex Christi gerit figuram, 314. Defertur in ambone præcedentibus deputatis cum mandis et lampadibus, 160, 161. Evangelia parva a feminis ex collo gestata, 319.

Eunuhi duo sustentant imperatricem creandam, 91. Iisdem incumbens Lauprandus ad imperatorem deducitur, 302.

Exarchus est legatus aut patriarchæ vicarius, item collector subsidii Turci, 157. Excommunicabat reos et absolbat penitentes, *ibid.* Exarchus etiam imperatoria seu palatina fuit dignitas, unde exarchatus, exarchis, 158. Exarchus protopsaltes imperatoris, 94. Excitatoris officium, 162.

Excubitor seu præses sacri cubiculi, offic., 60. Palat., 11. Insignia, 26. Functio, 34.

Excursionem qui faciunt et prædas agunt, defenduntur a protostatore, 52. Nec flammulum neque ordinem habent *ibid.*

Exercituum duces pro insignibus torques gestabant, 51.

Exocataceli advenant pro protonotarium, habent proprias ecclesias, 66, 119. Ordinatis dat patriarcha potestatem gestandi phelonem, 66. Ex his ab imp. designatur archidiaconus, *ibid.* Quomodo vox scribenda contra Junium, 118. Quæ notio nominis, *ibid.* Pro iisdem quædam conjectura, 119. Exocataceli patriarchales diaconi fuerunt, olim etiam sacerdotes, 120. Magna auctoritas, sedent in synodo cum patriarcha, *ibid.* Lis mota ipsis, quod episcopis sessione forent priores, pro ipsis rescriptum, *ibid.* Quasi cardinales fuerunt in ecclesia Græca, 128.

Execrationes et imprecationes synodice in quosdam hæreticos, 281. Senatus in imp. Commodum, 280.

F

Famuli imperatorii auferunt fercula, 83, 3. In eos sit epicombiorum sparsio, 325.

Fasciæ sepulcrales B. Virg. capitis amiculum in Blachernis a S. Pulcheria conditæ, 341, 343. Fascia Christi

infantiles in templo Hodagio depositae, *ibid.* Iis festum quoque dicatum, *ibid.*

Feminae diaconissae ut ad XL essent imp. Justinianus et Heraclius sanciunt, 112. Feminae parva evangelia e collo gerebant, 319. Feminarum monasteria curat magnus sacellarius, 122. Sacellis seu carceribus inclusas vetantur egredi, 124.

Fercula imp. quomodo afferantur, apponantur, 59. Et humi posita in mensa reponantur, 62. Ex mensa quot quantisque ministeriis auferantur, 58, 60. Ea domesticis mensae ex mensa tollit et auferenda dat primatibus, 57. Qui scarancia ferunt coccinea ad fores asportant, 58. Magn. domesticus dat cantori, domestico, lampadario, magistro, 60. Idem vocat ad id ministerium lectores et nepotem imp. panhypersabastum, 60, 61. Ibidem occupantur protovesitarius, nepotes, honorarii pueri, primicerii cum Barangia, aulicis, stallaonariis, 61. Ferculum tandem etiam imp. ipse dat magno domestico, 62. Ferculi vas domesticus retinet, *ibid.* 17.

Feria tertia post Dominicam carnisprivii actum este-cheseos festum, 312. Feria quinta hebdomadis magna ipsa etiam magna dicitur, 70. Ea pedes abiuti pauperum, 70, 71. Eadem agitur parasceves vigilia, legunturque duodecim evangelia imperatore lampadem tenente, proceribus cereos, 71, 319. Per ferias magnae hebdomadis reliquas lecta et divisa sunt quatuor ss. evangelia, 70, 317. Feriae $\chi\eta\varsigma$ $\delta\alpha\chi\alpha\lambda\alpha\gamma\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$ sunt dies hebdomadis paschalis, 535. Feria quinta, illius paschalis scilicet seu $\chi\eta\varsigma$ $\delta\alpha\chi\alpha\lambda\alpha\gamma\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$, patriarcha, episcopi, archimandrita adeunt imp., circumstationem faciunt, suffult et osculo venerantur, 77. Feriae in palatio celebratae, 43, 79. Feriae decem aut plurimum dierum aguntur vestibis epulisque splendidis in honorem coronatorum imp. 93.

Festa quinque sollemnia, quibus in triduo cibum imp. sumit ministrantibus proceribus, 64. Festa quatuor, praecipua, quibus Graeci quadragesimas praemittunt 296. Festum Nativit., Cpoli actum ante S. Joannis Chrysostomi tempora, 304. Festum Omnium Sanctorum prima post Pentecosten Dominica actum, 297. Festum SS. Notariorum in bacchanalia abitis, abusus correctus, 271. Festo Annuntiationis, Palmarum et magno Sabbato gestantur purpurea sticharia, 67. Festorum in monasteriis celebrationum ritus singularis preferendi velum et lampadem, qua veniente imp. accensa super velum ponatur, 82, reliquorum festorum causa, ritus, processiones habentur suis locis, 45, uaque ad 82, l. 13. Commentar. capp. decem.

Fibratis notis constat sceptrum magni domestici, 17. Fibrarum in modum quasi incisam habet imaginem imp. scaranicum magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni logothetae, 19. Magni stratopedarchae, *ibid.*

Figuram litterae gammae representat sceptrum magni myrritae, 27. Item stichario, 166. Aliae vestes, 324.

Filius imp. coronatus fert etiam ss. crucem, acaciarn, sertum, 52. A genibus est conspicuus in oratorio, *ibid.* In pa. mis sequitur patrem, 68. In castris vigilat, 85. Cum patre etiam patriarcham renuntiat, 105. In coronatione patris permissus ejus nomen suum fidei professioni praemittit, 86.

Fimbria ex margella tegebat aurem judicem Medorum, 54. Fimbriam purpuream. habet pileus protosebasti, 19.

Fimbriati pilei generorum imp. 15. Sebastocratoris, *ibid.* Caesaris, *ibid.* Magni primicerii, 19. Fimbriata margella habet pileus primi secretarii, 22. Calbadium magni domestici, 17. Fimbriatum scaranicum ejusdem, *ibid.* Magni ducis 18. Logothetae aeriarii generalis, 20. Fimbriatos aurei et coccinei pileos qui gerunt ad mensam in Nativit. imp. bene precantur, 55.

Flammeum patriarchae seu tegmen capitis album erat, post auro illustratum et imaginibus exornatum, 368.

Flammularis dictus, qui gestabat flammulum, 285. Flammulum nunc, alterumve in expeditione seu exercitu habet imperator, 48. Proprium habet magnus primicerius in turba imperatoris, 55. Sed qui excursionis faciunt, proprium non habent, 32, 13. Unicuique dat locum in fossato magno, domesticus, 84. Sed procerum ante imperatoris non explicantur, 83. Flammulum varie dictum et scriptum, 282, 283. Non est idem quod flammeolum nec labarum, 285. Est militare signum domi bellique imp. praefatum, *ibid.* Et duodecim omnino signis et imaginibus distincta 47. Florentieque imperio curvis quingentis aderant, 48. Post imperatoris stabant in vigil. Nativit. Flammula procerum, *ibid.* 16. Flammulum usitatum imp. erat ss. crux radians, 28, 249. Seu $\epsilon\pi\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$, 283. Aliud erat $\delta\pi\alpha\chi\alpha\lambda\alpha\gamma\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$, *ibid.* Flammulum $\epsilon\pi\alpha\gamma\gamma\epsilon\lambda\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$ habens imagines est utriusque S. Theodori, 286. Flammula in vestiarium delata, 55. In luctu omissa, 69.

Fioribus sternitur ambulacrum sabbato Lazari, 67.

Flumina habet sticharion episcopi, 166. Significat

gratiam docendi et flumina de Salvatoris ventre fluentia, *ibid.* In pocula innatant, *ibid.* Et fluvios habentes mandys seu undulata pallia, *ibid.*

Fons curationis est templum extra urbem dictum $\chi\eta\varsigma$, 381. Ibi sponsae exceptae, 382.

Forma turbarum imperatoriarum diversa, 31.

Formula subsignandi beneficium collatum, 79. Et qua sultanus Mahometes Gennadium patriarcham, et qua Christiani imp. patriarchas creant, 374.

Forum cupedinarium dictum post Augusteum, 333.

Fossatum dictum a fossa significat castra fossis munita, 244. Exercitum ipsum, *ibid.* Et quam inde deducuntur, *ibid.* In fossato caputurnum imperatoris est magnus primicerius, 55. Fossati tollis caput est magnus domesticus 28, 83. In eo locum tenet imp. absens, *ibid.* Stationes disponit, obit cum adiuvantia, 83. In fossato quomodo diurnae nocturnaeque vigiliae constituantur, 84. Fossatum leve, l. e. levis armatorum milites, *ibid.*

Franci appellantur Genuenses et Veneti, 76. Imo etiam Itali et Siculi, 330. Francorum stipendiarios est caput magn. constabularius, 33.

Francopolus, Turcopulus, archontopolus, etc. Haec terminatio interdum nil significat, interdum minuit, 328.

Freni pars aurea, oreo, ab aure et ore dicta, 237.

Funarii operis instar argenteo contorto involutus est nodus in scepro magn. domestici, 17. Magni ducis, 18.

Functiones variae clericorum, 113, 275. Auditorum, militum, famulorum, 28.

Fundae accubitor, parum quadrat, 185.

Funes desuratis pellicibus lecti, quibus poma mensae imp. apponuntur, 301.

Fuscus color inter album et nigrum medius, 19.

G

Galata seu Pera s. Syceia est regio urbis decima tertia, 123. Eam incolit potestatus Genuensium, 56.

Galliae reges vexillum S. Dionysii oriflambae dictum in expeditiones educebant, 286.

Gammata sticharia, 166. Gammate vestes, 231.

Generi despotae stemmatogrymum, 100. Pilei, 11. Inter eos ordo dignitatis, 6.

Gennadium Scholarium Mahometes II patriarcham creat, 372. Varie pressus officio edit, 373.

Genus non fluctantur ritu ecclesiastico inter Pascha et Pentecosten, 351.

Genuensium potestatus imperatoris flecili genua bis, manum pedemque osculatur, 75. Eundem honorem imperatori habent Genuensium primores, *ibid.* Ablatis caputulis genua flecunt, fustia exclamant, *ibid.* Eorum prator in Nativitate Christi adest divino officio, 58. Accipit collicium ab imp., *ibid.* Cereum tebetum suis sub matutino Paschali, 74.

Georgii (S.) martyris festum celebrant Graeci 23 April., 341. S. Georgius martyr flammulo representatur, 48. Ejus die festo processio, 81. Magnus dicitur Graecis, *ibid.* Ejus imago, 69, 98. Juxta eam stans coronatus imp. numismata in proceres jacit, *ibid.*, 6, 7. Ea S. Georgii imago sanguinal, et equus binitu gemino et omisso Andronicum seniore terret, 318.

Gerasa fons ob miraculum vini ex aqua facti viscosus, 206.

Gerlachius praedicans Lutheranus memorando facto Turci imp. togam osculatur, 328.

Germani tricesimum B. Virginis assumptae qui celebrant, 345.

Grados, excelsi extra templum Blachernum, 325. Ad eos deducitur imp., 80. Ad eodem prosequitur imp. d. Hodegetria, 72, 325.

Graeci recentiores peregrinas variant dictiones, 112. Inanum titulorum crepitaculis jactant, *ibid.* Gaudent ambiliose titulo $\mu\alpha\gamma\alpha\lambda\alpha$, 120 Et $\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\pi\alpha\tau\epsilon\rho\varsigma$, 577. Eorum sunt monstra titulorum $\pi\alpha\tau\epsilon\rho\alpha\nu\alpha\lambda\alpha\gamma\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$ et $\pi\alpha\tau\epsilon\rho\alpha\nu\alpha\lambda\alpha\gamma\iota\sigma\tau\alpha\upsilon$, *ibid.* Duplice corona lampadem imp. praefatum ob curam divinarum et humanorum orabant, 278. Eam potestatem in ponendis deponendisque patriarchis exercitum compiere debuerunt, 372. Et hinc Graeci suo exemplo patriarchas tractare etiam Turcas docuerunt, *ibid.* Graeci ante festa quadam praecipua jejunium seu quadragesimam praemittunt, 59, 296. Apostolorum omnium festum agunt, 297. B. Virg. cum anima et corpore assumptam, uno die, 15. Augusti celebrant, 342. Eorumdem propria quadam consue. tractata, tropaia, canonica, edae, s. i. i. idiomelae, 138. Graecorum Latinorumque rituum diversitas uni non obstat, 298. Eorum error, non posse sacerdotem fungi diaconi vice, a Calea refutatus, 137. Liturgiam in quadragesima et jejunis a meridie celebrant, 283.

Granatam, Assyriorum gestamen, imp. fert volantibus
manicis, magnus domesticus una manica, alii utraque
adstrictam lapatzam, 63, 301.
Gyros habent pilei generorum imp., 15, 231. Et gy-
ros seu ambitus trullæ in pileo primi secretarii, 22,
243.

H

Hæresis. Ejusdem effectus, 372.

Hæretici mutata nomina officiorum ecclesiasticorum, 165. Alii retinenda contendunt non pro imperio, sed ordinis dignitate significanda, *ibid.* *Hæreticorum* Manichæorum, Nestorianorum, Eutychnianistarum ossa exhumanda et in eos synodice imprecationes, 281. *Hæreticorum* tetraditarum magnum jejunium, 354.

Hebdomada hebdomada etiam dicitur, 317. Hebdomadis quinte quadragesimalis feria quincanx magnus canon, 320. Et Sabbato huiusmodi B. Virg. acathistus, 321. Hebdomadis magna officium, ritus, leticio evangeliorum, lotio pedum, 70, 317 usque ad 327. Hebdomas renovationis seu *ἡβδομαπνεύματος* cum feriis est ipse paschalis hebdomas, 333. Est a jejuniis libera, *ibid.*

Helena (S.) et Constantini M. festum agunt Græci 21
Maii. 542.

Helena Cantacuzeni filia Jo. Palmologo nupta. 582

Heracii numerum clericorum circumscribit, 112. Duos tantum vult esse syncellos, 377. Vasa ecclesiae in pecuniam conflat, Persiam invadit, 323. In aciem educit Delpae imaginem, 513.

Heteria major, cohors militaris, cujus praefectus magnus heteriarcha, et minor, cujus praefectus heteriarcha simpliciter. 190.

Heteriarcha, offic. palat. 12. Gestamina, 26. Ejus functio, 42. Heteriarchas ad circumstationem vocant alios, 33. Eamque mittendam significant, *ibid.* Heteriarcha dictus a conciliandis amicis, vel a cohorte militari, 190. Dicitur et megaltriarcha et megaeteriarcha. *ibid.*

22. Officium exsules recipere, 56. Expectat conclavi
egressurum imp., vocat proceres ad circumstationem,
54, 22. Proponit in circumstatione negotia, 23. Ejus ad
mensam imp. ministerium, 56.

Heterodoxo excedendum audientes, summi pontificis pedem osculo coli, 328. Idem et patienter demisse prœcriduoque genu togam osculantur imp. Turcici. *ibid.* Suosque pedes vicissim osculo honoratos decantant, 329.

Hierarcha super caput S. Evangelium tenet dum consecratur, 169.

Hieromnemionis munus, 157. Juval canistrum in vesti-
tudo patriarcha; si sit sacerdos, non licet ei fungi offi-
cio diaconi ex Græcorum errore, *ibid.* Ejus tria officia
implicendi preces seu suffragia, jus enthronismi et con-
tacti fusius explicata, 158, 159.

Hispiorum nuntius paratum Megaurm palatium, 502.
Nodegetria Vrginis imago, 70. Pietatis causa in aulam ex monasterio deportata, 515 sq., 521. Quo honore ab imp. excepta et remissa, quandiu in palatio peregrinans, *ibid.* et sq.

Hodegetrium seu Hodegium, templum a S. Pulcheria
structum, et monasterium, inde imago a D. Luca picta
eoque reposita nomen Hodegetriæ invenit. 316.

Honorandi imp. ritus varii. 278, 231, 372.

Honorarii pueri bene imp. precatur, ipsi juncti, audientes, 39. Unus fert imp. ensem in vigili. Nativ., 50. Ex manibus ponnyhersebasti tollit ferculum, 61. Scabellum suppedaneum tenet, 63. Ubi traditur lampas imp. interrupta lectione Evangelii feria quatuor magnae hebdomadis, 71. Alius in Dominica Palmarum finito matutinorum cum ambulacro carpeudo ejus diripiendi dat indicium, 68. Magno Sabbato ricinium replent lauro, 73. In eos spargit coronatus imp. numismata, 98. Ministrant mensae, 98.

Horæ quales et liturgiæ quomodo in vigil. Nativit. canantur, 43. Quo habitu intersit imp., 47. Horarum initio sit circumstantio, 45. In Parasceve et Paschate, 72. Hoste propinquo vigiliæ bis obeundæ, 84.

Hulac, Torcico-Jupianus nuptins. 245.

Hymnus matutinus, 37. Vespertinus, 47. Hymnos vespertinus in Paschate imp. audit ad S. Sophie, 76. Hymnus trisagius canitur in lotionem pedum, 70. In Paschate, 76. In coronatione imp., 89. Ad eum surgunt imp. 93.

Hyperpyrum, monetæ genus, 53, 259. Hyperpyrum, gestamen capitis instar ignis flammans, 291.

Iconostasion non est delubrum Calvinisticum, sed locus pro statuendis seu figendis imaginibus. 274.

Idiomelon, proprium festi caplicum. 298

Imagines (SS.) Christi nati cum aliis ex tabulato in
vigli. Nativ. suspense, 4. Prope eas stabant sacerdotes,
ibid. Ad ss. imagines renovandas collecta synodus, 345.
Ecclesiae decora appellata eidemque restituta, *ibid.*
Dominica orthodoxa propria et processione honorata
cui interest imp. et ad synodum pro iis colendis de-
cretum in S. Sophie lectum stabat, *ibid.* et 82. Depor-
tata etiam ss. imagines in processione palmarum imp.
et filio, despois et patriarchis praeentibus, 68. In pro-
cessione ad Porphyriticam columnam, 79. Imago imp.
in vestibus, 235. Et a sinistris in scaranico magni do-
mestici, 17. Imago equestris imp. in scaranico magni dru-
ngarii vigili, 21. In flammulo, 48. In clypeis quatuor
procerum, 99. Imago sedentis in throno imp. est retro
in scaranico magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Magni
logothetae, strapopedarchae, 19. Magni primicerii, *ibid.*
Magni drungarii vigiliarum, 21. Imago imp. stantis et
coronati in parte scaranici abtierio magni domestici,
17. Magni ducis, 18. Protostratoris, *ibid.* Imago stanti-
imp. sub vitri pellucidi specie in scaranico magni pri-
micerii, 19. Magni contestauli et logothetae generalis, *ibid.*
20. Protovesitarius, *ibid.* Imaginem imp. exprimebant
bullae, 256. Imagines nummorum, ex quibus cognosci
potest quid disema, Justinianum, blattum, 257, 293,
290. Aliae tres imagines vestii imp. initio Gregorae,
222, 237. Aliis oratio, 167, 308.

Imperatoris filii, 6. Ab imp. primus era. Cesar, 7. Imperatori proprium sebasti epithetum, 8. At sebastocrator constitutus quasi imperator fuit, 7. Ei ius novandi res et voces anteponendi, postponendi, 8. Imp. in vigili. nativ. ad matutinum non egreditur, 45. Et Liturgiæ adest vel abest, 46. Quo ritu in oratorium ascendat, 28. Ejus diversa indumenta, 47, 50. Habitus, ornamenta, 13. Ensis potestatis, lampas boni exempli, mantile inconstantie memorem esse jubet, 51. SS. crucem semper fert dextra, *ibid.* Ad mensam quotidianam fert amicum, 53. Faustæ preces et reprecatores, 53. Panagiam illato imp. surgit, 62. Sumendi panagiam modum acclinationum anni, 63. In triclino quinqueles cibum sumit proceribus ministrantibus, 64. Imp. habitus in Palmis, 13. Processio, *ibid.*, 69. Facultate ejus diripitur ambulatorum, 68. Luctu minus splendide festa aguntur, 69. Imp. candido amictu stat ante Delparum victicem, candidam superulam fert in processione, 69, 70. Feria 5 Cæn. Dom. fundit aquam in pelvini, duodecim pauperum lavat pedes, tergii, osculatur, 70. Tenet lampadem dum leguntur Evangelia, 71. Deponit et recipit eandem, *ibid.* Pro audiendo vigiliarum hodieque officio divino eligit sibi conclave, 72. Occurrit d. Hodegetria eamque deducit, *ibid.* Ad liturgiæ magni Sabbati fert que placeant gestamina, *ibid.* Ante imp. sparguntur lauri, *ibid.* Sub divino officio magni Paschalis iterum datur imp. lampas, 73. SS. Crucem, evangelium, protopapam et archidiaconum osculatur, 74. Vesperas in S. Sophiæ audiens thuris suffitu honoratur, 76. Desit ingredi tabernaculum et anum largiri, 77. A patriarcha et episc. visitur eique officium circumstationis ab illis præstatur, *ibid.* Thure et osculo ab episcopis collitur vicissimque colit, *ibid.* In Pentecoste vestitur ut lubet, *ibid.* Ad S. Sophiæ audit præces S. Basilii, 78. Ejus fronti as. Crux imponitur, 79. Frons et oculi sacro oleo inunguntur, *ibid.* Beneficium quod confert eandem fere quam aurea bulla vni habet, *ibid.* Ex spoliis quæta pars imp. datur, 83. Imp. coronandus palatium occupat, 86. Præfigit nomen professioni fidel. propr. manu scripsit, eisdem subscribit, *ibid.* Apostolicas traditiones, ecclesiasticas consuetudines et decreta conciliorum amplectitur, 86. Scuto insidens a patre, patriarcha et proceribus in altum tollitur, 88. Faustis acclamationibus saluatur, 89. In S. Sophiæ sacro et diademate prius consecratis induitur, *ibid.* In anabathra sublimis considet matre coronam, conjuge ætium gerente, *ibid.* Patriarcha pro imp. precatu in formam ss. crucis inungit, Sanctus et Dignus patriarcha et populo accinebat et repetente, 90. A patriarcha et patre coronatus, *ibid.* SS. crucem tenet imp., palmam imperatrix, decanatoque triasgo surgit, 91, 93. Imperator a diaconis vocatus ad prothesin pergit et mandamy indutus tenet ecclesiasticum deputati locum, et agmen supplicantium magno prægreditur comitatu, 95. Thure et cæta honoratus in anabathra sedet surgitque ad lectionem Symboli, ad elevationem ss. Corporis et orationem Dominicam, 98. Communicatur vocatur a diaconis et sacram mensam in ss. crucis formam incensat, 95. Imperatori thuris honorem redhibet patriarcha, 96. Ad s. communionem deponit coronam, quam post recipit

ibid. Antidoro et benedictione acceptis et catechumenarum occupato loco accinitur velatus imp. et remotis velis exclamatur, 96, 97. Ad palatium deducuntur despotis equitantibus, 97. Stenmatophori accumbunt magno domestico ministrante, *ibid.* Duplex epicombiorum sit sparsio, 98. Qua largitione volunt omnes secum letari imp., *ibid.* Ea lectitia per epulas multasque ferias continuat, *ibid.* Coronati epulanti et stemma gestanti imp. adsunt proceres clypeati cum equestribus imp. imagine, 99. Imperatoris amictus in creatione despota et sebastocratoris, 100. In designatione patriarchae, 102. Ejus formula qua despotam creat, 100. Quae patriarcham, 103. Pedis osculum a creato accipit despota, diversis impostis stemmatoglyris, 100. Imperator stat cum munere fungitur imperatorio, 100. Imp. lugentis candida et citrina vestimenta, 106. Aulici et populus cum imp. lugent pulati, 106. Cognati imp. diverso ritu lugent, *ibid.* Ad fontem, vel Blachernas spouse obviam exit imp. eques, 107. 108. Vestes mutat in Nativit., 47, 51. Et in Palmis, 67. Ejus filius eadem gestat indumenta, si coronatus sit; sin minus, super usitato amictum gerit velum et in capite sertum, 52. Πρόθυς, oratorium, non erat destinatum, ut imperator inde prospiceret, sed rei divinae interessel, 255. Quomodo lux pantomachiae non semper observata fuerit, ut imperatori quinta pars spoliomm cederet, 255. Imp. pro consuetudine tres cruces cinnabari in fronte bullae exprimit, 256. Ipsaeque bullae imp. imaginem expriment, *ibid.* Imperatoris potestas in ecclesiasticis per adulationem servilem ad episcopalia et sacerdotalia prope evecta fuit munera, 531. Palmarum die imp. rogas dabant, 511. Et dare cessabant, 512, 531. Pedes lavabant, 518. Coronatus imp. alios dignitatibus condecorat vel titulis afficit, 567. Patriarchas ponebant et deponebant, 572. Imp. Graeci in natali praeidentis, accubantis, non assidentis magnificentiis, 501.

Imperatrix mater coronati in anabathra gestat coronam, nova imperatrix sertum, 89. Illa ramum tenet aureum inflexis unionibus; etiam vidua cum himatio nigro, 91. Creanda sustentatur a propinquis vel eunuchis, *ibid.* Benedictum diversaeque formae stemma imponitur, 92. Exhibitio honore se viro subjectam fatetur, *ibid.* Ejus coronatio peragitur vel cum imperatoris vel inter nuptias, *ibid.*, 562. Futura spouse proceditur obviam, appellat ad fontem vel Blachernas, a matronis induitur, equo palatio invehitur, 107.

Inauratum lignum sceptrum magni primicerii uti et imperatoris aliaque, 19, 20. Inauratum pedum dat sultanus creando patriarcham, 572.

Indusia Junio-Calviniana ab ecclesiasticis abhorrent, 165.

Infula non utuntur episcopi Graeci, 169.

Insignia, ornamenta, vestimenta imp. et aulicorum, 13, 17. Imperatoris praecipue, 47, 50, 89. Imperatricis viduae, 91.

Instrumenta musica, 49.

Interpres magnus, offic. 50 palat., 11. Insignia, 23. Officium, 40.

Intortii aerei et aurei coloris sceptrum magni heteriarum, 22. Intortii citrini et aerei coloris sceptrum heteriarum, 26. Intortus coudylus in scepro praefecti sigillo, 20.

Irene et Constantinus pro ss. imaginibus septimam colligunt synodum, 546.

Isaaci Comnenus, Alexii frater, creatur primus sebastocrator, 7. Caesarem prelit, *ibid.*

J

Januarii die 6 celebrant Latini Epiphaniam regibus factam, 305. Eo die natalem Egyptii agebant, 504. Januarii sextus respondet undecimae mensis Tybi, 506.

Jejunium paucorum dierum festis quatuor praemittunt Graeci, 296. Id sub magna impositum poena, *ibid.* Et producere laicis erat liberum, monachis ex regula prolixius impositum, 297. Jejuniorum prima dominica celebratur orthodoxia, 545. Ad quadragesimae jejunium exiliatus patriarcham munere et exhortatione populus catecheses festo, 512. Varia jejunia variorum, 551. Ea varietas non obstat unioni fidei, *ibid.* et 296.

Joan. Baptistae (S.) Natalis agitur 24 Jun., 343. Processio ad ejus monasterium, 81. Ejus imagine suum exornat flammeum patriarcha, 568.

Joanna (S.) evangelium usque ad passionem in magna hebdomade lectum, 517.

Joannes Andronici Junioris f. creatus imp. alios honorat, 567.

Joannes Cantacruzenus sit magnus domesticus aequalis

panhypersabato, 7. Eidem singularia gestamina a duobus imp. concessa, 18. Ab Andronico Palaeologo II supra omnes evectus, 8. Uxoritis fratribus chlamydes et caligas instar despota permittit, 15. Et seria distinctio, 101. Natu majorem despota praefert, 174. Ipse Didymotichi imp. inauguratus vestem purpuream sibi induit et tiram humo tollens imponit, alii purpureas et crepidas inducunt, 568. Adrianopoli secundum et in Blachernis tertium coronatus etiam conjugem coronat spargitque numismata, *ibid.* Postridie coronationis Andronicum candido luget amictu, 514, 515. Filia Joanni Palaeologo nupta, 582. Deposito imperio monachum agnit, 541.

Joannes Citrius ejusque responsa, 117. Apud eundem ordo principum dignitatum, 155. Alio ordine numerat dignitates ecclesiasticas, 157. Refutatur a Caleca, sacerdotem non posse fungi ministerio diaconi, *ibid.*

Joannes Comnenus imp. Virginis Nicopaeae imaginem triumphali vehit curru, 515.

Joannes imp. penultimus concil. Florentino interfuit, 540.

Joannes Palaeologus ad columenam crucigeram supplicabundus, 559.

Jordanis aquae ob Christi baptismum incorrupta, 507.

Judex castrensis seu fossati, offic. 52 palat., 11. Insignia, 25. Militibus jus dicit, 40.

Judices Medi gestabant epilorica et phaeolidem, 54. Aurem mardellio tectam reo servabant, resectam accusatori dabant, *ibid.* Eorum insigne pilaticae, *ibid.*

Judicia dum habentur populum continet qui est a secretis, 141.

Junius SS. crucis odio male edere et explicare videtur Codinum, 249. Est fabulator Calvinianus, 145. Interpreta flagitiosus, 285, 567. Fraudulentus, 571. Ineptus, 118, 123, 132, 153, 155, 156, 158, 145, 150, 155, 155, 157, 175, 206, 226, 227, 229, 237, 259, 242, 243, 245, 248, 252, 259, 271, 271, 283, 288, 289, 293, 298, 301, 513, 514, 515, 520, 520, 550, 555, 557, 540, 548, 555, 564, 579. Inscitus, 149, 141, 160, 259, 268, 270, 553. Juris imperitus, 573. Perversus, 255, 536. Ridiculus, 148, 253, 246, 298, 547, 566. Varie aberrans, 142, 285, 571, 572.

Justiniana prima, 105. Dicta Achris Justiniani patria et ab ipso privilegia ditata, 573. Inde regia sedes Bulgarorum esse coepit, *ibid.* Ejus archiepiscopus electus uti patriarcha, *ibid.* Subjecti alii provinciales episcopi, *ibid.* Eidem lampas praetata, 578. Justiniana secunda in Cypro fuit, patria Theodora conjugis, 575. Justiniana tertia Carthago, quod eam Vandalis pulsus restituerit Justinianus imperio Romano, *ibid.*

Justinianum, capitis gestamen imperatorum, 51, 290.

Justinianus numerum definit clericorum, 112. Patriam Achrida exornat et plures urbes a se Justinianas dicit, 575. Ecclesiae magnae trullam construit, 242.

Justinus trullae casu solem comminutum pari nequit reparare splendore, 561. Eidem acclamatum, 578.

Juvenis despota habitus, 11, 12.

I

Labarum apud Graecos posteriores desisse videtur, 285. Illique respondere βαβύλον seu gemino velo condans vexillum, 569, 285.

Lacinias sine lemniscis militibus habet roebum despota, 15.

Lampadarius duplicem ampullam auream tenet in vigil. Nativit., 44. Ascendit in oratorium cum despota, 49. Tollit ferrula cum domestico, lectoribus, canonarchis, 60. In festo Palmarum prior venit in ambulatorium cantans, 68. Differt a praefecto luminum, 145. Erat officium palatinum, *ibid.*

Lampas accensa praeferebatur imperatori, 145. Quae corona duplici erat cincta ob curam ecclesiasticorum et politicorum, 578. De aureis et argenteis stephanonibus circum eam, *ibid.* Lampas etiam praetata ut boni exenpli esset imp., 51. Ejus supremae partes SS. crucibus coccineis, cinnabari et bractea ornatae, 45. Lampadem in Epiphania imp. dat patriarcha, 65. Tenet in Palmis, 67. Et ad lectionem 12 evangeliorum fer. quinta magnae hebdom., 71. Et sub matutino paschali, 75. Lampades in Epiphania officio etiam aulicis dantur, 65. Lampas cum simplice corona praeferebatur patriarchae archiepiscopo Bulgariae, Cypri et Imperatrici ob simplicem potestatem, 578. Patriarcha etiam extra propr. diocesan thelampa conspicuus, *ibid.* Lampades praefertur S. Evangelio in ambonem delato, 160. Et sacris donis, 161.

Lanceolae usus in antidoro, 565.

Lapatzum unica adstrictam manica fert magnus domesticus, alii utraque adstrictam, 61.

Lapide (Pro) consecrato seu ara portatili utebantur antimenais Græci, 140.

Laurus spargitur in magno Sabbato, 72, 73.

Lazari (S.) resuscitatio et monasterium ab imp. celebratur, 82.

Lazarus patriarcha Jo. Cantacuzenum coronat Adriano-poli, 368.

Lecci 19 tricliniars nomen palatio decaenæorum ac-cubitus dedere, 301.

Lectores non supra, 110. Justinianus, ad 160 permittit in ecclesia magna Heraclius, 112. Eorum habitus et mi-nisterium in palatio, 44. Tollunt fercula, 60. Laurum in Sabbato magno ante imp. spargunt, 72. Eorum primice-rius, 6.

Lectrum seu pulpitum, analogium, super quo legitur, 274.

Legi antiquum respondet antiqua traditio operandi sa-cris etiam tecto capite ob mysterium spinæ coronæ, aut sudarii supra caput Christi, 169.

Leo Issarus et Armenius iconomachi, 343, 346. Una cum filio perit turpiter, *ibid.* Sub eod. Issaro urbs obside-tur et B. Virg. ope liberatur, 323.

Leo magnus imp. in Blachernis templum Deiparæ struxit, 272.

Leo Philoſophus S. Lazaro templum struxit, 347. Ei strictæ insidiæ, 119, 120. Basiliconſtopa vano titulo finxit, 175.

Leones solum in Megaura custodiunt, 302.

Leontidem hajulum Alexander puer imitatus emendare senex nequit, 211.

Litanie variae, 79. Iis debet pedes interesse imp. in palmis, 70.

Liturgia in vigili Nativit. quomodo celebretur et in Nativit. ipsa, 46, 47. Quo habitu imp. et proceres inter-sint, 47. Hi ad liturgiam et laudes vespertinas gestant flammula, *ibid.* Post liturgiam in Epiphania fit consecra-tio aquæ, 64. In palmis nulla, 69. In Paschate palliitur tacite, 74, 76. Liturgiam die magni Chrysostomi imp. au-dit in S. Sophiæ, 80. Aliisque variis et templis et mona-steriis, *ibid.*, 81. Liturgia non sine luminibus celebratur, 145. Eam perficiunt aperto capite Orientis episcopi ex-cipio Alexandrino, 169. Tecto capite qui peragunt lita-rgiam Christi spinæam repræsentant coronam, *ibid.* In jejuniis et vigiliis post vespas seu a meridie habita, 262. In Paschate ante ortum solem, *ibid.* Ab liturgia exeundi signum oratio datum catechumenis, 168. Ejus ritus ignorant Calviniani, *ibid.*

Locum aulici certum et aulicorum habent classes, 37, 261.

Logariastes aule, offic., 61. palat., 12. Ejus gestamina, 26. caret functione, 39. Sed videtur huic aliqua assigna-ri, 42, 7.

Logariastes magnus, offic., 40 palat., 10. Insignia, 24.

Logographi, 154.

Logotheta ærarii generalis, offic., 18. palat., 5. Ejus insignia, 20. Officium ignotum, 34. Potest etiam dici logotheta publicæ rei, non tamen a genericis, 166. Logotheta castrensis, offic., 47. palatinum vel rectus castrense et exercitus, 11. Insignia, 24. Nulla functio, 40. Logotheta curas publici, offic., 27. palat., 10. Ejus pi-leus et gestamina, 22. Non habet scaranicum neque mini-sterium, 36. Logotheta magnus, officium, 12. palatinum, 9. Ornamenta, 19. Non fert sceptrum, *ibid.* Ex officio mittendas regibus curat litteras, 32. Aliquando superior stratopedarcha factus, 9. Logotheta rerum domesticarum s. familiarium, offic., 39. palat., 10. Vestitus, 24. caret functione, 39. Logotheta rei pecuriaræ, offic., 49. palatis, 11. Insignia, 25. Officium nullum, 40. Neque su-reum neque rubrum gestans scaranicum, 58. Est limes officialium, *ibid.* Eo inferiores sunt qui coccinea ferunt scarana, *ibid.*

Lora despois, 15. Lora seu manicularia Bardariota-rem ad flagellandum, 38. Lorum non est mitra s. tiara, 170.

Loricæ seu clipearii, 206.

Lotio pedum ejusque ritus in palatio feria 3 magna hebdomadis, 70.

Lucas (S.) evangelista imaginem Deiparæ Hodegetrie in tabula pictam reliquit, 316. Ejus SS. Evangelium le-ctionibus tribus in magna hebdomade totum legebatur, 317.

Lucas patriarcha abusus in notariorum festo correxit, 371.

Luctus in sola insignie candida vestimenta, 69, 106, 314. Luctus in Ecclesia purpurea vestimenta insignie, 169. Luctus in Ecclesia diebus jejuniorum et defunctorum memo-riis, *ibid.*

Luitprandus facie a contrario ridet acclamationes fa-

ciæ Nicephoro Phoca, 378. Ejus ridiculam processionem, 335. Magnificentiam in natali prædantis, 301. Describit Megauræ palatium et porphyreæ, 302. Porphyrogenitos appellat in Porphyra palatio natos, *ibid.* Nimum indulſit affectui in Græcos sinistro, 335. Rogæ in Palmis distribu-tionem narrat, 311 *sq.*

Luminaria ad baptismum ordinario accensa a Calvipsi-ans abrogata, 145.

Lux vera Christus, 308. Ob illud luceat lux vestra : lampas imperatori præferitur, 31.

M

Macedones et Orientales colunt Romanorum imp. tan-quam successorem in paternæ Alexandri domo, 53.

Macedonia in Romanorum ditio, 53.

Magi Persarum, cantemur natalitius 60. Sub eo imp. abstinere ab eon, *ibid.* Idiomelon recitatur totum, 298.

Magis factam apparitionem celebrant Græci 25 Decemb., Latini 6 Januarii, 305. Magos esse reges a regulos morose et calvinistice Cassulonus concedit, 303.

Magister supplicum libellorum, offic., 41. palat.; 11. Habitus, 24. Recipit supplicationes imp. equitante, 59.

Magister palatinus clericus fert purpureum camisium in vigili. Nativit., 41. Est cantor, 161. Variat ad mensam et tollit fercula, 60.

Magni titulus ambitioni Græcorum frequens, pariter modestia Latinorum, 120. Partim pro distinctione additur, *ibid.*

Magnaura varii artificii palatium, dictum et Megaura, 302.

Mahometes Turæarum sultanus capta urbe Gennadium patriarcham certa forma creat, 372. Suis manibus dat pedum magni pretii, equum et templum SS. Apostolo-rum, *ibid.* Sub ipso uno patriarchæ novem omnino sibi successerant, 373.

Mandyam coloris eberrimi fert imperatrix vidua in coronatione novæ, 91. Mandyam aureum exuit imp., 95.

Mandyas vestis erai communis patriarchis et imp., 379. Episcoporum erant unduati mandyæ, *ibid.* Hi divii seu unde docendi officium notabant, *ibid.* et 166. Mandyas etiam ferunt deputati, cum SS. Evangelium in suggestum præeunt, 160. Mandyas distinguitur a sacco, 313. Varie scribitur, 168, 379.

Manegones canum dicti venatores, 39.

Manica utraque volitante fert imp. granatam, reliqui astrictam utraque, magnus domesticus una tantum, 63, 64. Manicas non habet palæus, sacra vestis, 167.

Mantilli ligatum involocum cum araria monet imp. mortalitatis, 31. Idem gestat in palmis, 67.

Manuelum et Joannem Assios Cantacuzenus honorat, 16. Sebastocratores facti, 101.

Manuel antepenultimus imp. renovat porphyriticam columnam, 340.

Marci (S.) Evangelium totum lectionibus duabus in hebdomade magna lectum, 317.

Marcianus et Martyrius (SS.) marti. et notarii festo ho-norati, ejus abusus correctus, 370.

Margaritæ et margella s. margellia sunt distincta, 224.

Margellum s. margellum esse corallum et inde dicta varii coloris assomenta, sumptuosa auroque texta addi-tamenta et purpurea vestimenta, 224.

Martyres (SS.) primo omnium diademate a zona mili-tari exuiti, 30. SS. quatuor martyrum flammulum, 48.

Matthæi Evangelium totum lectionibus duabus magna hebdomade lectum, 317.

Matutinum offic. in vigili. Nativit., 43. In Dominica Palmarum, 67. Et lugente imp. ante Deiparam victricem canitur, 69. Sub matutino in Paschate tenet imp. lam-padem datam a protopapa, 75. Sub eodem dantur cerei proceribus et potestate Genuensium, *ibid.* et 75. Resi-duum ejus canitur circa vestibulum urclini, dein fit ben-dictio, 78.

Matzobarbutum, missile ad prociū jaciendum, 213.

Matzucam loco sceptri fert protologator, 25. Ejus ha-stile habet Bourio, butiam s. capellam, 245.

Mauricii (In S.) tricesimus B. Virg. Iltanis honoratur Ingotadii, 344.

Medorum gens magnifica, 53. Eorum judices margella lectam aurem arcuatis serrabant, 54. Eorundem cou-suetudine vixit Cyrus, 34.

Megaloaligite milites sub stratopedarcha, 42.

Megaura palatium, in eo desuratum arborem volucres replebant, 302. Solum leonibus irrugit imp. penes la-q. eare subito evectus, *ibid.*

Melissenus Leo fratrem objurgat siromaste intentato, 212.

Memoria (A), offic. 39, palat., 11. Indumenta, 26. Ministerium notare facta honore digna, 41. Convenit cum suggestore ecclesiastico, 143.

Mensa imp. non instruitur fer. 3 magne hebdomadis, 71. Neque in magno sabbato, 73. A mensa dicuntur antimensa, 147. Mensa s. altari pannus substructur, ex quo panno consecrantur antimensa, 146. Mensis sacris adhibentur antimensa, quando dubium est num mensae sint consecratae, *ibid.*

Mensis cuiusque initio aqua benedictio peracta in palatio, 78, 305.

Metaxa vestis serica, 363. Ea vestitur imp. equus in morem tibialium, 97. Olim Medica appellata, et quando urbi illata, 363.

Metaxarius, ejus negotiator, 363.

Methodius (S.) patriarcha cum imp. restituit ss. imagines, 345. Sub eodem instituta est Dominica orthodoxae, *ibid.*

Michael (S.) archangelus, Graecis dictus archistrategus, nomen primo dat famulo, 284.

Michael Amorus, 346.

Michael Palaeologus l mutat dignitates et insignia, 8, 174. Cum Genuensibus foedus init ritumque se honorandi praescribit, 75. Oppugnatorum Venetos tantum indulsit inducias, *ibid.* 20. Idem Colim a Latinis recipit, 316. Amplissimos honores d. Hodegetriae deferit, illam per portam Auream secutus, *ibid.*

Michael Rangabe et Michael f. Theophili cum Theodora matre calthores ss. imaginum, 346.

Michael Tarchaniota, 8.

Milites uno, duobus, tribusve merentur equis, 42. Deseriores revocat protologator et debito ordine locat, 40. Tollunt fercula ex manu magni domestici, 61. Levis armatura vigiliis diurnis obeunt, 84. Militum varia genera nominat, arcitenentes, sagittarii et transgratores, 246. Barangi, 264. Bardariota, 267. Castelliani, 271. Clibanarii, cataphractarii, 268. Cursarii, cursores, *καυατόβρυς, κούρατοι*, 254, 255. Cortinari, 266. Franci stipendiarii, 35. Murtati, 37. Rogatores, 260. Spatharii, 251. Tzacones, 247. Militum duces, 28. Militum fidei acclamatum, 280.

Minister a genibus indult patriarcham epigonatio, 110.

Miscendo (A) Graece dictus pincerna, 38.

Missa per tricesimum B. Virg. Assumptae canitur in Germaniae templis, 344.

Missus non sunt singula fercula, sed ferculorum plurimum illatio, 235.

Mitra non utuntur episc. Graeci praeter Alexandrinum, 169.

Mocli (S.) mart. templum, in quo Leoni philosopho imp. structa insidia, 351.

Monachi longiores quadragesimas agunt, 297.

Monampulum, 148, 149. Erat ampulla sacro chrismati servando, quam secundus tenebat ostiarius, 149. Unde dictum et quomodo scribendum, *ibid.* et 275.

Monasteria virorum et mulierum credita magno saeculario, 123, 125. Virginum, sacellis et carceres dicebantur, unde egressus vetitus, *ibid.* Monasteria peratica, 122. aliaque varia *ῥῆς κατὰ τὸν* Delpara, 341. Libis, 340. Manzanense, 341. Petra, 342. Monasteria cum imp. visit publica processione, geminum praefertur a tzaeca velum et super id lampas accensa ponitur, 82. Monasteriorum diversi ritus non obstant uniohi fidei, 296.

Monitoris s. suggestoris est patriarchae in sacro vel conclone harenti suggerere, 145. Convenit cum eo qui est a memoria imp., *ibid.* Dicuntur rememoratarii, *ibid.*

Mulier equum suum a Theophilo iconom. imp. repetit et recepit, 30. Mulieres porra de collo ferunt evangelia, 319.

Muros urbis patriarcha et populus obibat et hostes obiectu ss. crucis et imaginis Christi non manu factae et B. Virginis Hodegetriae venerandaeque vestis ejusdem repellebat, 322.

Murtati pedites in circumstantione aulica ferunt tela, 37.

Myroblita S. Demetrius martyr dictus, 340.

Myrraites, offic. 78; palat., 12. Indumenta, 27.

Myrraites magnus, officium 73; palatin., 21. Gestamina, 27. Officium incognitum, 43. Sed distinctum a praefecti murtatorum officio, 248. Origo vocis non est Hebraea, *ibid.*

Mysticus, officium, 30; palatin., 10. Ejus ornamenta, 25. Est senator secretioris consilii, 36, 264.

N

Narbecem et ss. crocem imp. coronatus gestat, 93.

Nativitatis Christi vigilia et dies in palatio, quibus mi-

nisteris palatini cleri, quo habito, castu, liturgia, horarum, tropariorum celebretur, 45. Quae circumstantio, 44. Imp. et procerum gestamina, 47. Flammula, *ibid.* Ritus in oratorio, 48. Eo die imp. cibum in triclinio sumit ministrantibus vario proceribus, 55. Et apprecantibus ad nauseam, *ibid.*, 60. Etiam in lectu; ejus diei magnificentia, 301. Nativitatem Christi agunt 6 Januar. Aegyptii, 304. In Thracia ante S. Chrysostomi tempora celebrata, *ibid.* Nativitate B. Virginis fit processio ad monasterium Libis, 80.

Nepolibus imp. a magno domestico fercula dantur auferenda, 61.

Nicephorus generalis publicae rei logotheta ad imperium evectus ss. imagines coluit, 346.

Nicephorus Melissenus Caesaris dignitate affectus, 7. Nicephorus Phocas acclamationibus honoratus ridetur a Luitprando, 278. Ejus processio, 336.

Nicellus (S.) ab ortu clericus designatus, 170.

Niger et albus color habet medium fuscum, 19. Nigro indumento interest vidua imperatrix in novae creatione, 91. Eodem utantur proceres coram lugente imp. per 40 dies, 106.

Nili aqua vinosa ob miraculum vini ex aqua facti, 306. Nodi et palmae in scaldio imp. 15, 223.

Nomicus, 6. De eo quatuor opiniones, 136.

Nomina sebasti et oratoris in unum conflavit Alexius Comn., 7, 8. Et fratri communicavit, 7. Nomina gestantur dominorum fert umbo, 13. Nomina imp. et despotarum fustis acclamationibus afficiuntur, 55. Nomina ecclesiastica heterodoxi crasse vertunt, 165, 167, 357. Quaedam retinent idem, quaedam reijciunt, de his inter eos lia, 165. In nominum impositione quid attendendum, 136.

Notarii (quicumque illi fuerint) pueros docebant, 271. Notarios plures habebant sub se ecclesiasticos et palatinos protonotarii, 370. Quadraginta permittit Heraclius, 112.

Novandi res et voces jus imperatori, 8. Idem sibi patriarcha sumpit, 144.

Nudo capite Graeci episc. praeter Alexandrinum sacrificant, 169. Nudi capitis in palatio pueri honorarii, 59, 65. Ita ministrant imp. coronato, 98. Et dum patriarcha renuntiatur, 105. Et vulgus in coronatione imp., 90. Hinc nudis pedibus vulgus in deductione Nicephori Phocas ridet Luitprandus, 355.

Numismata tria aurea pauperibus dantur, quibus imp. pedes lavit, 71. Totidem cum argenteis tribus illigata epicombis sparguntur in coronatione imp., 88, 98, 355. Numismata cum scararum data Palmarum Dominica in rogo distributione, 512.

Nundina Hierosolymis actae in Ksallatione ss. Crucis, 335.

O

Occursus solemnitas S. Purificationis B. Virginis celebratur longiore Barangorum comitatu, 80.

Octapodium dicitur flammula octo lingulis habens imagines 88. Pontificum, 48.

Oecomenica 7 concilia et traditiones apostolicas imp. coronandus recipit, 86.

Oenocheum, cella vinaria, ex *οινωχέιον* vel potius *οινωχέιον*, vasculum, 301.

Officia archonticia litteris principum collata, 161. Officia ecclesiastica mutant patriarchae, 144, 163. Alia Titrim memorat, *ibid.* Alia Turco-Graecia, 165. Horum nomina mutant, retinent, impugnant haeretici, 163. Officiorum novorum commenta, mutationes, 7, 174, 175. Eorundem vani tituli, 113. Officium benedictionis aquae initio mensis canitur, 78.

Officiales primae pentadis sunt quinque patriarchae, sensus, quinque consistoria, exocatacei principes, 118. Eorundem plures adjutores chartularii, *ibid.*

Orarium, vestis sacra diaconorum, angelorum celeritatem et reverentiam notat. In eo scriptum sanctus. Non est sudarium ejus usque etiam in dando catechumenis exeuendi signo, 167, 308.

Oratio fundenda nudato capite ob humilitatem, et Christum caput honorandum, 169.

Oratorium recte etiam *κατάκλις* dicitur contra Meursium, 253. Eo praefertur imp. acutum et divellum, 39. Ex adverso illius gestantur flammula, 47. Juxta illius columnas stant Barangi, 49. Infra habent stationem Cortinari, 37. Cum imp. in oratorio ascendunt desputat, protovesliarius et lampadarius, 49. Ibi a genibus est imp. cum filio coronato conspicuus et ss. crocem et acaciam fert, 82.

Ordinatio s. consecratio Graecis aequalvoce dicta *χρυσ-*

rovis errandi hereticis decipiendive præbet occasionem, 571. Benedictionem impetratur, 572. Fit S. Spiritus invocatione manuumque impositione, *ibid.* Itemque nudo capite, 169. Ordinatio patriarchæ facta in S. Sophiæ, 101. In charophylacis tradebatur bulloterium cum clavibus, 127. In sacerdotum et diaconorum primus ostiarius fores servabat, secundus ampullam ss. chrismatis, 149.

Ordinem inter sacra curat præfectus sacre stationis, 142. In aula primicerius, 57. In militibus protalogator, 40. In populo Bardariotæ imp. præcedentes cum sceptris, 58.

Orea pars freni circum os dicta, 227.

Organis canitur in Nativitate Christi, 52, 55.

Orgas (Ad) duas obviat protopopæ imperator in benedictione, 79.

Ornamenta procerum, 13, 17.

Orphanotrophus ecclesiasticus, 162. Est et offic., 56. palat., 11. Insignia, 26. Olim pupillos curabat, postea vacabat, 41.

Orthodoxis Dominica S. Sophiæ in p. invisit, 82. Est prima Dominica Quadragesimæ, non proxima Pentecostæ, 343. Sic dicta ob restituta per cohefium generale septimum orthodoxis ss. imagines, *ibid.* Cum iisdem et ss. cruce facta processio lectorem synodicum seu de reparandis ss. imaginibus decretum ante imperatore, 346.

Orthographia dictionum peregrinarum variis, 112. De monampulo, 148, 275. De secretario, 141, 241. De magno duce, 178. De contestantio, 181. De allagio, 200. De tamario, 224. De copritorio, 226. De taphis, 227. De eabbadio, 229. De authentia, 232. Orthographia varia de chrysoclaris, 235. Blattis, 236. Epiloricis, 239. Phaeolio, 240. Amiralio, 245. Fossate, 244. Matruca, 245. Botia, 246. Tranzigis et sagmaris, 252. De flammulis, 282. Samitis, 362. Protosyncellis, 377. De mandyis, 579.

Osculandi oculos, faciem, dextram, pedes mos, 328. Heterodoxi morem suggillant, osculandi tamen togam Turcicam facto scriptoque probant, neque admittendo etiam oscula demissionis infamæ se impiant, 329. Osculatus pontificis genam est patriarcha in concil. Florentino, 120. Dextram et genam exoratores, *ibid.*

Ostiarum ne plures quam centum Justinianus, ut ad 75 essent Heraclius sanxit, 112. Ostiarius primus fores custodit sub ordinatione seu electione ministrorum ecclesiasticorum, 118. Secundus tenet monampulum ss. chrismatis ad episc. et sacerdotes inungendos, 149.

P

Pæguiothæ in vigili. Nativit. sub liturgia et horis stant inter clerum et flammula, 49, 288.

Palæologorum monasterium ab ipsis ædificatum, 80.

Palatinorum officiorum ordo, 6, 171.

Palmarum festum Græcis ἐορτὴ τῶν Βάτων, 311. Eo festo patriarchæ et imp. dabant rugas, *ibid.* Cereos et SS. cruces patriarchæ, 312.

Paludamentum male dicitur mandyas, 379.

Panagia sublata mensa inferitur et a magno domestico porrigitur imp., 63, 65. Panagia accepta acciuntur polychronion, 65. Panagia sumende consuetudo a B. Virginis apparitione et ab apostolis orta, 299. Ei cœlitus non a consecratione sacerdotum data benedictio, *ibid.* Panagia epithetum B. Virgini apparenti post mortem ab apostolis datum, *ibid.* Inde nomen panagie ad panem translatum, 300.

Panagiarium, scutella, in qua inferebatur panagia, 298.

Panhyperebasti dignitas nove ab Alexio Coma. excogitata, 7, 177. Aequalis Cæsari et magno domestico, mos inferi etiam protovesivario, 7, 8. Eius insignia 18. Singularia concessit Andronicus nepoti, 177. Panhyperebasto, *ibid.*

Panis in pulvinari positus ab apostolis vice Christi, 299. Eum elevatum pietate singulari ubique terrarum sumebant, *ibid.* Inde panagia celebrata etiam a Græcis posterioribus, 300. Panis sanctificatus in prothesi repositus, qui populo ss. communionis loco distribuitur, 363. Ex eo pars in sacrificium offertur, 363, 288.

Panni panis oppositi antipanna dicta, ornamenta quedam, 224, 268. Panni fragmentis illigantur epicymbia, 88. Panno candido insternitur patriarchæ renuntiati equus, 101. Pannum in dedicatione templorum, quo ara seu mensa lecta, episcopi Græci distribuiebant, super quo sacrificare licebat, 146.

Pappias, 12, 28. Et magnus pappias, offic., 22. Palat., 10. Gestamina 21. Officium incognitum, 53.

Parasceves horæ celebrantur ut natalis, 72, 526.

Pardorum venatores equis palatium ingrediuntur, 108. Parricida. In eum execrationes senatus, 280.

Paschate (In) comedit imperator in triclino, 61, 76. Sub officio datur imp. a protopapa lampas, 73. Proceribus et potestati Genensium cerei, 75. Clausis januis thus adoleitur, 75. Liturgia submissa canitur, 74, 76. Osculo honoratus imp. 74. Vesperas audit in S. Sophiæ, 76. Olim tabernaculum ingressus clericis centum libras auri liberaliter dono dabat, 77. In Paschate licet uti sacco, patriarchali vestimento, 169.

Patriarcha in Epiphania consecrat aquam, 83. Dat imperatori lampadem, *ibid.* Diaconos sibi ministros ordinat protestatemque facit gestandi phelonem, 66. Feria V Paschæ, cum episcopis, archimandritis ecclesiasticisque præfectis visit imperatorem, 77. Mutato habitu imperatorem thure et osculo honorat et ab imperatore osculum recipit, 77. In tabulato exstructo peragit exaltationem ss. crucis, 78. Sustinet imperatorem in scuto sedentem, 88. Vocat eum in ambonem et preces ad unctionem compositas legit, 90. Caput imperatoris in ss. crucis formam innuens accinit sanctus, *ibid.* Cum patre imperatoris stemma imponit novi imperatoris capiti, *ibid.* Ex ejus manu benedictum caput imperatoris stemma imperatrici imponendum, 92. Pro imp. orat, *ibid.* Ipse et imperator capite inclinato se consulant, 91. Utrique accinitur: Recordetur Dominus, 95. Teneus s. calicem communicat imperatorem etiam ss. sanguine, 96. Ejus benedictio manum deosculatur imperator, *ibid.* Pro futuro patriarcha tres designantur eorumque nominibus ad se alatis nominat unum imperator, 102. Libera est illi suffragii admissio, *ibid.* Recipiens in triclino sistitur imperatori, 103. Ab eo accipit certa formula sceptrum, *ibid.* Electus extra palatium pedes ambulat, renuntiatus vero intra palatium tantum, 104. Consecratur præsentem imp. in S. Sophiæ ab Heraclæe episcopo, *ibid.* Litteras sub bulla plumbis mittit ipsi imperator, 51. Per invocationem SS. Trinitatis patriarchas provehant imp. Græci, 331. Eos renuntiandi morem accuratius describit Phranzes, 375. Dona regia et verborum formula, 375, 374. Patriarcham pluribus electum solus Heraclæensis consecrabat, præter Polyentium ab Cæsarensi ordinatum, 371, 372. Patriarchæ alii eodem modo electi, 373. Ab coronatione imperatoris habitu se angustiores fecit, 368. Colore cæruleo subscrispsit, tegmen capitis auro illustravit ambitionemque pietate texit, *ibid.* Die catecheses ad Quadragesimæ jejunium hortatus populum ei thymiamata distribuit, 312. Uique gratiosorem se largitione faceret, 332. Bals et rogas τὸν Βασιλέα die sive Palmarum Dominica divisit, 311. Post renuntianda quedam dabat, ut cereos, et ss. cruces, in Paschate tricephalum cum osculo, 312. Patriarchæ achismatico etiam cum suis schismaticis nulla fuit pax, 375. Sæpius officia mutabat patriarcha, 144, 162. Non tamen licebat per pittacia alios præferre aliis, 164. Eius negotia ἀγορεύει, 155. Et officia archonticia per ejus litteras, sicut et per imperatoris, impetrabantur, 161. Patriarchæ vestimenta sacra, 140, 141, 166, 169, 315, 379. Patriarcha Alexandrius solus mitra seu infula seu phrygio utebatur, 169.

Pavimentis præfectus curam ejus vultus habuisse, et unus ex custodibus sacre suppellectilis, 161. Pedum oscula admittunt Batavi Calviniste, 329. Agre ferentes Christi vicarii pedi osculum figi, 328. Pedum s. sceptrum ab imp. caput patriarchæ, 103. Archimandritæ, 105. Argenteum inauratum dedit Mahometes Gennadio, 372. Pentades officiorum sex ponit jux Græco-Romanum, 117. Prima sex officiales, *ibid.* et 118. Ultima quatuor complentur, 162. Pentadis primæ excellentia, 118. Pentade nulla comprehensit syncelli, 577.

Pentamœria s. quinta spoliolorum pars cessit ærario regio, 255. Id non semper observatum, *ibid.* In Pentecoste imp. cibum sumit in triclino, 64, 78. A prandio audi S. Basilii preces in S. Sophiæ, 78.

Penula coccinea s. tampanum despote, 15. Magni domestici colore nitet citrino cum margellis, 17. Male dicitur πέλον, 167.

Pera s. Pera regione, 15. Urbis comprehensa, 122. Inde Peratica monasteria ejus regionis, *ibid.*

Peripatos, processio, vocabulum Junio Calvinista in vrbum, 315.

Persarum gens parva et pastoritia, 53. Eorum moribus relictis nomen retinuit Cyrus, *ibid.*

Pescæsum seu beccesium id dictum tributum, quod patriarchæ recens electo impositum scil. duorum millium florenorum, 375.

Petræ monasterium supplicans imp. visit, 81.

Phaeolia a Medis orta Cyrus usurpat, 51. Fert imp. 50. Logotheta cursus, 22. Phaeolium tegmen capitis Turcicum, vocis origo et scriptio, 240.

Phaleræ crebra sunt comitis equorum renovatio in Paschate ornatu equestri, 30.

Phelone, vestis sacra patriarchæ, episcopi et archidiaconi etc. sine manicis, sacri formam refert, patriarchalis et episcopalis multis ss. Crucibus insignis, 166. Ejus mysteria et varia orthographia, *ibid.* Eam cum epitrahello induit archidiaconus festo ss. cruris, 63, 160. Ejus potestatem facit patriarcha, 66. In Quadragesima non fertur purpurei coloris nisi Annuntiatione, Palmis et magno Sabbato, 67.

Philosophorum summus dignitatem 29 habuit, 181. Phinees syriomastes non fuit clava, sed vel jaculum vel hasta; pugionem vulgata dicit, 242 *seqq.*

Phrygium dicta mitra Alexandrini patriarchæ a S. Cyrillo orta, 169.

Phylacteria Judæorum, 519.

Phyllia, pars prædæ debita protostratori, 32.

Pictorio opere insigne sceptrum m. interpretis, 25.

Pilaticæ gestant tzacones, 37. Insigne iudicum a Medis orta, 34. In Nativit. ostendit tor protovestiarius, 49, 51, 52. Origo et scriptura, 293. A seta gerebantur suspensa, 291.

Pilei imp. et procerum in Nativit., 47. Cesaris limbratos, 15. Despotæ ex margaritis, 15. Generorum imp. aurei et roccinei coloris cum ss. crucibus ex margaritis, 11. Logothetæ æarii albus cum margellis, 20. Et clavatus magni domestici, 17.

Pincerna, officium, 14; palatinum, 9. Ornamenta, 20. Ministri mensæ, 53. Extra urbem serbabit de cateula poculum pro repentina imp. siti, 58. A miscendo Græce dictus, *ibid.* Scribitur *πινκέρνης* et *ἐκκλινκέρνης* sœ conjunctim, 184.

Pisanorum consuli ad mensam bene imp. precator, 37. Pittacia sunt brevia, 153. Ea a Doribus orta, *ibid.* Iis conficiendis præerat protonotarius, *ibid.*

Pocula habet undulatum episcopi sticharium, 166. Pocula fluminibus innstant, ut ex utroque hauriant doctrinam Testamento, *ibid.* Simile quid de mandyis undulatis, 379.

Pogonatus Constantinus, 325.

Polychronium cantores imp. accingunt 44. Tum canonicus præeunte acclamant circumstantes, 46. Iterum conspecto imp. in oratorio ter recingunt, 52. Item ad coenam, 57, 15. Ejusdem perpetua ad mensam repetitio procerum, militum, Anconitarum, Gennensium, Pisanorum et imperatoris reciproca, 53. Polychronium in benedictione ter clamar, 79. Sediti imp. in scuto, 89. Post turris suffragio, 93. Post S. communionem in snobathra seditibus imperatoribus, 97. Ter repellitur in creatione despotæ, 100. In designatione patriarchæ teritidem, 103, 104. Polychronium acclamare patriarchis et imp. templum ingressis prima functio est primi diaconorum, 150. Alia hujus rei explicatio, 151. Et in publicum prodeunti patriarchæ id acclamabant domestici patriarchales, 163. A Græculo sine polychronio nil impetrat, 232, 278.

Polystaurion patriarchæ indumentum, 41.

Poma mensæ imp. in vecta vehiculis 301.

Pontificum sacrorum imagines representantur flammulo, 48, 385.

Pontificum bullæ nude dicte, 236.

Pontus Euxinus dictus Maurothalassa, 239.

Populus antidorum sumit seu panem sanctificatum, 96. Ex eo sumebat finita liturgia benedictionis gratia, 288. Et post sumptam sanctificationem seu antidorum episcopus bene precatur, 363. Hymnum Delparæ acathistum tota nocte stans canit ob urbem ipsius ope ter servat, 323. Pullatus cum imp. luget, 106.

Porcus ceno oblitus in medium sacros hymnos canentium agmen insiliens futuræ confusionis et factionis triste omen, 340.

Porphyra palatium a Constantino structum parturientibus imperatricibus, 302. Porphyrogeniti dicebantur in eo nati, *ibid.* Ad porphyreticam coenam fit litania et divinum officium, cui imp. interest, 79. E regione hospitantur oratores Cæsarei, 339. Postilens (in) et antilens equorum parvula flammula, 227.

Postponendi et anteponendi ius imp. 18. Idem tentavit patriarcha, 144, 162.

Præfeti regionum in Angusteone choreas in honorem imp. ducebant, 333. Præfectus alogii, offic., 33; palat., 11. Insignia, 23. In turba imperatoria subest magno primicerio, 40. Est præfectus generalis equitum; eo maior est princeps equitum, 200. Præfectus antimensim introducit communicantes, 3, 148. Habet coram antimensiis ab episcopo consecratorum et altarium portatillum loco adhibitorum, 146. Præfectus canistro et vestibus patriarchalibus mutandis est vestiarius ecclesiasticus, cui adiutor hierommemon, 156. Præfectus contactia inchoat contactia, 153, 159. Præfectus cubicii seu cubicularius,

offic., 17. Palatin., 9. Insignia, 20. Est caput cubiculariorum et habet sub se prædem cubicii; fert etiam imp. spatham, 34, 186, 191. Præfectus ecclesiæ est socius parvi sacellarii, 144. Præfectus evangelio id tenet in processionibus, 144.

Præfectus exercitus, offic., 29. Palatin., 10. Ejus gestamina, 23. Ministerium, 36. Præit exercitum et tentorii locum exquirat, 85. Præfectus luminibus curat baptizatos seu illuminatos, 5. Differt a lampadario, 143. Præfectus mensæ, offic., 21. Palatin., 10. Insignia, 21. Ministri mensæ, 53, 60, 62, 63. Præfectus monasteriorum in iis curandis est administrator magni sacellarii, 123, 124, 144. Feria V paschali cum patriarcha imp. visat, 77. Ejus genam et manum osculatur, *ibid.* Ab imp. sceptrum s. pedum capit, 103. Præfectus monocubicularum s. stratopedarcha, offic., 67; palatin., 12. Vestes, 26. Functio, 42. Præfectus precibus supplicum pro injuria affectis imp. supplicabat, 141. Præfectus sacelli catholicæ ecclesiæ et sacellum curat, 122, 123. Maxime sacellum s. pecuniam ecclesiæ, 124. Præfectus sacristionis curat ordinem inter sacrorum ministros, 142. Præfectus sigilli s. annulli signatorii, offic., 16; palat., 9. Indumenta, 20. Pala seu annulo imp. signat litteras, 34. Erat cuos annuli imperatorii, 185. Absente protostratore enseme tenebat, 34. Præfectus zangratorum, offic., 68. Palat., 12. Ejus ornamenta, 27. Ministerium, 42.

Præses cubicii, offic., 60. Palat., 11. Gestamina, 26. Præses cubicularis, 41. Præses magnorum palatiorum, offic., 69; et præses in Blachernis, offic., 70. Palatin., 12. Insignia, 27. Ea officio hæc curat palatia, 42. Omnia palatia accessere amplissima prius, stricto iusit templo, 382, 273. Præses vestiarii, offic., 61. Palatin., 11. Insignia, 26. Notat rationes accepti et expensi sub protovestiario, 41. Præses civitatum, offic., 79. Palatin., 12. Gestamina, 28. Functio, 43.

Præsidium imperator florente imperio sex millibus constabat, 48.

Prætor populi, offic., 58. Palatin., 10. Amictus, 24. Cæret functione, 39.

Prævaricator est qui clientem deserit et adversam patrocinatori parti, 511. Non deducitur a balis seu papia, βαλῆ contra Balasmonem, *ibid.*

Presbyteri ne ultra 60 essent Justinianus, ad 80 constituit Heraclius, 112.

Primicerius dictum videtur per paragen abque nova significatione, 133. Primicerius est ipsum officium et dignitas primicerii, *ibid.* Primicerius aule, offic., 33; palatin., 10. Insignia, 23. Vocat proceres ad circumstationem, 31. In ea proponit negotia imp. aliis absentibus, 33. In eadem ordinem constituit inter aulicos, 36, 44. Denovo vocat ad circumstationem in vigili Nativit., 56. Refert faustam imp. reparationem ad salutatores ibique tertium ad circumstationem vocat imp. accubante, 60. Primicerii Barangorum accipiunt ex manu magni domestici fercula, 515. Bardariotum, 38. Primicerius defensorum in Eccles. Romana primus in regionalis defensoribus, 151. Lectorum, 6, 9. Primicerius magnus, offic., 10. palatinum, 9. Amictus, 10. Ministerii, 33. Sceptrum imp. porrigit, receptum honoris gratia servare licet. Die Dominico hyperpyrum accipit. Est caput terminis imperatoris in fossato. Habet propr. flammulum, *ibid.* 7, 16. Et subsunt magni transi, 39. Item alogii præfectus et protalogor, 40. Imp. sceptrum in festis circumstationibus a famulo petit, 43. Illud imp. porrigit in vigili Nativitatis, 43. Primicerius quid hæc terminatione significet, 133. Primicerius patriarchalium notariorum, 163. Primicerius tabulariorum est vel primus sui catalogi, vel respectu eorum quos infra se habet, vel qui præest archivo sociis chirophylicis, 184. Vel ipse notarius, *ibid.*

Princeps equitum superior protalogor, 200. Princeps magnus, offic., 33; palatin., 10. Ornamenta, 23. Vocat ministerium, 39. Principibus magnis litteras mittens imp. utitur plumbea bulla, 34.

Proceres aulici, 6. Eorum ornamenta, vestimenta, 13, 17. Ministeria, 28. Omnes a magno domestico usque ad magnum drungarium excubiarum, ut lubet, calbedia ferunt et epiloria, 22. Pedites ingrediuntur et egrediuntur aula, 50. Ad eos sub bulla plumbea litteras imp. dat, 34. Ad circumstationem vocantur, 34. Et sub mensa, 60. In circumstatione certus iis locus, 37. In oratorio idem ordo qui in tricinio, 49. Eorundem amictus et insignia in vigili Nativit., 47. Ad mensam multos imp. precantur annos, 53. Iis totidem reprecatur imp., *ibid.*, 16. Ex mensa tollunt fercula, 58, 61. Est iis potestas ferendi lapidam cum cingulo et manicis a tergo illigatis 63. Festo Palmarum usitata ferunt gestamina, 67. Uti et feria quinta magne hebdomadis, 71. In Pasceve, 79.

Dentique in Paschate, 75. Et Pentecoste, 77. Sub officio vigiliis Parasceves et lectione duodecim Evangeliorum dantur eis cerei, 71. Honorarii quispiam ab imp. lampadem interruptum accipit, *ibid.* In Paschate iterum cereos accipiunt, 75. Et imp. genam, manum et pedem dextrum osculantur, 74. Ibiq.ue thuris suffitu honorantur a patriarcha, 76. Et ipsorum loco circumstationem faciunt episcopi, 77. In benedictione menstrua ante et post junctionem imp. multos acclamant annos, 79. Mense summo conveniunt et coronandum imp. ad S. Sophiam deducant, 86. Ex illi nobiliores tenent imp. in scuto sedentem, 83. Cum imp. ascendant in ambonem Ecclesie proceres, 89. Mense ministrant imp., 97. In eos aurea spargit imp. numismata, 98. Quatuor clypeati adstant imp. stemma gestant, 99. Proceres despotum creandum, Cæsarem et sebastocratorem ornant ex imp. præscripto, 100, 101. Despotatus candidatum ad imp. deducunt, 101. Multos acclamant annos, 100. In renuntiatione patriarcham extratrinum septem consistunt, 103. Unus patriarcham assistit, *ibid.* Renuntiatum ad S. Sophiam comitantur, 104. In lectu nigrae, pullas et caruleas pro diversa funeria ratione gerunt vestes, 69, 106, 381.

Procopius (S.) martyr flammulo representatus, 48, 231.

Proptin qui imp. varie lugent et lugentur, 106. Novem diebus se domi continent, noctu imp. adeunt nigroque habitu adorant, post caruleo aulam ingreditur, 107.

Protologator officium 51. palat., 11. Habitus, 25. Fert matrucam, *ibid.* Sub primicerio magno cavet, ne miles fugiat, desertorem revocat, 40. Est generalis equitum præfectus, minor princeps equitum, 300.

Protapostolarius, primus interpretis apostoli, 143. Qui publice apostolum, 383. Et in natalitate apostolum ac prophetam legit, 46.

Protecdicus captivos et ecclesiasticum forum curat, 150. Ejus officium minoribus olim adnumeratum, 117. Litem de sessione movet chartophylaci, 127. Est defensor primus aliorum respectu, *ibid.*

Prothesis, locus templi, in quo reposita sunt sancta, 93, 363. Inde processio incipit, qua futuri sacrificii materia ad altare deferunt, 94, 161. Eo vocatur imp. coronatus, 93. Et extra prothesis imp. induit mandyam aureum, *ibid.*

Protocanonarcha, 10. Ejus vera origo, functio in eadone seu oda certa inchoanda, 156.

Protonotarius, officialis ecclesiasticus, exocatacelorum janua et post eos primus, 132. Idem præerat conficiendis brevibus, 133. Protonotarius, offic., 57. Palat., 11. Ornamenta, 26. Primus notarium seu scribarum, 41. Uterque ecclesiasticus et palatinus plures sub se habebat notarios, 270.

Protopapas, secundus a patriarcha, 6. Et inter sacerdotes communis primus, sed inferior exocatacelis, 149. Dicitur primus sacerdotum et protopapas, 150. Legit primum in vigiliis evangelium, 46. Protopapas palati benedicit mensam imp. in Nativit., 59. Absente patriarcha peragit consecrationem aque in Epiphania, 65. Legit SS. Evangelium in lotionem pedum, 70. Ad ejus lectionem tradit imp. lampadem, 71. Item in Paschate, 73. Ibidem clausis foribus adolet lilius, canit stichos, *ibid.* Peragit exaltationem ss. Crucis, 78. SS. Crucem imp. fronti imponit, 79. Ejusdem oculos ei frontem unguit sanctificationis materia, *ibid.* A protopapa secundus est secundus sacerdotum, 6. Protopapa non licet ferre epigonation et epimanicium, 140.

Protopsaltes, 6. Ejus habitus et officium in vigiliis Nativit., 44, 46. Fert cenocheum in benedictione menstrua, 78. Protopsaltes cum domesticis et lectoribus stant in anabathoris, accinunt coronat imp., hastati, 93. Protopsaltem non habet ecclesia, sed clerus imperatoris, 94, 153. Dicitur est domesticus psallitur; simulque fuit exarchus cleri imperatoris, *ibid.*

Proteosebastes dignitas erat decima tertia, ablata ei prasina indumenta, 8, 9. Ejus alia indumenta, 19. Nullum officium, 33. Dicitur etiam proteosebastes, comes palat., et decimumquartum obtineat locum, 183.

Protescretarii et sacretarii differentia, quod ille primus secretarius dignitate palatina iudex erat, cum alter administrator tantum esset, 141 seq.

Protopastarius, offic., 34. Palat., 10. Amictus, 35. Functio nulla, 58. Primus inter spatharios, 251.

Protostrator, officium, 8. palat., 9. Ejus gestamina, 18. Fert ense, ducit equum imp., 29. Est defensor excursionis facientium, ex præda capit phylitia, dictus, quod ex parvorum seu exercitum præcedat, 52. Videtur esse marchialis et dicitur primus equisonum, 179.

Protesybellus et primus inter cellas consortes, 576. Iste nomen dignitati factum, et absentibus communica-

tum, 577. Dignitas politica Cedreno, *ibid.* De scriptura, 576. Protosynocelli ab imp. sceptrum accipiunt, 105.

Protestariarites, offic., 49. Palat., 9. Indumenta, 20. Ministerium, 34. Minister circumstationis vocat proceres *ibid.* Et in Nativit., 41. Dat signum solvenda circumstationis, 33. In eadem proponit imp., negotia, *ibid.* Est diversus a protovestiaris, 187.

Protovestiaris, dignitas palatina sexta, 8. In eum translata indumenta prasina a Michaelis Palæologo, *ibid.* Prælatum m. domestico et panhypersebasto iterumque subjectos, *ibid.* Ejus insignia, 18. Ministeria, 28. Ascendit oratorium et pilaticia ostendit, 49. Ex officio stemma vel aliud gestamen imperatori offert, *ibid.* Ex imp. veste tollit lutum et animalcula, 50. Tertium tollit sublime pilaticia, signum præsentis imp., 51, 52. Vocatus accipit ferculum de imp. mensa, 57. Erat primus vestiaris præfectus, 178.

Psalmos horarum in vigiliis Nativit. legit archidiaconus, 46. Psalluntur vespere, *ibid.* Troparia, 47. Psalterii doctor, 143.

Q

Quadragesima sive carniem esu ante natalem celebrata, 39. Per eam disconi non ferebant purpura sticharia, 67.

Quadragesima diebus lugent defunctos nigro habitu propinquus, 106.

Quadrata scutula in tentorio sebastocratoris, 13. Cæsaris, 16.

Quæstor, offic., 43. Palat., 11. Insignia, 21. Nulla functio, 40.

R

Ramis laureis, myrtis vel oleaginis columnæ vestiuntur in Palmis, 67.

Rectorum populi flammula a tergo Imperatoris et procerum, 48.

Referendarius ad imp. mittitur, 136. Idem ab imp. accipit mandam in coronatione, 95. Referendarios duodecim permittit Heraclius, 112.

Reges Gallie in expeditiones secum efferebant vexillum S. Dionysii, 288. Occidentis et Orientis reges pauperum lavabant pedes, 518.

Regionarii defensores a S. Gregorio constituti, 131.

Reliquiis SS. urbs Constantinopol. servatur, 532.

Renovationis hebdomada seu θανάσιμος, 77. Diei hebdomada paschalis, quod Christo resurgente omnia renovata, 313 ap.

Rhabduchi etiam dignitatem obtinere, 184.

Rhetoris (is coniator esse videtur) est interpretari SS. Scripturas, 144.

Rhomphææ, haste, et rhomphæocratores sunt 4 proceres juxta imper. clypeati, 99.

Ritus in Nativitate, mense imp. ministrandi, 45, 55. Surgendi ex mensa, 62.

Ritus intermissus in Paschate tabernaculum ingrediendi et aurum clericis elargiendi, 77. Ritus diversitas in ecclesiis non obstat unioni fidei, 496.

Roga, stipendium militare, rogatores stipendiarii, 260. Roga, donum liberalitatis augustæ et patriarchalis, 511.

Admodum a Balsanone commendata darique desita, 331.

Roman in honorem SS. Petri et Pauli Constantinus S. Silvestro tradidit, 262.

Romana res sub Phoca afflicta, 321. Romanum imp. Orientales et Occidentales colunt, 53. Romanus diaconus Emeseus auctor contactorum, 139.

Rucharium est vestiarium, 251, 223. Ibi rappa seu ensia imp. servatur, 51.

Ruchum seu toga coccinea despotæ, 13. Item rorus, rochetum, 225. Ruchum mutal imp. ad vespas Nativit., 47.

S

Sabbato magno sparguntur lauri ante imp., 79. Et quinta hebdom. quadragesimalis celebratur hymnus Delpamæ acathistus, 321.

Sacens est vestis imperatoria, 50. Eorrendus induntur, 89. Differt a mandya, 513. Item patriarchalia vestis sacus, *ibid.*, 169. Sacri formam habet phelone, 167. Significat saccum, quo per ludibrium induitur Christus, *ibid.* A speco et sacculo (primis oblique significatione pro loculis) deducuntur sacella, sacellum. sacellarius magnus et parvus, 121. Sacella vox Syriaca pro receptaculo, 125.

Sacellarius magnus, officium ecclesie Quol. primæ quoque pentadis et inter exocatacelos, 117. Primaria appellatione dictus a sacculo seu serario ecclesie, cujus pecu-

nus traxerat, 124, 125. Hac notione Latinis quoque dictus ibi. Monasteriorum cura erat secundaria, 122. Sacellarius minor 121, 122 sq. Et a sacello (sive marsupio, non capella sacris, *ibid.*, 125.) Dicitur sacelli praefectus, cuius primaria functio servare et expendere pecunias, curare catholicae ecclesiae, 125. Et emphyteutes, *ibid.*

Sacellius dicitur pro sacellario et praefectus custodiae confiteantur ad ecclesiam et supplices recipiebat, 124. Scribitur sacellaris et sacellarius, 125.

Sacerdos in Nativit. accipit panem et ferculum mensa imp. benedicta, 59. Sacerdotum secundus est proximus a protopapa, aliorum in sacris minister dux et director, 150. In vigili. Nativit. stant prope ss. imagines, 44. In Quadagesima non ferunt sticharia purpurea, 67. Neque si ferre licet epigonatia et epimania, 140. In palmis quinque vel quatuor portant SS. imagines, 68. Coronato imp. circumferunt sancti portantes, 94. Sacris a prothesi ablatis in processione tenent calices, 365. Sacerdotes aperto capite sacrificant, 169. Possent etiam recte fangi diaconi vice probat Caleca refutato Graecorum errore contrario, 157. Ab his pangam consecrari mire Junius nugatur Meursio collussore, 259. Sacerdotes ultra 60 ne sint cautum a Justiniano, Heraclius ad 80 permittit in maiore ecclesia, 112. Sacerdotes excothacelli proprias curabant ecclesias, 66.

Sacra seu sancta reposita sunt in prothesi, 93, 365. Per templum solemniter processione circumferuntur, 363. Sacer discus est, quo portantur, ser velum, quo sancta teguntur, 221. Ad prothesin referuntur praesentibus deputatis cum lampadibus et mandyis, 160, 161. Sacerdotes illi, qui sancta, et diaconi, qui sacra portant vasa, subsequuntur coronatum imp., 94.

Sancta sanctorum imp. coronatus ingreditur communitorium, 96. Post ingressum acclamatur imp. et patriarcha, 151. Sancta fores dicte, ubi imp. reperit patriarcham stantem, 94. In sanctorum oblatione seu divinisimo sacrificii hierarcha velato capite non debet conspici, 169. Si tegatur caput, corona Christi aut eucharidiam representatur, *ibid.*

Sanguinem (SS.) ut communicantes reciperent calentem, calici consecrato aqua fervens infundi solebat, 162.

Saravia Calvinista nomina ecclesiasticarum dignitatum retinenda contra Bezam probat, 163.

Sarbarus, dux belli sub Chosroë urbem oppugnans, ope Deipara repellitur, 321.

Sarra dicta Tyrus, unde Sarranum ostrum et fors scaranicum inde factum diciturque, 229.

Scaramanga arcendis pluvii data vestis in roga, 312.

Scaranica ferunt proceres, 14, 99. In scaranico m. domestici effugies angelorum, 17, 235. Lectio retinenda pro scaramango, 229.

Sceptrum seu rectus pedum patriarchae renuntiando datur, 103. Et Gennadio imperator Turcicus dedit, 333, 372. Item archimandritis protosynellis, monasteriorum praefectis, 105. Sceptrum imp. porrigit magnus primicerius, 33. Vel alius honoratur, *ibid.* Id duplex petendi modus in circumstatione, 45. Dicitur *δραχμα*, usitatus *δραχμω*, 253. Sceptrum procerum varia, 20. Magni myrtalis refert gamma, 27.

Sceuphyllaceum, locus asservandi sacrum instrumentum, 150.

Sceuphyllax magnus curat Ecclesiae vasa, 150. Custos et sacrista dici potest, *ibid.* Sceuphyllaces presbyteros quatuor, diaconos sex permittit Heraclius, 112.

Schismaticis inter se nulla concordia, 375. Ab illis nequitiam desumptus mos Deiparam honorandi tricesimo, 343.

Sciadon, pileus, 220.

Scripturam rhetor seu emcionator explicabat, 144.

Scutlerius seu scutifer, offic., 42; palat., 11. Ornamenta, 21. Ministerium, 39. Stat ante flammam cum divellio seu duplici velo, 48. Scutum etiam fert imp. praesens transcas ad monasteria, 82.

Sebasti dignitas et nomen imp. proprium, 8.

Sebastocrator primus fuit Isaacius Comnenus, frater Alexii, 7. Cesare prior et post imp. nominatus in acclamationibus, *ibid.* Hoc nomen nove inventum ab Alexio Comn. probatur, 174, 175. Ejus insignia, 15. Obiit tantum principia, 28. Appellandi eum formula, 16. Teneat imp. in scuto sedentem, 88. Ejus inauguratio, 101. Haec dignitas non nisi per inaugurationem collata, 175.

Sebastocratoris induunt imp. spemmas, 108.

Sebastus offic., 77; palat., 12. Amictus, 27.

Secretarius primus, offic., 28; palat., 10. Ornamenta ab aliis distincta, 22. Est primas in senatu, 36. Secretarius idem cum scriba, 241. Et horum secretariorum seu senatorum ministri, secretici, *ibid.* Dicti sunt senatores a secreto legendo secretarii majores, iidemque silentiarii,

242. Differentia ecclesiastici et palatini secretarii, quod hic sit iudex et senator, alter minister et tantum senatorum et iudicum, 142. Ut scilicet is qui est a secretis, pro ratione officii ecclesiastici populum contineat, 141. Quod minus erat velariorum et cancellariorum, *ibid.*

Senatores dicti secretarii et silentiarii, et senatus secretum et silentium, 212. Omnes coram imp. coronati epulantur, 96. Unus spargit epicomiam in coronatione imp., 88.

Senatus caligaram, scomma in eundem, 225. Senatus Antonino et Claudio imp. acclamatur, 279, 280. Commodum imp. execratur, 280.

Sepimentum erigitur in trichinio pro designando despota inter thronum imp. et circumstationem, 99. Et pro Casare et sebastocratore, 101.

Septembris primo et octavo fit processio, 80. Decimo quarto peragitur in palatio benedictio, 78.

Septimana renovationis est paschalis, quod Christo resurgente omnia novata, 333.

Sergius patriarcha in obsidione urbem reliquis sacris tutatur, 522.

Sertum gestat imperatrix creanda, 99. Sertum ex anionibus et margaritis despota creando imponitur, 100. Aliud filio despota stemmatogrym dictum, *ibid.*

Sigilla per bullas aureas, ceres, plumbeas dabant nomen litteris aureis, 236. Sigilla Juliana et Calvinae resignata eorumque inscitia et fraus detecta, 375.

Signa varia populo ad rem divinam convocando dato, 154.

Significatio vestium sacrarum, 166. Et imperatorum ornamentorum, 51.

Silentiarii majores erant ipsi senatores, pro silentio vero servando silentiarii minores seu ministri, 242.

Silentium dicitur pro senatu et oratione, 242.

Siromasten s. salibam fert magnus tiansius, 21. Quam non clava, sed pectum, hasta vel pugio, 242, 243.

Soleas a sole vel solo dictus videtur, pars templi ornatio, 360. A Justiniano conditis casaque trolis communis non splendore pari restitutas a Justino, 361.

Solum in Megaura a Luitprando descriptum, 369.

Sophie (S.) ingreditur ante curram triumphalem Virginis Nicopaeae ss. crucem ferens Joannes Comnenus, 315. In S. Sophie vespertis interest imp. in Paschale, 76. Thoris suffitu honoratur, *ibid.* Festo S. Spiritus audit ibidem preces S. Basilii, 78. In S. Chrysostomi adest liturgis et vespertis, 80. In Deipara dormitione ibi pernoctat, 81. Imp. creandus ibi coronatur, 86. Et patriarcha renuntiatus equo devehitur albo 101. Ibi consecratur, *ibid.*

Sophronius (S.) Hierosol. patriarcha vitam S. Mariae Egyptiacae pro penitentibus scripsit, 320.

Spatham imp. tenet magnus domesticus, protoscrator, 29. Praefectus sigillis et cubiculis, 34. Et puer honorarius cum domestico, 51. Servatur in ruchario, 51.

* Spatharii rogus accipiunt, 512.

Species portae in temp. in monasterium, 82, 18, 731.

Spiritus (S.) festo utitur imp. arbitrario habitu, 77.

Abrogata eius diei processio, 354.

Spoliolum distributio, 83, 253.

Sponsa imp. excipitur ad fontem vel Blacheras, 107.

Stapedes seu stapis despota, 11. Sebastocratoris, 15.

Stationarii duplices in aula palatii, 57. Alii equos,

alii spathas, utrique tamen habent alogatorem, *ibid.* Alii pileos, alii, qui equis carent, iels gerunt, *ibid.* Diripiunt ambulatorum festo Palmarum, 68. Dicuntur *μαρμαρι* quasi mansionarii, 262.

Satus imp. equestris in flammulo, quod magnas dux erigit, 28.

Stemma dictum pro diadema, 50. Id ferens imp. aliud indumentum non fert nisi sacrum et diadema, *ibid.* Gestat vero in creatione despota, 100. In renuntiatione patriarchae, 102. In coronatione intra tabernaculum servatur, 90. Imponitur a patriarcha et patre, *ibid.* Stemma benedictum alterius formae ex patriarchae manibus accipit imperator conjugi imponit, 92. Stemma ferentis redeunt ad potatium imp. et epulantur, 97.

Stemmatogrym dicitur sertum despota creando imponendum, 100.

Sticharia patriarchalia habent litteram gamma, 166. Episcopale habet flumina et pocula ob certa mysteria, *ibid.* Color candidus et purpureus, angelorum imitantes et primum est sticharium inter sacra indumenta, *ibid.*

Stipendiarios Francorum caput est magnus constans, 33. Accipiunt rogas, 260, 312.

Stolis amicti proceres Ecclesiae in coronatione imp., 90. Et diaconi, *ibid.*

Stratopedarcha magnus, offic., 9; palatin., 9. Magno logotheta posterior, *ibid.* Insignia, 19. Ex officio ananem

exercitus procurat, 55. Hoc officio quondam donati Chunnas et Andronicus Palaeologus ab Joanne Andronico, 567. Stratopedarcha monocaballerum, offic., 67; palat., 12. Habitus, 26. Praest. iis qui uno merenti equo, 42. Stratopedarcha muratorum, offic., 63; palatin., 12. Vestitus, 27. Curat muratos, 42. Stratopedarcha tæconum, offic., 66; palatin., 12. Gestamina, 27. Custodias in castris procurat, 42. Stratopedarcha tængatorum, offic., 68; palat., 12; indumenta, 27. Praest. suis arcitenentibus, 42. Stuppa accensa imperat. Coronato obijcitur, 369. Subdiaconos 90 Justinianus, Heraclius ad 70 permittit, 112. Sodarum Christi representat apertis capite sacrificans, 169.

Soffragatione duplici, parva et magna, episcopi eliguntur, patriarcha una tantum, cum alteram renuntiatione imperatoris suppleat, 104, 105, 574. Suggestor seu monitor patriarchae sacrificanti concionantive assistens suggerit, 145.

Sultan est Turcis dominus καὶ ἡγεμὼν, 237. Supergenuale, vestis episcoporum sacra, ejus mysterium, minister, 140.

Supplicationes variae, 75, 79, 21. In dominica orthodoxae, 515.

Surulistæ a surullio instrumento dicti, 288. In vigil. Nativit. stant inter clerum et flammula, 49.

Sycena seu Galata seu Pera, regio urbis tertia decima, 122.

Sylvestri (S.) corona sacerdotalis dicta est παπαλόφος, 170. Eidem Constantinus magnus Roſmam tradidit, 262.

Synecellus erat, qui patriarchae successurus fuit, 576. Erat dignitas politica a consortio ejusdem cellae dicta et absentibus collata, 577. Varii synecelli, 576. De orthographia, 577. Synecellos duos permittit Heraclius, 112, 577.

Synodus septem oecumenicas futuras imperat. recipit, 86. Synodus Trullana a trullo seu secretario palatii, 242. Synodus Chalcedonensis: S. Pulcheriae et Marciano acclamata, 279.

Symmatina in pileis despota, 15. Sebastocratoris, 15. Caesaris, *ibid.* Sunt dependentes a pileo funiculi, quasi retacula, 222.

T

Tabernaculum est quod Graecis βήμα dicitur, locus altaris sanctorum, 149. Tabernaculum olim ingressus imperat. in vespere paschalibus, 76. Et communicaturus in coronatione, 96. Ad tabernaculum imperat. dictum cortis ministrant Cortinarii, 38.

Tabularium seu archivum, 134.

Tabulatum erigitur in nocte Nativit. eum ss. imaginibus, 44. Et in triumpho B. Mariae Virg. Nicopaeae sub Joanne Comneno, 515. Tabulatum seu anabathrum condescendit coronatus imp. 91.

Tamparium seu penula coccinea despota, 15. Sebastocratoris, 15. Joannis et Manuelis Asaniorum concessione Cantacuzeni, *ibid.* De orthographia vocis, 224.

Tarasio patriarcha adnente sunt restituta ss. imagines sub Constantino et Irene, 546.

Tarchaniota fit protovestiarium, 8. A Michaeli Palaeologo praefertur aliis, *ibid.*

Taronites panhypersebasti dignitate ab Alexio Comneno primas honoratur, 7.

Tatas aula, offic., 36; palatinum, 10. Habitus, 25. Nullius ministerii, 59, 195.

Tegumentum despota seu pileus, 45. Sella tegumentum, 14. Sebastocratoris, 15.

Tentorium, 14. Graecis τέντα et τέντα, 228.

Tetraditis haereticis magnum jejunium ante τοποπέγγον servabant, 354.

Tetrastylum vel trichoniam fert imperat. in vigil. Nativit., 47.

Tetrastylum vestibulum quatuor columnarum in palatio, 15.

Thargum, interpretatio; turgeman, interpres, 370.

Thema est positio, casus, constellatio, legio, provincia, praefectura, 217.

Theocistis praerat caniceo palatio sub Theophilo iconomacho, 206.

Theodorus Beza contra Saraviam haereticorum archiepiscopos perstringit, 165.

Theodorus (S.) martyr uterque cum S. Demetrio et S. Procopio representatus flammula, 284.

Theodorus Metochita varii publici logotheta et prior magno stratopedarcha, 9.

Theodorus patriarcha Hierosolymitanus Andream Creſianem ad sextam synodum mittit, 321.

Theophilus imp. justitiae amans equum alienum repe-

lenti mulieri statim restituit, 50. Instituit equos vacuos ad manum duci, 29, 50. Idem acerrimus iconoclasta, 251. Acerba violentaque morte abreptus, 546.

Theori, custodes, ecclesiae ministri, 162.

Thesaurarius idem qui sacellarius, 125.

Thomaites trilegium confagravit, 554.

Throni aurei excelsiores solitis in anabathra ponuntur pro numero imp., 89. In his coronati imp. sub liturgia consistunt, 92. In aliis sedent domine, 89. Thronus a Corippo descriptus, 328.

Thure honoratur imp. ad vespas in S. Sophiae, 76.

Et feria quinta paschali in palatio a patriarcha visitatus, 77. Et in coronatione etiam a secundario diaconorum, 95, 96. Itemque thymiamata loco rogae dabat patriarcha festo catecheseos, 512. Coronatus imp. communicaturus incensat patriarcham et sacram mensam, 96.

Tiara non utuntur Graeci episcopi praeter Alexandrinum, 169. Tiaram imperialem ante B. Virg. imaginem humi positam tollens Cantacuzenus sibi imponit, 329.

Tonsurae clericalis modus antiquus diversus a nostrate, 170.

Torques fit ex auro ducto et tribus funiculis contexto, 50. Exercitum duces ferebant torques, 54. Iis primum exuli SS. martyres, 50.

Traditiones apostolicae et divinas cum conciliis imp. creandis recipit, 86.

Transfigurationis festo Graeci jejunium praemittunt, 296. Imp. praecedit ad monasterium Salvatoris, 81.

Triangula phelones forma Christum angularem lapidem significat, 167.

Tribunorum flammula pone imp. et procerum flammula stant, 48.

Tricaballi eorumque praefectus stratopedarcha, 42.

Tricephalum, a tribus capitibus, exigua moneta loco rogae a patriarcha data, 512.

Tricesimum B. Virginis assumptae pio more agunt Germani, 545.

Tricliniares lecti decaenae palatii, ubi in Nativitate arcubat imp., 301.

Triclemium repletur lauro a pueris honoratis in magno Sabbato, 75. Inibi renuntiantur despote, caesares, patriarchae, 100, 101. Ad ejus fores ministrant Barangi, 57. Ibi quinquies comedit imp. ministrantibus proceribus, 61.

Trifolii figuram habet vertex pilei primis secretarii, 23.

Trinitas (SS.) invocata ab apostolis panagiam sumuntibus, 299. Et in renuntiatione patriarchae, 551.

Trisagion canitur in lotionem pedum, 70. In coronatione imp., 89. Ad id assurgunt imp., 95.

Triumphali curru imago B. Mariae Virg., Nicopaeae vecta, 515.

Tropaeucha, imperatorum gestamen capitis, 51.

Troparia canuntur in Nativit., 46. In Parasceve, 72. In Paschate, 75. Integrum recitatur, 527.

Trulla est concameratio seu fornix, inde pilei summitas dicta, 242.

Trullae casu soleam comminutam pari splendore non reparat Justinus, 361.

Trullanus canon de monialibus ab egressu arcendis, 119, 124.

Tuba imperatorum tubicinium alto sono et modo, 51.

Tubicines stant inter flammula et clerum, 49.

Tulpant seu tulbant phaeoolio respondere videtur, 240.

Tunicas rimatas procerum in processione ridet Luitprandus, 554. Tunica palmata a palmulis, 225. Coccinea tunica seu ruchum despota, 15.

Tupha seu flammula, ornamenta equi despota, 14. In equorum antilenis et postilenis, 227.

Turcae docti ab imp. Graecis tractare patriarchas, 572.

Eorum sultan Gennadium patriarcham renuntiat, *ibid.* Per eorum bassas dejecti patriarchae 573.

Turco iugo pressi Graeci magnos adhuc crepant titulos, 121. Turcicum phaeoolium seu legem capitis, 240.

Turcius tæus, legatus sultani et vezirii, 195.

Tybi mensis Aegyptius respondens Januario, 506.

Tympanista equitante imperatore canunt mane, ut ne quis occurreret ebrius, 51, 52. In Nativit. sub horis et liturgiis stant inter flammula et clerum, 49.

Tyros dicta Sarra, unde Sarranum ostrum, et fors scaranicum, vestis procerum, 229.

Tzacones sunt ipsi Lacones ex Tzaconia seu Laconia, nec derivantur ab Hebraeo tzacon tunc contra Junium, 217. Portant pilaticas, cappas et loricas, leonibus insignes, 57.

Tzaconum praefectus seu stratopedarcha, offic., 66; palat., 12. Ejus vestitus, 27. Praest. custodia in castris, 42.

Tzancas, sutor imp. ita dictus a tzaugis seu calceis, 51.

Praeced. imp. ad monasteria ferens divellium seu gemi-

num velum ibique expectat imp. eum lampade, quam eo præsente accendit et supra divellum ponit, 82.

Tzangia, calcei imp. aquilis et lapillis insignes, quos in processionibus induit, 51. Item tzange aut tzaucæ potius, barbarici calceamenti genus, 232.

Transgratorum stratopediarcha seu præfectus, offic. 68 palatini, 12. Insignia, 27. Præstis suis, dictis a tzaugra arce, 246. Sagittarii sunt, non spatharii, *ibid.*

Trausius magnus, offic. 57 palat. 10. Eius habitus, fert siromasten, 23. Subest magno primicerio et ordinat. cum suis turmam imp., 59. Turcis hodieque est commissarius, legatus, 195.

U

Umbella seu pileus despote, 15. Aliorum procerum, 15. Unbo magni domestici est aureus et clavatus, 17. Præfert nomina gestantium, 15, 231.

Undulatum sticharium episcopi, 166. Undulata pallia, 379.

Unionibus, margaritis atque illitum scaranicum despote, 14. Eisdem contextum imp. diadema, 50. Et ramus aureus, quem imperatrix in coronatione tenet, 91. Et stemmatogyrum creandi despote, 100.

Urceolus cenochoæ oculus servat benedictionem seu materiam sanctificationis, qua imp. oculi et frons inunguntur, 78, 221.

Urna aurea reliquie B. Virg. a S. Pulcheria virgine imperatrice in Blachernis condita sunt, 341.

V

Vas mortuorum assibus pul. eribusque plenum coronato imp. cum stupa accessa obicitur, 568, 569. Vas vinarium butta, 245. Vas aureum seu argenteum in mensa ab imp. datum magnus domesticus retinet, 62. Vasa aurea, quibus ministratur imperatori in nativit. acerbant, 301. Vasa ecclesie curat m. accuphylax, 150. Eorum ornatus, 161.

Vela et cancelli secludebant magistratus, 151.

Velarii et cancellarii locum iudiciorum custodiebant, 154.

Velothya, velum januæ et velum loro januæ, 288.

Velum duplex semper imp. præfertur, 59. Et ad monasteria a tzauga, 82. Velum quo sancta teguntur, 221.

Venatorum primus, offic. 41 palat., 10. Gestamina, 24. Tenet stapedem imp., 59. Imp. vestes sangule aspersas sibi vindicat, *ibid.* Præst venatoribus, *ibid.* Venatores pardorum equis palatium ingrediuntur, 108.

Veneti divino Nativit. offic. intersunt, 57. Oppugnandis conceduntur induciæ a Michaeli Paleol., 75. Non præscribitur illis modus honorandi imp., *ibid.* Eorum legatus non venit ad osculum neque ad faustam appellationem, sed tantum flectit genua, 76. Neque triremis imperatori acclamant, *ibid.* Dicuntur Franci cum Genueusibus, *ibid.*

Vesperæ et liturgias audit in variis templis imp., 80. Vestes patriarchales curat canistris et hieromnem., 137. Eas mutat patriarcha feria quinta τῆς διαχαιναίσις visens imp., 77. Iis mutandis adsunt canistris et hieromnem., 137. Vestes sacræ patriarchæ,

episcopi, sacerdotis, diaconi, eorumque forma, mysteria, 140 seq. In Vigil. Nativit. 44. In festo Exaltationis SS. Crucis, 65. In Quadragesima, 66. Vestis patriarchæ et imp. communis est mandyas, 379. Quem etiam aureum coronandus imp. super vestes consecratas benedictione episcoporum, scilicet sacrum et diadema, induit, 89. Vestes imp. in vigilia Nativit., 50. Et ipsa Nativitate, 59. In palmis, 67. Feria quinta magne hebdomadæ, 71. Parasceve, 72. Paschale, 73. Pentecoste, 77. In coronatione, 89. In renuntiatione patriarchæ, 102. In luctu, 69. Et imperatricis viduæ in coronatione, 91. Vestes mutat imp. in Nativit., 106, 47, 51. Per vestes, quæ corpus contexerint, sanctificatio accipitur, 365. Vestes procerum, 15. In Nativit., 47. Quadam a Medis et Persis acceptæ, 54. Quinam et quo habitu precentur accubanti imp., 55. In circumstatione, 59. In palmis, 67. Vestes singulares Joan. nepoti paulypersebasto concessit Andronicus, 177. Et Cantacuzenus Assanis, 15.

Vestiarium dictum allaximarium quasi mutatorium, 253, 254. Duo erant vestiaria, *ibid.*, 246. Iubici calcei imp. servati et equituro allati, 51. Vestiarium pro arario sumptum, non tamen pro vestibulo contra iunium, 246.

Vestiarius, offic. 61 palat., 11. Insignia 26. Sequitur imperatorem triremen et præest triremi quæ imperatoris vestiarium vehit, 41. Vestiarium dignitas in Ecclesia Romana, 156.

Vestibulum quadratum seu tetrastylum, 15. Novi imp. donaria sparguntur in populum in vestibulis magnæ ecclesiæ, 88.

Vexilla seu flammula imperatoria et signa cœlitum imaginibus exornata, 284. Vexillum duplex semper imp. prælatum, 59. Vexillum S. Dionysii summa pietate in expeditiones secum educebant Gallie reges, 286.

Vigiliæ quatuor in palatio aguntur, 72, 520. Vigiliæ agunt etiam imp. filii cum iis quos sub se habent, 85. Diurnas agunt levis armaturæ milites, 81.

Virgo hodie contacton natalitium, 57. Integrum ponitur, 295.

Vitrum διαγλαστόν, id est pellucidum, 19. Sub vitri specie stat imp. in scaranico logothetæ ararii generalis, 20. Magni primicerii, 19.

Voce sonora precatur imp. magno domestico multos annos, 65.

Voces ἀρχῆ et ἀρχων varie componuntur, 163. Voces peregrinæ varie scribuntur, 112.

Volucres deauratæ in arbore litidem deaurata cantilant, 301.

Z

Zacones seu Tzacones recentioribus Græcis sunt Lacones, 247.

Zanchas seu zankas, sutor calceorum imperatoriorum, 252. Officium, 62.

Zona militaris diadema olim dicta, 50. Zona et torque primo exuti SS. martyres, *ibid.* Zona illius admirandæ pars vestesque Deiparæ cum fascis sepulcralibus in Blachernis a S. Pulcheria depositæ, 541. Zona Deiparæ depositæ memoria in Chalcostrate agitur, 344.

INDEX IN DUCÆ HISTORIAM

ET CHRONICON BREVE.

(Col. 743-1183. — Revocatur lector ad numeros grandiores textui Latino insertos)

A

Aaron, 2.
Abar-begus, 200.
Abasgi, 15, 35.
Abrahamus Moratis ad Manuelem legatus, et ejus verba, 88.
Abrahamus Bassa, 127.
Abranezes Peloponnesum ingreditur, 26. Ejus posterii, 110.
Abydos, 10, 19.
Achaja, 192.
Achale Princeps, 56. Ad Mehemetem legatos mittit, 55.
Achelus a Caracia-bego capitur, 113.
Achris, 48, 49.
Acalari, 114.
Acuva urbs, 197.
Adramyttium, 39.
Adriani sinus, 60.
Aristonopolis a Turcis capta, 5.
Joh. Adrianus Georgii F. Phocæe magistratus, 91.
Mehemeti amicus, *ibid.* Classem Morati adducit, et vicissim beneficiis ab eo afficitur, 99, 100.
Æni insula tributum, 186.
Ætolia, 110.
Agiasmates vicus, 182.
Agtraphi, 199.
Agriomelas, 236.
Ahmetes Bassa Cairi rebellat, 203.
Akkin, 75.
Akiucide, 103.
Aladines Moratis F. moritur Amasiæ, 125.
Alani, 193.
Alba Græcæ, 235.
Albanitæ Peloponnesi, 135, 197.
Alexandri Susmani F. Ionie gubernator, 60. A Stylatis occisus, 62.
Alexius Angelus, 3.
Alexius Apocacus in amicis Cantacuzeni sevit, 9. Occiditur, *ibid.* Illius interfectores pene omnes interempti, *ibid.*
Aluminis confectio, 89, 248. Usus, 89. commercium, 91.
Alysar et Alysarius. *Vide* Carman.
Amasia, 69, 126.
Anastria, 91.
Amisus, *ibid.*
Amorium, 107.
Amru apud Emisenos sepultus, 231.
Anachoretæ Cretensis deliria, 62, 63.
Anavarezi, 197.
Andronicus Palæologus. *Vide* Palæologus.
Athenæ turris, 23.
Angelus Alexius, supra Alexius. Angelus Isaacius infers ad Isaacium.
Angli cum foderatis contra Bajazitem, 26.
Anna a Sabaudia imperatrix. Joan. Palæologi I mater, 8. Joanna antea appellata, 217. Cum Orchano foedus init, 15.
Anna a Russia Joannis Palæologi II uxor, ejusque obitus, 54.
Anna Brunsvicensis, 217.
Annorum penuria, 199.
Annorum ab orbe condito enumeratio, 1, 2.
Antonius Heracleæ Metropolis, 121.
Archangei oppidum, 57.
Archieuchus, 171.
Argentifodine Service, 7, 116.
Argos metropolis, 197. Captum a Venetis, 200.

Argyropulus, 119.
Armenia, 42, 75.
Arsenius Patriarcha, 210, 219.
Arsynga a Bajazite capta, 31. Capta a Temyre, 52.
Asia provinciarum status sub Turcis, imperante Michaelis Palæologo, 1, 3, 4.
Assus, 4, 39, 189.
Athensæ, 24. A Turcis capta, 199.
Atin, 4. Ejus subditi a Bajazite ad Temyrem transfugiunt, 53.
Attalia Pamphyliæ, 185.
Attalus, 39.
Audulus Cineitis gener, 58. Castratus, *ibid.*, 84.
Aueniades turres, 224.
Augustium, 169.
Aurea porta Constantinopoleos, 21.
Azapides, 162.

B

Bajazites I. Fratrem excæcit et imperator proclamatur, 6. Ejus mores, *ibid.* Servios vectigales fecit. Mariam Lazari filiam uxorem ducit, *ibid.* Regulos Turcos spoliat, 7. Joanni imperatori tributa imperat, 24. In Pamphyliam contra Turcos movet, 24, 25. Cycladas vastat, 24. Joannem imp., nova propugnacula Auræ portæ diruere jubet, 25. Manuelli Joannis filio excæcationem minatur, *ibid.* Cadim a Manuele imp. intra urbem recipi petit, 25. Constantinopolim obsidet, 26. Sibi dedit postulat, 28. Thraciam vastat, 26. Manuelem solio imperiali dejecit et Joannem excæcatum in id collocat, 28, 29. Deliciis fruitur et genio indulget, 30. Illudit Temyris legatis, et barham ipsis abradi jubet, 31. A Joanne sibi dedit Constantinopolim postulat, 31. Adversus Temyrem bellum movet, 33. Prope Ancyram castra habet, *ibid.* Venatum abiit et suos fatigat, 34. Capitur, et ad Temyrem ducitur, 36. Ejus ad Temyrem verba, 37. Quinam ex ejus filiis ei in prælio contra Temyrem adfuerint, 38. Mortentis ad Temyrem verba, 42. Sepelitur Prosa, *ibid.* Ejus filiorum unus Christianus Constantinopoli mortui, 34. Nomina filiorum ejus, 234. Ejus uxor Maria ad convivium jussu Temyris venit, 235.

Bajazites II. Ejus obitus, 200.
Bajazites Bassa cum Cineitis affinitatem contrahere cupiens respuitur, 53. Audulam castrat, *ibid.* Vezir-Azemus, 70. Ejus erga Mehemetem fidelitas, 70. Ad exercitum oratio Mehemetis morte patefacta, 72. Ipse cum Hibrashimæ cadaver Mehemetis humeris effert, 73. Ejus ad Manuelis legatos responsio, 74. Ob potentiam exosus, 80. Contra Mustapham destinatur, et ei occurrit, 80. Ad milites suos orationem habet, 81. A suis deseritur, 84. Una cum fratre Hamza se dedit, *ibid.* Cineitis jussu intericitur, *ibid.*

Bajazites Cineitis frater, 46.
Balsamo chartophylax, 119.
Bavdev, 35.
Borac sultanus suspensio affectus, 200.
Barbyars fl., 269.
Barnabas de Cornelia, 99.
Basc., 264. Bas-Kessen, *ibid.*
Basilica, 199.
Βασιλειαν. 78, 98, 103.
Belogradum obsessum, 117.
Berelgia Mustapha, 62.
Bessarion, 119.
Bezestan, 192.
Blachernarum templum, 19.
Bombardarum fusor a Græcis ad Mehemetem fugit, 139.
Bombardam ingentem Mehemeti fundit, 139. Illius

viam explorat, 110. Prope Constantinopolim eam adiecit, 145.
 Bombardis ne frangantur medicamentum adhibuit, 154.
 Bosphorus Cimmerius, 55.
 Boziza, 159.
 Brancova, 197.
 Brassovia Transsylvanica, alias Corona appellata, 228.
 Bryela, 97.
 Bucogili, 215.
 Bulgaria, 48.
 Bulgarorum legati ad Mehemetem, 53.
 Byglas, 124.
 Byzusa Baracia-bego capta, 145.

C

Caden Catoun, 43.
 Cadius seu iudex Musulmanus Constantinopoli constituitur, 50.
 Cæsarea, 43.
 Callipolis destructa, a Bajazite instaurata, 7. Leontario dedita, 81.
 Callipolitani ad Mustapham transeunt, 79.
 Callistus Papa classe opem mittit insulis Egri maris, 191. Ejus triremes Lemnum occupant, *ibid.*
 Canon, 146.
 Joannes Cantacuzenus, 4. Joan. Palæologum generum sibi adiacere vult, 8. Constantinopoli discedit, *ibid.* Aulicorum in eum invidia, 8. Ob amicorum necem Constantinopolitanis irascitur, 11. Calceos purpureos induit et imperator salutatur, *ibid.* Ad Serviam Cralem abit, *ibid.* Ejus uxor Didymotechi moratur, 15. Ipse in Thraciam redit, 14. Contra Turcos feliciter pugnat, 15. Ad Orchanem legatos mittit et filiam suam ei despondet, 16, 17. Constantinopoli bellum infert, 17. Ad cives urbis oratio, *ibid.* Urbem ingreditur, 18. Annam et Joannem imp. salutat, *ibid.* Plebem demeretur beneficiis, 19. Coronatur cum uxore, 19. Monasterium ingreditur pulsus a genero, 21.
 Mattheus Cantacuzenus Despota proclamatur, 19. Turcos vincit, *ibid.*, 217. Moritur.
 Cantacuzenus Siravometis, 108.
 Capra, 91.
 Caphatini, 195.
 Cappadocia, 75.
 Caracia-begus vicina Constantinopoleos oppida capit, 145.
 Cara-Julucus, 69.
 Caramanus cum Cineite adversus Musulmanum foedus init, 46. In locum tutum cum Carmiano a Cineite desertus se recipit, 47. Pruxam diripit et Bajazitis ossa comburit, 57. Bello a Mehemete I petitus in Syriam montes fugit, 65. Cineiti se adjungere recusat, 108. Equum Arabicum Morati II dare non vult, 115. Ejus uxor Moratis soror, 114. Ejus dñlo Turcatris contemnitur ditiori, 126. Bellum ei inferre cogitat Mehemetes II, 153.
 Carasar, 151.
 Carasee, 4.
 Carmian, *ibid.* A Bajazite captus et spoliatus evadit et ad Persas fugit, 7. Ejus subditi Bajazitem deserunt et ad Temyrem fugiunt, 55. Alysar appellatus ipse ditionem recuperat, 45. Cum Cineite contra Musulmanum fudere junctus, 46. Phrygiæ princeps, 4, 58.
 Caria, 7. A Turcis capta, 4.
 Carga magna virus Chersonesi Thraciam, 81.
 Castel-marmora, 257. *Vide* Mermere.
 Castrum novum Base-Kesen inchoatum, 153. Perfectum, 158.
 Catalani prædatores, 157.
 Catalunii seu Catelusi, *Vide* G.
 Cataneus Andreas et Jacobus fratres domini Phocæe, 90.
 Cercoporta aperta, 159.
 Cernularius, *Vide* Michael.
 Chalil, *Vide* Hallil.
 Chanzas, *Vide* Hamzas.
 Charipolis, *Vide* Cheripolis.
 Charsi porta, 161.
 Chazaria, 74, 75.
 Cheder Lydim dux Bajazit se dedit et veneno necatur, 7.
 Chersonesitas ad Mustapham transeunt, 79.
 Chius insula a Genuensibus capta, 4, 12. Ejus domini Mehemetem I adit, 59.
 Chit, 60. Superbe erga Hamzam se gerunt, 182. Turcos

ebrios occidunt, 184. Mehemeti II pecunia sorora bellum avertunt, 190.
 Chifera, 97.
 Choræ monasterium, 155, 162.
 Chotiza-phæruzes Bajazitis Eunuchus Temyris jussu capite plexus, 58.
 Cibinium, *Vide* Zipinium.
 Cironia apologia, *Vide* Lupi.
 Cineites Karasapani F. 41. Jonia regulos bello petunt et Ephesum capit, *ibid.* Patrem carcere liberat, 45. Cum Homure affinitatem contrahit, *ibid.* sine supremum dñcem se proclamant, *ibid.* Iconium abijt et socius cum Carmano et Carmiano contrahit, 46. Eos deserit, *ibid.* Veniam a Musumano impetrat laqueo collum circumdatus, 47. In Ioniam fugit et eam occupat, 53. Finitimis exosus, 59. Ejus mater et uxor Mehemeti se permittunt, *ibid.* Mater a Mehemete vitam ipsi impetrat, 60. Mehemetem in Thraciam sequitur, *ibid.* Nicopoli ad Danubium præficitur, 62. Mustapha Bajazit F. partes sequitur, 68. Thessalonicam fugit, *ibid.* In Lemnum relegatur, 67. Custoditus, 82. Adversus Moratem Mustapha militat, 75, 78. Dux generalis Ionie, 82. Contra Bajazitem Bassam aciem instruit, 83. Eum vincit et interficit, 84. Ejus ad Demetrium Leontarium verba, *ibid.* Mustapha ignaviam exprobrat, 91. Eum deserere cogitat, 95. Ipsius ad Hamzam fratrem suum verba, 95. Moratis se clientem fore pollicetur, 96. In Ioniam desecio Mustapha fugit, *ibid.* Smyrnam ubi natus erat venit, 97. Mustapham Atinis nepotem bello vincit et occidit, *ibid.* Honorifice sepelit, 98. Hallil occurrit et infelicitèr pugnat, 106. Hypselam profectus in Lycosiam ad Carmanum discedit, 107. Tenue auxilium ab eo impetrat 108. Hypselam redit, se dedit Hallil, *ibid.* Cum tunc egeret suo Hamze jussu interficitur, *ibid.*
 Clazomenæ, 97.
 Colchi, 193.
 Columbotus Spinets, 190.
 Comani legatos ad Mehemetem mittunt, 192.
 Cometes, 54, 199.
 Commeni.
 Commenurum dynastis, 5.
 Alexius, *ibid.*
 Joannes, *ibid.*
 Manuel Joann. F. *ibid.*
 Andronicus, *ibid.*
 David Trapezuntis imp., Alexii F., Joannis frater, 194.
 Concilium Ferrarie ceptum Florentiam translatum, 119. In eo decretum de unione Ecclesiarum conditum, 120.
 Constantinus Irenes F. 3.
 Constantinus Magnus imp., 2. Templum S. Mocti edificavit, 25.
 Constantinopoli a Latinis capta, 5. A Michaeli Palæologo recuperata, *ibid.* A Bajazite obsessa, 26. A Mose oppugnata, 50. A Morate obsessa, 105. Ejus plebis indoles, 145. A Mehemete II obsideri capta, 146. Primis obsidionis diebus quid actum, 150. Vehementer oppugnata, 153. Expugnata, 163, 199. Dresolæ facies, 170.
 Constantinopoleos portæ, *Vide* Porta.
 Constantinopolitani Joannem imperat. possunt ut eum Bajazite pacem componant, 39. Galatinis bellum minatur ob imperatricis fugam, 55. Ad Mehemetem II legatos mittunt, 152. Obsessis navea 5 opem ferunt, 151. Turcorum ignibus et vociferatione terribi, 158. Muro-rum urbis defensionem omittunt et fugiunt, 161. Vix captam urbem credunt, 162. In S. Sophiam templum confugiunt et a Turcis in eo capiuntur, 163. Eorum miseranda captivitas, 164. Intra navea accipi frustra auxilia rogant, 166. A Mehemete proceres omnes interfecti, 172. Constantinopolitanus senatus nuptias Joannis imp. et Helenæ Cantacuzenæ respuit, 86.
 Coos insula, 181, 185.
 Corax Theologus quis fuerit, 68, 101. Suspectus Constantinopolitanis, 68, 102. A Manolis imp. ad Moratem mittitur, *ibid.* Reus proditiis delatus tormentis necatur, 104. Turcis favet, 68. De eo 75.
 Corinthus in Despotæ Porphyrogeniti potestatem redit, 197. A Venetis capitur, 200.
 Cosova, 124.
 Colyæum Phrygiæ, 7, 38, 39.
 Crales quid significat, 12.
 Creta, 60.
 Cretenses prætoriani Coracem a Manuele petant, et servis tormentis cruciant, 105.
 Crucis columna, 162.
 Cula, 199.
 Curtis, Cineitis filius ab Hallil captus Adrianopolim

mittitur, 106. Inde Callipolim victus ducitur, 107. Una cum Hamza avunculo capite pleciitur, 109.

Cyclades a Navarranis occupatae, 4. A Turcis direptae, 60.

Cyma a Mehemete capti, 57.

Cynegus, 155, 157.

D

Danum, 25.

Danus Mylæ ex fratre nepos Turcis militat, 112. In Walachiam abiit, et princeps renuntiator, a Draculo occiditur, 115.

David Rex Israel, 2.

Demetrius Aga, 92.

Demetrii (S.) templum Thessalonicum, 112.

Demetrius Leontarius Thessalonicum recipit, 43. Gubernator praeficitur, *ibid.* Ejus ad Mehemetem, sibi dedit Mustapham petentem, responsio, 66. Lascaris etiam appellatus, 74. In Thraciam Mustapham et Cineitem trajecit, 78. Callipolis arcem obsidet, 79. Ad deditionem cogit, 81. A Mustapha et Cineite, illustratur, 85. Ejus ad Cineitem verba, 85. Ad Mustapham, 86.

Diabolangelus Joannem imp. ejusque filius carcere liberat, 25.

Didymotechna, 4.

Draculus seu Dracula aut Direcola nothus Mylæ F., 112. Danum interfecit, 115. Operam suam Morati pollicetur, 114. Moratem in Hungariam ducit, 115. Et sit suspectus, *ibid.* A Morate in carcerem detrusus, 117. Liberatus filios obviat, *ibid.* Eos recipit, 122.

Franciscus Draperius, 182.

Ducas Murtzuphius, 5.

Joan. Ducas Valacia, 5.

Michael Ducas auctoris hujus historiae avus salvus evadit, 10.

Ducas hujus historiae auctor Lesbi principis domesticus, 181.

Constantinopolim abiit, 185, 189, 191.

Ducas Episcopus, 197.

Dystus, 191.

E

Ecclesiarum unio discordiae causa inter Græcos, 146.

Eleemosyna in funere Morati, 128.

Eliez sive Elias Mantachia F. Cariae princeps a Bajazite spoliatus ad Persas fugit, 7. Cariam et Lyciam recuperat, 45. Karasupasim Cineitis patrem capit, 45. Magno Rhodi inagistro frustra se opponit, 64.

Elias Siaraptar, 101.

Ephesus capta a Turcis, 4. Combusta, 41.

Epibatae, 145. Interfecti incolæ illius vici, 157.

Επιστολὴν, 176.

Erythra, 97.

Eses seu Isa Bajazitis Sultani F., 45.

Eses Atinis F., *ibid.*

Eubœa, 24, 60. A Mehemete subacta, 200.

Eugenius Papa, 118. Ejus verba de Marco Ephesino, 258.

Eunucli Mehemetis II capti et dimissi, 157.

Εἰσηλωτὴν 76.

F

Nicol. Faber. *Vide* Peirescius.

Fatima. *Vide* Phatma.

Flandrie Regulus, Burgundiae Comes ad Nicopolim captus, et soluto pretio redemptus, 27.

Florentinus Synodus, 199.

Joan. Fontana, 190.

Franci cum aliis federatis bellum Bajaziti inferunt, 26.

G

Galata, 91. Magistratus oppidi claves Mehemeti traiecit, 167.

Galatini Andronicum et Joannem Palæolog. ejus filium carcere liberant, et Constantinopolitanis bellum inferunt, 23. Mehemetem si pacatum habere cupiunt, 150. Opem obsessæ Constantinopoli clam ferunt, 151. In urbe contra Turcos pugnant, 155. Turcis consilium Justiniani de incendendis eorum navibus produunt, 156. Ob demersam navem suam, apud Veziros queruntur, *ibid.* Urbe capta fugere conantur, 167. A Zagano revocantur, *ibid.*

Galatia, 70.

Galesus mons, 47.

Gardium, 199.

Lominicus Gatelusius a fratre necatus, 195.

Franciscus Gatelusius, 20. Ejus strategia, quo Constantinopolim occupat, 21. Marian, Joannis imp. sororem, uxorem accipit, et Lesbum obtinet, 23.

Nicol. Gatelusius, 188. A Lemniis pulsus, 190. Aufugit, fratrem suum strangulat, 195.

Dorinus Gatelusius, 185.

Gemistus, 119.

Genealogia Walachum principum, 253. Servia, 255, 251.

Genitzeri, 76.

Gennadius antea Georgius Scholarius unioni Ecclesiarum contrarius, 142, 146, 148.

Genus capta, 205.

Genueses Peloponnesum et Phocæam occupant, 4. Eorum imperio urbes Orientis subdita, 91. Eorum politia, *ibid.* Phocæam capti et venundati, 189.

Genuzes Callipoleos gubernator et contostaulus, 187. Humane a Lesbio principe excipitur, 188. Triremem e Chio profectam sibi tradi a Mitylenæis poscit, *ibid.*

Georgius Vulei F. Servia Despota, 114. Filium suam Morati despoudet, 115. Regia insignia ab imp. Joanne accipit, 116. In Hungariam trajecit, 117. Auxilia Hungaros rogat, 121. Moratis provincias vastat, 122. Ipsi Saredrovum et filios excaecatos reddit Morates, 122. Eleemosynas Græcorum captivitatem et erumnam solatur, 177.

Georgius Scholarius qui et Gennadius, 119.

Giali-begus Archithalassus, 60. Occisus, 61.

Garenzia, 125.

Gracoli seu Monedula Apologus, 85.

Græci Judæis posteriores, 2. Ad concilium in Italiam proficiscuntur, 118. Decretum unionis conficiunt cum i a-tinis, 119. In patriam reversi de illo quid dixerint, 120. Archiepiscoporum Græcorum de decreto verba, 121. Unionem repugnant, *ibid.* Discordias agitantur ob Ecclesiarum unionem, 142, 146. Schismaticorum Græcorum petulantia adversus Henoticos, 145. Perfidia, ac simulata cum Latinis concordia, 141. Pertinaciam in schismate eis exprobrat Ducas, 165. Vaticanum fidem adhibentes in S. Sophiæ templum fugiunt, 165.

Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, 141.

H

Hacisivat, 92, 93.

Halil-Bassa Bajazitis-Bassæ frater in Cineitem movet, ejusque F. Curtim capit, 106. Ioniam præficit, 107.

Halil Bassa, 125. Moratem in imperium reducit, 124.

De eo plura, 126, 127, 128. Constantinopolitanis legatis respondet, 152. De eo, 153. A Mehemete noctu vocatus vitam suam timet, 110. Romæ favet, *ibid.* Ejus cum Mehemete colloquium, *ibid.* Mehemeti suspectus, 169.

Halis Eurenexis F. Mehemetis II jussu morte affectus, 129.

Halis-begus a Stylaritis fugatus, 65.

Halis-begus, 92, 93.

Hamzas Bajazitis Bassæ frater, 61. Mustaphæ se dedit et servatur a Cineite, 81. Classe Hypselam obsidet, et Cineitem captum occidit, 108.

Hamzas maris præfectus, 181. A Lesbi Principe dona accipit, 182. Chium vastat, 182. Rhodum venit, 185. Contra populatur, et Narangiam obsidet, *ibid.* Cum Chitis pariscitur, 185. Ab iis pecuniam accipit occisorum Turcorum et demersæ triremis pretium, 184. Ob rem male gestam a Mehemete reprehenditur, 184.

Hamzas Cineitis frater eum alloquitur et ad defectionem sollicitat, 91. Cum nepote suo Curti interficitur, 109.

Hanizas Dux Torcorum a Walacho victus, captus et palo transfixus, 194.

Hasan et Huseinov Mohammedis nepotes occisi, 251.

Hatipines, 92.

Helena Cantacrueni filia Joan. imp. uxor, 8.

Henotici celebrant liturgiam in magna Ecclesia, 145.

De iis iterum, 146.

Heraclea Thracie, 25.

Heraclea Ponti, 135.

Hermon, id est Hermus fl., 45, 97.

Hexamilium, 79, 199. Eversum a Morate, 125. Refectum a Manuele, 199.

Hibramus Bassa cadaver Mehemetis humeris effert, 75.

Hodegetria B. Mariæ Virginis imago in palatium delata, 155, 269. A Turcis disrupta, 162.

Hodegetria porta, 20, 159.

Homur Atinis F. Smyrnæ Princeps, 4. Fretum trajecit, 12. Didymotechum venit et Thraciam vastat, 13. In Asiam redit, *ibid.* Dum Smyrnæ expugnare tentat, a Rhodiis equitibus occiditur, 14.

Homur et Etesa Ionias partem recuperant, 45.
 Homur a Cincetis spoliatus ad Eliam Mantachia F. fugit, 41. Ab eo reducitur, *ibid.* Cincetis fit socius et subito moritur, 45.
 Homur-begus, 92, 93.
 Horucius-begus, 93.
 Honni, 76, 193.
 Joas Hunniades, lanceus hic appellatus, exercituum Hungaricorum praefectus, 121. E clade Varnensi salvus evadit, 124. Ad Cosovam victus, 124. Ejus Legatus ad Mehemetem bombardarium Sultani docet lectus dirigere, et quare, 154.
 Hunniadi vaticinium a quodam editum, *ibid.*
 Hungariae Rex Ladislaus ad Varnam occisus, 124.
 Hungari et Georgius Despota Moratis provincias vastant, 122. Cum Morate pacem ineunt, *ibid.* Eam violant, 125. Danubium transeunt, 131. Ad Varnam victi, *ibid.* Turcorum provincias populantur, 178.
 Hypsela, 107, 108.

I

Ieonium, 107, 123.
 Inachus, 2.
 Irene imperatrix, 3.
 Irene Andronici Junioris uxor.
 Isa seu Isaeus, 7.
 Isaacus Angelus, 5.
 Isaac Bassa, 127, 128. Moratis II viduus uxorem ducit, 129.
 Isidori (S.) martyris templum in Chio, 182.
 Isidorus Russiae Metropolitae, 119. Cardinalis creatus et a Papa Constantinopolim missus, 142.
 Ismael eunuchus Callipoleos gubernator, 190. Methymnam oppugnat, 191.
 I-fendiaris seu Spendiarius filius in castro aedificando Mehemeti operam navat, 176.
 Ister, 75.
 Itali cum Hungaris Turcis bellum inferunt, 26.
 Izlati Bulgariae, 122.

J

Jacobus Pneumaticus, 146.
 Jacques Russa, 197.
 Jagaris (Marcus), 102.
 Jancus. *Vide* Hunniades.
 Jadicula, castrum Constantinopoli a Meheme constrictum, 192.
 Jescus seu Isa, 7.
 Joannes. *Vide* Palaeologus.
 Joannina, 110.
 Joanninorum Ducis ad Mehemetem Legati, 53.
 Josephus patriarcha Constantinopolitanus, 56, 118.
 Florentiae obiit, 120.
 Julianus Cardinalis S. Crucis Concilio Florentino adest, 119.
 Justinianus Imp. 3.
 Jusjurandum ex utilitate sua aestimant Turci, 83.
 Joan. Justinianus Longus Constantinopolim appellit, 149. Fit Protostator, 150. Egrege pugnatur, 153. Turcorum naves comburere impetere tentat, 156. Dirutam muri partem tuetur, 159. Latus a pugna recedit, 160. Urbe capta suus a pugna revocat, 166.
 Justinus Cyricus Chius, 182.

K

Kagiacik, 57.
 Kaviy, 146.
 Kara-Jusup, 126.
 Karasar, 42.
 Karasupasi Cincetis pater Ephesum propugnat, 41. Captus ab Eliabego, 45.
 Karyayev, 264.
 Kavur Ortachi, 140.
 Kuntuz in patrem suum Moratem conjurat, et excutatur, 22.
 Kutrug-Ahmetes supra ad C.

L

Lacedaemonis despota ad Mehemetem legat, 53.
 Lachanes seu Lachynes Palaeologus, 73.
 Lampsaecus, 7, 19, 60.
 Lampsaeci turris edificata, 48. A Venetis frustra oppugnata, 61.
 Laodicea, 7, 42.

Laranda, 123.
 Joan. Lascaris exaceratus, 3.
 Theod. Lascaris, *ibid.*
 Latini Constantinopoli expulsi, 3. Morum classis Mehemetis copias trajectu arceat, 123.
 Lazarus Servus despota, 3. A Turcis captus et occisus, 6.
 Lazi, 69.
 Lemnos insula, 67. Justiniano data, 150. Tributum solvit, 185.
 Lemnii Turcos advocant et Nicol. Gataluzium pellunt, 190.
 Leo Philosophus Imp. 21.
 Leontarius. *Vide* Demetrius.
 Leontarium seu Leontopolis, 197, 199.
 Lesbos, 12. In Gataluzorum potestatem venit, 20. Ejus princeps Sullanum adit, 186. Nicolao Lemni principi auxilium mittit, 190. Lesbi tributum, 183.
 Lesbii, 60. Turcos monere de adventu piratarum tenebantur, 187.
 Libadia, 199.
 Librorum dissipatio, 176.
 Libysticus assinus, 70.
 Lopadium, 46.
 Lucas Notaras seu Notarius, 51. Joan. Imp. consiliarius, 109. *Vide* Magnus Dux.
 Luctus ob Moratis II mortem, 127.
 Lupi et Ciconiae Apologus, 85.
 Lycania, 42, 75.
 Lycostomium, 195.

M

Machramion, 183.
 Meander, 7.
 Menomeni campus, 46, 57.
 Magedi, 4.
 Magnesia ad Sipylum, 7, 59.
 Magnus Dux, 153. *Vide* etiam Lucas Notaras. Ejus impia verba, 148. Urbe capta stationem deserit et capsum cum familia custoditur, 166. Mehemeti respondet, 169. De illo varia narratio, *ibid.* Ad Mehemetem filium suum perducere negat, 171. Ejus ad filium verba antequam occiderentur, 172. Ejus uxor obiit, 177.
 Magnus Rhodi Magister. *Vide* Rhodi.
 Mahometes. *Vide* Mehemetes.
 Malachias Metropolitae, 199.
 Mamami, 178.
 Mamalus castrum Cariae, 43.
 Mantachia, 4, 58. Ejus subditi in praelio Bajazitem deserunt, 53.
 Manuel Palaeologus. *Vide* Palaeologi.
 Marcus Ephesus, 119. Decreto Florentino non subscribit et quare, *ibid.* et 120.
 B. Mariae Hodegetriae imago supra ad H.
 Maria Joannis Imp. soror Gataluzo nubit, 33.
 Maria Alexii Comneni filia Trapez. Imp. Joannis II. Imp. uxor, 56. Obiit, 120.
 Maria Lazari filia, Bajazitis uxor, 6.
 Megademetrius rex, 159.
 Negra, 197.
 Mehemetes I, patrem suum liberare frustra tentat, 58. Ancyrae moratur, 45. Manuelis ope in Thraciam adversus Mosem trajicit, 51. Victus, deinde victor, 52. Mosem fratrem suum luctat, *ibid.* Adrianopolim ingreditur, 53. Manueli promissa adimplet, *ibid.* Cincetem in ordinem redigit, 57. Smyrnae castrum quod Rhodii aedificabant diruit, 59. Ejus ad Rhodi Magni Magist. verba, *ibid.* Ei arcem in Caria aedificare permittit, 60. Naxi duci bellum infert, *ibid.* In novae sectae homines exercitum mittit, 62. Lycaniam ingreditur, 63. Mustapham et Cincetem vincit, *ibid.* Eos a Leontario repetit, 66. In eis splendidus convivium praebet, 67. Walachis bellum infert, *ibid.* Apoplexia ictus, 68. Obiit, 69. Qualis erga Christianos fuerit, *ibid.* Cur Moratem filium Amasiae prefecerit, *ibid.* A Temyre vexatus, 70. Filios suos imposteris testamento jubet Manueli Imp. tradi, *ibid.* Ejus mors et cadaver occultantur, 71. Mors divulgatur, 72. Prusam sepellitur, 73.
 Mehemetes II, suocum patri destinatur, 125. Thraciam filiam uxorem ducit, 126. Magnesium abiit, et rediit in Thraciam nuntiata patris sui morte, *ibid.* Porta obviam ei procedit, 127. Imperator proclamatur, *ibid.* Fratrem suum strangulat, 129. Ipse occisa natus, *ibid.* Georgio Despota filiam, novercam suam remittit, 150. Cum Constantinopolitanis pacem firmat, *ibid.* Orchanis alendo pecuniam eis solvit, *ibid.* Legatos principum audit, 151. Pacem cum Hungaris paciscitur, *ibid.* Graecis offensus alimenta Orchanis negat, 155. Castrum novum ad lauces Boaspori aedificare parat, *ibid.* Constantinianum legat.

respondet, 134. Horrenda minatur, 133. Castrum novum aedificat, *ibid*. Incolas vici Epistatarum interfici jubet, 137. Constantinopolitans bellum indicit, *ibid*. De occupanda urbe consilia agit, 138, 140. Opiniones hominum de se exporat, *ibid*. Halliem noctu ad se vocat, 140. CP. obsidionem designat, 141. Tormentum æneum prope urbem admoveat, 143. Copias ad obsidionem colligit, 147. Classem urbi admoveat, 151. Paldam verberat, 152. Navem terra trahit, *ibid*. Constantino respondet, et urbem sibi dedit poscit, 153. Pontem in portu CP. struit et ad dedicationem hortatur, 157. Oppugnat, 159. Expugnat, 161, 162. Ingredditor et in S. Sophiæ templo preces recitat, 168. Magnum Ducem de imperatore interrogat, 169. Eum bene sperare jubet, in illius domum venit et uxorem salutatur, 170. Ad convivium filium adducere suum eum jubet, recusantemque occidit, 171. Proceres omnes CP. interficit, quorum nomina descripsit, 172. Galatam ingreditur et res constituit, 176, 177. S. Sophiam in meschitam convertit et Adrianopolim revertitur, *ibid*. Christiani principes ipsi gratulantur victoriam, 177. Servili tributa imperat, *ibid*. Serviam invadit, 178. Horrenda fecialia suo minatur, *ibid*. Serailum edificat, 179. Smedrovum frustra tentat, *ibid*. Tributum a Rhodiis poscit, 180. Hamza succenset, 184. Classem adversus Chios mittit, 187, 189. Lesbii pecunias imperat, 189. Belogradum frustra oppugnat, 190, 191. Itemque Methymnam, 191. Tributa a Moreæ despotis exigit, *ibid*. Corinthum occupat, Demetrium Palaolog. despotam capiat, 192. Bezanianum edificat Constantinopoli, *ibid*. Curioso Cadio irascitur, *ibid*. Et in Asiam movet, *ibid*. Sinopem occupat. Phasim superat, 193. Trapezuntum occupat, 194. Tributum a Walarho poscit, in eum movet et terrilis recedit, 194, 195. In Lesbum movet, 195.

Melanodion, 195.
Mesaulion, 46, 97.
Mesazon, 127.
Mesembria a Caracis-bego capta, 143.
Mesene vicus, 177.
Methone, 29, 50.
Methymna a Turcis frustra obsessa, 191.
Michaelis (S.) templi rudera, 136.
Michael Palaologus. *Vide* Palaologi.
Mulla Walarhæ Vaxoda, 48.
Miracla B. Mariæ Virginis. *Vide* Hodegetria.
Misthra a Mehemete capta, 200.
Mitylenæ regulus, 58, *ibid*.
Mitylenæ i treirem Genutz tradere rennunt, 188.
Monasteria CP. occupata a cædonibus, 179.
Monasteria Prodromi et Petri, 161. Choræ supra ad C.
Moniales schisma fovit, 145.
Monialis apostata musulmanissat, 144.
Monochiton, 70.
Monodentron, 165.
Montisferrati Marchionis filia Joannis imp. uxor, 54.
Spreta ob formam a marito fugit in Italiam, 53.
Morates I. Orhanis filius, Adrianopolim capit, 5. Thessaliam occupat, *ibid*. A Servio quodam occiditur, 6.
Morates II Styliarios debellat, et Bercligiam Mustapham capit, 63. Amasie gubernatori præbatur, 64. Patri succedit, 69. Pruvam venit cognito patris obitu, 72. Imperator salutatur, 73. Mustapham rebellasse audit, 79. Ministris, qui tunc eum alloquuntur, obnoxius, 80. De recuperando imperio cogitat et ad Manuelem mittit, 88. I opadii pontem dissolvit, 95. Cineitem a Mustapha sejongit, 94, 96. Ope Adurni in Europam trajicit, 99. Callipolim capit, Adrianopolim venit et Mustapham suspensio necat, 100, 101. Constantinopolim oppugnare parat, 101. Legatos Manuelli detinet, 102. Caracis mortem aggre fert, 104. Obsidione urbis soluta Niceam venit et Mustapham fratrem suum strangulat, 105. Cineiti bellum inferre decernit, *ibid*. Thessaliam et Peloponnesum invadit, 106. Cum omnibus christianis excepti Venetis pacem componit, 110. Thessaliam capit et novam in eam coloniam deducit, 112. S. Demetrii templum Christianis reddit, *ibid*. Caramano bellum infert, ob equum sibi denegatum, 113, 114. Serviam a Despota repellit, 114. In Hungariam duce Dracula penetrat, 115. Serviam Despotæ bellum inferre statuit, 116. Smedrovum ei se dedit, et Serviam debellat, 127. Despotæ filios execat, *ibid*. Draculam in carcerem conficit, *ibid*. Belogradum frustra oppugnat, 118. Joannis imp. in Italiam profectio ei suspecta, 120. Cum Hungaris et Georgio, paciscitur, 122. Ieonium et Laranda Caramano eripit, 125. Aladinem F. suum luget, *ibid*. Ostio sacro copias trajicit, 124. Vitam privatam agit, 123, 124. In imperium reducit, 124. In Peloponnesum movet, 125. Turcatis filiam filio suo uxorem dat, 126. Nepitium solemnitates trimestris, *ibid*. Obit, 128, 128. Mors ipsius in occulto tene r, 137. Illius mores et ingenium, 128.

Secedit, 128. Insomnium ei oblatum, *ibid*. Hexamilium occupat, 199.

Moses Propheta, 3.

Moses Bajazitis F. in Walachiam abijt, 48. Occidentales provincias occupare tentat, *ibid*. Musulmanum vincit, 49. Fit imperator Vicum cum incolis comburit, qui Musulmanum occiderant, *ibid*. Ejus ad proceres suæ oratio, 50. Serviam vastat, Thessaliam et Constantinopolim oppugnat, *ibid*. Vincitur et interficitur, 52.

Motheorone, 200.

Muchlin et Moehilon, *ibid*.

Murtasis, 197.

Mustafas Bajazitis F., 45.

Meheemeti fratri suo bellum infert, vincitur et Thessaliam fugit, 63. Constantinopolim advehitur et in Lemnum relegatur, 67. Manuelli ope Morati patroo suo bellum movet, 74. In Thracia gerit, Callipolim oppugnat, 78. Ad oppidanos orationem habet, *ibid*. Chæronitæ partes ejus sequuntur, 79. Bajaziti Bassæ occurrit, 80. Supposititius seu Dume a Turcis creditus, 81, 93, 242. In Lemno custoditus, 82. Bajazitem Bassam vincit et capit, 83, 84. Adrianopolim ingreditur, 84. Ejus ad Leonardum verba, 85. Res imperii constituit, 87. Quietis se tradit, 88. Ad samam transitus Moratis in Europam motus, 92. Lopadium venit, 93. A Cineite desertus fugit, 96. Adurnum corrumpere tentat, 99. Adrianopolim fugit, 100. Capitur et strangulatur, 100, 101.

Mustafas Homuris F. ex Atinis posteris, 96. A Cineite vincitur et occiditur, 97, 98.

Mustaphas Mehemeti I. F. Moratis frater contra hunc suscitatur et strangulatur, 104, 105.

Mustaphæ tres anno uno interfecti, 105.

Musulmanus Bajazitis F. Byzantium venit, obsides dat Manuelli, et Adrianopolim regnat, 45. In Cineitem movet, 45. Contra eum et Caramanum exercitum ducit, 46. Cineiti veniam dat, 47. Ephesum ingreditur, *ibid*. Ejus mores, 49. A Mose vincitur, *ibid*. Occiditur a quinque fratribus ejusdem rustici filii, Prusæ sepellitur, *ibid*.

Musulmani a Musulmanis judicari volunt, 25, 227.

Mylassus (Caræ urbs), 41, 42.

Myopotami turris, 197.

N

Narhæx, 197.

Navarrai, 4, 56.

Naves terra tractæ, 152.

Nauplium a Venetis captum, 197.

Naxos, 12. Naxi Dux sub clientela Venetorum, 60.

Neophytus pneumaticus, 147.

Nicea, 59.

Nicolaus Faber. *Vide* Peirescina.

Nicolaus Papa Isidorus Card. Constantinopolim mittit, 142.

Nicol. Notarii F. a Turcis occisus, 51.

Nicomedia, 59, 153.

Ad Nicopolim Christiani victi, 27.

Nisid, 124.

Nivernensis Dux. *Vide* Joannes.

Novopridum, 117.

Nymphæum Asiæ, 45, 47.

O

Orhanes, 4. Ejus obitus, 5, 22. Auxilia Annæ adversus Cantacuzenum mittit, 15. Uxorem duci Cantacuzeni filiam, et socero auxilia mittit, 17.

Orhanes Ionie partem recuperat, 43.

Orhanes Bajazitis I. nepos, 150. Caput ei amputatum, 170.

Orientis provinciarum status sub Michaelis I. Palaologo, 5.

Othman, 46. De Othmanorum imperio predictio, 179.

PALAEOLOGI.

Andronicus senior, 4.

Andronicus junior, *ibid*.

Andronicus Joannis imp. F. in patrem conjurat, 23. Execratur ejusque F. Joannes et carceri mancipantur, 24. Liberatur, patrem fratresque in carcerem conficit et imperator proclamatur, *ibid*. Imperium restituit et Selymbriam abijt, *ibid*.

Andronicus Manuelli F. Thessalia rex, 74.

Thessalonia eijicitur, 110.

Constantinus Manuelli imp. F. Joannis imp. frater, 74. A Morate victus, 125. Constantinopolim venit et pacem

cum Morate firmat, *ibid.* Item cum Mehemete, 150. Nunquam coronatus imperator, 152. De castro novo edificatio apud Mehemetem queritur per legatos, 154. Eum rogat ut agri suburbani Constantinopoleos serventur, 156. Portas urbis claudit, et Turcos in ea deprehensos capit, 157. Iterum legatos ad Mehemetem mittit, *ibid.* Auxilia a Papa petit ut unionis confirmationem, 141. Clabaris in urbem comportari curat, 144. Cum Galatinis Venetis urbem propugnare cogitat, 149. Quantum potest id agit, 150. Deiectis muris urbis de salute desperat, 155. Tributo Mehemeti oblato salutem sibi et urbi querit, 156. Et ad deductionem hortantur respondet, 158. Lamentabilia ejus verba, 161. Occiditur, *ibid.* A quibus occisus, 169. Caput agnitus Mehemeti offertur, et columnas affigitur, *ibid.* De eo, 199.

Demetrius Manuelis F. Achæie despota, 75. Ejus uxor obiit, 120. Al. Albanitis proditur et a Morate victus, 125. Mehemeti se permittit, et Constantinopolim transfertur, 192, 200.

Joannes imp. Andronici junioris imp. F. ejus mores et cum Cantacuzeno bellum, 8. Helenam Cantacuzeni uxorem ducit, 19. Ignavia se tradit, 19, 21. In Italiam discedit et revertitur, 20. Constantinopolim ope Galesii recuperat, 21. Cum filiis Manuele et Theodoro ab Andronico F. suo excecato incarcerationis, et inde liberatus, 23. Tributarius fit Bajazit, 24. Auream portam Constantinopoli munit, *ibid.* Eam diruit jussu Bajazitis, 25. Obiit, *ibid.*

Joannes Manuelis F., 29. Ejus uxores, 51. Romanorum imperator proclamatur, 74. Patre superstitie imperium administrat, 101. Cum Morate pacem habet, 109. Et legatum ad eum mittit, *ibid.* Georgio despote regis insignia mittit, 116. In Italiam ad conciliium abiit, 118. Venetias appellat, 119. Constantinopolim redit, 120. Moratorem de rebus in Italia gestis certiorum facit, 120. Obiit, 125.

Joannes Andronici excecatus F. excecatur etiamnum infans, 23. Constantinopolim obsidet, et a Bajazite in solium regium collocatur, 28. In Lemnum abiit, et Thesaliæ rex declaratur, 45. De eodem, 74.

Lachanes vel Lachynes, 75, 102.

Michael Palæologorum imp. I, 3. Cataneis Phocæam et vectigal aluminis locat, 90.

Michael Andronici senioris F., 4.

Manuel imp. Joannis F. Andronici Junioris nepos, 22. Imperator designatur et coronatur, 25. Quando, 226. Bajaziti militat, 24, 25. Hujus auxilia fugit, 23. A Papa et ceteris principibus Christianis auxilia petit, 26. Imperio cedit, et Joanni nepoti relinquit, 29. Ejus verba Christiano principe digna, *ibid.* In Occidentem proficiscitur *ibid.* Byzantium redit, 42. Cum Musulmano pacem init, 45. Mehemetem adversus Mosem concitat et in Thraciam trajicit, 51. Ad Mehemetem apocrisiarum mittit, 53. Joanni F. suo uxorem dat, 51. In Peloponnesum abiit, et Theodorum filium suum Despotum constituit, 56. Cum Mehemete colloquitur et Constantinopolim redit, 56. Mehemeti Mustapham ad se profugum prodere non vult, 66, 243. Repetit ex testamento Mehemetis a Morate impuberes ejus fratres, 71. Contra Moratem armat, *ibid.* Ejus filii vi, *ibid.* De federe cum Morate cogitat, 87. Callipolim et Mehemetis filios poscit, 89. Senex imperii administrationem Joanni F. suo relinquit, 101. Ad Moratem mittit, 102. Adversus eum Mustapham suscitatur, 104. Moritur, 105.

Theodorus Joannis imp. F. Manuelis frater, Despota Lacedæmonis, 23.

Theodorus Manuelis F., 29. Comitissæ Malatestæ filiam uxorem ducit, 51. Despota Lacedæmonis, 74.

Thomas Manuelis F., 75. In Italiam fugit, 192.

De Palæologorum Dynastia vaticinium, 179.

P

Palavicinus Persivas, 108.
Paida Conostaulus a Mehemete verberatus, 153.
Panidus, 23, 43.
Panis. Per panem adjuratio, 70.
Papæ nomen et sacris diptychis recitare, 141.
Parturientium mos Eucharistiam sumere, 146.
Patriæ, 125, 199, 200.
Patriarcharum generationes, 2.
Pauperum voluntariam profluentes passim interfecti, 65.

Pegylari, 114.
Peloponnesus occupata a Genuensibus, 4. Juventus

Peloponnesi Constantinopolim transiit, 192.
Percligia Mustapha novis sectis auctor, 62. Cruci affixus, 65.

Pergamum, 4, 39, 46.

Pergamus II., 166.

Perinthus, 224.

Peritheorum castrum Morates Adurno concecit, 100.

Persæ, 69, 70.

Persia, 42.

Perso-Turci, 69.

Petronium Caris castrum a Rhodis equitibus edificatum, 61.

Petri (S.) libertini, *ibid.*

Petri Nauplii episcopi reliquiae, 199.

Phalangia, 153.

Phasis II., 193.

Patma-Catoun Bajazitis filis obses datus a fratre suo, 43, 54.

Pherozius Aga castro novo praefectus, 138.

Philadelphus a Bajazite captus, 7. De ea iterum, 39.

45. Ejus urbis archiepiscopus fidem Christianis ejurat, 68.

Philanthropinus, 115.

Philippopolis, 122, 178.

Phocæa vetus a Genuensibus occupata, 1. A Turcis capta, 189.

Phocæa nova a Græcis et Latinis condita, 90. Sarchani fit vectigalis, *ibid.* Turcis dedita, 188.

Phocæarum principes ad Temyrem legatos mittunt, 41.

Phocenses, 60.

Phocis Asiæ aluminis ferax, 89.

Phrygia Cappadocia, 42. Salutaria, *ibid.* et 151.

Phlia, 110.

Phylacensis, 209.

Pneumaticus, 146.

Podesia, 91.

Holuxpovitz imperatorem, 221.

Portæ Constantinopoleos. S. Romani, 155. Ligna, Pulchra, Aurea, 160. Charsi, 161. Cercoporta, 159. Hodegetriae, 159.

Prædæ quinta pars Sultano debita, 76.

Prophetæ lancea, 50.

Protostratoris domus directa, 162.

Prusa, 59, 46.

Pulveris tormentarii vis, 118.

Michael Pyllis, 101.

R

Rachia a Turcis obsessa, 183.

Raul, 9.

Rhodos capta, 205.

Rhodi equites Smyrnam propugnant, 39. A Temyre coacti eam deserunt, 40. Smyrnam castrum ædificanti, 15.

Rhodi magnus magister Smyrnam castrum instaurat, 58.

Prohibetur a Mehemete, 59. In finibus Caris castrum S. Petri ædificat, 64. Legatos ad Mehemetem mittit, 180. Et tributum negat et Papæ vassallum se proficitur, 181.

Ricinus navarchus Venetus palo transfusus, 159.

Romæi perjurii rei ob translatum imperium in Michaellem Palæol. excecato Joanne Lascari, 11. Ipsorum calamitatibus vicinæ gentes potentia crevere, *ibid.*

S

Sabucius Moratis filius a fratre suo Bajazite excecatur, 6.

Sæxos ἀπεπαύει, 75, 176.

Sal. per salem adjuratio, 70.

Salugruzus de Negro turrim Lampasæ ædificat, 48.

Samarandum, 35.

Samothece, 191.

Samus, 12.

Saraceni sepulchrum Christi capiunt, 197.

Sarchani, 4. Illius subditi Bajazitem relinquunt, 25.

Lydiam recuperat, *ibid.*

Sardis Lydiæ, 7, 39, 45.

Saritzia Georgii filiam Morati sponsam adducit, 115.

De eadem, 125. Turcatiris filiam ad Mehemetem adducit, 126. De eodem, 136.

Saxonum rex, 124.

Scæcco zocco, 37. Scæcco mallo, 253.

Scab-ruch, σάβρυχ, 253.

Sceptrum datum dilectionis causa, 41.
 Excerpta 145.
 Scularium, 51, 158.
 Scythæ, 15.
 Sebastia a Bajazite capta, 31. Et a Temyre, 52.
 Selimes in Persiam movet, 200. Calrum capit, *ibid.*
 Obili, *ibid.*
 Selymbria, 17. Turcis subdita, 50. Turcis non se tradere vult, 145.
 Serrhæ, 111.
 Servitiæ argentifodina, 7, 116.
 Serviorum legati ad Mehemetem, 53. Captivi Servil Constantinopolim coloni novi deducti, 179.
 Sestus, 10.
 Siachia eusuchus, 127.
 Siacrch Temyris F., 57.
 Siarapta pincerna, 104.
 Sigismundus Hungariæ in Bajazitem movet et vincitur, 26.
 Siguntanensis, 199.
 Sinope Spentiaris regia, 48. Eum Mehemetes spoliat, 193.
 Sinopeses, 193.
 Smedrovum Moralis licentia constructum, 155. Morali deditum, 117. A Georgio restitutum, 122.
 Smyrna, 4, 12, 46. Ejus arx, 11. Illa expugnata, 40. Obsessa, 57. Capta a Mehemete, 59.
 Sophia urbs, 122.
 Sophiæ (S.) templum a Græcis schismaticis desertum, 118. Profanatur, 164. Meschia fit, 177.
 Spentiares Sinopes princeps, 48. Ejus filia Moralis uxor, 116.
 Spiritus S. processio, 119.
 Stephani (S.) turris, 145.
 Stephanus Servitiæ Despota Lazari F., 5, 6. Bajaziti militat, 53. Adversus Temyrem strenue pugnat, 55. Bajazitem hortatur ut pugna excedat, 36. Musulmanum secum abducit, *ibid.* De eodem, 114.
 Stephanus Servitiæ Crales Cantacuzeno auxilia pollicetur, 12.
 Stravometis Cantacuzenus, 106.
 Strymon, 45, 50.
 Styliarius mons, 62.
 Stylarii victi, eorumque propheta captus, 65.
 Suleimanus Orchanis F. occisus, 19.
 Suleimanus Selimus succedit, 203. Vaticinium ab Hebræo ei redditum, *ibid.*

T

Tabia, 197, 199.
 Taori regio urbis Constantinopolis, 162.
 Taurisium Sophino ereptum, 200.
 Tauroscythæ, 55.
 Tempia Sanctorum omnium, 21. Martyrum XL, 25.
 S. Mocii, *ibid.*
 Temyr-chan legatos ad Bajazitem mittit, 51. Syriam invadit, 52. Arsyngam et Sebastiani expugnat, *ibid.* Immanis in Sebastiani incolas savitia, *ibid.* Phœniciam vastat. Halepam et Damascus capit, 52. In Damascenos crudelitas, 251. Versus Tanaim proficiscitur, et in Capadociam inde venit, 53. Ad pugnam se parat et suos alloquitur, 54, 55. Victoria politus Bajazite capto scacchis ludit cum filio, 57. Et Siacrch eum appellat, *ibid.* Bajazitem captum verbis carpit, *ibid.* Diligenter custodit, *ibid.* Ejus exercitus per Asiam diffusus, 58. Mariam Bajazitis uxorem capit, 59. In Smyrnæos savit, 40, 41. Ejus nepos Phocæam venit, 41. In Persidem redit, 42.
 Temyrtes-begus, 95. Esen, seu Isam Bajazitis F. vincit et occidit, 45, 44.
 Tenedus, 60.
 Thasus insula, 186.
 Thebæ, 110.
 Themata Anatoliæ 75.
 Theodora Muzalonis vidua, 218.
 Theodosia (S.) festo die expugnata Constantinopolis, 165.

Theologus Corax. *Vide* Corax.
 Thermisum, 197.
 Thessalia a Turcis capta, 3.
 Thessalonica a Bajazite capta, 26. De ea, 43. Eam Moses oppugnat, 50. Obsessa a Morate, 106. Quomodo veneti eam obtinuerint, 110. Obsessa et expugnata, 111, 199. In ea sancti Demetrii templum a Morate pollutum et Christianis redditum, 112.
 Thessaloniceusea Venetis se dedunt, 110.
 Thracia pace fruitur bello Temyriano, 45.
 Thyatira, 47.
 Thyraei, 97.
 Tmolus Lydiæ mons, 7.
 Transmigratio Babylonica, 2.
 Trapezuntii, 195.
 Tribali, 5.
 Turachanes regiones Ponto Euxino vicinas vastat, 26. De eo, 110.
 Turcatris filia Mehemeti nupta, 136.
 Turci quas provincias tenebant in Asia imperante Michaele Palæologo, 5. Nomina ducum Turcorum, 4. Thraciam vastant, *ibid.* Cum Servitiis pugnant, 5. Eorum reguli a Bajazite spoliati, 7. Christianis opem ferentes, Christianos captivos abducunt, 15. Eorum lascivia, 16. Chersonesum vastant, 19. Captivos Veneti interficiunt, 61. Persia pulsæ, 75. Eorum Akkin, *ibid.* Pures in Europa quam in Asia, 76. Quo stratagemate Christianos aggrediantur, 75. Quintam prædæ partem principi solvunt, 76. Ottomanis indifferenter serviunt, 77. Jusjurandum ex utilitate æstimant, 85. Lydiam vastant, 90. Turci captivos omnes abigunt, 112. Thessaloniceam a Venetis repetant, 110. Naves ingressu portus Constantinopoleos arcere volunt, 151. In castris circa Constantinopolim ignes accendunt et vociferantur, 158. Eorum quinquaginta muros urbis subeunt, 160. Vi in eam percurrunt, 161. Ad S. Sophiæ templum accurrunt, 162. Græcos in eo captivos capiunt, 416. Quanta prædæ eis cesserit, 176. Phocæam occupant, 188, 189. Lemnum, 190.
 Turcocalogeri, 63.
 Turcopersæ 126.

V

Varna, 45, 121.
 Vaticinium de Turcis et Christianis, 151.
 Veneti Naxio duci opem ferunt, 60. Turcos pugna navali vincunt, 61. Christianos Turcis militantes suspendio necant, *ibid.* Lampæci turrim frustra oppugnant, *ibid.* Thessalonicensēs crudeliter habent, 110. Eorum responsum a Morate referunt, 111. Venetiis ecclesiis Græcis concedunt ad celebrandam liturgiam, 119. Constantinopolim contra Turcos etiam teneant, 153. Veneti irremes capta urbe e portu aufugiunt, 167.
 Vianca, 159.
 Ysun-Hassan ad Mehemetem legatos mittit, 192. In montes fugit, 195.

W

Walachia, 48.
 Walachie Princeps Mehemetis legatum palo transfigit, 194. Hujus castra invadit, 195.
 Walachorum legati ad Mehemetem, 53.

X

Xerxes, 153.

Z

Zaganus Bassa, 125, 135. Galatinos a fuga revocat, 167.
 Zarcola, 77.
 Zetunium, 45, 50, 106, 199.
 Zipinium, 115.
 Zynch, 33.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

GEORGIUS CODINUS CUROPALATA

<i>Notitia ex Bibliotheca Græca J. Alb. Fabricii.</i>	9
DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ.	17
F. Jacobi Goari, ord. Prædicat. Epistola dedicatoria ad Michaelē Mazarinū, Aqvensium archiepiscopum.	17
Jacobi Grelseri Proœmium.	19
Jacobus Goar Lectori.	21
INCIPIT LIBER DE OFFICIIS.	25
Cap. I. — Catalogus officiorum Magnæ Ecclesiæ.	125
Cap. II. — Nomina officialium palatii Cpolitani.	29
Cap. III. — De tegumentis capitis seu pileis et indumentis officialium; ac primum de ipso pileo despotæ.	33
Cap. IV. — De pileis et gestaminibus magni domestici et reliquorum principum.	37
Cap. V. — De singulorum officiorum ministeriis.	47
Cap. VI. — De Christi Domini festorum ordine et ritibus in eisdem observandis; tum de magni Domestici ministerio, de pincerna, de domestico mense et eidem mense præposito.	61
Cap. VII. — De mensa imperatoris.	75
Cap. VIII. — Festum Epiphaniæ.	81
Cap. IX. — Festum adorationis crucis.	81
Cap. X. — Festum Palmarum.	83
Cap. XI. — De modo agendi, si imperator versetur in luctu.	
Cap. XII. — Officium magnæ hebdomadæ.	85
Cap. XIII. — Hora magnæ Parasceves et officium Magni Sabbati.	87
Cap. XIV. — Hora magnæ Dominiæ Paschalis.	89
Cap. XV. — De aliis diversis festis, quibus imperator procedere solet, si Cpoli versetur.	93
Cap. XVI. — De magni domestici, magni drungarii vigiliis, præfecti exercitus et magni adnumiastæ officii in exercitu.	97
Cap. XVII. — De coronatione imperatoris.	101
Cap. XVIII. — De creatione despotæ.	113
Cap. XIX. — De creatione sebastocratoris et Cæsaris.	115
Cap. XX. — De electione et inauguratione patriarchæ aliorumque patriarcharum et episcoporum.	115
Cap. XXI. — De lugubribus imperatoris gestaminibus.	119
Cap. XXII. — De futura sponsa et imperatrice.	121
JACOBI GRETSERI S. J. IN LIBRUM GEORGIJ CODINI DE OFFICIIS ET OFFICIALIBUS MAGNÆ ECCLESIE ET AULÆ CPOLITANÆ COMMENTARIORUM LIBRI TRES, quibus non tantum Codinus, sed et varia alia tam Græcorum quam Latinorum monumenta explicantur et illustrantur. Inscr. sunt, uncis distinctæ, Jacobi Goari, ord. Prædicat., notæ et observationes.	123
LIBER PRIMUS.	125
Cap. I. — Quis Codinus. Quando. Qm libri inscriptio. Varia ejusdem vocabuli apud recentiores Græcos scriptura, numerus clericorum in Magna Ecclesia.	125
Cap. II. — Dubitationes quedam circa primum catalogi quinarium; de exocatacelis deque magno œcono. — Inscruntur varii catalogi ex regis mss. et Matthæi monachi versus de officiis palatii Cpolitani.	125
Cap. III. — Quis magnus scellarius et quis è cancellis.	135
Cap. IV. — De chartophylace.	139
Cap. V. — De sceuphylace et protecdico.	143
Cap. VI. — De secunda pentade officialium.	145
Cap. VII. — De tertia pentade officiorum et officialium.	151
Cap. VIII. — De quarta pentade officiorum et officialium.	157
Cap. IX. — De quinta pentade officiorum et officialium.	159
Cap. X. — De sexta pentade officiorum et officialium.	165

Cap. XI. — De septima pentade officiorum et officialium.	167
Cap. XII. — De octava pentade officiorum et officialium.	169
Cap. XIII. — De nona pentade officiorum et officialium.	175
Cap. XIV. — De aliis quibusdam officiis ecclesiasticis a Citorio enumeratis, deque illis quæ hodie apud Græcos usitata sunt.	177
Cap. XV. — De officiis ecclesiasticis aula Cpolitana, potissimum de archidiacono.	179
Cap. XVI. — De sacris vestibus ministrorum ecclesiæ.	181

LIBER SECUNDUS.

Cap. I. — De inscriptione hujus partis; de despoia deque sebastocratore.	185
Cap. II. — Cæsar, magnus domesticus, pankypsebastus, protovestiarius et plures hujus generis.	191
Cap. III. — Percurruntur reliqua officialium nomina, quæ continentur in catalogo capitis 2. — Exhibentur anecdotæ ex cod. Reg.	209
Cap. IV. — Explicantur obscura quedam vocabula ex capite 5.	243
Cap. V. — Explicationes et observationes circa procerum sulicorum insignia, quæ Codinus capite 4 assignat.	257
Cap. VI. — Observationes et explicationes in caput 5 Codini, quod est de ministeriis sulicorum.	275

LIBER TERTIUS.

Cap. I. — Observationes et explicationes in caput 6, quod est de feriis.	305
Cap. II. — Observationes et explicationes in caput 7, quod est de mensa imperatoris.	337
Cap. III. — Observationes in caput 8, quod est de Epiphania Domini.	357
Cap. IV. — Observationes et explicationes in caput 9, quod est de festo adorandæ crucis.	341
Cap. V. — Observationes et explicationes in caput 10, de festo Palmarum.	343
Cap. VI. — Observationes et explicationes in caput 11, quod est de luctu imperatoris.	349
Cap. VII. — Observationes et explicationes in caput 12, quod est de officio magnæ hebdomadæ.	361
Cap. VIII. — Observationes et explicationes in caput 13, de Parasceve et magno Sabbato.	361
Cap. IX. — Observationes et explicationes in caput 14, de festo Pasche.	363
Cap. X. — Observationes et explicationes in caput 15, de festis extra palatium.	375
Cap. XI. — Observationes et explicationes in caput 16, quod est de fossato.	383
Cap. XII. — Observationes et explicationes in caput 17, de coronatione imperatoris.	389
Cap. XIII. — Observationes et explicationes in caput 18 et 19, de coronatione despotæ, sebastocratoris et Cæsaris.	409
Cap. XIV. — Observationes et explicationes in caput 20, de electione patriarchæ.	415
Cap. XV. — Observationes et explicationes in caput 21, de lugubribus imperatoris gestaminibus.	423
Cap. XVI. — Observationes et explicationes in caput 22, de futura sponsa et imperatrice.	425

GEORGIJ CODINI EXCERPTA DE ANTIQUITATIBUS CPOLITANIS.

Eminentissimo et reverendissimo principi Francisco Barberino, S. R. E. Cardinali, Petrus Lambecius.	419
Lambecii Præfatio ad Lectorem.	431
Lambecii de Georgii Codini vita et scriptis brevis dissertatio.	433
INCIPIT LIBER DE ORIGINIBUS CPOLITANÆ.	435
De forma et ambitu urbis Cpolitanae.	449

De Adiabene.	473
De signis, statuis et aliis spectatu dignis in urbe Cpoli.	478
De ædificiis Cpolitanis.	515
De structura templi Sanctæ Sophiæ.	613
De annis ab orbe condito usque ad Imperium Constantini Magni; et de iis qui Cpoli regnarunt usque dum ab Agarenis capta est.	633
INCERTI AUCTORIS BREVES ENARRATIONES CHRONOGRAPHICÆ, editore et interprete Anselmo Bandurio, O. S. B.	631
De templo Sancti Mocii, ac de Arianis qui ibi commorabantur.	631
De templo Sancti Agathonici, in quo olim patriarchæ commorabantur ac imperatores coronabantur.	633
De muris maritimis, ac de muro occidentali.	633
De statua Phidalis, quæ stabat in porta subterranea.	633
De loco Neolea cognomine, ac statuis ibidem erectis.	633
De Castro Panormo, ac statua quæ in porta septentrionali ejusdem Castri stabat.	633
De loco cognominato Smyrnum, ac de statuis, quæ ibidem erectæ erant.	637
De statuis quæ in senatu erectæ erant, et de aurigarum curribus.	637
De decem cophinis, qui in novo senatus palatio depositi erant.	639
De imaginibus Metrophanis, Alexandri et Pauli a Constantino M. in foro erectis.	639
De statuis quæ olim in Sancta Sophia erectæ erant, et a Justiniano per urbem distributæ.	639
De Oreo seu Modio ac de statuis ibidem positis.	661
De statua Menandri vatis, quæ ad Artotyrianas sedes erecta erat.	663
De Herodiani statua ab Ardaburio duce in Thracia reperta ac confracta.	663
De signis ac statuis, quæ in foro ad dexteram orientis partem erectæ erant.	663
De cruce, in cuius medio Sanctus inscriptum erat.	663
De equestribus quæ in porticu erectæ erant.	663
De elephantis statua, quæ in foro erecta erat.	663
De Theodosii equestri statua quæ in Milliaro stabat.	663
De Xerolopho, et signis ibidem erectis.	667
De signis atque statuis in Exoclonio erectis.	667
De ponte apud sanctum Mamantem, et de dracone aëreo ibidem erecto.	667
De crucibus ac aliis sacris monumentis, quæ infra columnam Fori deposita erant.	669
De magno Stratego ac monumentis quæ ibidem exstabant.	669
De gigantum ossibus apud Sanctum Menam repertis.	669
De statua Platonis eonuchi, quæ in templo Sancti Procopii in Chelone erigebatur.	669
Theodori Lectoris brevis tractatus de mulieribus.	673
De statua Euphemis Augustæ, quæ in tractu Olympii erecta erat.	673
De statuis argenteis Endoxis et ejus filiarum.	673
De statua Arcadii Augusti ad Topos erecta, necnon aliis Ariadnæ et Zenonis ad Chalces portam positis.	673
De statua Pulcheris quæ in Chalce visebatur.	673
De statuis Constantinii et Helenæ super Milliarum fornicem erectis.	673
De aliis statuis quæ in milliaro positæ erant.	677
De statuis quæ in tribunali palatii erectæ erant.	677
DE SPECTACULIS.	677
SPECTACULUM I. — De simulacro auro obducto in Basi-	

lica Cisterna auro laqueata virili specie in genus pro-	677
voluto, quod Justiniani est.	677
SPECT. II. — De iis quæ in Aureo Milliaro erant.	681
SPECT. III. — De iis quæ in Foro exstant.	681
SPECT. IV. — De iis quæ in Artopolis exstant.	683
SPECT. V. — Ad Amastriani Caracallæ præpositi.	687
SPECT. VI. — De Foro Bovis.	687
SPECT. VII. — Ex Milliaro spectaculi officii Dioscori, ex Mauricii Augusti Diario.	689
Ex Papiæ.	691
De imagine Pulcheris Augustæ; necnon de statuis Marciani et Pulcheris.	693
De Juliani moneta a Theodosio abolita; ac de ejusdem status.	693
De idolorum statuis imperatorum specie a Juliano effictis.	693
De statua Jesu ac Hæmorrhoidis a Juliano in Paneadis partibus reperta ac confracta.	693
De statua Juliani imperatoris a Demophilo duce super columna porphyretica erecta.	697
De statuis argenteis Gratiani et ejus uxoris Romæ erectis.	699
De Valentiniani Junioris statua, quæ in Leontii porticibus visebatur.	699
De cruce argentea in Bove erecta, a Constantino et Helena sustentata.	699
De Contariis, ac idolorum delubro ibidem exstante, quod postmodum in Deiparæ ædem conversum fuit.	699
De loco Viglentia nuncupato.	699
De statua Fortunæ urbis in Foro posita.	701
De habitatione æstiva Constantinii proxime Taurum.	701
De porta cognomine Philadelphii, ac statuis a Constantino erectis.	703
De statuis a Constantino in Foro positis, et de Callistrati consulatu.	703
De statuis Roma exportatis, et in Hippodromo erectis.	703
De aliis statuis quæ in Hippodromo visebantur.	703
De draconis statua quæ Arcadium representabat, et de hyæna.	707
De cæde Anastasi Monachi in Hippodromo facta, ubi et multe alie cædes perpetratæ sunt.	707
De septem Philosophis qui Eudociam Atheniensem comitatu sunt Constantinopolim, ac de eorum dictis, dum Hippodromi signa lustrarent.	707
De dicto Asclepiodori, dum signum majus in Hippodromo lustraret.	711
De statua Theodosii argentea in Tauro erecta.	711
De statua Leonis Macelæ Pittaces dicta.	711
De statuis quæ in Augusteo erectæ erant.	711
De tripode, qui in magno Strategio positus erat.	713
De Philadelphio ac statuis ibidem erectis.	713
De statua Theodosii Junioris, ac aliis statuis in Xerolopho erectis.	713
De portu Neorio, quem Conon magice consecravit.	713
De Balneo Zeuxippi, Hippodromo ac Thermis Constantinianis.	713
De Aquæductu Valentis. De Basilica Cisternis; ac de statua Phocæ pone Magnæuram.	713
De statua Valentiniani Junioris in tractu Martinarii posita.	717
De statua Diocletiani Nicomedia advecta, et in Hippodromi throno erecta.	717
De statua Maximiani ac aliis in Chalce positis.	717
De Gorgonium signis in templo Chalces erectis.	717

De statua Dianæ in Hippodromo.	719
De statua Zenonis et Ariadnes in Chalcæ.	719
De statua Justiniani et Theodoræ ad Zeuxippum erecta.	719
De statua Philippi in Zeuxippo.	719
De statua Jovis in Hippodromo erecta.	719
De quatuor equis inauratis Hippodromi.	719
De statu Persæ ac Andromedæ.	719
De statua Anastasii in Thermis Constantinianis erecta.	721
De statua Valentis Imperatoris in Cisterna Aethi posita.	723
De Cisterna Asparis cognominata.	723
De insula Crunum nuncupata.	723
De sepulcris Imperatorum quæ sunt in templo Sanctorum Apostolorum.	723

DUCAS.

Notitia ex Hankio de rer. Byzant. script. Græc. 739

DUCE MICHAELIS DUCÆ NEPOTIS HISTORIA BYZANTINA, res in imperio Græcorum gestas complectens a Joanne Palæologo I ad Mehmetem II. Accessit Chronicon breve, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur, et Bibliotheca Regia primum in lucem edita, versione Latina et notis illustrata studio et opera Ismaelis Bullialdi. Parisiis, e Typographia Regia, MDCXLIX. 743

Ismaelis Bullialdi Epistola nuncupatoria Eminentissimo ac Illustrissimo Julio S. R. E. Cardinali Mazarino Ismael Bullialdus. 743

Ad lectorem. 743

HISTORIA BYZANTINA A JOANNE PALÆOLOGO. ANNO CHRISTI 1341, AD ANNUM 1462. 749

CAP. I. — Generationum ab Adamo ad Christi Nativitatem brevis enarratio. Annorum elapsorum a Christo ad Constantinianum initia enumeratio. A Constantino ad Justinianum, a Justiniano ad Constantinum et Irenæum. Ab his ad Alexium Comnenum. Brevis deinceps Imp. Constantinopolitanorum enumeratio ad urbem a Latinis captam. 749

CAP. II. — Imperatorum ab urbe a Latinis capta series. Michael Palæologorum primus. Asia minoris, quæ Anatolia dicitur, status. Turcorum reguli in Asia. Andronicus Senior, Joannes ejus F. Egæi maris insulæ ab externis occupatæ. 753

CAP. III. — Orchani Osmanidæ mors: Morates ejus F. imperium adeptus Lazarus despotæ Servie bellum infert. A juvene Servio occiditur; post cujus eadem prælium Turci ineunt. Servios cadunt, et magna clade afficiunt. Lazarus vivus et multi Serviorum proceres capiuntur et in Moratis tentoriis interficiuntur. A Veziris Ildirim Bajazit imperium deferitur natu minori filiorum Moratis. Fratrem natu majorem fraude oppressum excæcat Bajazites. 763

CAP. IV. — Bajazites Servilis tributa imperat, Stephanum Lazari F. sibi militare jubet, ejusque sororem Mariam uxorem ducit. Carmanum Phrygiæ regulum spoliat. Ioniam invadit. Sarcabanem deditione accipit, et Asiæ regulos in ordinem cogit. Philadelphiam occupat et Callipoleos arcem instaurat. 767

CAP. V. — Initia discordiæ inter Joann. Cantacuzenum et Imperatricem Annam ejusque aulæ proceres. Cantacuzenus urbe discessit, dolo eum aggrediuntur adversarii; ab amicis monetur, qui ideo ab Alexio Apocaco in carcerem conjiciuntur; Apocacum interficiunt, et propterea omnes fere necantur. Michael Ducas aulæ avus paternus. 769

CAP. VI. — Cantacuzenus calceos purpureos induit,

imperator salutatur et ad Serviam Cratem fugit, et cum o fœdus percolit. 777

CAP. VII. — Homur Atinis filius trajecto Hellesponto in Europam venit, Callipolim appellit, et Didymotechum ubi Cantacuzeni uxor sublesterat, proficiscitur. Turci Thraciam vastant. Smyrna ab equitibus militum Hierosolymitanæ capta. Eam frustra recuperare tentat Homur, et in oppugnatione occumbit. 781

CAP. VIII. — Cantacuzenus in Thraciam redit. Anna Imperatrix auxilia ab Orchane petit, et impetrat. Turci imperii provincias populantur et captivos abducunt. 783

CAP. IX. — Cantacuzenus Orchani filiam suam uxorem dare pollicitus, eum a fœdere cum Anna icto avertit, et auxilia ab eo obtinet. Nuptiæ celebrantur. Cantacuzenus Constantinopolim proficiscitur, civesque ut se dedant frustra hortatur, in urbem amicorum ope istrat. 787

CAP. X. — Cantacuzenus intra palatium accipitur. Annam, quæ animo intrepido vultuque imperterrito adest, adit, et veneratur, placatam sibi reddit, tumultum componit, plebemque demulcet. Celebratio nuptiarum Joannis Palæologi et Cantacuzeni Helenæ. Coronatur Cantacuzenus. Turci Chersonesum vastantes duce Suleimane Orchani filio a Matthæo despota Cantacuzeno clade magis afficiuntur. 793

CAP. XI. — Joannes imperator a socero alienatus in Italiam discedit, unde reversus Tenedum cum Cataluso consilia agit de recuperandis imperio et urbe. Strata gemate Catalusi Joannes Palæologus Constantinopolim recuperat, et Cantacuzenus vitam monasticam amplectitur. 797

CAP. XII. — Joannis imperatoris filiorum natu major Andronicus, et Cantuzes Moratis filius secundogenitus in parentes conjuranti, deque occupanda tyrannide consilia agitant: quibus potestatis Morates filium suum oculis privat, significatque Joanni, si pacem secum habere vult, ut Andronicum etiam excæcet, cui Joannes morem gerens filio atque etiam ex eo nepoti visum admittit, et in carcerem conjicit. Andronicus Genuensium ope liberatus imperium invadit, patrem et fratres carceri mancipat; carcere astu se liberat, et Joannes in solium imperatorum restituitur. Manuel et successor designatur. Nuptiæ Catalusi et Maris Palæologinæ. 803

CAP. XIII. — Bajazites tributa Joanni imperat, et sibi militatum revocare alterum ex ejus filiis postulat. Cycladas insulas invadit. Joannes Constantinopolim munit, Bajazitis jussu exstructa a se propugnacula diruit, tandemque obit. Manuel, qui Bajaziti militabat, inque ejus aia versabatur, audita patris morte, clam Constantinopolim advenit. Bajazites id agere ferens graves durasque conditiones ipsi imponit, Thessaloniam occupat, Constantinopolim vexat et cibaria in eam invehi impedit. Hungari ac maxima pars occidentaliû principum in Bajazitem movent, et ad Nicopolim a Turcis ceduntur et vincuntur. 807

CAP. XIV. — Bajantes Constantinopolim sibi dedi petiit: et Joannem ejecto Manuele imperatorem constituit. Manuel salutis urbis ac plebis consulens Constantinopolim discedit in Peloponnesum, hinc in Italiam proficiscitur, et occidentaliû regnis ac provinciis peragratis in Peloponnesum revertitur. 817

CAP. XV. — Joannes precarium imperium obinet a Bajazite, et cadin seu judicem Musulmanum intra urbis moenia accipit. Ad Bajazitem voluplatibus immersum veniunt a Temire Chane legati, qui contumeliose a Bajazite habiti recedunt: ipse deinde in Armeniam movet. Constantinopolim a Joanne repellit, ad Constantinopolitani deditionem fecere reuunt. Temyr Syriam invadit, urbes expugnat, in incolas inhumaniter seviri. Ismaelum et Halepum diripit et vastat. 821

CAP. XVI. — Temyr versus Tanaim movet. Bajazites exercitum conscribit, et Temyri ad Ancyram castra habenti occurrit. Cometa fulget. Pugna inter a Temyrianis cum Bajazitis copis: Bajazites deserit, a magna copiarum suarum parte. Vincitur. Captus ad Temyrem, qui Zatrachio seu Schachis iudebat, adducitur. Temyr Bajazitem consolatur et humane erga eum se gerit, ac te nihilominus custodit. Per totam minorem Asiam copia

Temyris se diffundunt. Mehemetes patrem astu, sed frustra, liberare aggreditur. Chociapherutzes eunuchorum princeps cum Bajazite domino suo captus, jussu Temyris capite plectitur. 827

Cap. XVII. — Temyr Asiae urbes aliquot edit et capit, incenditis ac direptionibus omnia devastat. Bajazitis thessuros Prusam seu Burasam asservatos rapit. Smyrnam expugnat; ad eum Phocæarum principes ut sibi placatum reddant, legatos mittunt, donisque conciliant. Cariam lustrat, et deinceps Salutariam iter flecit, ibique Bajazites moritur. Temyr in Persidem, anno in expeditione exacto, redit. 841

Cap. XVIII. — Manuel imperator Byzantium revertitur, et Joannem ex fratre nepotem in Lenum relegat. Cum Musulmano Bajazitis filio fœdus amicitiamque init. Hierum status in Asia post Temyris Chanis discessum, E-e, seu Iss, Bajazitis filius, bello a fratre Mehemete petitus, Temyrie duce capitur, et laqueo præforatur. Cineites Smyrnæ innotescit, Atinis filios ex Ionia pellit, Musulmani partes sequitur. Atinis filii Mantachie ope Ephesum expugnant. Homur Atinis filius cum Cineite affinitatem contrahit, et paulo post obit. Musulmani adversus Cineitem expeditio. Asiæ reguli adversus Musulmanum conjurant, sed mutuis suspitionibus a se invicem dissociantur. 849

Cap. XIX. — Moses a Mehemete fratre suo deficit et in Valachiam secedit, fratrem suum Musulmanum invadit. Musulmanus dum fuga sibi consulit, et in quodam oppido a juvenibus occiditur; Moses oppidum et incolas comburit, in Serviam movet, deinde Constantinopolim frustra oppugnat. Manuel imperator Mehemetem adversus Mosem evocat et concitat. Mehemetes bis victus Byzantium se recipit, tandem Mosem vincit; hic inter fugiendum occiditur, ejusque cadaver Prusam sepeliendum deferitur. 861

Cap. XX. — Manuel ad Mahometem Apocrisarios mittit, alii quoque principes legatos mittunt, quos Mahometes benigne excipit, pacemque cum omnibus amplectitur. Manuel Joanni filio suo uxorem dat Russiæ Magni Ducis filiam, quam peste moritur, filiorumque Byzantii unus, isque baptizatur. Secundæ ac tertię Joannis nuptiæ. Manuelli in Peloponnesum profectio. 871

Cap. XXI. — Mahometes in Asiam trajicit. Cineitem in ordinem redigit, cujus insolentia maxima erat. Magnus Rhodi magister castrum Smyrnæ instaurat, sed a Mahomete prohibetur. Smyrnæ ab uxore Cineitis Mahometi deditur. Magno magistro concessum edificare castrum in Caria et Lycia finibus, Cineites ventiam impetrat. Turci bello navali Naxum aggrediuntur, proelio a Veneta classe superantur. Veneti Lampsaci turrim frustra tentant. Cineites Nicopoli ad Danubium præficeretur. Novam religionis sectam in Ionia a monacho Turco institutam multi amplectuntur, adversus quos Muhametes Susman filium et deinde Hali Begum misit; qui re infelicitis gesta occubuerunt. Tandem a Morate Mahometis filio Bajazite Bassa oppressi ac deleti sunt, et paupertatem voluntariam profluentes interfecti. 879

Cap. XXII. — Rhodi magnus Magister castrum Petronium in Caria finibus edificat. Mahometes in Asiam trajicit, Caramanum invadit et in ordinem cogit. Mustapha Bajazitis F. innotuit, eisque se adjungit Cineites, qui a Mahomete prope Thessalonicam vincuntur. Mahometes istos qui Thessalonicam confugerant a Demetrio Leontario Constantinopolim mittuntur, inde in Lenum uterque custodiendus relegatur. Mahometes Valachia bellum inferit. Theologus quidam Philadelphius vir improbus ac peritidus. Mahometes inter venandum apoplexia affectus paucos post dies hemiplecticus letus moritur. Rationes ob quas Mahometes illorum suum Amasiam præferat. Bajazitis lassum erga Mahometem fidelis servi officia. Mahometis ad Bajazitem Bassam mandata. Mahometis mors quibus artibus per dies xl occultata sit usque ad Moratus adventum. 893

Cap. XXIII. — Morates Prusam venit. Mahometis mors in vulgus a Bassis editur. Prusam abeunt veziri, deinceps sultani cadaver secum deferentes. Legati a principibus vicinis ad Moratem missi. Manuel a Morate fratres ejus impuberes, ex testamento Mahometis sibi tradi frustra poscit, et ideo Mustapham et Cineitem in scenam

adversus Moratem producit. Mores quidam Tarcorum explicantur. 99

Cap. XXIV. — Demetrius Leontarius Mustapham et Cineitem in Thraciam trajicit, de recipiendis aliquot urbibus cum eis pactus. Mustaphas Callipolim oppugnat, et ad deditionem quæ secuta est, sollicitat. Arx interim in fide stat, quam oppugnat Leontarius. Morates, Mustapham rebellionem cognita, Bajazitem bassam, cæterorum vezirorum sententiæ obtemperans, exercitui præficit, et contra Mustapham mittit. Bajazites deficientibus in pugna initio ad Mustapham exercitus sui ducibus copiose, et ipse permittit se victori coactus est: jussu deinde Cineitis caput ei amputatum. Mustaphas Adrianopolim proficiscitur. Callipolis Leontario se dedit, quam cum ex pactis imperatori acquisitam præsidio firmare parat, a Cineite impeditur, delususque Constantinopolim redit. 923

Cap. XXV. — Manuel imperator cum Morate fœdus pangere cogitat. Mustaphas res suas constituit, otio deinde et ignavia totum se dat. Morates de recuperando imperio serio agitat, Abrahamum Bassam ad Manuelem destinat, qui re infecta discessit. Aluminis in Phocide confectio. Phocæa nova condita, ab Andrea et Jacobo Cata-neis gubernata, fit Turcis tributaria. Joannes Adornus Phocææ rector Mahometem, et deinde Moratem adit, et huic per litteras in eo copiose trajiciendis operam suam pollicetur. Mustaphas ad nuntium transitus Moratis in Europam sit molestus. Eum alloquitur Cineites et objurgat, suadetque ut in Asiam transeat; interim ipse de deserendo Mustapha secum agitat. Mustaphas Lampsacum venit, et Lopadium usque progreditur, cujus pontem prior occupat dirumpitque Morates. 931

Cap. XXVI. — Consilium ineunt Moratis veziri de perdendo Mustapha, et Cineitem per Hamzam ejus fratrem ad defectionem sollicitant. Hamzam et Cineitis colloquia. Cineites Mustapham deserit et in Ioniam fugit. Mustapham Homuris filium ex Atine oriundum bello petit et in pugna interficit. 935

Cap. XXVII. — De Cineitis fuga varii sermones, qua cognita Mustaphas fugam capessit et in Thraciam trajicit. Adornus Moratem ejusque copias ex Asia in Europam transfert, quem Mustaphas, id ne faciat, frustra promissis amplius tentat. Morates cum copiis in terram expositus Mustaphas in fugam vertit, Callipolim recipit, et Adrianopolim petit. Mustaphas captus, et in urbis loco publico laqueo suspensus ac strangulatus. 963

Cap. XXVIII. — Morates Constantinopolim oppugnare aggreditur, Joanne imperatore, ob Manuelli senectutem et morbos, res imperii administrante. Corax Theologus proditoris reus damnatur; cujus mortem alicui copiens Morates, Michaellem Pyllim, ob delatum Coracem, morte afficere properat; Pyllis, Christum et fidem impie abegando, vitam servat. Manuel Mustapham, octuennem puerum, Moratis fratrem, contra hunc suscitatur, et statim moritur. Mustaphas Nicææ captus a fratre strangulatur. Morates Thessaliam et Peloponnesum invadit. Cinei per bassas suos bellum inferit, et debellat: tandemque illum, totumque ejus genus, internecone delet. 969

Cap. XXIX. — Joannes pacem cum Morate initam observat. Morates cum aliis principibus pacem firmat, a qua Veneti ob occupatam Thessalonicam exclusi. Narrantur obiter causæ propter quas Thessalonica in Venetorum potestatem venerit. Thessalonica obsessa et a Morate expugnata et direpta, et novi incolæ in eam missi. Veneti, tristiora reformidantes, cum Morate pacem ineunt. Valachia principes se invicem throno regio deturbant; Draculius aliis interfectis superest Valachia vavoda. Ob equum sibi a Caramano negatum, et Morates bellum inferit: et inter utrumque pax paulo post stabilitur. 983

Cap. XXX. — Serviam a Georgio Wulci F. Morates repellit. Georgius filiam suam ei nuptum dat, concessa in dotem Servia parte. Morates duce Draculio Hungariam frustra invadit. Morates socero suo Georgio bellum inferit, urbes capit, sororios suos luminibus privat. Draculius in carcerem detrusus datis filiis obsidibus liberatur. Morates Belogradum frustra oppugnat. 993

Cap. XXXI. — Ad synodum celebrandam proficiscitur in Italiam imperator, quem patriarcha et alii comitati sunt. Quid Florentiæ actum sit, et quid post Græcorum in patriam, reditum acciderit, narratur. 1003

CAP. XXXIII. — Servie despota ab Hungaris auxilia implorat, duceque Joan. Hunniade Turcorum provincias invadit. Morates subita Hungarorum irruptione percussus, pacem cum despota et Hungaris stabilivit. Caramani deinde ditionem invadit. Alacines Moratis primogenitus diem obit. Imperio successor destinatur Mehemetes, et imperator saluatur. Morates vitam privatam acturus Prusam secedit. Hungari Turcis bellum inferunt, Morates cum copiis in Europam trajicit, filio se conjungit; ad Varnam Ladislaus Hungaria rex interficitur, magnaue strage Christiani cæduntur. Ad vitam privatam redit Morates, unde revocatur ab Halile bassa. Hunniades in Turcos iterum, sed improspere movet. Morates Peloponnesum invadit. 1013

CAP. XXXIII. — Joannes imperator moritur, et Constantinopolim Constantinus despota venit, Moratemque sibi concillit. Morates filio suo Mehemeti uxorem dat, postque celebratas nuptias statim moritur. Mehemetes de patris morte certior factus Adrianopolim venit, imperator saluatur, et de imperii rebus tractat. Moratis mores et ingenium, morbus, et insomnium ante mortem ei oblatum. Mehemetes fratrem suum strangulat. Georgio Servie despota filiam, novercamque suam Mehemetes petenti remittit. Per legatos Byzantini cum Mehemete pacem constituunt, et pensionem ad alendum Orchanem ab eo accipiunt. Principum et urbium legationes ad Moratem. 1023

CAP. XXXIV. — Mehemetes inducias cum Iango, id est Joanne Hunniade, triennales componit: Caramano bellum inferi. Byzantini ad Mehemetem legatos mittunt, falsoque coronatum esse Constantinum significant. Halil bassa Græcos increpat, et Mehemetes legatorum verbis offensus, pacem cum Caramano componit. Græcos variis modis vexare incipit Mehemetes, ad Bospori angustias castrum ædificat. Novitate ista territi Byzantini per legatos cum Mehemete expostulant, qui superbe respondet et minatur. Arx ad Bospori fauces ædificata. Ager Constantinopolitani vastatus: Byzantinis bellum indicit Mehemetes. 1033

CAP. XXXV. — Mehemetes de occupanda Constantinopoli consilia agit. Bombardarum furor Mehemeti tormentum æneum prægrande fundit. Navis Veneta Bosporum navigans demergitur, ejus navarchus et vectores capti, Mehemetis jussu crudeliter interfecti bombardæ vim Adrianopoli probant. Mehemetes Halilem bassam noctu ad se vocat, et cum eo de Constantinopoli subjungenda consilia tractat. Halil magno se periculo ereptum putans, lætus a Mehemete discedit. 1051

CAP. XXXVI. — Constantinus imp. auxilia petit a Papa, unionique Ecclesiarum opus absolvi. Isidorus cardinalis a Papa Constantinopolim mittitur. Græci civili discordia laborant ob unionis reconciliationem. paucis eam ample clientibus, maxima parte eam, Gennadio auctore, abhorrente. Liturgia in Sanctæ Sophiæ templum celebratur ab Henoticis, cui cardinalis Isidorus interfuit. Græcorum sublesta fides, Constantinus cibaria in urbem comportari curat. 1057

CAP. XXXVII. — Mehemetes tormentum illud æneum seu bombardam prope Constantinopolim vehi curat. Turci urbes ad Pontum Euxinum sitas occupant, et præter Selymbrium oppida Propontidi adjacentia. Græci intra muros Constantinopoleos inclusos se tenent, discordiaque ob reconciliatam Ecclesiarum concordiam laborant. Gennadius discordiæ facessubdit. Ducas male sanam mentem Græcis exprobat, et in schismate pertinaciam. Mehemetes copias colligit. Obsidione urbem cingit, et Græci ab unionis Ecclesiarum alienos magis ac magis se ostendunt. 1063

CAP. XXXVIII. — Constantinus et Galatini urbi tuendæ attendunt, atque etiam Veneti. Joannes Justinianus Constantinopolim cum militibus appulsi, et ab imperatore honore maximo afficitur. Obsidionem sibi erumpunt in hostes obsessi. Galatini Mehemetem sibi placatum volunt, Byzantinis tamen favent et opem ferunt. Mehemetis classis prope Constantinopolim accedit: Naves quinque cibariis onustæ Constantinopoleos portum, frustra Turcis obstantibus, ingrediuntur, et hac de causa Mehemetes constantium suum Paldam contumelia verberibusque afficit. Mehemetes terra et Bosphoro in vinum. Ceratinum navigia et biremes transferi. Terra Constantinop. oppugnat Mehemetes, et tormentis muros quassat. Medicamen tormentis ne disrumpantur adhibuit. Joannis Hunniade

legatus consilium perniciosum adversus obsessos bombardario Mehemetis, falsa opinione ductus dedit. Muri urbis ad Sancti Romani portam diruti. Obsessi strenue resistunt, sed Constantinus percellitur et ut Mehemetem ad pacem et obsidionis solutionem adducat, vectigal offert, quod respicit Mehemetes. Justinianus infelici successu Turcorum biremes in sinu Ceratino incendere tentat. Turci Galatinorum navem demergunt. Pontem in Ceratino sinu Mehemetes fabricat. 1073

CAP. XXXIX. — Mehemetes Constantinum ad ditionem frustra hortatur, propterea ad expugnandam urbem se accingit. Justinianus dirutam muri partem munit. Maii 27 acriter et vehementer Turci urbem oppugnant, et post tridie usque ad horam diei nonam. Die 28 Maii post occasum solis acriter pugnatum. Mehemetes suos hortatur. Justinianus glande plumbea in manu læus pugnam omisit; obsessi isto casu percelluntur. Turci tandem in muros ascendunt, propugnatores deturbant, et rebus desperatis Græci fugiunt, Turcique in urbem irrupunt. Constantinus interficitur. Turci obvios passim cædunt, templi, monasteria et domos diripiunt. Græci in sanctæ Sophiæ templum confugiunt, falsa opinione salvos se in eo fore credentes. Turci eos invadunt, omnes captivos adducunt. Templum pollutum ac direptum. Magnus dux capitur, et Mehemetis jussu domici custoditur. Justinianus suos a pugna revocat. Naves aliquot et Galatinorum non pauci aufugiunt. Cæteri per Zaganum a fuga revocantur. Galatini Mehemeti se dedunt. Græci omnes et qui in urbe capta vivi superfuissent, in naves aut castra Turcorum translati. 1091

CAP. XL. — Mehemetes urbem ingreditur, et in Sanctæ Sophiæ templum venit, precesque suas libere citare libere jubet. Magnum ducem ad se vocatum alloquitur. Constantini caput agnitum columnæ in Augustio affigitur. Alia de magno duce et Orchanæ narratio. Mehemetes magnum ducem consolatur, et illustrium nomina describit. Magni ducis uxorem invisat, et blande alloquitur. Ad convivium natu minorem filiorum magni ducis venire jubet Mehemetes; cum mittere filium magnus dux recusaret, Mehemetes ipsum interfici jussit. Magnus dux filios suos, ut mortem æquo ac forti animo subeant, hortatur, et ipse demum capite plectitur. Proceres omnes a Mehemete redempti, et interfecit. 1111

CAP. XLI. — Ducæ super urbe capta, delectoque Christianorum in Oriente imperio Monodia. 1119

CAP. XLII. — Prædam quantum Turci ex urbe capta tulerint. Galatam ingreditur Mehemetes, et partem murosque diruit; Sanctam Sophiam in meschitam transformat. Adrianopolim revertitur. Magni ducis uxor obit. Principes Christiani Mehemeti victoriam gratulantur. Servia tributa imperat, et Georgium despotam Servia decedere jubet. Hungari Turcorum provincias vastant. Mehemetes Smedrovo frustra oppugnata Adrianopolim prædæ dives abit. Saratum Constantinopoli construct Mehemetes. De Palæologis vaticinium. 1123

CAP. XLIII. — Legati a magno magistro Rhodi ad Mehemetem missi de pace firmanda, re infecta redeunt, cum Mehemetes a Rhodiis tributum sibi solvi petaret. Cum legatis Mehemetis servus domesticus abit, qui cum magno magistro agit. Sed tributum denegante Rhodio delusus ad Mehemetem redit, qui ira accensus bellum Rhodiis indicit. Hamza mari præfectus Chios proficiscitur, quidam vastat, ad se missos de controversiis transigendis adducit. Cum vastat: Ræchiam frustra obsidet: cum Chios paciscitur. Tumultus a Turcis in Chio excitatus, eorum triremis demersa. Hamza reversum Mehemetes asperis verbis excipit. Chios bellum indicit. 1137

CAP. XLIV. — Lesbi princeps obit, Ducas Mehemetem vectigal ei soluturus adit. Coactis Lesbi princeps Mehemetem adit, et tributum consueto amplius promittit: Thasum insulam Mehemeti relinquit. Classem adversus Chios mittit Mehemetes. Lesbii Turcas de piratarum adventu certiores facere tenentur. Genueis maris præfectus item Lesbi principi moriet, et biremem unam sibi tradi petit Phocæa nova Turcis dedita. Decem millia aureorum a Lesbio exigere vult Mehemetes, interim Phocæam veterem ei eripit. 1143

CAP. XLV. — Chil bello petiti a Mehemete grandi ære pacem emunt. Lemni Turcos advocat, eorumque princeps Nicolaus insula pellitur. Mehemetes Belogradum frustra obsidet. Callistas papa triremes ad opes in-

sulribus ferendis militi. Catalani insulas occupant, et Lesbios in suspicionem apud Mehemetem venit, occidentales ipsum advocasse. Legati a Comanis et Usun Hassane ad Mehemetem. Castrum septem turrium, vulgo Iedica Constantinopoli constructum. Mehemetis in Moream profectio. Berestanum Constantinopoli adificatum. In Asiam trajicit Mehemetes. Eius verba ad familiarem quendam suum cariosum. Sinopes principem et Trapezuntinum imperatorem ditionibus spoliatis in Europam trajicit. A Walacho tributa petit, qui ea dare hagat; ad se

missos palo transigit. Turcos Hamza duce ditionem suam invadentes cecidit, vivos capto palo quoque transigit. Mehemetes improspere successu in eum movet. Lesbum a principe Nicolao, qui Dominicum fratrem suum strangulat, repetit. In Lesbum transit Mehemetes, ad ditionem compellat, recedit, et obsidenda Milyenes onus Mehemetes veziro imponit.

1183
CΑΛΟΝΙΧΟΝ ΜΑΥΤΑ, quo Græcorum, Venetorum et Turcorum aliquot gesta continentur usque ad annum 1523.
1167

FINIS TOMI CENTESIMI QUINQUAGESIMI SEPTIMI.

